IGLESIA CATÓLICA. Rota Romana

Sacrae Rotae Romanae decisiones / a Ludovico Cencio... collectae, & ad Tractatum de Censibus accomodatae... ; una cum Bullis Pii V Sixti V et Clementis VIII in materiam censualem promulgatis. -- Lugduni : Sumptibus Philippi Borde, Laurentij Arnaud, & Claudij Rigaud, 1658

[8], 446, [80] p., +4, A-Z6, 2A-2V6, 2X5 ; Fol.

Marca de imp. en port . -- Texto a dos col.

1. Jurisprudencia eclesiástica 2. Elizako jurisprudentzia I. Cenci, Ludovico II. Título

R-5560 Enc. perg.

SACRÆ ROTÆ ROMANÆ DECISIONES

A

LVDOVICO CENCIO V. I. D.

collectæ, & ad Tractatum de Censibus accommodatæ.

NON SOLVM, QVÆ HACTENVS IMPRESSÆ, Verùm etiam aliæ plurimæ in lucem nundum editæ,

VNA CVM BVLLIS PII V. SIXTI V. ET CLEMENTIS VIII. In materiam Censualem promulgatis.

LVGDVNI,

Sumptibus Philippi Borde, Laurentij Arnaud, & Claudij Rigaud.

M. DC. LVIII.

INDEX DECISIONVM,

QVÆ IN FINE TRACTATVS imprimuntur, iuxta Ordinem Alphabeticum cauſarum.

A

AEsina Saluiani 10. Nouembr. 1634. *Merlino.* 558
Amerina fideiuſſionis, 25. Maij 1612. *Ludouiſio.* 192
Eadem, 27. Iunij 1612. *Ludouiſio.* 193
Anconitana cenſus, 25. Maij 1598. *Corduba.* 111
Anconitana bonorum, ſeu cenſuum, 16. Febr. 1604. *Iuſto.* 277
Eadem, 24. Maij 1613. *Vbaldo.* 84
Eadem, 17. Nouembris 1615. *Vbaldo.* 278
Anconitana doris, 27. Nouembris 1598. *Lancellotto.* 312
Anconitana bonorum de Rinaldinis Veneris, 15. Maij 1582. *Pamphilio.* 318
Anconitana pecuniaria, 7. Februarij 1611. *Pirouano.* 138
Anconitana pecuniaria, 30. Ianuar. 1617. *Pamphilio.* 414
..Cenſus 13. Febr. 1623. *Buratto.* 420
..Cenſus 29. Aprilis 1624. *Buratto.* 421
..pecuniaria 26. Febr. 1624. *Pirouano.* 483
..pecuniaria 14. Mart. 1625. *Manzanedo.* 488
..cenſus 31. Octobr. 1622. *Luto.* 499
..prædij 29. Nouemb. 1630. *Veroſpio.* 536
Aprutina, ſeu Montis alti cenſus, 4. Iulij 1607. *Sacrato* aliàs *Damaſeno.* 215
Aquilegienſis penſionis, 21. Martij 1610. *Manzanedo.* 242
Ariminenſis cenſus, 9. Iun. 1599. *Pamphilio.* 161
..cenſus 26. Iun. 1620. *Remboldo.* 351
..fideicommiſſi 20. Iun. 1623. *Buratto.* 450
..fideicommiſſi 14. Nouembr. 1614. *Remboldo.* 469
..fideicommiſſi 29. Ianu. 1616. *Remboldo.* 472
..cenſus 10. Ianu. 1628. *Merlino.* 515
Aſculana bonorum, 27. Mart. 1628. *Durano.* 485
Aſſiſienſis cenſus, 22. Iun. 1605. *Coccino.* 340
Aſſiſienſis cenſus, 5. Maij 1608. *Coccino.* 120
Aſſiſienſis pecuniaria, 7. Maij 1610. *Manzanedo.* 129
Eadem, 28. Ianu. 1611. *Manzanedo.* 130
Aſſiſienſis cenſus, 9. Iun. 1604. *Pamphilio.* 17
Aſſiſienſis cenſus, 29. Nouemb. 1604. *Coccino.* 102
Auenionen. Carpentoracten. & Caualliceu. collectarum, 9. Martij, 16. Maij, & 27. Iun. 1583. *Lancellotto.* 3
Auximana bonorum, 4. Mart. 1602. *Mellino.* 107
Auximana ſpolij, 10. Dec. 1610. *Pirouano.* 193

B

BArenſis fructuum, 2. Iunij 1610. *Caualleric.* 176
Beneuentana cenſus, 29. Martij 1593. *Pamphilio.* 103
Beneuentana cenſus, 13. Iun. 1594. *Corduba.* 211
Beneuentana cenſus, 28. Aprilis 1608. *Coccino.* 187
Beneuentana cenſus, 28. Nouembris 1608. *Ottembergio.* 20
Beneuentana cenſus, 26. Maij 1614. *Pamphilio.* 76
Beneuentana cenſus, Vener. Decemb. 1594. *Pamphilio.* 318
Beneuentana cenſus, 16. Decembris 1494. *Mantica.* 374
Beneuentana Saluiani Interdicti, 1. Febr. 1616. *Buratto.* 263
Bononienſis cenſus, 13. Decembris 1591. *Sacrato.* 274
Bononienſis prætenſi Saluiani interdicti, 16. Febr. 1598. *Orano.* 267
Bononienſis computorum, 10. April. 1598. *Corduba.* 185
Bononienſis cenſus, 19. Octobris 1598. *Penia.* 133
Bononienſis cenſus, 15. Febr. 1599. *Penia.* 127
Bononienſis prætenſi Saluiani interdicti, 2. Iun. 1599. *Lancellotto.* 269
Bononienſis cenſus, 21. Ianu. 1600. *Lancellotto.* 248
Bononienſis cenſus, 24. Apr. 1600. *Penia.* 254
Bononienſis cenſus, 28. Apr. 1600. *Pamphilio.* 123
Bononienſis cenſus, 20. Maij 1600. *Penia.* 46
Bononienſis cenſus, 26. Iun. 1600. *Pamphilio.* 116
Bononienſis fideiuſſionis, 19. Aprilis 1602. *Iuſto.* 180
Bononienſis cenſus, 20. Mart. 1602. *Mellino.* 108
Bononienſis cenſus, 1. Decembris 1603. *Iuſto.* 109
Bononienſis cenſus, 25. Mart. 1603. *Coccino.* 199
Bononienſis cenſus, ſeu attentatorum, 10. Dec. 1607. *Ludouiſio.* 245
Bononienſis cenſus, 26. Febr. 1604. *Ludouiſio.* 61
Bononienſis releuationis indemnitatis, 10. Ianu. 1600. *Litta.* 194
Bononienſis cenſus, 27. Iunij 1606. *Sacrato.* 237
Bononienſis cenſus, 16. Decembris 1607. *Ottembergio.* 291
Bononienſis cenſus, 17. Mart. 1608. *Marcomont.* 18

Index Decisionum,

Bononiensis census, 10. Iun.1611. *Lancellotto.* 95
Bononiensis census, 7. Decembris 1611. *Pirouano.* 99
Bononiensis bonorum de Zaualiis, 13.Iun.1611. *Vbaldo.* 149
Eadem 4. Iulij 1614. *Vbaldo.* 150
Eadem 8. Decembr. 1614. *Vbaldo.* 85
..bonorum emphyteuticorum, 2.Decembris 1596. *Pamphilio.* 321
..Census 31. Ianu.1603. *Penia.* 328
..de Paleottis 1. Iul. 1605. *Manzanedo.* 350
..Retractus 16. Ianuar.1623. *Buratto.* 445
..Census de Pepulis 16. Decembris 1616. *Vbaldo.* 493
..Census 17. Nouembris 1626. *Durano.* 509
..Saluiani 25. Iun. 1629. *Virile.* 514
..pecuniaria 16.Ianuar.1634. *Bucabella.* 554

C

CAlaguritana census, 11.Decemb. 1602. *Litta.* 118
Calaguritana de Antol.4. Maij 1611. *Sacrato.* 240
Calaguritana.census, Iun.29. April. 1602. *Seraphino.* 317
Calaguritana census, 20. Aprilis 1603. *Seraphino.* 319
Camerinensis fideicommissi, 14.Nouembris 1614. *Pamphilio.* 470
Cæsaraugustana pensionis, 3. Ianu. 1589. *Gipsio.* 241
Cæsenatensis pecuniaria, 14. Mart. 1597. *Penia.* 220
Casalensis domus 18. April.1611. *Vbaldo.* 357
..domus 13. Ianu.1612. *Vbaldo.* 358
Ciuitatis Castelli census, 10. Maij 1599. *Mellino.* 94
Ciuitatis Castelli census, 29. Maij 1600. *Iusto.* 81
Ciuitatis Castelli census, 17. Maij 1617. *Verospio.* 239
..Census,27. Nouembris 1612. *Verospio.* 405
Collensis hæreditatis 18.Maij 1620. *Buratto.* 441
Cremonensis pensionis,15.Iun.1598. *Orano.* 219
Cremonensis fructuum, 18. Martij 1611. *Pirouano.* 117

E

EVgubina, seu Perusina census, 27.Martij 1596. *Blanchetto.* 111
Eadem,24. Maij 1596. *Blanchetto.* 115
Eadem,15.Iun.1598. *Blanchetto.* 196
Eugubina census 10. Febr.1597. *Litta.* 92
Eugubina census, 24. Nouembris 1597. *Corduba.* 145

F

FAnensis exemptionis, 26. Ianuar. 1622. *Merlino.* 433
Farfensis pecuniaria 30. Ianu.1617. *Pamphilio.* 413
..pecuniaria 25. Maij 1618. *Pamphilio.* 496
..pecuniaria 27. Iun.1622. *Buratto.* 419
..pecuniaria 15.Ianuar.1624. *Buratto.* 447
..prætensi Saluiani 14. Iun.1627. *Coccino.* 502
..pecuniaria 24. Maij 1628. *Verospio.* 537
Fauentina census,2.Maij 1622. *Vbaldo.* 427
Firmana Census,10.Maij 1621. *Buratto.* 523
..Saluiani 24. Maij 1632. *Pirouano.* 559
..Eadem, 24.Iun.1633. *Eodem.*
Fauentina bonorum, 19. Iunij 1594. *Corduba.* 153
Fauentina mutui,16.Decembr.1601. *Penia.* 154
Foroliuiensis census, 3.Iul.1589. *Orano.* 210
Foroliuiensis census,13. Nouembris 1589. *Orano.* 117
Foroliuiensis census,11. Febr.1602. *Ludouisio.* 222
Foroliuiensis census, 8. Mart.1602. *Sacrato.* 218
Foroliuiensis rescissionis contractus, 19.Decemb.1603. *Pamphilio.* 26
Foroliuiensis census,12.Iun.1609. *Iusto.* 214
Foroliuiensis census, 14.Iun.1613. *Buratto.* 69
..Census 10.Febr.1620. *Manzanedo.* 350
..Census 24. Februarij 1622. *Manzanedo.* 365
..Saluiani 14. Iun. 1630. *Merlino.* 544
..dotis 9. Iun. 1625. *Durano.* 550
Foroliuiensis census, 2. Maij 1614. *Buratto.* 100
Foroliuiensis,societatis, Lun. Ianuar. 1614. *Damasceno.* 321
Ferrarien. Bonorum, Mercurij, 21. Maij 1614. *Durano.* 322

I

IAnuensis census,17. Iun.1605. *Manzanedo.* 212
Ianuensis census,12. Febr.1607. *Manzanedo.* 62
Ianuensis census,28. April.1608. *Manzanedo.* 110
Ianuensis census,3.April.1609. *Manzanedo.* 63
Ianuensis census, 25. Nouemb.1613. *Dunozetto.* 173
..pecuniaria 15.April.1611. *Lancellotto.* 361
..Saluiani 2. Decembris 1633. *Coccino.* 551
..Census 17. Maij 1621. *Buratto.* 372
Imolensis census,11.Maij 1607. *Ludouisio.* 215
Imolensis census,28. Febr.1608. *Ludouisio.* 98
Imolensis census,26.Iun.1609. *Cauallerio.* 248
Interamnensis Saluiani interdicti,14. Nouembr.1611. *Manzanedo.* 148
..Census 24. Maij 1619. *Sacrato.* 352
..Censuum 27. Ianu.1623. *Pirouano.* 435

L

LAuretana pecuniaria, 28. Febr. 1605. *Penia.* 16
..Census 14.Iun.1619. *Pirouano.* 397
Lauretana bonorum, 6. Iun.1611. *Ludouisio.* 267
Leodiensis census,29. Ianuarij 1596. *Orano.* 36
Eadem, 11. Decembr.1596. *Corduba.* 8
Eadem 11.Ianu.1597. *Corduba.* 37
Lucerina census,10.Nouemb.1514. *Pirouano.* 496
..Census 1.Mart.1619. *Pirouano.* 409

M

MAceratensis cēsus,4.Maij 1614 *Dunozet.* 34
Maceratensis census,24. Ianu. 1601. *Coccino.* 412
..fructuum census, 26. Iun.1628. *Virile.* 512
..seu Camerinensis cessionis,17. Maij 1632. *Merlino.* 547
Mediolanensis fructuum, 30. Maij 1588. *Platto.* 344
..fructuum 26. Maij 1589. *Platto.* 341
Mitandensis pensionis 7. Maij 1612. *Coccino.* 339

N

NEapolitana census,9.Mart.& 10. Aprilis 1592. *Gipsio.* 202
Neapolitana census, 3. Aprilis1599. *Penia.* 208
Neapolitana census,1.Iun.1616. *Vbaldo.* 225
Nolana pecuniaria 29. Ianu.1617. *Virile.* 477
Nullius,seu Meliuicensis census, 27. Maij 1613. *Coccino.* 87

Eadem,

Iuxta ordinem Alphabeticum Cauſarum.

Eadem, 26. Maij 1614. *Coccino.* 146
Eadem, 16. Mart. 1615. *Coccino.* 147

O

Ororonen. locationis, venet. 14. April. 1606. *Lugdunenſe.* 323

P

Panormitana, ſeu Agrigentina reſciſſionis contractus, 17. Iunij 1575. *Blanchetto.* 97
Papienſis bonorum, 4. Decembris 1612. *Veroſpio.* 246
Perufina affictus, 3. Decembris 1571. *Lancellotto.* 154
Perufina fideicommiſſi de Almericis, 16. Febr. 1586. *Orano.* 49
Eadem, 8. April. 1587. *Orano.* 39
Perufina cenſuum, 13. Febr. 1615. *Ramboldo.* 172
Eadem. 1. Iulij 1616. *Ramboldo.* 174
..fideicommiſſi de Cenctis, 9. Iunij 1628. *Virile.* 471
Prænneſtina cenſus, 4. Mart. 1630. *Coccino.* 516
..cenſus, 25. Iun. 1632. *Coccino.* 555
Prænneſtina hæreditatis, 30. Aprilis 1582. *Cantuccio.* 175

R

Rauennatenſis cenſus, 16. Decemb. 1605. *Ludouiſio.* 258
Rauennatenſis cenſus, 31. Ian. 1603. *Mellino.* 190
Rauennatenſis cenſus, 10. Maij 1606. *Manzanedo.* 88
Rauennatenſis Saluiani interdicti, 12. Ianu. 1607. *Manzanedo.* 126
Rauennatenſis cenſus, 7. Maij 1607. *Ludouiſio.* 223
Rauennatenſis cenſus, 15. Iun. 1607. *Canallerio.* 162
Rauennatenſis cenſus, 2. Maij 1608. *Manzanedo.* 89
Rauennatenſis cenſus, 7. Apr. 1617. *Vbaldo.* 75
Rauennatenſis cenſuum, 1. Iulij 1630. *Durano.* 545
Rauennatenſis cenſuum, 26. Febru. 1631. *Vbaldo.* 540
Reatina cenſus ſeu pecuniaria, 1. Decembris 1615. *Pamphilio.* 399
..cenſus, 27. Nouembris 1617. *Buratto.* 361
..cenſus 22. Iun. 1618. *Buratto.* 441
..cenſus, 1. Febr. 1619. *Buratto.* 412
..cenſus 27. Nouemb. 1624. *Remboldo.* 415
..cenſus ſeu pecuniaria 22. Iun. 1616. *Pamphilio.* 474
..iuriſredimendi, 26. Maij, 7. 1628. *Veroſpio.* 490
..iuriſredimendi, 2. Iun. 1626. *Buratto.* 504
Recanatenſis cenſus, 13. Iun. 1605. *Marcomentio.* 301
Romana.
Romana repetitionis dotis, tertia Octobr. 1599. *Seraphino.* 311
Romana cenſus, Ven. 15. Martij 1577. *Seraphino.* 313
Romana cenſus, 8. Ian. 1597. *Penia.* 314
Romana Turris Ruballaciæ Luna, 7. Nouemb. 1575. *Seraphino.* 315
Romana cenſus, Ven. 1. Iul. 1511. *Canallerio.* 320
Affictus, 8. Mart. 1603. *Ludouiſio.* 141
Annuæ reſponſionis, 30. Octobris 1602. *Iuſto.* 131
Anteriorıtatis hypothecæ, 28. Nouembr. 1597. *Pamphilio.* 104
Anteriorıtatis, 12. Mart. 1600. *Iuſto.* 134
Anteriorıtatis, 4. Febr. 1608. *Iuſto.* 296
Aureorum octo Zeccarum, 20. Iun. 1597. *Lancellotto.* 217
Caducitatis, 30. Maij 1602. *Ottembergio.* 224
Caſalis, 3. Aprilis 1615. *Dunozetto.* 15
Cenſus apothecarum, 28. Iun. 1474. *Lancellotto.* 274
Cenſus, 8. Febr. 1577. *Robuſterio.* 232
Cenſus, ſeu dotis, 11. Febr. 1583. *Cantuccio.* 285
Cenſus, 11. Ianu. 1575. *Vicecomite.* 143
Cenſus Saluiani interdicti, & intereſſe, 18. Febr. 1585. *Cantuccio.* 44
Eadem, 29. Martij 1585. *Cantuccio.* 45
Cenſus, 5. Mart. 1586. *Orano.* 164
Cenſus, de Caſſatellis, 4. Dec. 1587. *Gipſio.* 230
Cenſus, 12. Februarij 1588. *Orano.* 251
Cenſus, de Caſſatellis, 28. Mart. 1588. *Gipſio.* 305
Cenſus, 24. Octobr. 1588. *Orano.* 231
Cenſus, 3. Iul. 1589. *Orano.* 72
Cenſus, 23. Ianu. 1591. *Bubalo.* 25
Cenſus de Comitibus, Auguſti 1592. *Penia.* 299
Cenſus 29. Nouembr. 1593. *Pamphilio.* 283
Cenſus, 13. Iunij 1594. *Blanchetto.* 155
Cenſus, 4. Decembris 1595. *Pamphilio.* 255
Cenſus, 26. Aprilis 1596. *Pamphilio.* 235
Cenſus, 11. Maij 1596. *Blanchetto.* 78
Cenſus de Comitib. 31. Maij 1596. *Pamphilio.* 226
Cenſus de Caualleriis, 27. Iun. 1596. *Penia.* 6
Cenſus 17. Iun. 1596. *Cordubа.* 264
Cenſus, 21. Ianuar. 1597. *Cordubа.* 265
Cenſus, 21. April. 1597. *Cordubа.* 203
Cenſus de Prouanis, 8. April. 1598. *Orano.* 21
Cenſus, 17. Apr. 1600. *Penia.* 56
Cenſus de Turinis, 23. April. 1598.
Cenſus de Romulis, 18. Iun. 1598. *Penia.* 28
Eadem, 18. Iun. 1599. *Penia.* 287
Cenſus, 28. Iun. 1599. *Litta.* 256
Cenſus, 3. Decembr. 1599. *Lancellotto.* 281
Cenſus, 17. Mart. 1600. *Iuſto.* 40
Cenſuum de Luragis, 21. Aprilis 1600. *Iuſto.* 140
Cenſus, 4. Iun. 1600. *Ludouiſio.* 295
Cenſus, 5. Iun. 1600. *Litta.* 257
Cenſuum, 23. Iun. 1600. *Mellino.* 29
Cenſus de Palutis, 20. Nou. 1598. *Sacrato.* 64
Cenſuum de Luraghis, 12. Ianu. 1601. *Iuſto.* 160
Cenſus 27. Iun. 1605. *Coccino.* 131
Cenſus, 14. Ianu. 1602. *Sacrato.* 90
Cenſus, 4. Febr. 1602. *Pamphilio.* 188
Cenſus, 18. Mart. 1602. *Iuſto.* 132
Cenſus, 10. Iun. 1602. *Ludouiſio.* 105
Cenſus Sancti Celſi, 28. Iun. 1602. *Iuſto.* 229
Cenſus, 30. Octobris 1602. *Mellino.* 1
Cenſuum, 20. Nouemb. 1602. *Ludouiſio.* 207
Cenſus, 26. Nouemb. 1602. *Iuſto.* 298
Cenſus, 10. Decembr. 1602. *Sacrato.* 119
Cenſus, 27. Ian. 1603. *Sacrato* aliàs *Damaſceno.* 204
Cenſus, 6. Iun. 1603. *Sacrato.* 289
Cenſus, 10. Decemb. 1603. *Litta.* 271
Cenſus, 23. Febr. 1604. *Mellino.* 125
Cenſus, 2. Aprilis 1604. *Litta.* 273
Cenſus, 26. Nouembr. 1604. *Ludouiſio.* 5
Cenſus, 26. Nouemb. 1604. *Mellino.* 106
Cenſus, 10. Ianuar. 1605. *Lancellotto.* 137
Cenſus, 21. Octobris 1605. *Iuſto.* 152
Cenſus, 2. Decembr. 1605. *Ludouiſio.* 163
Cenſus, 22. Maij 1606. *Penia.* 236
Cenſus, 6. Nouemb. 1606. *Penia.* 245
Cenſus, 24. Nouembris 1606. *Ottembergio.* 113
Cenſus, 15. Ianuar. 1607. *Penia.* 55
Cenſus, 7. Februar. 1607. *Ottembergio.* 186
Cenſus, 2. April. 1607. *Manzanedo.* 296
Cenſus, 28. April. 1608. *Coccino.* 171
Cenſus ſcutorum decem, & octo millium, 9. Iun. 1608. *Ludouiſio.* 60

Index Decisionum,

Census,13.Iun.1608. *Manzanedo.* 238
Census,23.Iun.1608. *Ludouisio.* 7
Census,14.Nouemb.1608. *Marcomont.* 223
Census,12.Decembris 1608. *Sacrato.* 288
Census,22.Iun.1609. *Coccino.* 169
Census,1.Decembris 1609. *Manzanedo.* 30
Census,8. Mart.1610. *Ludouisio.* 24
Census, 2. Iun.1600. *Penia.* 250
Census de Carauaschinis, 28. Iunij 1610. *Penia.* 66
Census de Carauaschinis, 24. Nouembris 1610. *Penia.* 57
Census,9. Mart.1611. *Ludouisio.* 181
Census,18. Mart.1611. *Canallerio.* 167
Census, 22. Iun.1611. *Manzanedo.* 19
Census,17. Febr.1612. *Pirouano.* 31
Census,18. Iun.1612. *Pirouano.* 170
Census,10. Iun.1613. *Sacrato.* 68
Census,24.Iun.1614. *Manzanedo.* 249
Census,6. Febr.1615. *Manzanedo.* 182
Census, seu fideicommissi de Scalabrinis,22.Maij 1515. *Andrea.* 309
Census,1.Iun.1616. *Vbaldo.* 35
Census,3.Decembris .. *Fabio.* 47
Census,10.Iul.1611. *Canallerio.* 10
Doanæsalis,10.& 21. Iun.1581. *Cantuccio.* 184
Domus de Alexiis,1.Febr.1580. *Cantuccio.* 43
Domus,22. Iun.1611. *Lancellotto.* 306
Domus,4. Decembr.1615. *Vbaldo.* 253
Euictionis,17. Febr.1607. *Ludouisio.* 286
Fideiussionis de repræsentando, 17. Maij 1595. *Corduba.* 197
Fideicommissi, de Remediis, 7. Maij 1604. *Litta.* 41
Eadem 17.Decembris 1604. *Litta.* 42
Fideicommissi de Iacobatiis 1604. *Ludouisio.* 52
Eadem 26.Nouemb.1605. *Ludouisio.* 67
Eadem, 12.Maij 1609. *Ludouisio.* 65
Eadem 4.Decembr.1608. *Ludouisio.* 4
Fideicommissi de Marganis, 28. Nouemb. 1608. *Coccino.* 310
Fideicommissi, 9.Decembr.1615. *Vbaldo.* 33
Fructuum,23. Ianu.1599. *Litta.* 178
Fructuum census, 13. Iun.1603. *Mellino.* 302
Fructuum census,28.Nouemb.1603. *Sacrato.* 252
Fructuum census, 9.April.1601. *Iusto.* 291
Fructuum census, 10.Decembr.1606. *Ludouisio.* 185
Fructuum census,22. Iun.1609. *Canallerio.* 247
Inualiditatis census,24.Maij 1591. *Pamphilio.* 27
Legatorum de Columna,23.Ianuarij 1614. *Sacrato.* 69
Nullitatis,4.Nouemb.1583. *Cantuccio.* 143
Nullitatis Census 4.Febr.1583. *Cantuccio.* 93
Nullitatis census,5. Maij 1597. *Corduba.* 124
Nullitatis census,9.Decembris 1602. *Lancellotto.* 2
Nullitatis census, 8.Nouemb.1610. *Pirouano.* 22
Palatij Campi floræ,16. Dec.1588. *Penia.* 103
Pecuniaria, 23. Ianuar.1589. *Penia.* 216
Pecuniaria, 28.Iun.1593. *Litta.* 260
Pecuniaria, seu prætensorum censuum,6.Mart.1598. *Litta.* 284
Pecuniaria,25. Iun.1601. *Pamphilio.* 198
Pecuniaria,8.Mart.1604. *Ottembergio.* 294
Pecuniaria,10. Iun.1613. *Dunozetto.* 270
Prætensi census, 15.Iun.1585. *Aldobrandin.* 276
Prætensæ executionis contractus,21. Maij 1594. *Litta.* 86
Prætensi census, 11. Decembr.1598. *Orano.* 221
Prælationis,19.Nouemb.1604. *Ludouisio.* 156
Prælationis, 26.Iun.1617. *Dunozet.* 307
Eadem,2.April.1618. *Dunozet.* 308
Pretij palatij,15.Ianu.1607. *Iusto.* 80
Releuationis indemnitatis, 4. Febr. 1602. *Lancellotto.* 41
Releuationis indemnitatis, 14. Nouembris 1605. *Pamphilio.* 140
Repetitionis indebiti,30. Apr.1610. *Pirouano.* 291
Redemptionis indebiti,25.Iun.1610. *Pirouano.* 266
Rescissionis instr.27.Iun.1612. *Vbaldo.* 262
Eadem 26. Nouembr.1612. *Vbaldo.* 275
Eadem 18. Mart. 1616. *Vbaldo.* 183
Eadem 26.Iun.1617. *Vbaldo.* 206
Restitutionis dotis,17.Mart.1600. *Sacrato.* 38
Restitutionis,fructuum,23.Iun.1603. *Ottembergio.* 54
Retractus domus, 15.Decemb.1614. *Vbaldo.* 71
Eadem,16.Maij 1614. *Vbaldo.* 159
Saluiani interdict. 12. Nouembris 1592. *Penia.* 299
Saluiani interd.18. Maij1598. *Orano.* 70
Saluiani interd. 10. Decembris 1599. *Lancellotto.* 281
Saluiani interd. 21.Mart.1600. *Lancellotto.* 282
Saluiani interd.23. Iun.1600. *Litta.* 272
Saluiani interd.31.Maij 1602. *Iusto.* 261
Saluiani interd.13.Ianu.1603. *Litta.* 55
Saluiani interdict.1.Iun.1609. *Manzanedo.* 83
Saluiani interdict.11. Ianuar.1616. *Manzanedo.* 32
Saluiani interdict.22. Iun.1616. *Vbaldo.* 303
Seu Prænestina census,5.Iul.1599. *Corduba.* 209
Seu Bononiensis scriptorum 18. mill. 7.Maij 1601. *Corduba.* 195
Seu Amelphitana Saluiani interdicti, 1.Iul.1602. *Litta.* 73
Seu Amelphitana Saluiani interdicti,9.Iun.1603. *Penia.* 74
Seu Sabinensis census,8. Nou.1604. *Ludouisio.* 179
Simulationis census, 6.April.1601. *Iusto.* 59
Societatis, 9. Maij 1588. *Gipsio.* 59
Societatum, 19.Ianuar.1601. *Mellino.* 9
Societatis officij, 28.Ianuar.1604. *Mellino.* 227
Societatis officij, 20.Maij 1602. *Mellino.* 91
Vinearum de Maximis, 4. Februarij 1577. *Rubeo.* 48
Vineæ,31.Ian.1601. *Mellino.* 157
Vineæ de Fabris,20.Decembr.1604. *Coccino.* 79
Vineæ,26.Iun.1609. *Ludouisio.* 158
Vineæ,& Saluiani interdicti de Rusconibus, 18.Ianu.1612. *Sacrato.* 268
Romana anterioritatis, 23.Iun.1603. *Pamphilio,* 416
Attentatorum, 4. Decembris 1619. *Buratto.* 446
Canonum 25. Maij 1618. *Dunozetto.* 456
Canonum 20. Mart.1623. *Vbaldo.* 457
Canonum 4. Decemb. 1623. *Vbaldo.* 458
Casalis turris vergatæ 20.Mart.1623. *Pirouano.* 431
Casalis iuris vergatæ,29. Ianu.1624. *Pirouano.* 425
Census 18. Maij 1579. *Lancellotto.* 423
Census 20.Febr.1587. *Gipsio.* 401
Census 3.Iulij 1589. *Bubalo.* 428
Census,20. Decembris 1591. *Pamphilio.* 417
Census 17. Maij 1600. *Mellino.* 355
Census 12.Nouembris 1601. *Penia.* 327
Census 21.Iun.1604. *Coccino.* 338
Census de Valentinis, 7. Maij 1607. *Ottimberge.* 391
Census 9. Martij 1607. *Iusto.* 462
Census 4.Mart.1611. *Penia.* 392
Census 20.Febr.1612. *Pamphilio.* 411
Census 9. April. 1612. *Coccino.* 375
Census 12. Nouembris 1612. *Canallerio.* 346
Census 22. Aprilis 1613. *Canallerio.* 347
Census 28. Iun.1613. *Coccino.* 409
Census 23.Iun.1614. *Dunozetto.* 369
Census 14.Mart.1616. *Coccino.* 409
Census,& fructuum,2.Maij 1616. *Pirouano.* 418

Iuxta ordinem Alphabeticum Cauſarum.

Cenſus de Biſciis, ſeu ab Anguillana 11. Decembris 1617. *Coccino.* 480
Cenſus 19. Febr. 1618. *Vbaldo.* 389
Cenſus de Biſciis, ſeu ab Anguillaria 6. Iun. 1618. *Coccino.* 381
Cenſus 4. Iulij 1518. *Buratto.* 410
Cenſus 4. Iulij 1618. *Dunozetto.* 452
Cenſus 16. Nouembris 1618. *Coccino.* 444
Cenſus 17. Febr. 1618. *Pironano.* 364
Cenſus, ſeu Drogheriæ 14. Decembr. 1620. *Dunozetto.* 384
Cenſus, ſeu drogheriæ 8. Mart. 1621. *Dunozetto.* 385
Cenſus 22. Mart. 1621. *Buratto.* 371
Cenſus 9. Decembris 1621. *Veroſpio.* 394
Cenſus 29. Aprilis 1622. *Pironano.* 426
Cenſus 2. Maij 1622. *Marcomont.* 459
Cenſus 3. Aprilis 1623. *Nauarro.* 436
Cenſus 31. Ianuarij 1624. *Remboldo.* 453
Cenſus, ſeu Nepeſina, 13. Maij 1624. *Manzanedo.* 454
Cenſus, ſeu Sabinenſis 20. Nouembris 1614. *Vbaldo.* 451
Cenſus vitalitij 22. Maij 1626. *Merlino.* 463
Deliberationis Cenſus 18. Maij 1588. *Aldobrãdino.* 491
Depoſiti 29. Nouembr. 1619. *Buratto.* 383
de Panzanis 8. Maij 1614. *Buratto.* 418
de Theodolis 17. Aprilis 1592. *Blanchetto.* 385
de Theodolis, 8. Nouemb. 1595. *Blanchetto.* 334
Domorum 17. Iun. 1611. *Sacrato.* 354
Fideicommiſſi de Saluiatis, 21. Febr. 1605. *Penia.* 376
Fructuum dotis de Paluzzellis, 2. April. 1607. *Manzanedo.* 355
Fructuum dotis de Paluzzellis, 14. Iunij 1612. *Manzanedo.* 336
Liberationis à fideiuſſione 20. Nouembr. 1619. *Remboldo.* 363
Liberationis à fideiuſſione 9. Decembris 1619. *Sacrato.* 460
Liberationis à fideiuſſione 5. Decembris 1622. *Canallerio.* 461
Nullitatis obligationis, 28. Iunij 1617. *Vbaldo.* 430
Nullitatis cenſus 28. Nouemb. 1618. *Buratto.* 382
Nullitatis contractuum 28. Iun. 1619. *Buratto.* 470
Nullitatis cenſus 5. Mart. 1621. *Pironano.* 395
Nullitatis contractuum 7. Iun. 1623. *Buratto.* 445
Nullitatis contract. 28. Iun. 1624. *Buratto.* 455
Nullitatis obligationis 16. Ian. 1626. *Durano.* 464
Palatij 17. Febr. 1617. *Buratto.* 377
Pecuniaria de Zabreriis, 7. Aprilis 1581. *Cantuccio.* 325
Pecuniaria 10. Iun. 1614. *Pironano.* 400
Pecuniaria 14. Iun. 1619. *Dunozetto.* 437
Pecuniaria 29. Nouembr. 1620. *Dunozetto.* 438
Pecuniaria 5. Iul. 1621. *Veroſpio.* 439
Pecuniaria 8. Nouembr. 1621. *Veroſpio.* 440
Prælationis 10. Decembr. 1618. *Dunozetto.* 369
Prælationis 10. Maij 1619. *Dunozetto.* 390
Prætenſi canonis 23. Iun. 1606. *Manzanedo.* 379
Prætenſi canonis, ſeu cenſus, 16. Mart. 1607. *Manzanedo.* 332
Prætenſorum fructuum cenſus, 9. Mart. 1584. *Aldobrãdino.* 449
Releuationis indemnitatis, 9. Iunij 1604. *Lancelletto.* 324
Releuationis indemnitatis, 12. Iun. 1606. *Lancelletto.* 342
Releuationis indemnitatis, 17. Maij 1609. *Sacrato.* 343
Retractus 28. April. 1600. *Mellino.* 360
Saluiani interdicti 25. Maij 1618. *Remboldo.* 366
Saluiani intetd. 12. Nouemb. 1618. *Remboldo.* 367
Saluiani interdicti, 27. Maij 1619. *Pironano.* 368
Saluiani interdicti 29. Ianu. 1619. *Remboldo.* 398
Saluiani interdicti 10. Iun. 1613. *Canallerio.* 345
Saluiani interd. 15. Decembr. 1614. *Pamphilio.* 353
Saluiani interd. 13. Maij 1613. *Ottembergo.* 329
Saluiani interd. 26. Nouemb. 1605. *Manzanedo.* 378
Saluiani interd. 15. April. 1622. *Merlino.* 403
Societatis officij, 16. Decemb. 1619. *Vbaldo.* 388
Societatis officij, 1. Febr. 1623. *Merlino.* 424
Vineæ 11. April. 1603. *Mellino.* 326
Vineæ 10. Martij 1623. *Nauarro.* 434
..Retractus 29. Ianu. 1619. *Merlino.* 466
..ſubhaſtationis 10. Maij 1623. *Buratto.* 467
..prætenſæ ſubhaſtationis, 10. Nouembris 1623. *Eadem.* 468
..vſusfructus 22. Aprilis 1624. *Dunozetto.* 473
..depoſiti 16. Aprilis 1627. *Virile.* 474
..cenſus 5. Mart. 1617. *Coccino.* 476
..pecuniaria 29. Nouemb. 1627. *Virile.* 478
..multiplici 25. Febr. 1619. *Vbaldo.* 479
..Saluiani 16. Aprilis 1624. *Buratto.* 480
..locationis 15. Iun. 1528. *Pironano.* 481
..pecuniaria 26. Iun. 1624. *Remboldo.* 482
..cenſus 1. Febr. 1626. *Pironano.* 484
..palatij 30. Aprilis 1627. *Coccino.* 487
..Saluiani 26. Iun. 1623. *Eodem.* 488
..eadem 15. Nouemb. 1624. *Eodem.* 489
..ſeu nepeſina cenſus 10. Iun. 1621. *Manzanedo.* 491
..eadem 24. Maij 1623. *Eodem.* 492
.. fideicommiſſi de victoriis 2. Iunij 1628. *Merlino.* 494
..de luraghis 27. Ianu. 1620. *Canallerio.* 495
..domus bonorum 18. Maij 1618. *Buratto.* 496
..nullitatis oblig. 28. Maij 1618. *Vbaldo.* 497
..domus ſeu domorum 24. Maij 1519. *Eodem.* 498
..cenſuum 14. Maij 1614. *Sacrato.* 500
..ſeu Sabinen. cenſus 17. Nou. 1628. *Virile.* 501
..cenſus 15. Nouembr. 1627. *Merlino.* 503
..fructuum cenſus 19. Nouembr. 1614. *Dunozetto.* 505
..ſocietatis officij 4. Ianu. 1594. *Corduba.* 506
..cenſus 8. Iun. 1598. *Orano.* 507
..ſubhaſtationis 13. Ianu. 1623. *Buratto.* 508
..cenſus vitalitij 28. Iun. 1627. *Virile.* 510
..fructuum cenſus 14. Ianu. 1528. *Eodem.* 511
..cenſus 7. Febr. 1628. *Pironano.* 517
..cenſus 28. Ianu. 1628. *Coccino.* 4518
..cenſus 7. Maij 1629. *Ghiſſerio.* 510
..prætationis cedulæ, 1. Dec. 1628. *Coccino.* 521
..vſusfructus 1. Mart. 1630. *Pironano.* 422
..Retractus 30. Mart. 1626. *Merlino.* 524
..ſeu nepeſina cenſus 9. Iun. 1602. *Manzanedo.* 525
..eadem 29. Iun. 1523. *Eodem.* 526
..ſeu nepeſina cenſus 6. Mart. 1626. *Remboldo.* 527
..cenſus 13. Maij 1630. *Merlino.* 528
..cenſus 16. Maij 1631. *Merlino.* 529
..cenſuum 7. Maij 1629. *Ghiſſerio.* 530
..Saluiani 30. Nouemb. 1630. *Merlino.* 532
..prætationis cedulæ 1. Dec. 1628. *Coccino.* 535
..domus, & Saluiani 11. Dec. 1628. *Veroſpio.* 538
..cambiorum 7. Maij 1629. *Motmaño.* 539
..Saluiani 16. Aprilis 1632. *Merlino.* 541
..Cenſus 5. Iul. 1627. *Merlino.* 542
..cenſus 13. Febr. 1632. *Merlino.* 545
..pretij viridatij, 2. Nouemb. 1631. *Vbaldo.* 546
..cenſus 29. Aprilis 1630. *Dunozetto.* 548
..eadem 14. Nouembr. 1631. *Dunozetto.* 549
..cenſus 13. Iun. 1633. *Motmaño.* 553
..cenſus, 15. April. 1633. *Merlino.* 556
..eadem 17. Febr. 1634. *Eodem.* 557
..cenſus 12. Maij 1625. *Merlino.* 561

Sancti

S

Sancti Seuerini dotis 17. Martij 1621. *Vbaldo.* 422
Sabinenſis Cenſus, 26. April. 1624. *Manzanedo.* 429
Senogallienſis prædij, 24. Nouemb. 1586. *Bubalo.* 58
Senogallienſis Cenſus, 26. Aprilis 1597. *Penia.* 122
Senogallienſis ceſſionis iurium, 9. Maij 1608. *Caualleric.* 205
Senogallienſis prædij, 10. Maij 1615. *Andrea.* 101
Senogallien. Saluiani interdicti, 20. Iun. 1625. *Manzanedo.* 4
Senogallien. Saluian. 5. Maij 1627. *Manzanedo.* 462
Spoletana liberationis à fideiuſſione 30. Mart. 1636. *Durano.* 531
Spoletana liberationis à fideiuſſione 21. April. 1627. *Durano.* 465. ſub 443
Spoletana cenſus, 18. Iun. 1601. *Lancelletto.* 112

T

Tiburtina cenſus, 26. Maij 1606. *Juſto.* 139
Tiburtina cenſus, 17. Iunij 1615. *Vbaldo.* 279
Tiburtina cenſus, 4. Maij 1616. *Vbaldo.* 280
Tiburtina cenſus, 13. Iun. 1614. *Manzanedo.* 362
Tudertina cenſuum, 5. Decembris 1621. *Buratto.* 432
Tudertina cenſus, 26. Maij 1600. *Juſto.* 139

V

Velicterna cenſus, 20. Iun. 1616. *Coccino.* 399
Veneta cenſus, 10. Decembris 1610. *Marcemontio.* 165
Eadem 14. Mart. 1611. *Marcemontio.* 106
Venetiarum cenſus 22. Mart. 1596. *Arigono.* 244
Viterbienſis cenſus, 27. Iun. 1580. *Plato.* 51
Eadem 16. Febr. 1590. *Plato.* 50
Eadem 6. April. 1596. *Plato.* 19
Vormatienſis cenſus, 23. Iun. 1614. *Vbaldo.* 304
Viterbienſis cenſus, 27. Nouembris 1589. *Plato.* 348
Vrbeuetana cenſuum, 9. Iun. 1623. *Caualleric.* 404
Vrbeuetana cenſuum, 28. Iun. 1628. *Virile.* 513
Vrbeuetana cenſus, 10. Maij 1628. *Vbaldo.* 519
Vrbeuetana cenſus 31. Maij 1591. *Penia.* 10
Vrbeuetana cenſus, 6. Iun. 1594. *Gipſio.* 11
Vrbeuetana cenſus, 16. Decem. 1594. *Blanchetto.* 81
Vrbeuetana cenſus, 13. Febr. 1595. *Gipſio.* 12
Vrbeuetana cenſus, 2. Maij 1595. *Gipſio.* 128

DECI

DECISIONES
SACRÆ ROTÆ
ROMANÆ
QVÆ IN TRACTATV
de Censu referuntur.

Illustrißimo Cardinale Mellino, Romana cenſus, Mercurij, 30. Octobris 1602.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus non perimitur in totum, nec pro parte ob peremptionem partis fundi cenſuati.*
Dummodo pars remanens reddat tot fructus, qui ſufficiant pro ſolutione integri cenſus, ibid.
Ampl. attenta etiam Bulla Pij V. ſuper cenſibus, numero 6.

2 *In venditione cenſus non venditur res ſuper qua cenſus eſt impoſitus, ſed ſolum ius percipiendi annuam reſponſionem.*

3 *Cenſus conſtituitur ſuper toto fundo, non autem ſuper aliqua illius parte.*

4 *Conſtitutio cenſus, eſt quadam ſpecies ſeruitutis ſuper re cenſuata.*

5 *Emphyteuta, qui tenetur ſoluere Canonem reſpondentem fructibus rei, non liberatur à ſolutione ob peremptionem partis rei, ſi fructus partis remanentis ſufficiant pro ſolutione integri Canonis.*

7 *Alternatiuæ pars vna alteram declarat.*

8 *Pius V in ſua Bulla de cenſibus tollit abuſus circa contractum cenſualem, non autem inducit nouas conditiones contra ius.*

DECISIO I.

VERAT impoſitus cenſus ſuper quadam domo in inſula S. Bartholomæi proxima Tyberi, quæ propter eius inundationem fuit diruta in parte, alia tamen pars quæ remanebat, erat capax ad ſuſtinendū totum onus cenſus. Fuit dubitatum in Rota de mandato S.D.N. me proponente ſi cenſus remanebat in totum ſuper parte capace, vel perierat pro partis peremptæ rata. Cuius dubij reſolutio duplicem habet inſpectionem. Altera eſt, an iuxta terminos iuris communis circumſcripta conſtitutione *ſan. mem. Pij V ſuper forma creandi cenſus*, habeat locum peremptio pro rata partis, quæ periit, ſi fundus partis remanentis ſint ſufficientes pro ſolutione cenſus. Altera verò, eſt præſuppoſito quod cenſus in hoc caſu non pereat ſecundum terminos iuris communis, an dicta Conſtitutio ſit in hoc noui iuris inductiua, vel recipiat interpretationem paſſiuam à iure communi.

Et quantum ad primam difficultatem fuit per Dominos reſolutum, quod circumſcripta dicta Conſtitutione, cenſus † non perimatur per peremptionem rei 1
partis, ſi remaneat alia pars capax: mouebatur, quia † pe impoſitionem cenſus ſuper re non venditur res, 2
nec transfertur illius dominium in emptorem cenſus, ſed venditur ſolum ius exigendi certam quantitatem fructuum ex illa re, & conſtituitur ius quoddam diſtinctum, & ſeparatum à dominio, & proprietate ipſius, vt bene deducit. Aym. *conſ.* 217. *num.* 4. Et ideò cùm non vendatur res, ſed ius exigendi non eſt attendenda ſolum peremptio rei in parte, ſed neceſſarium eſt ad iſtum effectum, vt periculum pertineat ad emptorem, quod domus ſit ita peremptа in parte quod pars remanens non ſit ſufficiens ad reddendum quantitatem fructuum debitam pro illo iure vendito. Mouebantur etiam, quia † hoc ius exigendi certam quan- 3
titatem fructuum conſtituitur ſimpliciter ſuper ipſa re, & non ſuper aliqua certa parte ipſius rei, & propterea donec ſupereſt tanta pars rei ſuper qua eſt conſtitutum hoc ius, quæ ſit ſufficiens ad ſolutionem cenſus non poteſt dici res peremptа ad effectum peremptionis cenſus: quia † impoſitio cenſus eſt quædam 4
ſpecies ſeruitutis ſuper re: ideò iuxta naturam ſeruitutum remanet ſuper qualibet parte capace. Bart. *in l. ſtipulationes non diuidantur, in 3. oppoſ. ff de verb. obligat.* & ſufficit quod idem cenſus poſſit de nouo imponi ſuper illa parte, quæ remanet, vt bene deducunt informantes. Tertiò, & vltimò placebat Dominis ſimile emphyteuſis, in qua † quoniam non ſoluitur 5
quid modicum pro recognitione directi dominij, ſed penſio correſpondet fructibus ſi res non eſt in totum peremptа, & remanet tanta pars, quæ ſit ſufficiens propenſione, debet integrè ſolui Bart. *in l. 1. n. 4. C. de iur. emph.* & illa opinio eſt communiter recepta, vt per Bero. *conſ.* 131. *num.* 11. *lib.* 1. & ideò cum cenſus correſpondeat fructibus ex eadem ratione, idem videtur dicen-

Deciſ. R. R. pro Tract. de Cenſ.

dum in hoc casu, sentit. Gregor. Lopez. *in l.* 28. *glos.* 12. *partit.* 5. *tit.* 8.

Quantum ad secundam difficultatem Domini concluserunt, etiam attenta dict. constitutione, censum † non perire, quoniam pars non peremptа est sufficiens pro solutione fructuum: quia in ea non continetur ex presse, quod per peremptionem partis sequatur peremptio census pro rata, quoniam remanet alia pars capax, sed solum in ea constituitur regula generalis, quod re in totum, vel pro parte peremptа, aut infructuosa in totum, vel pro parte effecta census pereat pro rata. Quæ verba non sunt ita clara, quæ non possint intelligi de peremptione, per quam res non reddatur insufficiens ad soluendum fructus census; & sic quando alia pars remanens est capax, & ideo omnes regulæ concurrunt pro hac parte, quod debeant recipere interpretationem passiuam à iure communi ex subiecta materia, & ex natura contractus, vt solum fuerit intellectum inducere peremptionem census pro rata, quando alia pars remanens non est capax, vel saltem quod iste casus vti omissus remaneat sub dispositione iuris communis. Secundo mouebantur ex illis verbis immediatè sequentibus in eadem clausula, & sub eadem structura verborum aut in totum, aut pro parte infructuosa reddita: cum enim hoc casu constitutio disponat, quod census pereat pro rata, quando res est reddita infructuosa ex alio capite, quam peremptionis, nulla ratio suadet quod re in aliqua parte non peremptа, si vna pars est reddita infructuosa, & fructus reliquæ partis sufficiunt pro solutione census mens constitutionis fuerit quod census debeat perire pro rata: & ideo cum isti casus 7 sint æquiparati & † vna pars alternatiuæ declaret aliam ab ista parte debet recipere declarationem alia pars, in constitutione loquitur de peremptione in parte, per quam sequebatur talis diminutio fructuum, quod non sint sufficientes pro solutione census. Tertio mo- 8 uebantur, quia † mens illius constitutionis non fuit velle addere nouas conditiones contra dispositionem iuris communis, sed solum habuit præ oculis tollere pacta, & conditiones illi contrarias, & abusus, qui irrepserant, vt apparet ex proœmio. Et ideò concluserunt non esse recedendum ab hac opinione, quam etiam sequuti fuimus in alia causa *Romana census coram R. P. D. meo Sacrato*, 14. *Ian. proteriti*, & magis, quia suscitarentur multæ lites.

Illustrissimo Cardinali Lancellotto Romana nullitatis census, Luna 9. Decembris, 1602.

SVMMARIA.

1 *Reseruatio dominij rei venditæ donec integrum pretium soluatur, est de iure licita.*
2 *Reseruatio dominij extinguitur soluto pretio.*
3 *Solutio releuat etiam, quod statim pecunia restituatur, si afferat vtilitatem restituenti.*
4 *Venditionis ea est natura, quod dominium pretij in venditorem, & rei emptæ in emptorem transferatur.*
5 *Census impositio præsupponit in imponente dominium rei subingatæ.*
6 *Census super re propria, nemo ad sui commodum potest imponere.*
7 *Pactum restringens facultatem vendendi rem censuatam non valet, sed vitiatur.*
8 *Census si ematur cum pretio soluendo ex emptione rei est nullus.*
9 *Protestatio, quod census non intelligatur constitutus contra formam Bullæ non sustinet pacta contraria Bullæ, sed census.*

DECISIO II.

HÆredes Franciſci Arditij venditoris vineæ, de qua agitur, prætendebant se esse præferendos creditoribus anterioribus Augustini Iunctini eiusdem vineæ emptori, & fundabant se in duobus pactis reseruationis dominij, quorum alterum fuerat appositum in contractu principalis emptionis, & venditionis donec pretium fuerit integrè solutum, alterum impositum in ipso contractu impositionis census, donec scilicet, census redemptus, fuisset. Quorum neutrum eis suffragati Domini censuerunt, & ideò non esse præferendos. Nam quantum attinet ad primam reseruationem dominij illa euanuit per integram pretij solutionem: quamuis † enim de validitate 1 huiusmodi reseruationis non sit dubitandum, tamen † solutio pretio huiusmodi reseruatio extinguitur, vt 2 per Soc. iun. *cons.* 86. *num.* 7 *lib.* 4. & de solutione integri pretij constat, cum respectu scutorum nongentorum non controuertatur; respectu autem scutorum millæ solutionem verè factam fuisse in constanti apparet ex eodem instrumento, in quo adest etiam quietantia, & licet posteà pecunia soluta fuerit in census inuestita, & conuersa tamen ex hac solutione quantumuis momentanea, fuit extincta obligatio pretij, & per † eam fuit acquisitum dominium vineæ soluenti, cum ex illa commodum, & vtilitatem restituens 3 perceperit, vt Bart. *in l. qui sic soluit vers. secundo casu, ff. de solut. & ibi* Castr. Bald. *in l. si tibi pecuniam num.* 2. *vers. oppono, & ibi* Alexand. *numer.* 5. & Dec. *in fin. ff. si cert. pet.* cum aliis allegatis *in causa* Bononiensi *census*, 24. *Apr.* 1600. *coram Dom. Decano*, & sic isti duo actus solutionis pretij, & impositis censis sunt considerandi vt separati, aliàs impositio census non valuisset ex defectu pecuniæ non numeratæ contra formam *Bullæ fel. rec. Pij V.* Vnde non obstat. Couar. *variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 11. *num.* 5. & 6. Quia vltra, quod non loquitur in terminis census constituendi, iuxta formam Bullæ, sed in annuo censu redimibili, & in casu longè diuerso, nihilominus illius dominij reseruatio habuit effectuum suum, & expirauit, vt iam dictum est.

Quantùm ad aliam reseruationem dominij post solutionem pretij in censum conuersi, neque illa potest suffragari, tum quia implicat contradictionem, quod sit sequuta venditio, & solutum pretium & tamen dominium non fuerit translatum cum † de natura 4 venditionis sit, quod dominium pretij in venditorem, & rei emptæ in emptorem transferatur, *l. ex empto. ff. de act. empt.* ita vt si quis velit vendere, & retinere dominium nihil egerit, Bald. *in rub. C. de contr. empt. q.* 11. *num.* 11. Tiraq. *de retr. Lign.* §. 1. *glo.* 2. *num.* 76. tum etiam quia repugnat naturæ census, quæ † præsup- 5 ponit dominium rei in vendente censum, & sic in Augustino, & sic non potuit Franciscus emptori census illud sibi reseruare vsque ad extinctionem: tum etiam quia quatenus Franciscus extitisset dominus vineæ, non † potuisset super vinea ipsius ad sui vtilitatem, & 6 commodum census imponi, *l. neque pignus, ff. de reg. iur. cum vulg.* tum denique, quia per huiusmodi reseruationem dominij fuisset restricta facultas; & libertas Augustini venditoris census, cum eo durante non potuisset de re sua liberè disponere, quod † esset contra for- 7 mam Bullæ prohibentis pactum auferens, vel restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, ac ideò pactum imitaretur, vt in *causa Bononiensi census*, 24. *Aprilis* 1600. *coram D. Decano.*

Stante igitur nullitate pacti, non obstat, quod habeat saltem vim hypothecæ ex Couar. *sup. allegato*, quia cum reseruatio sit nulla, & habeatur pro non appositа, non potest ex illa aliquis effectus considerabilis resultare.

Non

Non obstat, quod omnia sunt facta in ipso contractu venditionis vineæ, † quia isti duo actus sunt considerandi vti separati, & distincti, aliàs si vellemus, quod pretium esse solutum per viam census deficeret in censu pecunia numerata, & esset contra formam Bullæ, & contra formam ipsius instrumenti. 8

Non obstat protestatio, quia † deserunt ad sustinendum censum, non autem pacta illicita, & Bullæ contraria, quæ vult haberi pro non appositis. 9

Bonæ mem. Cardinali Lancelloto Auenionensi, Carpentoractensi, seu Cauillicensi collectarum, 9. Martij 16. Maij & 27. Iunij 1585.

SVMMARIA.

1 *Forenses de iure communi non possunt collectari.*
2 *Ampl. etiam si habeant bona sub domino collectantis, & de ratione, &* num. 3.
4 *Forenses possunt collectari à ciuitate, vel loco habente ad id particulare priuilegium.*
5 *Forenses possunt collectari stante statuto condito ab eo in cuius territorio sita sunt bona Forensium.*
6 *Dummodo statutum sit conditum à non recognoscente superiorem.*
7 *Forenses possunt collectari stante consuetudine immemorabili.*
8 *Immo, secundum aliquos sufficit consuetudo triginta, vel quadraginta annorum.*
9 *Verior tamen, & magis communis est, vt requiratur immemorabilis.*
10 *Consuetudo vt suffragetur, debet probari.*
11 *Et debet probari specialiter in casu de quo agitur.*
12 *Doctori attestanti de consuetudine, non est credendum.*
13 *Annui reditus ex sui propria natura, & significatione non computantur inter mobilia, vel immobilia sed constituunt tertiam speciem de per se.*
14 *Tertia species bonorum, quæ constituitur ex annuis redditibus nil aliud constitui, quam ius quoddam seu actionem ad illos exigendum.*
15 *Actiones dicuntur esse de loco, de quo est persona creditoris.*
16 *Annua præstationes dicuntur ius immobile, & separatum de per se.*
17 *Annuæ præstationes dicuntur esse de loco, vbi est destinata solutio ipsarum.*
18 *Annui reditus tunc dicuntur bona immobilia, quando percipiuntur ex certis fundis, non ex redditibus generalibus.*
19 *Iura, & actiones quo ad exactionem, dicuntur circumscribi loco.*
20 *Annui reditus veniunt appellatione immobilium, quando debentur actione realis vel mixta.*
21 *Realitas actionis oritur ex hypotheca constituta super bonis.*
22 *Annui reditus computantur inter immobilia, quando de necessitate sunt applicandi ad mobilia, vel immobilia.*

DECISIO III.

DVm proponeretur in signatura. S. D. N. commisso ad instantiam Auenionensium, & Carpentoractensium pro reducendo ad viam iuris Breue suæ Sanctitatis concessum Ciuitati Cauillicensi ex ortæ fuerunt nonnullæ in iure difficultates, quas S. S. mãdauit in Rota determinari, propterea propositis per me in relationibus Dominorum nonnullis dubiis par-

tibus hinc inde de informantib. Domini die 9. *Martij* 16. *Maij & 27. Iunij præsentis ann.* 1585 *fecerunt infrascriptas Conclusiones.*

Quarum Prima est, † quod Forenses de iure communi non possunt collectari, ratio est, quia collecta est inuius quod imponitur personæ pro rebus & si persona nẽ est subdita, vel ratione domicilij vel orignis, non potest ei imponi ex defectu iurisdictionis: vt not. Bartol. *in l. libertus, §. sola ratio, num. 1. ff. ad municip.* vbi dicit, ita tenere omnes, *& in l. rescripto, §. fin. n. 4. vers. collecta de muner.* Feder. *cons. 151. col. 2. vers. & alia dicuntur.* Dec. *cons. 285. num. 4. vers. tertio comprobatur.* Alciat. *cons. 39. tomo 2. lib. 5.* & est conclusio in iure verissima, vt dicit Alex. *cons. 51. col. 3. num. 10. vers. nec obstat, lib. 6.* Natta *cons. 150. num. 4. lib. 1.* & communiter à Doctor. approbata, vt dicit Corn. *cons. 22. col. 2. versic. & licet, vol. 1.* Curt. iun. *cons. 81. col. 1. vol. 1.* Parpal. *in l. placet n. 56. C. de sacrosanct. eccl.* Gabr. *de iure immun. concl. 2. n. 1. & 2. in fin.* 1

Quæ conclusio procedit etiam † si Forenses habeant bona sub dominio Collectantis, vt not. Bart. *in l. 1. n. 3. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10.* Corn. *cons. 22. colum. 2. vers. & licet, lib. 1.* Alex. *cons. 68. n. 2. vol. 2. & cons. 52. in princ. lib. 5.* Rim. *sen. cons. 415. n. 28. lib. 1.* Et ratio est quam tradit. Bald. *in l. vnica C. de eo, quod inter colum. 6. num. 44. vers. decimus etiam.* quia ideò collecta imponitur personæ pro rebus, quia † obligatio dirigitur in personam, licet causa finalis sit ipsa res: & cum persona sit dignior rebus attendi potius debet persona, quam res, vt post Ioan. And. & Oldr. dicit Nat. *cons. 105. numer. 4. lib. 5.* Ex hac prima conclusione in fertur, quod cum ciues Auenionenses, & Carpentoractenses non sint subditi Ciuitati Cauillicensi non possunt ab ipsa collectari, sed à Ciuitate Auenionensi, & Carpentoractensi, quibus sunt subditi. 2 3

Secunda est conclusio, † quod forenses possunt collectari à Ciuitate, vel loco habentes ad id particulare priuilegium, Bartol. *in d. leg. numerum, §. patrimonium, n. 4. de muner. & honor. & in d. leg. 1. Cod. de mulier. & in quo loco, lib. 10. num. 28. vers. item fallit in Ciuitate, & in l. formam, §. illam, numer. 2. Cod. de censib. & in leg. cum neque in fine, C. de incol. lib. 10.* Alex. *d. cons. 68. col. 2. num. 8. vers. nec dubium* Parpal. *ad leg. placet, num. 57. vers. Fallit. primo* Gabr. *dict. concluf. 2. num. 2.* & ista est vera, & indubitata Conclusio, vt dicit Curt. iun. *cons. 60. n. 8. vers. succedit igitur, & cons. 61. col. 3. n. 10. ad fin.* 4

Tertia est † conclusio, Forenses possunt collectari stante statuto condito ab eo in cuius territorio sunt Forensium secundum Bal. *in l. vnica, C. de senten. quæ pro eo, quod inter col. 6. num. 43. vers. similiter dico.* Alex. *cons. 101. col. 3. n. 8. vol. 1. & d. cons. 52. col. 2. num. 6.* Corn. *cons. 22. col. 3. vers. contractus, vol. 1.* Dec. *cons. 694. num. 6.* Ruin. *cons. 116. num. 11. vol. 4. & cons. 126. in princ. eod. lib.* Paris. *cons. 25. num. 7. & 8. cum seq. vol. 1.* Gabr. *d. concl. 2. num. 15.* Nat. *cons. 447. col. 3. vers. quia contractus, vol. 2.* Curt. iun. *cons. 60. num. 7. & 8. cons. 61. num. 4. & 8.* Aym. *cons. 8. n. 6. 1a l. cons. 83. col. fin. lib. 3.* licet contrarium tenuerint. Aret. *consil. 132. &* Corn. *cons. 194. n. 3. lib. 4.* & alij nonnulli. Quod † statutum debeat esse conditum à non recognoscente superiorem, vt dicit Ruin. *cons. 111. col. fin. vol. 5.* Natta *cons. 447. num. 6. vers. soluatur, vol. 2.* 5 6

Quarta est conclusio, quod † Forenses possunt collectari stante consuetudine immemorabili Bartol. *in dict. leg. cum neque, in fin. C. de incol. lib. 1. & in d. l. 1. C. de mulier. & in quo loco, lib. 10. n. 28. vers. Item fallit in ciuitatibus, quæ hoc habeant,* Corn. *d. cons. 22. col. 2. vers. tamen non videtur, vol. 1.* Alex. *cons. 78. num. 14. & 16. vol. 6. & d. cons. 52. col. 2. num. 3. vers. hoc præsupposito, vol. 5. & cons. 136. num. 17. vers. sed ad hæc, lib. 2. & cons. 101. num. 8. vers. & dicit* Bart. *l. 1.* Aret. *d. cons. 132.* 7

col.4.in princ.vers. secundo respondeo, Rub.conf.9. num 9. Ias.*in d.l.placet, in 2.lect.n.5.in fine,* Alc. *respons.36.n.2. tom.2.lib.5.*Dec.*d.conf.285.num.6.*Ruin.*conf.3.num.22. in 5.& conf.116.n.12. vol.4.*Nat.*conf.160.num.14. post princ.vol.1. & d.concl.447.num.8.& 11.volum.2.* Soc. iun.*conf.49.num.23.lib.1.* Et licet *Alex.* sibi contrarius in *conf.68. num.13. vers.& clarum est volum.2.* dixerit
8 † sufficere triginta, vel quadraginta annos, quem sequutus est Curt.iun. *d.conf.61. num.6. vers.cum igitur, lib.1.*Paris.*conf.25.n.58.cum seq.& num.82.& 101.* vbi
9 refert alios tenere hanc opinionem. Tamen † ex supradictis,& aliis quos refert idem Paris.*n.19.& 23.* verior,& magis communis videtur opinio, quod requiratur immemorabilis. Et licet non desint, qui tenuerunt sufficere decem annos, vt Parpal. *d.l.placet,n.61.* Gabr.*d.concluf.2.n.10.* tamen *Rota* voluit firmare super ista quarta conclusione.

Quinta est conclusio, dato quod adesset immemorabilis consuetudo, Priuilegium, vel statutum debent
10 † probari in terminis de quibus est præsens controuersia, videlicet, super collectis impositis Forensibus pro annuis pensionibus,siue protestationibus, emolumentis præsentibus,& futuris, & cum pacto quod dictæ pensiones sint immunes, & exemptæ à quibuscumque oneribus, taleis, subsidijs pro quacumque vrgentissima causa,& aliis de quibus in instrumentis dictarum pensionum. Et quod consuetudo collectandi Forenses debeat probari adesse in loco de quo agitur, tradit. Aret. *conf.132.colum.3.* Natta, *conf.160.*
11 *num.14.lib.1.* Dec.*d.conf.185. num.7.* & debet † etiam probari specialiter in casu de quo agitur, Oldr. *conf.*
12 *137.col.1.*Alex.*conf.196. colum.3 vers.quia dicto, in 2.* Aym.*conf.96.n.4.* Nec † standum est doctori attestanti de hac consuetudine,Corn.*conf.83.n.13.lib.4.*Arety. *d.conf.132. conf.132.colum.3.vers.sed tamen his non obstantibus.* Dec.*d.conf.285.num.6.vers.non obstat.* Gabr. *de probat.conclus.4.* & hanc opinionem tenet Rota, vt per Mohed.*dec.*109.*&* 276.

Sexta,& vltima conclusio. (Licet Dominis videretur superflua stante supradicta prima firmata in qua concluditur,quod Auenionenses, & Carpentoractenses tanquam Forenses non possunt collectari in ciuitate Cauillensi etiam pro bonis existentibus in eius territorio,tamen fuit proposita,& resoluta etiam id postulantibus agentibus pro dicta Ciuitate Cauillicensi. Hæc autem sexta conclusio continet, quod annuæ istæ pensiones,siue redditus non reputantur de bonis Ciuitatis Cauillicensis, sed Auenionensis, & Carpentoractensis ad effectum illos collectandi,& moti fuerunt Domini.

13 Primò quia † annui redditus ex sui propria natura,& significatione non computantur inter bona mobilia, vel immobilia, sed constituunt tertiam speciem de per se,quia mobilia,& immobilia propriè tangi, & palpari possunt,& de loco ad locum moueri,& circumscribuntur loco, redditus autem annui minimè,& propterea nisi simus in casu in quo necessariò sint trahendi ad alterum eorum, non computantur inter immobilia, iuxta doctrinam. Abb. *in cap.nulli,num.9.& 10.de rebus Eccl.non alien.& ibi* Bero.*num.77.cum seq.*Marian.Soc. *de oblation.* Libel. 8. *quæst.5.num.7.vers.sed iuxta prædicta* & plerique omnes ita tenent,vt dicit Tiraq. *de retractu* Lign. §.1. *gloss.7.num.3.cum seq.& in* §.32.*n.83.* Foller. *in pract.Censu.fol.mihi 163.n.25.* Et non versamur modo in casu in quo cogamur applicare istos annuos redditus bonis mobilibus, vel immobilibus, sed tantum quæritur ad effectum illos collectandi,& pro-
14 pterea remanent sub ista tertia specie. Quæ † nihil aliud constituit, quam ius quoddam, seu actionem ad illos exigendum: quæ actio non comprehenditur etiam appellatione mobilium, vel immobilium, sed & ipsa constituit tertiam speciem, *l.à Diuo Pio,* §.*in venditione de re indic.l.quam* Tuberonis,§.*fin.ff. de pecul.* Bartol. *in l.mouentium,de verbor.significat.*& est communis opinio,vt per Iason.*consil.5.volum.3.* Tiraquell. *de retract.* Lignag.§.1.*gloss.7 num.9.* Paris.*consil.94.vol.3.* Gabr.*de verborum significat. conclus.7. numer.1.* Et † actiones 15
dicuntur esse de eo loco de quo est persona creditoris cuius ossibus sunt affixæ propter effectum exactionis, *l. fin.§.quid enim prodest C.de long.tempor. præscript. & ibi not.per Doctor. l.si quis ergo casu,de pecul.* Lap.*alleg.91. la prima, num.6. vers.modo est quæstio,* Socyn.*cons.101. colum.2. vers. secundo ergo præmitto, volum.1.* Alexand. *conf.16.in fine,volum.6.*Rub.*conf.136.colum.1.vers.quæ-* 17
*deretur,& secundo.*Rim.*sen.conf.244.n.13.l.b.1.* Et in annuis redditibus est *conf.*Aret.10.vbi ex pluribus rationibus concludit, † quod annuæ præstationes dicun- 16
tur quoddam ius immobile abstractum, & separatum de per se, & dicuntur † esse de loco, vbi est destinata 17
solutio,& personam creditoris sequitur vt late comprobat,*Cassan. ad consuetud. Burgund.in tit.de confisc. §.1.vers.& aperte num.18.vers. sed iuxta,& num.23.&* sequuta est Rota *in causa Romana de Burdesia, de anno 1571.coram bon. mem. Oradino,* vbi propter rationes *Aret.& Cassan.* tesoluit census constitutos super certis tenutis, ac aliis bonis mobilibus, & immobilibus Vbis veteris,& Vallismontorij esse iudicandos de bonis existentibus Romæ ex quo Romæ fuerunt celebrati contractus dictorum censuum,& ibi fuit destinata solutio,& in d.decisione respondetur ad adducta in contrarium. Instrumenta autem annuorum pensionum de quibus agitur fuerunt confecta in Ciuitatibus Auenionensi,& Carpentoractensi, & ibi destinata solutio, licet bona super quibus sunt impositæ sint in territorio Cauillicensi.Secundò mouebant Domini, quia 18
† vt annui redditus dicantur bona immobilia,opus est, quod percipiantur ex certis fundis, non ex redditibus generalibus, provt in hoc casu, quia tunc sequuntur personam creditoris,vt declarat.Tiraq.*de iure primogen. quæst.49.n.9.& 10.*vbi dicitur,quod dicuntur redditus fundales. At redditus, de quibus agitur sunt impositi non super bonis mobilibus,vt dictum est. Et ex his cessant,quæ dicuntur quod iura,& actiones non circum- 19
scribuntur loco, † quia secus est, quo ad effectum exactionis faciendæ in loco, vt declarat *Lap.* & alij supra allegati.

Non obstat etiam quod † quando annui redditus 20
debentur actione reali, vel mixta, provt in hoc casu tunc veniunt appellatione immobilium.Bald.*in l.2.in l. fin.C.de execut.rei iudic.Doct. omnes in l.sciendum,ff. qui satisd.cogan.* Gabr. *dict.concl.4.n.4.* Tiraq.*dict. gloss.6. num.11.*

Quia respondetur, † quod realitas, oritur ex hypo- 21
theca super bonis iuxta nor. per Bartol. *in l.instituto,§. codicilis,num.4. ff.de l.2.* at principalis obligatio, quæ est personalis pro qua assecuranda fuit facta hypotheca,vt benè declarat *Cassan.& Aret.* in locis supra allegatis.

Minus obstant, quæ dicuntur de fisco,& impræstitis Venetiarum, quia in contractibus non destinatur solutio facienda in loco creditoris. Præterea procedunt † quando annui redditus sunt necessario applicandi, 22
vt supra dictum est, & ita,sentit. Tiraquell. *d. gloss.6. num.3.& 4.*

Et ex istis Domini concluserunt, quod Auenionenses,& Carpentoractenses non possunt collectari à Ciuitate Cauallencensi pro annuis,& perpetuis pensionibus,quas ipsi ab ea emerunt, tum quia Domini Auenionenses,Carpentoractenses sunt Forenses dictæ Ciuitatis, tum etiam quia dictæ pensiones reputantur de bonis Ciuitatum Auenionensis,& Carpentoractensis, non Cauallicensis.

Illustrissimo Cardinali Ludouisio, Romana fideicommissi de Iacobatijs, 5. Decemb. 1608.

SVMMARIA.

1 *Hypothecatio rei prohibitæ alienari sub pœna caducitatis non facit incidere in pœnam, nisi sequatur traditio.*
2 *Hypotheca conditionalis non nocet, nisi purificata conditione.*
3 *Caducitas excusatur ob quamlibet causam credendi, etiam quod sit minus iusta.*
4 *Census vendendus debet esse minor, vel ad summum æqualis fructibus fundi suppositi.*
5 *In venditione census non venditur res subiugata, sed ius percipiendi censum ex illa re.*

DECISIO IV.

FVit conclusum non intrare contrauentionem: cum enim fuerit resolutum censum potuisse imponi, & censeri impositum super mediante domus, quæ erat propria, & libera Marcij, & Tarquinij, dummodo non excederet dictam medietatem, & quod fuit reseruatum partialiter videndum, & hodie agitur an probetur talis excessus. Visum fuit Dominis non probari. Et quia excessus potest dupliciter considerari, vel quia fructus census excedant fructus, qui ex medietate domus percipiuntur, vel quia pretia censuum superant valorem medietatis ipsius domus quoad proprietatem, & dominium, censuerunt Domini excessum in proposito considerari debere hoc secundo modo, qui sine dubio non adest, vel saltem non probatur Domini enim de Iacobatijs non prætendunt, vel non probant sortem principalem censuum excedere medietatem proprietatis domus: ita vt interet contrauentio, per quam sit incursa caducitas. Addebant aliqui ex Dominis non probari etiam excessum respectu fructuum, quia census Clauarij impositus ex maxima parte pro extinguendo debito hæredirario debet imputari in medietate domus fideicommissaria. non autem in libera, licet enim dicatur etiam pro parte impositus pro reparatione totius domus; dominis de Iacobatijs incumbit onus probandi quanta sit illa pars, quæ fuit erogata in reparatione. Videbatur etiam aliquibus non esse imputandum censum Marci Antonij Mo.etti, quia non fuit impositus super domo de qua agitur, quamuis autem fuerit in specie hypothecata in cuentum non solutionis fructuum, attamen hæc hypotheca fuit
1 nulla, & non apparet † quod fuerit deuentum ad dationem, quæ requiritur, vt incurratur pœna ex hypotheca. Bald. *in cap. 1. §. aut libellario, num. 4. versic. sequitur in textu quibus mod. feud. amit.* latè Neguſ. de Pignor. *in 3. membro 2. part. num. 78. & seq.* Corbol. *de de causa priuat. ob alienat. limit. 33.* Faciunt tradita per Lamberteng. *de contract. mulier. in fine, num. 159. vers. & posset*, & per Petr. à Petra, *de fideicommiss. quæst. 8. num. 54. vers. possimus autem.* Accedat, quod hypoteca fuit conditionaliter adiecta in cuentum non solutionis fructuum; vnde dato quod de sui natura causa-
2 ret caducitatem, hoc † tamen præstari non posset antequam existat conditio, ex cumulatis à Tiraquell. *de Retract. Lignag. §. 1. Gloss. numero 23.* & à Corbolo de Priuat. *ob alienat. Limit. 36. num. 3. & 4.* cuius conditionis purificationem cum non probent domini de Iacobatijs, non possunt ex hoc capite prætendere contrauentionem.

Ex quibus fuit conclusum non apparere de aliqua contrauentione ad effectum incurrendi caducitatem,
3 pro † qua excusanda quælibet, etiam iniusta causa credendi sufficere solet, *l. igitur. §. potest de liberali causa*, Angel. *in l. Plagij, C. ad leg. Flau. de Plagiar.* Corbol. de Priuat. *ob non solut. canon. Limit. 17. n. 2.*

Circa illud autem, quod dictum est esse attendendum excessum respectu valoris rei non fructuum, si opus esset. Ergo iterum partes libenter auditem, tum quia materia est exemplaris, tum quia, vt credo non caret dubitatione: quia † pro validitate census requi- 4
ritur quod prædij redditus superet, aut æquet censum, vt per Nauarr. *de Vsur. post num. 79.* Et † quia non 5
emitur res, sed ius exigendi quantitatem fructuum ex illa re, vt dixit *Rota in vna Romana census*, 30. *Octobris* 1602. *coram Illustrissimo, Cardinali Mellino*, in qua fuit dictum non esse curandum si pars fundi super qua sint impositus census periret, modo fructus illius partis, quæ remansit sufficerent pro solutione census.

Eodem Romana census, Veneris, 26. Nouemb. 1604.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum est probatio probata, & nullo eget adminiculo.*
2 *Simulatio potest coniecturis, & præsumptionibus probari.*
Debent tamen esse efficaces, & dilucidæ, num. 5.
3 *Simulatio potest præsumptionibus, & coniecturis excludi.*
4 *Simulationi præsumptio excluditur per numerationem pecuniæ.*
6 *Redemptio relatio non relenat si non exhibeatur relatam.*
7 *Identitas probari debet ab eo, qui se fundat in illa.*
8 *Emptio rei propriæ est impossibilis.*
9 *Census super re propria non potest ad sui commodum imponi.*
10 *Hypotheca non potest cadere in rem propriam.*
11 *Census de sui natura continet hypothecam.*
12 *Simulationis suspicio cessat, vbi res ita geri potuit.*
Item vbi præcessit causa vera ita faciendi, n. 14.
13 *Fraude factum dici non potest, quod licitè fieri potuit sine fraude.*
15 *Debitor non potest esse testis in causa propria.*
16 *Simulationis exceptio non retardat executionem cameralis obligationis.*
Nisi sit concludenter probata, idem.

DECISIO V.

POst multas positiones huius causæ tandem Domini vnanimiter in eam venerunt sententiam hæredes Darij teneri ad solutionem in census scutorum sexcentorum, *die 9. Februarij*, 1587. ad fauorem q. Domini Fabij Aronnis senioris impositi. Adest enim instrumentum habens omnes solemnitates publicæ scripturæ, & interuenerunt omnia requisita in constitutione census ex *Constitutione Bullæ Pij V.* Et quamuis instrumentum ipsum † sit ex se probatio proba- 2
ta, & nulla propterea indigeat coadiuuatione, aut adminiculis, Bald. *in l. interest, in vlt. not. Cod. de solut.* Dec. *cons. 36. num. 3.* nihilominus pro eo adducuntur ab informantibus pro Domino Fabio multæ vrgentes coniecturæ, & vero similitudines ad magis excludendam ex aduerso allegatam simulationem. Quæ sicut † coniecturis, & præsumptionibus probari potest 2
longe magis etiam excludi, † vt benè per Cephal. 3
cons. 325. n. 25. & seq. Inter quas coniecturas visa est potissima, & multum considerabilis illa, quæ desumitur ex partita banchi domini Bernardi Olgiati in qua appareret pretium census, quod legitur in instrumento solutio

à D.Fabio fuisse positum ad creditum Dorij venditoris eademmet constituti census cum expressione quod sint eædemmet pecuniæ, quam coniecturam magni facit *Rota* ad istum effectum *in vna Bononiensi census*, 19. *Octobris* 1598. *coram R.P.D. meo Decano, Penia.*

4 Ex eodem iustificatur narrata numeratio, quod † maximè excludit præsumptionem simulationis, Aym. *cons.* 145. *circa med.* vt fuit dictum in *Romana simulationis* 14. *Maij* 1601. *coram R.P.D. meo Iusto.* Ponderarunt etiam domini promissionē cædulæ bancariæ, & promissionem dandi plures fideiussores, & interim donec accederent firmam remanere obligationem D. Olgiati, & plures alias cautelas tam pro assecuratione solutionis fructuum, quam pro firmitate & validitate census: ad quid enim perditio hæc in casu fictitio, & simulato, vigebant etiam multæ aliæ enumeratæ ab informantibus pro D.Fabio.

Quæ autem è conuerso pro simulatione adducuntur visæ fuerunt dominis multùm leues, & exiguæ,

5 cùm † tamen requirantur efficaces, & dilucidæ, Caputaq. *decis.* 163. *part.* 3. Illa enim præcipua, & in qua informantes pro Dario faciunt magnum fundamentum deducta ex apocha, seu declaratione D. Fabij senioris confecta, die 12. *Martij* 1578. non placuit dominis. Declaratio enim refertur ad retroscripta folia, & ad censum in retroscriptis foliis descriptum, & non appareret quod sit ille de cuius exactione hodie agitur, in ea enim non sit aliqua mentio temporis, Notarij, aut aliquarum qualitatum ex quibus colligi possit, quod de isto censu scutorum sexentorum, vt supra per D. Fabium impositio loquatur, sed simpliciter se refert ad re-

6 troscripta folia, quæ † si non exhibeantur declaratio remanet incerta, & nihil concludit *Auth. si quis in aliquo, C. de eden.* & folia, quæ dantur incisa, & lacerata, (non sine scrupulo, & suspicione) non relcuant nisi duobus copulatiuè probatis, videlicet, quod loquantur de hoc censu, & quod sint illamet retroscripta, quæ vocantur in dicta apocha, & propterea non sufficeret probare, quod folia concordant cum instrumento de quo agitur. Nec facit quod dicitur non constare de pluralitate censuum: quia nec etiam constat de iden-

7 titate, & † tamen est probanda ab aduersariis, vt fundamentum suæ intentionis. Corn. *cons.* 144. *post num.* 11. *lib.* 4. Aym. *cons.* 198. *num.* 4. Sed identitas non probatur, nec probari potest, cum impossibile sit declarationem de qua in apocha applicari censui isti, illa enim præsupponit, & loquitur de censu imposito à tertio cantante ad fauorem Fabij senioris, qui re vera spectat ad Darium, & de eius pecuniis fuit emptus, quæ accōmodari non possunt huic censui vendito à Dario D. Fabio se-

8 niori, alias enim daretur emptio rei propriæ, † quæ est impossibilis, *l. cum res, C. de contr. empt. l. res sua. ff. eod. tit. l. neque pignus. ff. de reg. iur.* Et quod super re propria

9 † non possit quis ad suam vtilitatem censum imponere, fuit dictum in *Romana nullitatis census*, 9. *Decembris*

10 1602. *coram R.P.D. meo Lancellotto.* in † tem enim propriam non potest cadere hypotheca, *leg. si rem alienam. la secunda, ff. de pignor.* Et tamen in constitutione cen-

11 sus, vbi † quod de sui natura continet hypothecam vt per Couar. *lib.* 3. *variar. resol. c.* 7. *post n.* 6. adest etiam expressa ipsius Darij.

Non obstat, quod in instrumento appareat Darium accepisse hanc summam ad effectum se releuandi de fructibus societatis officij per eum vti fideiussorem

12 solutis, quia † cum re vera potuerit sic contrahi, & ad istum effectum cessat suspicio simulationis, Aym. *cons.*

13 319. *num.* 9. *in fine.* Et non † potest dici fraude factum, quod licuit facere fraude cessante, *l. qui autem, in princ. de his quæ in fraud. cred.* Zoccard. *in l.* 1 *num.* 51. *in fine, C. qui adm. ign. post* Bald. quem citat *in Auth. ex causa,*

14 *n.* 72. *C. de liber. præter.* Imno † ista præexistens causa quæ vera fuit excludit simulationis suspicionem, vt fuit resolutum *in vna Fauentina bonorum*, 2. *April.* 1571. coram bon. mem. *Cardinali Lancellotto.*

Nec releuat quod dicatur Fabium seniorem nunquam exegisse fructus istius census: ista enim negatiua non probatur, & quittantiæ si extant erunt in manibus aduersariorum. Minus etiam facit Dominum Fabium non curasse; quod fideiussores accederent, vt fuerat promissum: quia non debuit esse de hoc sollicitus, cum sua magis interesset dominum Olgiatum remanere obligatum, cuius obligatio expirabat cum primum alij accessissent. Nec dixerunt domini esse attendendam aliquam attestationem D. Bernardini factam, vel faciendam, quia durat adhuc obligatio, & fideiussio ipsius, & propterea debitor est, & † non conueniens, vt dicat re-

15 stimonium in causa propria ad sui fauorem, vt fuit resolutum in *Foroliuiensi census*, 9. *Februarij* 1590. coram bon. mem. *Orano.*

Alia, quæ adducuntur visa fuerunt satis leuia, & minus digna, quæ allegentur contra instrumentum clarum. Et in omnem euentum tolluntur per præsumptiones, quæ pro instrumento sunt vrgentes. Paul. de Castro, *cons.* 162. *num.* 1. *lib.* 1. Felin. *in c. fin. num.* 7. *de Præsumpt.* tantò magis, quia agitur de executione obli-

16 gationis Cameralis, quam † non impedit exceptio simulationis, nisi sit concludentur probata, vt fuit resolutum *in vna Romana census de Columna coram R. P. D. Lancellotto.*

R. P. D. Penia, Romana census de Caualeris 26. Iunij 1596.

SVMMARIA.

1 *Census plures possunt super eodem prædio validè collocari.*

2 *Ampl. Etiam quod fructus dicti prædij non sufficiant pro omnibus.*

3 *Dummodo imposito fiat iuxta formam Bullæ Pij V. super censibus.*

4 *Dummodo tempore impositionis crederetur fructus sufficere pro omnibus censibus.*

5 *Emens censum impositum super fundo onerato alio censu, potest agere contra venditorem vel vt fundum liberet, vel vt faciat consentire habentes interesse.*

DECISIO VI.

Die 13. *Iunij.* proximè præteriti Domini omissa scrupulosa disputatione super vsuraria prauitate quam abfuisse ab ipso contractu fentiebant restrinxerunt difficultatem ad validitatem census dominorum de Vitelleſcis: ad quam in hac positione *Rota* affirmatiuè respondit censum fuisse validum.

Licet † enim tempore impositionis census ad fauorem Vitellescorum quarta pars Casalis fuisset grauata alio censu ad fauorem dominorum de Roggeriis valido, & antiquiori, & deductis fructibus Roggeriis persoluendis non supereſſent ex fructibus dicti Casalis nisi scuta quinquaginta quinque, & † sic non esset ca- 2
pax impositionis sensus scutorum centum quadraginta ad fauorem Vitellescorum, tamen census iste
† fuit pronunciatus validus tanquam impositus iuxta 3
formam Constitutionis *Pij V.* super re sui natura fructifera, † quæ tempore creati census credebatur suffi- 4
cere non solùm pro censu Vitellescorum, sed etiam pro alio dominorum de Roggeriis. Non obstat quod fundus super quo census imponebatur non esset liber, nec capax talis census, cum super illo esset iam alius census impositus, quia non propterea reddebatur inualidus: Competebat † tamen actio contra venditorem vt 5

res liberaretur, vel faceret consentire habentes interesse, l. ex his prædijs, C. de euict. Dec. cons. 483. n. 18. Osasch. decis. 24. num. 24. & seqq. & fuit dictum in una Romana census diebus 6. & 17. Aprilis, 1577. coram R.P.D. meo Decano. Et eo magis in hanc sententiam itum fuit, quia in censuum impositione solet apponi clausula, quod census est benè, & validè impositus, & quod fundus est capax, & pleno iure dominij pertinet ad venditorem qui promittit facere consentire omnem personam, & ita fuit responsum seclusо omni affectu.

Illustrissimo Cardinali Ludouisio, Romana census, Lunæ 23. Iunij, 1608.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum est probatio probata.*
2 *Instrumenti ad reprobationem requiruntur plenæ, concludentissimæ, & apertissimæ probationes.*
3 *Confessio spontanea procuratoris, non nocet domino.*
4 *Confessio Prælati non præiudicat Ecclesiæ.*
5 *Maximè quando continet remissionem iurium.*
6 *Et tendit ad distractionem rerum Ecclesiæ.*
7 *Fideiussor præsumitur benè informatus de negotio in quo accedit.*
8 *Declaratio non tollit ius quæsitum ex actu declarato.*
9 *Declaratio dicta non potest illa, quæ non exponit, sed perimit actum.*

DECISIO VII.

REsolutum fuit censum in totum esse validum, cum in eius venditione interuenerint omnia requisita in *Bulla Pij V.*

Non obstat quod dicitur de non integra solutione
1 pretij, quia in contrarium cantat instrumentum, † quæ est probatio probata, euidens, & manifesta, vt latè per Tiraq. *de retract. Lignag. §. 2. Glos. 1. num. 20.* & in numeratione pretij census, dixit *Rota in una Bononiensi census, 24. Aprilis, 1600. coram R.P.D. meo Decano, & coram me in Romana census scutorum decem, & octo millium, 23. Februarij, 1604.* & propterea Domini dixerunt non esse habendam rationem Petri Fuluij, & Ludouici Riualdi contrarium attestantium, quia est fides,
2 quæ non facit fidem, & † aduersus instrumentum requiruntur plenæ, apertissimæ, & concludentissimæ probationes, *Bero. cons. 146. sub n. 34. lib. 2.* & fuit dictum in illa Romana census scutorum decem, & octo millium.

Nec obstat quod isti fuissent deputati à Congregatione S. Bernardi ad emendum censum de quo agitur quia post emptionem, & ius in eo quæsitum Monialibus, non potuerunt in earum præiudicium aliquam declarationem facere, vt in terminis fuit resolutum *in illa Romana census scutorum decem, & octo millium.* Facit
3 quod dicitur confessionem † spontaneam procuratoris non nocere domino. *Alex. cons. 130. num. 6. lib. 4.*
4 *Paris. cons. 115. num. 21. & seqq. lib. 1.* sicut † nec confessio Prælati præiudicat Ecclesiæ, *cap. 2. vbi glos. in verbo, conuentum, de testib. in 6. Feder. de Sen. cons. 145. num. 2. Ang. cons. 145. num. 8.* fuit dictum *in Veronensi Iurisdictionis, 18. Martij, 1596. coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio,* & † tanto minus quando continet
5 6 iuris remissionem. Bero *cons. 116. num. 11. lib. 1.* & † tendit ad distractionem rerum ipsius Ecclesiæ, Abb. *in cap. fin. num. 44. vers. & non credo quod præiudicet Ecclesiæ, de præscript.* Et tanto minus præiudicare debet attestatio dictorum deputatorum, quia illum redarguit solutio fructuum integri census per decem annos, & vltra; quod † vtique non fecisset Laurentius bene informatus de quantitate pretij soluta? Quia eadem met die, qua fuit census stipulatus accessit vti fideiussor tam pro euictione quàm pro solutione eiusdem, & habuit penes se apocham prædictam.

Neque dici potest quod ipse soluerit eo quia pretium fuit integrè solutum, sed ex interuallo non in actu stipulationis, quia quando de contratio non constaret, vt dictum est, adhuc repugnat solutio fructuum. Quia Laurentius erat Prælatus, & Iuris peritus, qui optimè sciuisset nullitatem census propter Constitutionem *Pij V.* & propterea tot fructus indebitos sciens non soluisset, argum. *l. meritò, ff. de probat.* Nec obstat quod dicit istos deputatos potuisse declarare actum per ipsos gestum, quia ista non est declaratio, † cùm 8
non versetur circa rem dubiam, sed circa rem claram, quæ non tollit ius quæsitum ex actu declarato. *Paul. de Castr. cons. 338. ad fin. lib. 1. Dec. cons. 114. post n. 5.* Et † nullo modo potest dici declaratio illa, quæ non 9
exponit sed perimit actum. Bald. *in l. 1. in fin. C. de liber. prater.*

R. P. D. Cordubæ Leodiensi census 11. Decembris, 1596.

SVMMARIA.

1 *Notarius datus in adiunctum debet se subscribere, aliàs processus est nullus.*
2 *Comparens coram Iudice recusato, censetur renunciare recusationi.*
3 *Processus compulsorialis est nullus, si Notarius non iuret de fideliter exercendo.*
4 *Processus extractus vigore compulsoriæ, debet conferri cum processu originali compulsato.*
5 *Census constitutus contra formam Bullæ Pij V. est nullus.*
6 *Impositio census dicitur quædam alienatio.*
7 *In alienatione rerum Ecclesiæ requiruntur copulatiuè iusta causa, & solemnitates.*
8 *Clausula, si vocatis vocandis constiterit, requirit ordinem iudiciarium.*
9 *Census creatus à Prælato super bonis Ecclesiæ ad fauorem sui consanguinei, est suspectus.*
10 *In alienatione rei Ecclesiæ facta ob vtilitatem, emptor non tenetur probare pretium esse versum in vtilitatem Ecclesiæ.*
11 *Secus si alienatio fiat ob necessitatem, quia emptor tenetur probare pretium esse versum in causam enunciatam.*

DECISIO VIII.

PRo parte Dominorum de Nasque multa allegabantur ad ostendendum processus, & acta de partibus de nouo compulsata, non esse integrè extracta.

Nam Primò dicebant quod cum causa fuisset introducta coram Officiali Leodiensi, coram Balthazare de Augusto, Decano S. Bartholomei Leodiensi, coram duobus Canonicis Ecclesiæ Leodiensis, coram Officiali Namuricensi, & coram Decano S. Georgij Colonicnsi, & vltimo coram Decano S. Martini Leodiensi, non fuerunt integrè exhibiti, sed solum eorum principium. Sed hanc difficultatem Dominici reiecerunt, quæ vt videri potest ex progressu non fuerunt plures instantiæ, sed vnica continens plures anocationes à Iudicibus, quibus commissiones fuerant præsentatæ, in quarum vim cæperant procedere, & sic exhibita fuerunt, & producta acta, quæ quilibet Notarius habebat, vt *fol. 30. 35. & 37.*

Secundò opponebant quod coram Decano S. Martini fuerat præsentata Bulla Benedicti, & alia iura pertinentia, & concernentia bona, & facultates possessas iusto titulo ab Abbate, & transumptum priuilegiorum Cleri, secundum exemptiones, & concordiam Clericorum coram Episcopo Cardinale Grosbech super depositiones huius Abbatis de cuius mala alienatione, & dissipatione bonorum Monasterij agitur, vt patet ex summario, *num.* 2. de quibus non apparebit in processu. Quæ oppositio minus fuit admissa, quia quamuis impressus priuilegiorum, & processus huiusmodi fuerint exhibiti, non tamen registrati, & cùm non fuerint de actis, vt patet *fol.* 83. & 84. illorum transportatione non erat necessaria præsertim cum illa priuilegia tenderent ad declarationem Iurisdictionis Iudicis.

Tertium obiectum fundabatur in extractione facta ab Andrea Christiani Notario solo cui Domini de Nasque curauerant adiungi alium Notarium Mathæum Lamborceget, & sic quod caret omni fide ex
1 regula, quod † quando datur Notarius adiunctus, tunc ambo Notarij debent subscribere, & signare, & si aliter fiat, processus est nullus, ad not. *in cap. quoniam contra vbi* Abb. *num.* 52. Felin. *n.* 41. & 43. *de Probat.* Guido Papa, *decis.* 122. *num.* 2. Auend. *de exequut. mandari, cap.* 15. *num.* 475. & *seqq.* & *cap.* 23. *num.* 13. sed placuit Domi-
2 nis responsio, quod † per actus postea factos à dominis de Nasque coram solo Andrea fuit recessum in recusatione, iuxta *not. in cap. cum speciali, vbi* Abb. *num.* 12. *in fine, de appel.* Alex. *conf.* 12. *num.* 6. *lib.* 5. Vltra quod Abbati non poterat imputari, quod non curauerit dictum Mathæum interuenire descriptioni, nam signata fuit tantum ad effectum remouendi suspicionem, *Auth. si verò, vbi* Ias. *num.* 2. *C. de Iudic.* Idem Ias. *in l. Prætor. §. cogendi, num.* 4. *de eden.* Aym. *conf.* 230. *num.* 12. quæ suspicio fuit sublata ex hoc quod processus fuit præsente parte publicatus, subscriptus, & auscultatus.

Non obstat quod Notarius non præstiterit iuramen-
3 tum fidelitatis exercendæ † sine quo compulsatio est nulla, quia Notarius etiam quod in creatione præstet iuramentum, nihilominus non admittitur ad exercitium, nisi sit examinatus per Vicarium, seu officialem, & de nouo iuramentum præstet de fideliter administrando, vt est notorium in illis partibus.

Quartò fuit oppositum, quod in iisdem processibus deficiebant commissiones directæ dictis Iudicibus, & illarum præsentationes. Sed miserunt Domini responsionem datam, quod scilicet, commissiones sunt inserte in citationibus, quod sufficit præsertim ex stilo illarum partium. Quo verò ad defectum collationis, quam dicebant esse factam cum processu compulsato
4 penes Notarium remanente, quod non sufficit, † quia debuit fieri cum originali, vt fuit resolutum *in Legionensi Præstimoniorum*, 28. *Ianuar.* 1584. *coram R. P. D. meo Pamphilio*, non fuit habita consideratio, cùm detur actus collationis, qui dicit illam fuisse factam cum originalibus processibus productis coram compulsore.

Sed quantum ad iustitiam sententiæ Rotalis contra censum, duo opponebantur pro parte Monasterij
5 Primum, quod contra *Bullam Pij V.* non † fuit constitutus census in prompta, & numerata pecunia, sed per viam confessionis de recepto, & illa etiam suspecta tanquam facta à Prælato, qui malè versabatur in rebus Ecclesiæ, & ad fauorem consanguinei. Quam nullitatem Domini complexi sunt tanquam claram, & expresè contra dispositionem dictæ Bullæ.

Secundò opponebatur defectus solemnitatis, & causæ, quæ super impositione census super re Eccle-
6 siastica (quæ † dicitur species alienationis, *c. nulli, de reb. Eccles. non alienan.* Tiraq. *de retractu Lignag.* §. 1. Glos. 6.
7 *num.* 6.) copulatiuè requiruntur sicuti † in rei Ecclesiæ alienatione. *cap.* 1. *de reb. Eccles. non alien. lib.* 6. *Clem.* 2. *eod. tit.* Couarr. *variar. resolut. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 3. & quantum ad solemnitatem illam dicebant Domini non suppleri ex confirmatione officialis Leodiensis in executionem gratiæ Legati, quia non fuerat seruata illius forma propter clausulam, † Postquam vocatis vocandis sibi constiterit, quæ operatur vt debeat seruari ordo iudiciarius, *cap. exhibita, vbi* Abb. *num.* 6. *de Iudic.* Qui ordo non fuit seruatus, cùm Conuentus, qui omninò erat vocandus non fuerit vocatus.

Fuit etiam consideratum, quod nec etiam causa necessitatis esset benè probata, vt fuerat dictum *in hac causa coram R. P. D. meo Orano*, præsertim cùm versemur in materia suspecta, tùm propter qualitatem Prælati, quæ similiter considerata fuit *in causa Placentina de Puteobonelli, coram R. P. D. meo Decano*, cum † etiam quia census imponebatur ad fauorem consanguinei, iux. not. *in Auth. quibus cumque C. de sacros. Eccles.* Alciat. *de Præsumpt. reg.* 1. *Præsumpt.* 29. & fuit dictum *in Romana Casalis coram Cantuccio*, 10. *Martij*, 1578. *est decis.* 65. *num.* 18. *par.* 2. *diuers.* vltra quod ista necessitas non probatur per testes validè examinatos.

Nec etiam probatur quod pecunia versa fuerit in
1 vtilitatem Ecclesiæ, quidquid † enim dicendum sit quando alienatio fit ex causa vtilitatis, quo casu emptor non debet esse sollicitus de versione, secus † ta-
11 men dicendum erat quando fit ex causa necessitatis pro soluendo ære: tunc enim onus probandi quod pretium sit versum in illam causam spectat ad eum, in quem fuit facta alienatio. Inn. *in cap.* 1. *depos. it. vel forte.* Bal. *in Auth. hoc ius porrectum, n.* 2. *C. de sacros. Eccles.* fuit resolutum *in Romana Domus de Pisonibus, de anno* 1581. *coram bon. mem. Rubeo, & in causa Romana Casalis Palazetti, de anno* 1587. *coram Reuerendissimo Oriolensi*, & in quampluribus aliis causis.

Ex quibus responderunt Domini iura esse in forma probanti, & sententias Rotales esse confirmandas.

Illustrissimo Cardinali Mellino, Romana societatum, Lunæ 29. Ianuar. 1601.

SVMMARIA.

1 *Societas non potest contrahi super officio, nisi vsque illius valorem.*
2 *Societas contracta vltra valorem officij, non sustinetur in vim alterius contractus.*
3 *Societas officiorum, cur sint licitæ, &* num. 16.
4 *Periculum in societate officij, quomodo inter socios communicari dicatur.*
5 *Officium est de Regalibus, & non potest oppignorari, & quomodo hoc procedat, infra.*
6 *Officium semper remanet integrum penes officialem.*
7 *Officium quo ad titulum non potest alienari, sine consensu Papæ.*
8 *Officia sunt in commercio, & eorum fructus, & possunt in totum communicari.*
9 *Socij plures an possint super eodem officio admitti, & infra.*
10 *Obligatio ad interesse succedit in obligationibus factis.*
11 *Socius eo ipso est admissus in officio, est ei communicatum officium, & non est amplius communicabile.*
12 *Census vitalitij sustinentur propter periculum vitæ.*
13 *Officium cùm est in totum granatum, nil remanet officiali periculo expositum.*
14 *Periculum cum pericolo compensatur.*
15 *Societatis contractus, cessante periculo vitæ, non sustinetur in vim sponsionis.*

17 *Societas*

17 *Societas finito periculo, remanet purum mutuum.*
18 *Societas etiam super re aliena contrahi potest in præiudicium contrahentis.*
19 *Officia non possunt subhastari, nisi cum magna difficultate, & de licentia Papæ.*
20 *Societatis contractus sine officio, redditur vsurarius.*
21 *Consuetudo est obtinenda in contradictorio iudicio, parte opponente.*
22 *Consuetudo non inducitur ex sententiis diffor-mibus.*
23 *Consuetudo non suffragatur in materia vsurarum.*

DECISIO IX.

HOnorius Trincius super suo officio militiis Pij valoris scutorum quingentorum acceperat à Lælio Basliano diuersis temporibus plures pecuniarum quantitates longè excedentes valorem officij. Dubitaui an istæ societates officij fuerint validæ in totum, vel solum vsque ad valorem officij, & Domini fuerunt concordes, quod societates officij initæ cum eadem persona super eodem officio sustineantur solùm vsque ad valorem officij, & non vltra: mouebantur Primò propter *Constitutiones fel. record. Pauli IV. & Pij IV. in Constitutione enim Pauli IV.* prohibetur contrahi societates officij, vltrà medietatem valoris officij, & requiritur supplicatio signata manu Papæ, *Constitutio verò Pij IV.* continet moderationem illius Constitutionis, 1 & permittit † vt in futurum contrahi possint societates *sine supplicatione vsque ad valorem officij, & non* vltra, & quamuis non reperiatur publicatio constitutionis Pij IV. tamen dicebant Domini, quod aut ista constitutio fuit publicata, & societates vltra valorem non sustinentur, aut non fuit publicata, & multò minus sustinentur: quia si ista constitutio non habuit effectum, remanet constitutio Pauli IV. prohibens contrahi societates vltra medietatem valoris officij. Vltra quod si publicatio est necessaria in constitutionibus emanatis motu proprio, illa est multum verisimilis, cum ista constitutio reperiatur registrata in Secretaria Apostolica, impressa ab Impressoribus Cameralibus, & publicè vendita, & vsque ad hanc diem fuerit semper allegata in decisionibus causarum & obseruata absque aliqua contradictione. Et cessant secundum Dominos omnes difficultates, quia in Pontificatu Pauli IV. expediebantur super huiusmodi societatis supplicationes, quæ vigore illius constitutionis erant necessariæ, & post istam constitutionem *Pij IV.* non fuerunt amplius expeditæ iuxta formam istius constitutionis, & societates fuerunt contractæ vltra medietatem valoris officij: & ex ista obseruantia subsequuta satis apertè declaratur quod ista constitutio *Pij IV.* fuit publicata, & habuit effectum.

Secundò circunscriptis etiam istis Constitutioni- 2 bus mouebantur Domini: Quia † ex dispositione iuris communis istæ societates non possunt sustineri in excessu neque in vim contractus societatis, neque in vim alterius contractus.

Quantum ad contractum societatis notissima est illius forma, quod partes ineunt societatem super officio, & officialis facit participem fructuum eum, qui dat pecunia pro rata parte, quam partem propter incertitudinem fructuum officij, & ad effectum euitandi labores computorum idem officialis reducit ad ratio- 3 nem duodecim pro centenario, & ideò † cum dans pecunias admittatur ab officiale in socium officij, & ad participandum de fructibus, in eo quod societates excedunt valorem officij, cessat officium quod est subiectum societatis, & communicatio fructuum, quorum socius pecunias conferens particeps fieri possit, & consequenter sine subiecto, & communicatione fructuum non potest consistere societas, *l. verum ff. pro soc. in fine*, & duodecim pro centenario percipiuntur ex pecunia, ex qua non possunt licitè percipi fructus. Et quamuis officium non pereat communi periculo, sed per mortem officialis totum pereat damno ipsius contra naturam contractus societatis, tamen ex hoc non sequitur quin officium sit subiectum societatis: quia † pro maiori 4 commoditate contrahentium periculum societatis inter socios communicatur: si enim officialis moritur, officium amittit; & è contra si moritur ille qui dedit pecunias amittit suum capitale, & sic cum effectu compensatur periculum cum periculo.

Nec placuit Dominis, quod † officia sint de regali- 5 bus, & non possint pignorari, vel obligari, & ideò licet societates absorbeant totum officij valorem, officium † semper remanet integrum penes officialem: & conse- 6 quenter remanet etiam subiectum societatis, & res quæ possit communicari: quia per istum contractum non alienatur officium, sed socius admittitur solùm ad participationem fructuum, & in excessu non remanent fructus, qui possint communicari. Præterea † licet ti- 7 tulus officij non possit alienari sine consensu Papæ ad effectum euitandi fraudes, & vt possit esse certus de vacatione, tamen respectu contrahentium (dummodo non mutetur persona officialis, & remaneat periculum vitæ in eadem persona (officia † sunt in communi 8 commercio, & possunt etiam in totum fructus communicari, vt fuit dictum *in causa Romana officij scripturæ, 1. Aprilis, 1588. coram R. P. D. meo Pamphilio*, & tanto magis per viam contractus societatis, qui aliter iniri non potest, & permittitur à Papa etiam sine licentia. Nec obstat, quod sicut idem prædium, & fructus illius possint vendi pluribus personis, ita † pariter su- 9 per officio, & illius fructibus possint admitti plures socij, quia inter istos duos casus ratio diuersitatis est euidens. Quando enim eadem res venditur pluribus venditio est valida, quia cum venditor teneatur solùm tradere, & sic ad factum cuius † loco succedit obligatio ad interesse, si non potest secundò emptori tradere idem prædium, vel fructus illius soluendo interesse liberatur, sed in societate secus est, quia non † potest 11 consistere sine officio, & eo ipso, quod est admissus aliquis in socium officium est ei communicatum, & non est amplius communicabile, & consequenter de tempore contractus nihil remanet penes socium, quod possit alteri communicare, & super eo admittere alium in socium.

Quòd verò non possint sustineri in iure alterius contractus, fundamentum Dominorum fuit: quia in vim census vitalitij propter periculum vitæ æstimabile, pecunia, iuxta *cons. Oldr. 207.* non potest sustineri: quia † de natura huius census vitalitij est, quod pe- 12 cunia repeti non possit, & sustinetur solum propter incertitudinem vitæ, vt per Dec. *cons. 123. num. 3.* & ideò cum dans pecuniam ad societatem possit illas repetere elapsis sex mensibus iste contractus est contrarius naturæ census vitalitij. Ratione verò assumpti periculi non potest sustineri, quia † quando officium est gra- 13 uatum in totum, non existente officio, nec fructibus nihil remanet officialis periculo expositum pro cuius assecutione aliquid præstari possit nihil interest, *l. periculi, ff. de nautic. fœn.* Et etiam quia nullum periculum transfertur in officialem pecunia æstimabile, cum † periculum periculo compensetur. Et † cessante pe- 14 riculo non potest etiam sustineri in vim contractus 15 sponsionis, quia iustitia sponsionis pariter est fundata super periculo. Et licet Sot. *de iust. & iur. lib. 6. qu. 6. art. 2. col. pen.* Nauar. *cons. 29. num. 1. de vsur.* nitantur solùm iustificare contractus ratione assumpti periculi, assecurationis, & in vim sponsionis, tamen vterque eorum præsupponit existentiam, & capacitatem officij, & dubitant solùm de validitate huius contractus, quia non

non poteſt reduci ad rationem cenſus, cùm capitale poſſit repeti finitis ſex menſibus, neque poteſt ſuſtineri in vim contractus ſocietatis: quia ſocius iuxta naturam ſocietatis non ſubit periculum amiſſionis officij, & ideò putant illum eſſe reducendum ad contractum aſſecurationis, vel ſponſionis; ſed cum in iſto contractu periculum cum periculo compenſetur, vt dictum fuit, ceſſat eorum fundamentum, & contractus remanet licitus ex ſui natura, & ſuſtinetur ex lege ſocietatis, neque eget iuſtificatione reducendo illum ad aliam ſpeciem contractus, quem contrahentes non intellexerunt inire, & tantò magis cum in vim illorum contractuum non poſſit ſuſtineri.

Tertiò dicebant Domini non eſſe recedendum ab hac opinione, quia vltra rationes concurrunt etiam auctoritates Doctorum. Hanc enim opinionem ſemper tenuit Rota, vt patet ex multis deciſionibus factis in hac materia *in cauſa Romana ſocietatis de Ferris*, 9. *Nouemb.* 1581. *coram R.P. D. meo Seraphino*, *in cauſa Romana ſocietatis de Luchinis* 24. *Ianuarij*, 1575. *coram Illuſtriſſ. Cardinali Blanchetto & coram eodem in alia Romana Societatis*, 1. *Iulij*. 1506. *coram R.P.D. meo Corduba*. & deciſiones, quæ allegantur in contrarium non tangunt iſtum caſum, & in eis ſemper præſupponitur exiſtentia, & capacitas officij.

16 Licet † enim ille contractus ſuſtineatur ratione periculi, vt fuit dictum in cauſis *Romana compromiſſi, & Foroliuienſi ſocietatis coram bon. mem. Epiſcopo Laureta-*
17 *no*. & ideo † ceſſante periculo remanet purum mutuum, & fructus non debentur, vt fuit reſolutum *in cauſa Romana ſocietatis coram bon.mem. Cardinali Lancelotto, & Romana damnorum coram Cotta*, tamen ex hoc non ſequitur, quod ſocietates ſuſtineantur ſolum propter periculum abſque officio, & quod non requiratur exiſtentia, & capacitas officij. In cauſa vero Romana, ſeu Tuſculana ſocietatis: officium erat capax, &
18 fuit reſolutum ſocietatem ſuſtineri; quia etiam † ſuper re aliena poteſt contrahi ſocietas in præiudicium contrahentis, & præſertim cum adeſſet probabilis ignorantia dantis pecuniam ad ſocietatem officij, quæ in hoc caſu ceſſat. Et alia deciſio, quæ allegatur *in cauſa Romana ſocietatis de Luchinis*, quod à communiter accidentibus inſpiciantur potius fideiuſſores quam officia, quæ ad colorandum contractum, & ad euitandum vſurariam prauitatem interponuntur, non facit ad rem, quia licet habeatur reſpectus magis ad fide-
19 iuſſores, quam officia, cum † officia non poſſint ſubhaſtari niſi cum magna difficultate: & de licentia Papæ, & à fideiuſſoribus fit facilior exactio; tamen ex hoc non infertur, quod ſocietates ſuſtineantur abſque offi-
20 cio, & potius illa deciſio confirmat hanc opinionem, cum admittat † contractum ſocietatis ſine officio eſſe vſurarium, & ſic Rota nunquam receſſit ab hac opinione, quam etiam ſequuti ſunt multi iudices extra Rotam, adhibito etiam conſilio Theologorum, & omnes recentiores, qui de iſtis ſocietatibus ſcripſerunt.

Et demum articulo diligenter diſcuſſo eadem opinio placuit Congregationi ad iſtum effectum à S. D. N. inſtitutæ, cui interfuerunt quinque Illuſſ. Cardinales, tres Auditores Rotæ antiquiores & tres Theologi.

Non obſtat, quod ex conſuetudine incundi ſocietates vltra valorem officij iſti contractus ſuſtinentur ex
21 bona fide contrahentium. Quia † iſta conſuetudo non probatur obtenta in contradictorio iudicio cum oppoſitione partium, & effectuationi mandata prout probari debet, & conſtat de contrario ex deciſionibus factis in diuerſis cauſis, ſecundum quas fuit iudica-
22 tum, & † conſuetudo non inducitur ex ſententiis diſformibus. Alber. *in l. quæſitum*, §. *ſi quod eodem*, *ff. de fundo inſtructo*. Aym. *conſ.* 96. *n.* 5. Vltra, quod ſi probare-
23 tur non releuaret, quia † conſuetudo non ſuffragatur in materia vſuræ, *cap. quia in omnibus, de vſur.* & fuit latè deductum *in cauſa Romana ſocietatis*, 2. *Iunij* 1570. *coram bon.mem. Cardinali Lancellotto.*

R. P. D. Penia, Vrbenetana cenſus, 31. *Maij* 1591.

SVMMARIA.

1 *Cenſus extinguitur perempta re, ſuper qua fuit impoſitus.*
2 *Fundamento ſublato corruit edificium.*
3 *Pretium cenſui non reſtituitur perempto fundo, ſuper quo fuerat conſtitutus.*
4 *Annua reſponſiones cenſuales, ſunt legitimâ viâ conſequendæ.*
5 *Contractus cenſus eſt licitus.*
6 *Contractus, qui publicè frequentantur præſumuntur liciti, non vſurarij.*
7 *Perſona honeſta à ſuſpicione vſuræ eſt libera.*
8 *Pactum, quod cenſus ſit liber à quocunque caſu, intelligitur de caſu reſpectu fructuum, non reſpectu rei.*
9 *Sterilitas vnius anni cum vbertate alterius compenſatur.*
10 *Exempla non reſtringunt, ſed declarant regulam in quibus terminis loquatur.*
11 *Pactum quod ſi iuxta certum tempus non ſoluantur fructus cenſus, vel fideiuſſores non renouentur poſſit repeti ſors principalis defenditur.*
12 *Interpretatio ea capienda eſt, quæ magis fauet animæ.*
13 *Intellige in foro Poli, ſecus in foro exteriori.*
14 *Pactum, quod cenſus redimi non poſſit, eſt illicitum.*
15 *Intellige, ſi fiat ad commodum emptoris cenſus, ſecus ſi alterius.*

DECISIO X.

SEuerinus Meſſinus anno 1567. vendidit D. Sebaſtiano Vantio Epiſcopo Vrbenetano vnum annum cenſum ſcutorum octuaginta librarum, & exemptum à quocunque grauamine; ſeu impoſitione tam ordinaria quam extraordinaria, & à quocunque etiam fortuito caſu. Maximè belli, peſtis, grandinis, tempeſtatis, vis maioris, ſeu quouis alio, vel diſſimili deſurſum vel deorſum proueniente, & in eiuſmodi euentu tantundem de ſuo donare libere velle dixit de ſemeſtri in ſemeſtre, ac in principio cuiuſlibet ſemeſtris annuatim perſoluendum cum promiſſione, quod caſu quo per ſpatium ſex menſium ipſe, vel eius hæredes in ſolutione ceſſarent, nunc agi poſſit contra eos ad reſtituendum pretium, ſeu ſortem principalem: Et caſu quo huiuſmodi cenſus fuerit venditus, donatus, vel legatus fabricæ alicuius Capellæ, ſeu alteri pio loco, non poſſint redimi, niſi alius cenſus ſimilis eidem pio loco donaretur. Qui pro iſto cenſu fuerat obligatus cum veluti vſurarium coram Auditore Cameræ accuſanerat, & cum D. Locumtenens A. C. meum ſuffragium exquireret, Ego inclinabam in partem affirmatiuam, quod contractus eſſet fœneratitius, tum quia cenſus eximebatur ab omni caſu etiam fortuito, quæ conditio videtur repugnare naturæ cenſus, † cum perempta re ſuper qua imponitur, conſeſtim extinctus cenſeatur: neque enim verum eſt, quod ſcripſit Sot. *lib.6. de iuſt. & iur. quæſt.5. art.1.* videlicet hanc conditionem non contineri in *Extranag.* Martini V. & Calixti III. *de empt. & vendit.* Nam ſicut prudenter monuit Nauarr. *tract. de vſur. n.73. & 74.* non ideo id exprimere omiſerunt illi Pontifices, quia aliud ſentirent, ſed propterea quod de ea re non dubitarent. Nam † certum eſt ſublato fundamento non ſuſtineri fundatum, *capit. cum*

Paulus,

Paulus, 1.q.1. solùm enim dubitabatur an qui pretia recepissent ad solutionem tenerentur, cum census ob quos data fuerunt pereuntibus prædiis perirent, cui dubitationi respondentes Pontifices diffinierunt prædiis † pereuntibus non restitui pretia, non autem dicunt non extingui census. Tum etiam ex illa conditione, quod si venditor cessaret à solutione fructuum per sex menses, tunc ad solutionem sortis principalis compelli posset: hoc enim naturam census perpetui oppugnat. Nam † is, cui debentur fructus censuum legitimè agere debet ad eos consequendos, verum talem pactionem apponere non licet ad tradita per Contard. *d. contract. q.* 83.

Cum autem ex aduerso peteretur, vt causam proponerem in Rota illam proposui sub die 11. *Februarij*, 1591. & Domini tunc dixerunt, quod causa concordaretur. Sed cùm agentes pro validitate contractus nollent concordiam inire iterum causa proposita sub die 31. *Maij*, fuit conclusum per Dominos contractum esse validum, & licitum.

Primùm considerabant † iuxta constitutiones, *Mart. V. & Calixt. III.* censum iusto pretio vendi posse, vt concludit etiam Anch. *cons.* 30. & Decian. *cons.* 2. *num.* 68. *& seq. lib.* 1.

Item iustum census fuisse creatum, & venditum cum præfatis præstationibus de anno 1567. & sic ante Constitutionem *Pij V.* de censuum creatione, quæ fuit edita de anno 1568. & sub prædicta forma tunc publicè, & palam frequentabatur, † vnde præsumebatur licitus, non vsurarius. Grat. *cons.* 39. *num.* 4. *& cons.* 49. *num.* 12. *lib.* 2. Socyn. *iun. cons.* 22. *numer.* 3. *lib.* 4. Cranet. *cons.* 327. *num.* 21. Rol. *cons.* 58. *num.* 18. *&* 19. *lib.* 4. Accedebat qualitas personæ contrahentis videlicet, D. Sebastiani Vantij Episcopi Vrbeuetani, viri probatæ vitæ, & bonæ opinionis & famæ in quem non facile cadit sinistra suspicio, nam † generaliter honestæ personæ à suspicione vsurarum releuantur. Cranet. *cons.* 145. *num.* 24. Decian. *d. cons.* 2. *num.* 83. Menoch. *cons.* 343. *num.* 17.

Non obstat primum pactum, quo census eximitur à quocumque grauamine, seu impositione, & à quocumque casu etiam fortuito, cùm tamen debeat super re certa ac diffinita ita constitui, vt ea peremptâ, perimi debeat iuxta intellectum *Extrauag. constitutionis* Martini V. & Calixt. III. *sub eis. de empt. & vendit.* & receptam opinionem, quam profitetur Rom. *cons.* 412. *n.* 4. & Paris. *cons.* 75. *num.* 31. *lib.* 4. Nam Domini dicebant ad excludendum vsuram, pactum posse † referri ad casum fortuitum contingentem super fructibus, vt videlicet census deberet esse liber, & immunis ab omni, & quocumque casu fortuito, non rem ipsam stabilem super qua census ipse impositus totaliter perimente, & destruente; nam tunc certum est censum ipsum esse totaliter perimendum, sed à casu deuastante fructus ipsius rei, Paris. *d. cons.* 75. *num.* 31. *lib.* 4. & fuit resolutum *in vna Romana nullitatis census sub die* 4. *Nouembris*, 1583. *coram D. Lauretano.* Nec verba pacti videbantur hunc sensum excludere, illa videlicet belli, pestis, grandinis, tempestatis, vis maioris, &c. Quibus significatur non interitus, & destructio rei stabilis, sed potius fructuum inde prouenientium ita vt propter bellum, vel pestem, vel grandinem, vel turbinem, venti, aut ignis desursum, aut deorsum prouenientis, vel domus fructum habitationis vel agri, aut prædia, vel vineæ fructum messium, vel vini reddere aliquo tempore non valeant: hoc enim casu licitum est pactum de non petendo reductionem, seu defalcationem: nam † sterilitas vnius temporis cum vbertate alterius compensari potest, *l. licet, C. locat. r. propter sterilitatem, de locat.* Ista enim exempla quamuis non restringant, † declarant tamen regulam procedere in terminis similibus. Oldr. *cons.* 244. *num.* 14. Socyn. *iun. cons.* 2. *num.* 1. *lib.* 4. Quod fiebat euidentius ex eo, quod in eiusmodi euentu debitor census tantundem de suo liberè velle donare dixit: & ideò debet restringi, vt non intelligatur æstimatione totius census, sed illius anni, vel temporis quo in fructibus contigit sterilitas, seu interitus, *argum. l. cum de indebito ff. de probation.*

Non obstat aliud pactum, quod si per sex menses cessatum fuerit à solutione census, vel fideiussores non fuerint reuocati, possit cogi ad pretij restitutionem: quia † fuit per Dominos responsum hoc etiam pactum non esse pretium, sed si ipse non obseruauerit contractum celebratum cum iuramento: tunc enim resoluitur per *l. si quis maior C. de transact.* & ei culpa potest imputari, *l. quod quis ff. de reg. iur.* 12

Nec obstat, quod † in dubio ea sit facienda interpretatio, quæ magis fauet animæ, Cassad. *decis.* 1. *num.* 1. *de vsur. prob. in cap. quanquam, num.* 39. *de vsur. lib.* 6. Menoch. *cons.* 107. *num.* 24. quod vtique contingeret hoc casu, si fieret interpretatio declarando istum contractum fuisse fœneratitium: nam † regula procedit in foro conscientiæ, siue in foro poli, secus tamen est in foro exteriori, siue ciuili siue in foro fori, Rol. *cons.* 40. *lib.* 2. *num.* 4. 13

Postremò Domini dixerunt non obstare illud pactum de non redimendo censum alicui pro loco donatum, nisi alius census æquè idoneus donaretur, cum id non liceat ad Nauar. *de vsur. num.* 72. *&* 78. Quoniam *Nauar.* loquitur absolutè, quando per pactum conuentum est ne census redimi possit, quod † est illicitum, & vsurarium respiciens commodum ipsius emptoris. At in proposito casu pactum fuit appositum ad fauorem piæ causæ, & cum † ex hoc emptor non percipiat vberiores fructus non debet census vsurarius censeri. 14 15

R. P. D. Gypsio, Vrbeuetana census, Lunæ 6. Iunij, 1594.

SVMMARIA.

1 *Instrumenta extracta ex Archiuio publico, si habeant aliquod vitium, non releuant in concursu aliorum, qua carent vitio.*
2 *Consuetudo non validat contractum illicitum.*
3 *Consuetudo contra ius diuinum, vel naturale, est corruptela.*
4 *Consuetudo non attenditur in materia vsurarum. Nec excusat, num.* 6.
5 *Emptor census cum pacto, vt liceat ei cogere venditorem ad redimendum censum, & pretium restituendum non facit fructus suos, & quare, iuncta principia.*

DECISIO XI.

FVerat declaratum census, de quo agitur, nullum, & inualidum esse, quia illius emptores apposuerunt pactum, quod liceret eis, ac ipsorum hæredibus cogere venditorem ad redimendum censum, & pretium restituendum; sed postea examinatis nonnullis testibus, ac productis nonnullis instrumentis, ac iuribus. Dubitauit an Dom. Octauius vnus ex dictis hæredibus esset excusandus, ita vt non teneretur restituere fructus census ante litem contestatam percepros, & excusandum non esse conclusum fuit; tum quia testes non probant allegatam consuetudinem, cum non deponant de multiplicitate instrumentorum, nec constat habuisse effectum, præter id quod dicta instrumenta † ex Archiuio extracta, & producta non releuant in concursu aliorum instrumentorum, quæ sunt absque 4

dicto

dicto pacto : tum etiam, quia si dicta consuetudo probaretur Dom. Octauio non posset suffragari : Quia
2 † huiusmodi consuetudo non potest validare contractum illicitum, cum sit contra ius naturale, & Diuinum, *cap. inter dilectos, de excess. prælat. cap. fin. de consuetud.* vbi Doctores dicunt, † quod potius est quædam corruptela, quam consuetudo, Bero. *cons.* 167. *in princ. lib.* 1. Nec in hac † materia vsurariæ prauitatis attendenda est consuetudo, Sor. *de iustit. & iure, lib.* 6. *quæst.* 1. *colum.* 6. *paulo post principio vers. restant ergo tria argu-*
5 *menta.* Et ratio quare † emptor sic contrahens non faciat fructus suos illa est, quia ipse non amittit dominium illarum pecuniarum cum præfato pacto solutarum, Sor. *vbi suprà, q.* 1. *art.* 4. *in principio.* Et † quod talis consuetudo non excuset, tradit Bero. *vbi suprà, n.* 10. *vers. non obstat consuetudo, lib.* 1. Qui etiam respondet ad *Bartol.* & alios in contrarium allegatos, quod consuetudo loci excuset, *vt ibi per eum n.* 1.

R. P. D. Gypsio, Vrbenetana census, Lunæ 13. Februarij 1595.

SVMMARIA.

1 *Contractus census cum pacto quod emptor possit quandocumque compellere venditorem ad redimendum, est illicitus.*
2 *Fructus percepti ex censu illicito, imputantur in sortem, ibidem, & imputantur in sortem ipso iure absque facto hominis.*
3 *Restitui debent recepta sine causa.*

DECISIO XII.

DOmini Monaldus, & Iordanus de Clementinis tunc minores, emerant censum de cuius fructibus hodie agitur cum pacto quod liceret ipsis emptoribus quandocumque compellere Dominos de Gualteriis venditores ad censum redimendum, & pretium restituendum.

1 Propterea † Rota resoluit huiusmodi contractum esse nullum, & fructus solutos extinguere sortem principalem, & super hoc fuerunt latæ duæ sententiæ.

Postremò coram me fuit quæstum, an fructus soluti tempore communionis prædictorum fratrum venirent computandi in sortem principalem in præiudicium D. Octauij filij q. Iordani, cum ipse non sit hæres Monaldi, & *d. die* 13. *Februarij*, Domini resoluerunt fructus solutos tempore communionis extinxisse sortem principalem, cum † hoc casu extinctio, &
2 compensatio fructuum in sortem fiat à lege ipso iure absque hominis facto *cap.* 1. & 2. *cap. conquestus, de vsur. cap. cum contra. de Pignor. l.* 1. & 2. *Cod. de pignor. actione*, Socin. *cons.* 29. *num.* 27. *vers. circa tertium, lib.* 1. Pariſ. *cons.* 54. *num.* 79. *lib.* 1. Roland. *cons.* 40. *sub numero* 37. *lib.* 2. Fructus autem, qui repetuntur per D. Iulium sunt illi quos vltra sortem D. Octauius post di-
3 uisionem recepit, ad quorum † restitutionem teneri non est dubitandum cum sine causa ad ipsum peruenerint, *l. ex his omnibus causis, ff. de condit. indeb. leg.* 1. *Codic. eodem.* Quamuis contra Monaldum, siue eius hæredes prædictus Dominus Octauius poterit habere recursum de euictione census pro rata tangente.

An veto in calculo faciendo habenda sit ratio illius partis census retrouenditi de anno 1570. poterit particulariter videri.

R. P. D..... Romana census, de Turinis, Lunæ 28. Aprilis 1598.

SVMMARIA.

1 *Venditio rei aliena in præiudicium vendentis, valet.*
2 *Census super re aliena, vel alteri obligata imponere, tenetur facere consentire omnes interesse prætendentes.*
3 *Cessionarius non habet plus iuris, quam habeat cedens.*
4 *Prohibitio non extenditur vltra personas expressas.*
5 *Prætendens annullare censum ex defectu domini, debet illum probare.*

DECISIO XIII.

CVm Ioannes Baptista Almodianus in suo testamento expressè prohibuisset alienationem domus de qua agitur, Domini de Turinis prætendebant Augustinum non potuisse vendere directum dominium, & imponere censum super dicta domo, & talem impositionem fuisse ipso iure nullam. Vnde dato dubio an Bernardino moderno Capellano obstaret testamentum dict. q. Ioan. Baptistæ, fuit responsum negatiuè.

Nam cum emptori non constaret de huiusmodi testamento, & quod filiis fuisset relicta domus. Impositio † sustinetur in præiudicium Augustini imponentis, etiam quod fuerit super re aliena, quæ in præiudicium vendentis vendi poterit, *l. rem alienam, ff. de contr. empt.* Afflict. *decis.* 369. & fuit dictum *in illa Romana seu Tusculana societatis, 9. Maij* 1588. *coram R. P. D. meo Gypsio*, Quamuis † si dominus reclamauerit imponens teneatur ad faciendum consentire omnes interesse prætendentes, *l. ex his prædiis, C. de euict.* Dec. *cons.* 483. *num.* 18. cum aliis allegatis *in illa Romana census de Canalerijs, 26. Iunij* 1596. *coram R. P. D. meo Penia.* In hoc autem nulla erat reclamatio filiorum Augustini in quorum præiudicium census erat impositus habent ius ab Augustino.

Non obstat quod Turini habeant ius à Fratribus qui erant vocati ad hanc domum in casu alienationis: nam † fratribus nullum ius competebat ex dicta alienatione quæ non erat facta à filiis, qui erant prohibiti alienare, & † prohibitio non debet extendi vltra personas expressas. *l. pater filium, §. fundum Titianum, ff. de leg.* 3. Auth. *de restit. fideicom. §. nos igitur, & ibi gloss. in verbo, voluisse, collat.* 9. Couar. *var. resol. lib.* 3. *c.* 5. *num.* 4. plures congerit Molina, *de iust. Primog. Hispan. lib.* 1. *cap.* 4. *num.* 11.

Cum ergo Augustinus alienauerit cui non erat prohibita alienatio non intrat pœna apposita ad fauorem Fratrum, Gozad. *cons.* 59. *num.* 4.

Dicebant etiam Domini non probari † defectum dominij per Turinos de tempore impositionis census: non enim probatur ex testamento producto, quia cum fuerit conditum de anno 1520. & sic per quatuordecim annos ante impositionem census, de illo tempore poterant obiisse filij Augustini, quo casu ipse eis erat successor, & maximè verisimilis videtur obitus filiorum de dicto tempore, tum ex auersione Augustini in ipsa impositione census interuentu, ac consensu vxoris pro suo interesse, quod proculdubio viuentibus filiis cessabat, tum etiam ex venditione facta Turinis inde ad sex annos cum expressione quod erant mortui, & non est verisimile quem esse immemorem salutis æternæ.

Minus

Minus obstabat quod prohibitio alienationis esset perpetua, & transitoria ad filios Galieni Phisici consobrini testatoris, quia non constat de eorum existentia, & Turinis prætendentibus factum esse locum substitutioni ad eorum fauorem incumbitonus probandi eorum existentiam.

Illustrissimo Cardinale Lancelloto, Romanana relevationis indemnitatis, Lunæ, 4. Februar. 1601.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor ex natura contractus debet releuari ab eo pro quo fideiussit, etiam si nihil fuerit expressum.*
2 *Hæres hæredis fideiussoris iure petit releuationem ab hærede hæredis principalis debitoris.*
3 *Actiones omnes tàm actiuè quàm passiuè transeunt in hæredes, & eorum hæredes.*
4 *Consentiens alienationi rei fideicommisso subiectæ excluditur à commodo fideicommissi.*
5 *Fideicommissarius consentiens quod super bonis fideicommisso adsti fauorem subiectis imponatur census non censetur fideicommisso renunciare.*
6 *Consentiens vt super suis bonis census imponatur, non dicitur bona illa alienare.*

DECISIO XIV.

CVm Horatius de Magdalenis vocatus ad fideicommissum Vannotiæ post mortem Fabrij de Crescentijs sine filiis consenserit quod Dominus Fabius census imponere posset super Casale Valerini, & ad hunc effectum fideicommisso Vannotiæ renunciauerit, & cum census ad vtilitatem Fabij fuerit impositus, & ratione istius consensus Horatius siue eius hæredes damnum passi fuerint. Domini censuerunt Dominum Alphonsum Soderinum, qui est hæres Antoninæ, hæredis Fabij teneri ad releuandum indemnes Dominos de Magdalenis, qui successerunt in bonis, & hæreditate Horatij vigore substitutionis ad eorum fauorem factæ. Fundamentum decisionis fuit, † quia ex natura fideiussionis est vt qui pro aliquo fideiusserit, vel bona sua pro aliquo obligauerit, debeat releuari indemnis etiam si nihil fuerit expressum, iuxta text. *in leg.* Lucius, *ff. mand.* vbi ex illo text. id notat expressè Bald. Negus. *de pignor. 3. memb. 6. part. princ. num.* 45. maximè quando fideiussor, siue ille, qui bona pro alio obligauit passus fuit damnum, *cap. peruenit, de fideiuss. cum vulgar.* Vnde quemadmodum si Horatius, & Fabius viuerent posset Horatius petere releuationem ab ipso Fabio, ita † Domini de Magdalenis, qui sunt hæredes hæredis Horatij mediante persona Caroli debent releuari indemnes à Domino Soderino, qui est hæres hæredis Fabij mediante persona Antoninæ, cum omnes † actiones hæredum, *l. per successionem, ff. de regul. iur. leg. fin. C. de hared. instit.*

Damnum autem sensisse Dominos de Magdalenis occasione dicti consensus non est dubitandum cùm propter huiusmodi consensum, & obligationem sint priuati quinta parte Casalis Valerani ad Horatium spectante, ex qua fructus dicti census soluuntur, & quæ possidetur per dominum census in vim sententiæ Rotalis.

Neque obstant deducta pro D. Soderino. Nam quod alias fuerit coram *bon. mem. D. de Rubeis* resolutum non constare de iure Caroli, id prouenit ex eo quia ipse agebat vigore fideicommissi Vannotiæ, in quo fuit dictum ipsum non esse comprehensum; sed nunquam fuit dubitatum quin ipse posset agere pro releuatione indemnitatis circa quod non censetur aliquo modo per consensum præiudicatum, sicuti neque dubitatum fuit quin Horatius esset ad fideicommissum vocatus. Et quamuis † ratione sui consensus fuerit à fideicomisso 4
exclusus, ita vt non potuerit suam ratam Casalis vindicare, tamen ex hoc non sequitur, quin tàm ipsemet Horatius, quàm Domini de Magdalenis eius hæredes mediante persona Caroli possint agere contra hæredes Fabij pro releuatione indemnitatis ab obligatione facta pro Fabio.

Non obstat renuntiatio fideicommissi, quia non ideò Casale remansit liberum penes Fabium sed illa facta fuit solum ad effectum, vt census validè imponi posset cuius validitas per dominos de Magdalenis modo non controuertitur.

Non obstat † quod consentiens alienationi rei suæ 5
nihil amplius petere possit, *l. Codicillis, §. 1. ff. de l. 2.* cum aliis allegatis, quia Horatius non consensit alienationi Casalis, sed solum consensit quod super eo census imponeretur non obstante fideicommisso, quod perinde est † ac si pro imponendo censu accommodasset 6
fundum Fabio, ac illum pro illo obligasset ratione cuius obligationis, vt dictum est potest petere releuationem indemnitatis.

Illustrissimo Cardinale Platto, Viterbiensis census, Veneris, 6. Aprilis 1590.

SVMMARIA.

1 *Pœna imposita à testatore si hæres aliquid intra præfixum terminum non faciat, ob moram hæredis incurritur.*
2 *Ampliatur etiam quod nulla præcesserit interpellatio.*
Ita vt priuatus non possit disponere de re qua fuit priuatus in præiudicium eius cui pœna applicatur, num 3. & seq.
Ampliatur secundo etiam si non sit facta electio personæ cui sit soluendum legatum, & n. seqq.
4 *Legatum factum pro dote Capellæ construendæ, est validum.*
5 *Legatum factum pro dote Capellæ soluendum Capellanis nominandis ab ipso testatore eo non nominante, non efficitur caducum, nec irritum.*
6 *Vel quia habetur perinde ac si testator dictam nominationem sibi non reseruasset.*
7 *Vel quia præsumitur illum præmisisse dictæ reseruationi.*
8 *Census, super re aliena in præiudicium Domini, imponi non potest.*
10 *Resolutio iure datoris, resoluitur ius acceptoris.*

DECISIO XV.

REsoluerunt Domini iustas esse sententias latas ad fauorem Monasterij, & Fratrum S. Mariæ de Quærcu super deuolutione hæreditatis q. Dominici Petratij, ob id quod hæredes non adimplecutrinc eiusdem Dominici voluntatem, in assignanda dote Capellæ quam ipse testator construi iusserat intra terminum duorum annorum præfixum.

Cùm † enim hoc testatoris præceptum haberet ad- 1
iectam pœnam priuationis, & deuolutionis hæreditatis ad dictam Ecclesiam. S. Mariæ iustè iudicatum fuit deuolutioni huiusmodi locum fuisse stante hæredum mora in adimplendo, Paul. de Castro, *cons. 292. in S. dub. lib. 1.* Gozad. *cons. 34. num. 7.* Aym. *cons. 193. sub num. 4.* Alb. *cons. 38. sub num. 14.* Corn. *cons. 99. col. 1. & cons. 150. col. 4.* Tiber. Decian. *cons. 11. n. 13. lib. 2.* Quod

2 † procedit etiam nulla facta interpellatione ſtante lapſu termini duorum annorum appoſiti à teſtatore, *Gozad. Aym. & Alb.* locis ſuprà relatis.

Non obſtat quod teſtator nullos elegerit Capellanos, quibus ſolutio fieret provt ſe electurum in legato
3 ptofeſſus fuerat. Quia † electione non facta non videbantur hæredes obligati ad ſoluendum iuxta text. cùm ibi notat. in *l. ſi quis ita ſcripſerit hæredem ff. de hæred. inſtit. & in l. qui plures, ff. de vſufr. legat.* cum aliis allegatis. Quia fuit reſponſum in caſu noſtro nullam adeſſe incertitudinem propter quam legatum debet vitiari. Neque enim dubitari poteſt perſona legantis, nec ignorari quid legitur aperte in teſtamento Dominici legare ſexaginta ſcuta annua pro dote Capellæ
4 conſtituendæ, & † propterea de validitate legati non eſt ambigendum, Paul. de Caſtr. *in l. 2. num. 3. ff. de hæred. inſt.*

5 Nec † redditur inutile, nec irritum ex eo quod Capellani inter quos erat facienda diſtributio dictorum ſexaginta ſcutorum non fuerint à teſtatore nominati; nam defectus huius nominationis non alterat præcedentem diſpoſitionem certam, ſed perinde eſt † ac ſi
6 teſtator nullam de huiuſmodi Capellanorum nominatione facienda feciſſet mentionem, vt declarat idem Paul. de Caſtro, Imol. Alb. *& alij, in d. l. 2. ff. de hæred. inſtit.* Alex. *& alij in l. teſtamentum, C. de inſtit. & ſubſtit.*
7 Aym. *conſ.* 147. *num.* 6. Vel † perinde erat ac ſi teſtatorem pœnituiſſet ſibi reſeruaſſe talem nominationem *l. pen. C. de inſtit. & ſubſtit.* Alex. *& alij in dict. l. ſi teſtam.* Curt. iun. *conſ.* 12. *num.* 1. Menoch. *conſ.* 224. *n.* 10. *lib.* 3.

Neque dicatur ex hoc ſaltem ceſſare culpam, aut dolum in hæredibus differentibus exequi voluntatem teſtatoris, quaſi habuerint ſaltem probabilem cauſam differendi ſolutionem ſexaginta ſcutorum, donec eligerentur Capellani. Quia cum clara ſint verba relicti facti Capellæ, non debuerunt hæredes ob omiſſam nominationem Capellanorum differre ſolutionem pro dote Capellæ faciendam. Et ſi modo optabant eligere Capellanos, qui Capellæ inſeruirent, debebant vel illos ipſi nominare, vel curare vt ab Epiſcop. eligerentur; maximè cùm non poſſit allegare aliquam ignorantiam; tum etiam ex eo quod poſt factam ab Epiſcopo electionem horum Capellanorum fuerunt moniti. Poſtremo, etiam quod in iudicium vocati litem ſuſtinuerunt, & ad executionem legati deuenire neglexerunt.

8 Sequitur ex his † poſt incurſam pœnam priuationis hæreditatis non potuiſſe ſuper bonis hæreditariis cenſum imponi in præiudicium Fratrum quibus erat ius quæſitum, tanquam ſuper re aliena *l. rem alienam, de contr. empt. l. 2. de Pignor.*

9 Nec refert quod fuerit impoſitus ante latam ſententiam ſuper deuolutione, quia † ſatis eſt quod fuerit impoſitus poſt incurſam pœnam, & poſt applicatam hæreditatem Fratribus, Tiraq. *de retract.* Conuent. §. 1. *gl.* 7. *num.* 20.

10 Et in omnem euentum † reſoluto demum iure hæredum reſolutum fuit ius Morotij ad cuius fauorem fuit ab hæredibus impoſitus cenſus, *l. lex. Vectigali, ff. de pigner.* Alex. *conſ.* 65. *lib.* 3. Reliqua benè tolluntur per informantes.

R. P. D. Penia, Lauretana Pecuniaria, Lunæ, 28. Februarij 1605.

SVMMARIA.

1 *Filia acquiritur ius ex ſtipulatione facta pro ea, & eius dote à patre &* num. 2.

2 *Donatio inter patrem, & filium ex cauſa matrimonij, etiam fmuri valet.*

3 *Cenſus impoſitio facta ſuper re aliena, non præiudicat domino rei.*

4 *Poſſeſſio probatur etiam per teſtes ſingulares concordantes, in quadam generalitate.*

5 *Cataſtrum non probat dominium, nec poſſeſſionem in præiudicium eius, qui non interfuit illius confectioni.*

6 *Examen teſtium factum omiſſa citatione ad videndum illos iurare eſt nullum.*

DECISIO XVI.

CVm præſuppoſitis quod Fabritius Firmanus anno 1581. emerat quoddam prædium à Petro Dominico de Caſtro Fidardo pro ſe, & Camilla filia, & pro eius dote tradenda tempore nuptiarum; & quod de anno 1584. idem Fabritius ſuper eodem prædio impoſuerat duos cenſus, vnum ſcutorum octuaginta pro pretio ſcutorum mille ad fauorem Philippi Bertini, & alterum eiuſdem ſummæ ad fauorem Bertini, & Oliuerij, de Seratis, & præſuppoſita apocha dationis in dotem dictorum bonorum eidem Camillæ, & eius marito ſub die 15. *Iulij* 1583. factæ. Dubitaui, an Fabritius potuerit dicta bona in præiudicium Camillæ, & eius doris obligare. Et cauſa ſæpè propoſita, & non reſoluta, denique in hac propoſitione in negatiuam ſententiam itum fuit, Fabritium non potuiſſe bona obligare in præiudicium Camillæ, quia fuerant empta pro ea, & eius dote tradenda tempore nuptiarum, & pater fuerat etiam pro Camilla abſente ſtipulatus & ſic † acquiſitio fuit facta ad ipſius vtilitatem, Bald. Nouell. *de dot. part. 6. Priuil. 46. num. 3. verſ. nam immo.* Quæ licet habuerit vim donationis, quæ regulariter inter patrem, & filiam eſt prohibita, non † tamen ex cauſa matrimonij etiam futuri, *leg. Pomponius Philadelphus, & ibi* Bart. *ff. ſam. hercif.* Alex. *in l. ſi cum dotem, not. 5. num. 7. ff. ſolut. matr.* Ias. *in l. ſi extraneus, num. 16. in princ. ff. de cond. cauſ. dat.* Vnde cum fauore doris filia fuerit capax donationis, *d. l. Pomponius*, conſequenter ſtipulatio pro filia fuit valida, & ex ea fuit illi ius quæſitum, Bart. *in l. quod dicitur*, 130. *num.* 4. *verſ. quandoque ſtipulatur illud, & ibi* Alex. *n.* 3. *verſ. Item quia videmus quod in dote, ff. de verb. oblig.*

Ex prædictis meritò inferebatur non † potuiſſe deinde Fabritium patrem per impoſitionem cenſuum filiæ, cui fuerat ius quæſitum, præiudicare. Dec. *conſil.* 239. *n.* 6. *verſic. ſed ad hoc reſpondetur clariſſimè* Caſſan. *conſil.* 53. *n.* 53. *in fin.*

Et quoniam hæc ſententia minus difficulter tenebatur, nam Camillæ fuit conſignatum prædium emptum antequam cenſus imponerentur: nam Domini ſine difficultate tenebant poſt conſignationem non potuiſſe cenſus imponi: ideò conſignationem ante cenſum impoſitum cenſuerunt Domini probari ex teſtibus pro Camilla inductis: nam Dominicus Spera ſuper primo affirmabat ſe ſcire quod poſt emptionem, factam de anno 1581. Camilla poſſederat prædium pro ſe emptum, & reddebat bonam rationem dicti, quia fuerat ipſius factor, addebatque ſuper ſecundo laboratores dicti prædij ab anno 1582. & circa cum conſenſu, & voluntate Fabritij recognouiſſe Camillam in dominam, & poſſeditricem dicti prædij, eique de fructibus reſpondiſſe, cum iſto teſte concordabat Vicianus Pandulphi ſuper decimoſexto, aſſerens dictum prædium ſemper fuiſſe cultum, & poſſeſſum à Camilla, & ab ipſa ſemper fuiſſe fructus perceptos, & rem magis declarans idem teſtis ſuper decimoſeptimo affirmabat ſe ſcire, quod poſt prædium emptum tam antequam Camilla nuptui traderetur, quàm poſteà ſemper fuerat ab ipſa poſſeſſum. Supradictis adſtipulabantur teſtes de auditu, nempè Ciccus de Maximis ſuper decimoſeptimo Io. Bernardinus Ioanninus ſuper primo & Claudius Grandis apertis verbis teſtificantes ſe à Fabritio

Camillæ

Camillæ patre audiuisse, quod ipse consignauerat hoc prædium Camillæ pro sua dote.

Non refragabatur, quod testes videbantur singulares: quia, præterquam quod singularitas non erat obstarina, sed admiraculatrina; Possessio † probatur etiam per testes singulares concordantes in quadam generalitate, Veral. *decis. 169. p. 3.*

Rursus non obstabat, quod prædium reperiretur descriptum in Catastro sub nomine Fabritij: Quia † Catastrum non probat dominium, nec possessionem in præiudicium illius, qui non interuenit cum Catastrum conficeretur, Alexand. *cons. 147. vers. licet inter, lib. 5.* Paris. *cons. 104. n. 169. vers. & etiam, lib. 1.*

Testium examinatorum contra Camillam non fuit habita ratio, quia præret cæteros defectus examen patiebatur vnam nullitatem notabilem, quia † deerat citatio ad videndum eos iurare. Rota *in vna Canthensi decimarum, 31. Ianuarij, 1600. coram D. Cardinali Pamphilio tunc Rotæ Auditore.*

Illustrissimo Cardinali Pamphilio, Asisiensis Census, Veneris, 9. Iunij 1604.

SVMMARIA.

1 *Protestatio in contractu census, præfernat illum à nullitate.*
Etiam si essent apposita aliqua pacta contra formam Bullæ Pij V.
2 *Census impositus super re aliena, sustinetur in præiudicium imponentis.*
3 *Res aliena vendi potest.*
4 *Census vendi potest ad rationem octo, & etiam decem pro centenario.*

DECISIO XVII.

PRo informantibus nempè census esse validum, quia fuit impositus super certis bonis stabilibus, cum suis confinibus designatis, soluto integro precio in pecunia numerata in præsentia Notarij, & testium, & seruatis omnibus aliis à Bulla *fel. record. Pij V.* super modo creandi census requisitis. Et vlterius protestatio, † quæ operatur validitatem census, etiam si aliqua pacta contra illius formam fuissent apposita Hieron. Gabr. *cons. 47. num. 8. lib. 2.* & fuit decisum *in causa Beneuentana census, die 29. Martij, 1593. coram me,* & alios sæpe.

Non obstat quod dicitur bona fuisse communia Andreæ venditoris census cum Cæsare eius fratre, quia contrarium apparet ex donatione omnium bonorum facta per ipsum Cæsarem ad fauorem Andreæ longè ante impositionem census. Vltra quod hoc non concernit validitatem census, qui † in præiudicium vendentis etiam super re aliena impositus sustinetur, † cum res aliena vendi possit, *l. rem alienam, ff. de contr. empt.*

Minus obstat quod census fuerit impositus ad rationem octo † pro centenario: quia nec in Bulla *Pij V.* nec alibi reperitur prohibitum constitui, & vendi ad dictam rationem cum pretia rerum pro varietate locorum, & temporum diuerso modo consideretur, *l. pretia rerum ff. ad leg. falcid.* Nauarr. *in Comment. de vsur. num. 104. & 140.* & in venditione census ad rationem decem pro centenario resolut Rota *in vna Farolitanen. census, 13. Nouembr. 1589. coram bon. mem. Orano.*

R.P.D. Marcomontio, Bononiensis census, Luna 17. Martij 1608.

SVMMARIA.

1 *Statutum dans formam contractibus minorum ligat subditos contrahentes extra territorium statuentium, si tollat fidem scripturis, & instrumentis aliter factis.*
2 *Iuramentum non probatur ex instrumento, cui detracta est fides à statuto.*
3 *Præmium declarat mentem statuentium.*
4 *Statutum Vrbis, lib. 1. c. 113. cum especiat formam & solemnitatem contrahendi non personæ contrahentis, ligat minorem forensem in vrbe contrahentem.*
5 *Forensis in contrahendo ligatur statutis loci contractus, si disponant super forma contrahendi.*
6 *Vniuersitas fungitur vice pupilli, & minoris.*
7 *Priuilegiatus certans de damno potior est aquè priuilegiato, qui non agit de damno.*
8 *Patria potestas finitur maxima capitis diminutione.*
9 *Pater non potest ad sui proprium commodum auctorizare personam filij.*
10 *Filius contrahens cum patre, non tenetur seruare solemnitates statutarias.*
11 *Limita cum damnum filij est euidens, & ibi habetur ratio.*
12 *Consensus nec præsumitur præstitus animo donandi sed ad validandum contractum.*
13 *Alienare, & alienationi consentire, paria sunt.*
14 *Filius fideiubens pro excarcerando patre, non restituitur.*
15 *Filius quando teneatur redimere patrem, & infra.*
16 *Statuto plura requirente pro forma in explicatione actus vno deficiente alius corruit.*
17 *Alienatio bonorum ecclesiasticorum copulatiuè requirit causam alienandi, & solemnitate.*
Iuramentum quando non suppleat defectum solemnitatum requisitarum a statuto.
18 *Statutum Romæ circa contractus minorum habet locum in omnibus contractibus, in quibus minor lædi potest ibi.*
19 *Iurans non venire contra contenta in instrumento excluditur à remediis, quibus posset impugnare contractum, si non esset iuratus.*
20 *Limita si interueniat enormissima læsio.*

DECISIO XVIII.

CVm Theodorus ciuis Bononiensis ob dilapidatam pecuniam Regiminis Bononiensis detineretur in carceribus Vrbis; fuit de anno 1600. inter ipsum, & dictum Regimen inita concordia, in qua Theodorus cum promissione solutionis residui debiti si vnquam ad pinguiorem fortunam rediret cessit Regimini quendam annuum censum librarum 310. qui erat pars dotis Isabellæ prædefunctæ ipsius vxoris, illique cessioni Hannibal filius Theodori, & Isabellæ, tunc impubes pubertati proximus præstitit consensum cum iuramento, & cum auctoritate Curatoris ad id specialiter sibi deputati, & cum decreto Iudicis; renunciauitque priuilegio minoris ætatis, atque promisit contentis in contractu nunquam contrauenire. Elapsis postea aliquot annis cum idem Hannibal vti filius, & hæres Isabellæ petiisset fructus census ab Alexandro antiquo eius debitore, qui iam illum extinxerat mediante solutione librarum quatuor millium facta Regimini cessionario, fuit inter dictum Alexandrum, & Cameram Bononiæ ex vna parte, & Annibalem ex altera introducta lis in partibus. Vnde cum aduocata, & mihi commissa fuisset dubitari, an præ-

dicta cessio,& extinctio census obstet Hannibali,& dubio vtraque parte informante proposito Rota respondit negatiuè. Et mora est potissimè ex omissione formæ,seu solemnitatis statutariæ,quæ in ista alienatione rei ad minorem spectantis requirebatur, siue consideremus locum census alienati,& originis, ac domicilij Hannibalis; siue locum celebrati contractus.

Statutum enim Bononiæ *subtit.de contract.cum minoribus,& filiisfamilias faciendis* expressè prohibet suis subditis etiam extra ciuitatem,& districtum Bononien. contrahere nisi sub quadam forma,quæ hic seruata non fuit. Ideóque clarum est, quod iuxta terminos illius statuti cessio Hannibalis non est habenda in consideratione.

Et licet dubitari soleat,an statutaria dispositio liget suos subditos extra suum forum, tamen illa dubitatio tollitur † ex quod statutum Bononiæ procedit vlterius tollendo fidem scripturis, & instrumentis aliter confectis etiam extra territorium ad latè tradita per Tiraq. *de legib.connub.* Glos.8.*n.*219.& Rota *in causa Bononiensi terrarum*,29.*Maij* 1579. *coram Cantuccio, quæ est decis.*104.*p.*2.*Diuers.* dixit dictum statutum esse indubitanter obseruandum.Quo stante non est facienda vis in iuramento Hannibalis,quia illud annullatur à dicto statuto auctoritate Apostolica confirmato.Et † si fides dempta est contractui,ita vt contractus non probetur, nec etiam probatur iuramentum contentum in contractu,Bart.*in l.omnes populi,n.*25,*de instit.& iure*, & fuit consideratum in *d. dec. coram Cantuccio*,& in similibus terminis in statuto Vrbis de præscripcione sexdecim annorum apud Mohed. *dec.*16.*de præscript.*& Pur.*dec.* 116.*lib.*1.

Quod si dictum Statutum Bononiæ non vendicat sibi locum in ista causa quoniam disponere videtur quando adest suspicio, quæ in isto casu omnino cessauit videlicet, quod minor se contulerit extra districtum vt fraudem faceret statuto, sicuti colligitur ex procœmio, † quod declarat mentem statuentium, Bart. *in l.fin. de hæred. institut.* Oldrad.*consil.*103. *numero* 1. *ibique adden.* Rom.*consil.*436. *num.* 10. & ex quo aliàs minor Bononiensis, vix contrahere posset alibi, quam in districtu Bononiensi.Quidquid sit de ista consideratione,quam Domini non firmarunt,non tamen præterea obstabit Hannibali cessio, quia subintrat ad eius fauorem statutum Vrbis, *lib.*1.*c.*113. quod in alienationibus faciendis rerum ad minorem spectantium dat certam formam,quæ cum in cessione census non fuerit seruata, præsertim in deputatione duorum curatorum ideò sit locus verbis,& dispositioni dicti statuti,quod talis alienatio nulla,& inualida censeatur.

Et quidem non est dubium,† quin dictum statutum comprehendat minorem forensem contrahentem in Vrbe,cum respiciat solemnitatem,seu formam sub qua minor debet contrahere,non autem illius personam inhabiliter,iuxta doctrinam Bart. *in l.*1.*n.*13.& 14.*C. de Summa Trinit.& fide cathol.* quam omnes sequuntur,vt dicit *ibi* Ias.& de communi testatur,Purpur. *ibid.n.*98. & quam plurimos refert Lamberteng.*de contract.mulier.* Glos.2.*num.*26.*& seqq.* & est generalis regula,† quod in respicientibus formam contractus, & solemnitates forenses ligantur statutis loci in quo contrahunt,Gabr. *de consues.conclus.*2.*num.*4.Surd.*cons.*257.*n.*1.& Caputaquen.*decis.*206.& 215.*p.*3.Cæsar.de Grass.*dec.*2.*n.*1. *de donat.*

Non obstat quod iste minor contraxit cum Communitate Bononiæ,† quæ fungitur vice,& priuilegio pupilli,*l.nihil.ff.ad municip.l.respublica,C.ex quib.caus.maior. l. rempublicam. C. de iure reip.lib.*10. Bart.*in l.nulli, num.*4.*ff.quod cuiusque vniuers.nom.* Cotn.*cons.*189.*n.*4. *lib.*3. Quam † etiamsi dictus minor ad alterius minoris fauorem obligasset se,& ius remisisset suum, haberet nihilominus locum statuti dispositio, quandoquidem inter duos priuilegiatos contrahentes prior est causa eius qui in contractu simul inito lætus est,aut damnum sensit,arg.*c.auditis de rest. in integr.l.fin. ff. ex quib.caus.maior.l.*1. *C. si aduer.fisc.*& ad hoc plures cumulat Lamberteng. *in d.tract.de Contract.mulier. in fine n.*125.*& seqq.*

Non obstat quod propter præsentiam patris non fuerit necessaria alia deputatio Curatoris. Quia omisso quod dicitur Theodorum passum fuisse maximam capitis diminutionem, † per quam finita fuit patria potestas,§.*cum autem is,Inst.quib.mod.ius patr.pot.solu.* adhuc non potuit † ad sui proprium commodum auctorizare filij personam, vt in his esse veram opinionem,respondit Bald. *cons.*213. *in princ.* tradit Ias. *cons.* 69.*in* 2.*dub. lib.*1. vbi ait hanc opinionem esse tenendam in iudicando. Paris. *cons.*97. *num.*21.*& seq.lib.*3. latè Tiraq. *de legib.Connub.*Glos.8.*num.*115.& Alcar. Clement.*de patr.potest.c.*6.*effect.*10.*n.*6.

Nec obstat quod stante statuto vt minor sine certa solemnitate contrahere non possit, filius tamen † sine dicta solemnitate possit contrahere cum patre, illique donare vt ex magis communi opinione, dicit Gabr. *concluf.*2. *de statut.n.*1.& 5. nam quidquid sit de veritate illius opinionis, sufficit quo ad præsentationem inspectionem, quod † illa fundata est in præsumptione quod pater capiat pro filio bonorum consilium, ideóque non procedit quando damnum filij est euidens,vt hic idem *Gabr.d.concluf.*2.*num.*7.post *Bart.Ias.* & *Dec.* quos allegat. Deinde Hannibal non donauit censum suo patri, sed potius alienauit dictum censum ad fauorem Regiminis, quia † & consensus non præsumitur ad donandum,sed ad validandum contractum. Bart. *in l. mater tua,num.*10. *de rei vendic.* & idem est, † quod duo simul alienent, vel quod vni alienanti alter consentiat.Surd.*post* Bald.& alios quos allegat *cons.*15. *numer.*20.*lib.*1.Decian.*consil.*121.*numer.*2.Alciat. *cons* 238.*numero* 4.Tiraquel.*de Legib.connub.*Glos.7.*numero* 24.

Non obstat,quod causa istius cessionis,seu consensus fuerit Hannibali necessaria propter text. *in Auth.si captiui,C.de Episc.& Cleric.* sicut † in simili filius fideiubens pro patre excarcerando non restituitur,Salic.*in l.*1. *num.*4. *C. de filiofam.minor.ibique* Alex.Castr.& alij,& dixit Rota *in causa Bononiensi pecuniaria,*9.*Iunij* 1603. *R.P.D. meo Ludouisio.* Nam fuit responsum primùm † quod text. *in dict.auth.* non compellit præcisè filium ad liberandum patrem, sed solummodo sub commination exhæredationis & sic loquitur *decis.*63.*part.*2. *diuersor.* ex prædictis autem patet non fuisse cur Hannibal extimesceret de paterna exhæredatione. Secundo quod ille text. loquitur in maiore annis decem & octo, sicuti colligitur ex illius lectura, & notauit ibi Bal.*in* 3.*not.*Tertio non est recurrendum ad ius commune dum versamur in terminis statuti, quod quidem vltra vtilitatem minoris alia duo requirit solemnitatem, videlicet & causam expressam,ac plenè cognitam,† ita vt vno deficiente alterum corruat, quia vnum altero non suppletur,*l.cum hi §.si Prætor,in princ.& ibi* Glos. *ff.de transl.l.item venium*,§.*si Prætor.de pet. hæred. l.non enim de adopt.* Vnde omisso quod pietas erga patrem deferiat pro legitima causa alienandæ rei ad minorem spectantis, defecit tamen alterum statuti requisitum,videlicet,solemnitas,& iste defectus viciat contractum,*l.testamentum,C.de testam.*ibique Bald.*l.qui Romæ*, §. Flauius Hermes, *ff.de verb.oblig.*& in terminis liberationis patris quod solemnitas statuti si indistinctè seruanda, dixit Bald. *cons.*213. sicuti † etiam de iure communi præter causam alienandi requiritur solemnitas in alienatione bonorum Ecclesiæ. *cap.*1. *de reb. Eccles.non alien.*Idémque est in rebus minoris. Afflict. *decis.*249.Pur.*decis.*205.*lib.*3.*& not. in tit.Cod.de præd. & alijs rebus minor.non alien.* Hinc patet responsio ad

Decis.

Decis. in causa Bononiensi pecuniaria, quia ibi fuerant seruatæ solemnitates statutariæ, & nihilominus Rota postea censuit illum minorem fore audiendum super enormissima læsione.

Non obstat quod dictum statutum in *cap.* 113. non
18 disponit in casu iurato: nam † vltra quod dici potest iuramentum esse sublatum per aliud statutum *cap.* 151. *eod. libro*, & dari istorum statutorum concursum vt in hoc vnum ab altero suppleatur, quod Rota non abnuit in *causa Romana fideiussionis de Sancta Cruce, Lunæ* 3. *Decemb. proximè præteriti, coram R. P. D. meo Sacrato*, & potest habere magnam rationem, cùm sæpius fuerit resolutum illud statutum habere locum in omnibus contractibus in quibus minor lædi potest vt copiosè deducitur in *Decisione Romana reuelationis indemnitatis*, 22. *Martij*, 1602. *coram R. P. D. Ottembergo, & in Romana argentorum* 27. *Iun.* 1607. *coram R. P. D. meo Ludouisio.* Fuit præterea responsum quod statutum, vt prædictum est præter solemnitatem, & causam alienandi tequirit etiam euidentem vtilitatem minoris, quæ nedum hic non probatur, quin potius constat de læsione illius enormissima.

19 Illa autem Conclusio, † quod propter iuramentum de non veniendo contra contenta in contractu excludatur quis à remedio sibi competente contra talem contractum si non fuisset iuratus, quam dicunt communem, Couar. *in cap. quamvis pactum*, 3. *part.* §. 4. *n.* 4. *in princ.* & Pinel. *in repet. l.* 2. *C. de rescind. vendit.* §. 5. *n.* 1.
20 *num.* 1. *& seqq.* non † procedit quando intervenit enormissima læsio, Castad. *Decis. vnica, de empt. & vendit.* Couar. alios allegans *d.* §. 4. *num.* 5. *& lib.* 2. *Var. Resol. cap.* 4. *num.* 5. & communem dicit Molina, *de Primogen. Hispan. lib.* 2. *c.* 3. *num.* 18. optimè Corn. *cons.* 288. *num.* 16. *lib.* 3. Hic autem fuit enormissimè læsus Hannibal, quia nulla aderat spes releuandi se ab ista cessione, quæ ratio fuit considerata *in dicta Romana argentorum, coram Domino Ludouisio*, atque ista non spes, vltra quod ab euentu fuit confirmata, apparebat etiam in limine contractus, quia ex illo pinguior fortuna si quæ vnquam contigisset Theodoro erat præoccupata, & obligata Regimini Bononiensi. Vnde nec obstat vtilitas considerata, ex quo pro libris viginti quinque millibus solutæ fuerunt solummodo libræ quatuor mille, quia nec id procedit absolutè, & respicit solùm partis vtilitatem, non autem minoris.

Atque ex his Domini censuerunt cessionem non obstare Hannibali. Dixerunt tamen, quod agentes pro camera Bononiæ iterum audiantur si voluerint, quia materia est larga, & exemplaris.

R. P. D. Manzanedo, Romana Census, Mercurij 22. *Iunij* 1611.

SVMMARIA.

1 *Census impositus per minorem sine solemnitatibus statuti, non est inualidus vbi fuit celebratus cum pariter priuilegiato, & num.* 2. *& vbi fuit ratificatus postea, num.* 3.
4 *Et quando fuit impositus à tutore super bonis pupilli ex causa acconcij sororis pupilli.*
5 *Sententia contra rem iudicatam, est nulla.*
6 *Limita si sententiæ transitæ in iudicatum sint iniustæ.*

DECISIO XIX.

DOmini vtraque parte informante dixerunt constare de re iudicata, & venire ad fauorem Liuiæ exequendam. Adsunt enim pro Liuia duæ sententiæ latæ à Dominis Bilio, & Ruino conformes, quæ iuxta statutum vbis inter Romanos, inter quos causa vertitur, habent vim trium conformium, præcipuè cum de illarum iustitia appareat ex eo quod census fuit impositus per Iacobum.

Non obstat illius inualiditas opposita † ex quo Ia- 1
cobus de tempore impositionis erat minor, & solemnitates statutariæ non intervenerunt. Fuit enim re- 2
sponsum, quod cùm impositio census fuerit facta à muliere de pecuniis dotalibus prædicta exceptio de defectu solemnitatum non potest opponi à minore contra mulierem æquè priuilegiatam, quia inter duos pari priuilegio gaudentes, potior est damnum patientis, *arg. text. in cap. auditis, de rest. in integr. tex. in l.* 1. *C. si aduers. fisc. tex. in l. fin. ff. ex quibus caus. maior. in l. verum,* §. *item quæritur, & ibi* Bart. *in princ. & Bal. ff. de min.* Lambertenq. *de Contr. mulier. in fine, n.* 125. *& seq.* Secundo fuit responsum † quod Iacobus factus maior istū 3
census ratificauit ex quo illius fructus per plures annos sine controuersia soluit, quin & illum in se accollauit in concordia, & diuisione inter fratres inita, & tandem illum extinxit, & redemit vnde non obstante statuto obligatio confirmatur. Gabr. *cons.* 15. *n.* 15. *& seq. lib.* 1. Cephal. *cons.* 511. *n.* 40. *& seq.* & per consequens cessat condictio indebiti per Iacobum intentata.

Considerabant † etiam Domini constitutionem 4
istius census factam fuisse mediante Scipione fratre tutore, & curatore Iacobi, & cum expressione, quod fratres capiebant illas pecunias pro acconcio sororis in monasterio collocandæ, quæ causa erat iusta, & quāuis non probetur in illam fuisse pecunias versas, satis tamen præsumi videbatur ex quo de tempore constituti census soror fuit collocata in Monasterio quod non fit sine acconcio, & summa erat modica scutorum centum, & proportionabilis dictæ causæ acconcij.

Nec obstare videbatur inualiditas opposita † contra 5
vltimam sententiam D. Ruini quasi latam contra duas pro Iacobo, quæ faciunt rem iudicatam; respondetur enim hoc non mereri allegari, † stante in iustitia di- 6
ctarum duarum sententiarum latarum pro Iacobo, & sic non transierant in rem iudicatam, & causa appellationis fuerat commissa eidem D. Ruino cum clausula, quod præfixo Liuiæ termino ad docendum de causis restitutionis in integrum, & illo elapso, & nihil quod releuet dicto, constito sibi de duabus conformibus, & re iudicata & quod statuto vbis locus esset exequerentur, sin minus causam appellationis cognosceret. Vnde cùm idem Iudex videret iniustitiam dictarum sententiarum, & quod non essent exequendæ processit in causa appellationis, ac illam cognouit, & potuit præfatas sententias tanquam iniustas reuocare.

Quibus sic stantibus, & constito hodie de Iustitia duarum sententiarum fauorabilium Liuiæ, & quod sunt conformes, & inter Romanos visum fuit intrare statutum, & ad esse rem iudicatam, & esse exequendam ad fauorem Liuiæ ex supradictis.

R. P. D. Ottembergio, Beneuentana Census, Veneris 28. *Nouembr.* 1608.

SVMMARIA.

1 *Periurium repellit ab agendo non ab excipiendo.*
2 *Excommunicatus licet non audiatur agendo, potest tamen se defendere vti reus.*
3 *Minor ætas probatur per instrumenta sponsaliorum, & matrimonij.*
4 *Nemo præsumitur natus ex coniugibus ante contractum inter eos matrimonium.*
5 *Stuprum non præsumitur.*
6 *Minor non potest se obligare sine solemnitatibus statuti.*

7 *Fideiussor est etiam qui se obligat vti principalis in negocio ad alium spectante.*
8 *Declara hoc procedere quo ad ipsos obligatos, secus respectu principalis creditoris.*
9 *Statutum loquens de fideiussore procedit etiam in eo, qui obligauit se vti principalis, quando constat pecuniam ad eum non peruenisse.*
10 *Statutum loquens de minoribus, procedit etiam in filiofamilias minore.*
11 *Præsentia patris in contractu minoris, supplet præsentiam consanguineorum.*
12 *Pater non potest auctorizare filio ad suimet fauorem & commodum.*
13 *Filius potest contrahere cum patre, absque solemnitatibus statuti.*
14 *Limita 1. quando ex facie instrumenti apparet de damno filij.*
15 *Limita 2. Quando contractus principaliter est initus ad fauorem alterius, licet resultet commodum patris etiam in consequentiam.*

DECISIO XX.

VAriæ fuerunt latæ sententiæ super validitate obligationis D. Io. Camilli, & fratrum ipsius filiorum Vincentij Mauroni, qui simul cum patre imposuerunt censum annuum ducatorum ducentorum triginta duorum, & illum vendiderunt Iulio de Gabatiis pretio ducatorum trecentorum viginti, & pro annua solutione se insolidum obligauerunt; Vltima sententia R. P. D. Hortensij declarauit præfatam obligationem esse nullam, & inualidam, quam Domini confirmandam censuerunt.

Nam quo ad validitatem non obstat nullitas oppo-
1 sita ex capite periurij, † illud enim solum repellit ab agendo: non autem ab excipiendo, *cap. dilecti*, vbi Ant. de Butr. *in 2. not. de except.* Rim. sen. *cons.* 61. *num.* 6. Seraph. *de Priuileg. iuram. priuileg. vlt. post num.* 17. *vers. quarto limita* Honded. *cons.* 18. *num.* 57. *lib.* 1. quidquid in contrarium dixerit Bal. *cons.* 11. *lib.* 4. Et est simile in
2 excommunicato, † qui etiam si non possit comparere in iudicio, vt actor, non tamen prohibetur se defendere vt reus, *c. intelleximus, de iudic.*

Quo verò ad iustitiam Io. Camillus primogenitus tempore impositionis census, scilicet 1590. erat minor,
3 † vt constat ex instrumento sponsalium, & matrimonij contracti inter Vincentium, & Beatricem eius parentes anno 1568. nec est attendendum quod dicitur ipsum potuisse nasci ante contractum matrimonium,
4 † cum hoc non præsumatur à communiter contingen-
5 tibus, & quia † non præsumitur stuprum. Bal. *cons.* 213.
6 *in fine, lib.* 2. Quare non † potuit se obligare propter Statutum Benecuentanum, quod prohibet minores, seu pupillos fideiubere etiam pro patre, & fratre: licet enim ambo tanquam principales se obligauerint, tamen pecuniæ peruenerunt ad patrem, & cesserunt ad illius vtilitatem, vt apparet ex duabus apochis eadem die factis quod eadem summa Vincentio patri soluta fuit à Iulio emptore census, & creditori Vincentij ex diuersis causis ex eadem pecunia, vt deponunt testes in summario, *num.* 7. & facit, quia Io. Camillus renunciauit priori hypothecæ, quam habebat in bonis Vincentij sui patris ratione quorundam legatorum sibi relictorum per q. Bartholomæum Charissimis patruum, & consti-
7 tuit se posteriorem creditorem, Iulio, vnde † censetur filium tanquam fideiussorem accessisse, Bart. *in l. reos, num.* 1. *in fine, & ibi* Doctor. *ff. de duob. reis*, Natta, qui multos cumulat *cons.* 51. *num.* 8. Rota, *cons.* 64. *numer.* 5.
8 *lib.* 1. Surd. *cons.* 20. *num.* 27. Non obstat quod † ista doctrina habeat locum inter ipsos correos, & principales creditores respectu quorum nullus ex correis habetur pro fideiussore, sed pro principali, Bart. *vbi supra, vers. si ergo quaritur, & vers. aut non est ex mera liberalitate*, Natta *dict. cons.* 51. *num.* 6. Surd. *dict. num.* 27. † Nam 9
statutum loquens de fideiussore locum etiam habet in correo obligato, quando constat ad eum pecuniam non peruenisse, vt ait Alex. *cons.* 41. *lib.* 1. *post* Io. Andr. *ad speculum in tit. de cession. action. §. fin. in Addit.* quæ in ciuit. *disputauit* Alber.

Non obstat quod statutum non disponat expressè in filiisfamilias, quia † cum loquatur generaliter in 10
contractu pupillorum, & minorum aptum est comprehendere filiosfamilias minores, & colligitur intentio statuentium: nam dum volunt in contractibus pupillorum, seu minorum seruari omnia dicta in contractibus mulierum inter quæ specialiter constitutum est, quod mulieres non possint pro aliquo etiam patre, & matre, vel marito fideiubere cum vniuersali dictione aliàs præfata omnia, &c. idem disponit in minoribus ne, scilicet pro patribus fideiubeant, per consequens intelligendum est de filiifamilias. Et hoc intellectu recepto etiam si dicamus Ioan. Camillum reuera fuisse correum, & principalem, nihilominus eius obligatio erit nulla, & inualida: quia statutum disponit vt mulieres, & minores non possint contrahere, nisi ex causa necessaria, vel vtili, idque cum consilio duorum proximiorum consanguineorum vel affinium, & cum decreto Sindici, & iudicis, quodque contractus aliter facti aliquo modo non valeant, & præsumuntur dolo, vel metu contracti nec iuramento, vel alia quauis renunciatione firmentur.

Non obstat quod ista † solemnitas possit suppleri 11
per præsentiam patris, qui optima consilia capit pro filiis, *l. nec in ea. ff. de adult. l. fin. in princ. Cod. de 2. iureiter.* Paul. de Castro, *cons.* 42. *part.* 2. Quia † non potest 12
ad sui proprij commodum pater auctorizare personam filij, vt fuit dictum in *Bononiensi censu*, 27. *Martij* præteriti *coram Rev. P. D. meo Marcomontio.*

Similiter non obstat quod † filius possit contrahe- 13
re cum patre sine solemnitatibus Statuti, quia † nō pro- 14
cedit quando ex facie scripturæ apparet damnum filij, vt Gabr. *de statut. conclus. 2. num.* 7. & fuit dictum *coram* Illustrissimo Mellino, *in causa S. Seuerini bonorum*, 8. *Februarij*, 1602. *& Bononiensi relevationis indemnitatis coram me*, 22. *Martij* 1602.

Nec † quando contractus principaliter est initus ad 15
fauorem alterius, licet in eo resultet commodum patris Eugen. *cons.* 88. *num.* 52. *&* 53.

R. P. D. Orano, Romana census, de Prouanis, Mercurij 8. Aprilis 1598.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super re minoris seruatis de iure seruandis, est validus, &* num. 11.
2 *Pro censu datur via executiua.*
3 *Contractus minoris non irritatur sub pretextu falsæ causæ, nisi probata illius falsitate, &* n. 11.
4 *Cameralis obligationis effectus non retardatur per allegationem falsæ causæ, si non sit euidens.*
5 *Læsionis enormissimæ allegatio, quæ requirat altiorem indaginem, non impedit executionem cameralis obligationis.*
6 *Iuramentum habet vim clausulæ omni meliori modo.*
7 *Fideiussor obligans se vti principalis cum iuramento tenetur non obstante nullitate obligationis principalis.*
8 *Fideiussor promittens non allegare nullitatem contractus, tenetur etiam quod sit nulla obligatio principalis.*
9 *Fideiussoria obligatio corruit, si non subsistat principalis.*

Declara

Declara si obligatio principalis, nulla sit ipso iure, & num. 12.

Limita si in obligatione fideiussoria non militet eadem ratio, & num. 13.

10 *Fideiussor obligans se vti principalis, & insolidum sit correus debendi.*

DECISIO XXI.

MArcus Antonius de Prouanis minor cum interuentu D. Quisadæ procuratoris Christophori de Prouanis, & Gregorij eius patrui tutoris, & pro tempore curatoris accedente decreto Iudicis, & aliis solemnitatibus tam à iure communi, quàm à statuto requisitus imposuerat annum censum scutorum centum sexaginta super quadam eius domo in via aquæductus vrbis ad commodùmque Petri Pauli pro pretio scutorum duorum millium ad effectum, vt in narratiua instrumenti expressum erit, extinguendi societates officiorum per genitorem suum contractas; pro cuius assecuratione Lyppomanus, Antonius Radius, & Aloysius Barzius vti principaliter, & insolidum medio iuramento accesserunt: successu temporis denegata solutione fructuum census, hæredes Petri & Pauli coram Auditore Cameræ, seu Iudice ab eo deputato conuenerunt obligatos, & obtinuerunt pro censibus decursis relaxari mandatum, à quo introducta coram me causa appellationis, ex quo in commissionis casse fuerat apposita clausula. *si quid exequendum exequatur, &c.*

Dubitaui an esset locus executioni mandati relaxati per A.C. & Domini vnanimiter concluserunt affirmatiuè.

1 Quia partes erant in confesso, contractum † census fuisse celebratum seruatis omnibus de iure seruandis, vnde cum Lyppomanus, & socij promisissent in eo soluere census, & quod minores de Prouanis effecti maiores præstarent consensum, & contractum ratificarent, prout fecerunt merito contra reclamantes de censu annuo hæredi emptoris respondere potui † via executiua per relaxationem mandati procedi.

Nec ad contrarium dicendum Domini moueri potuerunt, quod decretum in constitutione census allegetur ex falsa causa fuisse appositum, videlicet, pro soluendo ære alieno, & societatibus officiorum contractis occasione, ædificij domus ipsorum de Prouanis, cum tamen prærenderetur pars pretij census conuersa in extinctionem debitorum eorum patrui: Nam

3 responsum fuit primò, quod † falsitas causæ non erat præsumenda, sed causæ expressæ tandiu standum donec contrarium probaretur, vt in terminis contractus minoris fuit dictum coram Put. *decis.* 245. *lib.* 3. Cassanen. *decis.* 182. *per text. in l.* 1. *in fine princip. ff. de reb. cor. ibi manente pupilli actione, si postea poterit probari obreptum esse Prætori, l. magis puto, §. nec possim. ff. eod.*

4 Vt † enim impediat executionem cameralis obligationis allegatio falsæ causæ debet esse euidens. Alex. *in l. qui Romæ, §. duo fratres, num.* 54. *ff. de verb. obligat.*

5 non secus ac enormissima læsio † quæ demum impedit executionem cameralem, si altiorem indaginem non requirat. Gallesi. *ad obligat. cameral. part.* 4. *q.* 1. *num.* 17. Anton. Augusti. *in epit. tit. de iureitur. §. de obligat. camer. n.* 4.

Secundò, quia præsupposito, quod causa expressa esset falsa, cuius occasione cessaret obligatio minorum, nihilominus isti promissores stante iuramento

6 per eos præstito non ideo fuerunt liberati, quia † illud habet vim clausulæ omni meliori modo, &c. Bald. *in l. si quis pro tod. num.* 14. *ff. de fideiussor.* Mohed. *decis.* 223. *alias* 2. *eo. tit.* & quia se † obligauerunt vti principales,

7 & insolidum, Mohed. *vbi supra*, Bald. *in l. si prædium, num.* 5. *C. de iure dot.* Alex. *cons.* 32. *n.* 10. & 11. *lib.* 4. vbi se non inuenire contradictorem & *cons.* 29. *num.* 35. & *seq. lib.* 7. Corn. *cons.* 214. *lib.* 2. Ias. *cons.* 18. *num.* 19. & 145. *num.* 2. *vers.* 3. *dubitatur*, Couar. *in cap. quamuis pactum, parte* 2. §. 6. *numer.* 3. *de pact.* Quod eo magis dicendum videbatur, quoniam † ipsi in dicto instrumento promiserunt non allegare nullitatem contractus, sed ea si qua adasset, non obstante soluere, adimplere in eo contenta, Alex. *cons.* 32. *num.* 4. & *seq.* Aym. *cons.* 186. *Incipit A. & B.* vbi dicit, quod vigore pacti non potest allegari nullitas, maximè quando interuenit iuramentum. Et omnem ansam vltetius dubitandi tollebat, quod pecuniæ census fuerant de eorum mandato solutæ, & conuersæ *in extinctionem societatum* pro quibus ipsi erant obligati: nam in effectu patet negotium census ad ipsos re, & veritate peruenisset.

8

Quapropter parum ad propositum videbatur deduci per Scribentes dum contendebant ex † causæ falsæ

9 expressione principalem obligationem ipso iure corruere, & in consequentiam tanquam accessoriam fideiussoriam ex traditis per Ceph. *cons.* 427. *num.* 22. *cum seq.* Odd. *de restit. integr. part.* 1. *q.* 8. *art.* 7. *num.* 41. & *seq.* quia diuersi sunt termini præsentis casus, nam isti non sunt simplices fideiussores, sed æque principales, & in solidum obligati cum iuramento, & hypotheca bonorum, ideo † reputantur tanquam duo correi, Mo-

10 hed. *d. decis.* 2. Natta, *cons.* 345. Decian. *respons.* 22. *n.* 5. *volum.* 2.

Et sicut eorum obligatio non dicitur accessoria sed principalis, Nam † cum fuerit seruatis seruandis cele-

11 bratus cum expressione causarum quod essent initæ multæ societates & acceptæ pecuniæ *in vsum* meliorationis domorum minorum, præsumitur validus à principio licet probato contrario possit annullari, *l.* 1. *in princ. vbi manente pupillo actione, ff. de reb. cor.* Chissanen. *decis.* 183. & ita procedit *cons.* Laurent. de Pina, 71. *num.* 4. & 5. aliorum allegatorum, qui loquuntur in terminis casus in quo † obligatio minoris ab initio fuit

12 ipso iure nulla, quia natiuitati obligationis resistebat statutum; ideóque cum contractus ab initio valuerit, & obligatio fideiussoria habuerit effectum, hoc casu sublate principali obligatione non tollitur accessoria, Ceph. *d. cons.* 427. *n.* 29. *lib.* 3. Nec † etiam quando fauore

13 minoris irritatur obligatio principalis, irritatur obligatio accessoria, quæ non est æque fauorabilis. Parisiens. *cons.* 16. *num.* 111. *lib.* 2. & benè hic per informantes pro hæredibus Cornelij.

R. P. D. Pirouano, Romanæ nullitatis Census, Lunæ 8. *Nouembr.* 1610.

SVMMARIA.

1 *Decretum Iudicis habet præsumptionem pro se non solum respectu iustitiæ, sed etiam respectu solemnitatum.*

2 *Decretum Iudicis impugnare volens, debet probare illius nullitatem.*

3 *Affinitas soluitur morte alterius, ex coniugibus.*

4 *Statutum requirens præsentiam proximiorum, intelligitur de proximioribus tempore contractus.*

DECISIO XXII.

DOmini approbauerunt sententiam Rotalem, quia obiectus, qui pro parte D. Maroldi contra census validitatem opponitur non videtur sufficienter probatus, nempe quod in huius census constitutione non interuenerint proximiores Statilliæ, licet in Vrbe reperirentur contra dispositionem statuti

Vrbis, *c.*151. *lib.*1. annullantes omnes contractus mulierum ſine huiuſmodi ſolemnitatibus, nam cùm cenſus fuerit per Stratiliam conſtitutus cum decreto Iudicis, & præſentia curatoris ad id ſpecialiter deputati,
1 ſatis de illius validitate conſtare dicitur † cùm pro decreto Iudicis præſumatur non ſolum quoad ſolemnitatem requiſitam pro iuſtitia, Alexand. *conſ.*125. *num.*5. *lib.*1. Menoch. *de Præſumpt. lib.*2. *præſumpt.*75. *num.*5. ſed etiam quo ad ſolemnitatem requiſitam ad validitatem decreti, Alc. *Regula* 3. *Præſumpt.* 3. & 14. *in princ.*
2 Surdus *conſ.*20. *num.*7. *vol.*1. Et ideò † volenti venire contra Decretum incumbit onus manifeſtè probandi illius nullitatem tanquam fundamentum ſuæ intentionis, *lib. nimis grauè C. de teſtibus lib. quia accuſare, C. de eden. leg. ſi minores, C. de in integr. reſtitut. lib. verius, C. de probat.* Quæ probatio non affertur quia licet teſtes pro Maroldo dicant in Vrbe adfuiſſe Antonium Groſſilinum maritum Hortenſiæ ſororis Scatiliæ, & detur fides præſentiæ ipſius Antonij, dum Notarius actuarius in ea atteſtatur eodem die 20. Februarij quo inſtrumentum cenſus fuit celebratum eum coram Iudice Capitolino comparuiſſe, & conſequenter contractui inuenire potuiſſe, Cabr. *conſ.* 174. *dub.*2. *lib.*1. Crau. *conſ.*80. *num.*14. Tamen probatum non eſt quod de dicto tempore Hortenſia Scatiliæ ſoror viueret,
3 provt requirebatur ad concludendam affinitatem, † quæ per mortem vnius ex coniugibus potuit eſſe diſſoluta. *lib. cui eorum, §. affinitatis, vbi* Bart. *ff. de poſtul.* Gloſſ. *in lib. ſed hoc, in verbo, ſuccurrendum. ff. de re iudic.* Tiraq. *in tract. ceſſant cauſ. part.*1. *num.*27. & 31. Rota *Perüſ. deciſ.*2. *num.*17. *parte* 1. Vrſill. *ad afflict. deciſ.*46. *num.*14.

4 Et certum eſt, † quod tale ſtatutum requirens proximiores intelligi debet de his qui, ſunt tales de tempore celebrati contractus, non de illis, qui deſierunt eſſe, *d. §. affinitatis*, & probarunt Caſtr. *conſ.*249. *num.*1. & *ſeq. lib.*2. Tiraq. *de retract. Lignag.* §.1. Gloſſ.9. *num.*96. atque ita ceſſante præſuppoſito affinitatis contractum ſuſtineri fuit reſolutum.

R.P.D. Dunozet, Romana Caſalis, Veneris 3. Aprilis, 1615.

SVMMARIA.

1 *Decretum Iudicis præſumitur validum, & aſſerenti contrarium incumbit onus concludenter probandi,* & num. 5.
2 *Minorum bona ſtabilia licitè alienantur, quando fœnus, & vſuræ ſuperant fructus bonorum illius.*
3 *Cenſus in cuius emptionem non fuit ſolutum pretium in pecunia numerata, eſt nullus, quæ nullitas ſolet ſanari in ſignatura ſanctiſſimi.*
4 *Fraus regulariter, & præcipuè in matre tutrice, non præſumitur.*
6 *Minorum bona ſtabilia licitè per tutorem alienantur, vt dos detur marito recuſanti illam accipere in bonis ſtabilibus.*
7 *Fideiuſſio de euictione auget rei vendendæ pretium.*
8 *Stabilia minorum non ſunt alienanda, donec extant mobilia.*
9 *Dummodo conſtet tempore faciendæ alienationis extare mobilia.*

DECISIO XXIII.

CVm ſub die 14. Ianuarij, 1614. fuerit reſolutum informante ſolum Domina Octauia de Maximis conſtare de nullitate alienationis Caſalis venditi quod Domino Franciſco Scapuccio à quondam D. Brigida de Magiſtris, & D. eius matre, & curatrice. Hodie filij, & hæredes examinatis de nouo teſtibus obtinuerunt denuo ſuper dicta reſolutione audiri, & dubio bis propoſito, cauſa diligenter examinata, Domini receſſerunt à deciſis ea maxime ratione, quia † cum regulariter præſumatur pro validitate decreti Iudicis, & d. D. Octauiæ incumbat onus concludenter probandi contrarium, vt ex multis allegatis fuit in hac cauſa deciſum die Veneris 26. Nouembris, 1610. coram bon. mem. Penia, tota facti ſerie perſpecta non ſolum omnia, quæ pro parte D. Octauiæ adducuntur non concludunt ex falſa cauſa Iudicem huic alienationi Caſalis decretum ſuum inter poſuiſſe, quin potius probationes adductæ pro parte DD. de Scapuciis magis incaleſcunt ad iuſtificandam neceſſitatem cauſæ alienationis.

Indubitati † enim iuris eſt licitum eſſe alienare bona ſtabilia minorum, quando fœnus, & vſuræ ſuperant fructus bonorum hæreditariorum per text. expreſſum in *leg. magis puto, §. non paſſim. ff. de reb. eor.* 25. *qui ſub.* Imol. *conſ.*98. *num.*4. Ang. Aret. *conſ.*128. *num.*25. & 26. Natta, *conſ.*631. *num.*37. *verſic. ex præmiſſis igitur.* Quod fundamentum in iure veriſſimum iuſtificatur in facto: nam ſi ratio habeatur ſolius calculi dati pro parte Dominæ Octauiæ apparebit vſuras ſuperare fructus Caſalis, quod ſolum quod Dominæ Brigidæ in partem hæreditatis obuenerat, fructus ſi quidem dotis promiſſæ aſcendebant ſingulis annis centum octuaginta, fructus cenſuum non controuerſorum ad ſcuta nonaginta quatuor vltra cenſum debitum Canonicis Sanctæ Mariæ Maioris, quod erat ſcutorum quadraginta, ſicque comprehenſo Canone ſcutorum ſexaginta ſex omne illud fœnus conſtituebat ſummam ſcutorum trecentorum octuaginta, fructus verò Caſalis de tempore contractus, vt conſtat ex locatione ad nouennium facta antea per quinquennium non excedebat ſummam ſcutorum ducentorum nonaginta trium. Vnde apparet ad ſenſum interuſuria longè excedere fructus Caſalis, non comprehenſis, quæ annuatim ad reſarciendam domum, aut meliorandum Caſale fundi Dominus etiam parciſſimè impendit.

Nec obſtare viſa fuerunt ea, quæ contra partiram ſcutorum quadraginta debiram ſingulis annis dictis Canonicis adducuntur, ſcilicet, non eſſe habendam rationem dictæ ſummæ in hoc Calculo, quia † cenſus erat nullus ex Conſtitutione *ſanctæ mem. Pij V.* cum non eſſet facta actualis pecuniæ numeratio: Placuit enim Dominis reſponſio, cum debitum pro Canonibus decurriſſet ad euitandam caducitatem nullo iure poſſet controuerti potuiſſe in ſignatura Sanctiſſimi obtineri ſanationem huiuſmodi nullitatis, & in omnem euentum cum neceſſario ſoluenda eſſet ſors principalis eadem ſumma erat recipienda ſub vſuris, vel vendendum Caſale, & ideo æquitas ſuadet habendam eſſe rationem huius partitæ ad iſtum effectum.

Provt non obſtare viſum fuit quod dicebatur veriſimile eſſe locationem iſtam vltimam ſcutorum ducentorum nonaginta trium factam à d. D. Modeſta fuiſſe in fraudem minorum, vt poſtea viliori pretio dictum Caſale ad manus Scapuccij ex primo matrimonio filij peruenirent. Reſponſum enim fuit, vltra quod † fraus
4 regulariter, & præcipuè in matre tutrice non præſumitur, ceſſare omnem doli præſumptionem ex eo quod per quinquennium antea reperiebatur facta huiuſmodi locatio, & veriſimile non eſt matrem in fauorem conductoris penitus extranei tanto tempore voluiſſe hoc præiudicium filiabus inferre locando Caſale pro minori pretio, ſi valor dicta ſcuta 293. excederet; tum etiam, quia dictum Caſale, vt deponunt teſtes, fuit exhibitum pro eodem pretio marito Brigidæ, qui illud inſolutum accipere recuſauit.

Nec

Nec etiam satis concludenter probatus videtur, verus valor fructuum dicti Casalis, ex eo quod ex anteriori locatione facta ad rationem scutorum trium pro quolibet rubro, vel ex posteriori facta pro scutis quingentis; nam sit quo ad primam cum facta pro scutis tribus pro quolibet rubro, & Casale solummodo consistat in rubris nonaginta, euidenter patet pretium fuisse multo minus, & non ascendere nisi ad summam scutorum ducentorum septuaginta. Et licet adesset pactum facultatium seminandi, quo casu conductor tenebatur soluere scuta quinque pro quolibet rubro seminato; tamen nec ex hoc necessario colligitur dictum Casale fuisse tunc locatum pro minori affictu, cum nec totum Casale posset seminari quolibet anno. Quo verò ad locationem posteriorem attinet, nec etiam illa probat verum valorem redditus dicti Casalis, tum quia non est locatio, sed reconductio facta potius ex affectu, quam ex vero valore, vt euentus docuit cum subconductor fuerit coactus deserere locationem, & fugam arripere, tum etiam quia medio tempore potuit dictum Casale meliorari à d. D. de Scapuciis emptore. Et in omnem euentum non sufficeret ad omnia alia debita hæreditaria soluenda, sed cum ex supradictis impugnet decretum Iudicis † clara, & euidens incumbit probatio, quæ in hoc casu non videtur adesse.

Placuit etiam Dominis aliud fundamentum adductum ad sustinendum dictam alienationem marito, † scilicet, recusante recipere bona stabilia in dotem tunc licitum esse tutori illa alienare, vt dos detur in pecunia, & hanc iustam alienationis bonorum minorum causam esse iuridicam tradit iurisconsultus, in *leg. sine generalis, ff. de iure dot. leg. lex quæ tutores, & ibi* Gloss. *C. de adm. tut.* Glo. *in l. ob æs, C. de præd. minor.* cum similibus, quod huic casui applicatur: cum enim Brigida esset nubilis, & D. Pacificus nunquam potuerit adduci, vt Casale in dotem acciperet, sed vellet pecunias, & hac de causa matrimonij tractatus penè fuerit dissolutus necessario inferendum est sufficientem adfuisse causam alienandi, & quamuis dicatur in decisione præcedenti istam causam non amplius fuisse vrgentem, quia matrimonium iam erat contractum sub promissione solutionis infra triennium, & iam remanebant pecuniæ dotales sub vsuris, placuit tamen responsio, quod Scapuccius pro tali dote fideiusserat, & lapso biennio cogebatur soluere in pecunia tria millia, & ideo bene potuit durante adhuc triennio vendere Casale, vt adueniente tempore pecuniæ essent paratæ: nec enim qui veniale exponit Casale debet expectare vltimam horam termini, quia subesset periculum verum emptor tunc reperiretur, qui legitimo pretio emere vellet, tum maximè, quia ex supradictis apparet vsuras superesse fructus, & omnis dilatio semper fuisset nociua minori.

Consideratunt etiam Domini non ita facilè potuisse vendi extraneo, & ignoto istud Casale, cum super eo antiqua lis extitisset, & prætensa deuolutio & emptum fuisse † sine vlla fideiussione de euictione quod facit partem pretij ad *l. fundi partem ff. de contr. empt.* Couar. *Var. Resol. lib. 2. cap. 3. n. 4. vers. 5. infertur*, Rota *decis. 148. num. 5. part. 2.*

Quibus non obstare visum fuit quod dicitur pro parte D. Octauiæ adfuisse bona mobilia quo † attento non poterat ad stabilium alienationem deueniri: nam cum hoc non probetur nisi ex inuentario facto multo ante tempus dictæ alienationis, & illa potuerunt esse alienata pro soluendis aliis debitis hæreditariis, non † venit ex hoc capite rescindendus contractus celebratus cum solemnitatibus tam ex dispositione iuris, quàm statuti requisitis.

Quod autem dicitur consanguineos, qui huiusmodi alienationi consensum præstiterunt, prout requirit statutum habuisse in hoc contractu considerabile interesse, hoc in facto non subsistit, aut saltem non est probatum vt debet satis concludenter, ideo Domini de eo nullam rationem habuerunt.

Ex quibus ita vtraque parte informante fuit decisum.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio Romana census, Lunæ, 8. Martij 1610.

SVMMARIA.

1 *Restitutio in integrum aduersus sententiam datur, vbi constat de bono iure, & de iniustitia sententiæ.*
2 *Instrumentum facit rem certam, & manifestam.*
3 *Numeratio pecuniæ probatur per attestationem Notarij.*
4 *Testes deponentes contra instrumentum, debent esse omni exceptioni minores.*
5 *Testium dicta debent semper concludere.*
6 *Testes deponentes contra instrumentum debent concludenter, & ex necessitate concludere.*
7 *Causa legitima capiendi pecunias ad censum, est solutio aris alieni.*
8 *Simulationis præsumptionem excludit præexistentia causæ veræ.*
9 *Item quando actus potuit fieri verè, & sine fraude.*
10 *Defectus propinquiorum in contractu minoris non inualidat contractum, nisi probetur illos potuisse interuenire celebrationi instrumenti.*

DECISIO XXIV.

DOmini dixerunt constare de causis restitutionis † in integrum ex bono iure Bartholomæi, & Mariæ coniugum, Caputaq. *decis. 94. p. 3.* & propterea de iniustitia sententiæ contra ipsos latæ, Guido Papa, *decis. 215. sub num. 8. & 368.* fuit dictum *in Auximana dotis*, 14. *Maij* 1575. *coram bon. mem. Cardinali Seraphino.* 1

Bonum ius autem est clarum ex publico instrumento, † quod facit rem certam, & manifestam, *cap. cum dilecti, vbi* Abb. *num. 2. de donat.* Bart. *in l. 1. num. 8. ff. de noui oper. nunc* Bald. *in l. interest, num. 2. C. de solut.* Alex. *cons. 135. num. 5. lib. 6.* & in nostris terminis dixit Rota *in Beneuentana census*, 16. *Decemb.* 1594. *coram Illustrissimo Cardinali Pamphilio, & in vna Romana census*, 10. *Ianuarij* 1605. *coram R. P. D. meo Lancellotto*, in quibus fuit dictum † satis constare de numeratione pecuniæ postquam de ea Notarius in instrumento attestatur: & propterea pars quæ dicit Censum creatum fuisse sine pecuniæ interuentu id debet apertissimè probari, vt fuit dictum. In illa Beneuentana, & aliis supradictis Decisionibus. Tales autem non sunt probationes, quæ in contrarium adducuntur: nam testes ad hoc inducti non sunt contestes, aliqui non sunt forimiter examinati, aliqui, vt filia Statiliæ, habet interesse in causa cum ipsa esset creditrix, & tamen testes † quia deponunt contra instrumentum, & contenta in eo debent esse omni exceptione maiores, *l. optimam, in fine*, vbi Bald. *C. de contr. & comm. stipul.* Bart. *in l. 1. §. si quis neget, num. 22. post med. ff. quemadm. testam. aperi.* Iac. *cons. 124. n. 2. ad finem, vers. sed ad istud obiectum lib. 1.* Corn. *cons. 261. post num. 24. lib. 4.* fuit dictum in terminis illis in vna *Foroluienſi census*, 15. *Nouembr.* 1589. *coram bon. mem.* Orano, *& in vna Bononiensi census*, 19. *Octobris* 1598. *R. P. D. meo Decano.* aliqui etiam non deponunt concludenter, vt benè perpendunt informantes pro Bartholomæo, & Maria. Et licet † testes debeant semper concludere, ex regula, *l. neque natales, C. de probat. cap. vt præsentia, eo tit.* attamen præcipuè 2 3 4 5 6 7 8 9 10

† vbi

† vbi agitur de probando contra instrumentum debent necessariò, & concludenter deponere. Alex. *cons.* 53. *num.*15. *lib.*3. Iaſ. *cons.*13. *col.*4. *verſ.*2. *pro eadem parte, lib.*3. Menoc. *de arbitr. caſu* 105. *n.*2.

Coniecturæ adductæ pro ſimulatione non placuerunt Dominis. Præcedens enim pactio de capiendo ad cenſum ſummam in qua Statilia remanſit creditrix non concludit ſimulationem, immo potius illam excludit: † quia legitima cauſa accipiendi pecunias ad
7 cenſum, provt plerumque contingit eſt ſolutio æris alieni, & debitum erat verum, & reale præexiſtens
8 † autem cauſa, quæ vera fuit tollit ſuſpicionem ſimulationis, quæ etiam non habet locum vbicumque cenſus potuit realiter, & verè conſtitui, vt fuit dictum coram me, *in alia Romana cenſus, vigeſimoſexto. Nouembris* 1604.

Neque etiam argui poteſt ſimulatio ex eo quod Muratores creditores Statiliæ emerint cenſura ab illo ad cuius fauorem illum conſtituerat Statilia; Quia vltra quod hoc eſt factum per plures menſes poſt eius creationem, iſtud nihil concludit, quia potuit
9 † fieri verè, & ſine fraude, vnde ceſſat ſuſpicio fraudis, & ſimulationis, *lib. qui autem, in princ. ff. de his, quæ in fraud. credit.* & fuit dictum *in allegata Romana Cenſu coram me.*

Deciſio in cauſa Senogallienſi cenſus coram R. P. D. meo Decano non applicatur, quia vt ex eius lectura apparet multa ibi concurrebant, ex quibus maxima oriebatur præſumptio quod realiter pecunia non interueniſſet, quod ceſſat in caſu noſtro.

Nec obſtat quod obiicitur cenſum fuiſſe impoſitum à Statilia non adhibitis ſolemnitatibus Statuti, quia contrarium apparet ex decreto Iudicis, & præſentia Curatoris ad id ſpecialiter deputati.

Non releuat quod non interuenerint propinqui quos conſtat ex depoſitionibus teſtium extitiſſe tempo-
10 re conſtitutionis cenſus. Quia † non ſufficit quod extarent, ſed debet probari quod potuerint celebrationi inſtrumenti interuenire, Paul. de Caſtr. *conſil.*124. *in ſecunda dubit. lib.*1. Cornel. *conſ.*306. *num.*8. *lib.*1. Et fuit dictum *in Romana cenſu,* 22. *Febr. anni præteriti coram me,* hoc autem non deponunt.

Ex quibus fuit concluſum conſtare de cauſis reſtitutionis in integrum.

R. P. D. Bubalo, Romana cenſus, 23. *Ianuarij,* 1591.

SVMMARIVM.

1 *Emptor rei Eccleſiæ, & minoris, quando ſit venditio ex cauſa neceſſitatis debet eſſe ſollicitus, quod pretium conuertatur in cauſam expreſſam.*

2 *Secus quando venditio fit ex cauſa voluntaria, propter vtilitatem.*

3 *Alienatio rei minoris facta cauſa extinguendi illius as alienum, ſuſtinetur tanquam facta ex cauſa neceſſaria.*

4 *Alienatio facta vt ex pretio rei ſuppoſitæ extinguatur cenſus maior quam ſint fructus rei venditæ, dicitur facta ex cauſa vtilitatis & ſic voluntaria, non neceſſaria.*

5 *Alienatio rei minoris facta cauſa extinguendi cenſum eſt facta ex cauſa voluntaria, non neceſſaria.*

6 *Verſio pretij bonorum pupilli in eius vtilitatem, eſt inducta fauore pupilli.*

7 *Quilibet præſumitur facere id ad quod de iure tenetur.*

8 *Decretum Iudicis interpoſitum ante cognitione cauſæ, habet præſumptionem pro ſe.*

9 *Intentio, & voluntas hominum elicitur ex coniecturis, & præſumptionibus,* & num.8.

DECISIO XXV.

DVbitaui in hac cauſa cum aliquibus præſuppoſitis an Paulus Natus, à quo D. Victoria, & Hieronyma cauſam habent, emptor domus, quæ ei vendita fuit de anno 1533. à filiis, & hæredibus quod Pauli Blondi teneretur eſſe ſollicitus vt pars pretij depoſitati conuerteretur in extinctionem cenſuum in caſu, & ad effectum de quo agitur, & Domini in hac materia firmarunt duas concluſiones.

Altera eſt, † quod emptor rei Eccleſiæ, & minoris, quando fit venditio ex cauſa neceſſaria pro ſoluendo ære alieno debet eſſe ſollicitus quod pretium conuertatur in ſolutione æris alieni, pro quo fuit facta venditio. Inn. *in cap.*1. *num.*1. *verſ. vel forte vbi aly de depoſ.* Abb. & *aly, in cap. quod quibuſdam, de fideiuſſor.* Laurent. Rodulph. *in cap. ſine exceptione, num.*168. 12. *queſt.*2. Rebuff. *in compend. de alienat. rei Eccleſ. num.*40. Couar. *var. reſol. lib.*2. *cap.*17. *n.*3. & in his terminis procedit Deciſio facta à R. P. D. *Decano de Rubeis bonæmem. in illa Romana domus de Piccolibus.*

Altera eſt Concluſio, quod † quando venditio ſit non ex cauſa neceſſaria æris alieni, ſed voluntaria propter vtilitatem, eo caſu emptor ſoluendo prætium liberatur, nec tenetur probare verſionem Dec. *conſ.*56. *num.*18. *verſic.*3. *principaliter, & conſil.*330. *num.*3. Crot. *conſ.*4. *num.*6. *lib.*1. & in his terminis fuerunt factæ Deciſiones *in cauſa Auximana bonorum, & Anconitana terrarum de anno* 1578. *coram R. P. D. Seraphino.*

In caſu autem de quo agitur, tenuerunt Domini nos verſari in caſu ſecundæ concluſionis: quia apparet venditionem domus non fuiſſe factam ex cauſa æris alieni, ſed ex cauſa voluntaria, nempe, quia fructus cenſus impoſiti ſuper domo excedebant fructus ipſius domus, † quo caſu quamuis ſuſtineatur alienatio bonorum pupilli tanquam ex cauſa æris alieni, iuxta text. *in leg. magis puto, §. non paſſim, in fine ff. de reb. eor.* nihilominus non æquiparatur effectus, quia † alienatio ex dicta cauſa propter exceſſiuum modum vſuratum magis pertinet ad vtilitatem, quam ad neceſſitatem, quod etiam ſuadetur, quia iſta domus erat ruinoſa, vt apparet ex dicto duorum teſtium examinatorum à Iudice, qui interpoſuit decretum.

Nec poteſt dici facta ex cauſa neceſſitatis, quia creditores cenſus vrgerent, † nam non poterant repetere
2 ſortem principalem cenſus, iuxta Extrau. *Calixti, & Martini, ſub tit. de empt. & vendit.*

Præterea Domini conſiderabant, quod in hoc caſu emptor non poterat eſſe ſollicitus, vt pecuniæ verterentur in extinctionem cenſuum, quia hæredes venditoris prætendebant cenſus fuiſſe impoſitos ſuper bonis fideicommiſſo ſubiectis, & ex hoc ipſos non teneri ad illorum extinctionem, & propterea ſuper nullitate cenſus commiſerunt cauſam in Curia Capitolij de anno 1538. quod ſicut non eſſet venditoribus vtile, vt dicti cenſus ſoluerentur ſtante ſupradicta lite, ſed potius eis expediebat annullare cenſus ex cauſa fideicommiſſi, & ſic ceſſat ratio quod emptor teneatur eſſe ſollicitus, quia † verſio eſt inducta ad fauorem pupilli,
6 nec debet in odium retorqueri, *leg. quod fauore, ff. de regul. iur.*

Nec dicatur litem ſuper fideicommiſſo fuiſſe cœptam poſt venditionem per quinque annos, & iſto medio tempore emptorem curare debuiſſe, quod cenſus extingueretur: quia præſumendum eſt ipſum hanc diligentiam feciſſe, ſed propter prætenſum fideicommiſſum non eſſe ſequutam extinctionem, vt effectus docuit. † Quilibet enim præſumitur facere id ad quod de
7 iure tenetur.

Vltimo

Vltimo mouebantur Domini ex pluribus circumstantiis huius facti. Primò, quia venditores cum decreto Iudicis, consensu curatoris, & propinquorum susceperunt in se onus extinguendi census quod facere poterant, quia venditio erat ex causa voluntaria, necessaria præsertim stante decreto Iudicis, quod
8 processit cum cognitione causæ † pro quo præsumitur, iuxta *cons.* Imol. 98 *num.* 9. Alexand. *cons. & n.* 10. *lib.* 5. Secundò, quia illinc ad modicum tempus cœperunt extinguere censum non impositum super domo vendita, & sic cœperunt agnoscere debitum ad quod obligati erant. Tertiò, quia cum fuisset mota lis super dicta domo contra emptorem ab illis de Gottifredis pro solutione census ipsi venditores vsque ad annum 1568. susceperunt in se litem defendendo sub
9 prætextu fideicommissi, ex † quo apparet illos nunquam habuisse intentionem extinguendi dictum censum, & consequenter frustratoria erat omnis diligentia emptoris, vt census extingueretur.

Ex quibus patet responsio ad omnia quæ in contrarium adducta fuerunt. Et ex his omnibus simul iunctis, fuit conclusum ad fauorem D. Hieronymæ, & Victoriæ de Naris, nempe suprà dictam exceptionem contra eas oppositam non esse considerabilem, neque admittendam.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Foroliuiensis rescisionis contractus, Veneris 19. Decembris 1603.

SVMMARIA.

1 *Solemnitas requisita ex consuetudine in contractu minorum, suppletur iuramento.*
2 *Decretum Iudicis interpositum ex falsa causa, est nullum.*
3 *Debitum ex causa census non dicitur necessarium.*
4 *Venditio facta pro extinguendo censu, non dicitur facta ex causa necessaria.*
5 *Accollatio debiti facta sine consensu creditoris, non liberat debitorem.*
6 *Exprimens falsam causam pro obtinendo Iudicis decreto, non est sine dolo.*
7 *Iuramentum extortum ex falsa causa non obligat.*

DECISIO XXVI.

COntractus venditionis prædij de quo agitur, non placuit Dominis, & omissi defectu solemnita-
1 tum consuetudinis Foroliuij, † suppletur iuramento, iuxta notata in Auth. *sacramenta puberum, C. si aduers. vend.* dixerunt contractum esse nullum ex falsa causa,
2 † quæ reddit Iudicis decretum desuper interpositum ipso iure nullum, *leg. magis puto. §. as alienum. ff. de reb. eor. lib. cum verò, §. proinde. ff. de fideic. libert. l. 1. §. hæc verba. ff. ne vis fiat.* cum aliis allegatis.

Fuit enim insinuatum quod mulieribus erat necessaria alienatio, & minus damnosa pro soluendis debitis Andreæ eorum filij, & nepotibus respectiuè, vt in patriam liberè redire posset, & tamen neque dictæ mulieres tenebantur ad debita Andreæ, nec debitum
3 † census in quo erat obligatus Andreas erat necessarium, quia illius emptor non vrgebat, nec vrgere poterat pro sorte principali, cum census pro parte
4 emptoris sit perpetuus, & † venditio facta pro illius extinctione non dicatur facta ex causa necessaria, vt fuit resolutum *in vna Romana census, 23. Ianuarij 1591. coram bon. mem. Bubalo*, & in aliis causis allegatis. Et quòd magis est, nec fuerunt soluta debita Andreæ, sed ex precio scuta quinquaginta venerunt ad manus mulierum, & pro aliis quinquaginta fuit data emptori dilatio annorum duorum. Et pro residuo accollauit sibi censum supradictum in quo erat obligatus Andreas, † qui per eiusmodi accollationem factam sine
5 consensu, & interuentu creditoris non fuit liberatus quin posset molestari, prout poterat ante accollationem, Gloss. *magna in l. legam, ff. de liber. legat. in fine*, Bart. *in l. singularia, num.* 19. Ias. *n.* 54. *ff. si cert. pet.*

Nonobstat quod venditio fuit iurata, † quia iura-
6 mentum vti dolosè extortum propter causas falsas narratas, *l. falsas, §. si quis. ff. de furt. l. si quis affirmauerit, §.* 1. *l. quod venditor. ff. de dolo*, dicitur nullum, & nihil operatur, *cap. cum contingat, extra de iureiur. cap. licet eo. tit. in* 6. *cap. quamuis, de pact. in* 6. notant Doctores in dictis iuribus communiter.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana inualiditatis census, Veneris, 24. Maij, 1592.

SVMMARIA.

1 *Census impositio dicitur alienatio.*
2 *Census impositio super bonis Ecclesiæ, vt sit legitima requirit solemnitates, & instam causam.*
3 *Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesiæ, non præsumitur nisi post lapsum ad minus trigintà annorum.*
4 *Causa alienandi bona Ecclesiæ debet aliunde, quam per instrumentorum enunciationem probari.*
5 *Iusta causa alienandi bona Ecclesiæ est vel ob necessitatem, vel propter vtilitatem Ecclesiæ.*
6 *Necessitas, vt sustineatur alienatio rei Ecclesiæ ob causam necessitatis, debet esse precisa.*
7 *Census redemptio est permissa venditori, sed prohibita Domino census.*
8 *Vtilitas, vt propter eam sustineatur alienatio rei Ecclesiæ, debet esse euidens.*
Euidens vtilitas illa dicitur quæ est clara, & indubitata, dict. num. 8.
9 *Impositio census, vt extinguatur alter omnino similis non dicitur facta ex causa vtilitatis.*

DECISIO XXVII.

PRo informante, quia cum † impositio census dica-
1 tur alienatio, Bald. *in cap. cum audientiam, el* 2. *de Retr. num.* 9. Tiraq. *de Reser. Lign. §.* 1. Gloss. 6. *num.* 6. cum aliis allegatis *in causa Romana vinearum de maximis anno* 1577. *coram D. de Rubeis*, in ea † facienda su-
2 per bonis Ecclesiæ requiritur solemnitas, & iusta causa prout in alienatione, *cap. de reb. eccles. non alien. lib.* 6. Clem. *ne od. tit.* Doctor. *in cap. sine exceptione*, & ibi latissimè Laurent. de Rodulph. 12. *quæst.* 2. Dec. *cons.* 142. *num.* 4. Couar. *Var. Resol. cap.* 17. *num.* 2. *lib.* 2. Hic autem vtrunque deficit, nam quantum ad solemnitatem non constat de aliquo beneplacito sedis Apostolicæ, quod nec etiam in ipso instrumento fuit nunciatum, Ioan. Paul. *decis.* 54. nec † ex lapsu temporis potest præsumi,
3 cum requirantur ad minus triginta anni, Imol. *in cap. peruenit, num.* 10. *vers. nota ex præditis de emt. & vendit.* Fell. *in cap. illud, num.* 6. *in fine, vers. est aduertendum de Præsumpt.* Alex. *cons.* 1. *num.* 20. *lib.* 4. & fuit resolutum *in Cassanensi Prædij, de mense Octobr.* 1584. *coram me*, & alias sæpè. Quantum ad iustam causam non apparet, quia licet dicatur huiusmodi censum, impositum fuisse pro extinguendis aliis censibus, de illis tamen non con-
4 stat, nec † statur assertioni alienantium res Ecclesiæ super iusta causa ad Bart. *in l. si fortè, de Castr. pecul.* Feder. de Sen. *cons.* 143. *in fine*, Rebuff. *de reb. eccles. non alien. num.* 25.

num. 25. cum aliis per Roland. *conf.* 25. *num.* 19. *lib.* 1.
5 Vltra quod dubitari potest, an sufficiat, † cum iusta causa alienationis sit necessitas, vel vtilitas euidens, *dict. cap.* 1. *de reb. eccles. non alien. in* 6. *& dicto Clem.* 1. *eod. tit.*

6 Necessitas non adest, quia † Ecclesia inuita cogi
7 non poterat ad extinguendum censum, cum † illius redemptio venditori tantum sit licita, emptori prohibita iuxta Constitutiones summorum Pontificum, tradit Contad. *de contract. quæst.* 84. *in* 5. *conclus. Sot. de iustit. & iure, lib.* 6. *quæst.* 5. *art.* 3. *in* 1. *concl.* Vtilitas Ecclesiæ
8 euidens, idest clara, † & indubitata, provt de iure requiritur *d. cap. sine exceptione ibi quod non sit dubium profuturum Ecclesiæ, d. cap.* 1. *de reb. eccles. non alien. in* 6. Barb. *conf.* 40. *num.* 1. *lib.* 1. Corn. *conf.* 243. *num.* 3. *vers. præterea*
9 *lib.* 2.) minus adest, quia † in impositione vnius census, vt alius extinguatur omnino similis non dicitur Ecclesia effecta melioris conditionis.

R. P. D. Penia, Romana Census, de Romulis, 8. Junij 1598.

SVMMARIA.

1 *In alienatione rei Ecclesiæ, vel grauaminc illi imponendo, requiritur copulatiuè solemnitas, & iusta causa.*
2 *Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesiæ, est loco solemnitatis.*
3 *Census impositio facta super re Ecclesiæ absque beneplacito Apostolico, est inualida.*
4 *Emens ab Ecclesia, debet probare pretium esse versum in vtilitatem ipsius.*
5 *Canonicis in causa Ecclesiæ in materia prohibita, non creditur.*
Causa iusta alienandi res Ecclesiæ partium assertione, non probatur, dict. num. 5.
6 *Causa iustæ alienandi res Ecclesiæ, non præsumitur ex antiquitate temporis.*
7 *Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesiæ, non præsumitur nisi post triginta annos.*

DECISIO XXVIII.

PRæsuppositis multis hinc inde deductis, dubitari an constaret de bono iure Domini Iuliani de Romulis, ita vt aliquo remedio contra Ecclesiam sancti Celsi esset ei succurrendum, & Rota vtraque parte informante negatiuè respondit.

1 Cùm † enim ad validitatem alienationis rerum Ecclesiæ, vel grauaminis imponendi duo copulatiuè requirantur solemnitas, videlicet, & iusta causa, ita vt si alterum deficiat contractus, seu alienatio reddatur prorsus inualida, *cap.* 1. *de reb. Eccles. non Alien. lib.* 6. Clem. 1. *eod. tit.* Abb. *in cap.* 1. *num.* 17. *de restit. in integr.* Barb. *conf.* 40. *lib.* 1. Gemin. *conf.* 48. *num.* 3. affirmantes hanc esse communem opinionem quam Rota semper
2 fuit amplexa: Et † pro solemnitate beneplacitum Apostolicum intercenire debet vt in *Extrauag.* Pauli II. *Incipit ambitiosæ, tit. de reb. Eccles. non alien.* Nauar. *in Comment. de alienat. rerum Ecclesiast. num.* 14. & in proposito casu non constaret quod in impositione alicuius ex dictis censibus adhibita fuerit præfata
3 solemnitas, & † consequenter census essent inualidi, non poterat de bono iure Iuliani constare, Couar. *lib.* 2. *var. resolut. cap.* 17. *num.* 2. & fuit sæpe in Rota decisum. Et ex hoc capite dicebatur, quod quamuis pro parte Iuliani doceretur de causa impositionis censuum: quia tamen non constabat de legitima solemnitate consistere census non poterant, & ex hoc potissimum fundamento sustinebantur Decisiones huc vsque factæ, & sententiæ Rotales pro Ecclesia sancti Celsi latæ supradictis accedebat, quia neque de causa iusta impositionis censuum constabat factæ scilicet, pro extinguendo censum minorem: quia † pro parte Iuliani ne-
4 cesse erat, quod probaretur versio pecuniarum in vtilitatem Ecclesiæ Couar. *d. cap.* 17. *n.* 3.

Rursum respectu census scutorum octuaginta quatuor idem fuit iudicatum, quia licet in instrumento reperto diceretur censum fuisse impositum pro soluendis Ecclesiæ debitis, de his tamen non constabat, nisi ex assertione Archipresbyteri, & quinque Canonicorum † assertioni quorum non creditur in
5 materia prohibita, Tiraq. *in legibus connubiis*, Glos. 5. *n.* 113. *& 114. & 116. idem in l. si vnquam, in verbo, donatione largitus, n.* 89. *& seq. C. de reuoc. donat.*

Nec † ex antiquitate temporis poterat præsumi iu-
6 sta causa, quia nondum elapsum fuerat tantum tempus, Alex. *conf.* 50. *num.* 6. *& 7. lib.* 5. Nec beneplacitum Apostolicum: quia, † vltra quod non fuerat in impositione censuum reseruatum, ab anno 1561. vsque ad annum 1584. quando Canonici ceperunt excipere de nullitate non erant elapsi nisi viginti quatuor anni, & tamen triginta anni requirebantur.

Denique placuerunt Dominis responsiones dare per informantes pro Ecclesia S. Celsi.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana censuum, Veneris, 23. Julij, 1600.

SVMMARIA.

1 *In alienatione rei Ecclesiæ facta ex causa voluntaria non est opus probare pretium esse versum in causam expressam.*
2 *Taciturnitas creditoris per longum tempus inducit verisimilitudinem solutionis.*
3 *Versio pretij in causam expressam probatur præsumptionibus, & coniecturis.*
4 *Contractus celebrati cum Ecclesia sine solemnitatibus sunt nulli, si Ecclesia volet.*
5 *Census impositio nulliter facta super bonis Ecclesiæ, si ab ea fuerit approbata, non potest postea dici nulla.*

DECISIO XXIX.

PLacuit Dominis Decisio alias facta in hac causa coram R. P. D. Penia, quod Capitulum teneatur ad restitutionem pretij, quia † cum contractus fuerint
1 initi ex causa voluntaria non est necessaria probatio versionis in causam expressam, iuxta eam distinctionem, quam Rota sequuta fuit *in causa Romana domus de Picconibus coram* Decano, *Auximana bonorum & Anconitana terrarum coram* R. P. D. Seraphino, *& Romana census coram bon. mem. Bubalo.* Et si probatio versionis esset necessaria respectu census scutorum Septuaginta trium est clara, quia probatur concludenter extinctio census Firmani, respectu verò aliorum censuum est multum verisimilis, cum † per spatium
2 tanti temporis nunquam fuerint petiti à Capitulo fructus illorum censuum, & ab eo per spatium viginti octo annorum ante motam litem fuerint soluti fructus centum quinquaginta istorum censuum, & probetur extinctio alterius census maioris summæ: versio † enim probatur præsumprionibus, & coniecturis, Bar. *& alij, in lege ciuitas, ff. si cert. pet.* præsertim quando solutio est facta Capitulo, & quæstio est solum de restitutione pretij, vt per Glos. *in Auth. hoc ius porrectum, in verbo probet, & ibi* Baron. *numero* 17. *C. de sacrosanct. Eccles.*

Non obstat quod stante nullitate præcedentium contractuum

contractuum ex defectu solemnitatis non adhibitæ in impositione censuum, pro quorum extinctione fuerunt creati isti noui, isti posteriores contractus non fuerunt vtiles capitulo. Quia † ista nullitas habebat locum volente capitulo Pur. *decis.* 310. *lib.* 1. Et tunc non fuerat ab eo declaratum, & ideo cum isti contractus de eo tempore haberent implicitum statum validitatis, & capitulum sustineret onus soluendi fructus, neque vellet declarare nullitatem, quæ etiam fortasse non erat, valde vtile ei fuit per reductionem ad minorem summam eximere se à solutione maioris summæ. Et licet postea Capitulum opposuerit de nullitate præcedentis impositionis, tamen † ista oppositio non potest retrotrahi in præiudicium contractuum antea initorum ad effectum ostendendi eorum nullitatem de tempore impositionis, & damnum, non vtilitatem istorum posteriorum, quia sufficit ad istum effectum, quod tunc voluerit capitulum habere illos contractus pro validis, & se liberare à solutione maioris summæ.

R.P.D. Manzanedo, Romana census, Mercurij, 2. Decembr. 1609.

SVMMARIA.

1 *Decretum facit præsumi omnia solemniter gesta.*
2 *In alienatione rei Ecclesiæ requiritur copulatiuè causa, & solemnitas.*
3 *Beneplacitum Apostolicum facit præsumi bona Ecclesiastica esse vtiliter alienata.*
4 *Ecclesia alleganti lasionem incumbit onus probandi.*
5 *Collegij existentia non probatur ex sola denominatione.*
6 *Tractatus capitularis non est necessarius in alienatione rei Ecclesiæ, vbi interuenit beneplacitum Apostolicum.*
7 *Ratificatio æquiparatur mandato.*
8 *Facultas obligandi generaliter continetur sub licentia imponendi censum.*
9 *Obligatio generalis bonorum Ecclesiæ regulariter non est prohibita, subsistente iusta causa.*

DECISIO XXX.

INstitutis hæredibus à q. Laurentio Carlerio Dominis Canonicis S. Priscæ, ad itaque ab illis hæreditate cum beneficio legis & inuentarij, illaque tamen grauata ære alieno scutorum plus quàm trecentorum in societatibus officiorum consistente, obtentaque per ipsos à *fel. record. Clem. VIII.* licentia accipiendi ad censum dicta scuta trecenta pro extinctione dictarum societatum Breuéque Illustrissimo D. Vicario Vrbis commisso, illique præsentato, & per ipsum pronunciato posse Canonicos constituere istum censum ad istum effectum, & censu sic constituto; & illis pecuniis præfatis societatibus extinctis, nihilque in censu contra *Bullam S. mem. Pij V.* adiecto, nihilominus Canonici recusarunt coram A. C. fructus census soluere, prætendentes illum esse inualidum, prout per sententiam A. C. fuit declaratus, à qua per Dominum Alphonsum Guidascum appellatio fuit interposita, & causa per Sanctissimum mihi committa. Vnde dubitauit de validitate dicti census, & an præfata sententia esset confirmanda.

Et Domini censum sustineri dixerunt, & per consequens sententiam esse reuocandam ex eo potissimè: quia cum omnia superius relata sint vera in facto, vt ex actis apparet videtur de validitate census constare, cùm fuerit impositus de licentia Papæ, & decreto Illustrissimi Domini Vicarij illius Apostolici executoris, † vnde omnia censentur solemniter gesta Ab. *cons.* 41. *num.* 3. *lib.* 1. Dec. *cons.* 341. *n.* 12. *circa med. vers. & quamdo cessio*, Capic. *decis.* 16. *n.* 1. *vers. regula enim iuris, & n.* 4. Gabr. *cons.* 71. *n.* 10. *& 13. lib.* 2. Rota *Diuers. dec.* 65. *n.* 1. *& 178. n.* 2. *part.* 2. 1

Et quamuis † vltra solemnitates requiratur in alienationibus rerum ecclesiasticarum copulatiuè etiam causa, vt per Doctor. *in cap. sine exceptione*, 12. *q.* 2. *& ibi* Laurent. de Rodulph. *quæst.* 3. Couar. *var. resol. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. Rota *Diuers. d. dec.* 178. *num.* 1. satis de causa sufficienti constat ex supradictis, nempe vt Canonici hæredes Carlerij exonerarentur præfatis societatibus grauioribus onere census. Ex quo etiam de vtilitate constare videtur, † Vltra quod etiam illa præsumitur ex beneplacito Apostolico, Soc. *cons.* 15. *n.* 23. Abb. *d. consil.* 41. *n.* 2. vbi dicit quod alleganti † læsionem incumbit onus probandi, vt dixit Rota *in vna Mediolanen. si bonorum*, 10. *Ianuarij*, 1581. *coram Illustrissimo D. Cardinale Pamphilio*, & alias sæpius vltra quod in Breue haberur expressè, quod emptores censuum non teneantur verificare in quos vsus pecuniæ fuerint versæ. 2 3 4

Quibus non obstat quod opponitur pro parte Canonicorum de defectu solemnitatis, ex quo mandatum procuræ pro istis pecuniis accipiendis ad censum fuit datum à duobus tantum Canonicis, atque illis non capitulariter congregatis. Fuit namque responsum quod non constat istos Canonicos facere capitulum, nec habere arcam, neque massam communem, nec quod sint soliti congregari capitulariter, nec habeant sigillum, & alia signa de quibus per Abb. *in cap. nobis, num.* 8. *de iure patron.* Fel. *in cap. accedentes, n.* 2. *de præscript.* Feder. de Sen. *cons.* 61. Nec facit quod enuncietur Capitulum S. Priscæ, † cum denominatio non sufficiat ad probationem Collegij, Achil. *decis.* 10. *de Præb.* Gloss. *in Pragm. sanct. tit. de elect. in verbo collegiatis.* 5

Tum † etiam quia iste tractatus capitularis pro solemnitate non erat necessarius stante beneplacito Apostolico ex supradictis, & tradit in terminis, Redoan. *de reb. eccles. non alien. quæst.* 25. *num.* 66. Nec minus iste tractatus capitularis erat necessarius pro habendo consensu Canonicorum vni ex canonicis, & † ratificatio reliquorum subsequuta, ad tradita per Ias. *consil.* 54. *num.* 12. *lib.* 1. *& per* Pur. *decis.* 100. *num.* 4. *& seq. lib.* 2. 6 7

Nihilominus Canonici insistebant in eo quod Breue impetritur præfatam licentiam imponendi dictum censum tantum causa soluendi debita hæreditaria Carlerij, & ideo non subsistere generalem obligationem omnium bonorum Ecclesiæ. Quia vltra quod alicui ex Dominis placebat responsio quod † cùm in breui detur licentia constituendi censum cum obligatione in forma cameræ cum clausulis consuetis, & in simili apponi solitis, satis videatur data licentia obligandi generaliter bona Ecclesiæ, cum aliàs non reperiretur qui vellet dare suas pecunias ad censum, ad not. per Doctor. *in leg. vel vniuersorum*, per illum text. *ff. de pignor. act.* Ias. *in l. certi condictio, §. si in numos, num.* 15. *ff. si cert. pet.* Redoan. *vbi supra, quæst.* 17. *numero* 44. Præcipuè † quia regulariter subsistente iusta causa, non est prohibita generalis hypotheca rerum Ecclesiæ. *Idem* Redoan. *quæst.* 2. *cap.* 6. *per tot.* & maximè, *num.* 12. 16. *& seq.* 8 9

Nihilominus Domini concluserunt istam resolutionem pro validitate census intelligi quatenus supplerent bona hæreditaria Carlerij; Canonicos tamen teneri docere non supperere.

R. P. D. Pirouano, Romana Census, Veneris, 15. Februarij, 1612.

SVMMARIA.

1 *Appellatio remanet deserta, si causa non expediatur intra quadriennium, à die interpositæ appellationis.*
2 *Rota non solet attendere sententias latas extra eius Tribunal, non constito de earum institia.*
3 *Census impositus à muliere absque solemnitatibus statutariis est invalidus.*
4 *Statutum vrbis*, cap. 151. lib. 1. *procedit non solum in quatuor casibus ibi expressis, sed in omnibus in quibus adest ratio læsionis.*
5 *Hypotheca est mater, & principale fundamentum, Saluiani Interdicti.*
6 *Ex censu nullo, fructus non debentur.*
7 *Resoluto contractu Census sors remanet purum, & merum mutuum.*
8 *Nullitas non potest opponi à tertio.*
9 *Potest tamen opponi ab hærede.*
10 *Etiam quòd principalis viuens non fuerit conquestus de nullitate.*
11 *Solutio fructuum census facta à muliere non saluat contractum à nullitate resultante ob non seruatas solemnitates statutarias.*

DECISIO XXXI.

1 FVit resolutum obstare rem iudicatam, non ex eo simpliciter, quod † sint lapsi quatuor anni à die appellationis sententiæ A. C. & absque sufficienti prorogatione fatalium, appellatio remanserit deserta, *cap. cùm sit Romana de appell.* Auth. *ei qui, C. de temp. appellat.* sed quia de Iustitia præfatæ sententiæ apparet, 2 sine qua † Rota non solet attendere sententias extra Tribunal latas, Mohed. *decis. 11. n. 2. de sent. & re iudic. & decis. 3. n. 1. de restitut.* Put. *decis. 401. n. 2. lib. 1.* & passim seruat Rota & signanter fuit dictum *in Vrbenetana Legati, 14. Ianuar. 1585. coram* bon. mem. Cardinali Pamphilio, *& in Romana alimentorum, 4. Iulij, 1607. coram bon. mem. Scotto.* Apparet enim impositionem census fuisse nullam † vti factam à Domina Dionora muliere absque duobus coniunctis, sine decreto Iudicis, & causæ cognitione prout statutum Vrbis, 3 *cap. 151. lib. 1.* mandat obseruari sub pœna nullitatis. 4 Quod statutum † nedum in quatuor casibus expressis, sed etiam in omnibus aliis in quibus adest ratio læsionis procedere sæpè fuit resolutum, Veral. *decis. 195. num. 2. parte 3.* Put. *decis. 7. num. 2. & 3. & 55. n. 1. lib. 3. & decis. 162. num. 1. lib. 1.* & fuit dictum *in Romana cambiorum, 1595. coram Illustrissimo Cardinale Mellino,* data autem nullitate census destruitur per consequens 5 hypotheca, † quæ dicitur mater, & principale fundamentum Saluiani interdicti per Christophorum intentati; Bart. *in l. 1. num. 3. de Sälu. Interd.* Bal. *in leg. rem alienam*, vbi etiam Bart. *num. 5. ff. de pignor.* Neguſ. *de Pignor. parte 8. membr. 3. num. 19.* Menoch. *de adipisc. 6 remed. 3. quæst. 19. num. 160.* Et † eo casu cessare fructus fuit resolutum *in causa Vrbenetana nullitatis census, die 21. Maij, 1595. coram Gypsio,* & iterum *in causa Romana societatis officij, 20. Maij, 1602. coram Illustrissimo Cardinale Mellino,* resoluto † contractu remanet 7 sors purum, & merum mutuum in quo non cadit perceptio fructuum.

8 Non obstat quod hæc † nullitas possit opponi dumtaxat ab ipsa Dionora. Osasch. *decis. 94. n. 5.* cum aliis allegatis. Quoniam fuit responsum, quidquid sit 9 in tertio, in hærede † tamen prout est Dominus Federicus non procedet limitationem, *l. hæredes, C. ad Vel-*

leian. Salic. *in l. sciens, in vlt. not. eod. tit.* Gabr. *conf. 125. num. 6. lib. 1.* Lamberteng. *de contract. cor. in fine, n. 277.* qui hoc comprobat exemplo restitutionis in integrum, & Velleiani. Nec † refert quod ipsa Dionora viuens de nullitate conquesta non sit, ita vt nec eius hæres mouendo quæstionem possit, per ea quæ tradit Surd. *conf. 86. n. 10. & 11.* Becc. *conf. 9. n. 8.* non enim versamur in casu vitandæ caducitatis, prout loquuntur Surd. & Becc. sed in casu nullitatis, de qua potest hæres dicere, *leg. hæres C. ad Velleian.* cum aliis supra allegatis. 10

Et quamuis † Dionora viuens plures soluerit fructus, ita vt soluendo videatur approbasse contractum census; & agnouisse bonam fidem, non tamen videtur sufficere ad saluandum contractum à vitio nullitatis, quia sicuti expressè sine solemnitatibus statuti non poterat contrahere, multò minus tacitè, & absque solemnitatibus contractus invalidus confirmatus fuit, cùm non pendeat à voluntate illius, Bal. *in l. mancipia, n. 1. vers. nota quod ratificatio, C. de reb. alien. non alienan.* 11

Quæ autem dicta fuerunt de restitutione sortis & fructuum saltem ratione damnorum, & interesse, visa sunt non pertinere ad dubium. Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Manzanedo, Romana Saluiani interdicti. Lunæ 11. Ianuarij, 1616.

SVMMARIA.

1 *Primum extremum in Saluiano probatur ex instrumento.*
2 *Secundum extremum probatur ex sustentatione litis.*
3 *Saluianum intrat probatis duobus extremis.*
4 *Mulier obligans se cum viro etiam principaliter, non remanet obligata, nisi manifestè probetur pecuniæ esse versas in propriam eius vtilitatem.*
5 Limit. *si obliget se pro liberando maritum à carceribus, vel pro aliis indigentiis domus, & ad sublenandum maritum magno ære alieno grauatum.*
6 *Vxor tenetur subuenire inopiæ mariti ex iuris dispositione.*
7 *Esse in carceribus, & habere contra se mandatum executiuum relaxatum pariæ sunt.*
8 *Vxoris obligatio facta pro marito valet, quando non remanet indotata.*
9 *Obligatio mulieris iuramento vallata, sustinetur saltem de iure Canonico.*
10 *Maximè accedente decreto Iudicis, & consensu propinquorum.*
11 *Mulier potest validè renunciare cum iuramento.* Auth. si qua mulier, C. ad Velleian.
12 *Creditor, comparens in iudicio discussionis non prohibetur conuenire debitorem coram alio iudice.*

DECISIO XXXII.

DOmini consueuerunt esse locum Saluiano, nam 1 † de primo extremo nempe de credito cum hypotheca Dominorum de Fabiis, & Petroniis constat ex impositione census facta per Dominum Olympiam super rebus propriis, cum decreto Iudicis, & aliis solemnitatibus Statuti Vrbis, *lib. 1. cap. 151.* Et † de se- 2 cundo ex sustentatione litis, Caputaq. *decis. 37. 2. par. 2.* Quibus † stantibus intrat Saluianum, Neguſ. *de Pig- 3 nor. 1. membr. 8. part. n. 6.* Roland. *conf. 14. n. 13. lib. 1.* cum aliis relatis à Contardo, *in l. unica, limit. 14. n. 10. C. si de moment. possess.* Put. *decis. 207. n. 2. lib. 2.*

Neque obstare videbatur quod Olimpia censum imposuerit vna cum eius viro, quod casu † licet se principaliter

principaliter obligauerit, tamen censetur pro illo intercedere, & obligatio non sustinetur, nisi manifestè probetur, quod pecuniæ in propriam ipsius mulieris vtilitatem expensæ sint, iuxta textum *in* Auth. *si qua mulier, C. ad Velleian.* Surd. *decis.* 164. *n.* 11. Hond. plures referens *cons.* 45. *num.* 16. *& seq. lib.* 1. Fuit enim responsum † dictam auth. non habere locum in casu nostro, quia procedit in obligatione omninò voluntaria, quam facit vxor pro marito, non autem in obligatione facta ad subleuandum maritum magno ære alieno grauatum, & pro eum liberando à carceribus, ac pro aliis indigentiis domus Rim. sen. *cons.* 77. *n.* 16. *vol.* 1. *post* Bal. *cons.* 20. *in fin. vol.* 2. Surd. *cons.* 367. *n.* 14. Franch. *decis.* 237. *n.* 5. Thesaur. *decis.* 223. *n.* 15. Tiraq. *de legibus Connubiis*, Glos. 8. *num.* 185. Lambertenq. *de Contr. mulier.* Glos. 10. *n.* 25. & fuit dictum *in una Romana nullitatis obligationis*, 28. *Februarij*, 1611. *coram Reuerendissimo Attrebaten.*

6 Hanc † enim obligationem videtur facere ex quadam necessitate, & lege permittente, cum de iure vxor teneatur subuenire inopiæ mariti, *l.* 1. *& Auth. præterea, C. vnde vir & vxor, & l. si cum dotem §. sin autem in fætissimo, ff. sol. matr.* Bald. *cons.* 478. *circa fin. vol.* 5. Natta, *cons.* 547. *n.* 19. Decian. *cons.* 84. *num.* 29. *vol.* 4. Surd. *decis.* 86. *n.* 6. *& seq.*

7 Et licet † maritus de tempore obligationis non esset in carceribus detentus, tamen sat est ad hunc effectum quod immineret periculum carcerationis ob patratam executionem Cameralis obligationis, qua suis creditoribus adstrictus reperiebatur, Rimin. *d. consil.* 77. *n.* 16. *& seq.* Surd. *d. cons.* 467. *n.* 18.

8 Quæ facilius procedunt, quia † Domina Olimpia censum imposuit super bonis non dotalibus, quo fit vt eius obligatio sustineatur, cum non remaneat vllo modo indotata, Thesl. *d. decis.* 223. *n.* 11. Seraph. *decis.* 1187. *n.* 2. & fuit dictum *in Anconitana dotis*, 28. *Iunij*, 1602. *coram* Illustrissimo Mellino, *& in Romana Saluiani interdicti*, 15. *Decembr.* 1614. *coram D. meo Pamphilio.*

9 Viterius dicebatur obligationem Dominæ Olimpiæ esse iuramento vallatam, & sic saltem de iure Canonico sustineri non obstante dispositione *d.* Auth. *si qua mulier, iuxta Cast. cons.* 8. *per tot. lib.* 2. Boer. *decis.* 23. *n.* 9. *vers. nisi iurauerit*, Alex. *cons.* 146. *per tot. lib.* 7. Seraph. *de Priuil. iuram. Priuil.* 118. & hanc esse communem, & in Praxi receptam testantur, Afflict. *decis.* 311. *n.* 4. Thesl. *d. decis.* 223. *n.* 10. Gutt. *de iuram. confirm. part.* 1. *c.* 55. *n.* 6. Surd. *d. cons.* 368. *n.* 13. & illam tenuit Rotta *in una Interamnensi mercium*, 4. *Iunij*, 1597. *coram bonæ mem. Penia*, & in allegatis *Anconitana dotis coram* Illustriss. Mellino, *& Romana Saluiani interdicti coram D. meo Pamph.* accedente præsertim † decreto Iudicis, & consensu propinquorum, ex quibus metus, & dolus excluditur, Surd. *vbi suprà.*

Et eadem omnis difficultas videbatur cessare ex eo,
11 quod † Domina Olimpia certiorata de beneficio d. Auth. illi expressè, & cum particulari iuramento renunciauit, quo casu valida est renunciatio, & impugnari nó potest, vt tradunt Bertrand. *cons.* 218. *per tot. lib.* 4. Surd. *d. cons.* 367. *n.* 12. Thesl. *vbi suprà, n.* 18. Tiraq. *in leg. si unquam, in Præfat. n.* 136. *C. de reuoc. donat.* Gomez, *Variar. resol. tom.* 2. *c.* 13. *n.* 17. *in fine*, Seraph. *de Priuil. iuramento Priuil.* 63. *n.* 3. *& seq.*

Minus obstat defectus iurisdictionis Rotæ per Olimpiam appositus ex eo quod debitor census sit etiam M. Antonius maritus cuius creditorum causæ omnes fuerunt commissæ R. P. D. Raymundo per particulare Breue Sanctissimi: quia hodie non agitur contra M. Antonium, sed contra ipsum, quæ in dicto Breui non est nominata, & contra quam causa reperitur in Rota com-
12 missa per particulare rescriptum Sanctissimi. Et † licet Domini de Fabiis, & Petroniis coram Domino Raymundo curauerint se describi inter alios creditores di-

cti M. Antonij fideiussoris census, non tamen propterea sibi præiudicarunt quin coram alio Iudice competenti agere possint contra Dominam Olympiam principalem, cum nemo præsumatur renunciare iuri suo, nisi id expressè faciat.

R. P. D. Vbaldo, Romana fideiussionis, Mercurij, 9. Decembris, 1615.

SVMMARIA.

1 *Executio obligationis cameralis non datur, nisi ad instantiam creditoris principalis.*
Non etiam tertij, etiam si illius tertij interfit.
2 *Cameralis obligatio extenditur etiam ad non nominatos in instrumento.*
3 *Limit. quando est restricta.*
4 *Obligatio cameralis obligat efficacius, sed non in plus quam contrahentes velint.*
5 *Vxoris obligatio facta pro marito est nulla si remaneat indotata, vel non sit salua dimidia dotis, & n.* 7. *& 8. quodnam tempus attenditur.*
6 *Pretium conuentum in venditore, præsumitur iustum.*
9 *Extinctio census petì non potest ab illius emptore, secus ab aliis.*
10 *Promissio indemnitatis intelligitur respectu debiti validi secus respectu inualidi.*

DECISIO XXXIII.

IN instrumento census constituti de anno 1590. sit per Palatio q. Alexandri Gabrielij cuius bonam fidem recognouit Hieronymus Nucius, accessit D. Hortensia eius vxor, & alij, quos ipsa indemnis conseruare promisit, quæ etiam vineam olim mariti à se pro consecutione suarum dotium possessam concessit D. Francisco Zeccadoro qui inter alia promisit releuare indemnem Hortensiam quatenus molestaretur à creditoribus q. Hieronymi pro rata scutorum sexcentorum sub obligatione camerali, & in Francisci locum successit postea Dominus Paulus Alberinus: hodie Dominus Carolus successor, Alexandri Gabrielij in palatio censuato contentus à Dominis census pro fructibus agit contra Paulum, & Hortensiam vigore dictæ obligationis cameralis.

Sed dato, & proposito dubio. An, & quatenus esset locus executioni dictæ obligationis, Domini negatiuè responderunt. Et quidem quo ad Paulum res videbatur carere difficultate, ex eo quod Zeccadori obligatio, & consequenter Pauli eius cessionarij emanauit ad fauorem Hortensiæ pro eius releuatione; non autem ad fauorem Caroli, vel Alexandri in instrumento non nominati, & † regulariter executio instrumenti etiam 1
guarentigia vel cameralì obligatione vallati non datur nisi ad instantiam creditoris principalis, non autem tertij, etiam si illius tertij interfit. Bal. *in leg. si pro te, n.* 2. *C. de dot. promiss.* quem sequitur Ial. *in l. si quis nec causam, num.* 10. *ff. si cert. pet.* Boër. *decis.* 22. *num.* 4. *ante fin.* Barez *de Guarentig. parte* 1. *quæst.* 9. *vers. & si velis se fundare*, Gallesl. *de cameral. obligat. tit. de Præambul. ipsius processus*, Rubr. *de Person. petent. execut. in princip.* Et † licet obligatio cameralis extendatur etiam contra non 2
nominatos in instrumento, vt in *decis.* Seraph. 1477. *n.* 1. *& in Romana, seu Colunien. pecuniaria*, 16. *Nouembr.* 1611. *coram R. P. D. meo Pirouano*, & in aliis, tamen in proposito † secus est, ex quo obligatio est restricta 3
ad personam Hortensiæ quatenus ipsa molesteretur à creditoribus mariti, & certum † est obligationem 4
cameralem non in plus partes obligare, quam ipsæ voluerint, licet obliget efficacius, iuxta Rom. *cons.* 121.

circa princ. col. 1. Gab. *conſ.* 173. *n.* 2. *lib.* 2. Burſat. *conſ.* 361. *n.* 33. *lib.* 4. & fuit dictum *in vna Romana triginta millium*, 3. *Decembris*, 1599. *coram* Iuſto, *& in alia Romana pretu domus*, 16. *Iunij*, 1600. *coram* Litta.

Quo vero ad Hortenſiam pariter Domini exiſtimabant non eſſe locum executioni, quia licet illius obligatio fuerit ſolemnis iuxta Stat. Vrbis 151. *lib.* 1. tamen † quando mulier remanet penitus indotata, vel dimidia doris ſibi non eſt ſalua, contractus fideiuſſionis pro marito factus, non ſuſtineretur iuxta *deciſ.* Teſſaur. 223. *n.* 9. *&* 13. & ſequitur Rota *in vna Romana fideiuſſionis*, 5. *Iulij*, 1593. *coram Illuſtriſſimo Arrigono* relata per Seraph. *in alia Romana fideiuſſionis, quæ eſt dec.* 1187. *n.* 2. in impreſſis, *in Interamnenſi mercium*, 4. *Iunij*, 1597. *coram bon. mem.* Penia, *in Romana ſocietatis officij*, 13. *Februarij*, 1606. *coram* Litta, *in Romana Saluiani*, 15. *Decembris* 1614. *coram R. P. D. meo Pamphilio*, & ſæpè in aliis.

Quod autem Hortenſia remaneret vel penitus indotata, vel ſaltem non ſit ſibi ſalua medietas doris videtur conſtare ex eo quod non controuertitur dotem eſſe ſcutorum mille quingentorum, ſummam verò pro qua acceſſit in cenſu etiam pro illius extinctione ad fauorem Gabrielij eſſe mille ducatorum in ſorte, & pro fructibus ad rationem ſeptem cum dimidio pro centenario in bonis autem mariti, quem vnicum habet in inſtrumento cenſus releuatorem Hortenſia, non conſtat adfuiſſe niſi vineam, quam Hortenſia ceſſit Zeccadoro Zeccadorus Alberino pro pretio conuento
6 ſcutorum mille quadringentorum, † quod præſumitur iuſtum, *leg. minoribus, C. de in integr. reſtit.* & fuit dictum *in vna Romana reſidui dotis*, 31. *Ianuarij coram Illuſtriſ. Card. Lancellotopręſertim* cum vinea eſſet grauata onere diuerſorum canonum, & annuarum reſponſionũ de quibus per informantes; itaque ſi calculantur fructus dicti cenſus vna cum ſorte quam promiſit extinguere poſt biennium ab anno 1590. vſque ad annũ 1601. quo recepit releuatorem Zeccadorum pro dimidia cenſus, clarè apparebit eam remanere penè indotatam, & ſic
7 eius obligationem fuiſſe † nullam: maximè ſi ſit attendendum tempus contractus ad eius validitatem, vel inualiditatem, iuxta *leg. ſi voluntate vbi* Doctor. *C. de reſcindent. vendit.* Teſſaur. *d. deciſ.* 223. *num.* 35. *in fine.* Neque dicatur maritum Hortenſiæ ſoluiſſe fructus vſque ad annum 1598. quia de tali ſolutione non docetur, & cum ſit facti non præſumitur, *l. conſilio in fine, ff.*
8 *de curat. furioſi.* Vltra quod etiam † ſi eſſet attendendum tempus præſens, & ſic poſt releuationem Zeccadori, & Alberini, iuxta *deciſ.* Afflict. 313. Vinc. de Franch. *deciſ.* 477. *num.* 14. fructus tamen cenſus ſunt adeo aucti ſpatio tredecim annorum, vt iuncta dimidia ſortis principalis, pro qua Hortenſia non habet releuatorem ſine dubio excedant dimidiam partem ſuæ, vt rectè calculanti apparebit.

Nec obſtat quod non potuit agi pro extinctione
9 cenſus, † quia hoc bene procedit quo ad emptorem cenſus, ſed D. Carolus prætendit extinctionem promiſſam pro liberatione ſuæ domus cenſuatæ.

Stante igitur nullitate obligationis Hortenſiæ, pro qua etiam videtur fuiſſe reuolutum coram *bon. mem. Iuſto*, licet non fuerit extenſa deciſio, ſequitur vt non ſolum non ſit locus executioni contra ipſam ſed etiam contra Alberinum non ſolum ex ſupradictis in prin-
10 cip. ſed etiam quia † illius promiſſio intelligenda eſt de debito, cuius vigore Hortenſia iuſtè, & validè moleſtari poſſet, non autem de credito nullo, & inualido, *lege non dubium, in fine, C. de legibus Caſtr. in leg. cum lex, num.* 1. *&* 2. *ff. de fideiuſſor.* Surd. *deciſ.* 118. *num.* 10. Et ita fuit deciſum.

R. P. D. Dunozet, Maceratenſi cenſus.
14. *Maij*, 1614.

SVMMARIA.

1 *Contractus mulieris initus ſeruatis ſolemnitatibus ſtatuti, eſt validus, & exigibilis.*
2 *Nemo contra proprium dolum debet audiri.*
3 *Minor iurans ſe maiorem non reſtituitur, quando tractat de lucro captando.*
4 *Deceptis non decipientibus iura ſubueniunt.*
5 *Mulieris contractus factus in eius vtilitatem, valet etiam ſine ſolemnitatibus ſtatuti.*

DECISIO XXXIV.

DOmini vna tantum parte informante dixerunt ſententiam latam ab A. C. tanquam validam, & iuſtam eſſe confirmandam, proceſſit enim in executione obligationis cameralis vigore facultatum: & ex reuolutione actorum de mandatis procuræ comparentium, ac de legitimis citationibus conſtat, vt fuit dictum *in Mediolanenſi iuriſpatronatus*, 22. *Iunij*, 1609. *coram R. Lugdunenſi*, & aliàs ſæpè.

De iuſtitia vero dictæ ſententiæ † conſtat, quia Iudex mandauit exequi inſtrumentum in quo mulier cum decreto Iudicis, & aſſenſu proximiorum cum iuramento contraxerat, ſeruatis ſolemnitatibus ſtatuti.

Nec potuit retardari executio dicti inſtrumenti iuriſiurandi religione vallati ſub prætextu, quod alij proximiores parentes in loco contractus adeſſent, quia ipſamet dolosè cum iuramento aſſeuerat nullos alios proximiores conſanguineos adeſſe, ſicque † aduerſus dolum proprium non eſt audienda, Caſtren. *conſ.* 53. *num.* 3. *parr.* 2. Rain. *in l.* 1. §. *nunciatio*, *n.* 211. *ff. de nou. oper. nunciat.* cum multis allegatis per Oddum *de reſtit. in integr. quæſt.* 82. *art.* 3. *num.* 12. *&* 18. & ſicuti dicitur de minore † cum agitur de lucro captando cum ſe maiorem eſſe iurauit, tunc non poteſt beneficium reſtitutionem in integrum implorare, *l. ſi vlterius*, §. *ſi tamen, C. ſi min. ſe maior. dixer.* Seraph. *Primi.* 83. *num.* 50. *d.* Od. *loc. cit.* deceptis † enim non decipientibus iura ſubueniunt, *l.* 2. §. *verba, ff. ad Senat. conſ. Velleian. in lege ſi quis minorem, C. ſi min. ſe maior. dixerunt cap. cum vniuerſorum, de rer. permut.*

In quam ſententiam eo libentius Domini iuerunt, quia † mulier in euidentiſſimam vtilitatem contraxit, cùm enim eſſet obligata ad ſolutionem cenſus annui, qui ſoluebatur ad rationem decem pro centenario, ad quem extinguendum pecunias accepit, cenſúmque conſtituit ad rationem octo pro centenario, vnde cum ipſa dotem, ſeu patrimonium non diſtraxerit, infertur etiam non ſeruatis ſolemnitatibus ſtatuti potuiſſe licitè, & validè contrahere, Socin. *conſ.* 80. *numero* 10. *vol.* 4. Tiraquell. *de legibus connubiis in verſ. de ſon mari.* Gloſſ. 8. *num.* 62. *per leg. cùm hi*, §. *eam tranſactionem, ff. de tranſact.*

Ex quibus pro confirmatione ſententiæ A. C. fuit capta reſolutio.

R. P. D. Vbaldo, Romana cenſus, Mercurij
1. *Iunij*, 1616.

SVMMARIA.

1 *Decretum Iudicis habet pro ſe præſumptionem validitatis contractus, maximè ſi ſint adhibitæ ſolemnitates.*

2 *Mulier*

1 *Mulier volens annullare contractum debet probare falsitatem causæ.*
2 *Cultura fundi dotalis pertinet ad maritum tanquam respiciens recollectionem fructuum, qui spectant ad maritum.*
3 *Maritus non tenetur facere expensas in re dotali excedentes illius fructus.*
4 *Contractus non vitiatur ex falsitate vnius causæ si cæteræ sint veræ.*
5 *Decretum sustinetur ex vna causa vera, si aliæ sint falsæ.*
6 *Expensæ quæ respiciunt perpetuam fundi dotalis vtilitatem non ad maritum, sed ad vxorem pertinent.*
7 *Imponens censum si asseras fundum censitum ad se spectare iure dominij, &c. tenetur ad solutionem fructuum, etiam quod fundus sit alienus.*
8 *Emptor non tenetur esse solicitus, vt pecuniæ erogentur in causam expressam.*
9 *Fundus datus marito in solutum pro dote, transit in illius dominium.*
10 *Expensæ per maritum factæ in fundo sibi pro dote in solutum dato indistinctè, pertinet ad ipsum.*

DECISIO XXXV.

FVit tentum pro confirmatione sententiæ extra Rotam latæ pro validitate census de quo agitur, ille enim fuit constitutus, & venditus cum solemnitatibus requisitis tam ex *Bulla fel. record. Pij V.* quàm ex statuto Vrbis de contractu mulierum, vt ex lectura instrumenti apparet: vnde solum videbatur reduci difficultas ad defectum causarum in instrumento expressarum & cum super iis fuerit interpositum decretum Iudicis pro † earum veritate, & sufficientia in dubio præsumitur donec contrarium probetur, præsertim stantibus solemnitatibus contractus, Menoch. post relatos, *lib. 2. Præsumpt. 75. n. 12. & seq.*

2 Et quod † mulieri volenti annullare contractum incumbat onus probandi falsitatem causarum, fuit dictum *in Romana Saluiani, 15. Decembris 1614. coram R. P. D. meo Pamphilio*, & quod hoc casu requiratur plena, & concludens probatio, fuit dictum *in Romana Iacorum montium, 13. Nouembr. 1613. coram me.*

Et quo ad primam causam quod Agatha non posset coli facere vineam propter eius magnitudinem, & ne ob non legitimam culturam, & gubernium deficeretur, licet dicatur pro parte Agathæ quæ censum imposuit,
3 quod † cultura spectabat ad maritum tanquam respiciens recollectionem fructuum, qui de re dotali, qualis erat hæc vinea pertinet ad maritum, iuxta *l. fructus, cum ibi not. ff. solut. matrim.* & sic videretur constare de falsitate huius causæ: tamen respondebatur hanc causam fuisse expressam eo quia impensa esset maxima, & sic potuit esse excessiua fructuum; quod reddit etiam verisimile cum ni instrumento dotali asseratur vineam esse grauatam annuo censu scutorum sexdecim. Hospitali Sancti Iacobi Incurabilium debito, & ideo fuit etiam expressum in dicto instrumento census quod omne id cederet in damnum, & detrimentum dotis ipsius Agathæ, & consequenter in hoc non probatur falsitas causæ, quia non apparet prædictas expensas potuisse
4 fieri cum fructibus, & sic à marito, † qui vltra illos non tenetur iuxta not. *in l. dinortio, §. impendia, ff. solut.*
5 *matrim.* Vltra quod etiam † si vna causa esset minus vera, vel sufficiens non videtur ex hoc vitiari contractus, sed sufficit aliàs causas expressas esse veras, Innoc. *in cap. in præsentia*, vbi Abb. *num. 8. de renunc.* Dec. *in l.*
6 *si donatione, num. 15. Cod. de collat.* licet etiam † decretum interpositum ex pluribus causis si vna sit falsa, sustinetur tamen, & valet, quando principalis causa super qua fuit interpositum est vera, Castr. *cons. 201. vers. breuiter contrarium, lib. 1.* cum aliis per *Modernos ad Decis. R. R. pro Tract. de Cens.*

Statut. Vrbis, lib. 1. cap. 105. Gloss. 21. *num. 38.* & in hoc casu non potest dici alias causas de quibus mox non esse principales.

Aliæ enim duæ causæ expressæ in instrumento videlicet, pro restauranda domo vineæ quæ minabatur ruinam, & indigebat reparatione aliàs non poterat Agathæ inseruire, & pro soluenda taxa reparationis viæ pro cannis nonaginta septem ante ipsam vineam, ad quam solutionem cogebatur à Magistris viarum, cum contineant expensas non solum vtiles, sed etiam necessarias, & quæ respiciunt perpetuam fundi vtilitatem videntur sufficientes pro sustinendo censu. Cum † illæ expensæ spectarent potius ad vxorem, quam ad / maritũ, iuxta text. in *d. l. dinortio, §. impendia, & ibi* Doct. *ff. sol. matr. & in l. 1. & 3. l. quod dicitur, ff. de impens. in reb. dotal. fac.* Alex. *cons. 162. num. 1. & seq. lib. 7.*

Quæ eo magis videbantur amplectenda, ex † quo 8
mulier in instrumento census medio iuramento asseruit huiusmodi vineam pleno iure dominij ad se spectare, & suam esse liberam, immunem & exemptam, quo casu etiam si vinea sit dotalis ipsa tamen per impositionem dicti census tenetur, Tiraq. *de retractu Lign. in fine, n. 99.* Rota *decis. 281. n. 27. p. 2. Diuers.*

Non † obstat quod emptor census debuerit esse soli- 9
citus, quod pecuniæ verterentur in causas expressas, quia de hoc statutum non loquitur, & regula est in contractum, *Surd.* post alios *decis. 156. num. 9.*

Nec releuare videbatur quod maritus Agathæ accesserit, & se principaliter obligauerit absque vlla releuatione, ex quo videtur agnouisse tanquam proprium debitum, & Ioann. Baptista emptor census videatur incontinenti declarasse dictas pecunias peruenisse ad manus dictæ Agathæ mariti: quia respondetur hoc non repugnare præcedenti contractui inito cum Agatha, cùm non excludatur quod pecuniæ prius peruenerint ad manus Agathæ prout expressè cantat instrumentum, & deinde ad maritum pro executione causarum expressarum in instrumento, & quo ad fideiussionem mariti placuit *decis. in causa Romana Saluiani Interdicti, 11. Ianuarij, præteriti coram R. P. D. meo Manzanedo.*

Demum non obstat *decisio in causa Romana societatis officij coram bon. mem. Penia*, & aliæ allegatæ, quia ibi pecuniæ erant captæ ad societatem officij pro sola prædij cultura, quæ non indigebat tam magnis impensis, & pro recollectione fructuum, quæ impensæ certè pertinent ad maritum, non autem pro causis respicientibus perpetuam fundi vtilitatem vt in casu nostro: vltra quod in dicta Romana societatis prædium erat datum marito in solutum pro dote, † vnde transie- 10
rat eius dominium in virum meritò † indistinctè om- 11
nes expensæ pertinebant ad virum, vt ibi in fine Decisionis, sed hic expressè fuit conuentum vt vinea esset, fundus dotalis, ideò habent locum quæ supra deducta sunt.

Ex quibus fuit concludendum sententiam esse confirmandam.

R. P. D. Orano, Leodiensis prætensi Census, Lunæ, 29. Ianuarij 1596.

SVMMARIA.

1 *Census impositio est species alienationis.*
2 *Census super re Ecclesiæ validè non imponitur, nisi copulatiuè concurrat iusta causa, & solemnitas.*
3 *Clausula vocatis vocandis, requisitis citationem, & causæ cognitionem.*
4 *Et quod seruetur tela iudiciaria, &* num. 10.
5 *Aliàs processus redditus nullus.*

6 *Clausula, si legitimè constiterit, requirit legitimas probationes.*
7 *Alioquin sententia est nulla.*
8 *Papa supplet defectum solemnitatum, non defectum causæ.*
9 *Assertio contrahentium alteri non præiudicat.*
10 *Alienatio rei Ecclesiæ facta à Prælato in consanguinem, non caret suspicione.*
12 *Alienatio rei Ecclesiæ si fiat ob necessitatem pretium debet conuerti in causam expressam.*
13 *Testes examinati parte non citata, non facit quidem iudicium.*

DECISIO XXXVI.

IAcobus Abbas Monasterij Sancti Laurentij in suburbiis ciuitatis Leodiensis siti sub prætextu quod anno 1568. obsessa ciuitate Monasterium, & eius Ecclesia incendio absumpta ac per excursiones militum illius agri, & coloniæ depopulatæ fuissent, aliisque vergentibus expressis causis grauauerat certa illius bona annuo censu ducentorum Florenorum ad commodum Dominorum de Nasque, & Ioannis fratris sui germani. Verum cum postmodum modernus Abbas factum prædecessoris iudicialiter impugnasset, causa ad sacrum Rotæ Auditorium denoluta dubitari obtinuit, an instrumentum census esset validum.

Domini perspecta facti serie resoluerunt fuisse nullum. Decisionis potissima fuit ratio, quod † cum impositio census sit species alienationis, *l. fin. C. de reb. alien. non alienan.* Tiraq. *de Retractu Lign.* §. 1. Gloss. 6. *num.* 6. Bal. *in cap. 1. per quos fiat inuestitura*, ad illius validitatem necessarium fuerit † concurrerent solemnitas, & causa, *cap. 1. de reb. Eccles. non aliena, lib.* 6. Clem. 1. *eodem tit.* Doctor. *in cap. sine exceptione*, 17. *quæst.* 2. & ibi latissimè Laurent. de Rodulph. *quæst.* 8. Couar. *lib. var. resol.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. quorum neutrum hic interuenit, non quidem solemnitas nam litterarum emanatarum à Legato de Latere neglecta fuit forma, cum enim per eas confirmationem alienationis cum causæ cognitione commisisset Domino officiali Leodiensi adiecta clausula vocatis vocandis, † non potuit deueniri ad census impositionem sine citatione conuentus, & causæ cognitione, *l. 2. §. dies ff. quis ordin. in bonorum possess. seruet. l. fin. C. de prædest. minor.* Quia † clausula huiusmodi operatur vt debeat seruari tela iudiciaria, *cap. cum exhibita vbi* Abbas *num.* 6. *de iudic.* Rota *decis.* 30. *de rescript. in nou.* Dec. *conf.* 173. *num.* 2. & cùm sit conditionalis facit, vt non vocatis qui fuerant vocandi, actus sit nullus. Paris. *conf.* 138. *num.* 5. *lib.* 4. Put. *decis.* 421. *lib.* 1. Hoc autem tanto magis attento tenore litterarum ibi. *si sibi legitimè constiterit*, † Quod denotat requiri legitimas probationes, & plenas, & veras Felin. *in cap. si constiterit, num.* 5. *de accus.* Marsil. *conf.* 5. *num.* 47. *cum seqq.* & aliàs sententiam omnino esse nullam, dicit Dec. *conf.* 603. *num.* 9. & 14. Ruin. *conf.* 68. *per tot. lib.* 5.

Minus etiam causa, quæ tamen in huiusmodi alienationibus omnino necessaria est, nam † quamuis Papæ auctoritas suppleat solemnitates, non tamen defectum causæ, Gemin. *conf.* 48. *num.* 9. Ideoque verificari oportuit conditionem sub qua legatus rescripserat, videlicet, si cedebat in euidentem vtilitatem, vel necessitatem Ecclesiæ, qua non iustificata, nulla fuit interpositio decreti Ruin. *d. conf.* 68. *num.* 5. Assertio † autem contrahentium quod cederet in euidentem vtilitatem, vel necessitatem non potuit præiudicare monasterio, ad notata *per* Bar. *in leg. si forte, C. de Castr. pecul.* Feder. de Sen. *conf.* 143. *circa fin.* Gemin. *in capite* 1. *de reb. Eccles. non aliena, libro* 6. quem sequitur Paris. *conf.* 36. *col.* 1. *lib.* 4. Rebuff. *de reb. Eccles. non alien. n.* 75. vt nec attestatio dicti officialis. Nec fuit derogatum Paulinæ, neque simpliciter sibi commissum vt se extraiudicialiter informaret iuxta tradita per Abb. *conf.* 41. *colon.* 2. *vers. nam Bonifacius, lib.* 1. sed seruato iuris ordine procedere, quo † casu requirebatur quod vtilitas vel necessitas iustificaretur ex actis, vt fuit resolutum *coram bon. mem.* Laureano *in causa Auersana Tenimena.*

Nullitas verò ex hoc improbabilis fit quod Abbas intra biennium ab impositione huius seruitutis census emerat localia, & mutuum dederat, ex quibus confessio Legati de Latere redditur subreptitia, Dec. *conf.* 142. *n.* 5. quod fuit etiam per Dominos consideratum *in causa Placentina bonorum de Puteo bonellis coram R. P. D. meo Seraphino.*

Remouetur etiam omnis præsumptio causæ vtilitatis cum liqueat ex actis à Nuntio Apostolico ipsum tanquam hominem minus frugi, & bonorum Ecclesiæ dissipatorem Abbatiali dignitate fuisse exutum.

Quibus addebat vnus ex Dominis alienationem † huiusmodi tanquam factam in parte in fauorem fratris sui germani non carere fraudis suspicione, *auth. quibus cumque modis*, & ibi communiter Doct. *C. de sacros. Eccl.* Alciat. *de præsumpt. reg. 1. præsumpt. 29.*

Altera accessit primæ ratio, quia cum agatur de venditione census facta ex causa necessitatis æris alieni † necessum erat quod probaretur pretium versum fuisse in eam causam ob quam fuerat facta alienatio, Inn. *in cap. 1. vers. vel forte*, quem ibi omnes sequuntur. Imol. *in cap. quod quibusdam, n.* 14. *de fide instr.* Bal. *in auth. hoc ita correctum, sub num.* 7. *C. de sacros. Eccles.* Rom. *conf.* 440. *num.* 5. Castr. *conf.* 338. *circa princ. lib.* 1. & fuit pluries in hoc Auditorio resolutum. De qua tamen, vt nec de alia causa constare non poterat ex depositione testium per Dominum officialem examinatorum, † quoniam fuerant examinati absque partis citatione, quo casu nedum non probant partis intentionem, sed nec iudicium faciunt, Felin. *in cap. in nomine Domini, n.* 4. *de testibus*, cum similibus.

Reuerend. Pat. D. Corduba, Leodiensi census, 15. Ianuarij 1597.

SVMMARIA.

1 *Census impositio est species alienationis.*
2 *In impositione census super re Ecclesiastica requiritur copulatiuè causa, & solemnitas.*
3 *In alienatione rei Ecclesiæ non sufficit tractatus, nisi accedat auctoritas, seu confirmatio superioris.*
4 *Clausula vocatis vocandis, requiri ordinem iudiciarium.*
5 *Legitimè constare dicitur quando constat per plenas, & legitimas probationes.*
6 *Necessitas Ecclesiæ non probatur per partium assertionem.*
7 *Necessitas vt probata dici possit concludenter, quomodo testes debant deponere.*

DECISIO XXXVII.

DIxerunt Domini censum non esse legitimè constitutum, est enim notissimi iuris ad validitatem census impositi super re Ecclesiastica, (quæ † dicitur species alienationis, textus *in lege fin. Cod. de rebus alien. non alien. capite nulli, eodem tit.* Bald. *in cap. 1. §. 1. per quos fiat inuestit.* Tiraq. *de retractu Lign.* §. 1. Gloss. 6. *numero* 6. oportere † interuenire solemnitatem & causam copulatiuè sicuti in ipsa rei Ecclesiasticæ alienatione, *c. 1. de reb. Eccles non alien. lib.* 6. Clem. 1. *eodem tit.* Couar. *lib.* 2. *var. resolut. cap.* 17. *n.* 2. fuit resolutum in hac causa, *& in alia Romana inualiditatis census*

censu coram R. P. D. meo Pamphilio. Pro solemnitate allegatur tractatus † qui non sufficiunt nisi adsit legitima confirmatio seu auctoritas superioris.

Adducebatur etiam licentia Legati; & confirmatio officialis Leodiensis in executionem illius: verum hæc Dominis non placuit, cum non fuerit seruata forma: 4 Stante enim clausula postquam † vocatis vocandis legitimè constiterit veniebat seruanda forma iudicialis & † sic requirebantur plenæ, & legitimæ probationes, *c. exhibita, de iud. vbi* Abb. *n.* 6.

Non obstabat quod videatur seruata tela iudiciaria cum fuerit citatus Gherardus procurator Monasterij, qui agnouit bonam fidem faciendo necessitatem, nam fuit responsum quod nihilominus monasterium erat vocandum ex deductis *in causa Senogalliensi silua coram R. P. D. meo Litta.* Vltra quod mandatum D. Gherardi non erat sufficiens, cùm solum esset ad obtinendam confirmationem à Legato, non autem ad confitendum coram executore pro verificanda necessitate monasterij: Vltra quod non videbatur sufficiens confessio Gherardi, † cum ista necessitas non probetur per assertionem partium, ad not. Bart. *in l. si forte. ff. de* Castr. *pecul.* Feder. *de Sen. conf.* 143. Paris. *cons.* 36. *num.* 11. *lib.* 4. ex quo resultabat defectus causæ necessitatis, vel vtilitatis, & cum in hoc casu non adsit clausula extraiudicialiter, satis potest dici non constare de causa ex reuolutione processus, in quo nulla probata fuit vtilitas, vel necessitas. 6

Nec etiam obstabant testes, quia quamuis examinati sint citato dicto procuratore, & deponunt monasterium passum fuisse diuersa damna propter bella, & militum incursiones, nihil tamen dicunt de monasterij necessitate, vel Abbatis, ita quod ei non potuerit aliter occurri, quam per alienationem vel census impositionem, vt fuit consideratum *in illa Placentinæ de Puteo bonellis coram R. P. D. meo Seraphino Decano.*

Cùm ergo versemur in casu spectato propter dilapidationem Abbatis, & impositionem dicti census ad fauorem consanguinei eius, neque appareat pecuniam fuisse versam in illam causam, propter quam fuit facta alienatio, vt hæc omnia fuerunt coram me deducta in hac causa 11. *Decembris* 1596. Domini steterunt in resolutis.

Reuerendissimo Domino Sacrato, Romana restitutionis dotis, Lunæ 17. *Martij* 1600.

SVMMARIA.

1 *Qualitas requisita à statuto debet concludenter probari ab eo qui se in statuto fundat.*
2 *Census impositio est species alienationis.*
3 *Inuentarium heredis non officit creditoribus certis non citatis.*
4 *Declaratio facta à persona, & tempore suspecto, non est re leuans*

DECISIO XXXVIII.

LIcet statuto Vrbis, *cap.* 130. *lib.* 1. caueatur quod dos à fratribus de bonis propriis sorori data soluto matrimonio per obitum sororis sine filiis ad eosdem 1 fratres reuertatur; ista † tamen qualitas quod de bonis propriis fuisset dotata debebat per fratres de Rusconibus ante omnia concludenter probari. *l.* 1. §. *ait Prætor, in respons. ff. ne quid in flum. public.* Felin. *in capit. ex parte num.* 25. *de rescrit.* & in terminis statuti late Socin. *cons.* 55. *lib.* 1. Quæ probatio in proposito casu visa fuit Dominus non solum deficere, sed potius contrarium probari, nempe dictam dotem fuisse de bonis paternis profectam, cum apud partes in confesso sit scuta octingenta de quibus agitur fuisse soluta ex pretio census impositi super vinea paterna. Vnde cùm pro solutione dictæ dotis fuerint alienata bona paterna, (census † enim impositio dicitur quædam alienatio 2 Bald. & Doctor. *in l. fin. C. de reb. alien. non alien.* & fuit latè dictum *in illa Romana vinearum*, 24. *Febr.* 1577. *coram R. P. D. Decano*) sequitur quod dos non fuerit soluta de bonis propriis dictorum fratrum, sed de bonis paternis.

Nec satisfacit responsio quod hæreditas erat grandi ære alieno grauata, ita vt nil penitus superesset, quia id rectè non probatur, licet enim fratres de Rusconibus confecerint inuentarium, attamen † non afficit 3 Dominam Liuiam, à qua Camillus causam habet, ex quo Domina Liuia, quæ erat creditrix certa vel suæ dotis vel portionis hæreditariæ non fuit nominatim citata, Bart. *in l.* 1. §. *cum igitur, num.* 4. *C. de iure delib.* Dec. *consil.* 633. *n.* 8. Aym. *cons.* 225. *n.* 1.

Nec refragatur, quod promissio dotis non fuerit facta nomine ipsius Liuiæ, sed quod fratres semper zelo, & fraterno amore moti, vt dicitur in apocha matrimoniali, promiserint dotem, quæ fuit soluta per Bartholomæum Rusconum patruum, quem illi promiserunt releuare indemnem, nam iste probationes non visæ fuerunt concludere perneceſſe.

Sicut nec illa declaratio post obitum mulieris facta per eundem Bartholomæum quod scuta octingenta soluta pro dote essent illa eadem, quæ fuerunt capta super vinea vltra † quod talis declaratio emanauit à 4 persona & tempore suspecto, & ex ea nil aliud ad summum infertur, quam quod pecuniæ datæ in dotem profectæ fuerunt è manibus dictorum fratrum, sed de quibus bonis non probatur. Et ideo cum pro illis tanquam bonis paternis fuerit relaxatum mandatum exequutiuum ab A. C. illud modo est exequutioni demandandum.

R. P. D. Orano; Perusina hæreditatis de Almericis 8. *Aprilis* 1587.

SVMMARIA.

1 *Prohibitus alienare bona, est prohibitus super illis censum imponere.*
2 *Censum imponens super re alienari prohibita sub certa pœna incidit in pœnam.*
3 *Census censetur impositus super parte rei liberæ.*
4 *Prohibita alienari non veniunt sub generali obligatione.*
5 *Assertio imponentis censum super re quod illa sit sua & libera, restringitur ad portionem suam.*
6 *Dominus rei pro indiuiso, potest dicere rem ad se spectare.*
7 Caputaq. *dec.* 17. *lib.* 1. *declaratur.*

DECISIO XXXIX.

CErtum † est prohibitum alienare censeri prohibi- 1
tum censum imponere, & non secus † ac per alie- 2
nationem ita etiam per impositionem census cadere è commodo hæreditatis seu rei alienatæ, iuxta not. *in cap. fin. de reb. eccles. non alien.* Bald. *in cap. ad audientiam, el secundo, sub num.* 2. *de rescript.* Tiraquell. *de retractu Lignar.* §. 1. *glos.* 6. *num.* 6. Caputaq. *decis.* 17. *lib.* 1. in impressis.

Difficultas igitur propositæ quæstionis versatur in eo, An census intelligatur impositus super toto fundo vel tantum illius parte.

Domini tenuerunt censum impositum fuisse super

parte dumtaxat prædij; ex quo † enim pars vna prædij libera fuit; altera vero fideicommisso subiecta, censendum est censum fuisse impositum in parte in qua potuit imponi, nam voluntas regulatur à potestate, & sub † generali obligatione non veniunt prohibita alienari, ex allegatis per Gabr. *concluſ. 11. num. 15. de reg. iur.* & semper est facienda interpretatio per quam actus sustineatur, *l. quoties, de reb. dub.* Non obstant clausulæ in instrumento impositionis census appositæ, quia Prima quod prædium † ad Franciscum spectet intelligitur de parte ab ipso possessa pro indiuiso, quæ non est subiecta fideicommisso, ratione † cuius potuit dicere fundum ad se spectare, Cuman. *in l. locus, num. 2. ff. de acq. poſſeſſ.* Socin. *in l. ſi qui cum totum, num. 2. ff. de except. rei iud.* Benint. *deciſ. 33. in fin.* Secunda, † quod prædium non esset obligatum, vel aliqui fideicommisso subiectum interpretationem recipi in præiudicium impositionis census, & quo ad partem liberam. *Deciſ.* † Caputaq. *16. lib. 1.* procedit quando res prohibita alienari erat integraliter subiecta fideicommisso.

R. P. D. Iusto, Romana census, Veneris, 17. Martij 1600.

SVMMARIVM.

1 *Census est ius distinctum, & separatum ab ipsa re apposita.*
Ius census transit contra quemlibet rei suppositæ possessorem, d. num. 1.
2 *Census imponi potest super bonis emphyteuticis.*
Limit. *vt infra* num. 6.
3 *Bona prohibita alienari non censetur prohibita hypothecari, & veniunt in generali obligatione.*
4 *Saluianum interdictum datur contra possessorem bonorum emphyteuticorum.*
5 *Census imponi non potest super bonis Ecclesiæ sine debitis solemnitatibus, & absque iusta causa.*
6 *Bona emphyteutica si sint expressè alienari prohibita non veniunt sub generali obligatione.*
7 *Hypotheca contrahitur super bonis tacitè alienari prohibitis.*
8 *Census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis, non inducit caducitatem.*
9 *Nec est ab initio.*
10 *Res aliena hypothecari validè non potest, potest tamen vendi.*
11 *Exceptio dominij non admittitur in Saluiano.*
12 *Dominium rei venditæ transfertur traditione.*
13 *Clausula, reſeruato conſenſu domini, adiecta in venditione rei emphyteuticæ non operatur, quia contractus fit à principio perfectus.*
14 *Venditio rei emphyteuticæ cum clauſula ſaluo, & reſeruato conſenſu Domini, valet ab initio.*

DECISIO XL.

DVbitauit extra Rotam an census impositus super vinea de qua agitur, sit validus, vel inualidus Effectus dubitationis est vt comperat vel non Saluianum interdictum super vinea vbi est impositus. Et 1 Domini dixerunt esse validum. Quia † per impositionem census constituitur ius quoddam distinctum, & separatum ab ipsa re quod transit in quemcunque rei possessionem Aym. *consil. 217. n. 4.* Couar. *variar. resol. lib. 3. cap. 7. num. 6.* Quod † ius si imponatur super re emphyteutica valet quia est in bonis nostris, vt fuit dictum *in vna Bononiensi de Maſſarijs coram* bon. mem. Robusterio, *anno 1577. & in Romana vinea* coram R. P. D. meo Decano, *die 26. Iunij 1598. in princ.* Et quia communis Doctorum opinio, & sententia est quod bona † prohibita alienari non prohibentur hypothecari, veniunt in generali obligatione bonorum, Gloss. *in l. fin. in verbo, alijs, C. de iure emphyt.* Salicet. *ibi colum. 3. num. 6. verſic. quæro an, &c.* Ias. *num. 28. & 79.* Bart. *in l. ſi conſtante, in 3. q. in princ. num. 73.* quem sequuntur Alexand. *& alij, ff. ſolut. matrim. l. tutor. § fin. & ibi not.* Bart. Bald. Castr. *& alij. ff. de pignor. actio.* Bero *in cap. potuit, num. 94. & ſeq. ext. de Locat.* Afflict. *dec. 191. num. 3.* Negus. *de pignor. part. 2. membr. 2. n. 28. verſ. 6. ampliat.* Clar. *in § emphyteuſis, q. 18.* Et ex his sequitur † competere Saluianam interdictum ad *l. 1. ff. de* Salu. *interd.* Aret. *in l. § item* Seruiana. *num. 8. Inſtit. de act.* Rot. Rom. *vinea, 1598.* coram R. P. D. meo Decano.

Nec obstat † quod super rebus Ecclesiæ, vel minorum non possit imponi census sine causa, & absque legitimis solemnitatibus, Tiraq. *de retract. Lign. § 1. gl. 6. n. 6.* Rol. *conſ. 59. n. 9. & ſeq. & n. 28. lib. 2.* & sepius fuit resolutū, quoniā † ista procedunt quando adest expressa prohibitio legis vel hominis: tunc enim est prohibita hypotheca, quæ aliàs, vt dixi, venit in generali obligatione bonorum, Crott. *in repet. l. filiusfamilias § diui, num. 94. ff. de legat. 1.* & fuit dictum *coram* R. P. D. Penia in Romana Saluiani interdicti, 12. *Decembris anni præteriti.* Nos autem sumus in tacita prohibitione, † quæ operatur domino volente, & declarante ex dispositione *l. fin. C. de iure emphyt.* quo † casu impositio census non inducit caducitatem. Rota *coram* R. P. D. meo *in Rom. Caſalis Marcigliani 19. Iun. 1597. & Romana Vinea.* super allegata, & † non est nulla ab initio, iuxta *Deciſ. Rotæ* coram bon. mem. Lauretano *in cauſa Romana de Alex. 15, 29. Mart. 1795.*

Nec obstat oppositio defectus dominij imponentis censum super vinea, & consequenter defectus hypothecæ, quia † licet res aliena vendi possit, tamen pignorari hypothecari, vel ius reale super ea constitui non potest, *l. 1. ff. de pignor. vbi* Gloss. & Bart. Negus. *de pignor. 3. membr. 2. part. n. 52. & 58.*

Quoniam vltra quod exceptio dominij non admittitur in remedio Saluiani interdicti, secundum communem opinionem, de qua testatur post alios, Franc. Sarmient. *de redditib. eccleſ. part. 3. c. 1. n. 23. & tenuit* Rot. *in vna Romana census, 22. Decembris, 1596. & in alia Cenſenatenſi bonorum, 28. Iunij coram* R. P. D. meo Seraphino, *& coram* bon. mem. Orano *in vna Romana Saluiani interdicti, 18. Maij 1598.* Cessat oppositio in facto, quia iam fuerat vendita vinea & tradita Desiderio Bonauenæ, qui imposuerat censum, vt patet ex instrumento venditionis, & hoc † modo transfertur dominum, *l. traditionibus, C. de pact. l. qui C. de his à non dom. manumiſſ.* nec ostenditur aliquod impedimentum ex parte venditoris.

Non obstat † Clausula, saluo, & reseruato consensu Domini. Quia interim inter contrahentes est perfecta venditio, *l. neceſſario, § ſi ita res. ff. de peric. & commod. rei vendit. gloſſ. in l. 1. in princ. C. eod. tit.* cum allegatis per Tiraq. *de Retractu comention. § 1.* Gloss. *2. num. 26.* Et † valet, *l. fin. C. de iure emphyt.* Bald. *in l. 2. C. eod. tit.* Rol. *conſ. 57. n. 8. & ſeq. lib. 3.*
Et ita decisum fuit.

R. P. D. Litta Romana fideicommiſſi de Remedijs Veneris 7. Maij 1604.

SVMMARIA.

1 *Filiæ veniunt in fideicommiſſo ad quod ſunt vocati filij.*
2 *Filius fideicommiſſo grauatus, potest liberè de ſua legitima disponere.*

3 *Legitima, & trebellianica constituunt medietatem eius, quod restituendum ex fideicommisso est.*
4 *Census impositus super bonis subiectis fideicommisso resolvitur per fideicommissi purificationem.*
5 *Resoluto iure datoris, resolvitur ius acceptoris.*

DECISIO XLI.

FVit resolutum constare de fideicommisso ad favorem Liuiæ q. Sebastiano de Remedij. Nam cum Remedius auus paternus dictæ Liuiæ aliàs decesserit condito eius testamento, in quo inter alios sibi hæredem vniuersalem instituit dictum q. Sebastianum, eique
2 substituerit illius filios vtique † dictæ Liuiæ substitutæ debentur bona fideicommisso subiecta per d. Remedium, *l. si in scriptum, ff. de l.* 2. Anchar. *cons.* 120. *n.* 21. & fuit in simili tentum: *in illa Forolivien si fideicommissi,* 11. *Maij, proximè præteriti coram R. P. D. meo Justo.* Et quia effectus dubij eo tendit, an constet de tali fideicommisso ad favorem Dominæ Liuiæ, vt census de quibus agitur, & qui fuerunt venditi per dictum quondam Sebastianum grauatum minimè sustineantur in præiudicium ipsius Liuiæ fideicommissariæ; cuius inquam resolutio pendet ab illa inspectatione, an ante venditionem dictorum censuum fuerit consumpta legitima, & trebellianica, † de quibus potuerat dictus
2 Sebastianus in omnem casum libere disponere, per text. *in l. quoniam in prioribus, C. de inoffic. testament.* iuncto text. *in cap.* Raynutius, *& in cap.* Raynaldus, *de testament.* Quæ † legitima, & trebellianica medietatem eius constituit, quod iudicio dicti Testatoris ad ipsum Sebastianum grauatum peruenit, vt concludit Bald. *cons.* 92. *num.* 2. *lib.* 2. Aym. *cons.* 50. & alij relati per Couar. *in repet. d. cap.* Raynutius, *§. fin. n.* 6.

Ideò Domini (cum præsupposito tamen quod debitum ex causa dotis Olympiæ vxoris dicti Sebastiani, quæ dos iucto quarto eidem debito vigore statuti Vrbis, fuit liquidata ascendere ad summam scutorum quingentorum; & quod debitum scutorum quadringentorum occasione cuiusdã assignationis dotium per eundem Sebastianum factæ ad favorem filiarum suarum spuriatum quæ duo debita præcedunt venditionem dictorum censuum, absorbeant medietatem bonorum, quæ ad ipsum Sebastianum pervenerunt iudicio ipsius fideicommittentis) tenuerunt † vnanimiter pro invaliditate venditionis dictorum censuum
4 per regulam illam, † quod resoluto iure datoris, & acceptoris ius eo ipso resolutum censeri debet, de qua
5 in *leg. si ex duobus, §. sed & Marcellus, ff. de in diem adiect. & in leg. lex vectigali, ff. de pig.* benè Surd. *dec.* 102. *num.* 12.

Ex quibus, & aliis his latius deductis per informantes fuit conclusum, vt supra.

R. P. D. Litta, Romana Fideicommissi de Remedijs, Veneris 17. Decembr. 1604.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super re alienari prohibita tenet, durante vita imponentis.*
2 *Hæres cum beneficio legis, & inuentarij eatenus tenetur, quatenus, in hæreditate reperitur.*
3 *Obligatione principali finita, cessat etiam accessoria.*
4 *Præteritione filiæ non rumpitur testamentum patris, vbi viget statutum excludens fœminarum.*

DECISIO XLII.

FVit resolutum hæredem Liuiæ non teneri ad solutionem fructuum census quia iam fuit decisum sub die 10. Maij 1602. vineam, & hortum super quibus fuit impositus dictus census à Sebastiano subiacere fideicommisso Remedij patris ipsius Sebastiani. Nec poterat sustineri ratione Legitimæ, Trebellianicæ filio in bonis patris fideicommittentis debitæ; quia ex decisione facta in hac eadem causa 7. Maij, præsentis anni apparet Sebastianum de tempore impositionis, quæ fuit de anno 1581. iam consumpsisse istas duas quartas, & vltra.

Non obstat, quod † teneat constitutio census super 1
re alienari prohibita impositi in vita imponentis, & eius præiudicium: quia est verum, sed non applicatur, cum iam diu obierit Sebastianus.

Minus facit quod Liuia fuerit hæres patris, & obligario cameralis afficiat vniuersalem successorem, quia fuit responsum, quod Liuia quatenus fuerit hæres Sebastiani, fuit cum beneficio legis, & inuentarij; vnde 2
† eatenus tenetur quatenus in eius hæreditate reperire fuit ostensum: licet verius sit ipsam successisse in bonis de quibus agitur vti ad se spectantibus vigore fideicommissi Remedij, & † ideo corruente contractu 3
impositionis census corruit etiam obligatio cameralis illi accessoria, iuribus vulgatis.

Neque hic applicatur dispositio, Auth: *res quæ, Cod. commun. delegat.* quia Remedius pater viuens Bartholomæam filiam nuptui tradiderat dote sibi persoluta vnde si mortuo primo viro voluit cum pecunia dotali emere census super re fideicommisso subiecta sibi habet, imputare, & experiri contra bona imponentis, quæ non adesse fuit aliàs demonstratum, & decisum & ex ista solutione dotis † excluditur prætensa nullitas pa- 4
terni testamenti præteritione filiæ, cum statutum Vrbis antiquum *lib.* 1. *cap.* 85. & nouum, *lib.* 1. *cap.* 141. excludat alias dotatas, & repellat à faculcate impugnandi testamentum paternum, ad quod benè facit *Decis.* Rotæ *diuersorum*, 355. *n.* 4. *& 6. part.* 1. cum aliis allegatis per informantes.

Deducta vero circa nullitatem testamenti Liuiæ vti extra dubium, fuerunt per Dominos reiecta.

R. P. D. Cantuccio, Romana domus de Alexijs, Lunæ, 1. Februarij 1580.

SVMMARIA.

1 *Fideicommissum absolutum censetur inductum ex prohibitione alienationis vestita ex causa.*
2 *Immo censetur inductum etiam in casum mortis.*
3 *Fideicommissum absolutum inducitur, quando testator procedit per viam principalis dispositionis.*
4 *Perpetua, hæc dictio, demonstrat esse inductum fideicommissum absolutum.*
5 *Census imponi non potest super re alienari prohibita.*
Fideicommisso fit locus si imponatur census super re alienari prohibita, d. n. 5.
6 *Causa prohibitionis illam restringit.*
7 *Proprietas censetur relicta, quando relinquitur res ad vsum, vel pro vsu.*
8 *Causa, vel modus non restringit legatum, quando respicit favorem legatarij.*
9 *Legatum vsus, vel vsusfructus non trahitur ad proprietatem.*

DECISIO XLIII.

REsolutum fuit inductum esse fideicommissum est illis verbis testamenti q. Pauli de Alexiis. Item volunt quod domus sua, quam de præsenti inhabitat dictus testator non possit diuidi, nec vendi, nec alienari,

nari, sed remaneat perpetuo pro vsu familiæ suæ. Quia
1 † prohibitio ista de non alienando domum non fuit nuda, sed vestita cum causa remansionis domus pro vsu familiæ, & sic intrant communiter tradita per Doctores *in l. filiusfamilias*, §. Diui. *ff. de legat. 1. latè* Gabr. *lib. 4.*
2 *de fideicomm. concl. 9. num. 7.* Immo † fideicommissum istud nedum in casum alienationis, sed etiam in casum mortis inductum fuit, & sic resultat simplex, & absolutum fideicommissum, tum quia testator non per viam rationis, sed per viam principalis dispositionis ordinauit domum remanere pro vsu familiæ suæ: non enim dixit per viam rationis vt remaneat, vel quia voluit remanere, sed dixit per viam principalis dispositionis, sed remaneat subintelligendo verbum, voluit, vt sit census, sed voluit quod remaneat &c. quo casu
3 quando † testator ordinat per viam principalis dispositionis fideicommissum simplex & absolutum induci Doctores vno ore fatentur, nec inter eos vlla reperitur discrepantia, vt latè, & egregiè deducit Curt. iun. *cons.* 145. *num. 6. & 7.* Dec. *cons. 23. num. 3. vers. vnde in primis, & num. 5. vers. sic. actano, & vers. secus videtur, pulchrè* Alciat. *cons. 102. num. 4. in fine, tomo 3. lib. 9.* Tum quia in
4 casu nostro adest illa dictio, perpetuo, † cuius virtute fideicommissum inducitur absolutum, Soc. *inter cons.* Curt. senior. *cons. 40. in fine*, & latius *in l. qui Romæ*, §. *coheredes, num. 18. vers. hanc conclusionem, ff. de verbor. obligat.* cum aliis collectis per Gabr. *vbi supra num. 12.* Alexand. *in cons. 1. n. 11. vers. pro responsione*, latè Paris. *cons. 50. num. 24. lib. 2.* Alb. *cons. 54. num. 2.* Rol. alios citans, *cons. 23. num. 18. 19. & 20. lib. 4.*

5 Præterea fuit etiam resolutum huic † fideicommisso per impositionem census locum factum fuisse quia supertè alienari prohibita non potest census imponi, vt per *Eoller.* in terminis *in sua Praxi censuali, fol. 167. n. 4.* & decisum fuit *in illa Romana vinearum coram* Domino Decano, 4. *Februarij* 1577.

Non obstat quod verba testatoris in casu nostro non sunt directa in familiam, sed in vsum familiæ, & sic non potest dici vocata familia, & illa verba, *sed remaneat, &c.* videntur iterare prohibitionem, vt scilicet, non alienetur, & causa prohibitionis fuit vsus familiæ quæ causa videtur expressa non ad vocationem vt familiæ, sed ad denotandum voluntatem testatoris, vt familia domo semper vti possit: quia pro responsione dicitur, quod immo familia fuit vocata; si enim testator voluit domum remanere pro vsu familiæ: ergo voluit remanere in familia, cum remansio non possit verificari nisi in familia; tunc autem posset procedere obiectum quando testator voluisset domum remanere penes aliam personam pro vsu familiæ: nam hoc casu fuisset vocata illa alia persona, & familia vti posset do-
6 mo. Minus obstat, quod † causa prohibitionis restringit prohibitionem, *l. cum pater*, §. *dulcissimis, de leg. 2.* & quod causa prohibitionis in casu nostro fuerit vsus familiæ, quod propterea alienatio domus non censeatur prohibita, nisi quatenus impedit vsum familiæ, *l. plenum in princ. ff. de vsu, & habitu*, & quod impositio census non impedit quominus familia vti possit domo, cùm potuit illam inhabitare, & soluere fructus census. Siquidem responsum fuit testatorem in casu isto non solum visum, sed etiam proprietatem domus reliquisse familiæ: non enim voluit quod vsus domus remaneret pro vsu familiæ, inter quos duos ca-
7 sus longa est differentia. Nam † quando relinquitur res ad vsum, seu pro vsu, tunc relinquitur etiam pro-
8 prietas: quia † quando modus, vel causa adiecta legato respicit fauorem legatarij, tunc non limitat legatum, *l. 4. & ibi* Bart. *ff. de alim. & cibar. legat. leg. cum his*, §. *si vni. & ibi* Bart. Ang. Paul. de Castr. Alex. & Ias. *ff. de transact.* Doctores *post* Bart. *in l. donationes*, §. *species ff. de donat.* Cyn. Bald. & Salic. *in l. si mulier, C. de iure dot. Rom. con.* 103. *n. 7.* Socyn. *cons. 102. num. 10. lib. 3.* Cremen. *sing. 34.* Curt. iun. *in l. cum quid, ad finem ff. si cert. pet.* Farrat. *cautela 2. num. 1. vers. secunda cautela est, & num. 3.* Gramm. *decis. 59. num. 52. & 53.* Capic. *dec. 188. num. 5. 6. & 7.* benè *Alex.* loquens in casu huic nostro valde simili, *cons. 123. num. 4. propè finem, & num. 5. lib. 2.* latè Ang. *cons. 138. num. 7.* Si verò † relinquitur vsus, 9
vel vsusfructus rei, tunc non relinquitur proprietas, sed solus vsusfructus, *tot. tit. ff. de vsufr. legat.* Capic. *d. decis. 188. n. 4. vers. si verò.*

Præterea fuit & alio modo responsum quod etiam si in casu isto non proprietas, sed solum vsus domus relictus esset, nihilominus iste vsus impediretur familiæ per solutionem fructuum census.

Ad alia non est opus respondere, quia sunt extra dubium.

R. P. D. Cantuccio, Romana census Saluiani interdicti, & interesse, Lunæ, 18. Febr. 1585.

SVMMARIA.

1 *Qui tenetur de euictione actione ex empto, tenetur etiam ad interesse.*
2 *Tam damni emergentis, quàm lucri cessantis in solito negotiari.*
3 *Interesse hoc taxatur iuxta tempus euictionis, non autem venditionis.*
4 *Heres ob alienationem rei fideicommisso subiectæ, non tenetur ad interesse, nisi à die quo fideicommissarius incipit habere commodum fideicommissi.*
5 *Census impositus super re expressè alienari prohibita, est nullus ab initio.*
6 *Prohibitio alienationis expressa, reddit alienationem nullam ab initio.*

DECISIO XLIV.

ILle † qui tenetur de euictione actione ex empto 1
tenetur ad interesse, *l. euicta, ff. de euict. l.* Titius *cum decederet*, §. *fin. ff. de act. emp.* & tenetur † nedum ad interes- 2
se damni emergentis, sed etiam lucri cessantis, quando est solitus negotiari, Ruin. *cons. 146. lib. 1.* Benè verum est, † quod in hoc interesse respicitur tempus euictio- 3
nis, & non venditionis, *d. l.* Titius, §. *fin.* & benè declarat Fulgos. *in d. l. euicta*, & hæc est differentia inter actionem de euictione, & stipulationem dupli & signanter † quod quando ex fideicommisso res est euicta inter- 4
esse non debeatur à tempore euictionis, sed à tempore quo fideicommissarius incipit habere commodum, bene Ruin. *d. cons. 146. num. 5.* sed fortè hoc procederet si ageretur de euictione rei, hic autem agitur ratione census, vnde quandocumque sequatur euictio clarum est, quod census illucusque decursi non erant soluti, & consequenter ad illos isti de Alexiis non tenebantur.

Verùm tria obstare videntur. Primùm, quod videtur stare per Alexandrum cum sustineat litem super fideicommisso, nec vnquam obtulerit velle dimittere domum fideicommisso subiectam. Secundùm, quod idem Alexander adhuc percipit pensiones dictæ domus decursas de quibus agitur quia contractus census de cuius euictione quæritur, cantat expressè quod pensiones cedant loco solutionis census, donec igitur Alexander habitat dictam domum semper verum est, quod census erunt soluti. Tertiùm, an sint probanda requisita, Castr. *in l. 3. ff. de eo, quod certo loco.* quia licet verum sit quod Alexij tenetur de euictione, cum tamen census sit nulliter impositus, dubium est an Alexander possit dicere interest mea, quia tot fructus ex istis pecuniis percepissem, quia nullo existente censu clarum est,

quod

quod ex pecuniis lucrum capere non poterat. Hoc igitur pendet ab eo, an impositio census fuerit nulla ab initio tenet cētus, donec cum effectu euincatur forteasse cessabit hæc difficultas. Sed videtur † census impositio nulla ab initio, cum census fuerit impositus super domo alienari prohibita, quæ prohibitio † inducit nullitatem alienationis ab initio. Doctor. *in l. filiusfamilias §. Diui, ff. de legat.* 1. & fuit resolutum *in illa Romana Palatij coram me, 8. Martij* 1577.

R. P. D. Cantuccio, Romana census Saluiani interdicti, & interesse, 29. Martij 1585.

SVMMARIVM.

1 *Ex censu ab initio nullo, nulli fructus, nullaque damna, vel interesse debentur.*
Limit. *si impositor census fuisset in dolo*, num. 5.
2 *Prohibitio alienationis expressa, inducit alienationis nullitatem ab initio.*
3 *Promissio euictionis in contractu nullo ipso iure est inefficax.*
4 *Secus si contractus fuit ab initio validus, sed venit ex aliqua causa rescindendus.*

DECISIO XLV.

DOmini renuerunt Alexandro Pelegrino nullos † fructus census impositi super domo, de qua agitur, nullaque damna, & interesse deberi, quia huiusmodi impositio census facta per Iacobum de Alexiis, 7. Iulij 1563. ad fauorem auctoris Alexandri, fuit ab initio nulla ipso iure propter expressam prohibitionem alienationis factam in testamento Pauli de Alexiis patris Iacobi, quæ † expressa alienationis prohibitio inducit nullitatem alienationis ipso iure ab initio, Bart. *in l. filiusfamilias, §. Diui, num. 6. vers. certè, & ibi* Castr. *n. 7. versicul. interdum*, Claud. *num. 12.* Ias. *in prima Lectur. num. 66. & in secunda, n. 100.* Ripa, *num. 47.* Crot. *n. 92.* Ferdinan. Loaz. *num. 114. ff. de l. 1.* Tiraq. alios allegans *de legib. connub.* Gloss. *7. num. 57.* Ruin. *cons. 23. num. 13. cum seq. lib. 1.* & fuit resolutum *in vna Romana Palatij* coram me, 8. *Martij* 1577. Vnde stante † nullitate impositionis census ab initio, promissio quoque euictionis tanquam accessoria nulla fuit, *Grat.* in terminis, *d. cons. 91. numero 20. & 21. libro 1.* latè Tiraquell. *de const. possess. lim. 7. num. 28. cum seq.* licet secus esset si venditio census ab initio fuisset valida, & ex post facto resoluta, per ea quæ tradit Tiraq. *d. limit. 7. n. 41. cum sequent.*

Ex præmissa Domini firmarunt † nisi Alexander probauerit Iacobum falso, & cum fraude asseruisse domum super qua census est impositus fuisse liberam nec alicui fideicommisso subiectam: tunc enim impositio census valuisset, vt per Tiraquel. *de legib. connub.* Gloss. 8. *num. 155. cum seq.* quæ probatio pendet ab eo, an constet Iacobum tempore impositionis census habuisse notitiam quod prædicta domus esset subiecta fideicommisso, & expressè alienari prohibita, de quo erit particulariter videndum.

R. P. D. Penia, Bononiensis census, Lunæ, 20. Maij 1600.

SVMMARIA.

1 *Census impositio super re expressè alienari prohibita est ipso iure nulla.*
2 *Censu imposito super re non libera, potest repeti pretium illius.*
3 *Fideiussor contractus tenetur etiam in casu invaliditatis, & rescissionis contractus.*
4 *Fidessor tenetur adimplere promissa.*
5 *Fideiussor euictionis conueniri non potest, nisi re euicta.*
6 *Potest tamen ante sequutam euictionem conueniri, vt rem liberam tradat.*

DECISIO XLVI.

IMposuerat Dominus Alexander Comes de Pepulis anno 1596. annuum censum scutorum noningentorum sexaginta monetæ Florentinæ super quibusdam bonis suis stabilibus existentibus in territorio Bononiensi in contradis Ducatus S. Martini, & Molinellæ, cumque sic impositum vendiderat Saluiano Scalarco, nobili Florentino pro pretio scutorum duodecim millium similium asserens prædicta bona esse de sui natura fructifera, nulli fideicommisso purificato, vel purificando, & hypothecæ subiecta, sed libera, franca, allodialia fuisse, promiserátque, & se obligauerat ad legitimam dicti census, & prædictorum bonorum defensionem, & de euictione secundum formam Prouisionum Bononiensium de anno 1466. editorum, necnon in ampliori forma Cameræ Apostolicæ pro Comite Alexandro venditore in eodem contractu fideiusserunt Ferdinandus Elephantutius Comes Iulius de Papiis, & Camillus de Bendinelis procurator Dominorum Comitum Hugonis, & Riccardi de Pepulis, Andreas, Borgius, Ioannes Petrus de Manginis procurator Domini Antonij de Isolanis se ipsos principaliter, & insolidum & vti ex promisso res pro dicta euictione, & legitima defensione perpetuo duraturæ etiam in casu nullitatis, invaliditatis, vel rescissionis præfati contractus ex quauis causa etiam incertitudinis in ampliori forma cameræ obligantes.

Cùm verò anno 1598. Saluius Scarlattus intellexisset præfata bona super quibus census fuerat impositus atestissimo fideicommisso q. Comitis Romei de Pepulis patris Comitis Alexandri, & Iulij fuisse subiecta cum expressa prohibitione alienationis omnium bonorum, & etiam cum prohibitione detractionis Legitimæ, & Trebellianicæ contra eosdem Alexandrum, & Iulium corā A. C. super restitutione sortis principalis dicti census iudicium intentauit ex eo quod res promissa non fuerat libera, & contractus, attenta testatoris dispositione, fuerat inualidus. Postquam autem A. C. mandatum executiuum pro dicta sorte principali deponenda decreuisset causa introducta in Rota dubitaui.

An esset locus restitutioni scutorum duodecim millium, ita vt Comes Alexander, & eius fideiussores, tenerentur ad illorum restitutionem, & solo Scarlatto informante Rota restitutioni fuisse locum, & Alexandrum principalem, & fideiussores teneri censuit. Cùm † enim bona super quibus census fuerat impositus essent fideicommisso, & perpetuæ alienationis prohibitioni subiecta, non valuit contractus, & propterea potuit emptor rescindere impositionem census, & compellere venditorem ad pretium restituendum, Decian. *cons. 102. num. 2. an finalib. verbis*, Alex. *cons. 63. num. 10. vers. ex quibus concludo, & num. 11. versic. etiam quando, lib. 6.* & tenuit Rota *in vna Romana censu de Cuppis die 17. Maij* 1577. *coram* R. P. D. Seraphino, *& in alia Spoletana terrarum*, 11. *Nouembris* 1599. *coram* R. P. D. Melfino. & iterum *in eadem die 6. Martij* 1600. *coram eodem.* & sæpe alias, cùm enim bona non possunt dici libera, perinde † est ac si essent euicta, & consequenter locus erat restitutioni pretij, seu sortis principalis, *l. si venditione, ff. de euict. l. super empti, Cod. eod.* Similiter † emptor cogere poterat fideiussores sibi obligatos ex quauis causa etiam in casu invaliditatis, & rescissionis contractus

contractus, Dec. *cons.* 30. *n.* 4. *vers. sed in quæstione*, Patis. *cons.* 79. *num.* 42. *& cons.* 97. *num.* 25. *lib.* 2. Tiraq. *de retract. Lign.* §. 1. Gloss. 7. *num.* 20. Quod sine difficultate videbatur dicendum in quo fideiussores de legitima euictione, & generali defensione se obligauerant † qui propterea tenebantur promissa adimplere, Crau. *cons.* 272. *num.* 2. & 3. Et licet † regulariter ante sequutam euictionem agi non possit, ea tamen regula limitatur pluribus modis, vt patet in prædicta Decisione in causa Romana de Cuppis in quibus vnus est, † vt contra fideiussores promittentes rem tradi liberam ante euictionem agi possit, Gloss. *in l. qui rem, in verbo, non potest, C. de euict.* Ozasc. *dec.* 24. *n.* 4. Dec. *d. cons.* 102. *in fine.*

Prædictis accedebat quod fideiussorum obligatio erat etiam secundum formam prouisionum Bononiensium, quibus cauetur, vt bona tradi debeant libera, Alex. *d. cons.* 63. *n.* 10. *lib.* 6. Dec. *con.* 483. *n.* 18.

R. P. D. Fabio, Romana census, 3. Decembris...

SVMMARIA.

1 *Alienans rem contra pactum, cadit à commodo contractus.*
2 *Contraueniens contractui, non potest iuuari commodo illius.*
3 *Alienans rem prohibitam alienari per contractum, statim cadit à commodo contractus, nec recuperat per redemptionem.*
4 *Dominium rei super qua census imponitur, remanet penes imponentem.*
5 *Ex census impositione res censuata remanet obligata.*
6 *Pœna conuentionalis non elidit pœnam legalem, sed concurrunt.*

DECISIO XLVII.

EAdem die in causa Romana dubitaui vtrum creditores Martini excludantur à filiis Bernardini vigore pacti inter Federicum, & fratres factum,
1 † attento quod contra prohibitionem pacti Bernardus alienauit: nam pactum erat inter eos, quod bona immobilia non possent alienari, nec hypothecari propter quod hæredes Bernardini, qui etiam erant hæredes Federici recusabant soluere creditoribus Martini habentibus expressam hypothecam cum obligatione in forma Cameræ, sed replicabant creditores,
2 quod † ex quo Bernardus constituerat censum super vna domo prohibita alienari, & sic pacto contrauenerat, non poterat iuuari pacto de non hypothecando in eodem contractu apposito. Sed replicabant quod census erat redemptus, quod non admiserant Domini; cum quia de redemptione in actis non constabat;
3 tum † quia statim facta alienatione ceciderunt à commodo contractus, adeo quod ex redemptione id quod amiserant non recuperabant, dicebatur etiã quod licet
4 ita constituissent, dicebatur tamen quod † domus dominium penes illum remanserat: Ideò &c. sed dicebatur quod nedum erat prohibita translatio dominij, sed etiam quælibet alienatio, & obligatio, & negari non
5 potest, quin † constituendo censum super domo illam obligassent. Dicebant etiã quod Bernardinus cõuenerat fratribus Caroli, ideò cum duo ex tribus alienassent debuit posse fieri absque pœna, per not. per Alex. *in l. duo ex tribus, ff. de re iudic.* sed verba pacti non tollebant, cum expressè omnium consensus requirebatur: etiam quod fuerat facta alienatio ex causa doris: quia non probabatur, dixerunt quod facta probatione disputaretur an *Auth. res quæ Commun. de legat.* habeat locum in contractibus.

Vltimò, quod quia erat in pacto dictum quod facta alienatione alienas caderet à commodo rei donatæ, quam debebat applicare non alienanti, qui erat apposita pœna, quæ debebat sufficere, & non duplici pœna puniri, & sic etiam à commodo contractus cadere iuxta *l. sanctio legum, cum ibi not. de pœn.* Tamen omnes Domini fuerunt in contrarium, † quod in pœna conuentionali apposita à partibus potuerit concurrere pœna
6 legum, *lege si quis maior, Codic. de transact.* & propterea propter pactum cadere debebat ab omni commodo contractus, allegabatur etiam in summa Gloss. *in l. is, qui, C. de iure emphyt. in vers. repellere*, communiter approbata ex qua patet quod pœna conuentionalis non facit cessare pœnam legalem, sed concurrunt.

R. P. D. Rubeo Decano, Romana vinearum de Maximis, Lunæ 4. Februarij, 1577.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super fructibus rei alienari prohibitæ, non facit cadere imponentem à iure suo.*
Secus si sit impositus super ipsa re, d. num. 1.
2 *Prohibitus alienare est etiam prohibitus facere actum ex quo possit sequi alienatio.*
3 *Pœna imposita alienanti committitur ex actu, per quem possit sequi alienatio.*
4 *Emens scienter rem prohibitam alienari, non agit de euictione ad pretium.*

DECISIO XLVIII.

IN causa Romana vinearum proposita Lunæ 4. Februarij. 1577. Domini pro resolutione puncti distinxerunt materiam in tres difficultates, quarum.

Prima fuit, an prætensio Dominorum de Maximis dicatur requirere altiorem indaginem ita vt non possit impedire D. Margueritam immitti in possessionem vineæ, de qua agitur in summario possessorio, & in ista prima difficultate non potuit capi resolutio propter diuersitatem opinionum.

Nam aliqui tenebant contra D. Margueritam ex adductis per informantes Dominorum de Marmis, aliqui verò fuerunt in contrario voto per ea quæ allegant hic Theophili, & per ea quæ scribit Ias. *cons.* 44. *n.* 4. *ad fin. lib.* 1. & propterea nil fuit firmatum.

Secunda fuit difficultas, an Iacobus dicatur cecidisse ab omni iure sibi competente super domo magna, ratione impositionis census, & circa hanc difficultatem fuit conclusum, secundum maiorem partem Dominorum, quod † aut census fuit impositus super fructibus domus, & tunc Iacobus non diceretur cecidisse, aut census fuit impositus super domo vna cum hypotheca, & isto casu Iacobus cecidit per textu *in lege fine, C. de reb. alien. non alinan. vbi* Bal. & Salic. Fulgos. *cons.* 92. *num.* 2. & fuit dictum Baron. *in lege Codicillis, §. Instituto, ff. de lege* 2. & in terminis de censu imposito super re prohibita alienari, Petrus Foller. *in Pract. censuali, fol.* 167. qui alios allegat, & pro confirmatione facit illa conclusio, quod † vbi quis prohibetur alienare, prohibetur etiam facere actum per quem alienatio sequi possit, vt per Dec. *cons.* 94. *num.* 5. & *cons.* 282. *num.* 2. cum aliis cumulatis per Tiraq. *de Retr. Lign.* §. 1. Gloss. 14. *num.* 14. *vers. quibus malo accedere*, & citat Aret. *in lege in duobus*, §. *vbi duo, in fine, ff. de duobus reis*, & alibi; quod † prohibitus alienare sub pœna incidit in pœnam, licet immediatè non alienet, si præcedit factum ipsius ex quo sequitur alienatio, & aliqui ex Dominis allegarunt Alexand. *cons.* 119. *num.* 3. *volum.* 3. & ita fuit resolu-
3

tum

enim per maiorem partem Dominorum in ista secunda difficultate non obstantibus allegatis in contrarium, quæ possunt verificari in primo capite supradictæ distinctionis : vnde si census impositus super domo magna est talis, vt comprehendatur sub secundo capite distinctionis Margueritæ est in tuto respecta huius modus. Tertia difficultas, quæ non videtur necessaria si intrat supradicta distinctio Dominorum. An Margueritæ teneatur de euictione. In qua difficultate fuit conclusum Margueritam non teneri : quia Iacobus ipse non tenetur de euictione vineæ, & ita non habet locum text. *in l. cùm à matre, C. de rei vendicat.* per allegata hic per Theophilos. Pinel. *in l. 1. part. 3. num. 81. in 10. limit.* qui alios allegat. Quod autem Iacobus non teneretur, probatur, quia contractus venditionis vineæ fuit nullus stante prohibitione testatoris, & stante protestatione per eum facta, quæ ita suffragatur Margueritæ, sicut suffragatur ipsi Iacobo. Et addebant aliqui ex Dominis ex superabundanti quod Domini de Maximis non † possunt agere ad pretium ratione euictionis vineæ, ex quo Dominus Lucas eorum auctor emit scienter rem prohibitam alienari, vt fuit alias resolutum. 4

R. P. D. Orano, Perusina hæreditatis de Alneriis, Mercur. 16. Februar. 1586.

SVMMARIA.

1 *Alienatio facta ab hærede grauato imputatur in portionem quam potest detrahere.*
2 *Alienans qui in re alienata habet portionem liberam, censetur alienasse propriam portionem.*
3 *Filius in legima, non dicitur proprie creditor.*
4 *Dominus pro indiuiso non potest vnam rem potius, quam aliam pro sua portione eligere.*
5 *Filius non potest hanc potius, quam illam rem pro sua legitima accipere.*
6 *Legitima assignatio fit Iudicis officio, & eius arbitrio.*
7 *Ita tamen vt alienata per filiũ illi in legitimã imputet. Nisi alienatio sit facta de rebus melioribus, & n. 9.*
8 *In diuisione rerum communium vna res vni, altera alteri officio Iudicis assignatur.*
10 *Socyn. sen. conf. 16. n. 13. lib. 3. declaratur.*
11 *Alienationis prohibitio, est odiosa.*
12 *Contrauentio vt excludatur interpretatio, semper est facienda.*
13 *Pœna vt locus sit, est necessarius dolus.*
14 *Dolus cessat in prohibito alienare, si non alienet de melioribus.*
Item si habeat filios comprehensos, & vocatos ad fideicommissum, & n. 16.
15 *Alienans non dicitur contrauenire, si non offendat mentem testatoris, licet faciat contra illius verba.*
17 *Castr. conf. 77. n. 2. lib. 1. declaratur.*
18 *Census impositus super re communi, censetur impositus super portione propria imponentis.*
Dummodo dicta portio sit capax ad supportandum integrum onus.
19 *Prohibita alienari non veniunt in generali obligatione quando adsunt alia bona, in quibus potest verificari obligatio*
20 *Redemptio excusat à pœna incursu ob alienationem factam contra prohibitionem, Cur. sen. conf. 210. n. 21. Declaratur.*

DECISIO XLIX.

COnclusum fuit alienationem prædij, & impositionem census super re communi cedere *Detis. R. R. pro Tract. de Cens.* in portionem Francisci, ita quod prohibitioni alienationis per Thesæum testatorem factæ non censeatur ita contrauenisse quin à caducitate sit excusandus.

Quæmadmodum † enim alienatio ab hærede grauato facta semper imputatur in portionem, quam grauatus detrahere potest, Cin. *in Auth. res quæ in fine C. commun. de legat.* Bald. *in l. iubemus, col. 1. vers. item fallit, C. ad Trebell.* Doctor. *in l.* Marcellus *ff. ad Treb.* cum aliis hic adductis ; Et videmus in legitima, & trebellianica, † in quibus semper fit imputatio rei alienatæ ; Ita etiam dicendum est in Francisco habente portionem liberam bonorum, quod alienationem fecerit eius portionis, quæ fideicommisso obnoxia, non est. Idque eò magis, quò potentius ius in portione sua habet, quam filius in legitima, † qui impropriè illius creditor dicitur, Alc. *in l. in quartam n. 15. ad l. Falcid.* Ias. *conf. 181. lib. 2.* 1 2

Nec obstant in contrarium adducta. Primò, quod † qui in commune possidet non possit propria auctoritate vnam rem potius, quam alienam in suam portionem accipere, quia † nec filius pro sua legitima potest aliquam rem eligere, Salic. *in l. filium, C. fam. hercisc.* Dec. *conf. 236. num. 9. & 10.* sed † arbitrio Iudicis est assignatio facienda, Alex. *in l. Marcellus, §. res qua, col. pen. & conf. 117. vol. 6.* Menoch. *de arbitr. Iudic. casu 164.* & tamen † alienata in legitimam imputantur, Alex. *conf. 178. vol. 5.* Socyn. *consil. 36. vol. 3.* Paris. *conf. 17. in fine, vol. 2.* Prout etiam fit in diuisione rerum communium ; † in qua non assignatur medietas cuiuslibet rei, sed Iudicis officio vna vni, & altera alteri adiudicatur Qua igitur æquitate Iudex mouetur ad imputandum alienata in legitimam, debet etiam moueri ad imputandum alienata bonorum communium in portionem alienantis. Nec repugnat quod hoc modo erit aperta via fraudibus, quia hoc quidem verum est † quando alienatum esset electum ex rebus melioribus hæreditatis, eo enim casu nec habet locum imputatio in legitimam, Alexandr. *dict. consil. 117. numer. 20. lib. 6.* 4 5 6 7 8 9

Neque habenda est ratio dicti † Socyn. *conf. 16. n. 13. lib. 3.* qui negat hanc interpretationem reperiri iure cautam, quia licet facilis sit ad illud responsio stante dispositione, *l. Marcellus*, & quod in iure de similibus ad similia procedatur, tamen non potest negari, quod non applicetur, cum in suo casu alienans nollet imputari, & fideicommissarius omnino contenderet ipsum esse cogendum. Secundo non loquitur ad effectum euitandi pœnam prout hic : nam † certum est prohibitionem alienationis vti odiosam stricte esse intelligendam, & eam semper capiendam interpretationem, † per quam contrauentio, & pœna excludatur, vt post *Dec.* & alios tradit Abb. *cons. 67. num. 41.* maximè cùm hic non possit considerari dolus alienantis, vel animus subuertendi fideicommissum, † qui tamen ad effectum pœnæ requiritur. Socyn. iun. *conf. 28. lib. 2.* Abb. *vbi supra.* Quod enim cesset iste dolus demonstrabatur ex eo † quod res alienata non est de melioribus rebus hæreditatis, sed est res potius sterilis adeò quod ex hoc solo potest dici non contrauentum. Regula enim est † quod vbi per alienationem non offenditur mens testatoris, non dicitur contrauentum, quamuis etiam fiat contra verba prohibentia alienationem. Ang. *conf. 169.* Ias. *in l. filiusfamilias, §. Dim, in 2. lect. num. 78. ff. de leg. 1.* Socin. *d. cons. 28. n. 5.* Abb. *d. conf. 97. n. 15.* Negari autem non potest quin hoc casu non offenditur mens Testatoris, quia ista alienatio fuit potius facta ad commodum fideicommissi ; cùm propter subrogationem factam de Molendino quod tanquam prius commune cum Dominis de Monte Speretto erat minus vtile ex quo quod commune est facile negligitur ; tum quia 10 11 12 13 14 15

vtilius est illam partem quam fideicommissarius potuisset in illa re parui momenti alienata prætendere habere in aliis bonis melioribus. Accedit, quod Franciscus habet filium, qui est vocatus ad fideicommissum,
16 adeo † quod etiam ex hoc capite præsumitur non adfuisse animum in Francisco illud euertendi, vt considerat Abb. *dicto cons.* 97. *n.* 38. Nec obstat †
17 *cons.* Castr. 77. *n.* 2. *lib.* 1. Quia ibi alienatio legitimæ expressè prohibita fuerat ad certam ætatem, & proterea benè concludit quod licet valuerit alienatio, tamen incidit in pœnam; verum non applicatur quia hic non adest prohibitio expressa respectu bonorum propriorum alienantis.

Neque potest fieri fundamentum in impositione
18 census, † quia cum sit simpliciter impositus super prædio cuius medietas est apta illum sufferre, censetur
19 tantùm impositus super illa medietate. Quia † in generali obligatione non veniunt bona prohibita alienari, quando adsunt alia bona super quibus verificari potest obligatio, Bart. *in l. codicillis, §. Instituto, ff. de leg.* 2. Alex. *cons.* 116. *n.* 13. *li.* 2. Ruin. *cons.* 93. *n.* 1. *lib.* 1. Dec. *cons.* 422. *num.* 7. Gabr. *concluſ.* 12. *de reg. iur.* Et quando huiusmodi impositio census esset comprehensa sub prohibitione alienationis, † stante illius redemptione subsequu-
20 ta locus esset excusationi quidquid dixerit Curt. iun.
21 *cons.* 210. *num.* 11. † qui intelligendus est loqui in alienatione ab initio liberè facta, secus si fuerit redimibilis, iuxta tradita per *Cagnol.* qui alios allegat *in l. secunda, C. de pact. int. empt. & vendit. n.* 174.

Et ita concluſum.

Illustrissimo Cardinale Platto, Viterbiensis census, 16. Febr. 1590.

SVMMARIA.

1 *Nullum quod est, nullum operatur iuris effectum.*
2 *Caducitas non incurritur ob alienationem reuocabilem si reuocetur ante declaratam caducitatem.*
3 *Pœna imposita à testatore legatario, si non exprimatur cui sit applicanda, applicatur hæredibus.*
4 *Subrogatum non assumit naturam eius in cuius locum est facta subrogatio, quando militat diuersa ratio.*
5 *Nec quando non concurrunt eadem qualitates.*
6 *Nec quoad incursum pœna.*

DECISIO L.

RESoluerunt Domini Reuerendos Fratres Sanctæ Mariæ de Quercu non posse prætendere aliquam denolutionem bonorum de quibus agitur ob id quod census fuit contra prohibitionem testatoris impositus tàm per Fabium ab anno 1533. quàm postea per Iulium de anno 1560. qui sanè Iulius de dicto anno 1560. pro extinctione prioris censuit; moti fuerunt Domini infrascriptis rationibus. Nam quod attinet ad censum priori loco per Fabium impositum in primis præsupponitur illum fuisse
1 nullum ob pacta vsuraria in illo apposita, ideò † non potuit aliquam caducitatem causare. Alex. *cons.* 99. *n.* 27. *lib.* 5. Guid. Pap. *dec.* 590. Gabr. *cons.* 88. *num.* 10. Ceph. *cons.* 375. *n.* 79. *lib.* 3.

2 Secundò, cum census esset redimibilis, cúmque † redemptus fuerit ante declaratam caducitatem cessat omnis pœna caducitatis, Cagnol. *in l.* 2. *num.* 174. *C. de pact. inter empt. & vendit.* & fuit resolutum *coram* R. P. D. Seraph. *in vna Romana Cæsalis Mercigliani*, 19. *Iunij* 1588. & *coram* R. P. D. Otano *in vna Perusina fideicommissi de Almericis*. 16. *Febr.* 1586.

Tertiò dicebant, quod licet testator alienationem Fabio prohibuerit sub pœnam caducitatis, non tamen huiusmodi pœnam applicauit Fratribus S. Mariæ, sed simpliciter dixit quod alienantes caderent: vnde cum in casu isto Fabius alienans esset legatarius † pœna veniebat appicanda Iulio hæredi, Bart. *in l. vxorem, §. hæres, ff. de legat. tertio*, Aret. *cons.* 62. *col.* 3. *vers. venio ad secundum* Ruin. *consil.* 68. *post n.* 40. *lib.* 5. & in summa non poterat applicari fratribus, qui eo casu non erant vocati.

Quo verò ad impositionem census factam per Iulium de anno 1560. res visa fuit Dominis carere difficultate, cum in hac causa fuerit coram me resolutum Iulium non fuisse prohibitum alienare.

Non obstat quod postquam census per Iulium impositus fuit subrogatus in locum prioris census à Fabio constituti debeat sequi eius naturam, & sic eidem prohibitioni subiacere, quia etiam si hoc concederetur ex præfatis pateret responsio, quod hæc prohibitio non prodest Fratribus, qui hoc casu vocati non sunt.

Sed cessat hæc difficultas, quia secunda constitutio census cum fuerit facta à persona non prohibita alienare cessat regula quod subrogatum sapit naturam eius in cuius locum subrogatur, quæ † regula nunquam habet locum quando adest diuersatio, & non concurrunt † eædem qualitates Gabr. *in tit. de regul. iur. concluſ.* 2. *num.* 58. Decian. *cons.* 19. *num.* 135. *lib.* 3. Præterquam quod † subrogatum non sapit naturam eius in cuius locum subrogatur quo ad pœnam Gabr. *d. concluſ.* 2. *n.* 58.

Quatenus autem Reuerendi Fratres ex alia causa prætendebant censum fuisse nullum ob id quod legatum à testatore relictum non fuerit solutum, & impletum voluerunt Dñi reseruari particulariter videndum.

Illustrissimo Cardinale Platto Viterbiensis census, Veneris, 27. Iunij 1589.

SVMMARIA.

1 *Prohibitio alienationis facta vni personæ non extenditur ad aliam, &* num. 3.
Etiam quod nulla inter eas adsit diuersitatis ratio, & num. 8.
2 Ipse, a, um, *Hoc relativum repetit nomen proprium.*
4 *Clausula sequens debet referri ad proxima.*
5 *Prohibitio alienationis relata ad personas, non potest dici realis.*
6 *Prohibitio alienationis posita in vno legato, non extenditur ad aliud.*
7 *Prohibitio alienationis realis, sequitur rem ad quemcunque vadat.*
9 *Prohibitio alienationis non debet extendi vbi testator non expressit.*

DECISIO LI.

RESoluerunt Domini non constare de aliqua prohibitione alienationis, quæ impediat impositionem census de quo agitur, quia nulla prohibitio legitur facta Iulio hæredi instituto, qui centum imposuit, sed solum Fabio, Hadreano legatariis, & prohibitio † non debet extendi de persona ad personam vt tradunt omnes *in leg. filiusfamilius §. Diui, de leg.* 1. Dec. *consil.* 376. *num.* 5. Rom. *cons.* 457. *num.* 1. Socin. sen. *cons.* 16. *n.* 4. *lib.* 4. maximè cùm fuerit illis nominatim facta, quod probatur ex eo quod dictis Hadreano, & Fabio legauit quædam bona. addendo hæc verba, cum pacto, & conditione quod nemo ipsorum possit aliqua bona ipsius testatoris vendere, alienare, nec pignorare,

pignorare, nisi ipsimet: nam dictio, † *ipsorum*, repetit proprium nomen eiusdem Hadreani, & Fabij, Ripa. *in d. §. Dini. num.* 111. Bal. & Ias. *ibidem* vnde non † debet extendi ad Iulium hæredem, cui nulla legitima facta fuit prohibitio, Rom. *d. cons.* 457. *circa med.* Paris. *consil.* 65. *num.* 2. *lib.* 2. Alexand. *cons.* 59. *n.* 20. *lib.* 3. Curt. iun. *cons.* 255. *num.* 9. *lib.* 5.

Non obstat quod cùm de omnibus nepotibus supra mentio facta sit Clausula illa cum pacto, & conditione debeat ad omnes referri, quinimo † debet ad proxima referri, Glos. *in l. si idem, §. decem, in fine, ff. de iurisd. omn. iud.* maximè cum in separata oratione Iulius constituatur hæres. Ideo quod hic dicitur de prohibita alienatione bonorum, debet intelligi de bonis in Legato comprehensis in quo legato hæc adiicitur conditio, non autem de comprehensis in institutione in qua nihil de hoc dicitur.

Nec potest dici realis hæc prohibitio, † cùm dirigatur ad personas Fabij. & Hadreani ne possint alienare aliqua bona, non autem ad ipsa bona ne alienentur, vt declarat Curt. iun. *consil.* 225. *n.* 48. vbi vult, quod tunc prohibitio dicatur realis cum verba respiciunt bona, non personas. Et qualisqunque ea sit hoc vnum est, quod non comprehendit nisi bona legata Fabio, & Hadreano † ex quo est posita in legato ipsis facto, & ipsos solos comprehendit, nec ad alios extendi potest, Curt. iun. *d. cons.* 225. *n.* 9. Ea enim † est virtus prohibitionis realis, vt afficiat bona sic prohibita ad quoscumque transeant, Curt. iun. *d. cons.* 225. *n.* 48. non autem facere potest vt prohibitio extendatur ad alia bona aliis relicta, absque alio prohibitionis onere.

Non obstat illa verba quod non possint alienari nisi ipsimet: quia non propterea includitur Iulius, cum possit verificari in ipsis Hadreano, & Fabio inter quos reciprocatur dictio illa ipsimet, & propterea verificatur numerus pluralis in ipsis.

Non obstat quod eadem ratio quæ est in Fabio, & Hadreano videatur suadere vt sit prohibita alienatio Iulio, quia in Iulio cadit diuersa ratio: fuit enim magis dilectus cum fuerit instituturus hæres, & propter ea testator, qui de eo magis confidit eundem minus grauare voluit, & † in summa etiam quod nullam inueniremus rationis diuersitatem inter Iulium, & alios, † non debemus tamen ex capite nostro inducere prohibitionem alienationis quando testator non expressit ex cumulatis per Anch. *consil.* 8. *n.* 6.

Illust. Cardin. Ludouisio, Romana fideicommissi de Iacobatiis, Mercur. 14. Martij 1607.

SVMMARIA.

1 *Census pro soluendo ære alieno testatoris, potest imponi super re alienari prohibita.*
2 *Census potest licitè constitui super re expressè alienari prohibita pro restauratione, & reparatione eiusdemmet rei.*
3 *Subrogatum assumit naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
4 *Impensa quæ fit in faciendo de nouo sæpenumero potest esse necessaria.*
5 *Prohibitio alienationis non includit alienationem, per quam fideicommissum efficitur pinguius.*
6 *Asserenti alienationem esse factam ex causa necessaria, non creditur.*
7 Limit. *si concurrant adminicula.*

DECISIO LII.

IMpositionem census super domo de qua agitur à Martio Iacobatio factam de anno 1580. ad fauorem Angeli de Clauario non fuisse illi imputandam in contrauentionem prohibitioni alienationis dixerunt Domini animaduertentes fuisse impositum in maxima parte pro extinguendo anteriori censu super eadem domo per Alexandrum Columnam Martij tutorem constituto pro causis necessariis, † videlicet, pro soluendo ære alieno hæreditario, *l. filius familias, §. Dini, in fine, ff. de leg. 1. vbi* Ias. *n.* 72. *in 2. lect.* Ripa. *n.* 9. Alber. *in leg. Senatus, in princ. ff. eod. tit.* Et pro † reparatione, & restauratione eiusdem domus, *l. domos hæreditarias, ff. de leg. 1.* Bald. *cons.* 20. *sub n. 1. lib.* 2. latè Peregr. *de fideic. art.* 50. *n.* 8. Et propterea cum † in hoc census Clauatij in locum antiqui succedat præsefert eandem necessitatem, ita vt non includatur in prohibitione alienationis, *d. §. Dini, & l. peto, §. prædium, ff. de leg.* cum aliis per Rom. *cons.* 107. *num.* 2.

Prout etiam in causam necessariam videtur cessisse residuum pretij census, quod fuit impensum in ædificatione stabuli pro seruitio domus; licet enim impensa necessaria communiter si in reficiendo, tamen † etiam in faciendo sæpenumero occurrere potest, *Peregr.* post alios quos congerit *d. art.* 50. *n.* 6. Et vbi etiam constructio stabuli non habuisset causam necessariam, continebat † saltem illam alienationem, per quam fideicommissum sit pinguius, & prætiosius, ne alias prohibitio facta ad fauorem fideicommissi, & vocatorum operaretur eorum detrimentum, vt per Soc. iun. *cons.* 28. *n.* 8. & *seqq. lib.* 2.

Non obstat quod talis alienatio ex causa necessaria non probetur aliunde, quam ex assertione illorum, qui erant prohibiti alienare, † quibus non est standum: quia respectu primi census impositi per Alexandrum Columnam probatur ex assertione ipsius, stante maximè amplissima facultate, & auctoritate illi à testatore concessa alienandi bona pro vtilitate hæredum: respectu † vero residui pro quo etiam fuit creatus census concurrit transactio cum hæredibus Cencij facta, ex qua apparet creditum illorum de Cappizucchis occasione stabuli, & aliorum melioramentorum. Quod creditum iustificatur, tum ex decreto. A. C. tum ex laudo lato per Iulium Cæsarem Columnam de voto D. Bernardini Biscæ, vbi constat integram summam peruenisse ad manus hæredum Cencij de Capizucchis.

Non obstat quod dicitur potuisse satisfieri ex fructibus bonorum hæreditariorum, vel per impositionem census super aliis bonis non prohibitis alienari: quia non constat fructus fuisse sufficientes, nec adfuisse alia bona, quæ si adessent res non esset sine difficultate.

R. P. D. Litta, Romana Saluiani Interdicti, Lunæ 13. Ianuarij 1603.

SVMMARIA.

1 *Saluianum intrat vbi constat de credito cum hypotheca.*
2 *Instrumentum inducit probationem probatam, & manifestam.*
3 *Extremis probatis est locus Interdicto Saluiano.*
4 *Exceptis fideicommissi tanquam requirens altiorem indaginem, non admittitur in Saluiano.*
5 *Census impositus super re alienari prohibita, sustinetur quo ad legitimam imponenti debitam.*
6 *Consentiens impositioni census non potest illam impugnare.*
7 *Scientia totius præsumitur ex scientia partis.*

DECISIO LIII.

DVbitatum fuit an intret Saluianum in casu; & ad effectum de quo agitur, & Domini concordarunt

1 corditer tenuerunt intrare. Si quidem † decreto, & hypotheca agentium constat ex instrumento annui census scutorum centum octuaginta septem impositi per Dominum Hieronymum de Cuppis ad fauorem Domini Matei Lepiti Vrsini, & suorum super palatio
2 plateæ Agonis, † quod probationem probatam, & manifestam facit, *c. cùm olim, de verbor. significat. in l. fin. & ibi gloss. 1. de reb. alien. non alienan. & per* Ias. *cons. 24. n. 2. lib. 1.* Et quod Hieronymus venditor dicti census tunc temporis, & postea possederit dictum palatium non negatur quo † fit vt his duobus extremis verificatis intrare debeat omnino vtile Saluianum Interdictum ad
3 fauorem agentium, Bart. *in l. 1. num. 2. ff. de Salu. Interd. & in l. 1. in princ. de precar. & Salu. interd.* Rol. *cons. 14. num. 13. lib. 1.* latè Negus. *de pignor. in 3. membr. 8. p. n. 19. vers. 7. conclude.* Put. *decis. 207. lib. 1.* Et fuit sæpè resolutum.

Non obstat quod dictum palatium prætendebatur subiectum fideicommisso Cardinalis, de Trano, sitque prohibitum alienari, quódque non potuerit super eo imponi census iste ex deductis hic per informantes pro Domino Septimio, quia fuit responsum pluribus mo-
4 dis. Primò, † exceptionem hanc fideicommissi tanquam requirentem altiorem indaginem non debere admitti in hoc iudicio Saluiani vt in specie fuit resolutum *in alia Romana Saluiani, 18. May 1598. coram bon. mem. Orano.* Secundò † sustineri debere censum hunc saltem respectu legitimæ, quæ tunc debeb tur venditori in bonis ipsius fideicommittentis, & quæ non potuit grauari aliquo fideicommisso, vulgata *l. quoniam in*
6 *prioribus, C. de inoffic. testam.* Tertiò, & vltimò Dominum Septimium fideicommissarium non posse hunc censum impugnare sub prætextu dicti fideicommissi, stante quod impositioni illius expressè consensit ad text. *in l. si fundum per fideicommissum ff. de leg. 1. & in l. nihil, §. omnib. ff. de l. 2.* Rom. *cons. 457. n. 2. vers. non est dub.* Bald. *cons. 102. n. 1. lib. 2.* cum aliis allegatis per informantes.

Nec potest iuuari prætextu ignorante dicti fideicommissi, cùm ex lectura illius consensus clarè constet de scientia eiusdem. Et ad illud quod non habuerit scientiam omnium contentorum in dicto testamento, & signanter pœnæ caducitatis impositæ alienationi,
7 fuit responsum † ex scientia partis resultare præsumptionem scientiæ totius, quæ sufficit pro validitate actus, Aym. *cons. 63. n. 7.* Menoch. *cons. 73. num. 25. lib. 1.* quidquid aliàs dicendum sit ageretur de incursu in dictam pœnam.

R.P.D. Ottembergio, Romanæ restitutionis fructuum, Lunæ 23. Iunij 1603.

SVMMARIA.

1 *Census validè potest imponi super re subiecta fideicommisso, accedente consensu fideicommissarij.*
2 *Possessor prædij tenetur ad onera realia.*
3 *Census est onus reale.*
4 *Fructuum perceptio resultat ex possessione.*
5 *Saluianum non est extinctiuum aliarum actionum, sed cumulatiuum.*
6 *Clausula generalis non refertur ad ea, quæ habent specialem promissionem.*

DECISIO LIV.

FAbius Crescentius tunc possessor Casalis Valerani, quod dicitur fideicommissum Vandoriæ de Pontianis vendidit super illo censum trecentorum quatuor scutorum Iacobo de Matthæis, cui venditioni consensit Horatius de Magdalenis vnius ex vocatis ad fideicommissum, vt legitur in instrumento. Facto postea loco fideicommisso per mortem Fabij fratres de Magdalenis per sententiam Rotalem immissi fuerunt in possessionem totius Casalis, & sic etiam in quintam partem tangentem Horatium anno 1568. à qua sententia licet fuisset appellatum, tamen omissa appellationis causa Antonina de Matthæis cui Iacobus reliquerat census decursos & decurrendos in vita ipsius intentauit vtile Saluianum Interdictum, cuius vigore anno 1586. immissa fuit in possessionem dictæ quintæ partis. Verùm cum Antonina sequenti anno moreretur Claudia ei substituta successit in censu. Alphonsus verò Soderinus hæres Antoninæ egit contra Dominos de Magdalenis pro censibus decursis medio tempore quo illi in possessione fuerunt, vel fructibus ex quinta parte fundi Valerani perceptis.

Quo dubio proposito, Domini tenuerunt eos teneri nam & si Domini de Magdalenis fecerint fructus suos quos perceperunt, ex quo immissi fuerunt per sententiam Rotalem, quæ ob non prosequutionem appellationis transiuit in rem iudicatam, tamen † fideicommisso non obstante debeantur census propter consensum Horatij, vt fuit visum coram RR.PP.DD. Iusto, & Lancellotto: nam illa quinta pars erat omninò affecta pro validitate census, & in hoc non poterant molestari nec Antonina, nec eius hæredes. Quare cùm Domini de Magdalenis perceperint fructus pro censu obligatos tenentur restituere: nam † qui percipit fructus tenetur ad onera realia, *l. quæro ff. de vsufr. legat. l. hactenus ff. de vsufr.* Franch. *in c. fin. §. porrò, vers. vnde refert hic* Dominic. *num. 3. de offic. ordin. lib. 6.* & † consequenter ad census, vt patet ex deductis per Gigant. *de Pension. quæst. 43. num. 5.* Quod † autem fructus perceperint resultat ex possessione, Ægid. *decis. 703.* Rota *dec. 25. de Prabend. in nou.* Bart. *in l. 1. post num. 8. vers. item producit, ff. de acq. possess.* Bald. *in l. 2. num. 83. C. de fund. & acq.* De possessionis apprehensione constat ex instrumento, & de continuatione ex confessione facta in positionib. & instrumentis locationum.

Non obstat *decisio* bon. mem. Gypsio *in hac causa*; quia in ea præsupponitur, quod Domina Antonina, & illius hæredes possent consequi solutionem per immissionem ex Saluiano cessante autem illa actione non deficiunt priores actiones: quia † illa non est extinctiua, sed cumulatiua. Doctor. *in l. fin. C. de Codicil.* 5

Exceptio de confusis actionibus propterea quod Antonina fuerit hæres Fabij principalis debitoris census, & Iacobi sui patris creditoris eiusdem census tollitur ex decisione Domini de Rubeis.

Non obstat quod Dominus Alphonsus teneatur relieuare indemnes Dominos de Magdalenis tanquam hæredes q. Fabij, vt fuit decisum: nam hodie non agitur an isti fructus sint compẽsandi cum relieuatione, sed tantum an Domini de Magdalenis teneantur restituere.

Non obstat quod dicitur Antoninam mandasse solui debita Fabij, quia non potest applicari ad debitum Fabij ab ipsa contractum, † cum generalis clausula non referatur ad ea, quæ habent specialem prouisionem, *l. doli clausula, ff. de verb. obligat.* 6

R.P.D. Penia, Romanæ Census, Lunæ 15. Ianuarij 1607.

SVMMARIA.

1 *Possidentis conditio non mutatur ex mutatione personæ.*
2 *Manutentio non denegatur pendente, causa restitutionis in integrum, &* num. 5.

3 *Nullitatis*

3 *Nullitatis instantiæ non efficitur deserta, licet deseratur causa appellationis.*

4 *Manutentio conceditur pendente causa super nullitate.*

6 *Census impositus super re meliorata sustinetur super melioramentis, quatenus super ipsa re imponi non potuisset.*

7 *Statutum tollens nullitatem, non tollit eam quæ provenit ex defectu iurisdictionis.*

8 *Index suspenso petitorio quo ad illud, nullam habet iurisdictionem.*

9 *Suspenso petitorij non conceditur in interdicto retinendæ.*

10 Venent. de ann. præstat. part. 10. q. 2. num. 3. *reprehenditur.*

DECISIO LV.

Die 6. Nouembris 1606. Rota dixerat Dominum Lucam manu tenendum in quasi possessionem exigendi censum; sed quoniam Domini de Caranascheinis dicebant se non fuisse auditos, & habere relevantia, quæ proponerent ad impediendam manutentionem. Ideo causa iterum proposita, & discussa vtraque parte informante Rota in decisis mansit ex ea potissimum ratione. Quia † ex mutatione personæ non mutatur conditio possidentis, Guid. Pap. *decis.* 629. & est in terminis in quasi possessione exigendi censu contra hæredes defuncti, qui eos soluerat *decis. in causa Romana census coram bon. mem.* Ocano, *die vigesimo quarto, Octobris* 1588.

Non obstant adducta contra decisionem, & primò quod sententia A. C. super nullitate census transiuerat in rem iudicatam propter non prosecutionem appellationis, quæ obstat agenti Interdicto retinendæ: quia fuit responsum primò, quod cùm † fuerit commissa causa restitutionis in integrum, & interim suspensus effectus rei iudicatæ datur manutentio donec fuerit iudicatum non esse locum restitutioni, vt in simili sententia lata contra censum fuit decisum *in causa Bonon. census die 25. Iunij* 1605.

Secundò fuit responsum fuisse etiam commissam causam nullitatis, & licet † sit deserta causa appellationis; non tamen est deserta causa nullitatis æquè principaliter commissa, vt fuit decisum *in causa Calagurritana decimarum die 20. Februarij* 1579. *coram* Illustrissimo Cardinale Lancellotto *tunc Rotæ Auditore*, & † pendente causa nullitatis datur etiam manutentio, vt dicunt nostræ Decisiones Rotales allegatæ in decisione in hac causa factæ; Rursus non obstat dicere, quod restitutio in integrum non competit ad effectum manutentionis dum disquiritur an competat, vel non competat restitutio, quia fuit responsum † interim non fuisse negandam manutentionem, cum multa deduci possint vnde constet esse locum restitutioni, & maximè in hoc casu, in quo aderat non modica suspicio iniustitiæ sententiæ A. C. stantibus melioramentis factis in palatio, † super quibus saltem poterat sustineri census.

Præterea non obstabat *Statutum Vrbis, lib. 1. cap.* 189. cuius vigore post annum non potest dici de nullitate quia fuit responsum primò, quod dum cognoscitur de nullitate, & an sit locus statuto non debet possessor sua possessione priuari. Secundo, fuit responsum † Statutum non tollere nullitatem prouenientem ex defectu iurisdictionis, vt fuit decisum *in causa Romana Ligati, seu attentatorum, die 8. Maij* 1584. *coram Fabio Accorambono*; hic autem manifesta erat nullitas ex defectu iurisdictionis, quia † A. C. non obstante suspensione petitorij, pronunciauit super nullitate census, & licet concederetur quod talis suspensio † non habet locum in Interdicto Retinendæ, non tamen constabat in hoc casu quod foret facta in hoc Interdicto, cum suspensio fuerit generalis de petitorio, cum protestatione quod solum esset procedendum in possessorio, vnde suspendi potuit petitorium ad alium effectum quam manutentionis. Ad † Iacob. Venent. *tract. de ann. præst. part. 1. q. 20. n. 3. & 4. & q. 25. n. 11. 12. & 14.* dicentem quod quidquid sit in aliis possessoriis in annua præstatione census hæres cum beneficio legis, & inuentarij, non obstante quod defunctus soluerit potest denegare soluere, allegando instrumentum fideicommissi, & impeditur possessorium donec causa, etiam si sapiat possessorium, videatur, fuit responsum contrarium tenuisse Rotam *coram bonæ.* Robusterio *in causa Romana census*, 8. *Febr.* 1577. & in præfata *causa Romana census coram b. m.* Orctano, allegata in alia Decisione, ideò illius *Venentij* opinionem non esse audiendam.

R. P. D. Penia, Romana Census Veneris, 17. Aprilis 1600.

SVMMARIA.

1 *Pretium census repeti non potest sub prætextu quod fundus sit alteri obligatus.*
Dummodo omnibus sufficiat, & emptor non sit in damno, ibidem.

2 *Obligatio ad interesse restringitur ad reale.*

3 *Promissio venditoris de faciendo consentire alias intelligitur, dummodo emptoris interesse.*

4 *Assertio iurata nocet iuranti quando est dolosa, & alteri præiudicialis.*

DECISIO LVI.

CVm anno 1594. D. Cæsar Cincius imposuerit annuum censum scutorum ducentorum quatuordecim pro pretio scutorum trium millium trecentorum super Casale Falcognani rubrorum trecentorum excedens valorem scutorum triginta millium, illumque vendidisset D. Horatio Bartolono cum assertione, quod Casale præfatum pleno iure ad se pertinebat, fuisseque liberum ab omni alio censu, canone, & responsione, & ab omni onere impediente hanc census impositionem, & venditionem, & quod in eam tanquam validam faceret consentire omnes personas ius habentes, aut quomodolibet habere prætendentes super dicto Casale. Et anno mox sequenti Bartolonus cognouisset Casale fuisse multis aliis personis obligatum, conuenit coram A. C. prætendens illum cogere ad faciendum consentire D. Iustinianam eius vxorem, necnon fratres, & filios, & alias personas habentes priora iura super dicto Casale, aliàs relaxari mandatum pro recuperanda sorte principali. Cùm autem Dominus Cæsar præfatas personas non fecisset consentire, & A. C. contra ipsum mandatum executionum pro sorte principali relaxasset, & Dominus Cæsar appellasset, proposito dubio in Rota, an præfatum mandatum executionis A. C. esset exequendum, Domini negatiuè non esse exequendum responderunt.

Nam cum Casale excuderet valorem triginta millia scutorum, & omnes obligationes, & onera quibus erat subiectum non consumerent tantivaloris partes, vt non esset relictus locus præfato censui, non erat deueniendum ad actum restitutionis sortis principalis, cum Bartolonus emptor census non pateretur aliquod damnum, vt fuit dictum *in causa Romana Palatij, die 17. Maij* 1590. *coram bon. mem.* Rubalo, & *in causa Auximana bonorum, die 2. Iunij* 1595. *coram* R. P. D. Mellino, & *in causa Romana non adimplementi, die 7. Nouembris* 1597 *coram* R. P. D. meo Decano.

2 Non obstant † Clausulæ in instromento venditionis census appositæ, quas longo sermone ponderabant informantes pro Domino Bartolono, quoniam omnes restringuntur ad interesse reale ipsius emptoris census, Bald. *in l. ex his prædiis, num. 4. C. de euict.* vnde cùm ex deductis pro parte Domini Bartoloni emptoris census nondum constaret præfatum casale fuisse tot obligationibus obnoxium, & hypothecis grauatum, vt huius census impositio sustineri non posset, non erat locus executioni dicti mandati.

3 Minus obstabat † obligatio, & promissio de faciendo consentire omnem personam, iuxta Glos. *in l. qui rem, vbi* Bald. *num. 1. C. de euict.* Quia idem Bal. *ibi num. 4.* respondet hoc procedere, dummodo emptoris interesit, vnde cùm ex supradictis constaret nullum versari damnum Domini Bartoloni cessabat obiectio. Et sic etiam respondit Rota *in d. Romana non adimplementi.*

4 Postremò non obstabat quod Dominus Cæsar † asseruerit casale esse liberum, & tamen repertum fuit aliis obligatum, & consequenter obstare exceptionem periurij *l. si quis maior. C. de transact.* Quia respondetur hoc procedere quando promissio est dolosa, & alterij præiudicialis, Cassad. *dec. 2. num. 7. de iure iur.* & consequenter cessat *Rota in causa Romana census coram* R. P. D. meo Decano, *die* 15. *Martij* 1577.

R. P. D. Penia, Romana Census, de Caruaschinis, Mercurij, 24. Nouembris, 1610.

SVMMARIA.

1 *Fundatus se in fideicommisso, tenetur liquidare bona dicto fideicommisso subiecta.*
2 *Inuentarium transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*
3 *Inuentarium plenè probat contra conficientem.*
4 *Res qualibet præsumitur libera à fideicommisso.*
5 *Fundans se in fideicommisso, tenetur docere de illo, & de illius iuribus.*
6 *Censum annullare volens tanquam impositum super re subiecta fideicommisso, quid debeat probare.*

DECISIO LVII.

IN Decisione in hac causa facta, *die* 28. *Iunij* proximè præteriti, fuit firmatum palatium siue domum de qua agebatur fuisse constructam ex bonis triplicis generis, nempe ex bonis Ioannis fideicommittentis, ex bonis Clementis debitoris census, & filiorum eiusdem Clementis. Et cùm postea oriretur differentia inter partes super onere liquidationis ad quem spectaret, dato dubio, vtraque parte informante Rota censuit onus liquidandi bona spectare ad Caruaschinos.

1 2 Nam † Lucas de Luna habebat fundatam intentionem super existentia, & quantitate bonorum hæreditariorum in inuentario per Caruaschinos Clementis filios in additione hæreditatis confecto descriptorum, nam † inuentarium plenè probat contra conficientem, Afflict. *dec. 13. Incipit circa primam præsumptionem, num. 1.* Paris. *cons. 45. incipit, Vidi testamentum, num. 20. lib. 2.* Rota *in causa Auenionensi pecuniaria, die 21. Octobris*, 1577. *coram bon. mem. Robust.* Vnde cùm domus, seu fabrica fuisset tanquam hæreditaria in inuentario descripta, & in bonis Clementis reperta, Caruaschinis prætendentibus excludere Lucam incombebat onus liquidandi quæ bona essent fidei commisso subiecta ad effectum excludendi Lucam agentem pro quo extabant omnes præfatæ regulæ 4 Quibus accedebat illa iuris præsumptio, † quæ pro libertate rei contra fideicommissum militare solet. Rursus Lucas erat in quasi possessione exigendi censum pro quo habuit mandatum de manutenendo; vnde tanquam reus, & possessor non tenebatur docere de iure suo, sed Caruaschini prætendentes nullitatem census, ex eo quod esset impositus super re fideicommisso subiecta, tenebantur † concludenter de fidei commisso docere, & quantum se extenderet, seu quam latè pateret, aut protenderetur, in palatio, seu domo super qua census fuit impositus, nam † ad præfatum 6 effectum excludendi censum, & illum annulliandi docere oportebat eos totum palatium esse fideicommisso subiectum, & ipsius identitatem, quod si partem tantum palatij prætenderent fideicommisso suppositã, liquidandum illis erat quæ esset illa pars, cum quod idem sit de parte quod de toto, quæ allegabantur pro Caruaschinis de bonis feudalibus communibus cum allodialibus contra ipsos potius faciebant: quia securi in illis petens bona tanquam feudalia, debet liquidare partem commixtam cum allodialibus, ita etiam veniens ex fideicommisso, cùm valeat argumentum à feudalibus ad fideicommissa.

Et eadem ratione retorquebatur *decisio in causa Romana fideicommissi de Valle, coram* D. Cardinale Mellino *tunc Rotæ Auditore* nam ibi fuit resolutum contra fundantes se in fideicommisso ex quo non liquidauerunt pro qua parte bona fuerunt in hæreditate fideicommittentis.

R. P. D. Bubalo, Senogalliensis prædij Veneris 24. Nouembris, 1586.

SVMMARIA.

1 *Datio in solutum si non habeat effectum ex legis dispositione, potest agi ad interesse.*
2 *Inter debitum ob euictionem rei datæ in solutum est liquidandum iuxta valorem dictæ rei.*
3 *Et habita ratione eius quod creditor habuisset, si rem sibi in solutum datam consequutus fuisset.*
4 *Interesse in Saluiano debetur etiam si non præcesserit condemnatio.*
5 *Actor censetur deduxisse in iudicium ab initio omne ius.*
6 *Interesse lucri cessantis post moram, debetur creditori habenti in promptu rem emendam.*
7 *Creditori cui fuit cessus census nullus, & inualidus debetur interesse lucri cessantis.*
8 *Interesse est accessorium ad hypothecam.*

DECISIO LVIII.

CONcluserunt Domini liquidanda esse damna, & interesse petita per Illustrissimum Dominum Iordanum ad rationem scutorum centum viginti quolibet anno à die quo bon. mem. Dominus Aurelius Passerus ei assignauit, & cessit censum Carboni, quæ cessio cum non fuerit sortita effectum, ex quo census Carboni fuit declaratus nullus, & inualidus, & contra formam Bullæ *fol. recod. Pij V.* remansit adhuc anterior hypotheca Domini Iordani vigore instrumenti, de anno 1572. vigore cuius instrumenti, & alterius de anno 1575. non est dubium, quod potest petere damna, & interesse sibi per Dominum Aurelium promissa; tum quia † si datio in solutum non habuit ef- 1
fectum ex legis dispositione potest agi ad interesse, *l.* Lucius. *ff. qui pot. in pign. habe.* Quod † interesse est li- 2
quidandum iuxta valorem rei datæ in solutum. *l. 1. vbi* Doctor. *ff. de act. emp.* & † habita ratione eius, quod creditor habuisset si rem sibi in solutum datam

consequutus

consequutus fuisset *l. si sterilis, §. cum pro venditore ff. de act. emp. l. si traditio vbi* Bal. *q. 4. C. eod.* tum quia ex conuentione partium, in cuentum in quem census non esset validus, D. Aurelius promisit damna, & interesse & soluere dictum censum annuatim.

4 Non obstat quod cùm † non præcesserit aliqua condemnatio ad damna, & interesse non possit deueniri ad liquidationem: quia hoc non procedit in Saluiano Interdicto, in quo non requiritur quod præcedat condemnatio.

Non obstat quod Dominus Iordanus egerit Saluiano Interdicto vigore primi instrumenti de anno 1571. vnde non videtur, quod possit se fundare instrumento cessionis census de anno 1575. Quia fuit responsum, 5 quod † censetur deduxisse omne ius ab initio, nec fructus secundi instrumenti expirauit propter redditum ad priores hypothecas quia non censentur reddidisse exclusiuè ad ius sibi competens vigore secundi instrumenti. Præterea damna, & interesse petuntur vigore primi instrumenti de anno 1572. in quo fuerunt expressè promissa, aliud verò instrumentum cessionis census deseruit pro liquidatione interesse, sic cessat dubium quod sit super anteriori hypotheca Antonij Triumphi, quamuis enim ipse sit anterior creditor D. Aurelij respectu secundi instrumenti Domini Iordani respectu tamen primi instrumenti D. Antonius est posterior; quod autem ex instrumento cessionis census possit fieri hæc liquidatio, Domini deducebant ea ratione, quia 6 † quemadmodum si D. Iordanus habuisset præ manibus censum emendum & protestatus, fuisset interesse lucri cessantis stante mora Aurelij, iuxta doctrinam Pauli de Castr. *in l. 3. ff. de eo quod certo loco:* ita † etiam & multo magis dicendum est Dominum Iordanum petere posse interesse ex quo habuit censum præ manibus sibi cessum à Domino Aurelio suo debitore, & culpa D. Aurelij, qui census non erat validus, illum consequi non potuit, prout nec etiam potuit exigere fructus dicti census, vnde sine dubio vigore prioris hypothecæ dabitur sibi dictum interesse tanquam accessorium prioris hypothecæ, iuxta *l. Lucius, ff. qui pot. in pign. hab.* & in ea Illustrissimus Dominus Iordanus est anterior Triumpho.

R. P. D. Gypsio, Romanæ Societatis, Lunæ, 9. Maij 1588.

SVMMARIA.

1 *Societas solo consensu perficitur.*
2 *Societas inititur pluribus modis.*
3 *Societas contracta super re aliena sustinetur.*
4 *Contractus à partium conuentione legem accipiunt.*
5 *Venditio rei alienæ, valet.*
6 *Societas contrahitur super officio emendo.*
7 *In societatibus plurimum consuetudini defertur.*
8 *A communi mercatorum obseruantia non est recedendum.*
9 *Filius familias qui non potest disponere de bonis, nec eorum fructibus, nec etiam potest super illis societatem inire*
10 *Intellige in præiudicium patris.*
11 *In societatibus officij idoneitas officialis in modica consideratione, ut plurimum haberi solet.*
12 *Census impositio super re subiecta fideicommisso facta non valet.*
13 Limit. *in præiudicium imponentis.*
14 *Prohibitioni alienationis censetur renunciatum, si aliquo modo constet prohibentem alienationi consensisse.*
15 *Decreto irritanti, & Clausula, sublata, &c. potest renunciari.*
16 *Dominus officij is dicitur per cuius mortem vacat.*
17 *Contractus nulliter gesti sustinentur ex æquitate, quando plures contractus ita gesti reperiuntur.*

DECISIO LIX.

PAter quandam portionem Ripæ filio suo resignauerat cum solito decreto, quod illam alienare, fructus, & emolumenta exigere, aut quouis modo in ea, seu eis intromittere vita patris durante, & absque consensu nullatenus possit, huiusmodi prohibitione non obstante filius post aliquot annos societatem super dicta portione contraxit, siue vt vulgò dicitur societatem contrahentibus officium accommodauit.

Quæsitum fuit an dicta societas, valida esset necne & validam esse Domini censuerunt: quia † cum societas, solo consensu perfici possit, *l. societas contrahitur, ff. pro soc. vbi* Gloss. *citat. §. 1. inst. de obligat. ex consens.* pluribusque † modis iniri permittatur *l. 4. vbi* Glos. *eod. tit. pro soc.* nihil resistit quin † societas super re aliena contracta sustineatur, prout sentit I. C. *in l. quod autem cum pluribus seqq. ff. pro soc.* siquidem contractus † à partium conuentione legem accipiunt, *l. stipulationum commodissimè, de verb. oblig.* cum similibus. Ideirco quemadmodum † venditio rei alienæ tenet, *l. rem alien. ff. de contr. empt.* Affl. *dec. 369.* ita etiã societas super officio alieno valere debet, maxime cum in cæteris requisita ad societatem officiorum necessaria habeat, hinc est, † quod super officio emendo contrahitur societas. Pur. *dec. 67. lib. 3.* Eóque magis hoc dicendum esse Dominis videbatur propter vniuersalem Vrbis consuetudinem ineundi hoc pacto Societates officiorum ob nimiam curialium necessitatem inductam, & † in societatibus plurimum consuetudini defertur. Bald. *in l. 1. num. 26. C. pro soc.* Nec à † communi obseruantia indubitanterque mercatorum consuetudine recedere licet, *l. minimè, de legib.* Corn. *cons. 319. num. 12. lib. 3.* Paris. *cons. 93. n. 8. lib. 3.* Crau. *cons. 91. n. 17.*

Nec refragatur quod sicut † filius de officio, & fructibus disponere non valebat, ita etiam super illis societatem coire non poterat secundum Bald. *in l. dum oportet, num. 9. C. de bon. quæ liber. Rom. cons. 471. num. 2. post med. Modern. Vinens.* qui in hunc sensum alios congerunt *cons. 11. lib. 1.* Quoniam † prohibitio alienationis, & obligationis prædictæ ita restringi, & intelligi debet, vt filius in præiudicium patris officium, & fructus eiusdem alienare nequeat, secus verò si pater damnum non patiatur vt in proposito casu, quia Communitas Tusculi bonam fidem recognouit officialem nudum nomen dumtaxat in societate habere declarauit, illum indemnem releuare promisit, & omne commodum, & incommodum societatis in se suscepit & fideiussores dedit, quæ omnia haud incognita consocio fuisse credendum est, cùm à communiter accidentibus, † idoneitas officialis in modica consideratione habeatur, sed tantò resideret in persona accipientis pecunias. & illius fideiussoris, quamobrem talis obligatio officio prohibita non censetur, *l. idémque, §. fin. & leg. sequent. ff. pro soc.* Videmus in simili quod licet † impositio census super re fideicommisso subiecta non valet, nihilominus † in præiudicium illius, qui censum imposuit sustinetur, vt fuit dictum *in vna Romana Saluiani Interd. coram* R. P. D. meo Seraphino, 9. *Iunij* 1587.

Preterea † cum filius portiones fructuum exegerit illos in vsus proprios contentiente parte conuenerit, vt bene deducunt informantes negari non potest à dicta prohibitione saltem quo ad fructus fuisse recessum, quo ad hoc propositum sufficeret. Vnde cessat obiectio de Decreto irritanti, & clausula sublata. Quibus † renunciari posse dubitandum non est, Gabr. *de Clausul. conclusio. 3. n. 33.*

Ex istis etiam patet responsio ad Constitutionem fel. rec. *Pij V.* quo cautum est societates nisi per Do-
16 minos officiorum contrahendas non esse: nam † filius satis erat dominus, quia per eius mortem vacabat officium.

17 His postremò accedit maxima æquitas, † ne tot societates cum eo contractæ annullentur, quam æquitatem etiam maiores nostri præ oculis habuerunt, vt per Mohed. *decis.* 544. Achill. 4. *de constit.*

Fuit igitur ex supra deductis, vt supra dictum est, conclusum societatem valere, & Communitatem Tusculi per obitum Ioseph pecunias societatis lucri fecisse.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana census scutorum decem & octo millium, Lunæ, 9. Iulij 1608.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor qui se obligauit vti principalis, & insolidum quo ad creditorem, non est fideiussor, sed correus debendi.*
2 *Fideiussor censui non liberatur ex mutatione, & surrogatione fundi suppositi.*
3 *Quod non legitur in Constitutione, non censetur dispositum.*
4 *Census extinctio non sequitur ex surrogatione fundi censuati.*
5 *Mutatio & subrogatio fundi censuati prodest dumtaxat emptori dicti fundi, non autem debitori, & fideiussori census.*
Intellige non quo ad formam, & substantiam census quia illa remanet in priori fundo & num. 7.
Sed quo ad effectum, & exercitium actionum realium, quæ contra bona subrogata non contra priorem fundum dirigi debent, dict. num. 7.
6 *Census impositus super re subiecta fideicomisso, valit in præiudicium imponentis.*
8 *Creditor hypothecarius habet electionem, an agat contra fideiussores, vel principales, & vel contra obligatos, vel bona.*

DECISIO LX.

COnclusum fideiussores non esse liberatos per motum proprium *Clem. VIII.* hoc enim non operatur vis surrogationis, vt prætenditur: quia contrarium fuit in alio censu resolutum, 20. Iunij 1602. Præsertim quia fideiussores se obligauerunt insolu-
1 tum vti principales, & principaliter, quo † casu respectu creditorum non sunt fideiussores. Bart *in l. reos, ff. de duobus reis*, Arctin. *consilio trigesimotertio, n.* 8. Put. *decis.* 58. *in fine, lib.* 3. fuit dictum *in vna Romana Doanæ salis*, 10. *Iunij* 1581. *coram Lauretano.*

2 Non † obstat, quod fideiussor, qui accessit pro vna re non censeatur pro alia obligatus, quia inta & Doctores pro hoc allegati loquuntur, quando ageretur de extensione obligationis, & Gabr. *conf.* 43. *n.* 8. *lib.* 1. & Surd. *decis.* 212. *num.* 2. & alij qui ex aduerso allegantur in terminis surrogationis non loquuntur de surrogatione, sed prout alij de extensione, & ab extensione non bene infertur ad surrogationem, per quam non augetur obligatio fideiussorum, præsertim quia, vt infra dicetur, surrogatio fuit facta quo ad effectum, & exercitium hypothecarum, non quo ad substantiam census quia illa remansit in primo fundo, vnde nullo modo agitur de extendenda obligatione fideiussorum ad alios census diuersos à primis.

Non etiam possunt librari ex prætensa extinctione censuum, quia de hac † extinctione nullibi legitur in verbis motus proprij, quod sufficere deberet ad eius exclusionem, vt dixit Rota *in vna Romana census*, 22. *Ianuar.* 1603. *coram R. P. D. Sacrato* nec † sequitur ex 4
allegata subtractione, & liberatione fundi: quia licet Castrum Numenti fuerit liberatum ab hypothecis ita super eo nulla competat actio non tamen sequitur quod fuerint extincti census, & remanserint sine fundo. Hoc † enim factum fuit fauore Principis emptoris Castritantum facit quod dixit Rota *in Rom. census de Alexiis* 1. *Iunij* 1583. *coram* Illustrissimo Cardinale Seraphino de censu impositio super re fideicommisso subiecta qui licet † pro non impositio habeatur 5
in præiudicium fideicommissarij, secus tamen est quo ad grauarum, qui illum imposuit constituendo differentiam an census deficiat in materia vel deficiat in forma iuxta not. *in l. cum lex, vbi* Ang. *sub num.* 1. *ff. de fideiuss.* Et propterea dixerunt Domini census remansisse super eodem fundo in præiudicium Vtsinorum, & fideiussorum, & † quod in alia decisione 7
fuit dictum de translatione deberet intelligi quo ad effectum, & exercitium actionum realium vt eæ possint, & debeant dirigi contra bona subrogata, non contra bona liberata: non autem quo ad formam, & substantiam, quia ille remansit in bonis super quibus fuerunt impositi, & hoc bene conuenit intentioni Papæ, quæ in motu proprio legitur, & dicitur in Decisione Illustrissimi Cardinalis Mellini, ita consulere Principi emptori, vt creditoribus non inferat præiudicium.

Non obstat *Decisio Auximana pensionis coram bon. m. Litta*; nam ibi fideiussor non obligatur in pensione translata: quia pensio translata est omnino noua, antiqua penitus extincta, vt sæpius fuit resolutum; in translatione ante de qua agitur remanet idem census quo ad formam, & substantiam, licet sint translatæ actiones, & hypothecæ, & ideo non est necessarius nouus contractus, & noua obligatio fideiussorum.

Non obstat quod subrogatio respectu creditorum, & quo ad hypothecas sit facta ad scuta septuaginta sex millia, iuxta Decisionem Illustrissimi Mellini: quia in ea non negatur translatio ad bona de quibus in instrumento venditionis, & sunt verba clara motus proprij.

Vltra quod pertinet ad creditores censuum: quia ad quæcumque bona sit facta translatio hypothecarum, sufficit ipsis quod census non fuerint extincti, & quod ex hoc capite fideiussores non sint liberati: non † enim tollitur electio creditoribus agendi potius contra fideiussores, quam principeles, & possunt tam contra obligatos agere, quam contra bona subrogata. Ipsi posteà fideiussores videbunt contra quæ bona pro eorum reuelatione agere possint, & debeant. Cætera benè tolluntur per informantes.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Bononiensis census, Veneris 26. Febr. 1604.

SVMMARIA.

1 *Extinctio census requirit actum priori similem.*
2 *Numeratio pecuniæ probatur ex confessione partium iuxta præcedentem promissionem.*
3 *Actus sequens præsumitur factus in executionem præcedentis obligationis.*
4 *Mutatio voluntatis non præsumitur.*
5 *Etiam si longum tempus effluxerit.*
6 *Incontinenti fieri dicitur, quod fit die sequenti.*

7. *Interesse*

7 *Interesse propter moram debetur à die interpellationis.*

8 *Interesse in contractu census, est ipse census qui solvitur.*

9 *Fructus veniunt sub nomine interesse.*

DECISIO LXI.

DOmini censuerunt vnanimiter sententiam A. C. ellè confirmandam non obstantibus contra eam adductis tam ex capite nullitatis, quàm ex capite iniustitiæ. Nullitas enim, quæ deducitur ex eo quod sit lata pendente termino ad articulandum tollitur per Innocentianam, quæ sanat terminos nulliter, & male rentos, & sufficit quod à die commissionis tot dies effluxerint, quot requiruntur pro eorum seruatione.

Alia nullitas cui nititur Comes Riccardus vti condemnatus ad translationem iuxta formam Chirographi, in promissionis: quæ non ab ipso, sed à Marchione Hugone emanauit, non placuit quia Marchio promisit pro Domino Comite, & eius ratificatio colligitur ex responsionibus eiusdem ad positiones.

De iniustitia etiam sententiæ liquet, quia extinctio census debebat fieri cum empror non emisset prædium, & si nouus census erat creandus, debuit prius vetus extingui, vnde cum census fuisset extinctus, iusta fuit condemnatio ad translationem census, & numerationem ipsam: quia hoc fuit factum pro forma ipsius
1 extinctionis census,† quæ requirit actum priori similem, videlicet, retrouenditionem, vt fuit dictum *in Romana census. 3. Iulij, 1589. coram Bubalo*, & sæpius in
2 aliis. Et quod † fuerit verè numerata pecunia adest confessio partis, quæ iuuatur ex promissione, & con-
3 uentione præcedenti in cuius † executionem celebretur sequuta extinctio, *l. 3. §. vtrum. ff. de manum l. qui in alienam. ff. de acq. hared.* Aym. *conf. 91. num. 9.* Alc. *regula 2. præsumpt. 23. & seq.* cum aliis traditis *in Romana pecuniaria de Bufalinis coram* Robusterio 7. *Nouemb. 1572.* præsertim, vt in dicta decisione dicitur stante breuitate temporis, & actuum vicinitate. Non etiam est † ve-
4 tisimile, quod cum partes egerint de translatione voluerint ab ipsa conuentione recedere, *leg. qui. ff. de probat. l. cum hic status. in princ. ff. de donat. inter vir. & vxor.* Alex. *conf. 133. num. 3. lib. 1.* Alc. *regula 2. Præsumpt. 16. num. 1.* præsertim nulla existente causa mutationis, Natta *conf. 176. num. 4. in fine.* Nec refert quod eadem die non fuerit confecta apocha, & instrumentum,
5 † quia voluntas eadem durare præsumitur, & si longum intercallum intercesserit, *l. sancimus vbi* Iaf. *n. 7. C. de testam.* Dec. *in l. pacta. nouissima, num. 10. Cod. de pact.* Paris. *conf. 67. num. 5. lib. 5.* Alc. *vbi suprà, sub n. 1. vers. quod amplia.* Immo cùm † instrumentum fuerit
6 factum sequenti die non ex intervallo, sed incontinenti factum dicitur; Gram. *decis. 36. num. 5. in fine*, facit in fortioribus terminis, Aym. *conf. 156. num. 13.* Adminiculantur dicta reliqui, qui celebrationi instrumenti interuenerunt.

7 Iustè † etiam fuerunt condemnati à die interpellationis ad damna, & interesse propter moram in non
8 constituendo nouum censum. Quod † interesse sit clarum, videlicet fructus, quos percepisset, si mora non intercessisset, & census fuisset constitutus. Et
9 † sub nomine interesse veniunt fructus, Bald. *in leg. si quid pars, num. 3. Cod. de seru. & aq.* Natta *consil. 566. num. 7.*

R. P. D. Manzanedo, Ianuensis census, Lunæ 26. Februarij 1607.

SVMMARIA.

1 *Attentata non purgantur per cessionem possessionis, si qua est.*

2 *Attentata non purgantur, nisi refectis expensis, damnis, & interesse.*

3 *Spolium non purgatur, nisi per refectionem damnorum, expensarum, & interesse.*

4 *Interesse probatur ex instrumento impositionis census.*

DECISIO LXII.

HAbente D. Antonio Palagio quendam censum ad sui fauorem impositum super quibusdam bonis stabilibus q. Hieronymi de Facio: existentéque in eorundem stabilium possessione in qua à me de ordine Dominorum obtinuit mandatum de manutenendo directum pro illius executione Vicario Ianuensi, & defuncto Hieronymo de tempore mandati exequendi, relictisque testamentariis executoribus, & illis inhibitis à dicto Vicario ne impedirent, ac turbarent dictum Antonium in dicta sua possessione, qui non eo minus illum impedire, & turbare curarunt, taliter vt omnino illi fuerint impedimento quominus in prædicta possessione manuteneri valeret, ex quo fuerunt declarati incursi in censuris contentis in dicto mandato de manutenendo: & vt ab illis absolui valeant, modo per suum procuratorem comparuerunt in actis asserendo nunquam restitisse executioni prædicti mandati de manutenendo contra dictum Hieronymum relaxati, & illius bona, nec expisse possessionem bonorum dicti Hieronymi; tamen ad maiorem cautelam, quatenus opus esset petierùt absolutionem, & dimitterunt quamcunque prætensam possessionem dictorum bonorum posteà cedunt quamcunque prætensam possessionem, quæ cessio non tenet, sicuti nec valet cessio possessionis si qua est † pro purgatione attentatorum, vt post Ruin. 4
conf. 119. num. 11. lib. 5. & Grat. *conf. 73. n. 91. lib. 1. tradit* Lancel. *de attentat. 3. parte, c. 29. n. 31.*

Item contra dictam cessionem opponebatur pro parte Antonij non sufficere cum † deberent illi refici ex- 1
pensæ damna, & interesse, prout tradit *Cæsar. de Grass.* in simili † de purgatione spolij *decis. 5. n. 8. de restit. spoliat.* & de purgatione attentatorum per cessionem, tradit Lancel. *vbi suprà, d. c. 20. n. 32.* 3

Et quo † ad interesse dicunt esse certum, cum consistat in solutione fructuum census, qui sunt certi, & 4
liquidi, Rota *decis. 444. num. 3. vers. quibus non obstantibus part. 1. diuers.*

Sed dato quod circa prædictas expensas, damna, & fructus dubitetur, visum fuit Dominis posse particulariter videri, resolutione tamen retenta pro certa quod prædicta cessio pro partitione non sufficiat.

R. P. D. Manzanedo, Ianuensis census, Veneris 3. Aprilis 1609.

SVMMARIA.

1 *Spoliator tenetur ad omnia damna, expensas, & interesse.*

2 *Interesse debitum occasione census, est liquidum ex instrumento impositionis.*

DECISIO LXIII.

PRoposito dubio quæ damna, expensas, & interesse teneatur Paulus, & socij reficere Antonio, Domini omnia damna, expensas, & interesse reficienda dixerunt. Cùm † certi iuris sit spoliatorem ad hæc omnia teneri, *cap. conquerenti, vbi* Bal. *num. 1. de restitut. spoliat.* Rimin. iun. *cons. 308. num. 3.* Rota *decis. 15. de restit. spoliat. in nou.* Cæsar. de Grass. *decis. 5. num. 8. eod. tit.* Rota *diuersor. decis. 473. num. 1. lib. 3. part. 1.* & fuit sæpiùs decisum. 1

Vltra quod ipsimet spoliatores ad omnia illa reficienda se obligauerunt, & fideiussionem præstiterunt, vt ex publico instrumento constat.

Et quo ad † interesse illud visum fuit Dominis liquidum, cum consistat in fructibus census, qui de sui natura sunt certi, & liquidi, vt dixit Rota *in dec. 444. num. 3. par. 1. diuers. & in hac eadem causa, 12. Februarij, 1607. coram me*, faciunt optimè notata per Honded. *cons. 39. num. 14. lib. 2.* 2

Quo verò ad alia damna, & expensas, quamuis debeantur, non tamen visa fuerunt liquida, sed tantum post opportunam liquidationem venire reficienda ex supra dictis.

Et ita fuit decisum.

Reuerendissimo Domino Sacrato, Romana census de Palutiis, Lunæ, 20. Nouembris, 1598.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super re alienari prohibita, est validus quoad partem liberam, si sit capax census impositi.*
2 *Legitima filiorum nullo onere potest grauari.*
3 *Legitima filiorum semper censetur liquida.*
4 *Legitimam censetur elegisse filius super re, in qua censum imposuit.*
5 *Cautelæ appositæ in instrumento ad fauorem emptoris, restringuntur ad interesse reale ipsius.*

DECISIO LXIV.

DOmini omissa discussione nullitatum: Ex capite iniustitiæ resoluerunt mandatum A. C. esse infirmandum, cùm fuerit relaxatum pro recuperatione sortis principalis census contra Constitutionem Pij Papæ V. super Constitutione census, §. Pacta etiam. Non obstat quod casale super quo fuit impositus dictus census prætendatur subiectum fideicommisso qui Domini Iulij patris Domini Episcopi, & fratrum, qui imposuerunt censum: nam † cum in eodem casale remaneat tanta pars libera, quæ longè superat valorem census, non fuit locus recuperationi sortis principalis, prout sæpius fuit resolutum in Rota, & signanter *coram* R. P. D. meo Penia *in alia Romana census de Cinciis sunor huc eodem casali impositi, 17. Aprilis, 1600.* Quod hic remaneat tanta pars libera patet, quia valor census est scutorum mille, casale verò excedit valorem triginta millium, vnde hic potest sustineri census respectu legitimæ portionis Domini Episcopi, & fratrum, qui censum imposuerunt, & omnes sunt filij primi gradus, vnde nullo † fideicommisso est subiecta, *l. quoniam in prioribus, C. de inoff. testam. l. coheredi, §. cum filia, & ibi not. ff. de vulg. & pup.* Aret. *cons. 19. num. 4.* Corn. *cons. 133. num. 6. lib. 4.* Quod dicitur legitimam non esse liquidam † negatur, cum sit medietas bonorum, Auth. *nouissima, C. de inoff. testam.* vnde patet quod erit media pars casalis, quæ censetur electa eo ipso † quod super casale fuit impositus census, Bal. *in l. iubemus, sub num. 3. vers. item fallit in legitima, C. ad* Trebell. *Castr. in l. Mercellus, §. res quæ, in fine. eod. tit.* Alex. *cons. 3. n. 6. in fine, lib. 3.* cum aliis per Gabr. *in tit. de legitim. concluf. 4. num. 8.* allegatis. 3

Non obstat notula æris alieni Domini Episcopi, cùm non sit de aductis. Vltra quod non sufficit probare æs alienum, nisi probetur quod absorbet legitimam, & quod præcedat tempore hunc censum ex supradictis. 4

Non obstant, plures clausulæ, & cautelæ in instrumento venditionis istius census appositæ ad fauorem emptoris: quoniam † omnes restringuntur ad interesse reale eiusdem emptoris, Bald. *in l. ex his prædiis, n. 4. C. de euict.* quem sequitur Alex. *cons. 63. vers. & dato quod dari possit, lib. 5.* & fuit latè deductum *in eadem decis. Romana de Cinciis*, supra allegata. 5

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana fideicommissi de Iacobatiis, Veneris 12. Maij 1606.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super re communi, censetur impositus super ea tantum parte, quæ est propria imponentis.*
Declar. *dummodo pars illa sit capax totius census* dicto num. 1.
2 *Decisio in terminis facit recedi à regulis generalibus.*
4 *Rei appellatione quando veniat tota in contractibus onerosis alienata re communi.*
4 *Hæres adeundo censetur testatoris prohibitionem acceptare.*
5 *Intellige vt acceptatio censeatur facta, prout prohibitio iacet, & secundum eius naturam.*

DECISIO LXV.

DOmini respectu censuum non excedentium portionem Martij, & Tarquinij perstiterunt in decisis, de reliquis dixerunt particulariter videndum. Rota enim sæpius tenuit censum † censeri impositum super ea tantum parte rei, quæ libera est dummodo sit capax, vt in *Perusina fideicommissi de Almericis, 26. Februarij, 1586. coram* Orano, *& in vna Romana census de Palutiis, 20. Nouemb. 1600. coram R. P. D. meo Sacrato*, præsertim ad effectum euitandæ caducitatis, vt fuit dictum in *dicta Perusina fideicommissi*, & propterea † non est laborandum super regula generali, *l. qui Tabernas ff. de contr. empt.* cùm habeamus Decisiones in terminis. 1 2

Neque † est facienda vis in eo, quod pars aduersa dicit in contractibus onerosis venire totam rem communem: nam vltra quod Doctores ex aduerso allegati considerant an pretium correspondeat valori totius rei, vel partis, quo stante nihil contra decisionem, quæ loquitur quatenus census meditatem non excedant, loquuntur etiam quando, agitur inter emptorem, & venditorem inter quos valet venditio rei alienæ, *l. rem, ff. de contr. empt.* hìc non agitur res inter emptores, & venditores suum, quo casu etiam sufficere deberet emptoribus quod tot fructus perciperentur ex medietate domus, qui satis essent pro solutione censuum, ex traditis *in illa Romana census, de Palutiis*, sed agitur cum Dominis Iacobatiis prætendentibus caducitatem ex impositione dictorum censuum, pro qua vitanda præsumendum est quod Martius, & Tarquinius vsi fuerint iure suo tantum. Distinctio 3 4 5

ctio inter hypothecam generalem, & specialem non facit quia vltra quod Decisiones supra allegatæ loquuntur de impositione census facta super re particulari, & eam restringunt ad portionem de qua disponere poterat imponens, inter obligationem generalem & specialem eadem est ratio: quia sicut non est decendendum, quod in obligatione generali veniat res obligata prohibita sub pœna caducitatis, ita nec etiam in speciali obligatione quod veniat per illa, quæ subiacent tali prohibitioni, quando sine ea obligatio posset suum sortiri effectum.

Non obstat quod pars tangens Martium, & Tarquinium fuerit prohibita per testatorem alienari, & quod addendo hæreditatem censeantur se obligare ad non alienandum: † quia per additionem censetur accepta dicta prohibitio, † provt inest, & secundum suam naturam, *lege in causa, ff. de procur.* latè Neuiz. *conſ.* 87. *n.* 14. *& ſeq.* & sic tanquam prohibitio nuda, aut saltem quæ remaneat in terminis simplicis prohibitionis sine aliqua pœna caducitatis, cùm sit restricta ad bona propria testatoris, nec possit dici repetita circa portionem hæredum, tùm ex natura pœnæ, tùm ex deductis in Decisione.

R. P. D. Penia, Romana Cenſus, de Caruaſchinis, Lunæ 28. Iun. 1610.

SVMMARIA.

1 *Cenſus impoſitio facta ſuper bonis fideicommiſſo ſubiectis, ſuſtinetur ſuper parte libera ſi ſit capax.*
2 *Solutio cenſuũ non poteſt retardari, donec cognoſcitur an ſit bene conſtitutus.*

DECISIO LXVI.

VTraque parte informante hæc causa fuit proposita super dubio, an esse locus exceptioni fideicommissi super Palatio de quo agebatur, & pro qua portione ad effectum, vt agentes de Don Luca de Luna possent vel non possent consequi creditum census duorum millium ducatorum auri in auro, sortis principalis impositi, de anno 1588. super domibus existentibus prope Ecclesiam S. Iacobi Incurabilium in Vrbe in via del Corso.

Et primò, non reuocabatur in dubium fideicommissum q. Ioannis Caruaschini patrui Clementis nec quod idem Ioannes reliquerat duas domunculas nunc inclusas, siue in Palatio incorporatas, nec quod Clemens Ioannis fratris, qui imposuerat censum de quo agebatur, cæperat ædificare Palatium, & in illo fecerat multas impensas. Similiter non dubitabatur Clementem non perfeciſſe palatium, ſed eius filios post eiusdem obitum aliquid amplius fabricæ addidiſſe. Atque ex his inferebatur palatium fuiſſe conſtructum ex bonis triplicis generis, videlicet, ex bonis Ioannis fideicommittentis, & Clementis debitoris cenſus, & filiorum Clementis.

Super parte subiecta fideicommisso Ioannis, & pariter super parte à filiis Clementis ædificata, impositio cenſus ceſſabat, ſed non ceſſabat ſuper parte ſpectante ad Clementem † quæ ſi erat capax totius cenſus totus ſuſtinebatur ſuper ea vel ſuper parte cenſus capace, & propterea Rota concluſit quod detracto valore duarum domunculatum, & fabrica facta per filios Clementis, reliquum erat ſubiectum cenſui, ſed † interim ſolutionem fructuum cenſus non fuiſſe retardandam, iuxta Decisiones in hac cauſa factas.

Illuſtriſſimo Cardinale Ludouiſio, Romana fideicommiſſi, de Iacobatis, Sabbati, 26. Nouembris, 1605.

SVMMARIA.

1 *Cenſus cenſetur impoſitus ſuper parte libera, non ſuper parte grauata fideicommiſſo.*
2 *Diſponens de re communi, cenſetur de ſui tantum portione diſponere.*
3 *Alienans rem cenſetur in quod in ea habet alienare.*
4 Ampliat. *etiam quod ſit deſignata per confines conuenientes toti rei.*
5 Deciſ. Caputaq. 17. parte 1. *Intellectus.*
6 *Prohibitio teſtatoris reſpectu rei hæredis, cenſetur nuda ab omni cauſa tam expreſſa quàm tacita.*
7 *Teſtator præſumitur bona propria non hæredis, vel alienum grauare.*
8 *Repetitio non admittitur in oratione, & diſpoſitione diuerſa.*
9 *Nec quando concurrit diuerſitas rerum.*
10 *Nec quando agitur de pœna.*
Nec quando plus operaretur in caſu ad quem fit repetitio, quam in caſu in quo facta eſt expreſſio, & num. 13.
11 *Caducitas eſt pœna.*
12 *Priuatio iuris, eſt pœna.*

DECISIO LXVII.

CIrcumſcriptis alienationibus factis viuente Hortenſia. Dubitatum an propter alienationes factas poſt eius mortem eſſet factus locus fideicommiſſo ad fauorem Dominorum de Iacobatiis, & Domini negatiuè reſoluerunt, potiſſimum fundamentum.

Quia cum domus ſuper qua fuerunt impoſiti, & hypothecati reſpectiuè cenſus, qui pro alienatione allogantur pro medietate ſpectaſſet ad Martium, & Tarquinium venditores cenſuum † ſuper ea cenſentur impoſuiſſe cenſus, non ſuper alia medietate, quæ erat teſtatoris, & quam fideicommiſſo ſubiecerat vt in terminis tenuit Rota *in Perufina fideicommiſſi de Almericis 26. Februarij 1586. coram Orano*, & facit regula, quod † diſponens de re communi, cenſetur tantum de ſua portione diſponere, *l. qui tabernas, ff. de contr. empt. cap. paſtoralis, de donat.* Bald. *in l. 1. num. 2.* & ibi etiam, Paul. de Caſtr. *num. 4. C. qui teſtam. facere poſſ.* Alex. *in l. ſi domus, §. fin. num. 1. & ſequen. ff. de leg. primo.* Et † alienare tantum ius, quod habet, *l. quod in rerum, §. ſi vſumfructum, & l. ſi Titio, & Mauio, in princ. & ibi not. ff. de l. 2. l. aux. patroni, C. de leg.* Quod † habet locum licet cenſus fint impoſiti ſuper domo deſignata cum ſuis confinibus, quia adhuc cenſentur poſiti ſuper dicta portione tantum, Bald. & Paul. de Caſtr. *vbi ſupra*, Alex. *conſ.* 54. *lib.* 3. Rub. *conſ.* 95. *ſub num.* 11. Et hæc tanto magis procedunt ad effectum euitandi caducitatem vt dictum fuit dicta perufina fideicommiſſi. Non obſtat † *Deciſ.* Caputaq. 17. *part.* 1. quod per impoſitionem cenſus tota domus ſubiicitur hypothecæ, quia id procedit quando tota domus eſt in dominio venditoris cenſus.

Non obſtat quod domus tota ſit prohibita per teſtatorem alienari, quia † reſpectu portionis hæredum non erat ſeruanda prohibitio vti nuda ab omni cauſa tàm expreſſa quàm tacita, *l. filiusfamilias, §. Diui, ff. de leg. 1. l. pater filium, §. Iulius Agrippa, & l. Lucius ff. de leg. 3.* Nec poteſt veſtiri à præcedenti fideicommiſſo, quia illud fuit factum ſuper bonis ipſius teſtatoris, non autem hæredis; tum quia † ſic præſumitur *Bart.* per illum text. *in l. cum in teſtamento, ff. de auro, & arg. legata*

latè

latè Peregr. *de fideicomm. art. 2. num. 44.* tùm quia verba ipsius Testatoris sunt clara, & vbi prohibitio alienationis afficeret etiam portionem comus ad hæredes spectantem; ista tamen prohibitio non est illa, quæ causat caducitatem, & parit fideicommissum, sed prohibitio generalis præcedens, quæ capit bona ipsius testatoris tantum, vt sunt verba expressa. Non possunt bona hæreditaria vendere, provt etiam in dictis bonis testatoris alienatis fuit iniunctum fideicommissum, dum subiungit testator, & si ipsi, &c. voluit, iussit, & mandauit, quod in bonis, & hæreditate ipsius testatoris succedant, &c.

Nec potest dici repetitum fideicommissum in casu alienationis supradictæ portionis: plura enim obstant, & prohibent repetitionem.

8 Primò, quia † sumus in oratione & dispositione diuersa, quo casu repetitio non solet admitti, Bart. *in l. Scia. §. Cæso, sub num. 2. vers. 2. casu, ff. de fundo instr.* Paul. de Castr. *cons. 11. num. 3. vol. 2.* Alexand. *cons. 227. num. 9. vol. 6.* Soc. *cons. 64. num. 2. lib. 3.* Parisi. *cons. 38. num. 23. & seq. lib. 2.*

9 Secundò, quia concurrit diuersitas rerum, provt dixi, cum prohibitio primo si circa bona testatoris: hæc circa rem hæredis, & propter diuersitatem rerum cessat repetitio, Bart. *in lege in repetendis, ff. de lege 3.* Soc. *decis. cons. 64. n. 3.* Ruin. *cons. 64. sub num. 1. vers. mouet* Paul. *lib. 2.*

10 Tertiò, non est locus repetitioni, † quando agitur de pœna Bald. *cons. 421. num. 6. lib. 3.* Dec. *cons. 90. post num. 3. vers. nec potest,* Alciat. *cons. 8. sub num. 31. lib. 9.* cum aliis adductis *in causa Bononiensi de Pannolinis, 4. Februarij, 1602. coram R. P. Sacrato;* agitur autem hic
11 de caducitate, † quæ pœna est. *Corbol.* de communi *de caus. Priuat. ob non solut. canon. Ampliat. 45. num. 18. &*
12 de priuatione iuris, quæ † pariter est pœna, Barb. *cons. 24. in princ. lib. 1.* Dec. *in Auth. qui rem, n. 3. C. de sacrosc. Eccles.* fuit dictum in terminis nostris in illa Bononiensi de Pannolinis.

13 Quarrò, non † fit repetitio propter difformitatem, & quando plus operaretur in casu ad quem fit repetitio, quam in casu in quo facta est expressio Aret. *cons. 121. in 1. col.* Soc. *cons. 118. num. 25 2. lib. 1.* hic autem est difformitas tam in prohibitione, quàm in fideicommisso quia prima prohibitio, & fideicommissum, sunt circa bona testatoris, hic autem prohibitio est circa rem propriam hæredis, & fideicommissum si esset repetitum, esset pariter in re propria hæredis, & nemini dubium est esse quid maius iniungere fideicommissum rei hæredis, quam re testatoris, & bene probatur *in l. vnum ex familia, §. si rem tuam, ff. de leg. 2.* &c.

Reuerendissimo Domino Sacrato, Romana census, Lunæ 19. Iunij 1613.

SVMMARIA.

1 *Saluianum competit vbi adest creditum cum hypotheca, & possessio debitoris.*
2 *Creditor iustificatur ex instrumento.*
3 *Cessionarius repræsentat personam cedentis, & illius in ribus vtitur.*
4 *Fideiussor qui din stetit in obligatione, potest petere eximitionem.*
5 *Creditor immissus ex Saluiano, non potest negare possessionem debitoris.*
6 *Census impositus super re subiecta fideicommisso, sustinetur ratione legitimæ debita imponenti.*
7 *Legitima censetur electa in re, super qua fuit impositus census.*
8 *Census non præsumitur excedere portionem imponentis.*
9 *Exceptio requirentis altiorem indaginem, non admittitur in Saluiano.*

DECISIO LXVIII.

PRo informante fuit ccntum dandam esse scilicet, immissionè ex Saluiano interdicto Domino Abbati Cardello etenim constat de illius credito cum hypotheca & de possessione eorum qui se obligarunt ad fauorem D. Cardelli, quibus † duobus concurrentibus competit Saluianum, Bart. *in l. 1. num. 2. ff. de Salu. Interd.* Castr. *in lege rem alienam, num. 11. ff. de pignor. act.* Roland. *cons. 14. num. 13. lib. 1.* Put. *decis. 207. num. 2. l. 1.* Rota *in causa Æsina Saluiani Interdicti Iunij, 1605. coram me.* Creditum iustificatur † ex instrumento impositionis census factæ per Dominos de Cuppis vsque de anno 1554. cum accessione q. Ioan. Petri Cardelli, & promissione cum hypotheca bonorum de relenando indemnem d. Cardellum facta per Dominos de Cuppis iunctis pluribus solutionibus fructuum dicti cesus factis tam per dictum q. Ioan. Petrum, quam Dominum Abbatem eius filium, & hæredem, cum reportatione cessionis iurium à censuariis, ex quibus resultat creditum D. Abbatis ex triplici capite. Primò, ex relaxatione indemnitatis sibi, siue Ioan. Petro eius auctori promissa, ex quo tanquam fideiussor plures pecuniarum summas soluere fuit coactus. Secundò, quia † tanquam 3
cessionarius censuariorum, quibus soluit, representat illorum personas, & iure cesso potest agere contra res censui suppositas iuxta notata per Bal. *in l. 1. n. 5.* Aret. *n. 20.* Dec. *in fin. ff. si cert. per. idem* Bal. *cons. 63. in princ. lib. 2.* Ruin. *cons. 20. n. 16. l. 1.* Boër. *decis. 10. n. 2.* Tertiò, quia tanquam fideiussor, qui diu stetit in obligatione 4
† potest petere liberationem tam ex *Statuto Vrbis, l. 1. cap. 157.* quàm ex dispositione iuris communis de quo in *l. Lucius Titius, §. fin. vbi gloss. & scribentes, ff. mand.* Bal. *in l. si pro ea, n. 4. in fine, C. eod.* Afflict. *decis. 241. n. 3.* Guid. Pap. *decis. 117. in princ.* provt egit, & iam super hoc obtinuit duas sententias conformes, quæ ex *Statutis Vrbis, lib. 1. c. 80.* faciunt rem iudicatam.

Possessio Dominorum de Cuppis in Palatio Agonis est notoria, & probatur ex aliis instrumentis in facto relatis, & signanter ex eo quod Vrsini modo possessores fuerunt tanquam creditores eorundem de Cuppis ex eodem remedio Saluiani immissi, † vnde non possunt 5
negare possessionem prædictorum de Cuppis, iuxta tradita per Alex. *cons. 133. n. 13. lib. 1.* Gozad. *cons. 3. n. 19.* Crau. *cons. 188. n. 5.*

Non obstat quod Palatium sit subiectum fideicommisso q. Cardinalis de Trano, quia sustinetur † ratione 6
legitimæ illorum qui imposuerunt censum, in qua legitima minimè potuerunt grauari, *l. quoniam in prioribus, C. de inoff. testam.* & palatium censetur † electum in 7
legitimam eo ipso, quod prædicti de Cuppis deuenerunt ad illius alienationem. Bal. *in l. iubemus, n. 3. C. ad* Trebell. Aret. *cons. 18. n. 5.* Parisi. *cons. 44. n. 46. lib. 2.* Guid. Pap. *decis. 606. in princ.* Ceph. *cons. 189. n. 19.* Gabr. *in tit. de Legitima concl. 4. num. 9.* impositio † enim dicti cen- 8
sus alienati non præsumitur excedere legitimam, vt fuit dictum coram me *in vna Romana restitutionis dotis, 17. Martij, 1600.*

Et in omnem euentum † ista exceptio tanquam re- 9
quirens altiorem indaginem non admittitur in Saluiano, *l. fin. C. quor. bonor.* Ripa *in rubr. ff. de pignor. n. 15. propè fin.* cum aliis per Menoch. *de adip. possess. remed. 3. n. 180.* Rota *in causa Romana Saluiani Interdicti, 3. Martij 1500. coram* bon. mem. Penia.

Reueren

Reuerendissimo Domino Sacr.to, Romana Legatorum de Columna, Lunæ 27. Ianuar. 1614.

SVMMARIA.

1 *Saluianum competit super mobilibus, pecuniis, & nominibus debitorum, & num. 3.*
2 *Ampliat ut competat etiam legatariis.*
Præstita tamen cautione de restituenda in casu quo hæreditas non esset soluendo, d.n. 1. & n. 18.
4 *Hæredi datur retentio prosuis creditis claris, & liquidis, secus si sint dubia.*
5 *In Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem.*
6 *Inuentarium plenè probat contra conficientem.*
7 *Retinere licet pro modico creditorem magni valoris donec sibi satisfiat, vel offeratur creditum.*
8 *Intelligi si possideatur res indiuisibilis.*
9 *Secus si petatur immissio super rebus diuisibilibus.*
10 *Retentio sine causa non conceditur.*
11 *In Saluiano non admittitur exceptio fideicommissi.*
12 Limit. *quando fideicommissum incontinenti probatur.*
13 *Dummodo probetur non solum fideicommissi existentia, sed etiam quod absorbeat omnia bona, & n. 15.*
14 *Exceptio quæ redditur dubia ex replicatione actoris, non dicitur requirere altiorem indaginem.*
15 Limit. *nisi sit de intentione ipsius Rei.*
16 *Census impositus super re subiecta fideicommisso, sustinetur in parte libera, si sit capax illius.*
17 *Fideicommissum an absorbeat omnia bona non dicitur probatum, nisi probetur identitas bonorum, & quod sint detracta portiones, quæ veniunt detrahende.*

DECISIO LXIX.

1 ROta censuit † Legatariis Domini Marci Antonij IV. competere immissionem ex Saluiano super bonis mobilibus pecuniis, & nominibus debitorũ relictis per Dominum Marcum Antonium, præstita tamen cautione per dictos Legatarios de restituendo in casu quo hæreditas minimè esset soluendo, iuxta not. *in l. fin. C. de pet. hared.* Rota *in causa Foroliuien. bonorum coram Palcotto*, relata inter diuersas impressas *dec. 674. lib. 3. part. 3.*

2 Et quod † pro legato competat Saluianum, tradit Gabr. *conf. 46. num. 11. lib. 1.* & fuit sæpè resolutum in *Rota*, nempè *in causa Sirigonien. Legati 20. Iunij 1588. coram* bon. mem. Cardinale Platto, *& in Fauentina Legati, 24. Nouembr. 1589. coram* bon mem. Card. Pamphilio, *& in Romana legatorum, 3. Nouemb. 1599. coram Cordubа*, quæ conclusio † procedit etiam super mobilibus, 3 pecuniis, & nominibus debitorum. Rota *in causa Romana Saluiani, 11. Ianuar. 1602. coram* bon. mem. Seraphino, *in Romana pecudum, 24. Maij 1600. coram* Illustrissimo Mellino, *& in Romana, seu Foroliuien. de Theodelis, 15. Mart. 1602. coram* bon. mem. Penia.

Primum, & secundum extremum non controuertebantur vnde difficultas fuit reducta ad exceptiones quæ fuerunt factæ per informantes pro Domino Comestabili hæredi cum beneficio legis & inuentarij d. Domini Marci Antonij IV. Nempè quod ipse ex propria persona est creditor hæreditatis dicti Domini 4 Marci Antonij Quarti pro † quibus creditis competit sibi retentio, sed ad hoc fuit responsum, quod si credita sunt clara competit retentio, si verò sunt dubia, & requirant altiorem indaginem, nequaquam competere 5 retentionem quia in hoc iudicio † minimè admittuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem, Ripa *in rub. ff. de pignor. num. 19. prope fin.* Natta, *conf. 532. n. 4.* Dec. *conf. 89. num. 1.* Menoch. *de adipisc. remed. 3. n. 180.* Surd. *conf. 4. num. 36.* Rota *in causa Romana Saluiani interdicti, 3. Mart. 1608. coram* Penia, *in Romana census, 10. Iunij 1613. coram me*, & alibi sæpè Propterea resolutio pendebat, an credita prætensa per Dominum Comestabilem essent clara, vel potius requirerent altiorem indaginem.

Super quo Domini considerarunt, quod aliqua credita sunt omninò liquida, vt sunt expensæ funerum, debita hæreditatis soluta per Dominum Comestabilem post mortem testatoris, credita, quæ ipse Dominus Comestabilis habebat cum testatore dum viueret, & pro istis dicebant Domino Comestabili competere retentionem: verum cum ista credita non ascendant ad scuta triginta millia, & mobilia, pecuniæ, & nomina debitorum reperta in hæreditate d. Domini Marci Antonij excedant summam ducentorum millium scutorum, vti constat ex inuentario confecto per Dominum Comestabilem, † quod contra illum plene probat, 6 *l. fin. C. arbit. iur.* Bald. *conf. 407. n. 6. lib. 1.* Castr. *conf. 393. n. 2. lib. 2.* Rom. *conf. 102. num. 3.* Soc. *conf. 159. n. 1. lib. 2.* Dec. *conf. 60. n. 2.* Afflict. *dec. 13. in prine.* videbatur quod prædictum creditum patum posset releuare ad effectum impediendi immissionem super eo, quod est super deductis prædictis scutis triginta millibus, cum enim legata minimè excedant viginti septem millia scuta residuum vsque ad ducenta milli aeritomnibus sufficiens pro legatis.

Neque satisfacit responsio, quod † pro modico licet 7 retinere rem magni valoris donec sibi satisfiat, vel offeratur creditum ex not. in *l. quandiu. C. de distract. pignor. l. creditores, ff. eod. tit. l.* Moschis, *& ibi gloss. in verbo, possessionem, ff. de iure fisci.* Quia fuit responsum prædicta intra procedere † vel quando posset res indi- 8 uisibilis prout si quis pro credito scutorum mille retineret gemmam valoris scutorum decem millium, vel prædium maioris valoris tunc enim quia non posset priuari parte quin priuaretur toto, vt in primo casu, & qua de fructibus venit sibi satisfaciendum, vt in secundo casu, ex not. in *l. 2. in fine, C. de pignor. act.* Bart. *in l. si rem alienam, n. 17. ff. eod. tit.* qui fructus quanto sunt vberiores, eo citius sibi satisfiet non debet cogi ad relaxationem, nisi satisfacto sibi de suo credito. Cæterum † quã- 9 do petitur immissio super rebus diuisibilibus æstimatis, & super pecuniis, & nominibus debitorum omnis æquitas fundet vt creditor retenta summa in qua est creditor residuum restituat: quia † aliàs retineret sine causa, contra not. in *l. ex conducto in princ. ff. locat.* Tiraq. *in tract. cessant. caus. part. 1. n. 89.* Gallesi. *ad form. Camer. l. oblig. p. 4. q. 1. n. 12.* Non enim posset retinere pro cautione quia est iam sibi cautum, non propter satisfactionem de fructibus, quia est res infructuosa, & sterilis.

Alia sunt credita prætensa per Dominum Comestabilem ex eo quod Dominus Marcus Antonius IV. erexit montes super bonis à se possessis, quæ bona dicit esse subiecta fideicommissis ad sui fauorem per mortem Domini Marci Antonij IV. purificatis, qui quidem montes, vna cum fructibus decursis vsq; in præsentem diẽ & pro maiori parte solutis à Domino Comestabili excedunt summã scutorum trecentorum millium, & sic absorbet valorem mobilium, pecuniarum, & nominum debitorum relictorum per Marcum Anton. IV. super quibus modo prætendit Dominus Comestabilis prodicto damno se releuare. Verùm ista debita censuerunt Domini non esse computanda ad effectum retardationis immissionis ex Saluiano: quia sunt turbida, & requirentia altiorem indaginem, vnde non debent admitti ex supra allegatis. Quod sint talia patet, quia in effectu pendent à dictis fideicommissis. Cum enim Marcus Antonius reliquerit tempore suæ mortis

bona stabilia excedentia valorem vnius millioni scutorum, ita demum eius hæreditas remaneret debitrix dictorum scutorum trecentorum milliũm, si fideicommissum occupat omnia bona stabilia, ita vt saltem non remaneant libera pro dictis scutis trecentis millibus,
11 exceptio † autem quæ pendet à fideicommissis tanquã requirens altiorem indaginem, non admittitur ad impediendam immissionem ex Saluiano, vt fuit resolutum in Rota *in causa Cesenatensi bonorum 28. Iuin. 1596. coram* bo.me. Cardinale Seraphino, *in Romana Saluiani, 13. Ianua. 1603. coram* Lita, *& in alia Romana Saluiani,*
12 *1. Iul. 1613. coram me.* Et licet † conclusio non procedat quando fideicommissum incontinenti probatur, vt fuit dictum *in causa Viterbiensi bonorum, 7. Nouembris, 1596. coram bon. mem. Cardinale Seraphino*: attamen visum fuit Dominis in proposito casu non adesse sufficientem probationem; nam si ex deductis pro parte Domini Comestabilis apparet adesse multa fideicommissa in domo de Columna, & notoria sit eius descendentia à fideicommittentibus, fide à vocatis, attamen
13 † remanet adhuc illiquidum, an fideicommissa absorbeant omnia bona relicta per Marcum Antonium IV. ita vt non remaneat tot de bonis liberis super quibus possint sustineri montes. Inspectio enim pender ab eo an nonnulla corpora fuerint in bonis fideicommittentium, & signanter Castra marini, & Roccæ Papæ, quæ fuerũt acquisita per Marcum Antonium cui ab Ascanio q. Cardinale Columna, & sunt magni valoris: Item an ex corporibus, quæ non dubitatur fuisse in bonis fideicommittentium sint detrahendæ portiones legitimæ, & Trebellianicæ, vel potius fuerint alias detractæ, nec dicatur, quod istæ sint replicationes ex parte acto-
14 ris, quæ † non faciunt vt exceptio dicatur requirere altiorem indaginem, iux. not. per Afflict. *dec. 63. Pur. 243. libr. 3.* Rota *in causa Romana seu Amerina domus, 25. Octobris, 1577. coram Castuccio*, relata inter impressas, *dec. 57. num. 4. & 6. part. 2. & in Romana de Marescotis, 20. Nouembris, 1613. coram me.* Quia sunt de intentio-
15 ne rei cui † non sufficit simpliciter ostendere fideicommissa sed debet illa ostendere talia, quæ absorbeant omnia bona quia alias in parte libera sustineatur impositio
16 grauaminis, prout † in simili de censu imposito super re subiecta fideicommisso, quod sustineatur in parte libera, fuit decisum *in causa Romana census de Ciccijs, 17. Aprilis, 1600. coram* b.m. Penia, *in causa Romana census de Paluris, 2. Nouembris eiusdem anni coram me*, & in his terminis tenuit *Rota in causa Romana Saluiani interditi, 18. Maij, 1598. coram Orano*, talia igitur non sunt
17 fideicommissa, nempè absorbentia omnia bona, † nisi probetur identitas omnium bonorum, & quod iam sint detractæ portiones, quia alias in parte libera fideicommisso potuit imponi onus montium.

Alia denique sunt debita, quæ non sunt solura à Domino Comestabili, nec illi debentur, sed prætenduntur
18 per extraneos cum hæreditate, & † per hæc fuit dictum non posse retardari immissionem, sed sufficere cautionem præstandam per Legatarios, iuxta not. *in d.l. fin.* vbi bene Castr. *num. 4. C. de hæred.* Rota, *in d. decis. 674. libr. 3. parte 3. diuers. impress.*

R. P. D. Orano, Romana Saluiani Interditi, Lunæ 18. Maij, 1598.

SVMMARIA.

1 *Census impositio super re subiecta fideicommisso, valet quantum capit legitima, & trebellianica imponentis.*
2 *Exceptio requirens altiorem indaginem, non admittitur in possessorio.*
3 *Testis familiaris inducentis, est valdè suspectus.*
4 *Exceptio nullitatis cessionis, non admittitur in Saluiano.*

DECISIO LXX.

ALias q. Artemisia Columna vti procuratrix q. Hieronymi Frangipani, eius viri, imposuit vnum annuum, & perpetuum censum scutorum quadraginta super domo eius viri, sita prope mõtem Quirinalem ad fauorem q. Pauli Lunago, quem cum hic cessisset ad fauorem Ioannis Francisci de Apiano, & successiue ille q. Francisco Manerio patri Marci, & Cæsaris, in mora illum soluendi constitutis hæredibus Frangipani, actum fuit coram A. C. remedio vtilis Saluiani Interdicti, & in eo probatis incumbentibus, lata fuit sententia ad fauorem illorum de Materijs, à qua, quia stante Ægidiana, non dabatur appellatio, nihilominus causa fuit mihi commissa, cum clausula, quatenus sit locus Ægidianæ exequatur, quo factum est, vt quæsitum fuerit: an locus factus esset executioni, & per Dominos responsum fuit affirmatiuè. Ex facti enim prænarratæ serie constabat de iustitia sententiæ, qui de valida impositione census non dubitabatur, vt nec etiam quod tempore impositionis Hyeronimus domum possideret, & hodie Domini de Palumbaria illam possident, quare difficultas versabatur circa appositas exceptiones. Quarum prima fuit, quoniam per Iacobum de Frangipanis fuerat subiecta fideicommisso. Ad quod fuit responsum, testes non probare domum fuisse possessam à fideicommittente, & nihilominus, quatenus de illa constaret non releuaret; † tum quia filij potuerunt detrahere legitimam, & trebellianicam, quæ superant censum scutorum quadraginta; tum etiam quia exceptio fundata super fideicommisso, † cùm requirat altiorem indaginem, non admittitur in hoc iudicio possessorio, vt post alios de communi testatur, Franc. Sarmient. *de redit. Ecclesiast. part. 3. cap. 2. num. 33.* & tenuit Rota *in vna Romana census, 22. Decembris, 1596. & in alia Cesenatensi bonorum, 28. Iunij sequent. coram* R. P. D. meo Seraphino.

Altera exceptio fundata in melioramentis fuit etiam reiecta, propterea, quod vnus testis tantum nulliter examinatus, & † valdè suspectus, cùm sit familiaris 3
Domini Camilli, de illis deponit.

Nullitas vero allegata cessionis non fuit admissa, quia † non retardat in hoc iudicio illius executionem, 4
præsertim cùm à prima cessione census, vsque ad litem motam excurrerint plus quam quadraginta anni.

R. P. D. Vbaldo, Romana retractus domus, Lunæ 15. Decembris, 1614.

SVMMARIA.

1 *Denunciatio venditionis rei censita, qua vigore Bullæ Pij V. est facienda Domino census, debet fieri cum omnibus conditionibus, quibus res vendi debet.*
2 *Prælatio concessa per Bullam Pij V. Domino census debet acceptari cum sua causa.*
3 *Emphyteuta volens vendere melioramenta super re emphyteutica facta, tenetur denunciare domino directo, & illum alijs præferre pro pretio, quod ab alio recipere potest.*
4 *Bulla Pij V. super censibus, recipit interpretationem possibilem à iure communi.*
5 *Bulla predicta Pij Quinti, est exhorbitans, & correctoria.*
6 *Reo sufficit, si vincat ob non ius actoris.*

7 Non

7 *Non debet quis duplici onere, & incommoda grauari.*
8 *Res sua nemini potest seruire.*
9 *Census impositus super pluribus prædijs, censetur super singulis in solidum constitutus.*
10 *Dominus prædij dominantis, si efficiatur dominus fundi seruientis, non amittit seruitutem, si remaneat pars prædij, quæ seruire possit.*
11 *Census est species seruitutis.*
12 *Census non extinguitur, si dominus census efficiatur dominus partis fundi censuati, si alia pars sit capax ad supportandum censum.*
13 *Census potest imponi super bonis subiectis fideicommisso, quando imponens potest detrahere legitimam & trebellianicam.*

DECISIO LXXI.

PLacuit Dominis decisio in hac causa facta die 10. Martij præteriti, ex rationibus in ea adductis, sed potissimum quia prælatio per Bullam *fel. recor.* Pij V. *de censibus*, ereandis conceditur censuario cum eisdem conditionibus quibus res censuata vendenda est; vt
1 sunt clara verba Bullæ ibi. eique † denunciari conditiones, quibus vendendum sit; quod etiam præcipuè controuertebatur per informantes pro Domino Rinaldo,
2 & ideo prælatio erat accepranda † cum sua causa, vt in terminis Bullæ iuris congrui dixit Rota *decis.* 475. *num.* 8. *par.* 1. *diuers.* & confirmabant Domini ex simili dis-
3 positione, *l. fin.* §. 1. *C. de iure emphyteut.* vbi † emphyteuta volens alienare melioramenta, debet domino directo prædicere pretium, quod ab alio re vera accipi potest, & expectare per duos menses, & pro eodem pretio alijs præferre, & similis est tex. *in cap. potuit in prin. de locat.* & plura cumulat. Corbol. *de caus. priuat. ob alie-*
4 *nat. quæst.* 1. *numero* 2. & sic † illa constitutio recipit passuum interpretationem à iure communi, iuxta not. *in l. sciendum, ff. qui satisd. cogan.* cum alijs per
5 Rot. *dict. decis.* 475. *numero* 9. præsertim cum † sit exorbitans, & correctoria; ideo interpretanda vt minus lædat ius commune, quam fieri possit, vt firmatur in supradicta decisione huius causæ, *& in d. decis.* 475. *numero* 6.

Nec obstat, quod non fuerit seruata forma dictæ Constitutionis ob omissas denunciationes, & propterea venditio non fuerit perfecta ex late allegatis per informantes pro Domino Rinaldo. Quia quidquid sit de hoc Domini satis esse putabant, quod Rinaldus non poterat obtinere prælationem nisi eisdem conditioni-
6 bus, quibus emerant Domini de Castellanis, † quibus sufficit vincere ex non iure Rinaldi actoris. Veral. *decis.*
7 11. *part.* 1. Cardin. Seraph. *decis.* 871. *num.* 5. & † in omnem casum non videntur afficiendi duplici incommodo videlicet, retrouendendi domum censuario, & ex computandi pretium domus cum precio census, vel agendi contra venditorem pro consequutione pretij cum ab ipsis soluti maximè cum Bullæ in hac parte sit exorbitans, & intelligenda vt prælatio fiat absque vllo præiudicio tam ementis, quam vendentis, vt latè fuit deductum in Decisione.

Neque etiam obstat quod prælatio non possit dari
8 censuario sine resolutione census ex regula † quod res sua nemini seruit, *l. Uranius, ff. de fideiuss.* & consequenter constitutio, quæ tribuit censuario prælationem in emptione rei censuatæ censetur concedere compensationem pretij. Quia placuit responsio data in Decisione, quod census de quo agitur fuit impositus in solidum, etiam super alijs bonis præter domum ven-
9 ditam, & † ideo census sustinetur super dictis bonis, vt in decisionibus allegatis, & confirmabatur à simili de
10 seruitute, quæ † non extinguitur, quamuis dominus fundi seruientis efficiatur etiam dominus fundi dominantis, si remanet pars fundi, quæ seruire possit, *l. vt dominum, §. 1. vbi* Bartol. & Castr. *ff. de seruit.* Doctor. *in l. pro parte eodem tit. & in l. si communi fundo, & in l. vnus ex sociis, §. 1. ff. de seruit. rustic. prad.* Cæpolla, *de seruit. urban. prad. cap. 22. num. 1. & 2.* ita nec census, (qui † est spe-
11 cies seruitutis; *cap. 2.* vbi Abb. *num. 3. de censibus.* Rec. *cons. 307. n. 8.*) extingui debet † per emptionem rei cen-
12 suatæ existentibus alijs bonis, super quibus sustineri potest, quod etiam in terminis census secuta est Rota *in vna Romana census de Comitibus, 29. Aprilis, 1592. coram* bo. me. Penia, per tex. in *d. l. vt dominum, §. 1.* & Bartol. *in d. l. pro parte, ff. de seruit.*

Neque obstare visum fuit, quod dicta bona sint subiecta fideicommisso, & proinde super illis non possint census sustineri; quia præter id quod de dicto fideicommisso non constat per sententiam, vel per rem iudicatã, dicebatur etiam quod ista bona super quibus fuit impositus census sunt magni valoris, & poterant grauatis competere detractiones Legitimæ, & Trebellianicæ, † 13
& sic remanere plura bona libera, capacia census, non obstante fideicommisso. Et quibus Domini permanserunt in decisis.

R. P. D. Orano, Romana census, Lunæ 3. Iulij 1580.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super feudo mixto, non præiudicat comprahensis in investitura.*
2 *Feudum illud dicitur mixtum, quod est hereditarium, & ex pacto, & prouidentia.*
3 *Factum defuncti non nocet heredibus cum beneficio inuentarij, quoad feudum mixtum.*
4 *Princeps non præsumitur velle præiudicare iuribus tertij.*
5 *Clausula motu proprio, & ex certa scientia in rescripto principis, non operantur in tertij præiudicium.*
6 *Maximè, quando nulla præcessit causæ cognitio.*
7 *Impensæ pro redemptione fundi, debet fieri ex ipso feudo.*
8 *Inuentarium heredis non ritè factum, perinde est ac si factum non fuisset.*
9 *Census impositus super fundo idoneo, & super non idoneo, sustinetur super idoneo.*
10 *Quasi possessio transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*
11 *Bona in dubio præsumuntur allodialia, non feudalia.*
12 *Etiam si sint intra fines feudi.*
13 *Licet aliqui, & malè, contrarium teneant.*

DECISIO LXXII.

DOmini firmarunt regulam pro Illustrissimo Domino Iulio Cæsare Columna, quod per q. Dominum Iulium de Ruere † Censum venditum super Ca- 1
stro Bassanelli tenuis Verquenti, & Palazzoli reuocare posset ex quo impositus fuit super feudo mixto, † nempe hæreditario, & ex pacto, & prouidentia, in quo fa- 2
ctum defuncti non † nocet successoribus adeuntibus 3
cum beneficio legis, & inuentarij, vt Illustrissima Domini Iulij Mater hoc feudum adiuit, *l. fin. 9. in computatione*, cum ibi not. *Cod. de iure deliber.* Andr. de Isern. *in c. 1. ne fin. Qui succes. tene. & in cap. 1. An agnat. vel filij defuncti, & ibi* Afflict. *num. 9.* Bartol. *in l. 2. in fine, Cod. de inoffic. donat.* Alexand. *cons. 28. n. 18. lib. 5.* Ias. *consil. 56. lib. 4.* Socin. iun. *cons. 112. n. 13. lib. 2. & cons. 42. num. 3. lib. 3.* Clar. *in §. feudum, quæst. 42. num. 14. & qu. 43.*

Nec repugnat, quod vigore licentiæ motu proprio à Paulo IV. concessæ potuit Dominus Iulius dictum

feudum alienare, & super eo censum imponere. Brun. *conf.1.num.3.lib.1.* Paris. *conf.16.num.15. & seq. lib.1.* Dec. *conf.191.num.3. conf.511.num.8.* Quia cum non fuerit super huiusmodi licentia expressa qualitas feudi quod scilicet, fuerit concessum pro successoribus, neque derogatum regulæ de non tollendo iure quæsito
4 potest dari de defectu intentionis, cum † in dubio Princeps non præsumatur velle derogare iuribus tertij, & illi præiudicare saltem de illo nulla facta mentio-
5 ne. Alex. *conf.15.n.14.lib.5.* Si quidem † Clausulæ motu proprio, & ex certa scientia in rescripto Principis nihil operantur in præiudicium tertij, Gabr. *de cl.suf.*
6 *concl.1.n.4.* Maximè † quando nulla intervenit causæ cognitio, Rota *dec.2.de confirmat. util. vel inutil.in non.* Fabr. *d.concl.1.n.52.*

Non obstat, quod impositio census sit facta pro re-
7 demptione ipsius feudi, quo casu impensæ † in causa redemptionis debent solui de ipso feudo. And. de Isern. *d.c.1. An agnat. vel filij defunct.* Quia fuit responsum, quod cùm feudum non possit alienari, redemptio nihil potuit operari.

Minúsque vrget, quod stante, quod feudum sit hæreditarium debuit Domina Helena Mater Domini Iulij Cæsaris adire illud cum beneficio legis & inventa-
8 rij, & quod licet factum reperiatur, tamen † cum titè seruaris seruandis factum non fuerit, perinde est, ac si fuisset neglectum, *l. quotiès, ff. qui satisd.cog.* Quia fuit responsum, quod de contrario ex facie ipsius inventarij decreto Iudicis confecti apparet: super quo tamen placuit Paulum particulariter audiri.

9 Quoniam † vero census allegabatur impositus nedum super dicto castro Bassanelli, verùm etiam super castro Campagnani, & omnibus aliis bonis, fuit dictum quod super his census sustineri potest nisi Illustrissimus Dominus Iulius Cæsar probet dicta bona esse
10 feudalia, quia cum Dominus Paulus † sit in quasi possessione exigendi dictum censum, tenetur Dominus Iulius concludenter probare, quod dicta bona essent feudalia, & quod super eis census imponi non potuit. Quia
11 bona in † dubio præsumuntur allodialia, & non feudalia, *cap.1. & ibi gloss.1. de controuers.inv. Mascul. & fœmin. vbi* Doctor. Bald. *in c.2. si de feud.fuer.controu.inter Domin. & agnat. Canonista in cap.nimis, vbi* Innoc. *de inveinr.* Alexandr. *consil.179.num.1.lib.1.* Afflict. *dec.267. num.4.* Quod procedit etiam si investitura sit generalis
12 cum pratis, terris, &c. & † bona sint intra fines feudi, quia non ex hoc sequitur quod bona in particulari sint feudalia, vt per Brun. *conf.1.n.2. & 3.* quem sequuntur. Natta *conf.514. num. 29. cum seq. & conf. 520. num.5.* Aym. *conf.54.num.4. & conf.253.num.7.* Roland. *conf. 82.num.11.* vbi de communi *& num. 14. lib.2. & conf. 98.num.16. & 25.lib.3.* Decian. *conf.33.num.53. lib.1.*
13 Neque enim vera est eorum opinio, † qui tenent quod quidquid est intra fines feudi feudale sit, vt per Afflict. *in c.1.num.12. & seq. de controuers.inter mascul. & fœmin. & decis.207.* Bellon. *conf.10.n.11.* Clar. *in §.feudum, q.18.* & fuit resolutum, *coram* Bubalo *in vna Astensi feudi, 27. Aprilis 1584.*

R.P.D. Litta-Romana, seu Amelphytana Saluiani interdicti, Lunæ 1. Julij 1602.

SVMMARIA.

1 *Bona emphyteutica, quando sunt expressè alienari prohibita, non subiiciuntur hypothecæ pro solutione census super illis impositi.*

DECISIO LXXIII.

CVpiente Reuerendissimo Archiepiscopo Amelphytano scire, an domus, super qua mensibus præteritis per Dominum Matium Perleonium coram A.C. fuit intentatum Saluianum Interdictum ad effectum consequendi nonnullos fructus tunc decursos & sibi non solutos cuiusdam census de quo in actis, & de quibus postea ab ipsomet debitore census fuit satisfactus, vt dicitur in decisione in sua causa facta die 20. Maij proximè præteriti, possit dici hypothecata pro dicto censu ad effectum, vt in posterum super ea exerceri possit, vel non dictum Saluianum, vtraque parte informante, cum præsupposito tamen, quod domus de qua agitur sit emphyteutica, & expressè prohibita alienari latè alienationis sumpto vocabulo, de quo satis constare videtur ex quo summario iurium, *n.4.* Fuit † vnanimiter resolutum pro negatiua ex latè deductis *in illa Romana vineæ, 26. Junij 1598. coram* R.P.D. meo Seraphin. *& in Romana Salu. Interd. 10. Decembris anni præteriti, coram* R.P.D. Coccino.

R.P.D. Penia, Romana, seu Amelphytana Saluiani Interdicti, Lunæ 9. Junij 1603.

SVMMARIA.

1 *Hypotheca censetur prohibita, quando bona sunt expressè alienari prohibita, etiam latè sumpto vocabulo alienationis.*
2 *Relatum censetur inesse in referente cum omnibus suis qualitatibus.*
3 *Saluianum sine hypotheca stare non potest.*
4 *Expressum illud dicitur quod venit in necessarium antecedens expressi, & virtualiter inest orationi prolatæ.*
5 *Vincula duo magis stringunt.*
6 *Quilibet potest rei suæ eam apponere conditionem, quam vult seruari.*
7 *Caducitas ita demum habet locum si dominus, qui pœnam apposuit, velit.*
8 *Intellige respectu interesse ipsius Domini, secus, respectu interesse alterius.*
9 *Census super re valdè imponi non potest in præiudicium possidentis eam.*
10 *Consensus resultans ex actibus positiuis, non se extendit vltra illos actus.*
11 *Identitas rei non probatur ex demonstrationibus generalibus, & æquiuocis.*
12 *Res expressè alienari prohibita etiam alienationis vocabulo latè sumpto, non venit in generali obligatione.*
13 *Hypothecans rem expressè alienari prohibitam alienationis vocabulo largè sumpto, cadit à re ipsa, & amittit meliramenta.*

DECISIO LXXIV.

FVit resolutum domum, de qua agitur, non censeri hypothecatam ad effectum vt super ea exerceri possit Saluianum, occasione census alias impositi per Benedictum del Re super quibusdam bonis suis, & respectiuè venditis Lucretiæ de Pierleonibus, ea ratione, quia prima cõcessio istius domus in emphyteusim (ad quã sequẽs fuit facta ipsis del Re de an. 1578. in omnibus, & per omnia habebat ralationem.) continet expressam alienationis prohitionem, etiam latè sumpto vocabulo, † quo casu, & hypotheca prohibita 1
censetur, *l. fin. Cod. de bon. alien. non alien. cap.1. ext. de reb. eccl. non alien.* Ripa, *in l. obligatione generali, n.4. ff. de pign.* & clarum est, † quod relatum semper continetur in 2
referen

reficere cum omnibus suis qualitatibus, *l. esse toto, ff. de verb. signif. l. ait prætor, §. si index ff. de re iudic.* Alex. *cons. 59. ad fo. lib. 3.* late Menoch. *cons. 1. n. 83. lib. 1.* & Dec. *cons. 211. lib. 2.* & † quod sine hypotheca stare non potest Salvianum. Ang. *in §. item Saluiana, in fine, Instit. de act.* Rol. *cons. 14. n. 3. lib. 1.* Surd. *cons. 131. lib. 1.*

Quod autem dicta prima concessio contineat expressam prohibitionem alienationis etiam latè sumpto vocabulo dixerunt Domini non obscurè probari ex illis verbis dictæ concessionis, ibi. & si alienauerint sine consensu Domini, largè alienationis sumpto vocabulo, solum cum melioramentis ad dominum directum reuertatur. Quæ verba, quin saltem virtualiter ipsam prohibitionem sub pœna caducitatis contineant, dubium non est. Et † illud satis expressum dicitur, quod venit in necessarium antecedens expressi sui, & virtualiter inest orationi prolatæ *l. prætor ait, §. interdum, vbi* Glossa *in verbo, expressum, &* Bartol. *in prima.* hoc notat *ff. de oper. nou. nunciat. l. cum quid vbi glossa in verbo, pro tacito ff. si cert. petat.* cum aliis per Tiraquel. *de legib. connub. glossa 7. §. 7. n. 179. &* per Andr. Gail. *Pract. Observat. lib. 1. obseruat. 1. n. 1. &* 4.

Nec obstante deducta, *in Romana census*, 17. *Martij* 1600. *coram Domino meo Iusto*, quia procedunt in tacita prohibitione legali, secus vbi cum ea concurrit expressa dominis prohibitio, prout in hoc casu, & † ratio est: quia duo vincula magis ligant, quam vnum, & quia † homini permissum est eam conditionem, quam vult seruari, suis rebus adiicere, *l. in traditionibus, ff. de pact. dotal.*

Minus obstat, † quod alienatio, circa huiusmodi prohibitionem ita demum non subsistat, quando dominus directus voluerit, & declauerit. Quia † id procedit ad effectum deuolutionis, & caducitatis, quæ interesse domini directi concernit, & quæ re vera non currit, nisi eo volente, & declarante, vt pluries fuit resolutum; secus autem est ad effectum, vt super tali re per concedentem expressè prohibita alienari, largè alienationis sumpto vocabulo, possit † validè imponi hypotheca, & census in præiudicium possidentis rem ipsam, qui dictæ hypothecæ, seu impositioni census non consenserit ad *dec. 17. part. 1. in impressis*, & fuit in simili tantum, *in Romana vineæ, 2. Iunij* 1598. *coram* Reuerendissimo Patriarcha Alexandrino, *& in Romana Saluiani Interdicti super hac eadem domo, 8. Februarij* 1602. *coram* Domeo Coccino.

Nec deducta circa obseruantiam subsequutam scilicet pluries dicta domus non obstante prohibitione prædicta, fuerit alienata, & dictæ alienationi consenserit Dominus directus, placuerunt Dominis, † cum consensus ex actibus positiuis resultans non se habeat vltra dictos actus extendere. Put. *d. n.* 188. *n. 5. lib. 2.* Bart. *in l. 1. §. si quis hoc interdicto ff. de itiner. act. priuat. & in l. si patrum, in fine, C. communia vtri. iudic.*

Præterea placuit Dominis Dilemma, quod pro Archiepiscopo possessore domus fiebat, videlicet; quod aut prætenditur quod super hac domo in specie fuerit impositus census de quo agitur, & hoc non iustificatur quia licet in instrumento census fiat mentio vnius domus, attamen duæ tantum demonstrationes afferuntur ad ostendendum hanc ipsam esse de qua agitur, altera existentiæ in Vrbe & altera iuxta bona Cardinalis, nec fuit probatum, quod venditor census hanc vnicam domum tunc temporis possideret, illæ vti † clausulæ generales & æquiuocæ non sufficiunt ad probandam identitatem ipsam, vt in simili tentum fuit *in causa Ciuitatis Castelli bonorum, 19. Iunij* 1595. *coram* Reuerendissimo Patriarcha Alexandrino, *& in Romana Castri Orciani, 1. Aprilis*, 1591. *coram* Orano.

Vltra quod in instrumento dicti census dicitur domum illam non esse subiectam alicui oneri, & pleno iure vtilis, & directi dominij pertinere ad ipsos del Re, quæ qualitates omninò repugnant domui emphyteuticæ, qualis est de qua agitur. Aut † vero prætenditur quod ista domus veniat sub generali hypotheca omnium bonorum d. venditoris census, & hoc etiam esse non potest ex supradictis, & quia verisimile non est, † quod ipse venditor census voluerit se hoc modo submittere manifesto periculo caducitatis, & amissionis melioramentorum, stante pacto illo, si alienauerit largæ alienationis, sumpto vocabulo, de quo supra, ad rex. *in l. obligatione generali, ff. de pign.* cum aliis, de quibus *in Romana domorum, 3. Iunij* 1577. *coram* bon. mem. Cardinale Lancellotto, *qua est in diuersis, 426. p. 1. in impressis.* Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Vbaldo, Rauennatensis census, Veneris 7. Aprilis 1617.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super bonis emphyteuticis expresse alienari prohibitis, est nullus.*
2 *Res emphyteutica regulariter obligari, & hypothecari, & censui supponi potest.*
3 *Intellige nisi sit expresse prohibita alienari.*
4 *Identitas rei probatur ex duabus demonstrationibus.*
5 *Exceptio nullitatis census, non admittitur contra obligationem cameralem.*
6 *Exceptio de qua constat per publicum instrumentum non dicitur requirere altiorem indaginem.*
7 *Persona cessionarij non dicitur legitima, nisi legitimetur persona cedentis.*
8 *Attestatio extra iudicialis & non iurata, non probat.*
9 *Referenti non creditur, nisi constet de relato.*

DECISIO LXXV.

IOseph, & Ioan. Baptista de Cortellinis imposuerunt annuum censum de anno 1574. super quibusdam bonis in emphyteusim acceptis partim ab Ecclesia Cerueniensi, partim ab Archidiacono eiusdem Ecclesiæ, cum expressa prohibitione vendendi, alienandi, obligandi, aut hypothecandi sine licentia Episcopi, & Archidiaconi respectiuè, quem censum vendiderunt cuidam Marco asserto procuratori hæredum Benedicti Petrobelli, & hodie dicitur cessus dictus census ab hæredibus Ioannis Iacobi vnius ex dictis hæredibus Benedicti ad fauorem illorum de Ioannellis, & Rotigais, qui cum agant pro solutione fructuum decursorum, & petant executionem super bonis censuaris contra modernos eorum possessores. Dedi dubium. An mandatum pro dictis fructibus sit relaxandum. Et Domini negatiuè responderunt moti principaliter duobus fundamentis.

Et primò cum præsupposito, quod inuesturæ de quibus supra sine in forma probanti, de quo poterit, si opus erit, particulariter videri. Ex illis constat censum fuisse impositum super bonis emphyteuticis expresse alienari, & hypothecari prohibitis sine consensu Domini directi, † & consequenter fuisse nullum, *sin. §. fin. C. communia de legat.* Grat. *cons. 91. num. 13. part. 1.* & † licet regulariter non sit prohibita obligatio, & hypotheca rei emphyteuticæ, & census super ea impositus sustineatur, vt apud Seraph. *dec. 819. n. 5.* & late fuit firmatum, *in Romana census, 17. Mart. 1600. coram bon. mem. Iusto*, tamen † id procedit in tacita prohibitione, secus quando prout in hoc casu, adest expressa prohibitio, vt declarauit Rota *in dicta Romana census coram Iusto*, in qua aliæ decisiones referuntur.

Nec videbatur obstare, quod non constet de identitate bonorum super quibus fuit impositus census,

& quæ fuerunt data in emphyteusim: quia contrarium apparebat ex lectura instrumentorum, cùm conueniant eadem confinia, & ferè eadem quantitas terrarum, & reseruatio consensus Archidiaconi Ceruiensis, & alia considerata per informantes, cùm tamen regulariter
4 † duæ demonstrationes sufficiant, Bar. *in l. demonstratio, num. 14. ff. de conditio. & demonstrat.* & dictum in *Mediolanensi bonorum, 25. Februarij, 1611. coram me*, & alias sæpè.

Nec relenat, quod sumus in obligatione Camerali, quæ non admitti exceptionem requirentem altiorem
5 indaginem, vt fuit pluries decisum, & † in specie de exceptione nullitatis census fuit dictum *in Romana census, 26. Aprilis 1596. coram Cardinale Pamphilio*: Quia quidquid sit de hoc respondebatur executionem non posse fieri super istis bonis, quia non potuerunt absque consensu Domini obligari, de quo constat & cum ista † exceptio incontinenti probetur per publica instrumenta inuestiturarum, de quibus supra, non dicitur requirere altiorem indaginem, iuxta *consil.* Socyn. *59. num. 2. lib. 3.* Rota *decis. 619. num. 2. part. 1. diuers. & dec. 57. n. 4. part. 2.* & plures refert Carol. de Graff. *de except. c. 15.*

Vnam tamen faciebat Dominus difficultatem circa hoc primum motiuum: quia in inuestitura Archidiaconi non videbatur adesse expressa prohibitio hypothecæ, cum verba Clausularum sint ista. Ad habendum, tenendum, &c. in omnibus meliorandum, &c. neminique in totum, vel in parte vendendum, alienandum, &c.

Secundò principaliter mouebantur Domini, quia non videbatur sufficienter constare de legitimatione personarum petentium executionem: nam ipse de Ioannellis, & consortes agunt vigore cessionis habitæ à filiis, & hæredibus Ioannis Iacobi Petrobelli, siue eorum Tutore: & licet admitteretur Ioannem Iacobum in suo testamento instituisse hæredes Syluanum, Alexandrum, & Petrum filios suos pro quibus etiam à princi-
7 pio fuit actum, ad fructus istius census, tamen † nisi constet eundem Ioannem Iacobum eorum patrem esse filium, & hæredum Benedicti Petrobelli emptori census vtique non videtur legitimata persona hæredum Ioanis Iacobi, à quibus dicti de Ioannellis, actores causam habent.

Neque quidquam facit fides seu attestatio filiationis filiorum Benedicti inter quos est Ioannes Iacobus, necnon filiorum eiusdem Ioannis Iacobi: Quia vltra
8 † quod est extraiudicialis, & sine iuramento, & ex inde non probatur, quod Iacobus fuerit hæres Benedicti; est etiam relatiua ad informationes iuratas Cancellarij Bergomensis; vnde intrat regula, quod † non creditur referenti nisi constet de relato. Auth. *si quis in aliquo, vbi* Doct. *C. de eden.*

Ex quibus fuit resolutum mandatum non esse relaxandum.

R. P. D. Pamphilio, Beneuentana Census, Lunæ 26. Maij 1614.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super fundo incapace, est inualidus.*
2 *Testis dictum debet concludere per necesse.*
3 *Testis deponens super ijs, quæ percipiuntur indicio intellectus debet reddere causam scientiæ, etiam non requisitus.*
4 *Instrumento impositionis census, est standum in dubio.*
5 *Instrumentum præsumitur verum, solenne, & de partium consensu confectum.*
6 *Confessio facta ad vnum finem, & in vno iudicio non nocet in alio iudicio, nec ad alium finem.*
7 *Census super re emphyteutica validè imponitur, quando in concessione non fuit prohibita expresè illius hypothecatio.*

DECISIO LXXVI.

DOmini censuerunt non probari censum fuisse nullum Testes enim pro parte Petri examinati non concludunt, quod † bona stabilia super quibus impositus fuit huiusmodi census ducatorum nonagin-
1 sex non fuerint illius capacia. Nam primus dicit, quod vnus tumulus terræ ad summum non potest reddere plus quam vnum tumulum grani nec † coarctat negariuam, quod ex dictis bonis non percipiantur alij fructus, & *sic non concludit.* Secundus verò, & tertius dicunt quod terræ super quibus fuit impositus census, quæ ascendunt ad tumulos triginta quinque non potuissent locari nisi octo, vel decem carolenis pro quolibet tumulo, sed pariter non concludunt, quia potest esse, quod in illis religionibus de facili non reperiantur qui conducant terras, † nec reddunt causam scientiæ, 3
prout requiritur in hac materia, quæ percipitur iudicio intellectus, ad tradita per Alex. *in l. presta rerum sub n. 12. vers. addit. etiam ff. ad legem Falcidiam.*

Preterea tanto minus supradicti testes non sunt attendendi; tum quia nullus ex illis deponit de qualitate terrarum, & tamen tertius dicit, *che gli ortigli, tische, & arbusti*, sunt maioris reditus, tum etiam, quia præter supradicta bona census fuit etiam impositus super domo cuius reditus licet dicatur pro parte Petri non excedere quatuordecim ducatos, id tamen non probatur prout esset probandum, cum † alias in dubio sit standum in-
4 strumento impositionis census, in quo partes asserunt reddit⁹ istorum bonorum ascendere ad quantitatem ducentorum ducatorum, † quod propterea præsumitur 5
verum, solemne, & de partium consensu confectum, Alc. *de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 13. num. 6.* Menoch. *cons. 343. n. 2.*

Nec releuare visum fuit, quod Saluator emptor census confessus fuerit reditus istorum bonorum non excedere summam quinquaginta ducatorum.

Quia ista † confessio est facta ad alium finem, & in 6
alio iudicio in quo contra eam fuit iudicatum, & propterea in isto confitenti nocere non debet Innocent. *in c. mulieri, de iureiur.* Marsil. *singul. 252. num. 3.* Surd. *cons. 235. num. 118. & sequenti*, & fuit dictum in quodam discursu, *coram Vicecomite*, relato inter impressas *diuers. post dec. 320. n. 2. p. 2.*

Minus subsistere, quod census fuerit impositus super bonis emphyteuticis, quia in instrumento impositionis census aliqua ex istis bonis dicuntur tantum redditicia diuersis Ecclesijs titulo census perpetui, ex quo propterea non potest dici probatum, quod huiusmodi bona sint emphyteutica, & minus quod in illorum concessione fuerit expresè prohibita hypotheca, qua † prohibitione cessante super illis validè po- 7
tuit census imponi, vt fuit resolutum *in causa Romana census, 17. Maij 1600. coram b. m. Iusto*, & aliàs sæpè.

Et ita decisum.

R. P. D. Penia, Romana Saluiani Interdicti, Veneris, 12. Nouembr. 1592.

SVMMARIA.

1 *Bona emphyteutica, si non expresè alienari prohibita, veniunt in generali obligatione.*

2 Pro

2 *Prohibitio alienationis tacita non impedit, quin bona emphyteutica veniant in generali obligatione.*
3 *Bona emphyteutica possunt hypothecari.*
4 L. fin. C. de iure emphyt. *non prohibet simpliciter alienationem, & venditionem, & iuris emphyteutici translationem.*
5 *Per hypothecam non transfert ius emphyteuticarum in creditorem.*
Pignus remanet in bonis pignorantis. d. num. 4.
6 *Pignus constitutum pro tanta quantitate, vt non suppeditionis, dicitur alienatio.*

DECISIO LXXVII.

IN hac causa die 22. Martij proximè præteriti, fuerat decisum sententiam latam contra Dominos de Sancto Petro confirmandam emphyteuticam cum expressa prohibitione alienandi, & propterea in hac positione dato dubio super reseruatione tunc facta Rota tenuit non effecisse talem prohibitionem, vt domus non potuerit venire sub generali hypotheca bonorum: 1 nam cum † in instrumento concessionis emphyteusis producto non fuerit expressa prohibitio alienationis, potuit sub generali hypotheca comprehendi, Gloss. communiter recepta *in lege fin. in verbo, aliis versic. sed certe, Cod. de iure emphyteut. vbi* Salic. *num. 6. in verbo, hypothecat, versic. quero*, an latius Ias. *num. 78.* Crott. *in lege filiusfamilias. §. Diui, num. 90. de lege* 1. Iul. Clar. *in §. emphyteusis, quæst. 18. versic. & ideo*, Vero *cons. 117. n. 1. versic. & hanc opinionem*, & fuit decisum, *in causa domorum die 5. Iun. 1577. coram bon. mem.* Cardinale Lancellotto, *vers. tertia est conclusio.*

Neque refragabatur præcipua ratio informantium pro Dominis de Sancto Petro, qui vt euitarent prædictam Conclusionem confugiebant ad tacitam prohibitionem resultantem ex natura contractus vigore *legis* 2 *finalis, C. de iure emphyteutico*, † quia illa non est sufficiens ad effectum, vt domus non censeretur comprehensa sub generali hypotheca bonorum, cum † bona 3 emphyteutica pignorari possint iuxta sententiam, quam Rota tenuit in prædicta *Decisione coram* Cardinale Lancellotto, *tunc Rotæ Auditore*, & ratio, est quia 4 † *text. in d. l. vlt.* non prohibet simpliciter alienationem, sed venditionem, & iuris emphyteuticarij translationem: per † pignus autem non fit huiusmodi transla- 5 tio, quia remanet in bonis pignorantis, *l. pignus, C. de pigner.* & consequenter prædicta bona emphyteutica veniunt sub generali hypotheca quidquid voluerit, Alex. *cons. 16. n. 4. lib. 2.*

6 Ruetus non obstat, † quod quando pignus constituitur pro tanta quantitate, quod cesset spes luitionis tunc dicitur alienatio, quia respondebatur. Primùm in hac facti specie non probari concludenter cessare istam spem luitionis, cuius respondebatur omnia bona fuisse obligata. Atque ex prædictis patebat responsio ad decisionem *in causa Romana vineæ coram* D. meo Seraphino Rotæ Decano, 2. *Iun.* 1598. illa enim cùm loqueretur in casu, vbi aderat specifica, & expressa prohibitio alienandi, non poterat Dominis de S. Petro suffragari.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Romana Census, 13. Maij 1596.

SVMMARIA.

1 *Obseruantia, ob longa quasi possessio relenant ab onere probandi.*
2 *Ex pluribus narratis in supplicatione sufficit iustificare vnum, quod potuit mouere Principem ad ita rescribendum.*
3 *Asserens, quem esse soluendo debet illud probare.*
4 *Impugnare quis non potest actum quo fuit vsus.*
5 *Facit instrumento 5. censetur remisisse defectum adimplementi.*

DECISIO LXXVIII.

FVit per Dominos resolutum Breue *fel. record. Gregor. XIII.* ad fauorem Dominæ Constantiæ Vitelleschæ obstare Domino Francisco, vt non possit agere ad integros fructus census sibi debitos à Fabio Barbatia pro quo Braccius de Ponte fideiussit, quamuis sit concessum ad partis supplicationem, & in illo narrata veniant iustificanda; tamen † illius obseruantia 1 cum longa quasi possione relenant ipsum ab onere probandi, quia omnino præsumuntur vera, Dec. *cons. 409. num. 1. &* 2. Aym. *cons. 101. num. 5.* Tiraq. *de præscr. §. 1. Glos. 6. vers. 21.* † Accedit quod cùm plura narrentur sufficit ex illis probare tantum, quod potuit præbere iustam causam gratiam concedendi, quamuis cætera non iustificentur, & non subsistant, Ægid. *dec. 280.* & fuit resolutum *coram* R. P. D. meo Decano *in vna Salamantina Iurisdictionis, 17. Maij* 1577. Satis autem iusta causa erat illum concedendi consensus maioris partis creditorum, Afflict. *dec. 268. num. 1.* Quinimo venit iustificata, cùm clausula illa stet causatiuè, non conditionaliter, vt fuit resolutum *in vna Elborensi pensionis coram* R. P. D. Corduba *de mense Octobris proximè præteriti*, & hoc etiam iustificatur cum nullus contradixerit. Non sunt etiam verificandæ vires patrimonij, quod non esset soluendo, quia hoc satis præsumitur, nec debet probari, † nisi per asse- 3 rentem contrarium, Felin. *in cap. dubium, num. 4. de Præsumpt.*

Præterea † cum Dominus Franciscus exegerit cen- 4 sum iuxta formam Breuis non potest amplius illud impugnare, Bal. *cons. 14. lib. 5.* Dec. *cons. 486.* & † remis- 5 siuè censetur defectum adimplementi. Corn. *cons. 40. num. 3. vol. 4.* Aym. *cons. 185. num. 8.* Lancel. Dec. *in l. proponas, l. 2. in 2. dec. C. de pact.*

Non obstat quod receptio sit correspectiua ad promissionem extinctionis census, quia de tali promissione non constat, sed est quædam oblatio facta per ipsum Franciscum, & significatio animi sui; non autem conuentio de censu extinguendo.

Vltimò non repugnat non adimplementum, nam de cedulæ consignatione, & renouatione constat.

Ad defectum solutionum benè respondent Informantes pro Dominis de Vitelleschis.

Quod autem fuerit satisfactum posterioribus, creditoribus, & non anterioribus non respicit Dominam Constantiam, sed Iudicem.

Tenetur tamen Domina Constantia soluere Domino Benino fructus censuum, iuxta formam Breuis, & suo loco, & tempore iuxta suam anteriorit atem censum extinguere.

Reuerendissimo Domino Coccino Decano, Romana vineæ de Fabris, Lunæ 20. Nouembris 1604.

SVMMARIA.

1 *Sententia mandatur executioni constito de re iudicata, & iustitia sententiæ.*
2 *Clausula, si quid exequendum, &c. suspendit solum donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur.*

3 *Fideiussor Judicij is dicitur, qui fideiubet coram Judice, & in loco judicij, & apud acta.*

4 *Sententia lata contra principalem, nocet etiam fideiussoribus judicij, non citatis.*

5 *Sententia, à qua non fuit appellatum in tempore, debet executioni demandari.*

6 *Fideiussor in forma depositi, tenetur etiam quod promittat factum alienum.*

7 *Fideiussor qui promisit vti principalis, & in solidum respectu creditoris, dicitur principalis debitor.*

8 *Fideiussor de soluendo iudicatum, non tenetur quotiescunque mutatur Iudex, res, vel actio.*

9 *Fructus, ex quo seruando seruari non possunt, non præsumuntur durare vltra triennium.*

10 *Fructus periti, si tempore condemnationis faciendæ extare non possunt, fit condemnatio ad æstimationem.*

11 *Procurator generalis ad lites non potest præindicare principali spoliando.*

12 *Principalis habens notitiam de spolio facto à Procuratore, si compareat in iudicio ad illum defendendum, censetur habere ratum spolium.*

13 *Spolium, postquam spoliatus fuit restitutus, non potest ratificari ad effectum, vt spoliatus agere possit de spolio.*

14 *Spolio, vt quis agere possit, necesse est, vt doceat expulsum possedisse de eius mandato, vel de ratificatione possessionis facta ante commissum spolium, nam ratificatio sequens electionem non suffragatur.*

15 *Fideiussio est strictissimè interpretanda.*

16 *Supradictus, Hæc dictio, est reperitiua omnium præcedentium.*

17 *Dominium rei venditæ cum pacto reseruationis dominij, donec pretium integrè soluatur, non transfertur in emptorem donec pretium solutum, sed remanet penes venditorem.*

18 *Conductor non sibi, sed Domino rei conductæ possidet.*

19 *Facultas capiendi possessionem propria auctoritate reseruata ab eo, qui in venditione rei sibi reseruat dominium, & rem illam locat donec pretium soluatur intelligitur de possessione naturali.*

20 *Conductor vendendo rem conductam, interuertit possessionem locatoris.*

21 *Testis qui iurauit extra terminum, dicitur nullitèr examinatus.*

22 *Citatio ad videndum iurare testes debet fieri personaliter, & facta domi non releuat.*

23 Limit. *quando quis fuit semel citatus personaliter ad causam, & postea vel non reperitur, vel difficulter citari potest.*

24 Limit. 2. *quando fuit semel citatus personaliter, & fit alienigena, & elegerit locum in quo velit citari, quia citatio facta in dicto loco sufficit.*

25 *Domicilij electio ad effectum vt quis citari possit, intelligitur pro citationibus, quæ possunt fieri domi dimissa copia, non de illis, quæ debent fieri personaliter.*

26 *Intellige quando ista electio fit propter commoditatem cursorum, eo quia citandus habitet in aliquo loco remoto, secus si fiat ex eo quod citandus non habeat sedem permanentem.*

27 *Obseruantia subsequuta declarat actum præcedentem.*

28 *Comparens citatus videtur præcedentem citationem approbare.*

29 *Fructum in æstimatione debet eligi media via circa pretium iuxta depositionem testium.*

30 *Liber priuatus non probat pro scribente, nisi aliundè iustificetur.*

DECISIO LXXIX.

DVbitaui an sententia Rotalis liquidatoria fructuum esset exequenda. Et Domini affirmatiuè resoluerunt. Quia † cum constet de re iudicata, 1
non interpositam appellationem. Auth. *hodie*, C. *de appell. cap. Romana*, §. *si verò de appell. in* 6. & de iustitia sententiæ est locus executioni, *l.* 2. *C. de execut. rei iudic.* Clausula † enim, si quid exequendum, cum qua 2
fuit commissa causa, suspendit solum donec de iustitia sententiæ exequendę cognoscatur, Palcott. *d.* 135. *Veral. d.* 180. *in fine, lib.* 1. *in manuscriptis.*

Nec est verum, quod cùm agatur de executione faciencda contra fideiussores, qui se obligauerunt de restituendo fructus perceptos ad omne mandatum Dominorum, sententia ipsis non citatis remaneat nulla, quia cum isti sint fideiussores Iudicij: fideiussio † enim 3
fuit facta coram Iudice, & in loco iudicij, & apud acta Bart. *in l.* 1. *ff. Iud. solu.* Ruin. *conf.* 98. *n.* 4. *l.* 5. Surd. *cons.* 326. *n.* 326. *n.* 25. *l.* 3. *& cons.* 271. *n.* 39. *& 46. l.* 2. Sententia † lata contra principalem ipsis quoque etiam non 4
citatis nocet: finguntur enim vna cum principale condemnati, Bart. & alij in loco suprà citato, Alex. *in l. sape, sub n.* 17. *ff. de re iudic.* Guido Papa, *d.* 26. Surd. *d. consil.* 271. *n.* 3. *& seq. & cons.* 22. & fuit resolutum *coram me in causa Romana fideiussionis*, 20. *Nouembris*, 1602.

Non obstat quod fideiussores potuerint appellare ab huiusmodi sententia, † quia cum nec principalis, nec 5
fideiussores appellauerint in tempore merito sententia potest executioni demandari, vt in puncto Surd. *d. cons.* 271. *num.* 32.

Nec placuit quod cum promiserint factum alienum nempe quod Ioannes restitueret fructus, debebant citari ad effectum quod facerent quantum in se esset, vt restitueret, & inde consequerentur liberationem; quia † hæc non est promissio facti alieni simpliciter, sed est 6
fideiussio in forma depositi, & ideo fideiussores omnino tenerentur, Cagnol. *in l. impossibilium. num.* 4. *ff. de reg. iur.* Hormannott. Dec. *in l.* 4. §. Caro, *num.* 378. *ff. de verb. obligat.* Maranta *in Specul. disput.* 7. *n.* 23. *cum seq.* Eoque † magis cum fideiussores se obligauerint vti principales principaliter, & insolidum, quia respectu illorum de Fabris sunt principales, Alexand. *cons.* 172. *sub num.* 13. *in fine, l.* 4. *cons.* 19. *n.* 36. *l.* 7. Aym. *cons.* 272. *sub num.* 13. Mohed. *decis.* 2. *de fideiuss.* 7

Non obstat quod dicti fideiussores fuerint condemnati ad restituendam æstimationem fructuum, quod non promiserunt, † & quotiescunque mutatur Iudex, 8
res, vel actio, fideiussores non tenentur, *l. non à Iudice*, §. 1. Gloss. & Docto. *ff. de iudic.* quoniam respondetur, quod tunc res mutatur, quando de vna re acturus stipulatus est iudicatum solui, & postea egit de alia, & tunc fideiussor non tenetur, quia eius obligatio alteratur, sed in casu isto non militant prædicta, quia cum fideiussio fuerit de restituendo fructus, qui † ex quo seruando 9
seruati non possunt non præsumuntur vltra triennium durare, Gloss. *in lib.* 1. & ibi omnes, *C. si aduers. vsu cap.* Corn. *cons.* 104. *num.* 26. vbi de communi, *lib.* 2. & ideò cum † de tempore condemnationis isti fructus extare 10
non possent, merito fuit facta condemnatio ad æstimationem, Bart. *in lege eum qui, num.* 1. *ff. de his quibus vt indignit. & in lege ex diuerso*, §. 1. *in fine, ff. de rei vendicat. & in lege diuortio*, §. *ob donationes, num.* 4. *& ibi* Ias. *in fine, ff. sol. matr.* Abbas *in cap. grauis, num.* 22. *de rest. spol.* Angel. Aret. *in* §. *si quis, à non Domino, sub num.* 6. *Instit. de rer. diuis.* & fuit resolutum *in causa Tarraconensi liquidationis fructuum* 17. *Maij* 1593. *coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Seraphino.* Et cessat omnis difficultas, quia expressè se obligarunt soluere fructus vel æstimationem.

Nec minus placuit alia nullitas, ex quo non fuit generalis

citatus Ioannes Occihoa, qui † tanquam procurator generalis ad lites non poterat præiudiciare principali spoliando Fabros, Ægid. *decis.* 550. Rota, *in nou. decis.* 7. *vt lite pendente*, & ideo omnino erat citandus: quia cessat hoc fundamentum † cum Petrus principalis habuerit notitiam spolij illud defendendo, & ideo per comparationem censetur habuisse rata gesta per procuratorem. Lancellott. *de attent. part.* 1. *cap.* 1. *num.* 56. & ideo bene potuit agi contra principalem non citato Ioanne Occihoa. Nec est verum quod Petrus † non potuerit ratificare dictum spolium postquam Fabri fuerunt restituti, *vt in causa Collensi Parochialis*, 11. *Decembr.* 1595. *coram Illustrissimo Seraphino.* Quia illa decisio loquitur ad effectum, vt spoliatus non possit agere spoliorum † si ille, qui fuit expulsus non docet de mandato, vel ratificatione illius cuius nomine possidebat, ante dictum spolium, post electionem ratificatio non valet, & ita loquitur *decis. 9. de restit. spol. in nou.* quę in dicta Collensi allegatur. Nec releuat quod cum de tempore obligationis Petrus non spoliasset, sed Occihoa ratificatio subsequens non potuit nocere fideiussoribus ad effectum quod Occihoa non deberet citari, cuius intuitu fideiussores se obligauerant, & † ad eorum fauorem est facienda strictissima interpretatio, *lege Iuliano ff. de fideiuss. l. stipulationum alia. §. fin. ff. de verb. oblig. l. fideiussores magistratuum. §. vlt. Aurelio, ff. de fideiuss.* nam fuit responsum quod Ioannes Occihoa semper egit nomine Petri, & fideiussores se obligarunt intuitu Ioannis Occihoæ procuratoris, & non Ioannis simpliciter, & ideo quamuis fuisset in facultate Petri ratificare, vel non ratificare spolium, tamen acta facta per Occihoam implicitè afficiebant dictum Petrum, scilicet, quatenus vellet ratificare, & ideo sibi imputent fideiussores si voluerunt intercedere pro eo, qui fuisse procuratorio nomine absque legitimo mandato, & subiicere se huic futuro euentui ex voluntate Petri principalis.

Minus etiam subsistit iniustitia sententiæ ex quo condemnatio ad fructus non poterat fieri ad fauorem illorum de Fabris, cum sententia in spolio non fuerit lata ad fauorem illorum, quia in sententia dicitur Petrum Marcheum, & alios supradictos esse restituendos inter quos cum esset nominatus Petrus Fabius meritò, & ipse comprehenditur in hac restitutione, dictio † enim supradictos est repetitiua omnium præcedentium, Surd. *d.* 125. *n.* 1. *vers. facit etiam.*

Nec releuat quod Petrus Fabius vendiderit vineam Petro Matthæo Varino, & Paulo Bellono quia nihilominus dictus Petrus Fabius sibi reseruauit dominium donec de pretio integrè esset satisfactus, & interim fuit conuentum, quod vinea censeretur locata pro certa responsione ne emptores retinerent rem, & pretium, quare cùm non constet Petrum fuisse satisfactum de pretio † nunquam dominium fuit transfetum in emptores, sed remansit penes ipsum, Bal. *in rubr. C. de contr. empt. n.* 23. *q.* 13. Abb. *cons.* 66. *n.* 2. *part.* 1. Dec. *cons.* 440. *in princ.* Tiraq. *de retractu Lignag. §.* 1. Glos. 2. *n.* 29. & fuit resolutum *in causa Romana officij notariatus Rotæ*, 21. *Maij* 1604. *coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Pamphilio*, & idem dicendum est de possessione quod semper remanserit penes Fabros, locatio fuerit facta pro certa responsione, donec ipsi retinebant dominium & ideò donec pretium solueretur emptores essent conductores, † merito non sibi, sed Dominis possidebant, *l. si quis ante*, & *l. quod meo, in princ.* & *l. si aliquam rem*, & *leg. quamuis, ff. de acq. possess.* Cotn. *cons.* 40. *num.* 6. *vol.* 4. Albert. *cons.* 305. *num.* ....

Nec etiam releuat quod in instrumento, Fabrus reseruat in euentum non solutionis facultatem, capiendi possessionem propria auctoritate: † quia cum reseruasset sibi dominium, & locasset hæc facultas intelligitur de possessione naturali; non autem ciuili, ad tradita per Put. *d.* 419. *n.* 4. *l.* 2. Menoch. *d.* 11. *n.* 1. *de causa possess. & prop. r.* implicat enim contradictionem quod licet fructus vineæ, & non retineat possessionem ciuilem.

Non obstat quod postea Paulus Bellonus vendit portionem suam Benedicto Monifoco, & Petrus Matthæus Varinus vendidit certam portionem Bernardino Zesfiro, & † ita isti conductores potuerunt alienando rem sibi locatam, & tradendo realem possessionem Petri, Bart. *in l. quamuis. §. si conditor, n.* 3. *ff. de acq. poss.* cum aliis per Surd. *cons.* 417. *num.* 11. *lib.* 3. Vnde cum Petrus non haberet possessionem de tempore spolij meritò sententia lata in spolio ad sui fauorem vel non, sustineretur, vel est intelligenda ad fauorem Petri tanquam necessarij defensoris, vti talis, cùm venit ad causam. Nam respondetur, quod Bellonus expressæ in venditione Monifoco facta conuenit quod solueret pretium Fabro, & interim solueret afflictus, prout ipse Bellonus soluebat; Petrus Matthæus verò conuenit, quod Zesfirus solueret afflictus donec illi integrè fuisset satisfactum, ex quibus apparet, quod isti noluerunt intertenere possessionem Fabri, sed subrogare emptores in locum ipsorum venditorum, ita vt nullum præiudicium inferretur Fabro, & ideo quamuis Fabrus venisset ad causam defendendo se per prædictos, tamen defenderit possidentes nomine suo, implicitè defendit suam possessionem.

Non afficiunt ea, quæ contra liquidationem deducuntur, quod enim testes fuerint nullitèr examinati ex quo non fuit citatus Ioannes Occihoa, sed Petrus cessat ex prædictis. Quod verò fuerint examinati nullitèr partim, † quia iurarunt extra terminum, Felin. *in cap. 21 licet causam, n.* 18. *de Probat.* Caputaq. *decis.* 285. *num.* 1. *part.* 3. partim, quia citatio † ad videndum iurare testes 22 non fuit facta personaliter, sed domi dimissa copia, Glos. *in cap. causam, in verbo, Ad domum de voto, & contum.* Innoc. *in cap. significauit, in verbo, denunciando, de testibus*, Abb. *cons.* 84. *lib.* 2. cum aliis per Vant. *de nullit. ex defectu citat. num.* 90. non subsistit: nam quantum attinet ad primum, citatio fuit facta ad primam diem, & triginta dies sequentes iuxta stilum Curiæ, infra quod tempus sufficit, quod testes iurauerint secundum verò de citatione domi dimissa copia facta minus obstat quia fuit facta in loco in quo Petrus sibi elegit domicilium, & ad omnes actus, & ideo licet regula sit quod citatio debeat esse personalis, Inn. *in d. cap. significauit de testibus*, cum aliis supra citatis, tamen fallit † quando quis semel fuit citatus personaliter ad causam, & 23 postea vel non reperiatur, vel difficulter citari potest: tunc enim sufficit citatio domi dimissa copia, Bart. *in l. 3. §. Prætor*, ait, *num.* 4. & Alexand. *num.* 18. *ff. de damno infecto*, Rota *decis.* 1. *de dolo, & contum. in nou.* Put. *decis.* 297. *lib.* 2. Veral. *decis.* 117. *num.* 1. *lib.* 1. & fuit resolutè *coram* bon. mem. Cardinale Lancellotto, *in causa Papiensi bonorum*, 10. *Ianuarij* 1578. & meis temporibus *in causa Papiensi. Archipræsbiteratus*, 10. *Maij*, 1600. *coram Illustrissimo Pamphilio*, cùm † ab initio Petrus Lo- 24 sa fuisset personaliter citatus, & esset alienigena, nec haberet domicilium permanens, & ob id Rota voluisset, quod eligeret domicilium, prout ipse elegit citatio facta in isto domicilio, sufficit etiam quod requireretur citatio personalis, cum fuerit electum ex quo ipse tanquam Forensis, & non habens domum permanentem, reperiri non poterat.

Nec placuit Dominis, quod ista electio † debuit in- 25 telligi pro citationibus, quæ poterant fieri domi dimissa copia, quia † hoc procederet si electio domicilij fuis- 26 set facta ex quo ipse inhabitasset in aliqua parte remotiore propter commoditatem cursorum, sed ista electio fuit facta ex quo ipse non habebat sedem permanentem, & propterea non poterat reperiri,

&

& † ita etiam docuit obseruantia subsequuta, & semper citatus in isto domicilio comparuit.

Nec refert quod istud domicilium fuerit electum in alia causa: quia cum in illa causa etiam Fabri fuissent citati, & postea Petrus Lusar, introducta hac causa approbauit istud domicilium cùm in eo citatus semper comparuerit, & denique in ista causa citatis Fabris non reuocauerit hoc domicilium, manifestè apparet quod habet illam electionem domicilij etiam pro ista causa.

Vltra quod dicti testes deponunt de valore æquali, ac quasi certæ quantitatis rei venditæ, tamen respectu aliorum fructuum, & præsertim vini, testes fuerunt validè examinati, nam Petrus post citationem
28 domi dimissa copia comparuit in actis, & ideò † conualidauit dictam citationem, Rota *dec. 11. de dolo, & contum. in non.* Ruin. *conf. 61. n. 11. lib. 5.*

Denique non constat de excessiuitate liquidationis:
29 fuit enim facta æstimatio deductis deducendis † electáque media via circa pretium iuxta depositionem testium, vt in *Decisione* D. mei Littæ, 14. *Nouembris*, 1603. cui non est quid addatur.

Nec facit quod quam plures expensæ non fuerant deductæ, quia de expensis doliorum cellæ vinariæ, & similium non est habenda ratio, cum æstimatio vini fuerit facta pretio quoad vascam venditum fuit.

De expensis vero factis minus etiam habenda est ratio: quia ex inuentario apparet, quod in vinea aderant duo torcularia, & in omnem euentum, quod torcular esset restituendum vsus pro duobus annis posset compensati in torcularibus antiquis quæ bene restituta fuerunt.

Nec est verum quod fuerint factæ expensæ in vasca, quæ erunt deducendæ, quia de huiusmodi expensis non constat, & quietantiæ, quæ dantur vltra quod non sunt in actis, non loquuntur de expensis factis in
30 vasca, sed in vinea. Nec est † habenda ratio libri Occichoræ, nisi partitæ iustificentur. cùm fuerit pars formalis in ista causa, *l. exemplo, C. de probat.* & Bart. *in l. admonendi, num. 26. & ibi* Ripa, *num. 121. de iureiur.* & fuit dictum *in hac causa*, 29. *Maij* 1589. *coram Reuerendissima Perusina.*

Minusque releuat quod non fuerit taxatum salarium vinitoris, & tamen constat plures pecunias illi fuisse solutas, quia pertium vini, & fructuum fuit æstimatum deductis expensis in quibus compræhenditur etiam expensa vinitoris, quod Fabri aliàs habuerint scuta trecenta non releuat, quia non probatur quod sint pro fructibus anni 1588. & 1589. pro quibus hodie agitur.

R. P. D. Iusto, Romana prætij Palatij, Lunæ 15. Ianuarij, 1607.

SVMMARIA.

1 *Census creari non potest, nisi in re immobili, vel pro tali habita, quæ sit frugifera, & certis finibus designata.*

2 *Initio Pij V. in sua Bulla super censibus fuit excludere census personales.*

Et inducere æqualitatem inter emptorem, & venditorem census d. num. 2.

3 *Et vt possit constare de peremptione fundi supposíti.*

4 *Decisionis Rotæ in causa Beneuentana census, 26. Decembris, 1594. coram Cardinale Manticæ. Intellectus.*

5 *Numeratio pecuniæ in venditione census, est necessarium requisitum.*

6 *Non vsus Bullæ Pij V. super censibus allegari non potest, & quare.*

7 *In materia vsuraria pertinet ad Papam dare formam contractibus,* & num. 10.

8 *Non vsus, vel contrarius vsus non potest tollere ea quæ veniunt ad declarationem iuris naturalis, vel Diuini.*

9 *Prout nec ea quæ concurrunt ad tollendam vsurariam prauitatem, & ideo ius naturale, & Diuinum declarant tanquam connexam.*

DECISIO LXXX.

ERat controuersia extra Rotam inter administratores Montis Pietatis Vrbis, & hæredes bo. m. Cardinalis Deza an esset validus census constitutus hoc modo.

Impono, & fundo super omnibus bonis, & reditibus domorum, & maioricatuum filij mei iuribus, & actionibus habitis & habendis generaliter, specialiter, & expressè, & pro hoc super bonis sequentibus, in primis super reditibus, &c. Item super d. villis, &c. Item super vallibus, & generaliter super omnibus bonis, & redditibus, &c. quæ ad præsens habet, & pro tempore habebit in perpetuum. Ad quam controuersiam sedandam proposito per me dubio in Rota, Domini vnanimiter firmarunt censum non esse validum.

Prima ratio fuit, † quia iuxta Constitutionem *fel. record. Pij V.* de substantia census est, vt nullo alio modo constitui, creariue possit, nisi in re immobili, aut quæ pro immobili habeatur de sui natura fructifera, & quæ certis finibus designata sit. Et † in hoc intentio constituentis fuit excludere censum personalem, & inducere æqualitatem interemptorem, & venditorem Nauar. *in Comment. de vsur.* 85. Ludouic. Lopez, *de contract. lib. 1. cap. 57. verse. igitur, de prima, cùm seq.* si enim res non esset certis finibus designata, sed creatio census vaga adesset inæqualitas; quia nunquam per rei peremptionem periret census, & remaneret personalis in effectu, & hanc rationem considerauit Rota *coram* Cardinale Mellino *in vna Ciuitatis Castelli census.* 10. *Iunij*, 1599. ibi namque Rota censuit valere censum generaliter impositum super vna domo: quia imponens vnam solam domum habebat in ciuitate, & sic generalis expressio habet vim specialis, & indiuiduæ demonstrationis confinium, & verificabatur intentio Bullæ, † quæ hanc formam inducit ad effectum, vt possit constare de peremptione rei super qua est impositus census, cuius periculum spectat ad emptorem: quod in terminis dixit Honded. *conf. 25. num. 23. lib. 1.* scilicet, non valere censum impositum, & venditum super bonis tenutæ Arcis Ariæ, & tenutæ terræ Partusiæ ex allegatis rationibus, quæ quidem veræ sunt tam ex *Constitutione* Pij V. & Calix. III. *relata in Extrauag. in tit. de empt. & vendit.* quam etiam de iure communi: quia peremptis, & destructis rebus debet perimi census vt emptor ex natura emptionis, & venditionis hoc periculum habet, & est communis opinio Doctor. Callan. *conf. 63. num. 6. & in* Cathalog. *Gloriæ mundi, p. 11. consider. 99 aliàs 98. num. 73.* & ita communiter sentiunt Theologi, & attestatur Io. Bapt. Lup. *de vsur. Comment. 2. §. 2. num. 62. & 63.* à quibus terminis multum abest forma census, de quo quæritur; in quo Constitutio est omninò vaga, & incerta, vt ex ea constat, & consequenter est nulla.

Neque obstat † alia *Decisio coram* Cardinale Mantica, *in causa Beneuentana census. 16. Decembris 1584.* vbi sustinetur census iuxta Constitutionem *Pij V.* 4
etiam non impositus super certo corpore rei immobilis,

lis, sed impositus super quadam vinea, & quibusdam domibus, & postea dicitur super omnibus, & quibuscunque bonis, si quidem fundus ille vti hypotheca cēsus super vinea, & domibus erat certis finibus circumscriptus & ideo ibi concluditur quod cum certa fuerūt expressa, vtile per inutile non vitiatur, & est ratio, quia non est prohibitum à venditore census constitui duas hypothecas, vel fundos ad assecurationem census. In quibus terminis procedit *decisio Rotæ coram* R. P. D. meo Sacrato, *in causa Romana census*, 14. *Ianuarij*, 1602. licet prohibitum sit hoc facere ad finem magis perpetrandi censum, vt per Lopez. *d. cap.* 57. *in fine*, & hoc vltimum applicatur casui nostro cum impositio ad nihil aliud tendat ex verbis præmissis, quam ad censum magis perpetuandum ita vt non contentus imponens de bonis præsentibus imposuit primo loco super habitis, & habendis, & enumeratis aliquibus incertis subdit clausulam, quæ ad præsens habet, & pro tempore habebit in perpetuum: immo magis specificè declarando mentem contrahentium inferius post venditionem census de quolibet anno perpetuo, aut dum non facit redemptus, & liberatus, & sic excludunt quamlibet rei peremptionem.

Secunda ratio fuit quoniam non solum census peccat in forma, sed etiam venditio: quia non intervenit pecunia numerata, † quod est requisitum necessarium ex eadem Constitutione *Pij V.* vt ibi norant omnes Scribentes Navar. Ludovic. Lop. & Moderni *de Cingulo*, Honded. *d. cons.* 25. *num.* 33. & hanc opinionem pro vera semper *Rota* præsupponit, & in specie *coram* Cardinale Pamphilio *in causa Bononiensi census*, 24. *Aprilis*, 1600. & *coram* R. P. D. meo Sacrato, *in Romana census*, 11. *Decembr.* 1602.

Non obstat non vsus Bullæ *Pij V.* vel contrarius vsus allegatus in partibus Hispaniarum Primò enim respondent Domini hic agendum esse de censu valido, & reali in Vrbe vbi iste census est nullus. Præterea † iste non vsus, vel contrarius vsus respectu huius Bullæ constituentis formam censibus non potest allegari in qualibet parte Orbis Christiani, sed vbique seruanda est. Navar. *de vsur. num.* 108. Hond. *cons.* 35. *n.* 3. *lib.* 2. & hodie seruandam esse dicit, Pec. *Pedemont. Thesaur.* 154. *num.* 4. Moder. de Cingulo, *de censib. part.* 2. *num.* 20. Ludov. Lop. *vbi supra vers. omnibus ergo*, dixit alium vsum non esse tolerandum, nisi quod nemo potest sanctionem tam sanctam, & iustam tanti Pontificis *Pij V.* non fore auscultandam, quod facere non licet, quia in Bulla declaratur quod constitutio census alio modo facta censeatur fœneratitia; & derogator statutis, & consuetudinibus; ergo est impossibile contrariū obsentari posse absque labe vsuratiæ prauitatis, in his † enim materiis dare formam contractibus spectat ad Papam, vt constat ex Constitutionibus antiquis *Martini V. Calix. III. & Nicol. V.* & hanc partem defendunt quando non adest consensus Papæ dicti *Moderni de Cingulo. & Hond.* allegati contra distinctionem Navar. *d. num.* 108. & hæc placuit Dominis cum, † etenim ex sententia eiusdem *Navar.* non vsu, vel contrario vsu quisquis loci tolli non potest in quantū est declaratoria iuris naturalis, vel Diuini, idem, † dicendum est de circumstantijs, iustitiam, vel iniustitiam & pactis respicientibus census, quæ æqualitatem inducunt, & concurrunt ad tollendam vsurariam prauitatem, & ideo ius naturale & Diuinum declarant tanquam connexa, *c. de prudentia, de donat. inter vir. & vxor.* Abb. *in c. licet ex suscepto, num.* 11. *de foro compet.* Io. Monach. *in c. sp. accusatus, num.* 6. *de hæret. in* 6. Host. *in summa, qui fil. sint legit. num.* 11. Et hanc sententiam iustè amplexus fuit Rex Catholicus, quæ in Pragmatica, quæ data fuit narrando non vsum sibi præsuppositum, concludit in futurum in institutiam faciendam esse cum Sua Sanctitate. Non † enim dubitabatur materias concernentes peccatum, & res spirituales ad Papam esse referendas.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Iusto, Ciuitatis Castelli Census, Lunæ 29. Maij, 1600.

SVMMARIA.

1 *Census ante Bullam Pij V. sustinebatur etiam quod non esset constitutus super certa, nec venditus pecunia præsenti, & num.* 5.
2 *Datio in solutum habet aliquando vim pretij.*
3 *Nomina debitorum possunt dari in solutum.*
4 *Proprium debitum venditoris census poterat ante Bullam Pij V. in pretium census conuerti.*
6 *Contractus census ratificatur per perceptionem fructuum.*
7 *Census computatur inter immobilia.*
8 *Census non est res quæ subijcitur, sed quid ab ea distinctum.*
9 *Obligatio potest probari per priuatam scripturam.*

DECISIO LXXXI.

DOminis visum fuit censum esse validum: quia non obstant ea, quæ opponuntur, & Primo non obstat quod non adfuerit pecunia numerata in venditione census, & quod non fuerit constitutus super re certa, quoniam huiusmodi difficultates fuerunt sublatæ per Rotam *in causa Eugubina census coram* R. P. D. meo Litta, 10. *Febr.* 1597. vbi dictum fuit † ista non procedere de iure communi, & iste census de quo agitur emptus fuit ante constitutionem *Pij V.* qui dedit certam formam censibus, & est *cons.* Navar. 7. *n.* 5. *de empt. & vend. lib.* 3. Et † datio in solutum in hoc casu vim pretij obtinet, *l. si prædium, C. de euict.* Paris. in terminis pretij census, *cons.* 75. *num.* 52. *lib.* 4. Et † nomina debitorum absque dubio possunt dari in solutum, *l. cum, à quo ff. de solut.* sicut etiam potuisset † proprium vendentis debitum in pretium census conuerti ad *l. singularia, ff. si cert. pet.* & Navar. *cons.* 1. *de empt. & vendit. lib.* 3.

Nec † habet dubium quod ante tempus dictæ Constitutionis poterat imponi, & vendi census generaliter super omnibus bonis, Covar. *var. resol. c.* 7. *num.* 6. *vers. constat igitur.* Tiber. Decian. *post* Io. de Lignano, Rodulph. & Conrad. quos allegat *cons.* 3. *num.* 141. *lib.* 1.

Non obstat quod Cherubina non fuerit præsens quia satis est quod ratificauerit † percipiendo fructus, *l. Paulus, ff. rem rat. haber.* Alex. *cons.* 117. *lib.* 5. Dec. *cons.* 232. *num.* 5. Et licet ratificatio non suppleat defectus, qui non dependent à potestate partium non facit, quia solum agitur ad effectum ostendendi consensum ex ratificatione.

Nec etiam facit apocha, quæ deducitur pro ostendenda nullitate census, quia non est recognita, & nescitur cuius manu scripta fuerint.

Non obstat statutum Ciuitatis Castelli, quo cauetur quod instrumenta conficiantur de rebus immobilibus venditis. Nam † licet census computetur inter immobilia, Feder. *cons.* 12. *num.* 4. cum aliis per informantes allegatis, tamen census † est ius quoddam separatum, & distinctum ab ipsa Couar. *d. cap.* 7. *num.* 8. Gabr. *cons.* 148. *in prine. lib.* 2. & non est ipsa res; & ideo non habet locum statutum quod loquitur in vendente possessionem, vel rem immobilem. Quia immo † cum de iure communi possit probari obligatio per scripturas priuatas, *l. Publica*, §. *fin. ff. de fid.* Statutum quod

corrigit

corrigit ius commune, stricte est interpretandum, *l. quod vero ff. de legib. c. quæ à iure, de reg. iur. in 6.* cum similibus.

Et ex his decisum fuit pro validitate huius census.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Vrbenetana Census, Veneris, 16. Decembris 1594.

SVMMARIA.

1 *Census non comprehenditur appellatione mobilium, vel pecuniæ.*
2 *Legatum mobilium restringitur ad mobilia existentia penes testatorem tempore conditi testamenti.*
3 Limit. *si testator etiam ad futura respexit, quia veniunt omnia, quæ penes ipsum sunt tempore mortis ipsius.*
4 *Accessiones contingentes post mortem testatoris hæredi non testatori competere dicantur.*
5 *Verba demonstrativa ad oculum non extenduntur vltra personam demonstratam.*
6 *Pretium rei à testatore emptæ, & postea retractæ non ad legatarium mobilium, sed ad hæredem pertinet.*
7 *Census connumeratur inter iura legata.*
8 *Retractus resolutus priorem contractum æquè ac si factus non fuisset.*
9 *Redemptio census liberat rem suppositam ab onere per actum retrosimilem.*
10 *Fructibus pendentes tempore conditi testamenti, & tempore mortis non computantur inter mobilia.*
11 *Census inter immobilia connumeratur.*

DECISIO LXXXII.

FVit resolutum pecunias ex censibus redemptis extractas non spectare ad hæredes Franciscæ, sed ad illos de Magdalenis. Cùm enim Franciscæ à viro fuerint relictæ pecuniæ, & mobilia ipsi testatori competentia, indubitati iuris est † horum appellatione non comprehendi census. Clem. *Exiui*, §. *cùmque annui redditus, de verb. sig.* Rom. *cons.* 188. *circa fin.* Tiraq. *de retractu Lignag.* §. 1. Glos. 6. *num.* 4. *cum seq.* Couar. *Var. resolut. lib.* 3. *cap.* 7. *n.* 7. Rol. *cons.* 54. *num.* 6. *lib.* 2. Gabr. *cons.* 141. *num.* 2. *lib.* 2. Et si † testator non dixit competitura, comprehenduntur, tantum pecuniæ cum mobilibus existentibus penes testatorem tempore conditi testamenti, & non mortis, si ita legatum fuisset conceptum Reu. P. D. Mantica, *de Coniect. vlt. volunt. lib.* 3. *tit.* 11. *numero* 4. Sed cùm † ad futura respexit, veniunt etiam ea, quæ tempore mortis in bonis testatoris reperta fuerunt, sed hoc tempus verba legati non excedũt: quia † mobilia & se mouentia, quæ post obuium testatoris superueniunt hæredibus non testatori competere dicuntur, præsertim † cum verba testamenti sint relatiua, & ad oculum demonstratiua personarum testatoris: attentis illis verbis sæpè repetitis. Testatoris, &c. iuxta tradita per Bal. *cons.* 504. *num.* 1. *lib.* 5. Ias. *in l. filiusfamilias*, §. *diui, in* 2. *lect. num.* 151. cum aliis per Decian. *cons.* 29. *num.* 47. *lib.* 2.

Istis non obstantibus tradita per Cin. Iacob. Rom. *& alios in l. ea demum, C. de collat.* quos refert Dec. *ibi n.* 2. *&* 3. Tiraq. *de retractu Lignag. in fine, n.* 14. videlicet, quod † statuto caueatur proximiorem agnatum posse rem alienatam retrahere si quis in testamento cauerit quod bona mobilia remaneat penes hæredem, si fundum emptum à testatore contingat retrahi, disputant an ad hæredem, vel legatarium pretium pertineat, in qua differentia licet nonnulli tenuerint ad legatarium non ad hæredem pertinere: tamen Puig. Alex. & Aret *d. l. ea demum*, contrarium tenuerunt. Sed Domini dixerunt non applicari casui proposito. Primo, quia fuit relicta vsufructuaria iurium, inter † quæ etiam connumerantur census, vt ex eius definitione patet; non autem proprietaria, quæ proprietas cum fuerit à die aditæ hæreditatis acquisita hæredibus licet propter expressam testatoris prohibitionem non potuerint capere illius possessionem, ius ipsis iam quæsitum, propter redemptionem non potest ab eis auferri, & in vxorem transferri, nec hoc casu retrotractio ad initium fieri potest, cum media fuerint interrupta. Secundò cum sors principalis census ex parte creditoris sit inexigibilis ne cadat in contractum vsurarium, iste census, qui pendet à voluntate debitoris non debet haberi in consideratione. Tiraq. *vbi supra num.* 11. Tertio retractio, & † redemptio census non pari passu ambulant: ille enim priorem contractum ita resoluit ac si factus non fuisset per istam vero non resoluitur contractus, sed † per actum retrosimilem res obnoxia censui efficitur libera, *l. fin. C. quando lic. ab empt. disced.* §. *hoc amplius. Instit. quib. mod. toll. obligat.* & fuit resolutum *coram* Illustriss. Lancellotto, *in vna Romana census*, 25. *Iunij* 1574. Præterea † sicuti fructus pendentes licet maturi tempore conditi testamenti, & tempore mortis non computantur inter mobilia, R. P. D. meus Mantica, *lib.* 9. *tit.* 3. *num.* 6. Gabr. *cons.* 98. *num.* 5. *lib.* 1. multò minus census, † tempore mortis inter stabilia connumerabuntur debet post mortem testatoris inter res mobiles recenseri.

Nec obstat quod ex decreto communitatis census iste esset redimendus, quia hoc casu poterat reuocari hoc decretum, ex quo non immutatur natura vt inter mobilia, non immobilia computetur.

Et ita decisum.

R. P. D. Manzanedo, Romana Saluiani Interdicti, Lunæ 1. Iunij 1609.

SVMMARIA.

1 *Solutio in dubio debet cedere in duriorem causam.*
2 *Fideiussor qui dolo desiit opponere exceptionem tàm sibi, quàm suo principali competentem si soluat, non potest à principali repetere.*
3 Limit. *si fideiussori esset incognita huiusmodi exceptio.*
4 *Scientia non præsumitur, sed est probanda ab eo, qui in illa se fundat.*
5 *Ignorantia præsumitur respectu eorum quæ consistunt in facto.*
6 *Obligatus vni principali, & in solidum, non potest opponere exceptionem excussionis principalis.*
7 *Cessionarius non potest plus iuris prætendere, quam haberet cedens.*

DECISIO LXXXIII.

VT facilius posset expeditioni huius causæ consuli, proposui hodie duo dubia, quorum Primum est, præsupposito quod Mons pietatis post decoctionem Augustini Iunctini habuerit ex illius bonis scutà quinque millia, & vltra, & quod de iure illa † deberent cedere in duriorem causam, & sic fideiussionis, quàuis remaneat alius debitor Montis ad tex. *in l. cum ex pluribus, ff. de solut.* cum notatis per Corn. *cons.* 91. *num.* 25.

num. 25. *lib. 6.* Rota *Diuers. decis.* 123. *num.* 3. *par.* 1. & in terminis fuit dictum *in vna Romana fideiussionis*, 21. *Maij*. 1604. *coram Domino meo Lancellotto*. Dubitatur an Dominus Dux de tempore executionis sibi factæ per Montem pro dictis scutis quinque millibus teneretur opponere contra Montem de solutione scutorum quinque millium à Monte habitorum de bonis Augustini, & obster Domino Duci agenti contra Collegium non oppositile dictam exceptionem. Et licet pro Collegio sit regula, quod † fideiussor dolo omittens opponere exceptiones tàm sibi quàm principali competentes, non possit à principali repetere, *l. si fideiussor. 29. ff. mand. l. exceptiones, vbi* Bar. Paul. *& omnes, de fideiuss.* Alex. *conf. 59. num. 1. lib. 1.* Paris. *consil. 104. num. 1. lib. 3.* Contrarium tamen in nostro casu Domini respondendo dixere. Primò quia fuit visum constare quod tempore relaxati mandati contra Dominum Ducem esset satisfactum Monti ex bonis Iunctini, & sic Dominus Dux non poterat opponere de solutione, quæ adhuc Monti non erat facta, tum etiam quia licet sit verum Montem, de dicto tempore fuisse satisfactum de
5 scutis quinque millibus ex bonis Iunctini † nihilominus cùm Dominus Dux ignoraret prædictam solutionem excusandus veniebat cum ad hoc, vt regula contraria procedat, requiratur in fideiussore scientia exceptionis sibi, vel principali competentis, illa vero cessante nihil illi potest imputari, iuxta distinctionem tex. *in d. l. si fideiussor.* quam sequitur Bald. *in l. Constitutionem, num. 2. C. de vsur.* Salic. *in l. si pro ea, num. 12. & 13. C. mandat.* quam etiam approbauit Rota, *d. decis. 113. num. 12. par. 1.* Quod in tantum est verum vt eidem, *l. si fideiussor. in vers. potuit, dicat.* Potuit enim, atque debuit reus promittendi certiorare fideiussorem suum, ne
4 forte ignorans soluat debitum. Vnde † scientia non præsumitur in Domino Duce, & illam probare debet Collegium cum sit suum fundamentum, & consistat in
5 facto, cuius † ignorantia præsumitur, *l. in bello, §. facta, ff. de capt. & postlim. reuers.* Et facilius præsumitur iusta ignorantia cum de illo tempore Dominus Dux esset absens. Et dicere ipsum teneri inuestigare ex hoc non refulgat supina ignorantia, nec lata culpa vt requiritur à *d. l. si fideiussor, iuncta* Glos. *in verbo dissoluta.*

Nec minus facit quod adessent bona Iunctini valoris scutorum quatuordecim millium, quia † cum
6 Dominus Dux esset ad fauorem Montis obligatus vti principalis, principaliter, & insolidum non poterat euitare solutionem opponendo adesse in bonis Iunctini vltra scuta quinque millia, cùm esset in facultate Montis contra ipsum agere omisso, vel non excusso principali. Alex. *conf. 29. num. 35. lib. 7.* Caputaq. *dec. 275. n. 8. part. 2.* & fuit dictum *in vna Romana fideiussionis, 18. Aprilis, 1608. coram eodem D. meo Lancellotto.*

Secundum dubium fuit an stante cessione Montis ad fauorem Collegij censeatur Mons satisfactus de scutis duobus mille trecentis in quibus melioramenta domus supponuntur fuisse æstimata, & sic obster Domino Duci agenti contra Collegium prædicta cessio: & cùm Mons prætenderet contra Collegium valorem melioramentorum factorum per Iunctinum in ista domo possessa à Collegio, fuit deuentum de ordine Sanctissimi ad concordiam in qua Mons pro scutis mille realiter sibi à Collegio solutis illi cessit quæcumque iura super dicta domo hypothecata illiúsque melioramentis sibi competentia amplissimis verbis, vnde Collegium prætendit montem esse satisfactum de omnibus istis melioramentis, cum dicta cessione illud administratores vocent se satisfactos pro scutis mille receptis de omnibus melioramentis ad quamcumque summam.

Et quamuis opponebatur cessionem prædictam non obstare Duci nisi pro scutis mille solutis à Collegio, cum pro illis tantum Mons promiserit de euictione, & quod Mons sibi reseruauerit in ista concordia iura pro residuo sui crediti contra Iunctinum, illiúsque bona & fideiussores, & alios quoscumque etiam tertios possessores, quod arguit non fuisse cessa Collegio omnia iura competentia Monti, sed pro dictis solutis tantum. Nihilominus respondebatur stare simul fuisse cessa omnia iura, & euictionem restrictam ad scuta mille tantum. Immo cùm Mons non habuisset nisi scuta mille non videbatur rationi congruum, quod vltra illa obligaretur de euictione. Et quo ad prædictam reseruationem dicebatur fuisse factam à monte ad tollendas nouationes respectu aliorum; quo ad illos enim nolebat Mons sibi præiudicare. Vltra quod ab ista præseruatione iurium fuit expresse exceptum Collegium, & domus ista, illiúsque iura, & melioramenta, & sic constat nihil fuisse reseruatum quo ad domum, & melioramenta, sed quamuis omnia illa in cessione comprehendantur, nihilominus Domini censuerunt prædictam cessionem non obstare Domino Duci ea potissima ratione, quia si melioramenta ita à Iunctino in domo facta essent penes Montem non posset euitare Mons, quominus Dominus Dux de illis satisfieret pro conseruatione sibi debita, & promissa per Iunctinum, & quo ad suum creditum esset Dominus Dux præferendus in istis melioramentis ipsi Monti, vt fuit resolutum in vna Romana fideiussoris, 15. Maij proximè præteriti coram Domino meo Lancelloto, sed ratio est quia Dominus Dux fideiusserit pro Iunctino, & se obligauerit pro scutis quinque millibus tantum illa reperta in bonis Iunctini debent cedere in duriorem causam, nempè in extinctionem debiti præcedentis ex dicta fideiussione, vt supra in principio diximus. Nec Collegium poterit euitare quominus Dominus Dux satisfiat de istis melioramentis à Monte cessis Collegio cùm † non 7
posit Collegium ex dicta cessione prætendere plus iuris, quam esset penes Montem cedentem ad regulam tex. *in l. nemo plus iuris, ff. de reg. iur.*

Et quibus sic per Dominos fuit conclusum.

R. P. D. Vbaldo, Anconitana Census, 24. Maij, 1613.

SVMMARIA.

1 *Sententia, quæ transiuit in iudicatum retractatur per restitutionem in integrum ob qualemcumque iniustitiam, etiam non notoriam.*
2 *Diffidicta census euanescit, si intra duas menses census non redimatur.*
3 *Notario non creditur de relatione citationis, si non constat de tenore citationis.*
5 *Procurator ad lites non potest recipere solutionem.*
6 *Procurator ad lites non potest interpellari ad recipiendum solutiones.*
7 *Et contra. In extensione huius clausulæ veniunt tantum ea quæ sunt de natura actus, non alia.*
8 *Vel ea quæ sunt apta exprimi, non ea quorum saltem principium non est expressum.*
9 *Tutor datus ob impedimentum tutoris, durat durante impedimento.*
10 *Minor non constituitur in mora ob interpellationem factam à procuratore minus legitimo.*
11 *Decretum factum cum imitatione, non afficit non sequuta intimatione.*
12 *Depositum nullum, non releuat.*
13 *Depositum non integrum, est nullum.*
14 *Etiam si deficiat in minimo.*
15 *Tàm respectu sortis, quam fructuum.*

16 *Etiam de fructibus pro bimestre diſdicta in quo cenſui non fuerat extinctus.*
17 *Actus factus à tutore nomine proprio, non extenditur ad intereſſe pupilli.*
18 *Tutor non poteſt autorari in actu in quo agitur de eius proprio intereſſe.*
19 *Actus ab initio nullus, ratificari non poteſt.*
20 *In ratificatione eſt neceſſaria ſcientia omnium qualitatum actus ratificandi.*
21 *Præſuppoſitum ſi ceſſet, ceſſat diſpoſitum.*
22 *Tutor non poteſt alienare rem minoris abſque ſolemnitatibus.*
23 *Cenſus connumeratur inter ſtabilia.*

DECISIO LXXXIV.

FVit lata ſententia à bon. mem. Iuſto, per quam fuit declaratum Cenſus, de quibus agitur, fuiſſe extinctos præuia deciſione ab eodem extenſa, 26. *Februarij*, 1604. A qua ſententia licet filij, & hæredes Petri de Leonibus appellaſſent, tamen appellationem non fuerunt proſequuti: vnde obtinuerunt committi in Rota cauſas reſtitutionis in integrum, ſuper qua propoſito dubio, 14. *Februarij*, præteriti, quia pro parte Dominorum de Triumphis non fuerat informatum ſuper iniuſtitia ſententiæ ex quo aduerſarij deducebant cauſam reſtitutionis Domini reſolutionem diſtulerunt. Hodie verò iterum propoſito dubio vtraque parte informante Rota cenſuit conſtare de cauſis reſtitutionis in integrum, cùm † ad eam obtinendam ad effectum retractandi ſententiam, etiam quæ tranſiuit in iudicatum ſufficiat qualiſcumque iniuſtitia, etiam non notoria, vt fuit reſolutum *in vna Auximana dotis*, 14. *Martij*, 1578. *coram* Seraphino, Cæſar. de Graſſ. *deciſ.* 10. *num.* 12. *de re iudic.* inter impreſſas *deciſ.* 351. *num.* 5. *part.* 1. *Diuerſ.* Caputaq. *deciſ.* 94. *par.* 3. 1

Iniuſtitia verò deducebatur ex pluribus defectibus, quos videbatur pati extinctio cenſuum ex aduerſo prætenſa.

Et primò ratione diſdictæ cenſus, quæ prætenditur bis facto, & quo ad primam non videtur dubium quin † euanuerit, nam fuit executa, 11. *Aprilis*, 1591. Oblatio verò fuit facta, 22. *Iunij* eiuſdem anni, & ſic per duodecim dies poſt lapſum bimeſtre, & ideò iuxta Bullam *Pij V.* Leoni poterant intra annum agere, ſed non cogi ad retrouendendum niſi præcedente noua diſdicta, vt in *d. Bulla*, §. *eiam verò*. Secunda verò videbatur Dominis pati multas difficultates, tùm quia de relatione citationis executæ in perſonam. Io. Ferrantini clarè 2
non conſtabat, nec † Notario aſſerenti videtur credendum niſi conſtet de relata executione, cùm deponeret 3
de actu à ſe non geſto, nec à ſe rogato. Aym. *conſ.* 273. *num.* 6. Bal. *in l. vlt. num.* 17. *C. de re iudic.* Vltra quod notarius aſſerit nuncium ſibi retuliſſe ſe citaſſe prout in cedula, quam exhibuit, & tamen dicta cedula non reperitur in actis, nec fuit à Notario integraliter regiſtrata, vnde † quatenus probaretur citatio, non tamen 4
probatur tenor citationis; Felin. *in cap. quoniam contra, num.* 51. *verſ. hanc tamen concluſionem, de probat.* quem ſequuta eſt Rota *deciſ.* 65. *part.* 1. vbi quod ſi de tenore non conſtat, impoſſibile eſt dicere, quod citatio ſit legitimè exequuta, tum quia perſona Ferrantini videbatur minus legitima ad effectum de quo agebatur cùm eſſet procurator ad lites conſtitutus à Domina Lauinia ma- 5
tre, & tutrice, quo caſu ſicut † talis procurator ſolutionem recipere non potuiſſet, *l. ſi procurator, ff. de cond.* 6
indeb. l. hoc iure, ff. de ſolut. ita † nec oblatio, nec interpellatio ad recipiendum illi fieri poterat. Tiraquel. *de retractu Lignag.* §. 1. Gloſ. 13. *num.* 33.

Nec clauſula, & cætera, in mandato appoſita obſtat, 7
† quia in eius extenſione poſſunt venire eaſquæ ſunt de natura actus, & non alia. Doctor. *in l. Gallus*, §. *idem credendum vbi* Iaſ. *num.* 7. *ff. de liber. & poſthum.* Vel ea † quæ ſunt cæpta exprimi; non autem ea, quorum ſa- 8
lem principium non eſt expreſſum, Caſtr. *conſ.* 10. *n.* 3. *lib.* 1. Vnde in propoſito potuit operari quod ad omnia neceſſaria in mandato ad lites, non autem pro oblatione, vel pretio cenſus recipiendo. Vltra quod Lauinia mater, die 27. *Aprilis*, 1591. reaſſumpſit tutelam, & conſtituit dictum Ferrantinum actorem ad lites, † quod 9
non videtur potuiſſe facere cum viueret adhuc Franciſcus Alleus ad petitionem eiuſdem matris datus tutor propter litem, quam mater cum pupillis habebat pro repetitione ſuæ dotis, quod impedimentum litis adhuc durabat, vt conſtat ex actis poſtea factis per eandem matrem mediante perſona Ciambarlani vti procuratoris pro conſecutione dicti depoſiti, & ſic manifeſtè videretur conuinci inualiditas mandati Ferrantini, cùm eſſet conſtitutus à perſona minus legitima, nempe à matre de tempore quo, non poterat eſſe tutrix propter impedimentum litis, quæ adhuc durabat & ſuper 10
uentiam alterius tutoris, qui ob dictam cauſam datus fuerat. Accedit, † quod talis interpretatio fuit facta ab 11
aſſerto procuratore illorum de Triumphis, de cuius tamen mandato non conſtat in actis, cùm tamen videretur omnino eſſe neceſſarium ad conſtituendum in mora minores de Leonib. Bart. *in l. inter. ſtipulantem*, §. 1. *ff. de verb. oblig.* Surd. *conſ.* 160. *num.* 24. *lib.* 2. Accedit vltimò, quia † decretum emanatum vigore dictæ interpella- 12
tionis, de deponendo, fuit factum cum intimatione; quæ tamen non fuit facta niſi poſt depoſitum ex quo videtur reſultare inualiditas dicti decreti. Put. *dec.* 174. *lib.* 1.

Ex quibus reſultat ſecundus defectus principalis, videlicet depoſiti, † quod tanquam nullum ex defectu 13
diſdictæ, & interpellationis non potuit afficere pupillos de Leonibus, tanto magis, quia contradictum depoſitum aliæ etiam dabantur exceptiones per informantes, vt † quod non fuerit integrum, ideo nullum, *l. ob-* 14
ſignatum, C. de ſolut. adeo † quod ſufficiat defectus in minima parte, Alex. *conſ.* 75. *num.* 8. *lib.* 7. Tiraq. *de retractu Conuent.* §. 4. Gloſ. 4. *num.* 1. & Gloſ. 5. *num.* 23. Menoch. *de arbitr. caſu* 232. *à num.* 28. & 29. *in addit.* & † debet fieri depoſitum non ſolum ſortis, ſed etiam 15
fructuum, *l. Tutor*, §. *Lucius, ff. de vſur. l. vſuras. C. eod.* Couar. *Var. reſolut. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 19. Hoc autem depoſitum non fuit integrum quo ad ſortem, nec quo ad fructus, cum quo ad ſortem [quæ erat vtriuſque cenſus ſcutorum 4751. & fuerunt depoſitata ſcuta 4551. & de ſola ſolutione alterius partis in ſumma ſcutorum 400. dicitur conſtare ex publico Inſtrumento vt in ſupra deciſione coram b. m. Iuſto, adeò vt adhuc deficiant ſcuta viginti, neque fuit integrum † quo ad fru- 16
ctus cum non dicantur ſoluti, neque depoſiti pro illo bimeſtri pro quo fuit facta prima diſdicta,] quæ ferè omnia ſenſerunt Domini, etiam in illa deciſione coram Iuſto, & licet reſponderint vt ibi habetur, tamen putarunt ceſſare difficultatem propter ratificationem matris, & tutricis pupillorum.

Sed hodiè contrarium Dominis viſum fuit, videlicet, quod dicta ratificatio non ſuffragetur Dominis de Triumphis ex multis reſponſionibus datis per informantes ad dictam ratificationem. Ex quibus illa magis placebat, quod ſcilicet, hic nulla adſit expreſſa ratificatio, ſed illam eliciant Triumphi ex inſtantia facta à Lauinia per procuratorem pro conſignatione dictarum pecuniarum pro ſua dote, quæ † tamen inſtantia non 17
fuit facta tanquam à tutrice, ſed tanquam à creditrice, cùm ipſa repreſentet duplicem perſonam, vnde petens ſatisfieri ſuper depoſito tanquam creditrix, non cenſetur ratificare cenſus extinctionem vti tutrix, cùm hæc ſint diſtincta, & ſeparata, Surd. *dec.* 153.

num.

18 *num.* 16. præsertim cùm in hoc actu ageretur † de proprio commodo Lutianæ, in quo non poterat sibi ipsi auctorari, *l.* 1. *ff. de auct. tut.* Abb. *cons.* 80. *in fine lib.* 2.

Et licet in necessarium antecedens videatur dicendo Lutinam præsupposuisse censum fuisse extinctum, cum alias non potuisset pecunias prætendere, vt dicitur in dicta decisione coram *bon. mem. Iusto*, tamen potuit credere censum tunc fuisse legitimè extinctum, vnde ex hac petitione non videtur potuisse induci ratificatio extinctionis, quæ non aderat saltem valida ex
19 prædictis,& † aliàs actus ab initio nullius ratificari non
20 potest, Natta, *cons.* 262. *num.* 10. Vltra † quod in ratificatione necesse est vt concurrat scientia omnium qualitatum actus ratificari, quæ hic non probatur. Ruin. *cons.* 8. *num.* 8. *vers. si autem, lib.* 4. cum aliis per Gabr. *conclus.* 1. *de Iudic. num.* 18.& fuit resolutum *in Romana pecuniaria*, 5. *Decembr.* 1610. *coram Reuerendissimo Atrebaten.* vbi in specie dicitur, quod ratificans præsuppo-
21 nit actum esse validum, † quo præsuppositio cessante cessat ratificatio. Quibus accedit quod stante nullitate dissictæ census Laurnia neque etiam tanquam tutrix poterat eam ratificare, cum fuisset alienatio rerum sta-
22 bilium prædictorum minorum voluntaria, † quæ sine decreto Iudicis,& causæ cognitione fieri non potest, *l. lex quæ tutores. C. de adm. tut.* Surd. *cons.* 191. *n.* 17. *lib.* 2.
23 & aliàs certum est † census perpetuos connumerari inter stabilia. Tiraq. *de retractu Lign.* §. 1. Glos. 6 *n.* 4. Hond. *cons.* 61. *n.* 35. *lib.* 1.

Ex quibus,& aliis cumulatis per informantes Domini censuerunt constare de causis restitutionis in integrum.

R. P. D. Vbaldo, Bononiensis bonorum de Zaualis, Veneris. 12. *Decembr.* 1614.

SVMMARIA.

1 *Alienatio facta post decoctionem, censetur simulata.*
2 *Census impositio censetur alienatio facta titulo oneroso.*
3 *Alienatio vt censeatur fraudulenta requiritur scientia vtriusque contrahentis, quod bona debitoris non sufficiant omnibus creditoribus.*
4 *Decoctus dicitur, qui postquam talis fuit declaratus, fugam arripuit.*
5 *Brevitas temporis inter decoctionem, & alienationem auget suspicio fraudis.*
6 *Ignorantia facti notarij, & publici non præsumitur.*
7 *Census veniunt appellatione immobilium etiam in statutis.*
8 *Actus idem potest esse validus respectu contrahentium, inualidus respectu aliorum.*
9 *Contractus factus contra legem potest valere in præiudicium contrahentium, non autem in illorum fauorem.*

DECISIO LXXXV.

DOmini responderunt pro Domino Augustino Franzono informante, videlicet, instrumentum impositionis Census de quo agitur, esse in fraudem creditorum. Nam ex testibus examinatis vigore Remissoriæ Rotalis constat hæredes Petriantonij de Zaualiis tempore nundinarum, quæ mense Maij celebrantur Placentinæ decoxisse, & tanquam decoctos fuisse ibi iudicialiter declaratos, & pro talibus
1 publicè habitos; vnde cùm † paulo post decoctionem dicti hæredes bononiam reuerti census imposuerint super certis suis bonis cúmque vendiderint Herculano Posterle, huiusmodi contractus censeri debet simulatus,& in fraudem creditorum, iuxta tex. in *l.* 1. *&* 2. *Decis. R. R. pro Tract. de Cens. & l. si quis cum haberet, & ibi* Bart. *ff. quæ in fraud. credit. l.* 1. *C. de iure fisci. lib.* 10. *& ibi* Bart. *num.* 8. Socyn. *in l.* 1. *num.* 108. *ff. sol. matr.* Gabr. *cons.* 82. *num.* 5. *vers. nec refert. lib.* 1. Rota *Iunien. decis.* 17. *numer.* 14. Et quia ad-
hoc vt alienatio ex titulo oneroso, † qualis est census 2
impositio, censeatur in fraudem facta, requiritur † dan- 3
tis, & accipientis scientia quod bona debitoris non sufficiant creditoribus, prout probat text. *in l. qui autem*, §. *hoc edictum. ff. quæ in fraud. credit. l. pen. C. eod.* Glos. 1. *in* §. *item si quis in fraudem Institut. de act. & ibi* Doctor. Burs. *cons.* 40. *num.* 7. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 226. *num.* 45. *lib.* 3. Surd. *cons.* 382. *num.* 64. vbi de communi *lib.* 3. hic satis videbat constare de vtriusque contrahentium scientia, nam scientia illorum de Zaualiis non videtur posse controuerti, cùm † eam ob causam fuerunt de- 4
clarati decocti in nundinis Placentiæ, & exinde fugam arripuerint, iuxta doctrinam Ias. *in d.* §. *item si quis in fraudem, num.* 46. *Inst. de act.* præsertim stante brevitate temporis inter decoctionem, & impositionem cen- 5
sus, † quæ etiam auget suspicionem, Alex. *in l. si rem dotem*, §. *si mulier, num.* 5. *ff. sol. matr.* Surd. *cons.* 518. *num.* 8. *& 9. lib.* 4. Scientia quoque Herculani satis probatur cum in nundinis præfatis esset publica, & notoria decoctio,& cessatio dictorum de Zaualis, vt testes deponunt, qui etiam dicunt de eo tempore Herculanum fuisse præsentem Placentiæ, ibique negociatum tam suo quam alieno nomine, † adeo vt non præsumatur factum 6
adeò publicum, & notorium ignorasse, *cap.* 1. *de postul. Prælat. cap. fin. qui matr. accus. poss.* Alex. *cons.* 187. *num.* 7. *lib.* 2. Mohed. *decis.* 1. *n.* 2. *de præscript.* Veral. *decis.* 109. *n.* 7. 13. Menoch. *de Præsump. lib.* 6. *præsumpt.* 23. *n.* 68. Rota Ianuens. *dec.* 83. *n.* 8.

Accedat prædictis *Statutum Bononiense* in quo *sub Rubr.* 72. omnes alienationes rerum immobilium factæ per annum ante decoctionem declarantur nullæ, & in fraudem creditorum, vnde cùm eodem anno venditionis census illi de Zaualiis fuerint etiam in ciuitate Bononiæ declarati decocti, cessantes, & falliti, vel saltem contra eos esse procedendum iuxta formam statutorum de cessantibus loquentium, res videbatur transire magis de plano quod prædictum instrumentum census censeretur in fraudem creditorum factum, & licet statutum loquatur de alienatione rerum immobilium, † tamen huiusmodi appellatione continetur etiam an- 7
nui census. Clem. *Exiui*, §. *cúmque annui redditus, de verb. sign.* Gabr. *cons.* 141. *num.* 13. *lib.* 2. Surd. *dec.* 204. *n.* 1. Tiraq. *de retractu Lign.* §. 1. Glos. 6 *sub n.* 3. *vers. at vbi.*

Nec obstare visum fuit, quod alias vigore huius instrumenti census Eques Danesius qui in eo pro Zaualiis fideiussor intervenit fuerit coactus soluere & sic videatur dictum instrumentum canonizatum per Rotam, *vt in decisione Bononiensi census coram* Illustr. Mellino, 8. *Februar.* 1602. *& in eadem* 11. *Decembris, eiusdem anni, coram b. m. Iusto*, quia ibi solùm agebatur inter emptorem census,& fideiussorem principaliter obligatum, in præsenti autem agitur, an dicta impositio census fuerit in fraudem creditorum, & stante ista simul, † quod actus inter contrahentes sit validus non 8
autem quo ad præiudicium tertij, ex adductis per Vant. *de nullit. ut. sit. quat. inter. qua tempor. num.* 53. *& seqq.* Vel † quod valeat in odium, & damnum ipsorum contra- 9
hentium: non autem in eorum fauorem tanquam factus contra dispositionem legis, vt statuti, vel in fraudem Tertij. Tiraq. *de retractu Lign.* §. 1. Glos. 2. *n.* 9. *&* §. 26. *glos.* 2. *n.* 8. *vers. & illud quoque.* Vant. *vbi supra n.* 58.

Nec applicabatur *decisio in causa Bononiensis de Ocellis*, 27. *Iunij* 1597. *coram Orano*, quia ibi constabat de concessione pretij in vtilitatem creditorum, merito ibi cessabat statutum Bononiense, de quo supra; hic autem rerum contrarium obtinet, vt patet ex prædictis.

Ex quibus ita fuit conclusum.

R.P.D. Litta, Romana executionis contractus, Veneris 27. Maij 1594.

SVMMARIA.

1 *Cameralis obligatio habet executionem paratam.*
2 *In obligatione camerali admittuntur solum certæ exceptiones.*
3 *Illustrissimus Camerarius potest exercere etiam ea, quæ requirunt mandatum speciale.*
4 *Decretum Iudicis facit præsumi omnia ritè, & rectè gesta, & omnes tollit suspicionem.*
5 *Statutum Vrbis*, lib. 1. c. 113. *habet locum tàm in cognatis, quàm in agnatis.*
6 *Fructus annui census inter immobilia non computantur & num. 8.*
7 *Prohibitus alienare rem, non est prohibitus alienare illius fructus.*
9 *Verba in statutis sunt propriè capienda.*
10 *Casus in statuto expressus, est regulandus secundum ius commune.*
11 *Læsio maxima non præsumitur, sed ab allegante debet concludenter probari.*
12 *Executio cameralis obligationis, non retardatur pendente iudicio super læsione.*
13 *Exceptio non implementi, non potest opponi ab eo qui primò contranenit.*

DECISIO LXXXVI.

DOmini resoluerunt pro vlteriori executione con-
1 tractus ea ratione, † quia proprium cameralis obligationis est habere executionem paratam, & non
2 admittere regulariter loquendo, † nisi exceptiones solutionis, falsitatis, & pacti de non petendo Cassad. *decis. unica, numero 2. de mun. petit.* Gailess. *in 4. part. obligat. cameral. q. 1. num. 2.* Rota *in illa Romana executionis de Angnillaria, 6. Maij 1592. & in illa* Illustrissimorum de Sforzia. 12. *Aprilis* 1593. *coram R.P.D. Orano*, quarum exceptionum cùm nulla nunc proponatur ideò, &c.

Nec obstare excepriones propositas nullitatis ipsius contractus dixerunt Domini, Non illam motus proprij Gregor. *fel. recordat.* prohibentis emptionem frumenti vltra proprium vsum, quia adest licentia Illustriss. Car-
3 dinalis Camerarij; † qui habet mandatum à Papa, & & potest circa huiusmodi exercere etiam ea, quæ requirunt mandatum speciale, Caputaq. *dec. 9. lib. 4. in manscr.* Et cessat omnis difficultas ex eo quod ipse attestatur id sibi commissum à Papa viuæ vocis oraculo. Alc. *responso* 536. *num. 7. tomo 2. lib. 5.* & fuit dictum *in illa Auximana grani*, 20. *Aprilis* 1592. *coram* R.P.D. Blancherto.

Non illam quod non fuerit seruata forma *Statut. Vrbis, cap. 213. de alienat rer. minor.* Quia ex lectura instrumenti omnes interuenisse solemnitates apparet
4 cum decreto Iudicis, † quod facit præsumi omnia ritè, & rectè facta, & omnem de medio tollit sinistram suspicionem damni, scilicet, doli & fraudis, Bald. *cons. 399. num. 4. lib. 5.* Ias. *cons. 119. num. 1. lib. 1.* Marsil. *singul. 438. num. 1.* latè Rol. *cons. 39. num. 43. lib. 1.* Nec ex eo quod non agnatorum sed cognatorum consensus interue-
5 nerit potest talis contractus impugnari † stante quod statutum illud tàm in cognatis, quàm in agnatis habet locum. Crescen. *dec. 4. num. 6. de constit. in impress.* & fuit resolutum *in illa Romana de Scapucis*, 15. *Iunij* 1576. *coram R.P.D. Branchetto.*

Vlterius omnem ex eo cessare difficultatem dixerunt Domini, quod statutum procedit in alienatione rerum immobilium, vnde non vendicat sibi locum in casu de quo agitur, quia licet annui reditus reputentur inter immobilia ad effectum, vt non possint alienari sine solemnitate; attamen hic non fit alienatio annui reditus, sed solum † promittitur tradi, & consigna-
6 ri certa pars fructuum obueniendorum ex annuis redi-
7 tibus, & † prohibitus alienare rem, non prohibetur alienare fructus, *l. codicillis, §. instituto, ff. de leg. 2. l. patr. in prin. ff. de leg. 3.* Ias. *in l. filiusfamilias, in §. Diui, in 1. lectura, num. 83. vers. decimo tertio limit. ff. de leg. 1.* Tiraquell. *de retractu Lign. §. 1.* Gloss. 3. *num. 47.* cùm in obligatione non sint deducti annui reditus, sed quædam quantitas fructuum non propria auctoritate percipienda per Visanos. Ideò statuti dispositio non applicatur, cùm verè hoc in casu † annua præstatio de qua loqui-
8 tur contractus non comprehendatur inter immobilia. Bart. *in l. sciendum, num. 10. vers. quæro quid si iste, ff. de satisd. cogan.* Rain. *cons. 82. num. 3. vers. quandoque &* 3. *lib. 2.* quod præsertim videtur dicendum † stante quod
9 verba in statutis sunt propriè intelligenda, & non impropriè, *l. 3. §. hæc verba, ff. de negot. gest.* & casus in statuto † non comprehensus est regulandus secundum
10 dispositionem iuris communis, *l. commodissimè, ff. de liber. & posthum. l. fin. C. de pact. convent.*

Et ac illud quod pro Illustriss. Domino Vrsino deducebatur de maximâ læsione, respondebatur † eam
11 non præsumi, *l. 3. §. si minor. ff. de in rem. vers.* Paris. *cons. 49. num. 19. lib. 1.* Alex. *cons. 92. num. 15. & 35. lib. 6.* & ideò ab allegante probari concludenter debere. Gabr. *ubi supra, n. 47.* & † interim obligationem cameralem non
12 impediri, Mohed. *decis. 31. & 39.* Ioan. Paul. *dec. 46. Incipit Romana obligationis.* Anton. August. *dec. 72. lib. 3.* & fuit dictum *in illa Tiburtina Castri S. Poli*, 17. *Martij* 1564. *coram Cotta.*

Ad illud autem, quod pro eodem Illustrissimo deducebatur de non implemento ex parte Domini Vrsini, & sociorum fuit per Dominos responsum ex deductis per informantes pro eis, & ex scripturis satis apparere de integrali implemento vsque ad mensem Septembris, 1590. licet pro parte Illustrissimi Domini Vrsini fuisset cessatum in adimplendo vsque de mense Augusti eiusdem anni, & sic per mensem ante, quo fit vt intrare videatur absque controuersia *notab. Matthesil. 50.*

Quod † scilicet, qui primo contranenit non potest
13 ex post aduersario opponere exceptionem non adimplementi quod comprobat Dec. *cons. 452. n. 5. vers. præterea, & secundo* Rom. *cons. 155. num. 7.* Doctor. *in l. cum proponas, la secunda, C. de pact.* Ideò Domini pro vlteriori executione dicti contractus concorditer resoluerunt.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Nullius, seu Mellinicensi Census, Mercur. 23. Mart. 1613.

SVMMARIA.

1 *Clausula, si quid exequendum, suspendit executionem donec de iustitia sententiæ cognoscatur.*
2 *Pacta quæ non sunt contra substantiam census vitiantur, & non vitiant contractum.*
3 *Pactum quod cessante debitore census in solutione per quatuor menses census sit resolutus, est contra substantiam contractus censualis.*
4 *Etiam in terminis Bullæ Pij V. super censibus.*
5 *Sors repeti loco damnorum, & interesse, si pacta per venditorem non seruentur.*
6 *Bulla Pij V. super censibus est seruanda in toto orbe.*

DECI

DECISIO LXXXVII.

HÆc causa fuit commissa in Rota cum Clausula, si quid exequendum, &c. Vnde dubitauit, an mandatum A. C. esset exequendum; & quia † ista clausula suspendit executionem donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur, Paleot. *decis.* 133. Vecal. *dec.* 180. *in fine, lib. 1. in manuscr. & fuit dictum in causa Romana vineæ de Fabris, 26. Decembris, 1604. coram me.* Ideò Domini ordinauerunt, quod supersederetur in exequutione mandati relaxati per A.C. donec de illius iustitia maturius cognosceretur. Considerabant enim, quod instrumentum census continebat plura pacta, quæ vel non sunt contra substantiam census, vel poterat dubitari talia essent: si enim erant contra substantiam vtique non erat locus executioni, si verò non erant contra, videndum erat an vitiarentur, & non vitiarent vel potius etiam viciarent per clausulam Bullæ quod contractus sub alia forma celebrari sint fœneratitij, cum † Rota aliàs tenuerit *coram* b. m. Cardinale Pamphilio, *in causa Ronnienſi census, 26. Iun. 1600. & in alia Caligaritana census. 28. Ianuarij, 1602. & 29. Aprilis eiusdem anni coram b. m. Cardinale Seraphino,* ista pacta vitiari, & non vitiare, in quibus postremis Decisionibus fuit disputatum de duobus pactis, & ideo danda erit copia dictarum Decisionum, vt Domini possint considerare de illarum.

Secundò principaliter aderat pactum, quod si post matutatum tempus solutionis per quatuor menses fuerit retardata solutio, census contractus esset resolutus, quod † pactum videtur contra substantiam census vt per Socin. *de iustitia, & iure. lib. 6. quæst. 5. art. 3.* qui loquitur in terminis Bullæ Martini, & Calixti, & propterea † eius dictum magis debet procedere in terminis *Bullæ Pij V.* Gutierez, *practicarum quæstionum, lib. 2. q. 166. n. 9.* Solis *de censibus. lib. 1. cap. 10. n. 28.* Sed dicebatur an huiusmodi pactum posset saluari ex eo quod Rota sæpe dixit, vt in *causa Romana datis, 11. Februarij, 1583. relata in dec. 741 part. 1. versic. sicut dicitur.* Quod † si debitor census non seruat pacta sors principalis potest peti loco damnorum, & interesset.

Hic autem est videndum, an de iure ob alia pacta si debitor census non soluit fructus, creditor possit petere sortem loco damnorum, & interesse, & prædicta omnia sunt videnda in terminis Bullæ *Pij V.* quia † est seruanda in toto orbe, Nauar. *de vsur. n. 106.* Modern. Eugub. *cons. 35. n. 3. lib 1.* Modern. de Cingulo, *de Censib. part. 3. n. 26. in fine, & n. 45.* Surd. *cons. 282. n. 13. lib. 2.* Et strictè quidem ita vt sit in arbitrio actoris eligere duo, vel tria pacta ad sui libitum, & illa disputare, dando copiam prædictarum decisionum.

R. P. D. Manzanedo, Rauennatensis Censuum, Mercurij, 10. Maij 1606.

SVMMARIA.

1 *Vsusfructus amittitur propter inundationem ex qua prædij proprietarij forma immutatur.*

2 *Census extinguitur ad ratam pro qua bona censuata perimuntur, vel infructuosa redduntur, &* num. 5.

Non solum quoad fructus, verum etiam quo ad sortem, & num. 6.

3 *Emptor census debet subire periculum census empti.*

4 *Census si non constituatur super fundo certo, & fructifero, est illicitus.*

5 *Fructus dicuntur deductis expensis.*

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

DECISIO LXXXVIII.

DOmini dixerunt sententiam A. C esse confirmandam, cùm ex testium depositionibus satis constet bona iuris Dominæ Asphosinæ huic censui supposita per emersionem aquarum de anno 1593. de mense Aprilis, & per mutationem cursus, & alueri fluminis Seni, & concurrentiam aliarum aquarum fuisse inundata, & conuersa in valles, & palludes, & reddita infructuosa, quin, & omino perempta vnde † tam vsus fructus, quam proprietas fundi per similem inundationem amittitur, ex tex. expresso, in *l. ager eius ff. quibus mod. vsufr. amitt.* & sic intrat dispositio Constitutionis *fel. rec. Pij V. incipiens* cùm onus: *versi. postremo census omnes,* quia disponitur, † quod bonis censui obnoxiis in totum vel pro parte peremptis; aut infructuosis redditis etiam, & census ad tatam pereat, & extinguatur: cuius dispositionis ea potissima est ratio, quia † aliàs emptor census nullum subiret rei emptæ periculum, & semper esset in toto contra regulam tex. *in §. cum autem Iustit. de empto. & vendit. & tex. in l. 1. C. de pert. & comm. rei vend.* & sic non esset contractus emptionis & venditionis. 1 2 3

Vlterius quia † ad validitatem, & iustitiam huius contractus censualis necessario illius reditus sunt constituendi super certis fundis, & rebus fructiferis, alioquin illicita, vsuramque sapiens censeretur constitutio census aliter facta iuxta *Extranag.* Martini V. & Calixti III. *incipit Reginini, tit. de empt. & vend.* Istis autem fundis peremptis, aut redditis infructuosis cessat contractus absque fundamento quo nitebatur necessario ad ipsius iustitiam & validitatem. Ergo deficiente isto fundamento corruit contractus. Ex quibus intrat prædicta Conclusio, † quod bonis censui suppositis peremptis, aut infructuosis redditis perit, & extinguitur census, quam firmant, & sequuntur Io. de Lignano, *in c. in ciuitate, de vsur.* & alij relati Couar. *in c. 7. n. 5. 1. 3. variar. resolut.* & vltra illos eandem firmat Rom. *cons. 417. n. 6.* Gregor. Lop. *in l. 28. Glos. 9. circa fin. tit. 8. part. 5.* & Sarmient. Select. *l. 7. cap. 1. n. 29.* & Nauar. *in tract. de vsur. n. 74.* & 95. Stracc. *de instruct. Mercator. c. 15.* Felician. de Solis, *de censib. l. 1. c. 4. n. 5. versi. tum præterea & c. 9. n. 8. versi. nona conditio,* Redoan. *de reb. Eccles. non alienan. in Rubr. de constit. man. cens. §. Incipien. Conditiones, quibus annui census. n. 5.* Gutierez, qui testatur de communi *practicar. qu. lib. 2. quæst. 177. num. 7.* Rota *decis. 757. n. 2. part. 1. diuers.* 4

Ex quia Conclusione sic firmata sequitur, † quod non solum capitale census pereat, sed etiam in illo perempto cesset etiam illius pensio percipienda, cum vellet pensionem percipere sine iure percipiendi esset non iure, sed alienâ iniuriâ percipere. 6

Non obstat quod aliqua pars huius terræ modo colatur, & ex ea fructus colligantur, prout iidem testes deponunt, quia vt ex eorundem depositionibus deprehenditur expensæ superant fructus, quo casu non potest dici hæc pars fructifera respectu dictorum fructuum; cùm † non dicantur fructus, nisi deductis expensis, ex text. in *leg. diuortio, §. impendia ff. sol. matrim. l. si à Domino, vel à patre, §. vlt. ff. de petit. hared.* quem tex. ad hoc dicit singularem, & vnicum Roman. *sing. 354.* ad idem est tex. *in l. fundus, qui dotis ff. famil. erciscund.* quem ad hoc commendat *Aug. in l. ait Prætor, §. per hanc ff. de vsur.* his verbis. Quod in fructus redigendos impensum est, non ambigitur ipsos fructus diminuere debere. Glos. Bart. & Ang. *in l. in fundo, ff. de rei vendic.* tradit. *Tiraqu.* pluribus relatis *de retractu Lignag. §. 14. Glos. 1. num. 1. & 2.* 5 7

An autem cessante inundatione, terris redditis fructiferis reuiuiscat iste Census alterius inspectionis erit.

R. P. D. Manzanedo, Rauennatensis Censuum, Veneris 2. Maij 1608.

SVMMARIA.

1 *Testium in conflictu, & concursu sunt præferendi plures, digniores, melius informati, practici, & vicini.*
2 *Fides extracta ex libro publico, & ab illius custode publico probat.*
3 *Officiali attestati, de pertinentibus ad illius officium, credendum est.*
4 *Deputato à Principe ad actum creditur circa illum actum.*
5 *Testes sunt cum alijs testibus concordandi.*
6 *Fructus dicuntur qui supersunt deductis expensis.*

DECISIO LXXXIX.

Decima Maij, 1606. dubitaui, an sententia A. C. esset confirmanda, & parte R. P. D. Ludouisij, & litis consortum tantum informante Domini affirmatiuè responderunt. Cùm autem 25. Iunij, 1607. causa super eisdem vtraq; parte informante proponeretur Domini dixerunt, quod probationes adiuuarentur, vnde hodie causa iterum reproposita vtraque etiam parte informante Domini in decisis stando censuere: quia consideratis vtriusque dubio visæ fuerunt prævalere probationes R. P. D. Ludouisij, & ex illis resultare probatum quod de anno 1593. huiusmodi terrenum fuit inundatum per eruptiones aquarum, & mutationem alui fluminis Seni, & fuit conuersum in valles, & paludes, & redditum infructuosum, quin, & vt plures testes concludunt, ista terrena ex prædicta inundatione amiserunt suam substantiam, vim, & naturam producendi fructus percipiendos, & illa pars terreni, quam ducunt producere herbam, vt attestatur.....est in parua quantitate, & tam paruæ qualitatis, quod nullatenus veniant in considerationc, prout etiam qui deponunt de lignis, quæ possunt in magna quantitate ex isto terreno euelli in vtilitatem patroni, ratione inundationum dicunt quod vix, aut saltem magna cum difficultate, & expensis possint extrahi ab ipso terreno, qua de causa, & quia ciuitas ad quam ligna essent vehenda, & venderentur distat à dicto terreno, concludunt quod superaret expensa facienda in extractione, & venditione dictorum lignorum commodum ex illis deducendum. Vnde tam ligna prædicta, quam herba relinquuntur à Patrono pro derelictis quasi ex illis nullum fructum valeat elicere, & vltra quod isti testes ita certè, & specificè concludunt infructuositatem istius terreni sunt plures numero, digniores, & melius informati, practici, & vicini, † & sic absq; dubio in concursu sunt ex aduerso inductis præferendi, ad tex. *in c. in nostra, de testib.* Gabr. *co. tit. concl. 4. num. 34. & seq. & tit. de Presumpt. concluf. 6. num. 1. & 6.* & per Inn. *in c. auditis, num. 4. versic. si vero testes, de prater.* Aym. *consil. 6. num. 28. & consil. 94. num. 3.* Surd. *cons. 303. num. 4. lib. 3.* Ruin. *cons. 53. num. 6. lib. 4.* præcipuè cum ex pluribus ex aduerso examinatis istorum dicta valdè coadiuuentur, & nunc sint adminiculata ex pluribus de nouo pro parte R. P. D. Ludouisij productis, & Primò ex fide libri Camplonerii ciuitatis Rauennæ attestantis, quod R. P. D. Maluasia ab anno 1593. fuit exemptus ab omni onere, & subsidio ad quæ alias ratione dictorum bonorum tenebatur, quia illa facta fuerant infructuosa ratione prædictæ
2 inundationis, cui † fidei est credendum tanquam extractæ ex libro publico, & ab illius custode publico, *l. quadam, §. nummularius, in princ. iuncta, l. seq. ff. de edend.* vbi *Ang. num. 2.* testatur de communi, & ipsi † Camplonerio tanquam attestanti de re ad suum officium concernente danda est fides, ad tex. *in c. post cessionem, vbi* Felin. & Doctor. *de Probation.* Ruin. *consil. 56. num. 5. lib. 1.*

Quibus accedit fides Cosmi Bardi de illo tempore Gubernatoris Rauennæ, qui de ordine Illustrissimi Cardinalis Caietani se contulit ad visionem loci, & testatur inuenisse sex partes ex septem circumcirca prædicti terreni inundatas taliter, quod ex illis aliquis fructus non poterat deduci, & illa pars septima, quæ seminabatur patiebatur damnum taliter quod, vis fructus illius ascendebant ad expensas necessario faciendas. Adest etiam fides Domini Odoardi Sanctarelli attestantis se de ordine *fel. record. Clem. VIII.* vidisse territorium dell'Alfonline, illudq; inuenisse totum reductum infructuosum per aquarum eruptiones, & inundationes, prout Sanctissimo retulit, qui prædicta relatione attenta per suum Breue exemit à solutione onerum aliàs soluendorum ratione dictorum bonorum D. Comitem Cæsarem Calcagninum, & tam † fidei Gubernatoris Rauennæ, quàm Sanctarelli cum fuerint specialiter ab hoc deputati per Sanctissimum, & per Cardinalem Caietanum credendum est, ad tex. *in l. apparitores, & ibi* Io. de Platea, *C. de ex actor. tribut. lib. 12.* & alij *in d. l. quædam, §. nummularius.*

Quibus non obstant testes ex aduerso producti deponentes, quod in aliqua parte horum prædiorum, & aliquibus annis fuit seminarum, & fructus fuerunt procreati, & quod ligna ex dicto territorio fuerunt extracta, & vendita, quia isti testes non declarant quantitatem seminis, nec fructuum perceptorem, nec sufficienter expensas pro illorum recollectione, & lignorum collectione, & extractione facienda; vnde potius videbatur, quod † possint huiusmodi testes cùm ex aduerso examinatis concordari media declaratione per testes pro infructuositate deponentes facta, quatenus testantur quod licet fructus recolligantur illos expensæ superant. Quod etiam præfatus Cosmus de Bardis Gubernator Rauennæ in ipsius fide attestatur. Quin & plures ex testibus pro infructuositate examinatis idemmet deponunt.

Et eodem modo respondetur ad notulas fructuum recollectorum de anno 1598. extractas ex libris agentis eiusdem R. P. D. Maluasiæ, in quibus adnotantur fructus percepti, non vero expensæ factæ, & quod peius est ab anno 1593. quo inundatio euenit vsque ad præfatum annum 1598. non datur aliqua nota fructuum perceptorum, quasi in prædictis annis nulli fuerint percepti, & cùm nec à prædictis testibus, nec in supradictis notis expensæ deducantur, & tot testes vtriusq; partis deposuerunt, quod quamuis aliqua pars huius terreni modo colatur, & ex ea fructus colligantur illos superant expensæ, non † viderur istam partem terreni fructiferam dici respecto dictorum fructuum, nisi deductis expensis, iuxta tex. *in l. quod in fructus, ff. de vsur.* cum cæteris in fine primæ Decisionis adductis.

Vltimò non obstant oblationes quorundam, qui obtulerunt certas annuas quantitates pro afflictu harum terrarum. Quia respondetur huiusmodi oblationes fuisse factas ab anno 1606. & respicere illud præsens tempus, & futurum, non autem præteritum ad quod non infertur terras fuisse fructiferas ex eo quod in futurum valeant locari, contractu temporis possint forsan huiusmodi terræ in sui substantia meliorari. Vlterius, quia huiusmodi oblationes fuerùt factæ prædicto R. P. D. Maluasia absente, & non constat quod ipse acceptauerit, vel repudiauerit istas oblationes fuisse, vnde potest præsumi præfatas oblationes fuisse mendicatas, & suppositas, præcipuè stante reuocatione Dominij del Re vnius ex oblatoribus, qui asserit illam fecisse ad faciendam rem gratam Domino Sturiono procuratorio

aduerso,

aduerso, & quod bene informatus de statu, & qualitate dictarum terrarum, inuenit præfatam oblationem sibi multum esse damnosam, quapropter antequam à Domino Maluasia acceptaretur ab illa recessit, illámq; reuocauit. Quæ etiam adiuuatur ex oblatione vltimo loco in Curia facta, in qua oblator volebat quod Reuerendus Pater Dñs Maluasia sibi defalcare deberet quidquid per inundationes amittere contingeret, taliter quod semper in tuto maneret, aliàs oblationi noluit stare.

R. P. D. Sacrato, Romana census, Lunæ 14. Ianuarij 1602.

SVMMARIA.

1 *Protestatio quod si quid in censu reperiatur contra Bullas Papales habeatur pro non appositio, sustinet censum, etiamsi in ea adsit pactum contra dictas Bullas.*
2 *Census potest validè imponi super duobus fundis non specificata quantitate pro qua singula corpora grauantur, quidquid contradicat Bocc. ac.*
3 *Quod in iure non reperitur vetitum, concessum præsumitur.*
4 *Numerus singularis est de sui natura conuertibilis in pluralem.*
5 *Fideiussoria obligatio habet semper insertam conditionem, si causa subsistat.*
6 *Fideiussor non potest in plus obligari, quam principalis.*
7 *Census non extinguitur per alienationem fundi suppositi, & num 11.*
8 *Census impositus super duobus prædijs pereunte vno, sustinetur in altero, si sit capax totius census.*
9 *Societas officij contracta super duobus officijs, vno vacante sustinetur in altero, quatenus sit capax totius summæ in societate positæ.*
10 *Ex impositione census oritur duplex actio vna personalis, altera in rem scripta.*
11 *Actio in rem scripta sequitur rei possessorem.*
12 *Actio personalis sequitur personam imponentis censum.*
13 *Venditor census non prohibetur rem censui suppositam alienare.*
14 *Fraudibus est obuiandum.*
15 *Factum Iudicis censetur factum partis.*

DECISIO XC.

TEnetur Ioan. Maria ad fructus census decursos, & non solutos iuxta formam suæ obligationis, non obstantibus ex aduerso oppositis.

Nam quod primo loco dicitur censum fuisse inualidum propter pactum in eo appositum, quod venditor teneatur manutenere emptorem in quasi possessione exigendi, etiam in casu inualiditatis census, aliàs
1 ad duplum rollitur ex † protestatione de qua in eodem instrumento, quod si quid inueniatur appositum contra Constitutiones Summorum Pontificum habeatur pro non appositio, vt fuit in specie dictum *in illa Beneuentana census, 16. Decembris. 1594. coram R. P. D. Pamphilio.*
2 Alia † inualiditas deducta ex eo, quod census fuerit impositus super duabus rebus diuersis, nempè domo in Vrbe, & fornace non expresso pro qua summa singula corpora grauarentur iuxta distinctionem, quam tradunt Modern. *à cingulo tractatu de censibus, part. 3.*
3 *num. 26.* non videtur habere iuris fomentum † quia nullibi reperitur vetitum, ideo permissum, *l. necnon, §. quod eis, ff. ex quibus caus. maior. l. 1. §. adhiberi, ff. de test.* tradit in specie Nauarr. *Comment de usur. quæst. 15. numero 113.*

Nec refragantur verba singularia Constitutionis *Pij V.* ponderata per dictos *Modern.* ibi, non nisi super re immobili: quia † singularis numerus de sui natura est conuertibilis in pluralem, *l. in vsu vbi Doctor. ff. de verb. oblig.* 4

Non obstat præcipuum fundamentum, quod sit, quod fornax præuia subhastatione, & deliberatione ad instantiam creditorum exierit de manibus venditoris census, ex quo duo inferuntur. Alterum quod cessauerit census pro portione, quæ erat super fornace, & consequenter obligatio fideiussoris, † quæ habet semper 5 insertam conditionem, si causa subsistat. Soc. *conf. 31. n. 19. & 20. lib. 1.* Alterum quod etiam si census, super fornace sublhastata adhuc exare diceretur, fuerit per illius alienationem liberatus debitor census, iuxta doctrinam Nauarr. *de vsur. quæst. 16. num. 116.* & consequenter, & fideiussor, † qui non potest in plus obligari, quam 6 principalis. *l. Græce, §. illud, ff. de fideiuss.*

Nam quo ad primum respondetur † per alienationem 7 fundi non cessare censum, sed in alium transire cum onere suo, vt in specie *Couar.* qui allegat concordantes *Var. Resolut. lib. 3. cap. 7. num. 10.* & consequenter non esse verum quod cesset causa obligationis fideiussoris. Secundo respondetur, quod etiamsi † fornax perempta 8 esset, nihilhominus sufficit quod remaneat domus, quæ sit capax pro sustentatione census, & in hoc placuit similè de societate inita super duobus officijs, † quæ sus- 9 tinetur si alterum ex officijs vacet, dummodo officium remanens sit capax, vt dictum fuit *in illa Romana societatis de Luchinis, 24. Ianuarij, 1573. coram Illustrissimo Blanchetto.*

Quo ad secundum negatur antecedens, quod per alienationem rei censualis liberetur impositor census. Nam † ex dicta impositione duplex Oritur actio, alia ex 10 ipso stipulatu, quæ est personalis alia ex ipso censu, quæ dicitur in rem scripta, Gabr. *conf. 141. num. 2. lib. 2.* † & consequenter sicut illa realis sequitur possessorem rei, Crau. *conf. 57. num. 1. Couar. d. lib. 3. Var. resolut. cap. 7. num. 6.* Ita † etiam personalis sequitur ipsum 12 contrahentem, Spec. *in tit. de emphyteusim num. 18. versi. quia personalis.* nor. in specie Redoan. *in tract. de reb. eccles. non alien.* Rub. *de constit. am. cens. num. 68.* Gabr. *conf. 47. n. 13. in fine, libr. 1.* Aliàs cùm ex Constitutione *Pij Quinti*, non † possit venditor prohiberi quin alie- 13 net rem censui subiectam esse in potestate illius statim sequuta venditione census alienare rem censui subiecta & sic reddere eluforias omnes cautiones, sine quibus emptor minimè contraxisset, † quibus fraudibus est 14 obuiandum, *l. 1. ff. de dolo.*

Nec prædictis refragatur, quod hic non pars, sed Iudex vendidit, † quia factum Iudicis hoc casu habetur 15 pro facto partis, *l. si ob causam, vbi Bal. n. 4. C. de euict.*

Et ita ad consultationem Reuerendissimi A. C. me proponente, respondit Rota.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana societatis officij, Mercurij, 28. Ianuarij 1604.

SVMMARIA.

1 *Societas officij contracta super duobus officijs non extinguitur per venditionem vnius officij, si alterum officium sit capax totius summæ.*
2 *Societas sustinetur in officio non vendito pro ea rata pro qua officium est capax.*

DECISIO XCI.

DOmini concluserunt, † quod si officium quod re- 1
mansit erat capax totius summæ per venditionem alterius officij, societas non fuit dissolura, & in hoc

casu materia est clara, quia hanc opinionem sæpius sequuta fuit Rota *in causa Romana reductionis coram* Illustrissimo Cardinale Blanchetto, *in Romana de Ferriis coram* Reuerendissimo Domino meo Patriarcha Alexandrino, *& coram me in causa Romana census*, 30. *Octobris* 1602. Si † vero officium non est capax totius summæ, censuerunt societatem sustineri prorata cuius est capax, quia illa pars, quæ remanet affert eandem vtilitatem in parte, quam affert totum respectu totius, & propterea cessat in hoc casu ratio indiuiduitatis in qua se fundant informantes. Bart. *in lege stipulationes non diuiduntur, in 3. quæst. ff. de verborum oblig.* Aym. *cons.* 326. *num.* 6. & fuit latè deductum in dictis decisionibus. 2

Reuer. Pat. D. Litta, Eugubina census, Lunæ 10. *Februarij* 1597.

SVMMARIA.

1 *Census creati ante Bullam Pij V. non requirebant effectualem pecunia numerationem, &* num. 5.
2 *Debitum ex vna causa potest ex partium consensu conuerti debitum ex alia causa.*
3 *Bulla Pij V. super censibus non annullat census creatos ante illius promulgationem.*
4 *Lex futuris non præteritis prouidet negotiis.*
6 *Census post Bullam Pij V. sustinetur etiam si pecunia non numeretur in actu contrahendi, si realiter constet pretium illius prouenisse ad manus venditoris.*
7 *Census non redditur nullus si fructus fundi supposititi non sufficiant pro illius solutione, quando census fuit impositus etiam super omnibus bonis imponentis.*
8 *Intellige hoc procedere ante Bullam Pij V.*

DECISIO XCII.

DE anno 1594. Euangelista Lames, & Bernardinus Gorantes mercatores Eugubini asserentes se Dominos cum iuramento duorum prædiorum in territorio Eugubij existentium imposuerunt specialiter super illis hypothecando, & supponendo generaliter omnia alia eorum bona censum scutorum centum triginta quinque ad fauorem Bernardini Rayneri precio scutorum mille quingentorum, quæ scuta mille quingenta tunc non fuerun. exbursata venditoribus, sed verè ipsi alia ex causa erant debitores emptoris dictæ summæ. Huius census fructus per plures annos fuerunt soluti sine aliqua controuersia, mox Bernardino emptore census defuncto denegata fuit solutio hæredi; vnde introducto iudicio inter hæredem emptoris, & hæredes venditorum opponentes de nullitate dicti census, tum quia non interuenerat in eius creatione pecunia numerata; tùm etiam quia duo prædia super quibus specialiter impositus fuerat census non erant capacia census tantæ summæ, Iudices de partibus per duas sententias declararunt dictum censum fuisse nullum, & fructus ex eo perceptos vltra summam quinque pro centenario dicti capitalis scutorum mille quingentorum esse imputandos in extinctionem sortis principalis. Et tandem introducta causa in Rota coram me, dubitatum fuit, an stante instrumento census, & aliis de quibus in actis sententiæ de partibus sine iustæ.

Et Domini vnanimiter pro negatiua resoluerunt, 1
moti, quia † cùm census iste fuerit creatus ante Constitutionem Pij V. non potuit iudicari nullus, ex eo quod in actu impositionis census pecunia numerata 2
non interuenerit, cum † de iure communi debitum ex vna causa non sit prohibitum ex consensu partium conuerti in debitum ex alia causa, & sic ex causa census, *l. singularis ff. si cert. pet. l. 3. §. si. ff. de donat. int. vir. & vxor. l. si & nuptura & l. si sponsalibus, ff. de iure dot.*

Nec † constitutio Pij V. annullat census aliter antea factos, vt ex lectura eius constat, & ex eo comprobatur quod † proprium legis est respicere futura negotia non præterita, *l. leg. & constitutiones, C. de legibus.* Et quod census ante constitutionem Pij V. † potuerint validè creari de pecunia antea debita emptori per venditorem voluit Nauar. *cons.* 1. *num.* 1. *in tit. de empt. & vend.* Surdus *cons.* 162. *num.* 39. *lib.* 2. Immo † etiam post constitutionem Pij V. non videtur improbata constitutio census, & si in ipso actu non interueniat pecunia numerata, dummodo re vera constet ad manus venditoris peruenisse pretium ipsius census vt alias in signatura Sanctissimi per Gregor. XIII. *fel. record.* fuisse declaratum dixerunt Domini *in vna Beneuentana census coram R. P. Domino Pamphilio*, dum tenuerunt pro validitate census licet in actu illius constitutionis non interuenisset pecuniæ numeratio, sed sola cedula bancaria.

Sicut † nec ex eo potuit iudicari nullus census iste quod prædia illa duo super quibus specialiter fuit impositus non esset tanti reditus quod sufficere pro soluendis fructibus ipsius census, stante quod fuit etiam impositus super aliis bonis omnibus ipsorum venditorum, quod bene † ante constitutionem Pij V. fieri potuit, vt expressè probatur in Constitutione Calixti III. *tit. de empt. & vendit. in Extrauag. ibi. Super eorum bonis, domibus, agris prædiis, possessionibus, & hæreditatibus, &c.* & tenent Sotto *de iust. & iure, lib. 6. quæst. 5. art. 1. & 2.* & Dominicus de Bannes, *de iustitia, & iure, q. 78. art. 4. tit. de censibus*, & fuit resolutum *in illa Panormitana, seu Agrigentina rescissionis contractus*, 13. *Januarij* 1575. *coram Illustrissimo Blanchetto.*

R. P. D. Cantuccio, Romana nullitatis census, Veneris 4. *Februarij* 1583.

SVMMARIA.

1 *Pactum quod census sit liber ab omni onere, non repugnari naturæ contractus censualis.*
2 *Pactum quod onera pertineant ad venditorem, est contra naturam emptionis, & venditionis.*
3 *Pactum quod venditor teneatur ad quascunque impensas, est contra naturam venditionis, & inducit præsumptionem simulationis.*
4 *Pactum quod emptor census fundum super quo fuit impositus census habebat conductum donec census redimatur est parum licitum, & vitiatur, non tamen vitiat contractum.*
5 *Pactum istud non est contra substantiam contractus censualis.*

DECISIO XCIII.

FVit resolutum censum de quo agitur fuisse validè impositum cùm iuxta Bullas Martini & Calixti ad rationem octo pro centenario, & cum pacto redimendi quandocunque fuerit impositus; qui contractus licitus est & nullam continet vsurariam prauitatem ad latè deducta per Conrad. *de contract. quæst.* 83. Couar. *Var. Resol. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 5. *vers. tandem ex prædictis apparet.*

Non obstat pactum † quod census sit liber ab omni 1
onere, quia hoc non repugnat naturæ contractus census, nihil enim impedit quin ego possim emere annuum

nam census immunem, & exemptum ab omni onere, Natta *autem cons.* 198. *num.* 13. *lib.* 1. & Rol. *cons.* 49. *num.* 35. *& seqq. lib.* 2. ex aduerso allegati loquuntur in venditione rei immobilis cum pacto quod onera pertineant ad venditorem, quod pactum † cum sit contra naturam contractus venditionis, inducit præsumptionem vsurariam. Idque aperte ostenditur ex verbis Baldi, quem ipsi citant, *cons.* 311. *num.* 10. *lib.* 5. vbi firmat pactum quod venditor teneatur soluere gabellam, & agnoscere alia onera contractus, & rei venditæ esse contra naturam contractus venditionis, & inducere præsumptionem vsurarum. Et † eodem modo quod scilicet, procedat in venditione rei immobilis respondetur ad pactum quod venditor teneatur ad impensas quascunque, quod pactum inducit præsumptionem simulationis, vt per Veronens. *de simulat. contract. præsumpt.* 6.

Non obstat pactum, quod ex quocumque euentu etiam incogitato nulla possit peti reductio, seu defalcatio, quia hoc pactum in instrumento census non legitur.

Non obstat pactum † quod emptor census, qui domum super qua census impositus fuit, conduxit non possit ab ea expelli etiam finita locatione nisi facta per venditorem redemptione & extinctione census, ex quo pacto videtur per quandam viam in directam compelli venditor census ad illum redimendum, quod est contra naturam census, quia licet huiusmodi pactum videatur parum licitum & honestum, non tamen vitiat contractum census: cum enim respiciat locationem, & non † sit contra substantiam contractus, pactum vitiatur, & non vitiat, ad tradita per Bart. & Doctor. *in lege vbi ita donatur, ff. de donat. causa mort.* & in specie Couar. *Variar. resolut. lib.* 3. *cap.* 8. *num.* 7. *circa med. vers. verum ex eo.*

Illustrissimo Cardinale Mellino, Ciuitatis Castelli census, Lunæ 10. *Maij* 1599.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super domo non expressis illius finibus sustinetur, si imponens in dicto loco non habeat nisi vnam domum.*
2 *Expressio generalis habet vim specialis, & individuæ quando non potest verificari, nisi in vna re.*
3 *Expressio confinium fundi qui censui supponitur est necessaria ad effectum, vt possit constare de dicti fundi peremptione.*
4 *Census in dubio censetur impositus super fundo existente in loco contractus.*

DECISIO XCIV.

1 DOmini cum † præsupposito quod Lælius tempore impositionis census haberet solum vnam domum in Ciuitate Castelli censuerunt censum sustineri, quia si non aderat nisi vna domus, in qua posset
2 verificari impositio census † expressio generalis super vna domo sine confinibus habet vim specialis, & individuæ designationis confinium, vt in his terminis tradit Bart. per illum textum *in lib.* 2. *n.* 1. *ff. de lib. & posthum. & ibi* Ias. *n.* 14. & latè deducit idem Bar. *in lege demonstratio falsa, in* 7. *quæst. num.* 16. *ff. de condit. & demonstr.* & post Iacob. de Arer. Gyn. Bal. & alios quos citat, bene deducit Tiber. Decian. *resp. vol.* 2. *num.* 70.
3 *lib.* 4. Et hoc eo magis dicendum est, † quia illa expressio confinium est necessaria ad effectum vt possit constare de peremptione rei super qua est impositus census cuius periculum spectat ad emptorem, & ideo si verificatur præsuppositum quod Lælius non haberet nisi vnam domum est satisfactum iuri, & intentioni Bullæ, quia succedente casu peremptionis non poterat esse dubium super qua domo fuisset impositus census.

Non obstat quod Lælius habebat alias domos extra ciuitatem Castelli, quia in dubio † census censetur im- 4
positus super domo existente in loco contractus, Bar. *in lege si cum dies, §. si arbitror ff. de recept. arbitr.* & cessat omnis difficultas ex confessione Lælij, quod census fuit impositus super ista domo.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto Bononiensis census, Veneris 10. *Iunij* 1611.

SVMMARIA.

1 *Creditum probatur ex publico instrumento.*
2 *Possessio venditoris probatur ex clausula constituti apposita in instrumento venditionis.*
3 *Etiam contra habentem causam ab ipso constituente.*
4 *Possessio conuenti in Saluiano, probatur per litis contestationem cum adminiculis.*
5 *Exceptio nullitatis census non admittitur in iudicio Saluiani.*
6 *Census impositus super re non designata certis finibus est nullus.*
7 *Identitas bonorum probatur ex assignatione duorum confinium.*
8 *Anticipata solutio non prohibetur in contractu census, nisi deducatur in pactum.*
9 *Pactum anticipatæ solutionis vitiatur, non vitiatur contractum census.*
10 *Protestatio quod census intelligatur impositus iuxta Constitutionem Pij V. saluat illum à nullitate.*
11 *Notario asserenti pecuniam fuisse manualiter numeratam in venditione census, creditur.*
12 *Instrumentum vt impugnetur sunt necessaria probationes concludentissimæ.*

DECISIO XCV.

SEntentiam in Saluiano latam confirmandam esse Domini consueuerunt, cùm concurrant omnia ad hunc effectum requisita, constat † enim de credito cum 1
hypotheca ex publico instrumento census, quod facit probationem probatam, & de vtroque extremo cùm † primum probetur ex instrumento venditionis factæ 2
per Liuium Torsannio, de anno 1594. cum clausula constituti, Ang. *in lege quadam mulier, ff. de rei vindic.* Riun. *cons.* 169. *lib.* 1. Grat. *cons.* 42. *num.* 12. *lib.* 2. Natt. *cons.* 439. *num.* 3. *lib.* 2. Tiraq. *de iure constit. possess. par.* 3. *limit. num.* 10. quæ † probat etiam possessionem contra 3
habentem causam ab ipso constituente. Natta, *d. cons.* 439. *n.* 3. Tiraq. *vbi supra.* Rota *diuers. d.* 766. *n.* 11. *par.* 1. Secundum † vero probatur per litis sustentationem 4
cum adminiculis, Caputaq. *d.* 369. *par.* 2. Cæsar. de Graff. *decis.* 4. *de rest. spol.*

Non obstat allegata nullitas census, & quod super eius val. dirate pendet lis, & ideo donec fuerit terminata non sit locus Saluiano, nam vltra quod talis excep- 5
tio † tanquam requirens altiorem indaginem non est admittenda in hoc summarissimo iudicio, Menoch. post alios *de adipis. remed.* 3. *num.* 180. Rota *decis.* 34. *num.* 24. *par.* 1. *diuers.* nihilominus nullitates oppositæ facilè tolluntur.

Nam quod † census non fuerit impositus super re 6
certis finibus designata iuxta constitutionem *fel. record.*

Pij V. cessat, quia potius de contrario apparet cùm fuerit impositus super ornaturis septuaginta satis designatis, quia dantur pro confine domus eundo versus hæredes Theodosij de Cruce, & versus bona Alexandri Stiatici, ab alio bona illorum de Bombellis; ex quibus † demonstrationibus satis videatur probata, & certa identitas, Bald. *in lege demonstratio falsa, in 7. quæst. ff. de cond. & demonstr.* Alex. *conf.* 15. *n.* 5. *l.* 3. Rota. *conf.* 67. *n.* 17 *lib.* 2. Soc. *conf.* 89. *n.* 1. *lib.* 1. & fuit dictum *coram me in causa Bononiensi fideicommissi, de Rubeis*, 15. *Decembris* 1597.

Alia nulliras de anticipata solutione neque etiam
8 adest, quia † constitutio prohibet pactum de soluendo anticipatè, quod pactum in instrumento non legi-
9 tur, & quando vitiaretur, † & non vitiaret censum, vt fuit dictum *in causa Bononiensi census, de anno* 1600. *coram bon. mem. Cardinale Pamphilio*, maximè stante protestatione quod partes intendebant se conformare cum
10 dicta constitutione, & non aliter; quæ † protestatio operatur quod si aliquid adesset contra formam constitutionis illud habeatur pro non apposito, vt fuit resolutum *in causa Beneuentana census* 29. *Martij* 1593. *coram eodem bon. mem. Card. Pamphilio.*

Nec refragatur quod in patritis extractis ex libris mercatoris reperiatur ad notatum quod libræ bis mille fuerunt dimissæ in banco ad effectum recuperandi intra duos menses ab Antonio venditore census, & sic apparet non esse solutum integrum recuperandi intra duos menses Antonio venditore census, & sic apparet non esse solutum integrum pretium in ipso actu impositionis census. Quia conuentio inita, quod libræ bis mille remanerent in banco ad tempus, superuenit post perfectum instrumentum census, & ideo non potuit illum inualidare.

Ex hoc tollitur quod dicitur de excomputatione librarum quinquaginta quinque facta à Mangino in illis verbis. *Che li facio boni per non hauer hora al presente le libre due mila, delle quali è fatto creditore su il banco del Turino à tempo.* Quia cùm dicta ex computatione fuerit facta in vim dictæ conuentionis, & Liuius non gauderet dictis pecuniis, cùm esset factus creditor ad tempus, Manginus remisit ex æquitate illas libras quinquaginta quinque. Ex quibus non arguitur quin pretium non fuerit integrè solutum in actu impositionis census, cùm ista omnia facta sint post celebratum, & perfectum instrumentum, quæ non possunt propterea retrotrahi ad inualidandum censum in cuius celebrationis actu interueniisse pecuniam numeratam concludenter probatur ex attestatione Notarij in instrumento census, asserentis pretium fuisse manualiter, & in contanti solutum coram ipso, & testibus,
11 † ex qua probatur vera numeratio, vt fuit in istis terminis resolutum in pluribus causis, & præsertim *in vna Bononiensi census*, 8. *Martij* 1610. *coram Reuerendissimo Patre Domino meo Ludouisio*, in quibus fuit in specie
12 dictum † qui vult venire contra huiusmodi instrumentum, & contrarium probare debet afferre concludentissimas probationes, quæ tamen non adsunt in hoc casu.

Quod verò obiiciebatur de diminutione, siue corrosione terrarum nullibi probatur, & cùm in omnem euentum omnia deducta respiciant aliorem indaginem, non possunt impedire immissionem in Saluiano.

Reuerend. Pat. D. Buratto, Foroliuiensis Census, 14. Iunij 1613.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super fundo non facta designatione confinium, est nullus.*
2 *Contractus in dubio præsumitur iustus, & non fœneratitius.*
3 *Contractus in dubio præsumitur validus.*
4 *Contractus in dubio non debet carere effectu.*
5 *Asserenti contractum esse fœneratitium, vel nullum incumbit onus hoc probandi.*
6 *Negatiua est probanda ab eo, qui in illa se fundat, quando contra negata viget præsumptio.*
7 *Repetens indebitum, debet concludenter probare se soluisse indebitum.*
8 *Negatiua probatur ex lectura instrumenti.*
9 Limit. *quando affirmatiua potest probari aliter quam per scripturam.*
10 *Instrumentum non esse factum, an probatur ex eo quod non reperiatur in protocollo Notarij.*
11 *Scriptura non est de substantia contractus.*
12 *Census impositio potest probari aliter quam per scripturam, & num.* 17.
13 *Error Notarij in omittendo non vitiat contractum nec contrahentibus præiudicium affert.*
14 *Plus fuisse dictum, quam scriptum vbi apparet dicto, non scripto standum.*
15 *Et omissum pro expresso habetur.*
16 *Obseruantia subsequuta magnam habet vim ad remouendam actum nullitatem.*
17 *Contrahentes non cogitantes de effectu, stulti iudicantur.*
18 *Declarans non disponit, sed quid in præteritum actum sit ostendit.*
19 *Declaratio retrotrahitur ad tempus dispositionis explicatæ.*
20 *Error Notarij probatur ex partium confessione.*
21 *Solemnitates respicientes Pontificatum, Testes, & his similia si reperiantur in præcedenti instrumento censentur repetita in instrumento incontinenti ab eodem Notario rogato.*
22 *Obseruantia subsequuta operatur vt detur fides scripturæ etiam informi.*
23 *Approbans contractum non potest illum amplius impugnare.*
24 *Contractus præsumitur verus quando præcessit obligatio contrahendi.*
25 *Confessio partium probat census impositionem.*
26 *Impositio census probatur ex disturnitate, illius solutione.*

DECISIO XCVI.

CVm Paulus, & Iacobus filius de Mangellis vendidissent quandam eorum domum fideicommisso subiectam olim Domino Mercurialis pretio scutorum mille quingentorum quinquaginta auri in auro, & scuta septuaginta quinquaginta millia pro parte pretij fuissent de eorum consensu soluta Ioanni Baptistæ Fratri dicti Pauli ad fideicommissum vocato ad effectum inuestiendi in eor censibus pro cautione Ioanni Baptistæ, & descendentium, ac etiam emptoris; emerunt ab Antonio Artusino censum scutorum sexaginta trium auri in auro super triginta tornaturis possessionis de villa Massæ impositum pro pretio scutorum septingentorum quinquaginta auri similium solutorum

cum septingentorum quinquaginta auri similium solutorum per dictum Ioannem Baptistam, qui illa ad hunc effectum receperat, vt ex instrumentis venditionis domus, & census sub eadem die 5. Iulij 1587. ab eodem Notario confectis.

Cumque hæredes Artusini denegassent solutionem dicti census, immo cœpissent agere pro repetitione solutorum per annos fere vigintiquatuor prætextu nullitatis ob non expressionem confiniti, ipse Iacobus hæres patris obtento à me tunc A. C. locum tenente mandato de manutenendo pro maiori cautela porrexit supplicationem Sanctissimo pro sanatione defuncti, si qui essent circa confines, à quo emanauit rescriptum A.C. qui specificatis confinibus decurrendos tantum reseruato partibus iure, si quod habent illos reperendi.

Ideò iuxta illius formam proposui dubium. An esset locus sanationi census, & expeditioni causæ quo ad decurrendos, & repetitioni quo ad solutos, & Rota dixit non esse locum repetitioni solutorum, sed solutioni decurrendorum.

1 Primæ partis ratio fuit, † quia licet non facta specificatione confinium, census sit nullus tanquam contra formam Bullæ, quæ contractus aliter celebratos fœneratitios indicat, tamen supposita veritate impositionis, de qua Rota non dubitauit, vt infra inrat gene-
2 alis † præsumptio pro iusticia contractus exclusiua fœnoris, *l. si ea pactione 14. C. de vsur.* Bal. *in lege rogasti, §. si tibi, n. 19.* Ias. *num. 7.* Dec. *num. 6. ff. si cert. pet.* Rota
3 *decis. 540. parte 1. diuers.* & pro contractus validitate,
4 *l. quoties, ff. de reb. dub. & ff. de verb. oblig. & ff. de reg. iur.* † Et ne eruat effectu, *l. si stipulatus fuero pro te, vbi* Bart.
5 *in Summario, ff. de verb. oblig.* Ideóque † Artusinis incumbit onus probandi contractum fœneratitium, vel
6 nullum, Aym. *cons. 48. num. 8. lib. 1.* Et sic † negatiuam non expressionis finium in qua se fundant, *l. actor. vbi not. C. de probat.* Bart. *in l. in illa, la prima, n. 5. ff. de verb. oblig.* secundum modernam impressionem. Rota, *decis. 775. n. 2. lib. 1.* maximè cum hæc negatiua sit fundamentum repetitionis fructuum tanquam indebitè solutorum,
7 † quod est concludenter probandum, *leg. cùm de indebito, 25. vers. sin verò, vbi* Bart. *& alij ff. de prob.* Cast. *cons. 123. n. 1. lib. 2.*

Neque talis probatio notoria est, vt Artusini prætendunt, ex sola instrumenti inspectione, in quo † cum
8 descriptio finium non reperiatur, dicitur probata negatiua, Bart. *in l. fin. C. de reb. cred.* cum aliis probari po-
9 test aliter, quam per scripturam, negatiua non probatur concludenter ex inspectione eiusdem, ita declarat Bal. *in d. l. fin. num. 7. de reb. credit.* Ias. *in lege Titia textorei, num. 17. ff. de lege 1.* Ruin. *cons. 35. num. 19. lib. 1.*
10 Cæph. *cons. 170. num. 23. lib. 2.* prout non † ex eo probatur instrumentum non esse factum, quia non reperitur in protocollo Notarij, Aym. *cons. 112. num. 7.* & fuit dictum *in Romana locorum montium, 25. Maij 1611. coram Reuerendissimo Patre Domino Vbaldo*, certum autem videtur appositionem confinium, quæ qualitas,
11 probari posse aliter quam per scripturam † quæ sicut non est de substantia contractus, *leg. contrahitur, 4. ff. de pignor. l. pactum, 17. C. de pact.* ita nec contractus census,
12 in quo Rota idem tenuit quod in aliis, † vt probari possit per testes, confessiones, & alias probationes, vt *in Ancomitana census, 18. Aprilis 1597. coram* bon. mem. Cardinale Seraphino, *& eadem, 25. Maij 1599. coram* bon. mem. Cordub. *& latius, in Romana census, 24. Nouembris 1603. coram R. Atrebatensi.*

Præterea ex instrumento probatur petias terræ censitas fuisse per impositionem census certis finibus descriptas ex illis verbis, (distinctis, descriptis, & designatis, & confinatis in calce instrumenti) quæ necessariò ostendunt confines fuisse specificatos, & Notario traditos, qui fecit se debitore descriptionis illorum in calce, & ideo si omissa fuit descriptio, non potest dici omissa specificatio à partibus sed Scriptura per Nota-
rium, Castr. *in l. errore, n. 3. vers. & idem, 3. lib. 1.* Alexand. *n. 4. C. de testam. idem* Castr. *cons. 160. n. 3. lib. 1.* Alex. *cons. 52. n. 25. lib. 4.* Error † autem Notarij in omittendo non 13
potest contractum viciare, vel partibus obesse *l. si librarius, ff. de reg. iur. l. fin. §. fin. C. fideic. l. Imperator ff. de statu hom. d. l. errore*, vbi omne præsertim Sichard. *n. 1. C. de testam.* Achill. *d. 1. n. 7. de fide instrum.* Rota *d. 567. n. 3. lib. 2. part. 3. diuers.* Quasi † plus dictum fuerit quam 14
scriptum, ideóque dicto non scripto standum sit, Odofred. *in d. l. errore, in 1. not.* Et pro † expressa haben- 15
da sit specificatio, licet scriptura deficiat, Bart. *in l. 1. ff. de hæred. instit.* Castr. *d. cons. 60. n. 4.* Dec. *1. ff. 34. n. 101. lib. 3.* Et quod specificatio fuerit facta inter contrahentes, & à Notario omissa, adminicolatur ex depositione secundi testis, quæ licet tantum sit de firma credulitate facit tamen magnum indicium, Ang. *cons. 3. n. 2.* Rota, *d. 9. n. 12. par. 2. diuers.* Concurrit † obseruantia ex solu- 16
tionibus fructuum, & aliis de quibus infra magis. am vim habent ad remouendam actus nullitatem, Corn. *cons. pen. n. 28. lib. 4.* Rota *in nouissimis d. 636. n. 2. par. 1.* Accedit enixa partium voluntas contrahendi validè iuxta formam Bullæ, de qua notitiam habebant ex pacto quod omnia ex illius dispositione apponenda pro appositis habeantur amplissimè concepto, adeò vt in verisimilis reddatur omisio descriptionis confinium, quia † alias contrahentes fuissent stulti, nec de effectu 17
cogitassent contra notata per Bald. *in leg. fin. num. 4. C. de contr. stipul.* Augetur inuerisimilitudo, & interesse nedum emptorem census, sed etiam Domini Mercurialis emptoris domus cui census erat obnoxius pro enictione domos necnon Domini Ioannis Baptistæ fideicommissarij, qui voluerat pecunias pretij domus apud se pro reinuestiendo in dicto censu subrogato loco domus qui sibi prospexisse censetur, Aym. *cons. 309. in fine.* Demum adest declaratio confinium in vim rescripti Sanctissimi, & iudicialiter facta per Artusinos, quæ vt ex lectura liquet, non est facta per modum nouæ appositionis confinium sed declarationis appositorum, ponderando etiam illa verba Confinia sunt infrascripta, vnde non dicitur facta noua specificatio, *leg. ades ff. de acq. rer. dom.* & est vulgare † cum qui declarat non di- 18
sponere, sed quid in præteritum actum sit ostendere, Bal. *in l. cum testamento, n. 5. C. de testam. manu.* Dec. *in l. edita nob. n. 47. C. de eden.* Soc. *cons. 23. n. 19. lib. 4.* & declarationem retrotrahi † tempus dispositionis, *l. esse 19*
te, 77. ff. de hæred. instit. l. si ita scripsero, 48. ff. ad co. d. & dem. mstr. plene Ioan. Andr. *in speculo, tit. de testibus, §. nunc videamus, littera Q. vers. similibus*, Castren. *l. hæredes pal. §. si quid autem. 3. vers. item vota, ff. de testam.* Socin. *d. cons. 23. num. 19.* cum per aliis Sand. *d. 29. n. 4. & 69. num. 2.* Vnde † error Notarij in omittenda specifica- 20
tione ex confessione etiam partis videtur probatus, *cap. rector loco, de prob. in.* Bart. *in l. si librarius, num. 15. ff. de reg. iur.* Bal. *in l. cum proponebatur, num. 4. vers. & nota ex ista* Gloss. *ff. de l. 2.* Felin. *in c. ex litteris, n. 2. de fide instrum.*

Ex quibus resultat resolutio secundæ partis, quia cùm census sustineri possit etiam respectu confinium ex prædictis, & quatenus aliquid circa illos esset sanatum sit ex rescripto Sanctissimi purificato per specificationem magis individuam, de qua supra dubitari non potest quin solutioni fructuum decurrendorum locus sit.

Non obstant opposita contra instrumentum de defectu clausulæ actum, pontificatur, & testium fides, quibus nulla est eiusdem fides, & latè deductis per Artusinos. Quia † cùm hæc omnia sint in præcedenti in- 21
strumento venditionis domus contenta reperta in instrumento census ab eodem Notario incontinenti ro-

gato,

garo, Bart. *in l. si quis ex argentarijs, §. si initium, 2. lect. num. 27. vbi* Bald. *num. 1.* Alex. *num. 4.* dicens cum *Bart.* transire communiter Doctores *ff. de eden.* Bald. *cons. 208. num. 3. lib. 1.* Menoch. *Præsumpt. 84. num. 10. lib. 2.* Rota *in Romana societatis, 24. Ianuarij 1600. coram Illustrissimo Mellino.*

Accedit obseruantia ex solutionibus tot annorum,
22 & pluribus enunciatiuis resultans,† ex qua datur fides scripturæ etiam in forma, *l. 1. & 2. & l. si veritas, 14. de fideicom.* Bald. *cons. 400. n. 6. lib. 4.* Aym. *cons. 101. n. 4. & 158. n. 1.* Rota *dec. 113. n. 11. p. 1. diuers.*

Et cùm Arcusini declarauerint magis specificè confines in executionem rescripti, supponendo instrumentum, in qua res apparet censuata, dicuntur instru-
23 menti fidem approbasse, quam ideò amplius impugnare non possunt, ad *l. Pomponius, la prima, vbi* Gloss. *ff. de negot. gest.* Bart. *in l. Iulianus, §. si quis. ff. de act. empt.* Maximè, quia considerabant Domini de veritate impositionis census dubitari non posse, nam vltra præsum-
24 ptionem, quæ oritur † ex præcedenti obligatione illum imponendi pro assecuratione emptoris domus, & fideicommissarij ad *l. Titia, §. 1. vbi* Iaf. *ff. de verb. oblig.* Gloss. *in l. apud* Celsum, *verb. causa. ff. de dolo except.* de illa deponunt duo primi testes, qui sunt contestes, & impositioni interuenisse dicunt, & licet non videantur perfectè recordari de omnibus circumstantiis, tamen probant contractus veritatem, vt quando, de anno, mense, die, &c. Specul. *in tit. de testib. §. iam de interrogatoriis, num. 11. vers. licet autem.* Albert. de Malet. *tract. de testib. lib. 1. cap. 8. num. 11.* Concurrunt confessiones debitorum. Prima confessio Anronij impositoris in instrumento, 9. Octobris 1589. dum fatetur recepisse scuta septingenta quinquaginta auri in censum à Paulo, & Iacobo de Mangellis, quorum trecenta tunc soluit Horatio Astio cuius contemplatione accepisse dixit recipiendo ab eo promissionem indemnitatis. Secunda confessio hæredum dum in diuisione bonorum, & debitorum patris diuidunt onus istius census & dum specificarunt, vt supra confines fundi, quæ confessiones probant etiam in ista materia, *vt in alleg. decisionibus Anconitana census (25. May 1599. coram.* bon. mem. Corduba, *& in d. Romana census) 24. Nouembris 1606. coram Reuerendissimo Atrebatensi.*

Vlterius diuturna fructuum viginti quatuor anno-
25 rum præstatio,† quæ probat impositionem præcessisse, *l. cùm de in rem vers. ff. de vsur. vbi* Gloss. *& Bart. in fine, & alij. l. si certis annis C. de pact.* de communi Couar. *in regula possessor. 2. part. elect. §. 4. num. 2. & Var. resol. lib. 3. cap. 10. circa fin. vers. quinta. vbi in annuis præstationibus.* Quam rationem etiam in censibus recipit Rota, vt in Anconitana census, [28. *Aprilis 1597. coram Reuerendissimo Atrebatensi.*

26 Quæ † si sufficerent ad probandum impositionem census absque instrumento ex opinione, quam sequitur Rota in causis allegatis, multo magis ad fidem impositionis instrumento præstandam.

Et ita conclusum.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto Panormitana, seu Agrigentina rescissionis contractus, 13. Iunij 1575.

SVMMARIA.

1 *Census ante Bullam Pij V. licitè contitui poterat super omnibus bonis.*

2 *Emptio redditumum super bonis Communitatum, est promissa.*

DECISIO XCVII.

DVbitaui 13. Iunij 1575. in vna Panormitana, seu Agrigentina rescissionis contractus. An ex constitutione census super omnibus bonis, & ex pacto de retrouendendo, & ex conuentione, quod post relutionem census emptor possit remanere in castro per sex menses, contractus efficeretur illicitus, seu vsurarius.

Et fuit resolutum † ex impositione census super omnibus bonis contractú non posse dici illicitum: permittitur enim emptio annui redditus, dummodo contractus non resoluatur in mutuum, Sylu. *in verbo, vsura, 2. n. 12.* Abb. *in c. in ciuitate, n. 7. de vsur. & ibi.* Anan. *n. 15.* vbi vult, quod emi possit annua præstatio super redditibus alterius Communitatis, Aret. *cons. 151. n. 10. vers. secus si annua præstatio,* & Bullæ Martini, & Calixti permittunt in isto casu obligari etiam hæreditatem, quæ est ius vniuersale, quod eo magis videtur dicendum in hoc casu, in quo obligatio omnium bonorum accedit pro securitate obligationis particularis Castri Richel. muri, vt expressè legitur in instrumento.

Idem etiam dixerunt Domini quo ad pactum, quod emptor post relutionem census sic super castro imposíti deberet remanere in castro per sex menses: nam expresè dicitur ex qua causa debeat remanere videlicet, vt commodius possit mobilia transportare, nec dicitur quod eo tempore Franciscus debeat frui fructibus castri.

Quod vero ad tertium pactum de retrouendendo Domini dixerunt videndum, an stantibus illis pactis respicientibus fauorem Domini Francisci resultet talis modicitas pretij, quod iuncta cum pacto de retrouendendo efficiat contractum vsurarium.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Imolensis Census, 28. Februarij 1608.

SVMMARIA.

1 *Census in cuius impositione concurrunt omnia requisita Bullæ Pij V. censetur validus.*

2 *Fundus census dicitur certus, cum ex adiacentiis potest certificari.*

3 *Fundus vnus potest in plures diuidi, & plures fieri domini destinatione.*

4 *Census potest imponi super parte fundi; dummodo ita designetur, vt ab aliis dignosci possit.*

5 *Numeratio realis pretij, probatur assertione Notarij.*

DECISIO XCVIII.

REsolutum fuit pro validitate census, pro qua in dubio facienda est omnis interpretatio, *l. si Prætor in princ. ff. de iudic. l. 3. de testam. milit. c. Abbate d. verb. signific.* latissimè Aym. *consil. 52. num. 2. & per tot.* concurrunt † enim omnia requisita per Constitutionem Pij V. ad quam se contrahentes expressè retulerunt protestantes fecisse, & facere dictum censum iuxta dispositionem dictæ Bullæ.

Nec subsistunt duæ obiectiones, quæ contra illum dantur, & Prima, quod non fuerit specificata res cum suis confinibus, & fuerit impositus census super quinquaginta tornaturis terræ vnius possessionis tornaturarum centum quinquaginta non expresso à quo latere. Quia † possessio ipsa ex certa habens suas demonstrationes, & confines, quod pars aduersa non negat, & quantitas tornaturarú quinquaginta super quibus est

impositus

impositus census habet etiam ipsa suam certitudinem & suas demonstrationes ex adiacentia domus, vt intelligatur de illis super quibus est domus ædificata, & quæ sunt circa ipsam, & illi proximiores, cui interpretationi multum fauent illa verba instrumenti, iuxta iura Dominorum de Saxtellis, qui sunt impositores census.

Non obstat quod iste fundus non esset distinctus ab aliis bonis Dominorum de Saxtellis, & quod erat vnica possessio maioris summæ quia vltra † quod de- 3
functione patrisfamilia potest ad libertum fecari in plures, & plures fundi effici, *l. quod in verum, §. si quis post ff. de leg. 1. Bar. in l. si quis, §. si quis, ff. comm. prædior.* nihil prohibet quod remanente vna possessione † cen- 4
sus super parte illius constituatur: sufficit enim quod pars illa ita describatur vt ab aliis dignosci possit, nam hoc satis est, pro certitudine fundi quã requirit Bulla.

Alia obiectio circa defectum numerationis pecuniæ tollitur ex verbis claris instrumenti, ibi. Qui fratres actualiter soluerunt, & exbursauerunt in tot auro, & argento coram me Notario, & testibus infrascriptis videntibus, Dominis Alexandro, & Hannibale præsentibus, recipientibus & ad se trahentibus; quæ † ver- 5
ba cum non sint probata à partibus, sed à Notario non continent confessionem recepti, sed actum numerationis, & receptionis realis demonstrant. Bart. *in l. si ita stipulatus, §. Grisogonus n. 3.* vbi etiam Alex. *n. 14. vers. quia quando, Notarius ff. de verb. oblig.* Bal. *in l. 3. n. 14. C. de non num. pecun.* & in terminis dixit Rota *in vna Bononiensi census, 15. Februarij 1599. coram Reuerendissimo P. D. meo Decano.*

R. P. D. Pirouano, Bononiensis Census, Lunæ 7. Nouembris 1611.

SVMMARIA.

1 *Mensura fundi per numerum perticarum desumpta ex corpore maioris perticatur, non reddit certum fundi præfati locum.*
2 *Fundus suppositus censui dicitur certus, quando ex demonstrationibus certificatur.*

DECISIO XCIX.

IN hac eadem causa coram Illustrissimo Cardinale Lancellotto tunc Rotæ Auditore sub die 10. Iunij, præteriti Domini censuerunt sententiam latam in Saluiano esse confirmandam, fundamentis decisionis vno dumtaxat excepto pars acquiescebat, & illud erat quod census non fuerat impositus super re certis finibus designata, iuxta Constitutionem *fel. record.* Pij V. & sic nullitas census resultabat. Incertitudo autem deducebatur ex eo quod census fuisset impositus ad mensuram super tornaturis septuaginta fundi 1
nuncupati *el Pazzo del lino*, quæ † numeratio operatur incertitudinem respectu quoræ, quia expressa non fuit certia, vel quarta pars fundi censiti, ac etiam respectu loci dum tornaturæ septuaginta desumendæ ex corpore maioris perticatus non fuerunt numeratæ, & distinctæ à residuo, vt considerant Alex. & Iaf. *in l. 3. §. incertum. ff. de acquir. poss. ff.* & Paris. *cons. 59. n. 27. 28. & 29. lib. 1.* Verum præfatis non obstantibus Domini stetuerunt in decisis, quia ratione fundi remanebat certus. Nam instrumẽtum census nedum exprimit fundum, & regionem in qua situatur, & in quo tornaturæ septuaginta sunt supponendæ oneri census, sed etiam in qua parte fundi sunt numerandæ, videlicet, capiendo dictas tornaturas septuag. à dictis edificiis eundo in corpore maioris numeri perticatus versus bona D. Theodosij de Cruce, & versus bona D. Alexandri Stirici, ac in confine bonorum per ipsum D. Antonium emptorem à D. Bombello de Bombellis, ex quibus † demonstrationibus visa est Diis satis certifi- 2
cata pars fundi censiti etiam in euentum periculi subeundi per emptorem, iuxta mentem Pij V. vt bene probat Bal. *in l. demonstratio falsa, §. 7. ff. de cond. & demonst.* & alij in decisione in hac causa allegati.

Non obstat quod locus non certificetur nisi demũ sequuta numeratione, & separatione, quia dictum fuit quod Alex. Iaf. & Paris. allegati hoc non præsupponunt, sed aliter tunc exemplum de eo, qui emit centum tabulas terræ ex tali fundo pro indiuiso, & in illis casibus, quia situs variari potest in euentũ periculi vt magis ab vna parte quam ab alia numeratio sequatur, tũc bene intrat incertitudo, secus vero quando certificatur aliqua pars fundi in qua tornaturæ sunt numerandæ, nam tunc in euentum periculi cessat variatio & consequenter allegata constitutio non repugnat.

E. P. D. Buratto, Forolivien. Census, Veneris 2. Maij 1614.

SVMMARIA.

1 *Census impositio probatur testibus.*
2 *Testes duo conformes plenam faciunt probationem.*
3 *Scriptura non est necessaria in constitutione census.*
4 *Census impositio probatur per confessionem impositoris.*
5 *Probationes aliæ non releuantes si recipiantur, & admittantur parte non contradicente, suffragatur.*
6 *Solemnitates respicientes pontificalium, locum, testes, clausulam, actum, posita in instrumento præcedente censentur repetitæ in instrumento immediatè subsequenti.*
7 *Obseruantia subsequuta omnem fidem, & defectus instrumenti supplet.*
8 *Rogatus Notarij probatur ex subscriptione illius attestantis se esse rogatum.*
9 *Instrumentum impugnatum non probat negatiuam.*
10 *Bulla Pij V. quo ad probationem, quæ sit per instrumentum.*
11 *Producens instrumentum censetur se coartare ad probationem, quæ ex dicto instrumento resultat.*
12 *Confessio tacita resultans ex productione instrumenti facta in vna causa, non præiudicat in alia.*
13 *Productio instrumenti facta in vna causa, non præiudicat in alia.*
14 *Confessio etiam expressa facta à procuratore in vna causa, non præiudicat in alia.*
15 *Impugnans actum non potest se in illo fundare.*
16 *Verba dispositiua Notarij probatur.*
17 *Error Notarij probatur ex omissione eius, quod apponi debuit.*
18 *Enunciatio Notarij transfert onus probandi contrarium in aduersarium.*
19 *Quasi possessio decennalis census facit præsumi illum fuisse solemniter, & vtè impositum.*
20 *Maximè contra negantem impositionem census, & de contrario constitutum.*
21 *Confessio procuratoris in iudicio facta si non reuocetur & de errore doceatur, præiudicat Domino.*
22 *Maximè si dominus fuerit præsens dictæ confessioni.*
23 *Protestatio contraria facto, & veritati non releuat.*

DECISIO C.

1 VEritas census de † quo est controuersia etiam sine instrumento impositionis visa fuit Dominis concludentissimè probata ex antecedentibus, & subsequentibus, & ex duobus testibus de ipsa census impositione deponentibus de visu, & interessentia, 2 vt in præcedenti decisione deductum fuit, qui † duo cùm sint conrestes plenam faciunt probationem, Bart. *in l. admonendi, n. 48. ff. de iureiur.* Bald. *in l. fin. num. 10. vers. & scias, & numer. 14. C. de probat.* vbi quod plenissimam, quæ est sufficiens, cùm ad probationem 3 † census non sit necessaria scriptura etiam post Bullam *fel. recor. Pij V.* secundum opinionem, quam *Rota* tenet vt in decisionibus in prima decisione citatis, *& in Anconitana census, 28. Iunij 1601. coram Illustrissimo Cardinale Lancellotto*; quidquid aliquid recentiores velint in terminis Bullæ esse necessariam, quorum opinio nec procederet in isto casu, † quo probatur per confessionem Artusini, & hæredum, Bero. *in c. 1. num. 76. de probat.* Grat. *conf. 13. num. 49. lib. 2.* facit text. *in Auth. rogati, C. de testib.* Et per scripturas, & testes simul Butr. Anan. *in cap. auditis vtrque, n. 8. de rest. in integr.* Præsertim cùm † probationes istæ parte non contradicente receptæ, & admissæ fuerint, Bal. *in l. certi conditio, num. 12. vbi* Alex. *num. 7. ff. si cert. pet.* per allegatis per Asin. *in sua Praxi, §. 19. cap. 4. dub. 12.* Cùm iráque probata sit aliunde census impositio ad rem non faciunt defectus contra instrumentum deducti.

6 Qui nec etiam subsistunt, cum † Pontificatus, locus, testes, & clausula actum, quæ deficere videntur tanquam in præcedenti instrumento venditionis domus apposita censeri debeant in hoc postea incontinenti celebrato repetita: ex doctrina *Bart.* & aliorum in priori decisione relatorum. Nec impeditur repetitio ex eo quod secundus testis dicat instrumentum census fuisse celebratum in domo illorum de Marganis, cum tamen venditio celebrata fuerit in Palatio Prætoris: Quia testis dubitatiuè loquitur per verba *Saluo il vero*, nec colligitur, an loquatur de loco contractus, vel stipulationis instrumenti. Et licet dici non possit repetitus Artusinus testis in instrumento census principalis; tamen coadiuuantur in hoc instrumentum ex dictis duobus testibus de interessentia ipsorum, & aliorum denonentibus Et † omnem fidem, 7 & defectum supplet alias ponderata obseruantia tot annorum subsequuta. Et eo magis concluduntur præfati defectus, quia dubitari non potest de rogito huius instrumenti † tàm ex subscriptione Notarij dicentis se rogatum, quàm ex attestatione Archiuistæ de extractione ex rogitibus eiusdem Notarij. Quibus accedant depositiones duorum testium, enunciatiuæ eiusdem Notarij in instrumento solutionis scutorum trecentorum ex pecuniis receptis ad censum factæ per Artusinum Astio, & in alio, solutiones fructuum per Artusinum factæ per Mangellio, & aliæ in duabus quietantiis fructuū per eundem receptis à Mangellis, & demum alia hæredum de Artusinis in instrumento diuisionis.

Nec defectus specificationis confinium super quo Artusini præcipuum faciunt fundamentum probatur ex inspectione instrumenti impositionis census: nam 9 aut illud fidem † non facit, vt ipsi prætendunt, & non potest probare negatiuam. Seraph. *decis. 889. num. 5.* Aut fidem facit, vt firmatum est, & nihilominus ex eo 10 non resultat negatiua, cùm probatio † affirmatiuæ non sit ad instrumentum coarcta, & vltra relatos in alia decisione, Salic. *in l. fin. num. 2. C. de reb. cred. & in l. 2. num. 3. versic. vnde dicit, & in fine vers. & idem post* Bald. *ibi, num. 6. vers. si autem, C. de error. aduocat. & in l. 2. num. 2. ff. de Probat.* Butr. *in c. auditis, num. 3. in 2. notab. de restitut. in integr.* Barbat. *conf. 7. num. 7. in fine, lib. 1.* Hercul. *de negatiu. num. 169. & seq.* Hon. *conf. 78. n. 35. in 2.*

Nec dici potest † coarctata ad instrumentum 11 illius productione, ex qua cessat alius titulus, Veral. *decis. 304. p. 3.* & tritissimum esse in Rota dicitur in *dec. 751. num. 19. part. 1. diuers.* quia † producto facta fuit 12 in alia causa, quæ propterea tanquam tacita confessio non præiudicat in ista, Bald. *in l. 2. num. 25. vers. sed iuxta præfata*, vbi Dec. *num. 60.* Bologner. *qui alios, n. 71. C. de eden.* Aret. *in c. causam quæ, n. 16. vers. secundo limitatur*, vbi Felin. *n. 9. vers. item non procedit, de testib.* & † in terminis, productionis, Achill. *dec. 161. alias 2. de* 13 *confess.* Rim. iun. *conf. 203. num. 2. in 2.* Honded. *conf. 66. n. 58. in 1.* Eóque minus, quia facta per assertum procuratorem ad licet Mangelli, † cuius nec expressa confessio in alio iudicio præiudicat. Specul. *de confess. §. nunc videndum, n. 4.* Abb. *in cap. 1. num. 33. vt lite non contest.* Præsertim quia cùm † fuerit impugnata pro 14 Artusinis non possint super ea facere fundamentum ex *c. ex eo de reg. iur. in 6. cum simil.* Surd. *conf. 151. num. 93. & 94. in 2.* Vltra quod productio instrumenti non excludit probationem eiusdem census aliis modis, seu alio genere probationum, Immò potius ex instrumento probatur affirmatiua dum post expressionem triginta tornaturarum possessionis Villæ Massæ subdit Notarius descriptis, designatis, & confinatis in calce præsentis instrumenti, † quæ tanquam verba dispositiua necessario ostendunt confines fuisse à partibus specificatos, & Notarium illos in fine instrumenti describere debuisse, vt aliàs dictum fuit, & inde resultat 15 error Notarij in omittenda ipsa descriptione, † qui probatur ex omissione eius, quod apponi debuit, Bald. *in l. cum proponebatur, in princ. ff. de leg. 2.* Decian. *conf. 34. num. 10. lib. 3.* & ex illis verbis inducitur præsumptio extrinsecæ huius solemnitatis aliquo modo scriptæ, licet non expressæ, quæ conuenit scripturæ, quamquam † verosimile est interuenisse ad effectum, 16 vt ex aduerso probanda sit negatiua, Albert. *in l. actor. col. fin. vers. aut est extrinseca, C. de probat.* Ias. *in l. sciendum, num. 14. post* Bart. *ibi, sub num. 5. ff. de verb. oblig.* Felin. *in c. sicut, num. 27. de sentent. & re iudic.* concurrente † maximè quasi possessione Mangelli decennali, & 19 vltra census, Ias. *in l. sciendum. sub n. 17.* latè Menoch. *de Præsumpt. lib. 3. præsumpt. 132. num. 45. & seq.* Præcipuè contra Artusinos negantes impositionem census, † & de contrario conuictos, Ias. *ibid. num. 20.* Ctot. 20 *n. 20.* Menoch. *vbi proximè, n. 39.*

Quæ confinium specificatio comprobatur ex depositione vnius testis, & ex illorum specificatione in partibus iudicialiter facta pro parte Dominorum de Artusinis, vt aliàs dictum est. Et licet facta fuerit à procuratore, † ramen illa non reuocata, nec docto de 21 errore præiudicat, Rota *decision. 373. aliàs 2. de confess. in antiq.* Præsertim cùm potius vera, quam erronea appareat ex præfatis, & absque dubio respectu Liuij vnius ex fratribus de Artusinis, qui fuit præsens dic- 22 tæ confessioni cui obuenit census in diuisione pro rata scutorum quadringentorum.

Nec releuat protestatio adiecta † tanquam contraria 23 facto conformi solutionibus, & aliis actibus ex quibus patet, & ipsi bonam fidem semper agnouerunt, & veritati ex pluribus comprobatæ.

Ex quibus Domini in alias decisis permanserunt.

R. P. D.

R. P. D. Penia, Romana Palatij Campi Flora, Veneris, 16. Decembris 1588.

SVMMARIA.

1 *Possidens debet manutineri lite pendente.*
2 *Etiam si possessio sit contra ius.*
3 *Spoliatori in iudicio spolij, non denegatur manutentio.*
4 *Manutentio habet locum, quando possessio ante litem motam probatur.*
5 *Maximè ad effectum consequendi fructus.*
6 *Sententia ducitur notoria iniusta, cum non iustificatur ex actis.*
7 *Instrumentum, vt relatet, debet in actis produci.*
8 *Cameralis obligatio, vt possit habere executionem, debet esse extensa.*
9 *Sententia ex actis non aliud debet iustificari.*
10 *Iudex mutari non potest, quando fuit per scriptum Papæ datus.*
11 *Auditor Cameræ in obligationibus Cameralibus, est iudex priuatiuè quoad omnes alios Iudices.*
12 *Actor in executiuis potest variare Iudices, quando reus est contumax.*
13 *Depositio locum non est, quando conuentus offert se paratum recipere.*
14 *Mandatum præsumitur legitimum in exbursante notabilem pecuniarum summam.*

DECISIO CI.

A Decreto A.C. per quod Dominus Fabritius Rebiba compellebatur reuendere palatium Campi Floræ Excellentissimo Domino Virginio Vrsino fuit appellatum, & causa appellationis de consensu partium mihi commissa. Et quoniam pensiones dicti palatij à tempore interpositi dicti decreti Domino Fabritio non soluebantur, dedi dubium.

An D. Fabritio ad dictum effectum esset dandum mandatum de manutenendo. Et vtraque parte informante fuit dictum, quod cùm † Dominus Fabritius fuerit in possessione exigendi pensiones, & ab eo peteretur retrouenditio interim lite, & appellatione pendente erat manutenendus, neq; priuandus commodo suæ possessionis, *cap. cùm teneamur*, & ibi communiter Doctores, *de appel. e. vt lite pend.* vbi Abb. *num. 4. notab. 3. per text. in cap. cum persona, de Priuil. lib. 6.* ait procedere etiam † si dicta possessio esset contra ius, quod etiam voluerunt. Dec. *in d. cap. cum persona, §. quod si tales, notab. 4.* Philip. Franc. *notab. 1.* idem Franc. *in c. cum teneamur, de appell.* & Dec. *in cap. significante, not. 3. de appell.* Gabr. *tit. de acquir. vel amitten. possess. conclus. 6.* confert Dec. *cons. 97. incipit, In casu proposito.* Præterea † cum nec etiam spoliatori in iudicio spolij soleat negari manutentio Doctor. *in l. Atulius Regulus, ff. de donat.* cùm etiam sit manutenendus, *§. fin. C. si per vim, c. licet, & ibi* Doctor. *de præben. lib. 6.* Neuiz. *cons. 80. incipit, Benedictus es Domine* Paleot. *decis.... incipit, Spoletana parochialis.* Et cùm non reuocantur in dubium Dominum Fabritium ante litem moram fuisse in possessione exigendi pensiones, orta lite, & appellatione pendente † non potuit mandatum de manutenendo denegari, quod habet naturam interdicti retinendæ, & locum quando rei possessio ante litem motam, probatur. Bart. *in l. ait prætor, §. quod ait, num. 2. & 14. ff. vti possid.* Veral. *decis. 198. incipit, Manutentionis. libr. 2.* & † maximè ad effectum consequendi fructus. Guido Papa *decis. 356. vers. quintus est.*

His præterea accedebat notoria iniustitia decreti A.C. † cùm non iustificaretur ex actis, nam instrumentum ex quo D. Fabritius asserebatur obligatus in forma cameræ ad retrouendendum dictum palatium non fuit rogatum per Notarium actuarium eiusdem Tribunalis A.C. sed per D. Prosperum Campanum Notarium Archinij, † cuius instrumenti cùm non fuerit facta in actis productio, nec extensa formula obligationis cameræ, † quod erat necessarium. Gallens. *tract. de obligat. camer. part. 5. tit. de proces.* ipse decretum erat nullum, nec Fabritium poterat afficere.

Quod procedit sine difficultate ex tritissimo, & vsitato stilo, quamuis alteratur A.C. sæpè dictum instrumentum ostensum fuisse, quod non sufficit cum vulgo iure proditum sit † sententiam ex actis non aliunde iustificari debere: Decreti etiam eiusdem nullitas, & iniustitia ex eo videbatur persuaderi, quod factum fuerat postquam causa ad instantiam partis per speciale Papæ rescriptum fuerat commissa in Rota, † vnde non potuit procurator Excellentissimi Domini Virginij mutando Iudicem variare, & A.C. adire; quamuis Fabritius esset obligatus in forma cameræ, cuius priuilegium est, vt possit omitti primus Iudex, & A.C. adiri, † qui in obligationibus cameralibus habet facultatem priuatiuam quo ad alios Iudices, quacumque commissione, & inhibitione non obstante. Quia † tunc demum in executiuis potest actor variare, & Iudices diuersos adire, quando reus conuentus est contumax, Gallens. *de obligat. camer. part. 3. qu. 2. num. 7. vers. non tamen omittere.* Fabritius verò non fuit talis cum citatus in Rota ad retrouendendum respondendo se esse paratum retrouendere, iuxta formam instrumenti, vnde superuacaneum fuit alium iudicem adire; stante præsertim illa Fabritij protestatione quod erat paratus retrouendere iuxta formam instrumenti † non erat locus depositi facta præsertim reuocatione sequestri, *l. 2. vbi* Salic. & Bald. *C. de vsur. late* Tiraq. *de retr. Lignag. §. 9. Glos. 3. num. 3. & 5.* nec suffragatur decretum A.C. cùm, vt dictum est, fuerit nullum.

Quod fuerat pro parte Domini Fabritij propositum de defectu mandati in procuratore Domini Virginij, cum mandatum esset ad lites tantum, non autem ad faciendam præfatam retrouenditionem, non placebat aliquibus ex Dominis, ex eo, quod dictus procurator nomine Domini Virginij apud Montem Pieratis Vrbis fecerat verum reale, & actuale depositum decem millium scutorum, & amplius, † quæ maximè pecuniarum summæ mandati defectum in hac parte, & supplere, & tollere videbantur.

Quare cum à die facti depositi non videretur liquido constare de bono iure Domini Virginij respectu pensionum, nec eas soluere teneretur, merito pronunciatum fuit Fabritium manutenendum.

Cæterum quia respectu retrouenditionis non dubitabatur de bono iure domini Virginij, cùm re vera Fabritius retrouendere teneatur: ideo Domini ordinauerunt vt Fabritius admoneretur ad omnino faciendam præfatam retrouenditionem, & procurator Domini Virginij ad producendum necessaria, vt retrouenditio iure, & legitimè fieret.

R. P. D. Doccino Assisiensis Census, 29. Nouembris, 1604.

SVMMARIA.

1 *Numeratio pecuniæ probatur per attestationem Notarij.*
2 *Numerauit, hoc verbum, importat actualem numerationem.*

3 *Clausula, recepit incontanti, & pecunias ad se traxit, denotat realem numerationem.*
4 *Admittit tamen probationem in contrarium.*
5 *Census impositus super re certis finibus designata, & super aliis incertis, remanet validus super illa re certa.*
6 *Protestatio quod census intelligatur constitutus, iuxta Bullam Pij V. sustinet censum alias contra formam d. Bullæ creatum.*
7 *Verba debent applicari ad intellectum sanum.*
8 *Et vt excludatur contractus illicitus.*
9 *Peremptæ parte fundi censiti, si alia pars est capax totius census, sustinetur totus census.*
10 *Res aliena licet possit vendi, non potest tamen hypothecari.*
11 *Declara, vt venditio valeat tantum in præiudicium vendentis non domini rei venditæ.*

DECISIO CII.

DOmini resoluerunt censum esse validum, fuit enim impositus super rebus certis finibus designatis mediante pecunia numerata, de qua numeratione constat ex attestatione Notarij, quod recepit in contanti in præsentia sua, & testium, & pecuniam ad se traxit in tot paulis argenteis, & scutis aureis, quæ
1 † quidem attestatio probat numerationem, Barr. *in l. si ex cautione, num. 1. C. de non num. pecun. & in l. singularia, num. 22. ff. si cert. pet. ibi* Ias. *num. 46.* Dec. *num. 53.* & fuit resolutum *in causa Bononiensi census*, 24. *Aprilis*, 1600. *coram* Illustrissimo Domino meo Cardinale Pamphilio, *& postea anno sequenti* coram me, *in causa Romana depositi de Alionitis.*

Nec facit quo in ista attestatione non adfit verbum numerauit, iuxta Doctrin. Bart. *in d. l. singularia n. 29.*
2 vbi dat cautelam † quod Notarius non ponat verbum numerauit, nisi interueniat realis numeratio, quem sequitur. Ias. *ibi num. 52.* Alex. *cons. 179. num. 4. in fin. & num. 6. lib. 2.* Nam fuit responsum sufficere, quod adsint illa verba recepit in contanti, & pecunias ad se
3 traxit in tot paulis, &c. † quæ excludunt simplicem confessionem de recepto, & denotant realem numerationem, & traditionem, Bald. *in d. l. si ex cautione num. 14. C. de non num. pecun.* Bart. *in l. si stipulatus, §. Grisogonus, num. 30.* Alex. *n. 14. vers. quia quando Notarius, ff. de verb. oblig.* & fuit dictum *coram* Mellino *in Florentina bonorum 17. Aprilis 1592. & postea de anno 1699. in Bononiensi censu, 15. Februarij, coram me.*

4 Non obstat quod † huiusmodi attestatio Notarij admittat probationem in contrarium, vt fuit resolutum in causa Senogallien si census, 26. Aprilis 1591. coram Domino meo Decano, & hæc videntur satis probare non numerationem; nam antea fuit venditus census pretio scutorum mille quingentorum absque eo quod interuenerit pecunia, & post pancos dies redemptus, & postmodum emptus census, qui non fuit validus, sed non inde sequitur quod propterea secundus census, qui fuerat validus, cum de eo constet ex attestatione Notarij, simulatus præsumatur. *l. quamuis vbi* Bal. *ff. si quis alteri vel sibi* Dec. *cons. 491. num. 4.* Surd. *cons. 425. num. 54.* Non releuat quod census sit impositus super rebus certis finibus designatis, & super tanta quantitate dictorum bonorum quanta suppleat ad reddendum annuum fructum census, quo pactum repugnat Constitutioni *Pij V.* ex quo ista quantitas remaneret incerta, cùm non appareat quanta in individuo, & in quo loco sit, Menoch *cons. 333. num. 43. & seq.* Nam fuit responsum, quod in instrumento
6 adest protestatio, † quod census intelligatur in omnibus iuxta formam dictæ Constitutionis, & ideò cùm sit impositus super rebus certis finibus designatis, hæc protestatio operatur vt non obstante dicta pactione census remaneat validus super dictis rebus, Ias. *in l. non solum, num. 24.* Alex. *num. 13. & 14. ff. de noui oper. nunt.* Gabr. *cons. 47. num. 8. lib. 2.* & fuit resolutum *Beneuentana census 29. Martij 1593. coram* Cardinale Pamphilio, *& coram eodem in hac causa, 9. Iunij huius anni.*

Sed cessat omnis difficultas, quia ista verba, † & super tanta quantitate, debent applicari ad intellectum sanum, & ciuilem, Rota *decis. 10. num. 4. & 5. de testam. in antiq.* & vt † excludatur contractus illicitus, Alex. *cons. 191. num. 6. lib. 2.* & ideo debent intelligi in casu quo res super qua imponitur census periret, vel infructuosa remaneret, pro parte tantum, quæ remaneret esset capax pro solutione census, quo casu census in ea parte remanente sustinetur, vt fuit resolutum *in causa Romana census, 30. Octobris, 1602. coram* Cardinale Mellino, *& prius in simili causa, 14. Ianuar. eiusdem anni coram R. P. D. Sacrato.*

Nec sufficit quod census fuerit impositus super rebus communibus inter Andream, & Cæsarem, & ideò remaneat inualidus, quia † licet res aliena possit vendi, non potest in ea constitui hypotheca, *l. cum rem alienam, ff. de pign. l. 1. §. vbi* Glos. *&* Doct. *ff. de pign.* Et † etiam ipsa venditio in Domini præiudicium non tenet, *l. alienam, C. de furt. vbi* Bald. Rol. *cons. 60. n. 59. & seq. lib. 4.* Quia cessat hæc difficultas cù bona fuerint donata per Cæsarem Andreæ fratri, ideo tanquam super bonis proprijs ipsius potuerat census imponi.

An autem hæc donatio fuerit valida, ita vt fuerit translatum dominium in Andream ad effectum, vt impositio huius census sustineatur, erit particulariter videndum.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Beneuentana Census, Lunæ 29. Martij 1593.

SVMMARIA.

1 *Protestatio quod census intelligatur impositus iuxta formam Bullæ Pij Quinti præseruat censum, non obstantibus aliquibus pactis illicitis in eo appositis.*
Ampliat vt hæc protestatio referatur etiam ad pacta expressa in instrumento census, & num. 3.
Maximè si Dominus census, qui nititur instrumento nunquam fuerit vsus aliquo ex dictis pactis, num. 4.
Limit. vt non suppleat defectum realis numerationis pretij census, num. 5.
2 *Protestatio tendens ad limitandum obligationem de consensu contrahendum facta, præseruat ius protestantis.*
6 *Pretium census debet numerari in actu emptionis coram testibus, & Notario.*
Hoc autem introductum est pro forma ad euitandas fraudes, & simulatas solutiones, num. 8.
7 *Cedula bancaria habet vim solutionis factæ præsenti pecuniæ.*
9 *Promissio mercatoris idem operatur, quod vera solutio.*
10 *Liber mercatorum adminiculatus, probat etiam inter tertios.*
11 *Statim, hæc particula, intelligitur cum aliquo temporis interuallo.*
12 *Aliquando etiam duorum mensium.*
13 *Obreptio non committitur per taciturnitatem eorum in quibus partes conueniunt.*
14 *Census impositus super bonis certis finibus designatis, & generaliter super omnibus, dicitur legitimè constitutus.*

DE CISIO

DECISIO CIII.

Dixerunt Domini sententiam A. C. super invaliditate census non sustineri. Validitas enim † ipsius census etiam quod in instrumento adessent aliqua pacta repugnantia *Constitutione sel. record.* Pij V. videbatur satis Dominis præseruata, ex declaratione & protestatione per contrahentes in principio, medio & fine contractus facta, quod instrumentum intelligatur initio factum, & stipulatum iuxta formam præfatæ Constitutionis, ita quod si in eo aliquid contra dictam formam esset appositum, illud habeatur pro non appositum, scripto, nec stipulato, sed reducatur, & reductum esse intelligatur iuxta illius tenorem, cum eorum intentio fuerit, & sic ita contrahere nec aliàs,
2 aliter, nec alio modo. Ista enim protestatio † cum fuerit facta in ipso contractu ad limitandam illius obligationem, & illi ambæ partes consenserint præseruat ius protestantis, & operatur validitatem contractus perinde ac si fuisset celebratus absque illis pactis & in omnibus, & per omnia, iuxta formam, & tenorem præfatæ constitutionis, ad notata per Bart. *in l. non solum, §. morte n. 24.* Alex. *n. 13. cum seq. & alios, ff. de noui operis nunc.* Abb. *in cap. cum M. Ferrarienſis, sub n. 15. de constit.* Alex. *consil. 17. n. 4. lib. 3.* Put. *d. 32. n. 3. lib. 2.* & in terminis huius protestationis in instrumento census tradit Hieron. Gabr. *cons. 57. n. 7. lib. 2.* &
3 tenuit Rota † dicens hanc protestationem referri etiam ad pacta expressa *in causa Foroliuienſi census, coram* D. meo Orano, *15. Nouembris, 1589.* Maxime
4 † quod non constat quod emptor, qui produxit instrumentum pro consequendis tantummodo fructibus census vlus vnquam fuerit aliquo ex præfatis pactis, quæ prætenduntur illicita.

5 Non obstat quod † ista protestatio non possit supplere defectum realis numerationis pecuniarum quæ
6 † in ipso actu celebrationis instrumenti coram Notario, & testibus requiritur, quia per dationem cedulæ
7 bancariæ, † quæ habet vim solutionis, Bart. *in l. si soluturus, ff. de solut.* Put. *d. 163. lib. 1.* videtur satisfactum huic formæ † inductæ ad cui tandum fraudes,
8 & simulatas solutiones, ad notata per Dec. *in l. si mater, sub n. 4. C. de Instit. & substit.* Cassa. *d. 2. de iudic. latè* Brun. *de implem. & obseruat. form. in 1. Fallentia.* Maximè cum pretium præfatum esset conuertendum in extinctionem aliorum censuum, quod cum eodem temporis momento fieri non posset valdè expediebat emptori, vt solutio fieret per cedulam ne interim pecuniæ conuerterentur in aliam causam, ad notata per Doctor. *in Auth. hoc ius porrectum, C. de sacroſ. Eccleſ.*

Et cessat difficultas, quia iste defectus fuit sanatus per specialem commissionem S. D. N. quæ licet habeat clausulam. Constito quod statim post celebrationem venditionis census fuerit ipsis Dominis de Carissimis solutum pretium vigore cedulæ datæ in instrumento illa tamen est satis iustificata ex libris illorum de Citarella mercatorum, Neapolitanorum qui pro emptore census constituerent se illorum debitores in summa scutorum quatuor mille pro pretio
9 præfatæ venditionis, quæ † promissio habet vim solutionis, vt post Bart. *in l. singularia, ff. si cert. pet. tradit.* Afflict. *dec. 358. in fine,* & adest *dec. Ianuen. 4. num. 9. & seqq.* Præsertim quia illa eadem summa fuit postea à præfatis mercatoribus soluta illiſmet creditoribus Dominis de Carissimis, quibus vigore præfati instru-
10 menti erat soluenda, vt patet ex eorum libris, qui † cum sint adminiculati ex ipso instrumento venditionis & ex cedula probant etiam inter tertios, Bart. *& alij, in l. admonendi, de iure.* Guid. Pap. *deciſ. 441.* Aym. *275. n. 8.*

Maximè in libris Mercatorum Ciuitatis Neapolitanæ, per ea quæ aliàs deducta fuerunt *de anno 1578.*

Deciſ. R. R. pro Tract. de Cenſ.

coram bon. mem. Bubalo *in causa Neapolitana pecuniaria,* & faciunt not. per Ias. *in l. admonendi, n. 20.* cum aliis per Rol. *conſ. 92. n. 5. lib. 3.*

Non obstat, quod ista solutio fuerit facta quatordiès post celebrationem instrumenti quia non ideò minus dicitur facta statim, vt loquitur commissio, cum hæc dictio, † statim intelligatur etiam cum ali- 11
quo temporis intervallo, *l. quod dicimus, & ibi* Gloss. *de sol.* adeò vt secundum subiectam materiam aliquando † verificetur etiam in spatio duorum mensium, vt latè 12
per Albert. *in suo Diction. in verbo ſtatim,* Tiraq. *in l. ſi unquam, in verbo, reuertatur ſub n. 156. C. de reuoc. donat.*

Neque obstat, quod in præfata commissione non fuerint narrata alia pacta, quia de † illis non erat ha- 13
benda mentio cum speciali partium conuentione illa haberentur pro non appositis, quatenus Bullæ super forma creàdi cēsus contraria essent, vt supra dictū fuit.

Non obstat quod census in defectum bonorum expressorum fuerit generaliter impositus super omnibus bonis, quia † non ideò redditur nullus cum fue- 14
rit impositus super certis rebus, quod sufficit, licet pro illius securitate in defectum illarum fuerit etiam suppositus super aliis bonis, vt alias in fortioribus terminis fuit resolutum *in causa Panormitana, seu Argentina reſciſionis contractus sub die 13. Iunij 1575. coram R. P. D. meo Blanchetto.*

Et ex his Domini resoluerunt censum sustineri, & sententiam A. C. esse reuocandam.

Illustriſſimo Cardinale Pamphilio, Romana anterioritatis hypothecæ Veneris 28. Nou. 1597.

SVMMARIA.

1 *Cedula bancaria habet vim ſolutionis.*
2 *Prior in tempore potior in iure.*
3 *Liberatio principalis debitoris prodeſt fideiuſſori.*
4 Limit. *ſi liberatio fiat cum clauſula, ſine præiudicio iurium quoad alios obligatos.*
5 *Clauſula ſine præiudicio iurium quoad alios obligatos apposita in inſtrumento liberationis operatur vt nihil cenſeatur actum reſpectu aliorum.*
6 *Immò operatur, vt quo ad ipſos cenſeantur repetita pignora, & hypotheca cum priuilegio prioratus & perioritatis.*
7 *Clauſula, circa nouationem, præſeruat antiquiorem hypothecam.*
8 *Fideiuſſor in rem ſuam non ſenſetur liberatus liberato principale.*
9 *Principalis is cenſetur in contractu ad quem pecunia peruenerint.*
10 *Recognoſcens bonam fidem in contractu cenſus, cenſetur recepiſſe pretium illius.*
11 *Nouatio non inducitur ex ijs, quæ fiunt ad cautelam & tuitionem creditoris.*
12 *Nouatio non fit niſi expreſsè agatur.*

DECISIO CIV.

Fvit resolutum Equitem Zerlam præferendum esse Thomæ Laparino in exactione crediti de quo agitur, quia vti creditor Lamberti, & vigore cessionis ab eo habitæ obtinuit adiudicari sibi pecunias suo debitori debitas à Læsio, qui in ciuitate Lucana illas deposituit penes mercatorem, à quo fuerunt transmissæ ad mercatorem Vrbis ad effectum, vt soluerentur Zerlæ, prout solutæ censentur tam ex schedula bancaria, 1
† quæ habet vim solutionis, Put. *dec. 163. lib. 1.* quàm etiā ex creatione partitæ in libro mercatoris ad creditum Zerlæ, quod ab eo vēdicari nō possint, præsertim à

D. Lapatino, qui est creditor Domini Lamberti de anno 1587. & sic longè post Zerlam cuius creditum virtute instrumenti census creati de anno 1583. & sic antecrius, ex regula, † quod prior in tempore est potior in iure, præfertur non solum in exactione huius crediti, sed etiam in aliis bonis Lamberti, *l. creditor, ff. qui pot. in pign. habean. ex regula, qui potior de regul. iur. in 6.*

Neque obstare quod ab hoc censu Zerla de anno 1592. liberauit Dominam Iuniperam, quæ super suo Casali censum imposuerat † quasi ex hac liberatione censeatur etiam liberatus Lambertus fideiussor, *l. & haredi, in fine, & ibi not. ff. de pact.* quia † liberatio fuit facta cum clausula, sine præiudicio iurium quoad alios obligatos, & non alias aliter, nec alio modo, quæ † facit vt nihil censeatur actum respectu Lamberti fideiussoris, *l. testamento, §. 1. ff. de manum. testam.* Put. *decis. 197. num. 23. lib. 1. & decis. 23. lib. 2.* Et quo † ad ipsos censeatur repetita pignora, & obligationes cum priuilegio prioritatis, Bar. *in l. 3.* per illum tex. *ff. qui pot. in pign. hab.* Negusan. *de pignor. part. 5. membr. 5. num. 13.* maximè stante alia clausula citra nouationem, † per quam reseruatur anterior hypotheca, Gozad. *conf. 2. num. 3.* Gabr. *concl. 1. de nouat. n. 55.*

Nec placuit Dominis, quod dicebatur hanc protestationem esse contrariam facto, vnde oriretur liberatio Lamberti, nam nulla adest contrarietas cum ex eo quod habuit pecunias census, & illius bonam fidem recognouit erga Dominam Iuniperam † tanquam fideiussor in rem suam non censetur liberatus liberato principali, Glos. *fin. in d. l. & haredi, §. in his, & ibi* Castr. *num. 1. & Alex. in princ.* respectu † enim oneris soluendi fructus, & restituendi pecunias per ipsum acceptas reputatur principalis, Glos. *in Auth. de fideiuss. in princ. l. sed Iulianus, & ibi* Castr. *ff. ad Macedon.* Aym. *cons. 77. num. 1. cons. 91. num. 1.* Tiraq. *de Retract. Lign. §. 31.* Glos. *1. num. 8.* Gabr. *concl. 1. de fideiuss. num. 1.* Gabr. *tom. 63. lib. 2. num. 11. & 13.* vbi quod liberato principali semper creditori remaneat salua actio contra eum, qui habuit pecunias, & recognouit bonam fidem, quod etiam videtur fuisse ex mente Rotæ *in causa Romana repetitionis, coram Domino Robusterio.* Et ista recognitio licet facta inter Lambertum, & Iuniperam suffragatur Zerlæ, qui in ipso instrumento liberationis Iuniperæ narrat recognitionem, quæ sufficit ad effectum, vt in liberatione Iuniperæ, quæ in censu nudum tantum nomen habet non censeatur voluisse liberare Lambertum, qui fideiusserat in causam propriam, & reputabatur principalis ex eo quod pecunia ad ipsum peruenerat ex supradictis.

Non obstat quod dicitur pecunias census verè cessisse ab initio in veritatem Iuniperæ, quæ emit domum ex pecuniis redactis ex censu, quia hoc accidit ex contractu Lamberti, qui erat debitor Iuniperæ, & † recognoscendo bonam fidem census censetur precium recepisse, & per occultationem vnius actus quæ operatur eundem effectum quem operaretur si esset expressum breui manupecunias acceptas tradidisse Iuniperæ in extinctionem sui debiti, Glos. *in leg. si ita scriptum, ff. de statu lib.* & notant omnes in *l. singularia, ff. si cert. pet.*

Non obstat quod dicitur inductam fuisse nouationem per instrumentum factum de anno 1592. in quo Lambertus constituit Zerlam procuratorem in rem propriam ad vendendum quasdam terras Terracinæ, & sibi satisfieri cum dicto precio, quia illud non habuit effectum ex quo terræ non fuerunt venditæ, & † cùm sit factum pro cautione, & cautela ipsius Zerlæ non inducit nouationem, præsertim stantibus clausulis citra nouationem, & sine præiudicio prioritatis, & non animo aliquid innouandi, sed ius iuri addendi, & cautelam cautelis, & non alias, aliter, nec alio modo, &c. quæ præseruant antiquiores hypothecas, Gozad. *d. conf. 38. num. 2.* Gabr. *conclus. 1. de nouat. numero 56.*

Et hoc modo, respondetur ad aliud instrumentum, seu calculum factum inter Lambertum, & Zerlam de anno 1593. quia similiter habet clausulas præseruatiuas, excludentes nouationem, † quæ hodie non fit nisi expressè agatur, *l. finali, C. de nouationibus.*

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana Census 10. Iunij 1602.

SVMMARIA.

1 *Translatio census de vno fundo ad alium, non inducit illius extinctionem.*
2 *Nec innouat obligationes precedentes.*
3 *Translatio pensionis ab vno beneficio ad aliud nihil innouat respectu pensionis, sed tantum respectu beneficij.*
4 *Papa consensum non extendit.*
5 *Fideiussor census non remanet liberatus ob translationem census ab vno fundo ad alium.*

DECISIO CV.

MAndatum esse executendum dixerunt Domini, quia fuit relaxatum in vim obligationis cameralis, de qua non controuertitur.

Non obstat quod census videatur extinctus per motum proprium S. D. N. per quem omnes obligationes, & hypothecæ super Castro Nomenti contractæ fuerunt sublatæ, & abolitæ, ita vt Castrum, & eius tenuta sint in quo erant ante contractam huiusmodi obligationem: quia † huiusmodi verba non fuerunt extinctiua census, & hypothecæ, sed translatiua ad bona existentia in territorio Mantuæ, quæ in omnibus, & per omnia fuerint, & sunt quoad huiusmodi onera in locum tenutæ, & bonorum castri Nomenti subrogata cum omnibus clausulis, vinculis, & cautelis in instrumentis obligationum appositis, & propterea perinde est, ac si à principio fuissent census impositi super bonis subrogatis, & eorum occasione fideiussores obligati. Quoad ipsas † enim obligationes nihil innouatum est præter rei mutationem, faciunt tradita *in causa Asculana pensionis, 1. Februarij 1593. coram R. P. D. meo Pamphilio*, de translatione pensionis ab vno beneficio ad aliud vbi fuit dictum respectu † pensionarij nihil fuisse innouatum, sed tantum respectu beneficij ex quo pensio soluebatur, ita vt nullum præiudicium pensionario per talem translationem oriretur.

Non obstat † quod Papa non extendit consensum ex latè deductis *in Oximensi pensionis 20. Maij, 1598. coram R. P. D. meo Litta*, quia non agitur de noua obligatione inducenda, vt in casu illius Decisionis, sed de veteri conseruanda, & ibi † non fuit translata obligatio fideiussoris, quia tempore translationis pensionis iam reperiebatur extincta, sed in hoc casu obligatio remanet in suo statu, & efficacia.

Illustrissimo

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana census, Veneris 24. Nouembris 1604.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur per assignamenta facta pro illius extinctione, nisi postquam Dominus census fuit consequutus integram satisfactionem.*
2 *Census potest de consensu partium de uno fundo ad alium transferri citra nouationem, & fideiussorum liberationem.*
3 *Obtinens mandatum pro restitutione sortis, si sit in eius facultate illam recipere, dicitur censum extinguere.*

DECISIO CVI.

FVit per Dominos resolutum censum fuisse solum extinctum pro illa parte, in qua assignamenta habuerunt effectum, mouebantur quia, quamuis Congregatio assignauerit pro restitutione sortis principalis diuersa assignamenta, & bonorum. Laurentius Celsus illa acceptauerit saltem in parte pro restitutione sortis principalis, & exegerit vigore assignamentorum, tamen ista assignamenta non fuerunt acceptata à Celso loco dationis insolutum ita vt per istam simplicem assignationem census fuerit extinctus, † sed solum intellexerunt
1 velle extinguere censum si assignamenta fuissent vera, & realia, & exigibilia, & ex eis consequutus integram satisfactionem †, & restitutionem sortis principalis, & hanc dicebant Domini fuisse mentem Dominorum de Celsis, Congregationis, & Dominorum de Sabellis.

Quantum enim ad Celsos materia videtur clara, quoniam eodem tempore quo fuerunt facti isti actus à Laurentio ipse comparuit coram Congregatione petendo fructus census, & opponendo quod census non erat extinctus, non poterat extingui cùm assignamentis, sed cùm pecuniis ad effectum deponendi, & restituendi iuxta formam instrumenti census, & postea obtinuit à Congregatione à mense Iulij 1598. vsque ad mensem Nouembris quinque decreta pro solutione fructuum.

Quo verò ad Congregationem res est clara, quia si Congregatio intellexisset quod per sola assignamenta sine effectuali exactione census fuisset extinctus, non dedisset postea mandatum pro fructibus census extincti.

Quod verò hæc fuerit intentio Dominorum de Sabellis probatur ex instrumento in Summario, *num. 1.* in quo dederunt † alium fundum loco Albani alienati,
2 continuédo censum antiquum cum reseruatione illius prioritatis hypothecæ super fundo antiquo, & citra innouationem, & liberationem fideiussorum, quæ omnino regnant extinctioni census per constitutionem assignamentorum, & ostendunt clarè quod census remaneret in suo esse pro illa parte, in qua assignamenta non habuerunt effectum. Et hoc etiam comprobatur secundum Dominos, quia mandatum cuius executio fuit petita à Congregatione non fuit obtentum à Laurentio ad effectum extinguendi censum, & consequendi restitutionem sortis principalis, sed solùm fuit obtentum ad effectum deponendi iuxta stilum A. C. donec darentur fideiussores, & renouaretur cedula bancaria, & ideò est multum inuerisimile, quod Celsi qui non instabant pro restitutione sortis principalis mutata voluntate voluerint extinguere censum cum solis assignamentis, exponendo se litibus pro illorum consequutione, & periculo quod non essent exigibilia, & interim priuando se fructibus census.

Multùm etiam mouit Dominos, quia vigore pacti in instrumento impositionis census appositi, & confirmati à S. D. N. cum clausula sublata, & decreto irritanti non poterat fieri extinctio census, nisi cum consensu excellentissimæ Dominæ Camillæ, & depositatis pecuniis ad effectum inuestiendi pro euictione Casalis, & ideò neque pars, neque Congregatio poterat habere intentionem extinguendi censum, nisi cum assignamentis, quæ haberent effectum ex quibus possent inuestiri pecuniæ iuxta formam pacti cum consensu D. Camillæ pro euictione Casalis.

Non obstant Decisiones, quæ allegantur per informantes, quia procedit quando † fuit actum, & obtentum mandatum pro restitutione sortis principalis census, & erat in arbitrio emptoris census habere istum pretium, & propterea non applicantur in hoc casu in quo non fuit actum pro restitutione sortis principalis, & mens partium non fuit acceptare assignamenta pro extinctione census, nisi quatenus assignamenta habuissent effectum. 3

Non obstat fundamentum, quod fit per informantes, quod Congregatio mandauit solui fructus loco damnorum, & interesse, qui non fuit actum hac via damnorum, & interesse, Celsi enim egerunt pro fructibus census, & Congregatio decreuit, quod soluerentur fructus census, qui non debebantur neque à principalibus debitoribus, neque ab iis, qui debebant soluere assignamenta, si census prius erat extinctus.

Et ita decisum.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Auximana bonorum, Lunæ 4. Martij 1602.

SVMMARIA.

1 *Donatio facta filijs à patre firmatur iuramento.*
2 *Donatio facta à patre filijs ob causam matrimonij, non eget insinuatione.*
3 *Census impositus super re restitutioni subiecta, non sustinetur in praiudicium vocatorum.*
4 *Facultas alienandi restringitur per subsequentem prohibitionem alienationis.*
5 Saluis, *&c. hæc clausula, restringit dispositionem præcedentem.*
6 *Prohibitio alienandi etiam facta in contractu inter vivos addita causa, vt bona remaneant in familia impedit translationem Dominij.*
7 *Census in dubio cēsetur impositus super parte rei liberæ.*
8 Auth. *res quæ* C. commun. de leg. *habet locum tantum in subsidium.*
9 *Hæres cum beneficio inuentarij non tenetur habere ratum id quod defunctus fecit in sui præiudicium.*

DECISIO CVII.

DOmini resoluerunt mandata executiua relaxata per A. C. non esse exequenda super bonis in donatione comprehensis: Fundamentum resolutionis fuit: quia † de validitate donationis dubitari non po- 1
test cum fuerit facta cum iuramento, & ob causam † matrimonij in quo casu non requiritur insinuatio, vt 2
fuit resolutum *in causa Benedictinæ donationis. coram* bonæmem. Gypsio, & Spoletana terrarum, *coram me* Et quamuis donatio fuerit facta filio absenti, tamen adest stipulatio Notarij in fauorem absentis, & concurrit etiā acceptatio donatarij, per quam tollitur omnis difficultas. Et ideò cùm per istam donationem clausulis prægnantibus fuerit acquisitum ius filij Clementis donatarij resoluto iure ipsius Clementis per eius obitum,

3 ista † impositio censuum non sustinetur in præiudicium filiorum, qui post eius obitum sunt expressè vocati in donatione, vt fuit resolutum *in d. causa Spoletana terrarum*, & consequenter ista mandata non sunt excequenda super bonis donatis.

Non obstat quod donatio fuit simulata, quia simulatio non probatur: nam institutio æqualis partis donantis inter filios non comprehendit bona donata, Aret. *cons.* 74. *num.* 11. & fuit resolutum *in causa Portuen. bonorum*, 27. *Decembris* 1579. *coram R.P.D. Seraphino.*

Diuisio verò non infert necessario simulationem & transactio est restricta ad ipsos fratres, & ideò non suffragatur aliis. Vltra quod secundum Dominos illi actus subsequuti non possunt inferre præiudicium istis filiis, cum donatio fuerit facta contemplatione matrimonij, & ad eorum fauorem vt fuit resolutum *in causa Romana pecuniaria*, 12. *Nouembris proximè præteriti, coram R.P.D. Coccino*, & tanto magis cùm isti actus non sint clari, & concludentes.

4 Non obstat † quod obligatio Clementis sustinetur per facultatem ei concessam alienandi, & quod quid placuerit faciendi; quia virtus istius clausulæ euacuatur ex subsequenti prohibitione alienandi propter quam prohibitionem ista facultas alienandi restringitur, & habet solum locum inter ipsos vocatos, Bal. *cons.* 465. *num.* 5. *lib.* 5. Curt. iun. *cons.* 130. *num.* 6. Dec. 171. *sub num.* 3. & fuit latè dictum *in causa Imolensi bonorum, de anno* 1592. *coram R.P.D. meo Pamphilio.* Et cessat omnis difficultas, quia etiam facultas alienandi in-

5 continenti limitatur per clausulam † restrictiuam saluis infra dicendis, quæ reseruatio esset sine effectu operandi, si facultas alienandi esset libera, non obstante subsequenti prohibitione.

Non obstat quod ista prohibitio alienandi vti facta in contractu non impedit dominij translationem: quia

6 † cùm prohibitio alienationis sit facta ad effectum vt bona permaneat in istis familiis, & cum stipulatione Notarij, ex ea impeditur translatio dominij, vt fuit latè deductum coram me in dicta causa Spoletana terrarum.

Præterea census fuit impositus super tenuta, quæ

7 non erat in totum donata, & in dubio † censetur impositus super parte libera, vt fuit resolutum *in causa Perusina de Almericis*, 8. *Aprilis* 1587. *coram bon. mem. Orano*, & ideò neque potest sustineri ista impositio census ex causa necessaria dotis filiarum, quia aderat tam pars libera istius tenutæ super qua intelligitur impositus census, quam alia bona non subiecta fideicommisso super quibus poterat imponi, & consequenter

8 cessat dispositio Auth. *Res quæ C. comm. de legat.* † Quæ habet solum locum in subsidium, quando non extant bona libera.

Non obstat quod ista bona fuerint descripta in inuentario vt hæreditaria Clementis, quia inuentarium fuit confectum à tutore, & ideo non præiudicat Aurelio. Non obstat quod Aurelius vti hæres Clementis

9 non potuit impugnare istam impositionem; quia † est hæres cum beneficio legis, & inuentarij, & consequenter vti vocatus ex propria persona non tenetur habere ratum factum patris in eius præiudicium.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Bononiensis Census, Lunæ 20. Maij 1602.

SVMMARIA.

1 *Venditor promittens generalem defensionem rei venditæ, tenetur liberare à quacumque molestia.*

2 *Præsumitur pro executore quod executionem super bonis expressis in mandato.*

3 *Terminus ad liberandum à molestiis, non est concedendus ei qui illum habuit.*

DECISIO CVIII.

PRoposui iterum idem dubium aliàs propositum, & resolutum, & Domini concluserunt non esse recedendum à decisis: quia † promissio Vergilij est simplex ad generalem defensionem bonorum censuatorum, & ideo comprehendit molestias illatas à Galeatio. Et hoc maximè dicendum est attenta verisimili mente contrahentium qui intellexerunt de liberatione molestiis illatis ex quauis causa, & à quibuscumque personis.

Non obstat quod licet ab A.C. fuerit obtentum sequestrum super bonis censuatis, nihilominus non constat quod super illis executum sit, & consequenter non apparet quod molestiæ illatæ à Galeatio super bonis sequestratis, sint super bonis censuatis, quia in relatione executoris non ponuntur diuersi confines ab expressis in instrumento venditionis census, & in decreto sequestri, sed solum in eis exprimitur, commune in quo possessiones sunt sitæ sine appositione confinium *dicendo* fecisse executionem in commune capitis fluminis *in loco detto alle Fornaci*, iuxta suos notarios fines, & in commune S. Martini in Agile, & ideo cum executio possit esse facta in bonis censuatis, quæ sunt sita in istis communibus, in dubio intrat præsumptio pro executore, † quod fecerit executionem super bonis expressis in sequestro A, C, & quod non excesserint fines mandati. Et ista præsumptio secundum Dominos coadiuuatur: quia si sequestrum, non fuisset executum in istis bonis, non fuisset obtenta inhibitio ad instantiam Galeatij, sed fuisset dictum quod ista bona erant diuersa à bonis, quæ debebant sequestrari, & propterea sequestrum A, C, nihil commune habet cum istis bonis.

Verum hodie cessat omnis difficultas, cum postea superuenerit relatio executoris. qui declarat quod executio fuit facta in istis bonis.

Nec placuit Dominis quod Equiti sit præfigendus nouus terminus ad effectum liberandi à molestiis, quia ei fuerunt præfixi plures termini, & sustinuit litem per tres annos, & vltra; † & ideò cum facto habuerint tantum tempus, non est deueniendum ad nouam præfixionem.

R. P. D. Iusto, Bononiensis Census, Mercurij 11. Decembris 1602.

SVMMARIA.

1 *Restitutio in integrum impedit executionem.*

2 Limit. *si ante peritam restitutionem executio fuerat cepta.*

3 *Dummodo tamen capta sit executio post latam sententiam, secus si ante.*

4 *Mandatum relaxatum in sententia suspenditur per appellationem.*

5 *Clausula, Appellatione remota, non tollit restitutionem in integrum.*

6 *Clausula prafata minus operatur, quam ra indicata.*

7 *Impositor census tenetur ad defensionem illius, & bonorum suppositorum.*

8 *Etiam si bona censuata fuerint ab aquis occupata, & inundata.*

DECISIO CIX.

1 IN hac causa firma est regula, † quod restitutio in integrum impedit executionem, *l. 1. Cod. de in integr. restitut. moral. posint.* Doctor. *in l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic.*

2 Nec facit in proposito limitatio regulæ † vt non procedat quando executio esset prius petita, vel cœpta. Pat. *dec. 285. lib. 2. cum aliis alleg. per informantes*, & hic prætenditur fuisse petitam, vel certe ex eo, quod in sententia R. P. Domi Mellini fuit decretum, & relaxa-
3 tum mandatum: quia † conclusio procedit quo ad præuentionem in executione post sententiam, alias esset modus infallibilis semper impediendi restitutionem, quia in omnibus sententiis decerni potest, & re-
4 laxari mandatum, quod † tamen suspenditur per appellationem.

Nec etiam obstat quod simus in causa expedita vigore commissionis habentis clausulam *Appellatione, remota*, si quidem † per eam non censetur remota restitutio, Gloss. *in l. vnica, C. de mom. possess.* præsertim quia non idem est dicendum in executione vnius sen-
5 tentiæ à qua non possit appellari, vt in executione
6 rei iudicatæ vigore sententiarum, † quæ maiorem habent effectum. Gabr. *conclus. 1. de execut. rei iudic. num. 7.* & nihilominus Domini ad effectū vt non esset locus arbitrio vt ex eo retardaretur executio, dixerunt constare de manifesta calumnia Daineſij, *secundum terminos, cap. sciscitata*, & *ibi* Doctor. *de rest. in integr. cum*
7 *vulgar.* Clarum enim est, † quod tenetur ad defensionem census, & bonorum censuatorum, & eo ipso quod ostenduntur molestiæ intrat obligatio. *l. plus §. nota. ff. de euict.* & *decisum fuit coram D. meo Mellino.*

Nec facit moderatio inhibitionis A. C. quia etiam remanent molestiæ super bonis quæ debent esse liberæ, quas non constat Daineſium in se suscepisse, nam cùm fuerint præfixi termini, vt in vltima Decisione Domini mei Mellini non debet esse in potestate Daineſij protrahendi suo arbitrio hanc litem, & interim Herculanus non possit habere census.

8 Non obstat inundatio bonorum, † quia non propterea non debetur defensio in statu in quo modo reperiuntur vt sint libera recedentibus aquis, maximè quia ista non percutiunt obligationem Daineſij, quæ consistit in liberatione molestiarum illatarum super bonis.

Ex quibus constat de iustitia sententiæ quidquid dicatur pro Daineſio.

Mandarunt tamen Domini vt supersederem in executione, & interim præfigerem terminum ad docendum de causis restitutionis in integrum, quia tunc tanto magis constabit de calumnia Daineſij si nihil docebit de suscepcione litis, & de progressu causæ coram Auditore Cameræ.

Et ita firmatum.

R. P. D. Manzanedo, Ianuensis Census, Lunæ 28. Aprilis 1608.

SVMMARIA.

1 *Census quando dicatur legitimè impositus.*
2 *Census in dubio præsumitur validus donec non probetur aliquis illius defectus.*
3 *Verba habuit, & recepit in pecunia numerata, &c. à Notario prolata important actum veræ numerationis.*
4 *Notario attestanti pecunia fuisse numeratam, creditur.*
5 *Testes instrumentarij tanquam à partibus approbati faciunt fidem, etiam si aliàs essent inhabiles.*
6 *Testis contra producentem probat.*
7 *Protestatio quod census redimatur ad formam Bullæ limitat obligationem, & illam restringit ad limites Bullæ.*

DECISIO CX.

DVbitatum an census de quo agitur esset validus, & Domini affirmatiuè responderunt, apparet † enim super re certa fuisse impositum, & de fuit na- 1
ta fructifera, & in pecunia numerata, & de illo fuisse confectum publicum instrumentum vnde validus præsumitur, prout tradit Cœpol. *de simulat. contr. præsumpt. 26. num. 85.* & fuit deductum *in Foroliuiensi censu 15. Nouemb. 2589. coram Orano.* Quin & in dubio 2
pro validitate census præsumitur quandiu non probatur aliquis illius defectus, *l. si prætor, in princ. ff. de iudic. l. 3. ff. de milit. testam. c. Abbate, de verbor. signific.* latè Aym. *cons. 52. num. 2. & per tot.*

Non obstat quod de non numeratione pecuniæ opponitur, cum ex eodem instrumento totum contrarium appareat, vbi Hieronymus fatetur se habuisse, & recepisse à dicto Antonio vere, & realiter scuta duo millia auri in auro, & Notarius attestatur in sui præsentia, & testium Hieronymum illa habuisse, & recepisse in pecunia numerata, & ei tradita per Anto-
nium fuisse, quæ † verba non à partibus sed à nota- 3
rio prolata important actum numerationis, & realis receptionis ad tradita per Bart. *in l. si ita stipulatus, §.* Grisogonus, *n. 3. ff. de ver. oblig.* quem sequitur Alex. *num. 14.* Bald. *in l. si ex cautione, num. 14. vers. & ideò probat numerationem, C. de non numer. pecun.* cum aliis adductis in dicta Decisione Imolensi. † Quin & ex 4
præfatis verbis probari numerationem, iuxta formam Bullæ *Pij V.* tenuit Rota *in vna Bononiensi census, 15. Febr. 1599. coram Domino meo Decano.* Quæ magis procedunt cum adsint depositiones duorum testium instrumentalium, & Notarij rogati de dicto instrumento, & † testes instrumentarij censentur à partibus ap- 5
probati, & faciunt fidem etiam si aliàs essent inhabiles, iuxta Gloss. *in verbo, supplicijs, §. & licet* Auth. *de testib.* quam dicit singularem Imol. *in l. ad testium, in §. conditionem. ff. de testam. & fus.* pluribus illam sequentibus relatis *in l. 1. num. 13. ff. de fer.* Aym. *cons. 56. num. 10.* Præcipuè † cum fuerint inducti, & examina- 6
ti per Aduersarium ad tradita per Gabr. *de testib. conclus. 1. n. 13. vers. contrarium.*

Nec alij testes quidquam obstant cum non interfuerint contractui, & deponant de auditu ab ipsa parte aduersa. Et in omnem euentum iste contractus habet clausulam, cum expressa protestatione, quod contrahentes istum contractum censualem celebrare volunt iuxta formam Bullæ *Pij V.* taliter quod si adesset aliquod pactum contra tenorem dictæ Bullæ haberetur pro non apposito, † quæ protestatio de consensu 7
vtriusque partis facta valet, & limitat obligationem ad formam dictæ Bullæ ad tradita per Gabr. *cons. 47. n. 10. lib. 2.* & fuit dictum in supradicta decisione *Foraliuiensi census coram Orano, & in vna Anagninensi vsurarum, 14. Mart. 1607. coram me*, & aliàs sæpius.

Minus obstat sententia in partibus contra validitatem census lata, cùm ex supradictis appareat de illius iustitia.

Nec etiam obstat quod census fuerit impositus super bonis subiectis fideicommisso, cum de hoc non constet, nec quidquam probetur.

R. P. D.

Reuer. P. Domino Corduba, Anconitana Census, Lunæ 25. Maij 1598.

SVMMARIA.

1 *Impositio census tanquam in facto consistens, non præsumitur.*
2 *Impositio census probatur debitoris confessione.*
3 *Actus præsumitur factus in executionem præcedentis conuentionis.*
4 *Ignorantia non præsumitur nisi post lapsum decennij.*
5 *Hæres, maximè qui cum defuncto non cohabitauit præsumitur ignorare gesta per defunctum.*
6 *Solutio census per decennium cum expressione causæ constituit in quasi possessione exigendi censum.*
7 *Donatio potest præsumi ex solutione voluntaria indebiti.*
8 *Soluens indebitum sub pretextu alicuius causæ, non repetit.*
9 *Debitum vnius non compensatur cum debito alterius.*

DECISIO CXI.

DOmini resoluerunt sententiam Rotalem esse confirmandam ex latè deductis in decisione *coram* Reuerendissimo Patre Domino meo Decano, 28. *Aprilis* 1597.

Nec quæ modo in contrarium allegantur quidquam releuare, & primò, quod cum constiturio † census sit quid facti non præsumitur impositus nisi probetur, *lege in bello, ff. de capt.* maximè cùm requiratur scriptura, & fundus particularis super quo fiat impositio, iuxta *Extrauag.* Martini, Calix. & Pij V. vt tradit Nauar. *conf. 2. num. 6. de empt.* Nam fuit responsum † hæc omnia tolli ex confessione Dominorum de Carbonibus in eorum quietantiis, & signanter in illa 5. *Aprilis* 1574. in qua ipse Carbonus fatetur censum fuisse impositum per Dominum Petrum super nonnullis suis bonis, ex pecuniis penes se depositatis, † & cùm præcesserit pactum de creando censum ex illis pecuniis ex dictis solutionibus illius impositio venit præsumenda in executionem præcedentis conuentionis, *lege quædam mulier, ff. de rei vendic.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 49. num. 2.* Præsertim quia dicta solutio census incepit statim post annum conuentionis, iuxta quam erat facienda impositio illo finito.

Neque obstat, quod cum res sit de recenti non est verisimile quod ignoraretur Notarius coram quo fuit stipulatus contractus: † ignorantia enim vt præsumatur requiritur lapsus decennij, Menoch. *de arbitr. casu 26.* Nam fuit dictum quod cùm Magdalena sit mulier, & hæres in qua † probabiliter ignorantia datur, nec habitauerit Anconiæ, vbi instrumentum census fuit celebratum non debet mirum videri si post mortem viri factum eius ignorauit, Menoch. *vbi supra, n. 3. & de præsumpt. l. 6. præsumpt. 23.* Moder. *de probat. concl. 879. & 880.*

Ex quibus tollebatur aliud obiectum quod si census vere fuisset impositus Magdalena non se fundasset in quasi possessione exigendi, sed egisset vigore obligationis cameralis, quæ in similibus contractibus solet apponi, quoniam hæc non procedebant stante ignorantia Notarij rogati de censu, & sibi constabat de quasi possessione.

Quod autem dictæ solutiones fuerint factæ præuiis protestationibus non releuabat, cùm successerit post moram litem, & appareat plures solutiones fuisse factas antea absque eo quod aliquæ præcesserint protestationes.

Minus refragabatur præsumptionem constitutionis census non intrare nisi adsit decennalis solutio. Host. *in Summa, in tit. de consuetud. §. in obtentis,* † nam in præsenti aderat solutio vndecim annorum cum expressione causæ quæ sufficiebat Bar. *in l. cum de in rem verso, n. 9. & 15. ff. de vsur.* Couar. *in regul. possessor. 2. par. §. 4. n. 2.* Capic. *d. 65. n. 3. & 9.* Guid. Pap. *q. 407. & ibi adent. in littera B.*

Neque hanc solutionem interrumpit protestatio de anno 1577. Quia non est Petri, sed procuratoris, de cuius mandato non constabat, cui protestationi contrariatur actus ipsius principalis in solutione anni 1578.

Aliud oppositum de noua creatione illius census facta per Magdalenam, in qua nulla fit mentio de præcedenti fuit sublatum ex eo quod Petrus mouerat litem contra Magdalenam negando dictum censum, & inde fuit facta pro reddenda illa magis cauta, quæ ignorabat Notarium rogatum de primo instrumento, cui secundum non aduersatur, & ideò cùm actus actum iuuet nulla ex hoc dici potest orta præsumptio in contrarium stante lite cui Petrus voluit cedere per dictam secundam impositionem. Cùm ergo vrgentiores concurrant coniecturæ pro Matthia, dixerunt Domini non esse recedendum à dicta resolutione. Ponderabant enim inter alias Decisionis rationes illam, quod † quoniam fit solutio voluntaria potest probabiliter dici fructus fuisse donatos, Bar. *d. n. 14.* Nec in contrarium faciebat Menoch. *lib. 3. præsumpt. 31. n. 1.* vbi soluens vsuras indebitas scienter non præsumitur voluisse donare: nam in præsenti solutio fuit facta cum expressione causæ reditus census, † quo casu non est locus repetitioni, Rom. *cons. 500. n. 5.* relatus per Menoch. *d. præsumpt. 31. n. 4.* vbi de communi testatur, & casu quo illi esset locus illi erant reperendi ab hærede Francisci cui fuerat facta solutio, non à Matthia hærede Magdalenæ, † cùm debitum vnius non compensetur cum debito alterius, Cesar. de Graff. *decis. 2. num. 4. de solut.* Rota *Ianuens. decis. 12. num. 3.*

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Spoletana census, Lunæ 18. Iunij 1601.

SVMMARIA.

1 *Agens conditione indebiti, debet probare solutum non fuisse debitum.*
2 *Census impositio probatur per enunciationem alterius instrumenti, concurrentibus adminiculis.*
3 *Census impositio probatur per confessionem partis.*
4 *Census impositio probatur absque scriptura.*
5 *Census præsumitur legitimè impositus ea ipsa quod fuit extinctus.*
6 *Simulandi causæ, & coniecturæ sufficientes sunt probandæ ab eo qui actum simulatum dicit.*
7 *Simulatio excluditur ex obligatione releuationis.*

DECISIO CXII.

FVit dictum reuocandas esse sententias per quas Romulus filius, & hæres Ioannis Francisci Balneri condemnantur ad restituendum filiabus, & hæredibus Michelutij stabulum, & alia per dictas mulieres eidem Romulo data in extinctionem census scutorum octingentorum à Michelutio venditi Ioanni Francisco.

Tum

Tum quia sententiæ fundant se in eo quod census re vera non fuerit impositus, & sic mulieres fuerint deceptæ, tum quia cùm dictæ filiæ egerint pro repetitione indebitæ soluti † debuissent probare negatiuam quod fuerit solutum in debitum, Alex. *consil.* 83. *num.* 1. *lib.* 2. quæ tamen non fuerunt probata, immo constat de contrario ex instrumento dationis in solutum à dictis mulieribus factæ, cum decreto Iudicis interuentu consanguineorum, & aliarum solemnitatum requisitarum, in quo explicatè narrabatur existentia census,
2 † cui instrumento est standum, cùm præsumatur vetũ, & cùm ex eo excludatur omnis suspicio fraudis, & deceptionis, vt hic deducunt informantes. Maximè quia huiusmodi instrumentum coadiuuatur ex confessione eiusdem Michelutij in testamento, in quo fatetur se debitorem Raynerij in scutis octingentis, prout est quantitas huius census, item ex relevationibus trium personarum dicentium audiuisse ab hæredibus Michelutij, quod aderat quidam census.

Nec facit quod non constet de instrumento impo-
3 sitionis census, quia non ideo excluduntur aliæ † probationes per confessionem partis, cum census etiam
4 sine scriptis † probari possit sicut emptio, & venditio, vt fuit resolutum *in causa Anconitana census* 28. *Aprilis* 1597. *coram R. P. D. meo Seraphino.*

Sicut neque obstat quod ex dicto instrumento non appareat censum fuisse impositum seruatis requi-
5 sitis Bullæ *fel. record. Pij, Papæ V.* † quia eo ipso, quod pro illius extinctione datur stabulum, & alia census præsumitur validus, & legitimus. Quod dicitur instrumentum fuisse simulatum, Dominus non
6 placuit, † cùm neque sit probata causa simulandi nec adsint coniecturæ sufficientes, nam si fiscus habebat prætensiones per huiusmodi simulationem non sequebatur liberatio, ita vt non potuisset amplius agere nisi fuisset probata veritas census, vltra quod non fuisset appositа obligatio pro relevatione, † quæ non comparitur cum simulatione, nec fuisset permissum, quod tantum tempus fuissent exactæ pensiones.

Præterea non est probandum quod Ioan. Franciscus in vita exegerit, cum quietantiæ remanserint penes mulieres.

R. P. D. Ortembergio, Romana Census, 24. Nouembris 1606.

SVMMARIA.

1 *Census impositio probatur sine scriptis, prout etiam emphyteusis.*
2 *Census constitutio probatur ex diuturna solutione, & num. 4.*
3 *Confessio resultans ex precum porrectione, probat census impositionem.*
5 *Instrumentum extinctionis census, probat illius creationem.*
6 *Confessio qualificata scindi potest, si contineat capitula separata.*
7 Limit. *si qualitas sit talis, quæ actum cui adijcitur reddat nullum.*
8 *Professio ab metum redditur nulla.*
9 *Census perimitur propter illius extinctionem.*
10 *Diuersa facta dicuntur, quæ diuersa tempora continent.*

DECISIO CXIII.

DVbitatum fuit an probetur census de quo agitur, cùm de illis creatione non exhibeatur instrumentum. Et dubitandi causam potissimum dedit Bulla *Pij V.* requirens pretij numerationem fieri coram Notario, & testibus in actu celebrationis instrumenti. Sed ea non obstante contrarium resolutum
7 fuit, † cum census etiam sine scriptis possit probari sicut emphyteusis, *l.* 1. *& ibi* Bar. *n.* 6. *C. de iure emphyt.*
8 Potest † enim probari etiam ex diuturna præstatione, *l. si certis annis, C. de pact. l. cum de in rem verso, ad fin. ff. de vsur. l. litibus, & ibi* Bart. *C. de agricol. & censit. lib.* 11. Et in specie quod constitutio annui reditus etiam ex diuturna præstatione probetur tradit Couar. *var. resolut. cap.* 10. *vers. fin. lib.* 3. & hanc sententiam semper amplexa est Rota, quia Bulla *Pij V.* non magis includit vnam, quam aliam speciem probationis, vt fuit dictum *in Anconitana census*, 28. *Aprilis*, 1597. *coram Illustrissimo, & in vna Spoletana census*, 18. *Iunij*, 1601. *coram R. P. D. Lancellotto*, in proposito autem probatur constitutio census † ex confessione partis
9 resultante ex precibus porrectis Illustrissimo Vicario Vrbis, *l. cum precum, C. de liberal. caus.* Felin. *in cap. cum in iure, num* 5. *de offic. delegat.* Caputaq. *dec.* 190. *num.* 3. *part.* 2.

Secundo, † probatur ex solutionibus longo tempore factis: nemo enim præsumitur iactare suum *l. cùm de indebito, ff. de Probat.* & fuit dictum *in dicta Anconitana census.*

Tertiò, resultat probatio † ex confessione, quæ haberur in instrumento extinctionis census, vt similiter fuit dictum in dicta Spoletana.

Non obstat quod dicitur confessionem esse acceptandam cum qualitate extinctionis, † quia cùm con-
6 tineat diuersa, & separata facta potest approbari in altero. Bar. *in l. Aurelio, §. idem quæsit. ff. de liberat. legat.* Bal. *in l. si quidam, num.* 2. *C. de transact.* Felin. *in c. dilecti, n.* 8. *de accus.* Boer. *dec.* 243. *num.* 3. Nisi † qualitas esset talis, quæ actum cui adiicitur redderet nullum, & faceret vt quod actum videtur actum non sit,
7 vt metus, † qui ex professione facit non professionem:
8 tunc enim confessio esset acceptanda cum sua qualitate, vt fuit dictum *in vna Hispalensi progressionis coram* bon. mem. Cardinale Aldobrandino *in Astoricensi Archidiaconatus*, 27. *Aprilis*, 1577. *coram* Clem. VIII. *& in Gerundensi præcedentiarum*, 4. *Nouembris* 1585. *coram* Illustrissimo Seraphino, *& in Narniensi pecuniaria*, 28. *Ian.* 1585. *coram* Illustrissimo Pamphilio, *tunc Rotæ Auditoribus.*

Extinctio autem † quamuis perimat censum, non
9 tamen reddit illum nullum ab initio quin potius præsupponit censum validum, vt priuatio habitum *l. decem, ff. de verb. oblig. l. vitio vsusfructus, ff. de cond. & dem.* Bal. *in l. licèt, num.* 2. *in fine, C. locat.* Et ad hoc † vt dicantur diuersa facta, sufficit quod contineant diuersa
10 tempora, Surd. *decis.* 258. *num.* 2. *in fine.*

Nec obstat quod non appareat censum fuisse impositum seruatis requisitis Bullæ, *fel. record. Pij Papæ V.* quia ex ipsa extinctione, & confessionibus prædictis præsumitur validus, & legitimus, vt fuit dictum in dicta Spoletana.

R. P. D. Penia, Romana Census, de Comitibus, Veneris 31. Maij, 1596.

SVMMARIA.

1 *Confessio extraiudicialis facti, etiam parte absente de æquitate canonica probat.*
2 *Maximè quando agitur solum de probanda varietate rei gestæ.*

3 *Con*

3 *Confessio probata per idoneos testes, probatur etiam de iure ciuili.*
4 *Et sine dubio concurrentibus adminiculis.*

DECISIO CXIV.

Heronymus Abbas, & Federicus de Comitibus aliàs imposuerunt censum scutorum mille centum sepruaginta ad fauorem Baltazaris etiam de Comitibus pro pretio scutorum decem, & octo millium, de quo constabat per publicum instrumentum camerali obligatione munitum. Hyeronimo, Federico, & Baltazare vita functis cùm hæredes Baltazaris integros fructus totius census scutorum decem, & octo millium decursos petiissent. Camillus verò, & Horatius de Comitibus ex illa summa scutorum decem, & octo millium sortis principalis restituta fuisse Balthasari scuta tria millia prætenderent, & pro ea rata extinctum fuisse censum, & redactum ad summam scutorũ quindecim millium. Dubitaui an constaret de prædicta census extinctione. Et veraque parte informante Rota de duobus videndum censuit. Primùm an esset probata solutio scutorum trium millium. Secundò, an dato quod esset probata cessissent in extinctionem census pro dicta portione trium millium scutorum.

Et quantum ad primum, affirmatiuè responsum fuit nempè ex his, quæ proponebantur constitisse de solutione scutorum trium millium facta Balthazari. Duo enim testes allerebant sæpe audiuisse Balthazarem dicentem habuisse à Dominis de Comitibus scuta tria millia ad computum decem & octo millium, quæ
1 †confessio etiam extraiudicialis de æquitate canonica etiam parte absente probat. Felin. *in cap. si cautio, n. 27. de fide instrum.* Pur. *decis.* 11. *num.* 8. *lib.* 2. præsertim
2 †cum non agatur de probanda obligatione acquisita, vel aliquo alio iure, sed veritate rei gestæ, quo casu licet versemur inter Romanos inter quos attenditur ius
3 ciuile, confessio † extra iudicialis per idoneos testes probata fidem facit etiam de iure ciuili, *l. desiderium, C. de pos.* Felin. *in c. si cautio, num. 28. vers. fallit tertio, de fide instrum.* Curt. Iun. *conf.* 168. *num.* 10. *& seq. lib.* 2.

Eandem confessionem coadiuuat altera eiusdem Balthazaris assertio, in quodam mandato, seu Chirographo directo Hieronymo Abbati de Comitibus, vt solueret comiti Hannibali Scotto scuta trecentum triginta, in subdebat, *che io li sarò buoni à V. S. à conto del censo delli quindecimillia scudi.*

Concurrebant præterea multa adminicula eandem solutionem indicantia. Primùm quoniam ante impositionem census scutorum trium millium factam ad fauorem Cardinalis Azolini tres testes deponebant audiuisse Balthazarem dicentem se indiguisse pecunia vsque ad summam scutorum trium millium, quam procurabat habere à Dominis de Comitibus in diminutione census scutorum decem, & octo millium. Secundò, quoniam in executionem dicti contractus fuit impositus census scutorum trium millium ad fauorem Cardinalis Azolini de quo patebat ex publico instrumento in actis producto. Tertiò aderat declaratio Abbatis Hyeronimi iuramento munita, & in dicto instrumento census inserta quod prædicta scuta tria millia ad censum accepta deberent solui Balthazari in computationem prædicti maioris census scutorum decem, & octo millium. Quartum adminiculum sumebatur ex quietantia manu Balthazaris facta de receptis scutis mille octingentis de ordine Cardinalis Azolini à Ioanne Lopez qui faciebat ea soluere pro Federico, & Hyeronimo, cui non repugnabat quod Balthazar confecerit apocam muni, & dederit Ioanni Lopez pignora, quoniam post confectum instrumentum census scutorum trium millium cum Cardinale Azolino idem Cardinalis qui restituerat pecuniam Ioanni Lopez iusserat etiam pignora Balthazari restitui. Quintum, & postremum erat quod pro solutione residui vsque ad scuta tria millia, nempe pro scutis mille ducẽtis apparebãt plures partitæ, quas Abbas Hyeronimus diuersis Balthazaris creditoribus de illius mãdato soluerat, videlicet, cuidam Marsilio scuta centũ pro extinctione vnius societatis officij, Antonio Formicino scuta centum quinquaginta pro extinctione alterius similis societatis, Item quædam aliæ referebantur per informantes pro Camillo, & Horatio, † ex quibus dicebant Dñi confessionẽ extraiudicialem plene probari, quamuis alias non probaretur. Paul. de Castro, *cons. 12. in fine, lib. 1.* Rol. *conf. 28. n. 47. lib. 2.* Achil. *dec. 1. de fid.*

Quantum ad secundum, Domini voluerunt particulariter videre. An per dictam solutionem trium millium scutorum fuerit extinctus dictus census scutorum decem, & octo millium, & redactus ad summam scutorum quindecim millium. Nam circa hoc difficultatem faciebant multa, sed illud in primis, quia ex deductis non constabat in extinctione intercessisse aliquem actum similem creationi census, nempè retrouenditionem, vt videtur requirere *decisio* Illustrissimi D. Cardinalis Lancellotti, *die 28. Iunij*, 1574. licèt de hoc esset videndum.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Eugubina, seu Perusina census, Veneris 24. Maij 1596.

SVMMARIA.

1 *Census emptus cum pecuniis depositatis ea lege vt non possint amoueri sine consensu Titij, Titio non consentiente, non valet.*
2 *Pactum quod pecunia deposita non possint leuari absque Titij consensu, est seruandum.*
3 *Pactum de soluendo censum per aliquod tempus ante illius constitutionem, non valet.*
4 *Pactum quod in redemptione census soluto semestre emptor non teneatur compensare recepta pro rata temporis, non est validum.*
5 *Fideiussor non opponens legitimas exceptiones, sibi præiudicat.*

DECISIO CXV.

Domini dixerunt Dominis de Carbonara non competere ius contra Dominum Franciscum Ridolphinum possessorem pro relcuatione indemnitatis eisdem promissæ à Vincentio Blaxiotto in contractu census facto cum Ioanne Paulo Accorambono, 23. Februarij, 1563.

Contractus † enim census sustineri non potest, quia cùm pecuniæ starent in deposito apud Blaxiottum, & non possent amoueri sine consensu Federici, & Vincentij, illis † non consentientibus, non potuerunt 2
conuerti in emptionem census, ex quo sequitur vel quod deficiat pretium, vel quod repetentibus deponẽtibus ipsum depositum, possit depositarius per indirectum cogi ad extinctionem census, vtrumq; reperitur prohibitum per *Extrauag. Martini, Calixti, & Pij V.*

Accedunt alia pacta, quæ reddunt simulatum contractum. † Nam quod fructus debeant currere per tres menses ante constitutionem census, & quod in illius redẽptione soluto semestre † non teneatur emptor cõpensare fructus pro rata indicant potius intentionem deponentis consequendi lucrum ex pecuniis depositaris, quam emendi censum. Quam exceptionem cum Domini de Carbona non opposuerunt, cum ex

illa

illa ipsorum otiretur liberatio, possunt agere ad relevationem indemnitatis, *l. exceptiones, vbi* Doct. *omnes, ff. de fideiuss.* Bar. *in l. cum quis, num. 3. & Ias. num. 17. C. de iure, & fact. ign.* Et ex his ita decisum vna tantum parte informante.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio Bononiensis Census., 26. Iunij 1600.

SVMMARIA.

1 *Vitium cõmissum circa ea, quæ non sunt de forma substantiali contractus, non vitiat totum contractum.*
2 *Tempus solutionis faciendæ de fructibus census, non est de forma substantiali contractus census.*
3 *Immo est quid accidentale.*
4 *Bulla Pij V. super censibus in §. contractusque sub alia forma declaratur, & infrà.*
5 *Quod non mutatur, stare non prohibetur.*
6 *Relatio non fit ad omnia præcedentia, quando ratio recti sermonis non patitur.*
7 *Nec quando repugnat rectitudo iuris, vel intentio disponentis.*
8 *Solutio census non est contractus census, sed potius solutio illius.*
9 *In contractu census non emuntur fructus census, sed ius illos percipiendi.*

DECISIO CXVI.

DVm in vltima propositione huius casus fuisset resolutum quod census iste non poterat impugnari sub prætextu quod pretium non fuisset integre solutum, fuit successiuè dubitatum, an saltem vitiaretur ex anticipata solutione fructuum vnius anni facta in ipsomet contractu emptionis, & venditionis dicti census contra expressam prohibitionem Constitutionis *Pij V.* super forma creandi census, in qua huiusmodi solutiones anticipatæ fieri prohibentur.

Et Domini censuerunt neque etiam ex hoc capite contractum census impugnari posse motu principaliter ex illa distinctione communiter recepta de qua per Doctor. *in cap. fin. de condit. appos.* quam etiam sequuta est Rota in pluribus causis, & præsertim in illa Romana Turris Bubulariæ coram R.P.D. Decano, 7. Nouembris, 1575. † Quod vitium commissum circa ea, quæ non sunt de forma substãtiali contractus, non vitiat totum contractum, & ideò cum tempus solutionis † fructuum anticipatæ, vel posticipatæ non sit de forma substantiali emptionis, & venditionis census, quia illa expressio, vel omissio non remouet consensum contrahentium à contractu census, nec facit illum contractum transire in aliam speciem diuersam, vt fuit consideratum in præfata causa Romana Turris Babulariæ, & multi cumulati per Surd. *cons.* 243. *num.* 26. Sed † potius sit quid accidentale, quod potest inesse, & abesse ab ipso contractu census, ad tradita per Glos. *in l. pacta conuenta, ff. de contr. empt.* Gemin. *in c. vt circa, §. 1. num. 13. de elect. in 6.* meritò visum fuit quod ista anticipata solutio tanquam prohibita per dictam Constitutionem *Pij V.* vitietur, non autem quod totum contractum vitiet.

Neque obstat quod idem *Pius V.* in præfata Constitutione circa finem adiecit illam clausulam, ad quam videbatur reduci tota difficultas, videlicèt, † contractus sub alia forma posthac celebrandos fœneratitios iudicamus. Quia domini dixerunt quod ista clausula non referatur ad omnia supradicta, sed tantum ad ea, quæ formam substantialẽ contractus respiciunt, iuxta distinctionem supradictam. Quod primò probatur ex contextu ipsius Bullæ, nam cùm Papa improbauerit nonnulla pacta particularia, *vt in §. pacta conuentia, & in §. ficuti*, & etiam in aliis similibus, & illa tantum pacta specialiter annullauerit, non autem totum contractum propter illa damnauerit, colligitur quod eius intentio fuit quod resecatis illis pactis reliquus contractus in suo robore remaneret, quia id quod non tollitur, stare † non prohibetur, *l. sancimus. C. de testam.* Si enim Papa voluisset, quod etiã per ista pacta per eum prohibita totus contractus corrueret, superflua fuisset illa prohibitio particularis, quæ fit de singulis pactis: quia huic suæ intentioni satisfactum fuisset per supradictam clausulam generalem in fine positam, quod contractus sub alia forma celebrandi censeantur fœneratitij. Secundò considerabant Domini quod Papa in dicta clausula generali respicit formam contractus, ibi sub alia forma celebrandi. Sed forma respicit substantiam; non autem accidentia contractus, vt dictum est, ideo ista prohibitio non poterat referri ad pacta, quæ non erant de forma, vt est text. *in cap. ecclesia vestra el. 2. vers. denique statutum, & ibi* Abb. *in 6. not. sub num. 5. de elect.* Tertiò hoc idem suadetur, quia vt dicit Oldr. *cons. 252.* † Relatio nunquam fieri debet ad omnia supradicta expressa si fit contra rectitudinem sermonis, & multò minus si fit contra rectitudinem iuris, & intentionis, † sed si ista clausula referatur ad istas anticipatas solutiones esset cõtra rectitudinem iuris, quia de iure non sunt prohibitæ, & consequenter esset contra intentionem ipsius *Pij V.* quia non est verisimile quod voluerit iudicare fœneratitium illum contractum, qui de iure non est talis, ideò satis est si ista anticipata solutio annulletur ratione nouæ prohibitionis absque eo quod faciat etiam totum contractũ fœneratitium, vt sic etiam ius commune minus corrigatur, quam fieri possit. Quartò considerabatur quod in dicta clausula iudicantur fœneratitij contractus. Sed † solutio fructuum non est propriè contractus, sed potius sonat in distractum, hoc est in satisfactionem, & executionem contractus iam facti, & sic saltem iuxta ordinem naturæ præsupponit contractum præcedentem, & ideò non potest comprehendi sub hac clausula generali annullatiua, quæ de contractu loquitur. *ad l. Labeo. & ibi Scribentes de verb. signi. Arct. §. 1. num. 2. Inst. de obl.*

Non obstat quod etiam perceptio fructuum dicatur de substantia census ex eo quod ipsi fructus sunt res: quæ in huiusmodi contractu emuntur. Quia † in contractu census verè non emuntur fructus, sed ius percipiendi illos inhærens rei super qua census imponitur, vt dicimus de emptione vsusfructus. Couar. *var. resolut. lib. 3. c. 2. sub n. 4.* Gabr. *in cons. 148. in prin. dib. 2.*

Cætera autem quæ pro parte Dominorũ de Lucarellis deducebantur, videbantur tendere ad impugnandam decisionem iam factam super integritate pretij. Ideò non indigeat aliqua responsione, cum in præfata Decisione omnibus sufficienter satisfactus fuerit.

R. P. D. Orano, Foroliuiensis census, Lunæ 23. Nouembris 1589.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum habet præsumptionem validitatis pro se.*
2 *Contractus omnes in dubio præsumuntur legitimè initi.*
3 *Mulier nobilis difficiliter præsumitur committere vsuras.*

4 *Clausula, non aliàs, aliter, nec alio modo, indicat præcisam intentionem.*

5 *Pactum quod census redimi non possit, nisi intra certum tempus, est contra Bullam Pij V.*

6 *Pactum quod emptor census non teneatur ad remissionem, nisi damnum ascendat ad certam quotam, est illicitum.*

7 *Pacta illicita vitiantur, & non vitiant.*

8 *Vtile per inutile non vitiatur, sed inutiliter adiectum vitiatur.*

9 *Census vendi potest pretio ex Regionis consuetudine recepto.*

10 *Consuetudo tollit vsuræ præsumptionem, & ab ea excusat.*

11 *Testes contra publicum instrumentum, debent esse omni exceptione maiores.*

12 *Fideiussor in causa in qua fideiussit, repellitur à testificando.*

DECISIO CXVII.

FVit conclusum sententiam A.C. annullantem census de quo est quæstio, tanquam fœneratitium reuocandam esse. Cùm enim fuerit super re certa constitutus, & de eo confectum publicum instrumentum,
1 † præsumptionem pro se habet, vt sit factum de contractu licito, Cæpol. *de simul. contr. præsumpt. 26. n. 85.*
2 Et regulare est † vt omnes contractus præsumantur liciti, & legitimi, Bal. *in lex rogasti, §. si tibi n. 19. ff. si cert. pet.* Alex. *cons. 200. n. 4. lib. 2.* Socin. iun. *cons. 83. num. 3. lib. 1.* cum similibus. Tantò autem magis quia celebratus fuit cum muliere nobili, † in quam difficilius cadit præsumptio vsuræ, Tiraq. *de retract. conuent. in præfat. n. 34.* Couar. *l. 3. var. resol. cap. 8. n. 3.* Præsertim cùm
3 in ipso actu protestata fuerit se velle emere iuxta formam Bullarum summorum Pontificum super censibus editarum, signanter autem Constitutionis Pij V. cum clausula non aliàs, aliter, nec alio modo ad Bar. *in l. non solum. §. morte n. 24. & ibi* Alex. *num. 13. & 14. ff. de nati oper. nunc.* Gabr. *cons. 47. n. 8. lib. 2.* † Ex qua arguitur
4 præcisa eius intentio, *l. non aliter, ff. de l. 3. l. qui hæredi, §. fin. ff. de cond. & demonstr.*

Licet autem in illo instrumento legatur duplex appositum pactum dicta Constitutione Piana damnatũ.
5 Vnum de retrouendendo † quod non aliter est collocatum in liberam, & absolutam voluntatem vendentis, sed est limitatum vt possit redimere tantum intra duos annos, & duos menses. Alterum per quod ad re-
6 missionem † census non vult teneri nisi damnum, & decerioratio occasione cuius, remissio petitur ascendat ad quartam partem. Nihilominus non propterea con-
7 cludendum est contractum esse vsurarium, sed † debent tanquam vitiosa pro non appositis haberi, *l. cum precario, ff. de præcar.* nam illis non obstantibus adest voluntas disponendi in principali actu, ita quod qui amplius concedere voluit, vtique, & quod minus est voluisse dicatur, vide quod plus est additum secun-
8 dum disponentis intentionem separabile est, † adeò quod non vitiatur vtile per inutile sed tantum inutiliter adiectum vitiatur, *l. 1. §. sed si mihi. ff. de verb. oblig.* Hoc autem comprobat clausula dictæ Constitutionis non obstantibus quibusdam pactis directè, vel indirectè talem facultatem auferentibus, ex qua colligitur intentionem Papæ fuisse infirmare actus in contrarium. Angel. *in l. quod autem, num. 2. ff. si quis omis. caus. testament.*

Neque redargui potest vsuratius sub prætextu, quod fuerit constitutus ad rationem decem pro centenario, nam quidquid sit de iure communi, de quo per
9 Tiraq. *de retract. consang. §. 1. Glos. 6. n. 26. & seq.* iste † census fuit venditus secundum vsum, & obseruantiam Prouinciæ Romandiolæ vbi prædicta super quibus census impositus est, sita sunt, in qua quidem Prouincia solent vendi, & constitui census ad rationem decem pro centenario, certum autem est, † Quod stante 10
huiusmodi consuetudine iudicari debet contractus licitus, *leg. quis sit fugitiuus, §. item apud Labeonem. vbi* Bart. *de ædilit. edicto, l. quid ergo, §. 1. in verse. vel in ea in regione obseruantur. ff. de contr. vel vtil. act. aut. l. ultim. qui repertorium, §. sed si negauit. ff. de administrat. tutor.* Oldr. *cons. 202.* Calder. *consil. 4. de vsur.* Cæpol. *de simul. contract. n. 4. & 97.* Socin. sen. *cons. 83. n. 21. l. 3.* Dec. *in l. 2. n. 17. C. de edend.* cùm similibus, & probant. *Extranag.* Martini, & Calixti, *sub tit. de empt. & vendit. Extranag. commun.*

Minus habita fuit ratio testium deponentium in huiusmodi constitutione census pecunias vere non fuisse solutas, ex quo restituræ fuerunt incontinenti, nec penes venditores census remanserunt, 11
neque etiam pretium integrum fuisse in pecunia numerata, sed partem in gemmis, quæ contrariantur formæ præscriptæ in Constitutione Pij Quinti. Quia Domini responderunt istis testibus nullam adhibendam fidem: Ex quo † enim ad impugnationem publici instrumenti fuerunt inducti, necesse est, quod sint omni exceptione maiores, Bero. *cons. 147. n. 36. & seq. vol. 2.* tantum autem abest, vt sint tales, vt etiam omnino veniant repellendi, cùm duo sint fideiussores, † qui re- 12
gulariter repelluntur, Cror. *de testibus* ..... aut saltem secundum Angel. *cons. 195.* arbitrio Iudicis remittatur. Tertius multas notabiles exceptiones patitur, de quibus hic per informantes.

Ex quibus, & aliis hinc inde deductis, fuit resolutum sententiam A.C. reuocandam.

R.P.D. Litta, Calaguritana census, Mercurij 11. Decembris 1602.

SVMMARIA.

1 *Remissoria in profanis in secunda instantia datur, etiam absque primo.*

2 *Maximè quando materia articulata est releuans.*

3 *Census in cuius constitutione non interuenit pecunia numerata, est nullus.*

4 *Remissoria calumniosè petita, non est concedenda.*

5 *Calumniosè peti, præsumitur remissoria ad probandum id quod nunquam fuit oppositum.*

6 *Numeratio realis probatur ex verbis instrumenti.*

7 *Inuerisimile non debet attendi, nec admitti.*

8 *Contraria proponens, non est audiendus.*

DECISIO CXVIII.

LIcet pro Capitulo petente remissoriam staret regula, quæ vult † quod in profanis absque fumo 1
in secunda, vel vlteriori instantia concedi debeat remissoria, cùm dici soleat non deductum deducam, & non probatum probabo, maximè † vbi materia articulata est, releuans ad *decis.* Veral. 68. *n. 1. par. 3.* cum 2
aliis allegatis per informantes pro capitulo.

Attamen Domini hanc remissoriam denegarunt non ea ratione, quod articulata materia non sit releuans, cùm, † si re vera in constitutione census de quo 3
agitur non interuenisset pecunia numerata, census esset nullus, vt habetur in Constitutione Pij Quinti *de censibus*, & fuit sæpè resolutum signanter de anno præsenti, *in Romana census de Mutinis, coram Ren. Patriarcha*, sed † quoniam eam calumniosè peti ad differen- 4
dam causæ expeditionem cẽsuerunt Domini, quo casu

passim

passim denegari solet, Rom. *cons.* 173. *in fine*, quem sequitur Felin. *in cap. de cætero. num.* 12. *de re iudic.* Cassad. *decis.* 3. *de dilat.* & calumnia visa fuit Dominis satis manifesta, cum † quia huiusmodi non numeratio realis præter dicti census in partibus, & sic à personis magis probabiliter de veritate rei informantis non fuit vnquam præsensa, immo fructus per multum temporis spatium soluti fuerunt absque aliqua contradictione, tum etiam quia ipsa reali numeratione pretij
6 † constat ex verbis claris ipsius instrumenti census, Bart. *in l. singularia, num.* 23. *ff. si cert. pet.* Alex. *cons.* 37. *num.* 8. *vers. sed in casu nostro, lib.* 3. & fuit sæpe tentum, *vt in Romanen. ona census*, 16. *Decembris*, 1594. *coram nunc* Illustrissimo Mantica, *& in Florentina bonorum*, 17. *Aprilis* 1592. *coram Mellino.*

His accedit quod ex decreto Capituli, ac ex iuramento à capitularibus ipsis præstito in omni eorum admissione de soluendo dictum censum admodum inuerisimilis redditur hæc noua prætensio procuratoris Capituli, † & omnino reijci debet ad text. *in c. quia verisimile, de testib. cùm vul.* maximè cum nihil aliud hucusque prætenderit Capitulũ, quam quod contractus census contineret pacta quædam illicita, & vsuraria, & quod propterea fructus veniebant computandi in sortem principalem, quod cum dedirecto repugnet huic articulatæ non solutioni pretij illius † meritò per ea audiri non debet Capitulum, ad text. *in l. 1. vbi* Glos. *C. de fur. & in cap. sollicitudinem, in fine, de appel. in l. vbi repugnantia, ff. de reg. iur.*

Reuerendissimo D. Sacrato, Rom. census, de Mutinis, 11. Decembris 1602.

SVMMARIA.

1. *Fructus percepti bona fide, & consumpti, non sunt restituendi.*
2. *Fructus præscribuntur triennio.*
3. *Fructus percepti ex causa vsuraria, non acquiruntur à percipiente.*
4. *Immo tanquam alieni, sunt domino restituendi.*
5. *Bona fides, & præscriptio in materia vsuraria, non sunt considerabiles.*
6. *Æquitas.* l. curabit, C. de act. empt. *intrat vbi res, cuius pretium fuit retentum, est frugifera.*
7. *Fructus dotis propter onera matrimonij, debent esse correspectiui ad pecunias promissas pro dote in actu Matrimonij.*

DECISIO CXIX.

CVm aliàs fuisset resolutum censum de quo agitur, esse nullum ex eo quod non intercesserit pecunia numerata iuxta Constitutionem *Pij Papæ V.* instabant nihilominus Domini de Nobilibus fructus percos, & Dominam Hieronymam eorum auctricem perceptos non esse computandos in sortem, & consequenter sententiam Rotalem ad fauorem Dominorum de Mutinis in hoc esse reuocandam. Fundamenta erant pluta.

1 Primò, † quia isti fructus fuerant percepti, & consumpti bona fide, vnde non veniunt restituendi, *l. bonæ fidei ff. de acq. rer. domin.*

2 Secundò, dicebatur † dictæ restitutioni obstare præscriptionem triennalem ex communi, de qua Barbat. *cons.* 61. *num.* 13. *lib.* 3.

Tertiò, dicebatur saltem habere locum æquitatem, *l. curabit. C. de act. empt.* cùm non sit conueniens quod Domini de Mutinis tanto tempore habuerint in manibus rem, & pretium ad hoc allegatur in specie *Decisio Romana census*, 5. *Maij*, 1597. *coram Reuerendissimo Pacensi.*

Quarto, quia in omnem euentum succedebat obligatio Dominorum de Mutinis ad damna, & interesse, vt fuit dictum *in vita Senogallien si prædij*, 24. *Octobris*, 1586. *coram Bubalo.*

Postremò, quod etiã si nullum ex prædictis sustineretur nihilominus Domini de Nobilibus poterant retinere fructus perceptos, quia ex instrumento census apparet quod legatum, quod deseruiuit pro pretio cẽsus, fuit factum Dominæ Hieronymæ pro augmento suæ dotis & legitimæ, & consequenter debentur fructus tam ex *Statuto Vrbis antiquo, c.* 20. *lib.* 4. quam ex æquitate de qua per Alex. *cons.* 147. *lib.* 5. & quia talis dos succedit loco legitimæ, Cur. sen. *cons.* 27. *in fine.*

Quibus non obstantibus Rota censuit Dominos de Nobilibus teneri ad restitutionem pecuniarum, perceptarum ea ratione, quod Constitutio *Pij V.* annullat huiusmodi contractus, & illos fœneratitios reddit, vnde sequitur quod † tanquam receptæ in causam
3 vsuræ nunquam transierunt in dominium recipientis ex communi Theologorum, & Canonistarum opinione, de qua post multos relatos Couar. *var. resolut. lib.* 3. *c.* 3. *n.* 6. *vers. sed ad* Sot. *de iustitia, & iure, lib.* 6. *quæst.* 1. *art.* 4. *colum.* 2. *cum pluribus seq.* & consequenter † tan-
4 quam res alienæ veniunt restituendæ, *cap. si res alienas.* 14. *quæst.* 6. *cap. peccatum, de reg. iur. in sexto*, & in specie est text. *in cap.* Michael. *in cap. tua nos in cap. tuas, de vsur.* Abb. *cons.* 54. *num.* 4. *lib.* 1.

Hinc cessant quæ ex aduerso dicebantur de perceptione cùm bona fide, & præscriptione, quia † cùm
5 versemur in materia vsuraria nec præscriptio, nec allegatio bonæ fidei aliquid operatur. Alex. *cons.* 121. *num.* 11. *cum pluribus sequentibus, lib.* 4. Dec. *in l. petens, C. de pact.* Tiraq. *de retractu conuen. §.* 1. Glos. 2. *n.* 33. cùm aliis per Gabr. *de præscript. conclus.* 4. *num.* 12.

Nec applicatur quod tertio loco dicebatur de æquitate, *l. curabit de act. empt.* Quia † procedit vbi res cuius
6 pretium est retentum est fructifera, & in his terminis loquitur Decisio *Romana census, coram Reuerendiss. Pacensi*, ibi enim scripturæ ex quotum pretio fuit creatus census remanebant penes venditorem census, vnde fuit dictum, quod licèt census non sustineretur, tamen intrabat æquitas, *l. curabit*, quia venditor habuerat in manibus originalia notariatus fructifera, & illorum pretium, at in hoc casu sublato censu nil remanet quod possit parere fructus.

Tollitur pariter quartum fundamentum ex decisione Senogallensi coram Bubalo; quia illa decisio procedit in eo, qui dedit suo creditori census in solutum promittens exigibilem, alias ad damna, & interesse: cùm enim ibi creditor licitè possit percipere fructus, meritò si non percepit dicitur damnificatus ex facto debitoris. Verùm in hoc casu nulli poterant de iure percipi fructus per Dominos de Nobilibus, & consequenter non est quod illorum loco possit succedere interesse, accedit quod ibi culpa erat ex parte debitoris; hic autem ex parte emptoris census, qui non persoluit in pecunia numerata pretium census, vnde sibi imputare debet, si aliquod damnum fuit passus, iuxta, *l. damnum, de reg. iur. in 6.*

Ad vltimum motiuum quod pecunia esset dotalis, fuit dictum quod ex quo Domina Hieronyma multò ante fuit nuptui tradita, tale legatum non potuit operari huiusmodi effectum. † Quia onera matrimonij 7
propter quæ conceduntur fructus ex pecunia numerata non fuerunt correspectiua ad istam dotem, sed ad illam, quæ in actu matrimonij fuit promissa, vnde nulli prorsus deberi fructus, Coru. *cons.* 140. *lib.* 3. Ruin. *cons.* 48. *n.* 4. & 5. *lib.* 5. vbi etiam respondet ad illum

motiuum de legato loco legitimæ, quia dicit non habere locum, vbi statutum excludit iam dotatam.

Ex quibus fuit conclusum sententiam Roralem esse confirmandam.

Reuerendissimo Domino Coccino Decano, Assisiensis Census, Lunæ 5. Maij 1608.

SVMMARIA.

1 *Responsum dandum est iuxta thema propositum.*
2 *Census pecuniâ non intercueniente, est nullus.*
3 *Simulatio absque causa simulandi, non præsumitur.*
4 *Simulatio facilè detegitur ex serie facti.*
5 *Simulatio probatur coniecturis, & verisimilitudine.*
6 *Simulatus contractus, in dubio non præsumitur.*
7 *Simulatum contractum dicens, id probare tenetur.*

DECISIO CXX.

QVia secundum ea, quæ proponuntur de nouo, nouum † responsum dare oportet, & primum non mutatur, sed thema vt inquit Bald. *in cons.* 417. *num.* 4. *in fine, lib.* 2. *& cons.* 52. *n.* 2. *in fine, lib.* 3. Propterea ex nouiter deductis Rota censuit pecuniam numeratam non intercueniſſe in constitutione census de quo agitur, & per † consequens esset fœneratitius, iuxta Constitutionem *fel. record. Pij V.* & vt euitaretur præfata constitutio apparet de causa simulandi, siue qua † simulatio non præsumitur, iuxta *cons.* Barr. 65. *sub num.* 4. pluries canonizatum: attenta enim serie facti, quæ multum facit ad detegendam † simulationẽ, vt inquit Ias. *in l. Prætor. §. si initium, n.* 3. *§. de eden.* Dec. *cons.* 544. *num.* 13. constat dictam pecuniam numeratam non intercueniſſe. Nam de anno 1580. inita fuit societas de emendo animalia cum pecuniis Bartholomæi Rognoni emptoris census de quo agitur, inter ipsum Bartholomæum & Andream, & Petrumpaulum, & postmodum, de anno 1584. paulò postquam finita fuit societas, Rognonus emit censum pretio scutorum mille quingentorum super bonis Andreæ cum obligatione Petri pauli, qui soluit partim in pecunia numerata, partim in omnibus debitorum & animalibus, quæ obuenerant finita dicta societate pro suo capitali, & lucro, & die 5. Septembris eiusdem anni fuit factum instrumentum secundæ societatis aliàs initæ, finita prima, inter Andream, & Petrum paulum super emendo, & vendendo, animalia, & asserebant in instrumento iam fuisse exposita scuta mille quingenta in pecuniis, animalibus, & creditis, quæ confessio facis arguit fuisse exposita illa animalia pecunias, & credita, quæ fuerant habita à Rognono pro pretio census, & postmodum 7. eiusdem mensis Septembris fuit extinctus dictus census, & illinc ad septem dies alius creatus cum pecunia numerata, vt constabat ex attestatione Notarij in præsentia testium, quæ satis probatur erronea attenta dicta serie facti, & ex quo postmodum rigore istius societatis fuerunt exacta multa credita, quæ erant in prima societate, & quæ Bartholomæus dederat Andreæ, & Petropaulo pro pretio primi census, vt constat ex quietantiis existentibus penes debitores, & ex partitis librorum huius secundæ societatis, vnde cessat ambigendi locus, quod census fuerit extinctus ad effectum creandi nouum, cum fictione quod pecunia numerabatur ad euitandum Constitutionem *Pij Quinti*, cum alias † ad ostendendum simulationem sufficiant etiam indicia, & coniecturæ, & verisimilitudo, vt dicit Aym. *cons.* 156. *num.* 7. *& seqq.*

Nec obstat quod † in dubio contractus non præsumatur simulatus, & maximè cum in hoc casu constet post emptionem secundi census animalia fuisse empta: quia hoc est verum ad effectum quod † allegans simulationem illam teneatur probare, prout viderit probata ex prædictis. 6 7

Quæ probatio non elidituer ex dicta emptione animalium, quæ potuerunt emi ex pecunia numerata data in censu, & ex pecuniis, quæ redigebantur ex animalibus, quæ dictim vendebantur, vt constat ex partitis librorum huius secundæ societatis.

Et sic conclusum pro simulatione.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto Perusina, seu Eugubina census, Mercur. 27. Mart. 1596.

SVMMARIA.

1 *Depositum factum de consensu alicuius absque illius consensu leuari non potest.*

DECISIO CXXI.

DOmini dixerunt, vt videatur instrumentum depositi, quia ab eo pendet validitas, vel nullitas census si enim † Federicus, & Vincentius consenserunt depositio sine eorum consensu non potuit remoueri, & transferri in correctum census, si verò ipsis absentibus fuit factum dictum depositum, vel ipsi consenserunt translationi, hoc casu Domini inclinabant contra informantem, cum pacta potius videantur vitiari, quam totum vitiare contractum.

Reuerend. P. D. Penia, Senogallien sis Census, 26. Aprilis 1597.

SVMMARIA.

1 *Contractus plures eodem die coram eisdem Notario & testibus celebrati, sunt correspectiui.*
2 *Census celebratus ex pretio bonorum mox prius venditorum, censetur usurarius.*
3 *Maximè si census sit venditus pro eodem pretio.*

DECISIO CXXII.

AD dubium quod proposueram. An instrumentum census celebratum sub die 17. Septembris 1571. subiaceret vitio vsuriariæ prauitatis, Domini affirmatiuè responderunt: nam licet ex instrumento constare videatur intercueniſſe pretium in pecunia numerata, vt satisfieret Constitutioni *Pij V.* super creatione censuum, nihilominus ex aliquibus coniecturis videbatur esse simulata numeratio.

Apparebat enim † eodem die coram eisdem Notario, & testibus fuisse prius celebratum alium venditionis contractum quorundam bonorum, & mercium inter Orsattum, & Aurelium, & eodem deinde contextu creatum censum de quo agitur, vnde censebantur vnus ineſſe alteri, *l. lecta. ff. si certum petatur*, & arguie † simulationem in fraudem vsurarum, Patis. *cons.* 86. *n.* 34. *lib.* 3. Natta, *cons.* 198. *n.* 11. Aym. *cons.* 156. *n.* 11. Hyppolit. Rimin. *cons.* 233. *n.* 35. 1 2

Numerationem verò pretij in pecunia numerata re vera non intercueniſſe, hæc potissimum suadebant. Primum, quia Orsattus vendidit Aurelio vnum creditum scutorum centum sexaginta quinq; cuius ratione

sicut

sicut non intelligitur interuenisse numerata pecunia, ita nec res, quid in emptione comprehenduntur. Dec. *in l. 1. C. de non numerata pecunia*, Bar. *in l. voir absens. ff. de iure dot.* Bald. *in l. cum allegat, num. 11. C. de vsur.* nisi propterea † quoniam eadem summa scutorum duorum millium qua fuerunt vendita dicta bona fuit celebratus contractus census, quod valdè suspectum visum fuit Dominis, vt iudicarent pro simulatione contractu pronunciantes censum creatum contra formam præscripram in Constitutione *Pij V.* & ideo fuisse vsuratium; præsertim cum soliti sint fœnerari, & varias nectere fraudes in hoc contractu ad occultandam vsuram, Nauar. *de vsur. num. 88.*

Illustrissimo Cardinale Pamphilio Bononiensis Census, Lunæ 28. Aprilis, 1600.

SVMMARIA.

1 *Numeratio quod sit facta in præsentia testium, & Notarij, illius assertione probatur.*
2 *Pecunia dominium acquiritur ex titulo habili ad illud transferendum, licet illa momento maneat penes accipientem.*
3 *Solutio eadem non potest parere duos effectus diuersos.*
4 *Solutio momentanea transfert dominium pecuniarum in accipientem, quando illi affert commodum & vtilitatem.*
5 *Limitatur, si præcessit conuentio de soluendo statim. Quæ in dubio non præsumitur*, num. 8.
6 *Simulatio non præsumitur.*
7 *Sponte, hæc dictio, denotat meram, & liberam voluntatem.*
9 Autem, *hæc particula, aduersatiuè intelligitur retentis eisdem terminis.*
10 Autem, *hæc particula, resoluitur aliquando in disiunctiuam.*
11 *Correspectiuitas ad præsumendum delictum non inducitur ex vicinitate actuum, quando quilibet habet suam causam.*
12 *L. eos, C. de vsur. Intellectus.*
13 *Vsura suspicio cessat vbi nullum, aut modicum subest commodum.*

DECISIO CXXIII.

IN venditione census de quo agitur Locatellus venditor in eodem instrumento anticipate soluerat libras septingentas pro fructibus anni, vnde orta fuit controuersia super validitate census, quasi ista anticipata fructuum solutio, quæ fieri non debebat, videatur tantum diminuisse de integra sorte pretij census, quod integraliter numerari debebat iuxta formam Constitutionis *Pij V.* Et fuit per Dominos resolutum pretium fuisse integrè persolutum, & censum ex hoc capite non posse impugnari.

1 De solutione enim † pretij integra, & absque diminutione constat ex assertione Notarij, qui testatur in sua, & testium præsentia pretium fuisse numeratū, Bart. *in l. singularia, num. 22.* Alex. *num. 33.* Ias. *num. 48.* Dec. *13. & alii, ff. si cert. petat. idem* Bart. *l. si ex cautione, n. 1. & 8. C. de non num. pecun.* Ang. *in l. 1. &* Immo. *n. 2. ff. de acq. poss. ff.* Alexand. *cons. 179. n. 6. lib. 2.* Et ista numeratio pretij fuit effectum suum consequuta, † quia 2
fuit translatum dominium illarum septingentarum librarum mox emptori census solutarum, licèt momento temporis penes venditorem fuerint, *l. qui id. §. & lege, ff. de donat. l. si tibi pecuniam, & ibi not.* Bald. *in princ.* Ias. *n. 10.* Dec. *n. 7. ff. si cert. pet. l. seruum communem, & bi* Bald. *num. 2. ff. soluto matrimonio.*

Neque obstat quod ex mera voluntate venditoris in eodem instrumento statim fuerit facta restitutio, seu solutio septingentarum librarum pro fructibus anticipatis vnius anni quæ fieri non debebat, & sic tantū videatur decedere de integra sorte, iuxta *l. qui sic soluit, ff. de solut.* Quia † ista solutio, quæ fuit facta pro fructibus non potest parere duos effectus, nempe satisfactionem fructuum, & diminutionem sortis principalis, *l. qui hominem, §. fin. ff. de solut.* Glos. *vlt. in l. numerationibus, & ibi* Bart. *ff. eod. tit.* Maximè quia ista solutio non parit puram restitutionem traditionis, sed fuit facta ex causa fructuum, quæ parat commodum, & vtilitatem restituenti, † quo casu momentanea solutio 4
dominium acquirit illi, qui statim reddit, Bart. *in l. qui sic soluit, vers. secundo casu, aut ille qui statim*, & ibi etiā Cast. Bal. *in d. l. si tibi pecuniam, sub num. 1. vers. oppono, & videtur quod dominium, & ibi* Alex. *n. 5.* Dec. *in fine, ff. si cert. pet.* Ias. *in l. si frater a fratre, num. 7. ff. de cond. indeb.* Imol. *in l. si quis duos in fine, ff. de solut.* Gerar. de Petra Sancta, *singul. 26. num. 1.* Cagnol. *in d. l. frater à fratre, num. 27.* Modern. *de moment. temp. cap. 33. num. 4.* In hoc autem casu hæc anticipata solutio septingentarum librarum satis operatur, & vtilitatem affert ex quo restituenti parit liberationem ab obligatione fructum illius anni in quo interesse, & vtilitas ipsius versatur. Et tanto magis cùm † nulla præcesserit con- 5
uentio de restituendo statim illas septingentas libras quæ cessante non impeditur dominij translatio in venditorem, & cesset dispositio, *d. l. qui sic soluit*, vbi etiam tradit Bart. *in fine*, vbi etiam Ang. & Paul. de Castro, Glos. *vlt. in fine, in l. si quis duos ff. de solut.* Bal. *in d. l. si tibi pecuniam sub num. 2. vers. oppono de l. si quis duas, & ibi* Fulgos. *in fine*, Ias. *in d. l. frater à fratre, num. 6.* Bart. *in d. l. singularia, n. 24. &* Bolognet. *num. 113.* Modern. *de moment. tempor. c. 31. num. 5.* Vt enim inquit Bal. *in d. l. si quis duas, in fine*, † liberalis traditio simulationem 6
non præsumit, hæc autem conuentio non probatur, immo constat de contrario stante clausula sponte, &c. † quod verbum importat meram tradentis voluntatem, Alber. *in Dictionario in verbo sponte*, & talis † con- 7 8
uentio in dubio non præsumitur, Bart. *in l. si quis duos num. 1.* Castr. *in fine*, Imol. *in vers. in ea. in fine* Ang. *in d. l. si tibi pecuniam, in fine, ff. si cert. pet.* quidquid dixerit in *d. l. si quis duos, num. 1.* vbi reprobatur à Castr. & Imol. & latè Bolognet. *d. l. singularia, num. 113.* Modern. *in d. tract. de moment. tempor. cap. 33. num. 5.*

Nec huiusmodi contrauentio potest colligi ex eo quod facta anticipata fructuum solutione vnius anni in futurum promittatur solutio in fine semestrium, maximè stante dictione aduersatiua, *Autem* † quæ in- 9
telligitur retentis eisdem terminis, quia ista promissio, quæ respicit solutiones futuras non implicat conuentionem quod non solutionem ex libera voluntate in eodē instrumento anticipatè factam, & dictio, *Autem*, aduersatur solutioni anticipatæ non vi factæ ex pacto, sed vi spontaneæ. Vltra quod illa dictio † potest 10
resolui in coniunctiuam, iuxta *l. 2. §. hoc autem, vers. licet autem, C. de iureiur. prop. calumn.* vt scilicet facta spontanea solutione vnius anni promittatur solutio aliorum terminorum in fine semestrium.

Neque obstat quod ex præsumpta correspectiuitate actuum videatur inter partes actum, vt fieret solutio anticipata fructuum primi anni, quæ pretium diminueret; quia cùm de pacto non appareat † illud non 11
est præsumendum ad infringendum contractum, maximè cùm ista anticipata solutio sit facta pro fructibus, & sic habeat suam causam separatam, quo casu ex vicinitate actus nunquam constatur correspectiuitas ad inducendum delictum, Put. *dec. 171. & 490. lib. 2.* & in materia vsuræ; Abb. *cons. 15. sub. num. 2. vers. nec per hoc dicatur, lib. 2.*

Et ex is colligitur etiam responsio ad *l. eos, vbi* Cast.
12 *C. de vsur.*† quæ debet intelligi quando fraudulenter aliquid restituitur absque eo quod apud restituentem aliquid commodi, & vtilitatis remaneat, iuxta distinctionem Doctor. *in d. l. qui sic soluit*, & ita illum text. intelligunt. *C. in* Bart. Bald. *& alij*, dum considerant fraudem, & machinationem. Præsertim quia in hoc casu cessat omnis suspicio vsuræ nedum ratione qua-
13 litatis personæ sed etiam ratione † nullius, aut certe modici commodi quod capere potuit emptor tali anticipata solutione, ad not. per Tiraq. *de retract. conuent. in præfat. num.* 5. Couar. *lib.* 3. *Var. resol. cap.* 8. *sub num.* 3.

Etira fuit conclusum quantum ad integram pretij solutionem.

An autem iste contractus possit impugnari ex solutionibus fructuum anticipatis vti prohibitis per *Bullam fel. record. Pij V.* alterius est inspectionis.

R. P. D. Corduba Romana nullitatis Census, Lunæ 5. Maij 1597.

SVMMARIA.

1 *Rescriptum Principis refertur ad omnia narrata in supplicatione.*
2 *Clausula, Dummodo licita, & honesta, apposita in confirmatione, non comprehendit expressa.*
3 *Confirmatio dicitur facta ex certa scientia, quando tenor rei confirmatæ exprimitur in supplicatione.*
4 *Correspectiua dicuntur pacta posita in eodem instrumento, licet habeant causam separatam.*
5 *Venditor consequitur fructus rei venditæ pro rata pretij non soluti.*
Etiam interueniente mora irregulari dumtaxat, num. 8.
6 *Scripturæ officij notariatus Vrbis solent locari, & sunt in commercio.*
7 *Taxatio interesse ad rationem fructuum certorum, est licita.*
9 *Pactum de redimendo censum intra certum tempus, est contra substantiam census.*
10 *Papa potest dispensare super vsura.*
11 *Papa potest derogare iuri positiuo.*
12 *Consuetudo sustinet contractum census etiam si aliquid interueniat contra illius substantiam.*

DECISIO CXXIV.

ANdreas Ciceruis de mense Februarij 1583. vendidit Ioanni Lesauæ officium Notariatus pro pretio scutorum quatuor mille, & Ioannes emptor pro satisfactione partis dicti pretij, constituit censum octuaginta scutorum, cum pacto quod Ioannes teneretur censum redimere post sex annos, super scripturis dicti officij vendiri pro ducatis mille. In quo contractu fuit reseruatum beneplacitum Sedis Apostolicæ, & non aliter, nec alio modo, qui contractus fuit postea de verbo ad verbum insertus in supplicatione, & confirmatus per Sedem Apostolicam, sed cùm per hæredem q. Ioannis prætenderetur dictum pactum fuisse illicitum, & vsuratium, & illud non comprehendi sub dicta confirmatione Apostolica, Re per Dominos sæpè discussa, primum *coram* Illustriss. & Reuerendissimo Domino meo Cardinale Blanchetto, *tunc Rotæ Auditore* deinde *coram me* 2 *audendi*, 5. *Maij* 1597. fuit resolutum intrare dictam confirmationem Papæ & dictum pactum fuisse sub illa comprehensum ex pluribus. Primò, quia id apparet ex lectura confirmationis, in qua dicitur quod partes deuenerunt ad suprascriptos tractatus, & concordias, conuentiones, & pacta sub beneplacito Sedis Apostolicæ, & cupiunt, & supplicant illa omnia contenta in instrumento confirmari, ac Papa simpliciter confirmat, quo fit, vt † censeatur etiam confirmare pactum constitutionis census eo modo quo fuerat factum, cum sit insertum in eodem instrumento *c. olim de rescript.* Rota *decis.* 1. *in antiq. & dec.* 9. *in nou.* Felin. *in cap. super litteris, num.* 10. *in princip. extra, de rescript.*

Non obstat clausula apposita † Dummodo licita, & honesta, &c. quia stante insertione totius instrumenti, & quod petebatur etiam confirmatio aliorum pactorum, de quibus in cedula illa clausula intelligitur quoad pacta contenta in dicta cedula, non inserta, vt fuit dictum *in Legionensi insolubilium*, 11. *Maij* 1580. *coram* R. P. D. meo Decano, quia cùm non esset narratus, nec insertus tenor contententorum in illa cedula quorum confirmatio petebatur, Papa noluit confirmare, nec sequuta ex eis, nisi cum illa clausula quatenus licita, & honesta, &c. cùm ignoraret, & quæ, & qualia forent; quæ ratio non adaptatur ad pactum de quo quæritur, cum illius tenor esset insertus in instrumento, & Papa viderit, † quod facit, vt confirmatio dicatur ex certa scientia, *cap. pen. de confirm. vtil. vel inut. & ibi* post Abb. Dec. *num.* 1. Rom. *cons.* 127. *n.* 9. Ferrett. *cons.* 38. *num.* 6. Ruin. *cons.* 227. *num.* 5. *lib.* 4. & tenuit Rota *coram* R. P. D. meo Pamphilio, 26. *Nouembris* 1594. *in vna Veronensi emphyteusis.*

Secundò mori fuerunt Domini, quia præstat iustam causam confirmationis maxima æquitas; cum † enim venditio, & constitutio census sint posita in eodem instrumento taliter, quod vendens non fuisset venditurus si census non fuisset constitutus, sufficit ad effectum, quod actus dicantur correspectiui etiam quod habeant causam separatam, *l. cùm eisdem, §. interdum, ff. de edilit. edicto.* Bart. *in l. Aurelius, §. idem quæsiit, num.* 3. *ff. de librat. legat.* Dec. *cons.* 245. *num.* 5. *& cons.* 421. *col.* 1. *& in l. petens, 2. not. C. de pact.* Tiraq. *de Retract. Lignag. §.* 22. Gloss. 1. *num.* 2. Corn. *cons.* 36. *& cons.* 117. *vtroque, num.* 14. *lib.* 2. *& cons.* 57. *num.* 17. *& cons.* 519. *n.* 12. *lib.* 3. Soc. *cons.* 273. *n.* 5. *lib.* 2. Felin. *in cap. postulasti, n.* 7. *de Reser.* Cresent. *decis.* 78. Mohed. *decis.* 124. Peregr. *decis.* 87. Put. 214. *lib.* 3. *& decis.* 5. *de Simon.* & fuit dictum *coram* R. P. D. meo Decano, 28. *April.* 1578. *in vna Romana donationis.* Rota *diuers. dec.* 446. *n.* 3. *coram Sanctissim.* Stante ergo correspectiuitate cùm Andreas officium vendiderit, & scripturas tradiderit, ac consignauerit, & Ioannes pretium non soluerit, omnes æquitas clamat, † quod pro rata pretij fructus rei emptæ 5
soluat propter fructus quos percipere potuisset venditor ex re sua, *l. curabit. C. de act. rei empt.* Couar. *var. resolut. lib.* 3. *cap.* 4. *num.* 5. *vers. tertio, &* 8. Nauar. *cons.* 21. *sub tit. de vsur. lib.* 5. Afflict. *decis.* 20. *num.* 4. Gabr. *de empt. & vendit. concl.* 4. Maximè † cùm scripturæ illæ soleant locari pro annua pensione octo pro 6
centenario, & in Vrbe iniri societates super illis, vt fuit consideratum *coram* R. P. D. meo Decano, *in vna Romana societatis*, 6. *Nouembris* 1590. qui quidem fructus correspondent fructibus taxatis inter dictas partes, & ideò † censetur per huiusmodi constitutio- 7
nem ad sex annos potius data dilatio ad soluendum pretium cum taxatione interesse proportionabilis ad dictas scripturas ad Paul. de Cast. *in l. 3. n. 3. ff. de eo quod certo loco*, Menoch. *de arbitr. casu* 119. *lib.* 2. Modern. *de probat. concl.* 934. *n.* 17. Mohed. *dec.* 1. *& 3. de vsur.* Rota *diuers. dec.* 67. *n.* 4. *p.* 1.

Neq; obstat quod in casu de quo agebatur nulla poterat mora cõsiderari ex quo breui manu pretium cẽsebatur solutum Andreæ; & deinde Andreas satisfactus

de

8 de illo censum imposuisse, quia vltra quod † adhuc vt interes dispositio huius æquitatis sufficit mora irregularis, vt notant Couar. & alij supra, præfata non possunt adaptari casui nostro quia verba contractus tantant quod mille ducati debeant permanere ad annuum censum super scripturis, & sic apparet quod præterea non fuit solutum & fictio solutionis breuis manus non debet operari conditionem deteriorem contra dictam æquitatem. Quod tanto magis locum habere videbatur Dominis, quia in hoc casu hæredes Ioannis agunt de maximo lucro, quod consequerentur computando in sortem principalem omnes fructus iam solutos, & è conuerso Andreas tractat de maximo damno vitando cum vltra æstimationem sortis principalis teneretur ad restitutionem fructuum in notabili quantitate.

9 Nec obstabat † quod pactum appositum de redimendo censum intra sex annos sit contra substantiam census cum in illo intercenerit lucrum cum lucro, Nauar. *de vsur. num.* 122. rationem assignat Petrus de Aragona, *de Instit. & iure*, q. 78. *art.* 4. *col. fin.* & quod non sit verisimile Papam qui non solet dispensare super vsuris voluisse illud confirmare: quia ex dedu-
10 ctis apparet responsio quod voluerit, † & quod potuerit, dubitari non potest: quia quamuis vsura sit contra ius diuinum, tamen quod pactum de redimendo intra certum tempus sit contra substantiam census, & illud vitiet fuit introductum iure positiuo in
11 *Extranag.* Martini V. & Calixti III. Quibus † Papam derogare potuisse certi iuris est.

Immò dixerunt Domini *in illa Vrbenetana census, Lunæ 6. Iunij 1594. coram Reuerendissimo Patre Domi-*
12 *no meo Gypsio*, † quod census formari ante Bullam Pij V. cum pacto redimendi, quando imponens voluerit, sustineantur propter longissimam consuetudinem faciendi similes impositiones; dummodo huiusmodi consuetudo sit recepta à maiori parte populi credentis non facere contractum vsurarium, ad Doctor. Bar. *in lege quis sit fugitiuus*, §. *apud Labeonem, num.* 1. *ff. de ædilit. edicto*, quem sequuntur Alexand. *cons.* 39. *num.* 2. *lib.* 3. Tiraq. *de Pœnit. temperament. causa* 41. *num.* 4. *lib.* 2. Gabr. de Crimin. *concluf.* 8. *num.* 32. Couar. *de sponsal. part.* 2. *cap.* 7. §. 3. *num.* 5. Salazar. *de vsur. & consuetud. c.* 2. *n.* 1. Nauar. *in c.* 1. §. *tanto, n.* 3. *de Pœnitent. distinct.* 5.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana census, Lunæ 23. Februarij 1604.

SVMMARIA.

1 *Census emi potest cum aliena pecunia.*
2 *Acquirere quis sibi potest cum aliena pecunia.*
3 *Emere quis pro alio potest ex propria ementisinet pecunia.*
4 *Numeratio probatur ex ipsius Notarij assertione.*
5 *Census emptus pro persona nominanda facta nominatione, illi non ementi acquiritur.*
6 *Instrumenti vis solum extenditur ad eos, qui illius confectioni interuenerunt.*
7 *Confessio cedentis facta post cessionem, non præiudicat cessionario.*
8 *Confessio venditoris facta post venditionem, non nocet emptori.*
9 *Census emptus pro persona nominanda facta nominatione solum pro parte, pro alia parte acquiritur ipsi ementi.*
10 *Coniecturis non opus in claris.*
11 *Instrumentum facit rem claram, & manifestam.*
12 *Probatio præsumptiua contra instrumentum, non admittitur.*
13 *Sed requiruntur plenæ, & concludentes probationes.*
14 *Census si ematur pro personis nominandis, tot censentur census, & emptiones, quot sunt personæ nominatæ.*
15 *Contractus census est diuiduus ratione rei, si concurrat voluntas contrahentium.*
16 *Diuiduus contractus dicitur ex voluntate contrahentium, quando tantam vilitatem affert pars respectu partis, quantam totus respectu totius.*
17 *Et multo magis quando tantam vilitatem affert pars quantam totum.*
18 *Fideiussoria obligatio est diuisibilis, & semper tenet pro ea parte in qua est valida obligatio principalis.*
19 *Fideiussoris magis interest obligationem pro parte tantum valere, quam pro toto.*
20 *Simulationis præsumptio excluditur vbi constat de veritate actus.*
21 *Simulatio non præsumitur in publico instrumento.*
22 *Simulationis causam probare debet is, qui illam allegat.*
23 *Nouatio fieri non potest absque consensu, & facto eorum, de quorum interesse agitur.*

DECISIO CXXV.

FAuius, & Virginius Vrsini die vltima Iunij 1591. locarunt Philippo Rauennæ tenutas quas habebant in agro Nomentano pro pretio affictus, & pactis prout in instrumento desuper celebrato, & inter alia quod deberent capi ad censum scuta triginta duo millia ex quorum decem, & octo millibus redimerentur tenuta turris Lupani, & aliis quatuordecim millibus extingueretur tot debita locatorum. Die 13. Februarij eiusdem anni locatores impositerunt super nonnullis bonis in territorio Nomenti annuum censum scutorum millium ducentorum quadraginta, quem vendiderunt pro pretio scutorum triginta duorum millium Rauennæ conductori ementi pro persona, seu personis per ipsum in pede instrumenti nominandis, & de eorum pecuniis, huic impositioni census accessit Illustrissimus Dominus Lotharius de Comitibus, & alij procuratores, die 18. Aprilis eiusdem anni Rauenna in calce instrumenti scutorum sepringentorum empti ex pretio scutorum decem millium nominauit D. Hieronymum ab Ecclesia, cum declaratione, quod prædictus Rauenna emerat dictum censum ex propriis dicti Domini Hieronymi pecuniis. De mense Decemb. is, & de eodem anno pro scutis quingentis sexaginta annuis ex pretio scutorum octo millium nominauit Dominum Iacobum Marenum à quo confessus fuit se reimbursatum de dictis scutis octo millibus. Egerunt Dominus Hieronymus ab Ecclesia, & D. Isabella Priorista relicta Iacobi Mareni pro censibus decursis & non solutis coram A. C. contra Dominum Lotharium, & confideiussores, & obtinuerunt relaxari mandatum executiuum in vim obligationis cameralis, à quo cùm fuisset appellatum & causa in Rota mihi commissa cum clausula, si quid exequendum. Dubitaui an mandatum sit exequendum.

Et licet ad euadendam executionem dicti mandati plura opponerentur tam respectu validitatis quam respectu instituæ dicti mandati, illis tamen non obstantibus, Domini resoluerunt mandatum esse exequendum.

Nullitates enim obiectæ ex facto tolluntur, nam defectus mandati cessat ex fide, quæ datur. Iuramen-

tum calumniæ pro parte D. Hieronymæ fuit præstitum instante alio fideiussore cuius præstatio sufficere debet respectu D. Lotharij etiam præsertim cum ab ipso vel persona ab eo mandatum habente non fuerit oppositum, & peritum iurari.

Non obstant latius adducta ad ostendendum iniustitiam mandati, & Primò, dum dicitur quod verè non fuerunt numeratæ pecuniæ personarum nominandarum, vtpotè quod postea ad manus Rauennæ peruenerunt, & quando vera numeratio pecuniæ non intercessit, census est nullus ex dispositione Bullæ Pij V. Hæc obiectio visa est satis leuis, quia verè pecunia fuerat numerata venditoribus, quod satisfacit
1 Bullæ, † quæ non curat cuius sit pecunia numerata,
2 & sicut de iure potest † quis emere, & sibi acquirere ex pecunia aliena, *l. 1. §. & multum, & l. fin. C. si quis alteri vel sibi*, Bar. *in leg. & in instrumentum, C. de fide instrum. & iur. hast. fiscal. l. 10.* Bal. *cons. 67. n. 1. l. 5.* Ita etiam
3 † potest quis ex pecunia propria pro alio emere, *l. mancipia, vbi* Bal. *& alij, C. si quis alteri vel sibi.*

Ad illud quod dicitur non fuisse integrum pretium solutum, sed tantum decem, & octo millia, & propterea non solum respectu quatuordecim millium non solutorum census non subsistere, sed etiam quo ad residuum scutorum decem, & octo millium euanuisse propter indiuiduitatem formæ, quæ in integralitate solutionis pretij consistit, vt in Bulla Pij V. fuit dupliciter responsum. Primò, non probari non numerationem integri pretij. Immò † constare de contrario ex
4 instrumento non quo Notarius attestatur de numeratione facta coram ipso, & testibus, Bart. *in l. singularia, num. 22. ff. si cert. pet.* cum aliis deductis in *Bononien. census, 24. Aprilis 1604. coram* Reuerendissimo Patre Domino meo Decano, nec facit declaratio facta inter
5 Vrsinos, & Rauennam, 24. Decembris, quia cum † iam per nominationem fuisset translatum dominium census in nominatos, Anch. *cons. 127. col. 1. & 2.* Alex. *cons. 232. n. 1. in fine, & num. seq. l. 6.* Surd. *d. 226. n. 1.* confessio
6 † illa, & illud instrumentum solum afficit Vrsinos, & Rauennam qui instrumento interfuerunt, non autem nominatos, Bal. *in rubr. C. de fide instr. n. 6.* Ias. *in l. cum aliquis, n. 4. C. de iure deliber.* Ruin. *cons. 115. n. 5. l.*
7 5. & confessio † cedentis post cessionem non præiudicat cessionario, Bart. Castr. *& alij, in l. falta, §. si hæredes, ff. ad Trebell.* Alex. *cons. 46. n. 4. lib. 5.* Paul. de Castr. *cons.*
8 134. *num. 2. l. 5.* sicut etiam † confessio venditoris post venditionem non nocet emptori, Cum. *cons. 155. n. 4. vers. ad id autem.*

Partitæ librorum Rauennæ videntur facere in contrarium, quia ibi reperitur descripta partita triginta duorum millium scutorum pro Philippo in cuius conspectu adnotantur census decem millium pro D. Hieronymo, & illorum octo millium pro D. Mareno. Et si nihil aliud adnotatum reperitur potest esse ex eo
9 quia nulla alia persona fuit nominata, & propterea † census sustinebatur pro parte non nominata in persona ipsius Rauennæ, seu hæredum ad tradita per Bal. *in leg. 1. in fine, ff. de pact.* Alex. *d. cons. 231. n. 3. &* 4. Dec. *cons. 543. n. 4.*

Non obstant plures coniecturæ adductæ pro non integrali numeratione, quia vltra quod singillatim re-
10 spondetur per informantes † in claris non est locus coniecturis, *lege continuus, ff. de verb. oblig.* & sumus in
11 claris, propter instrumentum, † quod facit rem certam & manifestam, Bart. *in lib. 1. in princ. n. 8. ff. de nou. oper. nunc.* Dec. *cons. 36. sub n. 2.* Ruin. *cons. 118. num. 5.* Paris.
12 *cons. 104. n. 64. & seq. lib. 1.* Et † probatio præsumptiua contra instrumentum non admittitur. Dec. *qui alios allegat cons. 56. sub n. 4. vers. nec obstat quod idem præsumatur*, sed requiruntur † plenæ, apertissimæ, & concludentes probationes, Bero. *cons. 147. sub n. 54. l. 2.* Quando etiam non fuissent numerata scuta quatuordecim millia non propterea pro residuo corrueret census, quia contractus fuit celebratus, & census emptus nomine plurium nominandorum ex propriis ipsorum nominandorum pecuniis, & propterea facta nominatione vnusquisque suam portionem est consequutus pro rata pretij soluti, vt † videatur à principio diui- 14
sus, & actum vt tantum quisque acquireret quantum portio suæ pecuniæ caperet, & sic tot videntur census, quot personæ, quod etiam probatur ex Bertran. *cons. 41. l. 3. in antiq.* quem sequuntur Tiraq. *de retract. Connen. §. 1.* Gloss. *6. n. 45.* Foller. *de cens. in verbo, instrumentum gratia, n. 45.* arguendo à retrouenditione census ad venditionem. Et iste † contractus est indi- 15
uiduus non solum ratione rei, sed etiam ratione voluntatis: nam si quærimus de voluntate Vrsinorum, & Rauennæ ea satis fuit declarata in instrumento sub die 24. Decembr. 1591. si etiam quærimus de voluntate Hieronymi, & Iacobi non est pariter dubitandum, cū ipsi tantum habeant ti census sit constitutus pro scutis octo millibus, quantum si esset constitutus pro scutis triginta duorum millibus, & † dicitur contractus 16
diuiduus respectu voluntatis contrahentis, quando tantam vtilitatem recipit ex parte respectu partis quātam in toto respectu totius, Bart. *in lege si qui vsumfructum, num. 4. ad fin. vers. præterea. ff. de vsufr. legat.* Bart. *cons. 32. ante n. 2. lib. 2.* Aret. *cons. 129. in prin. vers. & est ratio.* Alex. *cons. 143. sub n. 2. vers. & hoc etiam esset indiuiduum, l. 7.* multò magis quando † omissa proportio- 17
ne integraliter, & æqualiter tantam affert vtilitatem pars quantam totum vt hic.

De persona fideiussorum non est agendum, † quia 18
fideiussoria obligatio est diuidua, & tener semper in ea parte in qua valida est obligatio principalis, Ioan. Fab. *in §. fideiussores, n. 1. Instit. de fideiuss.* Et fideiussoris magis interest † obligationem pro parte tantum vale- 19
re, quam in toto.

Interesse etiam quod prætendit D. Lotharius est extra instrumentum census, & ipsius etiam quatenus fideiussor est, interest esse minus obligatum, quam fieri potest.

Et propterea cessant quæ dicuntur de cessatione causæ pro qua accessit, quia accessio est pura, & simplex, & non correspectiua ad aliquam causam & emptores census non aliter illum in fideiussorem recepissent.

Non obstant quæ de simulatione dicuntur, † quia 20
vbi constat de veritate actus excluditur præsumptio simulationis. Bal. *in l. & quam, ad fin. C. de distract. pign.* & † in publico instrumento non præsumitur Bart. *in* 21
cap. illud circa, fin. de præsumpt. Ias. *in l. si post diuisionem, num. 2. in fine, C. de iure, & facti. ignor.* & non probatur provt debet † causa simulationis, Bal. *in l. post contra-* 22
ctum, ff. de donat. & cons. 65. vol. 2. vers. 2. est videndum, Anch. *cons. 227. in 2. dub.* Paul. de Castro, *cons. 113. post num. 2. libro 2.* Dec. *cons. 26. sub num. 6. vers. 2. respondetur.*

Cessat etiam quod dicitur de nouatione, quia quidquid sit circa pacta conuenta in contractu locationis cum Rauenna, respectu census non potest considerari aliqua nouatio, nec † potuisset fieri absque fa- 23
cto ipsorum nominatorum, & ipsis inuitis, Specul. *de procur. §. 1. sub. num. 27.* Ronchegall. *in lib. 3. in princ. n. 13. ff. de ductus reis.*

Alia bene tolluntur per informantes. Et quia fuit actum executiuè, vigore obligationis cameralis, quæ non admittit nisi exceptiones claras, & concludenter probatas.

R. P. D.

R.P.D. Manzanedo, Rauennatensis Saluiani Interdicti, Veneris 12. Ianuarij 1607.

SVMMARIA.

1 *Cessionarius creditoris dicitur creditor debitoris principalis.*
2 *L. per diuersas, C. mandat. intellectus.*
3 *In cessione sufficit habere fidem de pretio.*
Non potest tamen, cessionarius agere iudicialiter, nisi soluto realiter pretio credito, n. 6.
4 *Cessio in incorporalibus idem operatur quod venditio in corporalibus.*
5 *Venditio celebrari potest habita fide de pretio.*
7 *Census alienatio valida est etiam quod non fiat praesenti pecunia.*
8 *Pretium ideò in creatione census requiritur in pecunia numerata ne vsurae pateat aditus.*
9 *Bullae Pij V. super censibus vers. hanc autem salutiferam, &c. Intellectus.*
10 *Numerus singularis non conuenit pluribus.*
11 *Solutio facta ab vno ex correis alios liberat.*
12 *Fideiussor census ille dicitur, qui ex illius pretio non participat.*
13 *Census non extinguitur propter illius venditionem factam fideiussori tanquam tertio.*

DECISIO CXXVI.

DVbitaui an conster de credito Domini Equitis Iacobi, quod sibi suffragetur ad effectum Saluiani & Domini, affirmatiuè respondernnt, cùm Dominus Eques sit cessionarius census Domini Muzzarelli, & tàm de cessione, quàm de census constitutione
1 appareat vnde † dicitur creditor principalis venditoris census, iuxta *l. 2. C. de donat. & not.* Bald. *in l. 1. num. 11.* Dec. *plures referens, num. 31. ff. si cert. pet.* Præcipuè cum in constitutione census interuenerit Dominus Eques non tanquam principalis, sed tanquam fideiussor, & pretium census scutorum mille quingentorum fuerit diuisum inter Viuolum, & Locatellum.

Non obstat quod ob non interuentum pecuniæ in ista cessione videatur intrare ad illius inualiditatem, text. in *l. per diuersas, C. mandat.* Quia respondetur,
2 † quod ista cessio cùm fuerit quæsita à Domino Equite non ad effectum vexandi quempiam, sed ad effectum liberandi se ipsum à sua obligatione acquitendo censum, & cum de illo certo, vero, & liquido constet cessat præsumptio calumniæ, & simulationis, & dispositio, text. in *d. l. per diuersas, vt not. ibi* Gloss. *in verbo venditionis*, & Bart. *n. 1. post* Azon. *in Summa in Rubr. ne lic. pot. ent. vers. si autem sit trad.* Gabr. *de action. concluf. 5. num. 15.*

Nec facit quod nedum pecunia non interfuerit quin, & habita fuerit expressè fides de pretio. Quia
3 respondetur † sufficere in cessione ad illius validitatem fidem haberi de pretio, vt not. Salic. *in d. l. per diuersas, n. 7. &* Guid. Pap. *dec. 567. num. 7.* & est ratio, quamuis prædicti Doctores illam non allegent, quia cùm Dominus Eques fideiussor habuerit huiusmodi cessionem vt se liberaret talis cessio dicitur venditio iuxta text. in *l. cùm is ff. de fidei.* & non ex eo quod appelletur cessio excludit rationem emptionis, & venditionis quia
4 † quod in corporalibus dicitur emptio, & venditio in incorporalibus dicitur cessio ex Boër. *in Topic.* Ciceron Breson. *de verbor. iur. in verbo cessio, in iure.* Sed sic est,
5 † quod in emptione potest haberi fides de pretio, §. *venditæ verò res. Instit. de diuis. l. quod vendidi, ff. de contr. empt.* Ergo, & in ista cessione, quæ dicitur venditio poterit haberi fides de pretio, quod tempore constituto illud verè, & realiter soluatur, iuxta à Bald. *in l. inciuile, n. 2. ff. de rei vend.* Tiraq. *de retract. Conuent. in fine, num. 74. & 76.* Quamuis † ad deducendum talem cessionem in iudicio, pretium debeat esse solutum, vt notat Salic. *vbi supra d. num. 7.* Prout in nostro casu antequam Eques moueret istud iudicium Saluiani contra Cocapanos soluerat prius totum pretium de quo sibi habita fides fuerat in cessione. 6

Minus obstat Constitutio *fel. record. Pij V.* circa census creationes, in qua in creatione requiritur realis pecuniæ numeratio, eandemque expolci in censu alienatione, videtur desumi ex eadem constitutione, ibi. Hanc autem salutiferam sanctionem, nedum in censu creando, verum etiam in creato quocumque tempore alienando, modo post publicationem constitutionis creatus sit perpetuo, & in omnibus seruati volumus. Quia respondetur prædictam † Constitutionem in prædicta clausula non referri ad pecuniæ numerationem potius in creatione census interuentam, sed ad cætera pacta in constitutione prohibita duplici ratione, altera quia dantur plures species alienationis quibus non conuenit de sui natura pretij numeratio, prout sunt donatio, legatum, in solutum, datio, & similes ex quibus titulis possit census alienari, & tamen tali alienationi pretij numeratio repugnaret; vnde non est dicendum ad pecuniæ numerationem dictam clausulam referri, præsertim cum absolutè, & generaliter de alienatione per verbum alienandi loquatur, ex quo omnem alienationis speciem comprehendi altera ratio est, quia in censu creando post 7
istam Constitutionem ideò expositur † de tempore 8
creationis præsentia, & realis pecuniæ numeratio, ne vsuris pateat aditus, & ne de facili homines currant ad huiusmodi censuum creationes in tantam populorum perniciem, ad tradita per Nauar. *de vsur. num. 85. & à* Ludou. Lop. *qui alios allegat de contract. lib. 1. c. 59.* Quæ ratio cessat in censu creato alienetur quin altera de vsuris cessare videtur in alienatione cum iam illi fit prouisum per interuentum pecuniæ de tempore creationis census.

Vlterius Dominis placebat vorum bon. mem. Robusterij in positione datum circa huius clausulæ intellectum, in quo notatur † quod de forma, substantia 9
creationis census est quod de tempore creationis numeratio pretij interueniat, quæ si ad venditionem, & alienationem census creati esset necessaria, non diceretur alienatio census creati, sed noua illius creatio, ex quo forma creationis census de nouo in alienatione insurrexisset, & sic illam clausulam, hanc autem salutiferam non referri ad substantialia in creatione adhibenda, sed ad cætera in Constitutione contenta. Vltra prædicta facit, quia Constitutio postquam dispositerat requisita de substantia in creatione census prout est realis pecuniæ numerario coram Notario, & testibus, & prohibuerat pacta, quæ poterant censum fœneraticium reddere addidit illam clausulam, hanc autem salutiferam, quia voluit prouidere ne contractui alienationis, circa quæ nec in illo requisita de iure communi aliud innouauit, sed prouidit immutationi, seu alterationi rectitudinis, & iustitiæ in contractu census de tempore suæ creationis fermatæ. Et quod iste census semel recte creatus etiam si postea alienaretur, & in alium transferretur, non posset illius alienatione illi adiici aliquod ex pactis prohibitis in dicta Constitutione. Vnde ex prouisione huius clausulæ non intrat numeratio pecuniæ: nam cùm illa iam semel in creatione interuenerit non poterit postea fieri in alienatione census aliquo modo, vel de facto quin numeratio adfuerit de tempore requisito, nec

circa

circa illam aliquid immutari poterit, prout posset circa pacta prohibita per Constitutionem addendo censui aliquod ex dictis pactis, prout v. gr. si Dominus census in illius alienatione se obligasset, quod venditor intra certum tempus illum redimeret, alias ipse teneretur ad illius redemptionem, quod pactum tanquam illicitum prohibuit constitutio nedum quod apponeretur in creatione census, nec quod postea adderetur in illius alienatione, & sic de certis pactis in constitutione expressè prohibitis ad quæ dicta clausula, hanc autem salutiferam, habet relationem; non autem ad pecuniæ realem numerationem ex prædictis.

Nec obstat extinctio huius census à Viuolis prætensa in instrumento anni 1605. quam voluit deducere ex cassatione instrumentorum census, & ex liberatione bonorum super quibus census erat constitutus, quæ omnia in dicto instrumento continentur: nã cum instrumentum istius census scutorum mille quingentorum fuisset rogatum per Petrum Beltraminum, & aliud instrumentum cuiusdam census scutorum duorum millium contra Dominum Equitem fuisset rogatum per Hieronymum à Porta, & quædam renouatio dicti census scutorum duorum millium fuisset rogata per Fabritium Zobolum & aliud instrumentum quorundam computorum in quo Dominus Eques remansit debitor scutorum mille centum nonaginta octo per Franciscum Sbarbalium, & prædicta cassatio referatur ad instrumenta rogata per dictos à Porta, Zobolum, & Sbarbalium, videntur illa tantummodo fuisse cassata; non autem istud instrumentum scutorum mille quingentorum rogatum per dictum Beltraminum. Vnde in dicta cassatione dicitur, cassando, & annullando dicta instrumenta census prædicti in numero singulari; † non autem censuum in numero plurali, prout dicendum esset, si etiam de cassatione istius instrumenti ageretur.

10

Vlterius quia in dicta bonorum liberatione liberantur bona super quibus census erat constitutus etiã in singulari, quia census scutorum duorum millium erat extinctus, & sic bona Equitis illi obligata liberantur, quæ nullatenus conueniunt isti censui scutorum mille quingentorum de quo habebat cessionem Dominus Eques, & erat impositus super bonis illorũ de Viuolis, quæ liberari à dicto censu ex censu Domini Equitis, qui illius erat factus dominus non est credendum, cum illi esset adeo damnosum, & nemo præsumatur iactare suum iuribus vulgaribus: vnde tam in cassatione instrumentorum quam in liberatione bonorum instrumenti anni 1605. refertur ad censum scutorum duorum millium, sed in confessione de recepto refert se ad vtrumque censum, & benè cum Dominus Eques soluisset pro extinctione primi census scuta duo millia cum decursi, & pro solutione pretij cessionis census scutorum mille quingentorum eandem summam cum de cursis itidem soluisset.

Minus obstat pro Viuolis adductum quod Dominus Eques in isto censu fuit æquè principalis cum Viuolo, & Locatello, & sic vnus ex coreis obligatis, vnde

11 † soluto censu ab ipso Equite remanserunt cæteri correi liberati, ad tex. in *l. 1. & 3. §. fin ff. de quod reù*, Ronchegall. *in l. Reos, n. 54. ff. eod. & not.* Salic. *& alij, in l. Papinianus, ff. mand.* & tunc cæteri correi tantummodo tenentur actione negociorum gestorum. Quia re-

12 sponderur quo † ad Viuolum, & Nocatellum, qui totum pretium census habuerunt, inter séque, illud diuiserunt absque vlla Equitis participatione D. Eques fuit merus fideiussor, alij verò proprie pretij recepti fuerunt principales debitores, Paul. de Castro, *in l. sed Iulianus, §. non solum n. 2. & ibi* Ang. *§. item si dues, in fi. ff. ad* Maced. Marsil. *sing. 1. & in* Rubr. *de fideiussor. sub n. 65. & 570. post med.* Tiraq. *de retractu Lignag. §. 31.* Gloss. *1. n. 8.* Duen. *regula 336. limit. 19.* Gabr. *de fideiuss. conel. 2. n. 1.* Rota *diuers. dec. 153. n. 6. p. 2.* Vnde cùm Eques non possit dici correus quo ad certos obligatos in censu ex illius solutione, cæteri obligati non remanserunt liberi maximè † cùm ista solutio fuerit facta non ad extinguendum censum, sed ad illum emendum, & ex titulo cessionis, & translationis sibi tanquam vni tertio acquirendum.

Exceptio autem quod Viuolus non teneatur nisi pro medietate scutorum noningentorum, qui in diuisione Locatello contigerunt, excluditur ex eo quod cum Viuolus præstasset fundũ, super quo census constitueretur voluit sibi caueri, & fecit dicta scuta noningenta deponi pœnes quosdã mercatores consignandaLocatello, quatenus infra menſem præstaret cautionem indemnitatis, & liberationis fundi pro dicta summa, aliàs esset in potestate ipsius Viuoli illa recuperare, & ita depositarij promiserunt Locatello non cauente intra dictum terminum dictam summam soluere, & restituere eidem Viuolo, prout ex defectu dictæ cautionis illa dicta scuta noningenta restituerunt, & sic totum capitale scutorum mille quingentorum huius census peruenit ad manus, & posse dicti Viuoli, & per consequens excluditur dicta exceptio ex prædictis, & notatis in proximo præcedenti fundamento.

De exceptione vero incapacitatis fundi, & quod factus sit infructiferus Domini non curarunt, cùm non proberur.

R. P. D. Penia, Bononiensis Census, Lunæ 15. Februarij 1599.

SVMMARIA.

1 Numerauit, *hoc verbum, demonstrat interuenisse numerationem.*
2 *Verba assertiua Notarij probant.*
3 *Reuocatio non numeratæ pecuniæ, solet poni vbi pecunia numerata etiam interuenit.*
4 *Testes examinati pro curia informatione, nihil probant.*
5 *Simulationis præsumptio, tollitur ex veritate.*

DECISIO CXXVII.

Die 19. Octobris anni præteriti 1598. hæredibus Stephani Garberini solum informantibus Rota ex capite nullitatis & iniustitiæ nemine discrepante sententiam latam ab Auditore Turrani curiæ criminalis Bononiensis reuocandam censuit.

In hac autem propositione vtraque parte informante in decisis permanendum esse pronunciauit. Et quia circa caput nullitatis tunc deductæ decisio placuit Dñis circa iniustitiam facta fuit diligens disceptatio.

Et quoniam informantes pro Valerio Fasanino inhærentes Constitutioni *felic. rec. Pij V.* super creandis censibus editæ requirenti pro forma quod in actu constitutionis censuum interueniat pecunia numerata coram Notario, & testibus, ex dicto potissimum instrumento conabantur ostendere non interuenisse veram numerationem, & consequenter inferebant ab inirio censum non valuisse, quoniam Constitutio contractus censuales aliter celebratos inualidos, illicitos, & fœneratitios declarat.

Quod autè in casu proposito nõ interuenerit actualis pretij numeratio informantes pro Valerio ex eo deducere conabantur, quoniã in instrumento nullum aderat de numeratione pecuniæ verbum immo vero ad ostendendam non numerationẽ dicebant non potuisse

Nota

Notarium melius formare instrumentum, quam formauit apponendo, scilicet verba, quæ id significare videntur, iuxta cautelam Bart. *in l. singularia, num. 22. ff. si cert. per.* vbi instituit Notarios ne dicant, † *numerauit*, nisi intercedente numeratione, quam cautelam laudarunt alij *Bart.* sequuti, nempe Ias. *in d.l. singularia, n. 3.* Alex. *conf. 176. n. 4. in fine, & num. 6. lib. 2.*

Cæterum Domini omisso nunc illo articulo. An sufficiat numeratio per depositum penes mercatorem, ita vt Constitutioni satisfieri possit per æquipollens, circa quem maior pars Dominorum in negatiuam sententiam inclinabat, quia Constitutio pro forma requirit numerationem, & ad tollendas fraudes non videtur admittere alios modos ad soluendū pretiū pro censu, quam per actualē, & realem pretij numerationē in ipso actu confectionis instrumenti, & celebrati contractus.

Ex duobus tamen putabant in contractu de quo agebatur veram, & realem numerationē pretij in actu celebrationis præfati contractus intercessisse. Primò, quia Notarius asseuerat Io. Andream pretium dedisse, & manualiter soluisse his verbis intercedente pretio scutorum quatuor millium, quod quidem pretium totum, & integrum. Ioann. Andreas vti agens Stephani Garberini de pecuniis Stephani in tantis bonis scutis aureis existentibus penes bancum Dominorum de Scappis ad bancum dedit, & manualiter soluit Antonio de Spontonibus præsenti in tantis bonis monetis aureis boni aurei, & iusti ponderis ad dictam, & tantam summam ascendentibus, provt sic talis recipiens, &c. dixit, &c. & renunciauit, &c. Ista enim verba assertiua erant Notarij, † & non solum confessionem, vt ex aduerso prætendebatur, sed veram numerationem probare videbantur, Bald. *in l. si ex cautione, num. 14. vers. & ideò probant veram numerationem C. de non numer. pecun.* Bart. *in l. si ita stipulatus, §.* Grisogonus, *num. 3.* quem sequitur *ibi* Alex. *numer. 14. vers. quia quando Notarius ff. de verb. obligat.* & fuit decisum coram Domino meo Mellino, *in causa Florentina bonorum, die 12. Aprilis 1592.* Secundò multo magis idem suadebatur ex illis instrumenti verbis provt sic illas recipiens, &c. dixit, &c. & renunciauit, &c. quoniam istæ dictiones cæteratæ in Ciuitate Bononiensi in similibus instrumentis, vt constitit ex formulario extensionum clausularum Bononiæ impresso 1582. & Dominis ostenso, ita extendi solent, Recipiens, ad se trahens & penes se retinens, dixit asseruit, & confessus est, & publicè recognouit, id totum, & tantum fuisse, & esse totum & integrum habuisse, & recepisse, & ad abundantem cautelam renunciauit exceptioni non numerati, & penes eum non dimissi, & non relaxati dicti pretij, & alteri cuicumque, quā in prædictis quomodolibet apponere posset. hactenus ibi. Ex his enim dicebant concludenter probari pecuniam pro pretio census soluendam fuisse præsentem quia non potuisset recipiens ad se illam trahere, nisi fuisset præsens.

Neque obstant subsequentia verba renunciationis, non numeratæ pecuniæ, † quia illa vt ex practicis notum erat apponi solet etiam vbi pecunia numerata intercessit, vt in casu proposito.

Neque obstant testes, quibus Auditor Turroni contra Gaberinos pronunciauit, quia cùm † fuissent examinati pro informatione curiæ nihil probabant, vt in decisione dictum fuerat etiam decisum *in causa Conimbricensi Decanatus, die 19. Nouembris 1593. coram Domino meo Mellino.*

Rursus non obstabant illa verba in tantis bonis scutis aureis existentibus penes bancum, quia significabant solutionem fuisse factam de pecuniis habitis à banco, & quæ prius erant in banco, quoniam non poterat aliàs consistere quod Notarius asserebat solutionem fuisse factam in tot scutis manualiter Antonio solutis, & Antonium recepisse, si illa pecuniarum summa tunc non erat præsens, sed in banco. Præterea non obstat Statutum vniuersitatis mercatorum Ciuitatis Bononiensis sub Rubr. 72. quo cauetur alienationem bonorum, rerum & iurium decoctorum factam à decoctis per vnum annum, & quindecim dies ante decoctionem præsumi factam, & simulatam, quia respondebatur. Primò, in casu proposito non fuisse probatam decoctionem Antonij Spontonij intra annum. Secundò, respondetur præsumptionem † simulationis à Statuto resultantem fuisse sublatam ex veritate, & vera pietij solutione, Cravet. *conf. 6. num. 7. & conf. 35. n. 5.* quo casu non erat locus Statuto fundato in præsumptione, vt colligebatur ex eodem Statuto in quo ita scriptum legebatur. *Non apparendo altra prouua, che giustificasse le predette cose esser fatte veramente, & non per simulatione nelli predetti casi.* 5

Ad alias leuiores obiectiones propositas per informantes pro Valerio Fasanino; placuerit Dominis responsiones datæ informantes pro Gaberinis.

R.P.D. Iusto, Romana simulationis Census, Veneris 6. Aprilis 1601.

SVMMARIA.

1 *Simulatio probatur probato tractatu, conclusione, & causa simulandi.*
2 *Maximè quando agitur de simulatione, quæ remouet consensum ab actu.*
3 *Simulatio probatur duobus testibus, & quales requirantur.*
4 *Testis semel approbatus, reprobari non potest.*
5 *Simulationis causa probanda est.*
6 *Coniecturæ concludentissimæ habent eam probationis*
7 *Et maximè quæ sequuntur post contractum.*
8 *Inuerisimilitudo arguit simulationem.*

DECISIO CXXVIII.

DOminis visum fuit constare de simulatione contractus census, & quod simulatio sit huiusmodi, quæ remoueat consensum ab actu secundum doctrinam, & distinctionem Bart. *conf. 65.* Petrus Nicolæ *lib. 1. &* Anch. *conf. 226. in prine.*

Mori sunt quia duo testes instrumentarij plenè probant tractatum, conclusionem, & causam simulandi. † qui est modus probandi simulationem, *c. ad nostram de empt. & vendit.* Beto *conf. 17. n. 11. lib. 1. cum allegatis* maximè quando agitur de simulatione, † quæ remouet consensum ab actu, Bald. *in l. 1. n. 9. vers. interea penduciumve ad remotionem, C. plus valer. quod agit,* & sufficiunt † duo testes, Specul. *de instr. edit. §. restat, vers. sed pone, n. 5.* præsertim rogati, & examinati in iudicio, Bald. *in l. exercendis in prine. C. de fide instr.* Anch. *d. conf. 226. circa finem & per testes rogatos corroboratum* † qui tanquam semel approbati non possunt reprobari, *l. si quis testibus, & ibi* Doct. *C. de testibus* Dec. *conf. 368, num. 2.* & in proposito. Decian. *conf. 62. num. 38. lib. 3.* sed primus testis deponit iuxta 17. quod Illustrissimus Cardinalis requisuit Luragum, vt censum emeret sine pecuniis, & solum præstaret personam suam, & ibidem dicit cōclusum fuisse in eius præsentia quod census esset simulatus, & fictitius, & quod nolebat recipere pecuniam à Lurago, & alibi replicat de simulatione, & fictione, & secundus de tractu super tertio, & iuxta 15. quod Cardinalis finxerat censum cum Lurago, & quod fuit præsens stipulationi, & testis rogatus, & iuxta 17. vbi dicit pecuniam non fuisse soluram

1
2
3
4
5

soluram Cardinali, sed solum ostensam, & idem iuxta
5 19. Causam autem simulationis, † quæ probanda est, vt constare possit de simulatione, Bald. *cons. 309. lib. 4.* cum aliis *coram* R. P. D. meo Penia *in Romana bonorum de Ceulis, 28. Aprilis 1595.* probat primus super secundo & secundus super eodem, vt adderetur stimulus ille debitoribus Cardinalis ad soluendum credentibus se teneri ad solutionem fructuum census iuxta conuentionem, & pacta inter illos, & Dominum Cardinalem inita, & hoc est conforme protestationi factæ per Cardinalem statim, & incontinenti celebrato contractu.

Non obstant oppositiones contra testes, quia non fuerunt iudicatæ sufficientes, & bene tolluntur per informantes, præsertim quia concurrunt coniecturæ concludentissimæ, † quæ habent vim probationis Bal.
6 *cons. 380. num. 3. lib. 5.* Aym. *cons. 491. num. 12.* Bald. *in l. & qui, in fine, ff. de distract. pign. & in d. cap. ad nostram, de emptio. & vendit.* Anchar. *cons. 267.* Dec. *cons. 405. n. 13.* Gabr. *cons. 64. in princ. lib. 1.*

7 Et tantò † magis quia subsequuntur contractum ex quibus remouetur omne dubium, Bald. *in l. multum inter. ff. n. 4. & ibi* Salic. *n. 5. C. si quis alteri, vel sibi.* Dec. *d. cons. & 2. n. 46. & 47. lib. 3.*

Neque obstat in his terminis quod tractatus præcesserit contractum, Aym. *cons. 156. num. 17.* Mandel. *cons. 391. n. 23.*

Prima coniectura est, quia cum conuenissent quod nulla pecunia daretur Cardinali, sed solum præstaretur persona, idcirco Luragus post contractum, & si pecuniæ non remanserunt penes Dominum Cardinalem, tamen non creauit Cardinalem creditorem in suis libris ratione census, sed debitorem eiusdem summæ, & hoc ad effectum vt contra poneret alteri parti in creditum D. Siluiæ ipsius Cardinalis neptis, ratione suæ dotis, vt simularetur indigentia pecuniarum, quod si verè dominium pecuniarum translatum fuisset in Dominum Cardinalem, quas permisisset remanere in banco Luraghi, necessarium fuisset creare creditorem Dominum Cardinalem, & contraponere dictæ partitæ, sed hoc modo nulla habita consideratione census partitæ inuicem se extinguunt, & nihil remanet.

Secundò, quia nunquam fuerunt soluti fructus census licet pluries sint solidatæ rationes inter Dominum Cardinalem, & Luragum, vt probant testes, signum euidens simulationis. Quia quasi possessio iuris census non fuit abdicata à Lurago: nam ea solutione translata fuisset in Dominum Cardinalem secundum Bart. *in l. 1. in princ. ff. vti possid.* Arct. *Instit. de interd. §. in fine*, est coniectura simulationis, Gloss. *in l. sicut. §. supernacuum in vers. obijcere, & ibi* Bart. *ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu. per l. is ff. de acq. hæred.* Afflict. *super feud. in tit. de feud. dat. in vic. leg. commiss. n. 25.* Cepol. *de simul. contra 24. præsumpt.*

Tertiò, quia è contra post aliquod tempus Dominus Cardinalis habuit Lurago summam decem millium scutorum, & non fuit visum verisimile priorem censum, si non fuisset simulatus; remansisse in
8 perpetua taciturnitate. Ex qua inuerisimilitudine † arguitur simulario. Aym. *cons. 156. n. 9. versic. confirmatur ista conclusio*, cum allegatis.

Et ex his, & aliis latè deductis per informantes cùm appareat de simulatione ex tractatu ante contractum, in contractu, & post contractum, & sunt sublata omnia, quæ in contrarium deducuntur, ita concluſum fuit.

P. R. D. Manzanedo, Assistensis pecuniaria, Veneris, 7. Maij 1610.

SVMMARIA.

1 *Actore non probante absoluitur reus.*
2 *Testis vnicus contra producentem facit plenam fidem.*
3 *Testis vnicus non probat.*
4 *Testes inter se contrarij, non probant pro producente.*
5 *Immo vnus destruit dictum alterius.*
6 *Testis sibi ipsi contrario non creditur.*

DECISIO CXXIX.

SEntentiam R. P. D. Victorij, quæ Blaxium absolutè à petitis per Pomponium, dixerunt Domini esse confirmandam, quia Pomponij intentio non visa fuit probata, vnde intrat regula, † quod actore non probante absoluitur reus, *lege qui accusare, Cod. de eden.*

Nec videbatur releuare esse probatum Pomponium interuenisse in actu extinctionis census scutorum duorum millium die 14. Nouembris 1567. cum facculo continente summam scutorum trecentorum in circa, quia non probatur quod dicta summa fuerit consignata Blaxio, nec conuersa in eius vtilitatè, prout erat necesse ad hoc, vt competeret ei actio ad repetendū quin potius ex duobus testibus Blaxi, & vno Pomponij probatur quod ipse Pomponius, prout etiam Blaxius, & Carolus statim atque fuit extinctus census communis, & creatus de nouo, secum reportarunt quilibet suum facculum pecuniarum, illæque non fuerunt numeratæ, & tantum inseruierunt pro faciendo, vt dicitur, *la mostra.*

Ex quibus satis remanet excluſa intentio Pomponij, contra † quem ille vnus testis ab eo productus plenam fidem facit, iuxta Rom. *cons. 104. sub n. 6.* Paris. *cons. 88. n. 12. lib. 3.* Cranet. *cons. 188. n. 5.* Soc. *cons. 69. n. 11. lib. 1.* Cephal. *cons. 65. n. 55.* Surd. *cons. 217. n. 12.* & hanc dicit esse veram communem Gabr. *de testib. concl. 1. n. 13. vers. contrarium tenet.* Quæ magis procedunt ex eo quod cum dicto illius testis concordant alij duo examinati pro Blaxio.

Non obstat depositio Octauij secundi testis Pomponij, tum † quia ille est vnicus cui non est standum *cap. licet ex quadam cap. licet vniuersis, de testib. l. iuri iurandi. C. eod.* tum † quia iste, & primus testis Pomponij sunt inter se contrarij, & non probant pro Pomponio, ad not. per Doctor. *in cap. in nostra, in cap. cum in de testib.* & † alter destruit dictum alterius, *l. duobus §. fin. vbi* Bald. *& alij ff. de iureiur.* Ceph. *cons. 2044. n. 11.* Surd. *cons. 108. n. 39.* tum † quia & iste Octauius in vltima declaratione ab ipso facta deponit contrarium dicto in secundo examine, vnde venit reiiciendus Rota *diuers. decis. 303. p. 1.*

R. P. D. Manzanedo, Assistensis pecuniaria, Veneris 28. Ianuarij 1611.

SVMMARIA.

1 *Testis vnicus contra producentem plenè probat.*
2 *Hanc tamen conclusionem Rota noua admittit.*
3 *Debitor asserens se soluisse, debet solutionem concludenter probare.*
4 *Confessio emanata ad fauorem vnius personæ, alteri non suffragatur.*

5 *Iastar*

5 *Iuramentum præsumitur.*
6 *Census qui de præsenti soluitur, non præsumitur in præteritum existibus.*
7 *Copia simplex nullam facit probationem.*
8 *Processus informativus factus in causa criminali non facit fidem in iudicio ciuili.*
9 *Soluens pecunias, & mox illas ex noua causa secum reportans soluisse dicitur.*

DECISIO CXXX.

FVit resolutum standum esse decisis die 7. Maij 1610. ex adductis in Decisione.

Nam ex testibus in illa ponderatis constat Pomponium reportasse de tempore extinctionis census, & illius nouæ creationis ista scuta ducenta octuaginta, quæ controuertuntur, ita vt tantum deseruierint pro faciendo, vt dicitur. *la nostra.*

Non obstat quod in dicta Decisione ponderatur inter alios testes pro Blaxio vnus productus per Pomponium, & † eius productio dicatur contra ipsum plenam fidem facere, iuxta Rom. Paris. Crau. Soc. Ceph. Surd. *in dicta decisione adductos*, & iuxta communem de qua per Gabr. *de testibus, conclus. 1. n. 13. ver, contrarium tenetur.* Et quod † Rota istam conclusionem non admittat, quantumcunque communem, sed tantum, quod per talem productionem censeatur approbata persona, non autem dictum testis, renuit Rota *in causa Taurinensi pensionis, 12. Decembris 1571. coram* Orano, quia etiam si secundum sententiam Rotæ non faciat ille testis plenam fidem, adsunt alij per Blaxium producti, & in decisione ponderati, ex quibus omnibus plena probatio resultat de reportatione pecuniæ per Pomponium, & quod tantum deseruierit pro monstra. Quibus stantibus si Pomponius prætendit realiter, & cum effectu istam summam soluisse † id probare debet concludenter ad *textum in l. quinquaginta ff. de probat.* Notata *cons. 169. n. 1. & seq.* quæ tamen probatio non datur.

Nec pro illa faciunt recognitio bonæ fidei Blaxij, & confessio de integro pretio dicti census ad sui manus peruento, † cùm fuerint emanatæ ad fauorem Communitatis, & Rufini emptoris census non autem ad fauorem Pomponij. Vltra quod cùm Blaxius in suis libris constituisset Communitatem debitricem de integra somma illorum scutorum duorum millium pro extinctione dicti census soluendorum, & hic constituit se creditorem Communitatis de eadem summa, nimirum si asserit illam ad eius manus peruenisse, quæ confessio nullatenus concludit ad prætensionem Pomponij scutorum ducentorum octuaginta, quæ ipse secum reportauit, vt dictum est, & ponderabant Domini pro Blaxio quod non adnotauerit istam partitam scutorum ducentorum octuaginta in suis libris. Nec † apparet quod in computis Communitatis de illa aliquam mentionem fecerit, ad nos per Tiraq. *ad l. si vnquam, in verbo, Donatione, n. 206. & seq. C. de reuoc. donat.* Menoch. *de arbitr. casu 88. n. 2. & seqq.* præcipuè cùm in eisdem libris Blaxij reperiantur aliæ multæ partitæ adnotatæ sibi per Pomponium solutæ.

Non obstat quod Cõmunitas fuerit liberata à censu mediante ista demonstratione pecuniæ, cũ hoc in facto non subsistat: extinctio enim census, fuit confidentialis, ita vt breui manu fuerit nouus census creatus eiusdem quantitatis, & Communitas continuauit in solutione fructus census per aliquot dies, & Pomponius promisit dare istam summam ad 10. Decembris, signum euidens, quod antea pecunias non numerauerat cum effectu, nec deseruierat, nisi pro monstra.

Ex qua † continuatione Communitatis in soluendo fructus census elicitur illum non fuisse extinctum. Quod magis patet ex quo post dictam extinctionem & creationem noui census super bonis Blazij, & Pomponij tandem Valerianus Vrbanus realiter censum extinxit ex pecuniis Communitatis, cuius panettariæ apparatum, seu conductionem acceperat.

Fundamentum autem præcipuum, quo in hac propositione Pomponius nitebatur desumptum à partita scutorum ducentorum octuaginta in contanti solutorum Blaxio per Pomponium, dicta die 24. Nouembris 1587. quo die census fuit extinctus ac de nouo creatus, visum fuit Dominus nullatenus attendendum, cum istud foleum non sit in actis nisi quædam copia simplex, & informis extracta ex processu informatiua, quæ non facit fidem. Auth. *si quis in aliqua, C. de edend. cap. 1. de fide instrum.* 7

Vltra, † quod in iudicio ciuili non probat processus informativus, quantumuis authenticus, Veral. *dec. 106. in manuscr. lib. 1.* & fuit dictum *in causa Mediolanensi fructuum, 20. Iunij 1578. coram Orano.* Vltra quod alias coram A. C. Pomponius fuit protestatus nollevti præfata in illa vllum fieri debere fundamentum, nec esse considerabilem. 8

Vltimo non obstat *Decisio in causa Bononien. census 24. Aprilis 1602. coram Bonomen. Cardinale Pamphilio*, quia nõ applicatur casui de quo agitur: ibi enim † soluens pecunias integri pretij sortis principalis in eodẽ instrumento reportauerat partem earundem pecuniarum ex noua causa, nempe pro fructibus anticipatis, & sic solutio sortis principalis licet fuerat momentanea, operata iam fuerat suum effectum. Sed in † casu isto Pomponius reportauit suas pecunias absque aliqua noua causa & absque eo quo ille attulerit aliquam vtilitatem Blaxio, sed solum deseruierint, vt dicunt testes *per far la mostra.* Ex quibus, &c. 9 10

[*Decisio quæ aliàs faciebat n. 131. sublata fuit, & in eius locum reposita sequens.*

Reuerendissimo Domino Coccino Decano, Romana census Lunæ 27. Iunij 1605.

SVMMARIA.

1 *Nisi post negatiua affirmat in casu expresso.*
2 *Dispositio loquens de dote intelligitur etiam de lucro dotis proueniente à statuto.*
3 *Census constitui potest ab herede gravato super bonis fideicommisso subiectis, pro rata crediti quod habet contra fideicommittentem.*

DECISIO CXXXI.

FVit resolutum testamentum Paulinæ non obstare impositioni census factæ per Pompeium pro concurrenti quantitate dotium, & lucri dotalis Liuiæ della Zecca, & Hortensiæ Ruspolæ. Paulina enim expresse cauit quod eius bona non possint alienari, nisi pro dotibus dandis & recipiendis, quæ dictio, Nisi, † cum præcedat negatiua ponit, & determinat affirmatiuam in casu nominato *l. fi.* vbi Bart. *n. 1. & Bald. n. 2. C. de transf.* & huiusmodi facultas † alienandi pro dote intelligitur etiam pro lucro dotis, quod datur vigore statuti Aym. *cons. 188. a n. 4. ferè vsque ad fin. vbi concordantes allegat, & post eum* Phannec. *de lucr. dot. glos. 10. n. 58.* & ideò cum prædictis Liuiæ Hortensiæ succellerit Pompeius ac propterea sit creditor super bonis subiectis dicto fideicõmisso pro dictis dotibus, & lucro dotali † merito pro illa rata potuit alienare bona nominato fideicommisso subiecta imponendo censum. Et hæc intelligebant domini nisi doceatur aliter dispositum fuisse dictas Liuiam & Hortensiam. 1 2 3

I R. P. D.

P. R. D. Iusto, Romana census, Lunæ 18. Martij 1602.

SVMMARIA.

1 *Cedula bancaria, habet vim solutionis.*
2 *Pecuniæ depositatæ si inuestiantur, dicuntur inuestiri pecuniæ creditoris, non debitoris deponentis.*

DECISIO CXXXII.

DOmini steterunt in decisis ad effectum impediendi cursum vsurarum, siue fructuum census;
1 virtus † enim cædulæ bancatiæ est, vt habeat vim solutionis, Pur. *decis.* 163. *lib.* 1. & fuit sæpius dictum in Rota, & præsertim in hoc casu vbi pecuniæ non erant perueniturræ ad manus Archiconfraternitatis, sed erant inuestiendæ iuxta formam pacti.

Neque obstat ad hoc propositum quod pecuniæ non fuerint omnino effectæ Archiconfraternitatis immediatè, quoniam satis est quod spectarent in Archiconfraternitatem in vsum destinatũ, & hoc solum debebatur, præsertim stante officialium approbatione,
2 vt dictum fuit in alia decisione. Et si fuissent † inuestitæ, non est dubium quod fuissent inuestitæ pecuniæ Archiconfraternitatis non Domini Iustiniani, ad tradita per Ruin. *conf.* 97. *num.* 10. & 11. *lib.* 5.

Neque obstant multa, quæ per informantes deducuntur, quia vel possent haberi in consideratione casu quo solutio fuisset immediatè facienda venditori, vel de his erit videndum in disputatione super sorte principali: & specialiter videbatur non posse fieri fundamentum super *Decisione coram* S. D. N. *in Bononiensi bonorum de Garberinis.* 4. *Nouembris* 1586. *decis.* 652. *n.* 1. *parte diuers.* Qui dicebatur in dubium reuocatum fuisse, 26. *Nouembris* 1585. & postea *corom* bon. mem. Otano, *sub die* 14. *Iunij* 1585. recessum fuit ab illa resolutione, & confirmata vltima resolutio *coram eodem* 4. *Nouembris, eiusdem anni.*

Et ita fuit iterum decisum.

R. P. D. Penia, Bononiensis census, 19. Octobris 1598.

SVMMARIA.

1 *Mandatum ad delinquendum, non presumitur datum fuisse.*
2 *Etiam quod in mandato esset clausula, cum libera, vel clausula, quod procurator possit facere omnia, quæ posset Dominus, si esset præsens.*
3 *Citatio prima, maximè in criminalibus, debet fieri personaliter.*
4 *Sanatum quod contra delinquentes possit procedi per contradictas, intelligitur dummodo sint verè delinquentes.*
5 *Notario asserenti in instrumento census fuisse solutum pretium coram se, & testibus, creditur.*
6 *Instrumentum publicum facit probationem probatam, & veritatem apparentem.*
7 *Instrumenti ad reprobationem requiruntur probationes euidentissimæ, per duos testes omni exceptione maiores.*
8 *Testes examinet in causa criminali ex officio absque partis citatione, nullum faciunt probationis gradum.*
9 *Immo nec quidem indicium.*
10 *Nisi pars habeat illos pro rite, & rectè examinatis.*
11 *Numeratio integri pretij in pecunia numerata potest aliunde, quam ex instrumento census probari.*
12 *Numeratio dicitur fieri in prompta pecunia, si fiat depositum in banco.*

DECISIO CXXXIII.

TRansmiserat Stephanus Garberinus nobilis Genuẽsis Bononiam notabilem pecuniarum summã ad Dominos de Scappis mercatores Bononienses, vt emerent tot annuos census, Scappi die 12. Februarij 1595. opera Ioan. Andreæ sui institoris emerunt ab Antonio Spontono ciue Bononiense iuxta mandati receptum census scutorum trecentorum auri in auro impositum super nonnullis bonis suis stabilibus pro pretio scutorum quatuor millium auri, in auro. Cui impositioni, & venditioni, tanquam principalis, & in solidum accessit Valerius Fasaninus, indeque fuit confectum publicum instrumentum continens omnes qualitates pro validitate census requisitas iuxta formam Cõstitutionis *Pij V.* anno 1596. Antonio Spontono decocto, Valerius Fasaninus porrecta coram Auditore Turroni Curiæ criminalis Bononiensi querela contra Antonium Spontonum, eo quod super rebus alteri obligatis, & hypothecatis census impositus esset, & contra Stephanum principalem, & Ioan. Andream institorẽ eo quod contractus census esset initus absq; reali numeratione pecuniarum, & ab eodem Auditore procedente per edictum, seu affixionem ad valuas vigore depositionis duorum testium pro informatione curiæ examinatorum super non numeratione pecuniarum, sententiam fauorabilem reportauit, in qua continebatur condemnatio contra præfatum Antonium iuxta tenorem querelæ, & contra Stephanum declaratio præfati census inualidi, & feneratitij ob non numerationem pecuniarum.

Causa per appellationem in Rota introducta. Dubitaui, an præfata sententia esset confirmanda vel reuocanda. Et Rota vna tantum parte informante ex capite nullitatis, & iniustitiæ nemine discrepante reuocandam censuit.

Nullitas erat clara ex defectu mandati, & citationis, nam respectu Stephani principalis, qui pecunias transmiserat nullum crimen aderat, cùm non dedisset mandatum ad creandum censum Constitutionem *Pij V.* vel aliter delinquendum, *l. si procurator, vbi* Bart. *ff. de cond. indeb.* Alex. *conf.* 31. *num.* 7. & *conf.* 33. *n.* 16. *lib.* 2. & *conf.* 83. *num.* 4. *lib.* 3. Quod procedit etiam
1 † quod in mandato esset clausula, cum libera, & clausula, quod procurator possit facere omnia, quæ si dominus præsens esset facere posset. Ex his enim non censetur data potestas faciendi aliquem actum Domino pœnalem, aut præiudicialem, Grat. *conf.* 99. *num.* 1. *lib.* 1.

Defectus citationis etiam erat patens, quia fuit processum contra Stephanum principalem prædictũ, & tamen † prima citatio personaliter fieri debuit in
3 causa præsertim criminali, Paul. de Castro *in l. seruum quoque publicè, num.* 12. *ff. de procur.* Cassad. *decis.* 2. *de dolo, & contum.*

Nec sanabatur huiusmodi defectus vigore statuti Bononiæ sancientis delinquentes posse per contradictas citari, quoniam vt mox dicetur † nullum Stephani delictum fuerat legitimè probatum, & per conse-
4 quens non potuit Iudex criminalis contra ipsam sententiam proferre super census nullitate, *l. solemnis, §. latrunculator. ff. de iud. Crescent. dec.* 5. *n.* 1. & 3. *de iudic.*

Iniustitia sentẽtiæ erat manifesta ex defectu probationis, nam cùm super isto cõtractu census esset formatum publicum instrumentũ, cùm omnibus qualitatibus requisitis, & Notarius † de eo rogatus testificaretur
5 de

de numeratione integri pretij coram eo. & testibus instrumentarijs facta, & consequenter adesset † probatio probata, & veritas apparens resultantes ex publico instrumento, Bald. *in l. Imperator, ff. de statu homin. num.* 10. Gram. *decis.* 35. *num.* 9. Crau. *cons.* 311. *in fin.* ad † indicandum contra dictum instrumentum concludentissima probatio requirebatur probata saltem per testes idoneos, & sufficientes ad reprobandum instrumentum, vt censuit Rot. *in causa Parmensis status die* 5. *Iunij* 1596. *coram* R.P.D. meo Seraphino, *vbi fuit approbata sententia* Philip. Prob. ad Ioan. Monah. *in c.* 1. *n.* 10. *de testib. lib.* 6. asserentes tales testes deberi esse omni exceptione maiores. Nam in hoc casu illi duo testes neque idonei dici poterant nam propter exceptiones, quas patiebantur † cùm essent examinati ex Iudicis officio in causa criminali absque partis citatione nullum faciebant probationis gradum, Bart. *in l. fin. ff. de q.* Boss. *in tit. de delinquen. n.* 6. Abb. *in cap. grane, n.* 9. *de præben.* Rot. *in una Ciuitatis Castellj bonorum de Vitellis die* 7. *Decembris* 1577 *coram R.P.D. Seraphino*, neque aliquod † ex eorum attestationibus oriebatur indicium, Rota *in una Tullensi beneficij die vltima Ianuar. & die* 21. *April.* 1597. *coram R.P.D. meo Orano*, opus enim erat hoc casu † citare partem, & exquirere an vellet habere testes pro rite, & recte examinatis alias repetendi erant, vt fidem facerent. Rota *in una Romana de Rambolgettis, die* 24. *Maij* 1591. *coram* Illustrissimo Mantica, *tunc Rotæ Auditore.*

Præterea ex partitis librorum Dominorum de Scappis constabat venditorem cēsus recepisse pecunias sub eadem die, qua fuit celebratus contractus, & die sequenti eas ad bancum reportasse, & postea integrum pretium fuisse solutum diuersis creditoribus venditoris, quemadmodum venditor mandauerat. Viterius etiam apparebat Antonium Spontonum præfati census venditorem fuisse in dictis libris, mercantibus scriptum creditorem tantæ summæ quanta fuerat pretium census.

Ex quibus † aliunde quoque quam ex lectura instrumenti, constabat venditorem census habuisse effectualiter integrum pretium. Et quamuis integri pretij numeratio non apparuisset, aut probata non fuisset facta in ipso contractu, realis tamen † interfuisse dicebatur numeratio per depositum pecuniarum in banco, maximè cùm venditor contentus fuerit deposito, & mercator ipsum creditorem in partitis constituerit: ex his enim numeratio, & solutio sufficienter inducebatur, Iaf. *in l. qui in aliena, n.* 41. *& seq. ff. de acquir. hared.* Soc. iun. *cons.* 12. *n.* 13. *lib.* 4. *& cons.* 39. *n.* 13. *in fine, lib.* 3.

Ex hac etiam tam apparente veritate arguebatur iniustitia sententiæ.

R.P.D Iusto, Romana anterioritatis, Veneris, 12. *Maij* 1600.

SVMMARIA.

1 *Debitor principalis census is dicitur, qui bonam fidem recognoscit.*
2 *Quæ inconuenienti fiunt censentur in esse.*
3 *Contractus non iudicatur ex eo, quod in illo scriptum est sed ex eo quod inter contrahentes actum fuit.*
4 *Census dicitur licitè constitutus, quando illius pretium solutum creditori venditoris census.*
5 *Clausula tanquam principalis, &c. constituit principalem debitorem.*
6 *Vno ex correis liberato alter non liberatur.*
7 *Cessu per receptionē partis pretij, nō dicitur, extinctus.*

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

DECISIO CXXXIV.

DOminis placuit decisio facta in hac causa coram R.P.D. meo Pamphilio, & iterum dixerunt Dominum Lambertum in censu impositio, & vendito per Dominam Gineuram anno 1583. fuisse principalem, † quia recognouit bonam fidem, & pecuniæ cesserunt in eius vtilitatem soluendo debitum proprium D. Gineuræ, quæ conuertit easdem pecunias in solutionem partis pretij domus emptæ in vibe, *l. sed. & Iulianus, in princip. ff. idem aut. & vbi Doct. ff. rand.* 1 2

Non obstat quod recognitio bonæ fidei non fuerit facta præsente Ferla, quoniam non fuit facta ad præiudicium Ferlæ, sed ad declarandum quis inter D. Gineuram, & D. Lambertum esset principalis, & quoad illos propter † actum vicinitatem censetur inesse contractui, *l. in fine, in fin. §. quinimo ff. de past. l. lecta, ff. si cert. pet.* Tiraq. *post allegator in l. si vnquam, in verbo donatione largitus, n.* 117. *C. de reuoc. don. it.* sed respectu Ferlæ emptoris census, licet remanserit principalis etiam D. Gineura, *l. si non singuli ff. si cert. pet. l. ea propter, C. eod. tit.* Mastil. *in vlt. de fiac. n.* 62. Castr. *in l. 3. §. vbi duo, ff. de duob. reis*, tamen Ferla non liberauit Gineuram tanquam Dominam census, sed tanquam fideiussorem Lamberti contra quem erat relaxatum mandatum pro liberatione D. Gineuræ.

Ex his etiam verum est, quod liberata D. Gineura remanet obligatus D. Lambertus, qui vere principalis est in censu, & Domina Gineura persona interposita, vnde † contractus non est iudicandus ab eo quod est scriptum in instrumento, sed ab eo quod est actum inter partes, *l. inultum, in fine, ff. C. si quis alter, vel sibi*, vbi Bald. *n.* 1. *vers. sed quomodo. & tit. C. plus valer. quod agit* Abb. *ad cap. fin. de empt. & vendit.* Rota *coram* R.P.D. meo Seraphino, *in Romana extinctionis census* 7. *Nou.* 1584. Nec obstat quod pecuniæ fuerint numeratæ Dominæ Gineuræ, quia nihilominus extinctum fuit debitum Lamberti, † & nihil obstat quominus in hanc causam potuerit creari, & vendi census cæteris concurrentibus, & pecuniæ cesserunt in commodum Lamberti *l. sed si plures, in princ. ff. ad Macedon.* 3 4

Præterea etiam in principio contractus propter clausulam † tanquam principalis principaliter, &c. erant ambo principaliter obligati, vnde † liberatio vni facta alterum non liberat, *l. eadem, §. 1. ff. de leg.* 1. Capella Tolosa. *decis.* 264. vbi Auster. Rota *coram* bonmem. Oriolensi *Romana repetitionis indebiti* 26. *Nouembris* 1595. & consequenter liberata D. Gineura non erat liberatus Lambertus. 5 6

Neque applicatur distinctio quæ fit inter liberationem, quæ fit per solutionem, & eam quæ fit per acceptilationem, ex Bald. *cons.* 255. *lib.* 3. nam sicut solutio partis census facta à Gineura non prodest ad liberandum Lambertum ab obligatione, qua tenebatur, ita, & liberatio quæ fuit limitata, vt Gineura ex dicto censu nullam molestiam sustineret vt effectus commensuretur causæ *l. in agris ff. de acquir. rer. dom.*

Nec propterea † Ferla voluit penitus censum extinguere, cum de contrario ex reseruatione iurium instrumento dictæ extinctionis appareat. 7

Neque aliquid viderunt Domini in contractu census, neque in recognitione bonæ fidei quod repugnet naturæ census.

Alia tollunntur in allegata decisione in hac causa facta. Ex quibus omnibus ita decisum fuit. [*& hanc decisionem sequitur eadem* Rota *coram* R.P.D. Virile *in Romana pecuniaria, Iunæ* 29. *Nouembr.* 1527. *quæ est infra sub n.* 478.

Reuerend. P. D. Penia, Fauentina Mutui Veneris 16. Nouembris 1601.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
2 *Numeratio vera, & actualis probatur ex verbis Notarij id asserentis.*
3 *Verba confessus fuit se habuisse, & recepisse, &c. non sunt contrahentium, sed Notarij.*
4 *Exceptio non numeratæ pecuniæ de iure Canonico potest opponi & probari post duos annos.*
5 *Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena, & concludens.*

DECISIO CXXXV.

Die 8. Nouembris 1589. Hyppolitus Seuerolus vendidit annuum censum D. Iustiniano de Seuerolis pretio scutorum mille, de quo fuit confectum publicum instrumentum à Cæsare Citradino Notario Fauentino, eodem die mense, & anno aderat rogatum ab eodem aliud instrumentum ex quo apparebat Hyppolitum Antonio Seuerolo mutuo dedisse scuta mille, reperiebatur præterea, quod die 18. Martij anni 1590. idem Hyppolitus qui in instrumento confessus fuerat accepisse scuta mille, confitebatur in quodam chirographo manu propria conscripto semel habuisse scuta trecenta ad computum scutorum mille caprorum ad censum, & rursus in eodem chirographo die 16. Iunij 1590. recepisse libras quadringentas triginta quatuor pro complemento scutorum mille ad censum acceptorum à Iustiniano Seuerolo. Hyppolito mortuo Antonius declarauit se habuisse præfata scuta mille, & ad se pertinuisse, & pertinere solutionem fructuum census, & cum post præfata omnia peteretur executio super instrumento mutui contra D. Antonium, & ipse opposuisset se integram summam scutorum mille non habuisse.

Ad dubium super eo redactum Rota affirmatiuè respondit constare Antonium habuisse integra scuta mille, quia de actuali numeratione pecuniarum facta
1 Antonio constabat per publicum instrumentum, † quod probationem probatam continere dicitur, G. at. *cons.* 122. *n.* 7. *l.* 2. Alex. *cons.* 17. *n.* 16. *l.* 2.

Veritati instrumenti suffragabatur confessio Antonij facta ex intervallo, qui semper soluerat fructus census ad rationem scutorum mille; item taciturnitas eiusdem Antonij qui viuente Hyppolito nunquam eiusmodi exceptionem de non habita integra summa opposuerat, accedebat præterea, quia Notarius in instrumento asserebat Antonium in præsentia sua, &
2 testium adhibitorum actualiter habuisse scuta mille, † quibus verbis vera & actualis solutio arguitur facta
3 in præsentia ipsius Notarij, quoniam illa non sunt † verba confessionis partis, sed verba visus, & sensus ipsius Notarij, vt per Doctores *in l. si ex cautione, vbi* Bal. *n.* 16. *&* 17. *C. de non num. pec.* Soc. *cons.* 143. *n.* 1. *l.* 1. & fuit resolutum, *in causa Romana census die* 21. *Maij* 1590. *coram* b. m. Bubalo, *& in causa Florentina bonorum die* 17. *Aprilis* 1592. *coram D. meo Mellino.*

4 Et licet † de æquitate Canonica etiam post duos annos possit opponi exceptio de non numerata pecunia, Felin. *in cap. si cautio, n.* 61. *de fide instrum.* & ea probari talis † tamen probatio, cum contradicat publico
5 instrumento, debet esse plena & concludens, aliàs non sufficeret, *l. nec hoc, C. de cogn. cap. in præsentia, de probat.* Et propterea excludebatur probatio negatiua ex eo deducta, quod Hyppolitus anno 1590. in chirographo videbatur confessus se non recepisse realiter, & cum effectu ex causa census à Iustiniano scuta mille; nam cum tunc in actu mutui per Hyppolitum Antonio præstiti diceretur fuisse illa mille, quæ recepit ad censum similiter non fuerunt Antonio mille numerata ex causa mutui, quoniam respondebatur. Primo quod licet ex dicto chirographo Hyppoliti arguereturin actu stipulationis census non intercessisse integrum pretium, non tamen concludebatur non fuisse numerata Antonio mille ex causa mutui, cum summæ sexcentorum ad censum acceptæ addi potuerint ab Hyppolito scuta quadringenta auri pro complemento scutorum mille, & sic ista probatio reddebatur invalida. Secundo, respondebatur quod cum mutuum fieri possit sub ipe futuræ numerationis non repugnabat quod vno tempore Antonius fateretur recepisse, & tamen alio tempore verè receperit.

Præterea non obstabat assertio vnius testis instrumentarij inducti pro parte Antonij testificantis, quod licet in actu mutui fuerit facta ostensio pecuniæ, ei tamen non videbatur soluta integra summa scutorum mille: Quia fuit responsum, quod cum esset vnicus, & deponeret de proprio iudicio & contradiceret publico instrumento cui faciebat alter testis instrumentarius nullam faciebat relevantem probationem, maximè cùm contradiceret etiam confessioni propriæ ipsius Antonij anno 1596. debitum confitentis, & asserentis censum fuisse impositum in suam gratiam, & ad se spectare solutionem sortis principalis, & fructuum decursorum, & decurrendorum, & notum est nullam probationem euidentiorem afferri posse, quam quæ oritur ex propria confessione.

Illustr. Cardinale Lancellotto Romana census Lunæ 10. *Ianuarij* 1605.

SVMMARIA.

1 *Sors repeti potest in contractu census ratione damnorum, & interesse, quando census fuit impositus super bonis fideicommisso subiectis.*
2 *Legatario non est edendum totum testamentum, sed tantum particula legati, & institutionis, à qua legatum pendet.*
3 *Numeratio realis probatur per assertionem factam à Notario in instrumento census.*
4 *Dominium pecuniæ transfertur in accipientem, quando solutio fit ad commodum tam soluentis, quam recipientis.*
5 *Coniecturis opus non est in claris.*
6 *Instrumentum publicum facit rem claram, & manifestam.*
7 *Instrumentum publicum vt reprobetur, requiruntur probationes plenæ, & de necessitate concludentes.*
8 *Nec sufficiunt præsumptiones.*
9 *Pactum quod per biennium fructus census non soluantur, non vitiat contractum.*

DECISIO CXXXVI.

CVm census fuerit impositus super bonis fideicommisso subiectis, vt fatentur informantes pro D. Chiappino, & constat ex testamento D. Gentilonæ & testium depositionibus Domini dixerunt, † quod
1 Domini de Monte rectè egunt ad restitutionem sortis principalis ratione damnorum, & interesse ex latè deductis *in causa Romana de Cappi* 6. *Apr. & 17. Martij* 1577. *coram* Illustr. Seraph. & fuit resolutum *in causa portuensi census*, 15. *Febr.* 1599. *coram R. P. D. meo Decano.*

Neque

Neque obstare quod Domini de Monte scienter emerint censum super bonis fideicommisso subiectis nam non probatur eorum scientia fideicommissum quia ex scientia legati non infertur ad scientiam totius testamenti, cùm legatarius non † possit petere neque à parte, neque à Notario copiam totius testamenti, sed solum particulam sui legati, & institutionis à qua pendet legatum Iacobi de Arena, *in l. fin. in princ. C. de precib. Imper. offeren.* Cin. *n.* 3. Fulgos. *in fin.* Castr. *n.* 3. Angel. *consil.* 164. & fuit resolutum *in causa Vrbenetana Legati*, 20. *Octob.* 1583. *& in una Romana Legati de Casarinis* 5. *Mart.* 1603. *coram R.P.D. meo Decano*, tum quia etiam si probaretur eos scivisse fideicommissum, non tamen ex hoc resultat, quod scierint bona super quibus fuit impositus census fuisse dicto fideicommisso subiecta, cum in eo huiusmodi bona nó fuerint specificata: immo ex forma mãdati, & ex contractu census apparet voluisse facere contractũ validum, cũ bona fuerint electa vti bona Io. Vincentij: nam in mandato constituuntur procuratores ad emẽdum censum super bonis Io. Vincentij, & in contractu declarant per obligationem quod bona essent libera, nec subiecta alicui fideicommisso, & per pactum de faciendo consentire omnem personam.

Neque etiam obstare quod in istius census impositione non intervenerit pecunia numerata, vt ex forma Constitutionis *fel. record. Pij V.* requiritur † nam de contrario constat ex publico instrumento, in quo Notarius attestatur, quod procurator Io. Vincentij in sua, & testium præsentia habuit, & recepit scuta decem millia, & quingenta ab emptoribus, licet absentibus per manus procuratoris præsentis, & exbursantis in prompta pecunia in tot paulis, & testonibus argenteis, quæ ad se traxit, & recepit, &c. per quæ verba probatur vera numeratio, iuxta not. per Bart. *in l. si ita stipulatus*, §. Grisogonus, *n.* 3. *& ibi* Alex. *n.* 18. *ff. de verb. oblig.* & fuit dictum *in causa Florentina bonorum*, 17. *Aprilis* 1592. *coram* R.P.D. meo Mellino, *& in una Bononiensi census*, 15. *Februarij* 1599. *coram R.P.D. meo Decano.*

Et hæc veritas colligitur tàm ex mandatis procuræ in quibus hoc continetur quod prius procurator exigat dictam summam occasione donationis, & deinde censum emat ex pecuniis exactis, seu exigendis, quam etiam ex præcedenti quietantia eadem die facta per aliud publicum instrumentum in quo à procuratore Io. Vincentij fuerit realiter soluta similis summa scutorum decem millium quingentorum occasione donationis, per quam solutionem † dominium dictarum pecuniarum in Dominos de Monte translatum fuit attento commodo, quod vtraq; pars ex solutione huiusmodi consequitur fuit, *l. qui, §. ea. ff. de don. l. si tibi pecuniam, & ibi* Bald. *in princ.* Ial. *n.* 10. Dec. *n.* 6. *ff. si cert. pet. l. si seruus dotalis, & ibi* Bald. *n.* 2. *ff. de solut.* & fuit dictum *in causa Bononiensi census*, 24. *Aprilis* 1600. *coram* Illustrissimo Cardinale Pamphilio, *& in causa Romana depositi*, 10. *Dec.* 1601. *coram R.P.D. meo Co. c.*

Vnde non relevant coniecturæ in contrarium adductæ, † quia in claris non est opus coniecturis *l. continuus. ff. de verb. oblig.* & † publicum instrumentum facit rem claram, & manifestam, Bart. *in l. 1. in princ. n.* 8. *ff. de nou. oper. nunc.* Dec. *consil.* 36. *n.* 7. Ruin. *consil.* 128. *n.* 7. *lib.* 4. Paris. *consil.* 104. *n.* 46. *& seq. lib.* 1. † & ad illud reprobandum requiritur plena, & necessario concludens probatio, *c. cùm Ioanna, de fide instrum.* Bero. *cons.* 147. *n.* 34. *lib.* 2. Nec † sufficerent præsumptiones *Dec.* qui alios allegat *d. consil.* 36. *n.* 4. *vers. nec obstat*, quod idem præsumatur, maximè quia hic adsunt quo publica instrumenta in contrarium: si enim verum est primum instrumentum, erit etiam verum secundum quod census fuerit emptus ex pecuniis solutis, & nihilominus omnes coniecturæ tolluntur.

Nam quod Dominus Io. Vincentius, neque eius procurator non haberet de eo tempore tot pecunias in promptu colligitur ex lectura dictorum instrumentorum, & potest esse quod illas mutuo acceperit.

Alia † quod fructus perbiennium non solverentur, non repugnat validitati census. Et alia quod fructus postmodum fuerint soluti in pecunia castellana non concludit quod ea vera non intervenerit pecunia numerata provt ad istas, & alias respondent informantes pro Dominis de Monte, quorum responsiones Dominis placuerunt.

R.P.D. Pirouano, Anconitana pecuniaria, Lunæ 7. Februarij 1611.

SVMMARIA.

1 *Promissio indemnitatis intelligitur tàm quo ad sortem quam quo ad omne interesse.*
2 *Fideiussores licitè dantur in contractu census.*
3 *Instrumentum publicum dicitur probatio probata.*
4 *Accipiens pecunias ad censum vigore facultatis sibi à debitore concessæ debet à debitore liberari.*

DECISIO CXXXVII.

RElolutum fuit relaxandum esse mandatum contra Dominum Alexandrum Barbadorum pro fructibus censuum, & pro liberatione à fideiussione.

Quia quo ad censum scutorum quingentorum constat de originali debito Domini Alexandri, pro quo emanavit census, scilicet, vigore fideiussionis præstitæ per Dominum Paulesium in vna parte de solvendis scutis trecentis septuaginta quinque, & ab eodem Paulesio soluta fuerunt vt ex publicis documentis, quæ dantur *in Summar. n.* 1. & altera pro scutis trecentis septuaginta quinque, quæ pariter ab eodem Paulesio soluta fuerunt vt ex instrumentis *in Summar. n.* 2. pro quibus omnibus promisit D. Alexander conservare indemnem D. Paulesium, & relevare cum obligatione camerali, & iuramento, & quę relevationes per se sufficerent pro relaxatione mandati, quia † promissio indemnitatis hoc haberet præcipuum, vt quis censeatur obligatus ad sortem, & ad omne interesse in quo esset diminuta stipulatoris conditio. Bald. & Salic. *in l. 2. C. de sentent. quæ sine cert. quant. profer.* Paris. *cons.* 109. *n.* 58. *lib.* 1. *cons.* 16. *n.* 124. *lib.* 2. *& cons.* 76. *n.* 21. *lib.* 3. Surd. *qui prædictos allegat. cons.* 150. *n.* 2. *vol.* 2. vnde constito de creatione census pro extinguendo debito, & fideiussione contracta, satis liquidata videbantur damna, Paulesij, quorum vigore iuxta formam cameralis obligationis mandatum veniebat relaxandum, sed accessit præterea quod quidquid egit Paulesius circa constitutionem census in ea summa id omne de mandato speciali, & tanquam procurator Domini Alexandri fecit, qui in instrumento mandati, quod datur *in Summar. n.* 5. promisit indemnitatem, & liberare † fideiussores ex causa census adeo quod bene Paulesius, in hac parte probavit suæ intentionis fundamentum per publicis instrumentis, † quæ dicuntur probationes probatæ. *c. cùm Ioannes, de fide instr. cap. cùm dilecti*, vbi Abb. *num.* 2. *de donat.* Bald. *in l. interest n.* 2. *C. de solut.* Alex. *consil.* 135. *n.* 5. *lib.* 6. Soc. *cons.* 18. *n.* 5. *lib.* 2.

Quo verò ad alterum census scutorũ trecentorum quindecim cuius instrumentorum datur *in Summ. n.* 2. fuit dictum relaxandum mandatum pro fructibus, quia *in Summar. n.* 1. legitur promissio facta à Paulesio

de iudicato soluendo, & Dominus Barbadorus promisit illum liberare dando ei facultatem accipiendi pecunias ad cambia, & recambia, & ideo cum Panesius postea coactus fuerit soluere, vt *in Summar. n. 2.* bene † potuit vigore promissionis accipere pecunias ad censum pro quo Dominus Barbadorus tenetur eum liberare iuxta propriam obligationem, *de qua in Summario, n. 1.* & prout de iure liberare tenetur ex Bald. Salic. & aliis suprà allegatis.

R. P. D. Iusto, Tudertina census, Veneris, 26. Maij 1600.

SVMMARIA.

1 *Interpellatus iudicialiter si non impleat promissa, tenetur ad interesse.*
2 *Sors succedit loco interesse.*
3 *Obligatio accessoria redditur nulla, annullat obligatione principali.*
Intellige hoc precedere, quando nullitas prouenit, ex defectu formæ, num. 5.
4 *Fideiussor qui se obligauit vti principalis remanet obligatus, etiam si annulletur obligatio principalis.*
6 *Res aliena vendi potest.*
7 *Appellatio impedit effectum sententiæ.*
8 *Censui exigi potest ex contractu nullo, quando venditor expressè se obligauit ad damna, & interesse.*

DECISIO CXXXVII.

DVbitaui an mandatum executiuum relaxarum ab A. C. esset exequendum, & fuit affirmatiuè resolutum. Quia † Gentilonus iudicialiter interpellatus ea non impleuit ad quæ iuxta formam suæ obligationis tenebatur, & idcirco fuit commissa stipulatio, & obligatio, ad interesse, *leges stipulationes non diuidunt, vers. Celsus, ff. de verb. obligat. lege si quis ab alio, ff. de re iudic.* Bart. *in lege si indebitum, ff. rem rat. haber.* Et loco † damnorum, & interesse bene relaxatum est mandatum executiuum tam pro sorte principali, quam pro fructibus census, Bal. *in l. 4. num. 7. C. de act. empt.* Ruin. *cons. 141. num. 9. lib. 1.* Rota *coram* Reuerendissimo Patre Domino Decano, *in Romana datis, 11. Februarij 1583. iuncta alia Romana de Alexiis, 1. Iunij 1587.* & in aliis causis. (*vt infra d. 484. n. 2. Romana census, 1. Februarij 1617. coram* R. P. D. Pironano, *vbi hanc decisionem, & alias refert.*)

Nec obstat quod Franciscus obtinuerit sententiam super nullitate census † vnde annullata obligatione principali remanet nulla obligatio accessoria Gentiloni fideiussoris, Bart. *in lege cùm lex, ff. de fideiuss.* præsertim respectu fructuum, qui ex contractu census nullo non debentur. Quoniam responsum fuit † nihilominus remanere obligationem Gentiloni tanquam principalis principaliter obligati, Mohed. *d. 2. de fideiuss.* & latè deductum fuit *coram* bon. mem. Orano, *in Romana census de Prouanis, 8. Aprilis 1593. & in alia Romana fideiussionis coram eodem 7. Iunij anni præteriti,* & Rota intelligit doctrina Bar. † quod annullato contractu principali annulletur obligatio fideiussoris quando nullitas est propter defectum formæ, qui facit contractum ab initio non valere, quia tunc non habet vbi consistat obligatio accessoria, vt in dicta decisione de Alexiis. Quapropter cùm in hoc censu intreuenerint solemnitates, & fuerint causæ sufficienter enunciatæ, vel saltem nihil prohibuerit censum ab initio imponi super re aliena. Nauar. *de vsur. num. 31.* quia † res aliena vendi potest, *lege rem alienam, ff. de contrahent. emptor. lege cum res, C. de probat.* Afflict. *decis. 40.* sibi imputet fideiussor, quod non conuerrit pretium in vtilitatem Francisci pupilli, nec facit eum postquam maior effectus est consentire, ex quibus vel resultat nullitas in materia, vel ab extra ex defectu Tutoris, & Gentiloni procuratoris quod hic etiam firmiter tenendum est, dum pendet causa appellationis super nullitate census, † quæ impedit effectum sententiæ, *l. 1. in fine, ff. ad Senat. cons. Tertull.* Præterquam quod ex nullitate census est locus obligationi Gentiloni, qui quocumque casu nullitatis census adueniente teneri voluit. Et in † his casibus deberi census decursos propter obligationem ad damna, & interesse, quæ tergiuersari non possunt, tenuit Rota in dicta decisione de Alexiis.

Ex quibus tolluntur omnia, quæ in contrarium adducuntur, nisi obstet nullitas ex defectu iuramenti calumniæ, quæ opponitur.

Hic additur sequens decisio quæ in impressis non reperitur.

R. Domino Coccino Decano Asisiensis census Lunæ 29. Nouembris 1604.

SVMMARIA.

1 *Numeratio pecuniæ probatur attestatione notarij.*
Recepit incontanti, & pecunias ad se traxit, hæc verba prolata à notario probant numerationem, licet de numeratione non faciant mentionem.
3 *Attestatio notarij de numeratione admittit probationem in contrarium.*
4 *Simulatio non præsumitur.*
5 *Impositio census super re certa, & super tota quantitate bonorum, quæ reddat annuum fructum sufficientem pro solutione census ob incertitudinem est nulla.*
6 Limit. *si sit facta protestatio quod census intelligatur impositus in totum iuxta formam Constitutionis Pij V. de censibus.*
7 *Verba debent applicari ad intellectum sanum, bonum, ciuilem, & vitio carentem, & vt excludatur contractus illicitus.*
8 *Census impositus super pluribus fundis vno pereunte vel reddito infructuoso sustinetur in alio si sit capax totius census.*
9 *Impositio census facta super re communi non valet ad præiudicium Domini fundi censiti.*
10 *Aliena res hypothecari non potest.*

DECISIO CXXXIX.

DOmini resoluerunt censum esse validum, fuit enim impositus super rebus certis designatis mediante pecunia numerata, & † de qua numeratione constat ex attestatione Notarij quod recepit in contanti in sui, & testium præsentia, & pecuniam ad se traxit in Paulis argenteis, & scutis auri in auro, † quæ quidem attestatio probat numerationem Bar. *in lege si ex cautione, num. 14. C. de non num. pecun. & in lege singularia, num. 22. ff. si cert. pet. vbi* Ias. *num. 48.* Dec. *num. 33. & fuit resolutum in causa Bononiensi census, 24. Aprilis, 1600. coram* Illustrissimo Domino Cardinale Pamphilio, *& postea anno sequenti Decembris, coram me in causa Romana depositi de Altoutis.*

Nec facit quod in ista attestatione Notarij non adsit verbum numeravit *iuxta doctrinam* Bart. *in lege singularia, num. 23. si cert. pet.* vbi dat cautelam quod Notarius

ratius non ponat verbum numerauit, nisi interuenerit realis numeratio, *quem sequitur* Ias. *ibi n.* 25. Alex. *cons.* 179. *n.* 4. *in fin. & n.* 6. *lib.* 2. Nam fuit responsum sufficere quod adsint verba illa recepit in contanti, & pecunias ad se traxit in tot Paulis Argenteis, &c. quæ excludant simplicem confessionem de recepto, & denotant realem numerationem, & veram traditionem Bart. *in l. si ita stipulatus* §. Gerlogonus, *& ibi* Alex. *n.* 14. *vers. quæ quando notarius, ff. de verb. oblig. & fuit resolutum coram* R. P. D. meo Mellino, *in causa Florentina bonorum* 17. *Aprilis* 1599. *in causa Bononiensi census* 15. *Febr. coram R. P. D. meo Penia Decano.*

3 Non obstat † quod huiusmodi attestatio Notarij admittat probationem in contrarium *vt fuit resolutum in causa Senogalliensi census* 26. *Aprilis coram R. P. D. meo Decano*, & hic videatur satis constare de simulatione huius numerationis, cum antea fuerit venditus census pretio scutorum 1500. absque eo quod interuenerit pecunia numerata, & post paucos dies redemptus, & postmodum emptus census de quo agitur. Quia retrouenditio potuit ex eo fieri quoad primus census non fuerit validus, sed non inde sequitur, quod pretij secundi census numeratio fuerit simulata, cùm 4 de ea constet ex attestatione notarij, & † simulatio non præsumitur, *l. quamuis vbi* Bald. *C. si quis alt. vel sib. Dec. cons.* 491. *num.* 4. Surd. *cons.* 425. *num.* 54.

5 Nec releuat † census fuerit impositus super rebus certis finibus designatis, & super tanta quantitate dictorum bonorum, quanta supperat ad reddendum annuum fructum census, quæ pactio repugnat Constitutioni *Pij V.* ex quo ista quantitas remanet incerta, cùm non appareat quanta in individuo, & in quo loco sit Berettan. *cons.* 337. *num.* 4. & 5. *lib.* 1. *part.* 1. Ruin. *cons.* 136. *vers. fin. lib.* 1. latè Rimin. *iun. cons.* 195. *n.* 43. *& seqq.* Nam fuit responsum quod in instrumento 6 adest protestatio † quod census in omnibus iuxta formam dictæ Constitutionis, & ideò cùm sit impositus super rebus certis finibus designatis, hæc protestatio operatur vt non obstante dicta pactione census remaneat validus super dictis rebus. Bart. *in l. non solum.* §. *morte. n.* 24. Alex. *n.* 13. *& 14. ff. de non. oper. nunc.* Gabr. *cons.* 47. *n.* 8. *lib.* 2. *& fuit resolutũ in causa Beneventana census* 29. *Martij* 1593. *coram* Illustrissimo D. meo Cardinale Pamphilio, *& coram* eodem *in hac causa* 9. *Iunij huius anni qua die S. R. E. Cardinalis creatus fecit*, sed cessat omnis difficultas † quia illa verba, & 7 super tanta quantitate debent applicari ad intellectũ sanum, bonum, ciuilem & vitio carentem Rota *dec.* 10. *n.* 4. *& 5. de testam. in antiq.* & vt excludatur contractus illicitus Alex. *cons.* 191. *n.* 6. *lib.* 2. & ideo debent intelligi in casu in quo † tes super quam imponitur census periret, vel infructuosa remaneret pro parte, & ramen pars, quæ remaneret capax pro solutione census quo casu census in ea parte remanente sustinetur, *vt fuit resolutũ in causa Romana census* 30. *Octobris* 1602. *coram* Reuerendiss. P. D. meo Mellino, *& prius in simili causa* 14. *Ianuarij, eiusdem anni coram R. P. D. meo Sacrato.*

9 Nec officit † quod census fuit impositus super rebus communibus inter Adream, & Cæsarem, & ideò 10 remanet inualidus, quia licèt res aliena possit vendi, † non tamen potest in ea constitui hypotheca, *l. rem alienam. ff. de contr. empt.* Neguz. *de pignor.* 3. *membr.* 2. *part. num.* 52. & etiam ipsa venditio in domini præiudicium non tenet, *l. alienam. C. de fund.* vbi Bal. *cons.* 60. *num.* 56. *& seqq. lib.* 4. Quia cessat hæc difficultas cùm bona fuerint donata per Cæsarem Andreæ fratri, & ideo tanquam super bonis propriis ipsius Andreæ poterat census imponi.

An autem hæc donatio fuerit valida, ita vt per eam fuerit translatum dominium in Andream ad effectum vt impositio huius census sustineatur, eis particulariter videndum.

R. P. D Pamphilio, Romana releuationis indemnitatis, Lunæ 14. *Nouembris* 1605.

SVMMARIA.

1 *Promissio, & obligatio simplex non restricta ad tempus censetur perpetua.*
2 *Indemnitatis promissio de sui natura importat fideiussorem damnum non esse passurum.*
3 *Promissio indemnitatis tamdiu durat; quamdiu durat obligatio fideiussoris.*
4 *Clausula posita in vno capitulo illud tamen respicit, & qualificat.*
5 *Clausula posita in vna parte instrumenti, non refertur ad ea in quibus militat diuersa ratio.*
6 *Alimentorum obligatio tamdiu durat, quamdiu viuit alimentarius.*
7 *Interpretatio cessat vbi verba sunt clara.*
8 *Relatio non fit quando recta verborum constructio congruenter non patitur.*

DECISIO CXL.

DOmini dixerunt Dominum Tiberium Vellium, teneri releuare indemnes Dominos Camillum de Incoronatis, & Camillum de Maximis fideiussores census per Dominam Pantasileam de Capite ferreo impositi super quadam eius vinea.

Et moti fuerunt ex instrumento concordiæ cum Domina Pantasilea celebrato in quo ipse Tiberius expresse, promisit soluere omnes fructus supradicti census eo durante, illúmque ex tunc tam respectu sortis principalis, quàm fructuũ ad se accollauit, promittens tam Pantasileam, quam quoscunque pro dicto censu obligatus releuare, &c. quę † promissio cùm fuerit simplex nec ad aliquod certum tempus limitata, intelligitur perpetua, durante ipso censu, *l. iurisperitos. in princ. ff. de excusat. tutor.* Glos. 1. *in l. sine præfinito, ff. de pen.* Ceph. *cons.* 212. *n.* 2. *& tradit.* Tiraq. *de retract. conuent.* §. 2. Glos. 1. *n.* 29. Præsertim attenta natura ipsius promissionis indemnitatis, † quæ cùm importet fideiussorem damnum non esse passurum, Bald. *in l. 1. sub n.* 1. *C. de renoc. his, quæ in fraud. credit.* debet durare † quãdiu durat census; cùm semper eo durante fideiussor dãnum non esse passurum, Bald. *in l. 1. sub n.* 1. *C. de renoc. his, quæ in fraud. credit.* debet durare † quamdiu durat census, cum super eo durante fideiussor damnum pati possit. Nec obligatio ista Domini Tiberij potest dici restricta ad vitam Dominæ Pantasileæ propter illa verba de quibus in instrumento ibi eius vita durante tantum; quia, vt patet ex lectura ipsius instrumenti, huiusmodi restrictio est posita in capitulo separato ad solutionem alimentorum faciendam Pantasileæ matri de scutis decem singulis mensibus, & de barilibus decem vini, & de rubris duobus grani singulis annis, † & 4 ideo tantùm capitulum respicit, & qualificat. Arct. *in l. talis scriptura. n.* 4. *in fine, vers. tunc enim clausula in vno capitulo. ff. de vulg.* cùm similibus, tùm quia † hoc non 5 procedit vbi militat diuersa ratio. Alex. *cons.* 179. *n.* 13. *vers. posset in super, volum.* 5. Patis. *cons.* 110. *n.* 15. *lib.* 3. Rolan. *cons.* 74. *num.* 13. *libr.* 2. prout in casu isto in quo alia est ratio in promissione alimentorum, † quæ 6 censetur durare quamdiu viuit ille cui alimenta sunt præstanda. Bartol. *in l. si Sticum*, §. 1. *num.* 2. *vers. modo ff. & ibi* Ias. *num.* 11. *ff. de verbor. obligat.* Pontan. *de alimentis. c.* 19. *n.* 1. *vers. omnes*, alia est ratio in promissione

soluendi census,& releuandi fideiussores, quæ censerut durare quandiu durat ipse census,vt supra dixi.

Vltra quod in casu de quo agitur, expressè fuit actum, quod promissio soluendi census duraret durantibus censibus, vt clarè legitur in instrumento, † ideo cessat omnis interpretatio, *leg. non aliter ff. de legat. 3.* 7

Et cessat omnis difficultas respectu promissionis indemnitatis, quia illa non regitur ab eodem verbo, Promisit,sed habet suum verbum principale promittens,&c. quod longè distat,† nec potest congruenter referri salua recta constructione verborum. Ias. *in l. talis scriptura,n.40.vers.4.vltra,ff.de legat.1.* Menoch. *cons.220.num.79.lib.3.* 8

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana affictus, Lunæ 8. Martij 1604.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor licitè potest aliquid accipere pro fideiussione præstanda.*
2 *Iudicis tamen arbitrio declarandum.*
Limita si fideiussor nullum omnino subeat periculum soluendi, num.4.
3 *Merces constituenda ratione imminentis periculi, debet pro modo periculi constitui.*
5 *Commodum inductum ad releuamen grauaminis, cessat, cessante grauamine.*
6 *Peritorum relationi cum iuramento facta,standū est.*
7 *Testes deponentes tanquam periti electi,præferuntur cæteris testibus.*

DECISIO CXLI.

FVit in alia positione huius causæ per dominos firmatum licere fideiussori recipere † aliquid loco mercedis pro fideiussione præstita discretè tamen, & moderatè ex allegatis in decisione, & propterea alias censuit apud Chirog. *decis.64.* Mercatori hac de causa 1 2 posse solui duo pro quolibet centenario, super † quo non potest statui certa regula,sed totum residet in arbitrio iudicantis. Bald. *in l. antiqua,num.3.in fin.C. ad Velleian.* cùm enim merces constituatur propter dubiam exactionem debitoris, & periculum imminens 3 fideiussori,quod gratis suscipere non tenetur † debet pro modo periculi constitui, Bald. *in d.l. antiqua,n.2. in fine.* Ioan.de Anan. *in cap.fin. sub num.42.vers.nam* 4 *habetur respectu, de vsur.* vsque adeò, vt si certa † sit debitoris solutio, nec vllum immineat periculum fideiussori nihil recipere possit,vt per Couar. *lib.3.var. resol. cap.2. sub num.6.* cum aliis allegatis per informantes, & facit quia † quando grauamen est causa 5 commodi, cessat commodum grauamine sublato *leg. eum qui,vbi* Bart. *ff. de iureiur.* Rom. *cons.417.num.4.* Domini autem considerantis omnibus cautelis pro indemnitate Domini Marij stipularis, vltima obligatione Equitis Crescentij, & alterius in locum Equitis morientis subrogandi, ad eundem indemnitatem retentione scutorum quingentorum annorum pretij affictus pro extinctione societatem, & facultate ipsis Domino Mario reseruata soluendi ex dicto affictu quidquid erit soluendum tam de sorte, quam de fructibus societatum,attenta etiam reductione à vero,& iusto affictu ob causam dictæ fideiussionis dixerunt Dominum Maximilianum si nō in totum,saltem multum excessisse,& enormiter læsum in reductione.

Excessiuitas enim, & enormis læsio tergiuersari non potest cum propter huiusmodi fideiussionem affictus sit reductus ad iulios viginti sex, cùm, ea circumscripta verus,& iustus affictus esset iuliorum triginta quinque, vt deponunt concorditer periti hinc inde electi medio eorum iuramento, † quorum relationi est standum,Doctor. *in cap.proposuisti,* vbi Abb. *num.10.*Felin. *num.6.de probat.* & fuit late deductum *in Romana Palatij de incoronatis,11.Maij 1584.coram R.P.D.Alexandrino,* vnde apparet diminutio iuliorum nouem pro quolibet, quæ quantitas spatio nouem annorum notabiliter, excedit summam scutorum quinque millium, pro qua Dominus Marius intercessit. 6

Exceptiones datæ contra relationem Carcupini,& sæpius in Rota deductæ non placuerunt Dominis,& bene tolluntur per informantes.

Testes adducti ad probandam vtilitatem pretij affictus casalium propter timorem bannitorum non probant bene, & † quando probarent præualet iudicium 7 per totum Dec. *cons.489.n.11.* cum aliis per Honded. *cons.31.num.56.lib.1.*

Non obstat quod reductio, & diminutio affictus facta sit,non tamen propter fideiussionem,sed propter aliàs conuentiones, quia periti retulerunt etiam consideratis pactis instrumenti,vt in relatione dicitur.

Quæ dicuntur de simulatione primi contractus non faciunt, quia Dominus Maximilianus eo non vtitur, nec ab eo deducit excessiuitatem reductionis, sed à liquidatione, & æstimatione facta per peritos.

In antiquis habetur quod decis. 142. fuerat omissa eo quod per errorem erat duplicata supra num. dec. 126. nunc verò quæ erat 143. effecta est 142.& loco 143. posita sequens.

R.P.D. Vicecomite, Romanæ Census, Veneris 11. Ianuarij 1585.

SVMMARIA.

1 *Liber societatis non probat pro societate.*
2 *Obseruantia subsequuta declarat qualis fuerit præcedens intentio.*
3 *Actus ab initio nullus vt reualidetur, requiritur nouus consensus.*

DECISIO CXLII.

CEnsus non potuit validari, & ita visum est Dominis quoniam † libri societatis, non probant 1 pro societate quod exegerit fructus *ad* Bart. *& alios, in l. admonendi, ff. de iureiur.* & obseruantia † societatis quod egerit ad sortem principalem declarat animum vtendi pacto appositio in constitutione census de illo extinguendo ad arbitrium emptoris,per Aym. *cons.10.num.3.* Rom. *cons.277.num.4.* Et † cùm actus 3 sit nullus,& reprobatur vt alias resolutum fuit requirebatur vt Domini dixerunt,consensus nouus specificus, qui cum non detur in hoc casu reualidatio induci non potuit.

R. P. D. Cantuccio Romana nullitatis Census Veneris 4. Nouembris 1583.

SVMMARIA.

1 *Singula singulis sunt referenda.*
2 *Census constituti debet superare certa.*
3 *Pactum quod in censu non possit peti reductio, & defalcatio*

falcatio relatum ad damnum contingens in fundo est illicitum.

4 *Secus si referatur ad damnum contingens in fructibus fundi censiti unde ratione.* num. 7.

5 *Sterilitas cum vbertate compensari potest.*

6 *Reductio & defalcatio in locatione fit ratione damni contingentis tam in fructibus, quam in ipsa re locata.*

8 *Verba, quæ possunt trahi ad casum licitum, & illicitum, trahi debent ad licitum.*

DECISIO CXLIII.

QVamuis verba Instrumenti impositionis census de quo agitur ibi. D. Iacobus vendidit &c. vnum annuum & perpetuum censum scutorum 130. monetæ liberum, & exemptum ab omni, & quocumque onere, impositione, reductione, grauamine, defalcatione, & impensa ad cuiusuis personæ instantiam pro quauis causa, & occasione etiam necessariissima, & vrgentissima, ac pro quouis casu, & euentu etiam hic penitus incogitato impositis, & imponendis, fieriue respectiue necessariis, & oportunis; quamuis inquam huiusmodi verba reciperent eum censum, quem prætendunt illi de Alexiis, videlicet vt census sit liber & exceptus ab omni, & quocumque onere, impositione, & grauamine ad cuiusuis personæ instantiã pro quauis causa, & occasione etiam necessariissima & vrgentissima, ac pro quouis casu; & euentu, etiam hic penitus inexcogitato imponendis, & sit liber, & exemptus ab omni, & quauis reductione, & defalcatione, & impensa fieri necessariis pro quouis casu, euentu etiam
1 hic penitus inexcogitato singula † singulis congruè referendo, *vt per* Aym. *cons.* 98. *n.* 11. & quamuis etiam
2 receptissima sit conclusio quod census † constitui debeat super re certa, ita vt ea perempta perimi debeat census *prout testatur*, Modern. Geminian. *in l.* 2. *comment.* 2. *n.* 63. *C. de pact. int. empt. & vend.* nihilominus ex pacto quod non possit peti reductio, & defalcatio pro quouis casu, & euentu etiã penitus inexcogitato non infertur, vt domo, super qua impositus est census,
3 peremptа remaneat census, † quia illa reductio, & defalcatio debet intelligi non respectu damni contingentis in domo eo quia ex tertæ motu, vel incendio, vel ex alio casu etiam inexcogitato pereat, nam hoc casu pactum de non petendo reductionem, & defalcationem esset illicitum cùm census re, super qua esset
4 impositus peremptа remanere nequeat sed † debet intelligi respectu damni contingentis in fructibus domus eo quia propter bellum vel pestem, vel alium quemcumque casum etiam inexcogitatum non possit fructum habitationis reddere, hoc enim casu pactum habitationis reddere, hoc enim casu pactum de non petendo reductionem, & defalcationem est licitum,
5 † quia sterilitas cum vbertate compensari potest, *l. licet C. locat. l. ex co. ff. de tortic. vin. oleo legat. cap. propter sterilitatem, extr. de locat.*

6 Et † licet remissio, & per consequens reductio, & defalcatio fiat ratione damni contingentis non solũ in fructibus, *l. si merces. §. vis maior. & ibi* Bart. *n.* 6. *ff. locat. d. l. licet & ibi* Doct. sed etiam in re quæ pereat, *l. ex conducto, §. sed si ager. ff. loc.* Doct. *in d. c. propter sterilitatem, & d. l. licet.* Bart. *in d. §. vis maior sub num.* 6. *bene*
7 Capr. *regul.* 88. *num.* 18. nihilominus † pactum de non petendo reductionem, & defalcationem in casu nostro debet intelligi, vt dixi, ratione damni contingentis in fructibus tantum vt excludatur delictum tuum vt
8 actus sustineatur tum etiam † quia verba, quæ ad casum licitum & illicitum trahi possunt ad licitum trahi debent, *vt per* Gabr. *de criminal. conclus.* 2. *n.* 25.

Alias deficiebat decis. 144. *sunt lector habes sequentem.*

Reuerendissimo Domino Coccino Decano, Maceratensis census Mercurij 24. Ianuar. 1601.

SVMMARIA.

1 *Damnum quod quis sua culpa sentit sibi debet imputare.*

2 *Recognoscens bonam fidem in impositione census non potest cogere eius emptorem ad recognoscendum illius pretium.*

3 *Depositum factum de summa petita est relevans etiam quod debitum sit maioris summæ.*

4 *Depositum sub conditione intrinseca est legitimum.*

DECISIO CXLIV.

IMposuerat Angelus super quibusdã suis bonis censum quingentorũ scutorum pro quo recognouerat Bartolucius bona fidem, & promiserat dictum Angelum intra triennium liberare, quod vt faceret, curauit dictus Angelus illum citari qui citatus vice versa curauit Angelum recitari ad faciendum consentire hæredes Eustachij emptoris census receptioni pecuniarum, & in euentum recusationis videndum deponi. Obrulit quidem Angelus se id facturum, sed cum facere postea neglexerit iudex mandauit dictas pecunias deponi. Vnde † sibi debet imputare Angelus si censu 1
non extincto patiatur damnum quod ex sua culpa prouenit. Soc. *cons.* 70. *lib.* 1.

Non obstat quod Bartolucius tenebatur extinguere dictum censum, † quia cùm eius obligatio esset in 2
strumento separato ab instrumento census non poterat cogere hæredes Eustachij ad recipiendũ dictas pecunias, nec videbatur aliter hoc casu efficacius se posse liberare, quam dando pecunias ad hunc effectum.

Nil facit quod huiusmodi depositum non fuerit integrum, † quia cùm non fuisset plus petitum, quam 3
scuta quinquaginta pro sorte, & scuta septuaginta quinque pro fructibus poterat credere Bartolucius in plus se non teneri.

Nec refert quod huiusmodi depositum fuerit conditionale si videlicet fieret retrouenditio hæc illi esset intrinseca illius expressio non potuit illud vitiare, Bald. *in l. acceptam. num.* 14. *C. de vsur.* Negus. *de pigner. in 2. part. 3. membr. 5. part. princ. num.* 10. *vers. in hoc tamen, & fuit dictum coram* bon. mem. Orano *in causa Romana. Mercurij,* 11. *Maij* 1590. 4

Quantum attinet ad Hieronymum Silentium fideiussorem Domini censerunt Bartolucium teneri illum liberare iuxta formam prouisionum ex quo nec in iudicio facto inter ipsam, & Angelum nec in dispositione pecuniarum fuerat citatus, & ideò in non extinctione census cessat omnis eius culpa.

Et ita fuit resolutum.]

R. P. D. Corbuba, Eugubina census 24. *Nou.* 1597.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor non opponens exceptiones ex quibus scit nasci suam liberationem, si soluat non reperit.*

2 *Maximè si non denunciant suo principali vt se defenderet.*

3 *Pacta in contractu census apposita si non sint contra illius substantiam vitiantur, & non vitiant.*

4 *Pactum cum vna persona factum alteri ignoranti non præiudicat, &* num. 8.

5 *Fide*

5 *Fideiussor non potest euitare solutionem debiti, quod pluries suus principalis recognouit.*

6 *Depositum regulare si exhurseatur præter, vel contra legem dictam in actu deponendi, non extinguitur sed semper manet.*

7 *Depositarius soluens præter, vel contra pacta conuenta in actu deponendi, de suo proprio soluit & imputari intelligitur.*

8 *Præsentia, & notitia pacti non nocet, sed requiritur expressa obligatio.*

DECISIO CXLV.

COntra Dominos de Carbonana agentes pro reuelatione indemnitatis plura opponebantur per Dominum Franciscum Ridolphinum, & in primis, quod dicta relevatio eis non poterat competere cum census esset nullus, & de illius nullitate non opposuissent. Fideiussor † enim quando scivit causam, ex qua resultabat sua liberatio, & non opposuit repetere non potest, quia tunc dicitur esse in culpa, *lege exceptione, vbi scribentes, de fideiuss.* Bol. *in lege constitutionibus, num. 1. de vsur.* cum allegatis *Aquilana reuelationis indemnitatis, 28. Iunij 1577. coram* bon. mem. Ro-
2 busterio, *diuers. decis. 113. num. 12. part. 1.* Maximè † cùm non sit facta intimatio ipsi principali, qui se defenderet, *l. si procurator. ff. de cond. indeb. l. emptorem,* vbi omnes, *de act. empt.*

Nullitatem dicti census deducebant. Primò ex pactis appositis, de quibus in instrumento. Hæc tamen Dominis non placuit, quia dicta pacta non sunt contra naturam, & substantiam contractus, qui habet
3 rem, & pretium, & est redimibilis † vnde vitiarentur non vitiarent contractum, *cap. si cond. appos.* & fuit resolutum *in causa Romana Turris Bubalaria,* & alibi sæpe Ioan. Gutierez, *Pract. Quæst. lib. 2. quæst. 176. num. 2. in fine.*

Secunda nullitas deducebatur ex defectu pretij facti de pecuniis depositatis, quæ ex pacto inito inter Vincentium, Federicum, & Ioannem Paulum, non poterant amoueri, nec penes alium deponi, aut quouis modo collocari absque illorum consensu: sed nec hanc admiserunt Domini, cùm non appareat Dominos de Carbonana fideiussores interuenisse dicto contractui, nec illius notitiam habuisse: celebratus enim
4 fuit longè ante impositionem census; illis † autem ignorantibus apponi non potuerat, iuxta doctrinam Bal. *in dict. leg. Constitutionibus,* Salic. *in lege si pro ea, num. 12. & 13. C. mand.* Maximè quia Rodulphus erat in credulitate iusta, ex quo principalis dum vixit soluit redditus census per plures annos, absque eo, quod
5 opposuerit de dicta nullitate, & stante † dicta possessione contra principalem, fideiussor non potuisset solutionem euitare, vt docuit postea euentus, quoniam de anno 1590. opposita dicta nullitate fideiussores fuerunt reiecti ex statuto remouente exceptiones ad impediendam executionem. Et iis non obstat, quod in prima instantia fuerat reseruata exceptio nullitatis, quia hoc non impedit quin fideiussores possint agere pro sua indemnitate. Socin. *cons. 70. libro 3.*

Pro parte verò fideiussorum allegabatur censum sustineri, quia fuerat constiturus ante Bullam Pij V. de quo tempore numeratio actualis non erat necessaria, & satis dicitur interuenisse pretium ex conuentione de-
6 positi, quod cum esset regulare † non extinguitur pecuniarum solutione, sed semper existat respectu illorum, quorum consensus requirebatur. Scribentes *in lege si patroni, de cond. caus. dat.* & cum Blaxiottus depo-
7 sitarius † teneatur ex depositio, censetur dictam quantitatem dedisse, vel mutasse de suo *l. 1. §. eleganter, & ibi* Odofr. *ff. depos.* cum aliis allegatis *in causa Romana de Theodolis, de anno 1583. coram Illustrissimo Blanchetto.*

Dicebant etiam dictum contractum sustineri, absque consensu Vincentij, & Federici, & † quod illa 8
conuentio fuerat tantum inita inter Vincentium, Federicum, & Ioannem Paulum, non autem cum Blaxiotto depositario. Nec placebat responsio ex aduerso data, quod fuerat, & ipse præsens huic contractui, & conuentioni: quia respondebatur, † quod in similibus non attenditur notitia pacti, sed obligatio ipsius, & imputare sibi debent contrahentes, qui intellexerunt obligationem Blaxiotti de restituendo omni exceptione remota Ioan. Paulo, & tamen non curarunt eum obligare, quod non posset restituere, nisi cum eorum consensu.

Reuerendissimo Domino Coccino Decano, Nullius seu Meliuicensis, Census Lunæ, 26. Maij 1614.

SVMMARIA.

1 *Pacta illa dumtaxat vitiant contractum census, quæ sunt contra illius substantiam.*

2 *Bulla Pij V. super censibus, duo facit. Primum dat formam contractu. Secundum improbat nonnulla pacta.*

3 *Contractus censualis forma in quibus consistat.*

4 *Nullo modo, hæc verba, posita in dispositione, inducunt formam.*

5 *Pacta improbata per Bullam Pij V. in contractu census non tangunt nouam formam dicti contractus.*

6 *Bulla Pij V. in vers. contractusque sub alia forma, &c. Intellectus.*

7 *Clausula in fine posita refertur dumtaxat ad ea, quibus qualitas conuenit.*

8 *Clausula in fine posita non refertur ad omnia, quando ex tali relaxatione induceretur correctio iuris communis.*

9 *Pactum quod venditor census teneatur ad omnia onera, &c. non est contra substantiam contractus censualis.*

10 *Emptor non venditor tenetur ad onera pro re vendita.*

11 *Pactum quod non facit transire contractum de una specie ad aliam, non est contra substantiam contractus.*

12 *Pactum quod census soluantur absque aliqua defalcatione ob casum fortuitum, est contra Bullam Pij V.*

13 *Non est tamen contra substantiam contractus censualis.*

14 *Pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus vitiantur, & non vitiant.*

DECISIO CXLVI.

DVbitaui an mandatum A. C. esset exequendum, quod pendebat à validitate, vel inualiditate census; An scilicet, pacta redderent contractum fœneratitium, vel potius vitiarentur tantùm, & difficultas restricta fuit ad tria pacta, de quibus infra dicetur. Et pro illorum intelligentia dicebant Domini, quod non omnia pacta vitiant contractum, † sed illa tantùm, quæ sunt contra substantiam. Doctor. *in cap. fin. de cond. appos.* & dixit Rota *in Romana Casalis Turris Bubalaris, 2. Nouembris 1575. coram* bon. mem. Cardinale Seraphino, & hanc sententiam in terminis constitutionis

stitutionis Pij V. sequuta fuit Rota *in una Bononiensi census, 26. Iunij 1600. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, & *in Calagurritana census, 28. Ianuarij, & 29. Aprilis 1601. coram* bon. mem. Seraphino, & nouissimè in terminis dictæ Bullæ, dicit Felicia. de Solis, *de censibus, lib. 1. c. 10. n. 28.* & Gutierez *Pract. Quæst. l. 2. quæst. 176. per tot.*

Et quamuis Bulla Pij V. improbet plura pacta, quæ non sunt contra substantiam, & postmodum subdat: contractúsque sub alia forma posthac celebrandos fœneratitios iudicamus, tamen est aduertendum, quod † Bulla duo facit: primum dat formam contractui: secundo improbat nonnulla pacta. Primum patet, quia vult † quod Census creetur super re immobili, aut quæ pro immobili habeatur, de sui natura fructifera, certis finibus designata, & in pecunia numerata coram testibus, & Notario in actu celebrationis instrumenti, &c. Et cùm in constitutione dicatur, † nullo modo posse censum creari, nisi in re immobili, &c. Et in pecunia numerata vtique ista solùm inducunt formam, vt dicit Gutierez, *Pract. Quæst. lib. 2. quæst. 176. num. 5. vers. vel secundo, & rectius*, qui loquitur in terminis dictæ Bullæ. Secundum etiam patet, quia constitutio improbat pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, insuper, & pacta continentia morosorum census debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, aut ad cambium, seu certas expensas, aut certa salaria, aut ad salaria aut expensas iuramento creditoris liquidandas, aut rem censui subiectam, siue aliquam eius partem amittere, aut ius ex eodem contractu, siue aliundè acquisitum perdere, aut in aliquam pœnam cadere immò, & censum augeri, aut nouum creari super eadem re, vel alia ad fauorem eiusdem, aut personæ per eum suppositæ pro censibus temporis, vel præteriti, vel futuri. Item pacta continentia solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de iure, & ex natura contractus non spectant, & † huiusmodi pacta improbata non tangunt nouam formam huius contractus, cùm constitutio annullet solùm ista pacta, non autem contractum, provt annullat quando non est factus super re immobili, & in pecunia numerata, vt suprà dictum est. Ita Gutierez, loco proximè allegato. Et propterea verba illa † contractúsque sub alia forma posthac celebrandos fœneratitios iudicamus, referuntur ad illa, quæ dant formam contractui, non autem ad alia pacta, quæ non sunt contra substantiam, vt per Gutierez *dicto loco*, & dixit Rota in allegatis causis Bononiensis, & Calagurritana.

Et quod iste intellectus sit verus, satis per ponderando totum tenorem Bullæ, cuius verba in substantia sunt. Statuimus censum constitui nullo modo posse nisi super re immobili, & in pecunia numerata, & & prohibemus solutiones anticipatas, aut in pactum deduci, & conuentiones obligantes ad casus fortuitos valere minimè volumus, quemadmodum, & pactum auferens, aut restringens facultatem alienandi rem censui suppositam, & pacta continentia morosum teneri ad interesse ex toto irrita sint, &c. Contractúsque sub alia forma celebrandos fœneratitios iudicamus, & ita illis propterea non obstantibus quidquid expressè, vel tacitè contra hæc nostra mandata dari, remitti, aut diuitiri contingat à fisco volumus posse vindicari. Nam sensus Bullæ est quod contractus sub alia forma facti fœneratitij iudicentur, & & ita illis propterea non obstantibus scilicet, pactis quidquid expressè, vel tacitè contra hæc nostra mandata, scilicet, constitutionem dari, &c. à fisco volumus posse vindicari, vnde ista clausula, contractúsque sub alia forma, &c. non potest referri ad pacta, quia non sunt de forma. Licet enim † clausula in fine posita referatur ad omnia, hoc est verum quando qualitas omnibus conuenit, secùs verò quando conuenit solùm deductis in principio, quia ad illa solùm refertur, *cap. cum singula, in princ. de præbend. in 6.* per illum textum Alexand. *in cons. 48. num. 19. lib. 1.* Et tanto magis quia si huiusmodi relatio fieret ad pacta inducerentur correctio iuris communis, scilicet, quod pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus, illum vitiarent, † & ideo talis relatio fieri non debet. Soc. *cons. 150. n. 37. vers. ultima ratio, lib.* .... Alex. *cons. 48. num. 1. vers. non obstant illa verba, & n. 6. & ibi* Apostill. *in verbo, contrarietatem lib. 1.* Io. de Imola, *cons. 145. in princ. vers. nec obstat.*

His positis. Primum pactum est, quod census sit ad rationem decem, & francus ab omni contributione gabellarum functionum, &c. Et ab omnibus aliis collectis impositis, & imponendis, etiam pro seruitio Regis, & recuperatione totius Regni, etiam si tales essent, vt ad illas dictus emptor, vel eius hæredes tenerentur contribuere, hoc pactum negari non potest quin sit contra Bullam, quæ annullat pacta solutiones onerum ad eum spectare, ad quem aliàs de iure, vel ex natura contractus non spectarent, quale est istud pactum: quia † ipse emptor tenetur ad solutionem istorum onerum, non autem venditor, *l. debet. ff. de ædilit. edict.* Albert. *in l. & ideo, de condict. furt.* Pinell. *in l. 2. part. 2. cap. 3. num. 4. C. de rescind. vendit.* & Ioan. Garz. *in tract. de expens. cap. 18. n. 46.* sed non propterea sequitur quod istud pactum sit contra substantiam contractus tàm attento tenore constitutionis, vt suprà probatum est, quam attenta dispositione iuris communis, † quia non facit transire contractum de vna specie in aliam prout requiritur, Castr. *cons. 112. in princ. lib. 8.* Natta, *cons. 123. n. 9.* Redoan. *de reb. Eccles. non alien. regula 33. causa 30. qu. 34.* Abb. *in cons. 72. num. 2. lib. 1.* & ita in terminis respondet Felician. de Solis, *de Censib. lib. 1. c. 10. n. 22.* & *seqq.*

Secundò pactum est, quod dicta decem pro centenario debeant solui per venditorem in perpetuum, siue aliqua diminutione, aut ex computatione, etiam quæ de iure, aut consuetudine facienda esset ex causa belli, vel pestis, aut impedimenti, & casus fortuiti Diuini, vel humani. † Istud pactum etiam negari non potest quin sit contra Bullam, cùm disponat non valere conuentiones dicetè, vel indirectè obligantes ad casus fortuitos cum, qui aliàs ex narrata contractus non teneretur, quia remissio spectat ad Dominum census, iuxta notata per Bart. *in l. 1. vers. 1.* Bal. *n. 15.* Aret. *cons. 57. n. 2.* sed † non propterea sequitur quod sit contra substantiam cùm non muret eius naturam, & ideò vitiatur, & non vitiat, vt in genere † de istis pactis dicit Gutierez, *d. q. 176. n. 3.* & allegat Olanum *in sua concordia iuris, littera A, n. 110.* & *seqq.*

Quantum attinet ad tertium pactum, quod si venditor cessauerit per quatuor menses à solutione census, teneatur volente emptore statim restituere capitale, & census decursos, damna, & interesse erit particulariter videndum.

Ex quibus quo ad duo pacta fuit resolutum contra informantem.

R. D. Coccino Decano, Nullius, seu Melliuiensis census Lunæ 16. Martij 1615.

SVMMARIA.

1 *Pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus vitiantur, & non vitiant.*

2 *Bulla Pij V. super censibus in vers. contractúsque sub alia*

alia forma, & c. restringitur ad ea quæ sunt de forma non autem ad alia pacta, quæ solum improbantur, & non annullant contractum.

3 *Clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia; quando proprietas sermonis non patitur.*

4 *Pactum obligans simpliciter venditorem censui ad illum redimendum arbitrio domini census est illicitum.*

5 *Immo est contra substantiam contractus.*

6 *Pactum quod facit transire contractum de una specie ad aliam, est contra substantiam contractus.*

7 *Contractus census in quo apponitur pactum, quod existente morosо debitore census in solutione, possit cogi ad illum redimendum, de iure communi sustinetur.*

8 *Dominium rei venditæ transit in emptorem re ipsa tradita, & soluto illius pretio.*

9 *Pactum resolutionis contractus sustinetur in emptione, & venditione.*

10 *Pactum quod debitor census si sit morosus in solutione illius possit cogi ad redimendum censum, non est contra substantiam contractus, & infra.*

Contrarium volunt aliqui, num. 12.

Sed reprobantur, num. 13.

11 *Attenditur id quod principaliter agitur.*

14 *Mora sapit delictum.*

15 *Pactum quod debitor census ob moram in soluendo teneatur ad damna, & interesse, de iure est permissum, & licitum.*

Vel saltem non est contra substantiam contractus, num. 19.

16 *Bulla Pij V. super censibus prohibens deduci in pactum interesse lucri cessantis, intelligitur de extrinseco, non intrinseco.*

Non excludit petitionem interesse lucri cessantis, si probentur requisita, num. 20.

17 *Verba sunt applicanda ad sensum bonum, & vitio carentem.*

18 *Et vt excludatur contractus illicitus.*

DECISIO CXLVII.

IN Decisione in hac causa facta sub die 16. Maij superioris anni fuit firmatum, quod ex Constitutione *Pij V.* super cēsibus de noua forma, aut substātia huius contractus, est quod census erectur super re immobili, certis finibus designata, & in pecunia numerata, & propterea sola contrauentio circa ista duo, vel alterum eorum ex noua forma præfatæ Constitutionis vitiat contractum, † cetera verò pacta ibi improbata si de iure communi non sint de substantia, quia non comprehenduntur in noua forma, sed solùm improbantur, vitiantur, sed non vitiant, vt pulchrè declarat. Zasius *responso* 12. *libr.* 1. & quod iste intellectus Bullæ sit verissimus patet ex illius verbis, inquit enim. Statuimus » census constitui nullo modo posse, nisi super re im- » mobilicertis finibus designata, & in pecunia numerata & subdit, & prohibemus solutiones anticipatas, &c. Quare, & si in fine ponatur clausula, † contractúsq; sub alia forma post hac celebrandos, fœneratitios iudicamus, restringitur ad illa duo quæ sunt de forma, non autem ad alia pacta, quæ solùm improbantur, & non annullant contractum ex regula, quod † clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, quando proprietas sermonis non patitur talem extensionem, *l. sed & qui data. ff. ex quibus causa maior.* Oldr. *cons.* 152. *n.* 2. *in fine*, Ias. *in l. talis scriptura, n.* 4. *vers. quæro vltrà.* Bart. *ff. de leg.* 1. & in puncto prædictæ Cōstitutionis, ita reſpōdet Gutierez. *Pract. Quæst. lib.* 2. *q.* 176. *n.* 5. *vers. ver. secūdo*, quē sequitur Rod. *de annu. redd. lib.* 2. *qu.* 1. *n.* 3. *in fin. & dicit* Rota *in causa Bononiēsis census*, 26. *Iun.* 1600. *corā* b.m. Card. Pāph. *vers. neq; obstat*, quod Pius V. Quare cùm in dicta decisione fuerit reseruatum videndum, An pactum quod si venditor cessauerit per quatuor menses à solutione census, teneatur volente emptore statim restituere capitale, & census decursos, damna & interesse sit contra substantiam contractus census, itavt vitiet contractum & non modo vitietur.

Ideò de hoc fuit actum supradicta die, & cum hoc pactum non sit contra nouam substantiam, & formam inductam per constitutionem Pij V. vt supra probatum fuit, licet per illam improbetur: ibi pacta continentia etiam pretium census extra casum prædictum scilicet, quando fuit facta denuncia, & intra annum ab initio, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti posse prohibemus, & quo ad secundam partem pacti continentem damna, & interesse partium patitur hoc improbatur in Bulla, ibi pacta continentia morosum censuum debitorem teneri ad interesse lucri cessantis, &c. Ex toto irrita sint. Propterea videndum est quod sit in dispositione iuris communis nam si istud pactum improbatur à iure tanquam contra substantiam vtique erit improbatum ita vt vitiet, non modo vitietur, si verò non erit improbatum à iure, remanebit improbatum solū ex constitutione *Pij V.* & sic non erit contra substantiā. vt patet ex prædictis, quare in hoc casu vitiari, & nō vitiare dicendum erit, iuxta not. *ad l. pacta conuenta ff. de contrahen. empt.* Zas. *loco supra allegato.*

In hoc articulo circa primam partem pacti non dubitarunt Domini, quod non liceat emptori † census simpliciter obligare debitorem ad illum redimendum arbitrio ipsius emptoris, quia dùm cogitur venditor ad restituendū capitale illud redditur tutum & propterea † est verum mutuum, & vltra, sortem recipiuntur fructus, & istud pactum est contra substantiā contractus, † quia facit illum transire de vna specie ad aliam ex allegatis per Surd. *cons.* 202. *n.* 40. & in istis terminis fuit dictum *in causa Bononiensi census*, 26. *Iunij* 1600. *coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, & hāc sententiam afferendo prædictam rationem tenuit *Soto* qui distinguit plures casus. *de iust. & iure lib.* 6. *q.* 5. *art.* 3. *col.* 2. *vers. prima est*, Medina. *de contr. part.* 2. *tit. de reb. per vsur. acquisit. quæst.* 15. *vers. ex dictis alia nascitur dubitatio, vers. est tamen differentia, col.* 17. *fol. mihi* 356. Petr. de Arag. *super* 2. 2. *qu.* 78. *art.* 4. *ante fin. in* 4. *cōcl. vers. sed dubitabat aliquis fol. mihi* 715. Bannes, *de iust. & iure, q.* 38. *art.* 4. *de censib. dubitat.* 1. *vers. secunda conclusio, fol.* 630. Couar. *Var. resolut. lib.* 3. *cap.* 9. *num.* 4. Nauar. *de vsur. qu.* 53. *cum duabus sequentibus. n.* 122. Gutier. *Pract. Quæst. libr.* 2. 168. *n.* 9. *post princ.* Felicia. de Solis, *de censib. libr.* 1. *n.* 28. *cap.* 10. Cardinal. Mantica. *de tacit. & ambig. conuent. lib.* 8. *tit.* 22. *num.* 22. Conrad. *de contract. qu.* 74. *conclus.* 5. *fol.* 345. vbi *colum.* 3. *vers. hæc autem iura.* condemnat hunc contractum tanquam simpliciter iniquum, & contra iustitiam cōmutatiuam, eo quod non datur iustum pretium, quia istud pactum æstimatur pretio notabili, & etiam ex eo quia est simillimus contractui vsuratio, & per consequens est latibulum aptum pro laetombus volentibus exercere vsuras palliatas, & hanc sententiā tenuit Rota, *in causa Romana Turris Bubalariæ*, 7. *Nouembr.* 1575. *coram* bon. mem. Cardinale Seraphino, *relata in eius primo lib. sub n.* 259. *& in causa Romana census*, 28. *Octobris* 1605. *coram* bon. mem. Iusto. *in vers. non obstat deci.* in qua infertur pactum de quo in decisione Cardinalis Seraphini, & Cardinalis Manticæ, vbi supra, refert ita fuisse etiam resolutum *in alia Vrbeuetana census*, 13. *Nou.* 1592. *corā eodem Cardinale Seraphino.*

Sed iste non est casus noster, quia pactum de redimendo censum per emptorem fuit appositū non simpliciter sed in euentum in quem venditor esset morosus in solutione fructuum, † quæ forma cōtractus de

iure

intæfustinetur, quia contractus est purus licet sub conditione resolvendus, & ideò de iure est validus, vt est text. clarus in *l. 2. §. si in diem ff. pro empt. l. 2. ff. de in add.* 8 vnde †sequuta traditione, & soluto pretio, tunc verè fuit translatum dominium census, venditi in emptore, & abdicatum à venditore. *l. ex empto, ff. de act. empt. l. quod vendidi, & l. vt res. ff. de contrah. empt.* & hoc procedit nedum in contractu facto cum pacto additionis vt delicet in diem, sed etiam legis commissoriæ, scilicet quando continet resolutionem contractus: † nam 9 quidquid sit in aliis pactis, de quibus Gutt. *de iuram. part. 1. n. 11.* in pacto resolutionis contractus sustinetur *l. commissoria, C. de pact. inter empt. & vendit.* & probat Conrad. *de contract. q. 83. concl. 1. probat. 9. in fin. vers. primum autem est duplex, col. 19. fol. mihi 410.* & in istis terminis ita ponderat Medina, *de contract.* & Leonard. Less. *locus infra allegandus*, & illa est differentia quando 10 apponitur simpliciter, & in casum moræ, † quia in primo casu pendet à mera voluntate emptoris, secus in casum moræ quia pendet à voluntate debitoris vt considerat Gabr. loco etiam infra allegando. Quare in isto casu cessant duo, quæ faciunt contractum illicitum scilicet, præsumptio mutui, quæ facit contractum vsurarium quia hoc non pendet ex mera voluntate emptoris, sed ex culpa venditoris existentis morosi in solutione, & modicitas pretij quæ facit contractum inustum quia istud pactum non est pars pretij vt in *l. fundi partem, ff. de contr. empt.* ad quod est aduertendū, sed est in pœnam, & quodámodo compensatiū moræ, & propterea in hoc casu istud pactum nó est 11 damnandum, † cū sit attendendum id quod principaliter agitur *l. si quis nec causam, ff. si cert. pet.* quare hanc sententiā ita distinguentem tenent plures Doctores, & fere omnes insignes, & ferè etiam omnes loquuntur post Constitutionē *Pij V.* Io. Medin. *quem* recol. mem. Franc. Penia *olim Rotæ Decanus*, magnum censorem contractuum appellare solebat *in tract. de contract. p. 2. tit. de reb. per vsur. acquisit. q. 15. §. ex dictis alia nascitur dubitatio, vers. quod si censualista, col. 10. fol. mihi 159.* Olanus *in concordia iuris in sit. A. n. 111.* Lud. Molina. *de iust. & iure tom. 2. disp. 391. clausula vndecima, vers.* Medina, *de vsuris* Leonard. Less. *de Iustit. & iure. lib. 2. c. 22. dub. 11. n. 69.* Gabr. *conf. 152. n. 4. in fi. & n. 51. lib. 1.* Nauar. *conf. 7. n. 6. de empt. & vend. lib. 1.* secundum antiquam impressionem, secundum verò nouam, *conf. 15. n. 6. cod. tit.* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 8. tit. 22. n. 22. & seq.* qui cum *n. 15.* fatetur hoc pactum etiam improbatum per Bullam *Pij V.* quod est verum, & pro ista opinione potest allegari Roder. *de annu. reddit. lib. 2. q. 1. num. 4.* nam licet, *num. 5. & 6.* improbet huiusmodi pactum, tamen *num. 7.* concludit illud vitiari, & non vitiare, & quod ita fuit iudicatum quod sufficit in casu isto, hanc quoq; sententiam tenet Garcias Mastrill. *dec. Regni Sicilia 95. n. 3. & seq. & n. 6.* allegat huius opinionis Blasū Lanceam, & Prouenzalem *super Extranagant.* Nicol. *in verbo, ac mortua* & nouissimè hanc quoque sententiam tenet Modern. Romanus *Disceptat. Fmens. tom. 2. c. 258. n. 20. & seq.* Ioseph. de Selle. *decis.* Aragon. 116. *n. 56. & 57. & seq. p. 2.* & Rot. amplexa fuit pluries hanc opinionem, vt *eorum* b. m. Iusto, *& in alia Calagurit. censu, 28. Ianuar. 1602. coram* bon. mem. Cardinale Seraph. *dec. 1418. n. 5.* in eius libris, *& in eadem causa 19. April. eiusdem anni 1431. n. 3.* pariter in eius libris.

12 Sed cùm † hæc opinio non careat contradictione: tenent enim contrarium, Didacus Pizzarus *super statuto de Guadalupe, in verbo, Irreptibile, versic sine actū sic donec soluantur vsuræ*, Gutt. *Pract. Quæst. lib. 2. q. 165. vers. verum his non obstantibus.* Felic. Solis, *de censib. lib. 1. c. 10. n. 18. versic. Ego vero.* Ideò placuit Dominis per pendere illius rationem ad indagandam veritatem

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

quæ quidem ratio consistit in eo quod licet pendente conditione de facto peti non possit sors, sustineatur tamen quasi mutuum in illa spe quando euenit casus in quo deficiente conditione sors peti poterit in defectu enim conditionis contractus retinet naturam mutui, prout quando simpliciter apponitur pactum: reiicit enim tunc retro oculos quoquo modo ad tantundē in genere in quo tota substantia mutui consistit, quare id solum agitur, vt quandiu soluantur vsuræ sors non repetatur, ergo cum vitra sortem aliquid recipiantur non census, sed mutuum iudicandum est, hæc illi. Hanc † tamen rationem non militare respondebatur, 15 quando principaliter non fuit facta ista pactio sed incidenter in pœnam morosi debitoris non soluentis censum suis terminis constitutis, & ad faciliorem executionem ipsius contractus Quare, vt dictum est, attendi debet quod simpliciter actum fuit inter partes *d. l. si quis nec causam ff. si cert. pet.* & similibus. Nec est verum, quod pendente conditione contractus sustineatur quasi mutuum in spe, quando euenit casus non solutionis fructuum, quia vt etiam dictum est, contractus cum pacto addictionis in diem vel legis commissoriæ licet resolutionis contractus, & hoc maximè procedit, vt considerat *Gabr.* loco citato quia ista pactio sit ratione moræ, † quæ cum sapiat delictum 14 *l. si plures in fi. cum* Gloss. *in verb. ratio fundet ff. de administr. tutor.* videtur tunc pretium repeti à venditore non inuito, sed tacite volente quoniam causando moram consensit ad *l. 1. §. bestias, vbi* Gloss. *in verbo, honorari ff. de pasui.* Idcirco repetitio, quæ fit culpa venditoris non est contra substantiam contractus.

Quantum attinet ad secundam partem pacti, quod venditor census si fuerit morosus in solutione fructuum teneatur ad damna, & interesse, † hoc de iure 15 non est improbatum, sed permissum, & licitum Caiet. *2. quæst. 78. art. 2. vers. in responsione, ad primum* Doctor. *in Rubr. & l. 1. C. de sentent. quæ pro eo quod inter pro fer.* Butr. *in cap. salubriter, num. 2. & 3.* Anch. *num. 2. & 3. de vsur.* Abb. *in cap. conquæstum, num. 6. eod. tit.* & ad propositum dicit Azor. *in Summa. p. 3. lib. 10. c. 13. vers. certi iuris est.* † Hinc Ludou. Molina, *de iust. & iure tom. 2.* 16 *disp. 590. super 6. clausul. vers. circa hæc obseruat. &* Less. *de iustit. & iure. lib. 2. cap. 22. dubit. 12. n. 86.* dixerunt quo Bulla *Pij V.* prohibet, deduci in pactum lucrum cessans extrinsecum, scilicet, quod prouenisset ex industria; secus autem intrinsecum, vt si debitor tenebatur quid soluere, quod plus valeret tempore destinatæ solutionis quare si hoc dictum pactum esset verum istud pactum esset intelligendum de lucro cessante intrinseco, non autem extrinseco, † cùm verba sint sem- 17 per applicanda ad sensum bonum, & vitio carentem, Rota *decis. 10. n. 4. & 5. de testib.* in antiq. & vt excludatur † contractus illicitus, Alex. *conf. 191. n. 6. lib. 2.* Et 18 in istis terminis fuit resolutum *in causa Ferrariensi sectentium, 28. Iunij 1599. coram* Illustriss. D. meo Cardinale Millino, *tunc, Rota Auditore* sed quia alij Doctores dixerunt Papam prohibuisse huiusmodi pactum, licet de iure sit permissum ad tollendum occasionem vsuratum Bannes *de iust. & iure. q. 28. art. 4. de cens. sib. dubit. pen. §. consentio, fol. mihi 532.* Azor. *loco proxime allegato, versic. mirum non est.* Propterea quidquid sit de opinione *Molina, & Less.* fuit firmiter responsum, quod cùm vt patet ex prædictis, † istud pactum 19 non sit contra substantiā vitietur, & non vitiet ex supra allegatis, immo quod non obstante prohibitione Bullæ Papæ *Pij V.* possit agi ad dāna, & interesse † nec- 20 non, & ad lucrum cessans si probantur requisita, voluit Azor. *tractato loco, vers. mirū non est, & vers. 2. quæritur* quia cùm istud pactum sit permissum de iure Bullæ *Pij V.* solū prohibet in pactum deduci ad euentandū fraudes, & præcidendum omnem occasionem vsuræ.

Ex quibus concluſum contra Abbatem Hieronymum Lungum informantem primam, ſcilicet, & ſecundam partem pacti de quo agitur, non vitiare contractum, ſed vitiari cùm non ſit contra ſubſtantiam ipſius contractus neque ex diſpoſitione iuris, neque ex Conſtitutione *Pij V.* cùm per ipſam Conſtitutionem annulletur tantum iſtud pactum; & non autem contractus, vt patet ex prædictis, & provt etiam quo ad dictam partem pacti fuit iudicatum per Regium Gallæcum Prætorium, vt refert Roder. *de ann. reddit. lib. 2. q. 1. n. 3. in fin.*

R.P.D. Manzanedo, Interamnenſis Saluiani Interdicti, Lunæ 14. Nouembr. 1611.

SVMMARIA.

1 *Creditum cum hypotheca, & ſolutio fructuum cenſus probatur ex inſtrumentis.*
2 *Saluianum intrat probatio extremis.*
3 *Agenti Saluiano, licet vigore reſcripti, ſit cauſa terminanda vnica ſententia tàm in poſſeſſorio, quam in petitorio, ſatis eſt vt probet incumbentia neceſſaria in Saluiano.*
4 *Poſſeſſorium eſt præmittendum etiam, quod cauſa commiſſa fuerit terminanda vnica ſententia.*
5 *Reſcriptum quod in iudicio Saluiano terminetur vnica ſententia poſſeſſorium, & petitorium operatur vt ſit cognoſcendum ſuper exceptionibus reſpicientibus petitorium.*
6 *In Saluiano reijciuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem.*
7 *Periurij exceptio impedit litis ingreſſum.*
8 *Abſolutio à iuramento requiritur duplex, vbi præſtitum duplex iuramentum.*
9 *Abſolutio obtenta in vim ſupplicationis in qua de pluribus iuramentis, fit mentio, intelligitur conceſſa ab omnibus.*
10 *Abſolutio non tollit vim, & efficaciam iuramenti quo ad validitatem contractus.*
11 *Aſſerens prædium eſſe liberum intelligitur de obligatione, quæ impedire poſſet illum contractum.*
12 *Impoſitio cenſus non impedit quominus fundus ſuppoſitus poſſit alienari.*
13 *Confeſſio facta de errore, non præiudicat confitenti.*
14 *Confeſſio facta ad vnum finem, nõ probat ad diuerſũ.*
15 *Exceptio cedendarum obſtat agenti, non valenti cedere iuxta ex eo quod alteri ceſſit.*
16 *Agenti contra tertium ſufficit, vt cedat iura talia.*
17 *Fideiuſſori ſoluenti magis ſuccurritur quo ad iurium ceſſionem, quam tertio poſſeſſori conuento hypothecaria.*
18 *Beneficium cedendarum quod competit tertio poſſeſſori, non cenſetur ex aliquo contractu precedente ſed potius ex benignitate legis.*
19 *Agens Saluiano non tenetur cedere iura poſſeſſori, niſi qualia habet.*

DECISIO CXLVIII.

FVit reſolutum quod conſtito de reſtitutione facta per Curtium ſit illi danda immiſſio in vim Saluiani, de hac autem reſtitutione, & poſſeſſionis dimiſſione conſtat in actis per inſtrumentum publicum, vnde tam reſcripto Sanctiſſimi, quam menti Dominorum reſtat ſatisfactum, & eliſa exceptio oppoſita de non reſtitutione dictæ poſſeſſionis. Quo ad reliqua vero viſum fuit Currium probare incumbentia ad illam obtinendam in hoc interdicto, nempe † creditum cum 1
hypotheca ex impoſitione cenſus facta per Horatium necnon ſolutionem fructuum cenſus per ipſum Curtium factam, vt patet ex quietatione, & ceſſione, ac releuatione indemnitatis per Horatium ſibi promiſſam, vt apparet ex inſtrumento. Item, & quod Horatius de tempore impoſitionis cenſus, & obligationis illud poſſidebat, & eandem quod, & illud hodie poſſidet Honofrius, † quibus ſtantibus intrat immiſſio in vim vtilis Saluiani, ex Bart. *in l. rem alienam, num. 5. ff. de pignor. actione, &* Neguſ. *de pignor. in 1. membr. 8. p. n. 6. &* 8. Rol. *conſ. 14. n. 13. lib. 1.* cum aliis relatis per Contard. *in l. vnica, tom. 1. 4. n. 15.* Put. *dec. 207. n. 2. lib. 1.*

Alia autem exceptio oriri videbatur ex eo quod cauſa reperitur commiſſa in petitorio, & poſſeſſorio vnica ſententia terminanda, vt ex tenore reſcripti apparet, vnde infertur quod petitorium ſimul cum poſſeſſorio ſit terminandum, Curtius grauaretur maiori probatione reſpectu dominij, ita vt non ſufficiat illi probare poſſeſſionem illius, vt prædij fuiſſe penes Horatium de tempore impoſitionis cenſus, ſed teneatur probare Horatium tunc habuiſſe dominium dicti prædij quod cùm non fecerit concludenter ad obtinendum in petitorio, videatur, quod nec in poſſeſſorio valeat obtinere, ſi quidem vtrumque vnica ſententia eſt terminandum, ſed † fuit reſponſum, quod pro parte Curtij ſufficiat tantum probare incumbentia pro obtinendo in iudicio immiſſionis. Nec obſtare prædictum reſcriptum; cùm etiam illo ſtante certi iuris ſit quod † in eadem ſententia præmittendum ſit poſſeſſorium, ad tex. in *cap. cum dilectus, de cauſa poſſeſſ. & propriet.* Specul. *de petito. & poſſeſſ. §. 1. n. 22.* Ægid. *dec. 506.* Staphil. *de litera Inſtit. in §. citato perſonalis num. 17.* & melius declaratur per Rotam *deciſ. 34. n. 7. iuncto num. 5. part. 2. diuerſ.* & latis erit † quod in dicta ſententia in vim prædicti Reſcripti pronuncietur ſimul ſuper immiſſione, & ſuper petitorio, nempe ſuper exceptionibus Rei illud reſpicientibus, quæ alias in iudicio Saluiano non admitterentur, provt eſt exceptio domini, cum ſimilibus quæ † cum altiorem indaginem requirant, non obſtante dicto deſcripto, erant reiiciendæ ad petitorium Ripa *in Rubr. ff. de pignor. n. 19. propè fin.* Natta, *conſ. 532. n. 4. lib. 3.* Menoch. *de adipiſc. poſſeſſ. Remed. 3. n. 180. verſ. in hoc iudicio.* Vnde licet ſententia ferenda ſit pro Curtio in poſſeſſorio, quia probat incumbentia ad illud, tamen in petitorio poterit ferri aut pro eodem ſi dominium legitimè probauerit: ſin minus pro Honofrio, quamuis ſuper iſto articulo concernenti petitorium non abs re erit particulariter partes audire, vt videatur quis in petitorio debeat obtinere ſi quidem ſuper vtroque ſimul ſententia erit ferenda.

Alia exceptio opponitur Curtio † impediens litis ingreſſum, nempe periurium cùm tam in inſtrumento venditionis prædij hypothecati iurauerit illud eſſe liberum, cum appareat obnoxium hypothecæ dicti cenſus, quam quia in inſtrumento ſolutionis pretij ſibi factæ iurauerit dictum cenſum eſſe extinctum, apparet totum contrarium. Nec Curtium poſſe iuuari ex abſolutione obtenta ab A. C. in vim ſpecialis commiſſionis Sanctiſſimi, cum illa videatur vnica abſolutio, † & duplicata requireretur, ſi quidem duplex fuit iuramentum, & periurium, vt fuit dictum in vna Placentina Caſtri, 4. Iulij 1601. coram Illuſtriſſimo Cardinale Mellino, attamen fuit reſponſum, † quod cùm tam citatio pro abſolutione obtinenda, quam ipſa abſolutio fuerint factæ in vim dictæ commiſſionis, & iuxta in ea contenta videtur quod abſolutio obtenta ab A.C. complectatur vtrumque periurium, quod ex lectura eiuſdem cõmiſſionis apparet deſumitur, vbi expreſsè legitur in hæc verba, & in inſtrumento venditionis, & ſolutionis pretij dicti fundi cã dictus

Horatius

Horatius, quam omnes cum iuramento asseruerunt dictum prædium esse liberum, Censúmque præfatú, esse extinctum, & sic de vtroque iuramento sit mentio, & commissio amplectitur vtrumque, & non solum continet facultatem absoluend. à periurio, sed etiam relaxandi iuramentum ad effectum agendi, prout in absolutione A. C. vtrumque continetur, cùm fuerit concessa iuxta formam commissionis, & sic cessat impedimentum agendi, & excipiendi in iudicio, † quamuis verum sit non ex eo sublatam fuisse vim, & effectum iuramenti quo ad validitatem contractus Felin. *in c. 1. num. 26. de iureiurando.* Doctor. *in Rubr. de iudic.* Et ad effectum de quo hodie agitur, sufficit quod Curtius non sit impeditus agere, vel excipere in iudicio stante dicta absolutione & relaxatione, & per consequens cessare videtur dicta exceptio.

In hac tamen exceptione ponderabatur ex aduerso dicta confessio Curtij iurata de prædio libero, & de dicto censu extincto quasi stante dicta extinctione creditum Curtij ortum ex dicto censu remanserit etiam extinctú, & sic hodie de dicto credito non constet, prout requiritur in Siluiano, sed fuit responsum, quod † illa confessio facta de prædio libero intelligitur limitata respectu validitatis contractus venditionis, & intelligere de obligatione, quæ impediat dictú contractum, non autem de impositione census ex qua non impeditur † quominus prædium illi suppositum possit vendi, vt fuit dictum *in vna Spoletana bonorum*, 15. *Martij* 1599. *coram* Illustriss. Melino, *& in Romana domus*, 1. *Martij* 1602. *coram b.m. Pacensi*, quidquid dicendum sit de obligatione Curtij ad interesse emptoris pro prædio tanquam libero vendito, & postea censui obnoxium reperturi: habet enim emptor actionem contra Curtium, qui prædium in venditione esse liberum dixit, non autem ex illa diuersa actione, sequitur quod dicta confessio Curtio præiudicet, vt prætenditur.

Nec illa confessio de censu extincto præiudicare videtur quantumcunque fuerit iurata, † cùm docto de errore facti per confessionem partis aduersæ, non præiudicet Curtio, ad latè tradita per Seraph. *de Priuileg. iuram. Priuileg 93. num. 8.* & sic licet Curtius errauerit in facto dictæ extinctionis prout ex tali confessione iurata non potuit facere quominus census desineret esse inextinctus, ita neque potuit facere quominus ex tali censu non extincto creditum duraret quantum census subsisteret. Vlterius quia nulla ex dictis confessionibus fuit facta ad finem extinguendi istud censum, sed potius ad diuersum, nempè, ad facilius vendendum dictum prædium, † sed sic est quod confessio facta ad vnum finem non probat ad alium diuersum, ex Marsil. *in Rubr. de probat. n. 38.* & Salic. *in l. 1. n. 37. vers. etenim confessio, C. de confess. ex* Alber. *quem refert, & sequitur* Surd. *decis. 250. num. 5. & 6.* vbi aliquibus valde ad nostrum propositum facientibus istam conclusionem ornat, *& in cons. 311. num. 67. lib. 3.*

Et randem non obstat exceptio cedendarum apposita, † quasi si Honofrius vellet soluere Curtio creditum pro quo agit, Curtio obstaret dicta exceptio, cùm non posset cedere iura, ex eo quod infimul cum alijs vendidit fundum vti liberum, & per consequens illi obstaret dicta exceptio cedendarum, *l. mulier ff. qui potior. in pign. hab. l.* Stichum, *§. pen. ff. de solut.* cùm alias. Fuit responsum, † quod tali casu sufficeret quod Curtius cederet iura talia qualia cum agat contra tertium possessorem, qui non accepit possessionem fundi taliter, vt sibi iura cederentur, prout fideiussor, qui intercessit contemplatione beneficij cedendarum. Vnde illi respectu † dictæ cessionis magis succurritur, quam tertio possessori conuento hypothecaria, vt tenet Iacob. de Arena. *in Laubemus, vers. è contra videtur, & ibi Decis. R. R. pro Tract. de Cens.* Buttrig. *vers. item oppono, &* Cin. *num. 3. &* Bal. *num. 4.* Salic. *num. 5. vers. & ad l. Stichum.* Paul de Castro *in vlt. oppos. C. ad Vellcian.* Afflict. *dec. 343. n. 4.* Vinc. de Franc. *plures referens, decis. 477. num. 18. idem* Bal. *in cons. 109. lib. 5.* Gratian. *decis. March. 215. num. 18. vsque ad 22.* quam distinctionem elicunt, *ex l. 1. §. item* Varrus *ait, ff. de aqua pluui. arcen.* Neguſ. *de pign. 5. mem. 5. part. n. 29, & 40 post* Soc. *cons. 106. vers. tertius casus, lib. 2.* qui omnes intelligũt dictam, *l.* Stichum, *§. pen. in fideiussore*, Salic. *autem, vbi supra*, quem refert, & sequitur, Neguſ. *d. num. 30.* intelligit *text. in l. mulier*, ita vt beneficium cedendarum quod ex *d. l. competit*, simplici possessori † non causatur ex aliquo contractu præcedente prout causatur inter creditorem, & fideiussorem: sed causatur potius ex aliqua æquitate, & benignitate legis, ponderando verba, *d. l. mulier, in fine, vbi posse videri non iniustum postulare.* Vnde nimirum si iste tertius possessor debeat satisfieri ex cessione iurium talium, qualium, quia ipse non acceperit fundum animo, & contemplatione, quo iura sibi cederentur à creditore agente remedio vtilis Saluiani, ex supra dictis.

Ex quibus infert Scapucein. *in tract. de Siluiano, lib. 2. q. 18.* † quod in Saluiano creditor non tenetur cedere iura nisi talia qualia, quod & sic vidisse resolutum, testatur Saluſt. Tiber. *in sua pract. audic. lib. 2. cap. 1. num. 16. & 17. cum seqq.*

R.P.D. Vbaldo, Bononiensis bonorum de Zaualys, Lunæ 13. Iunij 1613.

SVMMARIA.

1 *Dominus census vigore clausulæ precarij potest propria auctoritate capere possessionem bonorum censuatorum.*

2 *Creditor vigore clausulæ precarij potest capere possessionem bonorum sui debitoris propria auctoritate.*

3 *Associatio conceditur etiam contra singularem possessorem.*

DECISIO CXLIX.

FVit dictum mandatum de associando concessum ab A. C. Equiti Danesio ad bona illorum de Zaualis etiam à tertijs possessa esse exequendum, quia de eius validitate non dubitatur, & de iustitia constat.

Quia Domini de Zaualis imposuerunt censum super certis bonis, quem vendiderunt Herculano de Posterlis sub fideiussione Equitis Danesij, qui postea fuit coactus soluere virtute mandati Rotalis, & reportauit cessionē, vt in Summar. *n. 1. 2. & 3.* Constat enim de pacto precarij apposita in instrumento census, ad fauorem dicti fideiussoris, † cuius vigore potuit accipere possessionem propria auctorite, & † multo magis petere associationem etiam contra singulares † successores, & possessores dictorum bonorum tum de iure communi, Bar. *in repet. l. 3. sub n. 25. vers. sed pone. quod debitor. C. de pignor.* Tiraq. *in tract. de iure constit. possess. 1. part. n. 43.* Rutn. *cons. 127. n. 1.* vbi de communi, *lib. 5.* Neuiz. *cons. 82. num. 15. & 16.* Put. *decis. 444. n. 6. lib. 2.* Menoch. *qui alios refert de adip. possess. remed. 5. n. 140.* tum ex forma Statuti Bononiensis, vt apparet ex amplissima extensione precarij secundum Statuta Bononiensem, de quo in Summ. *n. 4.* & tenet Monterent. *in Glos. d. statuto, in verbo alterius.* Grat. *in termino, resp. 32. num. 12. lib. 1.* Bero. *cons. 42. lib. 3.* Ferrant. Gaugiac. *Patrocin. 15. ferè per tot. lib. 2.* Et ita fuit Danesio solum informante decisum.

R. P. D. Vbaldo, Bononiensis bonorum de Zanalys, Mercur. 4. Iulij 1612.

SVMMARIA.

1 *Dominus census vigore clausulæ precarij potest propria auctoritate capere possessionem bonorum venditoris census.*
2 *Creditor potest vigore clausulæ constituti impetrare mandatum de associando etiam contra singularem possessorem bonorum hypothecatorum.*
3 *Mandatum de associando concedendum est non solum creditori, verum etiam eius cessionario.*
4 *Ius capiendi possessionem propria auctoritate, cedi potest.*
5 *Possessio constituentis probatur per clausulam constituti ad ipsius, & constituarij præiudicium.*

DECISIO CL.

PRo informante, videlicet, Equiti Danesio concedendum esse mandatum de associando ad bona de quibus in actis possessa ab Hannibale de Bernardinis, & aliis litis consortibus.

Constat enim de obligatione illorum de Zaualis cum pacto precarij tam ad fauorem Posterlæ emptoris census, quam Danesij fideiussoris pro relcuatione
1 suæ indemnitatis. Et ideò † potest Danesius accipere possessionem bonorum à debitoribus olim possessorum, & multo magis petere associationem etiam
2 † contra singulares successores, & modernos possessores dictorum bonorum; tum ex dispositione iuris communis, Bart. *in l. 3. sub num. 25. vers. sed pone quod debitor, & ibidem* Salic. *C. de pignor.* Tiraq. *de iure constit. possess. part. 1. n. 43.* Menoch. *de adipisc. possess. remed. 5. num. 140.* Gallesl. *de obligat. camer. ad fin. tract. num. 41.* tum ex forma Statuti Bononiensis loquentis de precario, Grat. *resp. 37. num. 12. lib. 1.* & fuit in terminis resolutum contra alios similium bonorum possessores *in causa Bononiensi bonorum, 13. Iunij, anni præteriti, coram me.*

3 Quod † ius competit Danesio non solum ex propria persona, sed etiam in persona Posterlæ à quo obtinuit cessionem ex quo sequitur, vt sicut Posterla posset exercere illud pactum contra quoscumque possessores, ita & eius cessionarius, † cùm certum sit tale ius cedi posse, Bart. *in l. 1. §. vltimo, n. 2. & ibi* Doctor. præsertim Ias. *qui de communi testatur, n. 4. ff. de noui oper. nunc.* Negus. *de Pignor. 4. p. princ. n. 21. vers. decima conclusio.* Quod autem dicta bona contra quæ petitur mandatum fuerint olim à Zaualiis possessa, constat ex instrumento assignationis de dictis bonis inter ipsos, & eorum creditores confectis cum clausula con-
5 stituti, per quam † probatur possessio constituentis ad ipsius & constituarij præiudicium, Grat. *resp. 42. sub n. 12. lib. 2.* Tiraq. *d. tract. de constit. possess.* Limit. *1. n. 23. vers. sed hoc quod dicimus.* Rota, *decis. 766. n. 11. p. 1. diuers.* Et ita decisum.

R. P. D. Iusto, Romanæ annuæ responsionis, Veneris 30. Octobris 1602.

SVMMARIA.

1 *Dominium vtile, & directum in eadem persona, concurrere non potest.*
2 *Census de sua natura est semper redimibilis.*
3 *Quicumque, est dictio generalis, & comprehendit omnem casum.*
4 *Finis contrahentium est attendendus.*
5 *Pactum de redimendo toties quoties applicatur censui.*
6 *Obseruantia subsequuta declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium.*

DECISIO CLI.

IAcobus Iacobatius die 16. Februarij 1559. vendidit pro pretio scutorum centum Domino Hieronymo Gabriellio annuam responsionem ducatorum duodecim de Carolenis, quam habet super domo sita in vrbe in platea Capranicæ concessa ab eodem Iacobo Fabio Iannutio iure locationis in emphyteusim, reseruatis tamen iuribus directi dominij, & deuolutionis, seu reuersionis eiusdem domus, & in euentum deuolutionis, seu reuersionis per obitum emphyteutæ, vel alias quamuis occasione, vel causa: idem Iacobus imposuit, constituit, & assignauit vnum annuum censum ducatorum duodecim similium super eadem domo, quem vendidit eidem Hieronymo Gabriellio concedendo eidem omnia iura sua omnesque actiones super dicta responsione, ac ipso censu in euentus supradictos, pacto apposito retrouenditionis intra quadriennium dictæ annuæ responsionis, ac dicti census. Deinde idem Iacobus anno 1563. proprietatem, & directum dominium, ac omnia iura sibi competentia super dicta domo vendidit Fabio Lannutio emphyteutæ libera præterquam ab annuo censu dictorum duodecim ducatorum venditorum Domino Hieronymo Gabriellio; successiuè eadem domus deuenit in dominium Domini Equitis Georgij Iustiniani, qui vult cogere Dominum Carolum Gabriellum hæredem Domini Hieronymi ad reuendendum ius quod habet super dicta annua præstatione eodem pretio scutorum centum, & dubitatum fuit per me extra Rotam. An hoc ei liceret: propositóque dubio fuit affirmatiuè resolutum.

Namque dicebant Domini verum esse ius quod habebat D. Iacobus extinctum esse consolidato dominio directo cum vtili persona Fabij nec potest durare vlterius præstatio, & recognitio, Aym. *cons. 499. n. 4. & per tot.* Quia † directum dominium, & vtile non possunt concurrere in eadem persona, Ruin. *cons. 7. lib. 5.*

Quibus non obstat quod possit dari medius vtilis dominus cui ista præstatio soluatur, Bald. *in c. caterum, circa fin. de iudic.* Faber. *in §. adeò, n. 5. Inst. de locat.* Oldr. *cons. 24. circa fin.* & alios refert. Menoch. *cons. 226. num. 186. vers. secundus casus, lib. 3.* si quidem responsum fuit ista non posse applicari in hoc casu vbi nullum ius aliud præter præstationem annuam translatum fuit in Dominum Gabriellium, immo expressè Iacobus sibi reseruauit, quo casu omnia iura salua remanent, Faber. *in d. §. adeò, n. 5. vers. & maximè quando.*

Nec etiam id fieri potuit per proprietarium solum, & ita loquitur *Gloss.* communiter approbata, *in d. §. adeò, in verbo, propria. Instit. de locat.* & consequenter concludendum videtur, quod resoluto iure istius annuæ præstationis fiat locus censui imposito in euentum reuersionis, & consolidationis qui † census est de sui natura semper redimibilis, vt constat ex *Constitutione* Calixti, & Martini *super censibus.*

Quibus non obstat dicere non euenisse casum translationis in censum. Nam pactum non se restrinxit ad casus deuolutionis, seu reuersionis domus per obitum Cassandræ, & Scipionis in Iacobum, sed vlterius procedit, seu alias quacumque occasione, vel causa, quæ verba ita generalia † sunt apta comprehendere omnem casum; quo annua illa responsio resolueretur per consolidationem dominij vtilis cum directo, *l. in fraudem,*

fraudem.§.fin.ff.de milit.testam. Dec. *conf.5.sub num.3.* Sensus enim contrahentium fuit vt mutato statu rei non amplius capacis illius contractus mutaretur forma contractus,& non extingueretur, & hic † est attendendus tanquam finis,Bal. *in l.non sine,Cod.de bon. quæ liber.& in l.si non conuitij. C.de iniur.intelligentia, de verb.signif.* cùm similibus quibus consentit emphyteuta emendo directum dominium, & alia iura proprietarij sub assertione libertatis domus præterquam ab annuo censu. Intentio enim vtriusq; erat, vt solum censeretur venditum ius Iacobi sine preiudicio iuris Hieronymi,*l.alienatio.ff.de contr.empt.* Castr.*conf.*354. *num.3.lib.1.*& ideò fecerunt mentionem pacti de redi- 4
5 mendo toties,quoties, † quod applicatur censui, licet sit appositum pactum de redimendo intra quinquennium. Couar. *var.resolut.cap.9.n.8.lib.1.& cap.8.n.3. lib.3.* Et istud pactum declarat partes intellexisse de censu redimibili, facit *Decisio coram* Reuerendissimo Domino Alexandrino *in Romana Turris Bubalaria,7. Decemb.* 1575. *& coram* bon.mem.Vicecomite *in vna Romana census,6.Iunij* 1585.*& in alia Vrbenetana census coram* bon. mem.Gypsio, *6.Iunij* 1594. vnde non applicantur quæ pro Dño Carolo dicuntur iure non prohiberi fieri censum irredimibilem ex allegatis.

6 Quinimo Gabriellius † exigendo annuatim post extinctionem emphyteusis videtur facto assensisse censui nouæ formæ contractus alias malè exegisset, & sine aliquo titulo,quia prior erat extinctus,& nihil intelligeretur remansisse præter creditum centum scutorum aduersus Iacobum, vnde ac prouidendam eius indemnitati supradicta visa fuerunt Dominis verisimilia, & iusta.

Et ex his concluſum Dominum Carolum teneri reuendere eodem pretio, quoniam vsque ad translationem,& censum nullum considerari potuit augmentum pretij ab inde citra minus, quia in istis censibus redimibilibus non datur augmentum.

P. R. D. Iusto, Romana census, Veneris, 21. Octobris 1605.

SVMMARIA.

1 *Census ante Bullam Pij V. poterat creari cum pacto, quod si certo tempore non redimeretur fieret irredimibilis, &* num. 6.

2 *Irredimibilitas census debet compensari cum pretio. Alias contractus est iniustus, non tamen usurarius,* num. 4.

3 *Pactum de retrouendendo certo tempore, non est illicitum.*

5 *Census quod nunquam redimi possit,est illicitus etiam ante Bullam Pij V.*

7 *Pactum quod si census intra certum tempus non redimatur sit in arbitrio emptoris pretium repetere erat prohibitum etiam ante Bullam Pij V. tanquam contra substantiam census.*

8 *Redemptio census debet pendere ab arbitrio venditoris, non emptoris census.*

9 *Ab emptione recedere semper licet de consensu contrahentium.*

10 *Pactum illicitum, quod respicit totum contractum vitiatur, & totum contractum vitiat.*

Intellige quando pactum tendit ad perimendam substantiam contractus, num. 13.

11 *Pactum quo debitore censu existente in mora soluendi per certum tempus, possit cogi ad redimendum census, non est illicitum.*

12 *Pactū istud non repugnat natura,nec substantia census.*

14 *Quod de iure est licitum,potest in pactum deduci.*

14 *Pactum à iure non improbatum si in contractu census adiciatur,vitiatur,& non vitiat contractum.*

DECISIO CLII.

AGebatur de censu imposito, & vendito ante Bullam *fel. record. Pij V.* & Domini tenuerunt esse validum non obstantibus pactis in eo appositis, quæ inducebantur ad ostendendam nullitatem census.

Primùm † pactum erat,quod licitum esset Antonio 1
venditori censum huiusmodi ad quinquennium redimere,& eo lapso dictus census, nisi eidem Domino Nicolao,& Ioanni placuerit,redimi non posset,ex quo dicebant illi de Carolis,quod in principio,in ipsomet contractu fuit venditus census redimibilis ad quinquennium verò irredimibilis cum eisdem pactis, & conditionibus,& pro eodem pretio,† cùm tamen irre- 2
dimibilitas debeat compensari pretio. Ioan. Medin. *de restitu.in quæst.de censu redimibil.cap.8.* & quoniam redimibilitas restringitur in limine contractus censetur nullus, & vsurarius, vt videtur tenuisse Rota *coram b.m. Vicecomite,* postea Archiepiscopo Mediolanensi *in vna Romana census,6.Iunij* 1594. *& in alia Vrbenetana census coram* bon.mem.Gypsio.*6.Iunij* 1594.Quæ tamen in hoc casu non placuerunt Dominis,quia pactum † de retrouendendo constituto tempore nullibi 3
reprobatur neque in Bullis Calixti,& Martini, neque de iure cómuni, vt per Sot.*de iustit.& iure,lib.6.quæst. 5.art.3.concl.5.* Medina *vbi supra,vers.aduerte tamen.*

Non obstat quod non sit habita ratio de pretio pro tempore,quo census factus est irredimibilis,sed fuerit semper idem pretium,quoniam † recompensatio pre- 4
tij quatenus adesset faceret contractum iniustum non vsurarium, ita *Sot.* allegatus, & Ludouic. Lopez, *de Contract. cap.56. vers.ad secundum.*

Non obstat quod pactum, quod redimi non possit sit in limine contractus,ex decisionibus Vicecomitis, & Gypsij, quia sunt duo casus. Primus † quando à 5
principio negatur facultas redimendi : tunc enim emptor est certus de fructibus pro certo tempore non de sola recuperatione pretij,quod est illicitū. Host. *in c.in ciuitate,in fine,* vbi etiā Boich.*de vsur.* Bal.*cons.481. lib.1.*cùm allegatis per Io.Bapt.Lup.*de vsur Commēt.2. in l.2. C.de pact. inter empt. & vendit. n.69. vers.minus obstat,* & tunc non valet,& procedunt decisiones allegatæ. Alter casus est, quod census est redimibilis à principio & postea fit irredimibilis quo casu census valet,& procedit doctrina Sot, & aliorum.

Non obstat *decisio coram Illustrissimo Seraphino, in Romana Turris Bubalaria,7.Nouembris* 1575.nam ibi 6
pactum † erat,quod si venditor intra quinquennium censum non redimeret, censeretur perpetuari. aut arbitrio emptoris pecuniæ. sine pretium repeti posset, quod est de directo contra substantiam census, iuxta Constitutiones Calixti, & Martini. Quia † debet esse 7
in arbitrio venditoris redimere censum,non autem in arbitrio emptoris,*Sinest.in Summa,in verbo,vsura,quæst. 15.vers.esset licitum.* Sot. *de iust.& iure,lib.6. quæst.5. art.3.col.2.* Couar. *Variar.resol.lib.3.cap.8.num.7.* post Conrad. *de Contract.quæst.71.* Gabr.*cons.52.n.4.l.b.1.* Cardinal.Tolet *in Summa.lib.5.cap.45.vers.tertium est necessarium,* & sic tendebat ad ostendendum,quod pactum erat contra substantiam actus, vt in illa decisione,in casu nostro non sic, quia fit irredimibilis post quinquennium sine beneplacito Nicolai,quod interueniente venditor si vult redimere potest,sicut semper † de iure accedente consensu emptoris venditor potest ab emptione recedere.*l.ab emptione,vbi* Bart. & Doct. *ff. de pact.* & sic licitè & inhoc eodem pacto visa fuit multum

multum in terminis *decisio coram* bon. mem. Otano, *in causa Foroliuiensi census*, 13. *Nouembris* 1589. vbi aderat pactum, quod posset census redimi solum inter decem annos, & duos menses.

Secundum pactum erat, quod si emptor in solutione dicti census per duos menses post lapsum cuiuslibet semestris morosus esset, licitum sit eisdem emptoribus ab huiusmodi contractu recedere, & sortem principalem repetere, & venditor ad restituendum principalem cogi, & compelli possit, vnde dicebatur naturam contractus pertinere, & eodem tempore censum irredimibilem pro parte emptoris facere redimi-
10 bilem, † quo casu pactum vitiat & vitiatur. Bal. *in l. si pater. num. 4. ff. de adopt.* quia respicit totum contractū, Bal. *in c. 1. per quos fiat. inuest.*

Nec obstat quod id fieri possit de iure post motam loco damnorum, & interesse, vt dixit Rota *in causa Romana dotis coram* bon. mem. Cantuccio, quia hoc intelligitur ex post facto de mandato Iudicis, qui debet prouidere indemnitati partium, sed non propterea iustificatur pactum à principio.

11 Contrariam † partem in nostris terminis tenuit Gabr. *conf. 152. num. 3. lib. 1.* Nauar. *conf. 7. num. 6. de empt. & vendit.* qui loquuntur etiam in censu post Constitutionem *Pij V.* & hanc Domini tenuerunt ex rationibus ibidem deductis.

12 Non obstant contraria, † quia verè ex hoc pacto non fit redimibilis pro parte emptoris inuito venditore, sed eo volente propter moram ex qua inducitur eius consensus, vt per Gabr. *d. conf. 152.* qui ideò dicit quod non repugnat naturæ, nec substantiæ census, vt præcedente mora, vel culpa venditoris repeti pretium
13 possit, & non quadrat doctrina *Bald.* † quia loquitur quando pactum est ad perimendam substantiam con-
14 tractus, quod si præcedente mora † hoc fieri potest de iure, vt in decisione bon. m. Cantucc. nihil prohibet
15 quod non possit deduci in pactum, quod iure est, † quia ad summum superabundat, quo casu vitiatur, & non vitiat, vt per Bald. *in d. cap. 1. §. fin. n. 6. verſ. 2. vero, per quos fiat inuestit.* Ex quibus conclusum fuit sententiam A.C. tanquam iniustam esse reuocandam. Et ita fuit conclusum.

Reuerend. P.D. Corduba, Fauentina bonorum, 19. *Ianuarij* 1595.

SVMMARIA.

1 *Exceptio melioramentorum, non obstat in iudicio spoliatiuo.*
Etiam si sint magni valoris, num. 6.
Nisi sint facta circa rem restituendam, n. 4.
2 *Spoliator non potest apponere compensationem.*
3 *Lis mota inducit malam fidem.*
5 *Redemptio census non est melioratio in re, sed extra rem.*
7 *Dominium rei non transfertur ex subhastatione nulla.*
8 *Census extinctio pendet à mera voluntate Domini fundi suppositi.*

DECISIO CLIII.

STante resolutione per Dominos facta executionem, scilicet, & subhastationem de bonis Ioannis Sanguntini fuisse nullam, & inde dictum Ioannem spoliatum restituendum fuit oppositum per Blaxiolum de meliorationibus ex eo quod extinxerit censum impositum super dictis bonis.

Quare dubitaui an constaret de talibus, quæ impedirent dictam executionem, & Domini resolutum negatiuè: quia † spoliator debet prius restituere, & postea officio iudicis melioramēta petere. Neuiz. *conf. 78. in fin.* Gregor. Lopez, Omel. 44. Gloss. 5 *art. Extrau. tit. 18. p. 5.* Ioan. Garc. *de expens. & meliorat. c. 1. n. 2. & 3. c. 15. n. 15. 17. & 18. & c. 7. n. 17. & 18.* cùm † nec etiam possit dare de compensatione. Caputaq. *decis. 171. p. 1.* maximè cum Blaxiolus † sit possessor malæ fidei post mentionem litis, *l. sed & si. §. si ante litem, de pet. hared.* Caputaq. *decis. 166. p. 3.* & quia melioramenta † tunc possunt impedire restiturionem, quando essent facta circa rem restituendam, *l. in fundo, ff. de rei vendica. & ibi Doctor.* Redemptio autem Census † non est melioratio in re, sed extra rem efficiens meliorem conditionem possidentis.

Non obstat quod valor bonorum sit auctus per dictam extinctionem census, quia † etiam quando summa est magna, ita vt non possit eam dominus soluere, non intelligitur facta melioratio, nec datur retentio ad effectum impediendi restitutionem, ad tradita per Menoch. *de recuper. possess. remed. 15. n. 553.* Anton. Gomez, *in l. 46. Tauri, n. 2. &* Ioan. Garz. *vbi suprà, in c. 1. n. 25. & c. 6. n. 2. & 11.*

Quanto magis cum Sanguntinus non poterit cogi ad extinctionem census, qui adhuc verè extinctus dici non potest. cùm † per subhastationem nullam, dominium fundi super quo est impositus non transierit in ipsum Blaxiolum, *l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic.* vnde potuerit ipse vti dominus dicti fundi prædictum censum extinguere, † cùm talis extinctio pendeat à voluntate, & libera potestate domini fundi ex Constitutione *Pij V.* de censibus.

Illustrissimo Cardinale Lancelotto, Perusina afflictus, Lunæ 3. Decembris 1571.

SVMMARIA.

1 *Venditor census potest quandocumque illum redimere.*
2 *Emptor census non potest licitè pacisci, vt census redimatur.*
3 *Etiam si dictum pactum non sit deductum in stipulationem, sed emptor sit aliundè de redemptione securus.*

DECISIO CXLIV.

FVit conclusum, quod pactum extinctionis census appositum in locatione de qua agitur, sit illicitum, & vsurarium. Quia cum Dominus Paris verè emisset censum, non autem Raphaël Calcaneus cuius nomen simulatè fuit appositum in instrumento census, vt ipse Raphaël declarauit asserentes in eo non habere nisi nudum nomen, non potuit ipse Paris in dicta locatione obligari ad faciendum dictam extinctionem: † nam licet venditori census sit permissa illius redemptio, iuxta Constitutiones *Martini V. & Calixti III.* & nouissimè per Bullam S. D. N. cuius prouisionis plures rationes, & auctoritates affert Conrad. *de Contract. q. 83. per tot.* & declarat. Couar. *var. resol. lib. 3. resol. 8. n. 5. verſ. tandem*, tamen † emptori est prohibitum, quia tunc certus esset de lucro, & propterea Doctores concludunt hoc pactum esse illicitum, vt determinat Dominic. de Soto, *de iust. & iure, lib. 6. q. 5. art. 3. in prima concl.* & latè Conrad. *in dicto tract. q. 84. in 5. concl.* Quod ampliat Sūma Antonina, *p. 2. c. 8. §. 14. circa fin.* vt † procedat etiā si hoc pactū non sit deductū in stipulationem, sed emptor ipse sit certus aliunde.

Hæc autem intentio Domini Paridis coadiuuatur

ex

ex eo, quia voluit quod vxor Domini Hieronymi, quæ est venditrix dicti census esset sibi obligata de faciendo cantbare dictam locationem per Reuerendissimum Dominum Episcopum sub pœna extinctionis dicti census, ex quo arguit eius voluntas desiderantis census extinctionem.

Non obstat quod Dominus Paris voluerit censum debere extingui, vt rem gratam faceret Domino Hieronimo venditori, vt dictum in dicto instrumento locationis: quia respondetur non haberi in consideratione hunc fauorem venditoris, quia venditori hoc est permissum, vt supra dictum est. Sed necessitas redimendi imposita ab emptore est illa quæ facit contractum vsurarium.

Ex quibus infertur pactum illud esse simulatum non simulatione de persona ad personam, sed de contractu ad contractum: quia sub specie census fuit factum mutuum cum certo pacto lucri, quod facit illum vsurarium.

An autem propter dictum pactum vsurarium reddatur propterea illicitus contractus locationis, ita vt dictus Reuerendissimus Dominus Episcopus, non possit dicto pacto reiecto agere ad illius executionem pro affictibus decursis nihil fuit resolutum, sed de eo particulariter videbitur, quæ difficultas pendet ab hoc an dictus contractus sit diuiduus, vel indiuiduus.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Romanæ census, Lunæ 13. Iunij 1594.

SVMMARIA.

1 *Pactum quod census debeat durare per certum tempus, annullat contractum census in totum.*
2 *Contractus vsurarius non validatur consuetudine. Nec confirmatione Papæ.* num. 5. *Nec Iudicis sententia.* num. 8.
3 *Consuetudo in materia vsuraria, nihil operatur.*
4 *Contractus ab initio nullus partium tacito consensu, non conualidatur.*
5 *Papa non dispensat super vsuris.*
6 *Vsuræ sunt prohibitæ iure Diuino, & naturali.*
7 *Papa non dispensat contra ius Diuinum, & Naturale.*

DECISIO CLV.

1 FVit resolutum censum de quo agitur esse nullum † propter adiectum pactum, quod per sexennium tantum deberet durare stantibus Constitutionibus Marc. V. & Calix. III. *de empt. & vendit.* & Constitutione *Pij V.* & per tale pactum tanquam vsurarium contractum annullari in totum tradunt. Sot. *de iustit. & iure lib. 6. quæst. 3. art. 3.* Conrad. *de Contract. quæst. 48. in 5. conclus.* Couar. *variar. resolut. lib. 3. c. 9. num. 4.* Gabr. *cons.* 15 2. *n. 4. & 5. lib. 1.* & fuit resolutum *coram* R. P. D. meo Decano, *in causa Vrbenetana census*, 13. *Nouembris* 1592.

2 Hunc contractum † consuetudo, seu etiam confir-
3 matio Papæ validare non potuit, tum quia † consuetudo hoc casu nihil operatur. *ca. cum nobis, vbi Glos. in verbo, soluti, de vsur.* Rocc. *in cap. fin. in 3. not. ab. de consuetud.* & fuit resolutum *coram* Illustrissimo Lancellotto, *in causa Romana societatis, 2. Iunij* 1570. *& in dicta Vrbenetana census, coram R. P. D. meo Gypso.* tum etiã,
4 † quia partium tacito consensu non potest contractus ab initio nullus validari. *Clem. 1. de vsur. l. quod inuitis. ff. de reg. iur. regul. non firmatur, cod. tit. lib. 6.* Doctor. *in l. de quibus ff. de legibus.*

5 Confirmatio † autem Papæ hoc casu non suffragatur, *c. sup. eo de vsur.* & est communis opinio tam Theologorum, quam Canonistarum, Doctor. *in l. 1. C. de summa Trinit. & fide Cathol.* Summa Angelica, *in verbo, vsura, el secundo, num. 14.* Siluester, *in eodem verbo, 9. num. 22.* Sot. *de iust. & iure, lib. 6. quæst. 1. art. 1. ad tertiũ.* Couar. *Var. resolut. lib. 3. cap. 1. num. 8.* † cùm vsuræ, & 6
iure naturali, & iure Diuino sint prohibitæ, contra quæ Papa non dispensat, D. Thom. *1. 2. quæst. 94. art. 5.* fuit resolutum *coram* bon. mem. Domino Cotto, *in vna Romana societatis, 2. Iunij* 1575. quæ est, *decis. 60. inter diuersas, part. 1.* & in præmissis multò magis, quia confirmatio Papæ respexit præcipuè venditionem officij, alia verò pacta tam expressa, quàm non expressa confirmauit, quatenus sint licita, & honesta, vt apparet in illis verbis. Puta huiusmodi, & omnia, & singula præmissa, &c.

Non obstant mandata executiua, † quia non fuit 7
in potestate iudicis validare hunc contractum.

An autem hi fructus debeantur ex æquitate, *l. curabit. C. de act. empt.* particulariter videndum.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romanæ Prælationis, Veneris 19. Nouembris 1604.

SVMMARIA.

1 *Ius prælationis in venditione fundi censuari competit domino census, etiam si venditio fiat per viam subhastationis.*
2 *Venditio quod sit voluntaria, vel necessaria, est quid accidentale.*
3 *Factum iudicis habetur pro facto partis.*
4 *Dispositio quamuismus exorbitans extenditur quatenus verborum proprietas requirit.*
5 *Etiam quod esset maior ratio in vno, quam in alio.*
6 *Ius prælationis fuit concessum domino census propter ius, quod habet in re supposita.*
7 *Dispositio loquens in venditione, non procedit in addictione pignoris in materia retractus.*
8 *Venditio facta à Iudice plus afferenti differt ab addicatione, seu datione in solutum facta creditori.*
9 *Bulla Pij V. super censibus concedentis domino census prælationem. Intellectus.*
10 *Denunciatio venditionis rei supposita censui debet potius fieri ab emptore, quam a domino rei, vel venditore.*

DECISIO CLVI.

FVit resolutum Dominis omnibus idem sentien- 1
tibus † Priuilegium in Bulla *Pij V.* concessum domino census, vt præferatur emere volentibus rem censui suppositam procedere etiam in venditione per viam subhastationis facta; fundamentum Dominorum fuit quia Bullæ verba verificantur, & mens non est aliena. Venditio enim est re, & verbis, cùm habeat omnia ad venditionem requisita. Et licet fiat ex causa necessaria, hoc tamen non alterat naturam venditionis, cùm † esse voluntariam, vel necessariam venditio- 2
nem accidentaliter contingat, ad not. in *l. pacta conuenta, ff. de contrah. empt. & in l. iuris gentium, §. ideo, ff. de pact.* Prout nec etiam refert si fiat à Iudice, vel à domino, cum † præsertim in hoc factum Iudicis ha- 3
beatur pro facto partis, *l. si ob causam. Cod. de execut. l. si pignera, ff. eodem tit.* cùm igitur simus in venditione propria succedit regula quod † dispositio quamuis 4
exorbitans, & restringenda semper est intelligenda, vt eatenus disponat quatenus verborum proprietas se extendit, *l. cum lege, vbi Arct. ff. de testam. & ff. qua,*

de sentent. excomm. Calder. *in conſ.* 10. *in prin. in tit. de conſang. & affinit.* Aym. *conſ.* 127. *n.* 12. Etiam † quod eſſet maior ratio in vno caſu, quam in alio, *l.* 1. *§. quod autem ff. de alea. luſu, & aleator.* Concurrit etiam mens,
6 & intentio Bullæ, † quæ fuit fauere domino cenſus propter ius quod habet in re. Quem fauorem ita meretur ſi fiat venditio venditore inuito, quemadmodum eo volente, nec ius videntis fit deterius aut illi in aliquo præiudicatur, cùm eius non interſit an res vẽdita permaneat penes oblatorem cui per iudicem fuit deliberata, vel perueniat ad dominum cenſus.

Nec facit quod dicitur ex aduerſo nos verſari in addictione pignoris, & adiudicatione, & propterea
7 non intrare diſpoſita in venditione: quia † vltra quod opinio tenentium in hac adiudicatione non eſſe locum retractui, non caret difficultate, & contradictionibus. Quia contrarium defendunt, Tiraq. *de retractu Lignag. §. 1.* Glo. *14. num. 13. & ſeq.* Mathien. *ſuper conſtit. Regni Hiſpan. tit. 11. lib. 7.* Glo. *7.* Ioan. Gutierez. *Practic. Quæſtio. libr. 2. quæſtio. 157. num. 1.*
8 multùm † etiam differt venditio quæ fit per iudicem licitanti, & addictio quæ fit creditori, *l. ordo, C. de execut. rei iudic.* Bal. *conſ. 300. lib. 1.* Tiraq. *d.* Glo. *7. n. 14.* Mathien. *vbi ſupra, num. 11. ad fin.*

Non obſtat quod in multis caſibus cumulatis per Roland. *conſ. 21. lib. 3.* diſpoſitum in venditione non habeat locum in venditione neceſſaria, quia illud ibi contingit propter diſparitatem rationis.

9 Non obſtant ponderationes verborũ Bullæ, † Nam circa verbum, vendenda, iam dictum fuit non eſſe nos in addictione pignoris, ſed in venditione facta oblatori, quæ eſt vera venditio.

Nec etiam placuit alia pondetatio ſuper denuncia-
10 tione facienda, quia Bulla non dicit quod dominus rei, nec venditor debeat facere huiuſmodi denunciationem, ſed loquitur impersonaliter, & propterea poterit ab ipſo emptore fieri. Immo videtur ab eo potius facienda cum ſua interſit magis quam venditoris rem non retrahi.

Minus etiam facit quod diſponitur debere denunciari conditiones, quibus res vendenda ſit, quia etiam in venditione, quæ fit per ſubhaſtationem, poſſunt apponi conditiones, & vt plurimum apponuntur, circa diſtributionem pretij, & cautelas creditorum, & alia. *Rom. & Alex.* ex aduerſo adducti loquuntur in ſtatuto, in quo aderant verba, voluerint vendere, quæ plurimum ab ipſis pondetantur ad probandum quod ſtatutum loquitur in venditione voluntaria: Bulla autem loquitur ſimpliciter de re vendenda.

Ex quibus fuit reſolutum illam comprehendere, venditiones per viam Curiæ factas; An autem Fratres S. Honufrij Domini cenſus habeant hoc caſu prælationem in præiudicium Eccleſiæ S. Sabæ, quæ dicitur eſſe domina directa vineæ, de cuius retractu agitur, & an ſibi præiudicauerunt agendo ſolum contra Dominum Equitem Creſcentium ad fructus, & recipiendo partem pretij venditionis, erit particulariter videndum.

Illuſtriſſimo Cardinale Mellino, Romana Vineæ, Mercurij 31. Ianuarij 1601.

SVMMARIA.

1 *Dominus cenſus in venditione fundi ſuppoſiti, debet omnibus præferri.*
2 *Et ſufficit declaratio voluntatis, abſque actuali depoſito pretij.*
3 *Domino cenſus eſt notificanda futura venditio fundi ſuppoſiti, etiam quod aliunde de dicta venditione notitiam habeat.*

DECISIO CLVII.

FVit reſolutum ſententiam A.C. in fauorem Domini Fabij cenſuarij eſſe iuſtam, & confirmandam, quia infra menſem à die denunciationis declarauit velle præferri, obtinendo monitorium ſuper retractu, quod fuit executum contra emptorem, & ideo vigore Bullæ *ſan. mem. Pij V.* ſuper forma creandi cenſus eſt præferendus.

Non obſtat quod non fecit depoſitum pretij, quia † Bulla non cogit dominum cenſus volentem præferri ad faciendum depoſitum. Et ceſſat omnia difficultas, quia in inſtrumẽto adeſt pactum clarum, quod emptor non teneatur ad ſolutionem pretij, niſi poſt traditam actualem poſſeſſionem Vineæ, & ideò depoſitum ante traditionem poſſeſſionis non erat neceſſarium.

Non obſtat notitia Fabij ante denunciationem quoniam denunciatio requiritur pro forma, Bal. *de iure prothom. num. 15.* & latè Tiraq. *de retractu Lign. §. 36.* Glo. *2. num. 26. 27. & 29.* Vltra quod ſi ſola ſcientia ſine denunciatione ſufficeret, eſſet, neceſſaria probatio concludens ſcientiæ omnium pactorum cum quibus eſt facta venditio, vt per Tiraq. *d.* Glo. *2. num. 30.* quæ hic non adeſt.

Illuſtriſſimo Cardinale Ludouiſio, Romana Vineæ, Veneris, 26. Iunij 1609.

SVMMARIA.

1 *Dominus cenſus debet præferri aliis in emptione rei cenſuatæ.*
2 *Actio cui datur multò magis exceptio.*
3 *Actionem qui habes multo magis retentionem.*
4 *Exceptio ſapiens petitorium admittitur in poſſeſſorio, quando eſt clara, & non eget probatione.*
5 *Exceptio manifeſta, & notoria nunquam cenſetur reiecta.*
6 *Scientia vt noceat ad excludendum retractum, debet probari concludenter, & non præſumptiuè.*
7 *Et ſpecificè cum omnibus qualitatibus.*
8 *Denunciatio requiritur, & non ſufficit ſcientia venditionis rei cenſuatæ in retractu faciendo, vigore Bullæ Pij V. ſuper cenſibus.*
9 *Datio in ſolutum eſt ſimilis venditioni, & dicitur venditio.*
10 *Diſpoſita in venditione procedunt in datione in ſolutũ.*
11 *Maximè ſi datio in ſolutum ſit voluntaria.*
12 *Præſcriptio vel non currit contra ignorantes, vel reſtituuntur aduerſus eam.*

DECISIO CLVIII.

FVit reſolutum Dominos de Spada non teneri reſtituere vineam, fundamentum reſolutionis fuit: quia ſunt Domini cenſus ſuper vinea impoſiti, & declarauerunt velle præferri in emptione facta ab auctoribus Litiæ aduerſariæ, † quæ prælatio eſt illis debita 1
vigore Bullæ *Pij V.* ſuper creatione cenſuum, & † ſi- 2
cut illis datur actio ex priuilegio dictæ Conſtitutionis ita, & multo magis exceptio, *l. iniuſtum, §. videamus, ff. de reg. iur. cap. qui ad agendum, eod. tit. lib. 6.* & † ius 3
retinendi, quod eſt fauorabilius iure agendi, *l. per retentionem. C. de vſur. l. 2. vbi* Bald. *in 7. notab. C. de fideicomm.* Aym. *conſ. 148. num. 2.*

De

De iurisdictione autem mea super hoc Domini non dubitabant, præsertim stante clausula, quam & aquas in commissione.

Non obstat quod ista exceptio respiciens petitorium non admittitur in iudicio possessorio † quia 4
cum sit clara, ita vt non egeat probatione, omnino est in quocunque in iudicio admittenda. Dec. *in c. interposita, num. 1. versic. secundo, ista prima regula de prob.* Exceptio † enim, quæ manifestè, & notoriè apparet 5
nunquam censetur reiecta, Menoch. qui alios allegat. *Præsumpt. 48. num. 9. lib. 2.*

Non obstat quod dicitur de scientia, quia non probatur quod comites de Spada habuerint notitiã dictæ 6
venditionis, † quæ tamen deberet plenè, & concludenter probari, & non præsumptiuè Bard. *de iure prochom. quæst. 6. num. 6.* Bened. *cod. tract. §. in pactis, num. 45.* & † specificè cum omnibus suis qualitatibus, 7
& pactis ex latè deductis per Tiraq. *de retractu Lignag. §. 36.* Glos. *2. num. 30. & seqq.* & dixit Rota *in Nannien si Retractus 4. Iulij 1603. coram* bon. mem. Cardinale Seraphino, *& coram* Illustrissimo Cardinale Mellino, *in alia Romana Vincæ, 31. Ianuarij, 1601.* Præterea † scientia non sufficit pro forma Bullæ requisi- 3
tis denunciationem, vt fuit decisum in dictis Decisionibus.

Minus facit quod non simus in venditione, sed in 9
datione in solutum, quia † est similis venditioni, & dicitur quædam venditio, *l. fin. ex quib. caus. in poss. eat. l. si prædium, C. de euict.* Socin. iun. *cons. 47. num. 9. lib. 2.* ita vt † quidquid de venditione dicitur in ea locum 10
habeat. Aret. *cons. 32. num. 2. in fine*, præsertim † cum 11
simus in datione in solutum voluntariè facta ad tradita per Tiraq. *de retractu Lign. §. 1. Glos. 16. n. 8. & 9.*

Non obstat præscriptio sexdecim annorum, quia vltra quod statutum loquitur expressè de credito re, quando applicari posset istis terminis, stante igno- 12
rantia verisimili comitum † vel non potuisset contra ipsos currere vel si cucurrisset essent aduersus eam restituendi, iuxta latissimè cumulata per Sforz. Odd. *de restit. in integr. quæst. 90. art. 5. vers. in contrarium. Mohed. dec. 1. eod. tit.*

R. P. D. Vbaldo, Romana retractus domus, Lunæ 10. Maij 1614.

SVMMARIA.

1 *Iudex non potest condemnare possessorem fundi censuati ad illum renendendum domino censui cum pactis diuersis ab ijs, quibus ipse emerat.*
2 *Retrahere volens tenetur subire easdem conditiones, quibus contractus fuit cum alio celebratus.*
3 *Bulla Pij V. super censibus concedens prælationem domino census, est exorbitans.*
4 *Possessor rei censuatæ licet possit cogi à domino census ad sibi renendendum rem illam, non tamen tenetur ex computa re in pretio creditum ipsius domini census.*
5 *Census impositus super pluribus prædijs vno deficiente, census remanet validus super alijs.*
6 *Necessitas in quam quis sponte se coniecit, non excusat.*
7 *Sententia debet esse conformis libello.*

DECISIO CLIX.

DOmini de Castellanis emerunt domum ab Illustrissimo Domino Horatio Vrsino pro pretio scutorum nouem millium, ad quorum computum numerarunt quinque millia, & pro reliquis quatuor millibus susceperunt, & accollauerunt in se censum eiusdem summæ in sorte principali, quem Dominus Horatius habebat cum Domino Leonida Vrsino, cùm onere illum extinguendi intra annum. Cæterum Dominus Bernardus de Franchis ad cuius fauorem impositus fuerat à Domino Horatio alius census super dicta domo, & venditus pro pretio scutorum septem millium quingentorum egit contra Dominos Castellanos ad retractum dictæ domus vigore Bullæ *fel. recor. Pij V.* in ordine 80. & post institutum iudicium cessit primum censum, & ius retractus Domino Gaspari Rinaldo; pro quo sententia lata per A. C. & in gradu appellationis causa introducta in Rota: Dubitatur an dicta sententia esset confirmanda, vel infirmanda.

Et Domini pro informante responderunt. Fundamentum principale resolutionis fuit, quia † sententia 1
condemnat Dominos de Castellanis ad retrouendendum domum Domino Gaspari cum pactis, & conditionibus diuersis ab iis, quibus ipsi emerant. Nam conditiones emptionis erant vt de pretio scutorum nouem millium, mille peruenirent ad manus Horatij, & de aliis scutis octo millibus extinguerunt duo census, quorum alter erat cum Domino Leonida de quo supra, alter cum Dominis de Caetanis, sententia verò mandat Castellanos retrouendere domum, & recipere scuta mille quingenta, alia verò scuta septem millia quingenta excomputare cum censu eiusdem summæ Domini Bernardi de Franchis super eadem domo impositi, & cessi Domino Gaspari, vt dictum est supra, de quo tamen censu nulla in emptione mentio facta fuerat, & tamen certum est eum, † qui vult præferri, vel 2
retrahere debere subire easdem conditiones, quibus contractus fuit cum alio celebratus, ita vt nec venditor, nec emptor vllum sentiat damnum, *l. debet, ff. de ædilit. edicto*, latè Tiraq. *de retractu Lignag. §. 1. Glos. 1. & num. 7. & 8. & §. 29. Glos. 2. num. 2. de retractu conuent. §. 6. Glos. 2. num. 2.* Fabian. de Monte, *in tract. de empt. & vendit. quæst. 3. in prin.* & fuit dictum *in Racinacensi pecuniaria, 13. Ianuarij 1603. coram* bon. mem. *Iusto*, quod est conforme etiam dispositioni eiusdem Bullæ *Pij V.* cuius intentio fuit ita præferre dominum census, vt tamen voluerit prospicere indemnitati emptoris ideóque statuit *in vers. vbi autem*, &c. domino census debere denunciari conditiones, quibus res vendenda erat. Et sanè cùm † Bulla sit exorbitans, & cor- 3
rectoria iuris communis, quatenus concedit prælationem domino census, etiam inuito venditore, & admittat libertatem emendi primo emptori contra, *l. dudum, & l. inuitum, C. de contr. empt. & l. nec emere, C. de iure deliber.* debet strictè intelligi, vt minus lædat ius commune, quam fieri possit, *l. vt gradatim, & §. si lege, ff. de muner. & honor. cap. cum dilectus, vbi* Butr. *& alij. de consuet.* & cùm possit sustineri eius dispositio cum vno solo grauamine videlicet, vt emptor teneatur retrouendere non † debet aliud addi, vt scilicet, teneatur 4
excomputare, vel compensare pretium cum pretio census, de qua compensatione Bulla non loquitur, vt in simili de Bulla iuris congrui, fuit dictum *in Romana iuris congrui coram* Robusterio, *qua est decis. 474. n. 2. & seq. p. 1. Diuers. & in alia Romana iuris congrui, 3. Iunij 1600. coram* R. P. D. meo, nunc Decano, & in terminis Bullæ de qua agitur *in Romana domus, 12. Iunij 1611. coram Illustrissimo Cardinale Lancellotto.*

Nec videatur obstare, quod per emptionem domus à domino census factam census super ea impositus dicatur extinctus, cùm res sua nemini seruire possit ad *l. Vranius, ff. de fideiussor.* & proinde Bulla, quæ concedit prælationem censeatur etiam concedere compensationem pretij census, cum pretio domus, quia fuit responsum, quod † cùm census esset impositus 4

non

non ſolum ſuper dicta domo, ſed etiam ſuper aliis pluribus bonis magni valoris, & certis finibus deſignatis, poterat ſuper illis cenſus remanere, dato quod ſuper domo eſſe deſiit, vt ſæpè fuit deciſum, & ſignanter, *in Beneuentiana cenſus*, 29. *Martij* 1595. *coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, & *in Romana cenſus*, 14. *Ianu.* 1601 *coram Reuerendiſſimo Domino meo Damaſceno.*

Nec etiam obſtat quod ſit imputandum Dominis de Caſtellanis ſi non præcauerunt domum poſſe retrahi à cenſuario. Hoc enim retorquebatur: nam licet ipſi ſcirent poſſe retrahi ſciebant etiam ipſos debere conſeruari indemnes, & ideò magis videtur imputandum ipſi cenſuario, qui licet ſciret pacta & conditiones, quæ erant vt pretium deberet ſolui in pecunia numerata pro extinctione aliorum cenſuum, & non iſtius impoſiti ſuper domo, nihilominus voluit retrahere, cùm tamen non cogeretur cùm Bulla det facultatem
6 cenſuario, non autem imponat neceſſitatem, & † alias non excuſet neceſſitas in quam quis ſponte coniecit, *l. ſi fideiuſſor*, §. *ſi neceſſaria*, *ff. qui ſatisd. cogant.* Surd. *deciſ.* 59. *num.* 11. Quod bene videtur aduertiſſe Bernardus, qui in monitorio, cui poſtea Gaſpar adhæſit petiit in venditione præferri cum oblatione ſoluendi, vel deponendi pretium ſolutum à Caſtellanis, & tamen ſententia condemnat tantum ad reſtitutionem
7 partis pretij. Quod etiam mouebat Dominos pro infirmatione ſententiæ, † cùm non eſſet conformis petitioni, & libello, *l. vt fundus*, *ff. commun. diuid. c. licet hali de ſimon.*

Quibus accedebat quod tam ex præcedenti tractatu, & conuentione poſtea facto comprobata, vt Bernardus vna manu cederet cenſum, alia verò Gaſpar imponeret cenſum eiuſdem ſummæ ad fauorem Bernardi, quam ex aliis deductis per informantes, præſertim quod Bernardus nunquam habuit animum emendi illam domum, vt deponunt teſtes pro Caſtellanis inductis, nec Dominus Horatius vendendi ad effectum extingendi cenſum, quem habebat cum Bernardo, immo in inſtrumento venditionis Dominus Horatius illum intra quinquennium extinguere, & domum propriis pecuniis liberare promiſit, & ex ceſſione cenſus facta poſt venditionem perfectam, & poſt inchoatum iudicium videbatur emptio aliquantulum affectata, & procurata ad emulationem illorum de Caſtellanis. Ex quibus fuit reſolutum ſententiam A. C. eſſe infirmandam.

R. P. D. Iuſto, Romana cenſuum, de Luraghis, Veneris, 21. Ianuarij 1601.

SVMMARIA.

1 *Fructus percepti ex re empta nomine alieno, ſunt reſtituendi ei pro quo res empta fuit.*
Intellige ſi præceſſerit mandatum ad emendum aliàs ſecus, niſi poſt ratificationem, num. 3.
2 *Res empta nomine meo, ſequuta ratificatione, mihi acquiritur.*
4 *Dominium non poteſt eſſe in ſuſpenſo.*
5 *Dominium rei empta nomine alieno abſque eius mandato ante ratificationem vel remanet apud vendentem.*
6 *Vel acquiritur ementi ſed reuocabiliter.*
7 *Ratificatio non retrotrahitur, quando quis locupletaretur cum aliena iactura.*
8 *Creditum contrapoſitum debito in partita, extinguit debitum.*
9 *Immo poteſt contraponi ad effectum conuertendi illud in quamcunque cauſam.*
10 *Compenſatio crediti cum debito cui contrapoſitum fuit non fit ipſo iure, ſed ſi opponatur.*
12 *Maximè ſi quantitas crediti, & debiti non correſpondeat.*
13 *Ius creditorum anteriorum ex facto poſteriorum, tolli non poteſt.*

DECISIO CLX.

DVo deducebantur pro parte Dñi Antonij Macharani ad oſtendendam extenuationem octingentorum ſcutorum debiti pretij ſortis principalis cenſus, quorum neutrum placuit Dominis.

Primum erat, quod Dominus Ioan. Baptiſta Luragus emit nomine Domini Antonij, licet ex propriis pecuniis cenſum præfatum, & ex fructibus eiuſdem cenſus recepit à Domino Columnenſibus venditoribus pro primo anno ſummam octingentorum ſcutorum, quapropter † iſti fructus debent extenuare debitum ſortis principalis pretij Cenſus ſecundum Bal. *in Rubr. C. de contr. empt. num.* 26. *verſ. quintodecimo*, quem ſequitur Salic. *in l.* 1. *num.* 3. *eod. tit.* Ias. *in l.* 1. §. *mutui datio*, *num.* 9. *verſic.* 15. *fallit*, *ff. ſi cert. pet. & in dinurno.* §. 1. *in fin. ff. ſol. matr.* Petraſancta, *ſingul.* 31. cum aliis allegatis.

Præſertim quia cum D. Antonius poſtea ratum habuerit, vt Rota *reſoluit* coram me *in hac cauſa* 31. *Aprilis anni præteriti* ſubintrat quod dicit Dyn. *in regula ratihabitionem*, *num.* 2. *in* 6. vt † ſi aliquis emit rem ſine mandato nomine meo, & per traditionem receperit, & ego poſtea ratam habeam emptionẽ, perinde quæritur mihi dominium, & poſſeſſio per ratihabitionem, ſicut quæreretur per procuratorem, qui mandatum haberet quia ratihabitio retrotrahitur, & mandato æquiparatur. Verùm Domini reſponderunt doctrinam Bal. & aliorum † loqui præcedente mandato procuratoris, quo caſu dominium rei emptæ ſtatim acquiritur principali, ſecus ſine mandato, & ignorante eo cuius nomine emptum fuit: nam non acquiritur ius ante ſcientiam, & ratificationem, Glof. *in l. ſi ego*, *ff. de neg. geſt.* Aret. *in l. Abſenti. num.* 3. *ff. de acq. poſſeſſ.* & ita intelligit in terminis Gabr. *conſ.* 80. *ſub n* 3. *libr.* 1. vnde etiam colligitur ſolutio quoad ratificationem, quia cum † dominium non poſſit eſſe in ſuſpenſo, *d. l. ſi ego*, *ff. de negot. geſt.* vbi Doctores tenent communiter contra Glof. *in verbo*, *ſuam facere*, quæ dicit quod interim forte poteſt eſſe nullius, vt atteſtatur. Alex. *conſ.* 232. *ſub num.* 5. *lib.* 6. neceſſarium eſt concludere, quod † vel interim remaneat penes venditorem, Glof. *in d. l. ſi ego in eod. verbo*, vbi dicit dominium interim eſſe penes debitorem, Alex. *d. conſ.* 232. *n.* 5. vbi etiam in hoc atteſtatur de communi opinione Doctorum vel (vt dixit Gabr. *d. conſ.* 80. *num.* 3. *in fine*, quia venditor recepto pretio cenſetur animum habuiſſe transferendi in emptorem, rei dominium) † quod interim ſit acquiſitum eidem Ioan. Baptiſtæ ementi nomine Domini Antonij reuocabiliter, & vtroque caſu non eſt penes Dominum Antonium.

Non obſtat quod ratihabitio retrotrahatur, quia in hoc caſu non ſolum ceſſat dominium, vt dictum eſt ſed bona fides, & omnis æquitas, quæ non ſuadet, vt ex pecunia Ioan. Baptiſtæ cuius interim periculo extabat cenſus D. Antonius lucratus ſit fructus, & hoc caſu † retrotracto non procedit, Bartol. *in l. ſi is qui pro emptore*, *num.* 2. & alij Doctores, *ff. de vſucap.* Gabr. *d. conſ.* 80. *num.* 4. Et Dyn. *in d. regula*, ratihabitionem non loquitur quando propria pecunia negotiorum geſtoris, & proprio periculo res empta eſt, & ita fructus ante ratificationem non ſunt acquiſiti Domino Antonio, neque extenuatum pretium.

Secundum caput erat, quia † cum Ioan. Baptiſta è 8
regione

gione debiti pretij census posuerit parcitam crediti horum octingentorum videatur extinctum debitum pro Rota, Imol. *in l. 1. num. 9. vers. item adde, ff. de solut.* Alex. *cons. 85. n. 7. lib. 3.* cùm aliis allegatis, & licet hoc videretur superfluum stantibus suprædictis, nihilominus 9 responsum fuit specialiter quod † creditum contrapositum potest opponi ad effectum conuertendi in quamlibet causam sibi bene visam, vel etiam compen- 10 sationis, & ita loquitur Imola, & Alex. † & hoc procedit post oppositionem, Ias. *in §. bona fidei, num. 77. Instit. de act.* Rota *coram* bon. mem. Oriolensi, *& in vna* 11 *Romana, grani de Iustinis 12. Martij 1574.* † Præsertim quando non correspondet quantitas, vt *in Romana vineæ coram* Corta, *21. Iunij 1574. inter impressas, 53. part. 1.* & cùm in casu nostro oppositio fiat post decor- 12 rationem Ioan. Baptistæ, quia † ius acquisitum creditoribus anterioribus tolli inquit, non potest opponendo compensationem, vel etiam retinendo tollere ius anteriorum, *l. si prior, §. fi. ff. qui pot. in pign. habean.* & dictum fuit in allegata Decisione in hac eadem causa.

Quibus addebant Domini, quod cùm creditum D. Antonij non aliunde probetur, quam ex partitis libri Ioan. Baptistæ, & idem posuerit dicta scura octingenta non solum ad creditum, sed etiam ad debitum eiusdem D. Antonij ex dicta partita non remanet in aliquo probatum creditum D. Antonij, & cessat fundamentum suæ prætensionis.

Ex quibus ita decisum fuit.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Ariminensis census, Veneris 9. Iunij 1599.

SVMMARIA.

1 *Soluens fructus census ei, cui illum vendidit, liberatur.*
2 *Solutio facta cedenti post cessionem, si ea non fuerit legitimè intimata, liberat debitorem.*
3 *Intimatio cessionis, vt relenet vel debet fieri de mandato Iudicis cum inhibitione debitori ne soluat cedenti.*
4 *Vel debet transmitti, & penes eum dimitti copia cessionis in forma probanti, &* num. 10.
Et non sufficit indicare nomen Notarij de cessione rogati, num. 9.
5 *Citatio facta à publico nuncio censetur facta de mandato Iudicis.*
6 *Si tamen sit citatio iudicialis, secus si sit extra iudicialis in qua requiritur speciale Iudicis mandatum.*
7 *Et dummodo fiat intra iurisdictionem Iudicis mandantis, secus si vltra.*
8 *Et nuncius faciat relationem apud acta.*
11 *Nemo præsumitur velle iactare suum.*
12 *Et potius admittitur error etiam in facto proprio.*
13 *Et ad excludendum hanc præsumptionem, sufficit qualibet leuis occasio.*

DECISIO CLXI.

1 FVit resolutum † Iacobum Gobbum, & Ioannem Bartoli, qui soluerunt principalem & fructus census soluerunt Alexandro Panatterio, cum quo contraxerunt fuisse liberatos, non obstante cessione prius facta 2 ad fauorem R. P. D. Maluasiæ, quia † cùm non fuerit sufficienter intimata non impedit debitorem, quominus soluendo suo creditori consequatur suam liberationem, *l. 3. C. de nou. l. nomen, C. qua res pign. tradan.* 3 Bart. *in l. si cum emptore, & ibi* Ias. *ff. de pact.* Licet † enim vbi intimatio fit de mandato Iudicis sufficiat simplex notificatio cessionis cum inhibitione creditori ne soluat, tamen quia in casu de quo agitur, non apparet de aliqua Iudicis commissione simplex intimatio non suffragatur, cùm non fuerit dictum de mandato Iudicis denuncianti, *l. si quis infitiatus*, cùm ibi not. *ff. de posse.* Rom. *cons. 204. num. 12.* Alex. *cons. 78. num. 7. lib. 5.* Nec verificata causa † denunciationis per actualem exhi- 4 bitionem instrumenti cessionis, vel per dimissionem copiæ, prout requiritur, iuxta text. *cap. causam de elect.* Bart. *in l. fin. ff. de leg. commissor. & in l. non solum, §. morte, num. 35.* & ibi post alios, Rube. *num. 357. cum seq. ff. de noui oper. nunc.* Alex. *in l. de pupillo. §. qui, ff. eod. tit. & in cons. 73. num. 3. lib. 3. & in d. cons. 78. num. 20.* Ripa, *in c. cum ille, num. 132. & ibi* Felin. *num. 42. de constitut. & idem* Felin. *in cap. cum contingat, num. 10. de Rescript.* Cagnol. *in l. qui in alterius, num. 17. ff. de reg. iur.* Tiraq. *de Retractu Lignag. §. 1. Glos. 10. n. 99.* Gogad. *cons. 57. num. 13. in fine*, Natta, *cons. 348. num. 4. lib. 2.*

Neque obstat huiusmodi denunciationem factam fuisse per eum, qui erat Baiulus communis Arimini, & † ideo satis posse dici facta de mandato Iudicis, ex 5 generali commissione, quæ istis nuncijs in eorum deputationibus dari solent, quia fuit dictum non applicari casui de quo agitur, tum † quia versamur in de- 6 nunciatione extraiudiciali, vbi commissio requiritur quidquid forte dicendum sit in citationibus iudicialibus in quibus loquuntur Doctores in contrarium allegari; tum † etiam quia huiusmodi generalis com- 7 missio non se extendit vltra iurisdictionem mandantis, & sic ad Castrum S. Angeli totaliter segregatum à iurisdictione Communitatis Arimini, cuius nuncius erat iste denuncians, *§. eos*, Auth. *de collator.* Bart. *in Extrauag. Ad reperiendum in verbo, per nuncium, & in l. 1. num. 6. ff. de offic. consul.* Et cessat omnis difficultas, † 8 quia ex lectura instrumenti intimationis liquet nullum præcessisse Iudicis mandatum, cùm non fiat aliquo modo enunciatum, nec relatio reperiatur facta penes acta alicuius, vt fieri soleat in gestis per nuncios de Iudicis commissione, vt post Bald. *in l. fin. C. de exhiben. reis*, tradunt Modern. *de nullit. ex defectu cit. num. 77.* & notissimum est.

Non obstat quod iste defectus exhibitionis instrumenti cessionis satis † dicatur, suppleturque ex eo quod 9 fuit expressum nomen Notarij, qui de eo rogatus fuit, quia fuit dictum ex hac relatione non potuisse hæredi certam notitiam causari, cùm non sit expressum genus factæ cessionis, & Notarius à quo forsan potuisset certificari esset mortuus. Vltra quod ad istum effectum non sufficit relatio facta apud acta Notarij rogati † 10 quando prius non tenetur perquirere, sed requiritur actualis exhibitio instrumenti in forma authentica, vt dicunt allegati Doctores. Et in omnem euentum remanet defectus mandati, & facultatis intimantis, de quo nec etiam per relationem deductum fuit, *d. l. si quis inficiatus*, Tiraq. *latissimè, de Retractu Lignag. §. 36. Glos. 7. num. 4.*

Suspicio allegata ex eo quod retrouenditiones censuum sunt factæ per cedulam priuatam, & per acta alterius Notarij, quam de iis rogati penes quem constabat de cessione tollitur ex morte Notarij tempore retrouenditionis, & ex præponderata præsùptione ignorantiæ cessionis, quæ colligitur ex eo, quod illinc ad duos dies soluerunt eidem Panatterio fructus decursos, & ita absque eo, quod post cessionem aliquid dictum fuerit continuarunt soluere quatuor annos vsquequo ab eodem Panatterio vti principale censum premerunt quod vtique data scientia cessionis non 11 fecissent ne dicantur † velle iactare suum contra præ- 12 sumptionem, *l. de indebito ff. de probat.* ad quam † excludendam admittitur etiam error in facto proprio, & † quælibet leuis occasio sufficit, vt per Tiraq. *in l.* 13 *si vnquam, in verbo, Donationis largitus, num 206. C. de*

reuocan.

reuocan. donat. Vltra quod instrumentum intimationis, non caret inuerisimilitudine, vt bene deducitur per informantes, qui bene tollunt omnia alia in contrarium allegata.

R. P. D. Cauallerio, Rauennatensis census, Mercurij 13. Iunij 1607.

SVMMARIA.

1 *Scientia præsumitur in eo, qui tenetur indagare. Maximè si teneatur inuestigare ratione officij*, n. 3.
2 *Paria sunt scire, & scire debere.*
4 *Intimatio non est necessaria, nisi in casibus in iure expressis.*
5 *Scientia in quolibet actu præsumitur esse de substantia illius, non tamen denunciatio.*

DECISIO CLXII.

IMposuerat Communitas Rauennæ censum scutorum quatuor centum super certis suis bonis, quem pretio scutorum octo millium vendiderat Philippo Rauennæ non pro eo, sed pro persona, & personis per eum in actis tamen Cataloni Notarij A.C. & non alibi nominandis, quas personas sic nominandas interim pro sufficienter in eodem instrumento nominatis haberi voluerunt. Post quadraginta dies vel circa Philippus medio iuramento in actis Cataloni declarauit censum fuisse impositum ad fauorem D. Ioan. Baptistæ Fliſci, & pretium fuisse solutum de eiusdem Fliſci pecuniis, quem propterea in dicti census dominum nominauit: succesſiuè eodem anno Fliſcus præfata instrumenta acceptauit, & approbauit. Post aliquod tempus cum Fliſcus conueniſſet Communitatem ad soluendum fructus dicti census, Communitas allegauit solutionem, & dicti census extinctionem, ex quo de mense Decembris 1592. ex pecuniis montis Prouinciarū restituerat sortem principalem, cum fructibus hactenus decuſſis eidem Philippo, vnde fuit per A.C. lata sententia absolutoria in fauorem dictæ Communitatis. Cauſa appellationis cōmiſſa in Rota Illuſtriſſimo Cardinali Mellino, fuit dubitatum, an solutio facta Philippo sit legitimè facta, vel ne, ita vt Communitas sit liberata, & Domini nil reſoluerūt, ſed restrinxerunt difficultatem an eſſet neceſſaria intimatio nominationis Dñi Ioan. Baptistæ Fliſci ad effectum, vt Communitas non poſſet soluere Philippo Rauennæ.

Cauſa per me propoſita Domini vna tantum parte informante dixerunt intimationem non fuiſſe neceſſariam, quia cum nominatio facta fuerit in actis Cataloni iuxta conuentionem, vtique talis nominatio videtur ſufficiens abſque alia intimatione, quia deſignatio illa Notarij, vbi nominatio erat facienda ad nullum alium effectum videtur expreſſa, & contracta niſi ad hoc vt Communitas poſſet in actis dicti Notarij inquirere perſonam nominatam, cùm certo sciret ex eodem contractu cenſum non inſeruiſſe pro Philippo, ſed pro perſona ab ipſo nominanda: vnde † intrat regula quod præſumitur ſcientia in eo, qui tenetur indagare, cùm paria ſint ſcire, & ſcire † debere, *l. quod te ff. ſi cert. petatur, & ibi* Gloſ. & Doctor. Tiraq. *de ret. Lign.* §. 12. Gloſ. 1. *n.* 19. & ita concludit Innoc. *in c. veniens, de filijs preſbyt. in verſ. inquirit*, quem ſcire præſumi illud quod tenetur inquirere, Pur. *deciſ.* 268. *num.* 3. *lib.* 1. & faciunt quæ dicuntur *in vna Romana pecuniaria de Zambeccarijs*, 20. *Maij* 1580. *coram bonæ memoriæ Cantuccio*, quod † qui tenetur ratione officij inquirere, & indagare etiam in facto præſumitur ſcire, & non ignorare, per text. *in cap. innotuit, vbi* Gloſ. & Abb. *num.* 9. *de elec.* facit text. in *Clem. vnica, in fine, de conceſſ. præben. ibi imputet quidem ſibi cum de ipſius commodo agitur ſi id quod per ſe, vel per alium ſcire potuit ignorauit* Rom. *conſ.* 481. *num.* 8. laſ. *in l. ſi res obligata, n.* 4. *ff. de leg.* 1. Vnde cùm in anno integro, qui currit à die nominationis perſonæ, videlicet, à die 12. Iunij 1561. vſque ad menſem Septembris 1592. quo cenſus fuit redemptus Communitas, quæ ſciebat cenſum non inſeruiſſe pro Philippo, ſed pro nominando, & ab eo non perquiſierit nominationem: ſibi imputare debet *cap. expoſuit, circa fin. de dilat.* ibi temporis quoque ſpatium habuerat tam prolixum, vt potuiſſet ſi voluiſſet ſuper præfata cauſa informare.

Accedit præmiſſis † quod intimatio nunquam eſt neceſſaria, niſi vbi in iure reperitur expreſſum illam fieri debere Cardin. *in Clem.* 1. *num.* 27. *de appell.* Dec. *conſ.* 168. *num.* 4. *verſ. & quid notificatio*, de qua neceſſitate hic non conſtat.

Præterea † in omni actu in dubio ſemper præſumitur ſcientiam eſſe de ſubſtantia, non autem intimationem, ſeu denunciationem. Dyn. *in regula cum, qui Certus, num.* 5. *de reg. iur. in ſexto.*

Et ex his fuit reſolutum non fuiſſe neceſſarium intimationem.

Illuſtriſſimo Cardinale Ludouiſio, Romana cenſus Lunæ 2. Decembris 1605.

SVMMARIA.

1 *Res empta pro perſona nominanda ante nominationem acquiritur ementi.*
Niſi conſtet de contraria mente ipſius, num. 7.
2 *Res empta pro perſona nominanda afficitur hypotheca ad fauorem creditorum ementis, quæ durant etiam facta nominatione.*
Limit. *Si repugnet ſubiecta materia*, num. 6.
Limit. 2. *Ex vero ſimili mente emptoris*, num. 8.
3 *Hypotheca acquiſita ad fauorem creditorum ementis pro perſona nominanda ex nominatione non amittitur. &* num. 9.
4 *Retrotractio in voluntarijs non ſit in præiudicium eius cui erat ius quæſitum.*
5 *Emens pro perſona nominanda non poteſt poſt emptionem nouum onus rei emptæ imponere.*
10 *Reſoluto iure debitoris reſoluitur hypotheca.*
11 *Intellige ſi reſolutio fiat ex cauſa neceſſaria.*
12 *Neceſſaria autem cauſa eſt, quæ ortum habet à præcedenti obligatione.*
Vel quæ non poteſt abſque incommoditate omitti, n. 16.
13 *Fideiuſſor cenſetur approbare omnia contenta in contractu.*
14 *Etiam quo ad confeſſiones, & enunciata.*
15 *Contrahens cum aliquo certa qualitate expreſſa, non poteſt contra illam agere.*
17 *Creditor conſentiens alienationi rei ſibi hypothecatæ amittit hypothecam.*

DECISIO CLXIII.

PRopoſui dubium an mandatum A.C. ſit exequendum, quod licet 23. Ianuarij anni 1604. fuerit affirmatiuè reſolutum, quia tamen Illuſtriſſimus Dominus Lothatius reſolutionis fundamentum in dubium reuocauit, placuit, Rotæ illum iteratò audire.

Præcipuum autem fundamentum fuit, quia Rauenna ſub die 23. Martij 1591. & ante nominationem pecuniam factā promiſerat ex pretio dicti census inueſtire

ſcuta

senta decem millia pro maiori cautione fideiussorum census. & senta sexdecim millia conuertere in extinctionem aris alieni Vrsinorum cum reportatione cessionum ad fauorem eorum fideiussorum, & pro rata decem,& octo millium censum extinguere;quam promissionem fecit Rauenna cum solita obligatione, & hypotheca omnium bonorum iurium, & actionum, sub qua obligatione dicebat D. Lotharius contineri censum de quo agitur,& probari ex eo quod cùm Rauenna emisset ipsum pro personis nominandis † ante
1 nominationem factam census fuit in eius dominio. *l. secundum responsum.C.de contr.& comm. stipulat.* Alex.
2 *cons.* 232. *num.* 2. *lib.*6.& † nominatio subsequuta non abstulit nec præiudicauit dictæ hypothecæ medio
3 tempore acquisitæ,vt per Alex.*ibi num.*6.*&* 7. nec † in præiudicium iuris quæsiti ex dicta hypotheca potest nominatio retrotrahi ad tempus contractus,quia conditio, nominationis erat voluntaria Rauennæ, cùm
4 posset nominare,& non nominare,& † in voluntariis non fit retrotractio in præiudicium eius cui medio tempore fuit ius quæsitum, *l.portior. & l. qui balneum, vers.amplius,ff.qui pot.in pign.hab.*tradit Alex.*vbi supra*, potest igitur Dominus Lotharius, & confideiussores retinere censum pro obseruatione promissorum.

Istud fundamentum fecit magnam difficultatem Dominis, ita vt pluribus positionibus non potuerit haberi resolutio tandem die 2. Decembris Domini vnanimi sententia persistendo in decisione iterum resoluerunt mandatum esse exequendum, & placuerunt rationes allegatæ per Surd. *decis.*128. *num.*16.*&* *seqq.* quibus adductus Senatus Mantuanus statuit huiusmodi hypothecam non afficere personam nominandam. quibus adstipulantur tradita per Dec. *cons.*
5 545. qui multis argumentis concludit † illum, qui emit pro persona nominanda non posse rei empræ post emptionem noua onera,& nouas conditiones apponere,sed teneri causam liberam, prout habuit præstare, concordant alij per informantes adducti.

6 Non obstat *cons.* Alex. 232. † quia non est multum in casu suo si non fit retrotractio, cùm vt dicitur *n.* 6. persona nominãda tempore contractus esset forensis, & in ea ius acquisitionis, & retrotractio non fiat ad tempus principij, quoniam à principio non poterat actus explicari,ad text.in *l.obseruari,§.si.ff.de offic.proc.*

Non obstat quod dicitur non fieri retrotractionem cùm simus in voluntariis. Quia fuerunt datæ plures responsiones. Primò enim fuit dictum censum istum non posse cadere sub hypotheca,quia non fuit in bonis ipsius Rauennæ, cuius intentio fuit omnino aliena ab acquisitione dominij, vt patet ex eo quod ipse promisit se soluturum census ad fauorem nominandorum,& ad eorum fauorem se obligauit,& promisit facere cedulam pro solutione fructuũ,quæ repugnant,
7 & aduersantur acquisitioni census, & clarum † est, quod sine animo suo non potuit sibi quæri dominiũ, & *l.secundum responsum.C.de contr.& comm.stipul.*fundatur in præsumpta mente stipulantis,quod non facta nominatione voluerit sibi acquirere,Bal.*in l.1.in princ. in vlt.verbo.ff.de pact.* Alex. *in l.stipulatio,* §. *si quis ita, in primo not.*& ibi etiam Ias. *n.*2. *ff. de verb.oblig.* vnde non habebit locum cessante dicta præsumptione,& ibi apparet de animo non acquirendi. Secundò, vbi etiam fuisset translatum dominium census in Rauen-
8 nam,† illud tamen non veniret sub hypotheca generali,etenim verisimilis mens Rauennæ quo ad istud effectum attendi solet, *l. obligatione generali iuncto*, §. *seq.de pignor.l.qui peculij,ff.de pecul.*distat autem longè à verisimili quod voluerit obligare dominiũ istud modico tempore, in quo permanserat, & quod in se ipso suscepit ad effectum tantum transferendi, prout transtulit in personas nominandas in tam graue præiudiciũ,& deceptionem personarum nominandarum. Facit quod in obligatione generali non veniunt bona subiecta restitutioni, *Gabr.* qui alios refert *de reg.iur. conclus.*12.*n.*27. Tertiò,quando fuisset dominium census translatum in Rauennã, & fuisset comprehensum sub hypotheca, † cùm dominium fuisset acquisitum 9
commutabiliter, & reuocabiliter † resoluto dominio 10
per nominationem, fuit pariter resoluta hypotheca, Dec.*cons.*238.*sub n.*4.*vers.*5.*quæritur*, Rub.Alexan. *cons.*90.*post num.*5.*vers. facit etiam pro ista opinione.*

Non obstat quod hoc † procedat,quando resolutio 11
fuit ex causa necessaria, secus si ex causa voluntaria, Bal.*in l.in diem,num.*2.*&* 3.*ff.de aqua plu.arcen.* Paul. de Castro.*in l.in contendendo,num.*4.*colit.*latè Tiraq.*de retractu conuent.*§.3.Glos.1.*num.*19.*& sequenti.* Quia responderur dici ad iustum effectum causam necessariam,† quæ ortum habuit ab aliqua præcedenti obli- 12
gatione,Rimin.*cons.*3.Ripa *in l.priuilegium,sub n.*41. *ff.de priuil.credit.*Asin.*de execut.cap.*52.§.7. hic autem aderat conuentio de emendo satis bene deducta per informantes,licèt non egeret iustificatione,quia cùm exprimatur in contractu emptionis Dominus Lotharius fideiussor non potest contra illum venire,† quia 13
fideiubendo censetur approbare omnia expressa,& contẽta in contractu,*l.de exceptione,C.de euict.*Fulgos. *cons.*61.*volum.*3.*vers.ipse autem fideiussor.* Tiraq. qui alios congerit,*de retractu Lign.ag.* §.1. Glos.9. *n.*273. fuit latè deductum *in vna Romana extinctionis census,* 15.*Iunij* 1584. *coram Illustrissimo Cardinale Seraphino,* in qua fuit dictum † hoc procedere etiam quoad con- 14
fessiones, & enunciata, facit quod † contrahens cum 15
aliqua certa qualitate expressa non potest illam negare,latè Surd. *decis.*104. *num.*5. *& seq.* Et sufficere videtur, quod census emptus sit de pecuniis alienis ad effectum,vt nominatio discerneretur necessaria, etiam si non præcessisset aliqua obligatio.Quia si D.Rauenna volebat retinere pro se censum habebat necesse restituere pecunias alienas, quod non potest negari, quin artulisset incommoditatem Rauennæ.Et ad effectum † 16
vt causa dicatur necessaria, sufficit quod non possit sine incommoditate omitti, *l.* 1. *ff. qui pot.in pign.hab.* Crot. *in l.si is, qui pro emptore,sub num.*137. *vers.fallit, ff. de vsucap.*

Quartò omnis amatitudo cessat aetéta fideiussione præstita per Dñm Lotharium,& alios,qui fideiubẽtes Rauennæ stipulanti censum pro personis nominandis videntur consensisse,quod dominium in ipsos nominandos transferretur ex ipso contractu,cui fideiubendo censentur consensisse, Tiraq. *vbi supra.* Quo consensu stante, nullam potuerunt in præiudicium nominandorum acquirere hypothecam. † Immo si 17
prius habuissent amisissent, *l.si in venditione, l.sicut,* §. *si voluerunt,ff.quibus mod.pign. vel hypot.sol.l. creditor,ff. de reg.iur.*Bart. *in l.quæ dotis,num.*17.*ff.sol.matr.*

Præterea cum in fideiussione se obligauerint soluere personis nominandis fructus census etiam obligatione camerali non possunt aliqua exceptione vitiare, nec super censu ipso aliquam controuersiam inferre obstante, *doli mali exceptione, C.de euict.*

R. P. D. Orano, Romana census, Mercury §. *Martij* 1586.

SVMMARIA.

1 *Res empta ex pecunia aliena, efficitur ementis.*
2 *Nisi nomen ementis simulatè apponatur.*
3 *Simulatio probatur ex confessione partium, & recognitione bonæ fidei.*

4 *Clausula, pro quo de rato promisit, comprehendit omnia contenta in instrumento.*
5 *Cessio actionis absque causæ expressione, præsumitur simulata.*
Nisi fiat coniunctæ personæ, num. 8.
6 L. per diuersas. C. mand. *& eius dispositio cessat, vbi nulla comperit actio.*
7 *Cessio iurium intelligitur quatenus cedens habeat.*

DECISIO CLXIV.

QVæsitum fuit stantibus nonnullis præsuppositis, an Dominus Paulus teneatur facere ratificare Dominum Antonium pro contentis in instrumento ad effectum, vt possit vigore dicti instrumenti agere, & Dominis pro maiori parte placuit non teneri, ex quo Antonius nullum ius habet in censu imposito in Casto Bassanelli occasione cuius fuit facta transactio. Quod apparet ex instrumento recognitionis bonæ fidei celebrato, 7. Septembris 1566. in quo Antonius in verbo veritatis asseruit dictum censum emptum fuisse ex pecuniis Pauli, ad eum spectare, nihilq; in eo præter nudum nomen habere. Nam & si regula sit,
1 † quod res empta ex pecunia aliena efficitur ementis, *l. 1. & ibi* Bald. Angel. Salic. *& Castr. C. si quis alteri, vel sibi.* Doctor. *in l. si vt proponis, C. de rei vendicat.* Martin. Laudens. *consil. 38. n. 3.* cùm simul † Hoc tamen fallit quando nomen ementis fuit simulatè appositum; tunc enim res empta ex pecunia aliena non efficitur ementis, *l. 3. in prin. C. si quis alteri, vel sibi* Pau. *de Castr. in l. multum, num. 3. C. eo.* Quod autem nomen Antonij emptoris census fuit simulatè appositū apparet ex eo, quod ipse postea recognoscendo bonam fidem asseruit dictum censum emptum fuisse ex pecunia Pauli, & ad
3 eum pertinere, nam † propter confessionē veritatis & recognitionē bonæ fidei probatur simulatio. Bald. *d. l. mul. n. 2. & ibi* Salic. *col. 2. vers. sed tunc quæro* Castr. *n. 5. vers. sed quæ sint istæ*; prout etiam fuit dictū *in vna Rom. ext. census coram* R. P. D. meo Cantuccio, 7. *Sept.* 1574.

Ex quibus tollitur consideratio facta in clausula,
4 pro quo, quatenus opus sit, promisit de rato, † quia licet illa concernat omnia contenta in instrumento, Bald. *in l. procurator qui pro emptione, in fine, ff. de procur. cons. 94. num. 6. in fine & num. 7. lib. 1.* Aym. *cons. 284. num. 4.* tamen superflua est, & nihil potuit operari in isto casu, in quo Antonius in dicto censu præter nudum nomen nihil habuit.

5 Non obstat, † quod Antonius in recognitione bonę fidei nulla expressa causa ad fauorem Pauli cessit iura, & actiones, quod arguit cessionem esse simulatam, *l. ab*
6 *Anastasio, l. per diuersas, C. mand.* quia † fuit dictum, quod si Antonius nullam habet actionem non potuit eam cedere, & cessante actionis cessione, cessat dispositio dicta, *l. per diuersas*, & huiusmodi † cessio nō potest
7 intelligi, nisi cōditionaliter quatenus iura, & actiones sibi competerēt, quo casu etiā sustineretur, ex quo facta
8 fuit à nepote in personam Patrui: Nam † cessio actionū inter coniunctos valet sine confessione, & expressione causæ. Tiraquel. *post alios de retractu Lignag. in Præfat. num. 54.* cùm aliis per Gabriell. *in tit. de action. concluſ. 5. num. 84.*

R. P. D. Marcomantio, Venetæ census, Veneris, 10. Decembris 1610.

SVMMARIA.

1 *Res empta ad proprietatem Titij, illi non emptori acquiritur.*
2 *Res empta sub nomine Titij censetur pro eo empta, nisi contrarium probetur.*
3 *Res empta à marita pro vxore, si ab ipsa percipiantur fructus, ipsi vxori dominium acquiritur.*
4 *Ex stipulatione Notarij acquiritur ius absenti absque acceptatione.*
5 *Scientia præsumitur in his, quæ afferunt commodum.*
6 *Et ex cohabitatione cum eo, qui actum gessit.*
7 *Ratificatio emptionis inducitur ex perceptione fructuum.*
8 *Maritus quando non præsumatur simulatè pro vxore emere.*
9 *Emens ex aliena pecunia, sibi non domino pecuniam acquirit.*
11 Limit. *in rebus emptis ex pecunia dotali, minoris, militis, & similium.*

DECISIO CLXV.

DOmini censuerunt censum scutorum mille debitum per Reuerendos Monachos Camaldulenses spectare ad Dominam Lauiniam fuit enim à q. D. Ansuisio emptus nomine, & ad proprietatem dictæ Dominæ Lauiniæ suæ vxoris, † cui per dicta verba fuit pleno iure quæsitum dominium, Bald. *post* Glos. *in l. proprietatis, C. de probat. & in l. fœmine, §. illud in fine, C. de secund. nupt.* Felin. *in cap. conquestus, n. 2. de foro compet.* Dec. *cons. 260. num. 10. & seq.* Abb. *in cap. cum ad monasterium, num. 1. de statu monachor.* Aym. *cons. 599. num. 10.* Curt. iun. *cons. 21. num. 7. in fine.* Sunt etiam in instrumento alia verba, quæ id inferunt, videlicet, quod post mortem Lauiniæ non possent illius hæredes aliquid petere, quia census est vitalitius, quippe si census spectasset ad maritum fuisset facta mentio mariti, & hæredum ipsius non autem hæredum vxoris.

Item quando Congregatio Monachorum se obligat soluere fructus census Dominæ Lauiniæ, vel eius legitimo procuratori, & quando pactum apponitur de facienda extensione cameralis obligationis ad simplicem eiusdem Lauiniæ requisitionem, scilicet cùm emptionis, & venditionis conditiones sint factæ nomine vxoris, & in illis nulla sit facta mariti mentio, † census præsumitur verè emptus pro vxore, nisi contrarium probetur, Glos. *in l. cùm propria, in vers. docenti, & in l. multum interest, verbo scriptura, & ibi* Doctor. *C. si quis alteri, vel sibi, & in l. si filij tui, verbo probat. C. de donat. inter vir. & vxor.* Et concurrit, quod idem Ansuisius ab eisdem Monachis emit alium censum, in quo suum nomen semper apposuit emens suo nomine, & sibi stipulans, quemadmodum etiam sibi, & suis hæredibus in aliis emptionibus stipulabatur, ita vt per hāc diuersitatem appareat, quod in hac emptione non fuit illi eadem mens acquirendi sibi vel, suis hæredibus, sed quod omnino voluit suæ vxori acquirere.

Quod insuper suadetur ex quasi possessione acquisita Dominę Lauinię, quæ semper exegit fructus istius census, provt in instrumento fuerat conuentum, vnde habemus casum legis, quod † vbi post stipulationem mariti pro vxore sequitur etiam eiusdem vxoris possessio, tunc dominium eidem vxori quæsitum censeri debet, dicta *l. multum interest in fine*, vbi Doctores omnes. Et per eandem possessionem excluditur contraria mens, & simulatio, de qua tract. Bart. *in d. l. si filij mei.* per text. *in dicta, l. quamuis, dicto tit. C. si quis alteri, vel sibi*, & ita Bart. *declarant* Angel. *in d. l. quamuis.* Socin. *cons. 129. col. pen. vol. 4.* Dec. *cons. 443. num. 15.* Menoch. *de Arbitrar. casu 470. num. 20.*

Hinc non obstat, quod non potuerit acquiri D. Lauiniæ absenti absque eius mandato, vel ratificatione. Nam † vltra quod videtur esse magis communis opinio, quod per stipulationē Notarij, acquiratur ius absenti

absenti etiam sine ipsius ratificatione, vt patet ex infinitis Doctoribus, quos cumulat Rol. *conf.* 19. *num.* 17. & 21. *lib.* 1. Ceph. *conf.* 33. *in fi.* Surd. *decis.* 111. *num.* 5. Rota *coram* bon. mem. Cardinale Seraphino, *in portuensi bonorum* 27. *Decembris* 1579. quæ est *decis.* 489. *parte* 1. *diuers.* adhuc in hoc casu adest ratificatio non
5 solum tacita ex scientia rei gestæ, † quæ præsumitur in his, quæ afferunt commodum, vt per Menochium *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 26. *n.* 84. Thesaur. *decis.* 70.
6 *num.* 12. Socin. iun. *conf.* 67. *num.* 11. *lib.* 3. Et † multò magis stante cohabitatione vxoris cum viro suo, Rol. *d. conf.* 19. *n.* 39. & *seq.* Ceph. *d. conf.* 33. *n.* 19. Honded. *consil.* 80. *num.* 46. *lib.* 2. Surd. *decis.* 172. *num.* 4. Sed
7 etiam expressa † per receptionem fructuum, de qua dictum est ad *l. Paulus, ff. rem ratam habere.*

Non obstat, quod pretium census fuerit solutum à marito de propriis ipsius pecuniis. nam de hoc quidquid sit, fuit responsum, vel prætendi ex ista solu-
8 tione à marito de propriis pecuniis facta, † quod nomen vxoris fuerit simulatè appositum, vt per Dec. *conf.* 544. *num.* 15. *post Bart.* supra allegatum, & alios, & hoc non subsistit, quia ex prædictis apparet Ansuisium maritum verè acquirere voluisse vxori, vel prætendit census spectare ad maritum, cuius erat pe-
9 cunia, & hoc etiam non subsistit, quia certum est † emptum aliena pecunia acquiri non domino pecuniæ, sed illi cuius nomine facta est emptio, *l. cum aliena pecunia, l. nihil prohibet, C si quis alteri, vel sibi.* & firma-
10 tur regula per exceptiones, quæ dantur † in rebus emptis pecunia dotali, minoris, militis, & similium, *l. res, quæ ex dotali, ff. de iure dot. l.* 3. *C. arbitr. tut. l. si vt proprius, C. de rei vendicatione.*

R. P. D. Marcomontio, Venetæ census Lunæ 14. *Martij* 1611.

SVMMARIA.

1 *L. cum propria, C. si quis alteri, vel sibi. Intellectus.*
2 *Hæres non potest declarare animum defuncti.*
3 *Simulationem qui allegat debet probare illam, & causam probabilem, sufficientem & verosimilem, simulandi, &* num. 6.
4 *Maritus emens ex sua propria pecunia pro vxore, non præsumitur simulate emere, &* num. 6.
5 *Simulatio non præsumitur.*
7 *Maritus potest ex propria sua pecunia emere censum pro vxore, & illi acquiritur census.*
8 *Donatio inter virum, & vxorem, morte confirmatur.*
9 *L.* 3. §. *sciendum, & §. sed & si debitorem, ff. de donat. inter vir. & vxor. intellectus.*
10 *Regula quod non valet ab initio tractatu temporis non convalescit. Intelligitur ipso iure, secus si Princeps aliter voluerit.*
11 *Census emptus alienâ pecuniâ, acquiritur illi cuius nomine emitur.*

DECISIO CLXVI.

Dixerunt Domini non obstare conclusionibus in Decisione firmatis dispositionem, *l. cum proponas, C. si quis alteri, vel sibi.* Quia † ibi maritus vxore de-
1 functa asserebat se non verè, sed simulatè appositum nomen vxoris in contractu, in hoc autem casu Dominus Ansuisius nunquam dixit nomen Dominæ Lauiniæ suæ vxoris fuisse in instrumento census appo-
2 situm per simulationem. Et omisso pro nunc, † quod hæredes eiusdem Ansuisij non possunt hodie in præiudicium Dominæ Lauiniæ declarare ipsum habuisse animum simulandi ex latè deductis per Surd. *cons.* 35. *i. num.* 55. *lib.* 3. sufficit dicere quod etiam ipse maritus si foret superstes, & vellet dare de simulatione † debe- 3
re illam probare, vt vult text. in eadem, *l. cum proponas, in vers. docenti tibi. & in l. si filij, in verbo, probat. C. de donat. inter vir. & vxor.* & vtrobique notat *Glos.* Nec ad istum effectum satis esset quod pretium census sit solutum de pecunia ipsius matitis nam & in dictis legibus idem contigerat, & nihilominus exigitur à marito probatio, & in terminis dicit Bald. *consil.* 67. *sub num.* 1. *lib.* 5. † quod si maritus ex sua propria pe- 4
cunia emat rem nomine vxoris non præsumitur simulatio, sed statur instrumento, nisi contrarium probetur, & quidem regulare est, † quod simulatio non 5
præsumitur, *l. quamuis, & ibi* Bald. *in Summar. d. tit. C. si quis alteri, vel sibi*, & qui dicit contrarium simulatum, † probare debet non solum simulationem, sed 6
etiam causam simulationis, eamque probabilem, sufficientem & verisimilem, Bart. *conf.* 65. *n.* 4. *lib.* 1. cum aliis cumulatis per Abb. *conf.* 9. *n.* 7. & *conf.* 97. *n.* 24. Rota *decisione* 69. *num.* 2. *part.* 2. *diuers.* In proposito autem casu neque simulatio probatur, neque causa simulandi, nam si agimus de simulatione, quæ tangit voluntatem Ansuisij ementis nomine Lauiniæ, nulla omnino profertur ratio ex qua possit inferri Ansuisium voluisse sibi acquirere, & non vxori, & contrarium potius suaderet ex pluribus in decisione consideratis, quæ iterum explicare nihil refert.

Non etiam probatur causa simulandi, † nulla enim 7
lex prohibet, quin maritus ex sua propria pecunia possit emere rem aliquam nomine vxoris. Immo huiusmodi emptio est legitima, & dominium acquiritur vxori, vt fuit iam dictum in alia decisione, & tradunt Bald. *vbi supra*, Bart. *in l. & si instrumenta, in fine, C. de iure fisc.* Signorol. *consil.* 122. *num.* 1. Parisi. *cons.* 80. *lib.* 1. *n.* 9. & *in Addit. ad* Bart. *in l. Quintus, ff. de donat. int. vir. & vxor.* Neuiz. *in Silua nupt. lib.* 4. *n.* 23. *vers. limit. nono.* & fuit allegata *decisa in causa Romana fidei. c.* 20. *Aprilis*, 1583. *coram Eubalo.* Et quidem aut volumus maritum credidisse vxori eam pecuniam, qua census vel alia res emitur, aut donare; si credidit dabitur contra vxorem certi condictio, vel actio negotiorum gestorum, si negotium illius gerens eam rem maritus emit pro illa, vt notauit *Cuiac.* in explicatione dicti tit. *C. si quis alteri, vel sibi.* si verò credimus rem esse donatam, non ideo sequitur contractum esse simulatum eo colore, vt occultetur donatio prohibita inter coniuges constante matrimonio: nam in hoc est animaduertendum, quod etiam si iure veteri esset inter coniuges constante matrimonio omnino prohibita donatio, hodie tamen se- 8
cus est per orationem Seueri, & Antonini, per quam iuris rigor ea in parte relaxatus est, † vt si donans vs-
que ad mortem in eadem voluntate donandi permanserit, donatio morte confirmetur, *l. donationes, & ibi* Doctor. *l. sicut, C. de donat. inter vir. & vxor. l. cùm hic status*, §. 1. *ff. eod.* Bisignett. *decisio vnica, num.* 5. *eod. tit.* Mantica, *de tacit. & ambigu. lib.* 22. *tit.* 7. *in princ.* Itaque licet ante coniugis donantis obitum donatio non sit, nec dici possit valida, attamen est in statu contingenti, & potestatiuo validitatis, quia per mortem donantis confirmabitur, si interim per contrariam voluntatem reuocata non fuerit, & ad hoc est optimus. text. *in l. res vxoris, d. tit. C. de donat. int. vir. & vxor.* vbi deportato marito, & publicatis omnibus eius bonis, iuxta *l. vlt. de sentent. pass.* non tamen publicatur res donata vxori, sed manet in pendenti, ita vt si eam maritus non reuocauerit morte confirmetur donatio fisco penitus excluso. Ergo si lex non statim irritat donationes constante matrimonio inter coniuges factas, sed eas relinquit in pendenti, vt ex mutatione, aut ex perseuerantia voluntatis in donante,

vel reuocatæ censeri debeant, vel confirmatæ cessantibus aliis coniecturis, non datur ratio propter quam maritus per simulationem occultare velit donationem quam facit suæ vxori, cum ius præcisè resistat, nec per huiusmodi actum maritus priuetur facultate de rebus donatis aliter disponendi quandocumque sibi placuerit.

Ex his sequitur non obstare *l. 3. §. sciendum, & §. sed*
2 *si debitorem, ff. de donat. inter vir. & vxor.* Nam † in primis ibi non agitur de simulatione, neque S.C. dicit in ea specie occultari vnam actionem vt fraus legi fiat, sed celeritate coniungendarum inter se actionum, quod in aliis legibus dicitur breui manu, vt optimè declarat Brisson. *lib. 11. de verbor. sign.* atque ista celeritas, & breuitas manus etiam in actu legitimo, & aperto, rectè adhiberi potest. Deinde loquitur Vlpianus de iure antiquo, quod patet tum ex clausula, ipso iure, quam semel, atque iterum repetit, quam etiam ex quo allegat Celsum, qui vixit sub Hadriano Imperat. ante tempora Scueri, & Antonini; qui iuris antiqui in hac materia prohibitionem coarctarũt, vt dictum est. Præterea etiam si præcisè, & ad litteram illos textus velimus accipere tamen vt concilientur cum legibus ibi allegatis, dicendum erit quod ibi dicitur donationes inter coniuges ipso iure ita esse interdictas vt nihil valeat quod actum est debere intelligi, vt ab initio nihil valeat, sed confirmetur nihilominus ex postfacto, si vsque ad mortem eadem donandi voluntas in donante duranerit.

Nec obstat regula, quæ ab initio non valent tractu
10 temporis non conualescunt, nam † id obtinet ipso iure: secus autem vbi Principis auctoritate aliter constitutum est, vt in hoc casu, & ita in his terminis, respondet Cuiac. *in prælect. ad d. tit. C. de don. inter vir. & vxor.*

Denique dato etiam, sed nunquam concesso, quod in solutione pretij census aliqua inter coniuges simulata donatio intercessit, tamen hoc nihil facit ad emptionem dicti census, quæ inter Monachos Camaldulenses, & Ansuisium facta fuit nomine suæ vxoris, quia cùm dicta emptio iure subsistat, & separari possit à donatione, poterit vxor teneri ad pretij restitutionem, quatenus donatio non subsistat, sed ideò non sequitur quod census eius nomine & ad eius proprietatem ritè acquisitus ad eam pertineat. Et sic non obstat, quod in *d. §. sed si debitorem*, liberetur debitor, nec tamen acquiratur vxori pecunia, quasi eodem modo in hoc casu valeat quidem emptio, sed census acquiratur marito, non autem vxori: nam ibi non poterat contingere liberatio debitori, nisi pecunia marito creditori acquireretur, & præsupposito quod non subsisteret donatio, non erat alius modus per quem à marito in vxorem pecunia transire posset ideoque nil mirum si dominium illius remaneret penes maritum. Hic vero census emptus Lauiniæ nomine fuit illi legitimè acquisitus statim ab initio, & ista acquisitio in eiusdem Lauiniæ persona non minus legitimè duravit etiamsi diceremus pretium fuisse illi donatum perperam ab Ansuisio mari-
11 to. Quia † etiam ex aliena pecunia emptum acquiritur ei cuius nomine emptum est, vt dictum fuit in prima decisione. A qua Domini non censuerunt recedendum ex capite istius prætensæ simulationis. Sed si hæredes Ansuisij velint audiri super restitutione pretij, dabitur ea de re dubium particulare.

Reuerend. P.D. Caualleric, Romana census, Veneris 18. Martij 1611.

SVMMARIA.

1 *Census acquiritur ei pro quo emitur mediante stipulatione Notarij, & procuratoris.*

2 *Dispositionem liberam alicuius rei habere, denotat habere illius rei dominium liberum.*

3 *Verba debent intelligi ciuiliter.*

4 *Domini eiusdem rei duo in solidum esse non possunt.*

5 *In instrumento nihil superfluum esse debet.*

DECISIO CLXVII.

GArganus vendidit censum q. Alexandro Mariæ Vitellio absenti, Liuio, tamen in hac parte procuratore & agente præsente, & vna cum Notario stipulante pro dicto Alexandro Maria, eiusque hæredibus, & successoribus ad dispositionem Domini Horatij, & eidem Horatio reseruata plena, & libera facultate, ac arbitrio tam census pro tempore decurrendos exigendi, quàm etiam censum ipsum, & illius retrouendendi pretium quoque exigendi recipiendi, & recuperandi. Mortuo Alexandro Maria, et Liuio, orta est controuersia inter hæredes Alexandri Mariæ, & Dominum Horatium ad quemnam ipsorum census spectaret, & causa commissa in Rota R.P.D. Coccino fuit ab initio facta decisio ad fauorem Horatij sub die 28. Aprilis 1608. à qua postea Rota recessit, die 22. Iunij anni sequentis 1609. & successiue fuit lata sententia in fauorem dominorum de Vitellis. Causa appellationis mihi commissa; dubitaui an sententia Rota lis esset confirmanda, vel infirmanda, & Rota respondit esse confirmandam. Nam per venditionem census de quo agitur factam per Garganum Alexandro Mariæ, eiusque hæredibus, constituendo ipsum procuratorem irreuocabilem, vt in rem propriam † intercedente stipulatione Notarij, & procuratoris fuit census acquisitus Alexandro Mariæ §. 1. *Institut. per quas person. nob. acquir. l. si procurator, ff. de acquir. rer. dom.*

Nec videbatur Dominis obstare reseruationem illam in fauorem Horatij, cum amplissima facultate. Quia attenta venditione ad effectum, vt hæc reseruatio compati possit cum emptione censebant necessario esse intelligendam de dispositione ad vtilitatem ipsius Alexandri Mariæ, qui erat dominus census, & pro quo fuit stipulatum, & sic quod Horatius haberet administrationem, non autem dominium. Et licet verbum † liberè disponere sit satis amplum, & præsupponat 3
dominium, tamen Domini in hoc casu non putabant esse ita amplum, & latè patens, vt non debeat † intelligi ciuiliter, *l. obligationem ff. de pignor. & hypoth.* Oldr. *cons. 148. num. 7.* latè Aym. *cons. 462. num. 15. & seq.* & propterea dicebant verbum disponere, debere intelligi ad vtilitatem illius pro quo fuerat emptus census nempe Alexandri Mariæ.

Accedebat premissis, quod nisi admitteretur, hæc interpretatio, sequeretur alterum de duobus absurdis, vel quod duo essent in solidum domini eiusdem census nempe Alexander Maria, cui fuerat facta venditio, & qui acquisierat, & Horatius cui fuerat reseruata libera dispositio, quod nullatenus esse potest stante regula firmata in vltima decisione. † Quod duo in solidum domini eiusdem rei esse non possunt, *l. si vt certo, §. si duobus vehiculum, ff. commod.* Vel quod nomen Alexandri Mariæ in instrumento appositum inseruiret de vento, & nihil operaretur, quod neque vlla ratione est admittendum, † cum in instrumento esse 5
non debeat minimum verbum sine virtute aliquid operandi si potest. Bald. *in rub. C. de contr. empt. num. 6. vers. 9. quare*, vt etiam alias Rota firmauit in dicta decisione.

R.P.D.

R. P. D. Iusto, Romana censuum, de Luraghis, Veneris, 21. Aprilis 1600.

SVMMARIA.

1 *Res empta pro absente etiam propriis pecuniis ementis, acquiritur absenti.*
Si tamen res sit tradita, vel emptio ratificata, d. n. 1.
Absens tamen tenetur restituere pretium erogatum, num. 5.
2 *Voluntas probatur à posteriori.*
3 *Traditio in incorporalibus probatur ex patientia.*
4 *Ratificatio probatur ex confessione iudiciali.*
6 *Gesta post decoctionem non possunt praeiudicare creditoribus anterioribus.*
7 *Solutione vnica eodem tempore facta, non extinguitur duplex debitum.*
8 *L. sicut, §. si debitor, ff. quib. mod. pign. vel hypot. solu. intellectus.*
9 *Mandatum expirat decoctione mandantis.*
10 *Administratio bonorum perditur ob decoctionem.*

DECISIO CLXVIII.

DVbium distinctum fuit in duas partes, & prima pars respicit summam censuum ad credendum millia scuta ascendentiū, secunda vero ad septem millia.

Quo ad Primam dixerunt Dominum Ascanium teneri ad pretium, sed faciendam esse prouisionem, qua consulatur creditoribus Luraghi, vt agnoscantur tanquam Domini censuum, & vti possint tanquam propriis Luraghi, in quo videntur etiam acquiescere informantes pro creditoribus.

Quo ad secundam duæ etiam difficultates fuerunt discussæ, Prima scilicet, an dominium censuum decem millium scutorum de quibus agitur fuerit acquisitum Domino Antonio. Secunda, an remaneat debitor pretij.

Respectu primæ difficultatis affirmatiuè resolue-
1 runt, nam † quando quis emit de propriis pecuniis sub nomine alterius absentis dicitur acquisitum dominiū ei, pro quo res empta est, si est tradita vel emptio est ratificata, quia hoc modo constat de veritate, &
2 voluntate vtriusque partis, † quæ probatur à posteriori, Bald. *in l. multum interest, num. 3. C. si quis alteri, vel sibi, &* Salic. *ibi, num. 3.* Castr. *num. 3. & idem* Castr. *cons. 319. part. 2.* & sequuta est Rota *coram R. P. D. nostro Seraphino, in causa Romana extinctionis census, 7. Nou.*
3 *1584.* De traditione † constat in casu nostro ex continua patientia, quia sumus in incorporalibus, *l. quoties, in fin. & ibi* Bart. *& alij, ff. de seruit.* Præsertim iuncta redēptione censuum & solutione pretij facta Dominis de Iustinianis in extinctionē debiti, ex quibus oritur etiam ratificatio, facit text. in *l. si pars, §. illud, l. pen. §. fin. & l. fin. ff. de inoff. test.* Bart. *in l. si post legatum. ff. de his quib. vt ind.* Castr. *cons. 1. lib. 1.* Aym. *cons. 204. n. 13.*
4 Quæ ratificatio † expressè colligitur ex confessione iudiciali Domini Antonij, qui dicit. *E vero quello delli dieci milla scudi, il quale se bene non era compro delli dinari di Luraco, nondimeno era mio à tutta passata.* Ex qua confessione probatur veritas non solum à posteriori, & ex consequentibus, sed à priori, & ab antecedentibus, quia sic actum dicitur. Bart. Bald. *& alij, in dicta l. multum interest,* & super confessione fundata est Rota in dicta decisione Romana extinctionis census.
5 Ex quibus sequitur Dominum Antonium † iure fuisse factum debitorem pretij erga Luragū, & creditores, Bald. Castr. *& alij, in l. 1. C. si quis alt. vel sibi.* Quod ipse scinit, & falsus est, & cessant omnia, quæ in contrarium adducuntur, quia ex superioribus constat de scientia, ratificatione, & vsu Domini Antonij.

Respectu secundæ resoluerunt Dominum Antonium remanere debitorem pretij, non obstante asserta solutione facta Dominis de Iustinianis, siquidem † 6
gesta post decoctione Luraghi non possunt præiudicare creditoribus anterioribus, nec. in *l. Rogasti, §. si fugitiuus, ff. si cert. pet.* Castr. *in l. summa cum ratione, n. 6. ff. de procul.* Quia tunc omnia reducuntur ad dispositionem iuris, Rota *coram* Illustrissimo Blanchetto *in Romana pecuniaria 13. Nouembris 1592.* & in aliis.

Nec facit allegata assignatio, vel pactum inter Dominum Antonium, & Luragū, vt Antonius vti posset censibus pro sua indemnitate, cùm esset obligatus ad fauorem Dominorū de Iustinianis pro Lurago. Quoniam responsum fuit primò de hoc plenè non constare. Secundò, & si constaret non ideò extinctum esse debitum pretij, pro quo instant creditores, † nec po- 7
tuisse illo censu vnico contextu soluere debitum dominis Iustinianis, & eorum iura, & actiones acquirere, & creditoribus Luragi decocti, cùm sint duo debita. Tertiò, quod licet attendatur tempus pacti, non extinctionis, *l. sicut, §. si debitor, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.* † nihilominus ille text. explicitè quando res du- 8
rat, & est in bonis debitoris, secus post † decoctionem, 9
& fugam, quando quodcunque mandatum, & facultas censetur reuocata, vt notatur in *d. l. rogasti, §. fugitiuus, ff. si cert. pet.* † & amissa bonorum administratio *l. libera,* 10
ff. de pecul. Glos. *in d. §. fugitiuus, in verbo, Credendo.*

Quæ omnia Domini intellexerunt, saluo iure Domini Antonij quærito contra Luragum, & eius bona ex solutione debiti facta Dominis Iustinianis.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Romana census, 22. Iunij 1609.

SVMMARIA.

1 *Officium acquiritur non illi, qui conceditur, sed illi cuius reseruatur facultas de eo disponendi.*
2 *Res acquiritur ei ad cuius fauorem est facta stipulatio.*
3 *Etiam quod alteri concedatur dicta rei dispositio.*
4 *Dominium eiusdem rei penes duos insolidum eodem tempore esse non potest.*

DECISIO CLXIX.

LIcet vera sit conclusio, † quod dominium officij 1
non acquiritur illi, in cuius personam fit à Principe concessio, & super cuius vita ponitur, sed illi, cui reseruatur facultas percipiendi fructus, & de officio disponendi, vt fuit resolutum *in causa Romana montium, 5. Nouembris 1576. coram bon. mem. Clem. VIII.* & alias sæpius, tamē in casu isto termini non sunt pares, quoniam non agitur de officiis, in quorum emptione solent aliqui erogare pecunias, & acquirere sibi modo prædicto, & solùm currere periculum vitæ illorum, in quorum caput ponunt officium, sed in casu isto agitur de emptione census, quem Garganus vendidit Alexandro Mariæ absenti Linio in hac parte procuratore, & Agente præsente, & vna mecum Notario stipulante pro dicto Alexandro Maria, eiusque hæredibus, & successoribus, &c. vnde † fit, quod mediante persona 2
dicti procuratoris Alexandri Maria acquisiuit dominium dicti census; *§. pen. instit. per quas person. nob. acquir.* Thesaur. *decis. 70. num. 13.* vbi alios allegat.

Neque relenat, quod incontinenti dicatur, † ad 3
dispositionem tamen Horatij, &c. Quia ista dispositio non intelligitur respectu dominij, quod cùm mediante

stipulatione fuerit acquisitum Alexandro Mariæ non potuit incontinenti acquiri etiam Horatio cùm penes
4 † duos insolidum esse minimè possit, *l. si certo, §. si duobus vehiculum. ff. commod.* sed dicta dispositio debet intelligi de administratione, quod innuunt etiam verba instrumenti inferius apposita, & de illo, & illius iuribus liberè administrandi, & disponendi, hoc est ad effectum, quod habeat quamcunque administrationē, saluo tamen domnio acquisito Alexandro Mariæ, provt in simili fuit resolutum *in causa Romana officij, 30. Ianuar. 1603. coram R. P. D. Lancellotto.* vbi Rota dixit officium spectare ad Victoriam, cùm Papa illud Victoriæ donauerit, & non ad hæredes Cassandræ, licet omnimoda dispositio, quo ad administrationem esset relicta dictæ Cassandræ.

Neque releuat, quod post acquisitionem factam Alexandro Mariæ incontinenti dicitur, ad dispositionem tamen Horatij, & sic videtur acquisitum dominium Horatio, quia contrarium est verius. Nam si teneretur hic intellectus nomen Alexandri Mariæ inseruiret deuenro in instrumento, & magis congruit præfata interpretatio, vt dominium fuerit acquisitum Alexandro Mariæ cum administratione tamen Horatij, quæ potuit adhiberi iustis de causis, maximè cùm Horatius esset familiaris honorarius domus Alexandri Mariæ.

Neque est verum, quod census fuerit emptus cum pecuniis Horatij, quia pecuniæ fuerunt soluræ per procuratorem Domini Alexandri absentis, cui etiam fuit facta quietantia, & licet dicatur mediante mandato dato per Horatium ad bancum, non inde sequitur, quod Horatius soluerit de propriis pecuniis maximè cum, vt constat ex epistolis in alia positione datis Horatius solitus esset habere in manibus pecunias Alexandri, & illas ministrare.

Ex quibus Domini recesserunt à resolutione facta die 28. Aprilis 1608.
2

R. P. D. Pirouano, Romana census, Lunæ 18. Iunij 1612.

SVMMARIA.

1 *Procurator emendo pro domino illi acquirit dominium, & possessionem.*
2 *Negotiorum gestor acquirit ei, pro quo emit sequuta ratificatione.*
3 *Dispositio libera rei importat dominium.*
4 *Animus acquirentis principaliter spectatur in acquisitione dominij, & possessionis.*
5 *Simulatio in emptione facta pro alio, ex quibus præsumatur.*
6 *Administrator habens liberam administrationem omnia potest, quæ potest dominus etiam alienare, & permutare.*
7 *Non tamen potest donare, nec legare.*

DECISIO CLXX.

DOmini steterunt pro confirmatione sententiarum, in quibus fuit declaratum censum scutorum quingentorum, acquisitum per Liuium Gabriellium Alexandro Mariæ Vitellio, eiusque hæredibus ad dispositionem tamen Domini Horatij Amadutij spectare ad prædictum Dominum Alexandrum.

Nam cum Liuius dominum, & possessionem Alexandro acquirere voluerit emendo censum specifi-
1 cè illum nominando, † & potuerit vti procurator, *l. 1. C. per quas person. nob. acquir. l. per procuratorem, C. de acquir. possess. l. quod meo. ff. eod. tit. de acquiren. possess. c. cùm venissent, de restit. spol.* Bald. *de contrahen. emptio. & vendit. in rub. num. 16.* Surd. *decis. 226. num. 1.* Vel saltem † vti negotiorum gestor sequuta ratihabitione, *l. si pupilli, §. sed si ego, ff. de negot. gest.* Anch. *cons. 127. in princ.* consequitur censum ad eundem Alexandrum spectasse, & nunc ad eiusdem filios, & hæredes pertinere pro quibus etiam fuit stipulatum in instrumento census. 1

Et quæ dicuntur de reseruatione in eodem instrumento ad fauorem Domini Horatij apposita & formalibus verbis concepta. Reseruata tamen eidem Domino Horatio Amadutio licet absenti plena, & libera facultate, & auctoritate, & arbitrio tam census pro tempore currendos exigendi, quàm etiam censum ipsum, ac illius iura retrouendendi, extinguendi, & respectiuè cedendi, pretium quoque exigendi, recipiendi & recuperandi, & de habitis, receptis, & habuisse confessis quietandi, & generaliter de illo, & iuribus illius liberè administrandi, & disponendi etiam absque aliquo mandato Domini Alexandri. Si prædicta verba essent intelligenda de absoluta, & omnimoda dispositione, quæ necessario præsupponit dominium, & possessionem † sine quibus facultatem liberæ dispositionis non intrat, *l. 1. ff. de iurisd. omn. iudic. l. ad rem mobilem, l. ad legatum, ff. de procur.* nulli dubium quod Amadutio census esset quæsitus, quia animus Liuij fuisset taliter acquirendi, † qui principaliter in acquisitione dominij, & possessionis inspici debet, esto quod alia persona in instrumento fuisset nominata, *l. qui mihi donatum, ff. de donat.* Anchar. *d. cons. 127. in prin. vers. sed plura concurrunt.* Præsumeretur † enim potius nomen illius simulate adscriptum in instrumento, quam quod verè in eo esset translatum dominium quia nec Alexandri pecunia census fuerat emptus neque statim cæperat possidere, Bald. & Salic. *in l. multum interest, C. si quis alteri vel sibi,* Dec. *cons. 545. n. 15. & 16.* Menoch. *de arbit. casu 470. n. 20.* Surd. *dec. 325. n. 12. in fine.*

Cæterùm Domini existimarunt verba reseruationis non esse referenda ad absolutum dominium, sed dumtaxat ad liberam administrationem, quæ se compatitur cum acquisitione dominij census in persona Alexandri, vt in aliis decisionibus coram Dominis meis Coccino, & Caualletio fuit consideratum.

Facultates † autem liberi administratoris, & si includant ea omnia, quæ dominus facere posset, etiam alienando, & permutando, *l. procurator cum libera, ff. de procur.* vbi Bart. *in princ.* Bald. *in l. 1. ad fin. vers. item adde, ff. de off. proc.* Cæs. Surd. *dec. 219. n. 26.* Illustr. Mantica, *de tac. & ambig. lib. 7. tit. 2. n. 14.* Non † tamen donare, vel legare posset, vt dicunt *Bart.* & alij præcitati, quæ cùm sint signa absoluti dominij, & dispositionis, & in contextu reseruationis non legantur, vel saltem æquipollentia, vt in casu Anch. *d. cons. 127.* & provt poterat dicta venditrix ante dictum contractum, sequitur dicendum iura acquisiti dominij non remansisse vulnerata propter reseruationem; Maximè quia verba ex quibus argumentum dominij pro Amadutio desumebatur erant magis restricta ad administrationem, quam ad dominium: ibi & generaliter de illo, & iuribus illius liberè administrandi. Nec dicatur quod subsequebatur verbum & disponendi æquè vniuersale, quia & illud benè conuenit terminis administrationis circa facultatem vendendi, & permutandi absque eo quod importet in cæteris absolutum dominium.

Et quod semper retentus fuerit sermo de facultate administrandi, benè indicant alia sequentia verba ibi: etiam absque mandato Domini Alexandri, quæ superflua fuissent quatenus dominium in persona illius non fuisset considerabile. Et prædictis exinde accessit declaratio eiusdem Amadutij, qui se pro procuratore Alexandri

Alexandri gessit in exigendo fructus census enunciando se procuratorem, & reseruatarium quæ obseruantia multum mouit Dominos, vt Amadutium crederent administratorem & non dominum, qui etiam in aliis negotiis pro Dominis Vitellis vti talis se gerebat.

Et ita fuit resolutum.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Romana census Lunæ 18. Aprilis 1608.

SVMMARIA.

1 *Dispositio rei pertinet ad eum qui est illius dominus.*
2 *Dominium non potest in solidum esse penes plures.*
3 *Tamen hæc particula, restringit præcedentia.*

DECISIO CLXXI.

FVit resolutum censum, spectare ad Horatium Amadutium, quia illum emit Liuius pro Vitellio, eiusque hæredibus, & successoribus ad liberam dispositionem Domini Horatij Amadutij, tum quo ad sortem cum quoad exactionem fructuum, & ipsemet Horatius soluit pecunias mediante ordine directo bancho, vnde sequitur quod census spectet ad ipsum Horatium iure dominij, † quia alias non potuisset de eo libere disponere, *l. in re mandata, C. mandat.* & considerat Anchar. *consil. 127. colum. 1. in fine, vers. reseruando namque,* & dixit in simili, Rota *in causa Romana montium 5. Nouembris 1576. coram fel. rec. Clem. VIII.*

Neque obstat quod acquisitio fuit facta pro Vitellio, eiusque hæredibus, & successoribus, & sic ei fuit 2 acquisitum dominium, † quod non potest insolidum esse penes plures ex allegatis per Signoro. *cons. 75. n. 9.* Quia in hoc casu non fuit simpliciter acquisitum Vitellio, cum acquisitio sit pro Vitellio, eiusque hæredibus 3 reseruata tamen dispositione Horatio, † cuius dictionis natura est restringendi omnia præcedentia, Bald. *cons. 175. num. 12. vers. 3. etiam lib. 2.* & sic retorquetur motiuum, quod cum dispositio, & sic dominium sit penes Horatium, non possit esse penes Vitellium, cùm apud duos insolidum esse non possit. Minus obstat quod census videatur emptus de pecuniis Vitellij, quia de contrario constat ex ordine dato per Amadutium banco ad effectum emendi dictum censum: Neque ex epistolis constat quod tunc Horatius haberet in manibus pecunias Vitellij, & si constaret necesse esse probare quod Amadutius de eis soluerit, & tunc videndum esset si Vitellius voluisset donare Horatio, & si donatio sustineretur, vel aliàs resultaret aliqua simulatio, vt dici posset censum spectare ad Vitellium.

R. P. D. Ramboldo, Perusina Censuum, Veneris 13. Februarij 1615.

SVMMARIA.

1 *Absenti ius acquiritur ex stipulatione Notarij absque ratificatione, & cessione secundum magis communem.*
2 *Accedente maxime iuramento debitoris.*
3 *Tutor potest stipulari pro suo pupillo.*
4 *Census emptus ex pecunia communi pro se, & socio vtrique acquiritur, & solui debet.*
5 *Soluens ei cum quo contraxit liberatur, etiam quod sciat pecuniam ad alium spectare.*
6 Limit. *quando stipulatio est concepta copulatiuè pro contrahente, & absente, pro quo Notarius fuit stipulatus sub debitoris iuramento.*
7 *Adiecti non dicuntur quando dispositio est æqualiter in personam omnium collata.*

DECISIO CLXXII.

DOmini dixerunt † filiabus Marci Antonij fuisse licet absentibus ius quæsitum per stipulationem 1
Notarij etiam absque cessione, & ratificatione vt videtur magis communis opinio, de qua per Rol. *cons. 19. num. 17. & 22. lib. 1.* Cæph. *cons. 53. num. 3. & 8. lib.* Clar. *in §. Donatio quæst. 13. n. 1.* Menoch. *cons. 92. num. 67. lib. 1.* Pedem. *decis. 53. in fine,* Surd. *decis. 111. num. 5. & seqq.* cum ibi cumulatis, & in terminis census fuit dictum *in vna Veneta census 3. Decembr. 1610. coram Reuerendissimo Lugdunensi,* Atque † hæc opinio etiam eo magis in proposito locum sibi vendicare 2
videbatur ex quo intercessit quoque iuramentum debitoris, quod idem operatur atque præsentia, & acceptatio partis, Butr. Imol. *& alij, in cap. cum contingat, de iurei.* Ruin. *cons. 180. n. 12. & seq. lib. 1.* cum multis adductis per Gabr. *concl. 1. n. 69.* Et prædictæ filiæ tempore stipulationis erant sub tutela Vincentij, quo fit † vt mediante persona dicti tutoris fuerit ipsis ius 3
quæsitum absque alia acceptatione. iux. Gloss. *in l. stipulatio ista, §. si quis insulam, in verbo, fieri ff. de verb. oblig. & in l. quoties, in verbo, suo nomine, ff. de admin. tuto.* cum immo neque etiam ab ipsis gesta per tutorem impugnari potuissent.

Hoc autem iure stante voluerunt † fructus census emptorum à dicto Vincentio pro se, & dictis 4
filiabus ex pecunia communi non potuisse solui Vincentio tantum, & eius hæredibus, sed pro medietate debuisse solui dictis filiabus ad *l. Iuuito, C. de solut. & l. reos promittendi, §. cum tabulis, ff. de duob. reis, l. si mihi, & Titio, ff. de verb. oblig.*

Nec obstare videbatur † quod soluens ei cum quo 5
fuit celebratus contractus dicitur liberatus etiam quod soluens sciret pecuniã ad alium pertinere. Surd. *cons. 43. n. 2.* cum ibi allegatis, & *dec. 229. n. 17. & 18.* Quia fuit dictum, † obiectum non procedere quando 6
contractus celebratus est copulatiuè ad fauorem absentis, pro quo Notarius sub debitoris iuramento stipulatus fuit, sed eo casu dumtaxat quod verba obligatoria, & executiua in solum contrahentem, non autem in absentem directa fuerunt, ad notata per *Surd.* & alios supra allegatos.

Minus etiam subsistere credebant, quod dictæ filiæ dicantur adiectæ stipulationi, & consequenter soluens vni ex duobus dicatur liberatus. Quia † cùm 7
stipulatio concepta fuerit per copulatiuam, & non alternatiuam, & dispositio æqualiter in personam omnium collata non possunt dici adiectæ. Butr. *in l. 2. n. 2. & 3. in fin. ff. de duob. reis.*

R. P. D. Dunozet, Ianuensis census, Veneris 25. Nouembris 1613.

SVMMARIA.

1 *Obligatio facta à non vero debitore, non arctat creditorem ad illam acceptandam.*
2 *Obligatio cum pacto resolutiuo, si aliquid intra certum tempus factum non fuerit, si non fiat, resoluitur.*
3 Declar. *hoc procedere volente creditore.*
4 *Census nulla præcedente dissicta, non potest dici extinctus.*

5 *Decretum factum cum clausula, tum intimatione, non facta intimatione, non afficit.*

6 *Citationem præcessisse facit præsumi comparitio citati, non comparitio citantis.*

7 *Depositum conditionatum non revelauat.*

8 *Absenti acquiritur ius irrevocabiliter, ex stipulatione Notarij.*

9 *Intellige hoc verum ad effectum vt is qui se obligat non possit pœnitere, non ad effectum, vt absenti inuito ius acquiratur.*

DECISIO CLXXIII.

DOmini dixerunt mandatum relaxatum per A.C. pro fructibus census esse exequendum quia de validitate illius nulla fuberat dubitatio, & de iustitia constabat ex instrumento census, qui non fuit extinctus, nisi anno 1611. à Domino Duce de Altemps.

Nec visum fuit Dominis relevare depositum anterius factum à Domino Duce Cæsio, nam † cum Domini de Auria non essent illius creditores nullo iure tenebantur pecunias per eum oblatas recipere, & retrovendere censum, provt instabat dictus Dominus Dux Cæsius, quidquid sit dicendum quando ageretur de sola illius extinctione.

1 Nec obstat fuisse factum depositum ex quo Dux Cæsius constituit se debitorem dicti Census nam præterquam quod hæc nominis mutatio facta fuit insciis

2 creditoribus illa † obligatio remansit exincta, dum intra tempus præscriptum duorum annorum cum clausula relolutiua census non fuit extinctus *l.1.& tot.tit. ff.de lege commissor.* Illustriss. Mantica, *de tacit. & ambig. lib.4.tit.29.*

3 Et licet dici posset hoc † procedere Duce ab Altemps volente, tamen de eius voluntate satis constare visum fuit ex eo quod postea ipse sciens, volensque soluit fructus, censumque extinxit cum aliis coniecturis ponderatis per informantes.

Præterea depositum non potuit suffragari Domino

4 Duci ad effectum extinctionis census, † quia remanet sine diffidcta ne dum ex eo, quod illa facta fuerit à Domino Duce ab Altemps, & ab eodem reproducta ad retrouendendum sibi censum cum clausula, vt aliàs pecuniæ deponerentur penes montem Pietatis, depositum verò diuerso modo factum fuit, sed ex eo quod fuit factum post duos menses, sicque contra expressa verba Constitutionis Felic. *record.* Pij V. *vt fuit decisum in Anconitana census, 24. Maij prateriti, coram R.P.D. meo Vbaldo* Et eo minus suffragari potuit, quia decre-

5 tum factum fuit cum † intimatione pro certa die, & hora intimantis, & de tali intimatione nullibi constat. Rol. *conf.63.n.13. lib.3.* Put. *dec.174. lib.1.* fuitque dictum *in d. Anconitana census.*

Nec suffragatur comparatio procuratoris Ducis al-

6 legantis contumaciam: Quia comparatio † partis citatæ non autem citantis facit vt præsumatur citatio, vt latè fuit deductum *in d. Anconitana censu.*

7 Placuit etiam Dominis aliud fundamentum † depositum, scilicet, non fuisse purum, & liberum dictis appositis conditionibus, ad quas dicti hæredes Auriæ vigore instrumenti census non tenebantur; & per consequens non suffragatur, Salic. *in l. acceptam, n.1. circa med. C. de vsur.* cum aliis allegatis in vna *Farfensi pecuniaria* 19. *Decembr.* 1609. *coram Rev. Bononiensi.*

Nec visum fuit posse obstare rescriptum motu proprio erectionis montis pro extinctione debitorum Ducis Cæsij, in quo cauetur vt creditores in receptione pecuniarum teneantur cedere iura ad fauorem Montistarum, & vigore obligationis Dux effectus fue-

8 rat debitor, & dicti hæredes creditores, † cum illis fuerit acquisitum ius irrevocabiliter vigore stipulationis Notarij ex Rub. Alexandrino, *conf.117. n.4. vers. & si dicat.* Ceph. *conf.33. n.13. & seqq. lib.1.* cum aliis per informantes. Nam respondetur Domini † dictam con-

9 clusionem subsistere ad effectum, vt qui se obligat non possit pœnitere, non autem ad effectum vt Tertius, si id ratum non habeat efficiatur creditor, Rota *Diuers. decis.683. n.4. p.1.* & fuit dictum *in Cæsenatensi bonorum, 27. Iunij 1612. coram Reuerendiss. Bononiensi.* Vnde cum dicti hæredes non possint dici creditores, nec etiam Dux potest dici debitor, quia hæc sunt correlatiua, sequitur non intrare rescriptum motus proprij.

Ex quibus, & aliis multis adductis per informantes, ita fuit conclusum.

R.P.D. Remboldo, Perusina censuum, Mercury 1. Iunij 1616.

SVMMARIA.

1 *Absenti ex stipulatione Notarij ius acquiritur absque cessione, & ratificatione saltem ad effectum, vt contractus ante ratificationem reuocari non possit.*

2 *Censui fructus rectè soluuntur ei, qui censum emit.*

3 *Soluens alij, quam vero creditori, non liberatur.*

4 Ampliat. *etiam si soluat coniunctæ personæ.*

5 Limit. *quando soluitur ei cum quo fuit celebratus contractus.*

6 *Præpositus ad contrahendum, censetur etiam præpositus ad recipiendum solutiones.*

7 Ampliat. *etiam, quod contractus nomine alterius sit factus.*

8 *Res acquisita ex aliena pecunia, acquiritur stipulanti.*

9 *Debitor soluens iuxta formam stipulationis liberatur.*

10 *Obseruantia subsequuta est optima interpres cuiusque precedentis.*

DECISIO CLXXIV.

DOmini quo ad solutiones Vincentio factas recesserunt à decisis, die 13. Februarj 1615. & de aliis solutionibus hæredibus dicti Vincentij factis mandarunt particulariter videri.

Nam admisso etiam quod filiabus Marci Antonij, vt in alia decisione dicebatur, fuerit † per stipulationem Notarij ipsis absentibus ius quæsitum absque alia cessione, & ratificatione, quod saltem ad effectum vt contractus ante ratificationem reuocari non potuerit indubitanter procedere videtur vt idemmet *Ceph.* qui pro contraria opinione quod scilicet, ante cessionem, & ratificationem per stipulationem Notarij, nullum ius absentibus acquiritur allegari solet, declarat, *conf.440. num.41. & seqq.* Surd. *conf.60. num.16. circa med. vers. non dico,* nihilominus † cùm contractus cen-

2 sus de quo agitur, fuerit cum ipso Vincentio celebratus, rectè potuerunt fructus dicti census eidem Vincentio solui regula enim illa † quod soluens alij quam verò creditori non liberetur, *leg. si ego. ff. denego. gest. l. eius qui in prouincia vbi* Gloss. & Bart. *ff. si cert. pet. l. cum quis, §.1. de solut.* † Etiam soluendo coniunctæ per-

4 sonæ, Gloss. *in l. vero procuratori & ibi* Bart. *& alij ff. de solut. l. qui aliena negotia, §. quamquam, ff. de neg.* Alex. *conf.4. n.3. vers. tamen quia coniuncta.* vbi testatur de communi, *lib.2.*

Limitatur, † vt non procedat, quando contractus

5 fuerat cum persona, cui facta est solutio, celebratus, *l. si filius, & ibi* Bart. Alex. Dec. Ias. *& alij, C. de pact.* Bart. *in l. quod scruus, & in l. filiæ, ff. de solut.* cum aliis per Surd.

6 Surd.*dec.* 129.*n.*8.*& seqq.* Qui enim præpositus est ad contrahendum, videtur etiam præpositus ad recipiendum, videtur etiam præpositus ad recipiendum solutionem, vt inquit Bart. *in d. l. quod seruus, ff. de solut.* vbi subdit hoc esse menti tenendum.

Non obstat quod tunc demum hoc locum sibi vendicet, quando verba stipulationis in solum contrahentem directa fuerunt: secus autem si etiam in absentem pro quo Notarius sub debitoris iuramento stipulatus fuit: quia obiectum, vtera quod in iure non subsistit, † cum idem sit quamuis contractus nomine alterius sit factus. *Surd.* post alios per eum citatos, *d. dec.* 129.*n.* 12. tollitur etiam ex facto. Quo enim ad duo posteriora instrumenta census de anno 1592. celebrata in altero eorum nulla legitur stipulatio Notarij, sed tantum Vincentij in alio verò licet stipulatio Notarij pro absentibus adsit tamen postea expressè debitor census promittit soluere fructus Vincentio tantum. Et quo ad censum constitutum de anno 1584. Idem Vincentius in casu extinctionis census stipulatus fuit sortem principalem, vna cum fructibus vsque tunc
8 decursis restitui. † Quæ stipulationes fuerunt validæ licet pecuniæ ex quibus empti fuerunt census non essent stipulantis. *l. huiusmodi, in princ. & ibi* Glos. *ff. de legat.* 1. Abb. *cons.* 86. *n.* 1. *& seqq. lib.* 2. Natta, *cons.* 262.
9 *n.* 15. † Et debitor soluendo fructus Vincentio iuxta formam stipulationis indubitanter fuit à debito liberatus. Dec. *in l. certi conditor. §. si nummos, n.* 13. *& ibi* Alex. *ff. si cert. petat.* cum aliis per Bocc. *cons.* 19. *num.* 8. *&* 16.

Quæ etiam eo magis procedere videbantur, quia quod re vera mens, & intentio contrahentium fuerit vt fructus Vincentio soluerentur, ad vsibilitatem tamen etiam filiarum Marci Antonij visum fuerit aperte colligendum ex eo quod Vincentius, eiusque hæredes, ac dictæ filiæ vsquequo præiudicium motum fuit semper in communi vixerunt, & pro indiuiso etiam creditum dictorum censuum possederunt, sed etiam, quia per plures annos dicti fructus fuerunt eidem Vincentio soluti scientibus etiam, & patientibus mulieribus quatenus enim hæc ad inducendum tacitum mandatum non sufficiant, saltem inde resultat obseruantia,
10 quæ † optima cuiusque dispositionis interpres est. *c. cum dilectus, de consuetud. l. si de interpretatione, ff. de legib. l. quedam, ff. de reb. dub.* cum similibus.

10 Limic. *quando constat de contrario.*

11 *Dos quoad maritum est titulus oneroſus, reſpectu dotatæ eſt lucratiua.*

DECISIO CLXXV.

LIcet D. Iulius per solutionem scutorum trium millium factam D. Marchionissæ Mortariæ, matri, & tutrici D. Iuliæ fuerit liberatus prout 19. Februarij, & 28. Martij proximè præteritorum relolutum fuit nihilominus cum non soluerit iussu Iudicis non est assecutus plenissimam liberationem, ita vt D. Iulia pupilla, siue D. Vincentius iunior eius filius, & hæres non possit restitui in integrum aduersus solutionem. Ad † excludendum enim pupillum, & minorem à restitu- 1
tione in integrum aduersus solutionem debet debitor soluere auctoritate, & iussu Iudicis nam tunc consequitur plenissimam liberationem, & securitatem. *l. sancimus, in prima, & ibi* Dock. *C. de admin. tut. l. ait Prætor, §. permittitur, & ibi* Glos. *in verb. imputandum,* vbi etiam Bart. Bald. *& alij, ff. de minor. §. at ex contrario, vbi* Glos. *in verb. soluerit, & ibi* Angel. Port. *& alij. Inſtit. quib. alienar. lic. vel non.* Glos. *in l. 1. in verbo, poteſt, & ibi omnes C. ſi aduerſ. ſolut.* Immo † non sufficit simplex auctori- 2
tas iudicis, sed requiritur eius præceptum, & iussus, non obstante contradictione debitoris, ita vt solutio non sit spontanea, sed coacta, prout ex *d. §. permittitur,* declarat Paul. de Castro, *in d. l. 1. num. 3. verſ. an tertio vero caſu, & ibi* Iacobin. *in fine, C. ſi aduerſ. ſolut.* Bart. *in d. §. permittitur, num. 2. verſ. & hoc ultimum.* Anton. Gomez *de contract. c. 14. n. 4. circa med. verſ. quod tamen intelligo.* Vnde pro parte hæredis D. Iuliæ prætendebatur restitutio in integrum aduersus solutionem scutorum trium millium per Dominum Iulium tutricis Dominæ Iuliæ sine iussu, & mandato Iudicis factam, ex eo quod pecunia culpa tutricis fuit deperdita. Minor † enim 3
restituitur contra soluentem ne dum quando pecunia est deperdita facultate ipsius minoris, sed etiam quando culpa curatoris, Paul. de Castro, *in d. l. 1. n. 3. & ibi* Iacob. de S. Georg. *pariter n. 3. C. ſi aduerſ. ſolut.*

Pro parte autem Domini Iulij prætendebatur non esse locum huic restitutioni, † & hæredi Dominæ Iu- 4
liæ incumbere onus probandi perditionem pecuniæ, cum restitutio in perditione fundetur, vt per Iacob. Buttig. *in l. 1. in fine,* quem ibi sequuntur Bart. Bald. Angel. Albert. Fulgos. Salic. & Iacobin. de S. Georg. *C. ſi aduerſ. vendit.* Soc. *conſ.* 115. *n.* 13. *circa med. lib.* 1. Ideò de ordine Dominorum difficultatem ad id restringit & die Lunæ vltima Aprilis 1582. Domini pro maiori parte tenuerunt constare de perditione pecuniæ, & per consequens locum esse restitutioni in integrum. Quia tutrix cui dicta scuta tria milia fuerunt soluta erogauit illa in alimentis Dominæ Iuliæ, & Dominæ Catharinæ pupillarum, prout ipsamet tutrix in actis declarauit se velle illas in alimentis pupillarum erogare ergo cum Dominæ Iuliæ de dote scutorum quindecim millium sibi à Domino Iulio vigore pacti debita deficiat scuta tria milia satis constat de amissione alias si scuta tria millia per Dominum Iulium soluta essent imputanda in causam dotis Domina Iulia amisisset.

Non obstat quod hæres Dominæ Iuliæ sit etiam hæres Dominæ Marchionissæ in cuius hæreditate reperitur creditum contra Serenissimum Regem Philippum, & sic hæreditas est soluendo: quia multiplicitet respondetur. Primo, quod † cùm sit hæres cum be- 5
neficio inuentarij non sunt confusæ actiones, & cum in hæreditate non reperiantur corpora hæreditaria, sed ius, & actio contra Regem, non cogitur mutare debitorem. Secundo, quia est paratus cedere dictum creditum pro ea quantitate quam Rotæ ordinabit. Tertio, quia quando etiam vellet illud exigere non posset id
facere

facere sine magna difficultate, stante, maximè declaratione Senatus Mediolani quod feudum Castri Mortariæ sit denolatum Regi, & quod hæredi Dominæ Marchionissæ nullum ius competat contra Regem, &
6 † patia sunt pecuniam esse deperditam, vel eam esse
7 difficilis exactionis cum † difficultas, & impossibilitas æquiparentur, *l. nepos Proculo, ff. de verb. sign. c. breui de inreiur.* latè Felin. *in cap. Ecclesia S. Mariæ, n. 86. de constitut.* Et non posse † rem habere, vel cum magna
8 difficultate eam prosequi paria sunt, vt inquit Bald. *in l. mater tua, n. 17. C. de rei vend. per l. naturalem, ff. de acquir. rer. dom.* & per alia iura ibi per eum citata vbi exemplificat in re possessa à magno Barone.

Non obstat quod Domina Marchionissa post receptionem scutorum trium millium dedit in dotem Dominæ Iuliæ scuta decem, & septem millia, &
9 † mater tutrix dando dotem filiæ censetur dare ad computum eius quod habet ex administratione, vt per Put. *decis. 174. aliàs 177. incipit. die 26. Iunij lib. 1.* Quia
10 † id procedit in dubio secùs quando constat de contrario Gloss. *& omnes, in l. fin. Cod. de dot. promiss.* provt in casu nostro in quo tutrix scuta tria millia declarauit velle in alimentis erogare.

Non obstat quod super dictis sutis decem, & septem millibus comperit Domino Iulio hypotheca, ex quo fuerunt soluta ex causa doris, † quæ licet quo ad
11 maritum sit titulus onerosus, tamen quo ad filiam est lucratiuus, & sic inrrant tradita per Grammat. *q. 1. n. 7.* Quia maritus Dominæ Iuliæ præmorientis cum filio lucratus fuit dicta scuta decem & septem millia vigore *Statuti Vrbis lib. 1. c. 77.* disponentis maritum muliere præmortua liberis extantibus de iure dotem lucrari, teneri tamen dictis liberis seruare. Vltra quod hæres Dominæ Iuliæ affert cedere Domino Iulio actionem reuocatoriam, vel hypothecariam, si quam habet contra quoscumque.

Non obstat quod Domina Marchionissa sit soluendo, cum habeat fideiussorem idoneum, quia pupillis non tenetur mutare debitorem, & est paratus cedere ius sibi competens contra fideiussorem.

R. P. D. Canallerio, Barensis fructuum, Mercury, 2. Iunij 1610.

SVMMARIA.

1 *Census annui dicuntur fructus ciuiles.*
2 *Fructus ciuiles beneficij Ecclesiastici quorum solutionis dies non venerat tempore resignationis, spectant ad successorem.*
3 *Resignans beneficium simpliciter abdicat à se omne ius & possessionem.*
4 *Resignans beneficium post resignationem nullos fructus potest percipere.*
5 *Et si percipiat tenetur ad illorum restitutionem.*
6 *Fructus naturales à solo separati tempore resignationis spectant ad resignantem.*
7 *Etiam si fuissent locati, & dies solutionis affictus veniret post resignationem.*
8 *Beneficiatus in vita æquiparatur usufructuario, in morte vsurario.*
9 *Resignans beneficium Ecclesiasticum, habetur pro mortuo.*
10 *Mors ciuilis æquiparatur naturali tantùm in casibus in iure expressis.*
11 *Capitulum si habet fructus Episcopatus ob mortem Episcopi, illos non habet si Episcopus transferatur ad alium Episcopatum.*

DECISIO CLXXVI.

CVm Reuerendissimus Dominus Sanuitalis Archiepiscopus Barensis resignasset Archiepiscopatū in fauorem Reuerendissimi Domini Caracciioli, orta est inter ipsos differentia super fructibus decursis, & inexactis vsque ad diem resignationis, & introducta causa coram A. C. fuit lata sententia, in qua quo ad fructus naturales, & industriales condemnauit Dominum resignatarium ad restituendum Domino resignanti omnes, & quoscumque fructus separatos à solo tempore resignationis, necnon fructus perceptos de quocumque affictu, pro rata tamen fructuum recollectorum; quo verò ad fructus ciuiles condemnauit eundem ad restituendum omnes fructus censuum, & similes, qui ad eius manus peruenerunt post resignationem pro rata; à qua quidem sententia cum fuisset huius inde appellatum, fuit commissa causa appellationis in Rota appellatione remota.

Dubitaui igitur an fructus, & expensæ deberentur Domino Sanuitali iuxta sententiam A. C. & Domini dixerunt esse distinguendum inter fructus ciuiles nam in Rota appellaturales, seu industriales.

Nam quo ad fructus ciuiles, † quales sunt census, pensiones domorum, responsiones, & similes, † quorum de tempore resignationis adhuc non venerat dies solutionis censuerunt spectare ad successorem ad quem etiam spectant fructus pendentes Gloss. *in c. præsenti, de offic. ordin. in 6.* Card. *& alij, in c. vlt. de pecul. cleric.* Calder. *in cons. 2. eod. tit.* latè Couar. *lib. 1. Var. Resolut. cap. 15. sub n. 2.* Nec putauerunt quod Dominus resignans, qui Ecclesiæ præfuit, & illius onera vsque ad diem dimissionis, & adeptionis possessionis resignatarij sustinuit, posset in hac rata aliquid prætendere: † quia eo ipso quod simpliciter dumisit abdicauit a se omne onus, & possessionem. Innoc. *in c. super hoc, de renunc.* Rota *dec. 1. eod. tit. in nou.* Cassad. *decis. 4. num. 3. de restit. spol.* Achil. *decis. 10. eod. tit.* & † ideo post resignationem non potest percipere amplius aliquos fructus vt in dictis Decisionibus, & tradit Paris. *cons. 39. lib. 4.* Et si post resignationem † percipiat tanquam malæ fidei possessor, tenetur ad eorum restitutionem ex quo remansit absque titulo coloraro, & amisit possessionem ciuilem, & naturalem, Put. *decis. 158. n. 4. lib. 3.* Prob. ad Monach. *in cap. si re, n. 30. de renunciat* Rota *d. dec. 1.* Sarnens. *in regula, de annal. q. 57. n. 3. vers. pro quo est diligenter*, & fuit resolutum *in vna Saguntina beneficiorum, 1. Iunij 1592. coram bon. mem. Orano*, & pro his optimè facit *dec.* Put. *14. lib. 3.* vbi ex prædicta ratione fuit datus translatario integer terminus pensionis maturatæ post translationem etiam pro rata temporis decursi ante translationem.

Quo verò ad fructus naturales, & industriales Domini similiter distinguebant. Nam † eos, qui erant à solo separati ante diem 5. Iulij, qua die Dominus Resignatarius fuit prouisus censuerunt spectare ad Dominum Resignantem, iuxta terminos, *l. defuncta, ff. de vsur. & l. diuortio.* cum ibi not. *ff. sol. matr.* etiam si † fuissent locati, & dies solutionis affictus veniret post resignationem; quia de tali affictu, seu pretio locationis, quod debetur ratione fructuum idem iudicatur quod de fructibus, quorum loco affictus subrogatur, & sic non consideratur dies solutionis affictus, sed potius tempus perceptionis fructuum pro quibus affictus soluitur. Salic. *in l. fructus, n. 3. vers. & probat. ratione, C. de actio. empt.* Alex. *cons. 28. num. 1. lib. 1.* Natt. *cons. 141. num. 1.* cum aliis adductis per Hond. *cons. 85. n. 13. & 23. lib. 2.*

Nec putarunt Domini obstare quod dicebatur fructus omnes pendentes indistinctè spectare ad resignatarium siue sint separati à solo, & venerit dies solutionis

tionis, siue fuerint recollecti, siue non; ea ratione,
8 † quia beneficiatus in vita æquiparatur vsufructuario, in morte vero vsurario iuxta dictam Glos. *in cap. præsenti* cum aliis supra allegatis, & proptera idem
9 videtur dicendum de resignante † qui habetur pro mortuo *cap. in apibus §. ecce, 7. q. 1. c. si quis iam translatus. 21. q. 2. & in* his terminis Card. *cons. 110. n. 2.* Nam talis æquiparatio in casu isto non placebat, quia in
10 iure non tepericur facta, & tamen est certum † mortem ciuilem non æquiparari morti naturali, nisi in casibus à iure expressis, Gloss. *in c. placuit, el 2. 26. q. 1. & in c. suscep. in verb. nè mort. de resc. in 6.* Præp. *in d. §. ecce, n. 2.*

Et hac de causa ad propositum placuit, quod di-
11 cunt Doctores † quod si aliquis translatus est de vna Ecclesia ad aliam, & consuetudo primæ Ecclesiæ est quod fructus decedentis perueniant ad Capitulum, Capitulum non habebit fructus pendentes de tempore translationis vt per Archidiac. *in d. §. ecce, n. 8.* quem ibi sequitur Gemin. *num. 5. & Ægid. num. 2.* Rot. *dec. vnica, de translat. Episcop. in antiq.* tenuit Rota *in vna Burgensi expensarum, 19. Nouembris 1584. quæ est 809. p. 1. diuers.* vbi refricit *dictum* Cardin. *d. cons. 110. de offic. & post, capit. sede vacante, part. 2. q. 8. n. 28.* Surd. *cons. 135. num. 17. vol. 3.* Aym. *cons. 873. num. 2. vers. neque mouet, lib. 5.*

Ex quibus, & aliis deductis per informantes ad excludendum hanc æquiparationem, quæ placuerunt Dominis, conclusum fuit fructus à solo separatos ante diem resignationis deberi Domino Resignanti, cæteros vero omnes Domino Resignatario.

R. P. D. Pirouano, Cremonensis fructuum 18. Martij 1611.

SVMMARIA.

1 *Fructus beneficij naturales, & industriales à solo separati debentur resignanti vsque ad diem admissæ resignationis.*
2 *Amplia etiam si bona essent locata, & dies solutionis nondum venisset.*
3 *Pensio succedit loco fructuum.*
4 *Fructus naturales vel industriales beneficij debentur resignanti, quando sunt a solo separati.*
5 *Pensiones quæ pro fructibus naturalibus, vel industrialibus soluuntur, debentur quando dicti fructus sunt separati.*
6 *Fructus ciuiles sunt qui percipiuntur ex re, quæ naturaliter fructus non producit.*
7 *Fructus ciuiles, quorum solutionis dies tempore factæ resignationis non venerat debentur resignatario, non resignanti, & n. 15.*
Limit. *Si beneficium vacet non per resignationem, sed per mortem beneficiati, quia diuiduntur pro rata temporis, n. 16.*
8 *Fructus naturales, vel industriales pendentes tempore resignationis debentur resignatario, non resignanti.*
9 *Amplia etiam si fructus omnes sint maturi, & proximi recollectioni.*
10 *Fructus ciuiles diuiduntur ad ratam temporis inter successorem in beneficio, & haredes beneficiati prædefuncti, & n. 16.*
11 *Resignatio beneficij abdicat à resignante omne ius tam ratione dominij, quam ratione possessionis.*
12 *Resignati beneficium post resignationem fructus non debentur, & si eos receperit tenetur restituere.*
13 *Fructus ciuiles quotidie incipiunt deberi.*
14 *Quo ad effectum acquisitionis fructuum idem operatur separatio à solo respectu fructuum naturalium, quod tempus, quo deberi incipiunt, respectu ciuilium* Declar. vt n. 15. & seqq.
16 *Actus necessarius differt quo ad effectum ab actu voluntario.*
18 *Fructus separati à solo post admissam resignationem vsque ad diem sequuta resignationis factæ ad fauorem certæ personæ, spectant ad resignantem.*
Limit. *si resignatio non fuerit facta ad fauorem certæ personæ, sed liberè, ibid.*
19 *Episcopus non potest transferri de vna ad aliam Ecclesiam absque eius consensu.*

DECISIO CLXXVII.

DOmini censuerunt fructus † naturales; & indu- 1
striales à solo separatos deberi Illustrissimo Cardinali vsque ad diem admissæ resignationis per Sanctissimum, quæ alio non apparente contigit in die 19. Iulij anno 1610. in qua facta fuit prouisio moderni Episcopi, & ad illam vsque diem Dominus Cardinalis fuit legitimus Ecclesiæ Cremonensis sponsus: hoc enim expressè probarunt Gloss. *in cap. si propter, in verbo, primi anni, de resc. in 6.* Franc. *in c. præsenti, de offic. ord. in 6.* Corset. *in singul. 49. in verbo,* Clericus Couar. *in cap. cum officiis n. 12. de testam. & lib. 1. Var. resolut. cap. 15. num 12.* Rota Perus. *decis. 53. num. 1.* Ferret. *cons. 256. num. 1. part. 2.* Honded. *cons. 85. num. 7. vol. 2.* Rot. *in causa Burgensi expensarum 28. Nouembr. 1585. inter impressas 561. num. 4. & 6. part. 1.* & apertius modernis temporibus *in vna Barensi fructuum, 2. Iulij 1610. coram Domino meo Cauallerio,* in qua dictum fuit procedere conclusionem, † etiam si bona essent locata, & dies solutionis nondum venisset quia satis est 2
quod fructus quorum ea solutio est facienda tempore prædicto essent collecti. Salic. *in l. fructus num. 2. vers. & probatur ratione, C. de act. empt.* Alex. *cons. 28. num. 12. lib. 1.* Honded. *cons. 85. n. 15. lib. 2.* qui omnes in dicta Barensi fructuum allegantur quibus accedunt Alex. *cons. 15. n. 2. lib. 2.* Couar. *d. lib. 1. c. 15. n. 3.* Bellon. *cons. 3. n. 11.* Ferrett. *cons. ... num. 2. lib. 1.* Anchar. *cons. 193. n. 3.* Alba, *cons. 275. n. 6.* mouetur prædicta ex ratione, *l. defuncta. ff. de vsur.* † cum pensio succedat loco fructuum 3
l. mercedes, ff. de petit. haredit. l. diuortio, §. Item si misses, ff. sol. matr. Bar. *in l. fin. in fine, ff. de iure fisci,* vnde † sicut 4
in ipsis fructibus inspicitur tempus quo separantur à solo, vt per Ang. & Alex. *in deducta, §. qui post ff. ad Trebell.* ita etiam † idemmet tempus inspicitur in pen- 5
sione, quæ pro eis præstatur, vt bene declarat Alex. *cons. 28. col. 1. vol. 1.*

Quo vero ad fructus ciuiles, † qui verè dicuntur 6
quando prouenunt ex re non producente naturaliter fructum, vt declarat Bart. *in l. & ex diuerso, n. 1. ff. de rei vendicat. per text. in l. si nauis. ff. eod. tit.* & † quorum 7
dies solutionis tempore resignationis non euenerat dixerunt Domini ad Episcopum successorem pertinere, prout pertinent † fructus naturales, & industriales 8
pendentes, Cald. *cons. 2. de pecul. cler.* Cou. *lib. 1. Var. Resol. cap. 15. n. 2.* his accedit Tiraq. *de retractu conuention. §. 1.* Gloss. *4. in princ.* Honded. *d. cons. 85. num. 1.* Hoc † admittentes etiam si fructus omnes maturi essent, & 9
proximi recollectioni, & maior pars anni diem restitutionis bonorum præcesserit, vt benè probatur in dicta Barensi fructuum.

Non obstat quod de fructibus ciuilibus, prout de naturalibus idem iudicium esse non debeat, quia † pro 10
ciuilibus etiam quod aduenerit dies solutionis fit dimisio ad ratam temporis inter hæredes, & successorem in beneficio, quod non admittitur quando pendet dies collectionis fructuum naturalium, Salic. *in l. Iulianus, §. si fructus, num. 8. & 10. ff. de act. empt.* Gabr. *consil. 191. num. 5. vol. 2.* Franc. *decisio. 79. num. 3. & 4.* Vnde cùm

Dominus

Dominus Cardinalis vsque ad diem suprascriptam Ecclesiæ inservierit & onera sustinuerit esto quod solutionis dies pro fructibus ciuilibus non euenerat, non tamen videtur excludendus ad participandum pro rata
11 temporis. Nam pro responsione fuit dictum quod † per resignationem abdicatum remansit à resignante omne ius tàm ratione dominij, quàm possessionis, Innoc. *in cap. super hoc de renunc.* Abb. *in c. solleciti, num. 10. & 11. de restit. spol.* Rot. *decis. 1. de renunc. in nou.* Sarnen. *de public. resignat. q. 7 8. n. 2.* cùm aliis allegatis ex illa Barensi
12 fructuum adeò quod mitum non videtur † si resignanti, qui nec dominus, nec possessor est, fructus non debeantur, & si recepit ad eorum restitutionem teneatur Cassad. *dec. 4. n. 6. de rest. spoliat.* Gabr. latè comprobans, *conf. 19 2. n. 1. lib. 1.*

Et si dicatur impediri quidem futuram fructuum acquisitionem cessante dominio, & possessione, sed quo ad quæsitos de tempore resignationis eam nõ ob-
13 esse; fructus † autem ciuiles quotidie incipiunt deberi, vt dicunt Bal. *in l. filiusfam. §.* apud Marcellum. *de legat.*
14 1. Aret. *in l. diuortio, col. 8. ff. sol. matrim.* Itaque † quod operatur in naturalibus separatio, hoc operatur in ciuilibus, quantum ad effectum acquisitionis, tempus quo deberi incipiunt, vt bene declarat Cald. *in 2. responso* post *tract. de restit. in integr. n. 14. in fine.* Tunc po-
15 test responderi, quod † cùm antequam cederent dies solutionum pensionum occasione fructuum ciuilium actio non esset orta, Dominus autem Cardinalis actionem orituram quo ad se extinxerit abdicando ius dominij, & possessionis bonorum Ecclesiæ per resignationem voluntariæ factam in manibus Sanctissimi, non reseruato iure quo ad fructus præteritos censetur ius totum remissum, iuxta doctrinam Bart. *in l. fin. ff. de*
16 *iure fisci*, Put. *dec. 14. lib. 3.* dicens † diuersum esse in actu necessario morientis, qualicet quo ad eum extinguatur actio, tamen pro parte illius non interuenit actus positiuus, quo casu text. in *l. defuncta, ff. de vsufr.* & tenentes diuisionem pro rata temporis faciendam esse sunt intelligendi, non autem de actu voluntario, & *Put.* sequuti sunt Gabr. *conf. 191. n. 3. vol. 1.* Hond. *conf. 85. n. 5. vol. 2.*

17 Quæ verò † dicebantur de fructibus à solo separatis post admissam à Sanctissimo resignationem, & vsque ad diem sequutæ dictæ resignationis, vt potuerit Dominus Cardinalis suos facere, non placuerunt Dominis, cùm non agatur de resignatione facta fauore certæ personæ, sed de libera, vt bene aduertit Gabr. *allegato consil. 191. n. 1. & 2. volum. 1.* Nec de Episcopo moto proprio per Sanctissimum ad aliam Ecclesiam
18 translato, † cuius consensus necessarius est, vt fuit consideratum *in illa Placentina Canonicatus, Prebenda, 26. Mart. 1610. coram D. meo Lancellotto.*

Atque ita solo Domino Cardinale informante, resolutum fuit.

R. P. D. Litta Romana fructuum Census, 23. Ianuarij 1599.

SVMMARIA.

1 *Cessionarius vtitur iure cedentis.*
2 *Instrumentum publicum facit probationem probatam manifestam, & euidentem.*
3 *Correus obtenta cessione à creditore potest agere aduersus correum, dempta portione sibi tangente.*
4 *Instrumentum non probat nisi quantum cantat.*
5 *Socium velle se obligare vltra ratam suæ participationis, non est verisimile.*
6 *Administrationis ratio reddi debet ab eo, qui administrauit, vel ei qui in administratorem deputauit vel ei ad quem negotium spectat.*

DECISIO CLXXVIII.

DOmini censuerunt mandatum A. C. esse exequendum, ea moti ratione: quia de † obligatione D. Vellij ad fauorem Dominorum de Ferris, à quibus Comes Alexander reportauit cessionem mediante solutione illi facta, iuxta text. in *l. Modestinus, ff. de solut.* constat ex publico instrumento † quod probationem probatam, manifestam, & euidentem facit, *clicet causam, vers. ex præmissis, vbi* Ant. de Butr. *alij notant de prob. c. cùm olim. de verb. signif.* cum aliis per Ias. *conf. 124. n. 2. lib. 1. & per* Rol. *conf. 30. n. 5. & seq. lib. 1.*

Nec Dominus Vellius excusari potest ex eo quod etiam Comes Alexander sit obligatus erga Dominos de Ferreis, quibus soluitur, quia dempta portione tangente personam Alexandri fuit relaxatum mandatum de quo agitur contra Vellium, † quod vtique fieri potuit, ad tradita, per Scribentes, in *d. Modestin. de sol.*

Minus ex eo quod Comes Alexander Baschiensem promiserit indemnem releuare, vt ex instrumento conuentionum inter Dominum Baschium, Comitem Alexandrum, & Iacobillum facto de anno 589. constare prætenditur, tum quia re vera dicta promissio restricta est ad ratam tangentem ipsum Comitem Alexandrum & non totum debitum comprehendit, quod patet ex verbis illius narrationæ, quibus etiam correspondent dispositiua, quod Iulius, & Alexander accollent in se tantum ex debito remanente ad proportionem secundum ratam participationis, & debiti vniuscuiusque, & pro eorum rata promittant releuare indemnem: vnde si tantùm ex debito debent accollare, igitur non totum debitum, & si debent releuare Baschium indemnem pro eorum rata: ergo non pro toto illo remanente debito cambiorum, & census, & multò minus pro ratis tangentibus personam Vellij, & Piscinæ, de quibus instrumentum ipsum conuentionum non loquitur, ad tex. in *l. cum Prætor, ff. de indic.* & quia † instrumentum non probat, nisi quod cantat, vt inquit Bec. *conf. 39. n. 5. lib. 1.* tum etiam quia verisimile non est quod Comes Alexander † voluerit se obligare vltra ratam suæ partipationis, ad tex. *in l. si non fuerint. ff. pro soc.* & notat per Patis. *conf. 81. n. 1. lib. 1.* Et eũ in summa Comes Alexander vigore instrumenti de quo supra nil aliud promiserit quam liberare, & indemnem conseruare Comitem Raynutij ab ea rata debiti remanentis, quæ ad ipsum spectat tanquam in se ex tunc assumpserit soluendam, & hodie dempta dicta sua parte respectu debiti consus obtinuerit mandatum contra Dominum Vellium pro eo pariter obligatum, non est quod ei opponi possit exceptio cedendarum, cùm non impediatur Comes Alexander cedere Domino Vellio iura talia, qualia, sibi competunt tàm contra dictum Baschiensem, quam contra alios quoscumque obligatos pro remanente quantitate dicti census.

Nec eidem Comiti Alexandro obstare potest illa prætensa exceptio administrationis negotij pro quo pecuniæ prædictæ fuerunt acceptæ ad censum quasi quod tantum ex dicta administratione peruenerit ad manus illius quod potuerit extingui iste census. Primo, quia non probatur concludenter dicta administratio vniuersalis prout requiritur. Secundo quia ex depositione testium clarè colligitur vnumquemque socium sibi procuratorem constituisse illum Petrum Ioannem, qui de exactis in executionem dicti mandati eisdem suas ratas consignabat, quo fit vt luce meridiana clarius constet nil verè peruenisse ad manus Comitis Alexandri, quod deberet conuerti in extinctionem census, de quo agitur, nisi respectu ratæ sui

debiti

cebit & participationis, iuxta tex. in *d.l. si non fuerint, ff. pro socio.*

6 Tertio, & vltimo, quia † ratio administrationis de iure reddi debet ab eo, qui administrauit ei, qui eum deputauit in administratorem, seu ad quem spectat in eorum. vel pro parte negotium administratum, Gloss. *in l. si creditor, §. duobus, ff. mand.* & tenuit Rota *in Romana Ca. alis, 8. Iunij, 1592. coram Seraphino*, sed sic est, quod non probatur Dominum Comitem Alexandrum administrasse, vel fuisse deputatum in administratorem vnius talem negotij, seu affictus cuius causa hoc debitum census fuit in esse deductum, & constat minime esse Dominum Vellium non habere partem aliquam in dicto affictu quem modo prætendit Comitem Alexandrum administrasse, cum partem, quam prius in eo habebat cesserit Iacobillo, & Piscinæ, qui propterea cum indemnem conseruare promiserunt: ergò nullo modo potest ei competere dicta prætensa exceptio reddition is rationis administrationis.

Et ita his, & aliis deductis per informates, pro Comite Alexãdro cõclusum fuit pro executorem mãdati.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana seu Sabinensis Census, Lunæ 8. Nouembr. 1603.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor potest agere contra fideiussorem pro relaxatione obtenta cessione, & dempta parte ad eum tangente.*

DECISIO CLXXIX.

IMposuit Dominus Latinus Vrsinus super quibusdam suis tenutis in Castro Nomenti plures census, ex quibus vnum vendidit Dominis Ferratinis pro pretio scutorum trium millium, qui postea peruenit ad Marcellum Petrignanum. Huic censu prout aliis promisit Latinus facere accedere Communitatem Pontis Catini, Silicis Nomenti, ac quasdam alias, quæ cum licentia *fel. rec. Gregorij XIII.* accesserunt, & Latinus promisit eas indemnes conseruare, accessit etiam Dominus Henricus Vrsinus, qui conuentus à Petrignano soluit in pluribus vicibus scuta septingenta vnum pro fructibus, obtinuit cessionem contra confideiussores, & dempta rata quæ ad ipsum spectat instant hæredes pro mandato contra Communitates prædictas, quæ ad solutionem non teneri modo excipiunt; tum quia census sit extinctus ex eo quod filij Latini vendiderunt dictum Castrum, & tenutas Excellentissimo Marchioni Peretto Sanctissimo Domino nostro venditionem confirmante, & liberante, penitúsque eximente bona vendita ab omnibus censibus, & hypotheeis; item quia licentia data à Gregor. XIII. ad obligandas Communitates continebat expressam conditionem quod Communitates haberent specialem hypothecam tenutarum, super quibus census imponeretur, & assignationem tam fructuum, & prouentum ipsarum, quam Castrorum, & aliorum Latini bonorum, cum facultate percipiendi, & retinendi fructus pro sua relaxatione, vnde cum istæ cautiones hodie illis non seruentur, nec seruari possint stante venditione bonorum, vt supra sunt tutæ exceptione cum non se obligarent, nec obligare potuerint alio modo.

Quibus non obstantibus Domini resoluerunt dandum esse mandatum hæredibus D. Henrici aduersus
1 Communitates: potuit † enim D. Henricus obtenta cessione, & deducta sua portione Communitates conuenire ad restitutionem pecuniæ per ipsum solutæ, Gl. *in l. Modestinus, in verbo, alio nobi* Bart. *n. 8. in fin.* Paul. de Castro, *n. 4. in fin. ff. de solut.* Specul. *in tit. de cession. action. §. 1 n. 28.*

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

Non obstat allegata extinctio, quia contra ipsum Dominum Henricum, quando conueniebatur pro solutione à Petrignano fuit in Rota coram me resolutum censum non fuisse extinctum.

Non obstat quod fuerit data licentia sub illa conditione, quæ requirat perseuerantiam, & hodie defecerit, quia fuit dictum omnia ista fuisse posita in vna eademque clausula, quæ tota regitur ab vnico verbo illo, permittat, ex cuius determinatione tota cõplectitur oratio, ita vt facta fuit, ad tradita per Angel. *cons. 143. ad finem*, & per Ruin. *cons. 3. sub n. 20. lib. 2.*

Suadetur ista interpretatio, quia si ista clausula reciperet hãc interpretationem suspensiuã, seu resolutiuam, quod communitates accedentes nõ tenerentur, nisi quatenus possint consequi relaxationem, sic vt supra expressã, gratia fuisset mutilis Latino, qui proculdubio non inuenisset, qui cẽsus emerent cum ista conditionali accessione, quæ ex futuro euentu desineret.

Hoc etiam eo magis erit dicendum, quia Papa volens retinentes teneri de cautione tenutarum, & de conseruando emptores censuum in possessione. Vnde si tenentur in casu quo tenutæ euincerentur, consequens est ipsum non intellexisse quod fideiussio staret solum si, & quatenus tenutæ sub hypotheca remanerent.

R. P. D. Iusto Bonien sis fideiussionis, Veneris 19. Aprilis 1602.

SVMMARIA.

1 *Rei debendi in dubio quilibet tenetur pro æquali portione.*
2 Limit. *Si vnus sentiat maius emolumentum alio, quia quilibet tenetur ratione emolumenti quod sentit.*
3 *Intellige respectu emolumenti, quod quis sentit principaliter, non secundario.*
4 *Fideiussor obligatus se vti principalis, & in solidum respectu creditoris, dicitur principalis debitor.*
5 *Socius respectu correorum, & confideiussorum.*
6 *Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio, etiam fideiussoria.*

DECISIO CLXXX.

COmes Philippus de Pepulis, & Philippus Felicinus imposuerunt annuum censum octingentorum quadraginta scutorũ super propriis bonis, illúmque vendiderũt Philonico Rauennæ pro pretio viginti quinque millium scutorum similium, ad commodum tamen b.m. Cardinalis Pepuli, qui recognouit bonam fidem. Et quoniam inter ipsos creditores dubitabatur ad quam ratam alter teneretur alterum liberare. Ego proposui dubium, & Domini resoluerunt † quemlibet teneri pro æquali portione, iuxta regulas iuris, *l. reos, §. cum tabulis. ff. de duob. reis. l. fideiuss. l. 1. & 2. C. de duob. reis. fideiussor. ff. de fideiuss. l. 1. & 2. C. de reis*, Bar. *in l. Modestinus, n. 9. & 10. ff. de solut.* Afflict. *dec. 319. num. 14.* 1

Neque obstat intellectus huius doctrinæ, videlicet, † secus esse si maius emolumẽtũ vnus reportauerit quã 2
alius, vt teneatur ratione maioris emolumenti. Roncheg. *ad d. l. reos, §. cum tabulis, n. 45. & l. eandem, in prin. sub n. 279. ff. de duob. reis. l. vir. uxori §. fin. annexa* Gl. *fin. ff. ad Vellei. an. l. sed & Iulianus, in princ. vers. item an. & ibi* Castr. *n. 1. ff. ad Macedon.* Et cùm ex pretio huius census fuerit extinctus alius census eiusdem Cardin.

in quo repetiebatur obligatus Comes Philippus, pro scutis duodecim millibus, consequens est quod pro
3 ista summa non teneatur Felicinus. Nam † fuit respõsum, admissa obligatione Comitis ipsum tanquã fideiussorem non tetigisse commodum principaliter, sed secundario propter liberationem Cardinalis principalis, cuius interest Comitem fideiussorem liberari, *l. liberationem, §. nunc de effectu, ff. de liberat. legat. l. si duo, ff. de arbitr.* Capel. Tolos. *decis.* 164.

4 Nec facit quod † fuerit obligatus tanquam principalis principaliter, & in solidum, vt dicatur principalis respectu creditorũ Alex. *consil.* 32. *sub n.* 10. *vers. quinimo, lib.* 4. Molined. *dec.* 2. *de fideiuss.* si quidem † hoc non pro-
5 cedit considerata obligatione inter Cardinalẽ, & Comitẽ, quæ est considerata in extinctione illius census, vbi Cardinalis principalis est, qui recognouit bonam fidem, & non Comes, *d. l. sed & Iulianus, in princ. vbi* Doctor. Rota *coram.* bon. mem. Robusterio, *in Romana repetitionũ indebiti*, 16. *Nou.* 1573. Nó obstat cessio Dñi Ioan. Baptistæ de Monte contra Comitem in fauorem Philonici, quæ facta fuit pro adimplemento promissionis in venditione census, quod pretium omnino conuerteretur in resolutione societatum, & fructuum, & sese pro toto eorum posse curaturos, vt creditores satisfaciendi crederent, & transferrent eorum iura anterioritatis, & potioritatis ad fauorẽ emptoris pro maiori cautela ad effectum excludendi quoties opus esset creditores posteriores, fuit enim responsũ quo ad promissionem explicitè factam fuisse pro extinctione societatum officiorum, non censuũ vnde cùm non fuerit actum, vt fieret solutio censuariis, & iura aliqua censuum acquirerentur, non potest dici Philonicum acquirere potuisse ex promissione iura anteriora Domini Ioan. Baptistæ, vt fuit dictũ *in vna Neapolitana census, 9. Martij, &* 10. *Aprilis, coram bon. mem. Gypsio.* Quo verò ad cessionem dixerunt Domini, quod per venditionem census, & recognitionẽ bonæ fidei Cardinalis pecuniæ pretij erant effectę Cardinalis, qui ex propriis pecuniis extinguebat censum, vnde non potuerat esse
6 locus cessioni contra fideiussores: nam † per solutionem extinguebatur omnis obligatio, Castr. *in d. l. Modestinus, sub num.* 4. *vers. in nihilum autem, & sub num.* 5. *vers. nam principali, ff. de solut.* Præsertim quia Domini non videbant quidnam posset operari ista cessio facta in executionem præcedentis promissionis ad effectũ, vt Philonicus ex dictis iuribus posset se iueri, præsertim quia Comes erat obligatus ad fauorem Dominorum de Cæsis super quorum fundo erat impositus census pro Cardinale, & ita actio non competebat Domino Ioanni Baptistæ emptori census nec potuit ius aliquod consequi Rauenna, sed omnia fuerunt extincta redempto, & dissoluto censu.

Et quoniam ad alia bene respondebant informantes pro Domino Comite, fuit ita per Dominos decisum.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana census, Lunæ 9. Maij 1611.

SVMMARIA.

1 *Correus soluens potest obtenta cessione repetere à correis eorum partes.*
2 *Causa originalis attendi debet, non quod inde sequitur.*
3 *Socius ex natura contractus tenetur releuare socium pro sua rata.*
Et communicare sibi decoctionem aliorum sociorum, ibidem.
4 *Socius qui habet parem participationem in societate, non debet pati maius detrimentum, &* num. 7.
5 *Societas finito tempore societatis durat in effectibus.*
6 *Damnum contingens occasione societatis, debet esse commune inter socios licet contingat ea finita.*
8 *Etiam quod pactum videretur contrarium.*
9 *Mens, & intentio declaratur ex obseruantia subsequuta.*
10 *Factum, & confessio tutoris administrata, præiudicat pupillo.*

DECISIO CLXXXI.

REsolutum fuit mandatum A. C. siue R. P. D. Vulpij ab eo deputati esse exequendum: quia cùm Dominus Hadrianus de Caualleriis vna cum Domino Gregorio Serlupio, & aliis esset insolidum obligatus pro solutione census, Domini Serlupij, † qui integros fructus soluerunt, & cessionem obtinuerunt potuerit dempta eorum portione, & communicato damno ex aliorum duorum obligatorum decoctione pro medietate agere contra Dominum Hadrianum seu eius hæredes, iuxta tradita per Bart. & Castr. *in l. Modestinus, ff. de solut.* fuit dictum *in vna Romana pecuniaria, coram* Illustrissimo Blanchetto, 5. *Iulij* 1595. & *coram Reuerendissimo Pacchi, Maij* 1598. & sæpius in aliis. Licet enim Serpulij census imposuerint, non tamen possunt dici principales debitores respectu Hadriani, & aliorum obligatorum, quia fuit impositus pro soluendis cambiis, & societatibus officiorum contractis occasione affectus Casalis Campi mortui, in quo Serlupij, Hadrianus, & alij erant socij, prout declarauit non solùm Gregorius Serlupius in impositione census, sed etiam Hadrianus ipse in sua accessione, & obligatione.

Ex quo sequitur † magis attendendum contractum societatis, qui dedit causam impositioni census, quam censum ipsum Alex. *consil.* 215. *num.* 4. & 5. *lib.* 6. *decis.* Pedem. 167. *num.* 25. Rota Ianuens. *decis.* 91. *num.* 8. Et propterea cùm † ex natura societatis Hadrianus teneretur non solum releuare Serlupios pro sua rata, & portione, sed etiam communicare sibi decoctionem sociorum, *l. ob eas alienum, cum l. seq. ff. pro soc.* Dominos de Caualeriis teneri ad solutionem medietatis fructuum census: æquitas enim non patitur, † quod Domini Serlupij, qui non habent maiorem participationem societatis quam illi maius sentiant detrimentum, Gabr. *consil.* 63. *num.* 14. *lib.* 2.

Non obstant quod tempore impositionis census affectus Campi mortui, & societas eius occasione contracta esset finita, † quia durabat adhuc communio in ipsis effectibus, & damnis non diuisis Ruin. *consil.* 77. *lib.* 4. *sub n.* 5. *vers. istud etiam comprobatur*, cùm aliis adductis per informantes, † & debet esse commune damnum proueniens occasione societatis, licet post eam finitam contingat, vt latè per Surd. *consil.* 20. *n.* 16.

Non obstat quod dicitur Dñm Hadrianum non fuisse socium Rilli, & alterius decocti, quia contrariũ deprehenditur ex declaratione ipsius quando accessit obligationi census cum eos indemnes pro sua rata promisit conseruare. Et quando fuissent tantum duo socij Serlupius, & Hadrianus, & totus effectus societatis in eorũ personis resedisset, Serlupius qui habebat æqualem participationẽ cum Hadriano non debuisset maius damnũ sentire, quam Hadrianus: hoc enim repugnat naturæ societatis, † in qua damna, & lucra debent esse 7
communia æqualiter, *l. verum, ff. pro soc.* cùm concor- 8
dantibus, vsque adeo, quod licet † pactum contrarium videretur ad hanc æqualitatem deberet reduci, *l. si non fuerit, §. 1. ff. pro soc. & §. 1. Inst. eod.* latè Corn. *consil.* 310. *in prin. lib.* 4. Accedit diuturna solutio

medie

medietatis fructuum dicti census facta à Dominis de
9 Canalleris, quæ † multum deferuit pro declaranda
mente,& intentione partium, Paul. de Castr. *cons.* 363.
in 2. *dub. lib.* 1. obseruantia enim subsequuta potissima
est ad declarandum, voluntatem contrahentium, latè
Illustriss. Mantica, *de tacit.& ambig. conuent. lib.* 2. *tit.* 1.
num. 5.

Nec releuat quod solutio sit facta à tutore, quia vl-
tra quod dicitur facta à Dominico patre, & legitimo
administratore etiam post excessum minoris ætatis, fa-
10 ctum † tutoris in hoc esset considerabile propter cir-
cunstantiam,& adminicula veritatis vt de confessione
dicitur, Achill. *dec.* 1. *de confess.* cum similibus.

Non est verum quod non fuerit actum vigore ces-
sionis, quia eius instrumentum fuit in actis produ-
ctum,& non ad alium finem.

R. P. D. Manzanedo, Romana Census Veneris, 6. February 1615.

SVMMARIA.

1 *Census per retrouenditionem extinguitur.*
2 *Censum super re propria ad sui fauorem habere nemo potest.*
3 *Census extinguitur ob receptionem pecuniarum ad computum sortis principalis.*
4 *Census dicitur resolutus eo ipso quod dominus census potest ad sui libitum sortem repetere.*
5 *Creditor valens exigere sortem, non potest aliquid vltra recapere citra vitium vsura.*
6 *Debitor census potest ad sui libitum censum redimere non tamen potest inuitus cogi ad redimendum.*

DECISIO CLXXXII.

DOmina Clarix tanquam tutrix suarum filiarum emit à Ioanne Baptista, & Alexandro de Bellapanibus quandam vineam pretio scutorum octingentorum, ad cuius computum promisit soluere Hannibali scuta sexcenta pro extinctione cuiusdam census ad eius fauorem impositi per partem ipsorum de Bellapanibus. Verum quia Clarix dictam extinctionem in longum prorrahebat, d. Io. Baptista ad se exonerandum ab obligatione dicti census scuta trecenta, & sic medietatem illius soluit Hannibali vnà cum fructibus illucusque decursis,& pro illa rata obtinuit sibi fieri retrouenditionem, & eodem contextu cessionem iurium contra filias dictæ Claricis ad præfatam extinctionem obligaras reportauit, cuius vigore prætendens non solum summam ab eo solutam recuperare sed etiam tanquam emptor dictæ medietatis census fructus, decursos,& decurrendos exigere, in dicta exactione manuteneri instabat, prout ad eius fauorem fuit resolutum 2. Iunij præteriti.

Sed antequam ad relaxationem mandati de manutenendo deueniretur cùm pro parte Excellentiss. Principissæ Bozzoli vnius ex filiabus dictæ Claricis daretur maximus fumus extinctionis dictæ medietatis cẽsus, placuit Dominis ordinare, vt ad effectum manutentionis de illa videretur vnde super hoc hodie dubio proposito Domini affirmatiuè responderunt, moti ex eo, quia verba instrumenti cantant expressè in retrouenditionẽ, & extinctionem census: ibi retrouendidit, &c. hanc autem retrouenditionem, &c. & cessio non fuit facta de censu, seu de illius medietate, prout si Io. Baptista illum emisset dictum fuisset: sed pro recuperanda, & exigenda quantitate per illum soluta à filiabus dictæ Claricis, vnde fuit effectus creditor

pecuniarum per eum solutarum, non autem census,
† qui per dictam retrouenditionem remansit extin- 1
ctus, Rot. *dec.* 587. *p. r.* Seraph. *dec.* 890. *n.* 1. *p.* 1. alias dictus census, cuius ipse erat principalis debitor, & sui ipsius bona erant hypothecata, remansisset super re
propria ad sui vtilitatem, † quod est absurdum, cum 2
res sua nemini seruiat, *l. cùm res, C. de contr. empt. l. sua rei. ff. eod. l. neque pignus. ff. de reg. iur.*

Vltertius cum de anno 1599. vigore dictæ obligationis de extinguendo Hannibal, & ipse Io. Baptist. obtinuerit mãdatum executiuum, & sequestrum tam pro sorte principali quàm pro fructibus, & in vim illius exegerint plures pecuniarum summas, quæ longè excedant fructus vsque tunc decursos, vt apparet ex quietantiis, & calculo datis in Summario, Dominæ Principissæ, † census remansit extinctus, vt fuit reso- 3
lutum *in illa Romana census 29. Nouembr. 1593. coram b.m. Cardinale Pamphilio.* Nam cùm † post relaxatum 4
mandatum fuerit in faculate Hannibalis repetere pecuniam quando vellet, census fuit statim resolutus etiam quod non concurrat actus retrouenditionis, quia res deuenit ad casum à quo incipere non potuit à die enim † suscepti mandati pro restitutione sortis 5
principalis ipsa sors cessit in debitum, ita vt vltra eam non possint peti aliqui fructus citra vitium vsuræ, *Can. plerique cum seq. 14. q. 3.* Laurent. de Rodulph. *in tract. de vsur. q. 2. n.*.... Couar. *variar. resol. lib. 3. cap. 1. n.* 1. non enim se compatiuntur quod census duret, & sit in arbitrio emptoris repetere sortem quando velit quia † licet venditori census sit permissa ad sui libi- 6
tum illius redemptio iuxta *Constitutiones Martini V. Calix. III. & Pij V.* emptori tamen est omnino prohibita, cùm aliàs esset certus de lucro. Sot. *de Justit. & iure lib. 6. q. 5. art. 3. in 1. conclus.* Contad. *de Contract. q. 84. concl. 5.* Cou. *vbi supra. 2. 9. n.* 4.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Vbaldo, Romana resciss. instrumenti, Veneris 18. Martij 1616.

SVMMARIA.

1 *Obligatio fideiussoris durat donec non sit extincta obligatio principalis.*
2 *Maximè si fideiussor accessit sine vlla temporis præfinitione.*
3 *Emptio census illum non extinguit.*
4 *Cessio facit succedere cessionarium in locum cedentis.*
5 *Fideiussor censetur soluere non solum vt acquirat iura contra principalem debitorem, sed etiam vt liberet se ab obligatione fideiussoria.*
6 *Intellige quando soluit vt debitum extinguat.*
7 *Actus agentium non operantur vltra eorum intentionem.*
8 *Obligatio fideiussoris non extinguitur ex eo quod succedat debitori principali, si hoc cedat ad incommodum creditoris.*
9 *Census transit ad tertium cum sua causa.*
10 *Debitor succedens creditori, desinat esse debitor. Intellige quando debitor succedat irreuocabiliter, num.* 12.
11 *Debitor, & creditor esse quis potest eiusdem rei respectu diuersarum personarum.*

DECISIO CLXXXIII.

DOmina Deodata fuit immissa vigore Saluiani in possessionem annui census olim in bonis Camilli Strozij debitoris Dominæ Deodatæ in quo

censu accesserat vti fideiussor Marcus Antonius Sabbatinus, qui postea eundem censum à Camillo emerat ex qua emptione, seu cessione prætendebat à fideiussione fuisse liberatum, & proinde posse excludere Deodatum agentem contra ipsum ad fructus census. Domini tamen causa pluries proposita, & matura discussa censuerunt oppositum, videlicet, Sabbatinū non fuisse liberatum. Fundamentum præcipuum fuit: quia † cùm
1 census nullo modo fuerit extinctus, sed tantum cessus & translatus in Sabbatinum, sequitur, vt nec obligatio fideiussoris fuerit extincta tanquam accessoria, §. *fideiussores, Institut. de fideiuss.* cum † fideiussor accesserit
2 sine vlla præfinitione temporis Roder. *de ann. reditib. lib. 2. q. 13. n. 18.* Felician. *de Censib. lib. 3. cap. 3. circa fin.* nec ipse Sabbatinus voluerit extinguere censum, cum nec illius pretium soluerit pro Ioanne de Armis venditore census; nec ad se eximendum ab obligatione, sed potius animo acquirendi sibi, & lucrandi fructus tanquam de re fructifera, vt fuit consideratum in decisione in hac causa facta, 16. Nouembris 1612. Et sic non fuit redemptio census, sed emptio, & cessio,
3 † quæ censum non extinguit, vt benè ad propositum distinguit. Felician. *vbi supra, cap. 2. num. 18. vers. idemque statuo, num. 19.* Sed † solum facit succedere cessionatium in locum cedentis, ita vt sicut Camillus potuisset agere contra debitorem pro fructibus, ita & Sabbatinus, *l. emptor. vbi* Bald. *C. de hared. vel act. vend.* Surd. *cons. 22. num. 19. & dec. 308. num. 1.* & ex hoc tollitur quod ex aduerso allegabatur, videlicet, quod † so-
5 lutio censeatur facta à Sabbatino non solum vt acquireret iura census contra principalem debitorem, sed etiam vt se liberaret ab obligatione fideiussoria, adnotat per Castrens. *in l. cum is, qui. ff. de fideiuss.* cum
6 allegatis: non † enim Sabbatinus propriè soluit debitum, nec proprium, nec debitoris principalis, quo casu extinxisset censum, & se liberasset à propria obligatione in quibus terminis loquitur Castr. *& alij allegati*, sed solum voluit acquirere, & retinere censum fructiferum, vt dictum est; ideò † iste actus non debet operari
7 vltra intentionem agentis, *l. non omnis. ff. si cert. pet. cum vulgar.*

Et in omnem euentum considerabat vnus ex Dominis, quod quamuis obligatio Sabbatini esset extincta respectu Camilli, non tamen potuit dici extincta respectu Deodatæ creditricis Camilli nec in illius præiudicium, ad text. in *l. heres à debitore, §. quod si hic seruus. ff. de fideiuss. & in l. 3. quæ incipit debitor. ff. de separat.* & vbique *Bart.* firmans ex prædictis iuribus,
8 † quod si fideiussor debitori principali succedit, extinguitur obligatio fideiussoria si ad incommodum creditoris non cedit, ad idem est textus *in lege Stichum, aut Pamphilum 95. §. quod vulgo. ff. de solu.* vnde cùm Deodata esset creditrix Camilli, haberétque pro suo credito obligatum istum censum in quo Sabbatinus erat fideiussor, per cessionem de illo factam à Camillo ipsi Sabbatino non potuit damnum afferri Deodatæ creditrici Camilli non solum quo ad
9 ipsum censum, † quia transiuit in Sabbatinum cum sua causa, videlicet; cum hipotheca, *l. debitorem, C. de pign.* cuius ratione Deodata in Saluiano obtinuit sed etiam in accessorio, nempe in fideiussione sub qua census erat impositus, ex supra deductis.

10 Nec obstat † quod debitor succedens creditori non remaneat amplius debitor, cum nemo possit esse sui ipsius creditor, & debitor, iuxta *l. Vranius, l. frater, à fratre. ff. de cond. indeb.* Quia placuit responsio quod in casu nostro Sabbatinus non est debitor, & creditor sui ipsius, sed aliorum: cùm enim census non fuerit extinctus remansit obligatus, & hypothecatus Deodatæ, & & consequenter remansit etiam fideiussio Sabbatini, vt supra dictum fuit qui propterea dicitur debitor Deodatæ licet sit creditor venditoris census ratione cessionis sibi factæ à Camillo, & alias non est inconueniés, † quod aliquis sit creditor, & debitor eiusdē rei respectu tamen diuersarum personarum, vt per Bart. *in l. frater à fratre, n. 33. ff. de cond. indeb.*

Vltra quod illa regula quod per successionē debitoris in locū creditoris, confūdātur actiones & extinguatur obligatio debitoris, procedit † quādo debitor succedit irreuocabiliter, secus quando reuocabiliter, vt in casu nostro, in quo stante hypotheca Deodatæ, super census non potuit in quēquam irreuocabiliter alienari, & ideò nec etiam in fideiussorem, & benè faciunt notata per Bart. *in l. debitor, n. 3. ff. ad* Trebell. *cum alijs per* Tiraq. *de retractu Lignag. §. 1. Gloss. 7. n. 70.* & in his terminis Roderic. *de annu. reditib. lib. 2. q. 13. n. 10.*

Ex quibus fuit resolutum Sabbatinum non esse liberatum.

R. P. D. Cantuccio, Romanæ Doanæ salis, 10. & 11 Iulij 1581.

SVMMARIA.

1 *Cessio facta vltra ratam cedentis, non valet.*
2 *Cessio facta ex intervallo nullo præcedente pacto de cedendo, non suffragatur.*
3 Limit. *si solutio fiat proprio nomine ipsius soluentis, & ad suimet liberationem.*
4 *Dummodo hoc actu solutionis exprimatur.*
Limit. 2. *si solutio fuerit facta non proprio ipsius soluentis nomine, sed fideiussorio. n. 7.*
5 *Fideiussoris dicitur, qui se obligat pro negotio ad alium tangente.*
6 *Principalis in negotio is dicitur ad cuius vtilitatem illud geritur, cæteri vero dicuntur fideiussores, & n. 8.*
9 *Intellige quo ad se ipsos ad inuicem, secus autem respectu creditoris.*
10 *Inter plures socios non potest dici quæ portio crediti, vel debiti ad quemlibet spectet, nisi post solidata inter eos computa.*

DECISIO CLXXXIV.

IN vltima Rota præsentis anni 1581. quæ fuit 10. Iulij feci verbum cum RR. Dominis meis super expeditione causæ Romanæ Doanæ salis ex nouis quibusdam fundamentis tunc pro parte Faustini deductis, quibus, quia pro parte Dñi Camilli Costæ non fuerat responsum, expeditio causæ fuit remissa ad primam Congreg. quæ fuit 21. Iulij. In qua pro parte eiusdem Costæ fuit plenè informatum, & in qua Domini, quibus prædicta fundamenta visa sunt concludentia nec illis satis fieri pro parte Costæ, ordinarunt mihi vt causam cum vno ex Dominis communicarem, ac de eius voro illam expedirem provt feci.

Fundamenta autem fuerunt infrascripta, & Primò, quia facultas, quam habebat Camillus Rotella, capiendi pecunias ad interesse non erat simplex, sed conditionalis in euentum in quem pecuniæ apud Capsterium, vt ipsum Rotellam non superessent: & quamuis illa posset capere in illum euentum nihilominus stante oppositione partis debet hæc negatiua verificari, cuius verificatio pendet à visione computorum Rotellæ, quæ nunquam fuerunt exhibita, licet de hoc protestatum fuit pro parte Faustini.

Secundò, quia societas inita cum Ioanne Baptista Triumpho pertinebat ad Antonium eius patrem, quod ostenditur tā ex instrumēto [illegible]ceratis ibi, & pro

co

eo ab Antonio Triumpho eius patre, tum etiam ex duabus partitis, de quibus in computis banchi de Guidaccis, & Arrigonis in actis exhibitis vna folio 57. in primo extractu, ibi. *Per due compagnie d'officij, vna di scudi due milla presi da M. Antonio Triumphi, de l'altra per fendi cinquecento da M. Fulvio Amadei* alia vero partit. fol. 77. eod. primo extractu ibi. & per rogito *della compagnia con M. Antonio Triumfi fendi undeci*, & nihilominus non Antonius, sed Ioannes Baptista cessit Camillo iura huius societatis, & in actis non constat nec de mandato ad cedendum, nec de ratificatione cessionis pro parte Antonij, & sic cessio fuit nulla.

1 Tertio, quia † cessio fuit facta pro tota summa scutorum duorum millium quadraginta, & tamen Faustinus non tenebatur nisi pro rata quatuor solidorum, & sic pro quinta parte pro qua cessio fieri debebat, Glos. *in l. Mutui, in verbo, actionum, vbi* Bart. *n. 8. ad fin.* Imol. *prope fin. vers. sed si debitum.* Paul. de Castro. *sub n. 4. de fund.*

Nec videtur bona responsio facta pro parte Camilli quod ipse antea soluerat rata sua, quia hoc non potest verificari nisi solidata computis.

2 Quarto, & vltimò, quia cessio fuit nulla † tanquam facta post solutionem ex intervallo, nullo precedente pacto de cedendo contra *d. l. Modestinus & ibi* Bart. *& alios ff. de solut.* Nam cessio fuit facta sub die 4. Ianuarij 1574. solutio vero fuit facta die 26. Decembris præteriti, nec constat de aliquo pacto decedendo. Huic fundamento traditæ fuerunt pro parte Costæ plures responsiones.

Prima quod solutio non fuerit facta ante cessionem quia licet pecuniæ fuerint numeratæ in banco nummulanj die 26. Decembris, non propterea dici potest solutionem factam fuisse, quia erat necessaria præsentia, & consensus Ioannis Baptistæ Triumphi creditoris, quæ præsentia, & consensus non poterat adesse, quia dies erat festivus, & solemnia Natiuitatis Saluatoris. Huic responsioni expressè repugnat instrumentum cessionis ibi vsque ad diem 26. Decembris præteriti, qua die habuit sortem principalem, nec festivitas siue solemnitas dici impediebat receptionem pecuniarum.

3 Secunda responsio est, quod solutio † facta fuit per Costam suo proprio nomine, & ad liberandum se ipsum, & eius officium, non autem ad liberandum Rotellam, vel Faustinum, aut alios contra quos obtinuit sibi cedi iura; quo casu cessio fieri potuit etiam ex intervallo, Bart. *in d. l. Modestinus, n. 4. vers. aut solut nomine ipsius soluentis.* Sed hæc responsio non subsistit,

4 quia solutio fuit facta limpliciter: non † enim Costa quando soluit expressit quod solvebat pro se, vel nomine suo, vel pro obligatione sua, prout requiritur, vt benè declarat Ang. *in d. l. Modestinus, n. 4. vers. & vltimo fallit.*

Tertia, & vltima est responsio, quod Costa erat fideiussor, & non principalis deducendo hoc pacto Costa soluit de suis propriis pecunijs, die 3. Ianuar. 1573. scuta mille ducenta nonaginta nouem baiocchos sexaginta, vt in computis depositariorū in primo extractu fol. 54. & die 12. Febr. scuta quingenta eod. extractu, fol. 63. Vnde Costa infert se soluisse iam portionē suā & quia adhuc pecuniæ deerant, & Rotella, Faustinus, & alij socij non habebant pecunias, neque soluebant eorum rata: Costa requisitus à Rotella accōmodauit officium suum Secretarius, super quo fuerunt acceptæ variæ pecuniarum quantitates ad societatem; Ergo Costa erat fideiussor, & mādatarius, reliqui verò principales. Quod autem Costa esset fideiussor, deducitur quia licet ipse obligauerit se principaliter, & insolidū nihilominus, cum ipse soluerit rata suam, eius obligatio intelligitur pro ratis spectantibus ad alios con-

socios, is autem, † qui se obligat pro negotio ad alium spectante dicitur fideiussor, licet largè Bart. *in l. reos, col. 2. in prine. vers. item fideiussor. ff. de duob. reis*, Paul. de Castro, *cons. 331. sub n. 1. lib. 1.* Dec. *cons. 7. n. 1. & cons. 268. n. 2.* Bellon. *in rubr. Inst. de fideiussor. n. 4.* Ronchegall. *d. l. reos, num. 18.* Aym. *cons. 77. num. 3. vers. hoc ita præsuppositō, & cons. 91. num. 2.* Vel Costa dicitur fideiussor, quia pecunia, quam ipse accepit ad societatem officij à Triumpho dicitur quodammodo peruenisse ad consocios, cùm eorum causa illam acceperit, & sic commodum, & vtilitas contractus pertinebat ad illos;

6 Quando † autem duo, vel plures rei debendi constituuntur, ad vnum tamen pecunia peruenerit vel commodum, siue vtilitas contractus pertinet, ille censetur principalis, alter vero siue alij fideiussores, ita Guliel. de Cun. *in l. sed Iulianus, §. item si duos & ibi* Angel. & Paul. de Castro *ff. ad S.C. Macedon.* Bart. *in l. 3. §. fin. n. 15. & ibi* Cast. & Aret. *ff. de duob. reis*, Ioan. de Anan. *cons. 60. n. 1.* Alex. *in Addit. ad* Bart. *in l. Marcellus, sub n. 7. vers. vnum adde. ff. de fideiuss.* Cremen. *sing. 39.* Castren. *cons. 409. num. 1. vers. non obstat, lib. 1.* Florian. *in l. nullus, post princ. ff. de testib.* Marsil. *sing. 2. & in rubr. de fideiuss. num. 65. & 370. post med.* Lap. *in c. per vestras in 5 not. n. 10. prope fin. vers. hinc est etiam.* Aret. *cons. 33. sub num. 2.* cum aliis allegatis per Tiraq. *de retractu Lign. §. 31.* Gloss. 1. *num. 8. & per* Duen. *regula 135. in 19. limit.* per Gabr. *de fideiuss. cr. concluf. 2.* & latissimè per Ronchegall. *in l. 3. §. vbi duo, num. 164. vsque ad n. 169. ff. de duob. reis.* Stante † igitur quod Costa erat fideiussor non principalis sequitur, vt cessio etiam ex intervallo fieri potuerit, iuxta text. in *l. Papinianus, & ibi* Gl. *ff. mand.* Bart. *in d. l. Modestinus, n. 3.* Verum hæc responsio reiicitur ex pluribus. Primo, quia Costa sēper fuit principalis: † negotium enim æque principaliter 5 ad ipsum pertinebat, nec est bona consequentia de mense Ianuarij soluit scuta mille ducenta nonaginta nouem, & de mense Februarij scuta quingenta: ergo ad nihil tenebatur; quod apparet ex quantitate pecuniarum, quæ fuerunt sumptæ ad societatem officiorum, quæ excedebant hanc summam. Accedat quod partita scutorum quingentorum, de qua fol. 63. est longe post societatem contractā cum Triumpho. Secūdo, text. in *d. l. Papinianus, & ibi* Gl. & Bart. *in d. l. Modestinus, n. 3.* loquitur in Mandatore, & vero fideiussore, nullibi autē in actis constat Costam fuisse verum fideiussorem & mandatarium, nec etiam in actis cōstat Rotellam vti procuratorem Faustini, & aliorum, administratorem negotij Doanæ salis promisisse releuare indemnem Costam, immo verba instrumenti societatis cum Triumpho, de qua sola agitur in præsenti, quia Costa egit tanquam cessionarius Triumphi clarè ostendunt Costam fuisse principalem, & nullus eum indemnem releuat. Tertiò, nos loquimur respectu creditoris, quia agimus de cessione facta per creditorem non autem loquimur respectu reorum debendi, † sed 9 duo rei respectu creditoris regulariter non dicuntur fideiussores, nisi color esset quæsitus in fraudem legis vel nisi expressè actum esset inter partes vt alter eorum re vera esset fideiussor, ita Bar. *in d. l. reos, col. 2. post princ. vers. si ergo quæritur.* Angel. *sub n. 1. vers. & concludo, & vers. ex prædictis* Imol. *col. 1. ad fin. vers. & concludo.* Cast. *n. 4. &* Aret. *sub num. 5. vers. in* Gloss. 2. *Idem* Bart. *in Auth. hac ita, num. 69. C. de duob. reis* Salic. *in l. 1. q. 3. C. eod. tit.* Soc. *col. 1. vers. in primis dico, lib. 3.* benè Aret. *cons. 33. num. 8.* Aym. *cons. 77. num. 3. vers. hoc ita præsuppositō.* Narra, *cons. 52. num. 6. lib. 1.* cum aliis congestis per Ronchegall. *in d. l. reos num. 15.* Quarto, & vltimo negatur Costam soluisse portionem suam, ita vt quando contraxit societatem cum Triumpho dicatur se obligasse pro negotio non ad se sed solum ad consocios spectante, & sic non potest dici fideiussor.

Licet enim ante dictam societatē soluerit de suo scuta mille ducenta nonaginta nouem, non propterea po-
10 test inferri eam soluisse portionem suam cùm † id non possit verificari nisi solidatis computis. Immo multū verisimile est eam ratam suam non soluisse, ex quo Guidaccius, & alij consocij depositati erant creditores Costæ, & aliorum sociorum causa negotij Doanæ salis in æquitate scutorum octo millium octingentorum, & sexaginta octo, prout constat ex mandato relaxato ad instantiam dictorum depositariorum contra dictos Costam, & alios socios, quod mandatum licet fuerit relexatum post societatem Triumphi, creditum tamen ante eam verisimiliter debuit esse contractum saltem magna ex parte.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana fructuum census, Lunæ 10. Decembris 1606.

SVMMARIA.

1 *Spoliatus non tenetur respondere spolianti, qui prius fuit conuentus ex vi compulsiua, vel oblatiua interdicto vnde vi, vel vi bonorum raptorum.*
Intellige quando agitur de re diuersa ab ea in qua fuit contra eum commissum spolium, num. 3.
2 *Vis non consideratur in his, quæ fiunt de mandato iudicis.*
4 *Census est quid diuersum à re super qua fuit impositus.*
5 *Dominus, seu possessor fundi censiti non est, nec esse potest possessor aut dominus census.*

DECISIO CLXXXV.

PRæsidenti, & obligatis turris Speculorum agentibus contra Paulum Pinum pro fructibus censuum non obstare exceptionem spolij domorum oppositam,
1 tenuerunt Domini dicentes † regulam quod spoliatus non teneatur spolianti in alio iudicio respondere procedit contra illum tantum, qui prius fuerat conuentus interdicto vnde vi compulsiua, vel ablatiua, Ioan. Andr. *in cap. frequens, num. 5. vers. non tamen contra eum.* Anch. *n. 2. vers. quod talis exceptio non competit.* Gemin. *num. 11. vers. sed quid si reus* Franch. *n. 4. vers. quia exceptio spoliationis non competit de restit. spol. in 6.* Abb. *in cap. 2. num. 12. vers. & credo oppositum tenendum de ordin. cogn.* Afflict. *decis. 19. num. 7. vers. quod exceptio.* Auser. *in addit. ad dec. 493.* Capel. *Tolos. Sarnens. dec. 44.* fuit dictū in *vna Cornetana spolij 28. Martij 1582. & in vna Bononiensi de Maluetiis, 2. Aprilis eiusdem*
2 *anni coram Illustrissimo Cardinale Seraph.* Hic † autem non potest dici vis illata, cùm possessio esset capta de mandato Iudicis, *Ieredit. ff. ad l. Iul. de vi priu.* dixit Rota in illa Cornetana.
3 Et licet ex aduerso dicatur † præfata procedere quando agitur de re diuersa ab ea in qua fuit contra ipsum spolium commissum, & vis vt etiam dicitur in dicta Cornetana.

Attamen hoc facit præsidente, quia spolium fuit de domibus, & hodie agitur super censibus, quia
4 † licet sint imposti super domibus, negari, tamen non potest quin sint quid verè, & realiter distinctum
5 ab ipsis domibus, & propterea † dominus & possessor fundi non est, nec esse potest possessor aut dominus census.

R. P. D. Ottembergio, Romana census, Mercurij 7. Februarij 1607.

SVMMARIA.

1 *Ad retroquendendum censum requiritur speciale mandatum.*
2 *Mandatum ad omnia, & singula, quæ potest constituens, cùm libera tribuit facultatem expediendi ea, quæ requirunt mandatum speciale.*
3 *Procurator ad cedendum pro pretio, &c. potest vendere.*
4 *Solemnitates requisitæ à statuto non expediuntur per procuratorem.*
5 *Reuenditio census est actus necessarius.*
6 *Solemnitates statutariæ non requiruntur in actibus necessarijs.*
7 *Statutum loquens de confessionibus, & quietantijs mulierum non habet locum, quando mulier efficitur locupletior.*
8 *Reuenditio census non requirit de necessitate pecuniam numeratam.*
9 *Forma dat esse rei.*

DECISIO CLXXXVI.

CVm in hac firmata esset existentia census, reseruatum fuit videre an pariter constaret de valida ipsius extinctione secundum tenorem instrumenti solidationis factæ inter Petrum Saxolinum procuratorem Albinæ, & Bartholomæum Biccioli census venditorem, in qua compensatis creditis Bartolomei ascendentibus ad summam scutorum trecentorum quadraginta quatuor cum sorte principali census, & fructibus decursis Bartholomeus remansit debitor in scutis nonaginta.

Et pro inualiditate extinctionis ex parte hæredum dictæ Albinæ sequentia opposita fuerunt. Primum † quod ad reuenditionem census requiritur mandatum speciale, vt fuit resolutum in causa Ariminensi census, 5. Iulij 1588. coram Illustrissimo Seraph. Verum mandatum visum fuit sufficiens, cùm Petrus Saxolinus constituens procurator fuerit ad omnia & singula, quæ ipsamet cōstituens potuisset cum libera, per † quæ verba poterat expedire omnia, quæ requirunt mandatum speciale, *l. procurator cum libero, vbi* Glos. *& de procur.* Gemin. *cons. 123. num. 4. & seq.* Bal. *in l. illud, ff. de minor.* Dec. *cons. 404. num. 6.* cùm aliis allegatis per Magon. *decis. Lucens. 51. num. 7.* maximè quia in mandato legitur clausula ad cedendum iura competentia contra Bartholomæum pro eo pretio, & pretiis prout eidem procuratori videbitur, & placebit, † quæ verba important venditionem, & hoc recipit declarationem ex literis præcedentibus Albinæ datis ad ipsum Bartholomæum. 18. Februarij 1591. in quibus scribit, quod in specie dederat mandatum ad effectum accommodandi pecunias, quas Bartholomæus ab ea ad censum retinebat.

Secundò dicebatur adesse ratificationem, quæ mandato æquiparatur, & quam non videbatur posse controuerti tàm inspecta totius facti specie quam tenore literarum Albinæ ad Bartholomæum scriptarum, & datarum, 12. Februarij 1591. cum mandato quatenus Bartholomæus soluerer dictum residuum ex causa extinctionis dicti census debitum, Domino Zanobio de Marsiliis procuratori ad id specialiter deputato per ipsam Albinam: & quamuis illæ literæ videantur datæ ante extinctionem, cùm sint datæ, 12. Februarij 1591. extinctio autem sit facta sub die 4. Aprilis se-

quentis

quenit non tamen idcirco possunt argui de falsitate, quia Florentiæ incipit à die 25. Martij annus.

Altera difficultas fiebat circa solemnitates Statuti Vrbis, quæ requiruntur in contractibus mulierum, † quæ non expediuntur per procuratorem, Socin. *conf.* 112. *num.* 1. *lib.* 1. & fuit dictum *in Romana hæreditatis, 19. Nouembris, 1602. coram bon. mem. Litta.* Quæ difficultas videbatur tolli, quia † reuenditio census 5
6 est actus necessarius ex Bulla *Pij V.* & propterea † non est opus interponi solemnitates alias requisitas, Tiraq. *de leg. connub.* Glos. 8. *quæst.* 21. *num.* 184. Lambertenq. *de Contract. mulier. in prim.* Rom. *conf.* 394. *num.* 5. Verall. *decis.* 199. *in fine, lib.* 3. Rota *decis.* 105. *num.* 3.
7 *lib.* 1. & *decis.* 153. *num.* 2. *part.* 3. Sed sufficit † quod mulier vel per se, vel per procuratorem recipiat, & fiat locupletior, Glos. *in l.* 2. *in verf. duos debet, in fine, ff. solut. matr.* & quietantia non fiat in fraudem Statuti. At in proposito verificatur solutionem per singulas partitas, & fulciebatur multis admin culis quibus stantibus stantium de quietantiis, & confessionibus mulierum & minorum non habet locum. Achill. *dec.* 1. *de confess.*

Denique obijciebatur in extinctione non interuenisse pecuniam numeratam, vt Bulla *Pij V.* postulat ibi. Hanc autem salutiferam sanctionem nedum in censu nouiter creando verum etiam in creato quocumque tempore, alienando modo post publicationem creatus sit perpetuo etiam in omnibus seruari voluerunt, &c. Vnde Rota alias resoluit in extinctione census requiri actum terrofimilem *in Romana Saluiani Interdicti, 23. Junij 1600. coram bon. mem. Litta.* Sed Domini † præfatam clausulam existimabant non posse ad numeratæ pecuniæ interuentum, sed ad alia requisita ad ipsam creationem, alioquin tunc non diceretur census creatus alienari, sed de nouo creari ex quo de nouo adhiberetur forma creationis census; & † forsan est illa, quæ dat esse rei, *l. Iulianus, ff. ad exhib.* & hanc interpretationem sequuta fuit, Rota *in Ranennatensi Saluiani Interdicti, 12. Januarij 1607. coram R. P. D. Manzanedo,* in qua fuit dictum clausulam esse referendam ad certa pacta in constitutione census prohibita.

Nec obstat ista decisio Romana Saluiani Interdicti: nam illa quidem firmat quod ad extinctionem census vltra consensum partium sit necessaria restitutio pretij, & nihil aliud attingit circa hoc an requiratur numeratio pecuniæ in ipso actu extinctionis.

Ex quibus ita fuit resolutum cum præsuppositio quod partitæ sint iustificatæ, de quo particulariter est videndum.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Beneuentana census, 18. Martij 1613.

SVMMARIA.

1 *Bonorum appellatione veniunt etiam pecuniæ.*
2 *Pecuniarum dominium acquiritur per commixtionem.*
3 *Hypotheca super pecuniis amittitur eo ipso, quod illæ transeunt in alterius dominium.*
4 *Soluens statim recepturus non dicitur soluere, & dominium pecuniarum in alium non transfert.*
Limit. *Si ex tali solutione recipiens commodum sentiat,* num. 10.
5 *Creditor potest agere contra debitorem sui debitoris, si concurrant ea, quæ considerat,* Surd. cons. 4. n. 1.
6 *Iudex vltra petita non debet pronunciare.*
7 *Sententia, quæ non est conformis libello, est nulla.*
8 *In venditione census alias creati, non requiritur pecunia numerata.*
9 *Notario attestanti de numeratione creditur.*

DECISIO CLXXXVII.

PRoposui dubium stricte ad iustitiam sententiæ de partibus omissis nullitatibus quia pars allegabat velle adire Sanctissimum pro earum sanatione. E. Dominj censuerunt esse iniustam: nam condemnat Benedictum Ferentinum ad restituendum ducatos mille Francisco de Andrea tanquam creditori anteriori Vincentij Capoblanchi. Cùm enim Benedictus habuerit dictas pecunias à Capoblanco, etiam quod Franciscus esset anterior creditor, & per consequens posset allegare tunc habuisse dictas pecunias obligatas, & hypothecatas, cùm sub tali vinculo haberet omnia bona præsentia, & futura dicti vincentij, † & nomine bonorum veniant etiam pecuniæ, *l. cum tabernam, §. fin. vbi* Batt. *ff. de pignor.* Vtique non per hoc poterat auocare dictas pecunias à Benedicto cum † per solutionem, & immixtionem fuissent factæ ipsius Benedicti recipientis, Dec. *in l. singularia, num. 6. & ibi* Cure. *num.* 19. *& seq. ff. si cert. pet.* † post dictam immixtionem cessauit omnis hypotheca ad fauorem Francisci super dictis pecuniis, Afflict. *decis.* 180. Paris. *cons.* 69. *num.* 2. *lib.* 4. *late* Surd. *post alios, cons.* 4. *num.* 11. *&* 12.

Neque facit quod Octauius, & alij de Torellis debitores dicti Capoblanchi impositorum census & alium cum tertio impositum vendiderunt dicto Benedicto creditori Capoblanchi, qui soluit pecunias, cùm hoc quod soluerentur dicto Capoblanco eius debitori prout fuerunt solutæ, & deinde Capoblancus eadem met die soluit pecunias eidem Benedicto creditori, vnde iste contractus videtur simulatus: † qui 4
enim sic soluit, vt statim recepturus sic non dicitur soluere, & dominium non transfert, *l. qui sic soluit, ff. de solut.* Nam fuit responsum quod si motiuum procederet, adhuc sententia remaneret iniusta, quia nunquam pecuniæ fuissent in dominio Capoblanchi, & ideò Franciscus de Andrea non potuisset agere ad dictas pecunias ac si fuissent ipsius Capoblanchi.

Nec releuat quod interest dicti Francisci de Andrea venditionem fuisse simulatam: posset enim agere contra Octauium, & alios de Torellis debitores Capoblanchi, si quidem creditor † potest agere contra de- 5
bitorem debitoris, quando concurrunt illa de quibus latissimè per Surd. *cons.* 4. *num.* 1. Nam quatenus hoc esset admittendum, non tolleret quia sententia esset iniusta, quia de eo non fuit actum, sed solum de auocandis scutis mille à Benedicto: sententia enim debet esse conformis libello, & † index vltra petita 6
non debet condemnare, *l. vt fundus, ff. comm. diuid. cap. licet. heli, de simon. c. qualiter, & quando, el. 2. §. ad corrigendos, de accus.* Anchar. *cons.* 124. *num.* 3. Et si aliter facit † sententia est nulla, Aret. *cons.* 7. *num.* 8. *& seqq.* Alex. *cons.* 72. *n.* 5. *lib.* 5. Feder. *de sen. cons.* 159. *per tot.*

Sed cessat omnis difficultas: quia nulla hic potest considerari simulatio: nam quo ad summam scutorum sexcentorum Octauius Torellus, & alij vendiderunt censum quem habebant cum tertio, † quo casu 7
non requiritur pecunia numerata: si enim requireretur non posset cedi, permutari, aut donari, vt dixit Rota in vna Rauennatensi census coram R. P. D. meo Manzanedo: Verè autem probatur interuenisse pecuniam numeratam, prout interuenit in alia summa scutorum quadringentorum pro qua fuit impositus census ex attestatione Notarij † quod receperunt, 8
scilicet Torelli, coram ipso in moneta argentea, &c. Barr. *in l. si ex cautione, num.* 14. *C. de non num. pecun. & in l. singularia, num.* 22. *ff. si cert. pet. at vbi* Ias. *num.* 48. Dec. *num.* 33.

Neque in hoc casu officit quo fuit conuentum, vt pecuniæ soluerentur Capoblanco, qui postmodum,

& incontinenti soluit Benedicto, & propterea Benedictus videtur ab initio non soluisse præfato Octauio Torello, & aliis per text. in *d. l. qui sit soluit, ff. de solut.* 10 quia disposit. *d. l. non habet locum*, inter alia † quotiescunque ex momentanea traditione acquireretur aliquod commodum patri, Bal. *in l. si tibi, num. 1. vbi* Alex. *num. 5.* Ia. *num. 10.* Dec. *in fine, ff. si cert. pet.* & in propriis terminis fuit resolutum in *Rom. census*, 10. *Ianu.* 1605. *coram Illustrissimo D. meo Lancellotto.*

Ex quibus fuit resolutum pro iniustitia sententiæ de patribus.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census, Lunæ 4. Februarij 1602.

SVMMARIA.

1 *Tres sententiæ conformes sunt exequenda.*
2 *Sententiæ dicuntur conformes, quæ idem continent in substantia.*
3 *Additio eius, quod tacitè in prima sententia continebatur, non facit quin sententiæ sint conformes.*
4 *Sententia non dicitur inferre nouum grauamen, si exprimat id quod in necessariam consequentiam implicitè continebatur in aliis.*
5 *Sententiæ conformes debent exequi in ijs in quibus sint conformes, licet in aliquo capite separato sit inter eas differentia.*

DECISIO CLXXXVIII.

PRo informante nempè sententias ad fauorem Dominæ Iuniperæ latas esse exequendas, quia ex Decisione Domini mei Cordubę constat de iustitia mandati relaxati, ab A. C. contra Zerlam, quod cùm postea fuerit confirmatum à Carretto, & deinde per sententiam Domini mei Cordubæ † vtique est exequenda 1 cùm adsint tres sententiæ, licet duæ tantum sufficiant cùm agatur inter subiectos Statutis Vrbis. Conformitas † istarum sententiarum colligitur ex eo, quod 2 idem continent in substantia, nempe liberationem Iuniperæ à censu imposito contemplatione Lamberti, & ab illius fructibus, Dec. *cons.* 385. *col. pen. vers. his tamen non obstantibus.* Couar. *Pract. Quæst. cap.* 25. *sub n.* 6. & fuit resolutum in *causa Toletana nullitatis professionis*, 17. *Maij* 1600. *coram D. meo Iusto.*

Et ita non obstat quod in vltima sententia Domini mei Cordubæ addatur liberationem per Zerlam factam fuisse bonam, & validam, † quia hoc implicitè 3 continebatur in mandato relaxato ab A. C. confirmato per Carretum Fuerat enim relaxatum ad effectum, vt Zerla, qui pro Lamberto, fideiusserat liberaret 4 dictam Iuniperam à censu præfato, & ideo † sententia non dicitur inferre nouum grauamen si exprimat id, quod in necessariam consequentiam implicitè continebatur in aliis, Couar. *d. cap.* 25. *num.* 6. & fuit decisum in *causa Romana de Comitibus*, 25. *Iunij* 1576. *coram Sanctissimo.*

Non obstat quod ex eadem sententia dicitur non competere restitutionem in integrum Zerlæ, quia 5 hoc est caput separatum, † & non impedit executionem sententiæ in aliis in quibus sunt conformes. Glos. *in Clem. vt calumnijs, in verbo, alicuius ex eis, de re iudic.* cùm allegatia in *dicta decis. Romanæ de Comitibus*, vbi quod sententiæ in ea parte, in qua sunt conformes executioni demandantur quoties sunt tot, quæ executionem mereantur, *Aym.* post alios, quos citat. *cons.* 183. *num.* 2.

R. P. D. Corduba, Bononiensis Computorum Veneris, 10. Aprilis 1598.

SVMMARIA.

1 *Actus censetur factus de mandato eius cuius interest illum fieri.*
2 *Interest nostra non habere rem communem cum fisco.*
3 *Verisimile non est quem soluere pro eo, cum quo nihil habet agere.*
4 *Mandatum probatur coniecturis.*
5 *Mandatum probatur leuioribus probationibus quando agitur de exoneratione procuratoris.*
6 *Mandatum probatur ex confessione, & protestatione principalis.*
7 *Confessio adminiculata non potest ex abrupto reuocari.*
8 *Ratificatio inducitur ex scientia, & taciturnitate.*

DECISIO CLXXXIX.

DOminus Ioannes Maluetius vendiderat censum annuum duarum millium quingentarum, & nonaginta trium librarum super suis bonis stabilibus D. Antonio Bringolæ. Huic obligationi D. Lucius accessit vigore mandati amplissimi, quod habebat à D. Perithæo Maluetio, atque eius nomine bonam fidem dicti census recognouit, scitaque quinque millia aut constituętia dictam summam librarum ab eo recepit, & D. Scappum fideiussorem initia septem annos proximos à dicta fideiussione liberare promiserat. Cùm autem hæredes q. D. Ioannis peterent à D. Perithæo liberationem, & conseruationem prætensæ indemnitatis, etiam D. Perithæus petebat rationem dictæ sortis principalis per D. Lucium receptæ ad cuius reddítionem cùm fuisset D. Octauianus hæres dicti q. Domini Lucij condemnatus, causa appellationis coram me introducta dubitaui.

An constaret de mandato D. Perithæi ita vt teneretur ad dictam reuelationem, & conseruationem indemnitatis, cùm verò adsit mandatum amplissimum D. Perithæi in personam D. Lucij ad tractandum eius negotia Bononiæ, & specialiter ad promittendum conseruationem indemnitatis quibuscumque personis, quæ super suis bonis pecunias accepissent pro faciendo rem gratam constituęti, & hoc mandatum fuerit sufficiens: difficultas videbatur consistere in hoc, An dictus census fuerit impositus intuitu Domini Perithæi, & ad faciendum rem gratam.

In qua difficultate Domini amplexi sunt partem affirmatiuam cum ex libris D. Lucij appareat pecunias de quibus agebatur fuisse versas in solutionem compositionis pro liberatione D. Petri patrui ipsius D. Perithæi, & pro restitutione bonorum confiscatorum, Crau. *cons.* 158. *num.* 6. Alciat. *regula* 2. *Præsumpt.* 2. Et idem ex libris Dominorum de Scappis in quibus licet dicatur pecunias fuisse solutas à D. Lucio, non tamen ex hoc negatur † quin solui potuerint ex ordine D. Perithæi cuius maximè interetat propter cõmunionem bonorum, quam habebat cum D. Petro, & deinceps habiturus esset † cùm esset sequuta, Bart. *in l. cum socius, num.* 4. *ff. de verb. oblig.* Cassad. *dec.* 3. *num.* 4. *de procur.* Achil. *dec.* 3. *num.* 2. *de restit. in integr.* & totius negotij curam sibi D. Perithæus sumpserat. Ex quibus satis inferebatur pecunias solutas pro hac compositione fuisse captas de ordine Domini Perithæi, & ad faciendum ei rem gratam, præsertim quia fuerunt solutæ ex affectione erga Dominum Perithæum, & non † est verisimile ipsum fuisse solueturum istas pecunias

in

in hanc causam absque ordine Domini Petithæi cuius negotia gerebat, & nihil habebat agere cum Domino Petro Rouin. *cons.* 35. *& cons.* 101. *num.* 14. *lib.* 1. *&* Anchar. *cons.* 55. *num.* 4. *lib.* 1.

Considerabant etiam Domini, quod mandatum procuræ fuerat factum de tempore quo tractabatur ista compositio, & de quo Dominus Perithæus, vt apparet ex computis dicti Lucij nullam habebat indigentiam
4 pecuniarum, & sic † satis videbatur posse colligi mandatum fuisse stipulatum ad accipiendum pecunias in hanc causam, quæ propter fiscum non fuerat expressa
5 in dicto instrumento, & stante maximè † quod leuiores probationes sufficiunt ad exonerationem procuratoris pro præmissis probandis, Glos. *in verbo, probat. in Authent. hoc ius porrectum, C. ad sacrosanct. eccles. & ibi* Bart. *num.* 16. *vers. quæro qualiter hoc probabitur*, Bal. *num.* 24. Ad quam sententiam plurimum conducebat confessio Domini Perithæi, de qua in Summario
6 *num.* 4. Ex † cuius protestatione satis videbatur probari mandatum. Rom. *cons.* 163. Boer. *decis.* 281.
7 *num.* 1. Quæ † cùm sit valdè adminiculata non potuit, ita ex abrupto reuocari, Achill. *dec.* 1. *de confess.* Tiraq. *in verbo, donatione largitus, num.* 101. *in l. si vnquam C. de reuoc. donat.* Tandem negari non poterat quin saltem
8 appareret † de tacita ratificatione Dñi Perithæi, qui reuersus Bononiam tacuit per triennium, post eius obitum nihil reclamauit, nec petiit ab eo, nec eius hæredibus, cùm sciuisset ex dictis pecuniis solutum fuisse compositionem, & obtentam liberationem Domini Piri. Rota *decis.* 2. *de causa poss. & propriet. in antiq.* Gabr. *de Procurat. conclus.* 1. *num.* 14. [quibus non obstat quod prius soluta fuerat compositio D. Pirri, quam impositus census de quo agebatur, nam apparet fuisse de dictis pecuniis censum dominis de Scapiis, qui illum soluerunt.]

Illustrissimo Cardinale Mellino, Rauennatensis census Veneris, 31. Ianuarij 1603.

SVMMARIA.

1 *Clausula, cum libera, apposita in mandato intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & obliget dominum pro facto proprio ipsius domini.*

2 *Clausula, cum libera, apposita in mandato, recipit restrictionem à verbis subsequentibus, in præmissis, & circa præmissa.*

3 *Ratificatio non inducitur ex sola receptione pecuniarum, nisi etiam constet de scientia obligationis, qua ratificatur, & maximè omnium qualitatum substantialium.*

4 *Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi.*

5 *Statuta exorbitantia recipiunt interpretationem restrictiuam.*

6 *Facultas limitatè concessa procuratori restringit latiorem facultatem concessam à statuto.*

DECISIO CXC.

FVit resolutum contra informantem non constare de valida obligatione Simeonis, Christofori, & Bartolini de Fusconibus. Rotæ potissima causa resolutionis fuit quia mandatum procuræ cuius vigore fuerunt obligati licet habeat clausulam cùm libera, & alias clausulas multum amplas, quæ bene ponderatur
1 per informantes, † tamen omnes istæ clausulæ intelliguntur dummodo procurator contrahat bona fide, & sine dolo, & obliget dominũ pro facto proprio ipsius Dñi, & non pro facto proprio ipsius procuratoris, vel alterius extranei, *l. creditor, §. Lucius, & ibi* Bart. Salic. Fulg. *& alij, ff. mand.* Paul de Castro, *in l. extraneus, §. vlt. num.* 2. *ff. de pact.* Capyraq. *decis.* 34. *lib.* 3. *in manuscr.* Et propterea cùm venditio census fuerit facta à Stephano, Baptista, Thoma pro propriis eorum indigentiis, & ipsi receperint pecunias, vel saltem Stephanus & Baptista non poterat Thomas vigore eius mandati quantumuis, cùm libera obligare Dominos pro euictione census pro solutione fructuum, & pro damnis, & interesse: quia ista obligatio in effectu est fideiussio, quæ eis non poterat esse nisi damnosa, prout euentus docuit, & tanto magis † cùm istæ clausulæ recipiant 2
restrictionem, & limitationem à verbis subsequentibus in præmissis, & circa præmissa, Socin. *cons.* 22. *n.* 29. *&* 30. *lib.* 3. Put. *decis.* 524. *lib.* 2.

Non obstat fundamentum quod fit super ratificatione, quia non probatur concludenter saltem respectu omnium quod receperint scuta centum ex pecuniis sumptis ad censum, ex qua receptione deducitur ratificatio. Et ex depositione duorum testium, qui dantur *in Summario, n.* 18. *&* 19. apparet, quod ista scuta centum fuerunt recepta à Thoma, & hoc comprobatur ex confessione ipsius, quod illa recepit, & pro eis soluit fructus. Præterea † ad istum effectum inducendi ratificationem non sufficit sola receptio scutorum centum 3
sed requiritur vltra receptionem quod probetur scientia istorum fratrum quod fuerant obligati à Thoma vti eorum procuratore in emptione totius census scutorum mille ad fauorem Sartæ, quia istæ sunt qualitates substantiales, & non potest fieri fundamentum in ratificatione si non probetur earum scientia, vt per Glos. communiter receptam *in cap. concertationem, de apellat. in sexto.*

Non obstat statutum ex cuius dispositione Rector, & Gubernator familiæ potest alios insolidum obligare, quia deficit probatio qualitatis requisitæ à statuto quod Thomas esset Rector, & Gubernator: nam hoc non deducitur aliunde, quam ex confessione istorum fratrum in responsione ad positiones, quæ non est simplex, & pura, sed qualificata, & limitata, quia ad quartam positionem in qua continetur quod ipsi se referebant ad id quod faciebat Thomas Christophorus respondit, quod credit in his, quæ participabat cum fratribus, & Simeon quod credit in rebus licitis, & honestis Bartolinus verò respondit quod non credit, & hoc comprobatur ex mandato procuræ, quod non erat necessarium si Thomas fuisset Rector familiæ, & habuisset tam amplam facultatem vigore statuti, & saltem se non restrinxisset ad mandatum si erat etiam Rector.

Et cessat omnis difficultas, quia † istud statutum 4
recepit interpretationem passiuam à iure communi & sic locum habet quando rector, & Gubernator familiæ obligat alios de familia pro negotiis concernentibus interesse, & vtilitatem familiæ, Bald. *cons.* 100. *vers. Item statutum loquitur, lib.* 4. & iste intellectus secundum Dominos comprobatur. Primò, quia statutum dat hanc facultatem Rectori familiæ, & ideo debet intelligi negotiis spectantibus ad familiam, prout de similibus statutis in fauorem mercatorum passim dicunt Doctores quod intelliguntur de negotiis spectantibus ad mercaturam. Secundò, statutum disponit quod contrahentes non teneantur ad probationem versionis, & ista liberatio à probatione versionis præsupponit, quod pecuniæ peruenerint ad manus Rectoris, & quod contractus fuerint initi ab ipso pro seruitio familiæ. Tertiò, quia non est verisimile quod statutum voluerit permittere arbitrio Rectoris euertendi funditus statum familiæ dando ei hanc facultatem, vt possit fideiubere, & inire quoscumque con-

tractus pro beneficio omnium personarum. Quarto, & vltimò dicebant Domini, quod huiusmodi statuta
5 sunt valdè exorbitantia, † & recipiunt interpretationem restrictiuam, & propterea sufficit quod opetentur suum effectum in obligationibus concernentibus interesse familiæ, vt per Corn. *cons.* 50. *lib.* 4. Dec.
6 *cons.* 359. Addebant etiam aliqui quod † facultas limitatè concessa procuratorio operatur, vt non sit locus dispositioni statuti, quod tribuit maiorem facultatem, vt per Doctor. *in l.* 1. §. *si plures, ff. de exercit. act.* Et hunc intellectum videntur etiam habuisse, cum Thomas obliguerit fratres vt eorum procurator, & non vti Rector familiæ.

R.P.D. Martino Andreæ Senogalliensis Prædij, Lunæ 10, Maij 1615.

SVMMARIA.

1 *Is qui censum in se accollauit, illius fructus soluere tenetur.*
2 *Obligationis cameralis executio retardari non potest.*
3 *Exceptio requirens altiorem indaginem, non retardat executionem cameralis obligationis.*
4 *Exceptio super qua pendet lis, non retardat executionem cameralis obligationis.*
5 *Emptor eo ipso quod est in possessione rei emptæ, tenetur ad fructus etiam quod res vendita non sit libera, nec illi fuerit adimpletum.*
6 *Emptor sub prætextu molestiarum sibi super re empta illatarum non potest euitare quin pro parte sua adimpleat promissa.*
7 *Soluens creditoribus anterioribus potest repellere posteriores iuribus sibi ab anterioribus cessis.*
8 *Emptor sub prætextu quod sint sibi motæ molestiæ super re empta, non potest retinere rem, & pretium.*
9 *Æquitas*, l. curabit, C. de act. empt. *habet locum etiam post latam sententiam super rescissione venditoris, si illa sit per appellationem suspensa.*
10 *Onera realia is subire debet, qui rei fructus percipit.*
11 *Censum superimpositum, tenetur soluere is qui rem subingatam possidet.*

DECISIO CXCI.

DVbitaui an Domini de Fidelib. teneantur ad fructus censuum ab ipsis accollatorum, & pro
1 quo tempore. Et Domini † distinctè Bernardinum teneri ad solutionem fructuum censuum, vel creditoribus anterioribus pro eadem quantitate voluerunt. Quantum enim ad fructus ante sententiam R.P.D. Zambenarij non erat dubium, quin pro illis ipse teneretur, cùm prædium, sibi esset traditum, & constaret de ipsius obligatione cameali ex publico instrumen-
2 to non vulnerato, † cuius executio quemadmodum sententiæ, & rei iudicatæ propterea retardari non poterat, Ang. *in l.* 4. §. *condemnatum, num.* 4. *ff. de re iudic.* Castr. *in l. post rem iudicatam, in fine*, vbi attestatur de practica Romanæ Curiæ, *ff. eod.* Ceph. *cons.* 439. *n.* 16. Gabr. *cons.* 67. *num.* 8. *lib.* 1. Menoch. *de arbitr. casu* 17. *num.* 5. Seraph. *decis.* 736. *in princ. & decis.* 1437. *num.* 1. Gallet. *ad form. cameral. obligat. part.* 1. *q.* 2. *num.* 11. *&* 12. Tessaur. *decis.* 26. *num.* 11. Rota *dec.* 741. *n.* 1. *part.* 1. *diuers.* & aliàs sæpè.

Neque releuare videbatur exceptio non adimplementi pro parte Bernardini venditoris; cùm quia illa
3 ex deductis in alia positione erat valdè turbida, † & requirebat altiorem indaginem, ita vt illa non posset retardare solutionem vigore huius obligationis cameralis liquidæ, & claræ, Rotn. *cons.* 76. *num.* 3. *& seq.* Gallet. *vbi supra.* 4. *part. quæst.* 1. *num.* 17. Canar. *de execut. instrum. quæst.* 51. Ioan. Paul. *decis.* 65. Seraph. *decis.* 110. *num.* 4. & dictum fuit in *Calagurritana, seu Hispalensi Pensionis*, 28. *Iunij* 1605. *coram* bon. mem. Penia, *in Romana census*, 23. *Februarij* 1609. *etiam* Reuerendissimo Bononiensi, *& in Romana executionis Landi*, 12. *Decembris* 1613. *coram Reuerendo Patre Domino meo Vbaldo*, & † in specie de exceptione super qualis pendebat, quæ ideo dicebatur requirere altiorem indaginem fuit decisum *in vna Romana de Anguillarien.* 6. *Martij* 1591. *coram Orano*, tum quia quoad fructus, † cùm ex promissione emptoris debeantur, solum inspicitur quod emptor sit in possessione, licet res non sit libera, vel non fuerit adimpletum. Bal. *in l.* 1. *num.* 7. vbi etiam Castr. *num.* 1. *C. de vsur.* Alex. *cons.* 147. *n.* 3. *lib.* 5. cùm aliis per Gabr. *de empt. & vendit. concluss.* 5. *num.* 9. & latius per Surd. *cons.* 101. *num.* 23. *& dec.* 117. *num.* 7. & fuit dictum *in vna Beneuentana pecuniaria*, 15. *Iunij* 1607. *coram* Reuerendissimo Domino Damasceno, *& in terminis accollationis census in vna Asculana pecuniaria*, 11. *Decembris* 1606. *coram R.P.D. meo Coccino.*

Minus quoque dicta solutio retardari poterat † ob sequestra executa, & molestias illatas emptori super hac possessione ab aliis creditoribus: quia facilis & expedita videbatur prouisio iuxta conuenta in instrumento in quo emptor suscepit onus censuum scutorum quinque millium sexaginta, & omne commodū, & incommodum promittens fructus ab illo die in posterum decurrendos soluere, &c. cum pacto expressō, quod in euentum in quem insurgerent alij creditores anteriores, qui molestarent dictum emptorem ipse posset anterioribus satisfacere dictis censibus omissis & pro illa rata remaneret liberatus ab illo onere: si enim dicti creditores sunt anteriores potest eis satisfacere, & in hoc modo erit liberatus aduersus posteriores, si verò † sunt posteriores soluendo census accolaros poterit illos repellere ex iuribus sibi cessis, nec interim † sub isto prætextu debent retinere rem & pretium aduersus æquitatem, *l. curabit. C. de act. empt. l. Iulianus*, §. *ex vendito, ff. eod.* cum similibus.

Quo verò ad fructus post sententiam super rescissione huius venditionis quidquid sit an hodie possit executiuè agi contra emptorem ob assertam vulnerationem, cum dicta sententia esset suspensa per appellationē non poterat esse interim se eximere à dicto onere soluendi fructus ne hoc modo per indirectum habeatur executio sententiæ, quæ reperitur suspensa per appellationem, & licet cesset via executiua, non † tamen cessat æquitas scripta, de qua *in d. l. curabit, & in d.* §. *ex venditio.*

Quinimmo de rigore iuris † cum ipse rem possi- 11
deat tenetur ad onera rei, ex qua fructus percipiuntur. *l. hactenus, & l. si pendentes*, §. *si quid locatum, ff. de vsufruct. l. neque stipendium, ff. de impens. in re dotal. facta. l. quæro, ff. de vsufr. legat.* Cardin. *in Clem.* 1. *de Censib.* Valasch. *de iure emphyteut. quæst.* 17. *num.* 1. *& seq.* Molina, *de Hispan. Primog. lib.* 1. *cap.* 27. *numero* 8. Pinel. *in l.* 1. *part.* 2. *num.* 22. *C. de bon. matern.* plenè etiam Garzias, *de expens. cap.* 11. *num.* 25. *& seqq.* & fuit dictum *in Romana restitutionis fructus*, 23. *Iun.* 1603. *coram Reuerendissimo Atrebatensi*, vbi consequenter † fuit facta illatio ad solutionem censuum.

Et ita concluſum.

Illustrissimus

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Amerina fideiussionis, Lunæ 25. Maij 1612.

SVMMARIA.

1 *Nullitas obligationis principalis reddit nullam obligationem fideiussoris.*
2 Limit. *Quando fideiussor se obliganit vti principalis, & insolidum.*
3 *Maximè accedente iuramento.*
4 Limit. 1. *Quando nullitas non prouenit ex iure communi, sed aliquo speciali fauore.*
5 Limit. 3. *Quando fideiussor voluit teneri etiam quod principalis contractus esset nullus.*

DECISIO CXCII.

IMpositus fuit annuus census scutorum sexaginta quatuor monetæ à Simoneta Clementino tutore filiorum, & hæredum Curtij Delfini super prædio dictorum pupillorum, quem vendidit Orinthio Calidoro: cui impositioni & pro obseruantia omnium contentorum in instrumento vti principaliter, & insolidum accesserunt Gobinius Delfinus, & Alexander Crozulus. Fuit ad instantiam pupillorum declaratus nullus census, & propterea Orinthius coram A. C. conuenit Gabinium, & Alexandrum pro restitutione sortis principalis, & solutione fructuum loco damnorum, & interesse, & obtinuit mandatum; pro cuius relaxatione cum instaretur, fuit adita signatura Sanctissimi, & causa in Rota mihi commissa. Vnde dubitaui an dictum mandatum esset relaxandum, & Orinthio tantum informante fuit affirmatiuè resolutum:
1 † quia licet nullitas principalis obligationis soleat reddere nullam obligationem fideiussoris, *l. cùm lex, l. fideiussor obligari, ff. de fideiuss.* attamen hoc non procedit in casu isto † in quo se principaliter obligarunt,
2 & principales se constituerunt, Alex. *in Addit. ad Bart. in l. Marcellus, in princ. ff. de fideiuss.* Paris. *cons.* 16. *num.* 113. *lib.* 2. Natta, *cons.* 262. *num.* 14. Mohed. *decis.* 2. *de fideiuss.* fuit decisum *in una Tudertina census*, 26. *Maij* 1600. *coram bon. mem. Iusto.* tanto † magis, quia interuenit iuramentum, Nart. & Mohed. *vbi supra.* Rursus nullitas census non inficit obligationem Gabinij, & Alexandri, quia census non erat nullus ex aliquo defectu prouenient secundum iuris communis dispositionem, sed nullitas est ex iure fauore speciali propter
4 dispositionem Statuti, † quo casu sustinetur obligatio fideiussoris, Paris. *d. cons.* 16. *num.* 111. *& seq.* Grat. *cons.* 81 *num.* 21. *lib.* 1. Gabr. *de Clausula, concluf.* 10. *num.* 6. faciunt tradita per Sarnens. *de annal. quæst.*
5 78. *num.* 7. Accedit quod † isti se obligarunt; & teneri voluerunt in euentum nullitatis, & inualiditatis contractus ex quouis capite, & defectu, & propterea tantum abest quod nullitas perimat obligationem ipsorum, quod immo faciat illi esse locum, vt dixit Rota in ista Tubertina census.

Coram eodem, in eadem causa, Mercurij 27. Iunij 1612.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor non obligatur, quando principalis obligatio est ipso iure nulla.*
Limit. 1. *Quando fideiussor obliganit se vti principalis, & cum iuramento*, num. 3.
Limit. 2. *Quando fideiussor voluit teneri etiam in casu nullitatis contractus*, num. 4.
2 *Accessorium non potest stare sine principali, cui accedit.*

DECISIO CXCIII.

DOmini steterunt in decisis esse relaxandum mandatum contra Gabinium, & litis consortes non obstante nullitate census tationibus, de quibus in Decisione.

Non obstat quod ex aduerso dicitur, † quando 1
obligatio principalis est ipso iure nulla, ita vt neque etiam naturaliter obliget nullam etiam esse fideiussoriam: quia hoc verum † in mero fideiussore, quem est 2
impossibile efficaciter teneri nulla existente obligatione cui accedat, vt dicit *Ceph.* ex aduerso citatus, *cons.* 437 *num.* 28. cùm accessorium absque principali originem habere non possit, vt dicit *idem ibi, num.* 32. Secus autem est in eo, † qui se principaliter, & cum 3
iuramento obligauit: eius enim obligatio nullam habet dependentiam ab obligatione alterius, sed consideratur per se sola, & propter ea *decisio* Mohed. 2. *de fideiussor.* & aliæ allegatæ in Decisione loquuntur de nullitate obligationis illius, qui principaliter contrahit nulla habita distinctione, quia semper viget ea ratio quod obligans se principaliter non potest dici obligatus accessoriè: ista enim inuicem repugnant, & perinde est ac si solus se ad soluendum obligasset, vt dicit Rota *in una Romana repetitionis indebiti*, 16. *Nouembris* 1573. *coram Robusterio*, relata inter diuersas, *decis.* 162. *sub num.* 1. *part.* 1. Et quod dicat Laurent. de Pin. *cons.* 71. *num.* 4. potest procedere in casu isto, quia ibi licet loquatur in eo, qui se obligauit vti principalis, attamen ex mulcis verbis per eum ponderatis apparet, quod vere non promiserat, vti principalis. *Decisio Romana de Prouanis coram Orano*, non obstat: quia licet ibi dicat quod contractus ab initio respectu minorum fuerat validus, attamen non dicit è conuerso quod fuisset ab initio ipso iure nullus non valuisset obligatio alterius accidentis principaliter. Immo contrarium sentit, dum respondendo ad regulam, quod existente nulla obligatione principali sit etiam nulla obligatione fideiussoria: primò respondet, quod contractus ab initio non erat nullus: secundo, quod obligatio fideiussoris erat vti principalis, & dicit regulam prædictam has duas limitationes recipere, quas vti diuersas assignat.

Non obstat quod dicitur de defectu formæ census, quia non fuerunt numeratæ, & receptæ pecuniæ, & ob id cessat obligatio præexistens, in qua possit consistere census: quia Gabinius, & Alexander † non solum se 4
obligarũt pro solutione in casu validitatis census, sed etiam in casu nullitatis ad omnia damna, & interesse, propter quam nullitatem ex quocumque capite contingeret factus fuit locus obligationi damnorum, & interesse, vt dictum fuit, *in Tudertina census*, 26. *Maij* 1600. *coram b.m. Iusto*, vbi dicitur hoc prius fuisse decisum *in una Romana de Alexijs*, 1. *Iunij* 1587.

R. P. D. Litta Bononiensis reuelationis indemnitatis. 10. *Ianuarij* 1600.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor debet releuari sine damno à suo principali.*
2 *Fideiussor qui soluit potest agere pro relcuatione suæ indemnitatis.*
3 *Fideiussor non potest agere pro relcuatione suæ indemnitatis antequam soluat.*

DECISIO CXCIV.

DOmini tenuerunt sententiam latam per Auditorem Generalem Ciuitatis Bononiensis sub die 16. Maij 1598. ad fauorem Dominorum de Vrsis esse confirmandam, quantum videlicet, ad eius primam partem in qua hæredes de Fibiis condemnantur ad restitutionem librarum quinque millium pro censibus decursis, & non solutis per eos, vt tenebantur, sed per Dominos de Vrsis eorum fideiussores, quos tamen ipsi
1 de † Fibiis indemnes omnino releuare tenentur, moti hac ratione, quia dicta sententia apparet lata seruatis seruandis, & de iustitia illius respectu dictæ condemnationis dubitari non potest statim quod constat Dominos de Fibiis teneri releuare indemnes ipsos Dominos de Vrsis respectu promissionis per eos factę ad commodum emptoris census de qua in actis, & constat ex quietantiis creditoris dicti census in actis productis, quod Vrsi cum effectu soluerunt dictas libras quinque mille pro ipsis de Fibiis debitoribus, quo
2 † sit vt iure merito quo ad dictam summam interet eorum obligatio de indemnes conseruando Vrsos, & per consequens condemnatio præfata valida sit ad tradita per Alex. *conf.* 114. *in principio, & num.* 1. *& conf.* 199. *num.* 3. *lib.* 3. Benint. *decis.* 81. *num.* 12.

Quantum verò ad secundam partem dictæ sententiæ in qua præfati de Fibiis condemnantur ad soluendum census decurrendos non posse confirmari vti
3 militam censuerunt Domini ea ratione moti, † quia agi non potest pro releuatione indemnitatis contra promittentem antequam is cui facta fuit talis promissio damnum patiatur, ad tradita per *Alex.* & alios supra citatos.

R. P. D. Corduba, Romana seu Bononiensis census scutorum vigintique millium, Lunæ 7. Maij 1601.

SVMMARIA.

1 *Iuramentum calumniæ petitum, si non præstetur, pro confesso redditur nullus.*
2 *Sufficit tamen si præstetur à procuratore habente generale mandatum ad lites.*
3 *Procurator habens generale mandatum ad lites, potest iurare de calumnia.*
4 *Forum quis sortitur vbi contrahit, & in loco destinatæ solutionis.*
5 *Forum sortiri, & ligari statutis à pari procedunt.*
6 *Emptor census non potest cogere venditorem ad illum redimendum.*
7 *Fideiussor census potest cogere venditorem, vt eum eximat fideiussione, vel censum extinguat.*
8 *Fideiussor de euictione tanquam conditionalis non potest agere, vt liberetur ante sequutam euictionem.*
9 *Diu quis dicitur stetisse in fideiussione si per nouem annos in ea steterit.*
10 *Fideiussor in instrumento habente executionem paratam, potest agere contra principalem.*
11 *Contrarium placuit Rotæ vti magis communiter receptum.*

DECISIO CXCV.

FVerant condemnati per A. C. Illustriss. Dominus Comes Philippus de Pepulis, & Dominus Philippus de Felicinis ad liberandum R. P. D. Ioan. Baptistam Voltam, & consortes à fideiussione in qua pro ipsis intercesserant ab anno 1592. contra quam sententiam opponebatur.

Primò de nullitate † ob non præstitum iuramentum calumniæ *cap.* 1. *de iuram. calum. in 6. vbi Franc. & Scribent. Pur. dec.* 198. *lib.* 2. Sed fuit responsum huiusmodi iuramentum fuisse prestitum in terminis substantialibus ante, & post protestationem per procuratorem habentem generale mandatum ad lites quod † videbatur sufficere, vt fuit resolutum *in vna Romana rescisionis contractus*, 16. *Maij* 1590. *coram* R. P. D. Penia, *& in Pranestina contractus* 4. *Iunij* 1599. *coram me.* Nam † talis procurator potest iurare de calumnia, Bart. *in l. qui bona, §. qui aliena, num.* 17. *ff. de damno infecto, & ibi* Alex. *num.* 8. Et ita obseruari de generali consuetudine, quidquid de rigore iuris esset dicendum, testantur Mathesil. *singul.* 149. *incipit Nota, quod fine, vers. tamen hoc tam stricte lib.* 1. & alij, qui per informantes allegantur.

Secundò, opponebatur etiam de iniustitia quia sententia est fundata in *Statuto Vrbis, lib.* 1. *cap.* 94. *& cap.* 157. Quod prætendebant non posse intrare tam respectu fori cum sit ordinatorij, quàm personarum, quæ erant forenses, quàm etiam qualitatis obligationis census de sui natura perpetui, & quia essent fideiussores de euictione.

Hoc tamen Dominis non placuit, quia quoad primum oppositum statutum verè est decisorium obseruatum in omnibus tribunalibus, vt fuit resolutum *in causa liberationis à fideiussione pro Sfortijs*, 19. *Decembris* 1597. *coram Mellino.*

Secundum, respectu personarum minus placuit, † cùm enim contractus fuisset celebratus in Vrbe & ibi etiam destinata solutio Forenses ligãtur statutis, Bart. *in l. quod licitum, num.* 7. *ff. de verbor. obligat. & in l.* 1. *num.* 17. *cum seq. C. de Summa Trinit. & fide* Cathol. Alex. *conf.* 21. *num.* 3. *lib.* 2. Socin. *conf.* 97. *num.* 1. *vers. alio etiam modo, lib.* 1. Ruin. *conf.* 201. *n.* 10. *vers. nec obstat quod statutum, lib.* 1. Corn. *conf.* 64. *in fine, lib.* 3. † Nam sortiri forum, & ligari statutis à pari procedunt. Dec. *in c. qua in Ecclesiarum, num.* 15. *de const.* Alex. *conf.* 210. *n.* 2. *& conf.* 211. *n.* 5. *lib.* 2. cùm aliis allegatis.

Quantum ad contractum census, qui est perpetuus nihil dixerunt Domini obstare: ista † enim perpetuitas consideratur respectu emptoris, qui non potest cogere venditorem ad redimendum censum, respectu autem venditoris census est redimibilis, & si fideiussor † potest cogere venditorem ad redimendum censum, vel ipsum à fideiussione liberandum, vnde cessabat etiam quod dicebatur fideiussorem ab initio intellexisse se perpetuò obligare, iux. not. per Castr. & Ang. *in l. fideiussor. ff. de fideiuss.*

Minus etiam obstabat quod respectu fructuum decursorum solutione facta per Dominum Comitem Dominus Volta fuerat liberatus, quo verò ad fructus decurrendos causa nondum dicitur nata. Nam fuit responsum quod licet dies solutionis nondum venerit, tamen cum ex instrumento ipso sit nata actio, satis erat ad dictum effectum, alias nunquam esset locus factus fuisset contra tradita per Afflict. *decis.* 241. *n.* 3. *& ibi* Vrsil. *num.* 4.

Nec etiam placuit obiectum pro quo obligatio fuit pro euictione bonorum super quibus erat census impositus, † quo casu cùm sit conditionalis ante. Nam dixerunt Domini statutum non intrare quoad obligationem euictionis, sed bene habere locum quoad alias obligationes, nempè solutionis census quæ est continua, & pura.

Ad id verò quod dicebatur actum fuisse insolidum contra Dominum Comitem, qui tantum ratificauit instrumentum pro rata duntaxat ad eum spectante facilis fuit visa solutio ex lectura instrumenti, ex quo

appa

apparebat obligationem relevationis fuisse insolidum vniuscuiusque ad favorem fideiussorum; illa autem divisionis pro rata pretij stabat inter ipsum, & Philippum Felicinum, qui pecunias receperat.

His accedebat quod prætensa petitio liberationis à molestij satis æqua fuit Dominis visa; tum ex statutaria dispositione, *d. cap.* 157. cùm ex dispositione
9 communis,† cùm satis dicatur arbitrio Judicis steriliſe diu in obligatione per spatium novem annorum, Glos. *in verbo, condemnetur, in l. Lucius Titius, ff. mand.* vbi communiter Scribentes, Socin. *regula* 148. Fallent. 111. Affict. *decis.* 241. *n.* 30. *vers.* 2. *si diu steterit.* Menoch. *de arbitr. casu* 41. Præsertim stantibus molestiis passis super solutione fructuum, de quibus attestabantur Notarij. Vltra quod Dominus Volta solitus erat abesse causa Reip. quo casu intrant deducta per Cassan. *in consuetud. Burgund. de sentent.* Rubr. *num.* 25. Vrsil. *ad Aff. d. decis.* 241. *num.* 4.

10 Quæ dicebantur pro parte fideiussorum, † quod fideiussor potest agere contra principalem quando obligatio fideiussoris habet executionem paratam, ad
11 tradita per Bart. *in l. fideiussor pro venditore, num.* 1. *ff. de fideiuss.* non placuerunt Dominis, † ex quo fideiussor ab initio hoc potuit præuidere, & contrariam tenet Angel. Paul. Roman. Imola, & Salic. *in l. si pro eo, C. mand. & in l. frater à fratre, vbi* Ias. *n.* 14. & Gosiad. *num.* 42. *ff. de cond. indeb.* & hanc attestatur magis communem. Practic. Gallef. *de oblig. camerat.* 3. *part. tit. de person. petent. execut. num.* 5. *& seq.*

Et ex his Domini dixerunt sententiam A. C. esse exequendam.

Illustrissimo Cardinale Blanchetto, Eugubina, seu census, Lunæ 15. Iunij 1598.

SVMMARIA.

1 *In Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem.*
2 *Inualiditas census non infert inualiditatem obligationis bonorum pro indemnitate fideiussoris præstiti in censu.*
3 *Fideiussor rectè agit vt liberetur à molestijs, quæ sibi de facto inferuntur.*
4 *Fideiussor soluens debitum, quod suus principalis, sæpius soluit, non potest reprehendi.*

DECISIO CXCVI.

MEritò respondenunt Domini sententiam ad favorem Dominorum de Carbonanis in partibus latam damnata secunda sententia eius infirmatoria per R. P. D. Cordubam fuisse confirmatam. Quia de illius iustitia constabat ex eo quod cùm Rodulphus de Carbonanis in vim fideiussionis nomine Vincentij Blaxiotti ad favorem Capitanei Ioan. Pauli Accorambuni in impositione cuiusdam census factæ eidem Capitaneo plures census terminos soluisset dicti hæredes pro recuperatione soluti iudicium Saluiani Interdicti contra Franciscum Ridolphinum, & eius partem instituerant, & in eo vltra cætera ad obtinendum in Saluiano probauerunt Franciscum dicta bona possidere. quæ alias pro assecuratione fideiubentis Rodulphi idem Blaxiottus eidem obligauerat.

Nec enim potuerat excludi sub prætextu quod census cui accesserat Rodulphus esset nullus: † nam si in Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem, vt de communi testatur Franc. Sarmient. *de reddit. eccles. part.* 3. *cap.* 2. *num.* 25. & tenuit Rota *coram* R. P. D. meo Decano *in vna Romana census, & alia Cesenatensi bonorum* 28. *Iulij* 1596.

Neque † ex inualiditate census infertur ad inualiditatem 2
obligationis factæ per Blaxiottum pro conseruatione indemnitatis Rodulphi, cùm vnum nihil habeat commune cum alio, *l. Papinianus exuli, ff. de minor.* Licet † enim census præsupponatur nul- 3
lus, nihilominus impediri non possunt fideiussores agere, vt liberentur à molestijs etiam de facto sibi illatis, Glos. & Castr. *in l. si quis, C. depos.* Soc. *cons.* 70. *in princ. lib.* 3. vt fuit resolutum *coram* R. P. D. Gypsio, *in vna Anconitana assecurationis* 27. *Ianuarij* 1595. Quod eo magis dicendum videbatur; quia Blaxiottus principalis debitor huiusmodi prætensionem nullatis nunquam apposuit, sed eius fructus, bonam fidem agnoscendo, quamdiu in humanis fuit soluit; ex quo paret † fideiussorem in nihilo peccasse, si eius fidem 4
sequutus eandem solutionem fecit, *l. Quintus Mutius ff. mand.* Bal. *in l. procurator, num.* 5. *ff. de cond. inde.*

R. P. D. Corduba, Romana fideiussionis de repræsentando, 17. Maij 1595.

SVMMARIA.

1 *Mora committitur per lapsum diei, vbi adest obligatio cameralis.*
2 *Obligatus ad factum potest capi personaliter.*
3 *Condemnatio ad interesse non potest fieri non facta liquidatione.*
4 *Sors petit locum interesse, stante obligatione camerali.*
5 *Obligatus in forma camera, tenetur ad interesse.*
6 *Fideiussor non obligatur in plus, quam principalis debitor.*
7 *Fideiussor potest teneri executiue licet principalis, non teneatur.*
8 *Instrumenta rogata per Notarium actuarium, non sunt exhibenda.*
9 *Pars citata, debet super opponere.*
10 *Calculatio potest semper fieri etiam post mandatum.*

DECISIO CXCVII.

DVbitauit an A. C. potuisset relaxare mandatum contra Bartholomæum Quesada pro scutis duobus mille, & pro fructibus ob non repræsentationem Georgij, & cùm hæc causa fuisset proposita coram R. P. D. meo Arigono, 22. Ianuarij 1594. propter diuersas Dominorum sententias non potuit capi resolutio tandem me in eius locum subrogato iterum proponente, 17. Maij, præsentis anni, fuit pro maiori parte resolutum dictum mandatum potuisse relaxari: non enim fuit relaxatum vigore sententiæ, & rei iudicatæ de eximendo Radium à fideiussione, vel dando idoneum relevatorem, sed vigore propriæ obligationis Quesadæ in qua duo continentur. Primùm obligatio de representando post duos menses sub pœna debiti pro quo detinebatur, altera obligatio ad factum, scilicet, ad damna, &c. cuius vigore dictum mandatum potuit executioni demandari, pro damnis, & interesse, quæ nihil aliud sunt quam extinctio census, vt ab illo fideiussores liberentur, cùm igitur dicto tempore non representauerit ipso iure † stante obligatione came- 1
rali commissa est mora, *l. magnæ, C. de contrah. stipul.* vbi Doctor communiter *dec.* Pedem. 48. *num.* 6. vnde successit obligatio expressa ad dicta damna, & interesse, ad quæ ipso facto fuit decretum, & relaxatum mandatum quod fieri potuit † quia quando solum 2

teneretur ad factum, intraret mandatum personale. Alex. *in l. 2. §. fideiussorem.* vbi omnes alij, *ff. qui satisd. cogant.* Sed quia non facta liquidatione non poterat fieri condemnatio ad interesse, successit obligatio cameralis, ex qua executiuè potuit agere, & loco † illius petere sortem principalem, vt probauit Rota *diuers. decis. 741. n. 1. part.* tradit Galle. *de oblig. cameral. part. 3. tit. de vi instrum. num. 11.* Bald. *in l. si traditio, C. de act. empt.* Ruin. *cons. 141. num. 9. lib. 1.* Et his tollitur obiectum, quod cùm obligatio Quesadæ esset de præsentando Georgium sub pœna debiti, non potuisset condemnari nisi pro debito pro quo ipse Georgius detinebatur, quod erat vel de eximendo Radium à fideiussione, vel de dando fideiussores idoneos de conseruãdo indemnes ex *Statuto Vrbis, libr. 1. cap. 158.* Nam licet obligatio Georgij esset huiusmodi, † Quasada tamen tenebatur repræsentare, & ad damna, & interesse propter obligationem cameralem per ipsum factum.

Et difficultas videtur cessare stante declaratione per ipsum facta, quo obligauit se velle soluere debitum, nec appellauit post relaxationem mandati A. C. sed petiit admitti ad beneficium cap. Odoardus.

Nec obstat quod principalis non tenebatur, nisi alternatiuè, & † indè fideiussorem non poterat in plus obligare, *l. pupillus, cum vulga. ff. de verb. oblig.* Esto quod sit verissimum vigore statuti, post mandatum tamen suspicionis fuge Georgiis principalis tenebatur assecurare indicium si volebat excarcerari, vt fuit factum mediante cautione præstita de repræsentando, & ad damna; vnde hæc obligatio non dependet ab illa vigore statuti, sed à carceratione: † fideiussor autem teneri potest executiuè, licet non teneatur principalis, vt fuit dictum *coram* R. P. D. Penia, 26. *Maij* 1594. *in illa Romana Saluiani Interdicti.*

Nec etiam obstant nullitates, quæ opponuntur, quod nihil constabat in actis, quia instrumenta non fuerunt repetita: † quia cùm sint rogata coram eodem Notario, dicantur esse in actis, quæ iudex sæpè vidit in contradictorio ad relaxandum mandatum nec ostenditur aliqua partis protestatio, nihil fieri nisi seruatis seruandis: † pars enim citata debet opponere, Verall. *decis. 99. part. 2.*

Secunda nullitas quod Quesada non fuerit citatus ad calculandum, & fuerit protestatus minus obstat: † semper enim fieri potest calculatio etiam post mandatum. Præterquam quod illa oppositio facta, 20. Augusti 1589. videtur calumniosa cum summa esset liquida, & mandatum postea 27. eiusdem fuerit relaxatum quibuscumque non obstantibus, cum intimatione, quæ fuit executa 30. eiusdem, & postea 2. Septembris fuit facta alia intimatio qualiter Dominus quibuscumque non obstantibus relaxauit mandatum executiuum, & sic illa peritio calculi nihil facit, cùm non sub priori termino sed sub secundo, die 2. Septemb. fuerit facta dicta relaxatio.

Nec dicendum est quod interesse non erat pro summa duorum millium scutorum, quia fuit extinctum debitum scutorum quingentorum pro quo idem fideiussor erat obligatus: nam non per hoc tenebatur ipsum liberare à noua obligatione census.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana pecuniaria, Lunæ 25. Iulij 1601.

SVMMARIA.

1 *Actio de euictione non datur antequam sequatur euictio.*
2 *Si tamen res tradatur à sciente illam esse alteri obligatam potest conueniri ad interesse, etiam antequam res euincatur.*
3 *Interesse taxatur iuxta rei euictæ æstimationem.*
4 *Obligatio rem tradi habet admixtam obligationem rem dari.*
5 *Obligatus rem dare tenetur illam dare liberam, ita vt ab eo dominium, auocari non possit.*
6 *Prohibitio alienationis expressa impedit dominij translationem.*
7 *Res expressè alienari prohibita potest statim sequuta alienatione per substitutos auocari.*
8 *Clausula, de suo dato, &c. non liberat venditorem scientem alienantem rem fideicommisso subiectam ab æstimationis restitutione.*
9 *Clausula de suo dato, &c. non liberat à facto suorum auctorum.*
10 *In actione vt res libera tradatur veniunt damna, & interesse.*
11 *Donator non tenetur de euictione.*
12 Limit. *si contractus incipit à promissione.*
13 *Emens scienter rem suppositam fideicommisso, non agit de euictione.*
14 *Dummodo scientia sit clara.*
Limit. *stante expressa prohibitione alienationis, n. 17.*
15 *Scientia præsumitur ex diuturnitate cohabitationis.*
16 Limit. *in testamentis, & instrumentis.*
18 *Pactum appositum fauore vnius intelligitur, si ipse ei illo velit.*

DECISIO CXCVIII.

FVit per Dominos resolutum Dominum Pompeum esse cogendum ad soluendũ Franciscæ scuta nongenta etiam non sequuta euictione terrarum datarum: † Quia regula, *l. qui rem, C. de euict.* quod ante sequutam euictionem agi non possit, *l. si plus. §. mora. ff. eod. tit. de euict.* non procedit quando † debitor sciens tradit rem alteri obligatam, quia tunc agi potest ad interesse etiam antequã euincatur, *l. seruus, §. fin. ff. de act. empt. l. si hominem. ff. de solut.* Doct. *communiter, & præsertim* Bart. *in l. qui rem.* & fuit latè deductum *coram* D. meo Seraph. *in vna Romana census sub die 17. Martij 1577. num. 3. & in alia Anconitana euictionis prædij sub die 3. Martij 1586.* & iste est casus de quo agitur.

Quia Pompeus paulò ante recuperauerat ista bona à fisco vigore fideicommissi Lucæ senioris & sic sciens illa esse subiecta fideicommisso, ideò tenetur ad interesse, † consequenter ad illorum æstimationem Bal. *in l. si traditio, quæst. 4. C. de euict.* Ruin. *cons. 141. num. 9. circa fin. lib. 1.* cùm allegatis *in causa Romana dotis, 11. Februarij 1583. coram bon. mem. Cantuccio.* Et hæc tantò magis procedunt, quia Pompeus promisit dare, & tradere terras, de quibus agitur, quo casu tam ratione obligationis rem tradi, † quæ habet admixtam obligationem rem dari, Bart. *in l. certi conditio, n. 22. & ibi.* Dec. *num. 11. cum seq. ff. si cert. petat.* quam ratione ipsius obligationis rem dari potest contra Pompeum agi vt res libera tradatur: † qui enim tenetur rem dare, tenetur illam cum effectu liberam dare, vt dominium ab alio auocari non possit, *l. Iulianus, §. qui fundum vbi* Ias. *num. 5. ff. de verb. oblig.* & fuit dictum *in Romana census, num. 7. cum seq.*

In casu autem proposito † propter expressam prohibitionẽ alienationis factæ à Luca seniore non potuit dominium terrarum transferri in Franciscum, vt not. *in l. filiusfamilias, §. Diui, ff. de leg. 1.* † ita vt ab ea auocari non possit à substituris in casu alienationis, vt fuit latè deductum *in causa Spoletana terrarium de anno 1599. coram Domino meo Mellino*, & sic ratione interesse tenetur Pompeus ad soluendum Franciscę æstimationẽ terrarum inuestiendam, ita vt obnoxia pactis, &

& conditionibus, de quibus in instrumento penes ipsam, & eius filios, & descendentes sit perpetuo permansura, prout ipsæ terræ permanere debebant.

Non obstat quod in euentum euictionis terratum Pompeus noluerit teneri, nisi de dato, & facto suo
8 quia † nihilominus tenetur ad æstimationem stante scientia quod bona erant subiecta fideicommisso, & prohibitioni alienationis, *l. emptor rē. §. fi. ff. de act. empt.*
9 Olasc. Pedem. *dec. 24. sub n. 2.* Maxime † respectu facti suorum auctorum, Doctor. *in l. si seruus furtiuus, in princ. ff. de condit. furt.* Marsil. *singul. 656.* cum allegatis per Tiraq. *de retractu consang. §. 1. Glos. 6. num. 5.* Vltra quod Franciscæ non agit de euictione, sed primæua actione, vt terræ liberę tradentur, *l. creditor, §. prædium, ff. de act. empt. l. ex ijs prædijs, & ibi Gloss. in verbo, exē, to, D. de euict. Gloss. fin. in d. l. qui rem, C. eod. Cuman. in dd. Iulianus, §. qui fundum, num. 6. & ibi Ias. n. 6. ff. de verb. oblig.* Dec. *cons. 102. in fine.* Pedem. *decis. 24. n. 4.* Alex.
10 *cons. 63. num. 11. lib. 6.* vbi quod in ista † actione veniunt damna, & interesse, quod etiam tenuit Rota *in vna Anconitana de Gazzis, sub die 25. Iunij 1580. coram Domino meo Seraphino,* & sæpius in aliis causis.
11 Non obstat quod dicitur Pompeum † vti donatorem non teneri de euictione, iuxta *l. Aristo, §. fi. ff. de donat.* quia non versamur in donatione, sed in transactione quadam, seu potius recompensatione, & facit
12 quod text. *in d. l. Aristo,* † non procedit quando, vt hic contractus incipit à promissione, vt tradit *ibi* Glos. Bart. *& alij.* Corn. *cons. 141. n. 8. lib. 2.* Gozad. *cons. 60. n. 4.* & fuit resolutum *in causa Portuensi bonorum de Columnia sub die 26. Iunij 1584. coram D. meo Seraphino.*
13 Non obstat † quod scienti bona esse subiecta fideicommisso non detur actio de euictione, *l. si fundum sciens, C. de euict.* Quoniam negatur scientia Franciscæ,
14 † quæ debet esse clara, & licet quandoque soleat ex
15 diuturna cohabitatione † præsumi in his, quæ sensu
16 corporis percipiuntur, secus tamen est in iis, † quæ pendent à testamentis, & instrumentis, quæ non probantur penes ipsam aliquando extitisse, nec solent in notitiam deuenire. Aym. *cons. 168. n. 5.* Præsertim stante expressa prohibitione alienationis † scientia fideicommissi non solet haberi in consideratione, vt fuit latissimè deductum *in causa Romana Palatij de Garronibus, sub die 8. Martij 1577. coram b.m. Canuccio.*
17

Non obstat pactum quod in euentū euictionis liceat Franciscæ redire ad eius primæua iura, perinde ac si præsens instrumentū factum non fuisset, quia fuit ap-
18 positum fauore Franciscæ, † & intelligitur ipsa volente, *l. 2. ff. de leg. commiss.* Ruin. *cons. 35. n. 31. lib. 1. & cons. 95. n. 8. lib. 3.* Tiraq. *in l. si vnquam, in verbo, reuertatur, n. 10. C. de reuocan. donat.* Et ideò est in eius electione, vel redire ad iura cessa, vel petere æstimationem.

Et ita Domini resoluerunt.

Reuerendissimo D. Coccino Decano Bononiensis census, Mercurij 5. Martij 1603.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor census tenetur pro euictione fundi, & pro solutione census.*
2 *Fideiussor euictionis ante sequutam euictionem, frustra petit se liberari à fideiussione.*
3 *Fideiussor census potest petere se liberari ab obligatione soluendi censum.*
4 *Fideiussor quando dicatur diu stetisse in obligatione, est in Iudicis arbitrio.*
5 *Fideiussor qui passus fuit molestias, licitè petit se à fideiussione eximi.*

6 *Conditionem euenisse non est probandum, quando id est notorium, & clarum.*

DECISIO CXCIX.

DVplex † est obligatio Gnetti ad fauorem Dominorum de Durantijs, videlicet, de euictione fundi, & de solutione census. 1

Quantum ad primam Domini dixerunt Balzanum ad cuius instantiam Gnettus fideiussit non teneri ipsum liberare à fideiussione, † quia ante sequutam eui- 2
ctionem non potest dicere Gnettus se in obligatione stetisse. Bal. *in l. sucere, num. 2.* Bart. *num. 3.* Alex. *num. 1. & seq. ff. solut. matr.* Salic. qui de communi, *in l. si pro ea, num. 5. C. mand.* Aretin. *in §. si quis autem, num. 3. Inst. de fideiuss.* Imol. *in l. fin. num. 1. & 8. de fideiuss.* Afflict. *decis. 241. num. 4. vbi* Vasill. *num. 4.* Surd. *cons. 367. num. 19. lib. 3.* Gail. *Practic. obseruat. lib. 2. obseru. 29.*

Quantum ad secundam Domini dixerunt Balzanum † teneri liberare Gnettum cum diu steterit in 3
obligatione, † quod tempus arbitrio Iudicis relinquitur, Glos. *in l. Lucius, in verbo, condemnetur. ff. mand.* Aret. *in d. §. quod autem, num. 3.* Socin. *reg. 148.* Fallent. 3. Afflict. *decis. 241. n. 3. vers. 1. si diu steterit.* Menoch. *de arbitr. iudic. casu 41. libr. 2.* Præsertim stantibus molestiis † passis per Gnettum, *vt in causa Romana cessus, 7. Maij 1601. coram Reuerendissimo Pacensi super nostri ordinis insigni Auditore.* 5

Nec facit quod obligatio Gnetti est conditionalis in euentum quo cessa ratio banchi desisteret, de quo non fuit dictum, quia † notorium, & plus quam cla- 6
rum est illam rationem pluribus ab hinc annis cessasse, merito fuit purificata conditio Gnetti.

R. P. D. Cauallerio, Imolensis census Veneris 26. Iunij 1609.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor census non potest cogere venditorem ad illius extinctionem.*
2 *Fideiussor census potest agere contra venditorem, vt liberet eum à fideiussione, vel det conseruatorem indemnitatis.*
3 *Fideiussor dicitur liberatus à fideiussione, vel dato alio fideiussore loco sui, consentiente creditore.*
4 *Vel dato idoneo relenatore.*

DECISIO CC.

IAcobus Sansa imposuit annuum censum scutorum quinquaginta super peria terræ tot naturarū quinquaginta vnius suæ possessionis, seu tenutæ cum domibus maioris summæ tornaturarum, illúmque vendidit Paulo Spadæ pretio scutorum sexcentorum cum fideiussione inter alios Nicolai Grummij, quem Iacobus promisit releuare indemnem, qui postea sub præ-
textu quod fundus censualis esset sub directo domino Ecclesiæ Sancti Laurentij de Imola, & ideò non potuisset obligari, egit coram Gubernatore Imolæ pro liberatione à fideiussione, & conseruatione indemnitatis contra Iacobum, & obtinuit sententiam fauorabilem, in qua pronunciatum fuit Iacobum teneri, & obligatum esse ad liberandum Nicolaem fideiussorem, & ad restitutionem scutorum sexcentorum, & extinctionem census. Commissa causa appellationis in Rota dubitauit an sententia de partibus esset confirmanda, vel infirmanda.

Et Domini censuerunt esse infirmandam tanquam

1 iniustam, † quia census fideiussor non poterat vllo
modo agere vti egit ad extinctionem census sed agere
2 debebat † simpliciter ad liberationem, & reuelatio-
nem. Surd. *decis.* 94. *num.* 4. & 5. Afflict. *ad constitutiones Regni, lib.* 3. *rubr.* 12. *num.* 11. & ideò non poterat Iudex præcisè condemnare Iacobum ad dicti census redem-
ptionem, sed tantummodo ad conseruandum indem-
nem fideiussorem, & ad ipsum liberandum à fideius-
3 sione, † quod fieri poterat alio fideiussore loco ipsius
4 dato de consensu Domini census, † vel dato idoneo
releuatore. Vltra quod Domini etiam dubitabant an
plenè esset probata identitas fundi.

Ex quibus, & aliis deductis per informantes, deci-
sum fuit sententiam esse reuocandam.

R. P. D. Ottembergio, Bononiensis census, 16. Decembris 1602.

SVMMARIA.

1 *Iuramentum calumniæ validè præstatur in repilogatione terminorum substantialium.*
2 *Statutum ligat contrahentes in loco statuentium.*
3 *Principalis respectu fideiussoris ille est, cuius contemplatione fideiussit.*
4 *Duo, vel plures rei debendi quo ad se sunt ad inuicem fideiussores, sed quo ad creditorem sunt omnes debitores principales.*
5 *Fideiussor census tanquam accedens obligationi perpetuæ, non potest agere vt liberetur, vt volunt aliqui.*
6 *Fideiussor census cùm ad plura purè sit obligatus, potest agere, vt eximatur à dicta fideiussione.*
8 *Idoneus facultatibus an teneatur præstare fideiussorem à iure requisitum, est apud Scribentes controuersum.*
9 *Statutum dans facultatem fideiussoribus petendi liberationem à fideiussione, quomodo sit intelligendum.*

DECISIO CCI.

DOmini inhæserunt aliàs decisis, quod enim op-
ponitur de nullitate sententiæ ob defectum iu-
ramenti calumniæ petiti die 9. Septembris redargui-
tur ex processu coram A. C. in quo legitur fol. 158.
non solum Pomponium Tartalium Dominorum de
Tascariis, verùm etiam Ioan. Andream Castellanum
R. P. D. Ioan. Baptistæ Voltæ respectiuè procurato-
rem post petitionem, & protestationem prævia eorum
instantia, & iudicis admissione terminos substantiales,
& in specie terminum iuramenti de calumnia die 2.
Octobris sequentis vnico contextu reiterasse, & iura-
1 mentum præstitisse, † quod sufficit.

Quo ad iustitiam attinet Domini concordes fue-
runt *Statutum Vrbis, cap.* 94. & 157. *lib.* 1. ratione con-
tractus † comprehendere partes in vrbe contrahentes.
2 Et quamquam statutum plerisque in locis declaret
quod procedat inter ciues, & incolas, non tamen lo-
quitur taxatiuè, ita vt non habeat locum in aliis ca-
sibus à iure permissis, Vetal. *decis.* 195. *part.* 3. Gozad.
cons. 49. *n.* 13. & *seqq.* Achill. *decis.* 2. *n.* 4. *de constit.*

Non obstat quod statutum loquatur quando quis
pro alio simpliciter se obligauit nullo dato releuato-
re, secus si adsint releuatores, vt in proposito: nam
principalis debitor fuit Cardinalis Pepulus, vt conti-
netur in dicto instrumento, & sic Comes Philippus,
& Felicinus sunt releuatores, vnde non videbatur
aliud quærendum, aliàs daretur processus in infini-
tum: quia Domini amplexi sunt responsum per in-
formantes datum quod Dominus Volta promisit contem-
platione Dominorum Philippi, & Feliciani, & non
Cardinalis. † Vnde isti, non autem Cardinalis sunt
principales respectu Domini Voltæ. Barr. *in l. man-
dasti, num.* 1. *ff. de negot. gest.* Licet respectu Cardinalis
possint esse fideiussores ex traditis per Gabr. *conclus.* 2.
de fideiussor.

Idem est quo ad duos reos debendi, † quod cen-
seantur adinuicem fideiussores, quia hoc est verum
quo ad ipsos, non autem quo ad tertium. 4

Non obstat quod cùm census de sui natura sit per-
petuus, & † fideiussor accesserit obligationi cen-
sus non possit agere vt à fideiussione liberetur, Bal. *cons.*
425. *lib.* 4. *in princ.* vbi concludit non intrare vt fide-
iussor eximatur à statuto, quando liberario est impos-
sibilis, vt est exemplum in fideiussore tutoris durante
tutela, & in fideiussore restitutionis dotis, quia non
sumus in hoc casu, vt inox dicetur, & tamen † etiam 5
in casu impossibili tenetur dare releuatorem, vt ibi
concludit *Bald.* & hæc est dispositio statuti.

Non obstat quod quo ad sortem principalem Do-
minus Volta est fideiussor euictionis, quæ cùm non-
dum fuerit secuta nulla est obligatio. Quia respon-
deretur † quod fideiussor non solum tenetur in hoc 7
casu de euictione, sed etiam de soluendo fructus cen-
sus, quæ est pura, licet dies solutionis non venerit, *l.
cedere diem*, cum ibi not. *de verb. sign.* tenetur etiam illa
obligatione qua fideiussit fundum esse capacem, libe-
rum ab omni onere, & super eo censum esse benè im-
positum, quæ obligatio pura est, & nihil commune
habet cum fideiussione euictionis. Cin. & Bal. *in l.
certum. C. famil. hercisc.* Alex. *cons.* 73. *num.* 11. *lib.* 6. Dec.
cons. 162. *in fine* & fuit decisum *in Bononiensis donatio-
nis, coram Illustrissimo Blanchetto.*

Quod autem dicitur † idoneum facultatibus non 8
teneri ad præstandum fideiussionem à lege requisitam
id non est planum atque expeditum, vt per Alex. *in l.
diuortio, §. interdum, sub num.* 2. *vers. vltimo circa prædi-
ctæ, ff. solut. matrim.* rem maximam habere difficultatem
testatur Rota *in Romana Vineæ*, 11. *Iunij* 1579. *coram
bon. mem. Robusterio.*

Sed omnes difficultates facilè tolluntur ex ipsa
dispositione statuti conditi ad fauorem fideiussorum
qui se obligauerint pro aliquo, † & sic considerat sim- 9
plicem obligationem, & nudum factum dando eis fa-
cultatem petendi exemptionem ab obnegatione sine
distinctione personarum aut qualitatum non expecta-
tis, aut requisitis molestiis quam ob rem non applicatur
quæstio Doctorum, quia procedit iuxta terminos
iuris communis in casu quo fideiussor diu steterit in
obligatione, ad quem effectum requiritur quod prin-
cipalis cessauerit in solutione, ac necessaria est obliga-
tio efficax fideiussoris post moram principalis. Inten-
tio autem statuentium fuit inducere remedium vni-
uersale pro omnibus fideiussoribus.

Et ex his, &c.

R. P. D. Gypsio Neapolitana census, Lunæ 9. Martij, & 10. Aprilis 1592.

SVMMARIA.

1 *Soluens debitum alienum ex propriis pecuniis succedit in locum creditoris.*
Intellige, vt num. 3.
2 *Fideiussores in contractu census liberantur per illius extinctionem.*
4 *Res empta ex pecuniis meis, non efficitur mea.*

DECI

DECISIO CCII.

REuerendissimus Dominus Episcopus Monopolitanus tanquam procurator Domini Camilli eius fratris vnum censum redimibile super quadam domo Domini Camilli eius fratris imposuit, & vendidit Dominæ Lucretiæ Buccaplanudæ, ad cuius fauorem etiam vti principalis, principaliter, & insolidum accessit dictus Dominus Episcopus tandem dictus Camillus de anno 1578. Censum redemit, & de eodem anno alium maioris summæ super eadem domo Abbati Paulutio vendidit, qui post obitum Camilli pro consequutione sui crediti cùm domus censualis ab anterioribus creditoribus Camilli euicta fuisset egit, coram A. C. aduersus præfatum Dominum Episcopum obligatum de euictione domus de impositione census Lucretiæ venditi, prætendens etiam ad ipsius commodum de euictione domus teneri forsan ex eo,
1 † quod de pecuniis ab ipso receptis Camillus extinxerit illum priorem censum propterea successisse in ius Lucretiæ primi census empticis, ad nor. in *l. Aristo, vbi* Glos. *in verbo, pignoris, in fine, &* Bart. *num. 7. Quæ res pignor. oblig. pass.* Negus. *de pignor. in 3. membr. 5. part. princip. num. 45. vers. si autem ille.* Sed istis, & aliis ab informantibus citatis non obstantibus Domini resoluerunt Abbati Paulutio nullam actionem contra Dominum Episcopum competere; ideò sententiam A. C. confirmandam esse:
2 † quia per redemptionem census à Camillo factam statim fuit extincta omnis obligatio aliàs orta ex contractu dicti census, & consequenter Dominus Episcopus fideiussor liberatus, *leg. 2. cum ibi not. C. de solut. l. 2. vbi* Bart. *ff. de fideiussor.* cum concordantibus.

Non obstat quod census fuerit extinctus cum pecuniis à Paulutio habitis; quoniam etiam si hoc esset verum, non propterea dici posset successisse in ius, & locum Lucretiæ, seu Iuliæ Staibainæ, quæ censum
3 Camillo retrocessit; † quoniam hoc non fuit actum, prout agi oportebat cum Camillo; vel cum ipsa creditrix, quæ in actu retrocessionis debuisset omnia sua iura prædicto Paulutio cessisse, & in istis terminis loquuntur, Bart. *& alij, in d.l. Aristo,* ad quod facit regu-
4 la, *l. si ea, & ibi* Doctor. *C. rei vendic. l. quamuis in secunda, C. de pigno.* Et quod dicitur rem de pecuniis meis empta non effici meam. Nam in ea non acquito ius alterius, nisi hoc incontinenti in ipso actu emptionis fit actum ex text. in *l. licet. & qui partior. in pig. h. ab.*

Et suadetur quia si Paulutius posset se tueri hac ratione quod extinctio census fuerit facta de pecuniis suis vtique illi suffragaretur contra alios creditores Camilli, qui domum per subhastationem distraxerunt, vt dictum est.

R. P. D. Corduba, Romana census, 21. Aprilis 1597.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum nisi producatur apud acta parte citata non suffragatur.*
2 *Apocha priuata non recognita, non releuat.*
3 *Verba adiecta inter lineas, & non per remissam approbatam, sunt extra corpus scripturæ.*
4 *Fideiussor census liberatur per illius extinctionem.*
5 *Rota non solet exequi sententias latas extra eius tribunal, nisi constito de bono iure.*

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

DECISIO CCIII.

COntra mandatum relaxatum per A. C. contra Dominum Alexandrum Santinellum multa opponebantur: & Primò quod illud non erat iustificatum ex actis prioris instantiæ vbi fuerat relaxatum pro certa summa vigore apochæ in qua solum promittebatur liberatio à medietate census Dominorum de Fertis, & tamen nihil erat liquidatum, nec exhibitum instrumentum census, & Iacobus vnus ex correis debendi opposuerat non apparere de certa summa; & nihil fieri nisi visis iuribus, & seruatis seruandis. Nec suff. agabatur quod instrumentum census esset penes acta alterius Notarij eiusdem tribunalis: † nam hoc 1
non sufficit nisi instrumentum producatur parte citata ad dicendum contra in officio illius Notarij, qui est actuarius causæ, Bart. *in Extrau. ad reprimendum, vers. de plano, num. 3.* Rom. *cons. 156. n. 3. & cons. 519. per tot.* Couar. *var. resolut. lib. 1. c. 1. n. 5.* & fuit resolutum *coram* R. P. D. meo Decano, 25. *Nou. 1578. in vna Bononien. si de Bodriolis, & in alia Romana census de Cæsarinis, 4. Decembris 1595. coram R. P. D. meo Pamphilio.*

Secundo obiiciebatur † dictam apocham non fuisse 2
recognitam, à qua pendebat fundamentum intisdictionis A. C. Gilles. *ad form. obligat.* Camer. *de quæst. post proceff. inciden. num. 2.* & quod fuerat mandatum relaxatum contra Dñm Comitem tanquam contra insolidum obligatum, & tamen verbum insolidum, reperiebatur † scriptum, & adiectum inter lineas, & 3
non per remissam approbatam, inde tanquam extra corpus apochæ non recipiebat robur à subscriptione D. Comitis Alexandri, *§. oportet, in Auth. de fide instrum.* Felin. *in c. ap. ex litteris, num. 10. vers. quinta declaratio, eod. tit.* Menoch. *de arbitr. cent. 2. lib. 2. casu 187. num. 40.* & fuit dictum *coram me in vna Toletana, primitiarum, 17. Maij 1595.* & maxime, quia erat adiectum manu Iacobelli, qui apocham scripserat, & cuius intererat quod obligarentur insolidum propter suam præcedentem obligationem erga Dominum Andream Bellium, quod insolidum releuaretur indemnis ab omnibus sociis.

Tertiò opponebatur exceptio solutionis ex eo quod medietatem census accollauit sibi Comes Rainutius Baschius in instrumẽto concordiæ celebrato, 20. Maij 1589. & alteram medietatem Reuerendissimus Cusentinus fideiussor extinxerat, † & inde D. Andreas re- 4
mansit liberatus ab obligatione facta extinguẽdi censum ad fauorem Dominorum de Fertis. Et licet in emptione Fantinus obtinuerit cessionem à Ferris, non ideò minus dicitur liberatus Bellius ad cuius fauorem erat ipse Fantinus pro extinctione obligatus.

Ex quibus cùm res valdè dubia videretur, & multa hinc inde allegarentur particulari inspectione discutienda, placuit Rota supersedendum esse in execu-
tione, cùm † Rota non solent exequi sententias extra 5
tribunal latas, nisi constito de bono iure.

Reuerendissimo Domino Sacrato, Romanæ census, Lunæ 27. Ianuarij 1603.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
2 *Cameralis obligatio habet executionem paratam.*
3 *Census extinctio nec principalis, nec fideiussor amplius tenetur.*
4 *Census non cessat nisi cum effectu sit satisfactum domino census, de sua sorte.*

5 *Extensio non fit in materia stricta, & alteri præiudicialis.*

6 *Census non cessat nisi constituto in mora domino censûs, & facto actuali depositio.*

7 *Census non remanet extinctus si fundus censuatus transeat in dominium alterius.*

8 *Fundus censuatus transit cum onere soluendi censum.*

DECISIO CCIV.

FVit resolutum pro executione mandati A.C. tanquam legitimè relaxati in vim obligationis camera-
1 lis, de qua constat per publicum instrumentum, † quod facit probationem, probatam, Bald. *in l. Imperator. num. 13. ff. de statu hom.* Grammat. *dec. 45. num. 14.*
2 & † habet executionem paratam, vt per Gallesi. *de forma obligat.* Cameral. 4. *per qu.* 1.

Non obstat quod census de cuius fructibus agitur,
3 fuerit extinctus, vnde † nec principalis, nec fideiussor amplius teneantur tanquam cessantis causa eorum obligationis ex deductis *in causa nullitatis obligationis*, 20. *Iunij* 1602. *coram R. P. D. Pamphilio & me.* Quia negatur huiusmodi extinctio, & quatenus illa deducitur ex eo quod dominus Actor vna cum aliis creditoribus ex Saluiano interdicto instererit pro immissione in possessionem bonorum censuatorum, & fuerit per sententiam Iudicis tam pro sorte, quam fructibus graduatus, & realiter immissus, & quod iidem creditores in vim specialis commissionis Sanctissimi obtinuerint eadem bona subhastari ad effectum sibi satisfaciendi tàm pro sorte quam pro fructibus, & quod tandem Sanctissimus particulari chirographo mandauerit dicta bona deliberari hominibus Mugnani pro summa per eos oblata, & facto per illos actuali depositio eosdem immitti in possessionem bonorum absque alia alicuius citatione, prout in effectu fuit obseruatum, & modo dicti homines reperiantur in possessione bonorum respondetur quod, etiam si res ita se haberet, vt narratur, nihilominus non resultaret extinctio census: nam aut hoc deducitur ex iis, quæ gesta sunt antequam Sanctissimus mandauerit bona
4 deliberari hominibus Mugnani, & cum † vsque ad illud tempus non fuisset satisfactum Domino auctori de sua sorte non cessauit census, quia ad hunc effectum requiritur actualis restitutio, Veral. *decis.* 103. *part.* 1. & fuit dictum *in causa Romana Saluiani Interdicti*, 23. *Iunij* 1600. *coram R. P. D. Lira.* Aut extinctio præsupponitur ex subsequutis ad fauorem hominum Mugnani in vim chirographi manu Sanctissimi signati, & hoc non habetur in dicto chirographo,
5 & † cùm materia sit stricta & alteri præiudicialis nõ est aliquid addendum, *cap. supra eo*, cum concordantib. *ibi per* Glos. *in verbo, Intentionis, ff. de off. de leg.*

Non obstat quod Sanctissimus mandauit homines Mugnani facto depositio immitti in possessionem absque aliqua alicuius citatione: quia ex hoc non
6 sequitur quod Sanctissimus voluerit † censum cessare absque eo quod depositum consignaretur quibus de iure, vel seruatis seruandis constituerentur in mora recipiendi, & illa remotio solemnitatis citationis satis operatur suum effectum sustinendo deliberationem, & immissionem non citatis de iure citandis.
7 Aut denique † prætenditur extinctio census ex eo quod bona censuata mutauerint dominium, & iste non est modus, quo extinguitur census, sed bona
8 † transeunt ad quoscunque cum onere suo, vt fuit decisum *coram me in alia Romana census*, 14. *Ianuarij* 1602.

R. P. D. Caualleric, Senogallien. cessionis iurium, Veneris, 9. Maij 1608.

SVMMARIA.

1 *Soluens debitum cum pecuniis debitoris frustra desiderat cessionem iurium contra illum.*

2 *Non entium nulla sunt qualitates.*

3 *Actus non operantur vltra intentionem agentis.*

DECISIO CCV.

CVm duo census fuissent venditi vnus R. P. D. Cocciolino Maximiliano cum accessione Domini Martiani pretio scutorum octingentorum. Alter verò Claudio Zebaldutio à Mariano pretio scutorum ducentorum, in quo idem Maximilianus bonam fidem recognouit, Domini non censuerunt † D. Ioan. 1
Iacobum Nerottum, qui extinxit præfatos census cum pecuniis dictorum Maximiliani, & Martiani quas in manibus habebat, soluendo emptoribus censum potuisse prætendere, aut reportare aliquam cessionem iurium contra debitores censuum, de quorum pecuniis soluit, cùm per talem solutionem ipsimet principales debitores, & eorum fideiussores essent liberati, & eorum obligationes remansissent extinctæ, vt fuit dictum, *in vna Aquilana relevationis indemnitatis*, 28. *Iunij* 1577. *coram Robusterio*, Paul. Castr. *in l. Modestinus, sub num. 1. vers. nam principali soluente, ff. de solut.* Rol. *cons.* 64. *num.* 45. *lib.* 4. non † entium enim nullæ sunt qualitates, *l. eius, qui in prouincia, ff. si cert. pet.* & census semel extincti non potuerint amplius reuiuiscere. Propterea cùm in commissione huius causæ fuerit Iudici rescriptum, vt constito de errore mandaret fieri cessionem, Domini dixerunt non constare quisnam error fuerit in hac causa factus propter quem cessio fieri deberet post interuallum tanti temporis in fauorem Ioan. Iacobi. Quia cùm in partita banchi constet de vera, & reali solutione pro extinctione censuum præfatorum facta à Ioan. Iacobo ex pecuniis debitorum nullus aderat error.

Ad illud vero quod dicebat Dominus Ioan. Iacobus debitores censuum noluisse dictam extinctionem ratam habere placebat responsio, quod non constabat de tali dissensu. Immo pro parte Martiani respondebatur dicta scuta mille fuisse à præfatis debitoribus Ioan. Iacobo excomputata, & in omnem euentum si hodie Ioan. Iacobus prætendit contrarium non impeditur quin possit agere via iuris pro recuperatione dictæ summæ vtili actione negotiorum gestorum. Si verò Dominus Ioan. Iacobus prætendit adesse errorem in eo quod extinxit nomine debitorum census, quos ab initio potuisset sibi acquirere emendo nomine proprio cum cessione iurium contra debitores, & fideiussores, & sic faciendo contractum sibi magis proficuum. Domini non censebant hunc esse errorem nec de eo Sanctissimum intellexisse in commissione: cùm enim clarè appareat intentionem Ioan. Iacobi in solutione pecuniarum fuisse extinguere census, & liberare debitores vti fecit, non potest hodie dare de errore ex eo: quia sibi non acquisiuit nec pro se emit cùm hanc voluntatem ab initio non habuisset, & actus non possit operari vltra agentis intentionem, *l. non omnis, ff. si cert. pet.*

Ex quibus deficiente conditione erroris, quæ non fuit iustificata Domini censuerunt sententiam fuisse validam, & inde sequuta non operari contra Dominum Martianum.

R. P. D.

R.P.D.Vbaldo, Romana rescissionis instrumenti, Lunæ,16.Iunij 1617.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor census non liberatur si dictum censum emat.*
2 *Obligatio quælibet transit in hæredem.*
3 *Restitutio tantum reddit,quantum abstulit læsio.*
4 *Restitutio restituit etiam ad fructus.*
5 *Possessor bona fidei facit fructus suos.*
6 *Pro fructuum acquisitione sufficit malam fidem abesse.*
7 *Contractus nullus ex defectu causa dicitur nullus,si is velit qui nullum dicere potest.*
8 *Mala fides inducitur ex lite mota.*

DECISIO CCVI.

CVm præsupposit.decisionum in hac causa factarum super rescissione transactionis, & non liberatione q. Marcij Antonij Sabatini in contractu census,de quo agitur,obligati.Dubitaui an Dominæ Deodatæ debeantur fructus dicti census ab hæredibus Sabatini,& à quo tempore.

Et circa primam partem dubij nulla videbatur adesse difficultas;quia Domina Deodata, reperiebatur in possessione dicti census immissa vigore Saluiani, quâ possessionem vna cum fructibus tunc maturatis cessit ad fauorem Sabatini vigore transactionis initæ de anno 1609.vnde cùm Rota resoluerit dictam transactionem esse rescindendam tanquam factam sine causa,& læsiuam ex parte mulieris,vt in decisione 26.Nouembris 1612.& fuerit etiam per tres vices dictum † Sabbatinum quamuis emerit dictum censum à Camillo Strozio, non tamen fuisse liberatum à fideiussione in dicto instrumento census in quo se principaliter, & in solidum obligauit etiam pro fructibus dicti census,vt in decisionibus in causa factis quæ præsupponitur,vt dixi sequitur,vt ab hæredibus Sabbatini fructus prædictæ Deodatæ debeantur sicuti à Sabbatino si viueret deberentur,cùm † quælibet obligatio transeat ad hæredes, *l.nihil aliud,ff.de verbor.signif.l.hæreditas,ff.de reg. iur.l.1.C.de hæred. act.tot.tit.C.vt act.ab hæred. & contra hæred.*

Quo vero ad secundam partem in primis firmant Domini deberi fructus à die adeptæ possessionis census per Deodatam vsque ad diem transactionis, quia ipsa non solum fructus dicto tempore non exegit sed immo vltra possessionem dicti census, quam voluit haberi pro non capta illos cessit Marco Antonio vsque tunc maturatos, vt dictum est vnde stante nullitate transactionis Deodatæ non solum ad possessionem census restitui debet,quam dimisit,sed etiam ad fructus,cùm in hoc etiam dicatur læsa,† & restitutio tantum restituat quantum abstulit læsio, *l.quod si minor, §.restitutio,ff.de min.* Odd.*de resc.in integr.q.2. q.44.n.7.& 25.* Seraph.*decis.1245.n.4.* Et † quod detur restitutio etiam ad fructus etiam si restitutio non detur ex grauata, sed ex mera iustitia, vt hic Odd.*vbi supra q.45.sub n.15.vers.sed contra*, vbi de communi, & in terminis nullitatis transactionis fuit dictum in *causa Burgensi decimarum de Scalante, 13. Nouembris 1591.coram b.m.Orana.*

Verum à dicta transactione vsque ad tempus motæ litis Domini existimabant fructus non deberi Deodatæ,cum Marcus Antonius,qui habebat pro se transactionem iuratam esset bonæ fidei possessor dicti census,& consequenter fecerit fructus suos,cùm ad hunc effectum sufficiat qualis occasio possidendi Surd.*decis.125.num.5.& decis.211.n.7.* Et satis est † malam fidem abesse *l.sed,& si lege,& scire,* vbi Bart.*not.num.2.ff. de pet.hæred.* Surd.*cons.115.n.7.* & sæpè fuit tenutam in Rota.

Nec obstare videbatur quod transactio fuerit nulla ex defectu causæ, quia † illud intelligitur volente, & declarante muliere,vel etiam petente,aliàs secus,Rota *decis.123.n.22.p.2.diuers.* Olasc.*dec.*Pedem.*94.n.23. & seq.*Rol.*cons.100.n.71.& seq.lib.4.*Honded.*cons.72. n.20.lib.1.* & fuit in simili dictum *in causa Reatina bonorum,24.Aprilis præteriti,coram me.* Ideò donec mulier non declarauit, nec petiit annullari contractum, satis videtur in Marco Antonio fuisse titulus sufficiens ad lucrandum fructus.

Post litem verò motam Domini non dubitabant fructus deberi, quia † ex tunc Sabbatinus cœpit esse in mala fide,*l.certum,vbi* Gloss.*fin.*& communiter Doctores *C.de rei vendic.* Gloss.*&* Doctor.*in l.cùm fundus, ff.si cert.pet.* Rota *dec.316.n.4.p.3.diuers.* Caputaq.*dec. 27.n.2.p.2.* Licet verò fuisse moram prætenderetur pro parte Deodatæ per comparationem,seu protestationem sui procuratoris coram A.C. super nullitate,& læsione dictæ trãsactionis,tamen quia non constabat de legitimo dicti procuratoris mandato, nec quod Sabbatinus habuerit scientiam dictæ protestationis,nec fuit incohatum illud prætensum iudicium per viam monitorij, nec fuit postea prosequutum, sed commissa causa in Rota,ex his vllum est Dominis deberi fructus à die motæ litis in Rota.

Non obstat sententia contra ipsam Deodatam lata ab A.C. ad fauorem Alexandri Petrutij, ex qua prætenditur resultare exceptionem cedendarum, & sic Sabbatinum non teneri dimittere possessionem,nec soluere fructus, quia Deodata non possit propter dictam sententiam cedere iura contra Alexandrum in instrumento census Deodatæ obligatum; quia vltra quod dicta sententia non vulnerat obligationem cameralem quidquid ex aduerso dicatur, sed solum reuocat mandata relaxata contra Petrucium, vt apparet ex eius lectura.Respondetur etiam, quod dicta reuocatio emanauit propter dictam transactionem de qua agitur, propter quam Domina Deodata non poterat cedere iura:vnde cum hodie sit rescindenda transactio prout Rota declarauit cessabit dicta exceptio, quæ in omnem euentum est extra dubium, cum hodie solum agatur vt D.Deodata restituatur in statu in quo erat ante transactionem, & sic in possessione dicti census vna cum fructibus decursis, & decurrendis: quos ex supradictis Rota concluserit deberi D. Deodatæ à die adeptæ possessionis vsque ad transactionem,& exinde à die motæ litis in Rota.

Et ita decisum

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romanæ censuum,Mercury 20.Nouembr.1602.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor liberatur liberato principali debitore.*
2 *Iuxta,Hæc dictio,aliquando sit demonstratiua.*

DECISIO CCVII.

FVit per Dominos resolutum Dominos de Mutis, & Alexiis teneri stare assignationi,& distributioni bonorum,& acceptare portionem eorum creditis.Fundamentum resolutionis,fuit,quia concordia fuit inita pro toto corpore,& massa creditorum, & pro omnibus debitis Manninorum,& ipsi non solum sunt cre-

dicores Manninorum, sed etiam sunt nominatim comprehensi in lista creditorum simul cum Lauaiana eorum fideiussore, & ideò cùm verba concordiæ, sint multum ampla, & in ea sit descripta lista creditorum non potest dubitari secundum Dominos quod etiam ipsi in concordia non sint comprehensi.

Et quamuis opponatur defectus protestatis, tamen cum ista concordia sit confirmata per breue cum clausula sublata, & derogatione regulæ de non tollendo iure, quæsito, & aliis clausulis, & istud breue sit instificatum & canonizatum per sententiam, cessat omnis defectus potestatis, & voluntatis, & consequenter ipsi tenentur stare assignationi, & distributioni bonorum, iuxta formam concordiæ.

Secundò mouebantur Domini: quia Mannini per assignationem scutorum octo millium liberantur ab omnibus obligationibus, & ab omnibus debitis & ista
1 liberatio suffragatur etiam fideiussoribus, † qui liberantur liberatis principalibus, *l. tam mandatori, C. de non n. pecun.* Et hoc maxime dicendum est quia si concordia non suffragaretur fideiussoribus, vel Mannini non essent liberati pro ista summa scutorum octo millium, quia fideiussores contra eos haberent regressum pro releuatione indemnitatis, & sic cogerentur iterum soluere, vel sequeretur inconueniens, quod Papa ademisser facultatem fideiussoribus se relcuandi contra Manninos, quorum contemplatione se obligauerant, & neutrum ex his inconuenientibus sequitur si omnes creditores comprehenduntur in concordia & accipiuntur suam bonorum.

Tertiò Domini hoc comprobatur ex verosimili mente tam contrahentium, quam Papæ, quæ deducitur. Primò ex eo, quia descriptio in lista Dominorum de Muthis, & Alexiis vti creditorum, & Lauaianæ eorum fideiussoris, & insertio huius listæ in concordia fuissent superfluæ si ipsi non debeant comprehendi. Secundò, quia Manninì non soluissent tantam summam si non essent in totum liberati tàm à creditoribus, quàm à fideiussoribus quibus promisserant releuationem indemnitatis. Tertiò, considerabant Domini quod si concordia non comprehendisset hunc casum fideiussoribus competeret actio contra Manninos, & contra posteriores creditores quibus fuerunt assignata bona eis obligata, & sic per indirectum ex hoc capite concordia inuoluceretur multis litibus, & posset facilè infringi.

Non obstat principale fundamentum, quod concordia non fuit inita cum omnibus creditoribus descriptis in lista, sed solum cum illis, qui dederunt mandatum non sunt comprehensi in concordia. Respondent Domini, quod concordia fuit inita pro toto corpore, & massa creditorum & illa verba iuxta
2 † mandatum non stant restrictiuè ad effectum excludendi eos, qui non dederunt mandatum, sed stant demonstratiuè, quia habuerant mandatum à corpore, & iste intellectus comprobatur secundum Dominos ex descriptione in lista, & ex quantitate pecuniæ promissæ per Manninos, & aliis coniecturis supra deductis & propterea cùm breue habeat relationem ad concordiam ipsi non solum sunt comprehensi in concordia, sed etiam in confirmatione Papæ.

Non obstat text. in *l. si precedente, §. Luci. ff. mand.* Quia non versamur in simplicibus terminis concordiæ, sed in concordia confirmata à Papa, qui disposuit quod afficiat etiam recusantes, & consequenter comprehendit omnes creditores siue habeant, siue non habeant fideiussores.

Non obstat quod Lauaiana se obligauit vt principalis principaliter, & insolidum: quia verè est fideiussor ex quo negotium spectabat ad Manninos, qui recepe pecunias creditoris dantis pecunias teneantur eadem obligatione, qua tenentur principales.

R. P. D. Penia, Neapolitana Census, Veneris 3. Aprilis 1593.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor census liberatur mutatione personarum, & alteratione pretij census.*

DECISIO CCVIII.

DOmini censuerunt ex eisdem non fuisse recedendum à resolutione coram R. P. D. Gipsio, die Lunæ, 9. Martij, & 10. Aprilis, 1592. facta nisi constaret de expressa, cessione Iuliæ Scaibene, cui de anno 1578. Camillus Portius concesserat ius redimendi censum à Lucretia Buccaplanuda: † nam cùm personæ fuissent mutatæ, & quantitas etiam census alterata priores fideiussores ad fauorem Domini Abbatis Pauluti, quasi esset nouatio, fuerunt liberati. Sed quoniam Paulutius prætendebat sufficere tacitam cessionem, seu subrogationem, licèt de expressa in actis non constaret. Ideo super hoc volui eum audire.

R. P. D. Corduba, Romana, seu Prænestina census, Lunæ 5. Iulij 1599.

SVMMARIA.

1 *Mandatum de manutenendo datur ei, qui possidebat ante motam litem.*
2 *Possessio exigendi probatur per leniores probationes, quando præcedit obligatio de soluendo.*
3 *Quasi possessio exigendi census probatur confessione debitoris.*
4 *Libri mercatorum probant pro tertio contra tertium, si sint adminiculati.*
5 *Confessio restatoris non potest impugnari ab heredibus.*
6 *Sententia à qua fuit appellatum non impedit manutentionem.*
7 *Exceptio nullitatis census non impedit manutentionem in exactione census.*

DECISIO CCIX.

FVit resolutum dandum esse mandatum de manutenendo hæredibus Petri de Vsubello: quia † constat de eorum quasi possessione ante motam litem, *§. hodie, §. retinendæ, Inst. de interd.* cum vulg. Et quando † præcedit obligatio de soluendo, vt in præsenti ex instrumento census apparet, possessio solet probari per leniores probationes. Menoch. *de retin. possess. remed. vlt. num.* 39. fuit resolutum *in causa Foroliuiensi census, 3. Iulij 1589. coram* bon. mem. Orano, *& in Placentina Saluiani Interlocut. coram Illustrissimo Plano.* De possessione † autem, seu quasi exigendi census ante, & post litem motam apparet ex geminatis confessionibus ipsius Achillis principalis debitoris super solutionibus factis, videlicet, in monitorio facto hæredibus Petri super restitutione fructuum census, & in instrumento venditionis domus, super qua est impositus census factæ per Achillem Ioanni Vberto, in qua non solum fatetur venditionem census, & eius validitatem, cum paciscatur quod emptor in futurum

susciperet illud onus soluendi, sed etiam quasi possessionem hæredum Petri, quibus affirmat se soluisse occasione censuum scuta septuaginta quinque.

Nec obstat quod instrumentum fuerit factum post motam litem, & sic solutio valeat intelligi de illo tempore: quia fuit responsum nihil fuisse solutum post motam litem, vltra quod monitorium loquitur ante litem. Præterea adsunt partitæ Mercatorum, de quibus
4 in Summar. *num.* 2. † quæ pro tertio contra tertium ad probandum hanc quasi possessionem solent attendi, quando sunt adminiculatæ, Bart. *in l. admonendi, n.* 27. *ff. de iureiur.* Menoch. *de arbitrar. lib.* 2. *centur.* 1. *casu* 91. Guid. Pap. *quæst.* 44. & fuit dictum *in vna Romana census*, 10. *Maij* 1596. *coram R.P. D. meo Pamphilio, &*
5 *sæpius in aliis* † Confessiones autem Achillis non possunt per eius filios, & hæredes impugnari, *l. cùm a matre, C. de rei vendic.*

6 Sententia † A. C. contra censum cùm sit suspensa appellationem non impedit manutentionem donec illius iustificatio discutiatur, fuit resolutum coram me *in vna Beneuentana census, Lunæ*, 13. *Iunij* 1594.

7 Quare † omnia quæ circa illius inualiditatem, & nullitatem census adducebantur, dicebant Domini ad iudicium petitorium remittenda, & quod interim dicti hæredes Petri manutencantur. Caputaq. *decis.* 321. *p.* 1. & in decisionibus, de quibus supra.

R.P.D. Orano, Foroliuiensis Census, Lunæ 3. Iulij 1589.

SVMMARIA.

1 *In remedio retinendæ leuiores sufficiunt probationes.*
2 *Quasi possessio exigendi in remedio retinendæ, iustificatur ex instrumento quietationis.*
3 *Debitor suscipiens terminum ad soluendum, videtur fateri debitum.*
4 *Confessio debitoris est cæteris probationibus efficacior.*
5 *Dilationem ad soluendum petens metu mandati, non confitetur debitum quo ad tempus futurum.*
6 *Metus non inducitur ex mandato iudicis præuia causæ cognitione relaxato.*
7 *Confessio procuratoris potest quandocumque à Domino reuocari.*
8 Limit. *Si illius vigore in primo iudicio dominus obtinuit.*
9 *Appellatio suspendit effectum sententiæ.*

DECISIO CCX.

Dixerunt Domini dandum esse Illustri D. Hypolito de Varano mandatum de manutenendo in
1 quasi possessione exigendi census de quibus agitur: † nam in hoc remedio leuiori contentamur probatione, Curt. sen. *in l. admonendi, num.* 323. *vers.* 2. *modo de iureiur.* Modern. *de retinen. possess. remed. vlt. num.* 34. De
2 quasi † possessione ante litem motam sufficienter constat iuxta tradita per Bart. *in l.* 2. *§. quod ait, num.* 2. *&* 14. *ff. vti possid.* Caputaq. *decis.* 189. *p.* 2. per instrumentum quietationis, quod licet non sit recognitum, habet tamen concomitantiam veritatis; tum ex sus-
3 ceptione termini † per quam confitetur debitum, Guido Pap. *decis.* 24. *&* 162. tum etiam ex confessione expressa in monitorio coram A. C. reproducto, in quo debitor fatetur dictam Dominam Hypolitam percepisse census decursos: nam † hæc probatio est cæteris fortior *l. generaliter C. de non num. pecun. c. per tuas de probat.*

5 Nec refert † quod metu mandati dilationem ad soluendum petens aliquid in posterum debere non fateatur, iuxta tradita per Ruin. *cons.* 196. *in fine, lib.* 1. Quia confessio debiti spontanea hic colligitur. Iudex enim non ad confitendum sed ad soluendum cogit, & mandatum † Iudicis præuia causæ cognitione 6
emanatum non inducit iustum metum, *l. si mulier, de eo quod met causa*, Castr. *in l. nec emere, C. de iure deliber.* Et quidquid sit sufficit confessio in monitorio facta, quæ licet sit procuratoris, † & ideo possit quandocum- 7
que à Domino reuocari. Fallit tamen quando † vigore 8
illius in primo iudicio obtinuit: nam in secundo necessarium est, vt illam sequatur, nisi de errore illius in processu constaret, Ægid. *decis.* 3.

Neque illud retardare debet sententia A. C. per quam reprobatus fuit contractus cuius vigore census petuntur, † quoniam stante appellatione ab ea introducta 9
suspensus fuit illius effectus, *l.* 1. §. *Reus vbi Doctor. C. ad Turpill.* Cum similibus.

Et ex his, & aliis per informantes adductis absque difficultate conclusum fuit mandatum decernendum.

R.P.D. Corduba, Beneuentana census, Lunæ Iunij 1594.

SVMMARIA.

1 *Mandatum de manutenendo datur existenti in possessione tempore motæ litis.*
2 Ampl. *Vt detur etiam eius hæredibus.*
3 *Sententia, & illius effectus suspenditur per appellationem.*
4 *Filius agens vti hæres patris talis præsumitur.*
5 *Agens contra aliquem vti contra hæredem pro tali illum videtur approbare.*
6 *Aditio inducitur per reuocationem procuratoris defuncti constituti, & effecti domini litis.*

DECISIO CCXI.

DOmini resoluerunt dandum esse mandatum de manutenendo filiis, & hæredibus q. Dominæ Constantinæ de Comitibus: quia constat illam per multos annos ante, & de tempore motæ litis fuisse in possessione exigendi reditus census de quo agitur, † & sicut illi dandum esset si viueret, §. *retinenda. Inst.* 1
de interd. cum vulgar. † ita filiis, & hæredibus ad erad. 2
per Menoch. *de retinend. remed.* 3. *n.* 62.

Non obstat sententia A. C. super nullitate census † cuius effectus suspensus est per appellationem, *l.* 1. 9
ad Tertullianæ, versus de iureiur. & fuit dictum *coram* R.P.D. Orano *in vna Foroliuiensi census*, 13. *Nouembris* 1589. Præsertim cùm census fuerit declaratus nullus: quia per testes probatum fuit non adfuisse pecunias numeratas verè ipsius emptoris quæ probatio potest recipere probationem in contrarium: vna enim alteram non excludit.

Quod verò obijcitur de legitimatione personarum facilè tollitur: quia † vltra quod Ioannes, & Petrus 4
sunt filij D. Constantiæ, & præsumuntur hæredes pars aduersa pro talibus acceptauit † ex quo contra eos 5
vti filios, & hæredes Constantiæ citato procuratore ab eis constituto processit in causa, & obtinuit sententiam ab A. C. facit etiam quod procurator dominus litis effectus post mortem Constantiæ fuit per filios reuocatus, † qui actus citra nomen hæredis fieri 6
non potest.

R.P.D.

R P. D. Manzanedo, Ianuensis, Census, Veneris 17. Iunij 1605.

SVMMARIA.

1 *Possidens ante motam litem est manutenendus.*
2 *Confessio partis superat omne genus probationum.*
3 *Simulationis exceptio non impedit manutentionem.*
4 *Possessio ciuilis sola in incorporalibus est manutenibilis.*
5 *Sententia per appellationem suspensa non impedit manutentionem.*

DECISIO CCXII.

DOmini censuere Antonium esse manutenendum in quasi possessione exigendi pensiones census
1 de quo agitur, † cum de dicta illius quasi possessione ante moram litem constet, ad text. in §. *sed hodie Institutione de hared. interdicti, leg. 1. §. interdicti, §. uti possid.* Bartol. *in leg. ait. Prætor, numero 2. & 14. ff. eod.* Couar. *Pract. Quæst. cap. 17. num. 3.* Veral. *decis. 100. part. 2.* Sed sic est quod de dicta quasi possessione Domini Antonij constat ex confessione Hieronymi partis aduersæ, qui in iudicio petijt ex eo quod hic census fuerat declaratus fictus, & simulatus D. Antonium cogi ad sibi restituendum scuta sexaginta auri, quæ ab ipso indebite habuit vigore huius census, vt ex scriptura publica, quam exhibuit constare
2 dixit, & † probatio per confessionem partis omne genus probationis superat, ad text. in *l. fin. C. de non num. pecun. l. cum te, C. de transact. l. debitores, ff. de iud.* Veral. *decis. 107. n. 2. p. 3.* Cravet. *cons. 207. n. 9.*

Non obstat exceptio simulationis contractus, quia
3 respicit defectum tituli, † non impedit manutentionem durante lite ex Ferretto, *cons. 7. n. 3. & 4.* & fuit dictum *in una Romana census coram* Robusterio 8. *Febr.* 1577. vbi plures pro hac sententia adducit.

Minus obstat quod Antonio solutio pensionum fuerit denegata, quia cum semel fuerit in possessione etiam si dicta solutio illi denegetur potest possessor
4 † in istis incorporalibus retinere ciuilem possessionem, & petere manutentionem durante lite ex Fabr. *in §. retinenda, n. 22. Inst. de interd. &* Salic. *in l. 1. n. 7. C. uti possid.* & Maranta, *de ordin. iudic. p. 4. dist. 7. num. 10.* & pluribus citatis fuit dictum in supradicta Decisione coram Robusterio.

Vltimò non obstat sententia, qua hic contractus de-
5 claratur simulatus, † cum ab ipsa fuerit appellatum, ex quo ipsius effectus fuit suspensus, & per rescriptum Sanctissimi, qui commisit causam in Rota sine præiudicio solutionis census, & facit *Decisio Hispalensis pensionis, 6. Aprilis 1576. coram bon. mem.* de Grassis, *& illa Venetiarum census, 22. Martij 1596. coram Illustrissimo Arigone.*

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Imolensis Census, Veneris 11. Maij 1607.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio exigendi acquiritur per vnicum actum.*
2 *Causarium soluendi pluralitas non præsumitur.*
3 *Solutio ex qua causa facta fuerit, apparet ex instrumento quietationis.*
4 *Quasi possessio acquisita contra defunctum, est manutenenda contra eius heredes.*
4 *In interdicto retinendæ ius, metiendum est ex persona actoris.*
6 *Ius actoris non mutatur ex mutatione personæ rei conuenti.*
7 *Sententia, & eius effectus suspenditur per appellationem.*
8 *Manutentio est danda pendente iudicio super appellatione, restitutione in integrum, & nullitate.*

DECISIO CCXIII.

ROta censuit Dominis de Capponibus dandum esse mandatum de manutenendo in quasi posses-
1 sione exigendi censum de quo agitur. Ex solutione † enim quæ datur, licet vnica quæsita fuit possessio Gloss. & Doctor. *in cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & propr.* Bart. *in l. hoc interdicto, n. 3. ff. de itinere, actuq. priuat.* Alex. *cons. 34. n. 16. lib. 4.* Rom. *cons. 311. num. 17.* & fuit sæpius resolutum, signanter autem in terminis istis in *una Venetiarum census, 22. Maij 1599. coram* Illustrissimo Arigono, *& in Romana census, 6. Nouembris proximè prateriti,* coram *Reuerendiss. P. D. meo Iusto.*

Non obstat, quod dicitur solutionem esse factam ex
2 alia causa † quia vltra quod alia non apparet, & pluralitas causarum non præsumitur, *l. si diuortio, ff. de verb. oblig.* Aym. *cons. 73. & 38.* ex instrumento † quietantiæ contratium conuincitur: nam in eo habetur solutionem esse factam Dominis Francisco, & Nicolao de Capponibus cessionariis Marci Antonij Decij, & cessio est de censu, de quo agitur. Et ista † quasi
3 possessio acquisita contra Hieronymum defunctum est manutenenda contra filios hæredes, & successores: † quia in isto iudicio retinendæ ius metimur ex persona actoris, quod non mutatur † mutata persona ex
4 parte rei, Guido Pap. *decis. 629.* Pur. *decis. 151. lib. 3.* Gigas *de Pension. q. 47. num. 10.* & in his terminis fuit dictum *in una Romana census, 17. Maij 1589. coram Illustrissimo Cardinale Seraphino,* & in pluribus citatis, & in *alia Romana census superius allegata.*

Non obstat sententia, contra censum ex capite euictionis, † quia fuit suspensa per appellationem & cō-
5 missionem restitutionis in integrum, & nullitatis, & interim sunt manutenendi † Domini de Capponibus in sua quasi possessione censum exigendi. Cæsar. de Grass. *decis. 4. de causa possess. & proprie.* fuit dictum *in Bononiensi censu, 13. Iun. 1564. coram* Reuerendissimo Pacensi, *in Romana census, 26. Aprilis 1596. coram* Illustrissimo Cardinale Pamphilio, *& in prælegata Romana census coram R. P. D. meo Decano.* tanto magis, quia apparet de solutione post prætensam euictionem, vt ponderauit Rota *in Terdonensi pensionis coram* Illustrissimo Cardinale Pamphilio, *1. Iulij 1596. & in Calagurritana pensionis 2. May 1598. coram Reuerendissimo Pacensi.*

R. P. D. Iusto, Foroliuiensis Census, Veneris 12. Iunij 1609.

SVMMARIA.

1 *Quando est in obligatione moneta imaginaria, si alteretur illius valor intrinsecè, attenditur tempus contractus.*
2 *Quando est in obligatione certum genus monetæ si exstat illud est soluendum, sin minus debet solui eius valor secundum tempus solutionis faciendæ.*
3 *Nisi sit alterata bonitas intrinseca monetæ promissæ.*
4 *Libra est moneta imaginaria constituta ex certis monetis inferioribus.*

5 *Totum*

5 *Totum recipit qualitatem à suis partibus.*
6 *Pars,& totum sunt eiusdem iuris.*
7 *Pactum quod solutio fiat de moneta currenti,quomodo intelligatur.*
8 *Qualitas adiecta verbo,debet intelligi secundum tempus verbi.*
9 In, *hac præpositio,multum differt à præpositione,* De.
10 In, *hac præpositio, est apta includere terminum cui adijcitur.*

DECISIO CCXIV.

ROta censuit ita intelligendum esse pactum solutionis,vt neutra pars sit in damno, nec locupletetur cum aliena iactura. Dum igitur in pacto continetur, quod solutio fructuum, & restitutionis sortis principalis census empti à R.P.D.Maluasia sit facienda per dominum Titum Torellum venditorem de libris conuentis,& solutis respectiuè in pecunia numerata currenti, Domini dixerunt libras esse soluendas secundum valorem monetæ currentis de tempore cõtractus. Si enim soluerentur libræ quæ sunt monetæ quædam imaginariæ,& in specie non reperiuntur, nec reperiebantur de tempore contractus in moneta nunc currente minus soluerentur, quam fuerit conuentum,& solutum in pretio:& R.P.D.Maluasiæ emergeret damnum. Licet enim libræ essent eadem extrinsecè, non tamen essent idem intrinsecè, sed minoris æstimationis vtique confectæ per minutam pecuniam
1 inferioris valoris,quo † casu attenditur tempus contractus, vt fuit decisum in his terminis *coram* Illustr. Mellino *in alia Foroliuiensi census*, 17. *Maij* 1604. & hanc partem sequitur *Surd.* post allegatos, *cons.*200. *lib.*2.*& cons.*406.*lib.*3.

2 Non obstat communis Doctor. conclusio, † quod quando certæ monetæ species est promissa,vt in casu nostro libra promissa est, & est in obligatione, tunc si extat tempore quo fieri debet solutio, illa species soluenda est,vel si non extat debet solui eius valor, seu æstimatio, quæ est de tempore solutionis faciendæ, Bart. *& alij in l. Paulus, ff. de solut.* cum allegatis *in causa Romana pecuniaria Sancti Celsi coram* Decano,
3 23. *Ianuarij* 1589. Quoniam respondetur † quod ista oppositio procedit quandocumque fuit facta promissio certæ speciei pecuniæ tunc existentis, & cuius bonitas intrinseca non recepit aliquam alterationem, secus si est alterata bonitas intrinseca speciei promissæ, vt dictum fuit *in alia Foroliuiensi census coram* Sacrato, 8. *Martij* 1602. tunc enim attenditur bonitas intrinseca tempore contractus. Glos. *fin. in c. olim. de censib.& in cap.cum Canonicis eod.tit.* cum aliis allegatis per Ioan.Regn. *de Monet.num.*4.& ratio est,quia alias tunc verè debitor minus solueret quam recepit, vt per Socin.iun. *cons.*145.*n.*95.*lib.*1.

Quod autem sit alterata bonitas intrinseca librarum patet, quia † nihil aliud erat,nec est libra, quam
4 quædam moneta imaginaria constituta de certis monetis inferioribus,si agitur illæ monetæ inferiores patiuntur diminutionem intrinsecam patitur etiam ipsa libra, quæ est quid totum, & constitutum ex pluribus
5 illarum monetarum inferiorum,si igitur † partes,quæ conficiunt libram recipiunt diminutionem intrinsecam,ergo & ipsum totum *l.si quis cum totum, in princ. ff.de except.rei indic.l.qui scit,in princ.& ibi* Glos. *ff.de*
6 *vsur.* † cùm dicitur eiusdem iuris pars,& totum, *l.quæ de tota, in princ. & ibi* Glos. Bart. *&* Doctor. *ff. de rei vendic.* cum similibus.

Non obstat pactum quod sit soluendum de moneta
7 currenti, ergo de moneta tempore solutionis: † quia istud pactum operatur, vt non possit cogi soluere de moneta antiqua, sed possit soluere de nouo currenti, Oldr. *cons.*250. *num.*3. *vers. ad secundum* Abb. *in cap. quanto, num.*14.*ff. de iureiur.* Nec fuit intentio partis vt solueretur de moneta currenti diminuta,sed ostendere de qua moneta solui posset. Vnde non facit contra, illa regula,† quod qualitas adiecta verbo sit intel- 8
ligenda secundum tempus verbi, *l.in dilectis, ff. de noxal.action.*& in proposito Brun. *in tract. de augment. consuet.* Fallent. 8. *in fine*, Grat. *cons.*13.*num.*40. *lib.*1. Gabr. *concl.*1.*num.*13.*de solut.* Quia *Brun.* dicit quod facienda est solutio de moneta currenti tempore solutionis, habito tamen respectu ad antiquam vt tanto plus de noua detur, quantum valeret illa, quæ currebat tempore promissionis.

Quæ tanto magis procedunt in hoc casu vbi non est promissum soluere libras pecuniæ currentis,vel de pecunia currenti, sed in pecunia currenti, & multum differt † præpositio, *In*,& *De*,secundum Anch. *in cap.* 9
*ne captanæ, sub num.*1 *de concess.prabend.in* 6.† & Præpositio, in pecunia currenti apta est includere pecu- 10
niam currentem, Oldr. *cons.*49.*num.*9. facit text. cum sua materia in *l. si quis fuerit, stipulatus decem in mille, ff.de solut.*vbi mel. est in solutione,sed non ideo excluditur solutio in pecunia, & ibi Bart. *num.*3. multum facit ad propositum dum ibi dicit quod si promitto dare tibi centum libras in florenis.floreni non sunt in solutione tantum,sed etiam in obligatione,ita in hoc casu vbi est promissio solutionis librarum in currenti pecunia, currens pecunia non solum est in solutione sed etiam in obligatione,quo casu quando dicitur solum, *De*, currenti pecunia (non de currenti tempore solutionis excludendo monetam currentem tempore contractus)concludit etiam Brun. *in loco allegato* quod intelligitur de currenti tempore contractus.

Ex quibus ita fuit decisum in hac causa proposita extra Rotam.

Reuerendissimo Domino Sacrato, Aprutina seu Montis alti Census, 4. Iulij 1607.

SVMMARIA.

1 *Litere Apostolice habent executionem paratam.*
2 *Depositum non integrum,non releuat deponentem.*
3 *Interpretatio non potest desumi ab obseruantia difformi.*
4 *Interpretatio non cadit in clarum.*
5 *Solutio non est precisè facienda de specie monete, que est in obligatione si non reperiatur,vel difficilime reperiri posset.*
6 *Iuramentum calumnie amitti potest citra vitium nullitatis quando cessat omnis suspicio calumnie.*
7 *Auditor camere tanquam executor literarum Apostolicarum est iudex competens, etiam quo ad Episcopos.*
8 *In obseruantia forme tradite in cap. quia pontificali, de off. iudic. deleg. in* 6 *non inducit nullitatem processus.*

DECISIO CCXV.

SEntentia A.C. visa fuit digna confirmatione tanquam illa,quæ iustificaretur ex litteris Apostolicis super concordia expeditis ex quibus ad tria tenetur Dominus Marcellus, nempe ad obtinendam iustificationem beneficij super quo facta fuit concordia ab Abbate S. Mariæ Montis alti ad soluendum annuum censum ducatorum quadraginta de camera,de illo quotannis soluendo,quorum nullum pro parte dicti Marcelli fuit adimpletum, vnde bene declaratum ipsum

ob

ob non paritionem incidisse in pœnam in litteris con-
1 centam, cum explorati iuris sit has litteras † habere executionem paratam, Mohed. *decis. 13. vt lit. pend.*

Non obstat prætensum adimplementum ex quo institutio fuit obtenta *à felic. rec. Greg. XIII.* & quod Marcellus non teneretur facere nouam obligationem stante alia facta per suum antecessorem quæ & ipsum ligabat, & quod fuerit factum actuale depositum recusantem Abbate suscipere annuam præstationem. Nam quo ad primum fuit dictum de eo nihil constare in actis; de secundo conclusionem illam non subsistere in iure, nihilominus non applicari in facto; tum quia non apparet aliquam obligationem cameralem fuisse factam per antecessores Domini Marcelli; tum quia attendenda est forma litterarum, ex quibus tenetur quilibet beneficiarius facere nouam obligationem, & sunt verba concordiæ ibi ac ipsi, & successores sui in forma cameræ obligare, &c. ad tertium fuit responsum depositum fuisse tantum ducatorum quinquaginta duorum monetæ Regni, quæ summa cum nunquam constituat summam ducatorum quadraginta auri de
2 camera, meritò tale depositum † tanquam minus integrum non relevat deponentem ex not. in *l. debitores, Cod. debit. vendit. pignor. imped.* Alex. *cons. 75. n. 8. lib. 7.* cum aliis per Crauet. *cons. 106. n. 1.*

Non obstat prætensa obseruatio ex eo quod per aliquot annos fuerint soluti quinquaginta duo ducati monetæ regni, quia intra id tempus fuerunt etiam so-
3 luti ducati quadraginta auri de camera, vnde talis † obseruantia tanquam varia, & difformis non potest deseruire pro obseruantiæ interpretatiua, Bart. *in l. 2. num. 12. ff. sol. mart.* cum aliis ad eam rem cumulatis per Crauet. *cons. 313. num. 4.* Addebant aliqui ex Dominis, quod illa verba, ducati quadraginta auri de camera
4 † sunt adeo clara vt nullam admittant interpretationem, ad vulgar. *l. ille aut ille, ff. de leg. 3.* cum aliis quæ in specie tradit Aret. *cons. 115. n. 2.*

Admittebant tamen Domini quod solutio non fit
5 facienda præcisè † in ducatis de camera, cùm illa species monetæ difficillimè inueniatur, sed possit fieri in moneta æquiualente, vt fuit decisum in aliis causis.

Minus obstant prætensæ nullitates, & illa in primis quod pro parte Abbatis, siue Domini Episcopi cõmissarij instante Domino Marcello non fuerit præstitum iuramentum calumniæ, quia fuit dictum † quod
6 ex literis concordiæ statim fuit fundata intentio actoris, & consequenter cessasse suspicionem calumniæ, & successiuè iuramenti, ex not. in *c. 2. vbi* Bald. *n. 7. vers. sum in isto.* Felin. *n. 2. de Probat.* cum aliis per Cottam, *in memorab. in verbo, Iuramentum Calumniæ*, & fuit aliàs *coram* RR. PP. Seraphino, & Mellino, *decisum*, licet per prius in causa Romana attentatorum coram Illustrissimo Mantica Rota dubitasset.

Ad secundam ex defectu iurisdictionis A. C. procedentis contra Dominum Marcellum tanquam Episcopum fuit dictum quod quidquid sit de facultatibus
7 A. C. ordinariis cessabat difficultas hoc casu, † quo A. C. processit tanquam deputatus executor litterarum Apostolicarum, quo casu, non est dubium quin possit procedere etiam contra Episcopos, iux texr. *in cap. quia pontificali, de offic. iudic. de legat. lib. 6.* † cuius decretalis
8 forma licet non fuerit per iudicem præcisè seruata, quod non affirmabant, Domini dixerunt non ex eo tantum inferri posse ad nullitatem, vt per Gloss. & Doctor. *ibidem.*

R. P. D. Penia, Romanæ pecuniaria, Luna, 23. Ianuarij 1589.

SVMMARIA.

1 *Ignorantia improbabilis, & supina non excusat.*
2 *Solutio est facienda de moneta conuenta, quando certa species monetæ est in obligatione, si species illa reperitur, sin minus illius æstimatio iuxta tempus solutionis faciendæ.*
3 *Valore monetæ extrinsecus mutata solutio, debet fieri habita ratione ad æstimationem, quæ est tempore solutionis.*
4 *Præscriptio contra Ecclesiam non currit nisi spatio quadraginta annorum.*
5 *Cap. olim causam, & cap. fin. de censib. Intellectus.*
6 *Solutio facienda est iuxta valorem monetæ, quæ currebat tempore obligationis, si illa species monetæ non reperiatur.*

DECISIO CCXVI.

ANno 1524. inter Capitulum, & Canonicos S. Celsi, & R. P. D. Bartholomæum Ferra Canonicum S. Petri tanquam administratorem Capellæ Iuliæ in Ecclesia S. Petri sitæ, occasione cuiusdam litis in Rota pendentis, fuit facta transactio super quibusdã domibus, quas Canonici S. Celsi ad se pertinere dicebant; cuius transactionis virtute vtrique liti cessum est, & constitutum vt in posterum futuris perpetuis temporibus Canonici S. Celsi legitimo dictæ Capellæ Iuliæ procuratori pro tempore existenti singulis annis de semestri in semestre ducatos centum auri in auro de camera soluere tenerentur. Eos multis annis Canonici S. Celsi iuxta formam dictæ transactionis soluisse dicuntur. Ex apochis autem, & quietantiis apparebat, quod saltem ab anno 1556. vsque ad annum 1586. Canonici S. Celsi dictos centum ducatos solum soluerunt ad rationem vndecim Iuliorum pro tempore currentium pro singulo ducato auri in auro de camera; cùm autem dictus ducatus aureus de camera successu temporis secundum valorem extrinsecum esset auctus, quamuis auri pondus, aut bonitas non apparebat omnino mutata; creuit enim eius valor, qui nunc etiam currit ad Iulios tredecim pro singulo ducato. Propterea præfati Canonici S. Petri tanquã administrationes Capellæ Iuliæ tàm de præterito, quàm de futuro solutionem præfatorum centum ducatorum auri in auro de camera non ad rationem vndecim iuliorum, sed ad rationem tredecim iuliorum exigere volebant.

Hanc controuersiam ambæ partes suffragio Rotæ diffiniendam statuerunt, eam mihi extra Rotam commiserunt, quam proposui die 2. Decembris 1588. & quoniam Domini fuerunt varij non fuit capta resolutio. Itaque die 23. Ianuarij 1589. iterum proposita post diligentem discussionem, Domini duo tempora distinguenda prudenter putauerunt. Primum præteritum, quod respicit terminos, seu pensiones elapsas. Alterum quod refertur ad pensiones futuras.

Quatenus attinet ad terminos, seu pensiones præteritas censuerunt ne Canonici S. Petri amplius à Canonicis S. Celsi exigant, quam hactenus recepet ét, vt scilicet, contenti sint solutione facta ad rationem vndecim iuliorum pro quoliber ducato auri in auro de camera præsertim cùm non videatur eos posse iuuari prætextu erroris sui procuratoris qui præfatas pensiones exigebat, & recipiebat à Canonicis S. Celsi ad rationem vndecim iuliorum pro quolibet ducato; nam

cùm

cùm singulis annis à dicto procuratore reciperent computa, & rationes subducerent ipsi sibi potius præiudicium intulerunt, & si qua ignorantia considerari poterat illa non videbatur probabilis, sed supina, † quæ non excusat errantem, *l. lata culpa, ff. de verb. sign. l. quod Nerva, ff. depos. l. plurimum, l. nec supina, ff. de inv. & fict. ignor.* Tenor præterea apocharum, seu quietantiarum prætensum illum errorem satis tollere videbatur, cùm fierent habita ratione valoris aureorum antiquorum, de quibus in ipsa transactione fuerat actum.

Quantum ad secundum tempus spectat, quod futuras solutiones respicit, Domini voluerunt solutionem fieri vel ex aureis ducatis de camera, vel in eorum vero valore secundum tempora currentia nam
2 secundum communem Doctorum sententiam, † quãdo certa monetæ species est promissa, quæ extet tempore quo fieri debet solutio, illa species est soluenda, vel eius valor, seu æstimatio tempore solutionis facienda, Bart. & Doctor. *in l. Paulus ff. de solut.* Ater. *conf.* 11. *n.* 3. Cagnol. *in l.* 2. *C. de pact. inter empt. & vendit.* Petr. Bennincen. *dec.* 39. *incipit, Dubitabatur in quadam causa*, Aym. *conf.* 47 *incipit, Magnificus dominus, l.* 6 *vers. quatro loco.* Ratio autem est, nam † quando variatur extrinseca monetæ valor sine dubio non debet attendi tempus contractus, sed tempus solutionis ita. Ater. *d. conf.* 11. *n.* 3. vbi testatur hanc communem opinionem in casu proposito ducatus aureus de camera non apparebit variatus in bonitate intrinseca, cùm is qui nunc creditur in curia sit eiusdem ponderis, & bonitatis (vt facta experientia esse videretur) ac ille qui ante quinquaginta, aut sexaginta annos in vsu erat, argenteus autem nummus, quem inlium, vel paulum dicunt, erat immutatus, ac in duobus fere baiocchis diminutus, vt constat ex constitutione quadam Pauli IV. incipit, *Ex omnibus* edita an. 1558. vnde cum hodie cũ vndecim iuliis currentibus non possit emi vnus aureus de camera ex illis qui currebant de tempore cõtractus, vel de illis, qui in illorum loco sufficti sunt, debitor nunc soluens vndecim iulios pro illis qui soluebantur antiquis temporibus quando milijerant meliores cum minus soluat, non satisfacit obligationi, nã cum illis vndecim antiquis iuliis poterat emi vnus aureus de Camera, qui hodie cum vndecim iuliis nostratibus, seu currentibus emi non potest.

Nec Canonici S. Celsi potuerunt præscriptione se tueri, cùm non potuerint probare continuatas solutiones ad rationem vndecim iuliorum pro quolibet ducato, nisi ab anno 1556. vsque ad annum 1586. & sic
4 per triginta tantum annos, † qui non sufficiunt ad inducendam legitimam præscriptionem contra Ecclesiam cum quadraginta anni requirantur, *cap. de quarta, cap. illud, de præscript.* Illa vero solutio ad rationem decem iuliorum pro ducato facta per Canonicos S. Celsi, de anno 1529. vnica est, nec demonstratur continuatio, ideo non est sufficiens ad inducendam præscriptionem, aut præscriptionis initium, *d. c. illud, §. verum, de Præscript.*

5 Ad † *cap. olim cum sum, & cap. fin. de Censib.* quibus sancitì videtur vt deficiente antiqua pecunia solutio fiat in moneta, quæ est vsu. Respondebatur primum reperiri nunc quidem Romæ ducatos aureos de camera antiquos, qui licet non sint in vsu frequenti non refert cum Canonici S. Celsi toc singulis annis reperire possint, quot ad parnam summam centum ducatorum persoluenda sufficiat. Ratius dicebatur, quod quamuis in indultato non reperiantur illi ipsi aurei de camera, qui currebant de tempore contractus de anno 1524. reperiuntur tamen apud mercatores ducati alij de camera antiquis illis prorsus similes, de quibus solutio commodè fieri possit, vnde non intrat

dispositio illorum textuum in casu proposito. Ac ita etiam procedit illa opinio, quæ asserit † solutionem 6
esse faciendam, iuxta valorem monetæ, quæ currebat tempore contractus, nam ea vera est quando antiqua moneta reperitur amplius, Ant. Burg. *in cap. cum dilecti, num.* 29. *de empt.*

Ad *decis.* Put. 149. *incipiens, Communis conclusio est* respondebatur eam totam mutare, & incertam videri, ac suffragij potius priuati, quam decisionis Rotæ speciem præ se ferre.

Multa alia fuerunt vtrinque allegata quæ facilè ex præfatis, vel mutuo conciliantur vel subuertuntur, & ideò consulto fuerunt hic omissa præsertim cùm Domini ad declarandam propositam difficultatem, in his, quæ dicta sunt, præcipuè fecerunt fundamentum.

Illustriss. Cardinale Lancellotto, Romana aureorum octo Zeccarum 20. *Iunij* 1597.

SVMMARIA.

1 *Solutio est facienda de moneta currente tempore contractus, si ea tempore solutionis reperiatur, nec sit mutata in bonitate intrinseca, aliàs secundum æstimationem illius de tempore contractus.*
2 *Contrahentes præsumuntur sentire, vt solutio fiat de moneta quæ eo tempore currit.*
3 *Obligatus soluere scutos aureos tenetur soluere eos, qui currunt tempore solutionis.*
4 *Intellige quando non reperiuntur aurei, qui currebant tempore obligationis, vel debitor nollet soluere illorum æstimationem, d. num.* 4.
5 *Bannimenta non comprehendunt contractus iam perfectos.*
6 *Bannimenta intelligi debent vt minus deuient à iure communi quam fieri possibile.*
7 *Et ne quis damnum patiatur.*
8 *Debitor dicitur in damno, si cogatur soluere monetam pretiosiorem ea quam tempore contractus recepit.*
9 *In obligationibus dubijs venit id, quod est minus.*
10 *Verba contractus interpretantur contra eum, qui in illis se fundat.*
11 *Lex precedens declarando, trahitur etiam ad præterita.*
12 *Lex precedens corrigendo, non declaratoria, sed correctoria dicitur.*

DECISIO CCXVII.

ANno 1596. emanarunt edicta vnum die 1. Ianuarij super vero valore scutorum auri. Alterum die 8. Augusti primi declaratorium, in quibus fuit ordinatum, quod scuta auri octo Zeccarum in dictis bannis specificatarum intelligantur, & sint scuta auri bona, & currentia, reliquarum verò Zeccarum sint quindecim currentia, sed minoris æstimationis dictorum octo Zeccarum ad rationem duorum scutorum cum dimidio pro quolibet centenario. Et quia in vltimo edicto fuit etiam mandatum, quod solutiones in posterum faciendæ in scutis auri in Kalendis Ianuarij sequentis anni 1597. vigore litterarum cambij, cedularum, instrumentorum, & quorumcumque contractuum fieri deberent in dictis scutis octo Zeccarum, orta est dubitatio. An in solutionibus censuum, & aliorum contractuum ante dictum annum 1596. celebratorum, & similiter in restitutione depositorum ante dicta bannimenta penes mercatores factorum deberent solui scuta auri ex dictis octo Zecchis, vel satis essent alia quæcumque.

Et huiusmodi dubio die 20. Iunij 1597. de ordine Sanctissimi per me in Rota proposito Domini censuerunt solutiones posse fieri in scutis currentibus, & ordinariis, licet non sint octo Zeccarum moti ex communi conclusione in hac materia monetarum: quod
1 † solutio est facienda in moneta currente tempore contractus si ea tempore solutionis reperiatur, nec ea sit in bonitate intrinseca mutata, vel sit mutata, vel non reperiatur in eius æstimatione secundum æstimationem de tempore contractus, & obligationis, iuxta tex. in cap. olim, in cap. Canonicis, & vtrobique. Gloss. & Doctor. *ext. de Censib.* Bart. *in l. Paulus, n. 6. vbi alij, ff. de solut.* notant Doctor. *in l. cum quid ff. si cert. petat.* Rubr. Alexand. *cons.* 17. Soc. iun. *cons.* 145. *n.* 94. *lib.* 1. Corn. *cons.* 321. *n.* 13. *lib.* 3. Bertran. *cons.* 17. *n.* 4. *vol.* 4. *& cons.* 168. *n.* 1. *&* 261. *n.* 7. *vol.* 1. *p.* 1. & plures cumulat Tiraq. *de retractu Lignag.* §. 1. Gloss. 18. *n.* 26. *&* 27. Couar. *de veter. numism. cap.* 7. §. *superest modo, num.* 2. Anton. Gabr. *de solut. concl.* 1. *&* 2. cum aliis quos refert, & sequitur nouissimè Hieron. Gabr. *cons.* 164. *n.* 4. *lib.* 1. Pur. *decis.* 149. *lib.* 2. & ita alias fuit resolutum *in Rota in vna Casenatensi pecuniaria*, 14. *Martij* 1597. *coram R. P. D. meo Penia.* Quare cum scuta auri currentia tempore contractus hodie reperiantur, nec eorum vsus sit reprobatus quamuis sit in æstimatione variata, ex quo non sunt immutata in bonitate intrinseca satisfit per eorum solutionem iuxta dictam com-
2 munem opinionem. Maximè † cùm ea censeatur fuisse mens contrahentium, vt de currentibus tempore contractus intelligatur facta promissio, Castr. *in l. fin. n.* 4. *C. commun. de legat.* Guid. Pap. *q.* 493. *in princ.* Calcan. *cons.* 15. *n.* 17. Et quamuis Boër. *decis.* 327. Alciat. *cons.* 38. *tomo* 3. *lib.* 8. Menoch. *cons.* 288. *n.* 20. Aret. *& alij allegati per* Tiraq. *vbi suprà, n.* 26. voluerint obli-
3 gatum † soluere in scutis aureis teneri ad soluendum in scutis aureis currentibus tempore solutionis, tamen
4 intelligebant Domini † id habere locum quando non reperiretur species promissa, vel debitores æstimationem antiquorum soluere nollent, sed quando speciem promissam soluere intelligunt, & ea reprobata non est, sequenda videtur prior opinio magis à Doctoribus recepta.

Et quia tota difficultas huius dubij videbatur restricta ad intellectum dictorum bannimentorum. Ideo Domini particulariter respondendo dicebant prædicta edicta non esse intelligenda de solutionibus faciendis vigore obligationum, & instrumentorum ante bannimenta perfectorum, & habentium causam de præteri-
5 to, idque deducebant ex natura legis, † quæ respicit negotia futura non autem præterita *l. leges, C. de legib. c.* 2. *& c. fin. de constit.* & in terminis bannimentorum, vt non comprehendant cótractus iam perfectos etiam si eorum effectus adhuc in pendenti esset, tenent Dec. *in cap. fin. n.* 63. *vers. sexta conclusio de constit.* Caputaq. *decis.* 103. *fuit dubitatum, lib.* 2. *in manuscr.* & in materia similium constitutionum de valore monetarum, vt non debeant extendi ad contractus & obligationes præteritas, tradit Calcan. *cons.* 15. *n.* 3. *cum seq.*

Idem demonstrabant tum ex verbis, tum ex mente dictorum edictorum. Ex verbis quidem, quia dicitur. *Ordiniamo, & cõmandiamo &c.* quæ verba necessario de obligationibus futuris, & in futurum faciendis intelligi debent, cum subsequantur illa verba: *eccettuando solo, &c.* in quibus cum disponatur non comprehendi eos contractus in quibus partes aliter conuenissent, apparet præcedentia esse intelligenda de dispositionibus futuris post bannimenta, ex quo in præteritis non poterant contrahentes disponere contra tenorem bannorum, quæ nondum emanauerant tempore contractus, neque poterant diuinare an emanare debuissent: maximè cum infrà in vers. *Et accio durante, &c.* expressè concedatur dilatio vsque ad diem primã Ianuarij ad effectum, vt mercatores, & alij possent certiorare suos correspondentes de dispositione ipsius banni, & sic intelligitur de solutionibus faciendis vigore litterarum, & contractuum post certiorationem celebrandorum. Ex mente verò, quia intentio banni fuit tantum declarare valorem scuti, & quod iuxta valorem taxatum esse deberet in commercio, non autem augere obligationes, ita vt debitores obligati essent soluere scuta octo Zeccarum in casu in quo de iure aliter non tenerentur, Oldr. *cons.* 250. *n.* 3. & vltra intentionem Legislatoris verba legis extendi non debent, *c. proprie, de verbor. sign. cum similibus.* præsertim quia † ea si-
4 menda est interpretatio in huiusmodi bannimentis, vt minus deuient à iure communi, Gloss. *magna, in l. fin. & in computatione, & ibi* Doct. *C. de iure deliber.* † ne quis maneat in damno, quod esset † si cogeretur solu-
3 cere monetam prætiosiorem eam, quam non recepit tempore contractus, Gloss. *in l.* 2. *C. de nouat.*

Non obstat quod ex quo non constat quod aurei de quibus partes tempore contractus, disposuerint essent de illis minoris bonitatis, & valoris octo Zeccarum non videantur tales contractus restringendi ad aureos istos inferiores cum potuerint solum solui in confuso non minus de vna, quam de alia Zecca. Quia
2 responsum fuit, quod cùm † versemur in dubio, & in materia obligationis inhærendum videtur illi interpretationi, quæ tendit potius ad extenuandam, quam ad augendam obligationem, *cap. in obscuris, & c. inspicimus, de reg. iur. in* 6. & vtrobique not. Din. *l. quidquid astringendæ, ff. de verb. oblig.* & in similibus terminis est Glos. *in cap. olim, in verbo, vsualis, in fine, de iureiur.* & quia † verba contractuum vbi in aliquo redduntur
10 ambigua contra fundantem se in illis regulariter interpretari debent, *l. lateribus, ff. de pact.*

Neque obstat quod † cùm ista bannimenta procedant per viam declarationis, ex quo declarant aureos bonos, & iusti ponderis esse solùm illos octo Zeccarum debeant trahi ad contractus præteritos Glos. *in cap. cum sit, in verbo, sine, de vsur.* Bald. *in l. non dubium*, vbi alij *C. de legib.* Gabr. *de regul. iur. concl.* 3. *n.* 8. siquidem si respicerent præcedentes obligationes † non
12 possent dici declaratoria ex quo inducerent nouam dispositionem, & corrigerent præteritas obligationes, cum de iure non teneantur contrahentes ad aliam solutionem faciendam, & propterea correctoria non declaratoria iudicari debent, Caputaq. *dicta decis.* 203. Calcan. *d. consil.* 15. *n.* 16.

Et ex his fuit conclusum solutiones posse fieri in scutis currentibus, quamuis non sint octo Zeccarum.

Reuerendissimo D. Sacrato, Foroliuiensis Census, Veneris 8. *Maij* 1602.

SVMMARIA.

1 *Moneta debet solui iuxta valorem currentem tempore solutionis, quando non est mutata bonitas intrinseca.*
2 *In alternatiuis electio est debitoris.*
Declar. *quando vtraque pars alternatiuæ debitæ est æqualiter certa*, num. 4.
3 *Solutio debet fieri iuxta æstimationem monetæ, quæ est in obligatione, non autem eius, quæ est in electione soluendi.*
5 *Moneta solui debet iuxta æstimationem inter contrahentes conuentam.*
6 *Illatio non bene fit ex diuersis.*
7 *Obseruantia non potest interpretari actum, nisi constet de causa, ob quam ita fuerit obseruatum.*

DECI

DECISIO CCXVIII.

EQues Bernardinus de Forliuio imposuit annuum censum scutorum octuaginta quinque auri super quodam eius prædio, & illum sic impositum vendidit Domino Hieronymo de Tordeschis Canonico Nanfbrensi pretio scutorum mille auri in auro, cuius valorem in moneta Veneta ad rationem bononenorum octuaginta quatuor pro scuto, & dicta moneta ad rationem bononenorū duodecim pro singulis patachis (iuxta quod in ciuitate Foroliuiensi tunc currebant patacca) recepit: dictum autem censum vt supra assignatum, & venditum soluere promisit dicto Hieronymo emptori in tot libris auri ad pondus piræ, vel in moneta argentea currēte de semestri in semestre in fine cuiuslibet semestris proportionabiliter, & pro rata; videlicet, scuta quadraginta duo cum dimidio in fine cuiuslibet, semestris euenit quod valor scuti auri fuit immutatus, ita vt plus valeret tempore faciendarum solutionum; quam valeret tempore contractus. Fuit coram me dubitatum qui valor in proposito censu esset attendendus. Placuit Dominis † esse attendendum
1 valorem aureorum de tempore solutionis, ex quo non est mutata bonitas intrinseca iuxta distinctionem Bart. *in l. Paulus, n. 6. ff. de solut.* & est communis Doctorum opinio, per Aret. *cons.* 15. *n.* 3. Grat. *cons.* 13. *n.* 44. *lib.* 1. Boër. *decis.* 326. *n.* 13. *vers. tertius verò, & quartus casus*, Soc. iun. *cons.* 44. *n.* 15. *lib.* 4. Benint. *dec.* 59. & tenuit Ror. *in causa Casenatensi pecuniaria*, 14. *Martij* 1597. *coram* R. P. D. Penia, & in pluribus aliis.

Non obstat quod fuit alternatiuè promissum, vel
2 aurum, vel argentum, † ex quo infertur fuisse in potestate debitoris soluere argentum tanquam alterum ex alternatiuis, *§. si plures, Inst. de hared. instit.* & consequenter cum ab illo tempore & citra non fuerit immutatus valor argenti bononenos octuaginta quatuor constituere modo scutum argenteum debitum, sicut constituebant tempore contractus quidquid circa valorem auri acciderit.

Nam respondetur censum fuisse impositum in scutis aureis, & in eisdem venditum, & licet fuerit data facultas soluendi argentum, hoc non tollit quin scu-
3 tum aureum sit in obligatione, † & consequenter *Ilius* æstimatio, non autem monetæ sit attendendus, vt post Bald. Soc. iun. *cons.* 44. *n.* 5. *vers. secundo quoniam, lib.* 4. Addebat vnus ex Dominis in hoc casu argumen-
4 tum † non posse vigore alternatiuæ dici æqualiter deductum in obligationē, cùm non contineat summam certam, vt declarat Bar. *in l. si stipulatus fuero decem, n.* 2. *ff. de solut.* & post illum Grat. *cons.* 17. *n.* 26. *lib.* 2.

Minus subsistit in facto quod scutum aureum in hoc casu fuerit æstimatum ad bononenos octuaginta
5 quatuor, † vnde illud tantum sit attendendum, Bar. *in d. l. Paulus, in fine ff. de solut.* Quia licet pretium census fuerit solutum ad dictam rationem: quia de quo tempore illa summa bononenorum correspondebat valori scutorum aureorum: sed quia modo fuit immutatus
6 † non rectè infertur de illo tempore ad istud, ex vulg. regula, *l. illud, ff. ad l. Aquil.* cum concordant.

Postremò non obstant quæ dicuntur de obseruantia subsequuta in soluendo dictos bononenos octuaginta quatuor pro scuto: quia potuit esse ex eo, quod dicta summa bononenorum per aliquod tempus fue-
7 rit correspondens valori currenti aureorum, † propterea, cùm non appareat ex qua causa ita fuerit seruatum non possunt tales solutiones deseruire pro obseruantia interpretatiua instrumenti, Aret. *cons.* 115. *n.* 3. & fuit dictum *in causa Parmensi Status*, 14. *Mart.* 1580. *coram Robusterio.*

Ex quibus fuit conclusum sententiam A. C. ad fauorem Bernardini latam esse iniustam.

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

R. P. D. Cremonensis pensionis, Lunæ 15. *Iunij* 1598.

SVMMARIA.

1 *Quando est in obligatione certa species monetæ, illa est soluenda.*
2 *Aliud pro alio inuito creditori solui non potest.*
3 *Promittens soluere scuta auri in auro boni, & iusti ponderis, non potest soluere in moneta alterius materiæ.*
Etiam si in promissione dicatur quod scutum aureum constituat libras tot, quia hoc censetur additum demonstratiuè, num. 7.
4 *Immo nec potest soluere quælibet scuta aurea, sed dumtaxat ea quæ sunt boni, & iusti ponderis.*
Limit. ob penuriam monetæ aureæ, absque tamen damno creditoris, num. 7.
6 *In reseruatione pensionis plurimum attenditur partium declaratio, & acceptatio.*
8 *Genitiuus de sui natura stat restrictiuè.*
9 *Moneta destinata solutioni si augeatur, vel minuatur in valore extrinseco id cedit ad commodum, vel damnum creditoris.*

DECISIO CCXIX.

FElic. record. *Greg. XIV.* Ioan. Antonio, de Honoratis hodie Episcopo Interamnēsi reseruauerat duas pensiones annuas super fructibus Ecclesiarum Parochialium S. Michaëlis veteris, & S. Andreæ Cremonensis vnam, videlicet, quinquaginta quinque, & alteram centum, & sex scutorum auri in auro Italiæ, boni & iusti ponderis mille septingētas ac viginti libras monetæ illarū partium insimul constituentium. Cùm autem orta esset inter eum, & rectorem Ecclesiæ S. Michaëlis quæstio super modo, & qualitate solutionis pensionis faciendæ A. C. vel Iudex ab eodem deputatus per sententiam declarauit solutionem faciendam in libris monetæ Cremonēsis, non autē in scutis aureis Italiæ boni, & iusti ponderis. Vnde causa appellationis coram me introducta fuit reuocata in dubiū iustitia huiusmodi sententiæ, & Dñi fuerunt in voto fuisse iniustam, & tanquam talem fuisse reuocandam.

Nam † ex litteris Apostolicis loquentibus de scutis 1
auri in auro apparet monetam aureā fuisse in obligatione positam, Bart. *in l. paulus, n.* 4. *de solut.* cum adductis per Cou. *de nummis, c.* 7. *§. unico, n.* 1. Ideo in moneta aurea, non in alia specie soluenda est pensio, cum regulare † sit quod aliud pro alio inuito creditore non 2
soluitur, *l.* 2. *§. nunui ff. si cert. per.* Gig. *de pension. q.* 58. *in fine.* Cagnol. *l. cum quidam, n.* 98. *ff. si cert. pet.*

Licet enim ex generali consuetudine quælibet pecunia in commercium recepta censeatur posita in facultate soluendi, tamen præsenti themati non potest accōmodari, quia † verba illa scuta auri in auro boni, 3
& iusti ponderis, vt aliquid operentur auferunt facultatem soluendi in moneta alterius materiæ quasi ad ipsam auream respexerit disponens, *vt per* Boër. *dec.* 327. *n.* 2. Bologn. *cons.* 11. *n.* 40. Cephal. *cons.* 81. *n.* 5. *& seq.* Thesaur. *decis.* 174. *n.* 6. Et † quidem non sim- 4
pliciter, quia non omnia scuta auri in auro solui possunt etiam si non obsit materia cum sit eadem, vt tradit Bartol. *in d. l. Paulus*, & firmat Cou. *ad. §. unico, vers. secundo*, sed propter diuersitatem ponderis, de quibus Papam intellexisse dicendum est, *l. seruus plurimum. §. fin. ff. de legat.* 1. *l. in nomine, ff. de leg.* 3. Purpur. *cons.* 80. *n.* 3. *& seq.* & fuit dictum *coram me in vna Conchensi pensionis*, & in aliis causis.

Nec obstant illa verba † libras mille septingentas viginti monetæ illarum partium simul constituentium, quia stant demonstratiuè, non autem faciunt quod dictæ libræ sint in obligatione. Socin. *consil.* 298. *in princ. lib.* 2. Grat. *consil.* 14. *num.* 13. *lib.* 1. Boër. *d. decis.* 327. *num.* 3. & fuit in similibus terminis dictum *coram Domino* Penia, *in una Cesenatensi pecuniaria.* Nam cùm in ciuitate Cremonæ tempore reseruationis pensionis vsualia, & currentia essent diuersa scuta aurea, mirum videri non debet si Papa voluit declarare suæ mentis esse quod scuta reseruata loco pensionis summam illam librarum conficerent, & hunc intellectum recipiendum suadent. Primùm, quod in litteris reseruationis Papa subdit, dummodo Rectori remaneat scuta centum similia: nam si scuta aurea non essent posita in obligatione, illa verba scuta similia non conuenirent dispositioni ad text. in *l. Plautius, ff. de auro, & arg. legato.* Secundò, quia summa librarum mille septingentarum viginti est coaceruata ex duabus pensionibus reseruatis in certo numero aureorum, quam si Papa intellexisset in obligatione positam vtique diuisisset. Præcedentia vero confirmat † partium declaratio, & acceptatio, quam vt plurimum Papa in huiusmodi reseruationibus amplectitur, vt fuit consideratum *coram Domino* Perusino *in una Auximana pensionis*, & tradit Cassador. *super regula, decis.* 32. *num.* 2. Mohed. *decis.* 326. quæ in præstatione consensus nullam fecerunt mentionem librarum, sed scutorum auri in auro.

Neque habenda est ratio quod procurator pensionarij acceptauit solutionem pensionis in moneta argentea, & ad rationem dictarum librarum mille septingentarum viginti, quoniam, vt nuper fuit *coram Domino meo* Litta, *in una Aretina pensionis* respon- sum, propter † penuriam scutorum auri in auro iusti ponderis, potest solutio fieri in moneta diuersa à debita dummodo inde nullum damnum creditoris resulter, *dict. l. Paulus, ff. de solut.* Socin. iun. *consil.* 101. *num.* 3. *lib.* 3.

Minus facit ponderata dictio, constituentium, quasi genitiuus, † qui stat restrictiuè, *cap. cum capella, vbi* Anton. de Butr. *de priuileg.* Alex. *in rubr. de non. oper. nunc, num.* 26. Quia restringit valorem auri ad expressas libras tempore reseruationis illi æquiualentes, & propterea succedit regula, † quod quoties moneta destinata solutioni augetur, vel minuitur in valore extrinseco, id cedit ad commodum vel damnum illius cui facienda est solutio.

R. P. D. Penia, Cesenatensis pecuniaria, Veneris 14. *Martij* 1597.

SVMMARIA.

1 *In promissione soluendi scuta aurea ad rationem tot solidorum pro scuto in paulis, vel scutis de camera, in obligatione sunt scuta aurea, in solutione pauli, vel scuta de camera.*

2 *Verba illa ad rationem tot solidorum, apposita in promissione de soluendo scuta aurea stant demonstratiuè.*

3 *Valor monetæ quæ est in obligatione debet attendi iuxta tempus contractus, si illius valor non reperiatur diminutus.*

4 Ampl. *etiam si sit diminutus valor monetæ inferioris de qua solutio fieri potest.*

5 *Solutio facienda est iuxta qualitatem monetæ à partibus declaratam.*

DECISIO CCXX.

EMerat de anno 1586. Euangelista de Galassis prædium multarum tornaturarum à Balthazare Romagnolo, æstimata qualibet tornatura pretio scutorum triginta vnius auri ad rationem validorū octuaginta quatuor pro quoliber scuto. Idcirco pretium conficiens summam scutorum duorum millium centum sexdecim, emptor soluere promiserat intra terminum decem annorum proximè futurorum à die celebrati contractus, in pecunia numerata in tot paulis, vel scutis de camera: addito insuper pacto quod Euangelista emptor solueret linellum pro dicto pretio ratione fructuum prædij venditi ad æstimationem quinque pro centenario, & quolibet anno in tot paulis, vel scutis de camera.

Quia verò tempore contractus ad conficiendum vnum scutum auri exigebantur vndecim pauli cum dimidio: nam tunc octuaginta quatuor solidi seu baiocchi faciebant tot paulos, modo verò, quia elapsis iam decem annis, & termino solutionis aduenient decem solum pauli implebant dictum scutum: quia pauli, qui tempore contractus erat valoris quatrenorum quadraginta quatuor, nunc vigore Constitutionis *Gregorij XIII.* erat quatrenorum quinquaginta, & solidus, seu baiocchus, qui tempore contractus erat sex quatrenorum. Ideò cùm hæredes Euangelistæ emptoris vellent soluere ad æstimationem monetæ currentis, auctæ per Constitutionem Principis in valore extrinseco contra vero Balthazar venditor, & creditor secundum veterem valorem tempore contractus sibi solui contenderet. Super hoc dubio Rota consulta vtraque parte informante, respondit solutionem fieri oportere æstimando scutum ad rationem vndecim paulorum cum dimidio. Considerauit enim primum vigore † instrumenti emptionis, & venditionis in obligatione fuisse scutum aureum, in solutione autem paulos, & ducatos de camera, & verba illa † ad rationem solidorum demonstratiuè fuisse apposita ad ostendendum de quo scuto contrahentes intellexissent, Soc. *consil.* 297. *lib.* 2. Grat. *consil.* 14. *n.* 13. *lib.* 1. Boër. *dec.* 327. *n.* 3. Cùm autem † scutus aureus non reperiretur diminutus illius valor, erat inspiciendus tempore contractus, quamuis † moneta inferior de qua solutio fieri poterat esset valdè diminuta. Bart. *in l. cum quid, circa finem, ff. si cert. pet.* Crau. *consil.* 47. *n.* 6. Soc. iun. *consil.* 142. *n.* 6. *lib.* 1. Bologn. *consil.* 11. *n.* 49. Ceph. *consil.* 31. *n.* 8. *lib.* 1. Quod maximè locum habere dicebatur in hoc contractu in quo contrahentes ex presse declarauerūt qualitatem aurei ad rationem, scilicet, solidorum octuaginta quatuor: † nam tunc si moneta inferior siue minura decrescat, solutio facienda est ad eam rationem, iuxta qualitatem declaratam, Barbat. *consil.* 19. *n.* 7. *vers. sed licet, lib.* 4. Ceph. *consil.* 31. *n.* 6. *& seq.* Boër. *dec.* 32. *n.* 10. Couar. *tract. de veter. numism. c.* 7. §. 1. *n.* 5.

R. P. D. Orano, Romana pratensi census, Veneris 11. *Decembris* 1598.

SVMMARIA.

1 *Debitori in dubio fauendum est.*

2 *Solutio declarat quænam species monetæ sit in obligatione.*

3 *Obseruatio subsequuta declarat, qua retro gesta sunt.*

4 *Contradictio creditoris non tollit vsum soluendi in certa specie monetæ inchoatum tempore obligationis, licet non sit præscriptus.*

5 *Valor*

5 *Valor antiquæ monetæ cùm non est mutatus in bonitate intrinseca, solutio potest fieri vel in illa, vel in æquivalenti.*

5 *Obseruantia subsequuta de consensu partium quo ad modum solutionum præualet statuto, & consuetudini generali contrariis.*

DECISIO CCXXI.

CVm aliàs annua præstatio octuaginta ducatorum de Caroleis Archipresbytero S. Celsi, reseruata super domibus q. Iulio Alberino locatis propter iniuriam temporum, & varios casus per b. m. Cardinalem Ghinuccium arbitrium à partibus electũ reducta fuisset ad ducatos quadraginta auri in auro de camera, ex quo duæ species ducatorum in commercio hominum existunt. Dubium fuit ad quam speciem dicendum sit facta reductio. Et Domini censuerunt ad ducatos auri de camera veteres, quia sunt minoris valoris, *l. nummis, ff.*
1 *de leg. 3.* & † in obscuris fauendum est causæ debitoris, *l. semper in obscuris, vbi* Dec. *n. 4.* Cagn. *n. 15. & seq. ff. de reg. iur. l. Titia, §. vero, ff. de auro, & argent. legato*, vt etiam contra fundantem se in verbis ambiguis, & sic hoc casu contra Archipresbyterum capienda est interpretatio, *l. veteribus de pact.* præsertim cùm huic intellectui congruat obseruantia. Nam in materia va-
2 loris monetæ † talis præsumitur facta promissio qualis ostenditur facta promissio, *l. Iuliana, §. proinde ff. ad Macedon. l. si certis annis*, vbi post Ang. *n. 11.* Alex. *in C. de pact.* Socin. *conf. 145. sub n. 3. lib. 1.* Corn. *conf. 181. n. 7. 3. lib. 2.* Brun. *in tract. de augm. monet. q. 12. in prine.*
3 Nulla enim potest esse melior declaratio † quam ea, quæ sumitur ex his, quæ postea reipsa, & longo vsu seruata sunt, Bart. *conf. 56. volum. 2.* Felin. *in cap. cum Bertoldus, n. 28. de rer. iudicat.* solutionem autem factam fuisse in ducatis veteris valoris non debemus controuertere: nam ex libris Ioannis Alberini, & etiam ex quietantiis Ioann. Francisci Firmani Archipresbyteri de hoc liquet: vbi fatetur se in tribus terminis recepisse ducatos auri de camera veteres, ac in quatuor sequentibus viginti ducatos similes. Idem etiam ex aliis quietantiis Cornelij Firmani eius successoris, & ex
4 aliquibus moderni Archipresbyteri etiam si † ad aliquot annis per protestationem contradixerit, nihilominus non potuit tantum operari, vt extingueret vsum obseruatum statim post contractum etiam quod non fuerit præscriptus: quia non requirit præscriptionem, vt tradit post alios Aym. *conf. 202. n. 2.* Vnde
5 cùm † moneta ducatorum veteris valoris non sit mutata in bonitate intrinseca, *cap. cùm olim, cap. cum canonicis, de cens.* Bart. *in l. Paulus, num. 6. ff. de solut.* Gabr. *conf. 164. n. 4. lib. 1.* meritò dicendum est satisfactum sibi videri si vel in illa fiat solutio, vel in eius æquiualente, Pur. *decis. 249. lib. 2.*

Nec obstat decretum camerale, quia licet possit fortassis responderi, quod non comprehendat præterita, vt videtur tenere Caputaq. *decis. 103. lib. 2. in nouiss.* Calcan. *conf. 15. n. 13. cum sequenti*, & dictum fuit *coram* R. P. D. meo Lancellotto *in vna Romana ætio Zeccarum, 20. Iunij 1597.* clarum est etiam quod disponit circa debita Cameræ, & pensiones beneficiorum non autem circa conuentiones factas inter particulares de solutione certo modo faciendæ: nam, vt tra-
6 dit Brun. *de augm. monet. p. 2.... 17.* obseruantia † subsequuta, cùm contineat consensum vtriusq; partis præualet statuto, & consuetudini generali in contrarium.

Neque ad propositum facit decisio facta *coram R. P. D. Penia in Romana pecuniaria.* Quia in eius themate non fuit controuersia super specie ducati, sed super valore: nam partes erant concordes circa speciem, & eius intrinsecam bonitatem, quæ immutabilis est, non autem circa solutionem propter immunitatem eius extrinsecam qualitatem. Ideoque hodie optima ratione dictum fuit in valore hodierno ducatorum auri de camera veteri per Dominos de Alberinis dicto Archipresbytero S. Celsi solutionem esse faciendam.

Illustriss. Cardinale Ludouisio, Forolivien. census, Lunæ 11. Februarij 1602.

SVMMARIA.

1 *Mutato valore monetæ respectu bonitatis intrinsecæ, solutio debet fieri de moneta currente tempore obligationis si potest, sin minus de currente tempore solutionis ad valorem antiquæ, & num. 6.*

2 *Testis, qui ex depositione potest commodum reportare, dicitur testificari in causa propria.*

3 *Testis deponens super negatiua, debet etiam non interrogatus reddere rationem sui dicti.*

4 *Testis deponens super negatiua, debet deponere se vidisse illum actum ex quo negatiua resultat.*

5 *Testis deponens super negatiua, debet excludere actum, & potentiam.*

7 *In solutionibus faciendis de qua moneta solui debeat, attenditur vltima præcedens solutio.*

DECISIO CCXXII.

CAthetina Zaffia de anno 1585. emit annuum censum scutorum tredecim auri in auro ab Hectore Mengo de quo tempore in ciuitate Foroliuij valor aurei erat bononenorum octuaginta quatuor, qui postea tractu temporis fuit multum alteratus, & notabiliter auctus: orta fuit controuersia inter Mengum debitorem census, & Alphonsum Zaffium hæredem Catherinæ, quia Mengus volebat soluere dictos bononenos octuaginta quatuor pro quolibet scuto, Alphonsus autem petebat scutum aureum, iuxta formam instrumenti, vel illius valorem pro tempore currentem.

Propterea dubitaui quomodo esset soluendus census huiusmodi, & quia in præteritum solutio non solum fuerat facta in scutis aureis diminutis, & consis, sed etiam quod generaliter de dicto tempore in Ciuitate Foroliuij, & in tota Prouincia Romandiolæ in promissionibus, & in quibuscunq; contractibus, quando habebatur mẽtio de scutis auri in auro intelligebatur de similibus scutis leuibus, & diminutis, & de huiusmodi fiebant omnes solutiones, & quod non curebãt, neque expendebantur aliqui aurei, qui essent ad pondus cameræ sed omnes diminuti, consi, & non leuiter minores iusto pretio, qui postea fuerunt tempore *fel. rec. Greg. XIII.* per edicta publica prohibiti, & reprobati, & ab iudice citra currunt, & expenduntur tantum numini aurei iusti ponderis, & ob id maioris valoris, propterea succedit communis Cõclusio, † quod quando pecunia in pondere, & bonitate intrinseca mutatur, 1
solutio debet fieri de moneta antiqua, si fieri potest, vel si non potest de noua ad valorem tamẽ antiquæ. Oldr. *conf. 250. n. 2.* Bart. *in l. Paulus, n. 6. ff. de solut. & in l. cum quid, num. 14.* vbi etiam Paul. de Castr. *n. 5.* Alex. *n. 16. ff. si cert. pet. Imola, in Clement. fin. sub num. 12. vers. dic. vt per* Bart. *de decim.* Soc. *conf. 298. ante medium lib. 2.* Corn. *conf. 321. sub numero 12. vers. hoc tamen non obst. ante, lib. 3.* Aym. *conf. 47. sub n. 6.* Afflict. *decis. 90. n. 3.* Nacta. *conf. 362. n. 1.* & in terminis, quando pecunia fuit diminuta propter tonsionem tradi Felin. *in c. apit. quanto sub num. 12. vers. item ex defectu pecuniæ, de iureiurando. Imola in dict. l. Paulus, in fine.* Dominitamen dixerunt Mengum non probare solutionem

pretij Census fuisse factam in scutis non iusti ponderis: quia primus testis, qui id deponit, vltra quod est vnicus cùm deponat scuta centum soluta Thomæ Augustino fuisse ad sui contemplationem accepta, & ipse recognouerit bonâ fide in dicto Censu, & propterea † possit ex sua depositione commodum reportare dicitur testis in causa propria, Bald. *cons.* 227. *n.* 2. *lib.* 5. Aym. *cons.* 99. *n.* 2. patitur etiam alios defectus, & in persona, & in examine de quibus per informantes. Visum fuit etiam Dominis non probare negatiuam, quod temporibus articulatis non expenderentur, nec curterent aliqui aurei iusti ponderis testes enim, qui super quatuor astruunt hanc negatiuam nullam reddunt rationem, & tamen testes, † qui deponunt super negatiua debent etiam non interrogati reddere sufficientem rationem, Bald. *in l. cum hi, §. si integra, ff. de transf.* Alex. *cons.* 136. *n.* 6. *lib.* 1. Dec. *cons.* 101. *sub n.* 2. *vers. tertio principaliter*, Ripa *in cap. cum Ecclesia Sutrina, num.* 88. *de causa possess. & probr.* Aym. *cons.* 2. *sub n.* 3. Et cùm testis, † qui deponit super negatiua debeat affirmare se vidisse illum actum ex quo negatiua resultat, *§. si verò adsunt* Auth. *de hæred.* & Falcid. Bart. *cons.* 102. *Carissime Domine, n.* 4. *lib.* 1. opporteret quod illi testes affirmarent se vidisse omnes contractus, & omnes solutiones in scutis aureis factas in Ciuitate Foroliuij anno 1580. vsque ad annum 1591. Immo † quod non potuissent fieri soluriones in scutis aureis iusti pōderis quin ipsi sciuissent, & vidissent, Bart. *in l.* 1. *§. hoc interdicto, ff. de itiner. actuque priuato*, cum aliis quos refert, & sequitur Dec. *cons.* 649. *post n.* 10. Immo secundus testis admittit quod aliquando solutio fieret in scutis iusti ponderis, dum iuxta 16. interrog. dicit *correuano per il più scudi d'oro scarsi*, & quartus super primo, quando deponit, *che non correuano quasi d'altra sorte*, accedit fides plurium nobilium virorum attestantium, quod expendebantur scuta iusti ponderis, & scuta leuia, & propterea cùm † non appareat, quod aureus in sua intrinseca bonitate fuerit alteratus, licet sit variatus valor soluendus est vel aureus ipse, vel eius æstimatio de tempore solutionis, *c. alim, & c. cum canonicus*, & ibi notat. *de censib.* Gloss. *in cap. si quis ignorat in vers. tempore nostro*, 32. *q.* 4. Bart. *in d. l. Paulus, & in d. l. cum quid*, Bald. *cons.* 213. *n.* 1. *lib.* 5. Aret. qui dicit communem, *cons.* 279. *ante med. vers. tamen concluſi contrarium, lib.* 1. Curt. iun. *consil.* 14. *sub n.* 5. *vers. non igitur est dubium, cum pluribus alijs.*

Et sic Domini resoluerunt solutionem census esse faciendam in scutis aureis, vel in æstimatione secundum tempus solutionis: tanto magis, quia apparet † ex solutione vltimo loco facta, quod fuit soluta æstimatio aurei currentis, vt in terminis considerat Gabr. *cons.* 164. *n.* 7. *lib.* 1. ex traditis per Bald. *in l. si certis annis, n.* 11. *C. de pact.*

Illustriss. Cardinale Ludouisio, Rauennatensis census, Lunæ 7. *Maij* 1607.

SVMMARIA.

1. *Transigi super iure claro non potest.*
2. *Procurator non potest iura sui principalis, quæ non patiuntur controuersiam remittere.*
3. *Remissio gratuita habet vim donationis.*
4. *Procurator etiam cum libera donare non potest.*
5. *Clausula executiua instrumentorum non alterant dispositionem.*
6. *Mandatum exterditur ad solita.*
7. *Interpretatio ea semper est capienda, quæ minus præiudicat.*
8. *Remissio est stricti iuris.*
9. *Remissio est interpretanda, vt remittenti minus præiudicet quam fieri possibile.*
10. *Verba sunt interpretanda contra eum, qui se fundat in illis.*
11. *Cedens non potest præiudicare cessionario.*
12. *Minus solui dicitur etiam respectu temporis.*
13. *Transactionis natura est, vt qualibet pars aliquid det vel remittat.*
14. *Ratificatio requirit in ratificante specificam scientiam omnium qualitatum rei, & actus ratificandi.*
15. *Instrumentum vt de eo scientia habita dici possit, necesse est, vt ratificanti fuerint lectum.*

DECISIO CCXXIII.

DOmini censuerunt transactionem non obstare intentioni agentium: quia Carolus Atrauilla ab eis procurator constitutus in multis excessit fines sui mandati. Licet enim fuisset illi data facultas transigendi super quacunq; re, iure, causa, & negotio emergenti virtute, & vigore solutionis tàm sortis principalis, quàm fructuum decursorum, attamen non † potuit transigere super iure claro, & indubitato, *l. Lucius, §. fin. ff. de administr. tutor. l. pactum vocationis, C. de pact. l.* 1. *vbi* Bald. *ff. de transact.* Salic. *in l. Præfect, n.* 2. *& ibi* Ias. *n.* 13. *ff. de pact.* Abb. *cons.* 85. *ad fin. vers. nam transactio, lib.* 2.

Minus potuit † procurator ius suorum principalium, quod controuersiam pati non poterat dimittere, Feder. de Sen. *cons.* 177. *num.* 3. *& 4.* Alex. *consil.* 22. *n.* 8. *lib.* 1. Ias. *in l. contra iuris, §. si filius, n.* 5. *ff. de pact.* Ista † enim gratuita remissio vim prorsus donationis obtinet, *l. sicut, §. an paciſci, ff. quib. mod. pign. vel hypot. solu.* Dec. *cons.* 402. *num.* 5.

Et † procurator quantumuis generalis, & sub quacumque facultate, ac etiam cum libera constitutus donare non potest, Bart. *in l. procurator cui, in princ. ff. de procur.* Bald. *in l. non abstulit, n.* 1. *ante finem, C. de nouat.* Alex. *& Ias. vbi suprà*, Natta *consil.* 25. *n.* 4.

Non obstant † clausulæ executiuæ: quia non augent, nec alterant, vt bene per informantes. Ex quibus constat non potuisse Censum impositum ad rationem decem pro centenario reduci ad octo.

Non obstat quod Papa soleat facere huiusmodi reductiones in signatura: quia vltra quod nunquam facit pro fructibus decursis, vt fecit procurator, potest etiam quo ad futuros denegare, & aliquando denegat reductionem, immo in indiuiduo in hoc censu denegauit, & istud solitum à Principe fieri non venit sub mandato, licet † veniat solitum constituentis. *l. vel vniuersorum, ff. de pign. act.* cum præsertim istud solitum Principis contineat remissionem, & donationem, quæ censetur exclusa à quocumque mandato in quo expressa non reperitur, vt dictum est.

Neque in contrarium faciunt litteræ, quæ exhibentur: quia vltra quod non sunt productæ nec recognitæ non etiam concludunt reductionem, nam litteræ, quæ dantur sub nomine Pirro Gonzagæ loquuntur de remissione vnius pro centenario, & procurator duos dimisit; non apparet etiam an loquantur de fructibus decursis, vel decurrendis, & intelligendæ sunt de remissione decursorum, non de reductione futurorū, & propterea, † vt capiamus interpretationem minus præiudicialem. Aym. *cons.* 33. *n.* 24. præsertim in remissione, † quæ stricti iuris est & strictissimè interpretāda. Oldr. *cons.* 5. *de Præb.* Card. *cons.* 120. *n.* 3. Dec. *cons.* 352. *n.* 7. Gab. *cons.* 60. *n.* 6. *lib.* 1. ita † vt remittenti minus noceat, quā fieri possibile, Dec. *in l. postquam liti, n.* 15. *C. de pact.* Grat. *cons.* 17. *n.* 46. *lib.* 1. & dixit Rota *in vna Nullius castri montis Portij*, 6. *Martij* 1581. *coram Braue.* & † capiēda interpretatio verborum ad fauorem remittentis

contra

contra eum, qui se in remissione fundat, *l. veteribus ff. de pact.* Curt. iun. *in d. l. postquam liti, num. 6.* Gabr. *vbi supra*, Rota *in d. Nullius.* Accedit quod in aliis litteris sub nomine Iulij apparet remissionem fuisse conditionalem, dummodo solutio statim facta fuisset. Litteræ Iulij Cæsaris approbantes factum Pirri censentur approbare sub eadem conditione. Rursus approbatio licet remittat conditiones, & in obseruantiam, per illa verba, *Volendo seruar la conditione, &c.* Accedit quod dicitur litteras Iulij Cæsaris fuisse scriptas postquam ipse vna cum aliis fratribus cesserant hunc censum
11 Domino Herculi, & eius vxori, & † propterea illis nullo modo præiudicant, Bart. *& alij, in l. fallo, §. si haeres ff. ad Trebel.* Afflict. *dec. 163. in fine*, Gozad. *conf. 3. num. 8.* Additur etiam censum fuisse constitutum ad fauorem etiam aliorum fratrum Pirri, & Iulij Cæsaris, quibus non potuisset ipse præiudicare remittendo, aut consitendo. Accedit quod in taxando valore scutorũ auri in auro qui semper fuit minor eo, qui vigebat Mantuæ ibi erat destinata solutio notabiliter præiudicauit suis principalibus, & vlterius dedit dilationem ad soluendum scuta trecenta triginta, quorum remanebant aduersarij debitores secundum dictam taxationem, & sic vltra grauamen taxationis ius etiam
12 constituentium † in tempore minuit, §. *plus autem, Instit. de act.* grauarit etiam in aliis de quibus per informantes omnia ad fauorem aduersariorum statuendo, nihil principalibus acquirendo, & propterea ter-
13 minos etiam transactionis excessit, † de cuius natura est pars quæ alteri remittit in recompensationem recipiat, *l. 1. ff. de transact. l. transactio, C. eod.* Bart. *in l. si cogita, num. 5. C. eodem.*

Non obstat prætensa ratificatio transactionis dedu-
14 cta ex quibusdam litteris Dominæ Franciscæ, † quia probari deberet, quod ipsa habuisset clarã, & specificam scientiam omnium in instrumento transactionis contentorum, Paul. de Castr. *conf. 465. num. 5. vers. restat nunc, lib. 1.* Card. *conf. 44. num. 3.* Ruin. *conf. 91. num. 11. lib. 1.* late Turaq. *de retractu part. 2.* Glos. *2. n. 3.* quæ scientia videtur potius per dictas litteras excludi cum Franciscæ in eis conqueratur non potuisse vnquam habere copiam transactionis licet eam sæpius petierit, & vix est vt potuerit habere perfectam noti-
15 tiam ipsius, † ad quam videtur requiri quod illam legerit, vel illi lecta fuerit, Paul. de Castro, *vbi supra*, Aym. *conf. 197. post num. 14.*

Minus etiam concluditur ratificatio ex receptione solutionis in scutis monetæ ad formam ipsius transactionis: quia omnes quietantiæ post transactionem factæ dicunt ad computum fructuum, seu liuellorum nulla facta mentione transactionis. Et licet non ascenderent ad summam debitam vigore instrumenti census fuerunt receptæ, vt minus debeatur non animo ratificandi transactionem, Innoc. *in cap. super hoc, n. 2. in fine*, vbi post Ioan. Andr. *propè finem, vers. super spoliatione.* Anton. de Butr. *sub num. 22. de renunciat.* Bartol. *in l. si per vim. num. 2.* vbi etiam Alex. *C. de his, quæ vi, metusve causa*, Socin. *conf. 24. num. 46. lib. 1.*

R. P. D. Ottembergio, Romana caducitatis, Lunæ 20. Maij 1602.

SVMMARIA.

1 *Debitor non est in mora soluendi, quando in loco destinato solutionis non adest legitima persona, cui soluatur.*
2 *Onus probandi fuisse in loco personam legitimam spectat ad creditorem.*
3 *Debitor non tenetur offerre, nec protestari, quando non adest persona legitima, quæ recipiat.*
4 *Mora incurritur ob non solutionem etiam lite pendente.*

DECISIO CCXXIV.

COnclusum fuit vna tantum parte informante renouandum esse mandatum A. C. cuius vigore Octauianus Mascarus fuit exutus possessione damnorum ob non solum canonem. Etsi enim defecerit in
1 solutione, quod ipse ingenuè agnoscit, non tamen fuit in mora, † si quidem non aderat persona legitima cui fieret solutio, quæ destinata erat in Vrbe ideóque non tenebatur Mediolanum ad domum creditoris accedere, Anchar. *in cap. significante, num. 8. de pign.* Bart. *in l. item illa, num. 9. ff. de constit. pecun.* Mohedan. *decis. 15. de locat.* Rolan. *conf. 87. num. 14. lib. 1.* † Onus au-
2 tem probandi ad fuisse legitimum procuratorem ad recipiendum incumbit Dominis de Sorbellonibus, Bart. *d. l. item illa, n. 11. & ibi* Fulgos. *& alij*, Alex. *conf. 210. num. 2. lib. 6.* Ruin. *conf. 151. num. 3. lib. 3.*

Neque etiam † necessaria erat in hoc casu oblatio, 3
aut protestatio ex parte Mascaini, Alex. *conf. 92. num. 11. lib. 1.* Ruin. *d. conf. 151. num. 4.* Mohed. *d. decis. 15. num. 1.* Afflict. *decis. 316. n. 1.* Mandos. *in praxi signat. grat. vers. Quare destinato, &c.*

Non obstat quod caducitas incurratur ob non solutionem etiam lite pendente: nam & si Franciscus Oliua fuerit constitutus procurator ad caducitatem acceptendam, non tamen habuit legitimum mandatum ad exigendum canonem.

R. P. D. Vbaldo, Neapolitana census, Mercurij 1. Iunij 1616.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
2 *Solutio est probanda ab eo, qui illam asserit.*
3 *In hæredem transeunt omnia iure actiua, & passiua.*
4 *Monachus quidquid acquirit Monasterio.*
5 *Episcopus regularis sibi non Ecclesiæ acquirit, si appareat id voluisse.*
6 *Exceptio nullitatis sententiæ non obstat, quando opponens patitur discuti super negotio principali.*
7 *Sententia iniusta non transit in iudicatum.*

DECISIO CCXXV.

BErnardinus, & Andreas fratres de Pirontis de anno 1568. 13. Maij concesserunt in emphyteusim perpetuam fratri Alexãdro Mollo Carmelitano quendam suum ad effectũ in eo fabricandi Ecclesiam, cùm onere respondendi annuum canonem, seu censum ducatorum viginti quatuor, qui census inter alia bona illorum de Pirontis fuit mediante curia adiudicatus Vincentio Stazzano eorum creditori, & cùm Hyeronymus Vincentij filius hæres, & donatarius egisset contra fratres Carmelitanos pro consecutione canonum decursorum, necnon ad declarationem deuolutionis, lata sententia absolutoria fratrum à Romano Nuntio Neapolitano illa fuit in gradu appellationis reformata, & quo ad solutionem canonum decursorum, & decurrendorum fuerunt condemnati fratres, quo ad deuolutionem absoluti de qua vltima sententia cum hodie ageretur in Rota, censuerunt Domini illam esse confirmandam.

Nam intentio Hieronymi est fundata in publico

1 instrumento concessionis in emphyteusim, † quod facit probationem probatam, Bal. *in l. quoties, in fine, C. de iudic.* Parisi. *cons.* 10. *num.* 70. *lib.* 1. Cur. iun. *cons.* 109. *num.* 10. & de solutione canonum non docetur, quæ
2 † tanquam quid facti probari debet, *l. quingenta, ff. de probat.* Natta, *cons.* 169. *num.* 1. & sequitur Surd. *decis.* 105. *n.* 9. & licet instrumentum non cantet de Hieronymo tamen vt dixi, ipse est filius & donatarius, & hæres Vincentij, vt ex iuribus datis in Summario, *n.* 6. & 7. vnde sicut Vincentius potuisset agere contra fratres,
3 ita etiam Hieronymus eius hæres in † quem fuerunt translata omnia iura actiua, & passiua, *l.* 1. *C. vt actio ab hared. & contr. hared.* Sur. *decis.* 240. *num.* 9.

Non obstat præcipuum fundamentum informantium pro fratribus quòd concessio fuerit facta fratri Alexandro absque mentione, & interuentu fratrum, vel Monasterij, & ideò cùm situs, pro quo soluitur
2 census, non videatur acquisitus fratribus & Monasterio, nec videantur fratres posse conuenire pro solutione dicti census: quia fuit responsum hanc exceptio-
4 nem non relevare, tum † quia quidquid acquirit Monasterio, *cap. in præsentia, vbi* Doctor. *de probat.* Innoc. *& alij, in cap. cùm olim 2. num. 3. de privil.* Et quod etiam frater Alexander voluerit acquirere Monasterio apparet, quia in eodem instrumento promisit Generalem sui illud ratificaturum; tum etiam quia in effectu Monasterium ratificauit, cùm appareat per instrumentum fratres soluisse Pirontis ducatos septuaginta duos pro tribus annis, vt in copia, quæ fuit data.

Neque applicatur decisio in causa Vscellensi spoliorum coram Reuerendissimo Bononiensi ex aduerso
5 allegata: quia † Episcopus Regularis bene potest sibi acquirere tanquam Episcopus, & non Ecclesiæ, si appareat id fuisse ab eo actum, ex allegatis in Decisione, secus autem est in Monacho, qui non potest sibi acquirere ex supra deductis.

Quo verò ad deuolutionem pariter Domini responderunt pro confirmatione sententiæ: cùm enim ex testibus datis pro ipso Hieronymo constet in situ de quo agitur, fuisse ædificatam Ecclesiam, non potest in eo cadere deuolutio, cùm non sit amplius in commercio, §. *sacra Instit. de rer. diuis.*

Non obstat exceptio nullitatis sententiæ de qua agitur, vti latæ post sententiam Nuntij, quæ transitum fecerat in iudicatum ob appellationem desertam,
6 quia respondebatur: tum quia † illi fratres censebantur renunciasse cum passi fuerint discuti super negotio principali, Alex. *cons.* 63. *stantibus, num.* 21. *& seq.*
7 *lib.* 4. tùm quia sententia Nuntij tanquam † iniusta non videbatur potuisse transire in iudicatum, Rota *decis.* 311. *num.* 2. *part.* 2. *diuers.* & fuit dictum *in Ancomitana bonorum*, 20. *Maij* 1611. *coram* R. P. D. meo Manzanedo. *Et ita decisum.*

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census 10. *Maij* 1596.

SVMMARIA.

1 *Domino census existenti in quasi possessione exigendi, datur manutentio.*
2 *Liber mercatoris probat solutionem ad fauorem creditoris, si sit adminiculatus, etiam contra tertium.*

DECISIO CCXXVI.

MEmorialibus in causa Romana census propositis loco causæ Domini steterunt in resolutis, & dixerunt dandum esse Cardinali mandatum de manutenendo: † quia constabat de eius quasi possessione ex solutionibus scutorum ducentorum sexaginta pro duobus semestribus census de quo agitur sibi facta per Luragum, vt patet ex libris ipsius in quibus hæc partita apparet annotata ad creditum Cardinalis, ad
2 not. per Soc. *cons.* 65. *col.* 2. *lib.* 4. Et isti libri † cum sit adminiculati ex præcedenti ordine soluendi subscripto ab ipso D. Iuliano, & ex eo quod Luragus, cui ordo erat directus, erat etiam procurator Cardinalis ad exigendum fructus censuum, probant etiam pro tertio contra tertium, vt tradit Bart. *& alij, in l. admonendi. ff. de iureiur.* Et ad effectum quasi possessionis fuit resolutum *in causa Perusina pensionis*, 18. *Decembris* 1579. *coram* Seraphino, *& aliàs sæpius.*

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana societatis officij, Lunæ 20. *Maij* 1602.

SVMMARIA.

1 *Societas officij vltra valorem illius, est nulla, & inualida.*
2 *Fructus ex societate nulliter contracta, licitè percipi non possunt.*
3 *Consuetudo nihil operatur in materia vsurarum.*
4 *Ex censu nulliter impositio, fructus non debentur.*

DECISIO CCXXVII.

FVit per Dominos resolutum Lælium teneri ad restitutionem fructuum, quia cùm istæ societates † officij vltra valorem non sustineantur (vt fuit resolutum) remanet putum, & merum mutuum, † in quo non cadit perceptio fructuum, vt fuit sæpius resolutum, & consuetudo ad istum effectum excusandi à restitutione fructuum non suffragatur: † quia consuetudo nihil operatur in vsuris, *cap. quia in omnibus, & ibi* Glos. *in verbo, multi, de vsur. c. inter dilectos, de excess. prælat.* & in terminis fuit resolutum *in causa Romana societatis*, 2. *Iulij* 1570. *coram bon. mem. Cardinale Lancellotto*, † & in censu nulliter impositio fuit etiam resolutum *coram* Gipsio *in causa Vrbenetana census de anno* 1594.

R. P. D. Gypsio, Vrbenetana census, Lunæ 2. *Maij* 1595.

SVMMARIA.

1 *Fructus census indebitè soluti repetuntur per viam conditionis indebiti.*
2 *Fructus ex censu nullo adeo sunt indebiti, vt nec à sponte soluente licitè recipiantur.*
3 *Solitus ponere pecunias ad honestum lucrum, potest vltra sortem recipere aliquod interesse.*
4 *Dummodo non percipiat ex contractu vsurario, & illicito.*

DECISIO CCXXVIII.

LAtæ fuerunt tres sententiæ super inualiditate census de quo agitur, & mandatum quod fructus percepti compensarentur in extinctionem sortis principalis. Propterea dubitari contigit, an in calculo faciendo esset habenda ratio illorum fructuum solutorum pro rata dicti census retrouenditi de anno 1570.

Et

Et Domini concluserunt habendam esse rationem illorum obstante quod tempore litis moræ census pro illa parte esset iam extinctus. Moti fuerunt ea ratione, quia fructus † indebitè soluti, & sic vsuræ repetuntur, *cap. debitores*, & ibi Doctores omnes, *de iureiur.* Spec. *in tit. de act. & petit. §. sequitur videndum, num.* 51. vbi reddit rationem, quia repetuntur per viam repetitionis 2 indebiti. † Et hoc adeo verum est, vt nec à sponte datibus recipi possint, & recepti veniant restituendi, *ac regul. iur.* Glos. *in cap. statutum, §. insuper, in verbo, Excipere, de vsur. in 6.* Rom. *cons.* 96, *in principio.*

Non obstat quod emptor census solitus erat ponere suas pecunias ad honestum lucrum quo fit † vltra sortem liceat aliquid recipere ratio lucri cessantis, vel damni emergentis, Glos. *in cap. conquestus, de vsur.* Covar. *lib.* 3. *Var. resolut. cap.* 4. *in prine.*

4 Quia huiusmodi † consuetudo etiam si probetur non excusaret à restitutione vsurarum, Clemen. *ex graui, de vsur.* Bal. *in Auth. ad hac, num* 2. *C. eo tit.* Ias. *in §. fuerat, sub num.* 19. *Instit. de act.*

R. P. D. Incio, Romana Census, S. Celsi, Veneris 28. *Iunij* 1602.

SVMMARIA.

1 *Interesse debetur ex contractu census nullitet impositi.* Declar. *Dumnodo pretium census sit versum in vtilitatem venditoris*, d. num. 1.

2 *Ecclesia tenetur ex contractu, ex quo vtilitatem percepit, licet ex eo regulariter non esset remansura obligata.*

3 *Locupletatur is, qui soluens vsuras minoris liberatur à grauioribus.*

4 *Censu nullo declarato, pretium illius statim restituì debet.*

5 *Fructus, vt ex contractu super re Ecclesiæ non acquirantur, sufficit quod contractus sit nullus.*

DECISIO CCXXIX.

CApitulum, & Canonici S. Celsi imposuerunt duos census annuos super certis eorum bonis illosque vendiderunt Romulo, sed quoniam non interuenerunt solemnitates census, fuerunt declarati nulli, & Romulus egit ad restitutionem pretij, & obtinuit ea potissimum ratione: quia pretium census cessit in extinctionem aliorum censuum grauiorum, & ita in vtilitatem Ecclesiæ. Romulus hodie petit sibi solui interesse loco fructuum, quia ipse eosdem census soluerat: & defendendi coactus fuerat soluere fructus, qui sibi sunt restituendi per Capitulum, & Canonicos, & Rota resoluit sibi deberi fructus solutos defendenti. Licet enim non valuerit census, vt pronunciatum fuit post declarationem Ecclesiæ, quia antea habebat implicitum statum validitatis, videlicet, volente Capitulo, & Canonicis, vt fuit dictum in hac causa coram R. P. D. Mellino, nihilominus non idem dicendum est ratione interesse, quod explicitè promissum est in euentum nullitatis, siquidem summs in contractu emptionis, venditionis, † in quo, & si illa primitiua obligatio est nulla, non ta nen est nulla secundaria obligatio quo ad interesse, ex quo ab initio Romulus ignorabat quod Capitulum, & Canonici vellent annullare contractum census sibi vtilem, & proficuum, secundum distinctionem Bal. *in l. non dubium, num.* 16. *& ibi* Ias. *num.* 52. *C. de legib. per l. liber homo, vbi* Glos. *ff. de contr. empt. l.* 1. *ff. de act. empt.*

3 Ecclesia enim † ex contractu, qui Ecclesiam regulariter non obligaret tenetur in eo quod versum est in eius vtilitatem, *cap. quibusdam, de fideiussor. vbi Abb.* Quia emptor sine culpa sua non debet esse in damno, nec Ecclesia locupletari cum aliena iactura, † cuius 5 causa soluti fuerunt census leuiores cum teneretur ad census grauiores extinctos pretio istorum censuum, Alber. *in Auth. qui res, num.* 2. *vers. aut ignorauit, Cod. de sacros. eccles. l. vtere, & l. si prædium, C. de præd. minor. vbi* Bal. *&* Bart. *in addit. l. at qui natura, §. non tamen, vbi* Castr. *de negot. gest.* cum aliis allegatis per informantes.

Non obstat quod dicitur Capitulum, & Canonicos non fuisse in mora, quæ requiritur, vt debeatur interesse: nam pro mora requisita sufficit in hoc casu retentio pretij quod ipsius liberauit à solutione grauiorum fructuum: cùm enim Capitulum teneretur † restituere pretium statim facta declaratione nullitatis, & ex non restitutione resultauerit lucrum Capituli, quia census primi remanebant extincti, nec non damnum Romuli, qui soluebat defendenti vtique Capitulum tenetur refarcire damnum, quod sua culpa patiebatur, *cap. final. de iniur. l. qui occidit, §. in hac ff. ad l. Aquil.* Præsertim stante specifica promissione damnorum in euentum nullitatis census, quem Capitulum, & Canonici nullum esse voluerunt, & in Romulus nihil recipit per modum lucri, sed per modum rei sibi debitæ, quia est solutio perpessi damni, & promissi, Conrad. *de contract. quæst.* 46. *in prine.*

Et consequenter non obstat † quod ad hoc vt non 5 acquirantur fructus sufficiat contractum esse nullum in rebus Ecclesiæ. Laurent. de Rodul. *in Can. sine exceptione, q. pen.* 12. *q.* 2. Felin. *in cap. cùm causa, num.* 27. post allegatos. *de re iudic.* Quia Romulus non petit per modum fructuum, sed ne sit in damno in contractu vtili Ecclesiæ, licet sine debitis solemnitatibus.

Ex quibus ita fuit decisum.

R. P. D. Gypsio, Romanæ census, de Caffarellis, Mercurij 9. *Decembris*, 1587.

SVMMARIA.

1 *Creditum probatur per publicum instrumentum.*

2 *Præscriptio etiam statutaria durante pupillari ætate creditoris, compleri nequit.*

3 *Præscriptio etiam statutaria dormit durante pupillari ætate creditoris.*

4 *Præscriptio statutaria subintrat in locum præscriptionis quadraginta annorum.*

5 *Statutum comprehendit præterita, quæ expectant perfectionem de futuro.*

6 *Ex contractu censuali oritur obligatio, quæ actionem realem gignit.*

7 *Statutum inducens præscriptionem non procedit respectu actionis realis.*

8 *Pro censu competit etiam actio realis.*

9 *Annuæ prestationes debitæ ex contractu vnicæ præscriptione tolluntur.*

Limit. *Quando promissio est conditionalis*, num 11.

10 *Statutum non trahitur retro, sed in futurum verificari debet.*

12 *In anno censu tot requiruntur præscriptiones, quot sunt anni.*

13 *Dominus census sortem principalem repetere non potest.*

DECISIO. CCXXX.

AGebat Illustriss. D. Ioan. Petrus Caffarellus ad solutionem fructuum census de quo agitur, post
1 obitum Domini Ascanij sui patris decursorum, & † de credito per impositionis dicti census instrumentum docebat, ad tradita, in *cap. cum dilecti, vbi* Abb. *in 1. not. de*.... Aym. *cons. 317. num. 1. cum similibus.*

Ad impediendam huiusmodi executionem pro parte Illustrissimorum filiorumque Domini Prosperi nonnulla in medium asserebantur, quæ alia responsione haud indigere Domini dixerunt, cùm satis ex deductis in facto rollantur.

Difficultas ad duo potissimum restringi videbatur, videlicet, ad præscriptionem statutariam sexdecim annorum, & ad tacitam, seu præsumptam huius crediti remissionem, iuxta terminos, *l. Procula, ff. de probat.*

Quo ad exceptionem præscriptionis attinet, fuit concluſum illam non intrare, & consequenter executionem impediri non posse, siquidem in confesso apud partes existit præscriptionem statutariam sexdecim annorum in vita Domini Ascanij, qui censum emerat
2 completam non fuisse, † post verò eius mortem durante pupillari ætate D. Ioan. Petri perfici non potuit, *l. sicut, C. de præscr. triginta annor.* nam quidquid sit in
3 aliis præscriptionibus hæc † contra pupillum non currit, sed dormit, vt de communi restatur, Bal. *de Præscript. part. 6. princ. in 23. casu, num. 34. ante fin.* & voluerunt Domini *in vna Romana de Magdalenis coram* R. P. D. meo Blanchetto. *9. Iunij præteriti*, quæ quidem concluſio locum sibi vendicat in præscriptione etiam à statuto inducta Paul. de Castro, *cons. 439. num. 3. vers. quantum, lib. 2.* Nec ad rem pertinet quod statuti præscriptio tanquam inducta post *l. finali, C. in quib. caus. restit. in integr. non est necess. currere, & compleri contra pupillum.* valeat per ea, quæ tradit idem Bal. *loco supra citato, num. 43. vers. nec obstat.* quoniam ipse paulò post se declarans subdit, se non habere locum in pupillo, per text. *in d. l. sicut*, & si aliter sentiret eius opinio te-
4 nenda non esset quia † præscriptio statutaria loco præscriptionis quadraginta annorum subintrat, Paul. de Castr. *cons. 439. num. 3. circa med.* Balb. *vbi supra, num. 43. vers. finem.*

Minúsque huic sententiæ aduersatur, quod præscriptio compleri potuerit postquam d. Petrus effectus fuit maior; quoniam obiectum procederet, nisi ipso adhuc in ætate pupillari existente superuenisset nouum statutum, *cap. 58. lib. 1.* hanc præscriptionem prohi-
5 bens. Noui † enim statuti dispositio locum sibi assumit in præscriptione nondum perfecta, vbi præscriptio à futuro facto perfectionem expectat, Felin. *in cap. fin. num. 11. in 5. fallem. de constitut.*

6 Præterea † ex contractu censuali oritur obligatio quæ actionem realem parit, Aym. *cons. 117. n. 4.* Tiraq.
7 *de retractu Lignag. §. 1.* Glos. *6. num. 4.* sed † statutum actionem realem non comprehendit, Gabr. *de præscr. concl. 4. num. 17.* & plures tenuit Rota, *præsertim in vna Romana Vintæ coram* R. P. D. meo Decano 1576. *& in alia extinctionis census, 22. Octobris 1582. coram bon. mem. Episcopo Lauretano.* Vnde licet si annua præstatio tanquam res sibi debita, personalisque actio, vel
8 hypotheca pro ea competat, † non propterea excluditur quin etiam actio realis debeatur, ex allegatis per informantes.

9 Non obstat quod sicut † vnica stipulatione fructus, & ius illos exigendi debeatur pari modo vnica præscriptione tollantur, Doctor. *in l. de puvillo, §. in pluribus, ff. de non oper. nunc. & in l. cum acutissimi §. in his, vbi* Glos. *C. de præscr. triginta, vel quadrag. ann. & in cap. de quarta, de præscr.* cùm similibus, quia omissa illa disputatione, an tot sint necessariæ præscriptiones, quot sunt annuæ solutiones, vt per Mohed. *decis. 226.* sat est quod in casu nostro non adest aliqua præscriptio complera.

Nec refragatur quod statutum, *cap. 159. lib. 1.* in nouis inducat præscriptionem decennalem in annuis
10 præstationibus, † quia non trahitur retro, sed intelligitur dumtaxat decem anni post publicationem statuti decursi sint, vt per Bart. *in l. omnes populi, num. 16. ff. de iust. & iure.*

Præterea omnes in hoc conuenire videntur, † quod
11 vnica præscriptio non sufficiat quando in promissione inest aliqua conditio, vt puta debitor esset in mora, quo casu plures requiruntur præscriptiones, vt declarat Mohed. *d. dec. 226.* Put. *dec. 259. lib. 1.* [& Rota *Romana Palatij 30. Aprilis 1627. coram* Reuerendiss. D. Coccino Decano, *infra decis. 487. num. 5. vbi hanc decis.*] sed cùm iuxta Constitutiones *Calixti & Martini* census redimibiles sint dubium non est hanc conditionem operari quod ante cuentum dictæ conditionis actionata non sit, iuxta *l. cedere diem, ff. de verb. sig.* † Idcirco tot censentur præscriptiones, quot
12 annuæ præstationes. *Foller.* qui alios citat *in tract. de censib. 9. census, num. 105.* Ideò & ante † quod Dominus Ascanius, nec eius hæres sortem principalem petere poterant, conueniens & æquum satis videtur, quod eis dicta præscriptio obesse non possit, ad *l. fin. C. de annal. præscr.* Nam præscriptio etiam statutaria fundatur in negligentia non potentis, & satisfactionis præsumptionem inducit, quæ quidem præsumptio in casu proposito non intrat per supradicta.

Quo ad aliam difficultatem Domini dixerunt esse particulariter videndum.

R. P. D. Orano, Romana census 24. Octobris 1588.

SVMMARIA.

1 *Fructus veniunt à die motæ litis in quolibet interdicto probata quasi possessione exigendi.*
2 *Quasi possessio exigendi acquiritur ex præcedentibus solutionibus sibi factis.*
3 *Quasi possessio exigendi transit passiuè in successorem soluentis, etiam quod ipse nunquam soluerit.*
4 Limit. *si sit resolutum ius sui auctoris.*
5 *Beneficium inuentarij fuit introductum ne hæres teneatur vltra vires hereditarias, & ne creditores sui creditis fraudentur.*
6 *Inuentarium liberat hæredem ab obligatione personali, non autem bona hereditaria.*
7 *Exceptio quod fundus censitus, sit feudalis, vtpote petitorium.*
8 *Solutio facta meru mandati non constituit creditorem in quasi possessione exigendi.*
9 Limit. *si mandatum sit iustum.*
10 *Cessionario competit remedium retinenda.*
11 *Procurator in rem propriam exigit nomine proprio.*

DECISIO CCXXXI.

DVbitatum fuit an in casu de quo agitur, concedendum sit mandatum de manutenendo, & quomodo. Domini resolucrunt nemine discrepante Domino Paulo per sententiam diffinitiuam cum condemnatione fructuum à die motæ litis deberi. Ratio fuit, † quia quando quasi possessio exigendi probatur, regulare est in omnibus interdictis veniant fructus à die motæ litis, *l. interdictis*, vbi *Glos.* & omnes, *ff. de interd.*

interd.d.l.quæsitum,§.ex hac, ff.de precar. Quod autem Dominus Paulus sit in quasi possessione exigendi censum manifestè patet: † nam Illustrissimus Dominus Iulius de Ruere illum per plures annos illi persolvit, quod sufficit vt obtineat in hoc iudicio. Ista † autem quasi possessio transit passiuè in Illustrissimum Dominum Columnam successorem etiam quod illum nunquam soluerit, Guid. Pap. *decis.* 629. Ægid. *cons.* 21. *circa med. vers. quod Marantus possideat illam domum,* Gig. *de pension. quæst.* 47. *num.* 10. Put. *decis.* 151. *lib.* 3. Et licet Dominus Columna prætendat se esse hæredem cum beneficio, l. & Inuentarij, & bona successionis fuisse feudalia, & † propterea resoluto iure Dñi Iulij de Ruere per eius mortem non dari quasi possessionem, aut statum aliquem considerabilem contra successorem in feudo ad tradita per Paris. *cons.* 89. *n.* 11. *cum seq. lib.* 1. nihilominus non idcirco venit retardanda concessio mandati. Nam † beneficium inuentarij cum ad hoc introductum sit ne hæres vltra vires hæreditarias teneat, & ne creditores creditis suis fraudentur, *l. fin. vbi* Doctor. *C. de iure delib.* satis est quod operetur † vt successoris persona eximatur ab obligatione, non tamen comperit quominus bona remaneat creditoribus obligata, & obnoxia. Parisij verò consideratio procedit nisi extarent bona allodialia, vt est molendinum, & pleraque alia, quæ quidem bona si Dominus, Iulius asserit feudalia agere non prohibetur actione quasi negatoria ad dicti census liberationem, Ægid. *d. cons.* 21. *col.* 2. *in fine.* Interim † verò cum exceptio huiusmodi respiciat petitorium, quod suspensum est, non est admittenda, nisi constaret notoriè per instrumentum, quod feudalia sint hoc autem eo minus quo Paulus requiritur in quasi possessione aduersus Dominum Columnam ex eius proprio facto, & solutione.

Nec dicatur † quod hoc metu decreti mandari fecerit, quia cum mandatum fuerit iustum ex eo magis radicata fuit quasi possessio Pauli. Nam † doctrina volentium solutionem factam metu mandati non constituere aliquem in quasi possessione, vt per Roman. *cons.* 369. *n.* 4. habet locum quando mandatum esset iniustum, alias datur mandatum vt possidens defendatur, & iudex citè procedens priuat possessionem.

Non obstat quod census canter in personam Antonij cuius etiam nomine actum fuit, & alias obtentum decerni mandatum, & quod Antonius bonam fidem recognoscendo fassus fuerit se in dicto censu nihil præter nudum nomen habere, iuxta deducta. *In illa Romana vinea coram R. P. D. meo Seraphino,* in qua dictum fuit Dominum Hieronymum agente possessorio excludit illius beneficio ex persona propria, propterea quod fassus fuerat se possidere nomine alieno ex persona etiam Syluestri, quia ille declarauerat se in vinea nudum nomen habere quoniam fuit responsum Paulum obtinuisse cessionem ab Antonio † cuius occasione potest vti remedio huius interdicti, Menoch. *de recuper. remed.* 3. *num.* 259.

Præterea cum Paulus exegerit censum vti procurator irrenocabilis in rem propriam etiam quod exigat vti procurator † non agit, nec exigit, nec possidet nomine alieno, sed proprio. Bal. *in l.* 1. *num.* 22. *C. de act. & oblig... in l. qui stipendia, num.* 2. *C. de procur.* Et ex hoc patet decisionem allegatam non applicari, quia in illius facto constabat neutrum possidere, cùm etiam Dominus Paulus asseruerit semper censum ad se pertinere, & nomine proprio constitutus procurator irrenocabilis censum exegerit.

R. P. D. Robusterio, Romana census, Veneris 8. Februarij 1577.

SVMMARIA.

1 *Existenti in quasi possessione exigendi censum, datur manutentio.*
Ampl. *etiam prudente iudicio super discussione bonorum debitoris,* num. 20.
Limit. *si is qui denegat soluere sit hæres cum beneficio l. & inuentarij debitoris census,* num. 15.
Limit. *si is qui erat in quasi possessione exigendi propter denegationem hæredis haberet se pro spoliato,* num. 16.
2 *Interdictum vti possidetis dicitur possessorium breue, & summarissimum.*
3 *Interdictum vti possidetis, admittit suspensionem petitorij.*
4 *Interdictum vti possidetis, non admittit exceptionem defectus domini.*
5 *Pro censu datur remedium retinendæ, vel recuperandæ secundum varietatem casuum.*
6 *Priori, & potiori creditori non licet propria auctoritate capere possessionem rei sibi obligatæ, & ab altero possessæ.*
Ampl. 1. *vt nec etiam proprietario,* d. num. 6.
7 Ampl. 2. *vt nec etiam fisco proprietario.*
8 Ampl. 3. *vt nec etiam Ordinario, dum visitat.*
9 Ampl. 4. *vt nec etiam delegato supremi principis.*
10 Ampl. 5. *etiam si talis possessio esset simplex detentatio, absque iuris fomento.*
11 *Princeps ex sua ordinaria potestate, potest tollere ius possessionis.*
12 Declar. *hoc procedere non in possessoribus existentibus in sua possessione, sed in expulsis, & ex causa.*
13 *Princeps non expellit intrusos nisi præcedente citatione, & præfixo illi termino ad faciendum suas defensiones.*
14 *Princeps in qualibet dispositione præiudiciali terminum præfigit ad se defendendum.*
17 *Ius non mutatur ex mutatione personæ.*
18 *Hæres cum beneficio inuentarij non debet soluere de suo, sed de fructibus bonorum hæreditariorum.*
19 *Res censui suppositæ transit cum suo onere.*

DECISIO CCXXXII.

MAior pars tenuit quod Petronij, & alij qui reperiuntur, sunt manutenendi in quasi possessione exigendi censum in qua existunt: quia † cùm semel fuerit in possessione si denegatur solutio, aut alij fructus quasi possessionis, potest possessor etiam in istis incorporalibus retinere ciuilem possessionem, & adire iudicem, & petere vt in primis manuteneatur in sua quasi possessione, vel statu durante controuersia tantum, Ioan. Fabr. *in § retinendæ, n.* 21. *inst. de Interd.* Felician. de S. Petro, *in l. si fortè, §. secundum, circa med. ff. si seruit. vendic. in l.* 1. *num.* 7. *C. uti possi.* Afflict. *decis.* 395. *per tot.* Ias. *in l. clam possidere, §. qui ad nundinas, num.* 3. *ff. de acquir. possess.* Socin. iun. *cons.* 122. *n.* 16. *in* 4. Ruin. *cons.* 58. *num.* 6. *in* 4. Maranta, *in speculo iudic. part.* 4. *dist.* 7. *num.* 17. Rebuff. *in tract. de Decim. quæst.* 9. *num.* 8. *& super Constitut. Regni, tom.* 3. *tit. de caus. benefic. possess. in Præf.* 21. *num.* 7. Menoch. *de retin. possess. remed.* 3. *num.* 131. *& seq.* & fuit resolutum *in Placentina decimarum, & in Lucana pensionis.* Quod † remedium dicitur breue, & summarissimum possessorium, iuxta *cons.* Paul. de Castr. 3. *col.* 2. *in* 2. Conar. *Practic. Quæst. cap.* 17. *num.*... Menoch. *de retinen. remed. vlt. num.* 7. *& seq.*

3 *seq.* † & admittit suspensionē petitorij, & non admit-
4 tit exceptionem defectus proprietatis † quando non petitur aliud quam manutentio durante lite, Ægid. *in cap. Pastoralis, num. 31. de caus. possess. & proprietat.* sequitur Ferret. *conf. 7. num. 3. cum seq.* an. 1. Plor. *in l. si quando, num. 99. 106. & 112. C. unde vi.* Neuiz. *conf. 81. num. 16. cum seq.* & fuit resolutum *coram* bon. mem. Domino Oradino *in bononiensi iurisdictionis, del.* 1569. Est ta-
5 men † in facultate ipsius cui est denegata solutio habere se pro spoliato, & tunc intentare remedium recuperandæ, vel si non habet se pro spoliato, & tunc intentare remedium retinendæ, vt supra, & de vtroque ponit Bal. *in l. 2. num. 44. C. de seruit.* Affl. *d. decis. 395.* Ripa, *in cap. cum Ecclesia Sutrina, num. 9. de caus. possess. & proprietat.* Iacob. Venent. *in tract. de ann. præstat. quæst. 2. num. 2.* Ideò cum præsupponatur quod Petronij, vel aliquis ex ipsorum adhærentibus sint in quasi possessione, & suspenderint petitorium debent in primis manuteneri in isto statu durante controuersia prioritatis, & posterioritatis.

6 Secundò † quia non licet priori, aut potiori sicut cuicumque alteri proprietario sibi ius propria auctoritate dicere, & possessorem turbare capiendo absque citatione propria auctoritate possessionem quousque per viam agendi, & præfixionis termini illa quasi possessio sit ab ipso possessore in petitorio euicta, *cap. consultationibus*, & ibi notant omnes, *de iurepatron.* Calder. *consil. 23. de præben.* Rota *in antiq. de iurepatron. dec. 14.* Ioan. de Selua *de Benefic. part. 2. q. 7. num. 16.*

7 Etiam † si proprietarius esset fiscus, Guid. Pap. *dec.*
8 *366.* Vel esset Ordinarius, † qui visitaret, *cap. Ordi-*
9 *narij, de offic. ordinar. vbi* Gemin. Franc. *& alij*, vel † esset Delegatus supremi Principis, *c. si quando de rescript. l. si non cognitio, C. si contr. ius, vel vtilit. publ. & ibi* Paul. de Castro, *col. 1.* Anch. *cons. 240. col. 1. &* 2. Calder. *cons. 4.*
10 *de dilat.* Neuiz. *cons. 81. num. 13.* Et † possessio illius possessorij esset de facto absque fomento iuris, *c. licet Episcopatus, de præben. in 6.* vbi etiam Gemin. & Franch. *in 3. & 4. notab.* late Neuiz. *d. cons. 81. num. 8.*
11 *& seqq.* Immo † licet supremus Princeps solemnitatibus iuris positiui sit solutus, & quadrata æquet rotundis, & ex potestate ordinaria possit tollere ius possessionis, & decernere vt de solo petitorio, vel simul de eo cum possessorio cognoscatur, Abb. *& alij per* Capic. *dec. 168. num. 12.* Aym. *cons. 182. n. 13. cum seq.*
12 † Id tamen nunquam facit in retinentibus possessionem, sed in iam expulsis, & electis à possessione, &
13 tunc facit cum causa, vt notum est. † Et si intrusos ab occupatione quandocumque eiicit, & controuersias decidit ac silentium imponit, id tamen semper facit saltem præfixo termino, & parte citata ad faciendum suas defensiones *cap. pastoralis, §. Caterum, de re iudic. l. vt vim. ff. de iust. & iure, l. defensionis facultas, C. de iure fisc. libr. 10.* Bal. *in cap. cum olim, num. 4. de re iudic.* Soc. *cons. 166. num. 49. & seq. in* 2. Dec. *cons. 498. in fine. &*
14 *cons. 528. col. 2.* Hæc † enim termini præfixio, vel interpellatio ad se defendendum nunquam prætermittitur à supremo Principe in quibusuis dispositionibus tertio præiudicialibus Soc. *in l. si quis arbitratu, num. 30. ff. de verb. oblig. & cons. 27. num. 11. in* 3. Greg. Natta *in clem. saepè, §. & quia, col. 27. & seq. de verb. sign.* Capic. *dec. 1. n. 36.* Et ideò cum isti possessores pluries exegerint censum, & hodie sint in possessione, nefas est, quod hæres cum beneficio *l. & inuentarij*, illis non auditis possessione propria auctoritate sub prætextu quod ipse est anterior, & potior spoliare, & ius sibi dicere velit.

Non obstat quod, quidquid sit in aliis possessioni-
15 bus, tamen † in annua præstatione, Modern. Bononiens. *de ann. præst. quæst. 20.* teneant contrarium in hærede cum beneficio *l. & inuentarij*, quòd possit denegare soluere ex causa iusta, & legitima, videlicet, si est potior, & anterior creditor: nam concurrente iusta causa non spoliat licet denegat soluere, *cap. quæsitum, & ibi not. de elect.* Quoniam † opinio istorum modernorum posset procedere vbi ille, qui erat in quasi possessione præter denegationem hæredis habet se pro spoliato, & agit spolio: tunc enim hæres si esset anterior recte posset dicere non spoliauit me, quia erat iusta causa denegandi soluere, & ita fuit resolutum *coram* bon. mem. Grato, *del.* 1565. *in causa Comensis*, vbi beneficiatus, qui per plures annos soluerat pensionem, & quia non poterat habere possessionem beneficiorum denegauit soluere, fuit dictum quod causa erat iusta, & illa percutiebat, & absorbebat petitorium & possessorium, & sic nullum erat commodum ipsorum, & in istis terminis intrant allegata per illos Magistros, & per informantes pro Domino Alphonso. Verum tamen est vbi possessor non habet se pro spoliato, sed retinet ciuilem possessionem, & adit iudicem, & prætendit nullam esse iustam causam cessandi à solutione, & suspendit petitorium, & petit in primis manuteneri in possessione in qua existit durante controuersia de iusta causa, prout contingit hic: tunc enim intrant supra pro istis creditoribus adducta quod non liceat propria auctoritate ius sibi dicere, & possessorem spoliare, sed possessor est manutenendus in sua possessione durante controuersia, & si illi Moderni senserunt contrarium, tamen illorum opinio non potest de iure sustineri, vt tenebant Domini.

Non obstat quod ex resolutionibus factis constat de hypotheca Domini Alphonsi, quoniam vltra quod nondum est finita liquidatio vera, præsertim circa valorem bonorum maternorum, & auitorum, & nihil est actum donec aliquid supereset ad agendum, tamen nondum liquet quod bona q. Pauli Antonij non sufficiant ad satisfaciendum Alphonso, & istis creditoribus qui sunt in quasi possessione exigēdi hos census, præsertim data cautione de restituendo potioribus, & & anterioribus creditoribus iuxta facultates A. C. quæ sunt etiam Auditoribus Rotæ concessæ, & tantò magis cùm simus in causa discussionis, in qua datur sententia graduationis, non dicitur constare de non iure donec potest constare de iure, Ægid. *dec. 103.*

Non obstat quod isti hæredes non sint in quasi possessione exigendi istos census à Domino Alphonso: nam respondebant Domini, quod ius metimur à possessore, † quod non mutatur, nec variatur ex mutatione personarum. Guid. Pap. *decis. 629.* & fuit pluries in Rota resolutum.

Non obstat † quod confecto inuentario hæres non teneatur vltra vires hæreditarias, quia non dicitur quod Alphonsus soluat de suo, sed ex pensionibus domorum super quibus est impositus census in cuius possessione exigendi existunt isti creditores, qui non sunt turbandi in sua possessione non obstante exceptione inuentarij, quæ non debet esse bettonica, vt plures dicunt.

Non obstat quod Alphonsus est in possessione dictarum domorum, & quod nec ipse est spoliandus, vel turbandus in dicta possessione. Primò, quia Alphonsus dicitur in possessione dictarum domorum cum sua causa, & sic cum illo onere reali soluendi census istos: † nam res transit cum onere, & causa sua: Paul. *in l. Priuilegium, C. de sacrosanct. Eccles.* Dec. *in cap. Ecclesia Sancti Mariæ, col. 20. num. 53. vers. non obstant iura allegata per* Bart. *de Constitut. & in c. nouit. col. 7. num. 13. vers. sed contra istam ampliationem de iudic.* Secundò, quia in istis fructibus isti creditores sunt anteriores possessores, & possessio Alphonsi iunior dicitur clandestina, turbatiua, & sine fomento iuris cùm isti creditores hoc allegent, quod ab ipsis possidet, iuxta

nor.

not. in *cap. licet causam deprobat.* Ideò nullius est considerationis hæc allegata possessio Alphonsi.

Non obstat quod possit pari separatio bonorum, & quod sint alij creditores, qui prætendunt se esse anteriores, & potiores, † quoniam interim isti possessores sunt manutenendi in sua quasi possessione exigendi in qua existunt.

R. P. D. Marcomontio, Romana census, Veneris, 14. Novembris 1608.

SVMMARIA.

1 *Depositum factum metu mandati, non constituit in quasi possessione exigendi.*
2 *Mandatum præsumitur in deponente alter ius nomine.*
3 *Maxime concurrentibus adminiculis.*
4 *Depositum factum absque iurium præiudicio, non nocet.*
5 *Decisa, vt procedat respectu concessionis possessionis, non vero actu reservationis.*
6 *Appellatur in possessorio respectu fructuum.*
7 *In possessorio recuperanda condemnatio ad restitutionem fructuum decursorum, & non solutorum, est ipsa restitutio ad statum.*

DECISIO CCXXXIII.

ROta censuit esse locum Ægidianæ, quia decretum à quo fuit appellatum concernet motum possessorium, videlicet, Gundottos esse restituendos ad statum solutionis census.

Non obstat allegata iniustitia defectu probationis primi extremi, & quasi possessionis exigendi, licet enim ad istum effectum non possit deserire exactio facta à Gomesio, quæ eius morte fuit finita, Veral. 1 *dec. 135. part. 2.* nec vltimum † depositum factum metu mandati, Achil. *dec. 11.* tamen bene deseruint alia duo deposita facta per eundem Brandisium absque protestatione metus mandati.

Non obstat quod non constet de mandato Brandisij à sororibus de Amans quarum nomine deponebat, & contra quas Gundotti fuerunt restituti ad statum: 2 nam fuit responsum † mandatum esse præsumendum in deponente iuxta *dec. 2. de cons. possess. in antiq.* Quæ 3 sine difficultate procedunt † concurrentibus adminiculis, vt dicit Rota *in causa Romana pensionis, Veneris 4. Iunij*, quæ est *196. part. 1. Diuers. num. 5. coram bon. mem. Cardinale Lancellotto.* Hic autem præbuit adminiculum lis longo tempore agitata, & iteratio depositorum quodque Brandisius est maritus vnius ex dictis sororibus, & alia, quæ illarum scientia omnino coniunctæ.

4 Non obstat quod mandata † fuerint facta sine præiudicio omnium, & quorumcumque iurium dictarum sororũ, ad *Decis. Put. 32. lib. 2.* Nam huic motiuo iam responsum fuit in decisione coram R. P. D. Coccino, 5 & nunc additum illam *decis. Put.* procedere † quando aliquis consensit possessioni alterius cum reservatione iurium quod non est in hoc casu, in quo iterando solutiones seu deposita approbatur quasi possessio exigendi, non conceditur, & intrat *decis. Bilingner. 9. de concess. præber.* quod hæc possessio non obstante iurium reservatione est vera possessio ex quo illa conditio inhærebat actui, quia cùm lis esset super hypotheca, & interim necessarium esset soluere, remanebant illæsa iura soluentis quo ad negotium super quo lis vertebatur.

Non obstat quod decretum respiciebat etiam fructus, † quorum ratione admittitur appellatio etiam in 6 possessorio, Crescen. *decis. 5. num. 3. de appell.* quia fuit responsum, quod † condemnatio pro fructibus de- 7 cursis, & non solutis est ipsa restitutio ad statum, Mohed. *decis. 8. de restit. spol. n.* Nec considerari potest excessus, quia certa est quantitas, quæ pro isto censu quotannis soluitur.

Reuerendissimo D. Sacrato, Ronsitensis census, 13. Decembris 1591.

SVMMARIA.

1 *Mandatum de manutenendo, datur possidenti tempore motæ litis.*
2 *Quasi possessio exigendi probatur confessione debitoris, vel eius procuratoris.*
3 *Nullamenor probatio, quam confessio.*
4 *Appellatio suffundat omnem effectum sententiæ.*
5 *Sententia annullatoria census, non impedit manutentionem.*

DECISIO CCXXXIV.

DVbitaui an Dominis de Bentiacquis sit dandum mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus censuum, de quorum validitate controuertitur. Super quo Domini affirmatiuè responderunt. Moti ex eo quod mandatum hoc ad instar interdicti retinendæ datur illi qui possidet de tempore 1 motæ litis, *§. certe coniux, & ibi Ioan. Fabr. n. 5. Institut. de interd. ad. l. §. bonum autem, in princ. & §. qui autem, & ibi* Exet. *n. 2. in fine, & num. 4. effect. possid.* Conar. *Practic. Quæst. c. 17. n. 8. inotto n. 16.* Veral. *dec. 190. part. 2.*

Quasi † possessio autem Dominorum de Beuiacquis probatur ex pluribus confessionibus in actis factis 2 tam à procuratoribus Domini Herculis impositoris census, quam ab ipsomet Hercule dùm fuit oppositum de solutione fructuum, & facta instantia quod sibi fructus restituerentur in sortem, quæ † probatione vlla 3 maior est contra confitentem, *l. cum te* vbi not. Duct. *C. de transact.* Ægid. *decis. 595.*

Postremò nec sententia annullatoria census lata in Rota Bononiensi vim fuit obtinere, † siquidem per ap- 4 pellationem fuit suspensus omnis illius effectus, *l. 1. ff. ad Tertullian. & cap. veniens, de iureiur. cap. 1. de sent.* & in istis terminis quod non obstaret † sententia an- 5 nullatoris, census in executione fuit decisum *in causa Bononien. census, 13. Iunij 1594. coram Cardin.*

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census, Veneris, 26. Aprilis 1596.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio exigendi, acquiritur per vnicum actum.*
2 *Existens in quasi possessione exigendi, debet manuteneri.*
3 *Exceptio extinctionis census tantum requirens alterum indagacem, non impedit manutentionem donec de ea deficiatur.*

DECISIO CCXXXV.

PRo Illustrissimo Cardinale informante quia ex cedula subscripta per Illustrissimum Dominum Iulianum, & partitis librorum Luraghi in actis

exhibitis constat de solutione scutorum ducentorum sexaginta pro duobus semestribus census de quo agitur, per † quam solutionem licet vnicam dicitur constitutus in quasi possessione exigendi præfatum censum, Abb. *in cap. cum Ecclesia Sutrina, numero 23. &* Ripa, *num. 52. de caus. possess. & propriet.* Rom. *consil.* 311. *num. 7.* & consequenter † in ea est manutenendus, §. *hoaie, Instit. de Interd. cap. quærelam, de electi.* Bart. *in l. ait Prætor, §. quod ait, ff. vti possid.* Et hoc non obstante asserta extinctione census præfati, † quæ tanquam requirens altiorem indaginem cum prætendatur nulla defectu potestatis Luraghi extinguentis, per ea quæ dicta fuerunt *coram* R.P.D. meo Decano, *in causa Ariminensis census, sub die 1. Iulij 1588.* est remittenda ad iudicium petitorium, & non impedit manutentionem donec de ea discutiatur, Caputaq. *dec. 321. num. 1.* & in fortioribus terminis pendente causa restitutionis in integrum post latam sententiam in petitorio, tenuit Rot. *sub die 22. mensis præteriti in causa Venetiarum census coram R.P.D. Arigonio.*

R. P. D. Penia, Romana census, Lunæ 22. Maij 1606.

SVMMARIA.

1 *Clausula, arbitrio Rotæ intelligitur prout de iure.*
2 *Possessorij cognitio, de iure debet præcedere cognitionem petitorij.*
3 *Possessor non est lite pendente sua possessione privandus.*
4 *Exceptio fideicommissi tanquam requirens altiorem indaginem, non impedit manutentionem.*

DECISIO CCXXXVI.

CVm pro parte Domini Lucæ peteretur disputari super mandato de manutenendo Dominorum Carauaschinis recurrerunt ad signaturam Sanctissimi petentes vt simul, & semel super petitorio, & possessorio in causa procederetur.

Et quia commissio fuit signata cum clausula Arbitrio Rotæ, dubitaui an esset locus arbitrio, & Rota veraque parte informante non fuisse locum arbitrio censuit ad effectum, vt simul de petitorio, & possessorio cognosceretur, sed videndum prius de possessorio.

1 Ratio decisionis fuit, quia cùm † clausula, arbitrio Rotæ, intelligatur prout de iure, Cæsar. de Graf. *dec. 7. num. 7. & dec. 8 num. 2. de re iudicat.* cùm aliàs allegaris *in causa Aquilana beneficij, 29. Maij 1599. coram me,*
2 & de iure prius † cognosci debeat de possessorio, quâ de petitorio, *l. Ordinarij, C. de rei vend.* Ægid. *decis. 306. n. 1. vers. 4. circa idem.* Put. *dec. 17. de caus. possess. & propriet.* consequenter regulando arbitrium iuxta dispositionem iuris non erat locus cumulationi petitorij, & possessorij, sed prius videndum erat de possessorio. Et ea præsertim ratione sic dicendum fuit in hoc casu, quia Dominus Lucas prætendebat se esse in
3 possessione exigêdi census, & † lite pendente non erat sua possessione priuandus, *cap. 1. vbi not.* Abb. *num. 4. notab. 3. vt lit. pendent.*
4 Neque ad rem pertinebat † exceptio fideicommissi à Carauaschinis opposita, quia cùm per publica instrumenta constaret de quasi possessione exigendi fructus census in hoc iudicio retinendæ exceptio fideicommissi, quæ requirebat altiorem indaginem non poterat impedire remedium possessorium.

Atque ex his fuit conclusum non fuisse locum arbitrio, sed prius videndum de possessorio.

Reuerendissimo Domino Sacrato, Bononiensis Census, Lunæ 27. Iunij 1606.

SVMMARIA.

1 *Restitutionis in integrum causa pendēte, cessat effectus rei iudicatæ.*
2 *Clausula, constito, facit rescriptum conditionale.*
3 *Rescriptum conditionale ante purificatam conditionem non tribuit iurisdictionem.*
4 *Possessor donec non constat de malo iure ipsius, potest propria auctoritate possessionem suam tueri.*

DECISIO CCXXXVII.

CVm aliàs sub die 15. Decembris 1599. proposuissem dubium an Dominis de Beuilacquis dandum esset mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus census de quo agitur, Rota dandum esse censuit, nisi adesset res iudicata prætensa per illos de Conte ob non interpositam, siue non prosequutam appellationem à sententia lata contra Dominos de Beuilacquis.

Quo verò ad prætensam rem iudicatam, multa hinc inde deducebantur. Verùm omissis aliis Domini cessare dixerunt difficultatem ex Commissione restitutionis in integrum pro parte Dominorum de Beuilacquis interpositæ, † qua pendente suspenditur omnis rei iudicatæ effectus, *Cassad. dec. 13. de rescript.*

Non † obstat quod dicitur commissionem esse conditionalem stante clausula, constito de bono iure, & vera numeratione, & consequenter ante verificatas conditiones † nullam adesse iurisdictionem, Veral. *dec. 150. part. 2.* Quia fuit bene responsum, nullam adesse iurisdictionem quo ad effectum restituendi in integrum, nisi constito de assertis, & ex hoc non sequi quin pendente iudicio super restitutione in integrum suspendatur interim rei iudicatæ effectus, & non possit iudex manutenere possidentem in sua possessione sicut † ipsemet possessor posset propria auctoritate, donec non cōstat de malo iure ipsius propriam possessionem tueri, Paris. *cons. vlt. num. 9. vol. 4.* Veral. *dec. 51. part. 1.* & fuit alias sæpius dictum in Rota.

R. P. D. Manzanedo, Romana census, Lunæ 13. Iunij 1608.

SVMMARIA.

1 *Depositum vt releuet debet esse purum, & simplex ita vt deponens abdicet à se dominium rei depositæ,* num. 7.
2 *Accollatio census facta absente illius domino, non liberat debitorem.*
3 *Delegatio debitoris non liberat eum, nisi fiat cum consensu creditoris.*
4 *Debitor non remanet liberatus ob mandatum alteri factum, vt pro se solnat.*
5 *Renouatio cēsus extraneo de necessitate fieri non debet.*
6 *Factum iudicis minus rectè procedentis dicatur factū partis, & non præiudicat tertio.*
8 *Extraneus soluens pro debitore illum liberat.*
9 *Oblatio de recipiendo non inducit acceptationem debitoris.*
10 *Dominus census existens in quasi possessione exigendi, debet in ea manuteneri donec per sententiam declaretur eumqui soluit non esse debitorem.*

DECI

DECISIO CCXXXVIII.

CVm 2. Aprilis anni proximè præteriti dubitatum fuisset an depositum factum per Dominos negotium, fuissent amplexi, prout in Decisione tunc in ista causa facta videre licet, cùmq; illi non acquiescerent Dominus Flaminius, repropositi idem dubium, 17. Decembris eiusdem anni, & fuit dictum non liquere. Vnde 28. Ianuarij, & 11. Februarij præsentis anni eodem dubio iterum proposito fuit dictum dilata, & 10. Aprilis eiusdem anni dubium fuit restrictum quo ad liberationem anni dubium fuit restrictum quoad liberationē Dñi Flaminij. Vnde 2. Maij proximè sequentis cum Dñi non essent cōcordes, fuit ordinatū quod omnes Dñi viderent, & tandem causa hodie repropositi fuit per maiorem partem resolutum Dominum Flaminium per dictum depositum per Dominos de Biscis factum non fuisse liberatū. Nam cùm discussio huius dubij non respiciat an iste census spectet ad Dominum Palonium, vel ad alios creditores q. Iulij Cæsaris sed an Dominus Flaminius debitor census fuerit à sua obligatione liberatus per dictum depositum, visum fuit negotiū respondendum, † cùm depositum non fuisset factum purè, & simpliciter, & taliter quod per ipsum fuisset addictum dominium à Dominis de Biscis, & quod Dominus Palonius posset ad sui libitum pecunias depositas ad se trahere, vnde tale depositum non habet vim solutionis, iuxta doctrinam Bart. *in l. si soluturus, num. 5. ff. de solut.* cùm aliis latè adductis per me in prædicta Decisione 2. Aprilis anni præteriti, in ista causa facta quæ iuxtatur cum Dominus Flaminius non tantùm sit debitor istius census, quin & ab anno 1595. recognouit in Dominam illius Dominam Claricem vxorem in secundis nuptiis Domini Palonij, cui ipsa dictum censum in dotem dedit, & illi fructus per Dominum Flaminium fuerunt semper soluti, vt in Summar. Palonij, *num.* 3. vnde idem Domini de Biscia in instrumento emptionis Castri Marzani illi per Dominium Flaminium venditi in se accolarunt, & assumpserunt huiusmodi censum, promiseruntque fructus illius Domino Angelo nominatim soluere.

Quibus non obstat in dicta accollatione promisisse Dominos de Biscia istum censum ad beneplacitum Flaminij extinguere, & per consequens videri per dictam accollationem Dñm Flaminium fuisse liberatū: quia respondetur † illam accollationem respicere pactum inter Dñm Flaminium, & Dominos de Biscia; non autem producere liberationem Dñi Flaminij ab obligatione qua Dominæ Clarici, & Dño Angelo ipsius viro ratione istius census tenebatur præsertim cùm ista accollatio census non fuerit per Dominum Angelum acceptata, vnde ex illa non potuit liberari Dominus Flaminius à sua obligatione, ad not. in *l. si pupillo, §. fin. ff. de solut.* & per Dec. *cons.* 107.

Minusque obstat quod Domini de Biscia potuerint dictum depositum facere, vt debitores delegari à Domino Flaminio, quia nec de delegatione cum requisitis à iure ad illam inducendam constat, præcipuè de illius per Dominum Angelum acceptatione, † prout opus esset ad hoc vt Dominus Flaminius per delegationem debitorum diceretur liberatus, vt tradit Bart. *in l. singularia, num. 18. & 19. ff. si cert. pet.* Castr. *in l. si usumfructum, 57. n. 3. & 4. ff. de verbor.* Gabr. *cons.* 155. *num. 29. lib. 1.* Surd. *alios referens dec. 23. num. 6. & 7.* Et quamuis Domini de Biscia illud depositum facere potuissent vti mandatarij Domini Flaminij non inrat illud motiuum, cùm illud non fecerint nomine Flaminij, sed nomine proprio, vt ipsi obligati ad extinguendum istum censum.

Et licet Flaminius mandauerit, vt pro se soluerent Angelo, † Flaminius tamen debitor, & mandans non remansit liberatus, Bart. *in d. l. singularia, vbi* Castren. *in fine, vers. tertius est casus ff. si cert. pet.* Nec Dominus Angelus dictum depositum etiam quod fuerit factum mandato Iudicis tenebatur excepare, cùm Dominos de Biscia nunquam in suos debitores recognouisset, † vnde nec illius dictum censum retrouendere debebat, prout Iudex decreuit, cùm non essent principales huius census debitores, & sic † factum Iudicis minus rectè procedentis potius censetur factum partis, quod Domino Angelo præiudicare non debuit, Bart. *in l. frater à fratre, §. 30. ff. de condit. indebit.* Grat. *consil.* 248. *num.* 1. Cepit. *cons.* 150. *n. 3. lib. 5.* Præcipuè cùm Iudex † mandauerit depositum fieri non simpliciter, sed taliter quod nec ex illo dominium remanebat abdicatū à Biscis, nec Angelus liberè pecunias depositas poterat recipere, vnde non potuit etiam de mandato Iudicis tale depositum solutionem operari, & liberationem Flaminij à sua obligatione ad latè adducta in dicta prima Decisione, in hac causa facta.

Nec etiam facit quod istud depositum liberauerit Flaminium quasi factum à Biscis etiam consideratis tertiis extraneis: quia respondetur, † quod ad consequendam liberationem debitoris, tertius, & extraneus tenetur soluere quod creditori debetur *l. solutionē, ff. de solut.* quod Domini de Biscis non fecerunt cum dictum depositum vim solutionis, & liberationis non habuerit, ex supradictis.

Quibus non obstat † quod Dominus Angelus se obtulerit paratum recipere solutionem census, & de receptis liberare, & per consequens visus fuit in suos debitores Dominos de Biscia recognoscere, iuxta not. per Natt. *cons.* 131. *n.* 4. vbi tenet sufficere aliquem actum positiuum pro acceptatione depositi. & dixit Rotæ *coram Domino Iusto in vna Romana de fur.* 9. *Aprilis* 1601. Quia respondetur ex prædicta oblatione Palonij de recipiendo solutionem, & de receptis liberando non inferri recognouisse Dominos de Biscia in suos debitores, cùm aliud sit oblatam solutionem à quocunque factam acceptare, aliud verò hunc, vel illum in debitorem recognoscere. Surd. *dec.* 174. Viterius, quia huc actus non operatur vltra intentionem agentis, vnde Palonius consensit in numerationem quam acceptabat, non in depositum, quo actu volebat à quocunque sibi realiter solueretur liberare Dominum Flaminium, sed sic est, quod depositum ex supra dictis, & in prima Decisione adductis fuit factum eo modo, vt Palonius non posset liberè pecunias ad se trahere, vnde factum fuit vltra Palonij consensum, & per consequens non habuit vim solutionis, sed promissionis, quæ non liberat.

Nec minus obstat quod Domini de Biscis soluerint aliquos fructus census aliis creditoribus, ista namque exceptio non liberat Dominum Flaminium à Domino Angelo specifico creditore census, præcipuè cùm nulla sententia ostendatur ex qua constet aliquod ius prælationis, vel anteriorritatis illorum, quibus est facta solutio.

Vltimò non obstat quod obstantibus inhibitionibus ad instantiæ D. Cecchinæ super dicto censu videatur depositū per Dños de Biscia legitimè factū, cùm possit fieri ne debitor bis soluere cōpelleretur. Quia respōdetur, quod cùm Dñi de Biscia non esset debitores Angeli istius census, & dictum depositum fuerit ipsorum nomine factum, non potuit liberare Dominum Flaminium, cuius nomine non fuit factum.

Et tandem visū fuit quod cùm Dñs Angelus agat ad census cōtra Dñm Flaminiū † & sic in quasi possessione ab ipso illos exigēdi non posse Flaminium illorum solutionem fugere, nec ab eo dici liberatum ex præmissis, donec per sententias constet non esse debitorē.

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

Ex quibus Domini pro maiori parte resoluerunt depositum istud non liberasse Dominum Flaminium, sicque standum esse in decisis 2. Aprilis anni præteriti coram me.

Qua resolutione sic facta, & ante huius Decisionis extensionem, & in vltimis Rotis ante vacantias D. Angelus per memoriale petiit à Dominis mihi ordinati quatenus illi relaxarem mandatum contra Flaminium pro censibus decursis, attenta sua quasi possessione in qua existebat illos exigendi à D. Flaminio, pro parte cuius fuit contradictum per memoriale, & nihilominus Domini ordinauerunt quod pro censibus decursis mandatum relaxaretur.

R. P. D. Verospio Ciuitatis Castelli census, Veneris 12. Maij 1617.

SVMMARIA.

1 *Liber mercatoris probat pro tertio contra tertium, concurrentibus adminiculis.*
2 *Confessio tutoris si sit verisimilis, præiudicat pupillo.*
3 *Assertio creditoris non nocet debitori.*
4 *Mandatum præsumitur ex solutione notabilis quantitatis pecuniarum.*

DECISIO CCXXXIX.

QVondam Camillus Cerrinus de anno 1585. annuum censum scutorum ducentorũ decem emit à q. Ioan. Vincentio Vitellio. Et cùm dictus census ad Salustiam Certinam de crescentijs peruenisset, Crescentius illius filius, & hæres in eius possessione contra Marchionem Vitellum se manuteneri prætendebat. Vnde super hoc dubio per me proposito, Rotæ visum fuit de possessione Salustiæ constare. Dantur enim solutiones per hæredes dicti Vitellij eidem Salustiæ factæ, vt ex partitis apparet ex Banco de donis extractis,
1 † quæ concurrentibus adminiculis pro tertio contra tertium, probant. Rota *dec. 375. n. 2. part. 1. diuers.* Affl. *dec. 402.* Dec. *conf. 510. n. 3.* Surd. *decis. 105. & sequent.*
2 Pro adminiculo autem hic inseruit † confessio tutricis Marchionis in literis de anno 1612. emanata vbi fatetur ipsa dictos census vsque ad illud tempus persoluisse, concurrẽtibus præsertim solutionibus geminatis, vt apparet ex partitis banchi, quæ in annua quãtitate, scutorum ducentorũ decem cum in instrumẽto constitutionis census conueniunt, vnde bene contra Marchionem probant. Rota *dec. 177. n. 4. part. 2. diuers.*

Et licet istæ pecuniæ fuerint ad banchum allatæ per
3 ministros Dominorum de Crescentij, † quorum assertioni standum non videatur in Dñi Vitellij præiudicium, satis est tamen illam pro adminiculo deseruire.

Nec releuat exceptio quod non probetur illorum
4 mandatum, qui pecunias detulerunt: † nam ex earum solutione, præsertim in notabili quantitate mandati præsumitur. Rota *decis. 2. de caus. possess. & propriet. in antiq.* Veral. *decis. 190. num. 4. part. 1.*

Reuerendissimo D. Sacrato, Calaguritana de Antol. Mercurij 4. Maij 1611.

SVMMARIA.

1 *Interdictis possessorijs veniunt fructus tantum post motum iudicium possessorium, non autem à principio litis super petitorio, vel possessorio plenario.*
2 *Fructus percepti lite pendente super petitorio sunt restituendi in iudicio ordinario.*
3 Bart. *in l. 3. vers. tu dic. ff. de interd. non recipitur.*
4 *L. 3. ff. de interd. Intellectus.*

DECISIO CCXL.

TEnuerunt Domini in mandato de manutenendo venire tantum † fructus perceptos post intentatam manutentionem, non autem percepros à principio litis super petitorio, vel possessorio ordinario, & hanc dixerunt esse regulam interdictorum, *l. 3 ff. de interd. l. 1. §. ex die. ff. de vi, & vi armat.* & in terminis huius interdicti, Ioan. Fabr. *super Instit. tit. de interd. §. retinendæ, num. 14. vers. item fructus.* Rota *in causa Lucensi redecimæ, 14. Octobr. 1588. coram* bon. mem. Serafino, *& in turritana territorij, 18. Dec. 1595.* coram eo, *& in Segnitina Canonicatus, 23. Ian. 1610.* R. P. D. Caualerio, & facit Dec. Put. *61. n. 5. lib. 3.*

Non obstat quod prætensi fructus † cùm sint percepti lite pendente dicantur percepti cum mala fide, & proinde veniant restituendi, quia non negatur esse restituendos, sed in iudicio ordinario, vt bene distinguit Ioan. Fabr. *vbi supra*, Rota *in d. Lucensi redecimæ*, Put. *dec. 61. in fine.* Et † licet Bart. *in d. l. 3. vers. tu dic. de Int.* voluerit extendere præfatam conclusionem de malæ fidei etiam ad interdicta, attamen, vt pater ex præfatis, eius doctrina non est tuta, & in effectu si text. *in d. l. 3.* haberet † tantùm locum in bonæ fidei possessoribus esset superfluus, & de indubitali, Menoch. *verò, tit. de ret. remed. 3. n. 289.* allegat solùm Ioan. Fabr. *in d. §. ret.* qui dicit contrarium, vt supra demonstratum est.

Quantum ad Rotam *in causa Mediolanensi fructuum 13. Ian. 1595. coram bon. mem. Gypsio*, licèt ample loquatur, fuit dictum posse saluari, vt habeat locum in casu suo, quando etiam fructus decursi petuntur principaliter, prout in pensionibus, vel annuis præstationibus decursis ante intentatã manutentionem, secùs, quando petitur aliqua res fructifera: quia tũc res ipsa principaliter petitur, & fructus veniunt ex quadam consequẽtia, vnde nihil mirum si in secundo casu non habetur eadẽ ratio fructuũ, quæ habetur in primo, & ista distinctio fuit de mẽte Rotæ *in præfata Turritana Territorij.*

R. P. D. Gypsio, Cæsaraugustana pensionis, Lunæ 30. Ianuarij 1589.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio exigendi probata per instrumenta quietationum sufficit ad obtinendum mandatum de manutenendo. Intellige, vt* num. 4.
2 Ampl. *etiam si agitur contra eum, qui nunquam soluit.*
3 *Instrumentum confessionis de recepto probat quasi possessionem exigendi, nisi sit adminiculatum.*
4 *Confessio de recepto quando est admodum verisimilis, & adminiculata, probat quasi possessionem exigendi.*
5 *Confessio de recepto probat receptionem, quando summa est notabilis.*

DECISIO CCXLI.

DIdacus Ortal aduersus modernum possessorem Prioratus Ecclesiæ Cesaraugustanæ petebat manuteneri in quasi possessionem exigendi pensionem sibi *felic. recor. Pium IV.* de anno 1592. reseruatam super fructibus dicti Prioratus, & ad docendum de sua quasi possessione produxit nonnulla instrumenta quietationũ factarum aliis Prioribus † quæ sufficere 1

dice

dicebant in mandato de manutenendo, Mohed. *decis.* 154. & fuit dictum *coram me in una Regiensi reservationis fructuum*, 6. *Iunij* 1586. Etiam † si agatur contra eum, qui nunquam soluit.

Ex aduerso obiiciebatur huiusmodi † instrumenta nihil releuare, quia continent solum confessionem de recepto factam absentibus Prioribus, & consequēter fauorem confitentis respiciunt cùm tendunt ad alium obligandum *l. inter clausulas, C. de commun. fisc. debitor, lib.* 10. Doctores, *in cap. cautio de fide instr.* Socin. iun. *cons.* 57. *n.* 9. *lib.* 2. aliàs aperiretur via fraudibus, si quidem hoc pacto facile cuique liceret probare exactionem, & quasi possessionem animaduertit Tiraq. *de retractu Lignag. §.* 1. Gloss. 18.

4 Sed pro responsione dixerunt Dñi † prædicta sibi locum vēdicare, quādo confessio est admodum verisimilis, per ea, quæ in simili tradit. Tiraq. *in l. si vnquam, in verbo donatione largitus, n.* 100. *cū seq. C. de reuoc. donat.* Aym. *cons.* 4. Mohed. *dec.* 292. Verisimilitudo hoc casu satis deprehēditur ex eo quod Didac. habet reseruationem pensionis clarā, & expeditam, contra quam ad hunc effectum nihil opponi potest quod releuae. Veral. *dec.* 321. *p.* 1. Secundò, dictæ confessiones sunt plures diuersis personis, successiuis temporibus cum iuramento, coram diuersis factæ. Tertiò, adsunt testes, qui sēpe publicè dici audiuerunt Didacum huiusmodi pensionem pacificè exegisse, ex illius fructibus vixisse. Quartò, † quia summa est notabilis, idcirco non præsumendum Didacum voluisse iactare suum ad *leg. cum indebito, ff. de prob.* Nam non potest dubitari quod dictæ confessiones sibi præiudicarent si vellet hodie tot terminos decursos exigere, *l. pecunia* vbi Bald. *C. de solut. l. quidam C. de const. pecun.* cum similibus.

His postremò accedat quod stilus illarum partium est vt de pluribus terminis decursis, & solutionibus factis postea censum fiat instrumentum.

Ideò fuit conclusum dandum esse mandatum de manutenendo pro terminis decursis à die motæ litis.

R. P. D. Manzanedo, Aquilegiensis pensionis Veneris 21. Martij 1610.

SVMMARIA.

1 *Liber domesticus, non probat absq; testium admiricula.*
2 *In mandato manutenendo non requiritur exacta probatio.*
3 *Possidens est in sua possessione manutenendus.*
4 *Manutentio conceditur contra successorem ex solutione facta ab auctore, seu prædecessore.*
5 *Ius non mutatur ex mutatione personarum.*
6 *Manutentio concedenda est ob possessionem præsumptam ex anteriori possessione.*
7 *Possessio solo animo retinetur.*
8 Declar. *hoc procedere per decem annos, & non vltra.*
9 Sub declar. *si intra decennium alius occupauit naturalem possessionem, secus aliàs.*
10 *Clausula,* si quid exequendum, *debet iustificari ex eisdem actis.*
11 *Sententia per appellationem suspensa, non potest executioni demandari.*
Limit. *in mandato de manutenendo, quod per appellationem non suspenditur, n.* 13.
12 *Appellatio de iure Canonico conceditur à quocunque grauamine.*
14 *Mandatū de manutenēdo nunquā transit in iudicatū.*
15 *Titulus non est necessarius in iudicio manutentionis, sine fumus in prophonis.*
16 *Sine fumo in beneficialibus.*

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

DECISIO CCXLII.

ARchihospitali Sancti Spiritus dandum esse mandatum de manutenendo in exactione annui census scutorum viginti, siue annuæ recognitionis contra Dominum Flaminium de Abbatibus, Domini dixerunt: constat enim de Archiospitalis, quasi possessione non solùm ex partitis librorū Archihospitalis, † quæ licet nō probēt pro illo in tertij præiudiciū 1
l. exemplo, C. de probat. tamen in simul cum testibus de eadem possessione deponentibus illam probant sufficienter, ad notat. per Bart. *in l. admonendi, n.* 25. *ff. de in rem. & ibi* Ias. *in prima lectura, & in* 2. *n.* 11. cum aliis per Soc. *cons.* 161. *n.* 3. *lib.* 2. præcipuè præcedente obligatione facta per Antonium de Abbatibus Priorem istius Prioratus de soluendo in futurum suum annuū censum, quo casu facilius præsumitur solutio, quæ magis procedunt in mandato de manutenendo, † cū 2
non requiratur ista exacta probatio. Dec. *cons.* 166. *n.* 3. Caputaq. *dec.* 200. *p.* 2. & fuit dictum *in una Turritana Tertiaria,* 15. *Aprilis* 1592. *coram* Illustrissimo Mantica, *& not.* Menoch. *de retinend. remed. vlt. n.* 34. *post* Alex. *cons.* 103. *n.* 3. *lib.* 7. & alios ibi relatos. Vnde intrat † predicta manutentio intra text. in *§. retinendæ,* 3
instit. de interd. est text. *in §. huius interdicti, ff. vti possid.* Bart. *in l. ait Prætor, §. quod ait, n.* 7. *n.* 2. *& n.* 14. *ff. eod.* Couar. *Pract. c.* 17. *n.* 2. Veral. *dec.* 200. *p.* 2.

Nec obstat quod non constet Flaminium vnquam soluisse istum censum, † cùm satis sit constare de so- 4
lutionibus factis per illius antecessorem cū ille suffragentur Archiospitali pro obtinenda manutentione contra successorem, iuxta Guid. Pap. *dec.* 629. quem sequutus fuit Rot. *apud* Pur. *dec.* 151. *lib.* 3. Hoc enim casu ius nemmo ex parte actoris possessoris, † quod non mutatur ex mutatione personarum Rota *diuers. dec.* 99. *n.* 11. *p.* 1. & fuit dictum *in una Mediol. annuæ pensionis* 23. *Octobris,* 1598. *coram* Domino meo Decano, *& in Pistoriensi pensionis,* 3. *Iunij* 1606. *coram Domino meo Ludouisio.*

Minus obstat non probari dictam possessionem de tempore litis motæ, † quod requiritur ad obtinen- 6
dum in hoc iudicio, iuxta text. in *d. §. retinendæ.* cum aliis. Fuit enim responsum sufficere quasi possessionem anteriorem probatam cum illa præsumatur continuata, nisi probetur contrarium ab alio apprehensa, † quæ solo animo retineatur ad text. in *l. licet, C. de acq. poss. ff.* Bal. *cons.* 432. *n.* 1. *lib.* 1. Abb. *in c. olim, el primo n.* 14. *& in c. cum ad sedem, n.* 15. *de restit. spoliat.* Alex. *qui testatur de comm. cons.* 133. *n.* 4. *vers. nec obst. lib.* 1. Cornetiam de comm. attestans, *cons.* 280. *n.* 7. *in fin. lib.* 4. Pur. *dec.* 17. *lib.* 2. & fuit dictum *in dicta Turritana Tertiaria.*

Nec facit quod ciuilis possessio spatio annorum amittitur, & quod † præfata præsumptio continua- 8
tionis non durat vltra decennium, Bart. *in l. sine possidetis, n.* 8. *ff. de probat.* & quod in nostro casu ab vltima solutione de anno 1592. effluxerit decennium vsque ad litem motam de anno 1602. quia respondetur † præfata procedere quando alius possessionem natu- 9
ralem occupauit, quia tunc præfata præsumptio continuationis possessionis ciuilis non militat vltra decennium, secùs verò, prout in casu nostro, quando ab alio non fuit naturalis possessio occupata tunc enim etiam post decennium præsumitur illius continuatio & animi retentio, iuxta Guid. Pap. *vbi supra,* Couar. *in regul. Possessor. 2. p. §. 1. num. 3. vers. at si constet,* & tenuit Rota *in dicta Turritana Tertiaria.* Vltra quod vltima solutio fuit facta de anno 1594. quamuis pro censu decurso anni 1592.

Minus obstat quod cùm fuerit commissa causa clausula † Si quid exequendum, illa debeat ex eisdem actis 10
iudicari, & tamen pro iustificatione istius mandati

de manutenendo plura fuerunt in Rota producta, quę non valent iustificare mandatum Illustriss. Vicarij Iudicis à quo, nihilominus hoc fundamentum visum fuit non obstare, cùm testes suprædicti fuerint examinati coram Iudice a quo, & coram ipso fuerint productæ partitæ librorum Archihospitalis, ex quibus resultat probatio quasi possessionis, & per consequens dictum mandatum ex eisdem remanet satis iustificatum.

11 Nec etiam obstare videtur, † quod non possit procedi ad executionē dicti mandati, ex quo pendet cau-
12 sa appellationis ab interpositæ, quæ † de iure Canonico à quocunque grauamine, iuxta Glos. *in cap. cum ad sedem, in verbo, Interdictum, circa fin. de restit. spoliat.* Afflict. *qui testatur de communi, decis. 268. num. 2.* quia
13 respondetur contrarium † esse verius in isto remedio summariissimo manutentionis, per text. *in cap. fin. §. de possessione, 2. quæst. 6.* vbi canonizatur, *l. vnica, C. si de incident. possess.* & tradit latè Benint. *decis. 76. num. 6.* & Menoch. *vbi supra, remed. vlt. num. 48.* & 49. & fuit dictum *in Valentina decimarum 26. Octobris 1598. coram bon. mem. Seraphino* vbi dicitur ita fuisse per Rotam obseruatum, *& in alia Seguntina canonicatus, 23. Ian. 1610. coram* R. P. D. meo Caualerio, *& in alia Bergomen. præeminentiarum 16. Iunij 1606. coram me*, vbi refertur *Dec. attestans de communi conf. 28. n. 5.* Et non
14 mirum, cùm † decretum manutentionis nunquam transeat in rem iudicatam, quia si iudici constiterit melius de possessione aduersarij poterit suum decretum reuocare & alteram partem manutenere, potissimum quando mandatum fuit datum per decretum, non autem per cedulam.

Vltimò, non obstant, quæ dicuntur de non titulo,
15 † cum ille non sit necessarius in hoc iudicio summariissimo manutentionis, siue simus in prophanis, iuxta Mohed. *dec. 22. de restit. spoliat.* fuit dictum *in dicta Pistorien. pensionis coram Domino Ludouisio*, & in aliis,
16 siue simus † in beneficialibus, iuxta *dec. 595. n. 8. part. 1.* & fuit dictum *in vna Anconitana pensionis, 15. Iunij 1589. coram Illustriss. Platto*, vbi aliæ, referuntur, vltra quod attenta longissima possessione Archihospitalis, & antiqua transactione inita cum Communitate, & à Sede Apostolica confirmata, & Constitutione *Felic. record. Paul. II.* concedentis facultatem Prioribus Archihospitalis ad cogendum fratres ad obedientiam, & solutionem censuum debitorum, seu pensionum annuarum; nec non attenta Bulla *Sixti IV.* cum aliis pro titulo adductis pro parte Archihospitalis, potius inclinabant Domini quod adesset sufficiens titulus, de quo tamen in petitorio poterit particulariter videri, cum tam istud fundamentum, quàm alia adducta per Dominum Flaminium respiciant magis petitorium, & sic non obstant in hoc summariissimo iudicio manutentionis.

Ex quibus visum fuit Dominis mandatum Illustrissimi Vicarij iustum, & Archihospitale manutenendum.

Illustriss. Cardinale Ludouisio, Bononiēsis census, seu attentatorum, Lunæ 10. Decemb. 1607.

SVMMARIA.

1 *Attentata non dantur vbi adest diuersitas causarum.*
2 *Causarum diuersitas resultat si agatur de terminis census diuerso tempore maturatis.*
3 *Obligationes, & debita tot sunt, quot sunt termini census maturati.*
4 *Clausulæ in commissione appellationis intelliguntur de, & circa causam super qua fuit pronunciatum, & commissa causa appellationis.*
5 *Facultas exequendi obligationes camerales non venit sub clausulis, sed requirit specialem expressionem.*

DECISIO CCXLIII.

PEndente in Rota coram me causa appellationis à mandato A. C. ad fauorem Dominorū de Duratis contra Albertum Blalzanum relaxato pro solutione quorundam fructuum census, & renouatione cedulæ bancharię egerunt Durantij coram A. C. per alios terminis fructuum dicti census, quorum dies cessit post relaxationem prædicti mandati, & pro quibus obtinuerunt aliud mandatum, quod Blalzanus dicebat esse attentatum vel obtentum postquam causa erat per appellationem in Rota introducta: sed Domini vtraque parte informante contrarium resoluerunt, fundamentum fuit in diuersitate causarum, † qua stante non est locus attentatis, Ægid. Beliam. *conf. 18. sub n. 3. vers. sine contrarium, & n. 4.* Socin. *conf. 45. sub n. 5. vers. quibus suppositis, lib. 1.* cùm aliis cumularis, per Lancel. *de attent. part. 2. cap. 12. Limit. 2. n. 13. & multis seqq.*

Causa autem diuersa est non solùm quatenus in primo iudicio actum est de renouatione cedulæ, in vltimo autem de solutione censuum, sed † etiam quatenus in dicto primo iudicio fuit actum ad solutionē fructuum, & isti sunt diuersi termini fructuum ab iis, qui in altero iudicio fuerunt deducti, vt post Bart. *in l. potest, de iudic.* Gabr. *in conf. 47. num. 18. lib. 1.* benè Ias. *conf. 9. n. 4. & 5. lib. 1.* & propterea dicit Lancel. *n. 17. vbi supra*, fuisse in Rota resolutum *in vna Bononien. pecuniaria*, non fuisse attentatam sententiam super certa summa Bononiæ latam per iudicem à quo pendente appellatione in Rota super alia summa licet ageretur inter easdē personas, & facit, quia tot † sunt obligationes, & debita quot termini, *l. scire debemus, in princ. ff. de verb. oblig.* Ias. *d. conf. n. 4. in fine*, Rota, *decis. 259. lib. 1.* Mohed. *decis. 4. de Præscript.*

Non obstat clausula cum toto negotio, &c. & aliæ ponderatæ ab informātibus pro parte Blalzani: † quia 4
omnes intelliguntur De, & circa causam, & actionem intentatam super qua fuit pronunciatum, & commissa causa appellationis, aut saltem per eam nō potest dici auocatum iudicium executiuum quo ad terminos decurrendos ab A. C. cum præsertim † facultas exequendi obligationes camerales non veniat sub clausulis 5
generalibus, sed requirat specialem expressionem.

Non obstat *Decisio Cæsaraugustana pecuniaria de Maella, 15. Iunij 1601. coram Illustrissimo Cardinale Pamphilio*, quia cum in eadem causa fuisset allegata *coram* R. P. D. meo Coccino, *31. Maij 1603. Rotæ* de ea dubitauit, & ordinauit vt cognosceretur de bono iure.

Illustrissimo Cardinale Arigonio, Venetiarum census, Veneris 22. Martij 1596.

SVMMARIA.

1 *Solutio facta metu mandati, & cum protestatione non constituit exigentem in quasi possessione exigendi.*
2 *Quasi possessio exigendi acquiritur per vnicum actum.*
3 *Effectus sententiæ suspenditur per commissionem restitutionis in integrum.*
4 *Manutentio non retardatur per sententiam contra quam fuit petita restitutio in integrum.*

DECI

DECISIO CCXLIV.

FVit resolutum mandatum de manutenendo dandum esse Abbati S. Antonij Viennensis, cùm constet de illius possessione exigendi annuum censum de quo agitur. Et licet nonnullæ solutiones fuerint factæ metu mandati, & cum protestationibus, † quæ non constituunt exigentem in quasi possessione, tamen extant quamplures aliæ factæ simpliciter, & spõte, & præsertim incohando ab anno 1564. Et vt † quis constituatur in quasi possessione exigẽdi sufficit etiam vnicus actus solutionis, ad tradita per Scribentes ad *cap. cum Ecclesia Sutrina, & ibi* post alios Ripa, *num* 53. *de causa possess. & propr.*

Non obstat sententia, quæ prætenditur fecisse transitum in iudicatum, † quia illius effectus fuit suspensus per commissionem restitutionis in integrum, & ideò non potest impedire † quin interim possidens manuteneatur, prout alias fuit resolutũ *in vna Hispalensi pensionis, 6. Aprilis 1576. coram* bon. mem. Cæsare de Grallis, *quæ est etiam inter Decisiones impressas, dec.* 350. *part.* 1. *& fuit etiam resolutũ coram* R. P. D. Gipsio *in vna Cartaginensi decimarum* 13. *Martij* 1592.

Circa aliam difficultatem, an sententia vltimo loco lata sit exequenda fuit dictum, vt videatur de illius iustitia.

R. P. D. Penia, Romana census, Lunæ 6. Nouembris 1606.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio acquiritur per vnicum actum.*
2 *Iudex post suspensionem petitorij non potest circa nullitatem super eo pronunciare.*
3 *Sententiæ effectus suspenditur per appellationem.*
4 *Pendente iudicio super appellatione vel nullitate sententiæ, vel super restitutione in integrum possessor est manutenendus.*

DECISIO CCXLV.

ROta censuit Domino Lucæ de Luna dandum esse mandatum de manutenendo, quia de quasi possessione exigendi census constat ex primo instrumento solutionis scutorum ducentorum auri in auro factæ D. Lucæ à bon. mem. Clemente Caraualschino occa-
1 sione residui censuum decursorum; † per vnum enim actum acquiritur quasi possessio, *cap. cum Ecclesia Sutrina, de causa possess. & proprietat. vbi* Abb. *num.* 25. *ibi ad probandum.* Ripa, *num.* 52. *& 53. circa secundum.* Et fuit in terminis decisum *in causa Venetiarum census*, 21. *Martij* 1596. *coram* D. Cardinale Arigono, tunc Rotæ Auditore.

Non obstat sententia lata ab A. C. in petitorio super nullitate census, quia præter nullitatem ex eo de-
2 ductam † quod cùm fuisset suspensum petitorium, non potuisset Iudex super eo pronunciare, Veral. *dec.* 143. *incipit, Sententia lata super petitorio, libr.* 3. Effec-
3 tus illius sententiæ † fuit suspensus per appellationem, & causa commissa super appellatione, & nullitate, & restitutione in integrum, & consequenter D. Lu-
4 cas interim † erat manutenendus, Cæsar de Graff. *dec.* 4. *de causa possess. & propriet.* Rota *in causa Mediolanensis pensionis die* 11. *Decembris* 1600. *coram* Cardinale Pamphilio, *& in causa Carthaginensi pensionis*, 14. *Maij* 1600. *coram* Domino meo Lancellotto.

R. P. D. Verospio, Papiniensis bonorum, Lunæ 4. Decembris 1612.

SVMMARIA.

1 *Exceptio concernens petitorium non admittitur in iudicio summarissimo possessorio.*
2 *Manutentio conceditur existenti in quasi possessione nudi facti exigendi.*
3 *Censuario datur manutentio ex nudo actu exigendi.*
4 *Pensionarius petens manutentionem non cogitur docere de titulo.*
5 *Manutentio non denegatur pensionario, etiam quod pensio dicatur extincta.*
6 *Manutentio conceditur possidenti tempore litis motæ.*
7 *Rei iudicatæ exceptio non attenditur si fuerit per aliam sententiam reuocata.*
8 *Qui patitur super re iudicata cognosci videtur illi renunciasse.*
9 *Nullitatis instantia durat per triginta annos.*
10 *Manutentio conceditur in quacumque instantia.*
11 *Manutentio datur pendente restitutione in integrum.*
12 *Rota non exequitur sententias latas extra suum tribunal, nisi cognito super illarum iustitia.*

DECISIO CCXLVI.

VIsum fuit Dominis non recedere à decisis coram bon. mem. Penia, & sic Dominis Landrianis dandum esse mandatum de manutenendo pro exactione canonum de quibus agebatur non obstantibus in contrarium allegatis pro parte Monachorum.

Et primò, quod ipsi non possideant amplius molendinum cuius ratione canones persoluuntur. Hæc † enim exceptio tanquam respiciens petitorium in 1
hoc iudicio summarissimo possessorio non admittitur, † sed sufficit Dominis Landrianis, vt manuteneantur docere, prout docent de nudo facto exactionis Neuiz. *conf.* 80. *n.* 3. Rota *decis.* 641. *n.* 4. *part.* 1. *& dec.* 64. *n.* 2. *part.* 2. *diuers.* sicut pariter † censuario videmus 3
concedi manutentionem ex solo actu exigendi nec exceptionem admitti defectus proprietatis, quæ ad petitorium reiicitur, Rota *dec.* 99. *num.* 1. *& seq.* 1. *part. diuers.* & fuit decisum *in vna Lucensi Sacristia*, 27. *Iunij* 1597. *coram Peregrino.* Idem accidit in pensionario, † qui dum petit manuteneri non tenetur docere de ti- 4
tulo, nec de causa solutionis, sed nititur sola possessione, vt fuit decisum *in Auximana pensionis*, 15. *Ianuarij* 1587. *coram Illustrissimo Plato.* † Et etiam quod pen- 5
sio dicatur extincta non denegatur manutentio, Veral. *dec.* 320. *part.* 2. Vnde pariter in casu nostro † sat erit 6
D. Landrianis vt in canonis exactione manuteneantur docere de ipsorum possessione tempore litis motæ, §. *retinẽda, Instit. de interd.* & fuit dictum *in vna Cuiuscatis Cassellis bonorum*, 8. *Nouembris* 1589. *coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *& in Romana officij plumbi* 4. *Iulij* 1605. *coram eodem.* tanto magis, quia vltra dictam possessionem ostenditur à multis annis canones fuisse solutos pro quibusdam aquis nulla facta mentione molendini, vt ex iuribus datis pro parte Dominorum de Landrianis, & sit licet non constaret à Monachis hodie possideri dictum molendinum adhuc sit manutenendus illorum obligatio respectu aquarum, quamuis nec de illis esset necesse docere, vt dictum est.

Non obstat exceptio rei iudicatæ, † cùm sententia 7
ad fauorem Monachorum fuerit per aliam ad fauorem Dominorum de Landrianis reuocata, & cum Monachi deinde passi † fuerint ad vlteriora procedi videntur 8
dictæ rei iudicatæ renunciasse, Put. *decis.* 197. *lib.* 2.

Mohed. *decis.* 4. *de re iudic.* tantò magis, quia reperitur hodie causa commissa per viam appellationis in Rota tàm ex capite nullitatis, quàm iniusticiæ,
9 & † causam nullitatis certum est durare per triginta annos, Maranta, *de ordin. iudic. in tit. de sentent. n.* 154.
10 Qua pendente datur manutentio, † quæ concedi solet in quacumque instantia, vt decisum fuit *in Lucana pensionis*, 14. *Maij* 1576. *coram* Illustrissimo Seraphino, *& in Rom. censu coram Domino Penia*, nec
11 denegatur † in gradu restitutionis in integrum, Cæsar de Grass. *decis.* 4. *de caus. possess. & propriet.* & fuit decisum *in causa Venetiarum census*, 22. *Martij* 1596. *coram Illustrissimo Arigonio*, cùm præsertim non constet adhuc de iusticia dictæ sententiæ, & sine causæ
12 cognitione † Rota non soleat attendere sententias latas in aliis tribunalibus, Rota *decis.* 498. *num.* 3. *& dec.* 11. *num.* 7. *lib.* 3. *part.* 3. *Diuers.*

Ad illud autem quod Domini Landriani se habuerunt pro spoliatis, fuit optimè responsum in decisione Domini Penix; & sic dictum fuit ab ea non esse recedendum.

R. P. D. Cauallerio, Romana fructuum census, Lunæ 12. *Iunij* 1509.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
2 *Census tunc per assignamenta pro eo extinguendo data, dicitur extinctus, quando dominus census fuit consequutus integram satisfactionem.*
3 *Census non dicitur extinctus, quando pecuniæ soluuntur ad computum sortis principalis, sed renocabiliter.*
4 *Census vt extinctus dicatur, requiritur actus priori similis.*
5 *Existens in quasi possessione exigendi censum, debet in illa manuteneri.*
6 *Quæstio, quæ versatur super extinctione census, respicit petitorium.*
7 *Census extinguitur pro ea vice pro qua quid soluitur ad computum sortis.*

DECISIO CCXLVII.

DOmini resoluerunt mandatum ab A. C. relaxatū in fauorem Domini Citarellæ contra Illustrissimos Dominos de Sabellis pro fructibus census scutorum octo millium esse exequendum, quia constat de
1 soluendo fructus per publicum instrumentum, † quod facit probationem probatam, Bald. *in l. interest, num.* 2. *Cod. de solut.* Parisi. *cons.* 54. *num.* 3. *& seq. vol.* 1. Dec. *consil.* 36. *num.* 2.

Nec visum fuit Dominis quod iste census posset dici extinctus per assignationem creditorum pro illius
2 extinctione factam in Congregatione Baronū † quia non constat talem assignationem effectuatam fuisse mediante solutione creditorum à Congregatione assignatorum, prout requirebatur ad hoc vt census dici posset extinctus. Nam mens Congregationis, Domini Citarellæ, & Dominorum de Sabellis ea fuit, vt tunc demum census esset extinctus, quando assignamenta fuissent vera, & realia, & exigibilia, & Dominus Citarella ex eis fuisset consequutus integram satisfactionem, & extinctionem sortis principalis, vt in iisdem terminis assignamenti facti à Congregatione eadem pro extinctione alterius census debiti ab eisdem Dominis de Sabellis, videtur casus sic fuisse decisus *in vna Rom. census*, 26. *Nou.* 1604. *coram Illust. Card. Mgllino.*

Nec visum fuit obstare quod opponebant Domini de Sabellis, videlicet, Dominum Citarellam exegisse plures pecunias ex assignamentis præfatis ad computum sortis principalis, vnde stante effectuatione census erat extinctus saltem pro ea parte, quam Dominus Citarella ad computum sortis exegerat, vt firmatum fuit in supradicta decisione Romana census. Quia Domini dicebant, quod licet Dominus Citarella exegisset plures pecunias ad computum fructuum cum clausula quod si quid vltra supererat, recipiebat ad computum sortis nisi scuta mille ducenta in decem locis montium fidei, † quæ ei non fuerunt tradita liberè, & irreuocabiliter, sed cum obligatione de restituendo prioribus, & potioribus creditoribus Dominorum de Sabellis, & anno sequenti fuerunt ei euicta à Domino Mario Turrauilla anteriore creditore, & propterea non videtur posse dici census extinctus, † præsertim cùm non interuenerit actus retrosimilis, iuxta, *l.* 1. *C. quando non lic. ab empt. disced.* & fuit dictum *in vna Romana anteriorita tis*, 4. *Februarij coram R. P. D. Iuste.*

Considerabant etiam aliqui ex Dominis, quod cùm Domini de Sabellis post huiusmodi assignationem soluerint Domino Citarellæ aliquos fructus sine aliqua protestatione, † non erat Citarella priuandus sua quasi possessione exigendi fructus in qua reperiebatur, per talem extinctionem, sed erat manutenendus ad text. *in c. quærelam, de elect. c. solutionibus, de iure patr.* Cassad. *dec.* 10. *n.* 7. *vers. nec etiam obstat, de rescript.*

Addebant etiam quod hæc † quæ deducebantur super extinctione census erant remittenda ad petitorium tanquam requirentia altiorem indaginem, vt in simili de extinctione pensionis, Caputaq. *decis. part.* 1. Cassad. *decis.* 10. *num.* 7. Et si vnquam probatum fuit † Citarellam aliquid aliud exegisse ad computum sortis, Domini non negabant in ea parte censum fuisse extinctum, sed interim non putauerunt esse retardandam executionem mandati A. C. relaxati pro fructibus.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Bononiensis census, Lunæ 21. *Ianuarij* 1600.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur obtento mandato pro recuperatione sortis principalis.*
Dummodo sit in facultate domini census sortem recuperare, num. 3.
2 *Appellatione pendente, nemo est sua possessione priuandus.*

DECISIO CCXLVIII.

DEcretum A. C. per quod Domini de Scappis fuerunt condemnati ad soluendum fructus census tanquam iustum esse confirmandum, Domini dixerunt stante obligatione per ipsos facta pro fructibus census per quinquennium, quod adhuc durat.

Non obstat quod census sit nullus tanquam impositus super rebus fideicommisso subiectis, & † quod videatur resolutus ex mandato obtento pro sorte principali, ita vt fructus amplius non debeantur, iuxta decisionem *in causa Romana census coram R. P. D. Pamphilio*, tum † quia hic pendet appellatio, vnde interim Saluius manutenendus est in sua possessione, vt in iuribus vulgaribus, & bænè facit *decisio* Caputaq. 321. *part.* 1. quod exceptio extinctionis pensionis non impedit manutentionem donec super ea fuerit iudicatū;

tum

rum etiam quia casus decisionis R.P.D. mei Pamphilj est valdè diuersus,† quia ibi fuerat relaxatum mandatum pro sorte principali soluenda emptori census in cuius facultate etiam habere sortem principalem ad sui libitum,quo casu non poterant peti aliqui fructus citra vitium vsurae ex ibi allegatis: in hoc autem casu licet mandatum fuerit relaxatum pro sorte principali, id tamen non fuit ad effectum illam consignandi emptori census, sed ad effectum deponendi donec fuerit doctum bona esse libera, ita vt non sit in facultate emptoris consequi sortem principalem, prout erat in casu allegatæ decisionis;quæ in hoc fundatur.

R. P. D. Manzanedo, Romana Census, Lunæ 4. Iunij 1614.

SVMMARIA.

1 *Mandatum de manutenendo,datur cessionario ex possessione cedentis.*
2 *Possessio in incorporalibus acquiritur absque apprehensione.*
3 *Cessio in incorporalibus idem operatur quod traditio.*
4 *Manutentio conceditur cessionario probata possessione cedentis.*
5 *Producens acta suo nomine facta, censetur illa ratificare.*
6 *Etiamsi productio fiat à Procuratore.*
7 *Manutentio exigendi censum, non denegatur opposita exceptione extinctionis census.*

DECISIO CCXLIX.

IOanni Baptistæ dandum esse mandatum de manutenendo pro medietate census Domini dixerunt, cum pro dicta medietate sit cessionarius Hannibalis de cuius quasi possessione exigendi fructus census non controuertitur, & constat ex pluribus partitis ex
1 aduerso *in actis* productis, vnde † sicut manutentio competeret Hannibali cedenti, *§ retinenda. Inst. de interd.* ita etiam competit Ioan.Baptistæ cessionario, *l. nomen debitoris,in princ.ff. de leg.*3. Rom. *cons.*38.*n.*1. *& cons.*135.*in princ.* Paris. *cons.*75.*num.*18.*lib.*4. cùm
2 enim simus in iuribus incorporalibus † possessio cedentis transfertur in cessionarium absque alia apprehensione,Natta, *cons.*298.*n.*38. Menoch. *de retinend. remed.*3.*n.*259. *& seq.* † quia in incorporalibus tantum operatur cessio,quantum traditio, Gloss.*&* Doct.
3 *in l.fin.C.quand.fisc.vel.priuat.* Bart. *in l. ad eum,num.*1. *ff.de donat.* Bald. *cons.*241.*in fine,lib.*2. & sic † probata possessione cedentis competit manutentio ex supetius adductis,& ex eodem Natta *vbi suprà d.n.*38. ita declarat Gloss. *in l.*2.*§. idem* Nerua, *in verbo,expe. ff.ne quid in loc.public.* Menoch.*vbi suprà*, & fuit dictum *in vna Romana census.*4.*Martij* 1611.*coram bonæ.Penia.* Maximè quia constat etiam de quasi possessione exigendi, Ioan. Baptistæ ex pluribus quietantiis ab ipso factis diuersis debitoribus Dominæ Flaminiæ. Et licet
5 non constet de mandato soluendi, tamen † cum ipsa Domina Flaminia dictas quietantias produxerit in iudicio sine aliqua protestatione, illas solutiones ratificasse videtur, *l. Bublia, §. si... ff.de pos.cap. rem alim. de censib.* Dec.*in cap.cùm venerabilium.num.*22.*de excep.* Surd.*cons.*50.*num.*3. *& cons.*28.*n.*47.*lib.*1. & fuit dictum *in vna Romana dotis,*6.*Iunij* 1611. *coram D.meo*
6 *Vbaldo* † etiamsi productio facta sit à procuratore. Caputaq. *dec.*193.*p.*1.

Nec obstat extinctio census ex aduerso opposita, quia redditur multum turbida ex adductis per informantes pro vtraque parte,& tanquam requirens altiorem indaginem est remittenda ad peritorum; † nec 7
interim possidenti est deneganda manutentio, vt fuit resolutum *in Bononien. census,*21.*Ianuar.*1660. *coram* Illustrissimo Cardinale Lancellotto, *& in alia Romana fructuum census,*22.*Iunij* 1609. *coram Domino meo Canallerio.*

Ex quibus ita resolutum.

R P. D. Penia Romana census, Mercurij, 2. *Iunij* 1606.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio cedentis prodest cessionario, vt manuteneatur.*
2 *Soluens absque protestatione,dicitur sponte soluere.*
3 *Ius actoris non alteratur ex mutatione personæ rei conuenti.*
4 *Oblivio præsumitur inducta lapsu decem annorum.*
5 Limit. *si de contrario appareat.*
6 *Mandatum præsumitur in actu pro quo explicando, requiritur impensa.*
7 *Soluens absque protestatione constituit recipientem in quasi possessione exigendi.*
8 *Suscipiens terminum ad soluendum,& confitens debitum,censetur bonam fidem agnoscere.*

DECISIO CCL.

PEtrus de Zollet Lugdunensis senior creditor Iordani Vrsini in summa scutorum duorum millium quingentorū triginta monetæ Papalis pro sorte principali, & pro cambiis, & recambiis spatio multorum annorum Zollet iuniorem suum filium spurium cum mandato procuratorio ad exigendum, & concordandum misit ad curiam, vbi mota lite super hoc credito coram A.C. die 18.Martij 1588. cum Valerio Vrsino Iordani tunc defuncti filio, & hærede transegit, ita vt pro præfata sorte principali scutorum duorum millium quingentorum triginta Valerius super quibusdam suis bonis in territorio Firmano existentibus perpetuum annuum censum scutorum centum sexaginta quinque imposuerit,& Petro Zollet seniori stipulante pro eo Petro Zollet iuniore vti eius procuratore, & Notario in extinctionem sortis principalis, vendidit reservatio tamen beneplacito Apostolico ex eo quod non fuerat venditus iuxta formam Constitutionis *Pij V.* quod super derogatione dictæ Constitutionis suo tempore fuit expeditum. Hunc contractum Dominus Federicus Cæsius tanquam principalis fideiussor accessit, & se cum iuramento in forma cameræ obligauit. Hæc Petrus Zollet senior, 8. Ianuarij eiusdem anni 1588. ratificauit, qui cum condito testamento hæredes sibi instituisset Ioannem, ac Andream,& Marium eius filios legitimos,& naturales ex hac vita migrante;& deinde præfati hæredes pro quatuor semestribus dicti census iam decursis contra Valerium mandatum executiuum decerni,& relaxari obtinuerunt. Vnde Valerius mediante eius procuratore coram Notario, & testibus Ioanni vni ex hæredibus Petri scuta trecenta triginta monetæ manualiter liberè,& absque aliqua protestatione numerauit,& quietantiam recepit per acta ejusdem Notarij,qui de contractu census fuerat rogatus sub die 26. Iulij 1588. cùm verò die 22. Iulij anni 1598. Ioannes præfatus tanquam vnus ex hæredibus Petri senioris,& donatarius Andreæ,& Marij Ferdinando de Moran Muratori

Lugdu

Lugdunensi præfatum censum vendidisset, & in omnibus, & per omnia in suum locum posuisset, & ei deberi fructus census per decem annos decursos declarasset, & postea Ferdinandus contra dictum Dominum Federicum ad solutionem terminorum census egisset coram A. C. & partem illorum sibi soluta dicto Domino Federico obtinuisset, & vltimò agens contra eum pro solutione aliorum terminorum decursorum, & non solutorum, mandatum executiuum etiam obtinuisset, causa introducta in Rota. Dubitaui an Ferdinando dandum esset mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus census.

Et Rota vtraque parte informante mandatum dandum esse censuit, cum † ex antiqua possessione illius à quo habuit cessionem, Bald. *in c. licet causam, n. 34. vers. item interdum, de Probat.* Guid. Pap. *dec. 552. n. 2. vers. verum tamen de iure*, quam etiam ex possessione exigendi contra Federicum † qui coram A. C. confitendo debitum soluerat sine protestatione, vnde sponte soluisse dicebatur, Veral. *dec. 403. incipit. Protestatio censetur repetita, libr. 2.* & fuit in specie dictum *in vna Romana census die 14. Nouembris 104. coram Domino Marcomontio*, quæ circa hunc articulum non fuit in controuersiam deducta.

Neque refert quod possessio acquisita contra principalem non videretur nocere Domino Federico fideiussori, quia cum esset in forma cameræ obligatus, & censeretur eadem persona cum principali possessio semel acquisita sibi præiudicabit. Præsertim cum ex † variatione personarum rei nunquam mutetur ius actoris, quod remanet semper idem, *l. 2. §. ex his, ff. de verb. oblig.* Put. *dec. 151. incipit. Dubitaui in vna Alboracensi pensionis, lib. 3.* Guid. Pap. *dec. 629. num. 3.*

Rursus non obstabat † quod possessio prætenderetur extincta per lapsum decem annorum, quo tempore præsumitur inducta obliuio, quia huic prætensioni non erat locus in hoc casu in quo † constabat semper fuisse retentum animum possidendi Gloss. *in §. quod autem, in verbo, propter absentem, Instit. de vsucap.* Alexand. *in l. si id quod, num. 2. ff. de acquir. poss.* Ex illo autem actu censebatur continuata possessio, quia cum in prima die subsequenti vltima decennij diceretur facta cessio istius census cum fructibus decursis plus quàm verisimile credebatur multis diebus ante lapsum decennij fuisse tractatam cessionem & consequenter retentum animum possidendi quoque; sed propter iusta impedimenta fuisse non omissam, sed suspensam exactionem.

Quod dicebatur de defectu mandati illius qui fecerat solutiones leuissimum fuit puratum, † cum ex notabili impensa plus quam trecentorum scutorum præsumatur mandatum, Cassad. *dec. 3. num. 4. de Procur.* Rot. *dec. 2. de caus. possess. & propr. in antiq.* nemo enim sine sufficienti mandato, nam notabilem summam soluturus credebatur.

Nec ad rem pertinebat dicere solutiones factas per ipsum, & Dominum Federicum non releuare & quod non soluerat sponte, sed metu mandari: quia † cùm soluisset absque protestatione aduersarium constituerat in legitima quasi possessione exigendi, Cotta, *dec. 11. incipit, Tenuit fuit in Rota, de pens.* & est notum, & sic quotidie practicatur in Rota.

Nec pro Federico faciebant deducta *in causa Romana census coram* Domino Marcomontio *die 20. Februarij, 1609.* quia ibi solutio erat facta cum clausula sine præiudicio quorumcumque iurium, quæ non aderat in hoc casu, in quo potius apparebat contrarium, † cùm Dominus Federicus suscepcerit terminum confitendo debitum; & sic censetur agnouisse bonam fidem.

Nec defendebatur ex eo quod non soluerat præcisè, sed deposuerat ad effectum consignandi cui A. C. ordinaret, quia idem inducebatur effectus.

Et ex his ita fuit resolutum.

R. P. D. Orano, Romana census, 12. Febr. 1588.

SVMMARIA.

1 *Solutio præsumitur facta in executionem præcedentis mandati.*
2 *Origo rei spectanda est.*
3 *Soluere quis præsumitur in vim præcedentis decreti.*
4 *Clausula, sine præiudicio iurium, præseruat ius ita vt non censeatur alteratum.*
5 *Exceptio quod census sit malè impositus, respicit petitorium.*
6 *Hæres cum beneficio inuentarij fouens bonum ius potest denegare solutionem.*
7 Declar. *quando adsunt creditores prætendentes meliora iura, & hæreditas non est soluendo.*

DECISIO CCLI.

REsolutum fuit solutionem census fuisse factam vigore mandati de manutenendo: nam cùm præcesserit mandatum, & postea successerit concordia, & exinde solutio, necessum est fateri † concordiam fuisse factam metu mandati ad effectum, vt per eam dilatio ad soluendum census decursos impetraretur; solutiones autem in executionem concordiæ, & per consequens in executionem mandati, ad text. in *l. solutiones, vbi* Doctor. *C. de re iudic.* † spectanda est enim origo *l. ff. de orig. iur.* & præsumendum est factam fuisse solutionem † in executionem præcedentis Decreti, Dec. *cons. 628. num. 2.*

Neque contrarium suadet clausula inserta concordiæ † sine præiudicio mandati de manutenendo, & iurium ambarum partium: quia illa præseruat iura vtriusque partis, nempe quod non obstante concordia remaneat Domino Paulo illæsum beneficium executionis vigore prædicti mandati de manutenendo, ita vt per concordiam non possit illud aliquo modo alteratum censeri, vel innouatum, iuxt. text. in *l. 5. §. si ex conuentione, ff. de re iudicata.* Illustrissimo verò Domino Iulio prosequutio iuris sui in petitorio per illam non videatur ablatum.

Nec potest mandatum de iniustitia redargui sub prætextu, quod huiusmodi bona super quibus fuit impositus census sint feudalia, aut ab alio possessa quia constat non omnia esse feudalia, & † hæc exceptio respicit petitorium, vt interim rei possessor sit manutenendus, Guid. Pap. *dec. 629.*

Non obstat doctrina Moder. *in tractatu, de ann. præstat. p. 1. q. 20.* vbi hæres † cum beneficio inuentarij, provt hic potest denegare solutionem si bonum ius habeat; quia loquitur † quàdo adsunt creditores prætendentes meliora iura, & hæreditas non est soluendo, de quo hic non constat; & nihilominus cum Dominus Iulius ad bonum computum soluerit eidem Paulo quinquaginta scuta, & promisserit reliquum durante lite super negotio principali soluere, frustra reuocat in dubium iustitiam mandati, aut etiam ad arbitrium Rotæ vult habere recursum donec negotium principale fuerit discussum.

Ex quo etiam tollitur id quod dicebatur Paulum nunquam fuisse in possessione exigendi censum, quia satis est quod Dominus Iulius approbauerit laudum, & ei soluere promiserit.

Reueren

Reuerendissimo D. Sacrato, Romana fructuum census, Veneris 28. Nouemb. 1603.

SVMMARIA.

2 *Satisfactio, hoc verbum, non importat de necessitate actualem numerationem.*
2 *Repetitioni solutorum non est locus, nisi vbi praecessit actualis solutio.*
3 *Solutionem actualiter factam fuisse, potest ex coniecturis probari.*
4 *Manutentio in quasi possessione exigendi censum non datur, nisi probata actuali solutione in praeteritum.*
5 *Quietantiae non solent fieri propter imaginarias solutiones.*
6 *Praesumi non debet, quod fieri non solet.*

DECISIO CCLII.

FVit resolutum constare de exactione fructuum vsque ad diem 6. Martij 1588. per instrumentum quietantiae, factae à Dominis de Nobilibus, siue illorum procuratore Dominis de Mutinis: nam, & si verba de quibus in dictum à Dominis de Mutinis, & ibi de quibus se bene contentum, & satisfactum vocauit, &c. † non importent perneceſse actualem numerationem, cùm possint verificari in remissione debiti absque eo quod interueniat traditio, vt notat. in l. ex facto, iuncta *l. solutionis verbo, ff. de solut.* Alexand. *cons. 91. num. 10. lib. 2.* Et cessante † actuali solutione non esset locus repetitioni dictorum fructuum tanquam malè solutorum, qui est effectus de quo agitur, repetitio enim significat praecedentem traditionem, vt late per Rebuff. *in l. quot non hostes, 23. §. locutus, ff. de verb. signific.* Contrarium tamen visum fuit Dominis. Ex quo † concurrunt adminicula pro actuali solutione, ex iis, quae notat. Alex. *cons. 18. num. 2. lib. 3.* Cranet. *cons. 40. num. 4.* Natta *cons. 145. num. 20.* Archill. *decis. vnica, de confess.*

Pro praecipuo autem adminiculo quod immo videatur importare manifestam confessionem fuit ponderatum, quod iidem de Nobilibus produxerunt hoc instrumentum quietantiae coram A. C. & illius vigore petierunt, & obtinuerunt manuteneri in quasi possessione exigendi dictos fructus, per quem actum videntur in necessarium antecedens confessi fuisse, quod instrumentum contineret actualem solutionem: quia † alias non competiisset illis manutentio, quod clarius apparuit ex protestatione eorundem de Nobilibus facta in Rota, vbi dicitur stante resolutione ad sui fauorem facta in iudicio possessorio manutenendi in quasi possessione ex gendi fructus census vigore instrumenti de quo in act s, non procedatur in petitorio nisi relaxato mandato pro fructibus decursis. Et ista adminicula facilius fuerunt admissa, quia nulla adest causa suspicandi contrarium, vt in casu Doctorum supra allegatorum. Et † quia non solent fieri huiusmodi quietantiae propter imaginarias satisfactiones, & ita nec ita † in casu hoc praesumendum, *cap. 1. & ibi* Abb. *de Cleric. non resident.* cum alijs ad eam rem cumulatis per Euerard. *in loco à communiter accedent.*

R. P. D. Vbaldo, Romana domus, Veneris 4. Decembris 1615.

SVMMARIA.

1 *Apocha priuata non recognita à testibus in ea nominatis, non cauet suspicione.*
2 *Copula requirit vtriusque copulati concursum.*
3 *Diligentia nimia adhibita in actum explicationis, non cauet suspicione.*
4 *Procurator non potest explicare ea, quae non sunt comprehensa in sua mandato.*
5 *Concessio ad vitam, species est alienationis.*
6 *Concessio rei Ecclesiae ad vitam recipientis, non potest fieri absque debitis solemnitatibus.*
7 *Concessio rei Ecclesiae facta sub conditione beneplaciti Apostolici, illa deficiente, corruit.*
8 *Beneplacitum Apostolicum reseruatum in instrumento, praesumitur interuenisse lapsis triginta annis.*
9 *Alteri per alterum eo non consentiente, non potest praeiudicium inferri.*
10 *Mandatum de associando conceditur ex instrumento habente clausulam constituti.*
11 *Constitutum operatur etiam post mortem constituentis, vt constitutarius non priuetur sua possessione.*
12 Limit. *si haeres constituentis accipiat possessionem, & constitutarius negligat accipere possessionem naturalem.*
13 *Etiam quod constitutarius per modicum tempus neglegat.*
14 *Constitutum non operatur, quando principalis contractus fuit nullus.*

DECISIO CCLIII.

ROta censuit non esse dandum mandatum de associando in possessionem domus, & apothecarum de quibus agitur, siue illud petatur vigore nominationis factae per Alphonsum de persona Cecliae, siue donationis per eundem factae ad fauorem Monasterij, quia quoad nominationem illa videbatur nulla ex pluribus. Primò, quia facultas nominandi concessa Alphonso fuit restricta ad vitam Virginiae eius coniugis, vt patet ex instrumento celebrato de anno 1581. quod autem fuerit facta dicta nominatio viuente Virginia non videbatur probari ex apocha subscripta ab Alphonso, & tribus testibus sub die 14. Septembris 1599. & sic per duos dies ante obitū Virginiae, † quia 1
non est recognita à testibus in ea nominatis, & subscriptio Alphonsi est suspecta de antidata, iuxt. *l. scripturas, C. qui potior in pign. hab.* Secundò, quia in omnem euentum illa nominatio non fuit intimata nisi post mortem Virginiae, vt est in confesso apud partes, & tamen videtur fuisse facienda intimatio ipsa viuente ex forma concessionis: ibi vita ipsius Dominae Virginiae durante tamen debeant nominare vnum ex eorum filiis masculum, aut foeminam, & sic nominatum intimare, copula † enim requirit vtriusque copulati con- 2
cursum, *l. si haredi plures, ff. de condit. instit. cum vulgar.* Accedente praesertim verisimili intentione partium ne fieret aliqua fraus in antidata, de qua dicta scriptura Alphonsio est suspecta, vt dixi maximè stante qualitate personae vnius ex testibus, qui est procurator Monasterij, & nimia † ipsius diligentia apponendi in 3
sua subscriptione diem 14. Septembris, quae non erat necessaria, cùm iam esset apposita ab ipso Alphonso. Tertiò, quia dicta intimatio iuxta formam contractus debebat fieri administratoribus Ecclesiae, & Hospitalis S. Iacobi, & tamen fuit facta tantum † cuidam 4

procu

procuratori ad lites, de cuius mandato non constat ad recipiendum istam nominationem. Quartò, quia concessio nominandi fuit nulla ex defectu beneplaciti Apostolici, quod nunquam accessit, & tamen erat ne-
5 cessarium † cum concessio ad vitam sit alienatio, Card. *in Clem. 1. de reb. eccles. non alien.* Garbol. *de cauſ. prima, ob alienat. Ampl.* 35. *n.* 14. Menoch. *de arbitr. caſu* 5. *n.* 3.
6 *& ſeq.* † & non potest fieri absque debitis solemnitatibus Extrau. Ambitiosæ *de reb. eccl. non alien.* tanto magis, quia concessio facta fuit sub conditione bene-
7 placiti Apostolici, † quod cùm deficiat deficit etiam ipsa concessio, Rol. *conſ.* 65. *n.* 16. *lib.* 4. & illa clausula quatenus opus sit nihil facit, cùm ex præscriptis appareat fuisse necessarium.

8 Nec obstat † quod aliàs ex cursu triginta annorum cùm observantia subsequuta præsumatur obtentum, præsertim quando est reservatum in instrumento, iuxta *conſ.* Anch. 136. *n.* 2. Alex. *conſ.* 27. *ſub num.* 8. *lib.* 4. & sæpè tenuit Rota, *& ſignanter in una Mediolanenſi reſciſſionis permutationis*, 10. *Ianuarij* 1597. *coram bon. m. Cardinale Pamphilio.* Quia in hoc casu deest observantia præcensi, temporis cum concessio fuerit facta de anno 1581. nominatio autem & donatio de anno 1599. & obitus Alphonsi successit de anno 1604. qui in articulo mortis donationem revocavit. & sequuto eius obitu statim Hospitalæ accepit possessionem domus de qua agitur, & sic potius constat de observantia contraria.

Quo verò ad donationem factam die 27. Octobris, 1599. omissio an illa sit nulla ex defectu insinuationis, dicebatur nec suffragari Monasterio, quia domus fuerat locata Alphonso, & Virginiæ ad eorum vitam, & vnius ex filiis nominandi in vita Virginiæ vt supra,
9 † vnde non potuit Alphonsus mediante donatione, domum, siue eius possessionem transferre in Monasterium in præiudicium Hospitalis, & absque illius consensu, Rota *diuerſ. dec.* 184. *& dec.* 717. *n.* 8. *p.* 1.

Neque dicatur donationem habere vim nominationis ex allegatis per informantes pro Monasterio, quia responsio patet ex suprà deductis quod nominatio fieri debebat Vincente Virginia, & ad ministratoribus Hospitalis intimari, sed donatio fuit facta post mortem Virginiæ, nec fuit intimata.

10 Non obstat † clausula constituti apposita tàm in instrumento locationis factæ Alphonso, quàm in instrumento donationis, cuius vigore prætenditur mandatum de associando, iuxta tradita per Bart. *in l.* 3. *in* 4. *q. princ. C. de pignor.* Alex. *conſ.* 131. *ſub n.* 4. *lib.* 4. Afflict. *dec.* 326. Quia fuit responsum.

11 Primò, quod quatenus † clausula constituti operetur etiam mortuo constituente, vt constitutarius non priuetur sua possessione, vt post alios declarat Tiraq. *in*
12 *tract. de conſt. poſſ.* 2. *p.* Ampl. 13. *n.* 3. hoc tamen † limitatur non procedere quando post mortem cõstituentis ipsa res fuit ab eius hærede apprehensa, & post modum constitutarius neglexit apprehendere possessionẽ naturalem: tunc amittit possessionem, quam antea habebat, vt per tex. in *l. ſi de eo.* §. 1. *& ibi* Bar. *ff. de acq. poſſ. & Gl. in c. cum veniſſet, in verbo, animum poſſeſſionem, in fin. & ibi* Doct. *de reſt. ſpol.* limitat, & intelligitur Tir. *in d. tr. 3. f. limit.* 21. *n.* 9. vbi post Bart. *loc. cit. n.* 4. subdit ad
13 hunc effectum sufficere; † quod constitutarius sciat ab hærede occupatam possessionem per modicum tempus: eo enim ipso amittit naturalem possessionem per quam habebat, ex quo videtur suspicari posse repelli, & in similibus terminis fuit resolutum *in una Lucana Manſionis*, 27. *Aprilis* 1587. *coram Orano.* Quod in proposito accedit cum statim mortuo Alphonso Ecclesia S. Iacobi eius hæres ingressa fuerit possessionem illius domus etiam quo ad exactionem pensionis, vt fatentur informantes pro Monasterio.

Secundò fuit responsum, † quod clausula constituti vti accessoria ad principalem contractum non operatur quando contractus est nullus: tunc enim est necessaria actualis traditio, Bald. & Doctor. *in l. ex teſtamento, in fine, C. de fideicom.* Aym. *conſ.* 299. *n.* 3. Doct. *in §. ſi vir. vxori. ff. de acq. poſſ.* Rota *dec.* 224. *n.* 1. *p.* 1. *D. uerſ.* latè Tiraq. *vbi ſupra limit.* 7. *n.* 1. & ferè *per tot.* & fuit dictum *in una Mediolanenſi donationis*, 11. *Februarij* 1599. *coram Orano*, vbi quod omnes exceptiones quæ competunt contra principalem contractum competunt etiam contra constitutum. In proposito autem constat ex suprà dictis. De exceptionibus relevantibus quæ dantur contra concessionem factam Alphonso, & contra ipsius donationem.

Ex quibus fuit conclusum non esse dandum mandatum de associando.

R. P. D. Penia, Bononienſis cenſus, Lunæ 2. *Aprilis* 1600.

SVMMARIA.

1 *Cameralis obligatio non cenſetur apposita in inſtrumento, niſi exprimatur.*
2 *Via executiua non competit, niſi pro expreſſis in inſtrumento.*
3 *Quæ ſunt digna ſpeciali nota ſi non exprimuntur, cenſetur neglecta.*
4 *Debitor non cogitur facere inſtrumentum ſui debiti cum cameralí obligatione.*
5 *Obligationem cameralem non poteſt adijcere procurator ſine ſpeciali mandato.*
6 *Iuramentum non habet paratam executionem.*

DECISIO CCLIV.

IN hac cauſa, quam propoſui vtraque parte informante ſuper dubio an potuerit executiuè procedi contra Dominos Hugonem, & Riccardum de Pepulis, quos in inſtrumento cenſus in forma cameræ obligauerat ſuus procurator, ipſi autem in mandato procuratorio non dederant procuratori talem facultatem; difficultas fuit reſtricta ad ratificationem Dominorum de Pepolis: ſi enim ipſi procuratoris factum ratificauerunt contra ipſos poſſet procedi executiuè. & ex hoc capite tollebatur difficultas: ceſſante enim ratificatione, Domini ſignificabant non potuiſſe procedi executiuè ex ſequentibus.

Primò, quia obligatio cameralis non ſoler apponatur in inſtrumento non cenſetur appoſita, & de conſuetudine non apponendi dictam cameralem obligationem in Ciuitate Bononienſi in inſtrumentis nisi expreſsè de ea apponenda eſſet actum, teſtificabantur plures inſignes Notarij, & cauſi dicti Bononienſes.

Secundò, quia † nec alio modo ſoleat competere hæc via executiua, niſi pro expreſſis, Bald. *in l. ab Anaſtaſio, n.* 4. *verſ. ſed hic occurrit dubium, C. mand.* Corn. *conſ.* 141. *n.* 6. *verſ. tamen quatenus, lib.* 3. Ruin. *conſ.* 74. *num.* 5. *verſ. ita in ſimili, &* ferè in terminis, *lib.* 4. Tob. Non. *conſ.* 70. *n.* 1. Et propterea via executiua obligationis non datur, niſi pro illis, quæ expreſsè leguntur in inſtrumento, Galleſ. *tractatu, de obligat. Camerali, n.* 14. *verſ. ſed non propterea, & n.* 15. *in princ.* Rota, *dec.* 742. *num.* 11. *in princ. part.* 1.

Tertiò, quia iſta qualitas obligationis cameralis, per quàm datur via executiua digna erat ſpeciali nota, & ideo iuxta regulam vulgarem: ſi ea † quæ ſunt digna ſpeciali nota non exprimantur, neglecta, & omiſſa cenſentur. Gabr. *concl.* 3. *n.* 27. *de conſuetud.*

Quartò,

4 Quartò, † non cogitur debitor facere instrumentum cum additione talis obligationis, quia alteraretur eius obligatio, & grauaretur cum tollatur processus per tres instantias, *Tir. aq.* qui plures congerit in terminis *de retractu Lignag.* §. 29. Gloss. *vlt. n. 2. vers. quoniam ex hoc licet, num. 3.* le referat, & consuetudinem Galliæ, declarat Felin. *in cap. significauit, n. 8. vers. & adde Angelum, de testament.* & consequenter † cùm ista qualitas non esset expressa in mandato, non poterat apponi obligatio cameralis.

5 Non obstabat quod propter iuramentum possit agi executiue, quia † contrarium fuit decisum *in causa Romana fructuum de Vellis coram Domino Litta*, & nuper *die 21. præsentis mensis in causa Bononiensis bonorum de Tusignanis coram Lancellotto.*

6 Postremò non obstabat Statutum Bononiæ, quia vt fuit consideratum in dicta causa Bononiensi de Tusignanis est ordinatorum.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio, Romana census Lunæ 4. Decembris 1595.

SVMMARIA.

1 *Clausula, si quid exequendum. Intelligitur ex prioribus actis.*
2 *Instrumentum non suffragatur, nisi producatur in actis.*
3 *Mandatum parte opponente non relaxat, si non exhibeatur in actis citata parte.*
4 *Instrumentum non dicitur de actis, nisi producatur citata parte ad dicendum contra.*
5 *Cessionarius tenetur iustificare non solum cessionem, sed etiam existentiam crediti cessi.*
6 *Mandatum executiuum non debet exequi si ex eisdem actis non iustificetur.*
7 *Clausula, si quid exequendum. Intelligitur prout de iure.*

DECISIO CCLV.

FVit resolutum mandatum ad fauorem Illustrissimi Domini Cardinalis relaxatum non esse exequendum. Et Domini aliis omissis, quæ non placuerunt
1 moti sunt, † quia non iustificatur ex actis prioris instantiæ, quæ sola sunt attendenda ad effectum, vt sit locus clausulæ, si quid exequendum. In actis enim
2 prioris instantiæ † non fuit productum instrumentum emptionis census, nec alias constitit de aliqua obligatione Illustrissimi D. Iuliani, ex qua potuerit condemnari, vt requiritur ex. Gall. *in tr. de proceff. n. 1.* Præsertim quia pro parte Domini Iuliani coram A. C. fuit protestatum, quod non constabat de instrumento census, nec de eius obligatione, & ideò nihil fieri, nisi constito de illis, quo fit vt omnino esset necessaria illius productio, nec sufficit te vera adesse instrumentum census, nisi in actis producatur, sicut in simili non
3 sufficit aliquem esse procuratorem, † nisi de mandato doceat in actis, vbi pars opponit, Bald. *in l. 1. in 2. fol. n. 3. ff. de procur. & in cons. 122. sub n. 1. lib. 3.* Alex. *cons. 146. in fin. lib. 5.* Cranet. *cons. 108.* Guidobon. *de. 129.* & sæpius fuit resolutum.

Non obstat quod instrumentum census sit rogatum apud acta Boccatini alterius Notarij eiusdem tribunalis, quia isti Notarij A. C. habent rogitus instrumentorum & acta separata, & vnus non se intromittit in negotis, & cautis alterius, vt notissimum est: & ideò
4 non sufficit, † quod instrumentum fuerit penes alterum Notarium A. C. nisi producatur in officio Fabri, qui erat Notarius actuarius huius causæ parte etiam dicendum contra legitimè citata, cum alias non dicatur esse de actis, Bart. *in Extravag. ad reprimendum, in verbo, de plano* Roman. *cons. 119. n. 3.* Cassad. *dec. 7. in fine, de appell.* Sacr. *de annal. q. 4. circa med.* Couar. *lib. 1. var. resol. c. 1. n. 5.* vbi quod non sufficit exhibino instrumenti coram Notario, & testibus, nisi formiter coram Iudice producatur, Felyn. *in c. quoniam contra, n. 39. de probat.*

Non obstat quod in officio Fabri actuarij huius causæ fuerit rogata cessio huius census ad fauorem Illustrissimi Domini Cardinalis Comensis, quia ea sola non sustinet processum cum † Cardinalis, vt possit agere in vim obligationis cameralis, non solum teneatur ostendere se esse cessionarium, Alex. *cons. 115. circa finem, lib. 7.* Paris. *cons. 107. n. 88. lib. 3.* Gallet. *de oblig. cameral. in 2. q. ad primam partem formul. num. 5.* sed etiam iustificare existentiam crediti. *l. si nomen*, vbi notat. *C. de hared. vel action. vendit.* sicut obligatus fuisset ipsemet cedens in cuius locum succedit.

Non obstat quod hodie in Rota sit productum instrumentum census, quia vt supra dictum est non sufficit ad effectum executionis mandati relaxati ante illius productionem, † quod non est exequendum 6
cum ex eisdem actis non iustificetur, *l. illicitas §. veritas, ff. offic.* Præsid. Abb. *in cap. inter cæteras, n. 8.* Felyn. *col. fin. de re iudicat.* Franc. *in cap. dilecto, qu. 55. de appellat.*

Et clausula commissionis, † quod in primis, & ante omnia, si quid exequendum exequatur, intelligi- 7
tur, prout de iure, Ias. *in l. causas, n. 7. C. de transf.* Cæsenat. *dec. 47.*

R. P. D. Litta, Romanæ census, Lunæ 28. Iunij 1595.

SVMMARIA.

1 *Via executiua non competit vbi per sententiam fuit vulnerata obligatio cameralis.*
2 *Sententia lata ad fauorem defuncti non potest exequi ad instantiam hæredum, nisi prius iustificato, quod sint hæredes.*
3 *Processus factus non citato eo, qui fuit protestatus nihil fieri eo non citato, & nullus.*
4 *Executio facta pendente lite est nulla, & attentata.*

DECISIO CCLVI.

DOmini informantibus solum hæredibus q. Equitis Perbenedicti, tenuerunt pro nullitate executionis, de qua in dubio, & quamuis plures nullitates adducerentur per informantes, attamen infrascriptas tres tantum tanquam magis claras delegerunt Domini pro fundamento Decisionis.

Prima est quia fuit actum via executiua, cum tamen non posset † stante quod per sententiam Brauelli fue- 1
rat declaratus census nullus, & ita per consequens fuerat vulnerata ipsa obligatio cameralis cuius vigore agebatur, vt tenuit Rota *in una Romana census 27. Iunij 1580. coram* bon. mem. Cantuccio, *& in* R. P. D. Mellino, *& in pluribus causis.*

Secunda est quod † cùm mandatum relaxatum ad 2
fauorem Habellæ, & mortua non potuerit exequi ad instantiam Lupani hæredis præsentis, nisi prius eo verificato quod verè esset illius hæres, *l. non ignorat, vbi* Bart. *C. qui accusare non* Bart. *in l. fulsus tutor, ff. quod falsò*, cum aliis per Menoch. *de adipis. poss. ff. remed. 3. numero 164.* Maximè stante quod Iulia vera hæres

Isabellæ fuerit admissa ad causam, & vt talis pretendebat testamentum primum Isabellæ, in quo Lapanus erat institutus hæres fuisse reuocatum per secundum in quo ipsa instituta hæres erat, & vltrius protesta-
3 ta fuerit † nihil fieri in dicto iudicio ad instantiam Lapani nisi ipsa citata, & tamen ex reuolutione processus constat quod dicta executio, subhastatio, & deliberatio fuit facta Domina Iulia non citata, ad *dec.* Put. 242. *lib.* 2. Afflict. *dec.* 358.

Tertia, quia fuit facta pendente lite inter præfatas
4 partes † quo fit vt non tantum nulla iudicari debeat sed etiam attenta, *capite non solum de appellat. in* 6. cum aliis hic allegatis per informantes.

R. P. D Litæ Romanæ census, Lunæ 5. Iun. 1600.

SVMMARIA.

1 *Obligatio cameralis vulneratur per sententiam reuocatoriam alterius latè pro executione cameralis obligationis.*
2 *Causa semel effecta appellabilis, semper durat appellabilis.*
3 *Legitimatio personarum, & citatio est necessaria etiam in executiuis.*
4 *Veniens ad iudicium duplici nomine potest opponere exceptiones sibi vtroque nomine competentes, &* n. 7.
5 *Procurator potest facto suo facere conditionem Domini meliorem, non deteriorem.*
6 *Mandatum speciale requiritur ad renunciandum cum expressione iuris renunciandi.*

DECISIO CCLVII.

DOmini stetерunt in resoluris sub die 18. Iunij anni præteriti, eo præcipuo fundamento quod non potuerit executiuè procedi stante quod non obligatio cameralis fuerit vulnerata per sententiam Brauelli, vt latius dicitur in dicta decisione.

Nec Dominis placuerunt deducta per informantes pro Rentiis, scilicet, quod obligatio cameralis non dicitur vulnerata vbi pro validitate contractus cui cohæret obligatio ipsa plures sententiæ latæ fuerunt, & tandem vna feratur, qua dictæ sententiæ reuocentur, & contractus ipse nullus declaretur sed duntaxat vbi per primam sententiam contractus cui cohæret
1 obligatio cameralis declaratur nullus. Siquidè † quia hæc distinctio iure non probatur, & negari cum veritate non potest dictum vulnus, quia aut dicta sententia Brauelli reuocatoria præcedentium, & quæ cõtractum ipsum nullum, & inexequibilem declarat fecit transitum in iudicatum, & hoc casu vulnus lætale remanet cum talis posterior sententia perimat censum, & sententias canonizantes illum per prius latas, facitque vt dici solet, de albo nigrum. Aut fuit suspensa per appellationem, provt re vera suspensa fuit, & vulnus remanet, sed in pendenti donec tollatur per contrariam sententiam, vel lætale efficitur confirmatione posterioris sententiæ, vnde interim
2 non potuit executiuè procedi, † cum causa semel effecta appellabilis duret appellabilis, & appellatione pendente nihil sit innouandum iuribus vulgaribus.

Nec clausula illa de qua in commissione appellationis procederet ad executionem obligationis cameralis pro fructibus census decursis, & solutis, quicquam facit stantibus illis verbis subsequentibus, quatenus de iure exequendo esset &c. quæ illam restringunt ad terminos iuris secundum quod exequi non debet ex supradictis.

Placuit etiam Dominis aliud fundamentum Decisionis deductum ex non legitimatione personæ Lapani, & ex defectu citationis Iuliæ Capocesale, quia cum Lapanus faceret se hæredem Isabellæ, & peteret exequi mandatum aliàs relaxatum ad fauorem dictæ Isabellæ, & Iulia vera hæres illius vigore secundi testamenti, & admissa in dicto iudicio se opposuisset negando illum talem esse, qualem se faciebat, & protestando: tenebatur Lapanus in primis, & ante omnia iustificare dictam qualitatem hæredis, nec ad vlteriora procedere poterat maximè non citata ipsa Iulia ex deductis in Decisione.

Quibus non obstat quod executiuè procedatur quia vt dictum est non poterat procedi executiuè Vltra quod † etiam in executiuis necessaria est legitimatio personarum, & partis citatio, vt respectu dictæ legitimationis post alios de communi testando tenet Dec. *in l. fin. n.* 47. *C. de edicto* Diui Arian. *tollen.* & respectu dictæ citationis probat text. *in l. 1. illi si caperit ex sententia conueniri, C. de iure & facti ignor.* & ex pluribus tenet Asin. *in sua praxi p.* 1. §. 31. *c.* 4.

Non obstat quod Eques Perbenedictus fuerit quolibet actu dicti iudicij citatus, quia cùm hodie Perbenedicti veniant non tantum vti hæredes dicti Equitis, sed etiam vti cessionarij Dominæ Iuliæ, † non prohibentur vti iure vtriusque, & sic etiam exceptione, qua ipsamet Iulia vti posset, Aym. *conf.* 166. *in fine, & conf.* 298. *n.* 8. Dec. *conf.* 247. *in fine* Parisi. *conf.* 12. *n.* 22. *lib.* 4.

Et ad deducta circa cautionem petita per procuratorem Equitis Perbenedicti fuit responsum ex eo non posse inferri ad renunciationem nullitatis subhastationis de qua agitur, & quæ ipsam petitionem longè præcesserat, tum ex defectu potestatis ipsius procuratoris, † qui facto suo conditionem Domini meliorem, sed non deteriorem facere potest *l. si quis mihi, §. sed si mandauerit. ff. de acquir. hared.* cum aliis per Crescent. *decis.* 8. & 9. *de renunc. in impress.* tum quia † ad renunciationem requiritur speciale mandatum cum expressione iuris renunciandi, Rol. *conf.* 11. *n.* 12. *lib.* 1. Put. *dec.* 100. *n.* 1. *lib.* 2. tum etiam quia deducta circa huiusmodi cautionem non applicantur respectu Iuliæ, quæ illam non petiit, nec illi aliquo modo consentit. Vnde cum hodie Domini de Perbenedicti non tantum veniant vti hæredes Equitis † sed etiam vti cessionarij Dominæ Iuliæ iure merito non prohibentur dicere de nullitate dictæ subhastationis, & aliorum, quæ subsequuta sunt, ex supra dictis, & aliis hic latius deductis per informantes.

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Rauenatensis Census Veneris 16. *Decembris* 1605.

SVMMARIA.

1 *Clausula, sine præiudicio legitimæ executionis, præseruat iurisdictionem Iudici à quo.*
2 *& Appellatur à liquidatione in iudicio executiuo.*
3 *Item quando sententia complicat negotium principale.*

DECISIO CCLVIII.

DVbitaui an sententia Locumtenentis Vicelegati Romandiolæ sit exequenda. Intelligendo nõ de condemnatione respectu fructuum decursorum vsque ad diem transactionis in quibus signatura rescripsit cum clausula, † sine præiudicio legitimæ executionis, quæ præseruat executionem Iudici à quo, sed

sed respectu decursorum à die transactionis citra in quibus fuit relatum, cùm clausula, si quid exequendum. Et Domini dixerunt non esse locum executioni, quia Iudex pronunciando fructus esse soluendos ex forma instrumenti census, non autem secundum tenorem transactionis ex duobus fecit sententiam suam appellabilem. Primò, quia quodammodo liquidanit
1 debitum, † quo casu datur appellatio Gallet. *ad form. cam. in q. de liquid. v. 16. cum seq.* Secundò, quia propter reiectionem transactionis sententiam continet com-
2 plexionem negotij principalis, † quo casu præbet causam legitimam appellandi Bald. *cons.* 141. *n.* 7. *lib.* 1. & sæpius tenuit Rota. Immo non continet solam complexionem, sed etiam expressam implicationem: quia quo ad fructus decursos vsque ad diem transactionis condemnat debitores censuum ad solutionem eorundem ad rationem decem pro centenario, vt cantat instrumentum census, cum tamen in transactione non minus reducantur census futuri, quam præteriti, & posset transactio esse vno casu valida, alio non.

Illustr. Cardinale Lancellotto Romana Census, Veneris 3. Decembris 1599.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum præsumitur verum non simulatum.*
2 *Instrumentum vallatum Camerali obligatione habet paratam executionem & non admittit, nisi certas exceptiones, d. num. 2.*
3 *Simulatio opposita non retardat executionem instrumenti census.*
4 *Simulationis præsumptio cessat, vbi constat de veritate.*

DECISIO CCLIX.

DOmini asque difficultate aliqua dixerunt mandatum ab A. C. relaxatum contra Illustrissimum D. Cardinalem esse exequendum: Enim ex publico
1 instrumento impositionis census, † quod præsumitur verum non autem simulatum, Bald. *cons.* 456. *num.* 1. *lib.* 1. constat de obligatione camerali dicti Illustrissimi Domini Cardinalis, † quæ habet paratam execu-
2 tionem, nec aliam exceptionem admittit, quàm solutionis, falsitatis, & nouæ conuentionis. Bart. *in l.* 1. §. *& parui, ff. quod vi aut clam* Cassad. *decis. vnica, de mutu. petition.* & fuit late deductum *in illa Romana executionis obligationis, de Sforzijs, 2. April.* 1593. *coram bon. mem. Orano.*
3 Nec obstare † exceptionem simulationis, quia cùm non sit probata, nec pateat ex instrumenti inspectione non admittitur, neque per eam retardatur executio, vt post alios tradit Gallet. *de obligat. in form. camer. p. 2. ad 4. p. oblig. camer. q. 2. n. 3. vers. simulationis ergo, cum seqq.*
4 Vltra † quod ista prætensio simulationis excluditur ex partitis Ioan. Baptistæ Luraghi, & ex quibus apparet censum fuisse emptum de pecuniis propriis ipsius Domini Pauli Æmilij.

R. P. D. Litta, Romana pecuniaria, Lunæ 28. Iulij 1595.

SVMMARIA.

1 *Viam ordinariam intentans non potest illa relicta ad executiuam conuolare.*
2 Limit. *respectu eius qui ordinarie capit agere pro contrauentione instrumenti, qui potest dicto iudicio derelicto agere executiue pro obseruantia dicti instrumenti.*

DECISIO CCLX.

DVbitauit an Dominus Euangelista Recchia potuerit pro scutis quingentis mutuatis executiuè conueniri in vim obligationis cameralis in casu, & ad effectum de quo agitur. Et Domini tenuerunt quod non ex eo quod Dominus Franciscus Cincius tpediante monitorio occasione schedulæ mutui, & non instrumenti solidationis habentis obligationem Cameralem in curia Capitulana pro dicta summa aduersum Dominum Euangelistam mouerat iudicium de anno 1581. vnde † ex post non potuit conuolare 1
ad executiuam cùm per talem electionem sibi præiudicauerit ad Gallet. *de obligat. cam. 3. p. q. 2.* notat Glos. *vt in l. perinde, la seconda ff. ad l.* Aquil. Bald. *in l. diffamari. col. 2. C. de ingen. & manum.* Aretin. *in §. omnium, 23. col. Instit. de action.* Maranta, *de ordin. iudic. 6. p. n.* 24. & ita aliàs fuit decisum *in vna Romana donationis, 4. Maij* 1558. *coram* bon. mem. Alexandri Iunio, *in vna Romana pecuniaria, 9. Octobris* 1562. *coram* Caputaq. *vt referunt* Modern. *de attent. in 2. part. c. 4. tit. de attent. lite pendente declarat. 1. limit. vlt.* Qui licet dicant articulum esse dubium & Romam in alia *Romana obseruationis concordia 23. Iun.* 1567. *coram bon. mem. Oradino,* tenuisse contrarium, tamen re vera dicta decisio non repugnat cùm tantùm in ea dicatur, † quod lite ordi- 2
naria pendente super contrauentione alicuius instrumenti non prohibetur actor vigore eiusdem instrumenti executiuè agere ad illius obseruantiam; ex quo agendo ad obseruantiam; contrauentioni intentatæ videtur renunciasse, & ita non loquitur in terminis quæstionis propositæ.

Cætera autem, quæ pro Domino Cincio adducebantur per informantes pro Domino Euangelista optimè tolli censuerunt Domini.

R. P. D. Iusto, Romana Saluiani interdicti, Veneris, 31. Maij 1602.

SVMMARIA.

1 *Probatis extremis necessarijs, est locus immissioni ex Saluiano interdicto.*
2 *Possessio rei conuenti in Saluiano probatur per litis testationem ex mente Rotæ.*

DECISIO CCLXI.

DOmini resolnerunt constare de credito, hypotheca, & possessione Franciscj tempore venditionis census, & consequenter probati primum extremum, & esse locum † immissioni ex remedio Saluiani 1
interdicti. Castr. *in l. rem alienam, num.* 11. *ff. de pignor. act.* Rol. *cons.* 14. *num.* 13. *lib.* 1. Rota *in Romana, seu Amerina domus, 8. Iunij* 1576. *coram bon. mem. Canuccio,* & sæpe aliàs.

Quoniam † de secundo extremo possessionis ad- 2
uersariorum constat ex sustentatione litis, vt tenet Rota.

Ex quibus ita conclusum est.

R.P.D. Vbaldo, Romana rescissionis instrumenti, Mercurij 27. Iunij 1612.

SVMMARIA.

1 *Agens ad rescissionem contractus debet refundere omnia accepta vigore illius.*
Limit. vt num. 4.
2 *Agens ex contractu debet prius illum ex parte sua adimplere.*
3 *Propositum idem operatur in proposito quod oppositum in opposito.*
4 *Agens ad detegendam nullitatem contractus, non tenetur restituere accepta illius vigore.*

DECISIO CCLXII.

DOmina Deodata domina census scutorum ducentorum vigintiquinque cuius erat debitor D. Camillus Strorius egit in vim Saluiani interdicti contra Do. Marcum Antonium Sabatinum possessorem alterius annui census scutorum centum duodecim cum dimidio, quem olim Camillus possederat, & cum D. Marcus Antonius reperiretur obligatus in instrumento huius secundi census ad fauorem Camilli eadem D. Deodata egit contra eundem D. Marcum Antonium pro fructibus decursis, & non solutis. Qui è contrario prætendebat se amplius non teneri, cum dictum censum ab ipso Camillo redemisset, nec videretur posse eodem tempore esse creditor, & debitor, qua re Domina Deodata transegit cum Marco Antonio per publicum instrumentum in quo illi cessit possessionem iam captam dicti annui census scutorum centum duodecim cum dimidio, & Marcus Antonius illi dedit ad censum scuta quingenta, quæ aliàs non dedisset sine cedula bancaria. Quod instrumentum concordiæ D. Deodata prætendit annullasse, sed pro parte hæredum Marci Antonij fuit oppositum ipsam in primis debere restituere quidquid occasione dictæ concordiæ recepisset. Vnde dato de hoc particulari dubio, Domini responderunt nihil eam teneri restituere.

1 Quia licet Regula sit † quod agens ad rescissionem contractus, vel transactionis parte opponente debet refundere accepta vigore transactionis, vel contractus, *l. si diuersa, vbi* Doctor. *C. de transact.* Afflict. *decis.* 220. *n.* 4. & fuit dictum *in Tiraſonensi decimarum*, 4. *Februar.* 1577. *coram* Robusterio, *quæ est decis.* 111. *n.* 1. *& 3. p.* 1. *diuers. & in Potentina quarta*, 26. *Nou.* 1584.

2 quæ est *Decisio* 810. *n.* 5. *eadem p.* 1. sicut enim † qui vult agere ex contractu debet implere ex parte sua contractum, *l. Iulianus*, §. *offerri, ff. de act. empt.* ita qui vult rescindere contractum debet restituere quod recepit vt idem † operetur propositum in proposito quod operatur oppositum in opposito, Anch. *cons.* 34. *num.* 11. Rota, *d. decis.* 810. *n.* 4. *in Tarraconensi iuris præsentandi*, proximè alleganda. Tamen in casu proposito non videtur regulæ esse locum, quia D. Deodata non ad rescissionem transactionis validæ, sed ad nullitatem eiusdem transactionis deducendam, quia stante nullitate, de qua postea erit agendum † non tenetur recepta refundere cùm transactio nulla non impediat processum ad vlteriora, Natta, *cons.* 631. *num.* 7. *lib.* 3. Rol. *cons.* 7. *num.* 3. *& sequentibus, lib.* 3. Illustrissimus Mantica, *de tacit. & ambig. lib.* 26. *tit.* 9. *num.* 39. & fuit latè deductum *in dicta Tarraconensi iuris præsentandi* 11. *Februarij* 1585. *coram* Cantuccio, *& in Romana praetensi erroris deducti*, 21. *Iunij* 1610. coram Reuerendissimo Domino meo Bononiensi, *vbi alia Decisiones allegantur.*

Accedebat quod Domina Deodata nihil videbatur penitus recepisse ex causa dictæ concordiæ quod esset restituendum: nam scuta quingenta accepta ad censum perpetuum sunt pro pretio census à Domina Deodata impositi super suis bonis cum obligatione soluendi septem cum dimidio pro quolibet centenario, & esset contra naturam dicti contractus vt teneretur sortem restituere, vt est notissimum.

Non obstat quod dicitur de cedula bancaria Dominæ Deodatæ remissa, & sine qua Dominus Sabatinus non emisset ad ea censum, intuitu dictæ concordiæ: quia ea nullam habet proportionem cum remissione possessionis annui census scutorum centum duodecim cum dimidio; quam Domina Deodata dimisit, præterquam quod fuit etiam postea promissa cedula bancaria saltem in casu moræ in solutione fructuum.

Ex quibus Domini concluserunt nihil videri restituendum.

R. P. D. Buratto, Beneuentana Saluiani Interdicti, Lunæ 1. Februarij 1616.

SVMMARIA.

1 *Ex obligatione conditionali non oritur actio, nisi purificata prius conditione.*
2 *Quando quid est in obligatione, & solutione in defectum alterius, non potest fieri executio super eo, quod est in subsidium, nisi fiat excussio de principali.*
3 *Sententia lata super iudicio moto sine actione est nulla.*
4 *Aliqui tamen volunt requiri partis oppositionem per viam exceptionis.*
5 *Protestatio nihil fieri nisi seruatis seruandis, & legitimatis legitimandis reddit nullam sententiam latam contra formam protestationis.*
6 *Sententia dicitur notoriè iniusta, quæ non iustificatur exactis.*
7 *Fundus supposititus censui præsumitur sufficiens ad solutionem annui redditus, donec fuerit probatum contrarium.*
8 *Actio oriens ex instrumento censetur proposita cum exceptione resultante ex eodem instrumento.*
9 *Appellatio datur à sententia lata sine causæ cognitione, etiam in possessorio.*
10 *Appellatio ista operatur quo ad vtrumque effectum.*
11 *Ægidiana non intrat quando sententia est nulla, vel notoriè iniusta.*
12 *Ægidiana non habet locum in rebus Ecclesiæ.*

DECISIO CCLXIII.

SEntentia lata per A. C. pro Dominis de Murta agentibus ad fructus decursos, & non solutos eiusdē census ducatorum nonaginta alios pro pretio scutorum mille de anno 1595. ad eorum fauorem impositi per Vincentium, & Antonium de Capoblanchis super territorio nuncupato *la Serratella*, Dominis vila fuit nulla tanquam lata super immissione in possessionem Hiſchæ, & domus in tenuta nuncupata S. Elmo possessarum à Ferrantinis, qui illas post dictum censum de anno 1605. acceperunt in solutum à Vincentio de Capoblanchis. Nam fructus dicti census, vt apertè legitur in eius instrumento, percipiendi erant ex ipsis fructibus introitibus, & iuribus prouenientibus, & prouenturis ex dicto territorio Serratellæ, & in defectum super omnibus aliis bonis, & introitibus dictorum de Capoblanchis habitis, & habendis, & sic

† super

† super dicto territorio S. Elmi, & aliis bonis non censuatis, non exactorta aliqua obligatio, neque actio ad dictos fructus, nisi purificata prius conditione, quod percipi non possent ex censuatis intra terminos, *l. decem, 116. ff. de verbor. obligat.* & ibi notat ex mente Dini, *per* Albert. *in princ.* Castr. *in Summar. n. 19.* & Ruin. *n. 3.* & 4. & intra terminos, *l. fin. ff. si cert. pet.* & ibi not. per Angel. *n. 2.* & Ias. *in princ. vers. & propterea*, & per Castrens. *cons. 139. n. 1. lib. 1.* Alex. *cons. 34. n. 4. vers. hinc fit. cons. lib. 4.* Surd. *cons. 533. n. 6.* Neque † super illis concedi potuit immissio non facta prius discussione, & non probata insufficientia redditum territorij censuati, intra not. per Bald. & Castr. *in l. 2. n. 5. C. communia dotis.* Ias. *in §. item si quis in fraudem. Instit. de act. n. 81. vers. dicebat tamen.* Gabr. *de fide iussorib. concluf. 1. num. 13.* & Carocc. *de execut. lib. 1. quæst. 5. num. 3. vers. illud etiam part. 3.*

Cum ergo ex prædictis poterat nullum de tempore capi indicij, nec litis contestationis ortam fuisse actionem super dicta tenuta S. Elmi ad favorem Dominorum de Murra ideò vel ipsi erant repellendi per
5 Iudicem etiam parte non opponente, † quia pati non potest coram se conueniri sine actione, quod cùm factum non fuerit sententia potest dici nulla ipso iure, iuxta opinionem Bart. *per illum text. in l. 2. n. 5. vers. si vero actio ff. de dot. præleg. & in l. si Titius, 9. n. 1. vers. prædicta sunt vera ff. de verb. oblig. vbi cum* Rom. & Ias. *num. 3. circa fin. vers. breuiter tene, testatur communem Apostillator ad* Bart. *in dict. l. 2. in littera C.* Matheil. *sing. 7. vers. secus, si nunquam.* Alexand. *cons. 136. num. 9. vers. quinto, lib. 2.* Aret. *in §. quadam, n. 3. vers. si autem ageretur cum illo, Instit. de act.* Soc. *in l. 2. prope finem, vers. in die. C. de pact. & ibi* Dec. *num. 6. cum aliis per* Aym. *cons. 191. n. 1. in princ.* Gabr. *tit. de sententia concl. 8. vers. contrarium tamen.* Vel saltem, si attendamus opinio-
4 nem † volentium ad hunc effectum inducendæ nullitatis requisiti partis oppositionem per viam exceptionis, quos refert Aym. *d. cons. 191. sub d. n. 3. vers. sed contrarium.* nullitas intrat absque vlla difficultate,
5 † quia pro Ferrantinis pluries oppositum fuit nihil fieri nisi seruatis seruandis, & legitimatio legitimandis, vt conueniunt omnes Doctores, & præsertim in *d. l. si Titius*, & testatur Aym. *d. cons. 191. sub d. n. 1. prope finem, vers. parte autem opponente.*

Ex prædicti autem resultat etiam notoria iniustitia sententiæ, † tum quia sufficit illam non iustificari ex actis, vt passim tenet *Rota*; tum etiam quia terre-
7 num censuatum † præsumitur sufficiens pro solutione dicti annui census donec probetur contrarium, vt de pignore est text. in *l. 2. vbi not. C. de pign.* Rota *dec. 707. n. 2. p. 1. diuers.* Surd. *decis. 44. n. 16.* Tanto magis in hoc casu, in quo Camilla, quæ imposuit censum vti mater, & tutrix illorum de Capoblanchis in instrumento affirmauit tenutam censuatam esse annui redditus ducatorum trecentorum. Immò ex his sententia videtur lata absque causæ cognitione. Exceptio enim de qua supra resultabat ex inspectione dicti instrumenti impositionis census. Nec videbatur
3 opus oppositione, quia actio † videtur proposita cum exceptione, quæ inerat obligationi, Bart. *in l. eum qui ita. 56. §. qui ita stipulatur, num. 4. ff. de verbor. oblig.* & ibi Apostillator, *in littera D.* & *in l. lecta. n. 21.* & ibi Bald. *n. 13. ff. cert. pet.* per Butr. *in cap. exceptionem, n. 15. vers. ex quo tamen*, & ibi Abb. *num. 14. vers. & tunc aut ineas.* & Imola, *num. 9. vers. item aduerte quia, de except.*
9 Et ideò † non adhibita causæ cognitione adest iusta causa appellandi etiam in possessorio, Bald. *in l. quisquis, num. 1. vers. & hoc verum. ff. quor. appellat. non recep.* Alex. *in l. fi. n. 28. vers. & si tu intelligas.* & ibi Zuccard. *n. 448. C. de edicto* Diui Hadr. *toll.* Oldrad. *decis. Rodens.*
10 *25. sub n. 15.* † qui etiam *in fine vers. idem si appellanti.*

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

tenet appellationem istam operari vtrumque effectum, & sequitur Menoch. *de adipiscend. remed. 4. num. 85. vers. declaratur tertio.*

Ex quibus cùm † constet de notoria nullitate, & in- 11
iustitia dictæ sententiæ, Domini concluserunt non intrare Ægidianam, prout in eadem Constitutione expressè disponitur, & tenet indistincte Rota, vt in pluribus Decisionibus relatis per Modernos, *Romair. de Saluaterd. Inspect. 4. c. 2. n. 53.* Quod præsertim visum fuit clarissimum respectu tumulorum duodecim existentium sub properetate S. Ventrutini comptehensorū in dicta lisca super qua fuit data immissio, † cum 12
dicta Constitutio non habeat locū in rebus Ecclesiæ, iuxta resolutionē in hac causa factam. 28. Iunij 1613.

Et ita decisum fuit solo Ferrantino informante.

R. P. D. Corduba, Romana Census, 17. Iunij 1596.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio non currit non volenti agere.*
2 *Alienatio rei Ecclesiæ facta sine debitis solemnitatibus est nulla, si Ecclesia velet.*
3 *Præscriptio non interrumpitur per litem sic quæ actor succumbit.*

DECISIO CCLXIV.

FVerat dictum coram Reuerend. P. D. meo Mellino huius causæ Iudice, quod videretur super prætensa præscriptione census de quo agebatur per Fauorinum allegata. Quare me in eius locum subrogato propter absentiam illius supradictum dubium proponente, fuit resolutum non constare de præscriptione. Nam etiam si non constet de solutione census quinquaginta annis, & amplius citra Domini de Albericis translatarij dicti census ad fauorem Capellæ cum consensu Rectoris, & Augustini Almodiani venditoris non potuerant agere pro solutione illius, & inde imputari negligentia ex vulgari regula † impedito age- 1
re non currit præscriptio, *l. 2. C. de annal. præscript.*

Quod Domini dicebant procedere, quamvis translatio fuerit inualida, quia cùm ab initio habuerit statum validitatis implicitum, tam ex eo quod Dominus Paulus Branca Capellanus dictæ Capellæ exegerat ab Augustino Almodiano venditore censum etiam post translationem, tùm quia † ita demum deregebatur 2
nullitas Ecclesiæ id declararet, Pur. *decis. 310. lib. 1. & decis. 365. n. 5. lib. 2. & decis. 153. num. 11. part. 1. diuers.* nullitas potest imputari negligentiæ, cùm dicta declaratio fuerit declarata nullitas, & consequenter nulla præscriptio potest currere contra ignorantem, & contra non valentem agere.

Non obstat quod Capellani pro tempore post mortem Pauli Branchæ nihil exegerint, quia illorum negligentia Dominis de Albertinis nocere non potuit, vtra quod nec etiam contra Capellanos intrat præscriptio. Thesaurarius enim introduxit litem de anno 1555. contra Fauorinum, quæ fuit continuata vsque ad annum 1573. per quam fuit interrupta etiam incipiendo ab an. 1584. quo census fuit emptus, *l. sicut, l. cum notissimi. C. de præscr. triginta, vel quadrag. ann.*

Minus obstat quod in illo iudicio sententia fuit lata ad fauorem Dominorum de Albertinis; † iudicium 3
autem, in quo quis succubuit non impedit, nec interrumpit præscriptionem, Felin. *in c. illud, in fine, n. 17. concluf. 14. de præscript.* Balb. *eod. tit. part. 3. 6. & ex prima qu. 4. n. 37. vers. quinto limitatur.* Nam à dicta sententia fuit appellatum, & causa commissa Lomellino,

per obitum autem thesaurarij non fuit amplius prosequuta, nec potest dici quod saltem præscriptio cucurrerit à die rei iudicatæ: quia ab eo tempore, videlicet, ab anno 1563. vsque ad annum 1592. quo Bernardus renunciauit iudicium contra Thesaurarium non intrat tempus sufficiens ad præscribendū. Aliud vero obiectum quod Alberini in iudicio contra emptorem moto, & prosequito per Calcaneum concordauerunt canones, Domini tollebant: quia tunc non fuerat habita notitia recompræ census, & ideo producto postea instrumento huiusmodi translationis, Alberini obtinuerunt coram A. C. reuocari omnia, & Calcaneus relicto iudicio contra Fauorinos egit, quos obtinuit condemnari ad solutionem censuum decursorum.

Ex quo tollitur aliud obiectum ex verisimili coniectura illorum, stante ista successiuitate litium, & ita de nulla constare præscriptione, Domini resoluerunt.

R. P. D. Corduba, Romana census, 21. Ianuarij 1597.

SVMMARIA.

1 *Non valenti agere non currit præscriptio, & n. 5.*
2 *Contractus initus cum Ecclesia sine debitis requisitis, est nullus ipsa volente.*
3 *Contractus non est ipso iure nullus, qui habet implicitam causam vtilitatis.*
4 *Contractus initus cum Ecclesia non habetur pro nullo, nisi post eius declarationem.*
6 *Præscriptio non currit contra ignorantem.*

DECISIO CCLXV.

FVit visum Dominis standum esse in decisis, videlicet, non constare de præscriptione. Alberini enim non poterant exigere censum stante translatione per ipsos facta cum consensu Rectoris, & Almodiani ad fauorem Capellæ in recompensam alterius census.
3 Et † inde intrat regula, *l. fi. C. de annal. except.* & hæc, & aliæ rationes fuerunt consideratæ in Decisione facta coramine 17. Iunij præteriti.

Neque obstabant, quæ contra illam modo opponebatur, & Primò, quod non sit verum quod translatio census habuerit implicitè statum validitatis, ex eo quod Capellanus exegerit censum ab Augustino Almodiano venditore. Nam Primò, fuit respōsum translationem dicti census fuisse factam 11. Martij 1534. præsentibus Rectore, & Almodiano, qui incontinēti recognouit Rectorem in dominum, & versa vice Rector fecit quietantiam de censu decurso, & sibi debito quæ habuit etiam concomitantiam veritatis, quoniā census debebatur ab Almodiano anticipatè pro pecuniis solutis pro expensis census, & habitis pro tempore futuro vsque ad Festum Natiuitatis 1534. Secun-
2 dò, ex eo quod apparebat † quod translatio facta per Alberinos in Capellanum ita demum est nulla, si ille, aut Ecclesia hoc perierint, Inn. *in c. 1. in princ. de his quæ fiunt à Prælat. & ibi* Host. Ioan. And. Card. 2. *oppos.* Imol. *n.* 2. Butr. 5. Dec. *in cap. quæ in Ecclesiarum, n. 6. de*
3 *constit.* sufficit enim ad hoc † vt alienatio non sit ipso iure nulla adesse causam putatiuam vtilitatis contractus. Ant. *in cap. 2. de in integr. restit.* quem sequitur Redoan. *de reb. eccles. Rub. 3. de caus. vtilit. n. 47. 49. &*
4 *Rubr. de caus. incommodit. num. 53.* & † inde requiritur dictæ nullitatis declaratio, Oldr. *cons. 162. in fine*, Put. *decis. 510. lib. 1.* & fuit dictum *coram* bon. mem. Cantuccio, 24. *Octobris 1580. in causa Segobiensi præstimonij, & in hac causa coram* Illustrissimo Mantica, 4. *Decembris 1592.* Ex quibus satis apparebat de implicito statu validitatis, † & nulla potuit currere præscriptio ante declarationem illius contra Alberinos, qui agere non poterant, Cassad. *dec. 6. n. 1. de appellat.* Bald. *in l. 6. princ. n. 16. cum multis seqq.* Rol. *cons. 79. num. 14. lib. 1.* Quod enim non est in actu in potentia præscribi non potest. Stante maximè quod ex eo † quod fuerint ignorantes, cùm fuerint hæredes, nulla præscriptio obesse potuit, Rom. *cons. 123. n. 5.* Pedem. *dec. 69. n. 16.* Caballin. Milleloq. 783. Andr. Gail. *lib. 2. Practic. observat. observat. 48. n. 5. & 8.* Balb. *vbi proxime, n. 32.* Modern. *in l. si curatorem habens, §. sua facultate, n. 92. C. de in integr. restit.*

Minus obstabat secunda oppositio quod cùm nullitas translationis fuerit deducta, & notificata Alberinis de anno 1570. & lis super censibus introducta de anno 1559. tempus sufficiens steriſſe ad præscribendum. Stante maximè sententia lata ad fauorem Taurinorū de anno 1561. quæ potuit gerere vices tituli. Nam fuit responsum quod Capellanus contra Taurinos ab anno 1560. egerat pro censibus decursis, & obtinuerat sententiam fauorabilem, quæ licèt postea fuerit reuocata, Capellanus commisit causam appellationis per cuius mortem non fuit prosequuta, sed deserta per lapsum biennij de anno 1563. à quo tempore non adest sufficiens tempus ad præscribendum, nam causa fuit denuo commissa, de anno 1592.

Nec placet quod opponebatur istam litem, scilicet, non interrupisse præscriptionem ex quo Capellanus succubuerat, nam cùm ex dictis nulla adesset præscriptio cæpta, nulla etiam opus erat interruptione contra Alberinos non præscribentes.

Quod verò dicebatur quod de anno 1571. fuerat morum Iudicium per Capellanum contra Alberinos, qui fuerunt condemnari ad soluendum census decursos, hoc dicebant Domini magis confirmare statum implicitum validitatis, ex quo Alberini postea producto instrumento translationis obtinuerunt omnia reuocari, & modernus Capellanus relicto illo iudicio cæpit agere contra Taurinos, quos obtinuit condemnari ad soluendum census decursos, donec postea causa introducta in Rota fuit declarata nullitas translationis.

R. P. D. Pironano, Romana repetitionis indebiti, Veneris 25. Iunij 1610.

SVMMARIA.

1 *Gesta in vinculis sunt nulla, tanquam gesta ob metum.*
2 *Metus durat, durante causa metus.*
3 *Metus, nec iura infertur in executione iuris.*
4 Declar. *verum quando executio iuris est ista.*
5 *Confessio facta in carcere subsistit, quando carcer non est directus ad extorquendam dictam confessionem.*
6 *Causa obligationis cessante, cessat ipsa obligatio.*
7 *Metus carceris non potest considerari contra eum, qui non fuit causa carceris.*
8 *Metus non probatur ex protestatione facta tempore quo actus geritur.*
9 *Protestatio metus non est necessaria in eo, qui præsumtione iuuatur.*

DECISIO CCLXVI.

DOmini noluerunt recedere à decisis fauore Bartholomæi Aycardi sub die 30. Aprilis eiusdem anni 1610. quia non probatur quod Iacobus, &

Bartho

Bartholomeus debitores census Archemisiæ cessi habuerint scientiam huiusmodi cessionis, & propterea soluendo Ioan. Paulo Manfredo domino census liberationem consequuti fuerunt, *l. filius, C. de pact.* vbi *Bart. Bald. Alex. & Ias.* cùm aliis in decisione in hac causa allegatis.

Scientia autem non est relevans siue illa deducatur ex primo actu dationis in solutum, siue illa deducatur ex illius ratificatione ex intervallo sequutarnam cùm illa aliunde non probetur, quàm per instrumentalem confessionem partis vel adhuc in carceribus degentis, vel sub reservatione contra eum mandati personalis constituti, non videtur constituere gradum probationis : quia ipsa vincula satis superque arguunt † per metum fuisse gesta omnia, quæ in vinculis gesta fuerunt, & ob id nullius momenti sunt, *l. qui in carcerem, 44. l. metum, § sed licet, ff. de eo quod met. causa*, Neuiz. *conf. 52. n. 47.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. casu 136. num. 4.* Marsil. *sing. 506.* Ratificatio autem post excarcerationem sequuta, & illa remanet sine effectu : quia † metus vbi ab initio probatur illatus perseuerare præsumitur, & omnia censentur metu confirmata virgente mandato executiuo, quod fuit causa carcerationis, *l. si per impressionem, C. quod met. causa. Cin. in l. 2. C. eod. tit. quod met. caus.* Bal. *in l. nouissimè, in fine, ff. de eo quod fals. tutor.* Ias. *conf. 165. n. 5. vol. 2.* Corn. *conf. 41. n. 14. lib. 2.* Alba. *conf. 77. n. 14. & consil. 16. num. 11.*

Non obstat quæ pro Alicorna deducebantur, videlicet, quod cùm fuerit Aycardus pro debito carceratus ex eo metus non infertur, quia iuris † executio nec metum, nec iniuriam inducit, *l. iniuriarum, §. 1. de iniur. l. quemadmodum, §. Magistratus, ff. ad l. Aquil.* nec creditor dicitur metum incutere, si debitorem carceri mancipandum curet. Grat. *conf. 87. n. 13.* Respondetur hoc bene procedere, vt in alia decisione fuit dictum, † quando apparet pro debito subsistente, & vero fuisse carceratum, secus, prout in casu præsenti, in quo præcessit carceratio pro debito iniusto, & etroneo.

Non etiam vim facere videbatur allegata distinctio † confessionem esse sustinendam, cùm carcer non esset directus ad hanc confessionem extorquendam, Ruin. *conf. 213. n. 7. ante fin. lib. 3.* Nam tollitur obiectũ cùm actu, confessionis non possit considerari tanquã quid separatum à datione in solutum : quia scientiæ cessionis factæ Arthemisiæ per Manfredum deseruiebat pro causa obligationis Aycardi, & † ea cessante, cessabat pariter obligatio, *l. 3. C. de noua.* propterea carcer non potuit dirigi ad obtinendam dationem in solutũ, quia esset directus ad extorquendam confessionem scientiæ cessionis in qua cadebat vis Alicornæ, nec ab hac ratione dissentit *Ruin.* allegatus dum voluit † metum carceris non posse considerari contra eum qui non fuit causa carceris tanquam persona à creditore separata ad cuius instantiam carcer directus non fuit.

Postremò quæ de omissa protestatione metus in actu dationis in solutum dicta sunt, non videntur obstare, quia † protestatio non est modus inducendi probationem metus, sed requiritur ipsa probatio metus, vt patet ex deductis per Dec. *in l. omnibus consit. n. 12. de reg. iur. & in cons. 219. n. 4. col. 3.* Alb. *conf. 77. n. 15.* Ioan. Andr. *in c. olim*, vbi etiam Dec. *de appellat.* Bero. *q. 84. n. 6.* propterea cùm carceratus non egeat alia probatione ad demonstrandum eum omnia per metum gessisse : † quia præsumptione, *l. qui carcerem, ff. de eo quod met. caus.* soluebatur meritò protestatio tanquam otiosa in illo actu dationis in solutum necessaria non erat.

Ex adductis autem in curia Capitolina contra Aycardum certa scientia deduci non potest, vt iam fuit consideratum in alia decisione in hac causa. [illegible] vnus ex Dominis dicebat illud [illegible] suspicione fraudis, & malitiæ ex circumstantiis datis in Summar. *n. 5.* dum Tarquinia citauit Aycardum coram A. C. & coram secundò Collaterale ad constituendum procuratorem, fueritque coram A. C. constitutus procurator, ipse verò in curia Capitolina processit per Affixionem ad hoc vt contra indefensum pollet mandatum executiuum extorquere.

Atque ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Orano, Bononiensis prætensi Saluiani Interdicti, Lunæ 16. Februarij 1598.

SVMMARIA.

1 *Oblatio facta creditori recusanti recipere, habet vim solutionis.*
2 *Oblatio credito, non potest ferri sententia in Saluiano.*
3 *Creditor in diem non potest agere prius quam dies solutionis.*
4 *Expensæ, & damna non reficiuntur, nisi facta illorum liquidatione.*
5 *Iudex præsumitur velle, quod iuris ordo dictat.*
6 *Verba dubia sententiæ interpretanda sunt, ne contineat iniustitiam.*
7 *Lis quæ est diuersa ab ea quæ committi petitur, non est experimenda in præcibus.*
9 *Debitori datur vtilis pignoratitia pro recuperanda possessione pignoris soluto debito.*

DECISIO CCLXVII.

FVit resolutũ sententia Auditoris generalis Bononiæ in prima sui parte, quia condemnabat Dominum Aloysium Galerinum ad restituendum Domino Guastauillano possessionem in vim Saluiani Interdicti capram esse confirmandam.

Nam † cùm Guastauillanus obtulerit ei solutionem fructuum census decursorum, & non solutorum, & sic steterit per creditorem quominus eius obligatio, & creditum extingueretur, perinde est ac si soluisset, *l. iure ciuili, ff. de cond. & demonstr.* 1

Sic enim † offerens solutionem impedit quominus in Saluiano possit ferri sententia, *l. Paulus, §. qui pign. ff. quib. mod. pign. vel hypot. solui.* & fuit dictum *coram* Sanctissimo *in Romana quinquaginta millium, & in alia Arimin. si legati* coram me *anno* 1586. 2

Nec dici potest hac via deteriorari conditionem ipsius habentis priuilegium hypothecæ, quia quo ad decursos census per eorum solutionem cessauit omnis obligatio, quo verò ad decurrendos, remanet hypotheca, & nihilominus † non potest agere prius quam dies solutionis venerit, *l. quoties in diem, ff. de verb. oblig. l. cedere diem. ff. de verb. signif.* cùm similibus, quorum etiam respectu iudex indemnitati suæ prospexit, dum in sententia declarauit per Guastauillanum dandam esse idoneam cautionem. 3

Neque impedit sententiæ effectum, quod damna, & interesse non restituit, † quia ad præmissa non est obligatus nisi facta eorum liquidatione, *l. obligat. & ibi* Glos. *C. de solut. l. acceptum, C. de vsur.* Alex. *in l. si mora, num. 4. ff. sol. matr.* in quem casum etiam obtulit idoneam cautionem. 4

Non obstat quod sententia fuerit lata contra formam instrumenti, seu crediti in quo census solutio facienda est Romæ non autem Bononiæ, quoniam sententia non exprimit quod magis in vno, quam in alio loco soluatur, sed simpliciter loquitur vnde intelligi debet iuxta formam instrumenti, † cum in dubio 5

bio credendum sit iudicem voluisse quod iuris ordo dictat. Felin. *in cap. significauerunt, num. 7. de accept.* Socin. *cons. 69. n. 17. & 19. lib. 1.* & † verba sententiæ dubia interpretari debeant ne iniustitiam contineant, Anch. *cons. 6. num. 7.* Rom. *cons. 120. num. 4.*

Non obstat allegata nullitas sententiæ resultans ex eo quod causa pendebat in Rota cuius non fuit facta mentio dum fuit introducta in vim specialis rescripti coram Auditore Bononiensi: † quia illa erat diuersa à præsenti, & inter alias personas nempe Galerinum, & Dominum Marcum Antonium de Matsiliis super validitate census, quæ fuit per sententias, & rem iudicatam terminata, sicut etiam alia contra Guastauillanum super immissione ex Saluiano Interdicto, & mandato de manutenendo quæ fuit sortita suum effectum. Hæc autem fuit commissa super uocatione possessionis stantibus prætensis oblationibus, & sic vigore utilis pignoratitiæ actionis, quæ † datur debitori pro recuperanda possessione pignoris soluto debito, *l. item liberatur, §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solut.*

Reuerendissimo D. Sacrato, Romana vineæ, & Saluiani Interdicti, de Rusconibus, Veneris, 18. Februarij 1612.

SVMMARIA.

1 *Videbitur hoc verbum, aliquando importat necessitatem.*
Aliquando importat arbitrium boni viri, num. 4.
Immo arbitrium iudicis ordinarij, num. 5.
2 *Debitori debet concedi dilatio ad soluendum.*
Etiam si fuerit conuentus ex remedio Saluiano, n. 8.
3 *Dilatio ad soluendum petita, si à Iudice denegetur, datur appellatio.*
6 *Stilus curiæ facit ius.*
7 *Limitatio ad regulam, debet plenè probari.*
9 *Agenti Saluiano non debetur principaliter res, sed creditum, &* num. 11.
10 *Possessor conuentus Saluiano, liberatur offerendo creditum.*
12 *Possessor conuentus Saluiano, patitur ob alienam culpam.*
13 *Iurans soluere videtur præcisè se obligare ad soluendum in termino conuento.*
14 *In Saluiano non datur appellatio.*

DECISIO CCLXVIII.

DOmini præstiterunt in decisis coram me in hoc casu sub die 28. Nouembris anni præteriti, & rutissimum visum fuit fundamentum quod post confessionem debiti, & terminum susceptum per Angelum ad soluendum non debebat dari immissio. Et vlra alias ponderata in decisione ad ostendendum quod
1 verbum, † Videbitur, de quo in Constitutione *Pij V.* super tribunali A.C. importet necessitatem, fuit con-
2 sideratum, quod etiam † de iure communi debet concedi debitori ad soluendum modica dilatio, Ioan. de Anan. *in cap. quærenti, n. 3.* Butr. *n. 11.* Imol. *n. 7. de offic. deleg.* Bart. *in l. si cum exceptione, §. quatenus, n. 5.* Bald. *n. 5.* Odofred. *col. 2. vers. si demo, ff. quod met. caus.* idem Bart. *in l. in fideicommissis, n. 4.* Bald. *n. 7. ff. de vsur.* Iacob. de S. Georg. *in l. debitori, num. 19. ff. de iudic.* Et iudex
3 † denegando huiusmodi dilationem dicitur grauare, Ripa, *in l. 2. n. 29. ff. de re iudic.* Roman. *cons. 261. n. 6. vers. modo sic.* Et proinde cùm verbum, Videbitur,
4 † importet arbitrium boni viri, Bart. *in Extrauag. ad reprimendum, in verbo, Videbitur*, cùm aliis in prædicta decisione allegatis. Immo † arbitrium Iudicis Ordinarij, *l. vir bonus, ff. iudic. solui.* concludebatur omnino debuisse dari prædictum terminum stante etiam notorio stilo A.C. in illo dando, † qui stilus facit ius, Abb. *in cap. ex literis, n. 6. const.* Dec. *cons. 699. n. 5.* Tessaur. *dec. 1. num. 9.* latè Euerard. *in loco à stilo Curiæ, num. 1. & per tot.*

Nec mouit Dominos fides aliquotum Notariorum attestantium non vidisse dari terminum quando quis conuenitur in Saluiano, nam præterquam quod non concludit in verbis, quia potest esse quod fuerit datus, & ipsi non viderint, & cum Angela habeat regulam pro se, debet † limitatio ex aduerso plenè probari, *l.* *in l. cæter. n. 3. & 4. ff. de leg. 1.* Anchar. *cons. 368. n. 5.* Gemin. *cons. 25. num. 8.* Rol. *cons. 81. num. 5. & 6. lib. 1.* Illi Notarij sic asserentes conuincuntur de mala informatione, ex quo pro Domina Angela fuerunt dati casus particulares † in quibus etiam conuento ex Saluiano fuit datus terminus, & dicebatur militare eandem rationem in vtroque casu.

Nam etsi agens Saluiano principaliter dirigat iudicium contra rem, ex cuius fructibus petit satisfieri, † attamen non debetur illi principaliter res sed creditum Rota *in causa Rauennaiensi Saluiani Interdicti 20. Iunij 1607. coram R. P. D. Ludouisio* † vnde possessor offerendo dictum creditum liberatur, *l. Paulus, in fine, ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.* Rol. *cons. 14. n. 9. & 10. lib. 1.* Menoch. *de adipisc.* Rem. *3. num. 181.* Rota *in causa Senogalliensi prædij, 1585. coram* Bubalo, *& in Bononiensi Saluiani Interdicti, 21. Iunij 1599. coram* Illustrissimo Cardinale Lancellotto.

Et proinde non applicantur, quæ dicuntur de actione reali, & de eo cui debetur res: quia si debetur † res in casu Saluiani ideò secundariò, & incidenter, ideò, quatenus creditum non offeratur. Immo ille tertius possessor qui est bonæ fidei, & non committit moram in soluendo debito à se contracto, sicut fecit principalis debitor, est dignus maiori priuilegio: & sic multo magis debet illi concedi dilatio, quàm principali debitori, † cùm patiatur ob alienam culpam ad *l. si fideiussor, §. si necessaria, & ibi* Bart. *in princ. ff. qui satisd. cogant.* Bal. *in l. de die, §. tutor. ff. eod. tit.* Glos. *in l. fin. in verbo, generando, C. si tut. vel curat. interuen.* Archid. *in cap. peruenit, in fine, 18. distinct. Ioan. in cap. cum inter, n. 1.* Fel. *num. 11. de except.*

Circa illud quod terminus non datur nisi pro debitis habentibus obligationem cameralem, nec talis limitatio visa fuit alicubi probari, & rationem esse potius in contrarium: quia si datur obligato strictiori obligationi, prout est ille, qui se obligat in forma cameræ, & contra formam iuramenti in dicta obligatione, † per quod iurans videtur se obligasse præcisè soluere die conuento, iuxta not. per Glos. *in l. si pecuniam in verbo, necesse est, de cond. caus. dat.* Butr. *in cap. fin. n. 4. Ne Prælat. vic. suas,* Alex. *cons. 89. num. 5. lib. 7.* Ias. *cons. 9. n. 10. lib. 1.* Soc. *cons. 90. n. 11. lib. 4.* Gozad. *cons. 24. n. 9.* Guid. Pap. *dec. 627.* Quanto magis debet dari tertio, qui taliter se non obliganit, nec iurauit? Et quod replicatur hoc ideò esse propter citam executionem, quam trahit secum cameralis obligatio, scilicet, vt debitor habeat tempus parandi pecunias, quod non est necessarium in iudiciis ordinariis, in quibus procedituer per tres, & aliquando per quatuor instantias fuit dictum in omnem euentum non applicari conuento iudicio Saluiani cui non conceduntur istæ tres instantiæ, † sed denegatur appellatio, Bart. *in l. 4. n. 4.* 14
ff. de Salu. Interd. Corn. *cons. 190. num. 2. lib. 1.* Tessaur. *dec. 175. num. 3.* Veral. *decis. 106. part. 3.* Rota *in causa Romana, seu Amerina domus, 8. Iunij 1576. coram* Cantuccio *relata inter diuersas impressas decis. 34. n. 3. part.*

part. 2. & in Romana Saluiani Interdicti 26. Nouembris 1605. coram R.P.D. meo Manzanedo.

Ad aliud quod Iudex non dederit terminum, sed Angela illum sponte susceperit in actis Notarij confitendo debitum placuit responsio ex Notorio stilo quod A.C. non solet interloqui super istis terminis, super quo etiam fuerunt dati actus particulares in quibus ita fuit seruatum.

Et cum prædicta viderentur sufficere. Domini non fuerunt aggressi aliud caput decisionis, An scilicet, executiuo fuerit excessiua.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Bononiensis Saluiani Interdicti, Lunæ 21. Iunij 1599.

SVMMARIA.

1 *Saluianum cessat obligatione eius, quod debetur.*
2 *Retentio pro damnis, & expensis denegatur, quando sunt omnino illiquida.*
3 *Oblato credito sententia ferri non potest in Saluiano.*

DECISIO CCLXIX.

FVit resolutum sententiam R.P.D. mei Orani esse confirmandam: nam stante oblatione † cessat Saluianum, *l. Paulus, ff. quibus mod. pign. vel hypoth. solu.* & fuit resolutum in hac causa, & prius *in Romana quinquaginta millium, 18. Martij 1575. coram Sanctissimo Domino Nostro*, quæ est inter impressas *dec. 269. part. 1.* Et ideò cùm sententia sit lata contra Dominum Guastauillanum, de immittendo Galerinum in possessionem donec fuerit satisfactus, eo ipso quod ei soluuntur præstationes annuæ decursæ, & præstantur fideiussores de soluendo in futurum cessat sententia, & eius virtus nec est deneganda restitutio possessionis. 1

Non obstat quod sit danda retentio pro damnis, & expensis, & interesse: † quia illa sunt prorsus illiquida, & similiter Dominus Guastauillanus offert se illa soluturum facta liquidatione, ad quem effectum obtulit etiam cautionem, vt in decis. Domini mei Orani. Nec applicatur quod dicitur de melioramentis in *decis. Put. 471. lib. 2.* Quia hic versamur in Saluiano, † in quo sola oblatio impedit prolationem sententiæ. 2 3

An autem liquidatio facienda sit per assertionem damnum passi iuxta contentionem erit alterius inspectionis quando disputabitur dubium à me subscriptum. Non obstat quod Galerinus haberet mandatum perpetuum contra bona Archiepiscopi, quia si hoc mandatum potest exequi contra tertium possessorem sententia non impedit, nec tollit quominus exequi possit.

R. P. D. Dunozet, Romana pecuniaria, Lunæ 10. Iunij 1613.

SVMMARIA.

1 *Confessio non limitata ad certam rem, non præiudicat.*
2 *Fructus census, qui soluti non fuerunt, repeti non possunt.*
3 *Confessio solutionis facta à creditore, non est sufficiens absque adminiculis.*
4 *Fructus census post illius extinctionem non debentur.*
5 *Interesse non debetur non precedente interpellatione, vel mora.*
6 *Epistola facit fidem contra Scribentem, maxime in Principe.*

DECISIO CCLXX.

QVondam bon. mem. Dux Iulianus Cæsarinus filius, & hæres q. Domini Ioan. Georgij obtinuit ab A. C. mandatum contra Serenissimum Dominum Ernestem ex Ducibus Bauariæ postea facti Imperij electorem, & Archiepiscopum Coloniæ Agrippinæ pro scutis quinque millibus septingentis triginta quinque, & baiochis quadraginta, quorum duo millia destinata erant in extinctionem cuiusdam census venditi Dominis de Glorieriis, reliqua verò sibi deberi asserebat pro fructibus dicti census solutis iisdem Glorieriis, necnon pro fructibus post extinctionem dicti census, quia ex pecuniis prouenientibus ex venditione Montis Cæsarini dicebatur extinctus post relaxationem mandati, cùm pecuniæ sequestratæ ex Hispania ad Vrbem fuissent transmissæ, dictus Dominus Dux obtinuit ab A. C. mandatum de consignando, à quo mandato cùm pro parte Serenissimi Ferdinandi Electoris Colonien sis hæredis dicti Serenissimi Ernestis fuisset appellatum, causaque mihi commissa, dubitaui. An constaret de credito Dominorum de Cæsarinis, & vsque ad quam summam in casu, & ad effectum de quo agitur.

Quo dubio proposito die Lunæ 10. Iunij 1613. informante tantum Agente dicti Serenissimi Archiepiscopi, & procuratore dictorum Dominorum de Cæsarinis pluries citato, Domini censuerunt constare eos non esse creditores nisi de summa scutorum duorum millium, fundamentum Dominorum fuit in Epistolis dicti Serenissimi Ducis Ernestis, quibus agnouit debitum certi census scutorum duorum millium non exprimendo qualitatem istius census à quo venditus, & à quo emptus fuerit, & ita † hæc confessio non limitata non præiudicat confitenti cùm non sit certa, & clara prout requiritur, *l. si quis intentione ambigua, ff. de iudic.* Rota *dec. 441. num. 9. & 462. n. 1. part. 1. Diuers.* Vnde Domini Cæsarinis si volebant censum debitum dictis Dominis de Glorieriis consequi vna cum fructibus incumbebat specifica, & clara probatio esse eundem censum, ad quem tenebatur dictus Serenissimus Elector, multò minus possunt obtinere fructus post extinctionem census † nullomodo solutos ex traditis per Grau. *cons. 132. n. 11.* 1 2

Nec releuat solutio scutorum centum octuaginta facta pro fructibus dicti census nomine Ducis Ernestis, nam vltra quod non constat de vllo mandato illius, qui soluisse dicitur, non colligitur ista solutio nisi per confessionem Dominorum de Cæsarinis, † quæ sine adminiculis non est sufficiens. Felin. *in cap. fin. n. 11. & ibi* Dec. *num. 54. de Præscript.* Deinde non constat hanc solutionem fuisse factam pro fructibus istius census de quo agitur. 3

Quo verò ad fructus petitos post extinctionem census ad illos nullo modo teneri dictum Serenissimum Ferdinandum Domini dixerunt, quia si dicti census etiam debitor fuisset dictus Serenissimus Ernestes, tamen eo extincto † nulli amplius debentur fructus, vt fuit resolutum *in vna Romana Saluiani Interdicti, 23. Ianuarij 1600. coram Lutio.* 4

Nec debentur isti fructus eo colore quod census fuit extinctus de pecuniis redactis ex venditione loci Montis Cæsarini, cùm non constet de aliqua interpellatione † propter quam dictus Serenissimus Ernestes, aut illius hæres fuisset constitutus in mora prout requirebatur ad hoc vt dictos fructus penderet 5

tene

teneretur, Glos. 1. *in fine, in l. quod te, ff. si cert. pet. vbi* Bart. *n.* 12. Ias. *n.* 5. Ripa 34. Honded. *conf.* 50. *num.* 13. *lib.* 1. Surd. *decis.* 129. *num.* 21.

Placuit tamen Dominis constare de credito scutorum duorum millium ex quo clara est confessio in dictis litteris Domini Ducis Ernestis, quo ad hanc summam. Et licet ex rigore iuris stante etiam statutaria præscriptione allegata posset etiam de dicta summa
6 dubitari, tamen † cum adsint Epistolæ Principis supremis Magnati directæ domini crediderunt illam allegare dictum Principem non posse, & per consequens Serenissimum Ferdinandum ad summæ pecuniarum in eis expressæ solutionem teneri, ex not. per Bart. *in l. unda, ff. de donat.* & per *Imol.* post alios *in cap. si cautio, de fide instrum.* Ruin. *conf.* 231. *numero* 7. *lib.* 1. Et ita fuit decisum.

R. P. D. Litta, Romana census, Mercurij 10. *Decembris* 1603.

SVMMARIA.

1 *Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio.*
2 *Impositor census, vel illius hæres potest illum quandocumque redimere.*
3 *Census redemptio probatur ex instrumento retrouenditionis.*
4 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
5 *Census redimi potest à quocumque, etiam non habente ad id mandatum.*
6 *Mandatum probatur præsumptionibus.*
7 *Testator præsumitur voluisse grauare hæredem minus, quam fieri possit.*
8 *Dispositum deficit, deficiente supposito.*
9 *Regressus non datur à priuatione ad habitum.*
10 *Consensui nil magis repugnat, quam error.*

DECISIO CCLXXI.

PRo confirmatione sententiæ vltimo loco latæ fuit resolutum; quia de iustitia illius ex eo constat, quod census alias impositus super quatuor domibus q. Tarquinij de Albertinis, & venditus Hieronymæ facta ab Imperio procuratore Dominæ Portiæ hæte-
1 dis dicti q. Tarquinij fuit extinctus, † & solutione eius quod debetur de medio tollitur omnis obligatio.

2 Nec potest dubitari † quin in facultate venditoris census, & consequenter illius hæredis fuerit se quandocumque liberare à dicto censu restituendo sortem principalem emptori seu hæredi illius, iuxta Constitutionem
3 Pij V. *de censib.* prout † hoc in casu factum fuisse constat per instrumentum publicum ipsius re-
4 trouenditionis census, † quod probationem manifestam facit, *cap. cum olim, de verb. sign.* cùm aliis, de quibus per Ias. *conf.* 124. *num.* 4. *lib.* 1.

Minus etiam dubitari potest quin Imperius ille as-
5 sertus procurator Dominæ Portiæ † etiam quod de mandato illius non constet potuerit dictam solutionem nomine illius facere, & consequi liberationem mediante dicta retrouenditione, cùm etiam per solutionem factam à tertio nomine debitoris illius liberatio resultat, *l. soluendo, ff. de negot. gest. cum vulgar.*

Quæ conclusio eo magis intrat hoc in casu, vbi ne dum restituerio dictæ sortis principalis sit nomine ipsius Portiæ, sed cum expressione quod fit de pecuniis propriis redactis ex venditione cuiusdam domus, quę
6 ad eam spectabat † ex quo etiam non modica præsumptio ipsius mandati resultat.

Non obstat quod q. Hieronyma emptrix dicti census legauerit quidam famulo suo vita illius durante, & post obitum eiusdem Pauperibus viduis Romanis quandam domum suam in via ad Cæsarinos positam, quæ operata reperiebatur annua responsione ducatorum quindecim de carolenis ad commodum cuiusdam Capellæ existentis in Ecclesia S. Pantaleonis de Vrbe, & quod in eodem testamento dixerit se emisse census de quo supra, & velle illum compensari cum responsione domus supradictæ, & prout latius habetur in dicto testamento. Quia non per hoc sequitur Testatricem voluisse vltra domum præfatam dicta responsione grauatam famulo suo, & viduis præfatis legare etiam censum de quo agitur, ex quo sequeretur dictam extinctionem dicti census vti factam à perso-
7 na non habente ius aliquod non esse considerabilem, tum quia verba testamenti necessariò non important legatum dicti census, & in dubio ita interpretari debent vt illud excludant, † cum sic minus prægrauetur hæres ipse iuxta text. *in l. vnum ex familia, §. si rem, ff. de leg.* 2. & pro regula tradit Soc. iun. *conf.* 9. *n.* 4. *lib.* 1. tùm etiam quia ex codicillis per eam factis de anno 1558. rolli videtur omnis difficultas, nam dum in eis mandat responsionem qua grauata est domus legata Petro, & viduis solui debere per hæredem instituendum, & in testamento dixit suæ voluntatis esse vt census à se emptus, de quo nunc quæstio est compensetur cum responsione, qua grauata est dicta domus, necesse est fateri mentem testatricis fuisse, vt census iste ad hæredem ipsum spectaret, ad quem pertinere voluit onus soluendi dictam responsionem, per. text. in *l. secundùm naturam, ff. de reg. iur. & in cap. qui sentit, eod. tit. lib.* 6. sicque per consequens extinctionem illius non posse impugnari.

Vltimò non obstat quod Domina Portia nulla habita ratione dictæ extinctionis de anno 1575. deposuerit penes bancum de Ruspolis scuta centum ad effectum extinguendi eundem censum citatis viduis vti legatariis, quæ recusarunt dictas pecunias accipere allegando depositum non esse integrum sortis, & fructuum, & postmodum eadem Domina Portia obtinuerit dictum censum reduci ad rationem scutorum septem pro centenario, quæ omnia præsupponunt existentiam census, & dominium illius esse penes viduas: quia fuit responsum quod cùm hodie clarè constet de extinctione dicti census cum persona legitima facta, † non est de præfatis habenda aliqua ta-
8 tio vti fundaris super falsis suppositis ad text. in *l. mancipia, C. de serv. fugit. & in cap. cùm Paulus,* 1. *q.* 1. & facit † quia à priuatione ad habitum non datur re-
9 gressus, & nihil magis consensui repugnat † quam
10 error; *l. si per errorem, ff. de verb. obligat.* Oldr. *conf.* 330. *num.* 5. *versic. nam qui adhæret Deo.*

Et ita fuit conclusum.

R. P. D. Litta, Romana Saluiani Interdicti, 23. *Iunij* 1600.

SVMMARIA.

1 *Census ad extinctionem requiritur actus retrosimilis.*
Et vltra consensum partium etiam pretij restitutio, num. 3.
2 *In constitutione census, requiritur pretij interuentus.*
4 *Consensus non dicitur extinctus etiam quod sit relaxatum mandatum pro restitutione pretij loco damnorum, & interesse.*

5 *Secus*

5 *Secus si actualiter fuerit restitutum pretium census, vel illius pars.*
6 *Census est individuus.*
7 *Venditor census, qui restituit emptori partem pretij, videtur voluisse recedere à censu.*
8 *Pecunia simpliciter soluta censetur soluta, & recepta in causa fructuum, & non in causam sortis.*
9 *Emptor census non potest cogere venditorem ad redimendum census, vel illius partem.*
10 *Actus non debet operari vltra intentionem agentis.*
11 *Extinctio rei præsupponit illius existentiam.*

DECISIO CCLXXII.

1 FVit resolutum censum non fuisse extinctum, † quia vt extinguatur census in esse deductus, & perfectus requiritur actus retrosimilis, *l. 1. C. quan. lic. ab empt. difced.* Rot. *in vna Romana census apothecarum*, 28. *Iunij* 1574. *coram* bon. mem. Cardinale Lancellotto, *in vna Romana census*, 13. *Iunij* 1589. *coram* bon. mem. Bubalo, *& in alia Romana census*, 3. *Maij* 1596. *coram R. P. D. meo Penia*, qui actus retrosimilis non intervenit in isto casu, ideò, &c. & quod actus retrosimilis constitutioni non intervenerit ex eo clarè apparet, quod nunquam fuit deductum ad restitutionem
2 pretij census, cuius † pretij traditio vltra consensum partium sicut debuit intervenire in perfectione Constitutionis census, ad text. in *l. pretium, Instit. de empt. & vendit. & in l. 2. §. 1. & 2. in l. pacta conventa, ff. eod.* &
3 expressè cauetur Constitutione Pij V. *de censib.* † ita etiam restitutio illius fuit necessaria pro integra extinctione dicti census, *d. l. 1. C. quand. lic. ab empt. disced.*

Nec obstare dixerunt Domini, quod fuit relaxatum mãdatum etiam pro restitutione sortis principalis loco damnorum, & interesse, & quod factum iudicis factum partis reputetur, quia fuit responsum † quod per
4 *hoc non* sequitur quod emptori census fuerit restitutum pretium, quæ tamen restitutio fuit, vt dictum est, necessaria pro dissolutione dicti census.

Nec obstat *decisio* alias facta *in alia Romana census coram R. P. D. meo Pamphilio*, quia in eo casu non tantum fuerat relaxatum mandatum pro fructibus, &
5 restitutione sortis principalis, † sed vlterius fuerat processum ad actualem restitutionem ipsius sortis, seu partis illius, quo fit vt iuremeritò pro extinctione in
6 eo casu fuerit pronunciatum; † tum ratione individuitatis ipsius census, & pretij eiusdem; tum etiam
7 † quia venditor census, qui restituit emptori pretium, seu partem illius in necessarium antecedens recedere voluisse videtur à dicto censu ad text. in *l. illud, ff. de acq. & in l. ad rem nobilem, & in l. ad legatum, ff. de procur.*

Et ad illud motivum deductum per informantes pro Domino Septimio, quod etiam procurator Domini Marci Lepidi in executione supradicti mandati relaxati pro fructibus, & sorte principali recepit scuta
8 trecenta nonaginta tria, fuit responsum † ea cessisse in causam fructuum dicti census excursorum, & non in causam sortis principalis ad quam restituendam venditor census data perfectione ipsius cõtractus † compelli minimè poterit obstantibus Constitutionibus
9 *Martini, & Pij V.* ex quarum lectura clarè constat in potestate quidem venditoris esse se quandocunque eximere à præstatione census restituendo emptori sortem principalem vna cum fructibus decursis, & non solutis; non autem esse in potestate ipsius emptoris repetere sortem ipsam, aut partem illius.

Et quod videtur tollere omnem difficultatem in isto casu, est declaratio, quam partes ipsæ re adhuc integra fecerunt, quod scilicet, mens eorum nunquam fuit recedere à dicto contractu census immo voluisse, & velle illum perdurare in suo esse, & clarum est actus † agentium operari non debere vltra eorum inten- 10
tionem iuribus vulgaribus.

Ad illud verò quod census ipse non potuerit validè constitui super Palatio subiecto perpetuo fideicommisso, expresséque prohibito alienari, alienationis etiam late sumpto vocabulo, fuit responsum non esse præsentis inspectionis, ex † quo dum agitur de extinc- 11
tione alicuius actus ipse præsupponi debeat, cùm non entis nullæ sint qualitates, & partes, &c.

R. P. D. Litta, Romana census, Veneris 2. Aprilis 1604.

SVMMARIA.

1 *Extinctio census non sequitur, nisi intercedat actus priori similis.*
2 *Mandatum ex coniecturis præsumitur.*
3 *Mandatum præsumitur ex impensa in re ad alium spectante facta.*

DECISIO CCLXXIII.

DOmini steterunt in resolutis sub die 10. Decembris proximè præteriti, rationibus tunc deductis. Quibus minimè obstare dixerunt, quod census non videatur extinctus, cum ad dictum effectum † requi- 1
ratur actus retrosimilis inductioni, vt alias coram me dictum fuit *in vna Romana Salviani Interdicti*, quia ex reali solutione, seu restitutione capitalis satis superque constare dicitur de actu retrosimili impositionis, nec de consensu vtriusque partis dubitari potest, nempè hæredis emptoris census, qui pecunias recepit, & Portiæ debitricis dicti census, de cuius mandato pecuniæ solutæ fuerunt per illius procuratorem declarantem soluere pro ea, & de illius pecuniis. Et licet de mandato ipsius Portiæ non constet, illud tamen multum verisimile est, † & ex coniecturis præsumitur, 2
Cassad. *dec. 3. n. 3. de procur.* coniectura autem magna visa fuit Dominis quæ deducit ex solutione ipsa ad text. in *l. cùm de indebito, ff. de probat.* & quia mandatum † præsumitur ex impensa alicuius considerationis per aliquem in negotio spectante ad alium illius 3
nomine facta, vt fuit tentum *in vna Tiraconen. Canonicatus, & præbendæ*, 28. *Ianuarij* 1575. *coram* bon. mem. *& aliàs sæpè.*

Et ad illud quod census ipse fuerit legatus viduis, & non hæredi fuit responsum sufficienter in alia decisione, quæ propterea placuit Dominis.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Romanæ census apothecarum, 28. Iunij 1574.

SVMMARIA.

1 *Census extinctio probatur ex simplici quietantia.*
2 *Extinctio census requirit actum priori similem.*

DECISIO CCLXXIV.

FVit resolutum non constare de extinctione census. Confessio † enim illa Dominici non importat quietantiam sortis principalis, sed fructuum debitorum ex causa census.

Cùm enim census fuerit constitutus titulo emptionis, & pretium solutum fuerit † non sufficit nuda 1
voluntas,

voluntas, sed requiritur actus priori similis, videlicet, retrouenditio, *l. 1. in fine, C. quando lic. ab empt. disced. §. hinc amplius. Instit. quibus mod. tollit. obligat.*

R. P. D. Vbaldo, Romana rescissionis instrumenti, Lunæ 26. Nouembris 1612.

SVMMARIA.

1 *Transactio in qua insurgit læsio vltra tertiam partem, debet rescindi.*
2 *Transactio pro sui validitate requirit, vt aliquid hinc inde detur, vel recipiatur.*
3 *Causa frivola, & iniusta, non validat cessionem.*
4 *Transactio vt dicatur læsiua, debet considerari dubius litis euentus.*
5 *Lis est de substantia transactionis.*
6 *Census non extinguitur, nisi fiat reuenditio ad fauorem debitoris illius.*

DECISIO CCLXXV.

FVit resolutum transactionem de qua agitur, esse rescindendam tanquam factam sine causa, & cum
1 læsione ex parte mulieris † non solum vltra tertiam partem, sed pene in totum, & sic rescindendam non solum de iure communi, Bart. *in l. 2. n. 7. & ibi* Cagnol. *n. 80. C. de resc. vend.* Bart. *in l. si quis cum alter, n. 5. ff. de verb. oblig.* Corn. *cons. 116. sub n. 5. lib. 1.* Dec. *cons. 216. col. 2. & cons. 479. n. 11. & cons. 551. n. 6.* Grat. *cons. 88. n. 3. lib. 1.* Tiraq. *de retract. conuang. §. 24. Gl. 1. n. 4.* Gabr. *in tit. de empt. & vendit. conclus. 1. n. 69.* Ioseph. Ludouic. *dec. Perus. 18. n. 61. part. 1. quam opinionem seruat* Rota *tanquam veram, & magis communem, vt in Tiracuensi decimarum coram* Robusterio, quæ est *dec. 102. num. 2. part. 1. diuers.* sed etiam ex dispositione *Statuti Vrbis, lib. 1. cap. 154.* Cessit enim Domina Deodata Domino Marco Antonio Sabatino censum scutorum centum duodecim cum dimidio absque eo quod aliquid ex
2 dicta cessione reportauerit, cùm tamen in † transactione debeat semper aliquid hinc inde dari, vel recipi, *l. ita transactio nullo dato, Cod. de transact.*

Nec potest dici quod in recompensam dictæ cessionis reportauerat scuta quingenta, quia ista fuerunt data pro pretio annui census per dictam Deodatam, impositi super propriis bonis, & dicto Sabatino venditis.

Nec potest suffragari remissio cedulæ bancariæ cum narratiua quod nunquam dedisset dicta scuta quingenta sine cedula nisi Deodata cessisset possessionem dicti census scutorum centum duodecim cum dimidio, quia non fuit remissa simpliciter, sed cum obligatione illam præstandi quotiescunque Deodata esset morosa in solutione. Deinde cum remissio cedulæ nullo pacto correspondeat cessioni factæ scutorum
3 centum duodecim cum dimidio † cessio facta contemplatione istius causæ frivolæ, & iniustæ sine dubio videtur reuocanda. *l. 1. in fine, & tot. tit. ff. de cond. sine causa.* & fuit dictum *in hac causa 27. Iunij proximi coram me.*

4 Non obstat quod † ad effectum læsionis in transactionibus habeatur ratio dubij litis euentus, quia in casu nostro talis euentus considerari posse non videtur, cùm nulla lis adesset super dicto censu, sed tantùm super fructibus decursis: etenim D. Deodata fuerat immissa in possessionem dicti census vigore Saluiani interdicti per sententiam iudicis, à qua non fuerat appellatum, & illum pacificè possidebat tempore dictæ transactionis, ex quo videtur sequi quod neque poterit propriè transigi super possessione dicti census, cùm esset in lite & † his sit de substantia transactionis, vt fuit dictum *in Rauennaten. bonorum, 20. May 1586. coram Seraphino*, & transactio non fiat super iam decisis per rem iudicatam, Dec. *cons. 351. num. 3.* Rota *in Carpentoraten. bonorum coram* Cotta, *relata inter impressas dec. 63. num. 2. part. 1.*

Vltra quod etiam considerato dubio litis euentu intrat enormis læsio. Quia cùm iam Deodata reperiretur immissa in promissionem dicti census in vim Saluiani, vt dictum est, & sic donec, & quousque fuisset satisfacta de suo credito alterius annui census scutorum ducentorum viginti quinque, eueniebat vt suo credito longè superante dictum censum, in cuius possessionem immissa erat nunquam potuisset integrè satisfieri, cùm vtriusque census fructus perpetuo currerent, & consequenter dum in transactione renunciauit huic possessioni absque aliqua recompensa constat eam fuisse plurimum læsam cùm dimiserit possessionem perpetuò apud se remansuram propter difficultatem satisfactionis, vt dictum est.

Non obstat quod in transactione esset data facultas Deodatæ redeundi ad sua iura, & sic ad istum censum discussis tamen aliis debitoribus: quia fuit responsum quo ad personam, & bona Sabatini in dicto censu obligati ad illa in dicta transactione, non dari regressum D. Deodatæ, nisi factis omnibus diligentiis aduersus bona, & personas omnium obligatorum in primo censu scutorum duorum millium ducentorum, quæ diligentiæ requirerent longissimum temporis spatium, & lites ferè immortales, quibus Deodata implicaretur, & exactio esset penes impossibilis, cum illi decesserint, vel sint notoriè non soluendo, vt hic fuit ostensum per informantes.

Non obstat quod Dominæ Deodatæ non competeret ius super dicto censu scutorum centum duodecim cum dimidio, ex quo Sabatinus illum redemerat à Camillo Strotio, & sic videbatur extinctus, & consequenter Deodata illius possessionem cedendo non fuerit læsa: quia respondetur immo non fuisse extinctum, sed solum cessum ad fauorem Sabatini, † qui 5
pretium non soluit nomine Ioannis de amnis, qui censum vendiderat, sed nomine proprio ad effectum non extinguendi, sed sibi acquirendi censum vt constat ex ipso cessionis instrumento.

Et ex his, & aliis cumulatis per informantes Domini resoluerunt transactionem esse reuocandam.

R. P. D. Aldobrandino, Romana prætensi census, 15. Iunij 1582.

SVMMARIA.

1 *In redemptione census debet necessariò præcedere disdicta per duos menses.*
2 *Disdicta census requiritur per forma.*
3 *Disdicta potest fieri quibuscumque verbis aptis ad declarandum animum redimendi.*

DECISIO CCLXXVI.

DOmini concluserunt sententiam A. C. confirmandam esse non obstante defectu nullitatis, & iniustitiæ oppositis, quia non est verum quod secunda sententia sit contraria primæ; Immo est potius executio prioris, vltra quod postmodum Domini de Ferreis pluries comparuerunt coram A. C. & consenserunt in iurisdictionem illius, & consequenter valida est sententia. Quæ non est iniusta, licet enim ex forma

con

contractus, & ex Bulla *felic. record. Pij V.* † requirerentur diſdicta per duos meſes ante, hæc tamen effectualiter intercuenit, quando Ferrei die 9. Aprilis 1579. fuerunt citati ad recipiendū ſcuta ſeptem millia quinquaginta auri in auro, cum fructibus decurſis, & non ſolutis, & ad faciendum retrouendition em in forma, & quādo fuit depoſita cedula vt in 5. & 7. præſuppoſitis.

† Quæ intimatio licet per forma requiratur, Alex. *conſ.* 27. *n.* 1. *lib.* 6. Tiraq. *de retractu Lignag.* §. 36. Gloſ. 2. *n.* 27. *in fine*, circa modum tamen faciendi dictam intimationem nulla eſt tradita forma: ſufficit ergo † vt talia exprimantur ex quibus appareat partem cenſum reditnere velle prout fuit factum in hoc caſu.

Nec poteſt dici cedulam non ſuffragari ex quo requirebatur actualis numeratio, quia ex teſtibus apparet quod pecuniæ re vera erant in banco, & mercator ſæpius Ferreis præſentibus aureos extraxit, & aureos Ferreis oſtendit offerens aureos ſoluere, & ex tenore cedulæ apparet, quod erat libera. Vltra quod procurator deponēs conſenſit quod cedula conſignaretur ſine decreto Iudicis, ex quo tollitur effectus oblationis Dominorum de Ferreis, dum dixerunt ſe paratos recipere, quia procurator conſentiendo, quod cedula, quę erat libera conſignaretur ſine decreto Iudicis: & ipſi illam recipere nolue. unt, clarè conſtat de mora illorū. Quæ cedula licet non contineat integram ſummam reſpectu fructuum, ſatis nihilominus ſuffragatur, tum quia Ferrei acceptauerunt primam ſententiam A. C. mandantem ceſſari inſtrumentum cenſus, & retendi ſolutis ſcutis quinque millibus ſexcentis quinquaginta de quibus in dicta cedula, & præſentantem circa reſiduum fructuum iura vtriuſque partis, tum etiam quia 5. Iunij 1579. fuit depoſita alia quæ licet dicebat ad omne mandatum A. C. hoc non obſtante Ferrei, 27. Iunij acceptauerunt dictam primam ſententiam A. C. latam 24. eiuſdem menſis.

In quam ſententiam Domini venerunt, quia ex omnibus ſimul iunctis, & ex dictis teſtium liquet clarè de mora Dominorum de Ferreis in recipiendis huiuſmodi pecuniis.

R. P. D. Iuſto, Anconitana bonorum, ſeu cenſuum, Lunæ 19. Februarij 1604.

SVMMARIA.

1 *Tutor conſtitutus ad certum actum non poteſt circa alia ſe intromittere.*
2 *Diſdicta ceſſante cenſu remanet integer.*
3 *Geſta per tutorem, qui non ſatisfecit, nec adimplenit ſolemnia, ſunt valida.*
4 *Tutoris datio durante prioris tutoris impedimento, eſt valida, maximè cum Iudicis decreto.*
5 *Depoſitum factum non citata perſona legitima, eſt nullum.*
6 *Notario creditur de relatione citationis ſibi à nuntio facta.*
7 *Emptor cenſus intra annum diſdictæ, poteſt ſortem principalem repetere.*
8 *Venditor cenſus ſi ſinat labi ſemeſtre poſt factam diſdictam, non poteſt cogere emptorem cenſus ad illum renendendum, niſi faciat nouam diſdictam.*
9 *Diſdicta cenſus fieri poteſt quibuſcumque verbis demonſtrationibus voluntatem redimendi.*
10 *Depoſitum legitimæ factum in vim precedentis diſdictæ, habet vim extinctionis cēſus ex actu retroſimili.*
11 *Confeſſio in depoſito probat numerationem.*
12 *Depoſitum non vitiatur per adiectionem conditionum intrinſecarum.*

DECISIO CCLXXVII.

DVbium fuit propoſitum die Lunæ 12. Menſis Ianuarij proxime præteriti informantibus ſolis hæredibus bon. mem. Archiepiſcopi Theatini filij q. Petri de Leonibus, in quorum fauorem Domini tunc intellexerunt cenſum non eſſe extinctum, & nihilominus poſtea auditis informantibus pro D. Ioan. Baptiſta Triumplio mandauerunt, vt iterum cauſam proponerem cum informantibus vtriuſque partis non aliter extenſa deciſione. Vnde iterum propoſui cauſam Lunæ die 16. Februarij anni 1604. & à Dominis contrarium fuit deciſum, videlicet, conſtare de extinctione cenſus de quo agitur.

Et primò, dubitatum fuit circa diſdictam cenſus, quam informantes pro dictis hæredibus dicebant non eſſe legitimè executam, quia Franciſcus de Alleis, cui fuit facta diſdicta erat conſtitutus tutor ad certum actum tantum † vnde non poterat cetera expedire, & 1
conſequenter, nec etiam citari ad expediendum, ad tradita per Afflict. *dec.* 256. *in fine* cùm aliis deductis, & ita cum † diſdicta ſit requiſita à Conſtitutione *Pij V.* 2
ſuper formam creandi cenſus, ea deficiente cenſus remanet integer, quod tamen Domini non approbauerunt, quoniam tàm ex petitione Lauiniæ matris, & tunc tutricis, ad quam Iudex ſe retulit in decreto, quàm ex acceptatione Franciſci apparet, quod Conſtitutio fuit generalis durante excuſatione matris, quę ſuper bonis q. Petri ſui viri volebat ſibi ſatisfieri de ſuis dotibus citata perſona legitima pro filiis minoribus, & infantibus, & hoc vltimum fuit magis attendendum, quam illa verba poſita in inſtrumento ad ſupradicta peragenda. Quod etiam obſeruantia declarauit, liquidem Franciſcus verè geſſit ſe pro tutore, adiit hæreditatem, confecit inuentarium, obtinuit licentiā à Iudice vendendi immobilia pro ſoluendis debitis, fuit conuentus vt tutor ſimpliciter, donec ſequuto eius obitu, vel alio impedimento Lauinia mater 27. Aprilis 1591. reaſſumpſit tutelam, & obtinuit à Iudice illam ſibi decerni. Et licet † non ſatisfecerit, & 3
non adimpleuerit ſolemnia: nihilominus geſta remanent valida, vt fuit ſæpius deciſum.

Nec intrat hoc caſu regula quod his hæredibus habentibus matrem, & tutricem non poterat dari tutor, ſed curator, & quod tutor non datur ad certum tempus, quoniam immo † conſtitutio tutoris durante ex- 4
cuſatione matris eſt valida maximè concurrente Iudicis decreto, *l.* 1. *C. ibi* Gloſ. *& alij, C. in quib. cauſ. tut. vel curat. habent.* vbi videatur Cuiac. *in paratitlis* allegatas alias leges. Corn. *conſ.* 17. *ſub n.* 26. *lib.* 1. dicens hoc caſu quod durante impedimento matris eſt locus datiuo, donec mater reaſſumat tutelam.

Secundò, circa oblationem, & depoſitum factum in vim huiuſmodi diſdictæ duo opponebantur. Primò, 5
† quia non proceſſit citatio, & intimatio fuit facta alteri perſonæ non legitimæ, ſi cuidam Ioanni Ferrantino de cuius facultate nec etiam conſtat, qua mediante poterit accipere pretium redemptionis cenſus, & ſic depoſitum eſt nullum, Doct. *in Acceptatam, C. de vſur.* Alex. poſt alios *in l. ſi mora, n.* 6. *ff. ſol. matr.* Anch. *conſ.* 86. *n.* 3. *in fine*, Rol. *conſ.* 63. *n.* 31. *lib.* 1. Huic obiectioni reſponderunt Dñi, quod immo conſtat de citatione facta Ferrantino in Summar. Ioan. Baptiſtæ, *num.* 14. Nec placet quod dicebatur de actu citationis conſtare, nam Notarius refert citationem nuncij in cedula, quam facto exhibuit, & produxit, & in hoc conueniunt nuncius, & Notarius, † cui creditur Cin. *in l. ſi* 6
quis decurio, C. de fals. & deinde eidem Ferrantino fuit facta intimatio cuius perſona erat ſatis legitima, quia erat deputatus à Laminia matre poſtquam reaſſumpſerat onus tutelę vt conſtat publico inſtrumento

exhibitio, quæ erat tutrix filiorū non solum respectu hereditatis patrui, sed etiā respectu hæreditatis patris, & vtrū videtur, vel quod non sit solū constitutus procurator ad lites stantibus clausulis cæteratis in mādato, vel satis est quod huiusmodi restitutio pretij census, & depositum fuerit infra annum approbatum ab ipsa Lauinia, vt parer inferius, & durante anno disdicta † emptor census potest pecunias recuperare, cuius emptoris vices sustinebat Lauinia mater, & tutrix. Secundò, opponebatur quod obligatio, & depositum fuit factum quod bimestre à die disdictæ, quæ fuit facta Francisco die 9. Aprilis, & depositum prima Iulij subsequentis, quo casu quidquid dicendum sit de emptore census, qui potuit recuperare etiam ab initio intra annum, tamen † venditor census non potest cogere emptorem post bimestre, nisi facta noua disdicta vt habetur in *Cōstitutione Pij V. §. cum vero*, & facit Anch. *cons. 86. Incipit pro faciliori, n. 5.* Cui motiuo omissa hac disputatione nouæ disdictæ, Domini satisfecerūt in effectu: quia in hoc casu adest citatio contra Ferrantinum acto rem ad lites, quæ habet vim nouæ disdictæ, vt in terminis fuit decisum *in vna Romana census, 13. Iunij 1582. coram Sanctissimo Domino nostro*, & ibi fuit dictum quod licet requiratur disdicta, tamen circa modum disdictæ faciendæ nulla est data forma, & sufficit † quod talia exprimātur, ex quibus appareat venditorem census redimere velle; & ibi aderat citatio ad recipiendum sortem principalem cum fructibus, & in hoc casu à die citationis, quæ fuit 22. Iunij 1591. fuit factum depositū intra bimestre scilicet prima Iulij subsequentis in contanti penes Nappum à Iudice deputatum, & iudex mandauit intimari, & fuit facta intimatio 4. eiusdem mensis. Necnon depositū ex mandato Iudicis in vim disdictæ, in qua dicebatur quod pecuniæ deponantur, & amplius fructus non currant, quæ si non sunt repetita in decreto depositi, sufficit quod decretum sit factum in executione disdictæ, † & ita habet vim extinctionis census ex actu retrosimili, secundum terminos, *l. ab empt. ff. de pact. vbi* Dott. Rota *coram Litta in illa Rom. Saluiani Int. 23. Iunij 1600.*

Neque præmissis obstat dicere quod depositum non fuit actuale, † quia confessio in deposito numeratione probat, vt in his terminis fuit dictum *coram me in Romana census, 9. Aprilis 1601.*

Et demum Domini existimauerunt cessare omnes difficultates propositas ex subsequenti ratificatione Lauiniæ matris, & tutricis, quia facto prædicto deposito penes Nappum Lauinia insterit pro cōfignatione pecuniarum depositarum, vt ex ipsis sibi satisfieret de suis doribus, producendo instrumentum depositi coram Gubernatore Anconæ licet non obtinuerit ea ratione, quia pecuniæ depositæ erant inuestiendæ pro cautione Sāctissimæ Domus Lauretanæ, & cum Ioan. Baptista Arca tunc ratione cuiusdam cessionis habitę à camera Apostolica pro quibusdam prætensis spoliis egisset contra depositatium, seu contra hæredes, vel eorum procuratorem, & obtinuisset mandatum, nihilominus Illustrissimus Protector Domus Lauretanæ curauit, quod ex eiusdem pecuniis depositatis in pecunia numerata emeretur census ab Equite Bartholomeo Fanello fratre Lauiniæ, & huius census datur instrumentum publicum celebratum sub die 24. Iulij 1593. Et quidquid sit de isto censu approbatus fuit à Lauinia, quæ recepit fructus, quos recuperauit mediante lite ab Arca, qui exegerat à Fanello cum cautione de restituendo, vt restituit, Lauiniæ anteriori creditori pro sua dote, & ipse Fanellus soluit cum intentione repetendi summam solutam vnà cum damnis ab eodem Arca, & fideiussore tanquam creditor q. Petri Leonij anterior ipso Arca, ita vt si in extinctione census Domini Triumphi adest aliquis defectus, quem non videbant Domini, satis suppletur ex posse gestis per Lauiniam matrem, & tutricem.

Non obstat quod omnia dicantur à Lauinia gesta vti creditrice suæ dotis, non autem vti tutrice; quia necessariò adest implicita ratificatio etiam vt à tutrice, cùm agere non potuerit contra istas pecunias spectantes ad filios suos hæredes, nisi antecedente ratificatione extinctionis census à qua pecuniæ prouenie bant in filios suos, & hæredes q. Petri Leonij patris pro qua exactione ita intendebant agentes pro matre, vt ita non curarent pecunias depositas inuestire, & minores remanere sine fructibus pecuniarum, quas habebant pro pecuniis ipsorum minorum.

Ned faciunt conditiones, quibus factū est depositū scilicet, vt pecuniæ inuestirentur, quoniam hoc continebatur in decreto, & erat faciendum inuestimentum ex pacto, † vnde istæ conditiones intrinsecæ non vitiant, Doct. *in l. acceptam, C. de vsur.* ex quibus conclusum fuit cōstare de valida disdicta oblatione, & depositro & de extinctione census Dñorum de Triumphis.

R. P. D. Vbaldo, Anconitana Censuum Mercurij 27. Nouembris.

SVMMARIA.

1 *Relatio nuncij se citasse prout in cedula, non relenat si totus tenor citationis non sit registratus apud acta.* Limit. *si Notarius non referat se ad acta.* num. 2.
3 *Notario asserenti fuisse productum mandatum non creditur, nisi totus tenor mandati apud acta registretur.*
4 *Citatio debet esse certa.*
5 *Scriptura informis non probat.*
6 *Notario asserenti se vidisse instrumentum, & illud legisse non creditur circa disposita in instrumento.*
7 *Disdicta censu non potest fieri pupillo.*
8 *Sed debet fieri legitimo Tutori, &* num. 12.
9 *Lis non dicitur finita per sententiam, si non fuerit mandata executioni.*
10 *Mater habens litem cum pupillo cuius est tutrix, non remouetur à tutela.*
11 *Sed datur illi adiunctus.*
13 *Tutor adiunctus si non permittatur administrare, redditur suspectus alius tutor, qui præstat impedimentum.*
14 *Gesta per tutorem per Iudicem sine benè, siue malè decretum, valent.*
15 *Debitor soluens tutori putatiuo, liberatur.*
16 *Intellige dummodo pecuniæ sint versæ in vtilitatem pupilli.*
17 *Protestatio declaratoria non potest fieri procuratori, nisi quando dominus haberi non potest.*
18 *Interpellatio facta hæredibus propter obligationem auctoris non relenat, nisi certiorentur de obligatione.*
19 *Tutor agens nomine proprio non præiudicat pupillo.*
20 *Nullum quod est ratificari non potest.*
21 *Immobilia minorum non possunt alienari sine solemnitatibus.*
22 *Qui vult consequens non censetur velle antecedens necessarium, quando deficit potestas.*
23 *Scientia superueniens cum actu non induci ratificationem actus nulli, nisi probetur etiam scientia nullitatis.*
24 *Scientia nullitatis actus ad effectum inducendi ratificationem non sufficit generica, sed debet esse plena, & certæ iuris, & facti.*
25 *Ratificatio vt ex actu resultet opus est vt actus qui geritur de necessitate importet ratificationem.*

Et

Et quod sit factus cum eo, qui ratificationem prætendit, num. 27.
29 *Ratificatio excluditur ex qualibet iusta causa.*

DECISIO CCLXXVIII.

FVit decisum in hac causa 24. Maij præteriti constare de causis restitutionis in integrum illorum de Leonibus ex rationibus deductis in Decisione, quæ ad duas potissimum redigebantur, tum ob defectum disdictæ censuum de quibus agitur, tum ob invaliditatē depositi, nec potuisse, fuit additum, præfatos defectus ex asserta ratificatione Lauiniæ matris pupillorum de Leonibus suppleri. Sed quia præfata omnia impugnabantur per Triumphos, volui eos super eiusdem iterum audire, & Domini re maturè discussa, censuerunt standum in decisis.

Et quo ad disdictam illius nullitas videbatur clara ex defectu citationis, prout in decisione. Licet enim Notarius asserat nuncium retulisse se citasse prout in cedula, illa tamen † non est integrè registrata in actis, & sic non constat de tenore citationis ex allegatis, per Felin. *in cap. quoniam contra, sub n. 51. de probat.* Rota *dec. 55. part. 1. Pariſ. conſil. 31. n. 14. lib. 4.* & tenuit Rota *in cauſa Lauretana honorum, 28. Iunij 1604. coram bon. mem. Penia*, vt in copia, quæ data fuit, quòd confirmabatur ex doctrina, Innoc. *in cap. cum in ture, n. 6. de offic. de legat.* Angel. *in l. repetit. l. ſciendum, n. 19. ff. de neg. geſt.* quos, & alios refert, & sequitur Alex. *conſ. 6. & n. 7. in fine, & n. 8. lib. 4.* vbi tradit, quod si † Notarius actorum scribat in actis qualiter Titius produxit instrumentum mandati, per hoc non probatur talis mandatum, nisi totius effectus illius instrumenti sit registratus apud acta, & idem sentit Alex. *in Auth. ſi quis in aliquo, in 7. fallent. n. 9. & ibi* Dec. *n. 25. C. de eden.* plenè Boer. *deciſ. 281. num. 6. & ſeqq.*

Neque obstat Cin. *in l. ſi quis Decurio, C. de ſ. ſ.* vbi voluit † non solum fidem adhiberi Notario circa relationem citationis nuncij, sed etiam in concursu magis credi Notario scribenti nuncium citatisse, quam ipsi Nuncio id negantis: quia fuit responsum in casu Cini fuisse specificatum nomen nuncij, & quid fuisset facta citatio nec se retulisse Notarium ad cedulam, hic autē nomen nuncij est in albis, nec apparet ad quam rem emanauerit citatio, immo nec persona citati est certa, cùm sit posita alternatiuè per hæc verba, & in termino citationis factæ filiis Domini Petri, seu Ioanni Fertantino eorum asserto tutori, &c. & tamen † citatio debet esse certa vt est text. in *l. aut quod aliter, ff. quod vi aut clam.* & tandē expresè est facta relatio ad cedulam, quæ non reperitur. Immo ex hoc solo dicebat vnus ex Dominis doctrinam Cini non applicari, quatenus ibi circa finem dicit, quod cum in eo casu scriptura Notarij habeat suam formam dictum alterius illi non præiudicat, sed in hoc casu scriptura Notarij non habet suam formam ex quo est relatiua ad cedulam, quæ non exhibita † tanquam scriptura informis non probat, iuxta not. in *d. Auth. ſi quis in aliquo, C. de eden.*

Nec valet dicere citationis tenorem posse alium deprobari, videlicet, ex decreto Iudicis, & intimatione postea facta ipsi Ferrantino, qui non contradixit, ad exemplum Iudicis, qui in sententia præsentibus, & tacentibus partibus lata dicat viso libello, & visa citatione, & iuxta tradita per Felin. *in d. cap. quoniam contra, num. 36. de probat.* tum quia ipsemet Felin. *ibidem, verſic. ſed conſidera*, recedit ab hac sententia, & reddit rationem, tum quia est communis opinio, quod † Notario non credatur si dicat prout constat tali instrumento à me viso, & lecto vt post plures allegatos testatur Soc. iun. *conſ. 57. n. 4. lib. 1.* & eadem est ratio si attesteretur iudicem dixisse, prout supra.

Deciſ. R. R. pro Tract. de Conſ.

Accedebant aliæ nullitates eiusdem disdictæ, consideratæ in Decisione, quæ Dominis placuerunt. Nam † ipsis pupillis talis disdicta nec facta est, nec fieri potuerat, Bart. *in l. ſi ex legati cauſa, n. 3. ff. de verborum oblig.* 7
Sed debebat fieri eorum † legitimo tutori, præsertim 8
ad constituendos pupillos in mora, *l. ſed ſi ex ſtipulatu, & ibi* Glos. & Bart. *in lectura, ſub d. l. ſi ex legati cauſa, ſub. n. 3. & ibi Caſtr. num. 4. ff. de verborum obligat.* & est text. in *l. ſi dictum. §. fin. & ibi* Glos. *in verbo, pupillo, vbi* Odofred. Bald. *& Angel. ff. de euict.* Mater autem quāuis esset relicta tutrix, in testamento tamen tutelæ renunciauerat, & obtinuerat dari tutorem Franciscum Alleum cui non legitur facta hac secunda disdicta de qua agimus, sed solum Ioanni Ferrantino procuratori ad lites constituto à Lauinia matre post decretam sibi tutelam Iudicis auctoritate occasione bonorum, seu hæreditatis patrui dictorum pupillorum illis delatæ, quo tempore prætensæ reassumptionis adhuc videbat Alleus cui per dictum decretum tutelæ ad fauorem matris præiudicari potuisse non videtur, & licet Alleus fuisset datus tantum ob impedimentum litis, quam mater habebat cum pupillis ob repetitionem suæ dotis, tamen illud impedimentum adhuc durabat, quamuis emanasset sententia pro matre, cum † lis 9
non dicatur finita per sententiam nisi fuerit executioni demandata, Mohed. *deciſ. 1. num. 3. vt lite pendente*, Sarnens. *in regula de ann. l. quæſt. 44. in princ. & per totum*, Lancell. *de attentat. in 2. part. in præfat. num. 234.* Vltra quod mater non assumpsit tutelam virtute dicti decreti ex hoc capite cessantis impedimenti, neque illud narrauit Iudici, sed ex causa hæreditatis patrui pupillorum, vt dictum est, ad cuius inuentarium conficiendum, & ad agendum incontinenti procuratorem constituit Ferrantinum, vt in Summar. Dominorum de Triumphis, *num. 9. & 10.*

Non obstat quod † mater licet habeat litem cum 10
pupillo non remouetur à tutela, Auth. *ad hæc, C. quāndo mul. tut. offic. fung. poſſ.* quia respondetur, quod in omnem euentum † datur illis adiunctus, Balb. Salic. 11
& alij, in Auth. matri, & auiæ. C. eod. tit. Afflict. *dec. 207. num. 1.* provt fuit datus Alleus † qui & ipse citandus 12
erat, *l. Titium, & Maximum, in princ. vbi* Bart. *ff. de admin. tutor.* † Immo si non permittatur administrare mater 13
redditur suspecta Afflict. *vbi ſupra, n. 2.*

Non obstat quod † mater tanquam tutrix depurata 14
à Iudice siue bene, siue malè pro tali se gerebat, & ideò actus cum ea gesti sustineantur, & in specie quod debitores illi soluentes † fuerint liberati ad text. in *l. de-* 15
bitores, ff. de ſolut. cùm allegatis, quia motiuum posset applicari si ipsa mater fuisset citata pro redemptione census de quo agitur, sed, cùm fuerit citatus procurator ad alia constitutus cessat obiectum, præter quam quod † *dicta l. debitores*, procedit si pecunia in rem 16
pupilli peruenit, vt ibi dicitur, isto autem casu pupilli negare se consequutos fuisse pretium census.

Accedebat etiam ex mente vnius ex Dominis quod etiam si procurator fuisset sufficiens, tamen ista † protestatio animi declaratoria, prout est disdicta 17
census non poterat fieri procuratori, nisi in subsidium, quando dominus haberi non posset, *l. aut qui aliter, §. & ſi forte, ff. quod vi aut clam* Alex. *in l. non ſolum, §. morte, num. 37. verſ. item adde, & ibi* Iaſ. *num. 33. verſ. vbi enim, ff. de neui. aper. inuent.* Et in omnem casum cum interpellatio † fieret minoribus ex obligatione patris, 18
& non propria, quamuis fuisset facta tutori, tamen debebat teddi certus per ostensionem instrumentorū, vel alio modo; aliàs nihil nocebat. Bart. *in d. l. ſi ex legati cauſa, num. 9. ff. de verb. oblig.*

Circa depositum placuerunt Dominis aliàs deducta: non enim dubium est quin nullitates prædictæ disdictæ influant in depositum postea sequutum.

Quo vero ad sacrificationem Dominæ Lauianæ censuerunt Domini illam non suffragari ad effectum, vt præiudicauerit pupillis quo ad census extinctionem stantibus nulliratibus supradictis. Et licet egerit ad pecunias depositatas consequendas pro sua dote, & sic videatur ratificasse depositum factum in extinctio-
19 nem census tanquam necessarium antecedens, † tamen ex quo egit nomine proprio non potuit afferre præiudicium pupillis, quorum causa est separata, sicut filius à patre exhæredatus pupilli sui nomine agnoscens legatum in eodem testamento relictum nō sibi præiudicat, quominus proprio nomine dicere possit inofficiosum testamentum paternum, & è contrariò tutor, qui pupilli exhæredati nomine agit querela, nō amittit legatum sibi ascriptum, §. *si tutor. Instit. de inoff. testam.* discreta enim sunt iura quamuis plura in eandem personam deuenerint aliud tutoris, aliud legatarij, vt dicit text. in *l. tutorem, ff. de his quib. vt indign.* Et stantibus præfatis nulliratibus disdictæ, & depositi, nec etiam tanquam tutrix potuisset ratificare præten-
20 sam extinctionem census, cum quia † quod nullum est ratificari non potest, Bart. *in l. obseruare, in fine, ff. de offic. proconf.* Dec. *in l. semper, n. 16. ff. de regul. iur.* cum aliis per Honded. *conf. 38. n. 19. lib. 1.* tum quia fuisset
21 alienatio voluntaria census, & sic rei immobilis, † quæ sine decreto, & aliis solemnitatibus fieri non poterat, *tot. tit. ff. de reb. eor.* Gabr. *conf. 49. n. 7. lib. 2.* & fuit firmatum in *d. dec. in fine.* † Vnde regula qui vult consequens &c. non applicatur, quia non procedit deficiente potestate in eo, qui vult consequens, Euerard. *in loco à consequent. n. 4.* Aym. *conf. 134. n. 45.*

Non obstat actus receptionis pecuniarum factus per Lauiniam de fructibus prætensi census impositi per Fanellum ex pretio census alias impositi per Triumphos quæ receptio non videtur fieri potuisse, nisi præcedente ratificatione disdictæ depositi & illius consignationis, & tandem census impositi per Fanellum ea allegatis pro Triumphis, & præsertim quia non videtur, quod negari possit scientia Lauiniæ ex sequestro facto ad eius instantiam penes Fanellum, ex lite habita cum Arca, & eius vxore super anterioritate suorum iurium, & sententia lata ad eius fauorem, & aliis consideratis per informantes: quia fuit respon-
23 sum, † quod scientia superueniens cum actu non inducit ratificationē actus, qui fuit nullus, & quem Lauinia potuit credere validum, nisi probetur etiam scientia nulliratis, *l. mater §. ceterum. ff. de inoff. testam.*
24 Immo non † sufficit scientia in genere, sed debet esse plena, & certa iuris & facti, Bald. *in l. mater, colum. 2. C. de rei vend.* Gabr. *conf. 36. n. 59. in fine, & n. 60. lib. 1 & conf. 62. n. 27. lib. 2.*

25 Accedit † quod ad hoc vt ex facto inducatur ratificatio necesse est vt factum æquiualeat verbis, & sit tale quod fieri non possit, nisi actus ratus habeatur. Bar. & Castr. *in l. Paulus, ff. rem rata habere,* Aretin. *conf. 128. colum. 2. n. 6.* Gabr. *d. conf. 36. n. 57. lib. 1.* secus si factum necessario ratihabitationem non arguat, sed præsumi possit illud ob aliam causam gestum, vt per Gabr. *lococitato,* & per eundem *conf. 180. n. 17. lib. 2.*

Hic autem præsumi potest Lauiniam non cogitasse de ratificatione, sed egisse, vt suam dotem consequeretur, & alias quælibet iusta causa excludit ratificationem, *d. l. matrem §. ceterum, de inoff. testam.* Aug. *in d. l. Paulus ff. rem rat. haberi,* Gabr. *d. conf. 36. num. 57.* Vbi
27 etiam subdit necesse esse, † vt is actus ex quo prætenditur ratihabitio sit gestus cum parte, quæ illam prætendit, Aret. *d. conf. 128. col. 2.* & id putat *Gabr.* esse verissimum. Lauinia verò actus ex quibus prætenditur ratificatio non gessit cum Triumphis, sed cum aliis, nec intra tempus anni iuxta formam Bullæ.

Ex quibus Dñi concluserunt standum esse in decisis.

R P.D. Vbaldo, Tiburtina Census, Mercy, 17. Iunij 1615.

SVMMARIA.

1 *Læsio præbet causam restitutioni in integrum.*
2 *Restitutio aduersus sententiam datur ob quamcumque iniustitiam.*
3 *Agens vti hæres tenetur probari se esse talem.*
4 *Testamentum non præsumitur.*
5 *Materna successio spectat ad filios.*
6 *Hæres vt quis sit non sufficit, quod sit in gradu successibili, nisi doceat de aditione.*
7 *Creditor cum hypotheca præfertur respectu bonorum creditori habenti solam actionem personalem.*
8 *Hypotheca non datur vbi non adest creditum.*
9 *Pretium bonorum hæreditariorum imputatur in creditum hæredis cum beneficio hæredis vendentis.*
10 *Liber Catastri facit aliquam fidem.*
11 *Præsertim si concurrant adminicula.*
12 *Ecclesia restituitur de iure aduersus sententiam.*

DECISIO CCLXXIX.

OBtinuerat venerabile Collegium Societatis Iesv Ciuitatis Tiburtinæ mandatum executionis tatione census scutorum quadraginta; pro quo cessionem reportauerat Communitate S. Angeli, cui q. Leonardus Sixtus illum vendiderat: sed in gradu appellationis Vincentius, & Antonius filij, & hæredes eiusdem Leonardi obtinuerunt per sententiam declarari eos remanere creditores in bonis hæreditariis Leonardi in scutis mille trecentis vigintiduobus, & baiocchis quadraginta, & etiam eos esse potiores, & anteriores, & posse retinere tot bona hæreditaria ascēdentia ad prædictam summam. In gradu autem restitutionis commissa causa cum voto Rotæ fuit dubitatum. An esset locus restitutioni, & fuit vtraque parte informante affirmatiuè resolutum. Quia satis videbatur doceri de iniustitia sententiæ aduersus Collegium latæ ex qua resultat læsio, † quæ præbet causam restitutioni. Rota *decis. 1. de rest. in integr. in nou. & decis. 5. eod. tit. in antiq. & apud* Seraph. *n. dec. 245. n. 2.* quæ iniustitia † ad dictum effectum sufficit qualis qualis etiā si non sit notoria, Cæs. de Graf. *dec. 10. n. 12. de re indic.* Seraph. *decis. 251. n. 1.* & fuit dictum *in Anconitana censuum, 24. Maij 1613.* coram me, *& in Gienensi Capellania, 1. Iul. eiusdem anni, coram* R.P.D. meo Caualerio.

Iniustitia autem sententiæ continentis plures partes deducebatur. Primò quia quo ad primam partitam scutorum trecentorum septuaginta quinque pro dote Laurentiæ primæ vxoris Leonardi licet creditū videretur iustificatū ex instrumēto celebrato de anno 1554. 12. Ianu. in quo Leonardus confessus fuit dictam dotem ducatorum quingentorum ad rationem baiochorum septuaginta quinque, quæ prædictam summam conficiunt & sic videretur constare de credito, & anterioritate Laurentiæ, tamen † non probatur Vincentium, & Antonium fuisse hæredes Laurentiæ nouercæ prout requiritur. Bald. *conf. 374. n. 3. lib. 4.* Seraph. *dec. 824. n. 4.* Nec etiam docent de aliquo testamento, in quo fuerint ab ea instituti vel substituti, † quod tanquam quid facti non præsumitur. Alex. *in l. is potest, n. 19. ff. de acq. hæred.* Doctor. *in l. si emancipati, vbi* Cagn. *n. 66.* Rim. iun. *n. 33. & seqq.* vbi *n. 36.* de communi testatur, *C. de collat.* cum aliis per Card. Mantica, *de coniectur. vlt. voluntat. lib. 2. tit. 1. n. 3. vers. sed contrariam, cum pluribus seqq.*

Nec

Nec possunt prætendere aliquam successionem ab intestato, siquidem de tempore obitus dictæ Laurentiæ ipsi non erant in rerum natura, & ipsa decessit cum filiis, vt bene probant testes dati pro Collegio in Summar. n. 4. † quibus debita erat materna successio, Auth. *in successione, C. de suis, & legitim.* Nec faciunt testes deponentes ex filiis Laurentiæ superstitem fuisse Virginium, qui post se reliquit Vincentium, & Antonium: quia non inde sequitur Vincentium, & Antonium adiuisse hæreditatem Virginij, vt requiritur ad effectum, vt ipsi possint prætendere creditum dotale ipsius Laurentiæ, sicut nec etiam probatur quod Virginius, & alij filij Laurentiæ fuerint ipsius hæredes, cùm non sufficiat † quod aliquis sit in gradu successibili, sed requiritur aditio, *l. 3. §. si quis ita, ff. de hared. inst.* Dec. *cons.* 445. *num.* 53. *in fine, & seqq.* & fuit dictum *in Vrbenetana fideicommissi*, 20. *Februarij, & 25. May*, 1612. *coram* R.P. D. meo nunc Decano.

Et eadem ratione nec videbatur subsistere partita scutorum trecentorum quadraginta pro pretio domus Laurentiæ per Leonardum, qui eam vendidit, recepto, tùm quia non probatur vt dixi istos filios esse hæredes Laurentiæ; tùm etiam quia non probatur dictam domum fuisse in bonis Laurentiæ. Nec facit instrumentum in quo Leonardus fatetur pretium dictæ domus recepisse, & emptoribus plenariam quietantiam facit non solum pro se, sed nomine etiam filiorum ex Laurentia procreatorum: quia vltra quod ex hoc non necessario infertur domum spectasse ad dictos filios, cum potuerit fieri eorum mentio pro maiori securitate emptorum. Nec etiam constat Vincentium, & Antonium, vt etiam dixi, esse hæredes filiorum Laurentiæ. Et in omnem euentum non potuerunt declarari priores, & potiores creditores Collegio, quia pro recuperatione istius summæ non videbitur competere aliqua hypotheca, sed solum actio personalis, & consequenter † collegium habens pro suo credito obligata omnia bona Leonardi est illis præferendum, etiam si illius creditum sit posterius *l. Priuilegia, & ibi* Rip. *num.* 3. *in 2. not. ff. de priuileg. credit.* Negus. *de pignor. in 2. memb. 1. part. princ. num. 2.*

Vtcrius detegitur iniusta dicta sententia etiam quo ad partitam scutorum ducentorum triginta pro parte dotis Paulæ secundæ vxoris Leonardi: quia ex ipsomet instrumento constitutionis dotis pro hæredibus producto, apparet dotem huiusmodi fuisse constitutam in accollatione trium censuum in totum ascendentium ad summam scutorum ducentorum triginta, & residuum promissum in pecunia numerata, & tamen de extinctione dictorum censuum nullibi docetur, & sic cum non constet eum pecunia dotali fuisse extinctum debitum Leonardi ratione duorum censuum, cessat creditum filiorum Paulæ, † sine quo ipsis non potest competere aliquod ius, vel hypotheca, Aret. *in §. item* Seruiana, *in fine, Instit. de act.* Menoch. *de adipisc. remed. 3. num. 162. vers. illud etiam.*

Præterea quo ad partitas Vidasco solutas pro fructibus, & extinctione duorum censuum licet illæ iustificentur ex iuribus datis pro parte illorum de Sixtis, tamen difficultatem faciebant venditiones bonorum partis per eos factæ ascendentes ad maiorem summam, quam scutorum quadringentorum octuaginta taxatam in sententia, vt constat ex instrumentis datis in *Summar. Collegij, num.* 6. ex quorum bonorum pretio vel erat facienda solutio Vidasco, † vel illud erat imputandum in prætensum creditum hæredum, inxta not. per omnes, *in l. vltima, §. in computatione, C. de iure deliber.* Peregr. *de fideicommiss. art. 35. num. 23. & art. 39. per tot.* Et videretur etiam habenda ratio fructuum hæreditatis per hæredes perceptorum, cùm quibus soluendi erant fructus censuum. Præsertim cùm non constet hæreditatem fuisse non soluendo, prout nec præsumitur.

Tandem quia in sententia separantur horti siti in Ciuitate Tiburtina in vocabulo à Zagarolo, sub prætextu quod fuerint hæreditarij Laurentiæ. Vltra quod viget eadem ratio de qua supra, quod isti de Sixtis nõ probant se esse hæredes Laurentiæ, nec etiam constat eos fuisse in hæreditate Laurentiæ, immo in instrumento doris ipsius assignantur sibi alia bona, nec docetur Laurentiam eos habuisse aliunde, & in instrumento doris Paulæ secundæ vxoris enunciatur Leonardum habuisse hortum in Ciuitate Tibertina in loco nuncupato à Zagarolo, & super eo censũ. Quod confirmatur tum ex articulis datis pro parte hæredum, in quibus continetur hortos spectare iure dominij, & possessionis ad Leonardum; tum ex testibus pro ipsis hæredibus inductis id ipsum deponentibus; tum & postremò ex Catastro publico eiusdẽ ciuitatis in quo horti prædicti vi bona Leonardi reperiuntur descripti, † quod catastrũ facit aliquam fidem. *Aym. cons. 217. n. 8.* præsertim † adminiculatum ex omnibus prædictis, vt in Spoletana bonorum, 6. Aprilis 1602. coram bon. mem. Penia. Ex quibus etiã cõqualsatur, & tollitur probatio ex enunciatiua instrumenti locationis de anno 1553. in quo locatur per Leonardum hortus Laurentiæ suæ vxoris. Vltra quod ille hortus enunciatur in territorio Tiburis, isti autem de quibus agitur sunt in ciuitate.

Ex quibus fuit conclusum esse locum restitutioni in integrum, præsertim fauore Ecclesiæ, † quæ aduersus sententiam de iure restituitur, *cap. 1. de restit. in integr. in 6.* & ibi Glos. & Doctor.

Coram eodem in eadem causa, Veneris, 4. Mercurij 1616.

SVMMARIA.

1 *Aditio inducitur per solutionem legatorum.*
2 *Hæres vt quis sit non sufficit quod sit in gradu successibili, non probet aditionem.*
3 *Aditio hæreditatis non præsumitur.*
4 *Producens instrumentum, censetur fateri omnia contenta in illo.*
5 *Probatio quæ non concludit per necesse, non relenat.*
6 *Confessioni auctoris, non possunt contrauenire illius hæredes.*

DECISIO CCLXXX.

PLacuit Dominis decisio in hac causa facta, 17. Iunij præteritis ex fundamentis in ea deductis, quæ visa sunt subsistere. Primum enim fuit quod sententia extra Rotam lata fuerit iniusta, quia in actis non constat illos de Sixtis fuisse hæredes Laurentiæ Nouercæ, & ideò non poterant obtinere retentionem pro scutis trecentis septuaginta quinque ratione dotis Laurentiæ.

Nec obstat quod ipsi adierint hæreditatem Virginij filij Laurentiæ præstando legatum à Virginio in testamento relictum, & tanquam ipsius hæredes † per quam solutionem induci aditionem tradit Cardin. Mantica, *de coniect. vlt. volunt. lib. 12. tit. 12. sub n. 13.* quia hoc non sufficit cum debuisset etiam probare Virginium fuisse hæredem Laurentiæ de quo non constat ex allegatis in decisione; tum quia testes pro hoc inducti solum dicunt ex Laurentia fuisse superstitem Virginium; tum † quia non sufficit aliquem esse in gradu successibili, nisi probetur adiuisse, *l. 1. §. si quis ita, ff. de hared. instit.* cum aliis adductis, & aliàs aditio

3 † tanquam quid facti non præsumitur, *l. si pupillus, §. vlt. in fin. ff. de acq. hæred.* cum aliis per Menoch. *præsumpt. 99. num. 2. lib. 4.*

Nec etiam constat de possessione bonorum Laurentiæ per Virginium, nec quod bona reliquerit, constat autem ipsam plures filios reliquisse, & sic quatenus de aditione Virginij doceretur, videndum esset pro qua rata successerit.

Secundum fundamentum decisionis fuit, quia non probatur domum venditam monialibus à Leonardo marito Laurentiæ fuisse in bonis Laurentiæ.

Nec obstat instrumentum venditionis domus non iter productum, quia rerorquetur eum in eo expressè domus nominetur ipsius Leonardi, & quod sit libera,
4 & ad eum spectet pleno iure dominij, & cùm vt † productum per illos de Sixtis videntur fateri omnia in eo contenta, Doctor. *in c. cum venerabilis, vbi* Felin. *n. 22. & Dec. n. 122. de except.* Surd. *cons. 5. n. 37. & cons. 28. num. 47. libr. 1.* Honded. *cons. 66. n. 13. & seq. lib. 1.* Mohed. *dec. 1. in fine, de Regul.* & fuit dictum *in vna Bononiensi census, 7. Februarij 1601. coram* bon. mem. Penia, *& in Romana dotis, 6. Iunij coram me.*

Non obstant testes ex aduerso dati in Summar. *n. 5.*
5 Quia † dicunt domum in qua est hodie parlatorium, vt vocant; monialium fuisse possessum à Magdalena, sed quod à Magdalena peruenerit ad Laurentiam, & quod sit illa vendita per Leonardum monialibus nihil prorsus deponunt.

Circa tertium fundamentum decisionis quo ad partiram scutorum ducentorum triginta pro dote Paulæ secundæ vxoris Leonardi cum præsuppositio, quod sumpta instrumentorum essent in forma probanti licet probaretur extinctio duorum censuum ex pecuniis dotalibus pro scutis centum quadraginta in sorte, tamen remanet fundamentum quod non probetur cum pecunia dotali fuisse extinctam integram summam scutorum ducentorum triginta, & sic in hoc capite sententia remanet iniusta, præsertim ad effectum de quo agitur, concedendæ restitutionis.

Quartum fundamentum decisionis est, quod venditiones factæ per Sixtos bonorum sui patris ascendunt ad maiorem summam, quam scutorum quadrigentorum octuaginta taxatam in sententia, ex quibus pecuniis redactis ex pretio bonorum venditorum erat facienda solutio Vidasco pro quibus, & extinctione duorum censuum, vel eadem imputandæ in prætensum creditum dictorum de Sixtis, & aliàs vt in decisione. Cui non obstat quod ex aduerso replicatur ex dicto pretio detrahenda esse scuta ducentum quinquaginta vnum pro oliueto vendito in loco *detto li Vassi*, quod prætenditur fuisse q. Magdalenæ, & ideò spectasse ad dictos de Sixtis vti hæredes Laurétię hæredis Magdalenæ, non autem ad Leonardum eorũ patrẽ: quia præter id quod patet ex supradictis non probari quod ipsi fuerint hæredes Laurentiæ, nec quod Laurétia fuerit hæres Magdalenę. Respondebatur etiã quod testes dati pro Sixtis probant solũ quod Magdalena habuit in dicto loco duo olineta, sed non probant identitatem illius, quod fuit venditũ à dictis de Sixtis, immo ipsi vendiderũt illud de quo agitur vti hæredes Leonardi, non autem Laurentiæ vt in instrumento venditionis celebrato, 19. Martij 1603. aliàs dato.

Ad id quod dicebatur in decisione ex fructibus hæreditatis perceptos per illos de Sixtis debuisse solui fructus censuum per Leonardum impositorum, licet replicaretur pro Sixtis quod immo dicti fructus debeant cedere commodo ipsorum hæredum ex latè congestis per informantes tamen vltra alias responsiones illa magis placuit quod replicatio posset procedere si tempore aditæ hæreditatis Sixti fuissent creditores, sed hoc non ita est, quia hæreditas fuit adita de anno 1591. vt inter partes non controuertitur, creditum autem hæredũ ortum habuit ex solutionibus, & cessionibus ab iis reportatis de anno 1603. 1605. & 1609. vt constat ex summariis datis in alia causæ propositione, & ideo saltem esset habenda ratio fructuum perceptorum ab anno 1591. vsque ad tempora solutionum factarum Vidasco.

Vltimum etiam fundamentum decisionis placuit Dominis, quod separatio facta in sententia de quibusdam hortis in loco *detto à Zagarola* tanquam extra hæreditatem Leonardi fuerit iniusta ex tunc allegatis.

Nec obstant testes, qui dicunt Magdalenam possedisse hortos in dicto loco, quia non constat nec de identitate illorum de quibus agitur, nec quod Laurentia fuerit hæres Laurentiæ ex supradictis. Vltra quod in instrumentis dotis Paulæ secundæ vxoris Leonardi ipse enunciat se habere hortum in loco supradicto, & super eo censum, † cui confessioni eius 6
filij, & hæredes contrauenire non videntur argum. *l. cum à matre, C. de rei vendic.*

Ex quibus Domini permanserunt in decisis.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Romana Saluiani Interdicti, Veneris 10. Dec. 1599.

SVMMARIA.

1 *Obligatio tollitur satisfactione eius quod debetur.*
2 *Obligatus soluere pecunias cum certis pactis, non potest aliter soluere, & non soluendo non est in mora & num. 4.*
3 *Pacta inter contrahentes conuenta, non possunt ab vno alterari in praiudicium aliorum.*
5 *Depositum confessionatum, obligat depositarium.*
6 *Conditio impraesens, non inualidat depositum.*
7 *Legitimatio non est necessaria vbi si fieret, esset superflua.*
8 *Oblatio conditionalis, & non libera, non relenat.*

DECISIO CCLXXXI.

CAusa bis proposita Domini recedendo à resolutione facta die 20. Nouembris anni præteriti coram bon. mem. Gypsio, censuerũt Dominos à Porta non fuisse in culpa quin census fuerunt extincti Ipsi enim facta prius declaratione, quod volebant emere domum iuxta formam apochæ eis intimatæ, dederunt cedulam bancariam pretij domus ad effectum, vt ex ea soluerentur scuta quatuor millia centum quinquaginta quatuor creditoribus Bargini ad omne eius beneplacitum, & simplicem requisitionem: residuum verò quod erat scutorum mille ducentorum quadraginta sex solueretur ipsimet Bargino prout conuentũ fuerat cum Gisserio in apocha venditionis eis intimata, rursus citarunt Barginum, & Gisserium ad illam recipiendam consentiendo consignationi illius, & sic adimplerunt totum id † quod iuxta formam Bullæ 1
facete tenebantur, & vulgaris est regula, quod satisfactione eius quod debetur tollitur obligatio. Et cum onus extinguendi censum spectaret ad Barginum vt in decisionibus Dominorum Decani, & Gypsij, qui nunquam suum beneplacitum declarauit, nec requisiuit Dominos à Porta quod soluerent pecunias censuariis, non potest aliqua ipsorum mora, vel culpa considerari. Immo non † debebant census extinguere pe- 2
cunias aliter quam fuit conuentum absque requisitione Bargini, & voluntate, de qua non solùm non constat, sed etiam adest magna præsumptio in contrariũ cum consenserint quod census cederentur Gabrielio,

qui

qui hac occasione mouit litem contra Dominos à Porta super præiatione licet deinde succubuerit.

Neque etiam Domini à Porta potuerunt extinguere si voluissent, nam data cedula, facta intimatione, & præstito consensu, vt supra non poterant amplius de pretio disponere, quod remanebat ad dispositionem Bargini venditoris; nec Vbertini Mercatores quorum erat cedula, soluissent creditoribus ex solo mandato Dominorum à Porta sine interuentu Bargini cum promiserunt soluere ad illius beneplacitum, & requisitionem, seruatis tamen sententiis Camerarij, & Maceratensis in quibus cedula mandatur consignari Bargino abdicando illius dispositionem à Dominis à Porta.

Quod pactum extinguendi censum ad beneplacitum, & requisitionem Bargini considerarunt Domini non fuisse appositum sine mysterio, & sic non potuisse in aliquo alterari: nam intererat tam Bargini, quàm Ghislerij vt solutio hoc modo fieret, quia cum essent extinguendi census, & societates necesse erat soluere non solùm sortes, sed etiam fructus, & erat necessarius interuentus Bargini; tùm vt posset facere computa; tum etiam vt curaret quietancias retrouenditionis censuum per eum impositorum, & cassationes societatum in quibus erat obligatus.

Non obstant modo fundamenta, per quæ aliàs Domini moti fuerunt, & Primò, non obstat quod Barginus declarauerit animum suum super facienda extinctione censuum eo ipso quod protestatus fuit nihil habere agere cum Dominis à Porta, ex quo acceperat partem pretij à Gisserio, qui in se accollauerat pro residuo census cum onere liberandi ipsum Barginum, & fideiussores: quia omisso quod ista protestatio non fuit Dominis à Porta intimata, verba in ea apposita non important licentiam soluendi. Vltra quod talis
3 protestatio non reseruat: nam † postquam fuit Dominis à porta intimata venditio cum pactis, & conditionibus in ea contentis non poterant in præiudicium Dominorum à Porta alterari pacta: nam venditio erat facienda cum eisdem pactis, & conditionibus, vt habetur in *Bulla iuris congrui, in §. sed & cum aliqua*, ne aliàs reperiatur via fraudibus, & collusionibus inter emptorem, & venditorem alterando pacta, post venditionem intimatam ad excludendum inquilinum, seu alium habentem ius retractus, vt deducit Tiraq. *de retractu Conuent. §. Gloss. 7. num. 18.*

Secundò non obstat quod Domini à porta fuerint subrogati in locum Ghislerij, ita vt teneretur adimplere ea omnia ad quæ tenebatur Ghisserius quia hoc verum est quoad promissa in cedula intimata, secus verò quo ad promissa in instrumento deinde facto inter Barginum, Ghisserium alterante formam apochæ quod Dominis à Porta non fuerat intimatum iuxta formam Bullæ.

Nec refert quod deinde respectu fideiussorum vsi fuerint dicto instrumento, quia non ideò acceptarunt cuius extinguendi census, ex vsu enim instrumenti quo ad conformata in apocha non potest inferri ad acceptationem illius quo ad alterata, & eo minus, quia de dicto tempore magna pars pretij de mandato Iudicis diuersis creditoribus erat consignata.

Tertiò, non obstat quòd pactum soluendi creditoribus de quo in apocha fuerit appositum fauore Bargini ad liberandum se ab obligatione personali, quia
4 etiam hoc concessio † non sequitur propterea quod Domini à Porta tenerentur extinguere pretio domus absq; requisitione, & beneplacito Bargini venditoris, immo si aliter soluisset, potuisset ei opponi de mala solutione tanquam facta contra formam promissionis, & aliter quam partes conuenerant fuisset.

Quartò, non obstat quod Ghisserius ex pecuniis depositatis acceperit solam quantitatem Bargino solutam, quasi Domini à Porta intelligere potuissent residuum remansisse pro censuum ex mentione. Quia Domini à Porta nihil habebant agere cum Ghisserio, & quidquid per eum factum fuit contra conuenta in apocha intimata non potest nocere Dominis à Porta, qui non tenebantur ad extinctionem censuum, nisi vt supra dictum est, ad beneplacitum, & requisitionem Bargini.

Quintò, non obstat quod sententia Maceratensis solum declaret nullum ius competere Ghisserio, quia hoc nihil releuat, & ex eius lectura apparet, quod mandat consignari cedulam Bargino ad effectum adimplendi contenta in apocha intimata, & sic constat quod Dominis à Porta imponit onus extinguendi census.

Sextò, non obstat quod depositum non fuit reale, sed fictum, quia vt fuit dictum *die 19. Aprilis 1591. coram bon. mem. Gypsio*, id non releuat † campsor pos- 5
set cogi ad soluendum secundum formam cedulæ, & cum mercator promiserit cessat difficultas: vltra quod ex effectu postea subsequuto apparuit, quod depositum re vera fuisset reale.

Septimò, non obstat quod depositum non fuisset liberum, quia conditio † vti intrinseca, & contenta in 6
apocha, & in ipsa Bulla iuris congrui non poterat reddere depositum conditionale. Nam Domini à Porta voluerunt in omnibus, & per omnia seruare formam Bullæ.

Et eodem modo respondetur ad protestationem, quod non consignaretur, *nisi datis fideiussoribus de* euictione, qui quamuis de eo tempore dari fuissent id tamen nesciebant Domini à Porta, & maximè quia per præcedentem dationem fideiussorum conditio erat impleta.

Octauò, non obstat quod Domini à Porta connicti in iudicio Saluiani non intimauerint litem Bargino, quia † fuisset superflua intimatio, nam Barginus non 7
poterat prætendere ignorantiam, stante quod consenserat exceptioni censuum ad fauorem Gisserij.

Nonò, non obstat quod Ghisserius obtulerit se paratum restituere domum Dominis à Porta, dummodo restituerent pecunias Bargino solutas quia vigore cedulæ venditionis intimatæ ipsi non tenebantur soluere scuta tria millia Bargino, nec amouere onus censuũ, vltra quod huiusmodi † oblatio fuit facta post 8
sententias, & non fuit libera, sed conditionalis.

Vltimò, non obstat quod cedula fuit restituta Dominis à Porta, quia id factum fuit postquam sortita fuerat effectum, nempè post distributas pecunias, quo casu erat restituenda mercatori, neque ex hoc aliquod præiudicium alicui resultare poterat.

Coram eodem in eadem causa, 21. Martij 1609.

SVMMARIA.

1 *Obligatus soluere aliquo modo non potest aliter soluere, & non soluens non potest dici esse in mora, & num. 4.*
2 *Emptor potest cogere venditorem ad liberandum rem venditam ab onere censuu.*
3 *Pacta conuenta non possunt alterari in præiudicium alterius ex contrahentibus.*
5 *Depositum non dicitur integrum, nisi fiat etiam de fructibus duorum mensium dissicta.*

DECISIO CCLXXXII.

Illustr. Cardinale Pamphilio, Romana Census, 29. Nouembris 1593.

SVMMARIA.

1 *Interesse non debetur ob retardatam solutionem, quando non concurrunt requisita a Paulo de Castro.*
2 *Fructus census non debentur à die mandati suscepti pro restitutione sortis principalis.*
3 *Censum durare, & esse in arbitrio domini census sortem repetere, sunt incompatibilia.*
4 *Venditori census licet sit licita redemptio census, emptor tamen non potest illum cogere ad redimendum.*
5 *Emptor census si sit certus de illius redemptione, census est nullus.*
6 *Census statim post relaxatum mandatum pro restitutione sortis, resoluitur.*
7 *Res si perueniat ad eum casum à quo incipere non poterat irritatur.*
8 *Factum iudicis reputatur factum partis.*
9 *Census non potest extingui pro parte inuito illius domino.*
10 *Contractus census reputatur indiuiduus, & resolutus pro parte, in totum dicitur resolutus.*

PLacuit Dominis decisio vltimo loco hac causa coram me facta, neque existimarunt ab illa recedi posse ex deductis pro hæredibus Bargini cum reincidant in idem, quod alias dictum, & conclusum fuit.

Nam Domini à Porta, qui volebant retrahere domum ratione iuris cõgrui adimpleuerunt omnes conditiones eis intimatas dando cedulam bancariam pretij domus soluendi creditoribus Bargini iuxta formam apõchæ, & consentiendo illius consignationi, nec tenebantur aliud facere stante præsertim sententia subsequuta super illius consignatione, ita vt †nullo modo posset ex parte ipsorum aliqua culpa considerari, cùm ad aliud non tenerentur: etenim solutio erat facienda creditoribus Bargini ad eius requisitionem, & licet † potuissent cogere Barginum ad faciendam extinctionem ad effectum vt domus liberaretur ab istis censibus, id tamen non potuerunt facere vigore apochæ, sed ex dispositione iuris communis actione ex empto vel alia ad liberam rem venditam tradendam.

Non obstat consensus Bargini in protestatione, quia in illa non dicitur quod Domini à Porta extinguant census, sed quod ipse nihil habet agere cum Dominis à Porta, ex quo sequitur quod non dedit licentiam extinguendi census, quia dare facultatem extinguendi est aliquid agere, & in simili fuit allegata *decisio in causa Romana, seu Lunensi pecuniaria, 10. Iunij 1580. coram Domino de Rubeis.* Quod confirmatur ex secunda protestatione in qua consensit quod cedula Bãcaria restituetur, cùm non sit conueniens quod habeat duplex pretium, & sic intelligebant quod prima venditio haberet locum, non autem quod Domini à Porta possent extinguere. Vltra quod protestatio est satis friuola, † ex quo post intimationem cedulæ venditionis non poterant alterare pacta intimata in præiudicium Dominorum à Porta, quibus venditio fieri debebat iuxta conditiones intimatas, ita vt ex dicta protestatione colligatur potius dissensus, quam consensus Bargini cùm noluerit approbare venditionem istam faciendam Dominis à Porta, & maximè quia de eo tempore consenserat cessioni censuum ad fauorem Gabrielij vt tanquam censuarius esset præferendus; super quo fuit diu litigatum.

Neque obstat quod Domini à Porta vri possessores, & procuratores constituti à Barginis in locum suum poterant census extinguere, quia cum solutio deberet fieri post requisitionem Bargini ante illam non poterant extinguere, nec vti possessores, nec vti procuratores, quia ista non alterant quod non deberet præcedere requisitio iuxta conuentionem.

Quod dicitur pactum concernere fauorem Bargini, non relenat: nam vltra quod ex hoc non sequitur quin deberet intercenire ipsius requisitio † sine qua non potuerunt à Porta constitui in culpa, fauor iste non consistebat solùm in extinctione censuum, sed etiam in qualitate, & modo solutionis sortis principalis, & fructuum ita vt esset necessarius consensus ipsius, quia aliàs potuisset semper opponere extinctionem non bene factam fuisse.

Non obstat quod depositum non fuerit integrum † propter fructus duorum mensium disdictæ, qui deficiebant, nam solutio istorum fructuum non spectabat ad Dominos de porta emptores, qui non susceperant huiusmodi onus, nec ad aliud tenebantur, quam ad soluendum, seu deponendum summam pretij venditionis conuenti prout fecerunt satisfaciendo eorum obligationi, quo fit vt dici non possit ipsos fuisse in aliqua culpa.

DECISIO CCLXXXIII.

FVit resolutum non deberi fructus Dominæ Magdalenæ, quia aut illos prætendit ratione interesse ob retardatam solutionem, † & non concurrunt requisita tradita à Paulo de Castro, *in l. 3. ff. de eo quod certo loco*, quem sequitur Rota vt per Mohed. *dec. 103. & 208. cum vulgaribus.* Aut ratione census, & minus debentur † quia à die quo ob non adimpletas conditiones Magdalena suscepit mandatum pro restitutione sortis principalis ipsa sors cessit in debitum, ita vt vltra eam non potuerint peti aliqui fructus citra vitium vsuræ, *e. plerique, cum seq. 11. q. 3.* Laurent. de Rodulph. *de vsur. q. 1. n. 1.* Couar. *lib. 3. Variar. resol. c. 1. sub n. 1.* Nec † enim ad inuicem se compatiuntur quod census duret, & sit in arbitrio emptoris repetere sortem principalem quando velit, quia licet venditori census † licita sit illius redemptio iuxta Constitutiones Martini Calixt. & Pij V. emptori tamen est omnino prohibita, cum aliàs esset certus de lucro; Sot. *de iustit. & iure, lib. 6. q. 3. in prima concl.* latè Conrad. *de contract. q. 89. in 2. concl.* Couar. *lib. 3. variar. resol. c. 1. n. 4.* Etiam † quod pactum non sit deductum in stipulationem, dummodo emptor aliunde sit securus. *Summa Ant. 2. p. c. 8. §. 14. circa fin.* & ideo cum post relaxatum mandatum † fuerit in facultate Magdalenæ repetere pecunias quando vellet, statim fuit cẽsus resolutus etiam quod non concurrunt actus retrouenditionis, quia † res deuenit ad eum casum à quo incipere non potuit, maximè stante mandato Iudicis cuius † factum reputatur factum partis, *l. si ob causam, C. de euict.*

Et in casu nostro cessat omnis difficultas ex quo Magdalena accepit etiam pecunias ad computum sortis principalis, quod ostendit illam voluisse vti hac facultate extinguendi censum. non solum pro rata pecuniarum habitarum, sed etiam pro tota summa, cum † aliàs parte inuita non potuisset census extingui pro parte, *Iauor, §. Lucius. ff. de vsur.* Ias. *post alios in l. quadam, n. 4. ff. si cert. pet.*

Vltra quod concurrit relaxatio mandati pro tota summa, quæ facit quod ex verisimili mente Iudicis, & Magdalenæ † contractus habitus pro indiuiduo in totum resolutus fuerit ad *l.* Pædius, *ff. de arbitr.* Bart. *in Græce, §. aliud, sub n. 4. ff. de fideiuss.* Alciat. *in l. 1. §. sed si mihi*

mihi, in repet. n. 6. ff. de verbo. obligat. Paris. *cons.* 12. *n.* 74. *lib.* 2. Aym. *cons.* 170.

Nec aliquid facit quod Marcus promiserit soluere fructus pro duobus terris, quia eius promissio stantibus prædictis fuit inualida, maximè cum sit facta post translatum onus in Dominum Valerium, cum quo fernatis seruandis erat creandus nouus census pro licite habendis fructibus.

R.P.D Litta, Romana pecuniaria, seu pratensorum censuum, Veneris 6. Martij 1598.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum probationem probatam, & manifestam facit.*
2 *Sors repeti potest in censu, in quo sunt obligata Communitates.*
3 *Actiones transeunt in hæredem activè, & passivè.*
4 *Pretium rei hypothecatæ succedit loco rei.*
5 *Hæreditas postquam fuit adita, præsumitur soluendo donec contrarium probetur.*
6 *Donator, & eius hæres tenetur satisfacere creditoribus, quando solutis illis aliquid sibi superest.*

DECISIO CCLXXXIV.

DOmini dixerunt sententiam A. C. esse confirmandam ea ratione moti. Quia quod Communitas, & homines Marzani imposuerint super bonis ipsius Communitatis duos census de quibus agitur, non dubitatur. Quod autem Dominus Auersus Virginij pater ab Anguillaria de dictis censibus recognouerit bonam fidem, & promiserit dictam Communitatem omnino indemnem releuare. Quodque post ex causa, & occasione de qua hic per informantes pro Communitate Dominus Virginius dicti Auersi filius sibi accollauerit dictos duos census per Communitatem impositos, & de illis recognouerit bonam fidem tàm ad fauorem dictæ Communitatis quàm aliorum filiorum dicti Auersi, necnon promiserit omnes releuare indemnes, fructus soluere interim, & census extinguere, ac denique omnes penitus liberare constat ex publicis instrumentis de quibus in actis, † quæ probationem probatam, ac manifestam faciunt, *cap. cum olim, de verbor. signific. l. fin. vbi* Glos. 1. *C. de reb. cred. cum aliis per* Rol. *cons.* 39. *n.* 5. *& seqq. lib. & per* Decian. *cons.* 66. *num.* 58. *& seqq. lib.* 3. vnde cum Dominus Æmilius sit hæres Domini Virginij, vt ex actis constat iure meritò (stante Constitutione Sixti V. de qua in 2. *part. eius Bullarij, n.* 43. qua † cauetur vt omnes personæ cogi possint extinguendum census in quibus Communitates pro illis obligatæ sunt) potuerit condemnari ad dictam extinctionem faciendam, necnon ad soluendum fructus dictorum censuum à die supradictæ accollationis factæ per Dominum Virginium citra decursos, & per ipsam Communitatem solutos. Item ad damna, & interesse per Communitatem ipsam dicta de causa passa: transeunt † enim in hæredes actiones tàm activè quàm passivè, vt probat text. *in §. post mortem. Instit. de inutil. stipul.* & in *l. 1. & per tot. tit. C. est action. ad hæred. & contr. hæred.*

Nec refert quod Dominus Æmilius sit hæres Domini Virginij cum beneficio legis, & inuentarij, & quod propterea de suo non teneatur, quia respectu summæ scutorum trium millium, & sexaginta, quæ ad manus eiusdem deuenit occasione venditionis per eum vti hæredem Domini Virginij factæ Rubrorum quadraginta quinque terræ dictæ hæreditatis, de qua in extract. fol. 127. & quæ per eundem implicata fuit in acquisitione nonnullorum locorum montium de qua in eodem extract. fol. 128. cessat omnis difficultas, cum vbi dictam summam soluat Dominus Æmilius nihil de proprio soluere dicatur. Maximè quod stante vniuersali hypotheca Communitatis super omnibus bonis hæreditatis Domini Virginij potest probabiliter dici † pretium dictarum terrarum in hoc casu successisse loco illarum ad fauorem Communitatis, secundum Bald. *in l. cum tabernam, ff. de pignor.* & alios de quibus per informantes. 4

Vltra quod † hæreditas postquam adita est præsumitur soluendo donec contrarium probetur, vulgata *l. libertos, ff. de bon. libert.* 5

Nec eo prætexu potest se tueri Dominus Æmilius quod solutio debitorum Virginij spectet ad donatarios, quia veritas est quod † vbi aliquid donatori vltra bona donata remanet super eo quo satisfieri possit creditoribus, de eo satisfacere donator ipse cogitur, & consequenter hæres eius. Dec. *cons.* 237. *num.* 6. *vers. & ibi etiam concludit.* Abb. *cons.* 102. *num.* 3. *vers. sed vbi esset, lib.* 2. cum aliis allegatis per informantes pro Communitate. 6

R.P.D. Cantuccio, Romana census, seu dotis, Veneris, 11. Februarij 1583.

SVMMARIA.

1 *Obligatus se ad inuestiendum pecunias non inuestiendo, tenetur ad interesse.*
2 *Sors principalis peti potest loco interesse.*
3 *Census debitor si non seruet pacta in renouando cautionem seu alia, potest conueniri ad interesse, & loco illius, vt restituat sortem.*
4 *Clausula, omnia & singula, apposita in instrumento, refertur etiam ad enunciata.*
5 *Adiectio in obligatione solutionis non subsistit, nisi reperiatur debitor principaliter obligatus.*
6 *Adiectus non datur nisi adsit is, qui petere possit.*
7 *Persona loquentis non comprehenditur sub generalitate verborum.*
8 *Intellige nisi subiecta materia aliud requirat.*
Limit. *quando generalis sermo non potest verificari in alia persona*, num. 11.
9 *Obseruantia subsequuta ostendit qualis fuerit intentio ab initio.*
10 *Nemo præsumitur tacitare suum.*
12 *Expressio eius quod tacitè de iure inest, non dicitur superflua.*
13 *Neque ea quæ sit ad dubitationem tollendam.*
14 *Via executiua cameralis obligationis, non competit pro expressis in instrumento.*
15 *Obligatio cameralis non se extendit ad ea, quæ veniunt ex iuris interpretatione.*
16 Limit. *si allegentur per viam replicationis.*

DECISIO CCLXXXV.

DOmini dixerunt Illustrissimo Domino Alexandro de Aquis competere viam executiuam contra Illustrissimum Dominum Bernardinum Sabellum pro restitutione dotis de qua agitur, moti ex pluribus.

Primo, quia in instrumento constitutionis dotis Dominæ Helenæ Dominus Bernardinus eius maritus promisit, & se obligauit Dominæ Portiæ matri Dominæ Helenæ quod Illustriss. Cardinalis Sabellus inuestiret scuta nonem millia tempore receptionis eorum in bonis stabilibus pro cautela, & securitate dotis in

omnem

omnem casum, & euentum restitutionis illius, & pro his Dominus Bernardinus se obligauit in forma cameræ.

1 Vnde † cùm non doceatur pro parte Domini Bernardini de huiusmodi inuestimento potest Dominus Alexander hæres Dominæ Portiæ agere executiuè ad interesse ad quod Dominus Bernardinus expressè se obligauit in forma cameræ, vt per Gallesi. *de obligat. cameral. p. 3. tit. de vi instrument. obligat. cameral. n. 11.*

2 & † loco interesse petere sortem principalem Bal. *in l. si traditio q. 4. C. de act. empt.* Ruin. *141. n. 9. prope finem, lib. 1.* Rimin. *consil. 297. n. 10. 11. & 12. lib. 2.* Sicut

3 dicimus in contractu census, † quod si non seruentur pacta nempe renouatio cautionum, seu, alia pacta potest peti loco damnorum, & interesse sors principalis.

Secundò, quia cum in instrumento dotali fit enunciata restitutio doris, vt patet ex illis verbis, in omnem casum, casum, & euentum restitutionis doris, obligatio cameralis facta pro omnibus, & singulis intelligitur etiam pro restitutione dotis: quia clausula †omnia, & singula refertur etiam ad enunciata, Alex. *conf. 17. n. 2. lib. 3.* Ruin. *conf. 137. n. 6. lib. 1. & conf. 103. n. 11. lib. 4.* Parisi. *conf. 97. n. 91. lib. 1.* Crescent. *decis. 26.* & in fortioribus terminis posse agi via executiua resoluit Rota *in una Romana societatis de Philipensib. 3. Maij 1581. coram R. P. D. Lancelloto.*

Tertiò, licet Illustrissimus Cardinalis Sabellus frater Domini Bernardini, & Domina Constantia eorum mater adiiciatur solutioni huius doris, tamen certum est principalem obligationem consistere in persona Domini Bernardini, alias adiectio non valeret,

5 † quæ vt valeat, necesse est vt inueniatur persona in qua obligatio consistat, *l. fin. §. cum mihi, in fine*, ibi: *quia nisi à me* vim accipiat obligatio nihil poterit valere,

6 *ff. de verborum obligatione.* Et † non datur adiectus, nisi sit qui petere possit, *l. nam cum* ibi: *non inuenimus quis adiectus sit, quia non est qui petere possit, ff. de stipulat. seruo.*

Non obstat pactum, quod in euentum in quem solutio pecuniarum dotalium fieret aliis personis, quâ Illustrissimo Cardinali, seu Dominæ Constantiæ esset nulla, & haberetur pro non facta, & in casu restitutionis dotis Dominus Bernardinus, vel eius hæredes ad restitutionem non tenerentur, quia sub istis verbis generalibus non comprehenditur persona Domini Ber-

7 nardini ita pacisscentis cum in † generali sermone non censeatur incusa personæ loquentis, *l. inquisitio* & ibi Iacob. Butrig. Pet. Cyn. Bart. Bald. Angel. Salyc. & Fulgos. *C. de solutio. cap. petitio vbi* Glos. & Doctor. *de iureiur.* Ruin. *conf. seq. n. 17. ad finem lib. 4.* latè Gramm. *conf. 12.* post *decis. 13. 14. & 15.*

8 Et licet in ista materia secundum Abb. *in d. c. pretio in fine* non possit dari certa doctrina, † sed secundum varietatem casuum varia sequatur decisio, nihilominus in generali loquutione de qua agitur non potest censeri incusa persona Domini Bernardini: tum quia non est verisimile eum voluisse personam suam comprehendere, cum eius interesset pecunias dorales habere, vt possit onera matrimonij sustinere, & quando materia est indifferens, vt quia potest congruere, & non congruere personæ loquentis, tunc si materia est talis in qua generaliter loquens non intellexerit verisimiliter includere personam suam, vt in casu nostro tunc in tali generali sermone persona loquentis non includitur, prout declarat Præpos. *in Can. deinde, n. 5. post med. vers. aut materia est indifferens, distinctio. 16.*

9 ita intelligens tex. *in d. c. petitio.* tum etiam quia † ex obseruantia subiecuta solutionis factæ Domino Bernardino constat de eius mente quod noluerit personam suam includere, quæ mens in ista materia seruanda est secundum Salyc. *in d. l. inquisitio, vers. aut de persona* tum, & tertio, quia si persona Domini Bernardini includeretur Domina Portia soluendo illi † inutiliter to sunm cum solutio esset nulla, & haberetur pro non facta iuxta *l. cum de indebito. ff. de solutionibus.*

Non obstat quod † quando generalis sermo non 11 potest verificari in alia persona, quam in persona loquentis, prout in casu nostro in quo alteri quam Domino Bernardino solui non poterat tunc in generali sermone includitur persona loquentis, prout declarat Marsil. *in l. 1. §. si ferrum, el secundo, n. 2. cum seq. ff. de quæst.* Gabr. *de verbor. signif. concluf. 9. num. 6.* quia licet de iure, & vtiliter non posse alteri quam Domino Bernardino soluto fieri de facto, & nulliter eius fratri, vel creditoribus, † & sic pactum non soluendi aliis 12 personis quam Cardinali, seu Dominæ Constantiæ non dicitur superfluum, cum exprimat id quod tacitè de iure inerat, Alexand. *conf. 53. n. 5. lib. 1.* Aym. *conf. 25. num. 31.* Quæ † enim ad dubitationem tollendam 13 inseruntur non dicuntur superflua, *l. quæ dubitationis, ff. de reg. iur. l. 1. ff. de adilit. edict. edicto.*

Non obstat † quod via executiua obligationis ca- 14 meralis non competit, nisi pro his, quæ expressè leguntur in instrumento, vt per Gallesi. *de obligat. cameral. parte 3. tit. de vi instrum. obligat. cameral. n. 14. & 15.* Corn. *conf. 141. num. 6. & seq. lib. 3.* & in instrumento de quo agitur, expressè legitur Dominum Bernardinum non teneri ad restitutionem doris, quatenus alteri quam Cardinali, seu Dominæ Constantiæ soluatur, vnde cùm solutio nec Cardinali, nec Dominæ Constantiæ facta fuerit, sequitur Dominum Bernardinum ad restitutionem doris non teneri: siquidem pro responsione dicitur quod tunc intraret obiectum, quando instrumento expressè legeretur pactum negatiuum de non soluendo Domino Bernardino, quod quidem non legitur cum sub illis verbis generalibus, aliis personis, non includatur persona D. Bernardini, vt supra deductum fuit.

Non obstat dicatur † quod obligatio cameralis 15 non competit pro his, quæ veniunt ex interpretatione iuris, vt per *Gallesi.* vbi supra, prout accidit in casu isto in quo à generalitate, illorum verborum, aliis personis, eximitur persona D. Bernardini ex interpretatione iuris, quæ habet quod in generali sermone non includitur persona loquentis: quia id verum est quando ea, quæ veniunt ex interpretatione iuris allegantur per viam actionis; at secus quando allegantur per viam replicationis, vt in casu nostro, quia tunc pro iis competit obligatio cameralis prout resolutum fuit in *illa Romana census coram me 27. Iunij 1580.* Quod autem in casu nostro per viam replicationis allegetur quod persona D. Bernardini non sit inclusa sub illis verbis generalibus, aliis personis, patet, quia Domin. Alexander tanquam hæres Dominæ Portiæ agit via executiua ad restitutionem doris de qua agitur, contra Do. Bernardinum, qui se obligauit in forma cameræ pro omnibus, & singulis expressis in instrumento dotali inter quæ expressè legitur restitutio dotis enunciata Dominus Bernardinus excipit se non teneri ad ad hanc dotis restitutionem, stante pacto negatiuo de non soluendo dotem aliis personis quam Cardinali, vel Dominæ Constantiæ, & stante quod dos nec Cardinali, nec Dominæ Constantiæ soluta fuit, D. Alexander replicat sub illo pacto negatiuo personam Domini Bernardini, cui dos soluta fuit, non comprehendi regula iuris, quod in generali sermone non includit persona loquentis.

Non obstant alia deducta pro parte Domini Bernardini, quia bene tolluntur per D. Brisciam.

Illustrissimo

Illustrissimo Cardinale Ludouisio, Romana euictionis, Luna 17. Februar. 1607.

SVMMARIA.

1 *Legitimatio personarum non est necessaria, nisi parte opponente.*
2 *Exceptio mandati respicit personam comparentis, non agentis.*
3 *In contractibus nominatis non est locus pœnitentiæ, sed agendum est ad implementum.*
4 *Domina & interesse peti possunt loco adimplementi.*
5 *Sors principalis peti potest loco interesse.*
6 *Obligatio præstandi fideiussorem non censetur remissa pro tempore futuro per receptionem solutionum in præteritum decursarum.*
7 *Euicta res dicitur etiam quod sola illius possessio sit auocata.*
8 *Euicta possessione agi potest ad damna, & interesse.*
9 *Actio de euictione non datur antequam res fuerit euicta.*
10 *Sed datur actio vt res libera tradatur.*

DECISIO CCLXXXVI.

DOmini resoluerunt esse procedendum ad vlteriorem executionem, quia in commissione mandatur quod constito de tribus conformibus, & quod fit cæpta executio ad vlteriorem, & finalem executionem procedatur: apparet enim de tribus sententiis conformibus ad fauorem Domini Sanctini, & de executione cæpta per carcerationem Domini Octauiani, nec apparet de iniustitia dictarum sententiarum, quæ habeat impedire executionem licet plura in aduersо deducantur.

Nam ad id quod dicitur Galeatium Fulgineum egisse tanquam hæredem Galletti, & id non probasse, fuit responsum † non debuisse probari parte non opponente, & non negante, Gloss. *in l. 1. in verbo, filium, C. quor. bonor.* Bald. *in l. non ignorat. n. 2. C. de his, qui act. non poss.* Lanfran. *decis. 513.* & exceptio † quod nemo 1 audiatur, nisi docto de legitimo mandato respicit legitimationem personæ comparentis non agentis. 2

Non obstat quod Fulgineus non potuit repetere sortem principalem; tum ex natura census; tum quia † in contractibus nominatis propter non implementum non sit locus pœnitentiæ, *l. inutile, & ibi* Bald. *in princ. C. de rei vendic. l. non idcirco, C. de contrah. emptio.* Doctor. communiter *in l. Iulianus, §. offerri, ff. de act. emptim.* Quia non egit Fulgineus ad recissionem contractus, nec via pœnitentiæ voluit recedere à contracto, sed † egit ad implementum, & in defectum im- 3 plementi ad damna, & interesse, & † loco interesse po- 4 tuit petere sortem principalem census non vti pretium, sed vti interesse, Bald. *in l. si traditio, in q. 4. n. 7. C. de contrah. emptio.* Ruin. *cons. 141. n. 9. prope finem, vers. & tamen etiam sub tali interesse, lib. 1.* Rim. *sen. cons. 197. num. 10. & seq.* & fuit dictum *in vna Romana datis 17. Februar. 1589. coram Reuerendiss. Patriarcha Alexandrino.* 5

Et nihil facit differentia, quam conantur constituere informáres pro Domino Octauiano, an sit promissa fideiussio pro sorte census, vel pro fructibus, quia in vtraque si non præstetur viget ratio pacti non seruati, propter quam intrat obligatio ad interesse.

Non obstat quod Galeatius exegerit fructus census non præstita cautione, & propterea videatur remissa mora, ad *decis. coram Alexandrino in Beneuentana executionis*, quia hoc procederet si voluisset Galeatius sortem ex eo quia pro tempore quo soluit non præstitit fideiussionem, sed quia hoc pactum semper loquitur, & non est restrictum ad certum tempus, prout in illa Beneuentana † post solutiones receptas egit, vt præstaretur fideiussio pro futuris terminis, aliàs ad 6 damna, & interesse.

Non obstat quod malè fuerit condemnatus Octauianus cum adhuc non esset sequuta euictio per solum mandatum de associando, quia Domino Sanctino fuit ablata domus, vnde satis dicitur euicta, † cum 7 dicatur res euicta, quando possessio fuit ablata, *leg. si seruus venditus, §. primo, & leg. haberi, Digest. de euiction.* & datur actio emptori tàm quando euicta est possessio, quàm quando proprietas, vel dominium ablatum fuit, *leg. emptorem, §. Neratius, ff. de act. empt. vbi* Castr. *hoc expressim notat, l. datio, in princ. eod. tit.* Bero. *cons. 158. n. 34. lib. 1.* Aut saltem negari non potest, † quin etiam pro possessione euicta potuerit agi 8 ad damna, & interesse, Cæph. *qui alios allegat. cons. 168. num. 22. lib. 2.*

Præterea licet † ante euictionem sequutam de euictione non agatur, *l. euicta, vbi* Gloss. *ff. de euict. l. rem, C. eod.* tamen cùm domus esset emphyteutica, & sciret Octauianus, potuit † agere vt res libera tradetur, Alex. 10 *cons. 67. in princip. lib. 3.* Dec. *cons. 483. num. 18. Decis. Pedemont. 24. n. 4.* & debet ita dari vt dominium ab eo auocari non possit, vt fuit dictum *coram* Reuerendissimo Patriarcha *in vna Romana census, 13. Martij 1570.* 9

R. P. D. Penia, Romana censuum Romulis, Veneris 18. Iunij 1599.

SVMMARIA.

1 *Sors principalis in contractu census repeti potest ob illius nullitatem.*
2 *Ecclesia tanquam cultrix iustitiæ non debet locupletari cum aliena iactura.*
3 *Ecclesia non tenetur restituere pretium ex contractu receptum, nisi probetur illud versum fuisse in eius vtilitatem.*
4 *Emens rem Ecclesiæ alienantis ex causa necessitatis debet curare vt pretium erogetur in causam propter quam fuit facta venditio.*
5 *Emens ab Ecclesia, vel minore vendente ex causa vtilitatis, non tenetur probare pretium fuisse versum in illorum vtilitatem.*
6 *Venditione facta à Canonicis non vti singularibus personis, sed tanquam vniuersis obligatur Capitulum.*

DECISIO CCLXXXVII.

PRæsuppositа Decisione in hac causa facta die 8. Iunij anni præteriti 1598. per quam Capitulum, & Canonici SS. Celsi. & Iuliani obtinuerunt declarari census de quibus agebatur, fuisse inualidos ex eo quia nec de solemnitate, nec de iusta causa impositionis constabat in hac propositione ad instantiam Iuliani de Romulis. Dubitauit an prædictum Capitulum & Canonici tenerentur restituere sortem principalem, † vtraque parte informante, Rota ad eam restituen- 1 dum tenere censuit, quia stante nullitate contractus non erat æquum † Ecclesiam locupletari cum 2 aliena iactura, Gloss. *in leg. iubemus, la secunda, §. sanc. in verbo, acquirantur, ff. de sacrosanct. eccles.* Gloss. *in cap. ad audientiam, in verbo, ad effugiendum, de reb. eccl. non alienan.* cùm enim Ecclesia sit cultrix iustitiæ, non debet

debet cuiquam præiudicare, *cap. per tuas, de donat.* Gl. *fin. in c. 2. de in integr. restit.* Quod tunc in primis habet locum quando locupletior facta esset, *c. si quis presbiterorum de reb. eccles. non alienan. in fine.*

Quoniam verò informantes pro Ecclesia Sancti Celsi, & Iuliani prætendebant non aliter eam teneri ad pretij prædictorum censuum restitutionem nisi Dominus Iulianus de Romulis, qui illud sibi restitui
3 prætendebat, † probaret illud fuisse conuersum in Ecclesiæ vtiliratem, ita Couar. *var. resolut. lib. 2. c. 17. num. 3.* proprerea Domini ad hanc difficultatem diluendam distinguebant duos casus, sicut alias distinxit Rota *in vna Romana census die 23. Ianuarij 1591. coram* bon. mem. Marcello Bubalo.

4 Primus casus est † quando fit venditio, vel alienatio rei Ecclesiæ, aut minoris, ex causa necessaria pro soluendo ære alieno, & tunc emptor sollicitus esse debet quod pretium conuertatur in solutionem æris alieni propter quod fuit facta venditio, Innoc. *in c. 2. n. 2. vbi communiter* Canonistæ, *de depos.* Abb. *& alij in c. quod quibusdam, de fideiuss.* Couar. *lib. 2. Variar. resolut. cap. 17. num. 3.*

5 Alter casus erat † quando venditio facta erat non ex causa necessaria, sed voluntaria propter Ecclesiæ vtilitatem, quo casu emptor rei Ecclesiæ vel minoris non tenetur probare versionem pretij in vtilitatem Ecclesiæ, vel minoris Dec. *cons. 36. n. 8. circa finem, & cons. 230. n. 2.* Cror. *cons. 4. n. 6. lib. 1.*

In proposita facti specie pronunciatum est locum fuisse secundo casui, quia Capitulum Sancti Celsi, & Iuliani ex causa voluntaria propter Ecclesiæ vtilitatem Census imposuerat: acceperat enim pecunias ad censum ad rationem septem pro centenario, vt exringuerer alios census ad rationem octo, & decem, & consequenter Iulianus de Romulis iuxta regulam in secundo casu constituram non tenebatur probare pretium fuisse conuersum in vtilitatem Ecclesiæ.

6 Nec præfatis obstat quod esset agendum † contra hæredes Canonicorum, qui imposuerant census, non autem contra Ecclesiam, nam respondebatur id esse verum, si solutio fuisse facta Canonicis tanquam singulis, secus autem si tanquam Vniuersis & Collegio: quia tunc restitutioni est locus non probata versione, iuxta prædictam distinctionem, Glos. *in Auth. hoc ius porrectum, in verbo, probet* vbi Bart. *n. 17. C. de sacrosanct. eccl. idem* Bartol. *in l. ciuit. u, n. 17. ff. si cert. pet.* vbi Alex. *n. 11.* Ruin. *con. 68. n. 7. lib. 1.*

Reuerendissimo Domino Sacrato, Romana census 12. Decembris 1608.

SVMMARIA.

1 *Res data in solutum creditori, succedit loco sui crediti.*
2 *Facta pro cautela, & maiori vtilitate creditoris, non inducunt nouationem.*
3 *De non exactis is tantum tenetur, qui exigere tenebatur.*

DECISIO CCLXXXVIII.

FVit conclusum Astallios non teneri reddere rationem assignamenti facti Camillo eorum auctori nisi quo ad exacta: mouit Dominos, quia assignamentum factum Camillo non fuit simplex datio in solu-
1 tum, † non casu posset dici facta nouatio, & Camillum loco creditoris, census fuisse factum creditorem assignamenti, iuxta not. per Bart. *& alios in l. eleganter, ff. de pigno. act.* sed fuit quædam cautela adiecta ad fauorem Camilli, & accessoria ad obligationem per prius ad fauorem eiusdem Camilli factam † quo casu non censetur facta nouatio, sed est in ipsius, ad cuius fauorem eiusdem Camilli factam † quo casu non censetur facta nouatio, sed est in ipsius, ad cuius fauorem est facta cautela vti vel, non vti, prout sibi magis videbitur protestare iuxta communem, & de qua per Fanens. de Pign. *& hypothec. 5. p. membro pen.* Afflict. *decis. 397. n. 5.* late Surd. *cons. 365. n. 2. cum seq.*

Quod autem inter Camillum, & debitores, qui dederunt assignamentum non fuerit facta nouatio patet ponderando tàm verba dantis, quam ipsius Camilli recipientis. Quod ad dantem ibi, ex nunc pro maiori securitate, & cautela dicti Domini Camilli, vltra obligationem omnium bonorum factam in instrumento impositionis Census dedit, cessit, & assignauit vnum annuum creditum, &c. quo ad recipientem ibi ipsi Domino Camillo præsenti, & accepranti sine præiudicio generalis obligationis in instrumento census sibi factæ, & cautionum sibi præstari, & dari promissarum, & aliorum quorumcunque promissorum per dictos, &c. per quæ verba sine dubio excluditur nouatio, & secunda obligatio censetur facta ad fauorem creditoris, & iura iuribus addendo, vt in simili tenuit Rota *in causa Romana curia de Sabellis coram Cantuccio*, relata inter Decisiones impressas, *decisione 3. p. 2.* & de se patet satis.

Ex hoc autem quod non fuerit facta nouatio, & quod Camillus possit exigere, & non exigere sequitur quod Camilli hæredes minimè teneantur nisi doceatur de exactione.

Nam † quis ita demum tenetur de non exactis si cum esset obligatus exigere non exegit, *l. tutori cum ibi not. C. de negot. gest.* Aret. *cons. 111. n. 6. in fin.* Crauet. *cons. 63. n. 9. in fin.* Et in hanc sententiam eo libentius iuerunt Domini, quia ex deductis pro parte Astalliorum videbatur constare de impedimentis præstitis Camillo in executione assignamenti, & quod Hieronymus, qui fecit assignamentum curauit illa remouere.

Reuerendissimo Domino Sacrato, Romana census, Veneris 6. Iunij 1603.

SVMMARIA.

1 *Nouatio non inducitur ex actu facto ad cautelam, & maiorem securitatem creditoris.*
2 *Reseruatio iurium contra debitorem est incompatibilis cum extinctione debiti.*
3 *Datione in solutum simpliciter facta statim debitor liberatur.*
4 Limit. *post dationem in solutum remanet aliquid faciendum in fauorem creditoris.*

DECISIO CCLXXXIX.

OMissis pluribus, quæ hinc inde deducebantur, quæ non placuerunt Dominis fuit conclusum concordiam initam per Dominos Maluaticos cum Iacobo obstare eisdem Maluaticis agentibus contra Matteros obligatos pro extinctione census, quatenus bona Iacobi non sufficiant pro dicta extinctione census quia intentio Maluaticorum non fuit accipere simpliciter in solutum bona Iacobi, ita vt † per talem acceptationem dicatur facta nouatio, siue potius solutio, & inde prioris obligationis extinctio iuxta text. *in §. 1. Inst. quib. mod. tollit. oblig.* cum aliis ad hanc rem allegatis

allegatis per Gozad. *consil.* 38. *num.* 8. & per Surd. *cons.* 195. *num.* 14. *cum plurib. sequentibus.* Quod autem ista non facit intentio Maluaticorum patet quia in concordia reseruarunt sibi iura contra omnes obligationes, & in specie contra Marerros, quæ reseruatio † est incompatibilis cùm dicta extinctione, & ista fuit cautela Veron. 123. vbi allegat *Bart.* & concordantes facit Glos. *in l. si libera ff. de solut.* cum aliis per Bero. *cons.* 46. *n.* 19. *lib.* 1.

Secundo loco fuit consideratum multum interesse in hac materia, quod quis accipiat simpliciter in solutum, vel ita accipiat quod ex post aliquid remaneat agendum. † Priori enim casu statim sequitur liberatio debitoris; secundò verò non nisi creditor † realiter suum creditum consequatur: ita inter delegationem, cessionem distinguit, Dec. *cons.* 99. *n.* 4. In proposita autem facti specie visum fuit nos versari in secundo casu, quia Maluatici non erant domini census vnde non potest allegari conclusio de quo supra quod per acceptationem bonorum Iacobi fuerit liberati alij obligati, sed hoc ita demum contingit si census realiter fuerit extinctus, vel per Maluaticos steterit quominus extingueretur, per eos autem sterilisse non potest dici quatenus bona Iacobi non sufficiant quia ipsi non promiserunt extinguere de proprio, sed de bonis ipsius Iacobi.

Reuerendo Patre Domino Iusto, Romana anteriorit atis, Lunæ 4. Februarij 1608.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur per veram dationem in solutum.*
2 *Cedula bancario habet vim solutionis. & data pro extinctione sortis principalis census facit cessare cursum fructuum illius.*
3 *Assignatio quando sit pro solutione debiti, importat dationem in solutum.*
4 *Per dationem in solutum receditur à priori contractu.*

DECISIO CCXC.

COmes de Tuttauilla pater Dominæ Mariæ Actricis pro recuperatione sortis principalis, & fructuum census obtinuit mandatum executiuum contra Dominos de Sabellis pro summa scutorum decem millium, & eo præsentato in Congregatione Baronum, consequutus fuit diuersas assignationes pro satisfactione crediti, cum reseruatione suorum iurium. Cùm autem ex assignationibus sibi factis scuta mille exigere non potuisset Maria filia egit contra vnum ex posterioribus creditoribus, à quo pecunias suas recuperauit, quoniam vero assignatio facta fuit, 10. Mart. 1597. prætendebatur pro parte Mariæ sibi soluendos fructus pro eo tempore, & tota scutorum mille, & pro eis egit contra Salamonem Coccos posteriorem creditorem, ac pro ipsius intentionis fundamento duo præcipuè deducebantur. Primum, quod decisum est *coram* Illustr. Cardin. Mellino *in Romana census 26. Nouembris* 1604. vbi in terminis dictum fuit in assignamentis factis ab eadem Congregatione, pro solutione alterius census eorundem Dominorum de Sabellis, quod ex illis assignamẽtis non fuerat extinctus census. Secundum, ex reseruatione iurium apposita in eisdem assignamentis, ex quibus videbatur præseruata omnis inquatio antiqui census.

1 Contrarium vnanimiter censuerunt Domini, † quia assignatio in hoc casu fuit vera datio in solutum ex intentione, & facto partium, & ipsius Iudicis fuit nãque relaxatum mandatum executiuum pro consecutione fructuum, & sortis principalis, non autem ad effectum deponendi sortem principalem, quo casu dicitur extinctus census, vt dixit Rota *coram* R.P.D. Lancellotto *in causa Bononien. census die* 21. *Ianuarij* 1600. concurrente actu retrosimili consensus, & restitutionis sortis principalis ex assignamentis, & datione in solutum ex *l.* 1. *C. quando licet. ab empt. disced. & ex l. ab empt. ff. de pact. & ibi* Bart. & Doctor. *& fuit decisum coram* b.m. Litta *in causa Romana Salutionis interd. die* 13. *Iunij* 1600. & antea firmauerat *coram* b.m. Bubalo *in Romana census*, 3. *Iul.* 1589. quod in facto constat. Siquidem in instrumento assignationis dicitur pro quorum solutione, & satisfactione &c. assignantur, &c. sic census redactus fuit in creditum, & debitum, quo casu impossibile est remanere censum, & in his terminis procedit *decisio coram* Illustrissimo Pamphilio, *& in alia Romana census*, 29. *Nouembris* 1595. Non enim potest esse in facultate emptoris census posse exigere fructus, † qui cessant etiam ex cedula 2
bancaria data pro sorte principali, quæ est loco solutionis, vt fuit resolutum *coram me in alia Romana census*, 18 *Maij* 1602. & de inte est quod quando fit assignatio pro solutione, & satisfactione debiti, † assignatio importet dationem in solutum, latè Menoch. *post alios cons.* 201. *n.* 6. *& de Præsumpt. lib.* 2. *præsumpt.* 54. *in fine*, Surd. *post allegatos cons.* 243. *n.* 21. *lib.* 2. Ex qua 3
datione in solutum † receditur à priori contractu, Bar. 4
in l. eleganter, n. 1. *versus. sed ante oppono, ff. de pignor. act. & ibi* Bald. *colum.* 1. *vers. sed respondeo*, Castr. *n.* 6. *vers. est ergo alia ratio.* Alber. *in l. libera, num.* 2. *versic. fallit vbi res*, Cod. *de sentent.* Quibus non contradicit *Decisio coram Illustrissimo Cardinale Mellino*, siquidem in ea expresse deducitur intentionem creditorem non fuisse recipere in solutum nec debitorem dare, ne c minus Iudices assignare, nisi ii, & postea consequutus fuisset effectum.

R.P.D. Iuste, Romana fructuum census, Lunæ 9. Aprilis 1601.

SVMMARIA.

1 *Depositum in materia retractus operatur fructuum acquisitionem, vel liberat à cursu vsurarum.*
2 *Cedula bancaria habet vim solutionis, est loco pretij census.*
3 *Depositum acceptatum non potest impugnari.*
4 *Confessio ex causa depositi probat numerationem.*

DECISIO CCXCI.

DVbitaui an depositum factum per Dominum Iustinianum Ursinum in banco de Vbertinis, cum inde sequutis liberet ipsum à censu de quo agitur & Domini circumscripta disputatione, quo ad sortem principalem, super qua volunt partes seperatim audire, respectu solutionis fructuum census, resoluerunt Dominum Iustinianum ex depósito fuisse liberatum, quia in † retractibus consignatione, & depositione 1
pretij, fructus lucrantur tei redemptæ, vel impeditur cursus vsurarum, vt concludit Tiraq. *post allegatos de retrait. conuent. §.* 4. Gl. 6. *n.* 1. *&* 4. Foller. *de censib. §. vt vides, n.* 45. *& seq.*

Cum igitur habeamus cedulam bancariam pro depósito, quæ vltrius habet vim solutionis, Pur. *decis.* 163. *lib.* 1. & ideo Rot. dixit † emptorẽ census satisfecisse de precio mediante traditione cedulæ bancariæ, 2

coram R.P.D. meo Lancellotto, *in Romana Saluiani interdicti*, 10. *Decembris* 1599. idem videtur dicendum in hoc casu ad effectum vt census vlterius non curratur.

Non obstat quod depositum non fuerit actuale, 3 †quia ex diligentiis factis per Archiconfraternitatem pro effectuali acquisitione cedulæ, ac ex fructibus exactis residui census depositum videtur ab Archiconfraternitate acceptatum. Natta, *cons.* 131. *n.* 4. cum allegatis.

4 Vltra quod † confessio ex depositio numerationem probat, nec opponitur exceptio non numeratæ pecuniæ, *l. Publia, §. fin. de depos. l. in contractibus, C. de non n. pecun.* Bald. *cons.* 256. *allum fuit depositi, lib. 1. cum aliis adductis per* Tiraq. *vbi supra n.* 8. Et consequenter Archiconfraternitas potuit à mercatore creditum sui exigere, seruata forma contractus.

Ex quibus videntur tolli ea quæ in contrarium deducebantur. Et ita decisum fuit.

R.P.D. Pirouano, Romana repetitionis indebiti,
30. Aprilis 1610.

SVMMARIA.

1 *Datio in solutum nullo existente debito vitiatur, tanquam facta ex falsa causa, &* n. 5.
2 Ampl. *etiam si debitum existat, si creditor possit exceptione submoueri.*
3 *Datio in solutum similis est venditioni.*
4 *Venditio deficit deficiente pretio.*
6 *Debitum est loco pretij in datione in solutum.*
7 *Debitor rectè soluit ei cum quo contraxit, & liberatur non obstante cessione.*
8 *Etiam si recipiens non esset dominus.*
9 *Vsusfructus, & hypotheca dicuntur largo modo esse in dominio.*
10 *Scientia simplex non sufficit ad inducendam obligationem, sed debet esse plena, & perfecta.*
11 *Confessio erronea non præiudicat confitenti.*
12 *Solutio facta mero diuturni carceris, non præiudicat.*
13 *Obligatio facta ad euitandam carcerationem iustam est valida.*
14 *Metus causa durante, dicitur durare metus.*

DECISIO CCXCII.

IOan. Paulus Manfredus anno 1574. emit annuum censum scutorum sexdecim à Marcello Bertoldo cũ obligatione, & accessione Iacobi & Bartholomei fratrũ de Aicardis distracto fundo an. 1580. super quo census erat constitutus, egit Manfredus pro manutẽtione contra Iacobum alterum ex obligatis, quam ob rem carceri mancipatus Iacobus soluit scuta cẽtum ad computum sortis principalis, & biennio post residuum & pro complemento reportauit quietantiam à Manfredo per publicum actum anno 1606. Mortuo exinde Iacobo Tarquinia Alicorna filia, & hæres Hortensiæ sororis Manfredi vigore instrumenti cessionis de dicto censu factæ per eundem Manfredum Artemisiæ vsque de dicto anno 1574. egit contra Bartholomeum Aicardum alterum obligatum vti domina census. Ea de causa carceratus Bartholomeus dedit Terquintæ bona in solutum pro concurrenti quantitate sui debiti. Reperto autem generalis quietantiæ instrumento per Manfredum factæ egit Bartholomeus repetitione indebiti, & causa in Rota commissa. Dubitatur an datio in solutum subsistat in casu, & ad effectum de quo agitur, Domini dixerunt dationem in solutum 3 non sustineri † cum facta reperiatur debito non existente, & consequenter ob falsam causam, quæ solet vitiare dationem in solutum, *l. 1. §. hæc verba, vers. proinde, ff. ne vis fiat ei*, ibi, *nil debet prodesse.* Bart. *in l. Falcinius, §. cum hac n. 6. ff. ex quib. causa in poss. eat.* Alex. *in l. si finita, §. Iulianus, n.* 122. *vers. hoc tamen intellige, ff. de damno infecto, &* Vlpian. *in d. vers. proinde*, idem † existimauit si prætensus creditor poterat exceptione submoueri & optimè considerat. Menoch. *de retin. possess. remed. 1. n. 37. & 38.* Quod propriè explicatur in casu Bartholomei qui tutus erat solutione facta per fratrem, ob quam census extinctus remanserat.

Et cessabat etiam effectus dationis in solutum, quia cum † illa sit similis venditioni, *l. eleganter, in princ.* vbi Bart. Bald. & Castr. *ff. de pignor. act.* Tiraq. plures citans *de retract. consanguin. §. 1. Gloss. 14. mun. 2.* † sicut 4 deficiente pretio venditio deficit tanquam carens substantiali, *§. Pretium. Instit. de empt. & vendit.* † eodem 5 modo datio in solutum corruit non verificato debito obligati † quod est pretium dationis in solutum. 6

Nec obstabant quæ pro parte Artemisiæ dicebantur de subsistentia debiti Bartholomei cùm solutio per Iacobum correum facta fuerit Manfredo non verò domino census, cuius dominium vsque de anno 1574. titulo venditionis, & cessionis transtulerat in Artemisiam eius sororem: quia respondetur non data notitia debitoris de translatione dominij per contractum venditionis, vel cessionis † potuit Iacobus soluere Mãfredo pretiũ census pro illius extinctione, & rectè soluit, & liberationem consequutus est soluendo ei cũ quo contraxit, *l. filius, C. de pact.* vbi Bart. Bald. Alex. Ias. & Dec. *dicentes* † hoc etiam procedere si recipiens 8 non esset dominus, Bartol. *in l. si verbera. ff. de condemnand.* Surd. pluribus relatis, *cons.* 43. *n.* 2. *& dec.* 60. *n.* 8. Quæ liberatio magis confirmatur cum ex parte Artemisiæ non doceatur de requisitis, vel altero eorum de quibus in *l. 3. C. de nouat.* scilicet. litis contestatione, vel partis debiti solutione, vel denunciatione.

Nec Dominis visum fuit sufficienter probata scientia Bartholomei de contractu Artemisiæ ex citationibus in foro Capitolino, quæ dantur in summar. Artemisiæ, *n.* 2. & 3. quia ex illis non resultabat explicita scientia translationis pleni dominij ad fauorem Artemisiæ, poteratenim ex causis vsusfructus, vel hypothecæ censum possidere † quæ licet largo modo de dominio dicantur, Bald. *in l. proprietatis, C. de probat. & in l. fœminæ, n.* 5. *Cod. de secund. nupt.* non tamen impediebant extinctionem census cum veto domino: maximè etiam quia causæ illæ poterant credi breui resolubiles cum ab eo anno 1573. vsque ad annum 1573. quo census fuit extinctus, nec post appareat quod Artemisia egerit pro fructibus huius census, propterea † non sufficit quælibet scientia quãdo agitur, vt quis 10 ex ea obligetur, sed debet esse plena, & perfecta cum omnibus suis qualitatibus, Glos. *in c. concernationi, in verbo, sciuerit, de appellat. in* 6. Natta, *cons.* 172. *n.* 32. & 636. *n.* 192. Ofasch. *dec.* 176. Becc. *cons.* 37. *n.* 23. Surd. *cons.* 150. *in fine, lib.* 1.

Postremò dixerunt Domini non obstare confessionem Bartholomei, de qua in instrumento dationis in solutum vbi expressè fatetur se ipsum, & Iacobum eius fratrem fructus huius census soluisse Artemisiæ cessionariæ per totum annum 1579. eámque recognouisse in dominam census, † quia ex deductis in Summar. Bartholomei, *n.* 1. apparet erronea cũ de an. 1577. Manfredus agebat, & exigebat fructus census suo proprio nomine. Præterea ista solutio, & datio in solutum fuit facta ad effectum se liberandi à carceribus vt expressè legitur in instrumento dationis in solutum, †& 12 consequenter nulla mero diuturni carceris. Menoch. *de arbitr. casu* 136. *n.* 4. Odd. *de restit. integr. q.* 7. *art.* 9. *n.* 28. Rol. *cons.* 2. *n.* 48. *vol.* 1.

Et

Et quæ dicebantur ex decisione Illustrissimi Cardinalis Platti *in Romana pœnitentiaria de Ruspolis*, 10. *May* 1589. videntur procedere † quando aliàs constaret carcerationem fuisse istam, quia tunc obligatio ad euitandam carcerationem iustam non inualidatur, secùs in casu isto, in quo prouenit carceratio pro debito iam extincto, & consequenter iniusto, & dum Bartholomeus extra carceres eandem dationem in solutum ratificauerit ex ea non potuit se iuuare Arthemisia propter reseruationem mandati executiui contra eun- 14
dem Bartholomeum in casu inobseruantiæ, † vnde durante causa metus nouæ carcerationis idem videtur iudicandum, quod de ipso metu, *l. Prædius ff. de incend. Ruin. & naufrag.* Mandos. latissimè *in Procem.* Glos. *facultatis, in verbo, timor.* vbi exempla cumulat.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Pirouano, Auximana Spolij, Veneris, 10. Decembris 1610.

SVMMARIA.

1 *Bona fidei possessor facit fructus suos, nec tenetur ad illorum restitutionem.*

2 Ampl. *etiam si possederit absque titulo, vel inualido, quia facit fructus suos ratione culturæ, & curæ, &* num. 4.

Limit. *si possederit ex titulo reprobo*, n. 5.

3 *Ad fructuum acquisitionem non est necessarius titulus sed quod absit mala fides.*

6 *Bona fides causatur etiam ex iniusto, & temerario titulo.*

7 *Bona fides causata ex iuris errore licet non sufficiat ad præscribendum dominium, sufficit tamen ad fructuum acquisitionem.*

Declar. si sit error cui ius nec assistat, nec resistat, secùs si ius resistat, n. 12.

Intellige si ius absolutè resistat, secùs si simpliciter det formam seruandam in explicatione actus, n. 15.

Intellige in errore iuris, secùs in errore facti, n. 20.

8 *Titulus inualidus licet non inducat bonam fidem positiuam. tamen causat malam fidem.*

9 *Inter bonam, & malam fidem datur medium.*

10 *Alienatio facta à Iudice seruatis seruandis, causat bonam fidem.*

11 *Deceptus à curatore putatiuè, non dicitur esse in mala fide.*

13 *Bona minorum prohibentur alienari.*

14 *Ista tamen prohibitio non est absoluta, sed datur certa forma obseruanda in alienatione.*

16 *Surd.* cons. 115. n. 24. & 27. lib. 1. *reprehenditur*

17 *Assertio iuris legalis, & fide digni maximè facta in iudicio, causat bonam fidem.*

18 Ampl. *etiam ad præscribendum dominium.*

19 *Error iuris quis proprie dicatur.*

21 *Fructuum liquidatio debet fieri iuxta testes deponentes de minori quantitate illorum.*

22 *Colono partiario est plurium deferendum circa quantitatem fructuum recollectorum, tanquam deponenti in facto proprio.*

DECISIO CCXCIII

PAulus Pinus cùm esset creditor Ioan. Baptistæ Gherardelli occasione fructuum annui Census scutorum quinquaginta in concursu creditorum, Ioan. Baptistæ, qui ære alieno grauatus decesserat, obtinuit sibi adiudicari possessionem centuatam pro forte principali scutorum, scilicet, quingentorum, & pro aliis centù ex causa fructuù, missúsque in possessionē bonorum in ea perseuerauit pro tempore annorù decem & semprē; verùm Africanus, & Torquatus filij Io. Baptistæ obtinuerunt sententiam reintegratoriam, cuius vigore exinde Paulus fuit cōdemnatus ad fructuū restitutionem à die per eum adeptæ possessionis cum liquidatione eorundem in certa summa. Causa postmodum per appellationem ad Rotam deuolura, dubitatū an sententia extra Rotam lata esset confirmanda, vel infirmanda. Et infirmandam resolutum fuit.

Nam respectu restitutionis fructuum dicebant Domini non potuisse Paulum condemnari à die possessionis per eum captæ; quia ante litem motā non fuit malæ fidei possessor, † & potuit fructus suos facere, nec restituere tenetur, *l. 4. §. 1. ff. fin. regund. §. si quis à non domino. Instit. de rer. divis.* Quod etiam dictum fuit procedere quando Paulus possedisset sine titulo, vel cum titulo inualido, † quia nihilominus fructu potuit lucrari pro cultura, & cura. Glos. & Bart. *in l. & ex diuerso ff. de rei vendic.* Specul. *& ibi* Io. And. & Bald. *in addit. de fructib. & intereſſe*, §. 1. Curt. *cons. 71. num. 6. vers. secunda conclusio* Bec. *cons. 95. num. 11.* sequutus Curt. *in d. cons. 71.* Nam † ad acquisitionem fructuum titulus non requiritur modo absit mala fides, *l. quæsitum, in fine, ff. de acquir. rer. dom. l. lana, ff. de usucap.* Menoch. *de recuperan. remed. 15. num. 593.* Surd. *cons. 115. n. 4.* dicens sufficere, qualem qualem occasionem possidendi, Bald. *cons. 11. in fine, lib. 1.* Ofasch. *decis. 160. n. 7.* Et horum ratio esse videtur, † quia præsumuntur condonati propter curam, sollicitudinem, & industriam in eis colligendis, vt animaduertunt, Curt. *in d. cons. 71. n. 25.* Vnde quamuis etiam accedat titulus inualidus, vel putatiuus modo † non reprobus, vt puta rei furtiuæ, vel inualæ, sed causatus absque errore iuris, vel facti non obesse possessori ad conseruandam bonam fidem, quæ potest causari † ab iniustis & temerariis titulis, *l. sed & si lege, §. scire*: vbi *non puto hunc prædonem, qui dolo caret, licet erret in iure, ff. de petit. hared.* vbi Bar. Bal. & Ang. Alex. *cons. 127. col. 2. lib. 3.* Ial. *cons. 72. col. 2. lib. 1.* Gab. *lib. 7. de criminal. concl. 8.* Curt. *iun. cons. 28. num. 11.* Et † quæ bona fides, ex errore iuris deducta, & si quoad præscriptionem dominij, quando est maioris præiudicij, non sufficiat, tamen ad acquisitionem fructuum indistinctè voluerunt procedere, Bart. *in d. sed si lege, §. scire, ff. de petit. hared.* & plures alij, quos refert, & sequitur *Decis. Pedem. 160. n. 5.* & vltra eos latissimè Bec. *cons. 95. n. 15.* Menoch. *de recuper. remed. 15. num. 630.* Lamberteng. *de statut. titul. de contract. eor. qui sine certa solemnit.* Gl. 1. *n. 220. & 274.* Surd. *cons. 115. n. 5. & seq.* Felic. *in c. de quarta, num. 51. vers. restrictio, de Præscr.* dicentes, † quod quamuis ex titulo inualido non inducatur bona fides positiua, quæ est exclusiua omnis ignorantiæ facti, & iuris, vt considerat Ofasch. *d. decis. 160. n. 8.* non tamen causatur mala quod sufficit ne possessor dicat in dolo, cùm † inter bonam, & malam fidem detur medium, vt dicit Bart. *in d. §. scire, &* sequuntur omnes supra relati. Doct. quibus accedunt Ægid. *in cap. grauis, num. 40. de restitut. spoliat.* Cassador. *decis. 6. num. 9. de Præbend.* & fuit resolutum in *Salamantina dimidiæ portionis*, 1. *Aprilis 1591. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *tunc Rotæ Auditore.*

Quod autem Paulus bona fide ante litem moram hos fructus perceperit videtur probari ex eo, † quod alienatio facta fuit de mandato Iudicis, & bona adiudicata pro credito vero, & concurrente illius quantitate citato curatore dictorum Africani, & Torquati tunc minorum, qui communiter, credebatur talis, & qui tanquam talis in iudicio comparuit, atque ita credidit alienationem solemnem esse validam, & † licet decep- 11
tus falso curatore auctore adhuc non desiit dici

bonæ fidei emptor, *leg. quicumque*, vbi est textus expressus, *in fine, ff. de publ. in rem act.*

Et quamuis Bart. *in d. l. sed si lege, §. scire, ff. de petit. hæred.* visus sit distinguere † inter errorem iuris cui ius non resistit, nec assistit, & errorem cui ius resistit, vt hoc posteriore casu titulus non prosit ad acquisitionem fructuum, quam Bart. distinctionem Doctores communiter videntur approbare, vt ea supra allegatis videre licet, & in his terminis forte dicatur nos versari, quia † bona minorum fuerunt distracta lege resistente, *l. 1. in princ. ff. de reb. eor.* vbi expressè interdicitur, & prohiberur alienatio bonorum minoris, idem in *l. si pupillus, e. d. tit. & in l. non solum, C. de præd. minor.* & aliis ponderari per Surd. *d. cons. 115. num. 22.* tamen multæ afferebantur responsiones, † scilicet, quia non est absolutè prohibita alienatio bonorum minoris; sed datur certa forma seruanda vbi alienantur, & tunc quamuis ius resistere videatur: non tamen † impeditur acquisitio fructuum, secundum Gloss. *fin. in l. 2. C. si quis ignorans rem minor* quæ loquitur præcisè in rebus minorum sine solemnitatibus alienatis, quam sequuntur Alex. & Crot. *in l. 1. §. si vir vxori, n. 15. ff. de acq. poss.* & alij plures relati per Osasch. *decis. 160. n. 9.* Becc. *cons. 95. n. 15. vers. secundo suffragatur*, Curt. *d. cons. 71. n. 52.* Vasq. *Controuers. Illustr. lib. 2. cap. 71. num. 8.* nec rationes † Surd. *in d. cons. 115. num. 24. & 27.* ex quibus visus est contrarium consulere prædictam distinctionem destruunt, quia in Paulo non solùm videtur concurrere bona fides priuatiuè, scilicet, quòd absit perfidia, & mala fides, sed etiam positiuè, prout desiderat Surd. *dict. cons. 115. sub num. 25.* dicens Gloss. *illam, in leg. 2.* ita intellexisse. Alex. *in l. 1. ff. si vir vxori, n. 13. ff. de acq. poss. ff.* & alios relatos per Lamberteng. *de stat.* Comen. *tit. de Contract. eor. qui sine cert. solemn.* Gl. 1. *n. 114. & 124.* credidit † enim viro legali, & fide digno asserenti se curatorem; cuius dictum maximè calore iudicij comprobarum, præbuit iustam causam credendi, & bonæ fidei, Gloss. *in l. Titio fundus*; quæ hoc probat, *ff. de condit. & demonstr.* & eam pro notabili commendarunt Crauet. *cons. 272. col. 3. vers. quod autem.* Tiraq. *de pœn. leg. caus. §. 1. num. 26. 27. & 34. & 35.* Neuiz. *lib. 4. Sil. Nuptiali, n. 55.* Curt. iun. *cons. 19. n. 5.* Menoch. *consil. 1. num. 98.* & ad terminos nostros Bald. *in l. iudicia, C. de rei vendicat.* Ant. de Butr. *in cap. si diligenti, ext. de Præscript.* Curt. sen. *d. cons. 72. n. 54.* Inferens † sufficere etiam ad præscribendum dominium, quamuis maioris præiudicij, & difficilius inducatur, & his accedit veritas, & iustitia causæ adiudicationis bonorum cum Paulus esset verè dominus census, & creditor scutorum centum, quæ magis etiam videntur firmare bonam fidem.

Rursus cum in occurrenti casu non agatur de titulo inualido, & errore iuris causato credendo adiudicationem non solemnem esse validam, † qui propriè dicitur error iuris secundum Felin. *in c. de quarta, n. 25. de Præscript.* sed ex errorem facti, quia Paulus credidit adiudicationem solemnem cum præsentia curatoris, & decreto iudicis † non impeditur acquisitio fructuũ iure etiam resistente, Gloss. *singularis, in l. quicumque, in fine, ff. de public. in rem action.* ex illo texu qui bene probat deceptum falso tutore auctore bona fide emisse vide i, & *Angel.* ibidem not. illam *Gloss.* quam exinde sequuti sunt Curt. sen. *cons. 72. n. 33. & 52.* Osasch. *decis. 160. n. 9.* Felin. *in cap. de quarta, n. 25. de Præscript.* hoc modo conciliando dictum Innocent. Cardin. Anchar. & Imola, *in cap. si quis Presbyterorum, de reb. Eccles. non alien.* excusantium emptorem bonorum Ecclesiæ à restitutione fructuum, quando contractus resolueretur ob non seruatas solemnitates.

Respectu autem liquidationis fructuum non etiam visa est posse sustineri, quia dantur testes pro Asticano, & Torquato examinati de minori quantitate fructuum perceptorum deponentes, iuxta † quam faciendo era liquidario, secundum opinionem Imol. *in l. inter pares, num. 2. & ibi* Alex. *num. 8. ff. de re iudic.* Bald. *in l. fin. §. 1. de legat. 2. & in l. cum fieri, de in lit. iur.* Innocent. *in cap. si oporteat, in fine, de accusat.* Specul. *in tit. de Testib. §. postquam, vers. quid si plures*, & maximè quia inter eos aderat deposito coloni partiarij, † cui tanquam deponenti de facto proprio plurimum erat tribuendum. Alex. *cons. 70. n. 11. volum. 3.* Ioan. And. *in addit. ad Specul. tit. de test. §. 1. vers. sed pone, quod.* Salic. *in l. omnibus, n. 6. C. de testib.* 1

Atque ita Domino Paulo tantùm informante resolutum fuit. 2

R. P. D. Ottembergio, Romana pecuniaria, Lunæ 8. Martij 1604.

SVMMARIA.

1 *Decretum iudicis non requiritur, vbi quid fit ex necessitate.*
2 *Pater vbi potest bona filij alienare, non est necessarium decretum iudicis.*
3 *Pretium succedit loco rei venditæ.*
4 *Pretium debet remanere penes vsufructuarium, quando venditur res in qua quis habet vsumfructum. Præstita tamen per eum cautione*, num. 6.
5 *Pater legitimus administrator, & vsufructuarius bonorum filij est melioris conditionis, quam sint alij vsufructuarij.*
7 *Debitor filiusfamilias soluens patri, vti patri non liberatur.*
8 *Administratio paterna de bonis filij est libera ab omni hypotheca, ab omni onere reddendi rationem, & ab omni contradictione.*
9 *Pater vsufructuarius aduentitiorum filij, non tenetur cauere.*
10 *Pater est à lege constitutus administrator, & vsufructuarius aduentitiorum filij.*

DECISIO CCXCIV.

DEcreti confirmatio, vel infirmatio pendebat ex eo an pretium census redempti qui erat in bonis filiorum esset liberè soluendum patri, vel deponendum, & reinuestiendum. Et resolutum fuit patri liberè soluendum, & per consequens decretum infirmandum, idque ex natura contractus, quæ est vt ad libitum eius, qui pecuniam accepit restitui debeat: alioquin enim contractus non valeret: Arqui cùm † quis tenetur de necessitate aliquid facere non requiritur decretum, *l. à Diuo Pio, §. vlt. in fine ff. de re iudic.* vbi notant Doctor. *& l. 3. §. 1. & 2. ff. de reb. eor.* 1

Et specialiter † vbi patri conceditur facultas alienandi bona filiorum eam exercet liberam, & absque decreto. Bald. *in l. fin. §. sin autem as alientum, C. de bon. quæ liber.* Surd. *consil. 451. n. 20. & seq.* 2

Pretium † autem census, vel alterius rei venditæ succedit loco rei, debèrque remanere † penes vsufructuariũ cui simpliciter vlus fructus relictus est, *l. vxori meæ, ff. de vsufr. legat.* Cagnol. *in repetit. l. 2. q. 86. n. 344. in fine, C. de pact. inter empt. & vendit.* Tiraq. *de retractu Comment. §. 1.* Gloss. *6. n. 29.* Foller. *de Contractib. censuariis, in verbo instrumentum gratia, n. 39. & sequenti*, multò magis talis pecunia debet esse penes patrem, † cui concessa est amplior facultas, quam aliis vsufructuariis. Ias. *in l. filiusfamilias, n. 9. ff. qui satisd. cogant.* Pinel. *in l. 1. part. 2. num. 16. Cod. de bon. matern.* Surd. *cons. 26. num. 4.* 3 4 5

n.4.vers. sed his parum mouentibus. Quare ad alios vſufructuarios † pretium debet in ſubſidium peruenire cum cautione, §. *conſtituitur. Inſt. de vſufr.* ad patrem autem ſine cautione. Circa quod tamen Dom. amplexi ſunt diſtinctionē, † quod videlicet, patri vti patri, vel cōiūctæ perſonæ ſimpliciter ſoluti non poteſt, *l. filius, C. de pact.* Si autē pater eſt legitimus adminiſtrator bonorum filij, ſolutio patri fieri poteſt: adminiſtratio † enim paterna eſt libera ab hypotheca, & ab onere reddendæ rationis, & ab omni contradictione, *l. cum oportet, §. cum autem, C. de bo. quæ liber.* Tiraq. *de retractu Lignag. §. 1. Gl. 13. n. 35.* Dec. *in d. l. filius.* Idem in patre, † qui eſt vſufructuarius bonorum aduenticiorum filij, & tamen cautionem non præſtat Pinel. *in d. l. 1. p. 2. n. 40. & 41.* Gabr. *concluſ. 1. n. 4. de vſufr.* in quam ſententiam alias etiam inclinauit Rota *in Paleſtrina hæreditatis*, quæ eſt 783. *p. 1. Diuerſor. ſub fine.* vbi dicit triſtes euentus non eſſe habendos in conſideratione, vltra quod filij tunc agere poſſent. Ceterum † ius deferet legitimam adminiſtrationem, & vſumfructum in omnibus bonis, & rebus aduenticiis filiorum, *l. patri* vbi Bald. *num. 5. ff. de minor. l. 1. & ſeq. Cod. de bon. mater.* Et in propoſito Iulius approbauit perſonam Alphonſi vti patris, & legitimi adminiſtratoris.

Illuſtriſſimo Cardinale Ludouiſio. Romana Cenſus Veneris, 4. Iunij 1610.

SVMMARIA.

1 *Depoſitum factum non citato creditore, ad recipiendum non relenat.*
2 *Aſſertio procuratoris, non præiudicat principali.*
3 *Depoſitum non facit deficere curſum fructuum, niſi fuerint etiam depoſitati fructus decurſi vſque ad obitum.*
4 *Creditor habet fundatam intentionem ſuper non ſolutione, nec tenetur probare negatiuam.*
5 *Depoſitum non integrum non relenat.*

DECISIO CCXCV.

ANtonius Gibertus de anno 1561. emit domum à Peregrino Sologna, & pro reſiduo pretij, quod erat ſcutorum noningentorum vigintinouem, impoſuit ſuper omnibus ſuis bonis cenſum ſcutorum octo pro quolibet centenario dictæ ſummæ quem cenſum pro ſoluto dedit venditori, de anno 1565. Gibertus vendidit dictam domum Dominæ Iuliæ Ceruariæ, quæ ad computum pretij aſſumpſit in ſe onus dicti cenſus, de anno 1567. Domina Iulia viuente Peregrino venditore de eius ordine ſoluit ſcuta quadringenta quinquaginta de ſorte, & pretio dicti cenſus Gregoriæ, & Paulinæ eius vxori, & cognatæ reſpectiuè, defuncto Peregrino cum Domino Iulia moleſtaretur à pluribus dicti Peregrini creditoribus coram Cardinalibus Congregationis aquæ Solonis de eorum mandato depoſuit ſcuta quadringenta ſeptuagintanouem, quod erat reſiduum pretij cenſus, & quod fuit dictis creditoribus conſignatum. Mortua Domina Iulia Hoſpitale S. Iacobi incurabilium vti hæres dicti Peregrini Sologna conuenit Illuſtriſſimum Cardinalem Verallum, & Dominum Ioannem fratrem Iuliæ pro fructibus dicti cenſus, & obtinuit mandatum, quod fuit executū ſuper quadā eorum domo, quæ fuit ſubhaſtata. Præfati hæredes habita poſt longum tempus notitia depoſiti facti per Dominam Iuliam iudicium mouerunt contra dictum Hoſpitale pro recuperatione pecuniarum ſolutarum mediante ſubhaſtatione, vna cum dannis, & intereſſe, quod iudicium terminari obtinuerunt cum voto Rotæ, propterea à propoſui dubium. An Hoſpitale teneretur ad dictam reſtitutionem. Pro qua obtinenda pro parte hæredum allegabatur extinctio cenſus per ſolationem ſcutorum quadringentorum quinquaginta factam Gregoriæ, & Paulinæ de ordine venditoris, & per depoſitum ſcutorum quadringentorum ſeptuaginta nouem factum de anno 1572. cum in præfatis duabus partitis contineatur ſumma ſcutorum noningentorum vigintinouem, quæ eſt integra ſors principalis, ſeu pretium dicti cenſus; & propterea non debentur amplius aliqui fructus, & cōpereret reſtitutio indebite ſolutorū.

Sed contrarium fuit reſolutum, † quia depoſitum 1
factum fuit Hoſpitale non citato, quod tamen citari debuit. Iaſ. *conſ. 9. colum. pen. vers. 2. & melius, lib. 1.* Iacē Rol. *conſ. 63, n. 31. & 32. lib. 1.*

Neque obſtat quod comparens pro Hoſpitale dixerit repudiaſſe hæreditatem Peregrini, quia quando fuiſſet verus procurator † talis aſſertio non præiudicaſſet Hoſpitali. Rurſus depoſitum non fuit integrum 2
† nam non fuit factum vnà cum fructibus decurſis, 3
l. acceptam, in princ. & ibi Gl. *in verbo, & vſuris, & Bald. in 6. oppoſ. n. 19.* Caſtr. *n. 2. C. de vſur.*

Neque facit quod non probetur, quod tempore depoſiti deberentur aliqui fructus qui non fuerint ſoluti, † quia Hoſpitale habet fundatam intentionem ſuper non ſolutione tanquam creditor, & non habet negatiuam non ſolutionis, ſed debitor debet probare affirmatiuam ſolutionis, ex cumulatis per Gabr. *de Probat. concl. 6. in prima limit. n. 15. & ſeqq.* 4

Neque facit inueriſimilitudo adducta ex eo quod fuerit actum pro ſorte, & non pro fructibus, quod non fuiſſet factum ſi finita fuiſſet etiā debitrix fructuū, quia vltra quòd hoc ſolum nō ſufficeret ad probandum ſolutionem, tollitur etiā quia vltra ſortem principalem ſcutorū quadringentorū ſeptuaginta nouem fuerunt etiam pecita ſcuta viginti vnum pro fructibus, quæ ſcuta viginti vnum ſufficiunt ad effectum, vt depoſitum nō dicatur integrum, & non relenet cum ſatis ſit †quod deficiat vnus nummus, ex cumulatis per Tiraq. *de retractu conuent. §. 4. Gloſ. 6. n. 24. & ſeq.* per Follet. *de Cenſib. in verbo, inſtrumentum gratia, n. 49.* Accedit quod mandatum fuit obtentum pro fructibus decurſis ante prætenſam extinctionem quod non ſolùm præſumi deberet pro validitate mandati, & ſubhaſtationis, ſed etiam probatur ex calculo facto in reſponſione facti pro parte Hoſpitalis: verum iſte calculus non comprehendit ſummam ſcutorum trecentorum nonaginta trium in mandato comprehenſam: nam ſi ſcuta ſeptuaginta debita pro reſiduo pretij addantur ſcuta centum duodecim quæ prætenduntur deberi ex fructibus decurſis à die 8. Octobris 1565. vſque ad diem 11. Martij 1567. non fuerunt ſoluta ſcuta quadringenta quinquaginta ad computum ſortis principalis, & ſcuta ducenta decē pro fructibus reſidui cenſus à die 11. Mart. 1567. vſque ad diem 29. Mart. 1572. quando fuit factum depoſitum, nam iſtæ ſummæ coaceruatæ non aſcendunt ad ſummam ſcutorum trecentorum nonaginta trium, ſed tantùm ad ſcuta trecenta octuaginta tria, & propterea quando cenſus fuiſſet per depoſitum extinctus apparet notorius exceſſus mādati, † qui etiam in minimo vitiat mandatum, & ſubhaſtationem inde ſequutam, vt fuit latè deductum *in Melphienſi ſtiorum, 11. Octobris 1586. coram* Cantuccio, *in Aſſiſienſi ſubhaſtationis 15. Nouembris 1596. coram* Orano, *& in Romana Scolu, 21. Februarij 1600. coram* Iuſto, & ſicuti non poſſet ſubtineri ex fructibus poſt extinctionem decurſis, ita neque ex debitis ante diem 8. Octobris 1565. cum petitio ſit reſtricta ad fructus poſt dictam diem decurſos. 5

R.P.D. Manzanedo, Romana Census, Lunæ 2. Aprilis 1607.

SVMMARIA.

1 *Depositum sine causa non relevat.*
2 *Depositum vt relevet debet esse liberum, & non cautelatum, & cum protestationibus.*
3 *Depositio non est opus vbi creditor offert se paratum recipere.*

DECISIO CCXCVI.

DVbitaui an depositum factum per Dominos de Biscia liberet Dominum Flaminium de Anguillaria, & Domini negatiuè respondérunt, quia Domini de Biscia in emptione Castri huiusmodi censum sibi accollauerunt, illiusque fructus soluere promiserunt cui obligationi, & Domino Flaminio non fuit satisfactum, cùm absque aliqua causa depositū fuerit
1 factum, † qua opus est, vt depositum releuet, *l. qui mutuam §. 1. ff. mand. l. fideiuss. qui, ff. de fideiuss.* tradit Crauet. *cons. 305. n. 8.* Vlterius quia huiusmodi depositum fuit factum cum protestationibus, quod consignaretur nisi citatis eisdem Angelo Palono, & Flaminio Cecchino, & Felice filia, & hærede q. Iulij Cæsaris de Rubeis, & Sforzia de Rubeis, & Vincentio Anitelio, & Dom. Geneura Saluiata de Balleonibus, & in cedula Montis Pietatis dicitur depositum fieri ad soluendum hæredibus Stephani de Rubeis, siue quibus de iure deberetur, ex quibus dictum depositum redditur conditionale, & in eo deponentes visi fuere non abdicasse à se dominium, ita vt Dominus Angelus quoties, & quando vellet posset istas pecunias ac-
2 cipere, & tale † depositum non releuat, ad tradita per Bartol. *in l. soluturus, n. 5. ff. de solut.* Castr. *in l. acceptam, n. 12. & ibi* Bald. *n. 24. in fine, Cod. de vsur.* Alex. *cons. 78. num. 19. & 30. lib. 5.* Neguſ. *de pign. 5. p. princip. membr. 3. & in 2. illius parte, n. 10.* Gabr. *consil. 17. num. 15. lib. 1.* Pancirol. *cons. 40. num. 23. & seq.* Præsertim quod cùm
3 † Dominus Antonius non recusauerit dictas pecunias in solutum accipere, quia in responsione protestatus fuit illas non deponi cum ipse paratus esset illas recipere & de receptis liberare, & alia ad quæ de iure tenetur implere, quibus stantibus minus erat locus depositio, ad text. in *l. qui decem, ff. de sol.* Gabr. *vbi supra, d. n. 6.*

Illustriss. Cardinale Ludouisio, Lauretana bonorum, Lunæ, 6. Iunij 1611.

SVMMARIA.

1 *Depositum licet liberet à solutione faciendā, non tamen retractat iam factam.*
2 *Deponere non est accollare.*
3 *Promissio emendi alteri non esse obligatam intelligitur de obligatione, quæ possit præiudicare emptori.*
4 *Promissio de faciendo consentire omnem personam intelligitur, dummodo emptoris interfit, & possit aliquod damnum pati.*
5 *Depositum post integrum, non relevat.*
6 *Depositum fieri non potest non citato creditore ad recipiendum non suffragatum.*
7 *Intimatio tamen depositi facti ex iudicis decreto, æquipollet citationi præfate.*
8 *Depositum vt relevet debet esse purum, & non conditionale.*

DECISIO CCXCVII.

REsolutum fuit depositū non suffragari Illustriss. mo Cardinali Cusentino ad effectum, vt non teneatur ad solutionem fructuum censuum. Nam quo ad census per ipsum accollatos res est indubitata, quia licet † depositum aliquando liberet, vel excuset à solutione facienda, nunquam tamen retractat iam factam neque eius effectus tollit; sed neque etiam quo ad fructus censuum, quos ex conuentione accollare tenebatur, quia † deponere non est accollare, iuxta tradita per Bart. *in l. Item liberatur, §. 1. ff. quib. mod. pign. vel hypot. solu.* Tiraq. *de retractu Lignag. §. 9. Gl. 9. n. 5.* Præsertim quia Dominus Barnabeus nunquam recusauit, sed semper instetit pro accollatione, Ias. *cons. 9. n. 15. lib. 1.* Corn. *cons. 261. num. 13. ad fin. lib. 4.* Tiraq. *vbi supra,* Rol. *cons. 63. sub num. 29. lib. 1.* Gabr. *cons. 57. n. 6. lib. 1.* fuit dictum *in Farfensi pecuniaria, 19. Nouembr. 1603.* coram me, *& in Romana census, 21. Aprilis, 1607. coram* R.P.D. meo Manzanedo.

Non obstat quod ex aduerso dicitur non steriſſe per Dominum Cardinalem quo minus accollationem faceret, sed fuisse repertum adesse alios creditores anteriores illis, qui fuerunt dati in lista quia quando fuisset verum poterat illis soluere, seu accollationem facere omissis datis in lista: quia promissio de accollando erat facta non de certis creditoribus, sed simpliciter de anterioribus, faciunt in terminis tradita *in Romana census coram Illustriss. Mellino,* vltra quod non aderant creditores anteriores, qui instarent, immò instare possent pro solutione cum eorum dies non cessisset, vt in decisionibus allegatis.

Nec facit quod dicitur de vergentia Barnabei ad inopiam respectu doris vxoris, quia vxor de ea non dedit, nec intentauit remedium, *l. si constante, ff. solut. matrim.*

Minus etiam facit quod Barnabeus promiserit † predium nulli personæ esse obligatum, quia intelligi debet de obligatione quæ posset præiudicare emptori, vt dictum fuit *in vna Perusina hæreditatis, 8. April. 1587. coram* Orano, *& in vna Romana, 17. Apr. 1598. coram R.P.D. meo Decano;* hic autem nullum poterat contingere præiudicium Domino Cardinali ex quo ipse habebat soluere creditoribus anterioribus Barnabei, à quibus cessionem obtinendo repellebat posteriores.

Idem est dicendum de promissione † de faciendo consentire omnem personam, quia intelligitur dummodo emptoris interfit, & possit sentire aliquod damnum, vt fuit dictum *in vna Romana non adimplementi, 17. Nouembris 1597. coram* bon. mem. Cardinale Seraphino, *& in dicta Romana census.* Hic autem excluditur omne periculum, & damnum propter solutionem faciendam creditoribus anterioribus, & in omnē euentum Illustrissimus Cardinalis poterat, & debebat agere ad liberandum, & faciendum consentire, quibus per Barnabeum non præstitis potuisset esse locus depositio. Quando autem fuisset locus depositio, adhuc tamen illud de quo agitur, non suffragaretur: quia omissis iis, quæ hic inde dicuntur super integritate depositi † requisita ad eius validitatem Alex. *cons. 75. n. 6. lib. 7.* Aym. *cons. 106.* quæ essent calculo examinanda, depositum non esset validum, quia factum fuit † nulla præcedente citatione, Ias. *in præallegato cons. 9. n. 5. sub n. 15. vers. secundo, & fortius, lib. 1.* Curt. iun. *qui communem dicit cons. 28. post n. 1.* Rol. *qui pariter de communi testatur d. cons. 63. n. 31.* & fuit dictum coram me *in illa Farfensi pecuniaria.*

Non

7 Non obstat quod dicitur de intimatione facta, † quæ æquipollet citationi, quia forsan procedere, posset si fuisset factum decretum seu mandatum per iudicem de deponendo, vt requiritur *Rol.* qui alios allegat, *vbi supra, n.* 32. & dixit Rota *in illa Farfensi pecuniaria*, hoc casu si esset facta intimatio decreti..... præsertim quia Barnabeus intimatus non solùm non consensit, sed expressè impugnauit depositum.

8 Accedit quod vt depositum releuet † debet esse purum, & sine aliqua conditione, & tale quod ad sui libitum possit creditor exigere, Paul. de Castro, *in l. acceptam, sub n.* 12. *vers. si vero facta, C. de usur.* Ias. *d. cons.* 9. *n.* 15. *circa med.* Alex. *cons.* 78. *n.* 25. *vers.* 5. *quia, & n. seq. lib.* 3. Ruin. *cons.* 119. *n.* 15. *lib.* 3. fuit dictum *in vna Bononiensi bonorum de Garbarinis*, 4. *Nouembris* 1580. *coram* fel. record. Clemente VIII. & in *Romana census*, 2. *Aprilis* 1607. *& 3. Junij* 1608. *coram R. P. D. meo Manzanedo*, & sæpissimè in aliis; hic autem declaratio anteriotitatis erat facienda per Iudicem de qua in instrumento venditionis non fit mentio, & requirebat longam discussionem, citationem, & graduationē creditorum, & faciendum erat iudicium discussionis.

R. P. D. Iusto, Romana census, Mercurij, 20. Nouembris 1602.

SVMMARIA.

1 *Nemo tenetur de culpa, & negligentia alterius.*
2 *Periculum depositi pertinet ad consentientem deposito.*
3 *Periculum depositi est commune inter creditorem, & debitorem quando vtriusque mora intercessit.*

DECISIO CCXCVIII.

REspondendo strictè ad punctum cuius periculo perierit depositum factum in banco Dominorum de Vbertinis. Domini dixerunt primum pactum quod ante inuestimentum deberent deponi pecuniæ periculo R. P. D. Iustiniani Orphini emptoris fuisse adimpletum, & expiralle per constitutionem, & venditionem census, & ideò succedere secundum pactum de periculo communi, ex quo visum fuit depositum, & pecunias communi periculo steriliè, & periisse. Non enim dici potest totum periisse damno Domini Iustiniani siquidem intimauit redemptionem census, nominauit bancum de Vbertinis pro deposito, interpellauit Archiconfraternitatem ad nominandum bancum pluries protestatus fuit, & tandem fecit depositum, & cum societas fuerit negligens, & nihil est imputandum Domino Iustiniano, quod depositi in banco mercatoris insignis, qui tunc communiter reputabatur pro idoneo, & non † debet teneri ex culpa, 1 & negligentia alterius, *l. si rem quam. §. 1. & ibi Glos. in verbo, fuerit, ff. de euict. l. qui fortuitis, l. pignus, C. de pign. act.* Purpur. *cons.* 191. *n.* 4. cùm aliis allegatis per informantes. Maximè quia in deposito videtur consensum per deputationem factam ad inuestiendum pecunias depositas, & per mandatum ad exigendum à Domino Iustiniano fructus medietatis census, remanentis, quo casu periculum quantum ad hoc factum est commune ex pacto, quod † de iure spectaret ad consentientem Bald. *in l. si pro debito, Cod. de bon. auctor. iudic. possid.* Alex. *cons.* 242. *vol.* 6. 2

Non obstat dicere, quod eadem mora Archiconfraternitatis debet operari quod totum depositum sibi perierit non Domino Iustiniano, quæ respondetur quod quantum ad inuestimentum faciendum in quo requiritur mora, vt totum dicatur periisse Archiconfraternitati non probatur fuisse paratum in specie, & ita procedit, & applicatur *decisio Fulginatensi coram R. P. D. meo Litta*, quæ allegabatur.

Præterea † quia constat de diligentiis factis pro reperiendo inuestimento idoneo, ex quo dictum est iudici consensum in depositum, & hinc inde videtur adesse aliqua mora. 3

Et ita decisum fuit.

R. P. D. Penia, Romana census, de Comitibus, Mercurij, 29. Aprilis 1592.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur, quando illius dominus acquirit proprietatem fundi supposiri.*
2 *Confinium designatio, demonstrat quid in dispositione comprehensum fuerit.*
3 *Ignorantia in dubio præsumitur, nisi probetur scientia.*

DECISIO CCXCIX.

DOmini Hieronymus, & Federicus de Comitibus annuum censum scutorum centum quinquaginta auri in auro, quem super octaua parte ex nouem partibus Castri diruti Turriculæ, illiúsque tenimento, & territorio imposuerant Mario Fano pro pretio duorum millium scutorum similium vendiderunt, & Domino Balthazari de Comitibus, vt rem gratam illi facerent, summam duorum millium scutorum tradiderunt, sed Balthazar versa vice tanquam dominus, & patronus vnius partis ex nouem partibus castri diruti Turritulę, illiúsque tenimenti, & territorij super dicta vna parte ex nouem partibus dicti Castri, eiusque tenimenti, & territorij intra certos terminos ibidem designatos, & expressos similem annuum censum centum quinquaginta scutorum auri in auro imposuit, illúmque eisdem Hieronymo, & Federico pro eodem pretio duorum millium scutorum auri in auro vendidit. Orta postmodum controuersia inter prædictos Hieronymum, & Federicum ex vna, & Balthazarem ex altera de & super diuisione status inter eos in communi possessi, Dominus Cardinalis Azzolinus in quem fuerat compromissum in laudo desuper lato Domino Balthazar pro sua noua, & integra parte prædicti Status Castrum Gorghæ Hieronymo verò, & Federico cetera omnia, & singula castra iurisdictiones territoria, & tenimenta assignauit, & pro totali adæquatione nouæ partis Balthazari assignatæ eoldem Hieronymum, & Federicum ad deponendum in banco tuto scuta decem, & octo millia ad tot census emendos super bonis stabilibus eiusdem Hieronymi, & Federici ad rationem sex cum dimidio pro quolibet centenario, vt perpetuò pro euictione dictæ nouæ partis Balthazari assignatæ manerent obligati, condemnauit. Et quoniam post obitum Balthazaris in dubium reuocabatur per illius hæredes, an prædictus census deberetur; nam ex quo dicebatur impositus *super bonis* Castri Turriculæ, & illius territorio, & tenimento, quod per dictū Laudum vna cum aliis Castris, & territoriis Status de Comitibus fuerat assignatum Hieronymo, & Federico prætédebatur extinctus, & consolidatus cum proprietate, & super hoc ab A. C. contra hæredes Balthazaris fuerat pronunciatum. 1

Dubitatum vtrum dicta sententia esset confirmanda, vel infirmanda, & rei proposita causa, in duabus prioribus positionibus non fuit capta resolutio, quia

Domini voluerunt videre depositiones quorundam testium, quorum fuit data copia, & die 29. Aprilis vtraque parte informante, fuit resolutum pro validitate sententiæ A.C. & quoniam resolutio pendebat ab eo an ille census fuisset solùm impositus super illa nona parte Castri Turritulæ quæ prius possidebatur pro indiuisa, vel etiam super illo Casale existente in tenimento dicti Castri quod tanquam fundus proprius,& hæreditarius pro indiuiso possidebatur à Dominis Ioanne, & Balthazare fratribus de Comitibus quod proprio nomine vulgariter dicetur *il Casale della casa*. † nam si census erat impositus super illa nona parte cum ea postea adiudicata fuisset Hieronymo & Federico proculdubio fuisset extinctus, *l. 1. ff. quemadmod. serv. amitt. l. si tibi fundo, ff. quib. mod. vsusf. amitt. l. neque pignus, ff. de reg. iur.* contra verò non censeretur extinctus si foret etiam impositus super præfato Casale eiusdem census capace, arg. *l. vt pomum, §. si prædium, ff. de servit.* Bartol. *in l. pro parte. ff. eod. tit.* idem in *l. stipulationes non diuiduntur, n. 3. ff. de verb. oblig.* Domini inspectis verbis instrumenti impositionis census etiam super illo Casale impositum censuerunt: verba enim sunt,& superdicta vna parte ex nouem dicti Castri diruti Turritulæ, illiúsque tenimento, & territorio, iuribus, membris, & pertinentiis, &c. ex quibus putabant censuum nedum fuisse impositum super vna parte ex nouem dicti Castri, sed etiam super illius tenimento, quod adhuc per Dominum Ioannem,& hæredes Balthazaris possidetur, præsertim cùm ex testium depositionibus apparet illud Casalæ, quod dicebatur continere circiter ducenta Rubra terræ fuisse in territorio Turritulæ, & confinare cum territorio Veliteron: itaque illa verba, illiúsque tenimento perinde accipienda fore ac si dictum fuisset censum imponi super illius tenimento.

Nec aliquid faciebat consideratio desumpta ex prioribus instrumenti verbis, quibus Balthazar allegabatur dominus, & patronus vnius partis ex nouem Castri diruti Turritulæ, illiúsque tenimenti, & territorij, quasi quod ille genitiuæ regularetur, seu penderet ex illis verbis vnius partis ex nouem quoniam dicebatur vtrumque genitiuum æqualiter referri ad illa verba dominus, & patronus: vt esset sensus Balthazarem non solùm habuisse dominum vnius partis ex nouem dicti Castri, sed etiam particularis illius Casalis seu tenimenti, quod vna cum Ioanne possidebat, & ad se pro medietate spectabat, quem sensum verum, & directum arguere videbantur sequentia verba ibi super dicta vna parte, illiúsque tenimenti, cũ non sit nouũ vnã scripturæ partem obscuram per aliam declarari. Hanc interpretationem suadebat etiam designatio confinium, quibus Casalæ enunciabatur comprehensum, † cũ ex confinibus designatis quid in dispositione comprehensum sit intelligatur, *l. ædes sacra, ff. de contr. empt.* Parisi. *conf. 2. num. 64. lib. 3.* Soc. iun. *conf. 139. n. 1. lib. 3.* Quoniam territorium Veliternum quod ab vno latere assignabatur pro limite confinabat cum præfato Casalæ, præsertim cùm licet Ioannes & Balthazar illud Casale possidetent tanquam fundum proprium, & peculiarem, & non tanquam separatum à tenimento, seu territorio Turritulæ possediſſe probarentur, immò verò semper diceretur tentum, & possessum tanquam pars territorij Turritulæ.

Verisimilis quoque mens contrahentium eandem interpretationem suadebat eos, scilicet noluisse imponere censum super solo Turritulæ territorio, cuius fortassis exigui valoris erat iurisdictio, sed etiam super illo Casalæ maioris valoris, vt firmiorem, & stabiliorem censum constituerent.

Nec mirandum si Dominus Cardinalis Azolinus nullam in laudo istius census, vel illius valoris mentionem fecerit, cùm non potuerit meminisse eius quod ignorabat, & in dubio † ignorantia, nisi scientia probaretur, præsumatur *l. verius, ff. de Probat.*

Ex istis tenuerunt Domini censum fore præsumendum impositũ etiã super illo Casale *della Casa*. Libenter tamen iterum auditem hæredes Balthazaris, nam non possum facile concipere quo modo contrahentes contra vsitatum stilum, qui in similibus contractibus passim seruatur, non fecerunt specificam, & individuam mentionem ipsius Casalis cum proprio, & peculiari nomine vocaretur, nam bona pro indiuiso pollella vocabatur *la nona parte*, illud verò appellabat *il Casale della Casa*. Maximè stante Constitutione *Pij V.* de creatione censuum iubente rem super qua census creatur debere esse certam, & individuam: hic verò non poterat dici certitudinaliter de isto Casale constare, præsertim etiam cum limites designati magis prætenderentur conuenire terris illius nonæ partis ex nouem partibus, quam isti Casali *della casa*, & tantò magis erat specificandum per Balthazarem, quia ipse non possidebat integrum Casale *della casa*, sed illius medietatem tantum, vt testes conformiter deponunt.

Præsertim cùm idem Balthazar in alio censu octuaginta ducatorum, quem imposuit super dicto Casale, & nomen, & confinia, & medietatem eius se solùm possidere expresserat. Denique cum Hieronymus, & Federicus prætenderent super isto Casale *della casa* habere iura, & ad se spectare pro duabus tertiis partibus, & desuper lis mota fuerat, quæ adhuc coram *R. P. D. meo Pamphilio* dicitur indecisa pendere, inuerisimile videbatur eos voluisse fundare censum super fundo quem maiori ex parte suum esse prætendebant.

R. P. D. Cocceino Decano, Veliterna Census, Lunæ 20. Iunij 1616.

SVMMARIA.

1 *Prioritas instrumentorum probatur ex ordine scripturæ in prothocollo Notarij.*
2 *Censum super re propria quis habere non potest.*
3 *Census extinctus ex eo quod illius dominus acquisierit proprietatem fundi censuati reuiuiscit, si ab eo fundus ille euincatur.*

DECISIO CCC.

AB initio dominus prædij erat Viuianus, quod posteà vendidit Fabritio, & aliis de Cruciis, qui postmodum illud etiam vendiderunt Siluestro Cinello. Vlterius dum Viuianus erat dominus imposuit censum scutorum ducentorum super dicto prædio, illumque vendidit Paulo Petruccio, cui successit Tullius filius, qui etiam vendidit præfatum censum eidem Siluestro Cinello. Quare cùm Viuianus prætenderet censum fuisse extinctum cũ die 27. Iunij 1614. contrarium respondisset Rota reproposita causa, eadem sententia, & hodie placuit.

Nam aut prætenditur extinctio ex emptione prædij, & illa non subsistit, quia constat Cinellum acquisiuisse cessionem iurium census à Petrucio translatiuè, & non extinctiuè: omnia enim verba, & clausulæ repugnant extinctioni, & important acquisitionem census, quia Petrucius vendidit censum Cinello cum clausulis, & si quod plus valet, donauit, constituti, & cessionis iurium, & cum promissione de manutenendo in pacifica possessione, quæ omnia extinctioni repugnant.

Neque obstat quod in instrumento venditionis

facta

facræ per Crucios Cinello fuerit dictum, quod ad computum pretij scutorum trecentorum fuerint soluta tuta ducenta Perrucio pro extinctione census, ex quo inferebat quod fuerat conuentum de extinctione, nam fuit responsum quod ex instrumentis per Archiuistas extractis constat, quod ista duo instrumenta venditionis bonorum, & census fuerunt facta
1 eadem die 17. Septembris, † & quod prius per Cinellum fuit emptus census, quàm prædium. Instrumentum enim emptionis census præcedit in ordine scripturæ, & deinde fuit celebratum instrumentum emptionis prædij in quo enunciatur simpliciter solutio pro extinctione census, sed enunciatur emptio census facta per Cinellum in illis verbis subsequentibus ac empti per dictum Siluestrum, &c. à dicto Tullio, vt in instrumento supra dicto, & sic enunciatur extinctio, & emptio relatiuè ad instrumentum præcedens.

Aitt prætenditur extinctio iure confusionis, quia
2 bona censuata deuenerunt ad Cinellum, qui eodem tempore acquisiuit censum, † & ratione incompatibilitatis cùm non possit habere censum super re propria ad *l. neque pignus, ff. de reg. iur.* & hoc non obstat, quia cùm de anno 1599. dicta bona fuerint
3 cincta Cinello, † quatenus census potuisset dici extinctus, reuiuiscit cùm Cinellus fuerit factus dominus bonorum reuocabiliter, iuxta notata in *d. l. neque pignus*, Seraph. *decis.* 872. *numero* 3. hoc maximè cum de anno 1600. 28. Nouembris Viuianus constituit se debitorem census, vt fuit ponderatum in alia decisione.

R. P. D. Marcomontio, Reuannatensis census, 13. *Iunij* 1605.

SVMMARIA.

1 *Sententia confirmatoria sententiæ de partibus latæ, non transportatis actis, est nulla.*
2 *Instrumentum de cuius nullitate agitur, si non producatur, non potest super eius nullitate pronunciari.*

DECISIO CCCI.

FVit dictum vna tantum parte informante sententiam de qua agitur, bon. mem. Orphini fuisse nullam. Primò, † quia fuit lata ad confirmationem sen-
1 tentiæ de partibus non transportatis illius instantiæ actis, sine quibus Iudex non dicitur pronunciare causa cognita, *l. eos, §. super ijs, l. iudicibus, l. præcipimus, C. de appell.* Concil. Trident. *sess. 24. cap. 20. de reformat.* Cæsar. de Grass. *dec. 9. de causa possess. & propr.* & pluries fuit decisum in Rota, & de non transportatione actorum apparet: quia de illis non constat in actis Domini Orphini, nec alio modo.

2 Secundò, † quia coram illo non fuit productum instrumentum census de cuius nullitate agebatur, quo non viso non poterat Iudex de illo cognoscere, vt per illos de Roggeriis tunc fuit protestatum, & consequenter scientia est nulla, Bartol. *in l. 2. num. 5. vbi* Alexand. *num.* 8. cùm aliis allegatis per *Cagnol.*

Cæteræ nullitates quæ contra præfatam sententiam proponebantur, visæ sunt vel in facto non iustificari, vel non relevare, sed ex suprædictis fuit dictum constare de eius nullitate.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana fructuum census, 13. *Iunij* 1603.

SVMMARIA.

1 *Statutum Vrbis* cap. 158. lib. 1. *non comprehendit contractum census.*
2 *Statutum Vrbis*, cap. 159. lib. 1. *non amplectitur contractum iuratum.*
3 *Præscriptio vnica non sufficit in annuis præstationibus debitis ex contractu respectu temporis futuri.*

DECISIO CCCII.

DOmini resoluerunt pro informante, quod possit petere fructus decursos per spatium triginta annorum ante moram litem à Maretiis, quia statutum antiquum in hoc casu non habet locum, vt fuit resolutum *in causa Romanacensis de Caffarellis, 9. Decemb.* 1587. *coram* Gipsio. † *Statutum* verò nouum *in c.* 158. 1
lib. 1. expressè excipit contractum census. Et *in c.* 159. † non comprehendit contractum iuratum, *vt fuit re-* 2
solutum in causa Romana pensionis domus, 16. *Iunij* 1598. *coram* Illustrissimo Lancellotto.

Circumscripto autem Statuto, iuxta illam opinionem, quam sequitur Rota † non sufficit vna præscrip- 3
tio in illis annuis præstationibus, Mohed. *dec.* 190. Put. *dec.* 259. *lib.* 1. & propterea petì possunt fructus decursi per spatium triginta annorum, quia in illis cessat præscriptio. Socin. iun. *cons.* 80. *num.* 24. *lib.* 3. [Rota *in Romana Palatij* 30. *Aprilis* 1627. *coram* Reuerendissimo D. Coccino Decano. *dec.* 487. *infra vbi num.* 7. *hanc decisionem refert.*

R. P. D. Vbaldo, Romana Saluiani Interdicti Mercurij 22. *Iunij* 1616.

SVMMARIA.

1 *Annuæ præstationes debitæ ex contractu, præscribuntur vnica præscriptione pro omnibus annis.*
2 *Tertius possessor præscribit hypothecaria actioni inter præsentes spatio decem annorum, &* num. 5.
Limit. *in obligationibus conditionalibus, quibus non scribitur etiam cum titulo*, num. 10.
3 *Præscriptiones in obligatione conditionali, tot requiruntur quot sunt anni.*
4 *Obligatio soluendi censum dicitur conditionalis, scilicet, si census non redimatur.*
6 *Natura census conditionalis, non mutatur ex mutatione personarum.*
7 *Restitutio in integrum datur ex capite iustæ ignorantiæ.*
8 *Ignorantia præsumpta hæredis est iusta causa restitutionis in integrum.*
9 *Præscriptio non currit non valenti agere.*
11 *Constitutum appositum in instrumento dat conditionem* ex l. fin. C. de acquir. possess. *contra tertium possidentem cum titulo, & bona fide.*
12 *Conditio ex lege non præscribitur minori spatio triginta annorum.*

DECISIO CCCIII.

IN decisionibus in hac causa factis fuerant reiectæ aliæ exceptiones appositæ pro parte Domini Caroli præter exceptionem præscriptionis de qua fuit reseruatum vt particulariter videretur. Ideò proposito dubio

dubio super præscriptione die 24. Februarij præteriti fuit dictum, vt informaretur etiam super restitutione in integrum quam Dominus Ioannes Baptista prætendebat sibi competere, & demum hodie die 22. Iunij Domini resolue runt eidem Domino Ioanni Baptistæ non obstare præscriptionem à Domino Carolo allegatam.

1 Nam licet recepta sententia sit in Rota, quod † in annuis præstationibus, quæ debentur ex contractu sufficiat vnica præscriptio pro omnibus annis secundum opinionẽ Citramontanorum, vt per Put. *dec.* 253. secundum nouam impressionem. *libr.* 1. Mohed. *decis.* 4. *de Præscript.* Balb. *in tract. de præscr. part.* 4. *quartæ partis princ. q.* 4. *n.* 1. *&* 2. Surd. *cons.* 208. *n.* 8. *lib.* 3. *Decian.* qui de magis communi testatur *cons.* 2. *num.* 39. *lib.* 1. Et Dominus Carolus prætendebat fluxisse plus quàm decennium ex quo fuit cessatum à solutione censuum

2 † infra quod spatium dicitur præscripta à tertio possessore actio hypothecaria inter præsentes, & consequenter Saluianum, *l.* 1. *&* 2. vbi Glos. *& communiter* Doctor. *C. si aduers. credit. præscr. oppon.* & est communis opinio de qua latè per Modern. Roman. *in tract. de Saluian. inspect.* 2. *cap.* 2. *num.* 222. *&* Felician. de Censib. *libr.* 3. *cap.* 4. *n.* 12. Gaspar. Roderic. *de annu. reditib. lib.* 2. *q.* 9. *n.* 64. *vers. secundus casus.* Guttier. *q. ciuil.* 90. *n.* 5. *lib.* 1. *& cons.* 47. *per tot.* & fuit dictum *in Imolensi Saluiani* 27. *Iunij* 1594. *coram* bon. mem. Cardinale Mantica relata in *d. tract. de* Saluian. *decis.* 37. *n.* 12. *& seq.* vbi de communi, & aliæ decisiones allegantur in *d. tractatu loco citato.* Tamen nonnullis ex

3 dominis placebat limitatio, † quando versamur in obligatione conditionali tunc enim tot requiruntur præscriptiones, quot sunt anni. Balb. *vbi supra n.* 5. Foller. *in Praxi Censuali, §. census, n.* 105. Mohed. *d. dec.* 4. *vers. in casu tamen,* Put. *d. dec.* 253. Vnde cùm census sit redimibilis iuxta Constitutiones *felic. record. Martini, Calixti, & Pij V.* videmur esse in contractu condi-

4 tionali, † videlicet, quod fructus non habeantur nisi quatenus census non fuerit redemptus, vt in his terminis resoluit Rota *in vna Romana census de Capharellis, 9. Decembris,* 1587. *coram* bon. mem. Gypsio, *quam sequutus est* Rota *in alia Romana fructuum census,* 13. *Iunij* 1602. *coram* Illustriss. D. Cardinale Mellino.

Et quamuis responderetur prædictas decisiones procedere inter emptorem & venditorem census vel eius

5 hæredem; † non autem respectu tertij possessoris præscribendo hypothecariam per lapsum decem annorum, *d. l.* 1. *&* 2. *C. si aduers. credit.* cùm aliis supra

6 allegatis, replicabatur tamen, quod † ex mutatione personæ non videtur mutari natura census conditionalis, cuius tot debent esse præscriptiones, quot sunt anni, ex decisionibus allegatis, cum res semper transeant cum suo onere, & cum sua causa.

Quia tamen hæc non omnino aliis Dominis placuerunt, tum quia illa decisio in illa Romana de Capharellis videbatur non transire sine difficultate, tum quia distinctio inter principales contrahentes, vel eorum hæredes, & tertium possessorem fuit amplexa Rota *in d. Romana Saluiani coram Cardinale Mantica.* Ideo libentius resederunt in aliis motiuis.

Et primò, quod in omnem euentum videatur competere Dño Ioan. Baptistæ † restitutio in integrum ex

7 capite iustæ, & probabilis ignorantiæ, iuxta *decis.* 11. *n.* 10. *& dec.* 171. *n.* 1. impres. post tract. Modern. *de Salu. Im.* Idque eò magis cum hæreditas Ioan. Antonij fuerit iuxta eius testamẽto administrata à Congregatione Charitatis, & quod in terminis *d. l.* 1. *C. si aduers. cred.* super qua est fundata d. decisio in Imolensi Saluiani coram Mantica concedatur ex iusta causa restitutio, tenet Glos. *ibi in verb. incumbant in prima solut.* quam ibi sequitur post Din. Cin. *n.* 1. Albert. *n.* 2. *vers. opponit,* Glos. Angel. *n.* 1. *vers. in* Glos. Salic. *n.* 3. *vers. oppono ad idem,* & † iusta causa videtur ignorantia in hærede, qui succedit in locum alterius vbi Dec. & Cagnol. *ff. de reg. iur.* Rota *in d. tract. dec.* 147. *n.* 3. Quæ iusta causa non videtur posse negari in Ioan. Baptista quidquid esset dicendum in Aloysio cuius negligentia non videtur potuisse præiudicare Ioan. Baptistæ vocato post eius mortem sine filiis ad hæreditatem Ioannis Antonij. Ex quo etiam eliciebat vnus ex Dominis, quod cum viuente Aloysio non esset nata actio Ioanni Baptistæ vocato sub dicta conditione succedit regula vulgaris, † quod non valenti agere non currat præscriptio, *l.* 1. *in fine, C. de annal. except.* Et quod in conditionalibus † tertius possessor etiam cum titulo non præscribat, vt est text. in *l. cum notissimi, §. illud, C. de præscript. trigint. ann. in l. fin. §. sin autem, sub conditione, C. communia de legat.* Alex. *cons.* 101. *n.* 23. *lib.* 7. Natta *cons.* 437. *n.* 5. & hãc dicit communem post plures relatos Molin. *de Hispan. primogen. lib.* 4. *tit.* 10. *in* 3. *concluf.* Peregr. *de fideicomm.* 41. *n.* 16. *vers. quinta conclusio, n.* 17.

Alterum fuit motiuum, quia in instrumento census adest clausula constituti, † quo casu competit contra tertium possessorem titulo, & bona fide condictio ex *l. fin. C. de acquir. possess.* Afflict. *decis.* 139. *n.* 5. Ofasc. *decis.* 35. *num.* 5. Modern. *d. tract. de* Salu. *Interd. inspect.* 5. *cap.* 2. *n.* 218. † Quæ condictio non præscribitur, nisi spatio triginta annorum, iuxta *l. omnes, l. sicut, Cod. de præscript. triginta annor.* Afflict. *vbi supra, n.* 5.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Vbaldo, Vormatiensis Census, Lunæ 23. Iunij 1614.

SVMMARIA.

1 *Conuentio clara debet attendi.*
2 *In annuis præstationibus ex contractu tot requiruntur præscriptiones, quot sunt anni.*
3 *Canonici non possunt præiudicare suæ Ecclesiæ recipiendo minorem summam quam debeatur.*
4 *Laduersus, C. de vsur. procedit solum in vsuris.*

DECISIO CCCIV.

DOmini responderunt pro informante nempe sententias de partibus esse infirmandas, quæ declaratunt Abbatem, & conuentum Erbacensem non teneri, nisi ad annuam pensionem soluendam per quadraginta florenos quindecim bastionum prout postremis annis soluerunt, & sic contra expressam impositionem annui census florenorum quadraginta quinque Vormatiensium valoris ibidem currẽtium. † Quæ conuentio cum sit clara illa attendi debet, *l.* 1. *§. conuenerit, ff. depos. l. Imperator, ff. de contr. empt.*

Non obstat asserta præscriptio aliter soluendi florenos quadraginta ad quam inducendam afferuntur tres quietantiæ, prima de anno 1551. altera 1587. tertia 1604. in quibus Decanus, & Capitulum fatentur se recepisse florenos quadraginta quindecim bastionum pro dictis annis quietando Abbatem, & conuentum etiam pro annis præteritis: quia fuit dupliciter responsum. Primò, quod eiusmodi actus ad inducẽdam præscriptionem in annua præstatione non sufficiunt, nec ad futuros annos extenduntur, † quia tot debent esse præscriptiones, quot sunt anni, & sic debitor non obstante eiusmodi præscriptione potest in posterum cogi ad præstationem conuentam, *l. cùm acutissimi, §. in ijs etiam, vbi* Glos. *&* Doctor. *C. de præscript. triginta vel quadr. ann.* & post plures relatos de communi testatur

Mysing.

Myling. *centur.* 3. *observat.* 13. Gail. *Practic. Observat.* 71. *n.* 1. 2. *&* 3. Guido Papa, *dec.* 406. *in fine*, Capella, Tolos. *decis.* 343. *& ibi addent.* & tenuit Rota *in causa Romana fructuum census*, 13. *Junij* 1613. *coram Illustriss. Cardinale Mellino.* Quam opinionem eò magis amplectabantur Domini ex quo agitur in partibus Vltramontanis in quibus viget dicta communis opinio, prout distinguendo regiones in hac materia aliàs dixit Rota *apud* Put. *dec.* 159. *num.* 1. *lib.* 1.

Secundò fuit responsum, † quod Canonici, & Decanus pro tempore recipiendo minorem summam non potuerunt Ecclesiæ præiudicare, cum simus in censu legitimè constituto, quidquid aliàs esset dicendum in vsuris, in quibus † tantum procedit text. *in l. aduersus, C. de vsur.* ita Fabian *d. l. aduersus ant. num.* 1. *vers. & ideò Prælatus.*

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Gypsio, Romana census, de Caphariellis, Lunæ 28. *Martij* 1588.

SVMMARIA.

1 *L. Procula, ff. de probat. Intellectus.*
2 *Census de sui natura perpetuus sit redimibilis, venditore volente.*
3 *Creditum quod peti non potest, non præsumitur remissum ex regula, l. Procula, ff. de probat.*
4 *Quietantia limitata, limitatum producit effectum.*
5 *Quietantia generalis non comprehendit ea, quæ vendicare possum.*
6 *Etiam si verba sint vniuersalia.*

DECISIO CCCV.

FVit conclusum dispositionem, *l. Procula, ff. Probat.* 1
in hac specie locum non vendicare, quoniam † omnia illius requisita non concurrũt. Nam vitra consanguinitatem & temporis diuturnitatem, necesse est probare rationes sæpius calculatas fuisse, vt tradit Iaf. *in l. quæ totis, n.* 12. *ff. sol. matr.* Dec. *cons.* 269. *col.* 2. *prope fin.* cùm aliis congestis per Modern. *de arbitrar. casu* 88. *n.* 16. *& seqq.* sed diuturnitas temporis in casu consideratam non potest, quia versamur in censu † ex sui natura perpetuo, & non redimibili nisi venditore volente, 2
quo fit vt remissio illius crediti, † quod petere non poterat, crediter nunquam iuxta terminos *d. l. Procula*, censeatur facta, vt benè per Socin. *cons.* 128. *n.* 14. *&* 126. *lib.* 1. Præsertim quia hodie Illustrissimus Dominus Ioannes Petrus perit fructus census post obitum Domini Ascanij sui patris non ante decursos. Deficit etiam illud requisitum rationis sæpius reddituæ: nam vna dumtaxat reperitur quietatio paulò ante obitum Domini Ascanij de gestis, & administratis per Dominum Prosperum, cæterà verò quæ afferuntur sunt particulares, nec totalem bonorum communium administrationem tangunt. Ideò suffragari nequeunt, vt tradunt Scribentes in supra citatis locis. † & quietantia 4
limitata limitatum producit effectum, *l. si extera, C. de transact.* Nec ad ea, † quæ iura domini vendicari pos- 5
sunt extendi debet, *l. si Aurelius §. Mœvia, ff. de liberat. legat.* † Etiam si verba essent vniuersalia, Alex. 6
cons. 170. *n.* 7. *lib.* 2. Ruin. *cons.* 25. *n.* 17. *lib.* 1.

Nec obstant coniecturæ deductæ ex eo quod Dominus Ascanius, qui erat vir expertus, & sagax non omisisset in quietantijs factis Domino Prospero de huiusmodi censu mentionem facere, quia cum nondum inter ipsos fratres diuisio bonorum facta extaret, inconueniens non fuit; quod sicut de aliis bonis stabilibus nihil dixit, ita quoque huius census mentionem omittere, quia ipsorum intentio non fuit tunc temporis bona patrimonialia diuidere.

Ex istis igitur conclusum fuit esse locum executioni, iuxta formam vltimæ commissionis.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Romana domus, 22. *Junij* 1611.

SVMMARIA.

1 *Alius, aliud. hæc dicto etiam iuncto signo vniuersali, importat similitudinem.*
2 *Clausulæ derogatoriæ non ampliant precedentem dispositionem, sed intelliguntur appositæ ad limites illius.*
3 *Socius, & consors in re communi est præferendus censuario.*
4 *Bulla Pij V. super censib. præferens censuarium omnibus aliis emere volentibus rem census subiectam, intelligitur de omnibus aliis non habentibus ius potentius.*
5 *Bulla prædicta multum præiudicat domino fundi censuati, auferendo ab eo liberam facultatem vendendi rem suam.*
6 *Census sustineri non potest in re domini census ad suum et suorum fauorem.*
7 *Nemo potest secundum regulas iuris esse debitor sui ipsius.*

DECISIO CCCVI.

FVit resolutum Capitulum S. Petri esse præferendũ Lælio Amorosio censuario in venditione domus, non obstante prætensione Amorosij dicentis vigore census in dicta domo ad sui fauorem impediri esse præferendum in venditione, iuxta formam Constitutionis *Pij V.* concedentis prælationem censuariis.

Nam licet ibi adsint verba quod dominus census præferatur omnibus aliis ponderata à Modern. Boccac. *de Censib. part.* 2. *num.* 43. tamen quia sumus in materia restringibili propter præiudicium quod affert dominis auferendo ab illis liberam facultatem distribuendi res suas, dictio, aliis † etiam iuncto signo 1
vniuersali importat similitudinem, vt intelligatur de omnibus aliis emptoribus non habentibus priuilegium prælationis, aut ius potentius, vt post alios allegatos deducit Ruin. *cons.* 116. *numero* 17. *lib.* 2. Ceph. *cons.* 134. *num.* 3.

Nec faciunt clausulæ generales in dicta Bulla contentæ, quia non est, † quod derogatoriæ non am- 2
pliant præcedentem dispositionem, sed intelliguntur appositæ ad limites illius, iuxta notata per Abb. *in c. nostris, col. fin. de concess. præben.* Calder. *cons.* 25. *in fin. de præben.* Felin. *in cap. non vult, de rescript.* Put. *dec.* 117. *lib.* 1. & fuit decisum *in causa Oriolensi decimarum*, 9. *Junij coram Orano.*

Quibus accedunt tradita per Navar. *in tract. de vsur. quæst.* 44. *num.* 127. † Quod in omni re commu- 3
ni socius, & consors præferendus sit censuario ratione consortij, seu dominij. Ius autem censuarij, quod competit solum ratione hypothecæ est debilius, & ideò Bulla † satis operatur, & satis priuilegiatur cen- 4
suarium præferendo illum omnibus aliis non habentibus potentius ius ex Statuto, consuetudine, vel aliunde; atque † multum præiudicat dominis aufe- 5
rendo ab illis liberam facultatem vendendi rem suam, nec est interpretandum, vel ampliandum vt præiudicet ei, cui potentius ius competit.

Quod

Quod tantò magis procedit in casu isto ex quo Amorosius censum acquisitio post factam sibi venditionem domus de qua agitur, quod illi suffragari non
6 debet, tum † quia non potest sustineri census in re propria ad sui fauorem, tum etiam quia efficeretur
7 † debitor sui ipsius contra omnes iuris regulas.

R. P. D. Dunozet, Romanæ prælationis, Lunæ 26. Iunij 1617.

SVMMARIA.

1 *Dominus census in venditione fundi censuati debet præferri omnibus alijs emere volentibus.*
2 *Alienatio rei non prohibetur ob pendentiam litis super iure illi connexo.*
3 *Colligantes possunt saltem ex æquitate canonica acquirere nouum ius à tertio, non existente in lite, & ex illo obtinere.*
4 *Denunciatio futuræ venditionis fundi censuati debet fieri domino census, non autem procuratori.*

DECISIO CCCVII.

DOmini censuerunt † sorores de Rubeis esse præferendas in emptione vineæ tanquam censuarias vigore Bullæ Pij V. Seraph. *dec.* 1475. fuit dictum in *Romana vineæ*, 31. *Ianuarij* 1601. *coram* Illustrissimo Mellino, *& in alia Romana vineæ*, 26. *Iun.* 1609. *coram* Illustrissimo Ludouisio.

Nec visum fuit obstare census acquisitionem fuisse factam pendente lite, & ad æmulationem. Responsum enim fuit quo ad litis pendentiam, non posse dici litem fuisse motam pro censu, immo nec etiam super dominio vineæ, sed super prælatione, & ideò valida
2 est alienatio, † quæ non impeditur per litem super iure connexo, *l.* 1. *C. de litigios. & l.* 1. *ff. eod. Quamquam*, §. *Iulianus, ff. de aqu. plu. arcen.* Affl. *dec.* 331. Cassad. *dec.* 4. *in princ. vt lite pend.*

Nec etiam alienatio dicitur facta ad æmulationem, quia cum dictæ mulieres ab initio intentauerint prælationem ex capite vicinitatis, & postea acquisierint huiusmodi censum ad effectum, vt facilius possent consequi vineam, cessabat omnis æmulationis præ-
3 sumptio, † nec iure prohibitum est collitigantes posse acquirere nouum ius à tertio non existente in lite, & ex illo obtinere præcipuè ex æquitate canonica, *cap. Abbate, de re iudic. in* 6. Bart. *in l. & an eandem*, §. *actiones, col. pen. vers. sed de æquit. canonica, ff. de except.* Old. *cons.* 299. *n.* 3. Gabr. *de iudic. concl.* 4. *n.* 37.

Nec etiam visum fuit obstare denunciationes factas à Cassiano: nam illa facta Locatello asserto procuratori Societatis S. Bartholomæi dominæ census visa fuit insufficiens, quia nec de illius mandato constat, &
4 † denunciatio debet fieri domino cuius est declarare an velit præferri, vt in simili de interpellatione inuestimenti ad effectum constituendi aliquem in mora pro viuis tenuit Rota *in vna Romana de Crescentijs anni præsentis coram* R. P. D. meo Pamphilio.

Interpellatio verò facta sororibus postquam ipsæ census cessionem reportarunt non obstat, quia infra terminum triginta dierum datum censuario in Bulla declarauit in articulis velle se præferri, & quamuis talis declaratio fuerit facta à procuratore, tamen infra eundem terminum fuit ab eisdem sororibus ratificata, & de nouo facta, quæ declaratio, quidquid pro parte Cassiani dicatur visa fuit satis clara. Et licet articulus fuerit resecatus à Iudice, tamen ex hoc non fuit sublata declaratio facta à dictis sororibus, tanquam quod non potuisset fieri, sed solum quod ille articulus non erat admittendus in causa prælationis ratione vicinitatis.

Verum quia pro parte Cassiani prætendebatur se esse præferendum ratione alterius census scutorum quinquaginta antiquioris super eadem vinea impositi, & per ipsum acquisiti pendente lite Domini dixerunt sententiam latam extra Rota, qua mandatur sorores esse præferendas, esse confirmandam, nisi obstet instrumentum census de quo voluerunt particulariter dubitari.

Et ita decisum vtraque parte informante.

Coram eodem, in eadem causa, 2. Aprilis 1618.

SVMMARIA.

1 *Domino census possidenti fundum censuatum datur retentio illius, quatenus sit vendendus.*
2 *Etiam quod census acquisierit post litem motam super prælatione.*
3 *Possessor habens ius antiquius est præferendus.*
4 *Nemo potest in re propria ad suimet fauorem habere censum, vel aliam seruitutem.*
5 Limit. *quo ad effectum, & ius retentionis, & conseruationis rei possessa.*
6 *Hypotheca non extinguitur ex acquisitione dominij facta renocabiliter.*
7 *Census si extinguatur ex eo quod illius dominus acquirat dominium fundi censuati reuiuiscit, si ab eo fundus ille eueniatur.*
8 *Prælatio respectu census habet locum contra alium censuarium habentem maiorem censum, sed posteriorem.*
9 *Consors eiusdem rei habens in illa maiorem partem non præfertur in illius venditione consorti habenti minorem partem.*
10 *Priuilegium vnius priuilegiati non potest dici potentius priuilegio alterius, quando inter illos non adest differentia in substantia, sed tantum per plus, & minus.*
11 *Possessor est præferendus inter duos habentes par, & æquale priuilegium.*
12 *Inter duos habentes par priuilegium præfertur is, qui agit de damno vitando.*
13 *Et cui, sublato priuilegio, assistit ius commune.*
14 *Vincula duo magis ligant, quam vnum.*
15 *Intellige quando vtrumque vinculum est paris potentiæ, & effectus.*
16 *Vicinus de iure communi non habet ius retrahendi.*
17 *Fundans se in constitutione debet probare concursum omnium qualitatum à constitutione requisitarum.*
18 *Dominus census in venditione fundi censuati debet præferri omnibus alijs emere volentibus, quod suus census esset creatus ante Bullam Pij V.*
19 *Dominus census non potest dici condominus fundi censuati, sed habet ius ab illo separatum.*
20 *Constitutio declaratoria extenditur etiam ad casus, qui ante illius promulgationem originem habuerunt.*
21 *Contractus censualis substantia in quibus consistat.*
22 *Pactum anticipatæ solutionis, cum non sit contra substantiam census, annullatur.*
23 *Ius prælationis conceditur censuario non ex mero priuilegio, sed propter ius quod habet in re censuata.*

DECISIO CCCVIII.

DOmini censuerunt sororibus obstare censum emptum per Iosephum, quia sicuti ex priuilegio prælationis iuxta Bullam *fan. mem. Pij V.* domino census

fus competit actio ita † multò magis retentio, *l. per retentionem, C. de vsur.* Surd. *decis.* 253. *num.* 11. & *decis.* 277. *num.* 19. & in his terminis tenuit Rota *in causa Romana vinea.* 16. *Iunij coram* Illustrissimo D. Cardinale Ludouisio.

2 Non obstat † censum fuisse emptum post litem motam, quia hoc obiectum fuit sublatum in alia decisione facta ad fauorem sororum ex Oldr. *consil.* 299. *n.* 3. Gabr. *conclus.* 4. *n.* 40. & aliis ibi allegatis.

Non obstat mulieres præueniſſe in emptione alterius census, & illius oppositione per litis contestationem quia placuit responsio talem præuentionem non debere attendi contra Iosephum reū, & possessorem, qui ratione dicti census antefactis dicitur habere ius
3 antiquus, † & propterea præferendus, Bart. *in l. si plurimus, n.* 1. *vers. si vero tantum, ff. de legat.* 1. & post alios in his terminis Rota *diuers. dec.* 475. *n.* 34. *& seq. part.* 1. & fuit dictum *in vna Neapolitana Monasterij Lunæ,* 29. *Aprilis* 1607. *coram* Cardinale Blanchetto.

Non obstat Iosephum de tempore emptionis huius census fuisse dominum huius vineæ, & sic non po-
4 tuisse acquirere censum nisi extinctiuè, cùm non posset quis habere censum, nec aliam seruitutem in re propria, Seraph. *dec.* 871. *n.* 3. *in Romana domus* 12. *Iunij* 1611. *coram Illustrissimo Domino Cardinale Lancellotto.*

5 Quia placuit responsio obiectum † non procedere quo ad iis retentionis, & conseruationis rei possessæ, ad quem effectum Iosephus dictum census emit, ne aliàs efficiatur deterioris conditionis, *l.* 1. *C. si antiq. cred. &* ibi Glos. *in verbo obtuleris, & in l. qui à debitore, ff. qui potiora in pign. habe.* Capic. *dec.* 43. *n.* 4. *& seq.* & in his terminis post alios Franch. *dec.* 550. *à n.* 4. *vsque ad* 8. maximè quia census fuit emptus pendente lite
6 super reuocatione dominij ex parte sororū, quo † casu sicut nec de iure hypotheca extinguitur, quia acquisitio dominij vineæ dicitur facta reuocabiliter, *l. ex sextante, §. Latinus largius, & ibi* Bart. *ff. de except. rei iudic.* latè Neguſ. *de Pign. 5 part. princ. memb.* 1. *n.* 55. Afflict.
7 *dec.* 237. *n.* 5. *& ibi vrſill. n.* 7. Ita † nec census ad effectum prælationis, cùm etiā in casu quo sorores essent præferendæ in emptione huius vineæ census iste reuiuiſceret ad fauorem Iosephi ad effectum agendi, quia extinctio tunc prouenit solum ratione incompatibilitatis, vt tenuit Rota *coram* Seraph. *d. dec.* 872. *sub n.* 3. *in Romana ce. sus.* 20. *Februarij* 1612. *coram* R. P. D. meo Pamphilio, *in Romana Resciſ. instrumenti Veneris,* 18. *Martij* 1616. *coram* R. P. D. meo Vbaldo.

Non obstat emptionem vineæ fuisse nullam ob non seruatam formam Bullæ *Pij V.* quia hoc fundamento admisso magis compatibile redditur priuilegium prælationis, cùm tunc cessaret fundamentum suprædictū, quod Iosephus sit dominus & censuarius. Sed nihil afficit, quia similis nullitas poterat allegari à domino census vendiri Iosepho, & sicut ille potuiſſet vigore dictæ Bullæ agere, ita & Iosephus ex deductis in alia decisione.

Nec obstat censum sororum esse maioris quantitatis, & ita præferendum, ex Anch. *consil.* 270. & aliis allegatis, nam vltra quod simile non visum fuit bene pro-
8 portionari, cùm † prælatio respectu census sit fundata in præexistenti vinculo, & iure quod acquisiuit censuarius super re censuata quo casu est locus regulæ, *l.* 2. *C. qui potiora in pign. habe.* Magon. *dec. Florent.* 9. *n.* 1. Seraph. *decis.* 187. *n.* 1. & in terminis retractus, Ruin. *consil.* 27. *num.* 12. *vers. ideo contra tertium, lib.* 4. Rota *diuers. decis.* 425. *num.* 14. *part.* 1. & in *dicta Neapolitana coram Illustrissimo Lancellotto.* Placuit etiam Dominis
9 responsio non esse attendendam maiorem partem; † quia etiam in retractu competenti consortibus firmauit per illum text. Bald. *in l.* 1. *n.* 5. *vers. non obstat quod si alius, C. de commun. seruitutibus.* Ruin. *consil.* 27. *n.* 5. & 12. *lib.* 4. vbi optimam assignat rationem quod cum vnus ab altero non differat, nisi per plus & minus, & non specie, *l. fin. ff. de fundo instr.* † non potest 10 tunc dici priuilegium vnius potentius altero quia in substantia inter se non differunt, alios refert Tiraq. *de retractu Lignag. §.* 11. Glos. 6. *n.* 12. & 12. optimè obseruant Florian. de S. Petro *inter consilia* Anch. *consil.* 371. ipsum Anch. *d. consil.* 370. loqui in statuto disponente, quod in alienatione rei præferatur consors consanguineus patrimonialis, & eo casu firmarunt eum præferendum, qui habebat suas duas qualitates, & in simul maiorem partem alteri consorti, qui non habebat illam qualitatem consanguinei patrimonialis, vnde non possunt trahi ad dispositionem Statuti simpliciter præferentis consortem: quia tunc consentit idem Florian. *sub n.* 4. *vers. nam secunda ratio,* non esse præferendum eum, qui habet maiorem partem, & hāc opinionem dicit veriorem. Decian. *resp.* 15. *n.* 51. *vers. non obstat quartum, lib.* 4.

Et hoc casu multo minus censuerunt Domini posse habere locum obiectum præfatum quo Iosephus vltra maiorem antiquitatem est in possessione vineæ, † ob quam in paritate priuilegij esset præferen- 11
dus, *cap. in pari. de reg. iur. in* 6. *l. si lenis, §. de illo ff. de verbor. signific. l. si maior, l. secunda, ff. de minor.* Anch. *d. consil.* 371. *n.* 1. *vers. & videtur quod non.* Ruin. *d. consil.* 27. *n.* 12. latè Franch. *dec.* 550. *n.* 12. *ad fin.* † Et egit de damno 12
cuitando. Alex. *consil.* 85. *n.* 18. *lib.* 5. Couar. *in reg. il. possessor. in* 2. *part. relect. §.* 2. *n.* 4. *de reg. iur. in* 6. Menoch. *consil.* 447. *n.* 37. *lib.* 5. Rota *Diuers. dec.* 557. *n.* 1. *part.* 1. † & illi assistit ius commune sublato priuilegio, Luc. 13
de Penna *in l.* 4. *C. de silentiar. lib.* 12. Decian. *de responso* 15. *n.* 43. *vers.* 1. *quia absoluendo,* Rota *Diuers. dec.* 557. *num.* 2. *part.* 1. vnde pro ipso optimè intrat regula text. *in auth. de consang. & vterin. fratr. §.* 1. † quod duo vin- 14
cula magis ligant, quam regulam in his terminis deducit Florian. *d. consil.* 371. *n.* 3. *vers. sed magis,* Dec. *consil.* 619. *n.* 7. Decian. *de responso* 15. *n.* 26. *vers. nam duo vincula,* Rota *Diuers. d. decis.* 475. *num.* 14. *vers. ius enim, & num.* 15. *part.* 1.

Nec visum fuit sorores posse eadem regula iuuari dum vltra priuilegium census dicunt habere priuilegium vicinitatis, † nam regula procedit quando verū- 15
que vinculum est paris potentiæ & effectus, aliàs cum strictius ligare non possit Bal. *in l.* 1. *sub n.* 3. *C. de legit. hæred.* Ruin. *consil.* 52. *n.* 6. *lib.* 3. Bero. *consil.* 96. *n.* 10. *& seq. vol.* 2. Surd. *consil.* 31. *n.* 55. *lib.* 1. De † iure verò com- 16
muni ratione vicinitatis non eam petit retractus, *l. dudum. C. de contr. empt.* Anch. *d. consil.* 370. & 371. *in prin.* Dec. *consil.* 222. *sub n.* 1. Decian. *loco allegato.* Rota *d. dec.* 475. *ante num.* 1. *vers. mouebat Dominos,* & fuit sæpissimè decisum, & signanter *in Romana iuris congrui,* 5. *Iunij* 1600. *coram* R. P. D. *meo Decano,* Vigore autem constitutionum non competit nisi ratione Constitutionis Gregor. XIII. quæ legitur abrogatiuè ad Constitutiones præcedentis summi Pontificis, & ad ius commune; Sed vt sit locus dictæ Constitutioni requiruntur qualitates expressè in *§. rusticis quoque prædijs,* nempè quod vinea retrahentis sit maioris pretij, & quantitatis, & ædificiorum structuris magis conspicua, hicque omnibus vineam retrahendam tanto-
pere superare, vt magna inter vtramque adsit inæqualitas. Has † autem omnes qualitates dum non proba- 17
runt sorores, cessat priuilegium ratione vicinitatis, cùm simus in Constitutione exorbitante à iure communi, Glos. *fin. in Clem. fin. de rescript.* Corn. *consil.* 165. *num.* 1. *vers. & qui se fundat, lib.* 3. Crauet. *in resp. conf. pro gener. n.* 31. in terminis Dec. *consil.* 224. *n.* 4. *vers.* & ad hoc vt habeat, locum, cùm aliis latè cumulatis per Tiraq. *de retractu Lignag. §.* 8. Glos. 7. *n.* 1. *& seqq.* Quæ omnia facilius procedunt ex rationibus deductis

in decisione facta in camera *coram* R. P. D. Biscia *die Lunæ, 22. Iunij 1615.* Cui iudicio Cameræ in decidenda quæstione, quæ sæpissimè ventilari solet in illo Tribunali multum deferendum esse Rota censuit.

Non obstat Bullam *Pij V.* non fauere nisi dominis censuum creatorum post Bullam ex regula vulgari quod lex trahitur tantum ad futura. Quia Domini dixerunt hoc esse verum respectu venditionum, vt
18 illæ debeant fieri post Bullam, sed † respectu dominorum censuum, quibus hoc priuilegium fuit concessum, sufficit quod sint domini censuum de tempore retractus faciendi, nec debet attendi de quo tempore fuerint effecti tales domini, cùm Bulla ad hæc non respiciat, quia non est maior ratio quare Papa voluerit dare ius prælationis dominis censuum creatorum tam post, quam ante Bullam, vbi fuerit seruata forma dictæ *Bullæ* Rom. *conf. 333. n. 2. & 3.* Soc. iun. *conf. 21. n. 1. vers. sine etiam consideramus, mentem, & rationem, & num. seq. lib. 1.*

Deducebatur etiam quod cùm ante Bullam controuerteretur an dominis census competeret ius retractus
19 & receptum esset non competere, † quia dominus censûs non potest dici verè condominus, sed solum habens ius separatum Scraph. *dec. 794. n. 7.* Rota *apud Pacific. dec. 187. n. 2.* dum *Pius V.* in dicta Bulla contrarium statuit, cùm iustitiæ, & æquitati valdè consonum videretur, vt dominus censûs esset præferendus ex rationibus latè deductis per Franc. Leon. *in Thesaur.*
20 *for. Ecclesiast. part. 2. cap. 15. n. 33. & seqq.* talis † constitutio in hoc tanquam declaratoria comprehendit census ante creatos, Felin. *&* Dec. *in c. fi. de constitut.* Menoch. *conf. 792. num. 8.*

Non obstat hunc censum emptum à Iosepho non fuisse creatum iuxta formam Bullæ stante pacto anticipatæ solutionis: nam dictum pactum non repugnat
21 substantiæ contractus, quæ † consistit in his vt census sit impositus super re immobili, in pecunia numerata, iusto pretio, Surd. *conf. 318. n. 27. vers. in censu autem substantiale est*, quæ omnia concurrunt in hoc ca-
22 su, & propterea in † omnem euentum dictum pactũ annullaretur, Conar. *Var. resol. lib. 3. c. 8. n. 7. vers. ex eo.* Rota *Diuers. dec. 500. n. 2. vers. si vero pacta, part. 1.* fuit sæpissimè decisum, & signanter in his terminis anticipatæ solutionis fuit dictum in *Bononiensi census, 26. Iunij 1600. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio.

Vnde ex hoc Iosephus non potest dici excluſus à
23 priuilegio retractus, † quod fuit concessum censuariis propter ius quod habent in re censuata, vt præferantur extraneis, non autem ex mero priuilegio, ergo in fauorem eorum qui crearunt censum, iuxta formam Bullæ.

Et ita post plures propositiones causa discussa vtraque parte informante, Domini resoluerunt sorori bus obstare censum.

R. P. D. Martino Andreæ, Romana census, seu fideicommissi de Scalabrinis, Veneris 22. Maij 1615.

SVMMARIA.

1 *Tutor non potest imponere censum super rebus sui pupilli, absque solemnitatibus statutariis.*
2 *Maximè quando statutum procedit vlterius annullando actum aliter factum.*
3 *Census impositio dicitur alienatio, & prohibitus alienare non potest censum imponere.*
4 *Consanguineus interueniens in contractu ad integrandam personam contrahentis tutorio nomine, non satisfacit Statuto requirenti consanguineos in contractu pupillorum.*
5 *Mulier contrahens tutorio nomine si se obliget de proprio, dicitur se obligare sine causa, & ideò tam obligatio est nulla, si non seruet requisita per statutum.*
6 *Impositio census facta super re aliena, tanquam facta sine fundo, est nulla.*
7 *Imponens censum super re aliena, non tenetur ad interesse, si emptor census sciebat fundum illum esse alienum.*
8 *Census impositus per tutorem super bonis pupilli, si sit pupillo vtilis sustinetur licet in impositione non fuerint adhibitæ solemnitates statutariæ.*
9 *Intellige dummodo probetur versio in vtilitatem, & causam enunciatam.*
10 *Decretum Iudicis interpositum super actu nullo, nihil operatur.*
11 *Imponens censum super re minoris, si imponat cum debitis solemnitatibus, nec tenetur probare versionem pretij censuum in vtilitatem minoris, aliàs secus.*
12 *Census super re subiecta fideicommisso, non sustinetur ex legitima, quæ iam erat consumpta.*

DECISIO CCCIX.

IOannes Baptista Alberinus, & Marinus de Hortis asserentes se esse creditores q. Petri Pauli de Scalabrinis, tria credita prætendebant contra filios dicti Petri Pauli, eosque molestabant super vna domo, quæ remanserat in hæreditate patris fideicommisso ex testamento Nicolai aui paterni dictorum filiorum subiecta. Et quia inter alias exceptiones oppositas pro parte dictorum filiorum etiam opponebatur in defectu crediti ipsorum agentium, ideò sub die 30. Martij de anno 1615. dubitaui an constaret de credito, & cùm de resolutione Dominorum non liqueret. Causa iterum hodie proposita, fuit resolutum quo ad scuta trecenta constare de credito quo ad residuum non constare, & quod interim æstimetur domus, & firmetur status hæreditaris.

Præsupponi autem debet hæc credita fuisse à creditoribus prætensa vnum scutorum ducentorum occasione census impositi de anno 1576. ab Anna matre, & tutrice dicti Petri Pauli, ac aliorum filiorum Nicolai super hac domo. Aliud scutorum sexaginta ratione alterius census impositi per eandem Annam de anno 1578. Aliud verò scutorum trecentorum impositum per dictum Petrum Paulum de anno 1591.

Et quo ad priora duo credita visum fuit de eis non constare, quia illi census fuerunt impositi per dictam Annam tanquam tutricem, & curatricem dictorum filiorum Nicolai, quæ etiam se obligauit tàm tutorio, quàm proprio nomine, & ideò huiusmodi impositiones non potebant sustineri.

Respectu enim pupillorum † non interuenerunt 1
solemnitates Statuti Vrbis, *lib. 1. cap. 113.* & præcipuè proximiores consanguinei sine quibus non potest aliquo modo subsistere dicta impositio, cùm statutum † 2
procedat vlterius annullãdo actum aliter factum, *l. non dubiũ*, cùm ibi notat. *C. de leg.* Corn. *conf. 151. n. 4. lib. 4.* & in terminis dicti statuti fuit resolutum *in Romana donationis de Cuppis, 14. Maij 1600. coram bon. m. Card. Pamphilio.* Nec dubitari potest quin dictum Statutum habeat locum in impositione census cum imponatur super re immobili, & illius impositio † dicatur alie- 3
natio, Corbol. *de cauſ. priuat. ob alienat. num. 3.* adeò quod probatio alienare non possit huiusmodi annuos redditus constituere, Bal. *in cap. ad audientiam, el secundo, n. 11. de rescript.* Tiraq. *de retractu Lignag. §. 1. Glos.*

Glos. 6. n. 5. ad fin. vers. nec qui potest. Follet. *Pract. Censuali, in verbo, huiusmodi census super rebus, n. 41.* Rota *dec. 480. n. 1. & 2. part. 1. & dec. 121. n. 5. part. 2. Diuers.* & fuit dictum *in Romana inualiditatis census, 24. Maij 1591. coram* Cardinale Pamphilio, *& in Leodiensi census, 29. Ianuarij 1596. coram Orano, & in eadem 15. Iunij 1597. coram Corduba.*

Nec obstat quod in primo casu intercuenerit vnus consanguineus, & loco alterius fuerit datus curator
4 loco consanguineorum, quia † vt patet ex lectura instrumenti illi intercuenerunt ad integrandam personam tutricis, quæ se obligabat etiam nomine proprio, non autem pro interesse minorum, quorum respectu erant adhibendi, vt in puncto est decisio in *dicta Romana donationis de Cuppis*, ante allegata.

Respectu verò Annæ tutricis, quæ se obligauit etiã nomine proprio minus quoque dicti census potuerunt sustineri: quia cùm obligatio quo ad minores esset inualida, obligatio Annæ de proprio remansit absque causa: † quia tanquam tutrix ipsa non tenebatur se obligare de proprio pro soluendis debitis testatoris. Nec constat quod ipsa habuerit relienato: é, & sic tanto magis apparet quod mulier remansit decepta contra *Statutum Vrbis, c. 151. lib. 1.* quod ad euitandã vt mulieres non decipiãtur, voluit vt causa in scriptis redigatur, & insinuetur, ac plenè per Iudicem cognoscatur, vnde eius obligatio fuit nulla, vt fuit decisum *in Romana nullitatis obligationis, 24. Ian. de anno* 1602. *coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *& in Rom. argent. 27. Iunij 1607. coram Reuerend. Bononiensi.*

Vltra quod cum domus super qua dicti census fuerunt impositi ad Annam non spectarent, sed ad eius
6 filios vigore fideicommissi auiti, illorum † impositio etiam respectu Annæ fuit nulla tanquam facta super re aliena, & sine fundo contra Constitutionem Pij V. Surd. *cons. 318. num. 1. & seq. & num. 6. vers. ad id vero*, & fuit dictum *in Viterbiensi censu, 6. Aprilis* 1590. *coram* bon. mem. Cardinale Platto.

7 Nec hoc casu data nullitate censuum † intrabat obligatio ad damna, & interesse, cùm ex allertione ipsius Annæ in dictis instrumentis sciuent creditores hanc domum ad filios, non autem ad Annam spectare ad text. in *l. fundus, vbi* Glos. *&* Doctor. *C. de euict.* Aym. *cons. 64. n. 4.* Pot. *dec. 257. n. 2. lib. 2.*

Non denique subsistebat quod dicebatur primum censum proprietatis scutorum ducentorum fuisse impositum pro extinguendis societatibus fideicommittentis, pro quibus soluebatur maius interesse, &
8 sic tanquam † vilem minoribus debere sustineri sine aliis solemnitatibus, *l. cùm hi, §. eam, ff. de transact.* cùm aliis per Rom. *cons. 316. & 453.* vbi firmat hanc conclusionem in terminis statuti, & plures referens sequitur Tiraq. *in ii legib. connub.* Glos. 8. *numero 76.*
9 Quia † ad huiusmodi effectum esset probanda versio in talem extinctionem, cum alias impositio census sit nulla ob non intercuentum proximiorum quo casu
10 nec etiam pro decreto iudicis præsumitur, † & illud interpositum nihil prorsus operatur, ad text. in *d. l. cum ibi, §. si Prator*, vbi notant Scribentes, Rota *in Firmana dotis, 8. Iunij* 1601. *coram* bon. mem. Penia, *& in Romana pretensi erroris, calculi, 21. Iunij* 1610. *coram* Reuerendissimo Bononiensi.

Non obstat quod emptor census non teneatur probare vetustatem, † quia hoc procederet si census fuisset impositus cum debitis solemnitatibus sed vbi reperitur, prout hic, nullitet impositus si emptor prætendit illum sustinere ex eo, quod vetus fuerit in vtilitatem minoris, hoc probare debet, *l. si prædia, ibi. empt. autem si probare potuerit ad vtilitatem suam cessasse pecunias*, vbi Glos. *in verbo probare, l. prædiorum*, & ibi quoque *Glos.* & vtrobique Salic. *&* Doct. *C. de præd. minor.*

Soc. *cons. 115. n. 17. lib. 1.* vbi de communi, & fuit dictum *in Romana Casalis, 23. May* 1588. *coram* Orano.

Quod autem dicebatur latis probari versionem ex testamento Nicolai in quo ipse inter alia debita fatetur se relinquere duas societates officij scutorum centum pro qualibet earum, visum fuit non concludere quod pecuniæ acceptæ ad censum fuerint conuersæ in extinctionem illarum, quia neque hoc dicit instrumentum, sed solum quod pro extinguenda societate officij hæreditaria scutorum ducentorum, quæ post mortem Nicolai fuerat dissolta ipsa Anna alia scuta ducenta pariter ad societatem officij acceperat, & postea ad effectum extinguendi istam secundam societatem fuerunt acceptæ pecuniæ ad censum, sed de ista secunda societate nullibi constat, & potest esse, quod illæ primæ societates fuissent lucratæ, vel extinctæ ex aliis pecuniis hæreditariis, vnde intrat regula non probat hoc esse *l. non hoc, C. unde legitim.*

Quo verò ad alium censum scutorum trecentorum impositum per Petrum Paulum non controuertebatur pro parte illorum eius validitas respectu solemnitatum, sed dicebatur non potuisse per eum imponi super ista domo fideicommisso subiecta, † nec sustineri 12
ex legitima quam iam antea consumpserat, quod perdet à verificatione calculi alias ordinata, & fiet status hæreditatis Nicolai, &c.

Reuerendiss. D. Coccino Decano, Romana fideicommissi de Marganis, Veneris 28. Nou. 1608.

SVMMARIA.

1 *Bona alienata debent imputari in legitimam, & Trebellianicam alienanti debitam.*
2 *Venditio resoluitur per pretij restitutionem.*
3 *Confessio facta in fauorem non probat.*
4 *Limit. si concurrant coniecturæ.*
5 *L. si testamentum, ff. de probat. Limitatur vbi in contrarium vigent coniecturæ, & verisimilitudines.*

DECISIO CCCX.

PRæsupposito inter alia, quod Stephanus, & Baptista de Marganis ante annum 1554. consumpserint legitimam, & Trebellianicam ipsis debitam in bonis Iacobi patris. Dubitauit, an census impositus per dictos Stephanum, & Baptistam, de d. anno 1554. ad fauorem Ioannis à Porta super Casali Cicognolæ supposito fideicommisso esset validus, vel nullus, & Rota censuit esse validum, quia Ioannes prius emerat certam domunculam in regione Transtiberim à dictis Stephano, & Baptista pretio scutorum quadringentorum, quam cùm repetierit esse censu grauatam, egit pro consecutione pretij, & obtinuit. Et cùm Domini Margani non haberent vnde soluerent, imposuerunt censum super dicto Casale, & illum vendiderunt Ioanni pro dictis scutis quadringentis, vnde
cùm venditio domus esset valida: † quia tunc non 1
erat consumpta legitima, & Trebellianica, & propterea in eas veniat computanda. Aret. *cons. 18. & 19.* Ruin. *cons. 135. n. 11. lib. 3.* sequitur † quod mediante 2
ista restitutione pretij venditio fuit resoluta, & domus fuit restituta fideicommisso, & census impositus censetur subrogatus in locum dictæ domus per prius alienatæ. iuxt. not. per Card. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib. 7. tit. 8. n. 23.* & bene facit text. *in l. si donante, 37. in §. si sponsus, & ibi* Glos. *ff. de donat. int. vir. & uxor. &* not. *per* Oldr. *cons. 224. num. 25. vers. ad hoc quia, &* per Crot. *in cons. 123. n. 8. & seqq. lib. 1.*

Neque est verum quod non constat de alienatione
3 domus facta ad fauorem Ioan. à Porta, & † non cre-
ditur assertioni Stephani, & Baptistæ gratiatorum, *l. qui testamentum, ff. de prob.* Crisc. *dec. 3. n. 6. de consist.* Quia hoc procederent, si allegaretur nuda confessio, & ita
4 loquitur text. in *d. l. qui testamentum*: sed † concurrunt
in casu isto coniecturæ, quia cum retrouendicio fuerit
facta ex quo domus non erat libera, prout fuerat pro-
missum, sed censu onerata, verè cōstat de impositione
huius census vt habetur in præsuppositis, & sic cùm
constet de isto primordio veritatis, oritur maxima con-
iectura quod confessio sit vera, vt per Alex. *cons. 18. per*
5 *tot. libr.* †. qui ita limitat dispositionem d. text. *in l. qui*
testam. Dec. *cons. 96. n. 3. vers. primo principaliter*, vbi
inquit sufficere in terminis, *d. l. qui testamentum*, quod
confessio sit verisimilis, prout in casu isto, quia non
potest allegari ratio ad quid hæc confessio fuerit facta
cum certum esset, quod in restitutione erat habenda
ratio omnium alienationum, vt videretur an ali quid
vltra debitas detractiones fuerit alienatum.

Romana, repetitionis dotis, 3. Octobris 1599.
Seraphino.

SVMMARIA.

1 *Res in dotem, æstimata, data in dominiū mariti transit.*
2 *Maritus non ad restitutionem rei in dotem æstimatæ,*
& in solutum datæ sed tantum ad pretium tenetur.
3 *Æstimatio facit venditionem.*

DECISIO CCCXI.

HAnc causam proposui, vna tantum parte informante, & Dñi pro maiori parte censuerunt, *sententiam extra* Rotam *latam esse confirmandam*, cùm census, de quo agitur, essent dotales, & Marius maritus sibi datum promisit tenere, custodire, conseruare, hypothecando omnia bona sua in forma.

Vnde potuit D. Pacifica agere ad recuperationem census, de quo agitur, vendiri per maritum, Reu. Monachis S. Eusebij, tanquam malè alienati, & ideò restituendum esse, vnà cum fructibus à die moræ litis, fuit enim difficultas excitata, *an esse census fuerit datus æstimatus, ita vt effectus fuerit proprius ipsius mariti,*
1 cùm regulariter res † data in dotem, æstimata, transeat
in dominium mariti, Ax. Pinell. *lib. 1. part. 3. n. 15. chart.*
97. & fuit resolutum in vna Spoletana dotis, coram
2 me, Ideóq; postea non tenetur ad restitutionem † rei
æstimatæ, & in solutum datæ, sed tantum ad pretium,
l. quotiès, & in l. dotem, Cod. de iur. dot. & fuit decisum
in præd. causa Spoletana, & in causa Interamnensi,
fundi dotalis, 50. Febr. 1589. coram Illustrissimo D.
3 Platro. Nam æstimatio † facit venditionem, *l. plerum-*
que, §. si vxor de iure dot. Con. *pract. q. c. 28. n. 1.* & ideò
videndum esset, an hoc casu æstimatio ista faciat ven-
4 ditionem. Nam † facto fuit æstimatus census ad alium
effectum, nempè redemptionis ipsius, quam sibi com-
petere voluit Dominus Agapetus dotans.

Verum etiam hoc casu, quod transisset dominium, DD. dicebant dari actionem ad pretium, ad text. *in l. in reb. & ibi* Glos. *in verb. æstimatio, C. de iure dot.* Ias. *in §. actionem, num. 74. Inst. de act.* cùm marius pro dotis restitutione hypothecauerit omnia bona sua, & maximè cum probetur eum decoxisse.

Verùm cùm hac via agendo cùm D. Pacifica non possit consequi fructus, ideò necesse est videre, *an æstimatio fecerit emptionem in casu isto*, & ita resolutum.

[*Ex Decis. Farinacij collecta.*]

Anconitana, dotis, 27. Nouembris 1598.
Lancellotto.

SVMMARIA.

1 *Forma Statuto præscripta seruanda.*
2 *Minor ob enormissimam lasionem aduersus fidei-iussio-*
nem ab eo factam, est restituendus.
3 *Mandatum non esse sufficiens, vnde colligatur.*
4 *Clausula, cum plena, & libera administratione,*
vis.
5 *Priora in sequentia magis influunt, quam contra.*
6 *Obseruantia non nisi ex præcedentibus actibus colli-*
gitur.
7 *Illatio ex diuersis non rectè sumitur.*

DECISIO CCCXII.

COnstitutus fuerat census super quibusdam suis bonis, à D. Carolo de Hippolytis ad fauorem D. Alexandri Pannaterij, qui d. censum per viam recognitionis bonæ fidei cessit, & transtulit in Reu. patrem D. Maluasiam. Deinde cùm idem Pannaterius vigore cuiusdam mandati eiusdem D. Maluasiæ vellet terminos decursos exigere à D. Carolo, is excepit de extinctione. & reportauit sententiam pro se, quæ postmodum fuit reuocata à Reu. patre D. Iusto, & demum per appellationem causa in Rota introducta fuit dubitatum, *An hæc posterior sententia esset confirmanda*, & DD. censerunt esse confirmandam. Extinctio enim census per Pannaterius fuit expressè facta, vigore authoritatis sibi concessæ in dicto mandato, quare cùm dictum mandatum non esset † sufficiens fuit nulla, & inualida, restrinxit enim se ad facultatem, quæ ei data non fuerat. Ideò non potest valere, neque hoc nomine neque alio, Rom. *cons. 446. n. 7. & cons. 496.* Cassad. *dec. 7. de appell.*

Quod autem mandatum non esset † sufficiens, colligitur ex eo, quod erat constitutum tantum ad exigendum non autem ad retrouendendum, maximè attentata natura census, qui non potest inuito debitore extingui, & clarum est in venditione exigi mandatum speciale, *l. procuratore tutorum, de procur. l. procuratorem, C. eodem.*

Nec obstat, quod mandatum sit *cum plena, & libera speciali, & generali administratione*, quia † hæc clausula restricta est per verba præcedentia, & sequentia ad præmissa, ita vt hæc libera potestas non possit egredi fines præmissorum, *c. qui ad augendum de procur. in 6.* Alex. *in l. qui Romæ, §. Callimachus, n. 6. de verb. obligat. & cons. 112. n. 10. lib. 1.* Ruin. *cons. 59. n. 3. lib. 4.*

Non obstat, quod ad sustinendam hanc extinctionem deducitur, D. Maluasiam approbasse quandam aliam extinctionem factam per D. Pannatetium, vigore d. mandati; nam in ea tria concurrunt, quæ omnino tollunt applicationem huius argumenti.

Primum est, quod dicta extinctio, & approbatio fuit facta per 17. menses, post priorem illam, de qua agitur, ideò non potest ab ea desumi argumentum cum prima magis influant † sequentia, quam è contra *gloss. in l.* 1
quisquis, & ibi Bart. *de leg. 3. l. si quis ex argentarijs, §. si*
Titium, & ibi Ias. *de eden.* maximè in materia vsus, &
obseruantiæ, quæ non potest † colligi, nisi ex præce- 5
dentibus actibus, & ita loquuntur text. qui in simili
citari solent, *in l. vel vniuersorum, de pignor. & in l. si*
fundi plurium, §. fin. de l. 1. & in l. heredes palam. §. si
quid in fin. de testament. cum simul. Secundum est, quod
in prædicta posteriori extinctione creditor noluit
confidere simplici mandato, sed voluit, vt Pannaterius
se

se obligaret de suo proprio, & de obtinenda ratificatione. Et hoc bene colligitur tum ex instrumento, tum ex fide Notarij, qui de illo acta fuit rogatus. Tertium est, quod D. Maluasia actum illum ratificauit pretio sibi per Pannaterium tradito, & soluto, vnde non potest fieri † illatio ex diuersis, vulg. *d. Papinianus exul. de minor.* Rom. Aret. & Alex. *citati per* Beroum. *cons.* 123. *num.* 16. *& 17. lib.* 1.

Quæ vero allegantur de nullitate cessionis actus census ex dispositione legis, *per diuersas, C. de mandat.* non habent locum in cessione, quæ fit per recognitionem bonæ fidei, & vbi pecuniæ erant ipsius cessionatij, vt fuit planè resolutum in Rota, & hoc caret dubitatione.

Quare concluſum, sententiam Reu. patris D. Iusti esse confirmandam.

Romana, census, Veneris, 15. Martij 1577. Seraphino.

SVMMARIA.

1 *Dominium rei prohibitæ alienari, an dicatur pleno iure spectare ad eum, cui facta est prohibitio.*
2 *Differentia inter fideicommissum conditionale, & expressam alienandi prohibitionem.*
3 *Hæres adiens hæreditatem, cum creditoribus hæreditarijs quasi contrahere dicitur.*
4 *De euictione non agitur, non sequuta euictione.*
5 *Limitatio huius regulæ prima, secunda, n. 7. & tertia num. 9. quarta. num. 10.*
6 *Scientia ex præsentia præsumitur.*
8 *Consensus expressa auget obligationem.*
11 *Emptor re tradita deterioris conditionis esse non debet, quam si ea tradita non fuisset.*
12 *Obligatio rem tradi, in venditione, habet connexam obligationem rem dari.*
13 *Res ita tradenda, vt dominium auocari nequeat.*
14 *Obligatio primæua an per cautionem de euictione præstanda, & datione fideiussorum extinguatur, & num. 15.*
16 *Dominium in emptorem non transfertur, stante prohibita testatoris alienatione.*
17 *Fideiussores sub narratiua allegata dati censentur, & ideo superueniente noua causa liberati.*
18 *Dominij translatio per solum fideicommissum non impeditur.*
19 *Fideicommisso perpetuo existente, per eos qui sunt in natura, non satis cautum videtur.*
20 *Exceptio dubia non releuat.*
21 *Obligatio sequitur naturam contractus, super quo interponitur.*

DECISIO CCCXIII.

IN causa Romana census; inter Illustrissimum, & Reuerendissimum Cardinalem; nuncuparum actorem ex vna, & Illustrem D. Hieronymum de Cuppis, reum è contra, status causæ ita se habet. De anno 1566. Illustriss. D. Hieronymus vendiderat Illustriss. Cardinali Cornelio, censum quendam scutorum 40 5. monetæ, super quodam suo casali, pro pretio scutorum 4500. monetæ, cum narratiua, quod huiusmodi casale erat ipsius D. venditoris, & ad ipsum pleno iure dominij, vel quasi spectabat, & nulli alij concessum pignoratú, seu quomodolibet alienatum, alienationis latissimè sumpto vocabulo, nec de eo factum etiam, nec apparere quomodolibet aliquem alium contractum, distractum, vel quasi contractum in præiudicium d. Illustriss. emptoris, & promittebat facere consentire omnem personam necnon suscipere in se omnem litem, alias volebat teneri de euictione, in forma iuris valida, & ad duplum, & ad omnia damna, & alia, prout latiùs in instrumento. Processu temporis cum peruenisset ad notitiam Illustrissimi D. Cardinalis, huiusmodi casale esse subiectum fideicommisso, olim facto per bon. mem. Cardinalem Tranensem, in suo vltimo testamento; cum expressa alienationis prohibitione, & fideicommisso pœnali in d. euentum, cœpit agere aduersus D. Hieronymum; via executiua coram A. C. pro obseruatione contentorum in instrumento, & cùm essem deputatus Iudex ab eodem A. C. decreueram mandatum contra D. Hieronymum, in quo mandabam alternatiuè adimpleri contenta in instrumento, vel pretium restitui, à quo decreto cum reclamatum fuisset, pro parte D. Hieronymi, & addita signatura, mihi iterum commissum, vt procederem in causa sine præiudicio legitimæ executionis, vt parti petenti satisfacerem, licet causa non esset Rotalis, votum tamen proponere dubium, *An esset procedendum ad vlteriorem executionem d. mandati*, & causam his proposui, nempe die Lunæ 11. Mart. 1577. & die 15. eiusdem mensis, & in hoc quidem negotio plures excitabantur difficultates.

Prima. An Illustris. D. Hieronymus narrasset in præfato instrumento quidquam, quod in rei veritate aliter se haberet.

Secunda. Dato, quod res aliter se haberet, quàm narratum fuerat, An euictione non sequuta teneretur ad aliquid præstandum.

Tertia. An satisf. cùm esset obligationi per præstationem fideiussorum, qui fuerant ab initio adhibiti.

Quarta. An sufficeret, quod omnes vocati, qui pro tempore sunt in rerum natura, alienationi consentirent.

Quinta. An ratione debitorum per ipsum solutorum, & portionis legitimæ posset D. Hieronymus sibi imputare d. casale, ad effectum substituendi d. census constitutionem.

Sexta. An in casu posset procedi executiuè, vigore obligationis in forma Camerali.

Quantum ad *primam* difficultatem fuit dictum quod rei veritas aliter se habebat, quàm fuisset narratum: nam quidquid sit in illa quæstione, *An dominium rei prohibitæ † alienari, dicatur pleno iure spectare ad eum cui facta est prohibitio, de qua per Bal. in l. fœminæ, §. illud. & §. fin. de fec. nupt.* Aret. *in l. si quis, §. 1. num. 7. de acquir. poss.* Alex. *cons. 27. num. 1. vers. in l. fin. §. sed quia in fi. C. commun. de leg.* in quo quidem quæstione constituere oportet differentiam inter fideicommissum † conditionale, & expressam alienandi prohibitionem, quia posteriori casu, opinio Baldi videtur procedere sine difficultate, vbi agitur de vtilitate, & æstimatione rei, vt bene animaduertit Aret. *cons. 139. num. 3.* quod bene applicatur in hoc casu, in quo talis enunciatio, & assertio tendit ad hunc effectum, vt facilius emptor induceretur ad emendum super d. casale censum quidquid sit ad alium effectum, quo casu possent procedere dicta per Bald. *in Vlsianum, §. fin. de rei. vend. per l. generaliter, qui & a quib.* Rot. *cons. 138. n. 7. lib. 2.* Tiraq. *de retract. conuent. §. 2. gl. 1. num. 51. & in l. si vinea quam, in fi. num. 11.* vbi allegat, scilicet Alex. *cons. 229.* cum sit 208. cùm aliis, tamen in proposita facti specie cessat omnis difficultas, ex quo dictum fuit de illo casali nullum aliud fuisse factum, nec quasi contractum, & tamen contrarium apparet, ex q. 10. D. Hieronymus adiuerit hæreditatem Cardinalis, & ideo quasi contraxerit cum † creditoribus hæreditarijs, & fideicommissarijs, *§. hæres, Inst. de obligat. quæ ex quasi contract.*

T 3 Quæ

Quantum ad *secundam* fuit conclusum, quod quãuis ante euictionem † sequutam regulariter non possit
4 agi de euictione, *l. qui rem, C. de euict. l. si plus, §. mora, ff. eod.* tamen huic regulæ applicantur limitationes, quę deseruire possunt casui, de quo agitur.

Prima est, quando venditor vendidit rem alteri obligatam, quia antequam euincatur, potest agi ad interesse, vt est text. *in l. seruum quem, §. fin. de action. empt. l. si hominem, de sol.* tradunt omnes in *d. l. qui rem*, vbi Bart. qui optimè deducit interesse, ex eo, quod volentes alienare, vel obligare, non possunt facilè reperire emptorem, vel contrahere volentem. Scient a verò D.
6 Hieronymi est indubitata, tum ex eo, † quod fuit præsens confectioni testamenti, tum etiam quia prius de anno 1554. idem D. Hieronymus constituerat censum 360. scutorum, super palatio bon. mem. Cardinalis de Tranis, enunciando fideicommissum.

7 *Secunda* est, † quando specialiter aliquid promittitur hoc, vel illo pacto sese habere, tunc enim actione empti potest cogi venditor ad illud præstandum, quia ex tali narratione, & promissione videtur inductus emptor ad emendum, aliàs non emturus, quæ ratio colligitur ex text. *in l. si quis hæres, §. 1. de except. rei ind. & l. cum eiusdem, §. interdum, de in diem adict.* Corn.
8 *cons. 226. n. 3. libr. 2.* & conuentio † expressam auget obligationem, *l. venditores, de verb. oblig.* Cagn. *in l. vni. n. 14. C. de sent. quæ pro eo quod inter.*

9 *Tertia*, † In qua DD. omnes concordant, est quod hoc casu datur etiam actio quanti minoris, Bart. *in l. cum stipulatus sim. de verb. obligat.* Angel. *in l. si seruus, la 2. de cond. furt.* cùm aliis latè cumulatis *in 24. decis. Pedem. num. 5.*

10 *Quarta* limitatio, ex qua videtur tolli difficultas, est ex *l. ex his prædijs*, iunct. *gl. C. de euict.* vbi vult text. quod re nondum tradita, si reperitur à venditore obligata, potest agi actione ex empto, vt liberetur, & etiam si agatur ad pretiũ, potest emptor exceptione se tueri, subdit *ibi gl.* quod si fuerit res tradita, etiam aget emptor actione ex empto, vt liberetur, alleg. *l. creditores, §. prædium, de act. empt.* ne deterioris conditionis sit
11 emptor re tradita, quam si non esset tradita, idem tradit *gl. in l. qui rem*, quam referunt, & sequuntur Modern. Pedem. *d. dec. 24. n. 2. vers. in contrario, & n. 4.*

Corroboratur hæc limitatio ex eo, quod obligatio
12 rem tradi in venditione † habet admixtam obligationem, rem dari, Bart. *in l. certi conditio, n. 22. & 23. si cert. pet. & ibi* Dec. *late n. 11. & 12.* idem Bart. *in l. conuentionalib. de verb. oblig.* quoties autem in obligatione est rem dari, potest agi vt res libera tradatur, *l. Iulianus, §. qui fundum, de verb. oblig.* quia tenetur ita da-
13 re, vt dominium auocari † nequeat. Ias. *in d. §. qui fundum, num. 5.*

Nec obstat, si diceretur ex eo, quod fuit cautum de euictione, & dati fideiussores D. Hieronymum fuisse
14 liberatum † à primæua obligatione. Bart. *in l. cum quis, §. qui hominem, ff. de solut. & in l. si quis, aliam n. 2. eod. tit. quia hoc dictum* Bart. *pulchrè limitatur per Crem. in d. §. qui hominem*, quem refert, & sequitur Alex. *in d. §.*
15 *qui fundum, n. 2. in fin.* vt procedat, † quando non apparet, quod res esset obligata, secus verò si apparet obligatam esse, tunc enim non liberatur venditor ab obligatione de tradendo.

Hæc verò maximè procedunt in casu isto, in quo
16 propter prohibitionem alienationis factam † à testatore, non potuit dominium transferri in emptorem, vt communiter tradunt DD. *in l. filius famil. §. diui, de leg. 2.* ad idem optimè facit Dec. *cons. 12. pro fin.* & Alciat. *in d. §. qui fundum.*

Quantum ad *Tertiam* difficultatem, An satisfactum sit per fideiussores præstitos à principio, fuit dictum non esse satisfactum, tum ex supradictis, quod vbi apparet, rem esse obligatam per fideiussores, non satisfieri obligationi de dando, quæ inest obligationi, de tradendo: tum etiam quia fideiussores tenentur eadem actione ad præstandam rem liberam, quia promissioni principalis, vt principales accesserunt, ideò absurdum est dicere, quod iidem sint obligati, & obligationem tollant, sed & animaduertendum est eos fuisse receptatos sub eadem narratiua, † quod nullus fuerat de 17
istis bonis factus contractus, nec quasi. Ideò cum superuenerit noua causa, nempè notitia fideicommissi, & prohibitionis alienationis, potest agi, donec cauetur in hunc casum, vt bene deducitur per Pedem. *in d. dec. 24. n. 2. vers. 1. & n. 8. vers. nec aduersatur.*

Nec obstat, quod tradit Bald. *in l. ex his prædijs, in fin.* dum dicit emptorem agere non posse, vt sibi cauetur, quia loquitur in obligatione conditionalis fideicommissi, sed etiam prohibitio alienationis, quæ impedit dominij translationem, quæ † per solum fi- 18
deicommissum non impeditur, licet reuocabilis sit. Cast. *cons. 370. lib. 2.* Præterea loquitur quando venditor idoneus erat facultatibus, de qua quantitate hic propter fideicommissum ambigi potest, & ita intelligit dictum Bal. Afflict. *dec. 24. circa fin.*

Quantum ad *quartam* difficultatem, fuit quoque dictum, cùm fideicommissum sit perpetuum, quod non est sufficienter cautum Illustrissimo Cardinali per consensum præstitum per istos, qui † sunt in re- 19
rum natura, & ideò difficile est inuenire modum cauendi. Dec. *cons. 128.* Præterea iidem consentientes huic alienationi propter prohibitionem alienationis cadunt à iure suo, vt fuit resolutum in illa Romana vinearum, coram Reuer. patre D. Decano, & ita eorum consensus non reddit securum Cardinalem.

Quantum ad *quintam* difficultatem, si exceptio D. Hieronymi esset liquida, non displiceret DD. quod satis diceretur prospectum indemnitati Cardinalis, sed quia non fuit confectum inuentarium dato etiam, quod Hieronymus fuerit legitimatus & possit petere legitimam, tamen non constat neque de quantitate bonorum, neque de quantitate legitimæ, ideò cum ex- 20
ceptio † non sit clara, non releuat, vt alias fuit resolutum in vna Tiburtina, Casalis, coram Robusterio, 24. Nou. 1574. quod onus probandi, quod non fuisset plus consequutus legitima, incumbebat alleganti detractionem legitimæ sibi deberi.

Sexta, & vltima difficultas, an possit procedi exequutiuè. Sublata videtur ex his, quæ deducta fuerunt: nam in effectu fuit assertum casale esse liberum, & fideicommisso non subiectum cùm fuerit dictum nullum fuisse de ea factum contractum.

Proterea cum ista obligatio fuerit opposita super contractu emptionis, † vtique sortitur eius naturam, *l. si stipulatus. de verb. oblig.* notant. DD. *in rubr. eiusd. tit.* Si ergo agi potest ex empto, ad primæuam obligationem de tradendo, vt fuit deductum poterit agi etiam executiuè, vigore obligationis Cameralis, appositæ super dicto contractu, & ex his virtualiter sublata sunt omnia, quæ in contrarium deducta fuerunt, visáque hæc sententia DD. maxima æquitate niti, cùm ex cautionis præstatione nullum afferatur præiudicium D. Hieronymo, & eius vera omissione videatur suos principales Illustrissimi D. Cardinalis periclitari. [*Ex Decis. Farinacij collecta.*]

Romana, census, 7. Ianuarij 1597. Penia.

SVMMARIA.

1 *Alienatio rerum Ecclesiasticarum vt validè fiat, quæ requirantur.*

2 *Bene*

2 *Beneplacitum Apostolicum in alienatione rerum Ecclesiasticarum intervenire debet.*

3 *Census ut impositus validè dicatur, de justa causa impositionis constare debet.*

4 *Præscriptio quanta in impositione census Ecclesiastici requiratur.*

DECISIO CCCXIV.

PRæsupposito instrumento annui census scut. 72. auri, in auro, sub die 25. Febr. 1561. Alemano de Romulis venditi pro pretio scut. 1040. similium, & stante instrumento solutionis pretij supradicti census ab illo de Romulis exbursati factæ d. Archipresbytero pro executione alterius census eiusdem pretij vt asserebatur aliàs sub 1. Iun. 1551. impositi ad favorem duorum fratrum, & eiusdem presbyteri.

Nec non re iudicata tam ex conformitate duarum conformium Rotalium super nullitate prædicti census, sub 21. Febr. 1561. impositi, quam etiam ex lapsu fatalium, & lapsu temporis ad petendam restitutionem in integrum.

Et alio instrumento annui census scut. 48. similium sub 1. Iun 1552. ad favorem duorum fratrum prædicti Archipresbyteri, per ipsum Archipresbyterum & quinque Canonicos supradictæ Ecclesiasticæ impositi nouissimè producto.

Et commissione manu Sanctissimi signata vltimo loco in actis præsentata.

Et aliis vtrinque deductis dubitaui, *an constaret de bono iure d. Iulianis de Romulis, ita vt aliquo remedio contra Ecclesiam S. Celsi foret ei succurrendum,* & Rota *vtraque parte informante* negatiuè respondit cùm enim ad validitatem alienationis rerum Ecclesiasticarum, vel grauaminis ei imponendi duo copulatiuè requi-
1 rantur, † solemnitas videlicet, & iusta causa, ita vt si alterum deficiat, contractus, seu alienatio reddatur prorsus inualida. *c. cum reb. Eccl. non alien. lib. 6.* Clem. 1. *eod. tit.* Abb. *in cap. 1. num. 17. de restit. in integr.* Barb. *cons. 48. num. 3.* affirmans communem, hanc opinionem, quam Rota fuit etiam amplexa semper,
2 & pro solemnitate beneplacitum † Apostolicum intervenire debeat, vt *in extrauag.* Paul. 2. *incip. ambitiosæ tit. de reb. Eccl. non alien.* Nauar. *in comm. de alienat. rer. Eccl. n. 14.* Et in casu proposito non constaret, quod in impositione alicuius ex dictis censibus adhibita fuerit prætereà solemnitas, & consequenter census essent validi, non poterat de bono iure Iuliani constare, Couar. *lib. 2. vers. ref. c. 17. n. 2.* & fuit sæpè in Rota decisum.

Et ex hoc capite dicebatur, quod quamuis pro parte Iuliani docuerint de iusta causa impositionis censuum, quia tamen non constabat de legitima solemnitate, consistere census non poterat, & ex hoc potissimum fundamento sustinebantur decisiones hucusque factæ, & sententiæ Rotales pro Ecclesia sancti Celsi latæ.

3 Supradictis accedebat, quia neque de † causa iusta impositionis censuum constabat, facta videlicet pro extinguendo censu maioris summę, quam necesse erat vt pro parte Iuliani proberur versio Iuliani in causam Ecclesiæ. Couarr. *c. 17. n. 3.*

Rursus respectu census scut. 84. idem fuit iudicatum, quia, licet in instrumento reperto diceretur, censum fuisse impositum pro soluendis Ecclesiæ debitis, tamen non constabat, nisi ex assertione Archipresbyteri, & quinque Canonicorum, quorum assertione non probatur..... in materia prohibita Tiraq. *in reg. comm. gl. 5. num. 113. 114. & 116.* Idem *in leg. si vnquam in verb. donatione largitur, num. 89. & seqq. cap. de reuoc. donat.*

Et antiquitate temporis non poterat præsumi iusta causa, quia nondum elapsum fuerat tantum tempus, Alex. *cons. 50. incip. in causa, & lite. n. 6. & 7. lib. 5.* Dec. *cons. 432. n. 22.*

Neque beneplacitum Apostolicum, † quia vltra 4
quod non fuerat in impositione census reseruatum, ab anno 1562. vsque ad ann. 1584. quando Canonici ceperunt excitare de nullitate lapsi nisi 24. anni, & tamen 30. anni requirebantur.

Denique placuerunt D. responsiones datæ per informantes Ecclesiæ S. Celsi, &c.

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

Romana turris Bubalacciæ, Luna 7. Nouembris 1575. Seraphino.

SVMMARIA.

1 *Substantia actus remota, ipse actus remouetur.*

2 *Pacta contractus apposita, si non sunt contra substantiam, sed accidentia saltem concernunt, quamuis illicita sint, non tamen contractum inutilem reddunt.*

3 *Pacto apposita contra formam Bullæ Papalis pro non appositis habentur.*

DECISIO CCCXV.

FVit resolutum, *Pactum appositum in contractu census, quod venditor teneatur infra 4. annos, in totum redimere censum, vitiare contractum census* per leg. *c. fin. de condit. appos. cum ibi not. l. per seruum § fin. de vsu. & habit.* Bald. *in l. pater de adopt.* Bart. *in l. 2. n. 3. C. de iur. emphyt.* DD. *in Authent. ingress. C. de sacrosanct. Eccles.* huius conclusionis inter cetera potissima ratio est illa, quam tradit Bald. *in c. 1. § fin. n. 7. ff. per quos fi. n.* quia pactum hoc in ipso contractu census appositum tendit ad perimendum ipsum actum, cum sit contra ipsius † actus substantiam, qua re mota remouetur ipse 1
actus. Abb. *in d. c. fin. n. 4.* deficit enim consensus, qui requiritur pro substantia ipsius actus: Itaque videtur vel quod partes voluerint facere actum eluforium, *l. an inutilis. in pr. de accept.* vel quod voluerint in aliam speciem contractus consentire, aut in casu proposito, in quo potius videtur, quod voluerint contractum pignoris, vel fœneratitium à iure reprobatum constituere, vt per Laur. de Rodulph. *in tr. de vsur. p. 2. q. 61.* Guid. Pap. *decis. 447.* cum aliis per informantes allegatis, vbi verò † pacta non sunt contra substantiam sed 2
circa accidentia, tunc quamuis sint illicita, vitiantur, & non vitiant; consensus enim circa substantiam contractus non deficit.

Non obstat text. in *l. non precario, de præcar.* tum quia illud potius est contra naturalia, quàm contra substantiam, & multi ex DD. tenuerunt, tum etiam quia non præcedit, vbi pactum facit, vt contractus in aliam speciem transeat, qui est casus noster, ita post Bart. *in l. vbi ita donatur. de donat. caus. mort. tradunt.* Scribent. *in d. auth. ingressi.* Dec. *cons. 293. in fin.* Cagn. *in l. contractus. n. 20. de reg. iur.*

In isto casu res transit sine difficultate nempè quod pactum vitiatur, & non vitiat stante consensu vtriusque partis, quod apposita contra † formam Bullæ pro 3
non appositis habeantur aliàs huiusmodi pactum, quod pro non appositis habeantur, frustra occuparet membranas.

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

Beneventana, census, Veneris 16. Decembr. 1594. Mantica, seu Pamphilio.

SVMMARIA.

1 *Instrumento publico contenta vera præsumuntur*
2 *Instrumentum dicitur probatio euidens, & rem certam & manifestam facit.*
3 *Probatio etiam contra publicum instrumentum admittitur: sed apertissimè ea fit oportet. n. 3.*
4 *Testes examinati parte non citata, & sine interrogatoris fidem non faciunt.*
6 *Confessio facta à procuratore, sine speciali mandato ad confitendum, reuocari potest.*
7 *Commissio senatoria non præsentata, nec in iudicium deducta confessionem non facit.*
8 *Iurans, omnia in instrumento contenta, vera esse, non potest agere in iudicio, ante iuramenti illius relaxatione.*
9 *Census nisi super certis rebus imponatur, nullus est.*
10 *Apposita ex abundanti, obesse non solent.*
11 *Protestatio, vt apposita pacta contraria constitutioni Papali pro non appositis habeantur, effectu, vt contractus absque hac invalidus, sustineatur.*

DECISIO CCCXVI.

PLacuit DD. sententiam A. C. esse reuocandam, quia census de quo agitur secúdum ea quæ proponuntur sustineatur. Nã, quod scriptũ est in publico instrumento, pecuniam fuisse numeratam, præsumitur esse
1 verum † Bald. *in l. sciendum, n. 3. de verb. obligat. & in authent. si quis in aliquo n. 11. C. de eden.* Bald. *in l. 1. n. 15 in fin. de testament.* Alexand. *cons. 53. n. 1. lib. 7.* vnde etiam instrumentum publicum dicitur euidens
2 probatio, & † facit rem certam, & manifestam. *c. cum dilecti, ibi not.* Abb. *n. 2. de donat.* Bart. *in l. 1. in princ. n. 8. ff. de oper. non nunc.* Bald. *in l. interest. n. 2. de solut.* Alex. *cons. 135. mnn. 5. lib. 6.* Dec. *cons. 423. n. 9. cum seq.* Soc. iun. *cons. 127. n. 7. lib. 3. & cons. 1. n. 49. lib. 4.* & ideò vbi est casus instrumenti cessat omnis disputatio, vt dicitur de casu legis Cra. *cons. 31. in fin.*

3 Non obstat quod contra † publicum etiam instrumentum probari possit. *l. cum Ioannes de fide instrum. l. iuris gentium, §. quod ferè, & ibi not.* Ias. *n. 2. ff. de pact.* & quòd testes descripti in instrumento deponant pecuniam non fuisse numeratam, sed solum demonstraram neque etiam qui censum vendiderunt fuisse receptam, quia non fuerunt legitimè examinati, sed
4 pro informatione Curiæ parte non citata, † & sine interrogatoriis recepti, & ideò nullam faciunt fidem nisi iuridicè fuerint recepti, *c. 2. de test. l. si quando C. eod.* Bart. *in l. vlt. de quæst.* Sal. *in l. vlt. in fin. C. eod.* Alex. *cons. 180. n. 7. lib. 2.* Cyn. *cons. 134. n. 3. lib. 4.* & contra
5 instrumentum publicum apertissima † requiritur probatio. *d. c. cùm Ioannes, de fid. instr. l. optima C. de contrah. stipul. §. velim. Inst. de inut. stipul.*

Non obstant Confessiones, quia fuerunt reuocatæ
6 nam cùm factæ fuerint † à procuratoribus sine speciali mandato, ad confitendum, & non docto de errore possunt reuocari. Rot. *dec. 19. de proc. in nou.* Ægid. *dec. 118.* Put. *decis. 171. n. 2. lib. 3.* Fel. *in c. 2. n. 14. vt lit. non contest.* Paris. *cons. 115. n. 18. & seq. lib. 1.*

Neque etiam obstat confessio, quæ dicitur ex commissione senatoria obtenta ab ipsis Dominis de patrono, quia non constat ab eis, vel de eorum mandato fuisse impetratam, neque id præsumitur, cum ad eam impetrandam modica requiratur impensa. Sarment. *reg. de annua poss. q. 52. n. 6. vers. contraria verò opinio.* Orad. *dec. 80.* Put. *dec. 229. n. 2. lib. 3.* Pereg. *dec. 44. lib. 1. & dec. 7. lib. 2.* neque etiam dicta commissio fuit præsentata, & in iudicium deducta, & ideo † nulla ex eo confessio dici potest.

Accedit etiam quod D. Titi, qui opponunt contra hoc instrumentum, & dicunt pecuniam non fuisse numeratam, nec sibi traditam, & consequenter contractum esse simulatum, seu vsurarium, iurarunt omnia contenta in instrumento esse vera, ideò cum prius absolutionem à iuramento, † non obtinuerint, tanquam
9 periuri à iudicij lumine debent repelli, *c. dilecti, & ibi* Abb. Fel. & alij *notant. de except.* Rip. *in c. excep. n. 4. de reser.* Crau. *cons. 7. n. 12.*

Neque etiam obstat, quod census non fuisset impositus super certo corpore re immobilis vt requiritur à constitutione fel. recor. Pij V. quia ex lectione instrumenti hoc obiectum tollitur; nam census fuit impositus super quadam vinea, & quibusdam domibus certis finibus circumscripti, & postea dictum est, & super omnibus & quibuscunque bonis, vnde cum certa corpora fuerint expressa vtile per inutile † non
9 vitiat. *l. utile de reg. iur. lib. 6. l. 1. §. sed simili de verb. oblig.* & illa verba *super omnibus & quibuscunque bonis* ex abundanti sunt adiecta pro faciliori census exactione quæ autem ex abundanti interponuntur † obesse non
10 non solent. *Item, §. procuratori, vers. quid tamen ff. de neg. gest. l. testamentum non ideo, C. de testam.*

Neque etiam obstant aliæ conventiones, quæ d. Constitutioni Pij V. sunt adiectæ, super constitutione censuum videntur repugnare, † quia census est
11 constitutus cum expressa protestatione, quod contrahentes intendunt dictam Constitutionem obseruare, & non aliter, nec alio modo contrahere, & ideò quodcunque pactum fuit appositum contra tenorem illius Constitutionis, perinde habetur, ac si non esset scriptum in instrumento, quoniam hæc verba inducunt formam. *l. non aliter, in princ. de l. 2. l. qui hæredi. §. vltim. de cond. & dem. l. non aliter ff. de adopt.* & ita in hac specie fuit resolutum coram R. P. D. Orano, 13. *Nouembris* 1589.

[*Ex decis. Farinaci collecta.*]

Calaguritana, Census, Lunæ 29. Aprilis 1602. Seraphino.

SVMMARIA.

1 *Contractus ex pacto adiecto, substantiam eius concernente, vitiatur, secus in eo quod circa accidentia solum versatur, &* n. 2.
3 *Principis factum à contrahentibus præuideri nequit.*
4 *Pactum circa accidentia contractus versans, euenientе conditione, vitiatur, saluo remanente contractu.*

DECISIO CCCXVII.

FVit proposita causa super pacto in contractu census apposita, *An sit contra constitutionem felicis recordationis* Pij V. *ita vt reddat contractum census fœneratitium, vt propter illud fructus sint in sortem computandi.* Pactum verò sub his verbis est conceptum: *Item sub conditione expressa, quod si suæ Maiestas, & Reges suæ Maiestatis successores mandauerint, quod reditus, vel census cariores fiant, quam ad rationem 14. morapetinorum pro quolibet millenario, lege pragmatica, vel prouisione quam super præmissis dari vel fieri mandauerint, quod in tali casu sit in electione DD. Petri Garlia. & eius vxoris, vel illius, qui ab eis titulum, & causam ad hunc censum habuerit, quod DD. Decanus, & Capitu-*

lum

lum debeant illis restituere morapetinos & pretium principale huiusmodi census, una cum fructibus decursis, usque ad illud tempus vel concedere eis illam in futurum, iuxta formam, & pro pretio, quod continebitur in tali pragmatica lege, vel prouisione.

Examinatis itaque conditionibus huius pacti, Domini censuerunt, *ex eo contractum non reddi fœneratitium, neque propter illud fructus in sortem esse computandos.*

Nauviam fuit in examine aliorum pactorum conclusum, ea tantum pacta contractum census annullare, quæ sunt contra † substantiam census ita vt impediant eiusdem creationem faciendo contractum transire in aliam speciem contractus, vt fuit dictum coram me, in causa Romana, Turris Bubalacciæ. 7. Nouembr. 1575. quam amplexa fuit Rota in Bononiensi census coram R.P.D.meo Pamphilio, 26. Iun. 1600. Pacta verò, quæ † sunt circa accidentalia vitiari, non vitiari, non vitiare, & fuit allegatus Titius *lib. 1 sing. resp. c. 12.* quia hanc materiam benè explicat.

Pactum autem de quo agitur, versari merè circa accidentalia, patet, quia pender ab incerto quodam euentu, qui forsan nunquam erit in rerum natura, & ideò non facit quominus census à principio non habeat suam formam substantialem benè & legitimè constituta, neque est contra substantiam, venditionis, quod alio casu rescindatur, & resoluatur, vt probatur *tota titulo de rescinden. vendit.*

Neque obstat quod expressè prohibita sint in Constitutione Pij V. pacta continentia vt pretium census ab initio, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti possit, quia vt tum dictum fuit poluit Pius V. quod omnia pacta indistinctè annullarent contractum, sed illa tantum quæ respiciunt formam substantialem, & ideò in contractu irritanti ait contractus sub alia forma celebrandos fœneratitios iudicamus.

Et hoc eò magis est dicendum, quia non videtur referenda prohibitio ad hunc casum prouenientem ex facto Principis, cui † contrahentes aliter præuidere non possunt, sed ad pacta dependētia ex facto contrahentium, qui in pœnam, vel alia de causa sibi reseruarunt facultatem repetendi sortem: illud enim prouenit ex mera voluntate, & dispositione emptoris census. Gabr. *conf. 152. lib. 1.*

Præterea pactum non continet præcisam constitutionem pretij in casu pragmaticæ Regiæ, sed alternatiuè prouidet, vel quod possit reperere pretium, vel concedere in futurum, iuxta formam pragmaticæ. Vnde non improbabiliter dici potest, habere locum conclusionem illam, quod in alternatiuis, quando vna pars est licita, alia verò est illicita, alias inutilis, non vitiatur obligatio in totum sed resoluitur in simplicem licitam, & vtilem permissionem. *l. si duo rei, & ibi Bart. & post eum Castr. n. 3. Alex. & Ias. n. 3. de verb. obl. Aret. conf. 121. in fin.*

Quinimo videtur hoc pactum quodammodo non conforme dispositioni Bullæ in ea parte, in qua prohibet pretium constituendum ex aliqua causa, vel accidenti minui, vel augeri, *in d. §. declaramus.*

Sed, & quatenus etiam possint ex principis indulgentia fructus conuenti in constitutione census ad minorem summam reduci, & non ideò possit ab emptore discedi à contractu, & repeti pretium, tamen hoc pactum semper versamur † circa accidentalia, & vitiabitur, non autem vitiabit contractum, *vt supra educimus est.*

Quare concludum, *ex hoc pacto contractum non reddi fœneratitium, neque conuertendos esse fructus in sortis emunerationem.*

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

Anconitana bonorum, de Rinaldinis, Veneris 15. Maij 1602. Pamphilio.

SVMMARIA.

1 *Obligatio generalis ad bona alienari prohibita non extenditur.*

2 *Prohibitio testatori ius creditoris non impedit.*

3 *Caducitatis pœna non habet locum nisi præuia declaratione illius per substitutum.*

4 *Pœna à testatore fideicommisso adiecta vt locum habeat, dolus, & animus subuertendi fideicommissum requiritur.*

DECISIO CCCXVIII.

FVit resolutum, *per impositionem census factam à D. Ioan. nullam fuisse incursam caducitatem.* fuit enim impositus super prædio in *contrada Montagnoli* quod licet an Andrea de anno 1498. fuit prohibitum alienari sub pœna caducitatis, eius tamen pars erat libera ab hoc onere, quia idem prædium fuerat de an. 1506. ab eodem testatore obligatum ita vt efficeretur fundus dotis vxoris Angeli fur filij, eui à fratribus in diuisione post obitum testatoris, pro dicta dote fuerat certa illius portio assignata iuxta obligationem testatoris, & cùm census fuerit simpliciter impositus super predio, censetur ad euitandam caducitatem solum impositus super portione libera, maximè quod est capax census modicæ quantitatis scutorum centum; generalis enim † obligatio non extenditur ad bona 1
prohibita alienari. Bart. *in l. Caducis, §. si ita, n. 15. ff. de l. 2. cum aliis per* Gabr. *conel. 11. de regul. iur.* & alienatio facta ab hærede grauato cedit in portionem, quam grauatus detrahere potest, vt tradunt Doctores communiter *in l. Marcellus, §. res quæ, ff. ad Trebellian.* & in istis terminis census impositi super bonis fideicommissi fuit resolutum coram bon. mem. Orano, sub die 26. Februar. 1586. in causa Perusina fideicommissi de Americis.

Neque obstat, quod prædium fuerit ab ipsomet D. Ioan & fratribus vigore sententiæ Rotalis recuperatum vti fideicommisso subiectum, quia sententia loquitur etiam de bonis fidecommisso non subiectis, quæ omnia erant ipsis relaxanda propter dotes, quas Rota ad euitandum lites super æstimatione terrarum mandauerat solui ex propriis pecuniis istorum fratrū illis mulieribus qui iuxta formam testamenti de bonis liberis, & deinde de propriis ipsorum hærēdum, & in subsidium de bonis fideicommissi dotare debebant, & re vera de hoc prædio pro quantitate, quæ alias faciat Angelo assignata pro dote suæ vxoris, in vim obligationis factæ à testatore. & sic pro soluendo eius æri alieno, non erat subiectum fideicommisso, quia non comprehendit bona ab ipsomet testatore obligata. Bald. *in l. fin. C. ne uxor fac. d. pignor. & in l. 1. Cod. de his, quæ d. pign. imped non poss.* Soc. iun. *consil. 28. num. 3. lib. 2.* Prohibitio enim testatoris † suis creditoris impe- 2
dire non potest, *dicta l. 1. Cod. de ven. d. pig.* Igitur petit, *§. verum ff. de leg. 2.* Bartol. *in l. pater filium ff. de leg. 3.* tradunt DD. communiter *in l. filius familias, §. diui il 2. de leg. 1.*

Accedit etiam quod super hoc prædio post obitum testatoris fuerant facta diuersa melioramenta, quæ longè excedunt valorem census, & non comprehenduntur sub fideicommisso. In eum casum restitutionis detrahuntur, vti lib. ab hærede grauato, *l. domus, de l. 1.* & consequenter impositio census ne incurratur caducitatis, saltem debet intelligi super istis meliora-

mentis, quæ possunt alienari, & sufficiunt pro censu, vt alias in simili casu fuit decisum, in causa Romana, Casalis Marsiliani, 19. Iunij 1587. coram Domino meo Seraphino, præsertim, quod instrumentum census loquitur de vinea, nuncupata *in Canaticio*, quam testes dicunt fuisse plantatam post obitum testatoris.

Cessat propterea in hoc casu omnis difficultas, quia ante acceptatam caducitatem à Scipione census fuit rescissus: cùm enim pœna caducitatis † nó habeat locũ 3
nisi præuia illius declaratione, per substitutum. Alex. *cons.* 106. *n.* 4. *lib.* 4. potuit d. Ioan. liberando bona per cassationem census vel rescissionem ex capite nullitatis, ex qua habetur idem effectus liberationis bonorum euitare caducitatem nondum declaratam, iuxta *cons.* Butr. 34. *n.* 2. quod quicquid de vigore iuris dicendum sit ex Ias. *in l. fin. n.* 135. *C. de iur. emphyteut.* Clar. *in §. emphyteusis, q.* 13. cum aliis in contrarium allegatis, saltem ex æquitate, quando alterius conditio deterior facta non fuit, Rota in pluribus causis sæpius sequuta fuit, cum hoc casu non reperiatur offensa mens testatoris, Ang. *cons.* 169. *n.* 169. *de loc. it.* Soc. iun. *cons.* 28. *n.* 5. *lib.* 2. & fuit resolutum coram D. meo Seraphino, in causa Lemorensi Castri 10. Decembris 1576. & in d. causa Romana Casalis Marsiliani, 29. Iunij 1587. & 16. Maij 1588. coram Blanchetto, in causa Romana Theodozis 17. Aprilis 1592. vbi aderat arctior, & strictior prohibitio alienationis, & coram b. m. Orano, in d. Perusina.

Præsertim, quod impositio census fuit facta cum expresso pacto redimẽdi quandocumque, quod etiam intrat ex natura contractus, iuxta constitutionem fel. record. Pij V. & hoc pactum expressum facit, vt redemptione quandocumque secuta, non attendatur sequês accepta deuolutio, sed habeatur perinde, ac si res nunquam fuisset alienata, vel hypotheca, vt tradit. Dec. *cons.* 88. *n.* 3. *quem refert, & sequitur* Cagn. *in l.* 2. *n.* 174. *C. de pact. in empt. & vend. & faciunt ea, quæ notant idem* Dec. *in cons.* 239. *n.* 11. & Tiraq. *de retract. conuent. §.* 3. *n.* 10. & ita distinguitur inter casum redemptionis, ex causa merè voluntaria superueniente & ex causa antecedente necessaria, ex qua præseruatur omne ius, quod partibus competit, & hanc distinctionem tenuit Rota in d. causa Romana, Casalis, de ann. 1588. & antea in istis temporis redemptionis census, in illa Perusina fideicommissi de Americis.

In omnem euentum fuit dictum, saltem ab hac caducitate esse excusandum Ioann. qui ex prædictis potuit probabiliter credere licitam sibi fuisse huius census impositionem, & cessat in ea dolus, † & ani- 4
mus subuertendi fideicommissum, qui ad effectum pœnæ requiritur, vt fuit dictum in causa Perusina.

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

Illustrissimo D. Cardinale Seraphino, Calaguritana Census, Lunæ 20. Aprilis 1602.

SVMMARIA.

Census non redditur fœneratitius, & nullus, ex pactis quæ non sunt contra substantiam contractus seu tantum circa accidentalia, n. 2. 3. & 4.

Census dicitur vsurarius, & illicitus ex pacto, quod venditor teneatur aliquo modo illum redimere contra suam voluntatem. Declara. vt n. 4. & 5.

Alternatiuæ obligationes, quando vna pars est licita alia vero illicita, quid vtile, per inutile vitiatur, n. 6.

DECISIO CCCXIX.

1 FVit proposita causa super pacto in contractu census apposito, An sit contra constitutionem fel. rec. Pij V. vt reddat contractum census fœneratitium, vt propter illud fructus sint in sortem computandi. Pactum verò sub his verbis est conceptum: Item sub ditione expressa, quod si sua Maiestas, & Reges, suæ Maiestatis successores mandauerint, quod redditus, vel census carioes fiant, quam ad tationẽ quatuordecim morapenitorum pro quoliber milliario, lege, pragmatica, vel prouisione, quam super præmissis dari, vel fieri mandauerint, quod in tali casu sit in electione DD. Petri Garzia, & eius vxoris, vel illius, qui ab eis titulum, & causam ad hunc census habuerit, quod DD. Decimas, & capitulum debeant illis restituere morapenitos, & pretium principale huiusmodi census, vna cum fructibus decursis vsque ad illud tempus, vel concedere eis illam in futurum, iuxta formam, & pro pretio, quod continebitur in tali pragmatica, lege, vel prouisione.

Examinatis itaque conditionibus huius pacti Domini censuerunt ex eo contractum non reddi fœneratitium, neque propter illud fructus in sortem esse cõputandos. Nam iam fuit in examine aliorum pactorum conclusum, ea tantùm pacta contractum census annullare, quæ sunt contra substantiam census, itavt impediant eiusdem creationem faciendo contractum transire in aliam speciem contractus, & fuit dictum coram me, in causa Romana Turris Bubalatiæ 7. Nouembris 1575. quam amplexa fuit Rota in Bononiensi census coram R. P. D. meo Pamphilio 26. Iun. 1600. Pacta verò quæ sunt circa accidentalia vitiari, non vitiare, & fuit allegatis, Tarius *lib.* 1 *singul. respons. c.* 12. qui hanc materiam benè explicat. 2

Pactum auteni, de quo agitur vel fari merè circa accidentalia, paret, quia pendet ab incerto quodam euẽtu qui forsasse nunquam erit in rerum natura: & ideò non facit quominus census à principio non habeat suam formam substantialem bene, & legitimè constitutam, neque est contra substantiam venditionis, quod aliquo casu rescindatur, & resoluatur, vt probatur toto rescind. vend. 3

Neque obstat, quod expressè prohibita sint in constitutione Pij V. pacta continentia, vt pretium census ab initio, aut ob pœnam, aut ob aliam causam repeti possit, quia vt tunc dictum fuit voluit Pius V. quod omnia pacta indistinctè annullarent contractum, sed illa tantum quæ respiciunt formam substantialem, & ideò in contractu irritanti ait, contractus sub alia forma celebrandos fœneratitios iudicamus. 4

Et hoc eo magis est dicendum, quia non videtur referenda prohibitio ad hunc casum prouenientem ex facto Principis, cui contrahentes aliter prouidere non possunt, sed ad pacta dependentia ex facto contrahentium, qui in pœnam, vel alia de causa sibi reseruarunt facultatem repetendi sortem: illud enim proueniret à mera voluntate, & dispositione emptoris census, Gabr. *cons.* 112. *lib.* 1. 5

Præterea pactum non continet præcisam constitutionem pretij in casu pragmaticæ Regiæ, sed alternatiuè prouidet, vel quod possit repetere pretium, vel concedere in futurum, iuxta formam pragmaticæ. Vnde non improbabiliter dici potest habere locum conclusionem illam, quod in alternatiuis, quando vna pars est licita, alia verò est illicita, vel alias inutilis nó vitiatur obligatio in totum, sed resoluitur in simplicem, licitam, & veilem promissionem *l. si duo rei, & ibi* Bart. *& post eum* Castr. *n.* 3. Alex. & Ias. *n.* 3. *de verb. oblig.* Aret. *cons.* 111. *in fine.* 6

Quinimò videtur hoc pactum quodammodo non conforme depositum Bullæ in ea parte, in qua prohibet pretium constitutum ex aliqua causa, vel accidenti minui, vel augeri in §. declarantes. Sed, & quatenus etiam possint ex Principis indulgentia fructus minui, 7

con

conuenit in constitutione census ad minorem summam reduci, & non ideò possit ab emptore discedi à contractu, & repeti pretium, tamen hoc pactum semper versatur circa accidentalia, & vitiatur, non autem vitiabit contractum, vt supra deductum est. Quare conclusum, & ex hoc pacto contractum, reddi fœneratitium, neque conuertendos esse fructus sortis in sortis diminutionem.

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

R.P.D. Caualerio, Romana Census, Veneris 1. Iunij 1611.

SVMMARIA.

Sententia dicitur iusta, quæ ex Rotæ decisione declarata fuit iniusta, n. 1.

Census impositus super re non capace adhuc sustinetur quando imponens censum habebat alia bona, n. 2.

Inuentarij beneficium non suffragatur ei, qui in confuso sine specificatione pondus, numerum, & mensuram mobilia in eo descripsit, n. 3.

Census impositus à Canonicis cum licentia Papæ sub quadam conditione illum extinguendi infra tantum tempus, debet sic extingui, vt Papa mandauit. n. 4

DECISIO CCCXX.

1 DOmini resoluerunt, pro informante videlicet sententiam Rotalem esse confirmanda Nam Canonici S. Priscię vti hæredes Carlerij cum beneficio legis, & inuentarij præcedente licentia Clementis VIII. fel. mem. constituerant censum scutorum 300. sortis principalis in fauorem Vidaschi pro soluendo ære alieno hæreditario similis summæ consistente in tot societatibus officiorum eúmque postea recusarent soluere fructus sub prætextu, quod census esset inualidus, obtinuerunt sententiam fauorabilem ab Auditore Cameræ, quæ postea in Rota præuia decisione coram R.P.D. meo Manzanedo fuit reuocata, contra quam, cùm nihil opponeretur, satis visum fuit constare de iustitia illius.

2 Nec visum fuit obstare, quod in dicta decisione resolutum fuerit pro validitate census, quatenus supperant bona hæreditaria Carlerij, quia in eadem decisione firmatum etiam fuit, Canonicos teneri docere quod bona non supperarent.

3 Ex his autem, quæ deducta fuerunt, non solum non probabatur insufficientia, immo ex inuentario potius de contrario constabat, videlicet, Carlerium reliquisse vineam decem perticarum, & alia bona mobilia, quorum aliqua non fuerunt specificè in inuentario descripta, nisi simpliciter duæ capsæ supellectilium in confuso, & sine specificatione per pondus, numerum, & mensuram. Vnde beneficium inuentarij non suffragatur, Roland. *cons.* 73. *num.* 49. *& sequent. lib.* 2. Natta, *cons.* 574. *per totum.* Præterea Canonici non reddiderunt rationem de aliis monilibus, quæ ex dicta hæreditate habuerunt Aym. *cons.* 319. *num.* 5. *vers.* 5. *dubitatur, &c.* cum aliis adductis *in vna Tudertina fideicommissi*, 16. *Iunij* 1608. *coram* R.P.D. meo Manzanedo.

4 Et licet de anno 1599. fuerit data in solutum cuidam creditori vna petita dictæ Vineæ, & de an. 1606. fuerit facta executio ad instantiam alterius creditoris pro scutis 86. tamen adhuc superant bona sufficientia pro solutione huius census. Nam vltra reliquum vineæ, & mobilia supradicta dicebatur, per plures annos fuisse in eadem vinea venditam fodinam Terræ Puteolanæ, ex qua fuerunt perceptæ plures peconiatum quanticates, ad hunc effectum soluendi, cũ Papa mandauerit extingui intra sex annos, & propterea quod Canonici quolibet anno pro extinctione facienda deberent deponere Scuta 50. Ex quibus, & aliis allegatis in supradicta decisione conclusum fuit, sententiam Rotalem esse confirmandam.

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

R.P.D. Damasceno, Foroliuien. Societatis, Lunæ Ianuarij 1614.

SVMMARIA.

Societas officij ad rationem duodecim pro centenario inita super officio non vacabili non valet. num. 1. & sequentibus.

Fructus non vacabilium præsumuntur æquare sortem principalem in 25. annis, & sic reddere ad rationem quinque pro centenario, n. 2.

Societas officij sine officio super sola periculo vitæ constitui non potest. n. 3. & n. 5. & 6.

Idem iuris est de parte quo ad partem sicut de toto quo ad totum, n. 3.

Societas requirit subiectum communicationem lucri, & damni, n. 6.

Pecunia vbi datur vt perpetuo sit apud recipientem sortitur naturam emptionis, n. 7.

Emptio, & venditio perficitur re, pretio, & consensu, num. 7.

Societas officij quando contrahitur, pecunia non fit recipientis, sed remanet soluentis sub solo periculo amissionis in casu mortis. n. 8.

Census vitalitij natura est, vt pecuniarum dominium ab initio transeat in illum, qui constituit se debitorem census, num. 5.

Sponsionis natura est, vt salus euentus conditionis habeatur pro causa obligationis, n. 9.

Pactum continens vnicam summam pecuniarum dicitur indiuiduum n. 10.

Vtile per inutile vitiatur in indiuiduis n. 10.

Societas, in qua capitale sit saluum, omni iure improbatur num 11.

Interpretatio semper facienda est secundum terminos habiles, & ne sequatur absurdum n. 12.

Consuetudo vsurarum permittens attendenda non est, num. 15.

DECISIO CCCXXI.

DVbitaui an mandatum A.C. esset reuocandum ex deductis pro Ghnochis & Castellis, satis superque constare videbatur officium Cancellariæ Ciuilis Foroliuien. super qua fuerunt factæ societates de quibus agitur esse non vacabile, propterea difficultas reducebatur solum ad illud an societas ad rationem 12. pro centenario, & sub periculo vitæ dantis pecunias, vel alterius nominati per eum sicut communiter fiunt super officiis vacabilibus, ita etiam possent fieri super non vacabilibus super quo articulo Domini inhærendo decisionibus alias in simili materia factis, *nempè in alia Foroliuien. societatis 25. Febru. 1611. coram* Illustr. Lancellotto *in Romana Societatis officij 1. Iul. 1596. coram* R.P.D. Corduba, *& in Romana societatis 14. Ianuar. 1613. coram R.P.D. meo Pamphilio* negatiuam partem amplexi fuerunt moti, quia neque de iure communi, neque ex indulgentia particularium constitutionum de hac materia loquentium similis contractus. 1

Non

2 Non de iure communi, quia fructus rerum non vacabilium præsumuntur æquare sortem in 20. annis, & sic redere ad rationem quinque pro centenario, *gl. in auth. perpetuæ, verbo insta, C. de sacros. eccl.* Iaſ. *in l. ſi fundum, per fideicom. n. 5. ff. de l. 1.* Rom. *conſ. 369. n. 9. verſ. 2. ſi conſequendo.* Corn. *conſ. 115. n. 2. lib. 4.* Afflict. *deciſ. 384. in fin.* Nat. *conſ. 498. n. 10.* Crau. *conſ. 189. n. 6. in fin.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. Gloſſ. 6. n. 19. vbi de communi*, vnde quod eſt promiſſum vſque ad 12. remanet ſine fundamento res aptæ producere fructum, & ſic erit ex cauſa fœnoris omni iure prohibiti.

3 Non obſtat, quod illud plus ſoluatur ratione periculi vitæ dantis pecunias, quia ſicut non licet ſimpliciter committere ſocietatem ſuper ſolo periculo vitæ vt infra dicetur, ita nec licet facere ſocietatem cuius pars ſtet ſuper ſolo periculo vitæ, quia valet argumentum de parte ad partem, ſicut de toto ad totum, *l. quæ de tota ff. de rei vendicat. c. paſtoralis, §. 1. & gl. verb. citationis. de off. deleg. l. iuriſgentium, §. adeò, ff. de pact. l. qui ſcit de vſuris.*

4 Neque eſt verum, quod in officiis vacabilibus pars fructuum ſoluatur ſocio pro periculo vitæ, quia immo ſoluuntur ex eo, quia dicta officia. Ita conſueuerunt reddere, & iſta ratio ſolet exprimi in illorum promiſſione, & taxatione, vt patet ex communi formula prædictarum Societatum, quæ etiam fuit ſeruata in propoſito caſu, *vbi promiſit facere participem fructuum dicti officij, ſed quia quando vbi plures aliquando pauciores, &c. reduxerunt ratam ad rationem 12. pro centenario, &c.*

5 Nec tollit aſſumptum, quod ſi dans pecunias non curreret periculũ vitæ minimè haberet 12. pro centenario, quia ſunt conſiderandæ duæ perſonæ diſtinctæ prima eſt ea, quæ vendit officium ſuper qua contrahitur ſocietas, & non eſt dubium quod ipſe non venderet officium tali pretio, quod poſſet reddere 12. pro centenario in perpetuum, & abſque vacabilitate, altera perſona eſt ipſius officialis qui aſſumit ſocium, & iſte non ſoluit 12. pro centenario propter periculum ſocij, ſed quia res ſuper qua contrahitur Societates iſta fructificat, ſocius vero in recompenſum periculi vitæ, ſed currit cum officiali, quod recipit periculum quod ipſe officialis currit cum vendente officium pro ipſo ſocio etenim ſecundum rectum tramitem cum moriente officiali perdatur officium deberet ſocius perdere, capitale implicatum in dicto officio *ad nor. in l. cum duobus, §. quidam, ſagariam. ff. pro ſoc. l. Mutius, ff. eodem tit. l. ſi merces, §. vis maior. ff. loc. §. illud, Inſtitut. de loc.* & Cardin. Tolet. *in ſpecie inſtruct. Sacerd. l. 5. c. 40. verſ. immò nec* 4. Rota *in Romana Societ. 29. Ianuar. 1611. coram* Illuſtr. Mellino. Sed propter maiorem negotiantium commoditatem, quorum magis intereſt currere periculum propriæ vitæ quàm alterius, quia ſi per propriam mortem mittunt pecunias, ceſſant etiam indigere expenſas adinuentus eſt iſte modus, quod ſocius non currat periculum vitæ officialis cum vendente officium, ſed loco iſtius currat periculum propriæ vitæ cum ipſo officiali, & ſic periculum cum periculo compenſatur Tolet. *vbi ſupra* Rota *in Romana Societatis coram* Illuſtr. Cardinale Mellino. Ex quibus non patet benè inferri de periculo vitæ, de quo in ſocietatibus ſuper officiis vacabilibus ad periculum ſuper officiis minimè vacabilibus, quia in illis periculum eſt extrinſecum, & nihil habet commune cum negocio ſocietatis.

6 Quod autem iam dictum eſt non poſſet fieri ſocietas ſine officio, & ſuper ſolo periculo vitæ probatur quia tanquam ſocietas non poſſet ſuſtineri ex quo deficit ſubiectum communicatiuum aptum reddere lucrum, & damnum, vt eſt neceſſarium in ſocietate *l. verum. §. final. ff. pro ſoc.* Gabr. *conſ. 63. n. 5. & 15. lib. 2.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 6. §. 8. num. 18. tit. 24. n. 35.* Rota *in ſpecie in Romana de Herlis, 1. Nouembris 1608. coram* Reuerendiſſ. Attrebaten. *& in Peruſina bonorum 18. Decembris 1609. coram* R. P. D. Manzanedo.

Non etiam poſſet ſuſtineri tanquam cenſus vitalitius, quia vbi datur pecunia, vt perpetuò ſit apud recipientem, & ſic in hoc ſortitur naturam emptionis ex quo pretium ſit recipientis *ad l. ex empto in princ. ff. de act. empt.* & ius exigendi certum quod vita durante poteſt decerni pro re empta & ſic concurrunt tria requiſita ad contractum emptionis, & venditionis nempe res, pretium, & conſenſus de quibus per gloſ. *in l. pacta conuenta, in princ. verbo exceptio. ff. de contrahen. empt.*

In iſto enim contractu Societatis ad ſex menſes 8 pretium non ſit recipientis, ſed remanet ſoluentis ſub ſolo periculo amiſſionis in caſu mortis, quod verbi amittere, prout communiter apponitur in ſocietatibus eſt maximè ponderandum, quia ex hoc apparet, quod dominium pecuniarũ remanet apud ipſum dantem, quia aliter non poſſet admittere. *ad l. decem, ff. de verborum, oblig.* & ſic iſte contractus nihil habet commune cum cenſu vitalitio, in quo dominium pecuniarum amittitur ab initio, & fiunt illius qui conſtituit ſe debitorem cenſus.

Non denique ſuſtineretur tanquam ſponſio, vt volunt aliqui, quia in ſponſione ſolus euentus conditionis habetur pro cauſa obligationis, *l. a Titio* ibi *nihil in cauſa eſt, quare ea pecunia conditione expleta non debeatur. ff. de verborum ſignific.* Strach. *poſt* Caſtrenſ. *in terminis ſponſionis ſuper morte tracti. de ſponſ. p. 2. n. 7.* & proinde ſecundum hunc contractum pecunia amittenda propter euentum mortis non eſſet danda ab initio, ſed deberet quis recipere præmium ſponſionis pura Scut. 12. & ſe obligare ad centum in caſum mortis, iuxta tertiam ſpeciem ſponſionis, de qua Strach. *vbi ſupra part. 2. n. 4.* & ſic ceſſaret periculum vſuræ, ex quo nullum poteſt conſiderari mutandum, ſed cũ ille qui dat 12. velit ab initio cenſum in manibus ſatis apparet, quod illa 12. non dantur pro ſolo periculo, ſed pro mutuo ſaltem ſimul, & mixtim vnius anni, & maximè perſonæ ſanæ, & iuuenis cum quibus plerumque fiunt iſtæ ſocietates tanti non valet, vt notum eſt quæ mixtura illiciti ſufficit ad annullandum rerum pactum de ſoluendis 12.

Cùm enim pactum contineat vnicam ſummam di- 10
citur indiuiduum Bald. *conſ. 32. n. 1. lib. 2.* Alex. *conſ. 147. num. 2. lib. 7.* Put. *deciſ. 323. n. 1. lib. 7.* Rota *in cauſa Salamantina penſionis coram* Bubalo *relata inter diuerſ. impreſſ. deciſ. 221. n. 1. part. 2. & in Melphien. ſponſionum coram* Cantuccio, *Relat in dec. 53. n. 6. & 18. d. part. 1. & in* Melphien. *fructuum, relat. in deciſ. 709. p. 1.* in indiuiduis autem licitum propter illicitum vitiatur Bart *in l. Græca, §. illud num. 3. ff. de ſideiuſſ.* Roman. *conſ. 450. n. 4.* Alex. *conſ. 143. num. 3. lib. 7.* Natta *conſ. 429. n. 29.* Biſign. *deciſ. 4. n. 3. de appell.* Rot. *in dictis dec. 709. num. 10. p. 1. & 33. num. 17. par. 2.* magis in ſpecie Natt. *conſ. 498. n. 1. cum pluribus ſequent.* Rimin. iun. *conſ. 400. num. 116.*

Non obſtat ſi negetur officium ſuper quo fuerunt 11
factæ iſtæ ſocietates reddere tantum quinque pro centenario, & aſſeratur immo reddere 12. nam omiſſa magna inueriſimilitudine; quod officia vacabilia, non reddant tantum in illis partibus quantum officia vacabilia in aliis, & quod res non vacabilis poſſit tantum reddere maximè liberè ab omni fortuito caſu, vt fuit ſtipulatum in inſtrumento de cuius executione agitur etiam hoc conceſſo incidimus in aliam non minorem facultatem, nempè inæqualitatis, quia officialis ex re participata lucrabitur æquales fructus, & non ſubdit periculum amiſſionis capitalis ſicut ſocius,

eius, quod genus societatis vt scilicet capitale sit solvendum est omni iure improbatum. *l. si non fuerint, cum ibi not. ff. pro soc. l. 1. ibi* Bald. *q. 9. n. 11. Cæd. tit. gl. in c. plerique vers. negotiationibus, 14. q. 3.* Abb. *in c. nauigauti, n. 11. de vsur.* Soc. *de iustit. & iur. lib. 6. q. 6. art. 2. vers. 4. & in respons. ad tertium l.* Ant. *in Summ. p. 2. tit. 9. c. 2.* Castr. *cons. 55. num. 1. & per tot. lib. 2.* Roman. *cons. 258. n. 7. & 8.* Socin. *cons. 265. n. 7. lib. 2.* Dec. *cons. 123. num. 1. vers. potissima.* Cauuet. *cons. 145. n. 18.* Ruin. *cons. 463. n. 7. & 8.* Rota *in Romana restitutionis contractus, 12. Nou. 1518. coram* Oradino Palazz. *qui de veriori. & communiori in cap. per vestras not. 6. cons. 11. n. 6. de donat. inter vir. & uxor.* de magis approbata, & communi pariter attestantur Iaf. *cons. 174. n. 18. lib. 2.* Lup. *in d. cap. nauigauti conuent. 3. §. 1. c. 24. vers. potissimè de vsur.* Plot. *in lit. iur. n. 498. vers. limita primo* Couar. *var. resol. lib. 3. c. 2. n. 3.* Bursat. *cons. 320. n. 9.* & super hoc adest particularis Constitutio Sixti Papæ V. *incip. detestabilis auaritia sub dat. Kal. Nouembr. 1586.*

11 Minus facit, quod quando Papa concessit Ciuitati Foroliuien. Cancellariam sub qua sunt factæ istæ societates dederit facultatem creandi super illa societates officiorum quia hoc est intelligendum quatenus per Communitatem venderetur ad vitã & sic concurrentibus terminis habilibus, *nec vota in l. graduatos, ff. de mun. & hon.* quia alias dicendum esset Papam cõcessisse faciendi societates vsurarias, & inuitas, quæ interpretatio non est fumenda, *l.* Salustius Aristo. *ff. de legat. præst. l. ex facto. in princ. ff. de vulgar. & pupil.* Bal. *cons. 91. n. 2. lib. 4.* Rom. *cons. 9. n. 4.* Cruuet. *cons. 5. n. 14.* Roland. *cons. 72. n. 43. lib. 3.*

13 Non etiam obstat, quod prætensa consuetudo faciendi similes contractus, quia tanquam nutritiua peccati nihil valet, sed immo potius corruptela appellanda, *c. fin. de consuet. gl. in c. quia in omnibus, ad fin. in Nou. cons. 498. n. 24. late* Rimin. iun. *cons. 40. n. 15.* Ror. *in Romana census, 13. Iun. 1594. coram* Card. Blanchett. *in Vrbeuetana census, 6. Iun. 1599. coram* Gypsio, *& magis in specie in causis Romana Societatis 2. Iun. 1570. coram* Cardinale Lancellotto seniore, *& Romana soc. offic. 17. Maij 1601. coram* Reuerendiss. Attrebat. Et hoc quòd ad ius commune.

14 Quo verò ad Constitutiones Apostolicas tantum ab est quod emanauerit ad relaxandam depositionem iuris, quod immò emanarunt ad concedendam minimè bonorum licentiam in hac materia, & non nisi super officiis vacabilibus posse fieri, vel deponunt vt voluit Rota *in supradictis Curiis Romana Societ. offic. 2. Iul. 1596. coram* Corduba Foroliuien. Societatis, *15. Februar. 1611. coram* Illustriss. Lancell. *& Romana Societatis, 14. Ianuar. 1613. coram* R. P. D. Pamphilio. Vel saltem semper præsupponunt, & cum ista species contractus sit de sui natura mala, & nutritiua peccati, vt supra probatum est, nefas esset dicere, quod Papa super illa voluerit aliquid dispensare *c. super eo de vsur.* Natt. *cons. 498. n. 20. & seq.* Couar. *var. resol. lib. 3. c. 1. n. 8.* Rol. *cons. 65. num. 15. & 16. lib. 2.* Rota *in causa Romana damnorum, & interesse 3. Iun. 1575. coram* Cotta *relat. inter impress. dini decis. 67. n. 3. p. 1. in Vrbeuetana census, 6. Iun. 1599. coram* Gypsio, *& in Romana census 3. Iun. 1594. coram* Blanchett. *& in alijs sepè* Et ita fuit decisum, &c.

R. P. D. Duno Retto, Ferrarien. Bonorum, Mercurij, 21. Maij 1614.

SVMMARIA.

Mandatum de manutenendo non datur, non probata possessione, n. 1. & 2. Vbi quod non sufficit probatio possessionis passiuæ.

Solutio sensus pro decimis, & fructibus probat possessionem recipientis eos, n. 2.

Nemo plus iuris in alium transferre potest, quam ipse habet, n. 3.

Instrumentum inuestituræ, seu infeudationis non transfert possessionem in inuestitum, seu in feudatum, n. 3.

DECISIO CCCXXII.

FVit per Dominos resolutum, non esse dandum mãdatum de manutenendo D. Marchioni, quia de eius actuali possessione nullo probationis genere constat, sine qua non datur manutentio, *§. retinenda. Inst. de interdict.* Rolan. *cons. 9. n. 18. volum. 3.* Couarr. *pract. q. c. 27. n. 2. in fine, vers. secundo caueri debet.* Rota *decis. 4. n. 1. p. 2. diuers. &* fuit sæpissimè decisum. 1

Non obstat solutio census pro decimis, & fructibus, de quibus D. Marchio fuit inuestitus à D. Episcopo Ferrarien. quia hæc est passiua possessio quæ soli Episcop. sufficagatur, quia D. Marchio eius vigore posset compelli ad continuationem. Rip. *in c. cum Eccl. Sutrina, n. 1. de cons. poss. & propriet.* Felin. *inter dilectos n. 8. de fide instrumentorum.* 2

Non obstat concessio, seu inuestitura illi facta. Nam vltra, quod multa fuerunt deducta pro illius nullitate, quæ tamen Domini reservarunt videnda in disputatione dubij principalis, Fuit responsum, instrumentũ infeudationis non continere aliquem particularem actum possessionis, cum in eo fuerint concessæ decimæ, & fructus, qui non percipiebantur per Episcopũ, & sic per infeudationem non posse dici aliquam fuisse translatam in Dominum Marchionem possessionem ex clara iuris regula, *in l. nemo plus iuris, ff. de regul. iur. & ibi* Dec. & Cagnol. *in leg. traditio ff. de acquir. rer. domin. cum sim. per* Surd. *cons. 126. n. 31.* Ex quibus vtraque parte informante, ita decisum fuit. 3

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

R. P. D. Lugdunen. Ortonen. Locationis, Veneris 24. Aprilis 1606.

SVMMARIA.

Solutio in dubio præsumitur facta potius ex causa census, quam canonis, n. 1.

Emphyteusis Ecclesiastica non extenditur vltra tertiam generationem, & ideo non solet de facili alteri Ecclesiæ concedi, n. 1.

Ecclesia nunquam moritur, n. 1.

Solutio præsumitur facta in causam locationis precedentis, n. 2.

Supplicatio secundum cuius tenorem sunt plura facienda si de eis non doceatur non suffragatur, n. 2.

Enunciatiua vnica in non antiquis non probat, n. 3.

Obseruantia subsequuta est potens ad declarandum, n. 4.

Obseruantia vt teneat debet esse proxima, n. 4.

Tempus antiquum non probatur per testes deponentes per dictionem citra absque copula, n. 5.

Verba census, Canon. & responsio, sunt Synonyma, ita vt vnum pro alio sæpe vsurpetur, n. 5.

Confessio quæ non est clara confitenti non nocet. n. 6.

Confessio procuratoris potest reuocari non dicto de errore, num. 6.

Confessio debet vel in totum retici, vel in totum acceptari, num. 6.

Solutio quæ est modica, habito respectu ad rem pro qua fit, indicat potius illam fieri pro canone, quam pro censu, n. 7. Et declara, vt n. 9.

Valor rei debet probari de tempore contractus, n. 7.

Confessio rei feudalis non præsumitur Emphyteutica sed censualis, n. 8, *vbi declaratur.*
Interpretatio est semper facienda contra reum, n. 10.
Deuolutionis causa concludentis requirit probationis num. 10.
Remedium, l. si quis conditionis, C. locati, vt habeat locum locatio debet plenè *& concludenter probari*, n. 10.

DECISIO CCCXXIII.

1 FVit conclusum, solutiones de quibus in dubio non censeri factas in causam prætensæ locationis ad annos 80. quia de locatione non constat per instrumenta, vel scripturas emphyteuticas, & solutio in dubio potius intelligitur facta ex causa census, quam pro Canone. Narra *cons.* 1. *n.* 3. *lib.* 1. Bero. *cons.* 113. *n.* 8. *lib.* 1. Menoch. qui de magis recepta testatur *præsum.* 166. *n.* 3. *lib.* 2. eamque opinionem amplexa est Rot. *apud* Crescent. *decis.* 3. *de præsumpt. & decis.* 1. *de censib.* Chirog. *decis.* 165. Et fuit dictum *in causa Romana deuolutionis domus* 14. *Iunij* 1575. *coram* Illustriss. Blanchetto *& in Romana Vineæ coram* bon. mem. Brauo, 22. *Iun.* 1592. Quæ regula eo magis hoc casu videtur habere locum, quia de re Ecclesiæ in emphyteusi conceditur, cùm Emphyteutis Ecclesiastica de sui natura finiatur in tertia generatione, vt notat *in* §. *emphyteusim auth. de non alien.* & tamen Ecclesia recipiens nunquam moriatur *vt per* Felin. *in c. constitut. n.* 9. *de reser.*

2 Non obstat, quod solutio præsumitur facta in causa locationis præcedentis, *l. qui in aliena*, §. *si is, qui putabat, de acq. her.* Gl. *fin. in l. quædam mulier de rei vend.* Surd. *decis.* 221. *n.* 12. *& dec.* 308. *n.* 19. Et quod in hac causa locatio præcedens probetur per supplicationem desumptam ex Registro supplicationum felic. record. Iulij Papæ II. Fuit enim responsum, quod secundum tenorem illius supplicationis erat expediendum Breue, & alia facienda, de quibus cum non doceatur, non suffragatur supplicatio. Sarnen. *in reg. de non iudic. iux. form. supplic. q.* 1. *n.* 2. *& 3.*

3 Deinde in alia supplicatione contineri natratinam satis inueristmilem, videlicet quod Capitulum Ortonen. voluerit recipere in emphyteusim ad annos 80. pro Canone annuo, scs Ducatis auri de Camera Casale Caldariæ, quod prius in concessionem perpetuam habebat pro responsione Ducatorum quatuor simulii. Denique illam enunciatiuam nihil probare, cum sit vnica, & intra centum annos, & versemur in materia deuolutionis odiosa. Bald. *in l.* 2. *C. de præscript.* Ias. *in l. ex his, n.* 15. *C. de test. conf.* 81 *num.* 19. *lib.* 1. Put. *decis.* 209. *in fin. lib.* 2. Caputaq. *decis.* 240. *lib.* 1. *& decis.* 91. *l. lib.* 2. Socin. *conf.* 80. *num.* 7. *lib.* 1. *Pedemont. decis.* 176. *num.* 8.

4 Nec releuat subsequuta obseruantia deducta ex solutionibus, quæ vt sine veri præiudicio præsupponitur, in hac disputatione conueniunt quantitati in dicta supplicatione enunciatæ *vt per* Aym. *de antiq. tempor. p.* 1. *lim.* 4. *n.* 14. *& seq.* Corn. *conf.* 101. *n.* 4. Nam prædictæ solutiones sunt de recenti, & admodum remotæ tempore dictæ supplicationis. At verò vt obseruantia releuet requiritur, vt sit proxima rei obseruandæ Bald. *in præmio digestorum, num.* 2. Socin. *conf.* 6. *n.* 2. *& 3. lib.* 1. Tenuit Rota *in causa Tiuolen. iuris præsentandi* 14. *Octobr.* 1588. *coram* Bubalo, quin, & probari deberet, quod in vim illius indiuiduæ supplicationis illæ solutiones factæ fuissent. Vnde nec obstant conuentiones quod Afflictorij Capituli soluerent Abbati Carolenos 66. quia illæ sunt à paucis admodum abhinc annis, nec in illis exprimitur causa propter quam deberet fieri illa solutio.

In testium depositionibus vis fieri non potest, quia qui ex illis melius deponunt, non probant solutiones fuisse factas de tempore antiquo, cum deponant per dictionem *citra* absque copula Bart. *in l. Celsus, n.* 25. *de vsuc. p.* Fuit dictum *in causa Hospital. Decimarum* 6. *Iunij* 1589. *coram* Illustriss. Dom. Cardin. Seraph. & promiscuè deponunt in Canone, Censu, seu responsione, quæ verba sunt Synonyma, ita vt vnum pro alio sæpè vsurpetur. Abb. *in cap. constitutus, n.* 20. *de relig. dom.* Clar. §. *emphyteut. q.* 1. loquitur in casu, in quo iam constabat de locatione.

Eadem ratione non potest fieri vis in confessione Canonici Tini, quia cum dixit pro annuo Canone, siue redditu, non se restrinxit ad canonem. Bart. *in leg. eum qui decedens*, §. *fin. de l.* 3. Præterea illa confessio fuit reuocata, & non est dubium, quin reuocari potuerit etiam non docto de errore cum fuerit tantum Procuratoris confessio Rot. *dec.* 19. *proc. & 2. de confes. in nou.* Atque in omnem euentum oblatio illius Canonici fuit pro Canone, ex causa perpetua, & vel reiici debet, vel in totum acceptari. Alex. *cons.* 80. *n.* 40. *in fin. lib.* 7. Caputaq. *dec.* 191. *n.* 2. *p.* 1.

Non vrget consideratio, quod ista sit modica solutio habito respectu ad totum Casale Caldariæ vnde potius canon, quam census præsumi debeat. Bart. *in l.* 1. *n.* 4. *&* Ias. *n.* 35. *C. de iur. emphyteut.* Nam istud procedere posset, si haberemus initum huius locationis & valorem Casalis, eo tempore, cum ad valorem rei cognoscendæ, inspiciendum sit tempus contractus, *l. si voluntate in fin. C. de rescin. vend. l.* 2. *C. de præd. & omnib. reb. nau. lib.* 11. *late Dec.* qui alios allegat, *cons.* 3. *n.* 19. Vltra quod esse potest, quod solutio ordinata fuerit pro aliqua tantum Casalis parte.

Minus vrget quod in re feudali præsumatur potius emphyteusis, quam census. Afflict. *dec.* 129. *n.* 6. *& 8.* Nam præter quod in controuerso est, in Caldaria fuerit à Regibus Neapolitani, data in feudum Abbati S. Ioannis in Venere, & in actis fuerint productæ plures inuestituræ factæ, quibusdam Dominis Ricardis de Ortona, à quibus Capitulum prætendit habere causam, illa decisio Afflicti non est sine difficultate, & contrarium tenuit *idem Conc. Neapol. vt per* Capic. *decis.* 103. *cum aliis allegatis per Vrsel. ad d. decis. n.* 4. & sufficit, quod Rota semper tenuerit quod in dubio contractus censeatur censualis non emphyticus, vt iam dictum est.

Demum istæ considerationes licet aliquas inducerent præsumptiones, tamen non sufficerent ad casum de quo agitur, ex quo antiquis scripturis emphyteuticis non coadiuuantur, Syluan. *conf.* 57. *num.* 45. Bursat. *conf.* 26. *n.* 31. *lib.* 1. Et fuit dictum *in supradicta Romana Vineæ*, 22. *Iunij* 1592. *coram* Orano.

Atque ex his Domini vtraque parte Informante dixerunt solutiones non censeri factas in causam prætensæ locationis, eóque magis, quod R. Oratorij Congregatio est actrix, ita vt dubia, contra ipsam interpretanda sint, *c. cùm sunt partium de regul. iur. in 6. l. fauorabiliter. ff. eod. cap. in præsentia de prob.* agit in causa deuolutionis, quæ concludentes requirit probationes. Nec facit quod nunc experiatur remed. *leg. si quis conductionis, C. locat.* Nam & ad illum effectum debet de locatione plenè, & concludenter probari, *vt per* Menoch. *de recuperan. remed.* 1. *num.* 28.

[*Ex decis. Farinacij collecta.*]

FINIS.

DECI

DECISIONES SEQVENTES SVNT DE IMPRESSIS POST ADDITIONES.

Illustriſ. Cardinale Lancellotto Romana releuationis Indemnitatis Mercur. 9. Iun. 1604.

SVMMARIA.

1 *Intereſſe non debetur ſine mora.*
2 *Creditor volens capere pecunias ad intereſſe ob moram principalis debitoris, quomodo debeat certiorare promiſſorem indemnitatis ad obligandum illum ad tale intereſſe.*
3 *Debitor obligatus ad certam diem, conſtituitur in mora ob lapſum diei, abſque interpellatione.*
4 *Fideiuſſor indemnitatis non conſtituitur in mora niſi certioretur quod principalis debitor non ſoluit.*

DECISIO CCCXXIV.

OMINI dixerunt D. Molinã non teneri ad cambia, nam licet Didacus cuius ipſe eſt fideiuſſor indemnitatis acceperit pecunias ad cambium, tamen cum interpellauerit D. Molinam, vt ipſum à damno, quod patiebatur, releuaret, nunquam fuit Molina conſtitutus in mora, † ſine qua non poteſt teneri ad intereſſe, & ſic neq; ad cambia Caputaq. *dec. 231. in fin. p. 2. & fuit reſolutum in cauſa Romana cambiorum 17. Decemb. 1584. coram* bo.m. Gypſio, *& coram* D.meo Litta *in vna Mediolanenſi pecuniaria 27. Martij* 1601. † debuiſſet namque Didacus Molinam certiorare, quod principalis debitor non ſoluerat, & quòd moleſtabatur, à creditore, quodque pro eo ſatisfaciendo volebat pecunias capere ad intereſſe, ſi enim id Molina ſciuiſſet, forſan prouidiſſet, nec permiſiſſet pecunias accipi intereſſe, & ſine ſcientia, quod debitor principalis non ſolueret non potuit incurrere aliquam moram.

Vnde non obſtant *Deciſ.* Mohæd. 1. *de vſur.* & alia quæ allegantur, quia loquuntur in principali debitore ad certam die obligato, † qui per lapſum dici abſque interpellatione conſtituitur in mora, locus in fideiuſſore indemnitatis, † qui ſi non certioretur quod principalis non ſatisfecit, & per conſequens quod cauſa releuationis acceſſerit nunquam conſtituitur in mora.

Nec obſtant quod cambiis poſt moram litem decurſis lis ipſa deſeruiat pro interpellatione, quia lis introducta fuit ſolum pro ſorte principali & cambiis ante litem præteritis, & ideo hæc lis non poteſt deſeruire pro interpellatione reſpectu cambiorum decurrendorum; cum Molinæ non conſtiterit quod lite pendente vellet pecunias recambiare.

R. P. D. Cantuccio, Romana Pecuniaria de Zaberitis 7. Aprilis 1581.

SVMMARIA.

1 *Intereſſe damni emergentis non eſt exigibile, niſi petens illud probet in individuo ſe accepiſſe pecunias ad intereſſe propter non ſolutum debitum, à ſuo debitore.*
2 *Mercator deputatus ad finiendum negotium præſumitur illud terminare iuxta ſtilum, & conſuetudinem mercatorum.*

DECISIO CCCXXV.

DOmini dixerunt damna, & intereſſe de quibus agitur non fuiſſe exigibilia, nec in eorum perfectionem deducibilia, & præcipua reſolutionis ratio fuit, quia non conſtat Zabrerios pecunias, quas acceperunt ad ſocietates officiorum & ad cambium, & recambium accepiſſe ex eo quod bon. mem. Cardinalis de Gaddis pecunias illi debitas non ſoluerit ad hoc enim † vt intereſſe damni emergentis debeatur, & ſic exigibile oportet perentem probare in individuo ſe accepiſſe pecunias ad ſocietates offic.j, vel ad cambium, & recambium, vel alias ad intereſſe, & conſequenter paſſum fuiſſe damnum propter non ſolutum debitum à ſuo debitore, *iuxta deciſ.* Mohed. 103. *ſapius in Rota canonizatum.* 1

Non obſtat illud in quo Zabretij præcipuum faciunt fundamentum, quod exigibilitas, & compenſabilitas iſtorum damnorum, & intereſſe debet conſiderari ſecundum conſuetudinem, & ſtilum mercatorum, ex quo mercatores, quos iam reſolutum eſt veriſimiliter compenſaſſe hæc damna, & intereſſe cum ſcutis mille quadringentis triginta per Zabrerios exactis, erant mercatores: † & propter ea negotium eis commiſſum cenſetur fuiſſe definitum ſecundum ſtilum, & conſuetudinem mercatorum vt per Corn. *conſ. 319. ſub n. 12. lib. 3.* Quia reſponſum fuit id poſſe procedere ſi ve.è, & concludenter probaretur calculatores habuiſſe notitiam huiuſmodi damnorum, & intereſſe eaque voluiſſe cum dictis ſcutis mille quadringentis triginta compenſare, licet enim reſolutum fuerit calculatores veriſimiliter hanc compenſationem feciſſe, tamen reſolutio facta fuit cum præſuppoſito, quod iſta damna, & intereſſe ſint exigibilia, & ſic Rota fundauit veriſimilitudinem compenſationis in qualitate damnorum, & intereſſe, hoc eſt ſi de iure ſint exigibilia. Vnde cùm non ſint talia ceſſat veriſimilitudo compenſationis, & tanto magis quod ratio reſolutionis ne Z beritj p æſumantur iactaſſe ſuum ceſſat ſtante inexigibilitate damnorum, & intereſſe. 2

Illuſtriſſimo Cardinale Mellino, Romana Vineæ Veneris 11. Aprilis 1602.

SVMMARIA.

1 *Bulla Pij V. ſuper cenſibus dans Domino cenſus prælationem in venditione fundi cenſiti non transfert illius dominium ante pretij ſolutionem.*
2 *Bulla prædicta ad effectum prælationis, non requirit depoſitum pretij, illud tamen requiritur ad effectum acquirendi dominium.*

DECISIO CCCXXVI.

FVit per Dominos resolutum Baccium non teneri ad fructus percepros ex vinea post litem contestatam, quia Domino Fabio non debentur neque
1 ratione dominij cum Bulla bon. mem. Pij V. † det solum prælationem censuariis, & non transferat dominium ante solutionem pretij neque ratione depositi, quia non adest neque verbale in specie, quod etiam depositum verbale secundum dominos non sufficere in hoc casu, cum Baccius non recusaverit illud recipere. Et in hoc placuerunt, quæ deducebantur per informantes.

Et....qui allegatur in contrarium *in constitut. Burdegalen. in tit. de retract. §. 22.* loquitur iuxta formam illius consuetudinis, cuius termini longè distant ab isto casu.

Non obstat quod Bulla non requirit depositum quia hoc verum est ad effectum prælationis, & in his terminis procedit decisio in hac causa facta coram me. 31. Ianuar. anni 1601. sed secus est quo ad effectum
2 acquisitionis fructuum, † quia in hoc casu requiritur vel depositum verum, vel recusato deposita verbalis oblatio, vt dictum fuit.

Non obstat quod Baccius non tenebatur ad solutionem pretij, nisi habita actuali possessione vineæ derogatione vitij litigiosi & obtento consensu proprietarij, quia ex hoc non sequitur quod Fabius deberet habere fructus ante solutionem.

R.P.D. Penia Romana Census 12. Novembr. 1601.

SVMMARIA.

1 *Non quodlibet fideicommissum inualidat censum impositum super bonis fideicommisso subiectis.*

DECISIO CCCXXVII.

SOlo Domino Horatio Bartolono informante contra Dominum Cæsarem Cincium non fuit capta aliqua resolutio, quia cum Dominus Horatius prætenderet Casale super quo fuerat impositus census suppositum fideicommisso purificato vel purificando, & multis aliis creditoribus Hypothecatum, ita vt non remaneat liberum solum pro parte huius census sequentia erant probanda.

Primum valor Casalis super quo hic census, erat impositus.

Alterum onera quibus prætendebatur grauatum & aliis hypothecatum.

3 Tertium saltem videndum erat † an adesset aliquod fideicommissum eius naturæ, quæ impositionem census tolleret inualidum: sicut in multis causis fuerat decisum, & signanter in *Bononiensi census*, 20. *Mart.* 1600. nam si tale aderat fideicommissum id solum erat satis ad pronunciandum memoratam census impositionem esse validam.

R.P.D. Penia, Bononiensis census, Veneris 31. Ianuar. 1603.

SVMMARIA.

1 *Interesse debetur vbi concurrunt requisita* Paul. de Castr. in l. 3. §. fin. *de eo quod cert. loc.*

2 *Interesse debetur post moram creditori habenti præmanibus rem emendam.*

3 *Interesse hoc casu debet taxari ad rationem fructuum rei emendæ.*

4 *Impedimentum proueniens culpa propria non excusat impeditum.*

5 *Impedimentum, quod facilè potest reuocari, non præstat impedito excusationem.*

DECISIO CCCXXVIII.

MEnse Iunij anni 1601. instante Domino Siluio Scarlattino, fuit relaxatum mandatum executionum contra Dominum Comitem Alexandrum de Populis, & eius fideiussores pro ducatis duodecim millibus pro sorte principali cuiusdam census, sed quia Syluius illud exequi non potuit propter querelam Comitis Alexandri porrectam coram Thesaurario sub prætextu quod census esset creatus contra formam Constitutionis Pij Papæ V. census vigore Syluio fuerat inhibitum, ne mandatum exequeretur. Ideò Syluius interpellauit Comitem Alexandrum & litis consortes ad restituendum dicta scuta duodecim millia siue illa deponenda iuxta formam mandati, quia volebat illa reinuestire in alio censu, siue in tot locis montium non vacabilium montis nouennalis, pro quibus emendis conuenerat cum Dominis Guicciardinis. Cæterùm cùm neque Comes Alexander, neque litis consortes curarent illa restituere, seu deponere Syluius loco damnorum & interesse stante præfata protestatione prætendebat fructus census donec sors principalis restitueretur, super qua prætentione dato dubio, eoque vtraque parte informante proposito Rota censuit Syluio deberi interesse ad rationem montiū nouennalium. Pottissima ratio fuit, † quia in hoc casu pro interesse concurrebant tria requisita à Paul. de Castr. *in l. 3. §. fin. ff. de eo quod cert. loc.* cum ius doctrinam Rota sequi solet in hac materia interesse. Primò mora debitoris, in qua fuit constitutus Comes Alexãder per sustentationem litis, & per mandatum à Rota relaxatum, quod ipse per querelam criminalem impedire curauit. Secundò concurrebat ex parte Syluij creditoris, quod ipse præ manibus habebat loca montiū nouennalium in quibus pecunias suas inuestire poterat quas tamen non inuestiuit, quia sibi, vt oportebat non restituebantur. Tertiò denique concurrebat quod Syluius erat solitus negotiari cum suis pecuniis, quas cum esset mercator non patiebatur sibi esse ociosas, & infœcundas quod in hoc casu ex hoc patebat, quia eadem ad censum dederat, & multas similiter alias, dicebatur ad censum dedisse. Ex quibus sine difficultate † fuit pronunciatum ad dictam rationem interesse deberi, sicut in aliis causis deberi quoque sæpe Rota censuerat. *apud* Mohed. *dec. 3. incip. Dux Sessa. de vsur. & coram* Illustriss. Blanchetto, *in causa Romana societatis, & in causa Romana census die 4. Septembr. 1577.* coram eodem, *& in causa Senogalliensi Prædij 24. Octobr. 1586. coram bon. mem. Rubalo.*

Ideò † autem dictum fuit interesse deberi ad rationem montium nouennalium, quia Syluius sic fuerat protestatus, de illis emendis erat cùm Guicciardinis, & aderat tunc occasio, quæ culpa Comitis Alexandri Syluius emere non potuerat. Hond. *cons. 36. n. 4. lib. 2.* Gabr. *cons. 26. n. 8. & 9. lib. 1.* Roland. *cons. 49. vers. tertio tutor lib. 1.*

Inhibitio à Thesaurario profecta nó excusabat Comitē Alex. tum † quia eius culpa ob querelam porrectam emanauerat, Rom. *cons. 9.* incipit quod pars condemnata vers. in contrarium. Sarnen. *in reg. de trienn. 9. 57. vers. & quia.* tum † quia facit poterat tolli impedimentum inhibitionis, si Comes Alexander bonam fidem agnoscendo pecunias restituisset. Rom. *cons. 352. n. 10. vers. caterum.* Soc. iun. *cons. 17. n. 8. lib. 2.* Fel. *in c. cum inter n. 19. vers. limita primo de except.*

R.P.D.

R.P.D. Ottembergo Romana Saluiani interdicti Veneris 13. Maij 1602.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super re aliena absque domini mandato est nullus.*
2 *Promissio facta ad fauorem tertij absentis valet.*
3 *Absenti acquiritur vtilis actio ex alterius promissione iurata.*
4 *In saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem.*

DECISIO CCCXXIX.

QVia die 23. Ianuarij dictum fuerat in hac causa, quod Bonamicus non potuerit se defendere, aduersus hæredes Angelæ Vitelliæ, & propterea minus potuisset defendere Ecclesiam Sancti Ludouici. Hinc accepta occasione Rectores dictæ Ecclesiæ petierunt iterum audiri. Quare causa super eisdem proposita obiiciebant censum cuius vigore hæredes Vitelliæ
1 agunt esse nullum, †eo quod esset impositus super bonis Marci Antonij Columnæ per Ioan. Starmienum absque mandato, atque ita instantibus Vitelliis per sententiam A.C. ad eorum fauorem declaratum.

Sed non visum est hoc obstare, cùm enim Starmionus pecunias, quas ab Angela Vitellia ad emendum censum acceperat penes se, restituisset, ac vineam suam Bonamico vendidisset in eum finem vt patrem pretij dictæ Dominæ Vitelliæ solueret in extinctionem dicti census idque Bonamicus stipulante notario se factarum promisisset cum expressa hypotheca omnium bonorum, & iurium non potuit opponere militarem census. Nec enim fuit factum contra Bonamicum vigore obligationis census, sed vt contra debitorem Starmioni debitoris Dñæ Angeliæ vigore hu-
2 iusmodi obligationis, quod iure fieri potuit, † valet
3 enim promissio facta ad fauorem tertij, † ori usque ei vtilis actio, si interuenerit iuramentum, Alex. *consil.* 107. *n.* 2. *lib.* 7. Gabr. *conf.* 165. *n.* 8. *& seq. lib.* 1.

Secundò obiiciebant potuisse repelli Angelam Vitelliam exceptione solutionis scutorum trium millium sibi factæ in executionem sortis principalis. Sed propterquam quod ista solutio in facto negabatur, nihilominus, ea quoque concessa, respondebatur illam fieri potuisse ratione interesse, & damnorum, & fructuum vineæ ex æquitate *l. curabit. C. de act. empt.*

4 Vltra quod † hæc, & similes exceptiones, quæ altiorem indaginem requiunt in Saluiano non admittuntur. *per l. fin. C. quor. bonor.* Rip. *ad Rubr. ff. de pignor. n.* 19. *prop. fin.* Menoch. *de adipisc. remed.* 3. *n.* 180.

R.P.D. Manzanedo, Bononiensis de Paleotis Veneris 1. Iulij 1605.

SVMMARIA.

1 *Moneta conuenta, seu promissa non solum est in solutione, sed etiam in obligatione.*
2 *Solutio est facienda in moneta conuenta si reperiatur.*
3 Ampl. *siue aucta siue diminuta illius bonitas extrinseca.*
4 Limit. *si non reperiatur, vel non in sufficienti quantitate.*
5 *Pecunia conuenta si non reperiatur, vel non reperiatur in sufficienti quantitate solutio est facienda de moneta, quæ reperitur tempore solutionis iuxta valorem conuentæ tempore solutionis.*
6 *Mutato valore extrinseco moneta solutio est facienda secundum valorem, qui currit tempore solutionis.*
7 *Diminutio, seu augmentum extrinsecum valoris semper debet cedere ad commodum vel incommodum creditoris.*
8 *Creditor debet tantum habere de moneta noua, quantum tempore solutionis valet moneta antiqua.*
9 *Mutato valore monetæ solutio debet fieri secundum valorem temporis contractus.*
10 *Intellige si mutatio sit in bonitate intrinseca, secus si in bonitate extrinseca.*

DECISIO CCCXXX.

CVm anno 1527. Elisabetha fuisset nuptui tradita Ascanio de Leonibus cum dote ducatorum bis mille aurei largorum, qui tunc temporis fuerunt depositati apud bancum de Bonfiliis ad rationem trium librarum, & quindecim solidorum monetæ Bononiensis pro quolibet eorum, qui tunc temporis erat valor communis cuiuscumque dictorum ducatorum. Et vt constat ex dispositionibus testium pro Paleotis ducati auri largi appellabantur ad differentiam ducatorum cussorum Romæ vulgo *detti della natichella*, qui erant minoris ponderis, & valoris, ideóque *stricti* dicebantur, & ita non solum ducati Bononiæ cussi, quin etiam omnes alij ibi currentes eiusdem ponderis bonitatis, & valoris largi dicebantur ad differentiam strictorum *della natichella*, licet alias dicti ducati largi alij essent cussi Bononiæ, alij Florentiæ, & alij in Hispania, & alibi, & speciali nomine quilibet eorum designaretur iuxta prouinciam in qua cussi fuerunt nihilominus omnes illi largi dicebantur ad prædictam strictorum differentiam.

Et cùm † de iure species monetæ in contractu con- 1
uenta, seu promissa non solum sit in solutione quin etiam in obligatione ex Bartol. *in l. si quis stipulatus decem in mille num.* 5. *vers. facit lex qui Romæ, ff. de solut.* Bald. *in conf.* 213. *n.* 2. *lib.* 5. Hinc † quod in eadem spe- 2
cie si reperiatur solutio sit facienda *ex* Bart. *in l. Paulus la* 1. *n.* 3. *ff. de solut. in l.* 1. *§. fin. num.* 2. *ff. de aur. & argent. legat. per tex. in l.* 2. *§.* 1. *ff. si cert. petat.* Bart. *in l. si quis argentum, n.* 5. *C. de donatio. notat.* Couarr. *de collatio. veter. numism. c.* 7. *§. vnic. n.* 1.

Et † tunc non est opus considerare aliquod aug- 3
mentum, vel diminutionem bonitatis extrinsecæ, nempe valoris, cum qui promisit florenos soluendo florenos eiusdem bonitatis intrinsecæ liberetur. Bald. *in l. cum quid, n.* 7. *vers. sed certe. ff. si cert. pet.* Boër. *decis.* 327. *n.* 4. *vers. quia si dos in aureis.* Cab. *conf.* 164. *n.* 4. *vers. sed si non sit bonitas intrinseca mutata lib.* 1.

Sed † si dicta species reperiatur tempore solutio- 4
nis licet non in quantitate sufficienti ad dictam so- 5
lutionem tunc † debet fieri solutio ad æstimationem præfatæ monetæ iuxta valorem de tempore solutionis faciendæ ex communi Doctorum sententia de qua testatur Franc. de Aret. *conf.* 11. *n.* 3. & Mari. Soc. *conf.* 105. *n.* 1. & 12. *vol.* 1. Boër. *d. dec.* 327. *n.* 4. *vers. ista est communis.* & Gabr. *d. conf.* 164. *n.* 1. & 2. & melius declarat. *n.* 4. Conar. *vbi supra sub num.* 5. *concl.* 8. quam opinionem tenet Bart. *in d. l. Paulus in fin.* Et quam plurimi à præfatis Doctoribus relati, & sæpius in Rota fuit approbata. Et iuxta illam Domini in præsenti dubio censuere esse restituendam æstimationem ducatorum largorum valoris de tempore præsenti. Ratio autem est quia in hoc casu bonitas intrinseca non mutatur, sed tantum bonitas extrinseca, nempe valor, † in cu- 6
ius variatione inspicitur tempus solutionis iuxta regulam traditam à Franc. de Aret. *d. conf.* 11. *n.* 3. *quam refert*

refert Boër. *vbi supra numer.* 4. *& secundum eum ad idem, & cons.* Bald. 269. *circa fin. &* Gemin. *cons.* 137. *num.* 1.

7 Tum † quia si valor monetæ antiquæ in obligatione fuisset diminutus satis esset soluere ipsam monetam antiquam etiam si resultaret in præiudicium creditoris vt omnes fatentur *in d. l. cum quid. & ibi* Socin. *concl.* 3. *&* Gabr. *d. cons.* 164. *num.* 4. ita etiam sicut diminutio cedit ad incommodum creditoris, & augmentum cedere debet ad illius commodum ex regula iuris. Qui sentit onus 2. & tradit Boër. *qui supra n.* 3. *vers. quia sicut diminutio, &* Franc. de Aret. *cons.* 88. quã sequitur, ex pluribus relatis dicit communem Couar. *vbi supra in* 4. *concl. sub n.* 3. nempè quod quando pecunia eodem pondere, & materia manentibus vel augetur, vel minuitur extrinsecus quo ad pretium talis mutatio nocet & prodest creditori.

Tum etiam pro hac nostra communi resolutione adduco *text. in d. cum quid. in fin.* ibi idem autem agi intelligitur, vt eiusdē generis, & eadē bonitate soluatur, qua datum fuit; igitur † oportet aucto valore monetæ antiquæ, illius tamē bonitate intrinseca manēte, 8 quod aut eadem moneta antiqua soluatur, aut tantum ex moneta noua, quod æquiualeat æstimationi monetæ antiquæ, & creditor tantum habeat, quantū tempore solutionis valet antiqua vt not. Soc. *vbi supra n.* 3. *&* 10. *& benè* Gabr. *d. cons.* 164. *n.* 4. Præcipuè cum moneta aurea tempore contractus æstimabatur ad sexaginta solidos, & hic erat verus illius valor, sed ex post facto hi solidi in bonitate intrinseca fuerunt diminuti, licèt eorum numerus fuerit auctus ad septuaginta solidos, necesse est solui septuaginta solidos ad hoc vt solutio fiat in eadem bonitate, qua datum fuit siquidem modo septuaginta solidi in bonitate intrinseca habent eandem æstimationem, quam habebant sexaginta solidi de tempore contractus; & modo creditor non inuentet dictam moneram antiquam nisi pro septuaginta solidis, quod in terminis adducit. Bartol. Soc. *cons.* 298. *col.* 2. *vers.* vnde si hodie deteriorata esset res & pro hac parte adducit casum *l. in res in dotem, & ibi* Bart. *de iur. dot.* quem refert, & sequitur Marian. Soc. *d. cons.* 101. *n.* 12. Et prædictam communem in eadem materia qua sumus de dote restituenda tener, Bald. *in d. cons.* 213. *volu.* 5. quem refert & sequitur, Franc. de Aret. *d. cons.* 11. *n.* 5. *vers.* & hanc opinionem. vbi loquendo, de dotis restitutione dicit hanc esse veram, & communem, idem *cons.* Bald. *refert etiam & sequitur* Petr. de Anchar. *in Clemen. fin. de decim.* idem tradit. Boër. *dec.* 327. *in casu dotis restituendæ & potiss. n.* 4.

9 Prædictis non obstat † quod mutato valere monetæ, & sic illius extrinseca bonitate solutio debeat fieri secundum valorem monetæ de tempore contractus prout fuit plurium Doctorum opinio, quos refert Io. Regnand. *in tract. de moned. à n.* 1. & in terminis de dote restituenda tradit eandem contrariam Afflict. *dec.* 194. *vbi n.* 1. *dicit*, ita fuisse decisum per Collegium Neapolitanum cum subscriptione Doctorum, quos ibi refert, qui omnes pro se adducunt *text. in cap. olim. causam. & ibi gl. fin. & text. in cap.* cum canonicis de censibus, & nituntur ea potissimum ratione quia creditur partes voluisse etiam si non expressērint. Quia 10 respondetur † quod si agimus de moneta cuius bonitas intrinseca est mutata debeat ad solutionem considerari æstimatio, & valor illius de tempore contractus si verò non bonitas intrinseca, sed extrinseca fuerit mutata nēpe valor tunc debeat considerari idem valor de tempore solutionis inspecta æstimatione monetæ antiquæ ad hoc vt illi æquiualeat valor de tempore solutionis, & sic in eadem bonitate soluatur qua statum fuit iuxta *text. in d. l. cum quid. & tenet* Gabr. *vbi supra, n.* 4. *&* Socc. *n.* 4. *cons.* 101. *n.* 8. & sic dicta iura in contrarium adducta intelliguntur, & sententia Doctorum contrarium tenentium, vt expressè videtur innuere idem Ioan. Regnand *vbi supra n.* 9. vbi cum superius assentisset contrariæ opinioni, & attulisset iura prædicta quin & Doctores illam tenentes, dicit concludo igitur quod solui debet dos in Florentis, qui currebant in Delphinatu tempore contractus, & promissionis dotis si reperiantur, vel si non currant vel non reperiantur debet solui de pecunia minuta argentea tunc currenti ad valorem dictorum florenorum; alias si non reperiatur moneta alba, quæ illo tempore currebat solnetur hodie de currenti ad valorem tamen intrinsecæ bonitatis monetæ tunc currentis; vbi expressè vult quod solutio fiat de moneta hodie currenti ad valorem tamen bonitatis intrinsecæ monetæ antiquæ, & ita illius æstimatio antiqua attendatur ad hoc vt possit inuestigari quantitas quæ de moneta, & valore hodierno sit soluenda siquidem illa debet regulari iuxta æstimationem antiquam dictæ monetæ, quæ ad supradicta debet attendi, & hoc voluerunt iura *in d. c. olim causam, & cap. cum canonicis. de censibus. Vnde* Boër. *vbi supr. n.* 8. refert tenentes præfatam contrariam opinionem, *sed n.* 9. dicit nostram resolutionem esse veriorem, & communiorem.

Illustrissimo Cardinale Pamphilio Bononiensis bonorum Emphyteuticorum Lunæ 2. Decembr. 1596.

SVMMARIA.

1 *Caducitas ob alienationem rei Ecclesiæ non incurritur nisi ea volente.*
2 *Exceptio iuris tertij, quod non est exclusiuum iuris agentis non potest opponi nisi tertio volente.*
3 *Ecclesia potest declarare se nolle prosequi caducitatē.*
4 *Alienans partem rei Ecclesiæ non cadit è tota re, sed tantum à parte alienata.*
Ampl. *etiam si prohibita sit alienatio in totum, vel pro parte.* ibid.
5 *Verba inuestituræ sunt intelligenda ad fauorem conductoris contra locatorem.*
6 *Pœna caducitatis euitatur per redemptionem.*
7 *Dummodo redemptio fiat ante declaratam caducitatem, & antequam sit effecta deterior conditio Ecclesiæ.*
8 *Alienatio rei Ecclesiæ cum clausula reseruato semper iure Ecclesiæ non inducit caducitatem. Nisi postquam fuit deuentum ad liberam traditionem.*
9 *Alienatio facta à minore sine debitis solemnitatibus est nulla.*
10 *Alienatio rei Ecclesiæ nulliter facta non causat caducitatem.*
11 *Minor alienans rem Ecclesiæ, si ante declaratam caducitatem, & ante lapsum quadriennij post maiorem ætatem redimat restituitur aduersus istam pœnam caducitatis.*

DECISIO CCCXXXI.

DOmini dixerunt alienationem partis bonorum emphyteuticorum comprehensorum in inuestitura anni 1488. non obstare Comiti Rouarello, quominus vigore eiusdem inuestituræ agere possit contra dominos, de Bullis pro recuperatione bonorum de quibus agitur non obstante pacto quod inuestitis non liceat vendere in toto, seu in parte aliqua sub pœna caducitatis, à contractu, & contentis in eo Quia illa exceptio caducitatis resultans ex alienatione facta irrequisita Ecclesia, † quæ non incurritur nisi Ecclesia 1 volen

volente,& declarante,*l.* 2.vbi omnes.*C.de iur.emphyt.* Cassiad. *dec.* 2.*n.*1.*& decis.* 3.*in fin.* non potest opponi à Dominis de Bullis, qui respectu bonorum Ecclesiasticorum à comite habitorum nullum ius habent ab Ecclesia, & tanquam tertij non possunt excipere de iure Ecclesiæ quod non est exclusiuum iuris agentis
2 † nisi Ecclesia ipsa volente Bart. *in l.*2. *C.de except. rei iudic.* & tradunt Glos. & Doctor. *communiter in d.l.*2. *C.de iur.emphyt.* Alex. *conf.*116. *num.*4. *lib.*4. Præsertim cum Ecclesia agnouerit bonam fidem declarando se nolle prosequi istam caducitatem, † quod
3 facere potuit Abb.*in cap.potuit n.*15.*de locat.* Crescent. *dec.*2.*tit.de* Clar.*in §.emphyteusis.quæst.*10.maximè quia alienatio Comitis fuit de quadam exigua, seu minima parte bonorum in inuestitura comprehensorum, † propter cuius alienationem Ecclesia non poterat prætendere caducitatem quo ad alia bona non alienata de quibus agitur. *cap. vnic. de Vasall. qui contr. Constitut.Lothar.de communi* Graff.*dec.*29.*num.*1.*cum seqq.* Alex.*conf.*99.*circa fin.lib.*5. Ias. *in d.l.*2. *C.de iur. emphyteut.n.*125. Clar.*d.§.emphyteusis quæst.*13.*in fin.* & hanc opinionem vti æquiorem tenuit Rota in causa Cesenatensi bonorum sub die 8. Februarij 1591. coram Illustrissimo D. Cardinale Plato, vbi etiam aderat in totum, vel in parte sub pœna caducitatis, quæ licet in hoc casu loquatur à contracto,& contentis in eo,vt minus deuiet à iure communi, quam fieri possit intelligenda est vt cadat à contractu,& contentis in eo in totum vel pro parte prout in totum, vel pro parte contrauentum fuerit *l.*2. *C.de noxal.* & vul-
5 garis est regula quod verba inuestituræ ad fauorem conductoris,& emphyteutæ contra locatorem, & dominum sint accipienda, *l. veteribus, ff. de pact.* Brun. *conf.*117. *n.*132. *præsertim ad euitandam caducitatem.* Bero. *conf.* 149. *in fi. lib.* 1.

Accedit etiam, quod in hac alienatione nullum fuit illatum præiudicium Ecclesiæ cùm ante acceptationem deuolutionis bona fuerint redempta, † quo
6 fit vt non dicatur incursa caducitatis saltem ex æquitate (quam Ecclesia) quæ est cultrix iustitiæ,& non debet locupletari cùm aliena iactura, teneatur tenetur vbi eius ius non est effectum deterius vt tradit Bart. *conf.*34.*n.*2. Bero. *in cap. potuit n.*164. *extr.locat.* cùm allegatis per Modern. *de caus.priuat.ob alienat.ampliat.* 29. *num.* 2. Quod licet requirat celerem redemptionem arbitrio iudicis, † hoc tamen arbitrium Domini
7 intelligebant dummodo redemptio fiat ante declaratam caducitatem,& antequam sit effecta deterior conditio Ecclesiæ. Ias. *in d.l.*2. *num.*78. *C.de iur.emphyt.* Redoan.*de reb.Eccles.non alienan.§.Emphyteuta.n.*48. & fuit resolutum *coram* Domino meo Seraphino *in causa Zamorensi Castri de Mense Decembris* 1576. *& in alia casalis Marcigliani de mense Iunij* 1587. Vltra
8 † quod ista alienatio fuit facta cum clausula semper reseruato iure Ecclesiæ,& non fuit deuentum ad liberam traditionem, quæ elapso septennio prævia æstimatione peritorum erat facienda, quod non habuit
9 effectum, & etiam fuit nulla tanquam facta à minore sine debitis solemnitatibus, *l.*3. *C.de reb. eor. l.*5. *C.de*
10 *præd.minor.* & † consequenter non causat caducitatem Bald. *in l.*2.*n.*3. *C.de episc.audien.& in conf.*90.*n.*5.*lib.*1. Ias. *in l.fin.num.*139.*C.de iur.emphyt.* Guid.Pap. *quæst.* 590. *cum aliis per* Tiraq. *de retract. lignag.* §.1. Glos. 2.
11 *n.*6. Vel saltem † præstat iustam causam, vt concurrente redemptione ante declaratam caducitatem, & ante lapsum quadriennium post maiorem ætatem succurratur minori per viam restitutionis in integrũ aduersus istam pœnam conuentionalem quatenus ex alienatione fuisset incursa Glos. & Bald. *in l.*3. *§. non solum.C.de minor. cùm aliis per* Modern. Perusin. *de restitut. in integr. quæst.*82. *num.*11.

R. P. D. Manzanedo Romana prætensi Canonis seu census, Veneris 16. *Martij* 1607.

SVMMARIA.

1 *Solutio est probanda ab eo, qui illam allegat.*
2 *Et clarè, & concludenter.*
3 *Nouatio vt inducatur ex delegatione requiritur consensus debitoris cessi.*
4 *Exactio nominis debitoris cessi cedit ad commodum cedentis.*
5 *Periculum nominis debitoris venditi, vel insolutum dati post venditionem, seu insolutum dationem spectat ad accipientem.*
6 *Debitor dans insolutum nomen sui debitoris cum acceptatione creditoris liberatur.*
7 *Exactio partis crediti præstat præsumptionem quod totum fuerit exactum.*
8 Intellig. 1. *procedere in creditore, qui habet in manibus bona debitoris.*
9 Intellig. 2. *procedere in debito, quod vnica solutione est soluendum, secus si in diuersis terminis,& solutionibus.*
10 *L. Quicunque. C. de apoc. public. lib.*10. *procedit quando solutiones sunt factæ pro eodem debito.*
11 *Statut. vobis* 158. *lib.*1. *inducens præsumptionem solutionis admittit contrarias præsumptiones.*

DECISIO CCCXXXII.

FVit resolutum 23. Iunij 1606. summam scutorum sexcentorum sexdecim contentam in concordia de anno 1564. & procedentem ex terminis decursis illius annui census scutorum septuaginta quinque non esse perpetuam, sed ad tempus collatam, nempè quousque prædicti termini decursi integraliter fuissent soluti. Hodie verò dubitaui.

An constaret præfata Scuta sexcenta sexdecim integrè soluta fuisse, & Domini negatiuè respondere. Quia cùm Dominis de Pichis, qui ad prædictã summam tenentur, eam integrè factam allegent † debent 1
talem solutionem probare, *l.*quingentas.*ff.de solut.glos. in verb.repellere circa med.in l.*2.*C.de iur.emphyt.*Quia, & clarè,& † concludenter,*l.non hoc C.vnde legit.cap.in* 2
præsentia, & ibi Doctor. *de probat.* Aymon. *conf.*313. *n.*1. talis autem probatio non videtur adesse, cùm de vera, & reali solutione non constet, & recurratur ad præsumptiuam, quæ tamen non sufficaretur.

Primò namque assignatio facta ad affectum casalis à Siluestro delegante quendam Marcum de Falectino, & Fabritium Graffinum non inducit solutionem,nec delegationem cùm non fuerit certa,sed respectu fructuum futurorum, pro quibus affectuarij erant debitores ipsius Siluestri, non tamen in tanta, & certa summa,quæ ascenderet ad certa d.scuta sexcenta sexdecim; † nec est assignatio ab istis affectuariis fuerat 3
acceptata prout opus erat ad inducendam ex tali delegatione nouationem, & solutionem iuxta Glos. *magnam in l.quamuis, §.si mulier. el.*2.*& ibi* Castren.*ff. ad Velleian.* Bald. *in l.*2.*n.*4. *C.de execut. rei iudic.* Surd. *alios referens dec.*25.*n.*6.

Nec minus datum fuit in solutum nomen debitoris, sed duntaxat fuit data facultas exigendi ab affectuariis, vnde in assignatione dicitur consentire Dominus Syluester quod Domini Canonici possint, & debeant exigere,à Marco, & Fabritio rem quæ facultas exigendi videtur data ad commodum cessionarij, † periculum spectabat ad Syluestrum cedentem, & 4
quia si nihil aut minus à debitore cesso exigatur, id

totum cedit ad commodum Sylueſtri cedentis, *l. ſi conuenerit, ff. de pignor. act. l. nomen C. quæ res pignor. oblig. poſſ.* Dec. *conſ. 99. n. 4.* & iſta eſt quædam ſimplex nominis ceſſio, qua creditori magis conſulatur, quatenus quicquid ab afficuariis non haberet à Sylueſtro cedente habiturus eſſet † quod ſecus procederet ſi non debitoris venditum fuiſſet, vel in ſolutum datum, quo caſu periculum nominis eius contingens poſt ceſſionem inſolutum ſpectat ad ceſſionatium, non ad ſedentem, *l. pupill. & ſorori, & ibi* Caſtr. *ff. de ſolut.* Et † ſic ex tali datione inſolutum cum acceptatione creditoris videretur ei ſatisfactum ex Bald. *in l. pro debito. C. de bon. auctor. Iud. poſſid. faciunt tradita à* Surd. *conſ. 22. n. 33.* Cachet. *dec. Pedem. 61. n. 9.* Vnde cùm in aſſignatione Sylueſtri non contineatur datio in ſolutum nec venditio nominis ceſſi, ſed tantum quædam ſimplex, ceſſio facultatis exigendi ab afficuariis, & aliis, nec fuerit acceptata viderur ex tali aſſignatione non potuiſſe induci nouationum, nec integram ſolutionem iſtius ſummæ ex ſupradictis.

Nec minus facit exactam fuiſſe à Canonicis partem iſtius debiti, † ex quo intrat coniectura, quod totum fuerit exactum *iuxta dec. Afflict. 13. n. 20. verſ. ottana coniectura.* Quia † deciſio loquitur in caſu, quo creditor habens in manibus bona debitoris ſibi ipſi partem debiti ſoluit, tunc nimirum ſi præſumatur totum ſibi ſoluiſſe, tum etiam † quia talis coniectura intrahit, quando vnicum debitum vnica ſolutione eſſet ſoluendum, ſecus in noſtro caſu in quo diuerſis terminis, & ſolutionibus annuis integra ſolutio eſſet facienda, quo caſu non infertur nec præſumptiue de parte ſoluta ad totum.

Nec intrat coniectura ad præteritas ſolutiones ex tribus de anno 1588. 1589. & 1590. factis *iuxta text. in l. quicunque C. de apoc. public. lib. 10.* † cùm iſtæ ſolutiones videantur factæ pro ſatisfactione dictorum ſcutorum ſeptuaginta quinque annorum ex cenſu principali procedentium, & in feſto S. Angeli quoquo anno ſoluendorum, non autem ad ſatisfactionem, ſcutorum quinquaginta ſoluendorum quolibet anno in Feſto S. Ioan. Baptiſtæ vſque ad integram ſolutionem prædictæ ſummæ ſcutorum ſexcentorum ſexdecim.

Nec facit præſumptio ſolutionis deſumpta *ex ſtatuto Vrbis*, 158. cùm † dictum Statutum admittat contrarias præſumptiones vt fuit dictum in illa Romana Collegij die 6. Maij 1606. *coram D. meo Sacrato*, In præſente autem contra prædicti Statuti præſumptionem adſunt aliæ vrgentes nempe aſſignatio cuius virtute debitores credebant ſe ſoluiſſe, vnde non eſt præſumendum ſolutionem alio modo factam fuiſſe, cùm etiam conſter de parte ſolutionis veræ, & realis diuerſis vicibus, & per diſtincta, & intermedia tempora factæ quæ excludunt præſumptionem Statuti, quin, & interrumpunt quamcumque præſcriptionem tàm ſtatutariam, quàm legalem.

Illuſtriſſimo Cardinali Blanchetto Romanæ de Theodolis. Veneris 17. Aprilis 1592.

SVMMARIA.

1 *Alienatio rei prohibitæ alienari, quæ non offendit mentem teſtatoris non inducit contrauentionem.*
2 *Alienatio fructuum rei prohibitæ alienari non operatur contrauentionem.*
3 *Emphyteuta alienans fructus non dicitur alienare rem ipſam, nec incidit in pœnam caducitatis.*
4 *Vaſſallus alienans commoditatem feudi feudo non priuatur.*
5 *Intellige ſi alienatio facta ab hærede grauato, Emphyteutæ, & Vaſſallo non excedat vitam ipſorum.*
6 *Iuſſus Iudicis præbet iuſtam cauſam excuſationis.*
7 *Filius tenetur alere patrem pauperem.*
8 *Prohibitio omnis generis alienationis, & obligationis intelligitur de ea per quam deueniri poſſit ad rei prohibitæ alienari alienationem.*
9 *Cenſus differt à fructibus cenſus.*
10 *Super re prohibita alienari poteſt imponi ſeruitus durante vita imponentis.*
11 *Fructuum perceptio poteſt concedi à prohibitio, alienare abſque incurſu pœnæ.*
12 *Redemptio rei alienatæ facta ante declarationem caducitatis liberat à pœna.*
13 *Contrauentionis exceptio eatenus durat, quatenus durat contrauentio.*

DECISIO CCCXXXIII.

FVit reſolutum duas donationes præſuppoſitas in dubio factas per Marchionem Theodolum, alteram ſcilicet matri, alteram Auunculo non eſſe tales, ex quibus ipſe ceciderit ab hæreditate ſibi ab Epiſcopo Gadicenſi relicta. Cum enim teſtator ſolum præ oculis habuerit conſeruationem bonorũ in familia, & maiorarus, per ipſum inſtituti † vbicumque ex alienationibus mens ipſius non offenditur, licet verba repugnare videantur non dicitur contrauentum diſpoſitis in teſtamento, Ang. *conſ. 169.* Ial. *in l. filiusfamilias. §.* Dini. *num. 78. ff. de leg. 1.* Socin. Iun. *conſ. 28. n. 5. lib. 2.* Alba. *conſ. 97. n. 17.* Donationes autem cùm non comprehendant bona ſed tantum fructus bonorum, & domus habitationem † non operantur effectum contrauentionis, *l. codicillis §. Inſtituto, ff. de leg. 2. l. Pater in princ. ff. de leg. 3.* ſicut emphyteuta alienando fructus † rei emphyteuticæ non dicitur alienaſſe rem ipſam, nec incidit in pœnam caducitatis Grat. *conſ. 22. n. 3. in 1.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1.* Glo. *7. n. 41.* Vaſſallus † etiam alienans commoditatem feudi feudo non priuatur, Ruin. *conſ. 176. n. 13. in 1. & conferunt alia deducta exempla per D. Benettum.*

Non obſtat quod donatio facta matri ſit ad vitam matris, † & quod allegata procedunt in alienationibus, quæ non excedunt vitam alienantis. Quia cùm veriſimile ſit ex ordine naturæ filium fore ſuperſtitẽ matri, hæc alienatio non videtur doloſè facta in fraudem vocatorum, cùm quia Morte Marchionis expirat, *l. lex vectigali. ff. de pign. leg. 1. C. ſi pign. pign. dat. futur.* & eo magis, quod præceſſit iuſſus iudicis, † qui præbet iuſtam cauſam excuſationis, *l. non videtur, §. ſi quis iuſſus. vbi* Dec. *ff. de reg. iur.* Bald. *in cap. 2. num. 11. de prohib. feud. alien. per Fride.* Et fuit facta ex cauſa alimentorum ad quæ † filius tenetur, *l. ſi quis à liberis. ff. de lib. agnoſc.* quæ obligatio ad filios Domini Theodoli, ſi cùm illis deceſſiſſet, ſi ſine illis ad Dominum Ioannem tranſiſſet.

Non obſtat quod teſtator prohibuerit † omne genus alienationis, & obligationis. Quia intelligetur de ea obligatione, & hypotheca, per quam deueniri poſſit ad rei prohibitæ alienari elienationem, *l. fin. C. de reb. alien. non alien.* Foller. *in prax. cenſuar. fol. 317. & fuit reſolutum coram* bon. mem. D. de Rubeis *in vna Romana vinearum 4. Februarij & 22. Martij* 1572.

Quod autem hæ donationes non excedant ipſam commoditatem percipiendi fructus patet quia † domus donatur matri pro ipſius habitatione, & ad habitandum, & non donantur cenſus, ſed pro ſumma ſcutorum mille quingentorum quadraginta ſeptem fructus & reditus cenſuum.

Quo verò ad donationem factam Auunculo licet videatur alienatus vſusfructus, tamen ſi perpendantur verba

verba ipsius donationis magis sonare videntur in factum, quam in ius vt patet ibi vsumfructum, & introitus, & reditus, & prouētiones & ibi ad habendum tenendum, fructificandum. Et communis est opinio,
10 † posse super re prohibita alienari imponi seruitutem durante vita imponentis Curt. *de feud. part. 4. qu. 14.*
11 & fructuum perceptionem † posse alteri concedi supra dictum fuit, & tradit idem Curt. *quæst. 15. loco supra citato in fin. &* Modern. à Petra *de fideicommiss. quæst. 8. num. 104.*

Sed tollit omnem difficultatem rescissio huius donationis ante acceptam caducitatem à D. Ioanne ex
12 quo pœna euitatur, † quæ non habet locum nisi declarata caducitate per substitutum, prout dicitur de emphyteuta alienante irrequisito Domino vt non cadat nisi ipso volente Butr. *cons. 34.* Alex. *cons. 106. n. 4. lib. 4.* Modern. de Emphyteus. *de cons. priuat. ob*
13 *alienat. irrequis. domin. ampl. 29. n. 2.* † & contractionis exceptio eatenus durat, quatenus ipsa contrauentio vt fuit alias resolutum *coram* R. P. D. meo Decano *in causa Portuensi bonorum.*

Ex quibus, & aliis deductis pro D. Theodolo fuit decisum ex his duabus donationibus ab hæreditate non cecidisse.

Illustrissimo Cardinali Blanchetto, Romana de Theodolis, Lunæ 8. Nouembris 1595.

SVMMARIA.

1 *Prohibitio alienationis latissimè sumpto vocabulo comprehendit pignorationem, & hypothecariam obligationem.*
Maximè si in casu contrauentionis alter vocetur, ibid.
2 Ad vnguem. *Inuiolabiliter hæc verba idem important quod ad litteram, & formaliter.*
3 *Testator declarans irritam, & nullius roboris quamcumque alienationem comprehendit etiam alienationem de facto factam, licet nulliter de iure.*
4 *Voluntas Principis inter impossibilia connumeratur.*
5 *Alienans rem expressè prohibitam alienari sub pœna non eximit pœnam per redemptionem.*
6 Limit. *si prohibitio sit tacita.*
7 *Vbi eadem est ratio ibi debet esse eadem dispositio etiam testatoris.*

DECISIO CCCXXXIV.

FVit per Dominos resolutum testatorem respexisse nudum factum per quod res hæreditaria ipsius fuerit in alium de facto translata, non autem iuris effectu, idque ex pluribus verbis testamenti. Primò dum prohibet omnem, & quamcunque alienationem alienationis latissimè sumpto vocabulo vocando proximio-
1 res in gradu statim secuta alienatione. † Nam ex ipsis verbis alienatio de facto necessariò censetur comprehensa postquam pignoratitiam, & hypothecariam obligationem prohibet expressè ad quas alienatio latissimè sumpto vocabulo aliàs referri potuisset, & per vocationem proximiorum in casu alienationis multo magis prohibuisse censetur idem alienationis genus Bald. *in cap. aut si libellario, n. 4. quib. mod. feud. amitt.* Corn. *cons. 243. n. 3. lib. 1.* Molin. de Primog. *lib. 4. cap. 1. n. 22.* Roder. Zuarez. *alleg. 3. n. 7.* Ant. Gomez. *ad l. 40.* Taur. *n. 88.* Præcipuè attenta alia clausula. Quod eius prohibitio ad vnguem, & inuiolabiliter obseruetur quod idem importat, † ac si dixisset ad litteram, &
2 formaliter. Dec. *cons. 247. n. 2.* Et in nihilo pœnitus contrauenitur *cap. 3. de off. ord. cap. 1. de eo, qui mittit in poss. rei fern. caus. foc. cons. 115. n. 6. lib. 1.* Præterea † de-
3 clarando omnem, & quamcunque alienationem irritam, & nullius roboris, & momenti tàm factum, quàm iuris effectum considerasse, & prohibuisse videtur Decian. *cons. vlt. num. 5. lib. 2.*

Istis secundum aliquos ex Dominis accedit prohibitio non solùm obtinuendi, sed querendi licentiam à Summo Pontifice, per quem derogatur eius voluntati, † quæ causa cum pendeat à voluntate Principis
4 inter impossibilia connumeratur, *l. idem Iulianus, §. vlt. ff. de leg. 1. l. continuus, §. cum quis vbi* Glos. & Bart. *ff. de verb. oblig.* Alex. *cons. 214. n. 4. lib. 6.* Quare testator considerando in actu fere impossibili contemptum suæ voluntatis censetur multò magis voluisse prohibere alienationem de facto quæ facilè potest contingere, propter timorem enim alienationis futuræ prohibetur impetratio licentiæ alienandi, ergo multò magis prohibita censetur ipsa alienatio de facto ex regula propter quod vnumquodque tale, & illud magis.

Non obstant in contrarium considerata, & Primo hæc omnia procedere quatenus interfit vocati non autem quatenus non interfit. Quia Doctores omnes
5 supra allegati indistinctè † concludunt alienantem non posse recuperare, sed statim admitti illum qui in pœnam est vocatus, & efficit tanquam indignum à reuocatione, et alienatæ secus † est in tacita vt in Glos.
6 *2. commentator recepta in l. cum pater, §. hæres, ff. de legat. 2.* Ferdin. Loaz. *in l. filiusfamilias §. Diui. num. 112. ff. de leg. 1.* Quia consideretur nè dum interesse vocati, sed contemptus voluntatis testatoris.

Secundò non obstat quod testator solum nudum factum in casibus expressis. Quia ratio conseruandi bona integra, & in perpetuum in familia habet locum in omnibus casibus; & prohibitio consequenter refertur ad omnem casum, † cum non detur ratio diuersi-
7 tatis quare magis voluerit in vno quam in alio disponere *Paris. cons. 29. num. 22. lib. 2.* Gabr. *de Clausul. conclus. 9. n. 24.* Immò adest clausula clara complectens omnes casus, ibi & hæc omnia toties quoties rem.

Quod autem ex his sequatur, & an prætensæ alienationes factæ per D. Theodolum sint vel non sint tales erit alterius inspectionis.

R. P. D. Manzanedo, Romana fructuum dotis de Paluzzellis Lunæ 2. Aprilis 1607.

SVMMARIA.

1 *Dotis fructus constante matrimonio spectant ad maritum.*
2 *Fructus census cessi debentur cessionario de die cessionis.*
3 *Cedens censum si fructus illius exigat tenetur eos cessionario restituere.*
4 *Quondam, hæc dictio denotat eum cui adiicitur esse mortuum.*
5 *Verba enunciatiua probant inter partes contrahentes.*
6 *Et multo magis fauore dotis.*

DECISIO CCCXXXV.

FVit resolutum coram bon. mem. Litta 28. Iunij 1602. fructus dotis non deberi Dominæ Lucretiæ pro rempore, quo maritus illius vixit † cùm ad illum
1 pro eo tempore spectassent *iuxta text. in l. dotis fructus, ff. de iur. dot. l. pro oneribus C. eo. Vide defuncto marito, si* dos consisteret in pecunia fructus fuissent debiti Dominæ Lucretiæ à die interfullationis iudicialis *iuxta*

Statutum

Statuum Vrbis, 137. lib. 1. & fuit dictum in eadem decisione.

Sed cùm in instrumẽto Anni 1593. inter Dominam Lucretiam; & fratres celebrato ipsi fateantur dotem scutorum mille quingentorum fuisse assignatam Dominæ Lucretiæ, illamque fuisse inuestitam super quadam vinea ipsorum fratrum, quam ipsi vendiderunt Dominæ Comitissæ Sforciæ pro scutis duobus millibus trecentis sex pro quibus emptrix imposuit annuũ censum super Casale Palazzetto, vnde fratres recognoscentes bonam fidem ejga d. Lucretiam, & ne indotata remaneret declarauerunt in dicto censu scutorum duorum millium trecentorum sex fuisse, & esse comprehensa dicta scuta mille quingenta dotis dictæ Lucretiæ, & propterea ad illam spectare: vnde illi cesserunt iura, & actiones in dicto censu illis competentia pro dicta rata dotis, & sic † clarum est fructus 2
dicti census pro summa dictæ dotis Lucretiæ, & quod si ipsa acceptauit prædictam cessionem, & debuit illos 3
habere à Domina Comitissa si fratres eos exegerunt † tenentur illos Dominæ Lucretiæ restituere ad tradita per Paris. *cons.* 88. *num.* 14. *& seq. lib.* 1. *per text. in l.* 3. §. *illud tenendum, & in* §. *tantum, & per text. in l. venditor l. vltima, & vtrobique* Salic. *ff. de hæred. & act. vendit.*

Quæ obligatio fratrum soluẽdi dictos fructus Dominæ Lucretiæ incipit à morte eius mariti, & sic à dicto anno 1593. quo prædictus contractus celebratus fuit, & in quo tempore dictæ mortis constat per confessionem fratrum, quatenus ibi fatentur Dominam Lucretiam nuptam fuisse quodam Petro. Quæ dictio, 4
† Quondam denotat maritum iam mortuũ, *vt not.* Iacob. Butrig. *in l. cum aliquis, C. de iur. dot.* & Alber. *in suo dictionario in verb. Quondã,* & Alex. *cons.* 14. *n.* 15. *lib.* 6. Et quamuis verba dictæ confessionis sint † enunciatiua probant inter partes contrahentes, vt notãt idem Alex. *cons.* 112. *n.* 1 *eod. lib.* 6. *per text. in l. optimam, C. de contr. & commit. stipulat. & in l. quædam ff. de prob. &c.*

Quæ magis † procedunt in casu dotis ex notat. *in* 5
l. 2. *C. de dot. promiss. tradit.* Afflict. *decis.* 83. *num.* 4. & 5. Vnde intrat prædicta obligatio fratrum de soluendo fructus dotis Lucretiæ.

R. P. D. Manzanedo, Romana fructuum dotis de Paluzzellis, Lunæ 14. Maij 1612.

SVMMARIA.

1 *Fructus census non debentur post illius extinctionem.*
2 *Fructus census non debentur creditori habenti hypothecatum censum.*
3 *Hypotheca non sufficit ad fructuum acquisitionem.*
4 *Hypotheca non præstat creditori titulum, nec possessionem rei hypothecatæ, sed tantummodo actionem ad consequẽndum suum creditum super re hypothecata.*
5 *Fructus dotis viuente marito non ad vxorem. sed ad maritum pertinent.*

DECISIO CCCXXXVI.

IN decisione in ista causa facta coram me 2. Aprilis 1607. fuit dictum fructus census scutorum duorum millium trecentorum sex impositi per Dominam Comitissam Sfortiam super Casale Palazetto stante instrumento recognitionis bonæ fidei celebrato de anno 1595. inter Dominam Lucretiam & fratres de Paluzzellis ex assignatione sibi facta deberi pro dote scutorum mille quingentorum Dominæ Lucretiæ, & quod si qua acceptauit prædictam cessionem debuit illos habere à Dña Comitissa Sforcia, sed si non obstante dicta cessione fratres habuerunt istos fructus à Comitissa tenebãtur illos Lucretiæ restituere, & quod ista obligatio fratrum soluendi dictos fructus Lucretiæ incipiebat à morte eius mariti, & sic à dicto anno 1593. quo prædictus contractus fuit celebratus, & de quo de dicta morte constat per confessionem fratrum vt latius in dicta decisione. Quæ quidem quia fuit facta Lucretia tantum informante, ideò pro parte hæredem dictorum fratrum de Paluzzellis valide negabatur fructus dicti census deberi Lucretiæ, & sic fuit pretium de nouo audiri super eisdem, & Lucretia etiam voluit de nouo audiri prætendens dictos fratres ad fructus suæ dotis teneri non solum à dicto anno 1593. verum ab anno 1590. Vnde hodie super eisdem causa reproposita vtraque parte informante, & inspectis de nouo deductis apparuit prædictum censum scutorum duorum millium trecentorum sex extinctum fuisse de anno 1590. ita vt de tempore dictæ recognitionis, & assignationis, census non esset in rerum natura, & sic † nec fructus ex illo deberi.

Nec obstare quod de tempore dictæ extinctionis fuerit ex eisdem pecuniis creatus nouus census scutorum mille, & subrogatus in locum primi quia de isto vltimo censu non debentur fructus Lucretiæ cui nulla de illo facta fuerat assignatio, nec in eo habebat aliquam hypothecam. Et quamuis illam haberet non ex eo poterat percipere dictos fructus, † ad quorum perceptionem non sufficit res hypotheca, † cum per illam quis non habeat titulum nec possessionem: † sed tantummodo actionem ad consequendum super re hypotheca suum creditum *ad text. in* §. *Item seruitera Instit. de action.* Neguſ. *de Pignor. part.* 1. *n.* 4. Et prædicta subrogatio fuit facta tantum respectu euictionis, quo ad Dominam Comitissam Sfortiam, & septimum Petrignanum, qua extinctione stante parum prodest Lucretiæ acceptasse prædictam assignationem sibi factam de anno 1593. prout in instrumento dictæ assignationes realiter illam acceptauit.

Nec etiam apparet istos fratres habuisse fructus dicti census scutorum duorum millium trecentorum sex ab anno 1593. à Comitissa, nec potest apparere cũ constet de dicta anteriori extinctione census: vnde venit dicendum Dominæ Lucretiæ non deberi prædictos fructus nec ab anno 1593. nec minus ab anno 1590. cùm de illo tempore maritus viueret, & resolutum † fuerit tàm *coram* bon. mem. Litta, 3. *Iunij* 1602. *quam coram me* in dicta prima decisione viuente marito dictos fratres non teneri ad fructus dotis Lucretiæ vltra quod nullatenus constat de morte mariti ante dictum annum 1593. nec testes dati illam probant, sed tantum illius absentiam, & discessum ab vrbe.

An Autem interesse aliquod debeatur Lucretiæ Domini reliquerunt particulariter videndum.

R. P. D. Penia, Rauennatensis census Mercurij, 27. Ianuarij 1610.

SVMMARIA.

1 *Census imponi potest soluendus ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno.*
2 *Accollans sibi censum debet illum soluere ad rationem ad quam fuit impositus.*
3 *Æquitas non patitur vt penes vnum sit res ipsa, vel illius pretium, & pars oneris existentis super dicta re sit penes alium.*
4 *Augmentum, vel diminutio debiti ad eum spectat, ad quem spectat solutio debiti.*
5 *Verba in dubio stant potius demonstratiuè, quam restrictiuè.*

DECI

DECISIO CCCXXXVII.

CVm Domini de Tuschis imposuissent annuum censum scutorum sexcentorum auri in auro super quibusdam bonis dominorum Rasponorum, & Lupatellorum de ipsorum consensu, illumque vendidissent Dominæ Franciscæ Guerrieriæ de Gonsaga pro scutis sex mille auri in auro ad rationem scutorum decem pro centenario auri in auro quolibet anno, & longo post tempore vigore cuiusdam concordiæ, siue transactionis inter Dominos de Gonzaga, Dasponos, & Lupatellos in qua fuerat dictum præter alia quod censuari prætendebant soluere ad rationem iam solutam videlicet libras quatuor, & solidos quatuor pro scuto monetæ Romandiolæ. Cæsar Gallus, qui quædam Puscorum bona in territorio Cæsenæ pro scutis quinque millibus emerat, & censum sibi pro eadem quantitate accollauerat non ad prædictam rationem decem auri in auro pro centenario, sed octo fructus soluere prætendebat.

Dubitaui ad quam rationem censum soluere teneretur. Et Rota † vtraque parte informante Cæsarem teneri soluere ad rationem decem auri in auro iuxta cursum Ciuitatis Mantuæ pro centenario censuit, quia licet tempore obligationis Cæsaris non solueretur nisi ad rationem octo pro centenario, nec Cæsar videretur ad amplius teneri, præsertim cum sexto Capitulo conuentionis Cæsar se obligauerit soluere dictum censum ea forma qua dicti debitores de præsenti soluebant, quia tamen in dicto Capitulo sexto procedebatur vltecius, & dicebatur. *Et crescendo, ò descrescendo detto Liuello tutto vada à danno, & beneficio respettiuamente di detto Signor Compratore.* ideò licet tempore contractus non solueretur nisi ad rationem octo pro centenario, inspecta tamen primæua origine impositionis census ad rationem decem soluere debuit pro quolibet centenario, & anno. 1

Quod etiam deducebatur ex eo, quia † accollatio Cæsaris facta intelligebatur iuxta formam, & naturam ipsius census, & præsertim inspectis illis verbis. *Deue hauere il peso, & sotto entrare nelli censi* quibus denotabatur subrogatio Galli in locum Tuscorum, & propterea tenebatur ad solutionem sicut *Tuschi l. si eum §. qui iniuriarum, ff. si quis caution.* concurrebat etiam mens Tuscorum, qui respectu summæ scutorum quinque millium ab onere soluendi censum illum in Cæsarem transferendo se liberare voluerunt, quod æquitati consonum erat † ne res, vel pretium esset penes Cæsarem, & pars oneris penes Tuscos Accedebat præterea verba paulò ante ponderata. *Et crescendo, ò decrescendo il Liuello*, quæ non poterant restringi ad variationem monetæ cùm loqueretur de augmento ipsius Liuelli, † quod augmentum etiam si non fuisset expressum spectaret ad Cæsarem, ad quem spectabat solutio Liuelli. 2 3 4

Nec aliud suadebat verba illa. *In quella maniera che detti Signori vendatori pagano*, quia dicebatur ea potius stare demonstratiuè, quam restrictiuè, sicut † in dubio venit interpretandum Crau. *incipit diuino subsidio, n. 5. lib. 2.* Ceph. *consil. 559. incipit ad fauorem* Serenissimi Ducis Ferrariæ *n. 91. & seq. lib. 4.* 5

Reuerendiss. D. Coccino Decano, Romana census Lunæ 21. Iunij 1604.

SVMMARIA.

1. *Cameralis obligatio non admittit exceptiones extrinsecas à contractu.*
2. *Cameralis obligatio non vulneratur per sententias latas in alia causa.*

DECISIO CCCXXXVIII.

FVit per Dominos resolutum Dominum Alexandrum teneri executiuè liberare Altouitum stante eius clara obligatione in forma cameræ, † quæ non admittit exceptiones extrinsecas à contractu, & requirentes altiorē indaginem Cassad. *dec. vnic. de mutu. petition.* Gallesius *ad 4. part. oblig. Camer. q. 1. & fuit dictum in causa Tiburtina Castri Sancti Pauli 17. Martij 1564. marco Cotta, & alias sæpius.* 1

Nec est verū quod obligatio cameralis fuerit vulnerata per sententias Rotales, quia Dñs Alexander vigore reconuentionis egit contra Altouitum, & licet obtinuerit sententias fauorabiles tamen † cum sint latæ super alia causa non vulnerauerunt obligationē cameralem, cùm ad id requiratur quod sententia sic lata in eadem causa ad effectum vulnerandi, vt in causa Romana pecuniaria de Columbis 10. Nouemb. 1595. coram Illustrissimo D. meo Pamphilio. 2

Reuerendiss. D. Coccino Decano, Mirandensis Pensionis Lunæ 7. Maij 1612.

SVMMARIA.

1. *Regula Cancellariæ 26. de non iudicando iuxta formam supplicationis non procedit in possessorio retinendæ.*
2. *Hæredi non datur remedium retinendæ ex persona sui auctoris.*
3. *Possessio defuncti non transfertur in hæredem sine noua apprehensione.*
4. *Etiam si sit hæres suus.*
5. *Possessio cedentis iuuat cessionarium in incorporalibus.*
6. *Fideiussori competunt omnes exceptiones, quæ cohærent rei.*
7. *Obligatio de soluendo absque aliqua exceptione non excludit exceptionem iustam.*

DECISIO CCCXXXIX.

PLacuit R. P. D. Matthæo Buratto locumtenenti Reuerendissimo D. A. C. consule. e Roram ne proponente super eo. An esset relaxandum mandatum ad fauorem hæredum pensionarij defuncti pro terminis decursis in vita pensionarij contra Mercatorem, qui se obligauerat soluere libere & absque aliqua exceptione. Et Domini negatiuè resoluerunt Quia cum litteræ pensionis non fuerint expeditæ obstat dictis hæredibus regula 26. Cancellariæ S. D. N. de non iudicando iuxta formam supplicationis, & not. Cassad. *dec. 1. super Regul. Mohæd. dec. 3. n. 2. de rescript. & dec. 2. de priuileg. & in terminis pensionis dicit* Gygas *de Pension. quæst. 54. num. 10.* 1

Nec relenat, quod Bernardinus pensionarius erat in quasi possessione exigendi Regula autem † præfata non procedit in possessorio retinendæ licet aliud sit in alio possessorio, in quo requiritur titulus coloratus ne detur vitiosus ingressus, vt declarando verba regulæ dixit Rota in causa Anconitana pensionis 15. Iunij 1587. coram Illustrissimo Cardinale Piatto & in alia Toletana pensionis 5. Decembris 1605. coram bonmem. Isto. Nam fuit responsum, quod obiectum procederet si dictus Bernardinus hodie viueret, & ageret remedio retinendæ, sed cùm hodie ipse non viuat, neque

2 neque agat, † sed ipsius hæredes sint illi, qui agũt non possint iuuari summarissimo possessorio, ex persona
3 præfati Bernardini, † cùm possessio defuncti non trãsferatur in hæredem sine noua apprehensione, *l. cum*
4 *hæredes vbi* Doctor. *ff. de acq. poss.* † Et iam quod sit suus hæres Bald. *in fin. n. 2. C. de edict.* D. Had. *cons.* Alber. *in l. 1. §. hoc interdictum n. 2. ff. quor. bon.* Natt. *cons. 439. n. 5. Paris. cons. 13. n. 84. lib. 1.* Alex. *cons. 37. post med. vers. saltim* in casu nostro. *lib. 1.* vbi quod ista est communis opinio, & hanc opinionem Rota seruat, & sæpissimè fuit resolutum.

5 Neque applicatur † quod cùm versemur in incorporalibus possessio cedentis iuuet cessionarium Natt. *cons. 398. n. 38.* Menoch. *de retinen. possess. remed. 3. n. 259. & seq. & fuit resolutum in causa Bononiensi personis 17. Maij 1593. coram* Illustr. D. Cardin. Mellino, *& in causa Romana census, 24. Octobr. 1588. coram Orano, & in simili causa Rom. census 8. Martij superioris anni coũ* Reuer. D. meo Decano. Quia hic non sumus in cessionario, sed in hærede, quo casu possessio non transferatur, sed requiritur noua apprehensio per supradicta.

Neque est verum quod præfata non possunt considerari ad fauorem mercatoris, qui se obligauit solitè liberè, & absque aliqua exceptione. Quia † ista mercatori tanquam fideiussori competunt omnes exceptiones, quæ cohærent rei, licet non personæ principalis debitoris Hyppol. Marsil. *in Rub. de fideiuss. n. 313. &*
6 *n. 314. qui iura, & Doctor. res alleg.* Et † obligatio de soluendo liberè, & absque aliqua exceptione non excludit exceptionem iustam, qualis est ista, de qua agitur vt patet ex supradictis, vt in puncto dicunt Rom. *in cons. 211. n. 2. col. 2. circa med. vers.* non enim obstat dicere, Ias. *in l. 1. num. 7. in 1. Lectur. C. de sacrof. Eccles.* Felin. *in cap. causam quæ n. 22. de Rescript.* Hyppol. de Marsil. *in d. Rubr. de fideiuss. n. 219. & singul. 352. & in praxi Crimin. §. vltima quæst. n. 2.* Gambar. *in repet. cap. 1. n. 8. vers. 3. nota de Rerum permut.* Tiraq. *in l. si vnquam in præfat. n. 121. de reuoc. donat.*

Reuerendissimo D. Coccino Decano Assisiensis census Mercurij 22. Iunij 1605.

SVMMARIA.

1 *Quilibet est rei suæ moderator, & arbiter.*
2 *Donatio ob causam non eget insinuatione.*
3 *Dominium non transfertur sine traditione.*
4 Limit. *si adhibeatur Clausula constituti.*
5 *Onus adimplendum post contractum perfectum importat modum non conditionem.*
6 *Modo non impleto per donatarium dominium rei donatæ resoluitur ipso iure, & redit ad donantem.*
7 *Intellige si donans ita declaret.*
8 *Caducitas licet ipso iure incurratur requiritur tamen declaratio domini.*
9 *Pactum resolutionum habet locum volente eo ad cuius fauorem fuit positum.*

DECISIO CCCXL.

DVbitaui an donatio facta per Cæsarem Andreæ fratri fuisset valida ita vt esset transfatum dominium in donatarium, ad effectum vt census impositus per Andream sustineatur. Et Domini affirmatiuè re-
1 soluerunt, quia † vnusquisq; in re sua est moderator, & arbiter, *l. sicut mandata 1. C. mand.* nec reperitur in iure prohibitum, ne frater, nisi sit minor, possit donare fratri. Et in hoc casu insinuatio non videbatur necessa-
2 ria, † cùm donatio sit ob causam vt scilicet alimenta præstentur. Glos. 3. *in l. Aquilius, alias* Attilius, *ff. de donat. vbi* Bart. *n. 3.* Alex. *cons. 12. num. 3. libr. 1.* Purpur. *cons. 363. n. 29.* Natt. *cons. 609. n. 20. & 39.* Molin. *de Primog. Hyspan. lib. 2. cap. 8. n. 16.*

Neque de translatione dominij potest dubitari quia licet † sine traditione non acquiritur, *l. traditionibus C. de pact.* tamen in instrumento adest clausula constituti quæ operatur † translationem possessionis ad quos-
4 cunque effectus, *l. quædam mulier vbi* Glos. Bart. & alij *ff. de rei vendic. l. quamuis, §. 1. l. quod meo ff. de acq. possess.* Beto. *cons. 41. n. 12. lib. 1.* Afflict. *dec. 299. late* Tiraq. *de iur. constit. possess. part. 1. n. 2. & 3. & part. 3. limit. 11.* Et fuit latè deductum in causa Sutrina bonorũ 23. Octob. 1595. coram Illustrissimo D. Cardinale Pamphilio, ex quibus sequitur impositionem census fuisse validam, & sustineri.

Non obstat quod ista donatio fuit facta vt alimenta præstantur, † qui non ideò fuit conditionalis, sed modalis cùm onus alienandi post ipsam donationem esset
5 adimplendam Bart. *in l. quibus dieb. §. Terminus, n. 5. & 6. ff. de cond.* Butr. *cons. 48. in princ.* & fuit dictum in causa Caualicensi Baroniæ 27. Februarij 1576. coram bon. mem. D. de Rubeis.

Nec facit quod † cùm non fuerit impletus modus præfatus, non fuerint scilicet alimenta præstita dominium rediit ipso iure in donantem, *l. 1. C. de donat. quæ sub mod.* Glos. *in d. l. traditionibus, vbi* Curt. iun. *n. 26. C. de pact.* Quia quicquid sit de illa quæstione cui hac in
6 re onus probandi incumbat, de qua per Surd. *de alim. tit. 1. q. 48. n. 53. & seqq.* ad effectum tamen † resolutionis contractus requiritur voluntas, & declaratio donatoris, quæ non intercenit in hoc casu, vt ipso iure dicatur dominum rei donatæ in donantem rediisse *l. 2. ff. de leg. commiss.* Tiraq. *in l. vnquam in verb. reuert. n. 10. C. de reuoc. don.* quo loci plura similia deducit, & inter alia quod caducitas licet incurratur ipso iure, tamẽ
7 † intelligitur domino rei emphyteuticę volente, & declarante Ias. *in l. in emphyt. n. 6. & seqq. de iur. emphyt.* & facit decisio in causa Spolerana terrarum coram Reuer. D. Archiepiscopo Rhodiense 15. Decembris 1599. † vbi quod pactum resolutionum habet locum
9 volente eo ad cuius fauorem fuit positum.

Neque officit diuisio facta 14. Octob. 1592. inter dictos donatarios, & donantẽ quia per talem diuisionem non potuit Andream præiudicare emptori census, cùm diuisio fuerit facta voluntate Andreæ ad hoc directè tendente Tiraq. *qui distinguendo post alios ita resoluit de Retract. conuent. §. 3. Glos. vnic. n. 10.*

Illustrissimo D. Cardinale Platto Mediolanensis fructuum, 26. Maij 1589.

SVMMARIA.

1 *Fructus in spolio non veniunt nisi à die motæ litis.*
2 *Intellige quando fructus veniunt accessoriè. Secus quando fructus petuntur principaliter, n. 4.*
3 *Spoliatus annuis præstationibus potest illas petere à die commissi spolij.*
5 *Præstationes annuæ quando petuntur in iudicio restitutorio debet fieri condemnatio ad omnes præstationes decursas à die commissi spolij.*
6 *Comparens in Iudicio vt defendat debet condemnari ad omne id in quo fuisset condemnandus is pro cuius defensione comparet.*

DECISIO CCCXLI.

LIcet regulariter † soleat Rota spoliatorem non violentum condemnare in fructibus à die motæ litis

litis,non autem à die spolij,Dec.4,& 10.*de rest.spoliat. in non.*Cassad.*dec.*1,*de caus.possess.& proprietat.* Io.Paul. 2 *dec.* 36,& 120. Caputaq. *dec.*17,*part.*2. Hoc † tamen est intelligendum quando agitur principaliter ad rem aliquam, cuius fructus accessorie veniunt restituendi,tunc enim facienda est condemnatio in dictis fructibus à die moræ litis vt supra dictum est secus autem 3 † cùm principaliter agitur ad ipsos fructus, quos quis principaliter petit tanquam spoliatus, vt fit in annuis præstationibus in quibus spoliatus potest petere iudicio possessorio ipsos fructus subtractos Gyg. *de Pension.quæst.*47.*n.*8.& *habetur apud* Bisignet.*dec. ultim.de restit.spol.*& *dec.*3,*eod.tit.in antiq.* † tunc enim 4 facienda est condemnatio ad omnes pensiones decurs as, & subtractas,prout superioribus diebus fuit resolutum *coram* R. P. D. Gypsio *in urna Cæsaraugustana pensionis, & tradit Paleot. dec.*336. Cuius est ratio, † 5 quod cum ipsamet pensiones iudicio possessorio petantur non potest dici facta plenaria restitutio iuxta propositam actionem,nisi illæ omnes in præteritum subtractæ soluantur vt docet Inn. *in cap. quarelam n.* 3.*vers.*& *nota, extr.de elect.*

Quare cùm in hoc iudicio Cribellus non egerit principaliter vt restitueretur ad ius percipiendi hos fructus,sed supe: ipsismet fructibus sibi subtractis, & in præteritum non solutis iudicium contra colonos debitores eorundem fructuum,seu canonum intentauerit, concluserunt Vrs in hac causa faciendam esse condemnationé à die ipolij, non autem à lcis motæ. Et hac distinctione attenta an scilicet agatur ad ipsam rem principaliter,accessorié autem ad fructus,an verò fructus ipsi periti, & in iud cium de dicto fuerint, & cùm hac distinctione. Dixerunt non obstare Decisionem factam coram R.P.D. Gypsio in causa Romana vsusfructus portarum 14. Octobris 1585.

Non etiam obstat si dicatur non agi de condemnandis colonis,sed agi de condemnando ipso Sparsigio, qui has pensiones Cribello debitas à colonis exegit.

6 Quia † cùm Sparsigius ad causam venerit, & iudicium in se susceperit pro colonorum defensione quia ab illis indebitè exegit ipse venit condemnandus ad omne id, in quo fuissent condemnandi coloni si Sparsigio non soluissent.

Illustrissimo D. Cardinale Lancellotto Romana relevationis indemnitatis Lunæ 12.*Iunij* 1606.

SVMMARIA.

1 *Mora debitoris nocet fideiussori.*
2 *Promissor indemnitatis non est in mora ante interpellationem.*
3 *Mora non contrahitur contra relevatorem absque interpellatione.*
4 *Interesse non debetur sine mora.*
5 *Interesse non per lucrum actoris, sed per damnum rei infligitur.*

DECISIO CCCXLII.

PLacuit Dominis decisio in hac causa facta, quod Molina licet esset fideiussor vel principalis, & insolidum obligatus, & promisserit indemnem relevare Didacum,tamen cùm non fuerit interpellatus, neque in aliqua mora constitutus immo neq; sciverit quod Perez principalis debitor non satisfecisset dominis de Ettera,& Costa creditoribus,& quod propterea Didacus,Francus vellet accipere pecunias ad cambium non teneatur ad aliquod interesse.

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

Nam hic adsunt duæ diversæ obligationes diversis temporibus factæ altera ad favorem Mercatorum, qui pecunias ad cambium dederunt, & hæc continet diē certam solutionis faciendæ, altera est,quam facit Molina ad favorem Didaci Franci, quæ est simplex relevatio indemnitatis,nec continet aliquam certam diē. Quicquid dicendum sit respectu primæ obligationis si mercatores egissent contra Molinam, qui ad eorum favorem accesserat, quo casu intrare possent deducta *ex Laparo vbi Glos.*& *alij.loca.* & alia † quod mora 2 principalis nocet fideiussori,& quod dies certa interpellauerit; cùm tamen huius vigore agi non possit, ex quo cambium scutorum centum viginti duorum fuit extinctum nec de tali debito hodie amplius quæritur. Sed cùm agatur vigore secundæ obligationis diverso tempore factæ à Molina ad favorem Didaci Franci,quæ nullam continet diem certam, sed solum relevationem indemnitatis † ante interpellationem 2 non dicitur steriſſe per Molinam quo minus non relevaverit indemnitatem. Didacum *l.* 1. §. *non exigit Prætor.ff.vt in poss fs,legat,num.* Qid. *consil.*242.*n.*4.& *seq.* & consequenter cessat mora Molinæ cùm † nun- 3 quam fuerit certioratus aut interpellatus, *l.si ex legati causa ff.de verb.oblig.l.magnam cum ibi notat.C.de contr.* & *committ.stipul.*Vero. *cons.*139.*lib.*3.& fuit dictum in causa Bononiensi spolij 17. Decembris 1600. coram Illustrissimo Cardinale Pamphilio, ac inde non tenetur ad interesse,† quod non debetur sine mora vt 4 per Capur. *dec.*231.*part.*2.*bene* Cuiac. *in prima Relection.C.de sentent.quæ pro eo quod interest.lib.*7.*tit.*47.

Neque hoc casu potest aliquid imputari Molinæ quod non solverit, quia nunquam certioratus fuit quod Perez principalis debitor non satisfecerit mercatoribus tempore præstituto,quod si scivisset potuisset solvere, nec passus fuisset quod currerent tot cambia, & recambia.

Nec obstat quod Didacus Francus debeat indemnis relevari, quodque eius damnum consistat in dictis cambiis,& recambiis quæ propterea veniant à Molina soluenda,quia ad hæc cambia sine mora non tenetur Molina, & in mora non fuit,vt dictum est.

Quo verò ad partitam scutorum centum viginti duorum, respectu cuius potest considerari eius mora ob non factam solutionem in tempore à principali iam fuit satisfactum.

Sicuti neque obstat quod in hac secunda obligatione de relevando indemnem Francum Molina non dicatur fideiussor,sed principalis.Quia neque principalis sine mora tenetur ad interesse, † quod non per lu- 5 crum actoris, sed per damnum rei infligitur vt per Cuiac. *vbi supra allegatum d.lib.*7.*tit.*47.

*Illustr. D. Cardinale Sacrato Romana relevationis indemnitatis, Mercur.*27.*Maij* 1609.

SVMMARIA.

1 *Interesse non debetur nulla precedente mora.*
2 *Damnum contingens absque mea culpa mihi non debet imputari.*
3 *Creditor potest capere pecunias ad interesse in damnum debitoris tempore debito non soluentis.*
4 *Indemnitatis relevator non constituitur in mora ob solum lapsum temporis quo debitor soluere tenebatur.*
5 *Mora principalis nocet fideiussori.*
6 *Intellige respectu damni quod oritur immediatè ex contractu cui accessit fideiussori.*
7 *Causa remota,& occasionalis non attenditur.*
8 *Interesse debet esse intra rem.*

9 *Releuator non tenetur nisi ad damnum, quod est necessarium, & sine culpa releuati.*

10 *Promittens releuanti indemnitatem tunc tenetur ad vsuras quando promisit tam respectu sortis quam vsurarum.*

11 *Testes deponentes super consuetudine debent specificare actus in quibus viderunt obseruari.*

12 *Debent concludere de circumstantijs in casu de quo agitur, concurrentibus.*

DECISIO CCCXLIII.

RElouerunt sententias ad fauorem Lupi de Molina latas esse confirmandas, quia & si Didacus Perez principalis debitor non soluerit in tempore, & Francus fideiussor soluerit pro illo, & Molina per prius præmiserit releuare Francum à fideiussore per eum facta pro Didaco Perez, non propterea potuit Francus aduenientе tempore solutionis capere pecunias ad cambium super Molinam absq; eiusdem Molinæ interpellatione, quia hoc esset exigere interesse à Molina absque illius mora, † quod non licet, *l. Iest. ante fin. verſ.* non enim in mora, *ff. si cert. per.* cùm aliis late per Couar. *var. resolut. lib. 3. cap. 4. verſ.* deinde dicam.

1

Neque in hoc videtur constituenda differentia inter lucrum cessans, vel damnum emergens. Quia circumscripta mora debitoris damnum emergi absque illius culpa, & † proinde illi imputari non debet, *l. quod te ff. si cert. pet.* & renuit in specie Rota in causa Romana cambiorum 17. Decemb. 1589. coram Gypsio.

2

Non obstat † quod possint capi pecuniæ ad cambium in damnum principalis debitoris tempore congruo non soluentis. Mohed. *dec. 1. de vsur.* cum concordantibus allegatis.

3

Nam omissio an hoc possit fieri absque interpellatione vt debitor potuerit deliberare an velit se à cursu vsurarum liberare per ea quæ dicta sunt in causa Mediolanensi pecuniaria 27. Martij 1602. coram Litta vbi aliæ decisiones allegantur casus releuationis videtur satis diuersus, quia principalis debitor cùm ab initio sit certus de die quo cadit solutio illo elapso videtur constitutus in mora; & culpa tam respectu principalis creditoris, quam fideiussoris soluere debetis adnotat. *in l. magnam cl. in sua materia, C. de contr. & com. stipulat.* Releuator † autem indemnitatis per eduentū, temporis, quo fideiussor soluerit non videtur constitutus in aliqua mora, cùm ab initio non esset certus de dicta solutione, & proprio debito, quod ex illo resultat, propterea requirebatur interpellatio iuxta distinctionem Bart. *in l. ita stipulatus 115. num. 43. ff. de verb. oblig.* Dec. *conſ. 2. n. 5. verſ.* sed certum dici interesse.

4

Non obstat quod principalis fuit morosus, vt patet, & propterea illius mora debeat nocere releuatori, qui est quodāmodo illius fideiussor, & † mora principalis de iure nocet fideiussori Bart. *in l. centum Cepua, ff. de eo quod cert. loco.* Nam præter quod conclusio recipit multas distinctiones de quibus per Ias. *ibid.* Dñi intelligebant hoc procedere † respectu damni, quod oritur immediatè, & absque nouo facto ex contractu cui accessit fideiussor, & in istis terminis loquuntur Bart. *& sequaces.* Et proinde si ex mora Didaci Perez Francus coactus fuisset soluere vsuras creditoribus dicti Didaci, has omnes teneretur reficere Molina, Cæterū vsuras, quas passus fuit Francus, & modo intēdit recuperare à Molina non proueniunt à primo contractu, sed ex nouo cui minimè accessit Molina neque expressè neque tacitè, hoc est mediante mora incursa per interpellationem, vel per aduentum dici ab initio certi.

5

6

Et licet præfatus contractus dederit causam huic nouo attamen † ista causa remota, & occasionalis non attenditur, *l. si fertilis, §. per venditorem, ff. de act. empt.* & in proposito dixit Bald. *in l. si traditio n. 8. verſ.* dummodo sit. *C. eod. tit.* quod † interesse debet esse intra tem. *Et* Alex. *conſ. 114. n. 2. & 5. lib. 1.* dicit quod † vt teneatur releuator damnum debere esse necessarium, & sine culpa releuati hanc autem necessitatem, siue non culpam minimè potest allegare Francus erga Molinam Quia potest esse quod si Francus illum interpellasset ipse statim soluisset, nec passus fuisset debitum fieri sub vsuris. Et pro hoc intellectu quod molina non teneatur nisi pro vsuris, quæ immediate prouenerunt ex primo contractu fuerunt ponderata verba obligationis ipsius Molinæ, ibi adicta obligatione (scilicet Perez) ducatorum centum viginti duorum, & illorum cambiis, damnis expensis, & interesse cāsa vero, quæ petit Francus, non sunt cambia ducatorū centum viginti duorum acceptorū ad cambium à Didaco Perez, sed sunt cambia pecuniarum acceptarum à Franco.

7

Ad *l. quæro vbi* Salic. *n. 1. & alij ff. de act.* concludunt quod † promittens indemnitatem tenetur ad vsuras. fuit responsum quod ibi agitur quādo quis vltra sortem teneretur ad vsuras in casu autem proposito non contendit Molina se teneri pro sorte tantum, cum immo expressè promiserit, cambia, damna, expensas, & interesse sed dicitur ista, quæ prætendit Francus non esse de illis cambiis, quæ ipse promisit soluere.

11

Quantum ad prætensam consuetudinem, quod non sit necessaria interpellatio testes ad hoc dati non videbantur probare, tùm † quia non specificant actus in quibus viderunt obseruari Ægit. *dec. 64. cum alijs cumulatis per* Crau. *conſ. 134. n. 6. & 7.* tùm † quia non deponunt de concurrentibus circumstantijs, de quibus agit. Alex. *conſ. 196. n. 14. lib. 2.* non enim probant in specie quando fideiussor agit contra releuatorem inter quem, & principalem debitorem adest diuersitatis ratio vt patet ex prædictis.

12

Illustrissimo D. Cardinale Platto, Mediolanensis fructuum, Lunæ 30. Maij 1588.

SVMMARIA.

1 *Possessio amittitur spatio decem annorum.*

2 *Intellige, si interim alter possessionem ingrediatur secus aliàs.*

3 *Possessionem plenam ingrediens dicitur possidere cum vitio.*

4 *Remed. can. restituenda. 1. quæst. 3. est imprescriptibile.*

5 *Restituendus non est is, de cuius malo iure constat.*

6 *Rota non exequitur sententias de partibus nisi gustata earum iniustitia.*

7 *Appellanti non currunt fatalia dum impeditur facto appellati.*

DECISIO CCCXLIV.

FVit resolutum Dñm Cribellium esse restituendum ad quasi possessionem percipiendi medietatem canonicatus, de quo agitur loco pensionis, quia docet de exactione per tres annos videlicet, 1567. 1568. & 1569. & sic constat de primo extremo vt fuit alias coram Reuerend. Oriolensi in hac causa resolutum.

1

Non obstat quod † neglexerit per decennium petere huiusmodi fructus, & propterea cum sua culpa ceciderit à possessione non sit ei concedenda restitutio tanquam spoliato iuxta tradita per Rol. *conſ. 50. n. 26. lib. 2.* cùm aliis allegatis. Quia fuit responsum dictum Rol. non applicari, si quidem † illud procedit quando quis per decennium negligit possidere, & post illius negligen-

negligentiâ alius ingreditur possessionem, nam tunc cùm possessio sit vacua propter culpam non possidentis tertius ille qui ingreditur hanc possessionẽ, vacuam non potest spolio conuenirí, quia actor, qui tempore occupationis iam amiserat possessionem non potest probare primum extremum, secus est cum spoliator
3 ingreditur possessionem plenam, tunc † enim incipit possidere cum vitio quod vitium semper durat. Vnde maiores nostri semper voluerunt remed. can. redintegranda; non solum durare vsque ad triginta annos,
4 sed etiam † esse imprescriptibile, vt per Put. *dec.* 115. *lib.* 1. Atqui si opinio Rol. esset intelligenda prout intelligunt infrascripti pro Domino Ioan. Baptista; vtique dictum remedium non solum non esset imprescriptibile, sed nec etiam duraret triginta annis, & tamen nemo est, qui dubitet de hoc quin duret triginta annis, tàm actio spolij, quam remed. can. redintegranda, vt per Put. vbi supra.

Non obstat quod in negotio principali sententia sit lata contra Cribellum, quę dicitur transiuisse in iudicatum, ita vt eum exinde videatur constare de eius
5 malo iure † non sit restituendus ad tradita per Cassad. *de restit. spol. dec.* 3. *n.* 6. Caputaq. *dec.* 57. *lib.* 1. Quia fuit responsum rem iudicatam esse curbidam, cùm quia nõ constat de iustitia sententiæ Vicarij Mediolanensis nec
6 Rota † solet exequi sententias de partibus nisi guillata earum iustitia. Mohed. *dec.* 318. Palcotr. *dec.* 508. tum etiam quia multæ excusationes faciunt adductæ aduersus lapsum fatalitium, inter quas maximè placuit Dñus, quod Spirafigius obtinuit sibi decerni remissoriã super articulis per eum datis, & citatus ad sententiã impedimit illam ferri allegando dictã productionẽ
7 articulorũ. Vnde † cùm appellãs fuerit impeditus facto aduersarij quominus suã appellationẽ prosequeretur tempus illud impedimenti debeat deduci, Cassad. *dec.* 9. *de appellat. Vestr. an prax. tit. de tempor. & fatal. n.* 19.

Non obstat Dec. 1. Caputaq. *lib.* 2. Quia tibi agebatur de remissoria decreta fauore appellantis, quo casu cum impedimentum prouenerit culpa sua currit sibi tempus: hic agitur de remissoria petita fauore appellati per quam fuit impedita expeditio causæ.

R. P. D. Caualleric Romana Saluiani Luna 10. *Iunij* 1613.

SVMMARIA.

1 *Saluianum non datur absque hypotheca.*
2 *Prohibitio alienandi alienationis latissimè sumpto vocabulo impedit natiuitatem hypothecæ.*
3 *Saluo, & reseruato consensu. Hæc clausula inducit conditionem.*
4 *Adimit consensum ab ipso actu.*
5 *Inducit resolutionem perinde ac si nihil fuisset actum.*
6 *Exceptio iuris tertij, potest apponi quando est exclusiuum iuris agentis.*
7 *Nam tunc est potius negatio, & defensio, quam exceptio.*
8 *Ius tertij potest opponi, quando opponentis interest, & sibi prodest.*
9 *Contractus conditionalis resoluitur deficiente conditione.*

DECISIO CCCXLV.

REsolutum fuit Saluianum non inrare ex defectu hypothecæ sine qua Saluianum deficit tanquam
1 effectus deficiẽte causa; † cùm sine hypotheca Saluianum non detur tradita per Menoch. *de adipis. remed.* 3. *Decis. R. R. pro Trãs. de Cens.*

Defectus autem hypothecæ videtur euidens, quia census de quo agitur est impositus super fundo emphyteutico monialium Sancti Colmati in cuius instrumento inuestiturę adest † pactum expressum pro-
2 hibitionis de non alienando terrenum, nec melioramenta alienationis latissimè sumpto vocabulo, quo casu censetur etiam prohibita hypotheca, Glos. *in l. vlt. in verb. hypothecam. C. de rib. alien. non alien.* Barb. *in Rubr. de reb. eccles. non alienan. n.* 37. Rebuff. *in eadem tract. in prim. dictum fuit in Romana domorum* 3. *Iulij* 1577. *coram* bonæ mem. Cardinale Lancellotto, *quæ est decis.* 436. *num.* 8. *& 9. part.* 1. *diuers. & in Romana Saluiorum* 2. *Decembris* 1611. *coram* Reuerendissimo D. meo Decano, *& in Romana, seu Ameliptana Saluiani* 9. *Iunij* 1504. *coram* bonæ mem. Penia.

Præterea dicebatur censum hunc fuisse impositum † salvo, & reseruato in primis, & ante omnia consen- 3
su, & beneplacito Monasterij S. Colmati domini directi, quæ verba inducunt conditionem, † & adimunt 4
consensum ab ipso actu, & inducunt etiam resolutionem perinde ac † si nihil fuisset actum vt in decisione 5
coram Illustrissimo Lancellotto, quæ allegatur. Consensus autem Monasterij non solum non intercessit, sed potius constat de expresso dissensu, dum expressè nomine p. orestatę sunt nolle talem consensum præstare: impositioni huiusmodi census, quinimo illum nullum, & inualidum declararunt attento pacto in instrumento apposito. Quod neque vinea neque filius melioramenta possint aliquo modo vendi, aut alienari alienationis largissimè sumpto vocabulo, & ideò acceptarunt deuolutionem.

Nec dicebatur obstare quod debitores census non possunt opponere de iure tertij nempè monialium dominarum directarum, & in quarum fauorem principaliter appositum fuit pactum de non alienando. Quia † cùm hoc ius tertij sit exclusiuum iuris agen- 6
tis ad fructus nempè domini census bene potest allegari, hæc † enim est potius negatio, & defensio, quam 7
exceptio de iure tertij. Benint. *decis.* 63. *in fin.* & tale † ius tertij opponi potest quando tertij opponentis 8
interest, & sibi prodest. Surd. *cum allegatis decis.* 244. *n.* 19. *& seq.* Tota enim vis contractus census erat in suspenso, & pendebat à conditione futuri consensus monialium, † qui cùm non intercesserit contractus 9
fuit resolutus, & ideò cessauit omnis hypotheca super vinea, & consequenter Saluianum. Ceph. *consil.* 133. *n.* 99. *& 100. cum allegatis.*

R. P. D. Caualleric Romana census Veneris, 16. *Nouembris* 1612.

SVMMARIA.

1 *Res censetur empta de propriis pecuniis emptoris.*
2 *Res empta ex pecunia aliena acquiritur ementi.*
Limit. *si ex conclusionibus appareat voluisse acquirere non sibi, sed domino pecuniæ.* num. 4.
3 *Emens rem ex pecunia aliena tenetur tantum ad restitutionem pretij.*
5 *Recognitio bonæ fidei facta ab emente ex pecunia aliena transfert dominium in nominatum.*
6 *Actus quilibet ad sui validitatem requirit voluntatem, & potestatem agentis.*

DECISIO CCCXLVI.

CEnsus hic centorum centum viginti ab initio fuit impositus per Tigrinos super certis eorum bonis, & venditus Ioan. Baptistæ Luragho campsori in

Vrbe prætio scutorum mille sexcentorum, qui emit nomine proprio pro se, suique hæredibus, & successoribus prout in Instrumento rogato per acta Panizæ Notarij A.C. sub die 25. Iunij 1592. Vnde videbatur
1 intrare regula † quod præsumebatur emptus ex propriis pecuniis emptoris, *licet proponas vbi* Bart. *commendat ad hoc illum text. C. pro socio cum aliis adductis per* Illustr. Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib.*
2 *5. tit. 21. n. 17.* & † consequenter census videbatur acquisitus ipsi Luragho emptori etiam si emisset de pe-
3 cunia aliena, quia tali casu emptor, † non nisi ad restitutionem pecuniarū teneretur, *l. 1. vbi* Bart. Ang. Salic. *& aly C. si quis alter. vel sib. Canonistis in inquirendum de procul. cleric.*

Verum his non obstantibus in casu proposito Rota
4 contrarium renuit, nam regula supradicta, † quod emens nomine proprio etiam de pecunia aliena sibi acquirit limitatur vt non habeat locum quando ex circumstantiis, & coniecturis constat ementē noluisse acquirere sibi, sed domino pecuniarum, tunc enim nomen appositum in instrumento non attenditur, sed illi censetur facta acquisitio cuius erant pecuniæ Bald. *cons. 283. lib. 1. Soc. cons. 129. n. 13. & 13. lib. 1. Dec. cons. 543. n. 13. & seq.* accedente præsertim expressa declaratione ipsius ementis qui alterum nominat in dominū,
5 tunc † enim talis declaratio, & recognitio bonæ fidei operatur translationem dominij in nominatum prout si fuisset nomen ipsius in ipsomet instrumento specificatum, Anch. *cons. 127. in prine.* in quo consilio licet postea concludat contrarium, id tamen intelligit, quia ex serie, & circumstantiis illius facti apparebit ementem voluisse sibimet acquirere; non autem tertio nominato, sibi enim reseruauerat potestatem alienandi, obligandi, & permutandi. *vt n. 1. vers. reseruando namque.* in casu autem de quo agitur videbatur Dominis concurrere multas circumstantias, & coniecturas, ex quibus colligebatur satis apertè Luraghum non sibi, sed Iacobo Antonio Odescalco acquirere voluisse.

Nam Luraghus eadem die confecti instrumenti in suis libris rationis bancariæ creauit duas partitas, vnā in qua facit Odescalcum debitorem in scutis mille sexcentis soluris Tigrino pro pretio annui census scutorum centum viginti vendi Iacobo Antonio Odescalco per acta Panizæ, alteram vero in qua creat sibi creditorem Tigrinum in scutis mille sexcentis per eum portatis sub his verbis. *Et disse li medesimi d. a tali à censo per il Signor Iacobo Antonio Odescalco.*

Præterea Luraghus per suas litteras missiuas sub die 24. Decembris 1592. significauerat Odescalco fecisse censum cum Tigrino scutorum mille sexcentorum nomine ipsius Odescalci.

Apparebit etiam in solidatione computorum facta de anno sequenti 1593. inter Luraghum, & Tigrinos fuisse incertam hanc partitam scutorum mille sexcentorum.

Tandem in eisdem libris constabat Luraghum creasse Odescalcum creditorem fructuum huiusmodi census trium semestrium exactorum.

Ex quibus omnibus simul iunctis Domini censebant satis apparere de voluntate Luraghi quod scilicet censum hunc non sibi sed Odescalco acquirere voluisset.

6 Verum † quia ad validitatē cuiuslibet actus requiritur non solum voluntas, sed etiam potestas *c. cum super abbatia. vbi* Glos. *in verb. mutuo aduersantibus de offic. deleg. x.* Dñi considerabant, quod Luraghus post aliquot annos decoxit, & habebat multos creditores, qui introducto iudicio discussionis eius bona occupauerūt, vnde dubitari poterat, an per Instrumentū creationis huiusmodi census nomine proprio ipsius Luraghi pro se, hæredibus, & successoribus, quibuscunque statim & ab initio fuerit acquisitum aliquod ius considerabile creditoribus anterioribus ipsius, ita vt non potuerit postea facere declarationem, quam fecit pro Odescalco in ipsorum præiudicium propterea Domini concluserunt declarationem Luraghi esse validam, an autem præiudicet creditoribus anterioribus ipsius dixerunt esse videndum particulariter.

R. P. D. Caualerio Romana census, Lunæ 22. Aprilis 1615.

SVMMARIA.

1 *In contractibus intentio contrahentium, & veritas magis quam verba attenditur.*
2 *Dominium solo momento transit.*
3 *Debitor non potest præiudicare creditoribus anterioribus per quamcunque declarationem.*

DECISIO CCCXLVII.

SVb die 16. Nouembr. præteriti Rota resoluit censum emptum per Luraghum pro se, hæredibus, & successoribus non sibi fuisse quæsitum, sed Odescalco de cuius pecuniis emerat stante declaratione ementis qui Odescalcum nominauit in dominium, & aliis circumstantiis per quas apparebat dominum census fuisse penes Odescalcum ex rationibus latè deductis in decisione. in qua concluſum fuit declarationem Luraghi fuisse validam, sed reseruatum vt particulariter videretur an præiudicaret creditoribus anterioribus ipsius. Quo dubio per me proposito.

Domini dixerunt nullum fuisse quæsitum ius creditoribus Luraghi, quia in eius libris tribus in locis reperiebatur notata hæc partita eiusdem summæ scutorum mille sexcentorum, quibus census emptus fuerat sub eadem die, qua fuerat creatus, nempè in computo capsæ ex qua pecuniæ fuerant extractæ in computo Odescalci ad cuius debitum positæ fuerunt, & computo Tigrini, qui pecunias in eodem banco deposuit ex quibus omnibus satis apparebat Luraghum non pro se, licet nomen suum apposuisset, sed pro Odescalco emisse, & ei acquirere voluisse, cùm † in contractibus principaliter intentio contrahentium, & rei veritas potius, quàm quod scriptum est attendi debeat, *l. quamuis C. si quis alter. vel sib. l. 1. l. si quis gestum. & tot. tit. C. plus valer. quod agit.*

Ex quibus Dñi concludebant dominium census ne momento quidem temporis fuisse penes Luraghum, & consequenter nullum ius creditoribus fuisse quæsitum, vt in simili casu dictum fuit in Romana executionis mandati, seu non adimpleti 25. Iunij 1593. *coram Illustr. Mantic.* † cùm dominium solo momento transeat, *l. 2. ff. de reb. eor.* nam si solo momento dominiū census fuisset penes Luraghum statim fuisset ius quæsitum creditoribus nec † fuisset in potestate Luraghi per quamcunq; declarationem tollere priuilegiū anterioritatis suis creditoribus per appositionem dominij magis vni, quàm alteri, *l. priuil. vbi* Rip. *n. 18. ff. de priuil. credit.* sed ex prædictis, & aliis coniecturis in decisione consideratis satis videbatur constare dominium statim in Odescalcum fuisse translatum etiam quod Luraghus nomen proprium expressisset.

Et licet coniecturæ præfatæ viderentur esse post celebrationem instrumēti census, tamen inter alias vna valdè placebat Dominis, quia scilicet, vt dictum est, partita Capsæ banchi Luraghi scutorum mille sexcētorum extractorum ex ea apparebat sub eadem die instrumēn annotata, quæ extractio, & annotatio debuit necessariò

necessariò præcedere confectionem instrumenti census, cum instrumentum non nisi præsenti pecunia celebrari posset iuxta formam constitutionis Pij V. de creandis censibus.

Ex quibus tanto magis colligebatur intentio Luraghi, qui licet nomen suum simulatè apposuisset, non tamen sibi acquirere voluit, aut acquisiuit, sed Odescalco, & consequenter creditores Luraghi nullum ius vnquam habuerint, nec per declarationem ipsius fuit illis aliquod præiudicium allatum.

Et ita decisum fuit.

Illustrissimo Cardinale Platto, Viterbiensis census Lunæ 27. Nouembris 1589.

SVMMARIA.

1 *Cedens censum, si se obligauit pro illius euictione, potest post cessionem agere Saluiano.*
2 *Actus agentium non operatur vltra eorũ intentionem.*
3 *Factum vnius non nocet ei, cuius nomine gestũ non fuit.*
4 *Nemo dat quod non habet.*

DECISIO CCCXLVIII.

FVit resolutum hæredes q. Ioan. Bapt. Marotij posse agere Saluiano interdicto ad bona de quib. agitur vigore sui census non obstante cessione eiusdē census
1 Plat. facta ea potissimũ ratione, † quod cũ in cessione fuerit de euictione cautũ ratione peculi quod sustinēt illi de Marot. agere possũt vt tradit *dec. Pedem. 61. n. 10.*

Quod maximè in casu nostro dicendum est, in quo euictionis promissio effectum habuit, & eius nomine coacti fuerunt Marotij alia via satisfacere Platico, scilicet per impositionem alterius census ad ipsius Platonici fauorem, ex qua impositione noui census dicebant Domini non voluisse Marotios liberare bona de quib. agitur à censu per filium imposito, quia hoc non fecerant ad effectum liberandi dicta bona, sed potius vt se liberarint ob obligationē euictionis, qua aduersus Platonicum tenebantur, & propterea
2 non potest induci aliqua liberatio, † cùm nec intentio agentium ea esset, *l. non omnis, ff. si cert. per.* nec
3 † nomine Iulij, qui priorem imposuerat, aliquid factum fuerit Alex. *cons. 69. lib. 3.*

Nec etiam obstat cessio Platonici facta ad fauorem Colini, quia est intelligenda de secundo censu per Marotium imposito, & quia cùm dictus Platonicus iam nullum amplius super hoc censu vallis Gambaræ haberet, ex quo alium æquualentem censum à Marotiis acceperat † nil in eo poterat cedere.
4

An autem hæredibus Ioan. Baptistæ, obstet quod census per Iulium impositus super istis bonis vallis Gambetæ ad effectum extinguendi alium censum ante anno 1553. impositum per Iulium contra prohibitionem alienationis illi factam. Domini reseruarunt particulatiter videndum.

R. P. D. Manzanedo, Rauennatensis censuum Lunæ 24. Maij 1621.

SVMMARIA.

1 *Reus in suis exceptionibus fit actor.*
2 *Reus absolutur ob non ius actoris.*
3 *Bulla Pij V. de censibus in verf. census omnes in futurum, &c. intellectus.*

4 *Inundationis aquarum effectus.*
5 *Fundus ob aquarum inundationem effectus infructuosus, si propter recessum aquarum.*
Fiat denuo fructuosus dicitur nouus fundus, & n. 7.
6 *Forma rei mutata substantia illius videtur esse perempta.*
8 *Vsufructus extinguitur perempto fundo proprietario.*
9 *Vsusfructus extinctus non reuiuiscit, etiam si proprietas denuo efficiatur fructifera.*
10 *Augmentum ab vsufructuario ad censum est validum.*

DECISIO CCCXLIX.

SVb die 10. Maij 1606. fuerat resolutum bona Turris Asphonsiæ censui de quo agitur supposita per eruptiones aquarum de anno 1595. mensis Aprilis, & per mutationem cursus, & aluei fluminis Seni, & concurrentium aliarum aquarum fuisse inundata, & conuersa in valles, & paludes, & reddita infructuosa, quin & omnino perempta. Quæ diuisio fuit confirmata die 2. Maij 1608. & 4. Februarij 1611. Et cum nihilominus Domini hæredes bon. mem. Cardinalis Dezæ prædictis decisionibus non acquiescerent, & prætenderent ex nouis probationibus posse constare de fructuositate dictorum bonorum fuit per Rotam vtrique parti concessa remissoria, nempè prædictis hæredibus ad probandum: asseram fructuositatem, & Dño Virgilio Budriolo, & litis consortibus ad corroborandam probationem infructuositatis quibus probationibus factis. Fuit sub die 29. Martij dubitatum an esset recedendum à dictis decisionibus, & non esse recedendum resolutum, cùm ex testibus prædictis tam primo, quàm vltimo loco examinatis bene probetur inundatio, & ex ea status infructuositatis. Verum quia pro parte eorundē hæredū etiam supposita inundatione, & infructuositate ab anno 1593. vsq; ad annum 1598. prætendebant illam cessasse ab anno 1598. in posterum, & terras redditas fuisse fructiferas, & sic censum reuixisse ideò in hærendo relevationi factæ in prima decisione dedi dubium. An à d. anno 1598. terræ redditæ fuerint fructiferæ, & census reuixerint. Quo dubio hodie proposito, & per omnes dominos discusso ab ipsis fuit pro resolutione dictum terras non fuisse redditas fructiferas, nec census reuixisse.

Mouebantur autē ex eo quod cum ex dictis decisionibus in ista causa factis apparuerit de infructuositate terrarū vsq; ad dictum annum 1598. prætendentes ex post facto illas redditas fuisse fructiferas, tanquā fundamentū suæ intentionis tenebantur illud concludēter probare, cùm † reus in sua exceptione fiat actor ex 1
late deductis in vltima decisione. Vnde cum Dñi de Deza sic excipientes nihil releuans probauerint videbatur † hoc sufficere pro illorū exceptione excludēda. 2

Nihilominus Domini his non contenti in eadem sententia fuerunt ex probationibus adductis pro parte excellentissimorum Dominorum de Ludouisiis, & litis consortum, quas infra adducemus.

Et cùm sanctæ mem. Pius V. in constitutione super censibus creandis disposuerit in hęc verba nempè. † Census omnes in futurum creandos re in totum, vel 3
pro parte perempta, & infructuosa in totum, vel pro parte effecta volumus ad rataṁ perire, vbi istos duos casus æquiparauit nempè infructuositatem in totum, & peremptionem fundi in totum, taliter quod quolibet illorum intercueniente census in totum etiam pereat, vnde est videndum an simus in istis casibus. Et Dominus placuit quod versemur in illis, inquidem totalis infructuositas, & totalis peremptio rei ex diuersis causis, vt Doctores infra citandi aduertunt, procedit, & maximè ex inundatione aquarum,

4 † quarum impetus terram inundatam reliquit,& conuersam in valles,& paludes,& redditam infructuosã, quin & terræ substantiam incursus aquarum amittere
5 facit,in tantum † quod quamuis huiusmodi terræ sic aquis demersæ, & inundatæ propter recessum aquarum, & siccitatem temporis fructiferæ reddantur,iam non erit idem fundus suppositus censui : sed nouus fundus ex noua terra mediantibus aquis ibi allata constitutus,& nulli censui obnoxius, quæ omnia in iure ita procedere peremptionémque & infructuositatem perpetuam causare probatur *per text. in §. fi. incipit finitur instit. de usufr. est text. in l. reperit* ibi rei mutatione interire vsumfructũ placet, veluti vsusfructus edium mihi legatus est, ædes interierunt vel exustæ sunt sine dubio extinguitur vsusfructus,& *in l. quid tamen, ibi.* agri vel loci vsusfructus legatus si fuerit inundatus vt stagnum iam sit,aut paulus procul dubio extinguetur, & in vers. Quadrigæ *l. si ager* ibi sit ager cuius vsusfructus noster sit flumine, vel mari inundatus fuerit amittitur vsusfructus. *ff. quib. mod. vsufr. amit.* quibus iuribus expressè cauetur quod per inundationé aquarum ita vt stagnũ iam sit,aut palus procul dubio vsusfructus agri extinguitur. Gregor. Lopez *in l. 28.* Glos.
6 *per prega. tit. 8. part. 5.* ibi quia † mutata forma,& substantia rei videtur esse perempta, *l. Iulianus, §. sed & si quis, ff. ad exhib. late* Surd. *consilio 155. n. 5. & fere per tot.* Ceph. *cons. 20. n. 16.* Molin. *de iustit. & iur. tract. 2. disput. 391. Conclus. 8. vers. quo loco obseruat.* Foller. *de censibus in Verb. census num. 118. fol. mihi 161.* Federic. Martin. *de Censibus cap. 8. n. 79.* Ioan. Bapt. Ferrar. *super explicat. Bullæ* Pij V. *de Censibus part. 3.* Franc Balduin. *super instit. §. finitur n. 24. versic. rei mutatione* Castill. *in*
7 *tract. de usufr. c. 72. n. 1. & 2.* & in specie † quod si ager sit peremptus, etiam si aliquo casu reddatur fructuosus non erit amplius ager antiquus,sed nouus probat text. *in d. l. reper.* ibi si areæ vsusfructus legatus, & in ea ædificium sit positum rem mutari, & vsumfructum extingui constat. *& d. l. quid tamen, ibi.* sed si stagni vsusfructus legetur, & exaruerit sic vt ager sit factus mutata re vsusfructus extinguitur, & ibi proinde, & ornamentum dissolutum,& transfiguratum extinguit vsusfructus ratio est,quia in omnibus istis casibus & aliis similib. fundus antiquus perit,& nouus creatur, vnde non potest dari vsusfructus in istis fundis de
8 nouo creatis,† cùm semel fuerit extinctus per interitũ fundi antiqui,& mutationem illius, vt clarè ex prædictis iuribus desumitur ad idem est optimus text. *in l. qui vsumfr. ibi.* idémque esse, & si schisi vsusfructus legatus sit deinde massa facta. *ff. de vsufr.* Quod autem prædicta omnia peremptionem & infructuositatem in totum constituentia concurrant expressè in casu nostro probant concludenter testes excellentissimorum Dominorum de Ludouisiis,& litis consortum examinati tam ante annũ 1598. quam postea de anno 1604. 1606. & 1608. deponunt enim quod de anno 1593. mense Aprilis superuenit maxima quantitas aquarum in flumine Seni, quæ flumen perumpere fecerunt per loca vicina,& per istas terras tanto impetu quod dictũ flumine derelinquit suum antiquũ cursum,& alueum, illúmque mutauit,& direxit super istas terras concurrentibus aquis alterius fluminis Santernæ,& fluminis Santigri,nec non aliis aquis insimul, quæ omnes, & mutatio aluei, & aquarum illarum eruptiones reliquerunt istas terras conuersas in Valles,& paludes,& infructiferas,de qua cõuersione,ex prædicta causa deponunt decem testes benè informati,& practici terrarum istius tenutæ,& dictæ inundationis etiam de visu.

Quod autem ex eadem causa istæ terræ perdiderint suam formam & substantiã,quin, & amiserint naturã producendi testantur octo testes benè informati, & qualificati prout primi. Et quod ex eadẽ causa istę terrę adeo præfatam suam naturã amiserint, quod si hodie fructiferæ redderentur illud eueniret ex noua terra ab aquis transportata,vnde esset nouus fundus,non autẽ ille antiquus huic censui suppositus deponũt optimis rationibus suũ dictum declarantes sex testes. Quibus omnibus testibus restat ex facto concludẽter probata intentio Dominorũ de Ludouisiis, & litis consortum quo ad infructuositatem in totum, & peremptionem in totum istarum terrarũ iuxta constitutionem Pij V.

Vnde sequitur necessario firmandum huiusmodi terras sic in totum peremptas in totumque infructuosas nullatenus posse reuiuiscere, vt clarè ex dictis iuribus desumitur, vt ex text. *in l. qui res, §. aream,* ibi in perpetuũ enim sublata obligatio restitui non potest, & si seruus effectus sit alia videtur esse. *ff. de solut. & not.* Surd. *d. cons. 155. n. 6. &* Castill. *vbi supra n. 6.* ibi. nec † reuiuiscit vsusfructus semel extinctus etiam re- 9
bus fructuariis de nouo effectis. Cuiac. *in l. seruitutes 19. §. 2. incipien. si sublatum in prine.* ibi si ædificium seruiẽs corruat, vel pereat incendio aut terremotu,& an restituto eodem ædificio etiam restituatur eadem seruitus restitutis ædibus non potest restitui, quoniam non sunt eędem,qui restituuntur,sed sunt alię ab illis, quibus imposita est seruitus. *ff. de seruit. urban. prædic.* Ceph. *cons. 20. n. 17. &* Nauar. *de usur. q. 16. n. 118. & est dec. Seraph. 1418. n. 4.* vbi quod molendinum obnoxium censui si in totum fuerit destructum non potest sustineri census etiam si reædificetur,quia est aliud,& diuersum à priori. Molin. *d. tract. par. 2. disput. 394. n. 3. & est dec. 22. num. 17. part. 2. diuers.*

Et prædictæ licet procedant in vsufructu † tamen 10
optimè adæquantur censui nostro in similibus vt ex natura census, & vsusfructus facile est videre,& sic restituitur ista materia census iuxta legum dispositionem circa vsumfructum vt apparet ex Doctor. solita relatis,qui per iura de vsufructu loquentia metuunt difficultates in istis censibus occurrentes vt expressè notat Phœbus Lusitan. *dec. 58. n. 9.*

Ex quibus sic fuit resolutum.

R. P. D. Manzanedo Foroliuiensis census Lunæ
10. *Februarij* 1620.

SVMMARIA.

1 *Fructus ex mutuo non possunt deberi citra vsuram.*
2 *Census absque fundo licitè creari non potest.*
Nec valet contraria consuetudo, num. 5.
3 *Etiam in Germania per constitutiones Imperij census ita creari non potest.*
4 *Consuetudo permittens vsuram non est attendenda.*
5 *Consuetudo non validat contractum illicitum.*
6 *Interesse lucri cessantis non debetur nisi concurrentibus requisitis Paul. de Castr.*
7 *Interesse damni emergentis non debetur nisi probetur quod alias damnum non contigisset.*
8 *Ludum iniustum, & illicitum non possunt partes per emologationem facere licitum.*

DECISIO CCCL.

FVit resolutũ Mercur. tantũ informante sententias DD. Astallij,& Macchiauelli condemnantes Ioan. Griffanium ad restitutionem omnium pecuniarũ sub prætextu fructuum exactorum esse confirmandas.

Quia cum illud debitum bon. mem. Fachinæi florenorum duorum millium sit constitutum in pecunia ex mutuo,quamuis sub nomine census fuerit contractum non potuit † citra vsuræ labem nomine fructũ 1
aliquid

aliquid vltra sortem percipi, & exigi *cap.consuluit de vsur.& ibi* Abb.*num.7.& conf.62.in fin.p.1.*Surd.*conf.316.n.7.lib.3.cum aliis relatis per* Rot.*dec.490.n.3.p.2. recentior.*

Quod autem iste contractus non fuerit census apparet ex eo, † quod non fuit creatus super aliquo fundo, neque seruata forma constitutionis san. memor. Pij V. provt in similibus necessarium ad euitandam vsurarum prauitatem. 2

Nec visum fuit obstare consuetudinem Germaniæ quia vltra quod illa non probatur, & de contrario testatur Gail.*lib.2.obser.4.n.5.* nempè † quod in illis partibus per constitutiones imperij huiusmodi contractus sunt prohibiti: Non est attendenda talis consuetudo † tanquam, vsuram permittens, & sic nutritiua peccati, & ex eo potius, corruptela appellanda.*c. fin.de consuetud.glos.in cap.quia in omnibus de vsur.*Nar. *conf.498.n.24.* Rota *dec.552.n.13.p.1.* recentior. vbi aliæ decisiones pro hac sententia referuntur. Et † cõtractus, qui de sui natura est vsurarius non potest per talem consuetudinem licitus reddi. *c.quia in omnibus, & ibi* Gl.*in verb.multi de vsur.c.inter dilectos de excess. Prælat.*Rot.*dec.193.n.1.p.2.diuers.* 3 4 5

Quod autem dicitur in laudo fuisse enuntiatum istos fructus deberi pro interesse lucri cessantis, & dãni emergentis dixerunt Domini non obstare quia † quoad lucrum cessantis non probantur requisita Paul.de Castr. *in l.3.§. nam de eo, quod cert.loc.* quibus non concurrentibus nunquam interesse debetur Mohed.*decis.3.de vsur.* cum aliis in decisione Lucana locationis *coram* Illustrissimo Cardinale Lancellotto, *quæ est 325.n.7 inter impressas post 2.vol.conf.* Farinac. 6

Quo vero ad damnum emergens † nec etiam probatur quod si Griffanius habuisset pecunias extrinxisset propria debita, vel aliàs non fuisset passus damnum vt decis.Mohed. 2. *de vsur. quam secuta est* Rota *in d. Lucana locationis, n.5.* 7

Nec † emologatio partium dicti Laudi est attendenda, quia cùm laudum sit iniustum, & illicitum non potuerunt partes per consensum illud facere licitum Bart.*in l.si forte ff.de pecul.*Rot.*dec.52.n.5.p.1. & dec. 459.p.2.in recent.* & ita resolutum fuit. 8

R.P.D. Remboldo Ariminensis census Lunæ 26. Iunij 1620.

SVMMARIA.

1 *Fructus ex censu extincto non debentur.*
2 *In extinctione census non est necesse restituere pretium in pecunia numerata.*
3 *Ratificatio æquiparatur mandato.*
*Etiam in casibus in quibus requiritur mandatum speciale.*ibid.
4 *Hæres grauatus restituere potest censum hæreditarium extinguere.*
5 *Dummodo illius pretium recipiat ad computum sui crediti: vel quartæ sibi debitæ.*
6 *Sententia non nocet non citato.*

DECISIO CCCLI.

DOmini dixerunt sententiam, qua fuit reuocatum mandatum aliàs ad fauorem Flauij Capelletti relaxatum pro fructibus census à q. Marco Antonio empti esse confirmandum. Quia constat per publicum instrumentum dictum censum fuisse vsque de anno 1590. à Pomponio filio, & hærede dicti Marci Antonij extinctum † ideóque ab inde citra non fuerunt amplius dicti fructus debiti ex deductis *in Romana nullitatis obligationis 20. Iunij 1602.coram Cardinale Pamphilio.* 1

Nec obstat quod prætenditur extinctionem dicti census fuisse nullam, quia nullitas, quæ ex eo deducitur, quod in casu dictæ extinctionis non intercesserit pecunia numerata non subsistit, cum actualis pretij numeratio requiratur quidem in creatione census, † non autem etiam in illius extinctione seu redemptione, tunc enim sufficit quod illud quomodocunque soluatur vt fuit sæpius resolutum, & signanter *in causa Romana census 7.February 1607.coram Astrabatensi, & in Rauennatensi Saluiani interdicti 12.Febr. eiusdem anni 1607.coram Manzanedo.* 2

Minus facit alia prætensio nullitatis quod non constat de mandato illius, qui nomine Pomponij dictum censum extinxit, quia tollitur omnis scrupulus ex ratificatione postea ab eodem Pomponio facta nam † ratificatio æquiparatur mandato etiam in illis actibus qui requirunt speciale mandatum, Dec.*in l.semper qui non prohibet n.3.& ibi* Cagn.*n.15.ff.de reiur.*Surd.*dec. 159.n.12.& fuit dictum in Bononiensi de Manzolis 14. Februar.1607.coram* Illustrissimo Decano *& in termino extinctionis census in Ancomitana census 16.Februar. 1604.coram* Iusto *& aliàs sæpissime.* 3

Nec subsistit quod dictus census extingui non potuit eo quod erat fideicommisso dicti Marci Antonij suppositus, quia † præterquam quod huiusmodi extinctio fieri potest etiam ab hærede grauato quando illa est necessaria non autem voluntaria *vt per lex. in Lante restituram.ff.de solut.& in puncto* Rodet. *de ann. reditibus quæst.15.num.87. & seqq. lib.2.cum aliis, quos sequuta est* Rot. *coram me in Romena liberationis a fideiussione 20.Nouembr.1619.* cessat in casu isto difficultas † quia Pomponius non obstante etiam quacumque prohibitione testatoris potuit extinguere dictum censum ad computum sui crediti, quod habebat in dicta hæreditate ratione legitimæ debitæ, vt etiam dotis maternæ, atque ita dictum censum pro dicta sua legitima eligere Soc. Iun. *conf.136.n.13. & seq.lib.1.* Ceph. *conf.624.n.6.& seq.cum aliis, late congestis, per* Peregr. *de fideicomm. art.39.n.2. & seq.* vbi quod alienata ab hærede grauato imputantur in suas detractiones pro ære alieno sibi debito, pro legitima, & trebellianica, & valet huiusmodi alienationes quatenus hæ causæ patiuntur, *& fuit dictum in Romana census de Cinquis 13. Aprilis 1600. coram* Penia *& in Romana legitimæ 13. Martij 1616.coram* R.P.D. Verospio, *& in eadem 31.May 1617.coram* Illustr. Sacrato. 4 5

Non obstat quod prætenditur probari ex quadam sententia gradatoria detractationes, & credita dicti Pomponij fuisse consumpta per alias alienationes ab eodem Pomponio factas quia nec † ista sententia afficit Marchæum debitore census, cum fuerit lata ipso non citato Seraph.*dec.1241.n.1.* nec in ea fuit habita ratio credit dotis maternæ, & quod plus etiam est, cõmet alienationes post dictam extinctionem factas vnde non potest dici inde probata prætensa consumptio de tempore dictæ extinctionis provt requiritur Peregr. *de fideicomm. art.39.n.13. & seq. cum ibi allegatis.* Ita fuit conclusum. 6

Illustrissimo Cardinale Sacrato Interamnensis census Veneris 24.May 1619.

SVMMARIA.

1 *Possessor est in sua possessione manutenendus lite pendente.*

2 *Compensatio non datur de liquido ad non liquidum.*
3 *Sententia, quæ fuit suspensa per appellationem non impedit manutentionem.*

DECISIO CCCLII.

ROta censuit Sifonium esse manutenendum in quasi possessione exigendi fructus censuum de quibus agitur, quoniam de dicta quasi possessione constat ex positionibus datis per partem aduersam, & etiam exquirentijs.

1 Vnde intrat regula † quod possessor lite pendente sit manutenendus in sua possessione. *§. retinenda. in fin. de interd. cum vulgar.* Et dictum fuit non esse locum prætensæ ex aduerso compensationi, quia creditum, quod prætenditur compensari cum istis fructibus non
2 est liquidum vnde intrat conclusio † quod de liquido ad non liquidum non datur compensatio *l. fin. C. de compens.* Fel. *in c. ad nostram, sub n. 10. vers. quare autem de iureiur.* Verall. *dec. 50. n. 2. p. 1.* Seraph. *dec. 455. num. 4.*

Et quatenus prætendebatur hoc creditum esse liquidum ex relationibus peritorum de quibus in summario illorum de *Fuscolis n. 1. & 2.* & ex sententia A. C. lata super dicta compensatione, fuit responsum quod hoc erat iudicio ordinario discutiendum, & si-
3 gnanter quod † sententia A. C. fuit suspensa per appellationem *c. venientes de iurei. c. 1. de sentent. & re iudic.* Felin. *in Rubr. de appell. n. 1.* Rot. *dec. 2. n. 1. de rest. in integr. in nou.* Verall. *dec. 330. n. 5. p. 1.* Idcóque non poterat deduci hoc prætensum creditum tanquam illiquidum, & requirés altiorem indaginem ad retardandum iudicium summarium manutentionis, per ea quæ in fortioribus terminis nempè de sententia lata super nullitate census *dicta fuerunt in causa Bononiensi census 15. Octobris 1600. coram me.*

R. P. D. Pamphilio, Romana Saluiani interdicti Lunæ 15. Decembris 1614.

SVMMARIA.

1 *Saluianum competit pro consequendis censibus.*
2 *Fundus dotalis alienari non potest nec à muliere cum consensu viri, nec à viro.*
3 *Iura possunt hypothecari.*
4 *Saluianum competit anteriori creditori contra tertium possessorem.*
5 *Vxor pro viro non potest fideiubere.*
6 Limit. 1. *si fideiubeat cum iuramento.*
7 Limit. 2. *si habeat releuatores indemnitatis.*
8 *In Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem.*
9 *Fideiussiones sunt de sui natura lasæ.*
10 *Statuti vrbis lib. 1. c. 115 1. intellectus.*
11 *Arbitrium iudicis multum operatur ad cognoscendum super causa ob quam mulier contrahit.*
12 *Statum vrbis d. c. 151. de quibus contractibus loquatur.*
13 *Mulier potest contrahere absque solemnitatibus vbi contractus est illi euidenter vtilis.*
14 *Statutum d. c. 151. emanauit ad obuiandum fraudi, non inhabilitandum mulieres ad contrahendum.*
15 *Præmium causam finalem demonstrat.*
16 *Statutum quod non exprimit velle non præsumitur.*
17 *Decretum iudicis operatur vt præsumantur omnia solemniter gesta.*
18 *Minor est inhabilis ad interessendum contractibus mulierum, & minorum.*
19 Limit. *in minore, qui habet ingenium, & discretionem*
20 *Testes examinati in alia causa, & inter diuersas personas non probant.*
21 *Probationem non excludit.*
22 *In Saluiano non admittuntur exceptiones, quæ requirunt extrinsecas probationes.*
23 *Iuramentum proximiorum quod contractus mulierum, in quo interueniunt non sit illis præiudicialis non debet de necessitate in scriptis redigi.*

DECISIO CCCLIII.

FVit per Dominos resolutum esse locum Saluiano quia, vt ex instrumentis in summario datis constat Domina Hieronyma obligauit, & hypothecauit omnia eius bona tam pro censu scutorum centū in octuaginta creato de anno 1595. ad fauorem Dominorum de Tassis, & Lauiniæ coniugum quā pro alio scutorum centum quinquaginta quatuor imposito de anno 1594. ad fauorem eiusdem Dominæ Lauiniæ, & Victoriæ eius matris. Quibus propterea † proconsequendis huiusmodi censibus competit immissio ex remedio vtilis Saluiani interdicti super casale de quo agitur, quod non contrauertitur fuisse à Domina Hieronyma possessum de tempore obligationis, & hodie possideri à Dominis de Dubilius prout requiritur in hoc iudicio Bart. *in l. 1. n. 3. ff. de Saluian. & in l. 1. vbi* Gloss. *C. eod. tit.* Arct. *in § item seruiana, n. 9. instit. de action.* Afflict. *dec. 383. n. 6.* Menoch. *de adipisc. possess. remed. 3. n. 15. cum aliis allegatis.*

Nec subsistere quod illud casale, sit fundus dotalis † qui nec à viro cum consensu mulieris, nec ab ipsa muliere alienari potest ex adductis in decisione in hac causa facta coram Illustrissimo Domino Cardinale Lancellotto. Quia (quicquid sit an dicta constitutio doris adeò excessiua ante obtentam derogationem statuti vrbis esset valida, & an effectum habuerit, de quibus posset valde dubitari postquam ipsi coniuges postea de anno 1595. obtenta dicta derogatione denuò dotem constituerunt reseruata eidem Dominæ Hieronymæ facultate disponendi de dicto Casale super quò informantes pro Dominis de Tassis plura adducebant) obiectum visum fuit Dominis cessare ex ipsis capitulis matrimonialibus in quibus Domina Hieronyma pro paraphernis sibi reseruauit scuta ducenta annua super bonis dotalibus pacto etiā adiecto quod illa posset propria auctoritate percipere, & de iis ad libitum disponere, quæ postea declarauit se velle consequi super isto Casale ideóque † benè potuit pro concurrenti quantitate istud ius alteri obligare ad tradita per Negus. *de pignor. 3. memb. 1. p. n. 6. & 9.* Et licet D. Hieronyma casale postea vendiderit, & pretium illius integrum receperit, non tamen censetur præiudicatum Dominis de Tassis, quibus † vigore antetioris hypothecæ ex remed. vtilis Saluian. interd. competit immissio etiam contra tertium possessorem Ripa *in rub. ff. de pign. num. 19.* Rota *in causa Romana seu Amerina domus relata inter impressas, dec. 34. n. 24. vbi de communi p. 2. diuers.*

Neque obstare quod huiusmodi obligatio per Dominam Hieronymam fuerit facta contemplatione viri, quia † licet regulariter mulier pro viro fideiubere non possit *auth. si qua mulier. vbi* Gloss. *in verbo nullatenus, ff. ad Velleian.* id tamen non procedit † stante iuramento, quod seruari potest sine periculo animæ *iuxta gloss. in c. ex rescripto in verbo & vxorem de iureiur.* Tessaur. *decis. 223. n. 8.* Afflict. *dec. 311. n. 4. cum aliis adductis in causa Interamnensi mercium 4. Iunij 1597. coram bon. mem. Penia,* & fuit alias sæpè decisum. Præsertim quia Domina Hieronyma vltra dictum paraphernum habuit amplissimam dotem. Et † vl-

terius habuit releuatores Dominos de Gottoffredis, quo casu non potest considerari aliqua eius læsio vt considerat Afflict. *decis.* 311. *n.* 2. Rom. *cons.* 187. *num.* 2. Et quamuis dicerentur dominos de Gottoffredis dilapidasse bona, & effectus non esse soluendo, tamen fuit responsum de huiusmodi dilapidatione non constare, nec interim esse retardandam immissionem in
2 hoc iudicio, in quo † non admittitur exceptio, quæ requirit altiorem indaginem. Menoch. *de adipisc. rem* 3. *n.* 80. *vers. & in hoc iudicio.* Rota *in d. Romana seu Amerina domus coram* Cantuccio *relata inter impress. decis.* 54. *n.* 24. *p.* 2. *diuers.*

9 Nec placuit Dominis quod dicebatur † fideiussiones esse de sui natura læsiuas, *l.* 1. *C. de filiofam. minor. & ideò huiusmodi obligationes indistincte propter statutum Perusij lib.* 1. *c.* 151. non posse sustineri nisi probentur fuisse ex causa vtilis ipsis mulieribus, ex adductis in causa Romana argentorum coram Reuerendissimo
10 Bononiensi de anno 1607. Quia fuit responsum † in dicto statuto non disponi quod causa debeat esse vtilis mulieri contrahenti, sed quod causa sit iudici in scriptis expressa, ac insinuata, ac plenè cognita, & sic videtur requiri vt contractus huiusmodi vltra alias solemnitates fiant cum causæ cognitione, *vt sentit* Rota *coram* Seraph. *in causa Romana fideiussionis inter eum in recess. dec.* 1185. *num.* 1. ad hoc vt causa ex qua mulier inducitur ad contrahendum sit vera, & alias sufficiens arbitrio iudicis, † quod multum operatur in hac
11 materia, *vt tradit* Menoch. *de arbitr. iud. lib.* 2. *casu* 171. *num.* 6. Idque patet ex ipso statuto, quod expressè loquitur in pacto de non petendo, refutatione, quietatione, & donatione, quæ omnia sunt de sui natura damnosa, &
12 † vltrius habet locum in omnibus contractibus in quibus lædi potest Put. *dec.* 162. *lib.* 1. Crescent. *decis.* 3. *de consbit.* & alias frustratoriæ essent
13 solemnitates in dicto statuto requisitæ cum † mulier stante euidenti vtilitate etiam sine illis contrahere possit Dec. *cons.* 532. *n.* 9. *in fin.* & post alios allegatos tenuit Rota in causa Maceratensi census, 14. Maij præteriti coram R. P. D. meo Dunozet. & suadetur ex
14 eo † quod statutum non emanauit ad inhabilitandum mulieres vt non possint contrahere nisi ex causa vtilitatis, sed ad obuiandum fraudibus ne scilicet mulieres ex earum simplicitate fraudentur, vt clarè colligitur ex prohæmio ipsius statuti † ex quo causa finalis dignoscitur Bald. *in l. fin. sub n.* 2. *vers.* 2. *nota. ff. de hared. inst.* Dec. *d. cons.* 532. *n.* 9. *versic. confirmatur.* Rota *in causa Tolentana iurisdictionis* 12. *Octobris* 1580. *coram* Orano, *quod etiam comprobatur ex alio statuto eiusdem lib.* 1. *c.* 113. *de alien. ver. pupil. vel minor.* in quo eædem solemnitates requiruntur per eadem verba vt causa sit iudici in scriptis expressa, & insinuata, ac plenè cognita, & vltrius requirit vt causa cedat in euidentem vtilitatem pupilli vel minoris. quod clarè ostendit ex causæ expressione, & illius cognitione non esse insecundum ad causam vtilitatis, quæ † fuit expressa à statuto quando voluit eam intercedere, *l. vnica,* 3. *fin. autem ad deficientis, C. de caduc. toll. cap. ad audientiam de decim.* Alex. *cons.* 55. *sub n.* 6. *vers. non obstat quod tacite. lib.* Hancque veram esse interpretationem supradicti statuti cap. 151. colligitur ex pluribus decisionibus Rotalibus in quibus huiusmodi fideiussiones cū causæ cognitione, & aliis solemnitatibus statuti fuerunt validæ declaratæ, vt in Romana fideiussionis 5. Iulij 1594. coram Illustrissimo Arigonio, & in alia coram Seraphino dec. 1187. in causa Romana societatis officij 13. Februarij 1606. coram Litta, & sæpissimè in aliis causis, vnde cum in casu isto fuerint seruatæ solemnitates statuti, & causa fuerit in scriptis expressa, & insinuata, nec probetur falsa debet præsumi quod fuerit cognita, & reperta vera, & sufficiens propter decretum iudicis, quod † operatur vt 17
præsumantur omnia solemniter gesta. Alex. *cons.* 130. *n.* 5. *lib.* 5. *cum aliis adductis in causa Romana de Iacomellis,* 29. *Apr.* 1611. *coram* Reuerend. Dunco Buratto.

Et ita dictum fuit esse intelligendas dictas decisiones in causa Romana argentorum, in qua causa releuationis indemnitatis ibi expressa remanebat falsa ex quo mulier non habebat releuatorem, & plura alia cōcurrebant ex quibus constabat mulierem fuisse deceptam, quæ non concurrunt in casu isto in quo Domina Hieronyma de tempore obligationis habuit releuatores, nec de eorum insufficientia constat, ita vt de nullitate obligationis, hodie apparere possit ex supradictis.

Minus obstare quod vltrius pro illius nullitate adducebatur nempè quod alter ex proximioribus consanguineis, qui in primo instrumento de anno 1593. adhibitus fuit tunc esset minor viginti annis, † qui 18
ad id inhabilis reputatur ex addictis per Castr. *in l. si cum dotem, §. si pater n.* 3. *ff. sol. matr.* Ang. *in l. fin. in prin. vers. & per hanc legem. C. de verb. signif.* Tiraq. *de legib. connub. gloss.* 3. *n.* 43. *cum aliis allegatis.* Quia † li- 19
cet id in iure non sit impubes, & habeat ingenium, & discretionem secundum distinctionem Bart. *cons.* 94. *lib.* 1. quam etiam Bald. *in l. in communione. n.* 4. *vers. pone. C. de nupt.* & tradita per Alex. *in d. in transactione,* 15. *n.* 6. *vers. quapropter. C. de transac.* tamen quicquid sit de hoc fuit responsum quod testes, qui dantur ad probandum minoritatem non releuant ad istum effectum cum † sint examinati, in alia causa, & inter diuersas 20
personas Felin. *in cap. causam quæ in prin. num.* 18. *de testib.* Lap. *decis.* 207. *n.* 3. Vltra quod in omnem euentum esset in potestate Dominorum de Tassis contrarium probare, cum probatio † non excludat probatio- 21
nem, quo casu non est interim retardanda immissio in hoc iudicio, † in quo non admittuntur huiusmodi 22
exceptiones, quæ requirunt extrinsecas probationes ad decis. Put. 34. *n.* 3. *& seq. lib.* 1.

Nec denique subsistere quod cum in alio instrumento de anno 1594. proximiores consanguinei non iurauerint quod obligatio non sit præiudicialis mulieri iuxta dispositionem eiusdem statuti.

Quia † placuit responsio quod non disponit circa 23
huiusmodi iuramentum vt præcisè in scriptis redigatur prout de causa obligationis, & ideò cum ex instrumento constet proximiores iurasse deferp æstimi instrumentum fuisse sufficienter præstitum propter iudicis decretum ex supra allegatis.

Illustrissimo D. Cardinale Sacrato Romana domorum Veneris 17. *Iunij* 1611.

SVMMARIA.

1 *Implementum an fieri possit per æquipollens remissiuè.*
2 *Gesta cum vno representante duas personas respicientia vnam personam non suffragantur respectu alterius personæ representatæ.*
3 *Pecuniæ sunt de sui natura steriles, & infructuosæ.*
4 *Exceptio non implementi opponi potest ob defectum etiam in minimo.*
5 *Dominus censûs non tenetur illum redimere nisi offeratur integrum pretium tum respectu sortis, quam respectu fructuum.*
6 *Creditoris interest non habere summam diminutam.*
7 *Debitum sortis cum vsuris est vnicum debitum.*
8 *Res eadem non debet diuerso iure censeri.*
9 *Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus.*
10 *Census extingui potest cum cessionaria.*

DECI

DECISIO CCCLIV.

DOmini se restrinxerunt ad liberationem domorum à censu Alberinorum, in quo capite dixerunt non esse satisfactum à Turino venditore, qui promisit domos esse liberas, & nihilominus adhuc durat præfatus census.

Et quatenus replicabatur fuisse satisfactum per æquipollens ex quo remanserunt in manibus Valentini emptoris scuta ducenta, quæ excedunt pretium
1 dicti census omisso † an in materia implementi possit satisfieri per æquipollens de quo per scribentes *in l. si mater, de instit. & substitut.* Bald. *consil.* 113. *lib.* 1. Cessare visa fuit difficultas quia præfata scuta ducenta non remanserunt penes Valentinum emptorem libera, ita vt cum illis potuisset se liberare à censu; iudex enim mandauit quod Valentinus dictas pecunias penes se retineret donec fuerit per ipsum ad quem spectaret extinctio census Alberinorum; vnde excluditur æquipollentia ex triplici capite. Primo quia Valentinus non habuit penes se dictas pecunias tanquã emptor, sed tanquam depositarius. Et notum in iure
2 quod quis repræsentet duas personas, & † quod gestæ cum eo ex vna persona non suffragentur quo ad aliam iuxta not. per scribentes, *in l. Tutorem, ff. de his quibus vt indign.* Bal. *consil.* 167. *in fin. lib.* 1. & 194. *n.* 2. *lib.* 4. Roman. *cons.* 88. *in princ.* Alexand. *cons.* 87. *num.* 19. & *seq. lib.* 6. Castr. *cons.* 256. *in princ.* & 312. *num.* 1. *lib.* 1. Calder. *cons.* 8. *in fin. de præbend.* Lap. *alleg.* 99. *n.* 2. Surd. *dec.* 310. *num.* 12.

Secundò excluditur æquipollentia, quia Valentinus habuit in manibus pecunias † de sui natura steriles, & infructuosas, & ex alia parte remansit super domibus census fructiferus ad fauorem Alberinorum.

Tertiò fuit ponderatum quod nec præfata scuta ducenta æquabant onus census computatis fructibus decursis vnde cessat æquipollẽtia etiam si Valentinus dictas pecunias habuisset liberas, tum ex eo quod in substantia non habebat in manibus summam æqui-
4 valentem oneri, & † propter violationem fidei sufficit quod fuerit cessatum impleri in minimo Bald. *in l. iuris gentium, §. pacta n. 1. vers. secundo not. ff. de pact.* Ias. *cons.* 216. *n.* 1. *vol.* 4. Alex. *cons.* 105. *n.* 19. & 20. *lib.* 3. Rol. *cons.* 53. *num.* 29. 22. & 29. *lib.* 1. Pur. *decis.* 357. *in fin. lib.* 1. Menoch. *cons.* 55. *n.* 6. Surd. *cons.* 101. *num.* 2. Rota *in causa Perusina executionis* 3. *Decembr.* 1599. *coram R. P. D. meo Decano*, tum quia nec cum pecuniis
5 istis poterat se liberare à censu, † quia censuarius non tenebatur extinguere censum nisi oblato sibi integro credito, *l. tutor §. Lucius vbi* Bart. & Bald. *ff. de vsur. l. in executione, §. quicunque, ff. de verb. obligat.* Quæ conclusio procedit etiam si debitor offerat totum capitale deficiat tamen in oblatione vsurarum, quicquid in contrarium dixerit Cast. *in l. quidam existimauerunt, ff. si certum pet. Hanc enim tenuit* Glos. *in l. acceptam, in verb. cum vsuris, C. de vsur.* Cyn. *in l.* 1. *num.* 2. *in fin.* Sal. *n.* 3. *C. de sol.* Alex. *in d. l. quidam existimauerunt, n.* 7. & 8. Ias. *n.* 4. *vers. vt ex glos. in fin. & n.* 6. *vers. textus est clarus, & si cert. pet.* & pro hac opinione facit ratio quæ affertur per scribentes in hac materia, quæ æquè mi-
6 litat in vtroque casu, quia † scilicet interest creditoris non habere summam diminutam item generalitas verborum, *d. §. Lucius*, vbi ponitur casus debiti censuum cum vsuris statim subditur quod debitor minorem pecuniam, quam debebat obsignauit, & hic non distinguitur quod obsignatio fuerit minor respectu capitalis tantum. Et dicit Alb. *in d. l. quidam existimauerunt n.* 8. † quod debitum, sortis cum vsuris est vnum
7 debitum & allegat dictum §. Lucius. Vnde cùm sit
8 vnum debitum † non debet diuersificari iure census, *l. eum qui ædes, ff. de vsucap. & cum d. l. Tutor, §. Lucius*, non distinguat † nec nos distinguere debemus *l. de pratio, ff. de publ. in rem act.* cum vulg. stante maximè identitate rationis de qua supra, *l. ille, aut ille, ff. de legat.* 3. *cum concordantibus. Ad l.* 1. *C. de solut* in qua se fundat Castr. *respond.* Alex. *loco supra citato* quod scilicet non loquitur quando creditor neget recipere.

Ad aliud † quod census fuerit extinctus cum quo- 3
dam Bernardino Calcaneo cessionario Alberinorum fuit responsum non constare de cessione facta per Alberinos Calcaneo, nec minus quod concordia inter dictum Calcaneum, & Turinum creditorem habuerit effectum, quinimmo quod Alberini post illam egerunt ad fructus census.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana census Lunæ 17. *Maij* 1600.

SVMMARIA.

1 *Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena, & multum concludens.*
2 *Testes examinati in causa criminali sine citatione partis non probant.*
3 *Census creatus à debitore cum creditore pro satisfactione sui debiti, vt sit licitus.*

DECISIO CCCLV.

CVm præsupposito quod probabitur creditum Pauli Æmilij de tempore impositionis istius cẽsus fuit resolutum censum esse validum quia ex instrumentis constat de vera numeratione, & cum creditores velint probare contrarium eius quod continetur in instrumẽto † requiritur probatio plena, & multum concludens vt fuit resolutum *in causa Bononiensi census* 19. *Octobr.* 1594. *coram Penia*; & hic ista probatio non concurrit, quia in effectu de non numeratione deponit solum Raynutius, qui non probat, quia est vnicus quia † fuit examinatus in causa criminali sine 2
citatione partis. Bart. *in l. vlt. ff. de testib.* Abb. *in c. graui n.* 9. *de Præben.*

Simulatio verò non probatur, nam stante veritate crediti cessat omnis causa simulandi, quia iste census fuit creatus à Ioanne Baptista cùm eius debitore ad effectum sit satisfaciendi cum istis pecuniis de credito quod cum eo habebat tamen ad hunc effectũ non erat opus simulatione, est † enim res ordinaria quod creditor, qui non potest consequi solutionem à suo debitore procuret ei dare ad censum, vel ad societatẽ officij pecunias, vt cum eis sibi satisfaciat, nec ex hoc resultat simulatio, nec fit aliquod præiudicium ei, qui dedit pecunias ad censum, vel ad societatem officij.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Bubalo, Romana census, Lunæ 3. *Iulij* 1589.

SVMMARIA.

1 *Transactio facta cum pacto resolutiuo in casu inobseruantiæ facta declaratione resoluitur.*
2 *Fructus census non debentur resoluto contractu census.*
3 *Pactum resolutiuum non resoluit ipso iure nisi sit conceptum verbis directis.*
4 *Debitor census donec pretium non restituit tenetur ad fructuum solutionem.*

DECI

DECISIO CCCLVI.

ARchihospitale S. Iacobi incurabilium egerat coram A. C. vtili Saluiani interdicto contra Illustrissimum D. Ioannem Antonium Vrsinum, vti possessorem Castri Moatorij prætendens super dicto Castro fuisse alias impositum annuum censum scutorum trecentorum nonaginta nouem ad fauorem Domini Iulij de Mabaldensibus per illustrissimum q. Dominum Trolium Sabellum seniorem dicti Castri tunc possessorem, qui census postea ex testamento D. Nicolai de Mabaldensibus patris D. Iulij ad dictum Hospitale deuenerat, & cùm in dicta lite coram A. C. comparuisset D. Troilus iunior de Sabellis tanquam necessarius defensor præfati D. I. Antonij causa discussa A. C. in fauorem Archihospitalis pronunciauit nempe Archihospitale immittendum esse ex vtili Saluiani interdicto in possessionem dicti castri donec fuerit satisfactum de censibus decursis, & non solutis. Causa postmodum appellationis à dicta sententia in Rota mihi commissa dedi dubium.

An præfata sententia esset confirmanda, vel reuocanda, & vnanimiter concluserunt sententiam præfatam tanquam iustam esse confirmandam constat enim de impositione census super dicto Castro cum hypotheca, constat etiam quod dictum Castrum probatur per D. Troilum Sabellum seniorem vt per testes examinatos bene probatur de iure Archihospitalis super dicto censu etiam constat tum ex testamento Nicolai de Mabaldensibus, tum ex cessione iurium facta per matrem, & hæredem d. Iulij post cuius obitum Archihospitale successit in dicto censu quibus omnibus stantibus non est dubium intrare Saluianum interdictum pro censibus decursis, & non solutis.

Nec dicatur quod vigore pacti apposito in instrumento dicti census fuerit resolutus quia dicebant Domini aduertendum esse fuisse apposita duo pacta in dicto instrumento, alterum scilicet quod in euentu in quem fideiussiones promissæ infra certum temptus præstitæ non essent liceret Iulio recuperare sortem principalem pro qua constitutus erat census, & cogere venditorem census ad redimendum, alterum quod in similem euentum liceret eidem Iulio à dicta concordia, & instrumento census recedere, & declarare si voluerit dictum instrumentum haberi pro nullo, irrito casso, quibus stantibus si D. Iulius declarasset velle recedere ab instrumento census, & quod dictum instrumentum haberetur pro nullo, & infecto, & velle redire ad propria iura perinde ac si contractus non esset celebratus vigore secundi pacti, & eo vti voluisset vtique tunc intrarent mortua deducta per informantes pro D. Iulio iuniore, quod † hoc casu contractus census esset resolutus, & amplius non possent prætendit fructus dicti census iuxta tradita per Ceph. *cons. 442. n. 86. & 96. lib. 3.* facit enim declaratione, & incursa mora statim contractus fuisset resolutus vsque ab initio ac si nunquam factus fuisset Bald. *in l. ea lege col. 3. uers. ego dico C. de condit. ob caus.* Tiraq. *de retr. conuent. §. 1. glos. 7. num. 4.* Couar. *variar. resolut. lib. 3. c. 8. n. 1.* in prima conclusione, nec † amplius potuisset agi pro fructibus census contracta resoluto

Sed in casu de quo agitur D. Iulius hoc non declarauit, sed vlus fuit primo pacto, quia ob non præstitas fideiussiones repetit sortem principalem, quo casu contractus non fuit resolutus cùm enim ab initio fuisset translatum dominium census in ipsum emptorem pactum resolutiuum non operatur vt ipso iure retrotransferatur dominium iam translatum in emptorem, in ipsum venditorem † nisi pactum resolutiuum sic conceptum verbis directis puta in talem euentum res sit inepta, sed quando pactum resolutiuum est conceptum verbis obliquis videlicet possit agere, vel possit cogere tunc nunquam inducit translationem rei venditæ in venditorem, sed requiritur retrotraditio vt post alios deducit. Tiraq. *de ret. conuent. §. 1. glos. 7. n. 17.* Cum igitur Iulius egerit ad restitutionem pretij census quousque illud fuerit restitutum adhuc durat contractus, quia non est translatum dominium per supradicta.

Et † quod debeantur fructus in casu de quo agitur multum mouebat Dominos æquitas, *l. curabit, C. de act. empt.* quia non videtur æquum, quod venditor census percipiat fructus, & non soluat pretium vt benè Couar. *var. resol. lib. 3. c. 4. circa princ.*

Ex quibus fuit concluſum pro iustitia sententiæ. A. C.

R. P. D. meo Vbaldo, Casalensis domus Lunæ 18. Aprilis 1611.

SVMMARIA.

1 *Possessio probatur testibus deponentibus se vidisse possidere, & n. 7.*
2 *Probatio nulla melior partis confessione.*
3 *Possessio rei conuenti actione spolij probatur per litis substentationem.*
4 *Actio spolij competit cessionario etiam quod non sit expresse cessa.*
5 *In Saluiano obtinet qui probat debitum cum hypotheca, possessionem antiquam debitoris, & modernam rei conuenti.*
6 *Instrumentum facit probationem probatam.*
8 *Legitimatio personarum si omittatur non vitiat processum nisi parte opponente.*
9 *Citatio ad certam diem, & alias successiuas sustinetur ad aliquot dies sequentes.*
10 *Simulatio cum non præsumatur debet concludenter probari.*
11 *Maximè vbi nulla subest causa simulandi.*
12 *Actionis instrumenta pretium vt cognoscatur, quæ sint considerandæ.*
13 *Solutio pretij in cessione iurium probatur ex confessione cedentis.*
14 *L. per diuersas, l. ab Anastasio, mand. c. sunt quando iura cedentis sunt clara.*
15 *Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur iudicijs possessorijs.*

DECISIO CCCLVII.

FVerunt latæ duæ sententiæ in partibus ad fauorem Annæ filiæ, & hæredis Heleneæ cessionariæ Leandri de Violardis qui pro tertia parte domum pro indiuiso possederat cum duobus patruis, qui etiam super eadem domo annuum censum scutorum sexdecim ad fauorem eiusdem Leandri imposuerant, & cum esset intentatum contra tertios possessores domus iudicium duplex alterum restitutorium ad tertiam partem domus, quam Leander possederat, alterum vtilis Saluiani pro immissione in duabus tertijs reliquis partibus tanquam hypothecatis pro impositione census, & præfatæ sententiæ emanassent causa in Rota introducta dubitatum.

An sententiæ essent confirmandæ, vel infirmandæ, & Rota censuit quo ad vtrumque remedium esse confirmandas. Quia quo ad primum ex remed. *cur. vid. integranda 4. q. 1.* constat de possessione Leandri ex confessione eorũ à quibus Antonius tertius possessor causam habet, qui in instrumento impositionis census

census præfati asserunt se domum habere pro indiuiso cum Leandro de quo *in summar. n. 1.* Et adminiculatur probatio ex instrumento diuisionis inter Ioan. Dominicum patrem d. Leandri Ioannem Franciscum, & Angelum fratres Io. Dominici de quo *in d. summ.*
1 *n. 6.* & ex dispositione testium, qui † dicunt vidisse Leandrum possidere dictam domum pro tertia parte vt *in d. summ. num. 10. gl. in l. stipulatio ista §. hic quoque ff. de verb. oblig.* Bartol. *in tract. testib. vers. testis dicit aliquem possedisse n. 9. cum aliis per* Hond. *qui de comuni refert. cons. 57. n. 11. lib. 1.* Pontan. *de spol. 2. c. 14. n. 94. in fin.*

De possessione etiam Antonij aduersarij constat
2 ex eius confessione vt in *d. summ. n. 9.* † qua nulla est melior probatio, *c. per tuas de probat.* Aym. *cons. 61. n. 3. & fuit dictum in vna Romana redditionis computorum 7. Februar. huius anni coram me*, & † ex sustentatione
3 litis Cæsar. de Grass. *decis. 4. n. 2. de restit. spol.* Pont *de spol. lib. 2. cap. vlt. num. 183.* Vetall. *dec. 299. p. 2.* Vnde satis constat de iustitia sententiarum eo ipso quod probarit antiquior possessio Leandri, & recentior Antonij Abb. *in c. cum ad sedem n. 19. de rest. spol.* Rip. *in c. cum Ecclesia Sutrina, n. 32. de caus. possess. & propr.* Afflict. *dec. 327. n. 2.* Alex. *cons. 6. n. 58. lib. 3.*

Neque obstat quod huiusmodi actio spolij egeret
4 expressa cessione †, quia contrarium est verius Soc. *in l. rem quæ nobis, n. 10. vers.* si vero tale remedium *ff. de acq. poss.* Pontan. *de spol. lib. 1. c. 13. n. 131. vers.* & quo ad iam dicta. Quo verò ad secundum remedium intentatum ex vtili Saluiani interdicto videbatur etiam Dominis constare de iustitia sententiarum de
5 partibus cum † enim constet de hypotheca ad fauorem Leandri, & de possessione imponentium censum necnon de possessione hodierna Antonij dubitari non potest quin interet Saluianum *l. 3. vbi gl. C. de præcar. & salu. interd.* Bart. *in l. 1. n. 3. ff. eo.* Afflict. *decis. 383. n. 6.* Aret. *in §. item Seruiana n. 9. instit. de action.* Natt. *cons. 374. n. 33.* Menoch. *de adipisc. remed. 3. n. 18. Quam opinionem seruat* Rota *vt fuit dictum in Romana Saluiani 8. Iunij coram* Reuerendissim. Domin. meo Atrebaten. *& in alia Romana Saluiani 10. Ianuarij huius anni coram me*, & ibi etiam aliæ assignantur.

6 De hypotheca † constat ex publico instrumento impositionis census cum hypotheca omnium bonorum præsentium, & futurorum quod facit probationem probatum Bald. *in l. interest, n. 2. Cod. de solut.* Dec. *cons. 36. n. 2.* Surd. *dec. 117. num. 4.* & ex solo instrumento obligationis probari primum extremum in Saluiano fuit tentum in d. Romana Saluiani coram Reuerendissim. Atrebatensi. De possessione Io. Francisci, & Angeli patruorum Leandri qui censum imposuerunt
7 constat ex depositione testium, † qui etiam testantur eos possedisse d. domum cum Io. Dominico patre Leandri, *vt in sum. n. 7.*

De possessione verò hodierna Antonij quomodo constet iam dictum est supra. Non obstat quod Anna non legitimauerit personam suam in iudicio videlicet quod sit filia, & hæres Hælenæ cui fuit facta cessio
8 à Leandro, quia fuit responsum † talem legitimationem à parte non fuisse petitam, & eius omissionem vitiare processum parte opponente quando adest contradictor. Iaf. *in Rub. C. qui adm. n. 4.* Boër. *decis. 171. sub num. 19.* Aret. *in §. præiudiciales sub n. 3. Instit. de act. & fuit dictum in vna Ciuitatis Castellanæ Molendini 26. Nou. 1499. coram R. P. D. meo Lancellotto.* Non obstant quæ dicuntur de minori ætate Antonij, quia tolluntur ex facto cum asserta petitio curatoris esset pro Hercule altero fratre laico coram quem etiam fuit motum iudicium non pro Antonio, quem constat anno 1604. fuisse ætatis annorum viginti octo, cum eo anno canonicatum Casalensem obtinuisset, & ita pro iustificatione suæ gratiæ firmauit Rota 13. *Februar. 1606. in causa Casalensi canonicatus coram Reuerendissimo D. meo Atrebatensi.*

Non obstat asserta nullitatis examinis testium quia si fuerit citata pars ad videndum iuare testes pro certa die, & aliis successiuis, & testes iurauerunt inde ad duos menses. Quia hoc etiam tollitur ex facto, ex quo fuit ostensum emanasse aliam citationem in eius termino, vel post terminum intra tres dies Antonius comparuit, & dedit interrogatoria, † citatio 9
enim illa, & successiue, &c. licet sit vaga, sustineretur ad aliquot dies sequentes. Cæsar. de Grass. *dec. 9. n. 6. de sent. & re iudic. præsertim stante stylo de paribus* Fel. *in c. 2. n. 30. vers. fallit tertio de testib.* Cesar. de Grass. *d. dec. 9. vbi alios allegat.*

Non obstat dictum duorum testium pro parte Antonij, qui deponunt Io. Iacobum filium Io. Francisci qui alienauit domum eam possedisse tempore alienationis vt in eius *summ. n. 7.* quia hoc non excludit possessionem aliorum ante alienationem, & sic tempore alienationis census immo potius arguit occupationē à Iacobo factam de portionibus domus ad alium spectantibus, cum de eorum antecedenti possessione satis constet ex instrumento census, & aliis supradictis Denique non obstat exceptio simulationis cessionis *ex l. per diuersas, ex l. ab Anastasio. C. mand.* Quia quæ adducuntur ad probandam simulationem non verificantur in facto, & cum † simulatio non præsumatur 10
debet concludenter probari Caputaq. *decision. 163. n. 2. & seqq. part. 3.* Præsertim cùm hic nulla adsit causa simulandi, † quo casu nullo modo sufficiunt con- 11
iecturæ ad probandum simulationem, Corn. *cons. 189. num. 17. lib. 2.* Honded. *cons. 41. num. 28. lib. 2.* Rota *dec. 69. num. 2. p. 2. diuers.*

Non obstant quæ dicuntur de modicitate pretij quia vltra quod non est probata responsum dabant Domini ad dignoscendum † an actio sit vendita iusto 12
pretio esse æstimandas expensas litis labores & dubium euentum, vt in puncto declarat Bart. *in d. l. per diuersas, n. 6. &* 7. Castr. *cons. 393. sub n. 3. vers. circa quintum, & vltimum p. 2.* vbi etiam subdit considerandam esse personam cedentis an sit pauper, qualis tempore cessionis, dicitur fuisse Leander, & ibi dicit † eriā 13
sufficere confessionem de recepto ex parte cedentis, quando alias cessio sit facta iusto pretio; & sequuntur plures relati per Tiraq. *de retr. lignag. §. 1. gl. 18. n. 86.* Gabr. *in tit. de action. conclus. 5. n. 25. vers. contrarium.*

Accedebat quod cùm in hoc casu iura Leandri ce- 14
dentis essent clara cum haberet pro se instrumentum impositionis census cum guarentigia cessat quælibet calumnia, & præsumptio redemptionis litium *vt tradit.* Ang. *in d. l. per diuersas* Crescent. *dec. 10. n. 3. de sent. & re iudic.*

Vltimò dicebant Domini huiusmodi exceptionem 15
requirere altiorem indaginem, & ideò non habere impedire vel restitutionem *ex cap. redintegranda*, vel immissionem ex vtili Saluiano interdicto, *l. fin. C. quor. bon. & fuit dictum in Romana Saluiani 3. Iulij 1606. coram* D. meo Lancellotto, *& aliàs sæpè.* Et ita fuit decisum.

R. P. D. meo Vbaldo, Casalensis domus Veneris 13. Ianuarij 1612.

SVMMARIA.

1 *Habere hoc verbum refertum tam ad dominium, quam ad possessionem.*

2 *Instrumenta declarantur & corroborantur à testibus & è contra.*

3 *Testes*

3 *Testes etiam nulliter examinati deseruiunt pro adminiculo.*
4 *Declaratio colligitur etiam ex actu nullo.*
5 *Possessio debitoris in Saluiano probatur ex instrumento impositionis census.*
6 *Vera accipiuntur secundum subiectam materiam.*
7 *Nemo dat quod non habet.*

DECISIO CCCLVIII.

IN hac causa die 18. Aprilis anni præteriti fuit resolutum sententias de partibus esse confirmandas tàm in iudicio spolij quam Saluiani vt decisione tunc extensa latius continetur, quæ postea fuit confirmata die 28. Nouembris præteriti vna tantum parte informante, & demum hodie cum causa proponeretur super eisdem vtraque parte informante Domini steterunt in decisis ex rationibus alias allegatis. Quibus non obstare dixerunt quod non videatur probatum primum extremum in spolio, & sic possessio Leandri ex instrumento impositionis census, in quo ipsius patrui asserunt se habere domum pro indiuisa cum Leandro, quasi verbum habere potius referatur ad dominium, quam ad possessionem, quia fuit responsum immò † tale verbum referri etiam ad possessionem *vt est text. in l. stipulatio ista. §. habere. ff. de verb. oblig.* vbi habere dupliciter accipitur, nam & cum habere dicimus, qui res dominus, est & qui dominus quidem non est, sed tenet, *facit text. in l. 1. §. quod autem, ff. de vi, & vi arm. & in l. 2. §. habere ff. ne quid in loc. publ. l. habere, ff. de ver. sign.* Rebuf. *in lds, apud se col. 3. eod. tit. tradit.* Contard. *de manen. posses. in verb. rationes decidendi n. 34.* Decian. *conf. 108. n. 32. lib. 3.*

Neque in contrarium quicquam facit Afflict. *in contrarium allegatus decis. 364. n. 7.* quia ibi solum dicit per hæc verba in libro monasterij scripta habet monasterium reditū talis terræ, vel similia probari quod possessio, vel dominium dictæ terræ sit penes dictum monasterium, vnum non sit ius ibi in verbo habere, sed in fide libri monasterij. Quibus accedit adminiculum ex testibus qui in spem deponunt de possessione Leandri ex quibus potest benè sumi declaratio illius verbi. Habere, quod referatur ad possessionem, 2 † cum instrumentum declarentur, & corroborentur à testibus & è contra Cagnol. *in l. 2. n. 235. C. de rescind. vend.* Rota *dec. 463. n. 2. p. 1. diuers.*

Et licet multa opponantur contra dictos testes tamen negari non potest quin † testes etiam nulliter 3 examinati deseruiant pro adminiculo Ruin. *cons. 46. n. 10. lib. 4.* & fuit sæpè decisum. & pro declaratione, cum etiam † ex actu nullo declaratio colligi possit. 4 *l. fin. ff. de reb. cor.* Put. *dec. 92. n. 2. lib. 2.* Vltra quod multa deducebantur ad saluandam nullitatem dicti examinis, quæ Dominis placuerunt.

Non obstat quod testes deponant per verbum, *Credo*, quia dum deponunt de possessione Leandri tertiæ partis domus deponunt de visu sed per verbum, *Credo*, deponunt circa situm dictæ tertiæ partis.

Quoad Saluianum similiter Domini dixerunt probari primum extremum nempè possessionem patruorū Leandri imponentium cēsum, tum † ex dicto instru- 5 mento in quo asserunt dictam se domum habere pro 6 indiuiso cum Leandro, quo casu cum verba † accipiātur secundum subiectam materiam, vt per Dec. *d. cons. 108. n. 3. lib. 3.* materia subiecta vtique suadet, vt possessio domus pro sua rata esset penes imponentes censum super ea, cum non soleat census imponi super rebus ab alio possessis: tum ex testibus præfatis deponentibus de possessione patruorum, tum ex vltimo instrumento diuisionis in quo vnus ex Dominis considerabat pactum initum inter fratres diuidentes, quod in euentum alienationis faciendæ ab aliquo ex fratribus de sua tertia parte teneatur illam vendere, & tradere aliis duobus fratribus, quod quidem pactum de tradendo arguit possessionem domus fuisse penes diuidentes iuxta illud † nemo dat quod non habet *arg. l.* 7 *traditio. ff. de acq. rer. dom.*

Quo ad caput simulationis cessionis placuerunt responsiones de quibus in prima decisione in hac causa facta iunctis iis, quæ fuerunt nunc datæ per informantes pro Anna. Et videtur illa sufficere quod hæc exceptio requirat alicuius indaginem, per quam non debet retardari immissio in Saluiano, vel restitutio in spolio, vt fuit sæpissimè decisum.

Et ita conclusum standum esse in decisis.

R. P. D. Dunozetto Romana census Lunæ 23. Iunij 1614.

SVMMARIA.

1 *Venditio censetur facta illi persona cuius nomen fuit in instrumento expressum.*
2 *Census esse venditum non venenditum ex quibus verbis dignoscitur.*
3 Auth. *minoris debitor C. qui tutor. dar. poss. intellectus.*

DECISIO CCCLIX.

CVm Dominus Alexander Boniannius vigore fidecommissi ad sui fauorem purificati introduxerit iudicium coram A. C. super immissione in quasi possessionem cuiusdam census imponi ad fauorem q. Ioannini fideicōmittentis per q. D. Butium de Valle contra eius hæredes fuit pro parte dictorum hæredum oppositum de extinctione census per venditionem, seu cessionem illius factam per Petrum Boniannium vti tutorem hæredum d. Ioannini Dominæ Syluiæ matri, ac tutrici doctorum hæredum Dñi Bruti. Vnde orta difficultate super validitate dictæ venditionis ob non seruatas solemnitates in alienatione rerum minorum requisitas fuit datum dubium.

An emptio census facta per Do. Syluiam fuerit facta ad fauorem ipsius seu filiorum. Quo per me in Rota proposito Domini responderunt pro Alexandro informante, cum Domini de Valle sæpius citati noluerint informare, sed dederunt solum memoriale in quo rationes pro ipsius fuerunt deductæ.

Et Domini moti sunt ex eo, quod ex tenore instrumenti † satis constat venditionem census fuisse facta 1 ipsi D. Syluię nō exposito nomine matris, aut tutricis, & sic nomine proprio. *l. si ita stipulatus. §. Grysogonus ff. de verb. obl. l. si pactum, ff. de probl. & magis puto ff. de fidei.* Menoch. *præsump. 49. n. 25 lib. 3.* Maximè † quia 2 contractus non fuit conceptus per verba importantia retrouenditionem, sed simplicem venditionem ibi cesserunt &c. omnia iura &c. nullo iure &c. ponentes, &c. signum euidens cessionem factam non fuisse ex necessitate pacti legalis de retrouendendo sed fuisse voluntariam prout cuilibet tertio, quæ omninò corruit non seruatis solemnitatibus vt fuit sæpè decisum. & signanter in vna Romana Casalis coram me.

Non obstat auth. minoris debitor *C. qui tutor. dar. poss.* Quia illa non procedit quando administratio est pe- 3 nes patrem, vel matrem, aut auiam *vt ibi* Gl. *in princ. vers. item ex eo quod excipit.* Salic. *n. 5. vers. quæro tertio.* Bald. *num. 3. vers. sic per gloss. quæritur* Albert. *n. 10. vers. item quæro* Angel. *n. 4. gl. in auth. vt sine prohib. matr. in verb. matrum* Bartol. *in auth. vt ij, qui oblig. se habet. per. bib. minor.* Guttier. *de tutor. & curat. part. 1. cap. 20. n. 16.*

& fuit resolutum in una Romana de Iacomellis 23. Apr. 1611. coram Reuer. D. meo Damasceno.

Accedebat etiam hoc casu ex quinque filiis masculis duos tantum fuisse de tempore dictæ cessionis minores, *dispositio verò d. auth.* habet locũ in eo, qui actu curam minorum exercet *vt fuit dictum in d. Romana de Iacomellis.* Dixerunt etiam Domini superfluum esse quærere de veritate huius dubij si verum est in facto non probari dictum Petrum Bonianninum non fuisse tutorem quia cessio fuisset absque difficultate nulla ex defectu potestatis. Et ex his fuit dictum emptionem census per D. Syluiam Iustinam fuisse factam ad fauorem ipsius non autem filiorum.

Illustrissimo Cardinale Mellino, Romana Retractus Veneris 28. Aprilis 1600.

SVMMARIA.

1 *Promissio de faciendo consentire omnem personam intelligitur de habente ius ante contractum.*
Etiam quod verba essent concepta vt comprehenderet habentem ius de futuro n. 7.
2 *Ius retrahendi ratione vicinitatis oritur post contractum venditionis.*
3 *Verba licet sint ampla, & prægnantia recipiunt interpretationem à natura rei.*
4 *Promissio de faciendo consentire omnem personam comprehendit tantum casum necessario comprehensum.*
5 *Verba rei, quæ retrahitur iure vicinitatis non tenetur emptori ad refectionem damnorum, & interesse.*
6 *Nec ad refectionem melioramentorum.*

DECISIO CCCLX.

FVit resolutum Fabium non teneri ad faciendum consentire vicinum volentem retrahere vigore bullæ iuris congrui, nec ad refectionem melioramentorum quæ emptor fecit ante declarationem vicini, neque ad alia damna, & interesse. Potissima ratio resolutionis fuit quia † promissio de faciendo consentire omnem personam intelligitur de habente ius ex causa de præterito non autem de iure quod prouenit post contractum, *l. 1. ff. de emict.* & ideò non porrigitur ad istum casum cùm † ius vicini oriatur post contractum Afflict. *de iur. prothon. in constitut. sancimus §. vt infra triginta dies, in fine quæstionis* Ioan. de Amic. *cons. 146. n. 18. & seqq.* Tiraq. *de retract. lignag. §. 1. gloss. 9. n. 34. & 35.* Et ad hunc effectum requiritur quod verba non possint aliud importare, si enim non concludunt necessario licet † sint ampla, & prægnantia recipiunt interpretationé à natura rei, & promissio † non intelligatur facta in hunc casum *vt per* Tiraq. *d. gl. 9. n. 56. ad fin. tit. sub n. 98. in fin.* Io. Papon. *in consuetud.* Barbant. *in tit. de retract. §. 486. in fin.*

Et ex hoc pendet resolutio quantum ad damna & interesse, & refectionem melioramentorum, si † enim promissio euictionis, & de faciendo consentire omnem personam non extenditur ad hunc casum, cessat omnis promissio damnorum, & interesse *vt fuit resolutum in causa Romana retractus 15. Maij 1589. coram* Illustrissim. Card. Mantic. & † venditor non tenetur ad refectionem melioramentorum, quicquid dicendum sit inter emptorem, & vicinum, *in quo etiam casu idem* Io. Pap. *in §. 481. existimat* vicinum non teneri, quia emptor prospicere potuit quod vicinus vellet retrahere iuxta *rex. in l. si quis domum, §. idem quæritur, ff. locat.* sed iste casus fuit omissus per dominos quia non pertinet ad præsentem disputationem cùm vicinus non sit in causa.

Non obstat quod venditor † promisit facere consentire omnem personam nunc, vel in futurum quomodolibet interesse habere prætendentem; quia ista promissio intelligitur de pretendentibus interesse nunc, vel in futurum ex causa de præterito, non autem de ea quæ oritur post contractum ex promissione bullæ, vt supra dictum fuit. Non obstat quod intimatio iuxta formam bullæ debebat fieri vicino à venditore, quia disponit solum quod non facta ista intimatione nullum ius acquiratur emptori in præiudicium vicini, & ex hoc non sequitur quod emptor potuerit facere melioramenta, & quod venditor teneatur ad illorum refectionem, præsertim non facta prius intimatione vicino, neque obtenta licentia à iudice, *vt per* Io. Papon. *d. §. 481. & Baltaz. Benedell. de iur. prothom. §. verum, n. 28. in princ.*

Illustrissimo Cardinale Lancellotto Ianuensis pecuniaria Veneris 15. Aprilis 1611.

SVMMARIA.

1 *Clausula confitetur habuisse, & recepisse prout vera, & cum effectu &c. verificatur in solutione facta per traditionem cedulæ bancariæ.*
Limit. *si agatur pro validitate actus, vel ad euitandam falsitatem n. 4.*
2 *Clausula Habuerunt, & receperunt verè, & cum effectu ad præsentiam, &c. non denotat pecuniam fuisse numeratam, vel manualiter solutam.*
3 *Numeratio probatur ex verbis instrumenti.*
Dummodo id de necessitate importent. n. 7.
5 *Consignatio cedulæ bancariæ continet veram solutionem.*
6 *Et habet vim veræ solutionis.*
8 *Verba sequentia debent referri, & declarari ex præcedentibus.*

DECISIO CCCLXI.

DOmini steterunt in decisis, ex rationibus in alia decisione deductis, quibus non obstat quod scuta quindecim millia non fuerunt consignata Odoardo, & Ioan. Iacobo mediante cedula, sed fuerunt soluta in pecunia numerata coram notario, & testibus in actu celebrationis instrumenti in quo consistit fundamentum Io. Iacobi quod probari prætenditur ex verbis notarij in instrumento dicentis, quod Odoardus, & I. Iacobus confitentur, † & recognouerunt à Castellino habuisse, & recepisse provt verè, & cum effectu habuerunt, & receperunt ad præsentiam mei notarij, & testium infrascriptorum scuta quindecim millia auri in auro Italiæ boni auri, & iusti ponderis, & ex quinque stampis, quæ præfati Odoardus, & Io. Iacobus præfato Castellino restituere promiserunt. Nã fuit responsum quod † huiusmodi assertio notarij benè possit verificari in solutione facta per cedulam cùm nullum verbum contineat quod pecuniæ fuerint numeratæ, vel manualiter solutæ, aut quod illas Odoardus, & Ioan. Iacobus ad se traxerint, & sic non importat per necesse quod pecuniæ fuerint in illo actu solutæ provt re vera non fuisse solutas tempore celebrationis instrumenti, sed mediante cedula mercatorum concludenter probatur ex testibus vtriusque partis.

Vnde cessat fundamentum factum in verbis instrumenti, † ex quibus probatur vera numeratio, *iuxta not. per* Bart. Bald. *& alios & in l. si ex cautione. C. de non num. pec. & iuxta decisionem factam in causa* Bon. *census coram*

4 *coram* R.P.D.meo Decano, *& in alijs.* Nam licet verba instrumenti possint recipere interpretationem vt importent realem numerationem si agatur de validitate actus, vel ad euitandam falsitatem, vt loquuntur iura, & decisiones allegatæ nihilominus non important numerationem ita per necessè vt pro concordia cum testibus deponentibus de solutione per cedulam non possint verificari etiam in cedula mercatoris, quæ 5 † dicitur continere veram solutionem, & confignationem iuxta *dec.* Pur. 163. *lib.* 1. ita vt notarius attestans de solutione vt supra intellexerit de confignatione cedulæ bancariæ quia † talis confignatio habet vim veræ solutionis Bart. *in l. solutionem, n.* 1. *ff. de sol.* Pur. *dec.* 163. *& fuit resolutum in causa Beneventana census, 19. Martij 1593. coram* bon. mem. Card. Pamphilio, *& in causa Romana fructuum census 9. Apr. 1611. coram b.m. Justo,* & in alijs ponderatio præsertim quod notarius non dixit, quod pecuniæ fuerint numeratæ vel quod aliquis illas ad se traxerit prout dixisset si realiter tunc intervenisset numeratio pecuniarum; Ad effectum enim vt per verba instrumenti probari possit numeratio † illa debent importare id de necessitate alias non probaretur, *vt dicit* Bart. *in d.l. si in cautione n. 1. vers. et adhuc. Adde non n. pecun.*

8 Quinimo cùm † notarius incipiat a confessione receptionis ibi *confitentur,* & *recognouerunt,* & recognoscunt recepisse, & alia verba subsequentia, prout cum effectu receperunt, &c. possunt referri ad ipsam confessionem Bald. *in d.l. si cautione q. 4. n. 8.* ad quam confessionem possunt etiam referri alia verba ad præsentiam mei notarij, & testium, &c. vt census sit quod in præsentia notarij probetur facta confessio, non autem numeratio pecuniarum, de qua numeratione nullam mentionem notarius fecit: Non obstat quod quãdo solutio fit per cedulam notarij soleant dicere mediante cedula &c. Quia non inde sequitur quod non possint, & soleant dicere simpliciter, immò è contra quando intervenit vera numeratio solent facere mentionem de numeratione, vel dicere quod ad se traxit, &c.

Neque obstat quod Nundinæ Placentinæ fuerint celebratæ per mensem post celebratum instrumẽtum, quia nihil refert quod pecuniæ fuerunt solutæ per mensem postea, cùm verba possint verificari in traditione cedulæ continentis ordinẽ de soluendo in feria.

Non obstant decisiones in contrarium allegatæ, tum, quia in casu illarum non probatur per testes aut alias probationes quod solutio fuisset facta mediante cedula, tum quia in illis casibus, prout in casibus Doctorum aderant verba, quæ per necesse concludebant veram numerationem, & in casu Decisionis Assistensis coram D.meo Cuccino aderant verba in contanti, & ad se traxerunt. Et in casu Decisionis Bononiensis coram R.P.D. Decano in qua fit magnum fundamentũ aderant verba, & manualiter soluit, item aderat clausula caterata, quæ iuxta formularium Bononiæ extẽsa fuit, & inter alia continebat verba ad se trahens, &c. ita vt de necessitate importarent veram numerationem in illo acta, quorum nullum adest in casu nostro, vt propterea ex istis omnibus Domini permanserint in decisis, &c.

R. P. D. Marc Antonio, Tiburtina Census Veneris 13. Iunij 1614.

SVMMARIA.

1 *Census non prohibetur extingui earum pro parte.*
2 *Solutio fructuum, & renouatio fideiussorum pro part.*
te census non extincta repugnant extinctioni census in totum.
3 *Census non extinguitur propter solam intimationem factam à debitore, quod velit illum redimere, seu est necessarius actus retrouenditionis.*
4 *Promissio de retrouendendo censum, non extinguit census.*
5 *Promissio de non molestando intelligitur secundum terminos habiles.*
6 *Intimatio quod quis velit census redimere potest fieri non solum per bimestre ante, sed etiam per longius tempus ante.*

DECISIO CCCLXII.

CVm Domina Modesta Falconeria tanquam tutrix & curatrix Dominorum de Brigantibus 26. Maij 1590. retroundidisset Iacobo del Re medietatẽ census scutorum duorum millium per eius patrem impositi ad favorem dominorum de Brigantibus & sic medietatem extinxisset idem Iacobus in eodem instrumento intimauit ipsi Modestæ quod volebat iuxta formam bullæ S.mem. Pij V. illinc ad medietatem Septembris proximi restituere alia scuta mille, & redimere residuum dicti census cessum à præfatis de Brigantibus pro restitutione dotis eidem Modestæ, quæ tunc intimationem acceptauit, & promisit retrouendere, & amplius non molestare. Quia autem d. scuta mille non restituerat Iacob. illius hæredes illinc ad duos annos pro dicta summa alios fideiussores in locum mortuorum præstiterunt, & successiuè continuarunt soluere fructus, quos tamen hodie contendunt esse in sortem computandos tanquam indebitè solutos sub pretexto quod dictus census per redemptionem medietatis remanserit extinctus in totum propter illius indiuiduitatem, & quia stante intimatione à Modesta acceptata de redimendo, cum pacto de amplius non molestando videntur partes voluisse etiam pro alia medietate censum extinguere, ne alias esset in potestate Modestæ sortem ad sui libitum repetere contra naturam census.

Vnde super præfatis inter partes orta controuersia proposui dubium. An fructus hucusque decursi, & non soluti debeantur, vel potius percepti veniant excomputandi in sortem, quod DD. præfatis non obstantibus ad favorem hæredum Modestæ resoluerunt vt scilicet decursi, & non soluti debeantur nec soluti sint in sortem computandi.

Et mouebantur ex eo † quod census non prohibetur pro medietate redimi, & sic in parte extingui, & in parte non extinctum remanere Redoan. *de reb. eccl. non alien.* Rubr. *le const. non censet. n. 4.* Gutt. *pract. q. lib. 2. c. 174. num. 1. vers. ruffus, & n. 8. vers. duodecima.* Et in casu nostro de volantate non extinguendi totum census, sed solum medietatem. Satis constare videtur dum Iacobus incontinenti intimauit Modestæ velle redimere residuum dicti census illinc ad medietatem Septembris ex hoc enim colligitur illum non intellexisse tunc retroemere sed redemptionem destinare in futurum, cum illa verba redimere medietatem significent censum tunc non fuisse in totum extinctũ, quia alias illo extincto non esset necessaria redemptio, sed residuum resolutisset in purum mutuum, quo casu partes non dixissent velle redimere, sed soluere, vel quid simile.

Quæ roborãtur ex eo quod pro dicta medietate hæredes hac præmissa narratiua quod fuerat restituta alia medietas nouos fideiussores in locum mortuorum præstiterunt, nec non fructus soluere continuauerunt quæ † omnia repugnant extinctioni census in totum, & ostendunt clarè quod census remanebat pro

d. medietate vt in puncto consideratur Rota *in una Romana census 2. Nouembris 1604. coram* Illustr. Mellino *& in alia Romana fructuum census 22. Iun. 1609. coram Domino meo Caualleria.* Quibus non obstat præfata intimatio per Modestam acceptata, quia illa non fuit facta ad effectum verè extinguendi censum, sed vt satisfieret d. Bullæ quæ requirit vt venditor volens censum extinguere teneatur per duos menses ante hoc denunciare emptori, & pretium restituere aliàs infra annum compelli posset per dictum emptorem ad illū extingendum. Vnde cùm in casu nostro Iacobus, nec illius hæredes restituerunt aliam medietatem dicti census, nec infra annum fuerint à Modesta coacti tantum abest vt habeat vim extinctionis, quod immo habeatur pro non facta, & census iuxta eandem bullam remaneat in suo robore Felician. *vbi sup. vers.* quod si
3 infra annum. Ad † hoc enim vt ille dicatur extinctus non sufficit sola intimatio, sed requiritur actus retrosimilis nempè retrouenditionis, & actualis solutionis pretij Rota *diuers. dec.* 587. *p.* 1. Cardin. Seraphin. *dec.*
4 890. *n.* 1. Nec † minus sufficit simplex promissio de retrouendendo, cùm illa non sit retrouenditio. Dec. *in l. cum fundus §. seruum tuum impediens, n.* 4. *& seqq. ff. si cert. pet.* Tiraq. *de retr. conuent. ad fin. n.* 42. *& seqq.* Boër. *decis.* 48. *n.* 8. *& seq.* Minus facit promissio de non mo-
5 lestando, † quia intelligitur secundum terminos habiles idest soluto pretio, vnde cùm pretium non fuerit solutum corruit dicta promissio tanquam correspectiua ad illud cum tradit per Mantic. *de tacit. & ambig. conuention. lib.* 4. *tit.* 32. *n.* 5.

Neque obstare videbatur quod intimatio fuerit fa-
6 cta per quatuor menses ante, quia † licet bulla requirat illam fieri per bimestre ante non tamen prohibetur fieri ante bimestre, & per partem acceptari.

R.P.D. Remboldo, Romana liberationis à fideiussione, Mercur. 20. *Nouembris* 1619.

SVMMARIA.

1 *Hæres grauatus restituere recte vendit census.*
2 *Nec cogi potest à redimente vt cautionem præstet, sed bene à fideicommissario.*
3 *Maximè quia potest illius pretium recipere pro quarta sibi debita.*
4 *Recipiens pretium rei venditæ censetur venditionem ratificasse.*
5 *Præscriptione longissimi temporis omnia actio perimitur.*
6 *Præscriptio nulla currit aduersus fideicommissarium ante purificationem.*

DECISIO CCCLXIII.

IN retrouenditione census alias ab inclito Populo Romano interpositi per Dñum Hortensiū Zefftrum tàm proprio ipsius nomine quam etiam nomine Pauli Æmilij eius fratris facta pro scutis quinque millibus à dicto Populo Romano habitis Dñus Vincentius Mercolus ad dicti Populi Romani fauorem promisit quod eadem scuta quinque millia erunt benè soluta, quodque illa reinuestientur super alio monte & quod dictus Paulus Æmilius omnia rata habebit aliàs teneri voluit vti principalis, & insolidum ad illorum restitutionem.

Quare cupiens se Dominus Papirius filius, & hæres d. Vincentij à dicta promissione eximere vigore Statuti Vrbis *c.* 157. *lib.* 1. quo cauetur quod fideiussores, aut expromissores qui pro aliquo se obligauerunt possint compellere principales vt eos extrahant fideiussionibus, vel expromissionibus pro eis factis dubitatum fuit. An sit locus d. Statuto. Et licet plures exceptiones pro parte Dñi Hortensij proponerentur ad effugiendam dispositionem dicti statuti, tamen omnibus aliis posthabitis vnicum illud fundamentum pro negatiua resolutione Dñi amplexi sunt. Quod Dominus Papirius frustra petit liberationem à d. promissione cùm sit securus ab omni molestia, ac propterea etiā ipso iure à dicta promissione liberatus. non solum quia etiam dato quod pretium dicti census esset vt præenditur fideicommisso suppositum, nihilominus † illud potuit rectè solui Dominis Hortensio, & Paulo Æmilio *iuxta text. in l. ante restitutam ff. de solut.* & post alios Roder. *de ann. reddit. lib.* 2. *q.* 55. *n.* 87. qui loquitur in terminis census Giurb. *dec.* 79. *n.* 16. cum plurib. seqq. *& præsertim sub n.* 20. Vbi quod hoc adeò verum est vt † nec possit debitor, qui soluit cautionem ab hærede grauato petere, sed fideicommissario id postulante hæres grauato petere, satisdare debet non tamen de recepta pecunia implicicanda, aut in emptionem prædiorū cōuertenda, sed de ea tātum restituenda, aut de legitima earū offerēda ratione si casus fideicōmissi euenerit. Eóque † magis quod illis debeatur legitima vel trebellianica, ad quorum computum poterant dicta scuta quinque millia recipere. Et ratificatio Pauli Æmilij probatur ex partitis banch. ex quibus constat ipsum recepisse portionem pretij dicti census, per quam receptionem inducitur ratificatio Alex. *cons.* 117. *sub n.* 5. Natt. *cons.* 45. *num.* 19. *& seq.* Menoch. *cons.* 561. *n.* 2.

Verum etiam quia à die dictæ promissionis lapsi sunt anni quinquaginta duo, & vltra † non potest dictus Populus Romanus, amplius ab alio occasionem d. retrouenditionis molestari nec ipsemet Populus Romanus molestare d. Dominum Vincentium, cùm vterque sit rutus tàm longi temporis præscriptione, per quam omnis actio fuit perempta *toto tit. de præscript.* 30. *vel* 40. *ann.*

Nec obstat † quod contra vocatos ad fideicommissum ante eius purificationem, non currit præscriptio. Quia cùm vt dictum est rectè potuerit etiam hæredibus grauatus solui nulla competit dictis vocatis aduersus Populum Romanum actio, sed aduersus ipsosmet hæredes grauatos, qui pretium receperunt, ad quorum fauorem dictus Vincentius nihil promisit, vt ex lectura dictæ eius promissionis apparet, &c. Quare ita fuit resolutum.

R.P.D. Pirouano Romana Census Lunæ 17. *Februarij* 1620.

SVMMARIA.

1 *Confessio partis superat, & implet omnem probationē.*
2 *Confessio facta in scriptura etiam absente parte probat contra confitentem.*
3 *Extinctio census per actum retrouenditionis requirit de necessitate consensum domini census.*
4 *Confessio emanata ad probandum id quod est perfectum probat absque partis declaratione.*
5 *Census non extinguitur ictus per receptionem partis quando constat de contraria voluntate partium.*
6 *Quæ voluntas desumitur ex solutione fructuum pro parte non soluta.*

DECISIO CCCLXIV.

PRoposui dubium. An cōstet de extinctione cēnsus de quo agitur pro qua rata, & de quo tēpore. Cui

satis

satisfaciendo Domini dixerunt extinctionem fuisse factam de mense Februarij 1590. pro scutis quadringentis viginti vno, & baiochis septuaginta quinque.

Constat enim ex banchis eiusdem D. Caroli censuarij de solutione fructuum census vsque ad diem 25. Aprilis 1589. ex post autem soluta fuere die 2. Novembr. eiusdem anni scuta ducenta, & paulò post nempe 22. eiusdem mensis scuta centum sexaginta, & in mense Februarij anni sequentis 1590. alia scuta centum de quibus scutis quadringentis sexaginta fructus vnius semestris decursi à die Apr. vsque ad diem 25. Octobr. eiusdem anni 1589. tantummodo erant detrendi nempe scuta triginta octo, & baiochi viginti quinque ita vt remanent ad creditum, & in causa extinctionis census summa scutorum quadringentorum viginti vnius, & baiochorum septuaginta quinque.

Neque dubitandum videtur quod præfata cessarint in extinctionem census pro rata, quia sufficienter iustificatur ex confessione D. Caroli emanata in instrumento mandati in quo fatetur censum scutorum nouingentorum redactum esse ad scuta sexcenta, quæ comprobatur etiam ex partitis banchi, & nihilominus
1 † sola confessio superat, & impler omnem probationē. *l. cum te. C. de transf.* Neuiz. *conf.* 37. *n.* 7. Rol. *conf.* 71. *n.* 30. *lib.* 2. Surd. *conf.* 60. *n.* 1. Ex quānis emanauerit ab
2 sente parte, tamen † quia in scriptura redacta fuit semper probat, dum semper loquitur, & magis deliberatè censetur emissa. *l. de fideiuss. vbi* Bald. *not. C. de pos.* Gabr. *de confess. concl.* 1. *n.* 69. Surd. *post alios d. conf.* 60. *n.* 60.

Neque obstat defectus consensus Dominorum de Vitellis, † qui omnino videtur necessarius, ad inducendum actum retrosimilem in extinctione census *vt in decisione Romana Saluiani interd.* 24. *Iun.* 1600. *coram* bon. mem. Litta. Quia ille remanet probatus ex eadem confessione D. Caroli, quæ non emanauit ad
3 obligandum, quo casu esset necessarius actus retrosimilis sed ad probandum, quod est perfectum, † cui stat statur absque alia partis declaratione Ægid. *decis.* 690. *n.* 8. Ror. *dec.* 124. *n.* 21. *p.* 1. *diuers. & vt causa Parisiensi pecuniaria* 9. *Nouembr.* 1612. *coram* Reuerend. D. Decano *idem fuit comprobatum.*

Quæ autem dicebantur de extinctione totius census per receptionem partis non placuerunt Dominis, quia, & si restitutio partis sortis propter indiuiduitatem contractus videatur resoluere totum contractum vt dictum fuit *dec.* 56. *n.* 4. *p.* 1. *in recent. ac in dec.* 139.
5 *post* 2. *vol. conf. Farinac.* † Tamen vbi constat de voluntate partium in contrarium in eisdem admittitur totum contractum non resolui. De qua partium voluntate satis in præsenti constabat † ex solutionibus
6 fructuum census postea factis, & aliis per informantes adductis ex quibus excludebatur talis contrahentium intentio. Et ita &c.

R. P. D. Manzanedo Foroliuiensis Census Veneris 25. Februarij 1622.

SVMMARIA.

1 *Census constitutus super obligatione personali non sufficitur. & n.* 5. *& 8. vbi de veriori.*
Licet contrarium senserint aliqui n. 7.
2 *In contractu census non venditur fundus super quo census imponitur, sed ius exigendi fructus ex illo.*
3 *Fundo census pereunte perit census.*
4 *Periculum peremptionis rei empta ad emptorem spectat.*
6 *Æqualitas inter emptorem, & venditorem est inducenda.*
Census creatus super obligatione personali est illicitus, & super vsuram.
10 *Pactum de restituendo sortem quandocunque emptor census volet est illicitum.*
11 *Consuetudo non probatur ex Doctoris attestatione.*
12 *Consuetudo nutritiua peccati non est attendenda.*
13 *Constitutio vt omnes liger debet publicari in qualibet prouincia.*
Fallit in constitutionibus Pontificiis.
14 *Leges ligant omnes post quam fuerunt publicata in curia Principis.*
16 *Lex non potest dici non recepta vsu si sit publicata in curia Principis, & impressa.*
17 *Contrarius vsus non tollit legem non data scientia Principis dicti contrarij vsus.*
18 *Papæ auctoritas non est ab homine.*

DECISIO CCCLXV.

SEntentias RR. PP. DD. Astalij, & Machiauelli esse confirmandas resoluit Rot. 16. Febr. anni præteriti ex fundamentis, & iuribus in decisione tunc facta adductis. Quibus cum pars Ioanni Griffani nollet acquiescere causam iterum repropositi, & cum propter Dominorum sententias in tribus propositionibus nō potuisset capi resolutio omnes Domini de ordine Rotæ viderunt, & illa manutè dissensa standum esse in decisis fuit resolutū. Ex duplici enim capite iste cēsus de quo agitur videbatur illicitus, & redditus vsuræ labem, ita vt mutuum potius palliatum sub nomine census appareat, quam contractus veri census dici valeat, vnde fructus percepti ex illo non poterant citra vsuram percipi, sicque veniant restituendi, aut in sortem principalem computandi, ex infra discendis.

In primis enim iste † census est constitutus sub 1
obligatione personali D. Fachinei omniumque suorum bonorum, non autem sub obligatione alicuius fūdi particularis, & hic rei immobilis de sui natura fructiferæ, & certis finibus designatæ vt exposcunt constitutiones Martin. V. Calix. III. & Pij V. *de cens.* sicq; talis census est illicitus. Cuius ratio illa est potissima vltra plures adductæ per Doct. infracitandos nempe, quia de natura istius contractus emptionis, & venditionis (in quo † nō fūdus super quo imponitur emitur 2
aut vēditur, sed ius exigēdi quātitatem fructuū ex illo *vt tenuit* Ror. *in Romana census* 30. *Octob.* 1602. *coram* Illust. Mellino. *quam refert & sequitur* Romana fideicommissi de Iacobatiis, *coram Sanctiss. quæ est inter recentiores* 232. *n.* 3. *p.* 2.) est † vt fundo super quo impo- 3
situs est cēsus aut in totū pro parte, qua peremptio fundi euenit pereat, quod ex supradictis Pontificiis cōstitutionib. clarè deliuitur, † & ex dispositione iuris com- 4
munis iuxta quā hoc periculū ad emptorem spectare debet *iuxta text. in §. cum autem. Inst. de empt. & vend. & in l.* 1. *C. de peric. & com. rei vend. & fuit dictum in vna Rauenn. Census* 10. *May* 1606. *coram me.* Vnde stante
† tātum obligatione personali, & generali omniū bo- 5
norū nō potest sciri quādo, aut ipso modo, aut in qua quantitate fundus perierit ad hoc vt cēsus pereat. Et ad hoc vt ista notitia habeatur & cēsus pereat pro rata fūdi perēpti necesse est vt cēsus cōstituatur super certo fundo, immobili, fructifero de sui natura, & certis finib. designato. Et prædictæ Pōtificū constitutiones hoc expoſcēres sunt sanctæ, & iuri cōmuni consonæ, & omnino obseruandæ quarum intentio fuit, quę desumitur ex supradicta ratione † & inducere æqualita- 6
tem inter emptorē, & venditorē ita vt si fūdus, vt dixi pereat periculo emptoris ita & tunc census pereat cōmodo venditoris vt notauit Nauar. *in commentar. de vsur. n.* 85. Ludou. Lopez. *de contract. lib.* 1. *c.* 57. *vers. igitur de prima, & vers. sed secunda conditione.*

7 Et quamuis censum † cum sola obligatione personali constitui posse firmauerint Conrad. *de contract. q.74.& 75.& q.84.concl.13.* Medin. *in C.de rest. q.de censib.col.5.* Couar. *var.resol.lib.3.c.7.n.5. vers.ego sanè.* Soc. *de Inst.& iur.lib.6.q.5.art.prim.in 4. concl.* Et hanc receptam esse in camera imperiali testatur Gayl. *practic.observ.lib.2.observ.7.n.13.& Ludou.Molin. in tract.de contract.p.2. disp.387.n.6. &* Decian. *cons.2. n.73.n.142.lib.1.* Felician. *de solis de censib.tom.1.lib.1. c.8.n.4.* vbi hanc partem plurib. confirmat,& à contrariis defendit,& communem fatetur *tom.2.lib.1.c.8. n.1.& seq.* & alij plures supradictis relati.

8 Nihilominus † contraria sententia est verior,communior,& amplectenda,& illâ sequûtur. Innoc.Host. Io.Andr.Anch.Card.Panorm.& Io.de Anan. *in c.in ciuitate de vsur.* & Panorm. *in disp.5.col. pen.&* Ang. *in sum.* Cassan. *in Catal.glor.mund.* Laur.de Rodul.5.Anton. *quos refert,& sequitur* Nauar. *vbi supra n.81.vers. 2.quo.* Greg.Lop. *p.5.tit.8.in l.28.in gl.magn. Limit.1.* Matien. *sup. non.recopil. lib.5.tit.15.l.1. gl.1.n.5.* firmans ex receptiori Theologorum,& iurisperitorum sententia hanc opinionem esse tenendam, & census super persona tantum constitutos esse illicitos, & de magis communi restantur relati ab eodem Couar. *vbi supra n.4.* Marian. Soc. *in Rubr.de vsur.n.99.in fin.* Lud. Lop. *in d.tract.de contract.c.57.vers.* quæritur ergo vbi latè hunc articulum disputat,& in vers.est autem cóclusio concludit pro hac parte,& illam plurib.cópiobat,hanc etiam dicit magis communem Molin. *vbi supra d.disput.387.n.4.vers.communior sola vbi supra d. tom.1.lib.1.c.8.n.3.* vbi quam plures pro hac sententia congerit,& communem dicit,eandem tenet Gutt. *pr. lib.2.c.177.n.7.& seq.&* Nicol.Intrigliol. *super Bulla* Nicol.V. *de censib.q.55.n.12.*& vltra prædictos eandé tenet Aluar.Valasch. *de iure emphyt.q.52. n.10.* Surd. *cons.318.num.12.* ex quorum sententiis,& rationibus non solum elicitur hanc esse receptiorem sententiam,

9 & veriorem sed etiam esse tenendam,& † contractus censuum aliter celebratos esse illicitos & sapere vsuriam prauitatem. Vnde Rota hanc sententiam alias secuta est,*vt in Decis.Ciuitatis Castelli census 10.Maij 1599.coram* Illustr.Mellino, *& in Romana pretij Palatij 1607.coram* bon.mem.Iusto.

Ex alio etiam capite iste census est illicitus,nempe

10 † ex quo D.Fachinæus venditor census in receptione pecuniarum illius se obligauit ad solutionem fructuum, & sortis principalis quandocunque emptor vellet ita vt facultas redimendi censum non esset libera pænes venditorem sed potius esset in facultate emptoris quando vellet capitale petere,& recuperare quod operatur vt contractus census resoluatur in mutuum cum vsuris,& sic est contra naturam & substantiam census, & tale pactum condemnatum per Pontifices in supradictis suis constitutionibus.

Quibus non obstat consuetudo Germaniæ constituendi census ad instar istius de quo agitur.Quia in decisione prima in hac causa facta huic obiecto fuit respõsum quod illa non probatur.Nec attestatio Gail. *vbi supra,* & Fachin. *controuers.iur. lib.2.c.44.* de dicta

11 consuetudine aliquid facit cum † Doctori de consuetudine attestanti non credatur Gabr. *de probat. concl. 4.n.2.*& in omnẽ euentum *vt in d.prima decisione* fuit

12 respõsum talis cõsuetudo† tanquã permittés vsuram, & sic nutritiua peccati nõ esset admittẽda *c.fin.de consuetud.cum aliis adductis in dec.552.n.3.p.1. recentior.*

Nec prædictis obstat quod huiusmodi Bulla S.m.

13 Pij V.non fuerit publicata in illis partib.& † ad effectum quod obliget debet publicari in qualibet prouincia *,vt in auth. vt facit.non.const.§. Sancimus col.5.* Bero. *in c.1.n.52.& ibi* Abb. *n.7.* Dec. *in 2.lect.&* Felin.

14 *n.9.de constit.* Respondetur enim † quod postquam leges sunt promulgatæ in Curia Principis statim habent vim obligandi Ioan. Menoch. *in c.in generali n.7.& ibi* Prob. *n.4.de reg.iur.in 6.* Soc. *de instit.& iur. lib.1.q.1.art.4.* Sarnen. *in prolem.regul.q.2.n.13.* Nauar. *cons.1.n.19.& seq.de const.*& hanc sententiam tenuit, Rota *in Papiensi bonorum 16. Ianuarij 1598. coram* b. mem. Card.Pamphilio.

Non obstat † *tex. in d.§. sancimus*, cum ille non habeat locum in legibus, & constitutionibus Papalibus vt tradunt *Prob.N.uar.*& aliis in locis supra citatis,& Rota in supradicta Decisione Papiensi bonorũ.

Minus facit quod dicta constitutio S.mem.Pij V. non fuerit vsu recepta in illis partib.quia † tanta publicatione in Curia,& in promissione in Bullario nõ potest dari non vsus etiam per mille annos *text. in testatur de communi in l.de quibus n.33.ff.de leg.1.* Arc. *cons.136. num.19.lib.2. & fuit dictum in vna Romana concordiæ S.Petri 11.Ianuar. 1610.coram* D. nostro Caualterio, *& prius in eadem causa 13. Nouembris* 1609.

Nec facit contrarius vsus allegatus † cum non probata scientia Papæ contrarius vsus non sufficiatur Abb. *in cap.1.n.4.vers.vnde ibi de tregu.& pac.* Prepos. *in cap.in istis §.leges,n.3.vers.nisi dato consensu Papæ 4. distinct.* vbi dicit † quod auctoritas Papæ non est a homine *c. nouit de Iudic.* Rota *dec.10.* incipit vtrum valeat consuetudo Anglicana de consuetud.in antiq. & ideo inferioribus sine eius promissione non licet contrauenire *c.consequens.& 11. dictum in supradd.decisionib.Romana concordiæ S.Petri.*

R.P.D. Remboldo, Romana Saluiani interdict., Veneris 25.May 1618.

SVMMARIA.

1 *Hæres restituitur ex capite ignorantiæ aduersus præscriptionem non completam contra eius auctorem.*
2 *Ignorantia est iusta causa vt hæres in integrum restituatur.*
3 *Cessio census non inducit illius extinctionem.*
4 *Cessionarius succedit in locum,& ius cedentis.*
5 *Enunciatiua Instrumenti non attenditur contra veritatem.*
6 *Relatio debet interpretari iuxta formam relati.*
7 *Cessiones sequentes sunt annos regulandæ à prima.*
8 *Verba sunt intelligenda vt est verisimile contrahentes facere voluisse.*
9 *A verbis recedi tur propter verisimilem mentem contrahentium.*

DECISIO CCCLXVI.

IMpugnabatur decisio in hac causa die 20.Ianuarij præteriti facta ex eo tantummodo quod videbatur in facto iustificari quod versemur in contractu census cùm ille fuerit vsque de anno 1595.per restitutionem sortis principalis extinctus ad allegat. in vna Romana census 20. Nouembris 1598. coram b. m.Cardinal.Pamphilio.

Verum hac opinione non obstante Domini perstiterũt in tũc resolutis, nã. vltra quod,vt infra dicitur dictus census non fuit vnquam extinctus sed translatione Cardello,& ab aliis ab eodem Cardello,causam habentibus acquisitus, substituit etiam aliudd. decisionis fundamentum,quodscilicet nec decẽnali præscriptione ex *l.1.& 2.C.si aduersus vend.nec statutaria vigore c.158. lib.1.* locus esse potest aduersus Hermetem seu Constantiam dicti hermeris Hæredem quia, vt latè in alia decisione dictum fuit, viuente

Herme

Hermete lapsi non sunt anni decem, nec per consequés aliqua dictarum præscriptionum completa fuit,
1 † comperit Constantiæ aduersus eam ex capite iustitiæ, & probabilis ignorantiæ restitutio iuxta Glos. *in l.1.& ibi* Ang.*n.1.vers.in* Glos. *fin.* Salic. *sub n.2.vers. oppono.* Alber.*n.2.vers.opponit. glos. C. si aduers. credit.*
2 iusta † enim causa est ignorantia in hæredem, qui succedit in locum altetius, *l.qui in alterius, & ibi* Doct. *ff. de reg. iur.* & fuit in puncto resolutum in vna Romana Saluiani interdicti 22. Iunij 1616. coram R. P. D. meo Vbaldo.

Præterea nec etiam dici potest quod versemur in simplici credito, & non in cõtractu census, quia dictus
3 census non fuit vnquam extinctus, † sed vsq; ab initio à Passaris principalibus creditoribus dicti census cuidam Seruideo cessus, qui illum ex pecuniis Cardelli, & ob ipsius Cardelli veritatem emit, non autem eum extinguere, sed, vt ex pluribus clausulis, & verbis dicti instrumenti clarè colligitur voluit acquirere, & lucrari fructus tanquam de re fructifera iuxta not. per Felician. *de censib. lib.3.c.2.n.18.vers. idemq; statuo, & n.19.* cum aliis adductis in vna Romana resciſſionis instrumenti 18. Martij 1616. coram R. P. D. meo Vbaldo.
4 In qua etiam dicebatur † quod talis cessio facit succedere cessionarium in locum creditoris, ita vt sicut cedens potuisset agere contra debitorem pro fructibus ita, & cessionarius ad *l. emptor. vbi* Bald. *& alij Cod. de hared. vel act. venàit. l.mandati actio, C.mand.*

Nec obstat quod in quodam Instrumento transactionis inter Passaros, & Cardellum post dictam cessionem initæ dicitur solutionem fuisse factam pro extinctione census, quia cum ex priore instrumento veritas appareat, quod scilicet census non fuit extinctus, sed in Cardellum mediante persona Seruidei
5 translatus † ista enunciatiua non attenditur vt in his fere terminis fuit dictum in causa Velitern. census 20. Iunij 1616. coram Reuerendissimo D. meo Decano, & præsertim quia idem quoque instrumentum transactionis, seu potius quietantiæ à Passaris Cardello factum vltra cessionem, quam continet, habet etiam expressum relationem ad instrumentum cessionis,
6 † & propterea iuxta eiusdem instrumenti formam interpretari debet, vt fuit dictum in dicta Velitern. census coram Reuerendissimo D. meo Decano.

Et ex his etiam potest responderi ad alias solutiones, seu cessiones postea per Cardellum Buccamasio,
7 & à Buccamasio Hermeti factas, † quoniam ab eodem Instrumento veniunt omnes postea subsequentes cessiones regulandæ, & eo maximè, quia dicti soluentes nõ sunt principales debitores census, nec poterant ad solutionẽ sortis principalis compelli, hoc enim stante verisimile non est quod dictam sortem soluere voluerint, sed potius vltro aduersus principales debitores emere, & fructus lucrari, quam censum extinguere, & simplices pecuniarum solutarum creditores elici,
8 † verba semper sunt intelligenda prout verisimile est, vt contrahentes secundum naturam rei facere voluerint Soc. sen. *cons.9.n.18. & cons.5.n.30. lib.1.* Quinimo
9 † ex verisimili mente etiam à verbis receditur, *l. soluitum §. soluitum ibi.* non enim credibile est conuenire, *ff. de pign.* Crau. *cons.974.n.14.*

R. P. D. Remboldo, Romana Saluiani interdicti Lunæ 12. Nouembris 1618.

SVMMARIA.

1 *Attendi debet magis quod factum fuit, quam quod fieri debuit.*
2 *Procurator ad emendum, si pro se emat sibi, & non domino acquirit, etiam quod emat ex pecuniis domini.*
3 *Actus si fiat præsente mandante alio modo quam mandatum fuit, censetur recessum à priori voluntate.*
4 *Actus præsumitur factus in executionem præcedentis mandati.*
5 Limit. *si de contrario clarè apparent.*
6 2. Limit. *in actu contraria facta præsente mandante.*
7 *Pacta nouissima derogant prioribus.*
8 *Enunciatiua Instrumenti non immutat rei veritatem.*
9 *Agens eodem tempore pro fructibus census, & pro sorte non fatetur censum esse extinctum.*
10 *Probatio relcuans non resultat ex actu aquiuoco.*

DECISIO CCCLXVII.

INformantes pro Dño Ioan. Antonio prætendebant ex quodam Instrumento venditionis domus factæ à Cardello cuidã Seruideo apertè colligi censum de quo agitur fuisse extinctũ mediante solutione postea pec dictum Seruideum Passaris census creditoribus facta, non autem vt in alia decisione dicebatur dicto Seruideo acquisitum. Vnde iterum dubitaui. Verum stante dicto instrumento de huiusmodi extinctione constet. Et Dñi censuerunt non constare, atque ideo standum esse decisis. Moti autem sunt quod in instrumẽto cessionis à Passaris dicto Seruideo etiam ipso Cardello præsente factæ nullum verbum legitur, quod foret in extinctionem census, sed omnia important veram, & expressam iurium, & dominij dicti census translationem, & acquisitionem *iuxta not.* per Felin. *de censib. lib.3.c.2.n.18. vers.* idemque statuo, cum aliis in alia decisione adductis; nam hoc stante parum videbatur referre quod in d. venditionis instrumento Caidellus mandauerit d. Seruideo quod ex pretio domus Passaris solueret scuta trecenta pro extinctione d. census, quia
1 præterquam quod † attendi debet magis quod factũ fuit, quam quod fieri debuit, vt in simili dicitur procuratore obligato ad emendum pro domino, quod
2 scilicet † si pro se emat licet ex pecuniis domini sibi acquirit non obstante obligatione, *l. multum interest, & ib.* Bald. *& alij l.qui aliena. C. si quis alt. sibi.* & fuit dictum in Bononien. mandati 26. Iunij 1613. *coram* R. P. D. meo Pamphilio.

Cessat etiam in proposito omnis difficultas ex eo quod cum † dictum instrumentum cessionis celebra- 5
tum fuerit ipso Cardello, vt dictum est, præsente censetur fuisse à priori conuentione à partibus recessum ad Bart. *in l.non solum. §. morte n.17. ff. de nou. oper. nunc.* Patis. *cons.10. n.48. lib.1.* & præsertim quia, vt in alia quoque decisione dictum fuit, vtilius Cardello erat censum acquirere, & fructus lucrare quam illum extinguere, & creditorem pecuniarum solutarum fieri.

Vnde non obstat † quod actus præsumatur factus 4
in executionem mandati præcedentis, tum † quia sa- 5
nus in claris, quo casu cessat omnis præsumptio. *l. continuum. §. cum ita ff. de verb. oblig.* tùm † quia magis 6
attendi debet quod actum fuit ipso Cardello præsente, quam præcedens mandatum, † quia pacta nouis- 7
sima derogant prioribus, *l. pacta nouissima. C. de pact.* Bald. *cons.215. n.4. lib.2.*

Et ex his patet etiam responsio ad omnia alia ad probandam dictam extinctionem ex placitis instrumentis subsequenter celebratis deducta, quod scilicet cum simus in claris quod census non fuit extinctus, sed translatiuè cessus Cardello, seu pro eo Seruideo enunciatiuæ † in dictis instrumentis factæ vel sunt 8
erroneæ, vel certe non potest aliqua ex illis resultare probatio, quæ dictam veritatem immuter.

Nec obstat quod prætendatur eundem quoque Cardellum postea declarasse censum fuisse extinctum

agendo pro sorte principali, quia † cùm eodem tempore egerit etiam pro fructibus censeri potius debet putasse quod ipsi quoque actio pro sorte principali competeret quam quod voluerit censum esse extinctum, cùm eo casu non potuisset fructus petere. Aut certam per dictorum fructuum petitionem dicta declaratio redderetur æquiuoca nec propterea † ex ea probatur dicta extinctio, Abb. *c. ap. 2. ad fin. de censib.* Ruin. *cons.* 104. *sub n.* 15. *& seq. vol.* 5. Crau. *cons.* 313. *num.* 4.

R.P.D. Pirouano Romana Saluiani interdicti, Lunæ 27. Maij 1619.

SVMMARIA.

1 *Veritas rei magis quam scriptura est perspicienda.*
2 *Pretij mentio importat venditionem.*
3 *Intellectus ille est recipiendus, qui inseruit voluntati contrahentium.*
3 *A proprietate verborum in quibus casibus liceat recedere, remissiuè.*
5 *Census natura est vt non possit extingui inuito imponente.*
6 *Fideiussor census potest illum extinguere.*

DECISIO CCCLXVIII.

FVit dubitatum in hac secunda instantia, An constet censum fuisse extinctum, super quo fuerat etiã in prima disputatum, & negatiuè resolutum sub diebus 25. Maij, & 12. Nouembris anni præteriti 1618. Hodie tamen censuerunt Domini censum esse extinctum recedendo à præfatis decisionibus.

Colligitur enim ex tota serie facti partes voluisse censum per solutionem sortis extinguere non autem translatiuè in proprietate illum acquirere, dum Iulius Cardellus, & Thiberius Natus accessissent pro euictione census impositi per Sellorium, & venditi Bernardino Passero fuit Cardellus solus conuentus à Passeris pro scutis sexcentum tribus pro fructibus tunc decursis, qui pro extinguendo debito vendidit domũ Ioanni Seruideo pro scutis sexcentum pacto expresso quod ex pretio domus solueret Passaris scuta trecenta pro extinctione census præfati, & alia scuta ducenta ad computum fructuum decursorum pro quibus fuit conuentum quod Seruideus reportaret cessionem à Passaris pro cautela euictionis domus empræ, ita tamen quod Cardellus posset vti Iuribus cessis ad effectum agendi contra quoscunque obligatos. Exinde Seruideus iuxta conuenta soluit scuta trecenta cessionem census reportauit, postmodum in instrumento generalis computi in Cardellum, & Passaros computabantur illa scuta trecenta cum narratiua pro extinctione census mediante dicto Seruideo, ac demum idẽ Cardellus postea egit contra bona Nati obligari pro medietate scutorum mille centum triginta cum expressione quod in ea aderant comprehensa scuta trecenta soluta pro extinctione census. Ex quibus patet semper actum fuisse cum intentione extinguendi censum, acquisitionemque proprietatis census in persona Seruidei incompatibilem esse, atque Cardello inutilem, quia Seruideus non poterat proprietatem census acquirere, & pretium domus excomputare contra formam conuentionum, sed de suo pretium refundere debebat. Cardellus similiter censum vigore sui mandati acquirere non potuit, nec poterat agere contra obligatos pro consecutione sortis census adhuc non extincti. Vnde & præfata inter se conueniunt licitum † esse magis rei veritatem, quam scripturam perspicere vt dicit text. *in l. 1. Cod. plus valer. quod agit. l. si per impressionem, Cod. quod met. caus. l. & si filius famil. §. pen. ff. ad Macedon.*

Atque ita non obstant verba instrumenti, quæ secundum eorum proprietatem translationem non autem extinctiones importare videntur, dum inceptum est à verbo cesserunt annuum censum, & pro certo pretio, † quod de se importat venditionem Dec. *cons.* 99. *num.* 1. Ror. *decis.* 123. *num.* 52. *part.* 2. & additæ fuerunt clausulæ ad habendum &c. ponens. &c. constituens, &c. quæ omnia fuerunt ponderata in aliis decisionibus pro veritate translati dominij, & ita firmatum in Interamnensi pecuniaria coram me 12. Maij 1617. Nam cùm possint recipere sensum de translatione ad effectum extinguendi pro conseruatione iurium anteriorum, & prout conuentum fuerat inter Cardellum, & Seruideum in priori instrumento, ac etiam intelligi possint ad effectum agendi pleno iure in propria significatione, de primo effectu census est retinendus. Quia † per talem intellectum inseruitur voluntati contrahentium, euitatur impossibilitas essendi pretium, & censum in eadem persona Seruidei cessat contradictio antea, & post gestorum pro extinctione census, & obseruantia subsecura inter partes in habendo censum pro extincto non violatur, † in quibus casibus posse etiam à proprietate verborum recedi latè comprobauit Mantic. *de coniect. lib. 9. tit. 7. numero* 18. *& seq.*

Neque prædictis obstat responsio data, quod scilicet obseruantia potius contraria colligatur dum Cardellus in solidatione computorum cum Buccamasio tertio possessore exegit fructus decursos post diem extinctionis, seu cessionis census per passeros, & vlterius cessionem casus ad effectum agendi pleno iure conuenire materiæ contractus census, † quæ est ne extinguatur inuito principali constituente *ex clara dispositione Constitutionis*, S. mem. Pij V. quod etiam dicebatur decisum *in Romana census 6. Februarij* 1615. *coram* R. P. D. Manzanedo.

Quia primum obiectum euitabatur absque alia replicatione dum non iustificantur fructus tales fuisse solutos, & ex instrumento quod datum fuit in *summ. num.* 8. hoc non colligitur, quamuis constet summam solutam per Cardellum esse scutorum mille centum triginta, & deinde actum contra Buccamastum pro medietate scutorum mille centum triginta sex, nam ille modicus excessus scutorum sex magis ad expensas pro quibus etiam fuit actum, quàm ad fructus referendos videbatur.

Ad secundum verò fuit replicatum aliàs fuisse resolutum in Romana, seu Bononiensi census coram Corduba 7. Maij 1601. inter impressas per Zacchiam de obligat. Camer. *dec.* 101. *num.* 9. licere † fideiussori pro sua indemnitate censum extinguere, cum qua Domini transierunt.

R.P.D. Dunozet. Romana prælationis Lunæ 10. Decembris 1618.

SVMMARIA.

1 *Retrouenditio importat dissolutionem prioris venditionis.*
2 *Actus præsumitur factus in executionem præcedentis obligationis.*
3 *Nemo potest esse debitor sui ipsius.*
4 *Actio extinguitur eo ipso quod debitor succedit creditori.*

5 *Quia*

5 *Quilibet potest pendente lite acquirere nouum ius. Intellige si illud non sit deductum in iudicium, nec afferat præiudicium iuribus collitigantis ibidem.*

DECISIO CCCLXIX.

CVm nuper sub die 2. Aprilis proximè præteriti fuisset decisum in retractu vineæ de qua agitur Iosephum Lucianum ratione census antiquioris esse præferendum sororibus de Rubeis, quæ censum maioris summæ posteriorem tamen acquisiuerant, postea dictæ sorores produxerunt in actis instrumentum vigore cuius asserebant propter extinctionem supradicti antecessoris census nullum ius dicto Iosepho competere. Vnde dato super hoc particulari dubio. Dñi censum fuisse extinctum, & ita recedendum à decisis responderunt. Ea potissimum ratione, quia cum constet Marinum Fontanellam non translatiuè, sed extinctiuè iura dicti census acquisiuisse, sequitur illum non potuisse illa iura semel extincta cedere d. Iosepho, nec ipsum Iosephum vigore dictorum iurium vllam prælationem, aut ius aliquod in præiudicium dictarum sororum acquirere, cum non entis nullæ sint qualitates, & semel extincta obligatio sine nouo consensu, & obligatione reuiuiscere non possit vulgatis iuribus.

Quod autem dictus census fuerit extinctus visum fuit clarè colligi ex lectura, & tenore instrumenti: fuit enim inchoatum à retrouenditione, vel simul à cessione, & retrouéditione æquè principaliter vnde cum
1 † iste titulus retrouenditionis effectiuè importet dissolutionem primæ venditionis, quia intercessit actus retrosimilis tàm ex parte habentis facultatem retinendi per collationem prius factam, quàm ex parte retrouendentis vigore cessionis habitæ ab eo qui censum emerat inde sequitur resolutio totalis, & extinctio census, *l. 1. & tot. tit. C. quand. lic. à vend. disced.* fuit dictum *in vna Auximana fideiussionis* 1. *Iunij* 1598. *coram* Litta.

Nec obstant alia verba, & clausulæ præfati instrumenti in contrarium ponderatæ ex quibus informantes pro Iosepho inferre volunt ratione solius cessionis sustineri contractum potius translatiuè, quam extinctiuè *ex deductis in vna Romana Saluiani coram* R.P.D. Remboldo *die* 12. *Nouembris preteriti.*

Placuit enim responsio quod sicut in venditione & constitutione census apponuntur omnes infrascriptæ clausulæ in fauorem emptoris, ita potuerunt apponi in retrouenditione fauore venditoris, vt verè dicatur intercenire in omnibus actus retrosimilis qui requiritur in extinctione census, & nihil amplius iuris dicatur remanere penes emptorem.

Quinimmo si esset dubium vtrum titulus aut cessionis, aut extinctionis esset attendendus in hac facti
2 specie visum fuit potius † verba dirigenda ad retrouenditionem, & extinctionem propter præcedentem obligationem de extinguendo censum susceptam per Marinum Bart. *in l. si patronus, n. 5. vers. item præsumitur. C. com. vtriusq. iudic.* Surd. *post alios cons. 431. n. 4. lib. 3.*

Consideratum etiam fuit per accollationem iam
3 Marinum effectum fuisse debitorem sui ipsius, † & ita non potuit simul retinere censum, & non habere alium à quo fructus census possit exigere propter promissionem extinctionis stipulatam à principali debitore, quo casu census penes ipsum Marinum inutilis remanebat, cùm non poterit in ipsum transire substantia census. Glos. *in l. 1. C. de his qui in prior. credit. loc. fact.* Ruin. *cons. 88. n. 6. lib. 5.* Peregr. *de fideic. art. 12. n. 34.* Seraph. *dec. 14. & 15. n. 1. fuit decisum in vna Rom. Casalis* 1. *Iulij* 1602. *coram Card. Ludouisio*, ea maximè ratione, quia regula iuris est clarissima neminem
4 posse creditorem, & debitorem esse sui ipsius, & † sa-

rim atque debitor succedit creditori extingui actiones, *l. 1. §. si debitor creditori. ff. ad l. falc. l. debito suo. C. de pact. l. si creditoris. C. de fideic.*

Ex quibus patet responsio *ad decisionem Romanam Saluiani*, quæ loquitur in longè diuerso casu, quia in illo nullum verbum legebatur, quod sonare posset in *extinctionem census*, sed omnia importabant veram, expressam dominij census translationem, & acquisitionem, vt apparet à principio dictæ decisionis, quæ id effectiuè præsupponit, in isto vero bis verba retrouenditionis fuerunt repetita à principio & calce d. instrumenti, deinde multa specialia concurrebãt, quia ille, qui mandauerat, vt pars census extingueretur erat fideiussor, & non principalis debitor, & ita eius interat vt census iura translatiuè cederentur ad hoc vt confideiussor posset experiri, & id ipse expressè fuerat stipulatus, vltra quod ipsemet, qui mandarum dederat ad extinguendum intervenit in instrumento in quo recessum fuit à d. mandato vt ex serie facti decisionis *in dicta Romana Saluiani coram* R.P.D. Remboldo *facta latius apparet.*

Nec etiam visum fuit obstare quod vlterius dicebatur ius illud non posse mulieribus suffragari, quia fuit acquisitum iam lite pendente, & contestata super prelatione ex alio capite vicinitatis, placuit enim responsio alias in dicta decisione data in hac causa facta sub die 26. Iunij 1617. non subiacere huiusmodi acquisitionem vitio litigiosi. Quia † potest etiam quili- 5
ber pendente lite ius nouum acquirere dummodo illud non fuerit in iudicio deductum, & nullum collitigantis iuri præiudicium afferat *c. Abbas de rer. mut. in 6.* vt in fortioribus terminis in materia beneficij collati nouum ius, & nouam gratiam, super qua non pendet lis, posse à Papa impetrari respondet in specie Oldr. *cons. 199. per tot.* Bellam. *de refer. dec. 748. n. 2.* cùm allegatis in dicta decisione ex quibus d. sororibus prælationibus ius vigore bullæ fel. recor. Pij V. competere retractus vineæ controuersæ ratione census per ipsas acquisiti fuit vtraque parte informante decisum.

R. P. D. Buratto Romana nullitatis contractuum Veneris 28. Iunij 1619.

SVMMARIA.

1 *Forma in statuto censetur data vbi est apposita clausula annullatiua.*
2 *Contractus initus non seruata forma statuti est nullus.*
3 *Decretum iudicis corruit ex falsitate causæ iudici expressæ.*
4 *Obligatio irritatur ex falsitate causæ.*
5 *Census impositio est alienatio.*
6 *Ætas probatur plenè ex libro baptismatis.*
7 *Contractus factus à minore curatorem habente sine illius auctoritate est nullus.*
8 *Legata debent solui cum pecuniis, & aliis mobilibus rei erris in hæreditate, antequam ad stabilium alienationem deueniatur.*
9 *Census à minore pro solutione eris alieni, non potest imponi pro maiori summa debiti.*
10 *Et aliter impositus est nullus in totum.*
11 *Minor iurans se esse maiorem non impeditur dicere de nullitate contractus ex capite non seruatarum solemnitatum.*
12 *Ratificatio tacita qua inducitur ex lapsu temporis, cessat quando statutum præsumit contractum esse dolo extortum.*
13 *Ratificatio tacita resultans ob lapsum temporis, non inducitur nisi data scientia nullitatis, & defectu contract.*

14 *Pre*

14 *Præscriptio dormit contra minorem durante infantili & pupillari ætate.*

DECISIO CCCLXX.

REsolutum fuit duos contractus de quibus agitur esse nullos tam ex defectu solemnitatum requisitarum in alienatione bonorum stabilium minorū tum de iure communi *ad l. 1. & tot. tit. ff. de reb. cor. quam ex*
1 *statuto Vrbis c. 113. & c. 151. lib. 1.* ex quo cum † habeat clausulam annullatiuam cēseri data forma. Dec. *conf. 279. n. 1. vers. & hoc expresse, & conf. 612. n. 1. in fin.* qua
2 † non seruata, contractus remanet nullus, vt in simili statuto Bald. *conf. 198. n. 1. lib. 5.* Felyn. *in c. 2. n. 7. in fin. de testibus.* & in eodem statuto Vrbis *d. c. 151. fuit decisum in Romana hæreditatis, & Paragij dotis 12. Iunij 1615. coram me.* Tum etiam ex defectu, & falsitate
3 causæ iudici expressæ, † quæ corruere facit decretum requisitum ex dispositione dicti statuti vulgar. *l. & si Præses. vbi* Glos. & Doctor. *C. de præd. minor.* cùm aliis in Romana nullitatis census 28. Nouembris præteri-
4 ti coram me, & † consequenter ipsam obligationem Rota *dec. 529. in princ. part. 1. diuers.* & latè in dicta Romana nullitatis census coram me.

Defectus autem solemnitatum satis patet cùm nullę interuenerint, nec in primo contractu impositionis census scutorum viginti quinque in sorte, & fructuū ad rationem octo superdomo factæ per Octauium ad
5 fauorē annæ Bertinæ 18. Aprilis 1581. Quam † census impositionem non dubitatur esse alienationem traditis per Bald. *in c. ad audientiam 2. n. 9. de rescript.* Rota *in Romana nullitatis census 24. Maij 1591. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio *in nouissimis dec. 678. sub n. 2. part. 1. & 456. n. 5. part. 2.* Nec in secundo venditionis alterius domus per eundem factæ 13. Ianuar. 1584. Ioan. de Vercellis pro prerio scutorum centum triginta monetæ prout tenet ex *d. l. 1. & tot. tit. ff. de reb. cor.* Fab. de Mont. *in tract. de empt. & vendit. in 3. part. in tit. de solemn. in alienat. rer. minor. n. 95. & seqq. quæ ex dicto statuto Vrbis cap. 113. & cap. 151. lib. 1.* omnino requirebantur cùm dictus Octauius tunc esset minor annis viginti, vt constat tum ex fide baptismali sub die 29. Maij 1564. sumpta ex libro curati *in sum. n. 4.*
6 (quæ † in proposito plenè probat ex latè deductis in Tudertina nullitatis obligationis 4. Iulij 1614. & 1. Iunij 1615. coram me) tum etiam ex lectura dicti primi instrumenti census in quo asseritur interuenisse curatorem testamentarium, & ipse Octauius renunciauit beneficio minoris ætatis prout etiam renunciauit in dicto secundo instrumento venditionis licet cum clausula quatenus opus sit.

7 Immo hoc † secundum instrumentum potest etiam dici nullum vti factum sine interuentu, & auctoritate dicti curatoris, quem constat ipsum habuisse, cùm in primo dicatur interuenisse ad text. *in l. vbi* Doct. *C. de in integ. restit. minor.*

Tanto magis quia statutum *d. cap. 113.* non solum loquitur de alienatione immobiliū, sed etiam de iure pupillorum, seu minorum, & vltra præsentiam curatoris requirit etiam interuentum, & iuramentum proximiorum approbantium non esse in præiudicium dictorum pupillorum seu minorum, & illis deficientibus alterius legitimi curatoris ad hunc effectum specialiter deputati, *& in alio c. 151.* quod habet locum in omnibus contractibus qui possunt esse læsiui, prout est alienatio, vt sæpius tenuit Rota, & signanter in pluribus decisionibus cumulatis per Modernos ad hoc statut. Glos. 7. *n. 6. & seqq.* Vltra interuentum, approbationem, & iuramentum proximiorum, vel in eorum defectum legitimi curatoris requirit iudicis decretum, & causam sibi in scriptis expressam, & insinuatam, ac plenè cognitam, aliàs præsumit iuramentum dolo, & metu extortum, & disponit illud non operari, atque ita in his terminis tenuit Rota *in Rom. donationis de Cuppis 5. Iunij 1602. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *& in Romana nullitatis obligationis 16. Ian. 1606. coram* Reuerendissimo Arrebatensi.

Defectus verò causæ est euidens, quia in dicto Instrumento impositionis census est expressa causa alienationis dicti Octauij, & duo tantùm illius debita exprimuntur videlicet scutorum triginta Monasterio S. Mariæ de Populo, & scutorum decem puellis S. Catharinæ, de quorum tamen veritate non docetur. Et si dicatur illa fuisse ex causa legati paterni, dicitur † quod debuisset prius extingui cum pecuniis, & aliis nobilibus in hæreditate repertis de quib. *in sum. n. 6.* antequam ad alienationem stabilium deueniretur. *l. magis puto, §. non passim, & §. in priuris. ff. de reb. cor.* Alex. *cons. 125. sub n. 1. in vers. ergo cum statutum. vol. 1.* Paris. *cons. 100. n. 2. & 4. lib. 1.* Capyc. *decis. 113. n. 6.* Rebuff. *cons. 150. n. 4.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. cas. 171. n. 11. & seqq.* Vltra quod debitum legati facti dicto Monasterio S. Mariæ de Populo docetur fuisse solutum tempore impositionis census, & non remansisse nisi in scutis sexdecim vt quietantiis Procuratoris d. Conuentus extractis ex libris d. Monasterij patte etiam citata de quibus *in summ. n. 7.* Et omnem casum † cum debita non excedant quadraginta scuta census non potuit imponi pro maiori summa *d. l. magis puto. §. autem Prætor. Æstimare debebit. ff. de reb. cor.* Rebuff. *d. cons. 159. sub d. n. 1. vers. 6. cauendum est* Menoch. *d. casu. 171. n. 21. & casu. 182. n. 35. & cons. 214. n. 69. lib. 3.* & † hoc modo impositus corruit totus. Natt. *cons. 162. n. 1. & seq.* In instrumento vero venditionis domus nulla exprimitur causa, quæ tamen necessaria est de iure, & ex forma statuti vt supra dictum est.

Non obstat quod Octauius in dicta venditione expremiserit, & iurauerit se maiorem viginti annorum, quia † propter hoc non impeditur quin possit dare de nullitate ex capite non seruatarum solemnitatum vt tenuit Rota *in d. Romana donationis de Cuppis coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio.

Non obstat etiam quod ex lapsu quinquennij post minorem ætatem fuerit inducta ratificatio *ad l. fi. C. si maior. fact.* tum quia Octauius obiit ante completum vigesimum quintum annum vt ex fide obitus *in sum. n. 3.* tum etiam quia † cùm statutum præsumat dolum
8 cessat omnis ratificatio, quæ ex lapsu temporis induci potuisset Verall. *dec. 1. part. 3.* & fuit dictum in præallegata donationis de Cuppis, & in Romana prætensi erroris calculi 21. Iunij 1610. coram Illustriss. Cardinale Ludouisio, tum denique quia † in inducendam
9 ratificationem fuisset necessaria scientia Octauij nullitatis, & defectuum dictorum instrumentorum tam de iure, quàm de facto resultās sine qua non potest induci ratificatio Gabr. *conf. 56. n. 60. lib. 1.* Surd. *conf. 49. num. 32.* Rota *dec. 380. num. 9. 535. num. 12. part. 1. in nouissim.* & in Camerinensi transactionis 24. Maij coram Illustrissimo Ludouisio, & aliis.

Minus obstat præscriptio triginta annorum quia in facto non subsistit cum subducenda sit infantilis, & pupillaris ætas Ioan. Pauli, Federici filiorum dicti Octauij, de qua sufficienter constat ex fide eorum baptismatis parte citata extracta in summar. *n. 5.* qui, & supra dictum est decessit ante vigesimum quintum annum completum, *l. sicut post. med. C. de præscript. 30. ann.* Aret. *in §. restituti. n. 5. instit. de vsucap.* Castr. *cons. 229. n. 1. vers.* quantum verò ad illum tertium *part. 2.* Rota *dec. 504. n. 3. part. 3. diuers. & fuit dictum in Romana de Caffarellis 9. Decemb. 1583. coram* bon. mem. Gypsio. *Ex quibus ita decisum.*

F. P. D.

R.P.D. Buratto Romana census, Lunæ 22. Martij 1621.

SVMMARIA.

1 *Numeratio realis in contractu census ex quibus verbis probetur ad sustinendum illum.*
2 *Instrumentum publicum facit probationem probatam. Et habet pro se omnem præsumptionem. ibid.*
3 *Quæ in continenti fiunt videntur inesse.*
Limit. 1. *quando partes non habuerint actum pro perfecto, & absoluto.* num. 5. & 8.
Limit. 2. *Nisi partes ad alios extraneos actus diuertissent.* num. 7.
Limit. 3. *in contractu vltro citróque obligatorio in quo requiritur consensus vtriusque partis.* n. 8.
Limit. 4. *in ijs, quæ non dependent libera voluntate, & potestate contrahentium.* num. 10.
Limit. 5. *in ijs, qui non habent facultatem faciendi actum de nouo.* num. 10.
4 *Procurator post perfectum contractum non potest etiã in continenti domino præiudicare.* num. 9. & 11.
6 *Actum, & c. hac clausula posita in instrumento perfectionem contractus demonstrat.*
12 *Procurator constitutus ad emendum si non emat iuxta formam mandati tenetur ad interesse.*
13 *Testi, qui habet interesse, vel deponit ad sui exonerationem non creditur.*

DECISIO CCCLXXI.

DOmini fecerunt in decisis coram S. Dño nostro sub die 29. Iunij 1608. pro validitate census annui scutorum octuaginta monetæ de mense Augusti 1588. impositi per q. Celsum, & venditi RR. monialibus S. Susannæ pretio scutorum mille. Et placuerunt rationes decisionis, & præsertim quod † de actuali numeratione integri pretij facta venditori census, seu illius procuratori constat ex illis verbis instrumenti. Procurator Celsi habuit dicta scuta mille in prompta, & numerata pecunia videlicet scuta ducenta sexaginta octo, & baiocchos sexaginta sex à Petro vno ex procuratoribus, & deputatis à societate S. Bernardi, à qua gubernatur monasterium dictarum monialium, & dictus procurator declarauit se soluere de propriis pecuniis animo se reuelàdi. Residuum verò ab altero deputato asserére se soluere de pecuniis dictæ societatis, qui procuratores iurauerunt omnia, & singula in d. instrumento contenta fuisse, & esse vera, & illis perpetuò non contrauenire, nec contradicere in forma.

2 Quod † instrumentum facit probationem probatam, & habet pro se omnem præsumptionẽ veritatis, vt latè in decisione prædicta. Eiúsque fides coadiuuatur tam ex accessione eadem die facta per q. Abbatem Horatium filium d. Celsi in qua asserit se habuisse notitiam, & certam scientiam de impositione dicti census pro pretio scutorum mille, quam ex duabus aliis fideiussionibus die sequenti præstitis *vt in summa. monialium, num.* 1.

Nec vlum fuit Dominis obstare principale fundamentum ex aduerso factum quod reuera non fuerit numeratum pretium nisi in summa scutorum quingentorum quinquaginta vt attestati fuerunt ijdem deputati per scripturam eorum manu eadem die, & coram aliquibus ex rectibus instrumentarijs subscriptã, in qua propterea conuenerunt quod non curerent fructus pro scutis quadringentis quinquaginta non solutis, quam voluerunt habere vim publici instrumenti, *vt in summa.* D. Isabellæ *n.* 4. quæ propterea tanquam † in continenti facta dicebatur inesse, *l. lecta,* 3
ff. si cert. pet. Bald. & Dec. *in l. petens. Cod. de pact. cum allegatis.*

Nam vltra quod fides dictæ scripturæ impugnatur ex defectu recognitionis, quidquid sit an dicti deputati potuerint incontinenti per dictam declarationem monialib. præiudicare, quod est valdè controuersum, & † negatiuam opinionem tenuerunt ex *l. 1. & 2. ff.* 4
de reb. eor. plures relati per Simoncell. *de decr. lib. 2. tit. 6. n. 11. usque ad n. 25.* Mantic. *de tacit. lib. 4. tit. 20. n. 41. & 44. &* Gratian. *discept.* Forens. *c. 142. per tot.* Fuit responsum dictam declarationem non inesse contractui emptionis, & venditionis census. Quia † facta 5
in continenti tunc dicuntur inesse quando partes non habuerunt contractum pro perfecto, & absoluto Bart. *n. 18. & alij in d. lecta, & in l. contractus, C. de fid. instr.* Quod dignoscitur quando partes ad alios actus extraneos non diuerterunt. Glos. *in l. bona fides. in verb. incontinenti. C. de pact.* quam alios sequitur dicit ibi Alex. *n. 12.* Ias. *in d. l. lecta n. 20.* Cagn. *n. 109.* Bologner. *n. 68. & 69. de communi* Corn. *cons. 349. lib. 2. lib. 1.* Ruin. *cons. 108. n. 7. lib. 5. & post alios de communi, & vera* Card. Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 15. n. 47.*

In hoc autem casu satis constare videbatur tàm d. deputatos emptores census, quàm procuratorem Celsi impositorem, & venditorem habuisse contractum pro perfecto, & absoluto; cùm constet de re, pretio, & consensu per publicum instrumentum cum clausula. Actum, &c. † quæ perfectionem contractus demon- 6
strat, Bald. *in auth. quod sine, n. 1. vers. & ideo tabelliones, C. de test.* Castr. *in l. is qui, n. 4. ff. eo.* Cagn. *in l. si librarius, n. 71. ff. de reg. iur.* Alex. *cons. 14. n. 19. lib. 6.* Paris. *cons. 207. n. 5. lib. 2.* Seraph. *dec. 901. n. 9. & 909. in fin.* Et ad alios actus diuertisse dum dicta declaratio non solutionis integri pretij non fuit facta inter easdem partes, † sed venditore census qui receperat scuta mille sibi 7
numerata absente nec coram eodem notario de instrumento rogato, sed in scripturis; nec etiam constat de eodem loco vt considerant Doct. *ad hunc effectum, & præcipuè* Bologn. *in d. l. lecta n. 119.* Bec. *cons. 91. n. 7. & alij,* & præsertim cùm simus in contractu emptionis, & venditionis vltro citróque obligatorio † illa 8
declaratio non potest contractui sine consensu vtriusque partis *ad l. iuris 9. §. adeò l. ab emptore ff. de pact. l. 1. C. quand. lic. ab empt. disced.* & † propterea post ius quæ- 9
situm non potuerunt dicti deputati monialibus præiudicare, *l. sin autem, vbi* Doctor. *ff. de pact.* & comprobatur in dicta decisione.

Secundò fuit responsum regulam † procedere in 10
iis, quæ dependent à libera voluntate, & potestate contrahentium, & fiunt ab illis, qui habent facultatem etiam de nouo actum inchoandi. Imol. *in l. index num. 8. post med. vers.* sed nos loquimur. *ff. de re iudic.* Cagnol. *in d. l. lecta, n. 113.* Bologn. *n. 34. vers. limit. ff. si cert. pet.* Alex. *cons. 90. n. 5. lib. 1.* Negul. *de pign. part. 4. prin. n. 21.* Vnde cùm dicti procuratores essent specialiter deputati † ad emendum censum pro prætio scu- 11
torum mille vt enunciatur, *in d. instrumento, & in d. scriptura,* nil aliud facere potuerunt in præiudicium societatis & monialium, *l. transactionis placitum, C. de transact.* Odofr. & Bal. *n. 1. in l. non absurdè. C. de donat.*

Considerabant etiam Domini quod dicti deputati nullam merentur fidem etiam si iudicialiter, & cum iuramento depositissent nam cùm fuerint specialiter deputati ad emendum censum vt supra dictum est, illúmque emerint pro dicta summa declarando postea non fuisse solutum nisi scuta quingenta quinquaginta tractant de se exonerando respectu fructuum dicti census, vel saltem ratione interesse ad quod tenetur 12
procurator non emens iuxta formam mandati, *l. si procuratorem. §. mandati. ff. mand. l. ad comparendum. vbi*

omnes,

& præcipuè Odofred. *C.eod.*& ideo nulla † fides adhibenda, *l. nullus, ff. de testib. l. omnib. C. eod.* Cæsar.de Graf. *dec.3. n.7. de testibus.*

Non obstat quod dicta declaratio fuerit facta in scriptura ab iisdem testibus instrumentariis subscripta, quia in illorum subscriptione non attestantur præfatam summam non fuisse actualiter numeratam, vt cantat instrumentum, sed simpliciter dicunt se fuisse præsentes declarationi factæ per dictos deputatos super non integra numeratione, quæ propterea monialibus præiudicare non potuit ex supradictis.

Ex quibus, & aliis in decisione deductis Domini steterunt in decisis vtraque parte informante.

R. P. D. Buratto, Imolensis Census, Lunæ 17. Maij 1621.

SVMMARIA.

1 *Epistola contra scribentem plenè probat.*
2 *Oblatio in loco destinata solutionis, quando creditor est diuersi fori excusat à mora.*
3 *Oblatio solutionis quantumuis verbalis excusat à mora si creditor recipere recusset.*

DECISIO CCCLXXII.

INiusta visa fuit Dominis sententia extra Romam lata ad fauorem D. Tiberij, & ideò reuocanda.

Iniustitia autem probatur quia fuit pronunciatum D. Tiberium esse associandum ad possessionem prædij vsque de anno 1583. ad eius fauorem censuati per q. Nicolaum Barbauarium pro fructibus tàm decursis, & non soluris quàm decurrendis. Et tamen de illorum solutione vsque ad annum 1611. constat ex confessione Tiberij in eius epistola sub datum Romæ de mense Decembris 1614. in qua dicit sibi pro tempore prætcrito fuisse satisfactum, & solum remanere creditorem ratarum anni 1613. & 1614. *vt in summ. de*
1 *Hectorreis, n.6.* quæ † contra scribentem plenè probat vulgata, *l. publia, vbi* Bart. *ff. depos.* Rota *decis.507. n.1. part.1. diuers. & in alijs passim.*

De solutione autem fructuum dicti anni 1613. & de tara spectante ad hæredes q. Milani auctores Dominorum de Hectorreis per anno 1614. qui dicto tempore prædium censuatum vendiderunt Hectorreis constat ex quietantia facta ad fauorem Æneæ depositarij per Ioannem consanguineum, vt asseritur, dicti Tiberij, & illius nomine recipientem in Ciuitate Imolæ, vt in regestro rotali fol. 235.

Alij verò fructus decursi vsque ad annum 1619. latæ sententiæ fuerunt in dicta ciuitate, & sic in loco destinatæ in instrumento solutionis depositi penes montem pietatis, *d. sum. n.7. & regestro fol.243. ad 250.*

Nec obstat quod dicta deposita fuerint facta sine citatione Tiberij creditoris, tum quia supponitur sibi de anno 1615. iudicialiter in curia coram A.C. intimatum fuisse quod deberet constituere procuratorem in ciuitate Imolæ ad recipiendum dictos fructus ab Hectorreis pataris soluere, tum quia cùm solutio esset destinata Imolæ, & non constet quod ibi Tiberius haberet procuratorem ad recipiendum, & quietandũ, quatenus dicta depositra nulliter facta essent, succedũt
2 saltem loco obligationis, † cum sufficiat ad excludendam moram quod ipsi essent parati soluere in loco destinatæ solutionis, & Tiberius esset diuersi fori, quia à tot annis citra est curialis, Bart. *in Litem illa, n.9. vers. aut volumus, ff. de constit. pecun.* Alex. *conf.172. n.4. lib.2.* Bero. *conf.191. n.2.& 3. lib.1. in nouis, & fuit dictum in Abulensi pensionis,* 20. *Nouembris* 1606. *coram* Illustrissimo Cardinale Sacrato.

Et tollitur difficultas ex oblatione iudicialiter per Hectorreos facta 29. Nouembris 1619. etiam geminata de soluendis fructibus vetè debitis, † quæ oblatio excusata mora quantumuis verbalis cùm fuerit recusata, *l. acceptam, vbi omnes, C. de vsur.* Bart. *in d. l. item illa n.4.* Castr. *post* Fulgos. *in l. qui Roma in prin. n.2. ff. de verb. oblig. late* Tiraq. *de retract. conuent. §.4.* Glos. *6. n.21.* Gabr. *de solut. concluf.8. in prin.* Ruin. *conf.113. lib.1. n.1.* Seraph. *dec.715. n.3.*

Et ita resolutum vtraque parte informante.

R. P. D. Buratto, Reatina census, Lunæ 27. Nouembris 1617.

SVMMARIA.

1 *Falsa causa vitiat contractum ex defectu consensus & num. 7.*
2 *Error, & falsa causa probatur si in instrumento relato non reperiatur id quod præsupponitur pro causa finali obligationis in instrumento referente.*
3 *Error, & falsa causa probatur si in instrumento relato aliter appareat quam in referente.*
4 *Enunciatiua facta inter alios, & ad commodum enunciantis non probat.*
Etiam si sint facta cum iuramento. ibid.
5 *Memorialia non probant etiam contra scribentem.*
6 *Notarius non potest scribere instrumentum ad sui commodum.*
8 *Defectus causæ finalis vitiat obligationem.*

DECISIO CCCLXXIII.

PRo confirmatione sententiæ rotalis responsum fuit per Dominos eodem fundamento, quo capta fuit resolutio coram R.P.D. Pamphilio, 2. Decembris 1615. & 22. Iunij 1616. videlicet, quod cùm accollario ad fauorem Marij facta per Fratres de Pagnottis filios, & hæredes q. Thomæ de anno 1600. pro ratis scutorum quadringentorum sortis census scutorum mille, & promissio totius census extinctionis infra annum fuerit erronea, & ex † falsa causa corruat ex defectu consensus, Bart. *in l. domus, ff. de cond. indeb. in princ. vers. secus esset, & num.3. versic. solue quandoque & num.4. vers. si verò, & vers. si ignorabat, & deductum fuit dictis decisionibus, & per* Gabr. *conf.62. n.34. & seq. & num.13. lib.2.*

Error autem, & falsitas causæ resultant, quia in instrumento dictæ accollationis dicitur olim Thomam eorũ patrem in se accollasse dictum censum pro scutis sexcentis per eum debitis Murio, & Camillo de Simbaldis pro complemento pretij terrarum ab illis emptarum de anno 1588. vt ex instrumento rogato per Marinum Notum ad quod expressa relatio habita fuit, in dicto autem instrumento relato talis accollatio non legitur, † & ita erroris probationem in specie deducit Alex. *conf.63. n.1. vers. modus autem, vol.1.* Curt. Iun. *conf.192. n.20. lib.3.* cumque affirmatiua fuerit ad certum instrumentum coarctata ex illius inspectione probatur negatiua, Salic. *in l. fin. num.2. C. de rei. vend.* Butr. *in cap. auditis, n.3. in 2. notab. de restit. in integ. cum deductis in Foroliuiensi census 14. Iunij 1613. & 2. Maij 1614. coram me.*

Qui error euidentior redditur quod in d. accollatione narratur quod Thomas non habens pecunias manuales pro integra solutione dicti pretij dictum censum in se accollauit pro dictis scutis sexcentis, in dicto

dicto verò instrumento emptionis obtinetur integralis solutio pretij cum distinctione etiam qualitatis monetarum videlicet hoc modo in duobus tertiis de paulis argenteis, & vno tertio de moneta Regni, vt etiam consideratum fuit in dictis decisionibus cum generali quietatione, & pacto, de rem habitam vlterius non petendo, & ideò † cùm relatio facta fuerit ad instrumentum, quod repetitur, & aliter dicit quam relatum fuerit obligatio, & accollatio per Pagnottos facta vti erronea non valer. Felin. *in cap. quoniam Abbas, num. 12. vers. secundo limita. de offic. deleg.* Dec. *in l. edita, num. 86. C. de eden. & cons. 118. n. 5. in fin. vers.* modo aduertendum est. Gram. *decis. 59. num. 5. vers.* item quod quamuis. 3

Nec obstare visa sunt *in contrarium* deducta. Et Primò quod error dictæ accollationis excludatur ex solutionibus fructuũ dicti census factis Mario Flauio illius domino tam à dicto Thoma per quadriennium quo superuixit post dictam emptionẽ, quàm ab ipsius filiis spatio aliorum octo annorũ post accollationem dei 160. vt supra per quam solutionem videtur agnita veritas accollationis. Nam quietantiæ datæ *in summ. Iulij. n. 4.* omnes cantant ad fauorem Mariani vnius ex fideiussoribus pro solutionibus fructuum dicti census vnica excepta confecta sub die 29. Ianuarij 1594. in quæ tamen dictus Marius solum fatetur se esse satisfactum à dicto Mariano; & hæredibus Thomæ & sic non probat numerationem factam per hæredem, sed est nuda confessio, quæ potest referri tantum ad solutiones factas per dictum Marianum fideiussorem, ex quibus Marius vocauit se satisfactum etiam quo ad hæredes prætensos debitores, immò nec dictus Marius soluit pro fructibus census scutorum sexcentorũ, sed pro censu aliorum scutorum quadringentorum in se accollato in emptione quarundam terrarum sibi à dictis Sinibaldis venditarum, quæ erant ex censuatis ad fauorem dicti Marij, vt patet ex itidem quietantiis, & ideò non solum non excludunt de aliquibus solutionibus fructuum factis per Thomam viuentem, sed ex quietantia facta sub die 29. Ianuarij 1592. in qua dictus Marius confessus fuit se recepisse à Mariano scuta decem per *vn resto di due anni fà che mi resto à pagare Mutie Sinibaldi in tutto, &c.* apparet quod fructus census non soluebatur per Thomam, sed à Sinibaldis venditoribus quod excludit accollationem.

Secundò nec obstare enunciatiuas dictæ accollationis factas in præfatis quietantiis; & in libro memorialium, ac in testamento dicti Marij in quo legauit filiæ dictum cẽsum tanquam debitum per Pagnottos cum istis verbis *quali tengono à censo li Pagnotti, & non Mariano Simibaldi.* quia sunt inter alios, & ad proprium commodum ràm ipsius Marij cuius interetat habere plures debitores fructuum census præfati, quàm dicti Mariani soluentis, qui erat fideiussor in dicto censu, & possidebat bona censuata, & propterea ei conducebat habere dictum Thomam obligatum nedum pro fructibus, 4 sed etiam pro extinctione ideò † neutri ipsorũ tanquam tractanti de proprio commodo est fides adhibenda etiam si cùm iuramento, & formiter ita asseruissent vulgar. *l. omnibus vbi* Doctor. *communiter. C. de testib.* Proinde nec meretur fidem depositio filij dicti Marij pro parte Iulij examinati vt in summar. depositionis in responsionibus attestantis quod viginti annis elapsis Pagnotti soluebant ipsi nomine eius patris ratam scutorum sexcentorum, & Marius scutorum quadringentorum. Quia vltra quod est vnicus agit etiam de proprio commodo vt supra.

Tertiò nec duo folea dictorum de Pagnottis vnum videlicet manu Iuliani, alterum manu Ioan. Baptistæ, confecta de quibus *in summ. Iulij n. 8. & 9.* nam vltra 5 quod huiusmodi † memorialia non probant etiam contra scribentem Ias. *in l. admonend. n. 81. in fin. vers. quia tu limit. ff. de iur. iur. & in repetit. n. 115. vers. secundo limit.* Grat. *cons. 123. n. 11. lib. 2.* in eis nulla fit mentio de accollatione Thomæ, sed solum continentur annotationes dicti census tanquam debiti communis, & paterni, quæ est sine tempore, & ideò potuit esse facta post instrumentum accollationis erroneum; consequenter etiam testamẽtum dicti Ioan. Baptistæ in quo approbat in omnibus, & per omnia dictum foleum *d. summ. n. 10.* nihil plus probat. Præterea in alio folio Iuliani non dicitur adesse instrumẽtum accollationis Thomæ sub rogitu Hortẽsij, sed tantum leguntur verba. *ei sono due instrumenti vno fatto per mano di ser Hortensio, l'altro per mano di ser Domitio.* quæ verba intelligi possunt de duobus instrumentis eiusdem accollationis quorum vnum scriptum esset manu vnius, alterum alterius, & consequenter nulla ex eo accollationis per Thomam factæ deduci potest probatio, quę debet esse certa, & necessario concludens, eóque minus, quia cum dictus Hortensius interuenerit in instrumento emptionis terrarum vti curator venditorũ, erat penitus inuerisimile † quod ipse rogatus fuerit de præfata accollatione, quæ respiceret proprium in- 6 teresse Specul. *in tit. de instrum. editio. §. instrumentum, ergo publicum n. 27. vers. item excipitur.*

Nec denique subsistere visum fuit respectu dictæ accollationis scutorum quadringentorum per dictos fratres de Pagnottis factæ cessare errorem, & falsitatem causæ ex receptione scutorum quadringentorum eis à dicto Mariano solutorum in actu celebrationis instrumenti quia causa finalis dictæ accollationis fuit erronea, & falso ipsis suppositaaccollatio paterna census pro dictis scutis sexcentis; ex quo fuerunt requisiti, & credidertunt se teneri ad extinctionem census pro dicta rata: vnde quis non habebant manuales pecunias, vt dicitur in instrumento, deuenerunt ad dictam accollationem scutorum quadringentorum, & sic illius respectu non cessat, † sed viget defectus cau- 7 sæ, & propterea quo ad eam quoque iactat nullitas, & defectus consensus ex supra allegatis, & Rota *apud* Cæsar. de Grass. *dec. 1. de transact. &* Seraph. *dec. 275. n. 10. & 11.* & clarum est † quod ex finalis causæ de- 8 fectu actus corruit, & vitiatur. Bartol. *& alij in d. l. damnu.* Bal. *in l. nec apud n. 1. C. de hared. instit.* Dec. *cons. 350. n. 3. & 4. & cons. 351. num. 5.* Decian. *respons. 117. n. 42. cum seqq. libr. 3. & in specie erronea, & falsæ causæ* Paris. *cons. 12. n. 96. lib. 2.* Gram. *d. decis. 59. n. 6.* Gabr. *d. cons. 62. n. 3. cum seqq. lib. 2.*

Et ita vtraque parte informante conclusum, &c.

Illustrissimo Cardinali Mantica Beneuentana census Veneris 16. Decembris 1594.

SVMMARIA.

1 *Numeratio pecuniæ in censu probatur per assertionem notarij factam in instrumento impositionis, & venditionis census.*

2 *Instrumentum publicum dicitur probatio euidens. Facit rem certam, & manifestam. ibid.*

3 *Instrumentum qui habet pro se dicitur habere casum legis.*

4 *Instrumentũ potest contrarijs probationibus reprobari. Sed requiritur probatio apertissima.* num. 6.

5 *Testes examinati in causa criminali parte non citata, & sine interrogatorijs non probant.*

7 *Confessio procuratoris non habentis speciale mandatum ad confitendum, potest reuocari etiam non dicto de errore.*

8 *Confessio resultans ex obtentione Commissionis non nocet nisi iis, qui vel obtinuerunt, vel eorum mandato fuit obtenta.*
Neque si non fuerit Iudici præsentata. num. 10.
9 *Mandatum non præsumitur in iis, in quibus fuit modica impensa.*
11 *Iurans omnia contenta in Instrumento esse vera non potest illud impugnare non obtenta prius absolutione à iuramento.*
12 *Periurus debet repelli à limine Iudicij.*
13 *Census impositis facta super re certa expressis finibus, & generaliter super omnibus bonis imponentis est licita.*
14 *Abundans cautela non nocet.*
15 *Protestatio quod census intelligatur impositus iuxta formam Bullæ præferunt illum à nullitatibus.*
16 *Clausula nec aliter, nec alio modo induxit formam.*

DECISIO CCCLXXIV.

PLacuit Dominis sententiam A. C. esse reuocandam quia census de quo agitur, secundum ea, quæ pro-
1 ponuntur sustinetur. Nam † quod scriptum est in publico instrumento pecuniam fuisse numeratam præsumitur verum Bald. *in l. sciendum n. 3. de verb. oblig. & in auth. si quis in aliquo n. 11. C. de eden.* Bald. *in l. 1.*
2 *n. 13. in fin. de testam.* Alex. *cons. 53. n. 1. lib. 7.* Vnde † etiam instrumentum publicum dicitur probatio euidens, & facit rem certam, & manifestam, *cap. cum dilecti, & ibi not.* Abb. *n. 2. de donat.* Bart. *in l. 1. in princ. n. 8. ff. de nou. oper. nunc.* Bald. *in l. interest. num. 2. C. de solut.* Alex. *cons. 135. num. 5. lib. 6.* Dec. *cons. 423. n. 9. cum seq.* Soc. Iun. *cons. 127. num. 7. lib. 3. & cons. 1.*
3 *num. 49. lib. 4.* & † ideò vbi est casus instrumenti cessat omnis disputatio vt dicitur de casu legis Crau. *cons. 31. in fin.*
4 Non obstat, quod etiam † contra publicum instrumentũ probati possit, *c. cùm Ioannes de fid. instr. l. iuris gentium, §. quod ferè, & ibi not.* Ias. *n. 2. de pact.* & quod testes descripti in instrumento deponant pecuniã non fuisse numeratam, sed solum demonstratam, neque ab illis qui censum vendiderũt fuisse receptam, probant,
5 quia † non fuerunt legitimè examinati, sed pro informatione curiæ parte non citata, & sine interrogatoriis recepti, & ideò nullam faciunt fidem nisi iuridice fuerint repetiti *c. 2. de testib. l. si quando, C. eo.* Bart. *in l. vlt. de quæst.* Salic. *in l. vlt. in fin. C. eod. tit.* Alex. *cons. 180. n.*
6 *7. lib. 2.* Ruin. *cons. 134. n. 3. lib. 4.* Et † contra instrumentum publicum apertissima requiritur probatio, *d. cap. cùm Ioannes, de fid. instrum. l. optimam, C. de contrah. stipul. §. item verborum, instit. de inut. stipul.*

Non obstant confessiones, quia fuerunt reuocatæ,
7 nam † cùm factæ fuerint à procuratoribus sine speciali mandato ad confitendum etiam non docto de errore possunt reuocari Rota *dec. 19. de procur. in nou. Ægid. dec. 110.* Put. *dec. 171. n. 2. lib. 3.* Felyn. *in c. 1. n. 14. vt lit. non contest.* Paris. *cons. 115. n. 18. & seq. lib. 1.*

Neque etiam obstat confessio, quæ elicitur ex commissione sanatoria obtenta ab ipsis dominis de Pater-
8 no, quia † non constabat ab iis, vel de eorum mandato fuisse impetratam neque id præsumitur, † cùm ad eam impetrandam modica requirantur impensa. Sarnens. *in regul. de ann. possess. q. 32. n. 6. vers.* contraria verò opinio Oradin. *dec. 80.* Put. *dec. 199. num. 2. lib. 3.*
10 Peregr. *dec. 44. lib. 1. & decis. 7. lib. 2.* Neque † etiam dicta commissio fuit præsentata, & in iudicium deducta, & ideo nulla ex ea confessio elici potest.

Accedit etiam quod Dñi Titi, qui opponunt contra hoc instrumentum, & dicunt pecuniam non fuisse
11 numeratam, nec sibi traditam, & consequẽter contractum esse simulatum, seu vsurarium, iurarunt † omnia contenta in instrumento esse vera, & ideò cùm prius absolutionem à iuramento non obtinuerint tanquam periuri à iudicij limine † debent repelli *cap. dilecti, &* 12
ibi Abb. Felyn. *& alij notant, de except.* Rip. *in cap. ex parte, n. 4. de resc.* Crau. *cons. 7. num. 12.*

Neque etiam obstat quod census non fuisset impositus super certo corpore rei immobilis vt requiritur
13 à constitutione fel. record. Pij V. quia ex lectura instrumenti hoc obiectũ tollitur † nam census fuit impositus super quadam vinea, & quibusdam domibus certis finibus circumscriptis, & postea dictum est, & super omnibus, & quibuscunq; bonis, vnde cùm certa corpora fuerint expressa vtile per inutile non vitiatur, *cap. vtile de reg. iur. lib. 6. l. 1. §. Sed similis, de verb. oblig.* & illa verba, super omnibus, & quibuscunque bonis ex abundanti sunt adiecta pro faciliori census exac-
14 tione quæ † autem ex abundanti interponuntur obesse non solent, *l. item, §. procuratori vers. quid tamen ff. de negot. gest. l. testamentum non ideo, C. de testam.*

Neque etiam obstant aliæ conuentiones, quæ in dicta constitutione census sunt adiectæ quæ constitu-
15 tioni Pij V. videntur repugnare. Quia † census est constitutus cum expressa protestatione, quod contrahentes intendunt dictam constitutionem obseruare, & non aliter, nec alio modo contrahere & ideo quodcunque pactum quod fuit appositum contra tenorem illius constitutionis perinde habetur ac si non fuisset scriptum in instrumento quoniam † hæc verba in-
16 ducunt formam, *l. non aliter in princ. ff. de leg. 2. l. cum hæredi, §. vlt. ff. de cond. & dem. l. non aliter, ff. de adopt. & ita in hac specie fuit resolutum coram* Reuer. P. D. meo Orano, 13. *Nouembris* 1589.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Romanæ census, Lunæ 9. Aprilis 1612.

SVMMARIA.

1 *Depositum factum inter duos non nocet alijs.*
2 *Conuentio inter duos facta non nocet tertio.*
3 *Testis debet concludere per necesse.*
4 *Idoneitas testis debet considerari respectu causæ in qua deponit.*

DECISIO CCCLXXV.

PLacuit Dominis dandum esse Palonio mandatum de manutenendo ex deductis in decisionibus R. P. D. mei Marcomontij. Quibus non obstat prætensa extinctio census, facta per Dominos de Biscia mediante depositi facto. Quia † hæc fuerunt gesta inter 1
Dominos de Biscia, & D. Flaminium, quæ non possunt nocere Palonio *tot. tit. C. res inter alios &c. l. sæpè, vbi* Doctor. *ff. de re iudic. cap. penult. eo. tit.* & ibi scribentes, & expressè † de conuentione quod non noceat tertio 2
est text. *in l. si vno, § ante omnia vbi* Doctor. *ff. de pact. l. Imperatores in princ. ff. de transf.*

Neque obstat quod testes deponant de scientia Palonij, quod Domini de Biscia emerint castrum, & in se sumpserint censum; nam Primus testis nihil deponit de scientia de contentis in instrumento: alij verò testes non deponunt ante, vel post depositum factum esset † enim necessaria scientia individua totius 3
instrumenti, & gestorum *iuxt. not. per* Surd. *decis. 240. num. 11.* post alios quos allegat, quæ hic non probatur. Vltra † quod licet dicti testes aliàs sint omni ex- 4
ceptione maiores, & ex primis, qui in foro versantur, tamen in hac causa patiuntur aliquam exceptionem.

R. P. D.

R.P.D. Penia, Romana fideicommissi de Saluiatis, Veneris 21. Februarij 1603.

SVMMARIA.

1 *Instituit, & substituit hæc verba ad vniuersalem institutionem præcedentem referuntur.*
2 *Hæres hoc verbum ex sua natura significat vniuersalem successorem.*
3 *Compendiosa substitutio continet tacitam vulgarem.*
4 *Nemo potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus.*
5 *Substitutio fideicommissaria talis censetur qualis est præcedens institutio.*
6 *Per expressam speciale prohibitionem alienandi certa bona non censetur recessum a prohibitione generali omnium bonorum, & n. 7.*
7 *Facultas disponendi de aliqua re non importat dictæ dominium sed secundum subiectam materiam potest vtrumlibet de simplici administratione.*

DECISIO CCCLXXVI.

LAurentius de Saluiatis senior anno 1535. vltimo condito testamento hæredes sibi vniuersales instituit suos filios masculos eorumque descendentes in infinitum, quibus non existentibus hæredibus, vel existentibus, sed postea in pupillari ætate, vel quandocunque decedentibus substituit vulgariter pupillariter, & per fideicommissum hæredes suas filias feminas earúmque descendentes in infinitum Laurentio testatore primum vita functo & deinde Io. Baptista, & Antonio Maria Cardinale Saluiato filijs masculis decursu temporis sine prole legitima masculina ex hac vita sublatis, & consequenter purificato fideicommisso ad fauorem Genueræ Laurentij filiæ ipsa prætendens ne dum bona immobilia, sed quædã etiã alia non immobilia fideicommissi sibi deberi contra Illustr. D. Laurentium de Saluiatis quem ex Alemanno fratre Laurentij senioris nepotem Antonius Maria Cardinalis hæredem vniuersalem sibi instituerat litem introduxit ideóque dato dubio. Quæ bona venirent in fideicommisso ad dictum effectum. *Rota* vtraque parte informante mobilia, & immobilia in fideicommisso Laurentij senioris contineri censuit.

Primò quia sicut hæredum institutio erat vniuersalis, & comprehendebat nedum immobilia, & actiones ad ea, sed etiam mobilia, & alia, eodem modo substitutio, quæ est secunda institutio vniuersalis esse debebat, cùm † verba illa instituit, & substituit ad vniuersalem institutionem precedentem referantur. Alex. *cons. 25. n. 9. vers. cum ergo lib. 1.* quem refert, & sequitur in his terminis Curt. Iun. *cons. 13. n. 4. & 5. in princ.* Mandell. *cons. 287. n. 32. vers. nec pariter, & n. 34. lib. 1.* Perege. *de fideic. art. 5. n. 6. & 44.* Paris. *cons. 45. n. 48. vers. quib. lib. 3.* Car. Mant. *de coniect. vlt. vol. lib. 7. n. 6. n. 2.*

Quod suadebant illa substitutionis verba instituit & substituit vulgariter &c. hæredes filios suos nam verbum † hæredes ex natura sua significat vniuersalem successionem, *l. hæreditas. ff. de reg. iur. l. nihil aliud, ff. de verb. sign.*

Postremò substitutio de filiabus sub vna verborum structura contenta ne dum continebat expressam vulgarem, vbi in casu vero in quem sibi hæredes non fiant, & ibi vulgariter pupillariter, & per fideicommissum sed † etiam tacitam comprehensam in compendiosa, *l. centurio vbi nat. omnes, ff. de vulgar. & pupil.* Et ideò cùm per vulgarem, & pupillarem filiæ non possint esse hæredes nisi in vniuerso, ne † Laurentius testator decederet pro parte intestatus contra iuris regulas, *suis nostrum ff. de reg. iur.* consequitur † quod fideicommissaria debeat censeri vniuersalis, *l. iam hoc iure, ff. de vulg. & pupill.*

Non obstabant huic decisioni illa testatoris verba *in 4. vers.* testamenti apposita videlicet voluit, voluit idem testator omnia bona sua immobilia, omnésque actiones hæreditarias sibi ad bona stabilia competentes esse fideicommissa, quibus verbis informantes pro D. Laurentio nitebantur persuadere fideicommissum fuisse restrictum ad bona immobilia & ad actiones competentes pro immobilibus, quia fuit responsum. Primo his verbis testatorem, non expressisse quod alia eius bona non deberent esse fideicommisso subiecta, sed voluisse maius vinculum iam factæ substitutioni adicere addendo scilicet prohibitionem expressam dictis bonis immobilibus, & actionibus pro eis competentibus: per prohibitionem † enim expressam in certis bonis non censetur recessum à prohibitione tacitaeum † huiusmodi expressæ prohibitiones sæpè fiant ad corroborandum præcedens fideicommissum Dec. *consil. 636. n. 9. & 10. vers. quia facit* Gabr. *cons. 132. n. 21. lib. 1.* Curt. Iun. *d. cons. 13. n. 8. vers. quicquid ergo, & fuit nuper resolutum in causa fideicommissi de Colsis die 6. Maij 1602. coram* D. meo Ludouisio.

Rursus non obstat, quod Laurentius testator decederit Constantiæ vxori suæ facultatem arbitrio suo disponendi de mobilibus absque obligatione reddendi rationem. Vnde informantes pro D. Laurentio nitebantur inferre mobilia non fuisse fideicommisso subiecta quia fuit responsum eam † facultatẽ vxori datã intelligi respectu administrationis, quam testator ei tanquam tutrici filiorum reliquerat, non autẽ de illis tanquam de rebus propriis disponere potuisset, & ideò statim post dictam facultatem datam testator adiecit absque eo, quod teneatur reddere rationem hæredibus de administratione facta dum manserit in statu viduali: ex his enim verbis parebat eam concessionem non fuisse Constantiæ largitam simpliciter iure dominij, seu tanquam dominæ sed iure administrationis, & quasi administratrici Gabr. *cons. 145. incipit fructus datis n. 5. & seq. lib. 1.* His ergo verbis ista bona mobilia non fuerunt empta ab hæreditate, & legata Constantiæ, sed potius iudicio testatoris in hæreditate remanserunt *l. Aurelius. §. Mercia. ff. de liber. legat.* Cou. *lib. 2. var. resol. c. 14. in princ.* Atque ex his fuit resolutum in legato venire mobilia, & immobilia, magnam tamen futurum difficultatem agnouerunt Domini in istis mobilibus vel probandis, vel æstimandis.

R. P. D. Buratto Romana Palatij Veneris 17. Februarij 1617.

SVMMARIA.

1 *Fructus percepti ex re empta ad hastam, stante nullitate subhastationis, debent in iudicio ordinario restitui tanquam damna, & interesse.*
2 *Bona fides regulariter præsumitur.*
3 *Emens publicè, & palam mediante subhastatione auctoritate iudicis fictam dicitur in bona fide.*
4 *Possessor bona fide facit fructus suos, nec tenetur illos restituere.*
5 *Fructus vt acquirantur sufficit malam fidem abesse.*

DECISIO CCCLXXVII.

DIxerunt Dñi primum terminum pensionis palatij, ne quo agitur, exactum per Magalottum non

esse restituendum Reuerendiss. D. Archiepiscopo nam illi licet fuerit data manutentio in possessione dicti palatij ex capite nullitatis deliberationis illius factæ ad instantiam illorum de Bonis vt in decisione 18. Ianuarij 1615. & propterea in iudicio † ordinario veniunt fructus tanquam damna, & interesse, *l. 3. §. final. ff. uti possid.* Bart. *in l. 1. §. interdictū n. 5. ff. eo.* Put. *dec. 61. n. 3. lib. 3. in non.* Card. Seraph. *dec. 835. sub n. 3.* cùm allegatis in alia decisione huius causæ 30. Maij anni præteriti tamen cum Magalottus vigore mandati de deliberando adeptus fuerit possessionem dicti palatij 22. Martij 1614. vt in eius summario dato die 30. Maij *n. 2.* & 20. Septembris subsequentis exegerit primum terminum pensionis decursæ tempore dictæ suæ pacificæ possessionis *vt in summ. Archiepiscopi dato sub d. die n. 1.* lis verò super manutentione non fuerit mota nisi de mense Octobris subsequentis, *vt in d. summ. Archiepiscopi n. 2.* inde sequitur Magalottum fuisse in bona fide, † quæ regulariter præsumitur, *l. pemlt. C. de euict.* cùm similibus, & † resultat ex eo quod emit publicè, & palam mediante subhastatione iudicis auctoritate facta vt ex allegatis in dicta decisione 30. Maij, & in terminis Menoch. *cons. 1173. n. 2. & 3.* & consequenter † fecit fructus suos, nec tenetur illos restituere, cùm bonæ fidei possessor æquiparetur domino quo ad fructuum perceptionem, *l. qui scit 25. §. 1. per tot. & vers.* porro bonæ fidei possessor. *ff. de usuris, l. bonæ fidei. 48. ff. de acq. rer. dom. late* Menoch. *de recup. remed. 15. n. 528. & pluribus seqq.*

Immo non est necessaria bona fides, sed † sufficit malam abesse, *l. sed, & si lege, §. scire in fin. ff. de perit. hered. & ibi omnes.* Osasch. *dec. 160. n. 7. & 8. & late fuit decisum in Auximana spolij 3. Decembris* 1610. *& 4. Maij* 1611. *coram* R. P. D. meo Pirouano, *& in Bononiensi de Guidalottis* 14. *Martij* 1614. *coram* R. P. D. meo Verospio, *& in hac causa* 30. *Maij anni præteriti.*

Et ita vtraque parte informante decisum.

R. P. D. Manzanedo Romana Saluiani interdicti, Saturni 26. Nouembris 1605.

SVMMARIA.

1 *Appellatio non datur in Saluiano.*
2 *Saluianum est merè possessorium adipiscenda.*
3 *Appellatio in merè possessorio non datur de iure ciuili.*
4 *Ampl. in quolibet interdicto etiam plenario adipiscendæ.*
5 *Ægidiana intrat in quolibet mero possessorio. Et sit etiam in Saluiano,* ibid.
6 *Instrumentum census probat creditum cum hypotheca.*
7 *Inuentarium facit legitimam probationem.*
8 *Confessio facta respondendo positionibus plenè præiudicat confitenti.*
9 *Saluianum intrat probato credito cum hypotheca, & possessione debitoris post contractum debitum.*
10 *Ægidiana non intrat si sententia sit nulla, vel notorie iniusta.*

DECISIO CCCLXXVIII.

BArtholomæus Papius de anno 1580. super quibusdam bonis stabilibus imposuit censum scutorum trium millium ad fauorem Laurentij Pancaldi cum obligatione omnium bonorum suorum in forma camerali, qui Pancaldus ex post facto emit vineam à Dña Catharina pro scutis tribus millibus, pro quibus prædictum censum illi cessit mediante pacto quod euenientе euictione sortis principalis Catharina haberet regressum ad vineam illa vero euicta Pancaldus haberet regressum ad censum, Bartholomæo Papio defuncto cum testamento, & instituto Gottardo eius filio, & legatis scutis quinque millibus venerabili collegio Anglorum Æmilia eius vxor pro dote contra hæreditatem Papij sui Mariti obtinuit immitti in possessionem bonorum prædicto censui suppositorum. Collegium verò pro suo legato fuit immissum in possessionem cuiusdam vineæ testatoris, quàm postea vendidit Dño Cosmo Sasserto, sed cum Æmilia pro dote habuisset bona prædicto censui suppositа dicta Catherina, quæ dictum censum pro dicta vinea à Pancaldo habuerat, habuit recursum ad vineam, illamque recuperauit iuxta pactum cum Pancaldo initum.

Vnde hæres prædicti Pancaldi euicta vinea à Catherina intentauit Saluianum in vinea quæ fuerat Papij, & à Collegio virtute sui legati possidebatur quamque dicto Cosmo Sasserto vendiderat, in quo iudicio hæres Pancaldi obtinuit, ex quo dictus Sasserto egit contra Collegium pro restitutione pretij dictæ Vineæ euictæ cum damnis expensis, & interesse, ficq; collegium fuit coactum soluere hæredi Pancaldi scuta duo millia septingenta quatuordecim vt dictam vineam recuperaret, & ab ipso habuit iurium cessionem cuius vigore Collegium contra Cathalonos possessores Casalis pernucciæ olim hæreditatis Papij egit coram A. C. & D. Orphino ab ipso deputato, & obtinuit in vim Saluiani interdicti, à qua sententia appellatur Papij, non vero Catholini, & causa appellationis nulli commissa, vt constito esse locum Ægidianæ exequar, sin minus causam appellationis cognoscam dubitauit an locus esset Ægidianæ.

Et Domini affirmatiuè respondendum esse dixere † Quia cùm sententia sit lata in Saluiano interdicto non datur appellatio *vt not.* Bart. *in l. 1. n. 4. de Saluian. interd. &* Negus. *de pignor. 2. membr. 8. part. num. 2. &* Contard. *in l. unic. limit. 14. n. 9. & 10. C. si moment. possess.* † Quia Saluianum est merè possessorium adipiscendæ ex Bart. *in d. l. 1.* & cæteris Doctoribus vbi supra adductis, & de communi testatur Rol. *cons. 14. n. 11. lib. 1. & tradit* Veral. *in decis. 141. part. 3.* Sed sic est † quod de iure ciuili in mero possessorio appellatio non admittitur per text. *in d. l. unic. C. si de mom. possess.* iuxta communem illius intellectum de quo testatur Paris. *cons. 108. n. 8. lib. 1.* Cagnol. *in l. pari causa, n. 7. ff. de reg. iur.* Ioseph. Ludouic. *dec. Perus. 20. n. 9. &* 17. Et sicut † dispositio *d. l. unic.* procedit in quolibet interdicto etiam plenario adipiscendæ vt not. Bart. *in l. 2. n. 3. & 4. ff. de appellat. recip.* & est communis ex Duen. *pluribus relatis in regul. 44. in princ.* ita † & eodem modo Ægidiana intrat in quolibet mero possessorio, sicq; in Saluiano vt not. Paris. *in d. cons. 108. n. 15. &* Negus. *vbi supra, n. 3. &* Benint. *dec. 17. in fin. &* Ioseph. Ludou. *vbi supra in princ. n. 20. & 21. & tenuit* Rota *decis. 114. n. 4. part. 3. lib. 1. diuers. & decis. 662. num. 3. ead. part. 3. libr. 3.* Veral. *d. dec. 141. part. 3.* Mohædan. *dec. 5. de Constit.* quod maximè procedit in nostro casu, quo de nullitate contra dictam sententiam nihil fuit oppositum, & de illius iustitia apparet, cùm † per instrumentum dicti census impositi à Bartholomæo Papio super suis bonis constet de credito, cùm hypotheca item † & per inuentarium, quod legitimè probat ad tradita per Bart. *&* Bald. *& alios in l. cum tale §. Titius, per illum text. ff. de cond. & dem. & per* Bald. *in l. fin. §. 1. Cod. de iur. delib. &* Paris. *cons. 45. n. 20. lib. 2. &* Decian. *cons. 76. num. 8. lib. 3.* Item, & per † confessionem Cathaloni factam in responsionibus ad positiones constat huiusmodi Casale fuisse possessum à dicto Bartholomæo Papio post dicti census constitutionem, quibus probatis † intrat Saluianum ex Bart. *in l. rem alienam. num. 5. ff. de pignor. act. &* Negus. *vbi supra num.*

n.7. Pot. decis.107. n.2. lib.1. Constátque de cessione hæredis Pancaldi ad fauorem Collegij, vnde de nullitate nihil opponitur,& docto de iustitia sententiæ intrat ex supradictis resoluto Dominium de Ægidianæ locum esse.

R.P.D. Manzanedo, Romana pratensi Canonis, seu, seu census, Veneris, 23. Iunij 1606.

SVMMARIA.

1 *Obligatio ex contractibus oritur ex radice illius causæ finalis.*
2 *Contractus regulatur ab ipsius causa finali.*
3 *Verba secundi instrumenti declarant qualis fuerit mens contrahentium in primo.*
4 *Contractus recipit interpretationem ab executione, quam partes illi dederunt.*
5 *Obseruantia subsecuta declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium.*
6 *Apostilla non attenditur si non approbetur in subscriptione.*
7 Limit. *quando continet id quod tacitè inerat.*
8 *Obligatio sequens regulatur à causa præcedente.*
9 *Euentus posterior formatur à primordio tituli.*
10 *Promissio præsumitur orta potius ex causa necessaria quam ex voluntaria.*
11 *Census constitui non potest super sola personali obligatione.*
12 *Censum creare de terminis alterius census decursis, & non solutis non licet.*
13 *Ampl. etiam ante Bullam Pij V. de censibus, & ibi de ratione.*
14 *Vsura usurarum licitè exigi non possunt.*

DECISIO CCCLXXIX.

CVm de illo perpetuo censu scutorum annorum septuaginta quinque teneretur Dñs Sylvester ad plures terminos decursos,& non solutos fuit deuentum ad concordiam in instrumento de anno 1564. quo Dñi Capitulum,& Canonici S. Mariæ in Portico nituntur in quo tamen nihil aliud fuit actum quam figere modum, & formam,& terminum quibus prædicti census decursi soluerentur,scilicet quolibet anno scuta quinquaginta quam summam Domini non perpetuam censuerũt,sed ad tempus collatam, nempè quoúsque dicti termini decursi integraliter soluti fuissent,quod ex eodem instrumento anni 1564. desumi videtur,cum in illius narratiua exprimatur illius causa finalis, nempè vt de dictis terminis decursis satisfieret,quod elicitur ex verbis contractus ibi. volensque Dominus Sylvester,vt iustum ex dictis Canonicis de censibus decursis satisfacere. Vnde † cum ex causæ finalis radice in contractibus oriatur obligatio, *l. domus,ff. de condit. indeb.* Tiraq. *in tract. cessan. cauſ. lim.1. n.34.* Et † ab ista causa debeat regulari. Aym. *cons.10. n.9.* Olasch. *dec.197. n.25. & seq.* sequitur quod solutis censibus decursis qui dederunt causam contractui etiam obligatio cessauit. 1

Quæ confirmantur,& clarius,patent ex instrumento inter easdem partes postmodum confecto de anno 1570. quo D. Sylvester contignauit Dominis Capitulo,& Canonicis solutionem dictorum quinquaginta pro terminis decursis donec,& quoúsque dicti Canonici fuissent de omnibus prædictis terminis integraliter satisfacti, quæ † verba secundi contractus declarant intentionem primi ex Castr. *cons. 437. n. 4. lib. 1.* Socin. *cons. 68. lib. 3.* Nacc. *cons. 406. n. 27. cum seq. per text. in l. sed Iulianus, §. proinde, ff. ad Macedon. §. pauon. Inst. de rer. diuis.* Præcipuè cum huiusmodi contractus confectio fuerit facta in executionem primi contractus de anno 1564. & † actus recipiant declarationem ad executionem, quam partes illi dederunt vt not. Bal. *in cons. 145. lib. 3.* Crau. *cons. 101. n. 4.* Menoch. *cons. 49. n. 21. & 22.* Ceph. *consil. 272. n. 144. lib. 2.* Surd. *cons. 224. n. 2. lib. 2.* 2 4

Facit quia iuxta prædicti secundi contractus verba. & executionem fuit etiam subsecuta obseruantia, cùm prædicta quinquaginta scuta fuerit petita & solura tantummodo vsque ad annum 1588. quo debitum decursorum terminorum expirauit per illius integram solutionem obseruantia † autem subsecuta est potens ad declarandum volentem præcedentem, & quid à principio fuerit de partium intentione vt tradunt Crau. Menoch. & Surd. *vbi supra.* 5

Quibus non obstat quod illa verba secundi contractus Donec Canonici de decursis integraliter sint satisfactis † fuerint posita in margine, & non reperiantur specialiter approbata in subscriptione, vt opus esset ad text. *in l. 1. §. & ideo, vbi* Bart. *ff. de his, qui in test. delent.* & Bald. *n. 2. Idem* Bart. *in l. si vnus, n. 3.* Bald. *n. 1. & 2.* Castr. *num. 5.* Alex. *n. 5.* Ias. *n. 9. C. de testam.* Cotn. *cons. 60. n. 4. lib. 4.* Soc. Sen. *cons. 267. n. 8. vers. nec obstat. lib. 2.* Dec. *cons. 299. n. 8.* Nihilominus Dominis vtium fuit huiusmodi apostillam carere aliqua suspicione, cùm nihil aliud contineat, † quam illud quod tacitè inerat,& quod resultabat ab expressis supra in eodem contractu,& in primo de anno 1564. in vtroque namque dictum fuerat solutionem dictorum scutorum quinquaginta faciendam esse pro terminis decursis, & non solutis,ex quibus,vt supra deductum est, clarè elicitur quod tantum durabat obligatio,quantum sua causa: & hoc idem apostilla continet vnde etiam illa circumscripta res esset clara,ergo etiam illa apposita caret suspicione. 6 7

Supradicta confirmantur ex instrumento præcedenti de anno 1559. in quo censuum decursorum & non solutorum facto calculo D. Sylvester reperitur debitor in summa scutorum sexcentorũ sexcedecim, vnde † ex ista causa præcedenti promissio subsequés censetur facta ad text. *in l. quadam mulier. ff. de rei vendic. l. 2. C. de acquir. possess.* à primordio † enim tituli posterior formatur euentis, *l. 1. circa fin. C. de imponen. lucrat. descript. lib. 10.* 8 9

Potissimè cùm † talis promissio potius præsumatur orta ex causa necessaria, qualis erat solutio censuum decursorum quam ex causa voluntaria, qualis esset noua pro decursis census constitutio ad text. *in l. fin. C. de alim. pupill. præstan.* Bart. *in l. cum scimus, num. 4. ff. de verb. oblig.* Abb. *cons. 116. circa fi. lib. 2.* Aymon. *cons. 106. num. 8.* 10

Facit quia & si de mente contrahentium fuisset nouum censum constituere dictorum quinquaginta annorum scutorum pro terminis decursis, & non solutis: cùm † huiusmodi noui census constitutio non fuerit facta super aliquibus bonis iuxta extrau. *Martin V. & Calix. III.* sed tantum super personali obligatione,sequeretur dicti noui census constitutionem illicitam censendam ex communi omnium sententia,quam,& illam sequẽtes licet ipse aliter sentiat, tradit late Couar. *variar. resolut. lib. 1. cap. 7. n. 5.* 11

Vlterius quia non minus improbat talis census cõstitutio diceretur ex eo,† quod esset censum de terminis decursis, & non solutis alterius census de nouo creare contra prohibitionem constitutionis *bon. mem. Pij V.* super formacreandi census cui † constitutioni tanquam posteriori dicto instrumento de anno 1564. licet standum in præsenti casu non videatur non potest tamen negari, quin illius prohibitionis ratio 12 13

semper militet, & quod etiam sublata dicta Pij V. cõstitutione talis census sit vitiosus reiq; publicæ damnosus, vt not. Solis *de censibus lib. 1. c. 9. n. 16. vers.* septimam condicionem præcipuè † cùm illicitum sit vsuratum vsuras exigere ad text. *in l. placuit, ff. de vsur. text. in l. si non sortem in princ. ff. de cond. indeb. l. improbum. C. ex quib. caus. infam. irrog. l. fi. C. de vsur. trad.* Villagut. *de vsur. quæst. 7. prima conclus. num. 13.*

14

Rev. D. Coccino Decano, Romana cẽsus de Biscijs, seu ab Anguillaria Lunæ 11. Decemb. 1617.

SVMMARIA.

1 *Mandatum de associando non tribuit ius in dominio, nec in possessione, sed nudam detentationem.*
2 *Habens mandatum de associando ad censum non potest illum respondere, nec extinguere.*
3 *Nemo plus iuris in alium transfert, quam ipse habeat.*
4 *Nihil est tam naturale quam eo modo quodcunque dissolui, quo colligatum est.*
5 *Debitor soluens non vero creditori non liberatur.*
6 *Soluens vsufructuario liberatur.*
7 *Census renendi debet ab vsufructuario, & proprietario coniunctum.*
8 *Referenti non creditur cum de contrario constat in relato.*

DECISIO CCCLXXX.

DVbitaui an Palonius potuisset recipere pretium, & cessare instrumentum census, & facere retrouenditionem pro liberatione Dominorum de Biscia. Et Domini negatiuè resoluerunt quia † cum ipse non esset Dñs huius census cum solum haberet mandatũ de associando ad huiusmodi censum, cuius vigere non acquiritur dominium, neque possessio sed tantum nuda detentatio. Bart. *in l. 3. in fin. & ibid.* Saly. *q. 14. C. de pignor.* Negusant. *de pignor. 4. part. principali. sub n. 26. vers.* decimaquarta conclusio. Menoch. *de adipisc. remed. 5. n. 156.* † non poterat recipere pretium, & censum extinguere: nihil enim amplius transferre quis potest ad eum, qui accepit, † quàm est apud eum qui tradit, *l. traditio. ff. de acquir. rer. domin. cap. nemo plus de reg. iur. in 6.* ac proinde termini creationis, & extinctionis census non fuissent pares vnde non poterat sequi liberatio: & tamẽ † nihil est tam naturale quam eodem modo quodcunque dissolui, quo colligarum est, *l. nihil tam naturale, ff. de reg. iur.* & in his terminis dicit Federic. Martin. *de censibus cap. 8. in princ.*

1 2 3 4

Immo † si sponte debitores soluissent non fuissent liberati, *l. vero procuratore, §. sed & si quis, ff. de solut. l. si vnus, §. ante omnia, ff. de pact. l. 2. ff. vt legat. nomin. caueat.* Surd. *decis. 60. num. 1. & decis. 187. n. 5.* Crot. *cons. 81. num. 14.*

5

Non obstat † quod soluens vsufructuario liberatur Bened. Bon. *de censib. art. 89. sub n. 122.* Sesse *dec. 63. n. 2. seqq.* Mari. Giurb. *dec. 76. n. 39.* Nam fuit respõsum quod † pro extinctione agendum est ne dum cum vsufructuario, sed & iã cum proprietario, vt per Cagn. *in l. 2. q. 86. C. de pact. inter empt. & vendit. per text. in l. vxori meæ, ff. de vsufr. legat.* Follet. *de censib. in verb.* instrumentũ gratiæ *alias in verb. vt vides, n. 31.* Felician. Solis *de censib. post alios allegat. lib. 4. cap. 1. n. 7.*

6

Et cessat omnis difficultas. Quia Polonius non erat vsufructuarius. Et quamuis dicatur idem esse in possessore ex allegatis per Mari. Giurb. *dec. 79. n. 20.* tamen eius dictum non applicatur ad punctum, quia agit de solutione facta bonæ fidei possessori iam priuato, vel procuratori reuocato, qui non sunt termini in quibus versamur, cum expressè constaret quod Palonius non erat dominus, & ideo solutio non potuisset vllo modo suffragari vt supra dictum est.

7

Neque meruit allegari quod in venditione Casti Mazzani fuerit census per hæc verba descriptus *Vn censo di scudi cento con Angelo Palonio.* Quia cùm consteret de contrario relato illud est attendendum, non referens Rota *dec. 121. n. 6. part. 1. diuers. & decis. 40. num. 11. part. 2. cum alijs re.*

8

Reuerendiss. D. Coccino Decano, Romana census de Biscijs, Mercurij 6. Iunij 1618.

SVMMARIA.

1 *Vsufructuarius non potest reuendere censum nisi nomine proprietarij, & de eius consensu.*
2 *Mandatum de associando tribuit dumtaxat nudam detentationem.*
3 *Vsufructuarius habet naturalem possessionem.*
4 *Renunciatio est stricti iuris, & non extenditur de persona ad personam.*

DECISIO CCCLXXXI.

IVlius Cæsar de Rubeis vendidit certam domum bon. mem. Iuniperæ Saluiatæ, & de pretio fuit emptus census scutorum quingentorum cum obligatione quod staret pro euictione dictæ Domus pacto, tamẽ adiecto, quod in euentum redemptionis pecuniæ deponerentur penes montem pietatis ad effectum reinuestiendi cum scientia, & consensu ipsius Iuniperæ. Et cùm postmodũ Clarix vxor dicti Iulij Cæsaris pro restitutione suæ dotis egerit ad d. censum, & obtinuerit mandatum de associando, & Dñi de Biscijs fuerint effecti debitores huius cẽsus occasione emptionis castri Mazzani pro illius extinctione deposuerunt pretium iuxta tenorem prædicti instrumenti. At cùm Palonius secundus vir dictæ Claricis prætenderet dictũ depositum non suffragari. Ideò dubitaui. An dictus Palonius potuerit recipere prætium, & cessare instrumentum, & facere retrouendirionem pro liberatione Dominorum de Biscijs, & Dñi secunda vice negatiuè responderunt. Quia aut iste census spectabat in totum ad Torquatum Palutium, cui illum vendiderat Dñs de Rubeis sub die 25. Maij 1591. vel ad Cecchinam, cui pariter tota census fuerat vendita, & isto casu Palonius non poterat recipere pretium nisi nomine dictorum Palutij, & Cecchinæ, & de eorum consensu vt dicitur de vsufructuario, † qui non potest recipere pretium census nisi nomine proprietarij, & de eius consensu. Roder. *de ann. redit. lib. 2. quæst. 15. n. 84. late* Felician. Solis *de censibus, lib. 4. c. 5. n. 5.* & bene facit Greg. Lopez. *in l. 4. tit. 32. part. 3.* Glos. 1. cùm allegatis in decisione in hac causa facta 11. Decembris præteriti, & propterea tanto minus Palonius poterat recipere nisi nomine dictorum Palutii, & Cecchinæ † cum per mandatum de associando haberet nudam detentionem ex allegatis per Menoch. *de adipisc. rem. 5. n. 156.* Vsufructuarius † autem possessionem naturalem, *l. naturaliter, in princ. ff. de acquir. poss.* Alex. *in l. possideri, n. 14. ff. eod.* Menoch. *de recup. remed. 1. n. 7.*

1 2 3 4

Aut vero Clarix tanquam anterior excludere dictũ Palutium, & Cecchinam, & adhuc Palonius eius vir non poterat exigere stante conuentione prædicta quod pecuniæ deponerentur ad effectum inuestiendi. Et quamuis ad citationem pro deposito Palonius respon

respondent se velle adimplere omnia ad quæ tenebantur, ista tamen responsio & oblatio non poterat impedire quin pretium deponeretur, pro consequenda recognitione cum in instrumento fuerit conuentum quod pecuniæ deponerentur donec præstaretur cautio, vel fieret inuestimentum.

Non obstat quod fuerit recessum à dicto pacto de inuestiendo, vt patet ex instrumento, quod hodie indicatur, quia fuit recessum fauore Torquati Palutij, & propterea aut census spectabat ad Torquatum, & iterat primum caput resolutionis, aut non spectabat ad Torquatum, sed ad Cecchinam, faciendum instrumentum, quia respectu Clarices non fuerat renunciatum dicto pacto: & cum † renunciationes sint stricti iuris non debent extendi de persona ad personam, *l. si quis ita dixerit, ff. de testam. tutel.* Arct. *in l. Gallus, §. quid si tantum n. 14. ff. de liber. & posth.* 4

Vltra quod Clarix non habebat nisi mandatum de associando, & illud erat ad ratam census quod minus sufficit ex supra deductis.

P. D. Buratto, Romanæ nullitatis Census, Mercurij 28. Nouembris 1618.

SVMMARIA.

1 *Decretum iudicis interpositum ex falsa causa est nullum.*
2 *Nullitas contractus influit in nullitatem obligationis.*
3 *Iudex non dicitur approbare quod ignorat.*
4 *Decretum iudicis interpositum super contractu simulato illum non validat.*
5 *Obligatio nulla ob falsitatem causæ non validatur iuramento.*
6 *Iuramentum non firmat obligationem simulatam.*
7 *Actus correspectiui censentur facti vnus propter alium.*
8 *Etiam si non fiant in continenti vnus post alium, sed breui tempore interiecto.*
9 *Statut. Vrb. Rubr. 151. lib. 1. ad effectum annullandi contractum mulieris non requirit participationem contrahentis cum ipsa.*
10 *Maritus non vxor tenetur succurrere necessitatibus familiaribus.*
11 *Inuerisimilitudo inducit præsumptionem simulationis.*
12 *Res data in dotem æstimata transit in dominium mariti.*
13 *Dolus præsumitur ex falsa assertione.*
14 *Simulationis suspicio inducitur ex negligentia petentis creditum.*
15 *Præsumptio generalis elidituer per speciales.*

DECISIO CCCLXXXII.

TEnuerunt Domini Instrumentum census scutorum centum in sorte impositi 10. Ianuarij 1604. per Paulam vxorem Pauli Viotti ad fauorem Iacobi esse nullum ex defectu, seu falsitate causæ indici expressæ quæ † decretum ex dispositione statuti Vrbis lib. 1. requisitum corruere facit vulgata *l. & si Præses C. de præd. minor. vbi* Gloss. & Doct. *l. cum lis §. si Prator. & ibi scribentes. ff. de transact.* Nat. *cons. 162. n. 11. & 12. cum aliis per* Rotam *coram me in Romana pecuniaria de Gaetanis 15. Iunij præteriti*, consequenter, † & ipsam obligationem Rota *decis. 529. in prim. part. 1. diuers. & in Romana Societatis 17. Iunij 1602. coram bo. me. Litta.* Quia † non dicitur interuenisse decretum, nec iudicem approbasse quod nescit ad Gloss. *in l. autor*, ibi amicis & iudice scientibus *ff. de bonor. possess.* Et in specie † de decreto super contractu simulato interposito Bal. *in Rubr. C. qui adm. n. 5.* Card. *in c. fin. col. pen. in fin. vers. octauo quæro de maior. & obed.* Felin. *in cap. causa matrimonij num. 7. vers. & allegant pro hac de offic. delegat.* Canar. *de insinuat. q. 11.* Tiraq. *de legib. connub. gloss. 8. num. 180.* Rota *d. decis. 529. n. 9.* & in Romana domus seu nullitatis alienationis 2. Maij 1611. coram Reuerendissimo Domino Lugdunensi. 1 2 3 4

Et idcirco † nec potuit dicta obligatio iuramento validari. Dec. *cons. 403. col. pen. post med. vers.* secundo quo ad iuramentum Pot. *decis. 204. n. 4. & 244. n. 5. lib. 3. in nouissimis* Parisi. *cons. 96. n. 24. lib. 1.* Gabr. *de minor. conclus. 5. n. 43.* Seraph. *de Priuileg. iuram. Priuileg. 83. n. 71. & 72.* & † stante simulatione Glos. *in l. emptione*, & ibi Bal. & Angel. *C. plus valet quod agit* Abb. *in c. ad nostram in 3. not. de empt. & vend.* Dec. *cons. 403. col. pen. in fin. vers. tertio respondetur latè* Seraph. *d. tract. Priuil. 9. n. 3. & seqq.* 5 6

Quod autem causa expressa fuerit falsa, & simulata visum fuit Dominis constare, quia fuit expositum Iudici ipsam pignoratasse nonnulla eius bona Montipietatis, & Hæbreis, pro sua, & eius familiæ substentatione, & aliis suis vrgentibus negotiis & causis, & dicta bona amitti cum non habeat manuales pecunias ad illa recuperanda, &c. & tamen eadem die dictus Paulus eius maritus soluit scuta centum quatuor dicto Iacobo emptori census vti creditori q. Cypriani eius soceri, & Patris dictæ Paulæ pro satisfactione crediti dictæ summæ ab eóque reportauit quietantiã, & cessionem iurium vt ex publico instrumento super inde confecto eadem die, & sic vel fuerunt eædem pecuniæ receptæ ab eodem Iacobo prouv, & summæ ferè identitas suadet, & réponis vicinitas, ex qua † vtrque actus scilicet impositionis census, & solutionis dictorum scutorum centum quatuor correspectiuus, & vnus propter alium factus, præsumitur Dec. *post* Bald. *in l. petens num. 3. C. de pact.* Alex. *cons. 90. num. 15. vers.* nec habent obstare, *lib. 3.* Aym. *cons. 153. n. 8.* vbi declarat idem † esse si non in continenti, sed breui tempore actus fiant vnus post alium, & in terminis ad concludendam identitatem pecuniæ considerauit Rota *coram* Cardin. Seraph. *decis. 1093. n. 2.* 7 8

Et hinc resultat illas versas fuisse in aliam causam quam expressum, & quidem sciente, & patiente ipsamet emptore census, cui restitutæ fuerunt, ita vt hinc magis color iste quæsitus detegatur quamuis † etiam ad effectum dispositionis dicti statuti prouidentiæ generaliter ad fauorem mulierum ne fraudentur participatio contrahentis cum ipsius non requiratur Bart. *in l. sed si ego, num. 2. ff. ad Vellei. & ibi* Bald. *eod. num. 2. vers. 2. cessit, &* Salyc. *num. 1. vers. interdum lex prouider.* 9

Vel fuerunt diuersæ, & inde apparet dictum Paulum maritum fuisse soluendo, & quod illi propterea incumbebat luitio pignorum contractorum pro familiaribus necessitatibus, † quod ipse non vxor de iure subuenire tenebatur, *l. si quis pro vxore. ff. de don. int. vir. & vxor.* Gl. 1. *in l. pro oneribus. ff. de iur. dot.* Franc. Marc. *dec. 743. n. 5. p. 2.* & facit cumulata Sord. *de alim. tit. 1. q. 32.* Et sic quod dicta necessitas iudici exposita fuit falsa. 10

Nec enim est verisimile quod si Paulus in contanti proprias habuisse pecunias ex illis potius voluisset extinguere debitum cum dicto Iacobo ad quod non constat eum fuisse obligatum, quam soluere pignora familiaribus indigentiis contracta, & sic debito magis necessario satisfacere. Vnde † ex hac etiam inuerisimilitudine arguitur simulatio. Dec. *cons. 644. n. 6.* Crau. *cons. 156. n. 9.* 11

Quæ simulationis suspicio valde etiam augetur ex assen-

assentione in instrumento facta, quòd domus censuata erat Paulæ, cum tamen ex instrumento dotali *in summ. num.* 1. constet illam in dotem traditam fuisse
12 viro æstimatam pro scutis mille, † & consequenter in in illius dominium transiisse, *l. si prædium. C. de evict.* Soc. *cons.* 69. *num.* 15. *lib.* 4. Ceph. *cons.* 351. *n.* 13. *& seq.* Nat. *cons.* 160. *num.* 2. *& seq. late.* Cardin. Mantic. *de tacit. lib.* 12. *tit.* 28. *num.* 8. *& seqq. & in similibus terminis* Rota *in Romana societatis officij* 17. *Iunij* 1602. *coram* bon. mem. Penia *impress. apud* Modern. *super stat. c.* 151. *dec.* 32. *n.* 2.

13 Et proinde † ex hac falsa assertione dolus arguitur, *l. si quis affirmauerit, §.* 1. *ff. de dol.* Aym. *cons.* 292. *n.* 8. Menoch. *præsumpt.* 3. *n.* 53. *& seqq. lib.* 5. Card. Seraph. *dec.* 617. *n.* 4.

Quibus accedit taciturnitas, & negligentia tàm dicti Iacobi, quam Fabij eius fratris, & hæredis in petendo fructus vsque ad annum 1614. de quo idem Fabius obtinuit Monitorium contra Annam Viorram empricem domus censuatæ, & contra dictos Paulum, & Paulam coniuges ad soluendum scuta septuaginta pro fructibus decursis, & non solutis vt *d.*
14 *sum. n.* 4. Hinc † enim insurgit præsumptio contra dictos fratres tam diu tacentes ad tex. *in l. si quis forte, §.* 1. *ff. de pœn.* cum traditis per Afflict. *decis.* 13. *n.* 21. *&* 23. Menoch. *d. præsumpt.* 3. *n.* 105. Rim. Iun. *cons.* 407. *n.* 14. *vol.* 4.

Ex hisque cessat præsumptio militans pro instrumento cùm solemnitatibus statutariis celebrato, &
15 pro decreto Iudicis, quia † ex specialibus coniecturis ex dicta quierantia solutionis scutorum centum quatuor iuncta temporis vicinitate, & in contrarium resultantibus præsumptio illa generalis eliditur. *l. cum de indebito vbi* Bart. *de probat.* Gabr. *de sent. conclus.* 5. *n.* 36. *&* 37. cum pluribus per Honded. *cons.* 29. *n.* 52. *& cons.* 32. *n.* 52. *lib.* 1. *& in specie* Rot. *d. dec.* 529. *n.* 2.

Et ita decisum pro nullitate census.

R. P. D. Buratto, Romana depositi Veneris 29. *Nouembris* 1619.

SVMMARIA.

1 *Depositum habens conditionem extrinsecam deponenti non suffragatur.*
2 *Iuxta hanc dictio præferri specialem determinationem ad limites dispositionis ad quam refertur.*
3 *Provt iuris in decreto iudicis operatur vt decretum sustineatur quatenus de iure valeat.*

DECISIO CCCLXXXIII.

DEpositum factum per Lauretum pro extinctione ratæ census super domo in ciuitate Spoleti per eum empta quem in se accollauerat, non fuit visum Dominis legitimum. Quia fuit apposita conditio extrinseca, & non conuenta, videlicet ad effectum, vt per Moniales S. Susannæ, quæ successerant in dicto censu plenum inuestiretur non solum pro euictione casalis alias per q. Petrum Paulum Vrlinum venditi b.m. Cardinali de Altempus, de qua fuerat conuentum, sed etiam pro cautela euictionis dictæ domus in dicta ciuitate Spoleti per dictum Lauretum emptæ ab illis de vigilis, qui super ea illum imposuerant, &
1 nec vltima conditio † tanquam extrinseca non potuit apponi. Quia moniales non poterant liberè, & ad earum libitum impletis aliis conuentionibus conuentis & de natura contractus pretium consequi. Bart. *in l. si soluturus n.* 5. *&* Castr. *n.* 1. *ff. de solut.* Bald. *in l. accepta num.* 14. *in fin. C. de vsur. & ibi* Castr. *num.* 12. Negus. *de pign. membr.* 3. *p.* 2. *n.* 11. *& seqq.* & in specie in censu Foller. *de consib. in §. vt vides, n.* 52. *&* tenuis Rota *in pluribus causis relatis in Lauretana bonorum* 6. *Iunij* 1611. *coram* Illustrissimo Cardinale Bononien. *quæ est* 350. *num.* 6. *p.* 2. *in recent. & in Romana census Dominorum de Biscia coram* Reuerendissimis Lugdunensi, & D. Decano, *& coram* D. Manzanedo, *& in Ianuen. census* 29. *Nouembr.* 1613. *qua est* 488. *num.* 5. *d. p.* 2. *in recentior.*

Nec refert quod dicta conditio non sit in cedula depositi quia sufficit quod fuit expressè apposita in actu consignationis dictæ cedulæ factæ in termino citationis ad recipiendum alias videndum mandari deponi sub die 10. Februarij 1615. *vt in summ. monialium num.* 1. *iuncto num.* 5. Cardin. Seraph. *decis.* 591. *num.* 9.

Non obstat decretum A. C. sub die 11. dicti mensis *in summa Laureti n.* 11. quod retrouenditio, & cessio petita haberentur pro factis provt iuris est, & sic iudex videatur reiecisse illam conditionem, & protestationem. Quia expressa reiectio dictæ conditionis non legitur, immò pars repetiis omnes protestationes, & interpellationes, prius factas; iudex autem simpliciter pronunciauit retrouenditionem haberi pro facta iuxta formam Bullæ *fel. record. Pij V.* & cessionem haberi pro facta provt iuris est, † quæ habet suam propriam & specialem determinationem per illa verba iuxta formam Bullæ, &c. Ias. *in l. salis scriptura n.* 37. *de legat.* 1. *cum allegaris.*

Præterea non potest dici reiecta illa conditio pe. dictum decretum, quia iudex non interposuit illuc super consignatione cedularum depositi per Laurent facta alterando illius formam sed sustinendo partem monialium non comparentium, supplendóque earum consensum decreuit retrouenditionem, & cessionem haberi pro factis. Quia tamen non adhibuerat causa cognitionem an depositum esset legitimum ne illas grauaret addit clausulam, Provt iuris quæ † operatur quod si ipsæ de iure non tenebantur retrouendere cum dicta conditione retrouenditio non haberetur pro facta iuxta tradita per Asin. *in praxi §.* 17. *c.* 5. *cons.* 8. *n.* 4. *& per* Bero. *cons.* 74. *n.* 4. *lib.* .... Et ideò decisum fuit fructus deberi.

R. P. D. Dunozetto, Romana census seu Drogheriæ Lunæ 14. *Decembris* 1620.

SVMMARIA.

1 *Obligatio Cameralis habet executionem paratam. Non admittit appellationem suspensiuam.* ibid.
2 *Si quid exequendum, hæc clausula in rescripto ad litem impedit effectum suspensiuum Præseruat viam executiuam.* ibid.
3 *Reuendens censum cum obligatione de restituendo pretium creditoribus prioribus redimentis, si à dictis creditoribus molestetur potest agere ex primæua actione.*
4 *Intellige vt recuperet sortem solutam & consequatur fructus decursos ante reuenditionem, non autem vt census reuiuiscat.*
5 *Pecuniæ receptæ cum obligatione de restituendo illas creditoribus anterioribus non efficiuntur recipientis.*
6 *Obligatio de restituendo, &c. præseruatis creditoribus anterioribus.*
7 *Liberatio conditionalis non operatur quousque conditio impleatur.*

DECISIO CCCLXXXIV.

VIsum fuit Dominis mandatum contra tredecim Aromatarios relaxatum ab A. C. in fauorem D. Equitis Aſcanij Hieronij eſſe exequendum, quia fuit relaxatum ſeruatis ſeruandis in vim obligationis cameralis, † quæ habet executionem paratam, nec admittit appellationem ſuſpenſiuam, Caſt. *in l. & poſt rem iudicatam ff. de re iudic.* Galleſ. *de oblig. camer. q. 37. num. 8.* Veſtr. *in prax. lib. 2. cap. 8.* Caſſ. *d. dec. vnic. de mun. perition.* Rota *dec. 119. part. 1. diuerſ. & aliàs millies fuit deciſum.* 1

Nec reuocari poſſit in dubium clauſulam † ſi quid exequendum in reſcripto mihi directo appoſitam præſeruare viam executiuam & impedire effectum ſuſpenſiuum appellationis Abb. *in c. inter cætera. n. 8. de re iudic. & ibi* Fel. *col. fin.* Veral. *deciſ. 18. in fin. lib. 1.* Paleot. *deciſ. 133. cum additis in vna Romana Vincæ de Fabrio 20. Decembr. 1604. coram* Reuerendiſ. P. D. meo Decano. 2

Nec obſtat quatenus opponeretur cenſum ſcutorum mille ducentorum pro quo iſti tredecim Aromatarij ſe obligarunt fuiſſe extinctum ex prætio Aromatariæ reſpõdetur enim illas pecunias fuiſſe conſignatas D. Equiti Aſcanio ad effectum extinguendi dictum cenſum, cum obligatione tamen de reſtituendo prioribus, & anterioribus creditoribus, & † ideò cùm 3
d. Hieronius vigore dictæ obligationis moleſtetur benè poteſt agere ex primæua actione contra dictos Aromatarios non obſtante dicta ſatisfactione ſaltem vtili actione ex æquitate, coram Zan. *deciſ. 117. & in cauſa Romana anterioritatis 4. Februarij 1608. & in Romana cenſus 20. Febr. 1613. coram R. P. D. meo Pamphilio*, vbi firmatur † prædicta non procedere vt cenſus reuiuiſcat, & ſolum operari effectum recuperationis ſortis principalis, & fructuum ante talem ſolutionem decurſorum.

Nec etiam † poteſt dici pecunias dicti Equiti cum hac lege conſignatas eſſe ſuas, cùm poſſint ab anterioribus aliis creditoribus vendicari *l. ſolum. ff. de rei vindic.* 5

Vnde cùm dicta obligatio † præſeruet ius creditoribus anterioribus, qui hodie moleſtant d. Equitem pecuniæ habentur ac ſi non eſſent ab ipſo receptæ. Caſtr. *in l. ſi procurator. §. ſi plures n. 5. verſ. quid autem ff. de tribut. act.* 6

Nec etiam obiici poteſt d. Equitem præſumi ſatisfactum cùm non reddiderit computum, & habuerit in manibus prætium Drogheriæ cuiuſque libros, cùm appareat eam fuiſſe venditam de conſenſu deputatorum vniuerſitatis præuio iudicis decreto, & citra innouationem, & præiudicium quorumcunque iurium d. Aſcanij, & libros fuiſſe conſignatos exactori communiter deputato, ex quibus ceſſat præſumptio ſatisfactionis, interãtque trita iuris regula præſumptionem veritati cedere.

Non obſtat denique aliàs coram A. C. propoſita exceptio cedendarum ex quo d. Eques Aſcanius liberauit aliquos Aromatarios, patet enim ex ponſio, quod illi Aromatarij, qui acceſſerunt dictæ obligationi de reſtituendo prioribus non ſunt ex illis tredecim Aromatariis, qui ſunt obligati pro cenſu ſcutorum mille ducentorum, & iſti tredecim recognouerunt bonam fidem, ſicque cùm non haberent releuatores contra quos agere poſſent non poteſt admitti exceptio cedendarum.

Vltrà quod dicta liberatio fuit facta ſalua obligatione, & promiſſione dictorum Aromatariorum de releuando d. Equitem Aſcanium indemnem, vt patet ex tenore inſtrumenti inde ſecuti. Hac præſeruatione ſtante non induci nouationem, cùm hæc liberatio ſit conditionalis, quæ nihil ponit in eſſe, & † nihil operatur quouſque ceſſent moleſtiæ illatæ d. Equiti *leg. cum ad præſens vbi Iaſ. num. 2. ff. ſi cert. pet.* Bart. *in l. à Titio in princ. & ibi* Iaſ. *n. 5. ff. de verb. oblig.* Fel. *in c. ſi cautio. n. 1 3. de fid. inſtrum. cum allegatis per* Manuc. *dec. 297. n. 6.* 7

Et ita deciſum vna tantum parte informante altera ſæpius citata, & non comparente.

R. P. D. Dunozetto Romana cenſus, ſeu Drogheriæ Lunæ 8. Martij 1621.

SVMMARIA.

1 *Obligatio de liberando fundum non conſumitur per ſolutionem factam cum obligatione de reſtituendo creditoribus prioribus.*
2 *Obligatio de conſeruando indemnem comprehendit quodcunque genus moleſtiæ.*
3 *Relatum qualificat, & determinat referens.*

DECISIO CCCLXXXV.

ITerum cauſa propoſita veraque parte informante cenſuerunt Domini mandatum ad fauorem Equitis Aſcanij contra tredecim Aromatarios relaxatum eſſe executioni demandandum, & ita ſteterone rationibus ante deductis in d. deciſione. Conſiderarunt enim primæuam illam obligationem tredecim Aromatariorum non fuiſſe extinctam per ſolam extinctionem cenſus, promiſerunt enim cenſum extinguere & † fundum pro ſorte obligatum liberè, & affrancare liberè. Vnde cùm ſcuta mille ducentum pro extinguendo cenſu fuerint conſignata d. Equiti Aſcanio ſub fideiuſſione de reſtituendo prioribus per quam dicti non poteſt eorum obligatio conſumpta *l. 1. & 2. ff. de vſuf. ear. rer.* quæ vſu cenſum Franc. *dec. 75. n. 8. & dec. 200. n. 4.* ſemper enim erit dicendum, vel quod redemptio cenſus fuerit facta cum d. pecunia vinculata, & ſic intret vtilis actio pro conſeruanda dicta ſorte iam ſoluta vel quod Eques Aſcanius cenſum de ſua propria pecunia redemerit, & tunc intrat alia pars obligationis de conſeruando eum indemnem, † quæ obligatio latè etiam comprehendit quodcunque genus moleſtiæ ad effectum obtinendi liberationem Bald. *in l. fin. §. fin. lib. 7. C. de vſur. rei iudic.* 1 2

Nec reuocari poteſt in dubium obligatio dictorum Aromatariorum prout in ſumm. quod datum fuit in priori poſitione *num. 1.* in quo hæc verba leguntur, ac eoſdem Vincentium Drogherium, & hæredes q. Horatij Hieronij pro d. rata liberare, & indemnem conſeruare, ac infra quinque annos ab hodie cenſum prædictum extinguere, &c. promiſit, ex quibus dignoſcitur clarè obligatio dictorum Aromatariorum qui non ſolum tenentur ad extinctionem cenſus pro liberatione fundi, ſed etiam ad liberandum ab omnibus moleſtiis, d. Equitem, & ſucceſſiuè conſeruare eum indemnem, vnde ſequitur vigore d. obligationis potuiſſet executiuè agere iuxta formam prædicti inſtrumenti obligationis cameralis vallati.

Prout nec reuocarunt in dubium moleſtias, cùm contra d. Equitem fuerit relaxatum mandatum quod datum fuit in ſumm. præteritæ poſitionis *n. 4.* nec tenetur expectare d. mandati executiui executionem ad hoc vt iuſtificet moleſtias, & factus fuerit locus obligationi dictorum Aromatariorum.

Non obſtat quod Eques Aſcanis ſibi imputare debeat quod pecuniam vinculatam receperit, quia Aromatarij docere debent ad arguendum culpam, quod liberam

liberam potuisset recipere absque onere cautionis præstandæ. Neque etiam obstat quod actio vtilis sit subsidiaria, & tanquam data vbi non subiacet iudicio executiuo. Mant. *dec.* 118. *n.* 9. cum aliis allegatis. Quia semper inhæret virtualiter priori obligationi, cuius reliquiæ extare videntur, sed nihilominus comprehenditur sub promissione indemnitatis quæ æquè principaliter promissa fuit. Nec obstat denique quod dictum mandatum executiuum sit relaxatum contra omnes insolidum contra formam obligationis, quæ
5 est, pro rata tantum, dum † enim mandatum refertur expressè ad obligationem, & sit relaxatum contra singulos illorum cum d. relaxatum relatione satis superque remaner iustificatum vulgata *l. asse tota. ff de hæred. instit.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D. Manzanedo Rauennatensis censuum Veneris 4. Februarij 1611.

SVMMARIA.

1 *Fundo census reddito penitus infructuoso perit census. Non solum quoad sortem, sed etiam quoad fructus decurrendos* ibid.

DECISIO CCCLXXXVI.

DVbitaui 10. Maij 1606. an sententia A.C. esset confirmanda, & Domini affirmatiuè respondenrunt mori ex infructuositate bonorum ruris Alphonsiæ huic censui suppositorum causata ex eruptionibus aquarum & mutatione cursus, & alueis fluminis Seni, ex quibus inferebatur intrare dispositionem constitutionis S.me. *Pij V.* super creatione census, qua disponitur quod bonis obnoxis censui in totum vel infructuosis redditis etiam pereat census ad tatam, &
1 extinguatur, † & non solum illius capitale verum etiam cessant pensiones ex illo percipiendæ. Et cum postea 2. Maij 1608. causa super eisdem reproponeretur Domini in decisis standum dixere. Et cum pars Ecclesiæ Beatiss. V. Regionis montium, & litis consortes variæ prædictas decisiones subuertere niterentur, & illis non acquiescerent denuo idem dubium repropositum vtraque parte informante Domini in decisis standum censuere quo ad infructuositatem ex rationibus in eisdem decisionibus adductis reseruarunt tamen videndum quanto tempore ista infructuositas durauerit, & quid inde resultet.

R. P. D. Manzanedo Rauennatensi Censuum Lunæ 29. Martij 1621.

SVMMARIA.

1 *Inducens testes vix est vt contra illos possit aliquid dicere.*
2 *Fructus non dicuntur nisi deductis expensis.*
3 *Reus in exceptionibus sustinet vices actoris.*
4 *Fundamentum, suæ intentionis etiam reus probare tenetur.*
5 *Reus tenetur plenè probare exceptionem quando actor plenè probauit actionem.*
6 *Reus si suam exceptionem non probet quando actor probauit suam actionem debet condemnari.*
7 *Testes de iure sunt reducendi ad concordiam.*

DECISIO CCCLXXXVII.

POstquam 10. Maij 1606. fuit resolutum sententiam A.C. esse confirmandam ratione infructuositatis ad quam deuenerant bona ruris Alphonsiæ huic censui suppositi; iterum causa repropositi 2. Maij 1608. vtraque parte informante Domini steterunt in decis. prout etiam 4. Febr. 1611. postea verò ad instantiam partium fuit vtrique per Rotam concessa remissoria, qua mediante fuerunt probationes de nouo hinc inde factæ. Quibus attentis de nouo super eiusdem causam propositi 2. Decembris 1620. Et quia pro dominis hæredibus b.m. Card. Dezzæ prætendebatur quod à dicta inundatione aquarum aliquæ terræ illæ remansissent, ex quibus fructus sufficientes pro isto censu sustinendo percepti fuerint Domini voluerunt quod strictè informaretur super quantitate fructuum perceptorum ex istis terris, quæ dicebantur remansisse illæsæ. Vnde super isto articulo, & an recedendum esset à decisionibus prædictis vtraque parte informante hodie iterum causam repropositi, & illa per omnes Dominos accuratissimè considerata, visa, & discussa nemine prorsus discrepante standum esse in decisis fuit resolutum ex rationibus in prædictis decisionibus adductis, quæ Dominis placuerunt, & ex quibus videbatur de dicta infructuositate dubitari non posse. Quia nec decisio 2. Maij 1608. reliquit locum dubitationi, quod in parte superiori harum terrarum quæ non fuerat inundata ab aquis pluuialibus ibi detentis semen suffocabatur. Quod si consideremus testes tàm primò, quàm de nouo examinatos pro parte Excellentissimorum de Ludouisij, & consortum concludenter probant quod ex terris quæ remanserunt illæsæ in altiori loco de tempore inundationis, quæ contigit de anno 1593. vsque ad annum 1598. vel nullos fructus fuisse recollectos, vel adeò exiguos, vt expensæ longè illorum valorem superarent, qui testes hoc benè probare videntur cùm sint practici, & optimam reddant suarum depositionum rationem, nempè quod etiam si essent aliquæ terræ in altiori loco, quæ seminari poterant, tamen superuenientibus aquis hiemalibus, & pluuialibus etiam illæ terræ remanebant sub aquis, & semen suffocabatur. Et in hoc etiam conueniunt duo testes examinati pro parte aduersa contra † quos vix est quod pars, quæ illos produxit possit aliquid dicere *l. si quis testib. & ibi* Doct. *Cod. de testib.* Aym. *cons.* 188. *n.* 5. Surd. *cons.* 284. *n.* 14. Card. Mant. *dec.* 274. *sub n.* 1. *& fuit dictum in vna Pacensi puritatis coram me, quæ est inter recentio.* 182. *n.* 7. *p.* 1. Atque ita benè videbatur probari inundatio, & ex ea status infructuositatis vsque ad annum 1598.

Quibus non obstant testes pro parte Dominorum de Dezza tàm antiqui quàm de nouo examinati, & maximè quartus iuxta 10. & 12. interrog. primo examinatus dicens hæc verba. *Non è mando vero che le dette terre siano di maniera incolte che nõ si possino seminare perche ve ne sono à mio giu dicio appresso à ducento tornature che sono in bonissima coltura della quale se n'raccolto ogni anno quando poco, & quando assai, ma di cõtinuo matrzadelli come fauafagioli, miglio, & anco bona quantità d'vua.* Iste enim testis est vnicus, & non exprimit quantitatem fructuum recollectorum, nec deponit de tempore inundationis nempè ab anno 1593. vsque ad annum 1598. sed de tempore præsenti nempè quando fuit examinatus de anno 1606. Et ad responsionem ad 9. dixit. *Non sono informato di dette terre dell'anno 1590. se fossero, ò nò fruttifere, se bene al praesente vna parte di esse, anzi tutta è fruttifera.* Vlterius depositione istius vnici testis debilitatur quia declaratur ex depositione primi testis in nouo examine super 2. producti per Eccell. DD. de Ludouisiis, & consortes,

qui

qui deponit quod ab an. 1593. quo euenit ista inundatio per septem annos istæ terræ remanserunt penitus, & in totum infructuosæ ex quibus non colligebatur quicquam, & exinde cæperunt denuo bonificari, & meliorari ita quod de præsenti possunt esse, *acquistate di nuouo tornature ducento, ma è un' acquisto che ogni sei mesi ci viene qualche volta l'acqua, & si allaz.ano di maniera tale che bisogna lasciar di seminare*, & super 4. dixit *che la spesa è maggiore che non è l'entrata che si è fata, & fa continuamente in detti terreni, & quando si è seminato si è persa qualche volta la semente.* Qui testis satis declarat quod istæ terræ cæperunt meliorari post septem annos ab inundatione, & sic non percutit tempus illius.

Vlterius declarat, quod quamuis illa melioratio ascēdat ad tornaturas ducentas, nihilominus taliter hoc accidit, quod ferè omni semestre aquæ superueniunt & terræ restant ita adæquatæ vt seminari non possint & quando seminantur excedunt expensæ fructus quin, & aliquoties semen ipsum amittitur.

Minus faciunt alij testes pro eadem parte deducti, qui, non est dubium, quod conantur deponere de infructuositate istarum terrarum post d. aquarum inundationem, sed si sigillatim attendantur, nullus ex illis exprimit quicquam circa quantitatem fructuum recollectorū, de qua præcipuè in hodierna disputatione agitur: Nec minus percutiunt tempus ad anno 1595. vsque ad annum 1598. ad quod præsens difficultas hodie deducitur, loquuntur enim de tempore examinis nempè de anno 1606. & 1618. & à d. anno 1598. in posterum. Nec etiam aliquid de expensis in recollectione dicunt, & certum sit † quod fructus non dicantur nisi deductis expensis ad text. *in l. diuortio §. Impendia. ff. sol. matr. l. si à domino, vel à patre. §. vlt. ff. de petit. hared. l. fundus qui dotis. ff. Fam. herciſc. l. quod in fructus ff. de vſur.* cum aliis adductis in primis decisionib. & sic non potest dici probata quantitas fructuum non probatis expensis maximè cùm versemur in casu in quo sine semine, vel coltura, & labore (quæ sine expensis non fiunt) fructus ex se ex sola terra non producantur nec obligantur. 2

Vnde cùm hodie dubium sit restrictum ad quantitatem fructuum perceptorum ex terris, quæ remanserunt illæsæ de tempore inundationis provt Domini de Dezza prætendebant, videtur quod ipsi quamuis ab initio rei † in hac sua exceptione sustineat vices actoris *l. 1. ff. de except. l. in exceptionibus. ff. de prob.* Bal. *in l. frustra, n. 2. C. de eden. & fuit dictum in decis. 361. n. 2. p. 2. recentior.* maximè cum hoc sit fundamentum illorum intentionis tenentur illud concludenter probare *l. ei qui dicit. ff. de probat.* Surd. *cons.* 180. *n.* 2. Rol. *qui alios refert, cons.* 50. *n.* 1. *& 2. lib.* 3. Mantic. *dec.* 251. *n.* 3. Sed sic est quod, vt ex superius adductis patet, nihil, ex prædictis probauerunt nec circa quantitatem fructuum, nec circa tempus præcisum inundationis, nec circa expensas, ne quod fructus ipsas superent, quæ omnia illi tanquam actoribus in sua exceptione probare incumbebat vt dixi, & sic aut non adest probatio, aut non est clara, nec liquida provt † oportet in Reo, quando auctor, vt in casu nostro plenè probauit suam actionem Oldr. *cons.* 206. *n.* 2. *& cons.* 320. *n.* 2. Fulg. *cons.* 177. *n.* 3. Corn. *cons.* 8. *n.* 3. *lib.* . & fuit dictum coram R. Lugdunensi in Elborensi decimarum, *quæ est inter recentiores*, 229. *p.* 2. Quia † in tali casu Reus debet condemnari *l. 1. & 2. ff. de except.* Grau. *cons.* 226. *n.* 8. Rota *dec.* 628. *n.* 3. *p.* 1. *diuers. & inter recentior. est dec.* 618. *n.* 5. *p.* 2. ex quibus sequitur testes Dominorum de Dezza, cùm de prædictis nihil deponant, sed potius de tempore post inundationem nempè ab anno 1598. in posterum, nihil facere ad præsens dubiū, sed ad referuatum in decis. 4. Februarij 1611. nempè 3 4 5 6

ad quantum tempus illa infructuositas duraverit & quid inde resulter: in quo articulo cùm de infructuositate de tempore Inundationis iam constet, & sic de extinctione census iuxta constitutionem sanctæ me. *Pij V.* volentes D. de Dezza, quod ab anno 1598. in posterum redditus fuerit fructuosus iste fundus, provt in art. reseruato etiam tunc, & isto casu onus hoc probandi incumbet quasi fundamentum suæ intentionis ex iurib. supra allegatis, & cùm de illo disputabitur considerabuntur depositiones istorum testium, & an ex illis probetur reddita fructuositas post annum 1588. & quid inde resulter.

Et non solum circa prædicta testes DD. de Dezza deficiunt, sed ex aduerso habemus testes tām primi quam noni examinis eccell. DD. de Ludouisiis & consortum concludentes, provt supra fuit d. quod fructus de d. tempore inundationis aut non fuerant recollecti, aut in parua quantitate, ita vt expensæ illos superauerint. Vnde possunt isti testes concordari, vt illi DD. de Dezza intelligantur non deductis expensis provt nec illi eas deducunt, quin etiam intelligantur de tempore ab anno 598. in posterum provt ipsi deponunt Testes verò contrarij intelligantur de tempore inundationis, & deductis expensis factis quæ fructus superarunt provt ipsi testantur, & sic reducantur ad concordiam, † provt de Iure reducendi veniunt *c. cum tu. de testib. & ibi* Doct. Rim. iun. *cons.* 344. *n.* 5. Farinac. *de testib. q.* 65. *n.* 37. *& fuit dictum in Parmensi statur. 3. Decembr. 1607. coram* Sanctiss. D. N. tunc Rotæ Auditore. 7

Prædicta roborantur ex pluribus deductis in decisione anni 1608. nempe ex fide libri Camplonerij Ciuitatis Rauennæ attestantis, quod bon. mem. R. P. D. Malusia ab anno 1593. fuit exemptus ab omni onere, & subsidio ad quæ alias rationes dictorum bonorum tenebatur, quia illa facta fuerant infructuosa ratione prædictæ inundationis, & non est verisimile, quod si saltem in parte ista bona fructus reddidissent, quod etiam pro illa parte non fuisset solutum subsidium, seù quia in totum fuerunt reddita infructuosa fuerunt exempta etiam ab omni onere dicti subsidij ponderando illa verba ab omni onere, &c.

Quibus adstipulatur alia fides Gubernatoris Rauennæ attestantis de ordine Legati vidisse dicta terrena, & inuenisse illa infructifera in sex partibus ex septem, septimam autem partem, quæ seminabatur, patiebatur taliter damnum ab aquis vt vix fructus illius ascenderent ad expensas necessariò faciendas.

Datur etiam alia fides ad eundem effectum R. P. D. Santrarelli, qui de ordine *fel. record. Clem. VIII.* vidit ita terrena retulitque Sanctissimo illa vidisse in totum redacta infructuosa per aquarum inundationes. Quæ autem fides adhibenda sit prædictis iuribus fuit dictum in prædicta decisione anni 1608.

Prædictis accedit hoc vnum quod mouere videtur pro exclusione recollectionis aliquorum fructuū ab anno 1593. vsque ad annum 1598. nempe liber Factorum R. P. D. Maluasiæ in quo per totum illud tempus nulli fructus reperiuntur adnotati, quod est signum manifestum non fuisse recollectos.

Tandem non obstant locationes factæ pro scutis trecentis annuis de quibus testes Dominorum de Dezza, cùm nec doceatur de illarum effectuatione, & vtcunque si non percutiunt tempus ab anno 1593. vsque ad annum 1598. prædictæ inundationis ad quod hodie dubium restringitur. Ex quibus ita fuit resolutum.

R. P. D.

R. P. D. Vbaldo Romana societatis Officij Luna 16. Decembris 1619.

SVMMARIA.

1 *Contractus iuratus, & camerali obligatione vallatus meretur executionem.*
2 *Instrumentū societatis officij est executioni mandandū.*
3 *Instrumentum iuratum debet exequi etiam si adsit aliqua vsurarum suspicio.*
4 *Dummodo vsura non sit adeò patens, quæ tergiuersari non possit.*
5 *Pactum de soluendo anticipatè fructus societatis officij non est vsurarium.*
6 *Vsura non cadit nisi in contractu mutui.*
7 *Contractus societatis officij est contractus innominatus.*
8 *Vsura non cadit in contractibus innominatis.*
9 *Anticipata solutio fructuum non est prohibita quando remanet aliquid commodi apud soluentem.*
10 *Anticipata solutio fructuum in contractu census non est prohibita si apud soluentem remaneat aliquid vtilitatis.*
11 *Consuetudo non potest contractum, alias vsurarium validare.*
12 *Vsura non consistit in maiori, vel minori tempore. Sed eo casu vsura esset vel maior, vel minor ibidem.*
13 *Societas officij habet implicitum contractum locationis, & conductionis.*
14 *Anticipata solutio pensionum non est prohibita in contractu locationis.*
15 *Pactum anticipatæ solutionis in societate officij est loco pretij assecurationis, quod societas non discederet intra tempus conuentum.*
16 *Assecuratio reducitur ad contractum emptionis, & venditionis.*
17 *Iustitia contractus non est metienda ab euentu.*
18 *Correspectiui contractus dicuntur qui eodem tempore coram eodem notario, & testibus fiunt, & compatiuntur ad inuicem.*
19 *Vlterius. Hæc dictio est implicatiua præcedentium.*
20 *L. etsi §. 1. C. de vsur. procedit vbi fraudulenter aliquid in continenti restituitur absque eo, quod aliquid commodi remaneat penes restituentem.*
21 *Pactum anticipatæ solutionis non reddit contractum census vsurarium, & illicitum, sed vitiatur, & non vitiat contractum.*

DECISIO CCCLXXXVII.

FVit contracta societas officij scutorum quatuor mille auri stamparum duratur per sexdecim menses, quæ D. Laurerus Persicus habuit manualiter, & incontanti cum promissione soluendi fructus ad rationem duodecim pro centenario, & anno, & pro toto tempore dictorum sexdecim mensium vnica solutione anticipatè D. Scipio Muratorius alter socius eodē contextu habuit, & recepit à Persico manualiter, & in contanti scuta sexcentum quadraginta pro dictis fructibus sexdecim mensium, & cum aliis pactis, & conditionibus de quibus in instrumento.

Sed elapso tempore societatis, & relaxato mandato ab A. C. pro sorte, & fructibus postea decursis, & non solutis causa fuit introducta in Rota in gradu appellationis, & disputato dubio Domini dixerunt mandatum fuisse iustum, & confirmandum.

Et quantum ad confirmationem ad effectum executionis nulla, vel modica videri poterat difficultas, cùm simus in contractu iurato, & obligatione camerali vallato, † & ideo meretur executionem Castr. *cons.* 1 160. *n.* 4. *lib.* 1. Cassad. *dec. vnic. n.* 2. *de mutu. petit.* Thesaur. *dec.* 26. *n.* 11. *& dec.* 253. *sub num.* 4. fuit dictum in *Romana executionis contractus* 21. *Maij* 1594. coram Litta *in Romana executionis Laud.* 26. *Iun.* 1613. coram me *in Roman. pecuniaria* 11. *Decemb. eiusdem anni coram* R. P. D. meo Manzanedo, *& alijs sæpè*, & † in specie quod instrumenta societatum officiorum sint executioni demanda cauetur in Constitutione fel. rec. *Pij IV. in fin. in ordine* 160. & tantò magis accedente iuramento, & dicta obligatione camerali, † quæ efficiunt vt non retardetur executio etiam si adsit aliqua suspicio vsurarum, dummodo † vsura non sit adeò patens vt tergiuersari non possit. *c. debitores. vbi* Doctor. *de iureiur.* Put. *dec.* 67. *in fin. lib.* 3. Surd. *cons.* 327. *sub n.* 14. *& seqq. lib.* 3. & fuit resolutum *in Romana vsurarię pranitatis* 4. *Iulij* 1597. coram bon. mem. Peregr. *& secuta est* Rota *in dicta Romana executionis Laudi* 2. *Decembris* 1613. coram me, *quæ est decisio* 490. *p.* 2. *in recentior.* vbi de hoc plenè.

Sed vt dicebatur Domini existimabant mandatum etiam fuisse iustum, nec in contractu societatis de quo agitur cadere vsuram, non † obstante pacto de soluendis anticipantè fructibus pro toto tempore sexdecim mensium quo durabat societas, cum subsecuta solutione. Quia in primis † vsura non cadit nisi in contractu mutui verè palliato, vt patet ex definitione vsuræ posita per Abb. *post* Inn. *in Rub. extr. de vsur. & ibi* Bero. *n.* 33. de communi, & latiùs sub *n.* 37. *vers. sed prænissis, tradit.* Dec. *in l.* 2. *§. creditum in* 3. *not. ab. in fin. ff. si cert. pet.* Abb. *consil.* 62. *in fin. p.* 2. Aym. *cons.* 145. *n.* 6. *& n.* 17. *cum alijs per* Surd. *cons.* 306. *n.* 7. *lib.* 3. Nauar. *in Manual. c.* 17. *n.* 206. *& cons.* 32. *num.* 1. *de vsur.* Rota *apud* Seraph. *decis.* 1599. *n.* 3. *quæ est dec.* 197. *n.* 3. *p.* 2. *in recentior.* Sed iste vel est verus contractus societatis, prout communiter nuncupatur etiam in bullis summorum Pontificum super ea editis, † vel est contractus innominatus, vt sentit Azor. *institut. moral. p.* 3. *lib.* 9. *c.* 12. *&* 14. & correspectiuus † non cadit vsura quia non est lucrum quod sorti accedat, sed debita quædam compensatio vtrinque facta Card. Mantic. *de tacit. lib.* 8. *tit.* 18. *n.* 29. Bald. *in l.* 1. *n.* 33. *C. de sum. trinit.* Fuit dictum in dicta Romana executionis laudi 2. Decembris 1613. coram me, & certè non est mutuum in omnem euentum reperi possit. *l.* 2. *in princ. vbi* Doctor. *ff. si cert. pet.* sed in hoc contractu pecunia amittitur à soluente cùm intra tempus societatis præscriptum moritur.

Non obstat conuentio de soluendis fructibus anticipatè, & eorum solutio pro sexdecim mensibus. Quibus non inde sequitur fuisse contractum vsurarium. Primò quia † solutio anticipata fructuum absolutè non est prohibita maximè quando aliquid vtilitatis, & commodi remanet apud soluentem vt probat text. in l. qui in futurum, & ibi Angel. Albert. Ias. Iacobin. de S. Georg. *& alij, ff. de pact. & in l. qui Romæ in princ. vbi* Gloss. *in verb. creditori, & in verb. obtulerit vers. quid ergo* Bartol. *sub n.* 3. Alex. *n.* 6. *vbi de communi* Ias. *n.* 18. *& sub n.* 21. *& seqq. & sensit* Rota *in Beneuentana census* 24. *Apr.* 1600. & in eadem causa 26. Iunij eiusdem anni coram bon. mem. Cardin. Pamphil. † quæ decisiones loquuntur in contractu census, & sic in fortioribus terminis, & secuta est etiam Rota in Romana retractus, seu prælationis 2. Aprilis 1618. coram R. P. D. meo Dunozet. in hoc verò cōtractu societatis officij talem anticipatam solutionem fructuum saltem pro sex mensibus nemo dubitat esse permissam.

Nec dicatur id esse ex consuetudine, quæ nō debet extendi ex allegatis. Quia non admittebatur hoc esse ex consuetudine tantum inductum † quæ non posset 11 contractum aliàs vsurarium validare. *cap. quia in omnib. & ibi* Gloss. *in verb. multi. de vsur. cap. inter dilectos,*

de

decessus præfat. fuit dictum *in una Romana societatis 2. Jun. 1570. coram* Card. Lancellotto seniori *quæ est dec. 193. n. 1. p. 1. diuer.* cum aliis allegatis per Moder. *de Commerc. q. 1. n. 306.* Et ad omne prius esset contractus iniustus, & non vsurarius vt per Nauar. *cons. 29. vers.* est etiam in vsu, de vsur. licet in casu nostro neque etiam adsit iniustitia, vt infra patebit.

Et quicquid sit de hoc satis est quod sicuti licita est anticipata solutio pro sex mensibus iure non repugnante vt supra dictum est ita nec vsuraria dicenda est si fiat pro maiore tempore, præsertim concurrentibus
12 quæ proximè dicentur, cùm vsura † non consistat in maiori, vel minori tempore, sed solum vno casu esset maior, alio verò esset minor vsura vt benè considerant RR. Patres Pœnitentiarij Basilicæ S. Petri in verò suo in casu simili, sibi figurato, cuius voti copia data fuit & placuit Dominis.

13 Secundò quia † in isto contractu societatis officij adest implicitus contractus locationis, & conductionis, officialis enim facit participem eum qui dat pecunias, pro rata parte fructuum officij, sed quia illi fructus *sunt* incerti, *ipse officialis* conducit dictam ratam partem ad rationem duodecim, vel minoris summæ pro centenario ad euitandum laborem computorū vt dixit Rota *in una Romana societatis 29. Jun. 1609. coram* Illustri Cardinale Mellino, *& ita declarat* Boccac. *de societat. offic. p. 1. num.* 18. 108. 204. & 206. vbi dicit pro fructibus officialem, & fideiussores teneri ex conducto, *l. si in lege, §. colonus, vers. item ex conducto. ff. locat.* cum similibus & ibidem traditur formula instrumenti societatis cùm d. conductione ratæ fructuum pro-
14 vt etiam firmatur per Azor. *d. p. 3. lib. 9. c. 8.* In † conductione autem certum est non esse illicitam, vel vsurariam anticipatam solutionem pensionum iuxta not. *in l. A. tede. C. locat.* Bal. *cons. 316. ad euidentiam, n. 2. lib. 3.* Gambar. *tract. de legat. lib. 6. q. 26. n. 601. & seqq.* est vsu receptum in Vrbe, & aliis in locis.

15 Tertiò quia † tale pactum anticipatè solutionis est loco pretij assecurationis non disdicendi societatem intra tempus conuentum vt tradit Nauar. *d. cons. 29. vers.* est etiam in vsu de vsur. Et assecuratio reducitur
16 † ad contractum emptionis, & venditionis vt per Les. *de iustit. & iur. lib. 2. c. 28. dubit. 4.* quo pretium statim soluitur vt benè deducitur, in dicto RR. patrum Pœnitentiariorum.

Excluſa autem vsura facilius dictum pactum purgatur ab iniustitia ex correspectiuitate tum assecurationis non disdicendi societatem intra sexdecim menses, & non transferendi in alium periculum vitæ, tum maximè ex donatione sortis ad fauorem hæredum Persici si ipse deceder intra dictum tempus adeò vt Scipio duorum vitæ periculum, subierit videlicet propriæ, & ipsius Persici.

Et licet casus non euenerit duplicis istius periculi,
17 cùm nec Persicus nec Scipio obierint tamen † non est metienda iustitia contractus ab euentu. *l. si idem cum eodem §. fin. cum ibi not. per* Bal. & Castr. *ff. de iurisdict. omn. iudic.* Bart. *in l. inter stipulantem, §. Sacram. n. 7. ff. de verb. oblig. cum aliis allegatis.*

Quæ tantò magis procedere videbantur quia societas fuit contracta super officio reali, spectante ad ipsum officialem, & recipientem pecunias. & cùm ipso officij domino, & quidem peritissimo, & maximè in eiusmodi negotijs versato.

Non obstant quæ dicuntur contra dictam donationem factam filijs Persici quasi ea sit extrinseca à contractu societatis, & ideo non sit eius habenda ratio
18 ad iustificandum contractum. Quia † cùm eodem tempore, coram eodem notario, & testibus in eodem instrumento sit facta donatio, compatiatur se cùm societate correspectiua censenda est iuxta latè tradita per Menoch. *præsumpt. 12. n. 4. & seqq. lib. 6.* Præsertim attenta illa dictione. Vltetius de qua in hac parte in-
19 strumenti, † quæ est implicatiua præcedentium *l. si vltra. C. de fideiuss.* Bart. *in l. qui ita in fin. ff. de dot. præleg.* Dec. *cons. 423. n. 4.*

Non obstat quod dicitur non fuisse soluta integra scuta quatuor millia, quia contrarium apparet ex lectura instrumenti in quo Notarius asserit Persicum à Scipione habuisse scuta quatuor millia manualiter, & in contanti prout benè considerat Rota in dicta decisione. Bononiensi cessus coram Cardinale Pamphilio.

Nec facit absurdum ex aduerso deductum quod si permittatur anticipata solutio per sexdecim menses, eadem ratione pro pluribus annis videatur permittenda, & sic euenire posset casus vt modicum sortis remaneat penes accipientem pecunias ad societatem. Quia vltra quod non sumus in tali casu qui si eueniret Rota tunc consulta qui iuris esset responderet, dici posset permitti solutionem fructuum anticipatam, qui non pertingant ad quartam partem sortis, nam si pertingerent fortè contractus videretur saltem iniustus vt firmant RR. Patres Pœnitentiarij in voto de quo supra.

Tandem nec obstat *l. eos, §. 1. vbi* Cast. *n. 2. C. de vsur.* Quia Dominis placuit responsio. Quod † ille text. & 20
Castr. intelliguntur vbi fraudulenter aliquid in continenti restituitur absque eo quod aliquid commodi remaneat penes restituentem, secus verò quando penes soluentem fructus, vel vsuras anticipatè remanet magnum commodum prout in casu nostro ex supra deductis, prout in puncto respondit Rota in dicta Bononiensi Census 24. Aprilis 1600. coram Cardinale Pamphilio, in qua etiam respondetur *ad l. qui sic ff. de solut.*

Vltra quod *Castr.* loquitur in vsura prohibita, qualis non est anticipata solutio fructuum in societate officij ex præfatis.

Et ideò non applicatur etiam Honded *cons. 35. n. 32. lib. 2.* cum aliis allegatis, qui loquuntur in censu in quo anticipatæ solutiones prohibentur per bullam *fel. recor. Pii V.* Et nihilominus etiam in censibus alias Rota sensit † tale pactum anticipatæ solutionis non 21
reddere contractum illicitum, & vsurarium, sed potius in omnem euentum pactum ipsum annullari, *vt in dicta Bononiensi census 26. Junij 1600. coram* Cardinale Pamphilio *in Romana Casalis Ruralaria 7. Novemb. 1575. coram tunc* Decano, *& nuper in Romana retractus, seu prælationis 2. Aprii. 1518. coram* R. P. D. meo Dunozetto. Et ita fuit decisum.

R. P. D Vbaldo Romanæ Census Lunæ 19. Februarij 1618.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio exigendi censum acquiritur per vnicam solutionem.*
2 *Maximè concurrentibus adminiculis.*
3 *Tutor non potest constituere aliquem in quasi possessione exigendi per actum fictum secus per actum verum solutionis.*
4 *Metus iustus non resultat ex mandato iudicis procedentis cum causæ cognitione.*
5 *Soluens sine protestatione, non dicitur coactè, & metu mandati soluere.*
6 *Manutentio in quasi possessione exigendi non datur in censu extincto.*
7 *Vniuersitas, & congregatio hominum quomodo debeat citari.*

8 *Disdicta census debet fieri vsufructuario de cuius interesse principaliter agitur.*
9 *Depositum non liberum non suffragari.*
10 *Habens correum principaliter, & in solidum obligatum non tenetur dare cautionem.*
11 *Exceptio extinctionis census non impedit manutentionem si sit turbida.*
12 *Venditor census nulliter impositi, si promittat impositionem esse validam, alias vult teneri ad damna, & interesse, tenetur soluere fructus loco damnorum, & interesse.*
13 *Manutentio in quasi possessione exigendi census non impeditur per sententiam, qua declaratum fuit fructus non deberi, si ab ea fuit appellatum.*
14 *Minori datur restitutio aduersus solutionem factam à Tutore.*
15 *Intellige si constet de lesione.*

DECISIO CCCLXXXIX.

DOmini dixerunt mandatum de manutenendo esse concedendum Alexandro in quasi possessione exigendi fructus census de quo agitur, quia de quasi possessione constat ex solutione scutorum centum viginti sex eidem Alexandro facta pro nouem semestribus in vim ordinis directi Ioanni Rotulo, & subscripto à R.P.D. Santarel. tutore Aurelij Rodulphi hæredis Aurelij senioris, qui fideiussit pro d. censu, & eius fructibus persoluendis ad fauorem d. Alex.

1 per quam † solutionem quamuis vnicam Alex. fuit constitutus in quasi possessione exigendi Abb. *in cap.* cum Ecclesia Suttina *num.* 23. *& ibi* Rip. *n.* 53 *de causs. possess. & propr.* Rom. *cons.* 311. *n.* 6. *& passim* Rota *sequitur vt apud* Seraph. *dec.* 436. *n.* 1. *& dec.* 1411. *n.* 2. *& fuit dictum in Romana census* 26. *Apr.* 1596. *coram* b. m. Cardin. Pamphilio, *& in Cusentina pensionis* 4. *Maij* 1616. *& in eadem* 12. *Februarij currenti coram me, & aliàs* sæpè præsertim † cùm d. solutio recipiat adminiculũ rum ex præfata obligatione Aurelij senioris tum

2 ex susceptione termini facta per procuratorem tutoris coram A. C. tum demum ex ordine tutoris de quo supra, partita Banchi Ioannis Rotuli de dicta summa ad debitum Hæredum Aurelij, & ex quietantia Alexandri per priuatum chirographum, & per publicum instrumentum vt fuit consideratum in vna Foroliuiensi census 3. Iunij 1589. coram Orano, & in *dec.* Seraph. 436. *n.* 2. & ideò est concedenda manutentio §. hodie instit. de interd. & firmatur in dicta Foroliuiensi census coram Orano, & in d. Romana census, coram Cardinale Pamphilio.

3 Non obstat quod tutor † non potuerit constituere Alexandrum in quasi possessione sine consensu pupilli, quia fuit responsum quod hoc procederet in actu ficto pura per constitutum, secus per actum verum solutionis, vt hic factum fuit dando ordinem Bancherio vt solueret prout solutum fuit. Alex. *in l.* 1. *in prin. n.* 90. *& ibi* Rip. *n.* 67. *in fin.* Soc. iun. *n.* 162. *ff. de acq. possess. & sequitur* Rota *apud* Cantucc. *dec.* 93. *n.* 10. *& seqq. p.* 2. *diuers.*

Nec refragatur quod solutio fuerit facta metu man-

4 dati, quia † mandatum Iudicis, quod præuia causæ cognitione emanauit non inducit iustum metum *l. si mulier ff. de eo quod met. caus.* & in terminis census fuit dictum in d. Foroliuiensi census coram Orano & in alia Romana census 16. Iunij 1586. coram b. m. Gypsio,

5 vbi † quod soluens saltem protestari debuisset de metu, & iura sua, si quæ habebat, omni meliori modo illæsa conseruare vt etiam præsupponitur in *dec.* 11. Achil. *de pension. &* Put. *dec.* 293. *l. b.* 2. secundum vlt. impress. quod hic factum non fuit nec in solutione, nec in susceptione termini, quæ nec etiam dici potest coacta, cùm iudex, qui mandatum relaxauerat non cogeret ad confitendum sed ad soluendum, vt dicitur in d. Imolensi census coram Orano.

Nec releuare visa est allegata extinctio census † quæ impedit manutentionem ex allegata decisione in Romana census Februar. 1615. coram R.P.D. meo Manzanedo, quia de vera, & expressa extinctione non docetur per actum retrosimilem prout docere debet Rota *dec.* 187. *p.* 1. *diuers.* Seraph. *decis.* 890. *n.* 1. & prout docebatur in d. Romana census proximè allegata in qua apparebat per instrumentum de retrouendatione, & extinctione. Et fuerat in vim mandati relaxati pro sorte, & fructibus facta exactio plurium pecuniarum, & inducta census resolutio, & sors cecidera in debitum à die relaxati mandati ex ibi allegatis, nec docetur de actu æquipollenti retrouenditioni, seu extinctioni.

Nec asserta intimatio facta societati Sanctiss. Sacramenti hæredi proprietariæ, & depositum scutorum nonaginta septem millium pretij Castri censui suppositi ab emptore Castri factum videbatur ad hunc effectum suffragari, nam intimatio fuit facta societati domi dimissa copia, nec constat quod societas haberet domum, & † vlterius debebat fieri contra eam representantes in congregatione facta in loco solito iuxta Bar. *in l. vltim. ff. quod cuiusque vniuers. nom.* Seraph. *dec.* 1028. *n.* 2. Et in omnem euentum † illa non fuit facta Alexandro vsufructuario de cuius interesse principaliter agebatur, tum quia fructus, qui ad eum solum spectabant, non currunt amplius post disdictam, tum quia census fuerat ab ipsomet vsufructuario emptus absente hærede proprietario, & sibi vsufructuario fuerunt promissi fructus eius vita durante, & ipse promisit censum retrouendere facta intimatione per bimestre ante iuxta formam bullæ, vt apparet ex lectura instrumenti, & ideò præfata intimatio facta societati nullo modo afficit Alexandrum iuxta notata *in l. de vnoquoque ff. de re iudic.* Depositum verò non fuit purum, sed cum conditione dandi idoneam cautionẽ de restituendo, & certum est † depositum non liberum non suffragari Bart. *in l. si soluturus, n.* 5. *ff. de solut.* Bal. *in l. acceptam, n.* 24. *in fin. C. de usur.* Menoch. *de arbitr. casu,* 232. *n.* 32. Rota in vna Romana census 2. April. 1607. coram R.P.D. meo Manzanedo. & in vna Bononiensi pecuniaria 17. Nouembr. præfati coram me, & aliàs sæpius.

Vltra quod † nec Alexander videbatur teneri ad dandam cautionem cùm haberet Aurelium vti principalem, & principaliter obligatur ex allegatis in vna Ianuensi census 29. Ianuarij 1617. coram R.P.D. meo Dunozet. ex quibus negari non potest quin vere cõster de dicta extinctione census, vel ea reddatur satis turbida, † & sic sit remittenda ad petitorium, & sic non impediat manutentionem donec de ea discutiatur Capuraq. *dec.* 322. *p.* 1. & fuit dictum in dicta Romana census coram Cardinale Pamphilio.

Nen obstat decretum Congregationis Baronum in quo dicitur amplius fructus non currere in præiudicium venditorum, & emptor castrorum. Quia præterid, quod præsupponit depositum, & intimationem legitimè factam, quod non applicatur respectu Alexandri ex supra deductis, in eo etiam reseruantur expressè iura creditoribus contra fideiussores tàm pro fructus, quàm pro damnis, & interesse. Minus obstat exceptio nullitatis impositionis census, ex eo quia fuerit impositus super re iurisdictionali, quia ex lectura instrumenti apparet eum fuisse impositum non super iurisdictione Castri tantum, sed super eius membris, iuribus, & pertinentiis vniuersis. Et quicquid sit de hoc certum est quod venditor census promisit impositionem census fuisse validam, alias in casu invaliditatis teneri voluit ad damna, & interesse vt legitur

in

12 in instrumento census † vnde semper remanet obligatus ad fructus, qui succedunt loco damnorum, & interesse Scraph. *dec.* 384. *n.* 6. & fideiussor accessit & se obligauit pro omnibus, & sic quis per venditorem promissis vt etiam legitur in instrumento fideiussionis.

Non obstat quod per sententiam fuerit declaratum
13 fructus census non deberi, † quia eius effectus fuit per appellationem suspensus, & interim non debet impedire manutentio. Cæs. de Graff. *dec.* 4. *n.* 4. *de caus. poss. & proprie.* & fuit dictum *in Mediolanensi pensionis* 12. *Decembr.* 1606. *coram* bon. me. Cardinale Pamphilio, *in Bononiensi census*, 25. *Iun.* 1605. *coram* Reuerendiss. D. meo Damalceno, *in Forolitiensi census coram* Orano *supra allegata, & alibi passim.*

14 Denique non obstat † quod minori detur restitu-
15 tio aduersus dictã solutionem à tutore factam, † Quia hoc procederet si constaret de læsione, *l. quod si minor.* §. 1. *ibi nisi aut manifesta circumscriptio sit. ff. de minor.* Quæ in hoc casu pendet à prætensa extinctione, vel nullitate census, quæ sunt turbidæ, & retinendæ ad petitorium ex supradictis.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Dunzetto Romana prælationis Venet. 10. Maij 1619.

SVMMARIA.

1 *Retrahens non acquirit fructus à die motæ litis, sed à die solutionis, & vel effectualis depositionis pretij.*
2 *Emptor volens emptionem effectuare non constituit venditorem in mora nisi post factam realem pretij oblationem.*
3 *Actor, qui in libello dicit se paratum soluere debet facere quod obtulit antequam iudex veniat ad condemnationem.*
4 *Sententia, quæ iustificatur non potest sustineri.*
5 *Fructus pendentes tempore venditionis prædy faciunt partem pretij, & illud augent.*

DECISIO CCCXC.

CVm in sententia lata extra Rotam super iure retractus vigore dispositionis bullæ *Pij V.* super censibus fuisset condemnatus D. Cassianus ad restitutionem fructuum præceptorum à die emptionis dedi dubium an d. sententia quo ad condemnationem fructuum esset confirmanda, vel reuocanda.

Et Domini quo ad fructus, qui non extabant de tempore venditionis responderunt esse reuocandam. Rario Dominorum fuit † quia in iudicio retractus fructus nõ debẽtur à die motæ litis, nisi facta oblatione consignatione, & deposito sine quib. actio ad lucrandos fructus non quæritur. Tir. *de retract. conuent.* §. 4. Glos. 6. *n.* 4. Lup. *de vsur. comm.* 2. §. 4. *n.* 107. *vers.* sed quantum ad lucrandos fructus Bal. *cons.* 127. *n.* 4. *lib.* 2. Milanen. *dec.* Sicil. 4. *n.* 102. Rot. *Bononien. dec.* 43. *n.* 61.

2 Et regulariter cit in emptore, † qui vult effectuare emptionem, & constituere venditorem in mora quod non sufficit verbalis oblatio pretij, sed requiritur realis *l. qui decem, §. idem respondit. in fin. ff. de solu.* Bar. *in l. Præt. §. si quis paratus, ff. de oper. nou. nunc. cum aliis per* Ioseph. Ludouic. *dec. Perus.* 105. *n.* 1. *p.* 2. Licet igitur fratres de Rubeis vigore cessionis census acquisiuissent ius retractus, tamen cùm de tempore non iudicij Cassianus soluisset plures pecuniarum summas iuxta formam suæ obligationis diuersis creditoribus venditoris vineæ ne dum non deposuerunt tunc, sed nec etiã aliqua oblatio realis facta fuerit multo minus d. sententia sustineri potest ex not. per Anch. *in cons. ultimo. n.* 5. *vers.* 1. *not. de restit. in integr.* Tiraq. *de retract. l. 1. mag.* §. 1. Glos. 17. *n.* 8. *vers.*

Petrus Anch. qui voluerunt † actionem postquam 5
in libello dixit se paratum soluere, antequam iudex deueniat ad condemnationem teneri facere quod obtulit.

Nec visum fuit posse iuuari istas sorores depositorum septuaginta facto coram Magistratu viarum, quia omisso quod illud non contineret integrum pretium solutum per Cassianum ante motum iudicium coram A. C. placuit responsio quod illud fuit factum in alio iudicio, & ex alia causa, & non fuit reproductum in hoc: vnde infrat conclusio in Rota receptissima † quod sententia ex actis non iustificata sustineri non potest. 4

Et ideò non obstat quod de stilo Rotæ in omni iudicio fieri soleat condemnatio in fructibus à die litis motæ pro re fructifera petita. *l. 2. C. de fruct. & lit. expens.* Caputaq. *dec.* 27. *p.* 2. Quia non potuit Iosephus dici constitutus in mala fide, quousque sorores, prout tenebantur fecissent iudicio actuale depositum, quod debuit præcedere sententiam ante autem factum dictum legitimum depositum dictus Iosephus tanquam bonæ fidei possessor facit fructus suos ex vulgatibus iuris regulis.

Et ita conclusum pro iniusticia sententiæ quo ad condemnationem fructuum exceptis tamen pendentibus, qui debentur sororibus, quibus ius retractus competere firmatum fuit. † Quia partem pretij fece- 5
runt, pretiumque auctum fuit illorum contemplatione *l. Iulianus, §. si fructibus. ff. de act. emp.* Scraph. *dec.* 177. Thesaur. *dec.* 85. *per tot.*

R. P. D Ottembergo Romana Census de Valentinis Lunæ 7. Maij 1607.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio in remedio retinendæ transit passiuè in hæredes, & alios successores.*
2 *Dummodo dicti hæredes, vel alij successores, possideant.*
3 *Possidens censetur rem possidere cũ suo onere, & causa.*
4 *Possidens fundum censitum tenetur soluere fructus census decursos tantum dum possidet.*
5 *Possessio domus non dicitur realiter relaxata nisi consignentur claues.*
6 *Possidere præsumitur qui facit quominus possideat.*
7 *Si tamen dolo desit possidere.*
8 *Qui ab initio fecit ne possidere inciperet habetur pro possessore.*
9 Lim. *in interdictis in quibus pro possessore habetur in tantum qui dolo desit possidere.*
10 *Dolus in dubio non præsumitur.*
11 *Interdictum retinendæ conceditur etiam contra turbatorem non possidentem.*
12 *Turbare is dicitur, qui prætendit se habere ius propter quod possessor impediatur.*
13 *Conditio ante purificationem nihil ponit in esse.*
14 *Quasi possessio exigendi non probatur ex solutione facta à metu mandati cum protestatione.*
15 *Metus iustus non infertur ex mandato iudicis relaxato præuia causæ cognitione.*

DECISIO CCCXCI.

HÆredes b. m. Cardin. Dezzæ prætendebant mandatum de manutenendo in exigendo censi

impoſito ſuper domibus Balthazaris Turini contra Cæſarem Valentinum, qui eas emerat, & cenſum in ſe ſuſceperat. Propoſito itaque dubio de conſenſu partium extra Rotam negatiuè fuit reſolutum.

Præcipuum enim fundamẽtum hæredum cõſiſtebat
1 in illa iuris cõcluſione, † quod in interdicto retinẽdæ quaſi poſſeſſio trãſit paſſiuè in hæredes ſiue alios ſucceſſores, quia ius meritur ex parte agẽtis, quod non mutatur ex mutatione perſonarũ Guid.Pap. *dec.*619. Ægid.*conſ.*21. *circa med.verſ.*3. quod Martinus poſſidebat illam domum Gyg. *de penſion. q.*47. *n.*10. *verſ.* ſciendum eſt, Put.*dec.*151. *lib.*3. Rota *in Rom.cenſus* 8. *Febr.*1577. *coram* b.m. Oriolenſi, *quæ eſt diuerſ.*99. *p.*1. *n.*11. *& in alia Rom.cenſus* 6. *Nouembr.*1606. *coram* R. P.D. Decano.

De quaſi poſſeſſione autem hæredum conſtabat ex publico inſtrumento ſolutionis ſexcentorum ſcutorum factæ per petrum Hieronymum Fabium procuratorem Turini, cuius mandatum exibeatur *in ſumm. n.*3. ad manus Martinez procuratoris hæredum.

Sed hoc in præſenti caſu non videbatur ſufficere ad effectum obtinendi in hoc interdicto nam, † quod dicitur poſſeſſionem tranſire paſſiuè in ſucceſſores hoc intelligendum eſt de ſucceſſoribus poſſeſſoribus, arg. *l. ſi mulier. §. qui poſſeſſionem. ff. de eo quod met. cauſ.*
3 illi enim † dicuntur poſſidere cùm ſua cauſa, & onere cum quibus res tranſit Rom. *conſ.*73. *n.*5. *& ſeq.* Soc. *conſ.*119. *n.*1. *vol.*1. Dec. *conſ.*284. *n.*1.

Hoc enim interdictum eſt conceptum in rem, *l.*1. *in fin. ff. de interd.* Nam, & ſi conſtituens cenſum eiuſque hæredes etiam perſonali actione conueniri poſſint; tamen certius tantum eſt † obligatus cenſum
4 ſoluere dum eſt eiuſdem rei poſſeſſor *l. fin. §. fin. ff. de contr. empt.* Ægid. *d. conſ.*21. *circa med.* Cou. *var. reſ. lib.*3. *c.*7. verſ. hinc etiam deducitur Valentinus autem nunquam poſſedit domos de quibus agitur.

Nec ad hoc quicquam facit relaxatio poſſeſſionis per Turinum venditorem de anno 1602. 22. Aprilis.
5 † quia fuit ſolummodo verbalis non conſignatis clauibus l. clauibus, & ibi Bart. *ff. de contr. empt.* Soc. Sen. *conſ.*13. *n.*15. *lib.*4. Affict. *dec.*299. *in fin.* Menoc. *de retin. rem.*3. *n.*569. Quin etiam tunc non poterat fieri relaxatio per Turinum cùm eo tempore domus, earúmque Penſiones eſſent ſequeſtratæ à Franciſco Martinez, qui demum poſt tres menſes ſequeſtra reuocauit ne intimata quidem Valentino reuocatione.

Nec obſtat quod dicitur per Valentinum ſtare quo
6 minus poſſideret, † ideoque pro poſſeſſore habendum eſſe *l. qui dolo ff. de reg. iur. c. pro poſſeſſore eod. tit. lib.*6.
7 illa † enim iura loquuntur in eo, qui dolo deſiit poſſidere.

8 Et quamuis † idem dicendum videatur in eo, qui ab initio fecit ne poſſidere inciperet *l.*1. §. *nunc quærimus, verſ. ſane quæſtionis ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſt. l. etiam §. item is qui dolo. ff. de petit. hæred.* Tamen quicquid ſit
9 in aliis iuris articulis † hoc locum non habet in interdictis in quib. pro poſſeſſore habetur non is qui ab initio poſſidere non vult ſed is qui dolo deſiit poſſidere, *l. nemo in ſociis* 68. *in fin. ff. pro Soc. l.*1. *ff. quor. bonor. l.*1. §. *quod ait Prætor. ff. quor. legat. l.*1. §. *dolo autem malo, ff. ſi quis omiſſ. cauſ. teſtam. l.*1. §. *utrum autem, verſ. ſufficit enim ff. ſi quid in fraud. patr.*

10 Nec etiam probatur vllus dolus Valentini, † qui dolus in dubio non præſumitur *l. merito ff. pro Soc.*

11 Nec applicari videbatur quod † hoc interdictum concedatur quoque contra turbatorem non poſſidentem Bart. *in l.*1. §. *hoc interdictum n.*1. *ff. vt poſſid.* Barbat. *conſ.*25. *n.*1. *lib.*4. Alex. *conſ.*136. *n.*2. *lib.*2. Abb. *in c. au-*
12 *dita, n.*4. *de reſtit. ſpol.* Nam † is demum turbare dicitur, qui ſaltem prætendit habere aliquod ius propter quod poſſeſſor impediatur Alex. *d. conſ.*136. *n.*7. Valentinus autem nullum ius prætendit propter quod hæredes non poſſint vti eadem libertate circa exactionem cenſus qua potuiſſent vti antequam eundem cenſum Valentinus in ſe ſuſcepiſſet.

Minus placebat Dominis ſecundum fundamentum principale hæredum quo erat poſitum in geminata accollatione Domini Valentini videlicet tempore contractus emptionis, & mandati executiui contra illum relaxati; nam accollatio non facit Valentinum poſſeſſorem, nec turbatorem, ideóque quo ad mandatum de manutenendo nihil operatur ſed prius agendum eſt via ordinaria vt declaretur Valentin. obligatus ad ſolutionẽ cenſus ex illa ſuſpicione, ſeu accollatione, præterquam quod accollatio plures patitur difficultates. Prior enim accollatio vel potius promiſſio de accollando facta fuit ſub multis conditionibus, † quæ antequam purificatæ ſint nihil ponũt in eſſe, *l. qui hæred. ff. de cond. & demon. l. cedere diem, de verb. ſign.*

Accedit quod iſta accollatio facta eſt cum Turino, & non cum hæredibus, & licet ex vi obligationis cameralis comprehendantur in promiſſione omnes illi quorum intereſſe poteſt tamen hoc intelligitur valida exiſtente venditione, quæ eſt cauſa propter quam dicta accollatio facienda erat.

Quod attinet ad poſteriorem accollationem cum ſuſceptione termini, illa fuit facta metu mandati, & cùm proteſtatione, † quo caſu non probatur quaſi poſſeſſio etiam ex numeratione Caput. *dec.*330. *p.*2. *n.*1. Achill. *dec.*11. *de penſion. n.*2. *Et fuit d. coram* b.mem. Card. Lancellotto *in cauſa Lucana penſionis* 4. *Iunij* 1574. *quæ eſt diuerſ.*196. *p.*1.

Non obſtat deciſio in Foroliuienſi cenſus 3. Julij 1589. coram b.m. Orano, in qua fuit tentum quod ex petitione dilationis ad ſoluendum colligitur ſpontanea confeſſio debiti, & quod iudex non ad confitendum, ſed ad ſoluendum cogit, & † mandatum iudicis prævia cauſæ cognitione emanatum non inducit iuſtum metum, *l. ſi mulier ff. de eo quod met. cauſ.*

Quia ibi non fuerat facta proteſtatio. Accedit quod hoc mandatum die 16. Iunij 1604. fuit per Rotam declaratum nullum coram b.m. Penia.

R. P. D. Penia Romana cenſus Mercurij 4. *Martij* 1611.

SVMMARIA.

1 *Poſſeſſio cedentis non tranſit ad ceſſionarium.*
2 Lim. *in incorporalibus in quib. ceſſionarius debet manuteneri, ex poſſeſſione cedentis.*
3 *Ceſſio in incorporalibus idem operatur quod traditio.*
4 *Confeſſio, & agnitio debiti facta per vnum ex obligatis in ſolidum nocet aliis.*
5 *Obligatus in ſolidum reſpectu perſonæ cui ſe obligauit eſt in omnibus, & per omnia principalis.*
6 *Factum principalis nocet fideiuſſori.*
7 *Solutio facta à principale liberat fideiuſſorem.*
8 *Fideiuſſor cenſetur ſubrogatus loco principalis.*
9 *Interruptio præſcriptionis facta cum principali non nocet fideiuſſori.*
10 *Nec conſtituit fideiuſſorem in mala fide.*
11 *Solutio facta ſine proteſtatione conſtituit recipientem in quaſi poſſeſſione exigendi.*
12 *Fideiuſſor ſi ſoluat poteſt repetere ſolutum à principali ex natura contractus.*
13 *Fideiuſſor habet beneficium cedendarum actionum.*
14 *Decretum indicis contra confitentem debitum conſtituit creditorem in quaſi poſſeſſione exigendi.*

DECISIO CCCXCII.

A D multam instantiam D. Federici Cæsij propositi causam super decisione facta die 2. Iunij 1610. ad favorem Ferdinandi Moran. & Rota vtraque parte informante, & causa maturè discussa in decisis mansit non obstantibus quæ pro parte D. Federici opponebantur contra decisionem.

Nam primò contra conclusionem in decisione firmatam, quod ex possessione cedentis potest cessionarius manuteneri opponebatur, quod † possessio cedentis non transit ad cessionarium ex Sylvan. *cons.* 55. *incipit. Inficias iri non potest, num.* 8. *& seq. &* Nat. *cons.* 398. *incipit.* Reverendus q. D. Matthæus de Asinariis *n.* 13. *& multis seqq.* Sed fuit responsum primò articulū non versari in corporal. prout loquitur Syl. & Nat. 2 sed in incorporalib. † quo casu cessionarius debet manuteneri probata possessione cedentis. Nat. *ibid. n.* 38. *& late* Menoch. *in tract. de retin. possess. remed.* 3. *n.* 359. 3 *& seq.* Et ratio est quia in Incorporalibus † idem operatur cessio quod traditio Gloss. & Doct. *in l. fin. C. quand. fisc. vel privat.* Bart. *in l. ad eum, n.* 1. *ff. de donat.* Bald. *cons.* 341. *incipit. qui litem habebat in fin. lib.* 2.

4 Secundò dicebant Domini, quod † quando fideiussor est æquè principaliter obligatus prout in hoc casu D. Federicus consequenter gesta contra vnum afficiunt alterum, & agnitio facta per vnum nocet alteri. Bart. & Salic. *in l. cum quidam. C. de duob. rei, & merito.* Quia † obligatus in solidum licet respectu illius 5 pro quo se obligauit dicatur fideiussor respectu tamen personæ cui se obligauit in omnibus, & per omnia dicitur principalis. Vnde fit quod licet sæpè non sustineatur contractus respectu principalis sustinetur tamen respectu fideiussoris, vt fuit resolutum *in causa Bononien. bonorum die* 26. *Iunij* 1612. *coram* bon. mem. Litta. Et sic sæpè contingit vt ius speciale fauens principali non fauet fideiussori tanquam principaliter obligato, vt *in illa Bononien. pecuniaria* 7. *Iunij* 1617. *coram* Domino Ludouisio. Vbi expressè dicitur sic obligatum respectu creditoris haberi tanquam principalem.

Contra secundam conclusionem decisionis, quod solutio facta à debitore principali constituit creditorem in quasi possessione, quæ illum iuuat opponebant etiam Informantes pro D. Federico ex Nat. *cons.* 345. incipit Constantius Zabreria, & ex Ronchegall. *in l. ex duobus reis la* 2. *n.* 30. *ff. de duob. reis*, & ex aliis fortasse 6 leuioribus. Sed fuit responsum, quod † factum principalis videtur nocere fideiussori ex Gloss. *in l.* si quis iniquum §. *si is, in verb. iniuriam ff. quod quisque Iur.* & sicut solutio † principalis iuuat fideiussorem 7 quo ad liberationem, *l. Vranius. ff. de fideiuss.* ita debet 8 nocere quo ad quasi possessionem, & facit † quod fideiussor censetur subrogatus loco principalis Crau. *cons.* 272. *Incipit nobilis* Bernard. *n.* 5.

9 Non obstat † quod interruptio præscriptionis contra principalem debitorem non noceat fideiussori, quia procedit propter malam fidem, quæ constituitur 10 contra eum, contra quem interrumpitur, quæ † cessat in fideiussore contra quem interrumpitur. Bar. *in l. naturaliter, n.* 11. *ff. de vsucap.*

Contra tertiam conclusionem in decisione firmatam, quod in facto constabat D. Federicum solutile Ferdinando cessionario opponebatur, quod solutio fuerat facta merè mandati, & propterea non constituebat Ferdinandum in quasi possessione stantibus præsertim protestationibus D. Feder. contra Ferdinandum. Sed fuit responsum Primò quod non apparet de 11 protestatione facta in actu solutionis, † vnde talis solutio operatur fuit quasi possessionem Crau. *cons.* 114. *incipit. Ioanina filia Antonij n.* 6. Rota *in vna Lucana*

pensionis die 4. *Iunij* 1574. *coram* bon. mem. Cardinale Lancellotto, *tunc Rotæ auditore.* Secundò dicebatur protestationes factas per Do. Federicum illi non profuisse, quia non erant factæ ad ostendendum metum & dissensum D. Federici, sed ad euitandas vlteriores expensas, quod potest facere quilibet verus, debitor agnoscens debitum. Et licet etiam protestaretur de repetitione ista tamen protestatio non erat de repetendo ab ipso creditore, vt loquitur *decis.* Vetall. 330. *incipit. possessio, seu quasi lib.* 2. Sed de repetendo à principali † quod est secundum naturam fideiussionis cap. 12 pervenit de fideiuss.

Quod autem intentio esset de reperendo à principali debitore indicabat verba protestationis, de cessione sibi faciēda à creditore, fideiussor † enim habet be- 13 neficium cedendarum actionum, §. *si verò in auth. de fideiuss. l. cum alter. & auth. præsente. C. eod.* Bart. *in l. Modestinus, n.* 4. *& seq. ff. de sol. l. cum is. ff. de fideiuss.*

Ex qua cessione apparebat etiam quod D. Federicus magni fecit ius Ferdinandi Put. *dec.* 342. *incip. eadem die n.* 4. *lib.* 1.

Et quod se habuerit pro vno debitore constabat ex susceptione termini, sic enim agnouit debitum. Vnde † Iudex postea decernendo, vt ipse solueret legitimè 14 constituit. Ferdinandum in quasi possessione etiam inuito, & reluctante Dom. Federico Ang. *in leg. clam possidere, §. mundinas. num.* 2. *ff. de acquir. poss.* Et fuit dictum in causa Pacensi, & Adrien. beneficiorum, 4. Iulij 1584.

R. P. D. Aldobrandino, Romana deliberationis census Veneris 18. *Maij* 1584.

SVMMARIA.

1 *In venditione facta à Iudice Iudiciario nomine debitor non creditor debet cauere de euictione.*

DECISIO CCCXCIII.

TEnuerunt Domini deliberationem factam Tesino validam fuisse, cum enim maior oblator fuerit Tesinus illi fuit Iustè deliberatus census.

Nec facit quod iam elapsus esset terminus & quod pars non fuerit citata. Quia tollitur difficultas ex stilo A. C. præsuppositio secundum quem admittitur nouus oblator, etiam lapso termino, primæ oblationis.

Nec facit, quod Chrispus plus obtulerit die 27. Septembr. quia obtulit scutum vnum plus solum, & quidem conditionaliter præstita cautione per dictum Christophorum & quamuis idem obtulerit scuta nonaginta quinque plus id fuit longè post assecuram 1 possessionem à Tesino, quam adeptus fuit 18. Iunij 1582. & oblatio fuit 16. Februarij 1583. & propterea cedant omnia, quæ in contrarium deducuntur.

Nec est verū quod creditor hoc casu teneatur cauere ex quo venditio fiebat auctoritate iudicis † quo casu debitor cùm factum iudicis succedat loco facti partis *l. si ob causam. C. de euict.* Tir. *de retr. lign. §. 1. gl. 14. n. 13.*

R. P. D. Verospio, Romana Census Lunæ 9. *Decembris* 1621.

SVMMARIA.

1 *In perpetuum, hac verba significant, sine aliqua temporis præfinitione.*

2 *Census in dubio præsumitur perpetuus.*
3 *Censum perpetuo duraturum constituere est de iure permissum.*
4 *Bulla Pij V. de censibus loquitur de censibus in futurum creandis, non de creatis antea.*
5 *Constitutiones nouæ futuris, non præteritis dant formam negotiis.*
6 *Pretium regulariter iustum præsumitur.*

DECISIO CCCXCIV.

DOminus Raphaël de Casalibus cum prætenderet annuum censum centum sexaginta ducatorũ iam de an. 1567. super quibusdam bonis ad ipsum spectantibus impositum redimere contradicente Charitas Archiconfraternitate, quæ successit in locum Franciſci de Cardellinis ad cuius fauorem dictus census olim fuerat impositus de partium consensu deputatus fuit in Iudicem R.P.D. Vanella. Qui pronunciauit Archiconfraternitatem ad retrouenditionem huius census non teneri.

Et ista sententia ob non interpositam appellationem cum fecisset transitum in iudicatum commissa mihi causa restitutionis in integrum in dubio per me proposito de causis dictæ restitutionis non constare, satis enim apparet de iustitia dictæ sententiæ per instrumentum census, ex quo colligitur illum redimi non posse, cum pluries in eo legatur. In perpetuum
1 vendidit, in perpetuum dedit. Quod † verbum in perpetuum denotat sine aliqua temporis præfixione censum fuisse constitutum, eumque semper duraturum, *l. ferunt. ff. de seruit.* Cald. *conſ. 17. de verb. signif.* Bald. *conſ. 373. de tempore Federici Imperatoris lib. 4.*
2 Quod † eò magis procedit cum census in dubio perpetuus censeatur. Couar. *var. resol. lib. 3. cap. 10. sub n. 5. vers. Quarto quoties de iure* Boccac. *de censib. p. 1. n. 36.*

Et illis præsertim temporibus, in quibus illorum censuum irredimibilium vsus erat frequentissimus ad tradit. per Couar. *d.c. 10. sub eod. n. 5. vers.* Tertio si minimè deprehendi potest. Paris. *conſil. 12. n. 44. lib. 1.* Cald. *de emphyteus. lib. 3. c. 11. n. 11.*

Nec releuat in instrumento quietantiæ de anno 1572. fuisse promissum quod fructus huiusmodi census, vsque ad eius extinctionem, vel redemptionem soluerentur quasi per hoc de obseruantia interpretatiua doceatur. Quia cùm dictus census fuerit ab initio creatus irredimibilis præfata extinctionis verba vtriusque partis consensu debent intelligi, hoc enim modo poterat extingui census etiam quod ab initio perpetuus existeret, *l. ab emptione, ff. de pact. l. sicut. C. de act. & oblig.*

Non obstant *Mart. & Calixt.* Constitutiones, quibus licet venditori permittatur annuos redditus, quandocunque redimere, non tamen perpetui census iusto pretio interueniente reprobantur Molin. *de contract. disput. 391. sub n. 10. vers. secundo quorum* Sot. *de inst. & iur. quæst. 5. art. 2.* Petr. de Aragon. *... 22. quæst.*
3 *78. art. 4.* Cùm census † perpetuus fieri conuenerit, & à iure permittatur. Sot. *de inst. & iur. q. 5. art. 3. n. 6. col. 3.* Molin. *de contract. disp. 391. n. 10.* Conrad. *de contract. q. 8 3. conclus. 8.* Medin. *cod. tract. quæst. 2. sit. de reb. quæ per vsum acquir. col. 15. vers.* quibus non obstant, Foller. *de censib. §. ut vides, num. 2. post med.* Federic. Martin. *de censib. cap. 6. num. 134.* Velasq. *de censib. lib. 1. cap. 7. num. 5. vers.* secundo moueor. Nauar. *de vsur. sub versic. 98. in fin.* Felician. *de censib. tom. 1. lib. 1. cap. 7. n. 2. & seq.*
4 Nec refragatur *Pij V.* constitutio, † nam illa de censibus in futurum creandis, non de præteritis loquitur vt in puncto, Molin. *de contract. disput. 391. sub vers. sexto vers.* Secundum *in fin. & fuit dictum Engubina census 10. Febr. 1597. coram* Litta, *& in alia Ciuitatis Castelli bonorum 29. Maij 1600. coram Iusto.*

Quod apertè colligitur ex illis verbis bullæ. Postremo census omnes in futurum creandos, &c. & infrà ibi. Contractúsque sub alia forma post hac celebrandos, & ita procedunt nouæ constitutiones quæ † futuris tantum negotiis non præteritis legem imponunt. *l. leges, C. de legib. cap. vlt. vbi* Felin. *de constit.* Honded. *conſ. 16. n. 14. & 15. lib. 1.*

Nec valet dicere pro censu perpetuo modicum esse pretium ad rationem sex pro centenario dicta enim pretij modicitas vltra quod non iustificatur & pretiũ † regulariter iustum præsumitur Bald. *in diuersas q. 4. C. mand.* Rol. *conſ. 92. n. 17. lib. 2.*

Ex parte nihilominus Archiconfraternitatis bene probatur iustum pretium extitisse cùm ex pluribus instrumentis appareat de illo tempore census fuisse pro eadem summa irredimibiles constitutos.

Neque certa res potest in hac materia præscribi sed loci consuetudo venit attendenda, vt expresè Card. Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 22. tit.... n. 9.* vbi census perpetuus ad rationem sex, vel septem pro centenario dicitur iusto pretio contractus.

R.P.D. Pirouano, Romana nullitatis census, Veneris 5. Martij 1621.

SVMMARIA.

1 *Census impositio probatur per instrumentum impositionis.*
2 *Contractus à minore celebratus cum debitis solemnitatibus regulariter sustinetur.*
3 *Minor est inhabilis ad auctorizandum contractum minoris.*
4 *Ætas probatur ex libro baptismi.*
5 *Demonstrationes tres vbi concurrunt debent singula iustificari.*
Maximè vbi agitur ad rescissionem contractus ibid.
6 *Emptor census non debet esse sollicitus vt pecunia erogentur.*

DECISIO CCCXCV.

DIctum fuit vltimam sententiam esse confirmandam in qua minores Roncallæ fuerunt condemnati ad solutionem census.

Constat † enim de illius impositione ex instrumento publico quod datur, & cùm solemnitatibus in alienationibus minorum seruari soliris, & iusta causa nempè pro restitutione doris maternæ, quibus † concurrentibus regulariter contractus minorum sustinentur, *l. obsc. C. de præd. minor. l. magis puto, §. ut passim. ff. de reb. eor.* Simon. *de Decret. lib. 1. tit. 1. n. 16.*

Nec obstat quod solemnitas deficiat secundum dispositionem statut. Vrb. 112. lib. 1. requirentis præsentiam duorum propinquorum in alienationibus bonorum minorum quæ in præsenti dicebatur deficere eo ipso quod Io. Roncallus filius Marci tutoris qui pro propinquiori interuenit impositioni census erat ruinor sexdecim annorum, † & per consequens inhabilis ad auctorizandum actum alterius minoris. Angel. *conſ. 33. incipit. statuto Tudertino.* Tiraq. *de legib. connub. gl. 8. n. 43.* Lambert. *de contract.* Gloss. 8. *q. 9. n. 22.* Simonc. *de decret. lib. 2. tit. 6. n. 141.*

Quia fuit responsum etiam † si qualitas ista minoritatis probetur ex libro baptismi, & ad hunc effectum etiam possit esse sufficiens probatio Odd. *de restit. in integr. quæst. 37. art. 9. n. 83.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt.*

præsump. 51. *n.* 53. cùm aliis allegatis tamen ex partita eius libri, quæ data fuit identitas personæ minoris concludenter non probatur, dum in ea describitur Ioan. Baptista filius Marci Roncalli, & iuxta eundem librum erat Romanus, ille autem, qui interfuit instrumento census enunciatur Ioan. Bergomensis, & sic differentia est in nomine, vel saltem in patria, alius enim erat Ioannes Baptista Roncallus Romanus, & alius
4 Ioannes Roncallus Bergomensis, & † vbi tres demonstrationes concurrunt omnes sunt iustificandæ, maximè vbi agitur ad rescissionem instrumenti, *text. est in Iun. testamento in prine. ff. de condit. & demon.* Bart. *in l. demonstratio. n.* 14. *vers. duobus, ff. eod. tit.* Alex. *conf.* 55. *n.* 1. *vol.* 5. Surd. *conf.* 231. *n.* 18.

Neque minus obstat defectus causæ quod scilicet illa scuta trecenta accepta pro pretio census venditi versa non fuerint in satisfactionem dotis; neque omnia conuerti potuerint, ex quo mater erat satisfacta de scutis quinquaginta nouem in tot bonis mobilibus, & pro eadem causa dotis restituendæ erat impositus alter census scutorum centum.

5 Nam † quo ad versionem emptor census non debet esse sollicitus de versione in causam expressam Molin. *de primogen. lib.* 3. *cap.* 4. *n.* 20. Surd. *decis.* 156. *n.* 9. *per tot.* quod etiam tenuit Rota *in Romana census* 14. *Ianuarij* 1602. & 19. *Nouembris* 1606. *coram* Coccino. *quæ data fuerunt.*

Quo verò ad iam soluta in mobilibus non apparent consignata matri de tempore impositionis census, & per consequés remanet vera causa expressa in decreto. Respectu verò scutorum centum cùm non appareant matri soluta ante census constitutionem semper remanet veritas causæ debiti expressi in decreto.

Et ita, &c.

R. P. D. Pamphilio, Farfensis pecuniaria Veneris, 25. Maij 1618.

SVMMARIA.

1 *Census extinctio fit per actum vetrosimilem, consensum & restitutionem pretij.*
2 *Fructus census post illius extinctionem non debentur.*
3 *Emptor census cogere non potest ad illius redemptionem.*
4 *Producens instrumentum fatetur omnia in eo contenta vera esse.*
5 *Mandati fines sunt diligenter custodiendi.*
6 *Actus gestus à procuratore in vim precedentis mandati censetur factus iuxta formam illius.*

DECISIO CCCXCVI.

POst resolutionem factam ad fauorem Iosephi, Alexandrum scilicet, & consortes teneri ad quantitatem certam pro rata sortis principalis census de quo agitur. Dedi dubium. An eidem Iosepho prodicta rata debeantur fructus.

Quod dicta die 25. Maij, propositum Domini negatiuè resoluerunt fructus scilicet non deberi. Quia
1 † census ab ipso Iosepho fuit extinctus per actum retrosimilem consensum, & restitutionem sortis principalis prout requiritur iuxt. *l.* 1. *C. quand. lic. ab empt. disced. & l. ab emptione, & ibi* Bart. *& alij ff. de pact.* quo
2 † casu certum est fructus non deberi Caputaq. *decis.* 103. *part.* 1. & fuit dictum *in causa Romana Saluian. Interd.* 23. *Iunij* 1600. *coram* bon. mem. Litta, & *coram me in causa Romana census* 20. *Februarij* 1612. *& alias sæpè.*

Quod autem census, vt dictum est, extinctus remanserit satis constare visum fuit nam vltra quod Iosephus debebat illum extinguere iuxta sententiam D. Gubernatoris cui se paruisse idem Iosephus in Rota declarari obtinuit vt in decisione sub die 11. Iunij 1610. coram R. P. D. Manzanedo, omnis difficultas visa est cessare ex publico instrumento retrouenditionis rogato die 15. Iunij 1609. in quo Andreas Roffettus, alter ex emptoribus illius expressè asserit se mediâte restitutione sortis principalis supradictum censum pro sua rata dicto Iosepho retrouendidisse, nec non ex mandato procuræ in quo Martius frater dicti Andreæ, & dominus dicti census pro altera medietate constituit eius procuratorem Dom. Syluium similiter ad retrouendendum, & retrocedendum Iosepho dictam eius medietatem, & pretium illius recipiendū prout in extinctione requiritur ex supradictis.

Præterea hoc idem comprobatur per sententiam Rotalem à Iosepho contra Communitatem obtentam etiam pro restitutione sortis, principalis, quam alias, si census non fuisset extinctus reportare minimè potuisset, nam licet venditori census sit permissa redemptio illius iuxta constitutiones summorum Pōtificum Martin. Calixt. & Pij † emptori est omnino 3
prohibita, Couar. *var. resol. lib.* 3. *c.* 9. *n.* 4. & fuit dictum *in causa Romana census*, 29. *Nouemb.* 1592. *coram.* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *& in pluribus alijs causis.*

Concurrit etiam quietantia scutorum centum, in qua ipse Martius expressè asserit censum fuisse extinctum. & cùm fuerit pro parte Iosephi in actis producta contra eum plurimum releuat ex regula quod † pro- 4
ducens instrumentum censetur fateri omnia in eo contenta esse vera iuxta doctrinam. Innocen. communiter approbatam in cap. cùm venerabilis, vbi Felyn. *n.* 22. & Dec. *num.* 90. *de exceptio.* Mohæd. *dec.* 1. *n.* 10. *de regul.* & fuit sæpissimè decisum.

Et ex his cessat quod dictus Syluius procurator Martij in publico instrumento, quod datur asserat se vendidisse medietatem Martij pro rata scutorum ducentorum adeò vt censeatur census per Iosephum contra alios venditores transflatus, non autem extinctus. Quia præterquam quod de extinctione in totum satis constare visum fuit in omnibus supra deductis, saltem simul iunctis, & procurator præfatus in dicto instrumento asserit se fecisse retrouenditionem, seu venditionem, quæ propterea potius censeri debet re-
trouenditio iuxta formam præcedentis mandati † 5
cuius fines excedere non poterat, sed diligenter custodire debebat, *l. diligenter, ff. mand.* cùm similibus præ-
sertim cùm dictum mandatum sit in instrumento in- 6
sertum, & † ad illud relatio habeatur, quod propterea eo magis attendendum est, *ad l. esse reto. ff. de hæredit. instit.* cùm aliis adductis per Dec. *conf.* 141. *sub num.* 6. Caputaq. *dec.* 204. *num.* 4. *part.* 1.

R. P. D. Pirouano, Lauretana census, Veneris 14. Iunij 1619.

SVMMARIA.

1 *Correspectiuitas contractum oritur si eodem tempore fuerint celebrati.*
2 *Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio.*
3 *Intellige si solutio sit realis, secus si sit simplex confessio de recepto.*
4 *Census cum credito, emi non potest.*
5 *Rescriptum Papæ Mandantis aliquid dispositiuè fieri alicui supposito, non subintelligitur prout de iure, debet præcisè obseruari.*

DECISIO CCCXCVII.

Dvbium super quo hodie cadit disputatio an constet de bono iure illorum de silentiis ita vt mandata A.C. sint exequenda, pendet à veritate crediti illorum. Ideo Domini eo discusso dixerunt constare de bono iure.

Apparet enim quod eadem die, coram eisdem testibus, & testibus fuerunt celebrata duo instrumenta. Primum in quo leguntur vendita certa bona per Iacobum de Silentiis Francisco Celso pretio scutorum duorum millium quinquaginta cum confessione solutionis, & quietantia in contanti, & pecunia numerata, vt dicere, in tot scutis auri in auro, & Iuliis de argento, secundum verò in quo Franciscus constituit censum scutorum ducentorum monetæ super eisdem bonis emptis, & illum vendidit dicto Iacobo venditori bonorum pro pretio scutorum duorum millium cum eadem narratiua pretij recepti in contanti, & pecunia numerata vt dixere in tot scutis auri in auro, & Iuliis
1 de argento. Ex † ista autem actuum eodem tempore celebratione, & mutua de recepto confessione oritur correspectiuitas contractuum, vt vnus propter alterũ sit celebratus Crescent. *dec. 1. de Simon.* Mohed. *dec. 3. eo tit.* Bald. *in l. perens, n. 54. C. de pact.* Vnde quamuis præcesserit confessio Iacobi respectu pretij conuenti
2 pro bonis prius venditis Francisco, & † per receptionem sortis cesset fundamentum crediti, *§. ex huiusmodi, instit. de duobus reis. Et quib. mod. tollit. obligat. in eisd. instit. in princ.* nihilominus cum separetur similis, & contemporanea confessio ad fauorem Iacobi ex parte
3 Francisci pro pretio census venditi † non est incompatibilis confessio, prout fuit præsens, cùm subsistentia crediti, quæ fundatur in vera numeratione adhuc non facta, & in similibus terminis tenuit. Rota correspectiuam confessionem non probare dissolutionem obligationis neque veram solutionem *in Pernsina dotis, primo Iulij 1616. coram* R.P.D. Verospio, *confirmando aliam 14. Martij 1614. coram* Reuerendissimo Decano, & per consequens creditum Iacobi ante venditionem census extabat, cum quo censum emit transfundendo vnum pretium in aliud.

Non obstat quod & si ista debita confessionata ad inuicem correspectiua sustineat obligationem donec constet de implemento perfecto, ab vtraque parte, Tamen in materia suspecta vsuratum, prout præsens secundum censum, quem habuit Rota *in Senogallensi census 26. Aprilis 1597. coram* bon. mem. Penia, videatur idem non esse dicendum dum non sequuntur iidem effectus, ex quo vnus tendit ad liberandum, alter ad firmandum vsuram. Quia hodie non est quæstio de effectu, sed de veritate crediti, quod dum verè subest intrat gratia sanctissimi remouens effectum declarando legitimum, & validum etiam contractum contra formam Bullæ S. mem. *Pij V.* sine præsenti pecunia celebratum.

Non obstat quod ex alio non constet de bono iure, quamuis creditum Iacobi appareat verum, ex quo sententia ab iniustitia excusari non potest dum censum non præsenti pecunia venditum bonum, & legitimũ declarat contra formam Bullæ & instrumentum desuper confectum reualidandum forè, & esse, & mandata executiua esse relaxanda pro omnibus fructibus, cùm tamen, & censum esse reualidandum declarari
4 debuisset, † qui ab initio sustineri non poterat etiam data veritate crediti secundum Nauar. *de vsur. n. 89. super* Glos. 4. propter intentionem Pontificis præcludendi viam fraudibus.

5 Quia vbi defectus narratur Papæ, & † disponitiuè, constito de aliquo supposito, vt in præsenti de vero crediro, mandat censum bonum, & legitimum declarari, tunc rescriptum non attenditur prout de iure, sed forma præcisa, iustificata conditione; quia præsumitur in ea parte derogasse. Menoch. *de arbitr. quæst. 52. num. 4.* Decian. *cons. 198. num. 3. & idem tenuit* Rota *in Romana pecuniaria de Cæsarinis, 13. Februarij 1617. coram* R. P. D. Dunozetto.

R.P.D. Remboldo, Romana Saluiani Lunæ 29. Ianuarij 1619.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio sine negligentia non datur.*
2 *Præscriptio non valenti agere non currit.*
3 *Præscriptio statutaria non habet locum in contractu iurato.*
4 *Præscriptio contra contractum iuratum non currit minori spatio triginta annorum.*
5 *Et contractu census cum clausula constituti competit dicto l. fin. de acq. possess.*
6 *Conditio ex l. fin. C. de acq. possess. non tollitur minori spatio triginta annorum.*
7 *Quilibet soluendo pro alio potest intra principalis creditoris acquirere.*
8 *Excussionis beneficium tollitur per cameralem obligationem.*
9 *Cameralis obligationis virtus transit in cessionarium.*
10 *Excussionis exceptio non admittitur in Saluiano.*

DECISIO CCCXCVIII.

Resolutum fuit Constantiæ non obstare exceptionem præscriptionis, vel etiam excussionis. Nam quo ad præscriptionem illa non intrat neque aduersus Passeros principales census creditores aut Cardellum, aut Buccamasium illorum cessionarios, neque aduersus Hermetem dicti Buccamasij cessionarium, & Constantiam eiusdem Hermetis hæredem.

Quo enim ad Passeros, & eorum cessionarios tantũ abest, quod aliqua in ipsis negligentia (sine † qua præscriptioni locus non est, Anch. *in c. possessor. n. 4. de reg. iur. in 6.* Pedemon. *dec. 115. num. 5.* Surd. *dec. 236. n. 14. vers.* Secunda verò ratio considerari non possit) vt potius ex deductis constet, quod dicti Passeri nedum egerunt de anno 1579. aduersus Cardellum fideiussorem pro fructibus census, sed etiam ab eodem Cardello die prima Iulij 1595. pro sorte principali, & fructibus dicti census in solutum receperunt quandam apothecam, & dictum Cardellum cum amplissima iurium cessione de dicta sorte, & fructibus quietauerunt, & quod Cardellus vigore dictæ cessionis egit contra Buccamasium possessorem bonorum Tiberij confideiussoris, & ab eodem solutionem de anno 1597. reportauit, & quod denique dictus Buccamasius vigore cessionis iurium à Cardello habitæ obtinuit sibi de eadem tenebatur, quod Buccamasius in solutum Cardello dederat satisfieri.

Minus intrat dicta præscriptio aduersus Hermetem, aut Constantiam illius hæredem, quia vltra quod ante dictam diem 4. Nouembris 1597. nulla competebat actio, & proinde stat pro eo regula quod † non 7
valenti agere non currit præscriptio, *l. 1. §. fin. C. de ann. except. cum similibus*, & à dicta die vsque ad diem mori per eum iudicij non intercessit tempus decem annorum.

Nec potest dici præscriptioni locus esse etiam quod tempus illius computari deberet à die prima Iulij 1595. quo Passeri fuerunt de sorte principali, & fructibus

ctibus, vt dictum est, à Cardello satisfacti, quia cùm
3 versemur in contractu censuali, & iurato † in quo
præscriptioni statutariæ locus non est, vt dictum fuit
in Romana census de Cassarellis, 9. Decembris 1594. coram bon.mem.Gypsio, *& in Romana census 13. Iunij 1603. coram* Illustrissimo Cardinale Mellino, non
4 poterat † dicta præscriptio minori spatio, quam triginta annorum, quod ab inde citra lapsum non est completi, *ad not. in cap. de quarta, de præscript. & in l. rium actuissimi, §. in vis, & ibi* Glos. *C. de præscript. trigin. vel quadra. ann. cum similibus.*

Non obstat quod actio hypothecaria inter præsentes, & consequenter Saluianum, vigore cuius Constantia egit, præscribitur spatio decem annorum, *l. 1. & 2. C. si aduersus creditorem præscr. oppon. l. si à creditore C. de act. & oblig. cum allegatis*, tùm quia † in instrumento
5 census, de quo agitur, adest clausula constituti vigore cuius comperit aduersus D. Ioan. Antonium tertium possessorem condictio ex *l. fin. C. de acq. possessio.* & Constantiæ non minus ac Cardello, cuius ipsa mediante Buccamasio in persona Hermetis est cessionaria com-
6 peteret, & † condictio dictæ legis non præscribitur nisi spatio triginta annorum, *l. omnes, & l. sicut, C. de præscript. trigint. ann.* Afflict. *dec. 139. n. 5. & fuit in his propriis terminis dictum in causa Romana Saluiani Interdicti 22. Iunij 1616. coram* R. P. D. Vbaldo *relata per Modernos de Saluian. interd. dec. 200. iuxta nouam impress.* tum quia dictæ Constantiæ etiam compereret in omnem euentum ex capite iustæ, & probabilis ignorantiæ, restitutio vt fuit simili obiectioni in eadem Rom. Saluiani interdicti coram R. P. D. Vbaldo responsum.

Non intrat etiam aduersus dictam Constantiam exceptio excussionis. Nam quo ad Buccamasium qui vt prætenditur, poterat se dicta exceptione aduersus Car-
7 dellum tueri, res caret difficultate, cùm † dictus Buccamasius potuisset etiam sponte soluendo iura principalis creditoris aduersus Tiberium principalem, & in forma cameræ obligatum acquirere *tot. tit. de hæredit. & actio. venditio.* Tiraq. *de retract. consanguin. §. 26. Glos. 3. n. 2.* atque ex dictis iuribus, & camerali obligatione, etiam non excusso Sellonio, aduersus eundem
8 Tiberium agere quia † dicta cameralis obligatio tollit beneficium excussionis, *vt fuit dictum in causa Mediolanensi afflictus 29. Mart. 1596. coram* bon.mem. Orano, *& in Rom. mutui, 16. Nou. 1601. coram* Illustr. Cardin.
9 Lancellotto. Et trãsit illius efficacia † etiam in cessionarios creditoris, & ab eo nominatos. Paris. *cons. 107. n. 29. & seq. lib. 3.* Gallet. *de oblig. Camer. part. 2. q. 2. in princ. & fuit dictum in Romana anteriorit. 23. Iunij 1603. coram* bon.mem. Cardin. Pamphilio, *relata per Modern. de Saluian. interd. dec. 146. iuxta nouam impress.*

Quo verò ad Dom. Ioan. Antonium non potest ei
10 dicta exceptio excussionis suffragari tum quia † dicta exceptio in hoc iudicio non admittitur. Surd. *cons. 131. num. 6. & seq. cum alijs per* Gabr. *de fideiussor. concl. 1. num. 112. & fuit dictum in* Rom. *vineæ 5. Iunij 1598. coram bon. mem. Orano*, tum quia contra hæredes Tiberij fuit facta excussio.

R. P. D. Pamphilio, Reatina census, seu Pecuniaria Mercurij, 2. Decembris 1615.

SVMMARIA.

1 *Accollatio census, facta ex falsa causa redditur nulla. Tam respectu sortis, quàm respectu fructuum, n. 9.*
2 *Defectus causæ obligationis potest opponi etiam contra cameralem obligationem.*
3 *Negatiua probatur etiam ex instrumento ad quod fit relatio.*
4 *Monetarum distinctio facta in instrumento demonstrat quod solutio sit facta in pecunia numerata, & n. 7.*
5 *Decretum iudicis habet præsumptionem pro se.*
6 *Solutio probatur ex confessione recipientis solemniter facta etiam si sit facta à minore.*
8 *Prout in instrumento, hæc verba videntur importare dubitationem.*

DECISIO CCCXCIX.

DOmini concluserunt mandatum esse iniustum, quia licet fuerit relaxatum vigore instrumenti, in quo Dñi de Pagnottis de anno 1600. cum obligatione camerali promiserunt infra annum extinguere censum scutorum mille, & pro rata scutorum sexcentorum, quam alias Thomas eorum pater super se accollauit pro vltima solutione pretij cuiusdam petiæ terræ, quam à Mutio, & Camilio de Sinabaldis emit, prout contrahentes constare dixerunt in instrumento emptionis ad quod relationem haberi voluerunt, tamen cùm de accollatione ex dicto instrumento emptionis non appareat † promissio ex defectu causæ 1
propter quam illa fuit facta remanet inualida. Bald. *in l. nec apud. C. de hæred. instit.* Dec. *cons. 600. n. 7.* Mantic. *de tacit. & ambig. conuent. lib. 3. tit. 12. n. 50.* & per consequens cessabat illius executio non obstante obligatione camerali, contra † quam potest opponi etiam de 2
defectu causæ Gallet. *ad 4. part. obligat. camer. quæst. 1. n. 12.* Rota in causa Romana pecuniaria coram Cantuccio, vt in decisione relata inter impressas 123. *num. 15. part. 2. diuers.*

Nec posse dubitari quin ex inspectione ipsius instrumenti emptionis de negatiua accollationis, & sic de defectu causæ obligationis satis constare dicatur, quia licet alias accollatio huiusmodi potuerit fieri in alio instrumento separato, ex quo tamen in casu nostro contrahentes ad illud relationem haberi voluerunt † huiusmodi negatiua ex illius inspectione satis 3
probatur Alex. *cons. 83. n. 1. vers. modus autem lib. 1.* & fuit dictum in causa Romana census 12. Maij 1606. coram Litta.

Tantò magis, quia in dicto instrumento non solum accollatio ista non legitur, sed etiam illa satis visa fuit excludi ex eo quia venditores in eo accesserunt à dicto Thoma recepisse integrum pretium ducatorum mille ducẽtorum in tot paulis argenteis pro duobus tertijs, & pro altero in moneta Regni, & sic in pecunia numerata † alias enim huiusmodi distinctio monetarum 4
non fuisset ibi adnotata.

Nec obstare quod ex his probatur solum confessio de recepto facta ab ipsis venditoribus, qui erant minores, quia cùm fuerit solemniter facta, cùm auctoritate curatoris, & decreto iudicis pro † quo præsumitur, 5
Put. *dec. 105. n. 2. lib. 3.* Seraph. *dec. 217. n. 1. & fuit sæpè decisũ*, ex † ea satis remanet probata vera, & realis solu- 6
tio, *l. pecunia, vbi* Bald. *ff. de solut.* Dec. *in l. 2. §. fin. n. 27. ff. si cert. pet. & fuit dictum in causa Ceruiensi bonorum 27. Iunij 1585. coram* bon.mem. Cardinale Pamphilio.

Nec subsistere quod huiusmodi confessio possit etiã referri ad accollationem census ex deductis *in causa Iannensi pecuniaria 15. Aprilis 1611. coram Illustrissimo D. Cardinale Lancellotto.* Quia placuit responsio quod ibi nullum aderat verbum quod de necessitate denotaret solutionem fuisse factam in pecunia numerata, immo, vt ibi dicitur, concludenter constabat de solutione facta mediante cedula bancaria per testes verisque partis cum alijs ibi deductis. In casu autem de quo agitur de accollatione census nullibi apparet, & in † illa duplici specie monetæ satis colligitur integrum 7

grum pretium fuisse solutum in pecunia numerata adeo vt accollatio census pro parte prætij iam soluti fieri non potuerit *l. 4. §. condemnatum, ff. de re iudic.*

Neque refragari quod Thomas in dicto instrumento de anno 1600. dicatur in se suscepisse supradictum censum pro rata seutorum sexcentorum,† & sic aliter prout in huiusmodi venditionis instrumento dicitur constare, quæ verba videantur etiam posse referri, ad illud instrumentum, & dubitationem importare ex Bart. *cons. 90. n. 8. libr. 1.* Quia præterquam quod accollatio census in casu isto satis remanet exclusa, ex quo constat pretium fuisse solutum in pecunia numerata ex supradictis placuit etiam responsio, quod immo dicta verba, vel aliter non possint referri ad illud instrumentum sed solum ad latius deducta in eodem instrumento venditionis ad quod contrahentes expressè relationem haberi voluerunt. 8

Et licet verba etiam subsequentia, prout in huiusmodi venditionis instrumento dicitur constare denotent quod contrahentes super huiusmodi accollatione dubitabant, tamen certum est quod ad dictum instrumentum relationem haberi voluerunt, & nulla alia de causa id verisimiliter fecerũt nisi quia de accollatione dubitant quod sufficit ad effectum vt ex illius inspectione de defectu causæ cõstare dicatur ex supradictis.

Quod vltimo loco dicebatur de fructibus census solutis ab istis de Pagnottis nihil pariter visum fuit releuare, quia solutiones sunt factæ post dictum instrumentum de anno 1600. † quod cùm ex defectu causæ finalis remanserit inualidum, fructus etiam illius vigore indebitè soluti reperi possunt, *l. 1. ff. de condition. indeb.* Dec. *dicto cons. 600. n. 4. & 6.* 9

R. P. D. Pirouano, Romana pecuniaria Veneris 20. Iunij 1614.

SVMMARIA.

1 *Index vitè, & rectè procedens priuat possessorem sua possessione tàm ciuili, quàm naturali.*
2 *Creditum cum hypotheca probatur ex instrumento impositionis census.*
3 *Probatio resultans ex instrumento dicitur veritas apparens.*
4 *Possessio probatur per clausulam constituti contra ipsum constituentem, & habentem causam ab eo.*
5 *Possessio rei conuenti in Saluiano probatur per litis sustentationem.*
6 *Item per instrumentum adeptæ possessionis.*
7 *Constituti virtus expirat lapsu decennij.*
8 *Fallit si medio tempore nemo fuit in possessione.*
9 *Possessio præsens præsumitur ex antiqua.*
10 *Non obstante quocunque temporis lapsu.*
11 *Possessio præsumitur ex titulo præcedenti.*
12 *Præscriptio decennalis sufficit in Saluiano.*
13 *Nisi adsit mala fides in præscribente.*
14 *Titulus vbi reducitur ad non titulum quilibet recuperat sua primæua iura.*
15 *Dominus census declarata nulla census retenditione redit ad sua primæua iura, & potest agere ad fructus interim decursos.*
16 *Compensatio non datur de liquido ad non liquidum.*
17 *Nec de decreto vnius personæ ad creditum alterius.*
18 *Sententia non potest pro parte valere, & pro parte non.*

DECISIO CCCC.

DVbitaui an sententiæ A. C. & R. P. D. Zambeccarij sint confirmandæ, vel infirmandæ. Et præsens dubitatio quamuis videatur comprehendere dubitationem validitatis vtriusque sententiæ, restringitur tamen ad sententiam A. C. à quo si rectè, & rectè fuit processum nulli dubium quod Hieronyma, & seu Innocentius Capitonus eius filius, & hæres † potuerunt priuari possessione tàm ciuili, quàm naturali, Mohæd. *dec. 4. & 7. de restitut. spol.* Rota *dec. 801. n. part. 1. diuers.* Et consequenter sententia Dom. Zambeccarij super manutentione non est sustinenda sed reuocanda fuerunt igitur Domini pro validitate sententiæ A. C. aliam verò reuocandum censuerunt, nam cum præfata sententia A. C. lata fuerit in Saluiano Federicus, & Flaminia coniuges requisita in eo remedio bene probatunt.

De credito † cum hypotheca in specie super vinea de qua agitur constat ex instrumento impositionis census super eadem vinea, quæ est probatio probata, & veritas apparens, † cùm descendat ab instrumento vt dicunt Alciat. *de præsumpt. regul. 1. præsumpt. 3. n. 8.* Osasch. *dec. 82. n. 4.* nec eget alio adminiculo, sed sufficit vt dictum est *in Romana Saluiani 27. Maij 1599. & in Romana bonorum de Celsis 14. Maij 1610. coram* bon. mem. Penia, *& in alia Romana Saluiani 19. Nouembris 1599. coram* D. Cardinali Lancellotto, tunc Rotæ Auditore. 2

De primo extremo quod scilicet vinea fuerit possessa per Hortensium Ricciardum qui censum imposuit, & vendidit constat ex instrumento recognitionis & assignationis doris factæ per eundem Hortensium Hieronymæ vxori suæ super hac eadem vinea, in quo asserit vineam præfatam per ipsum esse tentam, & possessam, & donec Hieronyma adepta fuerit possessionem, constituit se eius nomine tenere, & possidere quæ † assertio, & clausula constituti contra ipsum constituentem. Tiraq. *de iur. constit. possess. in princ. n. 2.* Rota *dec. 149. part. 1. diuers.* 3

Secundum † extremum probatum remanet ex substentatione litis, & instrumento possessionis per Hieronymam adeptæ vigore mandati de reintegrando, cum tamen alterum ex præfatis sufficeret prout de primo pluries fuit decisum reste Pontan. *de spol. lib. 2. c. 17. n. 185.* & signanter apud Caputaq. *dec. 241. n. 5. part.* De † secundo sunt decisiones Caputaq. *175. part. 3. 553. part. 1.* Rota *dec. 802. n. 5. part. 1. diuers.* 4

Non obstat † quod virtus clausulæ constituti expirare videtur decennio elapso cum tanto tempore amittatur possessio Alciat. *de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 21. n. 12.* Mathesil. *sing. 117. n. 7. & 8.* Rip. *in cap. cum Ecclesia, n. 23. de caus. possess. & propriet.* Quia si attenderatur tempus contractæ obligationis, quod contigit de anno 1570. & ab eo vsque ad annum 1586. tempore quo fuit assignata dos præfata cum † non docetur ãlium fuisse in possessione non cessat præsumptio continuatæ possessionis etiam post decennium, per regulam quæ olim possedit † etiam hodie possidere præsumitur de qua per Glos. Bart. & Bald. *in l. sine possideris. C. de probat.* Alciat. *de præsumpt. reg. l. 2. præsumpt. 21.* Nart. *de communi cons. 235. in fin.* Decc. *cons. 75. n. 15. lib. 1.* Et hanc † præsumptionem procedere sine præfinitione temporis quando alter non est in possessione declarat Menoch. *de Præsumpt. lib. 6. præsumpt. 64. num. 42. & tenuit* Rota *decis. 62. num. 6. part. 2. diuers.* 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18

Si verò tempus commensuretur à dicto anno 1586. citra, & tunc quo ad effectum Saluiani non est, attendendum, quia sufficit vineam fuisse in bonis Hortensij de tempore contractæ obligationis, & probari ex clausula constituti vsque de eo tempore. Vltra quod neque decennium esset elapsum, quia subhastatio fuit facta de anno 1495. neque probatur quod alter esset in possessione, sed potius effectuara promissio constituti, quoniã vinea reperta fuit tempore subhastationis

penes

penes Hieronymam, † quæ alio non apparente, ex titulo præambulo assignationis doris possidere præsumitur Glos. *in l. quædam mulier. ff. de rei vend. l. 2. C. de acquir. possess.* Bec. *cons.* 13. *n.* 2. *lib.* 1.

Nam obstat exceptio decennalis præscriptionis quę considerabatur de anno 1586. quo vinea pro dote fuit consignata Hieronymæ, & per eam possessa vsque ad annum 1604. quo fuit Saluianum intentatum, † & quæ sufficere videtur ad repellendum agentem in Saluiano, vt fuit dictum in Romana Saluiani 2. Decembris 1601. coram Reuerendissimo D. Decano, quia placuit Dominis responsio data, quod ante decennium fuit incepta lis, per quam Hieronyma fuit constituta in male fide, quæ † impedit præscriptionem, *l. motæ litis, C. de rei vendic.* Couar. *in regul. possess. 2. part. §. 12. n. 4. vers. Secunda conclusio de reg. iur. in 6.* vltra quod adhuc durat census per resolutionem subhastationis, & sic hypotheca, quæ præscripta dici non potest.

Nec dicatur quod in subhastatione vineæ coniuges præfati cesserint omnia eorum iura Parmenidi empton, quia attenta † declaratione nullitatis subhastationis recuperarunt primæua iura ex eo quod titulus redactus fuit ad non titulum, in cuius consequentiam iura fuerunt cessa, vt fuit dictum in hac eadem causa coram me 13. Ianuarij 1612.

Et ex præfatis patet responsio ad id quod dicebatur istos coniuges non posse agere pro fructibus census pro illo tempore quo retinuerunt pecunias redactas ex pretio vineæ subhastatæ, quia † cùm debitor census recuperauerit vineam, & obtinuerit condemnationem pro omnibus fructibus dicto tempore perceptis, & dicti coniuges condemnati ad restitutionem dictarum pecuniarum vna cum damnis, & interesse visum fuit Dñm census non posse impediri in perceptione fructuum, cùm omnia ad suum principium redierint. Nec recompensatio de damnis, & fructibus vineæ ad quorum restitutionem fuit condemnatus tanquam spoliator, & de tempore, quo durauit Spolium videtur amittenda cum fructibus census debitis coniugibus quia † de re non liquida, & de qua pendet iudicium in Rota non videtur amittenda per *l. fin. C. de compens.* Afflict. *dec.* 381. *n.* 6. Alb. *cons.* 211. *num.* 2. Seraph. *decis.* 1485. *n.* 4. & 5. & † tanquam de credito vnius personæ ad creditum alterius, quæ regulariter non admittitur, *l. in rem suam. §. creditor. ff. de compens.*

Demum non obstat quod salrem pro fructibus decursis ab anno 1594. tempore quo vinea fuit subhastata vsque ad annum 1599. quo Hieronyma mouit litem super reintegratione immissio dati non potuerit, & quo Parmenides non fuit condemnatus ad restitutionem fructuum vineæ nisi à die motæ litis, & coniuges gauisi sunt pretia pecuniarum pro eo tempore, qui propterea ad restitutionem damnorum loco fructuum vineæ restituendorũ per Parmenidem cogi non potuerunt, quia nec ipse Parmenides cogendus erit ante tempus litis contestatę, & consequenter sententia adiudicans plus debito remanet nulla propter illius indiuiduitaté, quæ † non admittit vt pro parte valeat & pro parte non Bart. *in l. si non sortem, §. sciendum, ff. de cond. indeb.* Rom. *cons.* 454. *n.* 12. Quia fuit dictum ex facto cessare obiectum, cum ex scuris quinquaginta debitis vsque in anno 1594. & fructibus annorum duodecim decursorum ab anno 1599. 27. Decembris quo fuit mota lis per Hieronymam super reintegratione vsque ad totum annum 1612. satis patet quod in sententia non fuit habita ratio fructuũ census decursorum ab anno 1594. vsque ad annum 1599. quo lis mota fuit, & ideò si ex præfatis de iustitia sententię A. C. constat prout constare visum fuit, consequitur ex inde aliam sententiam super manutentione latam esse iniustam, cùm per eam priuati fuerint coniuges sua possessione in quam immissi fuerunt auctoritate iudicis ritè, & rectè procedentis, qui potuit Hieronymam sua possessione tàm naturali, quàm ciuili priuare vt in initio fuit dictum.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Gypsio, Romana census Veneris, 20. Februarij 1587.

SVMMARIA

1 *Dominium census probatur si debitor confiteatur debitum, & suscipiat terminum ad soluendum.*
2 *Confessio facta in iudicio possessorio non facit probationem in petitorio.*
3 *Contrarium tenet Rota.*
4 *Testes examinati in iudicio possessorio faciunt fidem in petitorio si ad eundem effectum producantur.*
5 *Petitorium habet in ventre possessorium.*
6 *Dominij ad probationem singula quæ non prosunt simul iuncta iuuant.*
7 *Impositio census coniecturis probatur.*
8 *Testes de auditu faciunt indicium, & optimam veritatis præsumptionem.*
9 *Cautio de restituendo prioribus, & c. datur pro securitate debitoris.*

DECISIO CCCCI.

QVærebatur an de tali titulo, vel iure Ecclesiæ constaret vt in petitorio iudicio obtinere posset. Dubium faciebat, quod instrumentum impositionis census de quo agitur, nullibi reperiebatur, minúsque de sufficienti præscriptione ex solutionibus, & quietantiis productis apparebat.

Domini dicta die affirmatiuam secuti sunt moti præcipuè, quia D. Petrus Paulus medio iuramento confessus fuit debitum, censura mandatúmque executionum suscepit † quo fit vt ex huiusmodi confessione dominium satis probatum existat. Guid. Pap. *dec.* 172. *n.* 2. *in fin.* Rebuff. *super constitut. Regn. tit. de constitut. Regn. art.* 2. Glos. *vnic. n.* 6. & 7. *tom.* 2. 1

Nec refragatur † quod confessio in possessorio fidem in hoc iudicio facere non valeat Glos. *in auth. item possessor in verb. transferat. in fin. C. qui potior, in pign. hab.* Alex. *in l.* 2. *in princ. ff. iudic. solut.* Soc. *cons.* 8. *n.* 6. *lib.* 1. Quoniam præter id quod in monitorio ab A. C. contra eundem ratione census dictæ Ecclesiæ debiti facto circa manutentionem non legitur fuit dictum præfatæ confessioni etiam † in petitorio fidem adhibendam esse per ea quæ tradit Rip. *in l. naturaliter, §. nihil commune n.* 120. *ff. de acquir. posse. & maximè in præiudicium tertij confitentis* Bald. *in l.* 2. *n.* 23. *C. de eden.* Ruin. *cons.* 28. *n.* 5. *lib.* 2. & sic cessat etiam obiectum, quod testibus in possessorio examinatis fides adhibenda non sit, præsertim † cùm ad eundem effectũ in hoc iudicio producti fuerint, Bald. *in l. fi. n.* 1. *vers. veruntamen ergo in dubium, C. de testibus*, nam præfati testes coram A. C. fuerunt tàm in petitorio, quàm in possessorio recepti. Et licet iudex in possessorio pronunciauerit, hoc non tollit quin probationes etiam respicerent petitorium, sed id fieri potuit, quia † petitorium habet in ventre possessorium. Caball. *de refer. dec.* 7. & *de conf. possess. & propriet.* 9. Mohed. 298. *fuit resolutum.* 2 3 4 5

Præterea omnem prorsus dubitationem tollere videntur adminicula quæ afferuntur siquidem † ad probandum dominium quæ singula non possunt multa iuuant Barbat. *cons.* 41. *n.* 4. *vol.* 1. Socin. 89. *n.* .... *vers. & pro fundamento. lib.* 1. 6

Et

Et vltra adminicula in alia decisione adducta mul-
7 tum mouebant Dominos, † quod vnus ex dictis testibus instrumentum vidisse affirmat, alius verò de emptione dicti census ex dictis censu, alij verò de exactione, & solutione respectiuè probant.

Nec ex eo repellendi sunt quod non omnia, ex certa scientia, sed aliqua de auditu deponant, quia non
8 est dubium hoc casu † facere iudicium, estque optimam veritatis præsumptionem, ita vt si soli essent, qui de prædicto Dominio Ecclesiæ testificarent onus contrarium probandi in aduersarium transferrent Socin. Iun. *conf.* 169. *n.* 17. *lib.* 1.

9 Nec obstat † quod præstita fuerit cautio de restituendo pecunias solutas per Dominum Petrum Paulum, quia hoc factum fuit pro securitate ipsius debitoris, quod essent bene solutæ pecuniæ huiusmodi, cùm duo tunc prætenderent esse Rectores dictæ Capellæ, & non quia Dominus Petrus Paulus vellet docere non esse debitorem vt bene disposuit tertius testis super 4. dicens Dominum Petrum Paulum velle scire cui facienda esset dicta solutio, ne fortè cogeretur bis idem debitum soluere.

R. P. D. Iusto, Romana census Veneris 9. Martij 1607.

SVMMARIA.

1 *Census impositus super proprietate rei emphyteuticæ cum consensu domini directi debetur etiam ab ipso domino directo finita emphyteusi.*
2 Sine præiudicio iurium. *Hæc clausula non refertur ad ea in quibus expressè fuit consensum.*

DECISIO CCCCII.

EMphyteuta imposuit censum, & illum vendidit super proprietate, & directo dominio domus emphyteuticæ reseruato consensu, & auctoritate Dom. Quirini de Garzonibus domini directi ad respondendum singulis annis in perpetuum scuta quindecim, & quod perpetuò subiaceat, & subiacere debeat oneri soluendi dicta scuta quindecim quolibet anno, & impositioni consensit Quirinus sine præiudicio census eidem Quirino debiti, & iurium suorum, & non alias.

Cùm autem eadem domus deuoluta esset ad dominium directum recusabat soluere censum Correctori, & fratribus Sanctissimæ Trinitatis de Vrbe ad quos peruenerat quasi esset super eo resolutum omne ius per deuolutionem, & disputato dubio extra Rotam contrariæ partes fuerunt firmatæ.

Et Domini sententiam A. C. qui ita senserat esse confirmandam. Siquidem census non fuit impositus super iure emphyteutico, quo enim casu procedere possunt rationes, & auctoritates in contrarium adduc-
1 tæ, † sed super dominio, & proprietate, cui impositioni dominus consensit, vt res perpetuò subiaceret oneri. Vnde deuoluta domo non potest à contractu discedere, quia perpetuò sibi præiudicauit. Afflict. *dec.* 212. *n.* 7. & 8. & consequenter cessat regula resoluto iure datoris sit extinctum ius receptoris.

Non obstat clausula, sino præiudicio census, & iu-
2 rium suorum, quoniam † illa clausula non refertur ad impositionem census cui expressè consensit & ius transtulit in emptorem census Ilsern. *in cap.* 1. *n.* 8. & 9. *Qui successor dar feud. tene.* Vbi addentes alios allegãr, sed refertur ad censum, vel canonem sibi debitum, & ad iura emphyteutica, quæ omnia retinere voluit, & retinuit, & ideò videmus domum fuisse deuolutam, non obstante hac impositione census, qua mediante domus directis iuribus suis non præiudicauit, & nihilominus remanet census. Et ita decisum fuit.

R. P. D. Mellino, Romana Saluiani Veneris 15. Aprilis 1622.

SVMMARIA.

1 *Hypotheca bonorum comprehendit etiam census.*
2 *Possessio debitoris census probatur ex instrumento assignationis dicti census eidem facta cum clausula constituti.*
3 *Constitutum transfert in constitutarium omnem possessionem naturalem, & ciuilem.*
4 *Clausula constituti contra tertium facit tantum qualem qualem probationem.*
5 *Possessio rei conuenti in Saluiano probatur per litis sustentationem.*
6 *Prohibita expressè alienari non veniunt in generali hypotheca bonorum. Intelligo respectu proprietatis secus quo ad fructus,* num. 8.
7 *Census differt ab illius fructibus.*
9 *Feudum licet non possit alienari possunt tamen alienari illius fructus.*

DECISIO CCCCIII.

RAphael vendidit vineam Constantio Sarnano, & Beatricis eius vxori, & pro residuo pretij dictæ vineæ in summa scutorum mille ducentorum egerunt hæredes dicti Raphaelis in vim Saluiani contra censum scutorum septingẽtorum possessum à domo professa, S. Simphorosæ ea ratione, quod olim victus census fuisset etiam possessus à dictis Constantio, & Beatrice, sed Iudex ab A. C. deputatus coram quo dictum iudicium intentatum fuit tulit sententiam absolutoriam ad fauorem dictæ domus professæ.

Proposito autem dubio semel, atque iterum an dicta sententia esset confirmanda vel infirmanda, tandem Domini dixerunt esse infirmandam. Quoniam cùm hæredes Raphaelis plenè probauerint extrema Saluiani, nempè creditum illorum cum hypotheca, possessionem antiquorum Constantij, & Beatricis debitorum, & posteriorem domus professæ ratæ conuenæ illius debebatur omnino immissio vigore Saluiani. *§. item Seruiana, & ibi* Aret. *in fin. & aly. Instit. de actio.* Rota *conf.* 14. *n.* 3. *l.* 2. Sutd. *conf.* 131. *n.* 1. *& dictum fuit in Interamnensi Saluiani 14. Nouembris 1611. coram* R. P. D. meo Manzanedo, & proinde Iudex iniustè absoluit domum professam. De credito autem constabat ex publico instrumento venditionis vineæ in actis exhibito vbi hypotheca, & obligatio amplissima omnium bonorum emptorum inserta fuit, in † qua comprehendi etiam censum ad effectum, vt creditor competat Saluianum non est quod dubitetur ex congestis à Modern. Roman. *de Saluian. Inspect. 3. cap. 2. n.* 211. Roder. *de annu. reditib. lib. 1. q.* 18. *n.* 15. & Modern. Perus. *de censib. part. 2. cap. 2. q. 1. art. 6. n. 3.*

Quod † verò census fuerit possessus ab illis coniugibus debitoribus innotescebat ex alio posteriore Instrumento assignationis ipsis factæ per Gasparem de Cansonibus ad computum pretij cuiusdam vineæ, vt *in simm. num.* 2. In qua assignatione adest etiam clausula constituti, & † proinde per eam fuit transfusa omnis naturalis, & ciuilis possessio in ipsos coniuges, *l. quod nec. ff. de acquir. possess.* Rol. *conf.* 45. *num.* 2. *lib.* 3. Tiraq. *de clausul. constitut. part.* 1. *n.* 5. Rota *decis.* 462. *num.* 4. *part.* 1. *diuers.*

Sed

Sed quoniam posset dubitari, quod non pateat Gaspatem constituentem possidisse præfatũ censum, nec etiam † clausula constituti probet possessionem coniugum contra domũ professam vti tertiam quicquid esset contra ipsum cõstituentẽ sed tantum faciat qualem qualem probationem, Doct. *in l. quamuis, §. si vend. C. de acq. possess.* Soc. *sen. conf.* 183. *n.* 14. *lib.* 2. Afflict. *dec.* 355. *n.* 4. Rota *decis.* 389. *n.* 3. *part.* 1. *diuers.* fuit datum aliud Instrumentum confectum 23. Decemb. 1613. & exhibitum à domo professa vbi asseritur istum censum fuisse possessũ à præfatis Constantio, & Beatrice Possessio † autem domus professæ iustificatur ex eo, quod licem hucusq; domus professa sustinuerit. Caput. *dec.* 369. *n.* 1. *p.* 2. & Rota passim admittit, præsertim concurrentibus aliis adminiculis, quæ hic non deficiebãt. Nec obstare visum fuit quod Gaspar præfatus in illa assignatione expressè prohibuerit alienationẽ huiusmodi cẽsus, & voluerit, vt perpetuò starent pro euictione vincæ, & † proinde huiusmodi census, tanquã prohibitus alienari non comprehẽdatur sub illa generali hypotheca ad fauorem Raphaelis apposita in Instrumẽto ad Bart. *in l. Cod. §. instit. n.* 5 *ff. de leg.* 2. cum aliis. Quoniam pro responsione fuit consideratum magnũ discrimen constituti † inter cẽsum & illius fructus. Ille enim consideratur tanquã fons principalis, seu quædã proprietas, quam Doct. ius percipiendi annuam pensionẽ appellant hic autem vti prouentus ab eo prouenientes Card. Mantic. *dec.* 14. *n.* 8. *&* 9. Modern. Perus. *de censib. quæst.* 71. *aliàs part.* 2. *cap.* 2. *q.* 2. *art.* 6. *n.* 25.

Vnde obiectum intraret si hæredes egissent aliqua actione, ex cuius victoria distractio, seu alienatio proprietatis, seu sortis principalis census sequeretur: Sed cum egerit Saluiano cuius † finis est ex fructibus dumtaxat, illibata remanente sorte principali, satisfactionem crediti obtinere non censebitur contrauentum prohibitioni alienationis census per dictam hypothecam, & exactionem fructuum conferunt tradita per Molin. *de Primogen. Hyspan. lib.* 1. *cap.* 13. *n.* 33. *in fin. & cap.* 20. *n.* 11. cui, & illud affine quod quamuis † feudum sit inalienabile eius tamen fructus possunt hypothecari, & alienari Ias. *&* Faber. *in d. §. item Seruiana Instit. de act. idem* Ias. *in l. fin. num.* 28. *C. de iur. emphyt.* Crau. *conf.* 197. *num.* 2. *late* Modern. Roman. *de Saluian. Inspect.* 3. *c.* 2. *n.* 72. Alioquin inanis omnino, & ridicula fuisset dicta assignatio census, si coniuges perpetuò, & proprietatem census, & illius fructus conseruare, & non distrahere tenerentur, & propterea illa commoditas percipiendi fructus, quam coniuges debitores habebant vigore dictæ hypothecæ fuit translata in Raphaelem creditorem, & illius hæredes.

Et quoniam huiusmodi resolutio emanauit cum præsuppositio quod Raphael vendiderit vineam nedum Constantio, sed etiam Beatrici, & hoc præsuppositum non subsistit in facto, quia Instrumentum venditionis cantat tantum in persona Constantij, & ideò Raphael habet dumtaxat hypothecata bona illius, & non Beatricis; & consequenter videtur quod solum contra fructus medietatis huius census hæredes Raphaelis potuerint Saluianum intentare. Ideò libenter super hoc Dominos meos consulo.

Et ita Informantibus tantum dictis hæredibus resolutum fuit.

R. P. D. Caualerio Vrbenetanæ Censuum Veneris 9. Iunij 1623.

SVMMARIA.

1 *Fructus ex censu extincto non debentur.*
2 *Pars obueniens in diuisione acquiritur ei, cui assignatur absque alia traditione.*
3 *Confessio præiudicat etiam hæredibus confitentis.*
4 *Testium dicta recipiunt interpretationem à scripturis.*

DECISIO CCCCIV.

DOmini censuerunt mandatum A. C. esse reuocandum fuit enim relaxatum pro fructibus censuum, qui fuerant per redemptionem extincti, *l. 1. C. quand. lic. ab emption. discedere*, & † consequenter ex illis nulli amplius fructus debebantur. Caputaq. *dec.* 103. *part.* 1. *fuit dictum in Romana census* 20. *February* 1612. *coram* R. P. D. meo Pamphilio, *& aliàs sæpè.*

Neque videbatur obstare, quod census isti fuerint acquisiti per Franciscum, & eius nomine, & sic non potuerint per Carolum fratrem retrouendi, & extingui, & propterea bene potuerit agi contra debitores pro fructibus, ac si census non fuissent extincti. Nam considerabatur quod inter Franciscum & Carolum, & Petrum Antonium fuit facta diuisio in qua inter cætera fuerunt Carolo assignati census controuersi, & sic † fuerunt effecti ipsius etiam absque aliqua traditione. Bart. *in l. & ideo n.* 3. *vers. eadem ratione, ff. de cond. furt.* Specul. *in tit. de secund. Decret, §. videndum restat. n.* 50. *circa fin. vers. iam per diuisionem.*

Licet autem hæc diuisio non fuerit exhibita in scriptura authentica tamen illius veritas ex pluribus apparebat, nam eius mentionem fecit, & confessus est idem Franciscus in suo testamento illam confirmando, † quæ confessio, & approbatio præiudicat etiam Dominæ Constantiæ illius hæredi Rol. *cons.* 11. *n.* 45. *lib.* 2. Menoch. *cons.* 2. *n.* 273. Concurrebat etiam depositio testium, qui affirmabant fuisse assignatos Carolo per Franciscum plures census, qui testes licet non specificarent, cuiusnam essent isti census, tamen satis declarari videbantur ex ipsamet scriptura diuisionis: cùm non sit dubium, quod testium † dicta recipiant interpretationem à scripturis Butr. *in cap. ad audientiam numero* 12. *de præscriptione*, Farinacc. *de testib. quæst.* 68. *num.* 9.

Insuper accedebat obseruantia, quia fructus dictorum censuum tàm post diuisionem ante obitum Francisci, quàm post eius obitum fuerunt exacti à Carolo. Præterea post factam diuisionem fuerunt descripta in catastro bona per dicta diuisionem obuenta Carolo.

Ex quibus satis clara reddebatur obseruantia, & veritas dictæ diuisionis, & per consequens concludebatur dictos census potuisse à Carolo retrouendi tanquam à vero domino, neque potuisse amplius peti fructus ex illis. Quia decurso ante extinctionem fuerant soluti Carolo, & post extinctionem non amplius currebant, & ideò mandatum A. C. pro fructibus tanquã iniustum visum fuit esse reuocandum.

R. P. D Veroſpio, Ciuitatis Castellæ census, Lunæ 27. Nouembris 1612.

SVMMARIA.

1 *Manutentio est concedenda administratori testamentario hæreditatis adhuc non adiæ.*
2 *Manutentio denegari non potest possidenti.*
3 *Liber mercatoris probat etiam contra Tertium si adsint adminicula.*
4 *Exceptio requireas altiorem indaginem non admittitur in iudicio summariissimo manutentionis.*

DECISIO CCCCV.

CRescentius de Crescentiis q. Salustiæ Cerinæ filius cum se manuteneri prætenderet in exactione censûs annui scutorum ducentorum decem ab hæredibus, q. Ioan. Vincentij Vitelli in cuius possessione fuit coram me firmatum sub die 12. Maij præteriti dictam Salustiam excitisse dubio per me proposito resolutum
1 fuit † administratori hæreditatis eiusdem Salustiæ mandatum de manutenendo esse concedendum quia non adita, vt in casu nostro, hæreditate manutentio debetur administratori testamentario qui non sibi, sed hæredi possidet ex allegatis per Menoch. *de retinenda remed. 3. n. 64. & seq. & de adipisc. rem. 4. q. 37. n. 286.*

De possessione autem Romuli Cerrini administratoris in testamento relicti satis apparere videtur ex partitis pro parte Crescentij datis, ex quibus constat huiusmodi censum ab anno 1608. quo Salustia decessit vsque ad annum 1612. fuisse solutum. Vnde
2 stante possessione ex dictis partitis probata † manutentio denegari non potest. §. *retinendæ Instit. de Interd.* Bart. *in l. 1. §. fin. num. 14. ff. vti possid.* Alex. *cons. 92. n. 4. vers. quod autem in possessione lib. 1.* Rip. *in l. naturaliter. §. nihil commune num. 156. ff. de acq. possess.* Rol. *cons. 9. num. 19. lib. 3.*

Et licet præfatæ solutiones ex partitis libri mercatoris eliciantur, † qui tamen sunt adminiculatæ etiam
3 contra tertium probant. Rota *dec. 385. n. 2. part. 1. diuers.* Afflict. *dec. 402.* Dec. *cons. 510. n. 3. Surd. dec. 105. & seq.* & fuit dictum in ista causa vt in d. decisione coram me facta vbi adminicula recensentur.

Nec obstat Marchionem Vitellium esse cum beneficio *l. & Inuentarij hæredem illius*, qui censum vendidit, nam cum ipsæ pluries soluerit, & sic dictam hæreditatem in quasi possessione exigêdi constituerit, non valet hodie sub prætextu quod non adsint bona solu-
4 tionem retardare. Talis † enim exceptio cum altiorem indaginem requirat in hoc summariissimo possessorio non admittitur. Dec. *cons. 19. & cons. 467. n. 17.* Afflict. *dec. 119. n. 7.* Neuiz. *cons. 56. n. 3.* Caputaq. *dec. 342. n. 4.* Et fuit dictum *in causa Auximana hæreditatis 16. Martij 1606. coram* Illustrissimo Cardinale Lancellotto, *& in causa Tiraſonensis Cappellæ 10. Mart. 1606. coram* R.P.D. meo Pamphilio.

R. P. D. Pirouano, Lucerina census Lunæ 10. Nouembris 1614.

SVMMARIA.

1 *Venditor tenetur de euictione rei venditæ.*
2 *Error notarij non potest nocere nec alterare actum.*
3 Constito, &c. *hæc clausula est contenta solo facto omissa Iuris indagatione.*
4 *Sententia quod sit valida præsumitur.*

DECISIO CCCCVI.

IN hac eadem causa fuit resolutum censum fuisse nulliter constitutum ex eo, quod pretium in illius venditione non fuerat præsentialiter exbursatũ, iuxta formam constitutionis S. mem. *Pij V.* de censib. Verum cum Spathaforę pro validitate habuerint recursum ad Sanctissimũ, & obtinuerint rescribi, vt cõstito de vero credito, cum quo dictus census fuit factus sanaretur defectus pecuniæ non numeratæ. Idcò sequendo formam rescripti Dubitaui. An constet de vero credito.

Et constare fuit resolutum si iura producta per Spathaforam sunt in forma probanti. Ex serie enim facti, quæ datur apparet. Quod Cæsar Spathafora & Nicolaus Cornarius vendiderunt quædam bona de anno 1550. Angelæ Fagiolæ pretio scutorum quingentorũ, quæ cùm fuerint euicta coactus fuit Spathafora venditor de anno 1565. pro restitutione dicti pretij constituere super eius bonis annuum reditum scutorum quinquaginta ad fauorem eiusdem Angelę emptricis, quæ ex inde de anno 1568. pro damnis, & interesse obtinuit in consilio regio eundem Spathaforam condemnari in scutis quingentis pro quibus imposuit similem censum responsionis scutorum quinquaginta. Vnde cùm Nicolaus cuius personam hodie representant Lollij fuerit venditor medietatis bonorũ pari tenebatur damnum partis euictionis cuius occasione fuit de anno 1570. impositus census de quo agitur & consequenter creditum Spathaforæ verum est in substantia, & pertinentia cùm ab euictione procedat, & contra venditores agatur, qui de ea tenentur, tàm † re ipsa, *l. cum dubitatur. C. de euict.* Dec. *post alios cons. 483. n. 15.* Quam vigore expressæ obligationis, *l. cum* Glos. *magn. ff. de euict.* Bald. *in l. cum testamento n. 4. vers. nam si res euincatur, C. de testamento manum.* Didac. *var. resolut. l. 3. cap. 17. in princ.* Afflict. *in cap. 1. n. 1. cum aliis seqq. si de feud.* Vassall. *ab aliis fuer. Interd.*

Nec visum est Dominis posse dubitari de veritate instrumenti venditionis factæ Angelæ ex eo, quod legatur stipulatur de anno 1500. Regnante Carolo V. & Ioanna eius matre qui eo tempore in humanis non fuerunt. Quia, & si legatur in scriptura de eo anno confectum Instrumentum: error tamen notarij manifestus, & patens deregebatur, quod de anno 1550. dicere volebat. Quia eadem die 8. Maij 1550. Angela locat eadem bona d. Cæsari, & Nicolao venditoribus sub eisdem coherentiis descriptis prout fuerat in antecedenti Instrumento vendita, & regulare † est quod error notarij, neque nocere, neque actum alterare potest, *l. 2. C. de error. aduoc.* Bart. *in l. si librar. in princ. ff. de reg. iur.* Rom. *cons. 170. n. 3.*

Non obstat quod de certa persona debitoris non constet cum alter ex venditoribus qui asseritur præcessor fratrum de Lolliis in instrumento venditionis de anno 1550. nuncupetur Nicolaus Corlianus, in locatione autem denominetur, Nicolaus Cornago in instrumento autem census de quo agitur dicatur Nicolaus Cornarus. Quia istud cognomen in serie processus in Consilio Regio agitati in multis locis apparet variatum, & corruptum, aliquando enim vocatur Nicolaus Corlianus, aliquando Cornarius, aliquando Corna verum semper fuit vniformis demonstratio loci, nempe de ciuitate Luceriæ Apuliæ quia sufficit vbi secunda demonstratio non est in totum falsa, sed dumtaxat corrupta, & de alia persona partes sensisse non probetur, ita vt res in controuersiam deducatur secundum formam, quam præscripsit Paulus in l. duo sunt Titij de testam. tut.

Demum non obstat, quod census fuerit creatus per viam transactionis, cuius obiectum est res dubia, & incerta, & quod Nicolaus, & Cæsar contraxerint, & vendiderint bona nomine Pompeij, qui post modum ratificauit, & ratificationẽ subsecuta euictio non pertinet ad Cæsarem, & Nicolaũ sed ad Pompeium, cuius personam representant Lollij. Quia ad primum dicebatur nos, non versari in canonizatione crediti ad effectum executionis, sed ad iustificationem clausulæ constito, &c. † Quæ contenta est solo facto omissa iuris indagatione an bene, vel male Nicolaus fuerit condemnatus, cum interim pro validitate sententiarũ, quæ concurrunt in præsenti, † præsumatur Alc. *de præsumpt. reg. 2. præsumpt. 13.* Surd. *dec. 106. n. 9. & cons. 39. n. 7. lib. 1.* Ad secundũ verò fuit responsum, quod ratificatio Pompeij non liberat Cæsarem, & Nicolaum, qui nomine

nomine Pompeij non vendiderunt, sed eorum propriis nominibus,& in solidum, quo casu cum vtraque obligatio sit comparibilis omnes de euictione obligati reman serunt. Et ita, &c.

R. P. D. Buratto Lucerina census Veneris 1. Martij 1619.

SVMMARIA.

1 *Iura debent extrahi citata parte, & per compulsum aliàs non dicunt in forma Probanti.*
2 *Acta si integra non transportentur nihil probant.*
3 *Auctor cui ijs fuit intimata, debet illius defensionem suscipere aliàs sibi imputet.*

DECISIO CCCCVII.

SEntentia Regalis declaranit censum annuum scutorū quinquaginta alias de anno 1570. impositū per Iosephum,& Octauium fratres de Lolliis ad fauorem filiorum Cæsaris Spathaforæ fuisse validum, & causa in gradu appellationis illorum de Lolliis coram me pendente dubitaui. An esset confirmanda, vel infirmanda. Et quia fundamentum illius erat, quod licet esset impositus absque numeratione pecuniæ contra formam Bullæ fel. record. *Pij V.* tamen constabat de vero credito dictorum de Spathaforæ,& sic erat satisfactū clausulæ appositæ in commissione sanatoria pro eis impetrata à sanctissimo constito de vero credito.

Veritas autem crediti deducebatur, quia dictus q. Cæsar eorum pater,& Nicolaus auctor dicti Octauij, & aliorum de Lolliis del 1550. vendiderunt Angelæ Fagiolæ quædam stabilia cum promissione euictionis in forma, quorum deinceps secuta fuit euictio,& illius occasione dicti de Spathafora condemnati fuere per sententiam Magnæ Curiæ Vicariæ ad quantitatem euictam,& ad damna,& interesse, *vt in summa Octauij n. 3.* pro quibus ipsi de anno 1565.& 1568. imposuerunt duos annos census sortis in totum scutorum mille ad fauorem d. Angelæ empticis prout plenius continetur in decisione coram Domino meo Pirouano sub die 30. Nouembris 1614. Et sic dicti de Spathafora pro medietate dictorum scutorum mille erant creditores d. Nicolai coobligati dicti Octauij,& aliorum de Lolliis dicti Nicolai successorum.

Quam sententiam Dñi hodie dixerunt esse confirmandam. Iustificatur enim ex d. decisione,& ex fundamento obligationis d. Nicolai, & successorum de euictione realiter secuta contra dictam Angelam empticem, de qua etiam hodie plenius constat, tum ex actis nunc productis per ipsum Octauium del 1569. factis super liquidatione fructuum perceptorum ex dictis bonis per DD. Florellam,& Maximilianum eius hæredem, vt in eius *summ. n.* 11. quæ licet informis, vt infra dicetur probant tamen contra ipsum producentem, tum ex confessione dictorum de Lollis, de qua in instrumento del 1576. de quo infra, adeò vt de illa dubitari non possit.

Nec quicquam facit decretum manutentionis per Angelam super d. bonis obtentum de anno 1556. 28. Octobris & confirmandum 6. Maij 1557. Quia vltra generalem responsionem de qua infra, quod hic iura non sunt in forma probanti, nihil releuat; quia fuit obtentum longè ante dictam sententiam, & euictionem secutam de anno 1565.

Principale verò fundamentum dictorum de Lolliis erat in nullitate,& iniustitia dictæ euictionis ex defectu scilicet legitimationis personæ euictionis, probationis crediti d. Florellæ,& quod bona euicta non spectabant ad Pompeium debitorem dotis dictæ Florellę.

Quod tamen visum fuit Dominis non obstare, tum quia iura,& scripturæ ad hoc pro Lolliis nouiter exhibitæ † non sunt in forma probanti, nec extractæ citata parte,& per compulsum prout de iuribus productis pro Spathaforis alias fuit in hac causa resolutum sub die 18. Decembris 1615. Et necessarius fuit nouus compulsus, super cuius validitate fuit facta alia resolutio sub die 26. Iunij 1617. tum quia non constat † quod sint integra prout esse deberent ad concludendum iniustitiam euictionis,& ideò vel ex illis nihil penitus probatur, vel quarenus aliquod resultaret cessare visa fuit difficultas, quia vltra quod lis mota per Maximilianum tanquam hæredem d. Florellæ fuit ad instantiam D. Angelæ intimatam tam d. de Spathafora quàm Gaspari hæredi dicti Nicolai,& auctori dictorum de Lolliis, qui etiam constituit procuratorem ad comparendum in illa causa, *vt in summar. in responsionibus pro Antonion. 1.* Et † ideò cum d. Gaspari fuerit intimata dicta lis,& debuerit defensionem suscipere, sibi est imputandum si euictio secuta fuit.

Nec consequenter dicti de Lolliis eius successores possunt de illius iniustitia opponere, quæ processit ex culpa eorū auctoris,& cessat difficultas ex transactione inita de anno 1576. in qua dicti Lollij expressè confessi sunt dictam euictionē, illiusq; iustitiam cum relatione ad dictum instrumentum dictæ venditionis, & expressione illius diei,& anni affirmátes se ad illam teneri, & approbantes conditionem tàm dictorum de Spathafora, quàm ipsorummet vigore illius factam,& recipientes promissionem scutorum trecentorum triginta per totum mensem Septemb. proximi à Maximiliano euincente eiusque fratre vti hæredibus Pompei, qui in dicto instrumento venditionis accessit tanquam fideiussor pro dicta euictione pro sua rata *vt latius in d. summ. Antonij n. 7.*

Et ita est resolutum.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Romana census, Veneris 28. Iunij 1613.

SVMMARIA.

1 *Pacta sunt seruanda.*
2 *Actio ad deponendum ad effectum immittendi oriens ex contractu est in rem scripta.*
3 *Actio in rem scripta competit contra quemcunque possessorem.*
4 *Cessionarius succedit in locum, & ius cedentis.*

DECISIO CCCCVIII.

PRætendebat Angelus Palonius censum de quo agitur tanquam pro dote suæ vxoris hypothecatū, & super quo eadem vxor obtinuerat mandatum, ad se spectare,& propterea legitimè sortē principalem sibi debuisse solui pro obtinenda retrouenditione, & extinctione dicti census. Et Rota quicquid sit de præfatis quia multa opponebantur ad effectum consequendæ retrouenditionis, & extinctionis contrarium censuit ea ratione, quia Iulius Cæsar primus vir vxoris Palonij emit hunc censum à Communitate Calcatæ cum recognitione bonæ fidei D. Flaminij de Anguillaria, vt adimpleret suam obligationem erga D. Iuniperam Saluiatam. Ipsa enim à præfato D. Iulio Cæsare emerat quandam domum,& voluit pro eius cautione quod pecuniæ inuestirentur in aliquo censu, vel locis

montium non vacabilium & in euentum retrouenditionis, seu extinctionis pecuniæ depositarentur penes montem Pietatis ad effectum reinuestiendi cum scientia, & consensu ipsius D. Iuniperæ, & vigore istius obligationis fuit emptus census præfatus habendo relationem ad hoc instrumentum, & propterea dato quod census præfatus sine aliqua difficultate spectaret ad Palonium nihilominus ipse non poterat exigere pecunias; sed deponendæ erant penes montem Pietatis ad effectum præfatum.† Pacta enim sunt seruanda *l.1.& l.Iurisgentium §.Prætor. tit. ff. de pact.*

Non obstat quod neque Domini de Biscia, neque Palonius interuenerunt in præfato contractu, quia † actio ad deponendum ad effectum inuestiendi cum oriatur ex contractu est actio personalis in rem scripta, Ias. *in Rubr. ff. si cert. pet. n.6.* & propterea competit † contra quemcunque possessorem, vt idem Ias. *in loco prælegat.* Tiraq. *de retract. Lignag. §.8. Glos. 5. n.6. & seqq.* Vnde cum Domini de Biscia successerint in locum, & ius, D. Flaminij † possunt petere huiusmodi depositum ad effectum inuestiendi. *l. cum à matre C. de rei vendic. & l. ex qua persona, ff. de reg. iur.* Ex regula enim præfata Domina Iunipera potuisset agere contra ipsos tanquam debitores census, vt scilicet staret pro euictione domus emptæ à D. Iulio Cæsare.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Romana census, Lunæ 14. Martij 1616.

SVMMARIA.

1 *Depositum non potest exbursari nisi seruata lege dicta tempore depositionis.*
2 *Successor vtitur Iure competente ei, in cuius locum succedit.*

DECISIO CCCCIX.

CEnsus de quo agitur fuit emptus per Iulium Cæsarem de Rubeis à Communitate Calcatæ precio scutorum quingentorum, & illius recognouit bonam fidem Dominus Anguillaria, & cum Dñi de Biscia successores d. D. de Anguillaria velient extinguere huiusmodi censum, & pretium deposuerint, sicuti illud non debuit consignari Palonio, neque hodie deber consignari eius hæredibus, & sic est persistendũ in decisione facta die 28. Iunij 1613. Ratio Dominorum fuit quia dictus D. Iulius Cæsar emit dictum censum ex parte pecuniarum redactarum ex venditione domus factæ bon. mem. Iuniperæ Saluiatæ cum obligatione illas inuestiendi pro securitate d. Dominę Iuniperæ, & cum pacto reinuestiendi, & quod pretium non posset consignari nisi sub idonea cautione de eius consensu & interim donec præfata, fierent pecuniæ deberent stare sub deposito non consignando, nisi data cautione de reinuestiendo d. pecunias, aut vice illius
1 reinuestitis, quare † consignatio pecuniarum nullo pacto fieri potest hæredibus Palonij pro consequenda retrouenditione nisi seruatis præfatis ex latè deductis per Surd. *in dec. 260. n.12. & seqq.*

2 Et non † est difficultas, quod sicuti præfata afficiebant Iulium Cæsarem, sic etiam afficiant hæredes Palonij cùm prætendatur censum peruenisse ad Claricem in secundo matrimonio vxorem Palonij. à qua ipse causam habuit, & quod de huiusmodi pacto possunt dare Dñi de Biscia, sicut poterat dare Dominus Anguillaria cum habeant causam ab ipso: & hoc etiam dicebatur procedere ad effectum retrouenditionis, non autem vt fiumetur legitimè causam prouenisse ad Claricem, quia hoc fortiter impugnabat Dñi de Biscia de quo si opus erit poterit particulariter videri.

R. P. D. Buratto Romana census Veneris 4. Iulij 1618.

SVMMARIA.

1 *Possessio auctoris suffragatur successori ad effectum manutentionis.*
2 *Cessio incorporalibus habet vim traditionis.*
3 *Quasi possessio exigendi probatur ex Instrumento quietationis.*
4 *Quasi possessio exigendi acquiritur per vnicam solutionem sibi factam.*
5 *Solutio præsumitur facta nomine proprio soluentis nisi aliud suadeant coniecturæ.*
6 *Soluens pro alio magnam quantitatem præsumitur soluere de pecunijs debitoris.*
7 *Nemo præsumitur velle iactare suum.*
8 *Recognitio publica scripturæ non est necessaria, nisi parte opponente, & num. 11.*
Maximè in iudicio possessorio, num. 12.
9 *Exemplum scripturæ probat absque recognitione partis non opponentis.*
10 *Scripturæ priuatæ, etiam non recognita probat si pars non opponat.*
13 *Recognitio scripturæ potest quandocunque fieri, & quando pars opponit etiam post sententiam.* ibid.
14 *Scripturæ informes probant si pro eis stet obseruantia.*
15 *Possessio præsumitur continuata, & animo retenta etiã post decennium, si ab alio non fuerit naturaliter occupata.*
16 *Pensio si per triginta annos non fuerit petita non amittitur ius illam exigendi.*
Limit. *si fuerit denegata, & pensionarius acquieuit.*
17 *Quasi possessio exigendi ad effectum manutentionis, non amittitur per negligentiam etiam triginta annorum.*

DECISIO CCCCX.

FVit per Dominos decisum dandum esse Domino Vespignano mandatum de manutenendo in quasi possessione exigendi fructus census de quo agitur, & fundamentũ fuit quod possessio hæredum q. Michaelis exigendi dictos fructus, † quæ suffragatur eidem Vespignano eorum successori, & cessionario etiam ad effectum manutentionis, † cum in incorporalibus cessio habeat vim traditionis, *vt in istis terminis sæpius tenuit* Rota *prout in Rom. census 2. Iunij 1610. & 2. Maij 1611. coram* b. m. Penia, *& in Romana census 2. Iunij 1611. coram* R. P. D. meo Manzanedo *& in alijs causis.*

Quod autem d. auctores † fuerint in huiusmodi quasi possessione probatur ex publico instrumento anni 1602. solutionis scutorũ centum quinquaginta factæ per D. Petrum Venturam procuratorem R. P. D. Stellæ, & fratris debitorum d. census d. summæ scutorum centum quinquaginta cum declaratione quod soluebat de propriis pecuniis dictorum DD. de Stellis, & pro terminis vsque tunc decursis, & reportauit quietantiam ad eorum fauorem, vt in summa, Domini Vespignani nunc dato *num.* 2. quæ solutio non impugnatur per informantes pro DD. Stellis immo allegatur dictos fructus antea continuo solutos dictis hæredibus, & nihilominus vnica solutio, † & vnicus actus sufficit ad acquirendam quasi possessionem. Rip. *in cap. cum Ecclesia, n. 53. de caus. possess. & propr.* Rota *dec. 196. n. 2. part. 1. diuers. & sæpè dictum fuit.*

Nec

Nec dubitarunt Dñi, quin d. solutio fuerit facta de
5 ordine, & mandato dictorum DD. de Stellis. Quod † licet regulariter non præsumatur, tamen secus est concurrentibus adminiculis, & coniecturis *vt tantum fuit in Pacensi pensionis 1. Iulij 1596. coram* bon.mem. Card. Pamphilio *in Anconitana bonorũ de Leonellis 10. Iunij, & 20. Nouembris 1602. coram* Iusto, *in Auximana residentia 14. Decembris 1606. coram* R.P.D. meo Manzanedo, *& in Toletana pensionis 23. Iunij 1617. coram R.P.D. meo Pamphilio*, quæ hic concurrere videntur
6 tam † attenta notabili quantitate ad excludendam præsumptionem quod de propriis pecuniis soluerit
7 (cùm nemo præsumatur suum velle † iactare Gyg. *de pension. quæst. 48. n. 1.* Paris. *de resignat. lib. 10. q. 8. n. 55.* Cassad. *dec. 3. sub n. 4. vers. Item secundum* Rotam *de procur.* Rot. *dec. 2. de caus. poss. propr. in antiq. & in Pistoriensi pensionis 3. Iulij 1606. coram Illustrissimo Bononiensi.* Quam etiam quia in dicto instrumento asseruit, & tanquam procurator Dominorum de Stellis in eorum domo habitat, & alias etiam pro huiusmodi fructibus eorum seu alterius eorum nomine suscepit terminum coram, A. C. vt ex fide data à notario dicti tribunalis & etiam apparet de alia solutione del 1607. 1. Febr. per eum facta, *vt in d. summ. num. 1.*

De translatione autem, & cessione d. census facta per dictos hæredes ad fauorem Domini Vespignani cum clausulis constituti, & cessionis iurium, in amplissima forma constat per publica instrumenta de quibus *in d. summ. num. 10.*

8 Nec obstat quod non sint recognita, tum † quia de hoc nunquam fuit oppositum, & ideò fidem faciunt *per ea, quæ notat* Butr. *post Host. in cap. quoniam contra vers. quæro an pro d. instrumento sub n. 23. ibi vnde non habet de probat.* Abb. *in cap. 1. sub n. 3. versus finàbi vnum tamen nota. de instr.* Alex. *conf. 185. in fin. num. 13. vers. subdo etiam lib. 6.* Pur. *dec. 116. in princ. lib. 1. in nou. impress.* vt de exemplo producta † quod parte non opponente probet Dec. *in anth. si quis in aliquo n. 17. vers. 10. & vltimo fallit. C. de eden. & ibi* Soc. *in fin.* Purpur. & Bolognet. *vterque n. 32. & seqq.* Pur. *dec. 405. lib. 1. in*
10 *eadem impress.* & † de scriptura priuata Surd. *dec. 199.*
11 *in fin.* & in specie scripturæ non recognitæ † quod parte non opponente probet Caputaq. *dec. 99. num. 3. part. 2. & fuit dictum in Bononien. pecuniaria 22. Martij 1602. coram* Illustr. Card. Lancellotto *inter impressas*
12 *per* Zacch. *ad* Gallef. *de obligat. camer. dec. 104. n. 2.* & † in puncto in iudicio possessorio Bal. *in l. fin. in propos. n. 19. & seqq. C. de edict.* D. Hadr. *toll.* Rebuff. *in tract. de mater. possessor. art. 7.* Glos. 1. *n. 27.* & recognitio potest
13 quandocunque fieri † etiam post sententiam, & quando pars opponit, Aym. *conf. 150. n. 2.* Caputaq. *dec. 5. n. 5. part. 3.* prout de stilo Rotæ seruatur, *vt fuit dictum in Marsicana affictus 7. May 1612. coram* R.P.D. meo Manzanedo, *in Rom. societatis fundari 30. Ianu. 1617. coram* R. P. D. meo Verospio, *& notissimè in Adriensi Archipresbiteratus 30. Martij præteriti coram me.* Tum etiam quia, vltra vnum testem, qui recognouit, concurrit obseruantia ràm ex taciturnitate per annos quatuordecim dictorum hæredum, qui verosimiliter non tacuissent tanto tempore si census ad eos spectasset, quàm etiam ex dicta solutione scutorum
14 decem, & octo baioch. septuaginta quinque facta, & recepta nomine Vespignani, † quæ obseruantia tribuit fidem scripturis informibus. Cauet. *conf. 101. num. 4.* Rota *dec. 375. n. 4. part. 1. diuers.*

Nec obstat quod dicta quasi possessio fuerit amissa per lapsum decennij sine exactione. Nam vltra quod non constat de tali lapsu, cùm possessio non fuerit interuersa per denegationem solutionis cum acquies-
15 centia auctorũ, vel ipsius Vespignani, aut † per alium naturaliter occupata etiam post decennium ideò præ-

sumitur continuata, & animo retenta Inn. *in cap. quærelam, num. 3. & ibi* Abb. *n. 2. de elec.* Bald. *in l. 2. n. 44. & n. 50. C. de seruit. & acq.* Ruin. *conf. 165. n. 4. lib. 5.* Lambert. *de iur. patron. 1. part. 2. lib. quæst. 3. princ. art. 15. n. 3.* Couar. *in regul. possessor. 2. part. §. 1. n. 3. vers. at si consect.* Et in pensione † quamuis per triginta annos non pe- 16
tita Bertazol. *cons. ciuil. 47. n. 21.* & in specie ad effectũ manutentionis tenuit Rota *in Turritana tertiariarum 15. Aprilis 1592. coram* bon.mem. Cardinale Mantic. *inter impressas dec. 172. & in Aquilegiensi pensionis 21. May 1610. coram* R.P.D. meo Manzanedo.

Non obstat denique quod fructus census fuerint reseruati ad vitam Annæ relictæ q. Michaelis vt in instrumento impositionis illius *d. summ. n. 2.* de cuius tamen Annæ morte non constat, & potius adhuc videre præsumitur nam immo illius mors probatur ex d. instrumento solutionis scutorum centum quinquaginta, quæ fuit facta pro semestribus decursis post mortem dictæ Annæ.

Et ita conclusum vtraque parte informante.

R. P. D. Pamphilio, Romana census, Luna 20. Februarij 1612.

SVMMARIA

1 *Retrouenditio requirit actum retrosimilem consensum, & restitutionem pretij.*
2 *Censu extincto fructus non debentur.*
3 *Reseruatio iurium facta in retrouenditione census operatur dumtaxat respectu sortis, non autem respectu fructuum ex inde decurrendorum.*
4 *Census semel extinctus amplius non reuiuiscit. Intellige quando extinguitur per actum retrosimilem secus si per iurium confusionem* num. 7.
5 *Contractus resolutus non reuiuiscit. Maximè quando per resolutionem fit transitus ad alium contractum.*
6 *Recuperatio sortis principalis census est prohibita.*

DECISIO CCCCXI.

DOminis Flauius filius Matthæi Buccatini ex bonis D. Valerij de Vitinis de mandato congregationis Baronum distractis integram sui crediti satisfactionem tàm pro sorte principali, quàm pro fructibus censûs decursis consecutus fuit cum cautione de restituendo prioribus, & potioribus, & cum reseruatione suorum iurium. Vnde cùm postea partem crediti exacti anteriori creditori restituerit, & antequam illam à posteriore creditore recuperauerit elapsi fuerint plures anni & propterea Dom. Flauius vltra sortem prætenderet fructus census pro illa tota temporis intermedij, & partis restitutæ. Ideò supradicta die dubitauit.

An census de quo agitur censeatur extinctus. Dñi vnanimiter responderunt censum fuisse extinctum, & fructus non deberi ea potissimum ratione † quoniam 1
in casu isto interuenit actus retrosimilis consensus, & restitutionis sortis principalis prout in retrouenditione requiritur *per text. in l. 1. C. quand. liceat ab empt. disced. & l. ab empt. & ibi* Butr. & Doctor. *ff. de pact.* quo casu census dicitur extinctus, & † fructus non debentur, Verall. *decis. 163. part. 1. & fuit dictum in Romana Saluiani interd. 23. Iunij 1600. coram* bon.mem. Litta, *& in Rom. anterioritatis 4. Febr. 1608. coram* b.m. Iusto.

Nec obstare dixerunt quod solutio in casu isto fuerit facta cum obligatione de restituendo prioribus, & potioribus & cum reseruatione iurium, & quod propterea secuta restitutione partis crediti exacti primæua

iura, quo ad illam in suo robore permanserit. Quia
3 fuit † responsum supradicta potuisse solum operari quo ad sortem principalem,& fructus ante solutionẽ decursos quod scilicet pro illis D.Flauius in casu euictionis possit redire ad primæua iura saltem vtili actione,& æquitate Tan.*dec.*117.*& in istis terminis fuit decisum in d. Romana anterioritatis coram* bon.mem.
4 Insto,non † autem vt census semel extinctus in euentu euicti pretij reuiuiscat *ex regula,l.inter stipulantem, §.sacram.in princ. ff.de verb.obligat.& l.qui aream.ff.de solut.*Quæ maximè haber locum in contractu cẽsus in
5 cuius † extinctione fit transitus ad alium contractum retrouenditionis,*vt per* Surd. *cons.*145.*post n.*35.

Et hoc comprobatur ex *eo* quod licet D.Flauius restituerit partem crediti semel exacti illam postea recuperauit,quod facere non potuisset,si census reuixisset cùm ex constitutionibus Apostolicis super modo
6 creandi cẽsus † sit omnino prohibita recuperatio sortis census *vt fuit dictum in causa Romana census* 25. *Nouemb.* 1593. *coram* bon.mem.Card.Pamphilio.

Minus obstare *decisionem in causa Romana fructuum census* 21.*Iunij* 1609. *coram* R.P.D.*meo Canalerio*, quia vltra quod articulus non fuit particulariter discussus, sed incidenter ad effectum manutentionis, decisio illa in sequentibus disputationibus fuit deducta in controuersiam,& Dñi in ea habuerunt maximam difficultatem; & causa pendet adhuc indecisa, nec loquitur in istis terminis vt patet, ex eius lectura.

Nec demum refragari quod dicitur de Tertio, qui si vigore bullæ Gregorianæ retrahat venditionem factã censuario census per iurium confessionem semel extinctus reuiuiscat *ex dec.in causa Romana census* 10.
7 *Maij* 1589. *coram bon.mem. Card. Seraph.* † quia pro responsione Domini dicebatur maximam esse diuersitatem inter extinctionem per actum retrosimilem solutionis factam vt in casu isto,& per iurium confusionem nam quando fit extinctio per iurium confusionem Dñs census non intendit illum particulariter extinguere, sed extinctio prouenit ex incompatibilitate, quæ resultat ex eo quod res sua nemini potest seruire,& non potest esse eadem persona creditor, & debitor vnde nimirum si cessante incompatibilitate census reuiuiscit sed aliud est in casu isto in quo partes per actum retrosimilem solutionis censum omnino extinguere voluerunt nec quo ad illius extinctionem, vt d.est, conditionem aliquam seu iurium reseruationem apposuerunt,& sic illa decisio non applicatur.

Et ita decisum fuit.

R. P. D. Buratto, Reatina census, Veneris 1. *Februarij* 1619.

SVMMARIA.

1 *Contractus factus à minore ex falsa causa est nullus.*
2 *Proœmium demonstrat causam finalem.*
3 *Causa finalis contractus ea est sine qua contrahentes non fuissent contracturi.*
4 *Causa originalis est attendenda.*
5 *Falsitas causæ seu error in parte vitiat totum contractũ quando contrahentes non fuissent aliter contracturi.*
6 *Contractus nullus non potest ex æquitate sustineri quando deficit consensus contrahentium.*

DECISIO CCCCXII.

PRoposui iterum dubium an esset standum in decretis quoad scuta quadringenta de quibus vnus ex Dominis dubitabat in vltima resolutione facta sub die 22.Iunij præteriti.Et Domini affirmatiuè responderunt eodem fundamento falsitatis causæ quo moti fuerant respectu scutorum sexcentorum. Putarunt enim Pagnotti se posse cogi ad extinguendum censum pro d. summa scutorum sexcentorum virtute prætensæ accollationis, & obligationis paternæ, & quia Marianus,qui fuerat fideiussor pro Sinibaldis in toto censu scutorum mille emerat prædium censuatũ seu illius partem cum accollatione d. census pro rata scutorum quadringentorum volebátque semetipsum à d.obligatione,& prædium per eum emptum à censu liberare, cùm Dominus census non posset cogi illum pro dicta rata scutorum quadringentorum extinguere, *vt dixit* Rota *in Rom.census* 19.*Decembris* 1593.*coram* Cardinale Pamphilio, *& in alijs*, ideò dubitantes Pagnotti se cogi ad exbursationem dictorum scutorum sexcentorum,nec habentes manuales pecunias, vt in instrumento dicitur receperunt d. scuta quadringenta à dicto Mariano cum accollatione totius census. Vnde † cùm causa huius accollationis esset falsa corruit 1
in totum ipsa accollatio, & obligatio *iuxta plene deducta in prima decisione coram* R.P.D.Pamphilio,*& in alia* 27.*Nouembris* 1617. *coram me.*

Quod autem causa fuerit finalis probatur tum † 1
quia est proœmialis vulgata, *l.fin.vbi* Bart.*& alij, ff.de hæred. instit.* tum quia sine ea Pagnotti non erant ita contracturi † *l.*Damas*l.in summa.§.id quoque.ff.de con-* 2
dict. indeb. cum aliis per Mantic. *de tacit.lib.*3.*tit.*12.*n.* 26.*&* Rota *dec.*187.*n.*4.*&* 5.*part.*1.*in recent.* Quodq; Pagnotti in se non accollassent censum pro rata scutorum quadringentorum cum promissione illam extinguendi nisi rimuissent compelli posse ad soluendum d.scuta sexcenta certissimum visum fuit prout nec esse attendendum receptionem scutorumquadringentorũ per eos factam,sed † causam originalem præ- 4
fatæ accollationis,*l.inter datas vbi* Glos.*in verb.titulus, & in verb.seq.de fideiuss.* Surd. *dec.*212.*n.*15.*cons.*198. *num.*15.*& cons.*101.*n.*36. Sicque cessat difficultas an causa pro parte falsa vitiet in totum,cùm fuerit in totum falsa. Quamuis † etiam error seu falsitas in parte 5
vitiet totum contractum, quando contrahens si falsum sciuisset nec ita contraxisset ex allegatis in fine primæ decisionis coram me in hac causa factæ.

Nec † stante defectu consensus ex dicta causæ fal- 6
sitate resultante subest aliqua æquitas sustinendi contractum,tanto minus,quia Pagnotti non negant restitutionem scutorum quadringentorum, sed tantum se ad fructuum solutionem teneri vigore accollationis præfatæ ex falsa causa factæ. Ex quibus Dñi steterunt in decisis etiam quo ad scuta quadringenta solis Pagnottis informantibus parte tamen pluries intimata.

R. P. D. Pamphilio, Farfensis Pecuniaria Luna 30. *Ianuarij* 1617.

SVMMARIA.

1 *Correus qui emit totum censum agit contra correum ad solutionem census demptæ eius rata,&* n.5.
2 *Cessionarius succedit in ius cedentis.*
3 *Cessionarius potest cogere debitorem cessum ad soluendum sibi id quod debebat cedenti.*
4 *Pecunia præsumitur soluentis nisi constet illum eam habuisse.*

DECISIO CCCCXIII.

ALexander Lucarellus, Ioseph de Benedictis, & consortes omnes in simul super eorum bonis certis

certis finibus designatis de anno 1600. annuum censum scutorum quinquaginta quatuor imposuerunt illúmque pretio scutorum sexcentorum vendiderunt And. ex, & Martio de Buffettis, qui de anno 1609. censum præfatum eidem Iosepho pro rata scutorum quingentorum in sorte principali venadiderunt, eique omnia intra contra quoscunque alios coobligatos sibi quomodolibet competentia mediante actuali solutione cesserunt. Ideò supradicta die dubitauit an contra Alexandrum, & alios, sit relaxandum mandatum pro fructib. census dempta rata Iosephi, & quia non constat quod causa fuerit in Rota commissa cùm facultatibus A. C. sed tantum prove iuris fuerit terminandi omni, & quacunque, appellatione remota pro
1 nunc † Domini dixerunt Alexandrum, & consortes teneri ad quantitatem cessam dempta rata Iosephi quia constat de impositione census per eos simul facta, &
2 de illius cessione facta à d. Buffettis † cuius vigore Ioseph. cessionarius in ius cedentium successisse dicitur. *l. emptor, & ibi Bal. in 1. nor ab. C. de hæred. vel action. vend.* Surd. *cons.* 269. *n.* 1. *lib.* 2. & poterit Alexandrum, & socios inuitos cogere ad sibi soluendum id quod debebant cedentibus, *l. 1. C. de nouat.* Nat. *cons.* 367. *num.* 21. Surd. *cons.* 22. *num.* 18. *cons.* 82. *n.* 14. & *d. cons.*
3 263. *num.* 1.

Nec subsistere quod pecuniæ per Iosephum Buffettis solutæ non essent propriæ ipsius Iosephi, sed communes cum Alexandro, & consortibus contra quos propterea non potuerit Ioseph. cessionem obtinere ex allegatis. Quia pro responsione fuit per D. ponderatũ, quod immo pecuniæ, quas supradicti Alexander Ioseph. & consortes receperunt à Buffettis ex pretio supradicti census fuerunt versæ in vtilitatem communitatis Tossiæ, qui etiam supradicti census bonam fidem agnouit, & communitas ex illis emit certam quantitatem frumenti, quam particularibus personis d. terræ vendidit, & licet pretium frumenti à d. particularibus de ordine massariorum, & sindici à Iosepho exactum fuerit illud tamen fuit postmodum è capsa Gubernatoris furto subtractum absque ipsius culpa, vt fuit aliàs decisum, & propterea cum non constet
4 quod idem Ioseph pecunias aliunde habuerit † ex propriis pecuniis ipsius soluentis in dubio soluisse præsumitur Bart. *in l. 2. n. 2. C. pro som.* Rom. *cons.* 274. *post med. vers. cum in dubio.* Dec. *cons.* 99. *n.* 2. & *cons.* 348. *n.* 3. *in fin.* & *n. seq.*

Neque refragari quod Maccarij, qui in censu bonam fidem recognouerunt non potuerint obligare communitatem præsertim non seruata forma constitutionum fel. record. *Sixtus V.* & *Clem. VIII.* super bono regimine. Nam quicquid sit an Communitas remanserit obligata ex quo frumentum fuit emptum nomine ipsius illique consignatum ex causa annonæ, sufficit ad istum effectum, quod pecuniæ redactæ ex pretio census versæ fuerint emptionem frumenti, nec non aliæ extractæ per Iosephum à particularibus quibus fuerat venditum frumentum fuerint furto subtractæ ita vt cùm istæ non remanserint in domo Iosephi, nec ex illis Iosephi censum extinguere potuerit veniat omnino dicendum quod illum ex pro-
5 priis ipsius pecuniis extinxerit, & † sic Alexander, & consortes pro rata ad illarum restitutionem teneantur ex supradictis.

Neque obstare quod præfatus Alexander, & alij fuerint per sententiam Gubernatoris ab huiusmodi petitione absoluti. Quia commissi postmodum causa restitutionis in integrum coram R. P. D. meo Manzanedo huiusmodi sententia Gubernatoris reuocata & coram me fuit semel, atque iterum resolutum sententiam Roralem esse confirmandam ex rationibus in decisionibus deductis. Ex quibus patet sententiam Gubernatoris ad istum effectum non esse habendam in consideratione.

Et ita decisum.

R. P. D. Pirouano Anconitana pecuniaria Lunæ 23. Ianuarij 1612.

SVMMARIA.

1 *Procurator non censetur constitutus ad soluendum in debitum.*
2 *Fideiussor est redintegrandus de fructibus census per ipsum impositi de mandato principalis debitoris.*
3 *Fideiussor soluens debitum prima facie verum non tenetur quasi in debitum soluerit.*
4 *Nemo probatur alteri tacitè, vel expressè acquirere.*
5 *Maximè vbi non versatur præiudicium alicuius.*
6 *Oblig. ratio cameralis habet executionem paratam.*
7 *Solutio semper debet intelligi facta pro debito graniori, & odioso.*
8 *Debitori vilior est extinctio cambiorum, quam solutio fructuum census.*
9 *Dominus census non potest cogi recipere sortem suam minutatim.*
10 *Extinctio, & redemptio census non potest fieri pro alio sine eius mandato.*
11 *Mandatum requiritur ad imponendum censum pro alio.*

DECISIO CCCCXIV.

APparet ex instrumentis, & literis D. Barbadori, ac calculo Puteo bonelli de credito originali Thomæ Paueſij dum Dominicus pater eius pro Barbadoro occasione fideiussionis soluit Ruspolis in vna partita scuta trecenta octuaginta octo, baiocchos quadraginta quinque, & in alia Castellis scuta trecenta septuaginta quinque, & pro expensis litis, ac brachio secularj scuta septuaginta sex, pro quib. summis idem Dominicus de voluntate, & mandato Barbadori sibi satisfecit sumendo ad cambium pro computo eiusdem Pernicæ scuta 368. baiocch. 45. & 188. cùm ab anno 1592. vsque annum 1596. steterent super cambiis, inde auctum fuit debitum, cuius occasione Thomas Paueſius cum mandato speciali censum perpetuum scutorum quadraginta quinque imposuit super bonis eiusdem Barbadori, & illum vendidit Angelo Bonarello pro pretio scutorum quingentorum, quæ fuerunt postea soluta Pernicæ pro extinctione cambiorum. Vnde cùm à die constitutionis census vsque in tempus præsens sustinuerit Thomas onus soluendi censum præcedente promissione Barbadori de conseruando illum indemnem, & cùm obligatione camerali, meritò fuit firmatum in hac causa sub die 7. Februar. 1611. mandatum esse relaxandum pro fructib. census, & pro liberatione fideiussionis. Et cùm hodie dubium super eisdem proponeretur quoad eundem censum scutorum quingentorum. Domini steterunt in decisis ex prædictis, & aliis rationibus in decisione consideratis.

Quibus non obstat quod Thomas ad effectum agendi contra Barbadorum teneatur probare subsistentiam cambiorum, pro quibus extinguendis versæ sunt pecuniæ ex constitutione census retractæ, aliàs cessare debeat actio procuratoris tam pro repetitione fructuũ census, quàm pro liberatione fideiussionis, † ex quo 1
non videtur constitutus procurator à Domino ad soluendum indebitum. *l. si procurator ff. de cond. indeb. vbi* Bart. *not. n.* 2. *l. inter da* 2. §. *in soluendis, ff. de admin. tutor.*

Nam fuit responsum Thomam non egisse contra Barbadorum tanquam creditorem pecuniarum, eius nomine solutarum Pernicæ, sed vigore promissionis indemnitatis sibi factæ pro qua est releuandus ab omni damno, & consequenter † redintegrandus de fructibus census per eum hucusque solutis Bald. & Sal. *in l.1.C.de sentent.quæ sin.cert.quant.* Surd.*cons.*150.*n.*4. *vol.*1. 2

Nec † indebiti periculum quatenus vigore mandati generalis soluisset eam summam Pernicæ in causam debiti non subsistentis, pertinet ad Thomam, qui de pecunia domini, & bona fide debitum prima facie verum soluit. Bart. *in l.si procurator. limitando illum text. ff.de cond.indeb.* quem sequitur Bald. & Angel. *ibid.* & Fulgos. & Alex. *dixerunt opinionem* Bart. *esse veram.* Bona autem fides, & debitum prima facie verum colligitur ex eo, quod pecuniæ fuerunt acceptæ ad cambium pro computo Barbadori, & de eius mandato vltra quod dantur litteræ in summar. ex quibus colligitur scientia eiusdem Barbadori de extinctione cambiorum ex pretio constituti census. 3

Neque Dominis placuerunt quæ obiiciebantur circa simulationem personę Thomæ mandatarij, ac Bonarelli cui census erat vendendus. Quia census verè reperitur venditus Bonarello, & in hac parte fuit seruata forma mandati, sed quod Bonarellus magis emeret censum nomine proprio, & de pecuniis propriis, quam ipsius Thomæ hoc non pertinet ad causam simulationis, quia † non videtur prohibitum quod quis alteri, & non sibi acquirat, *l.1.C.si quis alt.vel sib.* & nedum tacitè, sed expressis verbis hoc videtur licere vt tradit Surd. *post multos quos alleg. dec.*226. *in princ.* & 325. per totum † maximè vbi non versatur præiudicium alicuius Dec. *cons.*543.*n.*19.*vers.* & supra dicta. Prout appropriario census Thomæ Barbadoro non præiudicauit, cui duntaxat præceptum fuit recipere pretium pro extinguendis cambiis. 4 5

Nec etiam obstat quod Dominicus habuerit diuersas pecuniarum summas Barbadori, cùm quibus potuerit extinguere censum, quia fuerunt visæ Dominis controuersæ, & consequenter inefficaces ad impediendam obligationem cameralem † habentem executionem paratam Gallef. *ad form.cameral.oblig.p.*1.*q.*2.*n.*9. *& sequentibus.* 6

Non obstat remissio scutorum trecentorum, quæ dicitur non esse controuersa, & per quam prætenditur censum scutorum quingentorum saltem ad ratam esse extinctum. Quia, & si scuta trecenta peruenerint ad manus Thomæ vt firmatur in calculo, & apparet ex bancariis parcellis quæ dantur in summ. Barbadori *n.*11. in causam tamen census non cesserunt cùm adhuc super cambiis remanerent scuta ducenta viginti quinque, & ex fructibus census cesserat dies pro solvendis scutis centum tredecim † cùm quib. summis prius erat fienda compensatio vti grauiorib. & odiosis per moram debitoris, *l.1.C.de solut.l.in his Imperator.C.eod.tit.l.si vsuras, C.de vsur.* Surd.*cons.*190.*n.*61. *vol.*2. Ac etiam vti ipsi Barbador vtiliorib. † respectiuè ad cambiorum extinctionem magis quam ad fructuum census. Crau. *cons.*106.*num.*9. Menoch. *cons.* 121. *num.*45. *& in comm. de præsumpt. lib.*3.*præsumpt.* 136.*num.*16. 7 8

Quinimo nec cedere potuerunt, cum quia summa non erat æqualens ad pretium census, † quo casu emptor cogi non poterat ad recipiendam sortem suam minutarim Lup. *de vsur. comm.*2. §.2. *n.*71. *Et fuit dictum in Romana census* 29. *Nouembris*, 1593. *coram* b.mem. Card. Seraph. Tum etiam quia Thomas 9 10 carebat mandato ad extinguendum censum † quod erat necessarium ficut ad recipiendam retrouenditionem, *vt in his terminis firmauit* Rota *in causa Ariminensi census* 1. *Iulij* 1588. *coram.* bon.me. Card. Seraph. Quod autem pertinet ad illum censum scutorum trecentorum quindecim pro cuius fructibus pariter fuit dictum in decisione esse relaxandum mandatum, quia ad † eum constituendum Thomas non habebat mandatum prout habuit pro altero scutorum quingentorum Domini reseruantur particulariter videre, cùm pendeat ab origine crediti Dominici occasione præstitæ, fideiussionis ad cuius releuationem, & indemnitatem se obligauerat Barbadorus.

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Remboldo Reatina census Mercurij 27. *Nouembris* 1624.

SVMMARIA.

1 *Census differt à fundo censito.*
2 *Census retrouendi non potest nisi ab eius domino.*
3 *Soluens creditori sui creditoris liberatur.*
4 *Fructus census consequi non debet is, qui sortem recepit.*
5 *Fructuum ad acquisitionem sufficit sola credulitas.*

DECISIO CCCCXV.

DIctum fuit sententiam extra Roram latam esse injustam, quia dicta sententia reuocat aliam sententiam, seu decretum quo fuit condemnatus Franciscus ad solutionem fructuum census de quo agitur, eundemque Franciscum à d. solutione liberat cùm tamen appareat dictum Franciscum teneri ad solutionem dictorum fructuum, ex quo non constat quod dictus census fuerit, vt prætendebatur pro parte d. Francisci validè extinctus.

Nec obstat quod dictus census fuerit retrouenditus Francisco à Chiapparo cui prius fuerat dictus census à Gubernatore Reatino adiudicatus, quia est aduertendum quod in facto non subsistit quod dicto Chiapparo fuerit facta d. adiudicatio; vt enim constat in summ. d. Francisci, siue illius hæredum *n.* 6. & 8. non † fuit adiudicatus Chiapparo dictus census, sed fundus censuarius, vnum Chiapparus nunquam fuit dominus dicti census, nec per consequens potuit ab eo † dictus census retrouendi vt cauetur in Constitut. Pij V. super censib. & tradit. Moder. *de censib.* 3.*p.* 1.*q.*2.*art.*7.

Non obstat quod Franciscus saltem videatur liberatus à debito dicti census, quia soluit sortem principalem d. census † Chiapparo creditori Eugeniæ dominæ d. census ad allegat. per Surd. *cons.*436.*n.*7. Quia Franciscus non soluit dictam sortem Chiapparo vti creditori Eugeniæ, sed Chiapparus tanquam dominus census eum retrouendidit Francisco, quod facere non potuit vt dictum est: & vt mox dicetur Chiapparus non erat creditor Eugeniæ.

Non obstat quod in quadam solidatione computorum fuerunt facta bona Eugeniæ scuta 200. pro sorte principali istius census, quæ habuit d. Chiapparus à Francisco, † nec propterea æquitas patitur vt eadem Eugenia exigat fructus census, cuius sors ei fuit facta bona in d. solidatione: quia non constat quod dicta solidatio fuerit facta seruatis seruandis, & ipsa Eugenia siue ipsius curatore citato, atque ita nullum potest fieri fundamentum in d. solidatione: quia immo ex processu producto pro parte Eugeniæ apparet quod d. Chiapparus; qui in d. solidatione supponitur creditor Eugeniæ fuit condemnatus ad soluendum d. Eugeniæ scuta 80. & vltra in præiudicio residui, quodque 4

que contra eum fuit relaxatum mandatum, cuius vigore fuit postea idem Chiapparus carceratus. Non obstat quod saltem Franciscus † non tenetur ad fructus ante litem motam decursos, cùm habuerit iustã causam credendi quod Chiapparus esset dominus dicti census, quodque propterea potuerit eidem rectè soluere pretium dicti census ex adductis in vna Auximana spolij coram R.P.D. meo Pirouano *registrata per* Modernum *de censib. decis.* 293. Quia quicquid esset dicendum si census fuisset re vera adiudicatus Chiapparo, & adiucatio prætenderetur nulla cessat difficultas ex quo, vt dictum est: non constat de tali adiudicatione, & Chiapparus non erat creditor Eugeniæ cuius erat census sed debitor. Ideoque æquitas stat pro Eugenia ne suo censu facto alia priuetur.

R.P.D Pamphilio Romana Anterioritatis Lunæ 23. Iunij 1603.

SVMMARIA.

1 *Cessionarius acquirit prioritatem crediti cessi.*
2 *Hypotheca repetita in secundo contractu intelligitur cum priuilegio prioritatis.*
3 *Protestatio creditoris quod non intendit liberare obligatos à primo debito donec de secundo sibi satisfiat est valida.*
4 *Protestatio non dicitur contraria facto quando tantum tendit ad limitationem actus.*
5 *Obligatio prima non tollitur per secundam nisi secunda sit acceptata.*
6 *Protestatio in extraiudicialibus sufficit quod fiat semel & non est, necesse vt repetatur.*
7 *Præseruatio non tribuit ius de nouo, sed solum conseruat antiquum.*
8 *Cessionarius ingreditur in locum cedentis, etiam respectu executionis cameralis obligationis.*

DECISIO CCCCXVI.

DOmini dixerunt mandatum A. C. ad fauorem Damiani esse exequendum, quia constat ex illius iustitia stante obligatione camerali Dominici de restituendo ad omne mandatum Domini pecunias habitas prioribus, & potioribus creditoribus dominorum de Rubeis, † qualis est Damianus cessionarius Amodæi, qui ratione societatis initæ de anno 1584. est illorum creditor prior, & potior Dominico, *l. qui balneum l. potior, & l. creditor, ff. qui pot. in pignor. l. si fundum C. eod. tit.* 1

Neque obstat quod præfata societas fuerit nouata per aliam factam de anno 1596. in extinctionem primæ. † Quia obligationes, & hypothecæ repetitæ in secunda societate intelliguntur cùm priuilegio prioritatis, *l. 3. & ibi* Bart. *ff. qui pot. in pignor. habean.* Neguſ. *de pignor. in 3. membr. 6. p. n. 7.* maximè quod in hoc casu Amodæus in actu quietationis hoc sibi expressè reseruauit, & † protestatus fuit nolle liberare obligatos in prima donec de secunda sibi fuisset satisfactum, quod facere potuit, *l. si debitor. §. si in venditione, ff. quib. mod. pign. vel hypot. solu. gloss. in l. elegenter in verbo pro soluto, & ibi* Bart. *num. 4.* Bald. *in vers. in eadem gloss. & Caste. n. 8. ff. de pignor. act. idem* Bart. *in l. si quis aliam n. 2. in fin. ff. de solut.* Salic. *in l. libera in 3. oppos. & ibi glos. in verbo non prohibet. C. de sentent.* Alex. *conf.* 190. *n. 22. lib. 2.* Gozadin. *conf.* 38. *n. 7.* Veronen. *cauil.* 123. & fuit resolutum *in causa Senogalliensi prædij coram* bon. mem. Bubalo, 14. *Nou.* 1583. & sæpius in pluribus aliis causis. 2

Neque obstat quod ista protestatio dicatur contraria facto, quia nulla contrarietas oritur ex præseruatione prioris hypothecæ in acceptatione secundæ societatis, quam Amodæus accepit in solutum sub ista conditione vt non dicatur recessum ab antiqua hypotheca nisi quatenus sequatur satisfactio ex secunda societate Alex. *conf.* 130. *sub n.* 13. *vers. nec obstat si dicatur. lib.* 4. *& tenuit* Rota *in d. Senogallien si.* Quia nunc † protestatio dicitur contraria facto, quando totum factum destruit, secus verò vbi tendit ad limitationem actus prout hic saltem maneant priores hypothecæ donec secunda societas, sit soluta. 4

Non obstat quod ista protestatio sit facta postquam per creationem 3 cundæ iam fuerat extincta prima, † quia necessaria erat acceptatio Amodæi, Alex. *conf.* 105. *num.* 5. *lib.* ..... *& fuit dictum in vna Romana societatis* 15. *Februar.* 1561. *coram Illustriss. Cardinale Blanchetto*, & sic secunda non potuit causare extinctionem primæ nisi post acceptationem, quia quietatio fuit facta cum expressa protestatione reseruationis prioris hypothecæ donec sibi fuisset satisfactum de secunda. Et quamuis in ratificatione secundæ societatis ista protestatio non fuit repetita, non obstat quia non erat necessaria † eo quod in actu extraiudiciali semel facta fuerit Bar. *in l. de pupillo, §. si quis ipsi Prætor n. 6. ff. de non oper. nunc.* Put. *dec.* 218. *num.* 1. *lib.* 2. *&* Mohed. *dec.* 2. *de iudic. cum vulgar.* 5 6

Non obstat quod secunda societas fuerit facta super diuerso officio, & ista protestatio fuerit facta absentibus obligatis in prima. Quia iidem Domini de Rubeis, qui erant principales, & ad quos pecuniæ peruenerant erant etiam obligati in prima, & sufficit quod ista protestatio fuerit facta in quietatione ipsis facta, & in actu acceptationis secundæ societatis, etiam quod obligari in prima non essent præsentes, cum in hoc pender à sola voluntate reseruantis, qui noluit acceptare secundam nisi cùm præseruatione iurium sibi competentium ex prima donec sibi fuerit satisfactum de secunda: & aliter cogi non poterat præsertim quod in aliquo non legebatur obligatus in prima, † cùm præseruatio non tribuat ius de nouo, sed solùm conseruet antiquum. *leg. si quis ita legauerit cum ibi not. ff. de leg. 1.* Dec. *conf.* 516. *num.* 19. Aym. *conf.* 29. *num.* 8. 7

Et ex his fuit resolutum pro executione mandati ad fauorem Damiani cessionarij, qui succedit locum cedentis, *l. emptor cum ibi not. C. de hæredit. vel act. vendit.* Etiam † quo ad executionem cameralis obligationis. Paris. *conf.* 108. *n.* 89. *& seq. lib.* 1. Gallens. *de oblig. camer. part.* 2. *quæst.* 2. *in princ. & in tit. de person. peten. execut. n.* 1. *& tenuit* Rota *coram* b. m. Gypsio, 4. *Iunij* 1597. *in vna Romana terrarum.* 8

R.P.D. Pamphilio Romana Census Veneris, 20. Decembris 1591.

SVMMARIA.

1 *Fideicommissum conditionale expirat purificatæ conditione.*
2 *Fideicommissi exceptionem opponere non potest qui in illa non est expressè vocatus.*
3 *Nepotes non veniunt appellatione filiorum, quando dispositio sortita fuit effectum in filiis.*
4 *Censum ratificat, qui promittit illum extinguere.*
5 *Impositio census facta super bonis subiectis fideicommisso cum consensu vocati ad fideicommissum valet.*
6 *Solemnitates statutarie adhibite in contractu minorum supplent defectum minoris ætatis.*

7 Limit.

7 *Litem ſuſcipiens vigore inſtrumenti venditionis venditionem dicitur ratificare.*

8 *Clauſula* quam, *&* quas *&c. vigore cenſetur ab initio deductum omne ius.*

DECISIO CCCCXVII.

FVit reſolutum Dominas, Hieronimam, & Victoriam de Naris immittendas eſſe in poſſeſſionem domus de qua agitur ex Saluiano interdicto non obſtante fideicommiſſo q. Franciſci Blondi. Quia cùm illud fuerit inductum ex prohibitione alienationis facta Paulo cum deuolutione in euentum contrauentionis ad fauorem ſuorum filiorum ſi exiterint iuxta *l. filiusfamilias, §. Diui. ff. de l. 1. l. peto, §. Fratre, ff. de l. 2.*

1 cùm vulgaribus † & conditio fuerit purificata, quia filij Pauli exiterunt fideicommiſſum expirauit in eorum perſona, *l. ex facto, §. ſi quis autem ff. ad Trebel.* & non poteſt hodie Gloria proneptis Franciſci teſtatoris, de eo opponere, † quia ad illud non reperitur expreſsè vocata, cùm teſtator de ea non loquatur ad not. per Io. Andr. *ad ſpecul. in tit. de teſta. §. 1. verſ. occurrit,*

2 Soc. *conſ. 62. n. 7. lib. 3.*, nec minus tacitè, quia cùm ſemel ſubſtitutio fuerit ſortita effectum ſuum in filiis

3 non porrigitur ad nepotes, † quia hoc caſu filiorum appellatione non comprehenduntur. Bart. *in l. liberorum, ſub n. 18. ff. de verb. ſign.* Soc. *conſ. 104. circa princ. lib. 3.* Curt. Sen. *conſ. 45. n. 17.* Becc. *conſ. 95. n. 5. & latè alios referens* Dominus meus Mantic. *lib. 8. de coniect. vlt. volunt. tit. 8. n. 6.*

Neque obſtare quod vt hæres filiorum Pauli poſſit de eo excipere, † quia cùm præfati filij in venditione domus ſitæ in platea Campi Martij, facta Dominis de Natis promiſerint dictos cenſus extinguere, & domum à dictis annuis cenſibus liberare, & interim ſoluere fructus, & aliàs voluerint teneri ad omnia damna, & intereſſe, & ſic videntur ratificaſſe huiuſmodi cenſus impoſitionem *vbi* Paulus, *ff. rem rat.*

5 *haber.* non † poteſt hodie D. Gloria eorum hæres impugnare illam impoſitionem tanquam factam ſuper bonis fideicommiſſo ſubiectis quam approbarunt filij Pauli eorum auctores ad fideicommiſſum vocati *vulg. l. cum à matre Cod. de rei vendicat. l. ex qua perſona ff. de reg. iur.*

Nec refert quod venditio domus fuerit facta à filiis Pauli vti ab hæredibus cum beneficio legis, & inuentarij, quia ex hoc non ideò minus tenentur cùm cenſus eſſent extinguendi ex ipſo pretio domus hæreditariæ ipſius Pauli, quod alias Domini coram bon. mem. Bubalo; reſoluerunt fuiſſe ab ipſis emptoribus integrè perſolutum, & à venditoribus conuertendum eſſe in extinctionem præfatorum cenſuum. Vltra quod ex lectura inſtrumenti liquet ipſos quoque filios, & hæredes Pauli & eorum bona propria fuiſſe in forma Cameræ obligata pro obſeruatione promiſſorum, cum decreto iudicis, & aliis ſolemnitatibus ex forma

6 ſtatutorum, requiſitis quæ † ſupplent defectum minoris ætatis maximè cum præfati filij facti maiores non ſolum intra quinquennium non reclamauerint,

7 *l. fin. C. ſi maior. fact.* quinimo † litem moram pro parte dominorum de Gottifredis contra emptores vigore dicti inſtrumenti venditionis in ſe ſuſceperint, & ſuſceptam per multos annos proſecuti fuerint, quod non potuit fieri citra ratificationem contractus, *l.* Paulus, *ff. rem rat. haber.* Dec. *conſ. 262. num. 6.*

Et ex his ceſſat quod dicebatur Dominos de Naris egiſſe tanquam ceſſionarios Dominorum de Gottifredis vigore hypothecæ impoſitionis cenſus, & non poſſe abſque *nouo iudicio* iuuari obligatione filiorum Pauli. Quia ex præfatis apparet illam hypothecam ſuſtineri ſtante ratificatione filiorum Pauli, qui erant ad fideicommiſſum vocati. Vltra quod Commiſſio eſt generalis cum clauſula, Quam, & quas, &c. † cuius vigore cenſetur ab initio deductum omne ius vt in ſimili caſu alias fuit deductum *in cauſa Romana quinquaginta millium coram* Illuſtriſſimo Cardinale Aldobrandino.

R. P. D. Buratto, Romana de Panzanis Mercurij 8. Maij 1614.

SVMMARIA.

1 *Pater eſt vſufructuarius aduentitiorum filij.*

2 *Ex fructibus tamen tenetur filium alere.*

3 *Aduentitia filiorum poſſum vendi conſentiente patre.*

4 *Fideiuſſor ſoluens poteſt reportare ceſſionem iurium.*

5 *Dominus cenſus non poteſt agere pro extinctione cenſus, etiam quod debitor ſit decoctus.*

6 *Ceſſionario obſtat omnis exceptio, quæ obſtat cedenti.*

DECISIO CCCCXVIII.

REſolutum fuit pro anterioritate Tiberij ceſſionarij Hannibalis Queni Non enim controuertuntur credita Hannibalis Matthæo patre Tiberij pro releuatione indemnitatis ipſius ratione duorum cenſuum ſcutorum mille quingentorum in ſorte, & duorum ſocietatum officij ſcutorum quadringentorum quinquaginta ſub recognitione bonæ fidei dicti Matthæi quæ apparent anteriora crediti Caualcantini, & Bonanni ſcutorum mille octingentorum ſub die 29. Septembris 1602.

Neque controuertitur ceſſio facta per Hannibalem ad fauorem Tiberij 2. Maij 1617. in venditione Viridarij, & Palatij ad Thermas facta dicto Hannibali pro ſcutis octo millibus in diminutionem pretij, quod Viridarium, & Palatium ſpectabant ad Tiberiū tanquam electa pro dote materna, vigore tranſactionis initæ inter ipſum, & alios creditores cum Matthæo 13. Septembris 1605.

Ex quibus ſequebatur ipſum vti ceſſionarium, qui cedentem repreſentabat habere intentionem fundatam contra Caualcantinum, & Bonannum, qui bona pro eorum credito electa prioribus, & potioribus reſtituere promiſerunt.

Non obſtat quod fructus dicti viridarij, & palatij ſpectarent ad creditores Mathæi, † qui dum viuebat erat illorum vſufructuarius tàm de iure, *l. 1. C. de bon. mater.* quam vigore concordiæ. Quia ſunt prius tàm de iure iuxt. *leg. fin. §. ipſum autem, C. de bon. quæ liber.* quàm ex eadem concordia deducenda † alimenta Tiberij, & ſororis, quæ veriſimiliter poſſunt fructus dictorum bonorum excedere. Et bona † prædicta in quibus pater habet vſumfructum potuerunt vendi patre conſentiente, Gloſſ. *in d. leg. fin. §. filiis autem, in verb. voluntate. C. de bon. quæ liber. vbi* Cyn. *verſ. tertio poteſt quæri*, Bald. *num. 1. verſ. ſi autem filius* Ang. *num. 3.* Caſtr. *num. 5.* Salycet. *num. 25. & probat text. ibi à contrario ſenſu.*

Neque dici poteſt Tiberium ſatisfeciſſe propriæ obligationi de anno 1609. ad fauorem Queni factæ, idcoque non potuiſſe ceſſionem reportare. Quia cùm vtilitas negotij pro quo ſe obligauit peruenerit ad patrem † potuit ceſſionem tanquam in effectu fideiuſſor reportare iuxta Gloſſ. *communiter receptam in auth. de fideiuſſ. in princ. in verb. fideiuſſorem verſ.* item quid ſi principaliter.

Reſpectu autem veræ ſortis cenſuum ſolutæ à Tiberio

berio mediante excomputatione pretij facta Hannibali emptori viridatij & domus, vt illos in se accollaret dicebant Domini agi non posse, quia † nec Hannibal agere de iure potuisset pro extinctione censuum quamuis debitor esset decoctus vt fuit resolutum *in Romana census* 27. *Ianuarij* 1603. *coram* Reuerendissimo Domino meo Damasceno.

Quia verò opponebatur Hannibalem in instrumento concordiæ elegisse pro suis creditis creditum quoddam Matthæi cum D. Marchione de Maximis quo casu sicuti non licuisset Hannibali agere contra posteriores, cum (provt ex forma eiusdem transactionis) docere deberet creditum esse verum, vel exigibile ita nec Tiberius eius cessionarius, † cui obstat exceptio, quæ obstat cedenti *ad l. in omnibus §. non debeo. ff. de reg. iur.* cum vulgaribus.

Ex aduerso autem dicebatur electionem fuisse pro aliis creditis, ideò Domini reseruarunt hoc particulariter videndum.

R. P. D. Buratto, Farfensis Pecuniaria Lunæ 27. Iunij 1622.

SVMMARIA.

1 *Dominus census respectu sortis non dicitur verè creditor.*
2 *Fructus ex censu extincto non debentur.*
3 *Confideiussor soluens non repetit à fideiussore absque iurium cessione.*
4 *Maximè quando fideiussio fuit facta ex causa non onerosa, sed ex mera liberalitate.*
5 *Correi dicuntur qui se obligant principaliter, & insolidum.*
6 *Correus non repetit à correo sine iurium cessione quando soluit ex causa lucrativa.*
7 *Soluens pro alio repetit actione negotiorum gestorum.*
8 *Intellige quando soluens liberauit debitorem, secus autem si seipsum.*
9 *Cohæres si totum soluat ex causa hæreditaria non repetit à cohæredibus quando hæreditas est soluendo. Secus si hæreditas non sit soluendo vt n. 11. vbi de ratione.*
10 *Confideiussor soluens integrum debitum non potest petere cessionem contra à confideiussores, quando non se obligarunt contemplatione mutui periculi.*

DECISIO CCCCXIX.

IMposito per quinque particulares personas communitatis, & earum quamlibet insolidum annuo censu scutorum quinquaginta quatuor super quinque fundis distinctis ad quamlibet respectiuè spectantes, & venditio Andreæ, & Martio pretio scutorum sexcentorum per dictos impositores percepto, & deinde soluto Communitati pro necessitate annonæ, quæ recognouit bonam fidem, & promisit dictis impositoribus indemnitatem in forma. Iosephus vnus ex dictis quinque de propriis pecuniis extinxit censum solutis fructibus ante decursis. Dubitatum fuit an ipse agere posset contra hæredes vnius ex quinque videlicet Stephani, quia cum Communitate, & duobus aliis concordauit, & pro qua rata in casu & ad effectum de quo agitur. Et negatiuè fuit resolutum

Nam aut vult agere ex cessione sibi facta per dominos census in actu illius extinctionis, & non potest, tū
1 † quia respectu veræ sortis ipsi non erant nec poterant dici creditores, nec poterant illam ab aliquo ex dictis venditoribus inuitis consequi Gabr. *cons.* 191. *num.* 8. *lib.* 2. Surd. *dec.* 204. *num.* 9. & fuit dictum *in Tudertina census* 3. *Decembris preteriti coram me* tum quia dicta cessio non fuit facta translatiuè, sed extinctiuè, vt ex lectura instrumentorum & ideò resolutum fuit quod † post dictam extinctionem fructus non 2
fuerunt debiti dicto Iosepho *vt in decisione coram* R. P. D. Pamphilio 25. *Maij* 1618. *& in istis terminis* Rota *in Romana census* 6. *Febr.* 1615. *coram* R. P. D. Manzanedo, *& in alia Romana rescissionis* 18. *Maij* 1616. *quæ sunt impressa post tract.* Modern. Perusin. *de censib.* 182. *& 183. & idem* Modern. *in d. tract. part.* 2. *cap.* 2. *q.* 2. *art.* 5. *n.* 14. *& 15.*

Immo quod nec etiam potuerit reportare dictam cessionem, & si fuisset debitor veræ sortis. Doctor. *in l. ex toto. §.* 1. *ff. de legat.* 1. *Surd. d. dec.* 204. *in fin.*

Aut verò vult agere sine cessione, & tunc non potest siue dicatur dictos quinque fuisse ad inuicem confideiussores siue correos debendi. † Nam quod 3
non vti fideiussores probat text. *in l. vti fideiussor. ff. de fideiuss. & tradunt* Franc. *decis.* 55. *in princ.* Caball. *cons. decis. n.* 138. *n.* 3. *& 4. lib.* 1.

Quod † procedit sine difficultate quando fideiusserunt, & se obligauerunt ex causa non onerosa & ex 4
mera liberalitate, quia si vnus soluit non repetit ab alio vt per text. *in l. in lege* Falcid. *ff. ad l.* 1. Falci. Bart. *in l. reos in princ. n.* 3. *ff. de duobus reis* Castr. *in l. si ex toto. §.* 1. *num.* 4. *de leg.* 1. *& ibi* Alex. *n.* 7. *&* Rip. *n.* 20. Afflict. *decis.* 309. *in fin.* Surd. *decis.* 208. *n.* 6. *&* 7. *iuncto n.* 20. provt isti se obligarunt, & mera liberalitate, quia negotium annonæ pro quo censum imposuerunt ad eos nihil pertinebat siue curam, siue vtilitatem respicianus, & causa dicitur lucratiua respectu, communitatis pro qua se obligarunt Castr. & Alex. *in d. l. si ex toto. §.* 1. Surd. *d. decis.* 308. *in fin.* Caball. *d. cons.* 138. *n.* 10.

Siue etiam considerentur vti correi debendi † quia 5
obligauerunt se principaliter, & insolidum ad not. *in l. reos. §. cum tabulis, & per* Bart. *& alios in l.* 2. *in prin. ff. de duobus reis.* Quia † vnus soluens totum non repe- 6
tit ab aliis, *vt in l. reos not.* Bart. *in* 2. *quæst. ff. de duob. reis, & ibi latè* Ronchegall. *in* 2. *quæst. num.* 40. 41. *&* 42. qui numeris sequentibus ponit plures limitationes, huic tamen casui non applicabiles, & licet, *n.* 47. *vers. consequitur itaque*, videatur reprobare distinctionem causæ lucratiuæ & onerosæ, & tenere opinionem quod quando plures ex eadem causa idem promittunt dicantur facere vt onus ex æquo ferri debeat aliàs non promissuri, & subesse æquitatem pro soluente totum, ramen plures refert in contrarium, & esse receptam ab omnibus sententiam, & Doctores communi consensu contrarium intelligere, & subdit non esse facile ab intellectu communiter recepto recedere, quia is qui non soluit nullum consequutus fuit emolumentum, nec dicitur locupletari cum alterius iactura, *&* n. 48. replicat dictam distinctionem causæ lucratiuæ, & onerosæ esse communem, & eam latè comprobat. *d. num.* 48. *& num.* 50. subdit ea in iudicando non esse recedendum.

Nec † potest agere actione negotiorum gestorum 7
iuxta *l. soluendo. vbi* Doctor. *ff. de negot. gest.* Caball. *d. cons.* 158. *num.* 11. *&* 12. Quia procedit quando soluens liberauit alium, † & non seipsum hic autem 8
Iosephus liberauit principaliter seipsum, & prædium suum censuatum, & sic gessit negotium suum licet in consequentiam aliorum, & causa non etiá onerosa Castr. *in d. l. si ex toto, n.* 4. *& ibi* Alex. *n.* 7. vbi exemplificat in vno † ex hæredibus soluente totum ex causa 9
hæreditaria, quando hæreditas est soluendo. quia tunc causa dicitur lucratiua, & onerosa Ronchegall. *in d. l. reos, d. n.* 48. *vers.* Alex. *præterea.* Surd. *d. dec.* 308. *n.* 10. *circa med.* Salic. *post* Iacob. de Aren. *&* Cyn. *in fin. in d. l. cum alter n.* 4. *vers. altera est ratio.*

Nego

Negotium autem fuit vtiliter gestum pro communitate cùm pretium fuerit versum in emptionem grani, & illius necessitatem, & vtilitatem, *vt fuit resolutum coram eod.* Domino Pamphilio 30. *Iun.* 1617. quæ etiam recognouit bonam fidem, & fuit per sententiam Rotalem condemnata ad restituendam dicto Ioſepho veram ſortem dicti census, & in gradu appellationis coram eod. Do. Pamphilio fuerunt factæ duæ ſolutiones pro confirmatione dictæ ſententiæ.

Nec obſtat *resolutio facta coram dicto* D. Pamphilio *d. die* 30. *Iunij* 1617. ad fauorem dicti Ioſephi contra duos alios ex dictis coobligatis tum quia eſt fundata in ceſſione, quæ non fuit facta, ſed extinctus census, vt ſupra *vt fuit deinde resolutum in alia decisione*
10 *del* 1618. de qua ſupra, tum † etiam quia impoſitio census, & obligatio dictorum quinque non videtur facta mutui periculi contemplatione, ſed ſub recognitione, & promiſſione relenationis indemnitatis dictæ communitatis quæ erat ſoluendo. Addebatur etiam tranſactio inita inter dictum Ioſephum, & communitatem de anno 1619. quæ licet ſit facta cum pluribus clauſulis præſeruatiuis iurium contra coobligatos, & omnes alios, & cum clauſula & non aliàs aliter &c. tamen videtur impedire ceſſionem iurium, de qua poſſunt apponere alij coobligati, quod non poſſet facere Ioſephus contra dictam Communitatem, quæ in ampliſſima forma fuit liberata, & ideò obſtaret exceptio cedendarum ex vulgaribus.

Reſpectu tamen fructuum ante extinctionem census decurſorum, & per Ioſephum ſolutorum ceſſio videtur forte ſuffragari poſſe dempta tamen rata ipſius Ioſephi.

Verum quia poſt reſolutiones factas coram dicto D. Manzanedo ad fauorem Ioſephi ſuper confirmatione dictæ ſententiæ Rotalis fuit dubitatum de nullitate recognitionis bonæ fidei tanquam factæ ſine ſolemnitatibus conſtitutionum ſummorum Pontificum ad fauorem Communitatis editarum, & cauſa pluries propoſita non fuit capta reſolutio, ideo non ſubſiſtenti dicta recognitione bonæ fidei poſſet oriri difficultas an dicti quinque remaneant obligati ex
11 cauſa oneroſa, ſicuti † quando hæreditas non eſt ſoluendo vt declarat Alex. *in d. l. ſi ex toto*, §. 1. Ronchegall. & Surd. *vbi ſupra* Alber. *in d. l. cum alter in fin.* & *ibi* Odofred. & Salic. & quod tunc ſit locus repetitioni pro rata. Ideò ſuper iſtis duobus vltimis petierunt iterum conſuli Domini mei præſertim quia partes ſuper his non informant.

Et ita deciſum vtraque parte informante, &c.

R. P. D. Buratto, Anconitanæ cenſus Lunæ 13. *Februarij* 1623.

SVMMARIA.

1 *Res empta nomine proprio ex pretio rei hæreditariæ non ſit hæreditaria.*

2 Lim. *quando res fuit empta directè, & immediatè ex pecunia hæreditaria, ſiue pretio rei hæreditariæ tàm à malæ fidei, quàm à bonæ fidei poſſeſſore.*
Lim. 2. *quando in venditione rei hæreditariæ ſit pactum vt pretium reinueſtiatur in alia re.* n. 6.

3 *Maximè quando res fuit empta à Tutore ex pecunia pupillari vel ex re pupilli, & minoris.*

4 *Res communis inſolidum vendi non poteſt.*

5 *Mala fides dicitur in alienante ſcienter rem reſtitutioni ſubiectam.*

7 *Res empta ex pecunia hæreditaria in caſibus in quibus res illa efficitur hæreditaria id contingit ex quodam genere permutationis.*

8 *Pro cenſibus hæreditariis competit pretio hæreditatis.*

DECISIO CCCCXX.

CVm filij q. Petri prætenderent duos cenſus de quibus agitur aliàs per dictum eorum patrem empros à q. Antonio pretio in totum ſcutorum quatuor mille ſeptingentorum quinquaginta vnius fuiſſe hæreditarios q. Hieronymi Archiepiſcopi Theatini eorum patrui, & conſequenter ad eos ſpectaſſe, & ſpectare vti illius hæredes ex teſtamento. Nec hæredibus Antonij ſuffragari extinctionem factam poſt obitum Petri iuxta deciſiones in hac cauſa factas coram R. P. D. Vbaldo, *quæ ſunt in recentior.* 492. & 535. *part.* 1.

Et cùm fuerit reſolutum dictum Petrum nomine eius filiorum adiuiſſe hæreditatem dicti Hieronymi & repropoſito eodem dubio propter diſcordiam Dominorum per duas vices non fuerit capta reſolutio. Pro faciliori cauſæ expeditione fuit concordatum dubium cum præſuppoſito, ſine veri præiudicio, quod non conſter de aditione hæreditatis Archiepiſcopi in vltra dicti Petri nomine filiorum.

An dicti cenſus empti, ex pretio poſſeſſionis venditæ ſacræ domui Lauretanæ ſpectent ad filios dicti Petri tanquam hæredes Hieronymi Archiepiſcopi. Quo propoſito Domini affirmatiuè reſoluerunt.

Præſuppoſitum enim fuit prædium Lumbrianū nuncupatum *il Palazzo* fuiſſe commune inter dictos Petrum, & Hieronymum fratres prout firmatum fuit coram Illuſtriſſimo Cardinale Sacrato 26. *Nouembris* 1616. & 14. *April.* 1617. dictúmque prædium venditum fuiſſe per dictum Petrum ſacræ domui Lauretanæ, & ex parte pretij quod fuit in eorum ſcutorum nouem millium quingentorum quadraginta ſeptem empros ſupradictos duos cenſus.

Hinc inferebatur illos ſpectaſſe eiſdem filiis Petri vti hæredibus dicti Archiepiſcopi, eùm in eius teſtamento etiam naſcituros inſtituerit, & nati eſſent ante venditionem prædij & emptionem dictorum cenſuum. Idem enim Petrus ex pretio dicti prædij receperat ab eadem ſacra domo medietatem ad ſe ſpectantem, & de qua nunc non agitur, & in proprios vſus conuerterat, alia verò medietas fuerat in dictis cenſibus erogata, & propterea licet regula ſit † quod res empta nomine proprio ex pretio rei hæreditariæ etiam in vniuerſalibus non ſit hæreditaria iuxta *l. ſed & ſi lege*, §. 1. *ff. de petit. hared.* cùm ſimilibus: tamen † dicebatur illam non procedere, quando res empta fuit directè, & immediatè ex pecunia hæreditaria ſiue prætio rei hæreditariæ etiam in bonæ fidei poſſeſſore, & tantò minus in malæ fidei emptore prout erat Petrus iuxta magiſtralem diſtinctionem Bart. *in l. Imperator.* §. *fin. n.* 2. *verſ. præcaſu ff. de leg.* 2. quem ſequitur ibi cum, *verſ. ſi autem* Angel. *inter conſil.* Crot. 418. *n.* 7. *verſ. ſexto valde* Capr. *conſ.* 88. *n.* 15. & 16. Iaſ. *conſ.* 43. *in fin. lib.* 3. & *fuit dictum in Romana ſeu Foroliuienſi de Theodolis* 15. *Mart.* 1602. *coram* bon. mem. Penia. Et præſertim † quando res empta fuit per tutorem ex pecunia, & repupilli, vel minoris, *ad l.* 3. *C. arb. tut. l.* 2. *ff. quand. ex fact. tutor. not.* Bartol. *in d.* §. *fin. n.* 2. Oldr. *conſ.* 145. *num.* 7. Bald. *in l. ſi vt proponis, num.* 3. *C. de rei vendic.* Molin. *de Primog. Hyſpan. lib.* 4. *c.* 4. *n.* 45. *verſ. quæ iura cum alij per* Barboſ. *in Rub. ff. ſolu. mat. p.* 3. *num.* 84. & *ſeqq.*

De mala autem fide Petri ſatis conſtare videbatur ex eius intereſſentia teſtamento Hieronymi vt in eo legitur, in quo inſtituti fuerunt ipſiuſmet filij tàm maſculi quàm fœminæ naſcituri, ipſi Petro vſufructu relicto,

relicto,& per consequens † sciebat medietatem dicti prædij tanquam hæreditariam Hieronymi, & ad eius filios spectantem vendere non posse ad *l. 1. C. de comm. rer. alien.* prout † malam fidem arguunt in sciente se grauatum restituere, & alienante Bartol. Angel. Capr & *alij supra allegati* Ruin. *cons. 59. n. 22. lib. 4. & cons. 97. in fin. lib. 5.* Menoch. *cons. 213. n. 77. lib. 3.*

Quod autem dicti census fuerint immediatè, & directè empti ex pecunia hæreditaria vel pretio hæreditario deducebatur, quia in eodem actu solutionis illius fuerunt empti dicti census, & illorum pretiū absque eo quod peruenerit ad manus Petri fuit per agentes fuæ domus Lauretanæ solutum dicto Antonio
6 venditori censuum secundò † quia *text. in d.l. sed & fil. §. 1. ff. de petit. hared.* non procedit quando constat inter partes conuentum fuisse quod pretium in alia re deberet reinuestiri prout videbatur Dominis constare in hoc casu verbis expressis venditionis dicti prædij, & ex pacto conuento de emendis ex pretio tot censibus, tunc enim partes rem emptam in locum alterius subrogare voluisse videntur Tiraq. *de retr. lign. §. 32. gloss. vnic. n. 25. & 24.* Molin. *de Primog. lib. 4. c. 28. & 32.* Surd. *dec. 506. n. 12. latè* Caldas *de Emphyteus. lib. 1. q. 5. n. 14. & fuit dictum in Perusina pecuniaria, 14. May 1614. coram* Reuerendissimo Decano, *& in Romana spolij, de Florentis 10. Ianuar. anni præteriti coram* R. P. D. Canalerio.

7 Et sic † dicti census ex quodam genere permutationis constituti videntur ad fauorem filiorum Petri *vt in simili inquit.* l. C. *in d.l. sed & si lege, §. consuluit ff. de petit. hæredit.* tanquam permutati dicuntur hæreditarij Bart. *in repet. d. §. fin. num. 2. vers. primo casu, quem sequuntur Doctores supra relati* Bal. *cons. 112. n. 5. lib. 4.* Anger. *inter dicta cons.* Crot. *418. n. 6. vers. tertiò accedat lib. 3.* Ias. *cons. 231. in prin. lib. 2.* Soc. Iun. *cons. 28. n. 5. & 9. lib. 2.* Crauet. *cons. 973. n. 4. & seqq.* Alba. *cons. 97. n. 20. & seqq. latè* Tiraq. *de retract. lignag. d. §. 32. gl. vnic. n. 26. & seqq.* Paleth. *cons. 109. n. 23. & cons. 151. in fin.* Burlat. *cons. 173. n. 16. lib. 2. & cons. 298. n. 18. lib. 3.* Menoch. *cons. 70. n. 4. lib. 1. & d. cons. 213. num. 15. & 16. lib. 3.* Sim. de Præt. *de interpret. vlt. volunt. lib. 3. dubit. 3. solut. 1. fol. 345. n. 4.*

8 Nec dubitarunt Domini quin † pro dictis censibus cōperat petitio hæreditatis firmato quod sint hæreditarij, cùm detur etiam pro consecutione rei singulatis quāuis minimè dummodo sit de corporibus hæreditariis *iuxta tex. in l. regulariter cum l. seq. ff. de petit. hared.* Alex. *cons. 49. n. 6. lib. 3. & cons. 124. n. 10. lib. 4.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D. Buratto Anconitana censuum Lunæ 29. Aprilis 1624.

SVMMARIA.

1 *Pretium succedit loco rei in vniuersalibus.*
2 *Res empta ex pecunia, vel pretio rei hæreditariæ sit hæreditaria.*
3 *Intellige si copulatiuè concurrant quod res ematur nomine hæreditatis, & quod pecunia quæ soluitur sit hæreditaria.*
Lim. *in subsidium* n. 16. & 17.
4 *Res empta à possessore hæreditatis nomine proprio ex pretio rei hæreditariæ non efficitur hæreditaria, &* n. 5. & 14.
6 *Etiam quod emens sit in mala fide.*
7 *Res empta ex pretio rei pupillaris nomine proprio ementis non efficitur pupillaris, &* n. 15.
Lim. *in subsidium n. 15.*
Decis. R. R. pro Tract. de Cens.
8 *Res empta ex pretio alterius vel videtur quodam iure permutationis subrogata in locum rei venditæ.*
9 *Intellige si expressè, vel saltem tacitè fuit cogitatum de hac subrogatione & permutatione.*
10 *Res empta ex pecunia dotali nomine proprio ementis non efficitur dotalis nisi concurrat expressa voluntas mulieris & n. 15.*
Lim. *in subsidium n. 16.*
11 *Res aliqua hypothecari non potest.*
12 *Pecunia debita Titio statim acquiritur ac in eius conspectu posita est.*
13 *Solutio facta meo creditori à tertio de meis pecuniis à me facta dicitur.*

DECISIO CCCCXXI.

RECESSERUNT Domini à decisis 13. Februarij 1623. & tenuerunt census de quibus agitur non fuisse effectos hæreditarios q. Hieronymi Archiepiscopi Theatini nisi in subsidium vt infra.

Nam † licet in iudicio petitionis hæreditatis tanquam vniuersale pretium succedat loco rei *l. sed & si l. §. 1. ff. de petit. hared.* cùm concordantibus & post gl. ibi notant omnes, & † res empta ex pretio, vel pecunia hæreditatis fiat hæreditaria, *leg. item veniunt. & ibi not. omnes ff. eo.* Menoch. *cons. 213. n. 7. & 8.* 1 2

Tamen vltra quod conclusio non videtur procedere nisi duobus copulatiuè concurrentibus, † nempè quod pretium, seu pecunia sit hæreditaria, & res empta nomine hæreditatis nam si nomine proprio sit empta sit ementis; Gloss. *in d.l. item veniunt post princ. in verb. sine dubio, & in l. sed & si lege §. 1. & in l. final. §. final. de l. 1. & ibi* Bald. *post* Dyn. Ricciard. & Andr. de Pisis, Imol. & Ang. *in l. in fideicommiss. §. vltra quam vers. in gl. ff. de vsur.* Anchar. *cons. 23. n. 4.* Rim. Sen. *cons. 25. n. 51.* Ale. *cons. 66. n. 20. lib. 2. & hanc esse communem contra* Bar. *relatis antiquis* Ceph. *cons. 645. n. 49. & seq. 56. & 57.* qui dicit casum esse clarum, & manifestum quando emptio fuit facta nomine proprio. 3

Cessat difficultas † duobus copulatiuè concurrentibus quod nempè res sit empta nomine proprio & non ex pecuniis hæreditaria, sed ex pretio redacto ex venditione rei hæreditariæ facta nomine proprio ab hæreditaris possessore; tunc enim res ita nomine proprio ab illo empta non sit hæreditaria, *est text. in verbis in d.l. sed & si lege §. 1. ff. de petit. hared. vbi* Odofred. Bart. *qua remittit se ad dicta per eum, in l. Imperator. §. fin. de leg. 2.* Ang. Castr. *in summ.* Bar. *in d.l. Imperator. §. fin. in prin.* Ceph. *in l. Labeo, 14. n. 10. ff. de verbor. signif.* Tiraq. *in retract. lig. §. 32. gloss. 1. & vnic. n. 15.* Menoch. *d. cons. 213. in prin.* Surd. *dec. 55. n. 6. & 7. & cum* Bart. *transire alios testatur* Ias. *cons. 36. col. fin. ver. secundo principaliter lib. 3. & est tex.* in l. singularibus, inter quæ, & vniuersalia in hoc non reperitur constituta differentia, *in l. qui vas, §. fin. ff. de furt. & ibi* Bart. *& in his terminis* Ruin. *cons. 97. n. 12. & 13. vol. 5. latè* Menoch. *d. cons. 213. n. 67.* 4

Quæ duo copulatiuè concurrere in casu nostro euidenter apparet, nam census prædicti fuerunt empti post obitum d. Hieronymi Archiepiscopi per Petrum eius fratrem non nomine hæreditatis, vel hæredum d. Hieronymi, sed proprio ipsius Petri, & pro se, & hæredibus, vt in instrumentis, quæ fiunt etiam cùm clausulis ad habendum, &c. constituti, & alijs dominij, & possessionis translatiuis ad dicti Petri, & hæredum suorum fauorem.

Et quidem non fuerunt empti ex pecuniis hæreditariis nec in hæreditate Hieronymi repertis, sed ex pretio prædij Lubriani alias vt bis Rota resolut. coram Cardin. Sacrato; communis in dictos Hieronymum & Petrum fratres, quod prædium vendit m

fuit à Petro nomine proprio Sanctæ Dominæ Lauretanæ habita fide de pretio, vt de his constat ex instrumentis desuper confectis: nam venditio totius prædij facta fuit Sanctæ Domui, 1585. & solutiones de anno 1587. de quo fuerunt per dictum Petrum empti dicti census ex pretio per officiales Sanctæ Domus exbursato, quæ nec etiam controuertuntur.

Nec obstat quod Petrus fuerit hæreditatis prædictæ malæ fidei possessor dum post natiuitatem proprionum filiorum dicti Hieronymi ex testamento hæredum vendidit dictum prædium, & ex pretio emit dictos census, & propterea sit in electione hæredum vel pretium, vel rem petere.

Nam quicquid sit an istud procedat respectu Antonij venditoris, & impositoris censuum non per hoc res empta nomine proprio non ex pecunia hæreditaria, sed ex pretio redacto ex re hæreditaria nomine
5 proprio à possessore vendita sit hæreditaria quia † empta est facta vt dicit Bart. *in d.l.fin.§.fin.* non directè, & immediatè, sed per circulum vt est text. *in d.l.item veniunt §.fin.* cuius verba refert etiam Menoch. *d.cons.*
6 215. *n.64. & seq.* Nec † aliqua constituitur differentia inter bonæ, vel malæ fidei possessorem, & scientem se grauatum hæreditatem restituere vt ibi per Bart. *in d.l.Imperator.§.fin.vers.si verò esset, & vers.* secundo verò casu, & vers. aut sciebat, & ibi Imol. *col.fin.vers.* nam hoc videtur, Capr. *cons.*88. *n.*15. Ang. *inter cons.* Cror. 418. *n.7. ver.sexto* Ias. *cons.*36. *in fin.vol.*5. Sim. de Præt. *de interpr. vlt. volunt. lib.*3. *solut.*1. *num.*6. *& 7. fol. mihi* 245. *vbi alios.*

Minus obstat quod pecunia redacta ex venditione dicti prædij esset filiorum dicti Petri hæredum Hieronymi, & sic pupillaris, † quia procedit eadem conclu-
7 sio vt non fiat pupillaris quando res non est directè & immediatè empta ex pecunia pupilli, sed ex pretio rei pupillaris venditæ, *l.Titium* 48. *§.altero, & ibi* Bart. *num.*1. *ff.de admin.tutor.l.si patruus C. comm.vtri. Iudic. vbi post gloss.* Bart. *in princ. & num.*3. Bald. & Salic. *sub num.*2. & ad terminos nostros exemplificat. Bart. *in d.l.Imperator.§.fin.num.*2. *vers.* simile in ea Bald. *num.*6. *vers.sic.non obstat gloss. post* Ricciard. *&* Salic. *in fin. in l.si vt proponis, in fin. C. de rei vendic.* Paris. *cons.*80. *num.*10. *&* 11. *vol.*1. Menoch. *d.cons.*213. *n.*66. Monter. *dec.* Aragon. 29. *n.*49. Cæsar. Manent. *cons.*104. *n.*10. *& seq.*

Ex quibus primum decisionis fundamentum sublatum remanet.

8 Quo verò ad secundum † quod dicti census tanquam empti ex pretio dicti prædij communis inter dictos Hieronymum, & Petrum fuerint iure cuiusdam permutationis subrogati loco eiusdem prædij & sic effecti hæreditarij *in l.sed & si l.§.consuluit.* Bart. *in d.l.Imperator.§.fin.n.*2. *vers.sic.primo casu*, cum allegatis in decisione.

Dicebant Domini non applicari, quia non solum aliqua conuentio non præcessit dictæ permutationis inter Petrum venditorem, & officiales sanctæ Domus emptores, nec etiam cum dicto Antonio impositore & venditore censuū. sed nec dicti officiales, nec Antonius quod apparear scientiam aliquam habuerant dictum prædium fuisse nec; commune cum q. Hieronymo, nec de illius testamento, in quo instituti
9 sunt hæredes filij dicti Petri, sine qua † scientia impossibile est cogitatum fuisse de huiusmodi subrogatione & permutatione; nec ipse Petrus expressit immo proprio nomine pro se, & hæredibus vt supra
10 contraxit vnde in simili nec res † empta ex pecunia dotali efficitur dotalis non concurrente expressa voluntate mulieris, *l.res quæ, & ibi* Gloss. & Doctor. *ff.de iure dot.* Tiraq. *de retract.lignag.§.*32. *gl.*9. *ff.vnic.num.*16. Molin. *de primogen.lib.*4. *cap.*4. *num.*28. & in istis terminis procedunt allegati in decisione. Inter partes autem solum conuentum fuit de reinuestiendo pretium in aliis stabilibus, vel censibus idoneis arbitrio Petri cum consensu Gubernatoris sanctæ Domus, qui non præsumitur aliud voluisse, nisi quod census, vel stabilia fierent Petri cum expressè stipulatus fuerit inuestimentum debere esse obligatum, & hypothecatum pro securitate prædij venditi † quod non 11
successisset si census fuissent effecti hæreditarij Hieronymi, *l. rem alienam ff. de pignor. act. l.*2. *§.*1. *ff. de pign.*

Nec facit quod pecuniæ non peruenerint ad manus Petri, sed per Gubernatorem Sanctæ Domus fuerint directè solutæ Antonio venditori censuum, nam † cùm essent debitæ Petro statim in eius conspectu 12
positæ fuerunt illi quæsitæ *l.pecuniam ff. de solut.* & solutio † dicitur facta per Petrum Antonio venditori censuum, officiales verò Sanctæ Domus soluentes præbuerunt nudum factum, & ministerium *l.solutum, §.solutam, ff. de pignor. act.* Rota *in Romana antecessoris* 12. *Maij* 1600. *coram* Iusto *quæ est* 134. *n.4. post tract.* Modern. Petrus. *de censib.* & verba instrumenti sunt clara quod Antonius habuit, & recepit ab emptore per manus Gubernatoris domus, quæ demonstrant Petrum soluisse nudúmque ministerium Gubernatorem præstitisse iuxt. *cons.* Bertran. 202. *n.*2. *vol.*2. *passim à* Rota *receptum* Seraph. *dec.*1378. *n.*1. *& in Rom. pecuniaria* 14. *Decembr.*1612. *coram* Reu. P. D. Pamphilio.

Verùm quia in relationibus causarum Domini mandarunt videri, an dicti census saltem in subsidium sint effecti hæreditarij ideò resoluerunt affirmatiuè. Quamuis enim regulariter † res empta nomine pro- 14
prio à possessore hæreditatis ex pecunia hæreditaria multóque magis ex pretio rei hæreditariæ venditæ non efficiatur hæreditaria, *d.l.sed, & si l.*§.1. *de pet.hared. vbi* Bart. *& alij vt supra allegati.* Quod in omnibus rebus ex pecunia aliena comparatis procedit † cùm 15
res empta nomine proprio ex pecunia dotali, vel pupillari non efficiatur doralis, vel pupillaris, *l.ex pecunia, C. de iur. dotal. l. fin. C. de ser. pign. dat. manum. l. si patruus, & ibi* Bart. Bald. & Salic. *C. commun. vtri. iud.* Menoch. *d.cons.*213. *num.*66. Nihilominus † quando do- 16
minus rei venditæ remaneret omni alio remedio destitutus datur ei subsidiaria ad rem emptam ex pecunia sua viget enim eadem æquitatis ratio, quæ in permutatione, Castr. *in l. mater. n.*6. *vers. postremo, C. de rei vendic. & ibi* Cyn. *in* 7. *quæst. num.*11. Sicut vxori datur actio ad rem emptam ex sua pecunia in subsidium, *l. vxor. marito, & ibi* Gloss. Odofr. Alber. Bart. & Bald. *ff. de donat. inter vir. & vxor.* Bald. Sal. & Sicard. *in l.si ita proponis, C. de rei vendicat.* Rom. *in l.si verò, §. de vir. num.*11. *vers. fallit. secundo ff. sol. matr.* Soc. *cons.*224. *col.*1. *lib.*2. Barbos. *in rubr. ff. sol. matr. par.*3. *n.*76. Mantic. *de tacit. lib.*11. *tit.*27. *n.*15. *Et ad rem emptam ex pretio rei suæ* Paris. *cons.*80. *n.*29. *lib.*1. Et † in specie quod 17
res empta ex pretio rei hæreditariæ in subsidium efficiatur hæreditaria & peti possit ab hærede quando nihil aliud remansit in bonis possessoris, qui rem hæreditariam vendidit tradit Castr. *in d.l. sed, & si l.*§.1. *n.*5. *in lect. Auenionen.* cum quo sentit Magon. *dec. florent.*9. *n.*3.

Noluerunt tamen Domini absolutè firmare nos versari in materia subsidiaria licet pro parte filiorum Petri ex inuentario bonorum hæreditariorum ab eorum tutrice confecto daretur magnus fumus quod illorum pater decesserit non soluendo, sed hoc reseruarunt particulariter videndum.

R.P.D.

R.P.D. Vbaldo, Sancti Seuerini dotis Mercurij 17. Martij 1621.

SVMMARIA.

1 *Creditor non potest cogi inuitus aliud pro alio recipere.*
2 *Clausula sine præiudicio legitimæ executionis operatur vt iudex à quo discutere tantum possit exceptiones quæ opponuntur contra executionem.*
3 *Subrogatum censetur idem quod id in cuius locum fuit subrogatum.*
4 *Subrogatio regulariter non datur in particularibus.*
5 *Census empti ex pretio alterius census non dicitur idem census nisi constet de subrogatione.*
6 Auth. hoc nisi C. de solut. *vt locum habeat quæ requirantur remissiuè.*
7 *Hæres cum beneficio inuentarij potest dare in solutum bona.*
8 *Etiam creditori ex causa dotis.*
Lim. 1. *quando hæreditas est soluendo* n. 10.
Etiam in casu restitutionis dotis, n. 11.
Lim. 2. *quando repugnat voluntas testatoris*, n. 13.
9 *Hæreditas in dubio præsumitur soluenda.*
12 *Hæres cum beneficio inuentarij tenetur vendere bona hæreditaria quando inuenit emptorem sine obligatione de euictione.*

DECISIO CCCCXXII.

POst relaxatum mandatum Rotale pro florenis duobus millibus sexcentis vigintiquinque iuxta decisiones in causa factas fuit per Signaturam cõmissa causa appellationis sine præiudicio legitimæ executionis. Et nouissimè per Sanctutium aduersarium fuit supplicatum Sanctissimo ex quo in hæreditate nõ adsunt pecuniæ quod si in subhastatione bonorum nõ reperiretur iustum illorum pretium iuxta verum valorem cogeretur Sulpitia pro dictis Florenis duobus millibus sexcentis vigintiquinque recipere tot bona in solutum, & Sãctissimus rescripsit vt eam cogerem ad recipiendam prout iuris fuerit. Vnde dubitaui an pro dicta summa cogenda esset Sulpitia accipere bona in casu, & ad effectum de quo agitur.

Domini autem negatiuè respondemunt, quia iam fuit resolutum Sulpitiam esse creditricem dotis in pecunia, *vt in decisionibus in hac causa factis 26. Decemb. 1619. & 4. Maij præteriti*, præterquam quo ad illam tatam bonorum in dotem datorum, quæ extabant, in qua sibi præiudicauerat acceptando decretum A.C. vt in alia decisione 1. Iulij præterici, & ideò ipsa habet
1 intentionem fundatam in regula communi † quod creditor non potest cogi aliud pro alio inuitus accipere, *l. 2. §. mutui dario ff. si cert. pet. vbi* Glos. & Doctor. Surd. *decis. 30. n. 9. & cons. 392. n. 4. lib. 3. fuit dictum in Romana diffessionis, seu dotis, 1. Februar. 1608. coram* S. D.N. tunc Auditore.

Quæ autem ex aduerso adducuntur contra iustitiam mandati Roralis videbantur impertinentia cum sit commissa causa sine præiudicio legitimæ executio-
2 nis, vt dixi & ideo † discussio super iustitia mandati pertinet ad iudicem ad quem, ad me autem tantũ pertinet discutere exceptiones circa executionem, quæ est per commissionem reseruata ex allegatis per Modern. *de Clausul. claus. 139. n. 5. & 9. p. 1.*

Non obstat igitur primò quod extent census empti ex pretio aliorum censuum, & à Sulpitia dotum
3 in dotem, & sic eorum loco subrogati, † vnde videntur iidem census ad nos. per Castr. *cons. 164. n. 3. vers. sed adducamus lib. 1.* Quia talis subrogatio ex aduerso negatur, & contrarium fuit firmatum in d. decisione 16. Decemb. Vltra † quod subrogatio regulariter non 4
intrat in particularibus *l. qui vas. §. vlt. gloss. ff. de furt. vt per* Tiraq. *post alios in tr. de retr. lign. §. 32. gloss. 1. n. 20.*

Nec obstat secundò, quod census in dotem dati essent suppositi fideicommisso, & ideò Sanctutius non teneatur præstare æstimationem, sed libereretur restituendo ipsam rem *vt in illa Parmensis Datij coram* R. P.D. Decano. *quæ est dec. 318. p. 1. in recent.* Quia hoc procederet si extarent dicti census prout extabat res vendita in casu illius decisionis, sed † cùm fuerint 5
extincti, nec constet de subrogatione, vt dictum est, cessat motiuum, accedente præsertim obligatione auctoris Sanctutij de restituendo dotem in pecunia vt fuit in causa resolutum.

Tertiò non obstat auth. *hoc nisi C. de sol.* Quia † non 6
verificantur requisita ad illam auth. quæ recenset Nat. *cons. 344. n. 3. & seq.* Rip. *in l. 2. §. mutui dario n. 25. ff. si cert. pet.* Surd. *dec. 30. n. 10.* & sufficit allegare decisionem supra relatam coram S.D.N. in qua aliæ referuntur.

Quartò demum non obstat quod Sanctutius sit 7
hæres cùm beneficio legis, & inuentarij & † ideò possit dare in solutum bona *l. vlt. §. vlt. & si præfatam vbi* Bart. Ias. *& alij C. de iur. delib. cum aliis per* Surd. *dec. 318. n. 2. & 3.* vbi quod hoc procedit † etiam si simus 8
in creditore ex causa dotis.

Quia respondebatur in primis non constare quod Sanctutius fecerit de illa inuentarium, & descriptio, quæ pro ipso fuit data *in sum. n. 7.* est relatio tantum executoris bonorum, de quibus fuit per eum ad instantiam Sanctutij capta possessio.

Nec ei suffragatur inuentarium à Sulpitia confectum, quia cùm esset vsufructuaria tantum, & ipse hæres, *vt fuit resolutum dicta die 16. Decembr. 1619. & 4. Maij 1620.* cessat fundamentum quod inuentarium hæredis prolit substituto.

Et in omnem euentum dictum † beneficium non 9
suffragatur quando hæreditas est soluendo, prout præsumitur alio non probato, Alex. & Ias. *in l. vlt. ff. si cert. pet.* Seraph. *dec. 1394. n. 5.* Ideò hæres † tali casu non 10
potest cogere creditores ad accipiendum bona in solutum loco pecuniæ. Castr. *in l. fin. §. & si præfatam n. 5. C. de iur. deliber.* Phanucc. *de inuentar. part. 6. num. 2. & in tract. de inuentar.* nouissimè impresso, *q. 242. n. 151.* Rolan. *cod. tract. quæst. 156. num. 1. & 2.* Franc. *dec. 85. n. 5. plenè* Surd. *d. decis. 30. num. 41. & seq. & idem* Surd. *ibidem n. 31.*

Et † in terminis restitutionis dotis Marot. *cons. 13.* 11
n. 10. & seq.

Et nihilominus si id etiam probaretur hæres nihil aliud consequi posset quam se eximere à promissione de euictione. Et † bona vendere si emptorem sine di- 12
cta promissione inuenire posset Bald. *in d. §. & si præfatam n. 1.* Phanuc. *d. q. 242. n.* Surd. *dec. 318. n. 10.*

Placebat etiam plerisque ex Dominis alia responsio, quod † obiectum non procedat quando repugnat 15
voluntas testatoris ordinantis vt debitori satisfiat in pecunia Surd. *inter tract. de inuentar. q. 274. n. 15. & seq. idem* Surd. *d. dec. 30. num. 15. vers. tertio*, Castill. *controuers. quotidia. c. 24. n. 5. & seqq.* prout hac causa fuit dictum ex ordinatione testatoris debuisse Sulpitiæ satisfieri in pecunia *vt in decisionibus 16. Decembris 1619. & 4. Maij 1620.* fuit latè deductum. In quibus fuit etiam responsum ad illa verba quod de bonis deberet satisfieri quod non excludant satisfactionem in pecunia, quæ decisiones non debent hodie controuerti.

Et ita fuit decisum.

Illustrissimo Cardinale Lancellotto, Romana Census, Lunæ 1579.

SVMMARIA.

1 *Assertio impositoris census quod fundus est liber, & ad se pleno iure spectat, intelligitur in præiudicium census qui imponitur.*

DECISIO CCCCXXIII.

FVit tentum non constare de mala impositione census super fornacibus, & hortis ex eo quod prius similis census super illis ad fauorem Fratrum S. Mariæ de Populo impositus fuisset, & propterea non intrare secundam impositionem census super domo de qua agitur, quæ est censualis, in euentum malæ impositionis primi census super fornacibus, & hortis.

Nec obstare quod constituens censum super fornacibus, & hortis ad fauorem D. Blaxij asseruit illos esse liberos, & ad se pleno iure spectare, & nihil factũ fuisse in præiudicium secundi census. Quia † huiusmodi assertio non intelligitur simpliciter, & absolutè, sed secundum quid & limitatur ad præiudicium dicti secundi census, quod per primam impositionem non desierunt esse capaces secundi census, & propterea Domini dixerunt dominum Blaxium pro verificatione illius conditionis in euentum quod primus cẽsus esset malè impositus oportere probare dictos fornaces, & hortos non fuisse capaces dicti cẽsus, ex qua incapacitate iustificatur mala impositio primi census. 1

R. P. D. Mellino, Romana societatis officij, Mercurij, 1. Februarij 1623.

SVMMARIA.

1 *Societas resoluitur in totum per receptionem partis sortis secundum aliquos.*
Contrarium firmat Rota n. 3.
Vel saltem non procedit quando ex coniecturis appareret de contraria mente contrahentium. n. 15.
2 *Fructus exacti post finitam societatem sortem extenuant.*
4 *Societas est contractus bonæ fidei, & consensu perficitur.*
5 *Societas non potest dissolui nisi concurrat consensus sociorum.*
6 *Et consensus tacitus sufficit.*
7 *Consensus in contrahenda societate præstitus durare præsumitur, & n. 17.*
8 *Animi, & voluntatis mutatio non præsumitur.*
9 *Societatis natura est per restitutionem, vel interitum partis rei communicatæ, non dissoluatur in totum: sed duret in eo quod supereſt.*
10 *Societas contractæ super duobus officiis altero eorum alienato durat in illo quod supereſt pro eo rata cuius illud est capax.*
11 *Contractus ratione consensus, & stipulationis censentur indiuidui.*
12 *Intellige quando stipulatio interponitur super re sui natura indiuidua.*
13 *Indiuiduum non potest dici illud quod eandem affert vtilitatem in parte respectu partis quam affert in toto respectu totius.*
14 *Stilus respiciens decisoria debet plenè, & concludenter probari.*
16 *Census restituta parte pretij, durat pro reliqua parte si talem appareat fuisse contrahentium voluntatem.*
18 *Consensus officialis an sit necessarius in dissoluenda societate.*
19 *Articulis quis respondere non tenetur si non dentur medio iuramento, vel si dentur à non procuratore, vel si sint irrelevantes.*

DECISIO CCCCXXIV.

CVm ad fauorem D. Capitanei Ioannis Vincioli fuisset inita, societas officij scutorum sexcentorum sub obligatione, & recognitione bonæ fidei D. Prosperi, & post cæptum secundum semestre ipse Vinciolus recepisset ab eodem Prospero scuta centum cùm declaratione quod in posterum societas pro residuo tantum scutorum quingentorum durare deberet & à die talis receptionis fructus pro huiusmodi rata scutorum quingentorum per nonnullos annos exegisset tandem præuia dissicta obtinuit per R. P. D. Sacchettum iudicem ab A. C. deputatum contra Prosperum relaxari mandatum executiuum pro comperdem scutorum quingentorum restitutione, ad quorum compurum effectualiter etiam recepit scuta ducenta quinquaginta. Cùm autem Prosper ab huiusmodi decreto, & mandati relaxatione appellasset causa appellationis per signaturam commissa cum Clausula si quid exequendum deuoto Rotæ dubium proposui. An mandatum huiusmodi esset exequendum, & pro qua summa.

Et Domini vtraque parte informante pro residuo integræ summæ præfatæ scutorum quingentorum vti iustum, & relaxatum seruatis seruandis in vim publici instrumenti, & obligationis cameralis executioni demandandum censuerunt.

Nec visum fuit obstare quod pro parte Prosperi pretenderetur † per receptionem dictorum scutorum centum ad computum sortis principalis societatem ipsam fuisse in totum resolutam vt tradit Tib. Salust. *in prax. A. C. lib. 1. c. 17. n. 3.* Pacif. *de Saluaspett. 4. c. 1. n. 76.* Marches. *de Commiss. tom. 1 fol. 785 n. 3.* & Hector. Felic. *de societ. c. 34. n. 44.* Et † consequenter fructus præfatos postea per Vinciolum exactos in dicte sortis residuum imputandos iuxta tradita per Gabr. *conf. 78. n. 2.* & *3. lib. 1.* & *conf. 63. n. 26. lib. 2.* & *magis in terminis Pacific. prælleg. n. 75.* quia circumscripto facti circunstantiis Domini dixerunt negatiuam opinionem, quod nempè societas † per receptionem pactis sortis principalis regulariter non censeatur dissoluta in totum esse de iure veriorem, quam alias tenuit Rota *in Romana societatis 6. Martij 1597. coram* bo. me. Card. Blanchetto, *vt refert* Bocc. *de socier. off. n. 180.* & *sequitur etiam ipse* Boc. *ibid.* & *n. 176.* & *187.* & *ex professo pluribus comprobat* Turrett. *in conf. 88. n. 6.* & *infra vsque ad n. 19. lib. 1.* & *latè etiam* Modern. *de socier. off. n. 302. 303.* & *seqq.* 2 4 5 6 7 8

Præcipuum autem huius opinionis fundamentum illud est, quia † contractus societatis est bonæ fidei, & consensu perficitur, §. 1. *Instit. de oblig. quæ ex contr.* & *ibi gl. in verb. societatib. l. 2. ff. de act. oblig.* & ideò dissolui † non potest nisi contrario ipsorum sociorum consensu à societate discedere volentium *l. verum §. fin. ff. pro soc.* licet † quo ad hunc effectum sufficiat cõsensus etiam tacitus, *l. societatem ff. eod. tit.* attamen debet de eo sufficienter constare, in dubio enim † consensu à principio societatis præstitus adhuc perseuerare censetur, cum † animi mutatio non præsumatur, *l. cum hic status,* & *ibi* Bart. & *alij de donat. int. vir.* & *vxor.* Rim. Iun. *conf. 9. n. 30. lib. 1. vt in proposito arguit* Turrett. *d. conf. 84. n. 12.* & *seqq.*

Nec

Nec dici potest de huiusmodi tacito consensu faciẽdæ cessionis ex ipsamet partis sortis principalis exactione ex hoc enim solo quod socius partem sortis exegerit non benè inferrur quod ab eodem societate in totum voluerit recedere quinimmo † de natura societatis est quod per restitutionem, vel interitum partis rei communitatæ societas in totum non dissoluatur, sed adhuc duret super eo quod supereſt, vt habetur, *in l. verum quæ est 64. §. fin. & in l. id quod in princ. ff. pro soc. & in specie* Boccac. *vbi supra n. 166.* Card. Seraph. *dec. 543. n. 6. &* Rota *dec. 286. n. 3. p. 1. diuers.* Ad quod facit etiam alia conclusio quod † societas contracta super duobus officiis altero illorum alienato adhuc durat pro rata si illud quod supereſt non est capax in totum vt tradit Boccac. *d. tract. de soc. off. n. 187.* Azor. *inst. moral. tom. 3. lib. 9. c. 16. in fin.* Rot. *d. dec. 288. in princ. & n. 3. p. 1. diuers. & pluries fuit decisum, & signanter in Romana census 14. Ianuar. coram* Ill. Cardin. Sacrato, *& in Rom. societatis officij 18. Ianuar. coram* Ill. Card. Mellino *& coram* Card. Seraph. *dec. 543.* per totã, vbi id fuit firmatum etiã quod societas fuerit inita super vnico tanto officio cuius pars deinde fuerit vendita, ex quo clarè patet quod contractus iste non est de sui natura indiuiduus, sed potest pro parte subsistere, & perdurare etiam si pro parte fuerit dissolutus.

Nec quicquam facit † quod videatur indiuiduus ratione consensus, & stipulationis, *l. stipulationes non diuiduntur de verb. oblig. vt arguit* Felicius *de soc. d. c. 34. n. 44. subdens dispositionem tex. in d. l. verum §. fin. & in l. si id quod ff. pro soc.* esse intelligenda quãdo capitale sorte, vel fortuna à societate remouetur, secus quãdo partium voluntate. Nam fuit responsum quod † regula huiusmodi procedit quando stipulationes interponuntur super re de sui natura indiuidua secus quando res est diuidua provt huiusmodi societates officij, *l. 2. §. 1. & d. l. stipulationes non diuiduntur in prin. & ibi* Soc. Iun. *n. 18.* Menoch. *qui alios refert cons. 123. n. 16.* & in puncto respondet Turrett. *tories alleg. cons. 84. num. 19.*

Nec obstat Bald. *in l. 1. n. 8. & 14. &* Salic. *ibi n. 4. ff. pro soc.* qui volunt quod si perimatur pars capitalis positi ab vno ex sociis non teneatur socius ille iterato ponere quia finita est societas. Respondetur enim id verum esse in illis societatibus in quibus peremptæ parte capitalis alia, pars quæ supereſt vel est inutilis, vel non reddit eandem vtilitatem in parte, quam totum in toto vt satis declarasse videtur ipsemet Baldi dum affert exemplum quando alter ex sociis posuit mille, alter verò operam si enim illa mille diminuantur qui operam posuit non potest eandem vtilitatem recipere, quod secus accidit in istis officiorum societatibus, † in quibus summa quæ remanet eandem affert vtilitatem respectu partis, quam totum respectu totius, & consequenter cessat ratio deducta ex indiuiduitate vt in terminis respondit Rota *coram* Card. Seraph. *d. decis. 543. n. 3. & decis. 288. n. 1. part. 1. diuers. & decis. 125. item. 16. impress. per* Modern. Perus. *post tract. de censib.* Et egregiè etiam considerabat bon. m. Cardinalis Pamphilius in quodam eius voto in *causa Romana societatis 19. Ianuarij 1600.*

Et ex his patet vim aliquam fieri non posse in auctoritate Salust. & aliorum modernorum supra pro contraria opinione allatorum, cùm ipsi nulla lege, aut alia ratione nitantur quam indiuiduitatis, quam ex præmissis apparet non applicari.

Nec fuit habita in consideratione asserta notariorum fides, quia vltra quod non sumus in stilo respiciẽte ordinatoria iudicij, sed decisoria † qui propterea debuisset formiter, & concludenter probari, allata consuetudo non est vniformis; sæpius enim fuit iudicatũ contrarium, videlicet per partis sortis receptionem societatem non censeri in totum dissolutam, & ita acriter discusso articulo se aliàs pluries iudicasse attestatus fuit R. P. D. meus Curatus dum ipse Locumtenentis A. C. munere summa cum laude fungeretur, & cùm hac etiam opinione transiuisse signaturam referendo cum clausula executiua, sine præiudicio, proponente R. P. D. Cencio 27. *Septembris* 1612.

Præterea dictum fuit, quod etiam si ita simpliciter, & in abstracto contraria opinio dici posset verior certum tamen est illam non procedere † quando ex coniecturis, vel facti circumstantiis apparet partes noluisse in totum à societate recedere immo potius apertè voluisse illam quo ad residuum adhuc perdurare, & multo minus vbi super hoc fuit emissa protestatio, & animus huiusmodi apertè declaratus provt in præsenti casu factum fuit, totum enim hoc pendet à verisimili contrahentium intentione discedendi à societate in totum, vel pro parte etiam ex solis facti circumstantiis elicita. Bart. *in l. actione, in princ. in 2. membr. di. stinct. ff. pro* Soc. Bal. *in d. l. verum §. fi. ff. eod. tit. & in puncto fuit dictum in Romana societat. 1. Julij 1602. coram* b. m. Card. Pamphilio, *quæ est dec. 55. impressa per* Modern. *post d. tract. de societ. & aduertunt etiam ipse* Modern. *eod. tr. n. 306.* & ita etiam iudicatum fuisse refert Felicius *de societ. d. c. 34. n. 44.* & in † terminis census *dixit* Rota *in Romana anteriorit. 12. Mart. 1600. coram* Iusto, *& tradunt* Modern. Perus. *d. tract. de censib. q. 107. aliàs p. 3. c. 1. q. 3. art. 5. n. 4. & seqq.*

Nec etiam obstare visum fuit quod restitutio dictorum scutorum centum non fuerit facta ab officialibus, sed à Prospero, qui bonam fidem recognouerat, & quod inter ipsum, & Vericiolum pariter fuerit emissa protestatio, & declaratio præfata absque vllo officialis consensu, qui tamen est omnino necessarius in societatis creatione vel eiusdem renouatione, & quod consequenter illa ex vi ipsius noui consensus, qui non interuenit, sustineri non possit iuxta tradita per Felician. *eod. num. 44.* Quia fuit responsum eandem societatem à principio contractam perdurare pro rata sortis non restitutæ pro qua apparet nunquam fuisse dissictam ideoque non fuisse necessarium nouum consensum vt existimauit Felic. *vbi supra*, sed sufficere voluntatem & consensum officialis, qui à principio † contractu intervenit, & qui etiam postea durasse præsumitur donec non apparet illum fuisse reuocatum, *vt post* Castrac. *de societat. cap. 55. num. 17. & magis in specie post* Turrett. *d. cons. 84. num. 12. &* Modern. Rom. *d. tract. de societ. offic. n. 303. & in terminis census aduertunt etiam,* Modern. Perus. *d. part. 3. c. 1. q. 3. art. 5. num. 6.*

Addebant etiam Domini † quod vel societas dissolui non potest absque officialis consensu vt sentit, Turrett. *d. cons. 84. n. 16.* & ista de qua agitur, nec etiã pro parte fuit dissoluta vnde multo minus agi poterat de prætensa fructuum imputatione, vel talis consensus non est necessarius (quod videtur verius stante conuentione quod dissicta etiam vni tantum ex fideiussoribus facta sufficiat ex vulgato curiæ vsu) & nulla potest assignari maior ratio cur potius sine tali consensu, & scientia officialis dissolui possit in totum, quam pro parte.

Nullitas ex defectu intimationis sublata fuit per illius exhibitionem. Ea verò, quæ deducebãtur ex omissione responsionis ad articulos non placuit Dominis tum † quia non fuerant dati ab ipsomet Prospero medio iuramento, sed à quodã assertо procuratore de cuius mandato non constat & consequenter illis Vinciolus respondere non tenebatur ex traditis per Surd. *dec. 58. n. 19.* tum etiã quia nihil aliud continebat, quã dictorũ fructuum solutionem, & sic erant penitus irrelevãtes iuxta superius deducta. Et ita fuit decisum.

R. P. D. Pirouano Romana casalis turris Vergatæ Lunæ 29. Ianuarij 1624.

SVMMARIA.

1 *Census distinguitur specie de emphyteusi.*
2 *Contractus talis præsumitur, qualis à partibus nominatur.*
3 *Sit. Hoc verbum est expressum veritatis, & substantia.*
4 *A proprietate verborum non est recedendum.*
5 *Contractus est potius censendus censualis, quam emphyteuticus.*
6 *Census esse non potest vbi dominium vtile à directo separatur.*
Contrarium firmatur n. 10.
7 *Rei suæ potest quilibet adiicere pactum quod vult.*
Dummodo non sit contra substantiam contractus. ib. *vbi hoc declaratur.*
8 *Feudum non desinit esse feudum licet vtrumque dominium transferatur.*
9 *Contractus naturæ contrahentium pactis non mutatur.*
11 *Esse quid non dicitur nisi perpetuo duret.*
12 *Res non potest esse emphyteutica nisi dominium vtile illius proueniat à concedente.*
13 *Pactum caducitatis potest conuenire etiam contractui census.*

DECISIO CCCCXXV.

DVm quæreretur. An esset recedendum à resolutis in hac causa sub die 20. Mart. 1625. placuit Dominis firmare donationem Petri continere contractum censualem: & non emphyteuticum recedendo in hac parte à decisis, & de aliis reseruando videre in separata positione.

Voluntas enim donantis relata ad censum patet ex verbis contextus eiusdem donationis nam præmissa dispositiua donationis huius casalis reseruatur vtile dominium ipsi donanti, & suis filiis, & nepotibus masculis vsque in infinitum cũ responsione quinquaginta librarum cæræ nouæ deficientibus autem prædictis si contigerit supeniuerè Io. Antonium filium Iannocti fratris germani donantis, seu filium illius, vel neporem, aut pronepotem vsque in infinitum per rectam lineam masculinam descendentem, & deinde subduntur formalia verba. Quod tunc, & in dictis casibus, vel eorum altero præfatum casale sit censuale dictæ Ecclesiæ Beatæ Mariæ, & paulò infra qualitas ista repetita legitur respectu descendentiæ. Antonij. Quod in Vigilia Beatæ Mariæ Virginis Assumptionis teneantur soluere, & respondere pro censu, & reditu dicti casalis vigintiquinque florenos aureos, & in comminatione si cessauerint soluere per quinquennium sub eadem qualitate exprimitur, nempè si dictum censum, & reditum soluere cessauerint.

Ex quibus duo inferuntur, nempè denominatio
1 qualitatis census, † qui specie ab emphyteusi distinguitur Soc. Sen. *conf.* 167. *n.* 6. Card. Mant. *de contract. lib.* 2. *tit.* 3. *num.* 9. & pro tali haberi debet prout à par-
2 tibus, † denominatur, *l. qui fundum, §. fundi ff. de contrah. empt.* Alex. *conf.* 3. *n.* 4. *lib.* 1. Crau. *conf.* 20. *n.* 1. Bec. *conf.* 75 *n.* 9. *lib.* 1. Surd. *conf.* 243. *n.* 3. Card. Mantic. *de contract. lib.* 2. *tit.* 8. *n.* 17. secundum verò est ipsa denominatio dispositiuè, non autem inciderur concepta
3 ibi sit censuale, quæ † cùm sit expressiua veritatis substantiæ, & qualitatis contractus, Iaf. *in l. sciendum, n.* 5. *ff. de l.* ... Signor. *conf.* 87. *n.* 10. nõ subiacet interpretatio-
4 ni ne dum quia † à proprietate non est recedendum *l. si alij ff. de vsufr. legat.* Dec. *conf.* 32. *col.* 1. *n.* 3. & *conf.* 305. *n.* 1. Becc. *latissimè, comprobans, conf.* 35. *n.* 9. sed nec etiam data possibilitate inferendi ad vtrumque contractum quia † in dubio magis ad naturam census, quam emphyteusis verba sunt referenda. Afflict. *decis.* 129. *n.* 4. Menoch. *præsumpt.* 106. *n.* 3. *lib.* 5. Card. Mant. *de contr. lib.* 2. *tit.* 5. *n.* 11.

Non obstat ratio separationis dominiorum, & recognitionis promissæ ex quibus dicebatur censum esse non posse, sed emphyteusim, *gl. in c. constitutus de religios. domib. in verb. iuxta* Rotam *vbi* Iun. Abb. Butr. Card. & Soc. 167. *n.* 6. *vol.* 2. admittens † impossibilitatem census existente dominio directo, penes alterum, & idem dicebatur probasse, Clar. *in §. emphyteusis q.* 1. Menoch. *præs.* 106. *n.* 1. *lib.* 3. & *conf.* 372. *n.* 10. Mantic. *de contract. lib.* 2. *tit.* 3. *n.* 10.

Quia fuit responsum de voluntate Petri non esse dubitandum, & poterat rem non deficere cùm verisimile in limine cõtractus, & in traditione rei proprietatem qua potest opponi pactum substantiæ non contrariũ *c. verum de cond. appos. l.* 1. *C. de cond. infert.* Capyc. *dec.* 135. *n.* 1. & *decis.* 196. *in fin.* Afflict. *decis.* 129. *n.* 8. *in fin.* Et prout dicitur de Domino transferente infeudatarium vtrumque dominium † quod licet videatur contra naturam feudi non tamen in reliquis desinit esse feudum, Dec. *conf.* 193. *n.* 4. Becc. *conf.* 101. *n.* 4. Natt. *conf.* 114. *n.* 6. Surd. *conf.* 243. *n.* 26. & 27. *referens* Bald. *in l. quia, in fin. C. de iur. dot.* dicentem quod † natura contractus pacto non mutatur. Et quamuis idem Surd. *sub n.* 29. distinguat substantialia contractus ab accidentalibus, & naturalibus admittendo quod pacta contra substantiam sustineri non possunt sequendo. Gloss. & Doctor. *in l. pacta conuenta, ff. de contr. empt.* & alios ab eodem allegatos.

Attamen † ex separatione dominiorum non subuertitur substantia census ita vt corruat vel in alium contractum transeat, vt dicitur de pacto in donatione causa mortis vt illa remaneat irreuocabilis, vel de cõmodato, vel precario, vt in primo transeat dominium, in secundo ad tempus determinatum duret de quibus per Bart. *in l. vbi ita donatur, ff. de donat. caus. mort.* Abb. *in c. fin. de Præcar.* & *alios per* Surd. *d. conf.* 243. *n.* 35. Vel in emphyteusi at non soluatur pensio, vt per Nat. *conf.* 114. *n.* 6. Quæ omnia tangunt substantiam contractus, sed alteratur tantummodo natura illius vt scilicet etiam si soluatur de re aliena, non autem de re propria, quam possidet, prout est de natura census Mantic. *de contract. lib.* 2. *tit.* 2. *num.* 10. Menoch. *d. præsumpt.* 106. *n.* 2. in reliquis tamen remaneat substantia census scilicet transferendi rem censuatam ad hæredes quoscunque, & quod per cessationem responsionis, aut alienationem irrequisito Domino non cadat à dominio rei censuatæ, qui sunt effectus ponderati per eundem Menoch. *d. præsumpt.* 106. *num.* 16. & Honded. *conf.* 81. *n.* 4. *vol.* 2.

Neque dicatur quod voluntas Petri sit restricta ad tempus, & personas nempè ad eius, & Antonij Francisci germani descendentes ibi, quod tunc, & in dictis casibus dictũ casale sit censuale, ita vt finitis generationibus, prout euenit remaneat primordialis natura contractus de emphiteusi, dum † esse non dicitur nisi perpetuò duret. *l. in facto vbi* Bart. *ff. de her. instit. l. ff. fundus, l. quæsitum, l. si chorus §. his verbis, ff. de l.* 3.

Quia fuit dictum quod adhuc non cõsequitur quod contractus sit emphyteuticus, quia in toto contextu instrumenti nullum est verbum quod † denotet emphyteusis naturam, aut quod dominium vtile prouenerit à Monachis vt ponderat. Bart. *in l. si aliquam rem. n.* 9. *ff. de acq. possess.* interim autem non amittit propriam naturam transferendi bona censuata ad quoscunque hæredes. Menoch. *eod. præsumpt.* 106. *n.* 18. & Hond. *d. cens.* 81. *n.* 5. *vol.* 2.

Non

Non obstat pactum caducitatis per cessationem in-
13 tra quinquennium, quia †& illud potest, conuenire contractui census Menoch. *cas. præsumpt.* 106. *n.* 17. Honded. *d. cons.* 81. *n.* 19. Cardin. Mancic. *de contract. lib.* 22. *tit.* 3. *num.* 10.

Demum non obstat legatum factum Catherinæ in testamento Petri præstandum de fructibus casalis controuersi in casum deficientium suorum descendentium, quod dicebatur fieri non posse absque consolidatione vtilis cum directo prout Monachi iam tenentur probare. Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Pirouano, Romana census Lunæ 29. Aprilis 1622.

SVMMARIA.

1 *Obligationes in contractu celebrato per procuratorem radicantur tàm actiuè quàm passiuè in persona constituentis, non procuratoris.*
2 *Procurator non obligatur ex contractu gesto procuratorio nomine nisi excedat fines mandati.*
3 *Maximè quando procurator expressè declarat velle obligari tantum procuratorio nomine.*
4 *Procurator falsò constitutus potest cogi ad restituendum accepta procuratorio nomine, per conditionem causa data, causa non secuta.*
5 *Intellige si falsùs procurator malo animo recepit.*
6 *Procurator sciens suum mandatum esse insufficiens, vel esse expiratum si aliquid illius vigore recipiat tenetur actione furtiua.*
7 *Condictio ob causam non oritur ex delicto, sed ex contractu.*
8 *Soluenti falso procuratori recipienti bona fide quibus remedijs subueniatur.*
9 *Procurator, remanet liberatus ex quietantia principalis constituentis.*
10 *Procurator acquirens aliquid ex contractu gesto procuratorio nomine tenetur ad restitutionem.*
11 *Etiam in casu peremptionis.*

DECISIO CCCCXXVI.

ANgelus procurator constitutus ad constituendũ censum super bonis Marini, & illum vendendũ, vendidit Achilli, & pretium recepit. Exinde detectum fuit mandatum esse falsum, & Achilles egit contra Angelum ad vendicationem precij soluti, sententiam quæ contra eundem reportauit, causa ad Rotam per appellationem deuolura.

Censerunt Domini sententiam A. C. fuisse infirmandam. Primo namque contra Angelum vti procu-
1 ratorem finito officio non dirigitur actio, quia † obligationes tàm actiuè, quàm passiuè radicantur in persona domini constituentis, non autem procuratoris Rim. iun. *cons.* 641. *n.* 15. *vol.* 6. Surd. *cons.* 19. *num.* 10. Boer. *dec.* 273. *n.* 6. Bero. *cons.* 99. *n.* 1. *vol.* 1. affirmantes
2 nullam contrahere † obligationem nisi fines mandati excedat promittendo, vnde cum contractus census se conformet cum mandato deficit totaliter obligatio personæ procuratoris.

Neque obstat quod Angelus promisit reportare ratificationem, quam validam esse tenetur docere, & quod Achilles secutus fuerit magis fidem procuratoris, quam mandati substantiando contractum in persona procuratoris, non autem domini. Quia ex facto vtrumque cessat, nam in promissione de rato obligauit se nomine quo supra secundum extensionem clausulæ ceteratæ per notarios deputatos factam, supra autem legitur obligatio facta expressè sub commemoratione officij procuratoris tantum. Similiter defecit intentio Achillis sequendi fidem procuratoris, quia concluſit substantiam contractus absque interuentu procuratoris, neque de eo confidit, dum pendente termino ad reportandam ratificationem voluit pretium deponi in monte pietatis, & † nihilominus 3
ista intentio nec etiam sufficeret, quando procurator, vt hic expressè, & declarauit procuratorio tantum nomine se obligare Gabr. *cons.* 71. *n.* 2. *lib.* 1. Sylu. *cons.* 8. *per tot.* Ladere. *cons.* 46. *n.* 2. & 8.

Secundo nec etiam contra eundem ad restitutionem pretij † vigore similis obligationis agi potest condi- 4
ctione causa data, causa non secuta, *l. si procuratori falso, ff. de cond. caus. dat. vbi* Bart. *n.* 16. Bald. *in l. falsus, n.* 14. *C. de fur. cum allegat.* Quia si bene attendantur verba Bart. & Bald. non inferunt expressè quod contra procuratorem falsò constitutum experiatur per condictionem causa data, pro vendicando pretio indebitè soluto, † sed cum distinctione loquuntur, nam si falsus 5
procurator malo animo recepit, vel quia sit falsitatis consors, aut sciret mandatũ esse insufficiens, vel † ex- 6
tinctum, ex tunc tenetur condictione furtiua, quia in ipso limine solutionis contractum est furtum, & ex delicto † non oritur condictio ob causã, sed ex contra- 7
ctibus, *l. si ff. de cond. ob caus. l. senatus, ff. de donat. caus. mort.* si autem bona fide recepit, vt hic vbi de illa non dubitatur tunc † quæruntur qua actione subueniatur 8
soluenti contra procuratorem falso constitutum Bart. *in d. l. si procuratori falso, num.* 16. dicit condictione ob causam non ex eo quod fuerit furtum commissum, sed quia solutio fuit reconciliata consumptione, & seu etiam commixtione cum propriis pecuniis quod sufficit vt pecunia perite non possit, *l. si alieni, summi. vbi* Imol. *in fin. ff. de solut.* Bald. *cons.* 252. *in fin. lib.* 3. Aliter dicit Bald. *posse subueniri in d. l. falsus procurator. n.* 14. actione in factum subsidiaria domino non ratificante, vel tei venditione non extante.

Quartum modum addit Ioan. Andr. *in addit. ad* Specul. *in tit. de oblig. & solut. in* Rubr. *vers. sed fuit eius quæstio.* Actione nempè de dolo, vel in factum contra illum, qui persuasit illum esse procuratorem, quam cedendo illi, qui soluit liberatur. Verùm hæc tria postrema remedia soluenti deseruire non possunt, quia ratificatio iam superuenit, pecuniæ autem non extant amplius penes Angelum, cessio nec etiam potest suffragari in aliquo propter inopiam auctoris falsificatis, remanet tantummodo prima, quæ fuit Bart. tatione commixtionis pecuniarum precij census, que ex facto tollitur. Nam pecuniæ receptæ per Angelum, scuta scilicet sexcenta, fuerunt consignatæ in Monte pietatis per Achillem & de eius consensu transmissæ ad bancum S. Spiritus, & ab eo ad bancum illorum de Donis pro illis transmittendis extra curiam cum expressa mentione quod erant de pecuniis redactis ex censu creato, & illis fuerunt transmissa Marino, vel eius procuratori scuta ducenta, alia verò scuta ducenta fuerunt soluta Virgilio, & per Virgilium Iacobo, qui fuit vnus ex quatuor obligatis, & cui poterat solui directè, vt illi, qui recognouerat bonam fidem: & cum constet easdem esse pecunias, & de banco S. Spiritus directè transisse ad principales cessat suspicio commixtionis, & † per solam illarum quietantiam, quæ 9
data fuit remanit Angelus liberatus Alexan. *cons.* 90. *num.* 3. *lib.* 3. Afflict. *decis.* 91. *num.* 3. Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. Glos. 18. *num.* 83.

Non obstat quod † consignatio in banco S. Spiri- 10
tus sub nomine Angeli, & receptio sub eodem nomine arguat mixturam in contractu, & per consequens obligationem ne dum protestatione Gabr. *cons.* 71. *n.* 5. *lib.* 1. sed etiam † in casu peremptionis, *l. qui hominem.* 11

§. *si nullo. ff. de solut.* Rota *in Romana pecuniaria coram* Orano *quæ est post* 2. *vol. conf. Farinac.* & ita casu secundæ falsitatis commissæ per Iacobum pro leuandis pecuniis de banco teneatur Angelus. Quia fuit responsum, quod dominiũ ex sola consignatione non potuit quæri Angelo, ex quo per illam iam fuerat quæsitum putatiuo Domino, & sine eius facto, & consensu non poterat abdicari *per regulam quod nostrum est de regul. iur.* Commixtio verò dari non potest dum in ea pecunia sed illam direxerit ad personas pro quibus contraxit.

Et ita resolutum fuit.

R. P. D. Vbaldo Fauentina census, Lunæ 2. *Maij* 1622.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum est probatio probat.*
2 *Instrumentum meretur executionem stante iuramento, & obligatione camerali.*
3 *Scriptura priuata dicitur bene recognita per testes dicentes se habere notam manum scribentis.*
Limit. *in scriptura recognita extra curiam*, num. 6.
Sublim. *si adsint alia adminicula.* num. 7.
4 *Calculus factus à peritis, & à partibus subscriptus facit fidem.*
5 *Subscribens fateri censetur omnia contenta in scriptura.*
8 *Confessio verificata in vno in omnibus præsumitur vera.*
9 *Nemo præsumitur iactare suum.*
10 *Confessio administratoris principalis facta in calculo nocet fideiussori absenti.*
11 *Confessio principalis si sit verisimilis nocet fideiussori.*
12 *Solutio pretij census dicitur legitimè facta etiam quando venditor illud relinquit penes emptorem sub nomine depositi.*

DECISIO CCCCXXVII.

CArolus Monterora deputatus à Præfectis annonę oppidi Brisichellæ anno 1612. in depositarium promisit, & se obligauit tenere, & custodire quamcunque quantitatem grani sibi assignandi nec non omnem quantitatem pecuniarum sibi assignandam à dictis præfectis annonæ, vel quibusuis aliis personis pro seruitio annonæ pro Carolo intercesserunt duo fideiussores. Et cum prætenderetur remansisse in manibus Caroli scuta quingenta ad censum pro dictæ annonæ seruitio emanauit in partibus sententia contra eosdem fideiussores pro restitutione dictarum pecuniarum, quam Domini confirmandam esse censerunt. Et cum circa validitatem nihil opponeretur.

Quæ deducebatur ex eo, quia de obligatione Caroli, & fideiussorum constat ex publico instrumento,
1 † quod est probatio probata Bald. *in l. quoties in fi. C. de iud. & in c. consuluit num.* 12. *de off. deleg.* Osa. *dec. Pedemont.* 72. *n.* 4. *cum aliis per* Rota *dec.* 294. *num.* 1. *part.* 1.
2 *recentior.* & mereretur executionem † stante iuramento, & obligatione camerali, Castr. *conf.* 260. *n.* 4. *lib.* 1. Rota *decis.* 60. *sub n.* 1. *part.* 2. *in recentior. & in Romana executionis Laudi* 26. *Iunij* 1613. *coram* R. P. D. meo Catualetio, *quæ est dec.* 620. *n.* 1. *ead. part.* 1. *recent. & sæpissime alias.* Et pro executione contra fideiussores emanauit sententia de qua agitur.

Quod autem dictæ pecuniæ peruenerint ad manus Caroli depositarij probatur Primò ex ordine & mandato Præfectorum annonæ directo Petro Andreæ Carolo emptori census de quo supra vt soluerentur libræ bis mille, quæ constituunt scuta quingenta in manibus Caroli eorum depositarij ad effectum soluendi Ludouico Mangino ad computum pretij grani per ipsos Præfectus empti, & adest confessio, quietantia Caroli receptionis dictæ quantitatis pecuniarũ bene recognita per † testes dicentes se habere notam manum, qui de stilo curiæ sufficiunt ad recognitionem apochæ priuatæ *iuxta dec.* Put. 1. *& dec.* 188. *de fid. instr.* Rot. *dec.* 570. *n.* 1. *part.* 1. *diuers. & dec.* 124. *n.* 1. *part.* 2. *& dec.* 182. *n.* 8. *part.* 1. *recent.* Vestr. *in præx. lib.* 6. *cap.* 1. *sub n.* 5. *vers. nihilominus fuit dictum in Rom. litterarum Cambij* 13. *Iunij* 1614. *coram me & sæpe aliàs.*

Secundò deducitur ex solidatione computorum administrationis depositariæ dicti Caroli facta per plures computistas, & nouos annonæ Præfectos auctoritate Iudicis ad id specialiter deputati in qua Carolus ipse fatetur se soluisse fructus census scutorum duorum millium, & capitale remanere in suis manibus, & ea fuit approbata, & subscripta à partibus, † vnde fides illi adhibenda videtur Rota Ianuen. *dec.* 141. *n.* 1. Castr. *conf.* 312. *part.* 2. Alex. *conf.* 145. *n.* 3. *& seqq. lib.* 2. *& dixit* Rota *in Romana participationis* 16. *Iunij* 1619. coram me, *vbi in terminis de calculo approbato, & subscripto à partibus.* Et † cùm Carolus subscriptione contenta *ad tradit. per* Gabr. *de Præsumpt. conclus.* 3. *n.* 1. *cum aliis per Seraph. dec.* 975. *n.* 1. Gonzal. *ad reg.* 8. Glos. 60. *n.* 3. *& seq. fuit dictum in Hydruntina pecuniaria* 13. *Nouembris* 1530. *coram me confirmata* 17.....1621. vbi fuit ponderata subscriptio *Io efferma quanto di sopra*, quæ hic adest, & quod per eam non inducitur sola præsumptio approbationis, sed expressa approbatio omnium contentorum in scriptura. Et iste etiam calculus, & subscriptio Caroli, & aliorum fuerunt recognita per testes partim, qui interfuerunt, & subscripserunt, partim qui habeant notam manum eiusdem Caroli, vt in *summ. Gentilini, num.* 7.

Non obstat quod tàm prima, quàm secunda Caroli subscriptio non fuerit sufficienter recognita per testes habentes notam manum, cùm † simus in restibus examinatis extra Curiam, & debuerint esse præsentes, & deponere quod viderint illum scribere iuxta decis. Mantic. 34. *num.* 2. *cum aliis adductis in Vlixbonensi matrimonij* 2. *Iunij* 1613. *coram Illustrissimo Sacrate,* † quia cum adminiculis testes isti probant *vt per* Rot. *d. dec.* 174. *n.* 3. *part.* 2. *diuers.* quæ hic non desunt. Primò quia ex iisdem testibus nonnulli dicunt audiuisse ab eodem Carolo quod ipse acceperat pecunias de quibus agitur, *vt in d. summ. n.* 5. Secundò depositio duorum testium, qui dicunt Carolum fecisse intimationem, seu disdictam emptori census pro extinguendo, quod argumento est eum habuisse in manibus dictas pecunias pro extinctione census. Tertiò adest verificatio, & effectuatio confessionis emanatæ in calculo subscripto, in quo Carolus confessus est remanere in suis manibus capitale, seu fortem censuum scutorum duorum millium, & postea constat ex publico instrumento ipsum soluisse Paulo Spadæ scuta mille centum, seu libras sex mille pro extinctione census cum eo initi ex eadem causa frumenti emendi pro annona *vt in summ. n.* 10. Vnde † resultat veritas confessionis quo ad alia scuta centum de quibus agitur iuxta, *dec.* 124. *num.* 4. *part.* 2. *recentior. cum ibi allegatis.* tanto magis cum duo testes deponant Carolum soluisse fructus emptori istius census, *vt in d. summ. n.* 8. quod non fecisset nisi habuisset in manibus fortem, seu capitale census cum † nemo præsumatur iactare 9
suum, *l. cum de indebito. ff. de probat.* Ex quibus remanet satis adminiculata dicta confessio. Et tamen ad abundantiorem cautelam videbatur Dominis expediens, vt præfata apocha confessionis Caroli, si fieri posset, iterum recognosceretur in Curia.

Non obstat quod confessio depositarij non noceat

fide

fideiussoribus, quia non versamur in simplici confessione, sed in reali, & effectuali calculo Iudiciali. Et in
10 terminis quod † confessio principalis, qui administrauit facta in calculatione rei frumentariæ ad ciuitatem pertinentis noceat fideiussori, & absenti tradit Ruin. *cons.* 140. *n.* 10. *vers. si ergo absenti lib.* 1. Et alias confes-
11 sio debitoris † quando est verisimilis prout est ista ex præfatis, & aliis. Surd. *cons.* 55. *n.* 3. Rota *dec.* 685. *n.* 9. *part.* 1. *diuers. & in Aquilana pecunaria* 5. *Decembris* 1611. *coram me, & decis.* 362. *n.* 8. *part.* 1 *recentior.*

Non obstat quod non constet libras duo mille seu scuta centum de quibus in dicto ordine. Præfectorum annonæ esse illas, quæ fuerunt acceptæ ad censum à Petro, Andrea, Carolo, quia ex testibus datis *in summ. n.* 5. constat pecunias fuisse acceptas ad censum à dicto Petro, Andrea, Carolo, & apud ipsummet emptorem depositaras absente Carolo Monterota depositario annonæ, cui postea fuerunt consignatæ de ordine Præfectorum ab eodem Petro, Andrea, Carolo emptore, vt supra dictum est, & concordat summa, & inest eadem causa pro vsu annonæ.

Nec facit quod in Instrumento impositionis census dicantur pecuniæ solutæ Gentilino venditori census,
12 † quia non repugnat quod pecuniæ fuerint solutæ venditori, & de eiusdem voluntate fuerint ex causa depositi relictæ in manibus ipsius emptoris, *ex late congestis in Romana nullitatis obligationis* 18. *Iunij* 1617. *coram me.*

Demum non obstat quod in solidatione de qua supra dicitur depositarium remanere debitorem in lib. 1619. & propterea fideiussores non possint in plus teneri, vel conueniri. Quia illud debitum intelligendum est vltra capitale censuum, quod in manibus habere depositarius confessus est, quod patet cum postea solueret lib. 6000. pro extinctione vnius ex dictis censibus vt dictum est.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Bubalo Romana census, seu Saluiani Interdicti 21. *Maij* 1590.

SVMMARIA.

1 *Depositi. Hoc verbum prolatum in instrumento depositi importat actuale depositum.*
2 *Maximè si adsint verba in præsentia mei notarij, & testium manualiter, & in contanti.*
3 *Vero. Hæc particula aduersatiua repetit omnes qualitates casus præcedentis cui aduersatur.*
4 *Depositum factum absente depositario, qui se obliget ad restitutionem, est nullum.*
5 *Depositarius præsumitur præsens, quod Instrumentum depositi celebratur in eius domo.*
6 *Decretum à Iudice interpositum habet pro se præsumptionem veritatis.*
7 *Depositi veritas comprobatur ex præsumptionibus.*
8 *Et ex subsecutis.*
9 *Differens opponere exceptionem habet præsumptionem contra se quod exceptio non sit vera.*

DECISIO CCCCXXVIII.

FVit resolutum constare de solutione prærij domus emptæ per Dominum Paulum Narum à Dominis Blondis tunc minoribus de anno 1535. pro pretio ducatorum septingentorum quinquaginta de Carolenis, nam quo ad summam videlicet scutorum centum decem, & septem, & baiocchorum trium non potest dubitari, quia notarius asserit fuisse numerata manualiter, & in contanti. Quo verò ad residuum apparet ex eodem instrumento fuisse depositatum penes Philippum de Senis Cameræ Apostolicæ cleticum executorem testamentarium q. Pauli Blondi patris dictorum venditorum de mandato Dominarum Lucretiæ, & Gloriæ matris, & auiæ respectiuè dictorum venditorum, quæ vti tutrices, & curatrices consensum præstiterunt in præsentia Iudicis capitolini, qui etiam decretum super omnibus impositis. Nam verba illa Instrumenti, videlicet, Residuum vero d. pretij ducatorũ sexcentorum triginta sex præfatus Paulus Natus de mandato, & voluntate præfatarum Lucretiæ, & Gloriæ Hieronymi, & Raphaelis † deposuit penes R. P. D. 1
Philippum de Senis, &c. important verum, & actuale depositum in præsentia ipsius Notarij, quia non sunt verba confessionis partis, sed sunt verba visus, & sensus ipsius Notarij vt per Doctor. in l. si ex cautione vbi Bald. *in terminis n.* 4. *C. de non n. pecun.* Soc. *cons.* 145. *n.* 1. *lib.* 1. Quod eo maximè procedit in casu de quo agitur stantibus verbis Notarij præcedentibus, dum dicitur, † quæ nunc manualiter, & in contanti præfati 2
venditores, in præsentia mei Notarij, & testium infrascriptorum, &c. Aret. *§. actionum, n.* 3. *de action.* Corn. *cons.* 61. *n.* 13. *& seqq. lib.* 3. Alex. *cons.* 179. *num.* 6. *lib.* 2. Natt. *cons.* 161. *n.* 15. habuerunt, & receperunt at d. Domino Paulo emptore ducatos centum decem, & sepré, vnde cum postea subdit residuum verò, &c. illa verba manualiter, & in contanti censentur repetita in alia parte orationis, in qua asseruit residuũ verò depoſuit, &c. † Quia aduersatiua repetit omnes qualitates præ- 3
cedentis casus cui aduersatur vt post Bald. *in l. omnes populi, de Iust. & iur. tradit.* Dec. *cons.* 562. *n.* 3.

Et quamuis verbum illud, depoſuit, sit temporis præteriti respicit tamen tempus præsens contractus, quod etiam arguunt verba sequentia ibi, cum pactis, & conditionibus inter dictas partes solemni stipulatione vallatis videlicet, quod dictum residuum depositatum exponatur, &c. nam si non fuisset reale depositum vtique non obligasset venditores ad infrancandum census impositos super domo vendita, nec etiam se obligassent ad solutionem fructuum dictorum censuum vsque ad illorum extinctionem.

Nec obstat, quod dicitur de nullitate illius depoſiti † ex quo non constat D. Philippum de Senis depo- 4
sitarium fuisse præsentem, & se obligasse ad restitutionem depositi ad tradita per Rol. *cons.* 63. *n.* 33. *lib.* 1. Primò † quia contractus fuit celebratus in eius domo 5
secundò quia Iudex qui illuc accessit interposuit suũ decretum super omnibus, quod non interpoſuisset, 6
† nisi constituisset de vero, & actuali depoſito, tertiò quia dictus Philippus erat executor testamentarius, vnde † ex omnibus supradictis fit verisimile, quod 7
depositum fuerit verum, & actuale *vt bene deducitur in voto* R. P. D. mei Seraphini, *dato dum hæc causa penderet coram* bon. mem. R. P. D. Frumento.

Et vltra deducta in d. voto Domini considerabant ex subsequentibus optimè probari veritatem huius 8
depoſiti. Quia cùm Paulus Nerus emptor conuentus de anno 1558. ab hæredibus Lucæ de Iuuentibus super solutione census ducatorum decem, & octo, statim intimauit litem dominis de Blondis, qui litem auctore eorum procuratore, & curatore respectiuè, nec non etiam ipsis comparentibus in se susceperunt cum protestatione quod in posterum, non procederetur contra Natum ad exactionem census attenta litis pendentia super illius nullitate, opponebatur enim census fuisse nullum vt impositum super bonis fideicommisso subiectis, nec oppoſuerunt ab initio de so- 9
lutione pretij domus quod vtique feciſſent si pretium non fuisset solutum nec verisimiliter substinuissent litem in Curia Capitolij cum tot expensis, si poterant

recu-

recusare diffinitionem illius litis ob non solutionem pretij domus præfati.

Non obstat quod postea de anno 1557. Dominus de Blondis commiserit causam super solutione residui dicti pretij. Quia dicta commissio fuit præsentata post mortem.

R. P. D. Manzanedo Sabinensis census Veneris 26. Aprilis 1624.

SVMMARIA.

1 *Bulla* Pij V. *super censibus præferens dominum census in venditione prædij censuati habet etiam locum in venditione facta per viam subhastationis.*
2 *Venditionis appellatione non venit datio in solutum à Iudice facta.*
3 *Intellige de iure communi, secus in statuto loquente de venditione.*

DECISIO CCCCXXIX.

LAta sententia ad A. C. ad favorem illorum de Ghisleriis, in qua fuit declaratum ipsos censuarios vigore constitutionis *Pij V.* super censibus esse præferendos in venditione tenutæ nuncupatæ Caphanda Vecchia restitutis tamen per eos scutis octingentis Bernardino cui fuerat d. renura adiudicata ratione crediti, quod habebat contra Franciottum communem debitorem. Causa fuit per viam appellationis à d. sententia ad Rotam deuoluta, & cum esset mihi commissa dubitaui. An præfata sententia esset confirmanda, vel infirmanda. Et Domini licet vna tantum parte informante alia vero sæpius citata informare recusante dixerunt sententiam esse confirmandam cum de illius validitate constet ex reuolutione processus fabricati.

Nec de iustitia visum fuit Dominis posse dubitari stante clara dispositione d. Bullæ *Pij V.* præferentis censuarium in venditione rei censuatæ omnibus
1 emere volentibus, † Quæ habet etiam locum in venditione facta per viam subhastationis cum factum à iudice reputetur factum à parte iuxta text. *in l. si ob causam. C. de euict. & in his terminis est dec. fel. record.* Greg. XV. 193. *num.* 1. *&* 3. quem refert Cenc. *in tract. de censib. part.* 2. *cap.* 2. *quæst.* 1. *art.* 4. *num.* 23. Qui licet postea, *n.* 29. de hoc dubitet ex Doctoribus per eum
2 relatis volentibus † dationem in solutum facta à iudice vri necessariam non dici venditionem & inter alios allegat Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. Glos. 14. *num.*
3 8. *& 9. tamen vt idemmet* Tiraq. *declarat num.* 18. † id habet locum de iure communi secus autem quando adest aliquod statutum, vel prohibitio loquens de venditione, quia tunc habet locum etiam in datione in solutum, ex quo per eam deuenitur ad alienationem.

Et cessat omnis difficultas in casu nostro ex quo Bernardinus non habuit in solutum dictam tenutam, sed illa sibi remansit vti maiori oblatori, quamuis in exbursatione pretij voluerit quod excomputaretur suum creditum, vnde firma manet dispositio bullæ volentis quod censuarius præferatur.

Non obstat quod Bernardino vti etiam ipsi censuario, & antiquiori competeret istud ius prælationis, quia non constat de anterioritate dicti census super tenuta de qua agitur, prout constare deberet ad effectum acquirendi prælationem, quàm dicta bulla concessit. Et ita, &c.

R. P. D. Vbaldo Romana nullitatis obligationis Mercurij 28. Iunij 1617.

SVMMARIA

1 *Onera matrimonij spectant ad vxorem viro ad inopiam vrgente.*
2 *Solemnitates statutariæ non requiruntur in contractibus ex necessitate initis.*
3 *Testis vnicus non probat.*
4 *Pecunia dicitur soluta, etiam si illam soluens reportauerit si non probetur præcedens conuentio.*

DECISIO CCCCXXX.

DOmini dixerunt sententiam Rotalem esse confirmandam, quia de eius validitate non poterat dubitari, cùm concurrerent omnia requisita de quibus per Capuraq. *dec.* 260. *part.* 2.

Quo verò ad iustitiam de illa constat ex decisione in hac causa facta 28. Februarij 1611. coram Reuerendissimo Atrebatense, in qua optimè fuit ostensum obligationem Dominæ Hieronymæ in duobus instrumentis societatum officiorum celebratis die 7. Iunij 1597. fuisse validam, cùm in iis interuenerit decretum iudicis, & fuerit datus curator in defectum proximiorum, quos ipsa asseruit non habere iuxta formam *Stat. Vrbis lib.* 1. *cap.* 151. Et fuit in eadem decisione latè responsum ad omne obiectiones in contrarium factas, tàm respectu solemnitatum, quàm causæ, quæ falsa prætendebatur, cùm fuerit ostensum non probari istos defectus ex depositionibus testium tunc inductorum ex rationibus, & auctoritatibus ibi allegatis, quos reassumunt informantes pro Domino Marcello, quæ Dominis, & hodie placuerint.

Quibus etiam addebatur ex abundanti, quod cùm societates fuerint contractæ pro necessitatibus domus † quarum onus marito ad inopiam vrgente spectabat ad Hieronymam vxorem Bart. *in l. si cum dotem, §. sin autem n.* 6. *ff. sol. matr.* Surd. *qui alios adducit de alimentit.* 1. *quæst.* 35. *n.* 3. *& seqq.* & bene firmatur in dicta decisione Reuerendissimi Atrebatensis in fin. † nulla videbatur requiri solemnitas iuxta *conf. Rom.* 395. sicut de obligatione minoris quod valeat sine solemnitatibus quando est ex simili causa necessitatis contracta fuit dictum *in causa Romana societatis officiorum* 12. *Nouembris* 1611. *coram* Illustrissimo Cardinale Ludouisio.

Non obstat testis vltimo loco examinatus ad ostendendam simulationem instrumenti, qui fuit Notarius de ego rogatus. Quia immo ex eo potius excluditur simulatio cum iuxta 13. & 14. Interrogatoria dicat se semper rogasse instrumenta vera, & realia, & non autè ficta, & si talia credidisset, non confecisset, & super 22. deponit quod pecuniæ fuerunt portatæ super mensam in præsentia Iudicis, Notarij, & testium, & sic concordat cum instrumento, in quo dicitur de actuali numeratione pecuniæ, & cum recognitione bonæ fidei facta per Dominam Hieronymam. Et licet super 23. art. idem testis dicat post confectam stipulationem instrumenti, & postquam ipse testis redierat ab associatione Iudicis vidisse Petrum Sericium, qui pecunias dederat illas reposuisse in sacculo, & secum reportasse, tamen † vltra quod est vnicus, & singularis *cap. licet* 1. *& cap. veniens* 1. *de testib. l. iusiurandi. C. eod. tit.* Ægid. *dec.* 628. Respondetur, id non concludere non numerationem, seu non solutionem † non probata conuentione præcedenti, quod actum fuerit de pecuniis pro monstra; vt dicitur de exhibendis, & statim restituendis illi,

illi, qui soluit, cùm potuerit restitui ex alia causa Bart. *in l. singularia, n. 25. vbi* Alex. *n. 35. & alij communiter: vt testatur ibidem* Cagnol. *in 2. lectur. n. 53. ff. si cert. pet.* Bertaz. *clauſ. 8. n. 3. & addent. ad eund.* Bertaz. *conſ. crimin. 544. in fin. verſ.* non reprobaretur tamen cum aliis pluribus per Farinac. *de ſimul. falſit. quæſt. 154. part. 4. num. 81.* vbi de communi.

Ex quibus ita fuit decisum Domino Marcello tantum informante, cum pars ſæpe citata, & diu expectata informare neglexerit.

R. P. D. Pirouano, Romana Caſalis turris Vergatæ, Lunæ 20. Martij 1623.

SVMMARIA.

1 *Inſtrumentum facit probationem probatam.*
2 *Quæ non ſolet admittere vlteriorem diſputationem.*
3 *Dominus directus habet remedium ſpoliatiuum ad recuperandam naturalem poſſeſſionem finita emphyteuſi.*
4 *Pactum reuerſiuum non poteſt opponere tutorem ſuper bonis ſui pupilli.*
5 Limit. *ſi apponatur in eodem contractu, & correſpectiuè ad acquiſitionem iuris quod remittitur.*
6 *Nemo poteſt obligationem pro parte comprobare, & pro parte impugnare.*
7 *Ratificatio inducitur per obſeruantiam longæuam contractus.*
8 *Referenti non ſtatur dum aliter conſtat in relato.*
9 *Pacto claro inito à paciſcentibus habentibus facultatem ſtandum eſt.*
10 *Iuxta. Hæc dictio ſtat aliquando diſpoſitiuè, & cauſaliter, non autem conditionaliter.*
11 *Referenti non creditur dum de relato poteſt conſtare.*
12 *Intellige ſi referens contineat tantum particulam relati, nec illud integraliter referat.*
13 *Bona emphyteutica linea deficiente non tranſeunt ad non vocatos, ſed conſolidantur cum directo dominio.*
14 *Scriptura ſi inſeratur in inſtrumento efficitur pars dicti inſtrumenti.*
15 *Onus probandi obitum ſine filijs non ſpectat ad Eccleſiam dominam directam, ſed ad aſſerentem extare filios.*
16 *Agens rei vendicatione tenetur probare ſe eſſe dominum rei quam petit.*
17 *Emphyteuta non poteſt Domino directo refricare quæſtionem dominij.*
Prout nec habens cauſam ab ipſo emphyteuta. ibid.
18 *Dominium probatur ex titulo donationis, & fructuum perceptione.*
19 *Res cenſualis tranſit ad quoſcunque hæredes.*
20 *Cenſus nomen tanquam æquinocum conuenit tam cenſui, quam emphyteuſi.*
21 *Cenſus eſt quando penes ſoluentem cenſus reſidet vtrumque dominium.*

DECISIO CCCCXXXI.

CEnſuerunt Domini Abbati, & Monachis dandam eſſe immiſſionem in poſſeſſionem caſalis de quo agitur.

Fundant enim eorum intentionem in pacto reuerſio, de quo in inſtrumento tranſactionis anni 1561. inter Vincentium, & Gregorium de Coſceris, qui fuerunt filij Thomæ, & ille habuit in patrem Gabrielem filium Thomæ Senioris filij Ioan. Antonij donatarij, & nepotis Petri donatoris huius caſalis Monaſterio Præfato ex vna, & monachos ex altera. In quo legitur, quo ſi ex d. Vincentio, & Gregorio nulla proles maſculina remaneat quod ex tunc caſale quo ad plenum dominium, plenámque proprietatem, & poſſeſſionem ad d. monaſterium deuoluatur, dominiumque vtile cum directo poſſeſſióque naturalis cum ciuili ipſo facto, & ipſo iure conſolidetur. Vnde cùm venerit caſus deficientiæ prolis maſculinæ dictorum Vincentij, & Gregorij neque poſt reſolutionem dubitari poſſit de forma probati inſtrumenti dictæ tranſactionis † monachi dicuntur habere probationem probatam 1
ex tenore inſtrumenti. Alc. *reg. 3. præſumpt. 13. num. 8.* Gramm. *dec. 103. num. 1.* Oſaſch. *dec. 72. n. 4.* & caſum legis conuentionalis, † quæ non ſolet admittere vlte- 2
riorem diſputationem. Oſaſch. *dec. 28. num. 13.* Crau. *conſ. 317. n. 1.* loquens de caſu inſtrumenti. Lancell. Galiaud. *conſ. 123. n. 6.* ita † vt remedium poſſeſſorium 3
per quandam conditionem pro recuperatione naturalis poſſeſſionis non ſit denegandum Seraph. *dec. 896. num. 3.* Valaſch. *de Emphyteuſ. quæſt. 18.* Cald. *eod. tit. lib. 4. cap. 17. num. 38.*

Non obſtant exceptiones, quæ dantur contra dictum Inſtrumentum, & alia quæ opponuntur ſuppoſito tenore illius.

Nam ex deductis contra inſtrumentum non obſtat quod pactum reuerſiuum fuit appoſitum per Tutorem, & Curatorem Vincentij, & Gregorij † qui ſuper 4
bonis pupillorum, & infantium, vt iſti tunc temporis erant, ale pactum inſerere non poterant Tiraq. *de retract. conuent. ad fin. tit. num. 1. & ſeq.* Quia pactum ſine cauſa, nec in diuerſo contractu fuit per Tutores appoſitum, † ſed in eodem cum iudicis præſentia, & 5
decreto, & quidem correſpectiuè ad acquiſitionem iuris remiſſi ob ceſſationem ſolutionis, canonis, vnde non deficit auctoritas in Tutore, & Curatore ſimile pactum apponendi vt admittit Tiraq. *d. loco n. 2. per text. in l. contra §. ſi filius, cum l. ſeq. ff. de pact. & ex Bald. & Ang.* qui hoc præcipuum notant in Tutore, & Curatore, ac etiam Prælato Eccleſiæ. Card. Mantic. *idem affirmans de contract. lib. 4. tit. 31. num. 15. & 16.* dicens † non licere ex parte obligationem comprobare, & ex 6
parte tanquam de iniqua conqueri. Modern. *diſcept. foren. cap. 242. n. 19. & 20.* dicens veriorem, maximè quando minor vt in præſertim incipit à lucro. Sed † præterea videtur etiam intrare ratificatio eorundem 7
Vincentij, & Gregorij dum per tantum tempus obſeruarunt contractum per continuationem ſolutionis canonum ad formã tranſactionis, Alc. *reg. 2. præſumpt. 13. n. 2. ſequuntur* Soc. iun. *conſ. 139. n. 14. & conſ. 146. n. 14. libr. 3. & alij relati per* Surd. *conſ. 28. n. 20. lib. 1.*

Secundò non obſtat quod tranſactio ſit relatiua, & reſtricta ad ſcripturam donationis Petri productam per Conſciaros, & per monachos repetitam in qua ſimile pactum non legitur, & ideò † dum aliter in re- 8
lato conſtat huic non eſſe ſtandum Dec. *conſ. 63. n. 6.* Alban. *conſ. 269. n. 2.* Rot. *dec. 121. num. 6. part. 1. diuerſ.* Quia cum † pactum ſit clarum, & habeat ſenſum per- 9
fectum, neque dubitetur de auctoritate paciſcentium illi videtur ſtandum. Surd. *poſt alios, conſ. 540. n. 6.* magis † enim diſpoſitiuè, quam conditionaliter cenſetur 10
appoſita illa dictio, iuxta, videlicet, quia eo modo fuit diſpoſitum, non ſi ita fuit diſpoſitum. Caſtr. *conſ. 17. num. 2.* Gramm. *deciſ. 59. num. 21.* Rot. *dec. 171. num. 4. part. 1. diuerſ.*

Neque viget tenor dictam ſcripturæ repetitæ, † vt 11
illi ſtandum ſit, dum de relato poteſt conſtare *vt idem* Dec. *conſ. 63. n. 6.* videtur admittere, & Rota *dec. 121. n. 6. part. 1. diuerſ. & coram* Sanctiſſimo *dec. 439. num. 2.* Nam vltra, quod dicitur ſcripturam præfatam non eſſe integram, ſed particulam tantum, † quo caſu ne- 12
gatiua huius pacti reſultare non poteſt Hercol. *de prob. negatiu. n. 169.* Hond. *conſ. 78. n. 35. libr. 2.* & ad hoc probandum

probandum valdè vrget scriptura notulæ antiquissima inuentarij eiusdem monasterij adminiculatæ ex antecedentibus, & subsequentibus instrumentis in forma probante habitis ex quibus excluditur recens registratio dictæ notulæ, & ex ea patet in donatione Petri appositum fuisse pactum reuersiuum deductum ex dispositione Petri, nam si Petrus donauit directum dominium, & ciuilem possessionem huius casalis reseruatio vtili ad fauorem certarum personarũ de certo genere, & cùm qualitate masculinitatis ex legitimo matrimonio pactúmque in hac transactione 1561. legatur in deficientia illorum; certè diceretur iuxta formam, & tenorem donationis Petri appositum. Quia
13 † in emphyteuticis contractibus linea deficiente ad non vocatos bona transire non possunt, sed consolidari debent cum directo dominio ex vi attractionis, & vnionis cessante impedimento Gabr. *conſ.* 124. *n.* 4. & 5. *libr.* 2. Peregr. *de fideic. art.* 51. *n.* 21. Tertiò non obstat quod eadem transactio anni, 1561. fuit renocata in transactione anni 1575. quia ex lectura illius patet responsio dum monachi renunciarunt tantummodo pactum deuolutionis ob finem tertiæ generationis; attento quod Petrus in sua donatione reseruauerat vtile dominium descendentibus in infinitum per lineam masculinam legitimam, & insuper cassarũt omnes alias transactiones, & conuentiones olim per antecessores, & prædicti Vincentij, & Gregorij, & dictũ Thomam eorum patrem cum dictis Monasterio, & congregatione factas quæ non pertinent ad transactionem anni 1561. quæ legitur facta ab eisdem Vincentio, & Gregorio tunc minoribus, cùm præsentia tamen, & auctoritate eorum tutorum, nec derogant pacto reuertendo, & compatibili cum ipsa extinctione
14 lineæ post omnes descendentes masculos legitimos in infinitum. Maximè † quia cùm eadem transactio anni 1561. de verbo ad verbum fuit in hac inserta, signum euidens vt in non derogaris fuerit confirmata, & effecta pars substantialis huius de qua agitur, Seraph. *decis.* 460. *num.* 7. *& idem fuit confirmatum in Romana euacuationis domus* 24. *Iunij* 1617. *coram* Domino meo Vbaldo.

Deducta autem suppositio tenore transactionis dicti anni 1561. similiter non obstant, & Primò exceptioni defectus probationis lineæ finitæ videtur satisfactum per monachos cùm per testes datos, hoc concludenter probatum fuerit, & insuper eadem probatio manifesta ex donatione omnium bonorum facta per Vincentium, Domino Episcopo, cuius vigore accepit possessionem huius casalis, & certum sit ipsum non esse de descendentibus Petri, vel Ioannis Antonij de quibus
15 in ipsa donatione quibus accedit quod † nec etiam monachi tenentur probare extinctionem lineæ Ioan. Antonij præfati, sed illis satis fuit probare obitum d. Vincentij, & Gregorij, qui pactum fecerunt de reuersione bonorum in casum prædecessus sine filiis prout probarunt, nec illis fuit necesse probare, quod decesserint sine filiis nisi constaret aliquos fuscepisse. Paris. *conſ.* 86. *n.* 22. *lib.* 4. Seraph. *decis.* 1587. *n.* 1. *quod etiam fuit firmatum in Ferrarien. bonorum* 23. *Ianuarij* 1604. *coram* Cardinale Mellino.

Secundò non obstat quod monachi nunquam pro-
16 bauerit huius casalis dominium esse Ecclesiæ † prout necessarium est in agente ad vendicationem. Specul. *de locat. & conduct.* §. *nunc aliqua n.* 70. cùm aliis allegaris. Quia cùm Dominus Episcopus donatarius omnium bonorum Vincentij emphyteuthæ, qui vigore pacti reseruationis vtilis dominij huius casalis possedit casale, & cum monachis proprietariis directi tran-
17 sigret de anno 1561. & 1573. † non potest hodie gefricare quæstionem dominij, tanquam habens causam ab eodem Vincentio. Et vlterius dominium probatur † ex donatione Petri, & possessio ex canone continuato supra centum annos, quibus iunctis dominium probatur. Natt. *conſ.* 26. *num.* 6. Alexan. *conſ.* 8. *n.* 2. *lib.* Rot. *dec.* 290. *n.* 1. *part.* 1. *in recentior.*

Tertiò non obstat, quod non versemur in casali emphyteutico sed censuale, prout illud tale videtur voluisse ipsemet Petrus donator si contigerit extingui lineam descendenditum Petri, & Ioannem Antonium eius nepotem superuiuere, ibi dictum casale sit censuale dictæ Ecclesiæ Sanctæ Mariæ Nouæ, & dictæ Capellæ, quo casu dicebatur † non esse locum reuersioni, sed transire ad quoscunque hæredes. Paris. *conſ.* 83. *n.* 6. *lib.* 4. Valasch. *de iur. emphyteut. quæſt.* 32. *n.* 42. Menoch. *præsumpt.* 106. *n.* 13. *lib.* 3. Quia aduertendum Domini hoc † nomen censuale tanquam æquiuocum posse conuenire tam emphyteusi, quam censui. Cin. *in* §. *Emphyteuſi, quæſt.* 1. *n.* 2. & ideò ad aliam differentiam magis essentialem esse recurrendum pro indaganda natura census, nempè si appareat quod vtrumque dominium resideat penes soluentem censum, tunc enim naturam veri census retinebit. Afflict. *dec.* 129. *n.* 6. Capyc. *deciſ.* 103. *n.* 10. *Idem* Clar. *d. quæſt. verſ. contractus.* Menoch. *præsumpt.* 106. *n.* 6. & *idem distinguendo ponderauit* Rota *in Landensi deuolutionis* 2. *Aprilis* 1597. *coram* Corduba. Roderic. *de contract. lib.* 2. *quæſt.* 22. *n.* 3. In præsenti autem non est dubium, sed certum dominium directum ex vi donationis fuisse in Ecclesiam translatum, & dominium vtile fuisse descendentibus reseruatum, & ex hac certa separatione enitatur conclusio, quod in dubio census magis quam emphyteusis sic iudicandus, dum redditus non possibilis constituto censui, sed præterea nec etiam repugnat naturæ census pactum reuertiuum, cùm per illud possit recedi ab ea.

Et ita decisum fuit.

R. P. D. Buratto Tudertina censuum Veneris 3. *Decembris* 1621.

SVMMARIA.

1 *Emens censum non dicitur illius creditor, sed dominus census.*
2 *Imponens censum non dicitur debito census, sed fructuum.*
3 *Creditor quis non dicitur, qui perpetua exceptione repelli potest.*
4 *Debitor non dicitur is à quo inuito pecunia exigi non potest.*
5 *Dominus census habet actionem duntaxat pro fructibus illius.*
6 *Vsus communis loquendi debet probari in loco tempore initi contractus.*
7 *A proprietate verborum non est recedendum. Maximè concurrente mente disponentis,* ibid.
8 *Census inter stabilia connumerantur.*
9 *Legatum liberationis factum debitori intelligitur de puro, non autem in diem.*
10 *Testator præsumitur grauare hæredem minus quam fieri potest.*
11 *Præsertim si sit institutæ pia causa.*
12 *Creditor dicitur cui ex quacunque actione, & causa debetur.*
13 *Opinio testatoris etiam erronea est attendenda.*

DECISIO CCCCXXXII.

FRancisc̃us emit à Tebaldutio de anno 1595. & 1588. duos census annuos reditus in totum scutorum sexaginta duorum & baiocorum octuaginta

scu-

sex, & verè sortis scutorum mille quatuor. Et de anno 1608. in testamento sub quo decessit reliquit Petro Francisco filio, & hæredi dicti Tebalduij scuta mille soluenda, & defalcanda ex credito censuum debitorum per dictum Petrum Franciscum ipsi testatori, Hæredem verò instituit venerabilem Confraternitatem Sanctissimæ Annunciatæ de Tuderto cum prohibitione alienationis. Post cuius testatoris obitum dictus Petrus Franciscus per sententiam A. C. fuit à vera sorte, & proprietate dictorum censuum absolutus. Et causa introducta in Rota fuit coram me dubitatum de iustitia dictæ sententiæ & resolutum illa infirmanda esse.

Cùm enim dictus Petrus Franciscus esset debitor dicti testatoris fructuum dictorum censuum decursorum, & non solutorũ summam legatam fere adæquantium dixerunt Domini illa verba legati, soluenda, & defalcanda ex credito censuum debitorum non posse
1 intelligi de pretio, & vera sorte, quia † emens census non dicitur illius creditor, sed dominus census, & creditor fructuum decursorum, sicut illum imponens dicitur debitor † fructuum; & non census Gabr. *conf.* 191 *n.*8. *lib.*2. Surd. *dec.*204. *n.*8. *& in simil.* Gozad. *in l.*1. *n.*118. *versic. prima conclusio, C. de pact. inter empt. & vend. & fuit dictum in Romana Casalis* 4. *Martij*
3 1602. *coram* bon. mem. Penia. † Creditor enim quis non dicitur, qui perpetua exceptione repelli potest, *l. creditor autem, ff. de verb. sign.* sicut is non dicitur
4 † debitor à quo inuito pecunia exigi non potest, *l. debitor, ff. eod. tit.* Certum est autem emptorem census perpetua exceptione posse repelli si agat pro restitutione sortis, sed † solum habere actionem pro fructibus iuxta constitutionem fel. record. *Pij V.* Ideò dictum legatum de fructibus debet intelligi.

Nec dicatur impositorem census esse impropriè & secundum communem vsum loquendi, debitorem
6 sortis, quia † communis, vsus loquendi esset probandus in loco, & tempore conditi testamenti Socc. *in l. Gallus, §. si eius, n.*6. *ff. de liber. & posthum.* Alex. *conf.*26. *n.*11. *lib.*3. *& conf.*37. *n.*17. *lib.*6. Mantic. *post alios de*
7 *coniect. lib.*3. *tit.*8. *n.*6. & † interim non est recedendum à proprietate verborum vulg. *l. non aliter, ff. de leg.* 3. Præsertim quando concurrit etiam mens testatoris vt in hoc casu, quæ ex pluribus colligi videtur, & præcipuè dum per illa verba, soluenda, & defalcanda, voluit esse in faculcate hæredis dictum legatum compensare cum censibus iuxta, *l. si quis stipulatus fuerit decem, vbi* Bart. Ang. Castr. *& alij, ff. de solut.* Et tamen sciebat non esse in faculcate hæredis legatum cum sorte census compensare, cum inuito venditore id fieri non posset, vt supra.

Secundò ex causa voluntate testatoris, & prohibitione de non alienando stabilia in pluribus partibus testamenti repetita, dum pro solutione legati scutorũ trium millium facti Monti Pietatis, nec pro alia causa voluit illa non amoueri, sed conseruari apud hæredes, quos etiam priuauit eximendo ab hæreditate stabilia quomodocunque, etiam partem minimam volens integram deuenire ad dictum Montem Pietatis repetito eodem onere conseruandi stabilia dictisque hæredibus prohibuit falcidiam, & trebellianicam, & aliam quamcunque detractionem, vt hæreditas magis integra, conseruetur sub qua prohibitione veniunt etiam
8 census † qui inter stabilia connumerantur. Gabr. *conf.* 141. *n.*13. *lib.*2. Honded. *conf.*61. *n.*35. *lib.*1. Surd. *d. dec.*204. *n.*1. Seraph. 224. *in fin. & fuit dictum in Bononiensi de Zaualys,* 12. *Decembris* 1624. *coram* R.P.D. Vbaldo *in Collensi hæreditatis* 18. *Martij* 1620. *coram me, & alias sæpè.*

5 His accedunt aliæ Iuris conclusiones. Quod † Legatum liberationis factum debitoribus suis intelligitur de puris, non autem in diem. Cum. *conf.*170. *n.*1. Mantic. *de coniect. vlt. volunt. lib.*9. *tit.*4. *n.*3. qualis non poterat dici Petrus Franciscus, respectu sortis, sed solum respectu fructuũ, vt supra. Et † testator præsumitur hæredem minus quam fieri possit grauare voluisse, 10
*ad l. vnum ex familia, §. si rem. ff. de leg.*1. *l. nummis, ff. de leg.*3. *late* Honded. *conf.*57. *n.*37. *& seq. libr.*2. Præsertim † cùm hæres sit instituta pia causa pro qua in du- 11
bio est pronunciandum *l. sunt personæ, ff. de relig. & sumpt. funer.* Ias. *in auth. ingressi, n.*32. *Cod. de sacrosc. Eccles.* Tiraq. *de priuil. piæ caus. priuil.* 78. *post med. vers. item quia.*

Non obstant, *text. in l. creditores, & l. creditorum ff. de verb. sign. & §. vlt. auth. de fideiuss.* in quibus † pro cre- 12
ditore is accipitur, cui ex quacunque actione, vel causa debetur quia emptori census fors principalis nulla actione, vel causa debentur ex supradictis.

Tertiò non obstat dictum legatum non posse intelligi de fructibus censuum decursis, quia illi prætendantur compensati mediante empriope decem locorũ montium ascendentium ad summam scutorum mille, & tredecim facta à dicto Petro Francisco de propriis pecuniis ad fauorem Francisci testatoris, vt in fide secretarij data. Quia vltra quod non docetur de scientia testatoris prædictæ emptionis, dictus Petrus Franciscus exigebat alios reditus, & habebat in manibus scuta duodecim millia, vel circa, vt ex partitis datis pro dicta societate ex quibus dicta loca montium verisimiliter, empta fuerunt; cùm fructus census de tempore emptionis, non essent decursi in tanta summa, vt 13
etiam si testator sciuisset potuit opinari, cuius † opinio etiam erronea in hoc casu est attendenda, *l. quo loco, §.*1. *vbi* Angell. *in princ.* Castr. *n.*2 *ff. de hæred. instit. late* Mantic. *vbi supra libr.*5. *tit.*10. *n.*2. Ex expressæ quæ dicuntur factæ de dictis scutis duodecim millibus, non iustificantur in facto.

Non obstat denique quod fructus dictorum censuum decursi, etiam de tempore testamenti, non ascenderent ad scuta mille legata. Quia si fiat calculus videtur parum deficere, & testator potuit etiam habere respectum ad fructus maturandos, qui vna cum decursis completent summam legatam. Mantic. *de tract. lib.*3. *tit.*11. *num.*24.

Et ita decisum vtraque parte informante.

P.D. Merlino Fanensis exemptionis Mercurij
26. Ianuarij 1622.

SVMMARIA.

1 *Episcopo non debetur census absque causa.*
2 *Regulares Ecclesiæ non tenentur ad iura Episcopalia.*
3 *Exemptio concessa Monasterio suffragatur Ecclesiæ illi annexæ.*
4 *Rectores amouibiles ad nutum non habent curam, Ecclesiæ, sed tantum exercitium.*
5 *Solutio census facta ab eo qui non proprio, sed alieno nomine possidet non constituit in quasi possessione exigendi recipientem in præiudicium possessoris.*
6 *Possidens iure resistente non præscribit absque titulo, & possessione quadraginta annorum.*

DECISIO CCCCXXXIII.

COngruentibus sententiis Domini respondetur sententiam Rotalem in fauorem PP. Abbatis, & Canonicorum S. Paterniani latam, & solidissimis fulsiram rationibus in decisione super hac eadem causa *die* 23. *Ianuarij anni præteriti, coram* Reuerendissimo D. meo Decano exaratis confirmandam esse.

Quandoquidem Abbas, & canonici fundatam habent eorum libertatem, & exemptionem à censibus super bladis, & aliis, quos prætendit Episcopus Faventinus tàm in dispositione iuris communis, quàm in particulari eorum indulto.

1 In iure inquàm communi, quo cautum est † censum Episcopo non deberi si ratio ob quam præstandus sit non deducatur, & probatur *cap. peruenit cap. prohibemus, de censibus*, & vtrobique notant canonistæ, & † regulares Ecclesias non teneri ad iura Episcopalia definitum est *in cap. 1. de stat. Monach. & tradunt* Ioan. And. *in cap. 1. n. 1. &* Franch. *ibid. n. 3. de Prebend. in 6.*

Niruntur etiam speciali indulto fel. record. Iulij II. de quo in Bullario recenter edito, *constit. 30. §. 38. & 39.* vbi Episcopi prohibentur exigere ab his canonicis S. Saluatoris, vel eorum monasteriis qualemcunque canonicam portionem, seu decimam aut quicquam aliud.

Nec videtur ambigendum, quin hoc indultum concessum monasteriis canonicorum S. Saluatoris Comprehendat etiam Parochialem Ecclesiam S. Appollinaris monasterio eiusdem ordinis annexam, tum quia
3 † exempto monasterio exempta etiam dicitur Ecclesia eidem annexa, *c. 1. & ibi* Glos. *in verb. exempto. de priuil. in 6.* Soc. iun. *in cap. recepimus, n. 97. de priuil.* & secuta fuit Rota *dec. 54. n. 11. part. 2. diuers.* tum quia verba indulti visa sunt apta comprehendere hanc parochialem, ibi Monasteriis, Prioratibus, grangiis, membris manualibus, & locis.

Nec Episcopo visum fuit suffragari, quod, huiusmodi censum exegerit pluribus annis à Rectoribus per Abbatum, & Canonicos deputatis. Quoniam cùm ij Rectores essent merè temporales, ac manuales ad nutum Abbatis, & Canonicorum, *vt fuit firmata in hac eadem causa sub die 15. Aprilis 1616. coram* R. P. D. meo
4 Cauallerio, † rota cura residebat penes eosdem Abbatem, & Canonicos, exercitum verò dumtaxat penes ipsos rectores. Gemin. *cons. 86. n. 3. &* 4. Oldr. *cons. 62. n. 2. & cons. 227. n. 8. vers. secundo quidem.* Rota *dec. 2. n. 2. de excess. prælat. in nou.* hique Rectores non possidebant seu per eos Abbas, & Canonici possidere dicebantur. Felyn. *in cap. cum dilecta, n. 16. de rescr.* Rebuff. *de pacific. possess. n. 329. & seqq.* Achill. *dec. 112. n. 2. & 3. de re iudic.* Rota *dec. 472. num. 2. part. 1. diuers.* & Ideò
5 † præfati Rectores tanquam non titulares soluendo huiusmodi censum non potuerunt constituere in quasi possessione Episcopum in præiudicium Abbatis, & Canonicorũ, qui sunt verè titulares, ac possessores, nulla data præsertim eorundem scientia, vel patientia, *vt in simili fuit decisum in una Pacensi pensionis die 5. Decembris 1594. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *& vltra alias decisiones ibi enumeratas idem firmauit.* Cardin. Seraph. *dec. 1463. n. 2. & seqq.*

Et quatenus ipsi Rectores potuissent huiusmodi quasi possessionem inducere Domini credebant non fuisse concludenter probatam, ex quo testes non deponunt de præscriptione sexagenaria qualem, vt canonicis S. Saluatoris obstet expostulat. Iulius II. *in*
6 *præallegato indulto* §. 42. vel † saltem cum Episcopo in huiusmodi cẽsus perceptione ius nedum non assistat, sed, vt supra fuit dictum, plurimum resistat, necessaria fuisset quadragenaria, vnà cum titulo; attenta etiam sola dispositione iuris communis. Glos. *in d. cap. peruenit verb. census, de censibus, & ibi* Panorm. *n. 3.* Balb. *de Præscript. part. 5. princ. part. 1. quæst. 7. n. 13.* Rota *dec. 76. n. 1. & 2. & dec. 97. n. 3. part. 1. in recentior.*

Titulum autem, quem Episcopus fortasse posset desumere ex Cathedratico plenè diuelliũt, quæ fuerunt ponderata in decisione coram Reuerendissimo D. meo Decano. Et ita resolutum informantibus tantum prædictis canonicis.

R. P. D. Remboldo, Romana vineæ Veneris, 10. Martij 1623.

SVMMARIA

1 *Confessio facta in positionibus præiudicat ponenti.*
2 *Iudex nulliter, & iniustè procedens non priuat possessorem sua possessione.*
3 *Iudicium agitatum absque citatione partis est nullum.*
4 *Citari quilibet debet in singulis actibus sibi præiudicialibus.*
5 *Executiuè procedi non potest contra tertium possessorem.*
Etiam si agatur vigore obligationis cameralis, ibid.
6 *Ex promissione conditionali agi non potest, non purificata conditione.*
7 *Subhastatio debet iustificari ex actis productis ante eam non ex productis postea.*
8 *Census impositus super re emphyteutica sustinetur ratione melioramentorum.*
9 *Decretum quod non iustificatur ex actis est notorie iniustum.*
10 *Iniustitia notoria æquiparatur nullitati.*

DECISIO CCCCXXXIV.

DOmini dixerunt mandatum de manutenendo esse dandum Ioan. Antonio Viridi, quia de eius possessione vineæ de qua agitur constat ex † confessione ipsius Andreæ in positionibus, & ex testibus pro d. Ioan. Antonio examinatis. Alexand. *d. cons. 18. num. 4. lib. 2. & cons. 71. num. 4. lib. 3.* Rota *dec. 119. n. 5. part. 1. in recentior.*

Nec obstat, quod Andreas fuit in possessionem dictæ vineæ Iudicis auctoritate immissus. Quia † cùm Iudex nulliter, & iniustè processerit, non priuauit Ioan. Antonium dicta sua possessione, *l. meminerint, & ibi* Glos. *& Doctor. C. vnd. vi* Soc. *in cap. quoniam frequenter, §. quod si super n. 125. ad med. vers.* secus autem in Iudice, *vt lit. non contestat.* Rota *dec. 802. num. 7. vers. quia pro responsione part. 1. diuers. & dec. 135. num. 3. & 560. n. 6. & 561. num. 3. part. 1. in recentior.*

Quod autem nulliter, & iniustè processerit patet. Primò quia † processit nõ citato dicto Ioan. Antonio; *l. de vnoquoque, ff. de re Iudic. l. 4. distract. pign.* Anch. *cons. 92. sub n. 1. & cons. 270. n. 5.* Afflict. *dec. 358. n. 3.*

Nec obstat quædã citatio, quæ datur in summ. dicti Andreæ in actu deliberationis vineæ, quia non sufficit cùm † Ioan. Antonius debuisset citari in singulis actibus ipsi præiudicialibus, non autem in actu deliberationis tantũ, *d. l. de vnoquoque, ff. de re iudic.* Ceph. *cons. 373. n. 26. & cons. 518. n. 37.* Paris. *cons. 63. n. 11. lib. 4.*

Secundò dicta subhastatio est nulla, quo ad Ioan. Antonium, quia † cùm ipse esset tertius possessor non autem principalis debitor census pro quo fuit facta executio non potuit contra eum procedi executiuè etiam, quod fuerit actum vigore obligationis cameralis, Alex. *in l. à Diuo Pio, §. si super rebus, n. 28. vers. & per hoc bene facit, ff. de re iudic.* Aretin. *cons. 86. in fin. cum aliis adductis in dec. 22. coram* S. D. N. *& in Bononiensi census, 24. Aprilis 1600. coram* bon. mem. Penia.

Tertiò est etiam iniusta dicta subhastatio, quia promissio Henrici principalis debitoris census de faciendo consentire moniales dominas directas vineæ super qua dictus census fuit impositus legitur facta sub conditione. Quatenus opus sit, & non aliàs, aliter, nec alio modo, ac † propterea non potuit relaxari mandatum pro forte principali dicti census sub prætextu
6 quod dictæ promissioni non satisfecerit non cõstito, quod

quod dictus consensus esset necessarius. Gabr. *conf.* 92. *n.* 7. *lib.* 1. *& conf.* 82. *n.* 19. *& seq. lib.* 2. Rota *dec.* 519. *sub n.* 3. *part.* 1. *diuers. & dec.* 404. *num.* 6. *part.* 2. *in recentior.* Cardin. Seraphin. *dec.* 1027. *n.* 7. *& dec.* 1319. *n.* 2.

Nec obstat, quod de necessitate dicti consensus satis videtur constare ex inuestitura dictæ vineæ, quæ data *in fauor. Andreæ, n.* 9. Tum quia ad effectum nullitatis subhastationis, de qua agitur sufficit, quod dicta inuestitura non fuit producta, ante subhastationem,
7 † quæ debet iustificari, ex actis antea non verò post subhastationem productis, *l. illicita, §. veritas, vbi* Glos. *& Doctor. ff. de offic. Præsid.* Rota *dec.* 333. *n.* 11. *& 346. n.* 1. *part.* 2. *in recentior. cum aliis adductis in Romana censu* 4. *Decembris* 1595. *coram* bon. mem. Cardin. Pamphilio. Tum etiam, quia in omnem euentum non potest dici sufficienter constare de necessitate dicti consensus, ex dicta inuestitura, ex quo non constat de
2 identitate vineæ, & quia † tam modicus census scutorum, quatuor monetæ potuit sustineri super domo in vinea existente, ac meliorametis in ea factis absque eo, quod requireretur consensus monialium.

Vnde meritò apparet decretum dictæ subhastationis
9 minimè iustificari ex actis, † ideóque esse notoriè iniustum, *Cæsar de Grall. dec.* 16. *n.* 15. *de probat.* Rota *coram* Sanctissimo *dec.* 1. *n.* 2. 4. *& 6. & dec.* 264. *n.* 4. *cum ibi notat.* Et fuit dictum in Romana testamenti, seu hæreditatis 17. Iunij 1611. coram Illustrissimo D. Car-
10 dinale Sacrato. Et hæc † etiam iniustitia æquiparatur nullitati. Felin. *in cap. inter cæteras, num.* 10. *de re iudic.* Rota *dec.* 157. *n.* 3. *part.* 1. *in recentiori*, & fuit dictum in Anconitana assecurationis 1. Iulij 1602. coram Reuerendissimo D. meo Decano.

R. P. D. Pirouano, Interamnensis censuum Veneris 27. Ianuarij 1623.

SVMMARIA.

1 *Cedula bancaria cantans in vim promissionis non habet vim solutionis.*
2 *Nemo præsumitur iactare suum.*
3 *Identitas quantitatis infertur ex conformitate partitarum.*
4 *Generalitas rationis propter rationem recti sermonis non recipit restrictionem.*

DECISIO CCCCXXXV.

RECessum fuit à decisis 15. Aprilis 1522. quo ad partitam scutorum septingentorum septem de qua in cedula. Præsuppositum enim fuerat in eadem decisione, quod computum nuncupatum ad partes, quamuis in libris Ruspoli positum legeretur sub nomine D. Sifonij Spadæ, attamen pertineret ad societatem Equitis Fannij Spadæ, & Marinangeli Fatioli, & exinde inferebatur relationem periti esse attendendam, in qua Sifonius debitor constituebatur de scutis mille quingentis triginta videlicet pro partis librorum scutorum 1710. & pro liberculo manu Equitis Fanni pro aliis scutis 820. sententiamque A.C. quo ad illius iustitiam verificari, & esse confirmandam.

Cæterum causa iterum proposita animaduerterunt Domini ad initium, & seriem huius iudicij in quo Sifonius vigore obligationis cameralis agebat contra fratres Fatiolos pro fructibus censuum sibi debitis à q. Marinangelo eorum patre ad fauorem q. Felicis Fioridi, & Roberti Primi impositorum, & sibi postea cessorum, fratresque prædicti excipiebat ad euitandam executionem, quod penes eundem Sifonium diuersæ pecuniarum quantitates sociales reperiebantur scilicet spectantes ad Equitem Fannium & Marinangelū eorum fratrem, cùm quibus Sifonius erat plenè satisfactus, replicante autem Sifonio, se fuisse liberatum in quietantia generali dici 14. Nouembris 1591. de omnibus pertinentis ad illius manum occasione dictorum sociorum adhuc respondebant fratres fatioli quod de eodem anno 1591. & ante quietantiam facta fuit cedula scutorum septingentorum septem per Ruspulos de ordine tamen Sifonij, & in actis tunc data ad euitandam executionem prætensam per Marcutium, & Vechiarellam contra dictos socios quorum creditum cum exinde post solidationem fuerit extinctum per eosdem socios cum pecuniis ad censum receptis dicebatur eadem quantitas scutorum septingentorum septem, vt in calculis positis ad debitum societatis remansisse penes Sifonium, & nunc de eadem remanere debitorem. Et hinc pro habenda veritate fuerunt electi periti qui calculando pro tempore ante quietantiam, & pro decurso post super partitis per Sifonium ad partem in libris Ruspoli tentis retulerūt possibilitatem compensationis summę in cedula prædicta contentæ sub censura tamen Iudicis pro expressis in relatione, tàm respectu pertinentiæ computi illius ad partem, quàm respectu probationis liberculi, quæ omnia fuerunt fundamenta summæ relatæ, & debitæ in quantitate scutorum 1550.

Si igitur cedula scutorum 707. in actis tunc posita non fuerit in vim actualis depositi pecuniarum, & ad effectum, vt de illis extingueretur debitum, sed simplicis promissionis, & cautionis, & similiter si liberculi fides controuertatur, proculdubio cessabit fundamentum comprehensionis crediti dictorum fratrum, & per consequens Iustitia sententiæ & aliunde erunt quærendæ pecuniæ pro solutione fructuum census.

Dicebant ergo Domini quo ad partitam scutorum septingentorum septem de qua in cedula recedendum esse à decisis.

Quia contextus cedulæ non infert depositum fuisse factum de dicto summa pro extinguendo debito societatis, sed continet tantummodo promissionem soluendi, ibi. *Promettiamo pagare ad instanza de Signori Marinangelo Fatioli, & Caualier Fannio sua sicurtà*, & ex libris eiusdem Ruspoli reperitur notarum sicut ad instantiam D. Sifonij facta fuit dicta promissio. Quibus verbis attentis patet quod † non per viam extinctionis, sed solum promissionis, & cautionis data fuit 1
vt in terminis firmarunt. Socin. sen. *in l. qui vsumfructum, n.* 19. *ff. de verbor. obligat.* Ias. *in l. singularia, n.* 59. *ff. si cert. petat.* Seraph. *dec.* 1419. *num.* 3. Rota *dec.* 392. *n.* 4. *part.* 2. *in recentior. & in Romana pecuniaria* 15. *Iunij* 1620. *coram* R. P. D. Verospio, & si de cedula non habente vim solutionis actum fuit nec etiam verisimiliter in calculis potuit poni partita vti soluta ad debitum societatis, quæ verè debitum ante solutionem constituere, non poterat.

Præterea si ad eum effectum extinguendi debitum data fuisset cedula debuissent etiam socij eum illis pecuniis debitum extinxisse, non autem pecunias ad censum pro eadem causa recipere, alias intraret præsumptio iactationis proprij patrimonij † contra 2
l. cum de indebito, ff. de probat.

Accedit præfatis, quod saltem hæc eadem summa debuisset reperiri in quantitate scutorum septingentorum septem in computis ad partem tentis ante solutionem sub nomine Sifonij, vt † ex conformitate 3
partitarum posset argui identitas, & comprehensio, *l. quinquaginta in fin. ff. de prob. l. si is, qui ducenta, in princ. ff. de reb. dub.* Crau. *conf.* 282. *n.* 41. Menoch. *de arbitr. conf.* 213. *n.* 11. Rota *hoc ipsum ponderans, dec.* 425. *n.* 2.

part.2.recentior, & tamen in computis datis nulla reperitur, quæ sit conformis huic scutorum septingentorum septem.

Neque obstat, quod immo iuxta relationem Stanghæ periti electi Sifonius de tempore solidationis appareat debitor socieratis scutorum trecentorum vnius, & temerè in instrumento solidationis, fuerit constitutus creditor in scutis quatuor centum nouẽ, & sic necessariò inferatur ad conformitatem summæ, & dicta scuta septingenta septem tanquam soluta cõprehensa fuisse in dicta solidatione, cùm præsupposito, quod statim soluenda essent quæ tamen probantur non fuisse postea soluta. Quia illatio, & argumentum non concludit. Sifonius enim fundat intentionem suam in amplissima liberatione, quæ non se restringit ad computum ad partem tentum, sed comprehendit omnes partitas in computo narratas, & generaliter quomodolibet ab ipso Sifonio creatas & extinctas
4 quæ † generalitas de sua natura propter rationem recti sermonis impedit restrictionem ad certam scripturam, vnde computum fuit desumptum. Menoch. *conf.* 331.*num.*41. Hond. *conf.*49.*n.*26.*lib.*1. Surd. 267.*n.*12. Et circumscripta certa relatione deficit omnis consequentia. Sed præterea neque summæ concordant, neque indubitatum est, quod pecuniæ de quibus in computo ad partem sint sociales.

Ex quibus omnibus visum fuit probationem esse irrelevantem, & æquivocam, & ita resolutum.

R.P.D. Navarro, Romana census Lunæ 3. Aprilis 1623.

SVMMARIA.

1 *Obligatio cameralis habet vim tàm pro hæredibus, quàm contra hæredes.*
2 *Auocatio causæ operatur nullitatem postea gestorum coram eodem iudice, non autem eorum, quæ antea fuere facta.*
3 *Reuocatio priuilegij concessi motu proprio requirit specialem derogationem, & individuam mentionem.*
4 *Numeratio pecuniæ quibus verbis importetur.*
5 *Numeratio pecuniæ dicitur interuenisse, si pecunia realiter interuenit, & partes habuerunt pecuniam pro numerata.*
6 *Quantitas pecuniæ probatur partium assertione.*
7 *Simulatio non præsumitur sine causa simulandi.*
8 *Exceptio simulationis census, non retardat executionem cameralis obligationis.*

DECISIO CCCCXXXVI.

IMpositio censu à Petro del Scincho, illóque vendito ad fauorem q. Iacobi Stinchi pro scutis quadringentis, defuncto dicto Petro successerunt in eius hæreditate. Moniales domus Piæ: Iacobo verò huius census emptori Archiconfraternitas Sanctissimi Crucifixi in S. Marcello, & hospitale incurabilium, quorum hæredum nomine fuerunt conuentæ moniales pro fructibus decursis, & non solutis coram R.P.D. Bubalo Iudice dato ab Illustrissimo Cardinale Protectore iuxta facultates concessas à Pio V. fæl. record. per eius motum proprium, & obtentum mandatum executiũ super domibus censuatis hæreditariis. Verum quia moniales allegabant iudicem Archiconfraternitatis non esse competentem respectu ipsarum æquè priuilegiatarum adierunt signaturam gratiæ, in qua Papa auocando causam ad se commisit Prælato de partium consensu eligendo, vt causam cognosceret, & vt iuris fuerit terminaret. Electo R.P.D. Carradoro fuerunt domus subhastatæ, & deliberatæ vltimo plus offerenti. Moniales iterum adeundo signaturam gratiæ obtinuerunt committi mihi causam appellationis cum clausula. Quod procedatur ad legitimam, & finalem executionem. Dubitaui propterea an sit procedendum ad vlteriora, & Domini affirmatiuè responderunt, Agitur enim vigore instrumenti obligationis cameralis vallati cuius † vi executiuè proceditur, tam per hæredes, quam contra hæredes. Gallef. *de off. cam. quæst.* 4. *& quæst.* 32. Rota *decis.* 641. *num.* 3. *part.* 1. *diuers.*

Nec illius executio retardatur præter casus exceptos falsitatis, solutionis, & nouæ conuentionis, est vulgare.

Non obstat quod R.P.D. Carradorus debuisset de integro causam cognoscere. Quia auocata causa, & simpliciter commissa, & auocatio † causæ solum operatur nullitatem postea gestorum coram eodem iudice, non autem eorum, quæ antea fuere facta. Benint. *de* 41. Lancell. *de attentat. cap.*10. *n.*21. Quod eo magis dicendum est in hoc casu, quo iudex Archiconfraternitatis erat Iudex competens attentis amplissimis priuilegiis motu proprio concessis, & quæ pro † reuocatione requirerent specialem derogationem, & individuam mentionem Vetall. *decis.* 121. *part.*1. Rota *diuers. dec.*137. *num.*7. *part.*1. Et sic cessare videtur mandati nullitas opposita.

Iustitia pariter probatur, tàm respectu census quam respectu legitimationis personarum.

Non obstat exceptio inualiditatis census, quia impositio eiusdem non pecunia numerata, sed fictione, & simulatione potius. Quia contrarium verius apparet ex verbis instrumenti. Petrus scuta quadringenta in præsentia mei in tanta moneta argentea, & aurea existentia in quadam scatoletta longa alba, & respectiuè in quodam sacculo telæ albæ, & quæ totidem esse dixit, & asseruit habuit, & recepit, & ad se traxit a eodem Iacobo emptore præsente, & exbursante, & postquam manualem exbursationem renuntiauit, &c. Quæ † verba important veram, & realem numerationem. Bart. *in l. si ita stipulatus. §. Grisogonus, num.*3. *ff. de verb. obligat.* Rota *dec.*132. *n.*5. *post libr.*2. *conf. Farinac.* & † sufficit, quod partes habuerint pecuniam pro numerata si realiter, & cum effectu pecunia interuenit, vt in proposito. Bald. *conf.*247. *circa fin. vers. item quia pecunia, lib.*1. Et super † quantitate satis est assertio partium iuxta not. per Cagnol. *in l. si liberarius, n.*78. *ff. med. ff. de reg. iur.* idque frequenter accidit.

Nec prætensa simulatio potest retardare executionem tum quia † sine causa non præsumitur. Gregor. *dec.* 157. *&* 401. *n.*15. *iuxta conf.* Bart. 65. *n.*4. Rota *in recentior. dec.*5. *n.*4. *& dec.*241. *n.*10. *part.*2. Nec probatur, quin potius existentia census comprobatur ex eo quod fuit obtenta reductio fructuum ad rationem septem pro quolibet centenario, & fructus eiusdem census fuerunt soluti per Custodes monasterij domus piæ mediante mandato directo Camerario monasterij de anno 1595. & ista † exceptio tanquam respiciens peritorium non potest retardare executionem obligationis cameralis. Cornel. *conf.*227. *num.*3. *lib.*3. *&* Gregor. 195. *n.*16. *cum aliis per* Modern. *de oblig. camer. quæst.*18. *num.*1. *& seqq.*

Quo verò ad legitimationem personarum ex parte Archiconfraternitatis, & Hospitalis, quod sint hæredes Iacobi satis videtur constare ex testamento eiusdem Iacobi, & ex cessione ab Elisabetha vxore ipsius Iacobi facta de hæreditate ad eorum fauorem, quæ secundo nubens tenebatur hæreditatem restituere Archiconfraternitati, & Hospitali præfatis. Ex parte autem monasterij quod sit hæres Petri venditoris census

dedu

deducitur non ſolum ex ſuſtentatione litis per pluges annos, ſed etiam ex teſtamento eiuſdem Petri, & adimone hæreditaris, cum beneficio legis, & inuẽtarij. Sicreſolutum vtraque parte informante.

R. P. D. Dunozetto, Romana pecuniaria, Veneris, 14. Iunij 1619.

SVMMARIA.

1 *Solutio præſumitur facta in cauſam præambulam debiti.*
2 *Alimenta præſumuntur præſtita vigore precedentis obligationis.*
3 *Aſſignatio pro ſuſtentatione gradui æquipollet aſſignationi pro alimentis.*
4 *Donatio duplex ex eadem cauſa non præſumitur.*
5 *Alimenta reſpectu eiuſdem perſonæ dantis, & recipientis non ſunt multiplicabilia.*
6 *Alimenta præſtita aſſim pauperi cenſentur donata.*

DECISIO CCCCXXXVII.

ROta vtraque parte informante cenſuit ſententiam A. C. qua condemnauit hæredem, & legatarium q. Bonifacij Canobij ad ſoluendum D. Equiti Bartholomeo Canobio fructus ſortis principalis cenſus ſcutorum trium millium ſexcentorum, vel locorum montium in locum dicti cenſus ſubrogatorum, eſſe iniuſtam, & proinde reuocandam.

Ratio præcipua deciſionis hæc fuit, quia iſti fructus fuerant dati à dicto Bonifacio, & deſtinati pro præſtandis alimentis dicto Equiti Bartholomæo quod non controuertitur inter partes, & ipſemet Bartholomæus in poſitionibus ingenuè fatetur ſe ab anno præcipuè, 1601. fuiſſe honorificè tractatum & alimentatum à dicto Bonifacio. Vnde nullo iure agere poteſt ad reperendum dictos fructus ab hæredibus Bonifacij, qui onus ipſum alimentandi ſuſtinuit.

1 Certi enim † iuris eſt præſtitum à debitore in dubio præſumi datum in cauſam præambulam debiti non autem donatum, cùm donare ſit perdere, &
2 nemo in dubio præſumitur iactare, quæ † regula habet locum etiam in præſtatione alimentorum, *l. 1. alimenta, C. de negot. geſt.* Doctor. *in l. fin. C. de alim. pupill. præſtan. fuiſſe* Surd. *de alimen. tit. 6. q. 1. n. 1. & ſeqq.* Rota *diuerſ. dec. 7 24. n. 9. part. 1.* Ceph. *conſ. 85 n. 1. & ſeqq.*

Quod autem fructus dicti cenſus fuerint ab initio aſſignati pro alimentis præſtantis dicto Equiti viſum fuit ſatis ſufficienter probari tum ex memoriali porrecto per ipſum Bartholomæũ Sereniſſimo Magno Duci Ætruriæ, tum etiam ex inſtrumento donationis cenſus, in quo fructus leguntur aſſignati pro ſuſtentatione gradus equeſtris, † quæ verba videntur æquipollere verbis congruorum alimentorum. Gyg. *de Penſion. q. 51. n. 2.* Surd. *de alim. tit. 2. q. 2. n. 19. & 20.*

Ex quibus ſequitur donatorem conſentiente donatario implendo onus alendi voluiſſe compenſare alimenta cum dictis fratribus eadem de cauſa aſſignatis, *arg. l. filia legat. C. de legat. l. Lucius la 1. ff. de leg. 2.* Surd. *conſ. 119. n. 10.* alias † ſequeretur præſumptio duplicis
4 donationis ex eadem cauſa alimentorum, quæ in iure non admittitur. *d. l. filia legat. vbi* Doctor. *omnes. C. de*
5 *legat.* idque maxima ratione, † quia alimenta reſpectu eiuſdem perſonæ dantis, & recipientis non ſunt de ſui natura multiplicabilia. Surd. *de alim. tit. 9. q. 5. n. 6.*

Hanc iuris vehementem præſumptionem ſatis adiuuat ipſiuſmet Bonifacij declaratio facta in teſtamento noluiſſe ſe huiuſmodi alimenta præſtita dicto Bartholomæo donare, cuius teſtatoris declarationi conformi diſpoſitioni legis multum domini detulerunt. Conſiderarunt etiam colligi animum ipſiuſmet Bartholomæi, quod recepcrit alimenta animo compenſandi cum dictis fructibus non ſolum ex taciturnitate 17. annorum ſed ex eo quod ipſemet agnoſcens bonam fidem poſuerit pecunias redactas ex dictis fructibus ad creditum ipſiuſmet Bonifacij: quo caſu colligitur ſignũ euidens quod ipſe Bartholomæus agnouerit fructus non ad ſe, ſed ad Bonifacium ſpectantes.

His poſitis non obſtant coniecturæ, quæ in contrarium ponderantur ad firmandam donationem, & excludendam compenſationem. Et primò, quod præſtita † fuerint alimenta dicto Equiti pauperi, & nepoti ipſius Bonifacij ex fratre, vnde arguitur donatio Surd. *de alim. tit. 6. q. 1.* Quia poſt aſſignationem cenſus Eques non potuit amplius dici pauper. Neque viſum fuit dominis ſufficienter probatum fuiſſe à Bartholomæo qualitatem nepotis ex deductis in facto per informantes ſaltem ad effectum de quo agitur. 6

Nec etiam conſtat quod dicitur dictum Bonifacium, etiam circumſcripta donatione fuiſſe obligatum vigore teſtamenti paterni præſtare Bartholomæo filio fratris naturali debita alimenta, quicquid enim ſit in terminis iuris, An commmendatus à proximiore alias obligatio ad alendum, poſſit prætendere alimenta, in hac facti ſpecie attentis verbis teſtamenti q. Bartholomæi Canobij ſenioris Domini iudicarunt Equitem Bartholomæum non potuiſſe cogere Bonifacium ad præſtandum ſibi alimenta ſaltem vigore dicti teſtamenti. Idque tanto minus, quia ipſimet Bonifacio filio legitimo, Bartholomæus pater ſola centum quinquaginta ſcuta annua pro alimentis legauerat nec eſt veriſimile, quod voluerit illum grauare hoc onere grauiſſimo, non agnoſcendo præcisè ipſum Bartholomæũ vt nepotem ex filio prout ſonant verba teſtamenti.

Nec etiam obſtat quod aſſignatio prædicta ad alium effectum facta fuerit, nempè vt poſſet obtinere crucem Equeſtrem, & ita non videtur reuocata præambula cauſa pietatis, vel obligationis, quia vltra quod hæc verba ſonant in alimenta præſtanda Equiti concedentia gradui, hæc ratio non tollit quin Bonifacius eſſet debitor Equiti, & alimenta potuerint præſtari animo compenſandi per retentionem fructuum dicti cenſus ex ſupra deductis.

Placuit etiam aliquibus ex Dominis aliud fundamentum deſumptum ex eo, quod dictus Bartholomæus habuerit ex pecuniis dicti Bonifacij notabiles ſummas ex quibus veriſimiliter potuit ſatisfieri, & ita non ſolidatis computis, non videretur poſſe agere contra hæreditatem, & quamuis replicetur illas pecunias fuiſſe expenſas pro ſeruitio domus dicti Bonifacij vt apparet ex ordinibus directis à Bonifacio dicto Bartholomæo, multum dubitant Domini ſi hæc reſponſio ſufficiat, nam ordines directi Banco, vt ſoluerentur pecuniæ Bartholomæo ſine alia confeſſione de recepto reſpiciunt ſolum intereſſe mercatorum; alij verò ordines probat deſtinatas pecunias fuiſſe pro ſeruitio domus, ſed non ideò ſequitur fuiſſe conuerſas. Vltra quod ſatis poſſunt dici conuerſæ in vtilitatem domus dum conuertebantur in cauſam alimentorum Bartholomæi, cui debebantur alimenta, & in dicta domo fuerunt multis annis præſtita, & propterea viſum fuit non ceſſare præſumptionem ſatisfactionis, quod eum ab agendo excludit. Verum quia multa ad euitandum hoc motiuum, aliaque in facto congeruntur pro parte Bartholomæi, cùm cauſa ſit commiſſa, omni, & quacunque appellatione remota quatenus opus ſit & id Domini expedire iudicauerint poterit ſuper his, quæ in facto conſiſtunt, audiri. Et ita deciſum vtraque parte informante.

R.P.D. Dunozetto, Romana Pecuniaria Veneris 29. Nouembris 1620.

SVMMARIA.

1 *Affinitas probatur ex nominatione, tractatus, & alijs.*
2 *Solutus vnum pro alio censetur soluisse animo compensandi cum vero debito.*
3 *Probatio nulla est maior propria oris confessione.*
4 *Factum maiorem deliberationem ostendit quam verba.*
5 *Geminatio demonstrat deliberationem.*
6 *Compensatio non intrat in eo, quod non est perpetuo permansurum penes creditorem.*
7 *Rector Ecclesiæ legatum factum Ecclesiæ non recipit testatore, sed ab Ecclesia.*
8 *Datum pro sustentatione censetur datum pro alimentis.*
9 *Datum ob liberalitatem excludit compensationem.*
10 *Limita si liberalitas esset correspectiua ad obligationem precedentem.*
11 *Confessio hæredis non nocet legatario.*
Maximè cum hæres adiuit hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij, ibid.

DECISIO CCCCXXXVIII.

DOmini steterunt in decisis die 4. Iunij 1619. ex fundamentis decisionis, quæ de nouo perpensa, & diligenter examinata placuerunt dominis, non obstantibus deductis in hac propositione pro D. Equite Bartholomeo.

Licet enim Bonifacius teneretur præstare alimenta prout prætenditur ex eo quod agnouerit illum in neporem quæ † agnitio dicitur à dicto Equite Bartholomeo probata ex tractatu, nominatione, legitimatione, facultate testandi, & aliis ponderatis per informantes ex deductis *in illa Romana de Bombellis* 13. *Nouembris* 1613. *coram* R.P.D. meo Vbaldo, *& in recentior. decis.* 137. *num.* 1. *part.* 1. Et etiam dici posset eandem obligationem præstandi alimenta adesse in vim testamenti, & transactionis, tamen exinde non sequitur, quod dum Bonifacius ei præstitit alimenta teneatur etiam ad restitutionem censuū pro alimentis assignatorum, & per Bonifacium perceptorum. Quia dum Bonifacius assignauit census proprios alimentis debitis ex deductis in alia decisione, & postea præstitit ali- 2 menta, † censetur illa præstitisse in compensationem fructuum dicti census, quas ipse percipiebat, argum. *l. filia legatorum, C. de legat. l. Lucius la.* 1. *ff. de leg.* 2. cùm aliis allegatis in decisione in qua id fuit comprobatum ex intentione vtriusque partis nempè Bonifacij ex declaratione per ipsum facta in testamento, & Bartholomæi, qui non solum tacuit per 17. annos, sed, quod plus est ipsemet exegit fructus census, & ad cre- 3 ditum ipsius Bonifacij posuit, si † enim nulla maior probatio quam propria oris confessio, *l. cum precum. C. de liber causa. l. cum te. C. de transf.* multò magis debet nocere confessio, quæ oritur proprio facto, cum 4 † maior deliberatio concurrat in faciendo, quam in loquendo & ideo maioris efficaciæ est factum, quam 5 verba, *l. Paulus, ff. rem rat. haber.* Maximè † cum toties fuit reiterata exactio, & pecuniæ positæ ad creditum Bonifacij *ad l. baliſta, ff. ad Trebell.* Non obstat census fuisse datum Religioni, non autem Bartholo- 6 mæo, & quod † compensatio non intrat in eo, quod non est perpetuò permansurum penes creditorem. Dec. *in auth. Præterea, n.* 12. *vers. tertio limita. C. and. vir. & vxor.* Phanuc. *de lucr. dot.* Glos. 8. *num.* 66. Capr. *cons.* 141. *n.* 6. Menoch. *de præsumpt. lib.* 4. *præsump.* 109. *n.* 53. Quia hoc obiectum procedere posset vbi fructus census non fuissent assignati pro sustentatione toto tempore vitæ Bartholomæi, sed cùm fuerint dati ad hunc effectum, & alimenta non deberentur nisi ad vitam ipsius bene intrat compensatio.

Non obstat Bartholomæum non recipere fructus à Bonifacio debitore, sed à religione, & per consequens non posse intrare compensationem exemplo legati relicti Ecclesiæ quod Parochus † non percipit à testore sed ab Ecclesia, Dec. *in d. auth. Præterea, n.* 13. & Ias. *n.* 26. Couar. *in cap. officij, de testam. n.* 3. & *n.* 12. Menoch. *d. præsumpt.* 109. *n.* 56. Quia obiectum procedere posset si assignasset simpliciter censum Religioni pro Commenda, & illa deuenisset ad Bartholomeum, vel iure anterioritatis, vel aliqua alia de causa: sed hic census fuit assignatus Religioni nominatim, & expresse intuitu Bartholomei, & vt ipse posset sustinere gradum equestrem, † quæ verba æquipollere congruitati alimentorum ex Gyg. *de pension. quæst.* 51. *num.* 2. Surd. *de aliment. tit.* 2. *quæst.* 2. *num.* 19. & 18. fuit firmatum in alia decisione.

Non obstat dictam assignationem census fuisse factam liberè, & ex mera liberalitate qui † titulus excludit compensationem. Alex. *cons.* 12. *n.* 5. & 8. *lib.* 2. *& cons.* 7. *in fin. lib.* 6. Nam, & ille titulus habet causam expressam scilicet pro sustentatione gradus equestris atque ita supposita etiam † liberalitate, illa ta- 9 men est respectiua ad suam causam alimentorum, quæ potest recipere compensationem.

Placuit etiam aliquibus Dominis fundamentum primæ decisionis de præsumpta satisfactione. Cui non obstat quietatio facta per hæredem, quia illa non potest tertio præiudicare iuribus vulgaribus & in specie † confessionem hæredis non nocere legatario tradit, Butr. *cons.* 5. *vers. item ex quo.* maximè cùm hæres, vt in hoc casu, adiuit hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij.

Quæ dicūtur de absentia ab vrbe dicti Equitis Bartholomæi per triennium, quo tempore asserit se nulla omnino percepisse alimenta, si videbitur Dñis mens hanc obiectionem non esse sublatam ex fundamentis duarum decisionum potuerunt particulariter videri.

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D. Verospio, Romana Pecuniaria Lunæ 5. Iulij 1621.

SVMMARIA.

1 *Solutio præsumitur facta in causam debiti præambulum.*
2 *Coniecturæ admittuntur in ijs, quæ sunt difficilis probationis.*
3 *Pecunias transmittens debito præsumitur in causam debiti transmittere.*
4 *Alimentatus quis præsumitur in dubio ab eo, qui eum alere tenebatur.*
5 *Alimenta qui præstitit in principio, & sine temporis censetur etiam præstitisse medio tempore.*
6 *Taciturnitas alimentarij in petendo alimenta inducit præsumptionem alimenta fuisse præstita continuò.*
7 *Constituto in mortis articulo videtur credendum.*

DECISIO CCCCXXXIX.

EQues Bartholomeus Canobius cùm non acquiesceret decisionibus in hac causa factis sub die 14. Iunij 1619. & 29. Nou. 1620. coram Reuerendissimo Domino

Domino Dunozetto in eius tanquam absentis locum ego subrogatus causam de nouo super eiusdem hodie proposui, & Domini steterunt in decisis. Auxit enim Bonifacius commendam, vt Eques aleretur, & & posset honorificè Sancti Stephani habitum suscipere. Vnde cùm alimenta postmodum ab eodem Bonifacio receperit dicti augmenti fructus prætendere non valet, cùm hæc alimenta ei donata non censeantur sed in causam debiti præambulam erogata, *l. 1. l. alimenta C. de neg. gest.* Surd. *de alim. tit. 6. quæst. 1. n. 1.* Rota *dec. 724. n. 9. p. 1. diuers.* cum aliis in decisione allegatis.

Nec valet dicere istos fructus Equiti saltem pro tempore deberi quo ipse absens cum Bonifacio non degebat. Satis enim ex præsumptionibus, & coniecturis arguitur etiam illi absenti fuisse per Bonifacium alimenta præstita, † quod tanquam difficilis probationis potest etiam coniecturis doceri Corn. *cons. 113. col. 2. lib. 1.* Surd. *de alim. tit. 6. q. 23. n. 9. & fuit dict. in Romana fructuum dotis 21. Aprilis 1605. coram* Sanctissimo. 1

Coniecturæ autem, & præsumptiones desumuntur, quia Bonifacius diuersas pecuniarum summas dicto Equiti durante illius absentia transmisit, vt apparet ex litteris productis vnde censetur huiusmodi † pecunias in causam alimentorum debitam transmisisse. Crau. *cons. 158. n. 15.* Surd. *cons. 15. n. 10.* Cùm præsertim aliunde non constet Equitem habuisse alimenta quæ † propterea ab eo data præsumuntur, qui alere tenebatur. *l. fin. C. de alim. pupill. præst.* Surd. *d. q. 23. num. 11. & fuit dictum in sæpè allegata Romana fructuum dotis.* 2 3

Additur tàm ante discessum; quàm post reditum hæc alimenta Bonifacium Equiti præstitisse, † vnde infertur eundem illa etiam medio tempore fuisse largitum cùm in hac alimentorum materia ab extremis quoque arguatur. Surd. *de alim. tit. 6. q. vlt. n. 21.* & fuit dictum in allegata Romana fructuum dotis. 4

Accedat eundem Equitem spatio 17. annorum tacuisse, † & sic de toto tempore, etiam durante absentia illi data præsumuntur alimenta Surd. *dec. 105. n. 3. vers. quarto*, Afflict. *decis. 13. n. 19.* Ceph. *cons. 240. n. 8. & 9.* Mantic. *decis. 105. n. 5.* Rota *dec. 556. & dec. 588. n. 1. p. 1. diuers.* 5

Tantò magis quia in mortis articulo Bonifacius asseruit nihil Equiti se debere quin potius ipsum in notabili summa eius creditorem existere, † cuius attestationi multum videtur deferendum, cùm in ea testator decesserit. Crau. *cons. 6. n. 52.* Surd. *dec. 103. n. 4.* Rota *dec. 169. n. 6. p. 1. in rec. & dec. 751. n. 7. p. 1. diuers.* 6

R. P. D. Verospio Romana pecuniaria Lunæ 8. Nouembris 1621.

SVMMARIA.

1 *Debitor soluens vnum pro alio, censetur soluere in recompensationem veri debiti.*

2 *Alimentarius, qui potest sibi victum parare ex sua industria, non præsumitur ab alio recepisse alimenta.*

3 Lim. *in eo, cui ab alio sunt præstanda alimenta, nam ab illo præsumitur alimentatus, concurrentibus maximè adminiculis, & n. 6.*

4 *Alimentatus, qui fuit ab aliquo in principio, & sine temporis præsumitur etiam ab eodem recepisse alimenta medio tempore.*

5 *Solutio in dubio præsumitur facta in causam præcedentis debiti, & obligationis.*

7 *Solutio probatur præsumptionibus, & coniecturis.*

DECISIO CCCCXL.

DOmini præstiterunt in decisis, coram me sub die 5. Iulij præteriti non obstantibus deductis per Equitem Bartholomæum Canobium, ad cuius petitionem denuo super eisdem hodie causam proposui.

Quia cùm Bonifacius patruus annuum illi censum pro alimentis debitis assignauerit, & eadem nihilominus alimenta præstiterit, ea † censetur pro censibus, quos ipse percipiebat erogasse, argum. *l. filia legatorum, C. de legat. l. Lucius la 1. ff. de lega. 2. cum aliis allegatis in decisione.* 1

Vnde non controuertebat amplius Eques pro tempore, quo ipse cum patruo habitauit, & ab ipso fuit alitus, inductam cum dictis censibus compensationem sed instabat solummodo circa tempus absentiæ. Quod nimirum cessante cohabitatione præsumptio cessaret præstationis alimentorum, † cùm simus in persona, quæ sibi poterat victum comparare *iuxta notata, l. excellentes, C. de erogat. militar. annon. lib. 12.* Surd. *de alimen. tit. 6. q. 12. n. 16.* Sed ista visa fuerunt Dominis in casu nostro, non procedere, quia † Bonifacius Equitem alere tenebatur, vnde præsumitur illum etiam absentem aluisse concurrentibus præsertim ad hoc adminiculis, & coniecturis Bal. *cons. 378. n. 2. lib. 1.* Imol. *in l. qui sub conditione ff. de cond. & demonst.* Surd. *loco proximè citato n. 15.* 2 3

Hic autem plures dantur coniecturæ, ex quibus præsertim simul iunctis apparet Equitem à patruo fuisse pariter extra domum alitum. Et Primò constat ipsum habuisse tàm ante quam post discessum alimenta: vnde † videtur idem etiam medio tempore illa recepisse. Bald. *in l. iudicia, col. fin. vers. 5. quæritur, C. de rei vendic. cum aliis per* Surd. *vbi supra n. 22.* 4

Tantò magis cum probetur Bonifacium illi, dum Illustrissimo Cardinali Montalto inseruiret annua scuta quadraginta quinque pro pensione domus, & scuta decem quolibet mense persoluisse: Nec non eidem in triremibus Magni Ducis Æturiæ militanti plures transmisisse pecuniarum summas, † quę in causam alimentorum debitam erogatæ censentur, *l. 2. C. de acquir. possess.* Crau. *cons. 158. num. 15.* Surd. *cons. 15. num. 20.* 5

Accedit Equitem spatio tot annorum nec alimenta, nec eorum loco annuos census ipsi destinatos petiisse. Adest insuper dicti Bonifacij in articulo mortis assertio quod non solùm ipse debitor Equitis non existeret, vt eiusdem potius creditor in notabili pecuniarum summa remaneret, quæ plurimum supradicta coadiuuant, non docto præsertim ab Equite quis medio tempore illum aluerit; † vnde præsumitur hæc ille præstitisse qui tenebatur ex allegatis per Surd. *de alimen. tit. 6. q. 23. n. 21.* 6

Nec valet dicere alimenta Equitem vel ab Illustrissimo Cardinale Montalto, dum illi inseruiebat recepisse. vel à religione Sancti Stephani dum in eius triremibus militabat. Nam satis, vt dixi, constat vtroque tempore illi soluras à patruo, & transmissas pecunias Vltra quod ex Religionis constitutionibus, nihil ab ea dici potest erogatum Equiti, cùm ipse nuncupatum passaggium non soluerit.

Non obstat ad excludendam compensationem quod pecuniæ transmissæ dictus annuos census non adequent. Ex illis enim vna cum aliis supra deductis arguitur integra fuisse alimenta pro dictis censibus Equiti præstita. Vltra quod cum de re agatur inter patruum, & neporem gesta, & Bonifacio mortuo Eques in illius hæreditatem se ingesserit, in eius præiudicium admittendas esse probationes præsumptiuas, & quales ab ignaro gestorum per eundem Bonifacium haberi potuerunt: cùm † præsertim præsumptionibus 7

etiam,& coniecturis solutio probetur. Surd. *dec.*105. *n.*10. Mnoch. *de præsumpt.lib.*3.*præsumpt.*236. *in fin.* Mascard.*de probat.concl.*23.*&* 24.*n.*26.

R. P. D. Buratto, Collensis hæreditatis Lunæ 18.*Maij* 1620.

SVMMARIA.

1 *Loca montium non vacabilium reputantur tanquam immobilia.*
2 *Census veniunt immobilium appellatione.*
3 *Res empta nomine hæredum fit hereditaria si emantur de pecuniis hæreditariis.*
4 *Pecuniæ destinatæ pro emptione immobilium reputantur pro immobilibus.*
5 *Iura,& actiones licet non circumscribantur loco dicuntur tamen esse in loco vbi exigi possunt.*
6 *Mercator non potest alibi conueniri ratione administrationis,quam in loco vbi administrat.*
7 *Fructus à die aditæ hæreditatis veniunt in petitione hæreditatis,& illam augent.*
8 *Hæres sciens se habere coheredem tenetur illi ad fructuum restitutionem.*
9 *Fructus veniunt in interdicto quorum bonorum.*
10 *Census Domino competit interdictum quorum bonorum.*

DECISIO CCCCXLI.

DOmini responderunt Mariettæ ex fatre nepti q.Marij extra vrbem defuncti pro sexta parte pro qua fuit resolutum ipsum succedere in bonis Vrbis dandam esse immensionem in locis montium, & censuum,eidémque alia deberi de quibus infra.

Primò namque pars nullam fauebat controuersiam
1 respectu locorum montium non vacabilium, † quæ reputantur tanquam immobilia, & ideò sub illorum legato veniunt Oradin.*decis.*116.*quam refert* Gabriel. *conc.*141.*n.*23.*lib.*2.*& præsupponit* Card. Seraph. *dec.* 679.*n.*1.*& in similibus locis montium Ciuitatis Bononiæ* Alex. *conc.*179.*n.*3.*vol.*6. *& conc.*15.*n.*3. *& seq.vol.*7. & in terminis nostris nouissimè Gasp.Thesaur. *lib.*2. *q.Forens.q.*5.*in fin.*

Secundò nulla Pariter visa fuit difficultas in censu scutorum mille in sorte annui reditus scutorum septuaginta empto per procuratorem Portiæ,& Petri Francisci duorum ex nepotibus, & hæredibus dicti Marij ab Alexandro Marsupino super bonis Vrbis ex pecuniis hæreditariis d.Marij,& per dictum procuratorem à dictis de Marsupinis debitoribus exactis,quia
2 † census veniunt immobilium appellatione latissimè Gabr. *d.conc.*141.*per tot.lib.*2.*late* Surd. *decis.*204. Magon.*decis.Florent.*107.*n.*8.Gaspar.Thesaur.*dict.q.*5. *in fin.*

Et licet dictus census non esset in bonis de tempore mortis Marij,tamen cùm fuerit emptus de pecuniis hæreditariis, & per procuratorem dictorum duorum hæredum exactis in Vrbe à dictis de Marsupinis, vt ex instrumento 23. Iulij 1604.& idem procurator declauerit se proprio nomine hæredum dicti Marij videlicet Portiæ, & Petri Francisci emisse dictum
3 censum,† ideò est factus hæreditarius, cum simus in iudicio vniuersali vt infra dicetur *gl. in l. Imperator* §.*cum autem,in verbo,non videtur*, & ibi Barr. *n.*1.*&* 2. Bald.*n.*1.Castr.*n.*2.*ff.de leg.*2.*cum aliis per* Surd.*decis.* 15.*num.*18.

Corroboratur quia in quietatione scutorum mille facta per dictum procuratorem 29. Iulij 1602.nominibus dictorum Petri Francisci, & Portiæ hæredum Marij ad fauorem Alexandri Marsupini dicitur, *quali esso,* (videlicet Alexandro) *douena di ordine di detto M. Mario inuestire in menti non vacabili*, & sic iam fecerant per defunctum destinatæ emptioni locorum montium,quæ pro stabilibus habentur vt supra dictum est † & de hac destinatione Soc.*conf.*249.*n.*27.*vol.*2.Peregr.*de fideic.art.*44.*n.*28.*prop. fin.* vbi quod indubitanter procedit quando testator mandauit inuestiri in stabilibus vt hic,& fructus dicti census fuerunt per Petrum Franciscum exacti ex eius confessione data *in summ.n.*3.

Tertiò quo ad residuum crediti cum dictis Marsupinis quod erat in totum scutorum duorum millium trecentorum vigioti quatuor, baiochorum quadraginta duorum dixerunt domini illud ad D. Mariettam pro sua rata pertinere,& illi per debitores,vel cohæredes in quantum de rata sua exegerunt debet.

Licet † enim iura,& actiones, & nomina debitorum non circumscribantur loco tamen dicuntur esse in loco vbi de iure, & de facto exigi possunt *l.quæro, & ibi scribent.ff.de solut.*& in terminis vestris de nominibus debitorum Vrbis Alex. *consil.*16.*num.*2.*vers. nam si velimus vol.*1. *quem sequitur* Brun. *de statut. exclus.fœmin.art.*8.*q.*26.*num.*133.*&* 134. Soc. *conf.*101. *col.fin.vol.*1.& hanc esse magis veram communem testatur,Aym. *conf.*914.*n.*11.*lib.*5. Hypol. Rimin. *conf.* 352.*& n.*86.*& seqq.lib.*4. Aldobrand. *conf.*24.*n.*25. *& seqq.lib.*2.Peregr. *conf.*90.*num.*29.*lib.*1.*& in tract. de iur.fisc.lib.*5.*tit.*1.*num.*142. Gaspar.Thesaur.*d.q.*5. *n.*11.*vsque in fin.*Rota *decis.*546.*n.*1.*p.*1. *diuers.qua est* Seraph. *decis.*352. *n.*1.*& in Pisana de Roserminis* 17. *Mart.* 1582.*coram* Reuerendissimo D. Perusino,*& in Balneoregensi bonorum* 7. *Iunij* 1591. *coram* bon. mem.Card. Pamphilio, & secundum eam iudicatum in consilio Neapolitano dixit Franc. *decis.*93.*num.*7. *ad fin.*

Quod autem exactio dicti crediti fieri deberet in Vrbe ex eo patet quod Marsupini † alias mercatores in Vrbe erant debitores Marij ratione administrationis in Vrbe gestæ, vt est in confesso inter partes,nec alibi conueniri poterant,*ad l.*1.*&* 2.*& tot.tit.C.vbi de ratiocin. agi oport.* & in istis terminis Hond. *conf.*13. *n.*19.20.*& seq.in princ.*

Nec obstat quod Camillus vnus ex debitoribus tempore obitus Marij esset absens ab Vrbe, & haberet domicilium in ciuitate Aretina,& ideo ibi conueniendus esset. Nam prætermisso an epistolæ ad hoc probandum datæ per Flaminium sint recognitæ, & probent sufficienter contra Mariettam, ex earundem lectura constat Alexandrum cum quo impositus fuit dictus census remansisse in Vrbe pro gubernio negotiorum, & ideo Camillus in Epistola sub data 5.Decembris 1602.significauit Flaminio,*che quanto gli occorrerà de conti,& altro n'auuiserà in Roma, & ne farà ragguaglio di là compitamente, essendo tutte in Roma le cose loro*,& per instrumentum publicum datum *in sum. Mariettæ,n.*1. procurator dictorum Petri Francisci,& Portiæ fatetur se recepisse ab Alexandro Marsupino Romano, & clarius in confessione Petri Francisci ad positiones,quod Alexander,& Camillus fuerunt mercatores in Vrbe, & euentus docuit,quia Portia, quæ erat soror Mariettæ fuit admissa ad hoc idem creditum cum masculis.

Quartò deberi etiam Mariettæ fructus dictorum locorum montium,& census à die aditæ præfatæ hæreditatis, sicuti † enim veniunt in petitione hæreditatis,& illam augent, *l.item veniunt,* §.*fructus.ff.de petit.hæred.* & in eo qui scit † se habere cohæredem, *gl.in verbo augeri.*Bellaper.Cyn.&Bald.*in l.non est ambiguum,C.fam.hercisc.& ibi* Alberic.maximè quia Por-

tia, & Petrus Franciscus sciuerunt hanc portionem spectare Marietteæ neptí Matij, & cohæredi, Afflictus *decisiõ. 240.n.1.& 3. facit text.in l.§.post litem ff.si reg. & in l.item veniunt.§. petitam ff.de petit.hæredit.* idem
9 dicendum est de interdicto quorum bonorum † in quo veniunt fructus vt in petitione hæreditatis, Alciat. *consil. 70. num.11. vol.6.* Peregr. *de fideicom. art. 46.num.8.& 9.* & pro dictis locis montium, & censu
10 † datur interdictum quorum bonorum, quod competit pro incorporalibus; Rip. *in l.1.n. 2.ff.quor.bon.* Menoch. *de adipisc.rem.1.q.21.num.83.* Peregr. *de art.46. num.16.*

Et ita resolutum vtraque parte informante.

R.P.D. Buratto, Reatina Census Veneris, 22. Iunij 1619.

SVMMARIA.

1 *Testis vnicus facit vehementem præsumptionem pro coadiuuandis aliis probationibus.*
2 *Confessio extraiudicialis non probatur per testes singulares.*
Etiam si sint plures ibid.
3 *Confessio extraiudicialis probata per vnicum testem non facit quidem iudicium.*
4 *Testes qui contra vnum fuit testificatus in causa criminali repellitur contra eundem in causa ciuili.*
5 *Inimicitiæ & odij suspicio tollit fidem testi.*
6 *Testis de odio suspectus non facit semiplenam probationem.*
7 *Criminosus, & de delictis processatus repellitur à testimonio.*
8 *Testis qui recordatur de antiquis, & non reminiscitur de recentibus non meretur fidem.*

DECISIO CCCCXLII.

ADuersus resolutionem 27. Nouembris præteriti ad fauorem illorum de Pagnottis quod accollatio census scutorum mille per eos facta del 1600. esset erronea tan quam relatiua ad aliam accollationem eiusdem census pro rata scutorum sexcentorum per Thomam eorum patrem factam in instrumento emptionum quarumdam terrarum ab ipso cum filiis q. capitanei Matthæi Sinibaldi de anno 1588. celebrato ex cuius lectura de negatiua constat nonnulla de nouo proponebantur in facto super quibus cum Iulius dicti q. Mariani filius fuerit auditus Domini steterunt in decisis.

Et Primò adducebatur testis in curia examinatus *in sum. Iulij, n.3. iuxta 25.* & super primo explicitè dicens de confessione in Bartholomæi Manni de instrumento dictæ emptionis, quàm dicti Thomæ quod ex causa pretij idem Thomas accollauit in se scuta sexcenta vnius census scutorum mille, quem passinè habebant Sinibaldi venditores cum filiis Marij Flauij specificans locum in quo fuit facta dicta confessio, ac diem celebrati instrumenti dictæ emptionis, per relationem ad ipsum. Qui licet sit vnicus, † tamen vehementem facere videtur præsumptionem pro coadiuuandis aliis probationibus & etiam hodie consideratis, & præsertim solutione fructuum dicti census per dictos Pagnottos facta ante celebratum instrumentum dictæ confessionis, seu recognitionis bonæ fidei, accollationis, dicti census.

Hæc tamen dispositio non fuit visa in aliquo attendenda. Nam vltra quod sufficeret, quod est vnici singularis testis, & de confessione extraiudiciali, † quæ per testes singulares etiam plures non probatur. Put. *dec.466.lib.2.in nouis impress.* Cesar. de Grass. *dec.4.n.4. de sentent.& re iudic.* Cardin. Seraph. *decis.1156. n. 2. dicens ita plures tentum in* Rota, *& decis.1172.n.5. & 1029.num.11. & nouissimè dictum fuit* coram me, *in Romana repetitionis alimentorum 12. Ianuarij præteriti* & multò minus per vnicum † per quem probata ne- 3
dum semiplenam, sed nec etiam indicium facit, Alex. *cons. 132. n.23. lib.5. addent. ad* Bart. *in l. admonendi num.48. in littera D. vers. quinimo ff. de iureiur.* Fides illius penitus prosternitur ex pluribus exceptionibus contra ipsum testem oppositis, tum quò ad personam ex † testimonio enim per eum contradictos de Pa- 4
gnottis in causa criminali, & capitali prolato in curia Gubernatoris Vrbis vt *d. sum.n.3. repellitur* Gloss. *in cap. fraternitatis in verb. receptor. de testib. specul. eod. tit. §. fin. vers. item quod in alia causa.* Ceph. *cons.204.n.15. cum aliis per* Farinac. *de oppos. contr. person. test. quæst. 53. n.48.* vehemens enim oritur odij, & inimicitiæ suspicio, † quæ omnem illi fidem abrogat. Rota *coram* 5
Reuerendissimo Arrebatensi *in Ferrarien. matrimonij 18. Iunij 1610.* adeò vt † nec semiplenam probatio- 6
nem faciat. Crau. *cons.6.n.32.* Præterea criminosus, ac de multis delictis imputatus, ac processatus, *vt ex d. sum.n.3. & 4.* † à testimonio reiicitur *cap. super eo el* 7
1. vbi Abb. & Felin. *n.1. de testib. l.3.§. lege Iulia ff. eo.* Alex. *cons.25. sub n.10. vers. & præterea, lib.4. late.* Farinac. *vbi supra q.56. in princ.* Tum quo ad dicta depositi enim inuerisimilia, dum testatur se præcise recordari de verbis prolatis per dictos notarium, & Thomam annis 30. vel circa elapsis à die confectionis dicti instrumenti, & † tamen de aliis recentioribus in- 8
terrogatus dicit se non recordari, ita vt ex hoc reddatur valde suspectus, nec mereatur fidem, *c. quia verisimile, de Præsumpt.* Felin. *in cap. auditis, num.23. de præscrip.* Rol. *cons.49.n.43. & 44. lib.4. cum allegat. in d. Romana repetitionis alimentorum* coram me, *& specie fuit dictum in Romana census 29. Aprilis, 1611. coram* R. P.D. Pirouano.

Secundò adducebatur quædam quietantia Thomæ Flauij nomine Franciscæ sororis legatariæ Marij Flauij eius patris domini dicti census facta, de an. 1501. 15. Decembris ad fauorem Cæsaris vnius ex dictis de Pagnottis *in d. summ. Iulij, n. 2.* quæ est de fructibus quinque semestrium decursorum vsque ad 28. Iulij dicti anni, & sic calculando comprehendit terminos decursos ante accollationem, seu confessionem accollationis, & inde resultat, quod Pagnotti soluerunt dictos fructus ante dictam accollationem consequenter in executionem accolationis factæ per d. Thomam in instrumento d. emptionis, sed pro responsione dicebatur, quod quicquid sit de fide dictæ quietantiæ, quæ dicitur reperta in quodam processu criminali in curia Reatina, cum non doceatur illam fuisse productam ex parte dictorum de Pagnottis, nec de illius recognitione, tamen nihil facit, quia fuit facta post dictum instrumentum accollationis del 1600. & respectu fructuum, quos confessa fuit antea recepisse, non percurrit quod fuerint soluti, vel recepti ante accollationem del 1600. præcisè, & sic redditur æquiuoca, & sic licet contineat etiam ratas decursas, ante tamen etiam quo ad illas processit ex eadem erronea obligatione, & causâ dictæ accollationis provt dictum fuit de aliis solutionibus in decisione.

Alia autem non fuerunt visa responsione, & repetitione digna tanquam in decisionibus sublata & præsertim illud quod in instrumento dictæ emptionis Thomæ non contineatur vera totius pretij numeratio, cum contrarium ex eius lectura, & distinctione qualitatis monetarum, in quibus facta fuit numerario apparet, & nihilominus sufficeret sola confessio

de

de recepto cum renunciatione iurata exceptionis non numeratæ pecuniæ, & lapsu temporis ad illam opponendum, & tandem hoc nihil refert siue enim integrum pretium solutum fuerit, siue non sat est quod ibi non legatur dicta accollatio Thomæ provt præsuppositum fuit in dicto instrumento accollationis filiorum del 1600.

Vni tamen ex Dominis quo ad scuta quadringenta soluta à Sinibaldis non videbatur sententia confirmanda, cùm æquitari non conueniat dictos Sinibaldos pro dicta rata soluta teneri domino census ad fructuum præstationem, ab ea verò immunes esse Pagnottos, penes quos dicta quantitas existit, super quo hodie neutra pars informabat, cui tamen responsum fuit in decisione in fine.

R. P. D. Buratto Bononiensis Retractus Lunæ 16. Ianuarij 1623.

SVMMARIA.

1 *Retractus competit contra eum, qui emit cum pacto redimendi.*
2 *Emptori cum pacto retinendi competit ius retrahendi.*
3 *Ius redimendi cedi potest.*
4 *Dummodo cedatur principaliter, & non accessoriè, vbi n. 5. quando cessio dicatur fieri accessoriè.*
5 *Cessio iuris redimendi quando dicatur fieri principaliter, vel accessoriè.*
6 *Rubrica verba nigrum declarant.*
7 *Legis verba vbi conueniunt debet etiam conuenire illius dispositio.*
8 *Domus, quod sit vnica licet sit diuisa in plures partes quomodo cognoscatur.*
9 *Interest nostræ non habere malos vicinos.*
10 *Vicinus ceteris paribus debet præferri in emptione.*
11 *Domus duæ quando dicantur sub vno contextu, & tecto, & n. 12.*
13 *Contextu eodem, hæc verba intelliguntur secundum subiectam materiam.*
14 *Ius retractus non reprobatur absolutè per leges.*

DECISIO CCCCXLIII.

ANno 1615. Hyppolita vti Domina, & Lucius eius vir pro omni eius iure, vendiderunt Gabrieli, & fratribus de Cannetis melioramenta, & emponemata qui sunt pars, & de parte ædificiorum vnius domus & vltetius totam partem anteriorem dictæ domus citra curiam cum pacto redimendi intra sexennium, & deinde anno 1619. filij, & hæredes Hyppolitæ, eorumque tutores vendiderunt Vincentio totam partem posteriorem dictæ domus, & omne illius residuũ dempta supradicta parte anteriori vendita Cannetis cum cessione iurium ad fauorem dicti Vincentij, & præsertim francandi dictam partem anteriorem vt supra venditam.

Prædicti Cannetti primi emptoris dictæ partis anterioris egerunt contra Vincentium coram Reuerendissimo D. Vicelegato Bononiense pro retractu dictæ partis posterioris in vim statuti ciuitatis *sub Rubr. de reb. comm. §.* & idem dicimus, & sententiam fauorabilem reportarunt, quæ postea per tribunal Rotæ dictæ Ciuitatis fuit reuocata causaque in Rota commissa dubitaui. An Cannetis competeret retractus, & Domini affirmatiuè responderunt.

In primis namque firmarunt Domini Emptorem cum pacto francandi esse verè dominum, & facere fructus suos, & † sicut contra ipsum competit ius retractus Afflict. *de iure prothom. §. 3. n. 20. & seqq. & decis. 338. num. 9. latè* Tiraq. *de retract. conuent. §. 2. gloss. vnic. n. 1. & 2.* Vegg. *cons. 2. n. 26.* Carp. *ad statut. Mediol. c. 417. n. 124. tom. 1.* ita † per eandem rationem ad fauorem ipsius, Mutta *super constit. Panormit. c. 26. n. 91.* Rendell. *de iur. prothom. in animaduers. ad princ. constit. n. 10.* Modern. *discept. Forens. c. 526. n. 54. & 55. & cap. 742. n. 30. & 31.* 2

Nec obstare videbatur, quod † cùm illud ius redimendi cedi possit Bal. *cons. 38. n. 1. lib. 5.* Castr. *cons. 1. n. 2. lib. 2. de communi* Facchin. *controu. iur. cap. 11. vers. Ego lib. 2.* Rota *dec. 502. n. 2. & decis. 547. n. 1. par. 2. recent.* & fuerit cessum Vincentio, non potuit ab eo retrahi pars posterior, immò ipse retrocedere possit partem posteriorem quia † id procederet vbi Vincentio fuisset cessum ius redimendi principaliter, & de per se, sed cum fuerit illi principaliter vendita pars posterior domus cum accessoria cessione iuris redimendi illius partem anteriorem, & aliorum iurium intrat ad fauorem Francisci retractus etiam non obstante prædicta cessione tanquam accessoria ad venditionem dictæ partis posterioris, quæ sola attenditur Bald. *de iur. prothom. in fin. n. 20. & 11.* Tiraq. *de retr. lign. §. 23. gloss. 2. n. 3. & 4.* Rendell. *post alios de iur. prothom. vers. Limita* Gratian. *discept. cap. 745. n. 67.* 3

Quod autem cessio fuerit accessoriè constare videbatur tum † quia præcedit venditio dictæ partis posterioris, & deinde vna cum cessione aliorum iurium legitur cessio dicti iuris redimendi, tum quia includitur sub venditione vnico, eodémque pretio, Dec. *cons. 109. n. 2. vers. tertio facit*, vt vnica dicatur venditio, *ad not. in l. quod sæpè, §. in iis, ff. de contr. empt.* Mantic. *de tacit. lib. 2. tit. 3. n. 12.* 4

Hoc ita firmato visum fuit Dominus conuenire tam verba, quàm mentem dicti statuti, ponderando in primis verba Rubricæ; † quæ nigrum declarat, *ad not. in l. vbi* Fulg. *n. 4. & 5.* Alex. *n. 3. & 4.* Ripa *n. 12.* Bolognet. *n. 14. ff. si cert. pet. ibi*, & de modo alienandarum domorum pro parte earum in plures diuisarum. Nam statutum voluit præscribere eundem modum in alienanda parte domus in plures diuisæ, quem statuit in prima parte in alienandis rebus communibus inter coniunctos, & verba nigri sunt expressa ab alienandis domibus diuisis, & volens domum suam vendere tenetur illam vendere illi personæ quæ haberet illam partem, quæ fuit pars, & de parte aliæ domus. Vnde cùm negari non possit, & pareat ex planta, & modello concordatis quod pars posterior fuit pars, & de parte istius domus, & quod ex vtraque parte anteriori & posteriori, constituebatur vnica domus, & sic conueniunt verba præcisa statuti † vtique debet conuenire illius dispositio ex vulgar. 5 6 7

Quod autem ista esset vnica domus clarè demonstrat lectura vtriusque instrumenti venditionis partibus litigantibus factæ, nam verba prohæmialia primæ venditionis factæ Cannetis sunt quod Hyppolita venit ad venditionem partis anterioris pro satisfaciendo dicto Lucio eius viro de expensis per eum factis in reparanda, & augenda parte dictæ domus, verba verò dispositiua, ibi, *quæ sunt pars, & de parte ædificiorum vnius domus. &c.* & ibi totam partem anteriorem dictæ domus. 8 9 10 11 12

In instrumento autem venditionis factæ Vincentio partis posterioris sunt repetita eadem verba ad vnguem videlicet, *quæ sunt pars, & de parte ædificiorum vnius domus, &c.* & ibi totam partem posteriorem dictæ domus, & in effectu etiam illius residuum, & clarius dum excipitur pars vendita Cannetis cum expressione diei, mensis, & anni, & in clausulis cessionis iurium francandi. 13

Quæ

Quæ omnia etiam ad oculum videntur ex ipsa inspectione dicti modelli lignei in partibus ex ordine Rotæ confecti. Quod dicta domus consistit in quatuor partibus videlicet suprema, seu quæ continet granaria, superiori quæ constat ex mansionibus, inferiori quæ continet ostium ad viam publicam, auditū, cutiam, & māsiones ad liuellum viæ publicæ, & quarta pars inferior continet cellam vinariam sub terraneam cum puteo, & alias, apparet etiam parietes collaterales coniungentes partem anteriorem cum posteriori scalas, puteum, cutiam vtrique parti deseruire
3 & stillicidia in eadem curia, euitare, & † ideo extra dubium visum fuit quod dicta domus de præsenti, & præterito fuit, & est vnica. *ad not. in l. quod conclaue, ff. de damn. infect.* Anch. *cons.* 160. *n.* 2. *vers. in contrarium, & num.* 4. Castr. *cons.* 92. *in prine. lib.* 1. Ioan. de Amic. *cons.* 1. *n.* 6. 7. & quod isto casu statutum expressè disponat Ruin. *cons.* 113. *n.* 5. *vers. aliis est casus vol.* 1. *qui benè statutum declarat.*

Mens verò statuti pariter conuenit, quæ alia non fuit (vt ex verbis deprehenditur) nisi vt domus, quæ à principio vnica fuit, & postea diuisa ad primæuum statum prout antea erat reducatur, quod colligitur quia in hac parte statuti nulla est habita ratio agnationis, vel cognitionis, sed solum ad communionem domorum, vel earum ædificiorum, & pro indiuiso tempore venditionis, vel quod aliàs fuerint sub vno recto, & contextu, & quod pars alienanda fuerit pars & de parte vt sunt verba statuti expressa, & sic alia ratio non videtur posse assignari, nisi vel quia vt plurimum domus non patiuntur æquè commodum diuisionem prout ante, *vt in dicto statuto considerat* Monterent. *in verè domus*, vel congruitas vt præferatur ille, qui habet partem licet diuisam, extraneo, & etiam ratione vicinitatis, cum †nostra interesse non habere malos vicinos *l. fin. C. de pact. int. empt. & vendit. & ibi* Alber. Bald. & Salic. *in princ. facit text. in l. si cui fundum*
10 *de l.* 2. & hanc rationem ad aliud propositum † quod vicinus sit præferendus in emptione cæteris paribus considerat, Fabian. de Mont. *de empt. & vend.* 3. *p. princ.* 3. 10. *n.* 4.

Non obstat modo potissimum fundamentum quod non concurrant qualitates statuti quia non probatur dictam domum fuisse à principio sub vno contextu, & recto immo probatur contrarium, cùm non dicatur
11 sub vno contextu, & recto † nisi quando sunt tali configuratione coniunctæ vt vna parte corruente alia collabatur vt est text. *in l. si finita, §. ex hoc edicto vbi not. omnes ff. de damn. infect. & in hoc statut.* Ruin. *d. cons.* 113. *sub n.* 5. *vers.* quartò considerandum est Bero *cons.* 172. *n.* 1. *vsque ad* 4. *vol.* 1. Rota Bonon. *super statut. dec.* 67. *per tot.* cum aliis in similibus allegatis tum etiam quia ex oculari inspectione constat curiam esse intermediam, & tectos esse diuersos, & varios alij enim sunt altiores, & alij depressiores, qui propterea denotant illam non fuisse sub vno contextu, & recto cùm de præsenti præsumatur in præteritum, & ita ad excludendam dicti statuti dispositionem aliàs odiosam, & iure communi contrariam ponderant. Ruin. Bero. & Rota *Bononien. vbi supra.*

Nam respondebatur quod illa verba sub vno contextu, & recto non sunt intelligenda quod domus fuerit sub eodem contextu, & recto ab initio ædificata sed sufficit quod aliunde constet ab initio fuisse vnicam domum vt denotant subsequentia verba quæ fuit pars, & de parte aliæ dictæ domus, & voluit intelligere statutum illam fuisse de parte quando ab initio fuit facta sub vno, & eodem contextu, & dicta verba præfatum intellectum recipere possent ratione subiectæ materiæ damni infecti vt in dictis iuribus.

Et alias † ratione subiectæ materiæ intelliguntur 12
quando domus intra eosdem parietes provt ista, *l.* 1. *§. occisorum, vers. c. eodem autem tecto, & ibi ign. in §. autem, n.* 80. *& seq. ff. de Syllanian. l.* 3. *§. si cum omnes in fin. & §. si quis, & l. excipiuntur, vers. & sic dum taxat. ff. eod.* Honded. *de incompatibil. benef. p.* 2. *c.* 24. *n.* 27. *vers. vlt.* Gonzal. *ad reg.* 8. *glos.* 10. *n.* 37. *& seqq.* ratione † sub- 13
iectæ materiæ similiter dicta verba eodem contextu aliter intelliguntur, *in l. hæredes palam. §. fin. ff. de test.* Mandos. *de signatur. grat. in Rubr.* dispensatio ad beneficia sub eodem texto, vers. in iure ciuili: Vnde cùm clara sit mens statuti inducentis retractu pro parte domus alienata, quæ erat vnica nihil obstant dicta verba, quæ possunt verificari in domo sita intra eosdem parietes, & quod non potest dubitari quin sit eadem provt hic ex dictis instrumentis.

Nec diuersitatem domus potest causare curia intermedia, quæ deseruit paritam anteriori, quam posteriori, minúsque quod aliqui sint recti altiores alij depressiores, cùm rarò eueniat quod vna domus habeat omnes protectus æquales, & pares, & si hoc excluderet dispositionem statuti illud redderetur inane, & eluforium, & nunquam, vel rarò practicari posset in curia Bononiensi quod esset absurdissimum.

Tandem non obstat quod statutum sit odiosum, & contrarium iuri communi *ad l. dudum, C. de contr. empt.* nam vltra quod istud nihil releuat quia hic concurrunt qualitates statuti illius mentem, & veram intelligentiam de qua supra, dicitur etiam † quod leges 14
non reprobant absolutè statutum, vel consuetudinem retractus *vt in c. constitutus, de restit. spol. & text. in d. l. dudum*, expressè excipit legem localem, & statutum municipale, *vt not. ibi additio. ad* Gloss. *fi. & Bald. n.* 4. *& in l.* 3. *n.* 1. *& ibi* Salic. *in* 1. *notab. C. comm. diuid.* Card. Seraph. *dec.* 734. *n.* 2.

Minus applicantur dictæ doctrinæ, Ruin. Bero. & Rota Bononien. *decis.* 67. *& alia ibi per addent. relata* Nam casus erant valdè diuersi, & in illis non agebatur de vnica domo, quæ esset dubitata, provt hic.

Et ita decisum vtraque parte informante.

Reuerendissimo D. Coccino Decano Romana Census Veneris 16. *Nouembris* 1618.

SVMMARIA.

1 *Census potest extingui pro parte nisi aliter sit conuentum.*
2 *Solutio debet referri ad causam præambulam.*
3 *Procurator tenetur seruare formam mandati.*
4 *Procurator soluens pecunias creditori sui domini, si illas non repetierit censetur potius procuratorio, quam proprio nomine soluisse.*
5 *Nemo præsumitur iactare suum.*
6 *Confessio potest acceptari sine qualitate, quando militat præsumptio contra qualitatem.*

DECISIO CCCCXLIV.

PRosequendo disputationem cæptam, in qua Domini particulariter reseruarunt videre in quam causam partita scutorum octingentorum, & alia ducentorum cedere debeat hodie proposito dubio censuerunt vtramque partitam cedere in extinctionem sortis principalis annui census scutorum mille quingentorum, pro illa tamen rata quam apparebit excedere quantitatem fructuum debitorum ante solutionem dictarum duarum partitarum. Non enim repugnat quod †census licet non in totum in parte tamen

consi-

considerabili possit extingui, quicquam dicendum esset si aliter esset conuentum ex allegatis per Io. de Salas *in opuscul. de censib. dub. 56. n. 1. & seqq.* Nam ex relatione peciri constat fructus census fuisse solutos Blasio vsque ad diem 15. Octobr. 1603. partita verò scutorum octingentorum fuit relicta in manibus eiusdem Blasij ad creditum Comitis Alberti de mense Augusti 1604. inscripta hoc modo. *Dichiaro tener creditore il Sig. Conte Girolamo da Coreggio fiorini otto cento moneta, & prometto farglili boni à conto che mi deue con l'Illustriss. Sig. Conte Alberto.* quam cùm probetur quod Comes Albertus haberet cum Blasio aliquod debitum quam dicti census videretur omninò dicta summa dempta rata fructuum, si quæ debebatur, cedere in extinctionem dicti debiti, præsertim cùm præcessisset obligatio eiusdem Comitis de extinguendo dictum censum intra certum tempus, & sic † solutio referri debet ad causam præambulam, *Iaritium ff. de verb. oblig. cum aliis per* Surd. *cons.* 156. *n.* 24. *& fuit dictum in causa Romana Saluiani* 10. *Ianuarij* 1611. *coram* R. P. D. Vbaldo.

2

Neque dici potest, prout aliàs dicebatur, Basium voluisse dictam summam in depositum retinere, quia series facti contrarium ostendit. Agatia enim ordinem dedit de soluendo dictas pecunias vt ponerentur ad creditum Comitis Alberti cum his verbis. *Per fargli buoni*, (scilicet præfato Comiti) *in conto di tutto quello che deue à V. S.* (videlicet ipsi Basio) quare cùm Basius ordinem acceptauerit sibi præiudicauit. Et quod etiam expressè talis fuit eius intentio patet ex inscriptione partitæ supra relata. Et in omnem casum † tãquam Agatiæ procurator tenebatur seruare ordinem sibi datum iuxta notata *in l. diligenter ff. de mand.* Parisi. *cons.* 47. *n.* 41. *& seqq. lib.* 1.

3

Quantum attinet ad partitam scutorum ducentorum idem videtur dicendum nam quod Basius illam receperit est indubitatum, cùm hoc fateatur in responsione ad positiones. Et licet fateatur se recepisse à Vago procuratore Comitis nomine mutui, hoc videbatur ridiculum, nam † cùm dictus procurator nunquã repetiisse dictas pecunias videbatur potius voluisse nomine alieno, quam proprio, *l. Lucius Titius ff. de instit. act. & per illum text. ita notat.* Bald. *in cons.* 339. *circa fin. lib.* 5. *& benè facit dec.* Seraph. 646. *sub n.* 2. maximè † cùm nemo præsumatur iactare suum l. cum de indebito. ff. de probat. Et propterea benè potuit acceptari confessio Basij absque illa qualitate quod receperit nomine mutui, † cum in hoc casu præsumptio sit contra qualitatem confessatam, Alexand. *qui de magis communi testatur in cons.* 2. *in fin. lib.* 4. *& in cons.* 39. *lib.* 7.

4

5

6

Ex quibus ita concluſum.

R. P. D. Buratto Romana nullitatis contractuum Mercurij 7. Iunij 1623.

SVMMARIA.

1 *Emens rem minoris ex causa voluntaria non tenetur probare versionem pretij in vtilitatem minoris.*
2 *Etiam quando agitur ad nullitatem contractus.*
3 *Pretium rei venditæ peruenisse ad manus venditoris probatur ex verbis instrumenti venditionis.*
4 *Nemo debet locupletari cum aliena iactura.*
5 *Possessor bonæ fidei acquirit fructus.*
6 *Fructuum ad acquisitionem sufficit malam fidem abesse.*
7 *Immo sufficit qualis qualis occasio possidendi.*
8 *Statutum dans certam formam contrahendi non dicitur simpliciter restituere contractui aliter facto.*
9 *Litis contestatio inducit malam fidem.*
10 *Mala fides resistit fructuum acquisitioni.*

DECISIO CCCCXLV.

POst resolutionem in hac causa factam sub die 18. Iunij 1619. super nullitate impositionis census, & venditionis domus factæ per q. Octauium minorem tàm ex defectu solemnitatum, quàm causæ. Dubitatum an hæredes dicti Octauij tenerentur ad restitutionem pretij per eos recepti, & à quo tempore fructus debeantur.

Ad primum Domini responderunt affirmatiue videlicet dictos hæredes Octauij teneri ad pretium, quia venditio, vt iam resolutum fuit, & census impositio, non fuerunt factæ ex causa æris alieni, vel vtilis, necessaria, sed vel sine causa, vel non sufficienti & sic voluntaria † & ideò non est necessaria probatio versionis pretij in vtilitatem minoris iuxta communem distinctionem tàm in minore, quam in Ecclesia, de qua per Inn. *in c. 1. de depos. quem sequuntur ibi* Butr. *n.* 1. Imol. *cod. n.* 13. *versicul. demum, refert, & alij, & in hac hoc ius potrectum.* Bald. *n.* 22. *&* Castrens. *n.* 5. *Cod. de sacrosanct. Eccles.* Dec. *cons.* 36. *n.* 18. *vers. tertio principaliter.* † Quæ licet videatur procedere præsupposita validitate contractus. Rota tamen sequitur distinctè, etiam quando minor, vel Ecclesia agunt ad nullitatem, *vt in Romana censuum de Romulis* coram bon. mem. Penia 18. *Iun.* 1599. *impressa apud* Medic. *post tract. de censib. decis.* 287. *in qua allegatur alia Romana census* 25. *& nouissimè in Treuirensi spolij coram* R. P. D. Nauarro, 5. *Decembris prateriti.*

Quod † autem pretium peruenerit ad manus venditoris, & tunc Octauij apparet ex instrumento venditionis census cuius particula datur. Et ideò si hæredes minoris volunt recuperare domum, nulla æquitas suadere videtur vt non teneantur ad restitutionem pretij, † ne locuplerentur cum aliena iactura, *l. nam hoc natura, ff. de cond. indeb. quæ ratio fuit considerata d. dec.* 287. *n.* 2.

Quo verò ad secundam partem dixerunt Domini fructus non deberi nisi à die motæ litis, non autem contractus, qui cùm Octauius in instrumento iurauerit se esse maiorem, emptor fuit in bona fide, † quæ sufficit ad fructuum acquisitionem immo fuisse † abesse malam fidem Barr. *in l. sed & si l.* §. *consulus, num.* 4. *in fin. de pet. hered.* Rota *decis.* 577. *num.* 15. *p. 1. & decis.* 528. *n.* 7. *p.* 2. *recent. cum ibi allegatis, & † adde qualem qualem occasionem possidendi ad quod sufficit allegare decisionem* 340. *n.* 1. *& seqq. vsque ad n.* 7. *p.* 2. *recent. & sæpissimè tenuit* Rota.

Nec obstat quod ius resistat alienationi bonorum. Quia respondit, Rota *ibidem num.* 4. quod † immò non simpliciter resistit, sed dat certam formam alienandi, quæ licet non fuerit seruata, tamen si contrahens erit in bona fide, vel fuerit errore lapsus circa factum vel ius hoc sufficit pro acquisitione fructuum ex latè ibi cumulatis, † post verò moram litem dixerunt deberi fructus, & hoc esse indubitatum, & seruatum in Rota, & in spolio cum ex litis contestatione inducta sit mala fides, † quæ impedit illorum acquisitionem, *leg. certum, C. de rei vendic. l.* 2. *Cod. de fruct. & lit. expens.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D.

R.P.D. Buratto Romanæ attentatorum Mercurij 4. Decembris 1619.

SVMMARIA.

1 *Cessa lite pendente tanquam attentata sunt revocanda.*
2 *Qui continuat non attentat.*
Intellige postquam est acquisita possessio.n.9.
3 *Rescripti verba generalia extenduntur ad omnia, quæ sub ipsis comprehendi possunt.*
4 *Iudicium est petitorium quando agitur actione personali pro mandato executivo.*
5 *Census extinguitur pro ea parte pro qua illius debitor succedit creditori.*
6 *Legitimatio personarum est necessaria in quocunque iudicio etiam summario.*
7 *Pendente iudicio ordinario non potest intentari via executiva, quando sententia lata in iudicio ordinario est paritura exceptionem rei iudicatæ in executivo.*
8 *Iudicium universale facit cessare iudicium particulare.*
Intellige secuta inhibitione.n.14.
10 *Possessio unius rei non acquiritur ex apprehensione possessionis alterius rei.*
11 *Possessio rei incorporalis non acquiritur ex apprehensione possessionis rei corporalis.*
12 *Quasi possessio ut acquiratur requiritur non solum animus acquirentis, sed etiam scientia, & patientia eius contra quem acquiritur.*
13 *Innoc. in c. in litteris, n.6. declaratur.*

DECISIO CCCCXLVI.

REsponsum fuit vnanimiter per Dominos constare de attentatis illaque esse revocanda. Commissa namque fuerunt per Dominum Petrum Paulum, qui pendente coram D. Capitaneo causa eius appellationis à secundi Collateralis sententia lata ad favorem Domini benedicti eiusdem Petri Pauli fratris super immissione in possessionē quartæ partis bonorum q. Catharinæ Vrsinæ, & alias causas, ac sequuta inhibitione, disputataque bis in Rota sine resolutione An esset attendenda prima ad favorem amborum fratrum, vel secunda ad favorem solius Petri Pauli cessio facta per Olimpiam dictæ q. Catherinæ filiam tūc religionem ingressuram introduxit coram A.C. iudicium executivum contra D. Benedictum, & reportatis mandatum, & sequestra pro fructibus census alias per eum ad favorem D. Catherinæ impositi, quæ sunt in confesso apud partes, & iustificata *in summar. D. Benedicti n.4.* Ideò † omnia vel attentata, & innovata lite, & inhibitione pendente sunt revocanda.

Nec saluari possunt prætextu continuationis possessionis omnium bonorum sibi per D. Olimpiam cessorum per d. Petrum Paulum ante litem motam captæ ex vulgari limitatione, † quod qui continuat non attentat.

Primò quia non potuit pro continuatione seu manutentione possessionis, vel quasi alibi quam coram eodem D. Capitaneo experiri, cū commissio apostolica fuerit tam in petitorio quam in possessorio. Nec verba rescripti patiuntur restrictionem datam ad solum possessorium adipiscendæ intentatum per Benedictū, sed aliud quodcunque cōprehendant, vt in specie. Ruin. *cons. 5. n.8. vers. patet ergo, & n.9. lib.4.* † Et regulare est quod verba rescripti generalia extendantur ad omnia quæ sub ipsis comprehendi possunt Innoc. *& alij in c. cum olim el prima de offic. deleg.*

Secundò quia potius fuit actum, & pronunciatum in petitorio expressè vt supra commisso eidē Capitaneo, † cùm fictū fuerit actione personali, & pro mandato executivo, provt etiam prius actum fuerat coram secundo Collaterali, *vt in summ. Benedicti n.1.* 4

Tertiò quia nec petitorio, nec possessorio coram alio iudice agi potuit pendente inter eosdem fratres causa, quænam cessio esset attendenda; quæ est præiudicialis causæ dicti census, & fructuū, ex illius enim resolutione resultat. An dictus census fuerit extinctus nec ne. † Quia si cessio ad favorem vtriusque prævaleret. Benedictus debitor census successisset creditrici pro quarta parte, & census fuisset extinctus & exinde pendet etiam. An persona Petri Pauli præcedentis se solum cessionarij Olimpiæ sit legitimata, † quæ legitimatio est necessaria in quocumqi iudicio etiam summario, & executivo. Dec. *in l. fin. n.47. C. de edict.* Diu. Hadr. *toll. cum pluribus per* Menoch. *de recup. remed. 15. q.14. n.272. & 273.* Rot. *dec. 28. n.4. p.2 in recentior. & in alijs.* Adeo vt † cum sententia in dicta, ordinaria causa ferēda paritura sit exceptionē rei iudicatæ etiam in alia executiva ratione istius connexitatis pendente prima, non poterat secunda intentari Dec. *cons. 33. n.4. col.3. post med. vers. & ad hoc benè facit, & post alios* Lancell. *p.2. c.12. de attent. appel. pend. lim. 2. n.28.* 5 6 7

Et cum causa. † Quænam cessio sit attendenda sit vniversalis facit silere iudicium particulare inter eosdē partes; *l. non distinguem. §. si is faciat. & ibi* Gl. Odof. Alber. Bar. & Bal. *ff. de arbitr. cum alijs Auerionensi fideicommissi 19. Iunij 1617.* coram me, *vbi ita declaratum fuit procedere text. in l. fin. C. de edict. Diui Adrien tollen.* 8

Considerabant etiam Domini attentata non posse euitari sub prætextu dictæ continuationis, † quæ non iuuat, nisi quæsita possessione, quæ non videbatur acquisita Petro Paulo dicti census hæreditarij † ex apprehensione aliarum bonorum *ad gl. in l. 3. in princ. in vers. quamlibet vbi post* Bart. *n.4.* Alex. *de communi n.21. ff. de acq. possess.* Menoch. *de retin. rem. 3. n.281. & 282. & fuit dictum* coram me *in Reatina Barchæ 1617.* 9 10

Nec ex possessione palatij censuati similiter capta ad effectum adipiscendi possessionē census, † quia ex possessione rei corporalis non acquiritur quasi possessio iuris incorporalis, Inn. *in c. in literis, de restit spol. n. 12. vers. illud autem, & ibi* Io. Andr. *col.1 circa fin. vers. quod autem,* Butr. *n.30. vers. in alia p. gl.* Anch. *n.4. vers. alij dicunt, & n.5. idem* Anch. *in reg. sine possessione in 2. q. vers. vnde sicut, & n.11. vers. aduertendum, & de communi* Aret. *in l.3. & ibi* Herculan. *n.11. vsque ad n.14. ff. de acq. possess.* Socin. *n.7. in 3. illation.* Nam † vltra animum acquirentis requiritur scientia, & patientia alterius contra quem acquiritur quasi possessio, Bart. *in l. quod meo, n.6. ff. de acq. possess.* Rom. *in d.l.3. n.3. vers. & istorum* Bald. *in l.2. n.17. & 23. C. de fernit. & acqu. cum alijs per* Pontan. *de spol. lib.3. n.170.* 11 12

Et ita non applicatur doctrina Inn. *in d.c. in literis n.6. vers. possessio autem quæ* † *declaratur vt supra,* & qui etiam loquitur de inductione in possessionem facta per dominum, seu possessorem. 13

Nec etiam applicatur dicta decis. Reatina, in qua fuerat probata nedum possessio rei corporalis sed exercitium ius incorporalis retinendi barcam in flumine ex quo resultabat quasi possessio prohibendi aliis retentionem barchæ in dicto flumine.

Ex præfatis etiam cessant quæ dicebantur quod pendente causa vniversali potest procedi contra debitores citra attentatum, † quia non procedit sequuta inhibitione, & facta oppositione, vt hic. Lancellotto *de attentat. lite pendent. 2. part. cap.4. limit.16. num.8. & 9.*

Provt etiam esset motivum obligationis cameralis cuius est iudex A.C. privative, & de qua nulla est facta mentio in commissione apostolica, quia commissio

est cum clausulis amplissimis, complectentibus omnes casus inter dictos fratres, motas, & mouendas, siue in petitorio siue in possessorio, & quia non potest procedi in iudicio executiuo pro fructibus dicti census nisi prius terminato, quæ cessio sit attendenda cum articulis huiusmodi sit præiudicialis vt supra.

Et ita, &c.

R.P.D. Buratto Farfensis Pecuniaria 15. Ianuarij 1624.

SVMMARIA.

1 *Correus soluens totum repetit à correo partem suam siue debitum sit ex causa onerosa, siue ex causa lucratiua secundum* Bald.

2 *Contrarium tenet* Bartol. *& alij magis communiter quando debitum est ex causa merè lucratiua, & ex mera liberalitate, &* n. 3.

Lim. *hanc communem quando correi sunt socij eiusdem obligationis ideest si contemporaneæ eodem contextu, & ex eadem causa se obligauerunt,* n. 6.

4 *Collecta imponi potest per communitatem ex causa necessaria.*

5 *Census impositio facta per communitates sedis apostolicæ absque beneplacito apostolico est nulla.*

7 *Census est de sui natura perpetuus.*

8 *Correus extinguens totum censum gerit negotium vtile pro correo, & quare.*

9 *Faciens actum vt se à carceribus redimat dicitur coactus facere.*

DECISIO CCCCXLVII.

REcessérunt Domini à decisis 27. Iunij 1622. & tenuerunt Iosephum iure repetere à Stephano seu eius hæredibus partem sortis, quam soluit pro extinctione census per dictos Iosephum, & Stephanum & alios tres super eorum bonis impositi, nec non fructus pro rata tamen dicti Stephani.

Nam respectu dictorum fructuum Iosephus reportauit cessionem à dominis census, etiam contra coobligatos, de cuius cessionis validitate dubitari non potest, & est cautela solita de qua per Thesaur. *decis.* 191. *in fin.* & Viu. *decis.* 379. *in fin.* & censuerunt Domini in dicta decisione, quæ refertur.

Respectu autem veræ sortis, si sequamur opinionem Baldi *in l. si rem communem C. si cert. pet.* correum
1 †videlicet repetere à correo rarampro eo solutam, reiecta distinctione Bart. causæ lucratiuæ, & onerosæ, quam dicit rigorosam, Rip. *in l. si ex toto, §. fin. ff. de leg. 1. & refert* Roncheg. *in l. reos, 11. n. 49. qui hanc veriorem appell. ff. de duob. reis* Roderic. *de annu. red. lib. 1. q. 5. sub n. 22. versic. quod est erroneum, & latè comprobat* Thesaur. *d. dec. 191. n. 5. & seqq. respondens rationib. & auctoritatibus contrariis, & eam sequuntur addent. ad d. decisionem* Thesaur. Viu. *d. decis. 379. in fin. & quam idem* Thesaur. *restatur Senatum totum congregatis classibus re maturè considerata secutum fuisse, & eam ante* Bart. *tenuerunt gl. & Doct. antiqui, in l. 1. C. de duob. reis vbi* Alberic. Odofred. *nulla adhibita distinctione, & nouissimè* Sichard. *in d. l. si rem, C. si cert. pet. & patet ex relatis per* Salic. *in d. l. 1.* Et tunc res procedit pro repetitione de plano, & sine difficultate.

2 Si verò sequamur †opinionem Barroli, & sequacium de quibus in decisio. tanquam magis communem, quod correus non reperit ab alio quando sunt obligati ex causa lucratiua, seu ex mera liberalitate, & tũc respondebatur vel non applicari, vel limitari vt infra.

Non enim applicatur. Quia † Bart. & Doct. *loquuntur quando obligatio processit ex mera liberalitate, quæ sunt verba* Bart. *in d. l. reos sub n. 1. in fin. ff. de duob. reis,* Roncheg. *ibi n. 11. & idem* Bartol. *in l. Modestinus n. 2. ff. de solutio.* & exemplificant, quando correi obligantur ex causa donationis, & legati, quæ est lucratiua, quo ad creditorem, non enim casu singuli sunt adeo obstricti in solidum, si vnus totum soluat ab alio non repetat Roncheg. *vbi supra, d. n. 49.* extra quos terminos videmur versari.

Tum quia negotium pro quo fuit impositus census videbatur spectare, saltem cura, & solicitudine impositoribus tanquam consiliariis communitatis, agebatur enim de prouidendo de annona. Et † poterant communitate non habente pecunias, collectari, cùm causa esset necessaria late Thesaur. *decis.* 257 & præcesserat etiam publicum consilium, in quo deliberarum fuerat de conuocando consilium, & appunctando non venientes, *vt in summ.* Iosephi, *n. 6.*

Tum etiam quia causa non videtur posse dici lucratiua, sed potius onerosa † nam deducitur nullas recognitionis bonæ fidei communitatis, & promissionis indemnitatis, & liberationis à censu factæ ad fauorem impositorum ex eo quod sine beneplacito apostolico factæ sint contra expressam dispositionẽ apostolicarum constitutionum. *Sixt. V. & Clem. VIII.* cum clausulis annullatiuis, & decreti irritantis etiam si fiat factæ ex causa necessitatis, & cum præcisa clausula etiam si constiterit de versione in vtilitatem communitatum, & cum aliis clausulis amplissimis, & sublatis &c. vt ex lectura dictarum constitutionum, & exposito relatis, & ponderatis per informantes. Et licet super hac recognitione bonæ fidei causa pluries proposita fuerit sine resolutione post decisionem, & sententiam emanatas contra communitatem, tamen hodie Dñi magis inclinabant in hãc partem, & propterea causa non posset dici nisi onerosa, sicuti quando hæreditas nõ est soluẽdo ex allegatis in dicta decisione.

Præterea † dicta conclusio causæ lucratiuæ declaratur vt non procedat quando correi sunt socij eiusdem obligationis scilicet contemporaneæ eodẽ contextu, & ex eadem causa se obligauerunt Bart. *in l. reos in princ. n. 1.* Castr. *in l. Modestinus, n. 4. ff. de solut.* Ronchegall. *vbi supra n. 36.* Mantic. *de tacit. lib. 16. tit. 6. n. 12. verf. secundus casus, & n. 18. verf.* vnde si causa obligationis & præfatos fuisse socios probatur eodem instrumento impositionis census, pro quibus facit. Socin. *conf. 200. n. 2. vol. 2.*

Non obstat † quod census esset de sui natura perpetuus, & inuito correo non possit extingui, etiam si fuerit conuentum vt extingueretur intra certum tempus Mordem. Perus. *de censib. p. 2. c. 2. q. 2. art. 5. n. 13.* & firmatur etiam in dicta decisione.

Nam hoc non concludit † quin Iosephus extinguendo totum censum vtile negotium gesserit pro Stephano, & aliis, eos, & eorũ bona, & præsertim cẽsuata liberando ab interusuriis seu fructibus ad rationem nouem pro centenario, & ab imminentibus executionib. vigore obligationis cameralis, *vt consideratum fuit in Roman. supplementi legitimæ de columna 23. Ianu. 1621. & 12. Iun. 1612. & in Roman. de Cangiis, 12. Nouembris 1621 & 19. Aprilis 1622. coram me.*

Vltra quod considerabatur dictam extinctionem non fuisse factam mala fide sed † coactè ex decreto visitæ, quæ noluit dictum Iosephum excarcerari, nisi præuia obligatione, & cautione de extinguendo dictum censum infra certum tempus. Super quo etiam emanauit Rescriptum Sanctissimi, quod idem Iosephus non audiretur in causa contra communitatem nisi cum clausula parito iudicato.

Et ita decisum vtraque parte informante, &c.

Sequens

Sequens decisio in impressis post additiones erat in ordine 124. sed quia iste numerus repertus fuit duplicatus, imprimitur igitur sine numero vt eam habeas lector, quæ allegatur tantum in q. 76.

R.P.D. Durano Spoletana Liberationis à fideiussione 30. Martij 1626.

SVMMARIA.

1 *Diu. Ista particula intelligitur vltra decennium.*
2 *Fideiussor non potest petere liberationem à fideiussione nisi diu steterit in obligatione efficaci seu mora sit commissa.*
3 *Fideiussor habet mandatum non solum ad fideiubendum, sed etiam ad soluendum.*
4 *Fideiussor non potest regulariter cogere principalem vt eum eximat à fideiussione.*
5 *Fideiussor euictionis non potest ante secutam euictionem agere pro eximitione.*
6 *Fideiussor administratoris non potest agere pro eximitione durante administratione.*
7 *Fideiussor præsumitur se obligasse secundum naturam contractus cui accessit.*
8 *Fideiussor census non potest agere vt eximatur à fideiussione.*
9 *Intellige respectu sortis, secus respectu fructuum.*
10 *Statutum Vrbis c. 94. & c. 197. lib. 1. intellectus.*
11 *In contractu attenditur statutum loci vbi contractus ratificatur non vbi contractus celebratus fuit nulliter.*
12 *Conuentio ligat tantum contrahentes non alios.*
13 *Stipulatio notarij pro iis, quorum interest constringitur ad eos, quorum interest tempore stipulationis.*

DECISIO CCCCXLVIII.

BEnedictus Vrbanus fuit ab A.C. condemnatus vt liberaret Maximilianum, & Monaldum de Monaldis à fideiussione annui census scutorum centum quadraginta per illum, & alios venditi de anno 1613. Domino Leoni Strotio, & causa in gradu appellationis mihi commissa dedi dubium an prætensæ liberationi locus esset. Et Domini reseruando quo ad fructus particulariter videretur quod attinet ad sortem principalem negatiuè censuerunt.

Quia quamuis dicti fideiussores diu videantur stetisse in fideiussione † nempè vltra decennium iuxta Gloss. *in l. Lucius Titius ff. de mand.* Menoch. *de arbitr. iud. cas. 41.* tamen † vt liberationi sit locus requiritur vlterius quod diu steterint in obligatione efficaci, seu mora commissa. Bald. Fulgos. *& alij in d.l. Lucius Titius idem* Bald. *in l. facere posse, n. 2. ff. solut. matr.* Sfondr. *dec. 241. n. 4. & ibid. additio.* Visil. *n. 4.* & ratio est quia † fideiussori non tantum videtur factum mandatum de fideiubendo, sed etiam de soluendo, *l. Andebitum, ff. de condit. indebit. & l. fideiussor pro euictione, ff. de fideiuss.* Et ideò nisi soluerit, aut diu steterit in obligatione non habet actionem, contra principalem.

Cùm itaque census sit de sui natura perpetuus, & illius emptor nunquam possit debitorem cogere ad redimendum, nunquam verificari poterit quod fideiussores prædicti diu steterint in obligatione, cùm nec principales, nec ipse ad redimendum teneantur, & sic versamur dubio procul in regula † quod fideiussor non potest cogere principalem vt eum à fideiussione liberet. *d.l. Lucius Titius, & l. si pro ea. C. mand.* sicut in simili fideiussor, † qui intercessit pro euictione re non euicta licet diu steterit in obligatione, & fideiussione agere non poterit vt liberetur, Bart. Bald. Imol. Alexand. *& alij in d.l. facere posse* Bald. *cons. 425. lib. 4.* Ant. Gom. *lib. 2. var. c. 13. n. 10.* vbi † quod fideiussor qui intercessit pro tutore, vel curatore, vel aliquo administratore non potest agere vt eximatur à fideiussione ante finitam tutelam, curam, vel administrationis officium, ea scilicet ratione quia sicut obligatio principalis certam habet temporis durationem, & metam similiter, & fideiussoria vti accessoria, † & cùm dictam temporis durationè principalis obligationis fideiussor tempore obligationis præuiderit vsque ad eam videretur se obligare voluisse argum. *text. in l. quod si nolit. §. quod si assidua, ff. de ædilit. edict.* ex † quibus itain puncto contra fideiussores resoluerunt plures de censib. scribentes scilicet Fel. de Solis *lib. 3. c. 3. n. 9.* Lud. Valasq. *c. 97. n. 23.* Bened. Bon. *art. 68. n. 101. tom. 6. ar. p. 2.* Marcell. Conuersan. *in addition. ad Intrigl. de censib. q. 60. litt. A, vers. atque in hoc casu,* Roder. *de annuit. lib. 1. q. 13. n. 8.*

Non obstant Rotæ decisiones in contrarium allegatæ. Quia † decisio Bononiensis census coram bonæ mem. Corduba *in ordine 195. n. 8. vers. etiam placuit, & decis. 101. n. 5. apud* Cencium *de Censibus.* quæ fuerunt factæ in vna & eodem causa nihil concludunt, quo ad sortem principalem, sed solum quo ad fructus vt declaratur, *in d. decis. 101. n. 7. & clarius, n. 5.* dum ibi expressè admittitur quod fideiussor non potest petere se eximi à fideiussione census, decisio verò 200. coram Illustrissimo Cardinale Cauallerio apud eundem Cencium non appellatur, quia in ea dictum fuit quod fideiussor census potuit agere vt liberaretur non ex natura obligationis censualis, sed quia fundus super quo census fuerat impositus fuit à principali debitore liber, & allodialis promissus cùm tamen esset sub directo dominio Ecclesiæ prout alias dictam decisionem declarauit Rotam in Romana liberationis à fideiussione 5. Decembris 1622. coram eodem Illustrissimo Cardinale, & demum, *dec. 68. n. 4.* ibidem cum non loquatur de sorte principali debet intelligi solum quo ad fructus.

Non obstat Statut. Vrbis *c. 94. & 197. lib. 1.* † vbi disponitur fideiussorem posse agere vt liberetur etiam si diu non steterit in obligatione, quia illud non intrat, quando vt hic, nec principalis, nec fideiussor aliquo tempore fuerunt obligati ad redimendum iuxta tradita per Bart. & Bald. *in d.l. facere posse n. 2.* Anton. Gomez *vbi supra, &* Gayl. *obser. 29. n. 6. vers. hæc fallentia lib. 2. & in puncto* Rota *in d. Romana liberationis à fideiussione coram* Illustrissimo Cauallerio, *vers. nec visum fuit.* Necnon quia dictum statutum solum obtinet in Vrbis districtu, contractus autè, de quo agitur celebratus fuit extra illum, quia licet census fuerit impositus in Vrbe impositio fuit facta à prætenso procuratore de cuius mandato non constat, † sic non videtur debere attendi locus vbi actualis impositio facta fuit, sed locus vbi illa ratificata, & fideiussorum accessio facta fuit, nempè in terra Hispelli, quæ est extra districtum Vrbis. Gl. *in clem. 1. verb. collato. post medium vt lit. pend.* Tiraq. *de retr. lign. §. 1. gl. 10. n. 68.* Stephan. Lambert. *de contr. ad fin. n. 216.* Rota *in Romana hæreditatis 14. Maij 1603. coram* bon. mem. Litta.

Non obstat prætensa conuentio de extinguendo dictum censum intra certum tempus iam elapsum, quia fuit facta per venditores inter se tolos, nempè Benedictum, & eius fratres, sicque ex ea ipsi solum inter se agere possunt, non autem fideiussores, qui simpliciter intercesserunt *vt fuit dict. Romana restitutionis in integrum 20. Maij 1624. coram* Illustrissimo Patriarcha Manzanedo *vers. non obstat, quod instrumentum.*

Non obstat demum stipulatio notarij pro omnibus quorum

quorum interest in dicta conuentione adscripta, † qua debet intelligi de illis quorum tunc intererat nempè respectu principalium, qui ante census creationem de censu extinguendo inter se conuenerunt, vel eorum, qui ab ipsis causam habent, non autem quo ad Monaldos, qui nondum fideiusserant, nec causam habent prædictis à fratribus venditoris vt habetur in eadem decisione Illustrissimi Patriarchæ.

R. P. D. Pirouano Romana census, & fructuum Lunæ 20. Maij 1616.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur si fundus censitus liberetur ab onere, & hypothecis.*
2 *Census super re non fructifera sustineri non potest.*
3 *Fructus census cessant quando illius dominus habet facultatem recipiendi sortem.*
4 *Census super re aliena sustinetur ad præiudicium debitoris.*

DECISIO CCCCXLVIII.

VEndita tenuta nuncupata *del Lago* per Dominam Liniam Vestriam Excellentissimo Principi Burgesio Sanctissimus eandem venditionem speciali Chirographo confirmauit, & motu proprio, ex certa scientia de plenitudine potestatis liberauit eandem tenutam in omnibus, & per omnia à quibuscumque obligationibus, oneribus, & hypothecis, & transtulit prædicta omnia subrogando pretium loco eiusdem tenutæ perinde ac si ab initio super eadem fuissent imposita.

Domina Catherina Luiga tanquam domina census impositi super eadem tenuta egit pro fructibus census contra Dominum Equitem Vestrium fideiussorem in contractu venditionis sed eo excipiente de peremptione census motu proprio Sanctissimi, & eo perempto fructus non deberi dubitaui.

An Dominus Vestrius teneatur ad solutionem fructuum de quibus agitur, vel potius ad interesse, & ad quam summam.

Et deberi fructus vsque ad diem intimationis fuit resolutum, & non vltra. Quia clara sunt verba motus proprij dum de plenitudine potestatis abdicantur omnia onera, & hypothecæ ab ipso fundo, & imponun-
1 tur super pretio, † vnde cùm non possit stare quod fundus sit liberatus à quocunque onere & hypotheca & quod fundus adhuc sit obnoxius censui, inde sequi-
2 tur peremptio, † quia translatio super pretio, tanquam super re non fructifera non sustinet censum, neque fructuum reddere potest propter suspicionem vsurarij criminis, vt ex presse cauetur in bulla Pij V. & *confirmat.* Laurent. de Rodulph. *in c. 1. consuluit 2. p. q. 2. de vsur.* Couar. *lib. 3. var. resol. c. 7. n. 5.* Surd. *cons. 162. n. 17.*
3 *vol. 2.* Et successiuè † cùm in d. motu proprio data sit facultas iudicibus deputatis, vel deputandis cogendi creditores ad recipiendum pretium, seu inuestimentum, & eis recusantibus declarandi fructus amplius non cutere neque data fuit notitia eidem Catherinæ de resolutione census per motum proprium nisi die 16. Februarij 1614. ideo vsque in eum diem fructus deberi dictum fuit, & non vltra cùm exinde videatur per Catherinam stetisse vt pretium non reciperet.

Non obstat quod intentio Pontificis fuerit per liberationem tenutæ, & subrogationem pretij non inferre præiudicium creditoribus, sed solum reddere emptorem securum † saltem ad præiudicium debitoris super illa tenuta tanquam super re aliena census sustineri debeat, *l. si quis alienasse de act. emptio.* Alex. *cons. 69. n. 1. lib. 4. cum aliis allegatis.* Quia sequendo etiam mentem Sanctissimi, & non verba apparet voluisse creditoribus præiudicare, vt fructus non currerent, quando per eos stetisset vt pretium non reciperent, &c.

R. P. D. Aldobrandino postea Clem. VIII. Romana pratensorum fructuum census 9. Martij 1584.

SVMMARIA.

1 *Interpellatio debitoris extraiudicialis constituit creditorem in mora recipiendi.*
2 *Depositum pro redimendo censu potest fieri in fine duorum mensium dissdictæ.*
3 *Oblatio verbalis debitoris constituit in mora creditorem recusantem recipere absque iusta causa.*
4 *Citatio conualidatur per partium comparitionem.*
5 *Depositum non suffragatur non precedente reali oblatione.*
6 *Sufficit tamen offerre debitum verum, & liquidum.*
7 *Oblatio debiti dicitur realis, si offeratur cedula bancaria libera.*

DECISIO CCCCXLIX.

DOmini cum præsupposito quod non constet penes Hannibalem Ceulum, qui cedulam depositi fecit, non fuisse pecunias in dicta cedula contentas & quod cedula prædicta penes Ceulum deposita 1c. Aprilis 1579. contineat integrã summam sortis principalis, ac censuum illuc vsque decursorum, censuerunt Ferreos fuisse in mora ad effectum vt depositum fieri potuerit non ex eo, quod elapsis duobus mensibus à die primæ dissdictæ Ferrei deberent protestari separatos recipere, hoc enim non admittebant Domini, cùm illa protestatio potius fiat ad cautelam, quam ex necessitate ex traditis à *Crescent. decis. 275.* sed dixerunt interpellationem factam 10. & 17. Aprilis fuisse bonam, si enim citati fuerunt Ferrei ad recipiendum pecunias clarè etiam fuit intimata voluntas redimendi censum; maximè † cùm ad effectum constituendi
1 in mora sufficiat extraiudicialis interpellatio, *ad glos. in l. Qui Romæ, §. hæredes vbi* Ias. *n. 10. de verbor. oblig.* Et quando etiam requireretur iudicialis satis illa fuit iudicialis.

Non obstat quod iuxta formam bullæ fel. me. *Pij V.* requireretur dissdicta per duos menses ante. Quia considerabant Domini, quod licet id verum sit, tamen ille qui vult redimere censum non solum tempore intimationis non tenetur soluere fructus duorum illorum mensium, sed nec etiam sortem principalem, hæc enim omnia solum in fine duorum mensium præstare tenetur. Vnde † si vult prævenire, & soluere sortem principalem ante, benè potest, non enim potest non retrouendere censuarius censum, sed solum potest prætendere fructus duorum mensium, qui tamen anticipatè sibi non debentur. Cùm igitur Ferrei recusauerint recipere pecunias, quæ anticipatè sibi offerebantur ante scilicet lapsum illorum duorum mensium satis dicuntur in mora ad effectum vt deponi potuerit sors principalis cum animo suo tempore soluendi intercursurium illorum duorum mensium, prout postea factum fuit, † quia nulla fuberat iusta causa recusandi huiusmodi solutionem, vnde cùm fuerit postea 5. Iun. deposita cedula pro dictis fructibus id satis fuit.

Non

Non obstat quod citatio cadebat sub die 27. Aprilis, quia casu id factum fuit, & † satis est quod ambæ partes comparuerunt 10. Aprilis, & 27. & fuit reproducta etiam citatio, nec iste videtur actus adeò contentiosus, vt etiam die illa fieri non potuerit cùm non esset Feriata in honorem Dei.

Non obstat quod id tanquam depositum non solemniter factum, & † sic non præcedente oblatione reali nõ suffragetur *l. 11. C. de usur.* Quia præcessit oblatio in citatione. Et licet Ferrei obtulerint se paratos recipere, id non dixerunt simpliciter, sed seruata forma bullæ, & sic dato sibi termino duorum mensiũ ad reinuestiendũ. Hoc igitur non facit, quin debitor possit præuenire soluendo sortem principalem, & fructus postea suo tẽpore, † satis enim est quod tũc offerarur solũ illud quod illucusque debetur, & quamuis in actu deponendi cedulã procurator protestatus fuit quod fructus amplius non currant non intelligebatur de fructibus duorum mensium: quod deprehenditur ex quo, & illi fuerunt postmodum etiam depositi.

Nec etiam obstat quod obtulerint se recipere in contanti. Quia cùm cedula esset libera, & procurator qui cedulam deposuit consensisset quod consignaretur etiam sine mandato iudicis satis dicebantur pecuniæ in contanti oblatæ, magna enim illa quantitas scutorum septem millium quingentorum efficit vt non dicatur conueniens quod illa afferretur ad bancum Notarij, & ibi relinqueretur in pecunia numerata.

Vltra quod non simpliciter offerunt se paratos recipere, sed quatenus Dux fit in tempore, & pretium soluerit intra terminum bullæ, alioquin volebãt quod deberet præcedere disdicta per duos menses ante. Et Domini tantò magis id dixerunt, quia animaduertebant in dominis de Ferreis magnam renitentiam recipiendi huiusmodi pecunias & retrouendendi huiusmodi censum in termino enim primæ disdictæ dederunt de defectu mandati illius qui soluere volebat, & in termino citationis; de qua agitur magnas adhibuerunt cautelas, & volebant, quod deberent iterum interpellari per duos menses ante. Quæ Domini facilius admittebant, cùm depositum non perierit, & durauerit etiam post lapsum duorum mensium.

R. P. D. Buratto Ariminensis fideicommissi Lunæ 20. Iunij 1622.

SVMMARIA.

1 *Dotes nõ detrahũtur ex fideicõmisso nisi in subsidium.*
2 *Res transit cum suo onere.*
3 *Censui sequitur bona censuata.*
4 *Depositum pro extinctione census non procedente disdicta census factus non est releuans.*
5 *Dominus census non tenetur illum remendere si non satisfiat de omnibus fructibus decursis.*
6 *Hæres grauatus non potest retinere sub pratextu quod soluerit debita hæreditaria, vel legata nisi probet solutiones.*
7 *Et concludenter.*
8 *Solutio præsumitur ex lapsu temporis inter creditarem, & debitorem.*
Secus inter hæredẽ grauatur, & fideicommissariũ ibid.
9 *Liber administratoris facit plusquam semiplenam probationem.*
10 *Debitum hæreditarium præsumitur solutum ex mobilibus, & nominibus debitorum.*
11 *Factum præsumitur quod de iure fieri potuit.*
12 *Debitum hæreditarium debet solui prius ex distractione mobilium.*
13 *Diuisio bonorum tanquam hæreditariorum probat illa fuisse in hæreditate.*
14 *Identitas debet specificè probari.*
15 *Sententia est indiuidua.*
16 *Sententiæ tot sunt, quot sunt illius capita.*
17 *Clausula omni meliori modo, facit valere actum ex eo capite quo potest.*
18 *Sententia contra sententiam quæ transiit in iudicatum est nulla.*
19 Lim. *si prima sententia est notoriè iniusta.*
20 *Clausula, sine præiudicio legitimæ executionis, posita in commissione causæ præfertur iudici à quo iurisdictionem ad effectum exequendi suam sententiam.*

DECISIO CCCCL.

ABsolutis duabus disputationibus super prætensis nullitatibus, & iniustitia sententiarum rotalium pro fortassis lacatum, altera super canon ratione fideicommissi q. Sebastiani, quæ transiuit in iudicatũ & illius vigore Faetani fuerunt immissi in possessionem medietatis bonorum dicti Sebastiani, & altera super fructuum liquidatione. Et quia Solerius alia pro pro causis restitutionis in integrum deducebat, quæ reducebantur ad infrascripta.

Primò quod non fuerunt ex bonis fideicommissariis factæ debitæ detractiones tàm æris alieni per Liuiam filiam testatoris, & auctricem dicti Solerij soluti quàm certarum terrarum ad eam iure hæreditatis auiæ maternæ spectantium, secundò quod in liquidatione fructuum, ad quorum restitutionem Solerius fuit condemnatus fuit habita ratio cuiusdam domus in Ciuitate Arimini vsque ad diem latæ sententiæ, quę tamen domus fuerat per Liuiam, & Violantem alienata de anno 1576. 30. Octobris.

Tertiò iterum insistebatur super nullitatibus dictarum sententiarum.

Denuò proposito dubio an ex præfatis, vel aliis constet de caus. restitutiones Domini resoluerunt negatiuè.

Primò quia quoad detractionem æris alieni testatoris in quo primo loco ponebantur dotes Liuiæ in scutis mille taxatæ per commissarios, seu executores testatoris, quas dicebatur esse ex hæreditate deducendas.

Responsum fuit dictam dotem non fuisse debitam per testatorem Liuiæ filiæ, nec ex contractu cùm non fuerit relicta, sed solum in codicillis dispositũ Liuiã, & Violantem eius filias debere honorificè nubere, & ad hunc effectũ nominauit personas confidentes cum quarum consilio, seu interuentu nuberent prout factum fuit: post verò à testatore fuerunt hæredes vniuersales institutæ, & ideò aliquam dotem ex bonis fideicommissariis prætẽdere non potuerũt cum haberẽt Legitimam, & Trebellianicam, & sic medietatem hæreditatis liberam, † & dotes non detrahantur ex fideicommisso nisi in subsidium, *vulg. §. si verò, auth. de restit. & auth. res quæ & ibi* Ias. *n. 3. & alij communiter. C. comm. de legat. latè* Sued. *decis. 62. num. 4.* Menoch. *cons. 88. num. 48. & 49.* Peregr. *de fideicommiss. art. 42. n. 66. cum allegatis per* Rotam *dec. 66. num. 5. p. 1. recent.* 1

Secundò inter æs alienum ponebatur census scutorum mille auri aliàs per testatorem venditus Comiti de Plobico, & in hæreditate relictus vt in instrumento, *in sum.* Solerij, *n. 1.* quem in se accollauit quælibet pars pro medietate in diuisione inita de anno 1585. & Liuia promisit extinctionem suæ partis, & interim solutionem fructuum, & indemnitatem Violantis sororis *in summario* Solerij, *n. 2.* quæ accollatio videtur habere vim extinctionis, & consequenter veniebat detrahendus.

Hoc pariter non visum fuit subsistere cum dictus census nunquam fuerit extinctus vt hodie est in confesso apud partes sicque bona hæreditaria in quibus fuit data immissio Faetanis etiam hodie sint illo grauata, † & fuerunt acceptata cum onere suo, *Clem.1. vbi* Gloss. *in verb. solita, &* Doctor. *de censib. latè* Surd. *conf.162.n.10.* † *& fuit in similibus terminis dictum in Romana restitutionis fructuum 23. Iunij 1603. coram* Reuerendiss. Attrebatensi.

Non obstat allegatum depositum aliàs vt dicitur factum per dictum Solerium pro extinctione dicti census, quia plures patitur defectus, † & præsertim non præcedentis disdictæ per bimestri, quod non fuit factum pro fructibus decursis † sine quorum solutione dominus census, non tenetur ad extinctionem; nec in monera debita, sed diuersa, & propterea illo reptobato fuit lata in partibus sententia condemnatoria ad solutionem fructuum summario de Faetanis *n.3.* Et licet ab ea fuerit appellatum, tamen causa non fuit prosecuta, & fortè est effecta deserta, & satis est bona non fuisse ab hoc onere liberata, sed illi esse supposita vt supra; nec censum fuisse per Alexandrum quæsitum cùm depositum non fuerit consignatum.

Tertiò prærendebatur vltra debita, de quibus in inuentario, inter quæ sunt expensæ medecinarum infirmitatis, & aliqua funeralium, detrahenda esse etiam legata relicta in testamento, & codicillis calculata in totum ad summam scutorum trecentorum septuaginta nouem. Quæ tamen, respondebatur, *non* fuisse soluta, nec doceri de aliqua solutione facta per Liuiam, vel hæredes, † prout est probandum ad hoc vt sit locus deductioni *ad l. quingenta, ff. de probat.* Nat. *conf.* 569. *n.1.* Hercul. *de negat. n.35.* Menoch. *præsumpt.135. in princ. lib.3.* Rot. *dec.516. n.2. & 5. p.2. recent.*

Nec cursus temporis prodest grauato contra fideicommissarium, † quin concludenter solutionem probare teneatur, sed solum quando agitur inter creditorem, † & debitorem. Nat. *conf.162. n.24.* Rota *in Bononiensi de Poetis 3. Ianuarij 1614. & in Maceratensi Legitimæ 12. Iunij 1615. coram* R.P.D. meo Vbaldo.

Nec ex eo, quod in instrumento dotali Liuiæ fuit conuentū cum Violante de non diuidendis bonis hæreditatis donec essent soluta debita, quę solui debebāt ex fructibus consignandis pænes maritum Violantis, potest præsumi illa fuisse soluta, ex fructibus potius quā ex mobilibus hæreditariis inuentariatis in considerabili quantitate, in doliis septem vini repertis de tempore mortis, & etiam ex nominibus debitorum hæreditatis exactis per tutorem seu administratorem & adnoratis super libro administrationis, prout ipse deponit, vt in *summario* de Faetanis, *n.2.* † qui propterea plusquam semiplenè probat ad Castr. *in l. quicunque in fin. Cod. de seruit. fugit, & fuit dictum in Auerina bonorum 18. Aprilis 1616. & latè in Romana pensionis domus 15. Decembr. 1617. & 28. Nouemb. 1618. coram me*, prout liber debitorum fuit descriptus in dicto inuentario de quo *in summario n.1.* † cùm æs alienum solutum præsumatur ex mobilibus, & nominibus debitorum hæreditariis, vel ex illis sibi hæres de illo soluto satisfeciſſe. Surd. *dec.170. n.2. & seq.* Rot. *dec.680. num.2. p.1. diuers.* † & factum id præsumitur, quod de iure fieri debet *c. ex litteris, de constit. c. sedes, de reseruat.* & prius sint distrahenda † mobilia *l. à Dipio, §. si super rebus ff. de re iudicat.*

Tantò magis, quia domus hæreditaria fuit distracta de anno prædicto, pro soluenda dote, secundæ vxoris Sebastiani, vt in instrumento, & de aliis debitis non fit mentio, quæ verisimiliter erant soluta ex dictis mobilibus hæreditariis, vel eorum valore, & pecuniis à debitoribus exactis ex supra allegatis.

Quandò quod non sint detractæ terræ loci Orsoleti spectantes ad olim Violantem aulam maternam Liuiæ, & empticem tornaturarum sexdecim in dicto loco Orsoleti vt in instrumento emptionis *summario Solerij, n. vlt.* & quæ vt supponitur instituit hæredes quatuor filias inter quas erat Laura mater Liuiæ; necnon aliæ terræ in *contrata* S. Pauli spectantes ad Iuliannam eiusdem Liuiæ, auiam paternam, vt ex testibus relatis in informatione facti Solerij. Placuit responsio de qua *in decisione* R.P.D. mei Remboldi *sub dat. 29. Ianuar. 1616.* videlicet quod *non* constat dictas terras fuisse comprehensas in medietate terrarum Orsoleti, & *contrata* S. Pauli in quibus vigore supradictæ sententiæ fuit data immissio. Immò videtur constare contrarium ex diuisione facta inter quatuor filias d. Violantis de anno 1568. in d. summario de Faetanis *n.4.* Et sententia Rotalis mandat tantum immitti in medierate bonorum obuentorum Liuiæ in diuisione de hæreditate paterna, ex cuius lectura *in summario* Solerij *n.1.* constat quod non fuerunt diuisa nisi paterna, & ex latere patetno obuenta. Quæ † diuisio inter partes, & ab eis causam habentes probat bona in ea contenta fuisse in hæreditate testatoris latè Peregr. *de fideic. art.44. num.5.* Rot. *in Bononiensi fideicommiss. 2. Febr. 1518. coram* R.P.D. meo Vbaldo, *& fuit dictum in hac causa 29. Ianuar. 1616. coram* R.P.D. meo Remboldo, & in parte Liuiæ obuenta dantur pro confinibus à duobus lateribus bona Alexandri Solerij, quæ verisimiliter sunt bona obuentu auiæ ex latere materno, vnde quicquid sit an constet d. Violantem aliqua bona in dictis locis possedisse, † cùm Solerius non probet identitatem terrarum, non potest dici dicta sententia Rotali grauatus. Corn. *conf.144. n.11. lib.4.* Rota *dec.391. n.8. p.2. rec.* Illa enim generalis demonstratio loci *dell' Orsoleto, & contrata* S. Pauli non sufficit, cùm in eodem loco testator etiam plura bona possideret. Ruin. *conf.30. n.6. lib.3.* Rol. *conf.98. n.14. lib.3.* Rot. *dec.295. n.8. p.1. recent. & fuit latè dictum in Nucerina prædij 25. Iun. 1618. coram* Illustrissimo D. Cardinale Sacrato.

Ad Secundum principale fundamentum, quod in d. sententia contineatur medietas supradictæ domus & condemnatio ad fructus à die litis motæ cum tamen reperiatur alienata, vt supra nec esset possessa per Liuiam de tempore mortis, sicque ex hoc solo sententia reddatur notoriè iniusta † tanquam indiuidua *ad intent. per* Cyn. Salic. *& alios in l.2. Cod. de re iud. cum allegatis.* Responsum fuit, quod dicta medietas domus & quælibet alia corpora sunt in calce sententiæ descripta separatim, & per capita distincta, & † ideò non censentur esse sententiæ quot corpora, & membra, & consequenter sententia in aliis sustinetur, vbi ex hoc capite corrueret, *l.2. vbi* Bart. *in princ.* Bald. *n.8.* Bellap. *in fin. C. de re iud.* Io. Andr. *in c. cum inter colum. 3. vers. per præfata patet. & ibi* Butr. *n.26.* Abb. *n.23.* Imol. *n.2.* Felin. *n.6. vers. fallit primo, de sentent. & re iud.* Rom. *conf.195. in fin. latè* Rot. *dec.33. n.7. & 8. & seq. p.2. diuers.* Stante præsertim clausula, de qua in ea, & omni modo meliori, &c. † quæ fecit actum valere ex eo capite, quo potest *ad nor. in c. ex litteris, & c.* cùm super & ibi, Felyn. *n.11. de offic. deleg.* Dec. *conf.77. n.4.* Puteus *dec.224. n.2. lib.2. in correct.* & sic tanquam si essent diuersa capita.

Respectu verò fructuum, seu pensionis domus, cum sententia condemnet in percepris à die litis, & isti non fuerint percepti ex dictis bonis non potest istos fructus non perceptos comprehendere, *ad l. sciat qui in prouincia, ff. si cert. pet.* Maximè quia fuit reseruata fructuum liquidatio, qui non fuerunt postea liquidati vt in alia dec. 17. Februarij 1617.

Tandem quoad prætensas nullitates non obstat, quod dicitur commissionem directam; Sanctissimo

fuisse

fuisse impetratam contra Alexandrum seniorem patrem Alexandri Iunioris defunctum per multos annos ante d. commissionem. Quia videtur absurdum, nec dicendum dictos Faetanos voluisse committere causam contra mortuum dum commissio potest verificari, & optimè verificatur *in Alexandro nunc viuente ad nota m. quoties, de reb. rub.*

Secundò non obstat, quod d. sententia Rotalis sit lata contra sententiam de patribus, quæ transierat in
18 iudicatum, † & propterea sit nulla, *ad l. 1. & ibi* Doct. *C. quand. pronoc. non est accessus.*

19 Quia cùm † de illius notoria iniustitia constet, ex decisionibus Sanctissimi, & R. P. D. mei Remboldi coram me confirmatis non est dubitandum de validitate dictæ sententiæ Rotalis illam reuocantis. Surd. *cons.* 260. *n.* 5. Serapli. *dec.* 1123. *n.* 3. *& fuit sapissimè dictum.*

Tertiò non obstat, quod R. P. D. meus Remboldus tulerit sententiam liquidatoriam post causam restitutionis in integrum mihi commissam. Quia fuerat adiecta clausula, sine præiudicio legitimæ executio-
20 nis, † quæ iurisdictionem eidem iudici à quo ad effectum exequendi suam sententiam reseruabat, vt fuit in hac causa 19. Ianuarij 1616. coram eodem Domeo Remboldo resolutum. Aliæ nullitates repetitæ, fuerunt in prima decisione resolutæ.

Et ita vtraque parte informante resolutum, &c.

R. P. D. Vbaldo Romana, seu Sabinensis census Mercurij 29. Nouembris 1624.

SVMMARIA.

1 *Creditor posterior potest agere Saluiano contra anteriorem pro eo quod supereſt deducto illius anterior credito.*

2 *L. qui à debitore. 18. ff. qui potior. in pign. habe. intellectus.*

3 *Soluens creditori succedit in locum illius pro rata, quam soluit, & num. 17.*

4 *Creditor posterior potest agere contra anteriorem possidentem rem hypothecatam quatenus valor rei excedit creditum anterioris.*

5 *Creditor posterior potest agere Saluiano vt immittatur in possessionem eius, quod supereſt satisfacto priore creditore possidente.*

6 *Cessio iurium non operatur contra tertium, nisi pro rata pecuniæ habitæ, & num. 16.*

7 *Cessio iurium facta soluenti de pecunijs debitoris cessionario non suffragatur.*

8 *Retentio datur possessori, qui soluit creditoribus anterioribus, nisi sibi offeratur solutum.*

9 *Intellige, primo vt hoc procedat in præiudicium debitoris.*

Soluens in præiudicium aliorum, num. 12.

Intellige 2. quando solutum absorbet totum pretium rei possessæ, num. 16.

Intellige 3. si res illa sit indiuisibilis, num. 12. secus si habeat diuersa corpora, num. 18.

10 *Hypotheca est indiuidua.*

11 *Creditor potest eligere vnam, ex pluribus rebus sibi hypothecatis, vt ex illa sibi satisfiat.*

13 *Creditor anterior potest auocare possessorem, rei sibi hypothecatæ à creditore, posteriore possidente.*

14 *Creditor posterior potest efferendo creditori anteriori suum creditum auocare ab eo possessionem rei hypothecatæ.*

15 *Potest. Hoc verbum denotat facultatem, non necessitatem.*

17 *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 29. declaratur.*

DECISIO CCCCLI.

DOmini de Matthæis emerunt à Petro Ruiz castrum S. Petri pro pretio scutorum decem, & octo millium, ad cuius computum Petrus confessus est habuisse scuta tria millia, ante confectionem instrumenti pro aliis scutis septem millibus centum quinquaginta habuit in solutum quandam tenutam, residuum verò dicti præij, quod dixerunt esse scuta decem millia centum quinquaginta accepit in contanti, idem Petrus, & eandem summam deposuit ad effectū soluendi creditoribus tàm suis, quàm Hieronymi patris sui videlicet scuta quinque millia ducenta creditoribus anterioribus, & potioribus d. Hieronymi, & pro residuo aliis creditoribus dicti Petri, vt latius in instrumento.

Præsupponitur autem DD. de Matthæis soluisse scuta decem millia creditoribus, anterioribus, & reportasse ab iis cessiones iurium. Cùm autem Archiconfraternitas Sanctissimi Sacramenti in Basilica S. Petri de Vrbe contra eosdem egisset Saluiano tanquā creditrix annui census scutorum quadraginta olim impositi per eundem Hieronymum, & venditi Christophoro Zabterio auctori Archiconfraternitatis, & sententiam contrariam ab A. C. reportasset, in gradu tamen appellationis in Rota fuit dictum dictam sententiam esse infirmandam, vt in decisione 12. Iunij 1623. coram Reuerendissimo D. meo nunc Datario. Et hodie super eisdem causa proposita Domini censuerunt standum esse in decisis: & mouebantur potissimum ex his; quæ habentur in fine eiusdem decisionis. Licet enim pro dictis scutis decem millibus solutis creditoribus anterioribus Domini Matthæi sint securi, tamen postquam illis est plenæ satisfactum non videtur † denegandum Archiconfraternitati, quamuis 1
posteriori creditrici, experiri iura sua actione hypothecaria, vel Saluiano pro eo quod supereſt, & fuit resolutum vel ipsi venditori, vel aliis posterioribus creditoribus, *vt est text. in l. qui à debitore, 18. ff. qui potior. in pign. habe.* † Vbi iuxta casum legis præcedentis 2
tres erant creditores, quibus debitor successiuè hypothecauerat fundum, & prior vtique poterat excludere posteriorem à vendicatione fundi pignorati: *iuxta l. Balneum, l. si eo iure, l. potior, ff. qui potior in pign. habean.* Sed si posterior creditor emat fundum hypothecatum à debitore, & soluat anteriori creditori eatenus inquit *text. in d. l. qui à debitore,* tuendus est posterior creditor quatenus ad priorem creditorem ex pretio pecunia pervenit, & ratio esse potest † quia pro illa rata soluta 3
successisse videtur in locum prioris creditoris, *vt est text. in l. pen. C. de his, qui in prior. credit. loc.* & ita illum text. intelligit doctissimus Cuiacius *ad lib. 6. respons. Paul. I. C.* Sed interit secundo creditori, non esse denegandam actionem hypothecariam & Saluianum ex allegatis in decisione. Vnde cum Dñi Matthæi soluerint scuta decem millia anterioribus in hoc eos representant quo ad aliqua verò octo millia sunt tertij, & vltimi creditores, & sic non possunt excludere secundos creditores, qualis est Archiconfraternitas

Et bene facit quod † quando vna res pluribus creditoribus successiuo tempore est hypothecata potest 4
posterior agere ratione suæ hypothecæ, quatenus rei hypothecatæ valor excedit creditum primi creditoris. Ronchegall. *in l. 11. n. 282. ff. de duob. reis, & post eum* Modern. de Saluian. *inspect. 3. c. 2. n. 438.* Et satisfacto primo creditore † poterit agere Saluiano pro illo re- 5
siduo. *l. & qui nondum, §. si res, ff. de pignor. act.*

Nec plus facit cessio iurium, † quia nec ipsa operatur contra tertium nisi pro rata pecuniæ habitæ *d. l. qui à debitore,* Rota *in Romana Saluiani interdicti* coram me, *que est dec. 284. n. 14. part. 1. in recentior. & habetur*

in voto Cardinalis Seraph, *relato à Pacific. de Saluian. interd. dec. 76. in fin.*

Et accedit quod in effectu solutio facta est anterioribus creditoribus de pretio Castri, & sic de pecunia ipsius debitoris immo ipsum pretium accepit ipse venditor, & deposuit ad effectum prædictum, vt supra in princ. dictum est, quo casu creditum censetur extinctum, † & nulla potest cessio suffragari, vt in terminis considerat, Rota *dec. 68. num. 4. & 5. coram* fel. record. Gregor. XV.

7

Et licet ex aduerso opponeretur exceptio retentionis, † quam haber possessor, qui soluit anterioribus

8

nisi sibi offeratur pretium anterioribus solutum etiam si creditum non absorbeat totum rei pretiũ, & proinde viderentur Dñi Matthæi posse retinere totum Castrũ valoris scutorum decem, & octo millium, & sic soluerint creditoribus anterioribus tantum scuta decem millia, & sic excludere Archiconfraternitatem agentem posteriorem creditricem agentem Saluiano nisi ipsa iis offerat prædicta scuta decem millia, *per text. in l. creditor. vbi* Glos. *& DD. qui potior. in pign. hab. & l. quærebatur, eo. tit. & l. diuersis, C. eo. l. 1. C. si antiq. credit. tradit.* Gabr. *conf. 41. n. 9. lib. 2. & sunt decisiones Rotales apud* Mantic. *dec. 42. n. 3. vers. præterea, & 69. num. 3. ad quam se refert idem* Mantic. *de tacit. lib. 11. tit. 28. n. 6. in fin. fuit tentum in Spoletana Saluiani 2. Aprilis 1607. coram* R. P. D. Pamphilio, & facit quod res magni valoris afficitur hypotheca minoris crediti ad effectum retentionis. Bart. *in l. Moschis. n. 1. vers. nam pro paruo, ff. de iur. fisc. l. quandiu, C. de distract. pignor. l. creditoris, ff. eo. tit.*

9

Tamen † quo ad hoc vltimum placebat responsio quod id procedat in præiudicium debitoris cuius respectu pro prauo credito in totum remanet res obligata ita vt possit à creditore retineri, & distrahi, & ita loquuntur, *d. l. creditores, & l. quamdiu.*

10

Et hinc etiam dici solet † hypothecam esse indiuiduam. Afflict. *dec. 213. n. 4.* Soc. Iun. *cons. 135. num. 2. vers. postremo, lib. 1.* Aym. *cons. 76. num. 15.* ad effectum

11

scilicet vt creditor † possit eligere vnum ex pignoribus sibi bene visis, & super eo possit satisfieri, *d. l. Moschis, ff. de iur. fisc. d. l. creditoris, ff. de distract. pignor. l. qui generaliter, ff. qui potior. in pign. & hab.* Couar. *lib. 3. variar. resolut. cap. 7. n. 17.* Surd. *dec. 44. n. 6. & 7.* Non

12

autem id procedit in præiudicium, & † damnum aliorum creditorum concurrentium quibus omnibus potest commodè satisfieri, *vt per Madernos Papiens. de ration.* Rotæ *q. 18. n. 7 & facit decisio Carocci 11. n. 36.* Et in rebus diuisibilibus est maxima æquitas, quam considerauit Rota *dec. 559. n. 5. part. 1. in recentior. cum aliis in decisione de qua agitur allegatis.*

Non obstat, quod Archiconfraternitas debeat offerre pretium per Dominos Matthæos solutum. Quia aduertendum est, quod ratione scutorum octo millium, quæ soluerent Petro venditori Archiconfraternitas est anterior in hypotheca, & huius ratione ipsa agit;

13

† vnde Domini Matthæi possessores, vel debent pati auocari à se possessionem, vel ipsi offerre Archiconfraternitati anteriori creditrici, *vt est text. in l. Paul. §. 1. vbi* Bart. *ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solut. cum aliis in decisione adductis.*

Non obstat Neguſ. *de pign. in 3. membr. 5. part. princ.*

14

n. 1. vbi quod secundus creditor † potest venire per ius offerendi anteriori creditori, & liberare pignus à primo creditore, & sic confirmare suam hypothecam, *l. potior. §. fin. ff. qui potior. in pign. hab. l. 1. eo. tit.*

15

Quia vltra quod loquitur per verbum potest. † Facultatiuum. Bart. *in l. Gallus in princ. n. 4. ff. de liber. & posthum.* Rota *dec. 762. in fin. part. 2. recentior.* Hinc non

16

sumus in secundo creditore, sed anteriori ratione scutorum octo millium, vt dictum est, & † contrariæ procedunt quando solutio facta anterioribus absorberet totum pretium castri, & in his terminis veniunt intelligendi, *text. in l. creditori, in l. quærebatur. ff. qui potior. in pignor. habe. & in l. diuersis, C. eod. tit.*

Neque contrarium sentit Cardinalis Mantic. *de Tacit. lib. 11. tit. 26.* † Quia ibi proprie tractat. An si ex alicuius pecunia prior creditor sit liberatus, & in rem pignoratam possideat possit se tueri aduersus posteriores creditores etiam si expressè non conuenerit, vt soluens succedat in locum prioris creditoris, & tenet opinionem affirmatiuam, *vt ibi n. 4. per text. in l. qui à debitore ff. qui potior. in pign. hab.* vbi dicitur possessorem eatenus esse tuendum, quatenus ad priorem creditorem, ex pretio pecunia peruenit, & sic facit pro hac parte nam si in totum pecunia peruenit ad anteriores creditores in totum possessor tuendus est, si ex parte tantum, vt in hoc casu, pro ea parte tuendus est, non autem vltra, & hunc eundem sensum habuit Rota *in dec. Mantic. 69. n. 3.* vbi quod sufficit pretium rei emptæ peruenisse ad priores creditores, absque vlla conuentione, & cessione.

Neque obstat quod in vers. nec ad rem pertinet dicatur non referre, quod credita anteriora non assumant pretium omnium bonorum. Quia ex sequentibus verbis patet responsio, quod ibi agatur solum de retentione domus, cuius pretium ascendit ad creditum anteriorum creditorum, ideò posteriores, qui agebant Saluiano ad domum fuerunt reiecti. Sed hic pretium castri superabundat creditum anteriorũ, vt dictum est.

Nec obstat *dec. 42. eiusdem Mantic.* Quia vltra quod fuit ibi in fine reseruatum videre. An qui soluerunt anterioribus successerint in eorum locum quod fuit postea resolutum *in d. decis. 69. dicebatur etiam dictam dec. 42. n. 3. facere pro Archiconfraternitate quatenus firmat, n. 2. & 3.* quod possessoris est electio an velit offerre debitum, & soluere vel pati quod creditor vigore Saluiani interdicti incumbat pignori.

Ad decis. in causa Spolerana Saluiani coram R. P. D. Pamphilio, fuit responsum esse intelligendam, iuxta prædicta, scilicet quando res non esset tanti valoris vt vtrique creditori priori, & posteriori sufficiat, & ideo fuit dictum non competere Saluianum posteriori.

Nec obstat demum, quod si Archiconfraternitas possideret posset ab illa auocari possessio per Dominos de Matthæis vigore hypothecæ anteriotis ratione anteriorum creditorum quibus soluerunt & in quorum locum successerunt, ex eisdem rationibus decisionis, & ideò videatur euitandus circuitus.

Quia fuit responsum † quod obiectum forte procederet si peteretur immissio in Castro indefinitè, sed castrum continet multa corpora diuisibilia, in quibus petitur immissio pro rata crediti Archiconfraternitatis, quo casu intrat æquitas dictæ *dec. 559. n. 8. part. 1. recentior. de qua supra dictum est.*

Ex quibus Domini permanserunt in decisis.

R. P. D. Dunozetto, Romana census Mercurij 4. Iunij 1618.

SVMMARIA.

1 *Cessus extinctio requirit vel actualẽ pretij numerationẽ.*

2 *Vel actum similem numerationis pecuniæ.*

3 *Pactum resolutiuum, etiam cum clausula ipso iure, non operatur, nisi volente eo ad cuius fauorem fuit appositum.*

4 *Census non extinguitur in totum per receptionem partis pretij, quando constat de contraria voluntate contrahentium, & num. 6.*

5 *Pactum,*

5 *Pactum, quod si venditor census non præstet fideiussores possit repeti fors non repugnat naturæ contractus censualis.*

DECISIO CCCCLII.

POstquam in hac causa sub die 21. Maij præteriti fuit resolutum nulliter, & attenta re iudicem processisse, dum non obstante appellatione per Dominū Christophorum de Rancignis interposita mandauit consignari fructus census depositatos Domino Iulio Bufalino, antequam procederet ad reuocationem attentatorum. Pro maiori dilucidatione totius negotij principalis proposui dubium, super meritis causæ. Vtrum sententia extra Rotam, lata esset iusta, vel iniusta. Quo proposito Dñi vnanimiter pro iniustitia, & pro reuocatione sententiæ responderunt in eo dum Iudex declarat censum alias à Lucida Mancina legitimè constitutum fuisse extinctum.

Ratio præcipua decisionis ea fuit, quia constat de validitate census impositionis pro sorte principali scutorum duorum millium ad fauorem D. Lucidę cum omnibus requisitis, secundum formam bullæ sel. recordat. *Pij V.* idque per instrumentum publicum rogatum de anno 1562. 3. Iulij, quod facit probationem probatam, necnon constat de quasi possessione D. Lucidæ fructus, eiusque creditorum, & inter eos d. Dñi Christophori, qui vt creditor Domini Maximiliani Caffarelli hæredis dictæ Lucidæ obtinuit auctore Prætore mandatum de deponendo dictos fructus penes mentem Pieratis, qui semper soluti, & depositi fuerunt. Vnde ipsi prætendenti extinctionem census incumbebat onus probandi, aut istius census impositionem fuisse ab initio inualidam, aut docendi de actuali, aut sufficienti solutione sortis principalis, per quam omnis obligatio similis soluitur, quam in hac facti specie tantum abest, vt fuerit factum, quin omnia fundamenta super quibus innitebatur D. Iulius Bufalinus ad inducendam extinctionem census, aut visa sunt in facto non subsistere, aut in iure facile diluuntur.

Non enim obstat, quod dicitur ideò censum fuisse extinctum, quia Lucida egit, & obtinuit mandatum pro restitutione sortis de anno 1577. illúdque exequi curauit super bonis Albizini obligari pro parte sortis principalis, quæ reperiuntur subhastata, & postea concessa ab Emilia Muta hærede dicti Albizini debitoris D. Iulio Bufalino, cum onere soluēdi scuta mille centum oblata pro extinctione census, & promissione interim soluendi fructus vt in instrumento cuius copia datur *in summ. n. 2.* ex quibus prætenditur censum fuisse extinctum ex rationibus deductis *in causa Romana census 19. Nouembris 1593. coram* bon. mem. Illustrissimo Cardinale Pamphilio.

Huic obiectioni responsum fuit ex serie facti apparere nunquam fuisse processum ad deliberationem bonorum, sed facta subhastatione de consensu omnium interesse habentium bona subhastata fuisse d. Iulio Bufalino, cùm supradicto onere soluendi prætiū pro extinctione census, & interim soluendi fructus. Ex quibus apparet nunquam istas pecunias fuisse numeratas, & restitutas Lucidiæ, & ita censum non fuisse extinctum, † quia ad inducendam hanc extinctionem, aut requiritur actualis prætij restitutio, aut debet concurrere † alius actus retrosimilis numerationis pecuniæ, *l. 1. C. quand. lic. ab empt. discedere. cum aliis rationibus, & auctoritatibus fusissimè allegatis in una Romana Saluiani, 1. Iunij 1601. coram* bon. mem. Litta, *& in alia Romana anteriioritatis coram* Iusto, *4. Febr. 1607.* quæ rursus examinatæ placuerunt Dominis, & optimè responderunt dictæ decisioni coram Cardinale Pamphilio factæ, in qua dominus census partem sortis principalis census à debitore exegerat, & per necesse recedere voluerat contractu, & sibi præiudicauerat in substantia contractus, *l. illud, ff. de acquir. hared. l. ad rem mobilem, & leg. ad legem, ff. de procur.* Crau. *cons. 290. per tot.*

Nec visum fuit talem extinctionem posse induci ex pacto resolutiuo apposito in casu quo fideiussores non darentur intra quinquennium, prout erat stipulatū. Quia † istud pactum resolutiuum habet tantum 3
locum volente illo ad vnius fauorem fuit appositum licet etiam adesset clausula, ipso iure, (quæ hic non adest,) *l. 2. ff. de leg. commiss. leg. si sponsus, §. si quis rogatus, ff. de donat. int. vir. & vxor. l. 1. §. unde quaritur, ff. de non oper. nunc.* Tiraq. *in l. si vnquam in verb. reuertatur, n. 10. & seq. C. de reuoc. donat.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 4. tit. 29. quasi per tot. & fuit in fortiaribus terminis decisum in causa Romana fructuum census 3. Martij 1617.* coram me, *in qua apparet* Rotam *recessisse à decisione allegata ab informantibus pro* Bufalino *facta die 19. Nouembris 1614. in eadem causa.*

Et quamuis videatur satis constare de voluntate dictæ Lucidæ vrendi dicto pacto dum egit ad restitutionem sortis, tamen apparet ipsam de communi consensu omnium interesse habentium recessisse ab ista voluntate, cùm non processerit ad vlteriorem, & finalem deliberationem, sed consensit, quod ista bona darentur Iulio cum onere soluendi pecunias pro extinctione census, & obligatione interim soluendi fructus, & ita hæc declaratio debitum non fuit sortita effectum, cùm nunquam fuerit Lucidæ aliud pro sorte principali numeratum, & solutum

Et quod omnem † difficultatem tollere visum fuit 4
Dominis illud est, quod concurrunt solutiones istius census factæ per D. Bufalinum censuariam vltra triginta annos, vnde colligitur declaratio euidens tàm debitoris, quàm creditoris, quod noluerit recedere à præfato contractu census. Et excluditur omnis præsumptio contrarij consensus. Immo apparet ipsas partes voluisse durare dictum censum, & sic intrat iuris vulgaris regula quod actus agentium non debent operari vltra eorum intentionem, & indiuiduo considerauit. Rota *in d. Romana Saluiani coram* bon. mem. Litta, *& postea in d. Romana census coram me.*

Nec placuerunt Dominis, quæ deducuntur pro inducenda nullitate census ob pactum appositum ab initio præstandi illos fideiussores, quasi esset impossibile, & appositum ad fraudandum bullam, *ex decisione Seraph. 1006.* Responsum enim fuit talem impossibilitatem, & fraudem non probari, & non applicari huic casu. *d. decision. Seraph.* † Quia recuperatio sortis 5
non simpliciter collata est in arbitrio emptoris, sed dependet à voluntate eius, qui vendidit, qui potest satisfacere, prout expressè cautum erat dando fideiussores æquè idoneos vsque ad summam sortis principalis licet non fuissent, ita locupletes, vt nominati fideiussores, dummodo essent soluendo pro dicta summa. Quod dependebat à Iudicis arbitrio, & regulariter talia pacta non improbari censuit multories Rota, *& præcipuè in una Meleuntensi census coram* Reuerendiss. D. meo Damasceno.

Considerata denique fuit alia euidentior iniustitia sententiæ dum pronunciauit Iudex totaliter censum esse extinctum licet ex actis constaret empticem census solum egisse pro recuperatione partis census, intacta parte scutorum quingentorum, pro qua specialiter bonam fidem agnouerat Dominus Iulius Bufalinus.

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D.

R. P. D. Remboldo, Romana census Mercurij 31. Ianuarij 1624.

SVMMARIA.

1 *Census impositus iuxta formam Bullæ Pij V. & validus.*
2 *Pactum quod si venditor census non præstiterit tales fideiussores possit repeti sors, non annullat contractus census.*
3 *Sed vel sustinetur.*
4 *Vel vitiatur, & non vitiat contractum.*
5 *Census vt extinguatur requiritur actus retrosimilis.*
6 *Census vt extinguatur ob relaxationem mandati pro sorte opus est, vt mandatum sit exequibile.*
7 *Census non extinguitur ob promissionem extinguendi & interim soluendi fructus.*
8 *Census vendi non potest à procuratore non habente ad id speciale mandatum.*
9 *Gesta per assertum procuratorem non præiudicant.*

DECISIO CCCCLIII.

DOmini perstiterunt in decisis 4. Iulij 1618. coram Reuerendissimo Domino meo Seleucien si quod enim ad validitatem census de quo agitur attinet apparet ex lectura instrumenti, quod datur, † illum 1 fuisse impositum ad fauorem Lucidæ, cum omnibus requisitis per constitutionem fel. record. *Pij V.* Idcóque dictus census est, absque dubio validus.

Nec obstat pactum de quo in dicto instrumento, quod debitor teneatur restituere pretium in casu quo fideiussores in contractu promissi dari non fuissent, 2 † quia id pactum non aduersatur substantiæ census, non enim positum est in facultate ementis census repetere pretium, sed dicta facultas, seu census resolutio peruenit ex culpa venditoris non adimplentis promissa, & sic ex accidenti, & mora debitoris, nec pro- 3 pterea repugnat substantiæ census, & † per consequēs vel dictum pactū sustinetur *ad not. per* Gabr. *cons.* 152. *per tot. libr.* 1. Rotæ *decis. inter impressas per* Modern. *de censib.* 10. & *dec.* 152. *n.* 11. & *seq.* Couar. *var. resolut. lib.* 3. *cap.* 8. *n.* 7. *vers. verum*, & *fuit dictum in Romana nullitatis census coram* Cantucc. *quæ est dec.* 93. *n.* 3. & 12. 4 † Vel certè vitiatur, & non vitiat in nullius census apud eundem. Modern. *dec.* 147. *n.* 11. vbi quod Rota sæpius amplexa fuit hanc opinionem.

Quo vero ad extinctionem dicti census non potest de ea constare, † quia non probatur actus retrosimilis 5 prout requiritur. Cardin. Seraph. *decis.* 800. *num.* 1. Rota *dec.* 56. *num.* 2. *part.* 1. *in recentior.* & *coram* bon. mem. Gregor. XV. *dec.* 156. *n.* 3.

Nec obstat, quod cùm esset in potestate Lucidæ post relaxationem mandati repetere sortem pro libito statim fuit resolutus census, cùm res deuenerit ad casum à quo incipere non potuit, vt fuit in puncto resolutum *in Romana census* 6. *Februarij* 1615. *coram* Reuerendissimo D. Patriarcha Hyerosolimitano *relata per dictum* Modernum *in dicto tractat. de censibus, dec.* 6 182. *n.* 4. † Quia plura poterant incidere etiam post relaxatum mandatum, quæ apta erant retardandi executionem dicti mandati, atque ita & sortis repetitionem, quinimmo, & ipsum mandatum poterat renocari ante illius executionem, quia scilicet pactum repetendi sortem non sustinebatur, ac propterea verum non est suppositum, quod sit in arbitrio Lucidæ habere suum pretium, nec per consequens dicta decisio, aliaque in contrarium allegata applicantur.

Nec obstat, quod post factam subhastationem bona ipsa fuerunt consignata Iulio Seniori cum onere soluendi Lucidæ scuta mille centum, pro extinctione census quia † dictus Iulius non promisit simpliciter soluere dicta scuta mille centum pro extinctione census, ita vt dici posset, quod partes ex tunc habuerunt censum pro extincto, sed donec solueret dicta scuta mille centum promisit soluere fructus, & sic apparet dictum Iulium suscepisse in se debitum dicti census, nec partes habuisse animum extinguendi censum nisi post actualem pretij dicti census numerationem, quod est clarius cum ex subsecutis colligatur, & præsertim ex instrumento anno 1615. celebrato in quo D. Iulius Iunior hæres Iulij Senioris agnouit debitū fructuum dicti census, eosque soluere promisit, & quia Lucida nunquam exegit dictam sortem nec pro illius restitutione instetit.

Et in omnem euentum, quod dicta assignatio facta Iulio Seniori importaret extinctionem census, non præiudicaret Lucidæ, † quia fuit facta à quodam eius asserto procuratore, qui non habuit mandatum extinguendi census, nec minus habendi, fidem de pretio, & extinguendi censum scutorum mille centum tantum quod certe erat nimis d. Lucidæ præiudiciale. Nec talis facultas potest vllo pacto censeri comprehensa sub mandato dicti procuratoris, † & per consequens nec gesta per eum possunt in aliquo dictæ Lucidæ præiudicare.

R. P. D. Manzanedo, Romana seu Nepesina census 13. Maij 1624.

SVMMARIA

1 *Numeratio pecuniæ in actu emptionis census probatur assertione Notarij.*
2 *Testi vnico non creditur maximè si aliàs patitur exceptiones.*
3 *Instrumenti ad reprobationem requiruntur testes omni exceptione maiores.*
4 *Testis vnicus in facto proprio plene probat.*
5 *Intellige concurrentibus adminiculis.*
6 *Citatus criminaliter si sit contumax præsumitur fouere malum ius.*
7 *Simulatio vt probetur coniecturis illa debent esse concludentes.*
8 *Simulatio excluditur ex coniecturis.*
9 *Scriptura alicuius non adhibenda maior fides, quam illius voxori.*
10 *Dominium pecuniæ acquiritur ex illius traditione, & retentione etiam momentanea.*
11 *Solutio momentanea, quando affert vtilitatem recipienti, est considerabilis.*

DECISIO CCCCLIV.

IN ista causa bis fuit dubitatum; an sententia A. C. esset infirmanda, vel confirmāda, & pro illius infirmatione fuit capta resolutio, vt in duabus decisionibus factis, in quibus, quia pars Benedicti, & consortum semper recusauit informare, ideò ipsis instantibus hodie tertio loco causam reproposui, & vtraque parte informante, Domini steterunt in decisis ex rationibus, & fundamentis in aliis decisionibus adductis maximè, quia, † quod census fuerit factus in prompta, & numerata pecunia probatur ex attestatione notarii dum dicit, quod venditor coram se, & testibus recepit pretium in prompta, & numerata pecunia in iuliis, & testonibus, ad Bart. *in l. si ex cautione, n.* 14. *C. de non num. pecun. & in l. singularia, n.* 22. *vbi* Ias. *n.* 48.

Dec.

Dec.n.33.ff.si cert.pet.Ang.*in l.prædia n.1.&* Imol.*n.2. ff.de acquir. possess.*

Non obstat, quod hodie informantes pro Benedicto, & consortibus conantur probare hanc numerationem fuisse simulatam ex coniecturis per eos adductis. Et primo ex quodam tractatu prius habito, quod pecuniæ, quæ debebant dari ad censum per Ioannem Cacciam, Benedicto, & consortibus, apparerent solum vt dicitur *per farla mostra* & deinde restituerentur eidem Cacciæ recipiendo ab eo apocas crediti, quod dictus Caccia habebat contra Communitatem, & particulares Nazani prout de dicto tractatu, ac illius conclusione deponit vnus testis, qui datur *in summ. n.3.*

2 Quia fuit responsum quod † cùm dictus testis sit vnicus ac alias patiatur exceptiones non debet illi fides adhiberi præsertim contra publicum instrumentum ac testes in eo descriptos, ac iuramentum ipsarum partium asserentium instrumentum dicti census esse

3 verum contra † quod propterea requiritur plena, & concludens probatio *ex allegatis in prima decisione facta in hac causa* coram me, *sub die 9. Iunij 1621. quibus addi etiam potest* Rota *coram* sanct.mem. Gregor.XV. *dec.375.num.3.& dec.459.num.4.*

4 Nec quisquam facit † quod dictus testis tanquam factor Ioan.Cacciæ deponens de facto proprio fidem mereatur licet vnicus quia vltra quod non loquitur de facto proprio, nisi quoad simplicem tractatum, cum quo ad celebrationem instrumenti referat taliter factum alienum, & quæ dicta, & gesta sunt inter Cacciam, & Benedictum illiusque consortes, admisso

5 etiam quod deponeret de facto proprio † non probaret nisi concurrentibus aliis adminiculis, & coniecturis.Menoch.*de arbitr.*Cas.99.*n.17.versic. verior itaque est eorum sententia*, Caputaq. *dec.271. part.3.*Seraph. *decis.1163.num.6.*

Non obstat coniectura desumpta ex eo quod Ioan.

6 Caccia criminaliter monitus non comparuerit † quasi ex hoc visus fuerit malum ius fouere iuxta tradita per Menoch. *præsumpt.131.n.10. lib.1.* Quia ex hoc non

7 posset inferri ad simulationem dicti census, † cùm ipse Caccia potuerit moueri ad non comparendum ex aliis causis vtpote ad euitanda incommoda carceris,, & lites criminales, vel qui cùm non doceretur de non solutione census ipse non poterat affirmatiuam iustificare, ex quo quietantiæ erant penes debitorem prout solent semper remanere, vt in his terminis ponderat Rota *coram* sanctæ mem.Gregor.XV. *dec.195.n.13.*

Minus releuat pro arguenda simulatione dicti census, quod loco pecuniarum fuerunt traditæ venditori census apochæ creditorum, cum quibus dicitur etiam concordare quantitas data ad censum quia cùm pecuniæ potuerint redire ad emptorem census ex alia causa, & signanter pro dictis creditis non potest ex hoc argui, quod census fuerit simulatus nisi probetur concludenter conuentio præcedens iuxta supra annotata, † simulatio enim sicut probatur coniecturis ita,

8 & multò magis illa cessat, & excluditur ex eisdem. Ceph.*cons.525.n.25.& seq.*Rota *coram* sanctiss.mem. Gregor.XV. *d. dec.195. num.2.*

Ad aliam verò coniecturam desumptam ex libro

9 dicti testis examinati fuit responsum dicto libro † non esse adhibendam maiorem fidem, quàm ipsi testi, cùm sit vnica, & eadem vox, & patiatur easdem exceptiones, ob quas propterea non debet illi stari ex supra allegatis.

Non obstant decisiones, quæ dantur in causa Assisiensi census coram D.meo Decano, & alia Assisiensi pecuniaria coram me, quia non applicatur casui nostro, ex eo quia in dictis decisionibus non apparebat intercessisse veram, & realem numerationem pecuniarum, sed sacculum pro monstra, quem emptores censuum postea statim secum reportauerunt.

Nec minus applicatur alia decisio in Senogallien si census bon.mem. Cardinalis Pamphilij, quia ibi fuerat creatus census ex pretio venditionis quorundam bonorum vnico contextu factæ absque reali interuentu pecuniarum, qui non est casus noster in quo constat fuisse realiter numeratam pecuniam coram notario, & testibus in tot iuliis, & testonibus vt supra fuit demonstratum.

Et prædicta iuuantur, quia licet sit verum Benedictum habuisse huiusmodi pecunias, & per duas horas illas retinuisse vsque dum reportarunt apocas dicti crediti ex † hac sola traditione momentanea dicitur ac- 10
quisiuisse dominium pecuniarum, *ad text. vulg. in l. seruus dotalis, ff.sol.matr.* vbi quod ex restitutione dotis momentanea transfertur dominium ratione commoditatis inde resultantis quod ita declarat ibidem. Bald. *n.1. Et hoc idem comprobatur etiam per text. in l. qui id,§.ea lege, ff.de donat. & in l.si tibi pecuniam, ff. si cert.pet.* vbi dicitur quod ex donatione facta, vt pecuniæ mutuentur donanti transfertur domin um ratione commodi, quod refultat donatario ex illa momentanea traditione, licet easdem pecunias teneatur postea mutuare prout commodum, & lucrum Benedictus habuit ex receptione dictarum apocharum crediti vt declarant.Bart.& Castr.*in l.qui soluit, ff.de solut.&* Bald. *in d.l.seruus dotalis, n.2.& in d.l.si tibi pecuniam, vbi et ã* Alex.*n.5.vers.5.not.*Ias.*num.10.*Dec.*in fin.ff.si cert.pet.* Neuiz.*cons.50.n.47. Ex quibus ita resolut* Rota *in Romana census de Vitellis 10. Ianuarij 1605. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *& in Romana depositi de Altouitis 12. Decembris 1601. coram* D.meo Decano.

Et ita fuit resolutum.

R.P.D. Buratto, Romana nullitatis contractus 28. Ianuarij 1624.

SVMMARIA.

1 *Minor vendicans rem nulliter alienatam non tenetur pretium restituere nisi sit effectus locupletior.*
2 *Minorem esse effectum locupletiorem probare debet is, qui asserit.*
3 *Minor non tenetur restituere pretium, siue alienatio sit facta ex causa voluntaria, siue necessaria.*
4 *Emptor rei Ecclesiæ non consequitur pretium nisi probetur versio in vtilitatem Ecclesiæ.*
5 *Ecclesia non debet locupletari cum aliena iactura.*
6 *Emens bona fide rem Ecclesiæ absque solemnitatibus pretium non amittit.*

DECISIO CCCCLV.

DE anno præterito 7. Iunij fuit decisum hæredes Octauij recuperantes domum ab Hospitali Incurabilium possessam teneri ad pretij restitutionem, fructus verò, seu pensiones non deberi nisi à die motæ litis. Recesserunt Domini à prima parte decisionis, quia 28.Iunij 1619. fuit resolutum venditionem dictæ domus esse nullam defectu solemnitatum iuris communis, & statuti vrbis in alienationibus minorum requisitarum. Vnde succedit clara conclusio † minorem 1
vendicantem rem nulliter alienatam non teneri pretium restituere nisi quatenus sit effectus locupletior, *l.si fundus,§.fin. ff. de reb.eor.qui sub* Odof.Alber. Bart.& Bald. *in l. vtere. in l. si prædium, & l. prædiorum, C. de præd.minor.* Et onus † probandi eum esse effectum lo- 2
cupletiorem non incumbit minori, sed emptori vt probat, *text.in d.l.iuribus, & ibi scribentes.* Glos. *in l.*

pra-

præditorum, quam ibi sequitur. Alber. Bart. Bald. & Salic. *eadem* Glos. *in l. vetere. Et istam esse communem doctorũ conclusionem testatur.* Socc. *conf.* 115. *n.* 13. *vol.* 1. *& ab omnibus receptam nouissimè testatur,* Odd. *de vestit. in integr. part.* 1. *quæst.* 47. *art.* 7. *num.* 22. *in fin. & n.* 23. Rota *dec.* 177. *n.* 3. *part.* 1. *recentior.*

3 Distinctio † an alienatio sit facta ex causa necessaria, vel voluntaria procedit suppositã validitate contractus vnde cum contractus sit nullus ex defectu solemnitatum, nec sit probata versio, minor non tenetur restituere pretium, & ita intelligendæ sunt auctoritates in decisione allegatæ, & præsertim decisio coram Bubalo in alienatione valida.

Nec applicatur *decisio Trenteren. spolij coram R. P. D. Navarro,* in qua expressè præsupponebatur, alia decisio in eadem causa facta coram Reuerendissimo Seleucien. in qua fuerat firmata versio pretij in vtilitatem Ecclesiæ, † sine qua versione emptor rei Ecclesiasticæ nulliter alienatæ non consequitur pretium, *iuxta text. in Auth. quæ res, C. de sacros. Eccles. & ibi* Doctor. Bald. *in l. si fundus, §. fin. ff. de reb. eor. & not.* Doctor. *in l. Iubemus, §. sane. C. eod.* Alex. *cons.* 4. *n.* 4. *vol.* 3.

5 Æquitas † autem canonica per multos considerata de restituendo pretio fundatur ne Ecclesia locupletur cum aliena iactura. Felyn. *in cap. cum causam n.* 26. *de* 6 *rei iudic. vers. præfata autem,* & † præsupposita bona fide emptoris, *late* Redoan. *de reb. Eccles. non alien. quæst.* 22. *§. ad repetendum autem, n.* 10. *& seq.* Quorum vtrumq; cessat in proposito cum venditio sit facta sine solemnitatibus, nec probetur versio.

Quo verò ad fructus quæ est secunda pars dubij Domini reseruarunt ad aliam inspectionem.

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D. Dunozetto, Romana Canonum Veneris 25. Maij 1618.

SVMMARIA.

1 *Confessio nocet non solum confitenti, sed eius hæredibus & successoribus.*
2 *Canon solui debet ab eo qui emit rem subiectam cum onere soluendi.*
3 *Onus soluendi canonem probatur leuioribus probationibus.*
4 *Canones peti possint via executiua, quando instrumentum est vallatum camerali obligatione.*
5 *Cameralis obligatio extenditur ad omnia in instrumento enunciata, & promissa.*

DECISIO CCCCLVI.

DOmini censuerunt canones hæredibus Annæ à Dominis de Perbenedictis deberi, qui in instrumento acquisitionis domus factæ per Equitem Ioan. Baptistam illorum auctorem non solum ipse asseruit domum esse grauatam onere canonis scutorũ decem, 1 & octo, ad fauorem dictæ Annæ, † quæ confessio probaret debitum, tàm contra ipsum confitentem; quàm illius hæredes, & successores, Soc. *cons.* 13. *col.* 1. *circa med. & cons.* 82. *col.* 2. *ante med. lib.* 3. Crau. *cons.* 217. *n.* 7. 2 & 8. † sed etiã domus expressè vendita fuit cum onere soluendi dictum Canonem Annæ, Rom. *cons.* 311. *n.* 1. *vers. hoc tamen, & seq. late post alios,* Surd. *dec.* 10. *n.* 14. *vers. præterea.*

Et confessioni prædictæ accedunt deducta *coram* hon. mem. Penia, *in hac causa Veneris* 13. *Octob.* 1595. Quia licet tunc pro maiori parte visa fuerint Dominis non sufficere ad probationem dominij principaliter ad effectum deuolutionis, tamen bene possunt deseruire incidenter ad effectum solutionis canonis, † quo casu sufficiunt leuiores probationes. Doctor. *in l. Iudicia, C. de rei vendic.* Caputaq. *dec.* 280. *& 298. part.* 1. *fuit dictum in Romana proprietatis, Lunæ* 18. *Iulij* 1601. *& 9. Septembris* 1602. *coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *& alias sæpissimè.*

Deberi autem dictos canones via executiua firmarunt Domini ex eo, † quia in dicto instrumento adest 4 obligationem cameralis † quæ extenditur ad omnia 5 in instrumento enunciata, & promissa, & sic ad solutionem huius canonis, cuius onus expressè acceptauit ipse emptor Rota *diuers. dec.* 246. *n.* 2. *dec.* 741. *& 797. n.* 11. *part.* 1. *& apud* Zacch. *dec.* 61. *num.* 2. *& 3. & dec.* 69. *num.* 3. *& 4.*

Dixerunt autem Domini deberi canones hæredibus Annæ, non autem Domino Antonio Francisco, qui alios prætendit vt hæres hæredis Annæ. Quia ex iuribus per eum datis non visum fuit bene iustificatum aut ipsum, aut eius Patrem hæreditatem Annæ adiuisse, & sic non deficit ius, sed probatio.

Verum, quia pro parte Dominorum de Perbenedictis opponebatur exceptio præscriptionis propterea solutio fuit facta canones deberi hæredibus Annæ via executiua nisi obster præscriptio, de qua erit particulariter videndum.

Et ita concluſum vtraque parte informante.

R. P. D. Vbaldo, Romana Canonum, Lunæ 22. *Maij* 1623.

SVMMARIA.

1 *Suscipiens onus soluendi canones cogi potest via executiua.*
2 *Cameralis obligatio prodest, & nocet hæredibus respectiuè, vt competat via executiua.*
3 *Aditio hæreditatis probatur ex mandato facto hæreditario nomine.*
4 *Error nominis proprij non nocet, quando constat de veritate.*
5 *Relatum non referens attendi debet, quando illud apparet.*
6 *Res si detur in solutum æstimata pro dote promissa in pecunia efficitur mariti.*
7 Limit. 1. *si detur pro fundo dotali, &* n. 8. *in fin.* Limit. 2. *si detur æstimata minori pretio, quam valeat.* num. 9.
8 *Æstimatio facta vt sciatur rei valor non facit emptionem.*
10 *Adiudicatio facta à Iudice iuncta actuali traditione transfert rei dominium.*
11 *Rota Romana non exequitur sententias alterius tribunalis non docto de illarum iustitia.*
12 Limit. *ad effectum deducendi titulum.*
13 *Sententia non probat sine actis.*
14 Lim. *quãdo fuit pro maiori parte executioni demãdata.*
15 Lim. 2. *in sententia antiqua pro qua præsumitur tàm quo ad iustitiam, quàm quo ad solemnitatem.* Limit. 3. *si sententia fuerit per partes acceptata,* num. 9. *&* num. 17.
16 *Sententia dicitur antiqua si lata fuit annis iam triginta elapsis.*
18 *Obligatio soluendi canones probatur leuioribus probationibus, & etiam indicijs.*
19 *Exceptio requirens altiorem indaginem non retardat executionem cameralis obligationis.*
20 *Cameralis obligatio continet stipulationem pro omnibus quorum interest.*

DECI

DECISIO CCCCLVII.

AD instantiam Dominorum de Perbenedictis propositi dubium alias resolutum die 25. Maij 1618. coram Reuerendissimo Seleucien si, quamuis iam fuerit disputatum aliud dubium in eadem decisione reseruatum super præscriptione, quod fuit resolutum die 15. Aprilis præteriti coram me.

Domini autem censuerunt standum esse in decisis dicta die 15. Maij, videlicet deberi canones hæredibus Annæ via executiua ex rationibus tunc deductis, videlicet ex assertione, & confessione partium quod Victoria habuerit in emphyteusim domum ab Anna quia † Eques Ioan. Baptista à quo causam habent moderni de Perbenedictis in instrumento cessionis sibi factæ à Victoria de Vitellis de anno 1555. de domo, de qua agitur suscepit in se onus soluendi canonem scutorum decem, & octo præfatæ Dominæ Annæ cum clausula in forma cameræ, & propterea, † ista obligatio prodest, & nocet respectiue hæredibus ad effectum procedendi via executiua. Gall. *ad form. cam. obl. q. 4. n. 1. & ibi addent. n. 6.* Rota *in Tusculana reuelationis coram* R. P. D. Pamphilo *quæ est dec. 630. n. 4. p. 1. in recentior.* prout hæc duo videlicet confessionem cum promissione de soluendo considerat. Rom. *cons. 190. col. 1. vers. & si dicatur.*

Quod autem Domini Perbenedicti sint hæredes Equitis hodie non controuertitur, & alias † fuit adductum ipsorum mandatum procuræ in quo se tales enunciant. Bart. *in l. gerit n. 15. ff. de acquir hæred.*

Quod autem D. Antonius Franciscus sit hæres saltem mediatus Annæ fuit firmatum *in decis. super hoc facta die 10. May 1620. coram* Reu. Seleucience.

Non obstat quod supradicta assertio sit erronea cum re vera Victoria habuerit domum in Emphyteusim ab Aloysio marito Annæ non autem ab Anna, vt constat ex instrumento celebrato 8. Martij 1555.

Quia in primis dicebat vnus ex Dominis de veritate concessionis domus in Emphyteusim factæ Victoriæ dubitari non posse, & prætensum, errorem nominis in posteriori instrumento non posse vitiare contractum præcedentem, ex quo enunciatur instrumentum præcedens ad quod partes voluerunt habere relationem cum expressione diei, & anni, & notarij de eo rogari, vt in his terminis fuit dictum in Mindonè Archidiaconatus 1. Iulij, 1606. coram me, & alias † certum est quod vbi error est in referente, & constat de relato relatum semper attenditur Doctor. *in Auth. si quis in aliqua vbi* Dec. *num. 34.* Alc. *num. 6. C. de eden. cum aliis per* Paris. *cons. 7. num. 4. & 5. lib. 3. & per* Menoch. *cons. 1. num. 95.* Rot. *decis. 684. sub num. 4. part. 1. recentior. dec. 158. n. 4. dec. 550. n. 2. & dec. 580. n. 6. p. 2.* Vnde dicta prætensa falsa narratiua, sicuti non vitiat translationem vtilis dominij in Perbenedictos ita nec viare debet obligationem suscepti oneris soluendi canonem.

Præterea negabatur prætensus error, nec videtur absolutum, quod Victoria habuerit istam emphyteusim à solo Aloysio, quia fuit ei concessa à procuratore Aloysij, sed nomine etiam Annæ pro qua de rato promisit, & cessit omnia iura, & actiones vtilia, & vtiles Aloysio, & vxori competentia, & iure directi Dominij, & proprietatis dictæ domus pro Aloysio, & vxore semper saluis, & ipsa Anna dictam concessionem, tanquam suo nomine factam ratificauit per publicum instrumentum.

Non obstat, quod obligatio Equitis adhuc sit erronea, ex quo iste domus † fuerunt datæ æstimatæ marito Annæ pro dote promissa in pecunia, & propterea non spectabant ad Annam, sed ad maritum *leg. quoties l. cum dotem, vbi* Bald. *Cod. de iur. dot. cum aliis cumulatis per* Honded. *cons. 14. n. 43. & seq. & cons. 41. num. 4. & 5. lib. 1.* Seraph. *dec. 1480. n. 1.* Et fuit in his terminis dictum *in Romana seu Interamensi fundi dotalis 20. Februarij 1589. coram* Cardinale Platto, *& in Romana dotis 9. Decembris 1613.* coram me, *& alias sæpè, & in hanc sententiam inclinauit* Rota *in hac causa vt in dec. 13. Octobris 1595. vers. hanc tamen coram* bon. m. Penia. Quia fuit responsum fuisse etiam conuentum in hæc verba, & dictas domos pro restitutione dictæ dotis in omnem casum, & euentum restitutionis fiendæ obliganit, & hypothecauit, & pro fundo dotali cóstituit, † quo casu dubitabilis redditur præfata conclusio, videtur enim æstimatio facta ad alium finem videlicet ad dignoscendum † rei valorem, vt si deteriora sit res dotalis culpa viri mulieri sit conclusum *l. æstimaris vbi* Doctor. *ff. solut. matr.* Couar. *pract. q. c. 28. n. 2. vers. sed ex contrario.* Soc. Sen. *cons. 56. num. 3. lib. 1.* Aret. *cons. 84.* Rol. *cons. 64. num. 2. lib. 4. & cons. 92. n. 6. & n. 21. lib. 1.* Turret. *cons. 36. n. 6.* Et in specie quando partes conuenisunt, vt domus in solutum esset pro fundo dotali, *Theb. Non. cons. 106. n. 1.* Et confirmabatur, quia Cardinalis Soderinus qui dedit domos pro dote dictæ Annæ suæ neptis in ducatis decem millibus, donauit si plus valerent dicto pretio illud plus dictæ Annæ, & eius vero etiam si dimidium iusti pretij excederet & certum est quod † quoties datur res dotem æstimata minori pretio, quam valeat maximè si diminutio sit vitra legitimam æstimationem non facit emptionem Doctor. *in leg. conuentione ibi* Ias. *num. 2. Cod. de pact.* Rol. *d. cons. 64. num. 3. & num. 17. vers. non obstat lib. 4.* Non. *d. cons. 106. num 5.* Vnde non videtur absolutum, quod domus hoc casu transierit in virum.

Et quatenus præfata essent dubia Domini existimabant cessare difficultatem ex sententia Rotæ Florentinæ, in qua post mortem viri pronunciauit domos esse restituendas Annæ pro sua dote, prout fuerunt restitutæ aliæ domus ista excepta de qua agitur, quæ erat iam in emphyteusim concessa Victoriæ, & ab ea cessa Equiti Perbenedicto, ex qua sententia cui partes acquieuerunt, immò per laudū emologatum inter hæredes Aloysij, & hæredes Annæ fuit confirmata, non videtur dubitandum, quin fuerit Annæ acquisitus titulus: præsertim cùm per dictam sententiam fuerint in solutum datæ, & adiudicatæ Annæ dictæ domus pro dicta sua dote, † Quæ datio in solutum, seu adiudicatio iuncta actuali restitutione vtique transtulit dominium in Annam, *§. fin. vbi* Gloss. *instit. de offic. iudic. cum aliis per* Rotam *dec. 725. n. 4. p. 2. recent.* Et quamuis † Rota non exequatur sententias aliorum tribunalium non docto de iustitia, *iuxta dec.* Pur. *204. lib. 2.* tamen hic non agitur de executione istius sententiæ, † sed incidenter deducitur ad effectum tituli.

Nec rursum dicatur † eam non probare sine actis ex stilo Rotæ, Seraph. *dec. 615. num. 5.* Rota *decis. 665. num. 2. p. 1. in recentior.* Quia cùm fuerit, vt dixi pro maiori parte exequuta † in sexdecim domibus ab ipsa Anna, & hæredibus semper possessis, quæ sunt eiusdem iuris cum ista de qua agitur, nec agatur de vlteriori sententiæ executione, & canonizatione in gradu appellationis, non videtur necessaria alia iustificatio ex actis, *vt fuit consideratum in Elaren. pecuniaria 21. Iun. 1621. coram me.* Et tanto magis † cùm simus in sententia lata vsque de anno 1563. pro qua præsumitur etiam sine actis tàm quo ad iusticiam, quam quo ad solemnitates, Pur. *dec. 328. lib. 2. in non.* Cassad. *decis. 3. num. 2. de procurat.* Rota *decis. 296. num. 6. coram* Cardinale Mantic. *& decis. 33. num. 1. part. 2. in recent.* Et † antiqua dicitur quæ fuit lata annis saltim triginta ante moram litem, vt per Pur. *dec. 328.* Cardin. Mantic. *d. dec. 296. n. 7. fuit dictum in Anconitana Sale-*

uiani 9. Maij præteriti coram me, quod tempus hic adest, cùm fuerit lata sententia, vt dixi anno 1563. & præsens lis contra dominos de Perbenedictis fuerit mota de anno 1611. & fuit firmatum in hac causa 15.
17 Aprilis præteriti coram me, & † accedit quod sententia fuit acceptata per laudum emologatum, vt supra dixi, quod laudum si opus erit poterit in actis produci.

Non obstat quod Anna mortuo marito ceperit possessionem sexdecim domorum, & census super ista domo de qua agitur pro cautione suæ dotis, donec sibi fuerit integraliter satisfactum de sua dote, ex quo infertur, quod domus non erant dotales respondebatur enim istam apprehensionem fuisse factam à procuratore Annæ de anno 1559. & postea superuenisse sententiam Rotæ Florentinæ adiudicatiuam de anno 1563.

Et demum considerabant Domini, quod quatenus supradicta non sufficerent ad probandum dominium Annæ ad effectum deuolutionis provt resoluit Rota *in hac causa coram* bon. mem. Penia *in decis. supra allegata*. Tamen satis superque probant dominium ad effectum solutionis canonem ad quem hodie agitur videlicet constitutio dotis in istis domibus pro fundo dorali euenientе casu restitutionis, concessio in emphyteusim Victoriæ nomine etiam Annæ cum secuta eius ratificatione onus suscepit ab Equite I. Baptista soluendi canones Annæ, cum aliis supra adductis,
18 † cùm ad istum effectum sufficiant leuiores probationes, & etiam indicia, *vt fuit dictum in causa Laudensi deuolutionis 26. Iunij 1596. coram* bon. mem. Pacensi Rotæ *dec. 249. n. 2. p. 1. recentior. & decis. 12. n. 6. p. 2.*

Et quatenus † adhuc essent dubia, & altiorem indaginem requirerent,
19 non videntur posse retardare executionem obligationis cameralis, Cassad. *decis. vnic. n. 2. de mun. petit.* Seraph. *dec. 1455. n. 2.* Rota *dec. 234. in*
20 *fin. coram* Sanctissimo. In † qua continetur stipulatio pro omnibus quorum interest, Rota *dec. 97. n. 2. & dec. 99. n. 7. post tract. de camer. oblig.*

Ad alia leuiora fuit responsum per informantes.

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Vbaldo, Romana canonum Lunæ 4. Decembris 1623.

SVMMARIA.

1 *Hæres grauatus facit suos fructus perceptos pendente fideicommisso.*
Lim. 1 *in fructibus merè ciuilibus debitis ex contractu defuncti* n. 3. & 7.
Etiam nulla existente mora hæredis, n. 10.
Etiam si hæres fuisset diligentissimus in curanda exactione, n. 11.
2 Lim. *aliis modis remissiuè.*
4 *Fideicommissum debet restitui provt res est tempore restitutionis.*
5 *Fructus merè ciuiles sunt, qui proueniunt ex re non producente fructus.*
6 *Pensiones domorum sunt fructus merè ciuiles.*
8 *Fructus pendentes augent hæreditatem restitutioni obnoxiam.*
9 *§. Sed & in huiusmodi, l. postulante. ff. ad Trebell. Intellectus.*

DECISIO CCCCLVIII.

DOmini responderunt pro parte informante videlicet canones spectare ad Dominum Soderinum domus de qua agitur ab anno 1561. quo probatur factam fuisse vltimam solutionem. Idque non solum quoad partem dimidiam ei debitam tanquam hæredi patris sui, qui fuit ab Anna pro dimidia parte institutus hæres, quod carebat omni difficultate, vt allegatis in decisione in causa facta die 24. Iunij præteriti sed etiam quoad alteram dimiam illi obuenientem ex fideicommisso ab eadem Anna relicto, & in eius fauorem purificato per obitum Petri Thomæ sine liberis defuncti, super qua parte fuit excitata difficultas in dicta decisione, & nunc vnanimi [illegible] minorũ consensu pro Soderino informante resolutum.

Licet enim regula firmata in decisione vera sit, quod hæres grauatus, per fideicommissum fructus coperpendente facit suos nec tenetur fideicommissario restituere, *l. in fideicommissariam in princ. & ibi* Doctores *ad* Trebell. *cum aliis in decisione allegatis quibus adde* Cuiac. *in l. 3. §. nonnunquam in princ. ff. de vsur.* Et proinde pertineant ad hæredes grauati si post eius mortem fideicommissum fuit purificatum.

Tamen † hæc regula fallit in multis casibus, de quibus per Doct. *in d. l. in fideicommissariam vbi pro ceteris* Rip. *n. 4. & seqq.* Angel. *cons. 331. n. 1. & seqq.* & Cur. *in d. §. nonnunquam, vers. Caterum*, vsque ad finem vbi ponit sex exceptiones, seu, vt ipse vocat, præscriptiones, & tamen, quod mirum est, non posuit istam de qua mox videlicet † si agatur de fructibus merè ciuilibus inexactis per hæredem grauatum, & si debeantur ex contractu inito cum defuncto *per text. l. postulante §. sed & in huiusmodi. ff. ad* Treb. *cui similis est in l. decima §. si post tempus eo. tit.* Et ratio est † quia in fideicommissi restitutione venit hæreditas provt est de illo tempore restitutionis; sed in hæreditate sunt illi fructus non exacti, seu potius eorum obligatio vel exactio ad eos consequendos, *vt sentiunt præfata iura, & ibidem* Bar. Ang. Cast. Alex. Rip. *in d. l. in fideicommissariam, n. 23. in decisione citati*, qui adduntur Oldr. *cons. 241. n. in fin.* Ang. *d. cons. 331. vers. sexto fallit* Mandell. *cons. 79. n. 1. & latius cons. 275. n. 1. 2. & 9.* Franc. *dec. [illegible] n. 4. & seqq.* vbi optimè declarat, & dicit secundum hanc sententiam iudicasse consilium Neapolitanum licet ab initio, sibi persuaderi non posset, & non mirum cùm ipse *I. C. in d. §. Sed, & in huiusmodi* dubitauerit seguendo ad partes, & exquirendo consilium ab Amico an in tali quæstione rectè respondisset; *vnde notare ibi* Ang. & Imol. *& post eos* Franc. *d. dec. 13. n. 8. in fin. quod I. C.* non reputat, se scientem, & demum huius sententiæ alios etiam citat, & sequitur, Peregr. *de fideic. art. 49. n. 66. & præter eos addi potest* Bero. *cons. 133. n. 7. & n. 1 S. lib. 2.*

Quod autem simus in fructibus, seu præstationibus merè ciuilibus non videtur posse dubitari cum † tractetur de canonibus domus emphyteuticæ & sic rei non producentis vniuersaliter fructus *iuxta* Bart. *in l. & ex diuers. parum post princ. ff. de rei vend. per tex. in l. si nauis eo. t.* † ibi inter alia exempla accessionum, seu fructuum ciuilium ponit pensiones domorum, & *idem* Bart. *in l. fin. §. fin. ff. de iur. fisc.* Quam declarationem tanquam veram non est qui redarguat, vt testatur, & sequitur, Minad. *d. cons. 175. n. 4. & 5.* Bald. *in l. si traditio. 12. q. num. 20. Cod. de act. empt.* Alex. *cons. 181. num. 9. lib. 2.* Vnde cùm isti † canones de quibus agitur proueniant ex contractu defuncti nempe Annæ, ad cuius fauorem fuerant stipulati in cessione domus facta à Victoria Vitella Equiti Perbenedicto, & sint fructus, & obuentiones merè ciuiles, vt dictum est & nunquam fuerint exactæ nec ab Anna, nec ab hæredibus grauati per fideicommissum, sequitur vt pertineant ad fideicommissariam ex præfatis, & quia habentur vti fructus pendentes, quamuis fuerint maturi donec actualiter nõ fuerint exacti. † & ideo augẽt

hæredi

hæreditatem restitutioni obnoxia *vt per* Bero. *d. cons.* 122. *num.* 9. *lib.* 2. *& sequitur* Surd. *cons.* 84. *num.* 4. *vers. ita ergo, lib.* 1.

Non obstat quod hi canones non videantur prouenire ex contractu Annæ fideicommittentis cùm exigantur in vim contractus olim gesti à Cardinale Soderino, qui hanc domum, & alias dedit in dotem Annæ. Quia vltra responsionem supra allegatam, quod debeantur ex stipulatione pro Anna à notario facta in instrumento cessionis dicebatur, ferunt † *text. in d.* §. *sed, & in huiusmodi*, & Doctor. ibi quàdo volunt ad hunc effectum requiri quod fructus deheantur ex contractu defuncti hoc dicere ad differentiam vt non prouenìãt ex contractu & prouisione hæredis, grauati quia tunc censentur venire ex industria ipsius hæredis, quem non præsumitur, nec æquum est fecisse prouisionem ad vtilitatem fideicommissarij, & tanquam eius procuratorem, vt eleganter considerat ille text. in fine.

Non obstat, quod debitor istorum fructuum ciuilium esset obligatus in forma cameræ, & sub iuramẽto vnde non videatur fuisse in mora hæres grauatus exigendi istos fructus, & sic videatur sibi imputandum quominus transmittat istos fructus ad proprium hæredem. Quia † ad istum effectum non spectatur mora hæredis grauati nisi in restituendo fideicommissum, *vt ex text. in d. l. in fideicommissar. in princ. & ibi* Doct. *d. l. postulante*, § *sed & in huiusmodi*, vbi textus sæpè facit mentionẽ de tali mora, *in l. ita tamen*, §. 1. *ff. ad Trebell.* Cuiac. *in d. l.* 3. §. *nonnunquam, in* 3. *limit. ff. de vsur.* Sed solum considerabatur, quod fructus sint inexacti per hæredem, & veniant ex contractu defuncti, vt dictum est. Etiam † si alias hæres fuisset diligentissimus incuranda exactione, & constituendo debitorem in mora, vt quia citauerit in iudicio, & fecerit condemnare debitorem, *vt per* Franc. *d. decis.* 13. *n.* 7. quo casu indubitata est mora debitoris, cum non facile euenire possit, vt mora non præcedente perueniatur ad iudicem, *vt dicit text. in d. l.* 3. *in princ. ff. de vsur.*

Et ita fuit decisum.

R. P. D. Marcomontio, Romana census, Lunæ 2. *Maij* 1622.

SVMMARIA.

1 *Quasi possessio exigendi censum probatur ex quietantijs.*
2 *Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in summarissimo possessorio.*
3 *Accollans in se censum, si velit illum redimere tenetur intimare domino censui dictam accollationem exhibendo instrumentum.*

DECISIO CCCCLIX.

HAc tertia huius causæ positione vtraque parte informante, & articulo multum discusso dictum est omnino esse standum in decisis.

Nam † quasi possessio exigẽdi fructus hodie probata est per exhibitionẽ ipsarummet Palonij quietanciarũ, quæ aduersus ipsum in alio iudicio porrectæ fuerunt, & sic quo ad hoc nulla prorsus remanet difficultas.

Quo verò ad allegatam census extinctionem licet ea, † vt saltem turbida, & altiorem requirens indaginẽ non esset in hoc iudicio summarissimo admittenda præcipuè cum iam sit sublata per decisiones in negotio principali factas coram R. P. D. Manzanedo, tamen vt in hoc quoque aliqua ex parte satisfieret informãtibus pro Dominis Biscijs. Dñi ex multis rationibus doctè, & copiosè in dictis D. Manzanedi decisionibus deductis, vnam potissimum allegarunt, quæ videtur potentissima ad exclusionem dictæ assertæ extinctionis. Ea verò ratio est, quod depositum non fuerit factum nomine D. Flaminij de Anguillaria, nec pro eo, sed pro Dominis de Biscijs nomine proprio cum quibus nullum cum Palonio intercedebat negotium & proinde non tenebatur Palonius illos agnoscere in debitores, & multò minus tenebatur suspicari, vel etiã si id asseruissent illis cedere quod essent procuratores D. Flaminij, & sic non potuerunt ex simplici citatione constituere ipsum in mora ad effectum, vt depositum illi præiudicaret, † nisi docto prius in actis, quod erant emptores Castri cum accollatione huius census per ipsos facta, & nisi intimata eadem accollatione Palonio, & exhibito instrumento, in quo hæc omnia continebatur. Bart. *in l. quod te, n.* 15. *vers. & per hæc docui. ff. si cert. pet. ibique* Rip. *n.* 55. *& seqq. &* Ias. *n.* 35. *Idem* Bart. *in l. non solum* §. *morte num.* 47 *ff. de non oper. nunc.* Dec. *cons.* 98. *n.* 8. Boër. *decis.* 10. *n.* 1. *&* 2. Surd. *decis.* 240. *num.* 15. *& decis.* 179. *num.* 4. Magon. *dec. Florent.* 103. *num.* 6.

Illustrissimo Domino Cardinale Sacrato Romana liberationis à fideiussione Lunæ 9. *Decembris* 1619.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor census potest petere liberationem à solutione fructuum census.*
Non tamen potest petere liberationem quoad sortem, num. 6.
Contrarium in hoc vltimo resoluit Rota num. 7.
2 *Obligatio soluendi fructus census est pura, sed differtur exactio illorum.*
3 *Fideiussor in obligatione conditionali non potest petere liberationem ante impletam conditionem.*
4 *Fideiussor non potest plus obligari, quam principalis.*
5 *Fideiussor, qui nunquam fuit in obligatione non potest petere liberationem.*
8 *Iuris ignorantia non præsumitur.*

DECISIO CCCCLX.

REsolutum fuit sententiam ad fauorem Domini Caroli latam esse confirmandam quo ad liberationem à solutione fructuum census, quo verò ad sortem reseruatum fuit ad aliam positionem.

Et quo ad fructus census, † pro quorum prouisione ipse D. Carolus se obligauit vti principalis, principaliter, & in solidum visum fuit intrare de plano statutum Vrbis *cap.* 94. *&* 157. *lib.* 1. Vbi ille, qui se obligauit pro alio etiam si diu non steterit in obligatione potest petere liberationem. 1

Et dictum fuit non obstare, quod respectu fructuum decurrendorum nondũ venerit dies solutionis. † Quia non ex hoc cessat esse obligatio, sed solum dilata est exactio. Gloss. *in l. cum qui Calendis*, §. *quoties, vers. debeatur, ff. de verb. oblig. eadem* Gloss. *in l. cedere diem in verb. nondum venit ff. de verb. sign.* & fuit in illis terminis responsum *in causa Romana, seu Bononiensi census,* 7. *May* 1601. *coram* bon. mem. Corduba, *& in eadem* coram Reuerendissimo Arrebatensi. 2

Sicque quo ad istos fructus non applicatur. Alex. *in l. facere posse, n.* 1. *vers. tamen fallit ff. solut. matr.* cum aliis infra allegandis, dicens † fideiussorem obligatum 3

obligatione conditionali non posse petere liberationem ante impletam conditionem, quia respectiuè obligatio D. Caroli non fuit conditionalis, sed pura.

Quo verò ad sortem principalem difficultatem faciebat aliquibus ex Dominis, quod census respectu venditoris est perpetuus, ideóque venditor non debet per fideiussorem posse cogi ad illum extinguendum. Item quia illa opinio, quod fideiussor, qui diu steterit in obligatione possit petere liberationem fundatur in eo, quod fideiussor non videtur cogitasse ab initio de permanendo diu, ne dum perpetuo in obligatione, vt ex infra allegandis, quæ ratio cessat in fideiussore census, qui sicut sciebat contractum cui accessit esse perpetuum, ita videtur ab initio cogitasse se non solum diu, sed perpetuò permansurum in obligatione.

Item, & tertiò, quia fideiussor census quoad sortem nunquam potest dici fuisse in obligatione, quod patet, quia certum est, quod venditor census nunquã est in obligatione restituendi sortem, ergò nec fideiussor, † cùm non possit in plus obligari, principalis, *vt not. in l. græca, §. illud, vbi* Glos. *in verb. illud, ff. de fideiuss.* Bald. *in l. si vltra, C. eod. tit.* † Cùm igitur fideiussor nunquam fuerit in obligatione, sequitur, quod nec possit petere liberationem à fideiussione, Alex. *in d. l. facere posse, ff. sol. matr. cum alijs per* Mantic. *de tacit. lib. 6. tit. 21. num. 23.*

Et proinde in istis terminis † quod non possit vnquam fideiussor petere se liberari à fideiussione pro sorte census fuerunt allegati plures moderni, nempe Roderiquez super motu proprio Pij V. *de censib. dub. 2. condit. 8.* Roder. *de annu. redit. lib. 2. quæst. 13. n. 18. & 19.* Felician. *de censib. lib. 1. cap. 2. n. 9. in fin.* Ludou. Valasq. *de censib. cap. 97. num. 23.* Marcell. Conuersan. *in addit. ad Intrigliol. de censib. quæst. 6. litera* A, Bened. Bon. *de Censib. art. 68. num. 101.* quorum aliqui dicunt iura municipalia ita esse intelligenda.

In contrarium † allegabantur duæ decisiones Rotales tenentes immo fideiussorem Census etiam pro sorte posse petere liberationem saltem in terminis Statuti Romani, *vt in dicta Romana seu Bononiensi coram* Corduba, *& in eadem 26. Decembris 1602. coram* bon. mem. Attrebatensi.

Ad primum ex aduerso obiectum respondebatur non esse inconueniens quod census respectu emptoris sit perpetuus, & respectu fideiussoris sit temporalis, cùm respectu fideiussoris, qui nihil mutuauit non cadat suspicio vsuræ palliatæ sicut in emptore statuti, quod non obligat præcisè ad liberandum fideiussorem, sed alternatiuè vel ad dandum fideiussorem de conseruando illum indemnem.

Ad secundum obiectum respondebatur, quod si de iure, vel ex statuto fideiussor non obstante perpetuitate census respectu emptoris habet remedium erga venditorem, vt proximè dictum est talis fideiussor præsumitur quando se obligauit cogitasse de hoc remedio, † quia nemo præsumitur ignorare ius Bart. *in l. sed & si lege, §. scire, n. 3. ff. de petit. hared.*

Ad tertium fuit dictum stante obligatione quod census sit bonus, & exigibilis posse attentari quod ex nunc oriatur obligatio fideiussoris etiam circa sortem. Verum vlterius dicebatur in terminis iuris communis ideò requiri quod fideiussor fuerit in obligatione, quia alias non posset dici diu steriisse in obligatione, *& ita arguit* Mantic. *vbi supra.* Et in terminis statuti dicebat istud argumentum, quia statutum non exigit, quod fideiussor diu steterit in obligatione, sed immo illi succurrit etiam si diu non steterit in obligatione.

Et hæc fuerunt facta per discursum.

Illustriß. Cardinale Cauallerio, Romana liberationis à fideiussione, Lunæ 5. Decemb. 1622.

SVMMARIA.

1 *Fideiussor euictionis non potest agere ad liberationem ante euictionem secutam.*

2 *Cencius de censibus part. 2. cap. 3. quæst. 3. art. 4. n. 8. recenseter, & probatur.*

3 *Fideiussor euictionis non potest dici diu stetisse in obligatione antequam sequatur euictio.*

DECISIO CCCCLXI.

POst resolutionem factam die 9. Decembris 1619. coram Illustrissimo Domino meo Cardinale Sacrato, quod D. Marchio Lantes teneretur liberare D. Carolum Gabriellium à fideiussione per ipsum facta pro fructibus census. Proposui dubium reseruatum de data. An D. Marchio teneretur liberare D. Carolum quo ad sortem & alia contenta in instrumento.

Et cùm in fideiussione facta occasione census plures contineantur obligationes, nempè de euictione fundi, quod fundus sit capax, & liber ab omni onere, & de fructibus census soluendis; & census extinguendo Domini responderunt Marchionem de euictione non teneri liberare D. Carolum reseruando, vt de aliis videatur.

Ratio verò resolutionis fuit, † quia fideiussor de euictione ante secutam euictionem non potest dici diu stetisse in obligatione vt possit cogere principalem ad sui liberationem. Bart. *in l. facere posse, num. 3.* Bald. *num. 2.* Alexand. *num. 1. & seq. ff. solut. matrim.* Sund. *conf. 367. num. 9. lib. 3.* cum pluribus allegatis *in Bononiensi coram* Reuerendissimo Domino meo Decano, *relata per* Modern. Perusin. *de censib. dec. 194. num. 2. vbi de communi.*

Et ita intelligenda videbatur decisio *in alia Bononiensi census coram* bon. mem. Corduba, *quæ est decis. 195. sub num. 8. Et in eadem coram* Reuerendissimo Attrebatense, *quæ est decis. 201. num. 7. in eod. tract. de censib.* dum ibi responsum fuit principalem teneri liberare fideiussorem à solutione census quæ est pura, & continua, licet non possit peti liberatio, quo ad fideiussionem de euictione, quæ est conditionalis † vt latè probat. Modern. Perusin. *d. tract. de censib. part. 2. capit. 3. quæst. 3. artic. 4. numer. 8. & seqq.* & plures Rotæ decisiones allegat, & secundum illas distinguit plures obligationes, quæ in fideiussore pro censu intercueniunt.

Nec visum fuit obstare statutum Vrbis, *lib. 1. cap. 94. & 157.* vbi cauetur fideiussorem etiam si diu in obligatione non steterit posse petere liberationem. Nam consideratum fuit † in promissione de futura euictione antequam illa secuta sit non posse dici fideiussorem stetisse in obligatione, propterea posse petere liberationem antequam verè sit obligatus. Bald. *in d. l. facere posse, num. 2.* Bart. *num. 2. & bene* Gayll. *obseruat. 29. num. 6. vers. hac Fallentia, lib. 2.*

Nec etiam visa est posse approbari decisio *in Imolensi census* coram me, *quæ est 200. eod. tract. de censibus* vbi dicitur quod fideiussor in illo casu debuisset petere se liberari. Quia illud procedit ex eo, quod iam erat detectum fundum esse suppositum fideicommisso, & venerat casus, & erat purificata promissio, quod fundus esset liber, & ideò potuit peti liberatio à fideiussore.

Et ita decisum.

R. P. D.

R. P. D. Manzanedo, Senogallien. Saluiani interdicti, Veneris 20. Iunij 1625.

SVMMARIA

1 *Manutentio debetur possessori.*
2 *Iudex non procedens rite, & rectè non priuat quem sua possessione.*
3 *Iudex concedens immissionem ex Saluiano ad effectum deponendi fructus pro extinguendo censu grauat.*
4 *Fideiussoris indemnitati consulitur vel per alium fideiussorem, vel per liberationem à molestijs.*
5 *Fideiussor indemnitatis non potest agere antequam soluat.*
6 *Potest tamen vrgere debitorem principalem, vt soluat creditori.*
7 *Fideiussor indemnitatis antequam soluat nõ est creditor pecuniæ, sed liberationis, & conseruationis idẽnitatis.*

DECISIO CCCCLXII.

DE anno 1595. Sertorius Amatus imposuit vnum annuum perpetuum censum scutorum sexaginta quatuor super quibusdam eius bonis, & illum vendidit Ricciardo Benamaro, & Hectori Berando pro pretio scutorum octingentorum sub fideiussione Petri Aloysij, & Dominici Sandriani, quos idem Sertorius se obligauit in forma cameræ liberare, ac idemnes conseruare, vel latissimè in instrumento dicti census. Quod datur in Summ. Sandriani. num. 1. Sertorio defuncto Lucas Sandrianus tanquam hæres dictorum fideiussorum intentauit iudicium Saluiani coram A. C. contra D. Leandrum filiam Sertorij possidentem ratione suæ dotis bona de quibus agitur, & obtinuit in illorum possessionem immitti retinendam donec, & quousque ex fructibus eorundem bonorum essent depositata penes montem Pietatis scuta octingenta pro extinctione sortis dicti census, vt supra impositi. Necnon donec fuerint soluti fructus dicti annui census vsque ad integram illorum solutionem, vt in copia sententiæ, quæ datur *in sum. D. Leandræ, num. 2.*

A qua sententia cùm pro parte Francisci, & Leandræ coniugum fuisset appellatum, & obtentum in signatura causam appellationis in Rota mihi committi cum facultate manutenendi quem de iure. Dubitaui hodie cuinam istorum esset dandum mandatum de manutenendo, & Domini vtraque parte informante
1 resoluerunt † illud esse dandum D. Leandræ de cuius possessione constat ex propria confessione partis aduersæ, quæ dum egit remedio vtilis Saluiani pro obtinenda immissione facta fuit sine dubio Leandri possidere, & per consequens illi videtur debita manutentio Menoch. *de retin. rem. 3. n. 596.* Rota *dec. 802. n. 1. par. 1. diuers. & dec. 661. n. 2. p. 1. & Romana Vineæ 10. Decembris 1621.* coram me.

Non obstat possessio capta per Lucam vigore supradictæ sententiæ A. C. quia quicquid sit vbi iudex
2 rite, & rectè procedit, † cùm in hoc casu nulliter, & iniustè processerit prout apparebit ex infra dicendis, non priuauit Leandrum sua possessione Alex. *in l. qui vniuersas, n. 5. ff. de acq. possess.* Cornel. *cons. 193. n. 4. lib. 3.* Rota *dec. 645. n. 6. & decis. 802. num. 7. vers. quia pro responsione part. 1. diuers. & dec. 561. n. 2. in fin. & n. seq. part. 1. recentior.*

Iniustitia autem dictæ sententiæ, omissis nullitatibus pluribus in facto enarratis visa fuit Dominis clara,
3 tum ex eo, † quod in illa datur immissio Sandriano in possessionem bonorum de quibus agitur, ad effectum deponẽdi fructus illorum pro extinctione sortis principalis census, qui cum sit de sui natura perpetuus iuxta constitutionem *S. mem. Pij V.* nullatenus id fieri poterat, cùm non deficerent † alij modi à iure traditi 4
ad prouidendum indemnitati fideiussorum nempè per donationem alterius fideiussoris, vel per liberationem à molestijs, *vt not.* Bald. *in l. 2. num. 7. C. de sentent. sin. cert. quantit. & in l. fin. §. cum antiquitas, sub num. 10. vers. in contrarium, C. de vsur. rei indic. & fuit dictum in Imolen. census coram* Reuerendissimo Domino meo Cauallerio, *quæ est decis. 200. post tract. de censibus* Modern. Perusin. tum etiam † quia fideiussor siue il- 5
lius hæres egit pro relenatione indemnitatis, & obtinuit immitti antequam ipse soluerit, quod pariter de iure non erat ei permissum, *iuxta text. expressum in l. si pro ea C. mand.* nam fideiussor † bene potest, & de- 6
bet vrgere debitorem principalem ad soluendum creditori, sed non valet agere ante solutionem quia 7
non † dicitur creditor pecuniæ sed liberationis, seu conseruationis indemnitatis ad tradita per Bald. *in d. l. si pro ea, num. 10. C. mand.*

Et ita resolutum fuit.

R. P. D. Merlino, Romana census vitalitij Veneris 22. Maij 1626.

SVMMARIA.

1 *Pupillus, & Ecclesia si velint contractum rescindere ex eo, quod interuenerint solemnitates tenentur pretium restituere.*
2 Ampl. *quo ad Ecclesiam si deficiat beneplacitum apostolicum.*
Maximè si contrahens cum illa fuit in bona fide. n. 6.
Declar. vt ista restitutio fiat tanquam de accepto absque causa, num. 3.
Intellige si pupillus, vel Ecclesia sint effecti locupletiores, num. 10.
4 *Census vitalitius an venditori sit vtilis attenditur ætas emptoris.*
5 *Nullitas contractus cum Ecclesia celebrati ab ipsa sola apponi potest, non ab illo qui cum ea contraxit.*
7 Habuit, & recepit, *&c. importãt veram numerationẽ.*
8 *Dominium pecuniæ transfertur ex numeratione.*
9 *Depositum perit damno deponentis.*
11 *Minorem, vel Ecclesiam esse effectam locupletiorem probare debet is qui cum ea contraxit.*
12 *Locupletatio vt probetur est probandum pecuniam esse versam in vtilitatem recipientis.*
13 *Intellige si contractus fiat ex causa necessaria, secus si ex voluntaria.*
14 *Locupletior an sit factus ex contractu, spectatur illius initium non quia postea secutum fuerit, &* n. 15.
16 *Locupletior quis dicitur factus, licet locupletatio non duret.*

DECISIO CCCCLXIII.

PRocurator generalis R. R. Patrum Heremitarum Camaldulensium de Ætruria imposuit super bonis monasterij annuum censum vitalitium scutorum ducentorum viginti, & illum vendidit Alexandro eius vita durante pretio scutorum duorum millium quod fuit actualiter solutum, & depositatum sub credito eorundem Camaldulensium penes Ticcios campsores, apud quos ipsi consueuerant eorum pecunias custodire, pacto adiecto quod dictum pretium non amoueretur nisi secuta ratificatione solemni Patrũ Heremitarum, & obtento beneplacito apostolico expensis, & industria eorundem, sed tamen quod interim soluerentur censuales præstationes Alexandro,

prout solutæ fuerunt tribus successiuè terminis, & Hæremitæ solemniter ratificarunt huiusmodi contractum, quamuis dictus Procurator Generalis hucusque neglexerit expeditionem beneplaciti apostolici. Vnde cùm postea Ticcij decoxerint, & Heremitæ declarauerint se amplius non consentire præfato censui, nec teneri ad illius obligationem eo quod beneplacito apostolico adhuc munitus non fuerit. Dubitaui. An ipsi Heremitæ tenerentur ad restitutionem dictorum scutorum duorum millium.

In quo dubio Dñi affirmatiuè responderunt & moti
1 sũt quia iuris est regula, & æquitatis plenissima † quod pupillus, siue Ecclesia, quatenus velint à contractu inito resilire ex quo solemnitates necessariæ non fuerint abhibitæ teneantur restituere pretium, & quicquid ex dicto contractu ad eos peruenit, Doctor. *in l. non solum, in l. vtere, in l. si prædium, in l. prædiorum, C. de præd. minor. in l. si à te, C. de pact. int. empt. & vendit. & Canonista in cap. si quis præsbyterorum, de reb. Eccles. non alien. & in cap. ad audientiam. eo. tit.* Bald. *in l. fin. C. de vsucap. pro empt. & in his terminis post* Euerard. & Si-
2 moncell. Menoch. *cons.* 888. *n.* 3. & 4. Et † in specie quod beneplacitum apostolicum non fuerit obtentũ teneatur ad restitutionem sortis, seu pretij accepti resoluit Rota *in Romana censuũ de Romulis* 18. *Iun.* 1599. *coram* bon. mem. Penia, *quæ dec. est impressa post* Modern. Perusin. *de censib. dec.* 287. *& confirmata* 23. *Iunij* 1600. *coram* Illustris. Cardin. Mellino, *& est dec.* 29. *post dictum tractatum, & in alijs causis, & nuper in Trenerensi spolij,* 5. *Decembris* 1622. *coram* R. P. D. Nauarro.

3 Nec † refert ad effectum vt Ecclesia cogatur restituere acceptum an contractus fuerit quidem validus, sed rescindendus, vel an sit nullus, & hoc etiam postremo casu Alex. posset ex condictione sine causa repetere pretium tanquam sine causa datum, *l.* 1. *in fin. l. nihil. ff. de cond. sin. caus. l. eleganter, §. si quis post. ff. de condict. indebit. & admittit,* Natta *cons.* 631. *n.* 7. *in fin. & euidentius* Menoch. *cons.* 644. *n.* 3. *&* 14. Quæ conclusio eo certior visa est in casu præsenti, tum quia attentis
4 terminis, *l. hereditatum, ff. ad l. Falcid.* † & senili ætate Alexandri in cuius vita erat constitutus census fuit Ecclesiæ vtilis, & lucrosus hic contractus, & erat in
5 statu implicito validitatis, † quamdiu non obiiceretur nullitas ab Ecclesia, quæ nec ab Alexandro poterat opponi Put. *dec.* 310. *lib.* 1. Menoch. *cons.* 655. *n.* 4. Rota *dec.* 133. *n.* 12. *part.* 2. *diuers.* Card. Seraph. *dec.* 156. *n.* 2. *& obseruauit* Rota *in dicta Romana fructuum coram*
6 Illustrissimo Mellino, tum † etiam quia Alexander fuit in bona fide, nec ei aliqua culpa, vel dolus adscribi potest, is enim soluit pretium, statim passus est quod curreret periculum vitæ, & spes lucri, & ipsi Patres Heremitæ assumpserunt in se onus expediendi beneplacitum apostolicum, vnde tanto magis, cùm dicti Heremitæ velint recedere à contractu, dictum pretiũ restituere teneantur, *ad l. fin. C. comm. de leg. vbi* Bald. Salic. *&* Ias. Surd. *consilio* 183. *n.* 46. & nullitas per eos deducta non prouenit ex eo quod falsa causa fuerit expressa, sed ex defectu solemnitatum, nempè beneplaciti apostolici, quod tamen ab ipsis Heremitis erat expediendum, & sic eò magis ius, & æquitas suadent vt ab eisdem Heremitis pretium acceptum restituatur, *iuxta not. post* Bald. & Felin. *à* Surd. *d. cons.* 183. *n.* 47.

Nec Heremitis suffragatur, quod hoc pretium modo non exter, sed deperditum fuerit ob decoctionẽ Ticciorum depositariorum, quia cùm pecuniæ fuerint numeratæ Procuratori generali, & actualiter solutæ, vt
7 constat ex instrumento, ibi in mei, & testium præsentia in prompta, & numerata pecunia, ac in tot restonibus habuit, ac recepit, & ad se traxit, quæ verba notarij tanquam super gestis de præsenti coram se probant veram, & realem solutionem pecuniarum, Bart. *in l. si-*

pulatus, §. Grisogonus, n. 3. *ff. de verb. obligat. & in l. post dotem, n.* 21. *ff. solut. matr.* Rota *coram* Reuerendissimo D. meo Decano, *dec.* 286. *n.* 3. *& in Bergomensi pensionis* 21. *Aprilis anni præteriti coram eadem.* Et ita † dominium illarum pecuniarum fuerit translatum in Heremitas, qui mediante persona eorum procuratoris ad *l.* traxerunt, & Domini effecti sint, *l. si alieni nummi, ff. de solut.* Bart. Ang. *& alijs in l. singularia, ff. si cert. pet.* Surd. *cons.* 4. *n.* 10. Ex his propterea sequitur † casum decoctionis spectare ad eosdem Heremitas tanquam dominos, & illorum periculo, & damno dictas pecunias periisse, *l.* 1. *&* 2. *C. de peric. & com. rei vend. §. sed & si post. Instit. de empt. & vend.* Surd. *cons.* 22. *num.* 31. Bec. *cons.* 105. *n.* 19. Menoch. *cons.* 26. *per tot.* & sete in fin. terminis quando pecunia Ecclesia perit ob decoctionem depositarij quod hæc iactura spectet ad Ecclesiam Beto. *cons.* 32. *num.* 15. *lib.* 1. *& sequitur* Menoch. *cons.* 114. *num.* 29.

Nec obstat quod pecuniæ fuerint depositatæ cum conditionibus nempè ratificationis faciendę, & beneplaciti apostolici expediendi, & sic pendente earum purificatione non videtur pecuniarum liberè translatũ dominium in Heremitas, *iuxta dec.* 652. *part.* 1. *diuers.* Quoniam vltra quod tempore decoctionis iam emanauerit ratificatio, & beneplacitum apostolicum erat expediendum opera, & impensis eorundem Heremitarum, dictæ conditiones non suspendebant translationem dominij pecuniarum, sed tantum eorum exercitium, & visum, videlicet quod non possent amoueri.

Quod & bene deprehenditur, quia interim etiam pendentibus dictis conditionibus erant soluendæ immo & fuerunt solutæ censuales præstationes, & currebat periculum vitæ Alexandri in fauorem Heremitarum, quod fieri non potuisset si sortis principalis dominium non fuisset abdicatum ab Alexandro, & translatum in Heremitas, & illud depositum fuit loco cautionis tantum pro securitate Alexandri circa ratificationem, & beneplacitum, & proinde non applicatur. *dicta decis.* 652. quia ibi non constabat de translatione dominij, prout hic vbi Procurator trahendo ad se pecunias recepit, & depositum fuit factum ad creditum Heremitarium, & apud ipsum depositarium, & postea etiam nonnullæ partitæ solutæ fuerant diuersis creditoribus Heremitarum.

Neque etiam obstare vltim fuit, quod earenus pupillus, & Ecclesia teneantur ad restitutionem pretij, & acceptorum ex contractu quem impugnant, † quatenus constat ipsos inde factos esse locupletiores, *l. si fundus, §. fin. ff. de reb. eor. &* Doct. *omnes in l. vtere. in l. prædium, in l. prædiorum, C. de præd. min.* Rim. Iun. *cons.* 5. *n.* 76. Odd. *de restit. in integ. part.* 1. *quæst.* 47. *art.* 4. *n.* 20. *& in terminis Ecclesiæ,* Rota *in Romana nullitatis contractus* 28. *Iunij* 1614. *coram* R. P. D. meo Buratto.

Nec † ipsius Ecclesiæ, siue minoris sunt partes in probando quod non sint facti locupletiores, sed onus incumbit contrahenti cum Ecclesia seu minori.

Nec ex eo quod probetur pecuniam traditam Ecclesiæ inde sequitur probatio locupletationis quia potuit dissipari, sed † ab his contrahentibus cum Ecclesia, vel minorem iustificandum est in aliquam vtilitatem Ecclesiæ fuisse versas, & erogatas pecunias, *l. prædiorum. C. de reb. minor.* ibi pecuniæ quam in facultates suas erogatam esse constiterit, & ibi, & in aliis iuribus relatis tradunt scribentes, & Couar. *var. resolut. lib.* 2. *cap.* 17. *n.* 3. Odd. *d. q.* 47. *n.* 22. *& seqq.* Rimin. *d. cons.* 5. *n.* 77. *&* 78. *egregiè* D. Facchin. *controuer. iur. lib.* 2. *c.* 46. Rota *in d. Romana nullitatis coram* R. P. D. meo Buratto.

Quoniam vltra quod Rota consueuerit in hoc articulo distinguere. † An contractus Ecclesiæ, & minoris processerit ex causa necessaria, videlicet pro soluendo ære alieno, vel ex causa voluntaria propter eorum

rum aliquam vtilitatem ita vt primo casu probanda sit versio, & qui contrahit cum minore, & Ecclesia sollicitus esse debeat quod pretium ab eo solutum in illam causam necessariam erogetur, secundo verò casu non est opus iustificate versionem, *ita post* Inn. *in c. 1. n. 2. de depositis*, quem communiter sequuntur Canonistæ vt testatur Dec. *cons. 330. num. 1. & 3. distinguit* Rota *coram* bon. mem. Cardin. Bubalo, *quæ est 25. post* Modern. de Saluian. *& in illis coram* bon. mem. Penia & Illustrissimo Cardinale Mellino *superius allegatis quæ loquuntur in his terminis, & sunt impressæ apud eosdem* Modern. de Saluian. *nempe 29. & 287. & explicant etiam* Modern. Roman. *discept. Forens. cap. 45. n. 35. & seqq.* Visum fuit Dominis constare de versione, quia per impositionem illius census vitalicij fuerunt soluta scuta duo millia, quæ deinde erogata fuerunt in vtilitatem Heremitarum eo quod statim iis pecuniis acquisiuerunt creditum pro eadem summa à Tiecios depositariis, qui tunc temporis idonei habebantur in Vrbe, & in eorundem Heremitarum fauorem illico curtebat periculum vitæ Alexandri, ita vt si tunc obiisset ipsi lucrari fuissent dictas pecunias & quamuis Ticcij postea foro cesserint, hoc tamen non tollit quin à principio Heremitæ locupletiores facti fuerint
14 † quod sufficit, nec est opus quod locupletatio durauerit, alioquin etiam si illa scuta duo millia in emptionem agri, vel domus erogata fuissent, quo casu versio & vtilitas Ecclesiæ, siue minoris foret indubitabilis, & ille anget postea casinate periisset, vel domus incendio corruisset eadem ratione Heremitæ non tenerentur ad restitutionem pretij quod est absur-
15 dum, in † hac enim materia attenditur vtilitas Ecclesiæ de tempore contractus non autem quid postea contingat siue in detrimentum, siue in vtilitatem Ecclesiæ, *c. ad aures, & ibi* Gloss. *in verb. nisi forte tunc, de reb. Eccles. non alien.* Calder. *cons. de ver. permut.* Bero. *in d. cons. 32. n. 10. lib. 1.* Surd. *cons. 249. n. 23.* Bal. *cons. 334. in fin. lib. 1.* Rota *coram* Cardin. Seraph. *d. dec. 366. n. 3. & in diuers. p. 2. dec. 18.*

Et cùm non possit dubitari de auctoritate Procuratoris generalis, nec ei excessus aliquis obiici postquam ipsi Heremitæ solemniter congregati contra-
16 ctum ratificarunt, consequenter † minus attendi debet quod vtilitas, & locupletatio Ecclesiæ non durauerit ad tradita per Zabarell. *in clem. monasteriorum, num. 27. vers. trigesimo quarto de reb. Eccl. non alien. & melius in quibusdam. n. 13. vers. item secundum extr. de fideiussor. & facium tradita per* Menoch. *cons. 644. num. 17.*

Quæ versio eò magis fuit visa probari, quia ex dictis pecuniis fuit satisfactum nonnullis creditoribus Heremitarum, vt deprehenditur ex libris dictorum Tieciorum.

Et ex his constat non applicari huic casui decisionem illam in Romana nullitatis contractus coram R. P. D. meo Buratto, quia ibi non constabat de versione, nec de bona fide soluentis quorum vtrumque in præsenti casu iustificator ex supradictis.

An autem Hæremitæ teneantur ad fructus census particulari disputatione discutiendum putarunt Domini.

Et ita vtraque parte informante resolutum fuit.

R. P. D. Durano Romana nullitatis obligationis Veneris 10. Ianuarij 1626.

SVMMARIA.

1 *Iuramentum præstitum à minore in contractu celebrato contra formam statuti præsumentis iuramentum esse extortum dolo, non est obligatorium.*
2 *Iuramentum potest à Papa remitti, interpretari, & dispensari.*
3 *Causa finalis statuti probatur ex illius proœmio.*
4 *Statutum tendens ad euitandas fraudes, & deceptiones respicit publicam vtilitatem principaliter.*
5 *Iuramentum non validat contractum nullum ob publicam vtilitatem principaliter.*
Ampl. 1. *vt eo casu contrahens non obligetur etiam in foro conscientiæ quando non est effectus locupletior.* num. 8.
Ampl. 2. *vt taliter contrahens nec ciuiliter, nec naturaliter obligetur.* n. 13. & 18.
Ampl. 3. *etiam in minore contrahente.* n. 16.
6 *Statutum ob identitatem rationis generalis in eo expressè extenditur ad alios casus non expressos.*
7 *Fideiussio est contractus de sui natura læsiuus.*
9 *Statutum aliquid disponens est seruandum etiam in foro conscientiæ, & excusat à peccato.*
10 *Statutum à Papa confirmatum non potest dici vitiosum.*
11 *Argumentum à foro Poli, ad forum fori, & è contra est validum.*
12 *Debitum naturaliter est de necessitate soluendum.*
13 *Minor contrahens contra formam inductam à statuto ob publicam vtilitatem principaliter non obligatur nec ciuiliter nec naturaliter, &* n. 15. & 18.
14 *Conscientia non ligat eos, quos natura non obligat.*
17 *Forma censetur à statuto inducta, quando mandat fieri actum aliter, quam à iure communi disponatur.*
19 *Obligatio antidoralis oritur ex naturæ honestate vt benefacienti benefaciamus.*
20 *Obligatio antidoralis non obligat conscientiam ad peccatum.*
21 *Obligatio antidoralis non oritur ex contractu inito contra formam statuti fundantis se in præsumpto dolo.*
22 *Ætas probatur ex fide Parochi cum insertione partitæ libri baptizatorum.*
23 Ampl. *etiam si sit extracta lite pendente sine partis citatione, si tempore productionis non fit oppositum.*
24 *Scriptura informi potest iudex fidem adhibere parte non opponente cùm possis quandocumque recognosci.*
25 *Periurus comparens in iudicio tenquam reus non debet repelli.*
26 *Minor impugnans contractum à se gestum debet restituere id quod ex dicto contractu accepit.*
27 Limit. *si ex dicta receptione non sit effectus locupletior.*
28 *Versio in vtilitatem recipientis probatur ex sola receptione.*
29 Intellige *si recipiatur ex contractu valido.*
30 *Versio probari debet ab eo, qui cum minore nulliter contraxit.*
31 *Versio probatur probando vel pecunias extare, vel esse erogatas pro vtilitate minoris, licet res emptæ non existat.*
32 *Minori iuranti se esse maiorem non succurritur ope restitutionis in integrum.*
Lim. *si iuramentum præsumatur dolo extortum.* n. 34.
33 *Minor iurans se esse maiorem inuatur beneficio restitutionis proueniente ex defectu solemnitatum à statuto requisitarum.*
35 *Executio sententiæ non impeditur per restitutionem in integrum.*
36 *Restitutio in integrum non conceditur non probata læsione.*
37 *Nullitatis exceptio impedit executionem sententiæ, maximè si appareat ex ventre instrumenti.*

DECISIO CCCCLXIV.

FVit ab A.C. relaxatum mandatum contra Bartholomæum Bonadies pro scutis mille soluendis Alphonso Vidasco vigore instrumenti societatis officij initæ super officio cursoratus Andræe Scalmati, cui dictus Bartholomæus, & Iosephus de Cuppis ambo minores vti fideiussores principaliter, & insolidum accesserunt ad fauorem eiusdem Alphonsi, sed quia fuit appellatum & appellationis causa commissa, R. P. D. meo Merlino cum clausula si quid exequendum Vt ipsi propter infirmitatem domi detento morem gererem dubitaui an dictum mandatum esset exequendum, vel potius reuocandum, & Domini reuocandum esse censuerunt.

Cùm enim societas cum Bartholomæo minore sine præsentia, & consensu duorum ptopinquorum & aliis solemnitatibus per Vrbis statutum requisitis *cap.* 1 151. *lib.* 1. fuerit nulliter contractu † nullum etiam fuit iuramentum in ea appositum, tanquam dolo, & metu extortum vt in fine dicti statuti expressè cauetur, de cuius validitate non potest dubitari cùm sit 2 Pontificis auctoritate confirmatum qui † iuramenta remittere, illáque interpretari ac dispensare potest, *c. quanto & c. petitio. extr. de iureiur. & in puncto* Ludou. Roman. *cons.* 12. *n.* 3.

Quod & si in dicto statuto non fuisset expressum id ipsum causa finalis dictarum solemnitatum suadetur, quia cum tendant ad euitandas captiosas circumuentionum decepciones, quæ contra minores fraudibus obnoxios per versutos, & tenellæ iuuentutis voraces machinari solent, *arg. text. in l. transactionem, cum ibi not. C. de transact.* & habent in procemio dicti 3 statuti, † quo probatur causa finalis, *l. fin. & ibi* Bart. 4 *ff. de heredib. instit.* dubio procul † dictum statutum dicitur respicere principaliter publicam vtilitatem. Bald. *in c.* 1. §. *si quis per triginta, n.* 9. *si de feud. fuer. contrau. int.* Domin. & Agnat. Vasal. Corn. *cons.* 135. *n.* 24. 5 *lib.* 1. † quando autem vt hic contractus ob publicam vtilitatem per legem aut statutum annullantur tunc nihil operatur in illius interpositum iuramentum, Bart. *in l. si quis pro eod. n.* 8. *ff. de fideiuss.* Bald. *cons.* 150. *n.* 24. Bellug. *in specul. princ.* Rubr. 12. §. *quadam*, quam sententiam verissimam, & communem dicit Suar. *in l.* 1. *tit. de las arras, n.* 24. & 25. & in terminis quod contractus minorum, in quibus per statutum certa desideratur solemnitas ad fraudes obuiandas, & sic principaliter ob publicam vtilitatem non validentur per iuramentum tenent, Bart. *in l. omnes populi n.* 25. *ff. de instit. & iur.* Bald. *in auth. sacramenta puberum, n.* 5. *C. si aduers. vendit. & ibi* Paul. *n.* 11. Salic. & Ias. *n.* 84. qui de communi attestantur. Alex. *cons.* 58. *n.* 4. & 8. *lib.* 1. *vbi* Bart. opinionem communem dicit, & in iudicando sequendam, Curt. Sen. *cons.* 43. *n.* 35. Carol. Ruin. *cons.* 51. *n.* 22. & *seqq. lib.* 1. Modern. Rom. *ad d. statut. gl.* 23. *n.* 5. *cum seqq.*

6 Quæ generalis † ratio publicæ vtilitatis nempè euitatio doli, & fraudum ad quam primariò respicit dictum statutum cùm sit fauorabilis non solum annullat pacta de non petendo, donationes, quietationes, & alios contractus in ea expressos, sed etiam omnes alios contractus, per quos minor lædi potest & sic contractum societatis de quo agitur, in quibus eadem militat ratio, Puteus *decis.* 58. *lib.* 1. *in nouiter impressis*, Crescent. *dec.* 3. *de constit.* Rota *decis.* 592. *n.* 1. *par.* 1. *recentiur. & coram* Gregor. XV. *decis.* 164. *num.* 4. *cum relatis ibidem per addent. num.* 11. & *decis.* 6. *in impressis per Modern.* ad dictum statutum, & quia fideiussio 7 † est de sui natura læsiua, cùm fideiubere sit à notorio malè vti substantia sua, vt notant. Ias. *& alij in persona* 1. *ff. de pact.* multò magis fideiussoria obligatio Bartholomæi minoris nulla fuit quam obligatio principalis.

Quæ adeò vrgere dicebantur, vt ob eandem publicæ vtilitatis rationem, † nec Bartholomæus dum 2 locupletior effectus non fuit remanserit in foro conscientiæ ad restitutionem obligatus per id quod egregiè notat. Bald. *in cons.* 285. *vers. nec aliter vol.* 3. vbi † quod quando lex ciuilis aliquid statuit tale statutũ 3 etiam in animæ iudicio est seruandum, & excusat conscientiam à peccato alioquin enim Vrbis statutum esset vitiosum, & multarum animas illaquearet, quod non est dicendum, præsertim cùm sit † Pontificis auctoritate roboratum, & Bald. *sequuntur* Ias. *in l.* 19 *nemo potest, n.* 205. *de legat. vbi attestatur de communi* Abb. Felin. & Dec. *in c.* 1. *de constitut. quos refert* Couar. *in c. cum esses, n.* 6. *de testam.* Suar. *in l. quoniam in prioribus in declarat. leg. Regn. circa princ. n.* 8. *C. de inoff. test.* Sanch. *de matrim. lib.* 1. *q.* 33. *n.* 2. & *dixi in meo tract. de condit. & mod. impress. & iur. prohib.* 3. *p. c.* 1. *n.* 3. *an fin.* † est enim in iure vulgare & tritum argumentum 11 de foro exteriori ad forum interius, & è conuerso, Gloss. *in c. fin. verb. permittimus de penit. & remission. & in can. inolita* 11. *q.* 1. Sot. *in* 4. *distinct.* 20. *q.* 2. *art.* 2. & *lib.* 4. *de iustit. & iur. q.* 5. *art.* 3. *vers. quinto arguitur*, & nouissimè, Ioan. Valer. *de differ. inter vtrumque forum, lib.* 1. *immediatè post præludia, in verb. Regula.*

Neque obstat quod tradit Inn. *in cap. quia propter de elect. in c. si celebret de cleric. excom.* vbi quod quando actus valet de iure gentium, quia habet voluntatem, & consensum partium, licet non sit seruata forma inducta à iure positiuo obliget in foro conscientiæ, *quem sequitur* Panorm. *in c.* 1. *in fin. de restit. in integ.* Ioan. Valer. *vbi supra ad Prælud. n.* 24. *cum seqq.* † Ne- 12 cessariò enim soluendum est quod naturaliter debetur, Bar. *in const. ad reprimendum, verb. denunciatio, n.* 90. & Couar. *vbi supra.*

Quia † stante publicæ vtilitatis ratione supradicta, 13 ac causa finali dicti statuti Bartholomæus nec ciuiliter, nec naturaliter remansit obligatus, & propterea succedit vulgaris, Bart. *traditio. vbi supr.* † quos natura 14 non obligat conscientia non ligat, Nauar. *cons.* 9. *de empt. & vendit. num.* 6. & 7 *lib.* 3. *vol.* 1. Ioan. Valer. *vbi proximè, n.* 25.

Quod † Bartolomæus non remanserit naturaliter 15 obligatus dum non probatur locupletior effectus constat ex quo statutum Vrbis resistit contractui, & obligationi dictæ societatis, sicque impedit etiam naturalem obligationem oriri, *l. cum lex vbi* Bart. *n.* 6. *ff. de fideiuss.* Couar. *in c. quamuis pactum in* 2. *p.* §. *quarto, n.* 6. *de pact. in* 6. vbi quod † si mulier sine solemnitate per 16 statutum requisita contraxit nec ciuilis, nec naturalis oritur obligatio est quod lex ei resistit *& in puncto* Ludouic. Roman. *cons.* 437. *&* Nauar. *vbi supra.*

His accedit † quod quoties statutum aliquid ex- 17 primit circa actum conficiendum aliter quam à iure communi sit dispositum censetur inducta certa forma Aret. *in l.* 1. *ff. de liber. & posth.* Felin. *in c. cum dilectæ, n.* 34. *de rescript.* Anchar. *consult.* 36. Decian. *consult.* 33. 1. *n.* 1. & *cons.* 532. Attamen ex actu, † qui peccat in for- 18 ma, præsertim quando, vt hic, introducta est causa publicæ vtilitatis nec ciuilis, nec naturalis oritur obligatio, *vt in puncto*, Rom. *d. cons.* 12. *n.* 4. Modern. Roman. *ad dictum statutum in gloss.* 11. *num.* 8. Crott. *in l.* 1. §. *si quis ita, num.* 25. *ff. de verbor. obligat.* Laurent. de Pin. *cons.* 71.

Et quamuis dubitari posset quod Bartholomæus remansit naturaliter obligatus ea naturali obligatione 19 † quæ ex honestate naturali deducitur, vt est illa recipientes beneficium, qua quis tenetur ad antidora *de qua in l. sed & si l.* §. *consuluit, ff. de petit. hared.* & D. Thom. 2. 2. *q.* 106. Couar. *in c. cum in officiis n.* 9. *de testam.*

ſtam. (licet, vt ſupra dictum eſt, non teneatur naturali obligatione, quæ ex cõſenſu proficiſcitur de qua, *in l.1. ff. de pact.*) tamen † obligatio antidoralis non obligat conſcientiam ad peccatum adeò quod nec ex illa poteſt quis denunciari denunciatione Euangelica, Couar. *in d.c.cum eſſus, n.10. poſt princ.* Ioan. Valer. *vbi ſupra n.15. in fin.* vbi exemplificat in obligatione facta per pupillum ſine tutoris auctoritate. Et quid- 21 quid ſit † cùm Vrbis ſtatutum fundetur in dolo præſumpto aduerſarij vix videtur quod in caſu noſtro conſiderari poſſit in minore antidoralis obligatio erga eum, qui illum fraudare, & decipere nitebatur.

Ex quibus clarè infertur Bartholomæum non adhibita ſtatuti ſolemnitate nullo modo, nullàque ra- 22 tione remanſiſſe Alphonſo obligatum, † cum de eius minori ætate de tempore obligationis conſtet ex fide Parochi cum inſertione partitæ libri baptizatorum, quæ probat ætatem. Veral. *deciſ.314. n.1. p.1.* Seraph. *dec.1148. n.2.* Rota *dec.592. n.2. p.1. recent. & dec.151. num.2 part.2. & coram* R.P.D. meo Veroſpio *in Vrbeuetana bonorum 27. Mart. 1615. & alibi ſæpius, & probat* Concil. Trident. *ſeſſion.24. de reformat. matrim. c.1. in fin. vt ponderat* Genua *de ſcriptur. priuat. lib.5. tit. de ſcriptur. Pleban. q.1. num.3. & 4.* Et conſequenter mandatum A.C. fuiſſe nullum, & ſic reuocandum, ſolúmque ſupereſſe, vt obiectis in contrarium adductis ſigillatim reſpondeatur.

Non obſtat primò quod dicta partita extracta de 23 libro baptiſmi † non fuerit recognita, & quod extracta fuerit lite pendente in Rota ſine citatione, quia cum tempore productionis non fuerit hoc oppoſitum recognitio non fuit neceſſaria, Rota *deciſ.195.* 24 *n.1. poſt 2. vol. conſ. Farinac.* & † iudex parte non opponente poteſt adhibere fidem ſcripturis etiam informibus, cùm poſſit quandocunque recognoſci, Socin. *in auth. ſi quis in aliquo n.18.* Dec. *ibid. n.27. verſ. ſi vero index. C. de eden.* Achil. *dec.2. n.7. de offic. deleg.* Put. *dec.405. lib.1.* Rota *dec.487. p.1. recentior.*

Non obſtat rurſus quod Bartholomæus dicatur periurus, cùm etiam in terminis ſtatuti de quo agitur minor debeat petere ſolutionem à iuramento ad effectum agendi. Modern. Roman. *ad d. ſtatutum, gloſſ.23. n.18.* quia iam conſtat obtinuiſſe dictam abſolutionem ex fide, quæ mihi data fuit, & vt domini dicebant ſufficit quod fuerit obtenta ante motam litem 25 ciuilem licet non ante criminalem, † quia in criminali Bartholomæus erat reus, & ſic inuitus ad iudicium trahebatur, *l. inter ſtipulantem, §.1. ff. de verb. obl.* in ciuili ante m'erat actor.

26 Non obſtat præterea, † quod minor, qui vult dicere contractum nullum, aut implorat beneficium reſtitutionis in integrum debeat reſtituere quod ex illo contractu accepit, *l. quod ſi minor §. reſtituto ff. de minor. l. cum te fundum, C. de pact. l.1. & ibi* Paul. de Caſtr. 27 *C. de reput. quæ fiunt in iudic. reſtit. in integr.* † quia hoc non procedit, quando, vt hic, minor non eſt factus locupletior, *leg. prædiorum, vbi* Bart. *& alij, Cod. de præd. minor.*

28 Non obſtat vlterius † quo eo ipſo, quod probatur Bartholomæum recepiſſe pecuniam ſatis dicitur probata verſio in eius vtilitatem *gloſſ. in d.l. prædior.* quia 29 verum eſt † quando minor validè contraxit ſcilicet cum ſolemnitatibus dicti ſtatuti tunc enim minor tenetur probare pretium, quod recepit eſſe à ſe deperdi- 30 tum, & male conſumptum, *vt in d. gloſſ. ſi vero,* † vt in caſu noſtro nulliter contrahit, tunc ei qui contraxit cum minore, & ſic Alphonſo incumbit onus probandi verſionem, *l. prædium C. de præd. minor. & ita diſtinxit gloſſ. vbi ſupra quam ibi ſequuntur* Bar. Bald. & Salic. Ial. *in l. nam poſtea, §. ſi minor. ff. de inoffic. num.21.* Menoch. *de præſumpt. lib.6. præſumpt.21. in fin.* Rota *in puncto deciſ.678. num.7. p.1. recent.* Modern. Roman. *vbi ſupra gl.9. n.4.* Probatur † autem verſio conſtito 31 quod minor habeat pecuniam ſaluam, vel aliquid ex ea emptum, vel ſi emerit res ſibi neceſſarias licet modo non extent, *gl. in l. fin. C. de vſucap. pro empt. & ibi* Doct. *& in l. verum, §. ſciendum, ff. de min.* de quib. ex aduerſo non docetur.

Non obſtat etiam quod Bartholomæus iurauerit ſe maiorem eſſe, † quo caſu dictum aſſertorium iura- 32 mentum excludit minorem, *vt eſt text. expreſſus in l. ſi alterius, C. ſi min. ſe maior. dixer.* Quia quicquid ſit in beneficio reſtitutionis in integrũ de quo loquitur, *in d.d. ſi alterius*, hoc vnum certum eſt iuramentum aſſertorium † non excludere minorem à beneficio nulli- 33 tatis prouenientis ex defectu ſolemnitatis dicti ſtatuti Crem. *ſing.163.* Hippol. *ſingul.299.* Rom. *poſt* Io. Andr. *in d. conſ.12. n.5.* Gramm. *deciſ.12.* Modern. Roman. *vbi ſupra gloſſ.7. n.193.* Rota *deciſ.54. n.1. p.1. recent. & coram* R.P.D. meo Merlino, 31. *Ianuar. 1615.* in deciſione in hac cauſa facta ſuper eo, an cauſa ciuilis de qua agitur eſſet præiudicialis criminali, quinimmo † ſtan- 34 te dolo præſumpto per ſtatutum, nec dictum aſſertorium iuramentum excluderet Bartholomæum à beneficio reſtitutionis in integrum quia hoc caſu recedit à diſpoſitione dictæ *l. ſi alterius, vt ibi notant* Doct. Afflict. *dec.293. n.12.* Maurit. *de reſt. in integ. c.171.* Gutier. *in repetit. auth. ſacramenta puberum, n.58.*

Non obſtat tandem quod executio mandati A.C. 35 non impediatur per reſtitutionem in integrum Addit. ad ſpecul. incipit quid ſi ſtatutum *in noti. tit. de reſtit. in integr.* Menoch. *præſumpt.48. n.43. lib.2.* Suar. *in l. poſt rem iudicatam, in 2. p. declarat. leg. Regn. n.44. verſ.* ſed pro euidentia. Ac ideo quod idem dicendum ſit de beneficio nullitatis, quia immo diuerſa verſatur ratio, cum † minor in reſtitutione in integrum debeat 36 probare ſe læſum *l. verum, §. ſciendum, ff. de minor.* Odd. *de reſtitut. in integr. p.1. quæſt.4. art.2.* Excepto autem nullitatis de qua hic oritur ex eodem ſtatuto † eo ip- 37 ſo quod in ventre inſtrumenti non apparet de ſolemnitatibus per illud requiſitis, & ſic probatione non indiget. Et remouetur omnis difficultas ex quo iam deciſum eſt, quod cauſa ciuilis de qua agitur eſt præiudicialis criminali.

Et ita deciſum vtraque parte informante.

R.P.D. Durano, Spoletana liberationis à fideiuſſione Mercurij, 21. April. 1627.

SVMMARIA.

1 *Fideiuſſor cenſus, qui diu ſteterit in obligatione commiſſa, & efficaci poteſt petere eximitionem quo ad obligationem ſoluendi fructus, & n.12.*

Intellige reſpectu fructuum, non autem reſpectu ſortis, n.13. & 16.

Intell. tantum reſpectu fructuum futurorum. n.7. & num.12.

Amp. etiam antequam ſoluat. n.5.

Non tamen vt conſeruetur indemnis, n.9.

2 *Fideiuſſor qui ſteterit in obligatione vltra decennium dicitur diu in ea ſteriſſe.*

3 *Obligatus in forma cameræ dicitur efficaciter obligatus.*

4 *Obligatus in forma cameræ habetur pro condemnato, & num.11.*

6 *Fideiuſſor qui paſſus eſt moleſtiam poteſt petere eximitionem:*

Ampl. etiam quod diu non ſteterit in obligatione num.8.

10 *Fideiussor habet mandatum non solum ad fideiubendum sed etiam ad soluendum.*
14 *Fideiussor pro euictione non potest petere eximitionem re nondum euicta.*
15 *Fideiussor tutoris vel administratoris non potest petere liberationem ante finitam tutelam, vel administrationem.*
17 *Obligatio, quæ continet diem certam habetur pro pura.*
18 *Statutum Vrbis c. 94. & cap. 197. lib. 1. habet locum etiam in contractu census.*
19 *Intellige quo ad fructus, secus respectu sortis.*
20 *Mandatum probatur confessione constituentis.*

DECISIO CCCCLXV.

MAximilianus, & Monaldus, de Monaldis se esse liberandos à fideiussione annui census scutorum centum quadraginta venditi de anno 1613. Domino Leoni Strozzio per Benedictum, & fratres de Vrbanis. Et die 30. Martij 1616. fuit coram me resolutum non esse liberationi locum quo ad sortem principalem. Quo ad fructus verò fuit reseruatum particulariter videndum. Vnde proposito hodie dubio re-
1 seruato domini † dixerunt liberationi, seu relevationi locum esse quo ad fructus tàm decursos, quàm decurrendos quia adest requisitum, quod in decisione desuper coram me facta desideratur, nempè quod fideiussor diu steterit in obligatione commissa, & efficaci nam in primis cùm venditio census fuerit de anno
2 1613. †& sic vltra decennium fideiussores diu steterint in fideiussione *gloss. in l. Lucius Titius, ff. mand.* Menoch. *de arbitr. iud. cas.* 41. *n.* 2. Affl. *decis.* 141. *n.* 4. *& ibi addit.* Vrsill.

3 Deinde † obligatio quo ad fructus indistinctè dicitur efficax, siue commissa quia cum fideiussor sit obligatus in forma cameræ, & per instrumentum ha-
4 bens executionem paratam † habetur pro condemnato adueniente semestre Castr. *cons.* 319. *col.* 2. *post princ. vers. & hoc ideò lib.* 1. Rota *in Parmensi datij* 4. *Junij* 1612. *coram* Reuerendissimo D.meo Decano, *quæ est*
5 *decisio* 1. *apud* Zacch. *de obligat. camer. n.* 16. Vnde potest fideiussor petere se eximi, aut releuari à fideiussione etiam antequam soluat, *cap. fin. & ibi gl. in verb. si diu de fideiuss.* Bart. *in l. fideiussor pro vendit. ff. de fideiussor.* Bald. *in l. sancimus, §. & cum antiquitas n. 3. vers. quæro vtrum statim, ff. de execut. rei iud.* Alex. *cons.* 72. *n.* 6. *lib.* 2. Affl. *dec.* 24. *n.* 3. *dum ibi dicit requiri quod fideiussor sit condemnatus &* Vrsil. *ibid. n.* 4. *quod sit obligatus per instrumentum habens executionem paratam,* Maur. *de fideiussor. p.* 2. *sect. n.* 5 *a.* 9. *n.* 10. & Surd. *dec.* 44. *n.* 5. *qui loquitur de fideiussore obligato in forma cameræ, & sentit* Rota *in Bononiensi Census coram* b.m. Corduba, *in ordine* 195. *apud* Cenci. de Censib. *n.* 8. *vers. nec etiam placuit, & dec.* 201. *n.* 5. *apud eundem.*

Quod multò magis in præsenti dicendum est, quia Domini de Monaldis non solum diu steterunt in obligatione quo ad futuros fructus, sed etiam quoad præteritos passi fuerunt plures molestias, ex quibus
6 arguitur ad molestias futuras, † vnde eò magis potest fideiussor petere vt etiam in futurum conseruetur indemnis à debitore principali Maur. *vbi supra, n.* 7. Rot. *dec.* 199. *n.* 3. *& 4. & præsertim n.* 5. *vers. stantibus molestiis post* Cenci. de censib. *& fuit dictum in decisione in hac causa facta vers. non obstant.* Rotæ *decisiones.*

Quibus accedit quod requisitum de quo supra scilicet
7 † quod fideiussor diu steterit in obligatione efficaci, & commissa necessario debet intelligi quo ad effectum fructuum futurorum, quia quo ad præteritos sufficit quod post census impositionem transierit vnum semestre, & fideiussor illud soluerit, aut fuerit condemnatus, † quia statim agere poterit, etiam si 2
diu non steterit in obligatione, absurdum enim esset quod hoc in casu teneretur expectare vt diu staret in obligatione, & sic per decem annos.

Quomodo autem debeat fieri dicta liberatio tradit Cenc. de censib. *p.* 2. *c.* 2. *q.* 3. *art.* 4. *n.* 13. *cum seqq.*

Non obstat decisio Rotæ 20. *num.* 11. *apud* Zacch. *ad* Gallef. *& idem* Gallef. *de obligat. camer. q.* 32. *n.* 5. dum videntur innuere solam obligationem fideiussoris in forma cameræ, & executionem paratam contra illum non sufficere ad petendam liberationem. Quia dicta decisio absolutè loquitur de relevatione, & sic cum possit intelligi quo ad sortem ad præsentem causam non facit. Gallef. autem non loquitur de relevatione, seu liberatione quo ad futuros fructus ex eo quia diu steterit in obligatione, in qua nos versamur, sed simpliciter de relevatione à molestiis, & damnis passis occasione fideiussionis, quæ sunt longè diuersa. † Quandoquidem non potest fideiussor petere se relevari à molestiis, seu damnis antèquam damnum patiatur, cum nihil sit de quo relevetur aut liberetur, cùm † tamen fideiussori non tantum censeatur factum mandatum de fideiubendo, sed etiam de soluendo, *l. fideiuss. pro euictione, ff. de fideiuss.* vnde nisi soluerit non intrat liberatio. Quando autem agit fideiussor vt relevetur seu liberetur à fideiussione cum obligatione cameræ contracta semper adest fideiussio, immo † & condemnatio præcedens vigore guarentigiæ, & obligationis cameralis ex qua semper, & in perpetuum aduenient termino potest fideiussor ab emptore census conueniri vnde intrat liberatio, † & à fideiussore quo ad fructus futuros solum desideratur quod fideiussor diu steterit in obligatione efficaci iuxta Gloss. *in d. c. fin. qua distinctio est de mente* Bald. *in l. si pro ex num. 3. vers. modo per euidentia, & num. 4. vers. fallit, in certis casibus, C. mand.*

Non obstat decisio 101. apud Zanch. † Quia loquitur de liberatione à sorte principali, respectu cuius non potest fideiussor petere vt libereretur licet diu steterit in obligatione, sicut nec fideiussor qui pro euictione interuenit re nondum euicta, Bart. Bald. Imol. Alex. *& alij & l. facere posse, ff. sol. matr.*

Nec † etiam fideiussor pro tutore, vel administratore ante finitam tutelam, vel administrationem, Anton. Gomez. *lib.* 2. *variar. resolut. c.* 13. *n.* 10. Ratio differentiæ est, † quia liberatio, seu relevatio quo ad fructus fundantur in obligatione cameræ, quæ continet virtualem condemnationem, ratione cuius passim, nempè aduenient quolibet semestre potest fideiussor molestari, & contra eum fieri executio pro fructibus, vnde æquum est vt fideiussor postquam diu steterit in obligatione, & maximè, si vt hic, molestias iam passus est, possit prævenire agendo ad liberationem vt sit sibi cautum, ne sæpè damnum aut molestias in futurum patiatur quæ æquitatis ratio cessat quo ad sortem, quia cùm census sit perpetuus fideiussor sicut nec principalis nunquam compelli potest ad luitionem & sic ad sortem soluendam nec etiam fideiussor pro euictione, quia euictio non continet diem certam sicut solutio fructuum, † quæ propterea pro pura haberi debet, *l. in diem debito. ff. de condict. indeb. & l.* 1. *§. cum dies certus, ff. de cond. & dem.* Et casus euictionis non est positus in voluntate emptoris, sed pendet à futuro euentu fideiussor autem pro tutore, seu administratore non potest passim conueniri sed demum finita tutela, seu administratione, nec dicta fideiussio continet diem certam cum tutor, seu administrator mori possit ante præfinitum tempus, nec etiam quantitatem continet certam ante redditas rationes.

* Demum dicebant Domini intrare quo ad dictos fructus

18 fructus statutum Vrbis, *c.94. & 197.lib.1.* † quo disponitur fideiussorem posse agere vt liberetur etiam quod diu non steterit in obligatione, quod locum habet etiam in contractu census, vt pluries tenuit, Rota *in decisionibus relatis per* Cencium *p.2.q.3. art.4. n.7.*
19 *& seqq.* Quod † statutum licet simpliciter loquatur non potest intelligi quo ad sortem principalem iuxta tradita in dicta decisione in hac causa facta coram me vers. non obstat statutum sed solum de fructibus de quibus nunc agitur.

Non obstat quod contractus non fuerit in Vrbe celebratus; ex quo non constat de mandato procuratoris, & sic quod debet attendi locus ratificationis, quæ facta fuit in terra Hyspelli, quæ est extra districtum Vrbis, vt firmatur eadem decisione coram me. Quia † Domini animaduerterunt, quod principalis 20
debitor in ratificatione confitetur censum fuisse in Vrbe impositum per eius procuratorem, vnde contra ipsum de mandato ambigui non potest, *ad text. in Leum te, C. de transact. per tuas, de probat. &* Rota *decis.143.n.3.apud* Gregor.XV.

DECISIONES QVÆ SEQVVNTVR fuerunt ab Auctore manuscriptæ transmissæ, nec vnquam antea impressæ.

R.P.D. Merlino Romana retractus Lunæ 29. Ianuarij 1629.

SVMMARIA.

1 *Retractus, est priuilegium inquilini, eius personam non egrediens.*
2 .... *competit censuario super re censuata, maximè si illam emerit n.3. limita nisi alteri competat ex statuto, vel constitutione n.14.*
4 ..... *competit consorti potius quam inquilino, saltem ex æquitate n.6.*
5 *Constitutiones posteriores derogant prioribus.*
7 *Consortium inducitur ex minimo, vt prælationi suffragatur, declara n.24.*
8 *Titulus superueniens etiam pendente lite attenditur ad effectum retentionis.*
9 *Vicinus est potior inquilino in iure retractus declarat num.11.*
10 *Funiculus triplex difficilius rumpitur.*
12 *Locatio ex integro videtur facta, qui finito tempore primo patitur conductorem inhabitare, amplia etiam absque alia declaratione n.13.*
14 *Bulla Pij V. concedens prælationem censuario super re censuata contra quas personas intelligatur.*
15 *Ius congrui fundatum est super æquitate, & dictum n congruenti n.16.*
17 *Rigor scriptus præferendus æquitati non scriptæ.*
18 *Consortes ad obtinendum ius retractus propriè qui dicantur.*
19 *Dominus directus in venditione præfertur vtili.*
20 *Mansiones non dicuntur ædificij partes, si ipsum ædificium pariete intermedia est diuisum.*
21 *Consortium est quædam communio, & societas.*
22 *Communia dicuntur quæ pro indiuiso communio sunt.*
23 *Communia domus non infertur ex communione muri sed vicinitatem continuam n.25.*
26 *Domus non dicitur diuisa quando muro non impeditur transitus.*
27 *Vicinus non habet prælationem in emptione domus alterius vicini, si illa domus est iam perfecta, vel nouum saltem non patitur ædificium, seu confectiorem ornatum.*
28 *Constitutio Gregoriana circa prælationem in emptione domus non suffragatur vicino coherenti à parte interiori, &c.*

DECISIO CCCCLXVI.

DOMINVS Leoncellus emerat domum, positam in Platea S. Marci, & inhabitatam à R. P. D. Grato, inter quos orta fuit controuersia super retractu, seu prælatione *iuxta constitutionem* fel. rec. Gregor. XIII. *de iure congrui*, & pro D. Leoncello dicebatur retractum non deberi R.P.D.Grato, nedum 1
quia esset Subinquilinus tantum, non autem Inquilinus; verùm etiam, quia ipse D. Leoncellus erat Censuarius, Consors, vel saltem Vicinus, quorum vnumquodque motiuum sibi sufficere existimabat.

Subinquilinatum, deducebant informantes ex eo, quia hanc domum à Principio conduxerat R.P.D. Raggius, eamque sublocauit D. Grato, & propterea eidem tanquam Subinquilino competere non videbatur retractus, cùm tale priuilegium sit personale †ipsius Inquilini, nec illius personam egrediatur, *c.* 1
priuilegium de reg. iur. in 6. Surd. cons. 103. n. 14. Tiraq. de retract. §. 26. gloss. 1. n. 60. & in specie Subinquilini Rota *in Romana Inquilinatus 1. Iunij 1598. coram* bon. mem. Card. Lancell. *& in decis. 540. num. 1. p. 2. recent.*

Ratione etiam census, quem super hac eadem domo habebat D. Leoncellus, prætendebatur prælatio †vigore constitutionis sanct. mem. Pij V. super cen- 2
sibus, *§. vbi autem, &c. & fuit pluries resolut. inn in* Rota *coram* Card. Seraph. *decis. 1474. n. 1. coram sanct. mem.* Greg. XV. *decis. 425. num. 1. & aliàs sæpius vt in decis. 307. n. 1. & decis. 308. n. 1. & 16. apud* Cenc. *de censib.* & quamuis per emptionem factam à D. Leoncello, ipse euaserit Dominus totius domus censuatæ, & sic extinctus eo ipso fuerit census, attamen considerandum est tempus antecedens emptioni, ex quo sibi competebat prælatio in domo censuata; & quemadmodum si domus ab alio fuisset empta, ipse censuarius vigore dictæ Bullæ sanct. mem. Pij V. retrahere potuisset, multò magis ratione eiusdem census eidem emptori censuario competit † retentio, ita Franch. *decis. 550. num. 4.*

num.4. & seqq. vsque ad num.8. & sequuta est Rota *in Romana prælationis 2. Aprilis 1618. coram* bon. mem. Dunozeto, *quæ est decis.509. num.4. & 5. post* Cenc. *de censibus.*

Consortium verò afferebatur, quia Dominus Leoncellus ante emptionem totius domus erat Dominus quarundam mansionum,& cellæ vinariæ,quæ eadem ædificij principalis structura includuntur, iisdem mœnibus,tignatione,& tecto fulciuntur,& circumdantur, vnde ratione istius consortij † præferendus videbatur etiam Inquilino,nedum ex dispositione Statutorum Vrbis, *lib.1. cap.100. quæ ab eodem* Greg. XIII. *confirmata fuerunt de anno 1680. cum amplissima derogatione*, & per hæc statura tali confirmatione munita, censetur potius derogatum constitutioni eiusdem Greg. super iure congrui, & sic prælationi ratione Inquilinatus, quæ quidem constitutio prius emanauerat de anno 1574.quam quod constitutio super iure congrui deroget statutis Vrbis, prioribus enim constitutionibus † derogant posteres, & non vicissim, latè Gonzal. *super regul. 8. glos.36. numero 23.* Rota *decis. 506. num.7. par.1. recent.*

Sed etiam ex dispositione iuris communis, † saltem ex æquitate, quæ summum illud ius veluti summam iniuriam mitigando, indulget prælationem consorti in venditione rei communis, soluto eodem pretio, ex quo nullum venditori socio infertur detrimentum Bald. *in leg.1. numero 6. Codic. commun. rerum alien.* Socin.Sen.*cons.56.num.4. vers.in 2. casu, & num.9. lib.4.*Surdus *cons.43. num.12.*latè Modern. Roman. *discept. forens. cap.526. num.3. & cap.842. numero 23.*

Nec refert mansiones istas respectu vniuersæ domus esse quid minimum, quoniam, & minimum quid sufficit † pro inducendo consortio,adeò vt prælationi suffragetur Bald.*in d.l.1.num.5. C. de communi seruo manumiss.* Ias.*cons.185.num.18.vers.nam consortes lib.2. copiosè dd.* Modern. Roman. *eodem cap.526. num.4. cap.842. num.24. & cap.874. num.17.& idem videtur firmasse* Rota *in Romana prælationis 2. Aprilis 1618.coram* bon.mem. Dunozetto *apud* Cenc. *decis. 508.num.9.*

Amplius videbatur,quòd D. Leoncellus quotam, & partem haberet istiusmet domus, etiam ante emptionem,obtinuerat enim prius cessionem ab Isabella sorore, quæ assignata fuerat à fratribus,& Dominis,tanta pars domus,quæ ratione pretij responderet ad valorem scutorum duorum millium,ob quam cessionem acquisiuerat tale ius,& dominium in hac domo,vt in singulas eiusdem domus partes influeret,& sic consortium non videbatur posse negari, illudque suffragari, quamuis cessionem obtinuerit pendente lite,quia præsertim ad effectum retentionis, superueniens † etiam titulus attenditur;quemadmodum Isabella cedens retraheret, ita & cessionarius ex illius iure potest meritò suam fauore possessionem, seu detentationem ad Bart.*in l.1.n.9.ff.de except.*& admisit Rota in vtraque *decis.Romana retractus 26.Iulij 1617. & 2.Aprilis 1618.coram* bon.mem.Dunozetto,*& in Macraten. retractus 4. Iulij 1612. coram* bon.mem. Vbaldo,*quæ est decisio 413.n.2.p.2.recent.*

Et quatenus mansiones illæ, & cessio iurium Isabellæ, non sufficerent pro inducendo consortio, & societate in hac domo empta,attamen etiam data diuersitate domorum, & partium non videbatur posse dubitari,quin ipse D. Leoncellus, saltem vicinus dici debeat,ex qua vicinitate, facta oblatione de ædificatio, provt D.Leoncellus obtulit, potior † Inquilino reputatur ad obtinendum retractum, seu prælationem,*vt ex plurib. desumitur in constitutione* Greg. XIII. §.8. *& seqq. & expressè firmauit* Rota *coram* Cardinal. Mantica, *decis.63.num.3.4.5. & 6.* Sique vnumquodque ex supradictis motiuis sat esset pro retractu D. Leoncelli, multò magis tria simul iuncta id efficere debet, funiculus enim † triplex difficilius dissoluitur, §. *affinitatis instit. de nupt.l. si non tex. ff. ac hæred.instit.cap.1.de tregua, & pace.*

Cæterum his non obstantibus, Domini responderunt R.D.P.Gratum esse præferendum; Habet enim fundatam intentionem in constitutione fel. rec. Greg. XIII. §.11.vbi prælationem, quam vicino concesserat ædificare volenti, eandem impartitur. Inquilino, adeo vt ipse Inquilinus potior † esse censetur; motiuáque pro D.Leoncello ponderata subsistere nequaquam visa sunt.

Et quoad primum, quod D. Gratus sit Subinquilinus, animaduertebant. DD. quod verè R.P.D.Raggius de anno 1618.sublocauit hanc domum D.Grato ad triennium, & propterea intra hoc tempus fuit conductor quidem fuit D. Gratus, interimque locatores pro pensionibus pulsare potuissent eundem D. Raggium, qui mediante sublocatione domum tenere dicebatur, sed elapso triennio, quemadmodum extinguebatur ius conductionis D. Raggij, ita Dominus Gratus adhuc perseuerans in habitatione domus, de Subinquilino effectus fuit principalis conductor, solumque ipse pensiones soluit, & inhabitauit,& sic censetur † ex integro domum conduxisse *arg. l.qui ad certum ff. locati.* Cumque primum ius sublocationis expirauerit,& superauerit nouum ius,seu titulus; ex ipsa inhabitatione censetur mutata causa, & titulus possessionis,seu ipsius conductionis, etiam absque alia † declaratione Bald. *in l.2. num.63. vers. sed pone Cod. de seruit.& aqua,& in cons.23.n.2.lib.1.* Crese.*decis.5.n.3.de restit. spoliat.* Rota *decis.366.n.1. par.1. & decis.741.n.8. par.2.recent. & fuit dictum in Alexandrina Archipresbyteratus 28.Iunij, & 24. Nouembris 1627.*coram me.

Aliud quoque motiuum D. Leoncelli, eo quod esset censuarius, non videbatur subsistere, quoniam sanct.mem.Pius V.mandauit quidem Dominum censu aliis omnibus præferri,sed hoc intelligendum est † de aliis omnibus extraneis, & indifferentibus emptoribus,non autem de iis qui ius prælationis ex statuto, vel constitutione, alióve iure habent, vt habet Inquilinus,vicinus,& consors,& alij huiusmodi; sic intellexere Nauar.*de vsur.quæst.44. num.127.* Molin. *de inst.& iur.quæst.394.num.8.tom.1.* Cenc.*de cens.par. 2.cap.2. quæst.3. art.3. num.9.* Modern.Roman.*discept. forens.cap.876.num.3.& alij* Modern.Roman.*in tract. de commerc.§.1.quæst.1.num.145. vers.secunda difficultas,&* Rota *idem etiam sensit in Romana domus 22. Iunij 1611.coram* bon.mem. Cardinale Lancellotto Iuniore quorum licet plerique loquantur in vicino attamen idem videtur censendum de Inquilino,nedum quia æquipatantur in Constitutione Gregoriana,sed etiam quia eadem ferè in vtroque vrget ratio, hoc enim ius prælationis, seu retractus, totum fundamentum est † in quadam congruentia,& æquitate *ad l.congruit Cod.de locat.prad. ciuil. lib.11.* hinc que ius congrui appellatum fuit, quæ sanè congruentia, & æquitas non patitur,vt censuarius qui nec possessor, nec Dominus est rei censuatæ,nec illius fructuum,sed solum ius quoddam habet percipiendi responsionem super re censuata, & potius censetur quoddam hypotheca, licet vberior,& magis priuilegiata, quam cæteræ hypothecæ, non patitur in quam, vt is censuarius expellat Inquilinum,qui iam diu domi insistit, cogatque eum ad aliam sibi salubrem, ac congruam habitationem comparãdam,suppellectilem transferendam, ac nouis impensis domum instruendam.Et propterea æquè

æquè & prudenter Greg. XIII. Vrbis ornatui, & ciuium, quieri consulens, mandauit Inquilinos etiamsi nolint ædificare, vicinos autem, quatenus offerant ædificare, quibuscunque emptoribus præferri, &c. cum amplissima derogatione ad omnes Constitutiones, quæ apta est comprehendere etiam antecedentem illam constitutionem san. mem. Pij V. super censibus, vt per Moder. Roman. *de commerc. & alios præallegatos.*

Fundamentum itidem super consortio iactum videbatur DD. corruere, siue hoc deducatur ex illis mãsionibus, & cella vinaria, seu ex cessione Isabellæ omisso enim, quòd conclusio illa firmata per Surd. *cons.* 443. *n.* 12. & alios, quod etiam de iure communi ex æquitate consors præferatur, dubia est apud aliquos, cum talis æquitas scripta non sit, & ideo dispositio *l. dudum de contrah. empt.* omninò seruanda sit, quia rigor scriptus præferri † debet æquitati non scriptæ. 17 Glos. & DD. *in l. 1. ff. de leg. & in l. placuit, C. de iudic.* Dec. *in l. in omnibus, n.* 10. *ff. de iur.* Rimin. iun. *cons.* 115. *n.* 57. & *Imperator, in d. l. dudum*, huiusmodi æquitatem, qua extraneo emptores à Consortibus excludebantur, grauem iniuriam inani honestatis colore velatam appellat, & reprehendit.

Respondebatur hanc dispositionem iuris communis, siue statutum *Vrbis lib.* 1. *c.* 100. *de consortibus*, non 18 applicari; consortes † enim propriè ad hunc effectum dicuntur, qui communionem habent super eadem re cum participatione dominij Salicet. *in l. dudum sub n.* 1. & Bald. *ibid. n.* 7. *C. de contrah. empt.* Ruin. *cons.* 27 *n.* 12. *vers. 2. respondetur, l.* 4. Iacob. Nouell. *de iur. prothomiss. §.* 2. *n.* 60. & consortium consideratur inter plures, vel quando vnusquisque eorum est Dominus totalitate rei, cuius habent dominium, sed partialitate dominij; quia diuersimodè quilibet eorum Dominus est totius rei, provt in fundo emphyteutico, vel feudali, quia dominus directus, est Dominus totius proprietatis; Vassallus itidem Dominus totius vtilitatis, quæ duo, proprietas scilicet, & vtilitas, ita integrant vnum plenum dominium, vt singula sint comparatione totius fundi, & ideò Dominus directus præfertur † in 19 venditione vtili *l. fin. C. de iur. emphyteutico*; Vel vbi plures sunt eodem dominij genere eiusdem rei Domini, vt sunt hæredes, & socij, qui habet rem communem pro indiuiso, & totales ad omnes pertinent, nec pars vna magis ad vnum, quam ad alium spectat, vt rectè ratiocinatur Molin. *de contract. disput.* 371. *n.* 1. & 8. In casu autem nostro neutrum ex dictis consortiis applicatur; Quoniam licet à principio mansiones illæ, & cella vinaria, essent partes istius domus, daretúrque vicissitudinarius accessus de illis ad domum, & è contra, & sic esset vna domus solummodo, & tunc bene consortium intrasset: attamen ex noua destinatione patrisfamilias, cum ianuas, quæ intra domum principalem respondebant, muro plausit. aperuerítque seorsum in via publica, diuersis personis, separatímque locauerit, & demum eas etiam vendiderit, & ita ab vniuerso corpore domus seiunxerit, non 20 amplius istę mansiones ędificij principalis partes † sed & domus ipsæ de per se distinctæ, & separatæ reputantur *l. si quis duas, §. si quis partem ff. commun. præd. & perbellè ibi* Castr. *in vltimis verbis* Borgin. *decis.* 19. *n.* 12. & 14. *part.* 2. Surd. *cons.* 207. *n.* 12. *vers.* 1. vbi mansiones non censentur amplius partes palatij, si non habent ingressum per palatium, sed per viam publicam, & seorsim locantur, nec sunt in vsu palatij, & ideo sublata communione pro indiuiso, cessat consortium, & consequenter retractus. Ita in pencto Ant. Gomez, *in comment. ad l. Tauri, l.* 70. *num.* 27. *vers. quod tamen*, Molin. *d. disput.* 371. *in princ.* & idem aliis relatis sentiunt etiam Modern. Roman. *disceptat. forens. cap.* 874. *num.* 12. præsertim verò si diuisio facta sit parte intermedia, vt in casu nostro, & ratio est, quia consortiũ est † quædam communio, seu societas *l. si fratres,* 21 *§. idem ff. pro soc. l. amissa nauis ad l. Rod. de iact.* Surd. *cons.* 441. *num.* 28. Et propterea quemadmodum communio, & societas diuisione extinguitur, ita etiam, & consortium dicuntur quippe, & communia † quæ 22 pro indiuiso communia sunt *leg. magis puto, §. fin. ff. de reb. eorum*, consortium non cadit, vbi vnusquisque suam partem distinctam habet, vt per Gomez *loc. cit.*

Nec consortium applicari potest ex communione muri, quo & mansiones istæ, & domus adhuc innituntur quoniam, vt benè respondet Ruin. *dicto cons.* 27. *n.* 12. *vers. 2. respondetur, lib.* 4. ex communione muri † non rectè infertur ad communionem, seu consor- 23 tium domus, cum domus ex hoc muro solùm non consistat, & dominium in parte muri, non influit in singulas partes domus. Et quamuis Bald. *in d. l. n.* 4. *Cod. de commun. seru. manumiss.* dixerit ad inducendum consortium sufficere minimam partem, & admittunt etiam Gomez, *vbi supra, & alij.* Attamen id verum est, quando hæc minima pars includitur, † est que com- 24 mixta in singulis partibus rei communis, super qua prætenditur retractus, vt putà in hæreditas, & in sociis, quia si vnus sit hæres in besse, alius in quadrante, tertius verò in vnica, & in societate viginti solidorum: vnus participet in solidis sexdecim, alter verò in solidis tribus, & tertius in vno tantùm; hæres ille in vnica, & socius in vno solido dicitur consors provt alij, haberque ratione illius vnicæ, seu solidi retractũ in re communi, quia & vnica, & solidus sunt commixti in qualibet vnica totius assis, & in quolibet solido totius summæ; sed communio muri non facit communionem domus, & qui muro iuncti sunt non consortes, sed vicini, † continui, seu laterales appellantur 25 Iacob. Nouell. *de iure prothomiss. §.* 2. *n.* 61. Greg. Tholos. *syntagm. iur. lib.* 26. *tit.* 1. *n.* 2. seu contigui dicendi sunt, eo quod se inuicem tangant, iuxta doctrinam Arist. *Physic. lib.* 5. *text.* 26. *& est glos. in cap.* 1. *in verbo contiguum de consuetud. Eccles. tit.* 6. & ideo habes domum contiguam, non dicitur habere retractum ex consortio, seu quota, sed ex sola vicinitate, vt per Carpan. *ad statut. Mediolan. c.* 434. *n.* 24. & 32. vbi etiam si intermedius murus sit communis.

Nec applicantur Anchar. *cons.* 160. *n.* 4. & Ioan. de Amic. *cons.* 1. *num.* 48. quia ille loquitur in statuto, hic autem in constitutione, in quibus cauebatur retractum suffragari iunctis etiam solùm ratione muri, quod non legitur in statuto Vrbis, provt etiam Iacob. Nouell. *de iure prothomiss. §.* 2. *n.* 181. & 182. loquitur quando diuersæ personæ habent accessum ad eorum mãsionem per eandem ianuam, & sic est vna domus, licet commoditatis habitationis gratia, vnus seorsim habitet in alio quod non facit diuisionem domus, † 26 dum muro non impeditur transitus; vt per Castr. *in d. l. si quis duas, §. si quis partem, Cod. comm. præd. & idem Nouell. §.* 2. *n.* 184. supponit, quod isti non sunt propriè consortes, sed lateranei, seu vicini.

Quòd autem ad consortium ex cessione Isabellæ placuit responsio data per D. Campidorum, quòd scilicet Clementiæ Amitæ data quidem fuit facultas constituendi dotem in fauorem Isabellæ pro scut. 2. mill. & illam assignandi in tot stabilibus, & signanter in portione istius domus, verum Clementia non est vsa huiusmodi facultate, nec assignauit portionem domus, sed promisit scuta duo millia & pro rata scutorum mille cessit portionem annuam scutorum quinquaginta ex pensionibus huius domus, & sic ius nullũ habet Isabella in proprietate domus, sed solùm hypothecá in pensionibus, & consequenter nec consortium applicatur, attendique debet non quid tractatũ,

& concessum in facultate Procuratori, sed quid fuerit ab eo executioni demandatum : multa enim tractantur, quæ non absoluuntur, & procurator pinguis consulendo vtilitati constituentis potuit minus eum obligare, quàm habuerit in mandatis, obstatque regula, quod potui nolui, &c. *cap. vnico, de desponsat. impub. in 6. cap. cum super de offic. delegat.* Ex obseruantiaque subsequuta deprehenditur, quòd verè Isabellæ non fuit assignata aliqua portio domus, quoniam fratres absque interuentu sororis vendiderunt integram domum D. Leoncello, solutionémque pretij in varia tempora, & conditiones distulerunt, quæ non se compatiuntur cum iure Isabellæ.

Postremò nec ipsa vicinitas ratione dictarum mansionum visa est tribuere prælationem D. Leoncello, quoniam Constitutio Gregoriana earenus vicino facit in retractu, seu prælatione, quatenus velit, & offerat ædificare, vt in §. 9. & 10. quod in Inquilino non exigit constitutio, vnde quoties domus vicini est iam perfecta, nec nouum saltem congruum admittit ædificium, seu conspectionem ornatum, non potest tri-
27 buere aliquam prælationem, † seu retractum *ad ea, quæ in terminis similis statuti tradit* Alciat. *in l. ædificia, §. perficisse, vers. sed finge. ff. de verb. signif.* & hinc celebre illud consilium P. Aldobrandini passim receptum est, præsertim in sacro Cameræ Apostolicæ Tribunali, vbi consuluit, iuribusque, & exemplis confirmauit, beneficium Constitutionis Gregorianæ non suffraga-
28 ri † vicino cohærenti à patre interiori, seu posteriori, & quando facies publica ædificij. Vrbisque ornatus, quem principaliter dicta Constitutio intendit, non inde speciosior euaderet, prout in casu præsenti, quia agitur de vico quodam angusto, imperuio, faciesque mansiunculæ nullum saltem congruum exposcit ornatum, & dicta Constitutio Gregoriana cùm sit correctoria iuris communis non ita de facili, & nisi vrgente causa extensionem patitur, vt per Alciat. *d. loco* Honded. *cons. 3. n. 25. l. 1.* & dixit Rota *d. 2. n. 4. coram* Reuerend. D. meo Decano, *in eius impress.*

Ex quibus vtraque parte informante DD. respondent R. P. D. Granum Inquilinum esse præferendum, nec obstare, quod Dominus Leoncellus tribus nitatur prælationibus censuarij, consortis, & vicini, quoniam si vnaquæque prælatio de per se non subsistit, & est imperfecta, vt supra ostensum fuit, nec illatum coniunctio suffragabitur Bald. *in leg. si quis ex argentariis, n. 3. ff. de eden.* Ias. *in l. Centurio, n. 57. in fin. ff. de vulg. & pupill. cum aliis.*

R. P. D. Beratto, Romana subhastationis Mercurij 10. *Maij* 1623.

SVMMARIA.

1 *Census possunt subhastari.*
2 *Subhastatio requirit citationem partis, & Iudicis decretum.*
3 *Citatio ad certam diem illa elapsa circunducitur.*
4 *Decretum Iudicis restringens terminum ad certam diem vltra illam non operatur.*
5 *Pendente termino dato ad deliberandum pignus sub hasta positum possunt admitti noui oblatores.*
6 *Secus termino elapso.*
7 *Deliberatio in subhastatione debet fieri plus offerenti.*
8 *Census in venditione fructus iam maturi non exacti pertinent ad venditionem.*

DECISIO CCCCLXVII.

DOmini recedendo à prima parte decissionis in hac causa factæ die 3. Ianuarij præteriti tenuerunt subhastationem de qua agitur fuisse nullam ex duobus præcipuè fundamentis nouiter adductis.

Primò quia factum fuit decretum de delib erando sub die 18. Septembris 1618. quatenus bona mobilia sint nisi infra decem; quatenus vero stabilia nisi infra mensem cum intimatione, quæ eadem die facta fuit *vt in summ.* Antonij *n. 2.* oblatio autem Sebastiani die 24. Octobris dicti anni 1618. *vt d. summ. n. 3.* & sic post mensem, & nihilominus ei fuit deliberatum † ius annuæ præstationis ducatorum trecentorum auri in auro de qua agitur, adeo vt nullitas sit euidens cum deliberatio remansisset sine citatione Antonij, & decreto Iudicis quorum † vtrumque erat necessarium, vt da citatione *vltra vulgatam, nam ita* Diuus *ff. de adopt. & l. de vnoquoque, ff. de re iudic.* in executione sententiæ *notat* Salic. *in l. fin. n. 4. C. de execut. rei iudic.* & in terminis subhastationis *videtur text. in l. creditor, l. 1. ff. de distr. pign.* Guid. Pap. *decis. 329. n. 1.* Afflict. *decis. 358. n. 3.* Iodoc. *in tract. de subhastat. c. 2. n. 19. & 20. & fuit dictum in Reatina bonorum, 1. Iulij 1613. coram* Reuereu. D. meo Decano *impressa dec. 476. n. 4. p. 2. recent. & praxim ponunt* Moder. Capitol. *tit. de execut. rei iudic. tit. 8. n. 48. & in praxi A. C. l. 1. c. 41. & 42.*

Nec potest deseruire † prima citatio sub qua factum fuit præfatum decretum. Quia cùm oblatio facta fuerit post mensem noua citatione opus erat, *vt in his puris terminis* Rota *decis. 38. num. 3. vers. 3. part. 1. diuersor.*

De decreto autem *est text. in l. 1. & ibi* Bellapert. Cyn. Bart. Bald. & Salic. *in l. 2. C. si in caus. Iudic.* Rota *d. dec. 476. n. 4. & ponunt præfati vbi supra*, pro † quo pariter non potuit deseruire dictum decretum, cum oblatio tunc facta non esset, & de ea tanquam non existente Iudex non potuit iudicare, *in puncto* Rota *decis. 61. in fin. p. 4. diuers. & fuit dictum in Romana stolæ domus, 19. Ianuarij 1615. coram* R. P. D. Pamphilio. *Nec contrarium dicunt* Moderni *seruari in d. praxi A. C. d. l. 1. c. 41. n. 17.* Quia expressè loquuntur † quando pendente termino ad deliberandum licet post factum decretum superuenerunt noui oblatores maius pretium offerentes quibus absque nouo decreto secundum d. praxim pignus potest deliberari, non † autem termino elapso, vt in hoc casu, imo tunc nouus oblator admitti non potest *iuxta l. si tempora, & ibi* Glos. *princ.* Bart. *in princ. C. de fid. instrum. & iur. hast. fiscal. lib. 12.* Bertach. *de Gabell. par. 2. n. 23. in 12. quæst.* Capyc. *decis. 36. n. 24. & fuit dictum in præfata Romana stolæ domus coram* R. P. D. Pamphilio.

Nec similiter obstat reformatio san. mem. Pauli V. *sub. Rubr. de Baroncellis in execut. in §. ad hæc*, cùm non solum prohibeat deliberationem fieri elapso termino plus offerentibus nisi prius fiat intimatio ei, qui licitauerat, vt possit iterum si velit per totam sequentem diem plus offerre. Nam vltra quod non permittit nouam deliberationem fieri sine citatione, & decreto, requirit etiam intimationem faciendam ei, qui intra terminum maiorem oblationem fecerat. Quod nec etiam seruatum fuit, & ideo deliberatio non potest Sebastiano suffragari, vt disponit eadem reformatio.

Secundò, & principaliter. Quia † dicta deliberatio non fuit facta maiori, sed minori oblatori cùm dictus Sebastianus obtulerit scuta 1550. monetæ non pro sorte tantum, sed etiam fructibus decursis comprehensis *vt d. summ. n. 3.* qui fructus per annum non exactis ascendunt ad scuta 300. auri in anno dictæ annuæ præstationis vt in alia decisione firmatum fuit, & non

videbatur

videbatur controuerti: quibus demptis de dicta summa scutorum 1550. oblatio præfata Sebastiani remaneret non solum minor oblatione vltimi oblatoris intramensem, quæ fuit in scutis 1300. absque fructibus decursis sed etiam primi scutorum 1200. monetæ sine dd. fructibus *vt eod. sum. n. 1.* & sic non solum contra formam dicti decreti, sed etiam contra dispositionem iuris communis *vt not. in l. à Diuo Pio §. si pignora, & ibi præsertim* Alex. *n. 11. ff. de re iudic. & in d. l. 2. C. si in caus. iudic. & fuit dictum in repetita Romana spolij domus coram* R. P. D. Pamphilio.

Nec obstat quod etiam dictæ priores oblationes comprehenderent dictam summam non exactam, quia nec in cedula subhastationis nec in præfatis oblationibus sit aliqua mentio de fructibus non exactis,
8 † qui tanquam ante venditionem maturati ad venditorem spectabant, *ad not. in l. fructus, & ibi* Bart. *n. 7. C. de act. empt.* latè Cou. *resolut. lib. 1. cap. 15. num. 2, 3. & seqq. & fuit dictum in alia decisione.*

Et ita dictum vtraque parte informante.

R. P. D. Buratto Romana prætensæ subhastationis Veneris, 10. Nouembris 1623.

SVMMARIA.

1 *Deliberatio pigneris subhasta positi facta minori oblatori est nulla.*
2 *Fructus census dicuntur ciuiles.*
3 *Fructus ciuiles maturati, & non exacti pertinent ad venditorem.*
4 *In fructibus censuum fit executio prout in immobilibus.*
5 *Annui reditus perpetui inter immobilia computantur.*
6 *Pignus liberatur solutione debiti.*
7 *Stilus contra ius est formiter probandus cum scientia maioris partis populi vt consuetudo.*
8 *Decisorium dicitur quando iudicium est iam absolutum, & finitum.*
9 *Item quando ex eo pendet victoria causæ.*
10 *Stilus respiciens decisoria debet formiter, & concludenter probari.*
11 *Stilus difformis, & controuersus non debet attendi.*

DECISIO CCCCLXVIII.

PLacuit Dominis decisio in hac causa facta 10. Maij prætériti videlicet subhastationem annuæ præstationis de qua agitur fuisse nullam: facta † enim fuit
3 inferiori oblatori, & minus pretiũ, quam per alios oblatum esset, soluenti contra formam decreti, & iuris dispositionem, *l. si quot, C. de rescind. vend. vbi* Bellap. *in princ. & ibi glos. in verb. sincera, C. si ob public. pensit.* Bal. *in l. edicto in fin. & ibi* Salic. *C. si aduers. fisc.*

Nec subsistit responsio quod priores oblationes comprehenderint dictos fructus. Nam clarum est quod nulla de illis fuit facta mentio nec in cedula subhastationis, nec in ipsis oblationibus, vt ex eorum lectura, prout facta fuit in oblatione Sebastiani, quæ expressè cantat etiam pro fructibus decursis *vt in sum. Antonij præfatæ positionis, n. 3.* de quibus erat faciendа mentio cum subhastatio non fuerit de dictis
1 fructibus, † qui erant ciuiles, & tanquam maturati, sine decursi ante subhastationem, & deliberationem
3 licet inexacti † erant debiti Antonio creditori vt de fructibus ciuilibus inexactis *est text. in leg. Iulian. §. si fructibus, & ibi not. omnes, & præsertim* Salic. *in princ. ff. de act. empt. & bene distinguit* Bart. *in l. fin. §. Triphonio, num. 1. ff. de iur. fisc.* Thesaur. *decis. 56. n. 6.* latè Berraz. *clausul. 26. glos. 13. n. 8. & 9. & latius* Honded. *cons. 85.*

n. 13. & seqq. vbi n. 19. loquitur etiam de fructibus, qui dietim percipiuntur, lib. 2. Menoch. *de arbitr. l. 2. cent. 3. cas. 210. n. 29. & in propriis terminis* Cuman. *cons. 20. n. 1.* Et in † istis annuis præstationibus perpetuis fit 4
executio quemadmodum in immobilibus Bal. *in leg. etiam num. 6. in fin. vers. modo restant. n. 7. & 8. de execut. rei ind.* Alex. *in l. à Diuo Pio, §. sic quoque, n. 9. & ibi* Ias. *n. 1. vers. 2. ff. de re iudicat.* Tiraq. *de retract. Lignag. §. 1. gloss. 6. vers. fit etiam* Trigon. *sing. 53. faciunt not. per* Bar. *in l. sciendum, ff. qui satisd. cogan. vbi post eum* Alex. *n. 10.* Ias. *n. 23. vers. conclude dicentes,* quod † huiusmo- 5
di annui redditus perpetui dicũtur immobilia, & ideo de illorum fructibus idem iudicium etiam debet fieri, quod de fructibus stabilium, qui postquam sunt separati non veniunt in venditione ex supra allegatis.

Non obstat quod priores oblatores se retulerint ad pignus subhastatum, & captum in executione videlicet de donatione, & iure exigendi annuam præstationem vigore eiusdem ad d. Antonium, tam de præterito, quàm de futuro competente. Nam dicta verba nullo modo referri posse videntur ad dictos fructus inexactos, cum etiam omnibus, vel nullis fructibus decursis exactis dicta annua præstatio tam de præterito, quàm in futurum spectaret Antonio vt patet, & sic etiam responderetur ad illa verba, seu iure illam exigendi, cum illud verè spectaret ad Antonium: super quo fiebat executio. non autem super fructibus decursis, & inexactis, vt in venditione iuris decimandi. Alex. *d. cons. 184. num. 7. lib. 6.*

Præterea, & si executio fuisset facta super fructibus decursis, & inexactis; tamen oblatoribus fuit ostensa cedula subhastationis in qua fit tantum mentio veræ sortis, & ideo oblationes anteriores sunt referendæ ad dictam cedulam sibi ostensam vt indicant verba cursoris ibi super qua, scilicet annua præstatione, fuerunt factæ in specie oblationes *vt in d. sumn.* Antonij, *n. 3.* Et illa bona subhastata censentur, quæ in dicta cedula sunt descripta *vt in pract. A. C. l. 1. c. 42. n. 7. 8. & seqq.* vnde cùm Sebastianus postea adiecerit vna cum fructibus decursis, & non soluris apparet illum minus obtuliſſe, & sic contra formam decreti vt in decisione, & supra dictum est. Quod fundamentum visum fuit Dominis ponere falcem ad radicem, & propterea non esse necessariam inspectionem primæ nullitatis videlicet defectus citationis, & decreti post lapsum terminum deliberationis. In quo nihilominus licet multa deducerentur pro Sebastiano, & præsertim stilus tribunalis. A. C. præuiis attestationibus curialium, & in foro versatorum tamen Domini dubitabant de illius viribus ad sustinendum subhastationem factam oblatori post terminum sine citatione, vel intimatione debitoris, qui poterat lædi, & allegare vltimum oblatorem non debuisse admitti pro minori pretio prout
6 euenit in proposito, vel poterat † allegare re integra soluendo debitum pignus in totum, vel pro parte liberare *l. priusquam, & l. si residuum, C. de distr. pign.* & ideo possit probabiliter dubitari an stilus valeret quãdo debitor ex admissione post terminum lædatur, vel lædi possit, cùm tunc retorquatur ratio ob quam post terminum solet admitti alius oblator, quæ alia non est nisi propter debitoris, & creditoris vtilitatem.

Et ideo dictus stilus † vel saltem tanquam contra 7
ius veniret formiter probandus cum scientia maioris partis populi prout consuetudo. Aret. *in §. ex non scripto, num. 5. instit. de iur. natur. gent. & ciuil.* Aym. *de antiq. temp. par. 4. §. transeat, num. 36. circa principium vers. secundo intellige,* Alexand. *cons. 36. num. 11. lib. 2.* Valasq. *consultat. 75. num. 8. & in simili stilo* Rota *decis. 793. in fine. part. 1. diuers.*

Vel † tanquam respiciens decisoria prout Domi- 8
ni inclinabant cum iudicium esset absolutum, & fini-

cum nec elapso iam mense venditio posset retractari. Bal. *post alios in l. indices, n. 6. vers. ratio differentiæ, C. de iudic. & in similibus terminis* Rota *d. decis. 215. n. 2. &*
9 † cum à dicto stilo penderet victoria causæ. Rota *dec. 296. n. 5. in Collect. post secundum vol.* Farinac. & tunc non sufficit extrajudicialis ipsius Iudicis informatio,
10 & multò minus simplex fides curialium, sed † esset plenè, & concludenter probandus Bart. *in l. de quibus, n. 22. ff. de legibus.* Socc. *conf. 36. n. 1 l. & conf. 39. n. 9. & 29. l. 4.* Cæsar. de Grass. *dec. 7. n. 1. de probat. & dec. 231. n. 1. par. 1. diuers. & in d. dec. 793. n. 2. & dec. 30. n. 3. par. 4. cum allegatis in Aretina spolij coram* Reuerendissimo D. Decano *impressa ibidem, d. decis. 215.* Et in omnem
11 euentum † dictus stilus redditur valde dubius, & difformis, & controuersus ex decisionibus, & auctoritatibus hinc inde allegatis.

R. P. D. Remboldo Auenionensis fideicommissi Veneris 14. Nouembris 1614.

SVMMARIA.

1 *Identitas bonorum fideicommisso subiectorum probatur ex confessione hæredum facta in instrumento diuisionis bona illa esse hereditaria fideicommittentis.*
Ampl. *etiam contra hæredes, & singulares successores diuidentium*, num. 3.
Limit. *contra tertium*, num. 9.
2 *Confessio hæredum facta in instrumento diuisionis quod bona diuisa sint hæreditaria fideicommittentis non est apta ad tranferendum dominium.*
4 *Inuentario hæredis probatur identitas bonorum hæreditariorum.*
5 *Item probatur testibus.*
6 *Probatur leuioribus probationibus.*
7 *Instrumentum publicum facit probationem probatam.*
8 *Census acquiritur ei pro quo, & cuius nomine emitur.*
10 *Pretium census fideicommisso subiecti debet reinuestiri ad fauorem vocatorum.*
11 *Census redemdi potest ab hærede gravato.*
12 *Census redemdi potest ab eo, qui illum etiam pro alio emit.*

DECISIO CCCCLXIX.

DOmini dixerunt fideicommissum Sebastiani Sabbatini fuisse purificatum in portione bonorum, quæ Liuiæ obtigit in hæreditate fideicommit-
1 tentis, & de † eorundem bonorum identitate sufficienter constare ex instrumento diuisionis bonorum d. Sabbatini inter filios, & hæredes Violantis, & Alexandrum Solerium maritum, & hæredem Liuiæ mediante Eleonora eius matre factæ, cum in eo diuidentes fateantur bona ibidem expressa esse hæreditaria
2 Sebastiani, quæ † confessio licet non sit apta ad transferendum dominium probat tamen indubitanter res fuisse fideicommittentis Bar. *in l. cum falsa, C. de iur. &*
3 *fact. ignor.* Ruin. *conf. 128. n. 5. & n. 18. l. 2.* Et † quidem non solum contra ipsos diuidentes sed etiam eorum hæredes, & singulares successores Socin. Sen. *conf. 56. n. 1. lib. 3.* Anch. *conf. 291. sub n. 9. vers. concludo ergo, late* Mod. *de fideic. ar. 44. n. 5. & 6.*
4 Idque eo magis, quia dicto instrumento diuisionis concordat inuentarium bonorum Sebastiani à Violante, & Liuia hæredibus post mortem d. Sebastiani confectum quod multum deseruit ad identitatis probationem *ad nor. per* Bart. *& alios in l. fin. §. licentia, C. de iur. delib. cum aliis congestis per* Modern. *de fideic. d. art.*
5 44. *n. 2.* & † conueniunt etiam testes *dati in sum. fratrum de Faetanis, n. 30.*

Ex quibus omnibus saltem simul iunctis clarè constat de identitate prædicta, maximè cùm † in hac ma- 6
teria sufficiant etiam leuiores probationes, *cap. cum causam de prob. gloss. in c. 5.* Papa, *in verbo probata de priuil. in 6.* Menoch. *conf. 21. n. 33. & conf. 202. num. 100.* Crau. *conf. 198. num. 2.* Ceph. *conf. 170. num. 25.* Afflict. *decis. 25. num. 3.*

Non obstat quod non constat de mandato Alexandri in personam Eleonoræ ad faciendum præfatam diuisionem. Quia vltra quod in instrumento diuisionis enunciatur factum fuisse hic in Vrbe concurrentibus aliis adminiculis de quibus supra; nihilominus dici posset probari identitatem, obiectum tollitur ex facto per exhibitionem publici instrumenti dicti mandati † quod facit probationem probatam *vulgata l. cum precibus, C. de probatis.*

Nec diuerso iure meriti debent scuta 50. redacta ex pretio census scutorum 100. per Brancaleonem eidem hæredibus Sabbatini venditi, cùm non solum d. census in instrumento præfatæ diuisionis vti ex pecuniis hæreditaris Sabbatini emptus appositus sit, quæ sola confessio contra diuidentes, & eorum hæredes probat vt dixi ad effectum de quo agitur, sed cócurrant etiam depositio tutoris eorundem hæredum, † quid censum nomine earum emisse testatur ex pecuniis paulò ante à Petro Ludouici debitore hæreditatis exactis, & dictum eius bene adminiculatur ex identitate summæ crediti exacti, & pretij census, & quod non constat; tutorem tunc temporis habuisse pænes se alias pecunias hæredem ex quibus huiusmodi census emi potuerit. Quamuis † hæc probatio Brancaleonum, siue eius hæredes minimè afficiat tum quia diuidentium confessio tanquam res inter alios acta tertio præiudicare non potest, tum quia licet vinculum fideicommissi operaretur † quod in casu re- 11
demptionis census hæredes fideicommittentis pretium in alium censum similem, vel alia bona stabilia reinuestire tenerentur ad fauorem aliorum vocatorum nihilominus impedire non potuit hæredes Brancaleoni † quo minus pretium soluendo hæredibus Liuiæ cui in personam tutoris censum vendiderant ab onere dicti census liberationem consequerentur, cùm census ex sui natura redimibilis sit, & † regulariter ad 12
effectum liberationis sufficiat vt debitor illi soluat, cum quo initus contractus fuit, vel eius hæredi etiam si verus Dominus non esset *ad not. in l. si filius, C. de pact.* Surd. *conf. 43. n. 2. & dec. 60. n. 8.*

R. P. D. Pamphilio Camerinensis fideicommissi Lunæ 4. Decembris 1606.

SVMMARIA.

1 *Census emptus ex pretio rei fideicommisso subiectæ tanquam in illius locum subrogatus sit hæreditarius.*
2 *Census inhæret fundo quasi quædam seruitus.*
3 *Immissio datur super censibus.*
4 *Pretium in vniuersalibus succedit loco rei.*
5 *Census fideicommissarij in alienatione rei fideicommisso subiectæ operatur illius validitatem.*
6 *Non tamen præiudicat consentienti quo ad pretium.*
7 *Detractiones per hæredem sunt faciendæ ante immissionem fideicommissarij.*

DECISIO CCCCLXX.

DOmini resoluerunt Reinerio dandam esse immissionem in possessionem censuum emptorum ex pretio Castri Orbis pro portione ipsum tangente, quia iam fuit resolutum constare de fideicommisso

missio ad eius fauorem, & hodie ex testibus pro eius parte examinatis constat hoc Castrum fuisse in bonis Virgilij fideicommittentis, vnde sicut immissio danda esset in possessionem Castri *l.1.ff. quor. bonor. l.fi.C.de Edict.* Din.Had.*toll. & vtrobique not.omnes*. Ita debet
1 dari super istis censibus, † qui sunt subrogati in locum d.Castri fideicommissio subiecti. Peregr. *de fideic. art.44.n.50.* Petr.à Petr.*de fideic.q.8.n.525.*

Nec obstat quod dicebatur non dari immissionem in iuribus incorporalibus, quia cum census sint impositi super rebus corporalibus, illisque † inhæreant quasi quædam seruitus vt per Gabr. *conf.141. n.1.cum seqq.lib.2.*pro illis potest dari immissio fideicommissario † Bal.*in leg.fin.n.48.& ibi* Castr.*n.13.in prine.&* Alex.*n.25.C. de Edict.* D.Hadr.*toll.*Menoch. *de adipisc.rem.4.num.394.*

Præsertim cùm sint empti ex pretio rei corporalis,
4 quod in vniuersalibus † succedit loco rei, & est vt res corporalis.Corn.*conf.168.n.31.lib.2.*

Neque etiam obstaret quod Ramerius consenserit alienationi Castri, quia non petitur immissio super Castro,sed super censibus ex illius pretio emptis.Vn-
5 de † licet eius consensus operetur validitatem alienationis ita vt emptores ab eo non possint molestari,*l.nihil, §. omnibus, l.si fundum per fideicommissum,ff. de l.1.*Aym.*conf.24.num.8.& 9.*Non tamen illi præ-
6 iudicat quo ad pretium Curt. *iun. qui de commun. testatur conf.4.num.22.* Gabr. *conf.25. n.18.lib.1.*Peregr. *de fideic.art.40.num.85.* Et ita per Dominos conclusum fuit, dandam esse immissionem Rainerio pro
7 portione factis † prius detractionibus, quæ in primis & ante omnia sunt faciendæ Peregr. *de fideic. art.35.* Maximè quod ante non potest esse certum quanta sit portio Rainerij. Ideo, &c.

R.P. D. Virili Perusinæ fideicommissi de Cenciis Veneris 9. Iunij 1628.

SVMMARIA.

1 *Immissio datur super censibus.*
2 *Immissio danda est melius iustificanti ius suum.*
3 *Fideicommissario datur immissio vel ex remedio l.fin. C.de Edict.* Din.Hadr.*toll.vel ex Saluiano.*
4 *Possidens sine titulo dicitur possidere iure familiaritatis si alter habeat titulum.*
5 *Dispositio generalis non continet bona restitutioni subiecta.*
6 *Substitutus cum clausula pleno iure, & sine aliqua diminutione potest capere pensionem directè,& propria auctoritate.*
7 *Fideicommissarius non debet capere de manu hæredis, quando testator expressè, vel æquipollenter dat ei auctoritatem capiendi possessionem propria auctoritate.*
8 *Fideicommissarius de æquitate canonica non eget restitutione verbali.*
9 *Trebellianica censetur prohibita ex clausula pleno iure,& sine aliqua diminutione.*
10 *Hæres grauatus ad impediendam immissionem fideicommissario debet probare in hæreditate fuisse æs alienum, & se illud soluisse.*

DECISIO CCCCLXXI.

IOannes Baptista, & Iulius Cæsar de Columbis hæredes q. Olimpiæ vigore illius testamenti prætendebant immissionem, D. Ludouicus autem Cencius vti fideicommissarius,& substitutus in testamẽto

q.Petri Hieronymi pariter eandem immissionem prætendebat, & propterea dedi dubium cui danda esset immissio. Et Domini vtraque parte informante quo ad duas domos positas in Ciuitate Perusiæ, & † cen- 1
sus acquisita, & empta per d. Petr. Hieronymum, D. Ludouico dandam esse immissionem resoluerunt, de reliquis particulariter reseruarunt videri moti fuerunt nam cùm neutra pars possideat † illa præfertur in im- 2
missione, quæ melius, & clarius ius suum iustificat Bart.*in l.fin.n.21.C.de Edict.* Din.Hadr.*toll.*

In casu proposito D.Ludouicus melius probat ius suum. Primo quia cum Petr. Hieronymus instituerit hæredes Olimpiam,& Virginiam sorores, & Isabellam vxorem vita durante, ac vltimæ earum decedenti substituerit D. Ludouicum, sorores, & vxor obierint, euenit casus fideicommissi, & substitutionis ad
3 fauorem D. Ludouici † cui deberur immissio vel ex remedio *l.fin.C.de Edict.*Din.Hadr. *toll.vel ex* Saluiano, Seraph.*decis.328.num.1.*

Secundò quia D. Ludouicus probat quod supradictæ domus,& census fuerit acquisita,& empta à Petro Hieronymo vt constat ex acquisitionibus factis, & ab eo possessa vt apparet ex depositionibus testium,
4 & consequenter stante † supradicto titulo emptionum duo sequuntur.Alterum quod possessio Olimpiæ viuente P. Hieronymo erat iure familiaritatis Bart. *in l.quod iure vbi* Castr.*ff.de acq.poss.*Surd.*cons.221.n.29. & cons.260.n.16.& seq.*Rota *decis.761.n.4.part.2.recentior.*Menoch.*lib.6.præsumpt.69.n.12.*Alterum quod Olimpia in eius testamento non potuit disponere de bonis suppositis fideicommissio P. Hieronymi, cum
5 ius Olimpiæ morte extingueretur, nec voluit,quia † sub vniuersali dispositione non includuntur bona restitutioni subiecta Rota *d.94.n.5.in fi.par.2.recent.*

Tertio quia † cum P.Hieronymus substituerit D.
6 Ludouicum pleno iure,& sine aliqua diminutione cẽsetur ei data facultas capiendi possessionem directè,& propria auctoritate Peregr. *de fideic. art.3.n.96.in fin.* Hond.*conf.66.n.8.& seqq.l.2.*Aym.*conf.174.n.1.*Greg. *dec.421. n.13.* Et quando † testator sine expressè,siue
7 æquipollenter dat facultatem fideicommissario capiẽdi possessionem propria auctoritate tũc fideicommissarius non teneretur capere illam de manu hæredis,sed recta via datur immissio. Menoch. *de adipisc.rem.4.n.*
8 *6;3.post med.*Cuman.*conf.61.ante prine.*Rota *de.615. n.2.& 11.par.1.& dec.182.num.2.par.2.recent.*& † de æquitate canonica,vt euitẽtur circuitus inanes,fideicommissarius nõ eget restitutione verbali,sed recta via agit pro immissione Bal.*in c.præsentia n.3. vbi* Dec. *in 3.not.de prob.*Paris.*cons.127.n.115.l.2.& cons.13.n.115.l.3.*

Nec in bonis d.P.Hieronymi aliquid est detrahendum.Non legitima,quia agitur de fideicommisso trãsuersalis.Non Trebellianica quia † censetur prohibita
9 ex verbis pleno iure,& sine aliqua diminutione Rota *decis.259.n.5.par.2.recentior.* Greg.*d.decis.421.n.13.* Peregr.*de fideic.art.3.n.89.& 96.* Eugen.*conf.56.n.58. l.1.*De ære alieno P.Hieronymi non constat,† de quo 10
illiusque solutione docendum esset ad impediendam immissionem fideicommissario.Nart.*conf.69.n.1.*Menoch. *præsumpt.135. lib.3.*Rota *dec.516. n.2.part.2. recent.*

De testamento verò q.Francisci patris P.Hieronymi nunc non videtur agendum, cùm resolutio sit restricta super bonis emptis,& acquisitis à P.Hieronymo in quibus clarè D.Ludouico immissio debetur ex supradictis, particulariter enim disputabitur super dicto testamento Francisci, & illius bonis iuxta ordinem Rotæ.

Et ita fuit resolutum.

R.P.D. Remboldo Ariminensis fideicommissi Veneris, 19. Ianuarij 1616.

SVMMARIA.

1 *Identitas bonorum fideicommisso subiectorum probatur ex instrumento diuisionis factæ inter hæredes, in quo bona illa describuntur tanquam hæreditaria.*
2 *Item si sint descripta in Inuentario hæredis.*
3 *Hæres tenetur restituere fideicommissario quicquid ad eius manus peruenit ex hæreditate.*
4 *Hæres tenetur fideicommissario etiam de proprio pro diminutis, vel deterioratis, vel peremptis facto ipsius.*
5 *Census emptus ex pecunia fideicommissaria efficitur fideicommissarius.*
6 *Census fideicommisso suppositus male alienatus iudicatur proinde ac si esset in hæreditate.*
7 *Census extincti nulli fructus debentur.*
8 *Hæres grauatus non potest retardare immissionem fideicommissario sub prætextu æris alieni nisi probet illius existentiam, & solutionem à se factam.*
9 *Exceptiones peruenientes rem iudicatam non sunt attendendæ, in iudicio executiuo.*
10 *Clausula* sine præiudicio legitimæ executionis, *præferunt iurisdictionem iudicis à quo ad effectum exequendi suam sententiam.*

DECISIO CCCCLXXII.

REsolutum fuit procedendum esse ad vlteriorem sententiæ executionem ad fauorem fratrum de Faëtanis latæ, super omnibus bonis, quæ Liuiæ ex fideicommisso Sebastiani obuenerunt, & in specie relaxandum esse mandatum pro ea rata prerij duorum censuum, quorum vnus fuit à Solerio extinctus, vt constat per publicum instrumentum die 7. Februarij 1589. celebratum, alter Mariæ eius sorori ex causa doris cessus, & pro fructibus census dictis Mariæ cessi tantum. Quod autem dicti census ex fideicommisso Sebastiani Liuiæ obuenerint, & consequenter dictis fratribus iuxta resolutiones factas restituendi sint probatur † ne dum per instrumentum factum inter 1
Violantem, & Liuiam, quod probat identitatem quo ad omnes ex allegatis in alia decisione, sed etiam † 2
ex inuentario bonorum Sebastiani *iuxta traditæ per* Bart. *in leg. fin. §. Licentia Cod. de iur. delib.* Paris. *cons.* 55. *num.* 2. *lib.* 2. *cum aliis per* Modern. *de fideic. art.* 44. *sub num.* 2.

Nec obstat quod alter ex dictis censibus fuerit extinctus, alter in dotem, vt dixi, datus, quia † cum pre- 3
cium vnius, & commodum alterius ad manus ipsius peruenerit tenetur portionem ad fratres de Faëtanis spectantem restituere Bal. Imol. *& alij in l. cum tale, §. Titius, ff. de cond. & dem.* late Peregr. *de fidei. art.* 10. *num.* 27. Non enim potuit diminuere fideicommissum, sed † tenetur etiam de proprio pro omnibus 4
quæ defuerunt extare facto ipsius, vel diminutis, vel deterioratis Peregr. *d. art.* 10. *n.* 34. *& seqq.* late Molin. *de Primogen. Hispan. lib.* 1. *c.* 29. *n.* 10. *& seq.*

Minus releuat quod in instrumento cessionis dicti census asseritur censum fuisse impositum ad fauorem Sebastiani, cùm tamen sit venditus Violanti, & Liuiæ & propterea non videatur de illius identitate constare. Quia omisso quod dicta assertio potuit esse erronea sufficit quod fuit empros de pecuniis restitutis à Galeotto, qui prius eandem summam à Sebastiano ad censum acceperat vt in alia decisione firmatum fuit: cùm † enim ex pecunia fideicommissaria emptus sit efficitur fideicommissarius, *l. Imperator, §. cum autem ff. de leg.* 2. Alex. *& aliis relatis per* Surd. *decis.* 15. *num.* 18. *& seq.* vbi quod in his succedit pretium loco rei, & res loco pretij.

Quo autem ad fructus dictorum censuum attinet Domini dixerunt relaxandum esse mandatum pro fructibus cessi tantum, non autem pro fructibus census extincti, nam cùm census cessus esset fideicommisso suppositus, † & consequenter malè alienatus, 5
debet iudicari perinde ac si esset in hæreditate, quo verò ad extinctum † cum ille amplius in rerum natura non existat non possunt aliqui fructus inde prætendi, & quatenus prætenderentur ratione lucri cessantis probanda essent requisita Paul. de Castr. *in l. 3. ff. de eo quod cert. loc. vt fuit sæpè aliàs resolutum*, debentur tamen vsque ad diem extinctionis ex supra allegatis.

Quod pro parte Solerij dicebatur † hæreditatem 3
Sebastiani esse ære alieno grauatam vltra fuit non posse vlteriorem executionem retardare nisi infin. et etiam probetur ipsum etiam debita persoluisse.

Nec facit quod dicitur prædium in loco dell' Orsoletto, & aliud in contrata S. Pauli de quibus in dicta sententia Rotæ non fuisse in bonis fideicommittentis. Quia licet fuerint emptæ terræ à Violante in loco sub eodem vocabulo dell' Orsoletto, tamen illæ fuere diuersæ à terris dicti fideicommittentis, vt bene probatur ex instrumento diuisionis factæ inter filias Violantis, in quo fit explicita mentio de terris acquisitis à dicta Violante, & in hæreditate fideicommittentis relictis. Nec est nouum quod sub eodem vocabulo plures agri existant. Quo verò ad prædium in contrata S. Pauli testes in quibus totum fundamentum faciant informantes pro Solerio potius coadiuuant intentionem fratrum de Faëtanis, quam destruant: dicunt enim quod terræ quas testator in dicta contrata possidebat fuerunt partim à dicto testatore acquisitæ partim verò ab eius matre. Vnde cùm sententia dictis testibus adiudicet illas tantum terras, quæ tanquam hæreditariæ in inuentario hæreditatis fideicommittentis descriptæ fuerunt non potest de iniustitia, aut excessu redargui.

Aliæ autem exceptiones † non videbantur in hac 9
iudicio executiuo attendendæ cùm percutiant decisiones iam factas & rem iudicatam, sed poterunt coram iudice ad quem discuti, & interim stante clausula *sine præiudicio legitimæ executionis*, in Commissione inserta, † quæ iurisdictionem iudicis à quo ad effectum exequendi suam sententiam præferunt, *iuxta notata per* Lancell. *de attent. post inhibita cap.* 20. *num.* 13. Rota *diuers. decis.* 641. *num.* 11. *part.* 1. *debet dicta res iudicata exequi.*

R. P. D. Dunozetto, Romana vsusfructus Lunæ 22. Aprilis 1624.

SVMMARIA.

1 *Solutio census impositi super re legata spectat ad hæredem, non ad legatarium.*
2 *Maximè quando aliàs legatum esset nullius, vel modicæ vtilitatis.*
3 *Obligatio contracta non adhibitis solemnitatibus statutarijs est nulla.*
4 *Obligatio facta ex falsa causa super supposito quod in iure non subsistit est inualida.*

DECISIO CCCCLXXIII.

GErardus scripto hærede Io.Baptistæ Barbaræ vxori reliquit vsumfructum domus. Et quia eadem domus à testatore fuerat venalis exposita iussit,vt pretium ex illius venditione prouenturum investiretur in censibus,vel montibus non vacabilibus sub nomine hæredis reseruata omnium fructuum dispositione eidem Barbaræ loco sui vsusfructus.

Sed quia super dicta docto iam fuerat constitutus census scutorum septingentorum, ideò hinc orta est controuersia inter Barbaram vsufructuariam,& hæredem ad quem scilicet eorum pertineret onus soluendi illius fructus.

Hæc quæstione in iudicium agitata duæ manarunt sententiæ vna à R.P.D. Virile ad fauorem Barbaræ vsufructuariæ, altera ab Auditore Illustrissimo Archipresbyteri Lateranensis in fauorem hæredis, tandem causa ad Rotam deuoluta mihique commissa proposui dubium.an sententia Auditoris Illustrissimi Archipresbyteri sit confirmanda vel infirmanda. Et Domini pro informatione responderunt.

Nam quicquid sit de ea iuris quæstione. An onus impositum super relegata spectet ad hæredem,vel legatarium super qua ad fauorem † legatarij consuluit. Menoch.*cons.*997.*per tot.& cons.*1009.*& hanc opinionem ad partes agitata,sequitur* Modern.Pens.*de censib. p.*2.*c.*2. *q.*3.*art.*7. *n.*3.*& seqq.nunc* 9.79. *in nouissimis D D.Tantinorum.*

Hæc quæstio decidtur ex coniectura mente testatoris.Nam cùm hæc domus locaretur pro annuis scutis sexaginta quinque; census autem super ea impositus ad rationem scutorum octo annuorum pro centenario absorbebat scuta quingenta sex habita ratione quod domus in vrbe ob penuriam inquilinorum aliquando non possunt locari,& expensarum,quæ fiunt singulis annis pro reparatione domorum vtili,si Barbara legataria teneretur ad solutionem dicti census vel nullam, vel certe modicam ex legato vsusfructus
2 huius domus consequeretur vtilitatẽ,quo casu† onus super ea impositum spectat ad hæredem,*vt bene probat text.in l.qui concubinam §.qui hortos,ff.de l.*3.*& ibi gl.* Dyn. Bart.Roman.Alex.*& alij* Surd. *consilio* 493. *sub n.*6.*& dec.*28.*n.*8.Menoch. *d.cons.*997.*n.*22.*& de præsumpt.lib.*5.*præsumpt.*106.*n.*14. Rim.Iun.*cons.*172.*n.* 22.*& seqq.*

In quam sententiam eo libentius Domini descenderunt, quia testator legauit vsumfructum dictæ domus ita,& taliter quod liberè,& absolutè eam locare, & dislocare;& pensiones exigere,& in suos vsus conuertere valeat, & potuit , & sic cum illis,& sua dote viuat.Vnde cùm dos dictæ Barbaræ non excedat scuta trecenta si verba dicti legati sunt verificanda debuit intelligi de vsufructu libero ab omni onere , quia alias residuum vna cum dote non posset etiam miserimæ mulieri sufficere ad viuendum, & sic dicta verba directa ad vxorem, quam testator præsumitur dilexisse nihil operarentur, *vt ad propositum* Surd. *d. cons.*439.*num.*6.

Nec releuare visum fuit quod dicta Barbara hoc onus agnouerit dum se obligauit per acta Curiæ Capitolinæ concurrere pro rata ad soluendum dictum
3 censum,respondetur enim quod non†constat hic adhibitas fuisse solemnitates à statuto requisitas, vnde obligatio per d. Barbaram contracta de concurrendo pro rata non subsistit, & est nulla. Tum etiam quia
4 † facta est ex falsa causa super supposito,quod in iure non subsistit, Crescent.*dec.*104.*& dec.*199.*lib.*1. Pur. *dec.*153.*lib.*3.Rota *dec.*129.*n.*4.*p.*1.*diuers.*

Et ita decisum vna tantum parte informante.

R. P. D. Pamphilio, Reatina Census , seu pecuniaria Mercurij 22. Iunij 1616.

SVMMARIA.

1 *Accollatio census facta ex falsa causa est inefficax.*
2 *Obligatio facta ob contractum nullum,est inualida.*
3 *Error notarij in grammatica non nocet contrahentibus.*
4 *Solutio fructuum census facta vigore accollationis nulla non praiudicat soluenti.*

DECISIO CCCCLXXIV.

POst factam in hac causa decisionem sub die 1.Decembris 1615. qua fuerat resolutum, mandatum per Gubernatorem Reatinum contra Dominos de Pagnottis relaxatum esse iniustum ex defectu causæ, ob quam ipsi census de quo agitur pro rata scutorum sexcentorum sibi accollauerant, fuit pro parte Iulij Sinibaldi productum prothocollum ex quo apparebat instrumentum originale emptionis , ad quod in dicta accollatione relatio habetur , repertii casum in ea parte in qua solutio pretij continetur, vnde prætendebatur ex eo integram dicti pretij numerationem & consequenter nec causæ falsitatem ex adductis per informantes pro eius parte.

Quo tamen non obstante supradicta die causa iterum per me proposita Domini fecerunt in decisis eo præcipuo fundamento. Quia dato millies, quod non probetur solutio pretij facta per Thomam emptorem , attamen non requiritur, nec inferri potest quod Thomas sibi accollauerit censum pro rata scutorum sexcentorum prout in instrumento cuius vigore mandatum fuit relaxatum asseritur & sub cuius accollationis prætextu illius filij de anno 1600.censum sibi accollauerunt , & extinguere promiserunt, cum illa nullibi in prædicto instrumento legatur, † quod sufficit ad demonstrandum causam istius ac- 1
collationis , & promissionis , & extinctionis census fuisse falsam , & † per consequens obligationem ob 2
eam factam esse inualidam ex allegatis in decisione quæ Dominis placuerunt.

Præterea fuit dictum instrumentum præfatum non obstante illius cassatura in loco prædicto, probare integram pretij solutionem,ex quo illa ei non repugnat cùm ex lectura d.instrumenti appareat pretium fuisse solutum pro duobus tertiis in paulis argenteis,& pro vno tertio in moneta Regni , licet incongruè fuerit dictum de quibus ducatis mille ducentis. &c. & esset dicendum , quos ducatos &c.ita vt propterea potius 3
dicendum sit notarium errasse in grammatica , † qui error non nocet nec vitiat Socc. *cons.* 164. *n.*5. *vers. praterea lib.*1. Maximè quod si tota summa non fuisset soluta vtique fuisset dictum quæ quantitas fuisset soluta , vnde eo facilius dicendum est, partes de tota summa intellexisse , dum dixerunt partem fuisse soluram in paulis argenteis , & partem in moneta Regni.

Non obstant solutiones fructuum census pro rata scutorum sexcentorum factæ à Dominis de Pagnottis quia cùm†omnes fuerint factæ ab anno 1600.citra,& 4
sic post accollationem census nihil releuant ex deductis in decisione.

Et sic fuit,&c.

R.P.D. Virile, Romana depositi Veneris, 16. Aprilis 1617.

SVMMARIA.

1 *Identitas pecuniæ probatur si cum alia non sit commixta.*
2 *Depositum factum ad creditum Titij, non potest leuari absque consensu illius.*
3 *Depositum factum ad creditum Titij perinde est ac si ipse Titius deposuisset.*
4 *Absenti acquiritur ius ex stipulatione notarij stipulantis pro omnibus quorum interest accedente iuramento promissoris.*
5 *Acceptatio resultat ex receptione pecuniæ promissæ absenti mediante stipulatione notarij.*
6 *Partita nummularij concepta per verba ad decretum Titij sonat in depositum ad fauorem Titij.*
7 *Scriptura vna pars alteram declarat.*
8 *Verba in vna parte scripturæ vno modo intellecta debent eodem modo intelligi in alia parte.*
9 *Depositarius non debet esse sollicitus, vt pecuniæ penes ipsum depositatæ conuertantur in causam destinatam.*
Limit. *si in actu deponendi sit expressa causa* n. 11.
10 *Depositarius restituendo depositum deponenti liberatur.*
Intellige dummodo concurrat bona fides depositarij, num. 14.
11 *Depositarius si pecunias depositatas ad effectum extinguendi censum soluat in aliam causam non liberatur.*
12 *Depositarius soluens tantum partem depositi in causam expressam non acquirit liberationem.*
13 *Depositi qualitates singulæ sunt seruandæ.*

DECISIO CCCCLXXV.

CVm Dux Petrus Franciscus Columna venditor status Zagarolæ esset debitor census scutorum 3147. vltra fructus impositi à Communitate Gallicani ad fauorem Raphaëlis, & Quintij de Mazzis, & aliorum ob recognitionem bonæ fidei factam per Martium Columnam patrem, & Palagij, & Falconerij fecissent cedulam pretij supradicti census scutorum 3300. ad fauorem d. Petri Francisci ideò idem Petrus Franciscus fecit ordinem eisdem mercatoribus vt soluerent scuta 3778.8.60. Bartholomæo Albizino procuratori dictæ Communitatis Gallicani nempè scuta 3147. pro sorte principali dicti census reliqua verò pro fructibus, & expensis ad effectum vt à Communitate, vel à supradicto Albizino procuratore deponerentur in Monte pietatis scuta 3147. pro extinctione sortis census, à qua morte non possint leuari nisi cum conditionibus appositis in instrumento rogato per acta Amodei, & etiam quotiescumque à Rosciolo notario esset fides quietantiæ, & quod fuissent adimpletæ conditiones, quæ à D. Cardinale Ludouisio emptore apponerentur in consensu dando, & quod iura essent cessa ad fauorem eiusdem D. Cardinalis.

In executionem supradicti Ordinis idem D. Cardinalis dedit consensum vt soluerentur supradictæ pecuniæ cum supradictis conditionibus. Postea Bartholomæus Albizinus procurator supradictæ communitatis Gallicani in vim ordinis supradicti ex pecuniis depositatis à D. Cardinale Ludouisio pro pretio dicti status coram notariis, & testibus habuit manualiter, & in contanti per manus Siluij Boglioni Anconitani Capserij DD. de Palagiis, & Falconeriis supradicta scut. 3778.8.60. quæ ab oculis notariorum & testium non amota in continenti reliquit, & deposuit in banco Dominorum de Palagiis, & Falconeris & penes eundem Siluium Capserium præsentem, & recipientem videlicet scuta 3146. pro extinctione sortis principalis dicti census ad creditum Raphaëlis, & Quintij, & aliorum creditorum census vt supra, ad effectum tamen illa asportandi in sacro monte pietatis ad creditum prædictorum creditorum, & inde non amouendi nisi adimpletis conditionibus contentis in instrumento census. Deinde Capserius post quinque dies creauit partitam ad fauorem Communitatis Gallicani pro soluenda sorte principali census ad dispositionem dicti Albizini procuratoris qui reliquit pecunias.

Verum quia dictus Capserius supradictas pecunias soluit in partitis datis ideò fuit disputatum dubium An Domini Palagij, & Falconerij, benè soluerint, & negatiuè fuit resolutum.

Primò quia in instrumento expressè dicitur quod pecunia non fuit amota ab oculis notariorum, & testium & sic † constat de eadem identitate absque acquisitione dominij ad fauorem Albizini *l. si alieni ff. de solut. l. non omnis §. si pupillus, vbi* Paul. de Castr. *in fin. ff. si cert. pet.* Qui procurator reliquit, & deposuit penes Capserium præsentem, & recipientem scut. 3147. pro extinctione sortis census ad creditum Dominorum Raphaëlis, & Quintij, & aliorum creditorum census. Vnde † si depositum fuit relictum, & Capserius recepit ad creditum Raphaëlis, & Quintij creditorum vtique non potuit postea soluere sine consensu, & ordine supradictorum creditorum, *l. si iis aliquid §. instrumenta duorum ff. de pen.* Paul. de Castr. *cons.* 433. *n.* 2. *in fin. vers. tertio obstare videtur, lib.* 1. Tiraq. *de retract. conuent. §.* 4. *gl.* 9. *n.* 2. Surd. *decis.* 60. *n.* 2. Rota *diuers. decis.* 281. *n.* 10. *p.* 2. *& in Perusina censuum, decis.* 172. *num.* 6. *apud* Modern. Perusin. *de censibus.* Sat enim est, quod idem Capserius † acceperit depositum ad creditum illorum, *iuxta doctrin.* Ioan. Andr. *in addit. ad Specul. de depos. in prima addit. circa fin. vers. item concluserunt, &* Bal. *in l. acceptam n.* 7. *C. de vsur.* Paul. de Castr. *in l. si cum Cornelius ff. de solut.* Dec. *in l. singularis n.* 24. *ff. si cert. pet.* Ruin. *cons.* 132. *n.* 3. *lib.* 5. Nam † stante stipulatione notarij virtute obligationis camerlis pro omnib. quorum interest, cum iuramento Albizini obseruandi & non contraueniendi fuit ius quæsitum creditoribus, & perinde est ac si ipsi creditores deposuissent. Bald. *in l. cum à socero C. de inr. dot.* Salic. *in l. quoties C. de donat. quæ sub mod.* Alex. *cons.* 204. *n.* 2. *& seqq. lib.* 7. Aym. *con.* 19. *num.* 11. Gabr. *de donat. concl.* 5. *num.* 4. *& fuit dictum in supradicta Perusina censuum & in Romana restitutionis in integrum*, 20. *Maij* 1620. *coram* R.P.D. Manzanedo, *& in Spoletana liberationis* 30. *Martij* 1626. *coram* R.P.D. meo Decano. Et cum pariter scuta 144.8.71. fuissent relicta, & deposita penes eundem Capserium recipientem ad creditum eorundem Raphaëlis, & Quintij pro fructibus decursis † vtique per solutionem horum fructuum factam eisdem creditoribus sequitur ratificatio, & acceptatio de tacita acceptatione. Alex. *d. cons.* 204. *lib.* 7. Ruin. *cons.* 132. *num.* 2. Gabr. *d. concl.* 5. *n.* 6. *&* 7.

Nec obstat quod Capserius in partita dixerit, *à dispositione dell' Albizino*, quia stante instrumento eius anteriori debebat Capserius ponere ad creditum Raphaëlis, Quintij, & aliorum, & non contra verba instrumenti, & subiectam materiam addere *à dispositione dell' Albizino*, cum præiudicio creditorum, quibus ob stipulationem notarij fuerat ius quæsitum, & præiudicari non potuit per præallegata.

Nec † illa verba ad creditum, videntur apposita demonstratiuè vt indicarent cuius esset census, quia

sunt

sunt clarè apposita ad actum depositi, quod cantarec ad creditorum fauorem: nam Capserius recepit summam sortis ad creditum illorum, & si voluissent contrahentes apponere demonstrativè vt indicarent cuius esset census dixissent de censu impositò ad fauorem Raphaëlis, & Quintij, quæ scuta 144.8.71. ad creditum eorum Raphaëlis,& Quintij quia scuta 144. 8.71. debebantur occasione fructuum liberè etiam soluendorum. Et hæc verba ad creditum important actum depositi, provt etiam obseruantia declarauit: 7 nam Capserius soluit ipsis creditoribus vna † enim pars scripturæ alteram declarat,*l.qui filios,& l.si seruus* 8 *plurium,§.fin. ff.de leg.*1. & verba intellecta † in vna parte vno modo dicuntur pariter in alia parte intellecta, & apposita eodem modo,*l. vtrum, vbi* Bart. & Bald. *ff.de petit.hared.* Bart.*in l.fin.ff.de reb.dub.* Aret.*in l.*3.*§.filius n.9.in fin.ff.de liber.& posth.* Alex.*conf.*192. *n.7.& conf.*113.*n.9.lib.*1.

Secundò,quia inspecto ordine Petri Francisci Columnæ, & consensu D. Cardinalis Ludouisij, quod instrumento depositi pecuniæ de quibus agitur erant soluendæ in causam expressam, & destinatam nempè pro extinctione sortis principalis census ad effectum asportandi in Monte pietatis ad creditum creditorum inde non amouendi nisi adimpletis conditionibus contentis in instrumento census. Vnde 9 † licet Mercatores regulariter non debeant esse solliciti,& inuigilare vt pecuniæ conuertantur in destinatam,*l.fin.ff. de exercit.act.l.doli,in fin.ff.de nouat.* Surd. 10 *decis.*156.*n.*1.*&* 5. Et possunt etiam soluere illi,† qui pecunias deposuit,& per huiusmodi solutionem liberentur,quamuis sint alienæ,*l.quod seruus ff.depos. l. quod seruus ff.de solut.* Surd. *depos.*60.*n.*8. *&dec.*229. *n.*8.Gregor. *dec.*511.*num.*3.*& seq.*Molin.*de primogen.* 11 *Hispan.lib.*4.*c.*4.*n.*20.*&* 22.tamen † non possunt nec debent soluere simpliciter,vel in aliam causam,quam expressam,& si aliter soluunt malè soluunt,& reiterata solutione in causam destinatam liberantur, *l.§.non autem vers.vnde quærit, ff. de exercitor. act.& ibi* Bart. Angel.*in l.ciuitas,in princ.lect.nu.*2.*ff.si cert.pet.vbi* Bald.*n.*7.Dec.*conf.*330.*n.*2.*vers.vnde venio* Alex. *conf.* 44.*n.*6.*lib.*2.Vnde cum Capserius non solum minutatim,sed etiam in diuersas causas soluerit,vel simpliciter,solutiones dicuntur malè factæ.

Non obstat quod vna parti dicat de solutione scutorum 350.facta Angelo Ciuffono ad effectum extinguendi partem census cum fratribus Sanctæ Praxedis, & altera dicat de solutione aliorum scutorum 350. eidem Angelo facta ad effectum deponendi in Sacro Monte Pietatis, & sic respectu istarum duarum partitarum mercatores soluerint in causam expressam & sic bene soluerint. Primò quia remanet supradicta prima ratio,quod non pecuniæ fuerint depositatæ ad creditum Raphaëlis, & Quintij creditorum sine eorum consensu ob ius quæsitum per stipulationem notarij non poterat solui.

12 Secundò quia † ordo Petri Francisci,& consensus D.Cardinalis, & instrumentum depositi loquuntur de extinctione ingredi census non partis scutorum 700. Quæ quantitas pro extinctione totius census erat incongrua,& modica. Vnde cum Capserius longè maiorem quantitatem pecuniarum soluerit in alia alias causas per solutionem partis in congruæ scutorum 700. non sufficientis pro extinctione totius census non acquisiuerunt liberationem,*l.obsignatione vbi gl.in verb.antius ff.de solut.* Alex.*d.conf.*44.*n.*6.*lib.*2.Seraph.*dec.*1130.*n.*1.

13 Tertiò quia illa causa expressa in vna partita scutorum 350. per extinguere vna parte del censo non suffragatur, quia debebat exprimi causa ad effectum asportandi in Monte Pietatis cum à monte non possent pecuniæ haberi nisi secuta reali extinctione, & adimpletis conditionibus, & in specie habita prius cessione valida iuriam quæ defecit vt infra dicitur.

Nec facit quod in alia partita scutorum 350.dicatur *per depositare nel monte della pietà* Quia vltra supra dictas responsiones intrat defectus cessionis iurium ad fauorem D.Cardinalis. Et licet Albizinus cesserit iura tamen non cessit, nec poterat cedere iura dominorum censuum provt requirebatur, cùm non esset eorum procurator, nec haberet mandatum ad cedendum, immò nec habebat mandatum cedendi iura Communitatis, & consequenter cùm non adsit ista cessio iurium iuxta formam ordinis,& consensus Cardinalis huiusmodi soluto non est considerabilis cum etiam qualitas cessionis iurium esset seruanda, *l.cum venissent ff. de eo qui mittit in poss.* Patis.*conf.*47.*n.*42. *lib.*1.Rota Ianuen.*dec.*1.*n.*18.

Et quamuis ex supradictis pateat responsio *ad l.* 14 *quod seruus,ff. de pos.& ad l.quod seruus,ff.de solut.* † tamen additur quod loquuntur,si depositarius sine dolo malo eidè deponenti soluat nec suspicio culpæ adsit,& nisi aliqua causa intercedat quare putari possit dominium pecuniarum reddi nolle, ita vt bona fides depositarij concurrat. Vnde cùm Capserius sciret recepisse posse pecunias depositatas ad creditum Raphaëlis,& Quintij,& aliorum,sciret quoque causam extinctionis totius census, & nihilominus soluerit ferè totam pecuniarum summam in diuersas causas & satis provt Capserius suspicari quod intentio, tàm Petri, Francisci Columnæ quàm etiam D. Cardinali Ludouisij quam etiam creditorum erat vt non solueret provt fecit.

Atque ex his vtraque parte informante fuit conclusum DD.Palagios,& Falconerios non benè soluisse,&c.

Reuerendißimo Domino Coccino Decano, Romana census Veneris 5.*Mart.*1627.

SVMMARIA.

1 *Exigibilitas nominis cessi consideratur vel de tempore cessionis.*

2 *Vel de tempore solutionis,quæ subsequi debet.*

3 *Obligationi exigibilitatis census satisfit si post cessionem illius fructus soluantur cessionario.*

4 *In euentum Hæc verba possunt referri vel ad tempus præsens,vel ad futurum habens causam de præterito.*

5 *Exigibilitas census non nascitur vnico momento, sed tractu temporis successiuè apparet.*

6 *Exigibilitatis obligatio non debet trahi ad perpetuitatem.*

7 *Relatio ad incognita haberi non potest.*

DECISIO CCCCLXXVI.

DOmini recesserunt à resolutis sub die 22.April. 1622.coram me quia ex nouiter ponderatis visum fuit obligationem Marsilij Fausti factam in cuëtum alicuius inexigibilitatis non extendi vltra terminos illius exigibilitatis,quę poterat considerari vel de tempore † donationis in solutum,& cessionis de qua 1 præsumunt contrahentes intellexisse *ad regulam text.in l.si nomen* 4. *ff. de hared.vel act.vend.quam latè in puncto firmat.* Becc. *conf.*105.*n.*13. *& seq.lib* 1. vel † de tempore solutionum, quæ debebant subsequi 2 ad exclusionem impotentiæ exactionis, *vt in his terminis ponderauit* Rota *in Romana societatis officij* 4. *Ianuarij*

Ianuarij 1604. *coram* Corduba, *& in Romana cenſus,* 13. *Iunij* 1595. *coram* Orano. Vnde cùm † ex ſolutionibus ſubſecutis per ſpatium duodecim annorum euidenter conſtet cenſus datos in ſolutum non ſolum fuiſſe exigibiles de tempore dationis, ſed etiam poſt, ſufficit ad hoc vt dicatur adimplera promiſſio exigibilitatis Becc. *d. conſ.* 105. *n.* 25. *& ſeq. & dixit* Rota *in d. Romana ſocietatis officij coram* Corduba, *& in alia Romana cenſus coram* Orano, & ſic in conſequentiam extincta obligatio in euentum inexigibilitatis.

Non obſtat, quod cùm verba illa, *in euentum*, habeat tractum temporis non poſſint referri ad tempus dationis in ſolutū, ſiue obligationis, ideóque videantur reddere obligationem perpetuam. Quia fuit reſponſum. Primò † quod dicta verba non ſemper habēt tractum temporis, ſed quandoque poſſunt referri ad tempus præſens, ſiue ad tempus futurum habens tamen cauſam de præterito vt patet. Quia poterat eſſe vt de tempore obligationis cenſus eſſet exigibilis, & tamen id non poſſet probari niſi per tractum temporis. Secundò fuit reſponſum quod dato etiam, ſine veri præiudicio, quod dicta verba importarent in caſu noſtro tractum ſucceſſiuum, tamen iſte tractus in futurum ſatis operatur reſpectu illius tēporis quod erat medium inter diem obligationis in quo cadebat prima ſolutio fructuum cenſus iuxta formam bullæ Pij V. vel reſpectu illius temporis, quo per duos, tres, vel quatuor annos cenſus exigi debebat ad hoc vt iuxta promiſſionem dicereture exigibilis, cùm † huiuſmodi exigibilitas vnico momento non naſcitur, ſed tractu temporis ſucceſſiuè apparear *vt ex* Iaſ. *in leg. ſciendum* 9. *ſi fundus, &* Angel. *ibid. in princ. ff. qui ſatisd. cogant. Et aliàs admiſit* Rota *in d. Romana ſocietatis officij, & in alia Romana cenſus.* Ideoque † cùm iſte tractus poſſet in prædictis verificari non debet trahi ad perpetuitatem, cui natura dationis in ſolutum, promiſſionum interpretatio, & veriſimilis mens contrahentium reſiſtit, *vt benè ponderat* Becc. *d. conſ.* 105. *n.* 32. vbi dicit non eſſe veriſimile quemquam eſſe adeò ſtupidum vt voluerit perpetuò teneri ad exigibilitatem credidi dati in ſolutum. Vltra quod hoc eſſet diuinare, & habent relationē ad incognita, † quod eſt impoſſibile *vt ponderat* Rota *in d. Rom. ſocietatis officij* 4. *Ianuar.* 1604. *coram* Corduba.

Et ita concluſum vtraque parte informante.

R. P. D. Virile Nolana pecuniaria Veneris 29. Ianuarij 1627.

SVMMARIA.

1 *Promiſſio reſtricta ad caſum diminutionis ſumme ceſſa non trahitur ad caſum difficilis exactionis.*
2 *Exigibilitas cenſus non cenſetur promiſſa niſi expreſſè dictum ſit.*
3 *Relatum non referens debet attendi.*
4 *Ad obligandum Eccleſiam requiritur non ſolum conſenſus capituli.*
5 *Sed etiam beneplacitum apoſtolicum.*
Etiam quod obligatio tendat ad fauorem alterius Eccleſiæ.

DECISIO CCCCLXXVII.

Dixerunt Domini non eſſe relaxandum mandatum executiuum contra Fratres Sanctæ Mariæ de Arcu. Quia cùm in aſſignatione per eos facta annui redditus ſcutorum quingentorum ſuper redditus Regiæ Dohanæ Neapolis ad fauorem capituli loci de Surra promiſerit ſupplere de aliis bonis Eccleſiæ in euentum alicuius diminutionis, quæ quomodocunque, & qualitercunque in dictis introitibus euenire poſſet, conſequenter cùm capitulum per multos annos exegerit, licet exactio aliquo modo fuerit effecta difficilis, non intrat promiſſio, † quæ cum ſit reſtricta ad caſum diminutionis non debet extendi ad caſum difficilis exactionis *ita* Menoch. *conſ.* 778. *num.* 3. Exigibilitas † enim non cenſetur promiſſa niſi expreſſè dicatur. *l. ſi nomen ff. de hered. vel act. vend. vbi* Bald. *& conſ.* 72. *lib.* 2. Becc. *conſ.* 105. *num.* 13. & ideò promiſſio in caſum diminutionis vt ſtricti iuris intra limites promiſſionis ſtrictè intelligi debet, *l. quicquid adſtringenda, vbi* Bart. *ff. de verb. oblig.*

Secundò cum ſupradicta promiſſio ſit relatiua ad decreta Congregationis Regularium cum clauſula, *nec aliter, nec alio modo*; Et in decretis non dicatur quod in caſu diminutionis fratres de aliis introitibus Eccleſiæ ſupplere debeant, imo potius quòd cæteta bona liberè fratribus remaneant, ſequitur † quod non ſupradicta promiſſio, ſed quod in decretis continetur attendi debeat. Greg. *dec.* 439. *n.* 1. *& ſeq.* Iaſ. *conſ.* 162. *n.* 5. *lib.* 2. *& conſ.* 86. *n.* 8. *lib.* 3.

Tertiò cum promiſſio ſupradicta fuerit facta à duobus tantum fratribus redderetur nulla, ſi non fuiſſent ſeruata decreta congregationis, † ex quo alias in huiuſmodi promiſſione requirebatur non ſolum conſenſus capituli *gloſ. in c. cum omnes in verbo conſtitutum de conſtit.* † ſed etiam beneplacitum apoſtolicum, quamuis obligatio tenderet etiam ad fauorem alterius Eccleſiæ, *prout fuit dictum in Treuerenſi bonorum* 25. *Maij* 1621. *coram bon. m. Selucienſi.*

Et ita vtraque parte informante fuit concluſum.

R. P. D. Virile Romana pecuniaria Lunæ 29. Nouembris 1627.

SVMMARIA.

1 *Cenſu vendito à pluribus in ſolidum omnes habentur vt principales debitores.*
2 Decl. 1. *niſi apparear ad vnum tantum negotium, & commodum ſpectare, quia ille eſt principalis, alij fideiuſſores.*
3 *Etiam ſi omnes in ſolidum, & vti principales interuenerint venditioni, & omnes dixerint ſe recipere pecunias.*
4 Decl. 2. *illud procedere reſpectu emptoris cenſus non quo ad coobligatos.*
5 *Commodum contractus ad aliēnem pertinere probatur pluribus coniecturis ſimul iunctis.*
6 *Pecunia præſumuntur verſæ in vtilitatem eius qui ille indigebat.*
7 *Solutio præſumitur facta ex pecuniis eadem die ad cenſum receptis.*
8 *Actuum vicinitas operatur pro illorum interpretatione.*
9 *Identitas ſummæ facit præſumi identitatem pecuniarū.*
10 *Adoleſcens non præſumitur habere pecunias maximè in notabili quantitate.*
11 *Actus ſequens recipit interpretationem à tractata precedenti.*
12 *Obſeruantia declarat precedentem tractatum.*
13 *Nemo præſumitur iactare ſuum.*
14 *Confeſſio facta ad fauorem vnius non præiudicat quoad alios.*
15 *Confeſſio emanata ad vnum finem non præiudicat quoad alium.*
16 *Factum quod verè fuit inſpicitur.*

DECISIO CCCCLXXVIII.

CVm sub die 1. Octobris 1612. Ioannes, Valerius & Carolus fratres de Fertinis cum fideiussione Petri Pauli Testæ imposuissent censum scutorum triũ millium ad fauorem Hieronymi Scanardi, quorum fructus solus Ioannes spatio 12. annorum soluerent hæredes dicti Hieronymi Scanardi creditores dicti Ioannis ex alia causa etiam in vim cessionis d. Ioannis prætendebat quod Carolus, & Valerius vti debitores Ioannis tenerentur restituere fructus pro duabus tertiis partibus ex quo solus Ioannes soluerat fructus, & tamen census fuerat impositus intuitu, & seruitio communi, & manualiter, & in contanti recepissent pecunias, & ideò dato dubio, an fratres de Fertinis teneantur ad restitutionem pecuniarum.

Negatiuè fuit resolutum. Moti fuerunt Domini,
1 † quia licet in impositione census tres fratres sint in solidum obligati, & dixerint pecunias ad se traxisse, & manualiter habuisse & propterea omnes habeantur
2 tanquam principales, si tamen aliunde constet † quod ad vnum tantum negotium, & commodum, spectet ille censeatur principalis debitor, alij verò fratres fideiussores. *l. sed Iulian. §. item ait si duos ff. ad Maced.* Bart. *in l. reos in priuc. ff. de duob. reis* Aym. *cons. 77. n. 3. in fin. & cons. 91. n. 2.* Gabr. *cons. 63. n. 5. & 10. lib. 2.* Anton. Gabr. *in tit. de fideiuss. concl. 2. n. 1.* Vinc. de Franc. *dec. 55. n. 8.* Menoch. *cons. 560. n. 8. lib. 6.* Boër. *q. 314. n. 5.* Surd. *cons. 150. n. 57. & dec. 309. n. 5.* Ror. *diuers. p. 2. dec. 153. n. 6.* Vnde cùm negotium, & commodum esset solius Ioannis ipse est principalis debitor, & si soluit per spatium 12. annorum fructus, soluit debitum proprium, cui alijfratres fructus restituere non te-
3 nentur, etiam si in impositione census tres fratres insolidũ vti principales intreuenerint, & dixerint recepisse pecunias, nam stante simul quod ita dixerint †
4 respectu creditoris, & tamen inter se egerint vt Ioannes haberet commodum, & ad ipsum tantum negotium spectaret. Bart. *in l. 3. §. vbi duo n. 15. ff. de duob. reis vbi* Ronchegall. *n. 59. & 60.* Alex. *ibi in addit ad* Bart. Imol. *in l. si cum dotem §. transgrediamur num. 85. ff. solut. matr.*

5 Quod † autem negotium, & commodum esset solius Ioannis probatur ex pluribus coniecturis, quæ omnes simul iunctæ suffragatur Bart. *in auth. hoc ius porrectum in verb. probat.* Bald. *n. 8.* Rip. *in l. si ventri §. fin. n. 11. & seq. ff. de priuil. credit.* Gregor. *dec. 31. n. 2.* Surd. *dec. 55. n. 6. & seq.* Menoch. *de præsumpt. 55. n. 5.* Feder. de san. *cons. 119. n. 4.*

6 Prima est quod † eadem die qua fuit impositus census fuit facta emptio officij notariatus Cameræ in personam solius Ioannis, ideò Ioanni verisimiliter imminebat necessitas pecuniarum, vt succurrere posset emptioni eadem die factæ. Et verba vice Carolus & Valerius vti drogherij non indigebant pecuniis, & consequenter vrget præsumptio quod pecuniæ peruenerint ad manus Ioannis vt supradictæ imminenti necessitati consuleret Gloss. *in d. auth. hoc ius porrectum in verb. probat.* Bald. *n. 8.* Rip. *in l. si ventri §. fin. n. 11. & seq. ff. de priuil. credit.* Gregor. *dec. 31. n. 2.* Surd. *dec. 55. n. 6. & seq.* Menoch. *de præsumpt. 55. n. 5.* Feder. de san. *cons. 119. n. 4.*

7 Secunda † quia eadem die, qua fuit accepta pecunia ad censum fuit facta quoque solutio pretij officij, & sic solutio præsumitur facta ex iisdem pecuniis receptis ad censum Rip. *in d. l. si ventri §. fin. n. 10. ff. de priuil. credit.* Surd. *d. dec. 55. n. 9.* Menoch. *d. casu 432. n. 8. & d. præsumpt. 55. n. 8.* Greg. *d. dec. 31. n. 5.* Vicinitas
8 † enim actuum admodum in ista materia non patitur Aym. *cons. 298. n. 13. & cons. 153. n. 8.* Anch. *cons. 434. n. 3.* Men. *d. præs. 55. n. 8.* Surd. *d. dec. 55. n. 9.*

9 Tertia oritur, quia concurrit † identitas summæ eadem enim die scuta tria millia fuerunt recepta ad censum, & scuta tria millia fuerunt soluta, vt patet ex quietantia Scanardi creditoris pretij officij, & sic oritur præsumptio quod eadem summa pecuniarum recepta ad censum, eadem fuerit soluta pro pretio officij Castr. *in l. fin. §. in computat. n. 4. C. de iur. delib.* Surd. *d. dec. 55. n. 9.*

Quarta est, † quia cùm Ioannes esset adolescens 10
non præsumitur aliunde habuisse tam minimam pecuniarum summam Rip. *in d. l. si ventri n. 11. ff. de priuil. credit.* Menoch. *cons. 375. n. 12.*

Quinta ex tractatu † probato ex testibus, & ea de- 11
positione eiusdem Petri Pauli Testæ quod census fuit creatus intuitu Ioannis declaratur actus subsequens *l. si seruus plurium §. fin. ff. de leg. 1.* Mandel. *cons. 426. n. 12.* Menoch. *de arbitr. cas. 470. n. 9. & seq.*

Sexta quia concurrit † obseruantia cùm solus Ioan- 12
nes spatio duodecim annorum soluerit fructus census absque cessione contra fratres, nam non est verisimile † quod voluisset iactare suum soluendo integros 13
fructus tam longo tempore, nisi pecuniæ fuissent acceptæ ad censum pro illa necessitate pretij officij, cuius fructus cum ipse reciperet soluebat quod fructus census Aill. *dec. 15. n. 21.* Sim. de Pret. *cons. 68. n. 1. lib. 1.* Ceph. *cons. 240. n. 9.* Rota *dec. 134. n. 5. inter impr. apud* Modern. de Censib.

Septima quia quando Carolus soluit fructus census id fecit de ordine Ioannis, in quo dixit *che li menaria buoni alli conti.* Ergo Ioannes erat solus debitor.

Octaua quia in quietantijs fructuum census factis Ioanni dicitur *per il censo che hò con lui*, & sic solus Ioannes recognoscitur debitor.

Non obstat confessio, & declaratio Valerij, & Caroli facta in releuatione Petri Pauli Testæ fideiussoris dum dixerunt censum pro ipsis inseruisse. Quia illa fuit ad effectum recognoscendi bonam fidem inter ipsos fratres & fideiussorem, & respicit fauorem ipsius fideiussoris, & sic non † probat, nec attendi debet 14
inter ipsos fratres Rota *d. decis. 134. n. 4. inter impressas apud* Modern. de censib.

Confessio † enim, & declaratio emanata ad vnum 15
finem non probat ad alium. Salic. *in l. 1. n. 37. C. de confess.* Marsil. *in Rubr. C. de probat. n. 7.* Surd. *dec. 250. n. 5.*

Et cùm ex tot supradictis coniecturis constet quod solus Ioannes habeat commodum patet quod illa declaratio fuit respectu fideiussoris, non Ioannis.

Nam † quod verè fuit factum, & respectu inspici 16
debet *l. 1. C. plus valer. quod agit.* Soccin. sen. *cons. 160. n. 5. lib. 2.* Rota *d. dec. 134. apud* Modern. de censib.

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Vbaldo, Romana multiplici Lunæ 25. Februarij 1619.

SVMMARIA.

1 *Obligatio ad interesse intrat in qualibet obligatione ad factum.*
2 *Interesse conuentum debetur.*
3 *Procurator non implens ea, quæ habet in mandatis tenetur ad damna, & interesse.*
4 *Procurator præsupponit habitum.*
5 *Promissio hominis facit cessare promissionem legis.*
6 *Exceptio non implementi non potest opponi quando ob non implementum nullum fuit secutum damnum.*
7 *Exceptio non implementi non tollit actionem, sed suspendit illius exercitium parte opponente donec impleatur.*
8 *Rationem alicuius promittens intelligitur si interpelletur.*

9 *Interesse*

9 *Interesse non debetur nisi concurrentibus requisitis Pauli de Castro.*

19 Limit. *quando debitor sumpsit onus inuestiendi summam debitam alias vult teneri ad damna, & interesse, quo casu sufficit probare quod adfuerit occasio inuestiendi.*

11 *Iuramentum habet vim interpellationis.*

12 *Dies certa interpellat pro homine.*

13 *Interesse pecuniæ inuestiendæ taxatur ad rationem fructuum rei quæ erat emenda.*

DECISIO CCCCLXXIX.

POst celebratum instrumentum venditionis, quorundam domorum inter D. de Caffarellis ex vna & Petr. Laur. ex altera parte de anno 1595. & cessionum eiusdem Petri emptoris ad fauorem Simonis Vitalis fuit ducentum die 4. Aprilis 1596. inter eosdem Do. Caffarellis, & Simonem ad nonnullas conuentiones & annis sequentibus etiam ad aliàs de quibus infra apparebit, quarum vigore cum Caffarelli prætenderent sibi competere actionem ad damna, & interesse contra Simonem, vel eius hæredes ob non factum inuestimentum fructuum pretij non soluti. Dedi dubium. An eis competeret actio ad dicta damna, & interesse. Et ad quæ, & quicquid esset dicendum, an eis competeret talis actio pro tempore, ab anno 1595. vsque ad diem sextam Maij 1598. vltimæ conuentionis inter partes. Et quicquid etiam dicendum esset à die obitus Simonis, circa quæ tempora nihil fuit resolutum, sed poterit, si opus fuerit particulariter videri, Domini fuerunt concordes Caffarellis actionem competere ab anno 1598. vsque ad obitum Simonis fructuum locorum montium non vacabilium, quia obligatio Simonis in dicto instrumento 1596. ad fauorem venditorum in forma Cameræ est nimis clara scilicet quod Simon pro scutis tribus mille, quod erat residuum pretij domorum, & erat soluendum intra biennium teneretur soluere fructus recompensatiuos ad rationem scutorum sex pro centenario in fine cuiuslibet semestris, qui fructus deberent inuestiri in emptionem tot locorum montium non vacabilium provt latius in dicto instrumento aliàs partes teneri voluerunt ad omnia damna, & interesse. Vnde cùm non fuerit factum dictum inuestimentum in locis montium de tempore supradicto succedit obli-
1 gatio ad damna, & interesse, tum quia † illa intrat in omni obligatione ad factum *l. stipulationes non diuiduntur vers. Celsus vbi* Doct. *ff. de verb. oblig. l. si quis ab alio in fi. vbi* Alex. & Ias. *ff. de re iud. cum aliis per* Surd.
2 *cons. 230. n. 5. lib. 2.* tum quia † in casu nostro fuit expressè facta promissio damnorum, & interesse, vnde debentur ex pacto, & ex conuentione Doct. *in l. 4. C. depos.* Honded. *cons. 30. n. 51. lib. 1.* Cou. *lib. 3. var. resol. cap. 4. sub n. 5. vers. est etenim* Seraph. *dec. 383. n. 6. 385. n. 1. & 3. & n. 10.* tum etiam quia Simon mandatum à Caffarellis, & onus suscepit inuestiendi dictos fructos cum facultatibus, de quibus in instrumento & ex
3 ex eius mandati † inobedientia succedit obligatio ad damna, & interesse *l. si procuratorem §. si mandauero §. Iulianus scribit, & §. sicut autem ff. mand.* Honded. *cons. 39. num. 3. lib. 1.* & procurator qui mandatum suscipit si non exequitur præstat omne damnum, & interesse *l. idem §. si procurator, & l. si mandauero §. sicut ff. mand. l. ad comparendos vbi* Bald. & Salic. *C. mand. late* Surd. *dec. 304. n. 4. & 5.*

Non obstat quod à conuentione de qua in dicto instrumento fuerit recessum per alias posteriores conuentiones *iuxta l. pacta nouissima C. de pact.* quia contrarium apparet ex vltima conuentione 6. Maij 1598. in qua Alexander Caffarellus nomine suo, & fratris promisit restituere Simoni scuta 1180. vna cum aliis scutis 180. prius habitis ad effectum illa inuestiendi vt in alio instrumento conuentum fuerat, & quod interim Simon teneretur tantum pro rata scutorum duorum millium ad solutionem fructuum ad rationem sex pro centenario loco pensionum domorum emptarum inuestiendorum provt in dicto instrumento. Et licet fuerit dictum, quod Simon dicta scuta duo millia posset ad libitum vel inuestire, vel retinere tamen fuit adiectum vt tàm fructus præfati inuestimenti quam fructus præfati realiter recompensatiui ad rationem sex pro centenario pro tempore quo Simon dicta scuta duo milla retinere voluerit semper debeant inuestiri iuxta formam dicti instrumenti, quæ verba sunt clara, & non possunt controuerti, cum in eis expressè fuerit reseruata prima conuentio.

Non obstat exceptio non implementi ex parte Dominorum de Caffarellis ob non restituta scuta 1360. provt promiserunt in dicto instrumento anni 1598. Quia præterquam quod Caffarelli promiserunt dictam restitutionem ad omnem requisitionem Simonis, vel suorum, & requisitio illis facta non fuit nisi per hæredes Simonis nisi de anno 1603. & sic cum ante requisitionem venditores nihil teneantur implere merito nec potest considerari aliquis implementi defectus, † cùm priuatio præsupponat habitum *leg. manumissiones ff. de iust. & iur. leg. decem ff. de reb. obligat.*

Respondetur etiam quod ex eodem instrumento apparet, quod illa non restitutio scutorum 1360. sic operatur vt interim Simon præcisè non posset cogi ad solutionem scutorum duorum millium quod erat residuum pretij, sed illa posset ad libitum vel inuestire, vel retinere vt supra dictum est. Sed nihilominus voluerũt partes vel inuestimenti, vel recompensatiui in casu retentionis pretij inuestiretur vt etiam supra dictum est, & sic cum partes in contrarium conuenerint cessat omnis nó implemẽti exceptio; † cùm prouisionem legis *l. fin. C. de pact. conuent. cum vulgaribus.*

Nec pariter obstat exceptio non implementi pro parte eorundem Dominorum Caffarellis aliarum trium conditionum per eos promissarum videlicet extinctionis census intra decennium scutorum septingentorum super domibus venditis D. Bancillæ matris venditorum, & consensus ratificationis filiorum, & neporum ipsorum cum ad legitimam ætatem peruenerint. Quia vltra quod dictæ conuentiones non leguntur in vltimo instrumento de anno 1598. in quo fuit solum expressè restricta promissio, & conditio inuestimenti fructuum, ex quo instrumento Caffarelli possunt agere ad damna, & interesse, tamen quicquid sit de hoc fuit responsum.

Primò hoc cum † nec Simon, nec hæredes vllum fuerint damnum passi ob huiusmodi non implementum de illo excipere non possunt Bald. *cons. 127. lib. 1. cum aliis per* Surd. *dec. 265. num. 39. & cons. 101. n. 24. lib. 1.*

Secundò † quod ista exceptio non implementi non tollit actionem, sed suspendit illius exercitium parte opponente donec non fuerit adimpletum Seraph. *dec. 124. num. 1. & 2. cum aliis allegatis* vnde cùm hodie constet de implemento competit Caffarellis actio.

Tertiò respondetur ad dictam † ratificationem filiorum fuisse necessariam interpellationem Dec. *cons. 2. sub n. 3. & seqq. cum aliis quos refert, & sequitur* Gab. *in tit. de solut. concl. 5. num. 33. vbi testatur de magis communi.*

Nec demum refragatur quod ad consequendum damna, & interesse debeant † concurrere requisita

Paul.

Paul. Caſtr. *in l. 3. ff. de eo quod cert. loc. quem* Rota *ſequitur vt dec. 90. n. 3. p. 2. diuerſ.* Quia placuit reſponſio
10 † hoc non procedere quando, provt in hoc caſu debitor ſuſcepit in ſe onus inueſtiendi ſummam debitam aliàs voluit teneri ad damna, & intereſſe, tunc enim creditor non tenetur probare illa requiſita dummodo adfuerit occaſio inueſtiendi provt in curia adeſt in locis montium vt eſt notum. Honded. *conſ. 39. num. 1. dub. lib. 2. & in ſimile inſtrumento.* Rota *in vna Romana Saluiani coram* Orano *inter impreſſas per* Modern. Roman. *in tractat. de* Saluian. *dec. 159. ſecundum vltimam impreſſionem.*

11 Non obſtat defectus interpellationis, † quia inſtrumentum illius vim obtinet Aym. *conſ. 64. n. 1. cum per* Gabr. *de iureiur. concl. 2.*

12 Vltra quod † erat adiectum certum tempus emptioni, ſeu inueſtimento fructuum faciendo videlicet ſtatim quod fructus maturandi aſcenderent ad ſummam vt ex ea emi poſſet vnus locus montis non vacabilis, dicti autem fructus fuerunt promiſſi de ſeneſtri in ſeneſtre, & in fine cuiuſlibet ſemeſtris ideò dies ſatis interpellat pro homine. *l. magnam, C. de contrah. & commit. ſtip.* Hond. *d. conſ. 39. n. 7. & 8.*

Circa ſecundam partem dubij iam ſupradictum eſt fuiſſe reſolutum comperere Caſſarellis actionem ad rationem locorum montium non vacabilium, cum
13 ibi fructus cenſuum inueſtiendi eſſent, † & in tali materia habeantur ratio fructuum earum rerum, quæ emi debeant Bart. *in tutor. §. ſi poſt ff. de adminiſtr. tut.* Gabr. *conſ. 16. n. 8. in fin. lib. 1. &* Gabr. *in tit. de empt. & vend. conc. 4. n. 18.* Cagnol. *in l. curab. n. 24. C. de act. empt.* Hond. *conſ. 39. n. 4. & 5. & conſ. 82. n. 12. lib. 2.* Modern. Roman. *diſcept. for. 240. n. 34. & 35. lib. 2.*

Et ita fuit deciſum, &c.

R. P. D. Buratto Romana Saluani Veneris 19. Aprilis 1624.

SVMMARIA.

1 *Ægidiana locus eſt eo ipſo quod ſententia notorium grauamen non continet.*
2 *Creditum actoris eſt extremum in Saluiano.*
3 *Clauſula conſtituti probat poſſeſſionem conſtituentis.*
4 *Probat primum extremum in Saluiano.*
5 *Poſſeſſio rei conuenti in Saluiana probatur per litis ſuſtentationem.*
6 *Clauſula tenoris, &c. probat inſtrumentum fuiſſe realiter productum.*
7 *Notarij culpa non debet nocere partibus.*
8 *Ceſſio facta ex intervallo ſuffragatur ei qui ſoluit ſuo proprio nomine cum non eſſet obligatus.*
9 *Ægidiana non habet locum ad fauorem Eccleſiæ, vel eius ceſſionarij.*
10 *Cenſus Eccleſiaſticus fit Laicalis ſi ad Laicum tranſeat mediante pecunia.*
11 *Bona à Laicis in Eccleſiã tranſlata ſiunt Eccleſiaſt.*
12 *Ægidiana reſpicit ordinaria iudicij.*
13 *Fortis metiendus eſt non ex perſona cedentis, ſed ceſſionarij.*

DECISIO CCCCLXXX.

SEntentia extra Rotam lata ad fauorem fratrum de Iulianis in remedio Saluiani viſa fuit Dominis
1 iuſta, & ideò locum eſſe Ægidianæ, † cum tantum ſufficiat quod notorium grauamen non contineat. Nam de validitate illius non fuit oppoſitum, nec dubitatum provt nec dubitari poteſt, cum ex reuolutione actorum conſtet, de perſonarum hinc inde legitima-

tione, deinde iuriſdictione, terminis ſubſtantialibus, & aliis ſeruandis.

Juſtitia autem eſt clara, probata ſunt enim omnia requiſita ad victoriam neceſſaria. Et primò, † videlicet
2 creditum q. Saluſtij, & eius filiorum, & hæredum cum q. Juliano de Caſcianis, qui Saluſtius de anno 1613. tanquam cenſuarius retraxit à Fulvio Dulcio domum ei aliàs per d. Iulianum venditam è conſpectu curiæ de Sabellis pro pretio ſcutorum 4500. ſoluto reſpectu ſcutorum 3000. & reſpectu reſidui ſcutor. 1500. cum onere reinueſtiendi, & cum reſponſione ad rationem ſcutorum quinque pro centenario, & anno vſque ad præfatum reinueſtimentum; ad cuius domus defenſionem, & euictionem ſe obligauerunt Domini de Caſcianis in forma Cameræ cum ſolita hypotheca bonorum præſentium, & futurorum.

Et quam dicta domus fuerat del 1604. per Dominos de Caſcianis anteriori cenſu ſcutorum 1000. in ſorte grauata ad fauorem Eccleſiæ B. Mariæ Montium, quæ Eccleſia fuit pro funeribus annis d. cenſus decurſis & non ſolutis immiſſa in poſſeſſionem d. domus ex remedio Saluiani, & dictus Saloſtius vltra ſcuta 1900 quæ retinebat de multiplico pretij ſoluit de propriis pecuniis ſcuta 629. pro ſe relcuando contra dictos de Caſciani, & illorum bona ceſſionem iurium reportauit in forma, *vt in ſum. dd. de Iulianis n. 1. 2. 3. 4. & 5.*

De poſſeſſione verò Caroli quod ad caſale ſuper quo data fuit immiſſio deponunt teſtes *vt in ſum. n. 10.* & in ſpecie dictum Carolum poſſediſſe tantum in territorio Ciuitatis Caſtellanæ, & ſecundus dicit expreſsè de tenura Gigantis, & licet non exprimant alia vocabula, ſatis eſt quod Carolus vendidit Simoni reo conuento omnia bona per eum poſſeſſa dictæ Ciuitatis de quibus in monitorio contra Simonẽ reum conuentam executa, *vt in ſum. n. 5.* † & ſufficit *clauſula* 3
conſtituti de qua in d. inſtrumento venditionis factæ dicti Simoni quæ vel probans poſſeſſionem conſtituentis *vulgata l. quod meo ff. de acq. poſſ.* probat † pri- 4
mum extremum in Saluiano Rota *dec. 491. n. 10. coram fel. record.* Gregor. XV. *& in aliis relatis, & approbatis* coram me *in Maceratenſi Saluiani 20. Decembris 1619.*

De ſecundo verò extremo, & ſic de poſſeſſione † Si- 5
monis vltra illis ſubſtitutionem conſtat ex teſtibus *in ſum. n. 11.* inſtrumentum etiam cenſus ſcutorum 2000. ad fauorem dictæ Eccleſiæ fuit realiter productum, & conſtat tenorem eſſe in ſectum, vt in fortioribus termi- 6
nis. Hanc ſola † clauſula *tenoris &c.* dixit Rot. *in Ferr. ſi bonorum 5. Maij 1594. coram R. P. D. meo Decano*, & hodie non reperitur in actis culpa notarij, quæ partibus nocere non debet Seraph. *dec. 1115. n. 5.* 7

Non obſtat quod ceſſio fuerit per Eccleſiam facta d. Saluſtro ex intervallo, nam vltra quod generalis ceſ- 8
ſio eſt facta in actu ſolutionis alia † etiam ex intervallo facta ſuffragatur, quia Saluſtius pro Carolo ſoluit dictæ Eccleſiæ ſortem, & fructus cenſus ſuo proprio nomine, cùm non eſſet obligatus nec nominatus in inſtrumento Bart. *in l. Modeſtinus n. 4. verſ. aut ſoluit, & ibi etiam* Imol. *n. 4. verſ. ſi verò conſtet, & alij ff. de ſolut.* Menoch. *præſumpt. 145. n. 3. & 12. lib. 3.*

Nec ſimiliter obſtat quod Saluſtius egerit vti ceſ- 9
ſionarius Eccleſiæ, & ideò † ſicut Ægidiana non habet locum ad fauorem Eccleſiæ, ita nec ad fauorem dicti ceſſionarij. Quia poſt ceſſionem obtentam 10
mediante pecunia † dictus cenſus non poteſt dici amplius Eccleſiaſticus, ſed laicalis Bart. *in l. licitatio §. fin. ff. de public. idem* Bart. *in l. Paulus in fin. ff. de acq. hered. cum aliis per* Carol. de Graſſ. *de effect. cleric. effect. 2. n. 126.* ſicuti † etiam è contrario bona à Laicis in Ec- 11
cleſiam tranſlata efficiuntur Eccleſiaſt. nec ſubiacent

Gabellis,& collectis Laicorum *latè* Card.Alb.*de imm. Eccl.n.19.& per tot.*

12 Considerabatur etiam † quod cum Ægidiana respiciat ordinatoria Iudicij Contar.*de mum.poss.lim.4. ante n.8. & n.11.* Rota *in Romana domus de scapucius, 19.Ianuarij 1611.coram* R.P.D.Decano, & cessionarius Laicus contra Laicum coram eodem Iudice ad
13 suam propriam vtilitatem egerit † forus non ex persona cedentis sed cessionarij metiendus erat Bal. *in l.per diuersas,22.q.17.num.42.vbi* Salic.*q.20.C.mand.* Afflict.*dec.74.vbi* Vrsill.*in princ.& sub n.3.*Marant.*in l.si alter,n.29.vers.quinta vtilitas.ff.de procur.*

Et ita fuit decisa causa aliàs etiam proposita, & non resoluta 28.Ianuarij præteriti.

R.P.D.Pironano Romana Locationis Lunæ 5. Iunij 1628.

SVMMARIA.

1 *Solutionem qui probat trium annorum continuatorum immediatè antecedentium præsumitur solvisse pro superioribus annis ad l.quicunque,C.de apoch.l.11. potest tamen probari contrarium,* num.7.
2 *Amplia in d. l. quicunque in solutione trium semestrium,si locatio per semestria est distributa.*
3 *Protestatio iurium præseruatiua tollit omnem præsumptionem negligentiæ in exigendo nisi generalis incerta,& absunt* num.4.
5 .... *Maximè si ius in specie deducat.*
6 .... *Generalis iurium præseruatiua non comprehendit præiudicia quæ inferuntur ex actu ad quem partes deueniunt.*

DECISIO CCCCLXXXI.

ARGVMENTVM.

SOlutio si probetur per tres annos continuos immediatè antecedentes facto liberat soluentem ab onere probandi solutionem superiorum annorum, etiã si in quietationibus fuerit dictum,*& questo s'intenda fatto senza pregiuditio dell' vna,è dell' altra parte.*

Cum ageretur pro parte D. Hieronymæ Parauicinæ Marchionissæ Montorij contra D.Antonium Mãfronum hæredem bon.mem.Cardinalis Sauli pro pensionibus domus eidem locatæ,in qua habitauerat per annos triginta quinque,& vltra dubitatum fuit an eidem D.hæredi sufficeret docere solvisse pensiones pro tribus annis continuis immediatè præcedentibus, vt inde non ageretur suà priorum temporum apocas ostendere, & responsum fuit solutiones suffragari.

1 Quia de iure hoc est indultum conductoribus † *per l.quicunque,C.de apoc.publ.l.11. quam latè declarant, & secuti sunt* Gabr. *de præsump.concl.11.n.1.* Menoch.*eo.tit.l.3.præsump.139.*Mascar.*de prob.concl.1320.* Rota *dec.3.de locat.in non.Capella Tholos.q.336.*

Et eadem procedere senserunt nedum in probatione trium annorum immediatè præcedentium,sed etiam trium semestrium † quando locatio per semestria
2 esset distributa,ita Bal.*in d.l.quicunque,n.6.aperte sensit & alij illum secuti sunt,quos referunt iidem* Menoch.*de præsumpt.139.n.13.& alij suprà allegati.*

De solutione autem trium annorum immediatè præcedentium non videbatur dubitandum,quia datæ fuerunt pro dictis annis partitæ ex libris Mercatorum de Castagutis formiter extractæ, & pro vlterioribus, etiã ab anno scilicet 1614.vsque ad ann.1623.admittuntur per informantes, pro qua dicta Marchionissa.

Neque obstat quoà prædictæ solutiones receptæ fuerint per Marchionissam cum protestatione præseruatiua iurium † quæ tollit omnem præsumptionem negligentiæ in exigendo pensiones superiorum temporum,in qua est fundata disposito d.l. quicunque, Glos.*ad eand.legem,*Menoch.*dict.præsumpt.139.n.2.&* 3.Cencius *de Censib.p.2.c.2.q.4.art.6.*Sen.*q.85.in nouissimè impress.n.41.* Quia aduerterunt Domini,quod illa verba protestationis.*Et questo pagamento s'intenda fatto senza pregiuditio dell' vna,& l'altra parte,* vel tanquam generalia incerta, † & obscura nihil relevant, *l.in tradendis,ff.commun.prad.*Corn.*cons.146. circa fin. l.4.*Crauet.*cons.411.n.37.l.3.*Hond.*cons.89.n.33.lib.1. vt propterea benè aduertit* Menoch.*d.præsumpt.139.n.* 30.in ponendo declarationem ad regulam nisi protestatus fuisset saluum ius esse velle pro præteritis annis,† & sic in specie ius deducendo,non autem in genere. Vel tanquam mutua præiudicia præseruantia, censeantur præseruata illa iura competibilia vtrique parti,& quæ actui respectiuè solutionis, & receptionis non contradicunt Oldrad. *cons.330.ad fin.*Hond *cons.86.n.46.l.2.*Rota *dec.336.n.3.p.1.diuers.*Pur.*dec.* 360.n.8.l.2.Crescent.*dec.205.in fin.de iurepatron.*cõtradicerent autem actui iam gesto quod Marchionissa veller saluum esse ius suum, vt scilicet Cardinalis teneretur docere de solutionibus superiorum temporum,& Cardinalis veller saluum esse ius suum quæsitum ex præsumptione, *l.quicunque,C.de apoc.publ.l.* 11.vt liberatus hoc onere probandi. Et per hanc rationem præiudicia,† quæ inferuntur ex actu,ad quem partes deueniunt *in sententiam* Oldr.*& aliorum supra allegatorum,*nunquam censentur comprehensa in præseruatiua iurium generaliter concepta.

Rectius igitur ex parte Marchionissæ erunt præseruata iura probandi se non fuisse satisfactam pro præteritis prout hæc probatio † de iure admittitur cõtra præsumptionem,*d.l.quicunque* Bal.*in ead.l.n.6.aut. idem oppono* Menoch.*d. præsumpt.139.n.29.* vel non esse grauandam solutione scutorum quinquaginta quotannis pro recuperationibus palatij,aut pensionem stabuli esse debitam ab hæredibus Cardinalis,& ex parte hæredum iura quod non teneantur ad vlteriores pensiones, nec ad pensiones stabuli,aut rationem pro reparationibus palatij reddendam pro summa scutorum quinquaginta singulo anno detrahenda. Ex quibus mutua protestatio redditur compatibilis absq; eo quod desumatur interpretatio contra ipsum actum & ad illum annullandum, quatenus partes ad eum non deuenissent nisi mutuis iuribus reseruatis, ita vt magis vitietur actus quam ipsa protestatio, *lege per seruum,§.vsusfructus,l.an fructus ff.de vsu,& habit.*Butr. Abb.*in cap.cum M.de constit.*Surd.*cons.143.n.6.vol.1.*

Et ita, &c.

R.P.D. Remboldo Romana pecuniaria 26. Iunij 1624.

SVMMARIA.

1 *Procurator vendens rem domini sine speciali mandato tenetur ad interesse taxandum iuxta fructus rei venditæ.*
2 Ampl.*vt hoc procedat in quolibet administratore.*
3 *Administrator tenetur etiam de neglectis. Etiam nulla precedente mora.*num.6.
4 *Procurator si in emptione rei factæ pro Domino,& ad illius vtilitatem reseruet sibi rei emptæ dispositionem intelligitur eam sibi reseruasse vti procuratori.*
5 *Epistola non recognita non probat.*

DECISIO

DECISIO CCCCLXXXII.

DOmini dixerunt Zeccadorum teneri ad interesse ad rationem fructuum locorum montium. Mori sunt,† quia dictus Zeccadorus non potuit alienare loca montium empta ex pecuniis Dominorum de Monteacuto, & ad eorundem Dominorum de Monteacuto vtilitatem, in ipsorum præiudicium absque speciali mandato ideóque cum ea alienauerit tenetur ad interesse ad rationem fructuum dictorum locorum *iuxta text. in l. si mandauero §. sed Iulian. in fin.* ibi *æquissimum est mandati iudicio præstari, quanti eius interfuit rem emptam habere ff. mand. & in l. si fine §. Modestinus ff. de admin. tut. l. qui aliena, & ibi* Gloss. *ff. de negot. gest.* Honded. *conf. 39. n. 9. & conf. 82. n. 16. lib. 2.*

2 Quod † procedit in quolibet administratore. Omnis enim administrator † tenetur non solum de commissis, sed etiam de neglectis. Socin. *conf. 2. num. 13. lib. 1.* Ceph. *conf. 229. n. 25. lib. 3.* Menoch. *conf. 865. n. 11.* & condemnatus in omni eo, in quo Dominus est damnificatus ex mala, vel negligenti administratione. Bart. *& alij in l. 2. ff. de negot. gest.* Honded. *dict. conf. 72. n. 2. lib. 2.* Menoch. *d. conf. 863. n. 12.* Rota Genuen. *dec. 90. n. 4.*

4 Nec † obstat quod Zeccadorus in ipsa emptione reseruauerit sibi omnimodam eorundem locorum administrationem. Quia cùm ex propria eius confessione constet quod dicta loca emit ex pecuniis Dominorum de Monteacuto, & ab ipsorum vtilitate, censeri debet sibi dictam dispositionē reseruasse vti procuratori dictorum Dominorum de Monteacuto *vt similibus terminis fuit dictum in Romana census* 18. *Iunij* 1612. *coram* R. P. D. meo Pirouano, *& in Romana de Albertonijs* 14. *Decembris* 1620. *coram* R. P. D. meo Vbaldo atque ita non potuit vigore dictæ reseruationis disponere de dictis locis in præiudicium Dominorum de Monteacuto, sed tantum iuxta eorum voluntatem, & ordinem.

Neque subsistit quod dicitur, quod Zeccadorus habuit mandatum à dictis Dominis de Monteacuto ad vendendum dicta loca, quia litteræ, ex quibus scribentes pro Zeccadoro conantur dictum mandatum elicere non sunt recognitæ ideò non probant Auth. *& contractus, & ibi glos. &* DD. *C. de fid. instr.* Bero. *conf. 126. num. 11. lib. 3.* Et quatenus essent recognitæ non possunt suffragari Zeccadoro, quia in dictis litteris minimè mandatur quod vendat dicta loca, sed tantum quod residuum crediti soluat Taurinis, & sic videtur potius habuisse in mandatis quod consignauit Taurinis eadem loca, in quibus tunc reperiebatur inuestitum creditum. Et in omnem euentum, quia non fuit simpliciter demandatum, quod solueret dictum residuum Taurinis, sed sub certis conditionibus, quæ nunquam fuerunt per Taurinos adimpletæ. Vnde etiam Zeccadorus noluit ipsis dictum residuum soluere non debebat interim, & donec dictæ conditiones adimplerentur, & sic tempus resolutionis faciendæ aduenirent Zeccadorus dicta loca distrahere, & pecunias otiosas penes se retinere, quod cum fecerit teneretur ad interesse, quia vt dictum est, tenetur non solum de commissis, sed etiam de neglectis. Hond. *d. conf. 82. lib. 2. cum allegatur.*

Quod tantò magis videtur dicendum, quia non constat quod fuerit dictum mandatum à Zeccadoro acceptatum, quinimo ex litteris ab ipso ad Dominos de Monteacuto conscriptis, quarum copia datur *sum. n. 6.* apparet quod recusauit apparere dato mandato nisi ipsi eiam transmitterent, pro Taurinis validæ quietantiæ pro pecuniis prius per eum dictis Taurinis solutis propterea potest prætendere quod contradixerit in executione dicti mandati, sed plenè non apparet fuisse causa saltem rationabili, districta. Ex his patet etiam responsio ad alia per scribentes pro Zeccadoro deducta præsertim quod non fuerit in mora soluendi Taurinis dictum residuum sine qua interesse non debetur, †quia interesse quod prætenditur non 6
prætenditur ratione moræ, sed quia Zaccadorus absque causa, & mandato distraxit dicta loca, & pecunias penes se otiosas retinuit in præiudicium domini ad cuius vtilitatem dicta loca fuerunt empta.

Constat eam de requisitis Castr. *in l. 3. ff. de eo quod cert. loco*, eo ipso quod constat pecunias fuisse in dictis locis inuestitas.

Et ita fuit resolutum.

R. P. D. Pirouano, Anconitana pecuniaria Lunæ 16. Februarij 1624.

SVMMARIA.

1 *Solutio census constituit recipientem in quasi possessione exigendi.*
2 *Dominium non probatur plenè ex possessione.*
Lim. *quando de dominio agitur incidenter. n. 4.*
3 *Possessio confert ad probationem dominij.*
5 *Sententia exequi non potest contra non citatum.*
6 *Executio sententiæ latæ contra debitorem potest exequi contra debitorem.*
7 *Intellige concurrentibus requisitis* per Surd. consil. 4. in princ.

DECISIO CCCCLXXXIII.

RElaxatum fuit mandatum Rotale pro scutis bis mille ad fauorem religionis S. Ioannis contra Capitaneum Cæsarem Thomasium illudque executum in quadam portione debita per Dominam Ioannam Santonam Odoardo Thomasio hæredi Hieron. Thomasij debitoris Capitanei Cæsaris, & cum eadem portio prætenderetur per Dominum Ascanium Thomasium vti illius possessorem, & daret de excessu in executione causaque per appellationem in Rota introducta esset. Dubitaui an esset procedendum ad vlteriorem executionem, vel potius constaret de excessu, & constare de excessu responsum fuit & per consequens non esse procedendum ad vlteriora.

Constat enim Ascanium exegisse hanc annuam præstationem scutorum centum positam sub pignore, † quæ solutiones constituerunt illum in quasi pos- 1
sessione exigendi Rip. *in c. cum ecclesia sutrina n. 53. de cauf. possess. & propr.* Rom. *conf. 311. n. 7.* Serap. *dec. 436. in princ.*

Et † quamuis ex possessione non inferatur domi- 2
nium respectu plenæ probationis *l. cum res, C. de prob.* 3
c. finale cauf. poss. & propr. † aliquid tamen confert ad illius probationem. Vnde quando de dominio incidēter agitur vt hic illud, † probatur ex possessione Bar. 4
in l. quadam in fuo n. 4. ff. de cond. inst. Menoch. *de recup. poss. rem. 11. n. 32.* Abb. *conf. 67. n. 6.* Vasq. Illust. *q. cap. 70. num. 19.* Atque ita possessione, & dominio existente penes Ascanium † mandatum Rotale non potuit 5
exequi contra eum, qui nec citatus, nec nominatus fuit in mandato. Alex. *ad l. à Diuo Pio, §. si super rebus num. 15. ff. de re iudic.* Seraph. *decis. 1314. num. 2.* Mantic. *decis. 303. num. 1. & coram* Gregor. XV. *decis. 530. n. 2.* Neque obstat † quod executio fieri potuit con- 6
tra debitorem debitoris. *l. nomen Cod. quæ res pign. oblig. poss.* Negus. *de Pignor. membr. 3. p. 2. prin. num. 25.* Quia † vltra quod debent concurrere, illa tria *de quib.* 7

plenè per Surd. *conſ.* 4. *in princ.* nempè quod debitor falſus fuerit debitum, quod principalis debitor fuerit condemnatus, tertio quod fuerit excuſſus & non fuerit ſoluendo, reſpondetur etiam quod dicta annua reponſio pertinere dicebatur ad Odoardum hæredem Hieronymi, de quo tamen nihil conſtat, & nihilominus quia idem Odoardus prætenditur creditor eiuſdē annuæ præſtationis, ſeu cenſus ſcutorum centum lo. de Monte, in qua concurrit idem Aſcanius & eſt in poſſeſſione exigendi iſtas pecunias erat cirandus, vt ſi haberet aliquam defenſionem poſſet illam allegare vel quia eſſet creditor Hieronymi vt indicat inſtrumentum primæ ſolutionis *datum in ſumm. ſub n.* 2. vel quia eſſet potior Odoardo in tempore, & iure.

Nec replicatio quod Aſcanius non habuerit animum acquirendi poſſeſſionem exigendi hanc annuam præſtationem eſt releuans, quia vltra præſumptionem, quæ oritur ex multiplicatis actionibus, ipſemet Aſcanius iudicialiter contrarium declarauit ſtatim habita notitia dictæ executionis *ex actu dato in ſum. num.* 3. Et ita fuit deciſum.

R. P. D. Pirouano Romana cenſus 1. *Febr.* 1627.

SVMMARIA.

1 *Fideiubens tempore impoſitionis cenſus de cuictione fundi, ſuper quo cenſus fuit impoſitus ſi dominus cenſus impediatur exigere illius fructus tenetur ipſe ad ſolutionem fructuum cenſus.*
2 *Fructus cenſus habentur loco damnorum, & intereſſe vt dominus cenſus impediatur exigere illius fructus.*
3 *Sors peti poteſt loco intereſſe.*
4 *Emptor cenſus ſi patiatur moleſtias ſuper exactione fructuum, non tenetur ſe defendere ſi moleſtiæ non ſint calumnioſæ, & impertinentes.*

DECISIO CCCCLXXXIV.

DVbitatum fuit ad quid tenetur Comes Sigiſmundus Maluaſia in caſu de quo agitur, & illum teneri ad ſolutionem fructuum cenſus fuit reſponſū. Obligauit enim ſe ad legitimam, & generalem defenſionem, & de actione ràm in poſſeſſione, quàm in proprietate cenſus poſſeſſionis tornaturarum centum, vel circa in Communi Althedi *in loco detto le Chiuſure*, ſuper quo fuit impoſitus cenſus de quo agitur ad fauorem Sigiſmundi Muzzarelli, vnde cùm ſuperueneriat moleſtiæ eidem Mazzarello agenti via ſequeſtri ſuper fructibus dicti fundi cenſuati ex parte Heliſabetæ vxoris Comitis Iulij de Pepulis debitoris cenſus, pro quo Dominus Maluaſia fideiuſſit oſtendendo fundum prius eidem obligatum, & hypothecam prioris iuris, ac etiam ſe oppoſuerunt Comes Rodericus, & Romeus de Pepulis docendo de fideicommiſſo exiſtente ſuper bonis cenſuatis, & quæ
1 dantur in ſum. eiuſdem Muzzarelli, eo † ipſo inrat obligatio ad conſequendos fructus contra fideiuſſorem propter impedimenta præſtita, qui habentur loco damnorum, † & intereſſe paſſorum per Muzzatellum. Rota *in Romana cenſu impreſſa per* Cenci. *de cenſib. deciſ.* 109. *num.* 7. *& dec.* 138. *num.* 2. *& 87. num.* 5. *apud eundem* Cenc. Quod eo magis concedendum videbatur quia eadem obligatio ſe extendit ſecundum formam conſtitutionum Ciuitatis Bononiæ, quibus cauetur quo bona debeant tradi libera, quæ ſi non tradantur locus eſt conſecutioni damnorum, & intereſſe, quæ ſtant pro fructibus, ſed † etiam repetitioni
3 ſortis. Rota *deciſ.* 741. *n.* 1. *part.* 1. *diuerſ. & dec.* 304. *in fin. pare.* 4. *diuerſ. &* 88. *num.* 3. *coram* Gregor. XV. Quia vbi deficit implementum ſuccedit obligatio ad damna, & intereſſe quæ, vt ſupra dictum eſt, ſunt fructus cenſus.

Neque obſtat quod Comes Iulius in hoc fundo prætendat ſuam legitimam, & illam elegerit alienando ſeu cenſui ſupponendo fundum prædictum. Quia ſat eſt quod de fideicōmiſſo conſtet, vt inde moleſtiæ nō poſſint dici calumnioſæ, & impertinentes, & † em- 4
ptor cenſus non teneatur ſe defendere, & tunc venditor tenetur ſeparare legitimam, & liberare fundum, & ſecurum reddere emptorem aliàs moleſtiæ ſemper vrgebunt, *vt dictum fuit in cauſa Interammenſi dotis apud* Pacific. *de Saluian. dec.* 180. *n.* 2.

Et nihilominus, ſi præfata ceſſarent remanent hypotheca dotis Heliſabetæ vxoris Comitis Iulij pro qua Muzzarellus fuit impeditus, exactione multorum terminorum cum ſit anterior conſtitutione Cenſus & conſequi poſſet ſuper dicto fundo cenſuato etiam quod prædicta legitima eſſet aſſignanda dicto Comiti Iulio.

Et ita fuit deciſum.

R. P. D. Durano, Aſculana bonorum Lunæ 27. *Martij* 1628.

SVMMARIA.

1 *Poſſeſſio eſt iuſta, quæ ex iudicis mandato acquiritur.*
2 *Poſſidens iuſtè debet manuteneri.*
3 *Iudex nulliter procedens non priuat poſſeſſorem ſua poſſeſſione.*
4 *Sententia lata prout in cedula eſt valida ſi publicetur intra decem dies poſt prolationem ſi talis ſit ſtilus dictæ Curiæ.*
5 *Hypotheca anterior impedit immiſſionem poſteriorís in Saluiano.*
6 Lim. *ſi anterior expreſsè, vel tacitè ſuæ hypothecæ renunciauerit.*
7 *Mulieris obligatio ſi remaneat indotata non firmatur itramento.*
8 *Dicens nullam obligationem mulieris ex eo quod remanet indotata debet probare quod tempore obligationis maritus pro quo ſe obligauit non habebat in bonis tot, quæ ſufficerent pro reſtitutione medietatis dotis.*
9 *Statutum debet interpretari, vt minus, quam fieri poſſit iuri communi deroget.*
10 *Sententia dans immiſſionem pro fructibus cenſus decurrendis eſt nulla.*
11 *Sententia immittens pro fructibus decurſis, & decurrendis, & poſſeſſio inde capta ſuſtinetur quoad fructus decurſos.*
12 *Poſſeſſio amittitur ſolo animo.*
13 *Duobus prætendentibus poſſidere ſi vnus renunciet alter remanet.*

DECISIO CCCCLXXXV.

OCtauius Ambroſius fideiuſſor cenſus florenorum octuaginta impoſiti per Amorem, & Camillum de Monteronibus ſuper eorum bonis, & venditi cuidam Vincentio Cataldo pretio florenorum mille à Iudice coactus ſoluit vti talis fideiuſſor ſcuta quadraginta pro fructibus decurſis reportata autem iurium ceſſione egit coram Locumtenente Gubernatoris Aſculi remedio vtilis Saluiani contra Papirium, & Marium de Monteronibus vti tertios poſſeſſores

vnius

vnius vineæ,& domus, quæ de tempore impositionis dicti census possidebantur per præfatos Amorem, & Camillum, & obtinuit immitti eorum possessionem retinendam donec,& quousque fuerit satisfactus tàm de fructibus decursis, & solutis quàm de decurrendis in futurum.

Sed reuocata dicta sententia immissionis per Rotam Macerateusem A.C. in tertia instantia confirmauit primam sententiam locumtenentis in ea parte in qua declarauit Octauium esse immittendum donec fuerit satisfactus de fructibus decursis & non solutis in reliquis verò illam reuocauit.

Verum deuoluta causa ad Rotam cum vtraque partium contenderet possidere dato dubio cuidam dum sit mandatum de manutenendo resoluerunt. Quia cùm illa post dictam primam sententiam locumtenentis ad eius fauorem latæ fuerit immmissus in possessionem præfatorum vineæ,& domus iudicis auctoritate,† & propterea præsumatur iustè possidere, *leg. iustè,ff.de acq. possess. & consequenter est manutenendus*
† Ang.*in l.clam possidere §.qui ad nundinas,n.2.in fin.& ibi* Ias.*n.20.ff.eo.*Seraph.*dec.116.n.3. & dec.1127.n.1.* Rota *dec.147.n.1.p.1 recent.*

Nec obstat quod dicta sententia locumtenentis præcendatur nulla ex defectu citationis ad sententiã, † quæ ideò non priuauit Marium, & Papirium sua possessione.Rota *dec.807.n.2.vers.quia pro responsione p.1.diuers.& in Mediolanensi beneficij 10.Mart.1614. coram* b.m.Andrea, *& alibi sæpè.* Quia dicta nullitas tollitur ex facto, ex quo apparet quod iudex die 28. Martij partes personaliter in iudicio monuit ad sententiam pro prima die iuridica, quæ fuit 30. eiusdem mensis,in qua idem iudex habuit terminum pro seruato,intra quem sententiam publicauit vnde licet
4 †publicatio fuerit die prima Aprilis,& sic sub die qua non cadebat citatio, hoc nihil refert stante stilo illarum partium habendi terminum pro seruato sub vna die,& publicandi sententiam sub alia die,dummodo tamen publicatio fiat, prout in casu nostro facta fuit intra decem diem à die seruati termini, *vt in puncto fuit resolutum in alia Asculana bonorum 1. Iulij 1613. coram* b.m.Cardinale *Sacrato,& in Ferrariensi decimarum 21.April.1620.coram* b.m.Vbaldo, *& in Perusina bonorum 8.Mart.1627. coram.* R. Do.meo Decano, *in quibus fuit seruatus idem stilus.*

Nec etiam obstat prætensa iniustitia deducta ex quo Marius,& Papirius retinerent bona vti hæredes Vraniæ eorum matris,quæ habebat anteriorem hypothecam in bonis Amorij viri pro Florenis 2000.suæ dotis, qua
5 † hypothecæ anterioritate stante tunc erat danda immissio creditori.Pacific. *de Saluian.interd.inspect.5.c.1.n.12.&* Rota *diuers.decis.755.n.1.impressa in fine d.tract.*

6 Quia fuit benè responsum,† quod cum dicta Vrania medio iuramento, & cum debitis solemnitatibus expressè consenserit importioni dicti census assecuens se posse relenari super aliis bonis dicti sui iuri non possunt propterea Marius, & Papirius opponere ex eius persona de anteriori hypotheca ad impediendum Octauio immissionem *ad tex. in l.iubemus C. ad S.C. Velleianum, & l.vnic.§. cum lex Iulia.vers.cum enim.C. de rei vxor.action.*Thesaur.*decis.223.n.17.& ibi addit. in littera E,in 5.addit.*

Nec relenat si dicatur quod Vraniæ consensus non
7 potest suffragari Octauio ex quo † illa remanebat indotata, quo casu non obligatur iuramento Abb. *cons.8.n.6.p.2.*Quia vltra quod hoc non iustificatur in
8 facto immo excluditur ex quo in eo apparet † quod de tempore census impositi eius vir possidebat multa alia bona in omnem casum Marius, & Papirius tenebantur probare, quod nullo modo fuit probatum, de

dicto tempore maritum Vraniæ eorundem patrem non habuisse alia in bonis, quæ sufficerent pro restitutione medietatis dotis.Castr. *in l.Mania 5.§.2. n.4. ff.sol.matr.* Gutier.*de iuram.confirmat. p.2.c.2.n.20. & seq.*Barbos.*in 5.p.lib.1.n.68.vers.qua tamen conclusio.ff. sol.matr.*Rot.*in Fabrian. pecuniaria 25.Iunij 1621.coram* b.m.Patriarcha Manzanedo.

Minus obstat statutum Asculanum, quo cauetur bona doralia non posse alienari, neque obligari nisi modo,& forma ibi expressis. Quia hic non versamur in alienatione,siue obligatione bonorum doralium sui marici,in quibus propterea non intrat statutum quod † est strictè & ad literam interpretandum, & vt minus quàm fieri possit iuri communi deroget Alderan.Mascard.*de statut.conclus.4.n.51.& seq.* Olasc.*dec.* 9
21.*n.*14.Gregor.*dec.*398.*n.*4.

Tandem non obstat quod Iudex mandauit immitti Octauium tàm pro fructibus decursis, & non solutis,quam in futurum decurrendis.Quia † licet eius 10
sententia non sustineatur quoad fructus decurrendos Rota *in Bononiensi census 27. Nouembris 1626. coram me,*benè tamen † sustinetur,prout etiam possessio in- 11
de capta in eo capite, quo mandat immitti pro decursis,cùm fructus decursi,& non soluti sint certi,& nullam habeant connexionem cum fructibus decurrendis.Croc.*cons.*107.*n.*19.*&* Rot.*dec.*43.*n.*7.*p.*2.*diuers.* Et cessat omnis difficultas ex quo Marius,& Papirius, renunciauerunt huic capiti protestando tantummodo insistere velle,& procedere in hac causa super meritis negotij principalis *sum. Octauij,n.5.*† Vnde cum 12
eo ipso amiserit animo possessionem *l.3.§.in amittenda ff.de acq.possess.* nihil est † cur Octauius non possi- 13
deat *iuxta optimum tex. in l.3. §. si cui vxori vbi* Bart. *& communiter* Doctor.*ff.de acq.possess.*

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Manzanedo, Ancoritana pecuniaria Veneris 14.Martij 1625.

SVMMARIA.

1 *In solidum obligatus potest pro tota summa condemnari.*
2 *Clausula* in solidum *non expressa in obligatione subintelligitur.*
3 Qui,quæ,quod,*refert personas de quibus supra fuit facta mentio.*
4 Vt supra,*hæc clausula refert qualitates supra expressas.*
5 *Clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia.*
6 Ampl.*etiam in materia odiosa,& panali.*
7 *Interpellatio non requiritur vbi est apposita dies certa.*

DECISIO CCCCLXXXVI.

PRætendebat Domin. Carolus Nappius post duas decisiones in hac causa factas,in quibus fuit resolutum mandatum contra ipsum relaxatum à R.P.D. Saccherto esse exequendum vti validum,& iustum, illud esse hodie reuocandum ratione excessus quatenus in eo fuit condemnatus ad soluendum scuta duo millia ad quæ dicebat se non teneri nisi pro sua virili portione cum fratribus, pro quibus de rato promiserat. Et cùm super hoc insteriisset pro particulare dubio.An scilicet mandatum esset reuocandum ratione excessus,dicto dubio dato illud hodie proposui,& Domini vtraque parte informante responderunt man-

datum non esse excessiuum, quia cùm in instrumento obligationis per D. Carolum factæ, *quod datur in sum. n. 1.* legatur quod ipse obligauit se in forma, cameræ
1 † & cum clausula *in solidum* ad soluendum intra certum tempus dicta scuta duo millia benè potuit soluis conuenire, & mandatum absque difficultate contrà ipsum pro tota dicta summa relaxari, *vt fuit dictum in vna Romana mutui 16. Nouembris, coram* b.m. Cardinale Lancellotto, *quæ est inter impressas per* Zacch. *post tract. de obligat. cameral. dec. 22. n. 1.*

Non obstat quod dicatur in eodem iuramento contineri duas obligationes diuersas, vna de redimendo nempè domum, & tunc Carolus obligauit se nomine fratrum, & in solidum, altera verò de qua nunc agitur de redimendo prædium pro dicta summa scutorum duorum millium, & ista secunda obligatio non con-
2 tinet clausulam *in solidum*, † quæ propterea non debet subintelligi in hac parte non expressa *iuxta text. in l. si fundus, §. si duo in fin. ff. de pign.* Surd. *cons.* 271. *n.* 67. Rota Ianuen. *dec.* 97 *n.* 8.

Quia fuit responsum, quod licet obligationes, & rationes in obligando fuerint diuersæ, tamen oratione videntur inter se coniunctæ, quia dum Carolus se obligauerat pro redemptione domus, ibi *come sopra si obliga in detti nomi, & in solido alla redentione di detta casa.* Et deinde, *& per il resto del credito ciò è per scudi duo milia detto Signor Carlo si obliga nelli nomi come sopra per li quali come di sopra.* dicitur nedum se obli-
3 gasse pro fratribus propter verba illa *per li quali* † quæ indicant, & referunt personas, pro quibus se obligauit Bero *cons.* 66. *n.* 14. *& seq. lib.* 2. Surd. *dec.* 336. *n.* 18. Peregr. *cons.* 43. *num.* 4. *lib.* 2. sed etiam se obligasse
4 cum illa qualitate in solidum antecedenti, † quæ pariter censetur repetita in dicta obligatione per illa verba, *nelli nomi come di sopra.* Surd. *cons.* 565. *n.* 14. *lib.* 4. *& dec.* 291. *n.* 13. *& n.* 18. Peregr. *de fideic. art.* 16. *n.* 23. *vers. item dictio vt supra cum adductis in Romana donationis 6. Februarij* 1623. *coram me.*

Quod multò magis visum fuit Dominis procedere ex eo, quod postmodum dicta clausula *in solidum*
5 fuit etiam adiecta in fine instrumenti, † quæ propterea debet comprehendere, & referri ad omnia supra in ipso instrumento contenta *c. inquisitioni in fin. de appel. l. talis scriptura §. fin. ff. de l.* 1. Dec. *cons.* 11. *n.* 13. Surd. *cons.* 282. *n.* 4. *& cons.* 555. *n.* 6. Decian. *cons.* 20. *n.* 19. *&*
6 *seq. lib.* 3. Rota *dec.* 227. *n.* 1. *p.* 1. *diuers.* Etiam † quod versemur in materia penali, & odiosa *idem* Surd. *qui alios etiam adducit cons.* 379. *n.* 1. *& cons.* 565. *num.* 18. *vers. imo etiam lib.* 4.

Non obstat quod Dominus Carolus non fuerit in-
7 terpellatus, † quia cùm in dicta obligatione esset apposita certa dies, ibi, *nel termine di quindecime si haggi da incominciar si, & in capo à dieci mesi promette dare, & pagare al Signor Gio scudi mille, & il resto fino alla somma di scudi duomila per resto pagare in termine di altri cinque mesi*, non requirebatur alia interpellatio, cùm dies tunc dicatur interpellare pro homine *l. magnam C. de contr. & com. stipul.* Anch. *cons.* 65. *in fin.* Dec. *cons.* 432. *n.* 9. Surd. *dec.* 57. *n.* 2. *& n.* 14. Rota *dec.* 252. *p.* 4. *diuers.* Ex quibus ita fuit resolutum.

Reuerendissimo Domino Coccino Decano Romana Palatij, Veneris 20. April. 1627.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio dormit durante pupillari ætate.*
2 *Probatio nulla datur maior partis confessione.*
3 *Confessio partis est maior alia probatione.*
4 *Promissio soluendi quando pecunia inuestietur est conditionalis.*
5 *Annua præstationes conditionaliter debita vt præscribantur tot requiruntur præscriptiones quot anni.*
6 *Obligatio conditionalis non præscribitur nisi vbi iam exiterit.*
7 *Præstatio annua vt pro futuro tempore soluatur agi potest, licet non sit orta actio.*
8 *Præsumptio quod nemo iactet suum est fortior præsumptione oriente ex statuto præsumente lapso certo termino debitum esse solutum.*
9 *Emptor in cuius arbitrio est soluere pretium, vel fructus non potest præcisè cogi ad soluendum pretium.*
10 *Præscriptio etiam statutaria non currit non valenti agere.*

DECISIO CCCCLXXXVII.

DE anno 1573. hæc domus fuit vendita per Petrum Regium bon. mem. Cardinali Vrsino senioti pro persona nominanda, & actum quod aut pretium reinuestiretur in tot locis montium vel remaneret penes Cardinalem, vel idoneum mercatorem vt staret loco euictionis cum onere soluendi quatuor pro centenario pro fructibus recompensatiuis. Successiue d. D. Cardinalis nominauit quasdam mulieres de Monsignanis, quæ de anno 1578. vendiderunt domum illis de Buccamasijs, qui promiserunt soluere præfatos fructus primo venditori ad quatuor pro centenario.

De an. 1599. orta fuit lis inter præfatos hæredes Petri, & Buccamasios secundos emptores super rescissione contractus ob enormem læsionem & de an. 1623. mutato iudicio fuit actum super solutione dictorum fructuum. Vnde contingit prius dubitari quo aut dictorum fructuum solutionem de præscriptione *statuti vrbis c. 2. lib.* 1. quam non obstare fuit resolutum. Et deinde 26. Iunij superioris anni coram b.m. Remboldo de præscriptione *eiusdem statuti c.* 158. *lib.* 1. quod inducit præsumptionem satisfactionis, & illam non obstare ab anno 1573. vsque ad annum 1578. fuit pariter resolutum ab anno verò 1578. vsque ad annum 1599. obstare, & inde citra non obstare.

Hodie verò ego proposui causam super eisdem. Et Domini quoad annum 1573. vsque ad 1578. resoluerunt præscriptionem non obstare, & in hoc standum esse in decisis ab anno 1578. vsque ad annum 1599. quo fuit mota lis, non isto medio effluxerint 21. anni, & statutum requirat tempus sexdecim annorum an obstet pro primis quinque annis erit particulariter videndum, pro aliis verò non obstare & considerandum pro dictis quinque annis an suffragetur ætas pupillaris, † qua stante dormiit præscriptio *l. sicut C. de præscr.* 30. *vel* 40. *ann.* cum pro aliis non obstet, & in hac parte fuit recessum à decisis à dicto verò anno 1599. citra non obstare præscriptionem, & in hoc pariter standum esse in decisis.

Ratio primi dicti quod scilicet non obstat præscriptio ab anno 1573. vsque ad annum 1578. est clara. Quia nempè in venditione facta per mulieres de Mansignanis in Buccamasios adest euidens confessio dictos fructus non fuisse solutos, & propterea cùm statutum sit fundatum in Præsumptione, & admittat in contrarium aliam præponderantem præsumptionem, non est dubium quin in hoc casu adsit præsumptio præponderans, sed etiam plena probatio, † cum nulla detur maior quam illa, quæ ex partis confessione colligitur, *l. cum ad C. de transact.* Marsil. *sing. l.* 207. *num.* 2. vbi quod considerat ordinem, & efficacior omni alia probatione Bologn. *ad cons.* Ioann. de Anan. 55. *num.* 8.

Ratio

Ratio secundi dicti quod scilicet præscriptio ab anno 1578. vsque ad annum 1599. demptis quinque annis de quibus erit videndum fuit quia agitur de annua præstatione quæ, & si quando purè deberur quæstio magna sit an sufficiat vnica præscriptio, vel tot acquirantur præscriptiones quot sunt solutiones, & opinio citramontanorum sit quod vnica tantum sufficiat, & vltramontanorũ quod tot requirantur præscriptiones quot sunt anni *vt per* Put. *dec.* 253. *n.* 1. *lib.* 1 *in correct. & multos pro vtraque parte alleg.* Matth. Berlich. *p.* 2. *concl.* 4. *n.* 4. *vers. & hac opinio.* Et quando annua præstatio purè deberur quod sufficiat vnica præscriptio secundum vltramontanos, *videtur tenere* Rot. *apud* Put. *d. dec.* 253. *quæ duplicatur diuersis verbis apud* Mohed. *dec.* 4. *de præsumpt.*

4 Attamen in hoc casu † cùm annua præstatio non esset simpliciter promissa, sed donec pretium solueretur (quod tacitè intelligitur) vel inuestiretur in tot locis montium non fuit pura, sed sub conditione prout in simili quo ad hunc effectum fructus census conditionaliter intelligi promissos Rota *resolvit in causa Romana census de Caffarellis*, 9. *Decembris* 1587. *coram* b.m. Gypsio, *quæ est apud* Cenc. *de censib. dec.* 230.

5 *n.* 9. *&* 11. *&* ideò sine difficultate tot requiruntur præscriptiones quot annui, vnde demptis quinque annis quo ad reliquos non interuenit pro singulis præstationibus, tempus sexdecim annorum, quod ex statuto requiritur, † non in conditionalibus obligationibus non præscribitur nisi vbi iam exciterint, *l. cum notissimi §. illud autem plus C. de præsc.* 30. *vel* 40. *ann.*

7 Quamuis enim potuit † agi vt in futurum præstetur, tamen pro futuro tempore verè non est orta actio, *vt aut* Bart. *in l. de pupillo* 5. *§. si in pluribus n.* 2. *ad med. vers. recordor quod dicebam, ff. de nou. oper. nunc.* Ias. *ibidem n.* 3. *& fuit originale dictum Ioann. antiqui Glossatores vt dicit* Gloss. *in d. l. cum notissimi §. in his in verb. cuiusque anni, vbi etiam* Bald. *n.* 1. Balb. *de præscr. p.* 4. *prin. q.* 4. *incip. quæro principaliter n.* 1. *& seq.* Cassan. *in consuetud. Burgund. Rubr.* 9. *§.* 2. *vers. par qualque laps de temps n.* 20. Abb. *in capit. auditis n.* 36. *& ibid.* Felin. *in fin. de præscript.* Foller. *in pract. censual. in verb. huiusmodi n.* 105. *versic. aut loquimur de annua præstat. vbi de communi,* Aym. *de antiq. temp. p.* 4. *in verb. materia ista singularitatis n.* 36. Gyg. *de pension. q.* 86. *n.* 6. Boccac. *de censib. p.* 3. *n.* 67. Aufrer. *ad Capell. Tholosa. q.* 343. *n.* 2. *cum seq. &* Rota *in d. decis.* 253. *lib.* 1. *coram* Put. *& dec.* 4. *de præscript. coram* Mohed. *& in Burgensi quinquenniorum* 24. *Iunij, & 3. Iulij* 1595. *coram* Litta, *& in Romana fructuum census* 13. *Iun.* 1603. *coram* Illustrissimo Mellino, *quæ est apud* Cenc. *decis.* 302. *& in d. Romana census de Caffarellis coram Gypsio*, vbi etiam ponderatur quod ista eo magis procedunt in præscriptione statutaria quæ fundatur in negligentia & inducit præsũptionẽ satisfactionis, quæ hic nõ intrat ex præfatis.

Ratio verò tertij dicti quod ab anno 1599. citra non cutrat præscriptio est illa, quia, vt dictum est statutum admittit præsumptionem fortiorem in contrarium si enim attenditur tempus ab anno 1599. quo fuit mota lis super enormissima læsione non est vetisimile quod pars acceptauerit fructus ad rationem quatuor pro centenario, cum à die motæ litis ei essent debitæ pensiones domus, quæ stante præfata enormissima læsione longè excedebat fructus permissos ad rationem quatuor pro centenario, & non est du-

8 bium † quin ista coniectura sit fortior, quam illa quæ desumitur ex statuto cum istæ hæredes Petri hoc modo iactauerint suum, *vt bene ad propositum* Aym. *cons.* 192. *n.* 7. *& cons.* 666. *n.* 8. Becc. *cons.* 90. *num.* 18. *& cons.* 52. *n.* 70. *cum seqq.* & ista præsumptio ponderat præsumptioni statutariæ.

Neque obstat quod fors videatur præscripta, & sic neque fructus debeantur; † quia cùm esset in arbitrio 9
emptoris soluere sortem non potest venditor cogere ad illam soluendam, sed ad fructuum solutionem, Ruin. *cons.* 193. *n.* 4. *vers. non obstat lib.* 1. Vinc. de Fran. *dec.* 254. *n.* 9. Mantic. *decis.* 14. *n.* 8. & ideò respectu sortis non intrat præscriptio statutaria, † quæ contra non 10
valentem agere non currit *l. cum notissimi, §. in his, & §. illud C. de præscr.* 30. *vel* 40. *ann.* Gemin. *cons.* 152. *n.* 1. *vers. & quad ista corruptio.*

Et ita conclusum vtraque parte informante.

Eodem Reuerendissimo Domino Coccino Decano, Romana Saluiani 26. Iunij 1623.

SVMMARIA.

1 *Saluianum competit cuilibet creditori hypothecario.*
2 *Competit heredi heredis, ac etiam cessionario.*
3 *Extrema in Saluiano sunt creditum cum hypotheca, & possessio debitoris de tempore obligationis, vel postea.*
4 *Mors probatur vnico teste, inscripta partita extracta ex libro parochi.*
5 *Probatio plena non resultat ex vnico teste.*
6 *Cohæres agens etiam ad partem cohæredis qui tacet, sed non est exclusus renuntiatione, vel tempore potest reiici si agat contra tertium.*
7 *Fideiussor obligatus in forma cameræ potest conueniri etiam non excusso principali debitore.*
8 *Extremum secundum in Saluiano non probatur ex sola litis sustentatione sine adminiculis.*

DECISIO CCCCLXXXVIII.

QVæsitum fuit vna tantum parte informante. An Iacobo, & Francisco de Brunettis sit danda immissio vigore Saluiani in Horto de quo agitur pro fructibus duorum censuum. In quo articulo firmandum est † Saluianum competere cuilibet creditori 1
hypothecario. Bart. *in l. 1. num.* 2. *ff. de Salu. Interd.* Surd. *dec.* 140. *n.* 4. Put. *dec.* 54. *n.* 24. *p.* 2. Et hoc † Saluianum 2
competit hæredi hæredis, & etiam cessionario. Statil. *de Saluian. inspect.* 3. *c.* 2. *n.* 899. Paul. Marchef. *de Salu. c.* 10. *& c.* 3. *p.* 1.

Vnde difficultas consistit in eo. An personæ sint legitimatæ, secundò An probentur duo extrema in hoc iudicio requisita † videlicet creditum, & hypotheca, 3
& possessio debitoris de tempore obligationis vel postea *ex allegatis per* Modern. *de Salvian. inspect.* 12. 52.

Quantum attinet ad legitimationem personarum constat quod Antonius Brunettus de anno 1600. emerit à Ioanne Catalano annuum censum pretio ducatorum centum, & quod dictus Antonius in suo quod condidit testamento instituit hæredes præfatos Iacobum, & Franciscum, nec non etiam Theodosium eius nepotes, qui Antonius postea obiit, vt constat ex depositione vnius testis & ex partita extracta ex libro Parochi in quo reperitur adnotatum obiisse 8. Iulij 1607. & quamuis partita loquatur de Antonio seu Antonij ille tamen Antonius ita à multis appellabatur vt deponit præfatus testis, quapropter † concurrente 4
dicto primi testis, & dicta partita bene probatur obitus. Mand. *super regul.* 18. *q.* 10. *n.* 4. Genua *de scriptur. priuat. lib.* 5. *q.* 10. Rebuff. *in* 2. *tom. constit. in tract. de regist. & lib. baptism. art.* 50. *gl.* 1. & sic censetur legitimatæ personæ quo ad duas tertias partes hæreditatis non autem quo ad aliam tertiam partem, quia non constat de obitu Theodosij nisi vnicum testem † quæ 5
proba

probatio cùm non sit plena, non probat Verall. *decis.* 271. *lib.* 3. Et cùm hodie agatur contra tertium pos-
6 sessorem † possunt reiici hæredes venientes pro parte etiam cohæredis, qui tacet sed non est exclusus renunciatione, vel tempore. *l.* 2. *ff. si pars hared. petat.* Thesaur. *decis.* 4. *sub n.* 8. *vers. in contrarium.*

Quantum verò attinet ad alium censum emptum de ann. 1599. per Magdalenam Burgi S. Sepulchri pro pretio scutorum sexcentorum pro quo accessit Ioannes Catalanus constat quod Iosephus Comer maritus præfatæ Magdalenæ illum vendidit de anno 1607. Antonio Brunetto, sed difficultas est quod in dicto instrumento venditionis enuntiatur quod Magdalena instituit hæredem pro quarta parte Orphanos, pro alia quarta parte Orphanas, & pro reliqua fabricam fratrum Capuccinorum, vnde personæ dictorum fratrum de Brunettis non possunt dici legitimatæ. Primò quia non constat de obitu præfatæ Magdalenæ. Secundò quia non constat de testamento eiusdem. Tertiò quia dictum instrumentum concordiæ initum de anno 1599. illud comprehendit tantum Orphanos, & Orphanas, & sic tantum quo ad medietatem hæreditatis. Quartò quia quò ad Capuccinos non constat aliquam concordiam fuisse factam, sed solum datur certa scriptura priuata, & illa habet relationem ad concordiam factam de qua non docetur, nec potest habere relationem ad concordiam factam inter Orphanos, & Orphanas, quia in ea Capuccini non sunt nominati. Quintò quia quò ad Capuccinos nihil docetur. Vnde in omnem euentum personæ non essent legitimatæ nisi pro tribus partibus habita etiá ratione de Theodosij portione vt suprà dictum est.

Quantum verò attinet ad extrema respectu census scutorum centum in quo Ioannes erat principalis constat de expressa illius obligatione in forma Cameræ, prout etiam constat in secundo censu. Et propterea
7 † cum etiam in hoc secundo sit obligatus in forma Cameræ licet fideiussor non esset agendum de excussione principalis sed contra dictum Ioannem principaliter potest agi. Grat. *conf.* 87. *num.* 25. *lib.* 1. *& fuit resolutum in causa Romana census*, 18. *Ianuarij* 1601. *coram* Illustrissimo D. meo Cardinale Mellino, *& in alia Romana mutui de eodem anno* 16. *Nouembris coram* bon. mem. Cardinale Lancellotto.

Et quod ipse possederit ante, & post præfatam obligationem Hortum de quo agitur probant testes in causa examinati. Quantum attinet ad secundum extremum cum Iacobus, & Franciscus de Brunettis agant contra Ioannem Alciarum non probatur possessio Alciati, neque possessio ad fauorem dicti Collegij, vnde nullibi constat de secundo extremo. Ex sola † enim substentatione litis illud non probatur nisi concurrant adminicula Cæsar. de Grass. *decis.* 4. *de restitut. spol.* Anton. Augustin. *in epitom. titul. de vtroque extremo.*

Et ita fuit dictum vna tantum parte informante, vnde debent coadiungi probationes quo ad prædicta.

Eodem in eadem causa Veneris 15. *Nouembris* 1624.

SVMMARIA.

1 *Hæreditas pertinet ad proximiorem in gradu.*
2 *Extremum secundum in Saluiano probatur ex litis sustentatione cum adminiculis.*

DECISIO CCCCLXXXIX.

FVit resolutum dandam esse immissionem Francisco, & Iacobo de Brunettis, cum constet de credito cum hypotheca vt abundè fuit resolutum in decisione facta 26. Iunij 1623. & constat Hortum contra quem agitur fuisse possessum à Ioanne Catalano debitore prout etiam hodie ostenditur ex testibus examinatis.

Neque obstant reseruata in dicta decisione. Quia quod personæ Iacobi, & Francisci sint legitimatæ etiam respectu Theodosij tertij hæredis Antonij Patrui satis patet, cùm ex depositione vnius testis, & ex partita libri mortuorum constet dictum Theodosium obiisse, quę est bona probatio ex allegatis in dicta decisione, & ideò cùm non probetur alios ipsum Franciscum, & Iacobum præcedere in gradu, & Theodosium hæredem scripsisse, ad ipsum spectat hæreditas *vt fuit resolutum in causa Tiburtina Capellaniæ*, 16. *Nouembris* 1605. *coram me.* 1

Neque etiam obstat quod personæ non erant legitimatæ quo ad censum scutorum sexcentorum, quia hodie cessat difficultas cum dictus Catalanus fideiusserit ad fauorem Magdalenæ emptricis census, & Antonius emerit à Magdalenæ marito, qui habuit cessionem ab hæredibus scriptis à d. Magdalena vigore concordiæ cum ipsis initæ.

Non obstat quod secundum extremum non erat probatum, quia hodie satis † probatur ex substentatione litis concurrentibus adminiculis Verall. *d.* 369. *n.* 1. *p.* 2. adminicula autem sunt, quia constat Equitem Diuium locasse similem Hortum.

Non obstat quod de nouo deducitur, videlicet creditum vxoris Catalani ratione doris esse anterius. Quia de hoc non constat, & ipsa non est in causa, & ideo possessor Horti nihil potest apponere, cum nullam in omnem euentum ostendat cessionem.

Et ita conclusum.

R. P. D. Verospio Reatina iuris redimendi Veneris 26. *Maij* 1628.

SVMMARIA.

1 *Transmissibile quod est cedi potest.*
2 *Cameralis obligationis effectus transit in hæredes.*
3 *Cessionario competit via executiua quæ competebat cedenti.*
4 *Cessio iurium Ecclesiæ vt valeat requirit causam, & solemnitates.*
5 *Nullitas ab eo tantum potest allegare cuius fauore actus est nullus.*
6 *Contractus initus cum Ecclesia non potest declarari nullus si ipsa illum ratum habere velit.*
7 *Redemptio potest fieri ab vno tantum ex hæredibus venditoris si offeras integrum pretium.*
8 *Legatarius pro legato habet hypothecam.*
9 *Ius redimendi, & vendi, & ad hæredem transmitti potest.*
10 *Cessionarius creditoris hypothecarij potest agere contra debitorem debitoris cessi existentis non soluendo.*
11 *Vel recta via.*
Vel vtili actione personali, num. 13.
Vel vt solnat debitori cesso vt ipse suum creditum consequatur, num. 16.
12 *Ius cessum transit in cessionarium cum sua causa, & qualitate.*
14 *Actio personalis vtilis transit absque cessione si non sit*

sit qui illam cedat, vel is quis eam cedere debet sit mortuus.

25 *Creditor hæreditatis etiam quod habeat tantum ius personale contra hæredem, potest propter hæredis inopiam in subsidium agere contra debitorem hæreditatis.*

27 *Emptor qui soluit creditoribus posterioribus creditoris cum obligatione ad restituendo prioribus, potest cogere posteriores, vt restituant prioribus, ad hoc vt ipse liberetur à molestiis sibi illatis ab anterioribus.*

DECISIO CCCCXC.

DOmini sæpius causa propria persistentes in decisis coram bonæ memoriæ Buratto, sub die 22. Iunij 1626. dixerunt Dominis Mansueto, & Fausto de Capellettis competere ius redimendi, tàm ex credito iure legati sibi Ægidio relicti, quàm etiam ratione cessionis impetratæ ab Euphæmia, sorore, & hærede Claudij cui hoc ius ex obligatione Domini Hippolyti Vicentini competebat. Cùm enim Claudius venditioni prædij controuersi factæ ab Ægidio patre & Paulo non aliter consenserit, quam sub promissione de eo sibi intra quadriennium retrouendendo, eidemque Claudio ab intestato successerit, & Ægidius frater, & Euphemia illius soror vt firmatur in decisione Buratti, sub generali cessione impetrata per Capellettos ab ipsa Euphemia, non videtur dubitandum, quin iure redimendi, quod in hæreditate Claudius
1 reliquit vti poterint aduersus Vicentinum, † cum sicut illud est transmissibile ad hæredes, ita etiam sit cessibile *l. ex pluribus ff. de admin. tutor.* Bar. *in l. si minoris, n. 5. ff. eod. tit.* Castr. *cons. 1. n. 2. & cons. 249. num. item 2. vol. 2.* Glos. *in l. 2. in verb. siue hæredes, C. de pact. inter empt. & vendit.* † Vt etiam agere potuerunt executiuè
2 virtute obligationis cameralis ex instrumento ad fauorem Claudij, cum omnes illius effectus ad hæredes transmiserit probata cessione, *l. 1. C. de contr. iudic. tut. l. in iudicio, ff. fam. hercisc.* Mulis. *in reportor. vers. cedi potest actio iudicati* Gallet. *ad form. obligat. cameral. quæst. 2. n. 2.* Boër. *decis. 10.* Rota *in Bononiensi pensionis, 17.*
3 *Maij 1593. coram* Cardinale Mellino, † cum cessa actione principali censeatur etiam cessum ius executiuum Franc. Aret. *in l. 1. col. pen. ff. si cert. petat.* Calcan. *cons. 18. n. 22.* Guid. de Suzar. *de instrum. Guarentig. n. 87.* Benedict. Barz. *de Guarentig. quæst. 9. in fin. vers. item quod agenti nomine alieno,* Bero. *cons. 187. n. 27. vol. 3.* Tiraq. *de retract. lign. §. 26. glos. 3. n. 22. & 23.*

De cessionis autem validitate videbatur dubitari non posse cum in ea intercesserit consensus Abbatissæ, & defensorum Monasterij in quo erat Euphemia Monialis, eademque fuerit postea ab omnibus Monialibus capitulariter comprobata, & etiam causa illam faciendi, & admittendi visa fuit iustissima, cum ex legato scutorum mille, quod propter inopiam, in qua decessit Ægidius, super hoc solum prædio consequi poterant Capellerri, vsusfructus ipsi Euphemiæ
4 deberetur, † atque ita intercesserint solemnitas, & causa *cap. 1. de reb. Eccles. non alien. Clem. 1. eod. tit.* Rota *diuers. dec. 160. & 178. par. 2.* vltra quod de solemnitatis defectu non potest Vincentius opponere, † cum
5 ab eo nullitas allegari valeat cuius fauore actus est nullus *glos. &* Doctor. *in l. 2. C. de iur. emphyteut.* Menoch. *cons. 89. n. 84.* Surd. *cons. 284. n. 3.* Tiraq. *in leg. si unquam in verb. reuertatur, num. 293. C. de reuoc. donat.* Rota *decis. 1133. n. 12. par. 2. diuers.* Et contractus cum
6 Ecclesia † non potest declarari nullus in ipsius Ecclesiæ præiudicium si illum ratum habere voluerit, *can. si quæ de rebus, 12. q. 2. gl. in cap. 1. de his quæ fiunt à Prælat. sine cons. cap.* Butr. *in cap. si quis presbyterorum, n. 9.* Imol. *n. 21. de reb. Eccl. non alienan.* Cresc. *decis. 122. aliàs 1. de locat.* Pur. *dec. 310. l. 1.* Et licet † ex hac sola 7
ab vno ex hæredibus impetrata possent Capelletti oblato integro pretio prædium redimere. Tiraq. *de retract. comment. §. 1. glos. 6. n. 37.* Mantica, *de tacit. & ambig. conuent. l. 4. tit. 32. n. 27. & firmatum fuit in decisione Buratti,* cùm præsertim Paulus, qui Ægidio cohæredi cum Euphæmia succesit decesserit nullis relictis hæredibus, atque ita ius illud redimendi videri posset consolidatum in Euphæmia.

Sunt etiam creditores ex causa legati scutorum mille sibi ab Ægidio relicti † vnde sicuti pro eo ha- 8
bent hypothecam, *l. 1. vbi* Ial. *n. 4. C. comm. de legat.* Doctor. *communiter in l. 1. ff. de leg. 2.* ita cum sub ea hypotheca, quæ competit pro legato venerit hoc ius redi-
mendi, † quod & vendi potest, & ad hæredes trans- 9
mitti *ad l. fin. C. de reb. Eccles. non alienand.* Ruin. *cons. 123. n. 2. lib. 2.* † Vti creditores bene potuerunt Capel- 10
letti agere ad redemptionem contra debitorem debitoris, † vel directè per transfusionem exercitij dire- 11
ctarum factam per hypothecam ex causa dicti legati prouenientem, *l. non debitoris, C. quæ res pign. oblig. poss. vbi* Glos. *in verb. vtilibus* Bar. *n. 4.* Bal. *n. 1.* Salic. *n. 3. & seq. & ante omnes* Cyn. *n. 2.* Imol. *in l. 2 Diuo Pio §. si quoque, n. 30.* Angel. *n. 2. in fin. ff. de ve iudic.* Bart. *in leg. grege, §. cum pignore, ff. de pignor.* Castr. *in l. si conuenerit l. 2. n. 2. ff. de pignor. act.* Ial. *in l. 1. §. vsufructuarius, n. 6. ff. de non. oper. nunc.* Franc. Aret. *cons. 124.* Alex. *cons. 17. n. 3. & seq. lib. 1.* Castr. *cons. 198. lib. 1.* Negus. *de pignor. 3. membr. 2. part. princip. n. 24. & 25.* Vinc. de Franc. *decis. 274. n. 4. & seq.* adeo vt sicut Claudius poterat agere ad redemptionem prædij ita etiam Capelletti † in 12
quos id iuris transiuit ex hypotheca cum sua causa & qualitate, *ad l. licet cum ibi not. C. qui pot. in pign. hab.* Castr. *in l. si cui C. de non num. pecun.* Negus. *de pign. 2. membr. 5. par. in prin.* Fallen. *n. 1.* Mandell. *cons. 447. n. 31.* Vel † saltem vtili actione personali, quæ apud ipsum 13
Claudium directa dicebatur, *l. nomen debitoris vbi glos. in eod. verb. vtilibus secundum priorem lectur. cum aliis suprà relatis, C. quæ res pign. oblig. poss. glos. in l. 2. in verb. conuenti, C. quand. fisc. vel prin.* Bar. *in l. 1. n. 2. C. de act. & obl.* Castr. *in l. postquam, C. de hared. vel act. vend.* † quam 14
actionem cum etiam, sine cessione transire, si non sit qui illam cedat, vel vbi is qui eam cedere debet, sit mortuus, *notent gl. &* Doctor. *in l. 1. Cod. de act. & oblig.* Bal. *cons. 228. l. 5.* Fulg. *cons. 184. in fin.* Castr. *cons. 445. n. 4. l. 2. & fuit firmatum in eadem decis. coram* Buratto, Capelletti, potuerunt † agere etiam contra Vincen- 15
tium licet fortè esset ad ius personale, & soli Claudio, & illius hæreditati debitum siue vti creditores hæreditarij in subsidium propter inopiam ipsorum Ægidij, & Pauli *iuxta notata & tradita in l. pro hærede, 5. si quis tamen. ff. de acquir. hared.* Castr. *in l. filiusfam. §. Diui, num. 4. ff. de leg. 1. & cons. 1. n. 3. lib. 2.* Angel. Aret. *cons. 18. n. 27.* Tiraq. *de retr. lign. §. 26. glos. 1. num. 12. &* 15. Siue vt † ex sua obligatione de retrouendendo 16
prædium vt restitueret hæreditati Ægidij, vt deinde ex eodem prædio sibi de suo legato satisfieret, vt in simili de emptore rei, † cuius prætextu fuerat solutum cre- 17
ditoribus cum obligatione de restituendo prioribus quod possit cogere posteriores, vt prioribus creditoribus soluant ad hoc vt ipse liberationem à molestiis sibi à prioribus illatis super re empta consequatur, *est decis.* Seraph. 1235. *n. 2. & seq.*

Quæ domini firmarunt ad comprobandam iustitiam decreti A. C. circa immissionem omissa validitate, vel invaliditate associationis, cuius merita remiserunt ad iudicium spolij.

Et ita vtraque parte informante resolutum.

R. P. D.

R. P. D. Manzanedo, Romana seu Nepesina census, Mercurij 10. Junij 1621.

SVMMARIA.

1 *Numeratio pretij census probatur attestatione notarij.*
2 *Testis unicus nullam facit fidem.*
3 *Instrumentum publicum vt reprobetur requiritur probatio multum concludens.*

DECISIO CCCCXCI.

INformante tantum Equite Caccia dixerunt Domini sententiam A. C. esse reformandam cum absoluerit Benedictum, & litis consortes à solutione fructuum census de quo agitur, quos potius debebat condemnare ad illos soluendum cum in actis constaret de publico instrumento dicti census impositi cum omnibus solemnitatibus & requisitis bullæ sanct. mem. Pij V. in constitutione census, & præsertim actualis numerationis pecuniæ, quam coram se, & testibus fuisse factam testatur notarius rogatus de
1 dicto instrumento, † cui in hoc creditur. Bart. *in leg. si ex cautione, n. 9. & 10. C. de non num. pecun.* Mantica *dec. 304. n. 1. & dec. 106. n. 2. par. 2. recentior.*

Non obstat dictas pecunias fuisse solum ostensas, & inseruisse vt vulgò dicitur *per far la mostra* quia id non probatur, cum vnicus solum testis de hoc depo-
2 nat cui non † est adhibenda fides, *cap. veniens, & cap. in omni negotio, de testibus, & in leg. vbi numerius. ff. eod. tit. & in nostris terminis fuit dictum in Romana census,* 17. *Maij* 1600. *coram* Illustrissimo Cardinale Mellino, præsertim contra publicum instrumentum, quo
3 casu † requiritur plena, & multum concludens probatio, *vt fuit dictum in Foroliuiensi census,* 13. *Nouembris* 1589. *coram* bon. mem. Orano', *& in Romana census,* 10. *Ianuarij* 1605. *coram* bon. mem. Cardinale Lancellotto.

Eadem in eadem Lunæ 24. Maij 1623.

DECISIO CCCCXCII.

DOmini steterunt in decisis sub die 10. Iunij 1621. Domino Equite Caccia tantum informante parte aduersa sæpius citata, & non comparente. Et mori fuerunt ex rationibus, & fundamentis in dicta decisione adductis contra quæ cum in contrarium nihil releuans de nouo fuerit adductum Domini cum illis transierunt. Et ita resolutum.

R. P. D. Vbaldo, Bononiensis census de Pepulis Veneris, 16. Decembr. 1616.

SVMMARIA.

1 *Remissoria conceditur vbi articuli sunt releuantes.*
2 *Iuramentum sequitur naturam principalis dispositionis, cui accedit.*
3 *Iuramentum non obstat vbi deficit consensus.*
4 *Absolutio à iuramento requiritur etiam vbi adest enormissima læsio.*
5 *Intellige quando petitur rescisio contractus propter læsionem.*
6 *Contractus quando transit de vna specie in aliam non valet ob defectum consensus.*
7 *Periurij sub pretextu ne quis repellatur à limine iudicij quælibet causa excusat.*
8 *Periurium non incurritur absque dolo, & perfidia.*
9 *Dubietas excusat à periurio.*
11 *Clausulæ cæteratæ instrumenti extendi possunt etiam lite pendente, quando extensio non respicit substantiam.*
11 *Extensio clausularum præsumitur facta tempore congruo.*

DECISIO CCCCXCIII.

ROta permansit in decisis 20. Maij 1615. videlicet dandam esse Comiti Iulio remissoriam, & ei non obstare periurium, nam quoad remissoriam relcuanti articulorum negari non potest, vt fuit deductum in decisione, † qua data remissoria non solet denegari Cassador. *decis. 3. de dilat.* Caputaq. *decis. 59. & 68. per* Roram *diuers. decis. 102. num. 1. par. 1. cum aliis adductis in decis.*

Quo verò ad periurium placuit Dominis fundamentum decisionis, quod Comes dedit mandatum ad transigendum, non autem ad donandum, imò donatio fuit expressè excepta in mandato, & hodie Comes vult probare procuratorem donasse, & sic excessisse fines mandati, vnde iuramentum non obstat, quia donatio non comprehenditur sub iuramento, sicut nec sub principali dispositione cuius † natutam sequitur
1 *l. vlt. C. de non num. pecun.* Dec. *cons.* 536. *n.* 7. & confirmatur quia hoc casu dicitur dari de defectu consensus, quo † casu non obstare iuramentum, nec esse necessariam absolutionem *dixit* Bald. *in l. nec patronis ante, num. 6. vers. in his etiam, C. de oper. libert. & bene scribit* Soc. iun. *cons.* 48. *sub n.* 30. *vers. secundo principaliter, & num. seqq. lib. 1.*

Nec obstare visum fuit quod instrumentum sonet in transactionem non autem in donationem, & ideo dum Comes vult probare donationem videatur velle probare ænormissimam læsionem, † cuius probatio-
4 nem debet præcedere absolutio à iuramento, potest enim esse, vt non probetur, & interim non debeat quis esse Iudex proprij iuramenti *vt per* Grat. *cons.* 30. *num.* 25. *l. 1.* Rota *diuers. decis. 102. n. 4. par. 1.* Quia fuit responsum enormissimam læsionem non mutare naturam contractus, & ideo requiritur absolutio à iuramento si quis velit † eum reuidere ex capite læsionis & ita procedunt allegata in oppositum, sed donatio mutat contractum videlicet de transactione, in donationem, & ideo cùm respectu donationis deficiat consensus iuramentum non obstat vt suprà dixi. Quod autem † si contractus transeat de vna specie in aliam
6 non valeat ex defectu consensus, *probat eleganter Butrigar. in l. cum lege, n. 2. & 3. ff. de legib.* Bal. *cons.* 475. *n.* 7. *per tot. & præsertim ibi, 3. casu, lib. 1.* Crot. *in repetit. non solum, §. morte, n. 122. ff. de non oper. nunc.*

Quæ tanto magis videbantur Dominis amplectenda, † cum ad euitandum periurium ad effectum ne
7 quis repellatur à limine iudicij quælibet causa excusset, *vt fuit dictum in Segnina Castrorum, 2. Maij proteriti, & 9. huius mensis, & anni coram* R. P. D. meo Rembaldo, *& fuit resolutum in vna Romana de Massaro* 1588. *coram Gysio.*

Causæ autem hic videbantur satis sufficientes concurrere ad excusandum D. Comitem, & præsertim quia in eo abfuit dolus, & perfidia, † quæ ad hoc vt
8 periurium incurratur requiritur, *vt fuit dictum in dicta Segnina Castrorum, &* saltem res fuit dubia, † quæ du-
9 bietas ad dictum effectum sufficit. Surd. *dec.* 58. *n.* 6. *& seqq.* dubium enim erat an sub clausulis cæteratis instrumenti

strumenti comprehenderetur facultas iurandi,& Comes potuit probabiliter credere non comprehendi ex late congestis per informantes.

Et tanto magis quia ex instrumenti extensione facta à Notario rogato nouissimè in actis producta apparet dictam facultatem non fuisse datam. † Quæ extensio licet dicatur facta lite pendente,tamen cùm illa non sit in parte substantiali, sed in clausulis videbatur posse admitti *vt aliàs sensit* Rota *in una Romana bonorum de Soderinis*, 26. *Iunij* 1602. *coram* R.P. D.meo Decano,vbi etiam subditur,quod licet instrumentum extensum sit datum post litem motam, tamen cùm non constet quo tempore fuerit extensum † præsumitur extensum tempore congruo Alex. *conf.*70. *n.*4. *l.*1. *cum aliis ibi allegatis.*

Et demum mouebat Dominos petita absolutio per D. Comitem,quæ licet facta post litem motam sat est ad offendendum quod in eo abfuit perfidia,& dolus cum simul atque suspicatus est de periurio peterit,& obtinuerit absolutionem, & hæc sufficiunt ad sustinendam decisionem licet alia motiua de nouo excitarentur per informantes, circa quæ Domini non fuerunt concordes.

Et ita decisum.

R. P. D. Merlino Romana fideicommissi de Victoriis Mercurij, 2. Iunij 1627.

SVMMARIA.

1 *Fideicommissario dicenti pro detractionibus adesse alia bona, quam prohibita alienari incumbit onus probandi.*

2 Limit. *si hæres non confecit inuentarium,quia tunc ipse probare tenetur, alia bona non extitisse.*

3 *Legitima non amittitur ob non confectionem inuentarij.*

4 *Hæres qui non confecit inuentarium habet malam præsumptionem contra se.*

5 *Filius si diu viuit non reclamat censetur paterna dispositioni acquiescere.*

6 *Fideicommissarius debet immitti data retentione hæredi alicuius corporis æquiualentis prætensis detractionibus.*

7 *Dos non debet solui filiabus de bonis fideicommisso subiectis donec extant libera.*

8 Ampl. *Etiam quod testator mandauerit dotari fœminas iuxta vires sui patrimonij.*

9 *Clausula*;Sublata,&c. *In breui Apostolico tollit iurisdictionem iudici,& facultatem parti opponendi non obtenta oris apertitione.*

10 *Assertio facta in testamento non facit probationem ad fauorem testatoris,& in præiudicium eius,qui ab eo causam non habet.*

11 *Melioramenta vt reficiantur debent probari talia, quæ refici debeant.*

12 *Narratiua instrumenti non præiudicat ei, qui in illo non interuenit.*

13 *Scriptura informis,& quæ caret solemnitatibus nihil probat.*

14 *Census hæreditarij præsumuntur extincti cum pecuniis hæreditatis, maximè si hæres non confecit inuentarium.*

15 *Fructus per hæredem potest purificatum fideicommissum percepti sunt imputandi in detractiones.*

DECISIO CCCCXCIV.

DOmini steterunt in decisis. Et quo ad legitimam debitam Ioanni Baptistæ Seniori,& dotem Camillæ eius matris, & Dianæ eiusdem vxoris placuerunt responsiones datæ in decisione.

Nec visum fuit obstare,† quod stante expressa bonorum stabilium alienationis prohibitione etiam ex causa legitimæ, & dotium fideicommissatio dicenti adfuisse alia bona, ex quibus detractiones fieri potuerint incumbat onus probandi *vt per* Gabr. *conf.*138. *n.*6. *& seqq. & n.*40. *in fin. lib.*2. *&* Rota *decis.*210. *n.*1. *par.*1. *diuers.* † Quoniam hoc non procedit, quando non fuit confectum inuentarium,tunc enim† quamuis legitima non amittatur. Gabr. *de legitim. conclus.*1. *n.*1. *& seqq.* Rota *in Romana legitima*, 23. *Maij* 1612. *coram* Illustrissimo Domino Cardinale Caualterio,& *in Romana donus*, 3. *Martij* 1617. *coram* bon. mem. Andrea, tamen hæres † propter malam præsumptionem,quam contra se habet tenetur probare alia bona non extitisse ea quibus detractiones fieri potuerunt. Nat. *conf.*129. *n.*11. *& conf.*118. *num.*8. Surd. *decis.*316. *n.*13. *& sequentibus & fuit dictum in Perusina de Herculanis*, 7. *Iunij*, 1581. *coram* Brauo, *& in aliis relatis post conf.*20. Giouagnon. *lib.*2. *& adden. ad* San.me. Gregor. XV. *decis.*266. *n.*16. *littera D.*

Præsertim quia constat D. Ioannem Baptistam seniorem animalia notabilis valoris alienasse, ac etiam plura alia bona tam mobilia, quàm stabilia extinisse, quæ hodie non reperiuntur vt deducitur in postrema decisione.

Neque obstat, quod in laudo præclaræ memoriæ Alexandri Cardinalis Farnesij fuerit bon. mem. R.P. D. Antonio dicti Ioannis Baptistæ filio assignata legitima scutorum sex millium etiam in bonis stabilibus,& postea bon. mem. Iulius per eius diffinitiuam sententiam similem summam pariter in bonis stabilibus assignauerit Curtio alteri filio eiusdem Ioannis Baptistæ, & consequenter hodie tantundem etiam detrahendum videatur ex persona Horatij tertij filij: Quoniam assignationes huiusmodi factæ fuerunt pro legitima debita nō solum occasione successionis Bernardini aut fideicommittentis, sed etiam fratris, matris, & aliorum vt in ipso laudo apertè legitur ideo non sequitur fuisse iudicatum legitimam adhuc deberi in stabilibus non obstante dicta alienationis prohibitione dici enim potest bona fuisse assignata occasione legitimæ debitæ in bonis fratris,matris,& auiæ non autem dicti fideicommittentis ex quibus legitima, præsertim in stabilibus esse vera non debebatur stante consumptionis,& detractionis iam factæ præsumptione,&dicta expressa prohibitione,† cui dictus Ioann. Baptista non reclamando dum vixit acquieuit *iuxta tradita per* Honded. *conf.*66. *n.*16. *&* 17. *& seqq. lib.*2. *cum aliis in decisione.*

Et in omnem causam semper subsistere videbatur alia responsio decisionis, quòd legitima, quæ hodie per Dominum Petrum Paulum,& litis consortes prætendi potest non excedit scuta quatuor millia,† vnde concessa illis retentione alicuius alterius corporis hæreditarij dicti Bernardini similis valoris æquitas non patitur quod immissio in possessionem istorum duorum Catalium retardari debeat.

Quo ad dotem D. Dianæ sororis ipsorum Dominorum fratrum collitigantium pro scutis decem millibus fuit responsum scuta sex millia fuisse iam soluta, reliqua verò quatuor millia esse soluenda per eosdem fratres ex aliis ipsorum bonis liberis iam decisis, *de quibus in summario.* D. Marcij Antonij, *num.*4. 10. *&* 11. quæ patet esse sufficientia, † ideo ex bonis fideicommisso subiectis solutio fieri non debet *iuxta text.*

cum

cum ibi not.in auth.res quæ, Cod.commun.de legat. Rota *dec.543.n.2.coram* Sanct.me.Gregor.XV.*cum aliis allegatis per addent.ibi n.3.& 4.*

8 Quod † procedit non obstante quod testator mandauerit dotari fœminas iuxta vires sui patrimonij quoniam talis dispositio est intelligenda quatenus ille aliundè congruè dotari non possent. Castr. *cons. 64.n.4.l.2.*Molin.*de Primogen.Hispan.l.4.c.7.n.1.& fuit dictum in Romana censûs de Mutis,* 12.*Decembris,* 1614.*coram* Reuerend.D.meo Decano.

Quò non ad donationem factam à Petro Leone Bernardini fideicommittentis filio ad fauorem dicti Horatij,*de quæ in summ.* D.Petri Pauli,*num.*2.omisso quod constare non videtur bona,& iura donata re vera ad ipsum donantem spectare placuit responsio quod Bernardinus dicto Petro Leoni,pro sua legitima reliquit in domo congrua alimenta, & liberationem cum duobus,vel tribus famulis ita vt aliud de suis bonis petere non posset,*vt in eodem sum. n.*1. & deinde omnes differentiæ,& controuersiæ inter ipsos de Victoriis ortæ compromissæ fuerunt in personam dicti D.Cardinalis Farnesij, qui postea in dicto eius laudo lato de anno 1529. prævia narratiua ràm prædictæ, quàm etiam alterius donationis ab eodem factæ ad fauorem Antonij aliarúmque prætensionem ipsi Petri Leoni certa bona eius vita durante tantum assignauit cæterisque differentiis, vt in eo legitur,terminatis quo ad prætensiones huiusmodi donationum imposuit perpetuum silentium primis remanentibus fideicommissis,*vt in summ.*D.Marci Antonij,*n.6.*Quod laudum fuit postea per fel.record.Gregorium XIII. motu proprio amplissimè confirmatum cum decreto
9 irritanti, & clausula *sublata* † quæ tollit iurisdictionem iudici,& facultatem opponendi parti non obtẽta oris aperitione Bar.*in l.final.sub num.*1.*Cod.de cauſ. frumenti,l.*11.Felyn.*in cap.nonnulli sub n.*22.*de rescript.* Caputaquen. *dec.*134.*n.*4.*par.*3.*cum aliis per* Gonzal. *super regul.*8.*gl.*66.*n.*3.*& seqq. & fuit dictum in Pampilonensi Prioratus,*10.*Ianuarij* 1600.*coram* Cardinale Pamphilio,*& ibi sæpè vt refert* Matt.*de clausula par.*1. *claus.*154.*n.*1.*& seqq.*ideo visum fuit hodie donationem prædictam non esse habendam in aliqua consideratione ad effectum de quo agitur, præsertim quia dictum Laudum fuit executioni demandatum suumque habuit effectum.

Provt nec etiam fuerunt habita in consideratione prætensa melioramenta facta per Alexandrum in casali Petræ latæ. Quia illa aliunde non iustificantur, quam ex eiusdem Alexandri assertione facta in testa-
10 mento † quæ ad ipsius asserentis fauorem, & in D. Marci Antonij fideicommissarij præiudicium,qui ab eo causam non habet probationem aliquam non facit, *l.qui testamentum,ff.de probat.*Bar.*&* Imol.*in l.fatis,§.si hæres,ff.ad* Trebell.Peregr.*de fideic.art.*53.*n.*61.
11 † & multò minùs constabat illa fuisse necessaria, vel vtilia,ac talia,quæ de iure reficienda venient. Denique nec etiam visum fuit obstare prætensam detractionem æris alieni. Nam de asserta impositione annui census scutorum septuaginta duorum facta per Bernardinum ad fauorem Patrum S. Petri ad vincula aliundè non constabat, quàm ex simplici narratiua instrumenti celebrati de anno 1577.*dicto sum.* D.Pe-
12 tri Pauli, *num.*9.† quæ D.Marco Antonio fideicommissario, qui in eo non interuenit præiudicare non potest,ex præallegatis, & alia scriptura, quæ dabatur ad hoc probandum *eodem sum.n.*8.vltra quod non loquitur de impositione census, sed de asserta venditio-
15 ne medietatis casalis, † est informis,& simplex copia census subsantialibus ideo nihil probat *auth. si quis in aliquo, C.de eden.cap.*1.*de fin.instrum.*Rota *dec.*286. *n.*4.*par.*1.*recent.*

Quo verò ad pecunias solutas per D.Ioannem Baptistam seniorem pro extinctione diuersorum censuum aliàs impositorum per Bernardinum in totum ascendentium ad summam scutorum mille sexcentorum *d.summ.*D.Petri Pauli,*num.*10.11.*& seqq.*fuit responsum † solutionem præsumi factam ex pecuniis 12
hæreditariis cum idem Ioannes Baptista plura bona tam se mouentia, quàm alia alienauerit, & inuentarium non confecerit Peregr. *de fideic.art.*35.*n.*29. & 24.Surd.*decis.*15.*n.*15.*& 16.fuit dictum in Bonnnensi fideicommissi de Catanets,*10. *Martij* 1617.*coram* R.P. D.meo Pironano,ponderando præsertim,quod extinctiones factæ fuerunt partim eodem anno, quo Bernardinus dicti Ioan.Baptistæ pater decessit partim verò anno sequenti,*vt fuit etiam consideratum in decisione ex traditis per* Surd. *d.dec.*15.*n.*10.

Vltra quod in omnem casum † essent imputandi fructus post purificatum fideicommissum percepti *vt post* Sim. de Pret. *de inter. vlt. volunt.fol.*356.*n.*31 *tradit* Modern.Brixien.*de substitut.q.*685.*num.*13. qui fructus,vel longè excedunt prætensam æris alieni detractionem,*vt in dicto summ.* D.Marci Antonij, *num.* 13.vel saltem admodum extenuant illiusque prætensionem dubiam reddunt, ita vt cum ea reducatur ad quid modicum,& adhuc superfint plura alia bona per quibus Dominus Petrus Paulus, & litis consortes,quatenus aliquid detrahendum superfit, sunt ritissimi, sub prætextu talis detractionis immissio, in qua agitur, retardari non debet.

Ex quibus, & aliis deductis in decisione Domini censuerunt pro nunc dandam esse immissionem D. Marco Antonio in possessione dictorum duorum Casalium Petræ latæ scilicet, & Sancti Proculi retenta interim per Dominum Petrum Paulum aliis bonis in dicti q.Bernardini hæreditate repertis provt nunc retinet, donec in progressu causæ,quatenus opus fit melius fuerit discussum,ac liquidatum.An aliquid detrahendum superfit necne, sine præiudicio iurium ambarum partium vt in alia decisione.

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D. Cauallerio Romana de Luraghis Lunæ 27. Ianuarij 1620.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum facit probationem plenam.*
2 *Census non extinguitur ob decoctionem debitoris.*
3 *Neque per sententiam graduatoriam non secuta realis traditione.*
4 *Census,ex quo fructus exiguntur non potest dici extinctus.*
5 *Hypotheca remanet illæsa ob protestationem redeundi ad primæua iura.*
6 *Creditor consentientes imponi censum super re sibi hypothecata censetur renuntiare suæ hypothecæ.*
7 *Præseruatio iurium non operatur contra eum,ad cuius fauorem protestans præstat consensum.*
8 *Protestatio contraria facto non suffragatur.*

DECISIO CCCCXCV.

EO ipso quod D. Prosper in assignatione Palatij sibi facta à creditoribus Luraghi protestatus fuit quod in euentum euictionis, seu impedimenti possit redire ad primæua iura,quę sibi reseruauit.Hodie Domini censuerunt in hac præseruatione contineri omnia iura D.Prospero ante dictam assignationem competentia,

petentia, & sic etiam illa, quæ sibi competebant ex cessione Octauij Capranici.

Cum enim secuta sit euictio partis palatij assignati consequenter factus est locus conuentioni supradictæ, per quam D. Prosper potest ad primæua iura redire *vt in decisione 10. Maij 1617. firmatum fuit.* Ideo Domini in præsenti disputatione concluserunt ipsum esse immittendum in possessionem domus, seu palatij pro rata impedimenti, quam immissionem petebat iudicio Saluiani interdicti, quod inrentauerat contra D. Marium Perusium, & alios litis consortes Cynthij Peruschi creditores, qui dictum palatium sibi assignauerant.

Dicebant enim satis esse probata omnia extrema necessaria in Saluiano, nempe creditum census cum hypotheca super palatio item possessionem creditorum contra quos hodie petitur immissio vt apparebat ex instrumento impositionis dicti census, ex cessione Capranici ad fauorem Prosperi, & ex assignatione palatij facta per dictos creditores, eidem, † quæ instrumenta faciebant probationem probatam. Bald. *in l. quoties in fin. C. de iudic. cum aliis adductis in Romana Saluiani, 10. Ianuarij 1611. coram* R. P. D. meo Vbaldo. Item possessionem Cynthij de eodem Palatio super quo census imposuerat ex testibus examinatis, & cessabat omnis difficultas ex instrumento dictæ assignationis Palatij factæ D. Prospero, in quo omnia præmissum enunciabantur, super quibus non controuertebatur secundum autem extremum probabatur ex subsistentatione litis, *vt in Romana vineæ, seu spolij 28. Iunij 1604. coram* b. m. Penia, *& sæpè decisum fuit.*

Non obstare visum fuit, quod dicebatur † censum fuisse extinctum propter secutam decoctionem Cynthij, nam respondebatur hunc non esse verum modū extinguendi censum, *vt in Romana de Panzanis, 28. Maij 1614. coram* R. P. D. meo Buratto. Nec etiam † ex sententia subsecuta graduationis super eodem casali visum fuit posse dici censum fuisse extinctum non secuta reali traditione, *vt dictum fuit Romana census 27. Ianuarij 1603. coram* R. D. meo Archiepiscopo, *& in alia Romana fructuum census, 22. Iunij 1609. coram me.*

Et cessare videbatur omnis dubietas dum apparebat D. Prosperum † postea exegisse ex fructibus Casalis fructus census, qui propterea nō poterat dici extinctus.

Prout neque videbatur posse colligi extinctio per acceptationem partis Palatij Prospero assignatæ stante protestatione reditus ad primæua iura, † per quam talia iura hypothecæ remanserunt illæsa, *ex adductis in Bononiensi legati 28. Ianuarij 1603. coram* R. P. D. Pamphilio.

Prætensa anterioritas Phæi, & aliorum creditorum non visa fuit probata, & sic euitabatur prætensus circuitus, ideo Domini illam attendere noluerunt, & quoad Marium non visa fuit obstare stante ipsius consensu impositioni census per † quem suæ hypothecæ renunciauit, *leg. nihil, §. 1. ff. de leg. 1.* Aym. *cons. 24. n. 9.* Menoch. *cons. 58. n. 20. & seq.* Becc. *cons. 57. n. 16.* Surd. *cons. 114. n. 25. lib. 1.* Card. Seraph. *dec. 356. n. 12.*

Nec clausula † præseruatiua apposita in dicto consensu Marij *sine præiudicio, &c.* poterat operari contra D. Prosperum ad cuius fauorem consenserat *ad notata per* Olde. *cons. 310.* talis enim † protestatio fuisset contra facto non enim poterat Marius præseruare sibi iura contra Prosperum ad cuius fauorem consenserat census imponi. Cæteris placuerunt responsiones datæ per informantes.

Et ideo conclusum fuit D. Prosperum esse immittendum in possessionem domus pro rata impedita.

Quæ autem, & quanta sit hæc rata Domini voluerunt vt particulariter videretur, &c.

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

R. P. D. Buratto, Romana domus, & bonorum Veneris 18. Maij 1618.

SVMMARIA.

1 *Manutentio, & immissio datur pro censibus.*
2 *Confessio partis probat possessionem ad effectum manutentionis reiecta qualitate quod sit improbata.*
3 *Immissio datur pro censibus.*
4 *Quasi possessio exigendi census probatur per quietantias, & executiones, & num. 6.*
5 *Saluianum competit fideicommissario.*
7 *Hæres tenetur approbare factum defuncti.*
8 *Immissio non impeditur ob fideicommissum turbidum.*
9 *Subrogatio in fideicommissis non datur si non constat de voluntate subrogandi.*
10 *Fideicommissarius non impedit immissionem hæredi nisi doceat in continenti de iure suo.*
11 *Hæres non potest impugnare confessionem defuncti sub prætextu erroris, nisi de illo concludenter doceat.*

DECISIO CCCCXCVI.

STeterunt Domini in decisis sub die 10. Nouembris 1617. videlicet Christophorum † esse manutenendum in possessione re medietatis domus in regione Montis ad pedes montis S. Petri ad vincula. 1
Nec non in quasi possessione ratæ census cum Brancaleonibus immittendum verò in possessionem, & quasi respectiuè alterius medietatis d. domus, & eiusdem census pro alia rata.

Et quo ad manutentionem respecta domus firmarum fuit dictum Christophorum requisiuisse possessionem dictæ medietatis mediante immissione de eo vti hærede testamentario pro medietate q. Fuluiæ auctore Prætore facta citata etiam Clitia sorore, & cohærede de testamentaria, quæ Clitia recognouit dictum Christophorum in dominum & possessorem mediante locatione dictæ medietatis domus ab eodem Christophoro recepta cum solutione pensionum, & concordia inter eosdem Clitiam, & Christophorum inita, & perseuerantia d. Clitiæ in habitatione dictæ domus iure dictæ locationis vsque ad obitum.

Quibus accedat expressa confessio Hieronymi in libello del 1616. producto coram secundo Collaterali contra Christophorum in qua vti prætensus fideicommissarius Mariæ Vallatæ eius prætensæ auiæ maternæ petit eum vti detentorem medietatis dictæ domus teneri ad dimittendum, & relaxandum dictam detentionem, & possessionem expulso dicto Christophoro detentore, *vt in summ. Christophori num. 7.* Quæ confessio superat omnes probationes, † & probat possessionem ad effectum manutentionis reprobata qualitate quod esset improba. Rota *decis. 802. n. 2. p. 2. diuers. cum aliis relatis in Romana domorum de Ponzionibus, 4. Martij del 1616.* coram me. 2

Respectu verò dictæ partis census visum fuit de quasi possessione constare quo ad ratam scutorum centum quinquaginta ex cessione illius ad fauorem ipsius Christophori in amplissima forma, & cum clausula constituti per dictum Christophorum in instrumento dictæ concordiæ † & quo ad aliam ratam scutorum quinquaginta ex mandato de iure stirendo in curia Capitolina de anno 1605. per eum vti hæredem pro medietate dictæ Fuluiæ obrento. Et quo ad totam summam scutorum ducentorum ex † quietantiis, & exactionibus per eum vna cum dicta Clitia cohærede factis, & alias datis *in summ. n. 7.* in quarum prima sub die 27. Ianuarij 1611. à qua aliæ subsequentes 4

quentes declarationem recipiunt, expressa continetur relatio ad mandatum de manutenendo ab A. C. obtentum, & ad præfatam concordiam, & cessionem, & contra istas exactiones nihil apponitur. Hodie verò accedit dicta confessio Hieronymi in dicto libello in quo petiit ipsum vti detentorem medietatis dicti census condemnari ad illum dimittendum, & relationem ad eius fauorem.

Quò ad immissionem verò pro altera medietate dictæ domus, & pro rata scutorum quinquaginta sortis dicti census Domini perstiterunt in sententia, quod illa sit danda eidem Christophoro ex remedio Saluiani † competenti fideicommissario, vti fuit dictum in decisione per obitum enim Clitiæ sine filiis euenit casus reciprocę substitutionis ad fauorē ipsius ex testamento dictæ Fuluiæ. Nec dubitari potest de possessione eiusdem testatoris de tempore eius vitæ, & mortis, ad cuius etiam vberiorem probationem hodie dantur per Christophorum respectu domus immissio de dicta Fuluia facta del 1591. auctore Prætore cum expulsione cuiusdam Menecæ tunc detentrius consignatione, & traditione. Clauium *summ. num.* 1. locatio per dictam Fuluiam facta per annua pensione scutorum decem, & octo, *num.* 5. deliberatio alterius partis, & viridanioli, & emptio facta per Fuluiam ab emptore *n.* 2. Licentia per eam obtenta à Magistris viarum de eam fabricando, & ampliando, *n.* 3. quietantiæ canonum per eam solutorum Illustr. D. Cardinali Sfortiæ Abbatis Laurentij ab anno 1594. vsque ad annum 1600. *num.* 4.

6 Respectu verò census dantur † particulares exactiones, & quietantiæ factæ ad fauorem debitorum census Fuluiam ab anno 1585. vsque 1595. *summ. num.* 8. & generalis quietantia facta per eandem, & Artemisiam sororem tam proprio, quàm vice, & nomine aliarum sororum de anno 1603. *in summ. num.* 9. & dantur duo testes examinati contra Clitiam *in eodem summ. num.* 10.

Et licet dicta Fuluia non sit nominata in instrumento emptionis dicti census à Brancaleonibus, ipsam tamen dictum censum vti emptum de pecuniis redactis ex pretio domus paternæ pro æquali portione vna cum aliis sororibus possedisse patet, tum ex inuentario bonorum vt prætenditur fideicommissario q. Mariæ subiectorum, & in hæreditate Symphusiæ repertorum confecto per Clitiam acceptato tradito, & producto per ipsummet Tirellum, *vt in 2. extractu Capitolino, fol.* 84. & 97. in quo inter cætera cōtinetur Artemisiam, Fuluiam Symphusiam, & Clitiam possedisse dictum censum scutorum ducentorū pro indiuiso tum ex libello per eundem Tirellum porrecto *vt d. extractu fol.* 114. in quo similis assertio
7 cōtinetur tantò magis † quia Hieronymus non potest impugnare, sed approbare tenetur tanquam hæres testamentarius Clitiæ, vt ex deductis in decisione, & ex dicto libello de anno 1616. producto contra Christophorum, transactionem initam inter dictum Christophorum ex vna, & dictam Clitiam ex altera.

Non obstat quæ longa serie adducuntur pro Hieronymo nam respectu manutentionis in promissione vel quasi respectiuè medietatis domus, & census illa non controuertitur per Christophorum, imo petendo immissionem ex dicto testamento Fuluiæ citato eodē Hieronymo expressè admittitur. Quatenus verò nititur impedire dictam immissionem tanquam fideicommissarius Mariæ Vallettæ respectu quod fuerit potius in conditione, & sic vocatus à statuto Vr-
8 bis Dominis visum fuit ipsum † dictam immissionem impedire non posse nec pro se obtinere ex dicto prætenso fideicommisso in possessionem partis domus, & census possessiæ per Christophorum cum apposita, & proposita per eum sint nimis turbida, & altissimam requirant indaginem, tum quia non benè probatur eius probatio ex Symphusia vltima nepote dictæ Mariæ, & testes super ea examinati cum Clitia in tribunali Illustrissimi Domini Vicarij, & sententia lata super prætensa filiatione, & nullitate testamenti Symphusiæ *de quibus in eius summ. num. vltimo*, sunt inter Hieronymum, & Clitiam, & post transactionem per eam initam cum Christophoro cui nocere non potest tum quia dubitatur ad Zeura Scetiæ sit in distractu Vrbis, & sic an sit locus statuto quod filij in condominio positi sint vocati, tum etiam quia census, & domus de quibus agitur nunquam fuerunt in bonis dictæ Mariæ testatricis, vt faterur idem Hieronymus, qui prætendit per quandam longam seriem subrogationem in locum illorum bonorum hæreditariorum dictę Mariæ alienatorum nec constat de identitate bonorum alienatorum, quę nec etiam erant alienari prohibita, & neptibus ex filia hæredibus dictæ Mariæ competebant detractiones legitimæ ex persona patris & Trebellianicæ ex persona propria non prohibitarum. Nec constat de mente, † voluntate subrogandi cum Hieronymus non doceat se fideicommissarium, nec in continenti de iure suo † provt necesse est ad illam impediendam. Et cum Christophorus habet intentionem fundatam in concordia inter ipsum, & Clitiam inita cuius est hæres d. Hieronymus licet prætendat cum beneficio legis, & inuentarij, in qua expressè declaratum fuit tam dictam domum quàm tertiam partem census fuisse hæreditariam Fuluiæ.

Non obstante etiam quod Fuluia non fuisset nominata in instrumento primi census empti de communibus pecuniis retractis ex pretio cuiusdam domus in terra Setiæ vt in dicta transactione habetur, & donec doceatur concludenter de errone dictæ confessionis hæres Clitiæ illi contrauenire non potest, & consequenter non illi sed Christophoro est danda manutentio, & immissio respectiuè vt suprà.

Et ita decisum.

R. P. D. Vbaldo, Romana nullitatis obligationis Lunæ 28. Maij 1618.

SVMMARIA.

1 *Decretum iudicis præsumitur iustum, & ex iusta causa factum.*
2 *Vxor tenetur subuenire viro vergenti ad inopiam.*
3 *Instrumenti ad reprobationem requiritur probatio concludens.*
4 *Numeratio realis pecuniæ ex quibus verbis instrumenti probetur.*
5 *Recepit in contanti, Hæc verba excludens confessionem de recepto.*
6 *Confessio extraiudicialis non probatur nisi per testa contestes saltem duos.*
7 *Confessio vnius alteri non præiudicat.*
8 *Pecuniæ si non conuertantur in causam enunciatam, non ideo infertur quod causa illa sit falsa.*
9 *Pecunias qui dat non tenetur esse sollicitus vt conuertantur in causam, ob quam eas dari asseritur.*
10 Ampl. 1. *etiam si pecuniæ dentur Mulieri.*
11 *Scientia præsumpta non sufficit ad arguendam tractatum de falso, & simulatione.*
12 *Auth. si quæ mulier. Cod. ad Velleian. non procedit in contractu iurato.*
13 *Procedit in obligatione quam vxor fuit pro marito ex mera voluntate.*
Secus in obligatione quam facit ad subleuandum mari-
tum

tum à magno ære alieno, & pro indigentiis domus ibidem.

14 *Debitor si citatus suscipiat terminum non potest postea excipere de nullitate contractus.*

DECISIO CCCCXCVII.

ITerum proposui dubium. An sententia Rotalis esset confirmanda die 28. Iunij præteriti pro confirmatione coram me resolutum. Et Domini vnanimiter vtraque parte informante censuerunt persistendum esse in decisis ex rationibus in dicta decisione 28. Iunij, *& latius in decisione 28. Februarij 1611. coram* Reuerend. Atrebatensi *deductis.*

Quibus non obstare existimarunt quæ pro falsitate causæ obligationis D. Hieronymæ allegabantur ad quam informantes pro ipsa in hac causæ propositione se restringebant. Fuit enim narratum, & expositum iudici cum iuramento D. Hieronymam accepere pecunias ad societatem officij pro nonnullus suis, & suæ domus negotiis, & necessitatibus, & iudex super dicta causa interposuit decretum, & ideo inerat præ-
7 sumptio veritatis dictæ causæ nedum generalis, † quæ stat pro decreto & eius iustitia, *l. ab ea parte in fin. ff. de probat.* Alciat. *regul. 3. præsump. 10. in princ.* Put. *decis. 205. n. 2. l. 3.* Surd. *alios adducens decis. 106. n. 6. & cons. 59. n. 7. & fuit dictum in Romana subhastationis inter easdem partes, 2. Iunij 1614.* coram me, *& prius in una Augustana hospitalis, 21. Febr. 1611. etiam* coram me. *Et in una Romana Saluiani pro eadem* D. Hieronyma, *15. Decembris 1614. coram* R. P. D. meo Pamphilio, *& in alia Roman. Saluiani 20. Maij 1616. coram* R. P. D. meo Manzanedo, *& in una Romana Casalis, 3. Aprilis 1615. coram* R. P. D. meo Dunozet.

Sed etiam particularis stante vergentia viri ad inopiam † cui vxor subuenire tenebatur. Bart. *in leg. cum dotem, §. sin autem in fin. num. 6. ff. sol. matr. & fuit firmatum in decisionibus in hac causa factis coram* Reuerendissimo Atrebatensi, *& coram me, & in d. Romana Saluiani 11. Ianuarij, & 20. Maij 1616. coram* R. P. D. Manzanedo.
2

Nec facit, quod vir etiam post contractus duas societates de quibus agitur fecerit alias duas etiam sine obligatione vxoris. Quia ideo magis arguit allegatam vergentiam ad inopiam: vt exitus declarauit commissa discussione, & sine satisfactione omnium creditorum. Et in omnem euentum ex eo quod nonnulli ita contraxerunt cum D. Ioanne Baptista non conuincitur per necesse bonus ipsius status, & condicio, præsertim ad reddendam falsam assertionem instrumenti circa
3 indigentiam domus † cum contra eam requiratur cõcludens probatio, §. *item verborum Instit. de inutil. stipulat. manifestissimè* Aym. *cons. 56. sub num. 3. & fuit sæpè decisum.*

Prouè nec etiam obstant duo alia motiua ad deducendum hanc causæ falsitatem. Alterum quod pecuniæ non peruenerint ad manus Hieronymæ. Alterum quod non fuerint versæ in necessitates domus vt fuit iudicici expressum.

Nam quod ad primum de contrario apparet ex lectura instrumentorum societatem de quibus agitur
4 † vbi Hieronyma cum iuramento, & cum renunciatione exceptionis non numeratæ pecuniæ, & cum obligatione camerali coram notario, & testibus dicitur habuisse, & recepisse pecunias in contanti in tot Iuliis, & restionibus, & sic constat de vera, & actuali numeratione in manibus Hieronymæ, *iuxta doctrinam* Bar. *in l. singularia, num. 23. & ibi* Alex. *&* Dec. *num. 33.* Iaf. *n. 47. ff. si cert. pet. & idem* Bart. *in leg. si ex cautione n. 1. C. de non num. pecun.* Alex. *cons. 179. num. 6. lib. 2. & fuit tenuum in Romana census, 24. Aprilis 1600. coram*

bonumem. Cardinale Pamphilio, *in Romana dotis 11. Decembris 1613.* coram me, *& alias sæpè signanter in una Assisiensi census 29. Nouembr. 1614. coram* R. P. D. meo Decano, vbi fuit dictũ suffice. ec illa verba † *recepit in contanti* ad excludendam simplicem confessionẽ de recepto, & dotandam realem numerationem. 5

Nec obstat depositio Notarij de instrumẽto rogati, quia fuit ei abundè respõsum in vltima decisione.

Alterum verò obiectum quod pecuniæ non fuerint versæ in indigentias domus, sed potius in extinctionem duarum præcedentium societatum. Tollitur quia quò ad societatem Angelini eiusmodi conuersio non deducitur nisi ex confessione extra iudiciali ipsius Angelini, quasi ipse vnicam tantum solutionem fecerit scutorum trecentorum, † quæ confessio non 6
probatur nisi per testes singulares, qui non sufficiunt, sed debent esse saltem duo contestes *secundum communem opinionem de qua per* Gabr. *cons. 40. n. 57. l. 2. & fuit dictum in una firmana Altaris 15. Iunij 1612. coram me.* Et in omnem euentum dicta † confessio non 7
potest præiudicare Marcello, nec aliis, qui accesserunt contemplatione Hieronymæ, quæ recognouit bonam fidem. Et omnino magis videtur standum confessioni ipsius Hieronymæ iuratæ, & cum decreto iudicis ex supra allegatis, ne alias esset in potestate Angelini tollere obligationem ipsius Hieronymæ factam ad fauorem obligatorum in ipsis societatibus, qui ab ea receptum promissionem conseruationis indemnitatis. Et quo ad vtrũque societatem quatenus verum esset † quod pecuniæ acceptæ per Hie- 8
ronymam inseruissent pro extinctione præcedentium societatum non autem pro aliis indigentiis domus, tamen non ex inde inferri posset ad falsitatem causæ sed solum quod pecuniæ non fuerint conuersæ in causam expressam, quæ duo valdè differunt, solum autem sequitur quod causa expressa fuerit legitima, *qualis est de qua agitur ex latè deductis in decisione* Reuerendissimi Atrebatensis. Nec †dans pecunias debet 9
esse sollicitus quod accipiens in eam causam expendat, & si non expendat non nocet danti pecunias *vt probat text. in l. 1. §. non autem, & ibi* Bar. *n. 2. &* Castr. *n. 4. ff. de exercit. act. & est bonus text. in l. fin. ff. eod. tit. de exercit.* ibi etenim non oportet creditorem ad hoc astringi, vt ipse reficiendæ nauis curam suscipiat, & negotium Domini gerat, quod certè futurum sit si necesse habeat probare pecuniam in refectionem erogatam esse, & hos duos textus adducit Seraph. *decis.* 10
1187. n. 1. par. 2. & quod quis † non debeat esse solli- citus an in causam expressam mulier pecunias expendat, *fuit dictum in Romana census, 1. Ianuarij 1616. confirmata 1. Decembris præteriti* coram me *per decis.* Surd. *156. n. 9. vbi in fin. testatur de communi, & in dicta vltima decisione Romana census* coram me Rota *fecuta fuit decisiones in hac causa factas tam coram* Reuerendissimo Atrebatensi, *quam coram me, facit text. in l. si mulier 11. ad Velleian.* vbi si mulier quasi in suos vsus pecunias acceperit alij creditura non esse locum Senatusconsulto dicit *l. C.* alioquin cum fœminis nemo contraheret, quia ignorari potest quid acturæ sint. Vt enim rectè aduertit Cuiac. *in d. l. fin. ff. de exercit. scutrast. 8. ad Aphrican.* id tantum exigitur à dante pecunias vt non fuerit quæstus titulus falsus, *vt sentit etiam decisio coram* Reuerendissimo Atrebatensi. Hoc autem casu non fuit nec plenè, seu semiplenè probatum D. Maurellum quæstuisse titulum falsum, nec certò sciuisse, nec indagasse quod D. Hieronyma, ex pecuniis harum societatum veller extinguere priores & alias ad arguendum † tractatum de falso, vel simula- 11
tione nec etiam præsumpta scientia sufficeret, *§. si quis autem, §. si vero expressim, vbi glos. auth. de hared. & falcid.* Aset. *cons. 47. n. 2.* Surd. *cons. 128. n. 19. l. 3.*

Nec demum obstat dispositio *authent. si qua mulier C. ad Velleian.* Quia † vltra quod non procedit stante iuramento in obligatione mulieris cuius vigore de iure canonico sustinetur Glos. *communiter recepta in cap. de rescripto de iureiur. cum aliis, quæ secuta est* Rota *in vna Interamnensi mercium, 4. Iunij 1597. coram* bon. mem. Penia, *& in d. Romana Saluiani 11. Ianuarij coram*
13 R. P. D. Manzanedo, dicebatur † etiam procedere in obligatione voluntaria quam facit vxor pro marito non autem in obligatione acta ad subleuandum maritum magno ære alieno grauatum, & pro aliis indigentiis domus. Surd. *cons. 367. num. 14. cum aliis de quibus in dicta Romana Saluiani 11. Ianuarij coram* Domino Manzanedo.

Ex quibus Domini permanebant in decisis, & eo libentius quia non sumus in creditore, qui dedit pecunias, sed in fideiussione, qui soluere fuit iudicialiter coactus, & Hieronyma etiam ipsa citata non solum non excepit de falsitate causæ contra creditores,
14 † sed debitum agnouit, & suscepit terminum, vnde non potest modo quæstionem nullitatis contractus referre aduersus Maurellum, quem ipsa ab omni molestia promisit defendere, sed debet contra creditores actionem dirigere *vt fuit resolutum in Romana fideiussionis, seu relenationis indemnitatis, 2. Iunij 1614. coram* R. P. D. Pirouano. Et ita decisum.

R. P. D. Vbaldo Romana domus, seu domorum Veneris 14. Maij 1619.

SVMMARIA.

1 *Spoliator non auditur nisi ante omnia purgato spolio.*
2 Ampl. *Etiam in spolio commisso à Iudice nulliter, & iniustè procedente.*
Intellige quando nullitas, & iniustitia est euidens, & notoria, num. 4.
3 *Pars non index spoliare videtur quando Iudex procedit ad partis instantiam.*
5 *Retentio datur spoliatori mediante datione in solutum à Iudice nulliter facta.*
6 *Intellige si possideat occasione sui crediti, secus alias.*
7 *Retentio datur occasione hypothecæ quando de ea in continenti docetur etiam si possessio sit nulliter acquisita.*
8 *Intellige quando rem amisit possessionem ob propriam culpam, & contumaciam, secus alias.*
9 *Exceptio dominij non admittitur in iudicio spolij.*
10 *Sors principalis census recuperari non potest ab empture.*
11 Ampl. *vt nec etiam ab eius cessionario.*
12 *Cessionarius non habet plus iuris quam videns.*
13 *Exceptio dominij, & hypothecæ reiicit petitorium.*
14 *Vendens rem cum reseruatione dominij, & hypothecæ donec sibi de pretio integrè satisfiat potest pro rata non soluta redire ad primæuam possessionem.*
15 *Retentio, & compensatio non competit pro creditis non liquidis.*
16 *Maximè spoliatori.*

DECISIO CCCCXCVIII.

FVit firmatum in hac causa die 14. Martij anni præteriti intrare spolium quo ad domum subhastatam ex rationibus deductis in decisione tunc extensa. Sed in ea fuit reseruatum vt videretur. An Pandulphino possessori domus competeret retentio. Quo dubio semel, & iterum proposito Domini hodie resoluerunt pro parte negatiua.

Quia in primis certum est † spolium ante omnia restituendum, & spoliatorem audiri non posse nisi ante omnia purgato spolio, *l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iul. de vi publ.* Doctor. *in l. naturaliter §. nihil. ff. de vsurp. & vsucap. vbi* Rip. *n. 26. ff. de acq. poss.* Surd. *cons. 28. n. 29.* Honed. *18. n. 32. l. 2.* Paris. *cons. 70. n. 25. l. 4.* Alciat. *cons. 86. n. 2. lib. 1.* Ludouic. dec. Perus. *17. num. 1.* Menoch. *de recuper. rem. 1. n. 11.* Put. *decis. 138. n. 1. lib. 1. in Romana inuers. fuit dictum in Mantuana bonorum 16. Decembris 1611. coram me, quæ est dec. 362. n. 1. in recent.* Quod procedit † etiam si spoliator fuerit immissus auctoritate Iudicis nulliter, & iniustè procedentis, quia certum est talem Iudicem spoliasse, *cap. conquerente vbi* Abb. *de restit. spoliat.* Aym. *cons. 140. n. 2.* Roland. *cons. 6. n. 13. & seq. l. 2.* Surd. *cons. 168. n. 26.* Menoch. *de recuper. rem. 8. n. 3.* Decian. *cons. 54. n. 6. & 7. l. 4.* Honed. *cons. 82. n. 23. & seq. l. 1. & cons. 21. n. 2. lib. 2.* Ponten. *de spol. lib. 2. cap. 16. n. 182. & fuit dictum in d. decis. 355. num. 11. & in hac causa d. dec. 14. Martij, anni præteriti*, ideo spolium quantumuis iudiciale esse ante omnia purgandum *dicunt præcitati* Doctor. *& præter eos* Gabr. *conc. 1. n. 125. de restit. spol.* Surd. *cons. 189. n. 30. lib. 2. & firmat* Caputaquen. *dec. 186. par. 1. & in decis. in causa firmana spolij 12. Iunij 1615. coram me quæ est dec. 7. n. 5. par. 2. in recent.*

Præsertim † quando Iudex processit parte instante vt hic quasi tunc ipsa pars videatur spoliare, & non Iudex Dec. *cons. 12. sub n. 3. vers. cum dicta spoliatio.* Lanin. *dec. 93. sub n. 5. vers. nec iuuat, & seq. & n. 8.*

Et licet † prædicta dicantur procedere quando iniustitia, & nullitas sententiarum est euidens, & notoria *vt in illa decisione Romana de Bombellis, 31. Maij 1613. coram* Reuerend. D. meo Archiepiscopo Damasceno, *quam* Rota *secuta est in pluribus causis, & signanter in Nepesina laudi 13. Februarij 1615. coram* R. P. D. Caualerio *quæ est dec. 646. n. 1. par. 2. in recent.*

Tamen in casu nostro adest, & constat ex pluribus nullitatibus, & capitibus iniustitia, *de quibus in dec. 14. Maij, & prius 24. Februarij 1612.* coram me, *quæ decisiones hodie non controuertuntur*, sed solum instatur super retentione, quam tamen Domini, vt dixi, censuerint non competere pro prætensis creditis scutor. 345. solutorum Palmettæ. Secundò ratione centum cum fratribus S. Honofrij. Tertiò pro aliis pecuniis, quæ dicuntur solutæ diuersis prætensis creditoribus Ioan. Francisci.

Quia considerabant in primis † quòd Pandulphinus non habuit istam domum in solutum auctoritate Iudicis pro dictis prætensis crediris, quo casu forte daretur sibi retentio etiam si Iudex nulliter, & iniuste processisset, sed habuit vigore cessionis sibi factæ à Buuetto oblatore in Iudicio subhastationibus, vnde non potest illam retinere etiam pro vero credito cum eius occasione † res ad eum non peruenerint *iuxta distinctionem* Bar. *in leg. si non sortem, §. si certum n. 8. vbi* Bar. *in l. fin. & Castr. n. 5. ff. de cond. indeb. idem* Castr. *in l. potenti, n. 3. de pignor. act.* Negus. *de pignor. 4. memb. 5. p. n. 4. vers. intelligo, vbi in fin. dicit esse notandum* Surd. *dec. ex aduerso allegata 46. n. 12.* Rota *decis. 115. num. 3. par. 2. diuers.*

Nec obstat † quod detur retentio occasione hypothecæ quando de ea in continenti doceatur, etiam si immissio nulliter fuerit data iuxta Bar. *in l. 3. §. fin. ff. de acq. poss.* Duc. *cons. 449. n. 2.* Ludouis. *decis. 37. n. 17.* Surd. *d. dec. 45. n. 13. 14. & n. 16. vbi de communi.* Quia † fuit responsum prædicta intelligi quando possessio fuit amissa culpa rei conuenti ob eius contumaciam *vt declarat* Alex. *in d. §. fin. n. 27. & 28.* tunc enim si creditor offerat probare hypothecam debet audiri, & impeditur restitutio, *& subdit hanc esse opinionem veram, quam ibi* Doctores *communiter sequuntur, refert,*

&

& sequitur Herculan. *ibi n.* 35. Negusan. *de pignor. 2. memb. 3. par. n.* 20. *&* 21. Hic autem Ioan. Franciscus non amisit possessionem ex culpa, & contumacia sua, sed fuit spoliatus à Iudice nulliter procedente ex supra allegatis. Ideo ratione hypothecæ, quæ competebat adversario non debet impediri restitutio, cum † nec ratione dominij, quod esset fortius, quàm sit hypotheca regulariter impediatur, vel retardetur restitutio in spolio Gabr. *de restit. spol. concl. 1. num.* 45. Menoch. *de recup. remed.* 17. *n.* 415. *& cons. 2. n.* 189. Dec. *cons.* 57. *n.* 6. *vbi de communi.* Et hæc possent sufficere pro resolutione, sed ex abundanti respondebatur ad singulas prætentiones.

Primò quo ad censum scutorum ducentorum super domo impositum ad favorem Fratrum S. Honofrij, & Pandulphino cessum pro pretio eiusdem summæ à Bonetto recepto videbatur cessare retentio. Quia sicuti fratres non possent agere pro recuperanda sorte ex constitutione super censib. fel. record. Pij V. ita nec Pandulphinus eorum cessionarius † agere poterat & consequenter retinere hoc nomine domum censuatam nulliter acquisitam, cùm non plus iuris comperat † cessionario, quàm competeret cedenti *l. nemo plus iuris ff. de regulis. Iemptor vbi* Bald. *C. de hæred. vel act. vend.* Surd. *cons.* 22. *n.* 16. *& seq.*

Quo ad scutra 345. quæ Pandulphinus dicitur solvisse Palmette quæ vendiderat domum Ioan. Francisco cum reservatione dominij, & hypothecæ donec sibi de pretio integrè satisfaceret, licet Rota alias inclinaverit pro retentione quo ad hoc creditum *vt in dec. sub die* 23. *Ianuarij* 1616. *confirmata* 22. *Iunij de eodem anno* tamen nunc maturius re discussa, & ex professo super isto articulo retentionis reservationis reservato *in decis. die* 14. *Martij anni præteriti* fuit oppositum. Quia † vera quod ista exceptio dominj, & & hypothecæ respicit petitorium, respicit petitorium, reiicitur in hoc iudicio *vt suprà dictum est, & tradit* Verall. *decis. 9. l. 2. in manuscr.*

Dicebatur etiam domum non fuisse subhastatam ad instantiam Palmettæ, nec ipsam habuisse pecunias pro residuo pretij vigore dictæ subhastationis spoliatiuæ, sed † qua ratione poterat ipsa vigore reservationis agere pro residuo pretij, & redire pro rata non soluta ad pristinam possessionem, ita etiam Pandulphinus potuisset tanquam eius cessionarius ex supra allegatis, vnde vigore cessionis potuit hæres Pandulphini purgato spolio agere ex iure cessio provt poterat Palmetta.

Nec obstat *text. in l. si non sortem §. si centum ff. de cond. indeb. cum aliis per* Surd. *d. dec.* 46. *n.* 7. *& seq.* Quia non loquuntur quando actum fuit remedio spolij provt hic, sed conditione indebiti ad recuperandum fundum datum pro maiori quantitate, *& etiam sensit* Rota *in Rom. domus in Burg.* 22. *Iun.* 1615. *coram me.* Quibus accedebat quod Pandulphin. istam cessionem reportavit de anno 1610. lite pendente super spolio, & post inhibitionem relatam, vnde non potuit agere tanquam cessionarius coram alio Iudice absque vitio attentatorum.

Quo verò ad pecunias redactas ex pretio subhastationis, & consignatas diuersis prætensis creditoribus Io. Francisci. Vltra quod dicebatur † credita non esse liquida, quo casu cessat sine dubio retentio, ac compensatio, Surd. *dec.* 186. *n.* 6. Seraph. *dec.* 1455. *n.* 4. *& sunt dicta in Romana litterarum cambij Iunij* 1615. *coram* R. P. D. meo Remboldo, *quæ est dec.* 679. *n.* 5. *p. 1. in recent. & in d. Romana domorum in Burgo* coram me, *in qua etiam fuit responsum ad decisionem in causa Reatina coram* R. P. D. meo Decano *ex aduerso allegata.* tanto † magis in spoliis causa. Verall. *d. dec.* 9. *lib.* 2. *& in manuscr. dec.* 171. *num.* 3. *in impress.* Respondetur etiam pro istis prætensis creditis esse Pandolphinum abundè cautum super pensionibus domus ad quarum restitutionem veniret condemnandus à tempore motæ litis, & sic paulò post subhastationem, & deliberationem eiusdem domus.

Denique nec visum est competere retentionem ratione melioramentorum propter faciem domus mutatam. Quia de illis non constat, & ideò non possunt obstari peritæ redintegrativi.

Ex quibus fuit conclusum retentionem non competere.

R. P. D. Ambrosio de Lutis Rotæ Provinciæ Marchiæ Auditore Anconitana census 31. *Octobris* 1622.

SVMMARIA.

1 *Clausula constituti probat contra habentem causam à constituente.*
2 *Possessorei contenti probatur per sustentationem litis cum adminiculis.*
3 *Saluianum datur pro fructibus census.*
4 *Census fundatus super re communi quomodo dicatur impositus super re certa.*
5 *Ius reale, quod quis habet in communi non mutatur per diuisionem.*
6 *Census fundari potest super re communi.*
7 Ampl. *Etiam si imponatur simpliciter non expressa quota imponentis.*
8 *Census quod imponi non possit super re maioris valoris quàm sit census impositus volunt aliqui.*
9 *Contrarium latè deducitur.*
10 *Census impositus super pluribus fundis in solidum sustinetur in capace.*
Quamuis non sit expressum pro qua rata super illo imponatur.
11 *Census plures super eodem fundo imponi possunt etiam ex intervallo.*
12 *In contractu census non venditur fundus, nec illius fructus sed is percipiendi responsionem.*
13 *Censuarius non acquirit dominium, nec possessionem fundi censiti.*
14 *Census quod valet interpretatio capienda est.*
15 *Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in Saluiano.*
16 *Iuramenti calumniæ non præstatio quando non noceat remissiuè.*
17 *Non nocet habenti bonum ius.*
18 *Clausula* neminem audiri non docto de legitimo mandato, *respicit personam comparentis. non agentis.*
19 *Citatio, seu monitio ad videndum iurare testes pro singulis duobus, &c. sustinetur pro toto termino probatorio.*
20 *Testes etiam nulliter examinati præstant adminiculum.*
21 *Verisimilitudo operatur vt sufficiat probatio, quæ aliàs nullam fidem faceret.*
22 *Correus soluens partem correi potest, obtenta cessione iurium, ab illo repetere.*
23 *Circuitus inanes lex abhorret.*

DECISIO CCCCXCIX.

SEntentiam R. P. Vicarij Illustrissimi, & Reuerend. D. Cardinalis Sabelli Episcopi Anconitani, qua mandatur immitti Domin. Equitem Alexandrum Gratiolum in possessionem fundi pollessi à dicto Illustrissimo

strissimo inter bona suæ mensæ Episcopalis Domini vno excepto confirmandam esse censuerunt.

Etenim concurrunt omnia requisita in Saluiano. Nam de credito constat per instrumentum census quod facit euidentem probationem. Mant. *d.69.n.2.*

Possessio D. Hieronymi debitoris per instrumentum venditionis fundi censuari factæ D. Mario de
1 Zancredis, cum clausula *constituti*, † quæ probat aduersus habentem causam ab ipso constituente Rota *dec.766.n.11.part.1.diuers.* & maximè, quia in eodem instrumento narratur dictum fundum esse rentum, & possessum à dicto D. Hieronymo, & ab eius fratribus hæredibus pro indiuiso, & fuit productum pro parte eorum de Zancredis, qui sunt admissi tanquam auctores Laudati, & proinde probat contra producentes, *leg.publia, §.fin.ff.depos.* Doctor. *in cap.cum venerabilis extr.de except.*

2 Possessio † autem rei conuenti probatur per litis sustentationem. Caputaq. *dec.369. n.1. p.2. Cæsar.de* Grass. *decis.4.de restit.spol.* Gratian. *discept.314. n.42.* Scapuccin. *de Saluian.l.3.q.12.n.5.* Et maximè vbi aliquod adminiculum concurrit prout in re præsenti intimatio facta dictis auctoribus.

3 Propterea † nemo dubitat intrare Saluianum pro consequendis fructibus censualibus Bart. *in l.1.n.2.de Saluian.* Contard. *qui alios citat in Lunic.limit.14.n.10. C.si de mon.possess.*

Non obstat primum obiectum incertitudinis, ex eo quod census sit impositus in medietate ipsius D. Hie-
4 ronymi super fundo communi cum eius fratre, quia † cùm fuerint designata certa confinia totius fundi appareat de re certa, *& sic retorquetur opposita decis.161. n.4.p.4.diuers.* In euentum verò periculi corruit semper pars communis, & consensus remanet in quota, & medietate similiter pro indiuiso partis superstitis si talis portio fuerit capax totius, ac proinde imminet emptoris census periculum ad mentem S. Bullæ, nec vlla contingit variatio situs, *qua ratione retorquetur obiecta decis.353.part.1 recentior, & optimè faciunt tradita per Sanctissimum in sua, decis.355. vbi addent.* Certificatur autem pars censuata ex dominio, & possessione, quam venditor habet non alternatiuè, sed præcisè in singulis glebis pro indiuiso, *l. Mœuius, §. duorum, ff.de leg.* Paris. *cons.59.n.27.lib.1.* Rota *decis.161.num. 3.par.4.diuers.*

Secuta verò diuisione inter fratres siue totus fundus alteri quam venditori census fuerit assignatus siue pars sola, quæ illi contigerit, corruat, censuario tamen remanet ius indiuisum in ipsa medietate totius
5 indiuisa, † quia per diuisionem non mutatur ius reale, quod alteri competit, *leg.si consenserit vbi glos. §.fin.ff. quib.mod.pign.leg.arbitri.vbi* Bart. *ff.de distract.pignor.* Negus. *de pignor.membr.3.p.2.n.37. & n.49.* secus verò contingeret in eo, qui aduersus debitorem solam haberet actionem personalem, *l. Iulianus, 14. §. idem Celsus.ff.de act.empt.*

6 Meritò receptissimum est quod sicut † pars rei communis indiuisa alienari potest *l. falso, C. comm. rer. alienar. l.1. & l.3. C. commun. diuid.* Negus. *de pignor.membr. 3.par.2.num.36.* Et sicut nemo dubitat fructus ex certa re pro quota indiuisa percipi, *decis.59. in fin.par.2. diuers.* & ius vsusfructus à suo domino in ea parte constitui. (*à quo vsusfructu ad causam census* Rota *argumentatur dec.116.n.9. apud* Cenci.) similliter poterit super tali quota imponi census Rebuff. *in l. rectè dicimus 25. §. Quintus vers. sed nunc. ff.de verb.sign. & ita in puncto tenent* Felician. à Sol. *in comment. de censib. to.1. lib.2.c.4.n.21. & alij quos* Cenci *fol.37. seu q.19.n.1. & n.4.* sic fuerat impositus in re communi *in casu dec.49. in princ. iuncta n.18. & dec.306. & dec.299. apud* Cenci *in dicto suo egregio tract. de censibus.*

Quæ conclusio adeo vera est, † vt procedat etiam si 7
non fuerit facta mentio de quota venditoris, sed simpliciter fuerit impositus census, quia sustinetur in parte propria ipsius, & in parte libera, quam alienare potuerit. Hond. *cons.58.n.99. vol.1.* Marsic. *var.resol. l.1.c.72. & fuit dictum* à Sanctissimo *in sua dec.154.n. 1. vbi addent.n.16. referunt concordantes.*

Secundò non obstat obiectum excitatum à dicto 8
Domino, † quod census fuerit impositus super re maioris valoris. Rolan. de Canagn. *ad decreta Montis Ferrati decret.72.part.4. illat.4.n.27. post frat.* August. de Monte Ilcin. *ex mente* Nau. *quos* Ioan. Baptista Lup. *ad l.2. cod. de pact. inter empt. & vendit. Comm.2. §.2.n.79. & seq.* † quia contrariam sententiam in puncto te- 9
nent Conrad. *de contract. qua.83. conclus.3. & alij quos* Lopez *de contract. cap.57. & sequitur* Azor. *instit. moral. part.3.l.10.cap.6.vers.2. quæritur* Felician. *à sol. d.lib. c.4.n.7.* Scacc. *de commerc. & cambi. §.1.q.1.n.206. ver. ratio*, proposito enim ad fructus, & fundum desiderantur solum, vt sint capaces census imponendi, quem debent aut æquare, aut superare, *& sic intelligitur* Nauar. *de vsur.n.79. & n.81.* Rota *dec.388.n.3. apud* Sanctiss. *& ibi addent.n.10.*

Et hunc excessum præsupponit in facto Rota, per quam sæpius decisum est remanere censum in parte capaci, si perierit altera pars fundi censuari, *d.dec.388. n.3. & dec.571.n.3. parte 1. recent. & apud* Marchesan. *parte 1. fol.860. decis.32.*

Quinimo † impositus super pluribus prædiis in so- 10
lidum sustinetur in eo, qui remanet liber, & capax, *decis.71.n.9. & seq. apud* Cenci. quamuis non fuerit expressum pro qua rata, *decis.90. num.2. iuncto num.9. apud eundem.*

E contra † super eodem fundo plures census etiam 11
ex intervallo imponuntur, vnde supponitur in primo contractu valoris excessus. Nauar. *de vsur. num.94. gloss.10. in fi.* Boninsign. *de Censibus, c.10.* Tholed. *instr. confess. lib.5. cap.45. & fuit decisum decis.6. num. prim. & decis.56. apud* Cenci. *qui latè hanc conclusionem probat d.tract. fol.71. quæst.37. in nouiss. impress. Taurini, num.2.* Non † enim venditur res, sed census, nempe 12
ius separatum realiter à fundo, *vt in decis.3. conclus.6. apud* Cenc. *dec.281. num.3. & d.dec.388. num.7. apud* Sanctissimum. Item neque venduntur fructus, sed ius, vt dicitur de emptione vsusfructus. Couar. *var.resol. lib.3. cap.1. sub num.4.* Gabr. *cons.148. in princ.2. quem* Rota *apud* Cenci. *decis.116. num.9.* & quale ius istud sit *docens* Felician. *d.lib.1. cap.4.n.7. & alij quos* Cenc. *fol.87. seu quæst.43.n.8.* Ac proinde † super re neque 13
dominium, neque possessionem censuarius habet Gratian. *dec.20.* Nau. *de vsur.n.137.* Molin. *de contract. disp. 383. & plures cumulat* Cenci. *d.fol.4. seu quæst.7.n.16.* & ideo venditor census habere de re censuata disponit *decis.2. num.7. apud* Cenci.

Perit ergo fundus Domino; aut emptori ipsius principaliter, & deinde in consequentiam dicitur periisse censuario sicut etiam vsufructuario, & quidem perire potest quamuis sit magni valoris, dum est certis finibus circumscriptis, quo casu aut deduceretur quota census pro rata fundi perempti iuxta proportionem partis ad partem, quæ est totius ad totum *ex mente* Molinæ *disput.391. num.3.* & Azor. *disput.3. lib. 3. cap.5. quæst.6. vers. cæterum & quorundam aliorum.* Aut verius remanet census in parte capace, *vt dictum est cum Rota Romana.*

Præterea in re præsenti cessat omnis scrupulus quia subiicitur dum taxat medietas certi prædij affecta etiam anteriori censui scutorum ducentorum, & obnoxia doti vxoris Ioan. Bapt. de Beninçasis quæ propterea consensum præstitit d. instrumento venditionis census.

census, vt meritò cessare debeat omnis suspicio aduersus dictum publicum instrumentum Rota *apud* Farinac. *decis.* 43. *post cons. criminal. l.* 2. tanctóque magis inter personas nobiles, & quæ in dicto instrumento protestantur velle contrahere iuxta formam bullæ Rota *apud* Farinac. *dec.* 10. *num.* 5. *post cons. crimin. lib.* 2. † & omnis interpretatio facienda est pro validitate census Cruetta *cons.* 52. *num.* 2. *& per tot.* Rota *d. decis.* 355 *num.* 1 *apud* Sanctissimum, & maximè ne subsecirentur lites plurimæ, *quod fuit consideratum in d. decis.* 32. *in fine apud* Marchelan. *part.* 1. *folio* 860.

Denique negari non potest, quin vtraque oppositio aduersus opiniones magis receptas, & contra praxim fundatam in supradictis rationibus requirat alte-
15 riorem indaginem, † ac proinde non intrare tales exceptiones in iudicio Saluiani *stati inspect.* 2. *c.* 2. *n.* 28. *iuxta veterem impress. & in puncto d.* 34. *n.* 23. *p.* 2. *diuers. & plures refert* Cenci. *fol.* 218. *seu q.* 65 *iuxta nouissimam impress. Taurini, n.* 82.

Tertiò principaliter non obstat prætensus defectus iuramenti calumniæ. Quia in facto fuit laetenter petitum obstando ne interim procurator aduersarij audiretur. Qua ratione si iudex non decreuit nisi doceri de mandato. Repetitio autem in exceptionibus fuit
16 facta non citata parte † ideo subintrant plures rationes ob quas non habeat locum hæc nullitas *quas rationes probant* Gayl. *lib.* 1. *obseruat.* 84. *n.* 7. Bald. Castr. *& alij quos* Scacc. *de iudic. l.* 2. *c.* 1. *q.* 8. *n.* 72. *& n.* 90. *& quæst.* 14. *num.* 97.

17 His additur † ratio boni iuris, quia stante non obstat dicta petitio, & præsertim cum dictis circumstantiis. Bald. *in cap.* 2. *vbi* Felyn. *n.* 2. *extr. de probat.* Cotta *in memorial. in verbo Iuramentum calumniæ.* Marelcot. *l.* 1. *c.* 47. *n.* 10. Farinac. *d.* 195. *n.* 16. *post* 2. *vol. cons. crim. & fuit dictum in illa Romana de Magdalenis,* 26. *Aprilis* 1599. *coram* Seraphino.

Et quicquid sit quo ad effectum impediendi reuocationem attentorum (*in quibus terminis procedunt* Seraph. *decis.* 176. *num.* 7. *& decis.* 116. *num.* 25. *part.* 4. *diuers.*) receptum est prætextu boni iuris vndecunque probati excusari processum ab hac nullitate, *vt in terminis decis.* 151. *num.* 6. *apud Sacra cum decis.* 45. *num.* 6. *part.* 1. *recent.*

Quartò non obstat quod dictus D. Eques Graziolus non videatur probasse filiationem suam. Respon-
18 detur enim quod illa † exceptio *neminem audiri nisi docto de mandato* respicit legitimationem comparentis, non autem agentis *glos. in l.* 1. *Cod. quor. bonor.* Bal. *in Linon ignorat, num.* 2. *C. de his qui accusar.* Rota *decis.* 88. *num.* 1. *apud* Sanctissimum. Præterea fuit satis probata per testes primò per quintum, cui non obstat defectus citationis quasi illa monitio pro certis diebus, & ab inde pro singulis, &c. videatur inutilis Mohedan. *decis.* 4. *num.* 3. *de testibus,* saltem post duos
19 dies *decis.* 311. *num.* 3. *part.* 3. *diuers.* † Nam (quicquid sit de citatione ad sententiam) ad videndum iurare testes sustineretur durante termino probatorio *decis.* 307. *num.* 9. *& decis.* 395. *num.* 6. *& seq. part.* 1. *recentior.* Hinc adminiculantur alij quatuor testes, qui interunt in folio separato, prout ipsimet quoque fidem faciunt quod sanè folium deperditum esse attestatur ipsemet notarius Episcopatus, non obstante interesse Illustrissimi domini sui, quod obseruatione dignum videtur.
20 † Testes verò etiam nulliter examinati præstant adminiculum *decis.* 664. *sub num.* 2. *part.* 2. *recent.* plurimum enim dependent à iudicis arbitrio. Barz. *decis.* 23. *num.* 3. & maximè circa legitimam filiationem nobilis Equitis in patria sua, vt leuiores probationes sufficiant *ad statutum Anconæ rubr.* 19. *de Ciuilibus,* &
21 verisimilitudo † operatur vt ea probatio sufficiat, quæ alias nullam fidem faceret Surdus *decis.* 325. *num.* 4. *& sequentibus.*

Quintò, & vltimò non obstat quod pro iure retentionis, quam aduersarij habent ex eo quod dictus D. Marius Tancredus egerit, vt de precio dicti fundi extingueretur census ducentorum olim impositus in eodem fundo, à dictis Hieronymo, & eius fratre in solidum prout factum fuit cum cessione iurium, recipiatur oblatio pro solis scutis centum, quasi non videatur sufficere. Surd. *dec.* 24. *n.* 7. Rota *dec.* 572. *n.* 4. *part.* 2. *diuers.* † Quia respondetur quod soluendo 22
partem obtingentem dicto patri suo posset eandem ab eo repetere *ad tradita per* Doctor. *in l. creditor, ff. de reis* Thesaur. *decis.* 191. *à num.* 4. *vsque ad fin.* Vin. *dec.* 379. *in fin. lib.* 2. Cenci. *d. tract. de censib. fol.* 218. *n.* 80. Mantica *de tacit. & ambig. l.* 11. *tit.* 28. *sub n.* 5. ideò rectè dictus D. Vicarius euitando circuitus inanes *ad l. qui sic ff. de solut.* † *quos lex abhorret.* Affl. *d. c.* 8. *n.* 4. *ad* 23
fin. Rota *dec.* 770. *n.* 1. *part.* 2. *recentior.* & ita suadente æquitate *ad tradita per* Mantica, *d. tract. l.* 15. *tit.* 6. *sub n.* 10. iudicauit dictum D. Equitem fore immittendum in portionem dicti D. Hieronymi solutis duntaxat scutis centum reiicta altera medietate dicto Illustrissimo D. Cardinali possessori pro rata ad dictum fratrem spectante, &c.

Et ita decisum, &c.

Illustrissimo D. Cardinale Sacrato Romana censuum, 14. May 1614.

SVMMARIA.

1 *Censum si quis pro alio extinguat efficitur creditor summæ solutæ.*
2 *Fundus censuatus transit cum suo onere soluendi censum.*
3 *Hæres cum beneficio inuentarij, quando hæreditas est soluendo, non potest venire contra factum defuncti, si velit esse hæres.*
4 *Valor rei probatur ex communi æstimatione, non ex singulari affectu oblatoris ad hastam.*

DECISIO CCCCC.

TEnuerunt Domini hæreditatem q. Lantæ esse soluendo, quia detractis debitis: in quibus partes concordant remanent in hæreditate scuta duo millia trecenta quinquaginta circa. Vnde difficultas reducitur ad quasdam partitas deductas pro parte Domini dixerunt non esse apponendas ad debitum dictæ hæreditatis, & consequenter hæreditatem remanere in statu, quod soluendo.

Potest quod opponunt scuta octingenta, quæ Dominus Citarella soluit pro extinctione censuum, quâ summâ illi voluit soluit Lanta. Sed fuit dictum istam partitam non esse comparandam, quia cum Citarella esset creditor occasione dotis in scutis quinque millibus ei fuit datum Palatium in solutum, quod cùm excederet valorem dictorum quinque millium scutorũ fuit conuentum † quod pro residuo vsque ad integrũ 1
valorem Palatij Citarella in se susciperet onus soluendi census qui fuerant impositi super dicto palatio, & propterea cùm testatrix voluerit quod fratres hæredes reciperet idem palatium pro eodem precio, pro quo fuerat assignatum Citarellæ cùm hoc quod fratres tenerentur reficere id quod Citarella pro extinctione censuum solutisset, non propterea fuit quod istud sit debitum Lantæ, sed erat debitum fratrum, quia si volebant palatium datum in

solutum Citarellæ pro scutis quinque millibus vtique tenebantur soluere residuum Citarellæ, prout ipse solvit fratribus suspiciendo onus soluendi censum in se quando palatium sibi fuit assignatum pro scutis quinque millibus ab computum doris.

Secundò prætendit Dominus Federicus debitum funeralis, & expensarum faciendarum pro transportatione cadaueris q. Lauræ ad Vrbem, quas dicit ascendere ad scuta quadringenta: Sed hanc expensam offert Dominus Citarella in se suscipere vnde non est habenda in consideratione.

Tertiò dicit D. Federicus domum fuisse deterioratam ex amissione aquæ perennis, per quod fuit amissum lauatorium, quod locabatur pro annuis scutis centum sexaginta octo, vt constat ex locationib. factis de annis 1591. & 1592. sed nec ista prætensio placuit Dominis, quia palatium fuit assignatum Citarellæ ante dictas locationes videlicet de anno 1590. vltra quod amissio aquæ non est computanda ad rationem dictorum scutorum centum sexaginta octo, cum in illis locationibus comprehendantur multæ massaritiæ, quæ adhuc extant, & sic merces non erat pro sola aqua.

Vlterius dicebatur quod cum mandatum fuisset relaxatum pro scutis quinque millibus id quod remansit in hæreditate non sufficit pro satisfactione. Sed fuit responsum non obstare, quia Montorij egerunt contra Citarellam ex quo non extinxerat census, & obtinerunt mandatum, sed commissa causa cum clausula, *Si quid exequendum, &c.* Citarella dicit non
2 esse exequendum, † ex quo fratres tenentur recipere palatium tanquam hæredes Lauræ, & per consequens etiam recipere census super eo impositos, & sic in eodem statu, in quo ipsi Citarellæ fuerat assignatum, vnde cùm fratres replicarent, quod ipsis non obstabat quod essent hæredes cum beneficio legis, & inuentarij & hæreditas non sit soluendo, replicatur pro parte
3 Citarellæ † adesse bona in hæreditate, cum fratres illam non repudient non possunt venire contra factum defunctæ, vt non teneantur vltra vires hæreditarias, sed dicitur quod adsunt bona in hæredirate, & ipsi velint esse hæredes non possunt venire contra factum testatricis.

Circa illud quod domus non sit tanti valoris, prout erat quando fuit assignata D. Citarellæ prout probarur ex obligationibus factis dùm domus steterit sub hasta, fuit dictum quod oblationes non probant valorem, †
4 cùm ad hoc sit necessaria communis æstimatio, nec sufficit singularis offerentium offerentes *l. si seruum ff. ad l. aquil.* Gloss. & Abb. *in c. cum extr. de testam. gloss. in l. prætia rerum, in verbo fungantur ff. ad l. falcid.* Verall. *dec. 264. n. 4. p. 3.*

R. P. D. Virili Romana, seu Sabinensis Census Veneris 17. Nouembris 1628.

SVMMARIA.

1 *Constitutio non comprehendit casus iam perfectos.*
2 *Exceptio restringit regulam.*
3 *Assertio facta in instrumẽto probat inter contrahentes*
4 *Emptor census nullum ius acquirit super fundo censito nec ratione dominij, nec ratione possessionis.*
5 *Hypotheca non comprehenditur sub prohibitione venditionis, permutationis, & donationis.*
6 *Feudum dicitur hæreditarium quando fuit stipulatum pro heredibus.*
7 *Census imponi potest super feudo hæreditario sine consensu domini directi.*

DECISIO CCCCCI.

DVm Archiconfraternitas Sanctissimi Sacramenti Basilicæ Sancti Petri instaret coram me pro executione iuxta tenorem rescripti Sanctissimi Marchio Asdrubal Mattius opposuit de constitutionibus Apostolicis. Ideo dedi dubium. An huiusmodi constitutiones obstarent, & Domini negatiuè responderunt. Nam quoad constitutiones fel. rec. Clem. VIII. & Pauli V. ac Sanctissimi D. N. cum illæ † sint posteriores impositioni census, impositionem iam perfectam non tangunt, sed respiciunt futura. *c. fin. vbi* Felyn. *n. 1. de constit. Gemin. in c. deliberatione §. volentes n. 2. de off. deleg.* Rota *diuers. dec. 319. n. 3. p. 1.*

Immò constitutio Sanctissimi per viam extensionis, & ampliationis loquitur de impositionibus censuum, vnde sequitur quod disputatio restringitur ad solam constitutionem Sixti V. Quam Domini non obstare voluerunt. Nam aut Marchio nititur prima parte bullæ, in qua disponitur quod bona stabilia existentia in statu Ecclesiastico neque etiam per pignus seu præcarium transeant in personas extraneas, seu forenses, & duæ fuerunt datæ responsiones. Prima est quod ipsamet bulla excipit census vbi *bonorum autem præfatorum appellatione nec census, &c. volumus comprehendi.* Exceptio † autem restringit regulam, & non comprehendit casum impositionis census. *l. nam quod liquidè §. fi. ff. de pen. legat.* Altera est quod Cabrera emptor licet origine esset Hispanos, contraxerat domicilium in Vrbe, in qua obiit, & impositione census asseritur ciuis Romanus, † quæ assertio inter contrahentes probat vtilitatem, & incolatum, *l. optimam, C. de contr. stipul. l. quidam, ff. de probat.* Alex. 250. *n. 1. & 2. lib. 2.* Rota *coram* Reuerendissimo D. meo Coccino Decano *dec. 427. n. 4.* & consequenter probat subiectionem Sedi Apostolicæ, cùm † quis ratione domicilij dicatur subditus, *l. domicilium. ff. ad municip. l. si in patria C. de incol. lib. 10.* Dec. *cons. 661. num. 6.* & ipsa constitutio contenatur de domicilio in illis verbis *ibi.* Vel quæ domicilium legitimè non contraxerit in nostro statu.

Aut vtitur secunda parte bullæ dum prohibet venditionem permutationem, vel donationem sine licentia summi Pontificis & cùm non loquatur de alienatione in genere; sed se restringat ad tres species nempè venditionis, permutationis, & donationis non censetur prohibita impositio census † per quam super Castro censuato nullum ius nec quo ad proprietatem acquiritur sed tantum hypotheca. Rota *pus.* Modern. *de Censib. decis. 1. n. 2.* Seraph. *dec. 794. num. 6.* Cenc. *de Censib. p. 1. c. 1. q. 1. art. 1. n. 23. & c. 2. q. 1. art. 7. seu q. 19. n. 11. & c. 2. q. 3. art. 1. seu q. 22. iuxta nouissimè impress. Taurini n. 4. & 5.*

Et † quod sub prohibitione venditionis permutationis & donationis non comprehendatur hypoteca Cyn. *in l. fin. in 3. oppos. num. 1. in fin. vers. sed contra, C. de reb. eccles. non alien.* Oddus *de fideicom. ex prohib. alien. inducen. qu. 24. art. 3. n. 84.* Fusar. *de substit. q. 695. n. 18.* Felician. *de censib. tom. 1. lib. 2. c. 4. n. 5. & tom. 2. lib. 2. c. 4. n. 3.*

Considerandum quoque venit intentio Sixti V. quæ fuit re in dominio Castrorum fieret mutatio personarum sine licentia Principis, quæ mutatio cessat in impositione census. Et licet stante hypotheca possit peruenire ad venditionem castri censuati, tunc quando fieret venditio vel subhastatio necessaria erit licentia summi Pontificis, & sat est quod illo tempore intercueniat, & hoc etiam exprimitur in declaratoria Pauli V. Non obstat quod de iure communi bona feudalia non possint hypothecari, quia omisso quod hoc est extra dubium, fuit responsum Castrum præfoms allodia

allodiale *vt fuit firmatum in Sabinensi montis Rotundi 25. Iunij 1627. coram* Reuerendissimo D. meo Coccino Decano.

Vltra quod cùm Castrum S. Petri fuerit venditum Dominis de Matheis vti liberum, & francum præterquam à solutione decem Carolenorum quolibet anno Abbatiæ Farfensi eo magis dicitur allodiale Rom. *cons. 70. num. 1. in fin. vbi addent. in littera B*, & appa-
7 ret † quod est hæreditarium cum sit emptum pro hæredibus, & successoribus Rom. *cons. 31. & ibi addit.* Curt. Iun. *cons. 188. num. 8. & fuit dictum in supradicta*
8 *Sabinensi montis Rotundi*; quare potuit † super illo imponi census etiam sine consensu Domini directi Intrigl. *super bulla de Consib. q. 26. n. 2. & seq.* Cenc. *de censib. part. 1. cap. 2. q. 2. art. 1. sect q. 20. in nouiss. Taurini num. 17.*

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

Reuerendißimo D. Coccino Decano, Farfensis pecuniaria Saluiani Lunæ 14. Iunij 1627.

SVMMARIA.

1 *Resoluto iure datoris resoluitur ius acceptatoris &* num. 13.

2 *Bona emphyteutica finita emphyteusi reddunt ad dominum directum libera, & sine onere, & sub* num. 15.

Lim. *si emphyteusis sit concessa cum facultate alienandi*, n. 6. & n. 18.

3 *Res vendita cum pacto redimendi si redimatur redit libera, & sine onere ad redimentem.*

4 *Feudalia bona si a Vassallo obligentur nullum fit præiudicium Domino directo.*

5 *Hypotheca resoluitur resoluto iure hypothecantis.*

7 *Clausula ad habendum, &c. operatur vt censeatur concessa amplissima facultas alienandi.*

8 *Clausula durante locatione posita in facultate alienandi illam restringit ad tempus durantis locationis.*

9 *Clausula ad habendum, & c. quando restringatur ad terminos præcedentis dispositionis remissiue.*

10 *Clausula, & quibus dederit; aquipollet clausulæ ad habendum.*

11 *Ista clausula non alterat emphyteusim, quando illa restringitur per alias clausulas.*

12 *Consuetudo alienandi bona emphyteutica recipit interpretationem à consueto tenore inuestiturarum*

13 *Census imponi potest super re emphyteutica.*

15 *Intellige durante iure imponentis, & n. 17.*

16 *Hypotheca imposita emphyteusi resoluitur emphyteusi ad Ecclesiam reuersa.*

DECISIO CCCCCII.

BAltazar Mutius Dominus vtilis cuiusdam possessionis siue prædij siti in territorio Farfensi in loco nuncupato Venera, quod in emphyteusim habebat ab Ecclesia Farfensi de anno 1567. imposuit annuum, & perpetuum censum scutorum decem super dicto prædio emphyteutico, illúmque vendidit Torquato Clarello, & cum postmodum huiusmodi prædium per eiusdem Baltazaris obitum fuisset denolutum ad Abbatiam quæ de illo Plinium de Boniannis inuestiuit. Hodie Andreas de Carolis tanquam successor præfati Clarelli creditoris census agit Saluiano ad dictum prædium pro satisfactione fructuum dicti census. Vnde quæritur an bona Abbatiæ farfensi redeant ad ecclesiam libera vel cum onere suo in
1 in casu, & ad effectum de quo agitur. Effectus autem dubij est, quia si dicta bona reuertuntur libera ad Ecclesiam, & sine onere vtique in casu deuolutionis expirauit hypotheca quæ fuerat ab eodem Baltazare constituta super dicta possessione, aut prædio non posset competere Saluianum, quod sine hypotheca consistere non potest. In hoc articulo visa per omnes Dominos, ac maturè discussa causa nomine discrepante fuit resolutum, affirmatiuam opinionem omninò esse tenendam, videlicet bona Abbatiæ redire ad Ecclesiam libera, & sine aliquo onere ea ratione quia suppositio directo dominio Abbatiæ in illis bonis, quæ illis sunt emphyteutica, *vt alias firmauit* Rota *in Farfensi bonorum 17. Aprilis, 1606. coram* b. m. Penia, quod non conuertitur verissima est conclusio, quod bona emphyteutica in casu deuolutionis redeunt ad dominium directum libera, & sine aliquo onere, † cùm 1
resoluto iure datoris resoluatur etiam ius acceptoris *vt vulgatus est text. in l. lex vectigali*, ibi *respondi (sicut proponeretur) vectigali non soluto iure suo domino vsus esset etiam pignoris ius euanuisse, ff. de pignor.* Bald. *ibid. n. 1. & 2. & ibidem adden. vbi loquuntur de emphyteusi Ecclesiastica.* Angel. *ibid. num. 1. & in fin.* vbi † quod 2
emphyteutica donec durat emphyteusis si facit aliquod pactum cùm Vassalis tuticis non præiudicat vero domino emphyteusi ad illum redeunte imò quod reuertitur res ad dominum prout erat ante *l. 3. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. solu.* Bart. *in l. si res, in princ. ff. eod. tit.* vbi quod si ius debitoris obligati resoluitur pignus, & id exemplificat † quando res venditur, & ap- 3
ponitur pactum de renendendo, quia si interim pignoretur, & emptor cogatur renendere pignus resoluitur *vt in d. l. si res, facit text. in cap. 1. §. cursus de controu. inuestit.* Tiraq. *latè plures cumulans de retract. conuent. §. 3. gloss. 1. n. 13. &* Corbol. *de caus. priuat. ob non solut. can. ampl. 34.* Osach. *dec. Pedem. 156. n. 9. cum seqq.* Seraph. *dec. 798. num. 2. 3. & 4. & 1290. n. 13. & fuit dictum coram me in causa Romana Saluiani 8. February 1602.* & idem † de fundo notatur *in c. Imperialem §. præterea, &* 4
§. calidis in verb. liberè reuertatur vbi Dock. *de prohib. feud. alienat. per* Federic. *latissimè idem* Tiraq. *&* Osach. *locis supra citatis*, obligatio enim Vassalli intelligitur respectu vtilis dominij quod habet non autem directi quod remanet penes dominum Bal. *cons. 9. n. 6. lib. 1.* Rimin. *cons. 4. n. 6. lib. 1.* Soc. *cons. 99. num. 1. vers. sed fortius lib. 1.* Clar. *in §. emphyteusis q. 21. per tot. & in §. feudum q. 37.* Corbol. *d. caus. priuat. ob alienat. lim. 33. n. 4. & seqq.* per istam enim obligationem non fit aliquod præiudicium ecclesiæ Iac. *in l. fin. n. 107. & ibid.* Salic. *n. 7. C. de iur. emphyt.* & ideò ad hoc ne aliquod præiudiciũ ecclesiæ inferatur necessè est dicere quod illa obligatio, seu vinculum tandiu duret, quadiu durat ius emphyteuticæ adeò † vt finita locatione, 5
& sic finito iure obligantis resoluatur etiam hypotheca, *vt tradit* Corbol. *vti supra num. 3.* Afflict. *dec. 380. num. 2. & ibi addent.* Clar. *in §. Emphyt. d. q. 21. & remit.* Rota *in causa Papiensi bonorum 17. Iunij 1602. coram* b. m. Penia.

Et quamuis in contrarium dicatur quod in casu nostro recedendum est ab hac regula. † Primò quia in 6
inuestituris conceditur emphyteuticæ libera facultas alienandi cum clausula *ad habendum, &c.* Secundò quia videtur constare de consuetudine quod huiusmodi bona possint liberè alienari per emphyteutas ex quibus infertur quod ideo sit in potestate emphyteuticæ quacunque seruitutem, & onus etiam in perpetuum durarunum super dictis bonis imponere, *vt videtur in dicta causa Farfensi bonorum 19. Decembris 1614. coram* b. m. Buratto, *quæ est decis. 642. n. 80. p. 1. in recent. & apud* Scratt. de Saluian. *dec. 172.*

Tamen fuit responsum dictas decisiones malè interpræ

terpretari, cum illarum casus non applicentur. Nam decisio b.mem. Peniæ loquitur durante linea, & in præiudicium aliorum vocatorum non autem ecclesiæ, vbi enim vltimus de sua linea aliis existentibus de aliis lineis comprehensis in inuestitura alienauerat bona, & dubitabatur an illa alienatio sustineretur & Rota resoluit pro validitate alienationis. Alia verò decisio bon.mem. Buratti, loquitur in casu, quo vltimus de linea hæredem instituerat, & dubitabatur an ille, vel consanguineus esset præferendus in noua inuestitura facienda, & propterea quidquid sit de iure in casu dictarum decisionum illæ non firmant quod bona debeant redire ad Ecclesiam cum onere. Nec minus rationes dictarum decisionum officiunt in casu nostro, quia licet per illam clausulam, † *Ad habendum &c.* videtur concessa amplissima facultas alienandi emphyteutæ ita vt huiusmodi bona videantur in hoc redactu ad instar allodialium, *vt latè considerauit* Rota *in dicta Farfensi 19. Decembris 1614. coram* b.m. Buratto, tamen clarum est dictam facultatem esse restrictam, & limitatam ad tempus durantis locationis, cùm in prædictis inuestituris semper apponatur clausula *durante locatione* nec est admittenda illa interpretatio, quod dicta verba *durante locatione* operentur, vt huiusmodi facultas intelligatur actiuè, vt scilicet valeat dispositio, vel alienatio quatenus fiat durãte locatione non autem passiuè, ita vt illius effectus terminetur cum fine locationis, & sic non sint apposita ad inducendam aliquam restrictionem, siue limitationem quia huiusmodi intellectus admitteret casum indubitabilem cui verum esset, & frustratorium concedentes voluisse prouidere, quis enim potest dubitare quod emphyteuta velit alienare bona, quæ post finitam locationem iam sunt deuoluta ad dominum directum, & in quibus non potest amplius ius aliquod prætendere. Vnde dicendum est † dicta verba, *durante locatione* restringere, & limitare facultatem concessam alienandi ad tempus durantis locationis, *secundum censum* Rotæ *in decis. 11. n.3. vers. in secunda part. vsque ad fin. p.1. diuerso latè* Osach. *dec.164. n.5.* † Vbi quando Clausula *ad habendum &c.* Intelligatur restricta ad terminos præcedentis, dispositionis, vel stipulationis, Dec. *cons.170. alias 171. num.3. vers. quarto, & vltimo aduertendum est* vbi firmat quod clausula. † *& quib. decreti*, quæ æquippollet clausulæ *ad habend. &c.* nullo modo alterat emphyteusim † quando limitatur, & restringitur per alias clausulas *& hanc opinionem passim sequitur* Rota *in Imolensi bonorum 8. Martij 1596. coram* Cardinale Pamphilio, *& 6. Nouembris 1617. coram* Cardinale Sacrato *in Romana domus 9. Martij 1609. coram* Reuerendissimo Patriarcha Hierosolymitano *in bononiensi prædij 10. Martij 1614. coram* Illustrissimo Cardinale Canalletio, *in Romana vineæ 22 Iunij 1598. coram* Cardinale Seraph. *in impress. decis. 290. & latè in Romana casalis Marciliani 19. Iun. 1587. coram eodem* Seraph. *in impress. dec. 794. n.7. cum seqq. & dec.642. n.5. p.1. diuer. & dec.294. n.8. in fin. p.2. recent.*

Minus obstat allegata consuetudo, *quam canonizauit* Rota *in d. Farfensi bonorum 17. April. 1606. coram* b.m. Penia, quia quidquid sit de hac consuetudine, & an sit attendenda *de quo valdè dubitauit* Bald. *d. cons. 9. n.6.* vbi illam sacrilegio proximam appellat tanquam præiudicantem iuri ecclesiæ, in casu nostro aduertendum est † illam recipere interpretationem tam ex consuetudine tenore inuesticturarum, quàm ex dispositione statutorum. *Abbatia Farfensis ad text. in l. 1. §. lex falcidia ff. ad l. falcid. vbi* Bart. & Doctor. Oldr. *cons.224. incip. iste sunt allegationes col.7. in fin.* Dec. *cons.35. n.7. quos refert, & sequitur* Cruet. *de antiq. temp. p.4. sect. videamus n.49.* Quare cum tàm in inuestituris, quam statutis Abbatiæ *cap.84. & 86.* dum habet relationem ad *c.83.* semper huiusmodi facultas alienandi habeantur restrictæ per dictam clausulam, *locatione durante* vtique dicendum est etiam huiusmodi consuetudinem se illis confirmare, & non posse inducere huiusmodi facultatem alienandi, nisi restrictam ad terminos durantis locationis, & quatenus etiam deficeret dispositio statutorum, & tenor cõuentus inuesticturarum cùm huiusmodi consuetudo recipiat interpretationem à iure *vt ex deductis concludit* Cruet. *loco citato*, vtique essemus etiam in casu quod huiusmodi facultas disponendi liberè de bonis emphyteuticis est intelligenda durante locatione, *vt per text. in d.l. lex vectigali, & ibid.* Ang. *n.1. vers.3. nota ff. de pignor.* † vbi quod bona emphyteutica possunt pignorari durante solum emphyteusi, cùm illa resoluta resoluatur quoque ius pignoris Bart. *in l. indebiti §.1. in fin. ff. de cond. indeb.* & quamuis in dicta decis. Farfen. coram Penia dicatur, quod huiusmodi bona censenda sunt allodialia, quod pariter fuit etiam dictum in alia Farfen. coram b.m. Buratto, considerandata tamen est textuta verborum dictæ decisionis coram Penia, quæ absolutè non dicit quod bona huiusmodi censenda sint allodialia, sed dicit quo ad hoc nempè quo ad facultatem concessam emphyteutæ disponendi de aliis bonis etiam in præiudicium comprehensorum, quam Facultatem cùm fuerit ostensum non extendi vltra terminos locationis in consequentiam dicendum est dictam qualitatem allodialitatis dicta bona solummodo afficere durante locatione, & iste intellectus optimè etiam congruit decisioni Farfensi coram Buratto.

Non obstat pariter † quod valida sit impositio census super re emphyteutica *vt firmatur in causa Romana census 17. Mart. 1600. coram Iusto* sicuti etiam validè bona emphyteutica possunt hypothecari Seraph. *dec.794. n.9. & 819. n.5. cum aliis in contrarium deductis.* Quia quidquid dicant Doctores qui volunt posse imponi censum in perpetuum duraturum super huiusmodi bonis *quos refert* Cenc. *de censib. p.1. q.2. art.2. sen q.21. in notiss. impess. Taurini in princ. quorum opinio non videtur vllatenus posse sustineri* vera est distinctio, quod aut in inuestituta fuit expressè prohibita alienatio, & tunc nullatenus superre emphyteutica potest census imponi. Aut verò non fuit expressè prohibita alienatio, † & tunc census quidem validè potest ab initio imponi, sed resoluta, aut deuoluta emphyteusi resoluitur census, & res emphyteutica reuertitur libera ad dominum vt in casu nostro, in quo non negatur ab initio non potuisse censum imponi in quo pro affirmatiua habemus *text. in d. l. lex vectigali.* Sed dicitur vna cum locatione expitasse quoque, & fuisse resolutum censum, & sic Baltazarem non potuisse inducere hypothecam super dictis bonis nisi proportionabiliter ad ius sibi competens in bonis emphyteuticis, quod ius cum esset restrictum ad tempus quo durabat emphyteusis illa finita, ac resoluto iure Baltazaris resoluta est quoque hypotheca ab eodem Baltazare constituta, quia illa habebat dependentiam à iure Baltazaris *vt benè* Ang. *in d.l. lex vectigali in princ.* vbi quod peremptio iure datoris perimitur ius acceptoris, quod à iure datoris habebat dependentiam, & sic potuisse hypothecare in præiudicium sui ipsius tantum non autem domini Doctor. *in l. in prouinciali C. de fernit. & aq. & in c.1. §. rursus de controuer. inuestit.* vbi † quod hypotheca imposita emphyteusi tenebit donec emphyteusis apud emphyteutam manserit, ea autem ad Ecclesiam reuersa, omnis seruitus, & hypotheca resoluitur *benè* Osach. *d. dec.156. n.15. vbi dicit ita in simili Senatum censuisse dominum directum non fuisse obligatum stare locationi à*

Vassa

Vassallo, *seu emphyteuta facta, quia resoluta fuerat omnis hypotheca* Corbol. *de priuat. non solut. canon. d. ampl. 34. n. 2. bene in terminis* Redoan. *de reb. Eccl. non alien. tit. de constitut. ann. cens. super reb. Ecclesiæ, num. 25.* vbi quod quamuis licita sit impositio annui census super re emphyteutica etiam sine consensu domini † id tamen est intelligendum sine præiudicio iurium directi domini, & durante tempore emphyteusis, *& secundum prædictos terminos loquitur etiam inferius, num. 36. & in his pariter terminis intelligendus est.* Felician. de Solis, *de censibus, lib. 2. cap. 14. num. 15. per tot. & in fine*, vbi concludit posse emphyteutam imponere censum super rebus emphyteuticis, *& pro hoc citat* Redoan. *loco præcitato* ideoque secundum mentem Redoani venit intelligendus. Et quod in his terminis intelligenda sit dicta decisio coram iusto firmat. Cenci. *de censibus d. part. 1. quæst. 2. art. 2. num. 8.* vbi conciliando opiniones dictam distinctionem adducit ex mente Rotæ, nec vlla ex decisionibus, quæ ex aduerso deducuntur firmat validam esse impositionem census in perpetuum duraturi etiam post resolutum ius emphyteuticæ super bonis emphyteuticis. Vnde debent interpretari iuxta terminos dictæ decisionis coram Iusto, quam aliæ decisiones solent in hac materia passim allegare.

Nec dicatur quod nos non sumus in casu, in quo non adsit prohibitio alienandi, sed in casu in quo est expressè concessa facultas alienandi, & sic intret regula † quod quando dominus directus consensit impositioni oneris, vel seruitutis tunc res emphyteutica non reuertitur libera, sed cum onere suo *ad text. in lege in diem, ff. de aqu. pluu. arcen.* Corbol. *de priuat. ab non solut. canon. dict. ampl. 34. num. 3.* Guidop. *decis. 575. ver. nisi dominus consenserit* Boër. *decis. 181. vers. pone Vassallus.*

Quia respondetur quod in casu nostro non constat de huiusmodi consensu, siue attendamus consuetum tenorem inuestiturarum, siue consuetudinem allegatam. Nam quamuis constet de facultate alienandi concessa emphyteutæ dicta tamen facultas vt sæpius ponderatum fuit restringitur ad tempus durantis locationis, vnde dici non potest quod operetur talem consensum, itaut possit imponi hypotheca, aut quælibet alia seruitus ad perpetuum duratura super illis ad libitum emphyteutæ aliàs enim si concederentur huiusmodi censuum, ac onerum impositiones sustineri non solum durante locatione, & resoluto iure emphyteuticæ, verùm etiam finita locatione, & resoluto iure emphyteuticæ in perpetuum sequeretur maximum, & irreparabile damnum Ecclesiæ. Quia primum huiusmodi locationes, quæ secundum formam inuestiturarum sunt limitatæ ad certam generationem fierent quodammodo perpetuæ tanquam obligatæ illis ad quorum fauorem huiusmodi census, ac onera imponerentur. Secundò in casu deuolutionis huiusmodi bona tot tantisque oneribus grauata reuertentur ad Ecclesiam, vt magis ipsi conduceret illa potius habere pro derelictis, quam propria agnoscere. Vnde vt Ecclesiarum indemnitati occurratur constanter omnes Domini, negotio cum maxima maturitate discusso adhæserunt regulæ superius firmatæ, & concluserunt, quod in casu, & ad effectum de quo agitur, &c. bona Abbatiæ Farfensis redeunt ad Ecclesiam libera, & sine aliquo onere, &c.

* * *

R. P. D. Merlino Romana census Lunæ 15. Nouembris 1627.

SVMMARIA.

1 *Possessio ad effectum manutentionis probatur vnico teste.*
In iudicio manutentionis sufficiunt leuiores probationes ibid.
2 *Via executiua transit in censuarium.*
3 *Manutentio in iuribus in corporalibus datur cessionario etiam absque apprehensione probata possessione cedentis.*
4 *Cameralis obligationis beneficium transit in cessionarium.*
5 *Cessionarius domini census ad effectum vt possit exigere fructus census decurrendos post cessionem est necessaria cessio iuris realis ipsius census.*
6 *Maritus soluens debita vxoris præsumitur de eius consensu soluere.*
Maximè si soluat pluribus continuatis annis, n. 8.
7 *Maritus habet mandatum à lege circa administrationem bonorum suæ vxoris.*
9 *Solutio facta per fideiussorem licet extinguat propriam obligationem, non tamen extinguit obligationem, qua principalis debitor tenetur erga ipsum creditorem.*
10 *Fideiussor potest ex iure sibi à creditore cesso agere contra debitorem, etiam quod per eius solutionem sit extincta propria ipsiusmet obligatio.*
11 *Stilus curiæ respiciens ordinatoria probatur attestatione Notariorum.*
12 *Exceptio requirens altiorem indaginem, vel respiciens petitorium non admittitur ad retardandum iudicium manutentionis.*
13 *Solemnitates per statutum acquisitas in contractu adhibitas fuisse probatur per instrumentum.*
14 *Decretum Iudicis facit præsumi omnia fuisse solemniter gesta.*
15 *Asserenti consanguineos adhibitos in contractu non fuisse de proximioribus, & quod aderant proximiores, & magis idonei incumbit onus probandi.*
16 *Mulier contrahens non proprio, sed nomine tutorio non tenetur adhibere solemnitates statutarias.*
17 *Causa in instrumento enunciata non præsumitur falsa.*
18 *Obseruantia subsecuta per quadringenta annos tollit omnem falsitatis causæ in instrumento enunciatæ suspicionem.*

DECISIO CCCCCIII.

CVm Dominus Felix de Americus fideiussor pro annuo censu scutorum sexaginta trium vendito à q. Verginia de Americus nomine Pauli, & aliorum filiorum ætate existentium pretio scutorum nongentorum Capitulo, & Canonicis S. Marci de Vrbe, & successiuè D. Carolus Iacomelus hæres dicti Fœlicis soluissent scuta ducentum triginta sex pro fructibus dicti census, obtinuerunt ab eodem Capitulo, & Canonicis cessionem iurium contra D. Antonium del Drago, & DD. Albertinos principales debitores census & à filiis Verginiæ causam habentes, & in vim cessionis huiusmodi relaxatum fuit ab A. C. mandatum executiuum pro dicta summa. Vnde causa in Rota introducta, & mihi in gradu appellationis commissa dubitaui. An mandatum esset exequendum, & hodie Domini affirmatiuè responderunt.

Constat enim DD. Fœlicem, & Cosmum esse cessionarios, Capituli, & Canonicorum S. Marci *summ. ser. mi,*

eorum,num.3.& ipſos Canonicos eſſe creditores prædicti cenſus, & in poſſeſſione exigendi fructus probatur in inſtrumento impoſitionis obligatione cameralli vallato *ſumm.num.1.*† & ex depoſitione vnius teſtis,qui ſufficit ad effectum manutentionis, in qua admittuntur quælibet leniores probationes Menoch. *de retin.remed.vlt.n.34.*Rota *deciſ.28.n.4. & 9.& dec. 196.n.6.p.1.diuerſ.coram* Card. Seraph.*dec.624.n.5.& dec.1326.n.1.& coram ſan.mem.* Greg.XV.*dec.438.n. 2.vbi addent.n.3.& dec.449.n.10.*

2 Et † proinde ſicuti Canonici, & Capitulum potuiſſent agere executione ad fructus cenſus decurſos,& non ſolutos contra prædictos debitores, ita & D.Coſmus ceſſionarius capituli potuit eodem modo
3 agere,iam vigore mandati de manutenendo, † quod probata poſſeſſione cedentis in iuribus incorporalibus dandum eſt ceſſionario etiam abſque alia apprehenſione *ad tradit.per* Menoch. *de retinend. remed.3. num.36.& 259.* Tiraq.*de retract.lignag.§.1.glo.7.num. 12.*Oſaſch.*deciſ.50.num.5.*& 21.Modern.Roman.*diſcept.forenſ.cap.510. num.1. & ſeqq.*Rota *deciſ.299.n. 3.part.3.recent.apud* Modern. Peruſ.*de cenſibus deciſ. 249.& 250.* quam etiam vigore oblationis cameralis,† cuius beneficium per ceſſionē fuit tranſlatum in
4 ipſummet ceſſionarium,*ad l.huiuſmodi vbi gloſſ.in ver. cedat,ff.de leg.1.num.22.ff.de act.& obligat.* Galleſ.*cameral.quæſt.5.num.1.* Bero.*conſ.189.num.19.l.1.* Pariſ. *conſ.107.num.90.lib.3.* Surd.*conſ.444.num.12.& 13.* Card.Seraph.*deciſ.1210.n.5.* Rota *in recent.dec.614. n.1.p.1.& dec.9.num.1. ac dec.135.n.9.apud* Galleſ.*de oblig.cameral.*

Nec obſtare Domini cenſuerunt quod cum à Capitulo D.Coſmo non fuerit ceſſum ius reale cenſus, ſed ius tantum pro recuperandis fructibus decurſis, nō poſſit dici tranſiuiſſe in ipſum ceſſionarium quaſi poſſeſſionem exigendi, & virtutem obligationis cameralis, quæ cohæret iuri reali quod remanſit apud cedentem *iuxta tradita per* Butr. *in cap.fin.num.14.de cauſ.poſſeſſ.& propr.*Corn.*conſ.93.num.14.lib.2.* Rom. *conſ.311. num.6.*

Quoniam viſum fuit ſufficere,quod actio,& exercitium illius realis fuerint ceſſa ipſi Coſmo ad hoc vt poſſit pro conſequendis fructibus ſolutis eodem remedio vti quod competebat Capitulo, quodque ipſe per ceſſionem acquiſiuit, Bart.*in d.lib.1.num.12. ff.de act.& oblig.*Pariſ.*conſ.64.n.7.lib.*1.Bero.*conſ.189.*
5 *num.19.lib.1.*Rim.iun.*conſ.67.num.21.* Et † ceſſio iuris realis perpetui cenſus fuiſſet neceſſaria ſi prætenderetur exactio etiam pro fructibus in futurum decurrendis,& quotannis percipiendis,pro quibus ceſſionarij non agunt.

Minus obſtat quod Coſmus non potuerit agere contra Panthaſileam, & Herſiliam pro repetitione fructuum ſolutorum.Cùm Capitulum S.Marci cuius iuris vtitur idem Coſmus nunquam contra illas fuerit in quaſi poſſeſſione exigendi, ſed ſemper mariti ſoluerint pro ipſius,ſine quarum mandato non potuerunt conſtituere Capitulum in quaſi poſſeſſione.
6 † Quia reſponſum fuit ſolutiones huiuſmodi præſumi factas fuiſſe de conſenſu vxorum *ad tradita per* Felyn.*in cap.ſicut,*31.*in fin.de ſentent. & re iudic.* Canalcan.*deciſ.45.num.12. in fin.par.1.* Rota *deciſ.2. de cauſ. poſſeſſ. & propr.in antiq. & fuit dictum in Veneta cenſus* 10.*Dec.*1610.*coram* b.m.Cardinale Marcomontio. †Maritus enim habet mandatum à lege circa adminiſtrationem bonorum vxoris, *l.maritus,C.de procur.*Pariſ.*conſ.33.num.67.lib.1.* Rol.*conſ.64.num.1.lib.*
8 4.Honded.*conſ.66.num.23.lib.1.* Et † ea lapſu quadraginta ferè annorum per pluribus,&continuatis ſolutionibus ex cauſa dicti cenſus, aliiſque adminiculis reſultat præſumptio quod cum ipſarum mandato, & ſcientia mariti ſoluerint.Rota *deciſ.196.part.1.diuerſ.& deciſ.43.num.4. & 5.poſt tract.de Saluian.& coram* ſan.mem. Gregor.XV. *deciſ.175. n.3.& 4. vbi addent.num.19.*

Nec ſubſiſtit quod iidem Canonici non potuerint cedere ius, quod iam fuerat ſublatum, & actionem, quæ per ſolutionem factam ab ipſo fideiuſſore remanſerat extincta, & conſumpta. † Quia dicebatur fuiſſe 9
ſolummodo extinctam obligationem fideiuſſoriam per ſolutionem huiuſmodi, non autem iura competentia creditori contra principalem debitorem, quæ potuerūt cedi fideiuſſori, † & ceſſio ſuffragatur eidem contra ipſum debitorem ſiue illius hæredes, *text. eſt in lege Papinianus,& ibi* Gloſſ. *in verb. & ſuo nomine. ff.mandat.* Bar. *in lege Modeſtinus,num.4.* Ang. *num.2.* Caſtr.*num.6.in fine de ſolution.* Gabr.*conſ.63.num.3.& 10.lib.2.* Rota *deciſ.184.num.3.& 7. poſt tractatum de cenſibus & fuit dictum in Romana pecuniaria* 1. *Iulij* 1626. coram me.

Non etiam releuat quod videatur non bene fuiſſe actum remedio retinendæ, ſed potius actione perſonali executiuè nulla facta mentione mandati de manutenendo prouè requirebatur in petitione mandati executiui.Quia reſponſum fuit ſatis fuiſſe quod in citatione ad videndum relaxari mandatum executiuum fuerint repetita omnia iura ſub qua generali repetitione cōprehenſum fuit etiam mandatum de manutenendo, & de ſtilo A. C. poſt relaxatum mandatum de manutenendo relaxantur poſtea ſeparatim mandata executiua, † vt conſtat ex atteſtatione notariorum A. C. quibus creditur in probando ſtilo circa ordinata iudicij,Oſaſch.*deciſ.22.num.15.& ſeqq.*Rota *in recent. deciſ.644.num.4.part.1.& deciſ.724. num.5.part.2.& coram* Reuerendiſſimo Domino meo Decano, *deciſio. 141.num.2.in eius impreſſ.*

Nullitates verò circa impoſitionem dict. cenſuum eo deductas quod non fuerint ſeruatæ ſolemnitates ſtatuti Vrbis *cap.113.* minus obſtare Domini exiſtimarunt, tum quia † cùm hæc ſit exceptio reſpiciens petitorium,& altiorem requirens indaginem non eſt amittenda ad retardandum iudicium manutentionis. Caputaquen.*deciſ.342.part.2.* Rota *deciſ.99. num.1. & 2.part.1.diuerſ.& deciſ.209.num.7 poſt tract.de cenſibus & alios cumulat* Modern. Roman. *diſcept.forenſ. cap.113.num.35.& 208.num.14.* tum etiam quia † ex lectura inſtrumēti conſtat fuiſſe adhibitus omnes neceſſarias ſolēnitates,& pro pupillis intercueniſſe duos affines proximiores,in quibus etiam verificatur,& ſatis adimpletur forma ſtatuti Creſcent.*deciſ.4.de conſt.* Rota *coram* R.D.meo Decano,*deciſ.479.num.3.& fuit dictum in Romana nullitatis cenſus,8.Nouembris* 1610. *coram* R.P.D.Pirouano,*& in Romana nullitatis contra Ellm,28.Februarij* 1611.*coram* Otrimbergio,& ſtante † iudicis decreto præſumitur alios proximiores non adfuiſſe de tempore contractus, & alleganti contrarium incumbit onus probandi † ne dum quod alij eximerent,ſed etiam quod eſſent habiles ad intereſſendū. Rota *coram* Achill. *deciſ.4.de præſumpt.& deciſ.28.n. 5.& deciſ.30.num.4.& 6.& 58.num.1.apud* Pic.*de ſtatut.verb.& in aliis ſæpiſſimè.* † Reſpectu autem Virginiæ nullæ requirebantur ſolemnitates cum contraheret non proprio,ſed tutorio nomine.Alex.*in lege quæſitum,num.3.ff.de in ius vocan.*Pariſ.*conſ.98.n.37.lib.1. cum aliis per* Marant.*prax.de iudic.part.4.diſtinct.16. n.37.& 38.per* Modern. Roman. *de iudic.l.2.c.1.num. 502.& 504.*

Non obſtat in huiuſmodi cenſus impoſitione fuerit expreſſa falſa cauſa dum fuit dictum ex illis pecuniis extinguendam eſſe ſocietatem ſpectantem ad pupillos,ad quos re vera non ſpectabat,ſed potius ad dominos de Americis. Quia id non iuſtificatur, & de

prætenſa

17 prærensa hac falsitate non satis docetur † cùm tamen de iure non præsumatur Surd. *cons.* 39. *n.* 7. *& decis.* 142. *n.* 4. *& in his terminis fuit dictum in Romana donationis de Grandis* 10. *Decembris* 1607. *coram* Penia,
18 & obseruantia † subsecuta per spatium quadraginta annorum iuncta iudicis auctoritate facit præsumi veram causam in instrumento expressam, & tollit omnem falsitatis, & nullitatis suspicionem, *l.* 1 *in fin. ff. de reb. eor.* Castr. *cons.* 432. *n.* 2. *l.* 1. Gabr. *de senten. concl.* 5. *n.* 1. *& seq.* Rota *coram* Cardinal. Seraph. *decis.* 1432. *num.* 4. *& coram* San. mem. Gregor. XV. *decisio* 406. *n.* 7. *vbi addent. num.* 10.

Ex quibus conclusum fuit mandatum A. C. esse exequendum.

R. P. D. Buratto, Reatina iuris redimendi Lunæ 22. Iunij 1626.

SVMMARIA.

1 *Aditio hæreditatis probatur ex dispositione facta de re hæreditaria.*
2 *Ex solutione æris alieni hæreditatis.*
Ex cessione iurium hæreditariorum, n. 6.
3 *Via executiua competit contra debitorem debitoris.*
4 *Cessio actionis non est necessaria vbi non reperitur qui eam cedat.*
5 *Ius retractus competens debitori potest à creditore capi in causam iudicati.*
7 *Ius retractus est cessibile.*
8 *Tertius non potest opponere de nullitate alterius fauore introducta.*
9 *Vnus ex pluribus hæredibus potest oblato integro pretio redimere rem ab eorum auctore venditam cum pacto redimendi.*
10 Cum pacto, & conditione. *Hæc verba adiecta ei, quod post emolumentum quæsitum potest adimpleri importat modum.*
11 *Conditio mixta habetur pro impleta quando implere debens adhibuit diligentiam pro ea adimplenda.*
12 *Alternatiua exigendi præstat electionem creditori.*
13 *Terminus ad redimendum non currit durante lite, quando reuenditio fuit petita iuxta terminum.*
14 *Oblatio realis in iudicio facta sufficit ad actionem conseruandam.*

DECISIO CCCCCIV.

SEntentia A. C. in capite ad quod Domini de Cappelletis appellantes à sententia Rotali se restringunt, videlicet condemnatoria D. Vincentini ad illis retrouendendum terras de quibus agitur pro pretio scutorum mille oblato visa fuit Dominis iustificari, & ideo confirmanda reuocata in hac sententia Rotali.

Nam in confesso est Ægidium, & Paulum fratres vendidisse D. Vincentino dictas terras dicto pretio, & dictum Claudium Ægidij filium dictæ venditioni in amplissima forma pro omni suo iure & interesse tam ratione fideicommissi, quàm aliàs quomodolibet sibi competenti, & competituro consensisse. Et è conuerso Vincentinum ad fauorem dicti Claudij pactum de retrouendendo dictas terras intra quatuor annos fecisse, cum obligatione camerali iurata, & consensu in mandatum executiuum, & dictum pactum transire ad hæredes firmatur *in decisione in hac causa facta* 27. *Martij* 1624. *coram* R. P. D. Merlino. Vnde quemadmodum illud ad hæredes Claudij transiuit, & illis per D. Vincentinum retrouenditio denegari non poterat ita nec Dominis de Cappelletis hæredum dicti Claudij creditoribus, & cessionariis vt infra. Quod autem Domini Cappelletti sint creditores deducitur quia Claudius ab intestato defunctus habuit hæredes. Ægidium patrem, & Euphemiam sororem *iuxta auth. defuncto, C. ad Trebell.* Aditio autem hæreditatis dilatæ respectu Ægidij probatur non solum ex eo quod Claudius est filius, & hæres Victoriæ matris prædefunctæ creditricis Ægidij mariti in scutis mille Ægidius verò pater dicta scuta mille legauit Dominis de Cappellettis, & sic hæreditatem filij adiuit, † cum sine 1
dicta aditione de dictis scutis mille disponere minimè potuisset, *l. si anna vbi* Bart. Ang. Castr. Alex. *& Ias. in princip. Cod. de iur. deliber.* Socc. iun. *cons.* 107. *n.* 1. *lib.* 2. Mantic. *de coniectur. lib.* 12. *tit.* 22. *n.* 12. *in fin.* Menoch. *præsump.* 101. *num.* 16. *l.* 4. Verumetiam † ex solutione 2
æris alieni ab eo vel hærede Claudij facta creditoribus à quibus reportauit quietantias datas, *in summ. n.* 18. quæ solutio inducit indirionem, *l.* 2. *C. de iur. delib.* Alex. *cons.* 12. *n.* 1. *lib.* 3. Paris. *cons.* 16. *n.* 41. *l.* 2. Mantic. *vbi cap. n.* 5. Menoch. *d. præsumpt.* 101. *num.* 80. Rota *in Cæsaraugustana pensionis* 29. *Nouembris* 1592. *coram* Cardinale Pamphilio.

Cappelletti verò legatarij Ægidij vt supra pro consequendis dictis scutis mille obtinuerunt mandatum executiuum contra bona hæreditaria dicti Ægidij citato Paulo illius hærede, quod cum exequi non potuerit propter inopiam hæreditatis, quæ bene probata exitit per testes *in summ. n.* 14. & ibidem adminiculatur ex attestatione Magistratus Ciuitatis Reatinæ, fuit actum contra dictum Dominum Vincentinum debitorem dictæ retrouenditionis, † contra quem etiam 3
executiuè agi potest. Ang. *in l. à Diuo Pio* §. *si quoque n.* 1. *vers. & ideo dicto. & n.* 2. *vers. quia omnia ff. de re iudic. ibique* Imol. *num.* 22. *vers. per hoc infert.* Alex. *in fin.* Franch. *decis.* 275. *sub n.* 4. *vers. discussis, & facit* Rota *dec.* 681. *n.* 9. *p.* 1. *& dec.* 760. *n.* 1. *part.* 2. *recent. & bene gloss. matr. in l. pro hærede* §. *si quid autem ff. de acq. hæred.* vbi propter inopiam, & necessitatem ad creditorem transeunt ea, quæ à debitore sunt inseparabilia, *vt in d.* §. *si quid autem notant* Bart. Bald. Angel. Imol. Castr. *& Ias.* qui præcisè loquuntur de debitore obligato ad factum, & † dari actionem absque decisione quando non re- 4
peritur qui illam cedat, *dicunt idem* Bart. Salic. *& Angel. in l.* 1. *C. de alt. & oblig.* Et in specie quod creditores † possint capere ius retractus in causam iudicati 5
tenet. Tiraq. *de retr. lignag.* §. 26. *gloss.* 1. *n.* 10. *& seqq. ostendens id censisse* Castr. *cons.* 1. *in fin. vol.* 2.

Insuper Cappelletti sunt etiam cessionarij dictæ Euphemiæ sororis, & hæredis pro alia medietate d. Claudij vt supra siue hæreditas illi delata, siue Monasterio in quo professionem emit, cum ipsa cum consensu Abbatiæ, & monialium fecerit ad fauorem dictorum de Cappellettis amplissimam iurium cessionem respectu hæreditatis dicti Claudij, in qua pactum illud redimendi reperitur, *leg. cum hæres de acq. possess.* † quæ sufficit ad inducendam aditionem, & sic tar- 6
quam cessionarij Euphemiæ possunt agere ad dictum ius retractus cùm illud sit † cessibile. Castr. *cons.* 1. *n.* 2. 7
vol. 2. *& alij quos allegat* Mantic. *de tacit. lib.* 4. *tit.* 32. *n.* 13. Rota *apud* Seraph. *decis.* 1093. *n.* 9. *& in recentior. decis.* 502. *n.* 2. *& dec.* 547. *n.* 1. *& 2. p.* 2.

Nec potest per D. Vincentium opponi de nullitate dictæ cessionis ob defectum solemnitatis, tum quia dicta cessio fuit facta ad effectū vt Euphemiæ acquireretur vsusfructus dictorum scutorum mille, tum etiam quia ipse est Tertius, † qui dare non potest de hac 8
nullitate solius Ecclesiæ, vel Monasterij fauore introducta. Cravet. *decis.* 1. *de locat.* Surd. *dec.* 179. *sub n.* 13. Seraphin. *decis.* 256. *num.* 2. *& decis.* 278. Mantic. *dec.* 201. *n.* 1. Rot. *dec.* 133. *n.* 12. *p.* 2. *diuers.* Et regulare est in quacūque nullitate vnius fauore inducta. Ruin.

cons.35.n.51.l.1.& cons.93.n.8.l.3. Surd. *vbi suprà, & decis.73.n.23.* Rota *decis.247.n.5.p.1.& d.133.n.10. & seq.par.2.diuers.& pena.* Seraph. *dec.421.n.1.* Tum demum, quia sufficeret quod Cappelleti haberent
9 ius ex persona Ægidij, cui † vnus tantum hæres posset redimere oblato toto pretio, *iuxta opinionem* Socc. *in d.§.sed quoties ff.ad* Trebell. *& consil.16.l.4.secundum quam fuisse iudicatum in curia Parisiensi referi* Tiraq. *de retr.conuent.§.1.glos.6.n.33.& 37. & de magè communi, & pluries approbata in iudicando* Ioseph. Ludouic. *decis.Pœnusin.112.sub n.11.seq. & 12 & communem, & veriorem dicit* Mastrill. *dec.21.in prin.& in fine,* Mantic. *de tacit.d.l.4.tit.32.n.27.*

Non obstat quod legatum per Ægidium factum Dominis de Cappellertis sit conditionale, quia vltra
10 quod verba illa, † *cum pacto, & conditione* videtur importare modum non conditionem vti adiecta ei quod post emolumentum quæsitum adimpleri poterat. Bar. *in l.quibus diebus,§.Termilius,n.5.ff.de cond.& demon.* Rota *dec.39.n.2.p.1.diuers.* Mantic. *de coniect.l.10.tit. 5.n.16.* vbi etiam importarent conditionem, cum illa
11 sit mixta, † & pendens à simplici facto legatariorum instantibus illorum diligentiis, & inopia hæreditatis in qua aliud non reperitur habetur pro adimpleta, *l. 1.C.de instit.& substit.& ibi* Bar. *in 1.oppos.& in leg.si Titius stantias.ff.de cond.& dem.* Mantic. *de coniect.vlt. vol.lib.11.tit.16.n.17.& 19.& fuit dictū in Ciuitatensi habitur 19.Decembr.1608.coram* Patriar. Hierosolim.

Minus obstat quod dictum legatum videatur alter-
12 natiuum, & in alternatiuis electio sit debitoris, † quia cùm simus in alternatiua exigendi electio est creditoris. Bal. *in leg.fin.n.5.vers.quero in isto C.de petit.hæred.* Purpur. *cons.287.n.1.* Asin. *de execut.§.7.c.268.n.5.* & frustratoria est disputatio cùm aliud non reperiatur in hæreditate.

Postremò non est lapsum tempus ad redimendum quia Domini de Cappellettis petierūt reuenditionem
13 infra tempus conuentum, † ideóque cursus illius pendente lite fuit impeditus. Put. *dec.51.& 195.in correct.* Menoch. *cons.301.n.1.& 24.ad 42.* Tiraq. *de retract. lign.§.1.glos.10.n.36.* Rota *coram* fel. rec. Greg. XV. *dec.451.n.1.& seq. à qua licet fuerit recessum, dec.470. ad fuit stante dispositione bullæ Gregorianæ non controuertendo conclusionem in terminis iuris communis, vt n.*
15 *vers.vel loquuntur in terminis* cum præsertim facta
14 fuerit realis oblatio ab initio iudicialiter † quæ sufficit ad actionem pro retrouenditione promissa conseruandam. Bal. *in l.acceptam,n.9.in fi.C.de vsur.* Boër. *de. 124.n.25.& seq.* Rim. iun. *cons.5.n.71.* Mantic. *de tac. d.lib.4.tit.32.num.11.*

R. P. D. Dunozetto Romana fructuum census Mercurij, 19. Nouembris 1614.

SVMMARIA.

1 *Dotis interusurium debetur ex æquitate ratione onerum, quæ maritus sustinet propter vxoris personam.*
2 *Dotis interusurium cessat dissoluto matrimonio ob mortem vxoris.*
3 *Contrahentes obligantur ad limites verborum instrumenti.*
4 *Accollatio census facta sub conditione, ea non purificata resolvitur.*
5 *Consensio extincta ob defectum conditionis appositæ de consensu vtriusque partis non reuiuiscit ob consensum vnius tantum.*
6 *Fructus census cessant illo extincto.* (tem.
7 *Interesse non debetur resoluta obligatione quo ad sor-*

DECISIO CCCCCV.

DOmini dixerunt Dominum Ducem Cæsium non teneri ad fructus census, nec ad dotis interusuria, & minus ad damna, seu interesse.

Et quò ad interusuria dotis præcipuum Dominorum fundamentum inde desumptum fuit, † quia cum illa debeantur ex æquitate ratione onerum, quæ propter vxoris personam sustinet maritus, *vt per* Doctor. *in cap.salubriter de vsur.* Alex. *cons.74.n.12.& cons.141. n.7.l.5.* Thesaur. *dec.43.n.2.* Surd. *de alim.tit.1.q.45.n. 2.* † cessat dicta æquitas vbi matrimonium fuit dissolutum per mortem vxoris, *vt in puncto fuit resolutum in vna Bononiensi datis, 4. Iulij 1595. coram* bon. mem. Illustriss. Pamphilio.

Nec D. Dux ab Alcemps potest se iuuare statuto verbis, quia illud loquitur de vidua, & requiritur intepellationem coram Iudice factam, quæ hoc casu deficit ad Bar. *in l.1.§.1.ff.ne quid in flum.publ.* Luc. Per. *in prax.* Capitol. *l.4.c.7.n.5.& fuit dictum in Romana fructuum dotis 27. Febr. 1606. coram* D.meo Penia.

Quo verò ad fructus census Domini mori sunt ex verbis instrumenti accollationis census, illa enim non fuit pura, & simplex, sed limitata ad duos annos, quibus elapsis fuit conuentum, vt instrumentum pro infecto absque alia declaratione haberetur, & cum hac conditione voluerunt contrahere & non alias, &c. aliter, &c. hæc sunt verba partium in instrumento apposita, † ex quibus legem sibi ipsius dixerunt, *l.1.§. si conuenerit, ff.de depos. latè* Card. Mantic. *de contract. l.3.tit.16.n.1.* & per consequens ista accollatio fuit conditionalis, † non purificata conditione per extinctionem infra biennium perinde habetur ac si accollatio nunquam facta fuisset. Bald. *in l.siquidem,n.3.C. de except.* Alex. *cons.3.n.4.l.1.* Gabr. *cons.185.n.1.lib.1.* Caputaq. *decis.82.n.4.par.3.*

Nec visum fuit relenare pactum hoc resolutiuum fuisse appositum in fauorem D. Ducis de Altemps, qui non solùm eo vti voluit, sed potiùs constat de contrario, postquam permisit vt D. Dux Cæsius extingueret censum. Nam placuit responsio præfatam conditionem fuisse appositam, de vtriusque partis consensu † vnde illa resoluta non potest prior conuentio reuiuiscere per solum consensum vnius, *l.1.§. conuentionis, in fin.ff.de pact. leg. consensu, ff. de act. & oblig.* Rot. Ianu. *dec.14.n.33.* Cæsar. de Graff. *dec.1. de transact.* & ita licet D. Dux Cæsius extinxerit censum, † non tamen sequitur fuisse post resolutionem contractus obligatum ad fructus, sed solum ad eam summam quam antea debebat pro dote.

Et ex his resultat D. Ducem Cæsium non teneri ad damna, & interesse, † quia resoluta obligatione quo ad sortem cessat quoque obligatio ad interesse, *cap. accessorium de regul. iur. in 6. cum vulgar.* Rota Ianu. *decis.61.n.1.& 200.n.5.* Et ita decisum, &c.

R.P.D. Corduba, Romana societatis officij Veneris, 4. Ianuarij 1594.

SVMMARIA.

1 *Creditor aliud pro alio recipere non tenetur.*
2 *Creditor recipiens aliud pro alio liberat debitorem.*
3 *Exigibilis existimatur debita cessus qui bis soluit cessionario.*
4 *Exigibilitas nominis cessi spectatur iuxta tempus cessionis.*
5 *Fideiussoris idoneitas consideratur de tempore quo accedit.*

DEGI

DECISIO CCCCCVI.

ROccus Peruitalis cessit Ascanio de Comitibus eius creditori,& illi in solutum assignauit quandam societatem scutorum quingentorum sexaginta, quam Peruitalis habebat cum Claudio Bosterla facta obligatione per ipsum cedentem de euictione dictæ societatis,& promittendo debitorem cessum esse exigibilem,& non alias,aliter, nec alio modo. Accepauit simpliciter Ascanius dictam societatem,& per duos annos continuos exegit fructus illius, sed cum postea asseratur Claudium ob superuenientem inopiam noluere non potuisse dictus Ascanius cœpit agere contra Roccum,& ab A.C.mandarum obtinuit pro cuius parte fuit adita signatura, quæ causam mihi commisit, cum clausula, si quid exequendum, &
1 Domini non esse exequendum dixerunt quia † licet creditor quid pro alio recipere non teneatur. Ias.*in l. mutuum,§.mutui datio ff.si cert.per.* attamen simpliciter creditum † cessum actionis contra cedentem penitus expirauit ob electionem exactionis,*l. creditoris cum ibi notatis ff.de distract.pig.l.qui generalis,ff.qui potior.in pig.hab.*Arct.*conf.*155.*n.*10.Surd. *dec.*44.*n.*26.

Non obstare dixerunt Domini Peruirali obligationem de euictione,& promittendo debitorem cessum exigibilem fore. Quia quo ad euictionem Domini fuerunt concordes illam in præsenti casu non posse habere locum.

Quo verò ad secundum caput obligationis quod scilicet continet promissionem quod debitor cessus sit exigibilis ad quod tota vis istius articuli restringitur fuit conclusum vltra quod in præsenti non constat de negatiua,nec saltem de diligentiis satis apparuisse Claudium exigibilem,† qui per duos annos soluit fructus etiam irrequisitos, & tamen ad hunc casum bina tantum solutio excludit impotentiam exactionum vt fuit sæpè decisum.

Mouebatur etiam Domini ex eo quod Roccus docuit ipsum Claudium nō solum † de tempore cessionis obligationis, quod sufficeret Bec. *consil.*105.*vol.*
4 1.sed permultum post fuisse publicè tentum, & habitum pro idoneo,& exigibili. Ias.*in leg.sciendum,§.si fundum,ff.qui satisd.cog.ubi* Angel.*post princ.*Matil.*de fideiuss.n.*261. Et ad hoc placuit quod dicitur de notario,† qui recepit fideiussores quod non teneatur ad
5 damna,& interesse si probetur bonus status fideiussoris recepti saltem de tempore obligationis, *vt fuit dictum coram* Illustr.D.Catdin.Platto *in illa Romana pecuniaria,Lunæ* 19.*Februarij* 1590.alias esset diuinare, & habere relationem ad incognita,quod est impossibile.Boss.*de honor.public.n.*45. *cum pluribus seqq.*

R.P.D. Orano, Romana Census Mercurij 8. Iunij 1598.

SVMMARIA.

1 *Creditore acceptante in solutum nomen extinguitur omnis eius actio.*

2 *Debitor cessus dicitur exigibilis eo ipso quod post cessionem soluit cessionario.*

DECISIO CCCCCVII.

DOmini dixerunt Asdrubalem,qui cessit iura census de quo agitur Parmenidi non esse amplius
1 obligatum ad fauorem dicti Parmenidis eo † enim ipso quod creditor acceptauit iura cessa extinguuntur omnes actiones ad fauorem ipsius contemplatione cedentis. Aym.*conf.*166.*in fine,&* 191.*n.*3.Ronchegall. *de communi in l.3.n.66.ff.de duobus reis.*

Non obstat Asdrubalem cedentem fore obligatum in euentum euictionis census, quia vltra quod de euictione prædicta fuit dictum Asdrubali suffragari promisisse censuarium esse exigibilem † proue docue- 2
runt continuatæ solutiones fructuum census ab ipso factæ quæ leguntur in summa dato per informantes pro dicto Asdrubale 3. 4. & 5. absque eo quod duas, vel tres pagas fuisse probatas satis esset ad effectum inducendi quasi possessionem exigibilitatis debitoris cessi *ad tradita per scribentes in cap. cum Ecclesia,& ibi* Rip.*n.*55.*& seq.de caus.poss.& propr.*

R.P.D.Buratto,Romana subhastationis Veneris 13.*Ianuarij* 1623.

SVMMARIA.

1 *Subhastatio facta pro vero credito seruatis requisitis de iure,& de stilo est valida.*

2 *Executio fieri non potest contra debitorem debitoris nisi prius facta excussione primi debitoris,& precedente confessione secundi.*

3 *Annua prastatio potest capi in causam iudicati subhastari,& plus offerenti deliberari,& n.*10.

4 *Executori auocati se feciss executionem super bonis ipsius debitoris creditur.*

5 *Error notarij quando constat de veritate facti,non nocet parti.*

6 *Nec inducit nullitatem processus.*

7 *Statutum loci contractus attendi debet in contractibus.*

8 *Remedium* l.2. C.de rescind. vend. *habet locum in venditione facta ad hastam.*

9 *Stabilia communiter æstimantur ad rationem fructuum quinque pro centenario,& anno.*

11 *Pactum de redimendo diminuit verum rei præiudicium in sexta parte.*

12 *Pretium rei diminuitur si venditor sit multo ære alieno grauatus.*

13 *Diminutio autem ista fit Iudicis arbitrio.*

DECISIO CCCCCVIII.

SVbhastatio annuæ præstationis de qua infra fuit pro Antonio debitore in controuersiam reuocata ex capite nullitatis,& iniustitiæ.Et dato dubio an esset nulla,vel reuocanda Domini post duas alias propositiones in quibus actum fuit de læsione resoluerunt illam non fuisse nullam, sed læsiuam reseruato vt de aliis videatur.

Nam quo ad validitatem † cum facta fuerit pro ve- 1
ro credito pro quo fuerat relaxatum mandatum ad fauorem Lanciuti creditoris,& seruata fuerint omnia de iure,& stilo requisiti illa subsistit, *iuxta decisionem* Rotæ 476.*n.*4.*p.*2.*in rec.& fuit dictum in alia Romana subhastationis,*2.*Iunij* 1614.*coram* R.P.meo Vbald.*impressa per Modernos post tract.de faciet.offic.de.*60.*n.*4.

Ad prætensas autem nullitates sigillatim respon- 2
sum fuit prima enim quod † non potuerit fieri execu-
tio super dicta annua præstatione tanquam contra debitorem debitoris nisi præcedente excussione dicti Antonij primi debitoris,& confessione D. Mariæ secundæ debitricis *iuxta l.*2.*C.de privil.fisc.& l.à Diuo Pio §.sic quoque,ff.de re iud. cum aliis relatis per* Surd. *cons.*4.*n.*1.*& dec.*306.*n.*15.non applicatur.Quia non fuit actum per Lanciutum contra debitorem debitoris, sed mandatum contra Antonium relaxatum

executum fuit super iure exigendi dictam annuam præstationem in bonis dicti Antonij debitoris existente,& per eum possesso,vel quasi ad effectum † dictum ius licitandi,& deliberandi oblatori.& ex pretio satisfaciendi creditori. Et propterea cessat etiam secunda nullitas quod instrumentum donationis annuæ præstationis non esset in actis, cum istud non sit necessarium. Quia sufficit relatio executoris executionis factæ superdicta annua præstatione tanquam ad Antonium spectante † cui creditur nisi contrarium probetur. Butrig. & Bal. *in l.1.n.2.C.de priuil.fisc.* Alex. *in d.l.à Diuo Pio §.si super rebus,n.17.* & Imol. *in princ. n.22.* Asin. *in sua prax.§.9.c.5.cum relatis in Bononiensi pecuniaria, 20. Iunij 1616. & in Lucana, seu Iesulona Abbatiæ 27.eiusdem mensis,& anni* coram me.

Tertia verò defectus intimationis decreti de deliberando, quod in illa sit appositum nomen alterius Notarij non afficit, † cum ex circationibus totóque processu præcedenti optimè sciret Antonius per acta cuius Notarij esse deberet decretum de deliberando, intimatio,& sic error præfatus parti nocere non debet cùm constet de veritate facti, † & in simili errore ad excludendum nullitatem dixit Rota *dec.12. de reser. in non.* Seraph. *dec.701.n.1.& in Astellana vnionis 28. Aprilis 1591.coram* b.m. Gypsio.

Quo verò ad secundam partem dubij visum fuit Dominis subhastationem præfatam fuisse læsiuam inspecto statuto Vrbis *l.1.c.154.* disponente in omnibus cõtractibus sufficere læsionem vltra tertium quod † est attendendum cum sit locus contractus *ad not. in l.1.vbi præsertim* Bart. *n.15.& 16.C.de Summ.Trinit.& in cap.dilecti,de for.compet.* Alex. *cons.41.n.4.vol.5.* Seraph. *decis.352.num.8.*

Et habere locum etiam in subhastatione *admisit* Rota *apud* Seraph. *decis.1478.n.1.vers.nec adest,* provt de iure † communi haberet locum remedium, *l.2.C.de rescind.vend.* vt not. *vbi* Cagnol. *n.18.&* Pinell. *qui de veriori,& communi n.25.* Rota *dec.648.n.5.par.1.recen. vbi quod sæpè fuit decisum,& fuit dictum in Romana læsionis,17.Febr.1612. coram* R.P.D.Caualletio.

Læsio autem probatur in primis firmando quod donatio fuit facta del 1589.per b.mem.Rodulphum Pium Dominico fratri,& auctori Antonij annuæ præstationis scutorum trecentorum auri in auro iusti ponderis in bona moneta liberè cum pacto tamen ad fauorem ipsius,& eius hæredum,& successorum, & ab eo causam habentium dictam donationem francandi eo soluendo scuta quinque millia auri in auro,& onere alendi Iacobam Saxam cum ancilla excepta tamen pensione domus,& omni alia impensa.

Subhastatio autem fuit facta pro pretio scutorum mille quingentorum quinquaginta monetæ, in qua etiam comprehensa sunt scuta trecenta auri in auro maturata ad fauorem Antonij pro reditu vnius anni, & inexacta, & sic vel licitator soluit tanto minus de pretio dicta scuta trecenta,& sic pretium fuit tantum scutorum mille centum quadraginta quinque, vel circa monetæ, vel pretium erat agendum habita ratione fructuum dicti anni maturatorum, qui cesserunt ad commodum emptoris. Vnde siue valor dicti annui reditus æstimari debeat habito respectu ad fructus viginti annorum, & sic ad rationem quinque pro centenario, *vt † communiter æstimarunt glos. in auth. perpetuæ vbi* Bellap. *in princ.C.de Sacrof. Eccles.* Castr. *in aut. si quas rumas.n.2.C.eo.tit.* Rom. *cons.423.n.1.* Ias. *in l.si fundum per fideicommissum,n.5.ff.de l.2.* Tiraq. *de retr. lign.§.1.glos.6.n.19.* Cou. *var.resol.lib.3.c.9.n.5.* Dec. *cons.2.n.174.& seqq.lib.1.late* Pinell. *in l.2.q.2.c.4.n.29.C.de rescind.vend.* Lup. *de vsur.comm.2.§.5.n.117. & fuit dictum in Romana de Magdalenis,2.May 1611. coram* R.P.D.Decano, *& in subhastatione annui reditus fuit resolutum in Romana annuæ præstationis,9.Decembris 1613.coram* Cardinale Sacrato, Gratian. *discept. forens.§45.num.15.* præsertim cum dicti annui reditus sint certi,& verisimiliter variari nõ possint.& exactio esset tuta,& sine difficultate fieri posset tam in fructibus locorum Montium Vrbis emptorum, vt supponitur,ex pretio censuum Romæ existentium,& generaliter obligatis, & cum esset difficilius ad præfatam rationem debet fieri æstimatio, *vt amittebatur in dicta Romana annuæ præstationis, 10. Decembris 1613.* Siue pretium calculandum sit in dictis scutis quinque millibus auri pro quo dicta annua præstatio erat redimibilis. Et deducta † etiam sexta parte ratione pacti de francando *iuxta opinionem quam tenet* Rota *apud* Seraph. *dec.1063.n.5.& in dec.446.n.5. in fine, par.1.recent.& fuit dictum in Bononiensi affrancationis, 20. Nouembr.1620. coram* Reuerendiss. Seleuciens. Deductis etiam alimentis Iacobæ,& ancillæ,quæ Dominis visum fuit non posse excedere annua scutorum viginti monetæ,& habita ratione ætatis dictæ Iacobæ, quæ vt supponitur, etat annorum 42. mensium 6. de tempore dictæ subhastationis *iuxta l. hæreditatum,ff.ad l.falcid.* nihilominus læsio excederet semper tertiam partem veri, & iusti pretij vt ex calculo facilè videri posset.

Nec visum fuit pretium adeo diminui posse ex eo quod subhastatio facta fuerit sine cautione cuiusdam nis,& quod Antonius esset debitis implicitus, quia adhuc remaneat læsio vltra tertiam, cum non sit factum de aliquibus creditoribus anterioribus Lanerii,ad cuius instantiam fuit facta subhastatio, nec constat,quod dictus Antonius esset,vt allegatur, pro debitis carceratus,& nihilominus,quatenus † de pretio faris esset habenda ratio *ad not.in l.1.§.si hæres, &* in Doctor, *præsertim* Bar. *n.3.&* Rip. *n.28. ff. ad* Trebell. *& fuit dictum in Roman. fideicommissi,15.Martij 1613. coram* bon.m. Andrea, *& in Valentina bonorum 4. Iunij 1621.* coram me, tamen † cum non sit centum quarantum diminuant de pretio Iudicis arbitrio committitur, *vt in d.§.si hæres notat.* Goffr. *n.3. late* Menoch. *de arbr.cas.243.n.1. & per tot.* Domini arbitrati sunt præfatis non posse tantum diminui de pretio quin remaneat læsio vltra tertiam vt supra.

Minus constat de aliqua lite super dicta donatione pendente pro cuius tamen validitate fuit in Rota semper resolutum, *vt ex decisionibus coram me factis,& præsertim 7.Decembr.1614.& 3.Ianuarij 1615.*

Et quamuis excessus in tertia parte visus fuerit Dominis patens, adeo, vt sit locus statuto, tamen non firmatur quæ tertia tas excessus de qua dixerunt particulariter esse videndum. Provt etiam nam ex eo sit reuocanda dicta subhastatio, vel potiùs licetur licitatori offerre,& supplere pretium *iuxta l.2. C. de rescind.vendit.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

R. P. D. Durano Bononiensis census Veneris, 17. 17. Nouembris 1626.

SVMMARIA.

1 *Executiuè agi non potest contra tertium in instrumento non nominatum,nec obligatum.*
2 *Statutum prohibens appellari à decreto super executione instrumenti non procedit contra non nominatum in instrumento.*
3 *Statutum dans executionem instrumento,non habet locum quando instrumentum non est liquidum.*
4 *Mandati fines,& qualitates sunt seruanda.*
5 *Mandatum ad se obligandum pro vno non attenditur ad se obligandum pro alio.*

6 *Man-*

6 *Mandatum restringitur ad casus in eo expressos.*
7 *Census venditus a procuratore non seruata forma mandati, non obligat constituentem.*
8 *Procurator suscipit mandatum non solum de fideiubendo, sed etiam de soluendo.*
9 *Procurator non habet actionem contra principium nisi soluerit.*
10 *Fides non facit fidem.*
11 *Mandatum relaxatum pro fructibus census decurrendis tanquam relaxatum pro debito non purificato, non potest executioni demandari.*
12 *Saluianum datur etiam pro fructibus census decurrendis.*
13 Limit. *ad fauorem fideiussoris, qui adhuc nihil soluit.*
14 *Curator consentiendo per viam contentiosa iurisdictionis potest praeiudicari minori.*
15 *Intellige quando solus interuenit in iudicio, secus si cum minore.*
Limit. *quando consensit absque aliqua animi praemeditatione an negotium sit vtile minori*, n. 17.
16 *Minor probando rem aliter se habere potest reuocare confessionem curatoris etiam in iudicio factam.*

DECISIO CCCCCIX.

COmes Marcus Antonius Lambertinus promiserat per acta Cellij Notarij ab Vrbe non discedere sed pœna scutorum quinque millium auri, & pro eo ad fauorem fisci fideiussit D. Camillus Elephantutius, & quia ob discessum ab Vrbe pœnæ locus fuit fiscus Elephantutio fideiussore reperto non soluendo, illam exegit à præfato Cellio sub prætextu quod idoneum non recepit fideiussorem, qui reportato à fisco iurium cessione contra Comitem Marcum Antonium, & Elephantutium, obtinuit relaxari mandatum contra Elephantutium, cuius vigore captus fuit præfatus vero Comes Marcus Antonius pro extinguendo isto debito, & liberando à carceribus Elephantutium dedit mandatum Comiti Guido Antonio Lambertino ad fideiubendum, & se obligandum pro vno censu scutorum trium millium auri sortis principalis super bonis eiusdem Comitis Marci Antonij imponendo, & illum indemnem conseruare promisit in euentum in quem dictæ pecuniæ prouenientes ex dicto censu peruenirent ad manus Elephantutij ad effectum præfatum.

Cum autem his peractis Reuerendiss. q. Maluasia tūc Cameræ Clericus super suis propriis bonis imposuisset annuum censum scutorum ducentorum triginta octo, quem vendidit cuidam Roberto pretio scutorum trium millium quadringentorum stamparum fideiussernnt pro illo ad fauorem Roberti, tam pro sorte, quàm pro fructibus in solidum præfati Comes Guido, & Elephantutius hoc expresso, & declarato quod census iste fuit impositus ad solum commodum ipsorum, iamt Maluasia nudum tantum in eo nomen haberet, amboque promiserunt illum extinguere intra triennium omninóque Maluasiam indemnem relenare, & cum effectu à Maluasia receperunt integrum census pretium nempè vtrque scuta mille septingenta, quæ soluerunt pro Cellio reportata ab eo iurium cessione contra Comitem Marcum Antonium. Quo Comite vita functo superstite Comitissa Diamante hærede eius filia minore, Comes Guido Antonio obtinuit à V. Legato Bononiæ relaxari mandatum, tam pro extinctione dicti census, quàm pro fructibus decursis, & decurrendis contra bona hæreditaria Comitis Marci Antonij, in quibus illius vigore immissus fuit.

Vnde cum Comes M. Antonius Populus filius, & hæres Diamantis appellauerit causa mihi commissa dubitaui. An mandatum V. Legati cum inde secutis sit confirmandum, vel reuocandum. Et Domini ex tribus præcipuè reuocandum esse responderunt.

Primò, quia executio peracta, & facta fuit virtute instrumenti præfati census impositi per Maluasiam super ipsius bonis in quo non interuenit, nec nominatur Comes M. Antonius, vnde quāuis Comes Guido. Forte via ordinaria negotiorum gestorum actione agere posset contra eius hæredes, & bona intrat nihilominus trita illa iuris conclusio quod † executiue procedi non potest virtute instrumenti contra tertium, nec eius bona in instrumento non nominatum, aut obligatum. Bart. *in l. 1. C. comm. de l. n. 9.* Castr. *in l. postulante n. 4. ff. ad Trebell.* Alex. *in l. 1. §. si hæres, ff. eod.* Dec. *cons. 198. n. 5.* Ruin. *cons. 29. n. 21. l. 1.* Menoch. *de adip. possess. rem. 4. n. 702.* Sicut etiam in simili † statutum interdicens appellationem à decreto super executione instrumenti non procedit quoad tertium in instrumento non nominatum Dec. *loco citato.* Et quando statutum disponit vt procedatur summariè in causis vertentibus super instrumento quatenus igitur intelligitur inter eos, inter quos confectum est instrumentum, non autem respectu tertij de quo in instrumento non fit mentio. Bald. *vbi supra* Alex. *in d. §. si hæres* Roder. Suar. *in l. post rem iudicatam in 2. limit. legis Reg. ff. de re iudic.* 1 2

Non obstat quod Comes Marcus Antonius multò ante impositionem huius census promiserat releuare indemnem Comitem Guidonem videlicet quando illi dedit mandatum vt censum imponeret, & pro eo fideiuberet ad effectū liberandi ex illius pretio Elephantutiū, vt supra in facto, quia manifestè dignoscitur quod census de quo nunc quæritur non est diem cum eo, de quo sensit Comes Marcus Antonius. Ille enim erat imponendus super eiusdem bonis, & eiusdem nomine, ac in perpetuum iuxta naturam census, & emendus pretio trium millium scutorum auri, iste autem fuit impositus nomine Reuerendissimi Maluasiæ, & super ipsiusmet bonis pretio scutorum trium millium quadringentorum, & extinguendus intra triennium, & Comes Guido fideiussit pro Maluasia, & non pro Com. M. Antonio; Vnde si non est idem census debitum non est liquidum quo ad rem, † & propterea non potuit ex dicto instrumento executiuè procedi contra hæredes Marci Antonij & eius bona Bart. *in l. creditores n. 14. C. de pign. & in l. proinde §. notandum ff. ad l. aquil.* Cur. Iun. *in l. vlt. n. 5. C. de Edit. Diu. Hadr. toll.* Crau. *cons. 251. n. 9.* Menoch. *de adip. rem. 3. n. 190.* Quatenus verò idem esse prætendatur fere in nullo fuit seruata forma mandati, cùm † tamen non solum mandatum, sed etiā mandati qualitates sint diligenter seruandæ etiam illę quæ in modo consistunt *ad l. diligenter, ff. mand.* Rota *Iunen. dec. 8. in princ. & dec. 9. per tot.* Nec admitti debet extensio, quia absurdum esset † quod mandatum ad se obligandum pro me extenderur pro se obligandum pro alio *l. quacunque gerimus ff. de act. & oblig. l. inter stipulantem in princ. ff. de verb. obligat.* 3 4 5

Non etiam releuat quendam Ruffini nomine, qui dicitur habuisse mandatum cum libera à Comite Marco Antonio promisisse nomine illius indemnem releuare Comitem Guidonem à quibuscunque obligationibus pro imponendis censibus ab eo factis, censusque sic impositos extinguere intra triennium, quia fuit responsum quod Ruffinus fuit constitutus procurator à Comite Marco Antonio ad locandum, aut vendendum bona, & sic ad certos actus faciendum, † vnde quamuis postea sequatur clausula. Et generaliter, cum pleno iure, non propterea fuit illi datum mandatum cum libera ad alias causas non expressas, & sic ad imponendum censum, sed dumtaxat ad illos certos actus expressos *cap. qui ad agendum de procur.* 5 6

procur.in 6. Bar.in lege qui Rome, §. Callimachus. ff. de verb. oblig. & in lege Procurator cui libera, ff. de procur. Bald.conf.331.n.1.& seqq.vol.3. Ias.in l.quæ acta n.21. ff.de offic.Procur.

Et quando mandatum Ruffini fuisset cum libera ad omnes actus, quia tamen postea idem Comes Marcus Antonius dedit mandatum Comiti Guidoni ad dictum effectum emendi censum cum præscriptis qualitatibus,& ipse sic illud acceptauit,& in hoc iudicio produxit † non potuit recedendo ab hoc mandato, eóque spectò emere censum alio modo virtute mandati Ruffini, non enim agnouit bonam fidem aliter contrahendo, quàm promisit cum certum sit Comitem M.Antonium illo, & non hoc modo voluisse censum emi, quod Guido non ignorabat. 7

Secundò moti fuerunt Domini quia mandatum fuerat relaxatum pro fructibus decursis, vnde cùm non constet in actis quod Comes Guido aliquos fructus soluerit non potuisse eos petere, *leg. Lucius Titius ff. mand.& lege si pro ea, Cod.eod.tit.* & ratio est,† quia fideiussor non solum videtur suscipere mandatum de fideiubendo, sed etiam de soluendo *l. indebitum, ff. de cond. indeb.* & ita nisi soluerit † non haberet actionem contra principalem Rota *decis.194.post* Cenci. *de censibus & in Spoletana liberationis à fideiussione 30. Maij præteriti coram me.* Et quamuis detur fides de solutione † tamen fides non facit fidem, *auth. si quis in aliquo, C.de eden.* Rota *Iannen.dec.76.n.11.& Rota dec.441.n. 6.par.1.recent.* Et multò minùs illa, quæ data fuit quia non est in actis V.Legati, qui facit decretum, alias illud non remansit iustificatum. 8 9 10

Et tantò magis, quia mandatum fuit etiam relaxatum pro fructibus decurrendis,† & sic pro debito adhuc non purificato, Bar.Bal.Imol.Alex. *& communiter* Doctores *in l.facere posse, ff.sol.matr.* vbi quod fideiussor qui intercessit pro euictione re nondum euicta, licet diu steterit in fideiussione agere non potest. Anton. Gomez, *l.2.var.c.13.n.10.* 11

Non obstat quod dicatur actum fuisse Saluiano, † quod etiam datur pro fructibus decurrendis, quia hoc non potest procedere ad fauorem fideiussoris, † qui nihil adhuc soluit, si enim nihil soluit non constat de credito, & sic non competit Saluianum, Honded. *conf.17.num.19.lib.2.* Rota *apud* Pacif. *de Salu.interd.decis.13.& decis.15.& fuit millies decisum.* Et cessat omnis difficultas, quia non solum deficit creditum purum, sed nec de aliqua obligatione constat quo ad hunc censum, saltem tali, ex qua executiuè agi possit iuxta supradicta. 12 13

Tertiò, & vltimò dicebant Domini mandatum fuisse iniustum, ex quo immissio fuit data Comiti Guidoni pro integra sorte principali, & tamen ipse Elephãtutius, qui cum etiam nomine proprio reportauerit iurium cessionem à Cellio, posset ipse quoque agere contra hæredes Comiti Marci Antonij, ex quo decretum V. Legati non fuit ad effectum deponendi, aut soluendi Roberto, quo casu omnes essent liberati sed ad effectum satisfaciendi Comiti Guidoni, qui poterat non extinguere censum, ita vt Elephantutius remaneret obligatus, qui propterea agere posset contra dictos hæredes, & ab aliis exigere aliam presij medietatem.

Quibus sic stantibus restringebatur tota difficultas ad vnum in quo aliqui ex Dominis hæsitabant, videlicet an mandatum sustineatur ex consensu curatoris Diamantis, dum citatus mandato consensit, illudque approbauit, † circa quod curator in iudicio, & per viam contentiosæ iurisdictionis potest præiudicare minori. Bart. *in l.certum, §. sed an ipsos, ff. de conf. ff.* Felyo. *in c.1.n.14. vt lit. non contest.* Paris. *conf.47.n.91. lib.1.* Gutt. *de iur.& onerat.quæst.3.cap.1.num.79.* Suid. 14

decis.229.num.29.& Rota decis.334.num.5.part.1. recentior.

Sed placuerũt responsiones datæ, & primo fuit responsum hic non constare quod curator solus in iudicio interuenerit sed Diamantes minor cum eo. Quia tam Libellus Comitis Guidonis, quam decretum, & inde mandatum relaxatum, ac postea immissio facta, sunt concepta, & cantant contra solam personam Diamantis vnde intrat regula, † quod quando Curator non agit solus, sed minor cum illius auctoritate confessio, aut consensus curatoris etiam per viam contentiosæ iurisdictionis minori non nocet Bart. *in l.certum, §. sed an ipsos, num.2.vers. præfata vero. ff. de conf. ff. addit. ad Cappell. Tholosan. dec.391. vers. & hoc intellige.* Guttier. *vbi suprà, par.2.c.6.n.29.*

Præterea fuit responsum † quod in omnem casum potuit Diamantes, & nunc eius hæres, habita de hoc notitia consensum curatoris reuocare probando errorem, vt rem aliter se habere, vt hic probatur ex addit. *ad* Rotam *dec.19. de procur.in nou.* Dec. *conf.146. n.15.& Ioan.* Guttier. *vbi proximè.* 15

Postremo, ac tandem placuit responsio, quod ad consensus curatoris cadit super sibi tunc narratis, & contentis in decreto, & debet intelligi quatenus narrata vera essent, quæ cum essent falsa iuxta superius dicta defuit consensus, & si ipse crederet esse verum, quia qui errat non consentit. Et tunc intrat conclusio. Quod † qui tenetur præstare consensum debet prius videre an negotium super quo consentit sit vtile illi pro quo consentit, & de hoc maturè, & benè se informare Dec. *d.conf.146.d.n.15.* Bart. *in l.sed si hac, §. Prætor ait ff. de in ius vocan.* & aliter consensus præstitus nihil operatur. Paul. de Castr. *conf.433. cum statutum, n.1.ad fin.l.1.* Specul. *de Procur. §.1.n.22.vers. sed quid si solum.* Hic autem curator consensit intempestiuè, & absque aliqua animi præmeditatione, sed citatus ad videndum relaxari mandatum ipse vltrò simpliciter consensit.

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R.P.D. Virile, Romanæ Census vitalitij, Lunæ 28. Iunij 1627.

SVMMARIA.

1 *Accollatio, & obligatio non excedit terminos obligationis,* & num.6.

2 *Hypotheca quæ est semper pretio rei emptæ extinguitur per solutionem pretij.*

3 *Compensans debitum cum credito dicitur debitum extinguere, non retinere.*

4 *Census imponi non potest super re expressè prohibita alienari, & hypothecari.*

5 *Pecunia soluta posteriori creditori non potest auocari per anteriorem.*

7 *A verbis instrumenti non est recedendum.*

DECISIO CCCCCX.

SVb die 26. Iunij 1626. fuit coram bon.mem. Remboldo resolutum locum esse restitutioni census principalis census, sed coram me pluries disputato eodem dubio recesserunt à decisis moti fuerunt Domini quia fundamenta decisionis non subsistunt.

Nam primùm quod fratres de Sartis in emptione domus accollauerint in se omnia debita Ioan. Baptistæ, & sic debitum census, seu restitutionis sortis principalis non subsistit, nã emptio domus fuit pro pretio scutorum mille sexcentorum in quorum diminutionem

nem emptores de consensu venditoris compensarunt, & excomputarunt scuta trecenta triginta debita eisdem de Sartis, pro scutis mille nonaginta quinque emptores accollarunt in se onus extinguendi alias societates, & census ad favorem personarum distincte nominatarum, inter quos non legitur census vitalitius de quo agitur reliqua verò scuta centum septuaginta quinque pro integra solutione supradicti pretij scutorum 1600. idem emptores in continenti Ioanni Baptistæ venditori soluerunt. Vnde virtute obligationes vel accollationes isti fratres de Sartis non tenentur ad restitutionem sortis quia non legitur in in-
1 strumento emptionis, † & obligatio, & accollatio vti stricti iuris non egreditur terminos obligationis, *lege quicquid astringendæ, ff. de verb. obl.* Parisi. *cons.* 117. *n.* 6. *& seq. l.* 1. Surd. *cons.* 452. *n.* 12. *lib.* 3.

Vnde non obstat dum eadem decisio dicit quod cùm census nulliter fuerit impositus fuerit factus locus restitutioni sortis principalis quia quicquid sit respectu Ioan. Baptistæ, qui censum imposuerat, & sortem recepit, sat est quod isti fratres de Sartis non accollarunt in se hoc debitum census, seu restitutionis sortis, sed alia debita specialiter expressa, vt supra deductum est.

Aliud fundamentum decisionis, quod sufficiat generalis hypotheca omnium bonorum, procederet si extaret pretium, sed illum fuit consumptum mediante excomputatione scutorum 330. solutione 175. accollatione census, & societatem diuersarum personarum
2 nominatim expressarum, & consequenter † hypotheca generalis non potest suffragari propter consumptionem, & solutionem pretij. Gregor. *decisio.* 511. *num.* 17.

Corruit quoque aliud fundamentum decisionis quod fratres de Sartis non possint vti retentione in præiudicium Taurelli creditoris anteriores quia ipsi
3 non excipiunt de retentione, † sed de extinctione per solutionem receptam per viam compensationis, seu excomputationis, *lege si debitor, ff. qui potior. in pign. hab. l. si peculium, ff. si heredi, ff. de statu liber.* Gregor. *decis.* 342. *num.* 1.

Nec super domo vendita potest agi Saluiano, quia licet super ea fuerit impositus census vitalitius, ta-
4 men † cùm domus sit emphyteutica expressè alienari hypothecari, & onere census grauari prohibita cessat hypotheca. Bart. *in l. C. § instituto, n.* 5. *ff. de l.* 2. Seraph. *decis.* 1290. *n.* 5. Surd. *cons.* 73. *n.* 16. *& seq. l.* 1. *& fuit dictum in Romana Saluiani interdicti,* 1. *Iulij* 1602. *coram* b.m. Litta, *& in Romana seu Amelphitana Saluiani* 9. *Iunij* 1603. *coram* b.m. Penia.

Non obstat quod fratres de Sartis habuerint notitiam de huiusmodi censu vitalitio cùm de eo in venditione fuerit facta mentio vnde propter malam fidem nó potuerunt facere excomputationem cum suo credito posteriore, nec sibi ipsis, vel posterioribus creditoribus soluere. Quia cùm in instrumento emptionis non enuncietur dies impositionis census vitalitij non concurrit mala fides nec notitia crediti anterioris poterat enim esse, & ipsi ita credere quod impositio census vitalitij esset posterior, & ideo iuxta formam conuentionis potuerint soluere, Gregor. *d. decis.*
5 511. *n.* 17. Nec † auocario pecuniarum datur creditori anteriori contra posteriorem creditorem qui bona fide exegit. Affl. *decis.* 100. *num.* 6. Surd. *cons.* 4. *n.* 42. *& decis.* 60. *num.* 9.

Tandem non facit quod venditor promiserit, & affirmauerit domum esse suam, & ad ipsum pleno iure vtilis dominij, vel quasi pertinere excepto annuo canone, & alio censu vitalitio scutorum 350. monetæ ad fauorem Taurini Taurelli, & esse liberam, & exemptam ab omni, & quocunque alio censu, canone, responsione, & onere. Quia ista simplex enunciatio, & exceptio non importat accollationem, & obligationē persoluendi sortem istius census, † quia si contra- 6
hentes hoc voluissent scisissent exprimere prout fecerunt quo ad alios census, & societates officij, quas voluerunt extingui *l. vnic. § si autem, C. de cadu. tollent.* Parisi. *cons.* 21. *n.* 19. *l.* 4. Surd. *d. cons.* 452. *num.* 13. *lib.* 3. alias si istud pretium esset restituendum venditio non fuisset pro pretio scutorum 1600. sed pro scutis 1550. quod repugnat verbis instrumenti, à quibus non est recedendum, *l. legem, C. de pact. l.* 1. *§. si conuenial, ff. de pos.* Cure. *sen. cons.* 55. *n.* 24.

Ex quibus vtraque parte pluries informante recessum à decisis.

R. P. D. Virile, Romana fructuum census Veneris, 14. *Ianuary* 1628.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur si dominus census fiat dominus fundi censiti.*
2 *Nemo potest esse debitor sui ipsius.*
3 *Donatio non nocet donatario si ab eo non accepteatur.*
4 *Sufficit tamen acceptatio tacita.*
Imo soluta scientia donatarij, num. 7.
Minime si non contradicat. num. 9.
5 *Consensus plus facto, quam verbis declaratur.*
6 *Consensus tacitus, & expressus æquiparantur.*
8 *Notario creditur in portionibus ad eius officium.*
10 *Confessione nulla maior probatio.*
11 *Fundus censitus regulariter plus valet quàm census impositus.*

DECISIO CCCCCXI.

STeterunt Domini in vltimo loco decisis sub die 9. Decembris 1624. coram bon. mem. Vbaldo † quia 1
quando dominus census nanciscitur fundum super quo census fuit impositus extinguitur, cùm † nemo 2
possit esse debitor sui ipsius. *l.* 1. *ff. quemadmodum serv. amit. l. si tibi fundus, ff. quibus modis vsufruct. amit. l. æque pignus ff. de reg. iur.* Rota *decis.* 299. *n.* 1. *& decis.* 306. *n.* 6. *apud* Cenci. *de censibus,* & consequenter cum Laura mater donauerit domum censuatum Plautillæ hinc quærat domina census pro medietate, ex quo fuit quoque affecta domina domus census grauatæ medietas census remansit extincta. Non obstat quod donatio non fuerit intimata, quia hoc tollitur me facto cum de insinuatione docetur.

Prout non obstat quod Plautilla donataria, nec scierit, nec acceptauerit, seu ratificauerit donationem † 3
sine qua donatio non nocet Plautillæ, *l. absentis, ff. de donat. l. si ego saia, ff. de iur. dot.* Dec. *cons.* 226. *n.* 7. Parisi. *cons.* 77. *n.* 22. *l.* 1. † Quia de scientia, & acceptatione 4
Plautillæ saltem citata constat, quæ sufficit † nam 5
consensus plus facto, quam verbis declaratur, *l. Paulus. ff. rem rat. haber.* Dec. *cons.* 586. *n.* 12. *in fine, &* 13. † 6
& consensus tacitus & expressus æquiparantur, *l. cum quid, ff. si cert. per. leg. de quibus vbi* Bar. *n.* 4. *ff. de legibus,* imo † in lucrativis sola scientia Plautillæ sufficit, *leg.* 7
si absentis, C. si cert. pet. Bar. *in l. quo enim, §.* 1. *ff. rem rat. hab.* Rota *diuers. decis.* 635. *n.* 2. *par.* 1. *& decis.* 261. *n.* 6. *par.* 1. *recent.* Dec. *in l. traditionibus, n.* 15. Cod. *de pact. & cons.* 58. *num.* 2.

Acceptatio autem tacita, sed saltim scientia Plautillæ probatur. Nam cum Franciscus Ciriolus vti procurator Plautillæ produxisset instrumentum donationis, & Iudex dimissa copia collationata decreuisset

restitutionem originalis, ipsamet Plautilla illud rehabuit, cum enim ipsa nesciret scribere quidam Nicolaus Zucchinus de commissione Plautillæ subscripsit, & Plautilla loco subscriptionis in actu receptionis fecit signum Crucis, vt dicit idem Zucchinus, & re-
8 latur notarius actuarius, † cui in pertinentibus ad eius officium creditur, *l. si quis Decurio, & ibi* Bard. & Salic. *n. 4. C. ad l. Cornel. de Falsi.* Verall. *decis. 245. part. 2.* Seraph. *decis. 623. num. 12.* Si ergo restitutio originalis donationis fuit facta ipsimet Plautillæ donatariæ, sequitur, & scientia illius, † & cum non contradixerit tacita acceptatio in lucrativis, *d. l. si absentis, ff. si cert. pet.* Decian. *cons. 39. num. 166. lib. 2. cum aliis*
9 *supra citatis.*

Secundò quia venditio domus donatæ, & censuatæ cum decreto Iudicis fuit facta in solidum Zeccadoro tam à Laura, quàm à Plautilla donataria cum mentione donationis præcedentis factæ Plautillæ vnde constat clarè de Plautillæ scientia & de effectuatione, & acceptatione donationis.

Tertiò in venditione alterius domus comprehensæ in donatione Lauræ ad fauorem Plautillæ pro pretio scutorum 530. Camilla venditrix hæres Plautillæ fatetur Plautillam fuisse donatariam, & ad ipsam Camillam virtute huiusmodi donationis domum, quam vendebat spectare, & sic concurrit propria confessio
10 Camillæ hæredis Plautillæ qua † nulla maior probatio, *leg. cum te, Cod. de transf. leg. fine, Cod. fideiuss.* Alex. *cons. 13. num. 1. lib. 1.*

Non obstat quod non simus in lucrativis, imo acceptatio donationis esset præiudicialis, & læsiua & ideo requireretur decretum Iudicis nam extingueren-
11 tur census, & non deberentur fructus, tum † quia regulariter fundus longè plus valet, quàm census, tum quia donatio non fuit solum de ipsa domo censuata, sed de aliis bonis Lauræ, vt legitur in ipsa donatione, & confessione supradicta ipsius Camillæ vnde maior apparet vtilitas, & lucrum, quam damnum, & donatio præsumitur lucrosa.

Tandem non nocet quod Laura vendiderit istam domum censuatam Zeccadoro pro solutione debitorum Lauræ, quia sed fuit volente Plautilla donataria ad faciendam rem gratam Lauræ matri. Nam Plautilla quoque in solidum vendidit ad effectum soluendi debita Lauræ matris, quæ pro maiori parte, erant posteriora donatione, & remanserunt Plautillæ alia bona donata per Lauram.

Vltra quod Camilla hæres Plautillæ vendidit aliam domum comprehensam in donatione Lauræ pretio scutorum 530. vt supra deductum est, quare potius apparet de lucro, quàm de damno.

Extinctio alterius medietatis census benè firmatur *in decisionibus* bon. mem. Vbaldi, & informantes pro Camilla nihil in contrarium deducunt.

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D. Virile, Maceratensis fructuum census Lunæ 29. Iunij 1628.

SVMMARIA.

1 *Promissio soluendi fructus census vallata camerali obligatione habet executionem paratam.*
2 *Statutum verbis cap. 159. lib. 1. non comprehendit contractus census iuratos.*
3 *Iuramentum perpetuat actionem vsque ad quadraginta annos.*
4 *Confirmatio statutorum Apostolica in forma communi non extenditur ad contractus iuratos.*
5 *Cedens post cessionem potest exercere actiones directas.*
6 *Exceptio illiquida non retardet cameralis obligationis executionem.*

DECISIO CCCCCXII.

COmmissa causa cum clausula si quid exequendum proposui dubium. An mandatum A. C. esset exequendum, & affirmatiuè fuit resolutum. Quia cum † agatur de solutione fructuum census promissorum cum obligatione camerali est locus executioni, & non admitteretur appellatio suspensiua.

Non obstat præsumpta solutio vigore statuti Vrbis *cap. 158.* quia in specie excipit census; & † statutum *cap. 159.* non comprehendit contractus censuum iuratos, & illorum fructus, *vt in Romana fructuum census 13. Iunij 1603. coram* D. Cardinale Mellino, *quæ est dec. 303. post* Statil. de Saluian. *& fuit dictum in Romana Saluiani 29. Ianuarij 1618. coram* bonæ memoriæ Remboldo.

Præscriptio autem de iure communi non adest, quia † virtute iuramenti actio perpetuatur ad quadraginta annos, *leg. nam & postea, §. si is qui temporali, ff. de iureiur.* Aym. *cons. 71. n. 2.* Rota *decis. 259. n. 3. & decis. 149. n. 1. par. 4. diuers.*

Statutum Maceratense non iuuat, † nam cum adsint iuramenta non sufficit confirmatio Apostolica in forma communi, sed requiritur specifica, vt de statuto Maceratense Seraph. *decis. 1004. n. 9.* Rota *decis. 780. in fin. par. 1. diuers.*

Vnde cum à die impositionis census quod fuit 17. Iunij 1588. vsque ad diem relaxati mandati de anno 1621. non effluxerint anni quadraginta non intrat præscriptio.

Non obstat cessio facta ad fauorem Quintij Stucchij, quia illa est de anno 1599. de sorte principali, & fructibus futuris à die prima Aprilis 1599. vnde non comprehenduntur fructus præteriti ab ann. 1588. vsque ad dictam diem primam Aprilis 1599. Vltra quod propter † actiones directas agi potest non obstante cessione Rota *decis. 766. n. 7. p. 2. recent.*

Exceptio alimentorum, & pensionis domus fuit visa illiquida, & non benè probat, † ideo non admittenda videbatur in casu obligationis cameralis.

De legitimatione personarum constat. Nam Mactios esse filios, & hæredes Octauiæ, & Salustij probatur *in sum. num. 4. & 5.*

Non obstat quod fuerit datus curator hæreditati iacenti, & mandatum fuerit relaxatum contra Hieronymum, quia cum postea comparuerit Hieronymus mediante procuratore, quia declarauit illum esse hæredem. Ideo benè fuit Hieronymus citatus, & contra ipsum vti hæredem, & comparentem relaxatum mandatum.

Non obstat quod si Salustius fuisset creditor fructuum à die impositionis vsque ad cessionem, & sic spatio vndecim annorum concessisset Quintio Stucchio sortem principalem census, sed istos fructus præteritos, quia inter illos fuit conuentum ea ratione. Nam Quintius Stucchius noluit acceptare istos fructus præteritos spatio vndecim annorum dubitans de solutione, & quia vtilius sibi erat acquiescere censum fructiferum, quam istos fructus.

Neque obstat quietantia de rora dote, quia ex ea non potest inferri ad dictos fructus census diuersi, & separati.

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R. P. D.

R. P. D. Virile Vrbecutana censuum Mercurij 28. Iunij 1628.

SVMMARIA.

1 *Census transferuntur in alium mediante titulo diuisionis.*
2 *Scriptura priuata etiam sine testibus, & die probat contra scribentem.*
3 *Obseruantia dat vigorem scripturæ informi.*
4 *Scriptura informis probat concurrentibus adminiculis.*
5 *Diuisio probatur per possessionem decennalem.*
6 Lim. *si appareat inæqualitas.*
Inæqualitas autem debet esse læsiua, & considerabilis num. 8.
7 *Diuisio præsumitur æqualis post lapsum triginta annorum, & data recompensa inter fratres.*
9 *Census vox tanquam generalis complectitur plures contractus pecuniarum datarum ad censum.*
10 *Census reuendi potest ab eo qui illum emit, licet cum altero cesserit.*

DECISIO CCCCCXIII.

STeterunt Domini in decisis. Nam licet impositio censuum fuerit facta per Franciscum de propriis eius pecuniis, tamen constat quod in diuisione isti census fuerunt assignati Carolo fratri vt constat à primo folio scripto manu dicti Francisci. Secundò, ex obseruantia statim subsecuta post folium, nam Carolus exegit fructus census etiam viuente Francisco. Tertiò ex descriptione censuum in libro Catastri sub nomine Caroli. Quartò, ex exactione fructuum facta per Carolum non solum, spatio decem, sed triginta annorum. Quintò ex quietantia Petri Antonij alterius fratris tutoris filiæ Francisci de fructibus censuum nomine Caroli. Sextò quia bona stabilia assignata in filio Carolo vna cum dictis censibus reperiuntur descripta quoque à Catastro sub nomine Caroli, & sic effectuario est non solum in censibus sed etiam in bonis stabilibus. Septimò quia idem Franciscus in eius testamento facto post folium reliquit Carolo Salmam vnam tertæ vltra nummos, per ipsum Carolo assignatos ad censum existentes, & bona stabilia, & mandat quod Carolus permanere debeat in eius portione, quibus omnibus simul iunctis Rota sub die 3. Iunij 1623. coram b.m. Buratto firmauit probari diuisionem inter Franciscum, & Carolum
1 fratres, in qua isti census obuenerunt Carolo, † qui acquisiuit illorum dominium, vt latè in supradicta decisione, & in terminis istius decisionis *late* Grat. *discept. 951. per tot.*

Non obstat modò ea, quæ ex aduerso deducuntur. Et primò non obstat quod census fuerint impositi à Francisco, quia sat est, quod postea fuerint assignati Carolo in diuisione de anno 1589.

Non obstat secundò, quod verba testamenti Francisci sint indefinita, cùm dicant assignasse nummos ad censum existentes, quia verba testamenti declarantur tum ex folio diuisionis præcedentis in quo census expresse enumerantur, tum exactione fructuum census facta per Carolum etiam viuente Francisco, & ex descriptione facta in catastro, & aliis supradictis. *& late per* Gratian. *vbi supra.*

Non obstat tertiò quod folium sit sine testibus
2 die, & anno, † Quia sat est fuisse scriptum manu Francisci cum ista non requiratur contra eum, qui manu sua scripsit. Dec. *in c. 2. num. 19. in fin. de fid. instr.* Paul. de Castr. *cons. 216. n. 1. & 2. lib. 1.* Rota *diuers. dec. 751. n. 1. & 5. p. 1.* iuncta præsertim obseruantia, † quæ dat
3 vigorem scripturæ informi. Aym. *de antiq. temp. p. 1. verf. quæ limitatur n. 14. & 15.* Bald. *cons. 400. n. 5. lib. 4.* Ver. *dec. 234. p. 1.* Menoch. *cons. 508. n. 20. lib. 6.* & concurrentibus supradictis adminiculis, † quæ efficiunt
4 quod scriptura informis probat Aym. *cons. 615. n. 14.* Rim. *iun. cons. 51. n. 112. lib. 1.* Decian. *cons. 11. n. 121. lib. 1.* Ceph. *cons. 608. n. 58. & seq. lib. 4.*

Non obstat quartò quod folium fuit per mandatum discursus, & tractatus, quia in exactione fructuú spatio triginta annorum constat de effectuatione, † &
5 tamen sufficeret exactio decennalis ad inducendam diuisionem, Gabr. *cons. 4. in princ. lib. 1.* Decian. *cons. 15. n. 41. lib. 2.* Thes. *dec. 205. n. 1.* Menoch. *præsumpt. 60. num. 3. lib. 5.* iunctis verbis testamenti Francisci, dum mandat Carolo vt stet in eius portione, & in specie dicit assignasse nummos ad censum, & sic constat de diuisione clara, & expressa.

Non obstat quinta quod isti census essent Francisci ex propriis pecuniis acquisiti, & diuisio non detur in bonis propriis, sed communibus, vnde oritur inæqualitas, quæ † excludit præsumptionem diuisionis,
6 quia fuit responsum quod versa vice Franciscus in recompensam retinuit bona paterna, quæ fuerunt descripta in catastro, in quo viliori pretio bona appretiari solent, & † stante lapsu non solum decem, sed
7 triginta annorum præsumitur diuisio facta æqualis & data recompensa inter fratres Salic. *in l. pon. C. com. diuid.* Alex. *cons. 92. n. 5. lib. 1.* Thes. *dec. 205. n. 5. & late comprobat.* Grat. *d. discept. 951. n. 16. & seq.* Et plurimum viget dum ipsemet Franciscus in testamento mandat Carolo, vt stet in eius portione, quod est signum, quod Franciscus in diuisione non habuerit partem inæqualem, & læsiuam, nec dederit propriis census fratri nisi, vel retinuisset in bonis paternis recompensam, vel scisset emptionem censuum fuisse factam de pecuniis hæreditariis paternis, † & ad effec-
8 tum rescissionis diuisionis inæqualitas debet probari læsiua, & considerabilis Alex. *cons. 91. num. 4. lib. 2.* Simon. de Præt. *cons. 137. num. 12.* Menoch. *præsumpt. 60. num. 8. lib. 3.* Gratian. *d. discept. 951. num. 18.*

Non obstat sextò quod verba testamenti nempe vltra nummos ad censum consignatos sint in numero singulari, quia respectu nummorum sunt in numero plurali, † & nomé census est generale comprehendens
9 complures contractus pecuniarum datarum ad censũ *Item legato, § item interest ff. de l. 2. glan l. si dicl. §. in stipulatione ff. de euict.* Rebuff. *in l. rei appellatio in fin. ff. de verb. signif. & bene respondet* Gratian. *d. discept. 951. n. 6. & 33. in fin.* Et tollitur omnis dubitatio ex supradicto folio præcedenti diuisionis, & ex exactione fructuum census.

Non obstat extinctio census Philippi facta per Franciscum, quia eodem instrumento Franciscus confitetur pecunias fuisse solutas Carolo.

Prout non obstat alia retrouenditio facta per Franciscum hæredibus Dominici. Quia loco pretij fuit data, quædam Macchia, quam Franciscus loquit Carolo in eius testamento, & istæ extinctiones fiebant per Franciscum † quia ipse emerat, & de diuisione
10 non aderat scriptura, & sic Franciscus extinguebat, ad commodum tamen, & vtilitatem Caroli, *vt late per* Grat. *d. discept. 951. in fin. quem allego ex qua loquitur in specie istius casus.*

Et ita vtraque parte informante fuit decisum.

R. P. D.

R.P.D.Virile Bononiensis Saluiani Lunæ 25. Iunij 1629.

SVMMARIA.

1 *In censu vitalitio est pro fundo incertitudo vitæ, & periculum.*
2 *Census vitalitius est omni iure licitus.*
Quia non transit ad hæredes, & est irredimibilis num. 6.
3 *Census vitalitius videtur contractus innominatus sub alea fortunæ.*
4 ..... *non comprehenditur* sub Bulla Pij V. de censibus.
5 Bulla Pij V. *super censibus loquitur de censibus perpetuis redimilibus.*
7 *Pretium in dubio præsumitur iustum, & dicens de illius iniustitia debet illam probare.*
8 L. hæreditatum, ff. ad l. falcid. *& illius dispositio non habet locum in contractibus inter viuos.*
9 *Census vitalitij iustitia vt recognoscatur quæ sint considerandæ.*
10 *Census vitalitius potest emi super vitæ duorum.*
11 ..... *potest vendi ad rationem duodecim pro centenario, & anno.*
12 *Iustum pretium census vitalitij consideratur ex consuetudine loci vbi contractus fuit celebratus.*

DECISIO CCCCXIV.

PLacuit Dominis declarare fructus deberi & sic sententiam de partibus esse confirmandam cuius resolutio pendet à triplici inspectione.

Prima est an iste census vitalitius de iure communi sustineatur.

Secunda est an iste census vitalitius improbetur per bullam Pij V. vti non factus super aliquo fundo fructifero supposito peremptioni.

Tertia an constet de iustitia huius census videlicet an pretium sit iustum, & fructus ad rationem duodecim pro centenario sint proportionati.

Pro quarum resolutione præmittitur quod hic non agitur de censu personali transitorio ad hæredes illius personæ super qua fuit impositus, nec de censu redimibili, itaut fors principalis aliquo tempore tehaberi possit, de quibus contractibus, quando casus euenerat, tunc Domini dabunt tertiam resolutionem sed agitur de vero, & proprio censu vitalitio, in quo pecunia recepta nunquam restituitur, & extinguitur cum persona.

Nec præsupposito, iste census vitalitius, de quo agimus de iure communi sustineretur, nam in effectu
1 est emptio anni reditus ad vitam. Et † quia emptor potest statim, vel post paucos annos decedere, & pretium amittere ista incertitudo vitæ, & periculum subintrat loco fundi, cuius expectatur peremptio, & ius petendi annuum reditum habetur loco mercis, & sic
2 in isto censu est vera ratio mercis, & pretij, & † propterea de iure communi huiusmodi census vitalitius fieri potest, & hæc est communis opinio Legistarum, Canonistarum, & Theologorum, licet aliqui teneant
3 contrarium. Videtur enim contractus † innominatus sub alea fortunæ. Couar. *var. resol. l. 3. c. 7. n. 5.* Molin. *de contract. disput. 388. n. 1.* Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gl. 6. n. 5.* Rom. *cons. 302. n. 1.* Nauar. *in comment. super Bulla* Pij V. *q. 40. n. 128.* Guid. Pap. *tract. de vsur. n. 31. & seq.* Bal. *cons. 134. n. 2. l. 2.* Gayl. *obseruat. 7. n. 8. & obseru. 8. n. 2. l. 2.* Fontanell. *de pact. nupt. tom. 1. clans. 4. gl. 18. p. 3. n. 97.* Barbos. *in cap. in Ciu. n. 3. de vsurp. fol. 277. tom. 2.* Felician. à Sol. *in comment. de censibus, tom. 1. lib. 1. c. 8. num. 4.* Valent. *in comment. Theolog. tom. 3. disput. 5. q. 12.* Comitol. *respons. moral. l. 3. q. 25. art. 3. de censibus, n. 1. & seq. & n. 7.* Ioan. de Salaf. *tract. de censibus, dubit. 5. & seqq.* Franc. Nigr. Ciriac. *tom. 1. controuer. 2. n. 1. & seq.* Philiucc. *tract. 35. de censibus, par. 2. cap. 2. num. 284. & seq.* Roder. *in summ. part. 1. cap. 44. n. 2.* Bonacin. *de contron. disp. 3. q. 4. n. 17. & 18.* Cenci. *de censibus, par. 1. q. 4. art. 3. n. 9. 12. & 13.*

Supradictus quoque census vitalitius non improbatur à Bulla Pij V. † nec in ea comprehenditur. Pius n. V. non egit de istis censibus vitalitiis, quorum pretium non recuperatur, sed cum persona extinguuntur, † sed egit, & loquitur de censibus perpetuis redimibilibus. Nauar. *super d. bul. quæst. 40. n. 128.* Couar. *var. resol. lib. 3. cap. 7. n. 5.* Gayl. *d. obser. 7. n. 12.* Ioan. de Salaf. *tract. de censibus, d. dub. 5. n. 3. col. 4. in princ.* Philiucc. *in summ. tom. 2. tract. 35. par. 2. de censibus, & camb. c. 2. p. 183. & 184. vers. secundò, respondeo;* Molin. *de cont. disput. 391. n. 9.* Rodriq. *in summ. part. 1. cap. 44. n. 2. & de annu. reddit. cap. 4.*

Non obstat Ferdin. Rebell. *de oblig. instit. lib. 10. tit. de censibus, q. 4. n. 3. vers. quod si petas.* Michaël. Salon. *de instit. & iur. tom. 2. tit. de censibus, art. 3. contro. 5. n. 6. vers. ter. concl.* Cenci. *par. 1. c. 3. q. 1. art. 6. n. 39.* † quæ intelligendi sunt, vt loquuntur, de censibus personalibus transitoriis ad hæredes, & redimilibus vt ipsemet Rebell. se declarat, *d. lib. 10. q. vlt. n. 11. prout facit* Cenci. *lib. cap. 1. q. 4. art. 3. num. 9. 12. & 13.* aliàs si aliter loquerentur, eorum opinio non esset amplectenda. Et sicut contractus census vitalitij de iure substinebatur non aderat causa ob quam prudens Pontifex vellet illum tollere.

Iustitia † verò dicit contractus census vitalitij præsumitur, & qui dat de iustitia illam probare debet, cum pretium præsumatur iustum *l. circumscripta, ff. de solut. lib. 2. C. de rescin. vend.* Bal. *in leg. per diuersas in 4. quæst. C. mand.* Rol. *cons. 92. n. 17. l. 2.*

Iustitia autem non probatur ex eo quod sit facienda computatio iuxta dispositionem, *l. hæreditatum, ff. ad l. falcid.* † Quia dispositio illius textus non habet locum in contractibus inter viuos Molin. *de primog. c. 19. n. 4. lib. 1.* Rodriq. *de annu. red. lib. 1. q. 5. n. 17. & seq.* Cæuall. *q. comm. q. 552.* Couar. *var. resol. lib. 3. c. 9. n. 8.* † Et ad istum effectum census vitalitij non solum inspicitur ætas, sed complexio, qualitas, & conditio emptoris, necnon tempus, & qualitas loci, quæ homines vitam prorogare, vel abbreuiare possint ita vt a principio sit per ratio damni, & lucri. Molin. *de contr. tom. 1. de reb. super vsurp. acquisit. q. 14. col. 6. vers. alius modus, fol. 400.* Couar. *var. lib. 3. cap. 9. lib. 7.* Molin. *de contract. disput. 388. num. 5. & seq.* Mantic. *de tacit. lib. 8. tit. 22. num. 11.* Rota *Bononien. in nouiss. recollect. decis. 5. n. 15. & 16.*

Nec fuit quod constitutio huius census fuerit facta super vita duarum personarum, nempè Lucretiæ, & Ferdinandi filij, quia vltra quod tempore contractus Lucretia erat septuaginta annorum & Ferdinandus quadraginta, ita vt vita Lucretiæ parum videatur considerabilis: † isti census vitalitij fieri possunt, & passim fiunt ad vitam duorum, itaut vno præmoriente reditus integer superuiuenti solidum soluatur. Rom. *cons. 302. per tot.* Couar. *d. lib. 3. cap. 9. n. 7.* Gayl. *obseruat. 8. num. 4. lib. 2.* Fontanell. *de pact. nupt. d. clans. 4. gloss. 18. n. 99.* Cenci. *de censibus, part. 1. cap. 1. q. 1. art. 2. seu quæst. 2. in nouiss.* Taur. *n. 12.* Gratian. *discept. cap. 756. num. 56.*

Et in casu † ad duodecim pro centenario, & vltra in vita duorum Bal. *cons. 292. & 293. l. 5.* Rom. *d. cons. 392.* Couar. *d. l. 3. cap. 9. num. 7. & in vita vnius* Tiraq. *de retract. lign. §. 1. gloss. 7. n. 17. & 19.* Gayl. *obser. 9. num. 2.*

*num.*2.*l.*2.Fontanell.*d.clauſ.*4.*gloſ.*18.*n.*101. Surd.*de alim.tit.*9.*q.*11.*n.*16.

Præſertim cùm adſit conſuetudo Bononienſis faciendi iſtos cenſus vitalitios in vita duorum ad ratio-
12 nem duodecim pro centenario, † quæ admodum attendi debet, cum in iſta materia cenſus vitalitij curſus communis, & conſuetudo loci vbi contractus celebratus præualeat, *leg.ſi fundus.ff.de euict.l.*1.*de vſur.* Gayl.*obſeruat.*8.*n.*5. Couar.*var.reſol.*3.*c.*9.*num.*7.*verſ. quamobrem*, Fontanell.*d.gl.*18.*n.*101. Et in ſocietatibus officij taxantur fructus ad rationem duodecim pro centenario licet elapſo ſemeſtre pecuniæ recuperari poſſint multò magis in cenſu vitalitio, in quo pecuniæ nunquam reſtituuntur, & ſtatim ob mortem lucrari non poſſunt, idcircoubique iſte contractus ſuſtinetur. Guid.Pap.*tract.de vſur.n.*31.

Et ita vtraque parte informante fuit deciſum.

R. P. D. Merlino, Ariminenſis cenſus Lunæ 17. *Ianuarij* 1628.

SVMMARIA.

1 *Manutentio non datur ſine quaſi poſſeſſione exigendi.*

2 *Exigendi quaſi poſſeſſio extinguitur per mortem ipſius exigentis, reſpondetur ad contraria, & numer.*6.7.8.

3 ..... *neque transfertur in hæredes abſque noua apprehenſione, ſiue exactione, ſeu iuris exigendi exercitio.*

4 ... *amplia tàm corporalibus, quàm incorporalibus.*

5 ... *amplia tàm in hæredibus extraneis, quàm in ſuis.*

9 *Manutentio datur etiam ceſſionario, ſi cedens fuit in poſſeſſione, & n.*10.

11 *Retinendæ remedium ſummariiſſimum ab ipſa re ſeparari non poteſt.*

DECISIO CCCCCXV.

CVm Hieronymus Bonicellus, & ſuo, q.& Ioan. Nigroni nomine impoſuiſſent annuum cenſum ſcutorum 90. illúmque pro pretio ſcutorum 1500. vendidiſſe Ioan. Antonio de Leſſiis, & poſtea Ioan. Franciſcus Almericus à dicto Nigrono emiſſet plura, ad diuerſa bona, & ad computum pretij cenſum perpetuum tàm quòd ad ſortem principalem, quàm etiam quòd ad fructus in ſe accollaſſet, & in vim accollationis huiuſmodi dictus Bonicellus contra ipſum Almericum mandatum executiuum pro dictorum fructuũ ſolutione relaxari obtinuiſſet, cauſa perviam appellationis ad Rotam deuolura dubitaui. An Leſſiis, vel dicto Bonincello etiam dandum mandatum de manutenendo in quaſi poſſeſſionem exigendi fructus prætenſos, & Domini non eſſe dandum cenſuerunt.

Nam quò ad Gulielmum, & alios de Leſſiis commiſſo quod dicebatur illos non eſſe in cauſa, neque in commiſſione comprehenſos, eorumque perſonam nõ fuiſſe legitimatam probando ſe eſſe filios, & hæredes d.q. Ioan. Antonij, fuit dictum non conſtare de aliqua ipſorum quaſi poſſeſſione exigendi, † ſine qua non da-
1 tur manutentio *Vulg.§.retinendæ inſtit. de interd.* Rota *d.*605.*n.*1.*p.*1.*recent.cum aliis.*

Nec obſtat quod Almericus reſpondendo ad poſitiones paſſus fuerit ſe ſoluiſſe d. Ioan. Antonio fructus pro duobus annis *vt in ſum. Bonicelli. n.*3. Quoniam licet ex hoc conſtet ipſum Ioan. Antonium fuiſſe in quaſi poſſeſſione exigendi, † tamen ipſa quaſi poſſeſ- 2
ſio fuit per eius mortem extincta, *l.cum hæredes.*§.1.*l. Pomponius.*§.*quæſitum.ff.de acq.poſſeſſ.l.*ſi *is qui pro emptore.*§.*ſi quis bona fide.ff.de vſucap.* Angel.*in l.quamuis.*§.*ſi conductor.n.*1.*&* ibi *&* Cuman.*num.*2.*ff.de acq. poſſ.* Ceph.*conſ.*479.*n.*35. † Neque potuit in hæredes 3
tranſire abſque noua apprehenſione, ſiue exactione, & iuris exigendi exercitio *iuxta regul.d.l.cum hæredes.*§.1.*ff.de acqu.poſſ.* † quę procedit tam in corporalibus, 4
quàm, eriã in incorporalibus. Tiraq.*in tract. Le Mort Saiſit in* 4.*par.decla.*7. Menoch.*de retinen.rem.*1.*n.*57. *verſ.extenditur.* Gonzal.*ad reg.*8.*gl.*34.*n.*105. Garz.*de benefic.p.*5.*c.*5.*n.*35.*cum ſeqq. & pluries tenuit* Rota *vt apud* Achill.*dec.*5.*de cauſ.poſſ.& prop.* Caputaq.*d.*135. *&* 420.*p.*2. Mantic.*dec.*86.*n.*5.*& coram* R.D.meo Decano, *dec.*464.*n.*3. *& par.*2.*recent.dec.*260.*n.*4.*& dec.* 237.*n.*3. *& in Carpentoracenſi iuris lignandi, vt.*4.*Maij* 1618.*coram* b.m. Buratto. † Et non ſolum in hæredi- 5
bus extraneis, ſed etiam in ſuis Bar. *in l.in ſuis.n.*5.*ff. de liber & poſth.* Bal.*in leg.ſin.n.*2.*C.de edict.* Diu. Hadr. *tollen.* Alex. *conſ.*47.*n.*5.*poſt med.verſ.ſeltem in caſu noſtro, l.*1. Natt.*conſ.*459.*n.*5. Caputaq.*d.*135.*n.*2.*& ſeq. & d.deciſ.*420.*n.*2.*p.*2.*cum aliis allegat.in prædicta dece* 464.*n.*3.*coram* R.V.meo Decano, *& in terminis cenſus fuit dictum in Spoletana cenſus*, 27. *Ianuarij* 1603. *coram* Cardinale Lancellotto iuniore.

Quibus viſum fuit non obſtare in contrarium allegata. † Nam Rota *in dec.*99.*n.*11.*p.*1.*diuerſ.* loquitur 6
in caſu contratio, nempè quãdo mortuo debitore, creditor qui aliàs exigit petit ſe manuteneri contra ipſius debitoris hæredes Grat. *verò diſcept.forenſ.cap.* 113.*n.*17.18.*& ſeq.* loquitur † ſtante ſtatuto de conti- 7
nuanda poſſeſſione defuncti in hæredem. Et denique Menoch.*de retin.rem.*3.*n.*62. *quem ſecuta eſt* Rota *in Bononienſi cenſus impreſſa penes* Cenc.*de cenſ.d.*211. loquitur quando fuerat cœpta lis ſuper manutentione
8 ante mortem cenſuarij, † tunc enim non procedit regula prædicta, ſed hæredi etiam competit manutentio *vt ſenſit, & declarauit* Rota *in Spoletana bonorum* 10.*Iunij* 1626.*coram* b.m. Buratto.

Quod autem manutentio nec etiam ſit danda Bo- 9
nicello, patet quia licet ipſe reportauerit ceſſionem à dictis Gulielmo, & aliis de Leſſiis, & ceſſionario etiam ſit dandum mandatum de manutenendo *vt per* Natt.*conſ.*398.*n.*38.*&* Rota *dec.*249.*&* 250.*impreſſ. poſt tract.de cenſib.* Nihilominus cum ex ſupra deductis appareat dictos cedentes nunquam fuiſſe in quaſi poſſeſſione exigendi, † inde ſequitur illam in ipſum 10
Bonicellum ceſſionarium transferre non potuiſſe. Natt.*d.conſ.*398.*n.*39. Menoch.*de retin.rem.*3.*n.*259. *&* ſeqq. Grat.*diſcept.forenſ.c.*510.*n.*4. *&* 26. Rota *coram* ſan.mem. Greg. XV. *deciſ.*579.*n.*2. *& ibi addent. ſub lit.*A, *& poſt tr. cit. de Saluian.dec.*162.*n.*6.*ac etiam poſt tract.de cenſibus deciſ.*249.*n.*4.*&* deciſ.250.*n.*1.*& 255.n.*5.*& in recent. deciſ.*199.*n.*2.*par.*1.*&* dec.764. *ſub num.*2.*par.*2.

Præterea fuit etiam obſeruatum ex lectura ceſſionis non conſtare fuiſſe dicto Bonicello ceſſam prætenſam quaſi poſſeſſionem, ſed potiùs videbatur probari oppoſitum, ex eo quod non fuit ceſſus cenſus, vel aliqua pars illius, ſed ſolum fuerunt ceſſa iura reſtrictiue quò ad ſummam illam ſcutorum 600. quam cedentes recepiſſe aſſeruerunt, imo iura ipſius fuerunt expreſsè reſeruata, & conſequenter cum dictus Bonicellus vigore dictæ ceſſionis non fuerit effectus Dominus cenſus, aut iuris exigendi non poteſt intentare remedium ſummariiſſimum retinendæ; † quod 11
ab ipſa re ſeparari non poteſt *vt fuit dictum in Caſaraugu-*

Saragustana vestiarij 27. Martij 1626. coram R.P.D. meo Pirouano.

Nec datur quando non apparet possessionem seu quasi fuisse in cessionarium translatam.

Et ita decisum vtraque parte informante.

Reuerendissimo D. Coccino Denano Praenestina census Luna 4. Martij 1630.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur per actum retrosimilem.*
2 *...& per compensationem.*
3 *Compensatio facit actum retrosimilem quo ad census extinctionem.*
4 *Disdicta non est necessaria vbi census extinguitur per compensationem.*
5 *Suscriptio infert approbationem.*
6 *Recognitio per notam manum habentem sufficit quando agitur de partita librorum, & debitoris subscriptione.*
7 *... maximè quando liber reperitur scripturas debitoris.*
8 *Censu consentiente creditore potest extingui pro quacunque parte.*

DECISIO CCCCCXVI.

IO. Vbertus super quodam suo casali imposuit annuum censum scutorum 60. quem vendidit Hieronymo Belo pretio scut. 800. cuius recognouit bonam fidem pro rata scu. 150. Federicus Vbertus, & postmodum ad tatam extinctionis sortis d. Ioan. soluit Hieronymo scut. 50. Vnde cùm Io. remansisset debitor census scut. 600. dubitaui an debeantur integri fructus scut. 600. vel tamen pro scut. 250. Et Domini censuerunt fructus deberi tamen pro dd. scutis cum
1 pro residuo census legitimè fuerit extinctus. Nam † sicut extinguitur per actum retrosimilem Rot. *dec.* 56. *n.* 1. *& 2. p.* 1. *recent.* Seraph. *dec.* 400. *n.* 1. sanct. mem.
2 Greg. *dec.* 156. *n.* 3. *vbi addent. allegant concordantes;* † Ita etiam per compensationem extinguit. Prout fuit factum in casu isto Nauar. *de vsur. n.* 124. Molin. *de iust. & iur. tract.* 2. *disput.* 394. *n.* 70. Felician. *de censib. tom.* 2. *lib.* 4. *c.* 1. *n.* 13. Roder. *de ann. redit. lib.* 2. *q.* 18. Auendan. *de censib. c.* 102. *n.* 8. Boccac. *de censib. p.* 2. *n.* 58. Cenci. *de censib. p.* 3. *c.* 1. *q.* 3. *art.* 6. *seu q.* 108. *in nouissimis Taurini n.* 4. *& 5. & in addition. n.* 8. *& 9.* dicit quod censuarius cogitur inuitus compensare; cum compensatio habeat vim solutionis. *Et* Rota *habuit hunc censum in causa Romana census* 10. *Martij* 1614. *& 17. Februarij*, 1617. *& rursus* 16. *Nouembris* 1618.
3 *coram me.* † Compensatio enim negari non potest quando faciat actum retrosimilem, prima facit datio in solutum, assignamenta & similia, *vt de istis dixit* Rota *in causa Romana anteioritatis* 4. *Februarij* 1608. *coram* bon. mem. Iusto *apud* Cenc. *dec.* 290. *n.* 1. *vers.*
4 *concurrente.* † Neque in hoc casu fuit necessaria aliqua disdicta, cùm compensatio de consensu partium fuerit facta. Boccac. *de censib. p.* 2. *n.* 94.

Quod autem in hoc casu fuerit facta compensatio, & illa quidem de consensu partium satis patet ex partitis Io. Vberti inuicta approbatione ipsius Hieronymi Beli. In dd. enim libris reperitur descripta petita hoc modo ad debitum d. Hieronymi.

A dì 5. di Marzo 1590. Il Sig. Girolamo Belo deue dare dì conto fatto con lui scuti 345. 37. & 3. & subsequitur alia partita hoc modo conscripta.

A dì 9. Marzo 1590. sopra detto s'è saldato il conto con a Sig. Girolamo Belo, & resta debitore di scudi 350. defalcatosi tutti li frutti che lui hauea hauere da noi fino al dì detto tanto del censo, come del resto della dote, & altri dinari spesi per noi, se ne è fatto il dì detto l'instrumento per mano del Richetti, & se le sono anchemeno buone le partite di rincontro.

E regione autem ad creditum dicti Hieronymi Beli sub die 5. Martij 1590. reperitur descripta subsequens partita 20. *Ottobre* 1589. *deue hauere per un semestre delli danari hauuti à Roma à censo da lui sono stati scudi 600. delli quali ne hà hauuti fino ad hoggi 367. come nello partite rincontro si vede, di modo che restono in scudi 233. per li quali deue hauere per li frutti del semestre dal dì sopradetto scudi 8. 74.*

Homini partitas subscripsit Hieronymus Belus prædictus per hæc verba. *Io Girolamo Belo accetto, & confermo quanto di sopra è scritto dall' vna banda, & l'altra, & affermo non solo questo conto ma quanti ne sono stati scritti da questo a dietro tanto in questo libro, quanto in ogni altro.*

Ex quibus apparet quod licet Hieronymus prædictus 5. Martij 1590. crearetur creditor à die 20. Octobr. 1589. vsque ad illam diem 5. Martij in scutis 8. 74. pro fructibus census supponendo qui vsque ad illam diem 5. Martij habuerit scut. 367. & sic quod census remaneret tamen modo scutis 233. attamen appositum quod iterum fuit calculatum & D. q. Martij Hieronymus fuit constitutus debitor in scutis 350. vt supra relatum fuit. Vnde Io. Vbertus remanebat tamen debitor occasione sortis principalis census scutis 150. & ideo cum vtraque partitam subscripserit censetur etiam approbasse illam extinctionis census positam ad creditum dempta tamen summa scutis 17. ita vt extinctio remanet tamen pro scutis 350. quæ quidem approbatio resultat ex supra narrata subscriptione, *l. emptor, §. Lucius, ff. de pact. l. sicut, §. non vtitur quis. mod. pign. vel hypoth. solu.* Decian. *cons.* 29. *n.* 30. *& seq. lib.* 2. Rot. *dec.* 50. *n.* 3. *parte secunda recentior.* Quæ subscriptio de pleno operatur cum partitæ expressis approbentur.

Itaque obstat qui isti libri non sunt producti in actis neque sunt recogniti. Quia productio non potest inficiari, cum de ea satis constet. Prout nec potest controuerti recognitio quia cum non agatur de scriptura testibus munita, sed de partita librorum & subscriptione debitoris sufficit † quod testes recognoscentes habent totam manum scribentis Soc. sen. *in l. si ita scripsero num.* 3. *ff. de cond. & dem.* Achil. *dec.* 2. *n.* 1. *de fid. instr.* Rota *dec.* 570. *p.* 1. *diuers.* Seraph. *dec.* 700. *n.* 2. *in fin.* † Et postea eò magis procedunt respectu manus Io. Vberti cum libri fuerint reperti inter alias eius scripturas. Barbat. *cons.* 18. *n. vltim. lib.* 4. Vtsill. *ad Afflict. dec.* 181. *n.* 2. *ibi quod primo vtitur limitare, & seqq.*

Neque obstat quod census non fuerit extinctus in totum. † Quia consentiente creditore potest extingui pro quacunque parte, & eo etiam inuito pro parte considerabili. Sot. *de iustit. & iur. lib.* 6. *art.* 3. *in fin. vers.* 4. *concludo.* Lopez *de contract. lib.* 1. *c.* 59. *vers. igitur* Guti. *pract. lib.* 2. *c.* 174. *n.* 3. Follet. *de contract. censual. in* 1. *vers.* Nauar. *in comm. de vsur. n.* 78. *in fin. & n.* 95. I. de Salas *in opuscul. de censib. dub.* 56. Roder. *de ann. redit. lib.* 1. *q.* 18. *n.* 36. *&* 38. Boccac. *de censib. p.* 1. *n.* 12. *&* 13. Cenc. *de censib. p.* 3. *c.* 1. *q.* 3. *art.* 8. *seu q.* 110. *in in nouiss. impress. Taurini n.* 16. *late* Auendan. *de censib. cap.* 107. *num.* 8. *vbi alios cumulat, & fuit resolutum in causa Romana Census* 16. *Nouembris* 1618. *coram me, & in alia Romana census* 10. *Maij* 1621. *coram* b. m. Buratto.

Neque est verum quod Hieronymus voluit compensare cum sub dicto die 9. Mart. 1590. constituerit se

se debitorem Io. Vberti per acta Richetti in scutis 350. Quia hoc instrumentum fuit factum antequam describeretur partita in libro, & per consequens antequam partita subscriberetur à Hieronymo. Et partita libri non discordat ab instrumento cum in ea dicatur vt supra relatum est, quod computa fuerunt solidata, & quod Hieronymus remanebat debitor in scutis 350. & quod de hoc debito fuerat confectum instrumentum illa eadem die per manus Richetti.

Vnde cum postmodum Hieronymus subscripserit dictas partitas ex d. subscriptione duo sequuntur, approbatio extinctionis census de quo erat creditor, & extinctio debiti pro quo se obligauerat eadem die per acta Richetti.

Et ita concluſum vtraque parte informante.

R.P.D. Pirouano Romana Census Lunæ 7. Februarij 1628.

SVMMARIA.

1 *Fundus super quo impositus est census remanet affectus onere reali.*
2 *...& cum tali onere transit ad quemcunque possessorem.*
3 *Emptor census potest conuenire possessorem dicti fundi etiam si per mille manus transeat pro census solutione.*
4 *Hæres an teneatur luere censum, & liberare fundum n. 10. 11. vbi negatiuè, & n. 12.*
5 *Argumentum de contractu ad vltimas voluntates valet, fallit n. 7.*
6 *Legatum nihil est quam donatio.*
8 *Enictio pro legato competit.*
9 *...non pro donatione.*

DECISIO CCCCCXVII.

GEorgius Iustinianus vsque de anno 1614. irreuocabiliter & inter vivos donauit Cõgregationi Sanctissimi Rosarij de Vrbe, & Collegio Sancti Thomæ de Aquino septem eius domos reseruato sibi vsufructu per sex annos, & cum ante tempus reseruatum decessisset, & domus prædictæ reperirentur grauatæ annuo censu finito tempore vsusfructus reseruati orta est controuersia inter donatarios & hæredes Georgij super onere census ad quem spectaret, & dum emanasset sententia ab A.C. ad fauorem donatariorum, & per appellationem causa in Rota fuisset introducta, quæsitum fuit an eadem esset confirmanda, & DD. esse confirmandam censuerunt.

1 Quia † negari non potest quin per impositionem census super fundo proprio, & illius venditionem cum obligatione, & hypotheca pro ipso annuo censu affectus remaneat idem fundus onere reali prout remanet ex quacunque impositione seruitutis Canonis aut liuelli. Crau. *consil.* 217. *n.* 4. Valasc. *de iur. emphyt. q.* 32. *num.* 13. Cassan. *super consuet. Burgund. rubr.* 11. *de cens. §.* 2. *n.* 29. *vers. & aduerte* Conar. *var. resol. c.* 7. *n.* 6. *lib.* 5. Surd. *cons.* 162. *n.* 9. Felic. de Solis *de censib. to.* 1. *lib.* 1. *c.* 4. *n.* 13. † & inde cum tali onere fundus ille transeat ad quemcunque singularem successorem, *clem. prima de censib. l. rescripto §. sciendum ff. de mun. & honor.* Crau. *latissimè comprobans d. cons.* 217. *n.* 5. *idem* Valasc. *d. q.* 32. *n.* 14. Pedroc. *cons.* 2. *n.* 17. Guttierez. *pract. quæst. lib.* 2. *c.* 167. *n.* 4. Gabr. *conc.* 141. *n.* 1. *lib.* 2. & *idem sensit* Rota *in vna Toletana Annatæ de Pastrana* 22. *Ianuarij* 1589. *coram* Otano, *quæ data fuit.*

Neque obstat, quoduis non constitat super onere reali aut transita cum sua causa cum hæc determinent quæstionem inter possessorem fundi censuati, & emptorem census, qui potest semper conuenire possessorem fundi etiam quod per mille manus transeat pro solutione census. Roman. *cons.* 417. *n.* 8. Affl. *dec. decis.* 95. *n.* 2. Crauett. *cod. cons.* 217. *n.* 5. Cenc. *de censib. p.* 2. *c.* 2. *q.* 3. *art.* 7. & *in nouiss. Taurini q.* 79. *n.* 8. & 9. 3

sed an hæres teneatur luere censum, & liberare fundum est alia quæstio, & dicebatur determinata pro donatariis *in l. si res obligata ff. de leg.* 1. *l. licet ff. de Dot. præleg. l. Pradia C. de fideic.* Cruss. *in §. legatum q.* 15. Gomez. *de legat. c.* 12. *n.* 39. Barbos. *in rubr. sol. matr. p.* 3. *n.* 42. Menoch. *cons.* 397. *n.* 2. *q.* Cenc. *de censib. p.* 2. *c.* 2. *q.* 3. *art.* 7. Gratian. *discept.* 955. *n.* 25. & *seq.* 4

Quia prædicti omnes dempto *Gratiano* loquuntur secundum *l. si res obligata ff. de leg.* 1. quæ determinat casum rei legatæ non autem donatæ in qua nos versamur, & quamuis valeat argumentum de contractu ad vltimas voluntates *per l. pactum* 47. *vbi* Bart. *n.* 1. *ff. de pact.* Bald. *in l. unica n.* 1. *C. de l. fus. can. tollen.* & *latissimè comprobat.* Euerard. *in loco de contract. ad vltimas voluntates*, & † legatum in effectu nihil aliud sit quam donatio *l. legatum ff. de l.* 2. † attamen quando ratione distinguntur non licet arguere de vno ad aliud, vt prouè in præsenti manifesta ratio diuersitatis † quia pro legato competit euictio, *l. si domus §. de euictione ff. de leg.* 1. in donatione, † non autem datur, quia censetur donata res prout erat apud donantem, *l. Aristo §. fin. ff. de donat. l. vxor. patrui C. de legat.* Rota *decis* 621. *num.* 1. *part.* 1. *diuers.* vbi nisi concurrant coniecturæ voluntatis contrariæ habetur semper reg. † Præterea opinio eorum, qui sustinent hæredem tenere luere rem legatam habet multos contradictores, & non ita simpliciter recipitur, sed tunc demum quando onus absorberet maiorem partem fructuum non autem quando ageretur de modica summa respectiuè ad 7. domos, vt hic, & declarat Ias. *in d. l. si res obligata n.* 5. & Pedroc. *alleg. cons.* 2. *n.* 160. & † vlterius quando simpliciter res legatur eadem conclusio posset procedere, sed quando relinquitur cum omnibus iuribus, & pertinentiis, prout factum fuit de domibus prædictis tunc quia transeunt iura tàm actiua, quàm passiua onus luendi non spectat ad hæredem Burlat. *cons.* 5. *n.* 6. *lib.* 1. Pedroc. *cons.* 2. *n.* 42. & 159. cum hac distinctione transit idem Modern. Perus. *de censib. d. art.* 7. *in fin.* nec contradicunt Menoch. *d. cons.* 397. *in* 2. *q.* quia loquitur de re legata, & obligata pro tanto, quanto volebat, & Grat. *discept.* 955. *n.* 27. arguit tantummodo à legato ad donationem, & Ceuall. *pract. q.* 747. *n.* 4. ponit casum in re legata pro quanto valebat pignorata, & hypothecata itaut non est spes luitionis, quo casu deficit voluntas elegantis, ne legatorum remaneat inutile. 5 6 7 8 9 10 11

Nec etiam obstat, † quod census sit ius distinctum ab ipsa re super qua imponitur, vt propterea Constitutio Pij V. noluerit venditorem census prohiberi posse alienare rem censui suppositam, & tanquam onus separabile non transire cum ipsa re, sed ad hæredem spectare luitionem illius Castr. *in d. l. si res obligata n.* 8. *vers. sed nunc oppono* Grat. *d. discept.* 955. *n.* 37. Ceu. *ead. q.* 747. *n.* 17. qui considerat census prout est separabilis ab ipsa re dũ potest redimi nec inhæret rei inseparabiliter prout est seruitus, & liuellus perpetuus. 12

Quia regula quod bona transeant cum suo onere non fundatur super omnimoda perpetuitate oneris prout in exemplis de seruitute Liuello, vel emphyteusi, sed in iure rei cohærenti prout est constitutio census dans ius percipiendi partem fructuum ex fundo censito, vt supra dictum fuit, vt propterea donans eo modo quo possidebat rem suam præsumatur illam donare, & sic magis quæstio est voluntatis quam perpetuitatis inseparabilis, ex qua oritur impotentia separandi onus ab ipsa re ex parte hæredis.

Demum non obstant coniecturæ voluntatis donatoris, quod domus prædictæ remaneant liberæ absque onere donatarij, & quæ sufficerent pro onerando hærede ad luitionem, vel ad fructuum census restitutionem, vt Rota *in discussione eiusdem quæstionis admisit in Rom. vsusfructus 22. April. 1624. coram* b. m. Archiepiscopo Seleucien.

Quia cùm illæ non concludant onus census absorbere maiorem partem fructuum, seu pensionum domorum neque certam donatoris voluntatem, quod personas in Collegio alendas, vel puellas maritandas ex quibus posset colligi necessitas oneris donationi annexi, sed tantummodo mandauerit ex medietate pensionum manuteneri tot fructus ex prouinciis dissolutis, & ex alia medietate maritari tot puellas, quot poterũt ex decisis redditibus, inde semper erit satisfactum voluntati donatoris si omnes quot supererunt pensiones erogentur in manutentione fratrum, & dotatione puellarum absque eo quod recedatur à regula supradicta postquam vltra possibilitatem, & quantitatem pensionum non porrigitur donatoris voluntas.

Et ita, &c.

Reuerendissimo D. Coccino Decano, Romana Census Veneris 28. Ianuarij 1628.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur per actum retrosimilem.*
2 *... & quando per relaxationem mandati censeatur extinctus, & n. 3.*

DECISIO CCCCCXVIII.

ALexander imposuit censum super bonis propriis illumque vendidit Bernardino, & Lucidæ coniugibus pacto adiecto, quod intra quinquennium certi darentur fideiussores, & in eundem modum non adimplementi prædictus Alexander, & quidam Antonius pro eo fideiubendo vti principalis in se obligauerat restituere sortem volentibus dd. emptoribus elapso tempore, & an datis dd. fideiussoribus Lucida egit ad sortem & obtinuit bona subhastari, & plus aliis obtulit Iulius Bufalinus, & ante aliam deliberationem hæres Antonij fideiussoris accedente etiam consensu propriis d. Lucidæ conuenit vt bona pacta darentur Iulio, qui promisit sortem principalem census soluere Lucidæ pro extinctione dicti census, & interim soluere fructus. Vnde hodie quæritur inter d. Bufalinum, & hæredes Lucidæ. An census sit extinctus. Et Domini negatiuè respondent, † quia ad effectum extinctionis requiritur actus retrosimilis, qui hic non intercuenit *l. 1. C. quan. lic. ab empt. disced. l. ab emptione C. de pact.* Caputaq. *decis. 103. p. 1. & fuit dictum in causa Romana anterioritatis 4. Februarij 1608. coram* b. m. Iusto, *& in eadem Romana Salu. Interd. 23. Iunij 1600. coram* b. m. Litta. 1

Neque obstat quod per relaxationem mandati census censeretur extinctus, *vt in eadem Romana census 29. Nouembris 1593. coram* b. m. Cardin. Pamphilio. † Quia ista decisio procedit quando nondum fuit relaxatum mandatum, sed etiam fuit inceptum exigi, *vt dixit* Rota *in d. causa Romana Saluiani Interdicti coram* b. m. Litta. Et † in tantum hæc verba sunt vt etiã si releuetur mandatum ad effectum deponendi donec venditor tædio affectus alium fideiussorem, vel donec docuerit bona non esse subhastata fideicommisso census non dicitur extinctus *vt fuit resolutum in causa Bononiensi census 21. Ianuarij 1600. coram* b. m. Cardinale Lancellotto, Iuniore. 2 3

Non obstat quod bona fuerunt assignata Bufalino cum consensu propriis Lucidæ, quia non ideò intercuenit actus retrosimilis, cum Bufalinus non se obligauerit simpliciter soluere sortem sed quidem sortem soluere, & interim donec sortem soluerit soluere fructus. Quare & si Antonius fideiussor, & Alexander principalis venditor census fuerint liberati respectu Lucidæ, non tamen ex eo quod census esset extinctus sed ex quo consentiente Lucida accepit in debitorem Bufalinum, cuius respectu census non fuit extinctus licet principales debitores fuerint liberati, cum ipse nunquam soluerit sortem.

Ex quibus fuit inter vtraque parte informantes resolutum sententias Rotales esse iustas, & confirmandas.

R. P. D. Vbaldo, Vrbenetana Census Lunæ 10. Maij 1628.

SVMMARIA.

1 *Census tenetur soluere is qui licet à principio non intercuenit contractui postea in se suscepit onus illum soluendi*
2 *... etiam quod aliqua nullitas respectu emptionis considerari posset minimè si sit fauore speciali dicti emptoris n. 5.*
3 *Fideiussor non dicitur qui principaliter se obligauit, & vnius obligatio stat de per se. n. 4.*
6 *... & ratione damnorum, & interesse tenetur tàm ad sortem quàm ad fructus.*
7 *Census potest imponi etiam super re aliena ad effectum obligandi illius impositorem.*
8 *Non numeratæ pecuniæ exceptio non officit ad census inualidandum vbi quis se obligauit etiam in casu nullitatis, & inualiditatis census.*

DECISIO CCCCCXIX.

DVbitaui hodie an occasione census de quo agitur esset releuandum mandatum contra Excellentissimum Do. Ducem Sforziam, & Domini affirmatiuè responderunt. Quia licet in impositione census Dux non intercuenerit, sed Communitas, attamen cùm die sequenti post impositionem ipse recognouerit bonam fidem, & declarauerit censum fuisse qui cõtemplatione impositum, & onus illius in se suscepent & se obligauerit in forma Canonæ cum causula quorum interest † non est dubium quod contra ipsum potest executiuè procedi, & sic releuari mandatum perinde ac si ab initio contraxisset. Rota *in Romana pretij vineæ 1. Iulij 1611. coram* Lugdunen. *dec. 81. n. 1. & seqq. apud* Modern. *de obligat. cameral. & decis. 132. n. 23. p. 1. diuers.*

Non obstat quod census fuit nulliter impositus per Communitatem Proceni, quæ non poterat nec se nec bona sua obligare stante Bulla Sixti V. † Quia præsuppositа etiam hac nullitate respectu Communitatis adhuc tamen remanet obligatus D. Dux, quia cum, vt dixi, recognouerit bonam fidem, & principaliter se obligauerit non dicitur fideiussor, † qui sequitur, nam principalis obligationis, & sine ea stare non potest Surd. *decis. 201. n. 9. & seqq.* sed consideratur vti principalis, & eius obligatio stat de per se non accessoriè. Gabr. *de fideiuss. conclus. 2. num. 1.* Mantic. *de tacit. lib. 26. tit. 1. n. 10. & seq.* Modern. *discept. forens. cap. 122. n. 21. & 701. num. 3.* Seraph. *decis. 1324. n. 4.* Mohed. *dec. 2. de fideiuss.* sanct. mem. Greg. XV. *dec. 325. n. 7. vbi latè addent. num. 13. & decis. 560. num. 1. 2. & 3. & dec. 564. num. 2.* Rota *diuers. decis. 299. num. 4. p. 1.*

Marescott.

1 Marescc. *var. resolut. lib. 2. c. 65. n. 7.* † Idque præsertim cum nullitas respectu Communitatis resultet ex quodam iure speciali fauore eiusdem Communitatis, qui fauor non militat in Duce recipiente pecunias, & recognoscente bonam fidem. Seraph. *d. dec. 1324.* Greg. *dict. decis. 325. num. 6.* Rota *diuers. decis. 133. num. 1. & seq. part. 2.*

Et cessat difficultas quia vigore supradictæ obligationis D. Dux † saltem ratione damnorum, & interesse tenetur tàm ad sortem quàm ad fructus, vt in puncto census nulliter creati, pro quo se alius principaliter, & in solidum obligauit fuit resolutum *in d. decis. 560. n. 1. & 2. & in d. decis. 564. per tot.* Greg. XV. *& in Romana census Sancti Celsi 28. Iunij 1602. coram* bon. m. Iusto, *quæ est decis. 229. apud* Cencium, *& in nostris terminis fuit resolutum in vna Romana pecuniaria 6. Maij 1598. coram* Litta, *apud eundem* Perusinum *de Censib. dec. 284.*

Ex qua decisione tollitur etiam aliud obiectum quod census fuerit impositus super bonis ad Communitatem spectantibus, nam etiam in casu *d. decis.* idem fuerat factum, & tamen Rota respectu Baronis qui recognouerat bonam fidem agnouit censum pro
7 valido, & non mirum, † quia census ad effectum obligandi impositorem census etiam super re aliena imponi non potest. *l. rem alienam C. de contr. empt.* Felician. *de censib. c. 10. num. 19. lib. 1. & fuit resolutum in Assisien. census 9. Iulij 1604. coram* Reuerend. D. meo Pamphilio, *quæ est decis. 17. n. 2. & 3. apud eundem* Perusin. *de censib.*

Non obstant quæ dicuntur de non numeratione
8 pretij. † Quia vltra quod ex instrumento videtur constare de contrario tollitur obiectum, quia D. Dux se obligauit etiam in casu nullitatis, & inualiditatis census, videtur ex quocunque capite fuerit nullus census factus fuerit locus obligationi damnorum, & interesse, vt in his terminis ad exceptionem non numeratæ pecuniæ respondit Rot. *apud* Greg. XV. *d. dec. 564. n. 4. vbi aliæ decisiones allegantur.*

DECISIO CCCCCXX.

Hæc decisio deficit, quia post impressum tractatum vna cum antecedentibus decisionibus, fuit reperta duplicata, ideò voluimus contentum esse lectorem illius numero, ne cogeremur cæterarum citatione subuertere.

Reuerendiss. D. Coccino Decano, Romanæ præstationis cedulæ 1. Decembris 1628.

SVMMARIA.

1 *Protestatio tollit mentem à facto, & ius parti præseruat.*

2 *... quando dicatur facto contraria, & tollere mentem à facto.*

3 *Terminus acceptatus quando computatur ad inducendam moram.*

4 *Promissio in futurum quando intelligatur de prima vice.*

5 *Mora purgari potest si ius partis non affectum sit deterius.*

6 *... nisi expressè, & specialiter conuentum sit, vt mora quantumuis minima purgari non possit.*

7 *Pœna non debetur nisi quatenus interest.*

8 *... non dicitur vbi pactum fuit, vt licet censuario in casum moræ propria auctoritate capere fructus fundum.*

DECISIO CCCCCXXI.

CAtherinæ legatariæ b. m. Ginebriæ saluiatæ fuerant pro dicto legato cessa scuta mille ex censu maiotis summæ, quem Tholomæus Guarinus eidem Ginebriæ vendiderat cum expressa obligatione quod si d. Tholomæus, & illius hæredes in soluendis dictis annuis censibus essent morosi per duos menses post finem semestris tenerentur, &c. ita vt mora quantùuis etiam minima purgari minimè possit &c. dare, & præstare vnam cautionem bancariam in Vrbe fide, & facultatibus idoneam ad contentamentum d. D. Ginebriæ, & suorum, &c. pro solutione d. annui cēsus pro triennio tunc proximo. Vnde cum Cecilia tanquam cessionaria Catherinæ coram A. C. ad dictam cautionem contra Capitaneum Curtium Seraccium vti fideiussorem principaliter, & in solidum in puncto censu obligatum, ac successiuè contra illius hæredes egerit, atque obtinuerit causa mihi commissa cum clausula si quid exequendum. Dubitaui an mandatum A. C. esset exequendum, cuius dubij resolutio pendet ex duobus. Primò an constet de mora secundo quatenus sic an possit purgari.

Et quantum attinet ad primum cum semestre esset maturatum die 2. Augusti, 1624. & solutio non fuerit facta nisi die 18. Octobris eiusdem anni, vtique cum lapsum esset necdum semestre, sed etiam bimestre negari non potest quin mora fuerit incursa. Quamuis enim pecuniæ fuerint postea solutæ attamen non fuerunt receptæ simpliciter, sed cum protestatione ac sine præiudicio cedulæ bancariæ, iuxta decretū R. P. D. Bichij tunc A. C. lutis, quæ protestatio † tollit mentem à facto, ita vt per illam sit præseruatum ius parti, *l. non solum §. morte, vbi D D. ff. de non. oper. nunc.* 1

Neque obstat quod ista protestatio tanquam contraria facto non suffragetur, *l. si extraneus in princ. ff. de acq. hæred.* sicuti, si Dominus recipiat canonem ab emphyteuta cum protestatione qui non censeatur remissa caducitas nihilominus censeatur remissa. Mantic. *dec. 200. per tot.* Quia responsum fuit terminos esse diuersos in casu enim nostro protestatio † tollit 2
mente à facto non autem est facto contraria, quia se compatiuntur ad inuicem quod fructus decursi debeantur, & quod pro fructibus decurrendis fideiussor propter moram teneatur præstare cedulam bancariam vnde præstatio non tanquam contrariam facto, sed tollens mentem à facto ac declarans animum recipientis fructus suffragatur. Rube. *in repetit. d. d. non solum §. morte, n. 349. ff. de non. oper. nunc.* Rip. *in c. cum M. Ferrarien. n. 70. & 83. de const.* Burr. *cons. 214. n. 16. lib. 2.* in casu verò emphyteusis protestatio est facto contraria, quia non reperitur aliquid quod possit præseruari ex quo exactio pensionis, & caducitas sunt contraria ita vt simul stare minimè possint. Vnde cum caducitas per voluntatem Domini cessauerit nullum ius isti protestanti potest reseruari *vt benè* Guid. Pap. *decis. 171. & 172. & ibi adden.* est enim inconueniens quod quis eodem tempore habetur pro emphyteuta & propterea emphyteuta, & ideò quicquid protestatio dicat factum præualet verbo, *vt dicit* Bald. *cons. 8. n. 12. lib. 1.*

Non obstat quod cum semestre fuerit maturatum die 2. Augusti, & fuerit actum ad fructus die 7. Septembris sequentis propter cum speciale mandato Curtij die 5. eiusdem mensis Sept. & sic ante lapsum duorum mensium suscepit terminum, & die 8. Octobris pariter sequenti accessit ad domum Ceciliæ pro soluendis fructibus semestris, vnde nulla fuit impora cursa mora, cum per ipsum debitorem non steterit quominus solueretur & oblatio satis erat facta in tempore cum mensis † acceptationis termini non 3
esset

esset computandus ad effectum moræ *ad l. fideicom. ff. de vsur. & fuit dictum* coram me, *in eadem Romana fideiussionis 3. Iulij 1617. & 26. Mart. 1618.* Quia fuit responsum susceptionem termini nullatenus suffragari, ex quo in tempore suscepti termini non fuit facta solutio.

Nec potest suffragari asserta oblatio facta Cæciliæ, quia de eo deponit vnicus tamen testis cuius etiam depositio parum releuat ad effectum excusandi ab incursu moræ dum dicit Cæciliam respondisse quod pecuniæ darentur famulo in præsentia testium, & quod eius vir erat absens à Curia quodque erat reuersurus infra octo dies. Vnde supposito etiam contra veri præiudicium, quod ista essent vera, non est locus excusationi cur enim non fuerunt tunc solutæ pecuniæ, reportata quietantia saltem manu aliena si mulier scribere nesciebat, vel si vir erat reuersurus intra octo dies, quare pecuniæ statim post redditum viri non fuerunt solutæ, aut saltem factum legitimum depositum in actis.

Nec etiam obstat quod Cæciliæ fuerit sub die 3. Iunij 1619. facta prima cessio pro scutis 500. secunda verò sub die 23. Nouembris 1621. pro aliis scutis 500. Ac ideò licet sub die 21. Octobr. 1620. post incursam moram pro primis scutis 500. ad dictam cautionem egerit, fuerunt nihilominus post modum factæ, & receptæ solutiones absque aliqua protestatione vnde videtur recessum à dicto pacto, & sit cessat
4 promissio † in futurum cum intelligatur de prima vice, *ad l. boues §. hoc sermone, ff. de verb. sign. & late* Tiraq. *in princ. dilte legis.* Quia responsum fuit quod cùm promissio referatur ad actum, qui pluries ab eadem persona potest reiterari non intrat dispositio prædicti *§. hoc sermone vt per* Tiraq. *ibidem lim. 13. 20. & 22.*

Quantum attinet ad secundum. An mora potuerit purgari visum fuit Dominis in casu de quo agitur negatiuè respondendum, quia licet de æquitate
5 canonica possit mora † purgari quam ius partis non est effectum deterius, *c. potuit. de locat. c. in tua de pæn. & late fuit deductum coram me in dicta* Rom. *fideiussionis 3. Iulij 1617. & 16. Mart. 1618.* Attamen secus est
6 in casu isto cum fuerit expressus, † & specialiter conuentum quod mora quantumuis minima purgari non possit Bald. *in l. sancimus, 26. n. 4. per illum text. C. de fideiuss.* Alex. *in l. insulam n. 23.* Rip. *n. 117.* Crott. *n. 82. vers. quinto difficultas est* Iacob. Nig. *n. 278. ff. de verb. obligat.* Mainer. *in l. nulla intelligitur mora n. 47. ff. de reg. iur. Caruait. super ritu 173. n. 4.* Affl. *dec. 174. n. 4.* Corbol. *de caus. priuat. ob non solut. canon. lim. 41. n. 12.* Caputaq. *decis. 247. n. 2. p. 1.* Put. *decis. 456. n. 4. lib. 2. in correct.* vbi quod nemo dubitat de hac conclusione, & ex modernioribus istam sententiam tenent, & alios referunt. Mancin. *de iuram. p. 4. effect. 13. n. 45.* Addent. *ad* Seraph. *de priuil. iuram. Priuileg. 88. n. 23. lib. 5. & fuit resolutum in Romana pecuniaria 8. Mart. 1624. coram* b.m. Vbaldo, seniore.

Neque est verum quod istud pactum præstationis cedulæ bancariæ in casu moræ contineat pœnam,
7 † quæ non debetur nisi quatenus interest Seraph. *decis. 899. n. 4. & fuit dictum in causa Rom. lignorum 4. Ianuar. 1603. coram* b.m. Cardinale Lancellotto, Iuniore. Quia fuit responsum pactum istud non continere amissionem rei, vel pretij, vel solutionem vltra debitum, sed concernere solum maiorem cautelam. Vnde non est pœnale, *vt in puncto resolutum fuit, in d. causa Romana pecuniaria coram* b.m. Vbaldo. Et sicuti census ab initio potuisset imponi cum dicta cautione cedulæ ita potuit apponi pactum quod daretur in causa moræ, vt in simili quando obligantur certa bona cum facultate illa distrahendi in casu moræ in solutione fructuum census quod pactum non sit præ-

nale Martin. *de iur. cens. c. 6. n. 269. & seq.* Cencius *de censib. part. 2. cap. 1. quæst. 3. art. 5. & in nouiss. Taurin. q. 57. n. 37.* Et debitore existente moroso quod liceat censuario † capere propria auctoritate fructus fundi & tamen hoc non sit pœna cùm tendat ad facilitorem exactionem census, Boccac. *de censib. p. 2. n. 72.* Martin. *dict. cap. 6. num. 357.* Cenci. *post alios vbi supra n. 33. vers. 4.*

Ex quibus conclusum decretum R.P.D. Bichij esse exequendum, cum dicta cautio bancaria præstari debeat ex prædictis, &c.

R.P.D. Pirouano, Romana Vsusfructus Veneris 1. Martij 1630.

SVMMARIA.

1 *Onus rei legatæ an ad hæredem, vel ad legatarium pertineat, ex coniecturis testatoris voluntatem indicantibus dignoscitur.*
2 *Coniecturæ autem quæ sint. & n. 3.*

DECISIO CCCCCXXII.

DIctum fuit sub die 30. Aprilis 1627. sententiam Rotalem esse confirmandam, & cum iterum de eadem confirmatione quæreretur sub die 13. Maij 1628. idem fuit responsum hodie ead. disputatione suscepta Domini in iam resolutis permanserunt.

Quamuis enim sit quæsitis, & quidem atdua, & controuersa inter scribentes an onus rei legatæ annexum pertineat ad legatarium vel potius ad hæredem ita vt illum liberare teneatur, & quæ adhuc in summ. legati coram me fæpius proposita ob eãdem perplexitatem, & variam Dominorum sententiam remanet indecisa, attamen etiam verum est quod ex coniecturis, & præsumptionibus voluntaris testatoris indicantibus vtrique opinioni respectu adhærere licet, Menoch. *cons. 997. n. 10. & 18. & cons. per totum* Castilla *de vsufr. c. 58. n. 10.* Gratian. *discept. 955. n. 25.* admittunt omnes respectiuè tam affirmatiuæ, quæ negatiuæ opinionis sectatores quod ex coniecturis à regula cedi possit.

In præsenti autem duæ potissimum coniecturæ visè sunt concurrere ex quibus conuincitur onus census de quo agitur spectare ad hæredem.

Prima namque ex eo † quod Gerardus testator instituendo Ioannem Baptistam eius filiam, & ei quandocunque decedenti sine filiis, substituendo Patres Ministros Informorum tradi legati reliquis Barbaræ vsumfructum domus de qua agitur quæ cum ab eodem testatore facta fuisset venalis idem testator ordinauit vt pretium, & illius venditione redigendum inuestiretur in Censibus, vel montibus non vacabilibus sub nomine hæredis, reseruata eidem Barbaræ omnium fructuum dispositione loco vsusfructus vt posset cum illis, & sua dote viuere vnde primo colligebatur inutilitas legati si solutio census spectaret ad legatarium & quo suis testatoris mentem non probatur quod cum fructibus suæ dotis quæ non poterant excedere scuta 15. annua respectu sortis dotis scutorum 300. posset commodè videre nam census erat scutorum 52. pensiones verò domus scuta 65. vel ad summam scuta 86. & sub emptuali perceptione tàm respectu domus locandæ, quàm pensiones integras exigendi propter necessarias reparationes, & viarum onera ita vt semper deficiat quantitas necessaria pro eius vitæ sustentatione sui testatoris

mentem

mentem, & intrat legati inutilitas sufficiens pro adiudicando onere census hæredi scripto *l. qui concubinam §. qui hortum ff. de leg. 3. Surd. cons. 493. num. 6. Menoch. præsumpt. 106. n. 14. lib. 4. & cons. 997. n. 12.*

Secunda non minus vigens coniectura † visa fuit quia cum testator destinasset eandem domum legatam vendere ornauit integrum pretium vel in Censibus, vel in locis Montium non vacabilib. quorum vsusfructus spectaret ad eandem vsufructuariam, vnde facile argumentatur ab integro vsufructu ad integram domus pensionem ea semper mente testatoris contemplata vt Barbara cum sua dote viuere posset per quam rationem dictum debet ampliari, & non restringi. Alciat. *cons. 168. n. 9.* Tiraq. *in tract. cessan. causa p. 1. n. 149. & seq.* Surd. *cons. 67. n. 21.* atque incompatibile est quod integer vsusfructus vel integræ pensiones deberentur Barbaræ, & quod illa sustineret onus solutionis census, & ita, &c.

R. P. D. Buratto, firmana Census Lunæ 10. *Maij* 1621.

SVMMARIA.

1 *Retrouenditio est actus necessarius in quo non requiruntur aliqua solemnitates amplia vt n. 4.*
2 *...tractatus, & requisitio ad retrouendendum præsumitur præcessisse ex natura rei, verisimilitudine, & communiter accidentibus.*
3 *Paria sunt aliquid fieri coactè, vel metu coactionis.*
5 *Retrouenditio si fiat pluribus vicibus, prima conualidatur per secundam factam cum solemnitatibus, licet in illa prima non interuenerint.*
6 *Tutor si actis se gerat sit talis non tenetur edocere de inuentario, & administratione sibi decreta quo ad validitatem actorum.*

DECISIO CCCCCXXIII.

REsolutum fuit decretum A. C. reuocatorium mandati relaxati pro fructibus census, de quo agitur esse confirmandum, quia cum esset extinctus vt in summario hæredum Sigismundi, & Faustinæ n. 2. & 3. non poterat relaxari.

Non obstat prætensa nullitas extinctionis ex eo quod facta fuerit à Tutrice non præcedente disdicta iuxta formam Constitutionis fel. rec. Pij V. & sic videatur alienatio voluntaria rei immobilis pupilli, & non valere absque solemnitatibus tam iuris communis, quàm constitutionis Marchiæ, vt in Anconitana census quæ est 492. & 535. *vbique n. 11. p. 1. rer.*

Quia fuit responsum † retrouenditionem esse actum necessarium, & propterea in ea non requiri aliquas solemnitates, *l. 1. vbi* Doct. *cod. quand. decret. opus non est* Alex. *cons. 215. n. 7. lib. 6.* Tiraquel. *de leg. connub. glos. n. 187. cum seqq.* Lambert. *ad stat. Mediol. gl. 1. n. 2.* Modern. *ad stat. Prb. lib. 1. c. 151. num. 215. & in his terminis* Roder. *de ann. redit. l. 2. quæst. 15. num. 80. & seqq.* Auendan. *de cens. c. 106. in princ.* Modern. Peruf. *cod. tract. part. 3. c. 1. q. 3. artic. 7. & iuxta nouiss. impress.* Tauriuens. *quæst. 109. n. 10. & tenuit* Rota *in Romana pecuniaria 3. Martij 1604. & in Romana census 7. Febr. 1607. quæ sunt decis. 186. num. 5. & dec. 294. n. 1. post decret. & latè..... dec. Aragon. p. n. 9. vers. sed vt non obstent. & num. eq.* vbi quod ita iudicauit Senatus, quibus auctoritatibus magis stante videbatur quàm *Pelinum de Salis* contrarium reperiri, qui mouetur falsa ratione, quod necessitas proueniat ab initio voluntario, cum tamen proueniat ex necessitate dictæ constitutionis Pij V. vt ponderant Moderni Peruf. *vbi supra.*

Nec videbatur releuare, quod non præcesserit disdicta, de qua in dicta constitutione, & quod propterea retrouenditio fuerit voluntaria.

Nam respondebatur quod cum ex natura rei † verisimilitudine, & communiter accidentibus tutrix fuerit requisita ad retrouendendum, & præcesserit tractatus, & conclusio retrouenditionis d. retrouenditio non fuit merè voluntaria, sed necessaria cum solummodo facta fuerit ante lapsum bimestris, cui poterat renunciari, *vt per* Setaph. *dec. 143. n. 1. 2. & seq.* & sic in omnem casum renunciatio lapsus bimestris fuit voluntaria, non autem ipsa retrouenditio. 2

Secundò quod cum tutrix sciret se compelli posse retrouendere antequam præuia disdicta compelleretur potuit dici necessario retrouendisse cum paria sint † aliquid fieri coactè, vel metu coactionis, Bart. *in l. nouissimè num. 2. ff. qui fals. tut.* Bologn. *post alios in l. si quis maior num. 46. &* Bertaz. *in repet. n. 302. C. de transact.* Vnde qui soluit sciens vigore Statuti posse compelli dicitur coactè soluere Bart. *in l. creditor n. 3. de solut.* Curt. iun. *in dict. leg. si quis maior n. 8. & fuit latè dictum in Romana suppleminti legitimæ 20. Junij 1619. & 15. Junij 1620. coram me.* Ex quibus non videbatur tutum fundum factum in dictis decisionibus in Anconitana census, quæ nec etiam sunt super eo principaliter fundata. 3

Nec facit quod dictus census fuerit in duabus vicibus retrouenditus, & tamen emptor cogi non possit pro parte illum retrouendere, quia contraria opinio magis placuit DD. præsertim quia retrouenditio † facta fuit qualitate vice pro medietate, & sic paritate valdè considerabili, quam tenuerunt, Foller. *de contr. cens. in princ. vers. vt vides sub n. 37. post med.* Nauarr. *in comment. de vsur. n. 78. in fin. & num. 95.* Boccac. *de cens. part. 1. num. 12. & 13.* Sot. *de inst. & iur. lib. 6. & 5. art. 3. ad fin. vers. 4. conclusio* Felic. *de censib. c. 8. num. 16.* Roder. *de ann. redd. lib. pr. quæst. 18. num. 36. & 38.* Guttier. *pract. q. lib. 2. cap. 174. num. 3.* Lopez. *de contr. lib. 1. c. 59. vers. igitur* Modern. Peruf. *dict. tract. p. 3. c. 1. q. 3. art. 8. seu quæst. 110. in nouiss. Taurini, n. 16. & seq.* Auend. *cod. tract. c. 107. n. 8.* vbi clarè post alias quos refert hanc opinionem defendit, & respondet contrariis, & admisit Rota *in Romana census de Bassis, 16. Nouembr. 1618. cor.* R. D. Decano.

Tertiò cessare videbatur difficultas quia cum in prima retrouenditione facta pro medietate fuerit realiter per d. tutricem soluta pecunia, & secunda facta fuerit cum decreto Iudicis, interuentu proximiorum, & aliis solemnitatibus necessariis pro residuo, & integrale satisfactione, & redemptione dicti census cum generale quietantia totius pretij flor. 2400. *vt in d. summ. n. 5.* videtur in necessariam antecedens conualidata etiam prima retrouenditio *ad l. illud ff. de acq. hared. l. ad rem mobilem ff. de proc. & in similibus terminis, fuit dictum in Rom. Saluiani interdicti 23. Jun. 1600. coram* Litta, *& in Anconitana bonorum 6. Febr. 1604. coram* b. m. Iusto *in fine.* 5

Non obstat quod non constet d. tutricem inuentarium confeciſſe, nec quod illi fuerit decreta administratio, quia licet potuerit à tutela remoueri sufficit pro validitate actorum, quod se gesserit pro tutrice Soec. *cons. 153. num. 3. lib. 2. cum allegatis in Romana pecuniaria de Dotis 25. Junij 1618. & latius in Ariminensi fidecommissi 5. Maij proximi coram me.* 6

Et ita decisum vtraque parte informante.

R.P.D. Merlino, Romana retractus Lunæ 30. Martij 1626.

SVMMARIA.

1 *Ius retractus ius ex dispositione Bullæ Pij V. suffragatur etiam emptori, & singulari successori.*
2 *...& habet locum quando sit locatio perpetua.*
3 *Venditio vera dicitur, vbi pactum fuit, vt canon possit extingui ad rationem scutorum sex pro centenario.*
4 *Concessio emphyteusim quando præsumatur in fraudem facta.*
5 *Retractus ius competit etiam quod cessio facta fuerit cum pacto de redimendo.*
6 *Sententia quando sufficiat iustificari ex noviter deductis.*

DECISIO CCCCCXXIV.

COncessa de anno 1623. per D. Bernardinum Antonio Mariæ domo de qua agitur in perpetuam emphyteusim Io. Baptista mouit iudicium retractus, siue prælationis coram A.C. & sententiam fauorabilem reportauit, à qua per dictum Antonium Mariam interposita appellatione, & causa mihi commissa dubitaui An sententia A.G. sit confirmanda, vel infirmanda. Et Dñi responderunt esse confirmandam.

Ritè enim fuit pronunciatum dicto Io. Baptistæ competere huiusmodi ius retrahendi nimirum, quia vsque ab anno 1618. emit censum in summa scut. ducentorum à Cæsare habente causam à Laura cuius fauore de anno 1590. impositus fuerat super domo prædicta census in maiori summa per q. Pellegrinum de Bertonibus tunc illius domus possessorem, & huic emptioni addita fuit amplissima cessio omnium iurium Vnde I. Baptista habet intentationem fundatam quod in venditione dictæ domus censuatæ omnibus aliis præferri debeat iuxta dispositionem bullæ sanct. mem. Pij V. super forma creandi census, † quæ suffragatur etiam emptori, & singulari successori in quem census ipse transitcum suo priuilegio, & prærogatiua
1 *vt post.* Azor. *Instit. mor. l. lib. 10. c. 12. vers. quæ res an etiam tradunt* Modern. Petusin. *de censib. p. 2. c. 2. q. 1. art. 2. seu q. 64. in vltim. impress. per D D. Taurinos n. 14.* Rota *apud dictos* Modernos *decis. 307. & 308. & fuit dictum in Bononien. Retractus 16. Ianuar. 1623. coram* R.P.D. meo Buratto.

Nec visum fuit obstare quod dicitur Constitutionem Pij V. dumtaxat loqui in venditione dictam verò domum non fuisse venditam, sed solum concessam
2 vt supra in emphyteusim. Quoniam † vltra quod retractus regulariter locum habet & quando sit locatio perpetua, cum illa sapiat venditionem. Afflict. *de iur. Prohemi. §. 1. mot. 8. n. 26.* Benedell. *eod. tract. in princ. const. num. 283. in fin.* Rendell. *eod. etiam tract. verb. per locationem n. 5. fol. 68. cum aliis per* Modern. *discept. for. c. 460. n. 39. & 41.* Cessat in casu isto difficultas eo quia dicta emphyteusis ne dum facta fuit pro quibuscunque hæredibus, & successoribus in perpetuum sed vlterius insertum fuit pactum, quod emptor posset extinguere canonem ad rationem scutorum quatuor pro quolibet centenario, † quod pactum operatur vt prædicta concessio habenda sit pro vera venditione, Couar. *var. resolut. c. 11. n. 3. vers. ego vero lib. 3.* Franc. *dec. 392. n. 2. & seq.* Crot. *cons. 72. n. 41.* Ceph.
4 *cons. 329. n. 55. & seq.* † & concessio præsumitur modo quo superius concepta in fraudem venditionis Afflict. *decis. 72. per tot.*

Nec etiam resultat obiectum circa domus identitatem nempe quod census non fuerit impositus super domo de qua agitur. Quoniam imo probatio huiusmodi resultat manifesta ex conformi nominatione eorundem confinium designata in illis tribus instrumentis, nimirum impositione census eiusdem cessione, & alienatione postremo facta per Dominum Massam.

Nec demum obstat quod dictus census non fuerit cessus simpliciter, Ioan. Baptistæ, sed cum pacto de redimendo, omisso enim quod pactum prædictum expirauit vsque à die 1. Decembris 1625. cum tempus redimendi præfixum fuerit infra septennium, & cessio facta 1. Decembris 1618. Visum est Dominis quod etiam si adhuc redimendi facultas duraret, † nihilominus retrahendi ius competeret Io. Baptistæ, quia mediante dicta cessione acquisiuit verum dominium etiam ad effectum retractus, *vt per* Mutam *super Constit. Panorm. cap. 26. numer. 10.* Benedell. *de iur. prohemiss. in animaduert. ad princip. constit. num. 11.* Modern. *discept. Forens. c. 526. num. 54. & seq. & fuit dictum in Bononien. Retractus 6. Ianuarij 1623. coram* R.P.D. meo Buratto.

Quo verò ad sententiæ validitatem visa fuit satis probari ex actorum reuolutione, *iuxt. decis.* Caputaq. *200. part.*

Nec validè impugnari eo quia instrumentum census vigore cuius Io. Baptista instat se præferri non fuerit productum in prima instantia, sed in secunda. Vnde pro Antonio Maria infertur sententiam non iustificari ex actis. Quoniam quicquid sit de prædicta productione, † sufficit quod hodie sententia iustificetur ex noviter deductis, cùm non versemur in illis casibus specialiter, in quibus sententia ex iisdem actis est iustificanda. Put. *dec. 401. lib. 1.* Seraph. *dec. 701. n. 3. & dec. 734. n. 5.*

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R.P.D. Manzanedo, Romana, seu Nepesina Census Mercurij 9. Iunij 1622.

SVMMARIA.

1 *Notario attestanti de numeratione creditur.*
2 *Testi vnico non creditur.*
3 *Præsertim contra publicum instrumentum.*

DECISIO CCCCCXXV.

INformante tantū Equite Caccia dixerunt Domini sententiam A.C. esse infirmandam cum absoluerit Benedictum, & litis consortes à solutione fructuum census, de quo agitur, quos tamen potius debebat condemnare ad illos soluendos, cum in actis constaret de publico instrumento dicti census impositi cum omnibus solemnitatibus, & requisitis bullæ sanct. m. Pij V. in constitutione census, & præsertim actualis numerationis pecuniæ, quam coram se, & testibus fuisse factum testatur notarius rogatus de dicto instrumento cui † in hoc creditur, Bart. *in l. si ex cautione num. 9. & 10. C. de non n. pecun.* Mantic. *dec. 302. n. 1.* Rota *dec. 106. n. 2. p. recent.*

Nec obstat quod dictas pecunias solum fuisse ostensas, & interuenisse vt vulgo dicitur *per far la mostra.* Quia id non probatur, cùm vnicus solum testis de hoc deponat, cui † non est adhibenda fides *l. vbi numerus ff. de testib. c. veniens, & c. in omni negotio eod. tit. & in nostris terminis fuit dictum in vna Romana census 7. Maij 1600. coram* Illustrissimo Mellino, præsertim

contra

contra publicum † instrumentum quo casu requiritur plena, & multum concludens probatio, *vt fuit dictum in Forolivien si census, 13. Novembris 1589. coram* bon. mem. Orano, *& in Romana census 10. Ianuarij 1605. coram* bon. mem. Card. Lancellotto.

Eadem coram eodem Lunæ 29. Maij 1623.

DECISIO CCCCCXXVI.

DOmini stetérunt in decisis 9. Iunij 1627. Domino Equite Caccia tantum informante, parte aduersa sæpius citata, & non comparente, & mori fuerunt ex rationibus iuribus, & fundamentis in dicta decisione adductis, contra quæ cum in contrarium nihil reluans de nouo fuerit dictum Domini cum illis transuerunt.

R. P. D. Remboldo, Romana seu Nepesina census Veneris 6. Martij 1626.

SVMMARIA.

1 *Numeratio pecuniæ pro validâ census constitutione quando interuenerit plures casus distinguuntur, & n. 2. & seqq.*
5 *Testis vnicus non probat.*
6 *Licitum pactum in dubio præsumendum est potius præcessisse quam illicitum.*
7 *Solutio valet etiam facta vt soluens recipiat solutum, vbi solutio attulit aliquod.*
8 *Commodum recipienti.*

DECISIO CCCCCXXVII.

FVit dictum sententiam Rotalem esse confirmandam quia illa benè iustificatur ex decisionibus factis coram Reuerendissimo D. Patriarchâ Hierosolymitano, in quibus firmatur constare de valida impositione census, & prætensæ simulationis exceptionem non ritè probatam.

Nec rationibus in dictis decisionibus deductis obstant denuò allegata pro Cerbonio, & litis consortibus. Quia in hac materia impositionis census videntur plures casus distingui. Aut enim in impositione
1 census non interuenit pecunia, † & tunc in positio præsumitur simulata in fraudem vsurarum.

Aut interuenit pecunia, sed & non fuit numerata,
2 † & venditori tradita, atque ita solum defernit pro ostensione, seu, vt dicitur, *per far la mostra*, & tunc pariter præsumitur simulatio, *vt fuit dictum in Assisinensi pecuniaria 7. Maij 1610. & 28. Maij 1611. coram* Reuerendissimo D. meo Patriarcha *relata per* Modern. *de Censibus 129. & 150.*

Aut pecunia fuerit numerata, & realiter tradita impositori, seu venditori census, sed statim, & incontinenti
3 post conclusum contractum † restituere eadem pecunia emptori, à quo fuit numerata, sine causa, & titulo ita vt nullam pœnitus vtilitatem attulerit recipienti, & tunc etiam venditio, seu impositio dicti census præsumitur simulata.

Aut dicta pecunia venditori in impositione census effectualiter, & liberè tradita non ab illo fuit restituta emptori cum causa † ita vt aliquam vtilitatem at-
4 tulerit venditori, & tunc census sustinetur etiam si diu non steterint pecuniæ penes venditorem: sufficit enim quod dominiũ pecuniarũ fuit verè, & realiter translatum in venditorem, quod potuit fieri etiam per solutionem momentaneam *vt in puncto fuit firmatum in Bononien si census, 28. Aprilis 1600. coram* bon. mem. Cardinale Pamphilio, *relata per eundem* Modern. *de Censibus, decis. 123. & coram* san. mem. Gregor. XV. *decis. 195. sub n. 9. vers. non obstat, & seq. coram* Reuerendissimo Domino meo Decano, *quæ est decis. 468. n. 5. par. 1. in recent.*

Vnde cum in casu de quo agitur pecunia fuerit numerata cum effectu impositoribus census per Ioannem emptorem, etiamsi postea eadem pecunia fuerit ab eisdem impositoribus dicto Ioanni restituta tamen sustinetur census, quia restitutio non fuit facta sine causa, *sed quia idem Ioannes consignauit dictis impositoribus loco dictarum pecuniarum instrumentum & apocas crediti quod ipse Ioannes habebat cum communitate, & hominibus particularibus Castri Nezzani*, & sic dici non potest quod impositores census nullam ex dictis pecuniis vtilitatem perceperint, & per consequens cessat præsumptio simulationis ex supra allegatis.

Non obstat quod pecuniæ non fuerint liberè traditę imponentibus, seu venditoribus dicti census, nec eo animo vt transiret dominium pecuniarum in dictos venditores, quia hoc non probatur, & testis, qui ad id probandum inducitur vltra quod est vnicus, † & 5
sic non probat, *cap. vnicus, & cap. in omni negotio, de testibus, leg. vbi nemerius, ff. eod. tit. Gabr. consil. 44. n. 3. & cons. 149. num. 12. lib. 2.* & patitur plures exceptiones de quibus in facto potiùs probat contrarium dicit enim, quod dictis impositoribus census fuit effectualiter numerata pecunia, & quod postea quam recesserunt à loco contractus illam penes se liberè retinuerunt per duas horas, & amplius vagantes per oppidum S. Edisti, & si voluissent potuissent vti ea, quodque ipse testis illos non retinuissent, si voluissent abire, & quod non habebat in mandatis vt eos retineret atque ita apparet pecunias fuisse liberè traditas, & animo transferendi dominium in dictos impositores.

Non obstant quæ dicuntur de pacto, seu tractatu præcedenti inter emptores, & venditores census, quod scilicet emptor illis effectiuè daret ad censum scuta 250. quæ postea emptori restitueret, qui in actu restitutionis illis consignaret instrumentum, & apocas crediti, quod emptor habebat cum communitate, & hominibus Castri Mazzani, quia neque huiusmodi contractus, vel pactum probatum per vnicum testem habentem plures exceptiones est supra, & pro magis clara responsione ad omnia in contrarium deducta aduertendum videtur quod si præcessit aliquod pactum inter dictos contrahentes, illud esse potuit duplici specie, vel primò quod emptor loco pretij consignare deberet dictas apocas, & hoc casu census non sustineretur, quia deficeret vera numeratio pretij, quæ requiritur ex constitutione Pij V. Et hoc casu procedunt omnia deducta in contrarium. Vel secundò quod fuerit vera, & realis constitutio census, & emptor tenetur cum effectu numerare pretium, illudque ritè tradere, & vt re vera illius dominium transiret in dictos venditores, atque hoc facto iidem venditores, tenentur cum eadem, vel alia pecunia emere in certamine creditum, quod ipse habebat cum dicta Communitate, & hominibus Castri Nazzani, & tale pactum fuisset licitum, quia esset pactum super duobus diuersis, & separatis contractibus ineundis per se licitis, neque in hoc casu posset subesse suspicio fraudis, vt dicitur *in supra allegata decisione 195. n. 6. coram* san. mem. Greg. XV. *& in Romana census 17. Maij 1610. coram* Illustrissimo D. Cardinale Mellino. Propterea cum tale fuerit pactum, sine tractatus, quem refert dictus

dus testis etiam si ei fides adhibenda esset, nihilominus census sustinetur, quinimo cum potuerit præcedere pactum licitum, & etiam pactum illicitum in dubio † potius præsumi debet fuisse initum pactum licitum, *ad tradit. per* Bald. *in l. rogasti, §. si sibi, in fin. ff. si cert. pet. & cons. 1 5.4. n. 2. & seq. lib. 2. & fuit dictum in Mediolanensi pecuniaria, seu cambiorum coram* bon. m. Cardinale Lancellotto. 6

Non obstat *text. in l. qui sic. ff. de solut. cum aliis per* Rimin sen. *cons. 407. n. 7. lib. 3.* Honded. *cons. 35. n. 14. lib. 2.*, vbi quod soluens vt solutum recipiat non videtur solvere: Quia hoc procedit quando solutio † nullum commodum attulit recipienti, secus si attulit solutio aliquam vtilitatem recipienti, quia tunc licet solutum restituatur tamen solutio tenet, ex supra allegatis. 7

Erita vtraque parte, &c.

R. P. D. Merlino Romana census Lunæ 13. Maij 1630.

SVMMARIA.

1 *Mandatum ad exigendum non sufficit ad extinguendum censum.*
Limit. *nisi generalitas clausularum aliter suaderet* num. 14.
2 *Ad vendendum requiritur speciale mandatum.*
Sufficit tamen mandatum cum libera, n. 16.
3 *Procurator ad exigendum non potest mutare obligationem, nec acceptum ferre.*
4 *Nec reducere censum ad minorem responsionem.*
5 *Sors census non dicitur debita, & sub* n. 7.
Limit. *quando venditor census illam sponte affert*, num. 21.
6 *Debitum est quod ab initio iuris remediis extorqueri potest.*
7 *Dominus census non est creditor sortis, & infra.*
Limit. *vt* num. 21.
8 *Extinctio census requirit actum retrouenditionis.*
9 *Contrarium quod non sit necessarius actus retrouenditionis.*
10 *Cassatio instrumenti est reductio ad pristinum statum.*
11 *Mandatum extenditur ad connexa, & dependentia.*
12 *Et sufficit sola verisimilis mens constituentis*, n. 13.
12 *Antecedenti concesso censetur consum, & consequens.*
13 *Mandatum speciale censetur datum si exprimantur aliqui casus requirentes speciale mandatum, & postea sequatur clausula generalis.*
17 *Mandati fines sunt diligenter custodiendi.*
18 *Procurator ad exigendum potest recipere solutionem à sponte soluente.*
19 *Procurator cui conceditur facultas exercendi difficiliora poterit multo magis exercere faciliora.*
20 *Census facta a discussa extinguuntur per compensationem veri crediti.*
22 *Procurator ad exigendum potest exigere credita in diem licet aliqui contrarium teneant.*
23 *Mandatum cum libera, non importat clausula Rati, &c. sed benè clausula generaliter, &c. promittens, &c.*
24 *Mandatum cum libera resultat data facultate faciendi id, quod poterat Dominus.*
25 *Debitor in diem est verus debitor.*
26 *Debitor soluens legitimo procuratori statim liberatur.*
27 *Etiam si postea procurator decesserit.*

DECISIO CCCCCXXVIII.

BOnæ mem. Cardinalis Comensis mediante Iulio Albero emerat census annuum scutorum ducentorum sexaginta à Domino Duce Iuliano Cæsarino pretio scutorum quatuor millium, & post annos septem idem Dux Cæsarinus soluit dicta scuta 4000. Luragho procuratori Cardinalis, qui Luragus fecit quietantiam, & extinctionem census. Verum cum hæredes Cardinalis obiicerent Luragum nequaquam sufficiens mandatum habuisse pro extinguendo dicto censu, nec inde hæredes Ducis fuisse liberatos. Proposui dubium. An constaret de valida extinctione census, & ter disputato articulo DD. non erant concordes.

Aliqui enim putabant Luragum non potuisse extinguere censum, quia solum habebat mandatum ad exigendum, † quod non sufficit ad extinctionem census, cum illa requirat retrouenditionem, & in generali mandato non venit facultas vendendi distrahendi, † sed specialis requiritur mentio *l. procurat. ff. de procurat. C. eod. & ita in terminis census resolvit* Rota *coram* Card. Seraph. *dec. 831. n. 1. & seq. & secuta est in Romana census 7. Februarij 1607. coram* bon. mem. Attrebatensi *quæ est dec. 186. post* Modern. Peruf. *de censib. & in decis. 373. n. 6. in fin. p. 1. recent.* Procurator † enim ad exigendum est solum procurator ad illud factum exactionis, & receptionis, non autem ad aliud nec mutare potest obligationem, nec acceptum ferre l. debitorem meum *l. cui rectè ff. de novat. l. quod stipulatus ff. de solut.* Surd. *dec. 229. n. 27.*

Sique falsis † procurator ad exigendum etiam cum ampliſſimis clausulis non potest diminuere reditum census, vt puta si soluantur fructus ad rationem decem pro centenario, nequaquam reducere potest ad rationem octo, Rota *coram* sanct. mem. Greg. XV. *decis. 311. num. 1. & seq.* multò minus poterit cum illo mandato censum alienare, & retrouendere, *vt pondarant* Modern. Peruf. *de censib. p. 3. c. 1. qu. 3. art. 7. seu q. 109. in nouiss. Taurin. n. 47. 52. & 54.*

Quod eò magis admittendum videbatur in præsenti mandato, quia Luragus constitutus fuerat ad exigendum pecunias dumtaxat debitas, & debendas † inter quas non videbatur posse comprehendi sortem cēsus, cū nulla præcedente disdicta ex parte D. Ducis Cæsarini non posset Cardinalis compellere ipsum ad restitutionem sortis, & † debitum illud reputetur quod ab initio iuris remediis extorqueri potest *l. debitor ff. de verb. sign.* Alex. *cons. 106. n. 7. lib. 5.* D. Facchin. *controu. iur. lib. 11. cap. 74. vers. 1.* Gutier. *pract. q. Ciuil. lib. 1. q. 148. n. 24. & 25.* vbi quod D. † census non potest dici creditor sortis nec qui constituit censum vere diceretur debitor.

Quique hanc tuebantur sententiam dicebant verba illa antecedentia, nec non omnes, & singulos fructus, reditus, & prouentus, quorumcunque officiorum, censuum, montium vacabilium, & non vacabilium, &c. restricta esse ad fructus, & inde resultare exclusionem respectu sortis *ad l. cum Prator. ff. de ind. l. maritus, & ibi gloss. in verb. præscripserit C. de procur.* Grat. *cons. 53. n. 54. lib. 1.*

Verba autem subsequentia, necnon omnes, & singulas alias pecuniarum, rerum, & bonorum summas, qualitates, & quantitates, &c. restricta esse ab immediata clausula, ibi. Eidem D. Constituenti per quascunque personas, quauis de causa, & occasione debitas, & in futurum debendas, &c. Cum autem sors census non possit peti à Domino Census, & hoc totum sit in arbitrio imponentis censum tàm ex natura ipsius, quam ex constitutionibus Apostolicis, & præsertim sanct. mem. Pij V. Couar. *var. resol. lib. 3. cap. 2. num. 3. vers. fecundo*

secundo,& cap.9.n.4. Gayl. *Practicar.q.lib.1.observat. 2.n.14.* Rota *decis.56.n.5.part.2.recent.* sequiturhanc sortem non fuisse debitam Cardinali,& consequenter nec facultatem extinguendi fuisse demandatam Lurago, cum illius mandatum haberet restrictionem ad pecunias debitas, vel debendas, & emens censum non dicitur creditor illius,sed dominus, vendens autem non est debitor sortis, sed fructuum. Gabr. *conf.* 141. *num.*8. *lib.*1. Surdus *decis.*204. *num.*9. Rota *in Tudertin.censuum* 3.*Decembris* 1621.*coram* bon.mem. Buratto.

Nec obstat credebatur Dominum census posse compellere censuarium ad sibi restituendam sortem census si hic disdixerit,& denunciauerit ipsi Domino vt in Bulla san.mem.Pij V. §. cum verò. Hanc autem denunciationem fuisse inductam fauore emptoris, vt infra illud bimestre possit prouidere de nouo inuestimento pecuniarum, *vt dixit* Rota *coram* Card.Seraphin.*decis.*1413.*num.*2.& Molin. *de iust.& iur.quæst.* 391. *cl.usual.*10. & ideò potuisse Lurago nomine Cardinalis remittere hanc denunciationem, & illa omissa pecunias recipere, & censum extinguere, *vt per* Card.Seraph. *d.decis.*1413.*num.*3. & Boccacc. *de censibus,par.*2.*n.*94.

Quoniam id rectè procederet in ipso Cardinale Domino recipiente pecunias,in quo non potest considerari defectus facultatis retrouendi,& is pecunias recipiendo à debitore census pro illius extinctione dicatur saltem implicitè retrouendidisse;secùs autem in illius procuratore, qui mandatum habet tantum ad exigendum; & vt supra dictum est præter solam receptionem pecuniarum pro fructibus census nihil aliud facere poterat;& tamen retrouenditio erat necessaria vt respondit Rota *apud* Card.Seraph.*d.de.* 831.*& aliàs sæpius.*

Et quamuis ex sola receptione pretij indè resultare consecutiuè videatur ipsa extinctio census; restitutio quippè pretij est actus retrosimilis constitutioni census, & id deducitur,*ex d.§. cum verò Bulla* san. mem.Pij V.*ibi cum verò traditione pretij redditus extinguendus erit,*& regulariter per solutionem eius quod debetur extinguitur,& tollitur omne dubium,& obligatio, *instit. quibus mod.toll.obligat.in princ.gl.fin.in l. cum plures,ff.de euict.*

Nihilominus † hoc concluderet vbi pro extinctione debiti censualis sufficeret sola solutio, nec aliud requireretur siquc Lurago quemadmodum exigere & recipere poterat pecunias, ita etiam retrouendere potuisset,quæ retrouenditio necessaria est pro census extinctione, nec solutio pretij de necessitate infert census extinctionem. Sed dum in Lurago Procuratore decrat facultas retrouendendi censum per illam solutionem pecuniarum Dux Cæsarinus extitit solummodo creditor Cardinalis pro totidem pecuniis.

Alij autem ex DD. putabant censum fuisse extinctum,quia hoc pendet ex voluntate creditoris,& dum ipse soluit prætium integrum, & sic interuenit actus retrosimilis, aderatque pactum in instrumento constitutionis census, vt quandocunque vellet venditor extinguere ipse posset iuxta etiam Bullam san. mem. Pij V.consequenter † census videtur extinctus ex ipsa traditione pretij absque alia expressa retrouenditione Boccacc. *de censibus,par.*2.*n.*94.& 130. Felician.*cod. tract.tom.*2.*l.*4.*c.*1.*n.*22.*vers.qualiter,* Valasq.*de Auend.in de censibus Hispan. c.*102.*n.*2.Rota *dec.*60.*n.*3.*vers. quia ad hunc effectum p.*1.*recent. & post Modern.Perus. de censibus,dec.* 272.*n.*3.& *dec.*273.*n.*1.

Nec obstare credebant Luragum non habuisse facultatem retrouendendi,quæ vt supra dictum fuit necessaria est ad hanc census extinctionem. Quoniam non solum constitutus fuit procurator ad exigendum omnes, & quascunque pecunias, & sic ad solum factum exactionis, & receptionis, sed etiam ad cessandum quodcunque instrumentum, & ad consuetudinem extinctioni,lacerationi, abolitioni respectiuè,& sic singula singulis congruè referendo poterat Lurago cessare, & extinguere contractum constitutionis census,† quæ extinctio, & cassatio virtualiter important reductionem ad pristinum statum,& inde ipsam retrouenditionem, quæ connexa est, & correspectiua ipsi cautioni,*vt benè per* Angel.*in l.ab emptore,num.*6. *vers.& sic ff.de pact.* qui dicit quod cancellato instrumento eo ipso intelligitur facta retrotraditio omnium quæ tradita fuerunt per ipsum instrumentum, atque hoc esse notandum alibique non reperiri, & mandatum † habens ad aliquod factum dicitur habere etiam ad illud quod est annexum,& dependens. Castr.*in leg. ad rem mobilem,ff.de procur.& ibidem* Alber.Rim.iun. *conf.*11.*n.*80.*& seq.* Card.Mantic.*de tacit. lib.*2. *tit.* .... *n.*3. Card.Seraph.*decis.*1146. *num.*2. Rota *decis.*670. *num.*1.*par.*1.*diuers.& in per.act.ratificationis,*11.*Maij* 1622.coram me,*confirmata sub die* 16.*Iunij* 1628.*coram* R.P.D. Verospio,† & concessis antecedentibus censentur etiam concessa subsequentia Butr. *conf.*44. *n.*2.Rota *coram* Reuerendissimo D. meo Decano,*dec.* 470.*num.*3.†& sufficit sola verisimilis mens mandantis Card.Mantic.*de tacit.lib.*16.*tit.*14.*num.*31.iunctis præsertim aliis subsequentibus verbis cedendi, & transferendi iura, & actiones, quæ vel similia verba Rota censuit importare facultatem etiam retrouendendi censum, *vt in illa Romana census coram Attrebatensi,quæ est decis.*186.*num.*1.*vers.maximè post Modernos Perusin.de censibus.*† Concurrúntque aliæ clausulæ generaliter,&c.promittens,&c.Et aliæ,quæ iuxta solitam notariorum extensionem important,vt procurator possit omnia, & singula facere, quæ constituens posset etiam,nam talia essent, quæ requirerent speciale mandatum, & ideo censetur demandata absoluta facultas absque aliqua restrictione,sed cum libera administratione Bart.*in l.procur.* Seraph.*de priuil. iuram.priuileg.*30.*n.*11.*vers.quoniam,* Affl.*decis.*304.*n.* 4.Card.Mantic.*decis.*11.*n.*2.† maximè cùm præcesserit expressio casuum, qui speciale mandatum requirebant Cou.*var.resolut.l.*1.*c.*6.*n.*3.*vers.*4.*&c.* Seraph.& Mantic. *in locis prælegatis,* † Data autem facultate cum libera potuit Lurago etiam exigere sortem, & retrouendere *ad decis.*Seraph.238.

Cæterum Domini,qui primam opinionem amplectebantur respondebant hasce clausulas intelligendas esse circa præmissa,& esse restringendas ad specificata,†cum fines mandati diligenter custodiendi sint, *l.diligenter,ff.mand.cap. qui ad agendum de procur. in*6. Bal.*in lege quod quis, num.*2.*vers.ego dico, Cod. de procurat.* Vnde circa hanc extinctionem census non erant concordes.

In hoc tamen Domini censuerunt scilicet solutionem illam factam Lurago suffragari D.Duci Cæsarino, ita vt hodie possit cogere hæredes Cardinalis ad retrouenditionem,& extinctionem census.

Quoniam Lurago habuit mandatum si non ad retrouendendum certè ad recipiendum datur † enim procurator ad exigendum potest etiam recipere, quia hæc receptio est executio actionis,*leg.inductam,C.de solut.* Bart.*in l.hoc iure in princ.ff.de solut.* Roderic.Suarez,*in l. post rem iudicatum in declaratione legis Regni, q.*3.*n.*11.*ff.de re indic.* Et Lurago in vim huius mandati ad exigendum potuit recipere à sponte soluente, *iuxta glos.in l.falsus in verb.exigendo,C.de furt. & reprobata opinione specul.tradit* Alex.*in l.non solum,n.*5. *ff.sol.matr.* Castr.*conf.*181.*n.*3.*part.*1. Tiraq.*de retract. lignag.§.*9.*glos.*3.*num.*10.*vers.adeo, vt* August.Barbos. *plenè*

plenè in d.l.non solum,n.26.vers.sed his non obstantibus & n.27.ff.sol.matr.vbi de veriori, & communiori testatur Suar.*vbi suprà,n.3.* Card.Mant.*de tacit.l.7.tit.14.*
19 *n.7.* Grat.*discept.forens.c.505.n.57.* † si non demandata fuit Lurago, quæ erat difficilior exactio iudicialis, & coactiua, multò magis exactio à sponte soluente censeri debet permissa, *vt bene perpendunt* Barbos. & Grat.*vbi supra.*

Dato autem quod D. Dux Cæsarinus rectè soluit procurator Cardinalis, & sic saltem euaserit creditor secutorum 4000. sequitur vt hodie ipsius D. Ducis hæredes facta intimatione,& disdicta possint propo-
20 nere † quandam compensationem vim solutionis habentem,& ita cogere ad extinctionem, & plenam retrouenditionem. Valasq.Auendañ. *de censibus,c.102. num.8.vers.igitur* Molin.*de contract. part.2. disp.394. n.7.* Rebell.*de obligat.iustit.lib.10.quæst.6.n.22.* Moder. Pistoin.*de censibus,part.3.cap.1.quæst.3. art.6. nunc q. 108.num.4.* Quia hæc compensatio operatur perinde ac si D.Dux Cæsarinus soluerit pecunias,*l.si debitor, ff.qui pot.in pig.hab.* Salic.*in leg.amplius,ff.rem rat.hab. leg.si peculium,§.vlt.ff.de statuliber.* quo casu quemadmodum hæredes Cardinalis non possent denegare retrouenditionem, ita nec propterea compensationem.Felician.*de censibus,tom.2.lib.4.capit.11.num.13.* vbi dicit extingui censum ipso iure per solam compensationem postquam emptori census hoc significatum fuit etiam non expectato lapsu duorum mensium de quibus in Bulla *inxta opinionem* Molin. *de iustit.& iur. disput.19. Clausul.10. in quo tamen contrarium tenet* Ioan. de Salas *de Censibus, dub.12. num.5. vers.sed existenti,* nempè quod venditor teneatur perseuerare per totum trimestre in censu, quia ille terminus duorum mensium est in fauorem emptoris vt interim aliam inueniat occasionem idoneam inuestimenti.

Non obstat quod mandatum loquatur de exigendis pecuniis debitis, & debendis, & sors census non sit debita,cùm non possit cogi venditor ad restitutionem.Quia obiectum vrgeret si Lurago pulsasset Ducem Cæsarinum renuentem restituere sortem ad restituendum, quia tunc Dux rectè potuisset excipere
21 se non esse debitorem,sed † dum sponte Dux voluit soluere fuit se debitorem,& quemadmodum facta intimatione,& disdicta per Ducem ipse fuisset debitor, & Luragus potuisset vigore mandati ad exigendum pecunias debitas recipere ita neglecta per Cardinalē, seu eius procuratorem disdicta potuit Dux præuenire terminum duorum illorum mensium, & soluere Lurago ante disdictam, & sic pecunia erat debita volente debitore,solumque in Lurago deficiebat facultas retrouendendi,non autem recipiendi.

Non obstat quod procurator ad exigendum credita non possit exigere debita sub conditione, vel in
22 diem,*vt per* Muroz.*de ratiocin.cap.23.n.51.& seqq.* † Quoniam ipse non figit pedem, & contrariam opinionem tuetur, Cæual.*commun.contra commun.q.790. n.43.* vbi Murozium reprehendit. Qui tamen Murozius admittit rectè etiam solui debitum ante diem procuratori ad exigendum, quando habet mandatum cum libera,*vt num.57.* Et in casu nostro videtur Lu-
23 ragum huiusmodi mandatum habuisse † non quidem ex clausula Rati, &c. quæ non importat talem facultatem,vt reprobata opinione Bart. *in l.procurator,n.3. ff.de procur.firmat* Ial.*in l.transactionis,n.8.C.de transact.addentes ad* Bart. *littera F, &* Ial. *dicit Bartolum pluries illo dicto fefelliss.* Dec. *cons.500. num.12.* Card. Mantic.*de tacit.lib.7.tit.16.n.21.* Sed ex aliis clausulis distinctis. *Generaliter,& c.promittens,& c. quæ extenditur à* Salust. Tiber.*informante instrum.lib.3.fol.304.secundum vltimam impressionem,col.2.vers.& generaliter, &c.* vt importent facultatem in procuratore faciendi quod facere poterat dominus, † quod dicitur mandatum cum libera. Gemin.*cons.129.n.6.& 7.vers.item est* Alex.*cons.43.in prin.l.2.& 143.n.10.lib.6.* Cæu. *cons.924.n.9.& suprà etiam fuit dictum.* 24

Et satisfacit huic motiuo ratio superius assignata, quoniam non est debitor in diem, vel sub conditione dum debitor agnoscit debitum,& sponte vult soluere & renunciare fauori suo,& preuenire diem præscriptā solutioni præsertim in hoc casu quia mandatum concessum fuit ad exigendum pecunias quamuis de causa,& occasione debitas,& in futurum debendas,& sic licet de tempore mandati non esset debita tamen erat debenda si, & postquam ipse Dux voluerit soluere, † 25 & debitor in diem quo ad veritatem, & substantiam est verè debitor, licet non quo ad coactam actionem. *l.in diem,ff.de cond.indeb.leg.qui in diem,ff.de solut.* vbi debitor in diem debitor est,& potest etiam inuito creditore in solutione præuenire diem, & soluens non reperit.

Non obstat Luraghi decoctio secura post huiusmodi solutionem,quoniam † cum receperit expressè istas 26 pecunias tanquam procurator Cardinalis illico acquisitum fuit dominium pecuniarum eidem Cardinali constituenti,*l.si procurator,ff.de acq.rer.domin.* Rota Ianuens. *decis.127. n.8.* & soluens liberatus remansit quamuis † ipse procurator postea decoxit Strace,*de de-* 27 *coct.par.3.n.56.* vbi quod soluens procuratori decocto liberatur dum soluens eius decoctionem ignorabat: importet enim sibi constituens, qui non idoneum procuratorem elegit,non autem debitori,qui bona fide soluit, *l.cum mandato,ff.de minor.* Signor.*cons.229. n.2.ad finem,vers.& ibi imputet* Stracc.*d.part.3.nu.54. vers.& magis.*

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R.P.D.Merlino,Romana Census Veneris 16. Maij 1631.

SVMMARIA.

1 *Cessio facta fideiussori ex internallo illi suffragatur,* & n.3.& 14.

2 *Fideiussor soluens videtur emere nomen debitoris,* & num.13.& 16.

4 *Fideiussor soluens nullo expresso nomine videtur proprio nomine soluere,*& n.12.

5 *Rei debendi tenentur principaliter fideiussores accessoriè.*

6 *Reo vno debendi soluente cæteri liberantur.*

7 *Obligatione extincta per solutionem nil supereſt cessibile Declar.vt* n.11.

8 *Accedere hoc verbum adhibitum in obligatione competit fideiussori,non principali debitori.*

9 *Clausula in solidum posita in fideiussione cuius sit effectus.*

10 *Fideiussor etiam in solidum obligatus,quo ad confideiussores,& debitorem non est reus debendi,sed fideiussor.*

11 Surdus, decisio 308. numero 15. *declaratur,* & num.12.

15 *Obligatio principalis debitoris non eradicatur solutione fideiussoris.*

17 *Lege Modestinus, ff. de solut.intellectus per totum* num.18.

19 *Fructus censui nulli licitè recipiuntur donec de nullitate non fuerit appositum.*

20 *Dori præsumptio cessat ex diuturna possessione,& insurgit præsumptio bonæ fidei.*

21 *Exce-*

21 *Exceptiones requirentes altiorem indaginem non sunt discutiendæ in iudicio summariissimo, & executiuo.*

DECISIO CCCCCXXIX.

COntra mandatum relaxatum ab A. C. ad fauorem Domini Iacomelli hæredis q. Fælicis Amerighi tria præcipuè opponebantur. Ex quibus etiam informantes pro D. Marchione del Drago prætendebant recedendum esse à decisis sub die 15. Nouembris 1627. coram me.

Primò quod cessio facta à Capitulo 5. Martij ad fauorem Fælicis, & Iacomelli emanauerit post solutionem factam, & sic extincta obligatione, & iure creditoris recipientis.

Secundò opponebatur quod pecuniæ, quas ad censum recepit Virginia tanquam tutrix filiorum cesserint in vtilitatem Fælicis fideiussoris.

Tertiò quod non constet de veritate causæ expressæ in instrumento census, scilicet extinctionis debitorum Tiberij de Citara mariti dictæ Virginiæ.

Verùm his non obstantibus D. sterterunt in decisis ex rationibus in decisione deductis.

Quibus non refragatur primum obiectum de cessione facta post solutionem, quoniam Fælix non erat
1 correus, sed fideiussor & † ideo potuit reportare cessionem etiam ex intervallo post solutionem, *vt est text. in l. cum 15. 36. ff. de fideiuss.* vbi deprehenditur Paulum I. C. improbare dictum *Modestini*, & quod fideiussor soluens creditori non censeatur pecuniam illam dare in solutum, & in extinctionem iuris creditoris, sed potius emere nomen debitoris. ibi. Non †
2 enim in solutum accipit creditor sed quodammodo nomen debitoris vendit, & ideo habet actiones quia tenetur ad hoc ipsam vt præstet actiones, *& docet* Bal. *in l. si res obligata, n. 3. ff. de l. i. vbi etiam* Ias. *n. 44.* Paset. *cons. 125. n. 15.* vbi quod talis solutio est potius pretium emptæ actionis, quam liberatio debitoris, *& cons. 126. n. 4.* Valent. Franch. *de fideiussor. cap. 5. n. 484. & seq. benè* Casanat. *cons. 11. num. 22. vers. secundo, ponderandum est, & num. 19.* & † in fideiussore, & qui est
3 accessoriè obligatus, quod illi cessio possit fieri etiam post solutionem *admittit* Bartol. *in lege Modestinus, n. 4. ff. de solut. &* Castr. *ibidem num. 6. & cons. 181. sub n. 1. vers. alia regula est lib....* Socc. iun. *cons. 27. num. 8. l. 2.* Menoch. *præsumpt. 143. num. 6. lib. 3.* Gabr. *plenè cons. 63. n. 6. & 10. l. 2.* Gutierrez, *allegat. 4. num. 10. in fine.* Hadrean. Negus. *respons. 301. n. 13.* Hartman. Pistor. *obseruat. 158. num. 3. & seqq.* vbi in fine obseruat quod hæc est magis communis opinio, & hodiernis moribus magis accommodata latissimè Hering, *de fideiuss. cap. 28. num. 43. qui testatur de veriori, aquiori, & communiori opinione, & contrariis respondet, atque admittit*
4 Surdus *decis. 308. num. 4.* † In dubio enim dum fideiussor soluit nullo expresso nomine censetur soluere nomine proprio, & ad sui vtilitatem, & sic vt suam tollat obligationem non autem alienum; & inde cessio sibi quandocumque etiam ex intervallo fieri potest *lege Papinianus, ff. mand. Casanat. cons. 14. num. 6. vers. Sed etiam* Hartman. Pistor. *obseruat. 44. num. 14. & notant alij suprà relati.*

Non obstat Fælicem, & Mutium dici correos, & plures reos debendi, non autem fideiussores, eo quod ipsi accesserunt principaliter, & in solidum suscipiendo in se alienam obligationem *ad l. reos, §. cum in tabulis. ff. de duob. reis*, differúntque inter se duo rei à fideiussoribus quia † illi tenentur principaliter hi autem accessoriè *l. Grece, §. 1. ff. de fideiuss. lib. 1. & 2. ff. de*
5 6 *duobus reis*, & † vno ex pluribus reis soluente liberantur alij omnes, *d. l. 2. & 3. & lege fin. ff. eodem de duobus reis*, & in hoc consistit motiuum, *l. Modestinus. ff. de solut. vt ibi per gloss. & Doctor.* † secuta autem liberatione quo ad alios etiam non soluentes nil superest cessibile quia & extinctum est ius creditoris, & liberati sunt debitores vt in proposito arguebat. Surd. *d. decis. 308. n. 10. & seq.* 7

Quoniam † verè, & propriè Mutius, & Fælix non 8
sunt rei debendi, sed accessoriè, & hoc verbo accessionis vtitur instrumentum eorum obligationis; clausula † autem in solidum operatur quidem vt respectu 9
creditoris vt fideiussores sedis vxores obligari in solidum dicãtur plures rei debendi, quia prætermissa omni discussione potest creditor potius pulsare pro tota summa fideiussorem quam verum principalem debitorem, sed † in rei veritate respectu debitoris, & fide- 10
iussorum inter se ille solum dicitur debitor ad quem peruenit pecunia, & pertinet commodum contractus alij verò dicuntur fideiussores, *leg. sed Iulianus, §. item si duas. ff. ad sen. consil.* Macedon. Purpur. *cons. 600. num. 6. lib. 2.* Paseth. *cons. 126. num. 11. vers. ad tertium* Gabr. *d. cons. 63. num. 2. lib. 2. qui loquitur in his terminis, & dicit suo tempore ita iudicatum fuisse per* Rotam, Odd. *con. 41. per totum & præsertim, n. 42. & seqq.* Hadr. Negus. *d. respons. 301. num. 12. & 13. & plenè* Rota *in terminis l. Modestinus decis. 155. n. 6. p. 2. diuers.*

Nec stringit motiuum † Surd. *d. decis. 308. n. 15.* dum 11
arguit sufficere fideiussorem obligatum in solidum censeri correum, & debitorem respectu creditoris, quia si ipsius creditoris persona attendatur non potest fieri cessio post solutionem, cum iam ipse fuerit satisfactus, nec habet amplius quid cessibile post acceptam pecuniam. Quia verum est quod creditor dicitur satisfactus respectu soluentis, & aliorum, vt amplius bis idem petere non potuit, † sed non procedit respectu 12
cessionis faciendæ fideiussori soluenti cum fideiussor in dubio non præsumatur voluisse tollere nisi propriam obligationem, alioquin sibi grauiter præiudicasset vt benè declarat Hering. *de fideiuss. cap. 5. num. 486.* Dictáque Surdi Decisio vera videtur solum in pluribus reis debendi prout illam intelligit Fontanel. *de pact. nuptial. claus. 4. gloss. 18. part. 2. num. 8.* Et propria non † est hæc cessio sed venditio nominis debito- 13
ris, quæ censetur facta eo ipso, quod creditor accipit pecuniam à fideiussore, *vt innuit* Paulus *in d. l. cum is, ff. de fideiussor. quem tex. elegantissimum, & clarum commẽdat, & sequitur* Franch. *dec. 552. n. 12. & post* Ang. Imol. *& alios amplexa etiam fuit* Rota *dec. 148. num. 4. part. 2. diuers. & benè declarat* Colet. *de proceff. executiu. c. 10. n. 368. 369. & 370. &* Valent. Franch. *de fideiuss. d. c. 5. n. 485. & 486.* vbi quod propterea fideiussor soluens, qui mediante solutione emit actiones creditoris aduersus principalem debitorem, & confideiussores iure potest quandocunque habet petere vt cedantur sibi actiones numerato pretio venditæ Casanat. *cons. 11. numero 19.*

Sed quicquid esset de præmissis in præsenti videtur cessare difficultas, quia non versamur in dubio, sed Fælix expressè declarauit se soluere nomine proprio tanquam fideiussor, vt in omnibus partitis exhibitis, & sic assequimur solum obligationem propriam fuisse extinctam, & eradicatam; non autem substantiam obligationis Virginiæ, qui erant verè principales debitores, † quo casu non intrat dispositio *l. Modesti-* 13
nus, vt per gloss. ibi in verbo nulla actio, vers. sed ibi solnat pro sua obligatione, & melius Castr. *ibid. n. 6. vers. & è conuerso*, vbi si vnus ex principaliter obligatis soluit pro se tantum non tollit obligationem alterius ipso iure, & soluenti potest fieri cessio ex intervallo, & benè deducitur ex responso *I. C. in leg. Papinian. ff. mand. quem text. ponderant* Bar. *& alij communiter in l. Modestinus* Dec. *cons. 446. num. 1. in fine, &* 2. Gutt. *allegat. 4. num. 12.*

*num.*10.*in princ.*Felician.*de cenſibus, lib.*3.*cap.*3.*num.*6.*verſ.ſi vero*, vbi quod vtilis eſt ceſſio quamuis ex
15 interuallo facta fuerit,quoniam †primitiua,& principalis obligatio adhuc manet, nec ſublata eſt fideiuſſoris ſolutione. Maur.*de fideiuſſor.part.*2.*ſect.*6.*cap.*5.*num.*11. Andr.Negus.*d.reſponſ.*501.*num.*11. Caſanat.*d.conſ.*11.*num.*3.16.*&* 18. vbi quod poſt ſolutionem adhuc obligationis ſubſtantia durat,& viuit,& debitor tantum eximitur reſpectu creditoris, ſed debitum non eradicatur, illiuſque actioni ſoluentem transfertur,*&* *egregiè* Molin.*de contract.tract.*2.*diſput.*548.*n.*3. Gratian.*diſcept.*286.*num.*4.*&* 793.*num.*23.*&* 24. Rota *d.deciſ.*153.*n.*4.*par.*2.*diuerſ.Quæ eſt etiam apud*
16 Cenci.*deciſ.*184.*num.*4.Cenſetur enim † dum ſoluit nomine proprio reſtringere beneficium ſolutionis ad ſui commodum, non autem aliorum. Imo animo, & tacito pacto ſe reualendi præuia ceſſione quandocunque facienda à creditore accipiente *vt per* Molin. *ibidem.*

Et ita diſpoſitio *d.l. Modeſtinus*, huc non eſt referenda,
17 †quia vel loquitur ſolum in caſu ſpeciali tutorum *vt per* Hering. *d.cap.*28.*num.*45.*poſt* Guttier.*dicta allegat.*4.*num.*10.*verſ.hanc tamen ſub diſtinctionem.* Paſeth.*conſ.*125.*num.*15.*in fine,verſ.vel tertio,*&* *conſ.* 126. *num.*5. vel certè non procedit quando ſoluens (vt in præſenti vbi ſolutum fuit, nomine tantum fideiuſſoris) non intellexit aliorum obligationem interimere,& eradicare *vt latè per* Caſtr.*in d.leg.Modeſtinus,num.*6.*in vltimis verbis videndus* Menoch.*præſumpt.* 143.*num.*3.*l.*3.Gratian.*diſcept.*286.*num.*6.*&* *diſcept.* 793.*num.*23.*&* 24.*qui bene diſtinguit* Anton. Amat. *reſolut.*37.*num.*7.*&* *num.*39.*vbi multos congerit,*&* *firmat* quod fideiuſſor quando ſoluit vt fideiuſſor,& ſic nomine proprio tunc nullatenus eſt ſeruanda diſtin-
18 ctio *l. Modeſtinus.*Et†cum *d.l. Modeſtinus*,ſolum ſubtilitatibus & iuris ambagibus vtatur dignáque ſit Ethnico, non autem pio, & litium Oſore legiſlatore vt prudenter obſeruat Molin.*d.diſcept.*548.*n.*8.*verſ.Latius,*&* *cap.* ſubire eſt in ea procedendum,& quantum fieri poteſt declaranda,imo correctam illam eſſe *ex leg. cum is,ff.de fideiuſſ.*haud temerè ſuſpicatur Hering.*de fideiuſſ.d.cap.*28.*num.*39.*&* 40.Et in omnem caſum ex abundanti non denegaretur officium Iudicis ex æquitate,& Epicheia quadam cum ipſe Fælix ſoluerit, & non ad ipſum,ſed ad filios Virginiæ commodum ſpectaret,quod in his terminis tradit Surd.*conſ.*536.*n.*5. Coſt.*de remed.ſubſidiar.remed.*33.*n.*15.*&* 16.*&* Paul. Bellon. *de poteſt.eor.quæ fiunt in continenti, cap.*50.*n.*3. *verſ.vbicunque,ita videtur* Gratian.*d.diſcept.*793.*num.* 20.*&* 22.

Alterum verò obiectum ſcilicet quod pecuniæ non ceſſerint in vtilitatem Fælicis,tollitur quia eſto etiam probari fuiſſe ſolura ſcuta quadringenta Franciſco Manco,pro extinctione ſocietatis officij,& alia quadringenta pro alia ſocietate Fuluio Amedeo attamen vt benè deducunt,informantes pro D.Iacomello conſtat dictas pecunias in effectu peruenſſe ad alios,qui bonam fidem recognouerunt pro tota ſumma,& Fælicem in altera tantum contracta per Petrum de Americis ad fauorem Amodei ſe obligaſſe ex mera liberalitate,& ad Fælicem non ſpectabat commodum, vel incommodum dictarum ſocietatum.

Tertium pariter circa veritatem cauſæ ceſſat;Quicquid enim illa ſit,ſat eſt quod reſpectu Fælicis,& Iacomelli non diſputatur principaliter ſuper validitate cenſus,ſed tantum pro fructibus ſolutis,qui data etiam prætenſa nullitate (citra veri præiudicium)attra-
19 tamen † deberentur pro tempore quo cenſus habuit implicitum ſtatutum validitatis,& ſic ante oppoſitionem de nullitate modo tantum obiecta ab hæredibus filiorum Virginiæ Rota *in Romana cenſuum* 25.*Iunij* 1600.*coram* b.m.Card.Mellino.*quæ eſt dec.*29.*n.*5.*poſt* Cenci.*de cenſibus*,Grat.*diſcept.*559.*num.*64.Præſertim dum conſtat Capitulum S. Marci exegiſſe etiam iſtos cenſus à Verginia, & à dictis filiis,& eorum hæredibus,†& ſtante diuturna poſſeſſione ceſſat præſumptio doli,& intrat præſumptio bonæ fidei, vt in alia deciſione fuit firmatum.

Alia verò,quæ opponebantur leuia viſa ſunt,† vel altiorem requirere indaginem, neque diſcutienda in hoc ſummariiſſimo,& executiuo iudicio.

Et ita poſt ſextam diſpoſitionem vtraque parte informante reſolutum fuit ſtandum eſſe in deciſis.

R.P.D. Ghiſlerio Romana cenſuum Lunæ 7. *Maij* 1629.

SVMMARIA.

1 *Cenſus extinguitur per actum retroſimilem conſtitutioni.*
Ideſt per reſtitutionem pretij.
2 *Cenſus non extinguitur niſi mediante reali ſortis reſtitutione.*
Declara vt infra.
3 *Cenſus extinguitur ſtatim atque emptor poteſt repetere ſortem.*
4 *Deciſ. Pamphil. in Romana cenſuum* 29. *Nouembris* 1593.*declaratur.*
5 *Deciſ. Manzanedi in Romana cenſuum* 6.*Febr.*1615. *declaratur.*
6 *Cenſus non extinguitur ſola partium voluntate, ſed requiritur actus retroſimilis.*
7 *Cenſus ſicut conſtituitur conſenſu partium,*&* *pecuniarum ſolutione,ita pro extinctione eſt neceſſarius conſenſus,*&* *pecuniarum retroſolutione.*
8 *Cenſus non extinguitur per ſimplicem dationem aſſignamentorum niſi habueris effectum.*
9 *Cenſus non dicitur extinctus per ſolam relaxationem mandati pro ſorte.*
10 *Relaxatio mandati pro ſorte nil aliud operatur,quam voluntatem,*&* *poteſtatem repetendi ſortem.*
11 *Voluntas eſt poteſtas repetendi ſortem cenſus non tñ repetitio.*
12 *Cenſus non extinguitur per dationem in ſolutum reuocabilem.*
13 *Titulus cum redit ad non titulum res redit ad primæua iura.*
14 *Hypotheca,*&* *actio extinguitur per dationem in ſolutum.*
15 *Limit.ſi dicta datio nulliter fiat.*
16 *Rota complectitur æquitatem.*

DECISIO CCCCCXXX.

LVdouica Bernardina hæres Ioan. Baptiſtæ Palon introduxit iudicium diſcuſſionis contra creditores in curia Capitolina coram Secundo Collaterali, qui in ſententia graduatoria quintum locum aſſignauit Franciſco Rainaldo ceſſionario Petri Antonij Bircelli ad eius fauorem per ſupradictum Palonum fuerat impoſitus cenſus ſuper quadam eius domo in ſcutis 225.& pro dicta ſumma,& omnibus cenſibus decurſis,& non ſolutis, & decurrendis cæteris aliis creditoribus præferendum eſſe declarauit ſextum verò Maximiliano Teſtato pro altero cenſu ſuper dicta domo per eundem Palonum impoſito in ſcutis 200.cuius occaſione,& pro ſorte,& pro fructibus decurſis,& decurrendis,ipſum cæteris creditoribus præferri mádauit decernendo, & relaxando pro omnibus,& ſingulis

gulis ſummis antedictis mandarum executiuum.

Ab hac ſententia interpoſita appellatione Ludouica obtinuit à fel.rec.Sixto V. committi Capitaneo appellationem præuia æſtimatione dari in ſolutum creditoribus pro concurrente quantitate domum perfatam. Deinde ad inſtantiam creditorum ad parcendum expenſis,& conſenſit deliberationi,& adiudicationi domus,& vigore conſenſus Fratres S. Griſogoni creditores obtinuerunt à Capitaneo decretum de deliberando.Sed Modeſta Bernardina hæres Ludouicæ prætendendo à Maximiliano eius auctricem fuiſſe domo ſpoliatam introduxit iudicium ſuper reintegratione ad illius poſſeſſionem contra Magdalenam Teſtatam hæredem dicti Maximiliani coram primo Collaterali qui de voto aſſerramenti ad fauorem Franciſcæ Ziliæ hæredis Modeſtæ ſententiam pronunciauit declarando domus ad eam ſpectare,vna cum penſionibus, & in vim dictæ ſententiæ rehabuit domum. Vnde MagdalenaTeſtata egit pro fructibus tam cenſus ſcutorum 200.impoſiti ad fauorem Maximiliani, quàm alterius ſcutorum 225.Franciſci Raynaldi cum in vim ceſſionis peruenerit ad eundem Maximilianum. Modò cum dubitaretur an cenſus ſint extincti, & reſoluti ita vt ceſſauerit curſus fructuum Domini dixerunt cenſus non eſſe extinctos,& reſolutos ita vt fructus amplius non currant, cum non probetur extinctio,

Quia aut prætenditur per reſtitutionem ſortis,& 1
actum retroſimilem conſtitutioni, *l.1.in fin.C.quand. lic.ab empt.diſced.§.hoc amplius,Inſtit.quib.mod.toll.oblig.*Rota *coram* b.m.Card.Caualterio, *deciſ:71.n.3.coram* Seraph. 890. *n.1.& deciſ.587.par.1.diuerſ.& in Romana fructuum cenſus 28.Ianuarij 1628.coram* R.D. meo Decano.Sed cum in conſtitutione cenſuum adfuerit pecuniaria ſolutio, ita & in eorum diuolutione debebat concurrere pecuniarum reſtitutio,in quibus conſiſtit actus retroſimilis,& de hac in hoc caſu non dicet.

Aut prætendit ex ſententia graduatoria cum relaxatione mandati pro reſtitutione ſortis. Nec ex hoc reſultat extinctio cenſus, qua ad hunc effectum requiritur naturalis reſtitutio,Caputaq.*d.*103.*p.*1:Nec iudicium diſcuſſionis, nec ſententia graduatoria extinguunt†niſi ſequatur realis reſtitutio ſortis.Rota *d.* 2
60.*n.*2.*& p.*1.*& d.*642.*p.*1.*recent.* Card.Caual.*dec.* 3
528.*n.*1.*in terminis ſententiæ graduatoriæ.*

Et licet poſt relaxatum mandatum poſſit dici cenſus eſſe extinctus ita vt non potuerint peti aliqui fructus citra vitium vſuræ, *cap.plerique cum ſeqq.*11. *q.*3.Laurent.de Rodulph.*in tract.de vſur.q.*1.*n.*1.Couar.*var.reſolut.lib.*3.*cap.*1.*n.*4.† cum ſit in poteſtate,& 4
arbitrio emptoris ſtatim repetendi ſortem quod eſt diuerſum à natura cenſus,cui non ſe comparitur quod cenſus duret, & ſit in arbitrio emptoris repetere ſortem quando velit. Quia licet venditori licita ſit illius redemptio ad ſui libitum iuxta conſtitutionem *Martin.V.Calixt.III.& Pij V.*emptori tamen eſt omnino prohibita;cùm alias eſſet certus de lucro Sot. *de inſt. & iur.l.*6.*q.*5.*art.*3.*in prima clauſ.* Conrad.*de contr.q.* 84.*concl.*3.Couar.*vbi ſuprà,c.*9.*n.*4.Ideo cum poſt relaxatum mandatum fuerit in facultate Magdalenæ repetere pecunias quando vellet ſtatim fuit cenſus reſolutus etiam quod non concurret actus renendi tionis cum res deuenerit ad caſum à quo incipere non poterat, *vt tenuit* Rota *in Romana cenſus coram* b. m. Cardinale Pamphilio,29. *Nouembris* 1593.*& in alia Romana cenſus 6. Februarij* 1615.*coram* b.m.Patriarcha Manzanedo.

Attamen has deciſiones non obſtare fuit reſolutũ, quia *in dictæ Roman.cenſur†coram* Pamphilio non tãtum fuerat relaxatum mandatum pro fructibus,& reſtitutione ſortis principalis, ſed vlterius fuerat proceſſum ad actualem reſtitutionem ipſius ſortis. Vnde in eo caſu pro reſtitutione ſortis fuit pronunciatum, *& ita declarauit* Rota *coram* Litta *deciſ.*272.*à n.*1.*vſque ad* 6.*apud* Cenci. *de cenſibus.*

Et fundamento † ſupradictæ deciſionis bon. mem. 5
Patriarchæ Manzanedi fundato in arbitrio emptoris repetendi ſortem ad ſui libitum poſt mandatum relaxatum alias reſpondit Rota *in Romana cenſus* 31. *Ianuarij* 1624.*coram* b.m. Remboldo; videlicet non eſſe abſolutè verum quod ſit in poteſtate emptoris repetere ſortem,cum multa poſſint contingere poſt relaxatum ex quibus retardetur eiuſdem mandati executio,& ſortis repetitio, quam eſſe neceſſariam non dubitatur, cum † pro extinctione cenſus neque ſufficiat partium voluntas,ſed requiratur actus retroſimilis Rota *deciſ.*587.*part.*1.*diuerſ. & in Romana cenſus* 27.*Ianuarij* 1603.*coram* Card. Sacrato. Quia † ſicuti 7
cenſus conſtituitur conſenſu,& pecuniarũ ſolutione, ita conſenſu,& pecuniarum retroſolutione extingui debet,*vt in allegata deciſ.* Seraph. 890.*in princ.*Quod adeo verum eſt † vt neque ſufficiat ſimplex aſſignamentum niſi illud habeat affectum, & habeat vim 8
actualis ſolutionis *pluries tenuit* Rota, *vt in Romana cenſus* 24.*Aprilis* 1604.*coram* Illuſtriſſimo Card.Mellino,*& in Romana cenſus* 22.*Iunij* 1609.*coram* bon.m. Card.Caualterio.

Et quod non ſit extinctus† per relaxationem man- 9
dati *in allegata Romana fructuum cenſus* 28. *Ianuarij* 1628.*coram* Reuerendiſſimo D.meo Decano. Nihil enim aliud operatur mandati relaxatio,†quam voluntatem, & poteſtatem repetendi ſortem ex parte em- 10
ptoris, † quæ non eſt reperitio cum effectu hoc eſt 11
vera, & realis reſtitutio ſortis aliud requiſitum in extinctione cenſus.

Et propterea illa ratio quod poſt relaxatum mandatum,ſtatim cenſus ſit reſolutus propter facultatem repetendi pecunias multas patitur difficultates.

Non obſtat quod in hoc caſu fuerit reperita ſors mediante datione in ſolutum domus cenſuatæ.Quia cum poſtea dicta domus in iudicio ſpolij † fuerit per 12
ſententiam reſtituta,ſicut domus reditum fecit ad debitorem cenſus ita cenſus reuiuiſcit,cum ex recuperatione fundi cenſuati non reſultet extinctio cenſuum, niſi quatenus dominium verè, & realiter,& irreuocabiliter fuerit acquiſitum ſecus ſi reuocabiliter prout hic *lege ex ſextanti, §. Latius largius vbi* Bart.*ff.de excepr.*Tiraq.*lib.*1.*retract.*§.1.*gloſ:*7.*mon.*89. Seraph.*deciſ.*872.*num.*3. Rota *apud* Cencium *deciſ.* 300.*in fine,& deciſ.*308. *numer.*7.*& in recent. part.*1. *deciſ.*634.†Vnde cum titulus fuerit reductus ad non 13
titulum cenſus rediit ad primæua iura, & dominus cenſus debet conſequi fructus ſui cenſus Rota *in Romana cenſu* 24. *Nouembris præteriti* coram me † & 14
quamuis per dationem in ſolutum omnis hypotheca & primæua actio extinguatur, ita vt re euicta quis non poſſit amplius iuuari primæua actione. Surd. *deciſ.*113.*n.*3.*& deciſ.*266.*num.*6.*& conſil.*145.*num.*13.Et ſic cenſus antea impoſitus ſuper re data in ſolutum non reuiniſcat.

Attamen†cùm datio in ſolutum fuerit nulliter fa- 15
cta perinde eſt ac ſi facta non fuiſſet,nec per eam fuit aliquod ius, vel dominium quæſitum domino cenſus,ſecus autem in caſum,in quem res in ſolutum data fuiſſet euicta à creditore anteriore, cum tunc non dubitaretur de validitate dationis in ſolutum,& quin per eam fuerit dominium perpetuo acquiſitum.

Deinde † dixerunt Domini pro hac parte concur- 16
rere magnam æquitatem,nam ſi intrat ſpolium reſtituenda eſt domus vna cum fructibus ita vt dominus cenſus remaneat ſine domo,& fructibus,& remaneret

ſine cenſu, vnde æquitas ſuadet quod ſicut ſpoliatus à Domino cenſus poſſeſſione domus recuperat domum, & fructus, ita dominus cēſus recuperet cenſum, & fructus, & ſua primæua iura remaneant, & ita neutri fit iniuria, & damnum, quia ſi intrat ſpolium iudex proceſſit tanquam priuatus ita vt dato in ſolutum per iudicem dicatur facta à priuato, & à non habente poteſtatem, & ſic perinde eſt, ac ſi non fuiſſet facta iuxta vulgata, & vnuſquiſque remanet in ſuo iure.

Ex quibus vtraque parte informante fuit reſolutum vt ſupra.

R. P. D. Manzanedo Senogallienſis Saluiani Mercurij 5. Maij 1627.

SVMMARIA.

1 *Iudex nulliter procedens non priuat poſſeſſorem ſua poſſeſſione.*
2 *Nullitas ſententiæ reſultat ex defectu iuriſdictionis iudicis.*
3 *A. C. inter forenſes non habet iuriſdictionem in prima inſtantia, quando proceditur ordinariè.*
4 *Iuriſdictio iudicis prorogatur per comparitionem procuratoris.*
5 *Dummodo habeat ad id ſpeciale mandatum.*
6 *Declinatio iuriſdictionis repugnat prorogationi.*
7 *Indemnitati fideiuſſorum prouidetur, vel per dationem alterius fideiuſſoris vel per liberationem à moleſtiis, & num. 16.*
8 *Fideiuſſor cenſus non poteſt petere liberationem quoad ſortem, ſecus quoad fructus, & n. 10.*
Limit. *niſi de hoc fuerit expreſsè conuentum* ibid.
9 *Fideiuſſor, qui diu ſtetit in obligatione, vel fuit condemnatus poteſt petere liberationem.*
11 *Cenſus habet obligationem ſucceſſiuam donec ſors fuerit reſtituta.*
12 *Fideiuſſor cenſetur ſe obligare iuxta naturam contractus in quo accedit.*
13 *Fideiuſſor tutoris, curatoris, vel alterius adminiſtrationis non poteſt petere vt eximatur à fideiuſſione niſi finita adminiſtratione.*
14 *Cenſus eſt de ſui natura perpetuus.*
15 *Pactum vt cenſus extinguatur valet inter impoſitorem, & fideiuſſorem.*
17 *Cautio præſtita de liberando fideiuſſorem, & illum conſeruando indemnem idem operatur quod liberatio.*
18 *Cenſus appellatione intelligitur de fructibus non de ſorte.*
19 *Creditor cenſus poteſt aliquando agere pro ſorte loco damnorum, & intereſſe.*
20 *Intellige quando debitor eſt obligatus in forma camerę.*
21 *Obligatio in forma camere continet in ventre obligationę ad damna, & intereſſe.*

DECISIO CCCCCXXXI.

NOn acquieſcente D. Luca Sandriano reſolutioni in hac cauſa factæ coram me 20. Iunij 1625. cauſam ſuper eiſdem in Rota propoſui ſub diebus 26. Ianuarij 11. Martij, & 3. Iunij præteriti ſed propter Dominorum diſcordiam non potuit capi reſolutio, tandem hodie cauſa repropoſita Domini negotio maturè diſcuſſo ſtandum eſſe in decisis cenſuere.

Fundamentum reſolutionis fuit quod licet D. Lucas vigore ſententiæ A. C. fuerit immiſſus in poſſeſſionem bonorum de quibus agitur ad effectum deponendi illorum fructus pro extinctione cenſus; attamē
1 † cum A. C. non minus nulliter, quam iniuſtè proceſſerit propterea non potuit D. Leandra ſua anteriori poſſeſſione priuari, & in illa Sandriano acquiri ex illa vulgari regula, quod Iudex nulliter, & iniuſtè procedens poſſeſſionem non priuat.

Nullitas † dictæ ſententiæ detegitur ex defectu iuriſdictionis A. C. qui inter forenſes non † habet iuriſdictionem in cauſis primæ inſtantiæ in quibus ordinariè proceditur, vt fuit in terminis Saluiani reſolutum *in Peruſina nullitatis ceſſionis* 27. *Ianuarij* 1618. *coram* b. m. Remboldo, *& in Spoletana pradij* 9. *Decembris* 1619. *coram* R. Patriarcha Anciocheno.

Nec releuat quod † per comparitionem procuratoris dictæ Leandræ coram A. C. prætendatur illius prorogata iuriſdictio.

Quia vltra quod dictus procurator ad id non habebat ſpeciale mandatum † prout requiritur, Vant. *de nullit. ex defect. mand. n.* 102. Guid. Pap. *deciſ.* 185. *n.* 1. Mohed. *dec.* 3. *n.* 1. *de appellat.* & tantum abeſt quod dictus procurator habeat mandatum ad conſentiendum in iuriſdictionem A. C. quin apparet de contrario per literas d. Leandræ ipſimet ſcriptas, in quibus ſpecialiter ordinabatur vt iuriſdictionem A. C. declinaret *de quibus in ſummario Leandra, n.* 4. Quod † certè excludit conſenſum in iuriſdictionem *c. cum olim ad fin. & ibi gl. in verb. protinus contradixit de off. del.* & fuit dictum in allegata ſpoletana prædij.

Iniuſtitia verò ſententiæ deducitur ex eo quod per illam datur immiſſio d. Sandriano in bonis de quibus agitur ad effectum deponendi fructus pro extinctione ſortis principalis cenſus, & cum in iure non deſuerint alij modi † ad prouidendum indemnitati fideiuſſorum, vt per dationem alterius fideiuſſoris, vel perliberationē à moleſtiis *ad not. per* Bal. *in l. 2. n. 7. C. de ſen. quæ ſin. art. quan. profer. & in l. ſi. §. & cum antiq. ſub n. 10. verſ. in contrarium, C. de vſur. rei iudic. & fuit reſolutum in Imolenſi cenſus coram* Illuſtr. D. Cardin. Caualleto *apud* Cenci. *de cenſib. deciſ.* 200. propterea nullatenus potuit præfata immiſſio concedi.

Nam, & ſi Sertorius Amatus impoſitor cenſus permiſerit Petrum, & Dominicum de Sandrianis illius fideiuſſores ſemper, & quandocunque à dicta obligatione eximere, & liberare, & ſine damno conſeruare † Nihilominus fideiuſſores præfati non poterant petere liberationem quo ad ſortem principalem cenſus (licet cenſus quo ad fructus ſit dicendum) quod eſt ſpeciale in contractu cenſus niſi expreſsè inter partes fuerit conuentum de liberando fideiuſſorem reſpectu ſortis.

Et hinc eſt quod licet de iure communi † fideiuſſor poſſit agere contra principalem debitorem vt eum liberet quando ipſe diu ſtetit in obligatione, aut eſt condemnatus *l. Lucius Titius l. 1. in fin. ff. mand. cap. ſin. extr. de fideiuſſ.* Men. *de arbit. l. 2. caſ.* 41. *in princ.* Vinc. de Franch. *dec.* 414. *&* Guid. Pap. *q.* 117.

Attamen † hoc non procedere in fideiuſſione pro cenſu tenet Felician. *de cenſib. lib.* 3. *c.* 3. *in fine*, & ratio eſt quia annui reddituſ (*vt inquit* Felician. *vbi ſupra*) habent † obligationem ſucceſſiuam quandiu non fuerit ſors redempta, quod cum ſit de natura ipſius contractus cenſus dicendum eſt à principio fideiuſſores præuidiſſe, † quare cum ſe obligauerint cenſerur facta obligatio iuxta naturam cenſus ex lactè adductis *in Spoletana liberationis à fideiuſſione* 30. *Martij* 1626. *coram* R. P. D. Durano, *vbi allegatur prater alios* Anton. Gomez, *lib.* 2. *variar. c.* 13. *n.* 10. vbi quod fideiuſſor † qui interceſſit pro tutore, curatore, vel aliquo adminiſtratore non poteſt agere vt eximatur à fideiuſſione ante finitam tutelam, curam, ſeu adminiſtrationem ea ratione quia ſicut obligatio principalis certam habet temporis durationem, & metam ita pariter fideiuſſoria vti acceſſoria vt in puncto contra fideiuſſores

insſores firmarone Felician. *vbi supra* Roder. *de ann. reddit. lib. 2. quæst. 13. cum aliis adductis in dicta Spoletana liberationis à fideiussione*, vnde cum † census sit de sui natura perpetuus, iuxta constitutionem san. mem. Pij V. fideiussores in casu nostro non possunt agere Saluiano vt fructus deponerentur ad effectum extinctionis sortis principalis census, sed debuerunt agere simpliciter ad liberationem, & releuationem *iuxta decis. Surd. 94. n. 4.*

Et quamuis Sertorius, qui censum imposuit dictos fideiussores semper, & quandocunque à dicta obligatione eximere, & sine damno conseruare promiserit, ex quo inferunt informantes pro D. Sandriano adfuisse pactum de liberando à dicta fideiussione sicque illos agere potuisse contra debitorem ad extinctionem census pro consequenda eorum liberatione, cùm † certum sit quod valeat pactum inter venditorem census, & eius fideiussorem de censu extinguendo, *vt ait* Felician. *vbi supra l. 1. c. 7. n. 17.*

Nihilominus visum fuit Dominis (omisso, an valeat tale pactum cum in nostro casu illud non adsit) sufficere Sertorio debitori præstare cautionem † de releuando dictos fideiussores indemnes illósque defendendum aduersus creditorem, vt suæ obligationi de liberando fideiussore, & indemnes conseruando satisfacere dicatur, *ad tradita per Dec. in lege, si pater in fine & ibidem* Salic. *num. 1. vers. item quia* Purpur. *num. 14. vbi testatur de communi, & ita in facto obtinuisse, C. de collat.* Et talis † cautio vt supra præstita tantum operatur, quantum si fuissent dicti fideiussores liberati *bene* Castr. *in d. l. si pater n. 3. quem sequitur post* Bal. *& alios quos allegat* Alex. *ibid. n. 1.* Quoties enim alicui cauetur de indemnitate perinde est ac si liberetur, *vt dicit* Ioan. Sicard. *in d. l. si pater n. 2.*

Et in omnem casum verba obligationis, ibi semper, & quandocunque à dicta obligatione eximere & liberare, accipi debent † pro solutione fructuum census in quibus ea verificantur, non autem quo ad sortem census, de qua in obligatione nil fuerat dictum prout opus erat, *& ita sunt intelligendæ decisiones apud* Cencium *de censibus, 64. n. 4. 195. n. 8. vers. nec etiam placuit, & dec. 201. n. 5.* Quæ cum non loquantur de sorte principali debent solum intelligi quo ad fructus. Quam distinctionem fuit amplexa Rota *in præallegata Spoletana coram* R. P. D. Durano, vbi in hunc sensum præfatæ decisiones declarantur.

Nec facit † quod aliquando etiam creditor census potest agere ad sortem loco damnorum, & interesse Rota *dec. 741. n. 1. vers. sicut dicitur par. 1. diuers.*

Etenim obiectum † procedit quando principalis debitor est in forma cameræ obligatus, quo casu si fides non seruatur loco damnorum, & interesse, † quæ veniunt in obligatione camerali, potest agi ad sortem principalem census non vt ad sortem & pretium, sed vt ad interesse Bald. *in lege si traditio quæst. 4. num. 7. Cod. de contr. empt.* Ruin. *cons. 114. num. 9. vers. & tamen sub tali interesse, libro primo.* In proposito autem non fuit actum ad sortem loco damnorum, & interesse, sed simpliciter vt census extingueretur ratione principalis promissionis debitoris videlicet pro extinctione annui census per Sertorium impositi, & sic principaliter ad sortem per viam monitorij in Saluiano, non autem vigore obligationis cameralis, quod per ea, quæ dicta sunt fieri non poterat.

Et ita, &c.

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

R. P. D. Merlino Romana Saluiani Mercurij 20. Nouembris 1630.

SVMMARIA.

1 *Requisita Saluiani quæ sine.*
2 *Creditum cum hypotheca probatur ex instrumento venditionis facta à debitore.*
3 *Possessio rei conuenti iustificatur ex substentatione litis iunctis adminiculis.*
4 *Possessio rei conuenti iustificatur ex substentatione litis iunctis adminiculis.*
5 *Immissus ex Saluiano non possidet sibi, sed pro debitore.*
6 *Euictio non habet locum auocata sola possessione.*
7 *Limit. si adhibeatur cautela ibi relata.*
8 *Saluianum est iudicium possessorium adipiscenda.*
9 *Saluianum datur pro damnis, & interesse.*
10 *Hypotheca inter præsentes præscribitur decennio.*
11 *Decennium hoc incipit à die quo potuit agi, & n. 16. Licet contrarium sentiat Felician. n. 14. Sed reprobatur n. 15. & 17.*
12 *Non valenti agere non currit præscriptio.*
13 *Possessor etiam titulatus non præscribit conditionalia.*
15 *Præscriptio est fundata in negligentia creditoris.*
18 *Creditor agens contra tertium tenetur illi cedere actiones.*
19 *Quem de euictione tenet actio eundem multò magis excludit exceptio.*
20 *Creditor non tenetur cedere iura contra seipsum, & n. 22. & seq.*
21 *L. Mulier in fin. ff. qui potior. in pign. hab. intellectus.*
24 *In concursu creditorum habentium hypothecam debet prius satisfieri anteriori.*
25 *Dec. cons. 104. declaratur.*
26 *Fundus census transit ad tertium cum suo onere.*
27 *Nam tamen debitum censuale sit proprium emptoris dicti fundi.*
28 *Possessor fundi censiti potest repetere ab imponente census quicquid soluit.*
29 *Possessor fundi censiti potest agere Saluiano contra possessores aliorum bonorum impositoris census pro reintegratione solutorum.*
30 *Testis vnicus etiam contra inducentem nihil probat.*
31 *Testis deponens de suo iudicio nullam facit probationem.*

DECISIO CCCCCXXXII.

Hieronymus pater, & Petrus filius de Ruiz, imposuerunt annuum censum scutorum quadraginta super Castro S. Petri in Sabinis, illúmque pro pretio scutorum quingentorum vendiderunt Christophoro Chabretæ, qui eundem censum donauit Archiconfraternitati Sanctissimi Sacramenti Basilicæ S. Petri de Vrbe.

Nuper verò hæc Confraternitas obtinuit immissionem in vim Saluiani ex causa dicti census super quatuor ex nouem partibus dicti Castri empti, & possessi à D. Marchione Asdrubale Mattheio, qui D. Marchio vt eximeret Castrum ab huiusmodi molestiis soluit dictæ Archiconfraternitati, & pretium dicti census, & fructus decursos, cessionémque plenissimam reportauit. Pro refarciendo autem hoc damno, & pro euictione conuenit D. Raymundum, ac petebat immissionem super palatio, & domunculis olim à prædictis Petro, & Hieronymo Ruiz possessis. Vnde

dedi dubium. An D. Marchioni Mattheio dãda esset immissio, & post tertiam disputationem affirmatiuè Domini responderunt.

1 Requisita † enim Saluiani visa sunt iustificari, nempè creditum cum hypotheca, anterior possessio debitoris, & posterior rei conuenti quibus concurrentibus est locus Salciano, Rota *apud* Card. Mantic. *dec.* 69. *num.* 2. *apud* Seraph. *decis.* 1200. *in princ. in Romana Saluiani interdicti* 29. *Maij* 1628. *coram* Eminentiss. Card. Virili, *& in aliis per* Pacific. *de Saluian.*

2 Creditum † cum hypotheca deducitur non solum ex cessione facta per dictam Archiconfraterniratem ipsi D. Marchioni Mattheio, sed etiam ex instrumento emptionis eiusdem Castri S. Petri in quo dicti Petrus, & Hieronymus Ruiz promiserunt Castrum esse liberum, & immune, & in hac libertate manutenere, & conseruare latissimisque clausulis polliciti sunt euictionem, & damnorum refectionem cum omnium bonorum præcisa obligatione, & hypotheca, & propterea euenit casus istius conseruationis, & refectionis damnorum, quæ passus est D. Marchio Mattheus ob immissionem obtentam in Castro ab Archiconfraternitate.

3 Possessio † eorundem Ruiz debitorum quo ad palatium probatur in instrumentis duarum locationum, cum exactione pensionis Gabr. *conclus.* 4. *n.* 2. *de locat.* Menoch. *de retin. rem.* 3. *n.* 572. *& in his terminis Moderni Romani de Saluian. inspect.* 1. *c.* 6. *n.* 11. Rota *coram* san. mem. Greg. XV. *dec.* 318. *n.* 2. & ex dispositionibus testium asserentium illos de Ruiz tunc possedisse recensendo plures actus possessorios. Quo verò ad domunculas dantur etiam locationis effectuatæ vt deponunt primus, & tertius testis, qui saltem tanquam adminicula considerari possunt, & locatio iunctis adminiculis plenè probat possessionem locatoris: Gabr. *vbi supra n.* 6. Cæsar. de Graff. *decis.* 10. *in fin. de restit. spoliat. &* Rota *in d. decis.* 318. *num.* 30. *coram* san. mem. Greg. XV.

4 Possessio † etiam præsens D. Raymundi rei conuenti satis iustificatur à litis substentatione, quæ sufficita adminiculis plenè probat Caputaq. *decis.* 369. *p.* 2. Rota *coram* Card. Seraph. *decis.* 1415. *n.* 13. *& coram* san. mem. Greg. XV. *decis.* 491. *n.* 11. Adminicula autem desumuntur ex intimatione facta Marchioni Olgiaro eius auctori, & ex locationibus, & depositione secundi, & tertij testis.

Non obstat Archiconfraternitatem fuisse immissam vigore Saluiani, ex quo non aufertur possessio, &
5 † ex illo remedio immissus non sibi possidet, sed pro
6 debitore Bar. *in l. ab emptione, n.* 8. *ff. de pact.* Surd. *cons.* 481. *num.* 14. & † ideo auocata sola detentione non esse locum euictioni *dixit* Rota *in Romana spolij* 10. *Decembris* 1627. coram me.

Quoniam D. Marchio Mattheus prouidè vsus est
7 est † cautela Bar. *in l. ration. n.* 1. *vers. die cum gloss. ff. de act. empt. quam sequitur* Bal. *in l.* 1. *q.* 4. *n.* 17. *vers. & ideo vbi etiam* Salic. *n.* 7. *in fine, C. de peric. & comm. rei vend.* Caballin. *de euictio.* §. 3. *num.* 152. qui exemplificat etiam in immissione ex Saluiano, & verba stipulationis in fauorem Matthei cantant tam auocata possessione, quàm non auocata, quæ satis inferunt non esse opus emptori ad conseruandam euictionem, & releuationem, quod ei possessio auferatur, & sufficiat si auocatur sola detentio.

Præsertim quia contrahentes vsi sunt verbo vniuersali in omni iudicio possessorio, & sic nullum ex-
8 cludit, iudiciumque † Saluiani dicitur possessorium adipiscendæ possessionis causa comparatum, *§. interdictum quoque insit. de interd. l. interdictum, §. hoc autem vers. adipiscend. ff. de interd.*

Et demum inficiari non potest quin in emptionis instrumento commissa fuerit stipulatio damnorum, & interesse, & hæc in præsenti iudicio Saluiani ex clausulis generalibus, & saluatiuis contentis in commissione deducta sunt. Vnde Dominus Mattheus saltem potest agere ratione illorum damnorum, & interesse, quasi integro Castro libere non tradit Ceph. *cons.* 168. *num.* 22. Rota *coram* san. mem. Greg. XV. *decis.* 88. *num.* 7. *plenè* Gratian. *discept. forens. cap.* 950. *n.* 20. pro † quibus etiam datur Saluianum Cardin. Seraph. 9
decis. 935. *num.* 1.

Neque obstat D. Olgiatum possedisse palatium, & domunculas vltra decennium, quo temporis spatio † 10
præscribitur hypotheca inter præsentes, *lib.* 1. *&* 2. *ibi scriben. C. si aduers. credit. præscr. oppon.* Felician. *de censibus, l.* 3. *c.* 4. *n.* 12. Guttier. *q. ciuil. c.* 90. *n.* 5. *l.* 1. Rota *coram* Card. Mantic. *decis.* 291. *n.* 3. *& in Romana Saluiani* 29. *Iunij* 1616. *coram* b.m. Vbaldo, *quæ est decis.* 300. *n.* 2. *post* Pacific. *de Saluian.* Et ideo hac præscriptione putabant D. Olgiatus, & Raymundus se posse tueri ab hoc Saluiano, cum illud cesset sublata hypotheca. Quoniam † cùm solum de anno præterito Ar- 11
chiconfraternitas Sanctissimi Corporis Christi obtinuerit immissionem in illis quatuor partibus Castri S. Petri, & sic solum tunc temporis passus fuerit D. Mattheus euictionem nulla præscriptio intrat, nec tempus antecedens haberi potest in consideratione *ad text. in l. habere licere l. euicta ff. de euict. l. qui rem. C. eo. l. vtique. ff. de rei vendic.* Bar. *in leg. atqui natura, §. cum me absente. ff. de neg. gest.*

Et dum venditores illi de Ruiz promiserunt conseruare, & manutenere DD. Mattheios in pacifica possessione, tunc solum est purificata conditio, obligationis de conseruando cum de facto auocata fuit possessio per Confraterniratem, & proinde tunc solum etiam nata est actio eisdem DD. Matthæis agendi pro relenatione, vel contra eosdem venditores, & eorum hæredes, vel contra tertios possessores. Hinc que sequitur nullam præscriptionem prius ante ortam actionem currere potuisse. Scapuccin. *de Saluian. l.* 2. *c.* 11. *n.* 8. *in princ. vers. dubium est.* Pacific. *de Saluian. inspect.* 2. *c.* 2. *n.* 298. Rota *d. dec.* 300. *n.* 7. *circa finẽ, vers. & quia* ex regula, quod † non valenti agere non currit præscriptio, *l.* 1. *in princ. C. de annal. exception.* & † possessor et- 12
iam cum titulo non præscribit in conditionalibus, *l. cum notissimi, §. illud, C. de præscr. ann. l. fin. §. si te autem, C. commun. de legat.* Alex. *cons.* 101. *n.* 23. *l.* 7. Natt. *cons.* 437. *n.* 5. Molin. *de primog. l.* 4. *tit.* 10. *in* 3. *conclus.* Peta. *de fideicom. art.* 41. *num.* 16. *vers. quinta conclusio*, Ros. *d. decis.* 300. *n.* 9.

Nec † negotium facessit quod Felician. *de censibus, c.* 4. *l.* 3. *n.* 12. crediderit præscriptionem currere à die, quo tertius cum titulo, & bona fide cœpit possidere bona hypothecata.

Quoniam illa opinio tolerari non potest, & repugnat principiis, & motiuo præscriptionis † quæ tota 13
fundata est in negligentia creditoris differentis exactionem Bald. *in auth. Nisi tricennale, num.* 1. *C. de bon. mat.* ibi quod præscriptio est pœna negligentiæ, & est regula naturalis, quod non valenti agere non currit præscriptio, ergo † hæc præscriptio non est inchoanda 14
tempore quo tertius possidet, etiam cum titulo, & bona fide, sed à tempore quo creditor potest agere, & negligens est, & ideo † contra Felician. *rectè dixit* Grat. *in addit. ad dec.* Men. 15. *n.* 5. esse magis tutam opinionem vt solum præscriptio incipiat à die quo debitor cessauit in solutione, & creditor sciens esse distracta bona hypothecæ subiecta cessauit in petitione, & eidem dixerunt Parlador. *lib.* 1. *rer. quotidian. §.* 8. Ceual. *commun. contra commun. q.* 3. *n.* 10.

Minus etiam obstat quod D. Mar. Mattheus agendo contra D. Raymundum tertium possessorem † te- 15
nerctur

neretur eidem cedere actiones, *leg. mulier in fine, ff. qui pot. in pign. hab.* & sic ipsum censum qui cum sit impositus super Castro S. Petri idem quoque D. Matheius, qui dictum Castrum possidet, pulsari posset à D. Raymundo pro releuatione & solutione fructuum census. Vnde ad rollendos istos circuitus æquius videatur denegare immissionem D. Mattheio, cum onus istius census tandem debeat residere penes D. Matheium tanquam possessorem fundi super quo est
19 fundatus census, & confert regula † quem de euictione tenet actio eundem agente repellit exceptio, *l. vendicantem, ff. de rei vendic.* Socc. iun. *conf.* 182. *n.* 11 *l.* 5.
20 Surd. *conf.* 70. *n.* 16. Negabatur † enim per Dominos assumptum quod scilicet D. Marchio Mattheius, te-
21 neretur ad hanc cessionem contra se ipsum, quia † cum cessio quæ fit tertio possessori *ex d. l. mulier*, non deriuet ex natura rei, seu præcedentis obligationis, sed ex quadam æquitate, legis humanitate desumpta ex regula quod sibi non nocet, & alteri prodest, &c. Bald. *conf.* 109. *n.* 1. *vers. quia illud est lib.* 3. Salic. *in l. inbemus n.* 5. *vers. quia si ista, C. ad Velleian.* Grat. *decis. March.* 225. *n.* 13. Rota *in Interamnensi Saluiani* 14. *Nouemb.* 1611. *coram* bon. mem. Manzanedo, *que est* 11. *post* Pacific. *de Saluian.*

22 Nec propterea profectum est, vt † regulariter creditor non teneatur cedere contra se ipsum, quia cessio ipsi esset obfutura Bal. *in d. conf.* 109. *n.* 1. *vers. propterea* Franc. *decis.* 260. *n.* 2. & *decis.* 427. *n.* 4. Costa *de remed. subsidiar. remed.* 36. *n.* 50. Giurb. *decis.* 87. *n.* 6. *vers. ergo nec & num.* 20. *vers. imo cedentem.* Et cessat omnis difficultas in præsenti quia D. Mattheius vsque de anno 1599. pro manutentione, & conseruatione Castri empti habuit omnia bona illorum de Ruiz generaliter obligata & hypothecata, emptio verò D. Olgiati de hoc palatio, & domunculis facta ab eisdem de Ruiz est longè posterior nempè de anno 1605. vn-
23 de † cum D. Mattheius anterior creditor non teneatur cedere tertio possessori conuento iura contra se ipsum *ita in puncto* Specul. *de renunc. & concl. n.* 22. *vers. sed pone* Ioan. Fab. *in lege inbemus, C. ad Velleian.* Caballin. Mizzeloq. *sur. cap.* 446. summáque ratione id initi-
24 tur, quoniam in concursu plurium creditorum cum hypotheca super bonis Petri, & Hieronymi Ruiz debitorum prius satisfaciendum est anterioribus, sique bona non suppetant id credere dedet incommodo posteriorum creditorum ad regulam qui prior in tempore potior in iure.

Nec profutura esset cessio D. Olgiato, sine D. Raymundo quia si pro releuatione D. Olgiatis pulsaret D. Mattheium tanquam possessorem Castri super quo impositus est census recte se tueri posset suo anteriori credito cum hypotheca omnium bonorum ipsorum de Ruiz pro libera conseruatione, & manutentione Castri per ipsum empti, & sic in isto concursu pro releuatione tandem, & nouissimè succumberet D. Olgiatus vt creditor posterior, victor autem euaderet D. Mattheius tanquam anterior.

25 Nec præfatis † aduersatur Dec. *conf.* 104. Quia ibi vt apparet ex *n.* 9. tertius possessor conuentus erat non posterior, vt in casu nostro, sed anterior, vnde non solum ei debebat cedi per creditorem exigentem ab eo satisfactionem crediti, sed imo ille tertius possessor ratione pignoris, obligationis & hypothecæ habebat ius retentionis, vt firmat Decius.

Neque suffragatur quod census esset impositus su-
26 per Castro, & sic illi inhæreret † vt ad D. Mattheium transiuerit affectum cum suo onere, & propterea soluendo videatur soluere proprium debitum.

Quoniam Castrum transiuit quidem cum suo onere in emptorem ita vt D. Census, nempè Archiconfraternitas Sanctissimi Corporis Christi potuerit agere Saluiano ex hypotheca, & iure reali transitorio ad quoscunque *ad* Cenci. *de censibus, par.* 2. *cap.* 2. *q.* 5. *nu.* 9. *nu.* 5. & *in vltima impress.* DD. *Taurinorum, q.* 98. sed non inde rectè infertur † quod debitum censuale sit 27 proprium emptoris fundi censuati, qui nec illud ab initio contraxit, nec postea in se accollauit, sed est debitum ipsorum venditorum qui tanquam impositores census ex contractu tenebantur ad solutionem fructuum, & ipsius census. Et † propterea quemadmo- 28 dum D. Mattheius emptor potuit à Ruiz venditoribus repetere quicquid soluit ad impediendum auocationem fundi sibi venditi Castr. *conf.* 333. *in dub. in fi. vers. & ideo* Gabr. *conf.* 47. *n.* 8. *l.* 1. Cenci. *d. art.* 9. *n.* 79. Itidem etiam † pro redintegratione soluti idem Dom. 29 Mattheius potest agere Saluiano contra tertium possessorem bonorum sibi hypothecatorum. Milanens. *dec.* 1. *n.* 15. *l.* 1. Roder. *de ann. reditib. l.* 2. *q.* 9. *n.* 61. *ad fin. vers. aduerte*, Cenci. *ibidem nu.* 80. præsertim quia iste tertius possidet ex titulo posteriori.

Nec obstant meliora menta, quia datur solum vnus testis, & sic † nihil probat, *cap. licet de testibus.* Licet sit 30 inductus à D. Mattheio Rota *coram* San. mem. Greg. XV. *decis.* 215. *n.* 5. maximè cum † deponat de proprio 31 iudicio *ad congesta per* Farin. *de test. q.* 68. *n.* 27.

Et ita vtraque parte informante, &c.

R. P. D. Vbaldo, Vrbenetana Census Lunæ 10. *Maij* 1628.

SVMMARIA.

1 *Accollans in se censum potest executiuè conueniri pro fructuum solutione.*
Nam dicitur principalis debitor, n. 5.
2 *Fideiussio sequitur naturam principalis obligationis.*
4 *Fideiussor accedens in censu nullo ex iure speciali remanet obligatus, & ibi de ratione.*
5 *Fideiussor in contractu census nullis tenetur soluere fructus saltem ratione damnorum, & interesse.*
6 *Census impositus super re aliena validus est quo ad obligandum imponentem.*
7 *Fideiussor obligans se ad solutionem fructuum census etiam quod sit nulliter impositus, tenetur etiam quod pretium illius non sit solutum in pecunia numerata.*

DECISIO CCCCCXXXIII.

DVbitauit hodie, An occasione census de quo agitur esset releuandum mandatum contra Excellentissimum D. Ducem Sfortiam, & Domini affirmatiuè responderunt.

Quia licet in impositione census Dux non interuenerit, sed communitas, attamen cum die sequenti post impositionem ipse recognouerit bonam fidem, & declarauerit censum fuisse sui contemplatione impositum. & onus illius in se susceperit, & se obligauerit in forma Cameræ cum clausula quorum interest, † non est dubium, quod contra ipsum potest exe- 1
cutiuè procedi, & sic relaxari mandatum perinde ac si ab initio contraxisset Rota *in Romana pretij vineæ* 1. *Julij* 1611. *coram Lugdunens. decis.* 81. *n.* 1. & *seq. apud* Modernos *de obligat. camer. & decis.* 132. *n.* 23. *part.* 2. *diuers.*

Non obstat quod census fuerit nulliter impositus per communitatem Proceni, quæ non poterat nec se nec bona sua obligare stante bulla Sixti V.

Quia præsuppositâ etiam hac nullitate ex parte cõmunitatis adhuc tamen remanet obligatio D. Ducis

qui, cum vt dixi, recognouerit bonam fidem, & principaliter se obligauerit non dicitur fideiussor, qui
2 (†sequitur naturam principalis obligationis, & sic stante non potest Surd. *cons.* 201. *n.* 9. *& seq.*) sed consideratur †vt principalis, & eius obligatio stat de per se, & non accessoriè, Gabr. *de fideiuss. conclus.* 2. *num.* 1. Mantic. *de tacit. lib.* 16. *tit.* 1. *n.* 10. *& seqq.* Seraph. *decis.* 1324. *n.* 4. Modern. *discept. forens. c.* 122. *n.* 1. *& 701. n.* 4. Mohed. *decis.* 2. *de fideiuss.* San. mem. Greg. XV. *dec.* 321. *n.* 7. *vbi latè addent. n.* 13. *& decis.* 560. *n.* 1. *& 3. & dec.* 564. *n.* 2. Rota *diuers. decis.* 299. *n.* 4. *p.* 1. *in recent.* Marescott. *var. resol. l.* 2. *c.* 65. *n.* 7.

Idque † præsertim cum nullitas respectu communi-
4 tatis, resultet ex quodam iure speciali fauore eiusdē communitatis, qui fauor non militat in Duce recipiēte pecunias, & recognoscente bonam fidem: Seraph. *d. decis.* 1324. San. mem. Greg. XV. *d. decis.* 321. *n.* 6. Rota *diuers. decis.* 133. *n.* 1. *& seq. p.* 2.

5 Et cessat difficultas † quia vigore suæ obligationis D. Dux saltem ratione damnorum, & interesse tenetur tam ad sortem, quàm ad fructus vt in puncto census nulliter creati pro quo se alius principaliter, & in solidum obligauit, *fuit resolutum in dictis decisionibus*, 560. *n.* 1. *& in dec.* 564. *per tot. coram* San. mem. Greg. XV. *in Roman. census S. Celsi*, 28. *Iunij* 1602. *coram* Iusto, *quæ est dec.* 129. *apud* Cenci. *& in istis terminis fuit resolutum in vna Romana pecuniaria* 6. *Martij* 1598. *coram* Litta, *apud eundem* Cenci, *de censib. dec.* 284.

Ex qua decisione tollitur etiam alterum obiectum quod census fuit impositus super bonis ad communitatem spectantibus, nam etiam in casu dictæ decisionis idem fuerat factum, & tamen Rota respectu Baronis, qui recognouerat bonam fidem agnouit censum pro valido, & ratio est, † quia census ad effectum
6 obligandi imponentem censum etiam super re aliena imponi potest, *l. rem alienam, ff. de contr. empt.* Felician. *de censibus, cap.* 5. *num.* 19. *lib.* 1. *& fuit resolutum in Assisien. census* 9. *Iunij* 1604. *coram* Reuerendissimo Patriarcha Pamphilio, *est dec.* 17. *n.* 2. *& 3. apud eundem* Cenci. *de censibus.*

Non obstant, quæ dantur de non numeratione pretij, quia vltra quod ex instrumento videtur constare de contrario tollitur, obiectum † quia D. Dux se obli-
7 gauit etiam in casu nullitatis, & invaliditatis census. Vnde ex quocunque capite fuerit nullus census, factus fuit locus obligationi damnorum, & interesse vt in istis terminis ad exceptionem non numeratæ pecuniæ respondit Rota *apud* Greg. XV. *dicta dec.* 564. *n.* 4. *vbi alia decisiones allegantur.*

Et ita vtraque parte informante fuit decisum.

In eadem coram eodem Veneris, 11. *Maij* 1629.

SVMMARIA.

1 *Recognoscens bonam fidem in contractu census, & illum in se accollans habetur perinde ac si ipse imposuisset.*

2 *Obligatio recognoscentis bonam fidem in contractu census extenditur ad fauorem domini census.*

3 *Obligatio in forma cameræ extenditur ad fauorem omnium quorum interest.*

4 *Promissio soluendi fructus census intelligitur facta ad fauorem domini census quamuis sit absens.*

5 *Accollans in se censum etiam nulliter impositum obligatur ad solutionem fructuum illius, & quando.*

6 *Et tenetur ratione damnorum, & interesse tam quo ad fructus, quam quo ad sortem.*

7 *Habuit, & recepit, & ad se traxit, &c. hæc verba important veram, & realem numerationem.*

8 *In censu sufficit quod intercedat pecunia ab initio tempore impositionis. Nec spectatur quid fiat ex post facto.*

DECISIO CCCCCXXXIV.

CONfirmarunt Domini decisionem in hac causa factam quod sit relaxandum mandatum contra D. Ducem Sforciam quia licet in primo instrumento impositionis census inito inter communitatem, & Maldachinum D. Dux non interuenerit sufficit tamen quod ipse die sequenti recognouerit bonam fidem declarando censum fuisse impositum sui contemplatione, & promittendo soluere fructus, necnon communitatem, & fideiussores indemnes conseruando, †nam 1
per talem recognitionem, & declarationem perinde est ac si ipse ab initio censui imposuisset, & cum Maldachino contraxisset *iuxta dec.* 81. *n.* 1. *& seq. apud* Modern. *de obligat. cameral. & dec.* 132. *n.* 23. *p.* 2. *diuers. & firmatur in decisione de qua agitur.*

Non obstat quod Maldachinus non sit nominatus in instrumento recognitionis bonæ fidei, † quia per 2
contractum census à communitate ad fauorem Maldachini initū, ad quem propterea, quamuis enunciatiuè memoratum, extenditur obligatio Cameralis D. Ducis Rota *dec.* 5. *n.* 10. *& dec.* 69. *n.* 4. *& dec.* 85. *n.* 1. *& 2. post dictum tract. de oblig. cameral.*

Et ex his cessat aliud obiectum quod Maldachinus non interuenerit in dicto instrumento recognitionis bonæ fidei, †quia sufficit obligatio cameralis D. Du- 3
cis iuncta stipulatione notarij pro omnibus, quorum interest, & intererit. Rota *dec.* 97. *n.* 1. *post d. tract. de oblig. cameral. & dec.* 769. *sub n.* 1. *p.* 4. *diuers.* Grat. *discept. forens. c.* 204. *n.* 42. *l.* 2.

Et hoc maximè procedit stante promissione D. Ducis de soluendo fructus, † quæ promissio respiciebat 4
solam personam Maldachidini, cui fructus sunt soluendi alias enim frustratoria fuisset talis promissio nisi intelligeretur facta ad illius fauorem Mantica *de tacit. l.* 14. *tit.* 14. *num.* 30.

Non obstat exceptio nullitatis census, quia quicquid sit respectu communitatis ad cuius fauorem videntur loqui constitutiones Pontificiæ, respectu † D. 5
Ducis, qui se principaliter obligauit, & bonam fidem recognouit cessat prærensa nullitas, vt latè fuit firmatum in decisione causæ, † in qua parte fuit ostensum 6
quod D. Dux etiam stante nullitate census, vigore supradictæ suæ obligationis tenetur saltim ratione damnorum, & interesse tam ad sortem quàm ad fructus, *confirmauit* Rota *in dec.* San. mem. Greg. XV. 160. *n.* 1. *& 2. & dec.* 568. *n.* 1. *& per totum*, & in terminis communitatis obligatæ pro interesse domini, qui bonam fidem recognouit, *fuit tentum in decis.* 284. *apud* Cencium *de censibus.* Idque præsertim cum se obligauerit etiam in casu quod census esset inualidus respectu communitatis *vt in d. dec.* Greg. 560. *n.* 5. *& dec.* 564. *n.* 4.

Obiectum quod census fuerit impositus sine pecunia cessat ex instrumento obstantibus illis verbis † ha- 7
buerunt, receperunt, & ad se traxerunt coram me notario, & testibus, quæ verba important veram, & realem solutionem ad Bal. *in l. si ea cautione*, *n.* 14. *Cod. de non numer. pecun.* Bar. *in l. si ita stipulatus*, §. *Grisogonus*, *n.* 3. *vbi* Alex. *n.* 147. *ff. de verb. oblig.* Alex. *cons.* 179. *n.* 6. *l.* 2. Surd. *decis.* 284. *n.* 7. Rota *decis.* 132. *n.* 5. *post secund. libr. cons.* Farinac. *& decis.* 404. *n.* 1. *p.* 2. *diuers. in recent. & dixit* Rota *in Interamnensi census* 2. *Iunij* 1621. *coram* Vbaldo.

Et sufficit † quod ab initio intercenerit pecunia in 8
ipso actu impositionis census, quoniam postea illius loco

loco extinguatur debitum, vel aliquid aliud fiat de illa pecunia, & consensu partium provt dicitur euenisse in casu nostro dum D. Dux voluit emere cum pecunia dicti census granum à Communitate pro indigentia suæ domus. Quæ enim fiunt ex post facto in hac materia non tollunt, nec inualidant contractum impositionis census ritè factum pecunia verè, & realiter interueniente, vt supra, *vt in his terminis fuit dictum in Beneuentana census* 18. *Mart.* 1613. *coram* Decano, *quæ est decisio.* 468. *n.* 4. *&* 5. *p.* 1. *recent. & in Romana, seu Nepesina census* 13. *Maij* 1624. *coram* Remboldo, *& in eadem* 6. *Martij* 1626. coram eod. *& nouissimè* coram me *in Senogallien si census* 31. *Martij* 1628.

Et ita vtraque parte informante, &c.

Reuerendiss. D. Coccino Decano, Romana præstationis cedulæ Veneris 1. *Decembris* 1628.

SVMMARIA.

1 *Protestatio tollit mentem à facto, & præseruat ius protestanti, &* n. 4.
2 *Protestatio contraria facto non suffragatur.*
3 *Caducitas censetur remissa emphyteutæ si dominus recipiat canonem etiam cum protestatione quod non censeatur remissa.*
Vide rationem n. 5.
6 *Factum præualet verbis in incorporalibus.*
7 *Promissio intelligitur de prima vice.*
8 Lim. *quando promissio refertur ad actum qui potest ab eadem persona pluries reiterari.*
9 *Mora de iure canonico potest purgari, quando partis ius non est effectum deterius.*
10 Lim. *nisi sit expressè conuentum quod non possit purgari.*
11 *Pactum de protestando cedulam bancariam in casu mora, non continet pœnam.*
Sed solum maiorem cautelam. n. 13.
12 *Pœna conuentionalis non debetur nisi quatenus interest.*
14 *Census potest imponi cum datione cedulæ bancariæ pro solutione fructuum.*
15 *Pactum quod creditor census in casu moræ possit distrahere bona sibi pro solutione census obligata, valet.*
16 *Pactum quod debitore census extante morosa credito census possit capere fructus fundi censiti propria authoritate valet.*

DECISIO CCCCCXXXV.

CAtherinæ legatariæ b. m. Ginebriæ saluiatæ fuerant pro dicto legato cessa scuta mille ex censu maioris summæ, quem Tholomeus Guarinus eidem Ginebriæ vendiderat cum expressa obligatione quod si dictus Tholomæus, & illius hæredes in soluendis dictis annuis censibus essent morosi per duos menses post finem semestris tenerentur, &c. ita vt mora quantumuis etiam minima purgari minime possit, &c. dare, & præstare vnam cautionem bancariam in Vrbe fide, & facultatibus idoneam ad contentamentum dictæ D. Ginebriæ, & suorum, &c. pro solutione dicti annui census pro triennio, tunc proximo. Vnde cum Cecilia tanquam cessionaria Catherinæ coram A. C. ad dictam cautionem contra Capitaneum Curtium Setaccium vti fideiussorem principaliter, & in solidum in præfato censu obligatum, ac successiuè contra illius hæredes egerit, atque obtinuerit, causa mihi commissa cum clausula si quid exequendum. Dubitaui an mandatum A. C. esset exequendum cuius dubij resolutio pender ex duobus. Primò an constet de mora. Secundò quatenus sit. An potuit purgari.

Et quantum attinet ad primum, cum semestre esset maturatum die 1. Augusti 1624. & solutio non fuerit facta nisi die 18. Octobris eiusdem anni, vtique cum lapsum esset ne dum semestre, sed etiam bimestre negari non potest, quin mora fuerit incursa. Quauis enim pecuniæ fuerint postea solutæ attamen non fuerunt receptæ simpliciter, sed cum protestatione, ac sine præiudicio cedulæ bancariæ iuxta decretum R. P. D. Bichij tunc A. C. locumtenentis quæ † protestatio 1
tollit mentem à facto ita vt per illam fuerit præseruatum ius parti *l. non solum, §. morte vbi Doctores ff. de non. oper. nunc.*

Neque obstat quod ista protestatio † tanquam 2
contraria facto non suffragetur *l. si extraneus in princ. ff. de acq. hæred.* sicuti si dominus † recipiat canonem 3
ab emphyteuta cum protestatione quod non censeatur remissa caducitas, nihilominus censeatur remissa. Mantic. *dec.* 200. *per tot.* Quia responsum fuit terminos esse diuersos, in casu enim nostro protestatio tollit mentem à facto, non autem est facto contraria, quia se compatiuntur ad inuicem quod fructus decursi debeatur, & quod præstare cedulâ bancariâ teneatur fideiussor propter moram pro fructibus decurrendis, vnde † protestatio non tanquam contraria facto 4
sed tollens mentem à facto, ac declarans animum recipientis fructus suffragatur Rubr. *in repet. d. l. non solum §. morte n.* 349. *ff. de non. oper. nunc.* Rip. *in cap. cum* M. Ferrarien. *num.* 70. *& 83. de constit.* Burs. *cons.* 214. *num.* 16. *lib.* 2. In casu verò † emphyteusis protestatio 5
est facto contraria, quia non reperitur aliquid quod possit præseruari, ex quo exactio pensionis & caducitas sunt contraria ita vt simul stare minimè possint vnde cum caducitas per voluntatem domini cessauerit nullum ius isti protestanti potest præseruari, *vt bene per* Guid. Pap. *decis.* 171. *& decis.* 162. *& ibi addent.* est enim inconuenies quod quis eodem tempore habeatur pro emphyteuta, & pro non emphyteuta, ac ideò quicquid protestatio dicat † factum præualet 6
verbo, *vt dicit* Bald. *cons.* 8. *n.* 2.

Non obstat quod cum semestre fuerit maturatum die 2. Augusti, & fuerit actum ad fructus die 7. Septembris sequentis procurator cum speciale mandato Curtij die 9. eiusdem mensis Septembris & sic ante lapsum duorum mensium suscepit terminum, & die 6. Octobris pariter sequentis accessit ad domum Ceciliæ pro soluendis fructibus semestris, vnde nulla fuit incursa mora, cùm per ipsum debitorem non stetterit quominus solueretur quo oblatio satis erat facta in tempore cum mensis acceptionis termini non esset computandus ad effectum moræ, *ad l. fideicommissi ff. de vsur. & fuit dictum* coram me *in causa Romana fideiussionis* 3. *Iulij* 1617. *& 26. Martij* 1618. Quia fuit responsum acceptionem termini nullatenus suffragari, ex quo in tempore suscepti termini non fuit facta solutio vnde mensis ille debet imputari ad considerandam moram.

Nec potest suffragari afferta oblatio facta Ceciliæ, quia de ea deponit vnicus tantum testis, cuius etiam depositio parum releuat ad effectum excusandi ab incursu moræ, dum dixit Ceciliam respondisse quod pecuniæ darentur famulo à præsentia testium, & quod eius vir erat absens à Curia, quique erat reuersurus intra octo dies. Vnde supposito etiam citra veri præiudicium, quod ista essent vera non est locus executioni. Cur enim non fuerunt tunc solutæ pecuniæ reportata quietantia saltem manu aliena similiter scribere nesciebat vel vir erat reuersurus intra octo

dies, quare pecuniæ statim post reditum viri non fuerunt solutæ aut saltem factum legitimum depositum in actis.

Nec etiam obstat quod Ceciliæ fuerit sub die 3. Iulij 1619. facta prima cessio pro scutis quingentis, secunda verò sub die 23. Nouembris 1621. pro aliis scutis quingentis. Ac ideò licet sub die 21. Octobris 1620. post incursam moram pro primis scutis 500. ad dictam cautionem egerit, fuerunt nihilominus postmodum factæ, & receptæ solutiones absque aliqua protestatione vnde censetur recessum à dicto
7 facto, & sic cessat promissio in futurum, † cum intelligatur de prima vice, *ad l. boues §. hoc sermone ff. de verb. signif. & latè* Tiraq. *in princ. illius legis*. Quia responsum fuit, quod cum promissio referatur ad actum qui
8 pluries ab eodem persona potest reiterari, † non intrat dispositio *prædicti §. hoc sermone vt per* Tiraq. *ibidem limit.* 13. 20. & 22.

Quantum attinet ad secundum. An mora potuerit purgari visum fuit Dominis in casu de quo agitur
9 negatiuè respondendum. Quia † licet de æquitate canonica possit mora purgari quando ius partis non est effectum deterius *cap. potuit de locat. c. in tua de pœnis, & latè fuit deductum* coram me, *in dicta causa Romana fideiussionis* 3. *Iulij* 1617. & 16. *Martij* 1618.

10 Attamen † secus est in casu isto, cum fuerit expressè, & specialiter conuentum quod mora quantumuis minima purgari non possit. Bald. *in l. sanctimus* 26. *n.* 4. *per illum text. C. de fideiussor.* Alex. *in l. insulam num.* 23. Rip. *num.* 117. Cror. *num.* 82. *vers. quinta difficultas est* Iacob. Niger. *num.* 278. *ff. de verb. oblig.* Mainer. *in l. nulla intelligitur mora num.* 47. *ff. de reg. iur.* Crauet. *super ritu* 173. *num.* 4. Afflict. *dec.* 174. *num.* 4. Corbol. *de caus. priuat. ob non solutum Canonem limit.* 41. *num.* 12. Capuraq. *decis.* 247. *n.* 2. *p.* 1. Put. *decis.* 456. *lib.* 2. *num.* 4. *in correct. vbi quod nemo dubitat de hac conclusione. Et ex modernioribus istam sententiam tenent, & alios referunt.* Mancin. *de iuramento p.* 4. *effect.* 13. *n.* 35. *Addent. ad* Seraph. *de Priuil. iuramen. priuileg.* 88. *n.* 23. *lib.* 3. *& fuit resolutum in causa Romana pecuniaria* 8. *Martij* 1624. *coram* b.m. Vbaldo seniore.

11 Neque est verum quod istud pactum † præstationis cedulæ bancariæ in casu moræ contineat pœnam
12 quæ † non deberur nisi quatenus interesit Seraph. *dec.* 809. *n.* 4. *& fuit dictum in causa Rom. lignorum* 4. *Iunij*
13 1603. *coram* b.m. Cardin. Lancellotto iuniore. Quia fuit responsum pactum † istud non continere amissionem rei, vel pretij, vel solutionem vltra debitum, concernere solum maiorem cautelam, vnde non est pœnale, *vt in puncto resolutum fuit in dicta causa Romana pecuniaria coram* b.m. Vbaldo.

14 Et † sicuti census ab initio potuisset imponi cum dicta cautione cedulæ ita potuit apponi pactum quod
15 cedula daretur in casu moræ, vt in simili † quando obligantur certa bona cum facultate illa distrahendi in casu moræ in solutione fructuum census, quod pactum non sit pœnale: Martin. *de iur. censu. c.* 6. *n.* 269. *& seqq.* Cencius *de censib. p.* 2. *cap.* 1. *quæst.* 3. *art.* 5. *nunc*
16 *q.* 57. *in nouiss.* Taurin. *n.* 37. Et † debitore extante morolo quod liceat censuario capere propria auctoritate fructus fundi, & tamen quod hoc non sit pœna contendat ad faciliorem exactionem census, Boccace. *de censib. p.* 2. *n.* 72. Martin. *d. c.* 6. *n.* 357. Cencius *post alios vbi supra n.* 35. *vers.* 4.

Ex quibus conclusum decretum R.P.D. Bichij esse exequendum cum dicta cautio bancaria præstari debeat ex prædictis, &c.

R. P. D. Verospio, Anconitana Prædij, Venetijs 29. Nouembris 1630.

SVMMARIA.

1 *Possessio non amittitur propter executionem, & subhastationem nullam.*
2 *Actiones vtiles translatæ in cessionarium, debent præferri directis remanentibus penes cedentem.*
3 *Actiones directæ, quæ remanent penes eum, qui tenetur cedere ex necessitate sunt penitus inutiles.*
4 *Executio facta in vim decreti relaxati pro maiori summa non potest sustinere summa veri debiti propter indiuiduitatem decreti.*
5 *Subhastatio, & deliberatio facta vigore decreti, & executionis nulla est & inualida.*
6 *Subhastatio facta ad instantiam Cessionarij pro maiori summa, quam sit creditum cedentis est nulla.*
7 *Pretium iustum rei non probatur ex subhastatione.*
Lim. *quando plures obtulerint. n.* 10
8 *Creditor non admittitur ad licitandum nisi ob defectum oblatorum.*
9 *Aut post alios omnes.*
11 *Subhastatio, & licitatio quo ordine fieri debeant remissiuè.*
12 *Subhastatio debet fieri præsenti pecunia.*
13 *Hæc tamen solemnitas potest remitti de consensu creditoris.*
14 *Iste tamen consensus non operatur vltra summam debitam consentienti.*
15 *Et debet interuenire in ipso actu deliberationis.*
16 *Censum redimere nullo iure cogi potest illius debitor.*
17 *Creditor missum in possessionem ex primo decreto sola iure pignoris possidet.*
18 *Subhastatio debet fieri iudicis auctoritate.*
19 *Deliberatio pignoris debet fieri citato debitore, &* num. 17.
20 *Debitor priuatur dominio rei suæ ex secundo Iudicis decreto.*
21 *Cessionarius ex iure sibi cesso rectè potest prosequi iudicium à cedente institutum.*
22 *Possessio cedentis eadem transfertur in cessionarium ex contractu inter viuos.*
Maximè accedente clausula constituti n. 24.
23 *Possessio defuncti non transit in heredem absque vlla apprehensione.*
25 *Retentio bonorum debitoris datur ei qui soluit verum illius debitum.*
28 *Debitum tamen debet esse liquidum, &* n. 32.
29 *Debitum non potest dici liquidum ad cuius solutionem debitor inuitus cogi non potest.*
30 *Cessionarius censetur eadem persona cum cedente.*

DECISIO CCCCCXXXVI.

HOc dubium, in quo manutentionem petebat Clarix Ferretta tanquam spoliata possessione prædij à filiis, & hæredibus Zaccheriæ Cæsarani, cum ad instantiam ipsius Claricis sæpius proposuerim hodie ea vita functa iterum proposui ad instantiam Aloysij eius filij, qui ea eodem iudicio à matre instituro manutentionem etiam petebat tanquam donatarius eiusdem prædij, cuius possessione se dicebat spoliatam. Et cum proposita primum causa 18. Iunij 1629. voluissent Domini videre de bono iure Claricis vtrumque articulum hodie resoluerunt vt ex eiusdem persona competeret Aloysio manutentio.

E:

Et huius quidem iuris ipsius Clarices probationem responderunt Domini desumi ex ipsa executione, & subhastatione, quæ cùm defendi non posset ab
1 innumeris nullitatibus, † neque potuit per ipsas auferri possessio Clarici, quæ se pro spoliata non habuit *l. iuste possidet & ibi gloss. ff. de acq. possess. c. præsentium vbi etiam gloss. in fin. 7. q.* Bald. *in l. fin. in 1 notab. C. unde vi.* Put. *dec. 419. lib. 2.*

Cùm enim ex causa æris alieni cuius Clarix debitrix erat Zaccariæ Cæsarano coacta fuisset imponere duos annuos census, quo pretio scutorum quadringentorum quinquaginta vendidit Hieronymo Tellino, cumque eosdem census cessisset Tellinus Zaccariæ qui deinde declarauit illos quæsitos à se fuisse ex pecuniis Equitis Iacobi Schacchi sui soceri; Vel post cessionem factam Schaccho non poterat ab eisdem filiis, & hæredibus Zaccariæ obtineri ex propria
2 persona mandatum cum directæ actiones, quæ solum erant penes Tellinum emptorem illis suffragari non posset, & † vtiles, quæ post cessionem in Scacchum transfuerunt præferri deberent directis: Bald. *in l. 1. n. 31. C. de act. & obligat.* Aym. *cons. 101. num. 3.* Cror. *cons. 83. n. 14. lib. 1.* Rebuff. *de cession. action. art. 1. glos. 4. vers. sed debitum* Olasch. *decis. 45. n. 7.* Guid. Pap. *decis. 430. n. 1.* Imò quia in ortu directarum adstrictus fuerat Tellinus ad cedendum eidem Scaccho ex cuius pecu-
3 niis census empti fuerant † directæ actiones effectæ fuerint penitus inutiles apud ipsum cedentem Bald. *in cad. l. 1. in 5. quæst. C. de act. & oblig.* Bart. *in l. facta §. si hæres n. 5. ff. ad Trebell.* Guid. Pap. *dec. 567. n. 2.* Rota *dec. 433. n. 3. p. 2. diuers.*

Vel licet iidem filij, & hæredes Zaccariæ dici posset quod nomine ipsius Equitis Iacobi Scacchi agere potuerint, vt illi tanquam Cessionario solueretur non tamen licuit eisdem integram summam eorundem fructuum petere, qui veliter Scaccho tanquam vero domino census fuerant soluti per Claricem, & hinc apparebat de excessu executionis, & ratione indiuiduitatis decreti quo eadem executio concessa fuit
4 † neque illa poterat in parte sustineri, quæ verè eidem Scaccho debita esset, *l. 1. §. hæc verba ff. ne vis fiat &* Bart. *in l. si non sortem §. si centum, ex qua etiam omnes idem not. ff. de cond. indeb. n. 7.* Bal. *in l. cert. condict. §. quoniam n. 7. ff. si cert. per.* Put. *decis. 323. n. 2. lib. 1.* Rota *co-*
5 *ram* Ludou. *decis. 199. n. 1.* Et † inferebatur etiam ad nullitatem subhastationis, & liberationis, ad quas vigore eiusdem decreti processum fuit, Capic. *dec. 51. n. 2.* Rota *in Romana spolij 21. Februar. & 5. Maij 1600. coram* Iusto, *in recent. decis. 545. n. 6. part. 2.* Et in his
6 † omnino terminis de creditore, qui ex cessione sibi facta obtinuerat subhastari vineam pro maiori credito quam esset ius sui auctoris *in Romana vincæ 5. Aprilis 1588. coram* Orano.

Sed ideo forte actum fuit nomine cedentis, vt supposita persona posset Scacchus prædium emere super quo ad sui ipsius instantiam fiebat executionem illud verbum fuit à filiis, & hæredibus Zaccariæ eidem Hieronymo Tellino, sui primo fuerunt venditi à Clarice hi census, & ab ipso Tellino cessum deinde ipsimet Scaccho cum eadem declaratione, quod ex illius pecuniis emptum à se fuerat. Verum hæc personarum mutatio sine vt agerent pro fructibus census sine quibus fieret deliberatio efficere non potuit, quia eadem semper esset persona Scacchi agentis, & ementis.

Et alter etiam defectus ex hac rei gestæ serie colligebatur, quia vel non nisi per viam adiudicationis, &
7 à iudice potuisset Scacchus prædium obtinere ratione sui crediti, & opus tunc fuisset peritorum æstimatione, cum pro iusto pretio debuisset fieri adiudicatio, † quod ex subhastatione hoc casu non probatur *l. 2. C. si in caus. iudicat.* Vinc. de Franc. *dec. 57. n. 7.* Rota *in Romana domorum de Ronsionibus 17. Iunij 1615. coram* b. m. Buratto.

Vel etiam quod tanquam tertius admitti voluisset ad licitandum, tamen id non potuisset; † nisi aut in 8
defectum aliorum oblatorum, vt probatum videtur ex eadem *l. 2. & 3. C. in caus. iudicat. vbi notant* Bald. *num. 2.* Salic. *num. 1.* Afflict. *ead. decis. 358. n. 5.* Rota *in Mediolanensi exactionis 5. Februarij 1600. coram* Cardinal. Mellino. Aut † certe post omnes alios oblato- 9
res, cum ideò in subhastatione non sit opus rei æstimatione, vt agnoscendo differentiam inter primum, & hunc posteriorem casum distinxit. Surd. *cons. 256. n. 6. & cons. 39. n. 26.* Castr. *cons. 156. n. 1.* Rota *coram* Ludouis. *decis. 12.* Quia † dum res deliberatur plus 10
offerenti præsumitur vendita iusto pretio, & neque hoc casu id factum fuit cum non constet quod exposito pignore sub mana præconis alij oblatores comparuerint, & omnium postremus Scacchus actionem fuerit † iuxta formam traditam per Doctores *in Lordo* 11
C. de execut. rei iud. & in l. si quis, C. de rescind. vendit. Alex. *in l. à Diuo Pio §. si pignora n. 11. ff. de rei vend. & notat.* Iod. Demander. *in comp. subhastationum c. 5. n. 7.*

Tertius etiam defectus ex eodem fonte sequebatur, cùm nullo modo sustineri posset obligatio, quam fecit Tellinus in actu deliberationis soluendi ipsis de Cæsarinis creditoribus fructus eisdem debitos à Clarice, & residuum aliis eiusdem Claricis creditoribus cum † enim ad validitatem subhastationis opus fuis- 12
set præsenti pecunia, *l. à Diuo Pio §. sed si emptor ff. de re iudic.* licet hæc † solemnitas remitti posset de con- 13
sensu eorundem de Cæsarinis, siue de consensu Scacchi veri creditoris Imol. *in l. à Diuo Pio, §. sic quoque n. 3. ff. de re iudic.* Castr. *in l. eleganter §. si vendiderit n. 2. ff. de pignorat. act.* Rota *decis. 464. n. 1. p. 2. recent. coram* Ludou. *dec. 23. n. 5. & dec. 430. n. 4. & in* Perusina *dotis 1. Iulij 1594. coram* Penia. Non † tamen potuit 14
hic consensus operari vltra summam eidem creditori debitam, atque ita in præiudicium suum, non autem ipsius Claricis, siue aliorum creditorum eiusdem Claricis, quibus se Tellinus obligauit soluere quicquid sibi reliquum esset postquam satisfactum à se fuisset Cæsarinis. Præterquam † idem consensus ne- 15
que suffragari poterat, nisi in ipso actu deliberationis intercessisset, Rota *in Asculana terrarum 22. Iunij 1601. & in Camerinensi spolij 15. Iunij 1609. coram* Card. Sacrato, *& coram* Ludouis. *decis. 28. n. 2.*

Et eadem obligatio neque poterat sustineri in præ- 16
iudicium ipsius Claricis quatenus continebat obligationem redimendi census super eodem prædio impositos ad quod nullo inre ipsa Clarix cogi potuisset.

Demum præter alias nullitates, quas eadem executio cõtinebat, neque in subhastatione, neque in deliberatione vnquam fuerat Clarix citata imo neque ad eandem subhastationem deuentum fuerat auctoritate iudicis sed priuata creditoris, † qui missus in posses- 17
sionem ex primo decreto rem solo iure pignoris detinebat. Ex quibus cùm nunquam amissa fuerit rei suæ possessio per Claricem, † vt de subhastatione au- 18
ctoritate iudicis facienda est, *text. in l. 2. C. si in caus. iudic. & tralit.* Afflict. *ead. decis. 358. n. 4.* Et † de citatio- 19
ne in impositione secundi decreti, ex quo priuatur † debitor rei suæ dominio habetur *in l. creditor 4. C.* 20
de distr. pignor. & not. Bart. *in l. à Diuo Pio §. in venditione n. 4. ff. de re iud.* Afflict. *eadem decis. 358. n. 3.* Rota *in Romana subhastationis 10. Maij 1623. coram* b. m. Buratto, *& dec. 476. n. 4. p. 2. recent.*

Ex eisdem Claricis persona dixerunt Domini debitam esse manutentionem Aloysio illius filio, † quid cum idem iudicium à matre instituram prosequeretur poterat agere, & obtinere eodem inter dicto ex

iure

iure sibi cesso Io.Faber.*in §.retinendæ n.9.instit. de interd.* Tiraq.*de retract.lign.§.16.gl.3.num.17.* Menoch. *de retinend. possess. rem.3.num.62.* Guid.Pap.*dec.552. n.3.* Rota *in Bononiensi de Cardinalibus 11. Ianuarij 1602.coram* Pamphil.*coram* Corduba *in Beneuentana census 9.Iunij 1594.in Anconitana bonorum 2. Maij 1620.coram* D. meo Pirouano. Et generale esse vbicunque vallis actio euellitur de corpore directæ *dixit* Bald.*in c.licet causam n.34.de probat.* & discusso articulo tenuit Nicolaus Noalis *de transmiss.casu 40.*

22 Imo † cùm eadem possessio fuerit illa cessa ex contractu,non ex vltima voluntate,non poterat illa considerari tanquam possessio defunctis, & quæ iam esse
23 dixerit,cum ad hæredem transire debebat, † quo casu noua apprehensione opus esse hærede traditur *in l.cum heredes ff. de acq.poss.* Sed poterat etiam ex propria
24 persona peti ab Aloysio manutentio † cum tunc eius nomine voluerit, & se constituerit Clarix possidere cum verè eandem possessionem retineret Alex. *in eadem l. heredes num.9.ff. de acq. poss.ff.* Rota *in Florentina sub decanatus 27.Ianuarij 1617.coram* D.meo Durano.

Neque hanc manutentionem debitam Aloysio siue ex propria,siue ex matris persona dixerunt Domini impediri propter exceptionem retentionis quam Camilla Iacobi Scacchi filia, & hæres opponebat. Quod cùm soluisset idem Iacobus parens, & cessionarius Tellini non solum eam summam ad quam se ipse Tellinus in deliberatione obligauerat, sed longè maiorem pluribus eiusdem Claricis creditoribus, in cessione iurium sibi facta ab eisdem creditoribus effectus fuerit ipse creditor Claricis,& comperet eidem
25 retentio,† quæ datur pro vero credito etiam data nullitate adiudicationis ex traditis *per Doctores in l. si non sortem §.si centum ff.de condict.indeb.* Surd.*dec.46. n.7.* Rota *coram* Card.Caualler.*decis.543.* Huic enim exceptioni adhuc plura visa fuerunt Dominis obesse ex quibus excluderetur hoc ius retentionis imo neque probacum dici posset creditum aliquod Iacobi ex
26 cuius causa ibi hæc retentio competeret.Non † solum enim dispositio textus in d.§. si centum procedebat in spolio extra iudiciali, & in re, quæ præter iudicis auctoritatem possideretur à creditore sine vitio, *l.1. §. redigitur, & ibi* Gloss.& Bart.*ff.quor.legator.* Bald. *in l. fundum,qui Lucij Titij 9.ff.de rescind.vendit.* Negus. *de pignor.2. membr.3. p.princ.n.29. & membr.4.5. p. n.1.* Cremens. *sing.93.* sanè dici non poterat retineri hoc prædium à Camilla cum priuata auctoritate facta fuerit subhastatio imo etiam in spolio iudiciali cum tan-
27 quam priuatus processisset ipsemet Iudex † omissa in subhastatione & deliberatione citatione Claricis,Bal. *in l.1 in prin.C.de Carbon. edict.Soc.inl.instè possid.n.8. ff.de acq.poss.* Negus. *de pign.2.membr.3. p.princ.al. n.22.* Socci.Sen. *cons.158.n.16.* Socc.Iun.*cons.118.n.11. vers.& adeo lib.2.* Gabr.*de acq.possess.conclus.1.n.43.& 90.* Menoch. *de recup.possess.remed.8.n.19.& fuit dictum in Romana spolij 28.Iun.1628.& 14.Maij 1629.* coram me.

Sed adhuc dato spolio iudiciali non poterat retentioni locus esse, cum neque ex causa ipsius adiudicationis,quæ nulla proponeretur,sed ex cessione sibi facta à Tellino hoc prædium Scacchus possideret vt declarat se idemBar.*in d.l.si centum.*8.*ff.de cond.indeb.*Surd.*eadem dec.46.n.11.* Castr.*in l.pecunia n.3.ff.de pignor.act.* Negus. *de pignor.4.membr.3.p.princip.n.4.* Rota *decis.115.n.3.p.2.diuers.in Romana spolij 27. Iunij 1620.coram* b. mem.Buratto, *& in his omnino terminis in Romana domus 24.Maij 1619.coram* bon. m.
28 Vbaldo, Neque creditum † ex auis causa eadem retentio petebatur liquidum dici posset, vt etiam requirebatur Rota *in a.Romana spolij 27. Ianuar.1620. coram* b.m.Buratto, *in Maceratensi Saluiani 12. Maij 1620.coram* Manzanedo, *coram* b.m.Gregor.*dec.154. n.3.& dec.43.n.2.p.2.recent.*

Hoc enim creditum, quod sibi Camilla petit compensari, si consideretur respectu censuum,qui extincti fuerunt per Iacobum iuxta obligationem Tellini illud non potest dici liquidum, † cum neque vllo 29
actione negotiorum gestorum ipse Iacobus obtinere posset ex causa earundem solutionum, quas Clarix inuita facere non renebatur. Neque ex cessione,quam habuit à creditoribus eorundem censuum, cum hæc exceptio,quæ Clarici competebat contra eosdem creditores possit etiam ab ipsa opponi contra Iacobum Cessionarium qui in omnibus † censetur eadem per- 30
sona cum ipsis creditoribus à quibus cessionem obtinuit,*l.emptor.C.de hæred.vel act.vendit.* Bald. *in l. c. hæredi 22.§.1.n.8.ff.de pact.* Bero. *cons.32.n.46.lib.2.* Rota *coram* bon.mem. Cardin.Caualterio, *decis.559. num.3.*

Et demum neque sustineri posset hæc sortis restitutio,quasi facta fuerit vt liberaretur ptoprius fundus qui eorum censuum onere grauatus erat cum † ilanie 31
nullitate, & iniustitia executionis deliberationis,neque eiusdem fundi possessione fuerit Clarix priuata, neque illius dominium acquisitum creditori, vt in his etiam terminis consideauit Rota *in Fanentina bonorum 19.Iunij 1595.coram* Corduba.

Si verò idem Iacobi creditum consideretur respectu fructuum quos soluit ex causa eorundem censuum,& licet iidem fructus dici possint liquidi † quia 32
tamen percepit etiam Iacobus fructus,ex hoc prædio cuius hodie petitus retentio, ex ea fructuum perceptione turbatum adeò fuit creditum quod deducebat ex fructibus à se solutis, vt eorum causa neque possit retentio competere cum sine noua liquidatione in qua habeatur etiam ratio fructuum; qui ex prædio collecti fuerunt iidem fructi soluti ab ipso Iacobo liquidi dici non possunt, vt etiam ad hunc effectum retentionis dictum fuit *in Anconitana bonorum 1. Mart.1613. coram* D. meo Pirouano *inter recentiora decis.433.n.4.p.2.coram* b.m. Card.Caualler. *dec.539. n.7. & in Romana Siluæ, sine crediti datalis 21. Iunij præteriti* coram me.

Præterquam respectu fructuum quos dicit à se fuisse solutos Cæsaranis vix potest applicari vt ex ea solutione effectus fuerit Iacobus creditor Claricis,cum potius dum ipse erat verus creditor eorundem fructuum,& eiusdem Claricis debitum,& proprium creditum extinxit.

Et ita,&c.

R.P.D. Verospio, Farfensis pecuniaria Lunæ 24. Maij 1628.

SVMMARIA.

1 *Plures obligati in solidum intuitu alterius sunt omnes confideiussores illius.*
2 *Inter se autem sunt ad inuicem fideiussores pro rata.*
3 *Fideiussorum census pro altero tenetur, & conuenire potest.*
4 *Fideiussor soluens solidum habet contra confideiussores actionem contrariam mandati.*
5 *Fideiussor soluendo non suum, sed principalis debitoris negotium gerit.*
6 *Socio soluenti in causam societatis competit actio pro socio contra consocios.*
7 *Soluens pro alio habet actionem negotiorum gestorum pro repetitione soluti.*

8 *Correum soluens solidum agit contra correum pro rata sine cessione.*

9 *Fideiussor accedens obligationi invalidæ cum iuramento, & tanquam principalis, & in solidum, remanet obligatus.*

10 *Fideiussor accedens contractui census invalidi potest agere vt sors deponatur, donec fiat contractus validus.*

11 *Liberalis in necessitatibus nemo existit.*

12 *Obligatio licet à principio sit voluntaria fit ex post facto necessaria.*

DECISIO CCCCCXXXVII.

DOmini persistentes in decisis coram b.m. Buratto sub die 15. Ianuarij 1624. dixerunt Iosephum de Benedictis, qui in censu imposito ad commodum & intuitu Communitatis Tuffiæ se obligauerat in solidum vna cum aliis sociis, & illum solus extinxerat rectè agere potuisse contra hæredes Stephani Palmæ correi tàm pro fructibus dicti census, quàm pro sorte pro eiusdem tamen Stephani rata.

Negari enim non potest quin omnes hi obligati
1 intuitu Communitatis, sicut † respectu ipsius Communitatis cuius erat debitum census sint confideiussores *ad l. si dubites l. Paulus ff. de fideiussor. & aduertis*
2 Cuiac. *in Paratitl. ff. eo. tit.* Item † alter ad inuicem sint etiam fideiussores pro rata Gloss. *in l. reos in verb. accepi. ff. de duob. reis* Cyn. *in l. 1. C. eo. tit.* & † ratione solidi
3 alter pro altero, & teneretur, & conueniri posset: Cass. *ad consuet. Burg. Rubr. 4. §. 12. n. 1.* Rom. *cons. 114.* Nart. *cons. 51. n. 8. & cons. 2. n. 3. & cons. 261. n. item 3.* Ferr. *in*
4 *l. si ex toto §. ita scriptum n. 8. ff. de leg. 1.* Indeque † Ioseph qui totum soluit haberet contra obligatos actionem contrariam mandati, *l. mandati ff. mandat. l. potest*
5 *ff. de fideiuss.* Marant. *cons. 39. n. 5.* Cum fideiussor † soluendo non suum gerat, sed principalis debitoris negotium *l. cum in ff. de fideiuss.* Vinc. de Franc. *dec. 55. n. 12.* Magon. *dec. Lucens. 22. n. 13.* imo in hac obligatione, in qua pro debito vniuersitatis in beneficium Bononiæ omnes intercesserunt dici potest contracta
6 socieras, & vti socio, † qui commune debitum soluit competeret Iosepho actionem pro socio, *leg. 1. C. de duob. reis* Cuiac. *ad Aphrican. tract. 4. col. 9. §. duo rei.*
7 Et † saltem iuuatur Ioseph vtili negotiorum gestorum actione *l. soluendo vbi* Doctor. *ff. de negot. gest. l. sed an vltra, ff. eod.* Bald. *in l. diuersa. C. locat.* Cuiac. *ad Aphrican. vbi supra* Ronchegal. *in l. plenè in l. reos n. 42. ff. de duob. reis* Castr. *cons. 144. num. 2.* Cabal. *cons. 138. num. 11. & 12.*

Præsertim quia receptior, & æquior est opinio *Bal.*
8 Quod correos qui etiam ex voluntaria causa solidum soluit agat contra correum pro rata sine cessione. Bald. *in l. si rem communem C. si cert. pet. & in l. creditor n. 4 C. de duob. reis* Rip. *in l. si ex toto §. fin. in fin. ff. de l. 1.* Crau. *cons. 77.* Thesaur. *decis. Pedem. 191. n. 4.* Viu. *dec. 379. in fin. & in decis.* b.m. Buratti, *in hac causa 15. Ianuarij 1624.*

Cum præsertim istam solutionem imo, & obligationem Domini non habuerunt pro voluntaria tum quia stante inualiditate obligationis Communitatis
9 † cum nihilominus aliorum fideiussorum obligatio sustineretur, & propter iuramentum, & quod principaliter, & in solidum essent obligati. Gabr. *de Claus. concluf. 10. n. 4. & seq.* Cardin. Seraph. *dec. 1524.* Rota *in Bononien. pecuniaria 6. Iunij 1607. & in Amerina fideiussionis 21. Maij, & 27. Iunij 1612. coram Ludouis.*
10 poterat † loco damnorum, & interesse peti pars ipsa saltem ad effectum deponendi donec communitas validè obligaretur, Bald. *in l. si traditio in 4. q. n. 7. C. de act. empt.* Ruin. *cons. 141. n. 9. prope fin. lib. 1.* Rota *in Romana census 11. Februar. 1583. coram* Cantucc. *in Romana euictionis 17. Februar. 1603. coram* Ludou. *& in Melinicen. Census 27. Mart. 1613. coram* Reuerendissimo D. meo Decano. Tum quia in Iosepho cum potuit considerari animus donandi propter obligationem ab eo præstitam in carceribus iuxta decretum visitæ sed extinguendo censum infra certum tempus,
11 † cum nemo in necessitatibus liberalis existat *l. rem legatam ff. de adim. legat. l. si seruus ff. de hered. instit.* Tiraq. *in l. si vnquam in verb. donatione largitus n. 106. C. de reuoc. donat.*

Et licet † obligatio potuerit considerari ab initio
12 vt voluntaria, induxit tamen deinde necessitatem *l. sicut. Cod. de act. & obligat. & deductum fuit in allegat. decision.* bon. mem. Buratti 15. *Ianuarij 1624.* Cum qua Domini transierunt altera tantùm parte informante, &c.

R. P. D. Verospio, Romana domus, & Saluiani Lunæ 11. Decembr. 1628.

SVMMARIA.

1 *Creditum in Saluiano probatur per publicum instrumentum.*

2 *Probatio probatur per testes de illa simpliciter deponentes.*

3 *Possessio rei conuenti probatur ex sustentatione litis cum adminiculis.*

4 *Requisita in Saluiano quæ sint.*

5 *Saluianum competit creditori ex causa census.*

6 *In Saluiano non admittitur exceptio dominij nisi in continenti probetur.*

7 *In Saluiano sufficit possessio debitoris de tempore contracti debiti.*

8 *In hypothecaria debet probari dominium debitoris.*

9 *Filius hæres patris obligando rem hereditariam censetur illam eligere pro sua portione.*

10 *Censum imponens super re communi censetur imponere super sua portione.*

11 *Desertio appellationis euitatur ob quamcunque causam.*

DECISIO CCCCCXXXVIII.

SEntentiam in Saluiano ad fauorem Domini Felicis de Sancto Petro latam per locumtenentem Illustrissimi Vicarij dixerunt hodie Domini esse confirmandam cuius iustitia, cum de valitate non dubitaretur, videbatur controuerti non posse de credito enim cum † hypotheca apparebat ex publico 1
instrumento, quod facit probationem probatam. Bart. *in l. interest n. 2. C. de solut.* Dec. *cons. 36. n. 2.* Ruin. *cons. 128. n. 1. lib. 4.* Sutd. *dec. 177. n. 4. vt etiam ad effectum Saluiani dixit plurie* Rot. *vt in Romana Saluiani 22. Maij 1599. coram* Penia, *& 19. Nouembris, eodem anno 1599. coram* Cardin. Lancellott. *& Interamnen. Saluiani 14. Decembris 1611. coram b.m. Patriarcha Manzanedo.* Domum verò fuisse possessam à Francisco Pergo lella tempore impositionis census probant duo testes, qui nedum concludunt eum dicto tempore possedisse, verum, & antea, & postea vsque ad obitum in ea possessione continuasse, & fructus ex eadem domo percepisse, vt ideò dubitandum non esset quin plenissimè possessionem anteriorem Franciscí probarent, cum † satis esset quod de eiusdem 2
possessione simpliciter deponerent. *l. stipulatio ista, 38. §. hac quoque, & ibi gloss. in verb. stipulatur ff. de verb. oblig.* Alciat. *ibid. n. 9. & 10.* Bart. *in l. 2. n. 2. C. de acq. possess.*

possess.& in tract.de testib.vers. testis dixit aliquem possedisse n.9.& 10. Bald. *in l.data opera n. 34. vers. item nota,Cod. de his qui accusar. non poss. & in auth. & qui iurat.n.4.*C.de *bon.auct.iudic.possid.* Dec.*cons.*400.*n.*31. Cæsar. de Graff.*decis.*14.*n.*2.*&* 3. *de restib.*Rota *dec.* 307.*n.*3.*p.*1. *in recent. & nouissime in Nicien si decimarum* 27.*Nouembris*,1627.*coram* R.P.D.meo Merlino *& in Romana dotis, seu Saluiani* 10. *Iun.*1626. *coram* R.P.D.meo Decano.Et ex eisdem etiam testibus probabatur possessio Augustini Mancini rei conuenti
3 † cum tamen sola litis sustentatio cum adminiculis sufficeret,Caput.*dec.*372.*n.*1.*p.*2. Cæs.de Graff. *dec.*4. *de rest.spol.*Rot.*dec.*83.*n.*2.*dec.*119.*n.*5.*& dec.*360.*n.*2. *p.*1.*in rec.*Card.Seraph.*dec.*1415.*& in Firman. Saluani* 10.*Nouembr.*1621. *coram* Reuerendissim.D.meo De-
4 cano, vt ideò probatis requisitus in iudicio † hoc Saluiani necessariis,*l.*1.*& ibi gloss.C.de præscr.& Saluian,interd.*Bart. *in l.*1.*n.*3.*ff.eod.tit.*Aret.*in §.item seruiana instit.de action.*Immissio Domino Fælici negari
5 non potuerit, cui vti † creditori ex causa census Saluianum competebat. Gabr. *cons.*47.*n.*6. *& seq.lib.*1. Menoch.*de adipisc.possess.remed.*3.*n.*18.Affl.*decis.*383. *n.* 1.*& seq.* Rota *in Romana Saluiani* 31. *Maij* 1602. *coram* Iusto, *& in Romana rescissionis instrumenti* 27. *Iun.*1613.*coram* Vbaldo, *& in recent. dec.*194.*n.*1.*& seq.p.*1.

Quod autem ex parte Augustini explicabatur hanc domum cessisse in portionem Sigismundæ matris, quam Vincentius pater in suo testamento ex tertia parte sub conditione si non nuberet hæredem instituerat,indéque non potuisse in Francisco patruo sine eiusdem Sigismundæ consensu obligari,dixerunt Do-
6 mini esse exceptionem de iure dominij, † quæ in hoc iudicio non admittitur nisi fuerit in continenti probata vt sæpius decisum fuit.*est dec.*307.*n.*14.*dec.*369. *n.*4.*p.*1.*dec.*619.*n.*4.*p.*2.*in recent.& in Romana legatorum de Columna* 27.*Ianu.*1614.*coram* Cardin. Sacrat. Et contrarium possessionem scilicet Francisci de tem-
7 pore impositionis census, probatum fuisse † prout sufficit,cùm Saluianum nitatur sola possessione,quam habeat qui pignus non deducatur principaliter, sed incipienter ad effectum iustificandi possessionem,
8 contra quam in hypothecaria, † in qua necesse est probare dominium debitoris Contar.*ad l. vnic.C.si de moment. possess.limit.*14.*n.*14.Rip.*in rubr.ff.de pignor. n.*19.*vers. secundo casu,*Negus.*de pign.& hypot.*1.*memb.* 8.*p.princ.n.*6.Corn.*cons.*190.*n.*1.*vers. retento autem lib.* 1.Rota *diuers.p.*2.*dec.*34.*n.*16.

Et cùm Franciscus esset, & ipse hæres Vincentij
9 patris pro tertia parte, vel ex quo † dictam domum obligauit censetur illam in portionem suam agnouisse, indeque rem propriam obligasse Alex. *cons.*3.*n.*5. *lib.*3.Rol.*cons.*78.*n.*19.*lib.*1.Peregr.*de fideic.art.*39.*n.* 2.*in fin.*Rota *dec.*456.*n.*5.*p.*1. *in recent.& in Romana domus* 12. *Maij* 1617.*coram* b.m.Andrea.

Vel illam vti communem possidendo portionem suam in domo valoris scutorum duorum millium, vt concedebant etiam informantes pro Augustino,benè potuit obligare pro censu scutorum viginti quatuor, & ducentorum sortis, cum tertia pars scutorum sexcentorum sexaginta quinque,& vltra benè eius sum-
10 mæ esset capax, † eamque solum tertiam partem censetur obligasse,etiam quod tota domus esset in instrumento census designata Alex. *cons.*54. *n.* 2.*lib.*3. Hond.*cons.*38.*n.*99. *lib.*1.*Rub.* Alex. *cons.*99.*sub n.*2. Rota *dec.*249.*p.*2. *in recent.& coram* Cardin. Ludou. *dec.*225.*n.*1. *&* 16.

Ex quibus pro confirmatione sententiæ respondent, cuius tamen executioni, ex capite rei iudicatæ dixerunt locum non esse, cum post interpositam appellationem à die habitæ notitiæ, & præsentatam commissionem bon.mem.Burattro obtinuit Mancinus fatalia appellationis pluries coram R.P.D.meo Durano prorogari, coram quo, & etiam si iudex non esset diligentia,quam Mancinus adhibuit,ne causa desereretur,impedire potuit sententiæ transitum in rem iudicatam cum præsertim subrogationis, & commissionis antea præsentatæ R. P. D. Dunozetto neget se notitiam habuisse, ex quo non fuit citatus ad dicendum contra commissionem,sit ideò hæc †etiam causa ti (prout omnis, & quæcunque solet) illum à desertione valeat excusare Pur.*dec.*228. *lib.*1. *& dec.*130. *lib.*2.Cresc ent.*dec.*1.*&* 8.*de appellat.*

Et ita &c.

R.P.D.Motmanno Romana cambiorum Lunæ 7 *Maij* 1629.

SVMMARIA.

1 *Cambia vt sint licita quæ requirantur,& infra.*
2 *Conuentio vt creditor possit capere pecunias sub cambiis est licita tam de iure communi.*
3 *Quam ex constitutionibus Pontificum.*
4 *Intimationis necessitas potest à partibus remitti.*
5 *Cambia vt dicantur realia quæ requirantur, & infra.*
6 *Cambium reale probatur ex solis literis redditus ex nundinis.*
7 *Epistolæ tot censetur,quot negotia distincta continent.*
8 *Fructus census non currunt post illius dissolutionem.*
9 *Intellige facta reali sortis restitutione.*
10 *Pactum quod cambia currant vsque ad integram,tam sortis, quàm cambiorum satisfactionem, quid operetur.*
11 *Vsque,ista dictio stat inclusiuè.*
12 *Ita quod hæc dictio stat non solum declarativè. Sed etiam ampliativè.ibidem.*
13 *Scriptura priuata non probat antequam recognoscatur.*

DECISIO CCCCCXXXIX.

NVmeratuit Olignanus scuta auri mille Antonio, qui in instrumento desuper celebrato eidem Olignano dedit, & concessit liberam facultatem sumendi ad cambium, & recambium scuta mille similia absque aliqua intimatione à quibuslibet personis etiam à semetipso vsque ad omnimodam tàm sortis, quàm fructuum satisfactionem, cum reseruatione iuris agendi ad solutionem summæ pro tempore debitæ, necnon cum facultate variandi; itavt vna via electa non censeatur alteri præiudicatum, aut cambiorum continuationem esse impeditam.

Orta deinde super debito cambiorum controuersia fuit mihi in gradu appellationis commissa causa. Dubióque proposito an deberetur cambia Domini affirmatiuam sunt amplexi.Quia ad eorum iustificationem concurrunt omnia iuris requisita, † nempè conuentio quod debitor possit sumere pecunias sub cambiis donec ei sit satisfactum, quæ † valet tàm de iure communi,Inn.*in c.*1.*de vsur.* Rol. *cons.*35.*n.*1. Ruin. *cons.*104.*n.*1.*lib.*1. Mohed.*dec.*1.*n.*1.*de vsur.* Rot.*post secund.volum.cons.* Farinac. *dec.*211. *n.*5. Quam † ex constitutione Pij V.Azor.*instit.moral.p.*3.*c.*8.

Neque deficit intimationis requisitum, cum debitor voluerit illam pro sibi facta haberi, † quod validè fieri potuit Rota *dec.* 379.*part.* 2.*recent.* talis enim conuentio liberat creditorem ab obligatione intimationis faciendæ, & operatur vt debitor ignorantiam ad moram excludendam prætendere non possit.

vt latè notat Ias. *in l. si ex legati causa n. 12. ff. de verb. oblig.* Mohed. *d. decis. 1. in fine, de vsur.* Præsertim quando creditor processit vigore mandati sibi ad cambiandum à semetipso concessi: Rota Ianuens. *decis. 125. n. 2. & seq. & in bononiensi quotidiana 12. Aprilis 1611. coram* b.m. Cardinale Lancellotto Iunior. *cum aliis allegatis in Romana pecuniaria 12. Iunij 1619. coram* Reuerendissimo D. Patriarcha Antiocheno, *& in Romana pecuniaria, seu cambiorum 12. Iunij 1615. coram* b.m. Card. Sacrato.

Præterea † constat de requisitis ad realitatem cambiorum ex litteris quæ vocantur expeditionis, siue *dell' andata* ad naturalitas transmissis, prout etiã ex litteris, quæ nuncupantur redditus de nundinis vnde illorum iustitia sufficienter probatur, *vt per* Nauar. *in suo Manual. tit. de septem præcept. Non furtum facies n. 286.* Laurent. de Rodulph. *de vsur. par. 3. q. 1. n. 1.* Rot. Ianuen. *decis. 37. n. 11.* Seraph. *decis. 946. n. 1.* † Et nihilominus sufficiunt solæ litteræ redditus eo quod litteræ trãsmissæ remanere soleant penes mercatorem cui fuerunt directæ, & de transmissione satis videtur constare per litteras reditus quæ nihil aliud sunt, quã litteræ responsoriæ Mercatoris cambij litteras acceptantis *ad tradita per* Molin. *de iust. & iur. disp. 308. n. 5.* Rota *in dicta Romana pecuniaria sui cambiorum 10. Iunij coram* b.m. Card. Sacrato.

Non obstat dictas litteras non emanasse in causam Antonij debitoris provt ad cambij iustificationem requiritur, *iuxta decis. Rota 52. n. 3. & 4. part. 1. in recent. & decis. 946. n. 4. coram* Seraph. *ac in Romana cambiorum de Grandis impress. apud* Marchesan. *de commiss. p. 1. pag. num. 855.*

Quia obiectum ex pacto tollitur dum in litteris responsionis fit mentio cambij ipsius Antonij. Et licet dictum cambium reperiatur scriptum in vna eademque epistola, in qua adscripta sunt multa alia cambia ad diuersas personas spectantia, hoc æquè suffragatur ac si in epistola separata facta fuisset † cum certè tot censentur litteræ in singulorum census scriptæ quot cambia in ijs specificata reperiuntur, quemadmodum dicitur tot esse sententias, quot sunt capitula in vna eademque sententiæ cedula comprehensa *ad* Bald. *in l. scire debemus, ff. de verb. oblig. & ibi* Rom. *n. 5.* Ias. *n. 2.* Aret. *& Alciat. pariter n. 2. & dictum fuit in Bononiensi de Manzolis 19. Februarij proximè præteriti coram* R. D. meo Coccino Decano.

Neque obstat quod Antonius debitor fuerit ad instantiam creditoris citatus pro restitutione sortis cum cambijs, vnde cursus eorundem cambiorum deinde impeditus, † veluti postquam secuta est disdicta census illius fructus non currere dixit Rota *decis. 248. n. 1. & 3. apud* Cenci. *de censibus.*

Quia de veritate prædictæ instantiæ creditoris non constat, cùm neque probetur citationem fuisse factã, vel productam per ipsum creditorem quo casu notarius, qui illius, vel alterius pro eo comparentis, seu producentis nomen in calce citationis non annotauit, & proinde non præsumitur de tali actu rogatus cum sit facti, qui propterea probandus est, *iuxta* Mascard. *de probat. conclus. 1097. num. 20. vers. cum itaque.* Ea verò, quæ dicuntur de fructibus census argumento adducto potius retorquentur, quandoquidem † debitori census etiam post factam interpellationem fructus currunt quousque ipse realiter restituerit sortem aut legitimè docuerit per ipsum non stare quo minus sequatur restitutio *per ea quæ cumulat* Cencius *in suo tract. de censibus, quæst. 111. aliàs par. 3. quæst. 3. cap. 1. art. 9. num. 3. & seqq.* in præsenti autem contractu tantum abest quod cambia portuerit cessare etiam si probaretur actus citationis, vt potius huiusmodi casus fuerit à contrahentibus exclusus per pactum expressum quod cambia currant vsque ad integram tam sortis quam eorundem cambiorum satisfactionem de † cuius pacti natura est quod cambia currant quandiu per debitorem morosum stat quominus eius effectualis restitutio sequatur *iuxta Doctrin.* Bald. *in leg. inuitus in fine, Codic. de procurat.* Cagnol. *in lib. 1. num. 45. Codic. de sentent. quæ pro eo.* Tiraquel. *in leg. boues, §. hoc sermone limitatio. 6. numer. 8. ff. de verb. signifi.* Decian. *cons. 562. num. 1.* Stracc. *de Mercatur. tit. Mandat. num. 20.* Rota *decis. 559. num. 1. part. 2. recent.* Attenta præsertim vi dictionis, † vsque in eodem pacto appositæ, quæ stat inclusiue *ad text. in leg. patronus, §. 1. & ibi* Bart. *cum aliis cumulatis per addent. ibi ff. de leg. 3.* Bald. *in auth. hoc amplius n. 24. vers. nota, C. de fideic.* Ægid. *in cap. requisiuit de ordinat. ad Episc. Iucien. fuitque dictum in Burgensi situs cappella 10. Decembris 1584. coram* Gypsio.

Et prædicta confirmantur ex aliis verbis in eodem instrumento post huiusmodi factum appositis, quibus datur creditori facultas variandi ita vt vna via electa non censeatur alteri præiudicatum nec continuationem cambiorum esse impeditum quæ clausula, cum dictione illa ; † ita vt stat non modo declaratiuè, sed etiam ampliatiuè, vt de dictione ita quod tradit Curt. Sen. *cons. 49. num. 40. latè* Soccin. Sen. *cons. 49. num. 2. & 5. lib. 1.* Pariſ. *consil. 9. num. 26. lib. 2. & dixit* Rota *coram* Reuerendissimo D. meo Coccino Decano, *decis. 267. num. 7.*

Cæterùm cum pro parte prædicti debitoris, opponeretur derec ognitione literarum, † quæ ad hoc vt fidem mereantur est necessaria Inn. *in c. 2. num. 1. de fid. instr.* Doctor. *ad l. fin. C. eod. tit.* Bart. *in l. scripturas, n. 1. C. qui potior. in pign. hab. & in §. si quis igitur aut. de instr. caut. & fid.* Ideo fuit conclusum deberi cambia præuia tamen recognitione literarum.

Et ita vtraque parte, &c.

R. P. D. Vbaldo, Rauenatensis Censuum Mercurij, 26. Febr. 1631.

SVMMARIA.

1 *Fructus census post illius extinctionem non debentur.*

2 *Fructus census post extinctionem percepti repetuntur conditione indebiti.*

3 *Sententia propter sui indiuiduitatem non potest pro parte valere, & pro parte non valere, sed tota corruit.*

4 Limitat. 1. *si se referret ad alia ex quibus possit colligi diuersitas factorum, quæ diuisionem recipiant.*

5 Limit. *in gradu appellationis ex æquitate ne partes cogantur ex integro causam instaurare.*

6 *Requisita pro validitate sententia, quæ sine remissiuè.*

DECISIO CCCCCXL.

DVbitaui hodie, An sententia lata per Reuerendissimum D. meum Decanum esset confirmanda, vel infirmanda, & Domini pro scutis sexcentum reformandam, pro reliqua verò summa scutorum mille quadringentorum viginti quinque confirmandam esse dixerunt, quia hæc tantum summa fuit per Dominos de Dezza exacta post extinctionem census, & † cum fructus amplius non deberentur. Rot. *diuers. dec. 270. num. 4. post* Cencium *in tract. de censib. & dec. 651. num. 4. coram* bon. mem. Cardinale Caualler. *& fuit dictum*

dictum in Romana pretij viridarij 2. Decembris 1622. coram b.m. Vbaldo, meritò sententia condemnauit dictos DD. de Dezza ad illos restituendum † tanquam
2 indebitè perceptos, *leg. quod indebitum l. eleganter ff. de cond. indeb.* Rota *diuers. dec. 778. n. 1. p. 2. in recent.* Surd. *cons. 80. n. 22. & seq.* Cenci. *d. tract. de censibus par. 1. c. 2. q. 4. art. 7. & part. 3. c. 2. fol. 270. n. 21. & seqq. seu quæst. 88. & 119.*

Quod verò in dicta summa scutorum 1425. fuerit facta solutio, & exactio respectiuè probatur ex partitis legitimæ extractis ex libris banchi Ioan. Baptistæ Vbertini à DD. de Dezza in actis exhibitis, necnon ex pluribus quietantiis adminiculatis ex positionibus medio iuramento datis per DD. de Dezza, & ex testibus per eosdem examinatis, *vt benè firmatur in decisione in causa facta 1. Iulij coram* D. meo Decano, *cum qua Domini transierunt.*

Non obstat quod sententia condemnet Dominos de Dezza in vnica summa 2025. in qua summa comprehenduntur dicta scuta 600. quæ non fuerunt illis soluta, sed Sabbatinis, & propterea † cùm sententia
3 propter illius indiuiduitatem non possit valere, & pro parte non valere debeat in totum corruere. Bar. *in l. si non sortem, §. si census ff. de cond. indeb.* Put. *d. 315. l. 1. in nou. san. mem. Greg. XV. dec. 198. n. 1. vbi addent.*

Quia licet summa specificata in sententia sit vnica, tamen † est conflata ex pluribus, & diuersis partitis
4 solutis pro diuersis personis, nempe Dezzio, & Sabatinis, & sufficit quod sententia se referat ad acta, in quibus diuersitas summarum appareat, *vt tenuit* Rota *in Romana pecuniaria 20. Decembr. 1613. coram* Litta, cuius copia data fuit nunc enim potest fieri diuisio adeo vt perinde sit ac si separatim fuissent expressæ summæ, in casu isto sententia sustineretur pro summa debita scutorum 1425. licet corruat respectu altcrius summæ indebitæ dictorum scutorum sexcentorum. Aret. *in l. certi condictio, §. quoniam n. 22. vers. aut sunt diuersa ff. si cert. pet.* Rota *diuers. dec. 33. n. 7. & 8. part. 2. & in Lucana expensarum coram* Iusto, *26. Februarij 1601. apud* Marchesan. *de Commiss. tom. 1. fol. 1247. num. 2. & seqq.*

Idque tanto magis cum non agatur de excessu in sententia executa, sed sumus in gradu appellationis, in qua omnis æquitas suadet, † vt sententia in ea par-
5 te, quæ est debita confirmetur, ne partes annullata in totum sententia, ex integro cogantur causam instaurare, *vt considerauit* Rota *in dicta Lucana expensarum n. 3. & in d. decis. 484. n. 3. coram* Cauall.

Non obstant nullitates adductæ ex defectu mandatorum contra sententiam b.m. Patriarchæ Manzanedi, tum quia ex actis tollitur iste defectus, tum quia hodie non agitur de confirmatione dictæ sententiæ, sed solum sententiæ D. mei Decani, de cuius validitate dubitari non potest, cùm ea fuerit lata seruatis seruandis, & omnia concurrant requisita necessaria, †
6 *de quibus per* Vetall. *dec. 260. 260. p. 2.*

Et ita resolutum fuit vtraque parte informante.

R.P.D. Merlino, Romana Saluiani Lunæ 16. Aprilis 1632.

SVMMARIA.

1 *In melioramentorum refectione non attenditur id quod verè fuit impensum nec quid fuerit melioratum, sed vel quod minus est.*

2 *Melioramenta non dicuntur probata, si non fuerit probatum quid impensum, & quantum res sit facta pretiosiori, vt quod minus est attendatur.*

3 *Census imponi non potest ab vsufructuario super melioramentis factis in re cuius habet vsumfructum num. 23.*

4 *Melioramenta facta ab vsufructuario spectant ad proprietarium.*

5 *Vsufructuarius non potest repetere expensas factas in meliorando rem cuius habet vsumfructum vbi de ratione & n. 20. sed contra n. 22.*

6 *Cui tamen in patre vsufructuario, qui expensas repetit ratione legitimæ administrationis, quam habet in bonis filiis non tamen est melioramentorum dominus, & num. 10.*

7 *Census super re aliena imponi non potest.*

8 *Tertius possessor conuentus Saluiano pro fructibus census impositi super melioramentis, potest excipere, quod melioramenta non erant imponentis.*

9 *Census non potest imponi super credito iuxta formam bullæ Pij V.*

11 *Hæres gratuatus potest imponere censum super re restitutioni subiecta.*

12 *Emphyteuta, & feudatarius possunt imponere censum super re feudali, & emphyteutica.*

13 *Census imponi potest super melioramentis factis ab accessione bonæ fidei, vel ab eo, qui habet rei dominium etiam vtile, quamuis aliquo casu resolubile, &* n. 16. & 17.

14 *Melioramenta facta ab hærede gratuato non veniunt in restitutione fideicommissi.*

15 *Census imponi potest ab hærede gratuato qui potest detrahere legitimam, vel trebellianicam.*

18 *Melioramenta facta ab emphyteuta, vel feudatario transeat ad eorum hæredes.*

19 *Vsufructuarius possidet non iure dominij, sed iure seruitutis.*

21 *Vsufructuarius habet ius debilius, quàm emphyteuta.*

24 *Vsufructuarius meliorans an dici possit male fidei possessor, siue meliorator.*

25 Bart. in lib. 2. C. *de prædiis, & omnibus* reb. nauicul. lib. 11. *declaratur.*

Vsufructuarius debet tueri quod accepit, non notum facere etiam in fauorem domini.

DECISIO CCCCCXLI.

POstquam Dominicus Victorius de anno 1594. donauerat, & quidem donatione inter viuos, & ex causa matrimonij omnia sua bona neporibus, & alijs descendentibus ex Balthazare filio nascituris reseruauerátque sibi quingentos ad effectum testandi, nec non vsumfructum bonorum, primum sibi deinde Balthazari filio cuiuslibet ipsorum naturali vita durante de anno 1619. dictus Balthazar cum aliqua melioramenta fecisset in Palario, quod nuper emptum fuit à R.P.D. Grato, nempè angulum domus, seu vt dicitur cantonata Salam, & Apothecam in parte inferiori, super istis melioramentis idem Balthazar imposuit censum redimibilem, illúmque vendidit D. Ferrante Beger, qui hodie petebat immissionem vigore Saluiani in possessionem istius palarij pro consequendis fructibus decursis, & decurrendis vigore census super dictis melioramentis impositi, & Domini non esse dandam immissionem responderunt. Tum quia non probantur hæc melioramenta, tum quia esto quod probarentur super illis censum rectè imponi non posse visum fuit.

Non probantur melioramenta, † quoniam in hac 1
materia non attenditur quid impensum fuerit, nec quid fuerit melioratum imo, & si minus impensum sit quam melioratum, solum debetur, & attenditur id quod minus est, dicente id ratione naturali, vt scilicet

scilicet solum recuperetur id quod verè fuit impensum, & non repetatur id quod inuriliter fuit rogatum, & ex quo res non est facta melior, nec pretiosior, *ita per text. in l. in fundo, vers. & si plus ff. de rei vendic. originaliter consuluit* Castr. *cons.* 270. *l.* 2. *quem sequitur* Curt. iun. *cons.* 144. *n.* 7. Siluan. *cons.* 49. *n.* 7. 5. Capyc. *dec.* 93. *n.* 9. Ioseph. Ludouic. *dec. Perusin.* 58. *num.* 15. Thesaur. *dec.* 351. *n.* 1. Rim. iun. *cons.* 511. *n.* 38. & *seq. per totum consil. vbi opinionem Castrensis acriter, & docte contra Ruinum defendit* Laderch. *cons.* 144. *per totum vbi num.* 3. *animose affirmat ab hac opinione neminem præter Ruinum dissentire, & fere innumeros congerit.* Amat. Panorm. *resol.* 14. *n.* 62. & *seqq.* Valasch. *de iur. emphyteut. q.* 25. *n.* 28. & Giurb. *ad consuetud. Messan. c.* 15. *gloss.* 12. *par.* 1. *n.* 5. & Rota *etiam fuit amplexa coram* Card. Seraph. *dec.* 898. *n.* 1. *vbi de communi testatur, & dec.* 81. *n.* 2. & 4. *post* Pacific. de Saluian. *& in recentior. dec.* 650. *n.* 2. *p.* 2. *atque in Perusina fideicommissi de Gratianis* 28. *Iunij* 1538. *coram* R. D. meo Decano. Et propterea cùm testes non aperiant, † quid impensum, nec quantum melioratum fuerit à Balthazare non videtur constare de tali melioratione super qua iste census constitui potuerit, nec apparet quantum occasione dictorum melioramentorũ aucta fuerit æstimatio huius palatij super quo augmento expressim fuit impositus census. Et testes etiam non benè inter se conueniunt vnus enim affirmat ambitum Salæ minus quidem prius septum, sed discoopertum, aliter verò Salam iam constructam, & cooperta, sed ex depressiori magis elatam.

Non etiam potuisse imponi censum super istis meliorametis, quatenus iustificarentur ex eo Domini censebant, quoniam de tempore impositionis Balthazar non erat dominus palatij, † sed vsufructuarius, iam enim Dominicus Pater Balthazaris donauerat illud neporibus ex filio, reseruauerátque Balthazari filio solum vsumfructum, & † proinde meliorationes factæ ab eadem spectabant statim ad filios donatarios, quibus tanquam dominis, & proprietariis soli, ædificium, & meliorationes cesserunt, §. *ex diuerso, instit. de rer. diuis. lege adeo, §. ex diuerso & lege si supra, §. sed Proculus ff. de acquir. rer. dom. l. redemptores ff. de rei vendic. & l.* 2. *C. eod.* † & ipse Balthaz. vsusfructuarius nedum non acquisiuit dominium meliorametorum, quæ ipse sciens fecerit sed nec expensus repetere potest vt benè colligitur *ex responso Horatij in l. vsufructuarius* 51. *ff. de vsufruct. & l. vsufructuarius* 68. *ad leg. sed & si quis inædificauerit* 19. *ff. eod.* Qui textus loquuntur de melioratione, quæ resultat ex impositione tectoris, quæ pars est etiam meliorametorum de quibus agitur in casu præsenti, & fortior etiam est textus *in leg. si quis domum, §. hic subiungi, & §. idem querit. ff. locat.* vbi Vlpianus colono vsufructuarij denegat repetitionem melioramentorum factorum in re conducta, quia prospicere debuit euenire posse, vt ius vsufructuarij resoluatur. Vnde multò æquius est vt idem seruetur in vsufructuario, impurat enim sibi ipse fructuarius, qui lege resistente, ac nolente inædificauerit id, quod tollere non potest, renuente etiam, præter vrbis decorem, vltra iura prædallegata dispositione *l.* 2. *C. de edific. priuat. l. prætor, §. hac interdictum, ff. de non oper. nunciat.* & quod se aliquo remedio vindicare non posse scire debuit *vt notant* Doctor. *in d. l. sed & si quid inædificauerit ff. de vsufructuar.* Castil. *de vsufruct. cap.* 33. *sub num.* 12. atque magis ad suam voluptatem, quam ad vtilitatem domini pertinere intellexit, in quo motiuo niti *l. vsufructuarius* 51. *&* 68. *arbitratus est* Garzi. *de expens. & meliorat. cap.* 11. *sub num.* 28.

6 Quod † idem procedit in Patre vsufructuario, qui si impendat in bonis aduenticiis filiorum non sibi acquirit sed ædificatum, & melioratum spectat ad filios licet deinde ipse pater impensas repetat *iuxta traditá per* Bald. *in auth. excipitur n.* 4. *C. de bon. quæ liber.* Castr. *in l. fin. §. vbi autem in omnibus n.* 7. *vers. & ideo si pater, C. eod.* Pinel. *in lib.* 1. *in* 2. *part. n.* 69. *C. de bon. matern.* Alba *cons.* 241. *n.* 22. *vers. si verò idque,* Giurb. *ad consuetud.* Messanen. *c.* 15. *gloss.* 13. *p.* 1. *n.* 3. *vers. in parte,* Gutier. *pract. quæst. c.* 89. *n.* 5. *l.* 5. quæ expensarum repetitio ex priuilegio patri videtur concessa, ratione legitimæ administrationis, quam habet in bonis filiorum, *vt innuit* Castil. *de vsufr. cap.* 33. *n.* 21. Hoc posito quod Balthazar non esset dominus meliorametorum, sed tantum creditor impensarum intrant duæ conclusiones pro nullitate census.

Prima est † quod super re aliena census imponi non potest, quia esset absque fundo contra formam constitutionis san. me. Pij Quinti, *vt* Rota *decis.* 678. *n.* 5. *p.* 1. *recent. plene* Census *de Censib. p.* 1. *c.* 2. *q.* 1. *art.* 1. *n.* 6. & 7. Marc. Anton. Amat. *decis. Marc.* 6. *n.* 6. & 7. Duard. *ad Bullam Pij V.* §. 1. *q.* 5. *n.* 2. & *seqq.* Et tertius possessor qualis est R. P. D. Gratus † potest opponere huiusmodi exceptionem quod scilicet meliorametra super quibus impositus est census non erant de dominio Balthazaris imponentis Petr. Greg. *de censib. q.* 5. *n.* 12. *ibique* Mastrill. *in addition. n.* 165. Iacob. Chirio. *eodem tract. n.* 20. *in fin. vers. & aduerte,* Franc. Prouenzal. *dicto tract. n.* 9. Ludon. Montalc. *n.* 18. *in fin. & num.* 19. Ioan. Aloys. *de Septim. num.* 104. & 105. Nicol. Sauan. *num.* 3. Blaschus Lancea, *n.* 48. *Milanens. decis.* 1. *num.* 103. *lib.* 2.

Secunda est conclusio, quod † super credito in terminis bullæ non potest imponi census, cum & super iuribus incorporalibus, & actionibus tam ad res mobiles, quam immobiles competentibus census identidem constitui non possit. Rebell. *de obligat. instit. l.* 10. *q.* 6. *n.* 4. *vers. non tamen* Eugen. *cons.* 100. *n.* 39. *l.* 1. Cencius *de censib. p.* 1. *c.* 3. *q.* 3. *art.* 5. *n.* 4. & *seqq.* Mastrill. *in addit. ad* Petr. Gregor. *de censibus, q.* 5. *n.* 105. vbi negat validum esse censum constitutum super iuribus, quia non veniunt appellatione immobilium, nec per se gignunt fructus, & Bulla san. mem. Pij V. statuit illius impositionem super re immobili, & de sui natura fructifera Auendañ. *de censibus, Hispan. c.* 56. *n.* 15. Duard. *ad bullam* san. mem. Pij V. §. 1. *q.* 52. *n.* 3. & 4. vbi quod licet secundum aliquos actiones huiusmodi inter bona immobilia connumerentur, nihilominus stabiles non sunt, nec de sui natura fructiferæ.

Ex † quibus conclusionibus necessariò sequitur nullitas census de quo agitur, si enim Balthazar tantum erat creditor impensarum, & meliorametorum super isto credito non rectè impositus fuit census, minúsque imponi potuit super proprietate, & dominio meliorametorum, quia hæc erant filiorum, & super re aliena non rectè constituitur census vt supra dictum fuit.

Non obstant decisiones, in quibus resolutum fuit censum imponi posse ab emphyteuta, à feudatario aggrauato per fideicõmissum, & ab aliis, qui ad restitutionem bonorum melioratorum tenentur, † prout de grauato *est decis.* 55. *n.* 6. & 59. *num.* 12. & 13. *post* Modern. Perusin. *de censibus, & decis.* 344. *n.* 2. *part.* 4. *diuers. & notant addent. ad* san. mem. Gregor. XV. *decis.* 225. *n.* 16. *vers. item si nulla* Modern. Perusin. *de censib. par.* 1. *cap.* 2. *q.* 1. *art.* 6. *num.* 22. Duard. *ad Bullam* san. mem. Pij V. §. 1. *quæst.* 7. *num.* 37. De † feudatario autem seu emphyteuta extat *decis.* 40. *post* Modern. Perusin. *de censib. & decis.* 349. *num.* 1. *part.* 2. *recent. & tradunt iidem* Modern. Perusin. *de censibus, part.* 1. *cap.* 2. *quæst.* 2. *art.* 1. *num.* 16. & *art.* 2. *num.* 7. Duard. *ad Bullam* san. mem. Pij V. §. 1. *quæst.* 10. *num.* 29. & *q.* 12. *n.* 51. Amat.

Panormit. *qui plures congeries resolut. 3. n. 80.* Quoniam pro resolutione distinguendi sunt duo casus.

13 Primus est casus † quando is, qui melioramenta fecit interim est dominus rei melioratæ, & pleno iure, ac bona fide tanquam dominus illam possidet, qualis est gravatus restituere ex fideicommisso post eius obitum, vel sub aliqua conditione, *l. generaliter §. sub conditione ff. qui & à quib. l. Iulianus ff. de rei vendicat.* Peregr. *de fideic. art. 4. n. 96. & art. 40. n. 6. in quibus terminis loquuntur decis. 55. post* Modern. Perus. *de censib. & dec. 344. p. 4. diuers. & quotquot Doctores, & decision. supra allegatæ fuerunt.* Vel idem meliorans habet dominium saltem vtile veluti feudatarius, & emphyteuta *l. 1. & 2. ff. si ager vectig. vel emphyt. pet. cum concordantibus in quibus terminis emanarunt dec. 40. post d.* Modern. Perusin. *de censibus & decis. 340. p. 2. recent. & alia.* Et in isto casu rectè census imponi potest super meliorationis, & sustinetur etiam postquam venit casus restitutionis rei melioratæ, quia ipse meliorans de tempore factæ meliorationis erat nedum bonæ fidei possessor, sed & verè dominus licet res ad alium esset aliquando reuersura, & ab initio proprietas meliorationis acquisita fuit ipsi melioranti vt pote facta in re, quæ tunc erat sub illius dominio, ideoque

14 † nec huiusmodi meliorationes veniunt in restitutione fideicommissi, sed per viam detractionis remanent libera ipsi hæredi gravato, *vt benè inquit* Rot. *d. dec. 344. n. 2. versiculo, & non comprehenduntur parte secunda diuers.* & sic super istis meliorationis rectè sub-

15 sistit census, † quemadmodum, & super re ipsa fideicommissio suppositus sustineri censum quando, vel est in parte libera, vel census est impositus ab eo cui competunt detractiones ratione legitimæ, & trebellianicæ, *pluries resoluit* Rota *vt in decis. 49. num. 1. & 2. & decis. 553. num. 5. post* Modern. Perusin. *de Censib. & in decis. 559. num. 9. part. 1. & decis. 620. num. 4. part. 2. recent. & coram* Reuerendissimo D. meo Decano, *decis. 432. n. 1. & 2. & in Romana, seu Ciuitatis Castelli census* 25. *Maij* 1630. *coram* R.P.D. meo Pirouano, Prout

16 etiam eiusdem iuris est † quando meliorationes sunt ab emphyteuta; vel feudatario factæ, quæ feudalia, & emphyteutica non dicuntur etiam si subiectum principale sic feudale, seu emphyteuticum sic transeunt ad hæredes, & successores emphyteutæ meliorationis, vt pariter ponderauit Rota *in d. decis. 349. num.*

17 *1. part. 2. recent.* Vnde meritò, & super istis meliorationis impositus census est validus, nec enim vlla æquitas aut ratio patitur, vt huiusmodi gravatus, seu emphyteuta priuetur dominio, & iure vtendi re sua quemadmodum priuaretur si census impositio esset illis interdicta, & quamuis Domini sint temporaliter & aliquo tempore, siue adueniente aliqua conditione teneantur ad restitutionem tamen hoc est euentuale, & multa contingere possunt, ex quibus onus restitutionis expiret, & res perpetuò penes ipsos sit remansura.

Secundus verò est casus quando is, qui fecit meliorationes nullum habebat dominium in re melio-

18 rata, sed solummodo quandam possessionem † qualis vsufructuarius qui dicitur habere ius dumtaxat in re neque ipsa frui debet non quidem iure dominij, sed iure seruituris *l. vti frui §. verum autem ff. si vsufr. pe-*

19 *tat.* † quod ius multò debilius est, quam ius emphyteutæ, vel gravati, *vt tradit* Alba *cons. 454. num. 4.* Castill. *de vsufruct. c. 5. n. 17.* & in isto casu census ab vsufructuario super meliorationis impositus nullatenus sustineretur tum quia dictorum meliorationum ü-

20 ipse vsufructuarius nunquam fuit dominus, † sed statim quò ad dominium & plenam proprietatem acquisita fuerunt domino fundi, seu proprietario, tum quia vsufructuarius tamesi meliorem, excolendo ædificium, domini causam faciat, non tamen id vt suo facere potest, *vt sunt verba textus in l. vsufructua-rius 51. ff. de vsufr.* & † ideo quodammodo malæ fidei possessor sine melioratoris dici potest *vt obseruauit* Horoman. *de feud. lib. 2. §. si Vassallus fol. 263. & sequitur* Castill. *de vsufr. c. 33. sub n. 12 vers. quarto, & vltimo,* suspicari enim licet quod vsufructuarius non sine dolo domum inædificauerit, nempè vt hæredibus ansam præbeat post eius mortem diutius insistendi in domo meliorata, & sub prætextu meliorationis illam retinendi in præiudicium & damnum veri domini, & proprietarij vnde meritò huiusmodi census super re non sua sed aliena impositus non subsistit tum etiam quia quatenus malæ fidei possessor, siue melioratoris dici non debeat, vsufructuarius lege prohibente inædificans, quippe quod eo animo ædificium perficerit, quod intellexerit id operari à proprietario, prout reprobando Horomanum tradit Garzi, *de expens. & meliorat. c. 10. n. 28. vers. nec constituendum,* & † quod vsufructuarius expensas in ædificando factas recuperare possit quatenus domus est effecta pretiosior, prout quemcunque tertium possessorem id consequi posse, ne vnus cum alterius iactura locupletetur, *per text. in l. 2. C. de prædiis ex omnib. reb. nauigular. lib. 11. docuit* Bart. *ibi. & sequutus est* Tas. *in Lectator la 1. num. 6. ff. si cert. pet.* Socin. Sen. *cons. 234. num. 1. lib. 2.* Garzi. *de expens. & meliorat. c. 18. n. 55. & seqq.* & conclusionem Bartoli esse communiter receptam neminémque ab ea inueniri dissentientem imo contrariam sententiam nullo iure posse defendi, & æquitati naturali esse repugnantem tradit Thesaur. *dec. 71. n. 4. & 5. lib. 1.* Amat. Panorm. *ref. 3. n. 78. & 79.* Loquitur de expensis factis in ædificio in alieno solo constructo Giurb. *ad consuetud.* Messan. *c. 15. gloss. 13. 1. n. 3.* vbi exemplificat in omnibus, qui habent ius in re. Adhuc tamen † census in præsenti casu non subnecteretur quia semper verum esset censum esse impositum super credito impensarum in meliorationibus factarum, ac super credito non fructifero census constitui non potest, vt superius in secunda conclusione fuit firmatum.

Assertio † autem illa deducta *ex* Bartolo *in d. l. C. de prædiis, & omnib. rebus nauicular. lib. 11.* quo ad tertium possessorem, quod scilicet regulariter tertio possessori meliorationum repetitio permittatur procedere quidem potest in vsufructuario, quando fecerit impensas in conuertione rei necessarias quæ non modicæ sint, & ad perpetuam proprietarij vtilitatem pertineant, & in quibus cesset suspicio illa malæ fidei, & quarum deductio vsufructuario permittitur *l. hactenus ff. de vsufr. cum concordantib.* Secus autem dicendum de impensis factis in constructione nouæ ædificij, vel additamento tectorij, siue incrustationum ad ædificium iam constructum, quæ potius ad sui ipsius voluptatem, & oblectamentum spectant & excedunt metas facultatis ipsius vsufructuarij, eius partes sunt tueri quod accepit, non nouum facere etiam in fauorem domini vt loquuntur responsa Natij *in l. vsufructuarius 51. & 68. ff. de vsufr. & texta in l. si quis domum §. hic subiungi, & §. idem quærit ff. locat.* in qua lege etiam colono vsufructuarij denegatur repetitio meliorationum factarum in re conducta, quia prospicere debuit debilitatem, resolubilitatem iuris ipsius vsufructuarij vt supra dictum fuit, & in his expensis vsufructuarius, quia scit rem esse alienam, nec iure dominij possidet meritò subiacet regulæ, *§. ex diuerso instit. de rerum diuis.* neque de his loquitur Bart. *& alij prælegati* Doctor. *prout apposite distinguit* Peregr. *de fideic. art. 50. n. 42. & conferunt tradita per* Valasc. *de iure emphyt. q. 25. n. 35. quicquid postea dicat de stilo Senatus Lusitani, quem æquior ea putat.*

Ex

Ex quorum casuum distinctione benè deprehenditur non obstare decisiones in obiecto deductas quia emanarunt in terminis primi casus, qui cum toto cælo distet à secundo casu in quo versatur præsens controuersia meritò ad istius definitionem decisiones illæ trahi non possunt, *l. si ita ff. de manum. testam. l. si seruus ff. de statu liber.*

Et ita vtraque parte informante resolutum fuit.

R. P. D. Merlino, Romana Census Lunæ 5. Iulij 1627.

SVMMARIA.

1 *Mandatum de associando conceditur Domino census pro fructibus census.*
2 *Mandatum de associando datur creditori ex instrumento habente clausulam constituti.*
3 *Vel habente factum capiendi fructus census propria auctoritate.*
4 *Creditor census fundati super pluribus fundis potest pro fructibus totius census agere hypothecaria, vel Saluiano contra possessorem vnius tantum ex dictis fundis.*
5 *Creditor pro suo credito potest auocare vnam tantum ex pluribus rebus hypothecatis.*
6 *Emptor census melius prospicitur quando suppo untur plures fundi, quàm quando supponitur vnus duntaxat.*
7 *Census non perit pro rata si pereat pars fundi suppositi, quando pars remanere ex dicto fundo est capax totius census.*
8 *Exceptio extinctionis census tanquam requirens altiorem indaginem non admittitur in iudicio possessorio.*
9 *Pactum quod in casu mortis vnius ex fideiussoribus debeat aliter præstari est licitum in contractu census.*

DECISIO CCCCCXLII.

PRo informante responsum fuit nempè † dandam esse Hannibali mandatum de associando super domo de qua agitur ad effectum sibi ex illius pensionibus satisfaciendi de fructibus census aliàs de anno 1614. in summa scutorum duorum millium per q. Bernardinum & Iacobum impositi ad sui fauorem super domo præfata, & aliis bonis. Quoniam docet de suo credito satis liquido, & claro per instrumentum publicum dictæ impositionis cũ clausula constituti, & pacto vt possint capi fructus bonorum censui suppositorum propria auctoritate si debitor fuerit morosus, & his concurrentibus nunquam denegari consuevit associatio, † vt in casu adiectionis Clausulæ constituti dixerunt Natt. *consil. 378. n. 1.* Neguſ. *de pignor. 4. p. princ. n. 14. vers. istud tamen* Afflict. *dec. 326. num. 1.* Magon. *decisio. Lucens. 87. n. 15.* Viu. *decis. 263. n. 1. & fuit resolutum in Bononiensi bonorum de Zanaleis 1612. coram* bon. mem. Vbaldo, *quæ est inter impressas apud* Modern. Perus. *de censib. decis. 150. n. 2.* Et † in alio casu nimirum quando inest pactum capiendi fructus propria auctoritate tradunt Alex. *cons. 131. n. 3. & 6. lib. 4.* Afflict. *d. decis. 326. n. 1.* Magon. *d. dec. Lucens. 87. n. 13.* Menoch. *de adipisc. possess. remed. 6. n. 6. vers. altero remedio cum seq.*

Nec obstare census est quod census ab initio fuerit impositus nedum super dicta, sed etiam super alia domo, & medietate vineæ.

Etenim dubio caret, quod † creditor census potest agere aduersus eum, qui possidet vnam ex pluribus rebus censui suppositis actione hypothecaria, vel remedio vtilis Saluiani interdicti pro fructibus totius & integri census. Natan. *in Comment. de vsur. quæst. 17. n. 14.* Valasch. *de iur. emphyteut. quæst. 32. num. 15.* Redoan. *de reb. eccles. non alienan. q. 17. num. 69.* Molin. *de contract. disputat. 383. n. 9. cum aliis quos refert & sequitur* Felician. de Solis *in comment. de censib. tom. 2. lib. 3. cap. 4. num. 17.* Cùm † ea sit natura hypothecæ vt vna res ex pluribus hypotecatis possit auocari per creditorem Bart. *in l. Mœchis num. 7. ff. de iur. fisc.* Ias. *in §. item si quis in fraudem n. 127. instit. de action.* Neguſ. *de pignor. & hypothec. part. 8. membr. 1. n. 28.* & Ioan. Roder. *qui loquitur in his terminis de annuis reditib. lib. 2. q. 9. num. 61.* Et mens contrahentium † quando plures fundi submittuntur censui videtur esse vt melius prospiciatur emptori quod non contingeret si in pluribus teneretur fructus census exigere. Valasc. *d. q. 32. n. 15.* Molin. *d. disput. 383. n. 9. vers. ratio autem.*

Nec etiam potest dici quod per venditionem dictæ medietatis vineæ factam Hannibali census fuerit extinctus per illa rata. Omisso enim quod ex pretio, siue illius parte fuit emptus alius census in reditu scutorum quinquaginta octo, & subrogatus in locum primi atque assignatus eidem Hannibali ad vrendum & fruendum in computum dicti eius census in reditu scutorum centum, & viginti cessat difficultas, tum quia non † periret census, pro rata, licet pereat alter ex fundis, super quibus est impositus, quando, vt in præsenti, remanet alius fundus capax pro sustentatione totius census, *vt fuit resolutum in Romana census 14. Ianuarij 1602. coram* bon. mem. Cardinale Sacrato *quæ est inter impressus apud* Modern. Perusin. *de censib. decis. 90. num. 8.* Tum etiam quia Hannibal existit in quasi possessione exigendi fructus integri census, & † exceptio extinctionis huiusmodi, vel vt requirens altiorem indaginem, debet ad petitorium remitti, *vt dixit* Rota *in Romana fructuum census 22. Iunij 1609. coram* Illustrissimo D. Cardinale Caualerio *inter impressas, vbi supra dec. 247. n. 6. & in Romana census 24. Iun. 1614. coram* Reuerendissimo D. meo Patriarcha Hierosolymitano.

Nec releuat quod alia bona fuerint subhastata, & pretium integrum census in summa scutorum duorum millium ex bonis subhastaris redactum sit depositatum in Sacro Monte Pietatis.

Nam ad subhastationem fuit deuentum ob non præstitum natum † fideiussorem in loco defuncti iuxta formam obligationis contentæ in instrumento, & depositum cantat pro adimplemento dictæ obligationis quod propterea nihil habet commune cum fructibus, pro quibus instatur concedi mandatum de associando, quod non potest denegari ex allegatis.

Et ita vtraque parte &c.

R. P. D. Merlino, Romana Census Veneris 13. Februarij 1632.

SVMMARIA.

1 *Impositio census est species alienationis.*
2 *Super bonis pupillorum requirit omnes solemnitates requisitas in alienatione bonorum illorum.*
3 *Alienatio horum pupilli requirit iustam causam, & solemnitates.*
4 *Causa ab quam fit alienatio bonorum pupilli debet iustificari aliter, quam per contrahentium assertionem.*
5 *Impositio census super bonis pupilli absque iusta causa est ipso iure nulla.*

6 *Causa in instrumento alienationis bonorum pupilli expressa præsumitur vera.*
7 *Identitas rei dicitur probata quando concurrunt duæ demonstrationes.*
8 *Pluralitas non præsumitur.*
9 *Actus præsumitur explicatus in executionem præcedentis tractatus.*
10 *Liber mercatoris pro tertio contra tertium non probat.*
11 Lim. *si concurrant adminicula.*
12 *Causa enunciata in alienatione bonorum pupilli si sit in parte falsa totus contractus redditur nullus ob indinidnitatem decreti Iudicis.*
13 *Census valide non imponitur super bonis, stabilibus pupilli pro solutione æris alieni illius quando habet nomina debitorum mobilia, vel se mouentia æquivalentia debitis.*
14 *Iudex antequam interponat decretum super alienatione bonorum pupilli debet diligenter cognoscere super iustitia causæ.*
15 Propterea. *Hæc dictio importat illationem, & coniunctionem antecedentium, cum subsequentibus.*
16 *Pupillus obligatur ex contractu tutoris, quando pecuniæ cum effectu sunt versæ in utilitatem ipsius.*
17 *Versio pecuniarum in aliquam causam debet probari ab allegante.*
18 *Alienatio bonorum pupilli quamuis illi utilis non sustineatur sine solemnitatibus.*
19 *Et sine dubio si de utilitate non constet euidenter.*
20 *Census ab initio nullus non validatur ex solutione fructuum illius.*
21 *Solutio facta à muliere absque solemnitatibus non est relenans in eius præiudicium.*
22 *Ratificatio actus non inducitur ex actu facto ab ignorante nullitatem illius.*

DECISIO CCCCCXLIII.

POst plures causæ, & dubij positiones hodie censuerunt Domini obligationem filiorum, & hæredum Tiberij factam per Verginiam tutricem in instrumento census per eam impositi super Casale nuncupato lo Bottacchia non sustineri.

1 Cùm enim † huiusmodi cēsuum impositiones super bonis stabilibus pupillorum sint species alienationis hinc est quod ad hoc, & ipsorum pupillorum obligatio in illis facta sustineatur requirebatur ea omnia,

2 † quæ tàm de iure communi quàm ex statuto Vrbis dispositione in alienatione bonorū stabilium minorum exiguntur, *iuxta tradita per* Paris. *cons.* 85. *n.* 14. & 15. *cum seqq. lib.* 3. Simonc. *de diser. lib.* 2. *tit.* 6. *n.* 33. Montan. *de tutor. c.* 33. *n.* 17. 38. & *n.* 124. & *seqq.* Rota *dec.* 36. *n.* 2. *impress. post* Modern. Perus. *de cens ib.* & *in*

3 *decis.* 678. *n.* 20. *p.* 1. *recent.* Et † sic iustam causam, & solemnitates *iuxta text. in l. magis puto* §. *non passim ff. de reb. cor.* & *in l. ob as C. de præd. minor. statut. Vrb. c.* 113. & 115. *lib.* 1. quorum capitum datur concursus ita vt vnum ab altero suppleatur *vt fuit dictum in dec.* 59. *n.* 19. *post* Pic. *ad statut. Vrb.* & *in Romana dotis* 10. *Iun.* 1626. *coram* Decano.

In proposito autem casu vtrumque deficere visum fuit quoniam non solum non constat de vera æris alieni, pro cuius extinctione census fuit impositus,

4 existentia, & sic de causa expressa † de qua constare deberet aliter quàm per assertionem contrahentium, *d. l. magis puto ff. de reb. cor.* & *d. l. ob as C. de præd. minor.* Paris. *d. cons.* 85. *n.* 19. & 36. *lib.* 3. Montan. *d. cap.* 33. *num.* 1. & *seqq.* Rota *dec.* 31. *n.* 1. *post* Pic. *ad statut. verb.* sed imò potius ex deductis pro parte D. Marchionis del Drago probatur oppositum. Dicta enim tutrix prætin narratiua, quod Paulus, & alij filij atque hæredes q. Tiberij eius viri grauati repetiebantur æris alieno scutorum quadringentorum occasione societatis officij ad fauorem Caroli Mazzei pro eorum seruitio contractæ, & aliorum scutorum quadringentorum pro sorte principali alterius similis societatis ad fauorem Iulij Amodei pro eorundem commoditate initæ, & demum aliarum summarum pro earum societatum fructibus ad effectum illud persoluendi imposuit dictum annuū censum scutorum sexaginta trium, illúmque vendidit Canonicis, & Capitulo S. Marci pro scutis noningentis *vt in sum. d. Marchionis num.* 1. ex lectura autem instrumenti dictæ societatis ad fauorem Amodei *de quo in eod. summ. num.* 2. deprehenditur illam fuisse contractam per Petrum de Americis super eius officio cum accessionibus, & obligationibus Vincentij, & Fælicis eius fratrum, & in ea nullo modo fuisse obligatos dictos filios, & hæredes Tiberij, & ex instrumentis extinctionum postea factarum *d. summ. num.* 3. iunctis partitis extractis ex libris Dominorum de Ruspolis *summ. num.* 5. apparet fructus aliquos debitos non fuisse, ex quibus asequimur causam asserti æris alieni salté quo ad scuta quingenta fuisse omnino falsam, quæ propterea † reddit ipsam census impositionem, ac pupillorum obligationem, & Iudicis decretum desuper interpositum ipso iure nullum *l. magis puto* §. *as alienum ff. de reb. cor. l.* 1. §. *hæc verba ff. ne vis fiat.* Dec. *cons.* 403. *n.* 20. Roland. *cons.* 7. *n.* 85. & *seqq. lib.* 3. Pic. *ad statut. Vrb. gloss.* 21. *n.* 35. & 36. & *gloss.* 22. *n.* 7. & 8. Bardell. *cons.* 58. *n.* 33. Rota *decis.* 529. *n.* 1. *p.* 1. *diuers.* & *decis.* 26. *n.* 1. & 2. *post* Modern. Perus. *de censib.* & *in Leodiens. Colonia* 20. *Februar.* 1630. coram me.

Nec obstat quod in dicto instrumento dies, & annus initarum societatum, & nomina notariorum, de illarum instrumentis rogatorum expressa non fuerint sed in albis relicta, & consequenter constare non videatur censum ipsum fuisse impositum pro extinguenda dicta societate Amodei, in qua dicti filij, & hæredes Tiberij non erant obligati, & sic firma remaneat præsumptio, quæ stat † pro expressæ causæ veritate, *vt per* Put. *dec.* 245 *lib.* 3. Rota *decis.* 25. *n.* 8. *post* Modern. Perusin. *de Censib.* & *pro indicis decreto l. labeo parte ff. de probat.* Corn. *cons.* 109. *n.* 5. *lib.* 3. Put. *dec.* 20. *n.* 2. *lib.* 3. Rota *dec.* 11. *num.* 10. & 11. *post* Pic. *ad statut. Vrb.* & *decis.* 25. *n.* 6. *panes eundem* & *coram* Greg. XV. *dec.* 406. *n.* 7. Quia fuit responsum de identitate societatis præfatæ satis constare ex eo quod omnino conuenit qualitas contractus summa scutorum 400. & nomen, & cognomen creditoris, & † tamen ad hunc effectum sufficit conuenientia, & verificatio duarum demonstrationum. Bald. *in l. demonstratio falsa n.* 14. *ff. de cond.* & *dem.* Rota *coram* Gregor. XV. *dec.* 177. *n.* 7. & *dec.* 575. *n.* 4. & 5. & *dec.* 578. *n.* 5. *etiam si in aliis adsit diuersitas, & discrepantia:* Alex. *cons.* 80. *n.* 4. *lib.* 7. Crau. *cons.* 198. *n.* 2. Rota *decis.* 407. *n.* 12. & *decis.* 706. *n.* 4. *p.* 2. *recent. cum aliis.*

Præsertim quia de nulla alia societate apparet de qua verba dicti instrumenti census intelligi possint, & pluralitas non præsumitur. Bald. *in l. vltra in fin. C. de reb. dub.* Crau. *d. cons.* 198. *n.* 1. Surd. *cons.* 16. *n.* 19. & *cons.* 355. *num.* 26. & *cons.* 385. *num.* 10. & *fuit dictum in Tiburtina castrorum* 4. *Iulij* 1608. *coram* Cardinale Marcomontio.

Idque suadetur etiam ex dictæ societatis extinctione paulò post per dictam Virginiam tutricem facta *vt in d. summ. num.* 3. † quæ ex dictis pecuniis ad censum acceptis, & in executionem præcedentis conuentionis, & tractatus facta præsumitur, *vt per* Ror. *dec.* 301. *num.* 3. *part.* 1. *recent.* & *decis.* 251. *num.* 1. & *seqq. post* Modern. Perusin. *de censibus.* Et ex partitis libri curelatis eiusdem tutricis *d. summ. n.* 4. ac demum ex partitis banchi

banchi Dominorum de Ruſpolis, quo mediante ex dictæ extinctionis inſtrumento apparet ſolutionem factam fuiſſe. In quibus partitis habetur ſub eadem die, qua cenſus fuit impoſitus fuiſſe depoſitata in eodem banco dicta ſcuta noningenta ad creditum D. Verginiæ tutricis cum expreſſione, quod illa habuerat à dictis Canonicis, & Capitulo S. Marci, & poſtea ex eiſdem pecuniis fuiſſe ſoluta Amodeo dicta ſcuta 400. pro ſupradictæ ſocietatis extinctione, & † licet libri mercatorum regulariter non probent pro tertio contra tertium, hoc tamen non procedit in caſu propoſito, † in quo illi adminiculantur ex inſtrumentis tam dictæ impoſitionis cenſus, quàm etiam dictæ ſocietatis extinctionis, & ex dicto libro tutelari, cum quibus quoad perſonas, tempus, quantitatem, & omnia alia optimè concordant, Rota *coram* ſan. mem. Greg. XV. *deciſ.* 302. *num.* 5. *& deciſ.* 537. *n.* 1. *& ibi addent. num.* 4.

Nec releuat quod dicta Verginia haberet in eodem banco depoſitata alia ſcuta ſexcenta, quia partita ſolutionis dictorum ſcutorum 400. facta Amodeo contrapoſita legitur dictæ partitæ ſcutorum 900. vt ſimiliter etiam contrapoſita appareat alia partita ſimilis ſummæ ſolutæ Franciſco Mazzeo pro alterius ſocietatis extinctione, *vt in d. ſum. n.* 5. Et ſic benè dignoſcitur ſolutionem præfatam ex eiſdem ſcutis 900. ad cenſum acceptis, non autem ex aliis ſcutis ſexcentum fuiſſe factam.

Nec quicquam facit quod cauſa in dicti cenſus inſtrumento expreſſa quo ad dictam aliam ſocietatem ad fauorem Caroli Muzzei non videatur poſſe dici falſa, cùm re vera conſtet illam fuiſſe per dictum Tiberium ſuper proprio eius officio contractam. Quoniam vltra quod pro parte Domini Marchionis dicebatur Carolum nunquam aliquid petiiſſe nec illi fuiſſe quicquam effectualiter ſolutum, & fieri poſſet quod dicta ſocietas fuerit ſuperluctata vt in ſpecie reſpondit Rota *in deciſ.* 673. *n.* 8. *verſ. quod autem dicebatur, part.* 1. *recent.* Quicquid ſit de hoc Dominis placuit reſponſio, † quod ſatis eſt cauſam fuiſſe falſam ſaltem quo ad aliam ſocietatem ad fauorem Amodei ad effectum vt dictus cenſus impoſitio, & pupillorum obligatio reddatur nulla in torum proprer decreti iudicis indiuiduitatẽ. Bal. *in l. ſi non ſortem, §. ſi centum in princ. ff. de cond. indeb.* Dec. *conſ.* 403. *n.* 20. & 21. Natt. *conſ.* 162. *n.* 7. & 8. Rol. *conſ.* 7. *n.* 86. 87. *& ſeqq. l.* 3. Pic. *ad ſtatut. Vrb. gloſſ.* 21. *n.* 36. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 631. *n.* 32. & 33.

Præterea cùm Verginia Tutrix haberet dicta ſcuta 600. in dicto banco depoſitata, & ex inuentario tutelari per eam confecto appareat, quod aderant nomina debitorum, & mobilia, ac ſe mouentia magni valoris, † quæ ſufficiebant pro aſſerti æris alieni ſolutione etiam ſi illud re vera adfuiſſet non potuit ad dicti cenſus impoſitionem ſuper caſali pupillorum validè deuenire *iuxt. text. in l. magis puto, §. non paſſim, & l.* 3. *§. quod ſi fortè. ff. de reb. eor.* Pariſ. *d. conſ.* 85. *n.* 21. 22. *& ſeqq. l.* 3. *cum aliis per* Simoncell. *de decret. d. tit.* 3. *num.* 44. *&* 45. & Montan. *de tutel. d. cap.* 33. *n.* 11. 12. 15. *& ſeqq.*

Denique ex dictarum ſocietatum inſtrumentis apparet illos, qui vti dictorum pupillorum proximiores conſanguinei interuenerant habuiſſe proprium, & particulare intereſſe, ex quo cenſus in effectu fuit impoſitus pro ſoluendo debito eorum proprio, & ex lectura ipſius inſtrumenti cenſus non conſtat † cauſam fuiſſe per iudicem diligenter cognitam prout debebat tàm attenta iuris communis diſpoſitione, *iuxta textum in leg. magis puto, §. non paſſim. ff. de rebus eorum,* Decian. *conſ.* 403. *num.* 19. Simoncel. *de decret. d. tit.* 1. *n.* 31. *quam etiam ex ſtatut. Vrb. d. cap.* 133. *&* 151. *lib.* 1. *vt in propoſito ponderauit* Rota *d. deciſ.* 678. *num.* 4. *par.* 1. *recent.*

Sed etiam contrariam comprobatur tàm ex eo, quod dies, & annus, ac nomina, & cognomina notariorum fuerunt in albo relicta, vt ſupra dictum fuit, & ſic patet inſtrumenta iudicem non vidiſſe, Rota *deciſ.* 403. *num.* 6. *part.* 1. *recent.* quam etiam ex eo quod expreſsè dicitur fuiſſe abſolutè notum ex dictorum conſanguineorum atteſtatione ibi. Ex eo quia dicti conſanguinei atteſtati fuerunt vt ſupra decretum interpoſuit, quæ quidem atteſtatio erat omnino inſufficiens illi enim ſupra nil dixerant de creditorum vigentia, & de non exiſtentia pecuniarum, vel nominum debitorum, aut mobilium, ex quibus aſſertum æs alienum ſolui poſſet, ſed ſolum affirmarunt ſe nullum habere intereſſe & propterea dictis hæredibus nullum præiudicium generari, † quæ illatio, & coniunctio antecedentis, cum ſubſequenti diſpoſitione importato per dictionem illam. Et propterea *iuxta textum in c. 2. de vſur. & in cap. quia propter de elect.* Seraph. *deciſ.* 683. *n.* 7. eſt etiam prorſus inepta, fieri enim poterat, quod ipſi particulare aliquod intereſſe non haberent, prout re vera habebant, vt ſuperius fuit dictum & nihilominus cenſus impoſitio eſſet præiudicialis, & læſiua. 15

Neque obſtat, † quod Pupillus per Tutorem ex cauſa congerit, & neceſſaria validè obligetur, quando apparet pecunias cum effectu verſas fuiſſe in illius vtilitatem, ne cum alterius iactura, & damnò locupletetur *lege ſi in rem, C. quan. ex fact. tutor. lege nam hoc natura, ff. de cond. indeb.* Rota *coram* Gregor. XV. *deciſ.* 31. *num.* 1. *& ſeqq.* Quoniam in caſu propoſito viſum fuit non conſtare de cauſa neceſſaria nec de verſione in vtilitatem pupillorum, quam † tamen probandi onus incumbebat illam alleganti, *iuxta gloſſam in l. prædictum, & ibi* Doctor. *C. de præd. minor.* Natt. *conſ.* 631. *n.* 4. Menoch. *præſumpt.* 27. *in fine, lib.* 6. Couat. *variar. reſolut. lib.* 2. *capit.* 17. *num.* 3. Rimin. iun. *conſ.* 5. *num.* 77. *&* 78. *& fuit dictum in Leodienſi Coloniæ* 20. *Febr.* 1630. coram me. Et † contractum ſine ſolemnitatibus ſtatuti celebratum (quamuis eſſet vtilis minori) adhuc tamen non ſuſtineri inclinauit Rota *apud* Put. *deciſ.* 2. *lib.* 1. *& coram* Card. Seraph. *deciſ.* 1242. *n.* 3. vbi quod eſt † indubitatum, quando de vtilitate euidenter non conſtat, *& fuit dictum in Romana tutela de Ruſpolis* 2. *Maij* 1603. *coram* b. m. Lancellotto. 16 17 18 19

Minus etiam obſtat obſeruantia deducta ex fructuum ſolutionibus per plures annos factis. Quoniam † illa non ſuffragatur cum ex prædictis conſtet de contractus, & obligationis nullitate, & ſic de titulo vitioſo, & veritate principij infecti. Rota *deciſ.* 136. *n.* 12. *par.* 1. *in recent. & deciſ.* 31. *n.* 11. *poſt* Modern. Peruſin. *de Cenſibus*, quæ loquitur in terminis ſolutionis fructuum cenſus nullitèr impoſiti. Præſertim quia aliquæ ex prædictis ſolutionibus factæ fuerunt à dicta Verginia, & ſucceſſiuè ab Herſilia, & Panthaſilea, & ſic à mulieribus, † quæ propterea non releuant ad effectum de quo agitur, *vt per* Rota *deciſ.* 51. *n.* 11. *poſt tractatum de cenſibus.* Aliquæ verò fuerunt factæ ab eaſundem hæredibus quos non apparebat dictæ falſitatis cauſæ, & ipſius cenſus nullitatis certam ſcientiam habuiſſe † prout requiritur ad ratificationem inducendam. Rota *deciſ.* 104. *num.* 15. *in fine, & n.* 16. *p.* 2. *diuerſ. & dec.* 535. *n.* 11. *&* 12. *p.* 4. *recent. & dec.* 278. *n.* 23. *&* 24. *poſt* Moderñ. Peruſin. *de cenſib.* 20 21 22

Denique non viſum fuit obſtare, quod Panthaſilea & Herſilia fuerint filiæ, & hæredes dictæ Verginiæ tutricis, quæ cenſum impoſuit. Quoniam vltra quod dicta Verginia ſe proprio nomine non obligauit, & dato quod ſe obligaſſet, talis obligatio non ſuſtineretur ſtante dicta falſitate cauſæ, atque etiam ſolemnitatum defectu in mulierum contractibus ex ſtatuti

Vrbis dispositione requisitarum, fuit responsum hoc esse extra propositam disputationem in qua strictè quæritur an sustineatur obligatio dictorum filiorum, & hæredum Tiberij non autem an dicta Verginia, & illius hæredes ad aliquid teneantur.

Et ita vtraque parte informante fuit resolutum.

R.P.D. Merlino, Foroliuiensis Saluiani Veneris, 14. Junij 1630.

SVMMARIA.

1 *Creditum cum hypotheca in Saluiano dicitur constare ex instrumento.*
2 *Possessio debitoris probatur ex instrumento diuisionis per eum postea factæ.*
3 *Diuisio probat possessionem non solum inter diuidentes sed etiam inter habentes causam ab eis.*
4 *Possessio rei conuenti Saluiano probatur per litis sustentationem iunctis adminiculis.*
5 *Diuisio principalis debitoris dicitur facta, si tertius possessor conuentus Saluiano interpellatus ad indicanda bona debitoris, ipse nulla indicet.*

DECISIO CCCCCXLIV.

PRo informante resolutum fuit scilicet dandum esse immissionem Domino Iulio in possessionem dimidiæ domus positæ in regione, seu vt dicunt, in sindicatu S. Thomæ modo possessæ per Dominum Rogerium, & Stephanum de Matthæis. De credito
1 enim † cum hypotheca constat ex instrumento venditionis fundi factæ per Lauram sororem dicti Iulij cum interuentu mariti ad fauorem dominorum Andreæ, & Pauliæ milij de Cæsis vt in instrumento confecto de anno 1604. *summ.n.1.* vbi Domini emptores ad computum pretij cesserunt censum scutorum quingentorum contra bonæ memoriæ Dominum Andream Fachineum, & promiserunt manutenere, & deinde Dominus Raynaldus maritus dictæ Laurę cessit eundem censum Domino Iulio qui, & tanquam hæres sororis, & tanquam cessionarius cognati modo agit, cumque nec à Domino Fachinæo principali debitore potuerit consequi creditum, nec à dictis Cæsis merito interenter remedium Saluiani contra tertios possessores.
2 De possessione † etiam principalis debitoris, nempè Andreæ, & Pauliæ milij constat ex instrumento di-
3 uisiones factæ de anno 1607. *& in summ.num.5.* † quæ quidem diuisio probat ne dum inter ipsos diuidentes, sed etiam inter habentes causam ab iis diuidentibus: Pariſ. *cons. 26.n.54. lib.1.* Rota *coram* san. mem. Gregor. XV. *decis. 371. num.9. & in Bononiensi fideicommissi de Desiderijs 7. Maij 1629.* coram me *vbi aliæ decisiones referuntur.*

Quod Domini Rogerius, & Stephanus habeant causam à diuidentibus apparet ex instrumento acquisitionis per eos factæ ab iisdem diuidentibus vt ex instrumento de eodem anno 1607. 11. *Decembris quod est in summ.num.6.*
4 De possessione † verò posteriori reorum conuentorum satis dicitur constare ex litis sustentatione, *& ex aliis iuxta decis.* Gregor. XV. 491. *numero* 10. *cum similibus.*

Nec obstat necessariam fuisse discussionem principalis debitoris census *quia in decisionib. sub die 19. Maij 1626. coram* bonæ memoriæ Patriarcha Manzanedo, *& 25. Junij 1627. coram* Reuerendissimo Patre Domino Vbaldo, iam fuit dictum sufficienter constare quod bona non extent in hæreditate dicti principalis debitoris, & cum fratres de Cæsis pulsati ad indicandum bona Domini Fachinæsi aderant, non indicauerint satis apparet de discussione Ang. Aret. *in §. si quis in fraudem, num. 13. instit. de action.* Surd. *cons. 39. num. 17. & 18.*

Ex quibus domini non dubitarunt quod D. Iulio sit facienda immissio, cum & de credito cum hypotheca, & de vtraque possessione constet.

R.P.D. Durano, Rauenatensis Censuum Lunæ 1. Julij 1630.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur si illius fundus efficiatur infructuosus.*
2 *Fructus census exacti post illius extinctionem sunt restituendi.*
3 *Partitæ legitimæ extractæ ex banco iuxtà adminicula probant.*

DECISIO CCCCCXLV.

DEclarauit A.C. duos annuos census de quibus agitur vnum scutorum centum quinquaginta ad fauorem b.m. Cardinalis Dezzæ, & alium scutorum septuaginta quinque ad fauorem Marci Antonij Sabatini impositos per Virginium Budriolum die 28. Nouembris anni 1591. fuisse † extinctos ex quo ternæ super quibus fuerunt fundati perierunt ex inundatione aquarum fluminis Senij, quæ contigit de anno 1593. de mense April. itavt fuerint redditæ infructiferæ. Et † proinde declarauit etiam omnes fructus à tempore inundationis solutos esse restituendos Quæ sententia cum fuerit postea, à Rota confirmandi & creditores dicti Budrioli repeterent fructus post inundationem solutos. Dubitaui hodie ad quam summam succedant, & fuit resolutum ascendere ad summam scutorum duorum millium vigintiquinque, quæ ex actis apparet legitimè soluta pro semestribus dictorum censuum decursis post inundationem.

Nam in primis in causam census scutorum centum quinquaginta pro duobus semestribus maturatis 28. Nouembris 1593. & 28. Maij 1594. & sic post inundationem ex partitis extractis de libris banchi q. Io. Baptistæ Vbertini, quæ cùm fuerint legitimæ extractæ, & in hac causa exhibitæ per Dominos de Dezza necnon adminiculatæ ex restibus examinatis ad eorundem instantiam deponentibus in genere de pluribus solutionibus factis per medium dicti banchi benè probant Aym. *de antiq. tempor. p.1. §. videmus.* 25. Rota *apud* Gregor. XV. *dec. 302. n.6.*

Deinde in causam eiusdem census constat pariter de solutione scutorum mille ducentorum septuaginta quinque pro decem, & septem semestribus post dictam inundationem maturatis nempè ex vna quietantia Gabrielis Salto scutorum septuaginta quinque, quæ fuerunt ei soluta in vim ordinis subscripti ab eodemmet Cardinale, & aliis sexdecim quietantiis similium scutorum septuaginta quinque pro earum qualibet subscriptis manu Francisci Martinez procuratoris dicti Cardinalis, & eius hæredum, quæ etiam benè probant vniformiter recognitæ, & adminiculatæ ex articulis per Dominos de medio iuramento datis Gregor. XV. *dec. 215. n.2.*

Tandem in causam census scutorum septuaginta quinque ad fauorem prætati Sabbatini apparet fuisse

soluta

soluta scuta sexcenta post inundationem vt ex quindecim quietantiis eiusdem, quarum vna est scutorum septuaginta quinque pro duobus semestribus, aliæ verò quatuordecim sunt scutorum septem cum dimidio pro qualibet pro totidem semestribus, quæ in totum faciunt dictam summam scutorum sexcentorum quæ cùm etiam fuerint subsecutæ ab eodem Sabrino, & formiter recognitæ plenè probant ex supradictis.

Non obstat quod creditores prætendant repetere etiam alias duas partitas solutas per bancum eiusdem Vbertini. Quia cùm ex earum lectura constet fuisse solutas pro semestribus maturatis ante inundationem fuerunt benè solutæ quæ ideo repeti non possunt.

Et ita vna tantum patre, &c.

R.P.D. Vbaldo, Romana pretij viridarij Veneris, 2. Decembris 1632.

SVMMARIA.

1 *Fructus census post illius extinctionem non debentur.*
2 *Fructus ex censu translatiuè acquisito exigi possunt.*
3 *Census respectu cedentis potest dici extinctus, secus autem respectu cessionarij, cui translatiuè fuit cessus.*

DECISIO CCCCCXLVI.

COntra decisionem in hac causa factam die prima Iulij præteriti in qua fuit dictum constare de satisfactione Illustrissimi Domini Cardinalis Sfortiæ iuxta relationem Periti in actis datam opponebatur. Primò quod Peritus malè calculauit fructus duorum censuum de quibus agitur ad creditum D. Pauli auctoris D. Cardinalis, & tamen idem Peritus asserit illos census fuisse extinctos cùm † certum sit post extinctionem census fructus non deberi, *vt fuit dictum in Romana Salmanti 23. Ianuarij 1600. coram* Litta, *& in Romana pecuniaria 10. Iunij 1612. coram* Reuerendissimo Selencien*si, quæ est decis. 270. num. 4. post tract.* Modern. Perus*l. de censibus.* Sed fuit responsum, quod hæc obiectio peruenit creditum D. Cardinalis, quod tamen fuit firmatum *in decis. 20. Iunij 1620. coram* Illustrissimo Cardinale Sacrato, & fuit dictum consistere tum in sorte dictorum duorum censuum tum in eorum fructibus, quod tamen quoad fructus pendet ab eo an Cardinalis acquisuerit istos census extinctiuè, vel translatiuè, quod fuit ibi seruatum ad aliam inspectionem. Ideò pro nunc cum præsupposito quod acquisitio fuerit translatiuè, sine veri præiudicio, rectè fuerunt à Perito calculati fructus illorum censuum ad creditum Cardinalis, vt videri posset ad quam summam ascenderet eiusdem satisfactio.

Nec obstat quod Peritus supposuerit census esse extinctos, quia vel extincti †dici possunt quoad primæuos creditores licet fuerint translata ipsorum iura in D. Cardinalem, vel in hoc non debet præualere assertio Periti reseruationi factæ à Rota, quæ voluit de hoc particulariter suo tempore videri.

Secundò opponebatur quia Peritus posuit ad debitum hæredum D. Constantiæ, & creditum D. Pauli fructus dictorum censuum plurium annorum, vt dictum est, & tamen onus soluendi dictos fructus non erat Pauli, sed Constantiæ, † quæ in emptione Viridarij sibi census accollauerat, & se obligauerat soluere fructus censuariis, & ideo debeat probari quod fuerint Paulo illatæ molestiæ pro fructibus, vel quod illos ipse persoluerit, vel habens ab eo causam. Sed applicatur eadem responsio quod isti fructus spectant ad D. Cardinalem, qui acquisiuit iura istorum censuum translatiuè, vt nunc præsupponitur, & ideo calculus fructuum cum dicto præsupposito non est erroneus, nec opus est vlteriori calculo, quatenus fructus debeantur, de quo erit videndum, vt supra dixi.

Non obstat quod decisio, de qua agitur non applicatur cum quæratur an constet de satisfactione pretij viridarij, & ad quam summam non autem de satisfactione fructuum censuum dicti census. Quia dispositio eo tendit vt videatur an ex assignamentis datis D. Paulo fuerit integrè satisfactus de dicto pretio, vel si ipse, vel eius hæres erit creditor dictorum fructuum satisfactio forè non intrabit, & ideo benè conuenit decisio, & calculus de quo agitur.

Et ita fuit decisum.

R.P.D. Merlino Maceratensis, seu Camerinensis cessionis Mercurij 17. Martij 1632.

SVMMARIA.

1 *Accollans in se debitum efficitur principalis debitor.*
2 *Accollatio debiti habet vim solutionis.*
3 *Soluens proprium debitum non potest reportare cessionem contra alios.*
4 *Extinguens proprium censum non potest reportare cessionem translatiuam, & efficacem.*
5 *Quem de euictione tenet actio, multò magis agentem repellit exceptio.*
6 *Fideiussor soluens præsumitur velle tollere suam obligationem, non autem liberare debitorem.*
7 *Censetur soluere animo, & tacito pacto se releuandi pranis cessione.*
8 *Confessio debitoris non potest præiudicare suis creditoribus.*
9 *Maximè si tempore concessionis, sit decoctus, vel decoctioni proximus, & n. 18.*
10 *Referenti non creditur non exhibito relato, & numero 15.*
11 *Nec quando detegitur erroneum, & mendax.*
12 *Obligatio debitoris non potest retrotrahi in præiudicium creditorum.*
13 *Partita contra posita partitis cauentibus in debitum solutionis, non cedunt in debitum soluentis, sed constituunt soluentem creditorem.*
14 *Partitarum diuersitas deducitur ex diuersitate temporum.*
17 *Partita extracta auctoritate Iudicis carentis iurisdictione, & sine partis citatione dicuntur nulliter extracta.*
19 *Confessio de recepto non probat in præiudicium tertij.*
20 *Recipiens ex vno contractu non obligatur, ex diuerso contractu ante facto.*
21 *Conuentio non præsumitur.*
22 *Hypotheca non oritur nisi expressa verba conuentionis illam importent.*
23 *Creditor hypothecarius præfertur habenti solam personalem actionem, etiam priuilegiatam.*

DECISIO CCCCCXLVII.

DOminus Amicus Riccius de anno 1592. impo-
suit super suis bonis censum scutorum 600. ad fauorem hæredum Filippuccij sub fideiussione Ioan-

Baptistæ

Baptistæ Cittadani *vt in summa* pro Benedicto *num.*1. de anno 1604. Ansouinus Cicarellus recepris ab hæredibus Riccij scuta 600. in se accollauit censum prædictum, quem promisit extinguere ad omnem requisitionem hæredum Riccij, vel Cittadani, ac eosdem hæredes, ac Cittadanum semper conseruare indemnes *dicto summ. num.*2. Deinde de anno 1609. Cittadanus asserens de anno 1604. Ansouinum in se accollasse medietatem dicti census scutorum 600. & pro alia medietate seipsum remansisse debitorem, dictam medietatem ab Ansouino accollatam, in se reassumpsit, & pro toto, & integro censu scutorum 600. se debitorem constituit *d. summ. num.*3. Et post lapsum sex annorum hoc est de anno 1615. Ansouinus pulsatus ab hæredibus Riccij ad extinguendum censum mediante solutione scutorum 600. dictum censum extinxit, reportauitque à Filippuccijs cessionem iurium contra hæreditatem Cittadani *d. summ. num.*5. In vim cuius cessionis cum idem Ansouinus ageret pro repetitione pecuniarum solutarum Filippuccijs contra hæreditatem Cittadani, super qua instituta fuit executio, ob quantitatem æris alieni, quo grauabatur se opposuit D. Benedictus Alaleona cõtendens se esse præferendum in executione sui credici Ansouino cessionario illorum de Filippuccijs, quippè quod ipse Alaleona vsque de anno 1596. per legitima publici instrumenti documenta se creditorem Cittadani ostendit cuius controuersiæ resolutio cum penderet à discussione cessionis per Ansouinum reportatæ ab hæredibus Filippuccij. Hodie proposui dubium, An cessio suffragaretur Ansouino. Quod negatiuè resolutum fuit.

Quoniam ex instrumento de anno 1604. celebrato, & dato *in summ. n.*2. apparet Ansouinum per manualem pecuniarum receptionem in se accollasse, † & assumpsisse torum censum scutorum 600. cuius erat creditores Filippuccij, & consequenter effectum fuisse debitorem principalem dicti census, perinde ac si primordium obligationis in eo inchoasset, non autem 1 2 in primo stipulatore, ac collatio † enim habet vim solutionis. Ang. *in lege item si filius ff. ad Macedon.* Bart. *in l.* 3. §. *fin. num.*15. *& ibi* Castr. *num.*3. *ff. de duobus reis* Tiraq. *de retract. lignag.* §. 1. *gloss.*14. *num.*104. *& seqq.* Mastrill. *decis.*57. *num.*7. *ber.* è Giurb. *decis.*53. *num.*10. *ad fin. ad* San. mem. Gregor. XV. *decis.*389. *littera L. & fuit dictum in Romana palatij* 25. *Iunij* 1629. *coram* Reuerendissimo Patre Domino meo Pirouano, & in terminis de eo qui censum in se accollauit, quod fiat verus, & principalis debitor *tradunt* Modern. Perusin. *de censibus, quæst.*37. *alias part.*1. *cap.*2. *quæst.*3. *art.*1. *n.*16. *& quæst.*105. *alias part.*3. *cap.*1. *quæst.*3. *art.*3. *num.*10. *& in addit. num.*13. Rota *decis.*14. *num.*2. *post addit. ad* Modern. Perus. *de censib.* Et proptereà † idem Ansouinus soluendo proprium debitum non potuit contra relenantem reportare iurium cessionem, quia ius creditoris per solutionem extinctum fuerat, sublataque, & eradicata omnis actio, atque interempta obligatio; adeo vt per cessionem transferri amplius non possent, vel non nisi contra ipsum accollatorem reportata cessio exerceri valeat Castr. *in lege Modestinus num.*5. *ff. de solut.* Franch. *decis.*55. *num.*7. Milanens. *decis.*8. *num.*48. *lib.*2. Rota *coram* bonæ memoriæ Cardinali Cauallerio, *decis.*568. *num.*2. *& in recent. decis.*426. *num.*3. *part.*2. & in terminis de extinguente censum, cuius erat debitor † quod cessionem iurium trãslatiuam, & efficacem reportare nequeat *dicit* Rota *decis.*165. *num.*7. *post* Pacific. *de Saluian.* Menoch. *decis.*54. *num.*9. *&* 10. Præsertim verò quia in dicto accollationis instrumento Ansouinus promisit relenare indemnes hæredes Riccij, & Cittadanum: Vnde idem 3 4 5 Ansouinus, † quem tenet actio stipulatæ indemnitatis agens ex cessione prædicta rectè à Cittadano, seu creditoribus ex iure ipsius repellitur hac exceptione, quod tenetur eundem conseruare indemnem iuxta *lege vendicantem, ff. de except. lege exceptione dol. Cod. de euictione cum concordantibus*, & cessio prædicta nunquam referri potest ad iura pro quibus ipse cessionarius obligatus erat conseruare indemnem Cittadanum.

Nec obstare visum fuit quod licet in dicto instrumento inito de anno 1604. Ansouinus asseuerit accollare, & suscipere in se censum, attamen te vera pecunia peruenerit ad Cittadanum, & commodum contractus ad illum pertineat, quemadmodum ipse Cittadanus fassus est in instrumento inito de anno 1609. de quo *in summ. Benedicti n.*3. & ab informantibus pro Ciccatello deducitur etiam ex partitis datis *in summ. eiusdem Benedicti, num.*6. & proinde ipsum Cittadanum in rei veritate dici verum principalem debitorem, Ansouinum verò fideiussorem, quamuis respectu creditoris essent duo rei debendi *ad leg. Iulianus*, §. *item si duos, ff. ad Sen. Macedon.* Purpur. *cons.*600. *n.*6. *lib.*2. Paleth. *cons.*126. *num.*11. Rota *decis.*153. *num.*6. *part.*2. *diuers. & in Romana census* 6. *Maij* 1631. coram me. Hincque benè inferri quod Ansouinus † soluendo scuta 600. & extinguendo censum voluerit solummodo tollere propriam fideiussoriam obligationem seque ab illa eximere, non autem debitum Cittadani principalis debitoris eradicare, sed imo animo, † tacito pacto se reualendi præuia cessione quæ idea efficax censeri debet *lege Papinianus, ff. mand.* Castr. *in lege Modestinus, num.*6. *uers. & è conuerso, ff. de solution.* Dec. *cons.*446. *num.*1. *&* 2. Hering. *de fideiussor. cap.*18. *n.*44. Valent. Franch. *cod. tit. c.*5. *n.*486. *& fuit dictum in d. Romana census* coram me, *& in hoc stat motiuum decisionis in fauorem Ansouini ipso tantum informante in hac causa emanata sub die* 26. *Aprilis* 1630. *coram* R. P. D. meo Durano.

Quoniam Domini censuerunt obiectum tolli ex facto, & non subsistere quod Cittadanus per accollationem factus fuerit principalis debitor census, siquidem confessio Cittadani emanata in instrumento celebrato de anno 1609. nihil facit, † tum quia præiudicare non potest creditoribus ipsius Cittadani anterioribus, & ante confessionem causam habentibus, qualis erat Dominus Benedictus Alaleona *lege debitorum pactionibus, C. de pact.* Menoch. *cons.*851. *num.*7. Surd. *decis.*102. *num.*6. *& decis.*218. *num.*5. *ad decis.*286. *num.*1. Rota *coram* San. mem. Greg. XV. *decis.*157. *num.*8. præsertim † quia Cittadanus de tempore factæ confessionis vti grauatus ære alieno scutorum 24. millium, vel decoctus erat, vel decoctioni proximus vnde insurgit maior suspicio fraudis, & conspirationis in præiudicium creditorum: Card. Seraph. *decis.*1146. *num.*9. Gratian. *discept. forens. cap.*768. *num.*7. *& in Viterbien. pecuniaria* 15. *Martij* 1615. *coram* bonæ memoriæ Buratto; tum etiam quia dicta confessio detegitur omnino erronea, & falsa, ipse enim Cittadanus in dicto instrumento de anno 1609. asserit se subintrasse in medietate dicti census, & rogatum fuisse instrumentum de anno 1604. quod instrumentum relatum nedum exhibitum non fuit, † & sic referenti nullatenus standum est, *auth. si quis in aliquo, Cod. de eden.* Rota *decis.*158. *num.*4. *part.*2. *recent.* Sed imò productum fuit instrumentum de dicto anno 1604. in quo disertis verbis legitur quod Ansouinus in se accollauit torum censum, & promisit semper, & omni tempore conseruare indemnem hæredes Riccij, & Cittadanum, & à fructibus atque expensis penitus liberare, censúmque ad omnem eorum petitionem extinguere. Vnde relatio conuincitur de manifesto errore, † & sic referens nequaquam est attendendum,

Surdus,

Surd.*decis.*191.*n.*16.Hond.*conf.*66.*n.*54.*l.*1.Menoch. *conf.*1187.*n.*23.*in fin.*Rota *decis.*158.*n.*4.*p.*2.*recent.*& *fuit dictum in Reatina census* 27.*Novembr.*1617.*coram* b.m.Buratto, vbi quod hic est verus modus probandi erroneum.

Et in omnem casum ex dicto instrumento non probaretur contractum fuisse per Cittadanum obligationem nisi de anno 1609. † à quo tempore ad initum contractus in præiudicium creditorum retrotrahi minimè potest Aret.*in l.heres quandocunque,n.*2.*ff.de acq. hared.*Costa *de retrotract.c.*8.*casu* 2.*n.*11.Et sic creditum esset per multos annos posterius credito D.Alaleonæ quod est vsque de anno 1596.

Quòd verò ad partitas ex quibus desumitur pecunias census breui manu peruenisse ad Cittadanum,& sic contemplationi ipsius factam esse accollationem per Ansouinum, qui propterea licet correus esset respectu creditoris fideiussor tamen censeri debet respectu Cittadani principalis debitoris,visum fuit Dominis non satis probari quod pecuniæ prædictæ peruenerint ad manus Cittadani ; & quatenus probaretur non inde sequi Cittadanum per accollationem prædictam effectum fuisse principalem debitorem.

Non probatur quidem pecunias peruenisse ad manus Cittadani ex partitis datis *in summ.Benedicti n.*6. quia in illis asseritur Cittadanum recepisse florenos 1200. non quidem in solutionem crediti, & causæ 13
præteritæ accollationis,† sed in creditum Ansouini, adeo vt in ipsius soluentis patrimonio remanere dicerentur,non autem in vtilitatem recipientis,*ex traditis per* Menoch.*conf.*121.*n.*43. Surd.*decis.*186. *n.*7. Gratian.*discept.forens.c.*224.*n.*21. Rota *decis.*160.*n.*9. *post* Modern.Perus.*de censib.*Ex quo confirmari videtur accollationem realiter & cum effectu fuisse factam ab Ansouino dum pecuniæ in libris Mercatoris tanquam existentes in eius dominio descriptæ fuerunt cum expressione quod erant pecuniæ habitæ, ex accollatione census, & cum verbis,resoluí contanti, 14
† ex qua descriptione ita concepta probatur dominium pecuniarum fuisse Ansouini,*ad tradita per* Anchar.*conf.*32.*n.*2.Socin.Sen.*conf.*6.*n.*8.*lib.*4.*& fuit dictum in Camerinens.apoca* 4.*Maij* 1622.*coram* bon. m. Remboldo.Imò ex aliis partitis *in summ.num.*7.apparet Ansouinum recepisse à Cittadano frumentum similis valoris florenorum 1200. in qua summa idem Ansouinus constituitur debitor,& sic ex hac causa dicerentur soluti Cittadano floreni 1200. quatenus de illis constaret,& conuerti in satisfactionem crediti ex causa frumenti.

Minus refragatur partita *sub die* 15. *Septembris*, de qua *in summ. Benedicti num.*8. vbi Ansouinus constituitur creditor florenorum 1200.quos enunciatur depositos fuisse in manibus Colutij in creditum Ansouini,& Cittadani, quoniam † cum de relato depositi in manibus Colutij ad creditum Cittadani non doceatur enunciatiua referens nihil facit *auth. si quis in aliquo,C.de eden.cum aliis.*Et quod magis est dicta partita re vera est in creditum Ansouini, & ad illius vtilitatem cantat , quamuis enuncietur pecunias fuisse depositatas penes Colutium,per quam enunciatiuam non tollitur quin adhuc pecuniæ sint positæ ad creditum eiusdem Ansouini. Quod suadetur etiam ex eo,quia si iam sub die 3.Septembris fuerant delati in contanti floreni 1200.cum expressione quod prouenirebant ex accollatione census dici non potest eosdem iterum fuisse delatos sub die 15.eiusdem mensis.
† Sed hinc benè deducitur diuersitas partitarum *ad l. scire debemus.ff.de verb.oblig.* Bal.*in l.ne casu n.*2. *C.de decur.lib.*10.Surd.*conf.*80.*n.*10.*& seqq.* Et demum partitas prædictas apparet fuisse solidatas vt dicitur in calce,& † nulliter fuisse extractas, nempè ex auctoritate A. C. iurisdictionem non habentes,& sine citatione partis adeo vt de illis nulla sit habenda ratio, nec fidem faciant Alex.*conf.*106.*n.*13.*& seq.l.*5. Pur. *decis.*287.*n.*1.*l.*1.*in correctis* Rota *Iannens.dec.*12.*n.*5. *in fine,& seqq.*

Non aduertatur etiam Epistola Cittadani de anno 1608. in qua se debitorem census enunciat, & Apoca de recepto solutionum fructuum census à Cittadano factarum creditoribus census,quoniam †ex cô- 18
fessione illa epistolari nullum generari potest præiudicium Benedicto creditori anteriori,ne sit in potestate debitorum ad inopiam,& &coctionem vergentium circumuenire suos creditores,*vt notant* Castr.*in l.Seia n.*5.*ff.ad Senat. Macedon.*Grat.*discept.forens.c.*768. *n.*8.*& fuit dictum in Viterbiensi pecuniaria* 16. *Martij* 1615.*coram* b.m.Buratto,*& in recent.decis.*460. *num.* 1.*part.*2. Confessiones autem † de recepto ex eadem 19
ratione non probant in præiudicium tertij Ruin. *conf.*147.*num.*14.*l.*1.Anch.*conf.*251.*num.*5. Rota *decis.*802.*num.*10.*p.t.*1. *diuers.* Et fieri potest Cittadanum soluisse tanquam primitiuè obligatum in instrumento census,quæ obligatio per accollationem Ansouini respectu principalis creditoris sublata , non fuerat non autem tanquam accollator, & subintrator census.

Verùm quatenus etiam probaretur ex partitis prædictis pecunias receptas per Ansouinum, in accollatione census peruenisse ad manus Cittadani , id tamen non releuaret ad effectum vt Ansouinus cessionarius diceretur anterior creditor;quoniam per receptionem huiusmodi pecuniarum † non fuisset effe- 20
ctus debitor ex contracta accollationis,in quo re vera non se obligauit, neque ex causa illius contractus, sed post illum perfectum ex diuerso contractu diuerso tempore facto pecunias recepisset, vt in terminis fortioribus,nempè quando recipiens pecunias postea recognoscit etiam bonam fidem scribit Gabr.*conf.*63. *n.*8.*& seqq.li.*2.Rota *coram* san.mem.Greg.XV.*decis.* 167. *n.*4.*&* 6. Neque per dictam receptionem pecuniarum censeretur voluisse reincidere in obligationem,à qua mediante accollatione vim solutionis habente fuerat per Ansouinum liberatus,dum non probatur pecunias fuisse receptas ex pacto,& particulari conuentione præcedenti quod fieret solutio ex causa accollationis,† quæ conuentio non præsumitur Bar. 21
*in leg.singularia n.*24.*& ibi* Bologner.*n.*113.*ff.si cert. pet.*Fenur.*de moment.tempor.c.*31.*n.*5.*& c.*33.*n.*5.*&* 6. Bellon. *de potest.eor.quæ fiunt in continenti c.*83.*n.*9. *&* per Rotam *dec.*123.*n.*5. *&* 8.*post* Modern. Perusin. *de censibus,*& sic semper verum est dicere quod hoc creditum contractum de anno 1604.est posterius credito Benedicti contracto de anno 1596.& quod ex illa receptione pecuniarum nulla est orta hypotheca conuentionalis,†quæ non oritur nisi expressa verba con- 22
uentionis illam importent *leg.ante omnia,ff.de probat.* Peregr.*decis.Pat.anir.*37.*num.*5. Et sic non hypothecaria,sed personalis tantum actio competit;creditum verò Benedicti habet specialem hypothecam ;†vnde 23
ipse tanquam creditor hypothecarius præferendus est Ansouino habenti solum personalem , etiam si illam haberet priuilegiatam;*ex notata per* Phanucc. *de inuent.par.*5.*num.*14.Surd.*conf.*441.*num.*17.*& seqq.& decis.*56.*n.*6.*& seqq.*Rota *decis.*279.*n.*7.*post* Modern. Perusin.*de censibus.*

Et ita vtraque parte informante resolutum fuit.

R.P.D.

R.P.D. Duno Zetto Romana Cenſus Lunæ 29. Aprilis 1630.

SVMMARIA.

1 *Cenſus imponi poteſt ſuper fundo alteri cenſui obnoxio.*
2 *Cenſus impoſitus ſuper fundo altero cenſu grauato eouſque durat quouſque fundus ille vigore anterioris cenſus euincatur.*
3 *Fideiuſſor cenſus remanet liberatus à fructuum ſolutione extincto cenſu.*

DECISIO CCCCCXLVIII.

IAcobus Sella de anno 1618. impoſuit ſuper domo, & vinea de quibus agitur duos perpetuos cenſus, vnum ſcutorum quinquaginta ſex, alterum verò ſcutorum octuaginta quatuor, quos ſic impoſitos vendidit pretio ſcutorum duorum illium Monialibus S. Catherinæ de Senis, ad quorum fauorem acceſſerunt pro fructibus tantum Domini de Errera, & Coſta, præuia ſcilicet præſtatione cedulæ Bancariæ vſque ad dictorum cenſuum extinctionem duraturæ.

Verùm quia domus præfata ob reſtitutionem dotis, quam idem Iacobus ante dictam impoſitionem cenſuum receperat à Clementia eius vxore fuit eidem Clementiæ in ſolutum data, & plenè adiudicata vinea verò pro munitione arcis S. Angeli fuit deuaſtata, & ad aream redacta, & proptereà dicti Errera, & Coſta ob dictam adiudicationem, & deuaſtationem prædiorum prætendant cenſus deſuper impoſitos remanſiſſe extinctos, & conſequenter ipſos ad dictos fructus amplius non teneri propoſui dubium an cenſus præfati eſſent extincti, & Domini quo ad domum affirmatiuè reſponderunt.

Nam licet fundus primo loco hypothecatus poſſit
1 denuò ſecundo creditori hypothecari, † & ſuper eo cenſus imponi Cenci. *de cenſib. p. 1. c. 3. q. 4. n. 7.* Rota *poſt d. tract. de cenſib. dec. 6. n. 5.* tamen eo vſque dicta
2 ſecunda hypotheca, & cenſus durant, † quouſque fundus ex cauſa neceſſaria prioris hypothecæ euincatur, quia tunc reſoluto iure hypothecantis, ſeu cenſum imponentis, reſoluta quoque remanet hypotheca, ſeu cenſus impoſitio: Bart. & Ang. *in l. ſi res ff. quib. mod. pig. vel hypoth. ſolu.* Tiraq. *de retract. conuent. §. 3. gloſſ. vnic. n. 11.* Boccacc. *de cenſib. p. 2. n. 187. per totum* Cencius *de cenſib. qu. 116. alias p. 3. c. 1. q. 7. n. 1. & 2.* Rota *in Viterbienſi cenſus 6. Aprilis 1590. coram* bon. mem. Cardinale Platto *impreſſa poſt tract. de cenſib. dec. 5. n. 10.*
3 & ita † data extinctione cenſus fideiuſſores remanent liberati à ſolutione fructuum illius: Cencius *d. tract. part. 3. cap. 1. quæſt. 7. num. 7. & eadem p. 3. cap. 2. num. 3. nunc quæſt. 119.*

Non obſtat quod imponens cenſum ſaltem teneatur ad damna, & intereſſe quia an etiam ad illa teneantur fideiuſſores non eſt præſentis inſpectionis, cùm tantum quæratur de extinctione, ſeu reſolutione cenſus ad effectum vt fideiuſſores ſint liberati à præſtatione illorum fructuum pro quibus tantum ſe obligarunt durante cenſu.

Quo verò ad vineam deuaſtatam cum pro parte monialium prætendatur in eius locum fuiſſe ſubrogata tot loca montium Domini mandarunt, vt de hoc particulariter videretur.

Et ita vtraque parte informante fuit reſolutum.

Eadem coram eodem Veneris 14. Nouemb. 163.

SVMMARIA.

1 *Cenſus reſoluitur ipſo iure eo ipſo quod fundus cenſui fuit auocatus ab imponente irreuocabiliter.*
2 *Cenſus impoſitus ſuper fundo alio cenſu onerato ſuſtinetur quouſque fundus ille euincatur irreuocabiliter.*
3 *Fructus ex cenſu extincto non debentur citra labem vſurariam.*
4 *Cenſus impoſitus ſuper re aliena ſuſtinetur in præiudicium imponentis.*
5 *Imponens cenſum ſuper re alio cenſu grauata illa cauſa tenetur ad damna, & intereſſe loco fructuum.*
6 *Fideiuſſor non tenetur ad damna, & intereſſe quando acceſſit duntaxat certa obligationi, & non ſe obligauit pro toto contractu.*
7 *Fideiuſſoria obligatio non patitur extinctionem.*
8 Limit. *ſi obligatio ſit indefinitè concepta.*
9 *Fideiuſſoris obligatio reſpectu vnius ſpeciei, non debet extendi ad obligationem diuerſam ab ipſa ſpecie.*

DECISIO CCCCCXLIX.

POſtquam ſub die 29. Aprilis 1630. fuit reſolutum cenſum de quo agitur fuiſſe extinctum, & Dominis de Errera, & Coſta non amplius teneri ad ſolutionem fructuum illius, pro quibus fideiuſſerunt, placuit DD. Iterum, Monialibus Sanctæ Catherinæ huic reſolutioni non acquieſcentibus indulgere audientiam ſuper eiuſdem, necnon diſcutere an ſaltem dicti fideiuſſores loco fructuum teneantur ad damna, & intereſſe. Vnde propoſita hodie cauſa fuit confirmata ſupradicta deciſio, & dictum fideiuſſores non teneri ad damna, & intereſſe.

Nam quò ad extinctionem cenſus firmatam in deciſione, de illa ſatis conſtat † eo ipſo quod domus, ſuper qua fuerat impoſitus cenſus, ab habente anteriorem hypothecam fuit euicta, ſubſiſtere. Siquidem vſa fuit concluſio firmata in dicta deciſione, quod auocata re ſiue fundo cenſuali irreuocabiliter ab imponente cenſus ipſo iure reſoluitur, † licet vſque ad talem irreuocabilem euictionem habeat ſtatutum implicitum, validitatis, & ſuſtineatur, vt vltra allegata alias in deciſione *tradit* Intrigliol. *ſuper bulla de cenſi. q. 29. n. 2.* Perr. de Gregor. *de cenſib. q. 5. n. 9.* Cencius *de cenſib. qui alios cumulat q. 19. alias p. 1. c. 2. q. 1. art. 6. n.* & † ſic ſecuta extinctione cenſus citra labem vſurę fructus amplius non debentur à fideiuſſoribus Cenc. *de cenſib. p. 1. c. 3. q. 4. n. 1. & ſeq. nunc in nouiſſima ſcilicet impreſſione Taurinenſi q. 42.*

Non obſtat † quod cenſus impoſitus ſuper re aliena ſuſtineatur in præiudicium imponentis Rota *dec. 13. n. 1. & dec. 17. n. 2. & dec. 138. n. 5. poſt* Cenc. *de cenſib.* & ſic multò magis ſuſtineri debeat ſuper hac domo poſt impoſitionem cenſus euicta ad traditæ per Roram *dec. 90. n. 4. & ſeq. & n. 10. poſt dictum tract. de cenſib.* Quoniam hoc eſt verum cum hac tamen declaratione, † quod cenſus ſit impoſitus ſuſtinetur non tamen ad effectum vt ipſe imponens teneatur ad fructus cenſus ſecuta euictione fundi, & ſic extincto cenſu, ſed ad damna, & intereſſe loco dictorum fructuum prout rectè declarat Cenc. *d. tract. p. 2. c. 2. q. 1. art. 1. n. 12. poſt Caball. conſ. ciuil. 94. n. 4. lib. 1.* Seraph. *dec. 785. & dec. 787.* Marcſcott. *lib. 2. var. c. 61. n. 4.* Furſar. *q. 106. n. 3.* & in his terminis loquuntur deciſiones ſupra allegatæ.

Quo verò ad aliam dubij partem, an ſcilicet fideiuſſores ſaltem teneantur ad damna, & intereſſe fuit dictum

dictum eos ad illa non teneri, nam licet ex supradictis appareat imponentem censum ad illa teneri, attamen
6 hoc non procedit respectu fideiussoris, † quando ipse solum accessit cessæ obligationi, & non se obligauit pro toto contractu, & sic non representat in totum ipsum principalem debitorem, & non est coreus in totum negotium prout esset si DD. de Ettera, & Costa accessissent principaliter; & in solidum cum obligatione camerali, quia tunc tenerentur ad damna, & interesse prout principalis imponens: Bero. *cons.* 193. *n.* 34. *vers. aggredior, & n.* 50. *lib.* 1. Verùm cùm obligatio eorum sit restricta ad fructus census, ibi (*per li frutti del censo di scudi* 1000.) hæc obligatio non potest referri ad
7 damna, & interesse, † cum in hac materia fideiussionis non debeat fieri extensio tanquam de actu stipulationis *l. fideiussores Magistratuum* §. *pro Aurelio ff. de fideiuss.* vbi loquitur de fideiussore ad certam quantitatem. Quod idem videtur dicendum in præsenti censu, in quo obligatio de qua agitur est restricta ad certam speciem nempe ad fructus.

Nec applicatur exempla deducta per Surd. *de alim. tit.* 9. *q.* 31. *n.* 75. Quia † procedunt in obligatione indefinita absolutè concepta quæ ad diuersum contractũ
8 potest referri prout de obligatione facta pro scholare intelligitur facta etiam pro supellectili, quia refertur ad totam naturam negotij, sed in casu nostro restricta est obligatio ad certam speciem, nempe ad fructus census, & sic cum obligatio sit stricti iuris, † non debet obligatio vnius speciei extendi ad obligationem diuersam
9 ab ipsa specie: *l. quicquid astringendæ ff. de verbor. oblig. & bene conferunt tradita per* Bero. *dicto cons.* 193. *n.* 49. *lib.* 1. Et ita, &c.

R. P. D. Durano Foroliuiensis dotis Lunæ 9. *Iunij* 1625.

SVMMARIA.

1 *Creditor non potest cogi aliud prædio accipere, etiam si sit creditor pecuniæ.*
2 *Valor extrinsecus monetæ attenditur tempore solutionis.*
3 *Approbare quis dicitur illam scripturam quam in actis producit, seu cuius vigore agit.*
4 *Pecuniæ de bonis dicitur.*
5 *Verba de bonis suis à testatore prolata quomodo intelligenda.*
6 *Verba in forma iuris quid inferant.*
7 *Dos est restituenda in pecunia si fuit constituta eo modo quo fuit emptionem, & per quem dominium transit in maritum.*
8 *Inuentarium probat pecuniam non adesse, si in eo non reperiatur descripta.*
9 *Auth. hoc nisi debitor quando procedat. & n.* 10. *&* 11.
12 *Iuramenti efficacia transit ad hæredes, secus quo ad periurij reatum.*
13 *Inuentarij beneficium operatur vt hæredes possint cogere creditores hæreditarios ad accipiendum bona in solutum.*
14 *Modò hæreditas non sit soluendo, & non reperiatur emptor bonorum.*
15 *Text. in* §. *si præfatum l. fin. C. de iur. delib. intellectum.*
16 *Hæreditas in dubio præsumitur opulenta, nisi contrarium ab hæredibus probetur.*
17 *Hæreditatem non esse opulentam non probatur ob non existentiam pecuniæ in illa, vel ob factas executiones super illa.*
18 *Emptorem inueniri dicitur, quando non reperitur talis qui velit dare iustum valorem habita ratione quod euictio non debetur.*
19 *Confessio hæredum in eorũ præiudicium illis præiudicat.*

Decis. R. R. pro Tract. de Cens.

DECISIO CCCCCL.

CVm Magdalena Guertina vxor q. Octauiani Acconcij instaret contra hæredes sui mariti pro restitutione dotis scutorum 1900. aureorum, necnon scutorum 500. auri bonorum supradotalium. Hæredes non controuertebant dotis, & supradotis præfatorum veram numerationem præcessisse, de qua etiam visum fuit DD. constare clarè *in summ. Magdalenæ n.* 1. 2. *&* 3. nec consequenter negabant eos soluto iam matrimonio ad restitutionem teneri, contendebant tamen circa modum restitutionis, nam etiam per eos faciendam in pecunia, sed Magdalenam debere accipere tot bona hæreditaria iusto pretio ad æstimationem peritorum.

Causa in Rota discussa me proponente Domini resoluerunt tam dotis, quàm supra dotis restitutionem fieri debere per hæredes in pecunia; cum enim præcesserit promissio, seu constitutio dotis in auris 1900. & subsecuta etiam promissio viri de restituenda pecunia vt constat *in d. summ. n.* 1. *&* 2. ac itidem supra dos habita fuerit per virum in aurea pecunia negari non potest quin mulier habeat intentionem fundatam in communi regula. Quod creditor non potest agi † aliud pro 1
alio accipere *l.* 2. §. *mutui datio vbi* Glos. *&* Doctor. *ff. si cert. pet.* quæ procedit etiam in creditore pecuniæ *l. cum à quo C. de solut.* Ruin. *cons.* 65. *n.* 10. *lib.* 2. Ceph. *cons.* 195. *lib.* 2. Surd. *dec.* 30. *n.* 9. *& in his terminis* Rot. *in causa S. Seuerini dotis* 17. *Maij* 1621. *coram* D. meo Vbaldo.

Et cum dotis, & supradotis solutio fuerit facta in tot aureis, quorum valor extrinsecus sæpius intra temporis varietatem mutari soler non dubitarunt Domini quo ad d. extrinsecum valorem † etiam attendendum 2
solutionis tempus *ex quanto, extr. de usuris* Bart. *&* Doct. *in l. Paulus ff. sol. matr.* Purpur. *cons.* 190. *& cons.* 523. *n.* 53. Crau. *cons.* 47. *in fin.* Caualcan. *dec.* 16. *n.* 42. Conar. *de collat. verter. in c.* 7. *x. vnic. concluſ.* 8. *sub num.* 3. *& est communis Doctorum summaria vt testatur* Boër. *dec.* 327. *n.* 4. *quam secuta fuit* Rota *dec.* 82. *coram* fel. recor. Greg. XV. *& fuit decisum in Assisien. si pensionis* 24. *Ianuarij* 1607. *coram* b. m. Card. Sacrato, *& in Bonon. de Falleottis coram* Illustr. D. meo Patriarcha. *quæ est dec.* 149. *n.* 5. *p.* 2. *recent.*

Solum igitur restat respondere exceptionibus obiectis, quæ pro hæredibus afferuntur, quæ vt clarius veritas elucescat singulariter examinandæ veniunt.

Primò pro hæredibus dicebatur Octauianum in suo testamento iussisse dotem, & supradotem prædictas restitui Magdalenæ suæ vxori de bonis suis in forma, cuius testamentum † visa fuit Magdalena approbare cum 3
illud produxit in summ. n. 2. Innoc. *in c. cum venerabilis n.* 2. *de except. quem sequitur ibi* Abb. Dec. *& alij.*

Et multò magis illud approbauit dum illius vigore egit in partibus intra annum luctus obtinuitque statim sibi restitui dotem, & supradotem vti legatas *iuxt. l.* 1. *ff. de dot. prællegat.* §. *sed si vxori insitum. de legat.* Quæ alioquin post annum erant restituendæ *leg. vnic.* §. *cum autem, C. de rei vxor. action.* & propterea de bonis testatoris non in pecunia fieri deberi restitutionem Ruin. *cons.* 65. *num.* 3. *&* 8. *lib.* 2. *quem sequitur* Gratian. *dec.* 41. *n.* 5. *& seqq.*

Sed fuit responsum (quicquid sit de acceptatione Magdalenæ) illa verba testamenti de bonis suis non excludere solutionem in pecunia tum quia verius est etiam pecuniam † dici de bonis, *l.* 1. *vbi DD. C. de vsuf.* 4
etiam pecuniam † dici de bonis, *l.* 1. *vbi DD. C. de vsuf.*

præleg. ideoque ne versatur in damnum illius contra testatoris voluntatem *l. Legata inutiliter ff. de adim. legat.*
5 illa verba † de bonis suis debent intelligi demonstrative, non restrictiuè, vt tantò magis stantibus illis ver-
6 bis † in forma iuris cuius dispositio est vt dos data in pecunia restitui debeat in pecunia *ad l. si pecunia vbi* Bart. Bald. & Castr. *ff. de leg. 2.* Rota *dec. 696. p. 1. recent.*

Secundò adducebatur quod fundus doralis fuit datus in solutum pro certo pretio ad computum d. doris *summ. n. 1.* ac propterea eundem fundum esse restituendum *l. in rebus in princ. C. de iur. dot.* Solutio huius obiecti
7 facilis visa fuit, nam cum illa constitutio in dubio † fecerit emptionem, & dominium transiuerit in maritum tenetur pecuniam restituere, *vt in lege cum dotem lege si inter lege quoties C. de iur. dot.* Socinus *consilio 69. n. 15. lib. 4.* Honded. *cons. 14. n. 43. & seqq. & cons. 40. n. 4. & secura est pluries* Rota *vt apud* Seraph. *dec. 1332. n. 1. & seqq. & in Macerat. en. retractus 4. Iulij 1622. coram* R. P. D. meo Vbaldo & eo magis quando vt hic, facta est promissio de restituenda pecunia Bald. *in d. l. quoties circa fin. C. de iur. dot.* Socc. *cons. 56. n. 6. vers. sextus casus lib. 1.* Natt. *cons. 650. num. 4.* Couar. *pract. qq. cap. 28. num. 1. vers. 2. apparet.* Card. Mantic. *de tacit. lib. 12. tit. 28. n. 4.* vbi quod hic casus nullam recipit dubitationem Rota *in d. S. Senerini dotis.*

Nec contrarium probat *text. in d. l. in rebus in princ.* Sed aliud longè diuersum nempe quod si maritus rem doralem æstimatam sibi duram, atque ideo sibi venditam alienauerit mulierem in subsidium marito, seu eius hærede existente non soluendo posse agere contra tertium possessorem fundi doralis quasi semper permanserit in dominio, quamuis verè in meriti dominium transiuerint *inxt. glos. communiter receptam in d. l. in rebus verb. æstimata,* Cremen. *singul. 19.* Ias. *in l. ex conuentione C. de pact.*

Tertiò excipiebatur in hæreditate Octauiani non extare pecuniam vt in inuentario, cum in eo non inue-
8 nicretur descripta † satis probari videbatur *ex recepta* Bart. *in summaria in l. fin. §. licentiam in 1. memb. C. de iur. delib.* Ias. *in l. si constante n. 122. ff. solut. matr.* quo casu
9 licet soluere in stabilibus iusto pretio æstimatis † *auth. hoc nisi debitor C. de solui,* cuius dispositio procedit etiam in debito ex causa dotis, quia licet alias sit priuilegiata, in hoc autem, non reperitur priuilegiata: Honded. *cons. 18. n. 57. lib. 1.* Thesaur. *dec. 155. n. 5.* Ioan. Gutrier. *lib. 1. pr. quæst. q. 148. n. 3.* Rim. iun. *cons. 3. n. 11. vers. 31. n. 45. lib. 1.* etiam si promissio sit in pecunia numerata & non aliter Thesaur. *d. dec. 153. n. 3. in fin.*

Non minus facilis visa fuit responsio ad hoc obic-
10 tum quandoquidem vt † beneficio *d. auth. hoc nisi* locus sit necessum est vt debitor oblata creditori cedula, aut lista bonorum, vt meliora eligere possit cauear de euictione cum fideiussoribus, & tandem inst umenta titulorum, & alia obseruet de quibus *per* Rom. *cons. 163. quem DD. communiter sequuntur vt testatur* Natt. *cons. 544. n. 3.* Ias. *cons. 9. n. 22.* Rip. *in d. §. mutui datio* Thesaur. *d. dec. 153. n. 12.* Gutrier. *de iuram. confirmat. par. 1. c. 29. n. 2. vbi latè dicta requisita recensetur, & examinat* Ioseph. Ludou. *dec. 64. per tot.* Quæ requisita, & præsertim cautio de euictione debent intercenire in ipso actu oblationis bonorum in solutum Ang. *in l. de pupillo, §. fin. ff. de oper. nou. nunc. & in l. prætor ait §. si quis paratus ff. eod.* Purpur. *in d. §. mutui datio* Burs. *consil. 9. n. 57. lib. 1.* Ceph. *cons. 193. n. 1. lib. 3.* Benienten. *dec. Bonon. 24.* Thesaur. Ioseph. Ludou. & Gutrier. *vbi suprà.* Quæ hic non intercenerunt, quinimo ex quo hæredes opponebant de beneficio inuentarij vt infra dicetur, quod excludit euictionis cautionem *l. fin. §. & si prefatam C. de iur. delib.* eo ipso nolebant de euictione teneri.

11 Fuit, & responsum quod debitor non potest vti † beneficio *d. auth. hoc nisi.* quando vt hic, promisit soluere in pecunia cum iuramento cum illud habeat vim specialis renunciationis *cap. ex rescripto de iureiur. & ibi gl. & Bald. Et facit rem præcisè deberi iuxt. glos. communiter receptam in l. si pecuniam ff. de cond. ob cons.* quam summariam tanquam magis communem, & vsu receptam tenet Alex. *cons. 37. n. 27. lib. 1.* Rip. *vbi supra n. 28.* Rol. à Vall. *cons. 6. n. 14. lib. 1.* Alciat. *in d. §. mutui datio, & ibi* Curt. Iun. *vers. c. 2. esset videndum* Vinc. de Franc. *dec. 81. n. 3. cum seq.* Guttier. *d. c. 29. n. 4. & d. q. 148. n. 20.* Ludou. *d. decis. 64. n. 3.* Qui eam *n. 4.* sublimitat in casu quodam singulari Thesaur. *d. dec. 153. n. 14.*

Neque obstat quod hæres non teneatur ex iuramento defuncti. Quia hoc verum est quo ad reatum periurij, obseruantia autem iuramenti; † & obligationis effi- 12
cacia transit etiam ad hæredes Bart. *in l. qui superstiti in fin. ff. de acq. hæred.* Bal. *in l. fin. n. 16 in fin. C. de pact. & in aut. Sacramenta puberum n. 17. C. si aduers. vendit.* Abb. *in c. cum contingat n. 8. de iureiur.* Anch. *in cap. veritatis n. 4. eod. tit.* Affl. *dec. 38. n. 8.* Rim. iun. *cons. 814. n. 26. lib. 7.* Seraph. *de priuil. iuram. priuil. 74. n. 141. & in puncto* Vinc. de Franc. *dec. 83. n. 6.*

Quartò fiebat maior ius in inuentario de cuius legitima confectione iam tandem inter partes non hæsi-
rabatur, cuius beneficio dicunt hæredes † posse cogere 13
hæreditarios creditores ad accipiendum in solutum hæreditaria bona pecunia non suppetente. Paul. & Ias. *in d. l. fi. §. & si prefatam, C. de iur. delib.* Ioan. Andr. *in addit. de Specul. in tit. de instrum. edit. §. fin. n. 15. in fin. in verb. fuerit vers. sed adhuc quæritur* Portell. *de inuentar. q. 7. n. 7.* Parlador. *l. 2. rer. quotidianar. cap. fin. 4. p. §. 1. n. 10.* & ad idem posse cogere viduam, quæ dotem repetit, vt hic Surd. *dec. 30. n. 1. & dec. 318. n. 3.* Cum enim mulier non sit priuilegiata quo ad beneficium *auth. hoc nisi C. de solut. vt suprà dictum est,* multò minùs priuilegiata censeri debet quo ad inuentarij beneficium, per quod plenius, & vbertius prouidetur, quæ opinio, *in d. §. & si prefatam* probari videtur dum ibi alternatiuè dicitur quod non extante pecunia fuit resolutio creditoribus de rebus hæreditariis, vel earum pretio, & sic electio debet esse hæredis, *vt expendit* Surd. *d. dec. 318. n. 3. & traditis per* Affl. *dec. 397.* Quæ adeo procedere dicebatur vt etiam inuentarij beneficio possint creditores, & consequenter mulieres dotem reperentes compelli ad accipiendum in solutum nomina debitorum *vt in specie notat* Ias. *in d. §. & si prefatam num. 1. vers. 4. vtilitas, quem sequitur Marcabr. cons. 3. num. 25.* Aluar. Valasch. *decis. 52. num. 39. in fin. part. 1.*

Et licet de hoc dubitet Palador. *vbi suprà,* tamen non extantibus aliis bonis dubitandum non videtur, *ad text. in l. à Diuo Pio §. in venditione, ff. de re iudic.*

Verum nec prædicta visa fuit Dominis obstare non enim simpliciter verum est quod non extante pecunia cogantur creditores accipere bona hæreditaria in solutum sed solum † quando hæreditas non est soluendo 14
& nullo modo repetitur emptor rerum inuentarij absque eo quod hætes promittat de euictione (quicquid dicat Rouit. *cons. 18. n. 13. & seq. l. 1.* vbi adhuc his concurrentibus contendit creditores cogi non posse ad accipiendum bona in solutum.) Extra enim hos duos casus cum hæres damnum pati non possit tenetur stare regulæ quod aliud pro alio solui non possit: Castr. *in d. §. & si prefatam n. 5.* Phanucc. *de inuent. p. 6. v. 2.* Rol. *eod. tract. q. 156. n. 1. & 2.* Surd. *d. decis. 30. n. 14. & seqq. & in terminis dotis* Morot. *cons. 13. n. 10. & seq.* Rota *in S. Senerini dotis 17. Maij 1621. & post* Iacob. de Aten. Corn. Crauer. *& alios* Anton. Sola *in comment. ad ordinat. Sabaud. titul. de form. procedend. in pignor. & subhastat. gloss. 3. num. 39.* Fusar. *de substitut. quæst. 432. num. 44.* M. Ant. de Amat. *decis. March. 91. per totum & est opinio vsu recepta vt* Vinc. de Franch. *decis. 82. in fin.* Cancer. *lib. 3. variar. resolut. cap. 2. num. 180.* Et habet pro se rationem quia beneficium inuentarij ita debet præseruare hæredē ne sit in damno, quod etiam non debet esse in

perniciem

perniciem creditoris *l.ergo sciendum,ff.ex quib.caus.maior.* Surd. *d.de.* 30.*n.*15.ex donatione autem in solutũ resultaret contrariũ Franc.*vbi sup.* Rouit.*d.conf.*18.*n.*13.*d.l.*

15 Neque obstat *text.*† *in d.§.& si præfatam*,quia in eo iuxta magis communem intellectum solum probatur quod non extante pecunia in hæreditate potest etiam hæres liberari ab onere vendendi obiiciendo à se omnem curam bonorum vendendorum & in creditores transferre vt sibi satisfaciant,siquidem hæres beneficio inuentarij suffultus adeo debet seruari indemnes,vt & à vexationibus facti,quales sunt oncra vendendi,& credita exigendi liberetur etiam si hæreditas sit opulenta, *vt dicit* Bal.*in d.§.& si præfatam in vltimo notab.* Ias.Marcabr.*& Aluar.* Valasch.*vbi suprà* Guid. Pap. *de form.inuent.n.*20.Spin.*de testam.gl.*35.*n.*99. Et licet adhuc de hoc plures allegans dubitet Surd.*d.dec.*30.*n.*32.dum dicit quod hæres solum potest eam vexationem à se abiicere, quæ sibi affert damnum pecuniarum non autem eam,quæ in mero facto consistit,tamen communiter tenetur contrarium,*vt idem* Surd. *agnouit ibid.n.*34.

Quod autem attinet ad primum.An hæreditas Octa-
16 uiani sit soluendo in dubio præsumitur opulenta†cum contrarium ab hæredibus non probetur Seraph.*d.*139.*n.*5.Rota *dec.*696.*n.*1.*p.*1.*recent.* Con.*in c.si hæredes sub n.*9.*vers.sed & si minimè extr.de testam.*

17 Nec probatur inopulenta†ex quo in hæreditate non fuit reperta pecunia vt reprobando Marcabr.*plenè* Surd. *d.dec.*30.*n.*14.*&* 15.Rota *in d.S.Seuerini datis vers.demum non obstat in fin.*Morot.*d.conf.*13.*n.*10.

Nec etiam ex executione facta in partibus mandatorum relaxatorum pro Magdalena contra bona hæreditaria d.q. Octauiani sui mariti, ex quibus prætenditur apparere quod dicta executio absorbet omnia bona hæreditaria iunctis debitis relictis à testatore vt *in* 1.*sum.* hæredum *n.*1.Dominis enim nõ fuit visum ex hac executione probari valorem rerum, nec computa data per hæredes esse iustificata,& præsertim non iustificari prætensum fideicommissum domus magnæ vt non debeat computari in hæreditate.& eo maximè cum ex aduerso fuerit datum longè diuersum computum, quamuis etiam non iustificatum.

Quantum verò ad secundum quod non reperiatur emptor: paritervisum fuit nullo modo obstare,non enim
18 sufficit quod simpliciter non reperiatur sed necessum† est quod non reperiatur talis,qui velit dare iustum valorem habita ratione,quod euictio non debetur,*vt communiter tradunt* Doctor.*in d.§.& si præfatam* Surd.*d.decis.*30.*num.*15.

Quæ tam etsi quo ad præiudicium hæredum facis constare videantur, quod non reperitur emptor ex co-
19 rum†confessione *ad l.cum pactum,C.de liberal.caus.*Tamen placuit Dominis ex solita benignitate, quod hæredibus daretur terminus vnius mensis ad vendendum bona hæreditaria, habita in pretio ratione euictionis *iuxta dec.*Guid.Pap.318.*in fin.*Quo elapso,& non reperto emptore d. D. Magdalenæ sint consignanda in solutum pro dote, & supra dotem satis tot bona hæreditaria quanta parte minus iusto pretio ratione euictionis *iuxt.statutum Ciuit.Foroliuien.*

Et ita decisum vtraque parte informante.

Illustriss.D.Coccino Decano,Imolensis Saluiani Veneris 2.*Decembris* 1633.

SVMMARIA.

1 *Immissio ex Saluiano non datur pro sorte census.*
2 *Census est de sui natura perpetuus.*
3 *Hypothecaria competit pro fructibus census.*
4 *Saluianum datur pro fructibus census.*
5 *Creditum domini census cum hypotheca probatur per instrumentum census.*
6 *Possessio rei conuenti Saluiano probatur ex litis sustentatione.*
7 *Maximè concurrentibus adminiculis.*

DECISIO CCCCCLI.

ALexander Saxatellus super quibusdam bonis suis imposuit annuum censum *lib.*1593.*& fol.*15.Bononien. illúmque pretio *lib.*21250.similium vendidit Nicolao,& Iosepho de Clauatiis,quorum hæredes eũdem censum vendiderunt Iulio,& Alexandro de Papottis,& Iacobo de Quainis computata summa *lib.*1400. pro fructibus decursis,& non solutis pretio *lib.*35250. & fuerunt soluræ nedum dictæ *lib.*21250. pro sorte, sed etiam *lib.*5500.pro fructibus, & aliarum librarum 8500.solutio fuit per illos emptores promissa intra certum tempus,prout in effectu ijdem met emptores soluerunt *lib.* 8000. subsequuta etiam cessatione debiti dd.*lib.*8500.& hæc omnia fuerunt legitimè facta à Procuratoribus constitutis, vt constet ex processu. Vnde stante hoc serie facti dubitant an Papottis,& Quaino sit danda immissio.Quod dubium intelligebant Domini respectu fructuum,non autem respectu sortis principalis census, † quia non datur immissio vigore Saluiani ad effectum deponendi fructus pro extinctione sortis principalis census,†cum sit de sui natura perpetuus 2
iuxta constit.san.m. Pij V.*vt fuit resolutum in causa Senogallien.Saluiani* 20.*Febr.*1625.*coram* b.m.Manzanedo,Parriarch.Hierosolymit. *qua est dec.*139.*n.*3.*in add. apud* Cencium.

Respectu verò fructuum Domini fuerunt in voto competere Saluianum, quia Papotti, & Quainus ex persona auctorum probant creditum cum hypotheca, possessionem impositoris,& possessionem rei conuenti, Rol.*conf.*14.*n.*13.*d.l.cum aliis per* Cenc.*de censib.q.*98. *alias p.*2.*c.*2.*q.*5.*art.*9.*n.*16.†cum certum sit pro fructi- 3
bus census competere hypothecarum contra quemliber possessorem rei hypothecatæ prout neminem dubitasset,*dixit* Ludou. Auend. *de censib.Hispan.c.*96.*n.*7. *& alios allegat.* Cenci. *de censib.vbi supra n.*3.†Hinc se- 4
quitur quod super ijsdem bonis hypothecatis competit pro fructibus census Saluianum vt est communis sententia Doctorum à Rota sæpiùs approbata vt videre est *apud eundem* Cenci.*loco alleg.n.*8. *& seqq.vbi exornat materiam.*

Quod autem probent creditum cum hypotheca† satis apparet ex instrumento census quod facit probatio- 5
nẽ probatã,vt in his terminis aduertit Pacific. *de Saluian.inst.*3.*c.*5.*n.*4.*vbi decisiones Rotales allegat* Cenci.*loco superius citato n.*17. & de possessione Sanatelli non potest dubitari cum imposuerit censum super prædio, de quo agitur, & probant etiam testes. Possessio† autem rei 6
conuenti probatur ex litis sustentatione Caputaq. *dec.* 369. *n.*1.*p.*3. *cum aliis cumulatis per eundem* Cenc. *loco allegato n.*19.† quod de plano procedit cum concurrant 7
adminicula Pacif. *d.c.*6.*n.*7. Adminicula autem deducuntur ex dispositione testium,qui licet videantur circa confinia in aliquo discordare, inficiari tamen non potest quin ex sustentatione litis, & ex dictis ipsorum testium benè probetur possessio rei conuenti.

Et ita conclusum vna tantum parte informante.

Eodem Domino Coccino Decano,in eadem Imolen. Saluiani Lunæ 2.*Iulij* 1634.

SVMMARIA.

1 *Præscriptio in Saluiano contra creditorem census incipit à die,qua fuit cessatum in solutione.*

2 *Ad præscribendum contra creditorem census requiritur lapsus decennij à die cessationis in solutione.*

3 *Datio in solutum facta ad mensuram non habet effectum ante secutam mensurationem.*

4 *Censetur tamen impleta conditio si detur in solutum res certis finibus designata, expresso certo pretio cuiuslibet mensuræ.*

5 *Maximè secuta traditione, & fructuum perceptione.*

DECISIO CCCCCLII.

POst resolutionem factam quod competebat Saluianum. Dubitaui an esset danda remissoria, & vt morem gererem parti semel, & iterum disputaui idem dubium, & Rota vtraque vice respondet pro negatiua, cumque instaret pro immissione pars opposuit quod super prima decisione non informauerat quare iterum hodie proposui causam, & cùm neque curasset informare secundo loco Rota respondit competere Saluianum, cum constet de extremis vt latè in dicta decisione 2. Decembris superioris anni liquidè apparet.

Non obstante illa quæ vociferabantur circa præscriptionem quia† cum præscriptio incipiat à die, qua cessatur in solutione fructuum census Cassan. *super consuet. Burgund. rubr. 11. de cens. n. 1. & 36. & seqq.* Follet. *in prax. censual. n. 42. & fuit dictum in Romana Saluianj 22. Aprilis 1611. coram* bon. m. Card. Lancellotto, nihilominus non effluxit tempus decennij à die dictæ cessationis† quod requiritur ad præscribendum Saluianum inter præsentes, *leg. 1. & 2. & ibi scrib. Cod. si aduers. cred. præscr. oppon.* Rota *in Romana Saluiani 20. Nouembris 1630. coram* R. P. D. Merlino, qui de anno 1619. fuerunt data bona in solutum, & de ann. 1628. fuit mota lis.

Minus releuat quod dicta datio in solutum † fuerit facta ad mensuram, & non constet mensurationem vnquam fuisse sequutam. †Quia cùm res in solutum data fuerit certis finibus expressa, & statutum certum pretiũ pro qualibet tornatura, licet possit dictum pretium augeri, & diminui facta mensuratione attamen contractus fuit ab initio perfectus, †maximè cum pars habuerit bona, & fructus perceperit, vt propterea censentur adimpleta conditio mensurationis vt benè ad propositum Anchar. *Regien. q. 18. n. 2.* Burfatt. *cons. 100. n. 22. l. 1.* Seraph. *decis. 264. num. 8.* Et ita, &c.

R. P. D. Molmanno Romana census Lunæ 13. Junij 1633.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum publicum facit euidentissimam probationẽ.*

2 *Descriptio debitorum facienda in fine instrumenti est quid accidentale.*

3 *Maritus solet administrare bona vxoris cuiuscunque sint generis.*
Nam illud habet à lege n. 8.

4 *Interpretatio benè desumitur à solitis.*

5 *Emens censum per absente cum reseruatione administrationis non fit illius dominus.*

6 *Simulatio contractus non præsumitur vbi præexistit causa contrahendi.*

7 *Eadẽ persona potest diuersis respectibus duas representare.*

9 *Scientia præsumitur ex cohabitatione.*

10 L. quintus, ff. de donat. inter vir. & vxor. *non habet locum si vxor potuerit habere pecunias aliunde.*

11 Statut. Vrbis l. 1. c. 151. *habet locum etiam in contractibus ibi non expressis.*

12 *Exceptio competens alicui intra speciali nõ potest ab alio opponi.*

DECISIO CCCCCLIII.

BOnæ mem. Paulus Sfortia super casale Ceueri, quod possidebat constituit annuum censum scutorum 119. illúmque vendidit b. m. Lucretiæ Piæ vxori suæ absenti notario eius nomine stipulante pro pretio scutorum 1700. quæ idem Paulus pro ea à semetipso recipit, & de pecuniis coniugis esse medio iuramento affirmauit: Postea vendidit præfatum Casale Papirio Alueto, & successiuè post obitum Pauli b. m. Card. Sfortia cuius hæres supradictum censum aliósque extinguere promisit sub obligatione camerali, & huiusmodi promissioni tanquam principalis principaliter, & insolidum accessit D. Ceræ, quem indemnem releuare promisit Dux Ceræ. Sed cum D. Cardin. Sfortiæ promissio intra tempus illi adiectum minimè fuisset adimpleta Excellentiss. D. Cardin. Pius dictæ Lucretiæ hæres in iudicio Saluiani contra Alueros dict. Papiris hæredes, & casalis possessores tam pro sorte principali, pro fructibus quàm huiusmodi census obtinuit satisfactionem.

Quia circa Aluaris agentibus ad releuationem A. C. relaxauit mandatum executiuum contra bona hæreditaria, Ducis Ceræ vt supra obligati, cuius hæres postquam signatura mihi rescripsisset vt causam oppositionis cognoscerem sine præiudicio executionis, fatendo debitum, suscepit terminum 30. dierum, dictisque Aluaris satisfecit, & quamuis pro eius releuatione ab eodem A. C. obtinuerit quoque vim bona Ducis Soræ relaxari mandatum executiuum. Attamen hodie vna cum eodem Duce Soræ adhærente eidem oppositioni instetit proponi dubium. An mandatum A. C. relaxatum vim bona hæreditaria d. Ducis Ceræ sit confirmandum. Ad quod Dñi affirmatiuè responderunt, nam illius validationi nihil opponitur cum omnia in eo concurrant requisita per Caputaq. *dec. 260. p. 2.*

Iustitia verò ex eo redditur manifesta quia mandatum fuit relaxatum vigore obligationis Cameralis Ducis Ceræ qui simpliciter accessit omnibus contentis in instrumento promissionis Cardinalis Sfortiæ de extinguendo census vt supra impositos, inter quos census de quo agitur compensum esse non potest dubitari cum de illius impositione constet ex instrumento † vnde euidentissima probatio resultat *cap. cum Ioannes vers. ad hoc de fid. instrn. cum aliis allegatis per* Cenci. *in tract. de censib. p. 1. c. 4. n. 10.*

Cui resolutioni non obstat quod promissio sit de extinguendo census in calce eiusdem instrumenti describendos, qui tamen descripti non reperiuntur, † quia cùm omnis descriptio non sit de substancia, sed quoddam accidentale, ea deficiente nihil subsistit promissio *ad notata per* Bart. *in l. 1. n. 20. ff. de cond. & demon. & per* Bal. *in l. in vendentis, num. 12. Cod. de cont. empt. & per* Soccin. iun. *in l. stipulatus, n. 72. & seq. ff. de verb. oblig. & faciunt tradita per* Card. Mant. *de tacit. & ambig. lib. 14. tit. 41. num. 7.*

Neque obstat quod idem impositor census dum à se ipso pro vxore absente, & sine vllo eius intento recepit pretium census, sibique reseruauit facultatem de illum retrouendendo, seu cedendo, aut alienando, fructusque ac sortes exigendo etiam absque ipsius coniugis consensu siue intento videatur per simulationem contraxisse sub ficto nomine vxoris quæ nullam de huiusmodi censu, quo tempore vixit habuerit notitiam, vel fructus exegerit. Sed cum præter dotem illa pecunias non habuerit ipse maritus in fraudem legis prohibentis donationem inter virum, & vxorem de suis, non autem vxoris pecuniis pretium census prædicti sibimet ipsi soluerit. Quoniam plures datæ fuerunt responsiones, quæ non modo cuerunt oppositam simulationem, sed augent veritatem census impositi ad

fauorem

fauorem vxoris. Quamuis enim maritus fructus reseruauerat sibi facultatem disponendi de censu, dominium tamen vxori quæsitum mediante persona ipsius mariti, neque idem marito se gerenti vti prolem, neque penes vtrumque cõiugem in solidum existere potuit, sed dicendum est, quod huiusmodi reseruatio respiciat administrationem, non autẽ dominium. Quod confirmatur ex conuentione apposita in eodem instrumento, quod soluit ipsi venditori liceat hunc censum extinguere quia tamen denunciatione per bimestre eidem vxori facienda iuxta constitutionem de creandis censib⁹, *quæ in ordine bullarum non. quod Lætri. inter Pij Papæ V. constitutiones est 79. vbi* §. 11. Pontifex prouidendo indemnitati eius pœnes quem dominum census existit percipit quod homini denunciatio fiat ei, cui dandum erit pretium vti domino cẽsus, *vt explicat* Ioan. Bapt. Leonellus *super d. Constit. q.* 27. *in prine.* & hoc comprobatur † ex communi vsu, & consuetudine maritorum quos, *vt inquit* Aym. *conf. 91. n. 7.* videmus administrare non solum pecunias dotales, sed etiam non doralia, cuius dictum probauit Ror. *dec. 647. p. 4. recent.* † & ab eo, quod fieri consuetum est rectè sumi interpretationem *& text. in l. minime ff. de legib. etiam in contract. b. l. quod si nolit, §. qui stipulatus ff. de edilit. edict. l. semper in stipulationib. ff. de reg. iur.* Magon. *dec. Florent. 56. n. 3.* Surd. *decis. 122. n. 1.* & in similibus terminis † venditionis census factæ absenti, alio tamen tanquam possessore præsente, & vna cum notario stipulante, qui possit habere administrationem, non autẽm dominium aliàs in Rota fuit resolutum, *vt dec. 167. 169. & 170. post d. tractat Cencij de censib.*

Præterea veritatem dicti contractus comprobat causa illius præexistens vt scilicet ex precio prædicti, & alterius census vno eodémque per ipsummet Nicolino venditi constaretur summa scutorum 5250. quibus triduo post idem maritus emit domum cum viridario, cãqui, in cõtinenti vendidit Constantiæ de Cuppis suscipienti in se onus extinguendi vtrũque censum, & promittendi se daturam propterea idoneũ assignamentum, cum accessione Episcopi Auximani, & Abbatis fratrum de Cuppis, cuius accessionis vigore Paulo tandem fuisse satisfactum de suo credito paret ex partitis banchi illorum *de, & ex deductis in causa Romana Viridarij iuxt. dec. in ea emanata sub die 1. Julij 1622. coram* b. m. Vbaldo, quos quidem circuitus idem Paulus vir nobilissimus verisimiliter euitasset si proprius Constantiæ tradendas pecunias habuisset. † Et cum omnibus prædictis constet de præexistenti causa impositionis census, & veritate actus cessare debet præsumptio fraudis, & simulationis, *ad not. per* Bart. *in l. sicut, §. supernacuum, ff. quib. mod. pign. vel hypoth.* Dec. *conf. 491. n. 4. & 648. n. 5. & seqq.* Rol. *conf. 6. n. 30. l. 3.* Hos enim, similes actus ad excludendum præscriptionem simulationis ponderare consueuit, *vt coram* Greg. XV. *decis. 195. n. 3. coram* Card. Caual. *decis. 420. etiam num. 3.*

Non obstat quod in actu constitutionis d. census maritus representauerit duas personas, vnam scilicet vẽditoris, & debitoris, & alteram emptoris, & sic creditoris, † quia non est nouum quod respectu diuersorum officiorum, & munerum representet duplicé personam *l. vni §. 1. ff. de off. consul. leg. si consul. ff. de adopt. cum aliis alleg. per* Rotam *in recent. dec. 535. n. 10. p. 1. & d. 379. n. 1. & 2. & coram* Greg. XV. *dec. 531. n. 7.* poterat enim in vna eadémque persona Pauli cum qualitate debitoris concurrere qualitas creditoris tanquam mariti † habentis à lege vniuersalem administrationẽ bonorum, & negotiorum vxoris *l. maritus C. de procur.* Dec. *in l. 1. n. 49. ff. de offic. eius.* Etiam in iis in quibus non haberet mandatum, † cum eorum communis cohabitatio sufficientem induceret præsumptionẽ quod vxor de impositione census facta ad sui fauorem notario pro ipsa stipulante haberet notitiam, eamque tanquam sibi vtilem approbaret, vt in simili casu censuit Rota *in Venetia census quæ est 261. inter impress. part. 1. recent.*

Neque potest esse locus præsumptioni quod huiusmodi census fuerit acquisitus de pecuniis mariti non autem ipsius vxoris *iuxt. l. quintus, ff. de donat. inter vir. & vxor.* Vel quod præsumptio sit contra viri confessionem tanquam factam in præiudicium donationis prohibitæ dum absente vxore profitetur se pretium soluere de pecuniis ipsius vxoris *iuxt. limit. d. l. quintus de qua per se licet, in l. si mater, C. de contr. empt. & Rota dec. 67. coram* Greg. XV. *& 448. coram* Card. Caualli. † Quia huiusmodi præsumptiones facilè tollunter à verisimilitudine, quæ fortius vrget, quod cum res ageretur inter coniuges magnates ipsa vxor aliunde potuerit habere pecunias, *iuxta dec. 6. apicc. 103. n.* 18. Domina enim Lucretia erat mulier præclaræ nobilitatis, & cum inter nobiles præciosiorum localium consueta sit donatio & pro priuatis necessitatibus ipsarum mulierum reseruatio bonorum, & pecuniarum Rota *d. 115. n. 13. q. 1. recent. & in Romana societ. 23. Januarij 1593. coram* b. m. Card. Pamphil. *quæ impress. est apud* Marchesan. *de commiss. tom. 1. pag. 843* probabile redditur quod ex iis summa prædictam scutor. 1300. redegerit, eamque in prompto de tempore constitutionis census habuerit, cui præsumptioni nõ leue adminiculum præbent documenta ex quibus constat ipsam possedisse plura bona, quæ de tempore obitus reliquit. Vnde augetur verisimilitudo quod illam pecuniam aliunde habere potuerit, quam à marito quo casu non esse locum dictæ limitationi admittit *idem* Salic. *in l. si mater C. de contr. empt.* & huiusmodi præsumptiones ex quibus colligitur confessionem viri esse veram etiam admittit, Menoch. *præsu. 51. n. 30. l. 3.* Decisiones autem præallegatæ *67. coram* Greg. *& 448. coram* Caualli, cum emanauerint super contractibus in quibus plures suspiciones simulationis ex facto deductæ vrgebant contra mariti confessionem, quæ in præsenti casu deficiunt, non applicantur.

Neque obstat quod contractus præfati census careat solemnitatibus à statuto Vrbis 151. *l. 1.* requisitis † cuius dispositionem habere locum etiam in aliis cõtractibus præteribi expressos dicit Rota *coram* Pur. *d. 7. n. 2. l. 4. &* Cresc. *decis. 3. de constit.*

Quia responsum fuit † hanc exceptionem, quæ solis mulieribus & minoribus competit ratione proprij commodi, stante contractu acquisitionis census perpetui veliter gesto hodie non posse per tertium allegari contra hæredem ipsius mulieris ad cuius fauorem cõditum fuit statutum *l. nemo minus, C. de procur.* Paul. de Castr. *conf. 91. n. 5. l. 1. & conf. 119. n. 2. vol. 2.* Picc. *de statut. in b. gl. 7. limit. 33. sub n. 282.*

Et ita vtraque parte informante fuit decisum.

R. P. D. Buccabella Bononiensis pecuniaria, Lunæ 16. Januarij 1634.

SVMMARIA.

1 *Sententia validitas exactorũ reuolutione comprobatur.*
2 *Instrumentum publicum facit rem claram, & manifestam.*
3 *Testes examinati non precedente citatione ad videndum iurare non probant.*
4 *Actio ex contractu acquiritur contrahenti, non alteri.*
5 *Acquiritur ex contractu ei ad quem spectat commodum contractus, & non alteri.*

6 *Interesse ex mutuo non debetur nisi iustificetur aliter quam partium assertione.*

7 *Debitor non soluens debito tempore tenetur creditori ad interesse per eum passum ex eo quod cæperit pecunias ad interesse.*

8 *Creditor si soluat pro debitore dicitur esse in damno emergenti.*

9 *Interpretatio facienda est pro validitate, & iustitia contractus.*

10 *Interesse in contractu censui, colligitur ex illius instrumento.*

DECISIO CCCCCLIV.

CVm Dominus Iacobus Casarius vti successor mediatus q. Sanctis Casarij eius aui paterni ab Excellentissimo Legato Ciuitatis Bononiæ, siue illius generali auditore sententiam reportasset in qua fuit declaratum committendam, & relaxandam esse executionem pro summa *l.* 6500. contra D. Comitem Pompeum Marsilium, & eius bona ad effectum implendi contenta in instrumento celebrato de anno 1607. idémque D. Comes condemnatus ad damna expensas, & interesse passa ob non factam summæ prædictæ solutionem iuxta liquidationem faciendam, *vt in summ. de Iacobi n.* 6.

Causa per oppositionem ad Rotam deuoluta, & mihi commissa dubitaui an dicta sententia esset confirmanda, vel infirmanda, & Domini pro confirmatione responderunt. † Quia de illius validitate constat 1
ex actorum reuolutione, *iuxta decis.* Caputaq. 260. *p.* 2. & Rota 589. *sub n.* 1. *par.* 1. *recent.*

Iustitia verò est patens, quia de obligatione D. Comitis de soluendo summam prædictam constat ex publico instrumento, † quod facit rem claram, & manifestam. *cap. cum dilectus de fid. instrum. l. cum precibus, C. de probat.* Bal. *in l. Imperator, n.* 10. *ff. de stat. hom.* Rota 2
decis. 613. *n.* 1. *par.* 1. *recent.*

Nec obstat quod dictus Iacobus egerit tanquam hæres, ac successor dicti Sanctis, & tamen non probauerit se talem, † cum testes fuerint pro eius parte 3
nulliter examinati ex defectu citationis ad videndum illos iurare, qui propterea nihil probat, *cap.* 2. & *ibi* Gloss. *in verb. audire,* & Abb. *sub n.* 6. & *seqq. de testib. leg. si quando, Cod. eod.* Surd. *cons.* 129. *num.* 35. Rota *dec.* 1. *sub n.* 1. *de fid. instr. in nou.* & *coram* San. mem. Greg. XV. *decis.* 168. *num.* 2. & *seqq.* Quia obiectum tollitur ex facto, in processu enim adest citatio, cáque esse vera facta fuit die 9. Aprilis 1632. & sic tempore debito licet per errorem in processu parum legatur sub die 9. Augusti, vt constat ex fide, & attestatione notarij de partibus data in responsionibus.

Nec etiam visum fuit obstare quod pro parte dicti Dom. Comitis dicebatur dictum Iacobum vti dicti Sanctis hæredem ac successorem egisse sine actione 4
† ex quo D. Comes in dicto instrumento non contraxit cum eo sed cum Antonio de Traforis, & consequenter actio eidem Antonio non autem dicto Sancti, vel illius hæredi quæsita fuit, *vt per* Crau. *cons.* 288. *num.* 5. & Surd. *decis.* 219. *num.* 14. & *seqq.* qui in continenti in eodem instrumento iura omnia sibi quæsita cessit ad fauorem Prouidoni. Nam placuit responsio qui ex tota instrumenti serie, ac lectura, & signanter ex illis verbis (cuius fidei per dictum Sanctum prædicta omnia commissa fuerunt) & ex illis aliis ibi (prædictus Antonius creditor fiduciarius) apparet omne commodum, & incommodum contractus pertinere ad Sanctem, & illius hæredes Antonium verò interposuisse solum nominem, ac personam tanquam illum cuius fidei omnia in ipso instrumento contenta commissa fuerunt, & D. Comitem in effectu bonam fidem recognouisse, erga eundem Sanctem, † & consequenter ipsius Sanctis personam, & con- 5
siderandam *iuxta leg. si cui legetur, §. fin. vbi* Ias. *num.* 3. *de leg.* 1. & *leg. fideicommissa, §. interdum, ff. de leg.* 3. Mandell. *cons.* 404. *num.* 4. Surd. *cons.* 140. *num.* 16. & *decis.* 291. *num.* 5. & 4. Gratian. *discept.* 768. *num.* 2. Præsertim vt ad effectum adimplendi contenta in instrumento prædicto agere, ac sententiam prædictam ad huiusmodi adimplementi effectum obtinere potuerit non obstante cessione supradicta *vt per* Auter. *in addit. ad decis.* Capell. Tholos. 119. Rota *decis.* 766. *n.* 6. *part.* 2. *recent.*

Neque obstat quod in dicta sententia d. D. Comes Pompeus fuerit condemnatus ad soluendum ne dum libr. 1100. ratione damnorum, & interesse per eum in dicto instrumento permissas, sed etiam ad alia damna, & interesse liquidanda, cum tamen contractus sit simplicis mutui, † ex quo damna aliqua, & interesse 6
non debentur nisi fuerint iustificata cum debitis requisitis, ita vt nec etiam sufficit partium assertio Bar. *in leg. rogasti, §. si tibi, num.* 7. *ff. si cert. pet.* & *in leg. cum allegat. num.* 17. *Cod. de vsur.* Decian. *cons.* 39. *n.* 5. Natt. *cons.* 490. *num.* 4. *verf.* & *non stetur assertioni* Rota Ianuen. *decis.* 793. *num.* 60. Rota *decis.* 315. *n.* 6. *par.* 2. *diuers.* & *decis.* 215. *n.* 3. & 351. *n.* 7. *impress. post* 2. *volum. cons.* Farinac.

Quia vltra assertionem prædictam interesse, & damnum per dictum Sanctem, & illius hæredes passum fuit etiam iustificatum ex instrumento census per eundem Sanctem impositi, pro cuius fructibus & eo quia † d. D. Comes pecunias sibi mutuatas tempore 7
conuento iuxta formam instrumenti de anno 1594. celebrati non restituerat, & nec etiam postea persoluit dictus Sanctes, & illius hæredes fuerunt coacti effectualiter soluere *lib.* 154. quolibet anno, quòd sufficit pro ipsius interesse iustificatione, † hoc enim est 8
damnum emergens clarum, Inn. *in c.* 1. *de vsur.* Mohed. *dec.* 1. & 4. *de vsur.* Rota *communiter* Card. Seraph. *dec.* 935. *n.* 4. & *coram* Card. Caualler. *dec.* 210. *n.* 1.

Nec quicquam facit quod in instrumento asseratur quod D. Comes antea dicto Sancti persolucrat nonnullas pecuniarum summas in causam dicti interesse. Quia Sanctes ob non factas solutiones à D. Comite per decem annos, & vltra fuerat coactus soluere fructus dicti census ad rationem *dicti lib.* 154. quolibet anno, quæ longè excedunt summam librarum 1100. in instrumento permissam. Vnde etiam si aliæ summæ pecuniarum antea solutæ fuerint adhuc potuit remanere soluenda dicta summa promissa, prout in dubio etiam præsumendum, † cum semper sit 9
capienda pro validitate, & iustitia contractus exclusiua pactionis, *leg. si ea pactione, Cod. de vsur.* Gabr. *cons.* 69. *num.* 7. Rota *decis.* 349. *num.* 1. *par.* 1. *diuers.* & *decis.* 501. *n.* 5. *p.* 1. *recent.*

Quò verò ad damna, & interesse, quæ in dicta summa liquidanda reseruantur, non potest esse difficultas quia iuxta formam instrumenti celebrati de anno 1607. prima solutio erat facienda pro extinctione dicti annui census, qua non secuta dictus Sanctes fuit coactus continuare solutionem fructuum census, & sic damna sunt certa, & parentia, † nimirum ipsi fru- 10
ctus census soluti. Rota *decis.* 444. *num.* 3. *par.* 1. *diuers.* & *in Ianuen. censu* 12. *Februarij* 1607. & 3. *Aprilis* 1609. *coram* R. P. D. Manzanedo, & *in Bononien. pecuniaria* 12. *Nouembris* 1629. *coram* R. Patre Domino meo Pirouano.

Et ita vtraque parte informante conclusum, &c.

R. P. D.

R.P.D.Coccino Decano, Prænestina census, Veneris 25. Iunij 1632.

SVMMARIA.

1 *Census extinguitur per compensationem.*
2 *Census in extinctione non est necessaria numeratio pecuniæ.*
3 *Census potest extingui pro parte considerabili etiam inuito dominio illius.*
4 *Compensatio habet vim solutionis.*
5 *Scriptura priuata non probat proscribente.*

DECISIO CCCCCLV.

CEnsus venditus per Ioannem Vbertum, Hieronymo Belo remansit valoris scutorum 600. *vt in decisione in hac causa facta 4. Martij 1630* Quare cum dubitaretur an integri fructus huius census deberentur, vel solum pro rata scutorum 250. Rota bis censuit solum pro illa rata deberi. Quæ sententia etiam hodie placuit DD. ex demum ratione, quia vigore compen-
1 sationis iste census fuit extinctus, †prout eadem compensatio admittitur in census extinctione *ex allegatis in d. decis. 4. Martij & in alia 14. Iulij 1630.* ad quo-
2 rũ corroborationem addi potest, † quod in extinctione census non requiritur pecunia numerata, *vt fuit resolutum in causa Romana census 7. Februarij 1607. coram* b mem. Attrebatensi, in qua fuit dictum, quod licet in extinctione census requiratur actus retrosimilis non tamen exigitur pecunia numerata, quæ à clausula illa. Hanc autem salutiferam, &c. de qua in Bulla Pij V. in extinctione, non potest referri ad numeratæ pecuniæ interuentum, alioquin census non posset cedi, permutari, aut donari, *vt fuit etiam consideratum* coram me *in causa Beneuentana census 18. Martij 1613. & nouissimè ponderat* R.D.P. Leonardus Duarrus *ordin. Cleric. regul. in suo elegant. tract. de censibus, quæst. 25. num. 59.*

Quod autem census fuerit extinctus per compensationem satis patet ex descriptione facta in libris Ioannis Vberti, iuxta subscriptione, & approbatione Hieronymi de Belis, ad debitum enim dicti Hieronymi fuit scripta sequens partita videlicet. *A dì 9. Marzo 1590. s'è saldato il conto con il Sig. Girolamo, & resta debitor dì scudi 250. defalcatoli tutti li frutti, che lui haueua hauere dà noi fino al dì detò, tanto del' censo, come del' restò della dote, & altri danari spesi per nez.se n'è fattò il dì detto instrumento per manò del' Ricchetto, & s'è li sono menate buone le partite dì contrò.* Et huic computo vna cum partitis è regione de quibus statim dicetur Hieronymus per hæc verba se subscripsit. *Io Gerolamo Belò accetto, & confermo quanto dì sopra è scrittò dà vnà bandà, & dall' altra, & affermo non solo questo contò, mà quanti ne sono in ogni altro libro dì Gio. Uberto mio socero.* Quare cum ista subscriptio Beli ipsum afficiat vt latè fuit dictum in aliis decisionibus, sequitur omnibus computatis Hieronymum remansisse debitorem in scutis 550. & sic censum qui erat scutorum 600. remansisse solum pro scutis 250. Clarũ est enim quod consentiente creditore census potest
3 extingui pro quacunque parte, †& eo inuito pro parte cõsiderabili ex cumularis in decisione facta 4. Martij 1630. versiculo non obstat quod census. Quæ quidem ratio in hoc casu cum sit considerabilis Hieronymus cogitur inuitus compensare, cum compensatio habeat vim solutionis Cenc. *de censib. q. 108. aliàs p. 3. c. 1. q. 3. art. 6. n. 5. & 6. & in addit. n. 8. & 9. & est de mente* Rotæ *ex allegatis in dec. facta 4. Mart. 1630.* Et quod compensatio sit solutio *probat text. in l. si debitor ff. quæ potior. in pign. habe. latè* Felyn. *in cap. suborta n. 2. de re indic.* Tiraq. *de retract. consang. §13. gl. 3. n. 6.* Cror. *cons. 139. n. 7.* Paris. *cons. 121. n. 19. vol. 1.*

Non obstat partita posita è regione ad creditum Hieronymi Beli sub 5. Martij 1590. videlicet 20. Oct. 1589. *Deue hauere* (scilicet Hieronymus) *per vn semestre delli danari hauuti à Roma à conto dà lui, sono stati scudi 600. delli quali ne hà hauuti fino nà hoggi scudi 367. come nelle partite si vede, dì modo, che restano in scudi 233. per li quali deue hauere per li frutti del semestre del dì sopradetto scudi 8874.* Ex quibus videtur non esse habendam rationem istarum partitarum, cum in ista ad creditũ Hieronymi remaneat in solis scut. 233. nec fructus census correspondeant, nam pro responsione aduertebant Dñi. Primò quod ista partita est an. 1589. licet fuerit descripta 5. Martij 1590. secundò quod eadem partita fuit descripta ante solidationem computorum, & in ipsa solidatione fuit illius habita ratio eo modo, quod debuit haberi prout clarè dep. ehenditur ex dicta partita debiti Hieronymi scripta 9. Martij, ibi. *S'è saldato il conto con il Sig. Girolamo, &* ibi *se le sono anco menate buone là partita dì rincontro,* & sic etiã ista partita posita è regione, vt dictum fuit.

Neque fecit quod Hieronymus in propriis libris 4
descripsit se debitorem Ioan. Vberti in scutis 350. pro quibus dixit inter esse non esse soluendum, hinc que constat noluisse extinguere censum, ex eo quod si voluisset extinguere non constituisset se debitorẽ Quod etiam comprobatur dum per act. Ricchetti constituit
5 se debitorem Ioan. Vberti. † Nam omisso quod illa scriptura tanquam personæ interesse habentis non probat scribente *l. exemplo, l. rationes, & l. instrumenta, C. de probat. cum aliis pro Genu. descript. priu. l. 4. tit. 1. in print.* cum dicta partita fuit descripta 9. Martij prout etiam eadẽ die fuit per Ricchettum rogatum instrumentum, si dictum instrumentum non obstat, neque etiam obstat dicta partita, & quod dictum instrumentum non obstet satis deprehenditur, quia de eo fuit facta mentio in partita libri approbata à Hieronymo, ex qua cùm colligatur extinctio census pro rata scutorum 350. parum refert quod Hieronymus antea se constituerit debitorem, cum hoc facere potuerit ad docendum magis de suo debito, vt cautius posset per viam compensationis fieri pro illa rata extinctio census, & faciunt regulæ vulgares quod in contractibus posteriora derogant prioribus, *leg. pacta nouissima C. de pact.* Et ita conclusum vtraque parte informante.

R. P. D. Merlino, Romana census Veneris, 15. Aprilis 1633.

SVMMARIA.

1 *Obligatio cameralis habet executionem paratam etiam contra hæredes obligati.*
2 *Papa potest supplere omnes defectus.*
3 *Recognoscens bonam fidem in contractu census, est principalis contractus.*
4 *Procurator potest facere meliorem conditionem domini, & pinguiorem, & utiliorem implere mandatum.*
5 *Procurator constitutus cum clausulis amplissimis potest facere quæ poterat facere constituens.*
6 *Ratificatio gestorum à procuratore æquiparantur mandato.*
Etiam in iis quæ requirunt mandatum speciale, n. 11.
7 *Præsumitur ex lapsu 30. annorum.*
8 *Per vsum contractus à procuratore gesti.*
9 *In mandato meas, & effectus prævalet verbis.*

10 *Procurator non potest obligare mandatum ad sui commodum.*

12 *Scientia contractus præsumitur ex implemento contentorum in illo.*

DECISIO CCCCCLVI.

CElsus de anno 1578. imposuit super quodam suo Casali annuum censum scutorum 37. cum dimidio, & illum vendidit Lauiniæ pretio scutorum 500. promisit Lauinia, siue eius nomine Iulianus procurator soluere statim, ac per Celsum præsentarentur certi fideiussores, quemadmodum fideiussor accessit D. Comes Dulcius de Corbaria ministerio R.P.D. Valerij fratris, & procuratoris, & factum inter alia fuit adiectum de renouando cautionem bancariam de triennio in triennium *vt in summ. D. Antonij Francisci n.* 1. Deinde eodem anno 1578. Idem C. Dulcius mediante etiam facto R.P.D. Valerij procuratoris recognouit bonam fidem in dicto contractu census, & pecunias ad suas manus peruenisse fassus est, *vt in d. summ. n.* 1. *in fin.* Cúmque hodie D. Catherina filia, & hæres Lauiniæ census emptoris instaret pro renouatione cautionis, seu cedulæ bancariæ, & pro fructibus census decursis, & non solutis dubitaui. An sit relaxandum mandatum contra hæredes Com. Dulcij de Corbaria, & fuit per DD. affirmatiuè responsum.

Quoniam instrumentum impositionis census, in quo est clara conuentio de renouando cautionem de triennio in triennium, & de soluendo fructus fuit camerali obligatione vallatum, † quæ habet executionē paratam, & ius tribuit contrahentibus pro obtinendo mandato executiuo etiam contra hæredes obligati: Gallef. *de oblig. camer. q.* 4. *n.* 12. *& ibi adden. n.* 6. *&* 13. Rota *dec.* 641. *n.* 15. *p.* 1. *diuers. & decis.* 69. *n.* 1. *&* 74. *n.* 10. *post eundem* Gallef. *de obligat. camer. cum aliis.*

1

Neque obstat quod dictus census sit nullus eo, quia non fuit constitutus in pecunia numerata, quemadmodum in hac causa resolutum fuit sub die 12. Maij 1625. coram me quoniam per S. D. N. in signatura gratiæ sanata fuit, & sublata hæc nullitas, & data mihi facultas prouidendi ad executionem instrumenti reiecta dicta nullitate, *vt in summ. n.* 5. adeo vt super ea non sit amplius insistendum, & de validitate sit nefas,

2

† cum Papa possit supplere omnes defectus, *cap.* 1. *vbi Doctor. de transact. cap. inter dilectos, de fid. instrum. cap. proposuit de conces. præb.* Aldobr. *cons.* 1. *n.* 56. *l.* 1.

Nec relcuat quod in commissione sanatoria adsit clausula citra præiudicium fideiussorum, quæ suffragari debeat etiam C. Dulcio fideiussori quoniam dicta clausula præcurrat iura fideiussoribus qui in actu numerationis, vel post eam se obligauerunt, qualis non est C. Dulcius, qui se obligauit in acta celebrationis instrumenti sine pecuniæ nominatione stipulati, sed nec verè C. Dulcius fideiussor dici deber, cum recognouerit bonam fidem, sed principalis, † ac si ab initio

3

ipse censum imposuisset: Bart. *in leg. in duabus, §. fin. n.* 15. *vbi &* Castr. *n.* 2. *de duob. reis* Cremens. *singul.* 59. Grat. *discept. forens. c.* 701. *n.* 5. Rota *d.* 153. *n.* 6. *p.* 2. *div. & in Vrbeuetus.* 10. *Maij* 1628. *coram* R.P.D. Vbald.

Minus obstat qui R.P.D. Valerius frater, & procurator C. Dulcis habet et solùm facultatem imponendi censum super bonis propriis mandatis, *vt in sum. n.* 4. & sic non potuerit recognoscere bonam fidem census

4

impositi super bonis alienis. Quoniam placuit responsio quod procurator in vim dicti mandati potuit censum imponere etiam super bonis alienis dum meliorem faciebat conditionem mandantis, & mandatum pinguius, atque vtilius adimplebat. Tiraq. *de retract. lignag. §.* 36. *gl.* 2. *n.* 59. Rota *dec.* 32. *n.* 1. *p.* 2. *diuers. & in Pensin. ratificationis* 11. *Martij* 1622. coram me. Præsertim attentis clausulis amplissimis in mandato insertis nempè faciendi quascunque conuentiones, & quæcunque instrumenta cum plena, ampla, libera, & omnimoda facultate, & potestate, pleno, amplo, libero, generali, & omnimodo mandato, promittens, relcuans, &c. † quæ clausularum amplitudo operari solet, vt excessus in procuratore considerati non possit, & qui procurator ea facere possit, quæ posset ipse constituens, *l. si procurator, vbi* Castr. *n.* 3. *&* 4. *Cod. de procur.* Alex. *cons.* 133. *n.* 10. *l.* 6. Grat. *dec.* March. 39. *n.* 2. *& discept. forens. c.* 196. *n.* 13. *& fuit dictum in d. Pensin. ratificationis* coram me. 5

Sed quarenus etiam R.P.D. Valerius non habuisset mandatum sufficiens ad recognoscendum bonam fidem census impositi super bonis alienis attamen cum C. Dulcius gesta per procuratorem postea ratificauerit sublatus fuit omnis defectus mandati, † ratificatio enim æquiparatur mandato *cap. ratihabitionem, vbi* Doctor. *de regul. iur. in* 6. Dec. *in leg. semper qui non prohibet, n.* 6. *ff. eod.* Tiraq. *de retract. lignag. §.* 1. *gl.* 10. *n.* 64. *&* 66. Hond. *cons.* 38. *n.* 4. *l.* 1. Rota *coram* san. mem. Greg. XV. *dec.* 205. *n.* 6. *&* 525. *n.* 4. de qua ratificatione satis constat dum † lapsu 30. & vltra annorum *iuxta* 7

tradita per Rotam *dec.* 159. *n.* 6. *p.* 1. *recent.* † sed eo magis ex instrumento dato *in summ. n.* 5. vbi C. Dulcius ptæuia narratione impositionis census, & obligationis, per eum, se alios factæ in executionem pacti appositi in instrumento census renouauit fideiussores in locum demortuorum, & sic proptrea obligationem, & recognitionem fidei factam per procuratorem iterum agnouit, & ratificauit, *vt per* Dec. *cons.* 583. *n.* 4. Becc. *cons.* 168. *n.* 5. Surd. *cons.* 105. *n.* 14. Ror. *coram* b. m. Card. Cauall. *dec.* 100. *n.* 7. quam obligationem nec vllo modo videtur posse inficiari C. Dulcius, cum pecunias receperit, & consecutus fuerit effectum ad quē mandatum dederat, † mens enim, & effectus in man- 8

dato verbis præferri debet: Bal. *in rubr. de offic. deleg. n.* 10. *vers. nota quod verba*; Tiraq. *in l. si unquam verb. libertis n.* 50. *C. de reuoc. donat.* Rota *in Bononien. censuu* 10. *Aprilis* 1628. *&* 26. *February* 1631. *coram* R.P.D. meo Dunozetto, *& in Bononien. Quaderna* 22. *Aprilis* 1611. *coram* Card. Lancellotto.

Nec dicatur R.P.D. Valerium procuratorem Com. Dulcij omnino excessisse fines mandati dum recognouit bonam fidem, & pecunias accepit nomine proprio & ad sui commodum etiam, non autem ad commodum soluit C. Dulcij mandantis, † & procurator non 10

potest obligare damnum ad fauorem sui ipsius: Doct. *in l. creditor, §. huius. ff. mand.* Rota *dec.* 190. *num.* 1. *post* Cenci. *de censibus.* Quoniam ratificatio C. Dulcij subsecuta, vt superius ponderata tollit etiam hunc defectum, & supplet vices mandati † etiam in his in qui- 11

bus speciale mandatum requiritur Rota *coram* san. m. Greg. XV. *decis.* 525. *num.* 6. *adden. ad decis.* 295. *num.* 6. *coram eodem.*

Nec obstat quod non possit dari ratificatio nisi probetur sententia in C. Dulcio obligationis, quæ prætenditur ratificata, quoniam in instrumento renouationis fideiussorum præsupponitur ipsum C. Dulcium esse informatum, & habere plenam notitiam de præcedentibus obligationibus, & ibi dicitur fideiussores in renouatione præstitos habuisse notitiam ab eodem C. Dulcio de contentis in instrumēto census *sum. n.* 5. † & ex diuturnitate temporis multiplicatis solutionibus fructuum, & aliis scientia benè deducitur *in eum Ecclesia Sutrina de caus. poss. & propriet. &* Rota *dec.* 685. *n.* 4. *p.* 1. *recen. coram* san. m. Greg. XV. *d.* 125. *n.* 21. 12

sique pecunias verè C. Dulcius non recepisset, & obligationes initas à procuratore ignorasset, non certè fideiussores, & quidem proprios filios pro renouatione conuenta præstitisset. Et ita vtraque parte, &c.

Coram

Coram eodem Eadem 17. Februarij 1634.

SVMMARIA.

1 *Procurator non potest obligare damnum ad sui ipsius commodum.*
2 *Non potest obligare damnum contra, vel præter formam mandati.*
3 Limit. *nisi sequatur ratificatio domini.*
4 *Ratificatio insurgit ex actu, qui fieri non potest citra ius, & nomen ratificantis.*
5 *Insurgit ex obseruantia actus gesti maximè per longum tempus.*
6 *Non insurgit sine scientia actus ratificandi.*
7 *Relatio facta ad instrumentum æquipollet speciali expressioni, nominatim factæ.*
8 *Scientia contractus præsumitur ex implemento illius.*
9 *Ratificans actum censetur illum ab initio fecisse.*
10 *Principalis in contractu censetur ille, ad quem eius commodum, & vtilitas spectat.*

DECISIO CCCCCLVII.

REuocata in disputationem decisione in hac causa sub die 15. Aprilis, prætereti coram me emanata. Hodie Domini permanserunt in eadem resolutione quod sit relaxandum mandatum executiuum pro solutione fructuum census de quo agitur, & renouatione cedulæ bancariæ contra hæredes C. Dulcij quia clara est obligatio eiusdem C. Dulcij, & obiecta quibus denuo impugnabatur fuerunt etiam in prima decisione satis sublata.

Non obstat enim quod R.P.D. Valerius procurator C. Dulcij cuius ministerio inita fuit obligatio in instrumento census excesserit fines mandati dum obligauit ipsum C. Dulcium pro toto contractu census cuius tamen medietas versa est in vtilitatem ipsius procuratoris, † & tamen procurator non potest obligare damnum ad sui fauorem. Surd. *cons.* 4. *n.* 38. & 39. Rota *de.* 190. *n.* 1. *post* Cenci. *de censib.* & sic vel mandatum relaxari non potest contra hæredes C. Dulcij nisi pro medietate dicti census, vel obligatio eiusdem Comitis nulla censeri 1 debet, atque irrita † tanquam contra, vel præter mandatum procuratore facta, *l. si procur. C. de procur.* Surd. *cons.* 105. *n.* 27. Perege. *cons.* 93. *n.* 1. *l.* 2. Quoniam placuit responsio data in decisione, quod post inita † per R.P.D. 5 Valerium procuratorem dictam obligationem de anno 1578. sub die 17. mensis Martij C. Dulcius per spatium 22. annorum, & vltra nunquam contra dictam obligationem reclamauit neque ab ea vti excessiua resilire conatus est sed imò de anno 1601. præuia narratione dictæ impositionis census nouos præstitit fideiussores, & quidem proprios filios in locum fideiussorum demortuorum, neque relevatorem omnium fideiussorum constituit, *vt in summ. D. Antonij Francisci n.* 5. ex quibus elicitur ratificario obligationis initæ per procuratorem & supplerur defectus mandati quatenus adesset si enim C. Dulcius dictum contractum, & obligationem initi per R.P.D. Valerium procuratorem pro valido, & legitimo non habuisset vtique nouis vinculis fideiussor nó obstrinxisset, nec semet debitorem totius census declaraſſet. Et hinc tanquam ex actu, † qui citra ius, & nomen ratificantis fieri non poterat benè insurgit ratificatio. Corn. *cons.* 269. *sub n.* 1. *l.* 1. Cels. Hug *cons.* 22. *n.* 27. Burſatt. *cons.* 110. *n.* 19. *lib.* 7. Surd. *cons.* 164. *n.* 46. Turnet. *cons.* 55. *n.* 12. *l.* 2. iuncta præsertim diuturnitate temporis 22. annorum, & obseruantia contractus, † quæ ratificationem pariter inferre solent Gabr. *de procur. concl.* 1. *n.* 14. & 15. Papon. *cons.* 174. *n.* 3. Menoch. *cons.* 1. *n.* 82. & *præsumpt.* 33. *n.* 39. & *seq. l.* 2. Rota *coram* b. m. Card. Cauall. *dec.* 100. *n.* 2. *cum aliis.*

Nec aduersatur supra deductam ratificationem dari non posse dum non apparet C. Dulcium habuisse certam, & indubitatam scientiam contentorum in instrumento, & præsertim quod R.P.D. Valerius procurator obligauerit ipsum C. Dulcium mandatum ad sui ipsius commodum, † sine qua scientia ratificatio induci non 6 potest *ex traditis per* Rot. *dec.* 311. *n.* 15. & 16. *coram* Ian. m. Greg. XV. Quoniam visum fuit Dominis scientiam C. Dulcij satis deduci ex dicto instrumento præstationis nouorum fideiussorum, vbi nedum habetur relatio ad obligationem initam de dicto an. 1578. per R.P.D. Valerium procuratorē, † quæ relatio æquipollet speciali, 7 & verè expressioni nominatim factę Rota *dec.* 436. *n.* 4. *p.* 4. *diuers.* Card. Mant. *dec.* 336. *n.* 3. & *dec.* 373. *n.* 9. Sed discretis verbis ibi asseritur C. Dulcium certioraſſe filios nouos fideiussores de omnibus contentis in instrumento census, in quo se obligaturi erant, † signum quod de 8 illis specificatam, & certam habebat scientiam, dumque C. Dulcius præstando nouos fideiussores proprium adimpleuit debitum, & satisfecit obligationi, quæ ortum habebat ab instrumento de anno 1578. de contentis in dicto instrumento ignorantiam allegare non potest, sed omnino præsumitur scientia. Dec. *cons.* 167. *num.* 1. & 2. Crau. *cons.* 276. *n.* 5. Grat. *discept. forens. c.* 301. *n.* 63. Maximè attento lapsu temporis, & qualitate fideiussorum præstitorum, qui erant proprij filij, in quorum perniciē præsumi non debet incautum fuisse priorem, & secordem circa contenta in instrumento, in quo illi fideiussores intercedebant, nec ipsemet promisisset releuare fideiussores pro toto, & integro censu si notitiam non habuisset qui ad se totus census spectabat non autem pro medietate ad R.P.D. Valerium procuratorem.

Minus obstat quod C. Dulcius saltem non haberet scientiam nullitatis census prouenientis ex eo quod non fuit numerata pecunia. Quia dicta nullitas per sanationem S.D.N. fuit sublata. Neque ad hunc effectum deducitur ratificatio, sed ad tollendum defectum mandati procuratoris cuius vicem supplet ratificatio, † adeo 9 vt ratificans ab initio ipse censeatur actum ratificatum fuisse ex traditis *per* Surd. *decis.* 33. *n.* 2. & 3. *cum aliis.*

Demum nil facit quod census fuerit sanatus citra præiudicium fideiussorum, quoniam placuerunt responsiones decisionis quod non omnium fideiussorum præseruatum fuit præiudicium in sanatione census, sed istorum dumtaxat, qui vel in actu numerationis, vel post accesserunt, inter quos non est comprehensus C. Dulcius qui se obligauit ante numerationem pecuniarum pro censu constituendo factam vt habetur in alia decisione, & *constat ex summ. num.* 3. Vltra quod C. Dulcius non fideiussor, sed principalis debitor censeri debet. † 10 dum bonam fidem recognouit, & pecuniarum census vtilitatem percepit *ad l. Iulianus, §. si duos, ff. ad S.C. Macedon.* Gabr. *cons.* 63. *n.* 2. *lib.* 2. Rota *de iur.* 153. *n.* 1. *p.* 2. *diuers.* & *fuit dictum in Romana census* 16. *Maij* 1631. & *in alia decisione in hac causa facta.*

Et ita vtraque parte informante resolutum fuit.

Coram eodem Aesina Saluiani Veneris 10. *Nouembris* 1634.

SVMMARIA.

1 *Hypotheca pro fructibus, & vsuris contrahitur tempore initi contractus.*
2 *Extinguere hoc verbum importat debiti eradicationem, & substantiæ obligationis interemptionem.*
3 *Fructus census non debentur post illius extinctionem.*

4 *Extingue*

4 *Extinguens debitum præsumitur soluere etiam pro sinistris, & interesse.*
5 *Soluens debitum alienum cum protestatione se reualendi in bonis debitoris censetur velle debitum extinguere.*
6 *Soluens cum dicta protestatione non damnum, sed lucrum consequitur.*
7 *Iniquum est rem, & pretium retinere.*
8 *Solutio debiti consistit in peremptione obligationis.*
9 *Actus agentium recipiunt interpretationem à solito.*
10 *Solutio sequens præsumitur facta in extinctionem præcedentis obligationis.*
11 *Disdicta sensus est inducta fauore domini illius.*
12 *Fauori suo potest quilibet renunciare.*
13 *Censui in extinctione requiritur actus retrosimilis.*
14 *Census dicitur extingui per actum retrosimilem quando restituitur pecunia.*

DECISIO CCCCCLVIII.

FRanciolini creditores q. C. Mauritij in summa scutorum 2000. cum accessione damnorum, & interesse ex interdicto Saluiano tentarunt immitti in possessionem totidem bonorum hæreditariorum C. Mauritij pro concurrenti quantitate crediti, & coram b.m. Card. Sacrato resolutionem fauorabilem obtinuerunt. Verùm Fanellus, Sanctius possessores hæreditatis C. Mauritij, à filiabus eiusdem Comitis, & eorum vxoribus causam habentes exceperunt sibi emptore retentionem pro creditis anterioribus hæreditariis per ipsos solutis. Vnde pro firmanda quantitate huiusmodi creditorum anteriorum cum sulcepta fuerit disputatio sub die 13. Maij 1624. coram me. Domini resoluerunt credita anteriora ascendere ad summam scutorum 891. Et deinde sub die 19. Decembr. 1631. dixerunt constare de solutione aliorum scutorum 787. facta creditoribus anterioribus, ex quibus in totũ conflatur summa scutorum 1688. Quibus resolutionibus, non acquieuit Fanellus. (Sanctius autem liti iam diu cessit) & opposuit recensenda esse inter credita anteriora soluta alia duo credita. Primum nempè florenor. 900. alterum scutorum 300. atque vlterius interdicta credita anteriora firmata extare quinque census, quorum censuum sortem principalem cum ipse Fanellus soluerit creditoribus, atque cessionem reportauerit consequenter pretio numerato videtur emisse actiones, & nomine creditorum communiorum, & loco illorum subrogarus esse mediante translatione iuriũ facta per dictam cessionem; itaut cum post solutionem prætendatur substantiam census durasse consequatur fructus postea decursi prædictorum censuum ascendẽs ad summam scutorum 3200. sint pariter computandi inter credita anteriora † hypotheca enim pro fructibus, & vsuris retrotrahitur ad primordium contractus principalis atque ad diem creati census. Surd. *dec.* 240. *n.* 16. Card. Mant. *de tacit. & ambig. l.* 11. *tit.* 12. *n.* 32. *& fuit dictum in Romana vineæ* 17. *Febr. præteriti* coram me, super quo articulo an scilicet census præfati fuerint acquisiti translatiuè, vel extinctiuè, siue an per solutionem fuerint translati in Fanellum, vel penitus extincti cum hodie Dominos consuluerim post plures disputationes responsum fuit quinque census fuisse acquisitos extinctiuè non translatiuè.

Quò enim ad duos census alterum Iulij Leonij scutorum 200. alterum Siluij Troglioni in summa scutor. 291. pro sorte, & fructibus fuisse extinctos, non autem translatos suadent verba expressa instrumentorum de quibus *in summi. Francolini num.* 3. necnon, & mens contrahentium.

Verba quidem clara vtitur ibi. Pro sorte principali, & pro finali extinctione, & ibi pro sorte principali in extinctionem annui census. † Verbum autem extinguere importat debiti eradicationem, & substantiæ obligationis interemptionem, *ad l. si cum quis, §. si quis, & l. si is cui, §. 1. ff. de furt. cum aliis per* Brisson. *de verb. signif. in verb. extingui,* † itaut post extinctionem nulli amplius debeantur fructus sunt, *tradita per* Cenci. *q.* 107. *alias p.* 3. *c.* 1. *q.* 3. *art.* 5. *n.* 2. Rota *post eundem de.* 96. *n.* 1. *in addit.*

Mens etiam contrahentium æquè manifesta videtur q. Fanellus, & Sanctius conuenerunt cum Victoria, & Elisabetha vxoribus filiabus, & hæredibus C. Mauritij (ne in defuncti contumeliam bona hæreditaria pro soluendo ære alieno, quo grauabãtur subhastata distraherentur.) Soluere ipsi de propriis pecuniis creditoribus hæreditaris, & cessiones reportare, & deinde pro debitis solutis reintegrari, & satisfactionẽ consequi super rebus, & bonis prædictæ hæreditatis, *vt in sum. Fanelli n.* 3. † Vnde sequitur Fanellum, & Sanctium intellexisse verè liberare hæreditatem C. Mauritij abvniuerso ære alieno, & sic tam in sorte principali, quàm à fructibus *ad l. pluribus, ff. de acceptil.* Alex. *conf.* 42. *n.* 8. *l.* 1. *& conf.* 11. *n.* 7. *l.* 2. Card. Mant. *de tacit. & ambig. l.* 3. *tit.* 12. *n.* 9.

Et pactum † se reualendi in bonis hæreditariis, & ex illis vindicandi pretium solutum in extinctionem debitorum, hanc contrahentium voluntatem magis ostendit, quia si debita non erant extinguenda, sed solum transferenda non poterant Fanellus, & Sanctius pacisci releuationem, & reintegrationem in rebus hæreditariis, † quia ex pecuniis solutis emendo iura, & actiones censuum nullum damnum, sed lucrum consequebantur. Vnde omnino dicendum est census fuisse extinctos, † ne vel huiusmodi pactum dicatur iniquum, ita vt soluens vnica solutione duplum pecuniæ solutæ consequatur, & habeat rem, & pretium hoc est terras hæreditarias, & censum, quæ interpretatio est omnino vitanda, Bal. *consil.* 28. *n.* 1. *l.* 3. Crauett. *consil.* 70. *n.* 14. *& consil.* 186. *n.* 4. Surd. *d. consil.* 321. *n.* 30. *& in his terminis* Rota *in firmana Saluiani* 14. *Maij* 1632. *coram* R. P. D. meo Pirouano, vel dicatur elusorium dum illud fuit initum pro liberanda hæreditate C. Mauritij à debitis, & tamen non liberatur, sed vrgente debitorum substantia actiones dumtaxat transferuntur de vno in alium, quod pariter iura abhorrent, *l. pen. ff. de vsu, & habit. l. si quando, ff. de legat.* 1. Alex. *conf.* 81. *num.* 2. *l.* 6. Surd. *consil.* 71. *n.* 3. *& conf.* 241. *num.* 28.

Quo verò ad alios tres census solutos, quorum primi D. erat Palmutius de Palmuriis in summa scut. 500. vt ex instrumento rogato sub die 4. Iunij 1599. secundi census D. erat Clem. Grimalda in summa scut. 200. vt ex instrumento 1598. Tertij D. erat P. Gratianus in summa scut. 200. cum fructibus vt ex instrumento rogato sub die 22. Iunij 1595. *de quibus in sum. Fanelli n.* 1. 2. *&* 3. quod isti partim fuerint extincti desumitur ne dum ex eadem contrahentium mente, qui vt conuentionem iniram adimplerent † tenebantur census omnino extinguere, & obligationem omnem tollere, in quo consistit debitorum solutio: *Instit. quib. mod. tollit oblig. in princ. & in l. si plures, ff. de euict.* Bald. *in l. si quis aliam n.* 5. *ff. de solut.* Surd. *dec.* 113. *n.* 2. *cum aliis suprà ponderatis.* Iterũ etiam ex antecedentibus solutionibus duorum censuum extinctiuè emanatis benè inferrur subsequentes solutiones eodem prorsus modo factus fuisse sumendo argumentum †, & interpretationem à solito contrahentiũ *ex l. si quis donaturus, ff. de vsufr.* Card. Mant. *de tacit. l.* 2. *tit.* 2. *n.* 8. Rota *coram* san. mem. Greg. XV. *dec.* 309. *n.* 5. & quia vnus actus declarat alium quemadmodum vna pars dispositionis declarat aliam, & Sanctius alter ex contrahentibus veritatem hanc videtur passus fuisse dũ cedendo liti ratam suam persoluit, & sic census verè fuisse extinctos comprobauit.

Non obstant verba illa cessit, transtulit, &c. necnon clausulæ ponens, &c. constituens, &c. quæ inseruntur in instrumentis solutionem censuum & vnum importare translationem, non extinctionem. Quoniam illa

intelligenda

intelligenda sunt de translatione ad effectum agendi pro summa soluta contra bona hæreditaria C.Mauritij, & pro conseruatione iuriam anteriorum, neque impediunt effectum extinctionis debiti respectu creditoris. Quem, & intellectũ vbi viget mens contrahentiũ, & ratio eundi absurdũ: Rota *dedit huiusmodi verbis in Romana Saluiani Interdicti 21. Maij 1619. coram* R.P.D. meo Pirouano, *impressa per* Cenci *de censib. in addit. dec. 45. n. 3. & 4. in qua recessum fuit à duabus aliis decisionibus in eadem causa coram* b.m. Remboldo, *emanatis, & sequuta fuit in firmana Saluiani 24. Maij 1632. coram eo-*
10 dem R.P.D. meo Pirouano. † Túmque aderat antecedēs obligatio extinguendi, seu soluendi debita verba prædicta sunt referenda ad veram extinctionem, & censentur apposita eadem ratione, qua apponuntur in venditione census, vt scilicet actus retrouenditionis in extinctione census requisitus sit in omnibus retrosimilis, quemadmodum interpretata fuit Rota *in dec. 46. n. 1. & 2. post addit.* Cenci *de censib.*

Minus obstat quod pro extinctione census exigatur denunciatio, & disdicto per duos menses ante vt in Bulla sanctæ memoriæ Pij V. §. cum verò, quæ disdicta cum non præcesserit tunc colligatur census non
15 fuisse extinctos. Quoniam cum denunciatio † huiusmodi fuerit inducta in fauorem Domini census vt intra illud bimestre possit prouidere de nouo inuestimento pecuniarum ne ociosæ remaneant, *vt dixit* Rota *coram* Card. Seraph. *dec. 1413. n. 2.* Molin. *de iustit. & iur. disp. 591. clauſ. 10.* consequenter Domini censuũ
12 †poterãt huiusmodi denunciationem remittere, & illa omissa pecunias recipere, ac census extinguere, *vt per* Card. Seraph. *d. dec. 1413. &* Boccacc. *de censib. p. 2. n. 94. & fuit dictum in Rom. census 13. Maij 1630.* coram me.

13 Nec etiam refragatur † quod per extinctionẽ census requiratur retrouenditio Rota *coram* Card. Seraph. *dec.*
14 381. *n. 1. & post* Cenc. *de censib. d. 77. n. 1.* † Quoniã restitutio pretij facta dicto census est actus retrosimilis cõstitutioni census, & consequenter huiusmodi traditio pretij sufficit per illius extinctionẽ absque alia expressa retrouenditione Boccacc. *de censib. p. 2. n. 94. & 130.* Felician. *eod. tract. tom. 2. lim. 4. c. 1. n. 2.* Ludou. Auend. *de censib. Hispan. c. 102. n. 2.* Rota *dec. 60. n. 3. p. 1. recent. & post* Cenci *de censib. d. 273. n. 3. & fuit dictum in Romana census 13. Maij 1630.* coram me.

Et ita vtraque parte informante resolutum fuit, &c.

R.P.D. Pirouano Firmana Saluiani Lunæ 24. Maij 1632.

SVMMARIA.

1 *Instrumentum facit probationem euidentem.*
2 *Clausula constituti probat possessionem contra habentem causam à constituente.*
3 *Possessio rei conuenti in Saluiano probatur ex substentatione litis.*
4 *Clausula deducens, &c. & omni meliori modo, &c. in libella comprehendit omnem modum agendi.*
5 *Iudex appellationis potest ferre sententiam super omissis à primo Iudice dummodo sint deducta ab initio.*
6 *Possessor conuentus Saluiano potest retinere absolutiones factas anterioribus creditoribus.*
7 *Intellige procedere in eo qui possidet tanquam creditor ratione suæ hypothecæ.*
8 Ampl. *vt possit retinere omnia bona pro minimo residuo.*
Lim. *si posterior creditor offerat possessori eius creditum, num. 19.*
Lim. 2. *In possessore ex titulo emptionis, quia non omnia bona, sed tantum pro medio solutorum retinet, n. 14.*
9 *Hypotheca est individua.*
11 *Emptor soluens pretium creditoribus venditoris soluit vt liberet rem emptam ab hypotheca.*
12 *Venditor dum non euincitur res vendita tenetur præstare illam liberam ab hypotheca.*
13 *Res eadem potest possideri eodem tempore à pluribus diuersis respectibus.*
15 *Pretium conuentum in venditione præsumitur iustum.*
16 *Et qui dicit contrarium tenetur illud probare.*
17 *Pretium rei fructiferæ præsumitur iustum ad rationem quinque pro centenario.*
18 *Redimens censum ex pretio fundi empti, non potest illum acquirere translatiuè nec contra se, nec contra venditorem fundi vbi de ratione.*
19 *Cessio iurium reportata per soluentem ex pretio rei emptæ est nulla.*
20 Lim. *quo ad effectum excipiendi.*
21 *Reseruatio dominij in venditione operatur vt res vendita non dicatur liberi.*
22 *Census nulliter constituitur super re non libera.*
23 *Dominium rei venditæ non transit in emptorem nisi soluto pretio.*
24 *Res aliena obligari, & hypothecari non potest.*
25 *Accollatio census facta ab emptore fundi habet vim solutionis pretij.*
26 *Clausula constituti de sui natura operatur dominij translationem.*
27 *Reseruatio dominij donec soluatur pretium importat conseruationem hypothecæ in casum molestiarum.*

DECISIO CCCCCLIX.

CEnsu constituto per Paulum Bonaitam super certo suo prædio nuncupato le Coste, in redditu scut. 72. illum vendidit die 21. Octobris 1606. Baptistæ Bonarellæ de Marcheuccis pretio scutorum 900. & anno 1810. 13. Iunij vendidit idem prædium censuatum Antonio Battaglino pro scutis quinquæ millibus cum onere soluendi d. Baptistæ scuta 1300. in duabus partitis.

Egit primo Baptistam in Saluiano pro fructibus dicti census, & deinde petiit manuteneri in possessione exigendi dictos fructus, ac demum petiit nouos fideiussores in locum demortuorum pro solutione eorundem fructuum super quibus emanarunt tres sententiæ ab Auditore Vicegubernatoris Fironi, & in gradu appellationis coram Capitaneo eiusdem Ciuitatis aliæ tres difformes. Causa post modum ad curiam delata primus Iudex absoluit Battaglinum ab omnibus petitis per Baptistam, secundus verò Iudex reuocando vltimam sententiam pronunciauit dandam esse immissionem Baptistæ, & sui hæredibus in possessione duarum ex quinque partibus dicti prædij pro indiuiso donec fuerint satisfacti de fructibus census prædicti pro rata scutor. 400. tantum, postremo eadem causa in gradu appellationis in Rota commissa dubitarum fuit an inter Saluianum itaut sententia vltima sit confirmanda. Et inter Saluianum, & vltimam sententiam esse confirmandum fuit responsum.

Quia de requisitis in Saluiano ad hunc effectum visum fuit non posse dubitari creditum enim scut. 400. probatur ex ipso instrumento census inter partes stipulato vsque de anno 1606. Hypotheca autem desumitur ex promissione soluendi fructus de semestre in semestre cum obligatione omnium bonorum suorum iuxta formam cameralem, de qua in instrumento eiusdem census, † quod solet haberi pro euidenti probatione *c. cum dilecti vbi* Abb. *n. 2. de donat.* Mantic. *dec. 69. n. 1. &* 1
456. n. 2. p. 2. recent. similiter, & possessio venditoris concludenter remanet probata ram de tempore constituti census, quàm post ex venditione de dicto prædio facta per Ioan. Baptistam Lauretum Ioan. Paulo Bonaituo, & ab eodem Ioan. Paulo Antonio Battaglino, & cum clausula

2 sula constituti, † quæ proculdubio probat possessorem ad quemcumque effectum contra habentes causam ab ipsis constituentibus cum non possint respectiuè impugnare confessionem eorum auctorum: Nart. *cons.* 439. *n.* 3. Tiraq. *de iur. constit. poss. ff. p.* 3. *limit.* 1. *n.* 1. *in fin.* Ruin. *cons.* 69. *in fin. l.* 1. Rota *decis.* 491. *n.* 10. *coram* Pap. Greg. XV. Ac demum possessio rei conuenti est patens †

3 dum per multum tempus litem sustinuit, & adhuc sustinet, quod sufficit pro probatione vltimi huius requisiti, prædictis autem concurrentibus non solet denegari immissio: Seraph. *decis.* 1200. *in princ.* Mantic. *decis.* 69. *n.* 2. *& de.* 194. *n.* 3. *p.* 1. *& dec.* 524. *n.* 3. *p.* 2. *recent.*

Nec visum fuit posse excludi huiusmodi remedium defectu intentionis agentis, vel facultatis iudicis pronunciantis.

Quia & si narratiua libelli de partibus non exprimat nomen Saluiani in verbis; clausulæ tamen in eo appositæ † Deducēs, &c. Et omni meliori modo, &c. aptæ sunt comprehendere omnem modum agendi: ita vt censeatur totum ius deductum ad sustinendum iudicium in eum modum quo actori magis proficuum esse potest, Papien. *in praxi. in form. libell. actionis realis, in verb. deducendo, n.* 7. Rol. *cons.* 9. *n.* 17. *l.* 1. Negus. *de pign. p.* 8. *memb.* 3. Rota *dec.* 251. *n.* 254. *& 257. p.* 1. *diuers.* †

5 Et iudex ipse qui vltimo loco pronunciauit potuit ferre sententiam super omissis per alios iudices modo deducta fuerint ab initio, vel tanquam comprehensa sub appellatione ipsius appellantis, vel per viam adhæsionis, & connexionis appellati: Rota *dec.* 23. *n.* 2. *de re iudic. in nou.* Surd. *decis.* 143. *n.* 1. *& seqq. per tot. & hoc ipsum per Dominos fuit firmatum in Romana datis* 25. *Iunij* 1629. *coram* D. Card. Virili.

Non obstat quod data etiam validitate iudicij non possit Battaglinus amoueri à sua possessione, nisi offeratur etiam, & soluatur, quod prioribus creditoribus

6 per eum solutum fuit, † ex quo possessori ex æquitate hoc à lege indultum reperitur, vt absque pacto, aut cessione possit rem emptam retinere, *leg. qui æquitate. ff. de dol. mal. except. l. final. C. si antiq. credit.* Gabr. *cons.* 41. *n.* 9. *l.* 2. Rota *dec.* 49. *& 62. apud* Card. Mant. *quæ, & ipse refert, & sequitur de tacit. l.* 11. *tit.* 29. *n.* 6. Grat. *discept.* 269. *n.* 11. *& seq. easdem decisiones referens, & in Spoletana Saluiani* 2. *Aprilis* 1607. *coram* Card. Pamphilio. Quicquid autem sit si Battaglinus non possideret, quia tunc sine pacto, aut cessione non posset agere deficiente hypotheca vt admittunt omnes supra relati, dicebatur autem Battaglinum soluisse sortem Censuariis sibi accollatis in emptione prædij vsque ad scuta 2700. & etiam anteriores Baptistæ ita vt semper obstet exceptio retentionis donec integrè fuerit satisfactus, fuit enim respōsum multum referre quod quis adeptus fuerit possessionem rei ex titulo emptionis, & soluerit anteriori creditori de pretio rei emptæ, aut reperiatur possessor tanquam hypothecarius vt sibi soluat ex fructibus rei, & ad confirmandam suam hypothecam creditori anteriori se opponenti soluerit cessione recepta in hoc posteriori casu † vera est conclusio supra firmata, quia si creditor posterior vel alius vult repetere, vel liberare pignus non cogitur creditor anteriori illud restituere nisi

7 soluatur totum debitum, *l. his consequenter, §. Celsus, l. hæredes, §. idem iuris, ff. famil. herciscund. l. si necessarium, §. si vnus*

8 *l. si rem, §. omnis. ff. de pign. action.* † Et pro minimo residuo potest omnia bona obligata retinere, *l. quandiu, C.*

9 *de distract. pign. & l. si rem, §. omnis.* Surd. *dec.* 44. *n.* 7. † quia hoc est natura hypothecæ, quæ in ipso contractu indiuidua est: Crauett. *cons.* 177. *n.* 15. Socc. sen. *cons.* 135. *n.* 21. *l.* 1. Affl. *decis.* 213. *n.* 4. *& in Constit. Regn. de restit. in integr. lib.* 2. *rubr.* 40. *n.* 22. Bald. *cons.* 37. *n.* 2. *vol.* 2. vt ideo non teneatur possidens dimittere glebam ad commodū creditorum concurrentium, nisi ipso integrè satisfacto, seruando posterioribus tantummodo beneficium legis

10 auocandi pignus offerendo, †& soluendo creditum integrum ipsius prioris creditoris, *per l. potior, ff. qui potior. in pign. habe. l. tutor. §. Lucius. ff. de vsur. l. accepiam, C. eod. tit.* Negus. *de pign. 3. memb. quinta par. n.* 17. Moror. *latiss. sinè de secund. creditor. vers. 9. in prædictis sub n.* 68.

Cæterum † si possessor soluit anteriori de pretio à debitore rei emptæ, qui non soluit vt confirmet suam hypothecam, sed vt liberet rem emptam à pignore, & hypotheca, quod solum tenetur præstare venditor, *per text. in l. quoniam liberam, C. de compens. & l. cum tibi, C. de euict.* dum vere non euincitur, sed auocatur possessio ab emptore donec soluatur creditori pretiū, aut litis æstimationem id est valorem rei hypothecatæ, *l. si cum venditor, ff. de euict. gl. in l. qui rem, & in l. ex his prædiis, C. eod. tit. de euict.* Crau. *cons.* 298. *n.* 4. Moror. *de possess. offeren. in princ.* & tunc sublata hypotheca per liberationem pignoris quia non posset se tueri emptor aduersus alium anteriorem creditorē inquietārem subuenitur ex æquitate, *l. qui à debitore, C. qui potior. in pign. habe.* vt eatenus teneatur quatenus priorem creditorem ex pretio pecunia peruenit, †propterea quia possessio plurium proindiuiso diuersis respectibus possidentium compatibilis est, *l. 3. §. si ex pluribus, ff. de acquir. possess.* emptor tenetur pati † rei possessæ auocationem in parte non conseruata donec iste creditor fuerit satisfactus, vel de residuo pretij pignus, & hypothecam liberare, & hunc censum Domini habuerunt inhærendo æquitati *d. l. qui à debitore in Romana, seu Sabinensi census prius coram* b. m. Card. Caualletio, *inter impressas decis.* 654. *& deinde in eadem causa coram* b. m. Francisco Vbaldo, *inter impressas per* Cenci. *de censib. in* 2. *par. dec.* 128.

Nec Battaglinus potest euitare terminos d. l. qui à debitore, ex eo quod valor prædij non excedat summam solutam per eum anterioribus censuariis, vel quod fundus ipse non sit capax pro maiori redditu ex quo debet satisfieri possessores secundum terminos Saluiano quia quo ad valorem † præsumptio est pro iustitia pretij cōuenti in venditionibus secutis primò inter Lauretum, & Bonaitam, & secundo inter Bonaitam, & ipsum Battaglinum. Bal. *in l. per diuersas, n.* 13. *Cod. mand.* Rol. *cons.* 64. *n.* 18. *l.* 2. Card. Mant. *de contract. l.* 4. *tit.* 19. *n.* 21. Pinel. *in l.* 2. *p.* 3. *c.* 4. *n.* 43. *C. de rescind. vendit.* Menoch. *cons.* 358. *n.* 23. *& tenuit* Rota *dec.* 524. *n.* 5. *& 553. n.* 2. *coram* Pap. Greg. XV. †& qui dicit contrarium probare tenetur *vt dicunt* Bal. *& Rol. in locis suprà allegatis, & idem sensit* Rota *dec.* 194. *n.* 21. *coram* Pap. Greg. XV.

Sufficientia autem fructuum, & ipsa probatur ex restibus formiter examinatis affirmantibus fructus prædij ascendere ad scuta 300. & quamuis restes Battaglini discordent concludenter de florenis 500. annuis, qui sunt scuta 250. fortè inhærentes præsumptioni iuris, †quod stabilia reddant fructus ad rationem quinque pro centenario, *secundum gloss. in auth. perpetua, C. de sacrosanct. Eccles.* quam Rota *passim sequitur vt in causa Romana. dotis* 7. *Nouemb.* 1620. *coram* D. Card. Virile, *vbi multæ decisiones allegantur.* Attamen sequendo etiam illorum dictum respectiuè ad pretium scutorum 5000. super sunt pro cēsibus accollatis duæ partes ex quinque in sententia reseruatæ quæ sunt scuta 150. quæ relata ad pretium, & sortem censuum extinctorum in summa scut. 2700. excedunt metam scutorum quinque pro centenario.

Et quæ replicantur quod census non fuerint extincti, sed translatiuè per Battaglinum empti, & fructus ad rationem 8. & 10. pro centenario, provt ab initio fuerunt constituti capiunt eandem summam fructuum retius prædij, itaut pro possessoribus nihil remaneat non vnum habere fundamentum, quia vltra quod instrumentum, quæ dantur expressè loquitur de extinctione, nihilominus quando etiam censuum extinctio, & seu acquisitio facta fuit de pretio rei emptæ à debitore Battaglinus † acquirens contra se non potest habere census propter incompatibilitatem, neque contra venditorem fundi ne simul habeat rem, & pretium, †ideo vel cessio

erit nulla, *vt fuit resolutum coram* Papa Gregor. XV. *decis.* 68. *num.* 5. Vel erit † intelligenda de translatione iurium ad effectum excipiendi prout Rota *intellexit in Romana Saluiani* 27. *Maij* 1619. & 23. *Iunij*, 1623. coram me *recedendo à duab. decisionib. coram* bon. mem. Remboldo, *in eadem causa factis*, non obstante quod etiam adessent verba positiua translationis census ad habendum, &c. & instrumento inciperet à verbo cesserunt, &c.

Demùm non obstat exceptio nullitatis census, saltem deficientis hypothecæ dum impositus fuit per Bonaitam super fundo, qui in dominio eius non erat, sed Laureti venditoris propter reseruationem dominij donec integrè de pretio fuisset satisfactus, † ex qua reseruatione res libera non dicitur, † & census nulliter constitutus iudicatur. Bal. *in l. ea lege, n. 4. C. de condict. ob caus.* Surd. *dec.* 157. *n.* 1. *cum aliis per* Grat. *discept.* 175. *n.* 1. & 14. Quia & si reseruatio dominij se conformet cum dispositione iuris communis ex eo quod dominium rei venditæ non transit in emptorem nisi soluto pretio, *l. traditionib. C. de pact. l. fin. ff. de fund. dotal. & latissimè comprobat* Cou. *var. resol. cap.* 11. *n.* 5. *l.* 3. Surd. *decis.* 220. *n.* 11. dum est in alieno dominio † deficiat potestas obligandi eandem rem, *l.* 1. §. 1. *vbi* Bart. & *alij ff. de pign. l. rem alienam. ff. de pign. action.* Attamen nos versamur in censibus accollatis per Bonaitam cum quietantia venditoris in eodem instrumento, quæ † accollatio cum succedat loco pretij, & habeat vim solutionis, Rota *decis.* 386. *n.* 1. *coram* Papa Greg. XV. Mastrill. *decis.* 37. *n.* 7. Grat. *discept.* 326. *n.* 24. Dubitari non potest de dominij translatione concurrentibus præsertim clausulis constituti, & ad habendum, &c. quæ de sui natura solent importare dominij translationem, vnde reseruatio dominij de qua in dicto instrumento non potest se referre ad impediendam translationem, † sed ad cautelam pro hypotheca, *vt sensit* Rota *sequendo*, Cou. *d. c.* 11. §. 5. *lib.* 3. *in Rom. Affictus* 23. *Iunij*, 1606. *coram* bon. mem. Cardinal. Marcomontio, alias sicuti census sunt perpetui, ita & dominium nunquam fuisset translatum, sed perpetuo esse debebat penes Lauretum ac si contractus venditionis factus non fuisset, nisi intelligatur de hypotheca conseruata in casum molestiarum.

Et ita, &c.

Eadem coram eodem Lunæ 24. *Ianuarij* 1633.

SVMMARIA.

1 *Venditionis titulus est habilis ad transferendum dominium.*

2 *Contrarietas vt euitetur, est capienda interpretatio.*

DECISIO CCCCCLX.

CEnsuerunt Domini standum etiam in decisis, 24. Maij præteriti, quia fundamenta illius valida sunt, & replicata non releuant.

Non enim obstat quod decisiones in causa Sabinensi census 652. coram bo. me. Cardinal. Cauallerio, & in eadem coram bo. m. Francisco Vbaldo, 128. penes Cencium in suo tractat. de censib. & nouissimè in causa ciuitatis Castelli census 9. Februarij, 1629. coram D. meo Decano, subsistere non videantur in allegata diuersitatis ratione inter acquirentem iura à tertio ex propria pecunia, & acquirentem exceptio rei emptæ quasi in vtroque casu sit pars ratio retinendi sub vinculo pignoris res emptas ex hypotheca à tertio anteriori vigore cessionis acquisita *per l. quandiu, Cod. de distr. pign. l. creditores ff. eo. tit.* & quia emptor potest semper agere ex stipulatu, vel ad rei liberæ traditionem non obstante quod cessionem acquisierit ex causa solutionis pretij quia paritas rationis intrat quidem in vtroque casu respectiue ad quantitatem anteriori solutam, vt quemadmodum posset ille anterior retinere, idem possit retinendo conseruari à tertio creditore posteriore inquietante emptorem. Sed respectu quantitatis pretij non soluti, vel posterioribus exbursati aperta est ratio diuersitatis, quia in emptore de pretio rei soluente effectus est in acquirendo liberationem à venditore permissam per quam consequitur totum suum creditum sed in alio acquirente pignus solutio tendit ad acquirendam confirmationem hypothecæ iam acquisitæ vt de fructibus consequatur suum creditum, quod retardatur per diuisionem rei hypothecatæ propterea in primo casu sufficit ad indemnitatem, si emptor præseruatur in parte soluta de pretio venditori debito, prout est casus *dictæ l. qui à debitore, C. qui potior. in pign. hab.* vt eatenus tueatur, quatenus ad priorem creditorē ex pretio pecunia peruenit in secundo vero casu non sufficit cessionarium præseruari in parte possessa, quia tardius consequeretur suum creditum, vt ideo à posteriore creditore non possit priuari in parte possessa, nisi soluatur totum debitum *per l. quandiu, C. de distra. pign. cum aliis allegatis in prima decis. vers. & hoc posteriori casu.* Quod idem non est in emptore, qui pro solutione pretij anteriori creditori venditoris acquirit dominium rei. Actio verò ex stipulatu, quæ remanet emptori contra venditorem ad rei liberæ traditionem non obstante quod cessionem acquisierit ex causa solutionis pretij, & ipsa conseruatur contra venditorem debitorem non autem contra alios creditores vt bene declaratur in eadem decisione Ciuitatis Castelli supra allegata.

Non obstat quod adhuc vrgeat exceptio nullitatis census ob defectum dominij Bonaitæ, qui illum imposuit super prædio empto à Laureto, qui dominium reseruauerat donec integrè de pretio fuisset satisfactus, ex qua reseruatione res libera non dicitur, & census nullum constitutus remanet Bal. *in l. ea leg. n. 4. C. de condict. ob caus.* Surd. *cons.* 157. *n.* 7. Cui obiectio dicebatur non esse satisfactum ex responsione data in prima decisione quod versemur in censibus impositis per Lauretum super predito vendito, & accollatis per Bonaitam emptorem cum quietantia in eodem instrumento, quæ habet vim solutionis Rota *decis.* 386. *n.* 1. *coram* Papa Greg. XV. Grat. *discept.* 326. *n.* 14. dum idem Laureus venditor in eodem instrumento post accollationem per Bonaitam factam se declarauit quod vsque in finem, seu extinctionem præfatorum censuum, & illorum solutionem vt supra faciendam non intelligatur esse translatum dominium pro parte dicti venditoris, sed reseruatum vsque ad totalem extinctionem vt supra fieri promissum de florenis 4095. quæ voluntas venditoris cum transierit in pactum omnino venit per liberationem censuum adimplenda ad effectum acquisitionis dominij. Quia si tempus pro liberatione censuum fuisset Bonaitæ præscriptum, aut ante reseruationem non fuisset translatum prædij dominium posset controuerti responsio data in decisione. Igitur propter accollationem, & facultatem perpetuum liberandi census prædictos ibi. Et quando ipsi Domino Io. Paulo videbitur eosdem census, & quemlibet eorum extinguere possit, & valeat seruatis formis instrumentum fundationū dictorum censuum, quæ secundum Bullam Pij V. de censibus continent pactum perpetuum liberandi census nisi de reseruatione ad effectum hypothecæ, & pro cautela intelligeretur pactū continere contrarietatē propter iuris resistentiam, vt perpetuo dominium remaneat penes venditorem † contra naturam contractus venditionis, ‡ *l. cum manu fata in fin. ff. de contrahen. empt.* Bald. *in Rubr. eiusd. tit. q.* 13. Magon. *decis. Florent.* 91. *n.* 11. & 92. *n.* 14.

Similiter præmissis clausulis habilibus ad transferendum dominium provt sunt. Ad habendum, &c. & constituti,&c. nisi pro hypotheca,& cautela reseruatio esset intelligenda implicaret contrarietatem, nempe transferre, & reseruare, vnde sumendo interpretationem † per quam dispositiones contrahentium saluari possunt à contrarietate Alex. *conf.*141.*n.*6.*lib.*2. Dec. *conf.*341.*n.*7. & Couar. *var.resol.lib.*3.*c.*11.*n.*5. & Rota *in allegata Romana affectus*, bene senserint partes de reseruatione pro cautela, non autem ad reuocandam translationem dominij iam factam, neque repugnant decisiones in contrarium allegatæ.Surd.305.*n.*38.Magon.91.*n.*6.& 92.*n.*12. & *decis.*281.*n.*18.*post Statil.de Saluian. Interd.* quia in omnibus agebatur de reseruatione compatibili non autem de contraria,& continente repugnantiam prout in præsenti contingit. Quæ autem replicabantur contra libellum vt non comprehenderet in verbis remedium Saluiani intentatum, & prosequutum iam fuetunt sublata ex responsionibus datis in prima decisione,& ex deductis in hac positione ab informantibus pro Martheuccia, cum quibus Domi transierunt. Et ita, &c.

R. P. D. Merlino, Romana Census 12. *Maij* 1625.

SVMMARIA.

1 *Census creatus sine interuentu pecuniæ numeratæ est illicitus,& nullus.*
Etiam quod doceatur de reali numeratione facta post celebrationem instrumenti, num.6.
2 *Protestatio quod census intelligatur constitutus iuxta formam bullæ Pij V. super censibus magis imalidat, quam validet censum initum contra formam substantialem dictæ Bullæ.*
3 *Non supplet defectum numerationis pecuniæ coram testibus,& notario.*
4 *Nullitas census insurgens ex defectu numerationis pecuniæ in ipso actu impositionis census tollitur ex gratia Papæ.*
5 *Cedula bancaria habet vim solutionis.*

DECISIO CCCCCLXI.

PRoposito dubio. An decretum A.C. mandans consignari Catherinæ, & Antonio Francisco vti creditoribus in causa census, q.Comitis Dulcij de Corbaria scuta 500.pro sorte principali ad effectum deponendi, & scuta 250.liberè pro fructibus sit confirmandum, vel infirmandum Domini respondetum esse infirmandum ex capite iniustitiæ tàm quoad sortem, quàm etiam quoad fructus prædictos.

Et difficultatem cessare dixerunt Domini ex omissa pecuniarum numeratione in præfato census contractu, † quæ numerario est adeo necessaria vt census dicatur illicitus,& vsurarius,& nullos possit facere fructus vbicumque illa non interuenerit in ipso actu impositionis coram notario, & testibus prout requirit constitutio Pij V. de censibus. Honded. *conf.*25. *num.*33. *lib.*2. Nauar. *in commentar. de vsur.num.*83. Boccac. *in tract.de censibus,part.*1.*num.*5. & *part.*3. *num.*25.& 57. Gutier. *pract.quæst.lib.*2.*quæst.*176.*num.*6.Gratian.*decis.March.* 224. *num.*1. & *suis dictum in Bononien. census* 15. *Februarij* 1599.*coram* Penia, & *in Caligaritana census* 12. *Decemb.*1602.*coram* Litta.& *in Assisien. census* 5. *Maij* 1608. *coram* Reuerendissimo D. meo Decano, & *sæpe in alijs.*

Et non obstare visa fuit protestatio facta in contractu, quod partes voluerunt se confirmare cum dispositione bullæ Pij V.vnde informantes pro Catherina,& Antonio Francisco allegant sustineri censum,& fructus deberi. Quoniam † imo dicta protestatio magis annullat,quam validet contractum initum contra formam substentialem dictæ constitutionis, cum per eam reuocaretur consensus contrahenti à contractu aliter gesto, quam iuxta formam præfatam vt bene considerat Boccac. *in tract.de censibus*, *num.*138. *part.*2. Gabriel. *conf.* 47.*num.*8. *lib.*2. Gratian. *discept.*141. *numer.* 22. Mar. Giurb. *decis.*85.*num.*23. Nec demum dicta protestatio † potest supplere defectum realis numerationis pecuniarum in ipso actu celebrationis instrumenti coram notario, & testibus requisitæ, vt in specie habetur in illa *Beneuentana census* 29. *Martij* 1593. *coram* bonmem. Cardinal. Pamphilio, *impressa post* Cencium *de censib.decis.*103.*num.*5.& 6. In quatamen conclusum pro validitate census non obstante defectu numerationis præfaræ verum id euenit † qua concurrebat fanatio per communionem Sanctissimi, & in actu celebrationis instrumenti fuerat consignata cedula bancatia habens † vim solutionis Bartolus *in lege soluturus*, *ff. de solut.* quæ cum in proposito non interuenerit Domini censuerunt censum ipsum adhuc nullum remanere;nec inde fructus deberi, † quamuis doceatur de vera numeratione facta post celebrationem instrumenti ex supra allegatis.

Et ita, &c. vtraque parte informante.

INDEX

INDEX
RERVM NOTABILIORVM
QVÆ IN HIS DECISIONIBVS
Rotæ Romanæ continentur.

A

Abſens.

Absenti acquiritur ius ex ſtipulatione notarij ſtipulantis pro omnibus quorum intereſt accedente iuramento promiſſoris. deciſ. 475. num. 4. pag. 356

Abſenti ius acquiritur ex ſtipulatione Notarij abſque ratificatione, & ceſſione, ſecundum magis communem, dec. 172. num. 1. p. 127

Abſenti acquiritur ius irrevocabiliter, ex ſtipulatione Notarij. dec. 173. n. 8. 128

Intellige hoc verum ad effectum vt is qui ſe obligat non poſſit pœnitere non ad effectum, vt abſenti inuito ius acquiratur. n. 9. ibid.

Abſenti acquiritur vtilis actio ex alterius promiſſione irrata dec. 339. num. 3.

Ex ſtipulatione Notarij acquiritur ius abſenti abſque acceptatione. dec. 165. n. 4. 122

Abſenti ex ſtipulatione Notarij ius acquiritur abſque ceſſione, & ratificatione ſaltem ad effectum, vt contractus ante ratificationem revocari non poſſit. dec. 174. num. 1. 128

Abſolutio.

A iuramento requiritur, etiam vbi adeſt enormiſſima læſio. dec. 493. n. 4. pag 570

Intellige quando petitur reſciſio contractus propter læſionem. num. 5. ibid.

Obtenta in vim ſupplicationis in qua de pluribus iuramentis fit mentio, intelligitur conceſſa ab omnibus, dec. 148. n. 8. 110

Non tollit vim, & efficaciam iuramenti quoad validitatem contractus. deciſ. 148. num. 10. ibid.

A iuramento requiritur duplex, vbi fuit præſtitum duplex iuramentum. dec. 148. n. 8. ibid.

Abundans.

Cautela non nocet. dec. 374. n. 14. 266

Appoſita ex abundanti, obeſſe non ſolent. deciſ. 316. num. 10. 224

Acceptatio.

Reſultat ex receptione pecuniæ promiſſæ abſenti mediante ſtipulatione notarij. dec. 475. n. 5. 356

Acceſſio.

Acceſſiones contingentes poſt mortem teſtatoris hæredi non teſtatori competere dicuntur. dec. 82. n. 4. 60

Decis. R. R. pro Tract. de Cenſ.

Accedere.

Hoc verbum adhibitum in obligatione conuenit fideiuſſori, non principali debitori. dec. 529. n. 8. 407

Acceſſorium.

Non poteſt ſtare ſine principali, cui accedit. deciſ. 193. num. 2. 145

Accipiens.

Pecunias ad cenſum vigore facultatis ſibi à debitore conceſſæ debet à debitore liberari. dec. 137. n. 4. 101

Accollatio.

Accollans in ſe cenſum etiam nulliter impoſitum obligatur ad ſolutionem fructuum illius, & quando. dec. 534. num. 5. 414

Et tenetur ratione damnorum, & intereſſe tàm quoad fructus, quàm quoad ſortem, n. 6. ibid.

Accollans in ſe cenſum ſi velit illum redimere tenetur intimare domino cenſus dictam accollationem exhibendo inſtrumentum. dec. 459. n. 3. 339

Accollans in ſe cenſum poteſt executive conueniri pro fructuum ſolutione. deciſ. 533. n. 1. 415

Accollans in ſe debitum efficitur principalis debitor. dec. 547. n. 1. 430

Accollatio debiti habet vim ſolutionis. deciſ. 547. n. 2. ibid.

Accollans in ſe cenſum efficitur debitor fructuum illius. ibid.

Accollans ſibi cenſum debet illum ſoluere ad rationem ad quam fuit impoſitus. dec. 337. n. 2. 239

Is qui cenſum in ſe accollauit, illius fructus ſoluere tenetur. dec. 191. n. 1. 142

Accollatio cenſus facta ex falſa cauſa eſt inefficax. dec. 474. n. 1. 355

Accollatio, & obligatio non excedit terminos obligationis, & n. 6. dec. 510. n. 1. 390

Accollatio cenſus, facta ex falſa cauſa redditur nulla, dec. 199. n. 1. 285

Tam reſpectu ſortis, quàm reſpectu fructuum. num. 9. 286

Accollatio cenſus facta ſub conditione, ea non putificata reſoluitur. dec. 505. n. 4. 386

Accollatio cenſus facta ab emptore fundi habet vim ſolutionis pretij. dec. 555. n. 25. 439

Accollatio debiti facta ſine conſenſu creditoris, non liberat debitorem. dec. 26. n. 5. 25

Accollatio cenſus facta abſente illius domino, non liberat debitorem. dec. 238. n. 2. 171

Acquirere quis ſibi poteſt cum aliena pecunia. dec. 125. num. 2. 91

Acta.

Si integra non transportentur nihil probant. dec.407. num.2. 291
Actio cui datur multò magis exceptio.dec.158.n.2.136
Actio oriens ex instrumento censetur proposita cum exceptione resultante ex eodem instrumento. decis. 263.n.8. 185
Actio ad deponendum ad effectum inuestiendi oriens ex contractu est in rem scripta. dec.408.n.2. 291
Actio in rem scripta competit contra quemcunque possessorem.dec.408.n.3. ibid.
Actio extinguitur eo ipso quod debitor succedit creditori.dec.369.n.4. 261
Actio spolij competit cessionario etiam quod non sit expressè cessa. dec.357.n.4. 252
Actio personalis vtilis transit absque cessione si non sit qui illam cedat, vel is qui eam cedere debet sit mortuus.dec.490.n.14. 369
Actio in rem scripta sequitur rei possessorem. dec.90. num.11. 67
Actio personalis sequitur personam imponentis censum.dec.90.n.12. ibid.
Pro censu competit etiam actio realis.decis.230. nu.8. 166
Actiones vtiles translatæ in cessionarium, debent præferri directis remanentibus penes cedentem. decis. 536.n.2. 417
Actiones directæ, quæ remanent penes eum, qui tenetur cedere ex necessitate,sunt penitus inutiles.decis. 536.n.3. ibid.
Actiones transeunt in hæredem activè, & passivè. dec. 284.n.3. 201
Actiones dicuntur esse de loco,de quo est persona creditoris.dec.3.n.15. 4
Actionis iustum pretium vt cognoscatur, quæ sint considerandæ.dec.357.n.12. 252

Actor infra *Agens.*

Actor, qui in libello dicit separatum soluere debet facere quod obtulit antequam iudex veniat ad condemnationem.dec.390.n.3. 279
Actor censetur deduxisse in iudicium ab initio omne ius.dec.58.n.5. 43
Actor in executivis potest pariare Iudices, quando reus est contumax.dec.101.n.12. 75
Actore non probante absoluitur reus. decis.129.n.1.96
Actus si fiat præsente mandante alio modo,quam mandatum fuit, censetur recessum à priori voluntate. dec.367.n.3. 259
Actus præsumitur factus in executionem præcedentis mandati.dec.367.n.4. ibid.
Limit. si de contrario clarè appareat.n.5. ibid.
Limita in actu contrario facto præsente parte.n.6.ibid.
Actus gestus à procuratore in vim præcedentis mandati censetur factus iuxta formam illius. decis.396. num.6. 283
Actus sequens recipit interpretationem à tractatu præcedenti.dec.478.n.11. 359
Actus ab initio nullus, ratificari non potest. decis.84. num.19. 63
Actus censetur factus de mandato eius cuius interest illum fieri.dec.189.n.1. 140
Actus non debet operari vltra intentionem agentis. dec.272.n.10. 191
Actus ab initio nullus vt revalidetur, requiritur nouus consensus.dec.142.n.3. 104
Actus quilibet ad sui validitatem requirit voluntatem & potestatem agentis,dec.246.n.6.
Actus factus à tutore nomine proprio, non extenditur ad interesse pupilli.dec.84.n.17. 62
Actus præsumitur factus in executionem præcedentis conuentionis.dec.111.n.3.
Actus non operantur vltra intentionem agentis.decis. 205.n.3. 82
Actus agentium non operantur vltra eorum intentionem.dec.183.n.7.p.136.& decis.348.n.2. p.245
Actus sequens præsumitur factus in executionem præcedentis obligationis.dec.61.n.3. 45
Actus idem potest esse validus respectu contrahentium inualidus respectu aliorum.dec.85.n.8. 63
Actus præsumitur explicatus in executionem præcedentis tractatus.dec.543.n.9. 426
Actus correspectiui censetur facti vnus propter alium. dec.382.n.7. 271
Etiamsi non fiant incontinenti vnus post alium, sed breui tempore interiecto.n.8. ibid.
Actus necessarius differt quoad effectum ab actu voluntario. dec.177.n.16. 132
Actus præsumitur factus in executionem præcedentis obligationis. dec.369.n.2. 261
Actuum vicinitas operatur pro illorum interpretatione.dec.478.n.8. 359

Additio.

Eius,quod tacitè in prima sententia continebatur, non facit quin sententiæ sint conformes. dec.188. nu.3. 140

Adiectio.

In obligatione solutionis non subsistit, nisi reperiatur debitor principaliter obligatus. decis.285. n.3. 202
Adiecti non dicuntur quando dispositio est æqualiter in personam omnium collata. dec.172.n.7. 117
Adiectus non datur nisi adsit is, qui petere possit.dec. 285.n.6. 202

Aditio infra *Hæres Hæreditas.*

Aditio hæreditatis probatur ex mandato facto hæreditario nomine.dec.457.n.3. 337
Aditio inducitur per reuocationem procuratoris defuncti constituti,& effecti domini litis.dec.211.n.6.155
Aditio hæreditatis probatur ex dispositione facta de re hæreditaria. dec.504.n.1. 385
Ex solutione æris alieni hæreditatis.n.2. ibid.
Ex cessione iurium hæreditariorum. n.6. ibid.
Aditio inducitur per solutionem legatorum. dec.280. num.1. 197
Aditio hæreditatis non præsumitur. dec.280.n.3. 198

Adiudicatio.

Facta à Iudice iuncta actuali traditione transfert rei dominium.dec.457.n.10. 337
Administratio bonorum perditur ob decoctionem. dec. 168.n.10. 125
Administratio paterna de bonis filij est libera ab omni hypotheca ab omni onere reddendi rationem,& ab omni contradictione. dec.194.n.8. 299
Administrationis ratio reddi debet ab eo, qui administrauit,vel ei qui in administratorem deputauit, vel ei ad quem negotium spectat.dec.178.n.6. 132
Administrator habens liberam administrationem omnia potest, quæ potest dominus etiam alienare, & permutare.dec.170.n.6. 126
Non tamen potest donare nec legare.n.7. ibid.
Administrator teneturetiam de neglectis.dec.482.n.3. 363
Etiam nulla præcedente mora.n.6. ibid.

Aduentitia.

Filiorum possunt vendi consentiente patre. dec.418. num.3. 298

Ad vnguem.

Inuiolabiliter, hæc verba idem important quod ad literam, & formaliter. dec.334.n.2. 237
Ægidiana non habet locum ad fauorem Ecclesiæ, vel eius cessionarij.dec.480.n.9. 361

Ægidiana non intrat quando sententia est nulla, vel notorie iniusta.dec.263.n.11. 185
Ægidiana non habet locum in rebus Ecclesiæ.dec.263. num.12. ibid.
Ægidiana intrat in quolibet mero possessorio. decis. 378.n.5. 268
Et sic etiam in Saluiano. ibid.
Ægidiana non intrat si sententia sit nulla, vel notoriè iniusta.dec.378.n.10. 269
Ægidiana respicit ordinatoria iudicij.dec.480.n.12.362
Ægidiana locus est eo ipso quod sententia notorium grauamen non continet.dec.480.n.1. 361
Inter emptorem, & venditorem est inducenda. decis. 263.n.6. 257

Æquitas.

L. curabit, C. de act. & empt.intrat vbi res, cuius pretium fuit retentum, est frugifera. dec.119.n.6. 87
L.curabit, C.de act.& empt.habet locum etiam post latam sententiam super rescissione venditoris, si illa sit per appellationem suspensa. dec.191.n.9. 142
Non patitur vt penes vnum sit res ipsa, vel illius pretium, & pacs oneris existentis super dicta re sit penes alium.dec.337.n.3. 239

Æstimatio.

Facta vt sciatur rei valor non facit emptionem. decis. 437.n.3. 337
Facit venditionem.dec.311.n.3. 220

Ætas.

Probatur plenè ex libro baptismatis.decis.370.n.6.262
Probatur ex libro Baptismi.dec.395.n.4. 185
Probatur ex fide Parochi cum insertione partitæ libri baptizatorum. dec.464.n.22. 345
Ampl.etiamsi sit extracta litependente sine partis citatione, si tempore productionis non sit oppositum. n.23. ibid.

Affinitas.

Soluitur morte alterius, ex coniugibus.dec.22.n.3. 20
Probatur ex nominatione, tractatu, & aliis.decis.438. num.1. 318
Agens ad rescissionem contractus debet restituere omnia accepta vigore illius.dec.262.n.1. 184
Limit. vt n.4. ibid.
Agens ex contractu debet prius illum ex parte sua adimplere.dec.262.n.2. ibid.
Agens ad deregendam nullitatem contractus, non tenetur restituere accepta illius vigore. dec.262.nu.4. 184
Agens eodem tempore pro fructibus census,& pro sorte non fatetur censum esse extinctũ.dec.367.n.9.160
Agens contra aliquem vti contra hæredem pro tali illum videtur approbare.dec.211.n.5. 153
Agens vti hæres tenetur probare se esse talem.dec.279. num.3. 196
Agens condictione indebiti, debet probare solutum non fuisse debitum.decis.112.n.1. 85
Agens rei vendicatione tenetur probare se esse dominum rei quam petit.dec.431.n.16. 312
Agens Saluiano non tenetur cedere iura possessori, nisi qualia habet.dec.148.n.19. 111
Agenti contra tertium sufficit, vt cedat iura talia,decis. 148.n.16. ibid.

Alienæ.

Res hypothecari non potest. dec.139.n.10. vide infra *Res.* 103

Alienatio.

Alienans rem prohibitam alienari per contractum, statim cadit à commodo contractus, nec recuperat per redemptionem.dec.47.n.3. 36
Alienans partem rei Ecclesiæ non cadit à tota rc, sed tantum à parte alienata.dec.331.n.3.
Ampl.etiam si prohibita sit alienatio in totum, vel pro parte.ibid.
Alienans rem contra pactum, cadit à commodo contractus.dec.47.n.1. 36
Alienans rem censetur ius quod in ea habet alienare. dec.67.n.3. 47
Ampl. etiam quod sit designata per confines conuenientes tori rei.dec.67.n.4. ibid.
Alienans non dicitur contrauenire, si non offendat mentem testatoris, licet faciat contra illius verba. dec.49.n.15. 37
Alienans rem expressè prohibitam alienari sub pœna non cuitat pœnam per redemptionem. decis.354. num.5. 237
Limit. si prohibitio, sit tacita.n.6. ibid.
Alienatio bonorum pupilli quamuis illi vtilis non sustinetur sine solemnitatibus.dec.543.n.18. 417
Et sine dubio si de vtilitate non constet euidenter. num.19. ibid.
Alienare,& alienationi consentire,paria sunt.decis.18. num.13. 16
Alienatio facta à Iudice seruatis seruandis, causat bonam fidem.dec.293.n.10. 207
Alienatio facta ab hærede grauato imputatur in portionem quam potest detrahere.dec.49.n.1. 37
Alienans qui in re alienata habet portionem liberam, censetur alienasse propriã portionem.dec.49.n.2.ib.
Alienatio bonorum pupilli requirit iustam causam, & solemnitates. dec.543.n.3. 426
Alienatio rei prohibitæ alienari, quæ non offendit mentem testatoris non inducit contrauentionem. decis.333.n.1. 236
Alienatio fructuum rei prohibitæ alienari non operatur contrauentionem.dec.333.n.1. ibid.
Alienatio vt censeatur fraudulenta requiritur scientia vtriusque contrahentis, quod bona debitoris non sufficiant omnibus creditoribus.dec.85.n.3. 63
Alienatio rerum Ecclesiasticarum vt validè fiat, quæ requirantur.dec.314.n.1. 223
Alienatio bonorum Ecclesiasticorum copulatiuè requirit causam alienandi, & solemnitates. decis.18. num.17. 16
Alienatio facta post decoctionem, censetur simulata. dec.85.n.1. 63
Alienatio rei non prohibetur ob pendentiam litis super iure illi connexo.dec.307.n.2. 216
Alienatio rei Ecclesiæ si fiat ob necessitatem pretiũ debet conuerti in causam expressam. dec.36.n.12. 30
Alienatio rei Ecclesiæ facta à Prælato in consanguineum, non caret suspicione.dec.36.n.11. ibid.
Alienatio rei Ecclesiæ cum clausula reseruato semper iure Ecclesiæ non inducit caducitatem, Nisi postquam fuit deuentum ad liberam traditionem. decis. 331.num.8. 235
Alienatio facta à minore sine debitis solemnitatibus est nulla. dec.431.n.9. ibid.
Alienatio rei Ecclesiæ nulliter facta non causat caducitatem.dec.331.n.10. ibid.
In alienatione rerum Ecclesiæ requiruntur copulatiuè iusta causa,& solemnitates. dec.8.n.7. 8
In alienatione rei Ecclesiæ, vel grauamine illi imponendo, requiritur copulatiuè solemnitas, & iusta causa.dec.28.n.1. 24
In alienatione rei Ecclesiæ non sufficit tractatus, nisi accedat auctoritas, seu confirmatio superioris.decis. 37.n.3. 31
Alienatio rei Ecclesiæ facta sine debitis solemnitatibus est nulla, si Ecclesia velet.dec.264.n.2. 185

Alimenta.

Præsumuntur præstita vigore præcedentis obligationis.dec.437.n.2. 317

Alimenta reſpectu eiuſdem perſonæ dantis, & recipientis non ſunt multiplicabilia. deciſ.437. nu.5. 317
Alimenta præſtita affini pauperi cenſentur donata, deciſ.437.num.6. ibid.
Alimentarius, qui poteſt ſibi victum parare ex ſua induſtria, non præſumitur ab alio recepiſſe alimenta. deciſ.440.n.2. 319
Lim.in eo. cui ab alio ſunt præſtanda alimenta, nam ab illo præſumitur alimentarius, concurrentibus maximè adminiculis, n.3. ibid.
Alimentatus, qui fuit ab aliquo in principio, & fine temporis præſumitur etiam ab eodem recepiſſe alimenta medio tempore. deciſ.440.n.4. ibid.
Alimentatus quis præſumitur in dubio ab eo, qui eum alere tenebatur. deciſ.439.n.4. ibid.
Alimenta qui præſtitit in principio, & fine temporis cenſetur etiam præſtitiſſe medio tempore deciſ.439. num.5. ibid.
Alimentorum obligatio tandiu durat, quamdiu viuit alimentarius.dec.140.n.6. 103
Aliud pro alio inuito creditore ſolui non poteſt. deciſ. 219.n.2. 159
Alius,a,ud, Iſtud relatiuum implicat ſimilia. deci. 306. num.1. 215

Alternatiua.

Exigendi præſtat electionem creditori. deciſ.504.n.12. 386
Alternatiuæ obligationes, quando vna pars eſt licita alia verò illicita, nunquam vtilè, per inutile vitiatur.deciſ.319.n.6. 226
Alternatiuæ pars vna alteram declarat.dec.1.n.7. 2

Animus.

Acquirentis principaliter ſpectatur in acquiſitione dominij & poſſeſſionis.dec.170.n.4.

Annuum.

Annua præſtatio poteſt capi in cauſam iudicati ſubhaſtari, & plus offerenti deliberari; & n.10.deciſ.508. num.3. 388
Annuæ præſtationes debitæ ex contractu, præſcribuntur vnica præſcriptione pro omnibus annis. deciſ. 505.num.1. 214
Annuæ præſtationes conditionaliter debitæ vt præſcribantur tot requiruntur præſcripriones quot anni. dec.487.n.5. 367
Annuæ præſtationes debitæ ex contractu vnica præſcriptione tolluntur.dec.230.n.9. 166
Limitatur, Quando promiſſio eſt conditionalis, n.11. ibid.
Annuæ præſtationes dicuntur ius immobile,& ſeparatum de per ſe.dec.5.n.16. 4
Annuæ præſtationes, dicuntur eſſe de loco, vbi eſt deſtinata ſolutio ipſarum.dec.3.n.17. ibid.
In annuis præſtationibus ex contractu: tot requiruntur præſcriptiones, quot ſunt anni. deciſ. 304. n.2. 214
In annuo cenſu tot requiruntur præſcriptiones, quot ſunt anni.dec.230.n.12. 166
Annuæ reſponſiones cenſuales, ſunt legitima via conſequendæ.dec.10.n.4. 11
Annui redditus tunc dicuntur bona immobilia, quando percipiuntur ex certis fundis, non ex redditibus generalibus.dec.3.n.18. 4
Annui redditus veniunt appellatione immobilium, quando debentur actione reali, vel mixta. deciſ. 3. num.20. ibid.
Annui redditus computantur inter immobilia, quando de neceſſitate ſunt applicandi ad mobilia, vel immobilia.dec.3.n.22. ibid.
Annui redditus ex ſui propria natura, & ſignificatione non computantur inter mobilia, vel immobilia, ſed conſtituunt tertiam ſpeciem de per ſe. deciſ.3.n.13. ibid.
Annui redditus perpetui inter immobilia computantur.dec.468.n.5. 351
Vide, *Præſtatio.*

Antecedens.

Antecedenti conceſſo cenſetur conceſſum & conſequens.dec.528.n.12. 417
Qui vult conſequens non cenſetur velle antecedens neceſſarium,quando deficit poteſtas. dec.278.n.12. 196
Anticipata ſolutio penſionum non eſt prohibita in contractis locationis dec.388.n.14. 277
Anticipata ſolutio non prohibetur in contractu cenſus niſi deducatur in pactum.dec.95.n.8. 70
Anticipata ſolutio fructuum non eſt prohibita quando remanet aliquid commodi apud ſoluentem.dec.3. num.9. 275
Anticipata ſolutio fructuum in contractu cenſus non eſt prohibita ſi apud ſoluentem remaneat aliqua vtilitatis.dec.388.n.10. 278
Apocha priuata non recognita, non refert. deciſ.205. num.2. 321

Apoſtilla.

Non attenditur ſi non approbetur in ſubſcriptione dec.379.num.6. 269
Limitatur quando continet id quod tacitè inerat. ibid.

Appellatio.

Datur à ſententia lata ſine cauſæ cognitione, etiam in poſſeſſorio.dec.263.n.9. 185
Appellatio iſta operatur quoad vtrumque effectum dec.263.n.10. ibid.
Appellatio impedit effectum ſententiæ.dec.138.nu. p.103
Appellatio remanet deſerta, ſi cauſa non expediatur intra quadriennium,à die interpoſitæ appellationis. dec.31.num.1. 25
Appellatio non datur in Saluiano. deciſ.378. num.1. 268
Appellatio in merè poſſeſſorio non datur de iure ciuili. dec.378.n.3. ibid.
Ampl.in quolibet interdicto etiam plenario adipiſcendæ.num.4. ibid.
Appellatio de iure canonico conceditur à quocunque grauamine.dec.242.n.12. 174
Appellatio ſuſpendit omnem effectum ſententiæ. dec. 234.n.4. 169
Appellatione pendente, nemo eſt ſua poſſeſſione priuandus.dec.248.n.2. 176
Appellanti non currunt fatalia dum impeditur facto appellati.dec.344.n.7. 243
Appellatur à liquidatione in iudicio executiuo. deciſ. 258.n.2. 183
Item quando ſententia complicat negotium principale.n.3. ibid.
Appellatur in poſſeſſorio reſpectu fructuum. dec.233. num.6. 169
Deſertio appellationis euitatur ob quamcunque cauſam.dec.538.n.11. 420
In Saluiano non datur appellatio. deciſ.268. num.14. 188

Approbatio.

Approbans contractum non poteſt illum amplius impugnare.dec.96.n.23. 72
Approbare quis dicitur illam ſcripturam quam in actis producit, ſeu cuius vigore agit. deciſ. 550. num.3. 433

Argumentum.

De contractu ad vltimas voluntates valet. decis. 517. n. 5. fallit n. 7. 397

Argumentum à foro Poli, ad forum fori, & è contra est validum. dec. 464. n. 11. 344

Argumentum ab vsufructu ad censum est validum. decis. 349. n. 10. 246

Articulus.

Quis respondere non tenetur, si non dentur medio iuramento, vel si dentur à non procuratore, vel si sint irrelevantes. dec. 424. n. 19. 305

Assecuratio.

Reducitur ad contractum emptionis, & venditionis. dec. 588. n. 16.

Assertio.

Asserenti consanguineos adhibitos in contractu non fuisse de proximioribus, & quod aderant proximiores, & magis idonei incumbit onus probandi. decis. 503. n. 15. 384

Asserens prædium esse liberum intelligitur de obligatione, quæ impedire posset illum contractum. dec. 148. n. 11. 111

Asserenti contractum esse fœneratitium, vel nullum incumbit onus hoc probandi. dec. 96. n. 5. 71

Asserens, quam esse soluendo, debet illud probare. decis. 78. n. 3. 55

Asserenti alienationem esse factam ex causa necessaria, non creditor. dec. 52. n. 6. 39

Limit. si concurrant adminicula. n. 7. ibid.

Assertio contrahentium alteri non præiudicat. dec. 36. num. 9. 30

Assertio iuris legalis, & fide digni maximè facta in iudicio, causat bonam fidem. dec. 293. n. 17. 208

Ampl. etiam ad præscribendum dominium. num. 18. ibid.

Assertio facta in instrumento probat inter contrahentes. dec. 501. n. 3. 380

Assertio imponentis censum super re quod illa sit sua, & libera, restringitur ad probationem suam. dec. 39. num. 5. 32

Assertio creditoris non nocet debitori. decis. 259. n. 3. 172

Assertio procuratoris, non præiudicat principali. decis. 295. n. 1. 209

Assertio facta in testamento non facit probationem ad favorem testatoris, & in præiudicium eius, qui ab eo causam non habet. dec. 494. n. 10. 372

Assertio impositoris census quod fundus est liber, & ad se pleno iure spectat intelligitur in præiudicium census, qui imponitur. dec. 423. n. 1. 304

Assertio iurata nocet iuranti quando est dolosa, & alteri præiudicialis. dec. 56. n. 4. 42

Assignatio.

Pro sustentatione gradus æquipollet assignationi pro alimentis. dec. 437. n. 3. 317

Assignatio quando sit pro solutione debiti, importat dationem in solutum. dec. 290. n. 3. 205

Associatio.

Conceditur etiam contra singularem possessorem. dec. 149. num. 3. 111

Attentata.

Non purgantur per cessionem possessionis, si qua est. dec. 62. n. 1. 45

Attentata non purgantur, nisi refectis expensis, damnis, & interesse. dec. 62. n. 2. ibid.

Attentata non dantur vbi adest diuersitas causarum. dec. 243. n. 1. 174

Qui continuat non attentat. dec. 446. n. 2. 325

Intellige postquam est acquisita possessio. numer. 9. ibid.

Attestatio.

Extra iudicialis, & non iurata non probat. decis. 75. num. 8. 54

Auctor cui lis fuit intimata, debet illius defensionem suscipere aliàs sibi imputet. dec. 407. n. 3. 291

Auditor Cameræ.

Tanquam executor litterarum Apostolicarum est Iudex competens, etiam quoad Episcopos. decis. 215. num. 7. 156

A. C. inter forenses non habet iurisdictionem in prima instantia, quando proceditur ordinariè. decis. 531. num. 3. 410

Auditor Cameræ in obligationibus Cameralibus, est iudex priuatiuè quoad omnes alios Iudices. decis. 101. num. 11. 75

Autem.

Hæc particula, aduersatiuè intelligitur rerentis eisdem terminis. dec. 123. n. 9. 89

Autem, hæc particula, resoluitur aliquando in disiunctiuam. dec. 123. n. 10. ibid.

Auocatio.

Causæ operatur nullitatem postea gestorum coram eodem iudice, non autem coram, quæ antea fuere facta. dec. 436. n. 2. 316

B

Bannimenta.

NOn comprehendunt contractus iam perfectos. decis. 217. n. 5. 158

Bannimenta intelligi debent vt minus deuient à iure communi quàm fit possibile. dec. 217. n. 6. ibid.

Et ne quis damnum patiatur. n. 7. ibid.

Beneficium.

Beneficiatus in vita æquiparatur vsufructuario, in morte vsuario. dec. 176. n. 8. 131

Beneficium inuentarij fuit introductum ne hæres teneatur vltra vires hæreditatis, & ne creditores suis creditis fraudentur. dec. 231. n. 5. 167

Beneficium cedendarum quod competit tertio possessori, non causatur ex aliquo contractu præcedente sed potius ex benignitate legis. decis. 148. num. 8. 110

Beneplacitum.

Beneplacitum Apostolicum in alienatione rerum Ecclesiasticarum intercenire debet. decis. 314. num. 2. 223

Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesiæ non præsumitur nisi post triginta annos. decis. 28. num. 7. 24

Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesiæ non præsumitur nisi post lapsum ad minus triginta annorum. dec. 27. n. 3. 23

Beneplacitum Apostolicum facit præsumi bona Ecclesiastica esse veliter alienata. decis. 30. num. 3. 25

Beneplacitum Apostolicum reseruatum in instrumento, præsumitur intercuenisse lapsis triginta annis. decis. 155. n. 8. 178

Beneplacitum Apostolicum in alienatione rei Ecclesiæ, est loco solemnitatis. dec. 28. n. 2. 24

Bona fides.

Et præscriptio in materia vsuraria, non sunt considerabiles dec. 119. n. 5. 87

Bonæ fidei possessor facit fructus suos, nec tenetur ad illorum restitutionem. dec. 293. n. 1. 207

Ampl. etiam si possederit absque titulo, vel inualido, quia facit fructus suos ratione culturæ, & curæ. n. 2. & num. 4. ibid.

Limit. si possiderit ex titulo reprobo.n.5. ibid.
Bona fides causatur etiam ex iniusto, & temerario titulo.decis.293.n.6. ibid.
Bona fides causata ex iuris errore licet non sufficiat ad præscribendum dominium, sufficit tamen ad fructuum acquisitionem.dec.293.n.7. ibid.
Declar. si sit error cui ius nec assistat, nec resistat, secus si ius resistat.n.12. 208
Intellige si ius absolutè resistat, secùs si simpliciter der formam seruandam in explicatione actus. num.15. ibid.
Intellige in errore iuris, secus in errore facti. num.20. ibid.
Bona fides regulariter præsumitur.decis.377.num.2.
Inter bonam, & malam fidem datur medium.dec.293. num.9. 207

Bona.

Alienata debent imputari in legitimam, & Trebellianicam alienanti debitam.dec.290.n.1.
Bona in dubio præsumuntur allodialia, non feudalia. dec.72.n.11. 52
Etiamsi sint intra fines feudi.n.12. ibid.
Licet aliqui,& malè,contrarium teneant.n.13.ibid.
Bonorum appellatione veniunt etiam pecuniæ. decis. 187.n.1. 139
Bona prohibita alienari non censentur prohibita hypothecari, & veniunt in generali obligatione. dec. 40.n.3. 32
Bona à Laicis in Ecclesiam translata fiunt Ecclesiastica.dec.480.n.11. 361

Bulla.

Bulla Pij V. super censibus non annullat census creatos ante illius promulgationem.dec.92.n.3. 68
Bulla Pij V. super censibus in §. contractúsque sub alia forma declaratur, & infra.dec.116.num.4. 85
Bulla Pij V. super censibus prohibens deduci in pactum interesse lucri cessantis, intelligitur de extrinseco, non intrinseco.dec.147.n.16. 109
Non excludit petitionem interesse lucri cessantis, si probentur requisita.n.20. ibid.
Bulla Pij V. super censibus in vers. contractúsque sub alia forma, &c. restringitur ad ea quæ sunt de forma non autem ad alia pacta, quæ solum improbantur,& non annullant contractum.decis.147.n.2.108
Bulla Pij V. super censibus præferens censuarium omnibus aliis emere volentibus rem censui subiectam, intelligitur de omnibus aliis non habentibus ius potentius.dec.306.n.4.
Bulla prædicta multum præiudicat domino fundi censuati, auferendo ab eo liberam facultatem vendendi rem suam.dec.306.n.5.
Bulla Pij V. super censibus, recipit interpretationem passiuam à iure communi.dec.71.n.4. 51
Bulla prædicta Pij V. est exorbitans, & correctoria. dec.71.n.5. ibid.
Bulla Pij V. in vers. contractúsque sub alia forma &c. Intellectus.dec.146.n.6. 107
Bulla Pij V. super censibus, duo facit, Primum dat formam contractui. Secundum improbat nonnulla pacta.dec.146.n.2. ibid.
Bulla Pij V. super censibus concedens prælationem domino census, est exorbitans.dec.159.n.3. 117
Bulla Pij V. quoad probationem, quæ fit per instrumentum.dec.100.n.10. 74
Bullæ Pij V. super censibus concedentis domino census prælationem. Intellectus.dec.156.n.9. 116
Bulla Pij V. super censibus dans Domino census prælationem in venditione fundi censiti non transfert illius dominium ante pretij solutionem. decis.326. n.1. 232
Bulla prædicta ad effectum prælationis non requirit depositum pretij, illud tamen requiritur ad effectum acquirendi dominium. dec.326.n.2. ibid.
Bullæ Pij V. super censibus vers. hanc autem salutiferam &c. Intellectus.dec.126.n.9. 93
Bullæ Pij V. de censibus in vers. census omnes in futurum, &c.intellectus.dec.349.n.3. 145
Bulla Pij V. super censibus præferens dominum census in venditione prædij censuat.habet etiam locum in venditione facta per viam subhastationis. dec.429.n.1. 310
Bulla Pij V. de censibus loquitur de censibus in futurum creandis non de creatis antea. decis.334. num.4.
Bulla Pij V. concedens prælationem censuario super re censuata contra quas personas intelligatur.decis. 466.n.14. 393
Bullæ Pij V. super censibus loquitur de censibus perpetuis redimibilibus.dec.514.n.5. 394
Bulla Pij V. super censibus est seruanda in toto orbe. dec.87.num.6. 63

C

Caducitas.

OB alienationem rei Ecclesiæ non incurritur nisi ea volente.dec.331.n.1. 229
Caducitas ita demum habet locum si dominus, quæ pœnam apposuit, velit.dec.74.n.7. 53
Intellige respectu interesse ipsius Domini, secus respectu interesse alterius.n.8. ibid.
Caducitas censetur remissa emphyteutæ si dominus recipiat canonem etiam cum protestatione quod non censeatur remissa.dec.535.n.3. 435
Vide rationem.n.5. ibid.
Caducitas excusatur ob quamlibet causam credendi, etiam quod sit minus iusta.dec.4.n.3. 5
Caducitas est pœna.dec.67.n.11. 48
Caducitas non incurritur ob alienationem reuocabilem si reuocetur ante declaratam caducitatem. dec. 50.n.2. 38
Caducitas licèt ipso iure incurratur requiritur tamen declaratio domini.dec.340. n.8. 240
Caducitatis pœna non habet locum nisi præuia declaratione illius per substitutum.dec.318.n.3. 226
Census impositio super rebus tacitè alienari prohibitis non inducit caducitatem.dec.40.num.8. 32
Nec est ab initio nulla.n.9. ibid.

Calculatio.

Potest semper fieri etiam post mandatum. decis.198. num.10. 140
Calculus factus à peritis, & à partibus subscriptus facit fidem.dec.427.n.4. 308

Calumnia.

Calumniosè peti præsumitur remissoria ad probandum id quod nunquam fuit oppositum. dec.118.num.5. 87

Cambium.

Reale probatur ex solis litteris redditus ex nundinis. dec.539.n.6. 421
Cambia vt dicantur realia quæ requirantur. decis.539. num.5. ibid.
Cambia vt sint licita quæ requirantur. dec.539.n.1. 420
Cameralis obligatio extenditur ad omnia instrumento enunciata, & promissa.dec.456.n.2. 337
Cameralis obligatio habet executionem paratam. dec. 204.n.2. 150
Cameralis obligatio non censetur apposita in instrumento, nisi exprimatur.dec.254.n.1. 180

Cameralis obligationis effectus non retardatur per allegationem falsæ causæ, si non sit euidens. decis. 21. num. 4. 19
Cameralis obligatio extenditur etiam ad non nominatos in instrumento. dec. 33. n. 2. 27
Limit. quando est restricta. n. 3. ibid.
Cameralis obligationis beneficium transit in cessionarium. dec. 509. n. 4. 384
Cameralis obligatio, vt possit habere executionem, debet esse extensa. dec. 101. n. 8.
Cameralis obligatio continet stipulationem pro omnibus quorum interest. dec. 457. n. 20. 338
Cameralis obligatio habet executionem paratam. dec. 86. n. 1. 64
In obligatione camerali admittuntur solum certæ exceptiones. dec. 86. n. 2. ibid.
Cameralis obligatio non admittit exceptiones extrinsecas à contractu. dec. 338. n. 1. 239
Cameralis obligatio non vulneratur per sententias latas in alia causa. dec. 338. n. 2. ibid.
Cameralis obligatio prodest, & nocet hæredibus respectiuè vt comperat via executiua. decis. 457. num. 1. 337
Cameralis obligationis virtus transit in cessionarium. dec. 398. n. 9. 285

Camerarius.

Illustrissimus Camerarius potest exercere etiam ea, quæ requirunt mandatum speciale. dec. 88. num. 3.

Canon.

Solui debet ab eo qui emit rem subiectam cum onere soluendi. dec. 456. n. 2. 336
Canones peti possunt via executiua, quando instrumentum est vallatum camerali obligatione. dec. 456. num. 4. ibid.

Canonicus.

Canonici non possunt præiudicare suæ Ecclesiæ recipiendo minorem summam quam debeatur. dec. 304. num. 3. 215
Canonicis in causa Ecclesiæ in materia prohibita, non creditur. dec. 28. n. 5. 24

Capitulum.

Si habet fructus Episcopatus ob mortem Episcopi, illos non habebit si Episcopus transferatur ad alium Episcopatum. dec. 170. n. 11.

Casus.

Casus in statuto non expressus, est regulandus secundum ius commune. dec. 86. n. 10. 64

Catastrum.

Non probat dominium, nec possessionem, in præiudicium eius, qui non interfuit illius confectioni. dec. 16. num. 5. 15

Causa.

Legitima capiendi pecunias ad censum, est solutio æris alieni. dec. 24. n. 7. 22
Iusta causa alienandi bona Ecclesiæ est vel ob necessitatem, vel propter vtilitatem Ecclesiæ. decis. 27. num. 5. 24.
Iustus Iudicis præbet iustam causam excusationis. dec. 333. n. 6. 236
Deuolutionis causa concludentis requisit probationis n. 10. dec. 323. 230
Causa finalis statuti probatur ex illius proœmio. decis. 464. n. 3. 344
Causa semel effecta appellabilis, semper durat appellabilis. dec. 257. n. 2. 182
Causa friuola, & iniusta, non validat cessionem. decis. 275. n. 3. 192
Causa in instrumento enunciata non præsumitur falsa. dec. 563. n. 17. 385
Causa alienandi bona Ecclesiæ debet aliunde, quam per instrumentorum enunciationem probari. decis. 27. num. 4. 23
Causa obligationis cessante, cessat ipsa obligatio. decis. 266. n. 6. 187
Causa iusta alienandi res Ecclesiæ partium assertione, non probatur. dec. 28. n. 5. 24
Causa iusta alienandi res Ecclesiæ, non præsumitur ex antiquitate temporis. dec. 28. n. 6. ibid.
Causa remota, & occasionalis non attenditur. dec. 345. num. 7. 242
Causa ob quam fit alienatio bonorum pupilli debet iustificari aliter, quàm per contrahentium assertionem. dec. 543. n. 4. 426
Causa in instrumento alienationis bonorum pupilli expressa præsumitur vera. dec. 543. n. 6. ibid.
Causa finalis contractus ea est sine qua contrahentes non fuissent contracturi. dec. 412. n. 3. 294
Causa originalis est attendenda. dec. 412. n. 4. ibid.
Causa prohibitionis illam restringit. decis. 43. num. 6. 34
Causa originalis attendi debet, non quod inde sequitur. dec. 181. n. 2. 134
Causa enunciata in alienatione bonorum pupilli si sit in parte falsa totus contractus redditur nullus ob indiuiduitatem decreti Iudicis. decis. 543. n. 12. 427
Causa, vel modus non restringit legatum, quando respicit fauorem legatarij. dec. 43. n. 8. 34
Causarum diuersitas resultat si agatur de terminis census diuerso tempore maturatis. decis. 245. num. 2. 174
Causarum soluendi pluralitas non præsumitur. decis. 213. n. 2. 154

Cautela.

Cautelæ appositæ in instrumento ad fauorem emptoris, restringuntur ad interesse reale ipsius. decis. 64. num. 5. 46

Cautio.

De restituendo prioribus, &c. datur pro securitate debitoris. dec. 401. n. 9. 288
Cautio præstita deliberando fideiussorem, & illum conseruando indemnem idem operatur quod liberatio. dec. 531. n. 17. 411

Cedula bancaria.

Habet vim solutionis, est loco pretij census. decis. 291. num. 2. 205
Cedula bancaria habet vim solutionis. decision. 104. num. 1. 77
Cedula bancaria cantans in vim promissionis non habet vim solutionis. dec. 435. n. 1. 315
Cedula bancaria habet vim solutionis. decis. 561. n. 5.
Cedula bancaria habet vim solutionis factæ præsenti pecunia. dec. 103. n. 7. 77
Cedula bancaria habet vim solutionis, & data pro extinctione sortis principalis census facit cessare cursum fructuum illius. dec. 290. n. 2. 205
Cedula bancaria, habet vim solutionis. dec. 132. n. 1. 98
Consignatio cedulæ bancariæ continet veram solutionem. dec. 361. n. 5. 255
Et habet vim veræ solutionis. n. 6. ibid.

Censualis Contractus.

Contractus censualis forma in quibus consistat. decis. 146. n. 3. 107
Contractus censualis substantia in quibus consistat. dec. 308. n. 21. 218
Contractus census in quo apponitur pactum, quod existente moroso debitore census in solutione, possit cogi ad illum redimendum, de iure communi sustinetur. dec. 147. n. 7. 108
Contractus census ratificatur per perceptionem fructuum.

ctuum.decis.81. num.6. 59
Contractus census reputatur indiuiduus, & resolutus pro parte, in totum dicitur resolutus, decis. 285. num.10. 200
Contractus census est licitus.dec.10.n.5. 11
Contractus, qui publicè frequentatur præsumuntur liciti, non vsurarij.dec.10.n.6. ibid.
Contractus est potius censendus censualis, quàm emphyteuticus.dec.425.n.5.
Contractus census est diuiduus ratione rei si concurrat voluntas contrahentium.dec.125.n.15. 92
Censuarius non acquirit dominium, nec possessionem fundi censiti.dec.499.n.13. 378

Census quid sit.

Census est indiuiduus.dec.272.n.6. 191
Census nomen, tanquam æquiuocum conuenit tam censui, quam emphyteusi.dec.431.n.20. 312
Census est quando penes soluentem census residet vtrumque dominium.dec.431.n.21. ibid.
Census vox tanquam generalis complectitur plures contractus pecuniarum datarum ad censum. decis. 513.n.9. 393
Census est onus reale.dec.54.n.3. 40
Census est species seruitutis.dec.71.n.11. 51
Constitutio census, est quædam species seruitutis super re censuata.dec.1.n.4. 1
Census impositio est species alienationis. decision. 36. num.1. 30
Census impositio est species alienationis. decisio. 37. num.1. ibid.
Census impositus est species alienationis.decis. 38.n.1. 31
Census impositio dicitur alienatio. dec.27.n.1. 23
In censu vitalitio est pro fundo incertitudo vitæ,& periculum.dec.514.n.1. 394
Census vitalitij iustitia vt recognoscatur quæ sint considerandadec.514.n.9. ibid.
Census vitalitius potest emi super vita duorum. decis. 514.n.10. ibid.
.....Potest vendi ad rationem duodecim pro centenario, & vltra. dec.514.n.11. ibid.
Census vitalitij natura est, vt pecuniarum dominium ab initio transeat in illum, qui constituit se debitorem census.dec.521.n.8.
Census vitalitius an venditori sit vtilis attenditur ætas emptoris.dec.463.n.4.
Census vitalitius est omni iure licitus. decis.514.n.2. 394
Quia non transit ad hæredes, & est irredimibilis.n.6. ibid.
Census vitalitius videtur contractus innominatus sub alea fortunæ.dec.514.n.3. 394
...non comprehenditur sub bulla Pij V. de censibus. dec.514.n.4. ibid.
Census vitalitij iustum pretium pendet à communi hominum & loci consuetudine,& obseruatione.dec. 514.n.12. p.395
Census vitalitij sustinentur propter periculum vitæ. dec.9.n.12. 9
Iustum pretium census viralitij considetatur ex consuetudine loci vbi contractus fuit celebratus. decis. 514.n.12. 395
Census emptus pro persona nominanda, facta nominatione, illi non ementi acquiritur.decis.125.num.5. 92
Census acquiritur ei pro quo,& cuius nomine emitur. dec.469.n.8. 352
Census acquiritur ei pro quo emitur mediante stipulatione Notarij, & Procuratoris. decis.167.num.1. 124
Census emptus persona nominanda facta nominatione solum pro parte, pro alia parte acquiritur ipsi ementi.dec.125.n.9. 92
Census emptus ex pecunia communi pro se, & socio vtrique acquiritur, & solui debet. dec.172.num.4. 127
Census transferuntur in alium mediante titulo diuisionis.dec.513.n.1. 393
Census alienatio valida est etiam quod non fiat præsente pecunia.dec.126.n.7. 93
Census sequitur bona censuata. dec.450.n.3. 330
Census transit ad tertium cum sua causa. decisio. 185. num.9. 136
Census possunt subhastati. dec.467.n.1. 350
Census impositio præsupponit in imponente dominium rei subiugatæ.dec.2.n.5. 2
Census potest imponi cum datione cedulæ bancariæ pro solutione fructuum. dec.535.n.14. 416
Census imponi potest super melioramentis factis à possessore bonæ fidei, vel ab eo,qui habet rei dominium etiam vtile quamuis aliquo casu resolubile. dec.541.n.13.& n.16.& 17. 424
Census imponi potest ab hærede grauato qui potest detrahere legitimam, vel trebellianicam. dec.541. num.15. 421
Census constitui debet super re certa. dec.143. num.1. 105
Census impositus super fundo alio censu onerato sustinetur quousque fundus ille euincatur irreuocabiliter.dec.549.n.2. 432
Census imponi potest super fundo alteri censui obnoxio.dec.548.n.1. 432
Ex impositione census oritur duplex actio vna personalis,altera in rem scripta.dec.90.n.10. 67
In constitutione census, requiritur pretij interuentus. dec.272.n.2. 19
Census potest imponi super parte fundi; dummodo ita designetur, vt ab aliis dignosci possit. decis.98. num.4. 73
Census potest validè imponi super duobus fundis,non specificata quantitate pro qua singula corpora grauantur, quidquid contradicat Boccac. decis. 92. num.2. 67
Census in dubio censetur impositus super fundo existente in loco contractus.dec.94.n.4. 69
Census quod imponi non possit super re maioris valoris quàm sit census impositus volunt aliqui.dec.499. num.8. 378
Contrarium latè deducitur.n.9. ibid.
Census impositus super pluribus fundis in solidum sustinetur in capace.dec.499.n.10. ibid.
Quamuis non sit expressum pro qua rata super illo imponatur. ibid.
Census plures super eodem fundo imponi possunt etiam ex intervallo.dec.499.num.11.
Census impositio facta per communitates Sedis Apostolicæ absque beneplacito Apostolico est nulla.dec. 447.n.5. 326
Census imponi non potest ab vsufructuario super melioramentis factis in re cuius habet vsumfructum. dec.541.n.3. & n.23. 425.424
Census validè non imponitur super bonis stabilibus pupilli pro solutione æris alieni illius quando habet nomina debitorum mobilia, vel se mouentia æquiualentia debitis.dec.543.n.13. 424
Census vt impositus constare debet. decis.314. num.3. 223
Censum creare de terminis alterius census decursis, & non soluris non licet.dec.379.n.12. 269
Ampl. etiam ante Bullam Pij V. de censibus, & ibi de ratione. n.15. ibid.
Census absque fundo licitè creari non potest. dec.150. num.2.

num.2. 247
Nec valet contraria consuetudo.n.5. ibid.
Etiam in Germania per constitutiones Imperij census aliter creari non potest.n.3. ibid.
Census impositus super fundo altero censu grauato eo vsque durat quousque fundus ille vigore anterioris census euincatur.dec.548.n.2. 432
Census constitui non potest super sola personali obligatione.dec.379.n.11. 269
Census non potest imponi super credito iuxta formam bullæ Pij V.dec.541.n.9. 423
Census impositio facta superre certa expressis finibus, & generaliter super omnibus bonis imponentis, est licita.dec.374.n.13. 266
Census constituitur super toto fundo, non autem super aliqua illius parte.dec.1.n.3. 1
Census imponi potest soluendus ad rationem decem pro quolibet centenario, & anno. decis.337.num.1. 259
Census creari non potest, nisi in re immobili, vel pro tali habita, quæ sit fugifera & certis finibus designata.dec.80.n.1. 58
Census impositio dicitur alienario, & prohibitus alienare non potest censum imponere. dec.309.num.3. 218
Census impositus super fundo idoneo & super non idoneo, sustinetur super idoneo. decis.72. num.9. 52
Vide infrà, *Impositio.*

Census differentia.

Census differt à fundo censito.dec.415.n.1. 296
Census differt à fructibus.dec.333.n.9. 236
Census differt ab illius fructibus. decis.403. numer.7. 289
Census est ius distinctum, & separatum ab ipsa re supposita.dec.40.n.1. 32
Census distinguitur specie de emphyteusi. decis.425. num.1. 306
Census non est res quæ subiicitur, sed quid ab ea distinctum.dec.81.n.8. 59
Census est quid diuersum à re super qua fuit impositus dec.185.n.4. 138
Census non extinguitur sola partium voluntate, sed requiritur actus retrosimilis.dec.530.n.6. 409
Census sicut constituitur consensu partium, & pecuniarum solutione, ita pro extinctione est necessarius consensus, & pecuniarum retrosolutio. decis. 530.n.7. ibid.
Census non extinguitur per simplicem datione assignamentorum nisi habuerit effectum. decis.530.n.8. ibid.
Census non dicitur extinctus per solam relaxationem mandati pro sorte.dec.540.n.9. ibid.
Census extinguitur per actum retrosimilem constitutioni.decis.530.n.1. 409
Idest per restitutionem pretij. ibid.
Census non extinguitur nisi mediante reali sortis restitutione.decis.530.n.2. ibid.
Declara vt infra.
Census extinguitur statim atque emptor potest reperire sortem.dec.530.n.5. ibid.
Census extinctio requirit vel actualem pretij numerationem.dec.452.n.1. 333
Vel actum similem numerationi pecuniæ. numer. 2. ibid.
Census vt extinguatur requiritur actus retrosimilis. dec.453.n.5. 334
Census vt extinguatur ob relaxationem mandati pro sorte opus est, vt mandatum sit exequibile. dec.453. num.6. ibid.
Census non extinguitur ob promissionem extinguendi, & interim soluendi fructus. decis.453. numer.7. ibid.
Census non extinguitur per dationem in solutum reuocabilem.decis.530.n.12. 409
Census facta disdicta extinguitur per compensationem veri crediti.dec.528.n.20. 406
Census extinguitur per actum retrosimilem.decis.516. num.1. 396
Et per compensationem.n.2. ibid.
Census extinguitur per actum retrosimilem.decis.518. num.1. 398
& quando per relaxationem mandati censeatur extinctus.dec.518.n.2.& n.3. ibid.
Census si quis pro alio extinguat efficitur creditor summæ solutæ. decis.500.n.1. 379
Census non perit pro rata si pereat pars fundi supposiri quando pars remanens ex dicto fundo est capax totius census.dec.542.n.7. 425
Census ad extinctionem requiritur actus retrosimilis. dec.272.n.1. 191
Et vltra consensum partium etiam pretij restitutio.n.3. ibid.
Censui resoluitur ipso iure eo ipso, quod fundus census fuit auocatus ab imponente irreuocabiliter. decis. 545.n.1. 428
Census extingui potest cum cessionario. decis. 554. num.10. 435
Census extinguitur pro ea parte pro qua illius debitor succedit creditori.decis.446.n.5. 325
Census impositus à Canonicis cum licentia Papæ sub quadam conditione illum extinguendi infra tantum tempus, debet sic extingui, vt Papa mandauit, decis. 320.n.4. 227
Census non extinguitur totus per receptionem partis quando constat de contraria voluntate partis. decis. 364.n.5. 257
Quæ voluntas desumitur ex solutione fructuum pro parte non soluta.n.6. ibid.
Census extinctio non probatur ex simplici quietantia. dec.274.n.1. 191
Census non extinguitur ob decoctionem debitoris.dec. 495.n.2. 373
Neque per sententiam graduatoriam non secuta reali traditione.n.3. ibid.
Census, ex quo fructus exiguuntur non potest dici extinctus.dec.495.n.4. ibid.
Census tunc per assignamenta pro eo extinguendo data dicitur extinctus quando dominus census fuit consequutus integram satisfactionem. dec.247.n.2. 176
Census non dicitur extinctus quando pecuniæ soluuntur ad compurum sortis principalis, sed reuocabiliter.dec.247.n.3. ibid.
Census vt extinctus dicatur, requiritur actus priori similis.dec.247.n.4. ibid.
Census non extinguitur in totum per receptionem partis pretij, quando constat de contraria voluntate contrahentium. dec.452.n.4. 333
Census non perimitur in totum, nec pro parte ob peremptionem partis fundi censuati. dec.1.n.1. 1
Dummodo pars remanens reddat tot fructus, qui sufficiant pro solutione integri census. ibid.
Ampl. attenta etiam Bulla Pij V. super censibus. numer.6. 2
Census non extinguitur per assignamenta facta pro illius extinctione, nisi postquam Dominus census fuit consequutus integram satisfactionem. dec.106. num.1. 79
Census potest de consensu partium de vno fundo ad alium transferri citra nouationem, & fideiussorum liberationem.dec.196.n.2. ibid.

Index Rerum,

Cenſus non extinguitur, ſi dominus cenſus efficiatur dominus partis fundi cenſuari, ſi alia pars ſit capax ad ſupportandum cenſum. dec.71.n.12. 51
Cenſus ſtatim poſt relaxatum mandatum pro reſtitutione ſortis, reſoluitur. deciſ.283.n.6. 200
Cenſus ſemel extinctus amplius non reuiuiſcit. deciſ. 411.num.4. 294
Intellige quando extinguitur per actum retroſimilem ſecus ſi per iurium confuſionem,n.7. ibid.
Cenſu extincto nec principalis, nec fideiuſſor amplius tenetur. dec.204.n.3. 150
Cenſus non ceſſat niſi cum effectu ſit ſatisfactum domino cenſus,de ſua ſorte. deciſ.204.n.4. ibid.
Cenſus per receptionem partis pretij, non dicitur extinctus. deciſ.134.n.7. 99
Cenſus non extinguitur per alienationem fundi ſuppoſiti. deciſ.90.n.7.& n.11. 67
Cenſus impoſitus ſuper duobus prædiis pereunte vno, ſuſtinetur in altero, ſi ſit capax totius cenſus. deciſ. 90.num.8. ibid.
Cenſus extinguitur obtento mandato pro recuperatione ſortis principalis. dec.148.num.1. 176
Dummodo ſit in facultate domini cenſus ſortem recuperare,num.5. ibid.
Cenſus extinguitur ad ratam pro qua bona cenſuata perimuntur,vel in fructuoſa redduntur,deciſ.88.n.2. & num.5. 65
Non ſolum quoad fructus,verum etiam quoad ſortem, num.6. ibid.
Cenſus per retrouenditionem extinguitur. deciſ.182. num.1. 135
Cenſus extinguitur ob receptionem pecuniarum ad computum ſortis principalis. dec.182.n.3. ibid.
Cenſus dicitur reſolutus eo ipſo quod dominus cenſus poteſt ad ſui libitum ſortem repetere. dec.182.n.4. ibid.
Cenſus extinguitur, quando illius dominus acquirit proprietario fundi ſuppoſiti. dec.299.n.1. 211
Cenſum ratificat, qui permittit illum extinguere. dec. 417.num.4. 298
Cenſus qui de præſenti ſoluitur, non præſumitur in præteritum extinctus. deciſ.130.n.6. 97
Cenſus non poteſt extingui pro parte inuito illius domino. dec.283.n.9. 200
Cenſus extinctio pendet à mera voluntate domini fundi ſuppoſiti. dec.153.n.8. 114
Cenſus extinguitur ſi illius fundus efficiatur infructuoſus. dec.545.n.1. 428
Cenſus ſi extinguatur ex eo quod illius dominus acquirat dominium fundi cenſuati reuiuiſcit, ſi ab eo fundus ille euincatur. dec.308.n.7. 217
Cenſus nulla præcedente diſdicta, non poteſt dici extinctus. dec.173.n.4. 128
Cenſus extinguitur ſi fundus cenſitus liberetur ab onere,& hypothecis. dec.448.n.1. 328
Cenſus ſuper re non fructifera ſuſtineri non poteſt. dec.448.n.2. ibid.
Cenſus non extinguitur, niſi fiat reuenditio ad fauorem debitoris illius. dec.575.n.6. 192
Cenſus non ceſſat niſi conſtituto, in mora domino cenſus,& facto actuali depoſito. deciſ.204. num.6. 150
Cenſus non remanet extinctus ſi fundus cenſuarus tranſeat in dominium alterius. deciſ.204. num.7. ibid.
Cenſus reſpectu cedentis poteſt dici extinctus, ſecus autem reſpectu ceſſionarij,cui tranſlatiuè fuit ceſſus. dec.546.n.3. 429
Cenſus poteſt extingui pro parte niſi aliter ſit conuentum. dec.444.n.1. 325
Cenſus extinguitur perempta re, ſuper qua fuit impoſitus. dec.88.num.2. 65
In extinctione cenſus non eſt neceſſe reſtituere pretium pecunia numerata,dec.351.n.2. 247
Cenſus conſentiente creditore poteſt extingui pro quacumque parte. deciſ.516.num.8. 396
Cenſus non prohibetur extingui tantum pro parte, dec.362.n.1. 255
Cenſus extinctio fit per actum retroſimilem, conſenſum, & reſtitutionem pretij. dec.530.n.1. 408
Cenſus perimitur propter illius extinctionem. deciſ. 113.n.9. 85
Cenſus extinguitur ſi dominus cenſus fiat dominus fundi cenſiti. dec.511.n.1. 393
Cenſus non extinguitur propter ſolam intimationem factam à debitore, quod vult illum redimere, ſed eſt neceſſarius actus retrouenditionis. dec.361.num.4. 256
Cenſus extinctio non ſequitur ex ſubrogatione fundi cenſuati. dec.60.n.4. 44
Cenſus hæreditarij præſumuntur extincti cum pecuniis hæreditatis, maximè ſi hæres non confecit inuentarium, dec.494.n.14. 372
Cenſus extinguitur pro ea rata pro qua quid ſoluitur ad computum ſortis. dec.347.num.7. 244
Cenſus reſtituta parte pretij, durat pro reliqua parte ſi talem appareat fuiſſe contrahentium voluntatem, dec.424.num.16. 305
Cenſus non extinguitur propter illius venditionem factam fideiuſſori tanquam tertio.dec.126.n.13. 94
Cenſus extinguitur per veram dationem inſolutum, dec.290.n.1. 205
Cenſu extincto fructus non debentur.dec.411.n.2.293
Cenſus natura eſt vt non poſſit extingui inuito impoſente. dec.368.num.5. 260
Cenſus de ſui natura perpetuus ſit redimibilis, venditore volente.dec.305.n.2. 215
Cenſus de ſui natura eſt ſemper redimibilis. dec. 151. num.2. 112
Cenſus de ſui natura continet hypothecam. deciſio. 5. num.11. 6
Cenſus eſt de ſui natura perpetuus. dec.531. num.14. 410
Cenſus eſt de ſui natura perpetuus. dec.551.n.2. 435
Cenſus eſt de ſui natura perpetuus. dec.447.n.7. 326
Cenſus impoſitus ſuper re aliena abſque domini mandato eſt nullus. dec.16.n.3. p.14. & dec.339.n.1.
Cenſus eſſe non poteſt vbi dominium vtile à directo ſeparatur. dec.425.n.6. 306
Contrarium firmatur, n.10. ibid.
Cenſus conſtitutus ſuper obligatione perſonali non ſuſtinetur,dec.265.num.1.& num.5.& 8. vbi de veriori. 257
Licet contrarium ſenſerint aliqui, n.7. 256
Cenſus creatus ſuper obligatione perſonali eſt illicitus & ſapit vſuram. dec.265.n.9. ibid.
Cenſus non redditur fœneratitius, & nullus, ex pactis quæ non ſunt contra ſubſtantiam contractus, ſed tantum circa accidentalia, dec.319.num.1.& n.2.3. & 4. 226
Cenſus dicitur vſurarius, & illicitus ex pacto, quod venditor teneatur aliquo modo illum redimere contra ſuam voluntatem. Declara vt n.4. & 5. dec.319. ibid.
Cenſus conſtitutus contra formam Bullæ Pij V.eſt nullus. dec.8.n.5. 8
Cenſus impoſitus ſuper re expreſsè alienari prohibita eſt nullus ab initio. dec.44.n.5. 35
Cenſus ſi ematur cum pretio ſoluendo ex emptione rei eſt nullus. dec.2.n.8. 3
Cenſus niſi ſuper certis rebus imponatur, nullus eſt. dec.316.n.9. 224

Census impositus super fundo incapace, est inualidus dec.76.n.1. 54
Census in cuius emptionem non fuit solutum pretium in pecunia numerata, est nullus; quæ nullitas solet sanari in signatura sanctissimi.dec.253.n.3. 20
Ex sensu ab initio nullo nulli fructus, nullaque damna vel interesse debentur. dec.45.n.1. 35
Limit. si impositor census fuisset in dolo. n.5. ibid.
Census non redditur nullus si fructus fundi supposita non sufficiant pro illius solutione, quando census fuit impositus etiam super omnibus bonis imponentis. dec.92.n.7. 68
Intellige hoc procedere ante Bullam Pij V. n.8. ibid.
Census impositus à muliere absque solemnitatibus statutarijs est inualidus. dec.51.n.1. 26
Inualiditas census non infert inualiditatem obligationis bonorum pro indemnitate fideiussoris præstiti in censu. dec.196.n.2. 145
Census impositio facta super re Ecclesiæ absque beneplacito Apostolico est inualida. dec.28.n.3. 14
Census emptus cum pecunijs depositarijs ea lege vt non possint amoueri sine consensu Titij, Titio non consentiente, non valet. dec.115.n.1. 84
Census impositus super re non designata certis finibus est nullus. dec.95.n.6. 69
Census in cuius constitutione non intercenit pecunia numerata, est nullus. dec.118.n.1. 86
Census impositio super re expressè alienari prohibitæ est ipso iure nulla. dec.46.n.1. 35
Census creatus sine intercentu pecuniæ numeratæ est illicitus, & nullus. dec.561.n.1.
Etiam quod doceatur de reali numeratione facta post celebrationem instrumenti. n.6.
Census ab initio nullus non validatur ex solutione fructuum illius. dec.543.n.10. 427
Census si non constituatur super fundo certo, & fructifero, est illicitus. dec.88.n.4. 65
Census pecunia non intercenientc, est nullus.dec.120. num.2. 88
Censu nullo declarato, pretium illius statim restitui debet.dec.229.n.4. 165
Census nulliter constituitur super re non libera. dec. 559. n.22. 445

Census Probatio.

Census impositio probatur sine scriptis, prout etiam emphyteusis. dec.113. n.1. 83
Census constitutio probatur ex diuturna solutione, dec.113. n.2. & n.4. ibid.
Census impositio potest probari aliter quàm per scripturam. dec.96.n.12. & n.27. 71
Census impositio probatur testibus. dec.100. n.1. 74
Census impositio probatur per enunciationem alterius instrumenti, concurrentibus adminiculis. dec. 112. n.2. 83
Census impositio probatur per confessionem partis. dec.112.n.3. ibid.
Census impositio probatur absq; scriptura.d.112.n.2.ib.
Census præsumitur legitimè impositus eo ipso quod fuit extinctus. dec.112.n.5. ibid.
Census impositio probatur per instrumentum impositionis. dec.195.n.1. 282
Census impositio probatur per confessionem impositoris. dec.100. n.4. 74

Census Redemptio.

Census ante Bullam Pij V. poterat creari cum pacto, quod si certo tempore non redimeretur fieret irredimibilis. dec.152.n.1. & n.6. 113
In redemptione census debet necessario præcedere diffidatio per duos menses.dec.276.n.1. 193
Ius redimendi cedi potest.dec.443.n.3. 322
Dummodo cedatur principaliter, & non accessoriè. n.4. vbi n.5. quando cessio dicatur fieri accessoriè. ibid.
Census redimi potest à quocunque, etiam non habente ad id mandatum. dec.271.n.5. 190
Census quod nunquam redimi possit, est illicitus etiam ante Bullam Pij V.dec.152.n.5. 113
Census redemptio probatur ex instrumento retrouenditionis. dec.271.n.3. 190
Censum redimere nullo iure cogi potest illius debitor. dec.536.n.16. 417
Census redemptio est permissa venditori, sed prohibita domino census. dec.17. n.7. 24
Irredimibilitas census debet compensari cum pretio, aliàs contractus est iniustus, non tamen vsurarius, dec.152. n.2. & 4. 113

Census Reuenditio.

Census reuendi potest ab hærede grauato. dec.469. num.11. 352
Census reuendi potest ab eo, qui illum etiam pro alio emit. dec.369.n.12. ibid.
Census retrouendi non potest nisi ab eius domino. 415.n.2. 296
Census reuendi non potest à procuratore non habente ad id speciale mandatum. dec.453. n.8. 354
Census reuendi potest ab eo qui illum emit, licet eum alteri cesserit. dec.513. n.10. ibid.

Census Reuiuiscentia.

Census extinctus ex eo quod illius dominus acquisierit proprietatem fundi censuati reuiuiscit, si ab eo fundus ille euincatur. dec.300. n.3. 213

Census Solutio.

Censum tenetur soluere is qui licet à principio non intercenit contractus postea in se suscepit onus illum soluendi.dec.519.n.1. 398
...Etiam quod aliqua nullitas respectu emptionis considerari posset minimè si sit fauore speciali dicti emptoris.dec.519.n.2.n.3. ibid.
Census fructus rectè soluuntur ei, qui censum emit. dec.174. n.2. 128
Censum superimpositum, tenetur soluere is qui rem subiugatam possidet.dec.151.n.11. 142

Census Subrogatio.

Census emptus ex pecunia fideicommissaria efficitur fideicommissarius.dec.472.n.5. 354
Census fideicõmisso suppositus malè alienatus iudicatur perinde ac si esset in hæreditate.d.472.n.7. ibid.
Census extincti nulli fructus debentur.d.472.n.7.ibid.
Census emptus ex pretio alterius census nõ dicitur idẽ census nisi constet de subrogatione.d.422.n.5. 303
Census emptus ex pretio rei fideicommisso subiectæ tanquam in illius locum subrogatus sit hæreditarius. dec.470.n.1. 353

Census Validitas.

Census impositus super bonis certis finibus designatis, & generaliter super omnibus, dicitur legitimè constitutus. dec.103.n.14. 77
Census impositus per tutorem super bonis pupilli, si sit pupillo vtilis sustinetur licet in impositione non fuerint adhibitæ solemnitates statutariæ. dec.309. num.8. 219
Intellige dummodo probetur versio in vtilitatem, & causam enunciatam.n.9. ibid.
Census plures possunt super eodem prædio validè collocari. dec.6.n.1. 6
Ampl.etiam quod fructus dicti prædij non sufficiant pro omnibus censibus. n.2. ibid.
Dummodo impositio fiat iuxta formam Bullæ Pij V. super censib.dec.6.n.1. ibid.
Dummodo tempore impositionis crederetur fructus sufficere pro omnibus censibus.dec.6.n.4. ibid.
Census quãdo dicatur legitimè impositus.d.110.n.1 81

Index Rerum,

Cenſus in dubio præſumitur validus donec non probetur aliquis illius defectus. dec. 110. num. 2. ibid.
Cenſus in cuius impoſitione concurrunt omnia requiſita à Bulla Pij V. cenſetur validus. dec. 98. n. 1. 72
Cenſus impoſitus per minorem ſine ſolemnitatibus ſtatuti, non eſt inualidus vbi fuit celebratus cum patiter priuilegiato, & n. 2. & vbi fuit ratificatus poſtea. dec. 19. n. 1. & n. 3. 17
Et quando fuit impoſitus à tutore ſuper bonis pupilli dec. 19. n. 4. ibid.
Cenſus impoſitus ſuper re certis finibus deſignata, & ſuper aliis incertis, remanet validus ſuper illa re certa. dec. 102. n. 5. 76
Cenſus dicitur licitè conſtitutus, quando illius pretiũ ſoluitur creditori venditoris cenſus. dec. 134. n. 4. 99
Cenſus ſuper re validè imponi non poteſt in præiudicium poſſidentis eam. dec. 74. n. 9. 53
Cenſus impoſitus ſuper re minoris ſeruatis de iure ſeruandis, eſt validus. dec. 21. n. 1. & n. 11. 19
Cenſus impoſitus iuxta formam bullæ Pij V. eſt validus. dec. 455. n. 7. 334
Cenſus impoſitus ſuper re non capace adhuc ſuſtinetur quando imponens cenſum habebat alia bona. dec. 320. n. 2. 227
Cenſus creatus à debitore cum creditore pro ſatisfactione ſui debiti, vt ſit licitus. dec. 255. n. 3.
Cenſus quod valet interpretatio capienda eſt. dec. 499. num. 14. 379

Cenſus venditio.

Cenſu vendito à pluribus in ſolidum omnes habentur vt principales debitores. dec. 478. n. 1. 359
Decl. niſi appareat ad vnum tantum negotium, & commodum ſpectare, quia ille eſt principalis, alij fideiuſſores. n. 2. ibid.
Etiam ſi omnes in ſolidum, & vti principales interuenerint venditioni, & omnes dixerint ſe recipere pecunias. n. 3. ibid.
Decl. 2. illud procedere reſpectu emptoris cenſus non quoad coobligatos. n. 4. ibid.
Cenſus vendi poteſt ad rationem octo, & etiam decem pro centenario. dec. 17. n. 4. 15
In venditione cenſus non venditur res ſubiugata, ſed ius percipiendi cenſum ex illa re. dec. 4. n. 5. 5
Cenſus venditus à procuratore non ſeruata forma mandati, non obligat conſtituentem. d. 509. n. 7. 390
Cenſus vendi poteſt pretio ex Regionis conſuetudine recepto. dec. 117. n. 9. 86
Cenſum eſſe venditum non reuenditum ex quibus verbis dignoſcatur. dec. 359. n. 2. 253
In contractu cenſus non venditur fundus ſuper quo cenſus imponitur, ſed ius exigendi fructus ex illo. dec. 365. n. 2. 257
In cõtractu cenſus nõ venditur fundus, nec illius fructus, ſed ius percipiẽdi reſponſionẽ. d. 499. n. 12. 378

Cenſus Vſurarius.

Cenſus celebratus ex pretio bonorum mox prius venditorum, cenſetur vſurarius. dec. 122. n. 2. 88
Maximè ſi cenſus ſit vẽditus pro eodem pretio. n. 3. ib.

Cenſus ſuper Alienæ re.

Cenſus impoſitus ſuper re aliena ſuſtinetur in præiudicium imponentis. dec. 549. n. 4. 432
Cenſus impoſitus ſuper re aliena validus eſt quoad obligandum imponentem. dec. 533. n. 6. 414
Cenſus poteſt imponi etiam ſuper re aliena ad effectum obligãdi illius impoſitorem. dec. 519. n. 7. 399
Cenſus ſuper re aliena imponi non poteſt. d. 541. n. 7. 423
Cenſus emi poteſt cum aliena pecunia. dec. 125. n. 1. 91
Cenſus ſuper re aliena ſuſtinetur ad præiudicium debitoris. dec. 443.
Cenſus emptus aliena pecunia, acquiritur illi cuius nomine emitur. dec. 196. n. 11.
Cenſus ſuper re aliena in præiudicium Domini, imponi non poteſt. dec. 14. n. 8. 12
Cenſus impoſitus ſuper re aliena, ſuſtinetur in præiudicium imponentis. dec. 17. n. 2. 15
Cenſus impoſitio facta ſuper re aliena non præiudicat domino rei. dec. 16. n. 3. 14

Cenſus ſuper communi re.

Cenſus fundati poteſt ſuper re cõmuni. d. 499. n. 6. 378
Amplet iam ſi imponatur ſimpliciter non expreſſa portione imponentis. dec. 499. n. 7. ibid.
Cenſus impoſitus ſuper re communi, cenſetur impoſitus ſuper ea tantum parte, quæ eſt propria imponentis. dec. 65. n. 1. 46
Declar. dummodo pars illa ſit capax totius cenſus, dicto. num. 1. ibid.
Cenſus impoſitus ſuper re communi, cenſetur impoſitus ſuper portione propria imponentis. dec. 49. num. 18. 33
Dummodo dicta portio ſit capax ad ſupportandum integrum onus. dec. 49. num. 18. ibid.
Cenſus non præſumitur excedere portionem imponentis. dec. 68. n. 8. 48
Cenſum imponens ſuper re communi cenſetur imponere ſuper ſua portione. dec. 538. n. 10. 419
Cenſus fundatus ſuper re communi quomodo dicatur impoſitus ſuper re certa. dec. 455. n. 4.

Cenſus ſuper Eccleſiæ bonis.

Cenſus Eccleſiaſticus fit Laicalis ſi ad Laicum tranſeat mediante pecunia. dec. 480. n. 10.
Cenſus creatus à Prælato ſuper bonis Eccleſiæ ad fauorem ſui conſanguinei, eſt ſuſpectus. dec. 8. n. 9. 8
Cenſus impoſitio nulliter facta ſuper bonis Eccleſiæ, ſi ab ea fuerit approbata, non poteſt poſtea dici nulla. dec. 29. n. 5. 25
Cenſus ſuper re Eccleſiæ validè non imponitur, niſi copulatiuè concurrat iuſta cauſa, & ſolemnitas. dec. 36. num. 2. 30
Cenſus imponi non poteſt ſuper bonis Eccleſiæ ſine debitis ſolemnitatibus, & abſque iuſta cauſa. dec. 40. num. 5. 32
In impoſitione cenſus ſuper re eccleſiaſtica requiritur copulatiuè cauſa & ſolemnitas. dec. 37. n. 2. 30
Cenſus impoſitio ſuper bonis Eccleſiæ, vt ſit legitima requirit ſolemnitates, & iuſtam cauſam. dec. 27. num. 2. 23

Cenſus ſuper Emphyteutica re.

Cenſus imponi poteſt ſuper re emphyteutica. dec. 502. num. 13.
Intellige durante iure imponentis, dec. 502. num. 15. num. 17. 383
Cenſus imponi poteſt ſuper bonis emphyteuticis. dec. 40. n. 2. 32
Limit. vt infra, n. 6. ibid.
Cenſus impoſitus ſuper re emphyteutica ſuſtinetur ratione melioramentorum. dec. 434. n. 8. 315
Cenſus impoſitus ſuper proprietate rei emphyteuticæ cum conſenſu domini directi debetur etiam ab ipſo domino directo finita emphyteuſi. dec. 402. num. 1. 288.
Cenſus ſuper re emphyteutica valide imponitur, quando in confeſſione non fuit prohibita expreſsè illius hypothecatio. dec. 76. n. 7. 54
Cenſus impoſitus ſuper bonis emphyteuticis expreſsè alienari prohibitis, eſt nullus. dec. 75. n. 1. 53

Cenſus ſuper Feudo.

Cenſus impoſitus ſuper feudo mixto, non præiudicat comprehenſis in inueſtitura. dec. 72. n. 1. 51
Cenſus imponi poteſt ſuper feudo hæreditario ſine conſenſu domini directi. dec. 501. n. 7. 380

Notabiliorum.

Census impositio super re subiecta fideicommisso, valet quantum capit legitima, & trebellianica imponentis. dec.70. n.1. 50

Census impositus super bonis subiectis fideicommisso resolvitur per fideicommissi purificationem.dec.41. num.4. 33

Census constitui potest ab hærede gravato super bonis fideicommisso subiectis,pro rata crediti quod habet contra fideicommittentem.dec.131. n.3. 97

Census impositio facta super bonis fideicommisso subiectis sustinetur super parte libera si sit capax. dec.66.n.1. 47

Census validè potest imponi super re subiecta fideicommisso, accedente consensu fideicommissarij. dec.54.n.1. 40

Census pro solvendo ære alieno testatoris potest imponi super re alienari prohibita. dec.52. n.1. 39

Census potest hæredi constitui super re expressè alienari prohibita pro restauratione, & reparatione eiusdemmet rei.dec.52.n.2. ibid.

Censum annullare volens tanquam impositum super re subiecta fideicommisso,quid debeat probare.dec. 57.n.6. 42

Census in dubio censetur impositus super parte rei liberæ. dec.107.n.7. 80

Census impositus super re alienari prohibita tenet,durante vita imponentis.dec.42. n.1. 33

Census impositus super re subiecta fideicommisso, sustinetur ratione legitimæ debitæ imponenti. dec.68. num.6. 48

Census super re subiecta fideicommisso,non sustinetur ex legitima,quæ iam erat cõsũpta.dec.309.n.12. 219

Census imponi non potest super re expressè prohibita alienari, & hypothecari. dec.510.n.4. 391

Census fideicommissarij in alienatione rei fideicommisso subiectæ operatur illius validitatem.dec.470. num.5. 353

Non tamen præiudicat consentienti quoad pretium. num.6. ibid.

Census impositio super re subiecta fideicommisso facta non valet.dec.58.n.12.

Limit. in præiudicium imponentis. n.13.

Census potest imponi super bonis subiectis fideicommisso, quando imponens potest detrahere legitimam, & trebellianicam. dec.71.n.15. 51

Census impositus super re alienari prohibita, sustinebitur quoad legitimam imponenti debitam.dec.53. num.5. 40

Census impositus super re subiecta fideicommisso, sustinetur in parte libera, si sit capax illius. dec.69. num.16. 50

Census impositus super re subiecta fideicommisso,valet in præiudicium imponentis. dec.60.n.6. 44

Census impositus super re restitutioni subiecta, nõ sustinetur in præiudicium vocatorum.dec.107.n.3. 80

Censum imponens super re alienari prohibita sub certa pœna,incidit in pœnam.dec.39.n.2. 32

Census imponi non potest super re alienari prohibita. dec.43.n.5. 34

Census censetur impositus super parte libera, non super parte gravata fideicommisso.dec.67.n.1. 47

Census impositus super re alienari prohibita, est validus quoad partem liberam,si sit capax census impositi. dec.64.n.1. 46

Census impositus super fructibus rei alienari prohibitæ nõ facit cadere imponentẽ à iure suo.d.48.n.1.36

Secus si sit impositus super ipsa re. dec.48. n.1. ibid.

Censu imposito super re non libera, potest repeti pretium illius. dec.46. n.2. 35

Census censetur impositus super parte rei liberæ.dec. 39. num.3. 32

Census super Melioramentis.

Census impositus super re meliorata sustinetur super melioramentis, quatenus super ipsa re imponi non potuisset. dec. 55. n.5. 41

Census super Minorum bonis.

Census à minore pro solutione æris alieni, non potest imponi pro maiori summa debiti. dec.320.n.9.

Et aliter impositus est nullus in totum.n.10.

Census super Re propria.

Census super re propria quis habere non potest. dec. 302. n.2. 215

Census super re propria,nemo ad sui commodum potest imponere. dec.2. n.6. 2

Census super re propria ad sui favorem habere nemo potest. dec.142. n.2.

Census sustineri non potest in re domini census ad suimet favorem.dec.306. n.6. 216

Census super re re propria non potest ad sui commodum imponi. dec.5. n.9. 6

Census Miscellanea.

Census creati ante Bullam Pij V.non requirebant effectualem pecuniæ numerationem.dec.92.n.1.& n.5. 68.

Census exigi potest ex contractu nullo,quando venditor expressè se obligavit ad damna, & interesse. dec. 138. n.8. 102

Census appellatione intelligitur de fructibus non de sorte. dec.531. n.18. 411

Census in dubio præsumitur perpetuus.dec.394. n.2. 282.

Census post Bullam Pij V. sustinetur etiam si pecunia non numeretur in actu contrahendi, si realiter constet pretium illius provenisse ad manus venditoris. dec.93.n.6.

Census impositus super pluribus prædiis,censetur super singulis insolidum constituisse.dec.71.n.9. 51

Census vendendus debet esse minor, vel ad summum æqualis fructibus fundi supposito.dec.4. n.4. 5

Cẽsus impositus super pluribus prædiis vno deficiente, census remanet validus super aliis.d.159.n.5.117

Censum durare,& esse in arbitrio domini census sortem repetere,sunt incompatibilia.dec.285.n.5. 200

Census connumeratur inter stabilia. dec.84. n.23.65. dec.441. n.2.

Census inter immobilia connumeratur. d.82.n.11. 60

Census computatur inter immobilia. decis.81.n.7.59

Censum perpetuo duraturum constituere est de iure permissum. dec.394.n.1. 282

Census ante Bullam Pij V. sustinebatur etiam quod non esset constituturus super certa, nec venditus pecunia præsenti dec.81.n.1.& n.5. 59

Census impositus super pluribus fundis vno pereunte vel reddito in fructuoso sustinetur in alio si sit capax totius census.dec.139.n.8. 103

Census ante Bullam Pij V. licitè constitui poterat super omnibus bonis. dec.97. n.1. 72

Census inhæret fundo, quasi quædam servitus. dec. 470. num.2. 353

Census si etiatur pro personis nominandis,tot censentur census, & emptiones, quot sunt personæ nominatæ. dec.125.n.14. 92

Census non comprehenditur appellatione mobilium, vel pecuniæ.dec.82.n.1. 60

Census debitor si non servet pacta in renovando cautionem seu alia, potest convenire ad interesse,& loco illius, vt restituat sortem.dec.285.n.5. 202

Census veniunt appellatione immobilium etiam in statutis.dec.85.n.7. 63

Census habet obligationem successivam donec sors fuerit restituta.dec.531.n.11. 410

Census inter stabilia cõnumerantur.dec.432.n.8.313.
Ius census transit contra quemlibet rei suppositæ possessorem. dec.40.n.1. 32

Cessio.

Cedens non potest præiudicare cessionario. dec.223. num.11. 163
Cedens censum,si se obligauit pro illius euictione,potest post cessionem agere Saluiano.dec.348.n.1. 245
Cedens censum si fructus illius exigat tenetur eos cessionario restituere. dec.335.n.3. 238
Cedens post cessionem potest exercere actiones directas. dec.512.n.5. 392
Creditor non tenetur cedere iura contra seipsum. dec. 532.n.20.& n.22.& seq. 413
Creditor agens contra tertium tenetur illi cedere actiones. dec.532.n.18. 412
Cessio facta ex interuallo suffragatur ei qui soluit suo proprio nomine cum non esset obligatus. dec.480. num.8.
Cessio facit succedere cessionarium in locum cedentis. dec.183.n.4. 136
Cessio iurium intelligitur quatenus cedens habeat. dec.164.n.7. 122
Cessio in incorporalibus habet vim traditionis. dec. 410.n.2. 292
Cessio actionis non est necessaria vbi non reperitur qui eam cedat. dec.504.n.4. 385
Cessio in incorporalibus idem operatur quod traditio dec.392.n.3. 281
Cessio actionis absque causæ expressione, præsumitur simulata.dec.163.n.5. 122
Nisi fiat coniunctæ personæ,n.8. ibid.
Cessio iurium reportata per soluentem ex pretio rei emptæ est nulla.dec.559. n.19. 444
Limit.quoad effectum excipiendi. n.20. 445
Cessio iurium Ecclesiæ vt valeat requirit causam,& solemnitates. dec.490.n.4. 369
Cessio iurium non operatur contra tertium, nisi pro rata pecuniæ habitæ.dec.451.n.6. & n.16. 331
Cessio iurium facta soluenti de pecuniis debitoris cessionario non suffragatur. dec.451. n.7. 332
Cessio facta vltra ratam cedentis non valet. dec. 184. num.1. 137
Cessio facta ex interuallo nullo præcedente pacto de cedendo, non suffragatur. dec.184. n.2. ibid.
Limit. si solutio fiat proprio nomine ipsius soluentis, & ad suimet liberationem. n.3. ibid.
Dummodo hoc in actu solutionis exprimatur. num.4.
Limit.2. si solutio fuerit facta non proprio ipsius soluentis nomine sed fideiussorio. n.7. ibid.
Cessio facta fideiussori ex interuallo illi suffragatur. dec.529.n.1. 407
Cessio iuris redimendi quando dicatur fieri principaliter, vel accessoriè. dec.443. n.5. 322
Cessio census non inducit illius extinctionem.dec.366. num.3. 259
Cessio in incorporalibus idem operatur quod venditio in corporalibus. dec.126.n.4. 93
Cessio in incorporalibus idem operatur quod traditio. dec.249.n.3. 177
In cessione sufficit habere fidem de pretio.dec.126.n.5. 93.
Non potest tamen cessionarius agere iudicialiter, nisi soluto realiter pretio credito. n.6. ibid.
Cessiones sequentes sunt omnes regulandæ à prima. dec.366.n.7. 259
Cessionarius acquirit prioritatem crediti cessi.dec.416. num.1. 297
Cessionarius creditoris hypothecarij potest agere contra debitorem debitoris cessi existentis non soluendo. dec.490. n.10. 369
Vel recta via. n.11. ibid.
Vel tali actione personali n.15. ibid.
Vel vt soluat debitori cesso, vt ipse suum creditum consequatur. n.16. ibid.
Cessionarius creditoris dicitur creditor debitoris principalis. dec.126.n.1. 93
Cessionarius non potest plus iuris prætendere, quam haberet cedens. dec.83.n.7. 61
Cessionarius ingreditur in locum cedentis, etiam respectu executionis cameralis obligationis. dec.416. num.8. 297
Cessionarius vtitur iure cedentis. dec.178.n.1.
Cessionario obstat omnis exceptio,quæ obstat cedenti. dec.418. n.6. 299
Cessionarius succedit in ius cedẽtis.dec.413.n.1.295.
Cessionarius potest cogere debitorem cessum ad soluẽdum sibi id quod debebat cedenti.dec.413.n.4. ibid.
Cessionarius tenetur iustificare non solum cessionem. sed etiam existentiam crediti cessi.dec.255.n.5. 181
Cessionarius representant personam cedentis,& illius iuribus vtitur. dec.68.n.3. 48
Cessionario competit via executiua quæ competebat cedenti. dec.490.n.3. 369
Cessionarius domini census ad effectum vt possit exigere fructus census decurrendos post cessionem est necessaria cessio iuris realis ipsius census. dec.503. num.5. 384
Cessionarius succedit in locum,& ius cedentis.dec.366. num.4. 259
Cessionarius ex iure sibi cesso recte potest prosequi iudicium à cedente institutum. dec.536.n.21. 418
Ius cessum transit in cessionarium cum sua causa,& qualitate. dec.490. n.12. 369
Intimatio cessionis, vt releuet vel debet fieri de mandato Iudicis cum inhibitione debitori ne soluat cedenti. dec.61. n.3.
Vel debet transmitti, & penes eum dimitti copia cessionis in forma probanti. n.4.& n.10.
Et non sufficit indicare nomen Notarij de cessione rogati. n.9.
Cessionarius non habet plus iuris quam cedens. dec. 498.n.12. 377
Cessionarius censetur eadem persona cum cedente. dec.536.n.30. 418
Cessionario cõpetit remediũ retinendæ.dec.231.n.10.

Circuitus.

Circuitus inanes lex abhorret. dec.499.n.23. 379

Citatio.

Citatio,seu monitio ad videndum iurare testes pro singulis duobus,&c.sustinetur pro toto termino probatorio.dec.499.n.19. 379
Citatio ad certam diem illa elapsa circunducitur. dec. 467. n.3. 350
Citatio ad videndum iurare testes debet fieri personaliter, & facta domini non releuat.dec.79.n.22. 57
Limit. quando quis fuit semel citatus personaliter ad causam, & postea vel non reperitur, vel difficulter citari potest. dec.79. n.23. ibid.
Limit.2. quando fuit semel citatus personaliter, & fit assignamenta, & elegerit locum in quo velit citari, quia citatio facta à publico nuncio censetur facta de mandato iudicis. dec.161. n.5. 119
Si tamẽ sit citatio iudicialis, secus si sit extraiudicialis, in qua requiritur speciale Iudicis mandatũ.n.6. ib.
Et dummodo fiat intra iurisdictionem Iudicis mandantis, secus si vltra. n.7. ibid.
Et nuncius faciat relationem apud acta.n.8. ibid.
Citatio prima, maximè in criminalibus, debet fieri personaliter. dec.153. n.3. 98
Citatio ad certum diem, & alias successiuas sustinetur ad aliquot dies sequentes. dec.357.n.9. 252

Citatio debet esse certa. dec. 278. n. 4. 195
Citari quilibet debet in singulis actibus sibi præiudicialibus. dec. 434. n. 4. 314
Citationem præcessisse facit præsumi comparitio citati non comparitio citantis. dec. 173. n. 6. 128
Citatio convalidatur per partium comparitionem. dec. 449 n. 4. 329
Citatus criminaliter si sit contumax præsumitur fovere malum ius. dec. 454. n. 6. 335

Clausula.

Salvo, & reservato consensu. Hæc clausula inducit conditionem. dec. 245. n. 3.
Adimit consensum ab ipso actu. n. 4.
Inducit resolutionem perinde ac si nihil fuisset actum. num. 5. ibid.
Clausula *sine præiudicio legitimæ executionis*, posita in commissione causæ præservat iudici à quo iurisdictionem ad effectum exequendi suam sententiam. dec. 450. n. 20. 331
Clausula *sine præiudicio legitimæ executionis*, præservat iurisdictionem iudicis à quo ad effectum exequendi suam sententiam. dec. 472. n. 10. 354
Clausula *in solidum* posita in fideiussione cuius sit effectus. dec. 510. 399
Clausula in fine posita refertur ad omnia præcedentia. dec. 486. 366
Ampl. etiam in materia odiosa, & pænali. n. 6. ibid.
Clausula *sublata, &c.* in breui Apostolico tollit iurisdictionem iudici, & facultatem parti opponendi non obrenta oris apertione. dec. 494. n. 9. 372
Clausula *tenoris, &c.* probat instrumentum fuisse realiter productum. dec. 480. n. 6. 361
Clausulæ cæteratæ instrumenti extendi possunt, etiam lite pendente, quando extensio non respicit substantiam. dec. 493. n. 10. 371
Clausula *in solidum* non expressa in obligatione subintelligitur. dec. 486. n. 2. 366
Clausula *sine præiudicio legitimæ executionis*, operatur, vt iudex à quo discutere tantum possit exceptiones quæ opponuntur contra executionem. dec. 422. num. 2. 303
Clausula *confitetur habuisse, & recepisse, prout verè & cum effectu, &c.* verificatur in solutione facta per traditionem cedulæ bancariæ. dec. 361. n. 1. 254
Limit. si agatur pro validitate actus, vel ad euitandam falsitatem n. 4. ibid.
Clausula. *Habuerunt, & receperunt verè, & cum effectu ad præsentiam, &c.* non denotat pecuniam fuisse numeratam, vel manualiter solutam. decis. 361. n. 2. ibid.
Clausula *ad habendum, &c.* operatur vt censeatur concessa amplissima facultas alienandi. dec. 502. n. 7. 382
Clausula *durante locatione*, posita in facultate alienandi, illam restringit ad tempus durantis locationis. dec. 502. n. 8. ibid.
Clausula *ad habendum, &c.* quando restringatur ad terminos præcedentis dispositionis, remissiue. dec. 502. num. 9. ibid.
Clausula, *& quibus dederit*, æquipollet clausulæ *ad habendum*. dec. 502. n. 10. ibid.
Ista clausula non alterat emphyteusim quando illa restringitur per alias clausulas. dec. 502. n. 11. ibid.
Clausula, *Neminem audiri non dicto de legitimo mandato*, respicit personam comparentis, non agentis. dec. 499. n. 18. 379
Clausula, *Vocatis vocandis*, requirit citationem, & causæ cognitionem. dec. 36. n. 3. 30
Et quod ferueret tela iudiciaria. dec. 36. n. 4. ibid.
Alias processus redditur nullus. n. 5. ibid.
Clausula. *si legitimè constiterit*, requirit legitimas probationes. dec. 36. n. 6. ibid.
Alioquin sententia est nulla. n. 7. ibid.
Clausula, *si quid exequendum*, intelligitur ex prioribus actis. dec. 255. n. 1. 181
Clausula *nec aliter, nec alio modo*, inducit formam. dec. 374. n. 16. 266
Clausulæ, *quam, & quas, &c.* vigore, censetur ab initio deductum omne ius. dec. 417. n. 8. 298
Clausula *sine præiudicio iurium quo ad alios*, obligatos apposita in instrumento liberationis operatur vt nihil censeatur actum respectu aliorum. dec. 104. n. 5. 78
Immo operatur, vt quoad ipsos censeantur repetita pignora, & hypothecæ cum priuilegio prioritatis, & potioritatis. n. 6. ibid.
Clausula, *citra nouationem*, præseruat anteriorem hypothecam. dec. 104. n. 7. ibid.
Clausula *Vocatis vocandis*, requirit ordinem iudiciarium. dec. 37. n. 4. 31
Clausulæ *motu proprio, & ex certa scientia*, in rescripto Principis, non operantur in tertij præiudicium. dec. 72. n. 5. 52
Maximè, quando nulla præcessit causæ cognitio. dec. 72. n. 6. ibid.
Clausula *reservato consensu domini*, adiecta in venditione rei emphyteuticæ non operatur, quin contractus sit à principio perfectus. dec. 40. n. 13. 32
Clausula, *sine præiudicio legitimæ executionis*, præseruat iurisdictionem Iudici à quo. dec. 258. n. 1. 183
Clausula *si quid exequendum, &c.* suspendit solum donec de iustitia sententiæ exequendæ cognoscatur. dec. 79. n. 2. 56
Clausula sequens debet referri ad proxima. dec. 51. num. 4. 39.
Clausula generalis non refertur ad ea, quæ habent specialem prouisionem. dec. 55. n. 6. 40
Clausula *si quid exequendum*, suspendit executionem donec de iustitia sententia cognoscatur. dec. 87. n. 1. 65.
Clausula, *cum libera*, apposita in mandato, recipit restrictionem à verbis subsequentibus, in præmissis, & circa præmissa. dec. 190. n. 2. 141
Clausula, *omnia, & singula*, apposita in instrumento, refertur etiam ad enunciata. dec. 285. n. 4. 202
Clausula, *omni meliori modo*, facit valere actum ex eo capite quo potest. dec. 450. n. 17. 330
Clausula in fine posita refertur dumtaxat ad ea, quibus qualitas conuenit. dec. 146. n. 7. 107
Clausula, *arbitrio Rotæ*, intelligitur prout de iure. dec. 236. n. 1. 170
Clausula in fine posita non refertur ad omnia, quando ex tali relatione induceretur correctio iuris communis. dec. 146. n. 8. 107
Clausula, *recepit in contanti, & pecunias ad se traxit*, denotat realem numerationem. dec. 102. n. 3. 76
Admittit tamen probationem in contrarium. n. 4. ibid.
Clausula in fine posita non refertur ad omnia præcedentia, quando proprietas sermonis non patitur. dec. 147. n. 3. 108
Clausula, *non aliàs, aliter, nec alio modo*, indicat præcisam intentionem. dec. 117. n. 4. 86
Clausula posita in vno capitulo illud tantum respicit, & qualificat. dec. 40. n. 4. 103
Clausula posita in vna parte instrumenti, non refertur ad ea in quibus militat diuersa ratio. decisio. 140. num. 3. 103
Clausula, *constito*, facit rescriptum conditionale. dec. 237. n. 2. 170
Clausula, *si quid exequendum*, debet iustificari ex iisdem actis. dec. 242. n. 10. 173
Clausula, *Appellatione remota*, non tollit restitutionem in integrum. dec. 109. n. 5. 81

Index Rerum,

Clauſula præfata minus operatur, quàm res iudicata. dec. 109. n.6. ibid.
Clauſula *tanquam principalis, &c.* conſtituit principalem debitorem. dec. 134. num.5. 99
Clauſulæ, *cum plena, & libera adminiſtratione*, vis. dec. 512. n.4. 210
Clauſula, *ſi vocatis vocandis conſtiterit*, requirit ordinem iudiciarium. dec.8. num.8. 8
Clauſula, *cum libera*, appoſita in mandato intelligitur dummodo procurator contrahat bona fide, & obliget dominium pro facto proprio ipſius domini. dec. 190. num.1. 141
Clauſula *de ſuo dato, &c.* non liberat venditorem ſcienter alienantem rem fideicommiſſo ſubiectam ab æſtimationis reſtitutione. dec 198. n.8. 147
Clauſula *de ſuo dato, &c.* non liberat à facto ſuorum auctorum. dec.198.n.9. ibid.
Clauſulæ in commiſſione appellationis intelliguntur de, & circa cauſam ſuper qua fuit pronunciatum, & cauſa appellationis commiſſa, dec.242.n.4. 173
Sine præiudicio iurium, hæc clauſula non refertur ad ea in quibus expreſsè fuit conſenſum.dec.402.n.2. 288.
Si quid exequendum, hæc clauſula in reſcripto ad lites impedit effectum ſuſpenſiuum. Præſeruat viam executiuam. dec. 384. n.2. 275
Clauſula, Dummodo licita, & honeſta, appoſita in confirmatione, non comprehendit expreſſa.dec.124. num.2. 90
Clauſula, *ſi quid exequendum*, intelligitur prout de iure. dec.255. n.7. 181
Salvis, &c. hæc clauſula, reſtringit diſpoſitionem præcedentem. dec. 107. n.5. 80
Cum pacto, & conditione. Hæc verba adiecta ei, quod poſt emolumentum quæſitum poteſt adimpleri, important modum. dec.504. n.10. 386
Clauſula *deducens, &c.* & *omni meliori modo, &c.* in libello comprehendit omnem modum agendi. dec. 559. num.4. 444
Clauſulæ executiuæ inſtrumentorum non alterant diſpoſitionem. dec.223.n.5. 162
Clauſula, *ſine præiudicio iurium*, præſeruat ius, ita vt non cenſeatur alteratum. dec.251. n.4. 178
Conſtito, &c. hæc clauſula eſt contenta ſolo facto omiſſa iuris indagatione. dec.406. n.3. 290
Actum, &c. hæc clauſula poſita in inſtrumento perfectionem contractus demonſtrat.dec.371. n.6. 265
Clauſulæ derogatoriæ non ampliant præcedentem diſpoſitionem, ſed intelliguntur appoſitæ ad limites illius. dec.306. n.2. 215

Collecta.

Collecta imponi poteſt per communitatem ex cauſa neceſſaria. dec.447.n.4. 326

Collegium.

Collegij exiſtentia non probatur ex ſola denominatione. dec.30.n.5. 25

Colonus.

Colono partiario eſt plurimum deferendum circa quantitatem fructuum recollectorum, tanquam deponenti in facto proprio, dec.293. n.22. 208

Commoditas.

Commodum inductum ad releuamen grauaminis ceſſat, ceſſante grauamine. dec.141.n.5. 104
Commodum contractus aliquem pertinere probatur pluribus coniecturis ſimul iunctis. dec.478. num.5. 359.

Communio.

Communia dicuntur quæ pro indiuiſo communia ſunt.dec.466.n.22. 349
Communia domus non infertur ex communione muri ſed vicinitatem continuam. dec.466. num.23. & num.25. ibid.
Conſortium inducitur ex minimo, vt prælationi ſuffragatur. dec.466. n.7. declara.n.24. ibid.
Conſortium eſt quædam communio, & ſocietas. decif. 466. n.21. ibid.

Comparens.

In iudicio vt defendat debet condemnari ad omne id in quo fuiſſet condemnandus is pro cuius defenſione comparet. dec.141. n.6. 221
Comparens citatus videtur præcedentem citationem approbare. dec.79. n.28. 58
Comparens coram Iudice recuſato, cenſetur renunciare recuſationi. dec.8. n.2. 8

Compenſatio.

Compenſatio crediti cum debito cui contrapoſitum fuit non fit ipſo iure, ſed ſi opponatur. dec.162. num.10. 119
Maximè ſi quantitas crediti, & debiti non correſpondeat.n.11. ibid.
Compenſatio non datur de liquido ad non liquidum. dec. 100.n.16. 287
Nec de decreto vnius perſonæ ad creditum alterius. num.17. ibid.
Compenſatio facit actum retroſimilem quo ad cauſæ extinctionem. dec.516.n.3. 396
Compenſatio non intrat in eo, quod non eſt perpetuo permanſurum penes creditorem. dec.438.n.6. 310
Compenſatio non datur de liquido ad non liquidum. dec.352.n.2. & dec.400. n.16. p.287. 248
Compenſans debitum cum credito dicitur debitum extinguere, non retinere. dec.510.n.3. 391

Conditio.

Ex lege, non præſcribitur minori ſpatio triginta annorum, dec.303. n.12. 214
Conditio ob cauſam non oritur ex delicto, ſed ex contractu. dec.426. n.7. 307
Conditio *ex l. fin. C. de acq. poſſ.* non tollitur minori ſpatio triginta annorum. dec.398. n.6. 283

Conditio.

Conditio ante purificationem nihil ponit in eſſe. decif. 391. num.13. 280
Conditio mixta habetur pro impleta, quando impleſſe debens adhibuit diligentiam pro ea adimplenda. dec.504. n.11. 386
Conditio intrinſeca, non inualidat depoſitum.dec.282. num.6. 199
Conditionem euenisſe non eſt probandum, quando id eſt notorium, & clarum.dec.199. n.6. 147

Conductor.

Vendendo rem conductam, intercuertit poſſeſſionem locatoris. dec.79.n.20. 57
Conductor non ſibi, ſed domino rei conductæ poſſidet. dec.79.n.18. ibid.

Confeſsio.

Confeſſio hæredum facta in inſtrumento diuiſionis quod bona diuiſa ſint hæreditaria fideicommittentis non eſt apta ad transferendum dominium. dec. 469.n.2. 352
Confeſſio præiudicat etiam hæredibus confitentis. dec. 404. n.3. 289
Confeſſio hæredis non nocet legatario. dec.438.n.11.
Maximè cum hæres adiuit hæreditatem cum beneficio legis, & inuentarij. ibid.
Confeſſio partis probat poſſeſſionem ad effectum manutentionis reiecta qualitate quod ſit improbata. dec.496. n.2. 373
Confeſſio adminiſtratoris principalis facta in calculo nocet fideiuſſori abſenti. dec.427.n.10. 309
Confeſſio principalis ſi ſit veriſimilis nocet fideiuſſori. decif.

decis.427.num.11. ibid.
Confessio emanata ad fauorem vnius personæ, alteri non suffragatur. dec.130.n.4. 97
Confessio adminiculata non potest ex abrupto reuocari. dec.189.n.7. 141
Confessio facta in positionibus præiudicat ponenti. dec.434.num.1. 314
Confessio emanata ad probandum id quod est perfectum probat absque partis declaratione. dec. 364. num.4. 257
Confessio nocet non solum confitenti, sed eius hæredibus & successoribus. dec.456.n.1. 336
Confessio extraiudicialis non probatur per testes singulares. dec.442.n.2. 321
Etiam si sint plures. ibid. ibid.
Confessio extraiudicialis probata per vnicum testem non facit quidem indicium, dec.442.n.3. ibid.
Confessio partis superat, & impler omnem probationem. decis.364.n.1. 257
Confessio facta in scriptura etiam absente parte probat contra confitentem. decis.264.n.1. ibid.
Confessio docto de errore, non præiudicat confitenti. dec.148.n.13. 111
Confessio facta ad vnum finem, non probat ad diuersum. dec.148.n.14. ibid.
Confessio ex causa depositi probat numerationem.dec. 291.n.4. 206
Confessio facta à procuratore, sine speciali mandato ad confitendum,reuocari potest. dec.316.n.6. 224
Confessio verificata in vno in omnibus præsumitur vera. dec.427.n.8. 308
Confessio extraiudicialis non probatur nisi per testes contestes saltem duos. dec.497. 375
Confessio vnius alteri non præiudicat. decis.407.n.7. ibid.
Confessio solutionis facta à creditore, non est sufficiens absque adminiculis. dec.270.n.3. 189
Confessione nulla maior probatio. decis.511.num.10. 392
Confessio in depositio probat numerationem. dec.277. num.11. 194
Confessio facta in carcere subsistit, quando carcer non est directus ad extorquendam dictam confessionem. dec.266.n.5. 187
Confessioni auctoris non possunt contrauenire illius hæredes. dec.280.n.6. 198
Confessio de recepto quando est admodum verisimilis, & adminiculata, probat quasi possessionem exigendi. dec.241.n.4. 173
Confessio de recepto probat receptionem, quando summa est notabilis. dec.241.n.5. ibid.
Confessio facta ad vnum finem, & in vno iudicio non nocet in alio iudicio, nec ad alium finem. decis.76. num.6. 54
Confessio spontanea procuratoris,non nocet domino. dec.7.n.3. 7
Confessio Prælati non præiudicat Ecclesiæ. dec.7.n.4. ibid.
Maximè quando continet remissionem iurium. num.5. ibid.
Et tendit ad distractionem rerum Ecclesiæ.n.6. ibid.
Confessio extraiudicialis facta etiam parte absente de æquitate canonica probat.dec.114.n.1. 84
Maximè quando agitur solum de probanda veritate rei gestæ. n.2. ibid.
Confessio qualificata scindi potest,si contineat capitula separata. dec.113.n.6. 83
Limit.si qualitas sit talis,quæ actum cum cui adiicitur reddat nullum. n.7. ibid.
Confessio cedentis facta post cessionem, non præiudicat cessionario. dec.125.n.7. 92
Confessio venditoris facta post venditionem,non nocet emptori. dec.125.n.8. ibid.
Confessio procuratoris non habentis speciale mandatum ad confitendum, potest reuocari etiam non docto de errore. dec.174.n.7. 266
Confessio resultans ex obtentione Commissionis non nocet nisi iis qui vel obtinuerunt,vel eorum mandato fuit obtenta. dec.374.n.8. ibid.
Neque si non fuerit Iudici præsentata. n.10. ibid.
Confessio quæ non est clara confitenti non nocet.dec. 323.n.6. 230
Confessio procuratoris potest reuocari non docto de errore. dec.323.n.6. ibid.
Confessio debet vel in totum reiici, vel in totum acceptari. decis.323.n.6. ibid.
Confessio facta ad fauorem vnius non præiudicat quoad alios. dec.478.n.14. 359
Confessio emanata ad vnum non præiudicat quoad alium. dec.478.n.15. ibid.
Confessio facta respondendo positionibus plenè præiudicat confitenti. dec.373.n.8. 268
Confessio etronea non præiudicat confitenti.dec.191. num.11. 206
Confessio procuratoris potest quandocunque à Domino reuocari. dec.210.n.7. 155
Limit. Si illius vigore in primo iudicio dominus obtinuit. n.8. ibid.
Confessio,& agnitio debiti facta per vnum ex obligatis in solidum nocet aliis. decis.392.n.4. 281
Confessio resultans ex precum porrectione, probat census impositionem. dec.113.n.3. 83
Confessio probata per idoneos testes, probatur etiam de iure ciuili. dec.114.n.3. 84
Et sine dubio concurrentibus adminiculis. n.4. ibid.
Confessio procuratoris in iudicio facta si non reuocetur,& de errore doceatur, præiudicat domino. dec. 100.n.21. 74
Maximè si dominus fuerit præsens dictæ confessioni. num.22. ibid.
Confessio debitoris non potest præiudicare suis creditoribus. dec.547.n.8. 430
Maximè si tempore concessionis, sit decoctus, vel decoctioni proximus.n.9.& 18. ibid.
Confessio potest acceptari sine qualitate,quando militat præsumptio contra qualitatem. decis.444.n.6. 324
Confessio partis superat omne genus probationum. dec.212.n.2. 154
Confessio partis est maior alia probatione. decis.487. num.3. 366
Confessio tutoris si sit verisimilis, præiudicat pupillo. dec.239. n.2. 172
Confessio debitoris est cæteris probationibus efficacior. dec.210.n.4. 155
Confessio etiam expressa facta à procuratore in vna causa, non præiudicat in alia. decis.100.n.14. 74
Confessio de recepto non probat in præiudicium tertij. dec.547.n.19. 431
Confessio hæredum in eorum præiudicium illis præiudicat. dec.550.n.19. 435
Confessio non limitata ad certam rem,non præiudicat. dec.270.n.1. 189
Confessio facta in iudicio possessorio non facit probationem in petitorio.dec.401.n.2. 287
Contrarium tenet Rota,n.3. ibid.
Confessio testatoris non potest impugnari ab hæredibus decis.208.n.5. 153
Confessio facta in fauorem non probat. dec.310.n.3. 219
Limit.si concurrant coniecturæ.n.4. ibid.
Confessio tacita resultans ex productione instrumenti

facta in vna cauſa, non præiudicat in alia.
Confeſſio partium probat cenſus impoſitionem. deciſ. 96. num. 15. 72
Commiſſio ſenatoria non præſentata, nec in iudicium deducta confeſſionem non facit. dec. 516. n. 7. 224

Confines.

Confinium deſignatio, demonſtrat quid in diſpoſitione comprehenſum fuerit. dec. 199. n. 2. 212
Cenſus impoſitus ſuper domo non expreſſis illius finibus ſuſtinetur, ſi imponens in dicto loco non habeat niſi vnam domum. dec. 94. n. 1. 69
Cenſus impoſitus ſuper fundo non facta deſignatione confinium, eſt nullus. dec. 96. num. 1. 71

Confirmatio.

Statutorum Apoſtolica in forma communi non extenditur ad contractus iuratos. dec. 512. n. 4. 392
Confirmatio dicitur facta ex certa ſcientia, quando tenor rei confirmatæ exprimitur in ſupplicatione. dec. 124. n. 3. 90

Coniectura.

Coniecturis non opus in claris. dec. 125. n. 10. dec. 136. p. 91. num. 5. 101
Coniecturæ conludentiſſimæ habent vim probationis. dec. 128. num. 6. 96
Et maximè quæ ſequuntur poſt contractum. num. 7. ibid.
Coniecturæ admittuntur in iis, quæ ſunt difficilis probationis. dec. 439. n. 2. 319

Conſanguineus.

Interueniens in contractu ad integrandam perſonam contrahentis tutorio nomine, non ſatisfacit ſtaturo requirenti conſanguineos in contractu pupillorum. deciſ. 309. n. 4. 218

Conſcientia.

Non ligat eos quos natura non obligat. dec. 464. n. 14. 344

Conſenſus.

Non dicitur extinctus etiam quod ſit relaxatum mandatum pro reſtitutione pretij loco damnorum, & intereſſe. deciſ. 272. num. 4. 191
Secus ſi actualiter fuerit reſtitutum pretium cenſus, vel illius pars. n. 5. ibid.
Conſenſus plus facto, quam verbis declaratur. dec. 511. num. 5. 391
Conſenſus tacitus, & expreſſus æquiparantur. dec. 511. num. 6. ibid.
Conſenſus officialis an ſit neceſſarius in diſſoluenda ſocietate. dec. 424. n. 18. 305
Conſenſus in contrahenda ſocietate præſtitus durare præſumitur. dec. 424. n. 7. 304
Conſenſui nil magis repugnat, quàm error. dec. 271. num. 10. 190
Conſenſus reſultans ex actibus poſitiuis, non ſe extendit vltra illos actus. deciſ. 74. n. 10. 53
Conſenſus non præſumitur præſtitus animo donandi, ſed ad validandum contractum. deciſ. 18. num. 12. 16. 52. n. 17
Conſentiens impoſitioni cenſus, non poteſt illam impugnare. dec. 53. n. 6. 40

Conſors.

Eiuſdem rei habens in illa maiorem partem non præfertur in illius venditione conſorti habenti minorem partem. dec. 308. n. 9. 217
Conſortes ad obtinendum ius retractus propriè qui dicantur. dec. 466. n. 18. 349

Conſtitutio.

Conſtitutio vt omnes liget debet publicari in qualibet prouincia. dec. 365. num. 13. 258
Fallit in conſtitutionibus Pontificiis. ibid.
Conſtitutio declaratoria extenditur etiam ad caſus, qui ante illius promulgationem originem habuerunt. dec. 308. num. 20. 218
Conſtitutiones poſteriores derogant prioribus. deciſ. 466. num. 5. 348
Conſtitutiones nouæ futuris, non præteritis dant formam negotiis. dec. 354. n. 5. 250
Conſtitutio Gregoriana circa prælationem in emptione domus non ſuffragatur vicino cohærenti à parte interiori, &c. dec. 466. n. 28. 350
Conſtitutio non comprehendit caſus iam perfectos. dec. 501. n. 1. 380
Quod non legitur in conſtitutione, non cenſetur diſpoſitum. deciſ. 60. n. 3. 44

Conſtitutum.

Operatur etiam poſt mortem conſtituentis, vt conſtitutarius non priuetur ſua poſſeſſione. deciſ. 153. num. 11. 180
Limit. ſi hæres conſtituentis accipiat poſſeſſionem, & conſtitutarius negligat accipere poſſeſſionem naturalem. num. 12. ibid.
Etiam quod conſtitutarius per modicum tempus negligat. num. 13. ibid.
Conſtitutum non operatur quando principalis contractus fuit nullus. deciſ. 253. n. 14. ibid.
clauſula Conſtituti contra tertium facit tantum qualemqualem probationem. dec. 403. n. 4. 289
clauſula Conſtituti probat poſſeſſionem conſtituentis. dec. 480. n. 3. 361
Probat primum extremum in Saluiano. num. 4. ibid.
clauſula Conſtituti probat contra habentem cauſam a conſtituente. dec. 499. n. 1. 378
clauſula Conſtituti probat poſſeſſionem contra habentem cauſam à conſtituente. dec. 559. n. 2. 442
clauſula Conſtituti de ſui natura operatur dominij tranſlationem. dec. 559. n. 26. 445
Conſtitutum appoſitum in inſtrumento dat conditionem ex *l. fin. C. de acq. poſſ.* contra tertium poſſidentem cum titulo, & bona fide. dec. 303. n. 11. 214
Conſtitutum transfert in conſtitutarium omnem poſſeſſionem naturalem, & ciuilem. dec. 403. n. 3. 288
Conſtituti virtus expirat lapſu decennij. dec. 400. n. 7. 286
Fallit ſi medio tempore nemo fuit in poſſeſſione. n. 8. ibid.
Poſſeſſio præſens præſumitur ex antiqua. dec. 400. n. 9. ibid.
Creditor poteſt vigore clauſulæ conſtituti impetrare mandatum de aſſociando etiam contra ſingularem poſſeſſorem bonorum hypothecatorum. deciſ. 150. num. 2. 112

Conſuetudo.

Conſuetudo non probatur ex Doctoris atteſtatione. dec. 365. n. 11. 258
Conſuetudo nutritiua peccati non eſt attendenda. dec. 365. n. 12. ibid.
Conſuetudo vſuram permittens attendenda non eſt. dec. 321. n. 13. 228
Conſuetudo vt ſuffragetur, debet probari. deciſio. 5. num. 10. 4
Et debet probari ſpecialiter in caſu de quo agitur. n. 11. ibid.
Conſuetudo non poteſt contractum aliàs vſurarium validare. dec. 388. n. 11. 276
Conſuetudo ſuſtinet contractum cenſus etiamſi aliquid interueniat contra illius ſubſtantiam. dec. 124. n. 12. 91
Conſuetudo alienandi bona emphyteutica recipit interpretationem à conſueto tenore inueſtiturarum. dec. 502. n. 12. 382

Consuetudo est obtinenda in contradictorio iudicio, parte opponente. dec.9.n.21. 10
Consuetudo non inducitur ex sententiis difformibus. dec.9.n.22. ibid.
Consuetudo non suffragatur in materia vsurarum. decis.9.n.23. ibid.
Consuetudo non validat contractum illicitum. dec.11. num.1. 12
Consuetudo contra ius diuinum, vel naturale, est corruptela. decis.11.n.3. ibid.
Consuetudo non attenditur in materia vsurarum, Nec excusat. dec.11.n.4.& n.6. ibid.
Consuetudo in materia vsuraria, nihil operatur. decis. 155.num.3. 115
Consuetudo tollit vsuræ præsumptionem, ab ea excusat. decis.117.n.10. 86
Consuetudo permittens vsuram non est attendenda. dec.350.n.4. 247
Consuetudo non validat contractum illicitum. decis. 150.num.5. ibid.
Consuetudo nihil operatur in materia vsurarum. dec. 21.n.5. 19

Contractus.

Vsurarius non validatur consuetudine. decis.155.n.2. 115
Nec confirmatione Papæ. n.5. ibid.
Nec Iudicis sententia. num.8. ibid.
Contractus præsumitur verus quando præcessit obligatio contrahendi. dec.96.n.24. 72
Contractus factus à minore curatorem habente sine illius auctoritate est nullus. dec.370.n.7. 262
Contractus recepit interpretationem ab executione, quam partes illi dederint. dec.379.n.4. 269
Contractus minoris non irritatur sub prætextu falsæ causæ, nisi probata illius falsitate, & decis.21.n.3. & n.11. 19
Contractus non iudicatur ex eo, quod in illo scriptum est, sed ex eo quod inter contrahentes actum fuit. dec.134.n.3. 99
Contractus plures eodem die coram eisdem Notario & testibus celebrati, sunt correspectiui. dec.122.n.1. 88
Contractus ab initio nullus partium tacito consensu, non conualidatur. dec.155.n.4. 115
Contractus ratione consensus,& stipulationis censentur indiuidui. dec.424.n.11. 305
Intellige quando stipulatio interponitur super re sui natura indiuidua. num.12. ibid.
Contractus à partium conuentione legem accipiunt. dec.59.n.4. 43
Contractus nulliter gesti sustinentur ex æquitate, quando plures contractus ita gesti reperiuntur. dec. 59.n.17. 44
Contractus à minore celebratus cum debitis solemnitatibus regulariter sustinetur. dec.395.n.2. 282
Contractus nullus ex defectu causæ dicitur nullus, si is velit, qui nullum dicere potest. decis.206.n.7. 151
Contractus initus cum Ecclesia non potest declarari nullus si ipsa illum ratum habere velit. dec.490.n.6. 369
Contractus societatis officij est contractus innominatus. dec.388.n.7. 276
Contractus talis præsumitur, qualis à partibus nominatur. decis.425.n.2. 306
Contractus ex pacto adiecto, substantiam eius concernentiæ, vitiatur, secus in eo quod circa accidentia solum versatur. dec.317.n.1.& n.2. 225
Contractus celebrati cum Ecclesia sine solemnitatibus, sunt nulli, si Ecclesia velet. dec.29.n.4. 25
Contractus quando transit de vna specie in aliam non valet ob defectum consensus. dec.493.num.6. 370
Contractus nullus non potest ex æquitate sustineri quando deficit consensus contrahentium. dec.412. num.6. 294
Contractus mulieris initus seruatis solemnitatibus statuti, est validus, & exigibilis. decis.34.numer.1. 28
Contractus non vitiatur ex falsitate vnius causæ si cætera sint vera. dec.35.n.5. 29
Contractus factus contra legem potest valere in præiudicium contrahentium, non autem in illorum fauorem. dec.85.n.9. 63
Contractus in dubio præsumitur iustus, & non fœneratitius. decis.96.n.2. 71
Contractus in dubio præsumitur val. 15. dec.96.n.3. ibid.
Contractus in dubio non debet carere effectu. dec.96. num.4. ibid.
Contractus conditionalis resoluitur deficiente conditione. dec.245.n.9. 243
Diuiduus contractus dicitur ex voluntate contrahentium, quando tantum vtilitatem affert pars respectu partis quantam totus respectu totius. dec.125. n.16. 92
Et multo magis quando tantam vtilitatem affert pars quantam totum. num.17. ibid.
Contractus initus cum Ecclesia sine debitis requisitis est nullus ipsa volente. dec.265.n.2. 186
Contractus non est ipso iure nullus, qui habet implicitam causam vtilitatis. decis.265.n.3. ibid.
Contractus initus cum Ecclesia non habetur pro nulla nisi post eius declarationem. dec.265.n.4. ibid.
Contractus luratus, & camerali obligatione vallatus meretur executionem. dec.388.n.1. 276
Iustitia contractus non debet iudicari à futuro euentu. dec.388.n.17. 277
Contractus factus à minore ex falsa causa est nullus. dec.412.n.1. 294
Contractus natura contrahentium pactis non mutatur. dec.425.n.9. 306
Contractus initus non seruata forma statuti est nullus. dec.370.n.2. 262
Contractus regulatur ab ipsius causa finali. dec.379. num.2. 269
Contrahentes præsumuntur sentire, vt soluto fiat de moneta quæ eo tempore currit. decis.217. num.2. 168
Contrahentes obligantur ad limites verborum instrumenti. dec.305.n.3. 386
Contrahentes non cogitantes de effectu, stulti iudicantur. dec.96.n.17. 71
Contrahens cum aliquo certa qualitate expressa, non potest contra illam agere. decis.163.n.15. 121
Intellectus ille est recipiendus, qui inseruit voluntati contrahentium. dec.368.n.3. 260
Correspectiui contractus dicuntur qui eodem tempore coram notario,& testibus fiunt, & compariuntur ad inuicem. decis.388.n.18. 277

Contrarium.

Contrarius vsus non tollit legem non data scientia Principis dicti contrarij vsus. decis.265. num.17. 258
Contrarietas vt cernatur, est capienda interpretatio. dec.560.n.2. 445
Contraria proponens, non est audiendus. dec.118.n.8. 87

Contrauentio.

Vt excludatur interpretatio, semper est facienda. decis. 49.num.12. 37

Index Rerum,

Contrauenies contractui, non poteſt iuuari commodo illius dec. 47. n. 2. 36
Contrauentionis exceptio eatenus durat, quatenus durat contrauentio. dec. 53. n. 13.

Conuentio.

Conuentio extincta ob defectum conditionis appoſitæ de conſenſu vtriuſque partis non reuiuiſcit ob conſenſum vnius tantum. dec. 505. n. 5. 386
Conuentio vt creditor poſſit capere pecunias ſub cambiis eſt licita tam de iure communi. dec. 539. num. 2. 420
Quàm ex conſtitutionibus Pontificum. n. 3. ibid.
Conuentio inter duos facta non nocet tertio. dec. 371. num. 2. 266
Conuentio non præſumitur. dec. 547. n. 21. 431
Conuentio clara debet attendi. deciſ. 304. 214
Conuentio ligat tantum contrahentes non alios. deciſ. 448. n. 12. 327

Correſpectiuitas.

Correſpectiuitas ad præſumendum delictum non inducitur ex vicinitate actuum, quando quilibet habet ſuam cauſam. deciſ. 123. num. 11. 89
Correſpectiuitas contractum oritur ſi eodem tempore fuerint celebrati. dec. 397. n. 1. 284

Correus.

Correus ſoluens totum repetit à correo partem ſuam ſiue debitum ſit ex cauſa generoſa, ſiue ex cauſa lucratiua ſecundum Bald. dec. 447. n. 1. 326
Contrarium tenet Bartol. & alij magis communiter quando debitum eſt ex cauſa mere lucratiua, & ex meta liberalitate. n. 2. & num. 3. ibid.
Limit. hanc communem quando correi ſunt ſocij eiuſdem obligationis ideſt ſi contemporaneæ eodem contextu, & ex eadem cauſa ſe obligauerunt. num. 6. ibid.
Correus qui emit totum cenſum agit contra correum ad ſolutionem cenſus dempta eius rata. deciſ. 413. num. 1. & n. 5. 295
Correus ſoluens partem correi poteſt, obtenta ceſſione iurium, ab illo repetere. dec. 499. n. 22. 379
Correus ſoluens ſolidum agit contra correum pro rata ſine ceſſione. dec. 537. n. 8. 419
Correus obtenta ceſſione à creditore poteſt agere aduerſus correum, dempta portione ſibi tangente. dec. 178. num. 3. 132
Correus non repetit à correo ſine iurium ceſſione quando ſoluit ex cauſa lucratiua. deciſ. 419. num. 6. 299
Correus extinguens totum cenſum gerit negotium vtile pro correo, & quare. dec. 447. n. 8. 326
Correus ſoluens poteſt obtenta ceſſione repetere à correis eorum rataſ. deciſ. 181. n. 1. 134
Correi dicuntur qui ſe obligant principaliter, & inſolidum. dec. 419. n. 5. 299
Habens correum principaliter, & in ſolidum obligatum non tenetur date cautionem. deciſ. 589. n. 10. 278

Creditor.

Creditor cenſus poteſt aliquando agere pro ſorte loco damnorum, & intereſſe. dec. 531. n. 19. 411
Intellige quando debitor eſt obligatus in forma cameræ. num. 20. ibid.
Creditor poſterior poteſt agere contra anteriorem poſſidentem rem hypothecatam quatenus valor rei excedit creditum anterioris. dec. 451. n. 4. 331
Creditor poſterior poteſt agere Saluiano vt immittatur in poſſeſſionem eius, quod ſupereſt ſatisfacto priore creditore poſſidente. dec. 451. n. 5. ibid.
Creditor poteſt eligere vnam, ex pluribus rebus ſibi hypothecaris, vt ex illa ſibi ſatisfiat. dec. 451. n. 11. 332
Creditor anterior poteſt auocare poſſeſſionem rei ſibi hypothecatæ à creditore, poſteriore poſſidente. dec. 451. num. 13. 332
Creditor poſterior poteſt offerendo creditori anteriori ſuum creditum auocare ab eo poſſeſſionem rei hypothecatæ. dec. 451. n. 14. ibid.
Creditor poſterior poteſt agere Saluiano contra anteriorem pro eo quod ſupereſt deducto illius anteriori credito. dec. 451. n. 1. 331
Creditor hæreditatis etiam quod habet tantum ius perſonale contra hæredem poteſt proprer hæredis inopiam in ſubſidium agere contra debitorem hæreditatis. dec. 490. n. 15. 369
In concurſu creditorum habentium hypothecam debet priùs ſatisfieri anteriori. deciſ. 532. num. 24. 413
Creditor conſentiens imponi cenſum ſuper re ſibi hypothecata cenſetur renuntiare ſub hypotheca. dec. 495. n. 6. 373
Creditor comparens in iudicio diſcuſſionis non prohibetur conuenire debitorem coram alio iudice. dec. 32. n. 12. 27
Creditor volens capere pecunias ad intereſſe ob moram principalis debitoris quomodo debeat certiorare promiſſorem indemnitatis ad obligandum illum ad tale intereſſe. dec. 124. n. 2. 85
Creditor miſſus in poſſeſſionem ex primo decreto ſolo iure pignoris poſſidet. deciſ. 536. n. 17. 417
Creditor conſentiens alienationi rei ſibi hypothecatæ amittit hypothecam. dec. 163. n. 17. 121
Creditor hypothecarius habet electionem, an agat contra fideiuſſores, vel principales, & vel contra obligatos, vel bona. dec. 60. n. 8. 44
Creditor vigore clauſulæ præcarij poteſt capere poſſeſſionem bonorum ſui debitoris propria auctoritate. dec. 149. n. 2. 111
Creditor immiſſus ex Saluiano non poteſt negare poſſeſſionem debitoris. dec. 68. num. 5. 48
Creditor iuſtificatur ex inſtrumento. deciſ. 68. num. 2. ibid.
Creditor non poteſt cogi inuitus aliud pro alio recipere. dec. 422. n. 1. 305
Creditor poteſt agere contra debitorem ſui debitoris, ſi concurrant ea, quæ conſiderat Surd. *conſ. 4. num. 1.* dec. 187. n. 5. 137
Creditor habet fundatam intentionem ſuper non ſolutione, nec tenetur probare negatiuam. dec. 295. n. 4. 209
Creditor valens exigere ſortem, non poteſt aliquid vltra recipere citra vitium vſuræ. deciſ. 182. num. 3. 135
Creditor cum hypotheca præfertur reſpectu bonorum creditori habenti ſolam actionem perſonalem. dec. 279. n. 7. 197
Creditor poteſt capere pecunias ad intereſſe in damnum debitoris tempore debito non ſoluc...is. deciſ. 343. n. 3. 242
Creditor non poteſt cogi aliud pro alio accipere, etiam ſi ſit creditor pecuniæ. dec. 550. n. 1. 433
Creditor cenſus fundati ſuper pluribus fundis poteſt pro fructibus totius cenſus agere hypothecaria, vel Saluiano contra poſſeſſorem vnius tantum ex dictis fundis. dec. 542. n. 4. 424
Creditor pro ſuo credito poteſt auocare vnam tantum ex pluribus rebus hypothecatis. deciſ. 542. num. 5. ibid.
Creditor hypothecarius præfertur habenti ſolam perſonalem actionem, etiam priuilegiatam. deciſ. 547. num. 23. 451
Creditor non admittitur ad licitandum niſi ob defectum oblatorum. dec. 536. n. 8. 417

Aut

Aut poſt alios omnes. num. 9. ibid.
Creditor in diem non poteſt agere prius quam dies ſolutionis venerit. dec. 267. n. 3. 187
Creditor aliud pro alio recipere non tenetur. dec. 506. num. 11. 387
Creditor recipiens aliud pro alio liberat debitorem. deciſ. 506. num. 2. ibid.
Creditor dicitur cui ex quacunque actione, & cauſa debetur. dec. 432. n. 12. 313
Creditor quis non dicitur, qui perpetua exceptione repelli poteſt. deciſ. 432. n. 3. ibid.
Creditore acceptante in ſolutum nomen extinguitur omnis eius actio. dec. 507. n. 1. 387
Creditoris intereſſe non habere ſummam diminutam. deciſ. 154. n. 6.
Creditori cui fuit ceſſus cenſus nullus, & inualidus debetur intereſſe lucri ceſſantis. deciſ. 58. num. 7. 45
Creditum quod peti non poteſt, non præſumitur remiſſum ex regula, *l. Proculo, ff. de probat.* deciſ. 305. num. 3. 215
Creditum probatur per publicum inſtrumentum. dec. 230. n. 1. 166
Creditum cum hypotheca in Saluiano dicitur conſtare ex inſtrumento. dec. 544. n. 1. 428
Creditum contrapoſitum debito in partita, extinguit debitum. dec. 160. n. 8. 118
Immo poteſt contraponi ad effectum conuertendi illud in quamcunque cauſam. n. 9. 119
Creditum domini cenſus cum hypotheca probatur per inſtrumentum cenſus. dec. 551. n. 5. 435
Creditum cum hypotheca probatur ex inſtrumento venditionis factæ à debitore. dec. 532. n. 2. 412
Creditum cum hypotheca probatur ex inſtrumento impoſitionis cenſus. deciſ. 410. n. 2.
Creditum cum hypotheca, & ſolutio fructuum cenſus probatur ex inſtrumentis. deciſ. 148. num. 1. 110
Creditum probatur ex publico inſtrumento. deciſ. 95. num. 1. 69

Curator.

Conſentiendo per viam contentioſæ iuriſdictionis poteſt præiudicare minori. dec. 509. n. 14. 390
Intellige quando ſolus interuenit in iudicio, ſecus ſi cum minore. n. 15. ibid.
Limit. quando conſenſit abſque aliqua animi præmeditatione an negotium ſit vtile minori. num. 17. ibid.

D

Damnum.

DAmnum contingens occaſione ſocietatis, debet eſſe commune inter ſocios licet contingat ea finita. dec. 181. n. 6. 134
Etiam quod pactum videretur contrarium. num. 8. ibid.
Damnum contingens abſque mea culpa mihi non debet imputari. dec. 241. n. 2.
Damnum quod quis ſua culpa ſentit ſibi debet imputare. dec. 144. n. 1. 105
Damna, & intereſſe peti poſſunt loco adimplementi. deciſ. 286. n. 4. 203
In actione vt res libera non tradatur veniunt damna, & intereſſe. dec. 198. n. 10. 147

Datum.

Pro ſuſtentatione cenſetur datum pro alimentis. dec. 438. num. 8. 318
Datum ob liberalitatem excludit compenſationem. deciſ. 438. n. 9. ibid.
Limita ſi liberalitas eſſet correſpectiua ad obligationem præcedentem. n. 10. ibid.

Datio in ſolutum.

Facta ad menſuram non habet effectum ante ſecutam menſurationem. dec. 552. n. 3. 436
Cenſetur tamen impleta conditio ſi detur in ſolutum res certis finibus deſignata expreſſo certo pretio cuiuſlibet menſuræ. deciſ. 552. n. 4. ibid.
Maximè ſecuta traditione, & fructuum perceptione. num. 5. ibid.
Datione in ſolutum ſimpliciter facta ſtatim debitor liberatur. dec. 289. n. 3. 205
Limit. ſi poſt dationem in ſolutum remanet aliquid faciendum in fauorem creditoris. deciſ. 289. num. 4. ibid.
Datio in ſolutum nullo exiſtente debito vitiatur, tanquam facta ex falſa cauſa. dec. 292. num. 1. & num. 5. 206
Ampl. etiam ſi debitum exiſtat, ſi creditor poſſit exceptione ſubmoueri. n. 2. ibid.
Datio in ſolutum ſimilis eſt venditioni. dec. 292. n. 3. ibid.
Datio in ſolutum facta ad menſuram non habet effectum ante ſecutam manurentionem. deciſ. 552. n. 3. 436
Datio in ſolutum ſi non habeat effectum ex legis diſpoſitione poteſt agi ad intereſſe. deciſ. 58. num. 1. 42
Datio in ſolutum eſt ſimilis venditioni, & dicitur venditio. dec. 158. n. 9. 117
Datio in ſolutum habet aliquando vim pretij. dec. 81. num. 2. 59
Per dationem in ſolutum receditur à priori contractu. dec. 290. num. 4. 205
Diſpoſita in venditione procedunt in datione in ſolutum. deciſ. 158. n. 10. 117
Maximè ſi datio in ſolutum ſit voluntaria. numero 11. ibid.
Debitor cenſus donec pretium non reſtituit tenetur ad fructuum ſolutionem. dec. 256. n. 4.
Debitor cenſus poteſt ad ſui libitum cenſum redimere non tamen poteſt inuitus cogi ad redimendum. dec. 182. num. 6. 135
Debitor ſoluens vnum pro alio cenſetur ſoluere in recompenſationem veri debiti. deciſ. 440. num. 1. 319
Debitor rectè ſoluit ei cum quo contraxit, & liberatur non obſtante ceſſione. dec. 292. n. 7. 206
Etiam ſi recipiens non eſſet dominus. n. 8. ibid.
Debitor in diem eſt verus debitor. dec. 528. num. 25. 406
Debitor ſoluens legitimo procuratori ſtatim liberatur. dec. 528. n. 26. ibid.
Etiam ſi poſtea procurator decoxerit. n. 27. ibid.
Debitor ſoluens tutori putatiuo, liberatur. deciſ. 528. num. 15. 4
Intellige dummodo pecuniæ ſint verſæ in vtilitatem pupilli. n. 16.
Debitor priuatur dominio rei ſuæ ex ſecundo Iudicis decreto. dec. 536. n. 20. 417
Debitor aſſerens ſe ſoluiſſe, debet ſolutionem concludenter probare. dec. 150. n. 3. 97
Debitor dicitur in damno, ſi cogatur ſoluere monetam pretioſiorem ea, quam tempore contractus recepit. dec. 217. n. 8. 158
In obligationibus dubiis venit id, quod eſt minus. dec. 217. n. 9. ibid.
Debitor minoris vt conſequatur pleniſſimam liberationem debet ſoluere auctoritate Iudicis, aliàs minori datur reſtitutio in integrum aduerſus ſolutionem. dec....

Immo requiritur præceptum,& iussus Iudicis,itavt solutio non sit spontanea,sed coacta. n. 2.
Debitor obligatus ad certam diem,constituitur in mora ob lapsum diei,absque interpellatione. dec.324. num.3. 231
Debitor non est in mora soluendi, quando in loco destinatæ solutionis non adest legitima persona, cui soluatur. dec.224.n.1. 163
Debitor filijsfamilias soluens patri, vti patri non liberatur. dec.294.n.7. 209
Debitor principalis census is dicitur,qui bonam fidem recognoscit. dec.134.n.1. 99
Debitor soluens iuxta formam stipulationis liberatur. dec.174.n.9. 129
Debitor non tenetur offerre,nec protestari,quando non adest persona legitima quæ recipiat. decis.224. n.3. 163
Debitor succedens creditori,desinit esse debitor. decis. 185.n.10. 136
Intellige quando debitor succedit itrevocabiliter. dec. 185.n.10. ibid.
Debitor, & creditor esse quis potest eiusdem rei respectu diuersarum personarum. decis.183. numero 11. ibid.
Debitor census dicitur exigibilis eo ipso quod post cessionem solvit cessionario. dec.507.n.2. 387
Debitor non potest præiudicare creditoribus anterioribus per quamcunque declarationem. decis.247. num.3. 188
Debitori datur vtilis pignoratitia pro recuperanda possessione pignoris soluto debito. decis.267. n.9. 188
Debitor si citatus suscipiat terminum non potest postea excipere de nullitate contractus. decis.497.n.14. 376
Debitor non dicitur is à quo inuito pecunia exigi non potest. dec.432.n.4. 313
Debitor soluens non verò creditori non liberatur. dec. 380.n.5. 270
Debitor dans insolutum nomen sui debitoris cum acceptatione creditoris liberatur. decis.332. num.6. 236
Debitor suscipiens terminum ad soluendum, videtur fateri debitum. dec.210.n.1. 153
Debitor non remanet liberatus ob mandatum alteri factum, vt pro se soluat. decis. 238. numero 4. 171
Debitori vtilior est extinctio cambiorum, quàm solutio fructuum census. dec.414.n.8. 296
Debitori debet concedi dilatio ad soluendum.dec.268. num.2. 182
Etiam si fuerit conuentus ex remedio Saluiano. n.8. ibid.
Debitor non cogitur facere instrumentum sui debiti cum camerali obligatione. decisio. 254. num. 4. 181
Debitor non potest esse testis in causa propria. decis.5. num.15. 6
Debitori in dubio fauendum est. decis.221. num.1. 161

Debitum.

Debitum vnius non compensatur cum debito alterius. decis.111.n.9. 82
Debitum tamen debet esse liquidum. decis.536.n.28. & num.32. 418
Debitum non potest dici liquidum ad cuius solutionem debitor inuitus cogi non potest. decis. 536. num.29. ibid.
Debitum ex vna causa potest ex partium consensu conuerti in debitum ex alia causa. decis.92. num.2. 68
Debitum est quod ab initio iuris remediis extorqueri potest. dec.528.n.6. 404
Debitum est loco pretij in datione in solutum.
Debitum hæreditarium debet solui prius ex distractione mobilium. dec.450.n.12. 330
Debitum naturaliter est de necessitate soluendum. dec. 464.n.12. 344
Debitum naturaliter est de necessitate soluendum.dec. 464.n.15. ibid.
Debitum ex causa census non dicitur necessarium,dec. 26.num.3. 13
Debitum sortis cum vsuris est vnicum debitum. decis. 254.num.7.
Debitum hæreditarium præsumitur solutum ex mobilibus, & nominibus debitorum. decis.450.num.10. 330

Deceptus.

A curatore putatiuo,non dicitur esse in mala fide. dec. 293.n.11. 207
Deceptis non decipientibus iura subueniunt. decis.34. num.4. 28

Decisio.

In terminis facit recedi à regulis generalibus. dec.63. num.1. 46
Decisorium dicitur quando iudicium est iam absolutum,& finitum. dec.468.num.8. 351
Item quando ex eo pendet victoria causæ. numero 9. 352

Declaratio.

Facta à persona, & tempore suspecto non est releuans. dec.48.n.4. 31
Declaratio colligitur etiam ex actu nullo. decis. 258. num. 4.
Declarans non disponit,sed quid in præteritum actum sit ostendit. dec.96.n.18. 71
Declaratio retrotrahitur ad tempus dispositionis explicatæ. decis.96.n.19. ibid.
Declaratio non tollit ius quæsitum ex actu declarato. decis.7.n.8. 7
Declaratio dici non potest illa, quæ non exponit, sed exprimit actum. decis.7.num.9. ibid.

Decoctus.

Is dicitur, qui postquam talis fuit declaratus, fugam arripuit. decis. 85.n.4. 63

Decretum.

Iudicis restringens terminum ad certam diem vltra illam non operatur. dec.467.n.4. 350
Decretum iudicis contra contentem debitum constituit creditorem in quasi possessione exigendi. dec. 392.n.14. 282
Decretum factum cum clausula, cum intimatione, non facta intimatione non afficit. decis.173.num.5. 128
Decretum iudicis præsumitur iustum, & ex iusta causa factum. dec.497.num.1. 375
Decretum iudicis interpositum super contractu simulato illum non validat. decis.382.n.4. 271
Decretum iudicis interpositum est falsa causa est nullum. dec.382.n.1. ibid.
Decretum iudicis habet pro se præsumptionem validitatis contractus, maximè si sint adhibitæ solemnitates. dec.35.n.1. 29
Decretum iudicis interpositum super actu nullo, nihil operatur. dec.309.n.10. 219
Decretum iudicis facit præsumi omnia fuisse solemniter gesta. dec.503.n.14. 384
Decretum à iudice interpositum habet pro se præsumptionem veritatis. dec.428.n.6. 309
Decretum iudicis habet præsumptionem pro se. decis. 399.n.5. 285

Decretum iudicis præſumitur validum, & aſſerenti contrarium incumbit onus concludenter probandi. dec. 23.n.1.& n.5. 20
Decretum iudicis habet præſumptionem pro ſe non ſolum reſpectu iuſtitiæ, ſed etiam reſpectu ſolemnitatum. dec. 22.n.1. 20
Decretum iudicis impugnare volens, debet probare illius nullitatem. dec. 22.n.2. ibid.
Decretum iudicis facit præſumi omnia ritè, & rectè geſta, & omnem tollit ſuſpicionem. deciſ. 86.nu.4. 64
Decretum Iudicis interpoſitum ex falſa cauſa, eſt nullum. dec. 26.n.2. 23
Decretum Iudicis non requiritur, vbi quid fit ex neceſſitate. dec. 294.n.1. 208
Decretum iudicis operatur vt præſumantur omnia ſolemniter geſta. deciſ. 353.n.17. 249
Decretum iudicis corruit ex falſitate cauſæ iudici expreſſæ. deciſ. 370.n.3. 262
Decretum facit præſumi omnia ſolemniter geſta. dec. 30.n.1. 25
In alienatione rei Eccleſiæ requiritur copulatiuè cauſa, & ſolemnitas. deciſ. 30.n.2. ibid.
Decretum ſuſtinetur ex vna cauſa vera, ſi aliæ ſint falſæ. deciſ. 35.n.6. 29
Decretum factum cum intimatione, non afficit non ſequuta intimatione. deciſ. 84.n.11. 62
Decretum quod non iuſtificatur ex actis eſt notoriè iniuſtum. deciſ. 434.n.9. 315
Decreto irritanti, & Clauſulæ ſublata, &c. poteſt renunciari. deciſ. 59.n.15. 43

Defectus.

Cauſæ obligationis poteſt opponi etiam contra cameralem obligationem. dec. 399.n.2. 285
Defectus cauſæ finalis obligationis vitiat obligationem. dec. 373.n.8. 265

Delegatio.

Debitoris non liberat eum, niſi fiat cum conſenſu creditoris. dec. 238.n.3. 171
Delegatio dici non poteſt, quando tempore obligationis abeſt creditor, nec de illius conſenſu conſtat. deciſ. 105.n.8.

Deliberatio.

Fignoris ſubhaſta poſiti facta minori oblatori eſt nulla. dec. 468.n.1. 351
Deliberatio in ſubhaſtatione debet fieri plus offerenti. dec. 367.n.7. 350

Demonſtrationes.

Tres vbi concurrunt debent ſingulæ iuſtificari. deciſ. 355.n.5. 283
Maximè vbi agitur ad reſciſſionem contractus. ibid.

Denunciatio.

Denunciatio venditionis rei cenſitæ, quæ vigore Bullæ Pij V. eſt facienda Domino cenſes, debet fieri cum omnibus conditionibus, quibus res vendi debet. dec. 71.n.1. 51
Denunciatio futuræ venditionis fundi cenſuati debet fieri domino cenſus non autem procuratori. dec. 307.n.4. 216
Denunciatio venditionis rei ſuppoſitæ cenſui debet potius fieri ab emptore, quàm à domino rei, vel venditore. dec. 156.n.10. 116
Denunciatio ad quem effectum ſit neceſſaria. dec. 75. ſub n.15.
Denunciatio requiritur, & non ſufficit ſcientia venditionis rei cenſuatæ in retractu faciendo vigore Bullæ Pij V. ſuper cenſibus. dec. 158.n.8. 117

Depoſitum.

Depoſitum factum ad creditum Titij, non poteſt leuari abſque conſenſu illius. deciſ. 475. numer. 2. 356
Depoſitum factum ad creditum Titij perinde eſt ac ſi ipſe Titius depoſuiſſet. deciſion. 475. num. 3. ibid.
Depoſitum non facit deficere curſum fructuum, niſi fuerint etiam depoſitati fructus decurſi vſque ad obolum. dec. 295.n.3. 209
Depoſitum acceptatum non poteſt impugnari. deciſ. 291.n.3. 206
Depoſitum in materia retractus operatur fructuum acquiſitionem, vel liberat à curſu vſurarum. deciſ. 291.n.1. 205
Depoſitum non liberum non ſuffragati. deciſ. 389. num.9. 278
Depoſitum vt releuet debet eſſe purum, & ſimplex, ita vt deponens abdicet à ſe dominium rei depoſitæ. dec. 238.n.1.& n.7. 171
Depoſitum non integrum non releuat. deciſion. 297. num.5. 210
Depoſitum ſi fiat non citato creditore ad recipiendum, non ſuffragatur. dec. 297.n.6. ibid.
Intimatio tamen depoſiti facti ex iudicis decreto, æquipollet citationi præfatæ. deciſion. 297. num. 7. 211
Depoſitum factum de ſumma petita eſt releuans etiam quod debitum ſit maioris ſummæ. dec. 144. num. 3. 105
Depoſitum ſub conditione intrinſeca eſt legitimum. dec. 144.n.4. ibid.
Depoſitum factum non citata perſona legitima, eſt nullum. dec. 277.n.5. 193
Depoſitum non vitiatur per adiectionem conditionum intrinſecarum. dec. 277.n.12. 194
Depoſitum factum abſque iurium præiudicio, non nocet. dec. 233.n.4. 169
Depoſitum legitimè factum in vim præcedentis diſdictæ habet vim extinctionis cenſus ex actu retroſimili. dec. 277.n.10. 194
Depoſitum non poteſt exburſari niſi ſeruata lege dicta tempore depoſitionis. deciſion. 409. numer. 1. 292
Depoſitum factum abſente depoſitario, qui ſe obliget ad reſtitutionem, eſt nullum. deciſ. 428. numer. 4. 309
Depoſitum factum ſine cauſa non releuat. dec. 296.n.1. 210
Depoſitum vt releuet debet eſſe liberum, & non cautelatum, & cum proteſtationibus. dec. 296. num. 2. ibid.
Depoſitum habens conditionem extrinſecam deponenti non ſuffragatur. dec. 483.n.1. 272
Depoſitum factum inter duos nocet aliis. dec. 375.n.1. 266
Depoſitum licèt liberet à ſolutione facienda, non tamen retractat iam factam. deciſ. 297.n.1. 210
Deponere non eſt accollare. dec. 297.n.2. ibid.
Depoſitum vt releuet debet eſſe purum, & non conditionale. dec. 297.n.8. 211
Depoſitum non ſuffragatur non præcedente reali oblatione. dec. 449.n.5. 329
Sufficit tamen offerre debitum verum, & liquidum. num.6. ibid.
Depoſitum nullum, non releuat. dec. 84.n.12. 62
Depoſitum non integrum, eſt nullum. deciſ. 84.nu.13. ibid.
Etiam ſi deficiat in minimo. n.14. ibid.
Tam reſpectu ſortis, quàm fructuum. n.15. ibid.
Etiam de fructibus pro bimeſtre diſdictæ in quo cenſus non fuerat extinctus. n.16. ibid.
Depoſitum regulare ſi exburſetur præter, vel contra legem

legem dictam in actu deponendi non extinguitur sed semper manet.dec.145.n.6. 106
Depositum factum metu mandati, non constituit in quasi possessione exigendi.dec.233.n.1. 169
Depositum non integrum, non releuat deponentem. dec.115.n.2. 156
Depositum factum non citato creditore, ad recipiendum non releuat.dec.295.n.1. 209
Depositum pro redimendo censu potest fieri in fine duorum mensium disdictæ.dec.449.n.2. 328
Depositum non integrum non releuat. decis.295. n.5. 209
Depositum non dicitur integrum, nisi fiat etiam de fructibus duorum mensium disdictæ.decis.282.n.5. 200
Depositum conditionatum non releuat.decis.173.n.7. 128
Depositum pro extinctione census non præcedente disdicta census factum non est releuans. decis.450. num.4. 329
Depositum perit damno deponentis. dec.403.num.9.
Depositum confessionatum, obligat depositarium. num.5.
Deposito locus non est, quando conuentus offert se paratum recipere.dec.101.n.13. 75
Deposito non est opus vbi creditor offert se paratum recipere.dec.296.n.3. 210
Depositi veritas comprobatur ex præsumptionibus. dec.428.n.7. 309
Et ex subsecutis.n.8. ibid.
Depositarius soluens præter,vel contra pacta conuenta in actu deponendi, de suo proprio soluit, & mutuari intelligitur.dec.145.n.7. 106
Depositarius præsumitur præsens,quando Instrumentum depositi celebratur in eius domo.dec.428. n.5. 309
Depositi qualitates singulæ sunt seruandæ. decis.475. num.13. 357
Depositarius non debet esse sollicitus, vt pecuniæ penes ipsum depositatæ conuertantur in causam destinatam.dec.475.n.9. ibid.
Limit.si in actu deponendi sit expressa causa.n.11.ibid.
Depositarius restituendo depositum deponenti liberatur.dec.475.n.10. ibid.
Intellige dummodo concurrat bona fides depositarij. num.14. ibid.
Depositarius si pecunias depositatas ad effectum extinguendi censum soluat in aliam causam non liberatur.dec.475.n.11. ibid.
Depositarius soluens tantum partem depositi in causam expressam non acquirit liberationem. decis. 475.n.2. 356
Deposuit. Hoc verbum prolatum in instrumento depositi importat actuale depositum. decis.428.nu.1. 309
Maximè si adsint verba in præsentia mei notarij, & testium manualiter,& in contanti.n.2. ibid.

Descriptio.

Descriptio debitorum facienda in fine instrumenti est quid accidentale.dec.553.n.2. 436

Difficultas.

Æquiparatur impossibilitati.decis.175.n.7. 130

Dilatio.

Ad soluendum petita, si à Iudice denegetur, datur appellatio.dec.268.n.3. 188
Dilationem ad soluendum petens metu mandati,non confitetur debitum quoad tempus futurum. decis. 210.n.5. 153

Disdicta.

Disdicta census euanescit, si intra duos menses census non redimatur.decis.103.num.18.
Disdicta census non potest fieri pupillo. decis. 268. num.7.
Sed debet fieri legitimo Tutori.n.8.& n.12.
Disdicta census requiritur pro forma. decis.276.n.2. 193
Disdicta potest fieri quibuscumque verbis aptis ad declarandum animum redimendi.decis.276.num.5. ibid.
Disdicta census fieri potest quibuscumque verbis demonstrantibus voluntatem redimendi. decis.279. num.9. 194
Disdicta non est necessaria vbi census extinguitur per compensationem.dec.516.n.4. 396
Disdicta cessante census remanet integer. decis.277. num.2. 193
Disdicta census debet fieri vsufructuario de cuius interesse principaliter agitur. decis. 389. num.8. 278

Dispositio.

Dispositio generalis non continet bona restitutioni subiecta.dec.471.n.5. 353
Dispositio loquens in venditione,non procedit in addictione pignoris in materia retractus. dec.156.n.7. 116
Dispositio rei pertinet ad eum qui est illius dominus. dec.171.n.1. 127
Dispositio loquens de dote intelligitur etiam de lucro dotis proueniente à statuto.dec.131.n.2. 97
Dispositio quantumuis exorbitans extenditur quatenus verborum proprietas requirit. decis.156. n.4. 115
Etiam quod esset maior ratio in vno quàm in alio. n.5. 116
Dispositio libera rei importat dominium.dec.170.n.3 126
Dispositionem liberam alicuius rei habere, denominare habere illius rei dominium liberum. decis.167. n.2. 124
Disponens de re communi, censetur de sui tantum portione.dec.67.n.2. 47
Dispositum deficit, deficiente supposito. dec.271.n.5. 190

Diù.

Ista particula intelligitur vltra decennium. dec.445. num.1. 327
Diù quis dicitur stetisse in fideiussione, si per nouem annos in ea steterit.dec.195.n.9. 145

Diuisio.

Probatur per possessionem decemnalem.dec.513.nu.5. 393
Lim. si appareat inæqualitas.n.6. ibid.
Inæqualitas autem debet esse læsiua, & considerabilis num.8. ibid.
Diuisio præsumitur æqualis post lapsum triginta annorum, & data recompensa inter fratres. dec.513. num.7. ibid.
Diuisio bonorum tanquam hæreditariorum probat illa fuisse in hæreditate.dec.450.n.13. 331
Diuisio principalis debitoris dicitur facta, si tertius possessor conuentus Saluiano interpellatus ad indicanda bona debitoris, ipse nulla indicet. dec.544. num.5. 428
Diuisio probat possessionem non solum inter diuidentes sed etiam inter habentes causam ab eis.dec.544. num.3. ibid.
In diuisione rerum communium vna res vni alteri alteri officio Iudicis assignatur.dec.49.n.8. 37
Ius reale, quod quis habet in re communi mutatur per diuisionem.dec.499.n.5. 378

Notabiliorum.

Doctor.

Doctori atteſtanti de conſuetudine, non eſt credendum.deciſ.3.n.12. 4

Dolus.

Præſumitur ex falſa aſſertione. deciſ.382. numer.13. 272

Dolus ceſſat in prohibito alienare, ſi non alienet de melioribus.dec.49.n.14. 37

Item ſi habet filios,comprehenſos,& vocatos ad fideicommiſſum.n.16. 38

Dolus in dubio non præſumitur. dec.391. numer.10. 280

Domicilium.

Domicilij electio ad effectum vt quis citari poſſit, intelligitur pro citationibus, quæ poſſunt fieri domi dimiſſa copia, non de illis, quæ debent fieri perſonaliter.dec.79.n.25. 57

Intellige quando iſta electio fit propter commoditatem curſorum, eo quia citandus habitet in aliquo loco remoto; ſecus ſi fiat ex eo quod citandus non habeat ſedem permanentem.n.26. ibid.

Dominium.

Dominium rei venditæ tranſit in emptorem re ipſa tradita, & ſoluto illius pretio.dec.147.n.8. 109

Dominium non poteſt eſſe in ſuſpenſo. deciſ.160.n.4. 118

Dominium rei emptæ nominæ alieno abſque eius mandato ante ratificationem vel remanet apud vendentem.dec.160.n.5. ibid.

Vel acquiritur menti ſed reuocabiliter. numer.6. ibid.

Dominium rei ſuper qua cenſus imponitur, remanet penes imponentem.dec.47.n.4. 36

Dominium non probatur plenè ex poſſeſſione. deciſ. 483.n.2. 365

Limit. quando de dominio agitur incidenter. num.4. ibid.

Dominium rei venditæ transfertur traditione. dec.40. num.12. 32

Dominium einſdem rei penes duos inſolidum eodem tempore eſſe non poteſt.deciſ.169.n.4. 126

Dominium non poteſt inſolidum eſſe penes plures. dec.171.n.2. 127

Dominium probatur ex titulo donationis,& fructuum perceptione.deciſ.431.n.18. 312

Dominium cenſus probatur ſi debitor confiteatur debitum, & ſuſpiciat terminum ad ſoluendum. deciſ. 401.n.1. 287

Dominium pecunia acquiritur ex illius traditione, & retentione etiam momentanea. deciſ.454. num.10. 335

Dominium pecuniæ transfertur in accipientem, quando ſolutio fit ad commodum tam ſoluentis, quàm recipientis.dec.136.n.4. 101

Dominium rei venditæ cum pacto reſeruationis dominij, donec pretium integrè ſoluatur, non transfertur in emptorem donec pretium ſolutum, ſed remanet penes venditorem.dec.79.n.17. 57

Dominium in emptorem non transfertur, ſtante prohibita teſtatoris alienatione. deciſ.313. numer.16. 222

Dominij tranſlatio per ſolum fideicommiſſum non impeditur.dec.313.n.18. ibid.

Dominium rei venditæ non tranſit in emptorem niſi ſoluto pretio.dec.559.n.23. 445

Dominium rei transfertur ex ſubhaſtatione nulla. dec. 153.n.7. 114

Dominium non transfertur ſine traditione. deciſ.340. num.3. 240

Limit. ſi adhibeatur Clauſula conſtitui. deciſion.240. num.4. ibid.

Dominium pecuniæ transfertur ex numeratione. dec. 463.n.8. 342

Dominium rei prohibitæ alienati, an dicatur pleno iure ſpectare ad eum, cui facta eſt prohibitio. deciſ. 315.n.1. 221

Dominium vtile, & directum in eadem perſona, concurrere non poteſt.dec.151.n.1. 112

Dominij ad probationem ſingula quæ non proſunt ſimul iuncta iuuant.dec.401.n.5. 287

Dominium ſolo momento tranſit. deciſion. 247. numer.2.

Dominus.

Dominus prædij dominantis, ſi efficiatur dominus fundi ſeruientis, non amittit ſeruitutem, ſi remaneat pars prædij, quæ ſeruire poſſit. deciſ.71. numer.10. 51

Dominus cenſus non tenetur illum reuendere niſi offeratur integrum pretium tam reſpectu ſortis,quàm reſpectu fructuum.dec.254.n.5.

Dominus cenſus habet actionem dumtaxat pro fructibus illius.dec.432.n.5. 313

Dominus officij dicitur is per cuius mortem vacat. dec. 59.n.16. 44

Dominus cenſus non eſt creditor ſortis. deciſ.52. n.7. & infra.

Limit.vt n.21.

Dominus cenſus vigore clauſulæ precarij poteſt propria auctoritate capere poſſeſſionem bonorum venditoris cenſus.dec.150.n.1. 112

Dominus cenſus vigore clauſulæ precarij poteſt propria auctoritate capere poſſeſſionem bonorum cenſuatorum.dec.149.n.1. 111

Dominus rei pro indiuiſo, poteſt dicere rem ad ſe ſpectare.dec.30.n.6.

Dominus cenſus non tenetur illum reuendere ſi non ſatisfiat de omnibus fructibus decurſis. deciſ.450. num.5. 330

Dominus cenſus in venditione fundi cenſuati debet præferri omnibus aliis emere volentibus etiam quod ſuus cenſus eſſet creatus ante Bullam Pij V. deciſ. 308.n.18. 218

Dominus cenſus non poteſt dici condominus fundi cenſuati, ſed habet ius ab illo ſeparatum. dec.308. num.19. ibid.

Dominus pro indiuiſo non poteſt vnam rem potius quàm aliam pro ſua portione eligere.dec.49.num.4. 37

Dominus cenſus reſpectu ſortis non dicitur verè creditor.dec.419.n.1. 299

Dominus cenſus debet præferri aliis in emptione rei cenſuatæ.deciſ.1,8.n.1. 116

Dominus cenſus declarata nulla cenſus reuenditione reddit ad ſua primæua iura, & poteſt agere ad fructus interim decurſos.dec.400.n.15. 287

Dominus cenſus ſortem principalem repetere non poteſt.dec.230.n.13. 166

Dominus cenſus in venditione fundi cenſuati debet præferri omnibus aliis emere volentibus. deciſ.307. num.1. 216

Dominus cenſus in venditione fundi ſuppoſiti, debet omnibus præferri.dec.157.n.1. 116

Et ſufficit declaratio voluntatis, abſque actuali depoſito pretij.dec.157.n.2. ibid.

Dominus, ſeu poſſeſſor fundi cenſiti non eſt, nec eſſe poteſt poſſeſſor aut dominus cenſus. deciſ.185. n.5. 138

Dominus cenſus non poteſt agere pro extinctione cenſus, etiam quod debitor ſit decoctus dec.418.n.5. 299

Dominus directus habet remedium ſpoliatiuum ad recuperandam naturalem poſſeſſionem finita emphyteuſi.deciſ.431.n.3. 311
Dominus directus in venditione præfertur vtili. deciſ. 466.n.19. 439
Dominus cenſus non poteſt cogi recipere ſortem ſuam minutatim.deciſ.414.n.9. 296
Dominus cenſus exiſtens in quaſi poſſeſſione exigendi,debet in ea manuteneri donec per ſententiam declaretur eum qui ſoluit non eſſe debitorem. deciſ. 238.n.10. 171
Domino cenſus exiſtente in quaſi poſſeſſione exigendi, datur manutentio.dec.226.n.1. 164
Domino cenſus eſt notificanda futura venditio fundi ſuppoſiti, etiam quod aliunde de dicta venditione notitiam habeat.deciſ.157.n.3. 116
Domino cenſus poſſidenti fundum cenſuatum datur retentio illius, quatenus ſit vendendus. deciſ.308. num.1. 217
Etiam quod cenſum acquiſierit poſt litem moram ſuper prælatione.n.2. ibid.
Domini eiuſdem rei duo inſolidum eſſe non poſſunt. deciſ.167.n.4. 124

Domus.

Domus duæ quando dicantur ſub vno contextu, & tecto.dec.443. n.11. & n.12. 323
Domus, quod ſit vnica licet ſit diuiſa in plures partes quomodo cognoſcatur. dec.443. n.8. ibid.
Domus non dicitur diuiſa quando muro non impeditur tranſitus. dec.466. n.26. 349

Donatio.

Non nocet donatario ſi ab eo non acceptetur. dec.511. num.3. 391
Sufficit tamen acceptatio tacita. n.4. ibid.
Imo ſoluta ſcientia donatarij. n.7. ibid.
Minimè ſi non contradicat.n.9. 392
Donatio poteſt præſumi ex ſolutione voluntaria indebiti. dec.111.n.7. 82
Donatio facta filiis à patre firmatur iuramento. d.107. num.1. 79
Donatio facta à patre filiis ob cauſam matrimonij, non eget inſinuatione. dec.107. n.2. ibid.
Donatio ob cauſam non eget inſinuatione. dec.340. num.2. p.240
Donatio inter virum, & vxorem, morte confirmatur. dec.166.n.8. 123
Donatio inter patrem, & filium ex cauſa matrimonij, etiam futuri valet.dec.16. n.2. 14
Donatio duplex ex eadem cauſa non præſumitur. dec. 437.n.4. 317
Donator non tenetur de euictione. dec.198. num.11. 147
Limit. ſi contractus incipit à promiſſione. num.12. ibid.
Donator, & eius hæres tenetur ſatisfacere creditorib. quando ſolutis illis aliquid ſibi ſupereſt. dec.284. num.6. 201

Dos.

Non debet ſolui filiabus de bonis fideicommiſſo ſubiectis donec extant libera dec.194. n.7. 371
Ampl. Etiam quod teſtator mandauerit dotari fœminas iuxta vires ſui patrimonij. n.8. 372
Dos eſt reſtituenda in pecunia ſi fuit conſtituta eo modo qui facit emptionem, & per quem dominium tranſit in maritum.dec.550.n.7. 434
Dos quoad maritum eſt titulus oneroſus, reſpectu dotatæ eſt lucratiuus. dec.175.n.11. 130
Dotes non detrahuntur ex fideicommiſſo niſi ſubſidium.dec.450.n.1. 329
Dotis fructus conſtante matrimonio ſpectant ad maritum.dec.335.n.1. 237
Dotis præſumptio ceſſat ex diuturna poſſeſſione,& ſurgit præſumptio bonæ fidei. dec.529.n.20. 408
Dotis interuſurium debetur ex æquitate ratione onerum,quæ maritus ſuſtinet propter vxoris perſonam, dec.505.n.1. 386
Dotis interuſurium ceſſat diſſoluto matrimonio ob mortem vxoris. dec.505.n.2. ibid.

E

Eccleſia.

Non debet locupletari cum aliena iactura. dec.433. num.5. 316
Eccleſia tanquam cultrix iuſtitiæ non debet locupletari cum aliena iactura. dec.287.n.2. 204
Eccleſia non tenetur reſtituere pretium ex contractu receptum, niſi probetur illud verſum fuiſſe in eius vtilitatem.dec.287.n.3. 204
Eccleſiæ alleganti læſionem incumbit onus probandi. dec.40. n.4. 25
In alienatione rei Eccleſiæ facta ob vtilitatem,emptor non tenetur probare pretium eſſe verſum in vtilitatem Eccleſiæ. dec.8. n.10. 5
Secus ſi alienatio fiat ob neceſſitatem quia emptor tenetur probare pretium eſſe verſum in cauſam enunciatam. dec.8.n.11. ibid.
In alienatione rei Eccleſiæ facta ex cauſa voluntaria non eſt opus probare pretium eſſe verſum in cauſam expreſſam. dec.29. n.1. 21
Eccleſia reſtituitur de iure aduerſus ſententiam. dec. 279. n.12. 197
Eccleſia tenetur ex contractu, ex quo vtilitatem percepit licet ex eo regulariter non eſſet remanſura obligata. dec.229.n.2. 165
Ad obligandum Eccleſiam requiritur non ſolum conſenſus capituli.dec.477.n.4. 358
Sed etiam beneplacitum apoſtolicum.n.5. ibid.
Etiam quod obligatio tendat ad fauorem alterius Eccleſiæ. ibid.
Exemptio conceſſa Monaſterio ſuffragatur Eccleſiæ illi annexæ.dec.433.n.3. 314
Eccleſia nunquam moritur.dec.323.n.1. 230
Eccleſia poteſt declarare ſe nolle proſequi caducitatem. dec.331.n.3. 243

Electio.

Debitoris eſt in alternatiuis. dec.218.n.2. 159
Declar. quando vtraque pars alternatiuæ debitæ, eſt æqualiter certa. n.4. ibid.

Emphyteuſis.

Eccleſiaſtica non extenditur vltra tertiam generationem, & ideo non ſolet de facili alteri Eccleſiæ concedi. dec.323.n.1. 230
Emphyteuta non poteſt Domino directo refricare queſtionem dominij. dec.431.n.17. 312
Prout nec habens cauſam ab ipſo emphyteuta. ibid.
Per hypothecam non transfertur ius emphyteuticarium in creditorem. dec.77. n.5. 55
Res emphyteutica regulariter obligari, & hypothecari, & cenſui ſupponi poteſt. deciſ.75.num.2. 53
Intellige niſi ſit expreſsè prohibita alienari. num.3. ibid.
Identitas rei probatur ex duabus demonſtrationibus. dec.75. num.4. 54
Emphyteuta, & feudatarius poſſunt imponere cenſum ſuper re feudali, & emphyteutica. deciſ. 541. num.12. 423

Emphyteuta qui tenetur ſolvere Canonem reſpondentem fructibus rei, non liberatur à ſolutione ob perceptionem partis rei, ſi fructus partis remanentis ſufficiant pro ſolutione integri Canonis. deciſ. 1. num. 5. 2

Conceſſio rei feudalis non præſumitur Emphyteutica ſed cenſualis, vbi declaratur. deciſ. 323. numer. 8. 230

Bona emphyteutica poſſunt hypothecari. deciſ. 77. num. 3. 55

Bona emphyteutica linea deficiente non tranſeunt ad non vocatos ſed conſolidantur cum directo dominio. dec. 431. n. 13. 311

Bona emphyteutica, ſi non ſint expreſsè alienari prohibita, veniunt in generali obligatione. deciſ. 77. num. 1. 55

Bona emphyteutica finita emphyteuſi redeunt ad dominum directum libera, & ſine onere. dec. 502. n. 2. & ſub n. 15. 381

Limit. ſi emphyteuſis ſit conceſſa cum facultate alienandi. n. 6. & n. 18. ibid.

Bona emphyteutica, quando ſunt expreſsè alienari prohibita, non ſubiiciuntur hypothecæ pro ſolutione cenſus ſuper illis impoſiti. dec. 37. n. 1. 52

Conceſſio in emphyteuſim quando præſumatur in fraudem facta. dec. 524. n. 4. 402

Emphyteuta volens vendere melioramenta ſuper re emphyteutica facta, tenetur denunciare domino directo & illum aliis præferre pro pretio, quod ab alio recipere poteſt. dec. 71. n. 3. 51

Bona emphyteutica ſi ſint expreſsè alienari prohibita non veniunt ſub generali obligatione. deciſ. 40. n. 6. 32

Emphyteuta alienans fructus non dicitur alienare rem ipſam, nec incidit in pœnam caducitatis. deciſ. 333. num. 3. 216

Emens ſcienter rem prohibitam alienari non agit de euictione ad pretium. deciſ. 48. n. 4. 37

Emptor qui ſolvit creditoribus poſterioribus venditoris cum obligatione de reſtituendo prioribus poteſt cogere poſteriores, vt reſtituant prioribus, ad hoc vt ipſe liberetur à moleſtiis ſibi illatis ab anterioribus. dec. 490. n. 17. 369

Emptor poteſt cogere venditorem ad liberandum rem venditam ab onere cenſus. deciſ. 282. n. 1. 200

Emptor re tradita deterioris conditionis eſſe non debet, quam ſi ea tradita non fuiſſet. dec. 315. num. 11. 222

Emptor eo ipſo quod eſt in poſſeſſione rei empræ tenetur ad fructus etiam quod res vendita non ſit libera, nec illi fuerit adimpletum. deciſ. 191. num. 5. 142

Emptor ſub prætextu moleſtiarum ſibi ſuper re empta illatarum non poteſt euitare quin pro parte ſua adimpleat promiſſa. deciſ. 191. n. 6. ibid.

Emptor ſoluens pretium creditoribus venditoris ſoluit vt liberet rem emptam ab hypotheca. dec. 559. n. 11. 444

Ab emptione recedere ſemper licet de conſenſu contrahentium. deciſ. 152. n. 9. 114

Emens ſcienter rem ſuppoſitam fideicommiſſo, non agit de euictione. dec. 198. n. 13. 147

Dummodo ſcientia ſit clara. n. 14. ibid.

Limit. ſtante expreſſa prohibitione alienationis. n. 17. ibid.

Emptor ſub prætextu quod ſint ſibi motæ moleſtiæ ſuper re empta, non poteſt retinere rem, & pretium. deciſ. 191. n. 8. 142

Emptio, & venditio perficitur re, pretio, & conſenſu. deciſ. 321. n. 7. 228

Emptori cum pacto reuendendi competit ius retrahendi. deciſ. 443. n. 2. 322

Emptor non venditor tenetur ad onera pro re vendita. deciſ. 146. n. 10. 107

Emptor in cuius arbitrio eſt ſoluere pretium, vel fructus non poteſt præciſè cogi ad ſoluendum pretium. deciſ. 487. n. 9. 367

Emens pro perſona nominanda non poteſt poſt emptionem nouum onus rei empræ imponere. dec. 163. num. 5. 121

Emptio reddituum ſuper bonis Communitatum, eſt permiſſa. dec. 97. n. 2. 72

Emens rem ex pecunia aliena tenetur tantum ad reſtitutionem pretij. deciſ. 246. n. 3. 179

Emptor rei Eccleſiæ non conſequitur pretium niſi probetur verſio in vtilitatem Eccleſiæ. deciſ. 455. num. 4. 336

Emptor volens emptionem effectuare non conſtituit venditorem in mora niſi poſt factam realem pretij oblationem. deciſ. 390. n. 2. 279

Emptor non tenetur eſſe ſolicitus, vt pecuniæ erogentur in cauſam expreſſam. deciſ. 35. n. 9. 29

Emere quis pro alio poteſt ex propria ementiſmet pecunia. deciſ. 125. n. 3. 92

Emptio rei propriæ, eſt impoſſibilis. dec. 5. n. 8. 6

Emens ex aliena pecunia, ſibi non domino pecuniæ acquirit. deciſ. 165. n. 9. 123

Limit. in rebus emptis ex pecunia dotali, minoris, militis, & ſimilium. n. 10. ibid.

Emens bona fide rem Eccleſiæ abſque ſolemnitatibus pretium non amittit. deciſ. 455. n. 6. 335

Emptorem inueniri dicitur, quando non reperitur talis qui velit dare iuſtum valorem habita ratione, quod euictio non debetur. dec. 550. n. 18. 435

Emens publicè, & palam mediante ſubhaſtatione auctoritate iudicis factam dicitur in bona fide. dec. 177. num. 3. 268

Emptor cenſus cum pacto, vt liceat ei cogere venditorem ad redimendum cenſum, & pretium reſtituendum non facit fructus ſuos, & quare iuncto principio. dec. 11. n. 5. 12

Emptori cenſus melius proſpicitur quando ſupponuntur plures fundi, quam quando ſupponitur vnus dumtaxat. dec. 542. n. 6. 425

Emptor cenſus nullum ius acquirit ſuper fundo cenſito nec ratione dominij, nec ratione poſſeſſionis. dec. 50. num. 3.

Emens cenſum impoſitum ſuper fundo onerato alio cenſu, poteſt agere contra venditorem vel vt fundum liberet, vel vt faciat conſentire habentes intereſſe. dec. 6. n. 5. 6

Emens cenſum pro abſente cum reſeruatione adminiſtrationis non fit illius dominus. dec. 555. num. 5. 437.

Emptor cenſus non poteſt licitè paciſci, vt cenſus redimatur. dec. 154. n. 2. 114

Etiam ſi dictum pactum non ſit deductum in ſtipulationem, ſed emptor ſit aliunde de redemptione ſecurus. n. 3. ibid.

Emptor cenſus debet ſubire periculum cenſus empti. dec. 88. n. 3. 65

Emens rem Eccleſiæ alienantis ex cauſa neceſſitatis, debet curare vt pretium erogetur in cauſam propter quam fuit facta venditio. deciſ. 287. n. 4. 204

Emens ab Eccleſia, vel minore vendente ex cauſa vtilitatis, non tenetur probare pretium fuiſſe verſum in illorum vtilitatem. dec. 287. n. 5. ibid.

Emens ab Eccleſia, debet probare pretium eſſe verſum in vtilitatem ipſius. deciſ. 28. n. 4. 24

Emptor cenſus non poteſt cogere venditorem ad redimendum cenſus, vel illius partem. deciſ. 292. n. 9. 191

Emptor census si sit certus de illius redemptione, census est nullus. dec. 283. n. 5. 200
Emptor census si patiatur molestias super exactione fructuum, non tenetur se defendere si molestiæ non sint calumniosæ, & impertinentes. dec. 484. num. 4. 364
Emptor census non potest cogere venditorem ad illum redimendum. dec. 195. n. 6. 144
Emptor census cogere non potest ad illius redemptionem. dec. 296. n. 5. 283
Emptor census potest conuenire possessorem dicti fundi etiam si per mille manus transeat pro census solutione. dec. 517. n. 3. 397
Emptor census non debet esse sollicitus vt pecuniæ erogentur. dec. 395. n. 6. 283
Emptor census intra annum disdictæ, potest sortem principalem repetere. dec. 277. n. 7. 194
Emens censum non dicitur illius creditor, sed dominus census. dec. 432. n. 1. 313

Enunciatio.

Enunciatiua facta inter alios, & ad commodum enunciantis non probat. dec. 373. n. 4. 265
Etiam si sit facta cum iuramento. ibid.
Memorialia non probant etiam contra scribentem. dec. 373. n. 5. ibid.
Enunciatiua vnica in non antiquis non probat. dec. 323. n. 3. 240
Enunciatio Notarij transfert onus probandi contrarium in aduersarium. dec. 100. n. 18. 74
Enunciatiua Instrumenti non attenditur contra veritatem. dec. 366. n. 5. 259
Enunciatiua Instrumenti non immutat rei veritatem. 367. n. 8. ibid.

Episcopus.

Regularis sibi non Ecclesiæ acquirit, si apparet id voluisse. dec. 225. n. 5. 164
Episcopus non potest transferri de vna ad aliam Ecclesiam absque eius consensu. dec. 177. n. 19. 132
Episcopo non debetur census absque causa. dec. 433. num. 1. 314

Epistola.

Contra scribentem plene probat. dec. 372. numer. 1. 264
Epistolæ tot censeantur, quot negotia distincta continent. dec. 539. n. 7. 421
Epistola faciat fidem contra Scribentem, maximè in Principe. dec. 270. n. 6. 190
Epistola non recognita non probat. dec. 482. num. 5. 363

Error.

Notarij in omittendo non vitiat contractum nec contrahentibus præiudicium affert. dec. 96. num. 13. 71
Error, & falsa causa probatur si in instrumento relato non reperiatur id quod præsupponitur pro causa finali obligationis in instrumento referente. dec. 373. num. 2. 264
Error, & falsa causa probatur si in instrumento relato aliter apparear quàm in referente. dec. 373. n. 3. 265
Error notarij quando constat de veritate facti, non nocet parti. dec. 508. n. 5. 388
Nec inducit nullitatem processus. n. 6. ibid.
Error iuris quis propriè dicatur. dec. 293. n. 19. 208
Error Notarij probatur ex partium confessione. dec. 96. num. 10. 71
Error nominis proprij non nocet, quando constat de veritate. dec. 457. n. 4. 337
Error Notarij probatur ex omissione eius, quod apponi debuit. dec. 100. n. 17. 74
Error notarij in grammatica non nocet contrahentibus. dec. 474. n. 3. 355
Error notarij non potest nocere nec alterare actum. dec. 406. n. 2. 290

Et cætera.

In extentione huius clausulæ veniunt tantum ea quæ sunt de natura actus, non alia. dec. 84. n. 7. 62
Vel ea quæ sunt apta exprimi, non ea quorum saltem principium non est expressum. n. 8. ibid.

Euictio.

Non habet locum auocata sola possessione. dec. 532. num. 6. 412
Limit. si deliberatur cautela ibi relata. n. 7. ibid.
Euictio pro legato competit. dec. 517. n. 9. 397
....non pro donatione. dec. 517. n. 9. ibid.
Quem de euictione tenet actio eundem multo magis excludit exceptio. dec. 532. n. 17. 412
Qui tenetur de euictione actione ex empto, tenetur etiam ad interesse. dec. 44. n. 1. 34
Tam damni emergentis, quàm lucri cessantis in solito negotiari. n. 2. ibid.
Interesse hoc taxatur iuxta tempus euictionis, non autem venditionis. dec. 44. n. 3. ibid.
De euictione non agitur, non sequuta euictione. dec. 313. n. 4. 222
Limitatio huius regulæ prima & secunda. n. 7. & tertia n. 9. quarta n. 10. ibid.
Euicta res dicitur etiam quod sola illius possessio sit auocata. dec. 286. n. 7. 203
Actio de euictione non datur antequam res fuerit euicta. dec. 286. n. 9. 203
Sed datur actio vt res libera tradatur. n. 10. ibid.
Promissio euictionis in contractu nullo ipso iure est inefficax. dec. 45. n. 3. 35
Secus si contractus fuit ab initio validus, sed venit ex aliqua causa rescindendus. n. 4. ibid.
Quem de euictione tenet actio, multo magis agentem repellit exceptio. dec. 547. n. 5. 430
Actio de euictione non datur antequam sequatur euictio. dec. 198. n. 1. 146

Examen.

Examen testium factum omissa citatione ad videndum illos iurare, est nullum. dec. 16. n. 6. 15

Exactio.

Nominis debitoris cessi cedit ad commodum cedentis. dec. 332. n. 4. 235
Exactio partis crediti præsint præsumptionem quod totum fuerit exactum. dec. 332. n. 7. 236
Intellig. 1. procedere in creditore, qui habet in manibus bona debitoris. n. 8. ibid.
Intellig. 2. procedere in debito, quod vnica solutione est soluendum, secus si in diuersis terminis, & solutionibus. n. 9. ibid.
Exigendi quasi possessio extinguitur per mortem ipsius exigentis. dec. 515. n. 2. respondetur ad contraria. n. 6. 7. & 8. 395
....neque transfertur in hæredes absque noua apprehensione, siue exactione, seu iuris exigendi exercitio. dec. 515. n. 3. ibid.
....amplia tam corporalibus, quam incorporalibus. dec. 515. n. 4. ibid.
....amplia tam in hæredibus extraneis, quàm in suis. num. 5. ibid.
De non exactis is tantum tenetur, qui exigere tenebatur. dec. 288. n. 3. 204
Existens in quasi possessione exigendi censum, debet in illa manuteneri. dec. 247. n. 5. 176

Exceptio.

Competens alicui iure speciali non potest ab alio opponi. dec. 553. num. 12. 437

Exceptio illiquida non retardat cameralis obligationis executionem.dec.512.n.6. 392
Exceptio dubia non releuat. dec.513.n.20. 222
Exceptio concernens petitorium non admittitur in iudicio summariissimo possessorio. dec.246. num.1. 175.
Exceptio sapiens petitorium admittitur in possessorio quando est clara, & non eget probatione. dec.158. num.4. 117
Exceptio manifesta, & notoria nunquam censetur resecta. dec.158.n.5. ibid.
Differens opponere exceptionem, habet præsumptionem contra se quod exceptio non sit vera. dec.428. num.9. 309
Exceptio qua redditur dubia ex replicatione actoris, non dicitur requirere altiorem indaginem. dec.69. num.14. 50
Limit. nisi sit de intentione ipsius Rei.n.15. ibid.
Exceptio non implementi opponi potest ob defectum etiam in minimo. dec.254. n.4.
Exceptio non implementi non potest opponi quando ob non implementum nullum fuit secutum damnum.dec.479. n.6. 360
Exceptio non implementi non tollit actionem, sed suspendit illius exercitium parte opponente donec pleatur.dec.479.n.7. ibid.
Exceptio non implementi, non potest opponi ab eo qui primo contrauenit. dec.86. n.13. 64
Exceptio cedendarum obstat agentis, non valenti cedere iura ex eo quod alteri cessit. dec.148. num.15. 111.
Exceptio simulationis census, non retardat executionem cameralis obligationis. dec.436. num.8. 316
Exceptio nullitatis census, non admittitur contra obligationem cameralem. dec.75.n.5. 53
Exceptio de qua constat per publicum instrumentum non dicitur requirere altiorem indaginem. dec.75. num.6. ibid.
Exceptio nullitatis census non impedit manutentionem in exactione census. dec.209.n.7. 153
Exceptio quod census sit malè impositus, respicit petitorium.dec.251.n.5. 178
Exceptio nullitatis sententiæ non obstat, quando opponens patitur discuri super negotio principali.dec. 225.n.6. 164
Exceptio non numeratæ pecuniæ de iure Canonico potest opponi,& probari post duos annos.dec.135. num.4. 100
Exceptio mandati respicit personam comparentis,non agentis.dec.186.n.2. 203
Exceptio fideicommissi tanquam requirens altiorem indaginem, non impedit manutentionem. dec.256. num.4. 170
Exceptio quod fundus censitus sit feudalis respicit petitorium.dec.231.n.7. 167
Exceptio requirens altiorem indaginem, non retardat executionem cameralis obligationis. dec.191.n.3. 142
Exceptio super qua pendet lis, non retardat executionem cameralis obligationis.dec.191.n.4. ibid.
Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in Saluiano.dec.499.n.15. 379
Exceptiones requirentes altiorem indaginem non sunt discutiendæ in iudicio summariissimo,& executiuo. dec.519.n.21. 408
Exceptio requirens altiorem indaginem,vel respiciens petitorium non admittitur ad retardandum iudicium manutentionis. dec.403.n.12.
Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in summariissimo possessorio. dec.459. num.2. 339
Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in iudicio summariissimo manutentionis. dec. 405.n.4. 290
Exceptio requirens altiorem indaginem non admittitur in iudiciis possessoriis.dec.357.n.15. 252
Exceptio requirens altiorem indaginem non retardat executionem cameralis obligationis. dec.191. n.3. 142
Exceptio iuris tertij potest opponi quando est exclusiuum iuris agentis. dec. 145. n.6.
Nam tunc est potius negatio, & defensio, quàm exceptio.n.7.
Exceptio iuris tertij, quod non est exclusiuum iuris agentis non potest opponi nisi tertio volente. dec. 341. n.2. 235
Exceptiones pereuntes rem iudicatam non sunt attendendæ, in iudicio executiuo. dec.472. num.9. 354.
Exceptio dominij, & hypothecæ respicit petitorium. dec.498.n.13. 377
Exceptio dominij non admittitur in iudicio spolij.dec. 498.n.9. ibid.
Exceptio melioramentorum,non obstat in iudicio spoliatiuo. dec.155.n.1. 114
Etiam si sint magni valoris. n.6. ibid.
Nisi sint facta circa rem restituendam. n.4. ibid.
Exceptio requirens altiorem indaginem, non admittitur in possessorio.dec.70.n.2. 50
Exceptio restringit regulam.dec.501.n.2. 380

Excommunicatus.

Licet non audiatur agendo, potest tamen se defendere vti reus. dec.20.n.2. 18

Excussio.

Excussionis exceptio non admittitur in Saluiano. dec. 398. n.10. 285
Excussionis beneficium tollitur per cameralem obligationem.dec.398.n.8. ibid.

Executio.

Fieri non potest contra debitorem debitoris nisi prius facta excussione primi debitoris,& præcedente confessione secundi. dec.508. n.2. 387
Executio sententiæ latæ contra debitorem potest exequi contra illius debitorem. dec.483.n.6. 363
Intellige concurrentibus requisitis per Surd. *consil.4.in prine.* n.7. ibid.
Executiuè agi non potest contra tertium in instrumento non nominatum, nec obligatum. dec.509. n.1. 389
Quando quid est in obligatione & solutione in defectum alterius non potest fieri executio super eo, quod est in subsidium,nisi fiat excussio de principali. dec.263. n.2. 185
Executio sententiæ non impeditur per restitutionem in integrum. dec.464.n.15. 345
Executiuè procedi non potest contra tertium possessorem. dec.434. n.5. 314
Etiam si agatur vigore obligationis cameralis. ibid.
Executio facta in vim decreti relaxati pro maiori summa non potest sustinere summa veri debita propter indiuiduitatem decreti. dec.536.n.4. 417
Executio facta pendente lite est nulla, & attentata. dec.256.n.4. 182
Executio cameralis obligationis, non retardatur pendente iudicio super læsione. dec.86. n.12. 64
Executio obligationis cameralis non datur, nisi ad instantiam creditoris principalis. dec.54.n.1.
Non etiam tertij, etiam si illius tertij interesse. ibid.
Executori attestanti se fecisse executionem super bonis ipsius debitoris creditur. dec.508. n.4. 388.
Præsumitur pro executore quod fecerit executio-

nem super bonis expressis in mandato. dec. 208. num. 2.

Exemplum.

Scripturæ probat absque recognitione partes non opponente. dec. 410. n. 9. 293
Exempla non restringunt, sed declarant regulam in quibus terminis loquatur. dec. 10. n. 10. 11

Exigibilitas.

Exigibilis existimatur debitor census qui bis soluit cessionario. dec. 506. n. 3. 387
Exigibilitas nominis cessi consideratur vel de tempore cessionis. dec. 476. n. 1. 357
Vel de tempore solutionis, quæ subsequi debet. n. 2. ibid.
Exigibilitas census non nascitur vnico momento, sed tractu temporis successiuè apparet. dec. 476. num. 5. 358
Exigibilitas census non censetur promissa nisi expressè dictum sit. dec. 477. n. 1. ibid.
Exigibilitatis obligatio non debet trahi ad perpetuitatem. dec. 476. n. 6. ibid.

Expensa.

Quæ fit in faciendo de nouo sæpenumero potest esse necessaria. dec. 52. n. 4. 39
Impensa pro redemptione fundi, debet fieri ex ipso feudo. dec. 72. n. 7. 52
Expensæ quæ respiciunt perpetuam fundi dotalis vtilitatem non ad maritum sed ad vxorem pertinent. dec. 35. n. 7. 29
Expensa per maritum facta in fundo sibi pro dote in solutum dato indistinctè, pertinet ad ipsum. dec. 35. num. 11. ibid.
Expensæ, & damna non reficiuntur, nisi facta illorum liquidatione. dec. 267. n. 4. 187

Expressio.

Expressio eius quod tacitè de iure inest, non dicitur superflua. dec. 285. n. 12. 202
Neque ea quæ fit ad dubitationem tollendam. nu. 13. ibid.
Expressio generalis habet vim specialis, & indiuiduæ quando non potest verificari, nisi in vna re. dec. 94. num. 2. 69
Expressio confinium fundi qui censui supponitur est necessaria ad effectum, vt possit constare de dicti fundi peremptione. dec. 94. n. 3. ibid.
Expressum illud dicitur quod venit in necessarium antecedens expressi, & virtualiter inest orationi prolatæ. dec. 74. n. 4. 53

Extensio.

Extensio clausularum præsumitur facta tempore congruo. dec. 493. n. 11. 371
Extensio non fit in materia stricta, & alteri præiudiciali. dec. 204. n. 5. 150

Extinctio.

Census requirit actum priori similem. dec. 274. nu. 2. 192
Extinctio census non sequitur, nisi intercedat actus priori similis. dec. 273. n. 1. 191
Extinctio census requirit actum retrouenditionis. dec. 528. n. 8. 405
Contrarium quod non sit necessarius actus retrouenditionis. num. 9. ibid.
Extinctio census requirit actum priori similem. dec. 61. num. 1. 45
Extinctio census per actum retrouenditionis requirit de necessitate consensum domini census. dec. 364. num. 3. 257
Extinctio rei præsupponit illius existentiam. dec. 272. num. 11. 191
Extinctio census peti non potest ab illius emptore, secus ab aliis. dec. 53. n. 9. 28
Exceptio extinctionis census non impedit manutentionem si sit turbida. dec. 589. n. 11.
Obtinens mandatum pro restitutione sortis, si sit in eius faculrate illam recipere, dicitur censum extinguere. dec. 106. n. 3. 79
Extinctio, & redemptio census non potest fieri pro alio sine eius mandato. dec. 414. n. 10. 296
Exceptio extinctionis census tanquam requirens altiorem indaginem non impedit manutentionem donec de ea discutiatur. dec. 275. n. 3.
Exceptio extinctionis census tanquam requirens altiorem indaginem non admittitur in iudicio possessorio. dec. 542. n. 8. 425
Extinguens proprium censum non potest reportare cessionem translatiuam, & efficacem. dec. 547. n. 4. 430
Emptio census illum non extinguit. dec. 183. n. 3. 136
Quæstio, quæ versatur super extinctione census, respicit petitorium. dec. 247. n. 6. 176

Extraneus.

Soluens pro debitore illum liberat. dec. 238. num. 3. 171

F

Factum.

Defuncti non nocet hæredibus cum beneficio inuentarij, quoad feudum mixtum. dec. 72. n. 3. 51
Factum, & confessio tutoris adminiculata, præiudicat pupillo. dec. 181. n. 10. 135
Factum iudicis reputatur factum partis. dec. 283. n. 8. p. 200. dec. 90. n. 15. 67
Factum Iudicis minus rectè procedentis dicitur factum partis, & non præiudicat tertio. dec. 238. n. 6. 171
Factum prævalet verbis in incorporalibus. dec. 535. n. 6. 415
Factum, quod verè fuit inspicitur. dec. 478. num. 16. 359
Factum præsumitur quod de iure fieri potuit. dec. 452. num. 11. 330
Faciens actum vt se à carceribus redimat dicitur coactus facere. dec. 447. n. 9. 326
Attendi debet magis quod factum fuit, quam quod fieri debuit. dec. 367. n. 1. 259
Factum vnius non nocet ei, cuius nomine gestum non fuit. dec. 348. n. 3. 245
Diuersa facta dicuntur, quæ diuersa tempora continent. dec. 113. n. 10. 83
Factum maiorem deliberationem ostendit quàm verba. dec. 438. n. 4. 318

Facultas.

Facultas capiendi possessionem propria auctoritate reseruata ab eo qui in venditione rei sibi reseruat dominium, & rem illam locat donec pretium soluatur intelligitur de possessione naturali. dec. 79. num. 19. 57
Facultas exequendi obligationes camerales non venit sub clausulis, sed requirit specialem expressionem. dec. 243. num. 5. 174
Facultas disponendi de aliqua re non importat directum dominium sed secundum subiectam materiam potest intelligi de simplici administratione. dec. 176. num. 8. 267
Facultas limitatè concessa procuratori restringit latiorem facultatem concessam à statuto. dec. 190. n. 6. 142
Facultas obligandi generaliter continetur sub licentia imponendi censum. dec. 30. n. 8. 25

Facultas alienandi restringitur per subsequentem prohibitionem alienationis. dec.107.num.4. 80

Falsitas.

Causæ, seu error in parte viciat totum contractum quando contrahentes non fuissent aliter contracturi. dec.412.n.5. 294
Exprimens falsam causam pro obtinendo Iudicis decreto, non est sine dolo. dec.26.n.6. 23
Falsa causa viciat contractum ex defectu consensus. dec.373.n.1.& n.7. 264

Feudum.

Feudum illud dicitur mixtum, quod est hæreditarium & ex pacto,& prouidentia. dec.72.n.2. 51
Feudum licet non possit alienari possunt tamen alienari illius fructus. dec.403.n.9. 289
Feudum non desinit esse feudum licet vtrumque dominium transferatur. dec.425.n.8. 306
Feudum dicitur hæreditarium, quando fuit stipulatum pro hæredibus. dec.501.n.6. 380
Feudalia bona si à Vassallo obligentur nullum fit præiudicium domino directo. dec.502.n.4. 381

Fideicommissum.

An absorbeat omnia bona non dicitur probatum, nisi probetur identitas bonorum, & quod sint detractæ portiones, quæ veniunt detrahendæ. dec.69. n.17. 50
Fideicommissum debet restitui prout res est tempore restitutionis. dec.458.n.4. 338
Fideicommissum absolutum censetur inductum ex prohibitione alienationis vetita ex causa. dec.43. num.1. 34
Immo censetur inductum etiam in casum mortis num. 2. ibid.
Fideicommissum absolutum inducitur, quando testator procedit per viam principalis dispositionis.dec. 43.num.3. ibid.
Fideicommissum conditionale expirat purificata conditione.dec.417.n.1. 298
Fideicommissi exceptionem opponere non potest qui in illo non est expresse vocatus. decis.417. num.2. ibid.
Fideicommisso perpetuo existente, per eos qui sunt in natura non satis cautum videtur. dec.313.num.19. 222
Differentia inter fideicommissum conditionale, & expressam alienandi prohibitionem. dec.313. num.2. 221
Fideicommissarius non debet capere de manu hæredis quando testator expresse, vel æquipollenter dat ei auctoritatem capiendi possessionem propria auctoritate. dec.471.n.7. 353
Fideicommissario dicenti pro detractionibus adesse alia bona, quam prohibita alienari incumbit onus probandi.dec.494.n.1. 371
Limit. si hæres non confecit inuentarium, quia tunc ipse probare tenetur,alia bona non extitisse.num.2. ibid.
Fideicommissarius debet immitti data retentione hæredi alicuius corporis æquiualentis prætensis detractionibus. dec.494.n.6. ibid.
Fideicommissarius de æquitate canonica non eget restitutione verbali.dec.471.n.8. 353
Fideicommissario datur immissio vel ex remedio l. fin. C. de Edict. Diu. Hær. toll. vel ex Saluiano. dec.471. num.3. ibid.
Fideicommissarius non impedit immissionem hæredi nisi doceat incontinenti de iure suo. decis.456. num.16. 329
Fideicommissarius vniuersalis,pendente conditione fideicommissi non est verè dominus.dec.109.n.60. 84
Neque quodlibet fideicommissum inualidat censum impositum super bonis fideicommisso subiectis. dec.327.n.1. 232

Fideiussio.

Est strictissimè interpretanda.dec.79.n.15. 57
Fideiussio de euictione auget rei vendendæ pretium. dec.23.n.7. 21
Fideiussio sequitur naturam principalis obligationis. dec.533.n.2. 414
Fideiussio est contractus de sui natura læsiuus.dec.464. num.7. 344
Fideiussor est etiam qui se obligat vti principalis in negotio ad alium spectante. dec.20.n.7. 18
Declara hoc procedere quoad ipsos obligatos, secus respectu principalis creditoris. dec.20.n.8. ibid.
Fideiussor potest agere contra fideiussorem pro releuatione obtenta cessione,& dempta parte ad eum tangente. dec.79.n.1. 133
Fideiussor euictionis non potest dici diu stetisse in obligatione antequam sequatur euictio. dec.461. nu.3. 340
Fideiussor census remanet liberatus à fructuum solutione extincto censu. dec.548. n.3. 432
Fideiussor census pro altero tenetur, & conueniri potest. dec.537.n.3. 419
Fideiussor soluens solidum habet contra confideiussores actionem contrariam mandati. dec.537. num.4. ibid.
Fideiussor soluendo non suum, sed principalis debitoris negotium gerit. dec.537. n.5. ibid.
Fideiussor soluens præsumitur velle tollere suam obligationem, non autem liberare obligationem. decis. 547. n.6. 450
Censetur soluere animo, & tacito pacto se releuandi præuia cessione. n.7. ibid.
Fideiussor non tenetur ad damna, & interesse quando accessit dumtaxat certæ obligationi, & non se obligauit pro toto contractu. dec.549. n.6. 455
Fideiussor euictionis non potest agere ad liberationem ante euictionem secutam. decis.461. n.1. 340
Fdeiussor census non liberatur si dictum censum emat dec.206. n.1. 151
Fideiussor soluens potest reportare cessionem iurium. dec.418.n.4. 298
Fideiussor census non potest cogere venditorem ad illius extinctionem. dec.100.n.1. 148
Fideiussor census potest agere contra venditorem, vt liberet eum à fideiussione, vel det conseruatorem indemnitatis.dec.200.n.2. ibid.
Fideiussor dicitur liberatus à fideiussione, vel dato fideiussore loco sui,consentiente creditore.dec.200. num.3. ibid.
Vel dato idoneo releuatore.n.4. ibid.
Fideiussor census liberatur mutatione personarum, & alteratione pretij census. dec.208.n.1. 152
Fideiussor census potest illum extinguere. dec.368. num.6. 260
Fideiussor est redintegrandus de fructibus census per ipsum impositi de mandato principalis debitoris. dec.414.n.2. 296
Fideiussor soluens debitum prima facie verum non tenetur quasi indebitum soluerit. dec.414.n.3. ibid.
Fideiussor indemnitatis non constituitur in mora nisi certioretur quod principalis debitor non soluit.dec. 324. num.4. 231
Fideiussor non obligatur in plus, quam principalis debitor dec.197.n.6. 146
Fideiussor census liberatur per illius extinctionem. dec.203. n.4. 149
Fideiussor liberatur liberato principali debitore.dec.
Fideiussor census potest petere liberationem à solutione

tione fructuum census. dec.460.n.1. 339
Non tamen potest petere liberationem quoad sortem num.6. 340
Contrarium in hoc vltimo resoluit Rota.n.7. ibid.
Fideiussor censetur soluere non solum, vt acquirat iura contra principalem debitorem, sed etiam vt liberet se ab obligatione fideiussoria. dec.183. num.5. 136
Intellige quando soluit vt debitum extinguat. num.6. ibid.
Fideiussor non potest petere liberationem à fideiussione nisi diu steterit in obligatione efficaci seu mora sit commissa. dec 448.n.2. 327
Fideiussor habet mandatum non solum ad fideiubendum, sed etiam ad soluendum. dec.448. numer.3. ibid.
Fideiussor non potest regulariter cogere principalem vt eum eximat à fideiussione. dec.448. n.4. ibid.
Fideiussor euictionis non potest ante securam euictionem agere pro eximitione. dec.448. n.5. ibid.
Fideiussor administratoris non potest agere pro eximitione durante administratione. dec.448. num.6. ibid.
Fideiussor præsumitur se obligasse secundum naturam contractus cui accessit. dec.448. n.7. ibid.
Fideiussor census non potest agere vt eximatur à fideiussione. dec.448. n.8. ibid.
Intellige respectu sortis secus respectu fructuum. n.9. ibid.
Fideiussor debet releuari sine damno à suo principali. dec.194.n.1. 144
Fideiussor qui soluit potest agere pro releuatione suæ indemnitatis. dec.194.n.2. ibid.
Fideiussor non potest agere pro releuatione suæ indemniratis antequam soluat. dec.196.n.3. 145
Fideiussor non obligatur quando principalis obligatio est ipso iure nulla. dec.193.n.1. 143
Limit.1. Quando fideiussor obligauit se vti principalis, & cum iuramento. n.2.& 3. ibid.
Limit.2. Quando fideiussor voluit teneri etiam in casu nullitatis contractus. n.4. ibid.
Fideiussor licitè potest aliquid accipere pro fideiussione præstanda. dec.141.n.1. 104
Iudicis tamen arbitrio declarandum. n.2. ibid.
Limita si fideiussor nullum omnino subeat periculum soluendi. n.4. ibid.
Fideiussor censetur approbare omnia conuenta in contractu. dec.161.n.13. 121
Etiam quoad confessiones, & enunciata. n.14. ibid.
Fideiussor census tenetur pro euictione fundi, & pro solutione census. dec.199. n.1. 147
Fideiussor euictionis ante sequuram euictionem, frustra petit se liberari à fideiussione. dec.199. num.2. ibid.
Fideiussor census potest petere se liberari ab obligatione soluendi censum. dec.199. n.3. ibid.
Fideiussor quando dicatur diu stetisse in obligatione, est in Iudicis arbitrio. dec.199. n.4. ibid.
Fideiussor qui passus fuit molestias, licitè petit se à fideiussione eximi. dec.199.n.5. ibid.
Fideiussor census ille dicitur, qui ex illius pretio non participat. dec.126.n.12. 94
Fideiussor obligans se ad solutionem fructuum census etiam quod sit nulliter impositus, tenetur etiam quod pretium illius non sit solutum in pecunia numerata. dec.533.n.7. 414
Fideiussor soluens videtur emere nomen debitoris.dec. 529. n.2.& n.13. & n.16. 407
Fideiussor soluens nullo expresso nomine videtur proprio nomine soluere.dec.529. n.4.& n.12. ibid.
Fideiussor si soluat potest repetere solutum à principali ex natura contractus. dec.392. n.12. 281
Fideiussor habet beneficium cedendarum actionum. dec.392.n.13. ibid.
Fideiussor accedens in censu nullo ex iure speciali remanet obligatus, & ibi de ratione. dec.533.num.4. 414
Fideiussor in contractu census nulli tenetur soluere fructus saltem ratione damnorum, & interesse. dec. 533.n.5. ibid.
Fideiussor census tanquam accedens obligationi perpetuæ, non potest agere vt liberetur, vt volunt aliqui. dec.201.n.5. 148
Fideiussor census cùm ad pluta purè sit obligatus, potest agere, vt eximatur à dicta fideiussione.dec.201. num.6. ibid.
Fideiussor potest ex iure sibi à creditore cesso agere contra debitorem, etiam quod per eius solutionem sit extincta propria ipsiusmet obligatio. dec.103. num.10. 384
Fideiussor in instrumento habente executionem paratam, potest agere contra principalem.dec.195.n.10. 145
Contrarium placuit Rotæ vt magis communiter receptum.n.11. ibid.
Fideiussor non potest euitare solutionem debiti, quod pluries suus principalis recognouit. dec.143. n.3. 106
Fideiussor censetur subrogatus loco principalis. dec. 392. n.8. 281
Fideiussor indemnitatis non potest agere antequam soluat. dec.462.n.5. 341
Potest tamen vrgere debitorem principalem, vt soluat creditori. dec.462. n.6. ibid.
Fideiussor indemnitatis antequam soluat non est creditor pecuniæ, sed liberationis, & conseruationis indemnitatis. dec.464.n.7. ibid.
Fideiussor accedens obligationi inualidæ cum iuramento, & tanquam principalis, & insolidum remanet obligatus. dec.537.n.9. 419
Fideiussor accedens contractui census inualidi potest agere vt fors deponatur donec fiat contractus validus.dec.537. n.10. ibid.
Fideiussor obligans se vti principalis, & in solidum respectu creditoris, dicitur principalis debitor. dec. 180. n.4. 134
Secus respectu correorum, & confideiussorum.num.5. ibid.
Fideiussor in causa in qua fideiussit, repellitur à testificando. dec.117. n.12. 86
Fideiussor in obligatione conditionali non potest petere liberationem ante impleram conditionem. dec. 460.n.3. 339
Fideiussor non potest in plus obligari, quàm principalis. dec.460.n.4. 340
Fideiussor, qui nunquam fuit in obligatione non potest petere liberationem. dec.460. n.5. ibid.
Fideiussor census non potest petere liberationem quoad sortem, secus quoad fructus. dec.531. num.8. & num.14. 410
Limit.nisi de hoc fuerit expressè conuentum. ibid.
Fideiussor qui diu stetit in obligationem, vel fuit condemnatus potest petere libetationem. dec.531. n.9. ibid.
Fideiussor etiam in solidum obligatus, quoad confideiussores, & debitorem non est reus debendi, sed fideiussor. dec. 529.n.10. 407
Fideiussor census, qui diu steterit in obligatione cómissa, & efficaci potest petere eximitionem quoad obligationem soluendi fructus. dec.465.n.1.& n.12. 346
Intellige respectu fructuum, non autem respectu sortis. n.15.& 16. ibid.

Intelligè tantum respectu fructuum futurorum. num. 7. & n. 12. ibid.
Ampl. etiam antequam soluat. n. 5. ibid.
Non tamen, vt conseruetur in damnis. n. 9. ibid.
Fideiussor qui steterit in obligatione vltra decennium dicitur diu in ea steterisse. dec. 465. n. 2. 346
Fideiussor qui passus est molestias potest petere eximitionem. dec. 465. n. 6. ibid.
Ampl. etiam quod diu non steterit in obligatione. n. 8. ibid.
Fideiussor habet mandatum non solum ad fideiubendum, sed etiam ad soluendum. dec. 465. numer. 10. ibid.
Fideiussor pro euictione non potest petere eximitionem re nondum euicta. decis. 465. n. 14. ibid.
Fideiussor tutoris vel administratoris non potest petere liberationem ante finitam tutelam, vel administrationem. dec. 465. n. 15. ibid.
Fideiussor non opponens exceptiones ex quibus scit nasci suam liberationem, si soluat non reperit. dec. 145. n. 1. 106
Maximè si non denunciauit suo principali vt se defenderet. n. 2. ibid.
Fideiussor census potest cogere venditorem, vt eum eximat à fideiussione, vel censum extinguat. decis. 195. n. 7. 144
Fideiussor de euictione tanquam conditionalis non potest agere, vt liberetur ante sequutam euictionem. dec. 195. n. 8. ibid.
Fideiussor qui dolo desiit opponere exceptionem tàm sibi, quam suo principali competentem si soluat, non potest à principali repetere. dec 85. n. 2. 61
Limit. si fideiussor esset incognita huiusmodi exceptio. n. 4. ibid.
Fideiussor obligatus in forma cameræ potest conueniri etiam non excusso principali debitore. dec. 488. num. 7. 368
Fideiussor qui se obligauit vti principalis remanet obligatus, etiam si annulletur obligatio principalis. dec. 138. n. 4. 102
Fideiussor rectè agit vt liberetur à molestiis, quæ sibi de facto inferuntur. dec. 196. n. 1. 145
Fideiussor soluens debitum, quod suus principalis sæpius soluit, non potest reprehendi. dec. 196. n. 4. ibid.
Fideiussor potest teneri executiuè, licet principalis non teneatur. dec. 197. n. 7. 146
Fideiussor qui diu steterit in obligatione, potest petere eximitionem. dec. 68. n. 4. 48
Fideiussor præsumitur benè informatus de negotio in quo accedit. dec. 7. n. 7. 7
Fideiussor in rem suam non censetur liberatus, liberato principale. dec. 104. n. 8. 77
Fideiussor censetur se obligare iuxta naturam contractus in quo accedit. dec. 531. n. 12.
Fideiussor tutoris, curatoris, vel alterius administrationis non potest petere vt eximatur à fideiussione nisi finita administratione. dec. 531. n. 14. 410
Fideiussor non opponens legitimas exceptiones, sibi præiudicat. dec. 115. n. 5. 84
Fideiussor Iudicij is dicitur, qui fideiubet coram Iudice, & in loco iudicij, & apud acta. decis. 79. n. 5. 56
Sententia lata contra principalem, nocet etiam fideiussoribus iudicij, non citatis. decis. 79. num. 4. ibid.
Sententia, à qua non fuit appellatum in tempore, debet executioni demandari. dec. 79. n. 5. ibid.
Fideiussor in forma depositi, tenetur etiam quod promittat factum alienum. decis. 79. num. 6. ibid.
Fideiussor qui promisit vti principalis, & insolidum respectu creditoris, dicitur principalis debitor. dec. 79. num. 7. ibid.
Fideiussor de soluendo iudicatum, non tenetur quotiescumque mutatur Iudex, res, vel actio. dec. 79. num. 8. ibid.
Fideiussor non potest in plus obligari, quàm principalis. dec. 90. n. 6. 67
Factum principalis nocet fideiussori. dec. 392. num. 6. 281
Fideiussor obligans se vti principalis cum iuramento tenetur non obstante nullitate obligationis principalis. dec. 21. n. 7. 19
Fideiussor promittens non allegare nullitatem contractus, tenetur etiam quod sit nulla obligatio principalis. dec. 21. n. 8. ibid.
Fideiussor qui se obligauit vti principalis, & insolidum quoad creditorem, non est fideiussor, sed correus debendi. dec. 60. n. 1. 44
Fideiussor census non liberatur ex mutatione, & surrogatione fundi suppositi. dec. 60. n. 2. ibid.
Fideiussor contractus tenetur etiam in casu inualiditatis, & rescissionis contractus. dec. 46. numer. 3. 35
Fideiussor tenetur adimplere promissa. dec. 46. n. 4.
Fideiussor euictionis conueniri non potest, nisi re euicta. dec. 46. n. 5. 36
Potest tamen ante sequutam euictionem conueniri, vt rem liberam tradat. n. 6. ibid.
Fideiussor is dicitur, qui se obligat pro negotio alium tangente. dec. 184. n. 5. 137
Fideiussor obligans se vti principalis, & insolidum fit correus debendi. dec. 21. n. 10. 19
Fideiussori competunt omnes exceptiones, quæ cohærent rei. dec. 139. n. 6. 240
Fideiussori soluenti magis succurritur quoad iurium cessionem, quam tertio possessori conuento hypothecaria. dec. 148. n. 17. 111
Fideiussoris magis interest obligationem pro parte tantum valere, quàm pro toto. dec. 125. n. 19. 92
Fideiussor census non remanet liberatus ob translationem census ab vno fundo ad alium. dec. 105. num. 5. 78
Fideiussoris indemnitati consulitur vel per alium fideiussorem, vel per liberationem à molestiis. dec. 462. num. 4. 341
Fideiussores sub narratiua allegata dati censentur, & ideo superueniente noua causa liberati. dec. 515. num. 17. 222
Fideiussoris idoneitas consideratur de tempore quo accedit. dec. 506. n. 5. 387
Fideiussores in contractu census liberantur per illius extinctionem. dec. 202. n. 2. 149
Fideiussores licitè dantur in contractu census. dec. 137. num. 2. 101
Fideiussoria obligatio non patitur extensionem. dec. 549. n. 7. 433
Limit. si obligatio sit indefinitè concepta. numer. 8. ibid.
Fideiussoris obligatio respectu vnius speciei, non debet extendi ad obligationem diuersam ab ipsa specie. dec. 549. num. 9. ibid.
Fideiussoria obligatio est diuisibilis, & semper tenet pro ea parte in qua est valida obligatio principalis dec. 125. n. 18. 92
Fideiussoria obligatio habet semper insertam conditionem si causa subsistat. dec. 90. n. 5. 67
Fideiussoria obligatio corruit, si non subsistat principalis. dec. 29. n. 1.
Fideiubens tempore impositionis census de euictione fundi, super quo census fuit impositus si dominus census impediatur exigere illius fructus tenetur ipse

ipſe ad ſolutionem fructuum cenſus .dec.484. n.1. 364
Fideiuſſor non dicitur qui principaliter ſe obligauit, & vnius obligatio fiat de per ſe. dec.519.n.3.& n.4. 398
....& ratione damnorum, & intereſſe tenetur tàm ad ſortem quàm ad fructus. dec.519.n.6. 399
Confideiuſſor ſoluens non repetit à fideiuſſore abſque iurium ceſſione. dec.419.n.3. 299
Maximè quando fideiuſſio fuit facta ex cauſa oneroſa ſed ex mera liberalitate. n.4. ibid.
Confideiuſſor ſoluens integrum debitum non poteſt petere ceſſionem contra confideiuſſores,quando non ſe obligarunt contemplatione mutui periculi. dec. 419.n.10. 300
Idoneus facultatibus an teneatur præſtare fideiuſſorem à iure requiſitum, eſt apud Scribentes controuerſum. dec.201. n.8. 148

Fides.

Extracta ex libro publico, & ab illius cuſtode publico probat. dec.89.n.2. 66
Fides non facit fidem. dec. 509.n.10. 390

Filiatio.

Filiationis probatio non iuſtificat quem eſſe hæredem patris.d.96.n.6. 18
Filius poteſt contrahere cum patre, abſque ſolemnitatibus ſtatuti. dec.20. n.13. ibid.
Limita 1. quando ex facie inſtrumenti apparet de damno filij. dec.20.n.14. ibid.
Limit.2. quando contractus principaliter eſt initus ad fauorem alterius, licet reſultet commodum patris etiam in conſequentiam. n.15. ibid.
Filiusfamilias qui non poteſt diſponere de bonis, nec eorum fructibus, nec etiam poteſt ſuper illis ſocietatem inire. dec.59.n.9. 43
Intellige in præiudicium patris. n.10. ibid.
Filius fideiubens pro excarcerando patre non reſtituitur.dec.18.n.14. 16
Filius contrahens cum patre, non tenetur ſeruare ſolemnitates ſtatutarias.dec.18.n.10. ibid.
Limita cum damnum filij eſt euidens, & ibi habetur ratio. dec.18. n.11. ibid.
Filius agens vti hæres patris talis præſumitur.dec.211. num.4. 153
Filius quando teneatur redimere patrem. dec.18.n.15. & infra. 16
Filiæ acquiritur ius ex ſtipulatione facta pro ea, & eius dote à patre. dec.16.n.1. 14
Filius tenetur alere patrem pauperem. dec.33. n.7.
Filius hæres patris obligando rem hæreditariam cenſetur illam eligere pro ſua portione. dec.538. n.9. 420
Filius non poteſt hanc potius,quàm illam rem pro ſua legitima accipere. dec.49. n.5. 37
Filius ſi dum viuit non reclamat cenſetur paternæ diſpoſitioni acquieſcere. dec.494.n.5. 371
Filius fideicommiſſo grauatus,poteſt liberè de ſua legitima diſponere. dec.41.n.2. 33
Filiæ veniunt in fideicommiſſo ad quod ſunt vocati filij.dec.41.n.1. ibid.
Filius in legitima, non dicitur propriè creditor. dec. 49.num.3. 37

Finis.

Finis contrahentium eſt attendendus. dec.151.num.4. 113

Forenſis.

In contrahendo ligatur ſtatutis loci contractus, ſi diſponant ſuper forma contrahendi. dec.18.n.5. 16
Forenſes de iure communi non poſſunt collectari.dec. 3. num.1. 3
Ampl. etiam ſi habeant bona ſub dominio collectantis & de ratione. n.4. ibid.
Forenſes poſſunt collectari à ciuitate, vel loco habente ad id particulare priuilegium. dec. 3. numer.4. ibid.
Forenſes poſſunt collectari ſtante ſtatuto ab eo in cuius territorio ſita ſunt bona Forenſium. dec.3. n.5. ibid.
Dummodo ſtatutum ſit conditum à non recognoſcente ſuperiorem. dec.3.n.6. ibid.
Forenſes poſſunt collectari ſtante conſuetudine immemorabili. dec.3.n.7. ibid.
Immo ſecundum aliquos ſufficit conſuetudo triginta vel quadraginta annorum. n.8. 4
Verior tamen, & magis communis eſt, vt requiratur immemorabilis.n.9. ibid.

Forma.

Forma dat eſſe rei. dec.186.n.9. 139
Forma cenſetur à ſtatuto inducta, quando mandat fieri actum aliter, quàm à iure communi diſponatur.dec. 462.n.17. 344
Forma in ſtatuto cenſetur data vbi eſt appoſita clauſula annullatiua. dec.370.n.1. 262
Forma rei mutata ſubſtantia illius videtur eſſe peremta. dec.349.n.6. 246

Forus.

Metiendus eſt non ex perſona cedentis,ſed ceſſionarij. dec.480.n.13. 362
Forum quis ſortitur vbi contrahit,& in loco deſtinatæ ſolutionis. dec.195.n.4. 144
Forum ſortiri, & ligari ſtatutis à pari procedunt. dec. 195. n.5. ibid.

Fraus.

Regulariter,& præcipuè in matre tutrice, non præſumitur.dec.23.n.4. 19
Fraude factum dici non poteſt, quod licitè fieri potuit ſine fraude. dec.5. n.13. 6
Fraudibus eſt obuiandum. dec.90.n.14. 67
Breuitas temporis inter decoctionem, & alienationem auget ſuſpicionem fraudis. dec.85.n.5. 63

Fructus.

Fructus, ex quo ſeruando ſeruari non poſſunt, non præſumuntur durare vltra triennium. dec.79. n.9. 56
Fructus petiti, ſi tempore condemnationis faciendæ extare non poſſunt ſit condemnatio ad æſtimationem. 79.n.10. 56
Fructuum in æſtimatione debet eligi media via circa pretium iuxta depoſitionem teſtium. dec.79. n.11. 58
Fructus veniunt ſub nomine intereſſe. dec.61. num.9. 45
Fructus ſeparati à ſolo poſt admiſſam reſignationem vſque ad diem ſequutæ reſignationis factæ ad fauorem certæ perſonæ ſpectant ad reſignantem. dec. 177.n.18. 132
Limita, ſi reſignatio non fuerit facta ad fauorem certæ perſonæ,ſed liberè. ibid.
Fructus percepti bona fide, & conſumpti non ſunt reſtituendi. dec.119.n.1. 87
Fructus præſcribuntur triennio. deciſ.119. numer.1. ibid.
Fructus percepti ex cauſa neceſſaria, non acquirentur à percipiente. dec.119.n.3. ibid.
Immo tanquam alieni, ſunt domino reſtituendi. nu.4.
Fructus doris propter onera matrimonij, debent eſſe correſpectiui ad pecunias proximas pro dote in actu matrimonij.dec.119.n.7. ibid.
Fructus percepti ex re empta nomine alieno, ſunt reſtituendi ei pro quo res empta fuit. dec.160.n.1. 118

Intellige si præcesserit mandatum ad emendum aliàs secus, nisi post ratificationem, n. 3. ibid.
Fructus ciuiles sunt qui percipiuntur ex re, quæ naturaliter fructus non producit. dec. 177. n. 6. 131
Fructus ciuiles, quorum solutionis dies tempore factæ resignationis non venerat debentur resignatario, non resignanti. dec. 177. n. 7. & n. 5. ibid.
Limit. Si beneficium vacet non per resignationem, sed per mortem beneficiati, quia diuiduntur pro rata temporis. n. 16. 132
Fructus naturales, vel industriales pendentes tempore resignationis debentur resignatario, non resignanti. dec. 177. n. 8. 131
Ampl. etiam si fructus omnes sint maturi, & proximi recollectioni. n. 9. ibid.
Fructus ciuiles diuiduntur ad ratam temporis inter successorem in beneficio, & hæredibus beneficiati prædefuncti. dec. 177. n. 10. & n. 16. ibid.
Fructus dicuntur deductis expensis. dec. 88. n. 5. 65
Fructus vt acquirantur sufficit malam fidem abesse dec. 377. n. 5. 268
Fructuum perceptio potest concedi à prohibito alienare absque incursu pœnæ. dec. 343. n. 11. 237
Fructus ciuiles quotidie incipiunt deberi. decis. 177. num. 13. 132
Quoad effectum acquisitionis fructuum idem operatur separatio à solo respectu fructuum naturalium quod tempus, quo deberi incipiunt, respectu ciuilium. dec. 177. n. 14. ibid.
Declar. vt n. 15. & sequenti. ibid.
Fructus pendentes tempore venditionis prædij faciunt partem pretij, & illud augent. dec. 390. n. 5. 279
Fructus pendentes augent hæreditatem restitutioni obnoxiam. dec. 458. n. 8. 348
Fructus exacti post finitam societatem sortem extenuant. dec. 424. n. 2. 304
Fructus veniunt in interdicto quorum bonorum. dec. 441. num. 9. 320
Ad fructuum acquisitionem non est necessarius titulus, sed quod absit mala fides. decis. 295. num. 3. 207
Fructuum ad acquisitionem sufficit sola credulitas. dec. 415. n. 5. 297
Fructuum ad acquisitionem sufficit malam fidem abesse. dec. 445. n. 6. 324
Immo sufficit qualis qualis occasio possidendi. num. 7. ibid.
Fructus per hæredem potest purificarum fideicommissum percepti sunt imputandi in detractiones. dec. 494. num. 15. 372
Fructus mere ciuiles sunt, qui proueniunt ex re non producente fructus. dec. 458. n. 5. 348
Fructus ex mutuo non possunt deberi citra vsuram. dec. 350. n. 1. 246
Fructus non vacabilium præsumuntur æquare sortem principalem in 25. annis. & sic reddere ad rationem quinque pro centenario. dec. 321. n. 2. 228
Fructus percepti ex re empta ad hastam, stante nullitate subhastationis, debent in iudicio ordinario restitui tanquam ad damna, & interesse. dec. 377. n. 1. 268
Fructus, vt ex contractu super re Ecclesiæ non acquirantur sufficit quod contractus sit nullus. dec. 229. num. 5. 165
Fructus dotis viuente marito non ad vxorem, sed ad maritum pertinent. dec. 336. n. 5. 238
Fructuum liquidatio debet fieri iuxta testes deponentes de minori quantitate illorum. dec. 293. num. 21. 208
Fructus percepti lite pendente super petitorio sunt restituendi in iudicio ordinario. dec. 240. n. 2. 173
Fructus beneficij naturales, & industriales à solo separati debentur resignanti vsque ad diem admissæ resignationis. dec. 177. n. 1. 131
Amplia etiam si bona essent locata, & dies solutionis nondum venisset. num. 2. ibid.
Fructus veniunt à die moræ litis in quolibet interdicto probata quasi possessione exigendi. decis. 231. num. 1. 166
Fructus dicuntur qui supersunt deductis expensis. dec. 89. num. 6. 65
Fructus ex societate nulliter contracta, licite percipi non possunt. dec. 227. n. 2. 165
Fructus à die aditæ hæreditatis veniunt in petitione hæreditatis, & illam augent. decis. 441. numer. 7. 320
Fructus in spolio non veniunt nisi à die motæ litis. dec. 341. n. 1. 240
Intellige quando fructus veniunt accessorie. num. 2. ibid.
Secus quando fructus petuntur principaliter. numer. 4. ibid.
Fructus naturales à solo separati tempore resignationis spectant ad resignantem. dec. 176. n. 6. 130
Etiam si fuissent locati, & dies solutionis affectus veniret post resignationem. n. 7. ibid.
In possessorio recuperandæ condemnatio ad restitutionem fructuum decursorum, & non solutorum, est ipsa restitutio ad statum. decis. 233. numer. 7. 169
Fructus pendentes tempore conditi testamenti, & tempore mortis non computantur inter mobilia. dec. 82. num. 10. 60
Fructus non dicuntur nisi deductis expensis. dec. 387. num. 1. 274
Fructuum perceptio resultat ex possessione. dec. 54. n. 4. 40
Pro fructuum acquisitione sufficit malam fidem abesse. dec. 377. n. 5. 268
Fructus census dicuntur ciuiles. 468. n. 2. 351
Fructus ciuiles maturati, & non exacti pertinent ad venditorem. dec. 468. n. 3. ibid.
Fructus census post illius extinctionem non debentur decis. 540. n. 1. 421
Fructus census post extinctionem percepti repetuntur conditione indebiti. decis. 540. numero 2. 421
Fructus census indebitè soluti repetuntur per viam conditionis indebiti. dec. 228. n. 1. 165
Fructus ex censu nullo adeo sunt indebiti, vt nec à sponte soluente licitè recipiantur. dec. 228. num. 2. ibid.
Fructus census non debentur post illius extinctionem. dec. 336. n. 1. 238
Fructus census non debentur creditori habenti hypothecatum census. dec. 336. n. 2. ibid.
Fructus census cessant illo extincto. decis. 505. num. 6. 386
Fructus ex censu extincto non debentur. decis. 404. num. 1. 289
Fructus census debentur resoluto contractu census. dec. 256. n. 2.
Fructus census nulli licitè recipiuntur donec de nullitate non fuerit appositum. decis. 529. numero 19. 408
Fructus census post illius extinctionem non debentur. dec. 546. n. 1. 419
Fructus ex censu translatiuè acquisito exigi possunt. decis. 546. n. 2. ibid.
Fructus census non debentur à die mandati suscepti pro restitutione sortis principalis. decis. 283. num. 2. 200

Fructus cenſus habentur loco damnorum, & intereſſe vt dominus cenſus impediatur exigere illius fructus. dec.484.n.2. 364
Fructus cenſus conſequi non debet is, qui ſortem recepit. dec.415.n.4. 296
Cenſus in venditione fructus iam maturi non exacti pertinent ad venditorem. dec.467.n.8. 351
Fructus cenſus ceſſant quando illius dominus habet facultatem recipiendi ſortem. dec.448.n.3.
Fructus cenſus, qui ſoluti non fuerunt, repeti non poſſunt. dec.270.n.2. 189
Fructus ex cenſu extincto non debentur. dec.419. n.2. 299
Fructus ex cenſu extincto non debentur. deciſ.251. num.1.
Fructus cenſus ceſſi debentur ceſſionario à die ceſſionis. dec.335. n.2. 238
Fructus cenſus non currunt poſt illius diſdictam. dec. 519.n.8. 421
Intellige facta realis ſortis reſtitutione. num.9. ibid.
In fructibus cenſuum fit executio prout in immobilibus. dec.468.n.4. 351
Fructus cenſus poſt illius extinctionem non debentur. dec.396.n.2. 283
Fructus ex cenſu extincto non debentur citra labem vſurariam. dec.549. n.3. 432
Fructus cenſus poſt illius extinctionem non debentur. dec.270.n.4. 189
Fructus annui cenſus inter immobilia non computantur. dec.86. n.6. & n.8. 64
Ex cenſu nulliter impoſito, fructus non debentur. dec. 227.num.4. 164
Fructus cenſus exacti poſt illius extinctionem ſunt reſtituendi. dec.545.n.2. 428
Ex cenſu nullo, fructus non debentur. dec.31.n.6. 26

Fundamentum.

Suæ intentionis etiam reus probare tenetur. dec.387. num.4. 275
Fundamento ſublato corruit ædificium. deciſ.10. n.2. 10

Fundans.

Se in conſtitutione debet probare concurſum omnium qualitatum à conſtitutione requiſitarum. dec.308. num.17. 217
Fundans ſe in fideicommiſſo, tenetur liquidare bona dicto fideicommiſſo ſubiecta. dec. 57. n.1. 42
Fundans ſe in fideicommiſſo, tenetur docere de illo, & de illius iuribus. dec.57. n.5. ibid.

Fundus.

Ob aquarum inundationem effectus infructuoſus, ſi propter receſſum aquarum, fiat denuo infructuoſus dicitur nouus fundus. dec.349. num.5. & num.7. 246
Fundus datus mariro in ſolutum pro dote, tranſit in illius dominium. dec.35.n.10. 29
Fundus dotalis alienari non poteſt nec à muliere cum conſenſu viri, nec à viro. dec.355.n.2. 248
Fundus cenſus dicitur certus, cum ex adiacentiis poteſt certificari. dec. 98. n.2. 73
Fundus vnus poteſt in plures diuidi, & plures fieri domini deſtinatione. dec.98.n.3. ibid.
Fundus cenſicus regulariter plus valet quàm cenſus impoſitus. dec.511.n.11. 392
Fundus ſuper quo impoſitus eſt cenſus remanet affectus onere reali. dec.517.n.1. 397
...& cum alio onere tranſit ad quemcumque poſſeſſorem. num.2. ibid.
Fundus cenſicus tranſit ad tertium cum ſuo onere. dec.532.n.26. 413
Non tamen debitum cenſuale ſit proprium emptoris dicti fundi. num.27. ibid.
Fundo cenſus reddito penitus infructuoſo perit cenſus. dec.386.n.1. 274
Non ſolum quoad ſortem, ſed etiam quoad fructus decurrendos. ibid.
Fundo cenſus peruente perit cenſus. dec.365.n.3.257
Fundus ſuppoſitus cenſui dicitur certus, quando ex demonſtrationibus certificatur. dec.99. n.2. 73
Fundus ſuppoſitus cenſui præſumitur ſufficiens ad ſolutionem annui redditus, donec fuerit probatum contrarium. dec.163.n.7. 185
Fundus cenſuatus tranſit cum onere ſoluendi cenſum. deciſ.204.n.8. 150
Fundus cenſuatus tranſit cum ſuo onere ſoluendi cenſum. dec.500. n.2. 380

Funiculus.

Funiculus triplex difficilius rumpitur. deciſ.466.n.10. 347

G

Geminatio.

DEmonſtrat liberationem. deciſ.438.n.5. 310

Generalitas.

Rationis propter rationem recti ſermonis non recipit reſtrictionem. dec.435. n.4. 316

Genitiuus.

De ſui natura ſtat reſtrictiuè. dec.219.n.8. 162

Geſta.

Per tutorem per iudicem ſiue benè, ſiue malè decretum valent. deciſ.278.n.14. 195
Geſta cum vno repreſentante duas perſonas reſpicientia vnam perſonam non ſuffragantur reſpectu alterius perſonæ repreſentatæ. deciſ.254.n.2. 180
Geſta per tutorem, qui non ſariſdedit, nec adimpleuit ſolemnia, ſunt valida. deciſ.277.n.3. 193
Geſta poſt decoctionem non poſſunt præiudicare creditoribus anterioribus. dec.168.n.6. 125
Geſta lite pendente tanquam attentata ſunt reuocanda. deciſ.446.n.1. 325
Geſta per aſſertum procuratorem non præiudicant. deciſ.453.n.9. 334

Grauari.

Non debet quis duplici onere, & incommodo grauari. dec.61. n.7. 45

H

Habere.

HOc verbum refertur tàm ad dominium, quàm ad poſſeſſionem. deciſ.258.n.1. 185
Habuit, & recepit, & ad ſe traxit, &c. Hæc verba important veram, & realem numerationem. dec.554. num.7. 414
Habuit, & recepit, &c. Important veram numerationem. deciſ.463.n.7. 342

Hereditas.

Poſtquam fuit adita, præſumitur ſoluendo donec contrarium probetur. dec. 284. n.5. 201
Hæres grauatus reſtituere rectè reuendit cenſum. deciſ. 363. numer. 1. 256
Nec cogi poteſt à redimente vt cauſionem præſtet, ſed bene à fideicommiſſario. n.2. ibid.
Maximè quia poteſt illius pretium recipere pro quarta ſibi debita. n.3. ibid.
Hæres grauatus facit ſuos fructus perceptos pendente fideicommiſſo. deciſ.458. n.1. 338

Limit.1. in fructibus merè ciuilibus debitis ex contractu defuncti. n.3.&7. ibid.
Etiam nulla existente mota hæredis. n.10. 339
Etiam si hæres fuisset diligentissimus in curanda exactione. n.11. ibid.
Limit. aliis modis remissiuè. n.12. 338
Hæres sciens se habere cohæredem tenetur illi ad fructuum restitutionem. dec.441.n.8. 320
Hæres tenetur approbare factum defuncti. dec.496. num.7. 374
Hæres cum beneficio inuentarij potest dare in solutum bona. dec.422.n.7. 303
Etiam creditori ex causa doris. n.8. ibid.
Limit.1. quando hæreditas est soluendo. n.10. ibid.
Etiam in casu restitutionis doris. num.11. ibid.
Limit.2. quando repugnat voluntas testatoris. n.13.
Hæres ob alienationem rei fideicommisso subiectæ, non tenetur ad interesse, nisi à die quo fideicommissarius incipit habere commodum ex fideicommisso. dec.44.n.4. 54
Hæres non potest impugnare confessionem defuncti sub prætextu erroris, nisi de illo concludenter doceat. dec.496. n.11. 374
Hæres cum beneficio inuentarij tenetur vendere bona hæreditaria quando inuenit emptorem sine obligatione de euictione. dec.422.n.12. 303
Cohæres si totum soluat ex causa hæreditaria non repetit à cohæredibus quando hæreditas est soluendo dec.419.n.9. 299
Secus si hæreditas non sit soluendo vt num.11. vbi de ratione. 300
Hæres restituitur ex capite ignorantiæ aduersus præscriptionem non completam contra eius auctorem. dec.366.n.1. 259
Hæres grauatus potest imponere censum super re restitutioni subiecta. dec.541.n.11. 423
Hæres grauatus non potest retardare immissionem fideicommissario sub prætextu æris alieni nisi probet illius existentiam, & solutionem à se factam. decis. 472. n.8. 354
Hæres tenetur restituere fideicommissario quicquid ad eius manus peruenit ex hæreditate. dec.472.num.3. ibid.
Hæres cum beneficio inuentarij fouens bonum ius, potest denegare solutionem. dec.251.n.6. 178
Declar. quando adsunt creditores prætendentes meliora iura, & hæreditas non est soluendo. num.7. ibid.
Hæres grauatus ad impediendam immissionem fideicommissario debet probare in hæreditate fuisse æs alienum, & se illud soluisse. dec.471.n.10. 353
Hæres adeundo censetur testatoris prohibitionem acceptare. dec.65.n.4. 47
Intellige vt acceptatio censeatur facta, prout prohibitio tacet, & secundum eius naturam. n.5. ibid.
Hæres grauatus restituere potest censum hæreditarium extinguere. dec.351.n.4. 247
Dummodo illius pretium recipiat ad computum sui crediti, vel quartæ sibi debitæ. n.5. ibid.
Hæres cum beneficio inuentarij, quando hæreditas est soluendo, non potest venire contra factum defuncti i velit esse hæres. decis. 500. numero 3. 379
Hæres cum beneficio inuentarij non tenetur habere ratum id quod defunctus fecit in sui præiudicium. dec.107.n.9. 80
Hæres cum beneficio legis, & inuentarij eatenus tenetur, quatenus, in hæreditate reperitur. decis.42.n.2. 33
Hæres cum beneficio inuentarij non debet soluere de suo, sed de fructibus bonorum hæreditariorum. decis. 231. num.18. 168
Hæres non potest declarare animum defuncti. dec.266. num.2. 125
Hæres, maximè qui cum defuncto non cohabitauit præsumitur ignorare gesta per defunctum. dec.111. num.5. 82
Hæres grauatus non potest retinere sub prætextu quod soluerit debita hæreditaria, vel ligata nisi probet solutiones. dec.450.n.6. 330
Et concludenter.n.7. ibid.
Hæres vt quis sit non sufficit quod sit in gradu successibili, nisi probet aditionem. dec.280.n.2. 197
In hærede cum beneficio inuentarij non confunduntur actiones. dec.175.n.5. 119
Hæres qui non confecit inuentarium habet malam præsumptionem contra se. dec.494.n.4. 371
Hæres adiens hæreditarem, cum creditoribus hæreditariis quasi contrahere dicitur. dec.313.n.3. 221
Hæres tenetur fideicommissario etiam de proprio pro diminutis, vel deterioratis, vel perempris facto ipsius. dec.472.n.4. 354
Hæres vt quis sit non sufficit, quod sit in gradu successibili, nisi doceat de aditione. decis.279. num.6. 197
Detractiones per hæredem sunt faciendæ ante immissionem fideicommissarij. dec.470. n.7. 353
Cohæres agens etiam ad partem cohæredis qui tacet, sed non est exclusus renunciatione, vel tempore potest reiici si agat contra tertium. decis.488. num.6. 368
Hæredi non datur remedium retinendæ ex persona sui auctoris. dec.359.n.2. 240
Hæredi datur retentio pro suis creditis claris, & liquidis, secus si sint dubia. dec.69. n.4. 49
In hæredem transeunt omnia iura actiua, & passiua. dec.225. n.5. 164
Hæreditas in dubio præsumitur soluendo. dec.422. num.9. 303
Hæreditas in dubio præsumitur opulenta, nisi contrarium ab hæredibus probetur. dec.550.n.16. 435
Hæreditas pertinet ad proximiorem in gradu. dec.489. num.1. 368
Hæreditatem non esse opulentam non probatur ob non existentiam pecuniæ in illa, vel ob factas executiones super illa. dec.550. n.17. 435
Hæres hoc verbum ex sui natura significat vniuersalem successorem. dec.576.n.2. 267

Hypotheca.

Est indiuidua. dec.451.n.10.& 50.p.331. & decis.559. num.9. 444
Hypotheca non sufficit ad fructuum acquisitionem. dec.536.n.3. 238
Hypotheca non præstat creditori titulum, nec possessionem rei hypothecatæ, sed tantummodo actionem ad consequendum suum creditum super re hypothecata. dec.536.n.4. ibid.
Hypotheca non oritur nisi expressa verba conuentionis illam importent. dec.547.n.22. 431
Hypotheca non comprehenditur sub prohibitione venditionis, permutationis donationis. decis.501. num.5. 380
Hypotheca imposita emphyteusi resoluitur emphyteusi ad ecclesiam reuerta. dec.502.n.16. 382
Hypotheca repetita in secundo contractu intelligitur cum priuilegio prioritatis. dec.416.n.2. 297
Hypotheca, & actio extinguuntur per dationem in solutum. dec.530.n.14. 409
Limit. si dicta datio nulliter fiat.n.15. ibid.
Hypotheca contrahitur super bonis tacitè alienari prohibitis. dec.40.n.7. 32

Hypotheca conditionalis non nocet, nisi purificata conditione. dec. 4. n. 2. 5
Hypotheca anterior impedit immissionem posterioris in Saluiano. dec. 485. n. 5. 365
Limit. si anterior expressè, vel tacitè suæ hypothecæ renunciauerit. n. 6. ibid.
Hypotheca remanet illæsa ob protestationem redeundi ad primæua iura. dec. 495. n. 5. 373
Hypotheca acquisita ad fauorem creditorum ementis pro persona nominanda ex nominatione non amittitur. dec. 163. n. 3. & n. 8. 121
Hypotheca inter præsentes præscribitur decennio. dec. 132. num. 10.
Hypotheca bonorum comprehendit etiam census. dec. 431. num. 1.
Hypotheca non datur vbi non adest creditum. dec. 279. num. 8. 197
Hypotheca non extinguitur ex acquisitione dominij cta reuocabiliter. dec. 308. n. 6. 217
Hypotheca super pecuniis amittitur eo ipso, quod illæ transeunt in alterius dominium. dec. 187. numer. 3. 139
Hypotheca est mater, & principale fundamentum, Saluiani Interdicti. dec. 31. n. 5. 26
Hypotheca resoluitur resoluto iure hypothecantis. dec. 502. n. 5. 381
Realitas actionis oritur ex hypotheca constituta super bonis. dec. 3. n. 21. 4
Hyporheca non potest cadere in rem propriam. dec. 5. num. 10. 6
Hypotheca quæ est super pretio rei emptæ expirat per solutionem prerij. dec. 510. n. 2. 391
Hypotheca censetur prohibita, quando bona sunt expressè alienari prohibita, etiam latè sumpto vocabulo alienationis. dec. 74. n. 1. 52
Hypotheca inter præsentes præscribitur decennio. dec. 532. n. 10. 412
Decennium hoc incipit à die quo potuit agi. dec. 532. num. 11. ibid.
Licet contrarium sentiat Felician. n. 14. ibid.
Sed reprobatur. n. 15. & 17. ibid.
In hypothecaria debet probari dominium debitoris dec. 538. n. 8. 420
Hypothecaria competit pro fructibus census. dec. 551. num. 3. 435
Hypothecatio rei prohibitæ alienari sub pœna caducitatis non facit inducere in pœnam, nisi sequatur traditio. dec. 4. n. 1. 5
Hypothecans rem expressè alienari prohibitam alienationis vocabulo largè sumpto, cadit à re ipsa, & amittit melioramenta. dec. 74. n. 13. 53
Iura possunt hypothecari. dec. 353. n. 3. 248

Homo.

Prouisio hominis facit cessare prouisionem legis. dec. 479. num. 5. 360

I

Iactare.

Suum nemo præsumitur. dec. 130. n. 5. 97

Identitas.

Pecuniæ probatur si cum alia non sit commixta. dec. 475. n. 1. 356
Identitas bonorum fideicommisso subiectorum probatur ex instrumento diuisionis factæ inter hæredes, in quo bona illa describuntur tanquam hæreditaria. dec. 472. n. 1. 354
Item si sint descripta in Inuentario hæredis. ibid.
Identitas bonorum fideicommisso subiectorum probatur ex confessione hæredum facta in instrumento diuisionis bona illa esse hæreditaria fideicommittentis. dec. 469. n. 1. 352
Ampl. etiam contra hæredes, & singulares successores diuidentium. n. 3. ibid.
Limit. contra tertium. n. 9. ibid.
Identitas bonorum probatur ex assignatione duorum confinium. dec. 95. n. 7. 70
Identitas rei non probatur ex demonstrationibus generalibus, & æquinocis. dec. 74. n. 11. 57
Identitas summæ facit præsumi identitatem pecuniarum. dec. 478. n. 9. 359
Identitas quantitas infertur ex conformato partium. dec. 435. n. 3. 315
Identitas debet specificè probari. dec. 450. n. 14. 333
Identitas rei dicitur probata quando concurrunt duæ demonstrationes.
Identitas probari debet ab eo, qui se fundat in illa. dec. 5. num. 7. 6

Ignorantia.

In dubio præsumitur, nisi probetur scientia. dec. 195. num. 3. 212
Ignorantia est iusta causa vt hæres in integrum restituatur. dec. 366. n. 2. 249
Ignorantia improbabilis, & supina non excusat. dec. 216. n. 1. 157
Ignorantia facti notarij, & publici non præsumitur. dec. 85. n. 6. 63
Ignorantia præsumpta hæredis est iusta causa restitutionis in integrum. dec. 303. n. 8. 21
Ignorantia non præsumitur nisi post lapsum decennij. dec. 111. n. 4. 81
Ignorantia præsumitur respectu eorum quæ consistunt in facto. dec. 83. n. 5. 61
Iuris ignorantia non præsumitur. dec. 460. n. 8. 340

Illatio.

Non benè fit ex diuersis. dec. 218. n. 6. 158

Immissio.

Datur super censibus. dec. 471. num. 1. 353. & idem dec. 470. n. 3. ibid.
Immissio danda est melius iustificanti ius suum. d. 471. num. 2. 353
Immissio datur pro censibus. dec. 496. n. 3. 373
Immissio ex Saluiano non datur pro sorte census. dec. 551. num. 1. 435
Immissus ex Saluiano non possidet sibi, sed pro debitore. dec. 532. n. 5. 412
Immissio non impeditur ob fideicommissum turbidum. dec. 496. n. 8. 374

Impedimentum.

Impedimentum proueniens culpa propria non excusat impeditum. dec. 528. n. 4. 131
Impedimentum quod facilè potest reuocari, non præstat impedito excusationem. dec. 328. num. 5. ibid.

Implementum.

An fieri possit per æquipollens remissiuè. dec. 254. n. 1.

Impositio.

Impositio census facta super re aliena, tanquam facta sine fundo, est nulla. dec. 309. num. 6. 219
Impositio census coniecturis probatur. d. 401. n. 7. 288
Impositio census super bonis pupilli absque iusta causa est ipso iure nulla. dec. 543. n. 5. 426
Impositio census, vt extinguatur alter omnino similis non dicitur facta ex causa vtilitatis. d. 27. n. 10. 24
Impositio census non impedit quominus fundus suppositus possit alienari. dec. 148. n. 12. 111
Impositio census super re certa, & super tota quantitate bonorum, quæ reddat annuum fructum sufficientem pro solutione census ob incertitudinem est nulla. dec. 139. n. 5. 103

Limit. ſi ſit facta proteſtatio quod cenſus intelligatur impoſitus in totum iuxta formam conſtitutionis Pij V. de cenſibus. n.6. ibid.
Impoſitio cenſus facta ſuper re communi non valet ad præiudicium domini fundi cenſus. dec. 139. n. 9. ibi.
Impoſitio cenſus probatur ex diuturna, illius ſolutione. dec. 96. n. 26. 72
Impoſitio cenſus tanquam in facto conſiſtens, non præſumitur. dec. 111. n. 1. 82
Impoſitio cenſus probatur debitoris confeſſione. dec. 111. num. 2. ibid.
Impoſitio cenſus facta ſuper bonis ſubiectis fideicommiſſo cum conſenſu vocati ad fideicommiſſum valet. dec. 417. n. 5. 298
Impoſitio cenſus eſt ſpecies alienationis. dec. 543. n. 1. 416
Super bonis pupillorum requirit omnes ſolemnitates requiſitas in alienatione bonorum illorum. n. 2. ibid.
Impoſitio cenſus dicitur quædam alienatio. deciſ. 8. numer. 6. 8
Imponens cenſum ſuper re minoris, ſi imponat cum debitis ſolemnitatibus non tenetur probare verſionem pretij cenſuum in vtilitatem minoris aliàs ſecus. dec. 109. n. 11. 219
Imponens cenſum ſuper re aliena, non tenetur ad intereſſe ſi emptor cenſus ſciebat fundum illum eſſe alienum. dec. 109. n. 7. ibid.
Impoſitor cenſus tenetur ad defenſionem illius, & bonorum ſuppoſitorum. dec. 109. n. 7. 81
Etiam ſi bona cenſuata fuerint ab aquis occupata, & inundata. n. 8. ibid.
Imponens cenſum ſi aſſerat fundum cenſitum ad ſe ſpectare iure dominij, &c. tenetur ad ſolutionem fructuum, etiam quod fundus ſit alienus. dec. 35. num. 8. 29
Ex cenſus impoſitione res cenſuata remanet obligata dec. 47. n. 5. 36
Imponens cenſum ſuper re alio cenſu grauata illa cuicta tenetur ad damna, & intereſſe loco fructuum. dec. 549. n. 5. 432
Imponens cenſum non dicitur debitor cenſus, ſed fructuum. dec. 432. n. 2. 313
Impoſitor cenſus, vel illius hæres poteſt illum quandocumque redimere. dec. 271. n. 2. 190
Vide ſupra *Cenſus conſtitutio.*

Impugnare.

Quis non poteſt actum quo fuit vſus. dec. 78. n. 4. 55
Impugnans actum non poteſt ſe in illo fundare. d. 100. num. 15. 74

In

Præpoſitio multùm differt à præpoſitione, *De.* deciſ. 214. num. 9. 155
In, hæc præpoſitio, eſt apta includere terminum cui adiicitur. dec. 214. n. 10. ibid.

Incontinenti.

Fieri dicitur, quod ſit die ſequenti. dec. 61. n. 6. 45
Quæ incontinenti fiunt videntur ineſſe. dec. 371. n. 3. 263.
Limit. 1. quando partes non habuerint actum pro perfecto, & abſoluto. n. 5. & 8. ibid.
Limit. 2. Niſi partes ad alios extraneos actus diuertiſſent. num. 7. ibid.
Limit. 3. in contractu vltro citroque obligatorio in quo requiritur conſenſus vtriuſque partis. n. 8. ibid.
Limit. 4. in iis, quæ non dependent à libera voluntate, & poteſtate contrahentium. n. 10. ibid.
Limit. 5. in iis, qui non habent facultatem faciendi actum de nouo. n. 11. ibid.

Indemnitas.

Indemnitatis releuator non conſtituitur in mora ob ſolum lapſum temporis quo debitor ſoluere tenebatur. dec. 345. n. 4. 242
Indemnitati fideiuſſorum prouidetur, vel per dationem alterius fideiuſſoris vel per liberationem à moleſtiis, deciſ. 531. n. 7. & n. 16. 470
Indemnitatis promiſſio de ſui natura importat fideiuſſorem damnum non eſſe paſſurum. deciſ. 140. n. 2. 103
Promiſſio indemnitatis tamdiu durat, quamdiu durat obligatio fideiuſſoris. dec. 140. n. 3. ibid.

In euentum.

Hæc verba poſſunt referri vel ad tempus præſens, vel ad futurum habens cauſam de præterito. deciſ. 476. num. 4. 358
Promittens releuanti indemnitatem tunc tenetur ad vſuras quando promiſit tam reſpectu ſortis quàm vſurarum. deciſ. 345. n. 10. 242
Promiſſio indemnitatis intelligitur tàm quoad ſortem quàm quoad omne intereſſe. deciſ. 137. n. 1. 101
Promiſſio indemnitatis intelligitur reſpectu debiti validi ſecus reſpectu inualidi. deciſ. 33. n. 10. 28
Promiſſor indemnitatis non eſt in mora ante interpellationem. deciſ. 342. n. 2. 241

Indiuiduum.

Non poteſt dici illud quod eandem affert vtilitatem in parte reſpectu partis quam affert in toto reſpectu totius. dec. 424. n. 13. 305

In perpetuum.

Hæc verba ſignificant, ſine aliqua temporis præfinitione. dec. 394. n. 1. 282

Inſtituit.

Et *Subſtituit*, hæc verba ad vniuerſalem inſtitutionem præcedentem referuntur. dec. 376. n. 1. 267

Inſtrumentum.

Inſtrumentum non probat niſi quantum cantar. dec. 178. num. 4. 132
Inſtrumentum publicum eſt probatio probat. dec. 427. num. 1. 308
Inſtrumentum meretur executionem ſtante iuramento, & obligatione camerali. dec. 427. n. 2. ibid.
Inſtrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 495. num. 1. 373
Inſtrumentum inducit probationem probatam, & manifeſtam. dec. 53. n. 2. 40
Inſtrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 469. n. 7. 352
Inſtrumentum publicum facit rem claram, & manifeſtam. dec. 136. n. 6. 101. dec. 554. n. 2. 438
Inſtrumentum publicum vt reprobetur, requiruntur probationes plenæ, & de neceſſitate concludentes. dec. 136. n. 7. 101
Nec ſufficiunt præſumptiones. n. 8. ibid.
Inſtrumentum publicum eſt probatio probata, & nullo eget adminiculo. dec. 5. n. 1. 5
Inſtrumentum publicum facit probationem probatam & veritatem apparentem. dec. 153. n. 6. 98
Inſtrumentum facit rem claram, & manifeſtam. dec. 125. num. 11. 92
Inſtrumentum facit rem certam, & manifeſtam. dec. 24. num. 2. 21
Inſtrumentum ſocietatis officij eſt executioni mandandum. dec. 388. n. 2. 276
Inſtrumentum iuratum debet exequi etiam ſi adſit aliqua vſurarum ſuſpicio. dec. 388. n. 3. ibid.
Dummodo vſura non ſit adeo apparens, quæ tergiuerſari non poſſit. dec. 388. n. 4. ibid.
Inſtrumentum non ſuffragatur, niſi producatur in actis. dec. 255. n. 2. 181
Inſtrumentum, vt releuet, debet in actis produci. dec. 101. n. 7. 75

Index Rerum,

Narratiua instrumenti non præiudicat ei, qui in illo non interuenit. dec. 494. n. 12. 372
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 135. n. 1. 100
Claram, & manifestam. dec. 554. n. 2. 438
Instrumenti ad reprobationem requiruntur probationes euidentissimæ per duos testes omni exceptione maiores. dec. 33. n. 7. 99
Instrumenta declarantur, & corroborantur à testibus & è contra. dec. 158. n. 1.
Instrumentum confessionis de recepto probat quasi possessionem exigendi, nisi sit adminiculatum. dec. 241. n. 3. 175
Instrumentum publicum facit euidentissimam probationem. dec. 553. n. 1. 436
Instrumenti ad reprobationem requiruntur plenæ, concludentissimæ, & apertissimæ probationes. dec. 7. num. 2. 7
Instrumento publico contenta vera præsumuntur. dec. 316. num. 1. 224
A verbis instrumenti non est recedendum. decis. 510. num. 7. 391
Cassario instrumenti est reductio ad pristinum statum dec. 578. n. 10.
Instrumenti ad probationem requiritur probatio concludens. dec. 497. n. 3. 375
Instrumentum extinctionis census probat illius creationem. dec. 115. n. 5. 83
In instrumento nihil superfluum esse debet. dec. 167. num. 5. 123
Instrumento impositionis census est standum in dubio dec. 76. n. 4. 54
Instrumentum præsumitur verum solemne, & de partium consensu confectum. dec. 76. n. 5. ibid.
Instrumentum publicum dicitur probatio euidens. dec. 374. n. 2. 266
Facit rem certam, & manifestam. ibid.
Instrumentum qui habet pro se dicitur habere casum legis. dec. 374. n. 3. ibid.
Instrumentum potest contrariis probationibus reprobari. dec. 374. n. 4. ibid.
Sed requiritur probatio apertissima. n. 6. ibid.
Instrumentum publicum facit probationem probatam, manifestam, & euidentem. dec. 179. n. 2. 132
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 225. n. 1. 164
Instrumentum de cuius nullitate agitur, si non producatur, non potest super eius nullitate pronunciari. dec. 301. n. 2. 213
Instrumentum publicum probationem probatam, & manifestam facit. dec. 284. n. 1. 201
Instrumentum est probatio probata. dec. 7. n. 1. 7
Instrumentum publicum habet præsumptionem validitatis pro se. dec. 117. n. 1. 86
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 204. n. 1. 150
Instrumentum census probat creditum cum hypotheca. dec. 378. n. 6. 268
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 271. n. 4. 190
Instrumentum dicitur probatio euidens, & rem certam & manifestam facit. dec. 316. n. 2. 224
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 135. n. 1. 100
Et habet pro se omnem præsumptionem. ibid.
Instrumentum non esse factum, an probetur ex eo quod non reperiatur in protocollo Notarij. dec. 69. n. 10.
Instrumentum publicum dicitur probatio probata. dec. 137. n. 3. 101
Instrumentum facit probationem euidentem. dec. 559. num. 1. 443
Instrumentum nisi producatur apud acta parte citata non suffragatur. dec. 203. num. 1. 149
Instrumenti vis solum extenditur ad eos, qui illius confectioni interuenerunt. dec. 125. n. 6. 91
Vtens instrumento, censetur remisisse defectum adimplementi. dec. 78. n. 5. 55
Instrumentum præsumitur verum non simulatum. dec. 259. n. 1. 183
Instrumentum vallatum Camerali obligatione habet paratam executionem, & non admittit, nisi certas exceptiones. n. 2. ibid.
Instrumentum vt de eo scientia habita dici possit, necesse est, vt ratificanti fuerit lectum. dec. 113. n. 15.
Instrumenti ad reprobationem requiruntur testes omni exceptione maiores. dec. 454. n. 3. 335
Instrumentum non dicitur de actis, nisi producatur citata parte ad dicendum contra. decis. 255. num. 4. 181
Instrumentum vt impugnetur sunt necessariæ probationes concludentissimæ. dec. 95. n. 12. 70
Instrumentum impugnatum non probat negatiuam. dec. 100. n. 9. 74
Instrumentum facit probationem probatam. dec. 357. num. 6. 252
Instrumentum inuestituræ, seu infeudationis non transfert possessionem in inuestitum, seu infeudatum. dec. 322. n. 1. 229
Instrumentum publicum facit probationem probatam. dec. 247. n. 1. 176
Instrumentum publicum vt reprobetur requiritur probatio multum concludens. decis. 491. numer. 3. 370
Instrumenta extracta ex Archiuio publico, si habeant aliquod vitium, non releuant in concursu aliorum, quæ carent vitio. dec. 11. n. 1. 11
Instrumenta rogata per Notarium actuarium, non sunt exhibenda. dec. 197. n. 8. 146
Instrumentum facit probationem probatam. decis. 431. num. 1. 311
Quæ non solet admittere vlteriorem disputationem. dec. 431. n. 2. ibid.

Intentio.

Pij V. in sua Bulla super censibus fuit excludere census personales. dec. 80. n. 2. 58
Et inducere æqualitatem inter emptorem, & venditorem census. dec. 80. n. 2. ibid.
Et vt possit constare de peremptione fundi supponi. num. 3. ibid.
In contractibus intentio contrahentium, & veritas magis quàm verba attenditur. decis. 347. n. 1. 244

Interdictum.

Retinendæ conceditur etiam contra turbatorem non prohibentem. dec. 591. n. 11. 280
In interdictis possessoriis veniunt fructus tantum post motum iudicium possessorium, non autem à principio litis super petitorio, vel possessorio plenario. dec. 240. n. 1. 172
Interdictum vti possidetis dicitur possessorium breue & summariissimum. dec. 232. n. 2. 167
Interdictum vti possidetis, admittit suspensionem petitorij. dec. 232. n. 3. 168
Interdictum vti possidetis non admittit exceptionem defectus dominij. dec. 232. n. 4. ibid.
In interdicto retinendæ ius metiendum est ex persona actoris. dec. 213. n. 5. 154
Census Domino competit interdictum quorum bonorum. dec. 441. n. 10. 321

Interesse.

Interesse ex mutuo non debetur nisi iustificetur aliter quàm partium assertione. dec. 554. n. 6. 438

Limit. ſi venditio fiat ad eius inſtantiam & negligat recipere pretium pro ſatisfactione ſui crediti. ibid.
Intereſſe debetur ex contractu cenſus nulliter impoſiti.dec.229.n.1. 165
Declar. Dummodo pretium cenſus ſit verſum in vtilitatem venditoris.d.n.1. ibid.
Intereſt noſtra non habere rem communem cum fiſco. deciſ.189.n.2. 140
Intereſſe lucri ceſſantis poſt moram debetur creditori habenti in promptu rem emendam.deciſ.58.num.6. 43
Intereſſe deber eſſe intra rem.dec.343.n.8. 242
Intereſſe non debetur niſi concurrentibus requiſitis Pauli de Caſtro.dec.479.n.9. 360
Limit. quando debitor ſumpſit onus inueſtiendi ſummam debitam aliàs vult teneri ad damna, & intereſſe, quo caſu ſufficit probare quod adfuerit occaſio inueſtiendi.n.10. 361
Intereſſe propter moram debetur à die interpellationis. deciſ.61.n.7. 45
Intereſſe in contractu cenſuali, eſt ipſe cenſus qui ſolvitur.deciſ.61.n.9. ibid.
Intereſſe debitum ob euictionem rei datæ in ſolutum eſt liquidandum iuxta valorem dictæ rei. deciſ.58. num.2. 42
Et habita ratione eius quod creditor haboiſſet, ſi rem ſibi in ſolutum datam conſequutus fuiſſet.numer.3. ibid.
Intereſſe in Saluiano debetur etiamſi non præceſſerit condemnatio.deciſ.58.n.4. 43
Intereſſe debetur vbi concurrunt requiſita Paul. de Caſtr. *in l.3.§.fin.de eo quod cert. loc.*dec.328.num.1. 232
Intereſſe debetur poſt moram creditori habenti præmanibus rem emendam.dec.327.n.2. ibid.
Intereſſe hoc caſu deber taxari ad rationem fructuum rei emendæ.dec.313.n.3. 221
Intereſſe lucri ceſſantis non debetur niſi concurrentibus requiſitis Paul.de Caſtr.dec.350.n.6. 247
Intereſſe damni emergentis non debetur niſi probetur quod alias damnum non contigiſſet. dec.250.n.7. ibid.
Intereſſe non debetur reſoluta obligatione quoad ſortem.dec.505.n.7. 386
Intereſſe non debetur ſine mora. deciſion.342.num.4. 241
Intereſſe non per lucrum actoris, ſed per damnum rei infligitur.dec.342.n.5. ibid.
Intereſſe damni emergentis non eſt exigibile, niſi petens illud probet in individuo ſe accepiſſe pecunias ad intereſſe propter non ſolutum debitum à ſuo debitore.dec.325.n.1. 231
Intereſſe non debetur ob retardatam ſolutionem, quando non concurrunt requiſita à Paulo de Caſtro. dec.283.n.1. 200
Intereſſe non debetur non præcedente interpellatione, vel mora.dec.270.n.5. 189
Condemnatio ad intereſſe non poteſt fieri non facta liquidatione.dec.197.n.3. 146
Intereſt noſtra non habere malos vicinos. deciſ.443. num.9. 323
Intereſſe taxatur iuxta rei euictæ æſtimationem. deciſ. 198.n.3. 146
Intereſſe in contractu cenſus, colligitur ex illius inſtrumento.dec.554.n.10. 438
Extinguens debitum præſumitur ſolnere etiam pro fructibus, & intereſſe.dec.558.n.4. 422
Intereſſe pecuniæ inueſtiendæ taxatur ad rationem fructuum rei, quæ erat emenda.deciſ.379.num.15. 261
Intereſſe eſt acceſſorium ad hypothecam.dec.58.n.8.43
Intereſſe conuentum debetur.dec.479.n.2. 360
Intereſſe probatur eſt inſtrumento impoſitionis cenſus.dec.62.n.4. 45
Intereſſe non debetur ſine mora. deciſ.324. numer.1. 231
Intereſſe non debetur nulla præcedente mora.dec.343. num.1. 242

Interpellatio.

Debitoris extraiudicialis conſtituit creditorem in mora recipiendi.dec.449.n.1. 328
Interpellatio facta hæredibus propter obligationem auctoris non releuat, niſi certiorentur de obligatione.dec.273.n.18. 195
Interpellatus iudicialiter ſi non impleat promiſſa, tenetur ad intereſſe.dec.138.n.1. 102
Interpellatio non requiritur vbi eſt appoſita dies certa. dec.486.n.7. 366
Dies certa interpellatur pro homine.dec.479.num.12. 361

Interpretatio.

Bene deſumitur à ſolitis.dec.553.n.4. 437
Interpretatio non poteſt deſumi ab obſeruantia diſformi.dec.215.n.3. 156
Interpretatio non cadit in claris. deciſion.215.num.4. ibid.
Interpretatio facienda eſt pro validitate, & iuſtitia contractus.dec.554.n.9. 438
Actus agentium recipiunt interpretationem à ſolitis. dec.558.n.9. 442
Interpretatio ſemper facienda eſt ſecundum terminos habiles, & ne ſequatur abſurdum. deciſ.321.nu.12. 229
Interpretatio capienda eſt, quæ magis fauet animæ, dec.10.n.12. 11
Intellige in foro Poli ſecus in foro exteriori, deciſ.10. num.13. ibid.
Interpretatio eſt ſemper facienda contra reum. deciſ. 323.n.10. 230
Interpretatio ceſſat vbi verba ſunt clara. dec.140.n.7. 104
Interpretatio ea ſemper capienda, quæ minus præiudicat.dec.223.n.7. 162

Intimatio.

Intimatio quod quis vult cenſum redimere poteſt fieri non ſolum per bimeſtre ante, ſed etiam per longius tempus ante.dec.262.n.6.
Intimationis neceſſitas poteſt à partibus remitti.deciſ. 539.n.4. 421
Intimatio non eſt neceſſaria, niſi in caſibus in iure expreſſis.dec.162.n.4. 120

Inuentarium.

Inuentarium probat pecuniam non adeſſe, ſi in eo non reperiatur deſcripta.dec.550.n.8. 434
Inuentarium facit legitimam probationem. deciſ.378. num.7. 268
Inuentarium transfert onus probandi contrarium in aduerſarium.dec.57.n.2. 42
Inuentarium plenè probat contra conficientem. deciſ. 57.n.3. ibid.
Inuentarium hæredis non ritè factum, perinde eſt ac ſi factum non fuiſſet.dec.72.n.8. 52
Inuentarium hæredis non efficit creditoribus certis non citatis.dec.38.n.3. 31
Inuentarium plenè probat contra conficientem. deciſ. 69.n.6. 49
Inuentarij beneficium operatur vt hæredes poſſint cogere creditores hæreditarios ad accipiendum bona in ſolutum.dec.550.n.13. 434
Modò hæreditas non ſit ſoluendo, & non reperiatur emptor bonorum.n.14. ibid.

Inuentarij beneficium non ſuffragatur ei, qui in confuſo ſine ſpecificatione per pondus numerum, & menſuram mobilia in eo deſcripſit. dec. 320. num. 3. 227
Inuentario hæredis probatur identitas bonorum hæreditariorum. deciſ. 469. n. 4. 352
Item probatur teſtibus. n. 5. ibid.
Probatur leuioribus probationibus. n. 6. ibid.

Inundationis.

Aquarum effectus. deciſ. 349. n. 4. 246

Inueriſimile.

Non debet attendi, nec admitti. dec. 118. n. 7. 87

Inuiolabiliter.

Ad unguem, hæc verba idem important quod ad literam, & formaliter. deciſ. 334. n. 2. 237

Ipſe, a, um.

Hoc relatiuum repetit nomen proprium. deciſ. 51. n. 2. 39

Iudex.

Iudex nulliter, & iniuſtè procedens non priuat poſſeſſorem ſua poſſeſſione. dec. 434. n. 2. 314
Iudicium agitatum abſque citatione partis eſt nullum. dec. 434. n. 3. ibid.
Iudex præſumitur velle, quod iuris ordo dictat. deciſ. 267. num. 5. 187
Iudex nulliter procedens non priuat poſſeſſorem ſua poſſeſſione. dec. 531. n. 1. 410
Iudex ritè, & rectè procedens priuat poſſeſſorem ſua poſſeſſione tam ciuili quàm naturali. dec. 400. n. 1. 286
Iudex nulliter procedens non priuat poſſeſſorem ſua poſſeſſione. dec. 485. n. 3. 365
Iudex concedens immiſſionem ex Saluiano ad effectum deponendi fructus pro extinguendo cenſu grauat. deciſ. 462. n. 3. 341
Iudex poſt ſuſpenſionem petitorij non poteſt citra nullitatem ſuper eo pronunciare. deciſ. 245. numer. 2. 175
Iudex mutari non poteſt, quando fuit per ſcriptum Papæ datus. deciſ. 101. n. 10. 75
Iudex appellationis poteſt ferre ſententiam ſuper omiſſis à primo Iudice dummodo ſint deducta ab initio. dec. 559. n. 5. 444
Iudex ſuſpenſo petitorio quoad illud, nullam habet iuriſdictionem. dec. 55. n. 8. 41
Iudex non procedens ritè, & rectè non priuat quem ſua poſſeſſione. dec. 462. n. 2. 341
Iudex non poteſt condemnare poſſeſſorem fundi cenſuari ad illum renendendum domino cenſus cum pactis diuerſis ab iis, quibus ipſe emerat. deciſ. 159. num. 1. 117
Iudex vltra petita non debet pronunciare. deciſ. 187. num. 6. 139
Iudex antequam interponat decretum ſuper alienatione bonorum pupilli debet diligenter cognoſcere ſuper inſtiria cauſæ. dec. 543. n. 14. 427
Arbitrium iudicis multum operatur ad cognoſcendum ſuper cauſa ob quam mulier contrahit. dec. 353. n. 11. 249
Veniens ad iudicium duplici nomine poteſt opponere exceptiones ſibi vtroque nomine competentes. dec. 257. n. 4. & n. 7. 182
Iudicium vniuerſale facit ceſſare iudicium particulare. dec. 446. n. 8. 325
Intellige ſecuta inhibitione. n. 14. 326
Iſidicium eſt petitorium quando agitur actione perſonali pro mandato executiuo. deciſ. 446. numer. 4. 325

Iuramentum.

Iuramentum non validat contractum nullum ob publicam vtilitatem principaliter. deciſ. 464. num. 5. 344
Ampl. 1. vt eo caſu contrahens non obligetur etiam in foro conſcientiæ quando non eſt effectus locupletior. n. 8. ibid.
Ampl. 2. vt taliter contrahens nec ciuiliter, nec naturaliter obligetur. n. 13. & 18. ibid.
Ampl. 3. etiam in muliere contrahente. n. 16. ibid.
Iuramentum præſtitum à minore in contractu celebrato contra formam ſtatuti præſumentis iuramentum eſſe extortum dolo, non eſt obligatorium. dec. 464. n. 1. 344
Iuramentum poteſt à Papa remitti, interpretari, & diſpenſari. dec. 464. n. 2. ibid.
Cauſa finalis ſtatuti probatur ex illius præmio. deciſ. 464. num. 3. ibid.
Iuramentum calumniæ validè præſtatur in re pilogatione terminorum ſubſtantialium. dec. 201. num. 1. 148
Iuramentum perpetuat actionem vſque ad quadraginta annos. dec. 512. n. 3. 391
Iuramentum habet vim interpellationis. dec. 479. n. 11. 361
Iuramentum calumniæ peritum ſi non præſtetur, proceſſus redditur nullus. dec. 195. n. 1. 144
Sufficit tamen ſi præſtetur à procuratore habente generale mandatum ad lites. n. 2. ibid.
Iuramentum non probatur ex inſtrumento, cui dempta eſt fides à ſtatuto. dec. 18. n. 2. 16
Iuramentum ſequitur naturam principalis diſpoſitionis, cui accedit. dec. 493. n. 2. 370
Iuramentum non obſtat vbi deficit conſenſus. dec. 493. num. 3. ibid.
Iuramentum non firmat obligationem ſimulatam. dec. 382. n. 6. 271
Iuramentum extortum ex falſa cauſa non obligat. dec. 46. num. 6.
Iuramentum quando non ſuppleat defectum ſolemnitatum requiſitarum à ſtatuto. deciſ. 18. numer. 17. 16
Iuramentum calumniæ omitti poteſt citra vitium nullitatis quando ceſſat omnis ſuſpicio calumniæ. dec. 215. n. 6. 156
Iuramentum non habet paratam executionem. dec. 214. num. 6. 181
Iuramenti calumniæ non præſtatio quando non nocet, remiſſiuè. dec. 499. n. 16. 379
Non nocet habenti bonum ius. deciſ. 499. num. 17. ibid.
Iuramenti efficacia tranſit ad hæredes, ſecus quoad periurij reatum. dec. 550. n. 12. 434
Iurans omnia contenta in Inſtrumento eſſe vera non poteſt illud impugnare non obtenta prius abſolutione à iuramento. dec. 374. num. 11. 266
Iurans non venire contra contenta in inſtrumento excluditur à remediis, quibus poſſet impugnare contractum, ſi non eſſet iuratus. dec. 18. n. 19. 17
Limita, ſi interueniat enormiſſima læſio. n. 20. ibid.
Iurans omnia in inſtrumento contenta, vera eſſe, non poteſt agere in iudicio, ante iuramenti illius relaxationem. dec. 316. n. 8. 214
Iurans ſoluere videtur præcisè ſe obligare ad ſoluendum in termino conuento. deciſ. 268. numer. 13. 188

Iuriſdictio.

Iuriſdictio iudicis prorogatur per comparationem procuratoris. dec. 531. n. 4. 410
Dummodo habeat ad id ſpeciale mandatum. numero 5.
Declinatio iuriſdictionis repugnat prorogationi. dec. 531. n. 6. 410

Notabiliorum.

Ius.

Non mutatur ex mutatione personarum. dec.242.n.5. p.171. & dec.232.n.17. 168

Iura debent extrahi citata parte, & per compulsum alias non dicunt in forma probanti. decis.407.n.1. 291

Resoluto iure datoris resoluitur ius acceptoris. decis. 502.n.1.& n.13. 381

Ius creditorum anteriorum ex facto posteriorum, tolli non potest. dec.160.n.12. 119

Iura, & actiones quoad exactionem, dicuntur circumscribi loco. dec.3.n.19. 4

Quod in iure non reperitur vetitum, concessum præsumitur. dec.90.n.3. 67

Ius redimendi, & vendendi, & ad hæredem transmitti potest. decis.490.n.9. 369

Iura, & actiones licet non circumscribantur loco dicuntur tamen esse in loco vbi exigi possunt. decis. 441.n.5. 320

Ius actoris non mutatur ex mutatione personæ rei conuenti. dec.213. num.6. pag.154. & decis.250. num.3. 178

Ius prælationis in venditione fundi censuati competit domino census, etiam si venditio fiat per viam subhastationis. dec.156.n.1. 115

Ius prælationis fuit concessum domino census propter ius, quod habet in re supposita. dec.156. n.6. 116

Ius congrui fundatum est super æquitate, & dictum à congruenti. dec.466.n.15. 348

Ius retractus ex dispositione Bull. Pij V. suffragatur etiam emptori, & singulari successori. dec.524.n.1. 402

....& habet locum quando sit locatio perpetua. num.2. ibid.

Ius retrahendi ratione vicinitatis oritur post contractum venditionis. dec.270.n.2.

Ius retractus non reprobatur absolutè per leges. dec. 443.n.14. 323

Iniustitia notoria æquiparatur nullitati. dec.434.n.10. 315

Iuxta.

Hæc dictio præsefert specialem determinationem ad limites dispositionis, ad quam refertur. dec.383.n.2. 272

Prout iuris in decreto iudicis operatur vt decretum sustineatur quatenus de iure valeat. dec.385. num.3. ibid.

Iuxta. Hæc dictio stat aliquando dispositiuè, & causaliter, non autem conditionaliter. dec.431. n.10. 311

L

Legatum.

Legatum factum pro dote Capellæ construendæ, est validum. decis.15.n.5. 14

Vel quia habetur perinde ac si testator dictam nominationem sibi non reseruasset. n.6. ibid.

Vel quia præsumitur illum pœnituisse dictæ reseruationis. num.7. ibid.

Legatum mobilium restringitur ad mobilia existentia penes testatorem tempore conditi testamenti. decis. 82.num.2. 60

Limit. si testator etiam ad futura respexit, quia veniunt omnia, quæ pœnes ipsum sunt tempore mortis ipsius. num.3. ibid.

Legatum liberationis factum debitori intelligitur de puro, non autem in diem. dec.432.n.9. 318

Legatum vsus, vel vsus fructus non trahitur ad proprietatem. dec.43.n.9. 34

Legatum nihil est quam donatio. decis. 517. num.6. 397

Legata debent solui cum pecuniis, & aliis mobilibus repertis in hæreditate, antequam ad stabilium alienationem deueniatur. dec.370.n.8. 262

Legatarius pro legato habet hypothecam. decis.490. num.8. 369

Legatario non est edendum totum testamentum, sed tantum particula legati, & institutionis, à qua legatum pendet. dec.136.n.2. 101

Legitima.

Filiorum nullo onere potest grauari. decis.64. num.2. 46

Legitima filiorum semper censetur liquida. decis.64. num.3. ibid.

Legitimam censetur elegisse filius super re, in qua census impositus fuit. dec.64.n.4. ibid.

Legitima, & trebellianica constituunt medietatem eius, quod restituendum ex fideicommisso est. decis.41. num.3. 33

Legitima non amittitur ob non confectionem inuentarij. dec.494.n.3. 371

Legitima censetur electa in re, super qua fuit impositus census. dec.68.n.7. 48

Legitimæ assignatio fit Iudicis officio, & eius arbitrio. dec.49.n.6. 37

Ita tamen vt alienata per filium illi in legitimam imputet. num.7. ibid.

Nisi alienatio sit facta de rebus melioribus, numero 9. ibid.

Legitimè constare dicitur quando constat per plenas & legitimas probationes. dec.37.n.5. 31

Legitimatio.

Legitimatio personarum non est necessaria, nisi parte opponente. dec.286.n.1. 205

Legitimatio personarum est necessaria in quocunque iudicio etiam summario. decis.446.n.6. 325

Legitimatio personarum si omittatur non vitiat processum nisi parte opponente. decis.357.n.8. 252

Legitimatio non est necessaria vbi si fieret, esset superflua. dec.281.n.7. 199

Legitimatio personarum, & citatio est necessaria etiam in executiuis. dec.257.n.3. 182

Læsio.

Probat causam restitutioni in integrum. decis.279.n.1. 196

Læsio maxima non præsumitur, sed ab allegante debet concludenter probari. dec.86.n.11. 64

Læsionis enormissimæ allegatio, quæ requirit altiorem indaginem, non impedit executionem cameralis obligationis. dec.21.n.5. 19

Lex.

Lex procedens declarando, trahitur etiam ad præterita. dec.217.n.11. 158

Lex procedens corrigendo non declaratoria, sed correctoria dicitur. dec.217.n.12. ibid.

Lex, & constitutio futuris non præteritis prouident negotiis. dec.92.n.4. 68

Lex vbi non distinguit, nec nos distinguere debemus. decis.354.n.9. 250

Lex non potest dici non recepta vsu si sit publicata in curia Principis, & impressa. decisio.365.num.16. 258

Legis verba vbi conueniunt debet etiam conuenire illius dispositio. decis.445.n.7. 322

Leges ligant omnes postquam fuerunt publicatæ in curia Principis. decis.215.n.14.

Con

Conſcientia non ligat eos, quos natura non obligat. deciſ.464.n.14. 344

Liber.

Mercatorum adminiculatus, probat etiam inter tertios. dec.103.n.10. 77
Liber domeſticus non probat abſque alio adminiculo. dec.242.n.1. 173
Liber adminiſtratoris facit pluſquam ſemiplenam probationem. deciſ.450.n.9. 330
Liber mercatoris pro tertio contra tertium non probat. deciſ.543.n.10. 427
Limit. ſi concurrant adminicula. n.11. ibid.
Liber priuatus non probat pro ſcribente, niſi aliundè iuſtificetur. dec.79.n.30. 58
Liber mercatoris probat ſolutionem ad fauorem creditoris, ſi ſit adminiculatus, etiam contra tertium. dec.226.n.2. 164
Liber ſocietatis non pro probat ſocietate. dec.141.n.1. 105
Liber mercatoris probat pro tertio contra tertium, concurrentibus adminiculis. dec.239.n.1. 172
Liber Cataſtri facit aliquam fidem. dec.279. num.10. 197
Præſertim ſi concurrant adminicula. dec.279.num.11. ibid.
Liber mercatoris probat etiam contra tertium ſi adſint adminicula. dec.405.n.3. 290
Libri mercatorum probant pro tertio contra tertium, ſi ſint adminiculati. dec.209.n.4. 153
In neceſſitatibus nemo exiſtit. dec.537.n.11. 419

Liberatio.

Principalis debitoris prodeſt fideiuſſori. deciſ. 104. num.3. 78
Limit. ſi liberatio fiat cum clauſula, ſine præiudicio iuſtium quoad alios obligatos. n.4. ibid.
Liberario conditionalis non operatur quouſque conditio impleatur. dec.384.n.7. 273

Licitum.

Licitum pactum in dubio præſumendum eſt potius præceſſiſſe quàm illicitum. dec.527.n.6. 404

Lis.

Non dicitur finita per ſententiam, ſi non fuerit mandata executioni. 278.n.9. 195
Lis quæ eſt diuerſa ab ea quæ committi petitur, non eſt exprimenda in precibus. dec.267.n.7. 188
Lis eſt de ſubſtantia tranſactionis. deciſ. 275. num.5. 192
Lis mota inducit malam fidem. deciſ. 153. numero 3. 114
Litem ſuſpiciens vigore inſtrumenti venditionis venditionem dicitur ratificare. dec.417.n.7. 298
Litis conteſtatio inducit malam fidem. dec.445. n.9. 324
Collitigantes poſſunt ſaltem ex æquitate canonica acquirere nouum ius à tertio, non exiſtente in lite, & ex illo obtinere. dec.307.n.3. 216
Quilibet poteſt pendente lite acquirere nouum ius. Intellige ſi illud non ſit deductum in iudicium, nec afferat præiudicium iuribus collitigantis. ibidem. dec.369.n.5. 261

Litteræ.

Apoſtolicæ habent executionem paratam. dec.215.n.1. 156

Limitatio.

Ad regulam, debet plenè probari. deciſ.268.numero 7. 188

Loca Montium.

Loca montium non vocabilium reputantur tanquam immobilia. dec.441.n.1. 320

Locatio.

Locatio ex integro videtur facta, qui in finito tempore primo patitur conductorem inhabitare. deciſ. 466. num.12. 348
Amplia etiam abſque alia declaratione. n.13. ibid.

Locupletatio.

Vt probetur, eſt probandum pecuniam eſſe verſam in vtiliratem recipientis. dec.463.n.12. 342
Intellige ſi contractus fiat ex cauſa neceſſaria, ſecus ſi ex voluntaria. n.13. ibid.
Locupletatur is, qui ſoluens vſuras minores liberatur à grauioribus. dec.229.n.3. 165
Locupletior an ſit factus ex contractu, ſpectatur illius initium non quid poſtea ſecutum fuerit. dec.463. n.14.& n.15. 343
Locupletior quis dicitur factus licet locupletatio non duret. dec.463.n.16. ibid.
Minorem, vel Eccleſiam eſſe effectam locupletiorem probare debet is qui cum ea contraxit. dec.463.n.11. 342

Ludum.

Iniuſtum, & illicitum non poſſunt partes per emologationem facere licitum. dec.350.n.8. 247

M

Mala fides.

Mala fides inducitur ex lite mota. deciſ.206. n.8. 151
Mala fides reſiſtit fructuum acquiſitioni. dec.445.n.10. 324

Mandatum.

Mandatum de aſſociando concedendum eſt non ſolum creditori, verum etiam eius ceſſionario. dec.150.n.3. 112
Mandatum de aſſociando tribuit dumtaxat nudam detentationem. dec.381.n.2. 270
Mandatum de aſſociando conceditur ex inſtrumento habente clauſulam conſtituti. deciſ.253. num.10. 180
Mandatum de aſſociando conceditur Domino cenſus pro fructibus cenſus. dec.542.n.1. 415
Mandatum de aſſociando datur creditori ex inſtrumento habente clauſulam conſtituti. deciſ.542. num.1. ibid.
Vel habente factum capiendi fructus cenſus propria auctoritate. n.3. ibid.
Mandatum de aſſociando non tribuit ius in dominio, nec in poſſeſſione, ſed nudam detentationem. deciſ. 380.n.1. 270
Mandatum executiuum non debet exequi ſi ex eiſdem actis non iuſtificetur. dec.255.n.6. 181
Eſſe in carceribus, & habere contra ſe mandatum executiuum relaxatum paria ſunt. deciſ.32. numero 7. 27
Mandatum cum libera non importat clauſula Rati, & ſed bene clauſula generaliter, & promittens, &c. dec. 528.n.23. 406
Mandatum cum libera reſultat data facultate faciendi id, quod poterat dominus. deciſ. 528. num. 24 ibid.
Mandatum ad delinquendum, non præſumitur datum fuiſſe. dec.133.n.1. 91
Etiam quod in mandato eſſet clauſula, cum libera, vel clauſula, quod procurator poſſit facere omnia, quæ poſſit Dominus, ſi eſſet præſens. n.2. ibid.
Mandatum ad ſe obligandum pro vno non attenditur ad ſe obligandum pro alio. dec.509.n.5. 389
Mandatum reſtringitur ad caſus in eo expreſſos. deciſ. 509.num.6. ibid.

Mandatum probatur confessione constituentis. decis. 465. num. 20. 346
Mandatum relaxatum pro fructibus census decurrendis tanquam relaxatum pro debito non purificato, non potest executioni demandari. decis. 509. n. 11. 390
Mandatum extenditur ad connexa, & dependentia. dec. 528. n. 11. 405
Et sufficit sola verisimilis mens constituentis. num. 13. ibid.
Mandatum relaxatum in sententia suspenditur per appellationem. dec. 109. n. 4. 81
Mandatum extenditur ad solita. decis. 223. numer. 6. 162
Mandatum parte opponente non releuat, si non exhibeatur in actis citata parte. dec. 255. n. 3. 181
Mandatum probatur coniecturis. decis. 189. numer. 4. 141
Mandatum probatur leuioribus probationibus quando agitur de exoneratione procuratoris. decis. 189. num. 5. ibid.
Mandatum probatur ex confessione, & protestatione principalis. dec. 189. n. 6. ibid.
In mandato mens, & effectus prævalet verbis. dec. 556. num. 9. 440
Habens mandatum de associando ad censum non potest illum reuendere, nec extinguere. dec. 380. n. 2. 270
Mandatum ex coniecturis præsumitur. decis. 273. n. 2. 191
Mandatum præsumitur ex impensa in re ad alium spectante facta. decis. 273. n. 3. ibid.
Mandatum præsumitur ex solutione notabilis quanticatis pecuniarum. dec. 239. n. 4. 172
Mandatum non præsumitur in iis, in quibus fit modica impensa. dec. 374. n. 9. 266
Mandatum præsumitur in actu pro quo explicando requiritur impensa. dec. 250. n. 6. 178
Mandatum probatur præsumptionibus. dec. 271. n. 6. 190
Mandatum præsumitur legitimum in exbursante notabilem pecuniarum summam. decis. 101. num. 14. 75
Mandatum præsumitur in deponente alterius nomine. dec. 255. n. 2. 169
Maximè concurrentibus adminiculis. n. 3. ibid.
Mandatum expirat decoctione mandantis. decis. 168. num. 9. 125
Mandatum ad exigendum non sufficit ad extinguendum censum. dec. 528. n. 1. 404
Limit. nisi generalitas clausularum aliter suaderet. n. 14. 405
Ad vendendum requiritur speciale mandatum. d. 528. num. 2. 404
Sufficit tamen mandatum cum libera. n. 16. 405
Mandatum requiritur ad imponendum censum pro alio. decis. 414. n. 11. 296
Mandatum speciale requiritur ad renunciandum cum expressione iuris renunciandi. decis. 257. numer. 6. 182
Ad retrouendendum censum requiritur speciale mandatum. dec. 186. n. 1. 138
Mandatum ad omnia, & singula, quæ potest constituens, cum libera tribuit facultatem expediendi ea, quæ requirunt mandatum speciale. dec. 186. num. 2. ibid.
Mandatum speciale censetur datum si exprimantur aliqui casus requirentes speciale mandatum, & postea sequatur clausula generalis. dec. 528. n. 15. 405
Mandatum non esse sufficiens, vnde colligatur. decis. 312. num. 3. 220
Mandati fines, & qualitates sunt seruandæ. decis. 509 num. 4. 389
Mandati fines sunt diligenter custodiendi. decis. 528. n. 27. p. 405. & decis. 396. n. 5. 283
Relaxario mandati pro sorte nil aliud operatur, quàm voluntatem, & potestatem repetendi sortem. decis. 530. num. 10. 409

Mansio.

Mansiones non dicuntur ædificij partes, si ipsum ædificium pariete intermedia est diuisum. decis. 466. num. 20. 349

Manutentio.

Habet locum quando possessio ante litem motam probatur. decis. 101. n. 4. 75
Maximè ad effectum consequendi fructus. numer. 5. ibid.
Manutentio conceditur existenti in possessione nudi facti exigendi. dec. 246. n. 2. 175
Manutentio conceditur in quacumque instantia. dec. 246. num. 10. 176
Manutentio datur pendente restitutione in integrum. dec. 246. n. 11. ibid.
Manutentio non denegatur pensionario, etiam quod pensio dicatur extincta. dec. 246. n. 5. 175
Manutentio conceditur possidenti tempore litis motæ. dec. 246. n. 6. ibid.
Manutentio est danda pendente iudicio super appellatione, restitutione in integrum, & nullitate. decis. 213. num. 8. 154
Manutentio conceditur pendente causa super nullitate. dec. 55. n. 4. 41
Manutentio non denegatur pendente causa restitutionis in integrum. dec. 55. num. 2. & n. 5. ibid.
Manutentio non datur sine quasi possessione exigendi. decis. 515. n. 11. 391
Manutentio in iuribus incorporalibus datur cessionario etiam absque apprehensione probata possessione cedentis. dec. 503. n. 3. 384
Manutentio in quasi possessione exigendi non datur in censu extincto. dec. 589. n. 6. 278
Manutentio datur etiam cessionario, si cedens fuit in possessione. dec. 515. n. 9. & 10. 395
Manutentio deberur posseri. dec. 462. n. 1. 341
Manutentio, & immissio datur pro censibus. dec. 496. num. 1. 375
Manutentio concedenda est ob possessionem præsumptam ex anteriori possessione. dec. 242. n. 6. 173
Manutentio exigendi censum, non denegatur opposita exceptione extinctionis census. dec. 249. num. 7. 177
Manutentio conceditur contra successorem ex solutione facta ab auctore, seu prædecessore. dec. 242. n. 4. 173
Manutentio non retardatur per sententiam contra quam fuit petita restitutio in integrum. decis. 244. num. 4. 174
Manutentio in quasi possessione exigendi non impeditur per sententiam, qua declaratum fuit fructus non deberi, si ab ea fuit appellatum. dec. 389. n. 13. 279
Manutentio conceditur cessionario probata possessione cedentis. dec. 249. n. 4. 177
Manutentio est concedenda administratori testamentario hæreditatis adhuc non aditæ. dec. 405. num. 1. 290
Manutentio denegari non potest possidenti. dec. 405. num. 2. ibid.
Manutentio in quasi possessione exigendi censum non datur, nisi probata actuali solutione in præteritum. dec. 252. n. 4. 179

Mandatum de manutenendo, datur cessionario ex possessione cedentis. dec.240.n.1. 177
Mandatum de manutenendo nunquam transit in iudicatum. dec.242.n.14. 174
Mandatum de manutenendo non datur, non probata possessione, n.1.& 2. Vbi quod sufficit probatio possessionis passiuè. dec.522.n.1. 229
Mandatum de manutenendo datur existenti in possessione tempore motæ litis.dec.211.n.1. 153
Ampliat. Vt detur etiam eius hæredibus. n.2. ibid.
Mandatum de manutenendo non requirit exactam probationem. dec.242.n.2. 173
Mandatum de manutenendo datur possidenti tempore motæ litis. dec.244.n.1. 175
Mandatum de manutenendo datur ei, qui possidebat ante moram litem. dec.234.n.1. 169
Existenti in quasi possessione exigendi censum, datur manutentio. dec.232.n.1. 167
Ampl. etiam pendente iudicio super discussione bonorum debitoris. n.20. 169
Limit. si is qui denegat soluere sit hæres cum beneficio l. & inuentarij debitoris census. n.15. 168
Limit. si is qui erat in quasi possessione exigendi propter denegationem hæredis haberet se pro spoliato. num.16. 168
Pendente iudicio super appellatione vel nullitate sententiæ, vel super restitutione in integrum possessor est manutenendus. dec.245.n.4. 175
Censuario datur manutentio ex nudo actu exigendi. dec.246.n.3. ibid.
Existens in quasi possessione exigendi, debet manuteneri. dec.235.n.2. 170

Maritus.

Maritus soluens debita vxoris præsumitur de eius consensu soluere. dec.503.n.6. 384
Maximè si soluat pluribus continuatis annis. num.8. ibid.
Maritus habet mandatum à lege circa administrationem bonorum suæ vxoris. decisio.503. numero 7. ibid.
Maritus non tenetur facere expensas in re dotali excedens illius fructus. dec.35.n.4. 29
Maritus non vxor tenetur succurrere necessitatibus familiaribus. dec.382.n.10. 271
Maritus emens ex sua propria pecunia pro vxore, non præsumitur simulatè emere. dec.166.n.4.& num.6. 123
Maritus potest ex propria sua pecunia emere censum pro vxore,& illi acquiritur census. dec.166.num.7. ibid.
Maritus quando non præsumatur simulatè pro vxore emere. dec.165.n.8. ibid.
Maritus solet administrare bona vxoris cuiuscunque sint generis. dec.553.n.3. 437
Nam illud habet à lege. n.8. ibid.
Cultura fundi dotalis pertinet ad maritum tanquam respiciens recollectionem fructuum, qui spectant ad maritum. dec.35.n.3. 29

Mater.

Habens litem cum pupillo cuius est tutrix, non remouetur à tutela. dec.278.n.10. 195
Sed datur illi adiunctus. n.11. ibid.
Materna successio spectat ad filios. decis.279.num.5. 197

Melioramenta.

Melioramenta facta ab emphyteuta, vel feudatario transeat ad eorum hæredes. 541.n.18. 424
Melioramenta vt reficiantur debent probari talia, quæ refici debeant. dec.494.n.11. 372
Melioramenta facta ab hærede grauato non veniunt in restitutione fideicommissi. decis.541. numer.1. 424
Melioramenta facta ab vsufructuario spectant ad proprietarium. dec.541.n.4. 423
In melioramentorum refectione non attenditur id quod verè fuit impensum nec quid fuerit melioratum, sed vel quod minus est dec.541.n.1. 422
Melioramenta non dicuntur probata, si non fuerit probatum quid impensum,& quantum res sit facta pretiosior, vt quod minus est attendatur. dec.541.n.1. 423

Mens.

Mens,& intentio declaratur ex obseruantia subsequuta. dec.181.n.9. 155

Mensura.

Fundi per numerum perticarum desumptum ex corpore maioris perticatus, non reddit certum fundi præfati locum. dec.99.n.1. 73

Mercator.

Mercator deputatus ad finiendum negotium præsumitur illud terminare iuxta stilum, & consuetudinem mercatorum. dec.325.n.2. 231
Mercator non potest alibi conueniri ratione administrationis, quam in loco vbi administrat. dec.441.n.5. 320
A communi Mercatorum obseruantia non est recedendum. dec.59.n.8. 43

Merces.

Constituenda ratione imminentis periculi, debet pro modo periculi constitui. dec.141.n.3. 102

Metus.

Non inducitur ex mandato iudicis præuia causæ cognitione relaxato. dec.210.n.6. 153
Metus durat durante causa metus. decisio.266.num. 187
Metus, nec iniuria infertur in executione iuris. d. num.3. ibid.
Declaratur, verum quando executio iuris est iusta. n. ibid.
Metus iustus non resultat ex mandato iudicis præcedentis cum causæ cognitione. decis.389.num. 278
Metus iustus non infertur ex mandato iudicis relaxato præuia causæ cognitione. dec. 391. num. 280
Metus carceris non potest considerari contra eum, qui non fuit causa carceris. dec.266.n.7. 187
Metus non probatur ex protestatione facta tempore quo actus geritur. dec.266.n.8. ibid.
Metus causa durante, dicitur durare metus. decis.251. num.14.
Gesta in vinculis sunt nulla, tanquam gesta ob metum. dec.266.n.1. 187

Minor.

Minor restituitur non solum quando pecunia est deperdita sui ipsius facilitate, sed etiam, quando culpa curatoris. dec.175.n.3. 129
Dummodo probet perditionem pecuniæ. numero 4 ibid.
Minor ætas probatur per instrumenta sponsaliorum, & matrimonij. dec.20.n.3. 15
Minor iurans se esse maiorem non impeditur dicere de nullitate contractus ex capite non seruatarum solemnitatum. dec.370.n.11. 262
Minor contrahens contra formam inductam à statuto ob publicam vtilitatem principaliter non obligatur nec ciuiliter nec naturaliter. dec.464. n.13.& n.15. & 18. 344

Minorum bona ſtabilia licitè alienantur, quando fœnus, & vſuræ ſuperant fructus bonorum illius. dec. 23.num.2. 20
Minor non conſtituitur in mora ob interpellationem factam à procuratore minus legitimo. dec.84.n.10. 62
Minorum bona ſtabilia licitè per tutorem alienantur, vt dos detur marito recuſanti illam accipere in bonis ſtabilibus. dec.23.n.6. 21
Minor probando rem aliter ſe habere poteſt revocare confeſſionem curatoris etiam in iudicio factam.dec. 509.n.16. 390
Minor impugnans contractum à ſe geſtum debet reſtituere id quod ex dicto contractu accepit. deciſ.464. num.16. 345
Limit. ſi ex dicta receptione non ſit effectus locupletior. num.27. ibid.
Minor eſt inhabilis ad intereſſendum contractibus mulierum,& minorum. dec.353.n.18. 249
Limit.in minore,qui habet ingenium,& diſcretionem. num.19. ibid.
Minor impugnans contractum à ſe geſtum debet reſtituere id quod ex dicto contractu accepit. dec.464. num.16. 345
Limit. ſi ex dicta receptione non ſit effectus locupletior. n.27. ibid.
Minor iurans ſe maiorem non reſtituitur, quando tractat de lucro captando. deciſ.34.n.1. 28
Minor iurans ſe eſſe maiorem iuuatur beneficio nullitatis proueniendis ex defectu ſolemnitatum à ſtatuto requiſitarum. dec.464.n.33. 345
Minor iurans ſe eſſe maiorem iuuatur beneficio nullitatis proueniendis ex defectu ſolemnitatum à ſtatuto requiſitarum. dec.464.n.34. ibid.
Minor ob enormiſſimam læſionem aduerſus fideiuſſionem ab eo factam, eſt reſtituendus. dec.312.n.2. 220
Minor contrahens contra formam inductam à ſtatuto ob publicam vtilitatem principaliter non obligatur nec ciuiliter nec naturaliter. dec.464. n.13.& n.15. & 18. 344
Minor vendicans rem nulliter alienatam non tenetur pretium reſtituere niſi ſit effectus locupletior. deciſ. 455.n.1. 335
Minori iuranti ſe eſſe maiorem non ſuccurritur opera reſtitutionis in integrum. deciſ.464.n.32. 345
Limit.ſi iuramentum præſumatur dolo extortum.n.34. ibid.
Defectus propinquorum in contractu minoris non inualidat contractum, niſi probetur illos potuiſſe interuenire celebrationi inſtrumenti. dec.24.num.10. 22
Minor alienans rem Eccleſiæ, ſi ante declaratam caducitatem, & ante lapſum quadriennij poſt maiorem ætatem redimat reſtituitur aduerſus iſtam pœnam caducitatis. deciſ.331.n.11. 235
Minori datur reſtitutio aduerſus ſolutionem factam à Tutore. dec.389.n.14. 279
Intellige ſi conſtet de læſione. ibid.
Emens rem minoris ex cauſa voluntaria non tenetur probare verſionem pretij in vtilitatem minoris. dec. 445.num.1. 324
Etiam quando agitur ad nullitatem contractus.num.2. ibid.
Immobilia minorum non poſſunt alienari ſine ſolemnitatibus. dec.278.n.21. 196
Minor non tenetur reſtituere pretium,ſiue alienatio ſit facta ex cauſa voluntaria,ſiue neceſſaria. deciſ.455. num.3. 336
Minor non poteſt ſe obligare ſine ſolemnitatibus ſtatuti. dec.20.n.6. 18

Deciſ. R. R. pro Tract. de Cenſ.

Modus.

Si non impletur per donatarium, dominium rei donatæ reſoluitur ipſo iure, & redit ad donantem. deciſ. 340.n.6. 249
Intellige ſi donatus ita declaret. n.7. ibid.

Monachus.

Quidquid acquirit, Monaſterio acquirit. dec.225.n.4. 164

Moneta.

Monetam alterius materiæ ſoluere non poteſt,qui promiſit ſoluere ſcuta annua boni,& iuſti ponderis.dec. 219.n.3. 159
Etiamſi in promiſſione dicatur quod ſcutum aureum conſtituat libras 10?, quia hoc cenſetur additum demonſtratiuè dec.219.n.7. 160
Imo nec poteſt ſoluere quælibet ſcuta aurea,ſed dumtaxat ea,quæ ſunt boni, & iuſti ponderis. numer.4. 159
Limita ob penuriam monetæ aureæ abſque tamen damno creditoris. n.7. 160
Quando eſt in obligatione moneta imaginaria, ſi alteretur illius valor intrinſecè, attenditur tempus contractus. dec.214.n.1. 155
Quando eſt in obligatione certum genus monetæ ſi exiſtat illud eſt ſoluendum, ſin minus debet ſolui eius valor ſecundum tempus ſolutionis faciendæ. deciſ. 214.num.2. ibid.
Niſi ſit alterata bonitas intrinſeca monetæ promiſſæ. num.3. ibid.
Moneta debet ſolui iuxta valorem currentem tempore ſolutionis, quando non eſt mutata bonitas intrinſeca. dec.218.n.1. 159
Moneta deſtinata ſolutioni ſi augeatur,vel minuatur in valore extrinſeco id cedit ad commodum, vel damnum creditoris. dec.219.n.9. 160
Mutato valore extrinſeco monetæ ſolutio eſt facienda ſecundum valorem, qui currit tempore ſolutionis. dec.330.n.6. 233
Monetæ ſpecies ſolui debet quæ eſt in obligatione. dec.219.n.1. 159
Moneta conuenta,ſeu promiſſa non ſolum eſt in ſolutione, ſed etiam in obligatione. dec.330.numer.1. 233
Monetarum diſtinctio facta in inſtrumento demonſtrat quod ſolutio ſit facta in pecunia numerata. dec.399. num.4.& n.7. 285
Contradictio creditoris non tollit vſum ſoluendi in certa ſpecie monetæ inchoatum tempore obligationis,licet non ſit præſcriptus. dec.221.n.4. 161
Mutato valore monetæ reſpectu bonitatis intrinſecæ, ſolutio debet fieri de moneta currente tempore obligationis ſi poteſt,ſin minus de currente tempore ſolutionis ad valorem antiquam. dec.221.nu.1.& n.6. ibid.
Mutato valore monetæ ſolutio debet fieri ſecundum valorem temporis contractus. deciſ.330. numer.9. 234
Intellige ſi mutatio ſit in bonitate intrinſeca, ſecus ſi in bonitate extrinſeca. n.10. ibid.
Diminutio, ſeu augmentum extrinſecum valoris ſemper debet cedere ad commodum vel incommodum creditoris. dec.330.n.7. ibid.
Creditor debet tantum habere de moneta noua, quantum tempore ſolutionis valet moneta antiqua. dec. 330.num.8. ibid.
Libra eſt moneta imaginaria conſtituta ex certis monetis inferioribus. dec.214.n.4. 155

Mora.

Principalis nocet fideiuſſori. deciſio. 343. numer.5. 242

Index Rerum,

Intellige respectu damni quod oritur immediatè ex contractu cui accessit fideiussor. n.6. ibid.
Mora non contrahitur contra relevatorem absque interpellatione. dec.342.n.3. 241
Mora incurritur ob non solutionem etiam lite pendente. dec.224.n.4. 163
Mora de iure canonico potest purgari, quando partis ius non est effectum alterius. dec.535.n.9. 416
Limit. nisi sit expressè conventum quod non possit purgari. n.10. ibid.
Mora debitoris nocet fideiussori. decis.342. num.1. p.241
Mora committitur per lapsum diei, vbi adest obligatio cameralis, dec.197.n.1. 145
Mora purgari potest si ius partis non effectum sit derelictus. dec.521.n.5. 460
Mora sapit delictum. decis.147.n.14. 109

Mors.

Ciuilis æquiparatur naturali tantum in casibus in iure expressis. dec.176.n.10. 131
Mors probatur vnico teste, iuncta partita extracta ex libro parochi, dec.488.n.4. 367
Constituto in mortis articulo videtur credendum. dec.439.n.7. 319

Mulier.

Mulier obligans se cum viro etiam principaliter, non remanet obligata, nisi manifestè probetur pecunia esse versa in propriam eius vtilitatem. decis.32.n.4. 27
Limit. si obliget se pro liberando maritum à carceribus, vel pro aliis indigentiis domus, & ad subleuandum maritum magno ære alieno grauatum. n.5. ibid.
Mulier contrahens tutorio nomine si se obliget de proprio, dicitur si obligare sine causa, & ideo eius obligatio est nulla, si non seruet requisita per statutum. decis. 309.n.5. 219
Mulieris contractus in eius vtilitatem, valet etiam sine solemnitatibus statuti. dec.54.n.5. 28
Mulier contrahens non proprio, sed nomine tutorio non tenetur adhibere solemnitates statutarios. dec. 503.num.16. 384
Mulier nobilis difficulter præsumitur committere vsuras. dec.117.n.3. 86
Mulier potest validè renunciare cum iuramento, Auth. si qua mulier, C.ad Velleian. dec.32.n.11. 27
Mulier volens annullare contractum debet probare falsitatem causæ. decis.35.n.2. 29
Dicens nullam obligationem mulieris ex eo quod remanet indotata debet probare quod tempore obligationis maritus pro quo se obligauit non habebat in bonis tot, quæ sufficerent pro restitutione medietatis dotis. dec.485.n.8. 365
Mulier potest contrahere absque solemnitatibus vbi contractus est illi euidenter vtilis. decis.353. n.13. 249
Mulieris obligatio, si remaneat indotata, non firmatur iuramento. decis.485.n.7. 365

Mutatio.

Voluntatis non præsumitur. dec.61.n.4. 45
Etiamsi longum tempus effluxerit. n.5. ibid.
Animi, & voluntatis mutatio non præsumitur. dec.424. num.8. 304
Quod non mutatur, stare non prohibetur. decis.116. num.5. 85

N

Natura.

Census conditionalis, non mutatur ex mutatione personarum. dec.303.n.6. 214
Nihil est tam naturale quam eo modo quodcumque dissolui, quo colligatum est. dec.380.n.4. 270

Necessitas.

Ecclesiæ non probatur per partium assertionem. dec.37. num.6. 31
Necessitas vt probata dici possit concludenter, quomodo testes debeant deponere. dec.37.n.7. ibid.
Necessitas in quam quis sponte se coniecit, non excusat. dec.159.n.6. 118
Necessitas, vt sustineatur alienatio rei Ecclesiæ ob causam necessitatis, debet esse præcisa. decis.27.num.6. 24
Necessaria autem causa est, quæ ortum habet à præcedenti obligatione. dec.163.n.12. 121
Vel quæ non potest absque incommoditate omitti. num.16. ibid.

Negatiua.

Negatiua probatur etiam ex instrumento ad quod fit relatio. decis.399.n.3. 285
Negatiua probatur ex lectura instrumenti. decis.96. num.8. 71
Limit. quando affirmatiua potest probari aliter quàm per scripturam. n.9. ibid.
Negatiua est probanda ab eo, qui in illa se fundat, quando contra negata viget præsumptio. d.96.n.6. ibid.

Negotiorum gestor.

Acquirit ei, pro quo emit sequuta ratificatione. decis. 170.num.2. 126

Nemo.

Plus iuris in alium transferre potest, quàm ipse habet decis.322.n.3. p.229.& dec.380.n.3. 270
Nemo potest obligationem pro parte comprobare, & pro parte impugnare. decis.431.n.6. 311
Nemo potest decedere pro parte testatus, & pro parte intestatus. dec.376.n.4. 267
Nemo prohibetur alteri tacitè, vel expressè acquirere. decis.414.n.4. 295
Maximè vbi non versatur præiudicium alicuius. decis. 414.n.5. ibid.
Nemo dat quod non habet. dec.348. n.4.245.& 358. num.7. 253
Nemo præsumitur velle iactare suum. decis.161.n.11. p.119.dec.285.n.10.p.202.dec.410.n.7.p.293.dec. 435.n.2.p.315.& dec.444.n.5. p.314
Nemo potest in re propria ad suimet fauorem habere censum, vel aliam seruitutem. dec.308.n.4. 217
Limit. quoad effectum, & ius retentionis, & conseruationis rei possessæ. n.5. ibid.
Nemo potest secundum regulas iuris esse debitor sui ipsius. dec.306.n.7.p.216.dec.369.n.3.decis.261.& dec.511.num.2. 391
Nemo tenetur de culpa, & negligentia alterius. decis. 298.n.1. 211
Nemo præsumitur natus ex coniugibus ante contractum inter eos matrimonium. dec.20.n.4. 18
Nemo contra proprium dolum debet audiri. decis.34. num.2. 28
Nemo debet locupletari cum aliena iactura. dec.445. num.4. 324

Nepotes.

Non veniunt appellatione filiorum, quando dispositio sortita fuit effectum in filiis. dec.417.n.3. 298

Nisi.

Nisi, post negatiuam affirmat in casu expresso. decis. 131.n.1. 97

Non vsus.

Vel contrarius vsus non potest tollere ea quæ veniunt ad declarationem iuris naturalis, vel diuini. dec.80. num.8. 59
Prout nec ea quæ concurrunt ad tollendam vsurariam prauitatem, & ideo ius naturale, & diuinum decla-

declarant tanquam connexa. dec. 80. n. 9. ibid.
Non visis Bullæ Pij V. super censibus allegari non potest, & quare. dec. 80. n. 6. ibid.

Notarius.

Notarius datus in adiunctum debet se subscribere, alias processus est nullus. dec. 8. n. 1. 8
Notario creditur de relatione citationis sibi à nuncio facta. dec. 177. n. 6. 193
Notario creditur in pottionibus ad eius officium. dec. 511. num. 8. 391
Notario asserenti in instrumento census fuisse solutum pretium coram se, & testibus, creditur. dec. 133. num. 5. 98
Notarius non potest scribere instrumentum ad sui commodum. dec. 373. n. 6. 265
Notario attestanti de numeratione creditur. dec. 525. num. 1. 402
Notario asserenti pecuniam fuisse manualiter numeratam in venditione census, creditur. dec. 95. n. 11. 70
Notario attestanti de numeratione creditur. dec. 187. num. 9. 140
Notarij culpa non debet nocere partibus. decis. 480. numer. 7. 361
Attestatio notarij de numeratione admittit probationem in contrarium. dec. 139. n. 2. 102
Notario non creditur de relatione citationis, si non constat de tenore citationis. dec. 84. n. 3. 62
Rogatus Notarij probatur ex subscriptione illius attestantis se esse rogatum. dec. 100. n. 8. 74
Notario asserenti fuisse productum mandatum non creditur, nisi totus tenor mandati apud acta registretur. dec. 278. n. 3. 195
Notario asserenti se vidisse instrumentum, & illud legisse non creditur circa disposita in instrumento, dec. 278. n. 6. ibid.

Novatio.

Non inducitur ex iis, quæ fiunt ad cautelam, & cautionem creditoris. dec. 104. n. 11. 78
Novatio non fit nisi expressè agatur. dec. 104. num. 12. ibid.
Novatio fieri non potest absque consensu, & facto eorum, de quorum interesse agitur. decis. 125. num. 23. 92
Novatio vt indicatur ex delegatione requiritur consensus debitoris cessi. dec. 332. n. 3. 235
Novatio non inducitur ex actu facto ad cautelam, & maiorem securitatem creditoris. dec. 289. num. 1. 204
Facta pro cautela, & maiori vtilitate creditoris, non inducunt novationem. dec. 288. n. 2. ibid.

Nullitas.

Non potest opponi à tertio. dec. 31. n. 8. 24
Potest tamen opponi ab hærede. dec. 31. n. 9. ibid.
Etiam quod principalis viuens non fuerit conquestus de nullitate. num. 10. ibid.
Nullitas obligationis principalis reddit nullam obligationem fideiussoris. dec. 192. n. 1. 143
Limit. Quando fideiussor se obligauit vti principalis & insolidum. n. 2. ibid.
Maximè accedente iuramento. n. 3. ibid.
Limit. 2. Quando nullitas non prouenit ex iure communi, sed aliquo speciali fauore. n. 4. ibid.
Limit. 3. Quando fideiussor voluit teneri etiam quod principalis contractus esset nullus. decis. 192. n. 5. ibid.
Nullitas contractus influit in nullitatem obligationis. dec. 382. num. 2. 271
Index non dicitur approbare quod ignorat. dec. 382. numer. 3. ibid.
Nullitas sententiæ resultat ex defectu iurisdictionis iudicis. dec. 531. n. 2. 410
Nullitas contractus cum Ecclesia celebrati ab ipsa sola opponi potest, non ab illo qui cum ea contraxit. dec. 463. n. 5. 342
Nullitatis instantia durat per triginta annos. dec. 246. num. 9. 176
Nullitas ab eo tantum potest allegari cuius fauore actus est nullus. dec. 490. n. 5. 369
Nullitatis instantia non efficitur de cetta, licet deferatur causæ appellationis. dec. 55. n. 3. 41
Nullitatis exceptio impedit executionem sententiæ, maximè si appareat ex ventre instrumenti. dec. 464. num. 37. 345
Nullitas census insurgens ex defectu numerationis pecuniæ in ipso actu impositionis census tollitur ex gratia Papæ. dec. 561. n. 4. 446
Nullo modo, hæc verba, posita in dispositione, inducunt formam. dec. 146. n. 4. 107
Nullum quod est ratificari non potest. dec. 278. n. 20. 196
Nullum quod est, nullum operatur iuris effectum. dec. 50. numer. 1. 38

Numeratio.

Pecuniæ quibus verbis importetur. decis. 436. num. 4. 316
Numeratio pecuniæ dicitur interuenisse, si pecunia realiter interuenit, & partes habuerunt pecuniam pro numerata. decis. 456. n. 5. ibid.
Numeratio pecuniæ in actu emptionis census probatur assertione Notarij. decis. 454. n. 1. 334
Numeratio pecuniæ in censu probatur per assertionem notarij factam in instrumento impositionis, & venditionis census. decis. 374. n. 1. 266
Census in extinctione non est necessaria numeratio pecuniæ. decis. 555. n. 2. 439
Numeratio pecuniæ pro valida census constitutione quando interuenerit, plures casus distinguuntur. dec. 527. n. 1. 2. & seqq. 403
Numeratio pretij census probatur attestatione notarij. dec. 491. n. 1. 370
Numeratio vera, & actualis probatur ex verbis Notarij id asserentis. decis. 135. n. 2. 100
Numeratio realis pecuniæ ex quibus verbis instrumenti probetur. decis. 497. n. 4. 375
Numeratio integri prætij in pecunia numerata potest aliunde, quam ex instrumento census probari. dec. 133. n. 11. 99
Numeratio realis in contractu census ex quibus verbis probetur ad sustinendum illum. dec. 371. num. 1. 263
Numeratio pecuniæ probatur per attestationem Notarij. dec. 102. n. 1. 76
Numeratio quod sit facta in præsentia testium, & Notarij illius assertione probatur. decis. 123. num. 1. 89
Numeratio realis pretij, probatur assertione Notarij. dec. 98. n. 5. 73
Numeratio pecuniæ probatur per attestationem Notarij. dec. 24. n. 3. 21
Numeratio peconiæ in venditione census, est necessarium requisitum. decis. 80. n. 5. 59
Numeratio probatur ex ipsius Notarij assertione. decis. 125. num. 4. 92
Numeratio pecuniæ probatur ex confessione partium iuxta præcedentem promissionem. decis. 61. n. 2. 45
Numeratio realis probatur per assertionem factam à Notario in instrumento census. decis. 136. num. 5. 101
Numeratio probatur ex verbis instrumenti. dec. 361. num. 3. 254

Dummodo id de neceſſitate importent. n.7. 255
Numeratio pecuniæ probatur atteſtatione notarij. dec. 139.n.1. 102
Numeratio realis probatur ex verbis inſtrumenti. dec. 118.num.6. 87
Non numeratæ pecuniæ exceptio non officit ad cenſum inualidandum vbi quis obligauit etiam in caſu nullitatis,& inualiditatis cenſus. dec.519.num.8. 399
Numeranit, hoc verbum importat actualem numerationem. dec.102.n.2. 76
Numeranit, hoc verbum demonſtrat interueniſſe numerationem. dec.127.n.1. 94

Numerus.

Numerus ſingularis eſt de ſui natura conuertibilis in pluralem. dec.90.n.4. 67
Numerus ſingularis non conuenit pluribus. dec.126. num.10. 94

O

Oblatio.

IN loco deſtinatæ ſolutionis, quando creditor eſt diuerſi fori excuſat à mora. dec.372.n.2. 164
Oblatio ſolutionis quantumuis verbalis excuſat à mora ſi creditor recipere recuſet. 372.n.3. ibid.
Oblatio realis in iudicio facta ſufficit ad actionem conſeruandam. dec.504.n.14. 386
Oblatio verbalis debitoris conſtituit in mora creditorem recuſantem recipere abſque iuſta cauſa.dec.449. num.3. 328
Oblatio conditionalis,& non libera, non releuat. dec. 281.num.8. 299
Oblatio de recipiendo non inducit acceptationem debitoris. dec.238.n.9. 171
Oblatio facta creditori recuſanti recipere, habet vim ſolutionis. dec.267.n.1. 187
Oblatio credito,non poteſt ferri ſententia in Saluiano. dec.267.n.2. ibid.
Oblato credito ſententia ferri non poteſt in Saluiano. dec.269.n.3. 189

Obligatio.

Obligatio ex contractibus oritur ex radice illius cauſæ finalis. dec.379.n.1. 269
Obligatio ſequitur naturam contractus, ſuper quo interponitur. dec.313.n.21. 221
Obligatio tollitur ſatisfactione eius quod debetur.dec. 281.n.1. 198
Obligatio mulieris iuramento vallata, ſuſtinetur ſaltem *de iure canonico*. dec.32.n.9. 27
Maximè accedente decreto Iudicis, & conſenſu propinquorum. num.10. ibid.
Obligatio fideiuſſoris durat donec non ſit extincta obligatio principalis. dec.183.n.1. 136
Maximè ſi fideiuſſor acceſſit ſine vlla temporis præfinitione. n.2. ibid.
Obligatio acceſſoria redditur nulla annullata obligatione principali. dec.138.n.3. 102
Intellige hoc procedere quando nullitas prouenit ex defecta formæ. n.5. ibid.
Obligatio facta ad euitandam carceratione inſtam, eſt valida. deciſ.292.n.13. 207
Obligatio ſoluendi canones probatur leuioribus probationibus,& etiam indiciis. dec.457. numero 18. 338
Obligatio nulla ob falſitatem cauſæ non validatur iuramento. dec.382.n.5. 271
Obligatio rem tradi in venditione habet connexam obligationem rem dari. dec.313.n.12. 222
Obligatio primæua an per cautionem de euictione præſtanda, & dationem fideiuſſorum extinguatur. dec.513.& n.14.& 15. ibid.
Obligatio ſequens regulatur à cauſa præcedente. dec. 379.num.8. 269
Euentus poſterior formatur à primordio tituli.dec.379. num.9. ibid.
Obligatio de reſtituendo,&c. præſeruat ius creditoribus anterioribus. dec.384.n.6. 273
Obligatio recognoſcentis bonam fidem in contractu cenſus extenditur ad fauorem domini cenſus. dec. 534.num.2. 414
Obligatio ſoluendi cenſum dicitur conditionalis, ſcilicet, ſi cenſus non redimatur. deciſ.303. numer.4. 213
Obligatio debitoris non poteſt retrotrahi præiudicium creditorum. dec.547.n.12. 431
Obligatio principalis debitoris non eradicatur ſolutione fideiuſſoris. dec.529.n.15. 408
Obligatio irritatur ex falſitate cauſæ. dec.370.num.4. 262
Obligatio prima non tollitur per ſecundam niſi ſecunda ſit acceptata. dec.48.n.5.
Obligatio ſoluendi fructus cenſus eſt pura, ſed differtur exactio illorum. dec.460.n.2. 339
Obligatio contracta non adhibitis ſolemnitatibus ſtatutarijs eſt nulla. deciſ.473.n.3. 355
Obligatio facta ex falſa cauſa ſuper ſuppoſito quod in iure non ſubſiſtit eſt inualida. deciſ.473. num.4. ibid.
Obligatio de liberando fundum non conſumitur per ſolutionem factam cum obligatione de reſtituendo creditoribus prioribus. dec.385.n.1. 274
Obligatio de conſeruando indemnem comprehendit quodcunque genus moleſtiæ. deciſ.385. numero 1. ibid.
Obligatio facta à non vero debitore, non arctat creditorem ad illam acceptandam.deciſ.173. num.1. 118
Obligatio cum pacto reſolutiuo,ſi aliquid intra certum tempus factum non fuerit, ſi non fiat, reſoluitur. dec.173.n.2. ibid.
Declar.hoc procedere volente creditore.n.7. 119
Obligatio præſtandi fideiuſſorem non cenſetur remiſſa pro tempore futuro per receptionem ſolutionum in præteritum decurſarum. dec.286.n.6. 205
Obligatio rem tradi habet admixtam obligationem rem dari. dec.198.n.4. 145
Obligatio ad intereſſe ſuccedit in obligationibus factidec.9.num.10. 9
Obligatio fideiuſſoris non extinguitur ex eo quod ſuccedat debitori principali,ſi hoc cedat ad incommodum creditoris. dec.183.n.8. 136
Obligatio generalis bonorum Eccleſiæ regulariter non prohibita, ſubſiſtente iuſta cauſa. deciſ.30.n.9. 25
Obligatio conditionalis non præſcribitur niſi vbi iam extiterit. dec.487.n.6. 367
Obligatio poteſt probari per priuatam ſcripturam. dec. 81.n.9. 59
Obligatio quælibet tranſit in hæredem. dec.206.n.1. 151
Obligatio de ſoluendo abſque aliqua exceptione non excludit exceptionem iuſtam. deciſ.339. numero 7. 240
Obligatio, quæ continet diem certam habetur pro pura. dec.465.n.17. 346
Obligatio ad intereſſe intrat in qualibet obligatione ad factum. dec.479.n.1. 360
Obligatio ad intereſſe reſtringitur ad reale. deciſ.56 num.2. 41
Obligatio generalis ad bona alienari prohibita non extenditur. dec.318.n.1. 225

Obligatio licet à principio ſit voluntaria fit ex poſt facto neceſſaria. dec. 537. n. 12. 419
Obligatio antidoralis oritur ex naturali honeſtate vt beneficienti benefaciamus. dec. 464. n. 19. 344
Obligatio antidoralis non obligat conſcientiam ad peccatum. dec. 464. n. 20. 345
Obligatio antidoralis non oritur ex contractu inito contra formam ſtatuti fundantis ſe in præſumpto dolo. dec. 464. n. 21. ibid.
Obligationi exigibilitatis cenſus ſatisfit ſi poſt ceſſionem illius fructus ſoluantur ceſſionario. deciſ. 476. num. 3. 358
Obligationes in contractu celebrato per procuratorem radicantur tàm actiuè, quàm paſſiuè in perſona conſtituentis, non procuratoris. deciſ. 426. numero 1. 307
Obligatione extincta per ſolutionem nil ſupereſt ceſſibile. dec. 529. n. 7. Declar. vt n. 11. 407
Obligationes, & debita tot ſunt quot ſunt termini cenſus maturati. deciſ. 243. n. 3. 174
Obligatio cameralis non ſe extendit ad ea, quæ veniunt ex iuris interpretatione. dec. 285. n. 15. 202
Limit. ſi allegentur per viam replicationis. n. 16. ibid.
Ex obligatione conditionali non oritur actio, niſi purificata prius conditione. dec. 263. n. 1. 184
Conuentio expreſſa auget obligationem. deciſ. 513. num. 8. 221
Recipiens ex vno contractu nòn obligatur, ex diuerſo contractu antea facto. dec. 547. n. 20. 431
Obligatione principali finita ceſſat etiam acceſſoria. dec. 42. n. 3. 33
Obligatio cameralis vulneratur per ſententiam reuocatoriam alterius latæ pro executione cameralis obligationis. deciſ. 257. n. 1. 182
Obligatio cameralis habet vim tàm pro hæredibus, quàm contra hæredes. deciſ. 436. n. 1. 316
Obligatio in forma cameræ continet in ventre obligationem ad damna, & intereſſe. dec. 531. n. 21. 410
Obligationis cameralis executio retardari non poteſt. deciſ. 191. n. 2. 142
Obligatio Cameralis, habet executionem paratam. dec. 384. num. 1. p. 273. etiam contra hæredem. dec. 556. num. 1. 440
Non admittit appellationem ſuſpenſiuam. ibid. 273
Obligatio cameralis obligat efficacius, ſed non in plus quàm contrahentes velint. dec. 33. n. 4. 27
Obligationem cameralem non poteſt adiicere procurator ſine ſpeciali mandato. deciſ. 254. n. 5. 181
Obligatio cameralis habet executionem paratam. dec. 414. n. 6. 296
Cameralis obligationis effectus tranſit in hæredes. dec. 490. n. 2. 369
Obligatio in forma cameræ extenditur ad fauorem omnium quorum intereſt. dec. 534. n. 3. 414
Ex contractu cenſuali oritur obligatio, quæ actionem realem gignit. dec. 230. n. 10. 166
Obligatus in forma cameræ dicitur efficaciter obligatus. deciſ. 465. n. 3. 346
Obligatus in forma cameræ habetur pro condemnato. deciſ. 465. n. 4. & 11. ibid.
Obligatus vti principalis, & inſolidum, non poteſt opponere exceptionem excuſſionis principalis. dec. 83. num. 6. 61
Obligatus ſoluere ſcutos aureos tenetur ſoluere eos qui currunt tempore ſolutionis. dec. 217. n. 3. 158
Intellige quando non reperiuntur aurei, qui currebant tempore obligationis, vel debitor nollet ſoluere illorum æſtimationem. d. num. 4. ibid.
Obligatus rem dare tenetur illam dare liberam, itaut ab eo dominium auocari non poſſit. dec. 198. n. 5. 146
Obligatus ad factum poteſt capi perſonaliter. dec. 197. num. 2. ibid.
Obligatus in ſolidum reſpectu perſonæ cui ſe obligauit eſt in omnibus, & per omnia principalis. deciſ. 391. num. 5. 281
Inſolidum obligatus poteſt pro tota ſumma condemnari. dec. 486. n. 1. 366
Obligatus ad inueſtiendum pecunias non inueſtiendo, tenetur ad intereſſe. deciſ. 285. n. 1. 202
Obligatus in forma cameræ tenetur ad intereſſe. deciſ. 197. num. 5. 146
Obligatus ſoluere aliquo modo non poteſt aliter ſoluere, & non ſoluens non poteſt dici eſſe in mora. dec. 282. n. 1. & n. 4. 200
Obligatus ſoluere pecunias cum certis pactis, non poteſt aliter ſoluere, & non ſoluendo non eſt in mora. deciſ. 281. n. 2. & n. 4. 199
Obligatio facta ob contractum nullum eſt inualida. deciſ. 474. n. 2. 355

Obliuio.

Præſumitur inducta lapſu decem annorum. deciſ. 250. num. 4. 178
Limit. ſi de contrario appareat. n. 5. ibid.

Obreptio.

Non committitur per taciturnitatem eorum in quibus partes conueniunt. dec. 103. n. 13. 77

Obſeruantia.

Obſeruantia ſubſequuta oſtendit qualis fuerit intentio ab initio. deciſ. 285. n. 9. 202
Obſeruantia ſubſequuta per quadraginta annos tollit omnem falſitatis cauſæ in inſtrumento enunciatæ ſuſpicionem. dec. 503. n. 18. 385
Obſeruantia ſubſequuta eſt potens ad declarandum. deciſ. 323. n. 4. 230
Obſeruantia vt releuet debet eſſe proxima. deciſ. 523. num. 4. ibid.
Obſeruantia ſubſequuta de conſenſu partium quoad modum ſolutionum præualet ſtatuto, & conſuetudini generali contrariis. dec. 221. n. 6. 161
Obſeruantia ſubſequuta declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium. dec. 151. n. 6. 115
Obſeruantia ſubſequuta declarat, quæ retro geſta ſunt. deciſ. 221. n. 3. 161
Obſeruantia ſubſequuta magnam habet vim ad remouendam actuum nullitatem. deciſ. 96. numero 16. 71
Obſeruantia ſubſequuta declarat qualis fuerit ab initio intentio contrahentium. dec. 379. n. 5. 269
Obſeruantia ſubſequuta declarat actum præcedentem. dec. 79. n. 27. 58
Obſeruantia ſubſequuta omnem fidem, & defectus inſtrumenti ſupplet. dec. 100. n. 7. 74
Obſeruantia declarat præcedentem tractatum. dec. 478. num. 12. 359
Obſeruantia dat vigorem ſcripturæ informi. dec. 513. num. 3. 393
Obſeruantia, & longa quaſi poſſeſſio releuant ob onere probandi. dec. 78. n. 1. 55
Obſeruantia ſubſequuta operatur, vt detur fides ſcripturæ etiam informi. dec. 96. n. 22. 72
Obſeruantia ſubſequuta declarat qualis fuerit præcedens intentio. dec. 142. n. 2. 104
Obſeruantia ſubſequuta eſt optima interpres cuiuſque præcedentis diſpoſitionis. deciſ. 174. numero 10. 129
Obſeruantia non niſi ex præcedentibus actibus colligitur. dec. 512. n. 6. 221
Obſeruantia non poteſt interpretari actum niſi conſtet de cauſa, ob quam ita fuerit obſeruatum. dec. 218. num. 7. 159

Index Rerum,

Officium.

Cum eſt in totum grauatum, nil remanet officiali periculo expoſitum. dec.9. num.14. 9
Officium eſt de Regalibus, & non poteſt oppignorari, & quomodo hoc procedat. deciſ. 9. num. 5. infrà, ibid.
Officium ſemper remanet integrum penes officialem. dec.9. n.6. ibid.
Officium quoad titulum non poteſt alienari, ſine conſenſu Papæ. dec.9.n.7. ibid.
Officium acquiritur non illi, cui conceditur, ſed illi cui reſeruatur facultas de eo diſponendi. deciſ.169. num.1. 125
Officia ſunt in commercio, & eorum fructus & poſſunt in totum communicari. dec.9. n.8. 9
Officia non poſſunt ſubhaſtari, niſi cum magna difficultate, & de licentia Papæ. dec.9.n.19. 10
Officiali atteſtanti, de pertinentibus ad illius officium credendum eſt. dec.89.n.3. 66
In ſocietatibus officij idoneitas officialis in modica conſideratione vt plurimum haberi ſoleat. deciſ.59. num.11. 43

Omiſſio.

Omiſſum pro expreſſo habetur. deciſ.96. numero 15. 71

Onus.

Onus adimplendum poſt contractum perfectum importat modum non conditionem. dec.340. num.5. 240.
Onus rei legatæ an ad hæredem, vel ad legatarium pertineat, ex coniecturis teſtatoris voluntatem indicantibus dignoſcitur. dec.522. n.1. 400
Coniecturæ autem quæ ſint.n.2. & 3. ibid.
Onus probandi obitum ſine filiis non ſpectat ad Eccleſiam dominam directam, ſed ad aſſerentem extare filios. dec.431. n.15. 312
Onus probandi fuiſſe in loco perſonam legitimam ſpectat ad creditorem. dec.224.n.2. 163
Onus ſoluendi canonem probatur leuioribus probationibus. dec.456. n.7. 316
Onera matrimonij ſpectant ad vxorem viro ad inopiam vrgente. dec.430. n.1. 310
Onera realia is ſubire debet, qui rei fructus percipit. dec.191.n.10. 142

Origo.

Rei eſt in primis inueſtiganda. deciſ. 251. numer.2. 178

P

Pactum.

PActum de præſtando cedulam bancariam in caſu moræ, non continet pœnam. deciſ.535.num.11. 416
Sed ſolum maiorem cautelam. n.13. ibid.
Quod de iure eſt licitum, poteſt in pactum deduci. dec. 152. num.14. 114
Pactum quod creditor cenſus in caſu moræ poſſit diſtrahere bona ſibi pro ſolutione cenſus obligata, valet. dec.535. n.15. 416
Pactum quod debitore cenſus extante moroſo creditor cenſus poſſit capere fructus fundi cenſiti propria auctoritate valet. dec.535.n.16. ibid.
Pactum, quod ſi venditor cenſus non præſtat fideiuſſores poſſit repeti ſors non repugnat naturæ contractus cenſualis. dec.452.n.5. 333
Pactum obligans ſimpliciter venditorem cenſus ad illum redimendum arbitrio domini cenſus eſt illicitum. dec.147.n.4. 108
Immo eſt contra ſubſtantiam contractus. numer.5. ibid.
Pactum quod facit tranſire contractum de vna ſpecie ad aliam, eſt contra ſubſtantiam contractus. dec.147. num.6. ibid.
Pactum quod in caſu mortis vnius ex fideiuſſoribus debeat aliter præſtari eſt licitum in contractu cenſus. dec.542. n.9. 425
Pactum anticipatæ ſolutionis non reddit contractum cenſus vſurarium, & illicitum, ſed vitiatur, & non vitiat contractum. deciſ.388.n.21. 277
Pactum quod cenſus ſit liber ab omni onere, non repugnat naturæ contractus cenſualis. deciſ.93. n.1. 68
Pactum quod onera pertineant ad venditorem, eſt contra naturam emptionis, & venditionis. deciſ.93. num.2. 69
Pactum quod venditor teneatur ad quaſcumque impenſas, eſt contra naturam venditionis, & inducit præſumptionem ſimulationis. deciſ. 93. numer.3. ibid.
Pactum quod emptor cenſus fundum ſuper quo fuit impoſitus cenſus habeat conductum donec cenſus redimatur eſt parum licitum, & vitiatur, non tamen viciat contractum. dec.93.n.4. ibid.
Pactum iſtud non eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis. deciſ.93. n.5. ibid.
Pactum anticipatæ ſolutionis in ſocietate officij eſt loco prætij aſſecurationis, quod ſocietas non dilatetur intra tempus conuentum. deciſ.388. num.15. 277
Pactum quod pecuniæ depoſitatæ non poſint leuari abſque Titij conſenſu, eſt ſeruandum. dec.115.n.2. 84
Pactum de ſoluendo cenſum per aliquod tempus ante illius conſtitutionem, non valet. deciſ.115. num.3. ibid.
Pactum quod in redemptione cenſus ſoluto ſemeſtri emptor non teneatur compenſare recepta pro rata temporis, non eſt validum. deciſ.115. numer.4. ibid.
Pactum quod ceſſante debitore cenſus in ſolutione per quatuor menſes cenſus ſit reſolutus, eſt contra ſubſtantiam contractus cenſualis. deciſ.87. numer.3. 65
Etiam in terminis Bullæ Pij V. ſuper cenſibus. dec.87. num.4. ibid.
Pactum, quod cenſus ſit liber à quocumque caſu intelligitur de caſu reſpectu fructuum, non reſpectu rei dec.10. n.8. 11
Pactum anticipatæ ſolutionis vitiatur, non vitiat contractum cenſus. dec.95.n.9. 70
Pactum illicitum, quod reſpicit totum contractum vitiatur, & totum contractum vitiat. dec.152. n.10. 114
Intellige quando pactum tendit ad perimendam ſubſtantiam contractus. n.13. ibid.
Pactum quod debitore cenſus exiſtente in mora ſoluendi per certum tempus, poſſit cogi ad redimendum cenſum non eſt illicitum. dec. 152. num.11. ibid.
Pactum iſtud non repugnat naturæ, nec ſubſtantiæ cenſus. dec.152.n.12. ibid.
Pactum reſolutionis contractus ſuſtinetur in emptione, & venditione. dec.147.n.9. 109
Pactum quod debitor cenſus ſi ſit moroſus in ſolutione illius poſſit cogi ad redimendum cenſum, non eſt contra ſubſtantiam contractus. dec.147.numer.10. ibid.
Contrarium volunt aliqui, n.12. ibid.
Sed reprobantur. num.13. ibid.

Pactum quod per biennium fructus census non soluantur, non vitiat contractum. dec. 136. numer. 9. 101

Pactum quod si census intra certum tempus non redimatur sit in arbitrio emptoris pretium repetere erat prohibitum etiam ante Bullam Pij V. tanquam contra substantiam census. decis. 152. numer. 7. 113

Pactum, quod census redimi non possit, est illicitum. dec. 10. n. 14. 11

Intellige si fiat ad commodum emptoris census, secus si alterius. n. 15. ibid.

Pacta improbata per Bullam Pij V. in contractu census, non tangunt nouam formam dicti contractus. dec. 146. n. 5. 107

Pactum à iure non improbatum si in contractu census adiiciatur, vitiatur, & non vitiat contractum. dec. 152. num. 15. 114

Pactum cum vna persona factum alteri ignoranti non præiudicat. dec. 145. n. 4. & n. 8. 106

Sed quod Pactum istud sit licitum sequitur Auctor & comprobat respondens contrariis. decis. 110. *num.* 32. 81

Pactum quod debitor census ob moram in soluendo teneatur ad damna, & interesse, de iure est permissum, & licitum. dec. 147. n. 15. 109

Vel saltem non est contra substantiam contractus, num. 19. ibid.

Pactum quod si venditor census non præstiterit tales fideiussores possit repeti sors, non annullat contractum census. dec. 453. n. 2. 314

Sed vel sustinetur. dec. 453. n. 3. ibid.

Vel vitiatur, & non vitiat contractum. n. 4. ibid.

Pactum quod in censu non possit peti reductio, & defalcatio relatum ad damnum contingens in fundo est illicitum. dec. 143. n. 3. 105

Secus si referatur ad damnum contingens in fructibus fundi censiti vide rationem. n. 7. ibid.

Pactum quod census debeat durare per certum tempus, annullat contractum census in totum. dec. 155. num. 1. 115

Pactum de redimendo toties quoties applicatur censui. dec. 151. n. 1. 113

Pactum de restituendo sortem quandocunque emptor census volet est illicitum. dec. 246. n. 10. 175

Pactum quod venditor census teneatur ad omnia onera, &c. non est contra substantiam contractus censualis. dec. 146. n. 9. 107

Pactum quod census redimi non possit, nisi intra certum tempus, est contra Bullam Pij V. decis. 117. num. 5. 86

Pactum quod emptor census non teneatur ad remissionem nisi damnum ascendat ad certam quotam est illicitum. dec. 117. n. 6. ibid.

Pactum appositum fauore vnius intelligitur, si ipse vti illo velit. dec. 198. n. 18. 147

Pactum restringens facultatem vendendi rem censuatam non valet, sed vitiatur. dec. 2. n. 7. 2

Pactum quod pereunte fundo supposito fructus curant, non valet sed vitiatur. dec.... n. 7.

Rei suæ potest quilibet adiicere pactum quod vult. dec. 425. n. 7. 306

Dummodo non sit contra substantiam contractus. ibid. vbi hoc declaratur. ibid. ibid.

Pactum vt census extinguatur valet inter imponentem & fideiussorem. dec. 331. n. 15. 411

Pactum de redimendo diminuit verum rei pretium in sexta parte. dec. 308. n. 11. 388

Pactum de redimendo censum intra certum tempus, est contra substantiam census. dec. 124. n. 9. 91

Pactum resolutiuum habet locum volente eo ad cuius fauorem fuit positum. dec. 340. n. 9. 240

Pactum anticipatæ solutionis, cum non sit contra substantiam census, annullatur. decis. 308. numer. 22. 218

Pactum continens vnicam summam pecuniarum dicitur indiuiduum. dec. 321. n. 10. 228

Pactum quod cambia currant vsque ad integram, tam sortis, quàm cambiorum satisfactionem, quid operetur. dec. 339. n. 10. 421

Pactum quod solutio fiat de moneta currenti, quomodo intelligatur. dec. 214. n. 7. 155

Pactum de retrouendendo certo tempore, non est illicitum. dec. 152. n. 4. 113

Pactum resolutiuum, etiam cum clausula ipso iure, non operatur nisi volente eo ad cuius fauorem fuit appositum. dec. 452. n. 3. 333

Pactum resolutiuum non resoluit ipso iure nisi sit conceptum verbis directis. dec. 356. n. 3. 251

Pactum quod non facit transire contractum de vna specie ad aliam, non est contra substantiam contractus. dec. 146. n. 11. 107

Pactum quod census soluatur absque aliqua defalcatione ob casum fortuitum, est contra Bullam Pij V. dec. 146. n. 12. ibid.

Non est tamen contra substantiam contractus census. num. 13. ibid.

Pacta illa dumtaxat vitiant contractum census, quæ sunt contra illius substantiam. decis. 146. numer. 1. 106

Pactum circa accidentia contractus versans, euenientc conditione, vitiatur, saluo remanente contractu. dec. 317. n. 4. 225

Pactum de soluendo anticipatè fructus socieratis officij non est vsurarium. dec. 388. n. 5. 276

Pactum reuersiuum non potest apponere tutor supernis sui pupilli. dec. 431. n. 4. 311

Limit. si opponatur in eodem contractu, & correspectiuè ad acquisitionem iuris quod remittitur. n. 5. ibid.

Pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus vitiantur, & non vitiant. decis. 146. n. 14. 107

Pactum caducitatis potest conuenire etiam contractui census. dec. 425. n. 13. 307

Pacta contractui apposita, si non sunt contra substantiam sed accidentia tantum concernunt, quamuis illicita sint, non tamen contractum inutilem reddunt. dec. 315. n. 2. 223

Pacta apposita contra formam Bullæ Papalis, pro non appositis habentur. decis. 315. n. 3. ibid.

Papa in contractu census appositi si non sint contra illius substantiam vitiantur, & non vitiant. dec. 145. num. 3. 106

Pacto claro inito à pacisccntibus habentibus facultatem standum est. dec. 431. n. 9. 311

Pacta quæ non sunt contra substantiam census vitiantur, & non vitiant contractum. decis. 87. num. 2. 65

Pacta conuenta non possunt alterari in præiudicium alterius ex contrahentibus. decis. 281. numer. 3. 200

Pacta nouissima derogant prioribus. decis. 367. num. 7. 259

Pacta, quæ non sunt contra substantiam contractus vitiantur, & non vitiant. dec. 147. n. 1. 108

Pacta sunt seruanda. decis. 408. n. 1. 292

Præsentia, & notitia pacti non nocet, sed requiritur expressa obligatio. decisio 145. numero 8. 106

Correspectiua dicuntur pacta posita in eodem instrumento, licet habeant causam separatam. decis. 124. num. 4. 90

Papa.

Non dispensat contra ius Diuinum, & naturale. decis. 115. num. 7. 115
Papa consensum non extendit. decis. 105. numer. 4 78
Papa supplet defectum solemnitatum, non defectum causæ. dec. 36. n. 8. 30
Papa non dispensat super vsuris. decis. 155. num. 5. 115
Papa potest dispensare super vsura. dec. 124. num. 10. 91
Papa potest derogare iuri positiuo. dec. 124. num. 11. ibid.
Papæ auctoritas non est ab homine. dec. 365. num. 18. 258
Papa potest supplere omnes defectus. dec. 556. num. 2. 440

Paria.

Sunt scire, & scire debere. dec. 162. n. 2. 120
Paria sunt aliquid fieri coactè, vel metu coactionis. dec. 523. n. 3. 401

Pars.

Obueniens in diuisione acquiritur ei, cui assignatur absque alia traditione. dec. 404. n. 2. 289
Pars non iudex spoliare videtur quando Iudex procedit ad partis instantiam. dec. 498. n. 3. 370
Pars citata, debet semper opponere. decis. 197. num. 9. 146
Pars, & eorum sunt eiusdem iuris. decis. 214. numer. 6. 155
Idem iuris est de parte quoad partem sicut de toto quo ad totum. dec. 321. n. 3. 228

Partita.

Nummularij concepta per verba ad creditum Titij sonat in dispositum ad fauorem Titij. decis. 475. num. 6. 356
Partitæ legitimæ extractæ ex banco iunctis adminiculis probant. dec. 454. n. 3. 335
Partitæ extractæ auctoritate Iudicis carentis iurisdictione, & sine partis citatione dicuntur nulliter extractæ. dec. 547. n. 17. 431
Partitæ contrapositæ partitis cantantibus in debitum solutionis, non cedunt in debitum soluentis, sed constituunt soluentem creditorem. dec. 547. num. 13. 431
Partitarum diuersitas deducitur ex diuersitate temporum. dec. 547. n. 17. ibid.

Pater.

Vsufructuarius aduentitiorum filij, non tenetur cauere. dec. 294. n. 9. 209
Pater est à lege constitutus administrator, & vsufructuarius aduentitiorum filij. decis. 294. numero 10. ibid.
Pater est vsufructuarius aduentitiorum filij. decis. 418. numer. 1. 298
Ex fructibus tamen tenetur filios alere. decis. 418. num. 2. ibid.
Pater vbi potest bona filij alienare, non est necessarium decretum iudicis. dec. 294. n. 2. 208
Pater legitimus administrator, & vsufructuarius bonorum filij est melioris conditionis, quàm sint alij vsufructuarij. dec. 294. n. 5. ibid.
Pater non potest ad sui proprium commodum auctorizare personam filij. dec. 18. n. 9. 16
Pater non potest auctorizare filio ad suimet fauorem & commodum. dec. 20. n. 12. 18
Patria potestas finitur maxima capitis diminutione. dec. 18. n. 8. 16
Præsentia patris in contractu minoris, suppler præsentiam consanguineorum. dec. 20. n. 11. 18

Pecunia.

Conuenta si non reperiatur, vel non reperiatur in sufficienti quantitate solutio est facienda de moneta, quæ reperitur tempore solutionis iuxta valorem conuentæ tempore solutionis. decis. 330. numer. 5. 233
Pecunia dicitur soluta, etiam si illam soluens reportauerit si non probetur præcedens conuentio. decis. 430. num. 4. 310
Pecuniam esse deperditam vel esse difficilis exactionis paria sunt. dec. 175. n. 6. 136
Pecuniæ depositatæ si inuestiantur, dicuntur inuestiri pecuniæ creditoris, non debitoris deponentis. dec. 132. num. 2. 98
Pecunias qui dat non tenetur esse sollicitus vt conuertantur in causam ob quam eas dati asseritur. dec. 497. num. 9. 375
Ampl. 1. etiam si pecuniæ dentur Mulieri. numer. 10. ibid.
Pecuniæ dominium acquiritur ex titulo habili ad illud transferendum, licet illa momento maneat penes accipientem. dec. 123. n. 2. 89
Pecuniæ præsumuntur versæ in vtilitatem eius qui illius indigebat. dec. 478. n. 6. 359
Pecuniæ destinatæ pro emptione immobilium reputantur pro immobilibus. dec. 441. n. 4. 329
Pecunias transmittens debito præsumitur in causam debiti transmittere. dec. 439. n. 3. 319
Pecunia soluta posteriori creditori non potest auocari per anteriorem. dec. 510. n. 5. 391
Pecuniæ si non conuertantur in causam enunciatam non ideo infertur quod causa illa sit falsa. decis. 497. num. 8. 375
Pecuniarum dominium acquiritur per commixtionem. dec. 187. n. 2. 135
Pecunia vbi datur vt perpetuo sit apud recipientem, sortitur naturam emptionis census. dec. 321. num. 7. 228
Pecunia præsumitur soluentis nisi constet illum eam habuisse. dec. 413. n. 4. 295
Pecunia simpliciter soluta censetur soluta, & recepta in causam fructuum, & non in causam sortis. decis. 272. num. 8. 191
Pecuniæ sunt de sui natura steriles, & infructuosæ. dec. 354. n. 5. 250
Pecuniæ receptæ cum obligatione de restituendo illas creditoribus anterioribus non efficiuntur recipientis. dec. 384. num. 5. 271
Pecunia de bonis dicitur. dec. 550. n. 4. 433
Pecunia debita Titio statim illi acquiritur ac in eius conspectu posita est. dec. 421. n. 12. 322
In Censu sufficit quod interueniat pecunia ab initio tempore impositionis, nec spectatur quid fiat ex post facto. dec. 534. n. 8. 414
Adolescens non præsumitur habere pecunias maximè in notabili quantitate. dec. 478. n. 10. 359

Pensio.

Pensio si per triginta annos non fuerit petita non amittitur ius illam exigendi. decis. 410. numer. 16. 293
Limit. si fuerit denegata, & pensionarius acquiescit, pensio succedit loco fructuum. decis. 177. num. 3. 131
Fructus naturales, vel industriales beneficij debentur resignanti, quando sunt à solo separati. decis. 177. num. 4. ibid.
Pensionis in reseruatione plurimùm attenditur partium declaratio, & acceptatio. dec. 119. n. 6. 160
Pensiones domorum sunt fructus merè ciuiles. dec. 458. n. 6. 338

Penſiones quæ pro fructibus naturalibus, vel induſtrialibus ſoluuntur, debentur quando dicti fructus ſunt ſeparati à ſolo. dec. 177. n. 5. 131
Penſionarius petens manutentionem non cogitur docere de titulo. dec. 246. n. 4. 175

Peremptio.

Perempta parte fundi cenſiti, ſi alia pars eſt capax totius cenſus, ſuſtinetur totus cenſus. dec. 102. n. 9. 76

Periurium.

Repellit ab agendo non ab excipiendo. dec. 20. num. 1. 18
Periurium non incurritur abſque dolo, & perfidia. dec. 493. n. 8. 370
Periurij exceptio impedit litis ingreſſum. deciſ. 148. numer. 7. 110
Periurij ſub prætextu ne quis repellatur à limine iudicij quælibet cauſa excuſet. deciſ. 493. n. 7. 370
Periurus debet repelli à limine Iudicij. dec. 374. n. 12. 266
Periurus comparens in iudicio tanquam reus non debet repelli. dec. 464. n. 25. 345
Dubietas excuſat à periurio. dec. 493. n. 9. 370

Periculum.

Depoſiti pertinet ad conſentientem depoſito. dec. 298. num. 2. 211
Periculum depoſiti eſt commune inter creditorem, & debitorem quando vtriuſque mora interceſſit. dec. 298. num. 3. ibid.
Periculum nominis debitoris venditi, vel inſolutum dati poſt venditionem, ſeu inſolutum dationem ſpectat ad accipientem. dec. 332. n. 5. 236
Periculum in ſocietate officij, quomodo inter ſocios communicari dicatur. deciſ. 9. n. 4. 9
Periculum peremptionis rei emptæ ad emptorem ſpectat. dec. 365. n. 4. 257
Periculum cum periculo compenſatur. deciſ. 9. numero 14. 9

Perpetuum.

Perpetuò, hæc dictio, demonſtrat eſſe inductum fideicommiſſum abſolutum. dec. 43. n. 4. 34
Eſſe quid non dicitur niſi perpetuo duret. dec. 425. num. 11. 306

Perſona.

Loquentis non comprehenditur ſub generalitate verborum. deciſ. 285. n. 7. 202
Inter[illegible]e niſi ſubiecta materia aliud requirat. num. 8. ibid.
Limit. quando generalis ſermo non poteſt verificari in alia perſona. n. 11. ibid.
Perſona ceſſionarij non dicitur legitimata, niſi legitimetur perſona cedentis. dec. 75. n. 7. 54
Perſona honeſta à ſuſpicione vſuræ eſt libera. dec. 10. numer. 7. 11
Eadem perſona poteſt diuerſis reſpectibus duas repreſentare. dec. 553. n. 7. 437

Peritus.

Peritorum relationi cum iuramento factæ, ſtandum eſt. dec. 141. n. 6. 106

Petitio.

Pro cenſibus hæreditariis competit petitio hæreditatis dec. 420. n. 8. 401
Petitorium habet in ventre poſſeſſorium. deciſ. 401. num. 5. 287
Suſpenſio petitorij non conceditur in interdicto Retinendæ. dec. 55. n. 9. 41

Pignus.

Remanet in bonis pignorantis. dec. 77. n. 4. 55
Pignus conſtitutum pro tanta quantitate, vt non ſit ſpes luitionis, dicitur alienatio. deciſ. 77. num. 6 ibid.
Pignus liberatur ſolutione debiti. deciſ. 468. num. 6. 351
Deliberatio pignoris debet fieri citato debitore. deciſ. 536. n. 19. & n. 27. 417

Pluralitas.

Non præſumitur. dec. 543. n. 8. 426
Plures obligati inſolidum intuitu alterius ſunt omnes confideiuſſores illius. dec. 537. n. 1. 419
Inter ſe autem ſunt ad inuicem fideiuſſores pro rata. num. 2. ibid.

Plus.

Fuiſſe dictum, quàm ſcriptum vbi apparet dicto, non ſcripto ſtatur. dec. 96. n. 14. 71

Pœna.

Impoſita à teſtatore ſi hæres aliquid intra præfixum terminum non faciat, ob moram hæredis incurritur. dec. 15. n. 1. 13
Ampliatur etiam quod nulla præceſſerit interpellatio. num. 2. 14
Ita vt priuatus non poſſit diſponere de re qua fuit priuatus in præiudicium eius cui pœna applicatur. n. 8. & ſeq. ibid.
Ampliatur ſecundo etiam ſi non ſit facta electio perſonæ cui ſit ſoluendum legatum, & numer. ſeqq. ibid.
Pœnæ non debentur niſi quatenus intereſt. deciſ. 521. numer. 7. 400
...non dicitur vbi *pactum fuit*, vt liceat cenſuario in caſum moræ propria auctoritate capere fructus fundi. deciſ. 521. n. 8. ibid.
Pœna impoſita, à teſtatore legatario ſi non exprimatur cui ſit applicanda, applicatur hæredibus. dec. 50. num. 3. 58
Pœna à teſtatore fideicommiſſo adiecta vt locum habeat dolus, & animus ſubuertendi fideicommiſſum requiritur. dec. 318. n. 4. 226
Pœna impoſita alienanti committitur ex actu, per quem poſſit ſequi alienatio. dec. 48. n. 3. 36
Pœna conuentionalis non debetur niſi quatenus intereſt. dec. 535. n. 12. 417
Pœna conuentionalis non elidit pœnam legalem, ſed concurrunt. dec. 47. n. 6. 36
Pœna caducitatis euitatur per redemptionem. dec. 331. num. 6. 235
Dummodo redemptio fiat ante declaratam caducitatem, & antequam ſit effecta deterior conditio Eccleſiæ. num. 7. ibid.
Pœnæ, vt locus ſit, eſt neceſſarius dolus. dec. 49. n. 13. 37

Pœnitentia.

In contractibus nominatis non eſt locus pœnitentiæ ſed agendum eſt adimplementum. deciſ. 286. num. 3. 203.

Poſſeſſio.

Probatur ex locatione cum exactione penſionis. dec. 532. n. 3. 412
Poſſeſſio rei conuenti iuſtificatur ex ſuſtentatione litis iunctis adminiculis. dec. 532. n. 4. ibid.
poſſeſſio probatur teſtibus deponentibus ſe vidiſſe poſſidere. dec. 357. n. 1. 252
Poſſeſſio debitoris in Saluiano probatur ex inſtrumento impoſitionis cenſus. dec. 458. n. 5. 253
Poſſeſſio rei conuenti actione ſpolij probatur per litis ſuſtentationem. dec. 357. n. 3. 252
Qui ab initio fecit ne poſſidere inciperet habetur pro poſſeſſore. dec. 391. n. 8. 280
Limit. in interdictis in quibus pro poſſeſſore habetur is tantum qui dolo deſiit poſſidere. n. 9. ibid.

Possessio probatur per clausulam constituti contra ipsum constituentem, & habentem causam ab eo.dec. 400. num.4. 286
Possessio rei conuenti in Saluiano probatur per litis sustentationem. dec.400. n.5. ibid.
Item per instrumentum adeptæ possessionis. numer.6. ibid.
Possessio rei conuenti probatur per sustentationem litis cum adminiculis. dec.499.n.2. 378
Possessio conuenti in Saluiano probatur per litis contestationem cum adminiculis. decis.95. numer.4. 69
Possessio exigendi probatur per leuiores probationes, quando præcedit obligatio de soluendo. decis.209. num.2. 152
Possessio solo animo retinetur.dec.242.n.7. 173
Decl. hoc procedere per decem annos, & non vltra. num.8. ibid.
Subdeclara si intra decennium alius occupauit naturalem possessionem, secus alias. n.9. ibid.
Possessio præsens præsumitur ex antiqua. decis.400. num.9. 286
Non obstante quocunque temporis lapsu. numer.10. ibid.
Possessio præsumitur ex titulo præcedenti. dec.400. num.11. 287
Possessio cedentis non transit ad cessionarium.dec.392. numer.1. 281
Limit. in incorporalibus in quibus cessionarius debet manuteneri, ex possessione cedentis. num.2. ibid.
Possessio in incorporalibus acquiritur absque apprehensione. dec.249.num.2. 177
Possessio amittitur spatio decem annorum. decis.344. numer.1. 242
Intellige si interim alter possessionem ingrediatur secus alias.n.2. ibid.
Possessio auctoris suffragatur successori ad effectum manutentionis. dec.410. n.1. 292
Possessio ad effectum manutentionis probatur vnico teste. dec.503.n.2. 384
In iudicio manutentionis sufficiunt leuiores probationes. ibid.
Possessio rei conuenti in Saluiano probatur per litis contestationem ex mente Rotæ. dec.261. numer.2. 183
Possessio rei conuenti in Saluiano probatur per litis sustentationem. dec.403.n.5. 289
Possessio ciuilis sola in incorporalibus,est manutenibilis. dec.212.n.4. 154
Possessio præsumitur continuata, & animo retenta etiam post decennium, si ab alio non fuerit naturaliter occupata. dec.410.n.15. 293
Possessio constituentis probatur per clausulam constituti ad ipsius,& constituarij præiudicium.dec.150. num.5. 112
Possessio rei conuenti Saluiano probatur per litis sustentationem iunctis adminiculis. dec.544.num.4. 428
Possessio venditoris probatur ex clausula constituti apposita in instrumento venditionis. decis.95. n.2. 69
Possessio probatur etiam per testes singulares concordantes, in quadam generalitate. decis.16. numer.4. 15
Possessio rei conuenti probatur ex sustentatione litis cum adminiculis. dec.538.n.3. 419
Possessio vnius rei acquiritur ex apprehensione possessionis alterius rei. dec.446.n.10. 325
Possessio rei incorporalis non acquiritur ex apprehensione possessionis rei corporalis. decis.446.num.11. ibid.
Possessio cedentis eadem transfertur in cessionarium ex contractu inter viuos. decis.536. numero 22. 418
Maximè accedente clausula constituti. numero 24. ibid.
Possessio defuncti non transit in hæredem absque noua apprehensione. dec.536. n.23. ibid.
Possessio rei conuenti Saluiano probatur ex litis sustentatione. dec.551.n.6. 433
Maximè concurrentibus adminiculis. n.7. ibid.
Possessio non amittitur propter executionem, & subhastationem nullam. dec.536.n.1. 418
Possessio defuncti non transfertur in hæredem sine noua apprehensione. dec.339.n.3. 246
Etiam si sit hæres suus. n.4. ibid.
Possessio cedentis iuuat cessionarium in incorporalibus dec.339.n.5. ibid.
Possessio domus non dicitur realiter relaxata nisi consignentur claues. dec.391. n.5. 280
Possessio debitoris probatur ex instrumento diuisionis per eum postea factæ. dec.544. n.2. 428
Possessio est iusta, quæ ex iudicis mandato acquiritur. decis.485.n.1. 365
Ius capiendi possessionem propria auctoritate,cedi potest. dec.150. n.4. 112
Possessio debitoris census probatur ex instrumento assignationis dicti census eidem factæ cum clausula constituti. dec.403. n.2. 288
Possessio rei conuenti in Saluiano probatur per litis sustentationem. dec.480.n.5. 361
Possessio amittitur solo animo. decis.485. numer.12. 365
Possessio rei conuenti in Saluiano probatur ex sustentatione litis. dec.559.n.3. 444
Possessio vel confert ad probationem dominij.dec.483. num.3. 363

Possessor.

Conuentus Saluiano potest retinere absolutiones factas anterioribus creditoribus. decis.559. num.6. 444
Intellige procedere in eo qui possidet tanquam creditor ratione suæ hypothecæ. n.7. ibid.
Ampl. vt possit retinere omnia bona pro minimo residuo. n.8. ibid.
Limit. si posterior creditor offerat possessori eius creditum. n.10. 444
Limit.2. In possessore ex titulo emptionis, quia non omnia bona, sed tantum pro modo solutorum retinet. num.14. ibid.
Possessor rei censuatæ licèt possit cogi à domino census ad sibi reuendendum rem illam, non tamen tenetur excomputare in pretio creditum ipsius domini census. dec.159.n.4. 117
Possessor etiam titularis non præscribit conditionalia. dec.532. n.13. 412
Possessor conuentus Saluiano, patitur ob alienam culpam. dec.268. n.12. 188
Possessor bonæ fidei facit fructus suos, nec tenetur illos restituere. dec.377.n.4. 268
Possessor fundi censiti potest repetere ab imponente census quicquid soluit. dec.532. n.28. 413
Possessor fundi censiti potest agere Saluiano contra possessores aliorum bonorum impositoris census pro reintegratione solutorum. decis.532. numero 29. ibid.
Possessor non est lite pendente sua possessione priuandus. dec.236. num.3. 170
Possessor donec non constat de malo iure ipsius, potest propria auctoritate possessionem suam tueri. decis. 237.num.4. ibid.
Possessor est præferendus inter duos habentes par, & æquale

æquale priuilegium. dec. 308. n. 11. 217
Possessor est in sua possessione manutenendus lite pendente. dec. 252. n. 1. 248
Possessor conuentus Saluiano liberatur offerendo creditum. dec. 268. n. 10. 188
Possessor habens ius antiquius est præferendus. decis. 308. num. 3. 217
Possessor prædij tenetur ad onera realia. decis. 54. n. 2. 40
Possessor bonæ fidei acquirit fructus. dec. 445. num. 5. 314
Possessor bonæ fidei facit fructus suos. dec. 206. num. 5. 151

Possessorium.

Possessorium est præmittendum etiam, quod causa commissa fuerit terminanda vnica sententia. decis. 148. num. 4. 110
Possessorij cognitio, de iure debet præcedere cognitionem petitorij. dec. 236. n. 2. 170

Possidens.

Possidens debet manuteneri lite pendente. decis. 101. num. 1. 75
Etiam si possessio sit contrà ius. n. 2. ibid.
Possidens censetur rem possidere cum suo onere, & causa. dec. 391. n. 1.
Possidens fundum censitum tenetur soluere fructus census decursos tantum dum possidet. dec. 391. n. 4. 280
Possidens est in sua possessione manutenendus. decis. 242. num. 3. 173
Possidens iure resistente non præscribit absque titulo, & possessione quadraginta annorum. dec. 433. n. 6. 314
Possidens iustè debet manuteneri. decis. 485. num. 2. 365
Possidens ante moram litem est manutenendus. decis. 212. n. 1. 154
Possidens sine titulo dicitur possidere iure familiaritatis si alter habeat titulum. decisio 471. numer. 4. 353
Possessionem plenam ingrediens dicitur possidere cum vitio. dec. 244. n. 3. 243
Possidentis conditio non mutatur ex mutatione personæ. dec. 55. n. 1. 41
Possidere præsumitur qui facit quominus possideat. dec. 391. n. 6. 280
Si tamen dolo desiit possidere. n. 7. ibid.
Duobus prætendentibus possidere si vnus renuncier alter remanet. dec. 85. n. 13.

Potest.

Hoc verbum denotat facultatem, non necessitatem. dec. 451. n. 15. 332

Præiudicium.

Alteri per alterum eo non consentiente, non potest præiudicium inferri. dec. 255. n. 9. 180

Prælatio.

Respectu census habet locum contra alium censuarium habentem maiorem censum, sed posteriorem. dec. 308. n. 8. 217
Prælatio concessa per Bullam Pij V. Domino census debet acceptari cum sua causa. dec. 71. n. 2. 51
Ius prælationis conceditur censuario non ex mero priuilegio, sed propter ius, quod habet in re censuata. dec. 308. n. 23. 218

Præpositus.

Ad contrahendum, censetur etiam præpositus ad recipiendum solutiones. dec. 174. n. 6. 129
Ampliat. etiam, quod contractus nomine alterius sit factus. num. 7. ibid.

Præscriptio.

Præscriptio sine negligentia non datur. dec. 398. n. 1. 284
Præscriptio non valenti agere non currit. dec. 398. n. 2. ibid.
Præscriptio statutaria non habet locum in contractu iurato. dec. 398. n. 3. 385
Præscriptio contra contractum iuratum non currit minori spatio triginta annorum. decis. 398. numer. 4. ibid.
Præscriptio contra Ecclesiam non currit nisi spacio quadraginta annorum. decis. 216. n. 4. 157
Præscriptio non currit contra ignorantem. dec. 265. num. 6. 186
Præscriptio non interrumpitur per litem, in qua actor succumbit. dec. 264. n. 3. 185
Præscriptio nulla currit aduersus fideicommissarium ante purificationem. dec. 263. n. 6.
Præscriptio quanta in impositione census Ecclesiastici requiratur. dec. 314. n. 4. 223
Præscriptio est fundata in negligentia creditoris. dec. 532. num. 15. 412
Præscriptio decennalis sufficit in Saluiano. dec. 400. num. 12. 287
Nisi adsit mala fides in præscribente. numero 13. ibid.
Præscriptio vnica non sufficit in annuis præstationibus debitis ex contractu respectu temporis futuri. dec. 302. n. 5. 215
Præscriptio dormit contra minorem durante infantili, & pupillari ætate. dec. 370. n. 14. 262
Præscriptio etiam statutaria durante pupillari ætate creditoris compleri nequit. decis. 230. numero 2. 166
Præscriptio etiam statutaria dormit durante pupillari ætate creditoris. dec. 230. n. 3. ibid.
Præscriptio statutaria subintrat in locum præscriptionis quadraginta annorum. decis. 230. numero 4. ibid.
Præscriptio etiam statutaria non currit non valenti agere. decis. 487. n. 10. 367
Præscriptio vel non currit contra ignorantes, vel restituuntur aduersus eam. decis. 158. numero 12. 117
Præscriptio dormit durante pupillari ætate. dec. 487. num. 1. 366
Præscriptio in Saluiano contra creditorem census incipit à die, qua fuit cessatum in solutione. dec. 552. num. 1. 446
Ad præscribendum contra creditorem census requiritur lapsus decennij à die cessationis in solutione. dec. 552. n. 2. ibid.
Præscriptione longissimi temporis omnis actio peremitur. decis. 363. n. 5. 256
Præscriptiones in obligatione conditionali, tot requiruntur quot sunt anni. decis. 303. n. 3. 214
Præscriptio non currit non valenti agere. dec. 264. n. 1. 185. dec. 265. n. 1. 186. dec. 303. n. 9. 214. & dec. 532. num. 12. 412
Interruptio præscriptionis facta cum principali non nocet fideiussori. dec. 392. n. 9. 281
Nec constituit fideiussorem in mala fide. dec. 392. n. 10. ibid.

Præseruatio.

Iurium non operatur contra eum, ad cuius fauorem protestans præstat consensum. dec. 495. numer. 7. 373
Præseruatio non tribuit ius de nouo, sed solum conseruat antiquum. dec. 416. n. 7. 297

Præstatio.

Index Rerum,

Præstatio.

Præstatio annua vt pro futuro tempore soluatur agi potest, licet non sit orta actio. decis. 487. numero 7. 367

Præstationes annuæ quando petuntur in iudicio restitutorio debet fieri condemnatio ad omnes præstationes decursas à die commissi spolij. decis. 241. num. 5.

Præsumptio.

Quod nemo iactet suum est fortior præsumptione oriente ex statuto præsumente lapso certo termino debitum esse solutum. dec. 487. n. 8. 367

Præsumptio generalis eliditur per speciales. dec. 382. num. 15. 272

Præsumi non debet, quod fieri non solet. dec. 252. n. 6. 179

Præsuppositum.

Si cesset, cessat dispositum. dec. 84. n. 21. 65

Præterito.

Præteritione filiæ non rumpitur testamentum patris, vbi viget statutum exclusiuum fœminarum. dec. 42. num. 4. 33

Pretium.

Pretium rei venditæ peruenisse ad manus venditoris probatur ex verbis instrumenti venditionis. dec. 445. num. 3. 324

Pretium succedit loco rei venditæ. dec. 294. n. 4.

Pretium debet remanere penes vsufructuarium, quando venditur res in qua quis habet vsumfructum. dec. 294. n. 4. 208

Præstita tamen per eum cautione. num. 6. ibid.

Pretium census fideicommisso subiecti debet reinuestiri ad fauorem vocatorum. decis. 469. numero 10. 352

Pretium conuentum in venditione præsumitur iustum. dec. 559. n. 15. 444

Et qui dicit contrarium tenetur illud probare. num. 16. ibid.

Pretium rei fructiferæ præsumitur iustum ad rationem quinque pro centenario. decis. 559. numer. 17. ibid.

Prætium iustum rei non probatur ex subhastatione. dec. 536. n. 7. 417

Limit. quando plures obtulerint. num. 10. ibid.

Prætium bonorum hæreditariorum imputatur in creditum hæredis cum beneficio legis vendentis. decis. 279. num. 9. 197

Prætium rei hypothecatæ succedit loco rei. decis. 284. numero 4. 201

Pretium census repeti non potest sub prætextu quod fundus sit alteri obligatus. dec. 56. n. 1. 41

Dummodo omnibus sufficiat, & emptor non sit in damno. ibid.

Pretium rei à testatore emptæ, & postea retractæ non ad legatarium mobilium, sed ad hæredem pertinet dec. 82. n. 6. 60

Pretium ideo in creatione census requiritur in pecunia numerata, ne vsuræ pateat aditus. decis. 126. num. 8. 93

Pretium census non restituitur perempto fundo super quo fuerat constitutus. dec. 10. n. 3. 11

Pretium conuentum in venditione, præsumitur iustum. dec. 33. n. 6. 28

Pretium census debet numerari in actu emptionis coram testibus, & Notario. dec. 103. num. 6. 77

Hoc autem introductum est pro forma ad euitandas fraudes & simulatas solutiones. n. 8. ibid.

Pretium rei diminuitur si venditor sit multo ære alieno grauatus. dec. 508. n. 12. 388

Diminutio autem ista sit iudicis arbitrio. n. 13. ibid.

Pretium in vniuersalibus succedit loco rei. decis. 470. num. 4. 353

Pretium regulariter iustum præsumitur. decis. 394. numer. 6. 282

Pretium, & rem retinere iniquum est. dec. 558. num. 7. 442

Pretium succedit loco rei in vniuersalibus. decis. 421. num. 1. 301

Pretium in dubio præsumitur iustum, & dicens de illius iniustitia debet illam probare. dec. 514. num. 7. 304

Pretij mentio importat venditionem. dec. 368. num. 2. 260

Princeps.

Princeps ex sua ordinaria potestate, potest tollere iuspossessionis. dec. 232. n. 11. 168

Declar. hoc procedere non in possessoribus existentibus in sua possessione sed in expulsis, & ex causa. numer. 12. ibid.

Princeps non expellit intrusos nisi præcedente citatione, & præfixo illi termino ad faciendum suas defensiones. dec. 232. n. 13. ibid.

Princeps in qualibet dispositione præiudiciali terminum præfigit ad se defendendum. dec. 232. num. 14. ibid.

Princeps non præsumitur velle præiudicare iuribus tertij. dec. 72. n. 4. 52

Principis factum à contrahentibus præuideri nequit. dec. 317. n. 2. 215

Deputato à principe ad actum creditur circa illum actum. dec. 89. n. 4. 66

Ex pluribus narratis in supplicatione sufficit iustificare vnam, quod potuit mouere principem ad ita rescribendum. dec. 78. n. 2. 55

Principalis.

Habens notitiam de spolio facto à Procuratore, si compareat in iudicio ad illum defendendum, censetur habere ratum spolium. dec. 79. num. 12. 57

Principalis in negotio is dicitur ad cuius vtilitatem illud geritur, cæteri verò dicuntur fideiussores. dec. 184. n. 6. & 8. 137

Intellige quoad se ipsos ad inuicem, secus autem respectu creditoris. num. 9. ibid.

Principalis is censetur in contractu ad quem pecuniæ peruenerint. dec. 104. n. 9. 78

Vel commodum, & vtilitas spectat. decis. 557. num. 10. 441

Principalis respectu fideiussoris ille est cuius contemplatione fideiussit. dec. 201. n. 3. 143

Attenditur id quod principaliter agitur. decis. 147. num. 11. 109

Prioritas.

Instrumentorum probetur ex ordine scripturæ in protocollo Notarij. dec. 300. n. 1. 212

Prior in tempore potior in iure. decis. 104. numer. 2. 78

Priora in sequentia magis influunt, quam contra. dec. 312. n. 5. 220

Priori, & potiori creditori non licet propria auctoritate capere possessionem rei sibi obligatæ, & ab altero possessæ. dec. 232. n. 6. 168

Ampl. 1. vt nec etiam proprietario. decis. numer. 6. ibid.

Ampl. 2. vt nec etiam fisco proprietario. n. 7. ibid.

Ampl. 3. vt nec etiam Ordinario, dum visitat. num. 8. 108

Ampl. 4. vt nec etiam delegato supremi Principis. n. 9. ibid.

Ampl. 5. etiam si talis possessio esset simplex detentatio, absque iuris fomento. n. 10. ibid.

Priuatio.

Priuatio iuris, est pœna. dec.67.n.12. 48

Priuilegium.

Vnius priuilegiati non potest dici potentius priuilegio alterius, quando inter illos non adest differentia in substantia, sed tantum per plus, & minus. dec.308.n.10. 217

Priuilegiatus certans de damno potior est æquè priuilegiato qui non agit de damno. dec.18.n.7. 16

Inter duos habentes par priuilegium præfertur is, quod agit de damno vitando. dec.308.n.12. 217

Et cui sublato priuilegio assistit ius commune. n.13. ibid.

Reuocatio priuilegij concessi motu proprio requirit specialem derogationem, & individuam mentionem. dec.436.n.3. 316

Probatio.

Probatio probatur per testes de illa simpliciter deponentes. dec.538.n.2. 419

Probatio præsumptiua contra instrumentum, non admittitur. dec.125.num.12. 92

Sed requiruntur plenæ, & concludentes probationes. num.13. ibid.

Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena, & multum concludens. dec.355.n.1. 250

Probatio nulla datur maior parris confessione. decis. 487.n.2. & 366. dec.357.n.2. 252

Probatio releuans non resultat ex actu æquiuoco. decis. 367.n.10. 260

Probatio quæ non concludit per necesse, non releuat. dec.280.n.5. 198

Probatio contra publicum instrumentum debet esse plena, & concludens. dec.135.n.5. 100

Probatio resultans ex instrumento dicitur veritas apparens. dec.400.n.3. 286

Probatio etiam contra publicum instrumentum admittitur sed apertissima ea sit oportet. dec.316.n.5. & 5. 224

Probatio plena non resultat ex vnico teste. decis.488. num.5. 367

Probatio probationem non excludit. dec.353.num.21. 249

Probatio nulla est maior propria oris confessione. dec. 438.num.3. 318

Nulla maior probatio, quàm confessio. dec.254.num.3. 169

Probationes aliàs non releuantes si recipiantur, & admittantur parte non contradicente, suffragantur. dec.100.n.5. 74

Copia simplex nullam facit probationem. decis.130. num.7. 97

Processus.

Compulsorialis est nullus. si Notarius non iuret de fideliter exercendo. dec.8.n.3. 8

Processus extractus vigore compulsoriæ debet conferri cum processu originali compulsato. dec.8.num.4. ibid.

Processus factus non citato eo, qui fuit protestatus nihil fieri eo non citato, est nullus. dec.256. numer.3. 182

Processus informatiuus factus in causa criminali, non facit fidem in iudicio ciuili. dec.130.n.8. 97

Procurator.

Ad lites non potest recipere solutionem. dec.84. nu.5. 62

Procurator ad lites non potest interpellari ad recipiendum solutiones. dec.84.n.6. ibid.

Procurator ad exigendum potest recipere solutiones à sponte soluente. dec.528.n.18. 405

Procurator cui conceditur facultas exercendi difficiliora poterit multò magis exercere faciliora. dec.528. num.19. ibid.

Procurator vendens rem domini sine speciali mandato tenetur ad interesse taxandum iuxta fructus rei venditæ. dec.482.n.1. 363

Ampl. vt hoc procedat in quoliber administratore. n.2. ibid.

Procurator non obligatur ex contractu gesto procuratorio nomine nisi excedat fines mandati. decis.426. num.2. 307

Maximè quando procurator expressè declarat velle obligari tantum procuratorio nomine. dec.426.n.3. ibid.

Procurator falsò constitutus potest cogi ad restituendum accepta procuratorio nomine, per conditionem causa data, non secuta. dec.426.n.4. ibid.

Intellige si falsus procurator malo animo recepit. n.5. 307

Procurator sciens suum mandatum esse sufficiens, vel esse expiratum si aliquid illius vigore recipiat tenetur actione furtiua. dec.426.n.6. ibid.

Procurator ad exigendum potest exigere credita in diem licet aliqui contrarium teneant. decis. 528. num.22. 406

Procurator soluens pecunias creditori sui domini, si illas non repetierit censetur potius procuratorio quàm proprio nomine soluisse. dec.444. numer.4. 324

Procurator ad exigendum non potest mutare obligationem, nec acceptum ferre. dec.518.n.3. 404

Nec reducere censum ad minorem responsionem. n.4. ibid.

Procurator in rem propriam exigit nomine proprio. dec.231.n.11. 167

Procurator non potest obligare dominum ad sui ipsius commodum. dec.557.n.1. 441

Procurator non potest obligare dominum contra, vel præter formam mandati. n.2. ibid.

Limit. nisi sequatur ratificatio domini. n.3. ibid.

Procurator potest facere meliorem conditionem domini, & pinguius, & vtilius implere mandatum. decis. 556. num.4. 410

Procurator constitutus cum clausulis amplissimis potest facere quæ poterat facere constituens. dec.56. num.5. ibid.

Procurator non potest obligare mandans ad sui commodum. dec.556.num.10. ibid.

Procurator suscipit mandatum non solum de fideiubendo sed etiam de soluendo. decis.509. numer.8. 390

Procurator non habet actionem contra principalem nisi soluerit. dec.509. n.9. ibid.

Procurator non potest iura sui principalis, quæ non patiuntur controuersiam remittere. dec.223. num.2. 162

Procurator emendo pro domino illi acquirit dominium & possessionem. dec.170. n.1. 126

Procurator remanet liberatus ex quietantia principalis constituentis. dec.426.n.9. 307

Procurator acquirens aliquid ex contractu gesto procuratorio nomine tenetur ad restitutionem. dec.426. numer.10. ibid.

Etiam in casu peremptionis. n.11. ibid.

Procurator ad emendum, si pro se emat sibi, & non domino acquirit, etiam quod emat ex pecuniis domini. dec.367.n.2. 259

Procurator non implens ea, quæ habet in mandatis tenetur ad damna, & interesse. decis.479. numero 3. 360

Procurator præsupponit habitum. decis.479.numer.4. ibid.

Procurator ſi in emptione rei facta pro Domino, & ad illius vtilitatem referret ſibi rei emptæ diſpoſitionem intelligitur eam vbi reſeruaſſe vti procuratori. dec.482.n.4. 363
Procurator ad cedendum pro pretio, &c. poteſt vendere. dec.186.n.3. 138
Procurator poſt perfectum contractum non poteſt etiam incontinenti domino præiudicare. dec.371. num.49. & 11. 263
Procurator conſtitutus ad emendum ſi non emat iuxta formam mandati tenetur ad intereſſe. dec.371.n.12. ibid.
Procurator generalis ad lites non poteſt præiudicare principali ſpoliando. dec.79.n.11. 56
Procurator etiam cum libera donare non poteſt. deciſ. 223.numer.4. 162
Procurator poteſt facto ſuo facere conditionem Domini meliorem, non deteriorem. dec.257.n.5. 182
Procurator habens generale mandatum ad lites, poteſt iurare de calumnia. dec.195.n.3. 144
Procurator non cenſetur conſtitutus ad ſoluendum indebitum. dec.414.n.1. 295
Procurator tenetur ſeruare formam mandati. dec.444. num.3. 324

Proœmium.

Proœmium demonſtrat cauſam finalem. dec.412. n.2. 295
Proœmium cauſam finalem demonſtrat. deciſ. 353. num.15. 249
Proœmium declarat mentem ſtatuentium. deciſ. 18. num.3. 16

Producens.

Inſtrumentum cenſetur ſe coarctare ad probationem, quæ ex dicto inſtrumento reſultat. dec.100.num.11. 74
Producens inſtrumentum cenſetur fateri omnia contenta in illo. dec.280. n.4. 198
Producens acta ſuo nomine facta, cenſetur illa ratificare. dec.249.n.5. 177
Etiam ſi productio fiat à Procuratore. n.6. ibid.
Producens inſtrumentum fatetur omnia in eo contenta vera eſſe. dec.196.n.4. 283
Productio inſtrumenti facta in vna cauſa, non præiudicat in alia. dec.100.n.13. 74

Profeſſio.

Ob merum redditur nulla. dec.113.n.8. 83

Prohibitio.

Alienationis relata ad perſonas, non poteſt dici realis dec.51.n.5. 39
Prohibitio alienationis poſita in vno legato, non extenditur ad aliud. dec.51.n.6. ibid.
Prohibitio alienationis realis, ſequitur rem ad quemcumque vadat. dec.51.n.7. ibid.
Prohibitio alienationis non debet extendi vbi teſtator non expreſſit. dec.51.n.9. ibid.
Prohibitio alienationis latiſſimè ſumpto vocabulo comprehendit pignorationem, & hypothecariam obligationem. dec.334.n.1. 257
Maximè ſi in caſu contrauentionis alter vocetur. ibid.
Prohibitio alienationis facta vni perſonæ non extenditur ad aliam. dec.51.n.1.& 3. 38
Etiam quod nulla inter eas adſit diuerſitatis ratio. num.8. 39
Prohibitio alienationis expreſſa impedit dominij tranſlationem. deciſ.198.n.6. 146
Prohibitio alienandi etiam facta in contractu inter vinos addita cauſa, vt bona remaneant in familia impedit tranſlationem Dominij. deciſ.103. numero 6.
Prohibitio omnis generis alienationis, & obligationis intelligitur de ea per quam deueniri poſſit ad rei prohibitæ alienari alienationem. dec.333.n.8. 236
Prohibitio alienationis expreſſa inducit alienationis nullitatem ab initio. dec.45. n.2. 35
Prohibitio alienationis tacita non impedit, quin bona emphyteutica veniant in generali obligatione. dec. 77.num.2. 55
Prohibitio teſtatoris reſpectu rei hæredis, cenſetur nuda ab omni cauſa tam expreſſa quàm tacita. dec.67. num.6. 47
Prohibitioni alienationis cenſetur renunciatum, ſi aliquo modo conſter prohibentem alienationi conſenſiſſe. deciſ.59.n.14. 43
Prohibitio alienationis non includit alienationem, per quam fideicommiſſum efficitur pinguius. deciſ.52. num.5. 39
Prohibitio alienandi alienationis latiſsimè ſumpto vocabulo impedit natiuitatem hypothecæ. deciſ.345. num.2. 243
Prohibitio teſtatoris ius creditoris non impedit. deciſ. 318. num.2. 225
Prohibitio alienationis expreſſa, reddit alienationem nullam ab initio. dec.44.n.6. 35
Prohibita alienari non veniunt ſub generali obligatione. deciſ.39. n.4. 32
Prohibita alienari non veniunt in generali obligatione, quando adſunt alia bona, in quibus poteſt verificari obligatio. dec.49. n.19. 38
Prohibita expreſsè alienari non veniunt in generali hypotheca bonorum. Intellige reſpectu proprietatis ſecus quoad fructus. deciſ.403. n.6. & 8. 289
Per expreſſam ſpecialem prohibitionem alienandi certa bona non cenſetur receſſum à prohibitione generali omnium bonorum. deciſ.376.n.6.& 7. 267
Prohibitus alienare rem, non eſt prohibitus alienare illius fructus. dec.86.n.7. 64
Prohibitus alienare bona, eſt prohibitus ſuper illis cenſum imponere. deciſ.39.n.1. 31
Prohibitus alienare eſt etiam prohibitus facere actum ex quo poſſit conſequi alienatio. deciſ.48. num.1. 36

Promiſſio.

Promiſſio de faciendo conſentire omnem perſonam intelligitur de habente ius ante contractum. deciſ. 360. num.1. 254
Etiam quod verba eſſent concepta vt comprehenderet habentem ius de futuro. n.7. ibid.
Promiſſio ſoluendi fructus cenſus intelligitur facta ad fauorem domini cenſus quamuis ſit abſens. deciſ. 534.numer.4. 414
Poſſeſſio reſtricta ad caſum diminutionis ſummæ ceſſæ non trahitur ad caſum difficilis exactionis. dec.477. num.1. 358
Promiſſio rem venditam alteri non eſſe obligatam, intelligitur de obligatione, quæ poſſit præiudicare emptori. deciſ.297.n.3. 210
Promiſſio de faciendo conſentire omnem perſonam intelligitur, dummodo emptoris intereſſit, & poſſit aliquod damnum pati. dec.297.n.3. ibid.
Promiſſio intelligitur de prima vice. deciſ.515. num.7. 416
Limit. quando promiſſio refertur ad actum, qui poteſt ab eadem perſona pluries reiterari. numero 8. ibid.
Promiſſio ſoluendi ſcuta aurea ad rationem tot ſolidorum pro ſcuta in paulis, vel ſcutis de camera efficit vt in obligatione ſint ſcuta aurea, in ſolutione pauli, vel ſcutorum de camera. dec.220.n.1. 160
Promiſſio de non moleſtando intelligitur ſecundum terminos habiles. dec.362.n.5. 256

Promissio venditoris de faciendo consentire aliàs intelligitur, dummodo emptoris interesit. dec. 56. n. 3. 41

Promissio de retrouendendo censum non extinguit censum. dec. 562. n. 4. 156

Promissio de faciendo consentire omnem personam comprehendit tantum casum necessario comprehensum. dec. 360. n. 4. 154

Promissio soluendi fructus census vallata cameràli obligatione habet executionem paratam. dec. 512. num. 1. 392

Promissio in futurum quando intelligatur de prima vice. dec. 521. n. 4. 400

Promissio mercatoris idem operatur, quod vera solutio. dec. 103. n. 9. 77

Promissio soluendi quando pecunia inuestietur est conditionalis. dec. 487. n. 4. 367

Promissio præsumitur orta potius ex causa necessaria quàm ex voluntaria. dec 379. n. 10. 269

Promissio, & obligatio simplex non restricta ad tempus censetur perpetua. dec. 140. n. 1. 103

Promissio facta ad fauorem tertij absentis valet. decis. 329. numer. 2.

Ex promissione conditionali agi non potest, non purificata conditione. dec. 434. n. 6. 314

Propositum.

Idem operatur in proposito quod oppositum in opposito. dec. 262. n. 3. 184

Proprietas.

Proprietas censetur relicta, quando relinquitur res ad vsum, vel pro vsu. dec. 43. n. 7. 34

A proprietate verborum non est recedendum. decis. 432. num. 7. 313

Maximè concurrente mente disponentis. ibid.

Proprium debitum venditoris census poterat ante Bullam, Pij V. in pretium census conuerti. dec. 81. num. 4. 59

Propterea.

Hæc dictio importat illationem, & coniunctionem antecedentium cum subsequentibus. dec. 543. n. 15. 427

Protestatio.

Quod census intelligatur impositus iuxta formam Bullæ Pij V. præseruat censum, non obstantibus pactis illicitis in eo appositis. decis. 103. numero 1. 77

Ampl. vt hæc protestatio referatur etiam ad pacta expressa in instrumento census. num. 3. ibid.

Maximè si Dominus census, qui nititur instrumento nunquam fuerit vsus aliquo ex dictis pactis, nu. 4. ibid.

Limit. vt non suppleat defectum realis numerationis pretij census. num. 5. ibid.

Protestatio tendens ad limitandam obligationem de consensu contrahentium facta, præseruat ius protestantis. dec. 103. n. 2. 77

Protestatio quod census intelligatur constitutus iuxta formam bullæ Pij V. super censibus magis inualidat quàm valideat censum initum contra formam substantialem dictæ Bullæ. dec. 561. n. 2. 446

Non suppler defectum numerationis pecuniæ coram testibus, & notario. n. 3. ibid.

Protestatio iurium præseruatiua tollit omnem præsumptionem negligentiæ in exigendo nisi generalis incerta, & obscura. dec. 481. n. 3. 4. 362

Maximè si ius in specie deducat. n. 5. ibid.

Generalis iurium præseruatiua non comprehendit præiudicia quæ inferuntur ex actu ad quem partes deueniunt. dec. 481. n. 6. ibid.

Protestatio creditoris quod non intendit liberare obligatos à primo debito donec de secundo sibi satisfiat est valida. dec. 416. n. 3. 297

Protestatio non dicitur contraria facto quando tantum tendit ad limitationem actus. decis. 416. numer. 4. ibid.

Protestatio nihil fieri nisi seruatis seruandis, & legitimatis legitimandis reddit nullam sententiam latam contra formam protestationis. decis. 263. num. 5. 185

Protestatio metus non est necessaria in eo, qui præsumptione iuuatur. dec. 166. n. 9. 187

Protestatio, quod census non intelligatur constitutus contra formam Bullæ non sustinet pacta contraria Bullæ, sed censum. dec. 2. n. 9. 3

Protestatio quod census intelligatur constitutus, iuxta Bullam Pij V. sustinet censum alias contra formam d. Bullæ creatum. dec. 102. n. 6. 76

Protestatio quod census reducatur ad formam Bullæ limitat obligationem, & illam restringit ad limites Bullæ. dec. 110. n. 7. 81

Protestatio contraria facto, & veritati non releuat. dec. 100. num. 23. 74

Protestatio quod si quid in censu reperiatur contra Bullas Papales habeatur pro non appositio, sustinet censum, etiam si in eo adsit pactum contra dictas Bullas. decis. 90. n. 1. 67

Protestatio quod census intelligatur impositus iuxta Constitutionem Pij V. saluat illum à nullitate. dec. 95. num. 10. 70

Protestatio in contractu census præseruat illum à nullitate. dec. 17. n. 1 15

Etiam si essent apposita aliqua pacta contra formam Bullæ Pij V. ibid.

Protestatio declaratoria non potest fieri procuratori, nisi quando dominus haberi non potest. decis. 178. num. 17. 195

Protestatio tollit mentem à facto, & ius parti præseruat. decis. 521. n. 1. 399

...quando dicatur facto contraria, & tollere mentem à facto. dec. 521. n. 2. ibid.

Protestatio, vt apposita pacta contraria constitutioni papali pro non appositis habeantur, efficit, vt contractus absque hac inualidus, sustineatur. dec. 316. numer. 11. 224

Protestatio contraria facto non suffragatur. dec. 495. numer. 8. 373

Protestatio in extraiudicialibus, sufficit quod fiat semel, & non est necesse, vt reperatur. dec. 416. num. 6. 297

Protestatio tollit mentem à facto, & præseruat ius protestanti. dec. 535. n. 1. & 4. 415

Protestatio contraria facto non suffragatur. dec. 535. num. 2. ibid.

Protestatio quod census intelligatur impositus iuxta formam Bullæ præseruat illum à nullitatibus. decis. 574. numer. 15. 266

Pupillus.

Et Ecclesia si velint contractum rescindere ex eo quod non intercesserint solemnitates tenentur pretium restituere. dec. 463. n. 1. 342

Ampl. quoad Ecclesiam si deficiat beneplacitum apostolicum. num. 2. ibid.

Maximè si contrahens cum illa fuit in bona fide. n. 6. ibid.

Declar. vt ista restitutio fiat tanquam de accepto absque causa. n. 5. 142

Intellige si pupillus, vel Ecclesia sint effecti locupletiores. num. 10. ibid.

Pupillus obligatur ex contractu tutoris, quando pecu-

niæ cum effectu ſunt verſæ in vtilitatem ipſius. dec. 543.num.16. 427

Q.

Qualitas.

Requiſita à ſtatuto debet concludenter probari ab eo qui ſe in ſtatum fundat. dec.38.n.1. 31
Qualitas adiecta verbo debet intelligi ſecundum tempus verbi. dec.214.n.8. 155
Non entium nullæ ſunt qualitates. dec. 205. num.2. 150

Quantitas.

Quantitas pecuniæ probatur partium aſſertione.deciſ. 436.num.6. 316

Quaſi poſſeſſio.

Quaſi poſſeſſio exigendi cenſum probatur confeſſione debitoris. dec.209. num.3. 152
Quaſi poſſeſſio exigendi cenſum probatur ex quietantiis. dec.459.n.1. 339
Quaſi poſſeſſio exigendi,acquiritur per vnicum actum. dec.235. n.1. 170
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per vnicum actum. dec.244.n.2. 175
Quaſi poſſeſſio exigendi probata per inſtrumenta quietationum ſufficit ad obtinendum mandatum de manutenendo deciſ.241.num.1. Intelligè,vt n.4. 172
Ampl. etiam ſi agatur contra eum, qui nunquam ſoluit. num.2. 173
Quaſi poſſeſſio exigendi cenſum acquiritur per vnicam ſolutionem. dec.389.n.1. 278
Maximè concurrentibus adminiculis. deciſ.389. n.2. ibid.
Quaſi poſſeſſio exigendi probatur confeſſione debitoris, vel eius procuratoris. dec.254. n.2. 169
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per vnicum actum. dec.213.n.1. 154
Quaſi poſſeſſio exigendi probatur ex inſtrumento quietationis. deciſ.410. n.3. 292
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur per vnicam ſolutionem ſibi factam. dec.310.n.4. ibid.
Quaſi poſſeſſio exigendi ad effectum manutentionis non amittitur per negligentiam etiam triginta annorum. dec.410.n.17. 293
Quaſi poſſeſſio exigendi acquiritur ex præcedentibus ſolutionibus ſibi factis. dec.231. num.2. 167
Quaſi poſſeſſio exigendi tranſit paſſiuè in ſucceſſorem ſoluentis, etiam quod ipſe nunquam ſoluerit. dec. 231.n.3. ibid.
Limit. ſi ſit reſolutum ius ſui auctoris. n.4. ibid.
Quaſi poſſeſſio exigendi non probatur ex ſolutione facta metu mandati cum proteſtatione.dec.391.n.14. 280
Quaſi poſſeſſio exigendi cenſus probatur per quietantias, & executiones. dec.496.n.4.& 6. 375
Quaſi poſſeſſio exigendi in remedio retinendæ, iuſtificatur ex inſtrumento quietationis. dec. 210. n.3. 152
Quaſi poſſeſſio in remedio retinendæ tranſit paſſiuè in hæredes, & alios ſucceſſores. dec.391. numer.1. 280
Dummodo dicti hæredes,vel alij ſucceſſores poſſideant. num.2. ibid.
Quaſi poſſeſſio transfert onus probandi contrarium in aduerſarium.dec.72.n.10. 52
Quaſi poſſeſſio vt acquiratur requiritur non ſolum animus acquirentis ſed ſcientia, & patientia eius contra quem acquiritur.dec.446.n.12. 325
Quaſi poſſeſſio acquiritur per vnicum actum. dec.243. num.1. 175
Quaſi poſſeſſio decennalis cenſus facit præſumi illum fuiſſe ſolemniter, & rite impoſitum. dec.100. numero 19. 74
Maximè contra negantem impoſitionem cenſus, & de contrario conuictum. n.20. ibid.
Quaſi poſſeſſio cedentis prodeſt ceſſionario, vt manutineatur. dec.250.n.1. 178
Quaſi poſſeſſio acquiſita contra defunctum, eſt manutenenda contra eius hæredes. deciſ.213. n.4. 154

Quietantia.

Generalis non comprehendit ea, qua vendicari poſſunt. dec.305.n.5. 215
Etiam ſi verba ſint vniuerſalia. n.6. ibid.
Quietantiæ limitata,limitatum producit effectum.dec. 305. num.4. ibid.
Quietantia non ſolent fieri propter imaginarias ſolutiones. dec.252.n.5. 179

Qui.

Qui, quod, refert perſonas, de quibus ſupra fuit facta mentio. dec.486.n.3. 366
Quicunque, eſt dictio generalis,& comprehendit omnem caſum. dec,151.n.3. 112

Quilibet.

Quilibet poteſt rei ſuæ eam apponere conditionem, quam vult ſeruari. dec.74. n.6. 53
Quilibet eſt rei ſuæ moderator, & arbiter. deciſ.340. num.1. 249

Quondam.

Hæc dictio denotat eum cui adiicitur eſſe mortuum. dec.335.n.4. 238

R.

Ratificatio.

Æquiparatur mandato.dec.351.n.3. 247
Etiam in caſibus in quibus requiritur mandatum ſpeciale. ibid.
Ratificatio geſtorum à procuratore æquiparatur mandato. dec.556.n.6. 430
Etiam in iis quæ requirunt mandatum ſpeciale. n.11. ibid.
Præſumitur ex lapſu 30. annorum. n.7. ibid.
Per vſum contractus,à procuratore geſti.n.8. ibid.
Ratificatio inſurgit ex actu, qui fieri non poteſt citra ius, & nomen ratificantis. dec.557. n.4. 441
Inſurgit ex obſeruantia actus geſti maximè per longum tempus. n.5. ibid.
Non inſurgit ſine ſcientia actus ratificandi.n 6. ibid.
Ratificans actum cenſetur illum ab initio feciſſe. dec. 557. num.9. ibid.
Ratificatio non inducitur ex ſola receptione pecuniarum niſi etiam conſtet de ſcientia obligationis,quæ ratificatur,& maximè omnium qualitatum ſubſtantialium. dec.190.n.3. 141
Ratificatio tacita quæ inducitur ex lapſu temporis, ceſſat quando ſtatutum præſumit contractum eſſe dolo extortum. dec.370.n.12. 262
Ratificatio tacita reſultans ob lapſum temporis, non inducitur niſi data ſcientia nullitatis, ob defectum contractus.dec.370.n.13. ibid.
Ratificatio requirit in ratificante ſpecificam ſcientiam omnium qualitatum, rei, & actus ratificandi. deciſ. 223. num.14. 163
Ratificatio emptionis inducitur ex perceptione fructuum.dec.169. n.7.
Ratificatio inducitur per obſeruantiam longæuam contractus. dec.431. n.7. 311

Ratificatio, inducitur ex scientia, & taciturnitate. dec. 189. num. 8. 141
Ratificatio vt ex actu resultet opus est vt actus qui geritur de necessitate importet ratificationem. decis. 278. n. 15. 196
Eo quod sit factus cum eo qui ratificationem prætendit. num. 17. ibid.
Ratificatio excluditur ex qualibet iusta causa. dec. 278. num. 19. 195
Ratificatio actus non inducitur ex actu facto ab ignorante nullitatem illius. decis. 543. numer. 22. 427
Ratificatio probatur ex confessione iudiciali. dec. 168. num. 4. 125
Ratificatio æquiparatur mandato. dec. 39. n. 7.
Ratificatio non retrotrahitur, quando quis locupletatur cum aliena factura. dec. 160. n. 7. 118
Ratificationem alicuius promittens intelligitur si interpelletur. dec. 479. n. 8. 360
Recipiens pretium rei venditæ censetur venditionem ratificasse. dec. 363. n. 4. 256
In ratificatione est necessaria scientia omnium qualitatum actus ratificandi. dec. 84. n. 20. 63

Receptic.

Recepit incontanti, & pecunias ad se traxit. Hæc verba prolata à Notario probant numerationem, licet de numeratione non faciant mentionem. dec. 139. num. 2. 102
Recepit in contanti. Hæc verba excludunt confessionem de recepto. dec. 497. n. 5. 375

Recognitio.

Publicæ scripturæ non est necessaria, nisi parte opponente. dec. 430. n. 8. & 11.
Maximè in iudicio possessorio. n. 12.
Recognitio per notam manum habentem sufficit quando agitur de partita librorum, & debitoris subscriptione. dec. 516. n. 6. 396
...maximè quando liber reperitur scriptus manu debitoris. n. 7. ibid.
Recognitio bonæ fidei facta ab emente ex pecunia aliena transfert dominium in nominatum. dec. 346. num. 5. 244
Recognoscens bonam fidem in contractu census, & illum in se accoilans habetur perinde ac si ipse imposuisset. dec. 534. num. 1. 414
Et est principalis contractus. dec. 536. n. 5. 440
Recognoscens bonam fidem in impositione census non potest cogere eius emptorem ad recognoscendum illius pretium. dec. 144. n. 2. 105
Recognoscens bonam fidem in contractu census, censetur recepisse pretium illius. dec. 104. n. 10. 78

Rector.

Ecclesiæ legatum factum Ecclesiæ non recipit à testatore, sed ab Ecclesia. dec. 458. n. 7. 318
Rectores amouibiles ad nutum non habent curam Ecclesiæ, sed tantum exercitium. dec. 433. n. 4. 314

Recuperatio.

Sortis principalis census est prohibita. dec. 411. num. 6. 294

Redemptio.

Potest fieri ab vno tantum ex hæredibus venditoris si offerat integrum pretium. dec. 90. num. 7. Vide *supr.* verb. *Census extinctio.*
Redemptio rei alienatæ facta ante declarationem caducitatis liberat à pœna. dec. 333. n. 12. 237
Redemptio census facta à primo illius emptore est valida, licet ipse eo tempore non sit amplius illius dominus.
Redemptio census liberat rem supositam ab onere per actum retrosimilem. dec. 82. n. 9. 60
Redemptio excusat à pœna incursa ob alienationem factam contra prohibitionem, Curt. iun. *cons.* 210. dec. 49. num. 20. & 21. 38
Redemptio census non est melioratio in re, sed extra rem. dec. 153. n. 5. 114
Redemptio census debet pendere ab arbitrio venditoris, non emptoris census. dec. 152. n. 8. ibid.
Redimens censum ex pretio fundi empti, non potest illum acquirere translatiuè nec contra se, nec contra venditorem fundi vbi de ratione. dec. 559. n. 18. 444
Res vendita cum pacto redimendi si redimatur redit libera, & sine onere ad redimentem. decis. 502. n. 3. 381

Reductio.

Et defalcatio in locatione fit ratione damni contingentis tàm in fructibus, quàm in ipsa re locata. dec. 143. num. 6. 105

Regressus.

Non datur à priuatione ad habitum. dec. 271. n. 9. 190

Regula.

Quod non valet ab initio tractu temporis non conualescit, intelligitur ipso iure, secus si Princeps aliter voluerit. decis. 166. n. 10. 124
Regulares Ecclesiæ non tenentur ad iura Episcopalia decis. 453. n. 1. 314

Relatio.

Debet interpretari iuxta formam relati. decis. 366. n. 6. 259
Relatio nuncij se citasse prout in cedula, non releuat si totus tenor citationis non sit registratus apud acta decis. 278. n. 1. 195
Limit. si Notarius non referat se ad acta. n. 3. ibid.
Relatio facta ad instrumentum æquipollet speciali expressioni, nominatim factæ. dec. 557. n. 7. 441
Relatio ad incognita haberi non potest. decis. 476. n. 7. 358
Relatio non fit quando recta verborum constructio congruenter non patitur. decis. 140. n. 8. 104
Relatio non releuat si non exhibeatur relatum. decis. 5. num. 6. 6
Referenti non creditur cum de contrario constat in relato. decis. 180. n. 8. 270
Referenti non creditur non exhibito relato. decis. 547. num. 10. 430
Nec quando detegitur erroneum, & mendax. num. 11. ibid.
Referenti non creditur dum de relato potest constare. dec. 431. n. 11. 312
Intellige si referens contineat tantum particulam relati, nec illud integraliter referat. num. 12. ibid.
Relatum qualificat, & determinat referens. decis. 385. num. 3. 274
Relatum censetur inesse in referente cum omnibus suis qualitatibus. decis. 74. n. 2. 52
Relatum non referens debet attendi. dec. 477. num. 3. 358
Relatum non referens attendi debet, quando illud appareat. decis. 457. n. 5. 337
Referenti non creditur, nisi constet de relato. decis. 75. num. 9. 54
Referenti non statur dum aliter constat in relato. decis. 431. num. 8. 311

Releuator.

Non tenetur nisi ad damnum, quod est necessarium, & sine culpa releuari. decis. 343. n. 9. 242

Remedium.

Retinendæ remedium summarissimum ab ipsa re separari non potest. decis. 515. n. 11. 395
In remedio retinendæ leuiores sufficiunt probationes. dec. 210. n. 1. 153

Index Rerum,

Pro censu datur remedium retinendæ, vel recuperandæ secundum varietatem casuum. dec. 232. num. 5. 168

Remissio.

Est stricti iuris. dec. 223. n. 8. 162
Remissio est interpretanda, vt remittenti minus præiudicet quam fit possibile. dec. 223. n. 9. ibid.
Remissio gratuita habet vim donationis. dec. 223. n. 3. ibid.

Remissoria.

Calumniosè petita, non est concedenda. dec. 128. n. 4. 86
Remissoria in profanis in secunda instantia datur, etiam absque prima. dec. 118. n. 1. ibid.
Maximè quando materia articulata est relcuans. num. 2. ibid.
Remissoria conceditur vbi articuli sunt relcuantes. dec. 493. numer. 1. 370

Renunciatio.

Est stricti iuris, & non extenditur de persona ad personam. dec. 581. n. 4. 271
Renunciatio non numeratæ pecuniæ, solet poni vbi pecunia numerata etiam intervenit. dec. 127. n. 3. 95
Iuri suo potest quilibet renunciare. dec. 558. num. 12. 442
Qui patitur super re iudicata cognosci videtur illi renunciasse. dec. 246. n. 8. 175

Repetitio.

Non admittitur in oratione & dispositione diuersa. dec. 67. n. 8. 48
Nec quando concurrit diuersitas rerum. numero 9. ibid.
Nec quando agitur de pœna. n. 10. ibid.
Nec quando plus operaretur in casu ad quem fit repetitio, quàm in casu in quo facta est expressio. n. 13. ibid.
Repetitioni solutorum non est locus, nisi vbi præcessit actualis solutio. dec. 252. n. 2. 179
Reperens indebitum, debet concludenter probare se soluisse indebitum. dec. 96. n. 7. 71

Res.

Censetur empta de propriis pecuniis emptoris. dec. 346. num. 1. 244
Res empta ex pecunia aliena acquiritur ementi. dec. 346. num. 2. ibid.
Limit. si ex coniecturis appareat voluisse acquirere non sibi, sed domino pecuniæ. n. 4. ibid.
Res eadem non debet diuerso iure censeri. dec. 354. num. 8. 250
Res empta nomine hæredum fit hæreditaria si ematur de pecuniis hæreditariis. decis. 441. numero 3. 320
Res empta ex pecunia, vel pretio rei hæreditariæ fit hæreditaria. dec. 421. n. 2. 301
Intellige si copulatiuè concurrant quod res ematur nomine hæreditaris, & quod pecunia quæ soluitur sit hæreditaria. n. 3. ibid.
Limit. in subsidium. n. 16. & 17. 302
Res empta à possessore hæreditatis nomine proprio ex pretio rei hæreditariæ non efficitur hæreditaria, dec. 421. n. 4. 5. & 14. 301. & seq.
Etiam quod emens sit in mala fide. n. 6. 302
Res empta ex pretio rei pupillaris nomine proprio ementis non efficitur pupillaris. dec. 421. n. 7. & 15. ibid.
Limit. in subsidium. n. 15. ibid.
Res empta ex pretio alterius rei videtur quodam iure permutationis subrogata in locum rei venditæ. dec. 421. num. 8. 302
Intellige si expressè, vel saltem tacitè fuit cogitatum de hac subrogatione, & permutatione. numero 9. ibid.
Res empta ex pecunia dotali nomine proprio ementis non efficitur dotalis nisi concurrat expressa voluntas mulieris. dec. 421. n. 10. & 15. ibid.
Limit. in subsidium. n. 16. ibid.
Res aliena licet possit vendi, non potest tamen hypothecari. dec. 102. n. 10. 76
Declara, vt venditio valeat tantum in præiudicium vendentis non domini rei venditæ. n. 11. ibid.
Res expressè alienari prohibita etiam alienationis vocabulo late sumpto, non venit in generali obligatione. dec. 74. n. 12. 55
Res aliena vendi potest. dec. 17. n. 3. 15
Res sua nemini potest seruire. dec. 71. n. 8. 51
Res empta pro persona nominanda ante nominationem acquiritur ementi. dec. 163. n. 1. 121
Nisi constet de contraria mente ipsius. n. 7. ibid.
Res empta pro persona nominanda afficitur hypotheca ad fauorem creditorum ementis, quæ durat etiam facta nominatione. dec. 163. n. 2. 121
Limit. Si repugnet subiecta materia. num. 6. ibid.
Limitatur, Ex vero simili mente emptoris. numero 8. ibid.
Res aliena hypothecari validè non potest, potest tamen vendi. dec. 40. n. 10. 32
Res empta pro absente etiam propriis pecuniis ementis acquiritur absenti. dec. 168. n. 1. 115
Si tamen res sit tradita, vel emptoris ratificata, dicte num. 1. ibid.
Absens tamen tenetur restituere pretium erogatum. num. 5. ibid.
Res expressè alienari prohibita potest statim sequuta alienatione per substitutos auocari. decis. 198. n. 7. 146
Res empta ex pecuniis meis, non efficitur mea. decis. 202. n. 4. 149
Res eadem potest possideri eodem tempore à pluribus diuersis respectibus. decis. 559. n. 13. 444
Res ita tradenda, vt dominium auocari nequeat. decis. 315. num. 13. 212
Res data in dotem æstimata transit in dominium mariti. dec. 382. n. 12. 272
Res acquiritur ei ad cuius fauorem est facta stipulatio. decis. 169. n. 2. 125
Etiam quod alteri concedatur dictæ rei dispositio. n. 3. ibid.
Res si detur in solutum æstimata pro dote promissa in pecunia efficitur meriti. dec. 457. n. 6. 337
Limitatur 1. si detur pro fundo dotali, & num. 8. in fin. ibid.
Limit. 2. si detur æstimata minori pretio, quàm valeat. num. 9. ibid.
Res empta ex pecunia aliena, efficitur ementis. dec. 164. num. 1. 122
Nisi nomen ementis simulatè apponatur. numero 2. ibid.
Res empta ad proprietatem Titij, illi non emptori acquiritur. dec. 165. n. 1. 122
Res empta sub nomine Titij censetur pro eo empta, nisi contrarium probetur. decis. 165. numero 2. ibid.
Rei emptæ à marito pro vxore, si ab ipsa percipiantur fructus, ipsi vxori dominium acquiritur. dec. 165. num. 3. ibid.
Res si perueniat ad eum casum à quo incipere non poterat irritatur. dec. 283. n. 7. 209
Res censualis transit ad quoscunque hæredes. dec. 431. num. 19. 312
Res empta nomine meo, sequuta ratificatione, mihi acquiri

acquiritur. dec. 160. numer. 2. 218
Res aliena obligari, & hypothecari non potest. decis. 559. num. 24. 445
Res aliena vendi potest. dec. 138. n. 6. 102
Res acquisita ex aliena pecunia, acquititur stipulanti. dec. 174. n. 8. 129
Res censui supposita transit cum suo onere. decis. 232. num. 19. 168
Res data in solutum creditori, succedit loco sui crediti. dec. 188. n. 1. 204
Res quælibet præsumitur libera à fideicommisso. dec. 57. num. 4. 42
Res non potest esse emphyteuticæ nisi dominium vtile illius proueniat à concedente. decis. 425. num. 12. 306
Res in dotem æstimata data, in dominium mariti transit. dec. 311. n. 1. 220
Res empta nomine proprio ex pretio rei hæreditariæ non fit hæreditaria. dec. 420. n. 1. 300
Limitatur quando res fuit empta directè, & immediatè ex pecunia hæreditaria, siue pretio rei hæreditariæ tam à malæ fidei, quam à bonæ fidei possessore. num. 2. ibid.
Limit. 2. quando in venditione rei hæreditariæ fit pactum vt pretium reinuestiatur in alia re. numero 6. 301
Maximè quando res fuit empta à tutore ex pecunia pupillari vel ex re pupilli, & minoris. numer. 3. ibid.
Res empta ex pecunia hæreditaria in casibus in quibus res illa efficitur hæreditaria id contingit ex quodam genere permutationis. dec. 420. numero 7. 301
Res communis insolidum vendi non potest. dec. 420. num. 4. ibid.
Mala fides dicitur in alienante scienter rem restituioni subiectam. dec. 420. n. 5. 301
Res aliena hypothecari non potest. dec. 421. num. 11. 302
Res transit cum suo onere. dec. 450. n. 2. 330
Rei iudicatæ exceptio non attenditur si fuerit per aliam sententiam reuocata. decis. 246. numer. 7. 175
Rei appellatione quando veniat tota in contractibus onerosis alienata re communi. dec. 65. n. 3. 46
Rem haberi non posse, vel cum magna difficultate, paria sunt. dec. 175. n. 8. 130

Rescriptum.

Quod in iudicio Saluiano terminetur vnica sententia possessorium, & petitorium operatur vt sit cognoscendum super exceptionibus respicientibus petitorium. dec. 148. n. 5. 110
Rescriptum Papæ mandantis aliquid dispositiuè fieri aliquo supposito, non subintelligitur prout de iure, sed debet præcisè obseruari. dec. 197. n. 5. 284
Rescriptum Principis refertur ad omnia narrata in supplicatione. dec. 124. n. 1. 90
Rescriptum conditionale ante purificatam conditionem non tribuit iurisdictionem. dec. 237. numero 3. 170
Rescripti verba generalia extenduntur ad omnia, quæ sub ipsis comprehendi possunt. decis. 446. num. 3. 325

Reseruatio.

Iurium facta in reuenditione census operatur dumtaxat respectu sortis, non autem respectu fructuum exinde decurrendorum. dec. 411. n. 3. 294
Reseruatio dominij donec soluatur pretium importat confirmationem hypothecæ in casum molestiarum. dec. 559. n. 27. 445
Reseruatio dominij rei venditæ donec integrum pretium soluatur, est de iure licita. dec. 2. n. 1. 1
Reseruatio dominij extinguitur soluto pretio. decis. 2. num. 2. ibid.
Reseruatio dominij in venditione operatur vt res vendita non dicatur libera. dec. 559. n. 21. 444
Reseruatio iurium contra debitorem est incompatibilis cum extinctione debiti. dec. 289. n. 2. 205

Resignatio.

Beneficij addicat à resignante omne ius tàm ratione dominij quàm ratione possessionis. dec. 177. n. 11. 132
Resignans beneficium post resignationem nullos fructus potest percipere. dec. 176. n. 4. 130
Et si percipiat tenetur ad illorum restitutionem. n. 5. ibid.
Resignari beneficium post resignationem fructus non debentur & si eos receperit tenetur restituere. decis. 177. num. 12. 132
Resignans beneficium Ecclesiasticum, habetur pro mortuo. dec. 176. n. 9. 131

Resolutio.

Resoluto iure debitoris resoluitur hypotheca. decis. 163. num. 10. 121
Resoluto contractu census fors remanet purum, & merum, mutuum. dec. 31. n. 7. 26
Resoluto iure datoris, resoluitur ius acceptoris. dec. 41. num. 10. 33. & dec. 155. n. 10. 14

Responsio.

Responsum dandum est iuxta thema propositum. dec. 120. numero 1. 88

Restitutio.

Restitutio in integrum datur ex capite iustæ ignorantiæ. dec. 503. num. 7. 214
Restitutio in integrum non conceditur non probatæ læsione. dec. 464. n. 36. 345
Restitutio in integrum impedit executionem. dec. 109. num. 1. 81
Limit. si ante petitam restitutionem executio fuerat capta. n. 2. ibid.
Dummodo tamen cepta sit executio post latam sententiam, secus si ante. n. 3. ibid.
Restitutio in integrum aduersus sententiam datur, vbi constat de bono iure, & de iustitia sententiæ. dec. 24. num. 1. 21
Restitutio aduersus sententiam datur ob quamcumque injustitiam. dec. 279. n. 2. 196
Restitutio tantum reddit, quantum abstulit læsio. dec. 206. num. 1. 151
Restitutio restituit etiam ad fructus. dec. 206. numer. 4. ibid.
Restituendus non est is, de cuius malo iure constat. 344. num. 5. 243

Retentio.

Datur spoliatori mediante datione in solutum à Iudice nulliter facta. dec. 498. n. 5. 376
Intellige si possideat occasione sui crediti, secus alias. num. 6. ibid.
Retentio datur occasione hypothecæ quando de ea incontinenti docetur etiam si possessio sit nulliter acquisita. decis. 498. n. 7. ibid.
Intellige quando Reus amisit possessionem ob propriam culpam, & contumaciam secus aliàs. num. 8. ibid.
Retentio, & compensatio non competit pro creditis non liquidis. dec. 498. n. 15. 377
Maximè spoliatori. n. 16. ibid.
Retentio datur possessori, qui soluit creditoribus anterioribus, nisi sibi offeratur solutum. dec. 451. n. 8. 332

Intellige, primò vt hoc procedat in præjudicium debitoris. num. 9. ibid.
Soluens in præiudicium aliorum. n. 12. ibid.
Intellige 2. quando ſolutum abſorbet totum pretium rei poſſeſſæ. num. 16. 332
Intellige 3. ſi res illa ſit indiuiſibilis. num. 12. Secus ſi habeat diuerſa corpora. num. 18. ibid.
Retentio ſine cauſa non conceditur. deciſ. 69. num. 10. p. 49
Retinere licet pro modico credito rem magni valoris donec ſibi ſatisfiat, vel offeratur creditum. deciſ. 69. num. 7. ibid.
Intellige ſi poſſideatur res indiuiſibilis. n. 8. ibid.
Secus ſi petatur immiſſio ſuper rebus diuiſibilibus. num. 9. ibid.
Retentio bonorum debitoris datur ei, qui ſoluit verum illius debitum. deciſ. 536. n. 25. 418
Retentio pro damnis, & expenſis denegatur, quando ſunt omnino illiquida. dec. 269. n. 2. 189
Actionem qui habet multo magis retentionem. deciſ. 158. num. 3. 116

Retractus.

Retractus competit contra eum, qui emit cum pacto redimendi. dec. 524. num. 5. p. 402. item, & dec. 443. num. 1. 322
Retractus reſoluit priorem contractum æquè ac ſi factus non fuiſſet. deciſ. 82. n. 8. 60
Retractus eſt priuilegium inquilini, eius perſonam non egrediens. deciſ. 466. n. 1. 347
....Competit cenſuario ſuper re cenſuata, maximè ſi illam emerit. num. 3. Limita niſi alteri competat ex ſtatuto, vel conſtitutione. deciſ. 466. num. 2. & 14. 347. 348
.....Competit conſorti potius quàm inquilino, ſaltem ex æquitate. dec. 466. n. 4. & 6. ibid.
Ius retractus competens debitori poteſt à creditore capi in cauſam iudicati. dec. 504. n. 5. 385
Ius retractus eſt ceſſibile. dec. 504. n. 7. ibid.
Retrahere volens tenetur ſubire eaſdem conditiones, quibus contractus fuit cum alio celebratus. dec. 159. num. 2. 117
Retrahens non acquirit fructus à die motæ litis, ſed à die ſolutionis, & vel effectualis depoſitionis pretij. deciſ. 390. n. 1. 279
Retractus ius competit etiam quod ceſſio facta fuerit cum pacto de redimendo. deciſ. 524. n. 5. 402

Reuenditio.

Reuenditio cenſus non requirit de neceſſitate pecuniam numeratam. deciſ. 186. n. 8. 139
Reuenditio cenſus eſt actus neceſſarius. deciſ. 186. n. 5. ibid.
Reuenditio cenſus extraneo de neceſſitate fieri non debet. deciſ. 238. n. 5. 171
Reuendens cenſum cum obligatione de reſtituendo pretium creditoribus prioribus redimentis, ſi à dictis creditoribus moleſtetur poteſt agere ex primæua actione. dec. 384. n. 3. 273
Intellige vt recuperet ſortem ſoluram, & conſequatur fructus decurſos ante reuenditionem, non autem vt cenſus reuiuiſcat. n. 4. ibid.
Retrouenditio ſi fiat pluribus vicibus, prima conualidatur per ſecundam factam cum ſolemnitatibus, licet in illa prima non interuenerint. dec. 523. n. 5. 401
Retrouenditio importat diſſolutionem prioris venditionis. dec. 369. n. 1. 261
Retrouenditio eſt effectus neceſſarius in quo non requiruntur aliquæ ſolemnitates. deciſ. 523. numer. 1. amplia vt n. 4. 401
....Tractatus, & requiſitio ad retrouendendum præſumitur præceſſiſſe, & ex natura rei, veriſimilitudine & communiter accidentibus. dec. 523. n. 2. ibid.
Retrouenditio requirit actum retroſimilem conſenſum, & reſtitutionem pretij. dec. 411. n. 1. 293

Reus.

Tenetur plenè probare exceptionem quando actor plenè probauit actionem. dec. 387. n. 5. 275
Reus ſi ſuam exceptionem non probet quando actor probauit ſuam actionem debet condemnari. deciſ. 387. n. 6. ibid.
Reus in ſuis exceptionibus fit actor. deciſ. 349. num. 1. p. 245
Reus abſoluitur ob non ius actoris. deciſ. 349. num. 2. ibid.
Reus in exceptionibus ſuſtinet vices actoris. deciſ. 387. num. 3. 275
Reus ſufficit ſi vincat ob non ius actoris. dec. 71. n. 6. 51
Duo, vel plures rei debendi quoad ſe ſunt ad inuicem fideiuſſores ſed quoad creditorem ſunt omnes debitores principales. dec. 201. n. 4. 148
Rei debendi in dubio quilibet tenetur pro æquali portione. dec. 180. n. 1. 133
Limit. Si vnus ſentiat maius emolumentum alio, quia quilibet tenetur ratione emolumenti quod ſentit. num. 2. ibid.
Intellige reſpectu emolumenti, quod quis ſentit principaliter, non ſecundariò. n. 3. 134
Rei debendi tenentur principaliter fideiuſſores acceſſeriè. dec. 529. n. 5. 407
Reo vno debendi ſoluente cæteri liberantur. dec. 519 num. 6. ibid.

Rigor.

Scriptus præferendus æquitati non ſcriptæ. dec. 466. num. 17. 349

Rota Romana.

Complectitur æquitatem. dec. 530. n. 16. 409
Rota non ſolet exequi ſententias latas extra eius tribunal, niſi conſtito de bono iure, ſeu cognito ſuper illarum iuſtitia. dec. 31. n. 2. 16. deciſ. 203. n. 5. 149. dec. 344. n. 6. 243. & dec. 246. n. 12. 176
Limita ad effectum deducendi titulum. deciſio. 459. num. 12.

Rubricæ.

Rubricæ verba nigrum declarant. dec. 443. numero 6. 322

S

Saluianum.

SAluianum competit pro conſequendis cenſibus. deciſ. 353. n. 1. 248
Saluianum intrat vbi conſtat de credito cum hypotheca. dec. 53. n. 1. 40
Saluianum competit anteriori creditori contra tertium poſſeſſorem. dec. 353. n. 4. 248
Saluianum competit fideicommiſſario. deciſ. 496. n. 5. 374
Saluianum competit vbi adeſt creditum cum hypotheca, & poſſeſſio debitoris. deciſ. 68. n. 1. 48
Saluianum intrat probato credito cum hypotheca, & poſſeſſione debitoris poſt contractum debitum. dec. 378. n. 9. 268
Saluianum competit cuilibet creditori hypothecario. dec. 488. n. 1. 367
Saluianum non datur abſque hypotheca. deciſ. 145. num. 1.
Saluianum non eſt extinctiuum aliarum actionum, ſed cumulatiuum. dec. 54. n. 5. 40

Saluianum intrat probatis extremis. decis. 148. num. 2. 110
Agenti Saluiano, licet vigore rescripti, sit causa terminanda vnica sententia tam in possessorio quàm in petitorio satis est vt probet incumbentia necessaria in Saluiano. dec. 148. n. 3. ibid.
Saluianum datur etiam pro fructibus census decurrendis. dec. 509. n. 12. 390
Limit. ad fauorem fideiussoris, qui adhuc nihil soluit. num. 13. ibid.
Saluianum cessat oblatione eius, quod debetur. decis. 269. n. 1. 189
Saluianum est iudicium possessorium adipiscendæ. dec. 532. n. 8. 412
Saluianum datur pro damnis, & interesse. decis. 532. num. 9. 412
Saluianum competit super mobilibus, pecuniis, & nominibus debitorum. dec. 69. n. 1. & n. 3. 49
Ampl. vt competat etiam Legatariis. n. 2. ibid.
Præsertim tamen cautione de restituendo in casu quo hæreditas non esset soluendo. dict. numer. 1. & 18. ibid.
Saluianum interdictum datur contra possessorem bonorum emphyteuticorum. dec. 40. n. 4. 32
Saluianum sine hypotheca stare non potest. decis. 24. num. 5.
Saluianum competit cuilibet creditore hypothecario. dec. 488. n. 1. 367
Competit hæredi hæredis, ac etiam cessionario. decis. 488. num. 2. ibid.
Saluianum est merè possessorium adipiscendæ. decis. 378. n. 2. 268
Saluianum datur pro fructibus census. dec. 455. num. 3. & dec. 551. n. 4. 435
Requisita in Saluiano quæ sint. dec. 538. n. 4. 419. & dec. 532. n. 1. p. 412
Saluianum competit creditori ex causa census. decis. 538. n. 5. 419
in Saluiano non admittitur exceptio dominij nisi in continenti probetur. decis. 538. n. 6. ibid.
in Saluiano sufficit possessio debitoris de tempore contracti debiti. dec. 538. n. 7. ibid.
Probatis extremis necessariis, est locus immissioni ex Saluiano interdicto. dec. 261. n. 1. 183
Extremis probatis est locus Interdicto Saluiano. dec. 53. num. 3. 40
Extrema in Saluiano sunt creditum cum hypotheca & possessio debitori de tempore obligationis, vel postea. decis. 488. n. 3. 367
Primum extremum in Saluiano probatur ex instrumento. dec. 32. n. 1. 26
Secundum extremum probatur ex sustentatione litis. dec. 32. n. 2. ibid.
Saluianum intrat probatis duobus extremis. decis. 32. num. 33. ibid.
Extremum secundum in Saluiano probatur ex litis, sustentatione cum adminiculis. decis. 489. numer. 2. 368
Extremum secundum in Saluiano non probatur ex sola litis sustentatione sine adminiculis. decis. 488. num. 8. 367
Exceptio requirens altiorem indaginem, non admittitur in Saluiano. dec. 68. n. 9. 48
Exceptio fideicommissi tanquam requirens altiorem indaginem, non admittitur in Saluiano. dec. 53. n. 4. 40
Exceptio dominij non admittitur in Saluiano. dec. 40. num. 11. 32
Exceptio nullitatis cessionis, non admittitur in Saluiano. dec. 70. n. 4. 50
Exceptio nullitatis census non admittitur in iudicio Saluiani. dec. 95. n. 5. 69
in Saluiano non admittuntur exceptiones, quæ requirunt extrinsecas probationes. decis. 553. numero 22. 249
in Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem. dec. 69. n. 5. 49
in Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem. dec. 69. n. 1. ibid.
in Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem. dec. 129. n. 4. 233
in Saluiano non admittitur exceptio fideicommissi. dec. 69. n. 11. 50
Limit. quando fideicommissum incontinenti probatur. num. 12. ibid.
Dummodo probatur non solum fideicommissi existentia, sed etiam quod absorbeat omnia bona. dec. 69. num. 13. & 15. ibid.
Agenti Saluiano non debetur principaliter res, sed creditum. dec. 268. n. 9. & n. 11. 188
in Saluiano reiiciuntur exceptiones requirentes altiorem indaginem. dec. 148. n. 6. 110
in Saluiano non admittitur exceptio requirens altiorem indaginem. dec. 355. n. 8. 249
in Saluiano obtinet qui probat debitum cum hypotheca possessionem antiquam debitoris, & modernam rei conuenti. decis. 357. n. 5. 252
Creditum in Saluiano probatur per publicum instrumentum. dec. 518. n. 1. 419
Creditum actoris est extremum in Saluiano. decis. 480. num. 2. 361

Satisfactio.

Hoc verbum, non importat de necessitate actualem numerationem. dec. 252. n. 1. 179

Scientia.

Scientia præsumitur ex cohabitatione. decis. 553. n. 9. 437
Scientia præsumitur in eo, qui tenetur indagare. decis. 162. num. 1. 120
Maximè si teneatur inuestigare ratione officij. num. 3 ibid.
Scientia vt noceat ad excludendum retractum, debet probari concludenter, & non præsumptiuè. dec. 158. num. 6. 117
Et specificè cum omnibus qualitatibus. numero 7. ibid.
Scientia superueniens cum actu non inducit ratificationem actus nulli nisi probetur etiam scientia nullitatis. dec. 278. n. 23. 196
Scientia præsumitur in his, quæ afferunt commodum. dec. 165. n. 3.
Et ex cohabitatione cum eo qui actum gessit. dec. 553. num. 9. p. 437
Scientia nullitatis actus ad effectum inducendi ratificationem non sufficit generica, sed debet esse plena & certa iuris, & facti. dec. 278. n. 24. 196
Scientia simplex non sufficit ad inducendam obligationem, sed debet esse plena, & perfecta. decis. 292. num. 10. 206
Scientia in quolibet actu præsumitur esse de substantia illius, non tamen denunciatio. dec. 162. num. 5. 120
Scientia non præsumitur, sed est probanda ab eo, qui in illa se fundat. dec. 83. n. 4. 61
Scientia præsumitur ex diuturnitate cohabitationis. decis. 198. n. 15. 147
Limitat. in testamentis, & instrumentis. numero 16. ibid.
Scientia ex præsentia præsumitur. dec. 313. numer. 6. 221
Scientia præsumpta non sufficit ad arguendum tractatum

ctarum de falso,& simulatione. dec.497. numer.11. 375
Scientia totius præsumitur ex scientia partis. dec.53. num.7. 40
Scientia contractus præsumitur ex implemento illius. dec.557.n.8. 441
Scientia contractus præsumitur ex implemento contentorum in illo. dec.556.n.12. 440

Scriptura.

Priuata dicitur recognita per testes dicentes se habere notam manum scribentis. decis.427. numero 3. 308
Limit. in scriptura recognita extra curiam. numero 6. ibid.
Sublim.si adsint alia adminicula.n.7. ibid.
Scriptura si inseratur in instrumento efficitur pars dicti instrumenti. dec.431.n.14. 312
Scriptura priuata etiam sine testibus,& die probat contra scribentem. decis.513.n.2. 393
Scriptura priuata, etiam non recognita probat si pars non opponat. decis.410.n.10. 293
Scriptura priuata non probat antequam recognoscatur. dec.559.n.14. 421
Scriptura informis, & quæ caret solemnitatibus nihil probat. dec.494.n.13. 372
Scriptura informis non probat. dec.278.n.5. 195
Scriptura priuata non probat pro scribente. decis.555. num.5. 459
Scriptura informis probat concurrentibus adminiculis. dec.513.n.4. 393
Scriptura non est necessaria in constitutione census. decis.100.n.3. 74
Scriptura non est de substantia contractus.dec.96.n.11. 71
Scripturæ officij notariatus Vrbis solent locari, & sunt in commercio.decis.124.n.6. 90
Scripturæ alicuius non adhibenda maior fides, quàm illius voci. dec.454.n.9. 335
Scripturæ informi potest iudex fidem adhibere parte non opponente cùm possit quandocunque recognosci. dec.464.n.24. 345
Scripturæ informes probant si pro eis stet obseruantia. dec.410.n.14. 293
Scripturæ vna pars alteram declarat. decis.475.num.7. 357
Recognitio Scripturæ potest quandocunque fieri, & quando pars opponit etiam post sententiam. decis. 410.n.13. 293

Sententia.

Sententia, quæ fuit suspensa per appellationem non impedit manutentionem. dec.352.n.3. 248
Sententia, quæ non iustificatur non potest sustineri. decis.390.n.4. 279
Sententia,quæ non est conformis libello,est nulla. dec. 187.n.7. 139
Sententia per appellationem suspensa,non potest executioni demandari. decis.242.n.11. 174
Limit.in mandato de manutenendo,quod per appellationem non suspenditur. n.13. ibid.
Sententia confirmatoria sententiæ de partibus lata, non transportatis actis, est nulla. decis.301.num.1. 213
Sententia propter sui indiuiduitatem non potest pro parte valere,& pro parte non valere,sed tota corruit. decis.540.n.3. 422
Limit.1.si se referet ad acta ex quibus possit colligi diuersitas factorum quæ diuisionem recipiant. num.4. ibid.
Limit.in gradu appellationis ex æquitate ne partes cogantur ex integro causam instaurare. n.5. ibid.
Sententia dicitur iusta, quæ ex Rotæ decisione declarata fuit iniusta. decis.320.n.1. 227
Sententia immittens pro fructibus decursis, & decurrendis, & possessio inde capta sustinetur quoad fructus decursos. decis.486.n.11. 365
Sententia non dicitur inferre nouum grauamen, si exprimat id quod in necessariam consequentiam implicitè comprobatur in aliis. decis.188. numero 4. 140
Sententia non probat sine actis. decis.457.numero 13. 337
Limit.1. quando fuit pro maiori parte executioni demandata. num.14. ibid.
Limit.2.in sententia antiqua pro qua præsumitur tam quoad instantiam, quàm quoad solemnitatem. n.15. ibid.
Limit.3. si sententia fuerit per partes acceptata. sub n. 16.& 17. 338
Sententia dicitur antiqua si lata fuit annis iam triginta elapsis. dec.457.n.16. ibid.
Sententia à qua fuit appellatum non impedit manutentionem. decis.213.n.6.
Sententia, & eius effectus suspenditur per appellationem. decis.213.n.7. 154
Sententia quando sufficiat iustificari ex nouiter deductis. dec.524.n.6. 402
Sententia dicitur notorie iniusta, quæ non iustificatur ex actis. dec.263.n.6. 185
Sententia exequi non potest contra non citatum. dec. 483.n.5. 363
Sententia contra sententiam quæ transiuit in iudicatum est nulla. dec.450.n.18. 331
Limit. si prima sententia est notorie iniusta. num.19. ibid.
Sententia non potest pro parte valere,& pro parte non. decis.400.n.18. 287
Sententia est indiuidua. decis.450.n.15. 330
Sententia dans immissionem pro fructibus census decurrendis est nulla. dec.485.n.10. 365
Sententia lata ad fauorem defuncti non potest exequi ad instantiam hæredum, nisi prius iustificato, quod sint hæredes. dec.256.n.2. 181
Sententia lata prout in cedula est valida si publicetur intra decem dies post prælationem si talis sit stilus dictæ curiæ. dec.485.n.4. 365
Sententia annullatoria census non impedit manutentionem. dec.234.n.5. 163
Sententia non nocet non citato. decis.351. numero 6. 247
Sententia quod sit valida præsumitur. decis.406. n.1. 290
Sententia,& illius effectus suspenditur per appellationem. decis.211.n.5. 153
Sententia iniusta non transit in iudicatum. decis.225. num.7. 164
Sententia ex actis non aliter debet iustificari. dec.101. num.9. 75
Sententia, quæ transiuit in iudicatum retractatur per restitutionem in integrum ob qualemcumque iniustitiam, etiam non notoriam. decis.84.numer.1. 62
Sententia per appellationem suspensa non impedit manutentionem. dec.212.n.5. 154
Sententia mandatur executioni constito de re iudicata, & iustitia sententiæ. dec.79.n.1. 56
Sententia contra rem iudicatam,est nulla. dec.19.n.5. 17
Limita si sententiæ transitæ in iudicatum sint iniustæ. num.6. ibid.
Sententia dicitur notoriè iniusta cùm iustificatur ex actis. dec.101.n.6. 75

Sententia debet esse conformis libello. decis.159.n.7. 118
Sententia lata super iudicio moto sine actione,est nulla. decis.263.num.3. 185
Aliqui tamen volunt requiri partis oppositionem per viam exceptionis. n.4. ibid.
Sententiæ conformes debent exequi in iis in quibus sint conformes,licet in aliquo capite separato sit inter eas difformitas. dec.188.n.5. 140
Sententiæ dicuntur conformes,quæ idem continent in substantia. dec.188.n.2. ibid.
Sententiæ effectus suspenditur per appellationem.dec. 245.n.3. 175
Sententiæ tot sunt, quot sunt illius capita. decis.450. num.16. 330
Requisita pro validitate sententiæ, quæ sint remissiuè. decis.540.n.6. 422
Effectus sententiæ suspenditur per commissionem restitutionis in integrum. dec.244.n.3. 175
Tres sententiæ conformes sunt exequendæ. decis.188. num.1. 140
Sententiæ validitas ex actorum reuolutione comprobatur. dec.554.num.1. 438
Super re prohibita alienari potest imponi seruitus duratura durante vita imponentis. dec.333. num.10. 237

Simulatio.

Simulatio potest coniecturis,& præsumptionibus probari. dec.5.n.2. 5
Debent tamen esse efficaces,& dilucidæ.n.5. 6
Simulatio potest præsumptionibus,& coniecturis excludi.dec.5.n.3. 5
Simulationis præsumptio excluditur per remunerationem pecuniæ. dec.5.n.4. 6
Simulatio vt probetur coniecturis illæ debent esse concludentes. dec.454.n.7. 335
Simulatio excluditur ex coniecturis. dec.454. num.8. ibid.
Simulatio opposita non retardat executionem instrumenti census. dec.259.n.3. 183
Simulationis præsumptio cessat,vbi constat de veritate. decis. 259.n.4. ibid.
Simulatio cùm non præsumatur debet concludenter probari. dec.357.n.10. 252
Maximè vbi nulla subest causa simulandi. numero 11. ibid.
Simulatio contractus non præsumitur vbi præexistit causa contrahendi. dec.553.n.6. 437
Simulatio absque causa simulandi, non præsumitur. decis.120. n.3. 88
Simulatio facilè detegitur ex serie facti. decis.120.n.4. ibid.
Simulatio probatur coniecturis, & verisimilitudine. dec.120.num.5. ibid.
Simulatio excluditur ex obligatione releuationis. dec. 112.n.7. 83
Simulatio probatur probato tractatu, conclusione, & causa simulandi. dec.128.n.1. 95
Maximè quando agitur de simulatione, quæ remouet consensum ab actu. num.2. ibid.
Simulatio probatur duobus testibus, & quales requirantur. dec.128.n.3. ibid.
Simulatio in emptione facta pro alio, ex quibus præsumatur. dec.170.n.5. 126
Simulatio probatur ex confessione partium,& recognitione bonæ fidei. dec.164.n.3. 122
Simulatio non præsumitur.dec.123.n.6.89.& dec.166. num.5. 123
Simulatio non præsumitur sine causa simulandi. dec. 436.n.7. 316
Simulatio non præsumitur. decis.139.n.4. 103
Simulationis exceptio non retardat exequutionem cameralis obligationis. dec.5.n.16. 6
Nisi sit concludenter probata. ibid.
Simulationis præsumptio tollitur ex veritate.dec.127. num.5. 95
Simulationis præsumptio excluditur vbi constat de veritate actus. dec.125.n.20. 92
Simulatio non præsumitur in publico instrumento. decis.125.n.21. ibid.
Simulationis causam probare debet is,qui illam allegat. decis.125.n.22. ibid.
Simulationis suspicio inducitur ex negligentia petendi creditum. dec.382.n.14. 272
Simulationis præsumptionem excludit præexistentia causæ veræ. dec.24.n.8. 22
Item quando actus potuit fieri verè,& sine fraude. n.9. ibid.
Simulationis causa probanda est. decis.128. numer.5. 96
Simulationis suspicio cessat, vbi res ita geri potuit. dec.5.n.12. 6
Item vbi præcessit causa vera ita faciendi. numero 14 ibid.
Simulationem qui allegat debet probare illam, & causam probabilem, sufficientem,& verosimilem,simulandi. decis.166.n.3.& 6. 125
Simulandi causa, & coniecturæ sufficientes sunt probandæ ab eo qui actum simulatum dicit. decis.112. num.6. 83
Simulationis exceptio non impedit manutentionem. decis.212.n.3. 154
Simulatum contractum dicens id probare tenetur. dec. 120.n.7. 88
Simulatus contractus, in dubio non præsumitur. dec. 120.n.6. ibid.
Inuerisimilitudo arguit simulationem.dec.128.num.8. 96
Inuerisimilitudo inducit præsumptionem simulationis. dec.382.n.11. 271

Singularis.

Singula singulis sunt referenda. decis.143. numero 1. 105

Sit.

Hoc verbum est expressiuum veritatis, & substantiæ. dec.425.n.3. 306

Societas.

Est contractus bonæ fidei, & consensu perficitur. dec. 424.n.4. 304
Societas non potest dissolui nisi concurrat consensus sociorum. dec.424.n.5. ibid.
Et consensus tacitus sufficit. n.6. ibid.
Societas officij ad rationem duodecim pro centenario inita super officio non vacabili non valet. num.1. & seq. dec.321. 227
Societas officij vltra valorem illius,est nulla, & inualida. dec.227.n.1. 164
Societas finito periculo,remanet pactum mutuum. dec. 9.num.17. 10
Societas officij contracta super duobus officiis vno vacante sustineretur in altero quatenus sit capax totius summæ in societate positæ. dec.90.n.9. 67
Societas officij contracta super duobus officiis non extinguitur per venditionem vnius officij si alterum officium sit capax totius summæ. decis.91.n.1. ibid.
Societas sustinetur in officio non vendito pro ea rata pro qua officium est capax. dec.91.num.2. 68
Societas resoluitur in totum per receptionem partis sortis secundum aliquos. dec.424.n.5. 304

Contrarium firmat Rota. num.3. ibid.
Vel saltem non procedit quando ex coniecturis appareret de contraria mente contrahentium. numero 15. 305
Societas non potest contrahi super officio, nisi vsque ad illius valorem. decis.9.n.1. 9
Societas contracta vltra valorem officij, non sustinetur in vim alterius contractus. decis.9.num.2. ibid.
Societas officiorum,cur sit licita. dec.9. num.3. & 16. ibid.
Societas solo consensu perficitur. decis.59. numero 1. 43
Societas initur pluribus modis. dec.59.n.2. ibid.
Societas contracta super re aliena sustinetur. dec.59. num.3. ibid.
Societas officij habet implicitum contractum locationis, & conductionis. dec.388.n.13. 277
Societas contracta super duobus officiis altero eorum alienato durat in illo quod superest pro ea rata cuius illud est capax. dec.424.n.10. 305
Societas officij sine officio super solo periculo vitæ constitui non potest.dec.321.n.3.5.& 6. 227
Societas officij quando contrahitur, pecunia non fit recipientis, sed remanet soluentis sub solo periculo amissionis in casu mortis. dec.321.n.8. 228
Societas requirit subiectum communicatiuum lucri,& damni.dec.321.n.6. ibid.
Societas, in qua capitale sit saluum, omni iure improbatur. dec.321.n.11. ibid.
Societas contrahitur super officio emendo.dec.59.n.6. 43
Societatis natura vt est per restitutionem,vel interitum partis rei communicatæ, non dissoluatur in totum, sed duret in eo quod supe.est. decis.424. numer.9. p.305
Societatis contractus,cessante periculo vitæ non sustinetur in vim sponsionis. dec.9.n.15. 9
Societatis contractus sine officio, redditur vsurarius. dec.9.n.10. 10
Socius ex natura contractus tenetur releuare socium pro sua rata. dec.181.n.3. 154
Et communicare sibi decoctionem aliorum sociorum. ibid.
Socius qui habet parem participationem in societate, non debet pari maius detrimentum. dec.181.n.4. & 7. ibid.
Societas finito tempore societatis durat in effectibus. decis.181.n.5. ibid.
Societas etiam super re aliena contrahi potest in præiudicium contrahentis. dec.9.n.18. 10
Socius eo ipso est quod admissus in officio,est ei communicatum officium,& non est amplius communicabile. dec.9.n.11. 9
Socius,& consors in re communi est præferendus censuario. dec.306.n.3. 215
Socium velle se obligare vltra ratam suæ participationis,non est verisimile. dec.178.n.5. 132
Socij plures, an possint super eodem officio admitti. dec.9.n.9.& infrà. 9
Socio soluenti in causam societatis competit actio pro socio contra consocios. decis.532.n.6.
Inter plures socios non potest dici quæ portio crediti, vel debiti ad quemlibet spectet,nisi post solidata inter eos computa. decis.184.n.10. 138
In societatibus plurimum consuetudini defertur. dec. 59.num.7. 43

Solemnitas.

Solemnitas requisita ex consuetudine in contractu minorum, suppletur iuramento. decis.26.n.1. 23
Solemnitates per statutum requisitas in contractu adhibitas fuisse probatur per instrumentum. dec.503. num.13. 382
Solemnitates statutariæ adhibitæ in contractu minorum supplent defectum minoris ætatis.dec.417.n.6. 298
Solemnitates respicientes pontificatum, locum, testes, clausulam actum positæ in instrumento præcedente censentur repetitæ in instrumento immediatè subsequenti. decis.100.n.6. 74
Solemnitates statutariæ non requiruntur in actibus necessariis. decis.186.n.6. 139
Solemnitates statutariæ non requiruntur in contractibus ex necessitate initis. dec.430.n.2. 310
Solemnitates requisitæ à statuto non expediuntur per procuratorem. dec.186.n.4. 139
Solemnitates respicientes Pontificatum, Testes, & his similia si reperiantur in præcedenti instrumento censentur repetitæ in instrumento incontinenti ab eodem Notario rogato. dec.96.n.21. 71

Solitus.

Ponere pecunias ad honestum lucrum, potest vltra sortem recipere aliquod interesse. decis.228.num.3. 165
Dummodo non percipiat ex contractu vsurario,& illicito. num.4. ibid.

Solutio.

Solutio semper debet intelligi facta pro debito gratioso & odioso. decis.414.n.7. 296
Solutio præsumitur facta ex pecuniis eadem die ad censum receptis. dec.478.n.7. 359
Solutio facta per fideiussorem licet extinguat propriam obligationem non tamen extinguit obligationem, qua principalis debitor tenetur erga ipsum creditorem. dec.504.n.9.
Solutio momentanea, quando affert vtilitatem recipienti,est considerabilis. dec.454.n.11. 335
Solutio facta meo creditori à tertio de meis pecuniis à me facta dicitur. dec.421.n.13. 302
Solutio facta sine protestatione constituit recipientem in quasi possessione exigendi. dec.392.n.11. 281
Solutio facta à principali liberat fideiussorem. dec.392. num.7. ibid.
Solutio valet etiam facta vt soluens recipiat solutum vbi solutio attulit aliquod commodum recipienti. decis.527.n.7.& 8. 403
Solutio in dubio præsumitur facta in causam præcedentis debiti & obligationis. decis.440.n.5. 89
Solutio probatur præsumptionibus, & coniecturis. dec.440.n.7. ibid.
Solutio præsumitur facta in causam præambulam debiti. dec.439.n.1. 319
Solutio debiti consistit in peremptione obligationis. dec.558.num.8. 442
Solutio sequens præsumitur facta in extinctionem præcedentis obligationis. dec. 558.n.10. 443
Compensatio habet vim solutionis. dec.555.n.4. 439
Debitor non soluens debito tempore tenetur creditori ad interesse per eum passum ex eo quod cœperit pecunias ad interesse. decis.554.n.7. 453
Creditor si soluat pro debitore dicitur esse in damno emergenti. decis.554.n.8. ibid.
Soluens debitum alienum cum protestatione se releuandi in bonis debitoris censetur velle debitum extinguere. decis.558.n.5. 442
Soluens cum dicta protestatione non damnum, sed lucrum consequitur. decis.558.n.6. ibid.
Solutio census impositi super re legata spectat ad hæredem, non ad legatarium. decis.473.n.1. 353
Maximè quando aliàs legatum esset nullius,vel modicæ vtilitatis. n.2. ibid.

Solutio est probanda ab eo, qui illam asserit. dec. 225. num. 2. 164
Solutio fructuum, & renouatio fideiussorum pro parte census non extincta repugnat extinctioni census in totum. dec. 362. n. 2. 255
Solutio facienda est iuxta qualitatem monetæ à partibus declaratam. dec. 210. n. 5. 160
Solutio census pro decimis, & fructibus probat possessionem recipientis eos. dec. 322. n. 2. 229
Solutio facta à muliere absque solemnitatibus non est releuans in eius præiudicium. decis. 543. numer. 21. 427
Solutio fructuum census facta vigore accollationis nullæ non præiudicat soluenti. decis. 474. numer. 4. 355
Solutio præsumitur facta in causam debiti præambulam. dec. 439. n. 1. 319
Solutio facta metu mandati, & cum protestatione non constituit exigentem in quasi possessione exigendi. dec. 244. n. 1. 175
Solutio præsumitur facta nomine proprio soluentis nisi aliud suadeant coniecturæ. decis. 410. numer. 5. 291
Solutio præsumitur ex lapsu temporis inter creditorem, & debitorem. dec. 450. n. 8. 330
Secus inter hæredem granatum, & fideicommissarium. ibid.
Solutio census facta ab eo qui non proprio, sed alieno nomine possidet non constituit in quasi possessione exigendi recipientem in præiudicium possessoris. dec. 433. n. 5. 314
Solutio præsumitur facta in causam locationis præcedentis. dec. 323. n. 2. 230
Solutio facta metu mandati non constituit creditorem in quasi *possessione* exigendi. decis. 231. numer. 8. 167
Limit. si mandatum sit iustum. n. 9. ibid.
Solutio census non potest retardari, donec cognoscitur an sit bene constitutus. dec. 66. n. 2. 47
Solutio census per decennium cum expressione causæ constituit in quasi possessione exigendi censum. dec. 111. n. 6. 82
Solutio ex qua causa facta fuerit, apparet ex instrumento quietationis. dec. 211. n. 3. 154
Solutio facta cedenti *post cessionem*, si ea non fuerit legitimè intimata, liberat debitorem. decis. 161. n. 2. 119
Solutio in dubio debet cedere in duriorem causam. dec. 83. num. 1. 60
Solutio facta metu diuturni carceris, non præiudicat. dec. 192. n. 12. 206
Solutio in dubio præsumitur facta potius ex causa census, quàm canonis. dec. 323. n. 1. 230
Solutio non est præcisè facienda de specie monetæ, quæ est in obligatione si non reperitur, vel difficillimè reperiri potest. dec. 215. n. 5. 156
Solutio probatur ex confessione recipientis solemniter facta etiam si sit facta à minore. decis. 399. n. 6. 285
Prout in instrumento hæc verba videntur importare dubitationem. n. 8. 286
Solutio est facienda de moneta currente tempore contractus si ea tempore solutionis reperiatur, nec sit mutata in bonitate intrinseca, alias secundum æstimationem illius de tempore contractus. decis. 217. num. 1. 158
Solutio facienda est iuxta valorem monetæ, quæ currebat tempore obligationis, si illa species monetæ non reperiatur. dec. 216. n. 6. 157
Solutio fructuum census facta à muliere non saluat contractum à nullitate resultante ob non seruatas solemnitates statutarias. dec. 31. n. 11. 26
Solutio eadem non potest parere duos effectus diuersos. dec. 123. num. 3. 89
Solutio momentanea transfert dominium pecuniarum in accipientem, quando illi affert commodum, & vtilitatem. dec. 123. n. 4. ibid.
Limitatur, si præcessit conuentio de soluendo statim. num. 5. ibid.
Quæ in dubio non præsumitur. decis. 123. numer. 8. ibid.
Solutio releuat etiam, quod statim pecunia restituatur, si afferat vtilitatem restituenti. decis. 2. numero 3. 2
Solutio quæ est modica, habito respectu ad rem pro qua fit indicat potius illam fieri pro canone, quàm pro censu, num. 7. Et declara, vt num. 9. decis. 323. 250
Solutio pretij census dicitur legitimè facta etiam quando venditor illud reliquit penes emptorem sub nomine depositi. dec. 427. n. 12. 309
Solutio est probanda ab eo, qui illam allegat. dec. 232. num. 1. 235
Et clare, & concludenter. num. 2. ibid.
Solutio est facienda in moneta conuenta si reperiatur. dec. 330. n. 2. 233
Ampl. siue aucta, siue diminuta sit illius bonitas extrinseca. n. 3. ibid.
Limit. si non reperiatur, vel non in sufficienti quantitate. num. 4. ibid.
Solutio est facienda de moneta conuenta, quando certa species monetæ est in obligatione, si species illa reperitur sin minus illius æstimatio iuxta tempus solutionis faciendæ. dec. 216. n. 2. 157
Solutio debet fieri iuxta æstimationem monetæ, quæ est in obligatione, non autem eius, quæ est in electione soluendi. dec. 218. n. 5. 159
Solutio declarat quænam species monetæ sit in obligatione. dec. 321. n. 2. 161
Solutio pretij in cessione iurium probatur ex confessione cedentis. dec. 357. n. 13. 252
Solutio census constituit recipientem in quasi possessione exigendi. dec. 483. n. 1. 363
Solutio præsumitur facta in executionem præcedentis mandati. dec. 251. n. 1. 178
Solutio debet referri ad causam præambulam. dec. 444. num. 2. 324
Solutio facta ab *vno ex correis alios liberat*. decis. 126. num. 11. 94
Solutionem qui probat trium annorum continuatorum immediatè antecedentium præsumitur soluisse pro superioribus annis, *ad l. quicunque C. de apoch. lib.* 11. dec. 481. n. 1. potest tamen probari contrarium. num. 7. 362
Amplia. d. l. quicunque in solutione trium semestrium, si locatio per semestria est distributa. num. 2. ibid.
Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio. dec. 397. n. 2. 284
Intellige si solutio sit realis, secus si sit simplex confessio de recepto. n. 4. ibid.
Solutione vnica eodem tempore facta, non extinguitur duplex debitum. dec. 168. n. 7. 125
Solutionem actualiter factam fuisse, potest ex coniecturis probari. decis. 252. n. 3. 179
Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio. dec. 271. n. 1. 190
Solutione eius quod debetur omnis tollitur obligatio, etiam fideiussoria. decisio 180. numero 6. 134
Soluens indebitum sub prætextu alicuius causæ, non repetit. dec. 111. n. 8. 82

Soluens pecunias, & mox illas ex noua causa secum reportans, soluisse dicitur. dec.130.n.9. 97
Soluens absque protestatione, dicitur sponte soluere. dec.250.n.2. 178
Soluens alij quam vero creditori, non liberatur. decis. 174.num.3. 128
Ampliat. etiam si soluat coniunctæ personæ. num.4. ibid.
Limit. quando soluitur ei cum quo fuit celebratus contractus. n.5. ibid.
Soluens creditoribus anterioribus potest repellere posteriores iuribus sibi ab anterioribus cessis.dec.191. numer.7. 142
Soluens statim receptum non dicitur soluere, & dominium pecuniarum in alium non transfert. decis. 187.num.4. 139
Limit. Si ex tali solutione recipiens commodum sentiat. num.10. 140
Soluens sine protestatione non dicitur coactè, & merè mandati soluere. dec.389.n.5. 278
Soluens debitum alienum ex propriis pecuniis succedit in locum creditoris. dec.202.n.1. 149
Intellige, vt num.3. ibid.
Soluens debitum cum pecuniis debitoris frustra desiderat cessionem iurium contra illum. dec.205. n.1. 150
Soluens fructus census ei, qui illum vendidit, liberatur. dec.161.n.1. 119
Solutus creditori sui creditoris liberatur. dec.415.n.3. 296
Soluens creditori succedit in locum illius pro rata, quam soluit. dec.451.n.3.& 17. 331
Soluens pro alio habet actionem negotiorum gestorum pro repetitione soluti. dec.537.n.7. 419
Soluens vnum pro alio censetur soluisse animo compensandi cum vero debito. dec.438.n.2. 318
Soluens ei cum quo contraxit liberatur etiam quod sciat pecuniam ad alium spectare. dec.172. num.5. 127
Limit. quando stipulatio est concepta copulatiuè pro contrahente, & absente, pro quo Notarius fuit stipulatus sub debitoris iuramento.n.6. ibid.
Soluens absque protestatione constituit recipientem in quasi possessione exigendi. dec.250. n.7. 178
Soluens pro alio magnam quantitatem præsumitur soluere de pecuniis debitoris. dec.410.n 6. 293
Soluenti falso procuratori recipienti bona fide quibus remediis subueniatur. dec.426.n.8. 307
Soluens pro alio repetit actione negotiorum gestorum. dec.419.n.7. 299
Intellige quando soluens liberauit debitorem, eius autem si se ipsum.num.8. ibid.
Soluens proprium debitum non potest reportare cessionem contra alios. dec.547.n.3. 430
Soluens vsufructuario liberatur. decis.380. numer.6. 270
Soluere quis præsumitur in vim præcedentis decreti. dec.251.n.3. 178
Quilibet soluendo pro alio potest iura principalis creditoris acquirere. dec.398.n.7. 285
Augmentum,vel diminutio debiti ad eum spectat, ad quem spectat solutio debiti. dec.337.n.4. 239
In solutionibus faciendis de qua moneta solui debeat attenditur vltima præcedens solutio. dec.222. n.7. 162
Minus solui dicitur etiam respectu temporis.decis.223. num.12. 165

Sors.

Principalis census recuperari non potest ab emptore. dec.498.n.10. 377
Ampl. vt nec etiam ab eius cessionario. n.11. ibid.
Sors census non dicitur debita. dec.518.num.5.& sq. num.7. 4..
Limit. quando venditor census illam sponte ob.. num.11. 4..
Sors peti potest loco interesse. dec.484.n.3. 36..
Sors repeti potest in censu,in quo sunt obligatæ communitates. dec.284.n.2. 121
Sors principalis in contractu census repeti potest ab illius nullitatem. dec.287. n.1. 10..
Sors peti potest loco interesse, stante obligatione ca.. merali. dec.197.n.4. 14..
Sors repeti potest in contractu census ratione damnorum, & interesse, quando census fuit impositus super bonis fideicommisso subiectis. dec.136. num.. 100
Sors repeti potest loco damnorum, & interesse,si pars venditorem non seruentur. dec.87.n.5. 6..
Sors principalis peti potest loco interesse. decis.1.. numer.5. 2..
Sors principalis peti potest loco interesse. decis.2.. numer.2. 2..
Sors succedit loco interesse. dec.138.n.2. 10..

Species.

Quæ sunt speciali nota digna,nisi specialiter notatæ censentur neglecta. dec.254.n.3. 1..

Spoliatio.

Spolium non purgatur, nisi per refectionem damnorum, expensarum, & interesse. decis.62. num.3.. 2..
Spolium, postquam spoliatus fuit restitutus, non potest ratificari ad effectum, vt spoliatus agere possit de spolio. dec.79.n.13. 1..
Spolio,vt quis agere possit, necesse est, vt doceat expulsum possedisse de eius mandato, vel de ratificatione possessionis facta ante commissum spolium; nam ratificatio sequens electionem non sufficit. dec.79.n.14. ibi..
Spoliator tenetur ad omnia damna, expensas, & interesse.dec.63.n.1. 4..
Spoliator non potest apponere compensationem. dec. 155.n.2. 1..
Spoliator non auditur nisi ante omnia purgato spolio. dec.498.n.1. 3..
Ampl.Etiam in spolio commisso à Iudice nulliter, & iniustè procedente. num.2. ibi..
Intellige quando nullitas,& iniustitia, est euidens & notoria. num.4. ibi..
Spoliatori in iudicio spolij, non denegatur manutentio.dec.101.n.3. 7..
Spoliatus non tenetur respondere spolianti, qui prius fuit conuentus ex vi compulsiua, vel ablatiua interdicto vnde vi,vel vi bonorum raptorum. dec.1.. num.1. 1..
Intellige quando agitur de re diuersa ab ea in qua fuit contra eum commissum spolium.n.3. ibi..
Spoliatus annuis protestationibus potest illas perficere die commissi spolij. dec.341.n.3. 2..

Sponsio.

Sponsionis natura est, vt solus euentus conditionis habeatur pro causa obligationis.dec.321.n.9. 2..

Spontè.

Hæc dictio, denotat meram, & liberam voluntatem. dec.123.n.7. 8..

Stabilia.

Minorum non sunt alienanda, donec extant mobilia. dec.23.n.8. 2..
Dummodo constet tempore faciendæ alienationis extare mobilia.n.9. ibid.
Stabilia communiter æstimantur ad rationem fructuum quinque pro centenario, & anno. decis.308. num.9. 3..

Notabiliorum.

Statim.

Hæc particula intelligitur cum aliquo temporis interuallo. dec. 103. n. 11. 77
Aliquando etiam duorum mensium. n. 12. ibid.

Statutum.

Statutum tendens ad euitandas fraudes, & decepciones respicit publicam vtilitatem principaliter. dec. 464. num. 4. 344
Statutum dans certam formam contrahendi non dicitur simpliciter resistere contractui aliter facto. dec. 445. numer. 8. 314
Statutum ob identitatem rationis generalis in eo expressè extenditur ad alios casus non expressos. dec. 464. n. 6. 344
Statutum debet interpretari vt minus, quàm fieri possit iuri communi deroget. dec. 485. n. 9. 365
Statutum prohibens appellari à decreto super executione instrumenti non procedit contra non nominatum in instrumento. dec. 509. n. 2. 389
Statutum dans executionem instrumento, non habet locum quando instrumentum non est liquidum. dec. 509. n. 4. ibid.
Statutum dans facultatem fideiussoribus petendi liberationem à fideiussione, quomodo sit intelligendum. dec. 201. n. 9. 148
Statutum loci contractus attendi debet in contractibus. dec. 508. n. 7. 388
Statutum tendens ad euitandas fraudes, & decepciones respicit publicam vtilitatem principaliter. dec. 464. n. 4. 344
Statutum aliquid disponens est seruandum etiam in foro conscientiæ, & excusat à peccato. dec. 464. n. 9. ibid.
Statutum à Papa confirmatum non potest dici vitiosum. dec. 464. n. 10. ibid.
Statutum requirens præsentiam proximiorum, intelligitur de proximioribus tempore contractus. dec. 12. numer. 4. 10
Statutum quod non exprimit velle non præsumitur. dec. 353. num. 16. 249
Statutum ligat contrahentes in loco statuentium. dec. 201. num. 2. 148
Statutum dans formam contractibus minorum ligat subditos contrahentes extra territorium statuentium si tollat fidem scripturis, & instrumentis aliter factis. dec. 18. n. 1. 16
Statutum inducens præscriptionem non procedit respectu actionis realis. dec. 230. n. 7. 166
Statutum comprehendit præterita, quæ expectant perfectionem de futuro. dec. 230. n. 5. ibid.
Statutum loquens de confessionibus, & quietantiis mulierum non habet locum, quando mulier efficitur locupletior. dec. 186. n. 7. 139
Statutum quod contra delinquentes possit procedi per contradictas, intelligitur dummodo sint verè delinquentes. dec. 133. n. 4. 98
Statutum loquens de fideiussore procedit etiam in eo, qui obligauit se vti principalis, quando constat pecuniam ad eum non peruenisse. dec. 20. n. 9. 18
Statutum loquens de minoribus procedit etiam in filiofamilias minore. dec. 20. n. 10. ibid.
Statutum recipit interpretationem passiuam à iure communi. dec. 190. n. 4. 141
Statutum Romæ circa contractus minorum habet locum in omnibus contractibus, in quibus minor lædi potest ibi. dec. 18. n. 18. 16
Statutum tollens nullitatem non tollit eam quæ prouenit ex defectu iurisdictionis. dec. 55. n. 7. 41
Statutum non trahitur retro sed in futurum verificari debet. dec. 230. n. 10. 166

Statuta exorbitantia recipiunt interpretationem restrictiuam. dec. 190. n. 5. 141
Statuto plura requirente pro forma in explicatione actus vno deficiente actus corruit. dec. 18. num. 16. 16
In contractu attenditur statutum loci vbi contractus ratificatur, non vbi contractus celebratus fuit nullitèr. dec. 448. n. 11. 327

Sterilitas.

Vnius temporis, cum vbertate alterius compensatur. dec. 10. n. 9. 11
Sterilitas cum vbertate compensari potest. dec. 143. n. 5. 105

Stilus.

Curiæ respiciens ordinatoria probatur attestatione Notariorum. dec. 505. n. 11. 385
Stilus respiciens deciforia debet plenè, & concludenter probari. dec. 424. n. 14. 305
Stilus respiciens deciforia debet formiter, & concludenter probari. decis. 468. n. 10. 352
Stilus difformis, & controuersus non debet attendi. dec. 468. n. 11. ibid.
Stilus curiæ facit ius. decis. 168. n. 6. 188
Stilus contra ius est formiter probandus cum scientia maioris partis populi vt consuetudo. dec. 468. n. 7. 351

Stipulatio.

Stipulatio notarij, pro iis quorum interest restringitur ad eos, quorum interest tempore stipulationis. decis. 448. num. 13. 328

Stuprum.

Non præsumitur. decis. 20. n. 5. 18

Subhastatio.

Et licitatio quo ordine fieri debeant remissiuè. dec. 536. num. 11. 417
Subhastatio debet fieri præsenti pecunia. decis. 536. num. 12. ibid.
Hæc tamen solemnitas potest remitti de consensu creditoris. num. 13. ibid.
Iste tamen consensus non operatur vltra summam debitam consentienti. n. 14. 417
Et debet intervenire in ipso actu deliberationis. n. 15. ibid.
Subhastatio debet fieri iudicis auctoritate. decis. 536. num. 18. ibid.
Subhastatio, & deliberatio facta vigore decreti, & executionis nullæ est inualida. decis. 536. numer. 5. 417
Subhastatio facta ad instantiam cessionarij pro maiori summa, quàm sit creditum cedentis est nulla. decis. 536. n. 6. ibid.
Subhastatio facta pro vero credito seruatis requisitis de iure, & de stilo est valida. decis. 508. numer. 1. 387
Subhastatio debet iustificari ex actis productis ante eam non ex productis postea. dec. 414. n. 7. 315
Subhastatio requirit citationem partis, & Iudicis decretum. decis. 467. n. 2. 350

Subrogatio.

Subrogatio in fideicommissis non datur si non constat de voluntate subrogandi. decis. 496. numer. 9. 374
Subrogatio regulariter non datur in particularibus. dec. 422. n. 4. 305
Subrogatum non assumit naturam eius in cuius locum est facta subrogatio, quando militat diuersa ratio. dec. 50. num. 4. 38
Nec quando non concurrunt eædem qualitates. num. 5. ibid.
Nec quoad incursum pœnæ. n. 6. ibid.

Subrogatum assumit naturam eius, in cuius locum subrogatur. dec. 52. n. 5. 39
Subrogatum censetur idem quod id in cuius locum fuit subrogatum. dec. 422. n. 3. 303

Subscriptio.

Infert approbationem. dec. 516. n. 5. 396
Subscribens fateri censetur omnia contenta in scriptura. dec. 427. n. 5. 308

Substantia.

Substantia actus remotâ, ipse actus remouetur. dec. 315. num. 1. 223

Substitutio.

Fideicommissaria talis censetur qualis est præcedens institutio. dec. 376. n. 5. 267
Compendiosa substitutio continet taciram vulgarem. dec. 376. n. 3. ibid.
Substitutus cum clausula pleno iure, & sine aliqua diminutione potest capere pensionem directè, & propria auctoritate. dec. 471. n. 6. 353

Successio.

Successor vtitur Iure competente ei, in cuius locum succedit. dec. 409. n. 2. 192

Supplicatio.

Secundum cuius tenorem sunt plura facienda fide eis non docearur non suffragatur. decis. 323. numero 2. 230

Susceptio.

Suscipiens onus soluendi canones cogi potest via executiua. dec. 157. n. 1.

T

Taciturnitas.

Creditoris per longum tempus inducit verisimilitudinem solutionis. dec. 29. n. 2. 24
Taciturnitas alimentarij in petendo alimenta inducit præsumptionem alimenta fuisse præstita continuo. dec. 439. n. 6. 319

Tamen.

Hæc particula, restringit præcedentia. decis. 171. n. 3. 127

Taxatio.

Taxatio interesse ad rationem fructuum certorum, est licita. dec. 124. n. 7. 90

Tempus.

Tempus solutionis faciendæ de fructibus census non est de forma substantiali contractus census. dec. 116. num. 2. 85
Immo est quid accidentale. n. 3. ibid.
Tempus antiquum non probatur per testes deponentes per dictionem citra absque copula. dec. 323. n. 5. 230

Terminus.

Terminus acceptatus quando computatur ad inducendam moram. dec. 521. n. 3. 399
Terminus ad redimendum non currit durante lite, quando reuenditio fuit petita iuxta terminum. dec. 504. num. 13. 386
Pendente termino dato ad deliberandum pignus sub hasta positum possunt admitti noui oblatores. decis. 467. num. 5. 350
Secus termino elapso. n. 7. ibid.
Suscipiens terminum ad soluendum, & confitens debitum, censetur bonam fidem agnoscere. dec. 250. num. 8. 178

Tertius.

Tertius possessor conuentus Saluiano pro fructibus census impositi super melioramentis potest excipere, quod melioramenta non erant imponentis. dec. 541. n. 8. 423
Tertius possessor præscribit hypothecariæ actioni inter præsentes spatio decem annorum. dec. 303. n. 2. & 5. 214
Limit. in obligationibus conditionalibus, quibus non præscribitur etiam cum titulo. n. 10. ibid.
Tertius non potest opponere de nullitate alterius fauore introducta. dec. 504. n. 8. 387
Ius tertij potest opponi, quando opponentis interest, & sibi prodest. dec. 345. n. 8. 243
Tertia species bonorum quæ constituitur ex annuis reddicibus, nil aliud constituit, quàm ius quodam seu actionem ad illos exigendum. dec 3. n. 14. 4

Testamentum.

Testamentum non præsumitur. dec. 279. n. 4. 196
Testator præsumitur grauare hæredem minus quam fieri potest. dec. 432. n. 10. 313
Præsertim si sit instituta pia causa. dec. 432. n. 11. ibid.
Testator præsumitur voluisse grauare hæredem minus quam fieri possit. dec. 271. n. 7. 190
Testator declarans irritam, & nullius roboris quamcumque alienationem comprehendit etiam alienationem de facto, licet nulliter de iure. d. 334. n. 3. 247
Testator præsumitur bona propria non hæredis, vel aliorum grauare. dec. 67. n. 7. 47
Vbi eadem est ratio ibi debet esse eadem dispositio etiam testatoris. dec. 334. n. 7. 247
Opinio testatoris etiam erronea est attendenda. decis. 432. n. 13. 313

Testis.

Qui ex depositione potest commodum reportare, dicitur testificari in causa propria. dec. 222. n. 2. 162
Testis deponens super negatiua, debet etiam non interrogatus reddere rationem sui dicti. d. 222. n. 3. ibi.
Testis deponens super negatiua, debet deponere se vidisse illum actum ex quo negatiua resultat. dec. 222. num. 4. ibid.
Testis deponens super negatiua, debet excludere actum & potentiam. decis. 222. n. 5. ibid.
Testis qui iurauit extra terminum, dicitur nulliter examinatus. decis. 79. n. 21. 57
Testis dictū debet concludere per necesse. d. 76. n. 2. 54
Testis deponens super iis, quæ percipiuntur iudicio intellectus debet reddere causam scientiæ, etiam non requisitus. decis. 76. n. 3. ibid.
Testes examinati non præcedente citatione ad videndum iurare non probant. decis. 554. n. 3. 418
Testis contra producentem probat. decis. 110. n. 6. 81
Testis qui recordatur de antiquis, & non reminiscitur de recentibus non meretur fidem. dec. 442. n. 8. 321
Testis deponens de suo iudicio nullam facit probationem. decis. 532. n. 31. 413
Testis familiaris inducentis, est valdè suspectus. decis. 70. num. 3. 52
Testis semel approbatus, reprobari non potest. dec. 128. num. 4. 85
Testis debet concludere per necesse. dec. 375. n. 3. 266
Testis de odio suspectus non facit semiplenam probationem. dec. 442. n. 6. 321
Testis qui contra vnum fuit testificatus in causa criminali repellitur contra eundem in causa ciuili. dec. 442. num. 4. ibid.
Testis vnicus etiam contra inducentem nihil probat. decis. 532. n. 10. 413
Testis vnicus non probat. dec. 127. n. 5. 403
Testis vnicus nullam facit fidem. dec. 451. n. 2. 376
Testis vnicus non probat. dec. 430. n. 3. 310
Testis vnicus contra producentem facit plenam fidem. dec. 129. n. 2. 96

Notabiliorum.

Teſtis vnicus non probat. dec. 125. n. 3.

Teſtis vnicus facit vehementem præſumptionem pro coadiuuandis aliis probationibus. dec. 442. num. 1. 321

Teſtis vnicus contra producentem plenè probat. deciſ. 130. numer. 1. 97

Hanc tamen concluſionem Rota non admittit. num. 2. ibid.

Teſtis vnicus in facto proprio plenè probat. dec. 454. numero 4. 335

Intellige concurrentibus adminiculis. numer. 5. ibid.

Teſti vnico non creditur. dec. 525. n. 2. 525.

Præſertim contra publicum in[illegible] ibid. num. 3.

Teſtes ex[illegible] in cauſa criminali ſine citatione partis non probant. dec. 355. n. 2. 250

Teſtes deponentes ſuper conſuetudine debent ſpecificare actus in quibus viderunt obſeruari. deciſ. 343. num. 11. 242

Debent concludere de circumſtantiis in caſu de quo agitur concur. entibus. n. 12. ibid.

Teſtes examinati in cauſa criminali ex officio abſque partis citatione, nullum faciunt probationis gradum. dec. 131. n. 8. 99

Immo nec quidem indicium. n. 9. ibid.

Niſi pars habeat illos pro rite, & rectè examinatis. n. 10. ibid.

Teſtes etiam nulliter examinati deſeruiunt pro adminiculo. dec. 358. n. 3. 253

Teſtes etiam nulliter examinati præſtant adminiculum. dec. 499. n. 20. 379

Teſtes examinati parte non citata, & ſine interrogatoriis fidem non faciunt. dec. 316. n. 1. 224

Teſtes examinati in alia cauſa, & inter diuerſas perſonas non probant. dec. 355. n. 20. 249

Teſtes examinati in iudicio poſſeſſorio faciunt fidem in petitorio ſi ad eundem effectum producantur. dec. 401. n. 4. 287

Teſtes deponentes contra inſtrumentum debent concludenter, & ex neceſſitate concludere. dec. 24. n. 6. 22

Teſtes deponentes tanquam periti electi, præferuntur cæteris teſtibus. dec. 141. n. 7. 104

Teſtes duo conteſtes plenam faciunt probationem. dec. 100. num. 2. 74

Teſtes de auditu faciunt indicium, & optimam veritatis præſumptionem. dec. 401. n. 8. 288

Teſtes deponentes contra inſtrumentum, debent eſſe omni exceptione minores. dec. 24. n. 4. 22

Teſtes de iure ſunt reducendi ad concordiam. dec. 387. num. 7. 275

Teſtes examinari parte non citata, non faciunt quidem indicium. dec. 36. n. 13. 30

Teſtes inter ſe contrarij, non probant pro producente. dec. 129. n. 4. 96

Immo vnus deſtruit dictum alterius. n. 5. ibid.

Teſtes inſtrumentarij tanquam à partibus approbati faciunt fidem, etiam ſi alias eſſent inhabiles. dec. 110. num. 5. 81

Teſtes examinati in cauſa criminali parte non citata & ſine interrogatoriis non probant. deciſ. 374. n. 5. 266

Teſtes examinati pro curiæ informatione, nihil probant. dec. 127. n. 4. 95

Teſtes contra publicum inſtrumentum, debent eſſe omni exceptione maiores. deciſ. 117. numer. 11. 86

Teſtes ſunt cum aliis teſtibus concordandi. deciſ. 89. num. 5. 66

Teſti vnico non creditur maximè ſi alias patitur exceptiones. dec. 454. n. 2. 335

Teſti ſibi ipſi contrario non creditur. dec. 129. num. 6. 96

Teſti, qui habet intereſſe, vel deponit ad ſui exonerationem non creditur. dec. 371. n. 13. 264

Teſtium in conflictu, & concurſu ſunt præferendi plures & digniores, melius informari, practici, & vicini. dec. 89. n. 1. 66

Teſtium dicta recipiunt interpretationem à ſcripturis. dec. 404. n. 4. [illegible]

Idoneus [illegible]moſus, & de delictis proceſſatus repellitur à teſtimonio. dec. 442. n. 7. 321

Inimicitiæ, & odij ſuſpicio tollit fidem teſti. dec. 442. num. 5. ibid.

Teſtium dicta debent ſemper concludere. dec. 24. n. 5. 22

Inducens teſtes vix eſt quod contra illos poſſit aliquid dicere. dec. 387. n. 1. 274

Titulus.

Titulus non eſt neceſſarius in iudicio manutentionis, ſiue ſimus in prophanis. dec. 242. n. 15. 174

Siue ſimus in beneficialibus. n. 16. ibid.

Titulus cum redit ad non titulum res redit ad primæua iura. dec. 530. n. 13. 409

Titulus ſuperueniens etiam pendente lite attenditur ad effectum terentionis. dec. 466. n. 8. 348

Titulus vbi reducitur ad non titulum quilibet recuperat ſua primæua iura. deciſ. 400. n. 14. 287

Titulus inualidus licet non inducat bonam fidem poſitiuam, tamen cauſat malam fidem. dec. 293. nu. 8. 207

Euentus poſterior formatur à primordio tituli. deciſ. 379. n. 9. 269

Totum.

Totum recipit qualitatem à ſuis partibus. deciſ. 214. num. 3. 155

Tractatus.

Capitularis non eſt neceſſarius in alienatione rei Eccleſiæ, vbi interuenit beneplacitum Apoſtolicum. dec. 30. n. 6. 25

Traditio.

In incorporabilibus probatur ex patientia. dec. 168. n. 3. 125

Tranſactio.

Facta cum pacto reſolutiuo in caſu inobſeruantiæ facta declaratione reſoluitur. dec. 256. n. 1. 251

Tranſactio in qua inſurgit læſio vltra tertiam partem, debet reſcindi. dec. 275. num. 1. 192

Tranſactio pro ſui validitate requirit, vt aliquid hinc inde detur, vel recipiatur. dec. 275. n. 2. ibid.

Tranſactio vt dicatur læſiua debet conſiderari dubius litis euentus. dec. 275. n. 4. ibid.

Tranſactionis natura eſt, vt quæliber pars aliquid det vel remittat. dec. 223. n. 13. 173

Tranſigi ſuper iure claro non poteſt. dec. 223. n. 1. 172

Tranſlatio.

Cenſus de vno fundo ad alium, non inducit illius extinctionem. deciſ. 105. n. 1. 78

Nec innouat obligationes præcedentes. n. 2. ibid.

Tranſlatio penſionis ab vno beneficio ad aliud nihil innouat reſpectu penſionis, ſed tantum reſpectu beneficij. dec. 105. n. 3. ibid.

Trebellianica.

Trebellianica cenſetur prohibita ex clauſula pleno iure, & ſine aliqua diminutione. dec. 471. n. 9. 373

Turbatio.

Turbare is dicitur qui prætendit ſe habere ius propter quod poſſeſſor impediatur. dec. 391. n. 12. 280

Tutor non potest alienare rem minoris absque solemnitatibus. dec. 84. n. 22. 63
Tutor non potest auctorati in actu in quo agitur de eius proprio interesse. dec. 84. n. 18. ibid.
Tutor constitutus ad certum actum non potest circa se intromittere. dec. 277. n. 1. 193
Tutor non potest constituere aliquem in quasi possessorium actum fictum secus per actum inuentario, & administratione sibi decreta, validitatem auctorum. dec. 523. n. 6. 278 401
Tutor non potest imponere censum super rebus sui pupilli absque solemnitatibus statutariis. dec. 309. num. 1. 218
Maximè quando statutum procedit alterius annullando actum aliter factum. n. 2. ibid.
Tutor adiunctus si non permittatur administrare, redditur suspectus alius tutor, qui præstat impedimentum. dec. 278. n. 13. 195
Tutor dans dotem pro pupilla censetur dare ad computum eius, quod habet in administratione. dec. 175. num. 9. 150
Limit. quando constat de contrario. n. 10. ibid.
Tutor agens nomine proprio non præiudicat pupillo dec. 278. n. 19. 196
Tutor datus ob impedimentum tutoris, durat durante impedimento. dec. 84. n. 9. 62
Tutor potest stipulari pro suo pupillo. decisio 272. num. 3.
Tutoris dario durante prioris tutoris impedimento, est valida, maximè cum Iudicis decreto. dec. 277. numer. 4. 193

V

Valor.

Valore monetæ extrinsecus mutato, solutio debet fieri habita ratione ad estimationem, quæ est tempore solutionis. dec. 216. n. 3. 157
Valor antiquæ monetæ cum non est mutatus in bonitate intrinseca solutio potest fieri vel in illa, vel in æquiualenti. dec. 221. n. 5. 161
Valor rei debet probari de tempore contractus. decis. 323. n. 7. 230
Valor monetæ quæ est in obligatione debet attendi iuxta tempus contractus, si illius valor non reperiatur diminutus. dec. 220. n. 3. 160
Ampl. etiam si sit diminutus valor monetæ inferioris de qua solutio fieri potest. n. 4. ibid.
Valor rei probatur ex communi æstimatione, non ex singulari affectu oblatoris ad hasta. dec. 500. num. 4. 380
Valor extrinsecus monetæ attenditur tempore solutionis. dec. 550. n. 2. 433

Vassallus.

Vassallus alienans commoditatem feudi feudo non priuatur. dec. 333. n. 4. 236
Intellige si alienatio facta ab hærede grauato, Emphyteuta, & Vassallo non excedat viram ipsorum. nu. 5. ibid.

Venditio.

Venditio rei emphyteuticæ cum clausula saluo, & reseruato, consensu Domini valet ab initio. dec. 40. num. 14. 32
Venditio resoluitur per pretij restitutionem. dec. 310. num. 2. 219
Venditio deficit deficiente pretio. decis. 192. numer. 4. 106
Venditio celebrari potest habita fide de pretio. decis. 126. num. 5. 93
Venditio rei alienæ, valet. decis. 59. n. 5. 43
Venditio vera dicitur, vbi pactum fuit vt canon possit extingui ad rationem scutorum sex pro centenario. dec. 524. n. 3. 402
Venditio facta à Iudice plus offerenti differt ab adiudicatione, seu datione insolutum facta creditori. dec. 156. num. 8. 116
Venditio quod sit voluntaria, vel necessaria, est quid accidentale. dec. 156. n. 2. 115
facta ex causa extinguendo censu, non dicitur Venditio censetur facta in pecis. 26. n. 4. 23
Venditionis appellatione non venit datio in solutum à Iudice facta. dec. 429. n. 2. 353 370
Intellige de iure communi, secus in statuto loquente de venditione. n. 3. ibid.
Venditionis titulus est habilis ad transferendum dominium. decis. 560. n. 1. 445
Venditionis ea est natura, quod dominium, pretij in venditorem, & rei emptæ in emptorem transferatur. dec. 2. n. 4. 2
Venditione facta à Canonicis non vti singularibus personis, sed tanquam vniuersis obligatur Capitulum. 287. n. 6. 202
In venditione facta à iudice iudiciario nomine debet non creditor debet cauere de euictione. dec. 353. n. 1. 281
In venditione census non venditur res super qua census est impositus, sed solum ius percipiendi annuam responsionem. dec. 1. n. 2. 1
In venditione census aliàs creati non requiritur pecunia numerata. dec. 187. n. 8. 139
Vendens rem cum reseruatione dominij, & hypotheca donec sibi de pretio integrè satisfiat potest pro rata non soluta redire ad primæuam possessionem. dec. 498. n. 14. 377
Venditor dum non euincitur res vendita tenetur præstare illam liberam ab hypotheca. decis. 559. nu. 12. 444
Venditor consequitur fructus rei venditæ pro rata pretij non soluti. dec. 124. n. 5. 90
Etiam intercueniente mora irregulari dumtaxat. num. 8 ibid.
Venditor sensus si sinat labi semestre post factam dilectam, non potest cogere emptorem census ad illum reuendendum, nisi faciat nouam dilectam. dec. 277. n. 8. 194
Venditor promittens generalem defensionem rei venditæ tenetur liberare à quacunque molestia. decis. 108. n. 1. 80
Venditor census potest quandocumque illum redimere. dec. 154. n. 1. 114
Venditor census nulliter impositi, si promittat impositionem esse validam, aliàs vult teneri ad damna, & interesse, tenetur soluere fructus loco damnorum & interesse. dec. 389. n. 12. 275
Venditor census, qui restituit emptori partem pretij videtur voluisse recedere à censu. dec. 272. n. 7. 191
Venditori census licet sit licita redemptio census, emptor tamen non potest illum cogere ad redimendum. dec. 283. n. 4. 200
Venditor tenetur de euictione rei venditæ, decis. 406. num. 1. 290
Venditor census non prohibetur rem censui suppositam alienare. dec. 90. n. 13. 67
Venditor rei quæ retrahitur iure ciuitatis, non tenetur emptori ad refectionem damnorum, interesse, nec melioramentorum. decis. 360. n. 5. & 6. 254

Notabiliorum.

Verbum.

Verba habuit & recepit in pecunia numerata, &c. à Notario prolata important actum veræ numerationis. dec. 110. n. 1. 81

Verba accipiuntur secundum subiectam materiam. dec. 338. num. 6. 253

Verba licet sint ampla, & prægnantia recipiunt interpretationem à natura rei. dec. 360. n. 3. 254

Verba dubia sententiæ interpretanda sunt, ne contineant iniustitiam. dec. 267. n. 6. 188

Verba in vna parte scripturæ vno modo intellecta debent eodem modo intelligi in alia parte. dec. 475. num. 8. 356

Verba quæ possunt trahi ad casum licitum, & illicitum trahi debent ad licitum. dec. 143. n. 8. 105

Verba sequentia debent referri, & declarari ex præcedentibus. dec. 161. n. 8. 255

Verba assertiua Notarij probant. decis. 127. numero 2. 95

Verba inuestituræ sunt intelligenda ad fauorem conductoris contra locatorem. dec. 331. n. 5. 235

Verba sunt applicanda ad sensum bonum, & vitio carentem. dec. 147. n. 17. 109

Et vt excludatur contractus illicitus. numero 18. ibid.

Verba debent applicari ad intellectum sanum, bonum, ciuilem, & vitio carentem, & vt excludatur contractus illicitus. dec. 139. n. 7. 103

Verba enunciatiua probant inter partes contrahentes. dec. 335. n. 5. 238

Et multo magis fauore dotis. n. 6. ibid.

Verba debent intelligi ciuiliter. dec. 87. n. 3.

Verba de bonis suis à testatore prolata quomodo intelligenda. dec. 550. n. 5. 434

Verba in forma iuris quid inferant. decis. 550. num. 6. ibid.

Verba in dubio stant potius demonstratiuè, quàm restrictiuè. dec. 377. n. 5.

Verba illa, *ad rationem tot solidorum*, apposita in promissione de soluendo scuta aurea, stant demonstratiuè. dec. 220. n. 2. 160

Verba contractus interpretantur contra eum, qui in illis se fundat. dec. 217. n. 10. 158

Verba in statutis sunt propriè capienda. dec. 86. nu. 9. 64

Verba *Census*, *Canon*, *Sponsio*, sunt synonyma, ita vt vnum pro alio sæpiùs vsurpetur. decis. 323. num. 5. 250

Verba, *Confessus fuit se habuisse, & recepisse, &c.* non sunt contrahentium, sed Notarij. decis. 135. num. 3. 100

Verba secundi instrumenti declarans qualis fuerit mens contrahentium in primo. dec. 378. n. 3.

Contextu eodem, hæc verba intelliguntur secundum subiectam materiam. dec. 445. n. 15. 323

Verba sunt interpretanda contra eum, qui se fundat in illis. dec. 213. n. 10. 162

Verba debent applicari ad intellectum sanum. dec. 102. num. 7. 76

Et vt excludatur contractus illicitus. n. 8. ibid.

Verba dispositiua Notarij probant. decis. 100. num. 16. 74

Verba demonstratiua ad oculum non extenduntur vltra personam demonstratam. decis. 82. numer. 5. 60

Verba adiecta inter lineas, & non per remissam approbatam, sunt extra corpus scripturæ. dec. 203. num. 3. 149

A proprietate verborum in quibus casibus liceat recedere remissiuè. decis. 368. n. 4. 260

A verbis recedituf propter verisimilem mentem contrahentium. dec. 366. n. 9. 259

Verba sunt intelligenda vt est verisimile contrahentes facere voluisse. dec. 366. n. 8. ibid.

A proprietate verborum non est recedendum. dec. 425. num. 4. 306

Verisimilitudo.

Operatur vt sufficiat probatio, quæ aliàs nullam fidem fæceret. dec. 499. n. 21. 379

Verisimile non est quem soluere pro eo, cum quo nihil habet agere. dec. 189. n. 3. 140

Veritas.

Rei magis quam scriptura est perspicienda. decis. 168. num. 1. 260

Verò, Hæc particula aduersatiua repetit omnes qualitates casus præcedentis cui aduersatur. dec. 428. n. 3. 309

Versio.

In vtilitatem recipientis probatur ex sola receptione. decis. 464. n. 28. 345

Intellige si recipiatur ex contractu valido. numer. 29. ibid.

Versio probari debet ab eo, qui cum minore nulliter contraxit. dec. 464. n. 30. ibid.

Versio probatur probando vel pecunias extare, vel esse erogatas pro vtilitate minoris, licet eo empta non existat. decis. 464. n. 31. ibid.

Versio in vtilitatem recipientis probatur ex sola receptione. dec. 464. n. 28. 345

Intellige si recipiatur ex contractu valido. numer. 20. ibid.

Versio pretij in causam expressam probatur præsumptionibus & coniecturis. decis. 19. n. 3. 14

Versio pecuniarum in aliquam causam debet probari ab allegante. decis. 543. n. 17. 427

Via.

Via executiua cameralis obligationis, non competit pro expressis in instrumento. decis. 285. numer. 14. 202

Via executiua non competit vbi per sententiam fuit vulnerata obligatio cameralis. decis. 256. num. 1. 181

Via executiua non competit, nisi pro expressis in instrumento. decis. 254. n. 2. 180

Via executiua transit in censuarium. dec. 503. num. 2. 384

Via executiua competit contra debitorem debitoris. dec. 504. n. 3. 385

Pro censu datur via executiua. dec. 21. n. 2. 19

Pendente iudicio ordinario non potest intentari via executiua, quando sententia lata in iudicio ordinario est paritura exceptionem rei iudicatæ in executiuo. dec. 446. n. 7. 325

Viam ordinariam intentans non potest illa relicta ad executiuam conuolare. d. 260. n. 1. 185

Limit. respectu eius qui ordinariè cæpit agere pro contrauentione instrumenti, qui potest dicto iudicio derelicto agere executiuè pro obseruantia dicti instrumenti. n. 2. ibid.

Videbitur.

Hoc verbum, aliquando importat necessitatem. decis. 268. num. 1. 188

Aliquando importat arbitrium boni viri. numero 4. ibid.

Immo ad arbitrium iudicis Ordinarij. n. 5. ibid.

Vincula.

Duo magis stringunt. dec. 74. n. 5. 55

Vincula duo magis ligant, quam vnum. dec. 308. n. 14. 217

Intellige quando vtrumque vinculum est paris potentiæ, & effectus. n. 15. ibid.

Vicinus.

Vicinus.

De iure communi non habet ius retrahendi. dec.308. num.16. 217
Vicinus est potior inquilino in iure retractus. decis. 466.n.9.declarat.n.11. 348
Vicinus non habet prælationem in emptione domus alterius vicini, si illa domus est iam perfecta, vel nouum talrem non patitur ædificium, seu conspectiorem ornatum. dec.466.n.27. 349
Vicinus cæteris paribus debet præferri in emptione. dec.443.n.10. 322

Vis.

Non consideratur in his, quæ fiunt de mandato iudicis. dec.185.n.2. 138

Vitium.

Commissum circa ea, quæ non sunt de forma substantiali contractus, non vitiat totum contractum. decis. 116.num.1. 85

Vlterius.

Hæc dictio est implicatiua præcedentium. dec. 388. num.19. 277

Vniuersitas.

Congregatio hominum quomodo debeat citari. decis. 389.n.7. 278
Vniuersitas fungitur vice pupilli, & minoris. dec.18. num.6. 16

Vnus.

Vnus ex pluribus hæredibus potest oblato integro pretio redimere rem ab eorum auctore venditam cum pacto redimendi. dec.504.n.9. 385
Vno ex correis liberato alter non liberatur. decis.134. num.6. 99

Voluntas.

Probatur à posteriori. decis.188.n.2.
Voluntas est potestas repetendi sortem census non est repetitio. dec.530.n.11. 409
Voluntas Principis inter impossibilia connumeratur. dec.334.n.4. 237

Vsque.

Ista dictio stat inclusiuè. dec.539.n.11. 421
Ita quod, hæc dictio stat non solum declaratiuè. decis. 539.n.12. ibid.
Sed etiam ampliatiuè. ibid.

Vsura.

Vsura non cadit in contractibus innominatis. decis. 388.num.8. 276
Vsura non cadit nisi in contractu mutui. dec.388.n.6. 276
Vsura non consistit in maiori, vel minori tempore. dec. 388.n.12. 277
Vsuræ suspicio cessat vbi nullum, aut modicum subest commodum. decis.123.n.13. 90
Vsuræ vsurarum licitè exigi non possunt. decis.379. num.14. 270
Vsuræ sunt prohibitæ iure Diuino, & naturali. dec.155. num.6. 115
In materia vsuraria pertinet ad Papam dare formam contractibus. decis.80.n.7.& 10. 59

Vsus.

Vsus communis loquendi debet probari in loco tempore initi contractus. decis.432.n.6. 313

Vsusfructus.

Vsusfructus, & hypotheca dicuntur largo modo esse in dominio. dec.292.n.9. 206
Vsusfructus amittitur propter inundationem ex qua prædij proprietarij forma immutatur. decis.88.n.1. 65
Vsusfructus extinguitur per empto fundo proprietario. dec.349.n.8. 246
Vsusfructus extinctus non reuiuiscit, etiamsi proprietas denuo efficiatur fructifera. dec.349.n.9. ibid.
Vsufructuarius possidet non iure dominij, sed iure seruitutis. dec.541.n.19. 414
Vsufructuarius habet ius debilius, quàm emphyteuta. dec.541.n.21. ibid.
Vsufructuarius meliorans an dici posset malæ fidei possessor, siue melioratur. decis.541.n.24. ibid.
Vsusfructuarius non potest retendere censum nisi nomine proprietarij, & de eius consensu. dec.381.n.1. 270
Vsufructuarius non potest repetere expensas factas in meliorando rem cuius habet vsumfructum vbi de ratione. decis.541.num.5.& 20.sed contra num.11. 423.& seq.
Cui tamen in patre vsufructuario, qui expensas repetit ratione legitimæ administrationis, quam habet in bonis filiis non est tamen melioramentorum dominus. dec.541.n.6.& 10. 423
Vsufructuarius debet teneri quod accepit, non nouum facere etiam in fauorem domini. decis.541.num.25. 424
Vsufructuarius habet naturalem possessionem. decis. 381.n.3. 270

Vtile.

Vtile per inutile non vitiatur, sed inutiliter adiectum vitiatur. decis.117.n.8. 86
Vtilitas, vt propter eam sustineatur alienatio rei Ecclesiæ, debet esse euidens. decis.27.n.8. 24
Vtile per inutile vitiatur in indiuiduis. dec.321.n.1.& 2. 228
Euidens vtilitas illa dicitur quæ est clara, & indubitata. d.num.8. ibid.

Vt supra.

Hæc clausula refert qualitates supra expressas. decis. 486.num.4. 366

Vxor.

Pro viro non potest fideiubere. dec.353.n.5. 248
Limit. si fideiubeat cum iuramento. n.6. ibid.
Limit.2. si habeat relenatores indemnitatis. n.7. ibid.
Vxor tenetur subuenire inopiæ mariti ex iuris dispositione. dec.32.n.6. 27
Vxor tenetur subuenire viro vergenti ad inopiam. dec. 497.num.2. 375
Vxoris obligatio facta pro marito valet, quando non remanet indotata. dec.32.n.8. 27
Vxoris obligatio facta pro marito est nulla si remaneat indotata, vel non sit salua dimidia dotis. dec.33.n.5. 7.& 8. quodnam tempus attenditur. 28

LOCI
VTRIVSQVE IVRIS
DOCTORVM, ET STATVTORVM,
præcipuè conſiderati.

A

Auth.

RES quæ, *C. commun. de leg.* habet locum tantum in ſubſidium. dec.107.n.8. 80

Auth. ſi qua mulier, C. ad Velleian. non procedit in contractu iurato. dec.497. n.12. 375

Procedit in obligatione quam vxor facit pro marito ex mera voluntate. numer.13. 376

Secus in obligatione quam facit ad ſubleuandum maritum à magno ære alieno,& pro indigentiis domus. ibid.

Auth. minoris debitor. C.qui tutor. dar. poſſ. intellectus. dec.359.n.3. 253

Auth. hoc niſi, C. de ſolut. vt locum habeat quæ requirantur remiſſiuè. deciſ.422.n.6. 303

Auth. hoc niſi debitor. quando procedat. dec.550. n.9. 10.& 11. 434

B

BArt.*in l.3. verſ. in dic. ff. de interd.* non recipitur. dec.240.n.3. 172

Bart. *in l.2. C. de prædijs, & omnibus reb. nauicul. lib.11.* declaratur. dec.541.n.23. 424

C

CAp.olim cauſam, & c. fin.de cenſib. intellectus. dec. 216. n.5. 157

Inobſeruantia formæ traditæ *in cap. quia pontificali, de off. iudic. delegat. in 6.* non inducit nullitatem proceſſus. dec.215.n.8. 156

Remed. *can.redimendas.1. quæſt.3.* eſt impræſcriptibile. deciſ.344.n.4. 243

Caſtr. *conſ.77. num.2.lib.1.* declaratur. deciſ.49. n.17. 38

Deciſ. Caputaq. 17.*part.1.* Intellectus. deciſ.67. n.5. 47

Caputaq. *dec.17.lib.1.* declaratur. deciſ.39.numero 7. 52

Cencius *de Cenſibus part.2. cap.3. quæſtion.3. articul.4. numero 8.* recenſetur,& probatur. deciſ.461.num.2. 340

D

DEciſ. Pamphil. *in Romana cenſus 29. Nouembris,* 1593. declaratur.dec.530.n.4. 409

Deciſ.Manzanedi *in Romana cenſus 6. Februarij* 1615. declaratur. dec.530.n.5. ibid.

Deciſionis Rotæ *in cauſa Beneuentana cenſus, 16. Decembris* 1594. coram Cardinale Mantica. Intellectus. dec.80.n.4. 58

Deciſ.*conſ.*104. declaratur. dec.532.n.25. 413

I

INnoc. *in cap. in litteris, num.6.* declaratur. dec.446. num.13. 325

L

L*Eg. ſi teſtamentum, ff. de probat.* Limitatur vbi in contractum vigent coniecturæ, & veriſimilitudines. dec.310.n.5. 220

L. Proculs, ff.de probat. Intellectus. dec.305.numero 1. 215

L.ſicut,§.ſi debitor.ff.quib.mod.pign.vel hypot.ſolu. intellectus.dec.168.n.8. 125

L.qui à debitore 18.ff.qui potior in pign.hab. intellectus. dec.451.n.2. 331

L.mulier.in fin.ff.qui potior,in pign.hab. intellectus.dec. 532.n.21. 413

L.Quintus ff.de donat.inter vir. & vxor. non habet locum ſi vxor potuerit habere pecunias aliunde. dec. 533.num.10. 437

L.3.§.ſciendum,& §.ſed & ſi debitorem,ff.de donat.inter vir.& vxor. intellectus. dec.106.n.9.

§.Sed, & in huiuſmodi.l.poſtulante.ff. ad Trebell. Intellectus.deciſ.418.n.9. 339

L.hæreditatum ff.ad l.falcid. & illius diſpoſitio non habet locum in contractibus inter viuos.dec.514.n.8. 394

L.3.ff.de interd. Intellectus. dec.240.n.4. 142

L.Modeſtinus ff.de ſolut. intellectus.dec.529.num.17. per tot.num.18. 408

L.aduerſus, C.de vſur. procedit ſolum in vſuris. deciſ. 304.num.4. 214

L.eos,Cod.de vſur. intellectus. deciſio.123.numero 12. 90

L.etſi §.1.C.de vſur. procedit vbi frandulenter aliquid in continenti reſtituitur abſque eo, quod aliquid commodi remaneat penes reſtituentem. deciſ.388. num.20. 277

Remedium *l.2.C.de reſcind.vend.* habet locum in venditione facta ad haſtam. dec.508.n.8. 388

L.cum propria, C.ſi quis alteri, vel ſibi. intellectus. dec. 166.num.1. 123

L. per diuerſas, l.ab Anaſtaſio, C.mand. ceſſant quando iura cedentis ſunt clara. dec357.n.14. 252

L. per diuersas C. mand. & eius dispositio cessat, vbi nulla competit actio. dec. 164. n. 6. 122
Remedium, *l. si conductionis, C. locati*, vbi habeat locum, locatio debet plenè, & concludenter probari. dec. 323. num. 10. 230
L. fin. C. de iure emphyteut. non prohibet simpliciter alienationem, sed venditionem, & iuris emphyteutici translationem. dec. 77. n. 4. 55
Text. *in §. si præfatam, l. fin. C. de inr. delib.* intellectus. decis. 550. n. 15. 435
Ex contractu census cum clausula Constituti competit dictio ex *l. fin. C. de acq. possess.* decis. 398. num. 5. 285
L. Quicunque. C. de Apoc. public. lib. 10. procedit quando solutiones sunt factæ pro eodem debito. dec. 312. num. 10. 236

M

MAntic. *de tacit. lib. 11. tit. 29.* declaratur. dec. 451. num. 17. 332

P

PIus V. *in sua Bulla de Censib.* tollit abusus circa contractum censualem, non autem inducit nouas conditiones contra ius. decis. 1. n. 8. 2

R

REgula Cancellariæ 26. *de non iudicando iuxta formam supplicationis*, non procedit in possessorio retinendæ. decis. 339. n. 1. 239

S

SOc. sen. *conf.* 16. *num.* 13. *lib.* 3. declaratur. decis. 49. num. 10. 37
Statuti Vrbis *cap.* 94. *& c.* 197. *lib.* 1. intellectus. dec. 448. num. 10. 327
Statuti Vrbis *cap.* 151. intellectus. decis. 553. num. 10. 248
Statutum Vrbis *cap.* 94. *& cap.* 197. *lib.* 1. habet locum etiam in contractu census. dec. 465. n. 18. 347
Intellige quoad fructus secus respectu sortis. num. 19. ibid.
Statutum Vrbis, *lib.* 1. *cap.* 115. habet locum tàm in cognatis, quàm in agnatis. dec. 86. n. 5. 64
Statutum Vrbis, *lib.* 1. *cap.* 113. cum respiciat formam & solemnitatem contrahendi non personam contrahentis ligat minorem forensem in vrbe contrahentem. dec. 18. n. 4. 16
Statut. Vrb. *Rubr.* 151. *lib.* 1. ad effectum annullandi contractum mulieris non requirit participationem contrahentis cum ipsa. dec. 382. n. 9. 171
Statutum Vrbis *d. cap.* 151. de quibus contractibus loquatur. decis. 353. n. 12. 249
Statutum *d. cap.* 151. emanauit ad obuiandum fraudibus non ad inhabilitandum mulieres ad contrahendum. dec. 353. n. 14. ibid.
Statut. Vrbis *lib.* 1. *cap.* 151. habet locum etiam in contractibus ibi non expressis. decis. 553. n. 11. 457
Statutum Vrbis, *cap.* 151. *lib.* 1. procedit non solum in quatuor casibus ibi expressis, sed in omnibus in quibus adest ratio læsionis. dec. 31. n. 4. 26
Statutum Vrbis *cap.* 158. *lib.* 1. non comprehendit contractum census. dec. 302. n. 1. 213
Statutum Vrbis, *cap.* 159. *lib.* 1. non amplectitur contractum iuratum. dec. 302. n. 2. ibid.
Statut. Vrbis *cap.* 158. *lib.* 1. inducens præsumptionem solutionis admittit contrarias præsumptiones. dec. 332. n. 11. 236
Statutum Vrbis *cap.* 159. *lib.* 1. non comprehendit contractus census iuratos. decis. 512. n. 2. 392
Surd. *conf.* 115. *num.* 24. *&* 27. *lib.* 1. reprehenditur. decis. 253. num. 16.
Surd. *dec.* 307. *n.* 15. declaratur. dec. 529. num. 11. *&* 12. 407

V

VEnent. *de ann. præst. p.* 10. *quæst.* 2. *num.* 3. reprehenditur. dec. 55. n. 10. 41

FINIS.